ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

~~Ex Libris~~ [redacted]

O Sanitas beata,
O sanitas amanda,
O sanitas colenda,
tecum mihi beate
reliquum agitare vitæ
liceat! mihi perennis
comes o adesto vitæ!
Nam quicquid est bonorum,
et quicquid est leporum,
et quicquid est honorum,
et quicquid est amorum,
magnis in auri acervis,
in liberis venustis,
in principum decore,
in coniugum favore,
et quicquid est, quod ampli
largitur orbis auctor;
quietis a labore,
gaudiique post dolorem,
tecum viget, viretque.
O sanitas beata,
tu ver facis suave
fulgere gratiarum:
Sine te nihil beatum.

Ariphron Sicyonius.

THOMÆ SYDENHAM MEDICI DOCTORIS,

Ac Practici Londinenſis celeberrimi,

OPERA MEDICA;

EDITIO NOVISSIMA

VARIIS VARIORUM PRÆSTANTISSIMORUM Medicorum Obſervationibus, & plurium Conſtitutionum Epidemicarum recentiorum deſcriptione quàm maximè illuſtrata: Imò & Mechanica tum Morborum, tum Medicamentorum a JOANNE-BAPTISTA MAZINO; necnon COELESTINI COCCHII, & BARTHOLOMÆI BOSCHETTI Tractatibus Medicis rurſus aucta.

CUM ELENCHIS RERUM,
& Indicibus neceſſariis.

Ex libris Hieronymi [illegible] M. D. [illegible]
1744

VENETIIS,

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

MDCCXXXV.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

mq. 1.

BENEVOLO LECTORI.

PRæclariſſimi Viri Thomæ Sydenham, Medicinæ Doctoris, & Practici quondam Londinenſis longe Celeberrimi, Opuſcula quotquot hactenus ſeorſum prodiere omnia, unico Volumine comprehenſa, Tibi, Lector Humaniſſime, ſub majore quam antea forma, ac præteritis Editionibus multo correctiora, rurſus exhibemus. Hic proin habes & Obſervationes Medicas in Conſtitutionibus Epidemicis Londinenſibus annorum 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. & 1675. occurrentes; quales illæ evulgatæ fuere in Nobiliſſimi Auctoris Noſtri Operum Londinenſi Editione, anni 1676. Et alias præterea quæ in Conſtitutionibus annorum 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. imo etiam ex parte ad annum uſque 1684. ſe obtulerunt: Item Diſſertationes Epiſtolares ſuper Lue Venerea, Affectione Hyſterica, Podagra & Hydrope: Quales itidem in ejuſdem Doctiſſimi Auctoris Noſtri Editione Londinenſi quarta, anno 1685. ſuperadditæ ſunt. Imo Schedulam Monitoriam de Novæ Febris ingreſſu, & Febre Putrida Variolis Confluentibus ſuperveniente, cum Diſſertatiuncula de mictu Sanguineo a Calculo renibus impacto, & Proceſſibus integris in Morbis fere omnibus Curandis, a Feliciſſimo hoc Practico, ut credunt, adhibitis, annexo etiam de Phthiſi Tractatulo; qualia in Genevenſi Editione anni 1696. adjecta ſunt. Utinam Accuratiſſimus Auctor quicquid ad Medicam Praxim ulterius perficiendam, pari quam quæ ab ipſo perſcripta ſunt, diligentia adnotatum, typis mandaſſet! Sic abunde ſane inſtruerentur Medicorum Filii iis auiliis, quibus ſecurius, magno Ægrorum ſuorum emolumento, in morbis curandis progrederentur. Verum cum tot tantaque ab unius Viri, etiam laborioſiſſimi, ævo quantumvis longius protracto, ſperare minime liceat: a Doctore Medico, nobis amiciſſimo, quique ea quæ jam propoſuimus ſignificavit, impulſi ſumus ut in eorum quæ deficiebant aliquale ſupplementum, ſelectiora plura, undequaque ex Accuratioribus Practicis conquiſita, ac ea præprimis quæ Methodo Sydenhamianæ maxime affinia forent, huic ipſi noſtræ Editioni inſereremus; quo ſcilicet, ſi non integram prorſus Medicam Praxim, illam ſaltem minus mancam, Tibi jam ſiſteremus. Cui Clariſſimo Viro, tanquam in hiſce materiis, ut ex ipſius multiplicibus Operibus conſtat, verſatiſſimo, lubentes admodum annuentes, illud omne quod magis ad rem faciens præ manibus habebat, donec plura in ſequentibus per otium exquirere, aut etiam ex proprio, ut pollicetur, penu promere,

aliquando liceat, ab illo acceptum Tibi tradimus. Inter quæ non minima ſane commendatione digna videntur, quæ jam exhibentur ſuper Conſtitutionibus Epidemicis, in variis Europæ noſtræ Urbibus & Regionibus, variis annis ac temporibus graſſantibus; & ad normam quam olim Magnus Hippocrates ſuo ſuaſerat exemplo, quamque Sibi Excellentiſſimus Noſter Sydenham prudentiſſime in pleniorem Artis Medicæ perfectionem, a Syſtematicis Auctoribus forſan non parum retardatam, præſtiterat, eventilatis atque examinatis. Additamenta autem quod ſpectat, quibus in ipſo Operis decurſu Argumenta pro connexione quam cum ipſo Auctoris Textu habent indicanda præfiguntur; eorum ſpecialis Nota in ſubſequenti pagina reperitur. Circa quod rurſus obſervandum venit, quod Capita quædam Conſtitutiones Epidemicas particulares variarum Sacri Imperii Urbium ac Regionum ſpectantia eo ipſo ordine quo in prædicta indicantur Nota non exhibentur, quodque pars eorum ad hujus Operis Sydenhamiani calcem refertur propter rationes in Admonitione ibidem adjecta ſignificatas.

Atque hæc cum aliis, quæ huc uſque præceſſerunt, communia habet editio hæc noſtra. Verum quum nihil nobis potiori curæ ſit, quam litterariam ſupellectilem augere quotidie magis; optime conſultum ſtudioſis Medicinæ adoleſcentibus putavimus, ſi, quod fecimus, morborum & medicamentorum utramque Mechanicam Joannis Baptiſtæ Mazini, tum Antonii Cœleſtini Cocchii Epiſtolas Medicas, tum Bartholomæi Boſchetti de Mercuriali ſalivatione Diſſertationem ad calcem voluminis adderemus. Ea enim ſunt opuſcula ſingula, ut cum celeberrimis Sydenham ſcriptis tum rerum utilitate, tum dicendi gravitate, & nitore certare poſſint.

CATA-

CATALOGUS TRACTATUUM ET DISSERTATIONUM

Huic Thomæ Sydenham Operum Editioni adjectorum.

Bernardini Ramazzini, in Mutinenſi Licæo Medicinæ Profeſſoris, *Diſſertationes tres, de Conſtitutionibus annorum* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinenſi Civitate & illius Ditione.*

Lucæ Schroeckii, Academ. Cæſar. Leopold. Natur. Curioſor. Præſidis, *Hiſtoria Conſtitutionis Epidemicæ Auguſtanæ, anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1693. & 1694.

Johannis Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1695.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1695.

Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1695.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1696.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1696.

Conradi Bertholdi Behrens, *Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis, anni* 1695. & 1696.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, annorum* 1697. & 1698.

Joh. Jac. Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni* 1697. & 1698.

Sylveſtri Samuelis Anhornii, *Conſtit. Epidem. Sangallenſis, anni* 1697.

Caroli Raygeri, *Conſtitut. Epidem. Poſonienſis, annorum* 1695. 1696. & 1697.

Lucæ Schroeckii, *Conſtitut. Epidem. Auguſtana, anni* 1699. & 1700.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1699.

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitut. Epidem. Baſileenſis, anni* 1699.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitut. Epidem. Tubingenſis, &c. anni* 1699. & 1700.

Ambroſii Stegmanni, *Conſtitut. Epidem. Mansfeldiaca, anni* 1697. & 1698.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1700.

Conſtit. Epidemica Uratiſlavienſis, annorum 1699. 1700. 1701.

Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni 1702.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana annorum* 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

Ejuſdem, *Conſtitutio Auguſtana, annorum* 1706. 1707. 1708. 1709. & 1710.

Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitut. Epidem. Baſileenſis, anni* 1700. & 1701.

Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1701. 1703. & 1704.

Marci Gerbeſii, *Conſtitut. Epidem. Labacenſis, anni* 1709. & 1710.

Joh. Georgii Hoyeri, *Conſtit. Epidem. Mulhuſina, anni* 1700.

Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtitut. Epidem. Tubingenſis, anni* 1701. & 1702.

Joh. Guilhelmus Bayerus, & Bernardinus Ramazzinus, *de Frigore Hyemali anni* 1709.

Joh. Adami Genſelii, *Conſtit. Epid. Inferioris Hungariæ, ann.* 1711. 1712. & 1713.

Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana, anni* 1711. 1712. 1713. 1715. 1716. & 1717.

Marci Gerbezii, *Conſtitut. Epidem. Labacenſis, anni* 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. & 1717.

Joſephi Lanzoni, *Conſtitut. Epidem. Ferrarienſis, anni* 1715. 1716. & 1717.

Gualteri Harris, M. D. ac Celeberrimi Medicorum Londinenſium Collegii Socii, *de Lue Venerea, ejuſque origine, natura & curatione, Diſſertatio.*

De Contagioſa Epidemia quæ in Patavino Agro, & tota fere Veneta Ditione in Boves irrepſit Diſſertatio, habita a Bernardino Ramazzino, in Patavino Lycæo Practicæ Medicinæ Profeſſore Primario.

Davidis Hamilton, Equitis Aurati, Regalis Societatis Londinenſis utriuſque Socii, necnon Magnæ Britanniæ Reginæ Medici Ordinarii, *Tractatus de Febre Miliari, ſeu Veſiculari: adjecto ſuper eadem febris hiſtoriarum faſciculo.*

Caroli Drelincurtii, Lugduni in Batavis Profeſſoris Medici Senioris, *de Calculo Renum & Veſicæ, Diſſertatio.*

Martini Liſter, M. D. e Societate Regia Londini, *Diſſertatio Medicinalis de Calculo Humano.*

Caroli Leigh, Medic. Doct. *Phthiſiologia Lancaſtrienſis.*

Guilhelmi Muſgrave, M. D. Inclyti Medicorum Londinenſium Collegii, & Societatis Regiæ Socii, *de Arthritide Symptomatica, Diſſertatio.*

Ejuſdem, *de Arthritide Anomala, ſive Interna, Diſſertatio.*

Joannis Baptiſtæ Mazini *Mechanica Morborum, & Medicamentorum.*

Antonii Cœleſtini Cocchii *Epiſtola Phyſico-Medica.*

Bartholomæi Boſchetti *de Salivatione Mercuriali, Diſſertatio Phyſico-Medico-Mechanica.*

AMICISSIMO VIRO

DOMINO JOHANNI MAPLETOFT,

MEDICO DOCTORI,

In Collegio Greshamenſi

APUD LONDINENSES

PROFESSORI,

Necnon Societatis Regiæ ibidem Socio.

DUo omnino ſunt (Humaniſſime Vir) de quibus hic mihi tecum agendum eſt: primum ut cauſas exponam, quibus impulſus Tractatum hunc meum in publicum edo; alterum, quamobrem eundem Tuo potiſſimum nomini dicandum cenſeo. Primum quod attinet, triceſimus jam agitur annus, a quo *Londinum* petens, ut inde *Oxonium* denuo proficiſcerer, (a quo primi belli calamitas me ad annos aliquot diſtinuerat) in virum doctiſſimum & maxime ingenuum Dominum *D.Thomam Coxe*, (qui per eos etiam annos, atque ad hunc uſque diem Medicinam magna cum celebritate factitavit) Fratri meo tunc ægrotanti conſulentem, auſpicato inciderem; qui quidem Vir, pro nota ſua humanitate ſuavitateque morum me percontatus eſt, cui me demum Arti, interciſa jam repetens ſtudia, ſumptaque toga virili, pararem addicere. Ego vero incertus adhuc animi, & de medica Arte ne vel ſomnians quidem, tanti viri hortatu atque authoritate permotus, neſcio quo fato meo, me ad eam ſerio accinxi. Et ſane ſi quando hæc noſtra conamina vel minimum in publica commoda ceſſerint, illi grato animo accepta referenda erunt, quo Promotore atque Auſpice ea ſtudia primum ſum aggreſſus. Poſt annos aliquot in Palæſtra Academica inſumptos *Londinum* reverſus, ad Praxim Medicam acceſſi, quam cum intento admodum oculo omnique adhibita diligentia curioſe obſervarem, mox in eam veni ſententiam, quæ mecum ad hodiernum uſque diem crevit; hanc ſcilicet Artem haud rectius perdiſcendam eſſe, quam ab ipſius Artis exercitio atque uſu; veroque admodum eſſe ſimile, quod qui ad naturalia morborum Phænomena oculos animumque accuratiſſime maximeque diligenter adverterit, in eliciendis Curativis Indicationibus veris ac genuinis maxime pollere debeat. Huic itaque me Methodo totum tradidi, ſatis ſecurus, quod Naturam ſi ſequerer Ducem, etiam *Avia terrarum peragrans loca, nullius ante Trita ſolo,* nuſquam vel latum unguem a recto tramite diſcederem. Hoc me filo regens, primo ad preſſiorem *Febrium* obſervationem animum appuli, & poſt devoratum haud mediocre tædium, & moleſtiſſimas mentis agitationes, quibus me ad annos aliquot fatigandum permiſi, tandem in methodum incidi, qua iſtæ poſſent ſanari; quam etiam amicis flagitantibus, in lucem promendam jamdudum conceſſi. Cum vero ab illo tempore *novas* Febrium *ſpecies*, mihi hactenus incognitas, ſibi invicem jugiter ſuccedentes animadverterim, ſtatui apud me quæ ad eas pertinebant ſingula, vel ab eiſdem pendebant, ſumma qua poſſem diligentia in unum congerere: quo tandem aliquando prioris cœpti mei tenuitatem atque anguſtias paulo accuratiori ac magis abſoluta horum morborum Hiſtoria penſare valerem. Sed dum hæc animo verſarem, atque indagarem ſedulo, & proinde jam in eo totus eſſem, ut pro multifariis Naturæ mutationibus & verſatili ingenio medendi, Methodum, ceu gladium Delphicum, procuderem omnibus parem, ſtatim didici me ideo tantum aperuiſſe oculos, ut pulvere, haud quaquam vero Olympico, iidem complerentur, atque *his* quidem, proprii cerebri phantaſmata, *illis*, nullum me prorſus habere ducem bene viderer. Quamvis optaſſem Lucubrationes haſce meas non niſi annorum porro aliquot experientia auctas & confirmatas typis evulgaſſe, contumeliis tamen ac ſannis procaciſſimi cujuſque ardelionis tandem plus ſatis delaſſatus, amicis eo uſque morem geſſi (inter quos

cum

cum honore mihi ſemper nominandus eſt ſagaciſſimus Vir Dominus Doctor *Gualterus Needham*, tam Medicæ Artis, quam rei Litterariæ decus, & laus) ut mihi tandem conſulerem, ac juſtam pararem Defenſionem; ea nempe facta prodens ſcriptis publicis quæ ingenuos, quod ſpero, omnes mihi Patronos conciliabunt. Cæteros quod attinet, expectabo ſcilicet, quemadmodum acute Romanus Philoſophus, *ut quicquam Calumniæ ſit ſacrum, cui nec Rutilius ſacer fuit, nec Cato*? Si qui itaque reperiantur, quos præ immanitate quadam ac aſperitate naturæ convitiandi libido adhuc inceſſerit, rectene an ſecus ſcripſerim, haud æſtimantes æqua lance, qui vitio ſtatim vertunt, ſi quis novi aliquid, ab illis non prius dictum, vel etiam inauditum, in medium proferat, hujuſmodi ego homines æquo me animo laturum ſpero; certe convitiorum ſerram neutiquam reciprocabo. Illud tantum opponam, Viro Chriſtiano ſane perdignum, quod olim *Titus Tacitus*, obtrectanti *Metello* regeſſit: *Facile eſt in me dicere, cum non ſim reſponſurus: Tu didiciſti maledicere: Ego conſcientia teſte, didici maledicta contemnere. Si tu linguæ tuæ dominus es, ut quicquid lubet effutias; ego Aurium mearum ſum dominus, ut quicquid obvenerit audiant inoffenſæ.* Atque hæc ſunt, quorum victus pondere Librum hunc luce donandum eſſe ſentiebam.

Tibi vero (Chariſſime Vir) eundem dedicatum volui, tum ob mutuam qua nos invicem complectimur Amicitiam Benevolentiamque; tum etiam quia nemo te melius judicare valeat, ſi quo in loco aut pretio habendæ ſint quas hic trado *obſervationes*, cum per ſeptennium, quod jam ultimo excurrit, plura e præcipuis atque inſignioribus, quæ ſequentes exhibent pagellæ, Tute etiam oculis uſurpaveris. Uti vero ea tu es morum integritate probitateque notiſſima, ut religio tibi ſit fictis inſinuationibus alios in errorem pellicere, (maxime ubi de corio humano agitur) ita ea etiam polles ſapientia atque eruditione, quæ tibi a me imponi, ſi id ſerio agerem, nullatenus paterentur, multo minus tu tibi impoſueris iſtis experimentis, quibus in tuis etiam ægris nonnullorum, quæ vel hic deſcripſi, vel tibi alias affirmavi, veritatem comprobaſti. Noſti præterea, quam huic meæ Methodo ſuffragantem habeam, qui eam intimius per omnia perſpexerat, utrique noſtrum conjunctiſſimum Dominum *Johannem Lock*, quo quidem Viro, ſive ingenio Judicioque acri & ſubacto, ſive etiam antiquis, hoc eſt, optimis moribus, vix ſuperiorem quenquam inter eos qui nunc ſunt homines, repertum iri confido: pauciſſimos certe pares. Verum non opus eſt, ut ulterius tuam fidem ſollicitem, de qua jamdiu perſuaſiſſimus ſum. Cæteros quod attinet, jacienda alea eſt, quæ utcunque ceciderit, ſortem haud gravate feram. Cum enim jam ſenex ſim, &, ſummi Numinis favore, tantum mihi ſit viatici, quantum rectat viæ, de reliquo dabo operam, ut nec ipſi mihi, neque aliis moleſtus eum aſſequar felicitatis modum, quem ita eleganter depinxit Vir magnus:

Felix ille animi, Diviſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens Gloria fuco
Sollicitat, non faſtoſi mala gaudia luxus,
Sed tacitos ſinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

Quod reſtat, exorandus mihi es, ut hoc propenſi in te animi, &, quo te proſequor, honoris pignus æqui bonique conſulas; præſertim cum nullo jure tibi imputari poſſint quotquot in hoc Opere nevi ac σφάλματα comparuerint, quorum omnium in me ſolum cudenda eſt faba; nec tu plectendus, ſiqua ego forte deliravero. Quamlibet neque ejus quem exantlavi laboris omnis mihi fructus perierit, cum vel ex erroribus & hallucinationibus meis anſam nactus fuero, qua omnibus palam faciam, quanta te colam amicitia, & quod ex animo ſim

Tibi ſemper addictiſſimus

THOMAS SYDENHAM.

PRÆFATIO.

QUemadmodum a natura ita comparata eſt humani corporis fabrica, ut nec præ jugi particularum fluxu ſibi ſemper conſtet, nec præ externarum rerum vi ſui juris ubique permaneat, unde multiplex ægritudinum cohors terris ab omni ævo incubuit; ſic procul omni dubio a multis jam ſæculis ante natum non *Græcum* modo, ſed (qui mille annis hunc anteceſſit,) *Ægyptium Æſculapium*, hominum ingenia inveſtigandæ medelæ neceſſitas exercuit. Et profecto, ut quis primus ædificiorum, aut veſtimentorum uſum ad depellendam cœli inclementiam inſtituit, nemo facile dixerit, ita & *Artis Medicæ* natales, ut *Nili* fontem, indigitare nequimus; cum ars medica perinde ac cæteræ artes, in uſu nunquam non extiterit, licet nunc frigidius exculta, pro vario temporum ac regionum habitu. Quantum *Veteres*, ac inter primos *Hippocrates*, præſtiterunt, abunde notum eſt; quibus ſcilicet, ac eorum ſcrita compilantibus maximam *Therapeuticæ* ſolertiæ partem acceptam ferimus. Quin & ſuccedentibus deinde ſæculis emicuit nonnullorum induſtria, qui aut *Anatomiæ*, aut *Pharmaciæ*, aut *Methodo* ἰατρικῇ operam navando, Medicinæ pomœria ampliari pro virili ſategerunt: ut taceam nec in hac noſtra *Britannia*, ipſoque hoc ſæculo defuiſſe, qui in omni ſcientiarum genere, quo res Medica adaugeri poſſit, optime meruerunt; quorum quidem laudes impari calamo non attingo. Cæterum quantacunque fuerunt aliorum conamina, ſemper exiſtimavi mihi vitalis auræ uſum fruſtra datum fore, niſi & ipſe in hoc ſtadio verſatus, ſymbolum aliquod, utcunque exiguum, in commune *Medicinæ* ærarium contribuerem. Quo circa poſt diuturnam meditationem, ac diligentem fidamque annorum alioquin multorum obſervationem, tandem aliquando decrevi; Primo ſententiam meam in medium proferre, qua demum ratione Medendi ſcientia ulterius promoveri poſſit: Deinde meorum in hoc negotio conatuum ſpecimen aliquale in lucem dare.

Sentio autem noſtræ Artis incrementum in his conſiſtere, ut habeatur (1) *Hiſtoria*, ſive *morborum* omnium deſcripto, quoad fieri poteſt, graphica & *naturalis*, (2) *Praxis* ſeu Methodus circa eoſdem *ſtabilis* ac *conſummata*. Sane morbos craſſe depingere ſatis obvium eſt: atqui Hiſtoriam eorum ita conſcribere, ut evitetur Cenſura, quam *Clariſſ. Verulamius* in nonnullos ejuſmodi Promiſſores vibravit, longe majoris eſt negotii: *Satis ſcimus* (inquit Vir Nobiliſs.) *haberi Hiſtoriam Naturalem, mole amplam, varietate gratam, diligentia ſæpius curioſam. Attamen ſi quis ex ea fabulas, & authorum citationes, & inanes controverſias, Philologiam denique & ornamenta eximat (quæ ad convivales ſermones, hominumque doctorum Noctes potius; quam ad inſtituendam Philoſophiam ſint accommodata) ad nil magni res recidet. Longe profecto abeſt ab ea Hiſtoria, quam animo metimur.* Similiter etiam & morborum curationes pro more facillime proponuntur; Atqui hoc ita præſtare, ut verba in facta tranſeant, atque eventus promiſſis reſpondeat, magis ardui moliminis illi judicabunt, qui vident haberi apud Scriptores Practicos morbos complures, quos nec illi Scriptores, nec quiſpiam hacterus Medicorum ſanare valuerunt.

Quod autem ſpectat ad *Hiſtoriam Morborum*, ſi quis rem attentius perpendat, facile videbit ſcribentem ad multo plura animum debere advertere, quam vulgo exiſtimatur. Quorum pauca hæc impræſentiarum attingere ſuffecerit.

Primo, expedit ut morbi omnes ad definitas ac certas *ſpecies* revocentur, eadem prorſus diligentia ac ἀκριβείᾳ qua id factum videmus a *Botanicis* ſcriptoribus in ſuis *Phytologiis*. Quippe reperiuntur morbi, qui ſub eodem genere ac nomenclatura redacti, ac quoad nonnulla ſymptomata ſibi invicem conſimiles, tamen & natura inter ſe diſcreti diverſum etiam medicandi modum poſtulant. *Cardui* quidem nomen ad plures herbarum ſpecies extendi nemo neſcit: at vero parum accurate faciet rei herbariæ ſcriptor, qui generalem hujus plantæ deſcriptionem, qua ſcilicet a cæteris ſtirpibus diſcrepat, proponere contentus, propria interim & peculiaria cujuſque ſpeciei ſigna & characteres, quibus ab invicem diſcriminantur, contempſerit. Eodem plane modo nec ſatis eſt ſcriptori communes dumtaxat morbi alicujus πολυειδεῖς apparentias annotaſſe. Eſto ſane non omnibus morbis eandem contingere varietatem; tamen complures eſſe, qui licet ab authoribus ſub eodem titulo citra ullam ſpeciei diſtinctionem tractentur, diſſimillima ſint indole, in ſequentibus pagellis, uti ſpero, palam fiet. Imo etiam ubi diſtributio in ſpecies reperitur, id fit plerumque, ut *Hypotheſi* alicui, quæ veris Phænomenis ſubſtruitur,

ſuus

ſuus reſervetur honos; ac proinde ejuſmodi diſcriminatio non tam ad morbi quam ad Authoris ingenium, philoſophandique theoriam accommodata eſt. Quantum Medicinæ obſuerit *ἀκριβείας* hac in parte defectus, oſtendunt multorum morborum exempla; quorum nempe curationes hodie non deſideraremus, ſi ſcriptores, dum Experimenta & Obſervationes Medicas benevolo ſaltem animo communicarint, unius ſcilicet ſpeciei morbus pro alio ſpeciei diverſæ ſubſtitutus non fefelliſſet. Atque hinc etiam arbitror profectum eſſe, quod materia Medica in ſylvam tam immenſam, ſed fructu perexiguo, excreverit.

Porro autem in ſcribenda morborum Hiſtoria, ſeponatur tantiſper oportet quæcumque *Hypotheſis Philoſophica*, quæ ſcriptoris judicium præoccupaverit; quo facto tum demum morborum *Phænomana* clara ac *naturalia*, quantumvis minuta, per ſe accuratiſſime adnotentur; exquiſitam *Pictorum* induſtriam imitando, qui vel nævos & leviſſimas maculas in imagine exprimunt. Enim vero dici vix poteſt, quot erroribus anſam præbuerint *Hypotheſes* iſtæ *Phyſiologicæ*, dum ſcriptores, quorum animos falſo colore illæ imbuerint, iſtiuſmodi Phænomena morbis affigant, qualia, niſi in ipſorum cerebro, locum nunquam habuerunt, debebant autem in conſpectum venire, ſi Hypotheſis, quam ipſi pro conceſſa ac rata habent, conſtaret veritas. Adde quod ſi quando ſymptoma aliquod, quod cum dicta Hypotheſi appoſite quadret, revera morbo competat, cujus typum delineaturi ſunt, tum illud ſupra modum evehunt, ac plane reddunt *ἐκ μυὸς ἐλέφαντα*, quaſi in hoc ſcilicet totius negotii cardo verteretur: ſin Hypotheſi minus congruat, aut prorſus ſilentio, aut levi ſaltem pede tranſmittere conſueverunt, niſi forte beneficio ſubtilitatis alicujus Philoſophicæ in ordinem cogi, ac quoquo modo accommodari poſſit.

Expedit autem tertio, ut in deſcribendo aliquo morbo Peculiaria & *perpetua Phænomena* ſeorſim ab *accidentalibus* & adventitiis (qualia ſunt, quæ non tantum ob ægrotantium temperiem & ætatem, ſed etiam ob rationem medendi diverſam varie ſe habent) enarrentur. Nam ſæpe accidit, ut facies morbi variet pro vario medicandi Proceſſu, ac nonnulla ſymptomata non tam morbo quam Medico debentur; adeo ut eodem morbo laborantes, ſed varia methodo tractatos, varia etiam ſymptomata exerceant. Unde niſi cautela adhibeatur, neceſſe eſt, ut admodum vagum & incertum ſit circa morborum ſymptomata judicium. Prætereo, quod *Caſus oppido rari* ad morborum Hiſtoriam proprie non pertineant; quemadmodum & in deſcriptione *Salviæ*, v. gr. Erucarum morſus inter ſigna diſcriminantia iſtius plantæ neutiquam recenſentur.

Denique, *Anni tempeſtates*, quæ ſcilicet cuivis morborum generi potiſſimum faveant, diligenter obſervandæ ſunt. Non inficior nonnullos eſſe omnium horarum; alii tamen, nec pauciores, occulto quodam Naturæ inſtinctu, annorum tempora, non ſecus quam quædam aves aut plantæ, ſequuntur. Sæpe quidem ſubiit mirari hoc morborum quorundam ingenium, ſatis obvium, a paucis tamen fuiſſe hactenus obſervatum, cum quo ſydere ſtirpes, aut pecudes ſolemniter procreentur plurimi curioſius adnotarint. Sed quæcumque ſit hujus oſcitationis cauſa, pro certo ſtatuo tempeſtatum, in quibus ægritudines ingruere conſueverunt, notitiam multum Medico prodeſſe, tam ad ſpeciem morbi dignoſcendam, quam ad ipſum morbum extirpandum, atque horum utrumque minus feliciter evenire, ubi iſtiuſmodi obſervatio negligitur.

Hæc quidem etſi non ſola, ſaltem inſigniora ſunt, quæ in ſcribenda morborum Hiſtoria obſervari convenit. Cujus *Hiſtoriæ* utilitas ad Praxim, omnem æſtimationem excedit: ac præ qua ſubtiles Diſquiſitiones, ac argutiolæ, quibus Neotericorum libri ad nauſeam fere infarciuntur, nullo in numero ſunt habendæ. Qua enim aut compendioſiore aut etiam alia via, vel cauſæ morbificæ, quibus obviam eundum eſt, deprehendi, vel indicationes curativæ elici poſſunt, quam certa ac diſtincta peculiarium ſymptomatum perceptione? Neque enim ulla eſt circumſtantia tam levis aut exigua, quæ ſuos uſus ad utrumque non habeat. Nam ut demus aliquid varietati a temperamento individuorum, & tractandi ratione proficiſci, nihilominus adeo æquabilis ac ſibi ubique ſimilis eſt naturæ ordo in producendis morbis; ut in diverſis corporibus eadem plerumque reperiantur ejuſdem morbi ſymptomata; ac illa ipſa, quæ in *Socrate* ægrotante obſervata fuerint, etiam generaliter ad *Hominem* quemcunque eodem morbo laborantem transferri poſſint; non ſecus ac univerſales plantarum Notæ ad omnia cujuſque ſpeciei individua rite ſe diffundunt. Qui v. gr. *Violam* accurate deſcripſerit quoad colorem, ſaporem, odorem, ac figuram, cæteraque id genus; omnibus ubique terrarum *Violis*, quæ ſub ea ſpecie continentur, Hiſtoriam illam in pleriſque fere omnibus convenire facile animadvertet.

Et quidem exiſtimo, nos ob eam potiſſimum cauſam accuratiori morborum Hiſtoria

ria

ria ad hunc uſque diem deſtitui, quia ſcilicet plerique eos pro confuſis inconditiſque Naturæ, male ſe tuentis & de ſtatu ſuo dejectæ, effectis tantum habuere, ac proinde laterem lavare crederetur is, qui juſtam eorundem enarrationem moliretur.

Sed ut ad rem revertamur. Non minus certo etiam a minutiſſimis morbi circumſtantiis Indicationes curativas poſſit Medicus deſumere, quam ab iiſdem ſumpſit Diagnoſtica. Atque adeo non ſemel mihi in mentem ſubiit, quod ſi morbi cujuslibet Hiſtoriam diligenter perſpectam haberem, par malo remedium nunquam non ſcirem adferre, variis ejuſdem Phænomenis viam, qua mihi incedendum foret, haud dubiam permonſtrantibus; Quæ quidem Phænomena, ſi inter ſe ſedulo conferantur, manu quaſi ducerent ad Indicationes illas maxime obvias, quæ ex intimo naturæ ſenſu, non vero Phantaſiæ erroribus depromuntur.

Atque his ſane gradibus, & ut ita dicam, his adminiculis ad cœlum aſcendit, ad medicinæ nempe faſtigium, Medicorum ille *Romulus*, nunquam ſatis laudatus *Hippocrates*, qui hanc Arti Medicæ inſuper ſtruendæ ſolidam ac inconcuſſam ſubſternens baſin, *vix.* νȣ́σων φύσιες ἰητροὶ, i. e. *Naturæ morborum medicatrices*, id egit, ut morbi cujuslibet Phænomena aperte traderet, nulla Hypotheſi adſcita, & in partes per vim adacta: ut in ejus libris *Morbi*, *de Affectionibus*, &c. videre eſt. Regulas etiam quaſdam tradidit ex obſervatione methodi iſtius, qua utitur natura tam in morbo provehendo, quam in eodem amoliendo, natas; cujuſmodi ſunt *Coacæ Prænotiones*, *Aphoriſmi*, & reliqua id genus. Atque in his fere ſtetit magna illa Divini ſenis θεωρία, non ab irrito laſcivientis Phantaſiæ conamine deſumpta, ſeu vana ægrorum inſomnia, ſed legitimam exhibens Hiſtoriam earum Naturæ operationum, quas in hominum morbis edit. Cum vero dicta θεωρία nihil eſſet aliud, quam exquiſita naturæ deſcriptio, par erat omnino, ut in praxi eo tantum collimaret, ut eidem laboranti, quibus poſſet modis ſubvenire contenderet; unde etiam non aliam Arti demandat provinciam, quam ut deficienti naturæ ſuccurrat, effrænem coerceat & in ordinem redigat; utrumque vero hoc, tum paſſu illo, tum etiam methodo, quibus natura morborum expellere ſatagit atque amovere: Animadverterat nempe ſagaciſſimus Vir, quod ſola Natura τὰς νȣ́σȣς κρίνει, καὶ ἐξαρκέει τὰ πάντα πᾶσι. Atque hæc omnia peragit Natura pauciſſimis ſimpliciſſimiſque adjuta remediorum formulis, alicubi etiam prorſus nullis.

Altera ab hac Methodus, qua Ars medendi, ſi quid ego judico, poſſit ulterius provehi, in eo potiſſimum cardine vertitur; ut certa aliqua, & *conſummata* undique ac *fixa Methodus medendi* in publica commoda tradatur, eam intelligo, quæ ſatis magno Experimentorum numero corroborata ſuffultaque, huic vel illi morbo devincendo ſuppar invenitur. Neque enim ſatis eſſe arbitror, ut ſucceſſus particulares, ſive Methodi cujuslibet, ſive etiam Remedii, ſcriptis prodantur, ſi neque illa univerſaliter atque in omnibus ſcopum attingere deprehendatur, (poſitis ſaltem his vel illis circumſtantiis.) Contendo vero ego nos æque certo ſcire debere, hunc illumve morbum expugnatum iri, ſi huic aut alteri intentione ſatisfecerimus, ac certo jam ſcimus, nos hoc aliove remedii genere huic aut alteri intentioni ſatisfacere poſſe: quod quidem licet non ſemper & ubique, frequentiſſime tamen, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ votis reſpondet exhibentium, ita *ſennæ foliis* v. gr. alvum ſubducimus, *Papavere* invitamus ſomnum. Non is ſum, qui negem, debere Medicum animum diligenter advertere ad particularia, tum Methodi, tum Remedii eventa, quibus eſt uſus in morborum curatione, & in uſus ſuos reponere, tam ad ſublevandam memoriam, quam ut anſas inde arripiat, quibus paulatim peritior evadat Medicus, tandemque poſt diutina, & repetita ſæpius experimenta, Methodum ſibi figat firmetque, a qua in hujus aut illius morbi curatione ne hilum ſibi recedendum putet. Obſervationes autem particulares in lucem dare, non ita magnam, me judice, adfert utilitatem. Nam ſi id tantum agit *Obſervator*, ut nos doceat hunc morbum ſemel, vel etiam ſæpius huic remedio ceſſiſſe, quid mihi, obſecro, profuerit, ſi infinitæ fere medicamentorum decantatiſſimorum copiæ, qua jamdiu obruimur, adhuc aliud mihi hactenus inauditum accreſcat? Quod ſi repudiatis cæteris omnibus remediorum formulis, huic me unice addixero, annon innumeris fere experimentis probanda mihi venit ejus vis, innumeræ etiam circumſtantiæ trutinandæ, tum ægrum, tum ipſam Methodum ſpectantes, antequam ex obſervatione ſolitaria fructum aliquem queam decerpere? Si obſervatori nunquam non reſponderit Medicamentum, quare in particularibus verſatur, niſi aut ſibi diffidat ipſe, aut minutatim potius quam in ſolidum impoſuiſſe orbi videri præoptet? Quam vero in proclivi ſit denſiſſima hujus generis volumina conſcribere, nemo vel mediocriter in praxi verſatus ignorat; uti nec e contra quam ſit illud difficile, perfectam & confirmatam undique Medendi Methodum in quovis morbo condere ac ſtabilire. Si vel unus tantum per ſingula mundi ſæcula hoc modo unicum tractaverit morbum, Medendi

dendi Ars (quæ Medicorum eſt provincia) a multis retro annis ad ἀκμὴν perveniſſet, omnibus abſoluta numeris, ſaltem in quantum fert mortalium ſors. Quæ vero fundi noſtri eſt calamitas, jamdiu ab antiquiſſimo & peritiſſimo duce *Hippocrate*, & priſca Medendi Methodo, cauſarum conjunctarum (utpote quæ certo ſe prodant) cognitione ſuperſtructa, deſcivimus; unde eſt, ut quæ hodie exercetur, a Logodædalis conficta, confabulandi magis ſit Ars, quam Medendi. Sed ne hanc ego dicam temere impegiſſe videar, fas mihi ſit e via parumper deflectere, quo ſcilicet evincam Cauſas illas remotiores, in quibus aſſignandis & in lucem extrahendis hominum Curioſorum & περιέργων vanæ ſpeculationes unice deſudant triumphantque, prorſus eſſe ἀκαταλήπτως ac inſcrutabiles; ſolas vero proximas & conjunctas a nobis poſſe cognoſci, atque ab his ſolis indicationes curativas eſſe mutuandas.

Obſervandum eſt itaque, quod ſi Humores vel diutius, quam par eſt, in corpore fuerint retenti, (quia ſcil. Natura eoſdem concoquere nequeat, ac deinceps expellere) vel ab hac aut illa aeris conſtitutione labem morbificam contraxerint; vel denique contagio aliquo venenato infecti in ejuſdem caſtra tranſierint; his inquam modis & his ſimilibus, & dicti Humores in formam ſubſtantialem, ſeu *ſpeciem* exaltantur, quæ his aliiſve Affectibus cum propria Eſſentia convenientibus ſe prodit; quæ quidem ſymptomata, licet minus cautis videantur oriri, vel a natura partis, quam humor obſedit, vel a natura humoris ipſius, antequam hanc induerat ſpeciem, nihilominus revera Affectus ſunt ab eſſentia dictæ ſpeciei in hunc gradum recens evectæ, pendentes. Adeo ut quilibet *morbus ſpecificus* Affectio ſit ab hac vel illa ſpecifica Exaltatione, vel ſpecificatione ſucci cujuſdam in corpore animato ortum ducens. Sub hoc genere poteſt comprehendi maxima pars morborum, qui certum aliquem typum ac formam agnoſcunt. Et profecto haud minus ſe natura methodo aſtringit in his tum producendis, tum maturandis, quam in *Plantis*, ſive etiam *Animalibus*. Quinimo ut cuilibet ſive Plantæ, ſive Animali proprii quidam ac peculiares Affectus competunt, ita ſe res habet in qualibet ſucci cujuſcunque exaltatione, ubi ſemel in *ſpeciem* proruperit. Exemplum hujus rei ſatis luculentum quotidie nobis ingerunt, & ob oculos ponunt variæ iſtæ Excreſcentiarum ſpecies, quas Arbores, Fruticeſque emittunt, vel ob ſucci Nutritii perverſionem & depravationem, vel alias ob cauſas, in forma ſcilicet *Muſci*, *Viſci*, *Fungorum*, aliorumque id genus: quæ omnia *Eſſentiæ* ſunt ſive *Species*, a parente, ſeu Frutice, diverſæ plane atque diſtinctæ. Et ſane qui ſerio atque ad amuſſim penſitaverit φαινόμενα illa, quæ Febrem v. gr. *Quartanam* comitantur: Quod *viz.* fere ſemper ſub Autumno ingreditur; quod certum ordinem ac typum ubique ſervat, revolutiones periodicas quarto quoque die non minus certo repetens, quam ſuas repetit Horologium, ſive aliud quoddam ejuſmodi αὐτόματον, (niſi ab accedente aliquo extrinſecus adveniente hic ordo perturbetur) quod cum rigore ac notabili frigoris ſenſu aggreditur, quem excipit caloris perceptio non minus ſenſibilis, quæ tandem in ſudore effuſiſſimo terminatur; quod denique morbus hic, quemcunque demum invaſerit, vix ante *Vernum Æquinoctium* abigi poterit & fugari; qui hæc, inquam, omnia penſiculatius trutinaverit, haud minus firmis rationibus inducetur, ut credat, morbum hunc *ſpeciem* eſſe, quam ſunt illæ, ob quas credit Plantam eſſe ſpeciem, quæ parem ſemper ad normam e terra naſcitur, floret, interitque, atque in reliquis afficitur pro ratione Eſſentiæ ſuæ, neque facile comprehendi poteſt, qui fiat ut hic *morbus* oriatur a combinatione ſive principiorum, ſive qualitatum evidentium, cum *plantæ* ſubſtantia ac ſpecies diſtincta in rerum natura ubique agnoſcatur. Illud interim non diffitemur, quod cum ſpecies ſive Animalium, ſive Plantarum ſingulæ (demptis perpaucis) per ſe ſubſiſtant, iſtæ Morborum Species ab iis dependent humoribus, a quibus generantur.

Tametſi vero ex jam dictis conſtare videatur morborum plerorumque cauſas inſcrutabiles prorſus eſſe, ac ἀνεκδιηγήτως, non tamen inſolubilis erit illa quæſtio: *Quo pacto ſanari poſſint?* cum de cauſis remotioribus nos hoc aſſeramus. Nemo autem eſt qui non videat curioſos iſtos ſpeculatores in cauſis primo primis fere ac remotiſſimis indagandis, ac in lucem (ut ut invita Minerva ac reclamante, naturæ ſenſu) protrahendis operam perdere; immediatas vero & conjunctas, ſeu ante pedes jacentes, contemnere, quæ tamen neceſſario debent cognoſci, & poſſunt etiam, ſine ficulneis hujuſmodi adminiculis, cum Intellectui ſe aperte ſiſtant, vel proprii ſenſus teſtimonio, vel Anatomicis Obſervationibus ab aliis jampridem factis, retectæ. Atque ut impoſſibile plane eſt, ut Medicus eas morbi cauſas ediſcat, quæ nullum prorſus cum ſenſibus habent commercium, ita neque eſt neceſſe; abunde enim ſufficit, ut ſciat, unde immediate oritur malum, taleſque ejus effectus atque ſymptomata, ut inter hunc aliumque morbum hujus non diſſimilem, valeat accurate diſtinguere.

guere. In *Pleuritide* v. gr. diu atque incaſſum ſe fatigabit aliquis, nec tamen mentem aſſequetur pravam illam Craſin & male cohærentem ſanguinis texturam, quæ prima eſt hujuſce mali origo; qui vero cauſam a qua immediate producitur recte cognoverit, & ab aliis morbis quibuſcunque rite valeat diſtinguere, non minus certo curandi ſcopum attinget, etiam neglecta otioſa iſta atque inutili remotiſſimarum cauſarum indagine. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

Jam vero ſi quærat aliquis, an ad prædicta in Arte Medica deſiderata duo (Veram ſcilicet & Genuinam morborum *Hiſtoriam*, & certam confirmatamque medendi *Methodum*) non etiam accedat tertium illud, Remediorum nempe *Specificorum Inventio*? aſſentientem me habet & in vota feſtinantem. Etſi enim *Methodus* ſanandis morbis *Acutis* maxime accommoda mihi videatur, quibus exigendis cum natura ipſa certum aliquem Evacuationis modum ſtatuerit, quæcunque Methodus eidem fert opem in promovenda dicta evacuatione, ad morbi ſanationem neceſſario conferet; optandum eſt tamen, ut beneficio *ſpecificorum*, ſi quæ talia inveniri poſſint, æger rectiori ſemita ad ſanitatem proficeret; & (quod majoris etiam momenti eſt) extra aleam malorum, quæ ſequuntur aberrationes iſtas, in quas ſæpe invita dilabitur Natura in morbi cauſa expellenda, (ut ut potenter & docte ei ab aſſiſtente Medico ſubveniatur) poſſit collocari.

Verum quod ad morbos *Chronicos* ſanandos attinet, licet nihil dubitem ulteriores in medendo profectus vel a ſola *Methodo* poſſe ſperari, quam qui in primam ſtatim cogitationem incurrant, attamen plus ſatis conſtat deficere illam in curatione *Chronicorum* aliquot vel maxime ſpectabilium inter eos, quibus homines urgentur; quod ob hanc præcipue cauſam uſu venit, quia ſcil. Natura in hujuſcemodi morbis non habet Methodum tam efficacem, qua materiam morbificam foras ejiciat, (perinde atque in *Acutis*) quo nos cum eadem manus jungentes & ad debitum dirigentes ſcopum, morbum debellare valeamus. In vincendo itaque morbo Chronico is demum jure meritoque Medici nomen ſibi vindicat, penes quem eſt ejuſmodi medicamentum, quo morbi *Species* poſſit deſtrui: non qui id tantum agit, ut e primis ſecundiſque qualitatibus nova aliqua introducatur, & prioris ſubeat vicem; quod fieri quidem poteſt non extincta ſpecie; v. gr. calefieri poteſt, aut refrigerari; qui *Podagra* laborat, vigente adhuc podagra, nedum devicta. Methoco hac, qua diverſæ tantum qualitates introducuntur, morbi *Specifici* non magis immediate perdomantur, quam ignis gladio extinguitur. Quid enim, obſecro, Calor, Frigus, Humidum, Siccumve, aut e ſecundis qualitatibus, quæ ab his pendent, alia aliqua ad morbi curationem faciet, cujus eſſentia in harum nulla conſiſtit? Si quis hic objecerit, ſatis magnum Remediorum Specificorum numerum jamdiu nobis innoteſcere, hunc ipſum, ſi examen paulo diligentius inſtituerit, in oppoſitas partes facile tranſiturum confido, cum unicus *Cortex Peruvianus* a ſuis militet. Toto enim cœlo diſtant, quæ huic aliive *Indicationi Curativæ* ſpecifice reſponderet Medicamenta, cui ſi faciamus, ſatis morbus abigitur; & quæ hunc aliumve *Morbum* ſpecifice atque immediate perſanant, nullo habito reſpectu ad hanc aut illam Intentionem ſive Indicationem Curativam: v. gr. *Mercurius* & *Sarſæ radices* in *Lue Venerea ſpecifica* vulgo audiunt, quæ tamen pro ſpecificis propriis atque immediatis non debent haberi, niſi argumentis ſatis validis atque irrefragabilibus poſſit confici, *Mercurium* nulla excitata *Salivatione*, *Sarſæ* vero radices ſine motis *ſudoribus* tam egregiam operam præſtitiſſe. Ad hanc pariter normam alii etiam morbi aliis Evacuationibus curantur, cum tamen quæ adhibentur Remedia, non magis proprie competant immediatæ curationi iſtorum morborum, qui eis ſanantur Evacuationibus, quibus faciendis ejuſmodi remedia maxime proprie deſignantur, quam *Schalpellum Phlebotomum Pleuritidi*; quod tamen nemo opinor *Specificum* hujus morbi facile appellaverit.

Specifica proinde medicamenta, ſi ad hanc mentem noſtram reſtringantur, non cuivis homini contingunt, neque oſcitantibus temere ſe ingerunt; nullus tamen dubito, quin in exundanti illa plenitudine, qua turget Natura diffluitque, ita jubente *Optimo Maximo* rerum omnium *Conditore*, in ſingulorum præſervationem proſpectum pariter ſit de curatione malorum magis inſignium, quæ homines vexant; idque pro foribus, & in patrio cujuslibet ſolo. Et ſane dolendum eſt, *Plantarum* naturam nondum magis explorato nobis innoteſcere; quæ mihi videntur reliquæ omni, qua patet, Materiæ Medicæ palmam præripere, & quæ inveniendorum, de quibus jam diximus, Remediorum uberrimam nobis ſpem faciunt: Cum *Animalium* partes cum humano corpore nimirum convenire videantur, nimium diſſidere *Mineralia*; unde eſt quod Mineralia Indicationibus potentius reſpondere, quam vel plantas, vel ex animalibus deſumpta, lubens fateor; at non ſpecifice tamen mederi, eo quo diximus ſenſu ac modo.

do. Me quod ſpectat, non hic aliud mihi ſumo præter laborem ac tædium hæc atque hujuſmodi diu multumque jam per aliquot annos animo verſandi, necdum mihi tam feliciter ceſſit, ut cum prudenti fiducia, quæ de iis cogitaverim, in publicum dare auſim.

Quantumlibet verò mihi præ cæteris arrideant *Plantæ*, non tamen is ſum, qui eximia illa Medicamenta ex alia tribu deſumpta, quæ vel hoc, vel alio aliquo ſæculo hominum induſtria atque labore Intentionibus apte reſpondentia reperta fuere, contemnam. Inter quæ primum ſibi locum vendicant quæ nomine *Guttarum Doctoris Godard* inſigniuntur, & a Viro *Doctiſſimo* & *ſolertiſſimo* tam Methodi quam Remediorum indagatore, *Domino Doctore Goodall* præparantur; quarum vim ac efficaciam in attingendo, ad quem vulgo diriguntur, ſcopo, cæteris quibuſque *ſpiritibus Volatilibus* jure præfero.

Coronidis loco, cum in hac introductione fuerim pollicitus, me daturum ſpecimen eorum, quæ in hujus Artis Augmentum utcunque conatus ſum; fidem liberare jam tentabo in tradendis Hiſtoria Curationeque *Acutorum Morborum*. Qua in re licet ſatis advertam, me ſupinis atque ignorantibus fructum omnem eorum, quos per meliores vitæ annos corpore animoque exantlavi laborum, expoſiturum, malum tamen peſſimi hujus ſæculi genium ſatis habeo perſpectum, ut non aliam ex hac ſemente, quam conviciorum atque contumeliarum meſſem expectem: Mequæ famæ meæ longe melius conſuluiſſe, ſi inanem aliquam atque inutilem ſpeculationem commentatus fuiſſem. Hoc vero mihi perinde eſt: Mercedem aliunde præſtolor. Si quis hic objiciat alios æque in hac arte verſatos non idem mecum de his rebus ſentire; meum non eſt quid ſentiant alii, diſquirere, ſed meis obſervationibus adſtruere fidem, quod ut faciam, Lectoris patientiam deſidero tantum, non favorem. Res ipſa etenim brevi loquetur, an fideliter & ſincero animo hic egerim, an e contra ad inſtar ſceleratiſſimi hominis morumque profligatiſſimorum, homicidam me præſtiterim vel in terra defoſſus. Illam tantum mihi veniam peto, quod minus accurate quam propoſueram morborum Hiſtoriam ac Curationem deſcripſero; cum non tam metam figam, quam animos iis addam, qui feliciore ingenio prædití ad hoc opus poſthac ſe accingent, quod jam ego imperfecte molior.

Unum adhuc reſtat, de quo monendus eſt Lector, mihi in animo non eſſe, ſequentes paginas infinito particularium obſervationum numero diſtendere, quibus Methodo ibidem traditæ fidem adſtruam: fruſtra enim & cum tædio Lectoris repeterentur iſta ſingulatim, quæ in ſummas contraxi. Satis autem ad calcem Obſervationis cujuslibet Generalis (ſaltem quæ ad annos nuperos ſpectat) Particularem hic illic adnectere, qua Methodi præcedentis medulla continetur. Hoc interim ſpondeo, nullam a me Methodum Generalem fuiſſe evulgatam, quæ experientia reiterata non eſt ſtabilita, atque confirmata.

Sed & ſpe fruſtrabitur, qui ingentem Remediorum, ſeu formularum ſylvam hic expectaverit, cum Medici judicio permittatur, ut pro re nata iis utatur; mihi ſufficit innuiſſe, quibus Indicationibus ſatisfaciendum eſt, quo etiam ordine & tempore; Etenim in eo præcipue ſtat Medicina Practica, ut genuinas Indicationes expiſcari valeamus, non ut remedia excogitemus, quibus illis ſatisfieri poſſit; quod qui minus obſervabant, *Empiricos* armis inſtruxere, quibus Medicorum opera imitari queant.

Quod ſi quis objecerit, me in aliquibus non tantum medicamentorum pompæ renunciaſſe, ſed ea inſuper remedia propoſuiſſe, quæ ad materiam medicam vix poſſint referri: adeo ſunt ſimplicia atque inartificioſa; vulgaribus tantum opinor ac plebeiis animis hac in re diſplicebo. Norunt enim Sapientes, Bona ea eſſe omnia quæ ſunt utilia, atque *Hippocratem*, (dum Follium uſum in *Ileo* ſanando proponit, & in *Cancro* nihil prorſus agendum præcipit, atque ejuſmodi alia quæ in ſingulis fere pagellis ſcripta leguntur) non minus bene de re medica meruiſſe, quam ſi pompoſis remediorum formulis omnia impleviſſet.

In animo erat & *Chronicorum* morborum *Hiſtoriam* tradere, eorum ſaltem, quos frequentiſſime tractaveram, ſed cum operoſius id ſit, cumque harum, quas jam edo, Lucubrationum fortunam experiri primum libuerit, impræſentiarum ſuperſedendum mihi eſſe duxi.

AUCTO-

AUCTORI,
In Tractatum ejus
DE FEBRIBUS.

FEbriles æſtus, victumque ardoribus orbem
  Flevit, non tantis par Medicina malis.
Nam poſt mille artes, Medicæ tentamiaa curæ,
  Ardet adhuc Febris, nec velit arte regi.
Præda ſumus flammis; ſolum ſperamus ab igne,
  Ut reſtet paucus, quem capit urna, cinis.
Dum quærit Medicus Febris cauſamque modumque,
  Flammarum & tenebras, & ſine luce faces;
Quas tractat patitur flammas, & Febre caleſcens,
  Corruit ipſe ſuis victima rapta focis.
Qui tardos potuit morbos, artuſque trementes
  Siſtere, Febrili ſe videt igne rapi.
Sic faber exeſos fulſit tibicine muros,
  Dum trahit antiquas lenta ruina domos.
Sed ſi flamma vorax miſeras incenderit ædes,
  Unica flagrantes tunc ſepelire ſalus.
Fit fuga, tectonicas nemo tunc invocat artes,
  Cùm perit artificis non minus uſta domus.
Se tandem Sydenham Febriſque Scholæque furori
  Opponens, Morbi quærit, & Artis opem.
Non temerè incuſat tecta putredinis ignes;
  Nec fictus, Febres qui fovet, humor erit.
Non bilem ille movet nulla hic pituita: Salutis
  Quæ ſpes, ſi fallax ardeat intus aqua?
Nec doctas magno rixas oſtentat hiatu?
  Queis ipſis major Febribus ardor ineſt.
Innocuas placidè corpus jubet urere flammas,
  Et juſto rapidos temperat igne focos.
Quid Febrim extinguat, varius quid poſtulat uſus,
  Solari ægrotos qua potes arte, docet.
Hactenus ipſa ſuum timuit Natura calorem,
  Dum ſæpè incerto, quo calet, igne perit:
Dum reparat tacitos malè provida ſanguinis ignes,
  Præcluſit buſto, fit calor iſte rogus.
Jam ſecura ſuas foveant præcordia flammas,
  Quem natura negat, dat Medicina modum.
Nec ſolùm faciles compeſcit ſanguinis æſtus,
  Dum dubia eſt inter ſpemque metumque ſalus;
Sed fatale malum domuit, quodque aſtra malignum
  Credimus, iratam vel genuiſſe Stygem.
Extorſit Lacheſi cultros, Peſtique venenum
  Abſtulit, & tantos non ſinit eſſe motus.
Quis tandem arte nova domitam miteſcere Peſtem
  Credat, & antiquas ponere poſſe minas?
Poſt tot mille neces; cumulataque funera buſto,
  Victa jacet parvo vulnere dira Lues.
Ætheriæ quanquam ſpargant contagia flammæ,
  Quicquid ineſt iſtis ignibus, ignis erit.
Delapſæ cœlo flammæ licet acrius urant,
  Has gelida extingui non niſi morte putas?
Tu meliora paras victrix Medicina, tuuſque,
  Peſtis quæ ſuperat cuncta, triumphus erit.
Vive liber, victis Febrilibus ignibus; unus
  Te ſimul & mundum qui manet, ignis erit.

J. Lokc A. M. ex Ædæ
Chriſti Oxon.

SERIES TRACTATUUM ET CAPITUM.

OBSERVATIONES Medicæ circa *Morborum Acutorum Hiſtoriam & Curationem*. Pag. 1

SECTIO PRIMA.

CAPUT I. *De Morbi acutis in genere*. Pag. 1
II. *De Morbis Epidemicis*. 2
III. *Conſtitutio Epidemica annorum* 1661. 62. 63. 64. *Londini*. 4
IV. *Febris continua hujus Conſtitutionis*. ibid.
V. *Febres intermittentes*. 10

SECTIO SECUNDA.

Cap. I. *Conſtitutio Epidemica annorum* 1665. & 1666. *Londini*. 16
II. *Febris peſtilentialis & peſtis*. ibid.

SECTIO TERTIA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica annorum* 1667. 68. *partim etiam* 69. *Londini*. 21
II. *Variolæ regulares*. ibid.
III. *Febris continua hujus Conſtitutionis*. 28

SECTIO QUARTA.

CAP. I. *Conſtitutio Epidemica partis anni* 1669. *atque integrorum* 70. 71. 72. *Londini*. 30
II. *Cholera Morbus*. 31
III. *Dyſenteria*. ibid.
IV. *Febris continua hujus Conſtitut.* 34
V. *Morbilli*. — 35
VI. *Variolæ anomalæ hujus Conſtitut.* 36
VII. *Colica bilioſa*. 38

SECTIO QUINTA.

CAP. I. *Conſtitut. Epidem. partis anni* 1673. *atque integrorum* 1674. & 75. 40
II. *Febris continua hujus Conſtitut.* 41
III. *Morbilli*. 43
IV. *Variolæ Anomalæ hujus Conſtitut.* 44
V. *Tuſſes Epidemicæ cum pleuritide & peripneumonia ſupervenientibus*. 45
VI. *Anacephalæoſis*. 47

SECTIO SEXTA.

CAP. I. *Febres intercurrentes*. 48
II. *Febris Scarlatina*. 49
III. *Pleuritis*. 50
IV. *Peripneumonia notha*. 51
V. *Rheumatiſmus*. 52
VI. *Febris Eryſipelatoſa*. 53
VII. *Angina*. 54

THOMÆ SYDENHAM Epiſtola Reſponſoria *de Morbis Epidemicis* ab anno 1675. ad annum 1680. ad Robertum Brady M. D. 57
Bernardini Ramazzini, *Diſſertationes tres de Conſtitutionibus annor.* 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. *in Mutinenſi Civitate & illius Ditione*. 63. 71. 78
Lucæ Schroeckii, *Hiſtoria Conſtitutionis Epidemicæ Auguſtanæ, anni* 1695. 86
Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1693. & 1694. 87
Johannis Jacobi Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1695. ibid.
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1695. ibid.
Michaelis Bernardi Valentini, *Conſtitutio Epidemica Haſſiaca, anni* 1695. 69
Lucæ Schroeckii, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1696. ibid.
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1696. 91
Conradi Bertholdi Behrenc, *Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis, anni* 1695. & 1696. 92
Lucæ Schroeckii, *Conſtitut. Epidemica Auguſtana, anni* 1699. & 1700. 95
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1699. 96
Joh. Jac. Harderi, *Conſtitutio Epidemica Baſileenſis, anni* 1699. 98
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtit. Epid. Tubingenſis, anni* 1699. & 1700. ibid.
Ambroſii Stegmanni, *Conſtit. Epid. Mansfeldiaca, anni* 1697. & 1698. 99
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtit. Epid. Berolinenſis, anni* 1700. 100
Conſtit. Epidemica Uratislavienſis, annorum 1699. 1700. & 1701. 101. 105. 106
Conſtit. Epidem. Berolinenſis, anni 1702. 108
Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana, annorum* 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705. 110
THOMÆ SYDENHAM, Epiſtola Reſponſoria *de Luis Venereæ Hiſtoria & Curatione* ad Henricum Paman M. D. 112
Gualteri Haris, *de Lue Venerea, ejuſque origine, natura & curatione, Diſſertatio*. 117
THOMÆ SYDENHAM, Diſſertatio Epiſtolaris ad Gulielmum Cole M. D. *De Obſervationibus nuperis circa Curationem Variolarum Confluentium; necnon de affectione Hyſterica*. 121
Bernardini Ramazzini, *de Contagioſa Epidemia, quæ in Patavino Agro, & tota fere Veneta Ditione in Boves irrepſit, Diſſertatio*. 139
THOMÆ SYDENHAM Tractatus de Podagra & Hydrope. 144
THOMÆ SYDENHAM *Schedula Monitoria de Novæ febris Ingreſſu*. 162. 163
Davidis Hamilton, *Tractatus de Febre Miliari, ſeu Veſiculari: acceſſit Febris miliaris Hiſtoriarum faſciculus*. 170
THOMÆ SYDENHAM, *De Febre Putrida Variolis Confluentibus ſuperveniente*. 189
Ejuſdem, *de mictu ſanguineo a Calculo Renibus impacto*. 191
Caroli Drelincurtii, *de Calculo Renum & Veſicæ, Diſſertatio*. 193
Martini Liſter, *Diſſertatio Medicinalis de Calculo Humano*. 198
THOMÆ SYDENHAM, *Proceſſus integri in Morbis fere omnibus curandis, una cum graphica Symptomatum delineatione, & Tractatulo de Phthiſi nunc primum edito*. 206. 221
Caroli Leigh, *Phthiſiologia Lancaſtrienſis*. 223
THOMÆ SYDENHAM, *de Podagra*. 229
Lucæ Schroeckii, *Conſtitut. Epidem. Auguſtana, anni* 1697. 232
Ejuſdem, *Conſtitutio Epidemica Auguſtana, anni* 1698. 233
Joh. Jacobi Harderi, *Conſtitut. Epidem. Baſileenſis, anni* 1698. 234
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1697. ibid.
Ejuſdem, *Conſtitutio Epidemica Berolinenſis, anni* 1698. 235
Sylveſtri Samuelis Anhornii, *Conſtit. Epidem. Sangallenſis, anni* 1697. 236
Caroli Raygeri, *Conſtitut. Epidem. Poſonienſis, annorum* 1695. 1696. & 1697. 237
Lucæ Schroeckii, *Conſtitut. Epidem. Auguſtana, anni* 1701. & *ſequentium*. 239
Joh. Jacobi Harderi, *Conſtit. Epidem. Baſileenſis, anni* 1700. & 1701. 243
Guſtavi Caſimiri Garhliep, *Conſtitut. Epidem. Berolinenſis, anni* 1701. ibid.
Ejuſdem, *Conſtitut. Epidemica Berolinenſis, anni* 1703. 244
Ejuſdem, *Conſtitut. Epidemica Berolinenſis, anni* 1704. 246
Guntheri Chriſtophori Schelhameri, *Conſtitut. Epidem. Holſatica, anni* 1706. 247

Marci

Marci Gerbeſii, *Conſtit. Epidem. Labacenſis*, *anni* 1709. 248.
Ejuſdem, *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1710. 249.
Joh. Georgii Hoyeri, *Conſtit. Epidem. Mulhuſina*, *anni* 1700. ibid.
Rudolphi Jacobi Camerarii, *Conſtit. Epidem. Tubingenſis*, *anni* 1701. 253
Ejuſdem, *Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam*, *anni* 1702. 254
Joh. Guilhelmus Bayerus, *De Frigore Hyemali*, *anni* 1709. 256
Bernardinus Ramazzinus, *De Frigore Hyemali*, *anni* 1709. 257
Joh. Adami Genſelii, *Conſtit. Epid. Inferioris Hungariæ, ann.* 1711. 1712. & 1713. 259. ibid. 260
Lucæ Schroeckii, *Conſtit. Epidem. Auguſtana*, *anni* 1711. 1712. 1713. 1715. 1716. & 1717. 263. 264. 265.
Marci Gerbezii, *Conſtitut. Epidemica Labacenſis*, *anni* 1712. ibid.
Ejuſdem *Conſtit. Epidem. Labacenſis*, *anni* 1713. 267.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1714. 268.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1715. 269.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1716. 270.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Labacenſis*, *anni* 1717. 271.
Joſephi Lanzoni, *Conſtit. Epidem. Ferrarienſis*, *anni* 1715. ibid.
Ejuſdem *Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis*, *anni* 1716. & 1717. 272
Guilielmi Muſgrave, *De Arthritide Symptomatica, Diſſertatio.* 297
Ejuſdem, *De Arthritide Anomala, ſive Interna, Diſſertatio.* 326
Joan. Baptiſtæ Mazini *Mechanica Morborum.* 399
Ejuſdem, *Mechanica Medicamentorum.* 455
Antonii Cœleſtini Cocchii *Epiſtolæ Phyſico-Medicæ.* 480.
Bartholomæi Boſchetti, *De Salivatione Mercuriali, Diſſertatio.* 493

THOMÆ

THOMÆ SYDENHAM OBSERVATIONES MEDICÆ CIRCA MORBORUM ACUTORUM Hiſtoriam & Curationem.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

DICTAT ratio, ſi quid ego hic judico, Morbum, quantumlibet ejus cauſæ humano corpori adverſentur; nihil eſſe aliud quam naturæ conamen, materiæ morbificæ exterminationem, in ægri ſalutem omni ope molientis. Cum enim hominum genus, ita volente ſupremo rerum omnium arbitro ac moderatore *Deo*, variis impreſſionibus, forinſecus advenientibus, excipiendis aptum natum ſit, fieri non poteſt, quin idem variis etiam malis fuerit obnoxium: quæ quidem partim ab iſtis aeris particulis naſcuntur, quæ cum corporis humoribus male convenientes in idem ſe inſinuaverint, nudo ſanguini permiſtæ, corpus omne morbifico afflant contagio; partim a variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, qui in corpore ultra juſtum tempus ideo ſunt commorati, quia ſcilicet iiſdem digerendis primum, dein excernendis, vel ob nimiam eorundem molem vel qualitatem incongruam, ſuppar idem non fuit. Hiſce rerum circunſtantiis ita intime eſſentiæ humanæ intertextis complicatiſque, ut nemo quiſquam ſe ab aliis inſolidum queat liberare, Natura de ejuſmodi methodo, ac ſymptomatum concatenatione ſibi proſpexit, quibus materiam peccantem atque alienam, quæ totius fabricæ compagem aliter ſolveret, e ſuis finibus poſſit excludere. Quamlibet autem frequentius longe quam fieri cernimus, illum, ad quem remediis hiſce ingratis collimat, ſanitatis ſcopum attingeret, niſi ab ignaris a recto, quem tenet, curſu detorqueretur; veruntamen cum ſibi relicta vel nimio opere ſatagendo, vel etiam ſibi deficiendo hominem letho dat, ferreæ illi atque inſolubili mortalitatis legi obſequitur, cui debemus nos noſtraque. Recte enim *Boetius*, atque ex rerum ſenſu

Conſtat æterna poſitumque lege eſt,
Conſtet ut genitum nihil.

Sed ut inſtantia una alterave jam dictorum veritatem aſſeramus; Ipſa *Peſtis* quid, obſecro, aliud eſt, quam ſymptomatum complicatio, quibus utitur natura ad inſpiratas una cum aere particulas μιασμώδεις, per emunctoria, apoſtematum ſpecie, vel aliarum eruptionum opera, excutiendas? Quid *Arthritis*, niſi naturæ providentia ad depurandum ſenum ſanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur? Poteſt & idem affirmari de pleriſque aliis morbis perfecte formatis.

Jam vero nunc hoc munere celerius fungitur natura, nunc vero tardius, pro varia methodo, qua cauſam morbificam deturbare nititur. Nam cum *Febris* opem depoſcit, qua adjutrice particulas inquinatas a ſanguine divellat, divulſaſque progreſſu adhuc ulteriori per ſudores, Diarrhœam, eruptiones, aut aliam iſtiuſmodi evacuationem expellat; cumque in ſanguinis maſſa corpore pertenui ac fluido res omnis peragatur, idque motu partium violentiore: neceſſe omnino eſt, non ſolum ut ſubito vel in ſalutem ægri vel in mortem determinetur (prout ſc. natura vel materiam morbificam critice norit ſolvere, vel ab eadem oppreſſa fatiſcat) ſed etiam ut pejora vehementioraque ſymptomata ſe ubique comites adjungant. Atque hujuſmodi plane ſunt morbi iſti, quos Acutos appellamus, qui velociter ſc. atque cum impetu & periculo ad ſtatum moventur. Quamvis, ſi minus accurate, haud tamen minus vere loquamur, iſti etiam morbi pro *Acutis* ſint habendi, qui, licet reſpectu paroxyſmorum, ſi omnes ſimul ſumantur, tardius moveant, reſpectu tamen paroxyſmi cujuſlibet particularis, cito atque etiam critice ad finem perveniunt; quales ſunt febres intermittentes omnes.

Ubi vero continens morbi materia ejus eſt indolis, ut febrem in partes ſuas pertrahere non valeat ad dictæ materiæ ſeparationem univerſalem; aut cum hujuſmodi materia parti alicui affigitur, quæ eidem explodendæ prorſus eſt impar, ſive ob propriam conformationem (uti ſe res habet in materia morbifica *Paralyticorum* nervis impacta, in materia item ſuppurata in cavitate Thoracis *Empyricorum*) vel ob defectum caloris naturalis, & ſpirituum, (ut cum pituita in pulmone decidit vel ſenio vel tuſſi diuturniore labefactatos) vel denique ob continuum materiæ novæ adfluxum, qua ſanguis vitiatus & ad ejuſdem eliminationem unice diſpoſitus, partem obruit gravatque: In his, inquam, caſibus, vel tarde admodum ad coctionem pervenit materia, vel non omnino; ideoque morbi ab hujuſmodi materia inconcoctili provenientes *Chronici*, & nuncupantur & ſunt: A duobus his itaque principiis ſibi invicem contrariis, de quibus modo egimus, morbi alii *Acuti*, alii vero *Chronici* exurgunt.

Acutos quod ſpectat, quos impræſentiarum tractare mihi eſt animus, eorum alii a ſecreta atque inexplicabili aeris alteratione, hominum corpora inficientis, gignuntur, neque a peculiari ſanguinis, & humorum craſi omnino dependent, niſi quatenus occulta aeris influen-

fluentia dictis corporibus eandem impreſſerit. Hi, durante arcana illa aeris conſtitutione, nec ultra pergunt laceſſere, neque alio ullo tempore invadunt. *Epidemici* hi dicti ſunt.

Acutorum alii, ab hac vel illa particulari corporum particularium ἀνωμαλίᾳ oriuntur, qui cum a cauſa magis generali non producantur, ideo neque plures ſimul corripiunt. Hi inſuper acuti quibuslibet annis, & quolibet anni tempore indifferenter invadunt; exceptis tamen iis quæ dicemus, ubi de genere hoc peculiariter agetur. Hos ego acutos *Intercurrentes* ſive *Sporadicos* appello, quia nullo non tempore contingunt, quo epidemici graſſantur. Ab *Epidemicis* primum exordium mihi ſumam, generalem eorundem hiſtoriam ante omnia proponens.

CAPUT II.

De Morbis Epidemicis.

NIhil quicquam, opinor, animum univerſæ qua patet Medicinæ pomœria perluſtrantem tanta admiratione perculerit, quam diſcolor illa, & ſui plane diſſimilis morborum epidemicorum facies, non tam qua varias ejuſdem anni tempeſtates, quam qua diſcrepantes diverſorum ab invicem annorum *Conſtitutiones* referunt, ab iiſque dependent. Quæ tam aperta prædictorum morborum diverſitas tum propriis, ac ſibi peculiaribus ſymptomatibus, tum etiam medendi ratione quam hi ab illis diſparem prorſus ſibi vendicant, ſatis illuceſcit. Ex quibus conſtat, morbos hoſce, ut ut externa quadantenus ſpecie, & ſymptomatibus aliquot utriſque pariter ſupervenientibus convenire paulo incautioribus videantur, re tamen ipſa, ſi bene adverteris animum, alienæ admodum eſſe indolis, & diſtare ut *Æra Lupinis*. Haud equidem ſatis ſcio, an diligentius examen (quali rite inſtituendo vix unius hominis brevis ætas par eſſe videatur) nos edoceret, epidemicorum alios continua quadam ſerie, ſeu facto circulo, alios ſemper excipere; an vero omnes indiſcriminatim nulloque ſervato ordine, pro occulta aeris diatheſi, & inexplicabili temporum ratione, mortales inceſſere. Hoc ſaltem pro comperto habeo ex multiplici accuratiſſimarum obſervationum fide, prædictas morborum ſpecies, præſertim febres continuas ita toto, quod ajunt, cœlo differre, ut qua methodo currente anno ægrotos liberaveris, eadem ipſa anno jam vertente forſitan e medio tolles: quodque, ubi ſemel in genuinam medendi rationem, quam hæc vel illa febris ſpecies ſibi vindicat, auſpicato inciderim, ad eundem ſcopum collimans (favente, ut fit, optimo Numine) metam quaſi ſemper attingam, reſpectu ad temperamentum, ætatem & reliqua ejuſmodi uſquequaque habito, donec extincta illa ſpecie, novoque gliſcente malo, anceps rurſum hæreo, qua mihi via inſiſtendum, ut ægris ſubveniam, ac proinde niſi ingenti adhibita cautela intentiſque omnibus animi nervis, vix ac ne vix quidem poſſum efficere ne unus aut alter eorum, qui ſe primi meæ curæ commiſerint, vita periclitetur, donec inveſtigato jugiter tandemque perſpecto morbi genio, ad eundem perdomandum recto pede, & intrepidus denuo procedam.

Quamvis autem diverſas diverſorum annorum habitudines, quoad manifeſtas aeris qualitates, maxima qua potui diligentia notaverim, ut vel exinde cauſas tantæ epidemicorum viciſſitudinis expiſcarer, me tamen ne hilum quidem hactenus promoveri ſentio; quippe qui animadverto annos quoad manifeſtam aeris temperiem ſibi plane conſentientes, diſpari admodum morborum agmine infeſtari, & vice verſa. Ita enim ſe res habet. Variæ ſunt nempe annorum *Conſtitutiones*, quæ neque calori, neque frigori, non ſicco humidove ortum ſuum debent, ſed ab occulta potius, & inexplicabili quadam alteratione in ipſis terræ viſceribus pendent, unde aer ejuſmodi effluviis contaminatur, quæ humana corpora huic aut illi morbo addicunt determinantque, ſtante ſcilicet præfatæ conſtitutionis prædominio, quæ exacto demum aliquot annorum curriculo faceſſit, atque alteri locum cedit. Unaquæque harum conſtitutionum generalium propria, ac peculiari ſibi febris ſpecie funeſtatur, quæ extra illam nuſquam comparet, cujuſmodi febres idcirco *Stationariæ* nobis audiunt.

Adhæc ſunt, & particulares quædam ejuſdem anni, ut ita dicam, craſes, in quibus licet ſecundum manifeſtas aeris qualitates, ejuſmodi febres quæ generaliorem anni conſtitutionem ſequuntur magis minuſve epidemicæ graſſentur, vel ſerius ocyuſve ingruant: præ cæteris tamen ejuſmodi febres, quæ omnibus in univerſum annis competunt (quas ideo *Intercurrentes* voco) ab hoc, illove manifeſto aeris temperamento ortum ducunt; verbi gratia, *Pleuritis*, *Angina*, & reliquæ ejuſdem farinæ, quæ a ſubito calore, intenſius ac diuturnum frigus ſtatim excipiente, plerumque invadunt. Poteſt itaque fieri, ut ſenſibiles aeris qualitates ad illas quidem febres producendas faciant, quæ in qualibet conſtitutione ſe exerunt; non vero ad iſtas alias quæ certæ alicui conſtitutioni quaſi propriæ, ac peculiares exiſtunt: Fatendum tamen eſt, prædictas aeris qualitates corpora noſtra ad hujus illiuſve morbi epidemici generationem magis minuſve diſponere; quod, & de quocunque errore circa *ſex res non naturales* dictum volo.

Animadvertendum autem eſt, epidemicorum alios in hoc aut illo anno regulariter, & eodem ſemper modo ſe habere, iiſdem plane phænomenis, & conformi ſymptomatum agmine in pleriſque fere omnibus quos adoriuntur, ſtipatos, atque eadem prorſus via ſibi fugam, & exitum parantes. Ex his itaque tanquam in ſuo genere perfectiſſimis, vera, & certa morborum epidemicorum hiſtoria ediſcenda eſt atque tradenda.

Sunt vero alii, aliorum annorum morbi, qui licet epidemicorum inſigniantur nomine, enormes tamen ſunt, & perquam *anomali*, utpote qui nulli ſe typo patiuntur aſtringi; & revera mali ſunt moris, tum quoad incertam ſymptomatum varietatem certiſſimamque diſſimilitudinem; tum quoad methodum, qua ſe ipſi expediunt, & amoliuntur. Hæc tanta illorum diſparitas exinde oritur, quod ſcilicet quælibet conſtitutio morbos parit, a morbis ejuſdem generis, qui alio tempore graſſabantur, multum abludentes, quod non tantum in febribus locum habet, ſed in pleriſque aliis epidemicis.

Neque hic finitur *Oreſtes*: reſtat enim & aliud paulo ſubtilioris θεωρίας luxuriantis, ſi fas eſt dicere, naturæ luſus; quod nempe idem morbus in ipſiſſima anni conſtitutione varia ſæpe, & diſſimili ſe facie oſtentat, quod ad tempora attinet principii, ſtatus, & declinationis; quod quidem tanti poteſt eſſe momenti, ut pro ejus arbitrio curativæ indicationes ponendæ, ſumendæve fuerint.

Porro obſervandum eſt, epidemicos quoſcumque in duos omnino ordines diſpeſci: *Vernos* dico, & *Autumnales*: & quamvis fieri poteſt, ut alia qualibet anni tempeſtate ſubnaſcantur, ad illam tamen ſunt relegandi, Ver Autumnuſve fuerit, quam proxime contingunt: Accidit enim nonnunquam, aeris temperiem cum epidemicorum aliquo in tantum conſpirare, ut, eo fautore, ante tempus ſibi debitum miſeros invadat, & e contra eſt, ubi tam parum illis inter ſe convenit, ut corpus prædiſpoſitum non niſi aliquandiu poſt aggrediatur. Cum itaque *Ver* dico, vel *Autumnum*, non de ipſo ſtatim *Æquinoctio*, ſive *Verno* ſive *Autumnali*, ad amuſſim loquor.

Epidemicorum, qui *Verno* tempore graſſantur, alii mature admodum ſe ingerunt, menſe ſcilicet *Januario*, & exinde pedetentim increbreſcentes circa *Æquinoctium Vernale* ad ſtatum perveniunt, a quo ſenſim imminuti circa *Solſtitium Æſtivum* evaneſcunt, niſi quod pauciſſimi poſtea forſitan hunc illumve petant. In horum numero ſunt *Morbilli*, ut & *Febres Tertianæ Vernales*, quæ, licet ſerius aliquanto emergant, *Februario* nempe, tamen appetente *Æſtivo Solſtitio* pariter ſe ſubducunt. At vero alii *Vere* orti, & de die in diem invaleſcentes non niſi ſub *Æquinoctium Autumnale* ſtatum indipiſcuntur, quo præterlapſo paulatim cedentes, tandem adventante brumali frigore vertuntur in fugam; hujuſmodi ſunt *Peſtis* ipſa, & *Variolæ*, iſtis annis, quibus eorum utervis aliorum morborum prædominio fuerit potitus.

Cholera Morbus ex epidemicorum autumnalium familia menſe *Auguſto* exorſus intra anguſtos unius menſis cancellos concluſus percurrit ſua tempora. Sunt tamen alii qui eadem tempeſtate prognati uſque ad hyemem excurrunt, v. g. *Dyſenteria*, *Febres Quartanæ*, *& Tertianæ Autumnales*. Hi omnes, utut eorum aliquos quos ſemel invaſerint longiori, vel breviori tempore affligant, plerumque tamen intra duorum menſium ſpatium, & nomen, & epidemicorum naturam prorſus amittunt.

Febres autem ſpeciatim quod attinet, obſervandum eſt, maximam earum partem, quæ *Continuæ* ſunt, nulla hucuſque nomina, in quantum a conſtitutionis generalis influentia pendent, obtinuiſſe, appellationes autem quibus dignoſcuntur ab inſigni aliqua alteratione ſanguini impreſſa, vel evidentiori ſymptomate mutuari. Hac ratione *Putridæ* dicuntur, *Malignæ*, *Petechiales*, *&c.* Quandoquidem vero ſingula ferme conſtitutio præter has quas parturit febres, ad alium morbum aliquem magis Epidemicum eodem tempore propagandum procli-

vis

vis eſt celebrioris nominis, cujuſmodi ſunt *Peſtis*, *Variolæ*, *Dyſenteriæ*, *&c.* non ſatis video, cur iſtiuſmodi febres non potius ſortirentur nomina a conſtitutione, quatenus horum morborum alterutri producendo favet, eodem illo tempore quo comparebant, quam a qualibet ſanguinis alteratione, vel ſymptomate particulari, quæ diverſæ ſpeciei febribus pari jure poſſunt competere. *Intermittentes* vero nomina ſibi deſumunt ab intervallo Paroxyſmi interjecto, atque hoc quidem charactere ſatis diſcriminantur, ſi variarum etiam anni tempeſtatum quibus contingunt, Veris ſc. & Autumni, habeatur ratio. Licet nonnunquam earum aliquæ de intermittentium natura revera participent, nullo charactere admodum viſibili eaſdem prodeunte. Ut cum præmaturæ, *Julio* menſe, v. g. intermittentes Autumnales ingrediuntur atque increbreſcunt, non ſtatim genuinum typum induunt, (quod intermittentibus Vernis quidem ſolemne eſt) ſed continuas febres ita per omnia imitantur, ut niſi caſtigatiſſimo utraſque examine trutinaveris, ab invicem diſcriminari non poſſint, ac retuſo paulatim conſtitutionis impetu, & frænata vi, jam in typum regularem migrant, atque exeunte Autumno, larva abjecta, intermittentes ſe eſſe, quales ab initio reapſe fuerunt, palam fatentur, ſive Quartanæ illæ fuerint, ſive Tertianæ; quod ſi non diligenter animadverterimus, cum magno ægrorum noſtrorum malo medicantes hallucinabimus, dum hujuſmodi febres, quæ ex intermittentium numero ſunt, pro continuis veris & genuinis habeantur.

Porro, quod ſedulo advertendum, cum plures aliquot horum morborum eundem fatigent annum, unus eorum aliquis reliquorum prædominio potitur, cæteris in ejus quaſi ditionem redactis, & parcius id temporis ſævientibus, ita ut illo augeſcente imminuantur hi, eodemque rurſus imminuto, mox recrudeſcant. Atque ita viciſſim mortales laceſſunt, prout anni genius & ſenſibilis aeris temperies huic aut illi magis ſuffragantur. Qui vero morbus circa Æquinoctium Autumnale maximopere furit & cumulatiſſimam edit ſtragem, totius anni conſtitutioni nomen impertit ſuum; quiſquis enim fuerit morborum, qui ea tempeſtate pro cæteris invaluerint, principatum omnium qui iſto anno invadunt, obtinuiſſe facile deprehendetur, cujus ingenio Epidemici, quotquot ſunt, σύγχρονοι ſe accommodant, in quantum eorum fert natura; v. g. cum *Variolæ* eo tempore latiſſime depopulantur, febris toto anno ſparſim oberrans ejuſdem plane inflammationis eſt particeps, quæ Variolas parit. Uterque nempe morbus ad eandem fere normam adoritur, maximaque inter maxime propria utriuſque ſymptomata intercedit cognatio, (excepta Variolarum eruptione, & reliquis, quæ ab illa pendent) ut ex ingenti illo tum ad ſpontaneos ſudores, tum ad ſalivam excernendam propenſione, in qua utrique convenit, abeunde conſtat. Pariter, cum *Dyſenteriæ* dicto tempore præcipue fuerint graſſatæ, febris, quæ eo anno infeſtat earundem indolem non leviter æmulatur, niſi quod illæ cauſam morbificam per ſedes eliminent, & pauca alia exinde naſcantur ſymptomata, quod tum a conſimili utriuſque morbi inſultu, tum etiam quod utroque malo correpti Aphthis ſimilibuſque invicem ſymptomatibus admodum ſint obnoxii, ſatis evincitur. Et ſane Dyſenteria, de qua agitur, ipſiſſima illa febris eſt; hoc tantum diſcrimine, quod introvertatur & in inteſtina ſe exonerans per eandem viam ſibi faciat. Notandum autem eſt, Epidemicorum illum principem, qui ſub Æquinoctio Autumnali, ceu rupto aggere torrens, omnia ſtraverat, ingruente hyemis frigore intra ſuum ſe alveum condere: cum ex adverſo Epidemici inferioris ordinis, qui ſub eo merentur, tunc temporis præſertim ingraveſcant & rerum potiantur, donec dictus anni princeps eorum vires denuo frangat & deleat nomen.

Poſtremo obſervandum eſt, quoties conſtitutio aliqua varias Epidemicorum ſpecies parit, ſingulas has ſpecies genere ab illis differre, quæ cum idem plane nomen ſortiantur, alia tamen conſtitutione generentur; quotcunque ſint autem ſpecies illæ peculiares, quæ in una eademque conſtitutione invadunt, in communi una atque generali cauſa ſingularum productrice, omnes conveniunt, hac ſcilicet aut alia aeris diatheſi peculiari; & ex conſequenti, quantocunque ab invicem, quoad typum & formam ſpecificam, intervallo diſtent. Conſtitutio tamen omnibus communis ſubjectam ſingularum materiam ad ejuſmodi conditionem atque ſtatum effingit formatque, ut præcipua ſymptomata, quæ ad particularem evacuationis modum nihil attinet, omnibus paria ſint; ſingulis etiam in hoc conſpirantibus, ut eodem pariter omnes tempore & intendant ſævitiam & remittant. Notandum eſt inſuper, quibus annis variæ illarum ſpecies graſſantur uno eodemque tempore, eas omnes modo quo primum aggrediuntur, atque invaſionis ſymptomatis, conſentire.

Hinc itaque cernere eſt, variam admodum & accuratam naturæ methodum, quam ad morborum generationem adhibet, quam nemo hominum, arbitror, hactenus pro rei dignitate ſatis obſervando eſt aſſecutus. Atqui ex pauculis hiſce omnino conficitur (cum ſpecificæ popularium morborum differentiæ, nominatim febrium, arcanæ annorum conſtitutioni innitantur) incaſſum deſudare illos, quotquot diverſarum febrium rationes a cauſa morbifica in humano corpore aggeſta deducunt; nam liquido patet, quemlibet, pancratice licet valentem, ſi certa quædam hujus noſtræ regionis loca adeat, febre ibidem graſſante intra dies aliquot laboraturum: vix autem credibile ſit, manifeſtam aliquam *mutationem* ab aere præfati viri humoribus tam brevi impreſſum iri. Neque minus difficile eſt, generales regulas febribus his debellandis accommodare, & certos aliquos limites figere, quos ultra citraque progredi, aut in iiſdem conſiſtere, non liceat. In hac itaque tam ſpiſſa rerum caligine, nihil mihi prius eſt, quam quando novæ febres graſſari incipiunt, cunctari pauliſper, & ad magna præſertim remedia non niſi ſuſpenſo pede ac tardius procedere; diligenter interim illarum ingenium atque morem obſervare; quibus itidem præſidiorum generibus ægri juventur vel lædantur, ut quamprimum his repudiatis, illis utamur.

Verbo dicam, Epidemicorum ſpecies omnes juxta Phœnomenon ſuorum varietatem in claſſes redigere, ac characteres cujuſque idiopathicos enucleare, nec non propriam medendi rationem unicuique ſigillatim accommodare, ut res eſt multi otii ac ſumme ardua, ita etiam cum nullo certo (aut ſaltem nondum explorato) annorum ordine emergant, ad juſtum de iiſdem obſervationum apparatum congerendum fortaſſe unius Medici ætas non ſuffecerit. At vero hic labor, utut ſit improbus, prius eſt exantlandus, quam nos aliquid memoratu dignum in extricanda tam multifaria horum morborum ſerie præſtitiſſe jure poſſimus gloriari.

At vero quibus demum modis, rationem reddemus diſtinctarum ſpecierum *Epidemicorum*, qui non tantum, quatenus ſaltem nobis liquet, fortuito incurſant, ſed etiam qui uno anno aut certa aliqua annorum ſerie ejuſdem ſunt generis, anno alio ſpecie ab aliis alii diſtiguuntur? Nulla hic mihi unquam methodus æque commoda eſt viſa atque illa, quæ per ſufficientem annorum numerum protenſa, eodem illos ordine deſcriberet, quo ſe invicem excipiebant & inſequebantur. Quod ut jam pro meo modulo efficiam, hiſtoriam & curationes Epidemicorum, qui ab anno *1661.* ad annum uſque *1676.* (per 15. videlicet annorum ſpatium) depopulabantur, ex accuratiſſimarum, quas mihi facere liquit, obſervationum fide orbi erudito tradam. Cum mihi impoſſibile plane videatur, effectum id dare, vel cauſas eorundem exortus aſſignando a manifeſtis aeris qualitatibus deſumptas, vel multo etiam minus a particulari aliqua dyſcraſia in ſanguine atque humoribus, niſi in quantum ſecretæ aeris influentiæ illa deberetur. Quin & magis adhuc, ſi fas eſt dicere, impoſſibile fuerit variorum epidemicorum ſpecies tradere, qui a ſpecificis aeris alterationibus oriuntur, quantumvis in proclivi illud eſſe videatur, iſtis videlicet qui febrium nomina attexere norint notionibus, in ſpeculatione iſtarum alterationum, quæ in ſanguine humano, atque ejus humoribus per hanc illamve principiorum degenerationem fieri poſſint, male fundatis. Quo quidem pacto, cum non naturam ſequamur, optimam ducem, ſed conjectandi libidini indulgeamus, tot nobis erunt morborum ſpecies, quot comminiſci placuerit: Eam nobis interim arrogamus licentiam, quam nemo facile Botanico conceſſerit, a quo in deſcribenda plantarum hiſtoria ſenſuum requirimus teſtimonium, ac fidem, non rationis commentationem, quantumlibet iſta polleat, atque aliis longe antecellat.

Haud equidem tantum mihi ſumo, ut me in his, quæ jam trado, omnem abſolviſſe numerum exiſtimem, forte ne in recenſenda quidem univerſa epidemicorum familia; multo minus in me recipio, ut qui morbi elapſis, de quibus nobis ſermo eſt, annis, ordine infra dicendo ſe mutuo exceperunt, venturis ſæculis eundem perpetuo ſervaverint. Unum hoc molior, ut quo pacto hæc ſe res habuit nuper, aſtipulante paucorum aliquot annorum obſervatione, enarrem, quod ad has ſcilicet regiones ſpectat, & hanc in qua degimus urbem, ut meum, quale quale ſit, ſymbolum conferam ad opus inchoandum, quod, ſi quid ego judicando valeo, in maximum humani generis emolumentum cedet, ubi tan-

tandem a poſteris, quibus integrum epidemicorum curriculum venientibus annis ſibi invicem ſuccedentium intueri dabitur, ad umbilicum perducetur.

CAPUT III.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1661. 62. 63. 64. Londini.

ANno 1661. febres Autumnales intermittentes, quæ jam ab aliquot retro annis obtinuerunt, de novo vires redintegrabant (*Tertiana* præſertim *mali moris*) ſub initio Julii, & quotidie increbreſcentes, menſe Auguſto quam immaniſſime debacchabantur, inque multis locis, correptis fere integris familiis, maximam hominum ſtragem edebant; dein vero ſenſim decreſcentes, ſuperveniente hyemis frigore extinctæ ſunt, perpaucos Octobris menſe aggreſſæ. Quæ dictæ Tertianæ famulabantur ſymptomata, illa ab intermittentium Tertianarum aliorum annorum ſymptomatis, his præſertim diſcriminabantur. Ægri paroxyſmus attrocior, lingua magis nigra ſiccaque, extra paroxyſmum ἀπυρεξία obſcurior, virium, & appetitus proſtratio major, major item ad paroxyſmum ingeminandum proclivitas, omnia ſummatim accidentia immaniora, ipſeque morbus quam pro more febrium intermittentium funeſtior. Si quando ætate provectiores, aut etiam Cachecticos invaſiſſet, quibus pariter vena ſecta, aut aliæ quævis evacuationes minuiſſent vires, nunc ad duos, nunc ad tres menſes perdurabat. *Quartanæ*, rariores licet, febres jam deſcriptas comitabantur, utriſque vero primum brumæ impetum non ſuſtinentibus (neminem enim, ante intactum, feriebant) ſubſecuta eſt *Febris continua*, ab intermittentium Autumnalium genio in hoc tantum abhorrens, quod hæ ſtatis ſolum temporibus, illa continenter urgebat. Etenim eodem ferme modo ægrotos adoriebantur; qui utriſque pariter vehementer laborabant, vomituriebant, cum partium externarum ſiccitate, ſiti, linguæ nigredine; & ſudoribus ſub morbi finem materia morbifica in utriſque promptiſſime exterminabatur. Quinimo vel hinc liquebat, febrem hanc ad Autumnalium intermittentium claſſem attinere, quod raro admodum ſurgente anno compareret. Dicta itaque febris continua intermittentium quaſi compendium quoddam: & e contra ſinguli earum paroxyſmi compendium hujuſce mihi videbantur; atque adeo diſcrimen in hoc maxime verſari, quod *Continuæ* conceptam ſemel efferveſcentiam συνεχῶς eodemque ſemper tenore perficerent; *Intermittentes* autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eadem defungerentur. Quanto autem jam tempore prædicta febris continua invaluerit dicendo non ſum, cum mihi hactenus ſatis fuerit ad generalia febrium ſymptomata attendere; utpote qui nondum, vel juxta varias annorum craſes, aut ejuſdem anni varia tempora eaſdem diſtingui poſſe animadverteram. Hoc ſaltem ſcio, unicam fuiſſe *Continuæ* febris ſpeciem uſque ad annum 1665. ac *Intermittentes Autumnales*, quæ ad illum uſque annum frequentes incurſabant, jam deinceps rariſſimas occurriſſe.

Sed ut ad rem redeamus: *Febris* illa *Tertiana*, quæ dicto anno omnia longe lateque fuerat prædata, eodem elapſo intra anguſtiores limites ſe continuit: inſequentibus vero Autumnis *Quartanæ* Epidemicis reliquis prædominabantur, ſtante hac aeris conſtitutione. Quartanis ſemper poſt Autumnum vela contrahentibus, *Febris continua* (quæ per hoc omne tempus, parcius licet ſe immiſcuerat) jam inclementius debacchabatur ad uſque Ver, quo tempore *Febres intermittentes Vernales* ſuccedebant, quibus ad calendas Maji pariter fatiſcentibus, *Variolæ* hinc & inde ſparſim ſe oſtendebant, quæ denuo ad conſpectum *Epidemicorum Autumnalium* (febrem continuam volo, & quartanas) terga dabant victoribus. Hoc ordine morbi epidemici integram hanc aeris conſtitutionem pervadebant, & ſe mutuo inſequebantur. De his mihi ſermo erit in ſpecie, & nominatim tum de febre hac, tum etiam de intermittentibus, ſive Ver, ſive Autumnum attinerent, quibus hæc conſtitutio pro cæteris infamabatur.

Telam ordiar ab hac *Febre Continua*, quæ aliarum, quotquot ſunt, omnium præcipua, & coryphæa mihi videtur, eo quod natura in hac præ aliis quibuſcunque uniformiter, & ad eandem fere normam tum materiam febrificam ad debitam concoctionem perducat, tum coctam certo ac præfinito tempore exigat elimìnetque. At hæc, quandoquidem illæ annorum conſtitutiones, quæ intermittentes Autumnales promovet, communibus annis multo ſæpius recurrant, quam illæ, quæ ad cæteros epidemicos faciunt, neceſſario ſequitur, ut quæ illas comitatur febris continua frequentius accuſet.

At præter ſymptomata, quæ cæteras febres ſtipabant, dicta febris ſequentibus inſuper urgebatur: Æger plerunque animam tantum non agebat, vomituriebat, lingua ſicca, & nigra, ingens ac ſubitanea virium conſternatio, & partium externarum ſiccitas. Urina ubique, vel craſſa, vel tenuis, utraque ex æquo cruditatis indicium. In morbi declinatione, diarrhœa, niſi forte Medicus principio obſtitiſſet, ſuperjungebat, unde morbus pervicacior redditus diutius affligebat. Sed ſuopte ingenio ac propria indole vix ultra diem 14. vel 21. perdurabat, quo primum tempore, oborto ſudore, vel potius leni madore, morbus ſolvebatur. Neque prius urinæ coctionis ſigna prodebant, quod jam ut plurimum eveniebat. Quin, & alia ſuperveniebant ſymptomata, quoties hic morbus minus perite tractabatur. At vero tum hæc, etiam omnis morbi genius clarius eluceſcens, ex peculiari methodo, quam olim huic febri accommodaveram, quam itaque huc transferam, (ſaltem quod ad rem noſtram apprime faciat) prout jamdudum typis evulgaveram. Quo quidem tempore nondum mihi innotuerat, aliam aliquam febris ſpeciem in rerum natura inveniri.

CAPUT IV.

Febris Continua Annorum 1661. 62. 63. 64.

I. PRimo quidem adverto, inordinatam illam maſſæ ſanguineæ commotionem febris hujus ſeu cauſam, ſeu comitem, a natura concitari, vel ut heterogenea quædam materia in eadem concluſa, ac ipſi nimica ſecernatur: vel ut ſanguis in novam aliquam diatheſim immutetur.

Atque in hoc negotio magis arridet latius, & generalius *Commotionis* vocabulum, quam vel *Fermentationis*, vel *Ebullitionis*; quippe quod inanis λογομαχίας occaſionem præſcindat, quam fortaſſis iſtiuſmodi voces (quæ etiamſi explicationem non incommodam admittant, tamen minus propriæ, ac non nihil duriores nonnullis videntur) haud ſatis caverent. Quamvis enim cruoris in febribus *commotio*, liquorum vegetabilium alias *fermentationem*, alias etiam *ebullitionem* æmuletur; non deſunt nihilominus, qui eandem non uno modo ab utraque plurimum differre arbitrantur. De *Fermentatione* unum alterumve ab illis ſumatur exemplum. Primo, licet fermenteſcentia liquida vinoſam quandam indolem ita nanciſci ſoleant, ut ſpiritum ardentem ex iiſdem diſtillatio eliciat, atque in acetum facile deſciſcant, quod ipſum inſigni acore pollet, & ſpiritum acidum diſtillando exhibet: neutram tamen ejuſmodi mutationem in ſanguine hactenus obſervatam fuiſſe contendunt.

Deinde adverti volunt, quod cum in liquoribus vinoſis *fermentatio* & *depuratio* eodem tempore peragantur, & quaſi paribus paſſibus procedant, *depuratio* tamen ſanguinis in febribus ejuſdem *æſtuationem* non comitetur, ſed conſequatur, id quod in paroxyſmo febrili per ſudores ſoluto, vel oculorum teſtimonio, patere exiſtimant.

Quod autem ad *Ebullitionem* attinet, difficilior illis hæc videtur analogia, quæque experientiam habet ſummopere refragantem, in multis nimirum caſibus, quoties non adeo effrænis eſt cruoris orgaſmus, ut *ebullitionis* appellationem mereri poſſit. Verus utut ſit, (neque enim hiſce controverſiis me ullatenus immiſceri patiar;) quandoquidem *fermentationis*, & *ebullitionis* vocabula apud recentiores Medicos plurimum invaluerunt, ego quoque eadem ſubinde uſurpare non dubitaverim, dummodo ex jam dictis ſatis conſtet voces iſtas in hoc Tractatu clariori ſolummodo dicendorum explicationi inſervire.

Porro febrilem hanc ſanguinis commotionem ob materiæ cujuſdam heterogeneæ, ipſique naturæ adverſantis, ſecretionem ab eadem concitari, omne genus febrium, quæ eruptionibus ſtipantur, teſtatum facit, utpote in quibus iſtius ebullitionis ſanguinis beneficio fit excretio ad cutim excrementi in eodem latitantis, & prava qualitate affecti.

Quinimo nec, mea quidem ſententia, minus liquet, febrilem ſanguinis commotionem ſæpe (ne dicam ſæpius) non alio collineare, quam ut ipſe ſeſe in novum quendam ſtatum, & diatheſin immutet, hominemque etiam, cui ſanguis purus & intaminatus perſtat, febri corripi poſſe; ſicuti in corporibus ſanis evenire, frequenti obſervatione compertum eſt, in quibus nullus apparatus morbificus vel quoad plethoram; vel quoad cacochymiam fuerit, nulla inſalubris aeris anomalia, quæ febri occaſionem ſubminiſtraret. Nihilominus etiam

iam hujuſmodi homines, præcedente inſigni aliqua aeris, victus, cæterarumque rerum non naturalium (ut vocant) mutatione, identidem febre corripiuntur, propterea quod eorum ſanguis novum ſtatum, & conditionem adipiſci geſtit, qualem ejuſmodi aer aut victus poſtulaverint; minime vero quod particularum vitioſarum in ſanguine ſtabulantium irritatio, febrim procreet. Etſi nequaquam dubitem materiam in ſanguinis deſpumatione poſt febrilem commotionem, ſolemniter excretam, vitioſam eſſe, quamvis ſanguis laudabilem antea diatheſin obtinuerat (id quod vix magis mirandum eſt, quam quod eſculentorum portiones aliquot corruptæ, & fœtidæ evadant, poſtquam inſignem in corpore alterationem ſubierint, ac jam à reliquis ſegregatæ fuerint.)

II. Secundo ita mecum reputo, indicationes veras, ac genuinas, quæ in hoc morbo conſurgunt, in eo verſari, ut ſanguinis commotio intra modum naturæ propoſito congruentem, ſiſtatur; ea nimirum ratione, ut nec hinc plus æquo gliſcat, unde periculoſa ſymptomata inſequi ſolent, nec illinc nimium torpeat, quo pacto, vel materiæ morbificæ protruſio impediretur, vel ſanguinis novum ſtatum affectantis labefactarentur conatus. Adeo ut ſive materiæ heterogeneæ irritanti, ſive cruori res novas molienti febris ortus debeatur, indicatio utrobique eadem exiſtat. Hiſce poſitis fundamentis Therapiæ methodum hoc ritu inſtituo.

Quoties mihi cum ægris res eſt, quorum ſanguis, vel per ſe imbecillior exiſtit, (uti fere in pueris) vel juſta ſpirituum copia deſtituitur (ut in decliviore ætate, atque etiam in juvenibus diuturno aliquo morbo confectis) a venæ ſectione manum tempero. Enimvero ſi phlebotomiam his imperarem, ſanguis etiamnum citra ejuſmodi imminutionem plus ſatis debilis, deſpumationi ſuæ obeundæ prorſus impar redderetur; unde totius maſſæ perverſio, ac proinde forſan ipſius ægri interitus ſequeretur (quemadmodum ſi cereviſiæ aut alius cujuſvis muſti fermentatio intempeſtive ſiſtatur, liquores illi vitium plerunque contrahunt.) Quippe particularum, quas ſemel exterminare cœperit, quæque, tametſi dum reliquæ cruoris maſſæ æquabiliter immiſcerentur, puræ extiterant, jam vero putredinem deterrimam acquirere, & cæteros humores gravi inquinamento inficere habiles evaſerint, conſortium natura ferre amplius non poteſt. Quanquam haud me latet ægros temeraria ſanguinis miſſione mulctatos, convenientium Cardiacorum uſu aliquando ſervari, ſanguinemque ad tenorem defæcationi ſuæ peragendæ idoneum reſtitui poſſe. Sed præſtiterat plagam non infligi, quam ſanari.

Attamen ubi in contrariæ indolis ſanguinem incido, qualis in juvenibus athletico habitu, & temperamento ſanguineo præditis reperiri conſuevit, primum in curatione locum phlebotomiæ attribuo; quæ (præterquam in caſibus inferius memorandis) ſine ſalutis periculo hic omitti nequit. Nam alias non ſolum præ nimia ſanguinis ebullitione, phrenitidum, pleuritidum, aliarumque id genus inflammationum periculum immineret, ſed præ copia etiam, impeditio omnimoda circulationis, & totius maſſæ quaſi ſtrangulatus conſequeretur.

Menſuram quod attinet, mihi ſolemne eſt, eam duntaxat ſanguinis quantitatem detrahere, quantum conjicere liceat, quæ ægrum ab incommodis, quibus immodicam ejuſdem commotionem obnoxiam eſſe diximus, incolumem præſtet. Æſtuationem vero illam deinceps rego ac moderor, phlebotomiam, vel repetendo, vel omittendo, Cardiacis calidis, vel inſiſtendo, vel parcendo, ac denique alvum, vel laxando, vel compeſcendo, prout motum illum, vel efferari, vel langueſcere animadverto.

Poſt venæ ſectionem (ſiquidem ipſa juxta caſus præmemoratos neceſſaria fuerit) ſolicitus ſeduluſque inquiro, nunquid ægrum, vel vomitus, vel inanis aliqua vomendi propenſio ſub febris initium interturbaverit. Id ſi contigerit, omnino medicamen *Emeticum* præſcribo, niſi, vel ætas tenella, vel inſignis aliqua debilitas ægri ab eo temperandum ſuaſerit. Sane vomitorium propinare, ubi iſtiuſmodi prægreſſa eſt vomendi proclivitas, adeo eſt neceſſarium, ut niſi humor ille expellatur, in ſentinam complurium malorum difficilium ſit abiturus, quæ crucem figent Medico toto durante medicationis tempore, ægrumque in haud leve periculum conjicient. Ex horum præcipuis, & maxime ſolitis eſt *Diarrhœa*; quæ ut plurimum in deferveſcentia febris conſequitur; quotieſcunque Emetica, quando ea ſuadebat indicatio, omiſſa fuere. In febris quippe progreſſu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil ſubegerit natura, & ad inteſtina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc in ſtomacho fonte perpetim ſcaturiente uſque adeò corroduntur, ut non poſſit non inſequi *Diarrhœa*. Obſervavi nihilominus in febribus inflammatoriis, quæ malignæ vulgo habentur, omiſſionem vomitorii, tametſi talis vomendi propenſio præceſſerit, *Diarrhœam* quemadmodum in hac febre, neceſſario, non inferre; ſed de iſta re plura in ſequentibus.

Jam autem in eo verſatur iſtiuſmodi *Diarrhœæ* periculum, quod æger ſatis jam morbo debilitatus, enervatur ulterius, & præterea (id quod majoris eſt in ipſius noxam momenti) in febris declinatione, quo tempore contrahere ſe ſanguis, ac viam ſuam exerere debebat ad deſpumationis officium peragendum, penitus præpeditur hac emiſſione.

Jam vero ne quid dubites humorem hunc in ventriculo nidulantem niſi forte vomitu eliminetur, hanc tragædiam (*Diarrhœam* dico) quaſi ex inſidiis aliquanto poſt daturum, inquiſitione inſtituta numquam fere non comperies, ſi quando febrim hanc *Diarrhœa* comitetur, ægrum in morbi principio in vomitum proclivem fuiſſe: nec tamen Emeticum fuiſſe propinatum. Porro etiam compertum habebis, etiamſi proclivitas illa ad vomendum jampridem præterierit; diarrhœam tamen quamprimum vomitorium exhibueris plerunque ceſſaturam; dummodo Emetico ferendo pares fuerint ægri vires: Sæpius autem obſervavi diarrhœa ſemel oborta, medicamenta adſtringentia, vel nihil omnino, vel parum admodum ad eandem ſiſtendam conferre, ſive introſumpta, ſive exterius applicata.

Emeticum, quale paſſim a me propinatur, hujuſmodi fere eſt: ℞. *Inſuſ. Croc.* ℥vj. *Oxymel. Sillit.* & *Syr. Scabyoſ. comp. aa.* ℥ß. *M. F. Emet.* Quod hauriri jubeo tempore pomeridiano, duabus horis poſt leve prandium. Verum quo tutius, ac felicius vomitio ſubſecutura ſuccedat, illud etiam in mandatis habetur, ut *Zythogalæ* ℔ vj. vel viij. ſint in promptu, quippe quod periculoſa ſint iſta medicamenta, niſi copioſe diluantur: Ideoque quoties vomuerit æger, aut alvum exoneraverit, e veſtigio ſumendus erit hauſtus: quo facto, & inania illa tormina præcaventur, & vomendi conatus auſpicato procedunt.

Sæpe miratus ſum, dum forte materiam vomitu rejectam aliquando curioſe contemplabar, eamque neque mole valde ſpectabilem, nec pravis qualitatibus inſignem, qui factum fuerit, ut ægri tantum levamini exinde ſenſerint; Nempe vomitu peracto, ſæva illa ſymptomata (nauſea, v. g. anxietas, jactationes, ſuſpiria luctuoſa, linguæ nigredo, *&c.*) quæ & ipſos excruciarant, & adſtantes perterrefecerant, mitigari ſolent ac ſolvi, quodque morbi reliquum eſt εὐθύμως tolerari.

Illud hic loci non omittendum erit, ſi ægri conditio utrum auxilium poſtulaverit (venæ ſectionem intelligo, & vomitorium) tutum omnino eſſe, ut venæ ſectio Emetici exhibitionem præcedat; alias enim dum vaſa ſanguine diſtenta ſunt, periculum imminet, ne ex violentis illis vomendi conatibus vel rumpantur vaſa pulmonum, vel cerebrum lædatur, affuſo cum impetu ſanguine atque effuſo, adeoque æger Apoplexia correptus pereat. Cujus rei quamvis hiſtorias aliquot commemorare poſſim, illis tamen hic ſuperſedere viſum eſt, monuiſſe contentus maxima hac in re cautela utendum eſſe.

Siquis autem quærat, quo tempore febris vomitorium exhiberi velim, dico. In ipſo plane febris initio, ſiquidem optio daretur, Emeticum propinarem: ita enim fiet, ut ab horrendis illis ſymptomatibus, ex humorum in ventriculo, locisque vicinis deliteſcentium illuvie ortum ducentibus, ægrum præmuniamus; imo vero & fortaſſe in ipſis quaſi incunabulis opprimamus morbum, qui alias cum ægri periculo grandeſcet, ac longævus evadet, nutritus nimirum dictis illis humoribus, qui vel ſubſtantia ſua in penitiores corporis partes tranſmiſſi cum ſanguinis maſſa commiſcentur, vel ex ipſa mora pejores facti, atque venenata pravitate inquinati, ex foco ſuo jugiter pertranſeunti ſanguini malignam auram afflabunt. Hujus rei (ne longius abeamus) Cholera morbus exemplum nobis exhibet; fit enim aliquando ut intempeſtiva opera vomitum in illo morbo cohibere ſatagentes (ſive illud Laudano fiat, ſive adſtringentibus medicamentis) eo cohibito non minus periculoſam malorum catervam invehant. Humores enim acres corruptique, quorum excluſionem tantiſper permittere oportuerat ut ſatis evacuarentur, hoc pacto repulſi vires ſuas, ac ſævitiam in ſanguine exercent, febremque accendunt, quæ ut mali moris, & gravibus ſymptomatis ſtipata eſſe ſolet, ita niſi propinato Emetico, tolli vix poterit, etiam ægro jam nequidem vomituriente.

Quod ſi nobis (ut ſæpe fit) ſero acerſitis non li-

cuerit Emeticum propinando, ægrorum ſaluti ſub febris initium conſulere, certe tamen convenire exiſtimaverim, ut quovis morbi tempore illud fiat, modo vires eo uſque morbus non attriverit, ut Emetici vim ferre jam amplius nequeant: Equidem ego die febris duodecimo vomitum imperare non dubitavi, etiam cum æger vomiturire deſiiſſet, neque ſine fructu; Eo nanque Diarrhœam ſuſtuli, quæ ſanguinem in peragenda deſpumatione impedivit; quin & ſerius idem facere minime dubitarem, niſi virium attritarum ratio prohiberet.

Veſperi, celebrata jam vomitione, ſemper illud ago, ut tumultum ab Emetico in humoribus excitatum conſopiam, & quietem conciliem; ideoque ſub noctem, vel hora ſomni Paregoricum quempiam hauſtum exhibere jubeo. Ex. g. ♃. *Aqu. papav. rhœad.* ℥ij. *aq. Mirab.* ℥ij. *ſyr. de mecon. & ſyr. papav. errat. aa.* ℥ß. *M. F. Hauſtus.*

At ſi vel ob copioſam ſanguinis jacturam, quam curationis decurſu paſſus eſt æger, vel ex movendi frequentia, dejectionibuſque in Emetici hujus uſu factis, vel ex præſenti ejuſdem ἀπυρεξία, vel ex debilitate ejus, vel ex febris jam declinantis vetuſtate, nullum jam ſuperſit in poſterum concitandæ nimiæ ebullitionis periculum; tum metu procul habito, vice hauſtus præſcripti, Diaſcordii ſatis largam doſin vel impermixti, vel aquæ alicui Cardiacæ ſociati exhibere jubeo. Præclarum ſane medicamentum, modo ea quantitate exhibueris, quæ remedii potius quam tituli menſuram impleat.

Hic autem loci, priuſquam de Emeticis dicendi finem faciam, prætereundum non eſt, omnino tutum non eſſe (ſaltem in hac febre) vomitoria ex infuſ. Croc. Metall. parata, puerulis, ulliſve infra adoleſcentiam conſtitutis vel minima quantitate exhibere. Optarem equidem, ut illius loco alia nobis tutiora, ſed ſatis interim efficacia ſuppeterent, quæ humorem hunc in febris declinatione fere ſemper Diarrhœam minitantem radicitus extirpare poſſent, vel ſaltem ut medicamento aliquo idoneo acrem iſtam materiam, ejuſque vim corroſivam ita mutare liceret, ac retexere, ut commovere Diarrhœam nequiret. Sæpius profecto mihi moleſtum illud accidit, quod ad infantes, pueroſque febre correptos accerſitus, indicationem conſpexi, quæ quidem medicamenti uſum ſuaſit, cujus ope extra periculum collocari potuiſſent, quod tamen exhibere, veritus infelicem exitum, non ſum auſus. Verum in adultis nullam inde noxam hactenus obſervavi, modo cum cautionibus prædictis Emeticum propinetur.

Vomendi exantlato negotio, illud mecum ulterius diſquirere ſoleo, utrum evacuationibus prægreſſis non obſtantibus, ſanguis etiamnum adeo exæſtuet, ut illius effervescentiæ limites adhuc ponendi ſint, ac ſufflamen addendum; an vero eouſque elanguerit ut indigeat incitamento; vel denique, an fermentatio ad gradum idoneum, ac debitum reducta permitti abſque ægri periculo poſſit. De horum ſingulis nonnulla mihi dicenda ſunt.

1. Itaque ſi ſanguis eo uſque exæſtuet, ut merito adhuc ſuſpicari liceat, ægrum vel Phrenitidi, vel alii alicui moleſto ſymptomati, ex nimia ſanguinis ebullitione prognato, obnoxium eſſe, poſtridie Emetici exhibiti *Enema* præſcribo. Ut ♃. *decocti communis pro clyſtere* ℔j. *Syr. Violarum & ſacchari culinarii aa.* ℥ij. *M. F. Enema.* Idemque repeti, pro re nata jubeo, quo ſæpe fit ut ſanguine nonnihil ventilato refrigeratoque, illius effervescentia ſatis compeſcatur. Interdum tamen uſu venit, ut venæ ſectionem etiam ſemel adhuc atque iterum repetere neceſſe ſit, nempe in temperamentis admodum ſanguineis, & ætate florentibus, aut in iis, qui nimio vini uſu inflammatoriam quandam diatheſin ſanguini ſuo impreſſerunt. Verum plerunque tanto, tamque inſigni remedio (quale quidem eſt repetita venæ ſectio) non opus eſt; ac proinde, ſi prædictos caſus exceperis, effervescentiam illam Enematum adminiculo ſatis reprimemus. Quare ſi ſanguis nimium æſtuet, atque effervescat, ſingulis, vel alternis diebus, prout res poſtulaverit, clyſterem injici jubeo, idque ita fieri ad decimum uſque morbi diem vel circiter. Veruntamen ſi magna vis ſanguinis amiſſa fuerit, vel æger ſit ætate provecta, tunc temporis Enemata nulla impero, etiamſi ſanguis multum efferbuerit. In his etenim caſibus, uti metuendum non eſt, ne omiſſis clyſteribus, ebullitio concepta eo uſque procedat, ut inſignis alicujus, & infeſti ſymptomatis periculum immineat; ita certiſſimum eſt, eorundem uſu ſanguinis robur, ac vim, atque (ut ita dicam, etſi minus proprie) tonum relaxari, eatenus quidem, ut in ſenibus præcipue (neque enim illis Enemata tam propere, ac juvenibus cedere ſolent) naturæ opus interturbetur, atque impediatur. Quod ſi vena ſecta quidem fuerit, ſed non multum ſanguinis emiſſum, tunc, uti dixi, clyſteres aduſque decimum, plus minus diem impero; nonnunquam etiam aduſque duodecimum; quod in illis præſertim obtinet, quibus ſanguinem demere non audeo. Sunt enim, qui poſt intermittentes Autumnales (ſive Tertianæ fuerint illæ, ſive Quartanæ) febribus continuis, expurgationis, in præcedentis morbi fine, defectu, corripiuntur; His ſi ſanguinem miſeris, periculum eſt, ne ſedimentum illud, quod prægreſſa fermentatio depoſuerat, in maſſam ſanguineam reſorbeatur, novaſque turbas excitet. Venæ ſectionis itaque loco, rebus ita ſe habentibus clyſteribus utor, & quidem ad diem uſque duodecimum, modo æger ſit juvenis, atque fermentatio nimis exaltata.

2. Verum e contrario, ſive venæ ſectionem adhibueris, ſive omiſeris, ſi ſanguinis effervescentia nimis elangueſcat, adeoque ſtimulo egeat, ne naturæ juvandæ impar fuerit, tunc equidem, clyſteribus etiam ante diem decimum, multoque magis eo præterlapſo, prorſus abſtinendum arbitror. Quorſum enim jacentem jam, & nimis elanguidam fermentationem ulterius compeſcere atque reprimere conaremur? Quod ſi vero poſt tempus illud, in morbi nempe declinatione, clyſteribus utaris, profecto non minus abſonum id fuerit, atque ab omni ratione alienum, quam ſi quis effervescenti cereviſiæ nimis amplum ſpiraculum aperuerit: Etenim aperto illo ſpiraculo præpeditur natura, quo minus ad morbificæ materiæ ſeparationem unitis viribus incumbat. Poſtquam igitur vel mediantibus evacuationibus idoneis, atque opportunis, æger ἔξω βελῶν poſitus fuerit, quantum ad illa ſymptomata attinet, quæ ex nimia ebullitione naſcuntur, vel morbus jam declinaverit, quanto magis aſtrictam illi alvum præſtitero, tanto magis eum extra periculi aleam colloco; nempe febrili materia ad ſui concoctionem ſuaviter, ac blande propendente. Quocirca ſi præcedentes evacuationes, ſanguineæ maſſæ quaſi laxitatem quandam induxerint, vel inducere minentur, vel æger ante debitum tempus febre levatus fuerit, vel etiam febris ad ultimam ſuam periodum pervenerit, non ſolum Enemata procul haberi volo; ſed & Cardiacorum opem atque auxilium ſuggerendum arbitror, atque mox ad alvum adſtringendam memet accingo.

Cardiaca vero quod ſpectat, quoniam uſu mihi compertum eſt, eadem propere nimis exhibita non contemnendam noxam inferre (vena ſcilicet nondum ſecta metuendum eſt, ne materia cruda adhuc exiſtens in cerebri membranas, *&c.* aut pleuram decumbat) ideo curæ mihi ſemper eſt, ne Cardiaca exhibeantur, dummodo vel nihil omnino, vel parum ſanguinis emiſſum, nullaque alia inſignior evacuatio facta fuerit, aut æger ætatis vigorem nondum exegerit, neque enim video, quorſum ſanguis ejus per ſe ſatis locuples, ulterius in ipſius perniciem diteſceret: Locuples autem atque opulentus ſatis eſt, neque ſuccendiculis eget, quandiu evacuationes inſignes calorem ejus inſitum non proſtraverint. Hujuſmodi ægris domi naſcuntur Cardiaca, & quæ foris adduntur, aut fruſtranea ſunt, aut etiam damnoſa: quapropter ego vel nulla omnino, vel ſaltem leviſſima permiſerim. Interim vero ſi æger ex profuſis evacuationibus laſſus & languidus, vel ætate fuerit provectus, ſolenne mihi eſt, Cardiaca vel in ipſo febris initio propinare; morbi autem die duodecimo, negotio tunc temporis ad ſecretionem vergente, medicamentis calidioribus liberalius indulgendum cenſeo, imo paulo maturius idem fieri poteſt, modo non metuendum ſit, ne febrilis materia in partes principes præceps agatur; Nanque hoc tempore quo magis calefecerim, eo magis concoctionem acceleravero. Neque revera cogitando aſſequi poſſum, quid ſibi velint Medici, cum ſua præcepta toties ingeminant, de remediis ad promovendam febrilis materiæ concoctionem adminiſtrandis, id quod in morbi initio accerſiti ſæpe faciunt; nihilominus tamen eodem ipſo tempore medicamenta ejuſmodi imperare non dubitant, quæ febrim ſcilicet attemperare poſſint. Profecto enim eſt febris ipſa naturæ inſtrumentum, quo partes impuras a puris ſecernat: hoc illa modo plane imperceptibili præſtat ab initio, atque etiam in ἀκμῇ morbi, verum in ejuſdem declinatione apertius, atque manifeſtius idem opus aggreditur, id quod ex urina cernere licet. Materiæ febrilis *concoctio* nihil aliud revera ſignificat, quam peccantis materiæ a ſana ſeparationem. Hanc igitur ut acceleres, non ſatagendum neſcio quibus attemperantibus, ſed febris effervescentia tandiu permittenda eſt, quandiu ſalus ægrorum paſſa fuerit, cum autem finem ſpecter, atque declinationem, ſecretione jam conſpicua, tunc quidem calidioribus

medi-

medicamentis illam a tergo inſequemur, ad rem eo celerius ac certius perficiendam. Atque hoc reipſa eſt, febrili materiæ concoctionem promovere; cum evacuationes & refrigerantia moras nectant, & curationem impediant, ipſamque ſanitatem jam appropinquantem abigant, uti ſæpius a me fuit obſervatum.

Si fermentatio ſatis progrediatur, deſpumatio circa diem decimum quartum peragetur. Verum ſi refrigerantia quælibet ſerius adhibueris, atque ita eorum ope efferveſcentia ſufflaminetur, mirum non eſt, ſi febris ad diem viceſimum primum, quin & in effœtis corporibus male tractatis multo longius excurrat.

Illud porro obſervatu dignum eſt, quandoque accidere, ut æger clyſterum aliorumve catharticorum uſu circa declinationem morbi intempeſtive præſcriptorum, parum alleviari videatur, imo nonnunquam apyrexia omnimoda frui, poſt diem autem unum alterumve ſentiet, non tam priſtinam febrim vires ſuas redintegraſſe, quam novam accendi, rigor nimirum, atque horror ſubito invadet, quem mox excipiet calor atque febris, idem ſtadium (niſi forſan in intermittentium claſſem ſe reponat) decurſura, quod in præcedentibus monſtratum fuit. Cum ita ſe res habeat, non aliter tractandus eſt æger, quam ſi antea febri non detentus fuiſſet, verum quoad res agendas calcata jam veſtigia repetenda; deſpumatio enim, quæ cœptæ jam ebullitioni debetur, non niſi prædicti temporis, ſcilicet 14. dierum ſpatio peragetur, utcunque moleſtum fuerit ægro, a prægreſſo morbo ſatis jam debilitato, eouſque ſanitatem expectare.

Cardiaca, quæ adhibeo, paſſim ſunt ejuſmodi, quæ ſtatim ſubindicabo, quorum *moderatioribus* utor in morbi principio, æſtuatione maxime fervente; gradatim ad uſum calidiorum, juxta morbi progreſſum, vel ebullitionis gradus pergens; ſemper memor licere, ſiquidem multum ſanguinis miſſum, vel æger ſenex fuerit, ut Cardiaca fortiora adminiſtrentur, quam cum vel nulla præceſſerit venæ ſectio, vel æger ætate floruerit.

Moderata autem illa quæ dixi, Cardiaca fiunt ex aquis ſtillatitiis (*verb.gr.*) Borag. Citr. Scord. compoſ. fragor. Theriacal. cum admixtis Syrup. Meliſſophyl. Fernel. Cariophyl. & de ſucco Citr. &c. *fortiora* vero ex pulver. e Chel. Cancror. Comp. Bezoar. Confect. de Hyacinth. Theriac. Androm. aliiſve ejuſdem indolis. Quæ ſequuntur in frequenti uſu ſunt.

♃. *Aq. borag. citri, Scordii compoſ. & ceraſor. nigr. aa. ℥ij. aq. cinamomi hordeati ℥j. margarit. præparat. ʒij. ſachari cryſtallini q. ſ. Miſce, ſumat cocl. iiij. ſæpius in die, præcipue in languoribus.*

♃. *Aq. totius citri, & fragor. aa. ℥iiij. aq. cord. frig. Saxon. ℥j. aq. theriac. ſtillat. ſyr. meliſſophyl. Fernel. Caryophyl. & de ſucco citri, aa. ℥ß. Miſce f. Julapium, de quo capiat ſæpius.*

♃. *Pluv. e chelis cancrorum compoſ. lap. bezoardici Oriental. & Occidental. contrayervæ, aa. ℈i. fol. auri n. j. Miſce, f. pulvis ſubtiliſſimus: Capiat ad quant. gr. xii. quoties opus fuerit, ex ſyr. e ſucco citri, & Caryophyll. aa. ʒij. ſuperbibendo concl. aliquot Julap. præſcript.*

♃. *Aq. theriac. ſtillat. ℥iiij. ſemin. citri ʒij. contundantur ſimul & f. Emulſib. Colaturæ adde ſacchari perlati q. ſ. ad gratum ſaporem, ſumat cochl. 2. ter in die.*

Plures vero formulas recenſere ſupervacaneum arbitror, quoniam & innumeræ ſunt, aut eſſe ſaltem poſſunt, & in morbi decurſu juxta varia ejus tempora, ac diverſa ſymptomata variandæ ſunt.

3. At ſi fermentatio neque nimium æſtuet, neque langueat, eam in iſto gradu relinquo, nec ullis remediis utor, niſi ægrorum, vel amicorum, quibus ſtipantur, importunitas a me aliquid extorqueat, quod ipſis citra inſtituti, & ſcopi mei fraudem placeat.

Atque hoc loco non prætermittam, me ſæpius ad *tenuis conditionis homines*, quorum crumena prolixo apparatui Medico ferendo non erat, accerſitum, nil feciſſe aliud poſt venæ ſectionem, & vomitionem peractam (ſiquidem eas poſtulaſſet indicatio) niſi quod ipſis præſcriberem, ut toto morbi tempore lecto defixi, non niſi juſcula avenacea, & hordeacea vel ſimilia haurirent; tenuem cereviſiam (dempto frigore) moderate biberent ad ſitim ſedandam; Enema ex lacte ſaccharato ſingulis, vel alternis diebus uſque ad diem decimum, vel undecimum injici curarent; & verſus febris finem, cœpta jam ſeparatione, ſiquidem ſegnior eſſet, ad eam juvandam fortiorem ſubinde potum Cardiacorum loco, bibere ipſis permiſi: Atque ita ſine ulteriore aliquo apparatu, niſi quod leve Catharticum in fine morbi addere ſoleam, eos ſalvos, & incolumes dimiſi.

Sed ut ad inſtitutum meum revertar, ſi prædicta methodus ſollicite obſervata fuerit, uſitato circa 15. diem, tum ex laudabilis in urina ſeparationis ſignis, tum etiam ex manifeſta omnium ſymptomatum remiſſione, percipio tempeſtivum tunc eſſe potionem purgantem exhibere, quæ ſedimentum e prægreſſa fermentatione hic illic depoſitum ſubducat; quod niſi tempeſtive factum fuerit, periculum eſt ne in ſanguinis maſſam remigret, ejuſdemque febris recidivam conciliet, vel etiam ſua in partibus naturalibus, ad quas amandatum fuit, mora, in mineram tenacium deinceps in corpore malorum feracem abeat. Nimirum ſeparatione jam facta, humores craſſi ac impuri ex arteriis ſanguini in venis refluo immiſſi, regreſſum ejus facile impediunt, ex quo varia obſtructionum, ac tandem fermentorum genera naſcuntur.

Ubi tamen animadvertendum, non adeo plane neceſſarium eſſe poſt febres Vernales, atque poſt Autumnales purgationem celebrare; idque propterea, quod ſedimentum a Vernalibus depoſitum cum copia, tum qualitate terrea, malignaque ab autumnali ſuperetur. Quod ipſum etiam in Variolis obtinet, multiſque morbis aliis Verno tempore graſſantibus, in quibus purgantium omiſſio non tam grave periculum (quod ego quidem obſervaverim) quam in caſibus prius memoratis inferre ſolet.

Et ſane non multum is a veritatis ſcopo aberraverit, qui affirmaret ab hoc capite (purgandi ſcil. poſt morbos Autumnales omiſſione) plurium morborum colluviem, quam ab ullo alio, quo demumquunque cauſarum fonte, dependere.

Si valde debilis ſit æger, vel alioquin perfecta adeo depuratio facta non fuerit, ut audacter poſſim purgans exhibere die decimo quinto, rem differo ad decimam ſeptimam, quo tempore ſequentem, vel ſimilem, pro ratione ægri virium, potionem propino. ♃. *Tamarind. ℥ß. fol. ſennæ ʒij. rhabarb. ʒiß. Coq. ſ. q. aq. Colaturæ ℥iij. diſſolve mannæ, & ſyr. roſac. aa. ℥j. Miſce, f. potio cap. mane.*

Purgatione peracta, ægrum, hactenus lecto, ex præſcripto meo defixum, ſurgere, & paulatim ad priſtinam victus rationem reverti jubeo. Ea quippe, quam ad hoc uſque tempus præſcripſi, eadem propemodum eſt cum illa, quam modo commemorabam; Uti juſcula avenacea, & hordeacea, panatellæ ex pane & vitello ovi, in aqua cum ſaccharo confectæ; juſcula tenuia ex decocto pulli, cereviſia tenuis lupulata, cui quandoque æſtuante ardore febrili, immiſceri poteſt ſuccus Aurantiorum recens expreſſus, & ſuper ignem ad cruditatis tantummodo ſublationem coctus, & his ſimilia, quamvis juſcula avenacea ſint inſtar omnium. Negare vero cereviſiam tenuem, quæ ſubinde in mediocri quantitate ſumatur, ſeveritas eſt minime neceſſaria, imo ſæpenumero etiam detrimentoſa.

Accidit interdum (maxime in ſenibus, ægrum febri jam curata, & corpore ſatis jam ſuperque purgato, nihilominus valde debilem eſſe; & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam lutinoſi, viſcoſique phlegmatis copiam expectorare: quod ſymptoma non tantum ægro terrorem injecit, ſed & ipſi Medico, præſertim minus cauto, impoſuit, eumque in opinionem induxit, quaſi affectus iſte Phtiſi viam ſterneret; licet obſervaverim ego, rem adeo periculoſam non eſſe. Hoc in caſu ægrum jubeo Vinum Melaganum, annoſum, vel Falernum, ſive Muſcatum, cum pane toſto ei immiſſo bibere, quod craſin ſanguinis multum prægreſſa æſtuatione debilitati (proindeque nuper ingeſtorum ſuccis aſſimilandis imparis) corroborans, ſymptoma illud paucorum admodum dierum ſpatio abigit, ut crebra experientia mihi conſtat.

Hac ipſa, quam propoſuimus ratione, ægrum a multis affectibus, ſymptomatibuſque, quæ malignitati tribui ſolet, tutum præſtabimus; cum nihil magis ſolitum ſit Medicis in arte ſua minus exercitatis, quam quando medicamentis nimis refrigerantibus: vel uſu Enematum intempeſtivo, craſin ſanguinis ita relaxarint, Naturamque in perficienda ſanguinis depuratione adeo debilitarint, ut animi deliquia, aliaque ſymptomata (quæ genuina ſunt ejuſmodi impedimentorum arte poſitorum effecta) contingant, *malignitati* culpam transcribere: at ſi diuturnitas, in quam abierit morbus, eum ab hoc vitio vindicet, tum quicquid eos in medela deinceps fatigat, id *Scorbuto* acceptum referunt: quamvis reipſa neque ſymptomata, quæ accidebant, quandiu vigebat morbus, *malignitatis* erant effecta, neque ea, quæ contigerunt in declinatione ejus *Scorbuti*, ſed utrunque rei male geſtæ debetur, quemadmodum crebro id a me obſervatum eſt.

Non quod ego, aut quiſquam alius, qui morborum hiſtoriam vel delibaverit, neſcius eſſe poſſit, febres eſſe,

quæ non intemperie ſola, aut putrido tantum calore, ſed etiam maligna qualitate (cujus ſigna evidentiſſima in ægris non poſſunt non apparere) conſtent: vel etiam quod inficias eam, complicari aliquando cum febre *Scorbutum*, & complures alios morbos poſſe: hoc tantum dico, has affectiones immerito ſæpe in litem vocari.

Si fermentatio ſanguinis rite proceſſerit, fiet omnino materiæ morbificæ deſpumatio intra tempus modo dictum. At ſi remedia refrigerantia, vel Enemata ſerius exhibita fuerint, multo longius excurret febris, præcipue in hominibus grandævis, male a Medico curatis; ad quos quandoque acceſſitus, poſtquam febri per quadraginta dies & amplius laboraverant, nihil non expertus fui, quo deſpumationem ſanguini inducerem: ſed nempe uſque adeo debilitatus erat ſanguis, partim ſenio, partim Enematibus, & medicamentis refrigerantibus, ut neque Cardiacis, neque ullis aliis corroborantibus remediis ſcopum meum aſſequi poſſem; ſed vel illorum febris virium ſuarum tenax permanebat, vel alioqui, ſi adeſſe videretur ἀπυρεξία vires ægrorum admodum proſtratæ erant, & tantum non emortuæ.

Aliorum autem remediorum ſucceſſu fruſtratus alio conſilium vertere ſæpe coactus fui, cum ſucceſſu non vulgari; nempe adoleſcentulorum vivum vegetumque calorem ægris applicando. Nec eſt quod quis multum miretur, hac methodo, licet inuſitata, ægrum tantopere corroborari, naturamque debilitatam juvari, ut ſemet a materiæ ſecernendæ, eliminandæque reliquiis exoneret; cum proclive ſit intelligere, inſignem effluviorum vegetorum copiam a ſano, & athletico corpore in corpus ægri exhauſtum transfundi. Neque unquam comperi iteratam calentium linteorum applicationem ullatenus id præſtare valuiſſe, quod modo præſcripta methodus præſtitit, ubi calor applicatus tum magis eſt humano corpori congener, tum ſimul blandus, humidus, æqualis, perenniſque. Atque hæc ratio, ſpiritus, & halitus, forſitan Balſamicos, in ægri corpus immittendi, ex quo ipſe illam adhibui tempore, licet aliena primum videretur, ab aliis cum ſucceſſu felici fuit adhibita: neque profecto me pudet hujus remedii meminiſſe, tametſi petulci quidam homines, atque arrogantes, omniaque vulgaria ingenti ſupercilio contemnentes, me forſitan hoc ipſo nomine aſpernabuntur. Ego enim proximi mei commodum, ac ſalutem vanis illorum opinionibus longe anteferendam cenſeo.

Methodus hactenus enarrata, ſi quis illam prudenter, & cum deſtinato animi conſilio obſervaverit, ægros ſi non ab omnibus, ſaltem a pleriſque moleſtis illis ſymptomatibus immunes præſtabit, quæ hanc febrem vel comitari, vel eidem ſupervenire ſolent, quæque Medicum animi ancipitem, atque ſæpe in curationis decurſu conſilii pene expertem reddunt; imo & illius curæ commiſſos non raro e medio auferunt, etiamſi morbi natura mortem non interminari viſa ſit. Sed quandoquidem vel ægrorum culpa Medicum non ſatis opportune acceſſentium, vel ipſius Medici minori ſive peritia, ſive cautela, ejuſmodi accidentia ſæpiſſime oborta cernuntur, non gravabimur peculiarem eorumdem curam ſummatim hic attingere; verum ad ea tantum ſymptomata me reſtringam, quæ, tametſi ſæpenumero præverti potuerint, modo via atque ordine prædicto quis uſus fuiſſet; cum tamen ſemel acciderint, diverſam quandam, ſibique propriam curam poſtulant.

Atque (ut hinc ordiar) ſi æger, vel calidiora medicamenta minus propere atque intempeſtive ſumendo, vel calido nimis temperamento ſua natura fretus, in * *Phrenitidem* prolapſus fuerit; vel (quod proxime illuc accedit) ſi non omnino dormiat, ſæpe exclamet, aut inconditis vocibus utatur, ſi vultu ac loquela ferociat, ſi medicamenta, potumve communem avide & quaſi raptim bibat, vel denique urinam habeat ſuppreſſam; in hoc, inquam, caſu, liberaliori manu, quam ſupra indulſi, ad venæ ſectionem, clyſteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo, verno tempore præſertim, (quo etiam alias ſymptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore præditi, ejuſmodi auxilia ſine multo diſcrimine admittunt) atque talibus remediis utens, ægrum euſque ſuſtinere conor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat, quo tempore non admodum difficile erit eum, & a morbo, & a ſymptomate una eademque opera liberare: id quod fiet *Narcoticum* aliquod medicamentum in largiori paulo doſi exhibendo. Quamvis enim febre vigente, quæ ναρκώσεως vi prædita ſunt non omnino proſint, neque deſtinatum a Medico ſcopum feriant; tamen opportune, & in declinatione morbi adhibita, præclaros effectus edunt: antea vero prodeſſe non poſſunt, partim quia fermentationem vi atque impetu procurrentem ſiſtere nequeunt, etiam in maxima doſi exhibita; partim vero (quod quidem majoris adhuc momenti eſt) materiæ peccanti tunc temporis maſſæ ſanguineæ æquabiliter admiſtæ, neque verſus ſeparationem adhuc vergenti ab exhibito hujuſmodi medicamento manus injicitur, adeoque depuratio illa tantopere expetenda impeditur. Verum ſive hæc ratio ſit hujuſce phænomeni, ſive alia aliqua magis abſtruſa, judicent illi quibus animus atque otium eſt talia ſpeculari. Interim ex fideli atque idoneo obſervationum plurimarum complexu rem ipſam certiſſimam eſſe pronuncio. *Laudanum*, vel alia quævis Narcotica in principio, augmento, vel ſtatu hujus febris ad ſymptoma hoc levandum, vel non prodeſſe omnino, vel, quod ſæpe accidit, etiam obeſſe; verum in ejuſdem morbi declinatione eadem mediocri doſi adhibita non ſine ſucceſſu uſurpari. Semel equidem Narcotico die morbi duodecimo uſus ſum, nec fruſtra; citius autem nunquam proſpere exhibitum novi. Quod ſi autem illius uſum ad decimum quartum uſque diem diſtuleris, tanto magis proficuum evadet, ſeparatione nempe perfectiori tum facta. Neque vero hæc mora, tametſi forte aſtantes magnopere perterrefaciet horrendum hoc ſymptoma, mortem ſtatim ſubinfert; cum ſæpe obſervaverim, hanc rem plerunque inducias ferre poſſe, ac ſolere, donec ad Narcotica deſcendere fuerit opportunum; ſaltem ſi caveatur, ne *Cardiacis*, calidiſque medicamentis adhibitis, intemperies cœpta accendatur uberius, quo caſu ægri ſubito pereunt. Narcotica, quibus ego uti ſoleo, ſunt vel *Laudanum Lond.* ad gr. 1. ß. vel ſequens. *Rec. fl. Paralyſ. M.* 1. *Coq. ſ. q. aq. ceraſor. nigr. Colaturæ* ℥iij. *Diſſolve ſyr. de meconio* ℥ß. *ſucci limonium Cochl.* ß. *Miſc.* vel *Rec. aq. ceraſor. nigr.* ℥iß. *aq. Epidemicæ* ℥ij. *Laudani liquidi gutt.* xvj. *Syr. Caryophill.* ℥j. *miſcet.*

Illud unicum hic addere placet, quod ad hanc rem obſervaſſe non inconſultum arbitror; nempe ſi ſymptoma hoc euſque inducias ferat, & febris adeo ut in diuturnitatem abeat, ut æger ante aſſumptum Narcoticum commode purgari poſſit, medicamentum illud tanto felicius effectum ſuum editurum. Quocirca ego imperare ſoleo Pil. coch. ma. ℈ij. in aq. Betonicæ diſſolut. atque hoc 10. vel 12. horis ante Narcotici exhibitionem. Neque metuendum eſt a tumultu illo, quem calidior illa maſſa pil. alias excitare ſolet: ſubſequentis enim Narcotici vis penſabit illas turbas, & quietem ſuaviſſimam, blandiſſimamque inducet.

Quod ſi vigiliæ ultra febrem excurrant, ceſſantibus aliis ſymptomatibus, obſervavi, linteum in aqua roſar. immerſum, & frigide ſincipiti, ac temporibus applicatum, plus quam Narcotica quævis prodeſſe.

Sæpe accidit ægrum per totum morbi decurſum * *tuſſi* moleſta divexari; nimirum commota vehementer ac tumultuante ſanguinea mole, omnibus jam ad ſeditionem, & partium ſtudia ſpectantibus, fit, ut humores quidam ſoluti diffluenteſque e maſſa ſanguinis per vaſcula pulmonaria, vel etiam per diapedeſin in tracheæ membranam interiorem, teneriorem ſcilicet atque exquiſito ſenſu præditam, transferantur: hinc *tuſſis* oboritur, quæ primo ſicca eſt, quoniam tenuis adhuc materia vim expultricem eludit; mox craſſeſcit, atque expectoratu difficilis evadit, eo quod ſenſim febrili calore torreatur, atque aſſetur: hinc fit, ut ſuffocationis metu percellatur æger, utpote cui vires deſunt ad lentam hanc viſcidamque materiam tuſſi eliminandam. Ego in hoc affectu raro alio aliquo medicamento utor, præter *oleum amygdalarum dulcium* recenter expreſſum, niſi forſan acciderit, (accidit autem aliquoties) ut ægrotus oleum prorſus averſetur; tunc enim vulgaribus illis pectoralibus, ut licet, opem ferre conamur. Interim oleum illud amygdalarum, ſi quidem illo per ægrum uti licuerit, Bechicis aliis anteponendum cenſeo, ob eam cauſam præcipue, quod cum neceſſe ſit hæc liberalius, & majori quantitate exhibere, modo prodeſſe velimus, hoc pacto ventriculum jam ſatis ſuperque debilem, & ad nauſeam proclivem oneramus: nonnunquam etiam eadem opera præpedimur, ne reliqua, eodem ipſo tempore tranſigenda, procuremus. Neque vero ſatis aut intellectu aſſequor, aut experientia eo ductus ſum, cur ab hujus olei, quod jam diximus, uſu in febribus abhorreamus, eo quod ſcilicet inflammabile ſit, adeoque metuendum, ne febrim adaugeat. Fac enim illud ſua natura calidum eſſe, certe tamen calor ille

* *Phrenitidem*.

* *tuſſi*.

ille tantus non eſt, ut aliunde non abunde penſetur: præ cæteris enim manifeſta vi pectori conducit, aperitque vias, ac lenit, adeoque expectorationem promovet, qua (præſertim ſi copioſior acciderit) tum exoneratur ſanguis a moleſto humore, commode jam excreto, tum eadem opera nonnihil refrigeratur, adeoque me non admodum male habet, ſi quando viderim ſymptoma hoc intercurrere, cujus beneficio non parum etiam ægro beneficii accedit. Illud unicum nunc moneo, una eademque vice tutum non eſſe, totis cochlearibus hoc oleum exhibere; periculum enim eſt, ne & ventriculum nauſeam, & alvo fluxum inducamus; parce itaque ſed frequenter interdiu noctuque propinandum erit, quo non ſolum expectoratione facta tuſſim leniemus, verum etiam, quod alicujus momenti eſt, attritas ægri vires blando nutrimento nonnihil ſolabimur.

Fit nonnunquam, ut * *hæmorrhagia narium* ſuperveniat; ſive quod medicamenta nimis calida in morbi initio fuerint exhibita, ſive quod ebullitio non ſatis coercita fuerit, ægro nempe, vel in florenti ætate conſtituto, vel anni tempeſtate coadjuvante. Hoc ſi fiat, non admodum juvabunt ea quæ ad ſiſtendum ſanguinis motum vulgo fieri conſueverunt, qualia ſunt venæ ſectiones, ligaturæ, medicamenta adſtringentia, atque agglutinantia, vel etiam ſanguinis acrimoniam contemperantia, &c. quamvis enim pro Medicorum conſilio, ac prudentia, his atque hujuſmodi aliis uti liceat; in eo tamen cardo rei vertitur, ut idoneo aliquo medicamento ſanguinis ebullitioni frænum imponatur, quod ſiſtat, figatque illius impetum in præcipitia quæque ruentem. Verum quidem eſt, ſi ſymptoma ſeorſim ſpectetur, ea quæ ſupra enumeravimus (ac venæ ſectionem potiſſimum) accommoda ſatis eſſe, nec ego ipſe dubitarem iiſdem uti; ſed nempe ſymptomatis hujus cauſam (ſaltem ſi phlebotomiam exceperis) non ſatis attingunt, quam profecto non majori ratione per prædicta tollere, quam ſi gladio ignem extinguere ſatageres. Ego itaque in hoc caſu, fruſtra aliis tentatis, tale quippiam adhibere ſoleo, quale nunc ſubnectam. *Rec. aq. portulacæ, & papaveris erratici aa.* ℥jß. *ſyr. de meconio* ℥vj. *ſyr. paralyſeos* ℥ß. *M. f. hauſtus.* Nolim autem hæc ita intelligi, quaſi hæmorrhagiam quamlibet ita ſtatim curari velim, quin potius illa ſæpe permittenda eſt, atque ægro plurimum prodeſſe poteſt, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam critice aliquando morbum ſolvendo. Atque revera parum proderit huic ſymptomati frænum prædictum aptare, priuſquam illud aliquantiſper excurrerit, vel etiam priuſquam vena in brachio ſecta fuerit. Illud diligenter advertendum eſt, hanc ipſam, atque alias omnes immodicas hæmorrhagias peculiare illud obtinere, quod quamprimum illæ quomodocunque ſedatæ fuerint; niſi leniens aliqua purgatio celebretur, metus eſt ne recidivam æger patiatur; proindeque purgandum erit, quamvis (ſi febris tempora ſpectentur) ſerius aliquanto id fieri ſoleat, atque debeat; niſi ſymptoma hoc acceſſerit.

Hoc ſymptoma plerunque ſenibus accidit poſt copioſas evacuationes, vel per ſeceſſum ex diarrhœa, vel maxime per vomitiones, atque ſæpenumero mortem præ foribus adeſſe denunciat. Ingenue fateor, me mihimet ipſi de * *Singultus* cauſa diſquirenti ſatisfacere non poſſe: nihilominus obſervavi ſæpe illum ex turbis, ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo lociſque vicinis excitato, ortum ducere, quibus ſedandis atque in priſtinam pacem reducendis cum naturæ vires non ſuffecerint, fit ut ingens periculum immineat: proindeque conſentaneum exiſtimavi curam eo dirigere, ut quod natura per ſe nequibat, artis adminiculo ſuffulta perficeret. *Diaſcordium* igitur larga doſi exhibitum, nempe ad ℥ij. a ſcopo meo non aberravit, cum *ſemine anethi*, aliiſque, quæ tanquam ſpecifica decantantur, uſus nihil profeciſſem.

Si in morbi hujus decurſu * *Diarrhœam* obortam conſpexeris, quæ (uti jam alicubi ſupra notavimus) accidere tum ſolet, cum in morbi initio vomitorii propinandi indicatio ſe obtulit, neque tamen illud propinatum fuit; dico in hoc caſu convenire, ut quovis morbi tempore (niſi vires contra indicaverint) *emeticum* exhibeatur, etiamſi jampridem illa ad vomendum propenſio præterierit. Quoniam autem hac de re ſatis opinor in ſuperioribus pagellis a nobis dictum eſt, illud hoc in loco duntaxat annectam, quid facto ſit opus ſi exhibito licet Emetico nihilominus *Diarrhœa* ſupervenerit. Quod tamen oppido rarum eſt, niſi in febri inflammatoria, ubi vomitorium, hoc ſymptoma non ſolum non impedit, ſed quandoque creat, quod notatu dignum eſt. Itaque cum ſic ſe res habuerit, præ quibuſvis aſtringentibus hujuſmodi clyſterem profuiſſe comperi. *Rec. Cort. granator.* ℥ß. *ros. rubr. p.* ij. *Coq. in lactis vaccini ſ. q. Collaturæ* ℔ß. *diſſolve Diaſcordii* ℥ß. *M. F. Enema*. Non ſuaſerim, ut majori quantitate clyſterem injicias, quamvis enim propria vi adſtrictionem polliceatur, metuendum tamen eſt, ne ſua mole laceſſat inteſtina, adeoque fluxum alvi, quem conſopire animus erat, uberius provocet.

Sed forſitan objiciet his aliquis, magis e re videri, ut præſertim declinante morbo, diarrhœam, ſi quidem acciderit, permittas potius quam ſiſtas, quandoquidem fluxus ille alvi nonnumquam criticus eſt, morbumque ſolvit. Reſpondeo, me non inficias iturum, fieri aliquando, ut febris per hanc portam ſibi viam faciat, atque effugiat; verum illud rarius accidit, quam ut illius ſpe quicquam moliamur: quin & ratio illa, qua de medela febrium univerſim locuti flexus hujuſce ſiſtendi neceſſitatem oſtendere conati ſumus, etiam hic omnino locum obtinet. Nunc autem illud addendum eſt, mea quidem ſententia animadverſione non indignum, nempe ad genuinam ſanguinis depurationem non tantum neceſſariam eſſe illam quarundam partium ſecretionem, quæ per *fæces* fit, ſed requiritur etiam ut ſecernantur aliæ, tanquam *flores*, id quod in aliis etiam liquoribus opulentis atque heterogeneis quotidie cernimus. Itaque ſi diarrhœæ nimium indulſeris, mediam ſolummodo depurationem, tantopere expetitam, procurabis, atque etiam forſan, quod poſtremo in loco rejiciendum erat, primo excernetur. Fateor equidem ſeparatione illa per flores jam facta (quæ, ut obiter id attingam, ſenſim, & ſine ſenſu peragi ſolet, atque plerumque paulo pleniori διαπνοῇ potius, quam ſudore manifeſto) diarrhœam, ſi forte acciderit, periculi non multum interminari: Sciendum tamen eſt, illam tum non aliunde accidere, quam quod purgatio ſubducendis fæcibus dicata, non opportune exhibita fuerit, quæ quidem fæces mora ſua fermenti alicujus maligni indolem adeptæ, inteſtina jam ad excretionem irritant, ſtimulantque; ut omittam dicere, liquidiſſimam illam excrementorum conſiſtentiam (tali enim forma plerunque viſuntur) ſatis indicare ea pro critica morbi ſolutione habenda non eſſe.

Forſan etiam inter ſymptomata febribus ſupervenientia recenſeri poteſt * *Iliaca paſſio*, eo quod vomitus enormes qui initio febrium accidere ſolent, huic occaſionem quandoque ſubminiſtrent.

Horrenda hæc affectio eſt, & huc uſque omnium fere judicio funeſta, ex inteſtinorum motu inverſo, ac præpoſtero originem ducens. Nimirum inteſtinorum fibræ, quæ a ſuperioribus verſus inferiora contrahi debent, contrahuntur ad ſuperiora, & quæcunque in inteſtinis continentur non verſus alvum, ſed ventriculum protruduntur, & impetu facto ad os regurgitant; adeo ut Enemata, quantumcunque acria, Emetica evadant, ubi etiam Cathartica per os aſſumpta per vomitum ſubito excernuntur. Et, mea quidem ſententia, exquiſitus ille, ac intolerandus dolor huic morbo ſuperveniens, non aliunde oritur, quam ex præpoſtero inteſtinorum motu modo dicto. Cum enim ſinus illi, quos multiplices inteſtinorum circumvolutiones conſtituunt, ita a natura formati ſint, ut ad deſcenſum fæcum quam aptiſſime conducerent, cum ii, inquam, motui ſuis fibris contraria cedere cogantur, exoritur inde prædictus dolor; qui quidem uni parti inſtar terebelli infigitur, cum aut valvula quæ ad initium coli appoſita excrementorum ad ileon regreſſum impedit, aut alia quævis membrana ad ſinum pertinens, vim hujus præpoſteri impulſus ſola ſuſtinet.

Hujus vero inverſionis, unde dolor ille exoritur, duplicem cauſam aſſignare licet. Obſtructionem nempe, vel irritationem.

Primo igitur quæcunque inteſtina vehementer obſtruunt, ut nihil per inferiora deſcendere valeat, hunc contrarium in inteſtinis motum ut producant neceſſe eſt, & nemini non notum. In horum cenſum ab Authoribus referri ſolent fæces induratæ, flatus craſſi magna copia collecti, ac inteſtina velut in nodum convolventes, conſtrictio inteſtinorum in hernia, inflammatio denique, aliique tumores magni, qui cavitatem internam inteſtini occludunt. Interim vero haud negandum, quod motus contrarius hiſce cauſis originem debens, potius ingeſtorum, quam inteſtinorum motus habendus, neque hæc totius inteſtinorum ductus inverſio eſt, ſed illorum tantum, quæ ſupra ſedem iſtius obſtructionis

nis

* *Narium hæmorrhagia.* * *Singultus.*
* *Diarrhœa.*

* *Iliaca paſſio.*

n is ſita ſunt. Quam ob cauſam *affectio iliaca* hinc profecta a me *notha* appellatur.

Secundo vero opinor, quod in affectu iliaco cauſa inverſionis periſtaltici inteſtinorum motus ut plurimum ita ſe habet. Nimirum ex tumultuante ſanguine in febri nuper concepta, in ventriculum, & proxima inteſtina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primo motum ſuum invertere, ac violento impetu materiam moleſtam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori inteſtina *tenuia* ipſi continua jam debilitata cedunt, & cum his demum *majora* in conſenſum trahuntur, vomituriente ventriculo quaſi choream ducente. Hunc affectum *verum ileum* voco, & ille hujus loci eſt. Methodus eum curandi hactenus fere incognita fuit, quicquid nonnulli jactent de uſu *argenti vivi*, *& globulorum*, quæ præterquam, quod parum conducunt, noxam ſæpe haud contemnendam inferunt. Ego cum felici ſucceſſu hac methodo utor.

Quando liquet ex clyſteribus per os rejectis, & aliis ſignis verum eſſe ileum, tunc in hæc tria enitor. 1. Ut contrarius iſte ventriculi motus, qui ſimilem motum in inteſtinis efficit, impediatur. 2. Ut inteſtina acri humore debilitata corroborentur. 3. Ut ventriculus ac inteſtina ab iſtis humoribus liberentur. Quibus indicationibus ut ſatisfaciam, curationem hoc ritu inſtituo. Primo *ſalis abſinthii* ℈j. ex cochleari uno *ſucci limonum* mane, & ſero ſumendum præſcribo, intermediis vero temporibus *aquæ menthæ ſtillatitiæ* ſine ſaccharo, aliove quovis additamento cochlearia aliquot bis quaque hora propino, cujus vel ſolius repetito uſu, & vomitus, & dolor ex eo natus ſubito evaneſcent. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indeſinenter accumbere jubeo. Poſtquam vero dolor cum vomitu per ſpatium bidui triduive omnino ceſſaverit, tum *pil. cochl. maj.* ℥j. *in aqua mentæ* diſſolutam exhibeo, quam etiam aquam (quo certius vomitus recurſum prævertam) toto catharſeos tempore ſæpius ſumendam injungo. Neque catulus removendus, antequam uſum pilularum æger aggrediatur.

Obſervavi fruſtra pilulas iſtas, vel quodvis aliud catharticum, utcumque forte propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeo ad motum naturalem reducto inteſtina etiam ad proprium motum æque reducta fuerint. Alias enim cathartica omnia intus aſſumpta emetica evadent, & plus damni quam commodi inferent. Inde eſt, quod remediis purgantibus viam facere non aggredior, donec per ſpatium quoddam medicamentis iſtis ventriculum reſpicientibus uſus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præſcribo, ita ut nonniſi cochlearia aliquot juſculi ex pullo Gallinaceo parati ſorbenda bis vel in die permittam. Interim vero ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ ſanationis ſigna appareant, ac etiam poſt ſanationem per longum tempus in prædictæ aquæ uſu perſiſtere, & laneis duplicatis ventrem a frigore bene defendere impero, quo minus recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis eſt obnoxius.

Pauca hæc univerſam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam a nemine conſulto ob ſimplicitatem ſuam, & ſplendidioris ſive verborum, ſive pharmacorum apparatus defectum, aſpernatum iri confido.

Atque hæc ſunt illa ſymptomata, quæ in febre hac occurrere ſolent. Sunt autem & alia quædam, quibus memorandis nunc ſuperſedebimus, partim quidem, quoniam ea minoris momenti ſunt; partim vero, quod peculiarem nullam curationem poſtulent, febres enim rite tractatæ ſponte ſua ceſſant.

De *Febre continua* hujus conſtitutionis, ac de ſymptomatibus ejus hactenus.

CAPUT V.

Febres Intermittentes Annorum, 1661. 62. 63. 64.

QUandoquidem, ut jam ſumus præfati, quæ prædictos annos omnes conſtitutio pervaſit, producendis omnium generum *Intermittentibus* tam egregie favit, quas tum de illis feci obſervationes haud indiligentes, hic impertiam. Addam inſuper, & quæ de paucis illis intermittentibus obſervavi, quæ ab illo deinceps tempore ſporadice contigerunt, quo minus orationis filum inſequentium deinceps annorum hiſtoriam complectentibus, cogar intercidere.

Primo loco quo naturam illarum atque genium conjectura ſaltem aſſequamur, advertendum eſt, quod in paroxyſmis febrium intermittentium hæc tria tempora ſpectanda ſunt. 1. Tempus *Exhorreſcentiæ*. 2. Tempus *Ebullitionis*. 3. Tempus *Deſpumationis*. Et quidem ad *exhorreſcentiam*, quod attinet (ut de his rebus ſummatim loquar) ego illam exinde oriundam arbitror, quod materia febrilis, quæ nondum turgeſcens a maſſa ſanguinea utcunque aſſimilata fuerat, jam tandem non ſolum inutilis, verum & inimica naturæ facta, illam exagitat quodammodo atque laceſſit; ex quo fit, ut naturali quodam ſenſu irritata, & quaſi fugam molita, *rigorem* in corpore excitet atque *horrorem*, averſationis ſuæ teſtem & indicem. Eodem plane modo, quo potiones purgantes a delicatulis aſſumptæ, aut etiam toxica incaute deglutita, horrores ſtatim inferre ſolent, aliaque id genus ſymptomata. Natura itaque hoc pacto irritata (ut ad tempus *ebullitionis* jam tranſeamus) quo facilius hunc hoſtem a ſuis cervicibus depellat, *fermentationem* aggreditur, ſolemnem nempe machinam, qua in febribus, & quibuſdam aliis acutis morbi uti conſuevit, cum ſanguinis molem ab inteſtinis inimicis liberare conetur: hujus enim efferveſcentiæ beneficio disjunctæ peccantis illius materiæ partes, quæ ſanguini æquabiliter admixtæ fuerant, aggregari quodammodo incipiunt, atque adeo leviori opera ſubigi poſſunt, ut ad deſpumationem opportunæ evadant. Et quidem ut hoc fiat vel ex eo plurimum referre conſtat, quod qui ex febribus intermittentibus moriuntur, ſiquidem in paroxyſmo pereant, in primo illo tempore (*exhorreſcentiæ* ſcilicet) fato fungantur; nam ſi ad tempus efferveſcentiæ pertigerint, ſaltem pro illa vice non moriuntur. Atque per hæc duo tempora res ægrorum in anguſto verſantur; quibus elapſis, tertium tempus, quod *deſpumationi* dicatum eſt, inſequitur, quo ſuccedente ſymptomata omnia primo leviora fiunt, atque tandem plane evaneſcunt. *Deſpumationis* autem nomine nihil aliud ſignificatum volo, quam materiæ febrilis jam ſubactæ, & quaſi devictæ, expulſionem, ſeu ſeparationem; atque illud quod ſeparatur, partim (ut in aliis liquoribus cernere licet) *florum*, partim *fæcum* rationem, & ſortem obtinet.

His ita poſitis, videamus quomodo fiat, ut redeat paroxyſmus, quandoquidem ægrorum ſors in vado jam conſtituta videtur. Nimirum febrilis materia nondum tota emigravit, ſed quemadmodum apum Embrya ſtatis temporibus ſenſim ſuccreſcunt, ita latens hæc materia pro typorum ratione denuo caput effert, ac novum negotium naturæ faceſſit, idem ſtadium decurrens, quod in præcedentibus modo oſtendimus. Nunc autem ſi quis a me cauſam quæſiverit, cur fomes ille deliteſcens efferveſcentia præcedenti non ſatis ſubactus, ac proinde cum reliqua materia peccante non expulſus, proindeque novas tragædias daturus, non eodem modo in omni febre intermittenti progrediatur (nam nunc unum, nunc duos, nunc tres dies exigit, priuſquam ad maturitatem perveniat, novumque paroxyſmum excitet,) de hac re, inquam, ſi quis mihi negotium exhibeat, ego plane me neſcire fateor. Neque vero quiſquam alius, quod ſciam, in hac cauſa tam præclare ſe geſſit, ut arcanum hoc opus naturæ ſatis enarraſſe videatur. Ego Philoſophi nomen non ambio, & qui titulum illum ſe mereri exiſtimant, atque me fortaſſis hoc nomine culpandum putabunt, quod in hæc penetralia non irrumpere conatus ſim, moneo illos, ut in aliis naturæ operibus, quæ ubique nobis obverſantur, vires ſuas experiri velint, antequam aliis dicam ſcribant. Libenter enim quæſierim, cur *equus* ad ἀκμὴν ſuam pertingat ſeptem annorum ſpatio, *homo* 21. cur in *plantarum* regno, hæc menſe *Majo*, illa *Junio*, iſta alio florere ſoleat, ut innumera alia nunc ſileam. Quod ſi doctiſſimos quoſque viros non pudeat ſuam ignorantiam in his rebus palam fateri, non video, cur mihi vitio verti debeat, ſi in re non minus difficili, atque forſitan profus inexplicabili, manus ab αἰτιολογίᾳ abſtineam; quippe cum perſuaſiſſimus ſim, naturam non minus hic loci quam in aliis quibuſcumque, methodo quadam certa atque ordine progredi: *quartanoſa* enim (ut ſic dicam) ac *tertianoſa* materia non minus naturæ legibus ſubjacet, iiſque regitur, quam alia corpora qualiacunque.

Cum rigore atque horrore in univerſum *Intermittentes* omnes incipiunt, cui mox calor ſuccedit, atque huic deinceps ſudor; Per utrunque paroxyſmum, tum illum quo friget æger, tum quo plus ſatis incaleſcit, vomiturit ut plurimum, vehementer ægrotat, cum ſiti, & lingua arida, *&c.* Quæ quidem ſymptomata, iiſdem omnino gradibus recedunt, quibus provehitur ſudor, quo uberius prorumpente paroxyſmus ſolvi videtur. Satis recte valet qui modo ægrotabat, donec paroxyſmus periodo ſibi conſueta denuo recrudeſcat; in *Quotidiana* ſcilicet quolibet νυχθημέρῳ, in *Tertiana* alternis diebus, in *Quartana* tertio quoque die, calculatione videlicet

facta

facta ab unius paroxyſmi initio, ad initium ſubſequentis. Licet haud raro ingeminentur poſteriores duo, ita Tertiana quolibet die invadat, Quartana per duos dies continuos, tertio quidem ab inſultu libero manente; quandoque etiam ter tribus diebus continuis infeſtet, cum *Triplex Quartana* eſt, morbo ab iſto, quem primum aſſumpſit, Typo nomen ſortiente.

Quæ ſane paroxyſmorum reduplicatio nonnunquam a materiæ febrilis exceſſu activitateque nimia producitur, quo in caſu paroxyſmus *adventitius primarium* antevertit nonnunquam etiam a virium proſtratione, cum in ægro nempe nimium illæ fuerint dejectæ, & paroxyſmi vigor retuſus, ſive refrigeratione intenſiore, ſive etiam evacuationibus præter modum effuſis: in hoc vero caſu cum paroxyſmus adventitius primarium inſequitur, mitius inſuper, neque ita prorſus diu atque alter ægrum affligit. In priore inſtantia, materiæ turgeſcentia ſive ὀργασμὸς tardius revertentem, & ſibi debitam periodum nequaquam præſtolatur, ac proinde aliquanto præmaturius deſpumatione ſua defungitur: in poſteriore autem cum ſanguis non jam ea vi polleat, quæ materiæ febrili uno impetu excutiendæ ſufficiat, mox alium de novo paroxyſmum ſubſtituit, quo ejus reliquias e ſinu ſuo exturbet. Quinimo e duabus hiſce cauſis ſibi invicem adverſantibus forte etiam pendet tam paroxyſmorum anticipatio in febre intermittente ordinaria atque regulari, quam eorumdem tardior acceſſio; quarum utraque in his febribus frequenter occurrit, quæ νυχθήμερον omne percurrunt, vel ſolitum paroxyſmi tempus anticipantes, vel eo ſerius accedentes.

Febrium autem intermittentium quædam *Veris* ſunt, quædam *Autumni*: quamvis enim in tempeſtatibus intermediis nonnullæ oboriantur, quoniam tamen illæ, & minus frequentes ſunt, & ad prædictas reduci poſſunt (illas nempe quibus magis appropinquant,) idcirco omnes ſub duobus hiſce generibus, *Vernalibus* nempe, atque *Autumnalibus*, complectar. Tempora ad quæ particulariter ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ referuntur, menſes ſunt *Februarii*, atque *Auguſti*; licet quandoque maturius invadant, tardius etiam nonnunquam; prout ſcilicet uberior parciorve in aere apparatus, vel ad eaſdem producendas facit, vel officit, & ex conſequenti magis etiam minuſve epidemice deprædantur. Cujus rei exemplum habemus ſatis obvium in febribus intermittentibus Autumnalibus anni 1661. quo anno memini, fœminam quandam ædibus meis vicinam primo Quartanæ ſuæ paroxyſmo, ipſo *Joannis feſto* correptam fuiſſe. Et complures alii circa idem tempus præmaturum febribus illis correpti fuere, quæ poſtmodum adeo epidemicæ evaſerunt; quod argumento eſt magnum tum fuiſſe in iſta quæ tunc obtinebat aeris temperie, ad iſtos morbos apparatum, qui deinceps procedente anno ſtipatiores graſſabantur.

Et quidem uſque adeo neceſſaria eſt hæc febrium diſtinctio, ut niſi eadem in praxi ſedulo contemplemur, neque de earum duratione prognoſtico aliquo rite facto quicquam pronunciare, neque quomodo regimine ægrorum corpora curare poterimus, habita tum tempeſtatum, tum naturæ febrium diverſæ ratione. Verum quidem eſt febres utriuſque tempeſtatis ingenium non plane diſſimile nanciſci, ſive modum ſpectes primi inſultus, qui cum horrore primum incipit, mox in calorem erumpit, ac tandem per ſudorem ſolvitur; ſive typorum diſcrimina, quorum reſpectu quædam *Tertianæ* ſunt, tum *Vere*, tum etiam *Autumno*. Interim tamen non dubito quin febres iſtæ tota ſua natura ſive eſſentialiter diſtinguantur.

Atque ut de * *Vernalibus* primo dicam, illæ fere omnes vel *Quotidianæ* ſunt, vel *Tertianæ*, & vel ſerius, vel ocyus ingruunt pro vario tempeſtatis apparatu. Nam per brumale frigus ſpiritus concentrati vires in ſuo receſſu ſibi acquirunt, quos appropinquantis poſtea ſolis calor jam vegetos evocat, qui cum viſcidis humoribus (minus tamen viſcidi ſunt hi, quam quos in Autumno prægreſſi fervores excoxerunt ac torrefecerunt) commiſſi, quos durante hyeme natura in ſanguinis maſſa congeſſerat, dum avolare nituntur, implexi detinentur, & quaſi irretiti, adeoque vernam hanc ebullitionem concitant. Eodem plane modo quo vaſa cereviſia repleta atque in arena vel cella frigida diutius repoſita, ſi igni admoveantur, tumultum ſtatim concipiunt, & liquor ad volatum pronus eſt. Sanguis hoc modo affectus purgationem ſui molitur, atque ſpirituum volatilium ope negotium hoc ſat cito peragit, niſi forte nimia viſcidorum ſuccorum vi inſtructus fuerit, qui fermentationem cœptam remorentur; & licet hoc ipſum accidat, effervescentia tamen verna raro continua, ſuique ſimilis manet, verum diſſilire atque in diverſos Paroxyſmos quaſi findi ſolet. Sanguine enim opulentis hiſce ſpiritibus jam turgido, natura negotium ſuum quaſi præceps aggreditur, & quarundam partium ſecretionem ad modum perfectæ ſolutionis per Paroxyſmos particulares peragit, priuſquam univerſali ſeparatione defungatur. Atque hæc mihi quidem ratio non inidonea videtur, quod verna tempeſtate, præſertim illa, quæ æſtatem propius attingit, paucæ febres continuæ occurrant, niſi forte conſtitutio fuerit Epidemica. Fermentationes enim tunc temporis obortæ vel ſubito conſopiuntur, vel ad intermiſſionem properant, vel denique partes humorum ad ſeparationem proniores, præmature & cum vi quadam alio transferuntur, ex quo mox *Anginæ*, *Perimpneumoniæ*, *Pleuritides*, aliæque id genus peſtes ſucreſcunt, quæ deſinente potiſſimum Vere caput ſuum exerunt.

Animadverti, *Febres Intermittentes Vernales* rariſſime fuiſſe diuturnas, ſemper vero ſalutares; ita ut vel maxime ſenex, vel debilis quiſpiam, officioſiſſima damnoſiſſimaque imperitiſſimi cujuſlibet περιεργία modo is probus fuerit e medio vix queat tolli. Contigit mihi tamen videre *Tertianas Vernales*, quæ ob Phlebotomiam, & Catharſin indebite celebratas, & regimen inſuper cum morbo male quadrans, moras traxere etiam uſque ad tempus illud, quo Autumnales ſolent invadere; quæ tempeſtas cum hujus morbi genio ſit admodum contraria, eumdem continenter extinguit; Ægro interim frequenti Paroxyſmorum reduplicatione, & duratione longiore ita pene confecto, ut in extremis verſari videatur: quæ nihilominus (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) ſemper eſt eluctatus. Neque in convaleſcentibus ab hoc morbo mihi adhuc ſubiit videre graviſſima illa ſymptomata, quæ, ut infra dicetur, intermittentes Autumnales diuturniores ſequuntur; *Lethalem* intelligo *tonſillarum inflammationem*, *ventrem induratum*, *tumores Hydropicos*, *&c.* Plus ſemel tamen adverti ægros a morbi diuturnitate, & Paroxyſmorum ingeminatione (accedentibus ad malorum cumulum evacuationibus repetitis) ad ſummam debilitatem redactos, ubi primum cœperint convaleſcere, in *Maniam* incidiſſe, quæ pari cum illo paſſu receſſit, quo eorundem vires de novo redintegrabantur.

Intermittentes vero *Autumnales* longe aliter ſe habent. Primo enim *Tertiana*, licet quibus annis Epidemica non eſt, & ſanos invadit, cito nonnunquam ſe proripit, neque pluribus ſtipatur ſymptomatis, quam quæ Verno tempore contingere ſolent Tertianæ; ubi tamen epidemice graſſatur, & ætate provectiores, aut pravo corporis habitu præditos ferit, haud vacat periculo; quin etiam ad menſes duos, vel tres, forte etiam in ſecuturum uſque Ver tyrannidem exercet. Deinde *Quartanæ* & periculoſiores ſunt, & obſtinatiores longe quam ſunt illæ, de quibus ultimo diximus: Ubi enim natu grandiores impetunt, eoſdem paucis adhuc Paroxyſmis mulctatos quandoque jugulant; quo in caſu æger tempore *exhorreſcentiæ*, ineunteque adeo Paroxyſmo ut plurimum moritur, quod jam dictum. Quod ſi æger in ſenectutis tantum fuerit confinio, nec dum ejus limen prætergreſſus, licet non in eodem verſetur diſcrimine, ne inter Paroxyſmos primo laceſſentes luce privetur, haud tamen facile a febre hac elabetur, niſi vertente anno, appetenteque illo tempore, quo primo corripiebatur. Nonnunquam etiam *hæret lateri lethalis arundo*, nec niſi a morte, langueſcenti decutitur. Quartana interim Typum ſubinde variat, plurima etiam parit ſymptomata, *Scorbutum* v. gr. *Ventrem induratum*, *Hydropem*, *&c.* Juniores vero ferendo huic morbo pares ſunt, a quo nonnunquam circa *Solſtitium Brumale* liberantur, frequentius tamen non niſi adveniente *Verno Æquinoctio*, vel etiam Autumno inſequenti, ubi ſc. venæ ſectionem aut Catharſin admiſerint. Sæpe non ſine ſtupore ſum intuitus infantes tenellos cum hoc morbo per totos menſes ſex commiſſos, nec oppreſſos tamen, ſed de eodem, *Herculis* inſtar pueri, in cunis triumphantes.

Hic notandum, quod cujuſcunque demum ætatis aut temperamenti fuerit is, qui Quartana corripitur, ſi quolibet alio vitæ tempore (vel etiam ab hoc remotiſſimo) eadem ſemel laboraverit, non diu admodum eum ſecunda hac vice fatigabit morbus, ſed poſt paucos aliquot Paroxyſmos ſponte ſua ſolvetur, quod ſcitu dignum erat.

* *Intermittentium* autem *Vernalium* curationem quod ſpectat, licet illas ſuo ſemper arbitrio permittendas exiſtimaverim, & nihil prorſus movendum, cum nemo quiſ-

* *Intermittentes Vernales.*

* *Intermittentium Vernalium Curatio.*

quiſquam, quod ſciam, earum unquam opera ſatis conceſſerit, atque ex adverſo, qui illas abigere ſategerunt, remediis præſertim evacuantibus, id tantum egerint, ut morbus inde confirmatior pertinacius obſiſteret; ſi tamen importuna ægri impatientia Medici opem obnixe efflagitet, Intermittentes Vernales variis modis, quidem cum optato exitu aggredi licet, uti mihi non infrequenti obſervatione abunde conſtitit.

Nonnunquam *Emeticum* tempeſtive propinatum, ut nempe ante Paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, feliciſſime ſucceſſit; præſertim ſi quantitatem mediocrem *Syr. de Meconio*, vel cujuſvis Narcotici poſt finitam Emetici operationem, exhibueris immediate ante Paroxyſmi inſultum.

Aſt ubi ſanitatem videas reſtitutam per *diaphoretica*, quæ ſudorem in Paroxyſmi ſolutione obortum promoveant, ægro interim optime ſtragulis cooperto, id quod tantopere, ac tandiu faciendum eſt, quandiu vires ægri patiantur. Atque hoc in Veris intermittentibus, præcipue Quotidianis, ſæpe obtinuit: humoribus enim in hac tempeſtate non admodum craſſis exiſtentibus, ſolutio alias imperfecta futura, in perfectam adoleſcit, quod quidem in Autumno nunquam accidit.

Quid quod clyſteris in diebus intermittentibus per triduum, vel quatriduum adhibiti beneficio, Tertianas aliquando curaverim.

Interim ſi ob Phlebotomiam liberiori manu celebratam (quo tempeſtas ipſa parum cautos facile inclinat,) vel ob ægri debilitatem antecedaneam ſpiritus illi qui ſubito ad deſpumationem ſe accingerent, pauperiores facti minus valeant, accidere poteſt, ut hujuſmodi febres Vernales, auxiliis quibuſcunque fruſtra tentatis, Autumnalium diuturnitatem æmulentur. Sed ſane non ſolent illæ eouſque durare, quippe quæ vel ſponte ſua deſinant, vel leviori remediorum ope facile in fugam vertantur.

* *Intermittentes* autem *Autumnales* non tam levi opera ſe amoveri patiuntur. De illis igitur nonnulla mihi dicenda ſunt. Si autumnalis conſtitutio fuerit Epidemica, circa *Junium* adultum ſolent invadere. Sin minus *Auguſtum* præſtolantur, & *Septembris initium*: in ſubſequentibus vero menſibus rarius occurrunt.

Cum earum ingens aliquod agmen ſimul invaſerit, obſervare licebit earum paroxyſmos plerunque una eademque diei hora contingere, acceſſionibus nunc prævertentibus, nunc poſtponentibus, ſimili plane modo, atque eodem tenore, niſi quod accidere queat, ut ordo ille medicamentis adhibitis, quæ retardandi vel præcipitandi vi pollent, in quibuſdam corporibus immutetur vel pervertatur.

Obſervandum eſt etiam quod in principio febrium intermittentium (Epidemicarum præcipue quæ Autumno contingunt) haud ita in proclivi eſt typum ſub primis invaſionis diebus rite diſtinguere, quandoquidem febre continua adſcita primum adoriuntur, neque facile eſt aliquandiu, niſi diligenter adverteris animum, quicquam aliud præter aliqualem morbi remiſſionem deprehendere, quæ tamen paulatim in perfectam deſinit intermiſſionem, & typum anni tempeſtati apte reſpondentem.

Typorum ratione vel *Tertianæ* ſunt, vel *Quartanæ*. Atque de quartanis quidem illud merito affirmari poteſt, eas genuinam eſſe Autumni ſobolem. Utræque profecto ea affinitate inter ſe connexæ ſunt, ut ſæpe numero vices permutare, ſaltem ad tempus, deprehendantur, mox fortaſſis ad priſtinum genium redituræ. Sed Tertianæ vernales quartanarum typos nunquam induunt, cum toto, (ut ita dicam) cœlo a ſe invicem diſtinguantur. Neque porro obſervavi unquam hac tempeſtate quotidianam contigiſſe, niſi quis Tertianam duplicem, vel triplicem Quartanam hoc nomine cenſuerit ἀκυρολόγως appellandam.

Has autem febres intermittentes eo fere modo ſuam originem nanciſci arbitror, quem nunc ſummatim attingemus; Nempe anno ſurgente atque progreſſo, ſanguis etiam pro rata proportione exaltatur (haud ſecus ac vegetabilia quævis augmentis atque declinationibus ſuis anni curſum referuntur) donec ad ἀκμὴν ſuam, ultimumque vigorem pervenerit; hinc parallelis motibus cum tempeſtatibus anni pergens, eo declinante relaxari tandem, & ipſe incipit; ac tum præcipue cum ab accidentali aliqua cauſa promotus fuerit, puta ſanguinis immodica jactura, frigore admiſſo, cibis crudis atque excrementis, balneorum uſu intempeſtivo aliiſque non paucis. Jam vero ſanguis in hoc decidentiæ ſtatu conſtitutus impreſſioni morbificæ cuicumque obnoxius eſt, quam in illum faciet quælibet aeris conſtitutio, quæ hoc tempore dictis intermittentibus eſt Epidemica. Atque huc ſpectat ebullitio mox inducta, qua liquorem ſanguineum quandoque valde degenerem corripiente, febris inde oriunda mali moris eſſe ſolet, & malignis, atque horrendis ſymptomatibus pleniſſima. Illud utcumque accidit, ut ſanguis ſpiritubus ſuis magnam partem exutus, & ab æſtate præcedenti plurimum aduſtus, ebullitione ſua non niſi tardiſſimis motibus defungatur, ſuæque deſpumationi longiſſimam periodum poſtulet.

Jam vero ut manifeſtum evadat, quam difficulter hæ febres (Autumnales puta) curationem admittant, hoc loco perpendendum eſt: Continuarum hujus tempeſtatis atque intermittentium diſcrimen in eo maxime verſari, quod *Continuæ* conceptam ſemel efferveſcentiam συνεχῶς unoque tenore perficiant; *Intermittentes* autem partitis vicibus ac diverſis temporibus eadem defungantur. Interim in utriſque fermentatio naturæ ductu peragitur ſpatio horarum 336. aut circiter, neque enim citius aut tardius maſſa ſanguinea in humano corpore ordinario repurgatur, ſi negotium naturæ permiſeris: haud ſecus ac pomarium ſuam, vinum atque cereviſia ſuam, ac peculiarem habet periodum, qua depurentur. Quamvis autem in febribus intermittentibus ſanguis nonnunquam (ut in Quartana contingit) ſex menſium ſpatio deſpumationem ſuam moliatur, ac tandem perficiat; non tamen (ſi rite calculum ponas) plus temporis in eadem abſolvenda impenditur, quam quod in continuis impendi naturaliter ſolet; quatuordecim enim νυχθημέρα ſive dies naturales efficiunt horas 336. tribuendo nempe horas quinque cum dimidia cuilibet paroxyſmo Quartanarum, habebis in Quartana valorem 14. dierum, h.e. horas 436. Jam ſi quis dixerit Quartanam, verbi cauſa, (eadem enim reliquarum intermittentium ratio ſubintelligenda eſt) ultra ſex menſium ſpatium aliquando excurrere, antequam periodum ſuam abſolvat, reſpondeo, idem etiam non raro in continuis febribus hujus conſtitutionis ſpectari, quæ ſæpe ultra dies quatuordecim protrahuntur: in utroque nimirum caſu ſi efferveſcentiam (præſertim circa febrium finem) rite atque ordine decurrere, ac ſuſtineri vegetam curaveris, deſpumatio intra prædicti temporis ſpatium, hoc eſt, quatuordecim dierum, vel 336. horarum peragetur: quod ſi vero efferveſcentiam illam ſeu fermentationem refrigerantium medicamentorum, aut clyſterum uſu tunc temporis (ſcilicet verſus febrium declinationem) importune inhibueris, & quaſi frænum illi injeceris, mirum non eſt, ſi in longum evagentur, ordine quippe naturæ perturbato. Nanque hoc modo relaxatur quodam modo ſanguinis humani tonus, unde ſe ad deſpumationem accingere cum effectu nequit. Immo vero in corporibus debilibus, & effœtis idem aliquando, vel ſponte accidit, niſi Cardiacorum ope naturam in illis languentem adjuveris, quo ſanguini deſpumando par ſit.

Verum illud hic jam porro notandum arbitror, ea quæ de fermentationis ſpatio atque continuatione ſupra tradimus, de illis ſolummodo febribus intelligenda eſſe, quæ ſtatam quandam naturam atque habitum nactæ ſunt. Sciendum enim eſt (neque me præterit) febres quaſdam eſſe, tum continuas, tum intermittentes, quæ tranſeuntis, & incerti genii ſunt, neque in ſuis efferveſcentiis ad deſtinatam periodum pertingunt. Hujus generis ſunt quæ a levi aliqua offenſa ex ſe rerum non naturalium, quas appellant, ut cibi, potus, aeris, & his ſimilium, abuſu, nonnunquam ortum ducunt, his enim morbis correpti ſubito ſæpe convaleſcunt. Idem etiam adoleſcentulis, ſanguine puro, ac multis ſpiritibus referto præditis, aliquando accidit: nimirum febres illorum ſpirituoſa quadam ac nimis tenui, volucrique materia, fermentationes ſuas citius perficiunt, ac celeri gradu ſpatia ſua emenſæ evaneſcunt. Ad fermentationem enim illud primo requiritur, ut materia fermentiſcibilis, ſive illa ſanguis ſit, ſive vinum, aut alius aliquis liquor quilibet, ea tenacitate, & viſcoſitate polleat, ut ſpiritus implexos, atque irretitos eatenus detinere valeat, ut in liquoris maſſa moveri atque agitari poſſint, eodem fere modo, quo aves viſco captæ, aut muſcæ atque apiculæ melle detentæ, motitare quidem, & murmura ſua peragere poſſunt, avolare interim non valentes. Neque tamen, (ut obiter illud dicam) eam tenacitatem obtinere debent liquores memorati, ut ſpiritus prorſus obruant opprimantque, adeo ut non omnino moveantur.

His jactis fundamentis (quæ quidem neſcio an aliis, mihi certe ratione non contemnenda niti videntur) mirum non erit, ſi illis non aliam medendi methodum ſuperſtruam, quam quæ in febribus continuis ad deſpu-

* *Intermittentes Autumnales.*

deſpumationis debitum opus rite perficiendum, adhibenda videatur: cum nimirum illæ a continuis nullo diſcrimine ſejungantur, ſi ordinem ſpectes, quo natura earundem materiam expellere ſolet, ſcilicet per efferveſcentiam certa periodo comprehenſam. Etſi quod ad earum ſpeciem, atque naturæ proprietatem attinet, illas & a continuis, & a ſe invicem plurimum differre non diffitear. Itaque vel methodum, qua ſe natura liberare ab hoc morbo ſolet, caute ſoliciteque obſervando indicium ſumere oportet, quo fermentationem obortam acceleremus, atque ita ad ſanitatem ægros perducamus, vel in ipſam cauſam ſpecificam penetrando, danda erit opera, ut remediis efficacibus ac ſpecificis morbo obviam eatur. Ab horum alterutro indicationes ſumendæ ſunt. Ego utramque viam ingreſſus aliquando fui, atque illæſa (uti opinor) verecundia profiteri poſſum, non ſine ſumma cura atque attentione animi indefeſſa, ſed nondum eam felicitatem adeptus ſum, ut Autumni febres intermittentes certa aliqua praxi atque medicandi ratione tollere poſſim, antequam ſtatas illas fermentationes (de quibus ſupra locuti ſumus) peregerint, utcunque moleſtum hoc febricitantibus videatur; qui couſque ſanitatem ſuam expectare inviti coguntur. Revera autem ſiquis inter mortales reperiatur, qui ſive methodo aliqua certa, ſive remedio ſpecifico adhibito, febrium harum intermittentium curſum non ſolum inhibere, ſed etiam omnino abrumpere novit, exiſtimo eum omni jure teneri, ut humano generi rem illam ſummopere expetendam patefaciat: quod ſi non fecerit, ego illum, nec boni civis, nec prudentis viri nomen mereri pronunciare auſim; neque enim civis boni eſt, illud in rem ſuam vertere, quod toti generi humano tam ingens beneficium apportet; nec viri prudentis, divina benedictione ſemetipſum privare, quam a ſumma bonitate liceret expectare, ſi ad publicum bonum promovendum ſe accingeret. Honoris autem ac divitiarum longe minor apud probos ratio habetur, quam virtutis, & ſapientiæ.

Quantumlibet autem fuerit difficile, intermittentes has Autumnales certo fugare, tradam tamen quicquid ad earundem curationem præ reliquis facere mihi viſum eſt.

* Intermittentium Autumnalium curationem non ſine ingenti diſcrimine per Catharſin tentari (niſi eo, quem mox dicemus, modo inſtituantur) præſertim vero per phlebotomiam, frequenti nimis obſervatione jam olim didici. Etenim in Tertianis (maxime ſi ea conſtitutio admodum fuerit epidemica) hac methodo ſanandis, niſi Chirurgi gladiolus eodem ictu, quo venam pertundit, ipſam etiam febrem confodiat, dictæ febres, etiam in vegetioribus, & Athletice cætera valentibus, non niſi longo temporis tractu expugnari ſe patiuntur: in provectioribus autem diutinum febris cruciatum tandem etiam mors excipit, quam præ foribus jam eſſe haud raro denunciat lethalis illa tonſillarum inflammatio, cujus fecimus mentionem. Adde, quod venæ ſectio alia etiam ſymptomata illa maturius acceſſivit, quæ febres Autumnales intermittentes in ſtatu declinationis, vel comitari diximus, vel a tergo ſequi. Quartanariis vero in tantum obeſt phlebotomia, ut juvenes, qui a morbo alias intra ſex menſes fuiſſent liberati, per ſex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque provectiores, qui niſi ſanguinem detraxiſſent, intra annum poterant ſanari, morbum etiam ultra ſtatutum illud tempus alere periclitantur, ac denique ab eodem victi ſuccumbere. Quæ de venæ ſectione jam dixi, levi opera ad Catharſin poſſunt transferri, niſi quod hæc non uſque adeo pernicioſa ſit, niſi crebro repetita.

Intermittentes Tertianas Autumnales hoc pacto aggredior. Ægro in lectulo compoſito, & ſtragulis undequaque cooperto, ſudores provoco ſero lactis cereviſiato, cui ſalviæ folia incocta fuere, quatuor circiter horis ante paroxyſmi adventum; quibus jam obortis mox præcipio, ut devoret ℈ij. *Pillularum Cochinarum majorum* ſolutarum in ℥j. ſequentis mixturæ. ♃. *Aq. vitæ* ℔. j. *Theriac. Andromach.* ℥iij. *Croci. Angl.* ʒj. *M.* ſtent ſimul pro uſu. Hæc ubi aſſumpſerit, in ſudoribus continuo eliciendis perſiſtat, donec elapſæ fuerint aliquot horæ ab illo tempore, quo paroxyſmus ingruere debuerat, magna cum cautela ſe muniens contra illas ſudationis interruptiones, quas illi forte creabunt dejectiones aliquot a medicamento cathartico profectæ. Sæpius mihi ex animi voto ceſſit medicamentum hoc in fugandis Tertianarum paroxyſmis, quam uſu receptum illud ad eundem ſcopum tendens, decoctum ſc. *Rad. Gentian. Summit. Centaur. &c.* cum pauca *Sennæ* atque *Agarici* quantitate. Cum enim duos illos contrarios ſudandi ac dejiciendi motus eodem tempore exci-tet, eundem cum vulgari iſto effectum obtinet, ordinatum ſcil. paroxyſmi proceſſum confundendo atque interturbando: idque efficacius, nec tamen tuto minus. Atque hac ſane methodo intermittentes Autumnales Tertianas bene multas pepuli; necdum præſtantiorem alium experiri his annis mihi licuit.

In *Tertiana duplici*, quæ typum variavit, ob ægrum vel evacuationibus vel alio quovis modo debilitatum, ſudor pari etiam modo provocandus, & pari temporis intervallo a futura paroxyſmi invaſione, vel medicamento jam laudato (omittantur vero *Pillulæ Cochinæ*, cum nec tutum ſit, nec ad rem faciat, cathartico jam ab eodem fructus ægri vires amplius dejicere, & paroxyſmis ejuſdem ope ingeminatis ſuppetias ferre) vel diaphoretico alio aliquo δραστικωτέρῳ atque efficaci, quod etiam repeti poteſt paroxyſmo genuino proxime ſubſequente: In ſumma ægri debilitate a dicta paroxyſmi ingeminatione electuarium, quod jam ſequitur, præſcribo: ♃. *Conſerv. fl. Borag. Bulgoſ. an.* ʒj. *Conſerv. Anthos.* ʒß. *cortic. citri condit. Nucis Moſch. cond. Theriac. Andromachi a* ℥iij. *Confec. Alkermes* ℥ij. *M. F. Opiata*, de qua capiat ad magnitudinem avellanæ mane, & veſperi, ſuperbibendo cochl. 6. ſequentis Julapii ♃. *Aquæ Ulmariæ*, *& Theriacalis ſtillat. an.* ℥iij. *Syr. Caryophil.* ℥j. *M.* vel hujus loco aquam aliquam epidemicam ſimpliciorem ſaccharo dulcoratam exhibeo, interdicto Enematum uſu; ægro juſcula e pullorum carnibus, avenacea, *&c.* concedo.

Quartanam quod attinet curationem, nemo eſt, opinor, in hac arte vel mediocriter verſatus, qui neſciat quam parum votis reſpondeant methodi iſtæ omnes, quæ huic Medicorum opprobrio eluendo hactenus deſtinantur, ſi *Corticem Peruvianum* excipiamus, qui tamen inducias ſæpius impetrat morbo, quam eundem debellat, cum poſtquam ad ſeptimanas duas, vel tres delituerit, magno cum ægri æmolumento, qui ab illo male mulctatus paululum interim reſpirat, mox de novo recrudeſcens haud ſegnius quam prius laceſſit; atque ut plurimum, quotieſcunque demum repetatur illud medicamentum, non niſi longo temporis tractu expugnatur. Referam tamen quicquid de methodo ejuſdem exhibendi habeo compertum.

Curandum eſt ante omnia ne præmature nimis hic cortex ingeratur, ante ſc. quam morbus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit (niſi collabeſcentes, & jam fractæ ægri vires eundem temporius ſumendum eſſe dictaverint) neque enim illud ſolum eſt metuendum, ne a præpropero ejus uſu inefficax iſte reddatur, & ſpem ægri fallat, ſed etiam ne de ægri vita agatur, ſi ſanguini omni fermentationis niſu ſe deſpumanti eam derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharſi, multo minus venæ ſectione, ſubducenda eſt materiæ febrilis pars aliqua, quo liberius cortex ſuo fungatur munere: cum enim ab utraque recrudeſcent paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi. Mihi etiam magis e re fore videtur, ut ſanguinem dicto medicamine ſenſim, longioreque a paroxyſmis intervallo leviter inficiamus, quam ut uno omnino ictu paroxyſmum jam inſtantem tentemus confodere; hoc enim pacto, & plus temporis remedio conceditur, quo ſuum opus plenius abſolvat, & evitatur quicquid id eſt periculi, quod ægro poterit oriri ex ſubito iſto atque intempeſtivo nimis ſufflamine, quo paroxyſmum jam invaleſcentem, atque omni ſe ope exerentem conamur opprimere. Poſtremo brevibus iſtis temporis intervallis repetendus eſt pulvis, ut non protinus evaneſcat prioris doſis virtus, antequam altera exhibeatur: crebra enim repetitione iſta ἀξία tandem recuperabitur, profligato inſolidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono: *Peruviani corticis* ℥j. *cum Syrop. Roſar. rubr.* ℥ij. miſceatur; æger vero quantitatem nucis moſchatæ majoris mane, & ſero quotidie devoret diebus a genuino paroxyſmo vacuis, donec confectionem omnem abſumpſerit. Repetatur porro ad tres alias vices, interjectis ſemper diebus quatuordecim.

Neque forte cum minori fructu uſurpari poterit cortex hic in Tertianis, qua Vernis, qua Autumnalibus, quam in Quartanis, adhibetur. Sed ut vera loquamur, nec artem ἀπροσδιονύσως oſtentemus; Si harum febrium alterutra correptus æger, vel infans ſit, vel ætate floreat, convenit omnino (quantum ego hactenus edoctus ſum) nihil medicamentorum quorumvis ope, aut aeris, ac diætæ mutatione moliri: Nihil enim hinc mali natum hucuſque intellexi, ſi modo totam rem naturæ permiſerim. Id quod ego non ſine admiratione, præcipue in infantulis, ſæpe obſervavi, ſanguine nanque depuratione

* *Intermittentium Autumnalium Curatio.*

tione ſua defuncto, febres illæ ſponte ſua evanuerunt. Quod ſi autem e contrario, vel ſtrictiori aliquo regimine utaris, vel medicamenta purgantia ſubinde adhibeas, (adhiberi ſcilicet ſolent eo prætextu, ut obſtructiones expediantur, atque humores in primis viis ſtabulantes exturbentur) vel ſi, quod præcipuum eſt, in conſtitutione epidemica venæ ſectio celebretur, fiet ut morbus in longiſſimum tempus procurrat, atque interim ut ægri mille ſymptomatibus, iiſque periculoſiſſimis exponantur.

Si vero febricitantes provectioris ætatis ſint, ex utroque morbo (Tertianas dico Autumnales, ac Quartanas) non ſolum diuturnitatis, verum etiam ipſius mortis grave periculum imminet. Hic itaque Medicum illud agere oportet, ſi neque cortice *Peruviano*, nec alia quavis methodo morbum ſubmovere valuerit, ut naturæ ſaltem ſuppetias ferat, eamque illis adminiculis ſublevet, quibus ad negotium ſuum peragendum opus habuerit. Certe enim in effœtis corporibus, niſi fermentatio Cardiacorum, & corroborantis diætæ, ut vini *abſinthitis*, ac id genus ſimilium, beneficio ſuſtineatur, illud accidet, ut ægri incertis atque fruſtraneis paroxyſmis divexati debilitentur, atque morbus eouſque duret, donec languida prius natura paroxyſmo aliquo graviore correpta, ad ebullitionis tempus pertingere non poſſit, adeoque in ipſo exhorreſcentiæ tempore diem ſuam obeant ægroti. Atque hoc in ſenibus non raro uſu venit, qui longa Catharticorum ſerie debilitati fuerunt, imo, ut aliquando viſum eſt, in ipſo vel primorum paroxyſmorum rigore penitus defecerunt cum exhibito Cardiaco ſatis forti ſaltem ad tempus aliquod ſuſtineri potuiſſent.

Cum ſanguis tempus illud exegerit, quod ad deſpumationem ſuam perficiendam requiritur, neceſſarium eſt, ut provectioris ætatis ægri eodem ipſo tempore, vel paulo antea inſignem aliquam aeris mutationem ſubeant, ſive (quod potius optandum eſſet) in calidiorem aliquam regionem commigrando, ſive mutando ſaltem locum, in quo primum hoc modo correpti ſunt. Mirum ſane eſt, quantum valeat hæc aeris mutatio ad morbum hunc prorſus abigendum. Interim ut ante hunc temporis articulum aer mutetur, non tantum non neceſſarium eſt ad ſanitatem ex hoc morbo reſtituendam; ſed & minus convenit. Etiamſi enim quis in regionem quantumcunque Auſtralem & calidam migraverit, ſanguis tamen ejus in morbido hoc motu ſemel conſtitutus, depurationem ſuam ut peragat neceſſe eſt; quod quidem beneficii fruſtra expectabitur ab inuſitato novoque aere, priuſquam procedente atque adulto jam ſanguinis motu, ſanitatis recuperandæ capax fuerit. Inſignis ergo illa aeris mutatio tum demum adeunda eſt, cum primum æger a paroxyſmo liberari poteſt: Exempli cauſa. In Quartana, quæ primum in Autumno invaſit, non citius aer mutandus eſt, quam circa Februarii initium. Interim ſi æger mutare locum vel nolit, vel commode nequeat, oportebit ut hoc ipſius temporis articulo, forti aliquo medicamento utatur, cujus eæ ſint vires, ut uno quaſi ictu langueſcentem illam depurationem potenter promoveat, & ſi fieri poterit, perficiat. Ad hanc rem conſulerem ego, ut *Electuarii de Ovo* vel *Theriacæ Andromachi ſeſqui drachma in aquæ Cœleſtis*, vel *aquæ Vitæ communis unciis duabus diſſoluta exhibeatur*, duabus ſcil. horis ante paroxyſmum. Id quod a me, cum ſucceſſu non infelici, in morborum hujuſmodi declinatione factum eſt. Licet agnoſcam calidiora hæc citius exhibita vel morbum duplicare, vel in febrim continuam permutare, quod a *Galeno* jamdudum obſervatum eſt. Idem in juvenibus hoc morbo detentis fieri poteſt, cautela adhibita. Ut autem in puerili ætate idem fiat, non tantum non convenit, verum etiam periculo non vacare dudum obſervavi.

Priuſquam huic argumento clauſulam addamus, illud monendum venit. Ea quæ de febrium Autumnalium intermittentium duratione, atque de tempore ad ſanguinis deſpumationem requiſito jam dicta ſunt, ita intelligenda eſſe, ut nos ſolum illud nunc ſpectemus, quod natura vulgaribus atque uſitatis tantum medicamentis ſuffulta, præſtare ſoleat. Nequaquam enim eo conſilio de his rebus ita locuti ſumus, ac ſi doctos ac ſolertes Medicos deſpondere animum velimus, atque vel de melioribus medendi rationibus excogitandis, vel nobilioribus remediis inveniendis ſpem totam abjicere, quorum ope hujuſmodi morborum ſanationem accelerent; tantum enim ego profecto ab hoc propoſito abſum, ut non deſperem, vel a me ipſo tale quippiam ſive methodi, ſive remedii aliquando repertum iri.

Sublato morbo, æger ſedulo purgandus eſt; incredibile enim dictu, quanta morborum vis ex purgationis defectu poſt febres Autumnales ſubnaſcatur. Miror autem hoc a Medicis minus caveri, minus etiam admoneri. Quandocunque enim horum morborum alterutrum paulo provectioris ætatis hominibus accidiſſe vidi, atque purgationem etiam omiſſam, certo prædicere potui periculoſum aliquem morbum eoſdem poſtea adoriturum, de quo tamen illi nondum ſomniaverant quaſi perfecte jam ſanati.

Omnino interim cavendum eſt, ne purgetur æger, niſi morbo penitus depulſo. Quamvis enim partes naturales illuvie iſta, quam in illas congeſſit febris, hoc pacto quadantenus ſublevari videantur: nova tamen materia derepente ſuccreſceret, feſire ſcil. a Cathartici impetu, atque humorum agitatione jam revocata, eandem ſuppeditante; ac proinde id tantum a purgatione lucri fecerimus, ut morbus contumacior evadat. Quotidiana id nos docent eorum exempla, qui in morbi παρακμῇ, ut *Theoriæ* iſti morem gerant, quæ in tollendis obſtructionibus, & evacuando humore melancholico, qui mali fons & origo vulgo habetur, curationis ſpem omnem ponit, repetitis purgationibus miſere plectuntur; quibus ſane, quicquid id demum eſt humorum, quod a corpore divellitur atque eliminatur, compertiſſimum eſt nobis febrim altiores exinde radices agere, & pertinacius ſtationem ſuam tueri, quam ſi non fuerit prioritata. Quapropter religio mihi eſt Catharticum propinare ante tempus illud, quo non tantum paroxyſmi perceptibiles, ſed etiam alteratio iſta, qualis qualis ea fuerit, quæ diebus illis, in quos paroxyſmus incidere debuerat, perſentiſcitur, omnino evanuerint, atque unus inſuper menſis fuerit elapſus, quo quidem effluxo potionem aliquam ex lenitivis vulgaribus præſcribo, atque eandem ſemel in ſeptimana ad menſes duos treſve ſubſequentes repetendam impero, addito etiam ſingulis vicibus hauſto aliquo Paregorico hora ſomni aſſumendo, finita jam medicamenti operatione; ut nempe paroxyſmo ſe de novo ingerendi anſam præſcindamus, quam aliter forte arriperet ex occaſione tumultus atque orgaſmi, quos vel mitiſſima excitant Cathartica.

Purgationibus inſtituendis idcirco ſpatia iſta ampla interpono, ut ſc. æger a recidivæ metu liberetur, quæ quidem a nimis crebra & confertim repetita ſanguinis atque humorum exagitatione, de facili poterat induci. At cum jam iſta res vacet periculo, Apozema ſequens frequenter uſurpari poterit. ♃. *Rad. Rabarb. Monachor.* ℥ij. *Rod. Aſparag. Bruſci, Petroſel. & Polipod. quer. an.* ℥j. *Cortic. Median. fraxini, & Tamariſci an.* ℥ß. *fol. Agrimon. Ceterach. & capill. Ven. an. M.* j. *Sennæ mund.* ℥jß. *vini albi) Epthimi* ℥ß. *agarici troch.* ʒij. *ſem. fœnicul.* ℈iiij. *Coq. in aqua ad* ℔ß. *ſub finem adde ſucci aurantiorum* ℥iij. *In colatura diſſolve Syr. Cichor. cum Rheo, & Magiſtral. ad melancholiam an.* ℥jß. *F. Apozema*, de quo capiat ℔ß. ſingulis matutinis per triduum, & repetatur quoties opus fuerit.

Ut tandem *Symptomata* illa memoramus, quæ febres intermittentes in declinationis ſtatu comitantur, obſervandum eſt. Vernarum pauciſſima eſſe, ſi ad illa comparentur, quæ Autumnalibus accidunt, tum quia non ita diu hærent iſtæ, tum etiam, quia in humoribus non uſque adeo terrenis, & minus etiam malignis fundantur.

Primum hic ſibi locum vendicat, ſubinde occurrens * *Hydrops*; unde primo quidem crura intumeſcunt, deinde etiam venter; qui exinde naſcitur, quod ſcil. ſanguis crebris illis fermentationibus, quas peperit morbi diuturnitas (præcipue in natu grandioribus) plures ſpirituum manipulos prodegit, unde ſumma eorundem inopia jam laborans, ſuccos cum alimentis ingeſtos non amplius valet aſſimilare, quorum cruda adhuc indigeſtaque moles in crura tandem deponitur, atque his jam diſtentis, neque ulterius quicquam admittentibus, in ventrem etiam, unde verus Hydrops formatur. Raro autem juvenes obſidet hæc malorum Ilias, niſi Catharticis per febris decurſum ſæpenumero iteratis eandem inconſulto nimis acceſſiverint.

Verum Hydrops ex cauſa memorata ſuperveniens aperientium & cathar[t]icorum uſu facile ſanatur, ſi modo recens fuerit. Neque mihi moleſtum eſt, quoties hunc natum morbum audio atque intelligo, nempe de rei exitu omnia bona tunc temporis animo concipiens: Nonnullos enim uſu Apozematis jam appropriati perſanavi.

Veruntamen obſervavi, fruſtra eſſe, ſi quis Hydropem ex febre intermittenti natum, medicamentis purgantibus tollere conetur, febre illa adhuc durante: Febris

* *Hydrops*.

bris enim hoc pacto radices profundius agere deprehendetur, non autem amovebitur Hydrops; expectandum itaque, donec febris exulet, ac tum demum negotium proſpere ſuſcipiendum.

Verum enim vero ſi tam importune atque acriter inſtet ſymptoma hoc, ut ejus curatio non eo uſque videatur differenda, donec febris receſſus Catharticorum uſum permittat, aggredienda omnino illa eſt infuſionibus *rad. Raphani ruſticani; ſummitat. Abſinthii, & centaurii min. baccarum Juniperi, Cinerum Geniſtæ*, &c. in vino factis; quæ non ſolum huic ſymptomati obſiſtunt, effœtas ſanguinis vires de novo inſtaurando, ſed naturæ etiam de morbo jam triumphaturæ tempori ſubveniunt.

* Infantes autem poſt febres autumnales tum continuas, tum intermittentes, Hectici aliquando fiunt. Ventres eorum inflati, tumentes, ac duri evadunt; ſæpe etiam tuſſis, aliaque tabidorum ſymptomata ſubnaſcuntur, quæ *Rachitidem* plane mentiantur. Hos ego ſequenti modo tractando conſulo. Paretur potio Cathartica, quam in febrium continuarum fine, aſſumendam præſcripſi. Hujus capiat infantulus Cochl. j. vel ij. plus minus pro ætate, mane per 9. dies, uno atque altero die, ſi opus fuerit, intermiſſo. Interim vero purgatio ita moderari debet ac regi, doſin vel augendo vel minuendo, ut ultra 5. vel 6. ſedes ſingulis diebus non procedat. Poſt finitam catharſin totus venter inungatur linimento aliquo aperitivo per aliquot dies. Sequenti uti ſoleo. ♃ *Ol. lilior. & tamarici an.* ℥ij. *Succi rad. brioniæ & apii an.* ℥j. *bulliant ad ſuccorum conſumptionem, addendo unguenti de althæa & butyri inſulſi an.* ℥j. *gummi ammoniaci in aceto ſoluti* ℥ß. *ceræ q. ſ. f. linimentum.* Sane quamplurimi infantes, etiam vera Rachitide laborantes, hac methodo a me liberati fuerunt.

Veruntamen (ut ante monuimus) cavendum ſedulo ne purgationem aggrediamur, niſi febre jam perfecte fugata; licet enim hoc pacto humoris in partes naturales amandati portio quædam evacuari non ſine cauſa videri poſſit, nihilominus ab ipſa febre nova ſubinde pravæ materiæ copia ſuggeretur, quæ non ſolum purgationem reddet fruſtraneam, verum & ipſum morbum diuturniorem præſtabit, ob rationes antea memoratas.

Obſervatu non indignum eſt, quod cum febres Autumnales teneram ætatem diu cruciarint, nulla ſpes ſit eaſdem abigendi, donec abdominis regio, circa lineam præcipue, indurari atque tumefieri occœperit; iiſdem enim gradibus quibus hoc ſymptoma ſupervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque forte ex meliori aliquo prognoſtico morbum hunc brevi abiturum dixeris, quam ſi ſedula animadverſione ſuboriri hoc ſymptoma perſpexeris. Idem porro in crurum tumoribus obtinet, qui in adultis aliquando ſpectantur.

Ventris tumor qui infantibus accidit poſt has febres, quibus annis aeris conſtitutio intermittentibus Autumnalibus progignendis epidemice determinatur, tangentis digitum haud aliter ferit, ac ſi materiam aliquam continerent viſcera in Schirtum induratam; cum qui aliis annis ſimili licet προφάσει, contingit, tactum ita afficit, ceu tenſio tantum foret hypochondriorum a ſubjectis flatibus. Hinc niſi annis quibus intermittentes Autumnales prædominium habent, veræ Rachitides rarius occurrunt, quod obſervatu dignum.

Tonſillarum dolor & inflammatio poſt febres ſive continuas, ſive intermittentes, cum deglutiendi primum difficultate & moleſtia, ſupervenientibus deinceps raucedine, oculis cavis, & Hippocratica facie, mortem certo imminentem præmonſtrant, interciſa plane omni redintegrandæ ſanitatis ſpe. Funeſto huic ſymptomati producendo evacuationes juſto copioſiores in ægris vi morbi jam fere attritis, ut & longiorem febris moram ſociam operam ut plurimum commodaſſe obſervavi.

* Multa alia ſunt accidentia quæ morbos hoſce conſequi ſolent ob purgationem vel non omnino, vel non rite celebratam, quibus impræſentiarum enumerandis ſuperſedebimus, cum curationis eadem fere ratio ſit utrobique, nempe ſedimenti ab efferveſcentia præcedanea depoſiti repurgatio, quippe quod ſua mora malis hujuſmodi materiam præbuerit. Quanquam licet hic loci non contemnendum ſymptomatis genus referre, quod non tantum purgationibus & evacuationibus aliis quibuſcumque, venæ ſectioni præſertim, cedere dedignatur, verum & ab illis vires ſibi acquirit. Illud autem peculiaris quædam eſt ac ſui generis *Mania* intermittentes diuturniores (Quartanas præcipue) nonnunquam excipiens, quæ communem medicandi rationem aſpernatur, & poſt evacuationes fortiores adhibitas in miſeram quandam ſtultitiam degenerans, non niſi cum ipſa ægrorum vita terminatur. Miratuſque ſæpenumero ſum, nullam hujus rei mentionem ab Authoribus factam fuiſſe, cum non raro accidiſſe viderim. Cum reliquæ amentiæ ſpecies copioſis evacuationibus, & venæ ſectione, & Catharſi ut plurimum perſanentur, hæc neutram poteſt ferre. Sed cum jam æger in ſanitatis limine eſt, ſi *vel* Enema ex lacte ſaccharato ſemel injeceris, ſtatim de novo recrudeſcet malum. Et ſi reiteratis purgationibus, venæ ſectioneque contra nitamur, ejuſmodi evacuationes morbi quidem ferociam poſſunt domare, ægrum vero certiſſime non tantum fatuum, ſed & incurabilem omnino reddent. Quod quidem nemo mirabitur, qui ſecum reputaverit, alteram amentiæ ſpeciem a nimis exaltata & vivida ſanguinis craſi produci, hanc vero ab ejuſdem debilitate, & ut ita dicam, vapiditate a diuturna fermentatione quam invexit febris, qua mediante ſpiritus functionibus animalibus obeundis impares plane ſunt.

Huic malo ad hunc modum mederi ſoleo. Ægro ter in die Cardiacum aliquod e generoſioribus exhibeo doſi paulo liberaliori, e. g. *Theriacam Andromachi. Elect. de ovo. pulverem Comitiſſæ. pul. Gualteri Raleigh.* vel ſimilem in *Epidemica*, *Theriacali*, vel alia. Poſſunt etiam in alia quavis forma exhiberi Cardiaca medicamenta: æger interim victu quidem moderato, Analeptico tamen, & potu generoſiore reficiendus eſt; foras ne exeat, in lecto ſe diu multumque contineat. Alvus ſub hoc regimine juſto erit aſtrictior, unde ut etiam a calidiorum medicamentorum uſu a febre quis ſibi metuat, ſed vano prorſus timore, cum ſpiritus antecedente morbo pene exhauſti novum deinceps non valeant accendere. Poſt aliquot ſeptimanas paulatim in melius proficiet, quo tempore omitti poſſunt Cardiaca ad dies pauculos. Diæta vero Analeptica jugiter inſtituenda, & poſt brevem intermiſſionem repetendus eſt denuo Cardiacorum uſus, atque in eo perſiſtendum donec integra ſanitate fruatur.

Dicta methodus *Maniam* etiam quæ has febres minime excepit, quandoque ſanavit, frigidiori ſc. atque infirmiori temperamento præditis. Anno nuper elapſo *Sariſburiam* accerſebar, ut cum Medico erudito & ſagaci, mihique conjunctiſſimo, Domino Doctore *Thomas* fœminæ nobili conſulerem, cui imaginatio haud parum fuit læſa. Verum adhibitis, etiam cum jam prægnans eſſet, remediis modo dictis, ad ſanam omnino mentem rediit.

Attamen *Mania communis*, quæ vegetis hominibus atque etiam nulla febre prægreſſa, accidere ſolet, alius ſane proſapiæ eſt, ac proinde longe diverſa, quoad evacuationes, methodo tractanda, tametſi vel in hac ſpecie, ea quæ cerebrum atque ſpiritus animales corroborant, haud omitti debent. Curationem autem ejus, etſi non ſit hujus loci, obiter tamen prædictæ ſpeciei ſubnectere non gravabor, ne quis forte præ ſimilitudine morborum in errorem illabatur.

In Junioribus ac ſanguineo habitu præditis, mittatur ſanguis ex brachio ad uncias octo vel novem bis vel ter, diebus tribus inter ſingulas venæ ſectiones interpoſitis: Deinde ſemel extrahatur ſanguis ex venis jugularibus. Ultra hunc modum repetitæ venæ ſectiones ægrum potius in *ſtultitiam* ducunt, quam curationem abſolvunt. Poſtea aggrediatur uſum *Pil. ex duobus*, quarum drachmam ſemis vel ſcrupulos duos (pro ratione operationis) capiat ſemel ſingulis ſeptimanis ſtato die, ita ut ſi, verbi gratia, die lunæ primo pillulas aſſumpſerit, præciſe eodem ipſo die, nec frequentius, ſequentibus ſeptimanis eædem repetantur per longum tempus, uſque dum perfecte convaluerit. Hac methodo humores qui in hoc morbo mentis arcem impetere ſolerent, ſenſim in inferiores ſedes dilabentur, alia quaſi ῥοπῇ eis inducta.

Diebus a purgatione liberis per totum decurſum Electuario ſequenti, vel alio medicamento eadem virtute prædito, utatur.

♃ *Conſ. Abſinth. Rom. Anthos, & Theriac. Androm. an.* ℥j. *conſ. flaved. Aurant. Angelic. condit. nuc. moſch. condit. an.* ℥ß. *cum ſ. q. ſyrup. Caryophil. f. Electuarium*, capiat ad magnitudinem nucis moſchatæ bis in die, ſuperbibendo hauſtulum vini Canarini, cui fuerint frigide infuſi flores *Paralyſeos*.

Febris Continua atque *Intermittentes* quas ſupra deſcripſimus, ſoli ferme erant morbi Epidemici, qui durante illa conſtitutione quæ per annos 61. 62. 63. 64. regnabat, emicuere: quot retro annis eum obtinuerint principatum, non habeo dicere; id certo ſcio, quod ab anno

* *Rachitis.* * *Maniæ ſpecies quædam.*

anno 64. ad annum uſque 77. rariſſimæ omnino Londini comparuere.

Dicendum mihi etiam erat de *Variolis*, quales nam ſcilicet erant iſtæ quæ tum contingebant, reſpectu habito ad conſtitutionem illam? quandoquidem (ut jam ſubindicavi) vario admodum ſe habent modo pro varia conſtitutione qua inceſſunt: ſed cum non ſatis attente per id temporis animum ad eas adjecerim, miſſas jam facio: id tantum tradam illis peculiare, quod ſc. iis annis labentibus, ſub initio Maji conſertiſſime invadebant, ſupervenienti vero Epidemicorum Autumnalium cohorti (febrem volo continuam, atque intermittentes) locum dare ſolebant. In puſtularum ſummitate foveolæ quædam ad inſtar capitum acicularum minorum plerumque ſubſidebant; atque in *diſcreto* genere æger octavo maxime die periclitabatur, quo tempore, abruto derepente qui hucuſque dimanaverat ſive ſudore, ſive madore, externa exareſcebant, nec revocari poterat ſudor Cardiacis quibuſcunque; æger phrenitide, atque anxietate inſigni corripiebatur, cum magno dolore & ægritudine, utinam frequenter, at in parva quantitate, reddebat, ac intra paucas horas de magna ſpe decidens, ad plures migrabat.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annor. 1665. & 1666. Londini.

PRægreſſa Hyeme frigidiſſima, & ſicco gelu in Veris uſque tempora indeſinenter perdurante, cum ex improviſo ſolveretur, fine ſc. *Martii*, ineunteque, ex Anglorum computo, Anno 1665. *Peripneumonia*, *Pleuritides*, *Anginæ*, aliique id genus morbi inflammatorii magnam derepente ſtragem edebant: quo ipſo tempore caput etiam extulit *Febris* quædam *Continua Epidemica*, a febrium continuarum genio, quæ præcedenti conſtitutione vigebant, longe diverſa; quarum vix ullæ ea anni tempeſtate ſolebant invadere. Dolor capitis quam in priore illa intenſior, & vomituritiones adhuc magis immunes ad hanc febrem accedebant; in pleriſque *Diarrhœa*, quam prius diximus aſſumpto Emetico præcaveri potuiſſe, jam ab eodem provocabatur, nec tamen ceſſabat vomituritio. Externa hic pariter ac in febribus conſtitutionis præcedentis ſicca reperiebantur; attamen, præmiſſa maxime venæ ſectione, æger in ſudorem ſolvi poterat, quo provocato leviora mox ſymptomata; atque hoc nullo non morbi tempore fieri potuit, cum in febre prægreſſa nec tuto ante diem 13. vel 14. id tentaveris, nec facile voti fueris compos, ſanguis ſæpe Pleuriticorum, & Rheumatiſmo laborantium ſanguinem colore referebat, non vero uſque adeo Gelatina illa albeſcente, qua illorum ſanguis prætexitur. Hæc primo erant Phænomena hujus morbi Διαγνωστικά. Anno vero ſurgente ipſa *Peſtis* irrupit magno ſymptomatum Pathognomicorum numero ſtipata, *Carbunculis*, *viz. Bubonibus*, *&c.* Hæc indies magis ac magis invaleſcens, circiter Æquinoctium Autumnale ἀκμὴν attigit, quo jam inſtante unius ſeptimanæ decurſu octo plus minus hominum millia delevit; tametſi duo ad minimum Civium trientes ob metum contagii ſe in rus ſubduxerant; a quo tempore receptui canere cœpit, & urgente brumali frigore tantum non evanuit, niſi quod ſparſim unum atque alterum hinc inde feriret per omnem Hyemem, & inſequentis Veris exordium; quo apparente & ipſa omnino eſt deleta, manſit tamen *Febris*, quamvis non ita Epidemica, excurrente integro anno ſequente, imo ad Ver uſque ortum Anni 1667. De his nonnulla hic ſubnectam.

CAPUT II.

Febris Peſtilentialis & Peſtis Annorum 1665. 66.

IN ſuperioribus obiter admonui e febribus nonnullas in malignarum claſſe vulgo reponi, cum indomita ſymptomatum ſævitia, quæ huic opinioni patrocinari videtur, non a venenoſa morbi indole, ſed a therapeia perperam adminiſtrata proficiſcatur. Nam cum ad morbi ſolutionem a natura deſtinatam haud ſatis attenditur, ſed alia medendi ratio temere inſtituitur, hinc perturbata totius corporis œconomia, ac omnibus ſuſque deque converſis, non modo triſtiſſima rerum facies ultra conſuetum morbi morem inducitur, verum morbus jam a ſeipſo alius etiam anomalis accidentibus velut alienigenarum ſatellitio ſtipatur. Atqui *Febris vere maligna* non eſt omnium dierum morbus, utpote quæ ab aliis febrium ſpeciebus ob ſymptomatum anomaliam ea nomenclatura utcunque inſignitis, tota ſua idea ac ingenio diſſideat. Revera enim cum ipſiſſima peſte ſpecie convenit, nec ab ea, niſi ob gradum remiſſiorem, diſcriminatur. Quocirca utriuſque affectus ortum ac curationem in eodem capite complectar.

Aeris maſſæ occultam ejuſmodi ſive craſin ſive texturam obtingere, quæ diverſarum diverſis temporibus ægritudinum anſa atque pararia exiſtat, nemini obſcurum eſt; qui modo animadvertit unum eundemque morbum certa aliqua tempeſtate infinitam mortalium vim corripere, ac Epidemicum fieri, alias tamen unum alterumve hominem afflixiſſe contentum, ulterius non graſſari. De Variolis, ac in primis de peſte, hujuſce capitis argumento, res eſt ſat ſuperque manifeſta.

At vero quæ qualiſque ſit illa aeris diſpoſitio, a qua morbificus hic apparatus promanat, nos pariter ac complura alia, circa quæ vecors ac arrogans Philoſophantium turba nugatur, plane ignoramus, quicquid ſit, hoc ſaltem nomine Dei Opt. Max. clementiam ac bonitatem meritiſſimo jure veneramur, quod aeris conſtitutionis, λοιμώδεις, id eſt, peſtem malorum omnium immaniſſimum, ac humano generi maxime internecinum inferentes, rarius evenire voluerit, quam quæ cæteris affectibus minus exitialibus ſuſcitandis inſerviant. Unde fit quod hunc orbem noſtrum *Britannicum* peſtis vix frequentius quam poſt annorum circiter triginta vel quadraginta intervalla (ſummo ſc. perniciei vigore, ac tota furiarum acie) adoriatur. Quæ per annos aliquot peſtem inſigniorem ſubſequentes, ſparſim occurrunt peſtiferorum funera, paulatim imminui ac evaneſcere ſolita, peſtilenti aeris diatheſi etiamnum ex parte perſeverandi, nec dum in aliam ſalubriorem penitus immutatæ attribuenda ſunt, quippe quæ antegreſſæ meſſis duntaxat ſpicilegia reputari debeant. A quibus etiam nuperæ luis reliquiis fit, ut febres quæ anno poſt graviorem peſtem uno aut altero paſſim graſſantur, peſtilentes eſſe ſoleant; & licet aliquibus veræ peſtis notis deſtitutæ, tamen ejuſdem naturam ac indolem quamplurimum referant, nec non conſimilem medendi rationem ſibi vindicent, quemadmodum inferius oſtendemus.

Verum præter iſtam aeris conſtitutionem, ceu cauſam communiorem, accedant oportet & alia procatarctica, nimirum μιάσματος ſive ſeminii a peſtifero aliquo corpore, vel immediate ac propiore conſortio, vel mediate ac per fomitem aliunde tranſmitti, ſuſceptio. Hoc enim ſi inſtante qualem diximus aeris diatheſi fieri contingat, ab exigua primum ſcintilla mox horribile erumpit incendium, ac denſatis undique funeribus, univerſo aeri per iſtum terræ tractum a peſte, tum laborantium halitibus, tum mortuorum cadaveribus, labes & contagium inducitur; adeo ut ad triſtiſſimæ ægritudinis propagationem jam non amplius vel fomite, vel perſonali conſortio opus ſit, verum quemcunque hominem, vel ſumma cura a peſte correptis ſemotum, ipſe aer cum ſpiritu intro ſubiens per ſe ac ſuo marte inficere valeat, modo ille corpus habeat humoribus, ad afflatum excipiendum paratis, refertum.

Quanquam autem hic morbus, cum duntaxat ſporadicus exiſtit, nullo tempeſtatis diſcrimine paucos aliquot, tradito quaſi per manus contagio, affligat, tamen ubi adeſt etiam Epidemica aeris conſtitutio, exoritur circa eam anni partem quæ inter Ver ac Æſtatem ambigit, utpote quæ ad producendam ægritudinem, cujus eſſentia in humorum φλογώσει ſive inflammatione, ut poſtea oſtendemus, in primis conſiſtit, maxime idonea atque accommodata ſit. Porro & ſua habet incrementi ac declinationis tempora, non ſecus ac cætera rerum naturalium ſpecies. Naſcitur eo quo diximus tempore, creſcente anno adoleſcit, eodemque vergente collabaſcit, donec tandem aerem in diatheſin huic morbo adverſantem, glacialis bruma tranſmutet.

Quod ſi tempeſtatum anni viciſſitudines in hunc affectum nihil imperii exercerent, verum ſeminium peſtilentiale, nulla aeris mutatione domabile de alio in alium perpetua propagationis ſerie tranſmitteretur, fieri non poſſet, quin ubi in frequentiorem aliquam Urbem ſemel pedem intuliſſet, continuata ſtrage funera uſque & uſque denſaret, donec tandem nemo ſupereſſet, in quem peſtilentis miaſmatis labes impingat. Atqui contrarium ſæpe eveniſſe animadverſum eſt numero extinctorum, quos unica menſis *Sextilis* ſeptimana ad aliquot millia extulerat, ſub *Novembris* exitum valde imminuto ac propemodum nullo. Nec tamen diffiteor fieri poſſe, quod & nonnulli auctores factum prodiderunt,

ut peſtis aliis etiam anni tempeſtatibus caput primum exerat; hoc autem rarius accidit, nec ejuſmodi lues in populum admodum debacchatur. Interea, aeris diſpoſitionem quantumvis λοιμώδη peſti ſuſcitandæ per ſe imparem eſſe vehementer ſuſpicor, quin peſtilentiæ morbum alicubi ſemper ſuperſtitem aut per fomitem, aut per peſtiferi alicujus appulſum, e locis infectis in alios deferri; ibidemque non niſi accedente ſimul idonea aeris diatheſi popularem fieri. Alias enim non aſſequor, qui fiat, ut in eodem cœli tractu dum unum aliquod oppidum peſte graviſſime affligitur, aliud non longe diſſitum, omnem commercii neceſſitudinem cum loco contagioſo caute inhibendo, prorſus immune ſe præſtiterit; quemadmodum non ante multos annos peſti per univerſam fere *Italiam* immaniter graſſanti, *Magni Ducis* cura atque prudentia aditum in *Hetruriæ* fines penitus interclusit.

Primus inſultus rigorem ac horrorem, quemadmodum & febrium intermittentium acceſſiones, fere perpetuum habet comitem. Mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, ac ſi torculari premeretur febris ardens uſitata ſymptomatum συνδρομῇ ſtipata, indeſinenter ægros divexant, donec aut mors ipſa, aut benigna *Bubonis*, vel *Parotidis* eruptio, quæ materiam morbificam foras ablegat, eos ab luctuoſiſſimo diſcrimine liberet. Rarius quidem accidit, ut citra ullam febris præſenſionem ingruat, ac homines de improviſo e medio tollat, *maculis purpureis*, præſentanei interitus nunciis, etiam dum in foro verſantur, erumpentibus. Quæ repentina exanimatio (quod animadverſione dignum) niſi in peſtis admodum funeſtæ exordio vix contingit, remittente ac refracta jam lue, aut in annis, in quibus non exiſtit popularis, nunquam obſervata eſt. Et etiam nonnunquam, ut tumores prorumpant, nec febre, nec graviore aliquo ſymptomate prægreſſo, quanquam ſuſpicor rigorem, & horrorem leviuſculum, ac minus perceptibilem ſemper præceſſiſſe. Quibus autem hoc obtinuit, iis integrum eſt per publicas plateas pro lubitu obambulare, ac communia vitæ munia, ſanorum more, ſpreta omni regiminis cura, obire.

Cæterum quod ad morbi eſſentiam ſpectat, eam enucleate definire in me non ſuſcipio. Nec fortaſſe hominibus cordatioribus rem minus importunam ille facere videbitur, qui a me poſtularit, quid hanc aut illam ægritudinis ſpeciem conſtituat, quam ego etiam facerem, ſi ab illo idem de *Equo* v. c. inter animalia, vel de *Betonica* inter ſtirpes viciſſim ſciſcitarer. Nimirum certiſſimis ubique legibus, ac artificio ſibi ſoli intellecto rerum omnium generationes natura parens exequitur, quæque uſpiam e cauſarum gremio in actum ac quaſi in lucem educit, eorum eſſentias, quidditates, ac differentias conſtitutivas, altiſſimis tenebris obvelat. Hinc unaquæque morborum non minus quam animalium, aut vegetabilium ſpecies, affectiones ſibi proprias perpetuas, ac pariter univocas ab eſſentia ſua promanantes, ſortita eſt. Neque interim magnopere urgebit iſta Quæſtio, Qui demum morborum medela adminiſtrabitur, dum cauſæ ipſorum nos latent? Quandoquidem non cauſarum, ſed methodi convenientis atque experientiæ comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio abſolvitur. Sed ut ad rem redeamus. Quoniam ſimilarium omnium morborum ortus a qualitatum vel primarum, vel ſecundarum vitio (quod ſolum in hac rerum caligine nobis licet) deducere ſolemus, prope eſt ut credam peſtem peculiarem ac ſui generis febrim eſſe, quæ a particularum ſanguinis ſpirituoſiorum *inflammatione*, originem ducit, utpote cujus naturæ ſubtiliſſimæ, præ tenuitate ſua, maxime proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quod ſi ſubtilitate qua poteſt maxima pollet (ut in principio & ſtatu conſtitutionis Epidemicæ videre eſt) ſubito ac quaſi ex improviſo calorem nativum diſſipat, & ægrum e medio tollit. Cadaveribus interim hujus morbi ferocia tam ſubito extinctorum maculis purpureis undequaque conſperſis, atque fœdatis; nempe fibris cruoris præ inteſtini conflictus violentia diſſilientibus, & compage ipſius prorſus diſſoluta. Atque hæc tragœdia præ hujus quaſi flammæ ſubtilitate eximia, etiam ſine aliqua ſanguinis febrili ebullitione, vel alterius ægritudinis præſentione, cietur. Secus quam utplurimum accidit, ubi cauſa morbifica minus ſubtilis exiſtit, & quaſi obtuſiori telo vitam impetit. Diſcriminis modus pinguiori exemplo ſic adumbretur. Si acus vel quid aliud cuſpide graciliori præditum pulvinari ſupponatur, ac vi adigatur, illud, æque ac obtuſione inſtrumento ſimiliter adacto, in ſublime non attollitur, ſed perforatur. Verum ejuſmodi ſubitanea extinctio rarius occurrit, nec niſi (ut ſupra innuimus) circa initium peſtis, vel incrementum. Etenim, ut in aliis febribus, plerunque rigor atque horror primum invadit, quem calor mox excipit, & tantiſper excurrit, donec particulæ cruoris inflammatæ provido naturæ ductu ad emunctoria amandentur, ac ibidem ad inſtar phlegmonum communium in pus vertantur. Jam ſi inflammatio adhuc remiſſior exiſtat, febres, quas peſtilentes vulgo appellant, producere ſolet; ut in fine peſtilentis conſtitutionis ſæpenumero accidit, ac forſitan etiam uno alterove poſt anno, donec iſta febrium ſpecies prorſus diſpareat.

Certe, me judice, in inflammatione iſta, quam Latini *Ignem Sacrum* appellant, quamdam peſtis imaginem non obſcuram intueri licet. Eſt enim morbus hic apud ſaniores Medicos febris continua a ſanguinis parte tenuiori corrupta ac inflammata originem ducens, à qua ut natura ſe liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit, in qua tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis ſæpe non appareat) macula rubra, lata, diſperſa, quam *Roſam* appellant, oritur. Solvitur autem iſta febris, poſtquam uno, atque altero die ægrum afflixit, critice per hunc tumorem, & proinde aliquando in glandulis ſub alis, vel in inguinibus dolor, ut etiam in peſte fieri conſuevit. * Et fere invadit hoc malum ut peſtilentia, cum horrore & inſequenti calore febrili, ita ut qui ipſum ante non ſunt paſſi, exiſtiment lue peſtifera ſe corripi, donec tandem in crure, aut alio loco ſeſe affectus prodat. Quibus accedit, quod & maligni aliquid huic morbo ineſſe nonnulli Authores ſuſpicantur, ac proinde curationem in ſudoriferorum atque alexipharmacorum uſu conſtituunt. Hæc quidem flamma, ubi ebullitionem commoverit, cujus ope particulæ ſanguinis leviuſcule uſtulatæ ac quaſi ſyderatæ brevi ſpatio foras ablegantur, ſponte ſua, nec ulteriorem noxam molita, extinguitur.

Veruntamen Ignis noſter iſto *Sacro* longe *divinior* eſt, ut qui ſumma qua pollet ſubſtantiæ tenuitate intimiores corporis receſſus ad inſtar fulgetri permeare aptus natus ſit ſpiritibus cruoris derepente profligatis, ipſiuſque compage nonnunquam citius diſſoluta, quam natura præcipiti malo oppreſſa, ebullitionem febrilem (ſolemnem nempe machinam qua quicquid ſanguini infeſtum eſt, ſuis e finibus amovere ſatagit) concitare valeat.

Quod ſi quis mihi hic litem paret de eo quod hunc morbum ab inflammatione oriri exiſtimem, is attendat non modo febris præſentiam, ſed & complura alia huic ſententiæ ſuffragari, nempe ſanguinis detracti colorem, qui Pleuriticorum ac Rheumatiſmo laborantium ſanguinem plane æmulatur; aduſtam *Anthracum* faciem, Pyrotici actualis impreſſioni non abſimilem; nec non *Bubones* ipſos, qui inflammationem æque ſolemniter excipiunt, ac eandem alii cujuſcunque generis tumores conſequi ſolent, uti, & inflammationes pleræque omnes in abſceſſum terminantur. Quin & anni tempeſtas qua Epidemica peſtis ut plurimum exoritur, ad hanc rem ſymbolum ſuum conferre videtur. Eodem enim tempore, nimirum quod inter vernum æſtivumque medium eſt, *Pleuritides*, *Angina*, aliæque inflammati ſanguinis affectiones populariter ingruere conſueverunt: quemadmodum etiam nunquam frequentiores mihi viſæ ſunt, quam per aliquot ſeptimanas, quæ nuperæ *Peſtis Londinenſis* exortum anteceſſerunt. Nec vero nullius eſt momenti illum ipſum annum tot millium ſtrage funeſtum, alioquin mitiſſimum ac ſaluberrimum extitiſſe; omneſque qui a peſte immunes perſtiterunt nunquam meliori valetudine uſos fuiſſe; quin & eos qui ab eadem convaluiſſent, cachexiæ aliiſque affectibus a reſidua priorum morborum labe provenire ſolitis, non magis obnoxios deinceps vixiſſe. Quibus accedit, quod & quantæcunque latitudinis, *Apoſtemata & Carbunculi*, poſtquam inflammatæ particulæ una cum ſanie deceſſiſſent, Chirurgicis auxiliis, iiſque, non admodum conquiſitis, facile ſanata fuerint.

Verum perquirat hic fortaſſe aliquis, ſi peſtis inflammatione quadam conſiſtat, qui fiat ut medicamenta calidioris cenſus, qualia ſunt *Alexipharmaca* prope omnia, tam ad hujuſce affectus Therapejam, quam Prophylaxin tanto cum fructu uſurpentur. Cui reſpondeo, illa duntaxat per accidens auxilium præſtare, nempe Diaphoreſeos quam ſuſcitant, beneficio, quo particulæ ſanguinis inflammatæ difflantur, atque exterminantur. Quod ſi forte exhibita ſudores commovere non valeant (ut perſæpe accidit) mox ſanguinis incendium ab addititio calore magis efferatum, eorum noxam palam proclamat. Prophylaxin ut verbo attingam, non ſum neſcius etiam ad illam *Antidotalium* calidorum uſum paſſim deprædicari, at quo emolumento adhuc probandum reſtat. Imo vinum liberius ingurgitatum, aliquaque for-

* *Vide Sennertum, lib. 2. c. 26. de febr. Sympt. contin.*

fortiora præſervativa ſtatis horis dietim aſſumpta, complures, qui alias ſalvi intactique veriſimiliter permanſiſſent, in hunc affectum conjecerunt.

Quod ad harum Febrium *Therapheiam* attinet, erunt fortaſſe, qui me temeritatis atque arrogantiæ eo nomine inſimulabunt, quod ab Urbe dum nupera peſtis graſſaretur, maximam partem complurium milliarium intervallo ſemotus, adeoque obſervationum copia minus inſtructus, de hac re tamen diſſerere ſuſtineam. Verum cum Medicis illis longe peritioribus, quibus per totum calamitoſæ luis decurſum inter media pericula & mille mortis imagines commorandi animus ac fiducia non defuiſſet, tamen ea, quæ crebriori uſu de hujuſce morbi ingenio annotaſſent, in lucem edendi voluntas hactenus defuit, mitiorem, uti ſpero, de conſilio meo ſententiam laturi ſunt omnes boni, quod meam de truculentiſſimo affectu ſententiam, paucis quidem, ſed propriis obſervationibus ſuperſtructam, in medium expromam.

Ac primus quidem locus *Indicationibus curativis* debetur, quæ eo in univerſum dirigendæ ſunt, aut ut naturæ ductum in exterminando morbo accurate ſequentes, eidem ſubſidiariam porrigamus manum; aut ut methodo, qua natura in inteſtino hoc hoſte debellando uti ſolet, minime fidentes, diverſam ac tutiorem ex noſtro penu atque artificio vice illius ſubſtituamus. Niſi forte hic aliquis regerat rem etiam ſatis feliciter per peſtifuga alexiteria geri poſſe, quorum ingentem apud practicos copiam reperire eſt. Verumenim vero an non auxilium quod præſtent hujuſmodi medicamenta, potius manifeſtæ ipſorum facultati, qua ſudores affatim proliciendo ſimul materiæ morbificæ exitum aperiant, quam occultæ cuidam indoli, qua a natura ad peſtilentis malignitatis labem delendam donata fuerint, referri debeat; magnam atque ancipitem habet diſceptationem. Nec de hiſce tantummodo, ſed & de aliorum morborum alexiteriis dubitare fas eſt; utrum evacuationem aliquam ſolicitando, potius quam virtute quadam ſpecifica ægrotantibus non ſuccurrant. Qui enim, v. g. in *lue Venerea* (vel *Mercurium* vel *ſalſaparillam*,) veneni in iſto morbo reperti alexipharmaca objiciat, adducenda ſunt ei curationum exempla, in quibus ille ſine ſputo aut ſeceſſu, hæc vero ſine ſudoris ſuſcitatione ſanitatem aliquando reſtituerit, quod ego quidem credo ei admodum difficile futurum. Mihi autem veriſimile eſt, peculiare peſtis remedium, propriumque ipſius perniciei alexiterium adhuc in naturæ ſinu abditum deliteſcere, nec eandem niſi ratione quadam mechanica tolli poſſe.

Quocirca ut intentionem illam priorem paulo plenius expendamus, quæ eo ſpectat, ut naturæ in materiæ morbificæ exterminatione ſuo more & modo auxilium ſuppeditetur; advertendum venit, quod in vera peſte natura, dum neque ſponte ſua aberrat, neque vi aliqua tranſverſim agitur, per *abſceſſum* aliquem in emunctoriis erumpentem, unde materiæ exitus pateſcit, negotium ſuum exequitur. Atqui in febre, quam peſtilentem nuncupamus, mediante diaphoreſi per univerſam corporis ſuperficiem idem efficitur. Unde colligere eſt, pro diverſa, quam natura in utroque morbo præmonſtrat, via ac ordine etiam diverſam medendi rationem inſtitui debere. Nimirum ſi quis materiam veræ peſtis, ope ſudoris amoliri ſatagat, is diverſa a natura via inſiſtit, utpote quæ id per apoſtemata molitur. Contra vero qui alias quam per ſudores febris peſtilentis materiam eliminare tentat, is curſum inſtituit cum naturæ ductu ac ῥοπῇ nequaquam convenientem. Cæterum in peſte vera, quonam idoneo ac certo remediorum genere naturalis morbificæ materiæ ejectio, id eſt, apoſtematum eruptio promoveri poſſit, nondum conſtat; niſi quis forte victum corroborantem atque Cardiaca ad illud conferre poſſe exiſtimet; quæ tamen multum dubitarem, ne ægrum, jamjam plus æquo caleſcentem, in majorem æſtum conjiciant. Certe ſudores in hoc caſu fruſtra eſſe compertiſſimum habeo; quanquam haud inficior poſt magnos ſudores ad trium quatuorve horarum ſpatium productos, ac deinde abruptos, tumorem ſe in conſpectum dare, quem ego a ſudore proficiſci minime arbitror; utpote quo vigente, nullum appareat eruptionis indicium, finito quidem, veluti per accidens conſequatur, nimirum cum jam aliquam ſarcinæ partem, quæ naturam plus ſatis gravabat, ſudores abſtulerint, ac corpus a Cardiacis ad Diaphoreſin ſuſcitandam propinatis vehementius incaleſcat. Verum quam fallax & infida ſit hæc peccantis materiæ per apoſtemata a ſudoribus foras evocatæ exterminatio, teſtor funeſtos eorum exitus, qui hoc modo tractati fuerunt, e quibus vix tertius quiſque (ut modeſtiſſime dicam) medicationis ac morbi periculum evaſit. E contra vero multi, quibus laudabili ritu tumores eruperunt, etiam dum negotiis ſuis intenti verſarentur, nec ullius ſive naturalis, ſive vitalis, ſive denique animalis facultatis læſione percepta, ſanitatem brevi recuperarunt; niſi qui malo ſuo fato in medicaſtrum aliquem incidentes, ejuſque monitu, quantumvis corpore pariter ac animo optime valentes, ad ſudandum in cubilibus compoſiti, ab eo ipſo tempore deterius ſe habere incæperint, ac demum ingraveſcente ægritudine, inauſpicati conſilii noxam ſuo interitu comprobarunt. Verum lubricam atque aleæ plenam in ſe eſſe hujuſce morbi per tumores judicationem ex eo manifeſtum eſt, quod interdum *Bubo* qui primum laudabiliter ac cum ſymptomatum remiſſione protuberavit, poſtea ex improviſo diſpareat, ejuſque loco *Maculæ purpureæ*, certiſſimi mortis indices, ſuccedant; cujus retroceſſionis cauſa magnis illis ſudoribus ad eruptionem promovendam deſtinatis, jure tribuenda videtur, ut qui bonam materiæ partem, quæ tumoris molem infarcire ac ſuſtentare debuerat, alio verſum per ambitum corporis diſtrahendo ac diſſipando leves in auras diſflaverint. Ut ut ſit, hoc ſaltem planiſſime conſtat, cæteris effectibus, a Dei Opt. Max. benignitate, certam amolienda cauſæ morbificæ rationem, huic autem, enormium delictorum flagello, nonniſi lubricam admodum & verſatilem adjunctam eſſe. Atque hinc fortaſſe non minus commode, quam a *malignitate*, ut loqui amant, eximiæ perniciei cauſa atque origo peti poſſit. Nam & in *Arthritide* aliiſque morbis, qui exiguam habent malignitatis ſuſpicionem, materiæ morbificæ recurſus non minori certitudine fatum accerſit. Ex quibus omnibus manifeſte conſequitur, Medicum, qui in aliorum morborum medicatione, naturæ ductum ac propenſionem preſſim, ac paſſibus æquis ſequi tenetur, his ejuſdem auſpiciis renunciare debere. Cujus effati veritatem, quia pauciſſimi hactenus perſpexerunt, hinc numerus eorum, quos tumulo peſtis intulit, haud paulo auctior evaſit.

Quare cum minime ſecurum ſit in exterminando hoc morbo naturæ veſtigiis inſiſtere, proximo loco diſpiciendum venit, qua demum arte ſecundæ quam diximus intentioni ſatisfiat, nempe aliam atque a naturali diverſam, hujuſce morbi ſolutionem aggrediendi. Hoc autem dupliciter omnino fieri poſſe exiſtimo; ſcilicet vel per ſanguinis miſſionem, vel per ſudores. Priorem quod attinet, non ſum neſcius, ſacram apud pleroſque audire in hoc morbo venæ ſectionem. Verum vulgi præjudicia parum moratus, rationum in hac quæſtione momenta, qua par eſt æquitate atque candore, pauliſper expendam. Ac primum quidem Medicorum, qui graſſante nupera lue in Urbe perſtiterunt, fidem appello. Nunquis eorum, Phlebotomiam larga manu ac repetitis vicibus, necnon tumore nullo adhuc protuberante celebratam, peſte laborantibus funeſtam eſſe animadvertit? Parcam quidem, vel tumore jam conſpicuo, ſanguinis detractionem ſemper damnoſam eſſe, neutiquam mirandum eſt, Siquidem cum mediocris tantum quantitas cruoris adimitur, hinc naturæ, quæ tumori protrudendo totas intendit vires, rei adminiſtratio e manibus eripitur, nec interea alia ſatis efficax materiam morbificam evacuandi ratio ſubſtituitur. Apparente autem jam tumore, celebrata venæ ſectio, cum a peripheria ad centrum trahat, motui naturæ, qui fit a centro ad circumferentiam, inducit motum plane adverſantem. Nihilominus vix quicquam frequentius factitatum videas, quam Phlebotomiæ perverſo hoc ritu adminiſtratæ, noxam, ac contrariæ patronis univerſim ac in genere adverſus ſanguinis in hoc morbo detractionem validiſſimi argumenti loco torqueri; uti in *Diemerbroeckio* aliiſque obſervationum ſcriptoribus paſſim videre eſt. Quod ad me attinet, equidem eorum ratiocinationi aſſentire non poſſum, donec intellexero, quid Quæſtioni ſuperius præpoſitæ reſpondeant. Sane venæ ſectionem in peſte convenire, complures, iique graviſſimi ſcriptores jampridem ſenſerunt, quorum præcipui ſunt *Ludovicus Mercatus*, *Joannes Coſtæus*, *Nicolaus Maſſa*, *Ludovicus Septalius*, *Trincavelius*, *Foreſtus*, *Mercurialis*, *Altomarus*, *Paſchalius*, *Andernachus*, *Pereda*, *Zacutus Luſitanus*, *Fonſeca*, aliique. Verum qui totum curationis negotium in copioſa, qualem nos poſtulamus, ſanguinis detractione collocaverit, unus, quod ſciam, repertus eſt *Leonardus Bottallus*, Medicus ſuperioris ſæculi celeberrimus, quem, ne ſolus in hac palæſtra verſari videar, Lector accipiet ſuis ipſius verbis de hac re diſſerentem. * *Ego (inquit) ut uno verbo dicam, nullam peſtem eſſe puto, cui hæc non poſſit eſſe ſalutaris ſupra omnia remedia, modo opportune & quantitate convenienti uſurpata ſit, propterea quod aut tardius aut parcius quam opus eſſet, aut quod utroque modo circa eam uſurpandam peccatum ſit*. Et paulo poſt hæc ſubjungit: *At in* tan-

* *Cap. 7. de curatione per venæ ſectionem.*

tanta timiditate & parca detractione qui fieri poteſt, ut quis recte poſſit judicare quantum ea in peſtilenti morbo prodeſſe valeat, aut obeſſe? Non enim morbus pro cujus curatione requirebatur detractio librarum quatuor ſanguinis, in quo una tantum detrahitur, ſi hominem interficiat, ideo interficit, quia ſanguis eſt miſſus, ſed quia non juſto modo miſſus eſt, nec forte etiam opportune. Verum nebulones nequiſſimi & ignaviſſimi in id ſemper culpam convertere ſatagunt, non quod nocuit, ſed quod per fas & nefas a cunctis vituperari exoptant. Aut ſi id nequitia non faciant, ignorantia tamen pravæ diſpoſitionis efficiunt: utraque certe pernicioſa, ſed illa magis. Quæ omnia experientia confirmaturus, paulo inferius ſic pergit: *His obſervatis nemo rationis capax jure in his morbis vituperare miſſionem ſanguinis poteſt, ſed mirifice & tanquam divinum auxilium commendare, extollere, & confidenter uſurpare, quod ipſe profecto ab annis quindecim facio. Ideo in morbis peſtilentibus, in obſidione Rupellarum, & montibus Hannoniæ ab hinc quadriennium, & Pariſiis toto hoc biennio, & Cameraci anno proxime acto, in omnibus meis ægrotis (qui innumeri fuerunt) nullum præſentius ac ſalutarius reperi ipſa larga & tempeſtiva ſanguinis miſſione.*

Deinde ad curationum exempla deſcendi, quæ brevitati ſtudens, huc transferre ſuperſedeo. Libet tamen rei in hac noſtra *Britannia* ante aliquot annos geſtæ hiſtoriam oppido raram ac a propoſito noſtro non alienam, hic loci opponere.

Cum inter cæteras belli civilis calamitates, quæ hanc patriam noſtram miſerrime afflixerunt, peſtis etiam multis in locis graſſaretur, ac forte in Caſtrum *Dunſtar*, quod in provincia *Sommerſetocenſi* ſitum eſt, aliunde invecta, aliquot præſidiariis cum macularum effloreſcentia derepente exanimatis, complures etiam alios corripuiſſet, Chirurgus quidam qui a longa in regionibus exteris peregrinatione redux tunc temporis ſtipendia inter alios faciebat, a præſidii Præfecto enixe rogat, ut ſibi liceret commilitonibus ſuis truculento morbo correptis pro virili ſuccurrere; quo annuente, ſingulis ægris, ſtatim a primo morbi inſultu, atque nullo adhuc tumore conſpicuo, ſanguinem ingenti copia detraxit, donec pedibus deficere inciperent, nam ſtantibus ac ſub dio vena pertuſa eſt, nec aderant vaſcula quæ cruoris in terram effluentis menſuram definirent. Hoc pacto eos in tuguriola ſua ad decumbendum dimiſit. Et quanquam a Phlebotomia nullum omnino remedium adhibuit, tamen ex complurimis iis, quos hoc modo tractaſſet, mirum dictu, ne unus quidem deſideratus eſt. Vir Nobiliſſimus juxta ac morum probitate atque fide ſpectabilis *D. Franciſcus VVindham*, militum Tribunus, ac prædicti caſtri tunc temporis Præfectus, mihi hæc retulit, & etiamnum in vivis eſt, pro ea qua eſt humanitate rei geſtæ veritatem cuilibet dubitanti confirmaturus.

Quid mihimet ipſi circa hanc rem ſingulare ac memoratu dignum aliquando obſervare contigit, Lector inferius accipiet, ubi pauca ea, quæ deſæviente nupera peſte *Londinenſi* a me uſu atque experientia annotata fuerunt, inferius oſtendam.

Hujuſce autem praxeos utilitatem etſi non mente tantum ac judicio aſſequor, verum etiam reipſa atque editis experientiis dudum exploravi, tamen peſtilentis fermenti per diaphoreſin diſſipatio, pro ejuſdem per venæ ſectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet, utpote quæ nec ægrorum vires æque proſternat, nec Medicum infamiæ periculo objiciat. Atqui & hæc difficultatibus ſuis non vacat; primo enim, multis, ac præſertim calidioris temperamenti juvenibus, ſudores ægrius proliciuntur; cujuſmodi ægrotos, quo hydroticis fortioribus, ac cumulatiori tegumentorum pondere diaphoreſin conciere ſatagas, eo in manifeſtius phrenitidis periculum adduces; aut quod triſtioris adhuc ominis eſt, vana ſpe aliquantiſper lactatus, tandem pro ſudoribus *Exanthemata peſtilentialia* elicies. Cum enim præcipua hujuſce mali labes in ſpirituſiori maſſæ ſanguineæ parte reſideat, unde craſſiorum particularum exagitatio nonnihil languidior, quam in aliis inflammationibus plerumque exiſtat, tenuior illa portio novi caloris acceſſione in majorem rabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultra texturæ modum diſtenſas prorſus frangit ac comminuit. A qua fibrarum ſanguinearum diſſolutione macularum peſtilentialium cauſam petendam eſſe cenſeo, quippe non ſecus ac *vibices* a plaga fortiore in partem aliquam corporis muſculoſam inflicta, primo intenſius rubicundæ in cute effloreſcunt; ac brevi poſt tempore livorem quendam aut nigredinem induunt.

Deinde vero, in corporibus quæ ſatis prompte in ſudorem ſolvuntur, ſi diaphoreſis juſto præmaturis (nempe tota materia morboſa nondum penitus diſſipata) abrumpatur, bubonum, qui laudabiliter quidem ſub finem ſudoris prodire incæperant, poſtea deterior evadit conditio. Nam ſubducta quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intro remeant, aut ſaltem ad legitimos abſceſſus nunquam perducuntur (quemadmodum etiam in Variolis accidere ſolet, quoties æger per primos dies impenſius ſudavit) recepto autem denuo intra muros hoſte ferali, in ſanguine commotio excitatur, cujus opera eo, quo ſuperius innuimus, modo, ſæpe ecthymata imminentis lethi indicia foras propelluntur.

Verum quibuſnam modis his aliiſque difficultatibus obviam iri poſſit, ut luculentius pateſcat, quid in hoc morbo a me pro modulo meo factum obſervatumque fuerit, initio a nuper his primordiis ducto, ſumma fides ediſſerere lubet.

Nobilem fœminam ineunte *Majo* anno *1665.* ætatis circiter 21. annorum, ac temperamento ſanguineo præditam inviſi. Præter febrim ardentem, quæ paulo ante invaſerat, vomitiones importunæ; aliaque ſymptomata febrilia ægram excrutiabant. Curationem a venæ ſectione auſpicatus, poſtero die ad præcavendam Diarrhœam, (quæ, ut in hujuſce Tractatus initio monuimus, ob omiſſam, quod poſtulabat in principio morbi vomendi propenſio, Emetici exhibitionem, deferveſcente febre ſupervenire conſuevit) Vomitorium imperavi, quod ſatis commode ventriculi ſaburram elicuit. Poſtero mane, cum ægram iterum adirem, ei alvum profluere intelligo, quæ res ab aliquot annorum uſu inſolentior viſa, mihi non levem ſolicitudinem injecit. Exinde autem febrim non vulgaris generis eſſe judicavi, (quemadmodum etiam eventus docuit) proindeque aliam ab ea quæ ſuperius tradita eſt, quæque conſtanti ſucceſſus ſerie hactenus a me uſurpata fuiſſet, medendi rationem ſibi vindicare. Quocirca adſcito in negotii ſocietatem Medico alio ſeniore, venæ ſectio, quam ægrotantis ætas, temperamentum, ac inordinata ſanguinis ebullitio flagitare videbantur, ex communi noſtro conſilio iterum celebrata eſt: etiam Cardiaca moderate refrigerantia propinata, ac denique clyſmata alternis diebus injecta ſunt. Sub finem ægritudinis, quoniam ſymptomata valde anomala ac inconſueta (malignitatis egregiæ indicia vulgo habita) ingruebant, ex Alexipharmacorum claſſe fortiora aliquot præſcripſimus. Quibus tamen omnibus nequicquam proficientibus, ægra circa diem decimum quartum e vivis exceſſit. Inſolitum hujuſce febris ingenium per aliquot poſt dies animum meum varie exagitabat, ac tandem in memoriam revocans, ſummum ardorem; etiam poſt reiteratam venæ ſectionem in prædicta ægra perſeveraſſe; ruborem genarum adfuiſſe, enormis aliquot guttulas paulo ante mortem e naribus fluxiſſe; nec non ſanguinem ipſius in acetabulis refrigeratum, ei qui a Pleuriticis detrahitur, non abſimilem fuiſſe, quin & tuſſim aliquam & obſcuros quoſdam in partibus vitalibus dolores emicuiſſe; porro & eam anni tempeſtatem incubuiſſe, quæ finem veris ac initium æſtatis complectitur, quæque febribus continuis producendis minus eſſet idonea, (illæ enim hoc tempore ſua ſponte quaſi diſſiliunt, & in intermittentium claſſem ſe repronunt, vel in Pleuritides atque id genus alias inflammationes præcipites ruunt) denique Pleuritides eo ipſo tempore admodum populares fuiſſe: His inquam omnibus rite perpenſis, in eam deveni ſententiam, ut febrim hanc, etſi pathognomicis Pleuritidis, aut etiam Peripneumoniæ ſignis deſtitutam, tamen ſymptomatis rationem habuiſſe judicarem, inflammationis cujuſdam reſpectu circa partes ſpirituales deliteſcentis, etiamſi nullus aderat lateris dolor, nulla inſignis ſpirandi difficultas. Ut rem contraham, eo tandem deveni, ut eadem omnino mihi methodo procedendum fuiſſe in prædicto caſu arbitrarer, qua in Pleuritide ſæpius cum ſucceſſu ſingulari uſus fueram. Quæ ſententia deinceps feliciter atque ex voto ceſſit. Vocatus enim non multo poſt ad hominem conſimili prorſus modo ægrotantem, reiteratis venæ ſectionibus, quales ad Pleuritidem ſupra laudantur, curationem commiſi & abſolvi. Circa menſis modo memorati exitum atque initium *Junii*, complures operam meam implorantes ab eadem febre (quæ jam valde populariter graſſabatur) prædictæ praxeos beneficio convaluerunt. Ab hoc tempore immaniter debacchari cœpit calamitoſa illa peſtis, quæ eo tandem truculentiæ devenit, ut ſeptem dierum ſpatio totidem animarum millia in hac una urbe extinxerit.

Febri autem illi, de qua modo loquebar, an peſtis appellatio attribui mereatur, non auſim definite pronun-

nunciare. Hoc tamen explorate cognitum habeo, omnibus, quos illo & aliquanto poſt tempore ipſiſſima peſtis cum univerſo ſymptomatum ſibi peculiarum apparatu, in mea vicinia afflixit, eandem tam in primo morbi inſultu, quam in decurſu, accidentium συνδρομῶν adfuiſſe. Cæterum cum proximo pariete ardente propius ædibus meis immineret periculum, ego tandem amicorum ſuaſu numeroſiſſimis fugientium turbis me adjunxi, familia etiam mea ad aliquot ab Urbe lapides ſubducta. Eo tamen vicinis meis maturius redii, ac dum calamitoſæ illius luis in tantum perſeveraret ſævities, fieri non potuit, quin meliorum medicorum penuria ad peſtiferorum auxilium advocaret. Nec multo poſt complures febricitantes inviſi, quorum febrim, illius quæ ante deceſſum meum tam proſperis ægroram rebus, a me tractata fuiſſet, morem atque genium æmulari non ſine magna admiratione deprehendi. Ideoque propria experientia fretus ceu duce, quibuſcumque præceptis umbratilibus anteponendo Phlebotomiam ſimiliter adminiſtrare non dubitavi.

Hunc autem ritum imminuendi liberalius ſanguinem (cui etiam Ptiſanæ ac diætæ id genus refrigerantis uſus acceſſit) in multis ægris miro profectu continuavi, donec tandem in nonnullorum tractatione ſolito ſucceſſu deſtitutus præ adſtantium protervia, qui præjudiciis inanibus occupati debitam ſanguinis quantitatem auferri non patiebantur, (magno ægrotantium malo, quibus, ſaltem dum in hoc cardine curandi ſcopus verſaretur, ſanguis aut ſufficienti quantitate, aut non omnino detrahendus fuerat) inſignem obicem conatibus meis oppoſitum ſenſi, ac proinde alium a venæ ſectione huic morbo occurrendi modum reperiri, magnopere ex uſu futurum judicavi. Nocumenti quod aliquando inſons dedi, non ex eo, quod ſanguinem ademerim, ſed quod ex voto eundem adimere impeditus fuerim, exemplum hic adducam. Vocatus ad juvenem quendam, temperamento ſanguineo ac habitu athletico præditum, quem febris vehementior cum doloribus capitis vertiginoſis, vomitu enormi, aliiſque id genus ſymptomatibus a biduo corripuerat, cum nullum adeſſe rumoris ſignum interrogatus reſponderet, ſtatim liberali manu ſanguinem emitti imperavi, cujus refrigerari ſuperficies pariformem Pleuriticorum ſanguinem referebat, præſcripta etiam ptiſana cum juſculis ac julapiis refrigerantibus. A meridie pro ſecunda vice parem ſanguinis jacturam ſubiit, qua etiam ſequente aurora ſimiliter mulctatus eſt. Sub hujus autem diei exitu ægrum meum inviſens, eum quidem multo-melius ſe habere, & nihilominus amicos ejus adverſus ulteriorem venæ ſectionem animis vehementer obſtinaſſe deprehendo; quam tamen ego denuo celebrandam eſſe enixe contendi, ſupereſſe alteram duntaxat venæ ſectionem dictitans, quæ ægrum in ſicco collocaret; ſi contra niti pergerent, ſatius fuiſſe, ut nullo omnino ſanguine detracto curatio per ſudores inſtituta fuiſſet; uno verbo, ægrum certo certius interiturum. Præſagium eventus confirmavit; nam dum hæc alteratio rei agendæ occaſionem corripuiſſet, maculæ purpureæ poſtridie eruperunt; nimirum materiæ peccantis reliquiis, quas radicitus evacuari oportuit, cum jam omnem abſceſſus ſpem Phlebotomia toties repetita abſtuliſſet, mora ſua univerſam cruoris maſſam pervertentibus, ejuſdemque compagem ſubtilitate eximia diſrumpentibus. Æger autem poſt aliquot horas fatis conceſſit. Cum ergo frequentior hujuſmodi obſtaculum occurſus mihi moleſtiam faceſſeret, magna cogitandi ſolicitudine mecum agitavi, ecquis demum reperiri poſſit medendi modus, qui morbum non minus efficaciter abigeret, nec hominum offenſionem æque incurreret. Re diu multumque apud animum meum deliberata, tandem in hanc methodum incidi, quam nunquam non proficuam, ac omnibus numeris abſolutam deinceps expertus ſum.

* Primo, ſi quidem tumor nondum protuberaret, ſanguinem pro ægrotantis viribus ac temperamento, moderate detraxi, quo facto, diaphoreſis, cujus alias ſolicitatio in nonnullis corporibus non modo ſummam habebat difficultatem, verum etiam majoris incendii, proindeque ecthymatum puerorum periculum minitabatur, facilis erat atque expedita. Atque hanc ſanguinis jacturam, quæ utut exigua alias graviſſimum incommodum attuliſſet, diaphoreſeos immediate inſequentis beneficium abunde compenſavit. Poſt venæ ſectionem (quam in lecto celebrandam curavi, cum jam omnia ad ſudores proliciendos in promptu eſſent) ne vel minima interpoſita mora ſtragulis ægrum obrui, ac laciniam laneam ſincipiti alligari juſſi, quæ quidem capitis obtectio ad ſudorem ciendum plus proficit, quam quis facile crediderit. Deinde, ſi vomitus non adeſſent, hæc & ſimilia hydrotica exhibui. *♃. Theriac. Androm. ʒß. Elect. de ovo ℈j. pul. e chel. cancror. comp. gr. xij. cochinell. gr. viij. croci gr. iv. cum ſ. q. ſucci. kermes, f. bolus, quem ſumat ſexta quaque hora, ſuperbibendo Cochl. vj. ſeq. Julapii.*

♃. Aq. Card. benedicti & ſcord. comp. an. ℥iij. aq. theriac. ſtill. ℥ij. ſyr. Caryophyll. ʒj. miſc. f. Julap.

Quod ſi vomitio interpellaret, ut in peſte ac febribus peſtilentialibus ſæpiſſime accidit, medicamentum ſudoriferum tantiſper propinare diſtuli, donec ſolo tegumentorum pondere (niſi quod linteaminis pars ſubinde ad colligendos halitus vultui ſuperinduceretur) ſudor promanare inciperet. Nam (quod quidem obſervatu ſumme dignum eſt) cum materiæ morbificæ radii verſus ambitum corporis ſeſe exporrigant, illico alvi profluvium & vomitiones, ab eiſdem introrſum reflexis, ac in ventriculum & inteſtina decumbentibus provenientes, ultro ſedantur: Adeout quantacunque ſtomachi ſubverſio præceſſerit, aſſumpta deinceps medicamenta probe retineantur, ac ad ſudores ex voto proliciendos conducant.

Memini cum me aliquando Pharmacopula quidam ad fratrem ſuum ex febre peſtilentiali graviter ægrotantem vocaſſet, atque ego de medicamento ad ſudorem ſuſcitandum exhibendo, ſermonem injicerem, retulit ſe jam varia eaque fortiora ſudorifera incaſſum propinaſſe, ſiquidem æger omnia vomitu rejecerat. Cui ego, adduceret, inquam, ex omnibus iis quæ antea exhibuiſſet vel ingratiſſimum ac ſumme faſtidioſum, ne illud deinceps evomeretur. Promiſſi fidem eventus liberavit, quippe æger, ubi a ſola ſtragulorum mole paululum maduiſſet, largiorem *Theriacæ Venetæ* bolum deglutivit ac retinuit, cujus beneficio in copioſiorem ſudorem conjectus incolumitatem recuperavit.

Sed ut ad inſtitutum redeam, inceptam jam diaphoreſim hauſtibus *Zythogalæ ſalvia alteratæ*, vel *cereviſiæ, cui macis aliquantulum incoxerit*, ſubinde repetitis, ad naturalis diei ſpatium continuari præcepi, abſterſione interim omni religioſe interdicta, imo nec infra quatuor ac viginti horas a ſudoribus finitis induſium utcunque madidum ac immundum mutari permitto; Id quod ſumma cautela obſervari velim. Quod ſi ſudatio anguſtiori temporis limite circumſcribatur, recrudeſcit illico ſymptomatum ſævitia, atque ægroti ſalus, quam prolixior diaphoreſis extra aleam conſtituiſſet, in acie novaculæ relinquitur.

Et profecto *Diem erbroeckium* alioſque nequeo ſatis mirari, quoties adverto eos tam levi prætextu ad diaphoreſin interpolandam adduci, ut ſcilicet ægrotantium viribus conſulatur. Primo enim ægrum ſudore diffidentem viribus melius quam antea conſtare, nemini in hujus morbi medicatione vel tantillum verſato non poteſt eſſe animadverſum. Qui me in hac re uſus atque experientia docuit, palam eloqui ac etiam propugnare non verebor. Multi me authore in 24. horarum diaphoreſim conjecti tantum abeſt, ut ſe exinde debiliores factos quererentur, quin totius quantum ſupervacanei humoris ſudando deceſſiſſet, tantundem novi roboris ſibi accreviſſe profiterentur. Circa horas autem aliquot poſteriores, ſæpe non ſine ſtupore obſervavi erumpere ſudorem quendam, priore illo, quem vis medicaminum expreſſerat, magis naturalem, genuinum, copioſum, quique multo plus levaminis afferret, plane ac ſi vere criticus foret ac totius morbi eradicativus. Porro in ſummo ſudoris vigore juſculis ac ſorbilibus confortativis ægrum reficere, quid ſecum trahat incommodi non video; ideoque ad nihilum recidit illa objectio de virium ad longos ſudores perferendos impotentia. Si qua igitur defectio ſub finem imminere videatur, juſculi ex pullo tantillum, vitellum ovi, vel his ſimilia ſorberi permitto; quæ cum cardiacis & hauſtibus ad ſudorem continuandum ex more deſtinatis, virium labefactationi abunde ſuccurrunt. Cæterum in re adeo manifeſta non opus eſt, ut plura argumenta adducam. Etenim, quod hujus praxeos utilitatem palam proclamat; videre eſt, quod quando æger ſudore diffluit, bene ſe habere exiſtimet, neque minus ex aſtantium judicio res tota in vado conſtituta videatur: Atqui quam primum corpus areſcere incipit ac ſudor abrumpitur, omnia in pejus ruant morbo quaſi poſtliminio redeunte.

Per horas a finito ſudore viginti quatuor, moneo, ut frigus caute vitetur, induſium ſponte ſua in corpore areſcere permittatur, potulenta omnia calidiuſcule hauriantur, & Zythogalæ ſalvia alteratæ uſus etiamnum continuetur. In ſequenti luce commune Catharticum exhibeo, *ex infuſione ſc. tamarin. fol. ſennæ rhabarb. cum manna, & ſyr. roſar. ſol.* Atque hac me-

* *Curatio.*

medendi ratione, anno a peſte proximo, compluribus febre peſtilentiali correptis ſanitatem reſtitui, adeo ut ne unus quidem ex eo morbo mihi deſideratus ſit, poſtquam eandem exercere incæperam.

Verum ubi tumor jam enatus fuerit, venam aperire, etiam in corpore ad fundendum quantumvis inhabili, hactenus non ſuſtinui, veritus ne materia morbifica in depleta vaſa confertim remeante, ſubitaneus ægri interitus deſtinatam diaphoreſin anteverteret. Nihilominus fortaſſe ſatis tuto adminiſtrari poterit Phlebotomia, modo confeſtim ab ea peracta, ac nulla mora interjecta eliciantur ſudores, qui ad ſpatium ſuperius requiſitum producti, omnem tumoris molem paulatim abſumere ac diſſipare valeant, idque longe minore ſalutis periculo, quam ſi legitima apoſtematis maturatio, quæ in præcipiti affectu admodum incerta ac fallax exiſtit, ſerius expectaretur.

Denique, ut ad calcem tandem perveniam, ſicubi circa Theoriam me hallucinatum fuiſſe Lector deprehendat, errori veniam peto; verum quod ad praxim attinet profiteor me omnia ex vero tradidiſſe, nihilque uſpiam propoſuiſſe, niſi quod probe exploratum habeam. Sane cum ſupremus vitæ meæ inſtabit dies, confido mihi adfuturum alacrem in præcordiis teſtem, me non ſolum ægrorum omnium, cujuſcunque demum ſortis, qui ſeſe curæ meæ concrediderant, ſumma fide ac diligentia ſalutem procuraſſe (quorum interim nemo a me alias tractatus eſt, quam ego memet tractari cuperem, ſi mihi ex iiſdem morbis ægrotare contingeret) verum etiam pro ingenii modulo omnes animi nervos in hoc intendiſſe, ut ſi quo modo fieri poſſit, morborum medela poſt cineres meos majori cum certitudine adminiſtraretur, ratus quantulumcumque in hoc ſcientiæ genere acceſſionem, etſi nihil magnificentius, quam *odontagliæ* aut *clavorum pedibus* innaſcentium curationem edoceat, longe maximi faciendam eſſe, præ inani ſubtilium ſpeculationum pompa, ac levicularum rerum notitia, quæ fortaſſe Medico ad abigendos morbos non magis ex uſu futura eſt, quam *Architecto* ad conſtruendas ædes *Muſicæ* artis peritia.

Unicam hanc annotatiunculam, ne quis forte ſiniſtra interpretatione mentem meam detorqueat, aut eam ſaltem non ſatis aſſequatur, poſtremo loco ſubjungam. In præcedenti nempe Diatriba, *Naturæ* nomine ſæpius utor, illique varios effectus attribuo, perinde quaſi rem aliquam ſingularem & ſeorſim ſubſiſtentem, ſed per totam hanc Mundi machinam ubique diffuſam ſub hoc titulo mihi repræſentarem, quæ ratione aliqua & conſilio freta corpora quævis regeret, ac moderaretur quale quidpiam de *Mundi Anima* nonnulli Philoſophorum cogitaſſe videntur. Verum ad me quod attinet, uti nec rerum, ita nec verborum novitatem affecto, adeoque antiquam quidem vocem, ſed ſenſu (ni fallor) & ſobrio, & a ſanis omnibus non intellecto ſolum, verum etiam uſitato, in hiſce pagellis uſurpavi. Ego enim, quoties *Naturam* nomino, toties *cauſarum naturalium complexum* quendam ſignificari volo; quæ quidem cauſæ brutæ licet, atque omni conſilio deſtitutæ, non tamen ſine ſummo conſilio reguntur, dum ſuas quæque operationes edunt, ſuoſque effectus exequuntur. Nimirum ſupremum illud Numen, cujus vi producta ſunt omnia, & a cujus nutu dependent, infinita ſua ſapientia ſic diſponit omnia, ut ad opera deſtinata ſe certo quodam ordine atque methodo accingant, neque fruſtra quicquam molita, neque niſi quoad optimum eſt, ac toti rerum fabricæ, ſuiſque privatis naturis maxime accommodum, exequentia perinde atque *automata* non pro ſuo, ſed artificis conſilio moventur.

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1667. 1668. partim etiam Anni 1669. Londini.

ANno 1667. appetente Æquinoctio Verno, *Variolæ*, quæ durante illa, quæ proxime eſt prægreſſa, conſtitutione peſtilentiali, vel prorſus delituerant, vel rariſſime comparuerant, caput cœperunt attollere, jamque in dies latius graſſantes, ſub Autumno Ἐπιδημικώτατος factæ ſunt, a quo tempore paulatim imminuta vi, ſuperveniente brumali frigore parcius laceſſebant; ac proximo Vere adoleſcente, poſtliminio invaluit hic morbus viguitque, donec ab inſequentis hyemis gelu, uti prius, retuſo impetu coerceretur. Poſthæc tertio demum cum Vere ſurgente increbuit, ac jam languidior, & ſucciſo quaſi poplite, minus late dominabatur, quam duabus quæ præceſſerant æſtatibus: Menſe vero Auguſto 1669. penitus intercidit, Dyſenteriæ Epidemicæ locum cedens. Labente primo illo biennio, quo hæc conſtitutio regnabat, Variolæ plures in Urbe aggrediebantur, quam unquam alias, quantum ego memini, ſeu antrorſum ſpectes, ſeu retro: Quo non obſtante, cum genuinæ per id temporis fuerint, neque mali moris, paucos jugulabant, ſi ingentem laborantium numerum reputemus.

Quo primum tempore Variolæ inceſſabant, & novum quoddam febris genus exortum eſt, a Variolis, quales ſe tum gerebant, non multum abhorrens, ſi puſtularum eruptionem demas, & quæ ab illa pendent, de qua in ſequentibus ſpeciatim agemus, *Febris* hæc, licet multo pauciores invaderet quam Variolæ, eaſdem tamen duratione æquabat: Hyeme vero cum jam illæ minuerentur, invaluit, atque illis Vere novo invaleſcentibus, receſſit, prædominium Epidemicorum hujus conſtitutionis hoc pacto illis relinquens; Nihilominus per hæc tempora non plane deſiit unquam, donec tandem cum Variolis menſe Auguſto 1669. omnino diſparuit.

Binos hoſce morbos Epidemicos & tertius comitabatur, ultima præſertim æſtate, quam dicta conſtitutio defamabat, *Diarrhœa* ſcilicet, aeris conſtitutione jam tum ad ſubſequentem *Dyſſenteriam* vergente: Utut vero hæc ſe res habuerit, id ſaltem conſtabat, morbum hunc febrim quæ tunc regnabat, ita proxime attingere, ut nihil aliud eſſe videretur, quam ipſa febris introverſa & viſceribus incumbens.

De tribus hiſce morbis, qui ſoli in hac *Conſtitutione* Epidemicorum nomen ſibi jure vendicabant, ſigillatim jam agam, a *Variolis* initium faciens: quas idcirco paulo fuſius tractabo; quoniam quæ per hos annos regnabant, mihi Genuinæ pro cæteris & *Regulares* maxime videbantur, utpote eadem prorſus exhibentes φαινόμενα, & parili ſymptomatum agmine omnes, quotquot adoriebantur, ubique impetentes, & a quibus proinde, tanquam in ſuo genere perfectiſſimis, tum vera morbi Hiſtoria, tum etiam medendi methodus eſt deſumenda. Notandum enim eſt, non tantum febrim quandam propriam & peculiarem cuilibet peculiari conſtitutioni competere, ſed peculiare etiam Variolarum genus, quæ hanc quidem ſpeciem referunt, durante hac annorum ſerie, aliam vero annis ſequentibus, quantumlibet inter ſe convenire videantur quoad certa φαινόμενα omnibus communia. Ita ludit natura morborum Epidemicorum generatione! Sed ut ad rem redeam: Variolarum hujus generis Hiſtoriam ante omnia præſcribam; quas ideo *Regulares* mihi licebit indigitare, ut ab *Anomalis* ſub ſequentium annorum valeam diſpeſcere: Tum etiam methodum adjiciam, quæ mihi in earundem θεραπείᾳ ex animo votoque maxime ceſſit.

CAPUT II.

Variolæ Regulares An. 1667. 68. & partis 69.

VAriolæ, quibus annis epidemice graſſantur, ſi *Regulares* etiam ſint atque mitiores, circa *Æquinoctium Vernum* (uti hæ, de quibus ſermo nobis eſt) ingrediuntur; quibus vero annis non tantum graſſantur epidemice, ſed & *irregulares* atque periculoſioris ſunt generis, maturius nonnunquam menſe puta *Januario*, invadunt. Integras familias contagio ſuo afflantes, nemini parcunt, cujuſcunque demum ætatis is fuerit, niſi prius hoc morbo laboraverit; Neque tamen eximuntur illi, quos adulterinum Variolarum genus aliquod, ad hunc morbum nihil attinentium, prius obſederit. Duplex eſt harum ſpecies, (ut & Variolarum, quæ quibuslibet annis infeſtant) vel ſunt enim *Diſtinctæ*, vel *Confluentes*; quæ licet eſſentialiter, ut ajunt, non differant, per illuſtriora tamen quæ *hanc* comitantur ſpeciem, *illam* vero non item haud difficulter ab invicem diſcriminantur.

1. *Interſtinctæ* vel Diſcretæ cum rigore atque horrore invadunt, quos mox excipiunt calor intenſus admodum, capitis & dorſi vehemens dolor, vomituritio, ingens in ſudores propenſio (quod de adultis dictum volo, neque enim in infantibus hujuſmodi διάθεσιν mihi unquam obſervare contigit, vel ante puſtularum eruptionem, vel etiam poſt) doloris ſenſus in partibus, quæ ſcrobiculo cordis ſubjacent, ſi manu premantur, ſtupor etiam & ſomnolentia, in infantibus præſertim, nonnunquam & Paroxyſmi Epileptici: Qui ſi infantes Dentitione jam perfunctos corripuerint, ſuſpicor ego ubique, Variolas in procinctu ſtare, quæ intra paucu las horas ſe exerente Prognoſtico ut plurimum fidem con-

conciliant, & authoritatem, ita ut ſi forte infans inſultum Epilepticum ſub veſperam, quod fieri ſolet, patiatur, Variolæ ſequente aurora in conſpectum ſe dederint, & (quod ſæpe ſæpius obſervavi) quæ Variolæ infantes ſtatim ab hujuſmodi paroxyſmo aggrediuntur puſtulas emittunt magnitudinis conſpicuæ, mites etiam ſunt, atque boni moris, & rariſſime confluunt. Atque hæc fere ſunt illa ſymptomata, quibus hic morbus ſub initio ſtipatur, quæque eruptionem puſtularum ut plurimum antecedunt. Quamvis interim hic loci conſentaneum fuerit ſubindicaſſe, in ſanguine laxiori atque ἀμεταβλήτῳ nonnunquam accidere, ut ſeparationis periodus ſenſim atque gradatim ſine inſigni aliqua ægritudine tranſigatur, priuſquam expulſio materiæ puſtularum eruptione ſe prodat.

Variolæ diſcretæ quarto ut plurimum die, (ſi primum etiam incluſeris) ab evaſione erumpunt, nonnunquam ſerius aliquanto, ante illum vero rariſſime, quo quidem tempore vel minuuntur admodum ſymptomata, quod plerunque fit, vel etiam penitus evaneſcunt, ac proinde is affectus ſatis pulchre ſibi videtur valere, niſi quod adulti in ſudores propenſi vix ab illis poſſint cohiberi, utut leviter tegantur, quæ quidem διάθεσις nonniſi puſtulis jam maturationem attingentibus ægrum deſerit, idque ſua demum ſponte. Eruptionem quod ſpectat, hoc ſe fere habet modo. Primo puſtulæ ſubrubræ, tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes magnitudine, ſparſim ſe produnt, faciem in primis occupantes, vel etiam collum & pectus, dein corpus univerſum. Per id temporis & fauces dolor infeſtat, qui una cum puſtulis ſurgentibus augetur, quæ in dies grandeſcentes, & in majus faſtigium elevatæ cutem carneſque vicinas rubore afficiunt atque inflammatione.

Circiter enim *octavum* a primo inſultu diem (quam in hoc morbo Epocham ubique ſervo) intervalla, quæ prius ſubalbebant, pro puſtularum, quibus obſidentur, numero, rubere jam incipiunt, atque in molem attolli, non ſine partium dictarum dolore tenſivo & lancinante, qui in horas auctus inflammationi & tumori prædictis viam ſternit; ita ut progrediente morbo palpebræ uſque adeo impleantur extendanturque, ut æger luce quandoque privetur, qui quidem palpebrarum tumor veſicam inflatam ac reſplendeſcentem per eaſdem extenſam non male refert. Eſt etiam ubi temporius oculis capiuntur ægri, ſi nempe major puſtularum vis a prima eruptione ſe in illos effuderit. Proximæ a facie intumeſcunt manus, digitique pro puſtularum numero diſtenduntur. Uſque ad hunc diem puſtulæ, quæ faciem obſederant, læves ad tactum fuere atque rubræ, jam vero aſperiores evadunt (quod quidem primum eſt incipientis maturationis indicium) & ſubalbidæ; paulatim inſuper ſuccum quendam luteum, colore a flavo non abludentem, evomunt. Faciei interim & manuum inflammatio ad ſummum evecta apicem, colorem exhibet in puſtularum interſtitiis ſatis floridum, & Roſarum Damaſcenarum æmulum. Et ſane quo mitiores ſunt Variolæ & genuinæ magis, eo etiam magis tum ipſæ puſtulæ tum & cutis in earundem interſtitiis dictum colorem ad vivum exprimunt, qualem jam diſcripſi. Ubi vero quæ faciem occuparunt puſtulæ, aſperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; ita e contra, quæ manus & reliquum corpus, minus aſperæ, albæque magis conſpiciuntur in dies.

Die *undecimo*, faciei tumor atque inflammatio ſatis aperte recedunt, & puſtulæ tam faciei quam reliqui corporis jam maturitatem, & juſtam magnitudinem adeptæ, (quæ his annis ad piſum grandiuſculum aſcendebant) exareſcunt deciduntque; atque, in hac variolarum ſpecie, die *decimo quarto* vel *decimo quinto* ut plurimum funditus pereunt. Veruntamen manuum puſtulæ, cæterarum partium puſtulis pertinaciores plerumque, recentes adhuc albæque, diei unius aut alterius mora, illas vincunt. Faciei & reliqui corporis puſtulæ deſquamatione, at vero manuum quæ ſunt, diruptione abitum ſibi parant. Puſtulis faciei ſuccedunt ſquamulæ furfuraceæ, quas aliquando excipiunt foveæ cutis. Etenim ubi primum decidunt puſtulæ, nulla adhuc in cute cernitur inæqualitas; at vero hujuſmodi ſquamulis exurgentibus recedentibuſque viciſſim, tandem excavantur foveæ iſtæ, quæ ſæpenumero in convaleſcentibus ab hoc morbo diu viſuntur, quamvis rarum admodum *Variolæ Interdiſtinctæ* ulla ſui linquant veſtigia; atque illæ ferme ſolæ, quæ ſex poſtremis anni menſibus invaſere, cum quæ hos præverterint, nullas cuti notas imprimant, niſi forte confluxerint, ut poſtea dicetur. Decurrente morbo omni, æger vel conſtipatam prorſus habet alvum, vel ſaltem rariſſime dejicit. Atque hæc de Variolis *Diſcretis* dicta ſunto.

2. Symptomata cum Diſcretis communia habet & illa Variolarum ſpecies, quas *Confluentes* appellavimus, niſi quod hic atrociora ſint omnia: Febris ſcilicet, anxietas, atque ægritudo, vomituritio, *&c.* immanius affligunt, quibus ſignis Medico ſagaci etiam ante eruptionem *Confluentes* ſe produnt. Nihilominus non ita prompte hic in ſudores diſſolvitur æger ac in illo genere jam ſupra deſcripto, ubi magna, ut fit, ad eoſdem propenſio ut plurimum prænunciat Variolas, quæ mox erumpent, minime confluxuras: Diarrhœa inſuper nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum alterumve poſt illam protrahitur; quod quidem in *Diſcreto* Variolarum genere nondum mihi contigit obſervare.

Tertio ut plurimum die erumpit ſpecies hæc, *ante* illum aliquando, vix unquam *poſt* illum; cum *Diſcretæ* vel ipſo die *quarto* incluſivo a primo inſultu morbi, vel poſtea, ante illum raro admodum ſe monſtrent. Quantoque magis quartum illum diem præverterint Variolæ, tanto etiam confluent magis. Quamvis autem, ut generaliter loquamur, *confluentes* diem quartum vix præſtolentur unquam; fit tamen, licet oppido raro, ut ob atrocius aliquod ſymptoma, ad quartum vel quintum uſque diem differatur eruptio. Verbi gratia, acutiſſimus dolor nunc in regione lumborum, Paroxyſmi Nephritici æmulus; nunc in latere, qualis Pleuriticos vexat; nunc in artubus, ut in Rheumatiſmo; nunc denique in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu enormi ante eruptionem ægrum fatigat angitque. Hiſce in caſibus, licet infrequentes ſint, Variolas ſolito ſerius erumpere animadverti, utpote ab immani ſymptomatum dictorum violentia conſtrictas atque impeditas: Quæ quidem ſymptomata ſolitis vehementiora, cum agmen ducant, mihi ſatis aperte indicant ſecuturas Variolas, & e *Confluentium* genere eſſe, & periculo minime vacare.

At vero (quod jam proxime dicendum) licet in *Diſcretis*, mox ab eruptione (uti dictum eſt) quæ morbi inſultum comitabantur ſymptomata, nullum jam amplius faceſſant negotium, in *Confluentibus* longe aliter ſe res habet: cum tam Febris quam, alia ſymptomata etiam ad multos dies a puſtularum eruptione ægrum diſcrucient.

Variolæ dictæ nunc Eryſipelatis ritu, nunc Morbillorum, erumpunt, a quibus nonniſi a Medico in his morbis verſatiſſimo diſtinguuntur, ſaltem quoad faciem externam: Nam qui ad diſpar in utroque morbo eruptionis tempus, aliaſque circumſtantias, quas utriuſque hiſtoria longe ad invicem diſcrepantes exhibet, ſedulo animum advertit, haud difficulter hunc ab illo diſcriminaverit. Creſcente morbo non in molem aliquam ſpectabilem, uti *Diſcretæ*, attolluntur, quæ faciem præſertim occupavere; at ſibi invicem implicitæ primo ſe habent inſtar veſiculæ rubræ vultum omnem contegentis, quem maturius etiam in tumorem elevant, quam ſolent *Diſcretæ*: dein ad inſtar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ, ſolitam cutis ſuperficiem non multum ſuperantes. Præterlapſo die *octavo*, pellicula alba quotidie paulatim magis exaſperatur indice digito, & ad colorem fuſcum, non vero flavum, ut in *Diſcretis* accidit, intenduntur indies tum aſperitas, tum etiam cutis color, donec tandem pellicula dicta latioribus laminis deſquamatur, quod in quibuſdam faciei partibus, ſi morbus truculentior fuerit, non niſi poſt viceſimum diem ſolet contingere. Quanto atrociores fuerunt Variolæ, tanto magis puſtulæ matureſcentes ad colorem ſubfuſcum vergunt, tanto etiam lentius, ſi ſuo utantur genio, abſcedunt, ut econtra quanto minus confluxerint, tanto magis & flaveſcunt, & ſe ocyus proripiunt. Pellicula hæc ſeu ſcabies omnia pervadens, ubi primum deciderit, nulla quidem ſcabritie vultum afficit, at vero mox illam excipiunt ſquamulæ furfuraceæ indolis perquam corroſivæ, quæ non modo patentiores excaveant foveas, quam ſolent Variolæ diſtinctæ, ſed etiam faciem cicatricibus fœde deturpant. In *Confluentium* genere, ſi admodum ſævierit morbus, humerorum etiam & dorſi cuticula nonnunquam deperditur, nudatis partibus ſubjectis expoſitiſque.

Animadvertendum eſt autem, Morbum hunc magnum æſtimari, non pro Variolarum frequentia, quæ reliquum corpus, ſed pro earum numero tantum, quæ faciem obſedere, quæ ſi iis tanquam injecta arena ubique contegatur, utut paucæ atque Diſcretæ ſint eæ, quæ in reliquo corpore cernuntur, haud minus periclitatur æger, quam ſi membra omnia denſo agmine pervaſerint. Atque ex adverſo quantumlibet ſpiſſe truncum & artus occupaverint, ſi in facie rariores comparuerint, magis in vado res eſt. Quod de numero diximus,

mus, & de Variolarum more poteſt affirmari; maluſne ſcilicet is fuerit, an ſecus, vultus aperte indicat.

In *Confluentium* genere ubique obſervavi puſtulas manuum atque pedum majores fuiſſe, quam reliqui corporis, & quo altius ab artuum extremitate truncum verſus aſcenditur, eo ſenſim minores & contractiores ſemper extitiſſe. Atque hæc de *Puſtulis* cenſui dicenda.

Sunt vero & alia ſymptomata duo, quæ Variolis *Confluentibus* accidunt, haud minoris momenti, quam vel puſtulæ ipſæ, vel tumor, vel aliud quodlibet e prædictis; *Salivatio* nempe in adultis, atque in infantibus *Diarrhœa*. Horum prius ita perpetuum ſe comitem adjungit, ut unicum tantum viderim Variolis *Confluentibus* laborantem, nulla ſuperveniente Salivatione: Poſterius autem, nempe Diarrhœa, Infantes hac ſpecie laborantes non ita certo diſcruciat. Utrum providens natura has evacuationes idcirco ſubſtituerit, quod in puſillo hoc ac humili genere materia morbifica ita penitus nequeat exterminari, ac in puſtulis iſtis majoribus ac magis faſtigiatis generis *Diſcreti*, nullus definio, cum Hiſtoriam tantum ſcribam, non ſolvam Problemata. Hoc certo ſcio, quod non ſolum Variolas *Confluentes* plerunque comitantur, ſed etiam quod quæ per illas fit evacuatio tam eſt neceſſaria, quam ſunt vel puſtulæ, vel faciei & manuum intumeſcentia.

Dicta *Salivatio* nonnunquam ſub primum eruptionis tempus ſe prodit, nonnunquam non niſi poſtridie, biduove præterlapſo. Materia primo tenuis excernitur, ac facile ad tempus aliquod rejicitur, ægro interim multa lintea eadem nocte conſpurcante. Neque ſane multum cedit Ptyaliſmus hic alteri illi qui ope *Mercurii* excitatur, niſi quod non ita male oleat. Die autem fere *undecimo* ſaliva viſcidior jam facta, ægerrime excreatur; ſiticuloſus eſt æger, tuſſit ſubinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque ab hoc die ceſſat ut plurimum Salivatio, licet aliquando (rarius tamen id accidit) ubi per diem unum alterumve omnino ceſſaverit, tandem poſtliminio recrudeſcat. Dicto autem die, undecimo ſcilicet, tumor faciei una cum Salivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumeſcere ſolent, aut debent.

Diarrhœa non ita mature infantes ſolet invadere, atque adultos *Ptyaliſmus*, quocunque vero tempore ingruerit, niſi ante ſiſtatur, ſingula morbi ſtadia decurrit.

In utraque Variolarum ſpecie Febris a primo ſtatim inſultu ad eruptionem uſque præcipue dominatur, qua peracta inducias fere dat uſque ad puſtularum maturationem, & tempus in quo pus conficitur, quo demum elapſo prorſus deſinit.

Obſervavi ſemper in morbo vehementiori, ægrum ſub veſperam quaſi Paroxyſmo laboraſſe, & funeſtiora ſymptomata veſpertinis præſertim horis ſe oſtendere, atque exacerbari.

En juſtam Variolarum hujus generis Hiſtoriam; vera ac genuina hujuſce morbi Phænomena, prout ſcilicet naturaliter ſe habet, complectentem: De *Accidentibus Anomalis*, quæ eidem, ubi minus recte tractetur, ſuperveniunt, jam proxime diſſeremus.

Animadvertendum eſt itaque, iſta quæ die *octavo* in genere *Diſtincto* occurrunt Symptomata Anomala, & quæ *undecimo* die in *Confluente*, (facto ſemper a primo morbi inſultu computandi initio) maximum ad ægri ſive vitam, ſive interitum pondus habere, magiſque ad amuſſim expendi debere, cum liquido conſtet, maximam eorum partem qui utrolibet morbi (ſc. *jam deſcripti*) genere intereunt, præfatis ſingulatim diebus defuncti. Primo enim qui *Diſcretis* Variolis laborat æger, cum ſatis prompte ſudoribus diffluat, (quod hic in adultis fieri ſolere jam diximus) ac ſibi omnia bona promittat, ſi morbi, ut ſperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; diligenter ideo huic methodo inſiſtit, tum remediis Cardiacis intro aſſumptis; tum regimine calidiore, ut par eſt, adhibito (atque hæc eo facit lubentius, quod tum ab hac Methodo in principio ſibi melius videatur habere, tum etiam ad male fundatam Adſtantium opinionem propius accedat.) Tandem vero eliminatis per διαφόρησιν particulis iſtis quæ ad puſtularem elevationem, atque intumeſcentiam faciei debuerant facere, die *octavo* quæ turgeſcere, & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat facies, flaccida e contra reperitur, & albeſcunt interſtitia, licet interim rubeſcant puſtulæ atque eleventur, poſt ægri mortem. Qui ad hanc uſque diem nullo negotio manaverat ſudor, jam ſubito ſuaque ſponte evaneſcit, neque remediis ullis Cardiacis, vel etiam calidiſſimis, revocari poteſt. Æger interim Phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementius; urinam parce reddit, ac frequenter; ac tandem pauciſſimarum horarum ſpatio amicorum ſpem fallit, & ad plures migrat. Veruntamen hic eſt notandum, quod, ſi paucæ compareant Variolæ; hyems ſi fuerit, æger ætate provectior, aut venæſectio fuerit celebrata, regimen illud calidius in quod jam animadvertimus, non in certo faciei turgeſcentiam impedit, & proinde mortem accerſit, atque ubi confertæ Variolæ, Ver æſtaſve fuerit, æger ætate florens, neque ſanguis detractus.

At vero in *Confluentibus* maxime periclitantur ægri, & plerique etiam moriuntur die *undecimo*; nam cum hoc fere tempore *Salivatio*, quæ ægrum hactenus in tuto poſuit, ſoleat deſinere ſponte ſua, niſi faciei intumeſcentia adhuc aliquantulum perſiſtens, ac manuum inſigniter jam incipiens ejus vicem ſubeat, neceſſe eſt ut pereat æger: Id enim eſt perpendendum, quod in hoc Variolarum genere, ubi puſtulæ tam ſunt exiguæ, non Salivatio tantum, ſed faciei inſuper & manuum intumeſcentia ad materiam morbificam rite eliminandam omnino requiruntur, quarum utralibet, ſi vel non adſit, vel ante juſtum tempus recedat, ægro protinus moriendum eſt. Jam vero nimio ſæpius evenit in morbo calidiori, ut ſanguinis craſi a regimine præfervido disjecta fractaque, atque eo uſque accenſa, ut particularum inflammatarum exterminationi ſenſim faciendæ non amplius competat, (ut quæ ſudoribus importune extortis debentur mala jam taceamus) hinc vel non omnino intumuerint facies manuſque, vel tumor ille una cum ſalivatione evanuerit, quamvis enim faciei tumor ipſo hoc die aliquantiſper debeat remitti, non debet tamen niſi poſt diem unum alterumve omnino recedere, manuum interim tumore perſiſtente vigenteque, quo quidem vix aliud eſt minus fallax Convaleſcentiæ προγνωστικὸν, uti neque contrario certum magis imminentis periculi indicium.

Sed utut id ſit, materia Ptyaliſmi quæ ad hunc uſque diem cruda fuit, tenuis, & facile excreabilis, viſcida jam facta & tenax, ægro ſuffocationem intentat; Potus quem aſſumit in pulmones fere dilabitur, unde cum tuſſi violenta per nares rejicitur, voce eſt rauca; ſomnolentia & ſtupore corripitur ingentibus, oppreſſus undique vi morbi, atque in hujuſmodi agone ut plurimum extinguitur, eo quem jam diximus die.

Sunt & alia adhuc ſymptomata, quæ in quolibet morbi ſtatu occurrunt; tam *Diſcreto* Variolarum generi, quam *Confluenti* pariter communis.

Phrenitis, v. g. a nimia ſanguinis ebullitione nonnunquam ægrum corripit, & caloris tam parum eſt patiens, ut magnis viribus, ac furibundo niſu injectas prehendentium & lecto incarcerantium manus eludere conetur.

Aliquando eadem cauſa effectum longe diverſum, ſeu contrarium, ut videtur, producit, Affectum ſc. *Comatoſum*; ita ut æger nunquam ferme evigilet, niſi continuo pulſu excitatus.

Eſt etiam ubi in hoc morbo, perinde atque in peſte, laxata, inflammationis vi, ſanguinis compage, *maculæ purpureæ* ſe oſtentant puſtulis interſperſæ, mortis fere ſemper prænunciæ. Frequentius hoc evenit, ubi aeris Conſtitutio morbo iſti Epidemico graſſanti præ cæteris favet. Aliquando in puſtularum ſummitate maculæ nigræ exiguæ, acicularum capita vix æquantes, in medio vero ſubſidentes, ſe produnt variis in locis, quæ cum nimio fervori ortum debeant ſuum, tandem beneficio regiminis magis temperati fuſcum colorem acquirunt, poſteaque pedetentim ſubflavum illum, qui variolis genuinis, ac ſuum morem obtinentibus, naturaliter competit, quod ſatis liquido cernitur in illa quæ circa morbum hunc verſatur praxi, in quo omnia Symptomata eo ſunt mitiora, quo magis puſtulæ maturitatem adeptæ ad dictum colorem accedunt, atque e contra.

Adoleſcentum porro, & ætatis flore vigentium, (præcipue ſi vicino, aut alio quovis liquore ſpirituoſo ſe nimium impleverint) uſque adeo in hoc morbo nonnunquam ſanguis accenditur furitque, ut per arterias & venificam viam ſibi faciat, & qua data porta ruat; quo quidem *mictu ſanguineo* vix aliud ſymptoma pejoris notæ atque ominis invenire licet, per omnem hujus morbi tragœdiam.

Ab eadem inſuper cauſa nonnunquam, licet rarius, ſanguis e pulmonibus ejicitur. Utraque vero Hæmorrhagia hæc ſub morbi initio plerunque contingit, puſtulis nondum erumpentibus, vel ſi in quibuſdam locis ſe oſtendant, in pleriſque tamen aliis adhuc ſub cute denſæ latent, atque ejus ſunt generis, quæ in maxime *Confluentes* adoleſcerent, niſi jam dictum ſymptoma ægri morte morbum finierit.

Aliquando etiam *Urinæ ſuppreſſio* totalis ad malo-

rum cumulum accedit, in juvenibus præſertim, idque in ſtatu, vel etiam declinatione *Diſcreti* generis.

Sunt & alia ſymptomata, quæ a ἀφοφέρει aliqua jam dictis contraria interdum oriuntur, ſi nempe æger a frigore nimis intenſo fuerit læſus, vel ſi præter jus faſque vena fuerit pertuſa ad ingentem ſanguinis amiſſionem, aut alvus nimia Catharſi ſubducta, unde puſtulæ nonnunquam faſtigiis cedunt & derepente conſidunt, ſuperveniente inſuper *Diarrhœa*, a qua ægro (adultus ſi fuerit, ut ſupra innuimus) ingens eſt diſcrimen, & anceps morbi exitus, materia ſc. Varioloſa intro verſa, ita ut natura eidem per cutis poros debite exterminando impar prorſus inveniatur. Huc accedit, quod faciei manuumque tumor ab his retunditur, qui non minus in boni ægri rebus eſt cenſendus, quam ipſa puſtularum eruptio, niſi eæ fuerint *perpaucæ*.

Quæ vero a ſuſcepto frigore pendent ſymptomata, raro admodum occurrunt, ſi cum illis conferantur quæ a contrario; calidiori nempe regimine, naſcuntur; Cum enim morbus hicce inter calidiſſimos jure optimo habeatur, longe minus ab hac parte peccatur, quam ab altera.

Qualis vero ſit hujus morbi eſſentia, ob naturalem & communem mihi cum reliquis hominibus Intellectus defectum, neſcire plane me fateor; veruntamen prædicta ſymptomata penſiculatim trutinata mihi videntur ſubindicare, *Inflammationem* eam eſſe (a cæteris tamen Inflammationibus ſpecie diverſam) tum ſanguinis, tum reliquorum humorum, in qua amolienda, per dies priores duos treſve id agit natura, ut particulas inflammatas digerat coquatque, quas poſtea in corporis habitum ablegatas maturat adhuc, & ſub Abſceſſulorum forma ſuis demum finibus expellit. Quapropter ut fundamento alicui medendi methodus ſuperſtruatur, notandum eſt, duo eſſe hujus morbi tempora, quorum primum *ſeparationis* eſt, ſecundum *expulſionis*. Atque primum quidem illud tempus plerunque cum febrili ebullitione tranſigitur; quod tribus vel quatuor primis diebus peragi ſolet, quorum decurſu natura id ſatagit, ut partes ejuſmodi inflammatas ſeligat congregetque quæ ſanguinem laceſſunt, atque etiam ut illas in carnoſas corporis partes relegatas ibidem deponat, quo facto priſtina quiete fruitur, ſedato jam tumultu, qui, dum hoc ageretur, in ſanguine ciebatur. *Separatione* ſic ope ebullitionis, in ſanguine peracta, *Expulſio* jam locum obtinet, quæ per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis illis *abſceſſibus*, in carne perficitur. Sicut enim a natura abſceſſuum ſua ſpecie non abludunt, ita parem cum aliis, cruditatis, maturationis, atque exareſcentiæ ſtatum percurrere ſolent; quæ omnia ſi rite atque laudabili modo abſolvant & exequantur, in tuto res eſt, cum exinde curationis ſumma dependeat; ſin minus, omnia peſſum ruitura ſunt. Et quidem poſtremum hoc negotium, priori illo *ſeparationis* opere, tanto plus temporis ſibi vendicat, quod prius illud in tenui fluidoque corpore tranſigatur, atque in ipſo (ut ſic dicam) naturæ foco; poſterius autem denſo ſpiſſoque theatro, atque a vitæ fonte paulo remotiori, partes ſuas exequi cogatur.

His ita præmiſſis, Indicationes exurgunt. 1. Ut æquabilis ille tenor ebullitionis in ſanguine conſervetur, qui neque nimis propere ſeparationem nimia ſua vi perficiat, neque tamen torpido nimis motu eandem remoretur, vel non ſatis idoneam præſtet. 2. Ut abſceſſuli, puſtulæve ſumma cura ſuſtineantur, quo debita tempora percurrentes, tandem contentam in ſe materiam omnino avehant, ipſæque etiam evaneſcant.

Ut itaque paucis de *primo* agamus; ſolicite in primis cavendum eſt, hoc tempore præſertim, ne nimium aſſurgat ebullitio, ſive id fiat ex congeſtis ſtragulis, ſive ex aere loci in quo decumbit æger, igne nimium excalefacto, ſive ex calidiorum medicamentorum & cardiacorum uſu; præcipue vero ab his cavere oportet, ſi æger in ætatis flore conſtitutus fuerit, vel ſanguinem habeat generoſiori potu nimis exaltatum, vel anni tempeſtas, aut Verna ſit, aut ſaltem ultra æſtatis initium non proceſſerit. Hinc enim fiet, ut ſeparatio, quæ ſenſim lentiſque gradibus peragi debebat, ut ad univerſalem quandam deſpumationem opportunius pergat, præcipiti curſu feratur, atque ita vel non ſatis idoneus partium numerus congregetur, vel (quod forte contingat) nonnullæ partes ad ſecretionem damnentur, quas alias Natura illam ſubire noluiſſet; niſi quod ultra debitos limites excurrere coacta, noxam hanc ſibi creet: ſecretis enim illis, quæ ad ſeparationem minus opportunæ ſunt, aliorum illuc propendentium motus, eorum commixtione impeditur, adeoque redduntur expulſioni minus accommodæ. Mihi quidem rationi conſentaneum videtur, ut quo diutius natura *ſeparationem* molitur, ac perficit; dummodo ebullitio non omnino torpeat, eo certius atque univerſalius eadem *ſeparatio* abſolvatur. Atque ex illa ſic abſoluta, curationis inſequentis ſucceſſus potiſſimum ut dependeat neceſſe eſt, uti ex methodo contraria, contrarius plane rei exitus; ex calido enim iſto regimine nihil boni naſcitur, ſicut ex præcoci fructu, nihil frugi: cum frequenter uſu veniat, ut vel in Phrenitidem æger prono lapſu ruat, vel (quod pejoris notæ eſt) ſudores ingentes oboriantur, ex quibus partes non ſecerni aptæ, neque *puris* naturæ reſpondentes (quod ipſum tamen pus genuina ſoboles eſt hujuſce excretionis) eliminentur, vel ex Cardiacis illius adminiſtratis, calidaque cuſtodia, Variolæ nimis protuſæ in unum confluant, fœdo certe ſpectaculo, triſtemque eventum interminanti.

Atque hæc & hujuſmodi ſymptomata ex his erroribus progigni ſolent, cum ex altera illa methodo nihil unquam mali obſervaverim. Natura enim ſibi permiſſa negotium ſuum ſuo tempore exequitur, materiamque debito ordine ac via tum ſecernit, tum etiam expellit, ut (in Junioribus præſertim vegetiſque temperamentis) noſtra ope, noſtris artificiis, atque auxiliis non indigeat, ſuis viribus optime inſtructa, ſuis opibus locuples, ſuo denique ingenio ſatis edocta. Neque ſane vel ipſe vidi, vel fando accepi, quenquam ex eo periiſſe, quod Variolæ primo non eruperint, niſi nimis multi perierint, quorum Variolæ primum laudabiliter, & cum ſumma ſpe erumpentes, poſtea recedentibus puſtulis præmature detumuerunt.

Quemadmodum autem inconſultum eſt atque periculoſum, calidioris regiminis vel Cardiacorum ope cœptam ebullitionem nimis evehere; ita e contrario non minus vacat periculo mediantibus venæ ſectione, clyſteribus, emeticis, catharticis, aut id genus aliis eandem minuere, cum hoc pacto partium ſeparabilium commoda ſecretio plurimum impediatur. Licet enim vulgare illud atque tralatitium argumentum, quo adverſus Phlebotomiam, aliaſque evacuationes utuntur (nempe quod non liceat a circumferentia ad centrum movere humores, cum natura in hoc morbo contrarium affectare videatur) nullarum plane virium ſit; eo quod ex earundem uſu contrarius omnino effectus, ſubitanea ſcilicet Variolarum eruptio, ſæpiſſime conſequi deprehendatur; aliæ nihilominus rationes in promptu ſunt, quæ vehementer ſuadent, ut, ſiquidem ullo modo vitari poſſit, ab hac praxi manus abſtineamus. Nanque (ut earum præcipua paucis attingamus) per haſce evacuationes, non tantum ebullitio nimis imminuitur, cujus interim ope partes deſpumandæ accurate ſecerni debuerant; verum etiam illud ipſum ſubducitur, quod cœptæ ſecretioni quaſi pabulum continenter ſuppeditaret; unde ſæpenumero contingit, ut Variolæ primum laudabili impetu erumpentes (eoque fortaſſe melius, quod evacuationes jam dictæ præceſſerant) paulo poſt ex improviſo quaſi repercuſſæ detumeſcunt, idque ob eam potiſſimum cauſam, quod materia deſit, quæ quaſi a tergo præeuntem inſequeretur, atque agmen clauderet. His vero non obſtantibus, ſi vel minimum ſuſpicari liceat Variolas mox erumpentes e Confluentium genere futuras eſſe, utile prorſus erit, ut non ſolum ſanguis quam primum mittatur, ſed & Emeticum propinetur, ob rationes alio in loco fuſe dicendas.

Tandem ut ad ſecundam illam Indicationem pedem promoveamus ad tempus *expulſionis* accommodatam; quo tempore materia ſeparata, parvorum abſceſſuum ſive puſtularum ope, amandatur atque expellitur; nempe illud hic agendum eſt, ut puſtulæ debito modo ſuſtineantur quo rite atque ordine deſtinatam periodum aſſequantur.

Sicut itaque ſupra ſatis, ut opinor, oſtenſum eſt, imprimis periculoſum eſſe, ſi æger præſenti febre, at puſtulis vix dum apparentibus, in ipſo *ſecretionis* tempore nimium caleſiat, ita etiam non minori periculo plena res eſt, ſi idem quovis morbi tempore fiat, atque illo præſertim quod ad expulſionis initium vergit, crudis adhuc exiſtentibus puſtulis: Quamvis enim ſanguis, peracta jam *ſeparatione*, atque relegata ad carnoſas partes materia, ab inteſtino tumultu magnam partem immunis ſit, interim tamen tenet adhuc, recenſque, ac vix novo ſtatu & quaſi textura indutus, ἀπαλὴς eſt, facileque vi caloris immodici undecunque appellentis afficitur, atque adeo leviſſimo momento irritatus flammam concipit, & in novam ebullitionem proclivis eſt; quæ quidem nova ebullitio, non, uti prior illa, *ſeparationem* jam molitur (illam quippe peractam ſupponimus) verum illius loco non tantum ſymptomata ſuperius memorata excitat, ſed & cœptam per puſtulas *expulſionem* interturbat, & contentam materiam exagitando noxam

parit.

parit. Vel itaque partes jam ſecretæ, atque in corporis ἕξιν depoſitæ, vehementi illo rapidoque ſanguinis ebullientis curſu abreptæ in ejuſdem maſſam reſorbentur; vel partes carnoſæ ultra gradum ſuppurationi debitum excalefactæ, minus commode illam exequuntur; vel denique fortaſſis oborta hac nova ægritudine, ſanguinis œconomia, ipſarumque carnium tonus pervertitur, uſque adeo ut materiam illam expulſam vincere, eamque ſolemni more abſceſſuum coquere nequeant.

Interim non uſque adeo nos illuc intentos eſſe oportet, quo ebullitionem nimiam in ſanguine prævertamur, ut ægrum frigoris injuriis exponendo, puſtularum eruptio impediatur. Gradus ille caloris ad harum expulſionem promovendam accommodatiſſimus, naturalis ſit oportet, atque ejuſmodi, quæ carnoſarum partium temperiei conveniat, quique hunc excedit, aut ab eodem deficit, utrinque periculoſus eſt.

Ex dictis itaque ſatis manifeſtum videtur, in quam incerto lubricoque ſit loco, tum morbus ille, de quo loquimur, tum praxis medica, quæ eidem accommodanda eſt. Atque etiam exinde pronunciare auſim, illius famam, qui in medicando hoc morbo frequenter ſeſe exerceret, in anguſto verſari; quandoquidem non vulgus ſolummodo mortis cauſam ſatagenti nimis Medico transſcribere paratum ſit, verum etiam ejuſdem artis profeſſores calumniandi anſam inde cupide arripiant, atque coram iniquis Judicibus cauſam dicentes, ſeveriſſimam ſententiam facile eliciant; eo ſcilicet conſilio, ut ipſi pluris æſtimentur, & ſuper aliorum ruinis viam ſibi ſternant ad famam: id quod viris literatis indignum prorſus eſt, imo & vilioribus artificibus, modo probitatem colant. Hinc porro cernere eſt, quod minus mirum ſit, ſi nutricibus, per ſe nimium plerunque officioſis & ſatagentibus, res male ſæpenumero ſuccedat; Nempe res ardua eſt, & quæ muliercularum ingenium atque judicium ſuperat, gradum caloris huic requiſiti definire, præſertim cum anni tempeſtas, ægrorum ætas, & vitæ ratio, aliaque huc ſpectantia ſimul penſanda veniant, id quod prudentem profecto atque ſagacem Medicum omnino poſtulat.

Si contigerit, ut vel Phlebotomia minus opportune celebrata, vel admiſſo frigore puſtulæ reciderint, vel facies ac manus detumuerint, Cardiacis utendum eſt. Sed cavendum tamen, ne in his exhibendis nimii ſimus: Quamvis enim ſanguinem ademeris, fieri tamen poteſt, ut virium inde jacturam metuens, adeoque Cardiacis aut fortioribus aut ſæpe repetitis utens, novam ebullitionem ex improviſo ſuſcites. Nimirum ſanguis adhuc tenuior eſt, & vim calidioris ſtimuli facile ſentit; unde fit, ut ſæpe repetitæ ebullitiones in eodem excitentur, quibus ægrorum mors majori jure tribuenda eſt, quam prægreſſæ venæ ſectioni. Atque hæc generatim de iis, quæ primariis Intentionibus ſatisfacere poſſint, dicta ſunto.

* Jam ut calcata veſtigia repetam, ac ad praxin propius accedam: Quamprimum manifeſta hujus morbi indicia ſe produnt, ægro aura liberiore, vino, ac carnium eſu interdico, cerevisiam vero tenuiorem pane toſto leviter tepefactam pro potu ordinario, ac ſubinde pro arbitrio hauriendam concedo; pro victu etiam juſcula avenacea, hordeacea, poma cocta, aliaque, quæ neque frigoris, neque caloris vim aliquam egregiam obtinent, aut ventriculo concocturo moleſtiam exhibent, injungo. Nec vulgarem illam ruſticamque diætam admodum improbo, nempe ut lacte cum pomo cocto & contuſo veſcatur, modo cautum ſit, ut eo per vices utatur, & modice, dempto etiam lactis frigore. A regimine calidiore protinus inhibeo, ut & ab uſu medicamentorum Cardiacorum quorumcunque, quibus Variolas in cutem ante diem *quartum* qui eruptioni proprius eſt ac naturalis, temere propellere nonnulli ſatagunt. Cum pro certo habeam, eo magis univerſalem fore materiæ Varioloſæ ſeparationem, quo tardius iſtæ prorumpunt, proinde & ſecuriores poſſumus eſſe, ne ſe denuo intro condant, & rectius matureſcent, cum ſi ante tempus extrudantur, præcipitatur materia cruda adhuc atque inconcocta, quæ ad inſtar fructuum præcociorum inani ſpe lactat. Adde, quod ab hac nimium feſtinata diligentia periculum eſt (in calidioribus præſertim temperamentis ac vegetioribus, quorum principia activa plus ſatis Cardiacorum ſupplent vicem) ne natura nimis incitata coactaque, univerſam pene corporis ſubſtantiam in Variolas effundat; ita ut jam *confluant* illæ, quæ, niſi plus æquo properaſſes, in *diſtinctarum* ordine lætiori omnine ſubſtitiſſent. Porro non ideo ſtatim foras propellendæ ſunt Variolæ, ubi primum aliqua morbi hujus ſuſpicio oritur, quia ſc. æger ante eruptionem vehementer ut plurimum laborat angiturque, cum ne vel una quidem inſtantia poſſit oſtendi, quempiam ideo interiiſſe, utut graviter ægrotaverit, quod non mox prodirent Variolæ, vel naturam iiſdem ſerius ocyus extrudendis defuiſſe, niſi ſicubi regimine calidiore & remediis Cardiacis, præmature ingeſtis, fuerit impedita. Etenim non ſemel obſervavi in junioribus & temperamento ſanguineo præditis, regimen calidius, & Cardiaca eo animo exhibita, ut Variolas ante juſtum tempus exturbent, ita parum eruptionem acceleraſſe, ut eidem e contra obicem ponerent: Sanguine enim his modis excalefacto, & in motum violentiorem, quam qui materiæ Varioloſæ ſeparationi rite peragendæ par eſſet, concitato, certa tantum quædam morbi indicia ſe prodidere, latentibus intra cutim puſtulis, neque ſe ultra efferentibus, quibuſcumque demum Cardiacis ſolicitarentur, donec tandem ſanguine ad moderatam debitamque temperiem redacto, conceſſa ſc. cerevisia tenuiori, demptoque partim ſtragulorum, quibus torrebatur onere, puſtulis exiturientibus commodam viam ſtravi, atque ægrum in tuto, favente Numine, collocavi. Neque magis, ſi quid ego judicando valeo, ab illis ſtat ratio, qui ægrum ita pertinaciter ante diem *quartum* lecto addicunt, modo cubiculi ambitu ſe contineat, quam ab his, qui adeo præmature atque intempeſtive Cardiaca ingerunt; Etenim *Sanguinis mictus*, *maculæ purpureæ*, & reliqua ſymptomata lethalia, (de quibus ſupra) eo tantum nomine, præſertim ætate florentibus, ſuperveniunt, quod nempe lectulo præpropere nimis affigantur. *Quarto* vero die lectulo ægrum adjudico, ac tum temporis, ſi eruptio parum pro votis ſuccedat, recte exhiberi poteſt Cardiacum aliquod blandius, unica ſaltem vice, quo exigantur puſtulæ. Inter iſta quæ huc faciunt medicamenta; *Paregorica* dicta, qualia ſunt *Laudanum liquidum*, *Diaſcordium*, *&c.* ſi in pauca quantitate aquis Cardiacis appropriatis admiſceantur, cæteris prælucent: Hæc enim cum ſanguini æſtuanti frænum injiciant, natura materiam morbificam opportunius atque liberius ejicit, atque amolitur. Neque etiam conſulerem, Cardiacum ante hunc diem propinare vel urgente *Diarrhœa*, atque illud, ut videtur, indicante. Licet enim, quod antea innuimus, nonnumquam Variolarum *Confluentium* eruptionem præcedat *Diarrhœa* (quæ oritur ab halitibus inflammatoriis, vel humoribus a maſſa ſanguinis per primos dies exagitati atque æſtuantis, in inteſtina exoneratis) non tamen hic magis deerit natura dictis materiæ Varioloſæ halitibus in corporis habitum propellendis, quo facto, ſua jam ſponte ſiſtetur Diarrhœa) quam ſolet in halitibus iſtis extravertendis eliminandiſque, qui in ventriculum inverſi ſub initio morbi vomitum provocant.

Animadvertendum vero eſt, quod ſi ad adoleſcentem vegetiorem acceſſor, & qui inſuper liberaliore ſive vini, ſive liquoris cujuſcumque ſpirituoſi compotatione morbo anſam dedit, non ſatis habeo ad frænandam ſanguinis ebullitionem, ut tam lectulo, quam Cardiacis abſtineat, niſi ad hæc ſanguis e brachio mittatur: Quod ſi non concedatur, obtinente vulgi præjudicio, miſſionem mihi ſaltem eſſe petendam exiſtimo. Superinducta enim inflammatione iſta, quam ſanguini impreſſit liquorum ſpirituoſorum fervor, intenſo illi calori, quem hic morbus naturaliter comitem habet, ita furit ſanguis, ut non raro in veſicam vaſorum ductu irruat; vel maculas pariat purpureas, aliaque ejuſmodi ſymptomata, quæ per omnem morbi decurſum crucem figunt Medico, atque ægrum e medico tollunt. Atque hæc de illis quæ ante puſtularum eruptionem ſunt peragenda.

Ubi primum erupetint puſtulæ, jam proxime diligenter mecum perpendo, an *Diſcreti* fuerint generis, an vero *Confluentium*; cum longo hæc intervallo ab invicem diſtent, quantumlibet conveniant quoad ſymptomata quædam utriſque communia. Si itaque ex puſtularum magnitudine, & paucitate, tardioreque eruptione, tum etiam ægritudinis, aliorumque ſymptomatum graviſſimorum, quæ in *Confluentibus* etiam poſt eruptionem fatigant, evaneſcentia, de genere *Diſcreto* mihi conſtet; ægrum cerevisia tenuiori, juſculis avenaceis, hordeaceis, &c. reficiendum curo, modo quem ſupra deſcripſimus. Atque ſi tempore æſtivo eoque calidiſſimo Variolæ non ita multæ obtingant, quorſum attineat ægrum in lecto jugiter ſtratum obruturnque detinere, ego quidem non video. Quin potius ſingulis diebus, per aliquot horas de toro ſurgat, ea lege, ut tam loco, quam veſtitu, frigoris pariter ac caloris nimii incommoda præcaveantur. Quid quod ægroto a cubi-

* Curatio.

cubili quandoque abſtinente, morbus minori cum moleſtia, ac etiam breviori ſpatio tempora ſua peragat, quam ſi eidem continenter affigatur, quod non modo ægritudinis tædium adauget, verum etiam febrilem æſtuationem fovet, & prodeuntibus veſiculis dolorificam inflammationem conciliat. Quod ſi aut frigidior anni tempeſtas, aut copioſior Exanthematum eruptio perpetuo decumbendi neceſſitatem ægrotanti imponat, proſpicio, ut non intenſiore caloris gradu, vel adjectis pluribus ſtragulis in lecto decumbat, quam quibus in proſpera valetudine uti ſolebat, accenſo interim nonniſi hyeme incumbente, mane & ſero foco mediocri. Neque etiam exigo, ut in eodem loco ſemper jaceat, nempe ne ſudores erumpant, quos ego tum rationibus ſupra allatis, tum ipſa experientia fretus, fidenter affirmo non abſque ingenti periculo promoveri poſſe.

Determinante morbo, cum halituum a materia jam in pus converſa prodeuntium eruptio liberior a puſtulis tandem cruſtoſis ac duriuſculis impediatur, abs re non erit *Vini Canarini ſemicocti cochl. 5. vel 6.* vel aliud medicamentum Cardiacum temperatum exhibere, ne ſcilicet halitus illi putridi in ſanguinis maſſam poſtliminio revertantur. Et ſane jam nunc, neque prius, Cardiacis locus eſt. Eodem pariter tempore diæta paulo calidior & Cardiaca magis poteſt concedi; juſcula v. g. ex pane & cereviſia ſaccharata, e farina avenacea cum cereviſia & ſaccharo, &c. Neque aliis omnino erit opus, in genere ſcil. *Diſcreto* ac leniori, ſi æger hac methodo ac diæta, utriſque moderatis, ſe tractari patiatur; niſi forte an inquietudo, vigiliæ, aut alia ſymptomata phrenitidem minitantia, paregorici uſum ſubinde ſuadeant.

Hæc ſane reclamante licet immani iſto ac male fundato hominum præjudicio, quod ex adverſo militat, vera eſt ac genuina methodus huic Variolarum generi medendi,] & obtinebit demum, me vita functo. Et licet non negem, multos regimine admodum oppoſito tractatos nihilominus convaleſcere, fatendum eſt tamen, (& ſane dolendum etiam, ſi nobiſcum reputemus, quam omni prorſus periculo vacat ex ſua natura hoc *Diſcretum* genus) plurimos etiam interire, quin & alii complures ſatis pariter concederent, niſi vel a frigidiore tempeſtate, in quam incidit morbus, vel a Phlebotomia (aliter ſupervacanea atque inutili) nuper celebrata ſervarentur. Quo nomine, ſi vel obſtinatio amicorum, vel ægri diffidentia prædicto regimini interceſſerit, tutius mihi videbatur ſanguinem detrahere; quod quidem, licet in hac ſpecie per ſe officiat (quatenus ſc. & ſeparationem perturbat confunditque, & pabulum inſuper tum puſtulis, tum tumoribus elevandis deſtinatum ſubducit) aliquantiſper tamen ſecuturum regimen calidius penſat, ac proinde hanc, quam non niſi coacti uſurpamus, methodum, non uſque adeo periculoſam atque ancipitem reddit.

Ex dictis (ut obiter attingam) facile erit vulgare illud Problema ſolvere; qui fiat ſc. ut perpauci adeo e plebe hoc morbo pereant, ſi ad eos comparentur, qui inter divites eodem trucidantur? quod quidem vix ad aliam cauſam poteſt referri, quam quod ob rem domi anguſtiorem, & agreſte vivendi genus, vix illis fiat copia ſibi nocendi regimine magis accurato ac delicatiori. Quinimo & plures inter vulgus jugulavit hic morbus, ex quo *Mithridati*, *Diaſcordii*, *Decocti C.C. &c.* uſum didicere, quam in ſæculis *indoctioribus* quidem, at magis *ſapientibus:* cum in ſingulis ferme ædibus reperiatur ſtolida aliqua ac ſciola muliercula, quæ in hominum perniciem, quam non didicit, artem exerceat. Atque hæc de Variolarum, quas *Interſtinas* appellavimus, curatione.

At ſi *confluant* Variolæ, periculoſæ plena res aleæ eſt; arbitror enim ego, genus hoc non minus ab altero illo diſcrepare, quam ab hoc ipſa peſtis, licet apud hominum vulgus, quibus nomina & verba pro rebus ſunt, utriuslibet curatio ex æquo prædicetur. In hac morbi ſpecie, cum intenſioris ſanguinis inflammationis proles ſit, major pariter adhibenda eſt cura, ne caleſiat æger, ut in prioris curatione jam dictum eſt. Quamvis autem ſpecies hæc ex ſua natura majorem ſibi vendicet refrigerationem, quam altera iſta, ad promovendam tamen faciei ac manuum intumeſcentiam, (ſine qua de ægro actum eſt) & poſtularum elevationem atque augmentum, tum etiam, quia æger ob exulcerationes dolorificas lecto abſtinere nequeat, expedit, ut in eodem contineat & ſe, & manus etiam ſuas, modo ſtragulis modice contectus ſit, & conceſſa fuerit venia ab hac in illam lecti partem corpus pro arbitrio ſuo transferendi, ut in genere *Diſcreto* innuimus. Præſertim vero morbo exeunte, cum jam appetat *Febris Maturatio* non tantum hac libertate privandus eſt æger, ſed monendus etiam, ut ea utatur, quin & verſandus perſæpe nocte atque interdiu, ut ingens calor contemperetur, & evitentur ſudores, quibus amandatur lenis iſte humor, quo diluendæ ſunt Variolæ, ut miteſcant.

Quandoquidem vero, ut diximus, *Ptyaliſmus* hanc ſpeciem jugiter comitatur, qui cum e præcipuis ſit naturæ evacuationibus, atque hic in ejus locum, quæ per puſtulas fieri debuit, ſubſtituatur, (quæ quidem per puſtulas evacuatio in hac ſpecie humili ac depreſſiore non æque atque in altera procedit) ſummopere annitendum eſt, ut dicta ſalivatio in vigore perſtet & conſervetur, nec ante diem ſuum ſiſtatur, vel remediorum calidorum uſu, vel a cereviſia tenui aut ſimili alio liquore liberaliter hauriendo, ægrum arcendo. Jam cum Ptyaliſmi mos ſit naturaliter ſe habentis, ut cum prima eruptione incipiat, & die *undecimo* minuatur, neque tamen niſi poſt diem adhuc unum aut alterum omnino deſinat, ſi ante diem illum penitus ceſſet, in lubrico ſunt ægri res, Nam cum faciei tumor (per quem nonnihil materiæ morbificæ evacuatur) nunquam non eo ipſo die diſpareat, ſi ſalivatio eodem pariter tempore ſe ſubducat, æger materia varioloſa jam putreſcente, ceu veneno, inficitur, cuique nulla amplius detur porta, per quam evacuari poſſit, in buſti limine conſtituitur; niſi forte (quod fit nonnunquam) manuum intumeſcentia, quæ ut ſerius quam illa faciei ſe oſtendit, ita tardius recedit, ejus ſit molis ac momenti, ut ab Orci faucibus illum eripiat. *Salivatio*, quæ tanti hic eſt tamque neceſſaria, admodum promovetur, ſi ægro affatim propinetur cereviſia tenuis, vel liquor alius quilibet, qui nec illum calefaciat, nec ad ſudores provocet.

Præter hæc vero, ut conſopiatur vehemens illa ſanguinis ebullitio, qua hæc Variolarum ſpecies alteram illam longe ſuperat, & ſuſtentetur *Ptyaliſmus*, (neceſſaria nempe hujuſce morbi evacuatio) conveniunt medicamenta *Narcotica* præ aliis quibuſcunque: quæ licet ob vim, qua donantur, incraſſantem, educendæ ſalivæ videantur officere, jamdiu tamen ego me iſto liberavi præjudicio, atque eadem in hoc morbo adhibui, adſtipulante ubique rerum eventu, modo æger pubertatem exceſſerit. Sanguis enim infantium puerorumque (qui per integrum morbi ſtadium plerumque ſatis bene dormiunt) cum mitius ferveat, minus hujuſmodi eget ſufflamine; atque inſuper horum uſu *Diarrhœa*, quam in hoc morbi genere infantibus evacuationem natura inſtituit, cum ægri damno ſiſtitur. Adultis vero *Paregorica* medicamenta, ſi frequenter uſurpentur, hæc adferunt commoda. Primo, ſomnum moderate conciliando, efferam minus ſanguinis ebullitionem, ac proinde Phreneſin cohibent, præcaventque. Dein, ab eorum uſu faciei & manuum intumeſcentia, qua inſignem in hoc morbo natura habet evacuationem, rectius procedit. Quin etiam, quod non parum facit ad ægri ſecuritatem, cum non raro juſto citius detumeſcat facies cum malis ægri rebus, tumor Narcoticorum ope ad debitum uſque naturæ terminum ſuffulcitur & protrahitur; mitigato enim ſanguinis fervore, radii inflammati opportune ad manus, faciem atque omnem corporis ſuperficiem pro morbi ingenio feruntur. *Ptyaliſmus* denique hiſce propagatur, qui licet vi medicamenti ita fortiter incraſſantis ad horas aliquot ſiſtitur in quibuſdam, mox tamen aucto novis hiſce ſuppetiis robore, inſurgit denuo natura, & cæptum opus feliciter peragit. Quin etiam animadverti *Salivationem*, quæ circa diem *undecimum*, aliquando etiam citius, cum ingenti ægri periculo minui ſolet, exhibitis plus ſemel *Paregoricis*, de novo fuiſſe redintegratam, nec ante diem *decimum quartum*, alicubi etiam & poſt illum, deſiiſſe. Propino ego ut plurimum vel *Laudani liquidi* guttas 14. aut circiter, vel *Syr. de Meconio* ℥j. in *Aq. flor. Paralyſ.* vel ſimili ſtillatitia ſolutam: Quæ ſi adultis poſt plenam eruptionem ad morbi uſque finem ſingulis noctibus propinentur, non modo incommodi nihil, ſed & magnum inde emolumentum capient, quod frequenti experientia didici. Expedit vero, ut cenſeo, paulo temporius quam aliter fieri ſolet, *Paregoricum* exhibere; facile enim obſervatu eſt in Variolis peſſimi moris, *caloris*, ut ita dicam, *Paroxyſmum* veſperi plerumque ægrum inquietudine, anxietate, aliiſque ſymptomatis laceſſere, quæ ſi *Paregoricum* hora ſexta ſeptimave veſpertina ſumatur, aliquatenus præcaveri poſſint.

Proximo loco, cum in Variolis *Confluentibus* haud minus certo *Infantes Diarrhœa* comitetur, quam *Adultos Ptyaliſmus*, natura, ut ſupra oſtendimus, alte-

rutram

rutram harum evacuationem materiæ morbificæ eliminandæ ubique conſtituente, ut nec hic *Ptyaliſmo*, ita neque iſtic *Diarrhœa* frenum injicio, cum utrumque ex æquo ſit abſurdum. Male locata interim imprudentium aliquot muliercularum opera in ſiſtenda hujuſmodi Diarrhœa, multa infantium millia letho dedit, dum falſo ſecum reputant, Diarrhœam par in *hac* Variolarum ſpecie atque in *Diſtincta* diſcrimen apportare; neſciæ ſcilicet, *illic* tantum officere Diarrhœam, ubi per puſtulas fit evacuatio, *hic* vero naturæ opus illam eſſe, morbo effugium quærentis. Miſſa itaque Diarrhœa, ϗ τῇ φύσει ex præcepto Divini ſenis *συμπράττον*, quo cœpi pede pergo, in cunis tunc jaceant infantes, ut nunc iſtinc auferantur, conſulto; & ſi fuerint ablactati, eandem, quam ſuperius adultis, diætam iſtis concedo.

Ultimis morbi diebus, cum facies ob puſtulas cruſtoſas, duras, aridaſque ferme riget, eandem *oleo Amygdal. dulc.* inungo perſæpe, tum ad mitigandum dolorem a rigiditate ortum, tum ut effluvia calidiora liberius exhalent.

Facies ne cicatricibus deturpetur, nihil quicquam molior; cum *Olea*, *Linimenta*, *&c.* id tantum agant, quo tardius evaneſcant albi iſti furfures, quibus, ſe invicem pellentibus excipientibuſque, poſtquam æger jam lecto ſurrexit ac mediocriter valet, paulatim ſuccedunt fœdæ illæ cicatrices. Sed ab his non valde metuendum eſt ægro, ubi ob regimen moderatius puſtulæ minus exacerbatæ nullam qualitatem Cauſticam contraxere.

* Jam vero, licet methodus hæc (ſi caute ſcil. ac prudenter circumſtantiis particularibus accommodetur) prædicta illa a natura abhorrentia atque periculoſa ſymptomata præoccupet, & ſecurum atque perbenignum morbum reddat, a quacumque tamen cauſa extorta ſint hæc, me nondum accerſito; neceſſe habeo in aliquibus, quæ hic ſubnectam, alia via inſiſtere, eadem ut ſubmoveam atque debellem.

In primis igitur, ſi in *Diſcreto* genere ob regimen juſto calidius, & continuos ſudores, ægri facies die *octavo* non intumeſcat, (puſtulis interim ſatis denſe ſe exerentibus) ſed flaccida ſit, & palleant puſtularum interſtitia, in caſu poſito, ultra quod ad temperatum magis regimen, & compeſcendum ſanguinis ὀργασμὸν velis remiſque contendo, *Paregoricum* aliquod medicamentum e veſtigio hauriendum præcipio, quod quidem ſomnum blande conciliando (niſi plus nimio cerebrum incaluerit) & mitigando proinde effrænem ſanguinis ferociam, ſanguinem una cum calore ad faciem, prout morbi ratio poſtulat, tempeſtive determinat. Quod ſi eo uſque proceſſit malum hac προφάσει ortum, ut ſudor, qui huc uſque copioſe manavit, ſponte ſua defecerit, æger Phrenitide corripiatur, de vehementi queratur ægritudine, urinam paucam at frequenter reddat; jam non aliis auxiliis (cum in propinquo mors ſit) ægro ſubveniri poſſe autumno, quam vel Narcotica affatim exhibendo, vel ſanguinem liberaliter extrahendo, corpuſque auræ exponendo. Et profecto haud ita temerarium, atque ἄτοπον videbitur, quod jam propoſui, ſi ad illos animum advertamus, qui ob copioſas narium Hæmorrhagias ſubito ingruentes, ferreas imminentis lethi manus ſalvi evaſere. Illud inſuper eſt perpendendum, quod in extremo hoc agone non idcirco inſtat mors, quod puſtulæ intro recedant, (extant enim hæ eminentque cum inſigni rubore, etiam animam agente ægro) ſed quod facies non turgeſcat; ad promovendam vero hanc faciei intumeſcentiam, quicquid id demum eſt, quod ad ſanguinem contemperandum facit (venæ ſectionem autem & modicam refrigerationem eam vim obtinere nemo, opinor, negaverit) neceſſario æque ac Paregoricorum uſus, atque ob eaſdem plane rationes, debet conferre.

Non hæc ita velim intelligi, ac ſi in qualibet *Phrenitide*, Variolis ſuperveniente, (cum nullum hic ſymptoma frequentius occurrat) venæ ſectionem ſtatim ſuaderem, ſed in illa tantum, quæ ideo accidit, quia facies non turgeſcit, in *diſtincto* ſc. genere, & puſtulis copia ſatis magna comparentibus; vel ubi ob regimen admodum calidum, & Cardiacorum uſum, ſanguis adeo efferus eſt, atque ultra omnem modum evectus, ut inducias ferre nequeat, donec medicamentis *Paregoricis*, & reliquis eodem facientibus, ad debitam temperiem reduci poſſit. Cum enim ita ſe res habent, Medicus ad conſcientiam ſuam potius, quam ad incertam famam ſe componens, vel ſanguinem, ut ante dictum, detrahere debet, vel ut æger aere liberiori refocilletur, præcipere; Quod ut ſatis efficeretur, ſæpe mihi viſum eſt in tali agone phrenetico, ut æger lecto aliquantiſper exurgeret, quo facto plures a morte liberavi. Præter iſta vero, quæ oculis ipſis uſurpavi, innumera ſunt illorum exempla, qui his modis quaſi Orci faucibus erepti ſunt. *Phreneticorum* enim nonnulli nutricum curam fallentes (miris ſc. artibus utuntur homines ita affecti) atque e lecto dilapſi aeris frigori ſemetipſos etiam noctu expoſuerunt: Alii frigidam vel furtim, vel raptim nacti, vel etiam precibus a nutrice emendicatam hauſerunt, adeoque felici errore ſalutem jam plane deſperatam conſecuti ſunt.

Unicam hic loci hiſtoriam adſcribere non gravabor, quam ab eo ipſo accepi, cujus res agebatur. Is nempe *Briſtolium* profectus, juvenis adhuc, inque ipſo ætatis flore, circa mediam æſtatem Variolis correptus eſt, iiſque paulo poſt phrenitis acceſſit: Nutrix in urbem ingreſſa, interim ægrum ſuum aliorum curæ commiſit, mox nempe reditura. Verum dum paulo diutius moratur, ægrotus (ut aſtantibus viſum eſt) interea moritur. Aſtantes, & anni tempeſtatis, & habitus ægri, craſſi ſc. atque corpulenti, rationem habentes, ne oleret cadaver, e lecto ſublatum ac nudum menſæ imponunt, linteo ſuperſtrato. Nutrix tandem rediens, accepto nuncio, cameram intrat triſtiſſimo ſpectaculo interfutura; mox amoto linteo, vultuque conſpecto, ſubobſcura quædam vitæ indicia conſpicari ſibi viſa eſt, ac proinde ſtatim projectum corpus in lectum repoſuit, adeoque ſub manu conſilium capiens, ac neſcio quid ſatagens, ægrum ſuum in vitam revocavit, atque diebus aliquot interpoſitis ſanum conſpexit.

Sed ut ad propoſitum revertar; Proximo loco, ſi in Variolis *Confluentibus* ſaliva eo uſque excocta ſit & viſcida ob calorem præcedentem, ut tantum non ſuffocetur æger, (quod *undecimo*, ut ſupra diximus, die non inſolens eſt) *Gargariſma* neceſſario in uſum trahatur, & ut ſæpe die nocteque ſiringa in fauces ſedulo injiciatur, ſerio imperandum. Componatur vero illud e cereviſia tenui, vel aqua hordei, cum melle roſarum. Vel ſequens uſurpari poterit: *♃. Cort. Ulmi* ʒvj. *Rad. glycyrrhiz.* ℥ß. *Paſſular. enucleat. n.* xx. *roſ. rubr. p.* ij. *coq. ſ. q. ad* ℔jß. *colatura diſſolv. Oxymel. ſimp. & mel. roſ. aa.* ℥ij. *M. f. f. Gargariſma.* Quod ſi æger rite fuerit tractatus, *Ptyaliſmus*, etiam cum jam cœperit imminui, ita pulchre ſuo fungetur munere, ut hoc remedio opus non fuerit. Et profecto ubi eo res rediit, ut æger ſingulis momentis a ſuffocatione periclitetur, ſtupore obtutus, & ſpiritu fere undequaque præcluſo, non ſatis tuto huic remedio fiditur: Ægro ita ad incitas redacto *Emeticum* peropportune ac feliciter nonnunquam exhibui ex *infuſione Croci Metallorum*, ſed doſi paulo majori, ſc. ad ℥jß. quando, ob eximiam, qua laborat æger, ſtupiditatem, minor doſis haudquaquam operabitur, atque interim eos exagitando humores, quos nequeat educere, ægrum in magnum vitæ diſcrimine conjiciet. Sed neque huic remedio ſatis fidere poſſumus, atqui (quod vere dolendum) aliud adhuc certius deſideratur ad truculentiſſimum hoc ſymptoma debellandum, quod ſolum ac ſuo marte eos fere omnes jugulat, quotquot in hac Variolarum ſpecie *die undecimo* intereunt.

Cætera quæ in hoc morbo accidunt ſymptomata, ut *præcaventur* ope regiminis moderati, ita ab eodem pleraque etiam *tolluntur*; e. g. ut *Phreneſis* antedicta, a nimia cerebri excalefactione prognata, ſanguine quovis modo paululum ventilando curatur, eadem methodo & *Comati* (quod alteri contrarium prorſus videtur ſymptoma, & ab obſtructione corticis cerebri fit, dum halitus calidiores a ſanguine regiminis ac medicamentorum calidorum uſu attenuato, magna copia ac vi illic impelluntur) facile occurritur.

Eadem hac ſanguinis contemperatione & *Maculas Purpureas* vidi ſublatas: Sed neque hac, neque alia methodo quacumque, vel *mictum ſanguinis*, vel violentam ejuſdem e pulmonibus eruptionem adhuc ſufflaminare potui; utraque vero Hæmorrhagia hæc, quatenus mihi hactenus obſervare licuit, indubie mortem prænunciat.

In *Urinæ ſuppreſſione*, quæ juniores ac vegetos nonnunquam inceſſit (a confuſione ſc. magna & ſpirituum ἀταξία, ejuſdem excretioni ſubſervientium, ob ſanguinem & humores nimio fervore agitatos) omnes *Diureticorum* tribus in auxilium accerſivi, ſed nihil æque feliciter hic mihi ceſſit atque e lecto eximere ægrum, qui poſtquam adſtantium manibus ſuffultus cubiculum bis terve circumambulaverit, mox urinam ſatis copioſe reddet, haud parvo cum levamine. Teſtes hic poſſim compellare Medicos quoſdam e familiaribus meis, qui in hoc caſu ex meo conſilio idem fieri præceperunt, neque eos fefellit eventus.

* *Curatio Symptomatum.*

At

At vero quæ a materiæ varioloſæ repercuſſione ob frigus extremum, vel evacuationes indebite factas, proveniunt ſymptomata, uſu Cardiacorum & conformi regimine ſunt tollenda, qui tamen non ultra ſpatium, quo iſta perſtant, continuandus. Horum præcipua ſunt puſtularum depreſſio ſeu procidentia, & *Diarrhœa* in Variolis *Diſcretis*. Neque enim in *Conſtitutionibus*, vel puſtularum depreſſio mali quidquam ominatur, cum ea ſit morbi natura; neque *Diarrhœa* infantium iiſdem laborantium, cum ſalutem iſta adferat, non periculum. In utroque hoc caſu potio Cardiaca ex *Aquis ſtillatitiis* appropriatis, cum *Diaſcordio*, *Laudano liquido*, *&c.* jure optimo concedetur, idque non tantum ad dicta ſymptomata ſubmovenda, ſed quolibet morbi tempore, ſi æger de cordis dolore atque ægritudine conqueratur. Sed ut verum loquamur, ſymptomata hujus generis oppido rara ſunt, ſi cum illis conferantur, quæ extremorum alteri, exitiabili magis, licet minus culpato, debentur. Et quidem opinor, tumorem illum, qui de crebra puſtularum retroceſſione invaluit, ex eo natum eſſe, quod qui earundem depreſſionem in genere *Confluentium* obſervaverint, illam pro materiæ varioloſæ ob ſuſceptum frigus receſſu habuerint, cum nihil ſit hic præter morbi morem: Atque in genere *Diſtincto* idem ſuſpicantur, quia ſc. puſtularum eruptionem atque augmentum ante diem expectant, cum non ſatis attenderint ad tempus illud, quo natura fructum hunc ad maturitatem ſolet perducere.

Ægro jam convaleſcente puſtuliſque deciduis, ubi per dies aliquot carnes idem deguſtaverit, circa diem nempe *Primum & viceſimum*, ſanguinem e brachio extrahendum cenſeo, ſi morbus fuerit vehementior; cum inflammatio, quam ſanguini impreſſerunt Variolæ, ſive adultus fuerit æger, ſive infans, non minus venæ ſectionem indicet, quam colluvies, quæ eidem accrevit, Catharſin: quod ſatis liquet, *tum* a ſanguinis colore, qui poſt atrociorem morbum educitur, Pleuriticorum ſanguini omnino ſimilis, *tum* etiam a magnis iſtis inflammationibus, quæ poſt morbum hunc in oculos decumbunt, aliiſque diris ſanguinis excalefacti & a morbo depravatis effectibus, unde etiam, qui antea pancratice valebant, poſtea cum humoribus calidis acribuſque in pulmones, aut aliam aliquam partem deſpuentibus, per reliquam vitam omnem confligunt. At ſi pauciores extiterint puſtulæ, Phlebotomia non opus erit. Poſt venæ ſectionem Catharticum exhibeo ad tres vel quatuor vices.

Ad hæc, ægro a *Confluentibus* Variolis jam diu liberato, & e lecto quotidie ſurgenti nonnunquam accidit *Crurum tumor* ferus ac moleſtus; qui tamen vel ſponte ſucceſſit poſt venæ ſectionem & Catharſin, vel uſu herbarum emollientium ac diſcutientium, (quales ſunt *Malvæ*, *fol. Verbaſci*, *Sambuci*, *Lauri*, cum *flor. Chamomillæ & Melioti*) in lacte coctarum, facile fugatur. Atque hæc de Hiſtoria Variolarum, quæ hoſce annos graſſatæ ſunt, quas, ut ab aliis ſpeciebus, quæ inſecutæ ſunt, dirimam, *Legitimas* appellare libuit.

CAPUT III.

Febris Continua Annorum 1667. 68. & partis 1669.

JAm ut de *Febre* illa dicam, quæ durante *Varioloſa* hac *Conſtitutione* dominabatur, & cum Variolis ingreſſa, ſtetit cum iiſdem, ceciditque. Ita ſe hic res habuit; Doluit æger in regione, quæ cordis ſcrobiculo ſubjicitur, nec ſuſtinuit, ut manu illa premeretur; quod quidem ſymptoma non memini me obſervaſſe in alio morbo præter hanc febrem, & hanc ſpeciem Variolarum. Capitis dolor, & calor totius corporis, ut etiam Petechiæ, ſatis manifeſto indicio ſe prodebant. Sitis interim non urgebat. Lingua ſanorum ſimilis non raro comparuit, niſi quod quandoque albida, ſicca rariſſime, nunquam vero nigra. Æger in ſpontaneos eoſque effuſiſſimos ſudores ab initio morbi ſolvebatur, ſed cum nullo levamine; quinimo ubi calidioribus medicamentis & regimine provocabantur iſti, periculum erat, ne mox Phrenitide corriperetur. Petechiarum inſuper numerus augebatur, atque alia ſymptomata adhuc efferebantur omnia. Urinæ ſeparatio, quæ ſatis videbatur laudabilis *vel* ab initio, ſpem faciebat ſalutis; neque tamen æger magis exinde in melius proficiebat, quam poſt διαφόρησιν, de qua prius diximus. Si minus recte tractaretur hic morbus, diutiſſime protrahebatur plerumque; neque criſi aliqua facta, nec ſponte more aliarum febrium deſinens, ſed vehementibus ſymptomatis miſerum excrucians ad ſeptimanas ſex vel octo, niſi mors intercederet. *Ptyaliſmus* quandoque ſatis copioſus ſub finem accedebat, ſi nempe nulla inſignior præceſſerat evacuatio, atque ægro Julapia refrigerantia imperata fuerant; quo quidem, ſi neque evacuationibus, neque uſu medicamentorum calidorum fuerit interceptus, morbus ultra ſpem omnem fugam ſibi quærebat.

Ut vero febris hæc ab iſta aeris conſtitutione epidemica pendebat, quæ eodem tempore Variolas producebat, ita profecto dicta febris, ſi non eadem plane eſſet, ejuſdem fere cum illis naturæ atque indolis per omnia videbatur, demptis ſolummodo ſymptomatis iſtis, quæ eruptionis vel conſequentiæ effecta erant neceſſaria: Nam eodem modo uterque morbus aggrediebatur, dolor idem in partibus, quæ cordis ſcrobiculo ſubjacent, ſi manus admoveretur, linguæ item color, urinæ conſiſtentia, & ſudores ſpontanei copioſi ab initio oborti ubique reſpondebant. Propenſio itidem quam habebat hic morbus, quoties in flammam vehementiorem aſſurgeret, ſe per *Ptyaliſmum* exonerandi, eadem prorſus erat atque in Variolis hiſce, quoties ſcilicet *Confluebant*. Cum inſuper hæc febris eo præcipue tempore ſæviret, quo latius quam unquam alias, quantum ego obſervavi, hic locorum graſſabantur Variolæ, nemini dubio eſſe poteſt, quin ejuſdem omnino ſint proſapiæ. Id certo ſcio, Phœnomena practica omnia, quæ curationem reſpiciebant, eadem plane fuiſſe in utroque morbo, exceptis iſtis, quæ Variolarum eruptio, ejuſque effecta in iſto morbo indicabant, quæ, cum nulla eſſent in hac febre, indicari proinde non potuere; quod quidem mihi abunde conſtabat ex accuratiſſimis illis obſervationibus, quas feci, dum utroque morbo laborantes tractarem. Quapropter danda mihi eſt venia, (non quod nova rerum nomina affectem, quæ perinde mihi ſunt inviſa atque illi cui maxime, ſed ut hanc febrim a cæteris diſtinguam) ut iſtam a ſimilitudine, quam cum hac Variolarum ſpecie habet, *Febrem Varioloſam* inſigniam.

Utut vero febris dicta Variolas referebat, nemo tamen ſanus eadem illam methodo debere curari facile ſibi perſuaſerit, cum in his mediantibus abſceſſulis particulæ inflammatæ in habitum corporis amandentur climinenturque; in hac febre autem non niſi per ſalivationem ejiciantur: Quia enim in morbi principio manabant *ſudores* profuſi, *Symptomatici* erant, non *Critici*; cum natura non aliam hic evacuationem videretur deſignaviſſe, quam *Salivationem*, quam tamen ipſa eadem natura pervertit ut plurimum, vel *Diarrhœa*, quæ ſæpiſſime a radiis inflammatoriis per arterias meſentericas in inteſtina relatis, atque eadem ad excretionem ſolicitantibus, exoritur, (quod etiam in *pleuritide* uſuvenit, aliiſque febribus inflammatoriis, ob ſanguinis particularumque fervidarum orgaſmum, ut eventilentur ſatagentium vel immenſis etiam *ſudoribus*, qui morbum hunc pariter cum Variolis ex naturæ præſcripto ubique comitabantur) cum ſymptomatici eſſent ipſi, *Salivatio* quæ critica alias erat futura, alio derivabatur, ita ut niſi evacuationem aliam ſuggereret Ars, ad ſeptimanas aliquot perſeveraret morbus, nec aliarum febrium more concoctionem ſubiret.

Sed ut paulo ulterius progrediamur, quo & febris hujus naturam rectius capiamus, & ea pariter ſubſternamus, quibus *Indicationes Curativæ*, tanquam immobili fundamento, ſuperſtrui poſſint, omnino animadvertendum eſt, quod in *Febre* illa, quæ in *Conſtitutione Intermittentibus Epidemica*, vigebat, materia quæ a ſanguine erat ſejungenda tantæ erat craſſitudinis, ut ſeparari nequiret ſine prævia digeſtione, qua ad debitam evacuationem diſponeretur, (determinato ſc. ad hoc tempore,) idque vel διαπνοῇ paulo pleniori, vel dejectionibus criticis; ita ut id tantum negotii Medico daretur, ſic ſe ad morbi genium accommodare, ne ex una parte in ſymptomata periculoſa aſſurgeret, atque ebulliret, neque ex altera ita parum efferveſceret, ut materiæ inimicæ exterminandæ impar prorſus eſſet, cum febris naturæ inſtrumentum fuerit, ad hujus ſecretionis opus debita opera fabricatum. Quin & in *Peſte* materia aliqua reperiebatur a ſanguine ſegreganda; ſed cum ſubtiliſſimarum fuerit partium & maxime inflammabilium, (ita ut quandoque ubi ſumme exacuerentur, ſanguinem, fulguris inſtar, pervaderent, nec ebullitionem quidem in eodem ciere valerent) ictu oculi per eum trajiciebat, nec niſi in glandula aut parte aliqua externa ſiſtebatur; ubi irretita carnes circumjacentes primo in inflammationem, poſtea in Apoſtema, pertraxit. Eſt autem *Apoſtema* naturæ machina, qua iſta, quæ carnibus infeſta ſunt, amolitur, ſicut *Febris* ejuſdem eſt machina, ad difflanda ea, quæ ſanguinem male habent. Quo in caſu, Medicorum eſt, evacuationem

mate-

materiæ peſtilentialis, quam per hos abſceſſus natura molitur, prout decet, regere; niſi forte quis magis conſultum eſſe putaverit, aliam aliquam evacuationem ſubſtituere, quæ magis penes illum fuerit, ejuſque arbitrio certius obtemperaverit, quam illa naturæ. Eodem etiam modo procedit natura in expellenda *Variolarum* materia, licet ea ſpecies ſit inflammationis pinguioris ac magis craſſæ, quæ per puſtulas ubique ſparſas ejicitur. *Carbunculorum* loco ac *Bubonum* &c. Atque in hoc etiam caſu indicationes curativæ eo ſunt dirigendæ, ut naturalis per puſtulas evacuatio rite adminiſtretur. Jam vero cum in hoc *Febris inflammatoriæ* genere, de quo nunc agimus, non inveniatur craſſior illa materia, non niſi prævia digeſtione egerenda, ſicut in febre ſuperius deſcripta, incaſſum ebullitioni obſecundamus ad obtinendam hujuſmodi digeſtionem; quinimo econtra, haud leve eſt periculum, ne huic viæ inſiſtentes, ſtimulos addamus morbo, cujus *eſſe* in inflammatione plus ſatis violenta conſiſtit: atque porro, cum natura nullam huic febri evacuationem per modum eruptionis conſtituerit, quod in febre peſtilentiali & Variolis fieri cernimus, (utut rebus aliis poſteriori huic morbo reſpondeat) neceſſario in hoc ſtabit rei ſumma, ut ſedetur *inflammatio* evacuationibus & medicamentis contemperantibus. Hunc mihi proponens ſcopum, hujuſce febris curationem aggreſſus ſum, quæ methodo hac difficulter expugnata fuit.

Ad ægrum accerſitus, mox ſanguinem e brachio educendum curavi, modo nimia debilitas, præſertim vero provectior ætas, non contra indicaret; & venæ ſectionem inſuper alternis diebus ad duas adhuc vices repetendam juſſi, niſi redeuntis ſanitatis ſigna aliter ſuaderent. Diebus interjectis *Enema* e lacte & ſaccharo, vel ſimile injiciendum præcepi; præſcripſi & Julapium ſequens vel aliud ejuſmodi, frequenter per omnem morbi decurſum aſſumendum; ℞. *Aq. Portul. Lectuc. fl. Faralys. an.* ℥iv. *Syr. de Limon.* ℥jß. *Sir. Violacei* ℥j. *Cap.* ℥iij. quater vel quinquies in die, & ad libitum; ſerum lactis, aquam hordei & ſimilia ejus farinæ pro potu ordinario conceſſi; pro victu juſcula etiam hordeacea, avenacea, panatellam, poma cocta, *&c.* juſculis vero e carne pullorum, vel alia quacunque interdixi.

Præ reliquis omnibus edixi, ne ſe in lecto aſſidue contineret, ſed illo abſtinere bonam diei partem, idque quotidie; quando obſervaverim in hac febre, (uti etiam in *Pleuritide*, *Rheumatiſmo*, aliiſque omnibus morbis inflammatoriis, in quibus abigendis venæ ſectio & refrigeratio primas obtinent) medicamenta ſumme refrigerantia, & repetitam ſæpiſſime Phlebotomiam ne hilum prodeſſe, dum interim æger lecto indeſinenter affixus, ejus calore torreatur, æſtate præſertim. Quocirca nec ſudores quibus ſubinde diffluebat æger, ab hac metodo refrigerandi, tum medicamentis exhibitis, tum jugem lecti uſum vetando, me deterrebant: Etſi enim, ſumpta a plerunque juvantibus *Indicatione*, magnum ſibi quis inde emolumentum haud injuria pollicitaretur, refragabatur tamen ubique experientia, qua magiſtra didici, ægrum non modo nihil exinde commodi capere, ſed e contra vehementius incaleſcere: ita ut non raro *Phreneſis*, *Petechiæ*, cæteraque peſſimi ominis ſymptomata mox hujuſmodi ſudores exciperent, quæ non tam a morbi *malignitate*, quam *ſiniſtro regimine* oriri videbantur.

Si e contra dicatur, jam laudatam febrium curandarum methodum Authorum Theoriæ omnimode adverſari, qui omnes uno ore pronunciant, febrim per διαφόρησιν rectiſſime ac maxime naturaliter expediri; nec habeo quæ pro ea militant, præter certiſſimæ ac conſtantis experientiæ teſtimonium mihi in hujus particularis febris curatione nunquam non ſuffragantis. Suppono ante omnia viros doctos, qui ſudorum provocationem ad tollendam febrim efflagitant, eos velle ſudores qui a prævia digeſtione humoris alicujus in ſanguine ſtabulantis excernuntur, in quo humore elaborando præparandoque ut per διαφόρησιν eliminentur, natura certo aliquo ac determinato tempore fuerit occupata. Verum enim vero longe aliter hic ſe res habet; æger enim a primo ſtatim morbi impetu in ſudores uberrimos ſolvitur, qui ſoli morbi hujus pars magna ſunt, & ſi Phœnomenis omnino omnibus ſit habenda fides, morbus hicce a nudo potius calore & ſanguinis æſtu, quam ab humore aliquando deliteſcente, & poſt debitam concoctionem a ſanguine per ſudores expellendo, pendere videtur. Quod ſi demus, hujuſmodi humorem digeſtione maturandum in hac febre, pariter atque in multis aliis reperiri, quorſum attinet, Naturæ (cujus enormiora molimina in ordinem redigere opis eſt noſtræ) plus nimio ſatagenti morem gerere, hujuſmodi ſudores vel Cardiacis provehendo, vel regimine calidiore, cum non minus ſudores reſpiciat quam dejectiones tritum illud Axioma, *Cocta, non cruda, ſunt medicanda.*

Stante hac conſtitutione, accerſebar ad virum doctiſſimum D. D. *Morrice* (qui tum temporis *Londini*, jam *Petvvorthiæ* Medicinam cum laude fecit) hac febre cum effuſiſſimis ſudoribus & frequentibus Petechiis laborantem; Conſentientibus aliis aliquot Medicis, utrique noſtrum familiaribus, vena ſecta fuit, ſurrexit e lecto, abſterſo primum ſudore, medicamentis & diæta refrigerantibus uſus eſt, præſentiſſimo cum levamine, multis malis atque periculoſis ſymptomatis mox difflatis, & cum eidem methodo inſiſteret, intra paucos dies ſanitati reſtitutus eſt.

Sed ad rem. Neque etiam *Diarrhœa*, quæ febrim hanc ſæpiſſime comitabatur, me a dicta methodo vel latum unguem dimovit; quinimo expertus ſum (cum ſcil. ab halitibus inflammatoriis e ſanguinis maſſa per arterias meſentericas in inteſtina excretis, atque eadem vellicantibus, illa naſceretur) nihil huic profluvio ſiſtendo æque conducere atque venæ ſectionem, & ſanguinis contemperationem, *aqua Hordei*, *ſero lactis* atque aliis ſupra nominatis procurandam.

Hæc ſane methodus optime mihi ceſſit in hujus morbi curatione, ad quam quidem apta nata præ cæteris mihi videtur. Non quod ego nunquam via longe contraria incedentibus ſpectator interfuerim, adhibitis ſc. Cardiacis & calido regimine, ægro nihilominus a morbo ſæpe liberato, ita tamen ut mihi ſemper videretur iis non mediocre diſcrimen adiiſſe, nulla id ſuadente neceſſitate: Etenim *Petechiæ*, quæ aliter perpaucæ erant, his modis numeroſiſſimæ ſcatebant; ſitis, quæ ut plurimum vix moleſtabat; jam intenſius urgebat; lingua, quæ alias humida ſolebat eſſe, neque a ſanorum lingua, niſi quod, ut diximus, ſubalberet aliquantiſper, multum abhorrens, ſicca in hoc regimine arefactaque, quin & nigra ſæpe comparebat. Poſtremo illi ipſi ſudores, quos Cardiacorum uſu extorquere ſatagebant, tandem eorundem ope penitus intercidere: Exacta enim per corporis habitum nimis larga ſeri copia, ſanguis humori iſtiuſmodi ulterius ſuppeditando par non erat, cumque iſta qua dilui debuerat humiditate inſolidum jam ſpoliaretur, exareſcebat protinus æger; atque in externis partibus conſtringebatur, omnino præter naturæ morem, quem in hac febre obſervare ſolet, donec tandem ſanguis humiditate ab abſumptis mutuata denuo repletus, partim medicamentorum, partim etiam febris vi, ſerum hoc recens ingeſtum, ac cum illo febrim, a finibus ſuis pelleret. Quæ quidem criſis erat coacta & nimis periculoſa, & (quod adhuc pejus) rarius etiam contingebat.

Jam vero, ut ſupra monuimus, febris hujus ſolutio, ut etiam Variolarum, (quæ ſoror ejus germana merito audiunt) per *Salivationem* non raro fiebat; quæ quidem nunquam non ſalutaris fuit, ita ut eadem liberalius procedente tam maculas revera purpureas, quam febrim ipſam evaneſcere oculis viderim meis. Oborta itaque *Salivatione*, nulla omnino evacuatio convenit, nec quæ vena pertuſa, nec injecto quæ fit Enemate; cum ab utraque periculum ſit, ne humor alio divertatur. At ſerum lactis, atque alia refrigerandi vi pollentia neceſſariam in *Salivatione* elicienda operam navabant, ut e contra Cardiaca, & quæcunque alia calefaciebant, materiam inſpiſſando ejuſdem eductioni officiebant.

Superſtite adhuc febre hac, nedum extincta penitus anno maxime 1668. * *Diarrhœa*, ſine manifeſto aliquo febris indicio, epidemice graſſabatur: Jam enim *Conſtitutio* ad *Dyſenteriam* illam accedebat, quæ inſequenti anno invaluit, ut jam proxime dicemus. Hanc nihilominus eandem ego cenſui febrim eſſe cum *Varioloſa* adhuc regnante, forma tantum diverſa, atque alio ſe ſymptomate efferentem. Cum enim mihi conſtaret, rigorem atque horrorem hanc etiam *Diarrhœam* præcedere ſolere, atque illam inſuper ut plurimum ex eadem προφάσει invadere, ex qua ſolebat iſta quæ tum depopulabatur febris, veriſimile mihi eſt viſum, febrem hanc ortum ſuum debere radiis inflammatoriis in inteſtina inverſis, atque eadem ad expulſionem hanc ſolicitantibus; cum interim ſanguinis maſſa, ope hujus diverticuli a malis, quos aliter radii iſti attuliſſent, effectibus integra maneat atque illæſa, nullo febris viſibili ſigno exterius ſe prodente. Adhæc æger partes cordis ſcrobiculo accumbentes manu premi non tulit (quod quidem ſymptoma & *Variolis*, & *febri* hujus *Conſtitutionis* accidiſſe jam pridem oſtendimus.) Idem etiam dolor,

* *Diarrhœa.*

dolor, atque eadem carnium teneritudo ſæpenumero externe in Epigaſtrium protendebatur; nonnunquam etiam inflammatio, quæ in Apoſtemate, atque ægri morte demum terminabatur. Quæ omnia luce clarius indicabant, *Diarrhœam* hanc ejuſdem omnino naturæ fuiſſe atque eſſentiæ cum illa, quæ tum dominabatur, febri. Sententiam hanc meam magis adhuc ratam faciebat felix eventus, quem venæ ſectio, & medicamentorum, diætæ, atque regiminis refrigerantium uſus, quæ in *Febris Varioloſæ* curatione uſurpaſſe nos ſæpe diximus, in ſananda etiam hac *Diarrhœa* perpetim habuere, utpote quæ huic methodo prompte ceſſit: Cum vero alia longe diverſa tractaretur, ſive exhibitis *Rhabarbaro* aliiſque *Catharticis lenitivis* (ad deturbandos ſcil. mordaces iſtos ſuccos, qui inteſtina ad hujuſmodi excretiones putabantur irritaſſe) ſive etiam aſtringentibus; ex levi, ſua natura, morbo in exitialem ſæpiſſime evaſit; ut, qui eo anno concinnabantur *Diem obeuntium Indices*, plus ſatis teſtantur. Atque hæc dicta ſunto de *Morbis Epidemicis*, qui ab hac *Conſtitutione* pendebant.

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1669. *atque integrorum* 1670. 1671. 1672. *Londini*.

INeunte *Auguſto* * An. 1669. *Cholera Morbus*, immania *Ventris tormina ſine Dejectionibus*, uti etiam *Dyſenteria*, quæ per decennium jam parcius comparuerat; graſſari cœperunt; *Cholera Morbus*, quem nunquam antehac ita fuiſſe Epidemicum animadverteram, hoc non obſtante, eo etiam anno, uti ſemper, intra *Auguſti* cancellos ſtetit, vix in priores *Septembris* hebdomadas evagatus. Ventris autem *Tormina abſque dejectionibus* ad *Autumni* exitum uſque perſeverabant, & *Dyſenterias* comitabantur, quibus etiam latius ſpargebantur *illa:* Superveniente vero hyeme tormina iſta ſine dejectionibus penitus diſparebant, nec deinceps infeſtabant per ſequentes Annos, quibus vigebat hæc *Conſtitutio*, qua nihilominus dyſenteriæ ἐπιδημικωτάτως ſæviebant. Cujus rei hanc ego cauſam fuiſſe arbitror, quod ſcilicet *Conſtitutio* iſta nondum ita perfecte in *Dyſentericam* tranſierat, ut ſymptomata illa omnia quæ dyſentericos affligunt, in ſingulis valeret producere. Etenim inſequente Autumno cum jam redirent tormina, nullo non ſymptomate Pathognomico ſtipatus inceſſit morbus. Inter *Tormina* hæc dejectionibus caſſa, & *Dyſenterias* jam memoratas quæ ubique populabantur, exoriebatur & novum *Febris* genus, utrique morbo comes, quæ non eos tantum invadebat, qui priorum alterutro laborabant, ſed etiam illos, qui ab utroque adhuc immunes perſtabant; niſi quod nonnunquam (at rarius id quidem) ventris tormina admodum levia accederent, nunc ſoluta alvo, nunc vero adſtricta; quæ cum illam febrem quadantenus referret, quæ morbis præfatis non infrequenter adhærebat, *Febris Dyſentericæ* nomine ab aliis diſtinguenda eſt, maxime cum, ut mox docebimus, a *Dyſenteriæ* genio atque indole in eo tantum recederet, quod *Dejectionibus* iſtis caruerit, quæ in *Dyſenteria* indeſinenter moleſtabant, cæteriſque iis effectibus, quæ huic evacuationi neceſſario debebantur. Appetente jam Brumali frigore *Dyſenteria* ad tempus ſe ſubduxit; *Febris* autem *Dyſenterica* magis graſſabatur; *Variolæ* etiam, at mitiores, & fractis admodum viribus quibuſdam in locis impetebant.

*Anno vero ſubſequente vix dum ingreſſo, ipſo nempe *Januario*, ſucceſſere *Morbilli*, qui indies auctiores facti, nullam fere familiam, nullos ſaltem infantes intactos ſinebant, atque ad *Vernum* uſque *Æquinoctium* ſenſim invaleſcentes, ab illo tempore iiſdem ferme quibus inſurrexerant gradibus paulatim referebant pedem, & *Julio* menſe evanuere, non amplius viſi per eos annos omnes, quibus dominabatur *Conſtitutio* hæc, niſi quod proximo anno ea ipſa tempeſtate, qua in præcedente, eruperant, rari hac illac diſſiparentur.

Morbilli iſti *Variolarum* generi, mihi hactenus non cognito, viam ſternebant, quas, ut a cæteris diſtinguam, ob Phœnomena irregularia inuſitataque a me obſervata (quæ poſtea in earundem Hiſtoria tradentur) a præcedentis *Conſtitutionis* Variolis longe diſtantia, *Variolas Anomalas Conſtitutionis Diſentericæ* compellare lubet. *Variolæ* hæ, licet morbillis longe infrequentiores, non paucos tamen aggrediebantur, donec inchoante menſe *Julio*, *Febres Dyſentericæ* prævalerent, epidemice incurſantes; approximante vero Autumno, *Auguſto* ſcilicet, *Dyſentericæ* poſtliminio revertebantur, atque omnia pervaſtabant, etiam inclementius quam prægreſſo anno deſævientes. Hyberno tamen frigori terga dederunt, ut prius. Verum enim vero his fugatis *Dyſentericæ Febres* & *Variolæ* hyemem omnem funeſtabant.

At circa initium *Februarii* * Anni inſequentis, ſubſtitutis *Tertianis Intermittentibus*, uterque morbus rarior prodibat. Dictæ *Intermittentes*, licet non admodum epidemicæ, frequentiores tamen erant, quam quovis alio tempore obſervaſſe me memini, a quo ſc. expiravit *Conſtitutio* iſta, quam ſibi adeo faventem illas habuiſſe ſupra notavimus. Atque hæ, pro more *Intermittentium Vernarum* Solſtitio æſtivo vix præterlapſo omnino evanuere. Incipiente menſe *Julio*, *Dyſentericæ Febres*, quam præcedentibus annis obtinuerant ſtationem, de novo repetebant; Autumno vero aliquantum provectiore, *Dyſenteria* jam tertio regreſſa eſt, ſed contractior quam anno ultimo elapſo, quo ad ἀκμὴν perveniſſe videbatur, ſupervenienti autem Hyemi tertium etiam ceſſit, *Febre Dyſenterica*, & *Variolis* reliquam eam tempeſtatem iterum contriſtantibus.

* Cum vero, ut jam monuimus, ſub ingreſſu utriuſque anni præcedentis morbus aliquis valde epidemicus invaleſceret, *Morbilli* ſc. exoriente Anno 1670. *Intermittentes* autem *Tertianæ* Anno 1671. inchoato, quorum prædominio ita intercidebantur *Variolarum* copiæ, ut fines ſuos, prædictis annis ineuntibus, longe lateque propagare nequirent: Hac inquam de cauſa remoto jam obice, (nempe initio Anni 1672.) cum ſolæ dominarentur Variolæ, *Epidemice* admodum ex conſequenti graſſabantur, donec ſubintrante rurſus *Julio*, *Febres Dyſentericæ* denuo invaderent, quæ redeuntibus jam quarto *Auguſto Dyſenteriis* mox faceſſebant; *Dyſenteriæ* vero non pauciores tantum quam prioribus annis fuerant, ſed mitiora inſuper apportabant ſymptomata. Porro *Variolis* hinc indeque ſimul ſparſis, haud facile erat dictu, quis morbus præpolleret. Exiſtimo quidem ego, *Conſtitutionem* aeris ad *Dyſenterias* progignendas minus facientem, Variolis eam ſubminiſtraſſe facultatem, qua pari paſſu procedere valerent; ſecus atque iis annis quibus *Dyſenteriæ*, *Auguſto* menſe confertim magis trucidabant. *Hyems*, ut ſolebat, *Dyſenterias* ablegavit, ſed neque *Febrem*, nec *Variolas*: Variolæ hic etiam pro more ſuo, exulantibus *Dyſenteriis*, rerum denuo potiebantur, & per omnem reliquam brumam regnabant. Quinimo ſubſequente *Vere*, ut etiam *æſtatis* initio huc atque illuc deferebantur, longe tamen mitiores quam pro hoc genere.

Verum enim vero quando aſſero, *Epidemicorum* alterum ab altero, ut clavum a clavo, pelli, non ſtatim dico, eum, qui pellitur ac cedit, morbum inſolidum evaneſcere, at vero rarius invadere. Durante enim hac *Conſtitutione*, uterque morbus reperiebatur, etiam illa tempeſtate, qua cum minus ei conveniebat; ex. gr. *Dyſenteria*, etſi morbus *Autumno* maxime proprius, unum fortaſſe aut alium, licet raro admodum, *Vere* inceſſebat.

Satis itaque evicimus, quod per integram hanc *Conſtitutionem*, ſubintrante *Julio* (qui menſis certiſſima eſt *Febrium Autumnalium Epocha*, uti *Vernarum Februarius*) *Febres Dyſentericæ* graſſabantur; Autumno vero jam ſe propius admovente, *Dyſenteriæ* (morbus, ſi accuratius loqui velimus, vere Autumnalis) iiſdem ſuccedebant, quas ab hyeme difflatas excipiebant *Febris Dyſenterica* & *Variolæ*; quæ quidem Variolæ non eam tantum hyemem, ſed & ſubſequens etiam ver, nec non æſtatem illi conjunctam peragrabant, donec reverſo *Julio*, a *Febribus Dyſentericis* epidemice prædantibus ejicierentur: Atque hæ rerum erant vices dum vigeret prædicta *Conſtitutio*.

Obſervare inſuper eſt, quod ſicuti epidemicorum quilibet in ſubjecto particulari ſuas habet periodos, *Augmenti* ſc. *ſtatus*, & *Declinationis*; ita etiam *Conſtitutio Generalis* quæcunque, quæ huic alterive morbo epidemice producendo favet, pro ratione temporis quo dominatur ſuas etiam periodos habet, quatenus ſcil. indies magis ac magis epidemice graſſatur, donec ἀκμὴν attigerit ſuam, atque exinde iiſdem fere gradibus decreſcat, donec tandem penitus exoleverit, alteri *Conſtitutioni* locum cedens. Symptomatum enim quod attinet vehementiam, atrociora ſunt omnia ubi primum

ſe

* 1669. * 1670.

* 1671. 1672.

ſe oſtendit; quæ quidem paulatim miteſcunt, & in conſtitutionis cataſtrophe tam ſunt benigna atque ἀφόρητα, quam patitur morbi natura, in quo fundantur; quod ſatis demonſtrant *Diſſenteriæ*, & *Variolæ* hujus *Conſtitutionis*, ut mox fuſius declarabimus. Hujus *Conſtitutionis* morbos particulariter tractandos aggredior, eo, quem ipſi ſervarunt, ordine.

CAPUT II.

Cholera Morbus An. 1669.

MOrbus hic, qui, ut antea diximus, Anno 1669. ſe latius diffuderat, quam alio quovis anno, quantum ego obſervaveram, eam anni partem, quæ Æſtatem fugientem atque Autumnum imminentem complectitur, unice ac eadem prorſus fide, qua veris primordia Hirundines, aut inſequentis tempeſtatis fervorem Cuculus, amare conſuevit: Qui ab ingluvie ac crapula nullo temporis diſcrimine paſſim excitatur affectus, ratione ſymptomatum non abſimilis, nec eandem curationis methodum reſpuens, tamen alterius eſt ſubſellii. Malum ipſum facile cognoſcitur, adſunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & anguſtia per alvum dejectio; Ventris ac inteſtinorum dolor vehemens, inflatio & diſtentio; Cardialgia, ſitis. Pulſus celer, ac frequens, cum æſtu & anxietate, non raro etiam parvus & inæqualis; inſuper & nauſea moleſtiſſima, ſudor interdum diaphoreticus, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, cum aliis conſimilis notæ ſymptomatibus, quæ aſtantes magnopere perterrefaciant, atque etiam anguſto viginti quatuor horarum ſpatio ægrum interimant. Eſt etiam & *Cholera ſicca* a ſpiritu, flatuoſo ſupra & infra erumpente, idque ſine vomitu, vel ſeceſſu; cujus unicum duntaxat exemplum me vidiſſe memini, ineunte hujus anni Autumno, quo tempore prior illa ſpecies mihi creberrime, & facto quaſi agmine ſeſe obtulit.

* Sedula mentis applicatione, & multiplici etiam experientia edoctus, quod ſi hinc acres iſtos humores, fomitem morbi, catharticis expellere conarer, idem agerem, atque is, qui ignem oleo extinguere ſatagit, cum cathartici, vel leniſſimi operatio omnia magis perturbaret, & novos inſuper excitaret tumultus. Et ſi ex adverſo medicamentis Narcoticis aliiſque aſtringentibus in ipſo ſtatim limine primum humoris impetum compeſcerem, dum naturali evacuationi obſiſterem, & invitum humorem detinerem, æger, inimico viſceribus incluſo, bello inteſtino indubie conficeretur. Has, inquam, ob cauſas, media mihi via inſiſtendum eſſe duxi, ut partim ſcilicet humorem evacuarem, partim etiam diluerem; morbum itaque hac arte mihi a multis retro annis comperta, ac comprobata, toties quoties in ordine coegi.

Pullus tenerior in tribus circiter aquæ fontanæ congiis elixatur, adeo, ut carnis ſaporem vix perceptibilem liquor referat; hujus decocti (vel defectu ejus, liquoris poſſetici) capaciores aliquot cyatos æger tepide exhaurire jubetur, eodemque tempore bona ejuſdem quantitas pluribus *Enematis* ſucceſſive injiciendis inſervit, donec qua per ſuperiora, qua per inferiora, tandem omne juſculum abſumptum, ac denuo rejectum fuerit. Hiſce hauſtibus, pariter ac clyſteribus, ſyruporum *Lactucæ*, *Violarum*, *Portulacæ*, *Nymphææ*, eorumve alicujus, uncia ſubinde admiſceri poterit; quanquam, & citra ejuſmodi additamenta, juſculum ipſum per ſe rem ſatis commode exequatur. Ita ventriculo inſigni liquoris quantitate ſæpius onerato, atque, ut ſic dicam, ſubverſo, ac reiterata enematum injectione, humores acres vel foras eliminantur, vel retuſa acrimonia ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penſo, quod tres, vel quatuor horas ſibi vendicat, medicamentum aliquod *Paregoricum* curationi coronidem imponit: Mihi hoc crebro in uſu eſt. ℞. *Aq. Paralyſ.* ℥j. *Mirab.* ℥ij. *Laudani liquidi gutt.* xvj. cujus loco Narcoticum quodvis officinale ſuccenturiari poterit. Atque hæc quam propoſui diluendi humores via multo tutius ac expeditius, quam quæ vel per evacuantia, vel per adſtringentia vulgo inſtituitur, periculoſiſſimo affectui occurrit, quippe cum ab *illis* tumultus concitatior, & ferocior evadat, ac omnia ſuſquedeque vertantur; hæc e contra hoſtem in mediis viſceribus detineant, ac ex advena reddant plane inquilinum; ut taceam, protracto in longitudinem morbo præter periculum ex ejuſmodi mora, qua in maſſam ſanguinis tandem humores vitioſi irrepunt, atque mali moris febrim facile accedunt, etiam ægris graviſſimi mali tædium procreari.

At vero diligenter eſt animadvertendum, quod ſi non acceſſerit Medicus, niſi poſtquam æger vomitu ac dejectionibus ad horas aliquas multas continuatis, puta 10. vel 12. fuerit exhauſtus, & jam frigeſcant extrema membrorum; hoc, inquam, caſu, omiſſis aliis quibuſcunque auxiliis recto curſu ad ſacram hujus morbi ancoram, *Laudanum* intelligo, confugiendum eſt; quod non tantum exhibendum eſt urgentibus ſymptomatibus, ſed etiam ceſſantibus vomitu ac diarrhæa mane, & ſero quotidie repetendum, donec priſtinas vires æger, ac ſanitatem tandem receperit.

Hic morbus, quantumlibet epidemicus, rariſſime tamen (quod ſupra dictum eſt) *Auguſti*, quo primum cœpit menſe, terminos exceſſit, ex quo mihi ſubeſt contemplari elegantiſſimum illud ſubtiliſſimumque artificium, quo utitur natura in epidemicorum natalibus atque ortu; licet enim eædem prorſus maneant cauſæ, unde plures ſub finem *Septembris* æque ac menſe præcedente, hoc morbo poſſunt corripi, nimia ſcil. fructuum horariorum ingeſtio; eundem tamen non ſequi videmus effectum. Quiſquis autem *Choleræ morbi legitimi*, quo cum ſolo nobis impræſentiarum res eſt, phænomena ſtudioſe collegerit, fatebitur morbum iſtum, qui quovis alio anni tempore invadit, quamvis ex eadem occaſione prognatum, atque eorundem ſymptomatum nonnullis ſtipatum, ab hoc noſtro toto cœlo diſtare, haud aliter ac ſi in aere peculiaris menſis hujus lateat reconditum, ac peculiare quiddam, quod ſpecificam hujuſmodi alterationem ſoli huic morbo adaptatam, vel, cruoris, vel ventriculi fermento valeat imprimere.

CAPUT III.

Dyſſenteria partis Anni 1669. atque integrorum 1670. 71. 72.

VEntris *tormina ſine dejectionibus* initio *Auguſti* 1669. ut ſupra innuimus, invadere cæperunt, & excurrente eo Autumno, *Dyſſenterias*, quæ cum iiſdem ingrediebantur, æquabant numero, ne dicam exuperabant. Febris nunc iis acceſſit, nunc aberat. Dyſſenteriarum per id tempus graſſantium torminibus dicta ventris tormina omnino reſpondebant; atrociſſima nempe hæc erant, & per intervalla cruciabant, nullæ vero ſequebantur dejectiones, vel *Stercoroſæ*, vel *Mucoſæ*. Pari paſſu cum *Dyſſenteriis* per *Autumnum* hunc omnes procedebant, ſed, ut jam docuimus, non cum iiſdem per annos ſequentes hujus *Conſtitutionis* epidemice amplius invadebant. Cum vero tormina hæc ſine dejectionibus neque natura ſua, neque illa, qua promptiſſima ſopiebantur methodo, a *Dyſſenteriis* multum diſſideant, ad has me confero.

Animadverti, morbum hunc uti nunc, ita fere ſemper, *Autumni* initio invadere ſolere, & appropinquanti hyemi pro tempore cedere, cum vero annorum ſeries eidem epidemice producendo nimium faveat, unum alterumve, etiam quovis alio tempore poteſt ferire; quin & circa *Veris* ingreſſum, forte etiam maturius, (ſi nempe aura calidior intemperantiori gelu derepente ſoluto mox ſupervenerit) plures aliquos inceſſere. Unde, perpauci licet fuerint, qui hoc corripiantur morbo, cum tamen id tempore ita alieno contingat (ſatis ſcio illam *Conſtitutionem* haud mediocriter huic morbo ſuffragari.) Atque ita ſe res habuit per eos annos, quibus *Dyſſenteriæ* ita late depopulabantur; quandoque enim circa finem hyemis aut Veris initium, uti dictum, hic morbus hunc illumve vexabat.

Nunc cum rigore horroreque aggreditur hic morbus, quos ſequitur totius corporis calor (ut in febribus ſolemne eſt,) atque hunc brevi poſt ventris tormina; iſta vero dejectiones: Sæpe vero nulla antecedit febris præſenſio, agmen autem ducunt tormina, dejectiones ſubſequuntur. Semper tamen adeſt ingens cruciatus, & inteſtinorum depreſſio cum dolore, quoties exoneratur alvus, cum crebris itidem dejectionibus, & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu. Dejectiones *mucoſæ* ſunt omnes, non *ſtercoroſæ*, niſi quod nonnunquam ſtercoroſa interponitur, idque ſine dolore inſigni. Mucoſis hiſce dejectionibus intertexuntur ſanguinis quædam lineamenta; quandoque tamen ne minimum quidem ſanguinis per omnem morbi decurſum iiſdem admiſcetur; quo non obſtante, modo frequentes ſint dejectiones, cum ventris torminibus, & colluvie mucoſa, morbus haud minus recte *Dyſſenteria* vocabitur,

* *Curatio.*

tur, quam ſi una manaret ſanguis. Interea temporis æger, ſi vel ætate floreat, vel cardiacorum ope incaleſcat, febricitat, lingua ſubalbida quadam mucilagine denſe obſita, & ſi vehementius fuerit excalefactus, nigra etiam atque ſicca: Proſternuntur admodum vires, diſſipantur ſpiritus, nullum non adeſt febris male moratæ indicium. Non dolores tantum ſummos atque ægritudinem adfert hoc malum, ſed, niſi perite tractetur, ingens etiam in vitæ diſcrimen ægrum perducit; cum enim jam imminutæ caloris vitalis ac ſpirituum copiæ a crebris hiſce dejectionibus ante exhauriantur, quam peccans materia poſſit e ſanguine exturbari, manuum ac pedum frigore ſuperveniente, a morte periclitabitur, etiam intra morborum acutorum periodos oppetenda; quod ſi intentatas *Parçarum* manus hac vice eluſerit, plura tamen diverſi generis ſymptomata miſerum expectant: v. gr. nonnunquam progreſſo morbo, loco filamentorum ſanguineorum, quæ eodem incipiente dejectionibus permiſta conſpici ſolebant, *ſanguis ſincerus*, ne muco quidem intermixro, largiori quantitate ſingulis conatibus egeritur, quod, cum corroſionis majorum aliquot vaſorum quæ inteſtina perreptant, argumentum ſit, ægro interitum minatur. Nonnunquam etiam inteſtina a magno illo incendio, quod excitavit materiæ calidæ atque aeris ad partes læſas affluxus copioſior, *Gangræna* inſanabili afficiuntur. *Aphthæ* inſuper exeunte morbo oris interna fauceſque ſæpenumero obſident, in primis ubi corpus diu fuerit excalefactum, & materiæ peccantis evacuatio medicamentis aſtringentibus impedita, non exacto prius per cathartica morbi fomite. Atque hæ quidem mortem imminentem ut plurimum denunciant. Quod ſi prædicta ſymptomata ſuperaverit æger, & morbus in longum trahatur, tandem inteſtina ordine quæque ſuo deorſum verſus affici videntur, donec in *rectum inteſtinum* malum omne detrudatur, & in *Teneſmum* deſinat, quo facto, longe ſecus atque in dyſenteriis dejectiones *ſtercoroſæ* vehementiſſimum inteſtinis dolorem inferunt, alvi ſc. fæcibus teneriora adhuc inteſtina inter deſcendendum radentibus; cum dejectiones *Mucoſæ* eo tantum tempore inferiori inteſtino, *Recto* nempe, moleſtias creent, quo materia in eo ſolo conficitur atque inde excernitur. Hic autem morbus licet *Adultis*, maxime *grandævis*, haud raro exitialis, *Infantibus* nihilominus perbenignus reperitur, qui ad menſes aliquot ab eodem quandoque afficiuntur ſine quovis incommodo, modo res naturæ permittatur.

Quantum cum hac, quam deſcripſimus, affinitatem habeat *Endemia* iſta *Hybernorum Dyſenteria*, non ſatis ſcio, cum nondum ea mihi innotuerit; quin & in his, quas incolimus, regionibus quomodo ſe habeat *Dyſenteria*, quam jam depinximus, ſi ad illas referatur quæ aliis annis infeſtabant, mihi pariter incompertum eſt, cum fieri quidem poſſit, ut variæ enaſcantur *Dyſenteriarum* ſpecies, ut ſunt *Variolarum*, & epidemicorum aliorum, diverſis *Conſtitutionibus* propriæ, & quæ proinde medendi methodum in aliquibus diverſam ſibi ſuo jure vendicent. Neque eſt, cur hos naturæ luſus in re tantopere demiremur, cum in confeſſo apud omnes ſit, quod quo profundius in quæcunque naturæ opera penetremus, eo luculentius nobis affulgeat ingens illa varietas, & divinum pene artificium operationum ejus, quæ captum noſtrum longiſſime ſuperant. Adeo ut quiſquis ille fuerit, qui in ſe receperit hæc omnia mente aſſequi, & multifarias naturæ operationes indagare, partim magnis auſis excidit, neque voti per omnia compos reddetur: Convitia interim, (ſi quid judicando valet) pro repertorum, vel utiliſſimorum quam fecit ſemente, certo certius ſibi metenda proponet, idque eam tantum ob cauſam, quod primus invenit.

Porro obſervandum eſt, quod *Epidemici* omnes ubi primum e naturæ ſinu emergunt exiliuntque. quantum ex eorum phænomenis licet conjicere, principio magis ſpirituoſo ac ſubtili videntur inhæreſcere, quam ubi jam magis adoleverint, quoque magis ad occaſum vergunt, eo magis indies craſſi atque humorales fiunt: Etenim quales quales demum fuerint inimicæ iſtæ particulæ, quas aeri intime permixtas *Conſtitutionem Epidemicam* formare opinabimur, omnino par eſt, ut eaſdem majori agendi potentia per ea tempora pollere exiſtimemus, quibus primum eruperint, quam poſtquam earum vires fuerint refractæ. Ita primis menſibus, quibus graſſabatur *Peſtis*, nullo fere non die ejus contagio afflati, dum in triviis verſarentur, inopinanter extincti ſunt, nihil prorſus mali præſentientes, cum, ubi morbus magis adoleverat, neminem, niſi febre atque aliis ſymptomatibus præcedentibus, unquam proſtravit: Ex quo abunde conficitur, morbum hunc in ipſis incunabulis magis efferatum atque acutum fuiſſe, quam poſt principia, licet pauciores prima acie jugulaverit, acto jam ſc. habebat in humana corpora influxu. In *Dyſenteriis* pariter, de quibus jam agimus, omnia univerſim ſymptomata atrociora ſub primo morbi ingreſſu comparebant, & licet, ſi ad ægrorum numerum reſpexeris, latius indies malum ſerperet, donec tandem ad ſtatum perveniſſet, in quo ex conſequenti plures interibant, quam ineunte morbo; ſymptomata tamen ſub initio ſæviebant magis quam in *ſtatu*, ac multo adhuc magis quam in *Declinatione*, & cæteris paribus plures pro ægrorum numero Ἔλαβε πορφύρεος θάνατος ϗ μοῖρα κράται. Adde quod quo diutius perſeverabat morbus, eo magis humoralis etiam videbatur; v.g. primo quo invaſit autumno, quamplurima nullis omnino dejectionibus moleſtabantur; torminum vero quod ſpectat atrocitatem, febris intenſionem, ſubitam virium proſtrationem, aliaque ſymptomata, inſequentium annorum dyſenterias longo intervallo poſt ſe reliquit. Quinimo dyſenteriæ cum dejectionibus, quæ primæ inceſſebant, principio magis ſpirituoſo ac ſubtili videbantur inhærere, quam quæ illas ſequebantur. Etenim in primis dyſenteriis, & conatus & ad deſidendum irritatio majores erant, tum etiam frequentiores; ipſæ vero dejectiones, ſtercoroſæ præſertim, & minores, & magis inſolentes: Quibus autem gradibus morbus in genere ſe promovit, iiſdem etiam imminuebantur tormina. Dejectiones vero magis ſtercoroſæ erant, donec tandem fatiſcente *Epidemica* hac *Conſtitutione* tormina vix perciperentur, dejectioneſque *ſtercoroſæ* magis eſſent, quam *mucoſæ*.

* Ut ad curativas indicationes tandem procedamus, cum varia quæ huic morbo accidunt ſymptomata, diligenter ac mature mecum penſitaſſem, *Febrem* eam eſſe (ſui ſcil. generis) in inteſtina introverſam deprehendi, cujus ope humores calidi atque acres in maſſa ſanguinea contenti atque eandem exagitantes, per arterias meſaraicas in dictas partes deponuntur: unde a vehementiori ſanguinis atque humorum eo contendentium impetu patefactis vaſorum orificiis, ſanguis per ſedem effunditur. Interea temporis importuno inteſtinorum niſu, quæ omnem adhibent operam, ut humores acres continuo infeſtantes expellant, mucus iſte quo naturaliter obducuntur, ſingulis ſedibus, nunc parcius, nunc copioſius, una egeritur. Proinde ultro ſe *Indicationes* offerre videbantur, neque mihi aliud quippiam incumbere exiſtimavi, quam ut primum acres iſtos humores ſecta vena immediate revellerem, quo facto inſuper reliquam maſſam contemperarem, tum etiam dictos humores per cathartica ſubducerem.

Hac itaque methodo ſum uſus; Quo primum acceſſebar die, venam cubiti tundendam ſuaſi, eadem nocte, & *Paregoricum* propinavi, & ſequenti aurora potionem hanc catharticam lenitivam, mihi familiarem. ♃. *Tamarid.* ℥ß. *fol. Sennæ* ʒij. *Rhei* ʒjß. *Coq. ſ. q. Aquæ, Colaturæ* ℥iij. *diſſolve Mann. & Syr. Roſ. ſolut. an.* ℥j. *m. f.* Potio ſumenda ſummo mane. Hanc ego potionem electuario cuilibet cum thei pauca quantitate parato, ſoleo præponere; licet enim *Rhabarbarum* choleræ atque acrioribus quibuſque humoribus evacuandis ſit dicatum; attamen niſi *Mannæ* aliquid, aut *Syrupi Roſacei*, vel aliud ejuſmodi, ea quantitate admiſceatur, ut ad pleniorem catharſin aſſurgat, in dyſenteriis *curandis* non admodum conducit. Quandoquidem vero ſatis eſt obvium medicamenta cathartica etiam leniſſima, & tantum Ἐκκοπρωτικὰ, ventris tormina intendere, ſpirituum etiam dejectionem, atque ἀταξίαν univerſalem ægro inferre, adventitio nempe illo tumultu, quo ſanguinem ac humores commovent inter operandum: ea propter ſolemne mihi eſt *Paregoricum* temporius aliquanto ſubjicere quam poſt cathartica conſuevimus, hora ſc. pomeridiana quacumque, modo catharticum ſuo defunctum munere videatur; quo ſcil. quem concitavi motum denuo ſufflaminare valeam. Deinceps ad duas adhuc vices dictum catharticum præſcribo, alternis ſcil. diebus hauriendum; paregoricum etiam poſt ſingulas purgationes, quo ſupra monuimus tempore. Hoc inſuper diebus a purgatione vacuis tam mane, quam ſero exhibendum curo, quo ſc. ſymptomatum ferociam debellem, atque inducias impetrem, dum cum humore peccante exterminando mihi res eſt. *Anodyno* autem utebar maxime *Laudano liquido*, guttis nempe 16. vel 18. in aqua qualibet cardiaca, pro doſi una.

Poſt venæ ſectionem, & catharſin ſemel celebratam per totum morbi decurſum cardiacum quodvis e temperatioribus, et *aq. epidem. aq. ſcord. comp.* & his ſimili-

* *Curatio*.

ſimilibus ſubinde deguſtandum conceſſi. *Ex. gr.* ℞ *aq. ceraſor. nigr. & fragor. an.* ℥iij. *aq. epide. ſcordii comp. & cinnamomi hordeat. an.* ℥j. *margarit. præparat.* ℥ſs. *Sacchari Cryſtallini q. ſ. adde aq. roſarum Damaſc.* ℥ſs. (ad guſtum ſc. gratiorem) *miſ. de quo cap. coch. iv. vel v. in languoribus, vel ad libitum*. Hæc autem in primis in ſenioribus ac phlegmaticis uſurpavi, quo nempe ſpiritus magna dejectionum vi, quod in hoc morbo uſu venit, proſtratos erigerem quadantenus, & reſarcirem: Potus erat lac coctum cum aquæ triplo; aut *Decoctum album* (quod appellant) *ex C. C. & mica panis albiſs. an.* ℥ij. *coctis in aq. font.* ℔iij. *ad* ℔ij. *& poſtea ſ. q. ſacchari albiſs. edulcoratum*: aliquando etiam lac cereviſiatum; vel, ubi dejectio virium id poſtulaverit, *Aq. font.* ℔ij. *cum Vini Canarini* ℔ſs. *ſimul cocta* pro potu ordinario frigide aſſumebantur. Panatella item nonnunquam veſcebatur, nonnunquam juſculo e carnibus ovinis macilentioribus. Grandæviores lectulo magis addixi; Aquam item cardiacam illis familiarem liberalius indulſi quam infantibus aut junioribus par erat. Laudata methodus omnibus, qui mihi hactenus innotuere, in hoc morbo vincendo facile palmam præripuit, qui perraro ultra tertiam purgationem duravit.

Quod ſi morbus præfractior his non cederet, dictum *Paregoricum* ægro exhibui ſingulis diebus mane, & hora ſomni, donec omnino convaleſceret; immo quo certius adhuc hic affectus debellari potuerat, Laudanum prædictum octava quaque hora *i. e.* ter ſpatio diei naturalis, propinare non dubitavi, idque in majore doſi quam ſupra recenſui, nempe ad gutt. xxv. ſi prior doſis fluxui cohibendo haud par fuerat. Inſuper *Enema ex lactis vacc. libra dimidia, & Theriac. Androm. ſeſquiuncia* ſing. diebus injiciendum curavi, quod quidem in quibuſcunque alvi dejectionibus mire confert. Nec vel minimum quidem incommodi a tam frequenti medicamenti Narcotici repetitione mihi adhuc videre contigit (quantamlibet noxam inde ſecuturam comminiſcantur inexperti) licet plures noverim qui in morbo contumaciori idem ad ſeptimanas aliquot continuas quotidie uſurpaverint. Hic autem admonendum, quod cum alvi fluxus ad *Diarrhœam* tantum aſſurgat, ſatis erit ut (phlebotomia ac catharſi fortiori omiſſa,) *Rhabarbarum* ſolum ſingulis matutinis exhibeatur, nempe ejuſdem *pulv.* ʒ. ſs. (plus minus pro ægri virium ratione) *in Bolum ſ. q. Diaſcordii concinnata, addendo ol. Chym. cinnamomi gutt.* ii. noctibus autem inſequentibus *Paregoricum ex aq. Cynnamomi hordeatæ* ℥j. *& laudan. liquid. gutt.* xiv. Diætam interim obſervando qualem in curatione dyſenteriæ ſupra deſcripſi, atque etiam ſingulis diebus, ſi opus fuerit, clyſterem injiciendo ibidem laudanum. Sed hoc obiter.

Ut unica inſtantia (neque enim pluribus convaleſcentium exemplis, nulla cogente neceſſitate, lectori tædium creabo) methodum jam a me propoſitam commendatam faciam; vir pietate atque eruditione inſignis *Th. Belke* S. T. P. & *Comiti Sancti Albani* a Sacris Domeſticis, durante hac conſtitutione *Dyſenteria* acutiſſima laborans, me in ſubſidium accito, ipſiſſima hac methodo reſtitutus eſt.

Infantes hoc morbo correpti eodem plane modo erant tractandi; ſanguinis tamen extrahendi quantitate, tum etiam medicamentorum, tam Cathartici, quam Anodyni viribus pro annorum ratione imminutis, ita ut v. g. Narcotici guttæ duæ infanti unius anni ſufficerint.

Laudanum Liquidum, quod in quotidiano, ut dictum, uſu mihi erat, hanc ad normam ſimpliciorem præparavi. ℞ *Vini Hiſpanici* ℔j. *Opii* ℥ij. *Croci* ℥j. *pulv. Cinnamomi, & Caryophyllorum an.* ʒj. *infudantur ſimul in B. M. per duos, vel tres dies, donec liquor debitam conſiſtentiam acquirat; Colatura ſervetur pro uſu.* Hanc noſtram præparationem *Laudano* officinarum *ſolido* anteferendam virtutibus quidem non cenſeo, ſed ob formam ſaltem commodiorem, & majorem doſis certitudinem, eidem antepono; cum ſc. vino, aquæ diſtillatæ, aut liquori alii cuicunque inſtillari poſſit. Et profecto non hac mihi tempero, quin gratulabundus animadvertam, Deum Omnipotentem πάντων δωτῆρα ἐάων non aliud remedium, quod vel pluribus malis debellandis par ſit, vel eadem efficacius extirpet, humano generi, in miſeriarum ſolamen, conceſſiſſe, quam ſunt *Opiata*, medicamenta ſc. ab aliqua *Papaverum* ſpecie deſumpta. Et quamlibet ſint nonnulli, qui credulis perſuadere velint, omnem fere Narcoticorum, *Opii* præſertim ipſius, virtutem ab artificioſa ac debita, quam ſoli adhibent, præparatione pendere; qui tamen experientia judice certaverit, & tam ſimplicem ſuccum a natura oblatum, quam ejus præparata cum diligenti obſervatione in uſum frequenter revocaverit, nullum fere diſcrimen intercedere comperiet, & mirandos illos effectus, quos edit, nativæ ipſius plantæ bonitati atque excellentiæ, non vero artificis polydædali ſolertiæ deberi certo ſciet. Quinimo ita neceſſarium eſt in hominis periti manu organum, jam laudatum medicamentum, ut ſine illo manca ſit ac claudicet medicina, qui vero eodem inſtructus fuerit, majora præſtabit, quam quis ab uno remedio facile ſperaverit. Rudis enim ſit oportet, & parum compertam habeat hujus medicamenti vim, qui idem ſopori conciliando, demulcendis doloribus, & diarrhœæ ſiſtendæ applicare tantum novit, cum ad alia plurima, gladii inſtar *Delphici*, accommodari poſſit, & præſtantiſſimum ſit remedium cardiacum, unicum, pene dixerim, quod in rerum natura hactenus eſt repertum.

Hac methodo erant tractandæ *Diſſenteriæ* in genere. Obſervandum eſt autem, quod cum primo quæ ingrediebantur anno, indolis magis ſubtilis, uti dictum, ac ſpirituoſæ eſſent, quam quæ ſequentibus annis infeſtabant, idcirco non ita prompte catharticis parebant medicamentis, atque illis, quæ tam ſanguinem diluebant contemperabantque, quam acres iſtos humores, qui ex eodem in fiſtulam inteſtinalem excernebantur. Quamobrem primo autumno, quo *Tormina ſicca*, & *Dyſſenteriæ* invadebant, methodum ſequentem conſtanter ad utrunque morbum abigendum adhibui, eventu ubique ſtipulante; donec apperente frigore eandem etiam anno eodem minus efficacem eſſe ſentirem, atque annis ſequentibus, cum jam magis a ſubtilitate recederet morbus, prorſus inutilem.

Ita vero proceſſi, ſi æger ætate florens febricitaret, cubiti venam tundendam præcepi, atque elapſa hora una aut altera, eundem ingeſto affatim liquore diluendum, ut in *Cholera Morbo*, factitatum; non vero, ut illic, juſculo e carnibus pullorum, aut lacte cereviſiato: at lactis ipſius ſero, quod eadem qua illic copia frigide propinandum, tepide vero inferius injiciendum curavi, nec ſaccharo adjecto, nec alia re quacunque. Tormina, & dejectiones ſanguine permiſtas, rejecto jam quarto enemate ſemper evaneſcere animadvertebam. Hoc labore exantlato, & tranſmiſſo ſero lactis omni (quod duarum triumve horarum ſpatio fiet, ſi diligenter operam navaverit æger) lectulo protinus eum commiſi, ubi brevi ſponte ſua in madorem ſolvebatur (a ſero lactis ſanguini immixto) quem ad horas 24. continuari, minime provocari jubebam; nihil interim concedens præter lac crudum paulo tepefactum, quo etiam utebatur ſolo ad dies tres vel quatuor poſtquam e lecto ſurrexerat. Si vel ob lectuli, vel lactis uſum nimis præmature intermiſſum, recidivam pateretur æger, eadem veſtigia denuo repetenda erant. Hæc methodus, ſi certa atque expedita fuerit, non ideo a viro quolibet prudente repudiabitur, quod faſtuoſo remediorum apparatu non ſe venditet.

Hujuſmodi *Febrem* ſymptomatis, qualia ſupra deſcripſimus, ſtipatam iis in locis, & temporibus reperiri, quibus *Dyſſenteria* epidemice regnat, & methodum hanc quam delineavimus, eidem omnino deberi, teſtimonio viri probi atque eruditi Doctoris *Butler* amplius confirmabitur, qui Nobiliſſimum D. D. *Henricum Hovvard.* a S. Maj. Regia *Britannica* ad *Moroccenſem* in *Africa* Legatum comitabatur; quibus in regionibus, ut mihi ipſe retulit, obſervavit *Dyſſenteriam* per ea tempora, uti ſemper, epidemice graſſari, & *Febrem*, quæ cum illa jungebatur, omnino illi ſimilem quam depinximus; quibus ille medebatur tam in urbe *Tingitana*, quam aliis in locis, ſive *Noſtrates* eſſent ægri, ſive *Mauri*, dicta methodo, felici ſemper exitu. Quam quidem neuter alteri debemus, ſed pari fortuna in eandem diſſitiſſimi incidimus. Profitebatur autem, optime iſtic ſibi ceſſiſſe in illius morbi curatione methodum illam, qua liquoris diluvio ſubmerguntur *Dyſſenteriæ*. Atque exiſtimo ego, omnino par eſſe ut in calidiori iſto climate longe rarius ſucceſſu careat hæc methodus, quam in noſtra *Britannia*.

Primo illo autumno, quo vigebat hæc *Conſtitutio*, *Daniel Coxe* M. D. vir ingenio, & eruditione ornatiſſimus, *Diſſenteria* acutiſſima laborans, me quem conſuluit ſuadente, ope methodi jam laudatæ, cito, tuto, & jucunde ſanatus eſt; poſt tertium ſc. quartumve enema, dum lecto aſſideret, & tormina, & dejectiones ſanguineæ evanuere: nec qualibet re alia, præter lecti ad dictum ſpatium patientiam, & lacteam diætam; ad ſanitatem redintegrandam opus habuit. Eodem plane modo, & idem poſtea alios quam plurimos hoc malo affe-

affectos reſtituit exeunte eo Autumno. Anno autem proximo, illum etiam idem molientem ſpes fefellit.

Jam olim diximus, quod ſæpenumero hic morbus, ſi diutius excurrat, inteſtina ſeriatim omnia deorſum verſus afficiat, donec tandem omnis ejus vis in *Rectum* decumbat cum aſſidua deſidendi cupiditate, qua nihil præter mucoſum quiddam, & ſubcruentum excernitur. Hoc ſi fiat, fruſtra erit, me judice, qui medicari satager, vel quavis methodo prædicta, vel clyſteribus abſtergentibus, glutinantibus atque aſtringentibus, quæ pro variis ulceris, ut ſupponitur, temporibus injici ſolent; vel etiam fotu, & inſeſſu, ſuffumigiis, ac ſuppoſitoriis dictos ſcopos reſpicientibus. Liquet enim, hoc ab ulcere *Recti* non procedere, ſed ex illo potius, quod *Inteſtina* quibus gradibus vires reſumpſerint, iiſdem etiam materiæ morbificæ reliquias in *Rectum* deturbaverint, quod quidem indeſinenter proritatum ſingulis ſedibus mucoſam illam materiam, qua ex naturæ providentia inteſtina duplicantur, elidit. Corroboranda eſt itaque pars affecta, quo poſſit, aliorum inteſtinorum exemplo, jam fatiſcentes mali reliquias funditus eliminare. Hoc autem ea ſola præſtabunt, quæ corpori in genere vires adjicere apta nata ſunt. *Topicum* enim, qualecumque id demum fuerit, parti dolenti applicatum, cum alienum quid ſit, contactu moleſto debilitatem magis adfert, quam robur ſubminiſtrabit. Tolerandum itaque eſt ægro, donec diæta analeptica, & liquore aliquo cardiaco, qui palato arridet maxime, pro libitu ingeſto, revocari poſſint vires, quibus redeuntibus pari paſſu ſuaque ſponte proripiet ſe hoc *Teneſmi* ſymptoma.

Accidit etiam nonnunquam, licet raro admodum, ut *Dyſſenteria* ſub initio non rite curata, particulare ſubjectum ad annos aliquot diſcruciet, integra ſanguinis maſſa craſin quaſi dyſſentericam jam indepta, unde acres calidique humores inteſtinis continuo ſuppeditantur, ægro interim ſingula vitæ munia mediocriter bene obeunte. Hujus ſpecimen ſe mihi obtulit non ita pridem in muliere quadam meis ædibus vicina, quæ per tres annos hujus *Conſtitutionis* poſtremos hoc malo continenter exercebatur. Cum remedia quamplurima eſſet experta antequam ad me accederet, venæ ſectionem tantum, miſſis cæteris præſidiis quibuſque, celebrandam cenſui, quam ut ſæpius repeterem, longioribus tamen intervallis, tum ſanguinis color, pleuriticorum ſanguinis æmulus, tum inſigne illud, quod, poſt ſingulas vices magis, ac magis auctum ſentiebat levamen, mihi addebant animos; cujus ope tandem priſtinam ſanitatem conſecuta eſt.

Antequam finiam, hoc eſt notandum, quod tametſi in his annis quibus dyſſenteriæ adeo epidemicæ graſſarentur, evacuationes prius memoratæ prorſus neceſſariæ erant antequam ad uſum Laudani deventum fuiſſet; attamen in *Conſtitutione* quavis huic morbo minus faventi, iſtæ tuto omitti poſſint, ac curatio compendioſiori via, ſolo nempe uſu Laudani, abſolvi, eo quem deſcripſimus modo. Atque hæc de *Dyſſenteriis* dicta ſunto.

CAPUT IV.

Febris Continua partis Anni 1669. atque integrorum 1670. 72. 72.

EO ipſo tempore, quo ſæviebat *Dyſſenteria*, & *Febris* quædam illi ſimillima, quæ dyſſentericis accidere ſæpe ſolebat, una exorta eſt, quæ, quidem non eos tantum, quos jam ſauciaverit dyſſenteria, ſed ab illa prorſus immunes, (niſi quod ſubinde, at raro, tormina haud quidem atrocia, nunc *cum* dejectionibus, nunc *ſine* illis, paterentur ægri,) pariter inceſſit: Eaſdem enim ubique προφάσεις ſeu cauſas manifeſtas, & apparentes habuit, quas *Dyſſenteria*, eadem etiam per omnia ſymptomata, quæ dyſſentericorum febrem comitabantur. Ita ut, ſi evacuationes per alvum dyſſenteria laborantium excipias, & quæ ab iſtis neceſſario pendebant ſymptomata, dicta febris ejuſdem prorſus naturæ cum ipſis dyſſentericis videretur; & deinceps per hujus *Conſtitutionis* decurſum omnem, parem cum illis ſubiit ſymptomatum quorumlibet alterationem, eiſdem ſcilicet differentiis, quoad augmentum, ſtatum, & declinationem, affecta, quibus afficiebantur in genere *Dyſſenteriæ*. Hæc itaque *Febris Dyſſenterica* mihi audiebat.

Memorata *Febris* nonnunquam, uti dictum, cum alvi torminibus, ſed mitioribus, ingrediebatur (prioribus annis maxime, quibus invaſit) vel iſta ad eam poſt accedebant, ſæpius vero nulla erant. Sudores, qui in febre *Conſtitutionis* prægreſſæ copioſiſſimi erant, ut ſupra notavimus, in hac rari ac pauci, ſed capitis dolor in hac quam in illa ſpecie immanior. Linguæ ægrorum, licet humidæ atque albæ, ut in altera ſpecie, craſſa inſuper pellicula oblinebantur. Rarius hæc per *Ptyaliſmum* ſibi fugam quærebat, quod in alia non erat infrequens. Ad *Aphthas*, cum jam diſceſſum meditaretur, erat propenſior, quam vel prior iſta, vel alia quævis febris ſpecies, quam mihi hactenus contigit videre, huic etenim perquam familiare fuit (uti, & febri etiam illi, quæ dyſſenteriis ſupervenit) cum jam fere deſineret, materiam fœdam atque acrem e ſanguine in os atque gulam deponere, unde naſcebatur dictum ſymptoma, in iis præſertim, quos contumacior morbus diutius maceraverat, & regimen juſto calidius amplius infirmaret.

Eodem etiam morbo generabantur *Aphthæ* iſtæ, quæ *Dyſſenteriis* pervicacioribus cum febre conjunctis nullo non die accidebant, præſertim ſi præter regimen calidius evacuationes etiam per alvum medicamentis aſtringentibus prius fuerint coercitæ, quam morbi fomes e venis phlebotomia, & catharſi exigeretur.

Hæc erant certiſſima hujuſce febris κριτήρια; reliqua ſymptomata variabant quotannis, & pro manifeſtis aeris qualitatibus certis quibuſdam temporibus, & pro dyſſenteriæ in genere progreſſu, tum etiam vario ejuſdem ſtatu. Sed, ut hæc clarius intelligantur, cum hoc præſertim artificio in *Epidemicorum* productione triumphet natura, rem paulo altius repetam. Notandum eſt itaque, quod, licet aeris *qualitates manifeſtæ* non eam vim cuilibet *Conſtitutioni* imprimant, ut cauſæ ſint epidemicorum, qui ad illam proprie referuntur productivæ, (cum a recondita atque inexplicabili ejuſdem conditione fluant iſti,) pro tempore tamen in eos habent poteſtatem, & proinde intromittuntur *Epidemici*, aut etiam excluduntur, prout illis favent qualitates manifeſtæ, vel adverſantur; *Univerſalis* autem *Conſtitutio* eadem prorſus manet, ſive eam promoverint iſtæ, ſive quadantenus retardarint. Unde etiam eſt, quod, cum varii *Epidemici* in eandem incidant *Conſtitutionem*, hic aut ille morbus particularis ea potiſſimum tempeſtate ſe exerat, ad quam ſenſibiles aeris qualitates eundem deſtinaverint, atque alteri demum *Epidemico* locum cedat, quem ſc. diverſæ ſubſequentis temporis qualitates advocarint. Ex quo fit, ut febris *Stationaria*, quæcumque demum illa ſit, quæ ad *Epidemicum* eo anno regnantem attinet, *Julio* menſe potiſſimum ſæviat, cujus initio plures hominum catervas ſimul aggreditur; *Autumno* vero appropinquante, magno illi epidemico, a quo annus inſignitur, rurſus invaleſcenti decedit, & parcius infeſtat, ut quilibet ſemper annus ſatis docet. Excalefacta enim a prægreſſa æſtate hominum corpora febres, *Conſtitutioni Generali* propriæ quæ ſunt, promptiſſime eo tempore invadunt, appetente vero *Autumno*, quo qui prædominatur *Epidemicus*, faſces reſumit, iſtis omnino recedendum eſt.

Sicuti vero nominatæ *Febres* ſenſibili aeris qualitati acceptum referre debent, quod jam hoc menſe exoriantur; ita etiam ſymptomata varia, a ſua natura, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* generali pendent, prorſus aliena; a manifeſtarum qualitatum, quæ in illum incidunt *menſem*, peculio ſumunt mutuo. Hinc eſt, quod quibus annis dictæ febres hoc menſe turmatim ingrediuntur, variis ſymptomatibus novis ſtipantur, præter illa, quæ eis ſunt propria, quatenus ab ejuſmodi *Conſtitutione* generali procreantur, eædem tamen ipſæ maneant, licet apud vulgus ob φαινομένων diverſitatem *Novæ* quotannis *Febres* audiant. Ad paucas vero tantum ſeptimanas perſeverant ſymptomata hæc magis peculiaria, quibus elapſis propria ſolummodo ſymptomata, quæ eis accidunt, quatenus febres ſunt *Stationariæ* talis *Conſtitutionis*, reperiuntur per reliquum annum.

Hoc tum in aliis liquebat febribus, tum magis peculiariter in *Dyſſentericis* menſis *Julii* 71. & 72. in quarum *priore* vehemens ægritudo, & bilis æruginoſa, cum magna in diarrhœam propenſitate ſub morbi finem, continuo obſervabantur. In *poſteriore*, doloris ſenſus in partibus corporis muſculoſis, artubus maxime, ad rheumaticorum fere dolores accedens: Faucium inſuper inflammatio, mitior tamen quam in angina laborantibus. Utraque tamen hæc in eadem *Febre ſpecifica* coibant; & eadem plane medendi ratione utraque profligabantur; differebant autem reſpectu tantum qualitatum ſenſibilium, quibus donabantur tempora illa, in quæ incidebant. Improviſa vero ſubitaneaque harum febrium circa dicti menſis initium eruptio, & nova ad tempus aliquod peculiarum ſymptomatum facies (licet neque ſpecie diſtarent, neque methodo medendi, quam poſtu-

poſtulabant, a febre illa, quæ integrum percurrebat annum.) Hæc, inquam, plus ſatis evincunt, quam ſit difficile certam febris ſpeciem omni tempore e phænomenis elicere, licet eam ſatis recte poſſit dignoſcere, qui ad alios morbos eodem anno ingruentes diligenter attenderit, & propria inſuper febris ſymptomata, quæ ad hunc vel illum *Evacuationis* modum ſpectant, rite obſervaverit. Neque parum facit ad inveſtigandam febris ſpeciem conſideratio, ſive methodi, ſive medicamenti, a quibus eadem minimo cum negotio expugnatur.

Quod ad reliquas ſymptomatum, febres *Stationarias* comitantium, differentias ſpectat, *varia* conſtitutionis *tempora* eæ tantum reſpiciunt, atque eo nomine vel ſunt intenſiora, vel remiſſiora, illa prout intendunt, vel etiam remittuntur, ſymptomata aliorum epidemicorum, ad quos ipſa pertinent.

Sed ut ad rem revertamur, *Febris* hæc, quæ cum *Dyſſenteriis*, ut ſupra dictum eſt, ingreſſa, parem cum iis paſſum tenuit, niſi quod ſe paululum ſubduceret, dum alii horum annorum epidemici prævalerent; perſiſtebat tamen illa, nunc plures, nunc pauciores petens, durante hac *Conſtitutione*.

* Pro hujuſce *Febris Curatione*, cum obſervaſſem, uti prius dictum, phœnomena *Febris Dyſſenticorum* quamplurium eadem plane eſſe cum illis, quæ hujus anni *ſolitarias* comitabantur, conſentaneum mihi videbatur ſanatos iri ægros meos, ſi evacuationem illam quadantenus imitarer, quæ natura materiam illam corroſivam atque acrem, quæ & ipſius Dyſſenteriæ, & ſupervenientis febris cauſa *Continens* eſt, ſolet ablegare. Ac proinde eadem ipſa methodo, tum quoad venæ ſectionem, tum repetitas purgationes, febrem hanc aggreſſus ſum, quam in Dyſſenteriæ curatione ſupra fuſius deduximus; niſi quod *Paregorica* purgationibus interjecta non hic juvare, ſed & obeſſe deprehenderim, (ſecus atque in *Dyſſenteria*) cum ab his detineretur materia illa, quæ catharſi eliminari debuerat. Pulticula avenacea, hordeacea, panatella, & ſimilibus ſub primis morbi diebus victitabat æger; potus erat cereviſia tenuis tepefacta. Poſt celebratam vero ſemel iterumve catharſin nulla ſuadebat neceſſitas pullorum carnibus, aut ſimilibus eupeptis ægro interdicere; cum hæc per purgationem medicatio ea indulgeat, quæ non poterant concedi, ſi alii viæ inſiſteretur. Tertia ut plurimum purgatio, interpoſito ſemper die, morbum abſolvit; neque tamen perpetuum id fuit, ſed aliæ inſuper nonnunquam inſtituendæ erant. Si febre jam pulſa, fractiores adhuc eſſent ac magis effœtæ ægri vires, atque is tardius convaleſcere (quod *Hyſtericis* frequentiſſime accidebat) *Laudano* in parva doſi exhibito eaſdem reſtaurare, & ſpiritus transfugos ac diſſipatos in deſertas ſtationes revocare conabar: raro autem remedium illud repetebam, neque unquam præſcripſi, niſi biduo triduove a poſtrema catharſi. Nihil vero æque ad renovandas vires refocillandoſque ſpiritus faciebat, atque auræ liberior uſus mox ut febris receſſerit.

Anſam autem ad praxim hanc inſtituendam hinc primum arripui, quod nempe, naſcente ferme *Conſtitutione* hac, dum irrequieto ſolicitoque animo novæ hujus febris naturam volutarem, ad juvenculam mihi vicinam advocabar, febricitantem quidem illam atque acerbiſſimo ſincipitis dolore fere enectam, aliiſque ſymptomatibus, quibus *Febrem Dyſſentericam* onerari jam diximus: Hæc cum a me interrogaretur, & de modo, quo febris primum invadebat, & de ejuſdem duratione, faſſa eſt ſe a *Dyſſenteria*, quæ tum ubique fere graſſabatur, a quatuordecim retro diebus fuiſſe liberatam; cui ſive ſua ſponte diſcedenti, ſive medicamenti ope depulſæ protinus ſucceſſit dicta febris cum dolore capitis. Quibus ego me rectiſſime occurrere poſſe conjectabam, ſi *Dyſſenteriæ* loco aliam evacuationem ſubſtituerem, ejus ſimillimam, qua præcluſa febris oborta eſt; ac proinde methodo ſupra laudata eandem reſtitui; Atque huic quidem ſe promptiſſime debebant hujus *Conſtitutionis* febres. Semper enim rebar, non ſufficere ad comprobandam in *Acutis* medendi rationem, ut feliciter ea cederet, (cum ab imperitiſſimarum mulierculaarum temeritate ſanentur nonnulli) ſed requiri adhuc, ut morbus nullo negotio victus quaſi ſuopte genio cedat, atque abitum affectet, quantum ejus fert natura. Sed hæc obiter.

Ineunte *Junio* 1672. Vir nobiliſſimus, ac prudentiſſimus Dominus Comes *Saliſburienſis* hac febre laborans cum torminibus (alvo tamen non ſoluta) acceſſiri me juſſit, & methodo propoſita ſanitati redditus eſt. Neque alia mihi ulla re fuit opus, dum hæc ſtaret febris.

* *Curatio.*

In adoleſcentibus, aliquando & in paulo provectioribus, febris hæc caput nonnunquam petebat, unde delirabant, non quidem ut in aliis febribus phreneticorum more, ſed quaſi ſtupore, ad *Carum* proxime accidente, perculſi. Hoc illis præ cæteris accidebat, qui ſub morbi principio in ſudoribus quoquo modo extorquendis operam inauſpicato collocarant. Non id mihi contingebat felicitatis, ut his ſublevandis par tunc temporis eſſem, licet nullum non moverem lapidem, nullumque non e remediis hactenus notis in ſuppetias advocarem. Atque hæc de febre hujus *Conſtitutionis* poſſint ſufficere.

CAPUT V.

Morbilli Anni 1670.

SUb initio *Januarii* 1670. (ita ut ſolent) præmature *Morbilli* ſunt ingreſſi, atque indies magis invaleſcebant, donec inſtante *Verno Æquinoctio* ἀκμὴν adepti, exinde iiſdem gradibus imminuti tandem *Julio* ſequenti penitus extinguerentur. Horum jam ego hiſtoriam (cum omnium, quos hactenus vidi, in ſuo genere perfectiſſimi illi mihi videantur,) certam atque exquiſitam, quatenus mihi tum obſervare licuit, literis conſignabo.

Ortum habet hic morbus, atque occaſum temporibus ſupra notatis. *Infantes* plerumque aggreditur, omneſque adeo ex illis, iiſdem mœniis concluſos. A rigore atque horrore, caloriſque, & frigoris, quæ ſe mutuo *primo* die expellunt, inæqualitate tragœdiam orditur; tandem affulgente *ſecundo* die in febrim conſummatam deſinit, vehementi ægritudine, ſiti, inappetentia, lingua alba, (non vero ſicca) tuſſicula, capitis atque oculorum gravedine, & ſomnolentia perpetua ſtipatam. Plerumque etiam e naribus atque oculis ſtillat humor; atque hujuſmodi lacrymarum in oculos effuſio certiſſimum eſt ſignum morbillorum ingruentium. Cui & hoc addendum haud minus certum, quod etſi in facie, exanthematum ſpecie, hic affectus ut plurimum ſe prodit; in pectore tamen non tam exantemata quam maculæ latæ, & rubræ ſuperficiem cutis non ſuperantes, conſpiciuntur, ſternutat æger tanquam a ſuſcepto frigore, intumeſcunt palpebræ (paulo ſc. ante eruptionem) vomit, ſæpius tamen laborat *Diarrhœa* cum dejectionibus coloris ſubviridis. Dentientibus autem maxime id convenit. Infantes etiam per hunc morbum ſolito ſunt moroſiores. Ingraveſcunt ut plurimum ſymptomata ad *quartum* uſque diem, quo tempore plerumque (licet ad diem *quintum* aliquando differantur) circa frontem, & reliquam faciem maculæ parvæ rubræ, pulicum morſicus perſimiles, prodire incipiunt, quæ tam numero, quam magnitudine auctæ, racematim coaleſcunt, & faciem maculis rubris majuſculis variæ figuræ, interſtinguunt. Quæ quidem maculæ rubræ e parvulis quibuſdam papulis rubris haud longe ab invicem diſſitis, ſupra cutis ſuperficem paululum elevatis, conflantur, quarum protuberantia, digito leviter admoto, tactu poteſt deprehendi, licet oculorum longius remotorum aciem fere effugiat. A facie, quam primo ſolam occupant, ſenſim ad pectus ventremque, crura deinde ac tibias ſe diffundunt hæ maculæ, licet truncum atque artus rubore inficiant tantum, nulla eminentia ſenſibili cutis æquabilitatem tranſgreſſæ. Eruptione *Morbillorum* non perinde deliniuntur ſymptomata, atque *Variolarum*; Vomitum tamen poſt eruptionem nunquam obſervavi; tuſſicula nihilominus, febriſque intenduntur, cum ſpirandi difficultate, oculorum debilitate defluxioneque in eoſdem decumbente, ſomnolentia perpetua, atque inappetentia, uti prius adhuc perſeverantibus. Die *ſexto* aut circiter, frons, & facies aſpereſcunt, emorientibus puſtulis, ruptaque cuticula, & per id temporis maculæ per reliquum corpus, & latiſſimæ ſunt, & maxime rubeſcunt. *Octavo* circiter die maculæ in facie evaneſcunt, & vix in reliquo corpore cernuntur, *nono* vero nullæ ſunt prorſus, facie atque artubus, quandoque, & toto corpore quaſi farina conſperſis, particulis ſcilicet diſruptæ cuticulæ paulum elevatis, & vix cohærentibus, quæ morbo jam abituriente in fruſta diſtrahitur, & poſtea a toto corpore ſquamulatum forma decidit. Evaneſcunt itaque *Morbilli* die fere *octavo*, quo tempore vulgus (a ſpatio quo perdurare ſolent Variolæ, decepium) eoſdem introverti affirmat, licet revera illi curſum a natura deſtinatum abſolverint, & ſymptomata quæ iiſdem recedentibus ſuperveniunt ex eo nata autumat, quod juſto citius ſe intro *Morbilli* receperunt. Obſervare enim eſt, febrim atque ſpirandi difficultatem tunc temporis augeri, im-

importunius urgere tuſſiculam, ita ut nec interdiu, nec etiam noctu fere ſomnus poſſit obrepere. Infantes præſertim ſub regimine calidiori, aut, qui calidioribus uſi ſunt medicamentis ad promovendam morbillorum eruptionem, huic malo ſunt obnoxii, quod morbillis jam faceſſentibus ſe oſtendit, unde in *Peripneumoniam* conjiciuntur, quæ plures jugulat, quam aut Variolæ ipſæ, aut ſymptoma quodcunque ad eum ſpectans morbum, licet omni prorſus periculo vacent *Morbilli*, ſi modo perite tractentur. His etiam non raro accidit *Diarrhœa*, quæ vel morbum ſtatim excipit, vel etiam ad plures ſeptimanas excurrit poſt morbi, omniumque ejus ſymptomatum fugam; haud ſine magno ægri diſcrimine, in quo abhinc orta ſpirituum profuſione continua, verſatur. Aliquando etiam poſt regimen intenſe calidum exanthemata liveſcunt primo, mox nigreſcunt; id vero *Adultis* tantum contingit, de quibus conclamatum eſt, ubi primum nigredo iſta conſpicitur, niſi phlebotomia, & temperationis regiminis refrigerio iis actutum ſubveniatur.

* *Morbillis* ut natura, ita & medendi, quam ſibi poſcit hic morbus ratione, cum *Variolis* ſatis convenit: Medicamenta, & regimen calidiora periculi pleniſſima ſunt, utut frequenter in uſum revocentur ab ignaris ægrorum curatricibus, eo animo ut morbus a corde procul ſubmoveatur. Feliciter præ aliis mihi ceſſit methodus illa, qua æger ad dies binos ſolum ternoſve ab eruptione lecto adſtringebatur, quo ſanguis leniter pro morbi genio particulas inflammatas facile ſeparabiles, a quibus offendebatur, per cutis ſpiracula difflaret, nec lodicibus, nec igne, præter modum, quem ſanus tenebat, adjectis: A carnibus quibuſcumque arcebam, Juſcula avenacea, hordeacea, & ſimilia, nonnumquam, & pomum coctum concedebam; Potus, vel erat cereviſia tenuis, vel lac cum aquæ triplo coctum. Tuſſim, quæ huic morbo fere aſſidua eſt, decocto aliquo pectorali ſubinde hauſto delinitam volui; uti etiam eclegmate aliquo eundem ſcopum attingente. At præ reliquis *Diacodium* omni nocte ab ipſo morbi inſultu per totum ejus decurſum exhibendum curavi. Ex. gr. ℞. *Decoct. pectoral.* ℥jß. *ſyr. violac. & capill. Veneris an.* ℥jß. *miſ. f. Apozema. Cap.* ℥iij. *vel* iv. *ter vel quater in die.* ℞. *ol. amygdal. dulc.* ℥ij. *ſyr. violac. & capill. Ven. un.* ℥j. *ſacchari cand. albi q. ſ. miſc. eclegma, de quo ſæpius lambat, præcipue quando tuſſis urget.* ℞. *aq. ceraſor. nigr.* ℥iij. *ſyr. de meconio* ℥j. *miſ. f. hauſtus, ſumendus ſing. noctibus.* Si vero infans fuerat æger, minuenda erat tam pectoralium, quam Narcotici doſis, pro ratione ſc. ætatis.

Rariſſime perit qui hoc utitur regimine, nec præter neceſſaria atque inevitabilia morbi ſymptomata, novis inſuper malis atteritur. Tuſſis præ reliquis fatigat; a qua tamen nihil eſt periculi, niſi morbo jam prætergreſſo, cumque adhuc per ſeptimanam unam aut alteram perſiſtat, auræ liberioris uſu, ac remediis pectori dicatis, haud difficulter fugatur; quinimo ſponte ſua, & paulatim decreſcit, & tandem fatiſcit.

Si autem æger a cardiacorum, vel regiminis juſto calidiorum uſu, poſt eorum diſceſſum (quod valde eſt familiare) febre vehementi atque *Dyſpnœa* aliiſque accidentibus, qualia *Peripneumonicos* ſolent affligere, in vitæ diſcrimen adducatur, feliciſſimo ſemper eventu, *vel* tenerrimorum infantum venas in brachio ſecui, educta ea ſanguinis quantitate, quam ætas vireſque indicarent. Quandoque etiam, urgente morbo, phlebotomiam iterare haud ſum veritus. Profecto haud paucos infantes hoc ſtatim ſymptomate enecandos, benedicente ſummo Numine, miſſo ſanguine eripui. Infantibus autem accidit illud poſt *Morbillorum* receſſum, quibus ita eſt exitiale, ut inter præcipuos *Parcarum* miniſtros jure habeatur, plures jugulans, quam vel ipſæ Variolæ; nec dum mihi viſus eſt, qui certa alia methodo eidem potuit occurrere. Quin & *Diarrhœa*, quam *Morbillos* excipere diximus, venæ ſectione pariter ſanatur; cum enim halitibus inflammati ſanguinis in inteſtina ruentibus ortum ſuum debeat (quod etiam in *Pleuritide*, *Peripneumonia*, aliiſque qui ab *inflammatione* creantur, morbis uſuvenit) a quibus illa ad excretionem ſtimulantur, ſola venæ ſectio levamen adferet, a qua tum revelluntur acres iſti humores, tum etiam ſanguis ad debitam redigitur temperiem.

Neque eſt, cur quis miretur me in teneris infantibus venæ ſectionem inſtituendam ſuadere, cum ſanguis, quantum ego hactenus potuerim obſervare, haud minus tuto ex eorum venis, quam ex adultorum extrahatur. Et profecto ita eſt illa neceſſaria, ut nec ſymptomati memorato, nec aliis quibuſdam quæ infantibus accidere ſolent, omiſſa phlebotomia certo mederi valeamus. Exempli gratia, quo pacto puerorum *Dentientium Convulſionibus*, quæ *nono decimoque* menſe ſuperveniunt, (cum gingivarum intumeſcentia doloreque, a quibus comprimuntur nervi atque irritantur, unde etiam paroxyſmi iſti naſcuntur) ſine venæ ſectione opem feremus? Quæ ſola in dicto affectu *ſpecificis* quibuſcumque, *vel* decantatiſſimis, quæ hactenus innotuere, longe eſt anteferenda; quorum nonnulla adventitio calore nocent etiam, & dum occulta aliqua proprietate morbo adverſari creduntur, manifeſto calore eidem militant, atque ægrum ad plures deducunt. Prætereo impræſentiarum ingens illud ſolatium, quod adfert venæ ſectio infantum *Pertuſſi*, (quam noſtrates vocant *Hooping Congh*) in qua remedia quælibet pectori dicata longo poſt ſe linquit intervallo.

Quod de horum ſymptomatum *Morbillis* decedentibus ſupervenientium, curatione jam diximus, nonnunquam etiam eiſdem florentibus poteſt competere, ſi nimirum artificiali, ſi fas eſt dicere, atque adſcititio calori ea debeantur. Hoc anno 1670. famulam Dominæ *Annæ Barington* hoc morbo laborantem, una cum *Febre*, *Dyſpnœa*, *Maculiſque purpureis* corpus omne deturpantibus, aliiſque ſymptomatibus quam plurimis periculoſiſſimis, Medicus inviſebam; cum regimini, & medicamentis, quæ ſatis multa uſurpaverat, calidioribus iſta omnia tribuerem, ſanguinem a brachio extrahendum curavi, & Priſanam pectoralem atque refrigerantem ſæpe aſſumendam præſcripſi, quorum ope, & regiminis ſimul temperatioris, & maculæ, atque alia omnia ſymptomata pedetentim evaneſcebant.

Hicce morbus menſe *Januario*, ut dictum eſt, natus ad *Æquinoctium* uſque *Vernum* creſcebat indies, a quo tempore imminuta paulatim vi, ſequenti *Julio* plane deſiit; nec eſt reverſus per omnes annos, quibus hæc *Conſtitutio* dominabatur, niſi quod in ſequenti vere, nonnullibi, licet rarius, ſe oſtenderet. De *Morbillis* hæc dicta ſunto.

CAPUT VI.

Variolæ Anomalæ Annorum 1670. 71. 72.

M*Orbilli* prædicti, (quod jam ſupra innuimus) *Variolarum* ſpeciem ab illa quam prærogaverat *Conſtitutio* præcedens, diverſam introducebant, eodem fere cum illis tempore ingredientem, initio ſcil. *Januarii* 1659. 1670. quæ licet non uſque adeo epidemica atque ipſi Morbilli, eoſdem tamen comitabantur per omne illud tempus quo dominabantur, atque iis etiam fatiſcentibus, per reſiduos hujus Conſtitutionis annos perſeverabant, *Dyſſenteriis* nihilominus primas concedebat, ſub auſpiciis *Autumni* iiſdem faventis atque amiciſſimi, graſſantibus; *Hyeme* vero, *Dyſſenteriis* aliena tempeſtate preſſis, denuo recrudeſcebat hæc, de qua agimus ſpecies. Atque hunc ſervabant ordinem per ſingulos hujus *Conſtitutionis* annos, niſi quod poſtremo quo illa vigebat *Autumno*, Anno ſc. 72. (langueſcente jam iſta *Conſtitutione*, & Dyſſenterias jam exoleſcentes ſegnius promovente) *Variolæ* præter ſolitum hoc quoque tempore graſſabantur, atque ita pares *Dyſſenteriis* concurrebant, ut haud facile eſſet dictu, quis morbus plures occuparet; licet quantum ego conjectando valui, prævalere *Dyſſenteria* adhuc videretur. Quin & hæ etiam *Variolæ*, ad exemplum Epidemicorum aliorum quorumlibet, primo ſtatim inſultu atrociores erant, atque indies increbreſcebant, donec ad ſtatum perveniſſent, quem ſemel tranſgreſſæ, tum quoad ſymptomatum vehementiam, tum ægrorum numerum, ſenſim imminuebantur.

Sed ut particularia earum Phœnomena referamus; haud parum præter opinionem mihi primum comparebat hoc *Variolarum* genus, cum animadverterem iſtud quamplurimis Phœnomenis inſignioribus ab eo differre quod produxerat *Conſtitutio* præcedens, & in quibus obſervandis me operam ſatis ſedulam olim collocaſſe rebar. Hæc tantum *earum* Phœnomena alterius generis Phœnomenis diſſidentia, impræſentiarum tractabo, prætermiſſis iis, quæ cum Variolis ita prolixe ſupra deſcriptis habebant communia.

Diſcretum Variolarum genus *his* tantum a genere *Diſcreto communi* alterius *Conſtitutionis*, diſterminabatur. Primo, quod cum in iis, quoties erant *interſtinctæ*, Eruptio diem *quartum* prævertere non ſoleret, hic in *tertium* plerumque incidebat; quod *Confluentibus* ſolemne quidem eſt. Deinde non ad eam magnitudinem, procedente morbo, hic aſſurgebant puſtulæ at-

* *Curatio.*

atque in alio genere; magis autem exaſperabantur in minori mole, & ſub diebus ultimis ubi jam maturuerant *nigræ* frequentius viſebantur. Illud etiam addam, quod nonnunquam, licet rarius, ægrum etiam pauciſſimis notatum puſtulis, *Ptyaliſmus*, haud ſecus atque in *Confluentibus*, exerceret. Ex quibus conficitur, *Diſtinctas* hujus *Conſtitutionis* Variolas, ad *Confluentium* naturam propius accedere, atque *Inflammationis* magis intenſæ eſſe participes, quam quæ in *Diſtincto* genere uſuvenire ſolent.

Confluentes vero ab aliis, quas per alios annos ego obſervaveram, *Confluentibus*, in multis, quæ jam recenſebo, diſcrepabant. Nunc *ſecundo*, nunc *tertio* die ſe primum monſtrabant, ſpecie tumoris ſubrubri, atque uniformis, vultum omnem contegentis, *Eryſipelate* quidem denſioris, nullo fere viſibili puſtularum diſcrimine; reliquum corpus congeries quædam (ceu panni latiores) ex infinitis propemodum puſtulis rubris efferatis in unam conflatæ variegabant, inter quas ſparſæ, in femoribus præcipue, veſiculæ quædam ſatis conſpicuæ, ambuſtorum ad inſtar, ſero limpidiore diſtentæ eminebant, quod quidem diſrupta ſubinde pellicula copioſe effluebat, ſubjecta carne nigredine & ſphacelo quaſi affecta. Rarius autem occurrebat hoc tam virum ſymptoma, idque primo tantum menſe quo hæc ſpecies regnabat: Quo tempore inter alios ita male mulctatos, ineunte *Januario* 1669. 1670. accerſiri me curavit vir probus, nomine *Collins*, Zytheſpa in Parochia *S. Ægidii*, cujus filius adhuc infans veſiculas habuit in femoribus Jugulandem nucem exæquentes, ſero limpidiore repletas: quibus diſruptis ſubſtrata caro quaſi mortificata omnino comparebat, atque non ita diu poſt æger fatis conceſſit; quæ & eorum omnium ſors fuit, quos hoc tam funeſto ſymptomate correptos vidi unquam. Die *undecimo* circiter, pellicula alba reſplendens tumori ſubrubro, variis faciei partibus, & paulatim vultui omni obducta eſt. Pellicula hæc alba brevi poſt materiam quandam cruſtoſam ſplendeſcentem eructabat, calore quidem neque flavo, neque fuſco, (qui duo in aliis Variolarum ſpeciebus reperiuntur) ſed rubro ſaturato, concretum ſanguinem imitante, qui matureſcente puſtula ad nigrorem indies magis accedebat, donec tandem facies integra nigredine, fuliginis omnino æmula, tingeretur; Cumque in alia Variolarum *Confluentium* ſpecie dies *undecimus* in maximum vitæ diſcrimen ægros adduceret, & pleriſque emorientium ſupremus eſſet; in hac ſpecie æger niſi regimine immoderate calido oppreſſus mortis refrigerium maturius præoccupaſſet *decimum quartum* ut plurimum diem, aliquando etiam *decimum ſeptimum* expectabat, quo demum elapſo, ſalva res erat. Notandum eſt tamen, quod qui lethalibus iſtis veſiculis ac mortificatione, quæ nonnullis primo menſe, quo hæc ſpecies invadebat, accidiſſe memoravimus, Libitinæ deſtinabantur, intra paucos dies ab eruptione interibant.

Et febris, & ſymptomata alia omnia quæ vel præcedebant, vel comitabantur hoc Variolarum genus, graviora erant quam in præcedente, & inflammationis adhuc majoris manifeſta dabant indicia. Ægri ad ſalivationem erant procliviores; Puſtulæ & efferatiores, & mole longe minores; ita ut non facile, ubi primum apparebant, ab *Eryſipelate* quis eas diſcreverit, vel etiam a *Morbillis*, niſi quod hi ex die eruptionis, & aliis ſignis in hiſtoria morbillorum ſupra recenſitis, certo innoteſcant. Puſtulis decidentibus furfures diutius hærebant, fœdioraque ſtigmata inurebant cuti.

Operæ pretium eſt & illud adjungere, quod durante hac anni *Conſtitutione*, qua tam epidemice ſæviebant Dyſſenteriæ, *Variolæ* regimine juſto calidiore provocatæ per Dyſſenteriam nonnunquam viam ſibi facerent, quod ne ſemel accidiſſe hactenus quidem animadverteram.

Obſervare autem convenit, *Variolas* haſce non ita diris ſymptomatibus per omnia ſua tempora fuiſſe ſtipatas; poſtquam enim binos exegerant annos, tertio, ſc. 1672. miteſcere cœperunt, & exuto nigro colore, paulatim ad flavum illum, *& favarum* ſimilem, accedebant, qui *Variolis Legitimis* matureſcentibus eſt proprius, ita ut poſtremo hujus *Conſtitutionis* anno, benignæ plane eſſent & boni moris, habita generis ratione. Quo non obſtante, ſatis liquebat illas ad aliam prorſus claſſem relegandas eſſe, ex puſtularum nimirum exiguitate tam eximia ad ſalivationem diſpoſitione, atque aliis.

Quamlibet ob cauſarum differentiæ cujuslibet ſpecificæ qua immergimur, ignorantiam, impoſſibile fuerit *rationem* harum Variolarum *formalem* comprehendere, quatenus ab illis, quas alia promit *Conſtitutio*, contra diſtinguuntur, mihi tamen liquido conſtabat ex ſingulis Phœnomenis *inflammationem* in his, quam in illis longe immaniorem fuiſſe, ac proinde omnem medendi rationem in eo ſtare, ut pluribus adhuc repagulis ſiſteretur effrænata ſanguinis ebullitio. Idem autem maxime efficiebatur (poſt *Hynoptica* dicto modo exhibita) regimine temperato, indulgendo ſc. ægro uſum liberaliorem liquoris alicujus, qui non eam excalefaceret, ſed potius fervidiſſimum illum æſtum (quo hic morbus, puſtulis maxime ad maturitatem jam pervenientibus, miſeros præ cæteris quibuſque morbis fatigat atque exurit) illico commitigaret. *Decoctum Album* dictum, ex *pane ſc. &* C. C. C. exigua quantitate in multa aqua factum, & ſaccharo dulcoratum hic juvabat; at Hydrogala e tribus aquæ partibus & lactis una ſimul coctis, & ægri palato & votis magis ut plurimum, refrigerando reſpondit; nec eo tantum profecit ingeſti liquoris copia, quo inſignem calorem, cum *Maturationis* febre præcipue vigentem, reſtingueret, ſed quatenus Ptyaliſmum etiam promoveret, atque eundem diutius protraheret, quam poterat fieri, ſi æger nimio æſtuaret calore. Præter hæc omnia; ſæpenumero ita bene ceſſiſſe liquores hoſce affatim hauſtos obſervavi, ut eorum uſu *Variolæ*, quæ cum peſſimis *Confluentiæ* ſignis exibant, progrediente morbo *Diſtinctæ* ſint factæ; puſtulæ quæ matureſcentes rubram primum, mox nigram materiam aliter evomuiſſent, flaviſſimæ comparerent; pro efferatis inſuper atque minutulis, *benigni* atque optimi moris haberentur.

Neque etiam *Fluxus Menſium*, qui fœminis hoc morbo laborantibus haud infrequens accidit, liberalem horum liquorum uſum quicquam prohibet; imo vero & ſuadet, ſi tempore non ſolito iſti fluant. Etenim non jam alia de cauſa periclitantur fœminæ, niſi quod ſanguis ab immodico morbi calore plus juſto attenuatus, qua data porta ruat, naturæ ductus ſequens; præſertim ubi noxia Curatricum temeritas, regimine calidiori, & *Decocto C. C. cum floribus Calendulæ*, *&c.* adhibitis, oleum igni affuderit. Quicquid autem ſanguinem potenter diluit contemperatque, licet non immediate; in quantum tamen ejuſdem fluxum cohibet, tum puſtulis, tum faciei manuumque tumori in ſtatu conſervandis neceſſario conferet: cum ex adverſo remedia calidiora; licet ad hunc ſcopum rectius videantur collimare, cum tamen jugem hunc ſanguinis fluxum promoveant, longiſſime aberrent. Quinimo nec dubium mihi eſt quamplurimas mulieres hoc errore periiſſe, dum ſc. aſſiſtentes, ne puſtulæ ob ſanguinis fluxum conſiderent, veriti, malo huic Cardiacis medicamentis, & regimine adhuc calidiori adhibitis occurrere niterentur, quo facto miſellas certius peſſundederunt; quantumlibet *adſtringentia* varia Cardiacis admiſcentes Hæmorrhagiam ſiſtere, atque puſtularum una tumoriſque debitam elevationem tueri ſategerint.

Haud ita pridem *Dominam* tam virtutibus quam ſtirpe prænobilem, *Variolis* nigris & mali moris laborantem, tractavi. Quamvis autem ab initio iis omnibus illi interdixeram, a quibus ſanguis exagitari poterat, cum tamen temperamento eſſet admodum ſanguineo, viridi juventa vegetaque, fervida etiam anni tempeſtas accederet, derepente, tertio ſcilicet die ab eruptione, ita largo *Menſium profluvio*, tempore illis non debito, correpta eſt, ut aſtantes mulieres eam jam abortiviſſe ſuſpicarentur. Licet hoc ſymptoma ad dies multos importune urgeret, non tamen idcirco exiſtimavi lactis & aquæ uſum a me præſcriptorum, intermitti debere: quid quod magis jam neceſſarium illum eſſe, & liberalius adhuc indulgendum cenſuerim? quod etiam per omnem morbi decurſum factitavimus, præſertim cum appeteret *Febris Maturatio*. Quo quidem tempore Medicus Doctiſſimus, Candidiſſimuſque, Dominus *Do. Millington*, ejuſdem mecum olim *Collegii Socius*, jam amiciſſimus, ad ſociam operam invitabatur; qui cum omnia ſatis bene reſpondere, pro hujus morbi genio animadverteret, mihi lubens aſſenſit, ut pergeret ægra dictos liquores affatim haurire, quos ipſa ſibi gratiſſimos, & tam ad ſalivam facere, quam ad refrigerium & refectionem ſæpe affirmabat. Cum vero jam indurari facies cœperit, & cruſta obduci, ab halitibus putridis a materia purulenta, quæ in hoc peſſimo *Variolarum* genere male olebat, intromittendis ægræ noſtræ metuentes, vini Canarini ſemicocti cochlearia paucula, ſemel in die aſſumenda, vel quoties in ventriculo ægritudinem aliquam perſentiſceret, conceſſimus. Pauculis hiſce, niſi quod hauſtulum etiam *Paregoricum* hora ſomni quotidie imperavimus, convaluit; neque delirio, neque alio quovis ſymptomate, præ-

præter dictam Hæmorrhagiam, grave aliquod periculum minitante. Facies manuſque ſatis intumeſcebant; puſtulæ, quantum tulit morbi ſpecies, ſatis magnæ erant; ſalivatio copioſa & facilis ad metas uſque; poſtremo quantumlibet puſtulæ, quæ faciem obſidebant, cum matureſcerent, nigredinem affectare viderentur, in pleriſque tamen ejus partibus flaveſcebant.

Quibuſcunque vero caloris atque inflammationis gradibus *Variolarum* ſpecies, huic *Conſtitutioni* peculiaris, alias aliarum *Conſtitutionum* ſpecies ſuperaverit, cum tamen *diſcretæ* eſſent puſtulæ, vel ſaltem *paucæ*, docuit experientia, non opus eſſe tanta prædictorum liquorum quantitate ingerenda; ſatis autem fuit, ut æger pro ſitis modo atque imperio cereviſiam tenuem potaret, juſculis avenaceis, panatella, & pomo cocto ſubinde veſceretur, & ſi ex Ephebis exceſſerat, *Paregoricum ex Syrupo de meconio*, cum vel ægrotaret, vel ob nimias vigilias delirare inciperet, aſſumeret. Neque aliud quicquam tentabam (niſi quod ægros lecto addicerem) ubi puſtulæ *raræ* comparebant. Atque hac ſola methodo Chariſſimus mihi filius, *VVilliam Sydenham* diſtincto hujuſcemodi Variolarum genere laborans menſe *Decembri 1670.* favente Numine, reſtitutus eſt.

De Variolis hujus *Conſtitutionis* nihil ſuperaddam, cum jam aliam ſpeciem fuſius tractaverim, a quibus hæ in eo tantum diſcrepant, quod naturæ ſc. calidioris fuerint, & magis *inflammatoriæ*; unde ſequitur, diligentiorem adhuc operam fuiſſe navandam, ut reſtingueretur intenſior iſte calor, qui tam iis naturalis erat, & ægro ita certum minitabatur incendium.

CAPUT VII.

Colicæ Bilioſæ Ann. 1670. 71. 72.

PEr omnes hujus *Conſtitutionis* annos, cum ſanguis ad humores cholericos fervidoſque in viſcera deponendos propenſior eſſet, *Colica Bilioſa* præter ſolitum plures invaſit; qui morbus licet *Cronicis* annumerari debeat, ac proinde extra oleas mihi ſit, cum tamen ab eadem ſanguinis indiſpoſitione penderet hoc tempore, a qua & *Epidemici* plerique qui tum graſſabantur, vel eo nomine hic mihi veniet tractandus, præcipue vero quia animadverti, morbum huncce eadem plane præceſſiſſe ſymptomata febrilia, quæ *Dyſſenteriam* per illa tempora regnantem præcedere ſolebant; atque eundem, etiam aliquando (quod ſupra notavi) *Dyſſenteriam*, quæ poſt diuturnos cruciatus ægro tandem valedixiſſe videretur, fuiſſe ſecutum. Ubi vero *Dyſſenteriam* diutinam non excipiebat, plerumque a febre ordiebatur, quæ per horas aliquot tantum affligens, in hunc morbum ſolebat deſinere. Juvenes ut plurimum temperamento calido ac bilioſo præditos, æſtate præſertim adoritur. Inteſtinorum dolor atrociſſimus eſt, & præ cæteris omnibus, quibuſcum mortalium calamitoſiſſimi committuntur, maxime intolerabilis. Inteſtina nonnunquam quaſi injecta faſcia conſtringit, nunc in punctum contractus quaſi terebello perforat: ſubinde remittitur dolor, mox recrudeſcit paroxyſmus, quem æger præſentiens, vultu miſerabili atque ejulatu ceu præſentem exhorret, & averſatur. Sub initio hujus morbi non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur dolor atque in ejuſdem progreſſu; neque tam crebra eſt vomituritio, neque alvus ita pertinaciter *Catharticorum* vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eo obſtinatius in puncto figitur; vomituritio ſuccedit frequentior & major alvi adſtrictio; donec tandem ab ineluctabili horum ſymptomatum vi *totalis Periſtaltici inteſtinorum motus inverſio* (niſi maturius quis tulerit ſuppetias) atque *Iliaca paſſio* procurantur; in quo morbo *Cathartica* Medicamenta omnia in *Emetica* ſtatim tranſeunt: Enemata etiam injecta, una cum alvi fæcibus, per omnem inteſtinorum ductum ſurſum lata, vomitu ejiciuntur. Quæ hoc modo excernitur materia, ſincera ſi fuerit atque ἀμιγὴς, viridis aliquando, aliquando etiam flava, aut inſoliti cujuſdam coloris ſpectatur.

Cum ſingula hujus affectus phænomena, eum ab acri aliquo ſive humore ſive halitu, e maſſa ſanguinea in inteſtina excuſſo, naſci aperte doceant, Indicatio curativa primaria mihi hæc eſt, ut ſc. evacuetur dictus humor, tam *Antecedens* in venis, quam *Continens* in viſceribus concluſus; altera vero ab hac, ut Anodynorum uſu & compeſcatur humorum eo tendentium impetus, & mitigetur immitiſſimus dolor.

* Sanguinem itaque e brachii venis paulo liberalius educi (ſi nempe id fuerit hactenus intentatum) & poſt horas 3. vel 4. Anodynum exhiberi curo. Poſtero die Catharticum aliquod lenitivum præſcribo, interpoſito die uno repetendum, ad tertiam etiam nonnunquam vicem, prout humoris reliquiæ plures mihi videntur, aut pauciores. Obſervandum eſt autem, quod ſi malum hoc ſive fructibus horariis nimis avide ingeſtis, ſive alii cibo cuicunque δυσπέπτῳ originem ſuam debeat, unde ſc. ſucci pravi corruptique primum in ſanguinem tranſmittebantur, atque ex eodem poſtliminio in viſcera; rebus, inquam, ſic ſtantibus, ventriculus ante omnia eluendus eſt. Lacte cereviſiato affatim hauſto, & per vomitum rejecto, quo exantlato, Anodynum propinandum eſt; ſequenti autem die primum vena ſecanda, & in cæteris eo, quem jam docuimus, ordine procedendum.

At vero cum & doloris vehementia, & vomituritio, ob quam inteſtina ad inverſionem quaſi feruntur, Catharticorum operationi obſiſtant, intendendæ ſunt eorundem vires, neque Leo ſubere excipiendus, fruſtra enim mitius Catharticum exhibueris, niſi forte æger alvo ſit facile ſolubili, quod diligenter inquirendum eſt: Cum enim hujuſmodi medicamen viam ſibi facere per inteſtinorum canales non valeat, æger ab eo læditur magis, dum ſcilicet ab ejuſdem inefficaci agitatione & vomitus & dolor augentur. Potio Cathartica lenitiva ex infuſione *Tamarind. fol. Senn. & Rhei*, in qua diſſolvi poſſunt *Mannæ, & Syr. Roſaceus*, Catharticis aliis anteferenda, cum humores minus exagitet & commoveat. Cum tamen ſive ob ægri averſionem medicamenti formæ liquidioris, ſive vomituritionem, in ventriculo retineri vix queat, pilulæ neceſſario in ſubſidium vocandæ; inter quas *Coobiæ* mihi præ cæteris ſemper placuere, utpote certiſſimo pede quam cœperunt viam inſiſtentes, tum in hoc caſu, tum in aliis pleriſque. Ubi vero tanta eſt ſive ventriculi debilitas, ſive etiam vomituritio, ut nec pilulæ poſſint detineri, ibi remedium primo *Anodynum* impero, & paucis horis elapſis *Catharticum*, eo temporis ſpatio interjecto, ut *Catharticum* a *Narcotico* tanto diſtet intervallo, ut ab eo non vincatur & pereat, eas autem in ventriculo moras trahat, quæ ad virtutem purgativam eidem communicandam ſufficiant, ut ſuam demum exerat operationem, ceſſante altero. Licet *Catharticum* modo id poſſit fieri, diu poſt *Anodynum* rectiſſime propinetur, cum etiam ad horas duodecim ab hoc aſſumpto, alvus iſti ægrius reſpondeat, atque nonniſi operoſius ſolvatur.

Cum autem huic uti in aliis pleriſque morbis, in quibus indicantur *Narcotica*, *Catharticum* ſemper dolorem intendat (ſaltem finita jam operatione, qua quidem vigente mitius nonnunquam cum ægro agitur) idcirco ſolemne mihi eſt *Anodynum* ingerere, ubi primum exſpiravit *Cathartici* ἐνέργεια. Quale quidem mane etiam & ſero quotidie hauriendum impero, ſpatio ſc. omni inter purgationes medio, quo certius dolorem conſopiam, donec Catharſis debite fuerit celebrata.

Peracta *Cathartici* operatione humorum ὀργασμὸν compeſcere (quod jam ſolum reſtat agendum) *Anodyno* mane & veſperi jugiter exhibito, contendo; quod etiam ſæpius aliquando eſt repetendum: nec unquam mihi contigit, dolores vehementiores ſedare poſſe, niſi doſi largiori & reiterata, quæ enim alteri malo debellando par eſſet, ab hoc vincitur, violentia doloris remedii vires frangente. Tutiſſime autem reperiuntur *Narcotica* urgente hujuſmodi dolore, non item ubi ille deſierit. Quamobrem doloris indicium ſecutus, *Narcoticum* repeto, donec vel ceſſaverit ille, vel admodum fuerit mitigatus; eo nihilominus interjecto temporis ſpatio, ut compertum mihi ſit, quid a doſi præcedente ſperari debeat antequam alteram ſuperaddam. Plerumque vero, niſi ubi ſumme viget dolor, *Paregoricum* mane & ſero exhibitum ſufficit. *Anodynum* mihi familiare *Laudanum* iſtud *liquidum* eſt ſupra deſcriptum, cujus *guttæ* xvi. in aqua Cardiaca ſtillatitia ſolvuntur, vel augetur doſis pro doloris magnitudine.

Simpliciſſima hæc methodus, qua primum humor peccans venæ ſectione & purgatione evacuatur, deinde *Narcoticorum* ope conciliatur quies, ſemper mihi feliciſſime ceſſit præ aliis quæ mihi hactenus innotuere omnibus. Cum *Enemata* Carminantia, eo fine injecta, ut humores acres exterminent, crabrones irritent tantum, & concitato humorum tumultu diuturniorem reddant morbum. Hic autem in primis animadverti volo, quod licet tam Phlebotomiam, quam Catharſin huic ſedando morbo neceſſario eſſe præmittendam affirmavero, nonnumquam tamen, re ita poſtulante, ea utraque omiſſa a *Paregoricis* ordienda tela eſt. Exempli gratia, ubi ob prægreſſam ægritudinem aliquam evacuationes copioſiores non ita diu ante

te

* *Curatio.*

re *Colicæ* adventum inſtitutæ fuerint; (non raro enim ob viſcerum debilitatem; maxime ſi accedat major caloris gradus a vino, vel ſpirituoſo liquore alio immodice hauſto, qui nuper ab alio convaluere morbo in hunc præcipitantur) hoc, inquam, in caſu non modo non neceſſarium, ſed & noxium eſſe cenſeo, alia inſuper adjiciendo Cathartica novos excitare tumultus, atque omnia denuo perturbare. Illud jam taceo, quod in hoc affectu æger ut plurimum, prius quam conſulatur Medicus, repetito *Enematum* uſu inteſtina ſatis proluit; ita ut partim hac de cauſa, partim ob diuturniorem morbi moram *Narcotica* fere ſola in uſum videantur revocanda.

Menſe *Auguſto* 1671. Nobiliſſimus Dominus Baro *Anneſly Colica Bilioſa* laborans cum cruciatu intolerabili, & frequenti vomituritione, jam ab aliquot diebus ad Caſtellum de *Belvoir* acceſſiri me juſſit, nullum non Enematum genus, atque alia inſuper remedia a Medicis doctiſſimis experientiſſimiſque eo locorum degentibus præſcripta jam tentaverat. Ego nullis uſus ambagibus, repetitum Narcoticorum uſum ad normam jam traditam ſuaſi, quorum ope propediem convaluit, & mecum ad urbem ſanus rediit.

Quandoquidem autem dolor hic præ cæteris quibuſque ex ſua natura reciduus ſit, omnis ei revertendi anſa *Anodyno* bis quotidie ad aliquot dies exhibito præſcindenda eſt. Quod ſi, quoties intermittitur Narcoticum, dolor ſubinde recrudeſcat, (ut nonnunquam fit) nihil a me hactenus excogitari potuit, quod ad perſanandum ægrum ita certo faceret atque *Equitatio*, vel in curru vectio, quo longiora itinera confici debuere, Anodyno interim mane & ſero indeſinenter propinato. Hujuſmodi enim exercitiis materia morbum committens in corporis habitum deducitur, & ſanguis perpetua agitatione comminutus de novo quaſi depuratur; ipſaque demum inteſtina caloris nativi excitatione haud parum corroborantur ac refocillantur. Nec pudet fateri, me dicto exercitio in partes adſcito morbum hunc, cui alio quovis modo devincendo par non fui, plus ſemel penitus expuliſſe. Neque vero illud tentandum eſt, niſi poſt evacuationes debitas ſufficienter celebratas, neque ab eo niſi poſt dies aliquando multos deſiſtendum.

Pauper quidam mihi vicinus, qui & adhuc eſt ſuperſtes, *Colica Bilioſa* vehementiſſima per hos annos laboravit, quam *Catharticis*, *Clyſteribus*, *Globuliſque plumbeis* devoratis expugnare, diu, ſed fruſtra erat conatus: Hic *Ego* ad frequentem Narcoticorum uſum confugi, neque pœnitenda opera, quandiu enim iſta repeterentur, ſatis recte habuit, ſed cum his palliaretur tantum malum, non extirparetur (revertebatur enim ut primum erat exhauſta Narcoticorum vis) Ego hominis miſertus, & gravi morbo, & re anguſta afflictiſſimi, equum ex meis commodabam, quo iter dicto jam modo peragendum aggrederetur; eoque ad dies pauculos continuato, viſcera eas vires recepere, ut morbi reliquiis excutiendis paria jam eſſent, & ſine Anodynorum præſidio omnino convaleſceret.

Et, ut quod res eſt loquar, non in hoc tantum caſu, ſed in morbis aliis *Chronicis* quampluribus hoc exercitii genus nunquam non cum uberrimo fructu uſurpatum memini, modo quis in illo improbius perſeveraret. Si enim nobiſcum reputemus ventrem inferiorem, in quo diſponuntur organa ſecretoria, hoc maxime exercitio vibrari, eaque ſuccuſſationibus aliquot mille uno in die exagitari ſolere, facile credemus, eadem ſuccum quemlibet recrementitium ibi impactum ope dicti exercitii poſſe excutere, & (quod majoris adhuc momenti) validioris iſta caloris nativi excitatione ita corroborari, ut munere, quod iis mandavit natura, in ſanguine depurando recte defungantur.

Diætam, ſi junior fuerit æger & calidioris temperamenti, refrigerantem atque incraſſantem impero, puta hordei cremotem, panatellam, *&c.* & tertio quoque die, ſi latret adhuc ſtomachus, pullum teneriorem, merulamve piſcem coctum; Potum non alium concedo, quam cereviſiam tenuem mitemque, vel lac cum aqua coctum, neque ulterius quidquam indulgeo, niſi equitatio ad redintegrandam ſanitatem neceſſaria, pleniorem victum & generoſiorem poſtulet liquorem, quibus rependantur ſpirituum exercitio exhauriendorum damna.

Quinimo obſervatione conſtat, quod ubi hic morbus perite tractatus diutiſſime fatigaverit, ita ut viſcera elangueſcerent, atque æger extrema jam macie atque debilitate tantum non eſſet confectus, in hoc inquam, caſu liberalior ſive *Aquæ Epidemicæ*, ſive *Mirabilis*, ſive alius demum cujuſcunque, qua ſanus maxime delectabatur, uſus, hoc tempore eundem ultra ſpem omnem juverit; hujus enim ope pauciſſimæ iſtæ caloris nativi ſpirituumque reliquiæ excitabantur, & fermentum præternaturale viſceribus adhærens, & novis paroxyſmis fomitem ſubinde miniſtrans, a liquoribus magis ſpirituoſis extinguebatur.

Porro ut in morbi curatione, ita etiam & eodem jam depulſo, Diæta illa tenuis, de qua diximus, adhuc aliquandiu eſt obſervanda. Cum enim morbus hic recidivam præ aliis omnibus affectet, atque inſuper ſedem ſibi delegerit præcipua coctionis inſtrumenta (*viſcera* intelligo, jam ab eodem infirmata) vel leviſſimus hujus generis error malum haud leve confeſtim apportabit. Quocirca tam in hoc, quam in cæteris omnibus viſcerum affectibus dici δύσπεπτοι cane pejus & angue ſunt vitandi; & qui conceduntur, εὔπεπτοι ea tantum quantitate ſumendi, quæ ad vitam ſuſtinendam poſſint ſufficere.

* Fœminarum nonnullas vexat *Affectus Hyſterici* ſpecies quædam, *Colicam Bilioſam* ita ad unguem referens, tam doloris acerbitate, quam ſitu, tum etiam humoribus coloris flavi viridiſque vomitu rejectis, ut mihi obiter tractanda veniat, ne a quopiam pro jam dicto morbo hæc habeatur.

Quæ habitu corporis laxo crudoque ſunt mulieres cum hoc malo præ cæteris conflictantur, quæque alio aliquo affectu Hyſterico jam pridem laboravere, aut (quod ſæpenumero fieri ſolet) quæ a partu difficili ac laborioſo ob natum infantem grandiuſculum, qui vires & naturam maternam nimis exhauſit, vix evaſere. Regionem ventriculi, nonnunquam & paulo inferiorem, dolor haud mitior quam in paſſione Colica Iliacave primum obſidet, quem vomitiones ſequuntur enormes, nunc viridis materiæ, nunc vero flavæ. His accedit (quod ſæpe obſervavi) major animi dejectio deſperatioque, quam in morbo alio quocunque. Poſt diem unum alterumve faceſſit dolor, qui poſt paucas ſeptimanas revertitur, nihilo lenius ſæviens quam antequam ſolveretur Paroxyſmus, *Icterum* quandoque ſatis ſpectabilem, comitem ſibi adſciſcit, intra dies pauculos ſponte evaneſcentem. Ceſſantibus jam ſymptomatibus omnibus, ubi ægra ſibi ſatis valere videatur, leviſſima animi commotio, ſive ab ira ſive a dolore ea fuerit excitata (quibus hoc in caſu promptiſſime afficiuntur fœminæ) dolorem fere revocat; quod etiam & de ambulatione, & de alio exercitio quolibet præmature nimis ſuſcepto dicendum eſt; cum ab hujuſmodi cauſis eleventur vapores in habitu corporis laxo atque imbecilliori. *Vapores* cum vulgo dico, cum ſive iſtiuſmodi ſint, ſive *Convulſiones* particularum partium, utrovis pariter modo ſolventur φαινόμενα. Hi vapores, ſive convulſiones hæ, ubi hanc illamve corporis regionem invaſerint, pariunt ſymptomata, ei, quam invaſere, parti accommoda, ac proinde licet unum atque eundem ubique morbum faciant, pleroſque tamen quibus miſeri cruciantur affabre ſimulant, quod vel ex hoc liquet affectu, qui cum partes *Colo* adjacentes inſederit, *Colicam Bilioſam* adamuſſim imitatur. Neque minus id patet in multis aliis corporis partibus eodem morbo tactis; v. g. nonnunquam *Renum* alterum vehementiſſimo dolore afficit, unde vomitus immanis; atque etiam per ureteris ductum perſæpe delatus, *calculum* ſimulat, & cum ab Enematis aliiſque medicamentis Lithontripticis & calculo exturbando dicatis exaſperatur, uno eodemque tenore diutiſſime affligit ſubinde etiam (præter morem ſuum, cum per ſe omni vacet periculo) ægrum ad plures deducit. Vidi inſuper & ſymptomata ab eodem prognata, quæ *veſicæ calculum* omnino referebant. Non ita diu eſt, a quo noctu excitabar, ut Comitiſſæ mihi vicinæ, dolore in veſicæ regione admodum violento & urinæ ſuppreſſione derepente correptæ, conſulerem; Cum ego illam affectibus Hyſtericis variis obnoxiam certo ſcirem, atque ex eo augurarer, non iſto eam, quem putabant, laborare morbo, Enemata, quæ parabat ancilla, injici non patiebar, ne ab iis creſceret morbus, at horum loco, atque emollientium, v. g. *Syr. de Althæa*, *&c.* quæ adferebat Pharmacopola, *Narcoticum* exhibui, quod ſymptoma illud ſubito compeſcuit. Neque ſane vel una aliqua pars corporis ab hujus mali inſultibus penitus eximitur, ſive interna ea fuerit, ſive externa, ut ſunt fauces, coxæ, crura, in quibus omnibus dolorem excitat intolerabilem, atque, ubi diſceſſerit, teneritudinem quandam quæ tangi recuſet, relinquit, perinde ac ſi carnes multo verbere fuerint emollitæ.

Quemadmodum autem quædam ad *Colicæ Hyſtericæ* hi-

* *Colica Hyſterica.*

ca hiſtoriam pertinentia obiter tradidi, ne ſcil. illa pro *Biliosa* falſo haberetur; ita & quædam etiam alia ἐκ παρέργω attingam, ad *Symptomatis* doloris, qui eam comitatur, curationem facientia: *Curatio* enim *radicalis*, quæ *morbum* ſublata cauſa tollit, alterius omnino eſt & ſpeculationis, & loci.

Venæ ſectio, & repetitæ purgationes, quæ in *Colica Biliosa* incipiente apertiſſime indicantur, hic locum non habent niſi in caſu infra dicendo. Docet enim experientia, & exaſperari dolorem, & invaleſcere ſymptomata alia omnia, a tumultu, quem iſta cient, adjuta; atque adeo plus ſemel animadverti, *Enematum*, vel leniſſimorum, repetitionem, continuam ſymptomatum ſeriem invexiſſe. Experientiæ ratio etiam adſtipulabitur, quæ morbum hunc a ſpirituum potius ἀταξίᾳ atque inordinato motu, quam humorum vitio aliquo produci dictabit, ſi expendamus nempe circumſtantias illas, quibus ut plurimum originem ſuam debet: Hujuſmodi ſunt, magnæ atque indebitæ ſanguinis profuſiones, motus animi uti etiam & corporis violentiores, & alia id genus. Quæ omnia, remedia illa ſuadent proſcribenda, a quibus major ſpirituum perturbatio poſſit excitari, atque eorum loco *Anodyna* eſſe uſurpanda, licet *viridis* ac pravus materiæ vomitu rejectæ color contrarium indicare videatur: Subtilior enim eſt atque minutior colorum ſpeculatio, quam ut evacuationibus, quas ipſo facto nocentes deprehendimus, authoritatem conciliare valeat. Nulluſque dubito, morbum hunc (qui licet acerbiſſimum dolorem, nullum tamen vitæ diſcrimen apportat) ob errores hoc nomine commiſſos, lethalem ſæpenumero evadere. Adde, quod ſi quis *Emeticum* vel fortiſſimum hodie propinaverit, ut ſc. eam, quam putat, morbi mineram exhauriat, ægra poſtero die materiam æque viridem aut pravi alterius coloris, atque erat prior illa, evomet.

Obſervandum eſt tamen, eam quandoque ſanguinis atque humorum copiam reperiri, quæ *Narcotici* operationi eo uſque obſiſtat, ut, quamlibet ſæpiſſime repetatur, orgaſmum tamen cohibere nequeat, niſi ſecta prius ægræ vena, aut alvo ſubducta; quod in fœminis temperamenti magis ſanguinei atque viraginibus mihi ſubiit notare. Si ita ſe res habeat, vel Phlebotomia, vel Catharſi, forte etiam utraque, *Anodyno* via apetienda eſt. Celebrata enim harum utravis, *Narcoticum*, quod prius ſumma licet doſi exhibitum nihil quicquam profecit, jam etiam in mediocri doſi, effectum obtinebit, cui deſtinabatur. Raro autem hoc contingit, neque tum reiteranda ſunt hæc remedia. Quibus præmiſſis, ubi opus iis fuerit, in *Anodynis* ea methodo, quam in *Colica Biliosa* propoſuimus exhibendis progrediendum eſt, quæ crebrius parciuſve ſunt ingerenda pro doloris recedentis ratione. Quæ quidem methodus præſens atque inſtans vehementiſſimi doloris *ſymptoma* tantum reſpicit; cum non hic loci illam, qua morbi *cauſæ* occurritur, tractandam in me receperim.

Cum vero hic morbus tam in Hypochondriacis, quam Hyſtericis (nam in utroque, ut alio loco dicetur, par eſt ratio) ſæpiſſime in *Icterum* deſinere ſoleat, atque iiſdem paſſibus, quibus hic ingreditur, iſte ſe proripiat; obſervandum occurrit, quod in hac Icteri ſpecie curanda Cathartica omnia, vel omnino omittenda, vel ſi adhibenda fuerint, *Rhabarbaro* ſolum vel leni quovis medicamento utendum. Etenim metuendum, ne a Catharſi novi tumultus cieantur, ac proinde ſymptomata omnia poſtliminio recurrant. In hoc itaque caſu nihil omnino agendum, cum Icterus huic occaſioni originem debens, ſenſim ſponte ſua faceſſat, ac tandem brevi temporis ſpatio penitus evaneſcat: Sin autem Icterus longas moras nectat, atque non niſi ægre diſcedere videatur, ad Remedia confugiendum. Hoc uti ſoleo, ♃. *Rad. Rub. Tinctor. & Curcumæ an.* ℥j. *Chelidon. maj. cum toto, & ſummitat. Centaur. min. an. M.* 1. *coq. in æqualibus partibus vini Rhenani & aquæ font. ad* ℔ij. *Colatura diſſolve ſyrup. de quinque Radicibus* ℥ij. *M. ſ. f. Apozema, capiat* ℔ß. calide mane & ſero uſque dum convaluerit. At ubi Icterus per ſe invadit, Colica neutiquam prægreſſa, omnino oportet, ut præter alterantia jam dicta, etiam *Chalogoga*, *i. e.* quæ per alvum bilem ſubducunt, ægro exhibeantur, nempe ſemel vel bis antequam aggrediatur uſum præſcripti Apozematis, & poſtea ſemel ſingulis ſeptimanis durante ejuſdem uſu. Ut ♃. *Electuar. e ſucco roſar.* ℥ij. *Rhabarb. ſubtiliſſ. pulv.* ʒß. *Cremor. tartari* ℈j. *cum ſ. q. ſyr. Cichor. cum Rheo f. Solus, Sumat ſummo mane, ſuperbibendo vini Rhenani hauſtulum*. At ſi vel his diu continuatis morbus adhuc obſtiterit, ad *Aquas ferreas*, quales ſunt iſtæ *Tunbrigenſes*, adeundum, quæ ex ipſo fonte bibendæ ſunt ſingulis matutinis dum convaluerit. Atque hæc de morbis hujus *Conſtitutionis*.

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1673. *atque integrorum* 1674. 1675.

CIrca initium menſis * *Julii* 1673. alia quædam *Febris* ſpecies eſt ingreſſa, *Conſtitutione* vero necdum ita ad eam unice diſpoſita, ut penitus excluderentur *Conſtitutionis præcedentis* morbi, non admodum fuit Epidemica, Nondum enim deſierat iſta *Variolarum* ſpecies, quæ Anno 1670. primum cœpit invadere, licet jam & rarius occurreret, & mitiora ſymptomata; ita ut bini hi morbi pari fere paſſu procederent, neuter vero multum graſſaretur: *Priori* conſtitutione nondum ita prorſus evaneſcente, ut nullos proferret morbos veteris proſapiæ, (*Dyſenteriæ* enim perpaucæ adhuc reperiebantur) neque *Nova* ita adhuc confirmata, ut eos produceret, qui alios exterminarent omnes.

Et per Autumnum hunc & Hyemem omnem *Variolæ* pari cum hac *Febre* incedebant paſſu, neutro tamen morbo admodum graſſante, atque interim tantum non extinguebantur *Dyſenteriæ*. *Novembri* autem tum currente, poſt acerrimum gelu ad dies aliquot perdurans, ſuccedente inſperato tempeſtate calidiori, quam ego me per iſtud anni tempus unquam obſervaſſe memini, pauculæ Dyſenteriæ & paulo ante, & circiter Feſtum *Nativitatis Domini* hic illic ſpargebantur: Hæ autem extremum morientis lucernæ conatum referebant, mox enim morbus hicce (iſta ſaltem ejus ſpecies) omnino intercidit.

* Præmature admodum ſequente Anno, menſe ſcil. *Januario*, invadebant *Morbilli*, haud minus Epidemici atque erant iſti, qui eodem ferme tempore Anni 1670. fuerant ingreſſi. Etenim in nullam non fere familiam ſe inſinuabant, infantes præ cæteris omnes adorti. Non autem perinde regulares erant, neque typum ita ad amuſſim ſervabant, atque iſti, qui prædicto anno infeſtabant. De hac autem illorum ab invicem diſcrepantia plura dicam, ubi de illis agam particularius. Hi magis indies magiſque graſſabantur ad *Æquinoctium* uſque *Vernale*, a quo tempore iiſdem gradibus decreſcebant, donec paulo poſt elapſum *Solſtitium Æſtivum* tandem evaneſcerent.

Sicut autem *Morbilli Epidemici*, qui invadebant initio anni 1670. *Variolas nigras* ibidem deſcriptas, introducebant, hi pariter haud minus Epidemici, qui initio hujus anni comparebant, *Variolarum* ſpeciem introduxere iſti perſimilem. Cum enim (quod potius eſt notatum) *Variolæ* præcedentis *Conſtitutionis* poſt priores annos duos puſtulas emitterent minus nigricantes, majores inſuper ſenſim & majores donec ſub finem anni 1673. pro ſpeciei ratione, mites eſſent & benignæ, jam recepta priſtina feritate, & peſſimis ſymptomatibus ſtipatæ revertebantur. Invaluit hæc Variolarum ſpecies Autumno proximo, longius etiam in Hyemem excurrens, quæ, cum ſolitis calidior multo eſſet, morbo favebat; appetente vero tempeſtate frigidiore imminuta eſt, febri jam graſſanti mox locum cedens.

* *Febris* hæc, quæ per annum perſeveraret omnem, initio *Julii* 75. longe lateque depopulata eſt; ſed *Autumno* jam appropinquante in viſcera cœpit converti, nunc *Dyſenteriæ* ſymptomatibus, nunc *Diarrhœa* ſe prodens, licet quandoque neque hanc haberet comitem, neque illam, ſed caput magis tentabat, ſtupidiores reddens ægros. *Variolæ* interea, quæ jam pauculos hinc inde affecerant, ſub *Æquinoctium Autumnale* penitus diſparebant, vix unum alterumve jugulantes. Jam enim *Febris* alios vincens Epidemicos, anni prædominio potiebatur. Obſervandum eſt nihilominus, quod cum proclivior eſſet febris hæc materiam morbificam in viſcera deponere, quæ Dyſenteriam quandoque, ſæpius autem Diarrhœam excitabat, ex hac occaſione ventris tormina eam edidiſſe ſtragem vulgo putabantur, quæ febri huic revera fuerat imputanda; licet nemo, qui ægros hoc Autumno tractaverit, neſcius ſit, quantum invaluerit hæc febris; ut nec etiam, *Dyſenteriam* dictam & *Diarrhœam* pro *ſymptomatibus* magis quam *morbis* eſſentialibus ac *Primariis* haberi debuiſſe.

Hunc febris iſta curſum tenuit per omnem Autumnum,

* 1673. * 1674. * 1675.

num, nunc caput petentes, nunc viſcera, ubique ſæviens ſub perſona ſymptomatum iis partibus accidentium, ad finem uſque *Octobris;* Quo tempore, quæ eo uſque tepida atque ad inſtar æſtatis placida fuerat tempeſtas, derepente in frigidam humidamque eſt mutata; unde etiam *Catarrhi* & *Tuſſes* increbuere magis quam alio ullo, quod memini, tempore. Quod autem maximi erat momenti, tuſſibus hiſce ſupervenire ſolebat *Febris* hujus conſtitutionis *Stationaria*, quæ anſa hinc arrepta & magis graſſabatur, & quædam etiam ſymptomata variabat. Cum enim paulo ante, inſultus, ut jam dictum, in præfatas partes plerunque fierent, nunc in pulmones & pleuram præ cæteris detorquebatur, unde ſymptomata naſcebantur *Peripneumonica*, & *Pleuritica*, licet eadem omnino febris eſſet, quæ *Julio* 1673. ingreſſa ſine quavis ſymptomatum alteratione progrediebatur, donec *Catarrhi* iſti accederent.

Hi *Catarrhi* & *Tuſſes* uſque ad exitum *Novembris* perſeverabant, quo elapſo derepente minuebantur. Febris autem eadem plane manſit, atque erat antequam Catarrhi ſe oſtenderent, licet nec ita prorſus Epidemica, neque iiſdem ſymptomatibus ſtipata, cum horum utrunque per accidens a Catarrhis penderet. Quin etiam recedentibus Catarrhis *Variolæ* hinc inde ſpargi cœperunt, ejuſdem plane generis cum *Variolis* anni præcedentis; ſed cum jam ſecundum ferme annum explevíſſent, non ita atrocia erant ſymptomata, ac ubi primum invaderent. Quandiu adhuc ſtabit hæc *Conſtitutio*, dicere non habeo; id certo ſcio illam perquam *Anomalam* atque irregularem hactenus fuiſſe, atque morbos omnes per eam natos ejuſdem omnino indolis.

De hujus *Conſtitutionis* Epidemicis, eo quo ſe invicem ordine excipiebant, jam agam.

CAPUT II.

Febris Continua An. 1673. 74. 75.

HÆc, perinde atque alii Epidemici, mox ab ingreſſu ſocia habebat ſymptomata, quæ indicia haud obſcura dabant majorem & ſpirituoſam magis tunc eſſe inflammationem, quam ubi morbus magis adoleverat. Etenim primo quo invadebat anno, uti & *Vere* inſequente, ſymptomata Pleuritica febri ſuperveniebant, & ſanguis e venis extractus (ſaltem pro prima & ſecunda vice) *Pleuriticorum* referebat ſanguinem, at morbo jam provectiori ceſſabant ea ſigna inflammationis intenſioris.

Præter ſymptomata febribus *univerſis* communia, *hanc* febrem iſta ſequebantur: Ut plurimum afficiebatur æger dolore capitis & dorſi ſatis atroci, ſtupore item, & dolore articulorum, artuumque tenſivo, imo & totius corporis; at mitiori aliquanto quam Rheumatiſmo laborantes. Primis diebus calor & frigus ſibi invicem ſuccedebant, quandoque etiam ineunte morbo æger in ſudatiunculas erat propenſior. Lingua, ubi febris ſuo genio erat permiſſa, nec ſicca, nec a colore naturali multum recedens, niſi quod magis alberet, neque ſitis multum urgebat: Quod ſi excaleſieret æger ultra ordinariam febris ſortem, lingua aridiſſima erat cum flavedine ſubfuſca, ſitis etiam intendebatur; Urinaque, quæ aliter colorem fere naturalem ſervare ſolebat, intenſe rubebat.

Febris his tantum gravata ſymptomatibus, ſi perite tractaretur, die *decimo quarto* ægro valedicebat; pertinaciſſima, *primo poſt viceſimum*.

Inter hujuſce febris ſymptomata eminebat affectus quidam *Comati* haud diſſimilis, quo correptus æger obſtupebat delirabatque, imo ad ſeptimanas aliquot dormitabat nonnunquam, nec niſi valido clamore expergiſcebatur, a quo ægre excitatus oculos aperiebat tantum, & poſt ingeſtum ſive medicamentum, ſive potum, cui aſſueverat, mox in ſtuporem dilabebatur ita quandoque profundum ut in Aphonia deſineret abſolutiſſima.

Qui ſic fuerat affectus æger ubi ad ſe rediit, die *vigeſimo octavo*, vel *trigeſimo* cœpit convaleſcere; cujus primum ſignum erat, quod cibi aut potus genus aliquod inſuetum aut abſurdum deperiret. Convaleſcenti caput ad dies aliquot debile atque infirmum, nunc verſus hanc partem, nunc illam nutabat; aliaque aderant ſigna, quæ caput plurima fuiſſe paſſum oſtenderent. At quo paſſu vires reſtituebantur, eo ipſo diſceſſit dictum ſymptoma.

Quandoque non tam dormitabat æger, quam tranquille delirabat, incongrua tamen ſubinde effutiens ceu iratus, ac mente motus; at non eo excandeſcentiæ & furoris aſcendebat, quo ſolent ii, qui a Variolis atque aliis febribus phrenetici fiunt; a quibus hic in eo etiam diſcriminabatur, quod per intervalla abrupte dormiebat, ſtertebat etiam profundius. Adhæc non ita erat acutum hoc ſymptoma atque illud, ſed erat diuturnius. *Pueris* etiam hoc plerunque accidebat, aut iis, qui nondum adoleverunt, illud *Adultis* maxime. In utriſque vero ſi ingererentur calidiora remedia, & ſollicitarentur ſudores, malum in caput facile transferebatur, & dictis ſymptomatibus anſam præbebat.

Ubi vero ſymptoma hoc nec ſponte ſua acceſſit, nec medicamentorum vi coactum, morbus intra diem *decimum quartum* terminabatur ut plurimum, nonnunquam etiam intra tertium quartumve, quod factum vidi.

Autumno 1675. ut ſupra innuimus, febris hæc per diſenteriam ſibi fugam quærere, nonnunquam & per diarrhœam affectabat: Harum poſterior præcipue ſæpe excurrebat, ſtupore adhuc manente. Utraque vero quantum diligenti obſervatione aſſequi poteram, nihil erat aliud, quam febris ſymptoma.

*Curationem hujus febris quod attinet, ſub primum introitum, nempe *Julio* 1673. tum ex variis phænomenis ab iſtis longe diverſis, quæ præcedentem comitabantur, tum ex eo quod Catharticis minus pareret, quibus feliciſſime febres omnes conſtitutionis prægreſſæ deviceram, ſtatim didici, febrem hanc eſſe alterius plane familiæ, & diutius, quam ſolebam alias, in ejus ſpecie inveſtiganda hærebam, & ex conſequenti anxius dubitabam, quem mihi curationis ſcopum proponerem. Quo enim tempore primum erupit hæc febris, nullum habuit alium Epidemicum ſibi σύγχρονον, cujus perſpecto genio de hujus natura veriſimile aliquid conjectare poſſem, cum Variolæ, uti dixi, quæ illam comitabantur, nigrarum iſtarum, quæ anno 1670. invaſerant, reliquias omnino referrent, jamque & mitiſſimæ eſſent, & tantum non exolerent. Nihil itaque aliud jam reſtabat, niſi ut in hunc morbum nudum & ab aliis ſepoſitum accuratiſſimo examine inquirerem, atque oculo ad *Juvantia & Lædentia*, quam diligenter maxime potui ſemper intento, viam pro virili, exploratoris inſtar, prætentarem. Atrox capitis dolor, propenſioque quam habebat hic morbus ad dolores lateribus infigendos, tum etiam ſanguis Pleuriticorum ſimilis, me ſtatim edocebant, inflammationem haud mediocrem huic febri ſubeſſe, nec tamen eam poſſe ferre largiorem iſtam evacuationem, quæ Pleuritidi convenit: Sanguis enim poſt primam aut ſecundam ſaltem vicem detractus glutinis colorem, quo tegebatur ſuperficies, protinus amiſit, nec repetita adhuc venæ ſectione levabatur æger, niſi forte morbus in Pleuritidem veram tranſiret; quod nonnunquam accidebat poſt regimen juſto calidius, præſertim primo *Vere* quo invadebat, ſc. *Anno* 1664. quo tempore a Solis acceſſu occaſionem nactus (cum etiam nondum adoleſceret morbus & principio magis ſpirituoſo inniteretur quam poſtea) ad genus Peripneumonicum videbatur accedere. Cum vero & experientia & exemplo a repetita Phlebotomia deterreret, licet luce clarius eſſet febrim hanc, præcipue ſub primum ingreſſum, haud parum inflammatoriam fuiſſe, nihil jam reſtabat, quo ejus calor reſtingui poſſet præter *Enemata* ſæpius repetenda, & medicamenta refrigerantia. At præter hos affectus inflammationem aperte prodentes, illud *ſtuporis* phænomenon, febri huic quam alii cuilibet familiarius, omnino indicabat, continuo repetenda eſſe Enemata, quibus materia febrilis, quæ ita prompte caput petebat, ab eo diverteretur; quin & venæ ſectioni repetitæ, quam ægre tulit propria hujus morbi natura, ſubſtituebantur illa, atque ejus penſabant defectum, ſanguinis fervorem placide ac ſenſim contemperantia, & cauſam eliminantia morbificam. Porro judicabam emplaſtra *Epiſpaſtica* ſatis ampla cervici poſteriori applicita in hac febre potius ex uſu fore quam in aliis, quibus materia febrilis haud ex æquo caput tentabat; Etenim a cruciatu & fervore vehementibus, quos dicta Epiſpaſtica parti, cui imponuntur, ſolent imprimere, materia, quæ ſecus in caput aſcenderet, in locum affectum corrivatur. His, & regimini ad eundem refrigerandi ſanguinis ſcopum facienti, tandem morbus quaſi naturaliter ſponteque ſua cedebat, quantumlibet ſæviret, ſi methodo ab hac diverſa eum quis aggrederetur; quod mihi ab experimentis plus ſatis frequentibus abunde liquebat.

Hunc itaque curſum inſtitui: Sanguinem e brachii venis mittendum; ea quantitate, quæ ægri viribus, ætati, aliiſque circumſtantiis convenire mihi viſa eſt, ante omnia curabam, atque eodem fere tempore emplaſtrum Epiſpaſticum bene largum nuchæ applicandum. Die proximo clyſterem lenitivum ita tempori injiciendum

dum

* *Curatio*.

dum præcepi, ut ante noctem ſedari poſſet tumultus, qui ab eo inter operandum excitaretur, hora ſcilicet ſecunda tertiave poſt meridiem. Repetebatur Enema illud ſingulis diebus, donec imminueretur morbi vis, Quo quidem tempore ab eo ceſſandum eſſe duxi, imo & maturius, ſi nempe febris diem quartum & decimum exceſſiſſet, jamque inveteraſceret, quo in caſu licet ab Enematis præcedentibus debellata non fuerit, eadem tamen poſt elapſos hos dies ſupervacanea eſſe comperi: Morbi enim acie per ebullitionem prægreſſam jam retuſa, atque ægro ἔξω βέλους conſtituto, & a ſymptomatibus violentioribus, quæ ab eo pendebant, ſecuro, nihil prius erat, quam ut morbum ſuo uti genio, & quaſi ſenſim deflagrare, ac ſuis viribus ruere ſineremus. Quod mihi ſemper ceſſit melius quam evacuationem qualemcunque violentiorem hoc tempore moliri. Ægro interim carnibus interdixi, cereviſiam vero tenuem ad arbitrium conceſſi.

Reſtat & aliud, quod, quia multiplici experientia aſtipulante ægris optime ſolebat vertere, in deſcribendo hujuſce morbi regimine mihi minime prætereundum fuit, nempe ut æger quotidie lecto abſtineret, ſaltem ad horas aliquot; vel ſi id vetaret major ejus debilitas, veſtes ſaltem indueret, & ſupra lectum cubaret, capite paulo elatiori. Etenim cum magnum illum impetum, quo febri in caput ferebatur, & inflammatoriam ſimul ſanguinis diatheſin contemplarer, ſubiit mihi in mentem, ægrum a corporis poſitura nonnihil emolumenti capere poſſe; ſi nempe ea talis fuerit, ut a circumambiente nullatenus augeſceret calor (quod omnino fieri neceſſe eſt, ſi in lecto ſe jugiter contineat) neque ſanguinis in capitis arcem tendentis impetus promoveretur, cum illinc cerebri fervor intendatur, proindeque ſpiritus animales calefiant atque exagitentur, a quibus & vehementior cordis vibratio & febris augmentum.

Quantumlibet autem ægris conducat in febribus omnibus, quæ inflammationis intenſioris ſunt participes, ut non ſemper lecto incarcerentur, animadvertendum eſt tamen, eoſdem, ſi diutius, quam par erat, pro una vice a lecto abſfuerint, declinante præſertim morbo, in dolores vagos, qui in *Rheumatiſmo* deſinere poſſint, nonnunquam de facili incidere, nonnunquam etiam ſuperficiem corporis *Ictero* deturpari; quæ ſi cui contingant, lecto addicendus eſt, quo apertis cutis ſpiraculis commode diffiari poſſint iſtiuſmodi particulæ, quæ malorum alterutri fomitem præbent; hoc vero ad diem unum aut alterum tantum, ſudore non provocato: Hujuſmodi autem accidentia oppido rara ſunt, nec niſi in febris declinatione comparent unquam; quo tempore cum jam morbus mitior eſt, longe tutius ægro permittes, ut in lecto aſſidue decumbat, quam vel initio, vel in ſtatu; quinimo per hoc tempus id magis confert ad materiam febrilem digerendam, quæ, ſi æger maturius lecto affigatur, efferatur magis atque incenditur.

Hic ſi quis objecerit, dictam methodum, licet ad ſanguinis impetum a capite emoliendum reficiendumque ægrum, ſatis commodam, minus tamen expedire, eo quod evacuationi per ſudores, qua materia febrilis jam concocta eliminanda omnino erat, officiet: Reſpondeo, nihil agere contra ſentientem, niſi prius argumentis confecerit hujuſmodi evacuationem omni febri deberi, quod haud ita in proclivi atque facile eſt. Docet enim experientia, non autem ratio, quænam febrium ſpecies per Diaphoreſin, & quæ per Catharſin ſit exterminanda, &c. Quinimo eſt cur arbitremur, dari quaſdam febrium ſpecies, quas natura methodo ſibi peculiari, ſine viſibili aliqua evacuatione, ablegat, reducendo ſcil. in ſanguinis maſſam eique aſſimilando materiam illam morbificam, quæ cum eodem minus quadrabat. Qua ego nixus ratione, ſæpenumero tam in hac febrium ſpecie, quam aliis, modo intermittentes non eſſent, mox a primo inſultu, totoque ſanguine nondum inquinato, eaſdem in ordinem redegi, imperato tantum cereviſiæ tenuiſſimæ, quoties ac quantum deſiderarent, potu, eſuque tam juſculorum, quam aliorum, cujuſcunque generis ſint, ægris interdicto; Præmiſſis interim & exercitii conſueti uſu, & aura liberiore, nullaque prorſus evacuatione vel ſemel inſtituta. Sane omnimoda ſolum hujuſmodi per biduum triduumve, abſtinentia liberos meos, ac amicitia mihi conjunctiſſimos, curavi; Verum hoc remedio non niſi in junioribus ac temperamento ſanguineo præditis eſt utendum.

Quod ſi demus, naturam non alia methodo quam per diaphoreſin morbum vincere poſſe, an non eos volumus ſudores, qui morbo jam fatiſcente prorumpunt, & prævia digeſtione fluunt, non vero iſtos, qui primis morbi diebus protruſi, ab interrupta furentis naturæ œconomia naſcuntur; Hujuſmodi, opinor, ſudores non erunt promovendi, at compeſcendus potius tumultus ille, cui ortum ſuum debent. Iſtiuſmodi autem ſudores multas febrium ſpecies, licet non omnes, ſolent comitari. Neque enim ſum neſcius, quaſdam febrium ſpecies ejus eſſe indolis, ut in ταραχῇ ſudorem hunc criticum ſibi poſtulent; Tales ſunt particulares intermittentium paroxyſmi; magna item & frequentiſſima naturæ febris ab illa pendens conſtitutione, quæ ad intermittentes epidemice producendas unice faciat. In his enim, ſi cui methodo inſiſtatur, quæ non eo tendit, ut materia morbifica digeratur primum, dein per ſudores eliminetur, augebitur morbus: Quo circa nullæ hic evacuationes locum habere debent; niſi quatenus morbi impetum primis diebus, quibus aggreditur, ſufflaminare valent, ne inter medentium operas æger fato ſuccumbat. Quin & febris peſtilentialis cauſa, cum tenuiſſima ſit & perquam ſubtilis, vel primis morbi diebus, ſudoribus diffiari poteſt, ſuffragante ubique experientia.

Iſtis autem in febribus, in quibus ordinario ſymptomatum ductu, & ſi ſuo genio uti permittantur, nuſquam videmus, naturam materiam morbificam jam præparatam tempore præfinito evacuare ſolere; neſcio an non plus ſatis temerarius is fuerit, qui ſudore provocando vim morbo inferre cogitet, atque ægrum ea ſola methodo reſtituere, cum ut docet divinus ſenex, τῆς φύσεως ἀντιπρατέσις κενεὰ πάντα: Atque illud quidem uſu venire autumo in febre hac particulari, de qua hic agimus, quam, multiplici experientia edoctus, ſatis ſcio ſine ſudoribus fugari poſſe; ægrum etiam, dum eoſdem importunius ſolicitamus, ſæpenumero nulla cogente neceſſitate in manifeſtum vitæ diſcrimen conjici, a materia morbifica in caput ſurſum lata: Attamen neque in hac febre, neque in alia qualibet, vel ex eis, quæ ſudore critico ſolvi non ſolent, ſi forte hujuſcemodi ſudor morbo jam imminuto ſponte ſuperveneri, quem ſymptomatum omnium remiſſione debitæ concoctionis ſobolem eſſe arbitremur, Medicorum prudentiſſimus quiſque eum contemnet; ubi vero non ita ſponte exit, qui certo ſcire poſſumus, an non hominem e medio tollamus, dum humores regimine & cardiacis calidioribus ad ejuſmodi ſudores diſponere nitimur? Si quis forte in theſaurum inciderit, niſi deſipiat, humo tollet; ſtultus autem ſit oportet, qui hac fretus fortuna omnem adhibet operam, ut alium ejuſmodi cum vitæ periculo adipiſcatur. Quo vero cunque modo hæc ſe res habeat, mihi abunde conſtat, ſolam febrem calorem eum ſecum adferre, qui materiæ febrili ad coctionem præparandæ poſſit ſufficere, neque eo intenſiorem a regimine fervido forinſecus accerſendum.

Præfatam methodum per venæ ſectionem atque Enemata in hujuſce febris curatione quam feliciſſime ſuccedere comperiebam; eam vero, quoties a diaphoreticis laceſſeretur, non ſolum mali moris ſymptomata, ſed etiam dubium ſemper exitum habuiſſe; Interim ſymptomata eminebat tacitum illud delirium, quod non tam inſana loquacitate ſe prodebat, quam *ſtupore* coma æmulante, quod, uti diximus, huic febri frequens ſolebat accidere. Hoc ſymptoma, (licet nonnunquam ſponte ſua ortum illud viderim) a nimia tamen curatricum diligentia in provocandis ſudoribus male poſita, ut plurimum invitabatur: Hoc enim pacto materia morbifica, quæ in hac febris ſpecie ſudoribus morem gerere recuſabat, vehementer exagitata in caput tandem elevabatur cum ingenti ægrorum diſcrimine.

Jampridem animadverti in curatione febris conſtitutionis alterius, quod per ultimos annos hujuſmodi *Stupor* pueros maxime, atque eos, qui ex ephebis vix exceſſerant, ſubinde invadebat, ſed nec ita profundus, nec perinde epidemicus atque erat is, qui hanc febrem comitabatur. Neque tamen illum, licet huic inferiorem, multo minus hunc, ubi primum ingrederetur morbus, edomare potui; licet nullum non lapidem moverim, repetitis venæ ſectionibus, non in brachiis tantum, ſed cervice etiam & pedibus, emplaſtris veſicatoriis, cucurbitulis, enematis, diaphoreticis omnis generis, &c. in partes adſcitis. Tandem ſtatui, poſt ſanguinem e brachio eductum, Epiſpaſticum cervici applicatum, atque enemata duo vel tria e lacte & ſaccharo injecta primis morbi diebus, nihil quicquam amplius moliri niſi quod ægrum & a carnibus, & a liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque arcerem: Ad naturæ methodum interim attendebam, cujus ego veſtigiis inhærens ſymptoma hoc ſuperare tandem diſcerem. Morbus interim cui invigilabam, tuto licet tarde recedens, tandem evanuit.

nuit. Huic itaque methodo inſiſtendum mihi eſſe duxi in febribus, quas deinceps tractavi univerſis; quod quidem, ſi & ſymptomatis magnitudinem & eventum ubique votis reſpondentem ſpectamus, haud parvi momenti mihi videtur.

Et ſane mihi nonnunquam ſubiit cogitare, nos in morbis depellendis haud ſatis lente feſtinare, tardius vero nobis eſſe procedendum, & plus naturæ ſæpenumero committendum, quam mos hodie obtinuit. Errat enim, ſed neque errore erudito, qui naturam artis adminiculo ubique indigere exiſtimat. Nanque id ſi fieret, parcius humano generi eo proſpexiſſet, quam poſtulat ſpeciei conſervatio; cum ne minima ſit proportio inter morborum ingruentium frequentiam, & facultates, quibus pollent homines ad eoſdem fugandos, *vel* iis ſæculis, quibus medendi ars maxime caput extulit, & a quampluribus exculta eſt. Aliis in morbis quid hoc profecerit neſcio. Illud ſatis ſcio ex diligenti obſervatione mihi adſtipulante, quod in febre, de qua jam egimus, dictum ſymptoma poſt uſurpatas evacuationes generales, venæ ſectionem dico, & enemata, ſolo tempore feliciter ſolebat vinci.

Antea diximus, convaleſcentiæ prænuncia ſigna ut plurimum ad diem uſque *Triceſimum* differri ſolere, (in *ſtupore* ſcilicet paulo confirmatiori) ægro nonnunquam etiam *Aphonia* correpto: quibus elapſis, incongruum aliquod atque abſurdum ſive cibi, ſive potus genus importune flagitabat, ventriculi fermento a morbo diuturniore impenſe vitiato. Hoc in caſu, quandoquidem jam exhauſtæ corporis vires refectione omnino indigerent, lubens ea etiam conceſſi, quæ minus ægro convenire viderentur, modo palato magis arriderent.

Menſe Septembris 1674. filium novennem Librarii cujuſdam ædibus meis vicini, nomine *Not*, hac febre una cum ſymptomate jam ſæpe memorato laborantem tractabam: Extracto e brachio ſanguine, & clyſteribus per primos aliquot morbi dies continuos injectis, importuniſſimæ matri obſtabam, quæ rem ocyus expedire acriter urgebat, quam ego cum ſalute filii ſtare poſſe arbitrabar. Datis itaque induciis, nulloque medicamento alio propinato præter Julapium aliquod e vulgaribus, quod pacandæ quidem matri potius deſtinabatur, quam filio reſtituendo, trigeſimum circiter diem melius habere cœpit; edulia varia etiam abſurda miſere diſcupiens; quorum pars aliqua concedebatur, licet nullo alio nomine concedi debuiſſet; atque is tandem prorſus convaluit.

Quamvis autem *Stupor* hic ad *Comatis* accedens naturam, huic febri aliis ſymptomatibus frequentius ſuperveniebat, quandoque tamen, at rarius, *Phreneſis* abſque ſtupore nonnullos invadebat, in qua æger inſomnes dies nocteſque agebat, nulla ratione poterat regi; aliaque patiebatur ſymptomata iis ſimilia, quæ vel ab aliis febribus, vel a Variolis in phreneſin actos infeſtabant. Inducias non tulit ſymptoma hoc, ut ſolebat affectus comatoſus jam memoratus, donec fieret digeſtio, ægrum vero intra paucos tollebat, niſi inflammatio cohiberetur. Atque hic mihi ſuppetias præ cæteris tulit *Vitrioli ſpiritus*, quem poſt venæ ſectionem atque enematis unius alteriuſve injectionem cereviſiæ tenui inſtillatum pro potu ordinario conceſſi: Qui intra dies paucos & ſomnum conciliabat, & ſanitatem, ſuperatis ſymptomatibus, ægro reddebat; quod quidem nulla alia methodo efficere valebam. Atque hoc reiterata ſæpe experientia mihi abunde conſtabat.

Febri huic, Autumno 1675. & *Dejectiones Dyſſentericæ* ſuperveniebant, quandoque & *Diarrhœa*. Iſtas ego ſtatim perſpexi *Symptomaticas* fuiſſe huic febri, non vero, ut in conſtitutione præcedenti, *originales* & primo ortas. Quo non obſtante, cum morbi cauſa in ſanguinis maſſa clauderetur, venæ ſectionem ea indicabat; quæ quidem, propinato etiam poſt Narcotico ad duas vices ſymptomati huic debellando par erat.

Septembri 1675. Dominica *Conyſby* juxta Equilia Regia habitans me acceſſivit, laboraverat ea hac febre, ventris torminibus derepente jam correpta; quæ deinceps excipiebant dejectiones ſanguineæ ac mucoſæ: Licet protritæ jam ab aliquot diebus, ob morbum diutinum, vires eſſent, maxime vero a dejectionum frequentia, quæ nocte prægreſſa multum fatigaverant, ſanguinem tamen e brachio ſtatim educendum curavi, & paulo poſt Narcoticum exhibendum, quibus peractis ea ipſa nocte dejectiones ſtercoroſæ conſpiciebantur. Mane & veſperi ſequentibus Narcoticum repetebam prædictum, imperato etiam medicamento cardiaco moderatiori, quo ſpiritus refocillarentur, atque ab his ſtatim convaluit.

Diarrhœam quod attinet, quæ eodem fere anni tempore huic febri haud raro accidebat, minus adhuc iſta faceſſebat negotii, cumque ea neque ægro prodeſſet, neque etiam officeret, quantum mihi obſervare licuit (ſive adeſſet ſtupor, ſive etiam abeſſet) nullam ab illa indicationem curativam elicere valebam, modo intra eos ſtaret limites, ut æger ab ea de vita non periclitaretur: quo in caſu Narcoticum ſine dubio indicabatur, atque in eo ſolo probandus anodynorum uſus per omnem morbi hujus decurſum, ingens enim illa propenſio qua hac febre laborantes in ſtuporem ferebantur, ab his intendebatur, ac proinde niſi urgente neceſſitate in uſum nunquam erant revocanda.

Notandum eſt haud raro accidere tam ab hac febre, quam febribus aliis convaleſcentibus, iis maxime quos illæ diutius maceraverant, nec niſi poſt longas magnaſque evacuationes tandem dimiſerant, (præſertim ſi invalidiori eſſent corporis habitu) ut noctu in lecto cubantes incaleſcerent primum, mox ſudore diffluerent, a quibus vehementer infirmabantur, & vires tardius recipiebant, nonnulli etiam præcipitabantur in tabem. Cum ſymptoma hoc non aliunde naſci exiſtimarem quam a ſanguine ob morbum contumaciorem eo uſque depauperato debilitatoque, ut ſuccos, quos recenter advectos nequiret aſſimilare, per ſudores ejicere moliretur; ita affectis author ſemper fui, ut ſingulis auroris noctibuſque coclearia quinque vel ſex vini Malacenſis annoſioris haurirent, cujus uſu ægris vires creſcebant jugiter, & evaneſcebant ſudores. Atque hæc de febre hujus conſtitutionis continua, quam ob inſignem ſtuporem eam fere ſemper comitantem, lubet *Comatoſam* appellare.

CAPUT III.

Morbilli Anni 1674.

ORiente anno, menſe ſc. *Januario* 1673. 1674. ingreſſa eſt *Morbillorum* ſpecies quædam ab ea diverſa, quæ eodem menſe Anno 1669. 1670. invaſerat; neque tamen minus epidemice ſæviebant hi atque iſti, ſed non perinde erant regulares, neque ita conſtanter typum obſervabant: Nunc enim citius, nunc ſerius erumpebant; cum in alia ſpecie, eruptio in diem ab invaſione *quartum* ſemper incideret. Adhæc humeros, & cæteras trunci partes, primum occupabant, cum iſti alteri faciem primum peterent, & in reliquum corpus paulatim ſpargerentur. Nec hac in ſpecie obſervare licuit, niſi rariſſime, eas cuticulæ deſquamationes ad inſtar farinæ inſperſæ, quoties recederent morbilli, quæ in alia ſpecie haud minus certo conſpiciebantur, quam poſt febris ſcarlatinæ deceſſum conſpici ſolent. Plures inſuper e medio tollebant, quoties imperite tractarentur, quam priores illi. *Febris* enim & *Diſpnœa*, quæ morbilis abiturientibus ſolebant accidere, vehementiores erant, & *Peripneumoniam* hic prorſus referebant, quam in altero genere. Quantumlibet autem fuerint *Anomali* atque irregulares hi *Morbilli* quoad jam memorata ſymptomata, in præcipuis tamen ſatis iis competebat hiſtoria, quam de morbillis tradidi, cum morbos An. 1670. epidemicos deſcriberem, quæ idcirco impræſentiarum repetenda non erit. Hi, uti etiam priores iſti, ad Vernum uſque æquinoctium invaleſcebant, a quo tempore decreſcentes, appetente ſolſtitio æſtivo, aut non diu poſt, evanuere.

* Curatio, cum nulla ferme in re ab illa differat, quam in morbillorum hiſtoria jam fuſe tradidi, exinde petenda eſt. Unicam tantum hic, pro meo more, inſtantiam adferam methodi, qua illas aggrediebar.

Februario 1674. Domina virtutibus ornatiſſima, atque in exemplum nata, Comitiſſa *Saliſburienſis* me acceſſivit: Infantium unus tantum tum temporis ægrotabat, mox reliqui (5 autem vel 6 erant) quos omnes eadem methodo tractavi. Lectulo eos addixi ad dies binos ternoſve ante eruptionem, ut ſanguis, pro ſuo genio, particulas facile ſeparabiles morbum comitantes, per cutis poros eliminaret. Neque autem vel ſtragulis, vel igni quibus ſani aſſeverant, quidquam adjici patiebar; ab eſu carnium arcebam, juſcula avenacea, hordeacea, ac ſubinde pomum coctum concedens, cereviſiam tenuem inſuper, vel lac cum aquæ triplo coctum pro potu. Urgenteque pro more tuſſi, ptiſanam pectoralem ſæpe aſſumendam præſcripſi. His peractis, omnino convaluere, brevi illo ſpatio quod hic morbus ſolet percurrere; neque vel per ejus decurſum, vel eodem fatiſcente, ſymptomate quovis morbo huic non familiari, tentabantur.

Duo-

* *Curatio*.

Duobus primis menſibus quibus hæc morbillorum ſpecies ſe prodebat, intercurrebat & *Febris* quædam *Morbilloſa* hic illic ſparſa, in qua ἐκθύματα nonnulla per truncum corporis, colli præſertim poſteriora, atque humeros erumpebant, ecthymata morbillorum imitantia; a quibus in illo ſaltem diſterminabantur, quod non univerſum corpus pariter occuparent, quas diximus partibus contenta; febris etiam (licet ejuſdem plane generis) immanior erat, & ad dies 14. nonnunquam etiam plures, protrahebatur. Nec venæ ſectionem tulit hæc febris, nec enemata, ab utriſque irritata; at methodo quæ morbillis ſuperius dicata eſt, lubens conceſſit. Atque hæc de morbillis fuerunt dicenda.

CAPUT IV.

Variolæ Anomalæ An. 1674. 75.

QUemadmodum morbilli epidemici initio anni 1670. incurſantes *Variolas nigras* ibidem delineatas introduxere, ita etiam hi, qui haud minus epidemice graſſabantur initio Anni 1674. Variolarum ſpeciem introducebant tam earum ſimilem, ut eædem iſtæ revixiſſe omnino viderentur, non aliæ ſubnaſci: cum enim (uti jam diximus) in priora illa Variolarum ſpecie poſt elapſos priores annos duos, puſtulæ minus in dies nigræ comparerent, & grandiores etiam pedetentim conſpicerentur, donec exeunte anno 1663. morbus jam mitis, habita generis ratione, ac benignus eſſet, jam priſtina ferocia, & infauſto malorum ſymptomatum agmine ſtipatus denuò revertebatur. Etenim puſtulæ fuliginem nigredine æquabant, ubi nempe confluxerint; & æger non prius extingueretur, quam ad maturitatem iſtæ pervenerint; immaturæ enim fuſco tantum erant colore. Puſtulæ quin etiam perpuſillæ erant, ſi numeroſæ, (paucæ enim ubi fuerant tantum, haud erant minores, quam in aliis Variolarum generibus, nigræ vero rariſſimæ) verbo dicam, iſtas quas anno 1670. deſcripſimus ſatis referebant; licet non in omnibus cum iis quadrarent, diſtarent autem pauculis quibuſdam, quæ quidem majorem ſub his quam illis putredinem latere, naturæque eas eſſe magis craſſæ & incoctilis oſtendebant. Maturæ enim pejus olebant, ita ut iiſdem graviter laborantibus præ fœtore vix quidem accedere poſſem. Tardius enim periodum abſolvebant, hærebantque diutius, quam ulla ſpecies alia adhuc videre contigit.

Notatu interim eſt perdignum, quod quanto mitior eſt morbi ſpecies, tanto citius puſtulæ ad maturitatem, atque morbus ad finem perducitur. Ita in ſpecie iſta regulari Variolarum confluentium, quæ anno 1667. ingreſſa eſt, dies *Undecimus* maximum adferebat vitæ diſcrimen, quo ſemel elapſo, non amplius ut plurimum ægro metuendum erat. In proxime ſequenti ſpecie anomala confluentium, quæ initio anni 1670. cœperunt invadere, æger die *Decimo quarto*, vel ad extremum *Decimo ſeptimo* maxime periclitabatur, quos ſi æger ſuperaverit, ſalvus omnino erat, nec quenquam poſt hunc diem ab hoc morbo interemptum hactenus obſervavi. At vero in hac ſpecie confluentium, æger etiam poſt diem *Viceſimum* contrucidabatur, nonnunquam & ſi convaleſceret, quæ paucorum ſors erat, non tantum tibiæ intumeſcebant, (quod quidem in Variolis confluentibus quibuſque familiare eſt) ſed brachia inſuper, humeri, crura, parteſque aliæ; qui quidem tumores ab intolerabili dolore *Rheumaticorum* per omnia æmulo, tragœdiam ordiebantur; poſtea haud raro ſuppurabantur, & in ſinus ingentes & partium muſculoſarum apoſtemata deſinebant, ægro in vitæ periculo etiam ad multos dies a diſceſſu Variolarum adhuc verſante. Adeo ut mihi luculenter conſtaret de gradibus, quibus hic ſe epidemicus promoveret per tres haſce conſtitutiones, quarum poſterior priorem ſemper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minus coctilem.

Videntur autem mihi hæ quas jam tracto *Variolæ*, nova quædam Variolarum ſpecies, e priore jam inveteraſcente ſuborta. Quamvis pro aeris diatheſi eum producente epidemicum, Variolæ nigræ, quæ initio anni 1670. primum ſe oſtendebant, ad παρακμὴν ſuam uſque progrederentur, tamen ad inſtar recidivæ alicujus morbi a materia priſtina denuo fermenteſcente, aer rurſus ad Variolarum productionem faciens, ex veteri penu eaſdem deprompſi; qui quidem morbus redintegratus ſumptiſque de novo viribus, reviviſcere plane & quaſi rejuveneſcere videbatur. Tanto autem magis anomalæ hæ erant, tantoque magis intenſam redolebant putrefactionem, quanto materia, e qua generabantur iſta craſſior erat atque fæculentior, ad quam præcedentes primum ortum referebant. Quod ut magis eluceſcat, exiſtimandum omnino eſt, nullam ejuſmodi diatheſin in ipſo aere ſupponi debere, quæ hunc hoc in loco epidemicum propaget, alium vero longe diverſum in alio non ita multum diſtante; hoc enim ſi fieret (fit autem ſubinde) quilibet ventorum motus conſtitutionem difflare valeret, vero autem ſimilius mihi videtur hunc vel illum particularem aeris tractum effluviis repleri a minerali aliqua fermentatione, quæ aerem, per quem feruntur, particulis nunc huic animalium generi, nunc alteri exitialibus, contaminantia, morbos variis terræ affectibus appropriatos eo uſque propagant, donec expiraverit ſubterranea illa halituum minera; quæ pariter in novam denuo fermentationem agi poſſit, ex reliquiis nempe materiæ exoleſcentis, uti in caſu jam memorato. Mihi vero, qui non ultra, quam res ipſa loquitur, ſapere audeo, perinde eſt, an hæc an alia aliqua hypotheſis phœnomena rectius ſolvat. Id ſaltem pro comperto habeo, quas jam tractavi Variolas, præcedentis conſtitutionis Variolis fuiſſe ſimillimas, niſi quod & craſſiorem naturam, & putredinem longe intenſiorem redolere viderentur. Quibus etiam de cauſis duabus, ubi admodum *confluerent*, plures orco dabant, quam ſpecies alia quælibet, quam mihi hactenus videre contigit; &, ſi quid meo judicio tribuendum ſit, peſtem ipſam, pro numero ſc. ægrorum, pernicie æquabant, licet, ubi *Diſcretæ* invaderent, haud certius intentarent periculum, quam alia quævis ſpecies, & tam puſtularum magnitudine, quam colore, aliiſque circumſtantiis boni ſe moris eſſe faterentur.

* Curationem quod attinet; Jam a multis annis miratus ſum indicationes plane contrarias, quas hic mihi morbus ſubinnuere videbatur. *Hinc* enim luce clarius fuit, a calidiori regimine ſymptomata, quæ a nimia inflammatione pendent, ſtatim produci, febrim ſcilicet, phreneſin, maculas purpureas, & ſimilia, quibus hic morbus præ cæteris quibuſque eſt obnoxius, *inde* vero regimen juſto frigidius faciei manuumque intumeſcentiæ, quæ hic apprime eſt neceſſaria, officere, & puſtulas flaccidiores reddere. Poſtquam hæc diu multumque apud me ſatis anxie revolveram, intellexi tandem, utrique huic incommodo eodem ſimul tempore poſſe occurri. Uſum enim aquæ cum lacte coctæ, cereviſiæ tenuis, aut liquoris alterius ſimilis liberaliorem concedendo, penes me erat internum ſanguinis ὀργασμὸν frænare; atque ex adverſo ægrum in lectulo jugiter detinendo, ne brachio quidem exerto, blando ejus calore puſtularum elevationem & faciei manuumque intumeſcentiam valebam promovere. Neque hæc ſecum methodus pugnare videtur; ſanguis enim, eruptione jam finita, particulas inflammatas in corporis habitum eructaſſe putandus eſt, neque jam ſtimulis ad ulteriorem materiæ ſecretionem indigere: Ita ut, cum jam in habitu corporis, maturandiſque abſceſſulis rei cardo verſetur, id tantum ſit agendum *ſanguinis* nomine, ut ſc. ſanguis ab halitibus calidis, a carne puſtulis obſeſſa retro agendis, ſartus tectus conſervetur; *Puſtularum* vero, ut blando partium externarum calore ad maturitatem illæ perducantur. Jam vero, ut ut feliciter mihi ceſſerit hæc methodus, uti prius docui, in Variolis aliis *Confluentibus*, in iſtis tamen hujuſce conſtitutionis illa me fefellit, ita ut eorum plerique, qui vehementius laborabant, interirent, ſive methodo jam a me laudata, ſive regimine & cardiacis calidioribus uterentur. Omnino itaque intellexi, deſiderari adhuc aliquid præter iſta, quæ vel ad compeſcendam ſanguinis ebullitionem, vel ad puſtularum elevationem, manuumque atque faciei intumeſcentiam facerent; deſiderari ſc. aliquid, quod putrefactioni magis intenſæ, quam in his Variolis præ cæteris quibuſque obſervaram, vincendæ par eſſet. In mentem mihi tandem venit *Vitrioli Spiritus*, quem exiſtimabam utrique intentioni, tum putredini oppugnandæ, tum perdomandæ caloris ferociæ, ſatisfacere poſſe. Quamobrem ægro ſibi relicto, donec & dolor & vomituritio, quæ eruptionem præcedere ſolent, jam deſinerent, & Variolæ conferto agmine prodirent omnes, tandem die *quinto ſextove* dictum *Spiritum*, cereviſiæ tenui ad levem aciditatem inſtillatum, pro potu ordinario conceſſi ad libitum ſumendum, liberalius vero, cum appareret febris maturatio, quem potum, donec perfecte convaleſceret, imperavi uſurpandum quotidie.

Hic ſpiritus, ceu morbo revera ſpecificus, ſymptomata omnia ad miraculum fere compeſcebat. Facies & maturius, & longe altius intumeſcebat. Variolarum interſtitia, ad calorem magis rubrum, & roſæ Damaſce-
næ

* *Curatio.*

næ æmulum magis accedebant: Puſtulæ quoque minutiſſimæ grandeſcebant, ſaltem quantum ea ſpecies pateretur: Puſtulæ etiam quæ aliter nigræ comparuiſſent, hic materiam quandam flavam & colore flavum referentem eructabant. Facies deinceps, pro nigra, colore flavo ſaturato ubique tincta conſpiciebatur; Celerius matureſcebant, atque tempore alia omnia diei unius aut alterius ſpatio, citius percurrebant. Hæc autem accidebant omnia, ſi liquorem nempe laudatum liberalius haurirent: Quapropter, quoties ægrum copiam ſubjugandis ſymptomatibus debitam reſpuere animadverterem, ſpiritum iſtum, vel ſyrupo aliquo in cochleari permiſtum, vel aquæ deſtillatæ cum ſyrupo junctæ additum, ſubinde ingeſſi quo penſaretur ſcilicet liquoris parcior uſus.

Varia hujus medicamenti commoda recenſui, incommodi ne minimum quidem ex eo natum hactenus potui deprehendere: Licet enim ſalivatio die undecimo decimove fere ab eo ſiſtatur, cujus vicem per id temporis dejectiones aliquot ſubire ſolent; tamen ab his minus ægro erit periculi, quam ab iſta fuit; Quandoquidem, quod plus ſemel diximus, qui Variolis *Confluentibus* laborant; eo præcipue urgentur diſcrimine, quod ſaliva his diebus viſcidior reddita fauces præcludat, cui quidem ſymptomati hoc in caſu diarrhœa ſuccurrit, quæ vel ſponte ſua deſinet, vel ſaltem, ubi nullum amplius a Variolis periculum eſt, lacte & aqua miſtis, & Narcotico aſſumptis facile compeſcetur.

Ægro interim in lecto jacenti, incluſis quoque brachiis, ſtragula præter ſolita adjici non patiebar; conceſſi etiam, ut ab hac in illam lecti partem ſe pro arbitrio transferret, ad ſudores arcendos, in quos procliviſſimus erat, hoc non obſtante remedio. Juſculis interim avenaceis atque hordaceis victitabat, nonnunquam & pomo cocto. Ultimis diebus, ſi vel langueret æger vel ægrotaret ſtomacho, vini Canarini cochlearia tria quatuorve indulſi. Hauſtum vero paregoricum jam a quinto ſextove die ſingulis veſperis temporius propinandum adulto (infantibus enim eo non erat opus) præſcripſi; *Laudani Liquidi ſc. guttas* 14. *in Aq. fl. Paralyſ.*

Die decimo quarto ægrum e lecto ſurgere permiſi; viceſimo primo ſanguinem e brachio educendum curavi, catharticum deinde ad duas vel tres vices exhibui; quibus peractis ægri facies coloratior ac magis vivida conſpiciebatur, quam ſolebat eorum, quos hic morbus ita male mulctaverat: Adde, quod methodus laudata vix patitur faciem cicatricibus deturpari, quæ ab humoribus calidis efferatiſque proveniunt cuticulam rodentibus.

Die *Julii* 16. 1675. Vir nobilis mihique amicus Dominus *Elliot* Regi a cubiculo, domeſticum e ſuis meæ curæ commiſit, fera hac Variolarum *Confluentium Nigrarum* ſpecie propediem laboraturum: Habebat is annos octodecim circiter, temperamento erat admodum ſanguineo, & in hunc morbum a nimia compotatione recens inciderat: Confluebant puſtulæ denſiore agmine quam alias vidi unquam, ita ut nulla fere inter eas intercapedo linqueretur, qua diſtingui poſſent. Remedii hujus δραςικωτέτε confiſus viribus, venam nullus ſecui, licet tempus quo accerſebar, id liberum faceret; atque etiam ſecare debuiſſem, cum a nimia vini ingurgitatione invitaretur morbus. Poſt eruptionem finitam, die vid. quinto vel ſexto, *Spiritum Vitrioli* in lagenas aliquot cereviſia tenui repletas juſſi inſtillari, atque hunc potum ordinarium conceſſi pro arbitrio ſumendum. Die octavo ea ſanguinis quantitas e naribus fluxit, ut Noſocoma hoc ſymptomate territa, me ocyus accerſendum putaret: Adveniens ego, cum ab immodico ſanguinis calore & impetu inuſitato illud oriri animadverterem, cereviſiam tenuem dicto ſpiritu impregnatam uberius adhuc hauriendam imperavi, quo facto hæmorrhagia dicto citius eſt coercita. Salivatione ſatis copioſa, faciei & manuum intumeſcentia, puſtularumque augmento rite procedentibus, morbus ſe ſatis feliciter expedivit; niſi quod ultimis diebus dejectiones aliquot mucoſæ ſanguinem æque interpellarent, quæ forte nullum faceſſiſſent negotium, ſi venam, eo quo diximus nomine, mox accerſitus aperuiſſem. Nihilominus nullo alio præſidio dyſenteriam adoriebar, quam Narcotico illo, quod alias etiam, ſi hoc ſymptoma non urſiſſet, ſingulis noctibus fuiſſet aſſumendum, quo vis ejus retuſa erat donec evaneſcerent puſtulæ; poſteaque extracta e brachio ſanguinis quantitate ſatis larga, lacteque atque aqua affatim hauſtis, ſubito convaluit.

Eodem fere tempore quidam e meis vicinis Dominus *Clench* duos mihi liberos ſanandos tradidit, quatuor annos habebat alter, alter adhuc lactebat, nec dum ſextum menſem attigerat. Puſtulæ utriſque perpuſillæ erant, *Confluxiles* admodum, & ad eryſipelatis modum prodibant, generiſque nigri dicti. *Vitrioli ſpiritum* utriſque in potu omni inſtillandum curavi, quem non obſtante ætate, junioris præſertim, tenellula, nihilum averſabantur; quin & nullo ſymptomate graviori affecti convaluere illico. Amiciſſimus mihi vir, Dominus Doctor *Mapletoft*, utroſque mecum inviſens, ætate majorem jam convaleſcentem reperit, minorem vero in cunis adhuc laborantem.

Animadvertendum eſt autem, quod, ſicuti Variolæ hujus conſtitutionis quæ non confluebant, ſatis erant benignæ, ita neque remedio jam præſcripto opus habebant; ſatis vero erat iſta eas methodo tractare, quam generi *Diſtinctio* jam ſupra deberi docuimus.

Habes jam, lector, quæ de *Variolis* mihi erant dicenda omnia; quæ licet non nemo fortaſſe parvi penderit pro ſæculi genio, ſcio tamen ego haud parvo mihi labore, cura atque induſtria, per multos annos continuos ea ſtetiſſe; neque jam a me fuiſſe evulganda, niſi viciſſet charitas in proximum, & ſtudium aliis benefaciendi, vel pretio exiſtimationis propriæ, quam ſatis intelligo a ſubjecti novitate gravandam fore. Neque tamen video, cur aliquem male habeat nova methodus ei morbo medendi (cujus nec apud *Hippocratem* veſtigium ullum, nec apud *Galenum* invenitur, niſi quis forte locus difficillima ratiocinatione torqueatur) cum quæ a modernis adaptantur curationes, a magnis illis rei medicæ luminibus non inſtitutæ, æquo jure ab his negliguntur, atque ab illis magnifiunt.

Quin a pari ratione nemini mirum debet videri, ſi quid immutavero in ea methodo, qua expugnandæ ſunt iſtæ febres, quæ ab iis pendent conſtitutionibus, quæ Variolis epidemicæ ſunt; Etenim ſi in prioribus illis mundi ſæculis Variolæ nuſquam gentium comparuerint, ſequitur neque iſtiuſmodi febres uſpiam locorum extitiſſe unquam. Vero autem ſimillimum eſt, ne quid dicam audacius, Variolas nondum tunc temporis in rerum natura fuiſſe repertas: ſi enim per antiquiora tempora perinde atque nunc dierum hic morbus invaluiſſet, ſagaciſſimum *Hyppocratem*, opinor, is nunquam latuiſſet; qui cum morborum hiſtorias & clarius intellexerit, & deſcripſerit accuratius quam poſt natorum quiſpiam, & hujus etiam deſcriptionem genuinam, atque ſimplicem pro ſuo more nobis reliquiſſet. Quo circa opinari mihi fas ſit, morbos certas habere periodos pro occultis illis atque adhuc incompertis alterationibus, quæ ipſius terræ accidunt viſceribus, pro varia ſc. ejuſdem ætate ac duratione: quodque, ſicuti alii morbi jam olim extitere, qui vel jam ceciderunt penitus, vel ætate ſaltem pene confecti exolevere; & rariſſime comparent (cujuſmodi ſunt *Lepra* atque alii fortaſſe nonnulli) ita qui nunc regnant morbi aliquando demum intercident, novis cedentes ſpeciebus, de quibus nos ne minimum quidem hariolari valemus. Hæc ſe ita res habere poteſt, quicquid de ea videatur nobis βραχυβίοις, qui heri tantum nati ſumus, cras forte interituri, neque quas de morbis authores, vel antiquiſſimi, congeſſerunt rationes, ævi multo productioris, ſi cum antiquiſſima mundi Epocha conferantur.

CAPUT V.

Tuſſes Epidemicæ Anni 1675. *cum Pleuritide & Peripneumonia ſupervenientibus.*

Cum tempeſtas placida ac tepens, imo vero æſtatis ſimillima, præter ſolitum ad poſtremos uſque *Octobris* dies perſeveraret, Anno 1675. eam vero mox exciperet alia multum diverſa, frigida ſcilicet atque humida ſubito ingruens, *Tuſſes* ubique numeroſiores graſſabantur, quam alio quovis, quod memini, tempore, nemini fere parcentes, cujuſcunque is fuerit ſive ætatis, ſive temperamenti, integras vero ſimul familias pervadentes. Neque numero tantum erant ſpectabiles (cum quælibet hyems haud paucas nobis generet) ſed etiam ob anceps illud periculum, in quod eos, quos afficerant, per accidens conjiciebant. Cum enim *Conſtitutio*, & jam, & per Autumnum omnem modo elapſum, in producenda febre epidemica ſupra deſcripta omnes nervos intenderet, cumque jam nullus exiſteret morbus alius epidemicus, cujus contranisu hujus vires aliquantiſper poſſint refringi, tuſſes iſtæ febri ſternebant viam, atque in eam quam libentiſſime commigrabant. Interea, quemadmodum tuſſis conſtitutioni opitulabatur in febre producenda, ita etiam febris occaſionem ex tuſſi natam arripiens, jam pleuram ac pulmones

mones haud aliter invadebat, ac caput invaſerat vel ſeptimana illa, quæ harum tuſſium exortum fuerat prægreſſa; Quæ tam improviſa ſymptomatum mutatio nonnullis, qui minus diligenter adverterant animum, anſam præbuit, febrem hanc pro *Pleuritide Eſſentiali*, aut *Eſſentiali Peripneumonia* habendi, licet eadem omnino illa maneret atque fuerat per integram hanc conſtitutionem. Nunc enim, uti prius ſemper, cum dolore capitis, dorſi, atque artuum quoslibet aggrediebatur; quæ ſymptomata omni ubique hujuſce conſtitutionis febri conveniebant. Materia tantum febrilis, cum ſtipulante tuſſi in pleuram ac pulmones uberius deponeretur, ſymptomata dictas partes attinentia excitabat; attamen febris quantum mihi licuit obſervare, eadem prorſus cum illa fuit, quæ ad cum uſque diem fuerat depopulata, quo hæ tuſſes primum comparebant; quin & remedia quibus promptiſſime parebat, idem plane demonſtrabant. Et quantumlibet lateris dolor punctorius, reſpirandi difficultas, color detracti ſanguinis, & reliqua ſigna pleuritidi familiaria, *Eſſentialem Pleureſin* ſubeſſe innuerent, non aliam tamen medendi methodum poſtulavit hic morbus, quam quæ febri hujus *Conſtitutionis* quadrabat, ab illa vero quæ *Vera* pleuritidi conveniebat, abhorrebat admodum, ut ex infra dicendis liquebit. Addo, quod cum Pleuritis, quoties eſt morbus primarius, eo plerumque anni tempore ſoleat invadere, quod inter Ver atque Æſtatem ambigens, utriuſque quaſi fibula eſt, hic morbus alieno prorſus ſydere natus, pro ſymptomate tantum febris, quæ iſti anno propria fuit, ducendus eſt, atque accidentalis tuſſis ſobole.

* Ut ad eam methodum rite procedam, quam hujus anni tuſſibus, tum etiam iſtis quæ aliis contingunt, (modo ab iiſdem cauſis naſcantur) deberi monuit experientia, animadvertendum eſt, effluvia iſta, quæ a ſanguinis maſſa per inſenſibilem tranſpirationem ablegari ſolent, a frigore cutis ſpiracula ſubito contrahente introverti, & in pulmones deponi, quos irritando, tuſſim mox excitant. Cumque hoc pacto detineantur calidæ iſtæ & recrementitiæ ſanguinis exhalationes, quo minus per cutis poros exeant, febris in ſanguinis maſſa facile accenditur; ubi ſcilicet vel tanta eſt halituum copia, ut pulmones iis eliminandis haud ſufficiant, vel calore adventitio ſive remediorum, ſive regiminis juſto calidiorum quaſi adjecto oleo ignis augetur, & qui in febrim jam plus ſatis erat proclivis, in eandem præceps agitur. Verum enim vero, qualiſcunque fuerit febris *Stationaria*, quæ illum annum funeſtat, atque per id temporis dominatur, nova hæc febris ſtatim in ejus nomen ac familiam adoptatur, ejuſdem ubique genio obſequens, licet ſymptomata quædam adhuc retineat a tuſſi, quam habuit parentem, pendentia; ac proinde ſatis conſtat in tuſſi qualibet ex hac προφάσει nata, non tantum ipſi morbo, ſed & febri, quæ tuſſi huic paratiſſima accedit, occurrendum eſſe.

Hac innixus baſi, iis qui meam implorant opem hoc modo ſuccurrere conabar. Si tuſſis nondum febrim, atque alia ſymptomata, quæ ut plurimum ſe adjungere ſolere diximus, acceſſiverat, ſatis eſſe arbitrabar, ægrum a carnibus & liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque arcere, hortabar item ut exercitiis uteretur moderatis, & frueretur aura liberiore, ptiſanam pectoralem refrigerantem ſubinde hauriens. Sufficiebant nimirum paucula hæc & ad tuſſim perdomandam, & febrim, aliaque ſymptomata quæ illam comitari ſolebant, præveniendam. Sicut enim abſtinentia a carnibus, & liquoribus ſpirituoſis, tum etiam refrigerantium uſu ita contemperabatur ſanguis, ut impreſſioni febrili ineptior eſſet; ita etiam exercitii ope fervida illa ſanguinis effluvia, quæ, quoties corporis pori a repentino frigore occluderentur, intro acta tuſſim excitabant, via ſibi naturali ac genuina exhalabant opportunius, & cum bonis ægri rebus difflabantur.

Tuſſim quod ſpectabat ſedandam, haud vacabat periculo Narcoticis atque Anodynis illam aggredi; nec minus periclitabatur, ſi quis liquoribus ſpirituoſis calidiſque medicamentis idem moliretur, cum utroque modo inviſcata, atque indurata tuſſis materia, halitus iſti, qui a ſanguine placide ac ſenſim diſcedentes tuſſiendo in auras invaneſcerent, jam exitu negato, in cruoris maſſa præcludi febrim ibidem ciebant. Atque hoc ſæpenumero non paucis e vulgo inconſultioribus peſſime ceſſit, qui tuſſi cum ſpiritu vini uſtulato aliiſque calidis liquoribus tuſſi obicem ponere niterentur, affectus pleuriticos & peripneumonicos invitabant, atque inſana hac ſapientia morbum ſua natura leviſſimum & facile ſanabilem, in periculoſum ac ſæpe lethalem transformabant. Nec minus hallucinabantur (licet magis cum ratione inſanire viderentur) qui provocatis ſudoribus morbi cauſam exterminare volebant: Quamvis enim non diffiteamur, ſudores ſponte prorumpentes haud raro præ cæteris quibuſcunque præſidiis cauſam morbificam expellere, liquet tamen, nos, dum in iis extorquendis ſumus, ſanguinem incendere, & quem ſervare volumus ægrum letho dare poſſe.

Quandoque vero, non tantum ubi minus rite tractaretur morbus, quo ſcil. ſupra deſcripſimus modo, ſed etiam nonnunquam ſua ſponte (maxime in delicatioribus ac tenellulis) nunc ſtatim ab initio, nunc poſt diem unum aut alterum, tuſſi ſuperveniebat caloris ac frigoris viciſſitudo quædam, capitis, dorſi, atque artuum dolor, ad ſudores nonnunquam propenſio, noctu maxime (quæ omnia pariter ſymptomata febrim hujus *Conſtitutionis* plerunque ſequebantur) quibus ſæpe adjungebatur lateris dolor, nonnunquam etiam pulmonum quaſi conſtrictio coarctatioque, unde difficulter reſpirabat æger, inhibebatur tuſſis, excitabatur febris vehementior.

Febri, & peſſimis ejus ſymptomatibus rectiſſime, (quantum accurate facta obſervatione mihi conſtitit) occurrebatur venæ ſectione in brachio, & epiſpaſtico nuchæ applicato; clyſtere item quotidie injiciendo. Ægrum interim monebam, ut ſingulis diebus ad horas aliquot lecto abſiſteret, abſtineret a carnibus, nunc cereviſiam tenuem, nunc lac aquæ permiſtum, nunc ptiſanam aliquam refrigerantem ac lenientem ſorberet. Elapſo jam biduo triduove, ſi nondum minueretur dolor lateris, ſed adhuc vehementer urgeret, ſanguinem ſecundo detraxi, & ut in uſu enematum perſiſteret adhuc, ſuaſi. Enemata autem quod attinet, diligenter advertendum eſt (tam in hac, quam in aliis febribus) ea, jam fractis morbi viribus, & retuſa acie, non diu & continuo repetenda eſſe, maxime in fœminis paſſioni hyſtericæ obnoxiis, aut vis hypochondriacis; cum talium ſanguis atque humores ἀμετάβλητοι ſint, ac nullo fere negotio exagitentur atque æſtuent, unde perturbatur corporis œconomia, & ſymptomata febrilia etiam ultra ſolidam periodum ægros diſcruciant.

Sed, ut ad rem revertamur, dum hoc pacto ſpatium morbo concederemus, quo ſanguis calidas illas particulas, quæ in pleuram ac pulmones impegerant, ſenſim excuteret, ſymptomata univerſa placide ſolebant evaneſcere; cum qui morbum ferocius atque hoſtili manu aggrediebantur, ingenti remediorum molimine bellum inferentes, vel ſuos ægros amitterent, vel ſaltem phlebotomia ſæpius repetita quam vel poſtulabat morbi genius, vel etiam tuto ferebat; eorundem vitam redimere cogerentur. Cum enim in vera pleuritide venæ ſectio repetita omnem numerum abſolvat, ſolaque ad curationem ſufficiat, (modo non obſtiterint medicamenta & regimina calidiora, quæ contra militant) ex adverſo in hoc ſymptomate ſatis erat ſemel, vel ut plurimum bis venam ſecaſſe, modo ægro concederetur ut e lecto exurgeret, & potu refrigeranti uteretur. Nulla autem cogebat neceſſitas, ſi bene obſervaverim, ſanguinem ſæpius educere, niſi ubi a calore foris accedente admodum intenderetur dictum ſymptoma; neque etiam in hoc caſu periculo id omnino vacabat.

Hanc jam nactus anſam, paucula de eo dicam quod omnium ore tritiſſimum eſt, *Pleureſin* ſcilicet quandoque ita *Malignam* reperiri, ut per eos annos phlebotomiam ferre neſciat, ſaltem toties repetitam, quoties hic morbus communiter depoſcit. Cenſeo quidem *Pleureſin* veram atque *Eſſentialem*, quæ, ut poſthac dicetur, omnibus annorum omnium conſtitutionibus indifferenter infeſta, omnibus indifferenter annis venæ ſectionem pariter repetitam indicare; aliquando tamen accidere ut febris ejus anni proprie epidemica, a repentina aliqua manifeſtarum aeris qualitatum alteratione, materiam morbificam in pleuram aut pulmones libenter deponat, ipſaque febris nihilominus eadem prorſus maneat. In hoc caſu, etſi venæ ſectio poſſit concedi, ut huic ſymptomati, ſi multum ſæviat, occurratur; generaliter tamen ſi loquamur, non multo plus ſanguis ſymptomatis ratione educendus eſt, quam febris nomine debuerat educi, a qua pendet iſtud ſymptoma: Nanque ſi hæc ejus ſit indolis, ut a repetita venæ ſectione non abhorreat, poteſt ea reperi in pleuritide quæ ejuſdem ſymptoma eſt; at vero ſi febris repetitam venæ ſectionem reſpuat, neque juvabit iſta, imo & nocebit in pleuritide, quæ cum febre ſtabit cadetve. Hoc autem modo ſe res habuit, me ſaltem judice, in *Pleuritide Symptomatica*, quæ febrim comitabatur hoc in loco graſſantem, quo tempore ſubingrediebantur *Tuſſes*, hac nimirum

* Curatio.

mirum hyeme 1675. Atque hoc quidem mihi ideo reticendum non erat, quod exiſtimem dubio illum tramite errare, atque incerto duci filo, qui in febrium curatione non continenter ob oculos habet anni *Conſtitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo epidemice producendo favet, ceteriſque morbis omnibus una concurrentibus in ejus ſimilitudinem ac formam detorquendis.

Novembri anni præfati, Dominum *Thomam Vvindham*, Domini *Franciſci Vvindham* Equitis filium natu maximum, hac febre laborantem tractabam. Querebatur is de lateris dolore, aliiſque ſymptomatibus, de quibus cæteri hoc morbo affecti. Venam haud plus ſemel tundendam curavi, epiſpaſticum nuchæ apponi, enemata quotidie injici; nunc ptiſanas atque emulſiones refrigerantes, nunc lac aquæ immiſtum, nunc cereviſiam tenuem propinavi, ſuaſi ut lecto abſiſteret quotidie ad horas pauculas, qua methodo intra paucos dies reſtitutus eſt, & celebrata catharſi omnino convaluit.

Notandum autem eſt, quod tametſi ſymptomata hæc, quæ tuſſi ſupervenire ſolerent, ea prope eſſent, quæ hanc hyemem funeſtabant, attamen tuſſis ipſa ſine illis ſola invadens, ea tempeſtate magis dominabatur. Hujus autem medela neque venæ ſectionem, neque clyſteres ſibi vendicabat, modo febris a regimine vel medicamentis calidioribus non excitaretur. Cum ſatis erat ad eam compeſcendam ægro liberioris aeris foras uſum concedere, & carnis eſum, ut & vinum ac id genus liquores ſpirituoſos, qui febri anſam præbeant, omnino interdicere. Porro *Tabellas* ſequentes ſæpiuſcule devorandas imperavi; quæ quidem ad tuſſes a frigore ſuſceptas coercendas omnibus aliis, quæ mihi adhuc innoteſcunt, longe præcellunt. ℞. *Sacchar. Cand.* ℔iß. *Coq. ſ. q. aq. communis uſque dum adhæreſcat extremis digitorum, tum adde pulv. Liquirit. Enul. Campan. ſem. aniſi & ſem. Angelic. an.* ℥ß. *pulv. Irid. & flor. Sulphur. an.* ℈ij. *ol. chym. ſem. aniſi* ℈j. *f. ſ. a. tabellæ, quas ſecum continuo portet, ac earum unam frequenter aſſumat.*

At priuſquam his, quæ de morbis epidemicis diſſerui, ultimam imponam manum, objectioni, quam contra eorum nonnulla adferendam prævideo, occurrendum mihi eſt, quod nempe non ſatis cum *malignitate* iſta pugnare videantur, quæ pluribus horum morborum adhæret. Non is ſum, qui receptam a viris doctiſſimis, ſive hujus ſæculi, ſive antiquioribus, de malignitate opinionem convellere aut poſſim, aut etiam velim, cum iſta indiciis plus ſatis ſe prodat manifeſtis, in epidemicis pleriſque. Liceat mihi tantum quæ de ejus natura ſentio in medium proferre, quo hæc noſtra praxis minus a ratione abhorrere videatur. Ipſe enim cum eruditiſſimo *Scaligero*,

Non mihi, ſed rationi, aut quæ ratio eſse videtur,
Milito; ſecurus quod mordicus hic tenet, aut hic.

Cenſeo itaque ego *malignitatem* eam omnem, quæ epidemicis competit, (qualiſcunque tandem fuerit ſpecifica ejus natura) particulis calidiſſimis ac ſpirituoſiſſimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ plus minuſve adverſantibus, conſiſtere ac terminari, quia ſolæ iſtiuſmodi particulæ humores ita ſubito alterare valent, atque in morbis malignis fieri videmus. Cenſeo item calidas illas & ſpirituoſas particulas aſſimilando maxime agere: Cum ex naturæ lege quodlibet principium activum ſui ſimile procreare ſatagat, & quæcunque ei obſiſtunt ad propriam indolem inflectere atque accommodare. Ita ignis ignem generat, & maligno infectus morbo ſocium inficit, ſpirituum ſc. emiſſione, qui humores mox inficiendos ſibi aſſimilant, & in naturam ſuam perducunt, trahuntve.

His præmiſſis, omnino ſequitur nihil eſſe prius, quam ut dictæ particulæ ſudore eliminentur; hoc enim modo morbus confeſtim funditus extirparetur: At hic reclamat experientia, docetque hoc in omni *malignitatis* ſpecie fieri non poſſe. Quamvis enim in ipſa *Peſte* particulæ peſtilentiales, tum quod admodum fuerint ſubtiles, tum etiam quod ſanguinis partibus maxime ſpirituoſis inſideant, diſſipabiles ſint, atque excitato ſudore non interrumpendo ejici queant; in aliis tamen febribus, ubi particulæ aſſimilantes non in eam ſubtilitatem ſunt evectæ, atque etiam humoribus magis craſſis incorporantur, minera illa maligna non tantum ſudoribus diſſlari non poteſt, ſed ſæpenumero etiam augetur, quibus iſti ſolicitantur, diaphoreticis. Quanto enim magis uſu calefacientium actuantur particulæ hæ calidæ ac ſpirituoſæ, tanto magis intenditur ea quam habent aſſimilandi facultas, quantoque etiam magis excaleſiunt humores iſti, in quos agunt, tanto libentius in aſſimilantium caſtra migrant, earundem impreſſionibus cedentes. Cum ex adverſo ratio dictare videatur, medicamenta illa quæ contrariæ ſunt naturæ, non tantum particularum calidarum atque acrium vim inhibere, ſed etiam humores condenſare obfirmareque, quo ſpirituum morbificorum fortius ſuſtineant impetum, vel etiam frangant. Atque appellanda hic mihi venit experientia, qua magiſtra edoctus ſum & purpureas febrium maculas, & Variolarum puſtulas nigras, eo promptius ſumpſiſſe incrementum, quo magis calefieret æger, eaſdem vero pro ratione moderationis regiminis, quod iis omnino debetur, decreſcere ſolere ac minui.

Jam ſi quis me roget, qui fiat ut, cum *malignitas* in ejuſmodi particulis calidis ac ſpirituoſis conſiſtat, haud raro ita parca febris ſigna conſpiciantur, etiam in morbis ſumme malignis; reſponderem percontanti, primo in præcipua illa, & maxime inſigni malignitatis inſtantia, ipſa *Peſte*, abunde conſtat particulas νοσηρὰς ita ſupra modum ſubtiles eſſe atque aculeatas, (præſertim ubi primum incipit graſſari) ut auræ ad inſtar ſanguinem pervadant, ac ſyderatis quaſi ejus ſpiritibus, ne in ebullitionem quidem illum attollant, unde æger ſine febre perit.

At vero in minori iſto malignitatis gradu qui in aliis epidemicis reperitur, ſymptomata febrilia ita parum conſpicua redduntur, nonnunquam a confuſione in ſanguine atque humoribus excitata a particulis inimicis eorum in gremio concluſis; unde natura quaſi oppreſſa non potis eſt, ſymptomata illa magis regularia exercere quæ morbo competunt, at anomala ſunt φαινόμενα, fere omnia ob οἰκονομίαν penitus everſam, diruramque; quo in caſu deprimitur ſæpe febris, quæ obnitente genuino naturæ ductu, omnino vigeret. Quandoque etiam pauciora ſe oſtendunt febris indicia quam pro morbi genio, ob metaſtaſin mineræ malignæ vel in genus nervoſum factam, vel in alias partes corporis, vel etiam humores extra ſanguinis pomœria, dum turgeret adhuc materia morbum comitans.

Quicquid vero id fuerit, ne hariolari quidem poſſum quænam alia medendi methodus *malignitati* qualicunque adhibenda ſit, præter eam quæ epidemico, cui inhæret, debetur. Ita ut ſive epidemicus de eorum numero ſit, qui primo concoctionem materiæ febrilis, mox ejuſdem rite diſpoſitæ eliminationem per ſudores ſibi vendicant; vel eorum, qui per eruptionem aliquam fugam ſibi quærunt; vel etiam eorum, qui ab artis præſidio viam ſibi aperiendam præſtolantur, in ſingulis his, inquam, generibus, *Malignitas* morbi comes, cum ipſo morbo ſtabit cadetque, pari uſa fortuna, & pari etiam paſſu recedens; atque ex conſequenti, quæcunque evacuatio febri in genere competit, eadem & malignitati debetur: quantumlibet evacuationes iſtæ ſibi invicem fuerint contrariæ. *Malignitati* itaque iſti quæ *Febres Autumnales Intermittentes* comitatur, uti & *Febrem Continuam*, quæ ejuſdem eſt indolis, medebitur diaphoreſis, quæ concoctionem ſubſequitur ceu ejus effectum. *Variolarum malignitati* ſubveniet tempeſtiva abſceſſulorum maturatio, atque ita de reliquis; in quibus omnibus, peculiaris *malignitatis* ſpecies iſtis præſertim modis ac methodo illa optime ſuperatur, quibus libentiſſime cedunt peculiares iſti morbi, ad quos illa ſpectat, ſive hac methodo procedendum fuerit, ſive altera. Hoc mihi dictat ratio, niſi pro Junone nubes atque huic etiam experientia jugiter ſuffragatur.

CAPUT VI.

Anacephalæoſis.

Atque ita demum animadvertimus, ſpatium illud annorum, quo finiuntur prægreſſæ obſervationes, genera *Conſtitutionum* omnino *Quinque* peperiſſe; Quinque nimirum peculiares aeris Diatheſes, totidem *Epidemicorum* ſpecies peculiares, febrium nominatim, producentes: febrium autem harum prima, quæ iis annis infeſtabat, quibus *intermittentes Autumnales* maxime graſſabantur, unica mihi videtur, (quantum obſervatione diligenti fidaque hactenus aſſequi potuero) in qua natura ita omnia ſymptomata moderabatur, ut materiam febrilem debita coctione præparatam certo ſuo tempore ad exitum diſponeret, vel per juſtam διαφόρησιν vel διαπνοὴν paulo liberaliorem, (quæ idcirco *Febris Depuratoria* mihi audit) Et profecto facile adducor ut credam, præcipuam hanc eſſe atque *Primariam* Naturæ *Febrem*, tum ob regularem illam methodum, qua utitur in promovenda materia morbifica, eademque præfinito tempore dirigenda; tum etiam quia hæc febribus aliis quibuslibet frequentior occurrit, cum credibile ſit

Febres

Febres Intermittentes epidemice ſæpius graſſari, quam alios morbos quoſcunque, ſi illis nempe habenda ſit fides, qui de earum frequentia in ſæculis jam elapſis tot & tanta ſcripſerunt; quicquid demum in cauſa fuerit quod ita raræ comparuerint, a quo *Peſtis* hanc urbem eſt depopulata: Enim vero *Febris* hæc *Peſtilentialis Inflammatoriis* iis omnibus, quæ poſt invaſere, ſe ducem præbebat, ac πρόδρομον. *Febri* autem iſti *Primariæ*, de qua ſupra, adaptantur, ni fallor, illuſtria illa, atque neceſſaria Axiomata, quæ tradiderunt *Hippocrates*, aliique Medici antiqui; quorum ope ita illa eſt regenda, ut præparetur materia febrilis ad criſin per ſudores rite faciendam: neque enim ſatis video, qui poſſint accommodari dicti aphoriſmi ſubſequentibus iſtis febrium ſpeciebus, quæ diverſam longe habent indolem; & raro ejuſmodi methodo aliqua ſolvi ſolent, qua nos adjuti, ſi ad eam accedamus ſcilicet, eamque perficiamus, morbos hoſce ſubjugare poſſimus. Utut vero hæc ſe res habeat, notatu dignum eſſe autumo, quod cum febris hæc, quæ ab illa *Conſtitutione* pendebat, qua intermittentes cæteris prædominabantur, (ſi vel diutius perſiſteret, vel æger nimiis evacuationibus fuerit exhauſtus) ſubinde in intermittentium caſtra de facili tranſiret; iſtæ febres quæ ſequentes funeſtabant annos, etiamſi diutiſſime cruciarent, rariſſime tamen intermittentes fierent; indicio ſatis manifeſto eam *Febrem Continuam atque Intermitentes* iſtas, vel natura quadantenus convenire, vel non multum ab invicem abhorrere.

Jam ſi quis a me percontetur, quo demum pacto *Febris Continuæ* ſpeciem ex notis in febrium deſcriptionibus a me traditis queat expiſcari, cum plerunque ſingulæ iis implicentur ſymptomatibus, quæ omnibus in genere competunt febribus, (cujuſmodi ſunt calor, ſitis, inquietudo, *&c.*) Huic ego reſponderem, difficile id quidem eſſe, at non plane impoſſibile, modo quis ſerio, atque adamuſſim exegerit circumſtantias eas omnes, quas in hiſtoria præcedenti indigitavimus; maxime ſi in urbe aliqua, aut loco alio hominibus referto, examen inſtituat. Ponamus enim Medicum ad febre continua laborantem acceſſiri, id primo habet adminiculi ad judicium rite formandum, quod vel ex obſervatione propria, vel aliis indicantibus facile reſciſcat, quinam alii morbi præter hanc febrem, & cujus demum generis, eo locorum epidemice graſſantur; quo cognito non amplius dubitabit cujus generis eſſe debeat febris iſta, quæ huic alteri epidemico regnanti famulatur. Quamvis enim fieri poſſit ut febris iis tantum ſe prodat ſymptomatibus, quæ omnibus omnino febribus ſunt communia, (præſertim ſi in ἀταξίαν & confuſionem agatur a methodo quæ ab ejus curatione prorſus aliena eſt) alii tamen epidemici characteres naturæ atque indoli ſuæ proprios ac peculiares apertiſſime agnoſcent. Verbi gratia, qui *Variolas* inſpexerit, facile conjectabit, (modo ejus morbi hiſtoriam probe calleat) vel a die quo primum erumpunt puſtulæ, vel ab earum magnitudine, atque colore, *&c.* ad quodnam Variolarum genus ſpecies illa particularis fuerit referenda: atque ubi ſemel cognoverit quænam ſit illa Variolarum ſpecies, quæ eo anno atque per loca iſta increbreſcit, ſatis illi conſtabit de ſpecie febris cujuſvis per id temporis, atque eo locorum graſſantis. Et ſane ſi morborum hiſtorias ad unguem perdidiciſſem (quam ego mihi laudem minime arrogo) ſicuti epidemico quovis conſpecto non dubitarem de febris tum regnantis genere pronunciare, licet ne unam viderim quidem; ita *Febris* quælibet conſpecta, quiſnam ei jungeretur morbus epidemicus, me ſatis doceret, an *Variolæ* ſcilicet, vel *Morbilli*, vel *Dyſſenteria*, *&c.* Cum tam peculiare aliquod horum genus, quam febris peculiaris, particularem quamlibet conſtitutionem jugiter comitetur.

Secundo autem, præter indicia illa quæ epidemicorum una invadentium conſideratio nobis ſuggeret, & ipſa cujuſlibet febris ſymptomata ad ejuſdem ſpeciem dignoſcendam, haud obſcuram lucem fœnerantur. Quamlibet enim, ut ſupra innuimus, febres in univerſum omnes quædam habent ſymptomata omnibus communia; ſunt tamen & certæ aliquæ diſtinctionis notæ, quas ſingulis ſpeciebus ſigillatim impreſſit natura; quæ cum ſubtiliores ſint ac magis reconditæ, non niſi a cautiſſimis, & minutiſſima quæque penſiculatim trutinantibus erui ſolent, aut inveſtigari. Inter hæc ſigna diſtinguentia ſemper exiſtimavi ego, ægri ſive ſudationem ſive ſiccitatem in hoc vel illo morbi tempore, febris ſpeciem præcipue & præ cæteris demonſtrare, modo illa a ſtatu naturali ac ſuo, methodo minus congrua non fuerit dejecta. Atque hoc ipſum liquido mihi conſtabat in febribus omnibus epidemicis, quotquot obſervationes hæ noſtræ hactenus complectuntur. Exempli gratia, iis in febribus, quæ vigebant exoleſcente *Intermittentium Autumnalium* prædominio, ægri externe areſcebant, nec vel minima ſudoris præſignatio ante materiæ febrilis concoctionem, quæ die decimo quarto plerunque perficiebatur, in conſpectum ſe dabat. Neque etiam cieri hic poterat ſudor ſine ingenti ægrorum diſcrimine, qui in phreneſin, aliaque ſymptomata periculoſiſſima mox a coacto ſudore præcipitabantur. In *Febri Peſtilentiali*, quæ hanc quidem ſubſecuta eſt, (*Inflammatoriarum* autem omnium quæ ab illo tempore invaſere, chorum duxit) nulli ſudores ſponte ſua prorumpebant, at a ſudorificis excitari poterant vel primis morbi diebus, atque iis ſemel obortis æger nullo non ſymptomate levabatur. Febre proxime ſuccedente, quæ *Variolas* iis annis comitabatur, quibus illæ *Regulares* erant, æger ſua ſponte effuſiſſimis ſudoribus totus dimanavit, vel a morbi initio; at qui iſtis indulgebat æger, intendebat illico ſymptomata omnia, haud mitigabat. In binis febribus, quæ duabus *Variolarum Anomalarum* ſpeciebus, atque *Dyſſenteriis* ſe comites adjungebant, & ſudores anomali etiam fuere; at plerumque ſolis primis diebus exeuntes, licet qui primam febrem comitabatur ſudor, quam qui poſteriorem, aliquantiſper eſſet copioſior, ſed in neutra emolumento fuit ægro, cum non a prævia concoctione, ſed a confuſo particularum noxiarum motu is eliceretur.

Arduum vero id mihi in primis videtur, novæ febris ſpeciem, vertente primum anni *Conſtitutione* indagare, cum necdum ſpecimen ejus aliquod quis oculis uſurpaverit, nec dum reſciverit, qualeſnam demum ſint futuri morbi epidemici, quos ut plurimum febris prævertit. Moleſtum eſſet ſingula enumerare, quæ iis annis, de quibus egi, occurrebant, quo liqueret anſas haud obſcuras a natura nobis ſuggeri, quibus adjuti hoc præſtare valeamus; ac proinde cognitio hæc a perdiligenti atque accuratiſſima circumſtantiarum omnium obſervatione neceſſario pendebit. Quantumlibet autem difficile id fuerit, imo ſi & impoſſibile plane ſupponamus, novæ febris, ubi primum ingreditur, ſpeciem certo diſtinguere; tamen ad curationem quod attinet, indicatio a *Juvantibus* & *Lædentibus* ſumenda, nobis ſaltem relinquitur; cujus ope viam paulatim prætentantes ægrum in tuto poſſimus collocare, modo ne plus ſatis properemus; qua quidem *feſtinatione* nihil ego quicquam exitialius eſſe autumo, nec re ulla alia febricitantium plures vita ſpoliari. Neque pudet fateri, me non ſemel in curandis febribus, ubi nondum conſtaret quid mihi agendum eſſet, nihil prorſus agendo & mihi & ægro conſuluiſſe optime, dum enim morbo invigilarem, quo cum opportunius confodere valerem, febris vel ſponte ſua ſenſim evanuit, vel in eum ſe typum redegit, ut jam mihi innoteſceret quibus armis eſſet debellanda. Sed, quod dolendum omnino eſt, ægrorum quamplurimi, haud ſatis gnari quod perinde ſit Medici periti quandoque nihil agere, atque alio tempore efficaciſſima adhibere remedia, probitatis atque fidei fructum hunc capere noluut, ſed vel negligentiæ vel ignorantiæ id imputant; cum empiricorum inſulſiſſimus quilibet medicamenta medicamentis adjicere æque novit, ac ſolet magis quam Medicorum prudentiſſimus.

Hæc ſunt fere quæ hactenus obſervavi, ſaltem quæ ad normam aliquam reduci potuerint, de *Morborum Epidemicorum* ſpeciebus, atque ordine illo quo invaſere ab anno 1661. ad finem uſque anni 1675. Quo quidem tempore *Variolæ*, & *Febres Continuæ* earum comites, quæ ferme a biennio dominatæ ſunt, mitiores jam factæ videntur exoleſcere. Qui poſt ſequentur morbi, ſolus novit, qui novit omnia.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Incurrentes.

OBſervationes annorum, quos jam deſcripſi, ſatis arguunt febrium alias *Stationarias* merito audire, ejuſmodi febres intelligo, quæ, cum a particulari quadam, at nondum ſatis cognita hujus aut alterius anni *Conſtitutione* pendeant, ſingulæ ſuo ordine invaleſcunt, graſſantur admodum, & quaſi cæteris dominantur per continuam illam annorum ſeriem. An dentur etiam aliæ ſpecies præter jam dictas: An etiam exacto quodam annorum curriculo, aliæ alias certo ac conſtanti ordi-

ordine excipiant, an ſecus ſe res habeat, nondum mihi licuit deprehendere. Sunt vero & aliæ *Febres continuæ*, quæ licet jam parcius, jam inclementius ſæviant & depopulentur, tamen cum Stationariarum quibuslibet, ut etiam & ſecum invicem eodem anno indifferenter commiſcentur, quas idcirco *Intercurrentes* appellandas cenſeo. Quid tam de illarum ingenio, quam de methodo medendi eiſdem adhibenda, hactenus obſervando didici, in ſequentibus tradam. Sunt vero, *Febris Scarlatina*, *Pleuritis*, *Peripneumonia Notha*, *Rheumatiſmus*, *Febris Eryſipelatoſa*, *Angina*. Et forte aliæ quædam.

Jam vero cum univerſos hoſce morbos, vel adhuc comitetur febris, vel ſaltem fuerit comitata, donec exonerata in partes ſive has ſive illas, pro morbi ratione, materia febrili, ſibi exitum invenerit; nullus dubito febrem ipſam pro morbo primario habendam, reliquoſque affectus a quibus ut plurimum morbi iſti nomen mutuantur, ſymptomata eſſe, quæ vel peculiarem κρίσεως modum, vel partem, in quam ruit morbi vis, præcipue ſpectant. Verum modo de re conveniat, nullam de nominibus movebo litem; mihi integrum fuerit morbum hoc vel illo nomine deſignare, pro arbitrio meo.

Animadvertendum eſt, quod ſicuti *Febres Stationariæ*, de quibus ſupra egimus, magis minuſve epidemice infeſtant, quod jam diximus, prout annorum conſtitutio in ſecreta atque inexplicabili aeris temperie fundata, eiſdem favet, ita etiam *Intercurrentes* hæ nonnunquam, licet non ita frequenter atque iſtæ, epidemice graſſantur. Quamvis enim plerunque oriantur ab hac vel illa particulari corporum particularium ἀνωμαλία, qua ſanguis atque humores quoquo modo vitiantur, aliquando tamen originem debent ſuam mediate quidem cauſæ alicui generali in aere manifeſtis qualitatibus hominum corpora ita diſponente, ut exinde tales taleſve ſanguinis atque humorum dyſcraſiæ generentur, quæ *Intercurrentium* ejuſmodi *Epidemicarum* cauſæ fuerint immediatæ. Uti cum gelu acrius diu perſeveraverit, ſe in Veris uſque pomœria longius extendens, derepente autem calidior tempeſtas ſuccedat, *Pleuritides Anginæ* ſimileſque morbi alii ſolent invadere, qualiſcunque demum fuerit *Conſtitutio* annorum *Generalis*. Et quoniam hi nonnunquam epidemice graſſantur perinde atque alii iſti, idcirco ut hos ab illis febribus diſpeſcam, quæ ad certam annorum ſeriem determinantur, omnibus indifferenter annis communes *Intercurrentes* appellare libet.

Quanto autem a ſe invicem intervallo diſſideant duo hæc febrium genera, quantum ad cauſas aere ſubminiſtratas, quoad alias tamen cauſas externas, ad procatarcticas ſpectat, ſæpenumero conveniunt. Ut enim jam mittamus contagium, quod quidem nonnunquam febrium Stationariarum aliquibus anſam exporrigit, & crapulam taceamus, qua matre proſeminantur tum iſtæ febres, tum hæ etiam, de quibus jam ago; cauſa evidens externa febrium quamplurimarum inde petenda eſt, quod quis ſcilicet vel præmaturius veſtes abjecerit, vel ab exercitio incaleſcens ſe frigori incautius expoſuerit: unde poris ſubito occluſis, retentiſque iis halitibus, quibus alias per cutis ſpiracula patebat exitus, hæc vel illa febris ſpecies in ſanguine ſuccenditur, prout vel generalis conſtitutio, quæ tum temporis obtinet, vel particulares humorum dyſcraſiæ in hanc vel illam febris ſpeciem potentius determinaverint. Et ſane exiſtimo plures modo jam deſignato, quam *Peſte*, *Gladio*, atque *Fame* ſimul omnibus perire: Etenim ſi quis ægrum Medicus de prima morbi occaſione paulo minutius interrogaverit (modo ex acutorum iſtorum numero ſit quos ſupra tractavimus) audiet quaſi ſemper, vel eum veſtem aliquam temere depoſuiſſe, cui pridem aſſueverat, vel corpus motu excalefactum ſubito frigori permiſiſſe, atque ex alterutra harum προφάσει incidiſſe in morbum. Quam ob cauſam familiares meos ſemper moneo, ut nullo alio anni tempore quicquam veſtium, quibus aſſuevere, ſibi detrahant, niſi menſe uno ante *Solſtitium Æſtivum*: Nec minori cum ſtudio eoſdem hortor, ut ab exercitio caleſcentes frigus ſedulo evitent.

At vero diligenter hic loci notandum eſt, quod licet morbi iſti, qui ſub intercurrentium titulo jam mihi tractandi veniunt, plerique, ſi non omnes, *Eſſentiales* fuerint morbi, ſæpenumero tamen affectus quidam, tum eos quoad phœnomena referentes, tum eodem etiam inſigniti nomine, iſtis febribus ſuperveniunt quas *Stationarias* appello, & ſunt nuda earum *ſymptomata*: Quo in caſu non jam illa methodus adhibenda eſt, quæ iis debetur, quoties morbi ſunt eſſentiales, aſt iſta potius quam ſibi poſtulat febris, cujus nunc ſunt ſymptomata, ad quorum quidem curationem ea leviter tantum inflectenda eſt: In genere autem ad anni febrim ſerio attendendum eſt, inveſtigandumque quo illa pacto facillime expugnari poſſit, venæ ſectione, an ſudoribus, vel alia methodo qualibet. Hoc ſi ſuſque deque habeatur, cum ingenti ægrorum diſcrimine perſæpe errabimus. Si quis objecerit hos ipſos affectus, quos ego eſſentiales voco, & de quibus jam ago, revera ſymptomata tantum eſſe, reſpondeo, ſymptomata ea forte eſſe reſpectu febris ad quam proprie ſpectant, at ſymptomata ſunt ſaltem febrium, quæ illa ſemper ac neceſſario producunt. V. gr. in *Pleuritide* eſſentiali febris ejus eſt indolis, ut ſemper materiam morbificam in pleuram deponat; in *Angina* eſſentiali ejus indolis eſt, ut eadem ad fauces ſemper amandet, atque ita ſe res habet in cæteris. Cum ubi affectuum memoratorum utervis febris ſuperveniat, quæ ad hanc illamve annorum conſtitutionem ſpectat, atque ab ea pendet, idem per accidens tantum, neutiquam vero neceſſario producitur. Quo nomine haud parum a ſe invicem diſterminantur.

Jam autem, ut affectus *Eſſentiales* mihi dicto ab iis qui *Symptomatici* tantum ſunt, rite diſtinguamus, multum confert nobiſcum perpendiſſe, quod qualia ſint ſymptomata quæ invaſionem febris hujus alteriuſve *Stationariæ* comitantur, talia omnino erunt ſymptomata quæ inſultum ſive *Pleuritidis*, ſive *Anginæ* ſequuntur, quoties ejuſmodi febris accidentia ſunt tantum. Quod quidem cernere erat in *Pleuritide ſymptomatica* prædicta, quæ febri per hyemem graſſanti, anno 1675. ſuperveniebat. Quotquot enim hac laborabant pleuritide, ubi primum corripiebantur, capitis, dorſi, & artuum patiebantur dolorem; quæ certiſſima erant & maxime vulgaria febrium earum omnium ſymptomata, quæ & antequam ingrederentur Pleuritides, invadebant, atque illis expirantibus adhuc durabant. Cum quoties uterlibet horum intercurrentium morbus *Eſſentialis* eſt, omnibus indifferenter annis pari modo aggreditur, nihil prorſus habens commune cum febre Stationaria per id tempus regnante. At hæc ſymptomata omnia quæ poſt emergunt magis perſpicua ſunt, cum non obſcurentur ac confundantur ab aliorum φαινομένων, quæ naturæ ſunt diverſæ, & ad aliam ſpectant febrem, admixtione. Præter hæc, Anni tempus, quo eſſentiales intercurrentes plerique, non tamen omnes, ſolent infeſtare, haud raro ſubinnuit ad quam claſſem hujuſmodi affectus referendi ſint. At vero ad morborum, tum horum, tum aliorum etiam omnium Diagnoſin, iis demum inſtructiſſimus accedet, qui obſervatione hac diligenti ita intime eorum phœnomena rimando perſcrutatus fuerit, ut ubi eos inſpexerit, genus ſtatim norit diſtinguere; licet differentiarum characteriſticarum aliæ ita ſint fortaſſe ſubtiles ac delicatæ, ut eaſdem alteri verbis nequeat exprimere.

Quandoquidem autem variæ hæ febrium ſpecies, (quantum quidem aſſequi poſſum ex phœnomenis, quæ tum morbos ipſos, tum medendi rationes attinent, ſedulo penſitatis) peculiari, ac cuilibet morbo propriæ ſanguinis inflammationi ortum debent ſuum, in eodem refrigerando contemperandoque omnis mihi fere curationis vertitur cardo: Methodo interim pro morbi genio variata, & cui, experientia jugiter ſuffragante, ea ſpecies libentiſſime concedit, materiæ morbificæ eliminandæ ubique ſatago. Et profecto in febrium quarumlibet curatione omne punctum tulerit, qua porta excludenda venit materia febrilis, qui certo norit; venæ ſectione v. gr. ſudoribus, catharſi, aut ſi qua eſt alia magis apposita.

CAPUT II.

Febris Scarlatina.

SCarlatina *Febris*, licet nullo non tempore poſſit incidere, ut plurimum tamen exeunte æſtivo ſe prodit, quo quidem integras familias, infantes vero præ cæteris infeſtat. Rigent, horrentque ſub initio, ut in aliis febribus, qui hac afficiuntur, neque vehementer admodum ægrotant; poſtea cutis univerſa maculis parvis rubris interſtringitur, crebrioribus certe & multo latioribus, magiſque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac ſunt illæ quæ *Morbillos* conſtituunt. Ad duos treſve dies perſiſtunt hæ maculæ, quibus demum evaneſcentibus, decedenteque ſubjecta cuticula, reſtant furfuraceæ quædam ſquamulæ ad inſtar farinæ corpori inſperſæ, quæ ad ſecundam aut tertiam vicem ſe produnt, conduntque viciſſim.

* Cum hic morbus nihil aliud mihi videatur, quam mediocris ſanguinis effervеſcentia a prægreſſæ Æſtatis calo-

* *Curatio.*

calore, aut alio aliquo modo excitata, nihil quicquam molior, quo minus ſanguis ſibi deſpumando vacet, & materiæ peccanti, quæ ſatis prompte adjungitur, per cutis poros ablegandæ. Quamobrem tum hinc & a venæ ſectione, & ab Enematum uſu mihi temperans (quibus remediorum formis facta evulſione particulas ſanguini infeſtas cum eodem intimius permiſceri, & motum naturæ magis congruum ſufflaminari autumo) tum ex altera parte ab exhibendis Cardiacis, quorum æſtu impetuoſius forte exagitabitur ſanguis, quam prorogata & leni illa ſeparatione in qua jam totus eſt; (Quidquod & vehementior febris hoc fomite poſſit accendi) ſatis habeo ut æger a carnibus inſolidum abſtineat, & à liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, tum ut neque uſquam foras prodeat, neque ſe perpetim lecto affigat. Cute jam penitus deſquamata, & ceſſantibus ſymptomatibus, e re fore exiſtimo, ut purgetur æger leni aliquo medicamento, ætati atque viribus accommodo. Simplici hac & naturali plane methodo hoc morbi *nomen*, vix enim altius aſſurgit, ſine moleſtia, aut periculo quovis facillime abigitur. Cum econtra ſi plus negotii ægris faceſſamus, vel lectulis continenter incarcerando, vel Cardiacis aliiſque remediis ſupervacaneis nimis docte, & (ut vulgo videtur) ſecundum artem ſupra modum ingeſtis, morbus ſtatim intenditur, & æger non raro nulla alia de cauſa, quam nimia Medici diligentia ad plures migrat.

Veruntamen hoc animadvertendum volo. *Si Convulſiones Epilepticæ* vel etiam *Coma*, huic morbo ſub initium eruptionis ſupervenerint (quod quandoque accidit in pueris ac junioribus hoc morbo laborantibus) omnino oportet, ut *Epiſpaſticum* amplum ac forte poſteriori cervici applicetur; atque porro ut *Paregoricum* e ſyrupo de Meconio ſtatim exhibeatur, repetendum ſingulis noctibus uſque dum convaluerit; imperando interim ut æger bibat pro potu ordinario lac cum triplo aquæ coctum, & a carnis eſu abſtineat.

CAPUT III.

Pleuritis.

HIc morbus, quo nec alius frequentior, nullo non tempore infeſtas, potiſſimum vero anno inter Ver & Æſtatem ambigente. Nam per id temporis ſanguis a nova ſolis vicinia calefactus in effervescentias & inordinatos motus effrænatius ruit. Temperamento ſanguineo prædictos præ reliquis aggreditur, ſæpe etiam ruſticos, *& duro jam fractos membra labore*. A rigore plerunque atque horrore orditur, quos excipiunt calor, ſitis, inquietudo, & cætera febrium ſymptomata plus ſatis nota. Elapſis pauculis horis, (licet aliquando multo ſerius ingruat ſymptoma hoc) æger vehementi dolore, eoque punctorio, in laterum alterutro circa coſtas corripitur, qui nunc verſus omoplatas, nunc ſpinam, nunc ex adverſo verſus anteriora pectoris ſe propagat. Tuſſi etiam crebra affligitur, quæ magnum adfert cruciatum, a partium inflammatarum contentione ortum, unde ſpiritum ſubinde reprimit, ut prima tuſſiendi molimina coerceat. Quæ ſingulis vicibus *Anachatarſi* rejicitur materia, ſub initio morbi pauca & tenuis conſpicitur, & ſæpe ſanguinis particulis intermiſta; ſed procedente morbo copioſior eſt & magis concocta ſanguine etiamnum permixto. Febris interea pari paſſu incedit, quin & vires ſumit a ſymptomatibus illis, quæ ab ipſa naſcuntur. Atque dicta febris cum funeſto comitatu omni, (*Tuſſi* ſcilicet, *ſputo ſanguinis, dolore*, &c.) pro ratione liberioris materiæ morbificæ expectorationis, ſenſim minuitur. At materia hunc morbum committens, non ſemper, eodem procedente, concoctionem expectorationi debitam attingit; fit enim non raro, ut materia paucula adhuc & tenuis, ſicut in principio morbi, tuſſiendo educatur, & conſequenter febris cum reliquis ſyptomatibus ne hilum remittat, donec ægrum jugulaverit. Æger interea nunc alvo eſt nimis adſtricta, nunc ſoluta nimis, dejectionibus crebris & liquidiſſimis. Eſt ubi morbo admodum invaleſcente, & venæ ſectione non celebrata, æger ne tuſſire quidem valeat, ſed immani dyſpnœa laborans, tantum non ſuffocetur inflammationis vi; quæ tanta aliquando reperitur, ut pectus ne ad ſpatium quidem reſpirationi debitum ſine exquiſitiſſimo dolore queat expandi. Eſt etiam ubi poſt ingentem inflammationem, & omiſſam phlebotomiam, quæ naſcente morbo fuerat imperanda, mox ad apoſtema res redit, *pure* in thoracis cavitatem ſubinde depleto; quo in caſu, quamvis primaria febris vel omnino ceſſet, vel minus ſaltem urget, attamen, in vado non eſt æger, ſed *Empyemate*, atque *Febre Hectica* ſuccedentibus, miſer *Tabe* extinguitur.

Jam vero licet *Pleuritis* propriæ illi atque ſpecificæ ſanguinis inflammationi, quæ eam, quando affectus primarius exiſtit, producere ſolet, originem ſuam debeat, per accidens tamen aliis febribus quandoque ſupervenit, cujuſcunque demum generis eæ ſint, ex præcipitatione ſcilicet materiæ febrilis in pleuram, vel muſculos intercoſtales. Atque illud quidem in ipſo fere febris initio accidit, cruda adhuc exiſtente materia febrili, nondumque per idoneam ebullitionem ſubacta, adeoque nec ad ſeparationem debitam per loca magis conferentia præparata. Hoc autem incommodi ſæpiſſime ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum uſu infertur, qualia a nobilibus quibuſdam fœminis exhiberi ſolent; quarum interim benevolentia charitaſque multo melius in paſcendis pauperibus, quam in iiſdem medicandis, collocaretur. Atque illæ quidem eo conſilio (ſi tamen ullo utantur) id faciunt, ut in primo ſtatim febris inſultu provocetur ſudor; parum cogitantes, quam inconſulto atque infeliciter idem tentent. Natura enim hoc pacto turbata, humores adhuc crudos exiſtentes expellere, qua data porta cogitur; atque adeo nunc in cerebri meninges impetu fertur materia febrilis, indeque *Phrenitis* naſcitur; nunc ad membranam coſtas ſuccingentem idem malum appellit, ex quo *Pleuritis* oboriri ſolet; præſertim ubi ægrorum ætas ac temperamentum, annique tempeſtas inter Ver atque Æſtatem ambigens, ſua etiam ſymbola ad rem contulerint; Certe enim tempeſtate illa febres in Pleuritidem tranſire proclives ſunt.

Pleuritidem autem, ejuſmodi quam diximus præcipitationi ortum ſuum debere, evacuati per venæ ſectionem cruoris color ſubindicare videtur. Nimirum ſanguis (ſaltem ille qui poſt primam vicem extrahitur) ubi refrixerit, ſevi liquati præ ſe fert ſpeciem ad craſſitiem ſatis conſpicuam; ac ſuperficiem habet veri *putis* æmulam, & tamen ab eo longe diverſam, utpote quæ fibris inſtar reliqui ſanguinis, arcte contexitur, nec ad modum putis defluit, quin a reliquo divulſa diſcolor illa pars, formam cuticulæ tenacis & fibris refertæ exhibet; & fortaſſe nihil aliud eſt quam fibræ ſanguineæ, quæ rubicundo ac naturali ſuo integumento per præcipitationem exutæ, ambientis aeris frigore in membranam hujuſmodi ſubalbidam concrevere. At vero (ut id obiter attingam) animadvertendum eſt, quod ſi ſanguis e ſecta vena non recto flumine verſus Horizontem proſiliat, ſed per cutim repens perpendiculariter dimanet, utut celeri ſe proripiat gradu, ſæpe tamen ad dictum colorem non accedit, cujus ego me cauſam neſcire fateor. Neque æger ab iſtiuſmodi ſanguinis miſſione perinde levatur, ac ſi modo primum deſcripto fluat. Quinimo cum hoc ipſo modo extrahitur ſive orificium anguſtius, ſive quid aliud obſtiterit, quo minus pleniori exeat gurgite, neque hic ſanguis Pleuriticorum ſanguinem colore æmulatur, neque æger par exinde commodum capit. Obſervavi etiam, quod ſi ſanguis recens extractus, quocunque demum modo fluxerit, immiſſo digito agitetur, ſuperficie rubenti ac florida, ut in aliis morbis quibuslibet, ſpectabitur.

Utut vero ſanguis ſe habet, morbus hic tametſi infamis, & pleriſque aliis ſuapte natura periculoſior, tamen ſi perite tractetur, facile vincitur, & quidem non minus certo conſtanter, quam alii Medicorum conatus ad homines ab orci faucibus liberandos, morboſque averruncandos, perduci ad exitum felicem ſolent.

Variis hujuſce morbi Phœnomenis diligenter perpenſis, nihil aliud illum eſſe arbitror, quam febrim a propria & peculiari ſanguinis inflammatione ortam, qua natura materiam peccantem in pleuram deponit, nonnunquam & in pulmones, unde *Peripneumonia* ſuboritur, quam a priore, gradu tantum, & pro majore ejuſdem cauſæ intenſione extentuque latiori differre autumo.

* Hunc itaque in dicto morbo pellendo mihi ſcopum propono, ut ſcilicet ſanguinis inflammationem reprimam, & particulas ejuſdem accenſas, quæ in membranam coſtas ſuccingentem vim fecerunt, & incendio collabefactarunt omnia, per evacuationes debitas revellam.

Quamobrem in venæ ſectione ſpem ponens maximam, ut primum acceſſor, ſanguinem e brachio lateris affecti ad *uncias decem* aut circiter mittendum curo. Potionem deinde ſequentem ſtatim a venæ ſectione primum celebrata ſumendam præſcribo.

♃ Aq.

* *Curatio.*

℞. *Aq. Papav. Rhœad.* ℥iv. *Sal. Prunell.* ʒj. *Syr. Violar.* ℥j. M. F. Hauſtus. Eodem tempore ſequentem emulſionem præſcribo.

℞. *Amygd. dulc. N.* vij. *Sem. Melon. & Pepon. an.* ʒß. *Sem. Papav. alb.* ʒij. *contundantur ſimul in mortario marmoreo, ſenſim affundendo Aq. Hord.* ℔jß. *Aq. Roſar.* ʒij. *Sacchar. cand.* ʒß. *M. F. Emulſio; Cap.* ℥iv. *quarta quaque hora*. Pectoralia etiam impero frequenter uſurpanda, e. gr.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ij. *Syr. Violar. & Capillor. Ven. an.* ℥jß. *M. F. Apozema; Cap.* ℔ß. *ter in die.*

℞. *Olei Amygdal. dulc.* ℥ij. *Syr. Violar. & Capill. Ven. an.* ℥j. *Sacch. cand.* ʒß. *M. F. ſ. a. Eclegma, de quo lambat. ſæpius in die*. *Oleum* etiam *Amygd. dulc.* per ſe, vel *Oleum Sem. Lini* recenter extractum magno ſæpe cum fructu aſſumuntur.

Diætam quod ſpectat, carnibus omnino interdico, atque inſuper earundem decocto quamlibet limpidiſſimo. Conſilio ut juſculis veſcatur hordeaceis, avenaceis, & panatella, & pro potu utatur ptiſana ex decocto hordei cum rad. acetoſæ, liquirit. &c. ac nonnunquam cereviſia lupulata tenui.

Porro, ſequens unguentum præſcribo. ℞. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ij. *Ung. Pomati, & Dialthææ an.* ℥j. *M. F.* Linimentum, quo inungatur latus affectum mane & ſero, ſuperimponendo folium braſſicæ. Jubeo item ut in dictorum remediorum uſu perſiſtat per omnem morbi decurſum.

Eodem ipſo die, quo primum accerſor, ſi dolor vehementer urgeat, ſanguinis eandem quantitatem rurſus detrahi præcipio, vel nihilominus die ſequenti, ut etiam tertio die; atque hoc modo ad quartam uſque vicem, continuis quatuor diebus, (niſi prius æger convaluerit) venæ ſectionem repeto, ubi ſcilicet dolor, atque alia ſymptomata admodum ſæviunt. At vero, ſi vel morbus remiſſior & minoris periculi, patiatur ut lentiori pede progrediar, vel etiam dejectæ ægri vires non facile ferant venæ ſectionem poſt tam brevia intervalla repetitam; Phlebotomiam jam bis celebratam non deinceps repeto, niſi interjecto die uno aut altero inter ſingulas vices. Qua quidem in re normam mihi ſtatuo contraindicantia; hinc nempe morbi violentiam, inde vero imminutas fractaſque ægri vires ad invicem trutinatas. Et quanquam in curandis morbis integrum mihi eſſe volo, ut plus minuſve ſanguinis pro rei ratione demendum præcipiam, raro tamen obſervavi *Pleureſin* confirmatam in adultis minori quam 40. circiter *unciarum* ſanguinis impenſa ſanatam: licet in pueris ſemel tantum aut bis ſecuiſſe venam ut plurimum ſuffecerit. Neque, quæ nonnunquam ſupervenit, *Diarrhœa*, repetendis jam dictis venæ ſectionibus obicem ponit, quæ quidem ipſa hac methodo brevi ſiſtetur, etiam non adhibitis medicamentis reſtringentibus.

Enemata vel inſolidum omitto, vel maxima, qua fieri poteſt, inter repetitas venæ ſectiones intercapedine curo injicienda, eaque non niſi ſimpliciſſima illa e ſaccharo in lacte ſoluto.

Durante morbo id ago, ne æger nimis exæſtuet, ac proinde liberum illi facio, ut lecto quotidie eximatur; idque ad horas aliquot, prout vires ſuaſerint; quod quidem tanti eſt in hoc morbi genere, ut ſi æger lecto jugiter affigatur, neque hæc tam larga ſanguinis evacuatio, neque remedia alia utcunque refrigerantia, ad dicta ſymptomata perdomanda vel minimum aliquando proficiant.

Mox ab ultima venæ ſectione, niſi forte prius id contingat, ſymptomata omnia miteſcent, & æger (qui per aliquot adhuc dies & a liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, & a craſſioribus cibis arcendus eſt) priſtinas vires non ita diu poſt reſumet: quo quidem tempore non abs re erit, ut alvus tenuiori aliquo Cathartico ſolicitetur.

Jam vero ſi quem moveat, quod huic viæ inſiſtentes, *Expectorationem* vix quidem attingamus, nedum quibus illa rationibus per varia morbi tempora ſit promovenda, operoſius diſſeramus; ſciat ille hæc non per incuriam nobis excidiſſe, ſed dedita opera diuque ſatis cogitata, neglecta tandem fuiſſe & præterita: Cum ſemper exiſtimaverim in ſummo diſcrimine verſari illos, qui morbum hunc expectorationi eliminandum committerent. Nam ut tædium hujus methodi, qua natura materiæ morbificæ ejiciendæ ſatagit, omittamus, nimium periculoſæ inſuper res eſt aleæ; cum non raro eveniat, parte aliqua materiæ jam concocta, forte etiam per ἀνακάθαρσιν rejecta, reliquam adhuc crudam manere, idque ſucceſſive, præſtantiſſimis quibuſque remediis maturantibus expectorantibuſque incaſſum uſurpatis, cum expectoratio nunc quidem ſatis auſpicato procedat, nunc penitus ſupprimatur; ægro interim uſquequaque periclitante, atque pro meo in expectorationem imperio (quod ſane nullum prorſus eſt) ſive vivis, ſive etiam mortuis adjudicando. Cum e diverſo, mediante venæ ſectione, morbifica materia penes meum ſit arbitrium, & orificium a Phlebotomio inciſum tracheæ vices ſubire cogatur. Quinimo conſtanter aſſero, huncce morbum, qui, ſi juxta præcepta a nobis damnata tractetur, inter patentiſſimas orci januas merito recenſetur, æque certa ac tuta methodo jam a me præſcripta (ut de breviſſimo quo jam profligatus tempore nihil jam dicam) ac alium quemlibet morbum debellari. Nec dum mihi innotuit vel minimum damni a tam larga ſanguinis (ut imperitis videri poteſt) detractione cuiquam fuiſſe illatum.

Sæpe quidem aggreſſus ſum in tractando hoc affectu, θεραπείας rationem aliquam ſtabilire, quæ citra ingentem hanc ſanguinis jacturam ſubſiſteret, nempe vel humorem reſolvendo, vel expectorationis promotione illum evacuando: Sed nondum ea ſors mihi contigit, ut huic ipſi, ſupra memoratæ praxi, parem aliquam reperire potuerim, cujus beneficio (non obſtante triſti illa apud Hippocratem de *Pleuritide ſicca*, prognoſi) ægrum etiam non moratus expectorationem ab inſultu morbi vindico; per ipſum ſectæ venæ orificium & Pleuritidi fugam parans, & ſanitati reditum.

Quandoquidem vero hujus morbi curatio in repetita venæ ſectione fere tota ſtat, quæ tamen ab imperitis Chirurgis, & neſcio quibus Medicaſtris in locis ab oppidis populoſioribus longe diſſitis celebrata, miſeros a *punctura Tendinum* in artus amittendi; atque adeo in vitæ magnum diſcrimen ſæpiſſime conjicit, non e re fore duxi, rationem huic malo ſuccurrendi, ſi forte fortuna impingatur, hic ſubnectere. Qui vero punctura hujuſmodi plectuntur, dolorem non ſtatim ſentiunt, ſed duodecim horis poſt Phlebotomiam ſe eodem affici conqueruntur, non tam in orificio nuper facto, quam in partibus ad axillam tendentibus, ubi tandem dolor ſe figit, & tunc maxime percipitur, cum brachium extenditur; attamen læſa pars tumore admodum inſigni non afficitur, eodem avellanæ magnitudinem vix ſuperanti, ſed ex orificio humor aqueus vel ichor quidam jugiter deſtillat, quod quidem præcipuum puncturæ tendinis diagnoſticum eſt habendum. Ita curatur, ut & propriis oculis ipſe obſervavi.

℞. *Rad. lilior. albor.* ℥iv. *Coq. ad teneritudinem in lactis vaccini* ℔ij. *Deinde* ℞. *farin. lini. & avenac. an.* ℥iij. *Coquantur farinæ ad Cataplaſmatis conſiſtentiam in ſ. q. lactis a radicibus prædictis collati, & radicibus contuſis miſceantur. f. Cataplaſma, parti affectæ calidæ applicandum mane & veſperi.*

CAPUT IV.

Peripneumonia Notha.

Hyeme ingruente, at ſæpius ſub ejuſdem exitum, Vereque adhuc naſcente, quotannis emergit febris *Symptomatibus Peripneumonicis* haud paucis conſpicua. Paulo habitiores ac craſſos ea præ cæteris aggreditur; virilem ætatem vel aſſecutos, vel etiam (quod ſæpius accidit) prætergreſſos, liquoribus ſpirituoſis (vini maxime ſpiritui) plus æquo addictos. Cum enim in hujuſmodi hominibus ſanguis humoribus pituitoſis, brumæ tempore congeſtis, fuerit oneratus, atque idem ab ineunte Vere in novum motum cieatur, tuſſis hanc nacta occaſionem, mox ſubingreditur, qua miniſtra dicti humores pituitoſi in pulmones irruunt: quo tempore ſi forte æger nullo vivens conſilio, liquores ejuſmodi ſpirituoſos adhuc liberalius hauriat, craſſeſcente jam fere quæ tuſſim excitabat materia, & ab ea præcluduntur pulmonum aditus, & febris omnem ſanguinis maſſam depaſcitur. Primo febris inſultu nunc incaleſcit æger, nunc friget: Vertiginoſus eſt, de capitis dolore queritur lancinante, quoties tuſſis importunius fatigat. Potulenta omnia vomitu rejicit, nunc ſine tuſſi, nunc illa vexatus. Urina turbida cernitur, & rubens intenſe. Sanguis detractus Pleuriticorum ſanguinem refert, anhelus ſæpe numero ſpiritum crebro ac celeriter ducit. Si moneatur, ut tuſſim provocet, haud aliter dolet caput, ac ſi in partes mox diſſiliret (qua loquendi formula ægri ut plurimum utuntur.) Dolet & thorax omnis, vel ſaltem pulmonum coarctatio adſtantium auribus percipitur, quoties tuſſit æger, pulmone non ſe ſatis dilatante, præcluſis adeo ab intumeſcentia, ut videtur, meatibus vitalibus; unde intercepta circulatione, ſanguineque quaſi præfocato, nulla fere præ-

præſertim in habitioribus, febris indicia ſunt; licet hoc accidere etiam poſſit ob materiæ pituitoſæ copiam, qua horum ſanguis gravatus in plenam ebullitionem nequit aſſurgere.

* In curanda hac febre id mihi negotii dari ſentio, ut ſanguinem iſtum, qui ad pulmonum & ſuffocationem & incendium facit, Phlebotomia revellam; ipſos pulmones remediis pectoralibus deobſtruam atque eventilem; & diætæ refrigerantis ope, totius corporis calorem compeſcam. Cum vero *hinc* materiæ pituitoſæ ſaburra in venis contenta, pulmonum inflammationi fomitem quotidie ſubminiſtrans, venæ ſectionem ſæpe repetitam videretur indicare; *illinc* vero obſervatio, quam facere potui diligentiſſima, me doceret Phlebotomiam ſæpe repetitam febricitantium iis qui craſſiore eſſent corporis habitu (præſertim ætatis florem prætergreſſis) peſſime ceſſiſſe, atque adeo ab ejuſmodi repetitione haud minus abſterreret; *Catharſin* ergo crebriorem venæ ſectioni ſuccenturiabam, quæ ei ſatis recte ſubſtituitur, in illis qui a largiori & iterata ſæpius Phlebotomia abhorrent.

Ad hunc itaque modum proceſſi; ſanguinem e brachio in lecto jacentis extrahendum præcepi, nec paſſus ſum ut eo ſurgeret ad duas treſve horas; cum omnis ſanguinis eductio, quæ univerſam corporis compagem labefactat quadantenus concutitque, hoc pacto facilius toleretur; ita ut mitius cum ægro agatur, cum in lecto cubanti unciæ decem fuerint detractæ, quam ſi ſex ſeptemve tantum amiſerit, poſtquam e cubili ſurrexerit, die ſequenti potionem ſequentem mane ſumendam propono.

℞. *Caſſiæ extract.* ℥j. *Glycyrrhiz.* ʒij. *Ficus pingues N.* iv. *fol. Senn.* ʒijß. *Agarici trochiſcat.* ʒj. *Coq. ſ. q. Colat.* ℥iv. *diſſolve Manna* ℥j. *Syr. Roſ. ſolut.* ʒß. *Mſ. f. potio.*

Poſtridie ſanguinem ſecunda vice mittere ſoleo, atque interjecto die uno potionem Catharticam modo præſcriptam iterum exhibeo, diebus alternis jugiter repetendam, donec omnino convaluerit æger. Diebus a purgatione vacuis, *Decocto Pectorali*, *Oleo Amygdal. dulc.* ac id genus aliis, ut utatur conſulo.

A carnibus & earum juſculo, maxime vero a liquoribus ſpirituoſis quibuſcunque, ægrum interim inhibeo; quorum loco ptiſanam ex hordeo & liquiritia, (Cereviſiam item tenuem, ſi eam efflagitet) pro potu ordinario concedo.

Atque iſta quidem methodo vincenda eſt *Peripneumonia* hæc *Notha*, orta ab exundanti colluvie pituitoſa in ſanguine aggeſta ob Hyemis analogiam, & in pulmones exploſa; in qua non tantum iterata venæ ſectio, ſed & Catharſis etiam indicabatur, ſecus atque in *Vera Peripneumonia*: quam ego ejuſdem plane indolis cum *Pleuritide* eſſe arbitror, atque ab illa in eo tantum differe, quod *Peripneumonia* pulmones univerſalius afficiat. Quin & utrinque morbo pari omnino methodo medemur, venæ ſectione ſc. præ cæteris, & medicamentis refrigerantibus.

Nota hæc *Peripneumonia*, licet ad *Aſtma ſiccum* aliquantulum accedat, tum quoad ſpirandi difficultatem, tum etiam alia quædam ſymptomata, ab illo tamen ſatis dignoſcitur, cum in iſta manifeſta febris atque inflammationis ſigna ſe prodant, quæ in hoc nuſquam comparent; quamlibet in hac ſpecie minora ſint longe ac obſcuriora illis, quibus inſignitur *Vera Peripneumonia*.

Diligenter autem animadvertendum, quod ubi vini ſpiritui aut aliis id genus liquoribus, cum hoc morbo conflictantes ſe olim addixerint, minime tutum erit eos ſtatim ac derepente ab iis depellere; ſed ſenſim id agendum, quo minus *Hydropi* tam repentina mutatio ac abrupta viam ſternat. Quod etiam in morbis quibuſcunque ab hac προφάσει oriundis, obſervari debet. Cum vero de *Spiritu Vini* mentio fuerit facta, hic obiter dicam. Optandum ſane eſſet, quod aut idem omnino exulet, aut ſaltem ſpiritibus reficiendis, non vero iiſdem extinguendis uſurpetur: niſi quis internum ejus uſum prorſus abdicandum maluerit, proindeque a Chirurgis ſolum ad *Ulcera digerenda* fortubus immiſcendum, aut *Ambuſtis* extus admovendum: quo poſtremo caſu omnibus remediis, quotquot adhuc inventa fuere, hic liquor facile palmam præripit, cum cutem ſubjacentem ab omni putrefactione tueatur ac vendicet, atque eo nomine curationem, quam cito abſolvat, *digeſtionem*, quæ non niſi admodum tarde ſua tempora percurrit, etiam non moratus: nempe ſi lintea ſpiritu vini imbuta partibus ab aqua ferventi, pulvere pyrio, vel ſimili læſis, quam primum hoc infligitur malum, applicentur, eademque ſpiritu dicto madefacta ſubinde repetantur, donec dolor ab igne penitus evanuerit, & poſtea ſolum bis in die.

* Curatio.

CAPUT V.

Rheumatiſmus.

NUllo non tempore inceſſit hic morbus, maxime *Autumno*, & præ cæteris annis florentes & *οἷς γένυ χλωρόν*. Hac ut plurimum occaſione naſcitur; æger ſc. ſive exercitio aliquo vehementiori, ſive alio modo excalefactus, mox repentinum frigus admiſit. A rigore atque horrore orditur tragædiam, quos ſtatim excipiunt calor, inquietudo, ſitis, & reliqua illa infelix ſymptomatum caterva, quibus ſtipantur febres. Elapſo die uno alterove, (eſt & ubi citius) æger atroci dolore, nunc in hoc, nunc in illo artu infeſtatur, in carpis, humeris, genubus præſertim, qui locum ſubinde mutans, viciſſim illos occupat, rubore quodam & tumore in parte quam poſtremum affecit adhuc reſiduis. Primis aliquot diebus, febris & ſymptomata jam memorata quandoque coincidunt; febris autem ſenſim evaneſcit, manente dolore, quin & nonnunquam immanius ſæviente, materia ſc. febrili in artus tranſlata; quod ſatis arguit febris ipſa ſæpius recrudeſcens ob materiam morbificam ab intempeſtivo externorum uſu repercuſſam. Morbus hic quoties a febre ſejungitur, *Arthritis* ſæpe audit, quamvis eſſentialiter ab illa diſtinguatur, prout cuivis facile conſtabit, cui uterque morbus intimius fuerit perſpectus: unde forſan petenda eſt ratio, cur tam ſicco illum pede tranſiverint ſcriptores Medici: Niſi forte arbitremur, hanc morbi ſpeciem ad reliquam malorum Iliadam de novo acceſſiſſe. Utut ſe res habeat, jam plus ſatis graſſatur hic morbus; & licet rariſſime hominem e medio tollat, febre ſemel depulſa, tamen & vehementia doloris & diuturnitas eum prorſus contemni non ſinunt. Etenim ſi minus perite tractetur, non ad menſes tantum, ſed ad annos etiam aliquot, imo per omnem adeo vitam miſerum haud infrequenter diſcruciat; quamvis in hoc caſu, non eodem ſemper vigore, ſed paroxyſmis quibuſdam periodice repetitis, ad inſtar arthritidis, ſubinde laceſſit: imo vero poteſt fieri ut ubi diu multumque vexaverint dicti dolores, tandem ſponte deſiſtant, atque interim æger omni membrorum motu ad mortem uſque privetur, digitorum articulis quaſi inverſis, & protuberantiis, ut in arthritide, nodoſis in interna magis quam externa digitorum parte ſe prodentibus: ſtomacho nihilominus valeat, & cætera ſanus vitam toleret.

Eſt & alia hujus morbi ſpecies, licet non hujus eſſe proſapiæ vulgo credatur, quæ *Lumbago Rheumatica* aptiſſime dicetur: immanis dolor, ſcil. idemque fixus circa lumborum regionem, ipſumque aliquando ad os ſacrum ſe demittens, *Paroxyſmum Nephreticum* mentitur: niſi quod æger non vomituriat; nam præter dolorem atrociſſimum, & vix ferendum circa ipſos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad veſicam uſque, eodem licet mitiori, tentatur. Qui & mihi olim impoſuit, tanquam a materia aliqua fabuloſa in iis partibus hærente penderet; cum revera materiæ *Rheumatiſmi* peccanti & inflammatæ ortum ſuum debeat, quæ quidem partes illas jam ſolas urit, intacto reliquo corpore. Immanis hic dolor, niſi abigatur eodem modo, quo prior ſpecies pariter etiam perdurat, pari ſævitia excrucians; adeo ut miſer nequeat procumbere, ſed vel lecto exiliat, vel ſuper eodem erectus ſedeat, corpore interim perpetua agitatione nunc verſus anteriora, nunc poſteriora inclinato, reductoque.

* Cum utraque hæc morbi ſpecies ab inflammatione videatur oriri, quod tum jam dicta arguunt phœnomena, tum præſertim ſanguinis venæ ſectione educti color, utpote qui pleuriticorum ſanguini tam eſt ſimilis, quam ovum ovo, neque quiſquam reperiatur, qui hos inflammatione laborare vel quidem dubitaverit; his, inquam, ita ſe habentibus, cenſeo ego, curationem non aliunde quam a Plebotomia debere ſumi, ſanguine interim contemperato, ejuſque nimio fervore repreſſo, tum medicamentis refrigerantibus atque incraſſantibus, tum etiam conveniente regimine.

Ac proinde ut primum acceſſor, ſtatim ſanguini ℥x. e brachio lateris affecti mitti jubeo, & Julapium refrigerans incraſſanſque ad hanc fere normam præſcribo. ℞. *Aq. Nymph. Portulac. & Lactuc. an.* ℥iv. *Syr. e limonibus* ℥jß. *Syr. Viol.* ℥j. *M. f. Julap. de quo bibat ad lubitum*: vel etiam emulſionem in curatione morbi lateralis jam deſcriptam. Ad dolorem ſedan-

* Curatio.

ſedandum, *Cataplaſma e mica Panis ſiliginei, & lacte croco tincto*, vel *fol. braſſicæ* parti affectæ applicandum, & ſæpe renovandum curo. *Diætam* quod ſpectat, carnibus prorſus interdico, quin & eorum juſculo, quantumlibet tenui limpidoque; quibus ſubſtituo juſcula hordeacea, avenacea, panatellam, & ejuſmodi. Cereviſiam tenuem mitemque pro potu tantum concedo, vel etiam (quæ magis ad rem facit) ptiſanam ex ordeo, rad. Liquirit. Acetoſæ, &c. in aqua fontana incoctis. Volo interim, ut per aliquot horas ſingulis diebus lecto ſe abſtineat, cum calor, qui a jugi decubitu, morbum promoveat intendatque.

Die ſequenti ſanguinis tantundem detrahi præcipio; atque intercalato die uno alterove, pro ægri viribus tertio; dein interjecto trium quatuorve dierum intervallo (prout ægri vires, ætas, conſtitutio, aliæque circumſtantiæ ſuadent monentque) quarto, atque ultimo, ut plurimum, venæ ſectionem repeto; raro enim uſu venit, ut ultra quartam vicem venam incidamus, niſi vel regimen juſto calidius præceſſerit, vel medicamina calidiora ægro præter neceſſitatem fuerint ingeſta. Quin & Anodyna ſive Paregorica dicta remedia effuſiorem ſanguinis miſſionem poſtulant: Quamobrem utut ſæviat dolor, per omnem hujus morbi decurſum, religioſe mihi ab his temperandum exiſtimo, modo mihi animo ſit curationem a ſanguinis miſſione ſolum petere, cum illorum uſu figatur morbus, neque tam facile venæ ſectioni cedat, quæ ideo ob hæc ipſa medicamenta officioſe nimis exhibita, ſæpius quam erat opus, celebranda eſt. Quidquod & in morbi ſtatu, neque eam, quam titulo pollicentur, ἀναλγησίαν valeant præſtare?

Interim dum prædicta remedia, diætaque ſedulo uſurpantur, *Enema* e lacte ſaccharato ſubinde injici curo, diebus ſcilicet a Phlebotomia vacuis. Porro ut hæc omnia ad dies minimum octo ab ultima venæ ſectione diligenter obſerventur, ſerio hortor moneoque; quibus elapſis, *Potionem Catharticam* e lenitivis præſcribo mane hauriendam, & inſequenti veſperi doſin paulo liberaliorem *Syr. de Meconio in Aqua fl. Paralyſ.* quo ſc. ſanguinis orgaſmus, unde & recidivæ periculum aliter intentari poterit, penitus reprimatur. Quibus rite peractis, ut in priſtinum vitæ genus, quoad victum, exercitia, atque aerem, pedetentim ſe recipiat, lubens patior, ita tamen ut neque vinum, neque liquorem ſpirituoſum quemlibet, neque etiam cibos, ſive ſale, ſive aromatis conditos, ſive etiam δύσπεπτα quæcunque, niſi diu poſtea deguſtare liceat.

Poſt venam, quoties ſupra innuimus, pertuſam, ægri dolores admodum imminuentur, neque tamen adhuc prorſus evaneſcent; at vero reſarcita, quam fecerat ſanguinis detractio, virium jactura (ſuperveniente maxime proximo illo anni tempore, quod magis faciet ad redintegrandum corporis robur, quam id, quo primum decubuit æger) ſymptomata ad unum omnia ceſſabunt, atque æger paneratice impoſterum valebit.

Jam vero, tametſi prædicta methodo, aut alia huic ſimili, tempeſtive atque ſub ipſo morbi ingreſſu adhibita, cum, quem jam dixi, finem utplurimum ſortiatur; non raro tamen accidit, ut ibi æger per errorem contrario plane modo fuerit tractatus, doloribus vagis, nunc quidem mitioribus, nunc vero atrocioribus, per omnem vitam miſere diſcrucietur: qui quidem minus cautis nullo negotio imponunt, & pro *Scorbuti* ſymptomatibus vulgo habentur. Hic enim obiter, ſed & libere tamen dicam, quod licet nullus dubitem, quin *Scorbutus* in his plagis Borealibus revera inveniatur, tamen eum morbum non tam frequentem, quam fert vulgi opinio, occurrere perſuaſum mihi habeo; multos autem ex iis affectibus (ne pluribus dicam) quorum nomine *Scorbutum* incuſamus, vel morborum *Fientium*, nondum vero *Factorum*, quique nullum adhuc certum induerunt typum, effecta eſſe; vel etiam infelices *reliquias* morbi alicujus nondum penitus devicti, a quibus cæterique humores contaminantur: Verbi gratia, quibus in corporibus materia aliqua *Arthritidi* producendæ apta recens generatur, nondum tamen in artus depluit, varia ſe oſtendent ſymptomata, quæ *Scorbuti* ſuſpicionem facient, donec *Arthritis* jam formata, atque actu ſe exercens, nullum amplius dubitandi locum relinquat. Neque ignoramus, non pauciora ſymptomata *Scorbutum* mentientia, *Podagricos* jam a paroxyſmo liberatos infeſtare (dum ſcilicet vel intempeſtivus evacuantium uſus, vel ægri effœta ætas, vel alia aliqua cauſa naturam interpellaverit,) quo minus materiam omnem Arthriticam in artus exonerare valuerit; quæ adhuc retenta, cum τὶ ἀνεπιτήδειον exiſtat, totam ſanguinis maſſam inquinat, & confertiſſimo peſſimorum ſymptomatum agmine hominem laceſſit. Quod quidem non de *Arthritide* tantum, ſed & *Hydrope* adhuc incipiente dictum volo; de quo morbo licet vulgo jactetur, *Ubi deſinit Scorbutus, ibi incipit Hydrops*, hæc tamen regula ſæpe ſæpius non aliter eſt accipienda, quam quod, ubi primum ſe *Hydrops* manifeſtis prodit indiciis, præconcepta de *Scorbuto* opinio ſtatim collabaſcit. Poteſt & idem hoc affirmari de quampluribus aliis morbis Chronicis, vel adhuc in corpore humano naſcentibus, quique proinde nondum certum aliquem ſibi cuderunt typum; vel etiam de illis, qui licet partim fugati ſint, nondum tamen penitus debellati exterminatique videntur. Et ſane niſi hoc concedamus, *Scorbuti* nomen, uti hodie fit, in immenſum creſcet, & omnem fere morborum numerum abſolvet. Cum, ſi id ſedulo agamus, ut abdita cujuſque morbi penetralia perſcrutemur, eumque poſt irregularium ſymptomatum vela latentem eruamus, ſua ſe mox ſpecie ſit proditurus, & ad illam ad quam attinet familiam haud difficulter relegandus. Quin & methodus, qua hujuſcemodi morbi ſunt abigendi, non adulterinis illis ſymptomatibus, ſed ipſi morbo, qualiſnam is demum fuerit, ceu perfecte formato, jamque actu exiſtenti accommodanda.

Sed hic notandum, non adeo conſultum eſſe, quando *Rheumatiſmus* aliquot annorum diuturnitate altas radices egit, ſanguinem tam brevibus ac ſub ejuſdem primordiis fiebat, intervallis mittere; quin, præſtare, ſeptimanarum aliquot intercapedine repetitas illas venæ ſectiones diſterminare; quæ tandem vel penitus materiam morbificam averruncabunt, vel ſaltem eo conducent, ut fontanella in crurum alterutro excitata, & ſpiritu quovis volatili in vino Canarino mane & ſero exhibito, reliquiæ ejus extirpentur.

Jam vero quantumcunque diſcriminis inter verum Rheumatiſmum, ut ſupra innui, & Scorbutum intercedat, aliam tamen ſpeciem eſſe Rheumatiſmi, quæ ad Scorbutum quam proxime accedit, omnino confitendum eſt, utpote quæ inſigniora hujus morbi ſymptomata æmulatur; & pariter eadem ferme remedia ſibi vendicat, ideoque mihi *Rheumatiſmus Scorbuticus* audit. Dolor nunc hanc, nunc illam partem obſidet, ſed eadem in tumorem ac in alia ſpecie raro attollit, neque febrim ſibi comitem adjungit. Inſuper non adeo fixus manet, ſed indolem magis vagam ac incertam refert, cum anomalis inconditiſque ſymptomatibus ſtipatus. Nunc hunc vel alium artum diſcruciat, mox internas ſolum partes afficit, proindeque ægritudinem parit, quæ, redeunte externarum partium dolore, iterum ſe proripit; ita ægrum alternatim divexans, ac in diuturnitatem longam ſe protrahens, ad inſtar morborum, qui vel maxime Chronici habentur. Fœminas præ reliquis adoritur, ut & viros, qui imbecilliori natura ſunt; adeoque ad affectuum hyſtericorum claſſem referri debere plane ſuſpicarer, niſi quod iterata experientia comprobaſſem, eum remediis hyſtericis minime ceſſiſſe. Illi etiam, qui longum & repetitum *Corticis Peruviani* uſum experti ſunt, huic malo ſunt obnoxii; quod quidem (ut obiter attingam) unicum eſt incommodum, quod ex hoc remedio illatum novi unquam. Sed utut id ſit, hic affectus, ſive ex hac occaſione, ſive ex alia quacunque cauſa originem ducit, quam facillime debellatur vinciturque uſu ſequentium, quæ niſi privato commodo publicum prætuliſſem, prorſus mihi reticenda eſſent. Etenim his ſolis quam multos, eo quo deſcripſimus modo laborantes, ſanavi, quibus venæ ſectiones, quantumlibet repetitæ, Cathartica, diæta lactea, pulveres teſtacei, &c. ne hilum profecerunt. Atque hæc ſunt.

℞. Conſerv. Cochlear. hortens. rec. ℥ij. lujul. ℥j. pulv. Ari Comp. ʒvj. cum ſ. q. ſyr. Aurant. f. Electuar. Capiat. ʒij. ter in die per menſem integrum, ſuperbibendo aquæ ſequentis ℥iij.

℞. Cochlear. hortenſ. M. viij. Beccabung. Naſturt. aquat. ſalviæ, menthæ, an. M. iv. Cort. Aurant. n. vj. nuc. Moſchat. contuſ. ʒß. Infundantur in Cereviſia Brunſvicenſis ℔xij. ac diſtillentur organis communibus, & eliciantur tantummodo Aquæ ℔. xij. pro uſu. Atqui præciſa doſis *pulv. Ari comp.* obſervetur, aut ſaltem eadem non minuatur.

CAPUT VI.

Febris Eryſipelatoſa.

NUllam non corporis partem, idque nullo non tempore inceſſit hic morbus, at præ reliquis faciem, exeunte præſertim æſtate, quo tempore ſæpe dum ſubdio verſatur, corripitur æger. Facies ſiquidem ex improviſo in tumorem attollitur, qui ſubito ex orſus cum

cum dolore ruboreque ſummis, denſo minimarum puſtularum ordine diſtinguitur, quæ aucta magis inflammatione in veſiculas ſubinde faceſſunt: hinc per frontem ipſumque caput latius ſerpit, oculis interim tumoris magnitudine plane obrutis (ruſticis *Syderatio* audit) neque multum profecto abludit, niſi quod adſunt puſtulæ, ab iis ſymptomatibus, quæ inflicta ab apum veſparumque aculeis comitantur vulnera. Hoc ſe habet modo *Eryſipelatis* notiſſima ſpecies ac vulgaris.

At vero quamcunque corporis partem hoc vitium obſederit, ut etiam quocunque anni tempore rigor atque horror, niſi præceſſerint (quod nonnunquam pridie, aut nudius tertius ſolet contingere) huic ſe inflammationi ut plurimum adjungunt, ſitis inſuper, inquietudo, ac reliqua febrium indicia, procedente morbo, uti primum febris dolorem, tumorem, atque alia peperit ſymptomata, (quæ indies ingraveſcentia nonnunquam in *Gangræna* terminantur) ita hæc invicem haud mediocrem ad febris augmentum conferunt operam, donec remediis idoneis utraque reſtinguantur.

Eſt & alia hujuſce morbi ſpecies, licet rarius occurrens: Hæc quolibet anni tempore invadit, idque hac utplurimum προφάσει, quod ſcilicet æger vinorum ſubtilium magis magiſque attenuantium potationi paulo liberalius indulſerit, aut liquoris ſimilis ſpirituoſi. Febriculam, quæ in agmen ducit, mox excipit puſtularum per univerſum fere corpus eruptio, quæ urticarum puncturas referunt, & nonnunquam in veſiculas attolluntur, mox recedentes tuberculorum more ſub cute ſe condunt cum proritu mordaciſſimo & vix tolerando, at quoties leviſſimam ſcalpturam ſubeunt, rurſum apparent.

* Hic ego materiam peccantem ſanguini permixtam rite evacuandam, ejuſdemque ſanguinis ebullitionem remediis illam contemperantibus ſufflaminandam cenſeo; eam denique, quæ jam partibus impacta eſt, materiam evocandam, diſcutiendamque.

Hæc ut fiant, ubi primum accedo, ſatis largam ſanguinis quantitatem e brachio extrahi præcipio, qui quidem pleuriticorum ſanguinem fere ſemper æmulatur. Die ſequente blandam illam potionem Catharticam mihi in praxi familiarem exhibeo, & hora ſomni (ſi paulo frequentius dejecerit æger) hauſtum aliquem Paregoricum, e. gr. *Syr. de Meconio in Aq. fl. Paralyſ.* vel alium ejuſmodi. Peracta Catharſi, partem affectam ſequenti decocto foveri jubeo. ℞ *Rad. Alth. & Lil. an.* ℥ij. *fol. Malv. Sambuc. Verbaſc. an. M.* ij. *flor. Melilot. ſummit. Hyper. & Centaur. min. an. M.* j. *Sem. Lini & Fœnugr. an.* ℥ß. *Coq. in ſ. q. aq. ad* ℔iij. Colletur liquor & tempore uſus adde ſingulis libris decocti, *Spir. Vin.* ℥iij. Stupæ e panno laneo levis texturæ hoc decocto immerſæ ac expreſſæ calide, admoveantur parti bis in die, quæ poſt forum quotidie illiniatur ſeq. mixtura ℞ *Spir. Vin.* ℔ß. *Theriac. Androm.* ℥ij. *pulv. Piperis longi Caryophyl. an.* ʒj. *M.* Charta emporetica hac mixtura madefacta parti circumvolvatur.

Æger inſuper ut juſculis tantum hordeaceis atque avenaceis, cum pomis aſſatis veſcatur, volo; tum etiam cereviſia utatur tenuiſſima, & per horas aliquot ſingulis diebus a lecto ſibi temperet. Hac methodo tum febris, tum alia ſymptomata citiſſime utplurimum fugantur. Sin aliter, rurſus venam ſeco; quod & tertium nonnunquam fieri debet, interpoſito ſemper die uno, ſi parva nempe adſit ſanguinis diatheſis, & febris intenſior. Diebus a venæ ſectione liberis *Enema* e Lacte cum Syr. Violaceo, & Julap. refrigerantia ex Aq. Nymph. &c. in *Rheumatiſmi* curatione jam dicta, qualibet hora diei uſurpanda præſcribo. Ut plurimum vero unica venæ ſectio & ſubſequens Catharſis, ſi tempore adhibeantur, rem expediunt.

Quæ urticarum puncturas, cum pruritu, refert ſpecies, pari modo eſt amolienda, niſi quod hæc remediis ab extra applicandis minus egeat.

Hic obiter dicam, quod licet non ſolum hic affectus, de quo jam loquimur, ſed & plerique eorum, qui cutim impetunt, & eruptionem aliqualem comitem ſibi adjungunt (modo Chronici ii non ſint) facile huic methodo cedant, ac proinde ſanguinis miſſione Catharſi iteratis brevi ſe proripiant, eorum tamen aliqui via plane diverſa tractandi ſint, nec evacuationes modo dictæ quantumlibet repetitæ, nec *pulveres teſtacei* ſanguini edulcorando deſtinati quicquam proficiunt, cum recrementa quædam pravam diatheſin adepta intimius cuti impingantur, non niſi remediis, quæ ſanguini robur ac vim conciliant, proindeque cutis ſpiraculis deobſtruendis apta nata ſunt, ullatenus amovenda debellandaque: Cum ſucceſſu itaque non vulgari ſequentem methodum aggreſſus ſum in *Pruritu ferino*, atque inveteratis id genus cutis eruptionibus. Ut,

℞ *Theriac. Andromach.* ʒß. *electuar. de ovo* ℈j. *rad. ſerpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulverat. gr.* xv. *lapid. Bezoard. Oriental. gr.* v. *cum ſ. q. ſyr. e Conditura Citri f. Bolus, ſumendus mane & hora ſomni per dies* 21. *ſuperbibendo Cochl.* vj. *ſeq. Julapii.*

℞ *Aq. Card. Benedict.* ℥. vj. *aq. epidem. & theriacal. ſtillat. an.* ℥ij. *ſyr. Caryophyl.* ℥j. *mſ. f. Julapium.*

Singulis matutinis poſt aſſumptum medicamentum ſudet horæ unius vel alterius ſpatio, vel potius pluribus ſtragulis quam ſoleret coopertus in lecto levi madori indulgeat per dictum tempus. His finitis, ſi puſtulæ adhuc non evanuerint, ſequenti linimento partes affectæ inungantur. ℞ *Unguent. ex oxylapatho* ℥ij. *unguent. pomati* ℥j. *flor. ſulphuris* ℥iij. *ol. Rhodii* ℈ß. *f. liniment.* Verumtamen medicamenta præſcripta haud uſurpentur, niſi venæ ſectione atque catharſi rite præmiſſis, quæ tametſi ſolum adhibitæ curationem non abſolvunt, ægrum tamen contra febrim præmuniant, ob uſum medicaminum calidorum alias occurſurum.

Eſt & alia *Eruptionis* ſpecies, etſi minus frequens, ad cujus medelam nullæ prorſus evacuationes conferunt. Hæc tametſi in aliis quandoque partibus, ut plurimum tamen in pectore apparet, ac loco aliquo determinato ſe figit, vix cutim ſupereminens, atque latiorem maculam præ ſe ferens, niſi quod aliquantulum porriginoſa, ac quaſi furfuracea, cum ſquamulis colore ad flavum vergente tinctis, cernitur. Hac ſive *macula*, ſive *impetigine* vigente, æger bene ſe habet, eadem vero evaneſcente, ut ſæpe fit, leviculam ægritudinem patitur, atque urina ejus turbidior, & rubicundior, ſed ad flavedinem accedens redditur. In hujus etiam affectus curatione eadem via atque iiſdem, poſt evacuationes univerſales, plane remediis inſiſtendum ac in pruritu ferino modo dicto, ac proinde, quod non omittendum, vini, ut & carnium ὀπτῶν uſus omnino concedendus, cum refrigerantia omnia magis officiant quam proſint. Atque ita hæc poſtrema eruptionis ſpecies curatur, quæ tamen aliquando non niſi *Aquis ferreis* diu epotis cedet.

CAPUT VII.

Angina.

Quolibet anni tempore aggreditur, maxime tamen illo, quod Ver atque Æſtatem interjacet, juvenes præ cæteris, & temperamento ſanguineo præditos; Rufos etiam, quod non ſemel obſervavi, præ reliquis omnibus. Rigent horrentque mox a primo morbi inſultu, ſequitur febris, & paulo poſt dolor, & faucium inflammatio, cui niſi mature ſuccurratur, æger ſtatim nec deglutire valet amplius, nec ſpiritum per nares ducere, ſed cum ſenſu quodam ſtrangulationis præcluduntur fauces ab inflammatione & tumore Uvulæ, tonſillarum, laryngis, ita ut tantum non ſuffocetur. Ingens ab hoc morbo periculum, utpote qui paucis nonnunquam horis hominem jugulat; quoties ſcilicet magna vis materiæ febrilis in prædictas partes conjicitur, neque ſatis tempeſtive convenientium remediorum uſu, ingruenti occurritur procellæ.

* Opem laturus, ſanguinem cum primis e brachio copioſe detraho, mox ex ranula utraque; dein, ut partes inflammatæ *melle Roſaceo ſpiritu ſulphuris* ad ſummum acorem permixtos tangantur, author ſum: mox *Gargariſma* ſequens præſcribo, non vulgari modo uſurpandum, ſed ita ut in ore ſine ulla agitatione contineatur, donec incaleſcat, dein expuatur, & repetatur ſubinde. ℞ *Aq. Plantag. Roſ. rubr. & Sperm. Ranar. an.* ℥iv. *Album. ovorum in aquam agitando redact. N.* iij. *Sacch. cand. Alb.* ʒiij. F. Gargariſma. Jubeo etiam ut de emulſione in cura *Morbi lateralis* præſcripta vel ſimili, indies ſumat.

Sequenti mane, niſi febris & dolor inter deglutiendum perceptus aliquantulum remiſerint, venam in brachio rurſum ferio, Catharſi in diem poſterum rejecta. At ſi utraque hæc minuatur, *Catharticum* lenitivum ſtatim exhibeo, quod quidem poſt ſanguinis miſſionem præ omnibus aliis perutile, ac apprime neceſſarium eſſe multiplici experientia comperii. Si forte an, quod quidem oppido rarum eſt, febris, aliaque ſymptomata, etiam poſt Catharſin, bellum minentur, iterata, ut prius, venæ ſectione perdomanda ſunt, ut & *Epiſ-*

paſti-

* *Curatio.*

* *Curatio.*

paſtico amplo ac forti, poſteriori cervici applicando. Per integrum hujuſce morbi decurſum, Enema refrigerans emollienſque omni mane, dempto illo, quo Catharſi vacat, injiciendum, atque ægrum hoc pacto reficiendum quotidie præcipio. Carnes, cujuſcunque demum generis, & juſcula ex iis parata ſacra ſunto; juſculis vero hordeacis, avenaceis, pomis coctis ac id genus aliis veſcitor, ptiſana ex hordeo, vel cereviſia tenuiſſima utitor. Lectulo interim per horas aliquot quotidie abſiſtat: cum hujus tepor tum febri, tum reliquis ſymptomatibus, quæ hac methodo expugnare ſatago, vires addat. Animadvertendum eſt autem, quod iſtiuſmodi *Angina*, quæ febris, mihi *Stationariæ* dictæ, ſymptoma tantum eſt, illa ipſa methodo curari amat, quam febris ea ſibi vendicat, ac proinde vel per διαφόρησιν & cutis ſpiracula exterminanda eſt, vel per aliam qualemcunque methodum, quæ febri primariæ, cui inhæret, debetur, quod ſedula obſervatione dignum.

Sunt & aliæ febres *Intercurrentibus* jure merito annumerandæ, quæ, quoniam alio aliquo modo immediate abitum ſibi parant, & in hoc vel illo ſymptomate deſinunt, vulgo febres non habentur; licet tales ab origine vere fuerint, atque affectus ille, a quo morbus nomen mutuatur, febris tantum ſit *Symptoma*, quæ in illo demum terminatur. Impræſentiarum duas tantum, *Hæmorrhagiam* ſcilicet *Narium*, ac *Hæmoptoen* leviter perſtringam.

* *Hæmorrhagia Narium* quavis anni tempeſtate infeſtat, præcipue ſanguine præfervido, temperamento vero debiliore præditos; idque magis ætate ingraveſcente, quam adoleſcente. Primo utplurimum appulſu febris præ ſe fert indicia, qua derepente ſibi per nares, qua data porta, faciente viam, dolor & calor ſinciput adhuc torquent. Sanguis ad horas aliquot profluit, dein aliquandiu ſiſtitur, mox denuo erumpit, atque hæc viciſſim: donec tandem vel remediorum uſu, vel ſponte ſua ob imminutam copiam deperditamque cohibitus, omnino ceſſat; ita tamen, ut ægro ſingulis annis a recidiva metuendum ſit, ſi vel a liquoribus ſpirituoſis, vel alia occaſione qualibet æſtuare contingat.

Eum hic mihi ſcopum propono, ut ſanguinis fervor nimius atque ebullitio, unde oritur dicta præter naturæ modum extravaſatio, frænis omnibus compeſcatur, ejuſque impetus alio vertatur. Ea propter frequenter brachii venas tundo, & ſanguinem liberaliter extraho, *Pleuriticorum* ſanguini colore ſemper reſpondentem. Victus rationem refrigerantem atque incraſſantem injungo. Ut aq. fontan. partes tres, lactis ſimul coctas, & frigide hauriendas; poma cocta, juſcula hordeacea, & ſimilia a carnibus abhorrentia. Julapia inſuper refrigerantia atque incraſſantia, una cum emulſionibus, in morbis inflammatoriis ſupra deſcriptis. Lectulo item ut abſiſtat per aliquod ſpatium quotidie, nec vel ſemel quidem omittatur. Hauſtu quinetiam hora ſomni Paregorico e Diacodio, ceu catena conſtrictus ſanguinis furor coerceatur. At vero cum hujuſmodi Hæmorrhagias non raro comitetur lympha acrior, quæ ſanguini permiſta ejus motum adjuvat, venarum orificia reſerando, præter revulſionem & refrigerationem, ſolemne mihi eſt Catharticum blandius, vel in ipſius morbi ἀκμῇ propinare, cujus operatione finita, Anodynum exhibeo præter ſolitum viribus auctum; & ubi ſymptoma penitus evanuerit, aliud demum Catharticum.

Quoad externas applicationes, lintea quadruplicata immerſa aquæ frigidæ, in qua *Sal prunellæ* diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoveantur nuchæ ac utrinque cervici ſæpius in die. Item poſt univerſas evacuationes peractas liquor ſequens applicetur. *℞. Vitriol. Hungar. & Alumin. an. ℥j. Phlegmatis Vitriol. ℔ß. Coq. tandiu, donec omnia fuerint diſſoluta. Liquorem frigefactum filtra, & a Cryſtallis ſubinde natis ſepara. Liquori reſiduo adde Ol. Vitriol. duodecimam partem. Turunda ex linteo raſo liquore hoc probe humectata, nari ex qua ſanguis ſtillat indatur, per dies duos iſthic relinquenda.* Quo etiam liquore linteamina imbuta & applicata ſanguinem ſiſtunt ex quacunque demum parte externa idem defluat.

* *Hæmoptoe* etiam, quæ in æſtatis ac veris confinio homines calidioris temperamenti, ac minus robuſti adoritur, & quorum pulmones minus recte valent, præ ſenibus item juniores, ejuſdem fere indolis cum Hæmorrhagia jam tractata mihi eſt, cum & hæc quoque febris ſit, quæ tam nomen, quam eſſentiam exuit ſuam illa quæ ſoluta eſt criſi; hoc fere tantum diſcrimine, quod in morbo *priori* ſanguis nimium agitatus in narium venulas, in *hoc* vero in pulmones impetum facit; uque in illo, durante fluxu dolor & calor ſinciput jugiter lancinant, ita in hoc pectus uterque obſidet cum debilitate quadam. Quin & hoc vitium eandem fere quam Hæmorrhagia methodum medendi ſibi vendicat, niſi quod Catharſin minus ferat, a qua, præſertim repetita, æger facile in tabem conjicitur. At Phlebotomia crebro celebrata, Enema quotidie injectum, Diacodium hora ſomni propinatum, diæta inſuper, ad medicamenta, tam incraſſantia, quam refrigerantia, opus pro voto abſolvent.

Atque hæc ſunt, quæ hactenus obſervavi de numeroſa iſta morborum tribu in varias familias diſpertita, qui *Febrium* ſub nomine cenſentur, atque de iis ſymptomatibus, quæ ab illa pendent, in quibus id ſerio egi, ut nullas putationes meas, nulla imaginaria cerebri commenta orbi venderem; animo vero ſincero candidoque, nullique adeo hypotheſi adſtricto, eorum hiſtoriam & naturalia Phœnomena aliis traderem; curationes etiam pari fide, & cautela pari ſubnecterem. Quod ſi vehemens deſiderium methodum certiorem minuſque lubricam, in utiliſſimo tuendæ mortalium vitæ negotio, expiſcandi conſtabiliendique, me in ſemitas nullo antea pede calcatas pertraxerit; nemo eruditorum, uti ſpero, mihi imputabit, quod vel ſpretis aliorum judiciis meo nimium fidam, vel rebus ſtudeam novis; cum & non ſpernendus rerum eventus mihi hæc inveſtiganti ingentes hucuſque animos dederit, & poſterorum experimenta ſine dubio meam fidem ſint liberatura. Et profecto haud oſcitanter impugnandum eſt hoc morborum tam peſtiferum agmen, quod nullo non die cum genere humano bellum gerit internecinum, atque ἄσπονδον, & cujus telis duo ad minimum hominum trientes, ſi eos demas, qui violenta morte perimuntur, confoſſi quotannis occumbunt. Indeſinentes horum morborum impetus, & quotidianæ, quas etiam de viris robuſtiſſimis & ætate maxime florentibus reportabant, victoriæ (non obſtantibus ſuppetiis iis omnibus, quas nobis hactenus attulere ſpecioſæ iſtæ methodi in ſpeculativorum libris ſatis fidenter deſcriptæ) animo meo hæc primum agitanti minus ſatisfaciebant, cum reapſe cernerem, ludrica iſta cerebroſorum commenta ita parum ad reintegrandam ægrorum ſanitatem conferre, ut qui ad aſyla hæc confugerant, quicquid pollicitarentur Thraſones Dogmatici, haud meliori in loco eſſent, quam qui neglecta arte ſe totos naturæ permiſerant. Si quid ego hic egero, quo vel periculi, vel etiam difficultatis, quæ in his morbis perſanandis plerumque occurrunt, pars aliqua levetur (quod ſalva verecundia, me mihi polliceri poſſe ſaltem ſpero) ſcopum quadantenus aſſecutus ſum, & dulciſſimum improbi laboris in bono proximi quærendo recte collocati, fructum fero. Hæc præcipua fere ſunt quæ jam habeo comperta, (vel ſaltem ad methodum aliquam novi reducere) circa *Febres & Symptomata*, quæ ab eiſdem pendere ad hunc uſque 30. Decembris diem, Ann. 1675. quo hæc conſcribo.

* *Hæmorrhagia Narium.*

* *Hæmoptoe.*

EPISTOLÆ RESPONSORIÆ DUÆ
A THOMA SYDENHAM, M. D.

I. De Morbis Epidemicis *ab Anno* 1675. *ad Annum* 1680. ad Robertum Brady, M. D.
II. De Luis Venereæ Hiſtoria & Curatione ad Henricum Paman, M. D.

CLARISSIMO VIRO

THOMÆ SYDENHAN, M. D.

NEMO *uſpiam Medicorum, Vir eruditiſſime, adhuc vim aeris & influentiam in humana corpora attente perpendit, nec in vita noſtra perennanda quas agit partes eorum quiſpiam conſideravit ſatis, vireſque quas exerit in fermentando, & circumducendo ſanguinem, aut in motibus animalibus quibuſcunque peragendis cujus ſit energiæ, & efficaciæ, horum non aliquis notavit; neque ejuſdem temperiem naturalem, alterationes multiplices & mutationes, quas* Conſtitutiones *haud perperam indigitas, ne leviter quidem, vel Medici, vel Hiſtoriæ Naturalis Scriptores attigerunt, multo minus perſcrutari ſategerunt. Fieri ſane nequit, cum in omnes corporis partes, etiam reconditiſſimas, aer ſeſe inſinuet, quin quas ſubit alterationes & mutationes a rebus quibus impregnatur eaſdem ſanguini & ſuccis communicet, & imprimat; unde ut plurimum ab hac vel illa prava aeris conſtitutione oritur hujus vel illius indolis prava ſanguinis Diatheſes. Optimo itaque conſilio obſervationes Medicas circa morborum acutorum hiſtoriam & curationem juxta varias annorum & eorundem partium conſtitutiones inſtituiſti, cum in iiſdem, aeris actiones in ſanguinem, ſuccos, & ſpiritus præſertim (ſi ipſe non ſit ſpirituum materia) conſpiciantur. Et nullus dubito quin Febrium indoles ab annorum temperie in quibus graſſabantur obſervata utiliſſimam, ſi non unicam, methodum conſtituit ad praxim ſtabiliendam. Perge itaque, & ſi quæ adhuc reſtant Obſervationes Febrium annorum nuperrime elapſorum, fac ut palam fiant, quæ in re quam maxime humani generis ſaluti proſpicies.*

In Sectione prima, Cap. quinto *libri tui, paucis egiſti de uſu* Corticis Indici, *& ejuſdem exhibendi methodo. Equidem ſcio, quoſdam haud infimi ſubſellii Medicos, qui in magna quantitate & doſi ſæpius repetita eum exhibent; alios item qui ex eodem extracta, infuſiones, & ex infuſionibus julapia, & emulſiones conficiunt, quibus modis ſe non tantum intermittentes; ſed & continuas quaſdam certo curare affirmant: Magnum procul omni dubio in curandis intermittentibus eſt remedium. Ego quidem per* 20. *plus minus annos dictum Corticem varia forma & multiplici præparatione maximo cum ſucceſſu exhibendum curavi. Si vero peculiare quippiam de uſu hujuſce Corticis noſti, vel quid melius progrediente experientia ſis edoctus, id ne graveris precor in lucem proferre.*

In curatione Rheumatiſmi *frequentem Phlebotomiam, & larga manu celebratam tanquam neceſſariam propoſuiſti. Quærerem Ego an non rejecta tam ſevera & crudeli methodo, alia non humani ſanguinis adeo prodiga, nec minus certa inveniri poſſit. Dum hæc agis, Digniſſime Vir, malevolorum jurgia, & invidorum ſtigmata atque calumnias ſat ſuperque perſenties; neque nunc minus quam olim nomini tuo aut famæ parcent, licet ingenuis fere omnibus diſpliceant, & candidioribus, apud quos ſolemne eſt iſtiuſmodi detractores deſpicere. Iſti vero, ſi Febrium hiſtoriam longo uſu comprobatam, vel earundem eſſentias, cauſas, & differentias, vel veram tandem medendi methodum expiſcari volunt, Te Ducem & viam præmonſtrantem ſequi neceſſe habent; cum vix, aut ne vix quidem, alia, vel earum naturam inveſtigandi, vel curandi ratio poſſit aſſignari. Macte itaque eſto, & ſperne ſciolorum dicteria; ſciolorum hominum ingenia excita; tu methodum monſtraſti, & ſi tua non placet, qui carpunt, dent politiorem & magis firmam. Vale, Vir integerrime, qui hiſce peragendis totam Medicorum turbam merito devincies, inter reliquos vero*

Tibi jure meritoque amiciſſimum,

Cantabrigiæ,
Decembr. 30. 1679.

R. BRADY.

Ampliſſimo Doctiſſimoque Viro

ROBERTO BRADY, M. D.

Collegii Cajo Gonevillenſis Cuſtodi, nec non Regio in Medicina apud Cantabrigienſes Profeſſori longe celeberrimo.

ME certe, Vir Humaniſſime, ſi quid in morborum curatione profecero, ad omne id cuivis efflagitanti impertiendum præ cæteris qui nunc ſunt homines faciliſſimum eſſe omnino par eſt; ſi enim ea tantum mihi innoteſcant quæ & reliquis mortalibus, (quod mihi plus ſatis conſtat) nullo pacto mihi obfuerit levidenſia iſta & e triviis deſumpta evulgare, ſin autem aſſecutus ſim aliquid quod e re medica ſit, & ad certiorem morborum Therapeiam faciat, non tam mihi laudi dabitur, quam aliis daretur quibuſlibet, ea in lucem expromere; Qui & a podagra jam ab annis plus minus triginta, & calculo diu male mulctatus, facile mecum reputo, quam ſerio gauderem, ſi quod meis malis levamen aliorum indicio poſſit afferri. Cum autem pauciſſimis ingens illud privilegium a Deo Opt. Max. concedatur, ut publico commodo hac in re inſervire queant, iiſque tantum, quibus *e meliore luto* quam mihi *finxit præcordia Titan*, votis agendum eſt, quod reapſe effectum dare non ſatis eſt virium: Semper enim exiſtimavi, neque id ſine ratione, majoris eſſe felicitatis certam vel leviſſimi alicujus morbi debellandi methodum ægris mortalibus prodidiſſe, quam vel *Tantali*, quod ajunt, vel *Cræſi* theſauros accumulaſſe. Feliciorem hoc illum dixi, dicam & meliorem, ſapientioremque: quod enim uberius & ſapientiæ & bonitatis ſuæ ſpeciem quis poteſt edere, quam, cum ſe e communi generis humani natura deciſum animadvertat, ea quæ molitur omnia ad publicam magis omnium utilitatem, quam ad ſuam ipſius, qui tam exilis totius particula & contempta res eſt, jugiter referre? *Ut enim* (loquor cum maximo illo dicendi ſentiendique magiſtro *Cicerone* meo, ſui ſæculi, ne dicam univerſæ hominum naturæ Genio) *leges omnium ſalutem ſingulorum ſaluti anteponunt, ſic Vir bonus & ſapiens & legibus parens & civilis officii non ignarus utilitati hominum, pluſquam unius alicujus, aut ſuæ conſulit. Cicero de fin. bon. & mal.* Quinimo ſatis liquet, quod cum facinoroſi ſit hominem jugulare, boni viri erit eundem vel conſervare, vel alios iis inſtruere præſidiis, quibus adjuti eum ab interitu vindicent, etiam authore vita jam functo. Et vox illa plane inhumana & ſcelerata audit eorum, qui negant ſe recuſare, quo minus ipſis mortuis terrarum omnium deflagratio conſequatur.

His autem impræſentiarum miſſis factis, fatendum eſt, debere me ea, quæ de his morbis, de quibus percontari libuit, animo volutari, & ut exilia, tibi plane aperire, Tibi, inquam, eximio viro, & *Sparta* quam ornas digniſſimo; cujus ego & eruditioni & probitati, animique candori ea tribuo encomia, quæ reliqua Togatorum gens, inter quos nites. Præterea etiam, quantum tibi debeo gratiarum, quod te tam male habeant imme-

immerita illa, quibus a nonnullis proſcindor convilia; de quibus hoc habeo dicendum, quod ſi vita innocua hominis, qui neminem neque facto neque dicto læſerat, me ab illis ſartum tectum reddere valuiſſet, nunquam in me detonuerat. Cum autem nullo id meo crimine evenerit, neque, ut ſpero, eveniet unquam, ſtat ſententia non me ideo plectere, quod alii deliquerint, id tantum ratus ad me attinere, ut viri probi ſcilicet officio defungar, & boni Medici, quantum patitur tenuitas noſtra.

Morem itaque geram in tradendis obſervationibus, quæ mihi in morbis, de quibus ſciſcitabaris, occurrebant. Primum autem agam de *Febribus intermittentibus* nunc apud noſtros Epidemicis. Quo nomine non abs re fore arbitror annos iſtos ordine, ſed breviter percurrere, qui illum excipiebant, quo claudebatur *Hiſtoria Acutorum Morborum* (qualis illa demum fuerit) qui per præterlapſos annos 15. graſſabantur, & quædam obiter perſtringere in eorundem curatione a me pridem notata. Quo facto melius innoteſcet, quo tempore & quibus gradibus, quæ jam obtinet febrium *conſtitutio*, nobis obrepſerit.

* Annus 1676. eoſque peperit morbos quos genuerat conſtitutio poſtremo loco commemorata in dictis obſervationibus, *viz.* Annor. 1673. (in cujus Autumno ea ſe primum exeruit) 1674. & 1675. At vero exoleſcente ferme hac craſi, mitiores erant, quam pro ſuo genio; qui ſubpullulabant morbi, & minus inſuper Epidemici; non obſtante peculiari ejus anni indole, quantum ad manifeſtas aeris qualitates, quibus ab annis præcedentibus perquam abludebat, cum & æſtatis fervor, & frigus hyemis omnes ferme annos, quorum memoriam habemus, longo intervallo ſuperaverint. Et cum tam ingens tempeſtatum diſcrepantia ſimiles tamen morbos producerent, ſatis hinc liquet, non tam manifeſtam quam occultam aeris temperiem Epidemicis morbis favere. At vero fatendum eſt, morbos eoſdem quoad ſymptomata quædam aliquando a manifeſta aeris diatheſi pendere, quod & *Morbilli* & *Cholera Morbi* hoc anno invadentes teſtatum faciunt, de quibus breviter agam.

Morbilli enim naſcenti anno coorti, licet non admodum Epidemici, id tamen eximii habebant, quod ſolito longius procurrerent; nam cum pro more ſuo menſe primum Januario comparentes, ad Æquinoctium uſque vernum ingraveſcerent, dein paulatim imminuti cum Solſtitio fere expirarent, hoc anno ad Æquinoctium ferme Autumnale pertingebant, ab æſtatis calore, niſi fallor, aucti viribus, quo diutius obſiſterent. Neque tamen methodum medendi ab uſitata illa diverſam poſtulabant.

Exeunte æſtate *Cholera Morbus* epidemice jam ſæviebat, & inſueto tempeſtatis calore evectus, atrociora convulſionum ſymptomata, eaque diuturniora ſecum trahebat, quam mihi prius unquam videre contigerat. Neque enim ſolum abdomen, uti alias in hoc malo, ſed univerſi jam corporis muſculi, brachiorum crurumque præ reliquis, ſpaſmis tentabantur diriſſimis, ita ut æger e lecto ſubinde exiliret, ſi forte extenſo quaquaverſum corpore eorum vim poſſet eludere.

Quamlibet autem hic morbus non aliam a recepta medendi rationem ſibi vendicabat, *Anodyna* tamen fortiora, eaque ſæpius ingerenda quam alias ſolebam, omnino indicabantur. Ex. gr. Ad quendam vocatus per id temporis truculentiſſimo illo, quod modo deſcripſi, ſymptomate tantum non enectum, (me autem comitabatur *Carolus Goodall* M. D. cujus animi candor, probitas illibata, ſummus in me amor, labor improbus in morbis dignoſcendis curandiſque una cum nomine mihi ſemper occurrunt) & enormi vomitione, ſpaſmorumque violentia animam agentem, cum ſudore frigido, & pulſu vix micante, guttas 25. *Laudani liquidi*, a me jam olim publicati, in cochl. 1. *Aq. Cinnamomi fortis* exhibendas curavi, veritus ſc. ne vehiculum paulo copioſius medicamento rejiciendo (quod in vomendi tam impenſo conamine perſæpe fit) anſam daret: dein lecto aſſidens quaſi ad ſemihoram, & expertus remedii vires nec Vomituritioni compeſcendæ, nec ſedandis convulſionibus adhuc pares eſſe, toties illud ipſum repetere, & doſin in tantum augere cogebar (interpoſito tamen ſpatio, ut quid a jam ingeſto mihi foret ſperandum prius ediſcerem, quam novas adferrem ſuppetias) donec tandem pervicaciſſima illa ſymptomata ſub jugum victoris mitterentur, quod tamen vel minimo corporis motu excitata denuo excutere ſatagebant. Serio itaque imperavi, ut & corporis quieti modis omnibus indulgeret ad paucos dies, & medicamentum jam dictum, ſed in minori doſi, ſubinde aſſumeret, etiam poſtquam convaluerit, ad *εὐεξίαν* ſc. confirmandam; quod nobis ex animo ceſſit.

Neque eſt cur me quiſpiam juſto audaciorem pronunciet, eo ſc. nomine, quod tantam Laudani liquidi vim ægro infundere non dubitaverim; cum judice experientia certo conſtabit, quod in quibus affectibus ex *Opio* parata indicantur (ſunt autem tres; *vehemens dolor, vomitus vel dejectio enormior, & inſigniores ſpirituum animalium ἀταξίαι*) in iis & remedii doſis & repetendi vices cum ſimptomatis magnitudine omnino ſunt conferendæ. Quæ enim doſis remiſſiori ſymptomati coercendo par eſt, ea ab alio fortiore ſuperabitur, & quæ alias ægrum in manifeſtum vitæ diſcrimen conjiciet; eundem impræſentiarum ab orci faucibus liberabit.

* Atque hi ſunt morbi iſti, qui hoc anno populabantur, iidem ſc. ut jam innui, cum morbis trium annorum præcedentium. Quales autem fuerint, qui annum ſequentem *viz.* 1677. funeſtaverint, non habeo dicere. Cum enim moleſtiſſimo ſanguinis mictu, a motu vel leviſſimo, ſub anni initio male mulctarer, neque ita diu poſtea podagra etiam, quæ non jam tam artus, quam viſcera ſæviſſimo dolore excruciabat, accedentibus inſuper virium & appetitus proſtratione, crurum tumore, aliiſque ſymptomatibus non minus periculoſis (quem ſi tum fuerim extinctus, mors certe non tam a bonis quam a malis abſtraxiſſet, haud equidem repugnantem) me domi meæ ad menſes tres continere, deinde redintegrandæ ſanitatis cauſa per idem fere ſpatium ruſticari cogebar. *Autumno* reverſus ad meos, febres intermittentes hinc inde ſparſas eſſe (quarum tamen pars maxima ægros non in urbe primum invaſerat) ab amicis didici; cum autem mihi per valetudinem non liceret ægros inviſere, de hoc anno nihil melius ſilentio poſſum adferre.

Proximi anni *(viz. 1678.) Conſtitutio* prorſus immutata *Febribus Intermittentibus* (quæ jam ab anno 1664. ad tredecim ſc. annos urbe fere exulaverant, niſi quod nonnullos ſporadice occuparent, vel ex agris forte comitarentur) uſque adeo favebat, ut Epidemicæ rurſus audirent; neque eum tamen gradum hodie tuentur, quin & fines latius proferent, donec hæc, a qua pendent, aeris *διάθεσις* ſuam *ἀκμὴν* attigerit. Quamtumlibet autem dictæ intermittentes pauciores aliquot etiam tempore Verno fuerint adortæ, eo uſque tamen exeunte Æſtate, & Autumno ſubeunte præ cæteris ſæviebant, ut nulli amplius morbo Epidemici nomen relinquerent. Hyeme vero paululum fatiſcente *Variolis* locum cedebant, atque aliis inſuper Epidemicis, qui per omnia dominabantur, donec intermittentibus apta tempeſtas in orbem rediret.

Sed ut jam ediſſeram, quæ de harum febrium & natura & cauſis ſedula obſervatione aſſecutus ſum; in primis notandum eſt, quod licet olim *Quartanæ* frequentius occurrerent, nunc dierum aut *Tertianæ* erant, aut *Quotidianæ*, (niſi quis poſtremas has *Duplices Tertianas* malit appellare) & pariter quod licet Tertianæ Quotidianæque aliquando cum rigore atque horrore invadentes, ſubſequente primum calore, mox etiam ſudore, tandem in omnimoda *ἀπυρεξίᾳ* deſinerent, atque poſt ſtatam periodum ægros de novo laceſſerent; ne hunc quidem jam morem ſervabant ultra tertium quartumve paroxyſmum, maxime ſi æger lecto addiceretur, & aſſumptis cardiacis calidioribus oleum camino, quod ajunt, addiderit. Poſtea vero febris hæc eo uſque etiam præter indolem ſuam increſceſcebat, ut *Intermiſſionis* loco *Remiſſionem* tantum ægro concederet; & magis indies ad *Continuarum* ſpeciem accedens, tacto cerebro tandem haud paucos extingueret.

Curationem quod ſpectat, jam a multis annis mihi innotuit, quam ſit periculoſum eam in tertianis & quotidianis (quæ cum recentes ſint nullumque typum indutæ in continuitatis vicinia adhuc hærent) per ſudorifica moliri: quamvis enim notiſſimum ſit ſimul cum ſudore prorumpente inquietudinem atque alia ſymptomata ſtatim evaneſcere, & *ἀπυρεξίαν* ſuccedere, & ex conſequenti huic paululum eſſe indulgendum, ſaltem non eſſe obſiſtendum paroxyſmo fatiſcente, tamen eſt compertiſſimum, quod ſi juſto copioſius eliciatur ſudor, quæ intermittebat, febris jam fit continua, ægerque tanquam incerto aleæ caſu in vitæ diſcrimine verſatur, hic ſervatur, perit ille. Ratio eſt hæc, niſi mea me fallit conjectura, quod ſc. iſtiuſmodi profuſus ſudor, cum materiæ febrilis, paroxyſmi calore eo uſque evectæ, ut jam per deſpumationem ejici poſſit, modum

* *Anno* 1676.

* *Annus* 1677. * *Annus* 1678.

modum exuperet, exterminata ea parte, quæ unico paroxyſmo reſpondet, de reliquo ſanguini incendendo impenditur. Hujus itaque methodi inefficaciam; & aliarum evacuationum, venæ ſectionis v. gr. & catharſeos incommoda (quarum utraque relaxando tonum ſanguinis morbum protrahunt) dum mecum perpenderem, *Peruvianus Cortex* certiſſimam mihi ſpem fecit, de quo vere affirmare poſſim, non obſtante tam vulgi, quam perpaucorum e doctis præjudicio, me nihil mali ægris accidiſſe ab ejus uſu vidiſſe unquam, vel cum ratione ſuſpicari potuiſſe, niſi quod illi, qui longum & repetitum corticis Peruviani uſum experti ſunt (ut in *Capite de Rheumatiſmo* præmonſtraverim) in ſpeciem quandam *Rheumatiſmi Scorbutici* nonnumquam incidunt. Hoc autem malum perquam raro ex hac occaſione naſcitur, & quando accidit, facillime remediis ibidem deſcriptis cedit.

Et profecto ſi tam effectorum durationem, quam corticis hujus innocentiam exploratam haberem, principem illi locum inter omnia quotquot ſunt remedia deferre nullus dubitarem; cum non tantum in hoc morbo inſignium eſſe vitium deprehendatur, ſed & in uteri & ventriculi etiam affectibus: Tantum abeſt, ut de ejus inſalubritate merito quis conqueratur.

His autem potiſſimum de cauſis, niſi fallor, dictus cortex male audit. Primo, quia plurima illa horrendaque ſymptomata, quæ febres intermittentes jam diutius ægrum cruciantes comitantur, etiam ubi ne minimum quidem corticis deguſtaverit, cortici, vel ſemel aſſumpto, imputantur. Secundo, quia cum occulta vi, & non per ſenſibilem aliquam evacuationem morbum averruncet, ſtatuunt plerique materiam morbum comitantem quæ propelli debuerat, tanquam hoſtem intra mœnia vi corticis aſtringente incluſam latere, novos naturam tumultus, atque ægrum non penitus evaſiſſe cum adhuc catenam trahat. Aſt hi non ſatis attendunt ſudores paroxyſmum finientes id omne quod in lucido ſanitatis intervallo accumulabatur prorſus eliminaſſe, manere tantum morbi ſeminium tempore maturandum; quodque cortex fugientem paroxyſmum a tergo urgens, & intercepto qui debuerat ſubminiſtrari morbi commeatu, ſive fomite, non poteſt in ſanguine retinere, quod jam in illo non niſi tanquam in embryone reperitur; ac proinde neque ſtrangulationum, neque obſtructionum, quæ vulgo objiciuntur, reus eſt peragendus.

Quo autem pacto deprehendemus corticem vi ſua adſtrictoria febres fugare? Qui id probare velit, neceſſe erit prius alia adſtringentia pari virtute prædita in medium afferat; mihi certe vel eorum fortiſſima adhibendi in experimentum nondum e voto ceſſit. Quid quod illos etiam ſanat, qui ab ejus uſu tanquam a cathartico aſſumpto (quod nonnullis accidit) frequenter alvum deponunt? Id vero demum eſt recte ſapere ſuo ſe quemque pede ac modulo metiri. At ſi quis fucum ſibi faciens, aliis ſe præditum eſſe facultatibus exiſtimaverit, quam quæ inſerviunt percipiendæ vel *Naturali Theologiæ* (ut Deo ſcil. rerum omnium Architecto & Moderatori debita veneratio cum profundiſſima animi proſtratione jure merito exhibeatur) vel *Philoſophiæ Morali* (ut virtutem exerceat, & mores tam ad privatum quam publicum ſocietatis humanæ bonum accommodet) vel denique *Arti Medicæ*, *Mathematicæ*, *& Mechanicæ* (quibus vita communis adjuvatur.) Hic primum Hypotheſin aliquam e ſchola *Naturalis Philoſophiæ* depromat, qua vel unicam differentiam ſpecificam rerum in natura poſſit enodare; ex. gr. rationem reddat, quare *Gramen* omne viridi ubicumque colore, nuſquam alio cernitur infectum; *&c.* Hoc ſi effecerit, in ejus caſtra haud invitus tranſeam; ſin aliter, non verebor dicere quod Medici cura omnis atque induſtria, in expiſcanda morborum hiſtoria, iiſque remediis adhibendis, quæ experientia indice ac magiſtra eoſdem valent depellere, debent collocari; obſervata tamen iſta medendi methodo, quam recta ratio (non ſpeculationum commentis, ſed trito & naturali cogitandi modo innixa) ei dictaverit. Dicam itaque paucis quod uſu didici de methodo, qua cortex nobis uſurpandus venit.

Cortex Peruvianus, cujus *Pulvis Patrum* vulgo nomine inſignitus, annis abhinc quinque & viginti (ſi bene memini) apud Londinenſes noſtros in exterminandis febribus intermittentibus, maxime quartanis, primum cœpit inclareſcere. Idque optimo ſane jure, cum hujuſcemodi morbi rariſſime ab ullo alio ſive remedio ſive methodo medendi antea expugnarentur, unde etiam opprobria Medicorum & erant & audiebant. At vero non ita multo tempore elapſo, duabus de cauſis, non quidem levibus, damnatus in deſuetudinem prorſus abiit, Primo, quia paucis horis ante adventum paroxyſmi, pro recepto id temporis more, exhibitus ægrum nonnumquam e medio tolleret; quod & civi cuidam Londinenſi eidemque Senatori Urbano, *Undervood* nomine, & Capitaneo nomine *Potter* in vico vulgo dicto *Black Fryars* Pharmacopolæ memini accidiſſe. Funeſtior hic pulveris exitus, quamvis oppido rarus, Medicos tamen paulo cordatiores ab ejus uſu merito retraxit. Secundo, quia æger ope pulveris a paroxyſmo alias invaſuro liberatus, quod plerumque eveniebat, tamen intra dies 14. recidivam ut plurimum pateretur. In morbo ſcilicet recenti, necdum temporis curſu ſuoque marte commitigato. Maxima pars hominum his permota rationibus ſpem de hoc pulvere jam pridem conceptam protinus abjiciebat: Neque enim tanti æſtimabant paroxyſmum ad paucos dies protelare, ut ſe eo nomine in vitæ diſcrimen a pulvere intentatum induci paterentur. Ego vero jam ab aliquot retro annis haud vulgarem hujus corticis vim ſerio perpendens, animoque revolvens, non alio magis quam hoc Herculeo medicamento febres intermittentes debellatas iri confidebam, ſi qua par erat cura accederet, & diligentia. Diu itaque multumque apud me agebam, ut & *Periculo* a pulveris uſu impendenti, & *Recidivæ* intra paucos dies ſubſecuturæ (quæ duo erant amolienda incommoda) poſſem occurrere, atque ægrum hujus ope ad perfectæ ſanitatis gradum promovere.

Primo, *Periculum* quod minitabatur, non tam ex ipſo cortice natum arbitrabar, quam ex eo quod minus opportune ægro ingereretur: cum enim vix ingens materia febrilis diebus a paroxyſmo vacuis in corpore fuerit aggeſta, pulvis prædictus, ſi immediate ante paroxyſmum deglutiatur, facit quo minus materia morbifica ipſa naturæ methodo, paroxyſmi ſcilicet impetu, poſſit eliminari, quæ proinde præter fas incluſa ægrum in vitæ diſcrimen ſolet conjicere. Hoc ego me malum propulſare poſſe exiſtimabam, materiæque pariter febrili de novo generandæ obicem ponere, ſi ubi primum paroxyſmorum unus affligere deſierit, confeſtim pulverem exhiberem, quo inſecuturus inflammaretur, & diebus intermiſſionis ſtatis ſubinde vicibus eundem repeterem uſque dum novus invaderet paroxyſmus, atque ita paulatim tutoque proinde ſanguinis maſſam ſalutifera corticis virtute penitus inficerem.

Secundo, cum *Recidiva*, (quæ intra dies 14. plerunque accidebat) ex eo mihi videbatur naſci, quod ſanguis non ſatis exſaturaretur virtute febrifugi, quod utut efficax, una tamen vice morbo penitus exterminando par non fuit, idcirco autumabam nihil ad eam præcavendam æque poſſe conducere, atque methodum repetendi pulveris, etiam devicto ad præſens morbo, juſtis ſemper intervallis, antequam ſcilicet vires præcedentis doſis prorſus elangueſcerent.

His itaque rationum momentis innixa mens eam, qua jam utor, mihi methodum dictabat. Ad ægrum *Quartana* febre laborantem acceſſitus (*die Lunæ* v. g.) ſi paroxyſmus eodem die ſit invaſurus, nihil prorſus moveo, ſed id tantum ago ut ſpem faciam, eum a proxime venturo liberatum iri. Ac proinde binis diebus intermiſſionis (*Martis ſc. & Mercurii*) corticem exhibeo hunc in modum. ℞ *Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. pulverat.* ℥j. *cum ſ. q. ſyr. Caryophyl. vel de Roſis ſiccis, f. Electuar. dividendum in* 12. *partes, quarum unam capiat quarta quaque hora, incipiendo immediate poſt paroxyſmum, ſuperbibendoque hauſtum vini cujuslibet.* Vel, ſi *Pilulæ* magis arrideant. ℞ *Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. pulv.* ℥j. *cum ſ. q. ſyr. Caryophyl. f. Pil. mediocris magnitudinis, quarum capiat* vj. *quarta quaque hora.* Sed minori cum moleſtia, eodem tamen fructu, hujus *Pulveris uncia una* admiſceri poterit *libris duabus Vini Clareti*, atque ejus *cochl.* viij. vel ix. exhiberi iiſdem quæ dicta ſunt temporis intervallis. *Die Jovis*, quo metuitur paroxyſmus, nihil impero, cum utplurimum nullus accedat, reliquiis materiæ febrilis per ſolitos ſudores, qui præcedentem paroxyſmum abſolvunt, deſpumatis ejectiſque e ſanguine, atque interciſa novæ mineræ ad fomitis accumulationem repetito pulveris uſu, diebus paroxyſmos diſterminantibus adhibiti.

Verum enim vero ne morbus denuo recrudeſcat (quod e prædictis incommodis erat alterum) *die octavo* præciſe, a quo poſtremam doſin æger aſſumpſit eandem præfati pulveris quantitatem, (*Unciam ſc. in partes* 12. *diviſam*) eadem qua prius methodo, certo certius exhibeo. Quamvis autem repetita hoc modo ſemel medicatio perſæpe morbum conficiat, non tamen prorſus in tuto collocatur æger, niſi Medico tertio quartove eandem methodum eodem temporis intervallo iteranti parere non gravetur; maxime ubi ſanguis a prægreſſa aliqua

qua evacuatione fuerit debilitatus, aut ſe æger incautius auræ frigidiori feriendum expoſuerit.

Verum etſi hoc remedium nulla purgandi vi polleat, tamen ob peculiarem quorundam corporum temperiem atque idioſyncraſiam perſæpe accidit, ut ab ejus uſu tanquam a cathartico fortiori aſſumpto æger violenter expurgetur. In hoc caſu omnino oportet, ut *Laudanum* cum eo exhibeatur, quo minus hanc operationem, tam ſuæ naturæ, quam morbo plane contrariam, ciere valeat, neque pulvis juſto citius per alvum expulſus diſperdatur, antequam ſuo fungeretur munere. In hoc itaque caſu *Laudani* ejuſdem *gut.* x. vino inſtillari jubeo, & poſt alternam pulveris doſin aſſumi, modo diarrhœa perſtiterit.

Dicta methodus uſu mihi venit in cæteris intermittentibus ſive *Tertianis*, ſive *Quotidianis*; utraſque enim ſtatim a finito paroxyſmo aggredior, & repetito per jam commemorata paroxyſmorum interſtitia medicamine (quantum ſcilicet earum fert indoles) urgeo atque a tergo premo; hoc tamen diſcrimine, quod cum quartana rariſſime niſi *Uncia una* in doſes diſpertita, reliquæ *ſex Drachmis* poſſint ita expurgari, ut inducias ſaltem concedant.

At vero tertianæ, quotidianæque, etſi poſt unum alterumve paroxyſmum omnino videantur intermittere, tamen non ita raro (quod & a me ante eſt notatum) poſtea ad continuarum fere ſpeciem vergunt, & ad *Remiſſionem* tantum, etiam diebus, quæ *Intermiſſionem* pollicebantur, accedunt; præſertim ubi æger lecto defixus regimine juſto calidiore, aut medicamentis febri per ſudores ejiciendæ dicatis fuerit mulctatus. Hoc in caſu a remiſſione quantumlibet exigua (id enim mihi unum ſupereſt) anſam arripiens, pulverem quam proxime a paroxyſmo (quantum conjectura valeo) ingerendum propino, nempe quarta quaque hora, ut modo dixi, ne quidem ipſum morans paroxyſmum, cum aliter in ſpatio interjecto plus ſatis brevi alexeteria corticis vis ſanguini impertiri nequeat.

Tum autem febres quædam apud nos graſſantur, etſi poſt ſecundum tertiumve paroxyſmum reponere ſe in claſſem continuarum nitantur, tamen ad intermittentes debeant referri; nulla mihi eſt religio *Corticem* vel in maxime *Continuis* hujus ſpeciei ſumendum proponere, qui dicto more iteratus ad apyrexiam certo ægrum perducet; modo aſſiduus lectuli calor, & intempeſtivus cardiacorum uſus continuitatem febri non conciliaverint; quo in caſu Peruvianum corticem nihil quicquam profeciſſe plus ſemel obſervavi. Neque mihi unquam contigit, ut viderem vinum in quo propinatur cortex (quod jure quis poſſit ſuſpicari) febricitanti obfuiſſe; e contra vero, calor, ſitis, cæteraque febris ſymptomata ut plurimum poſt aſſumptam hujus remedii quantitatem ſufficientem, mox evaneſcens, vino haud obſtanti. Hic autem obſervandum, quod quo magis febris ſive ſponte ſua, ſive regimine calidiori ad continuitatem accedat, eo major corticis quantitas exhibenda; ita ut nonnunquam viderim morbum hunc non niſi ſeſquiunciæ, vel unciis ejuſdem duabus ceſſiſſe.

Cum vero ſint aliqui qui corticem hunc nec in pulveris forma, nec electuarii, nec tandem pilularum ferre queant, his ejuſdem infuſum in frigido factum propino, ℥ij. *ſc. Corticis groſſe pulverati in Vini Rhenani* ℔ij. aliquandiu macero. Liquor hic per manicam Hippocratis ſæpiuſcule trajectus, colore limpidus adeo non officit, ut vel delicatulorum palato arrideat; ac dictæ infuſionis unciæ quatuor ad dies aliquot factæ, virtutem drachmæ unius corticis in pulvere exhibiti videntur continere. Quæ cum nec ingrata ſit, nec ventriculum premat, duplo frequentius uſurpari poterit, quam reliquæ ejuſdem remedii formulæ, nempe donec paroxyſmi terga dederint.

Quandoque accidit, ut in hoc morbo male formato, nec dum in typum regularem evecto, æger ob vomituritionem fere continuam corticem deglutitum, quacunque demum forma exhibeatur, retinere nequeat: In hoc caſu vomitio prius eſt compeſcenda, quam cortex propinetur. Ad quem ſcopum collimans jubeo, ut ſexies vel octies ſpatio duarum horarum *ſucci limonum recens expreſſi Coch.* j. *cum ſalis Abſint.* ℈j. *aſſumat*. Deinde *Laudan. liquid. gut.* xvj. *cum aq. Cinamom. fort. Cochl.* j. Ac brevi poſt, ſi vomitus ceſſaverit, uſum Pulv. Peruv. aggrediatur.

Pro infantibus, quorum ætas tenella vix feret ut alia forma hoc remedium aſſumatur (ſaltem ea quantitate qua devincatur morbus) ſequens Julapium præſcribere ſoleo. ♃ *aq. Ceraſor. nig. & Vini Rhenani an.* ℥ij. *Cort. Peruv. ſubtiliſſime pul.* ʒiij. *ſyr. Caryophil.* ʒj. *mſ. f. Julap. Cap. Cochleare unum alterumve pro ratione ætatis, quarta quaque hora, donec paroxyſmi non amplius diſcrutient; inſtillando alternis doſibus, ſi Diarrhœa adfuerit, Laudani liquidi gutt.* j. *vel* ij.

Obſervandum eſt inſuper, quod cum breviora paroxyſmorum interſtitia in tertianis & quotidianis intermittentibus non ſatis temporis concedant ad ſanguinem febrifuga corticis virtute plene exſaturandum, fieri non poteſt, ut æger proximum a prima medicatione paroxyſmum, uti in quartana ſolet evenire, certo effugere valeat, ſed in his medicamentum ſæpe non niſi poſt biduum promiſſam curationem abſolvet. Animadvertendum autem quid ſi æger, non obſtante abundanti cautela ſuperius tradita, nihilominus recidivam patiatur (quæ in quartana ipſa rarius accidit, quam in tertianis, vel quotidianis) tamen prudentis Medici erit non nimium pertinaciter inſiſtere methodo corticis per dicta intervalla exhibendi, ſed pro ſuo judicio aliis modis curationem aggredi, cui præ cæteris *Decoctum amarum*, quod appellant, magnopere conducere vulgo creditur.

Diætam quod ſpectat cæterumque regimen, nec a cibo nec a potu arcendus eſt æger, qualis qualis is demum fuerit qui ad ſtomachum facit, fructibus tamen horariis & liquoribus frigidis (utpote & infirmandæ ſanguinis maſſæ & febri poſtliminio reducendæ admodum conferentibus) ſemper exceptis. Veſcatur itaque carnibus eupeptis & euchimis, & vino modice utatur pro potu ordinario; qua re ſola ægros nonnunquam reſtitui, etiam eos, quorum corpora ob frequentem febris recurſum contra corticem quaſi communita, ſalutiferam ejus vim perpetim eludebant.

Neque vero ſe temere auræ frigidiori committere debet æger, donec ſanguinis priſtinum vigorem de novó obtinuerit.

Hic autem advertendum, quod cum de febribus intermittentibus olim agens ægrum ſublato morbo ſedulo purgatum iri admonuerim, hoc intelligi velim de iis ſolum febribus quæ vel ſponte ſua, vel alio ſive medicamento ſive methodo præter corticem Peruvianum erant debellatæ. Etenim curatio, cum huic remedio, de quo jam loquor, innitatur, purgatione nec eget, nec eandem plane fert. Ita potenter dictus cortex ſine ope catharticorum non ſolum *Paroxyſmis*, ſed & *Dyſcraſiæ* quam corpori iidem inflixerunt, ſubvenit. Vitandæ itaque ante omnia evacuationes qualeſcunque, cum vel blandiſſima catharſis, quinimo enema a lacte ſaccharato in morbi diſcrimen certiſſime, forte in morbum ipſum denuo ægrum conjiciet.

Hic autem commemorare libet, quod ſub primos hujus conſtitutionis annos ſymptoma quoddam inſigne febribus intermittentibus quandoque ſupervenerit. Nempe earum paroxyſmi non cum rigore & horrore, quas poſtea febris excipit, invadebant, ſed æger iiſdem plane ſymptomatibus tentabatur, ac ſi *Apoplexia* vera laboraſſet; quæ tamen nihil aliud eſſet, utcunque hunc affectum æmularetur, quam ipſa febris caput impetens; ut ex aliis ſignis, ita ex colore urinæ ſatis liquebat: quæ in intermittentibus ut plurimum rubore ſaturato extat, qualis cernitur in urina eorum qui ictero laborant, etſi non adeo intenſe rubet, & pariter ſedimentum deponit pulverem laterum fere referens. Hoc autem in caſu quantumlibet evacuationes omnes, cujuſcunque demum generis ſint, indicari videntur, ad revellendos ſcilicet ex cerebro humores, ut in apoplexia primaria fieri ſolet; eædem tamen omnino omittendæ ſunt, utpote quæ originariæ hujus ſymptomatis cauſæ, febri nempe intermittenti prorſus adverſentur, ac proinde mortem accerſant; quod & ipſe novi. At e contra expectandum donec paroxyſmus ſponte ſua evanuerit, quo tempore cortex, modo citius idem ingeri non poterit, quamprimum eſt exhibendus, & intervallis ab ejuſmodi acceſſionibus liberis idem ſedulo repetendus, uſque dum perfecte convaluerit æger.

Nonnunquam accidit, etſi perquam raro; ut ſenes qui diu hoc morbo antea laborarunt, ac interea venæ ſectionibus & catharticis imperite fuerint mulctati, in *Diabetem* incidant, etiam febre jam perfecte fugata. Etenim cum ſanguis eorum abhinc debilitatus aſſimilandis ſuccis ei illatis prorſus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & inconcocti exitum ſibi quærunt, proindeque pre ingenti urinæ copia, quoties eam reddunt, excreta ſenſim vires labefactantur, & quaſi ſubſtantia corporis per hanc cloacam exinanitur. In hoc affectu, uti & in omni *Diabete*, ex quacunque προφάσει originem ducat, curativæ indicationes ad ſanguinem invigorandum corroborandumque, ac pariter ad fluxum urinæ præternaturalem reſtringendum, omnino dirigendæ ſunt. Ut ♃ *Theriac. Androm.* ℥jß. *conſerv. flaved. Aurant.* ℥j. *Diaſcordii* ʒß. *Zinzib. condit.*

dit. & nuc. moſchat. condit. an. ℥iij. *pulv. e chelis Cancr. compoſ.* ʒjß. *Cort. exterioris Granator. rad. Angelic. Hiſpan. Coral. rubr. præp. & trochiſc. de terra Lemnia an.* ʒj. *boli Arm.* ℈ij. *Gum. Ar.* ʒß. *cum ſ. q. ſyr. de roſ. ſiccis f. Electuar. de quo ſumat ad magnitudinem nuc. moſch. maj. mane hora quinta pomerid. & nocte per menſem integrum, ſuperbibendo ſeq. infuſionis Cochl.* vj. ♃. *rad. Enul. Campan. Imperator. Angelic. & Gentian. an.* ℥ß. *fol. abſinth. Rom. marrub. alb. Centuar. min. & calaminth. an. M.* j. *Baccar. Juniper.* ℥j. *Incidantur minutim, & infundantur Vini Canarini* ℔v. *ſtent ſimul in infuſione frigida, Coletur tantummodo tempore uſus.* Veſcatur cibis *εὐπέπτοις*, *vix.* Carne vitulina, vervecina, *&c.* Abſtineat ab eſu olerum & fructuum qualiumcunque, & ſingulis paſtibus bibat vinum Hiſpanicum.

Eadem fere methodo atque iiſdem remediis contumax iſte & diuturnus affectus, *Fluor ſc. muliebris*, ſanatur ac *Diabetes* modo dictus; nam utrobique indicationes curativæ eædem ſunt, quantumcumque inter ſe hi duo morbi diſſidere videantur. At in *fluoris muliebris* curatione venæ ſectio celebrata, ac poſtea catharſis ex *Pil. Coch. maj.* ℈ij. tribus vicibus repetita *Corroborantium* uſui præmitti debent, deinde vero per totum proceſſum omnino omittendæ; cum quælibet evacuatio evertat quicquid corroborans ſubſtruxerit. Sed hæc obiter.

Hæc habui de Peruviani corticis uſu ſummatim dicenda: Neque enim remediorum pompæ libuit indulgere: Cum ſane qui aliquid cortici adjiciunt præter vehiculum eidem in ventriculum tranſmittendo neceſſarium, aut ex ignorantia peccant, ut mihi videtur, aut dolo malo, a quo vir probus ex animo abhorrebit; qui cum pars ſit ejuſdem communis naturæ, ut *ἐμφύλοις* fraudem faciat, nullo unquam privato ſuo commodo poterit adduci. Quod ſupereſt, ſi ætati placuiſſet ad ea animum advertere, quæ annis abhinc quatuor in hiſtoria acutorum morborum tradideram (quæ & ante illud tempus mihi innotuiſſe omnino eſt credibile) quo pacto ſc. cortex in interjectis paroxyſmorum ſpatiis debuerit miniſtrari, tum poſtea repeti ægro jam convaleſcente: viverent fortaſſis haud pauci eorum, quos jam terra tegit, ut ut homines vilipendant tenues, ſane illos conatus noſtros communi omnium bono dicatos, & monita ſpreverint ibidem dictata verbis inſequentibus, quibus ea breviter continentur, quæ hic fuſius explicare viſum eſt, *viz.*

Curandum eſt ante omnia, ne præmature nimis hic cortex ingeratur, ante ſcil. quam morbus ſuo ſe marte aliquantiſper protriverit (niſi collabeſcentes & jam fractæ ægri vires eundem temporius ſumendum eſſe dictaverint) neque enim illud ſolum eſt metuendum, ne a propero ejus uſu inefficax iſte reddatur & ſpem ægri fallat, ſed etiam ne de ægri vita agatur, ſi ſanguinem omni fermentationis niſu ſe diſpumanti derepente injiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharſi, multo minus venæ ſectione, ſubducenda eſt materiæ febrilis pars aliqua, quo liberius cortex ſuo fungatur munere: cum enim ab utraque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eo promptius tetriuſque recrudeſcunt paroxyſmi, evaneſcente ſemel pulveris vi. Mihi enim magis e re fore videtur, ut ſanguinem dicto medicamine ſenſim longioreque a paroxyſmis intervallo leviter inficiamus, quam ut uno omnino ictu paroxyſmum jam inſtantem tentemus confodere; hoc enim pacto & plus temporis remedio conceditur, quo ſuum opus plenius abſolvat, & evitatur quicquid ibi eſt periculi, quod ægro poterit oriri ex ſubito iſto atque intempeſtivo nimis ſufflamine, quo paroxyſmum jam invaleſcentem atque omni ſe ope exerentem conamur opprimere. Poſtremo brevibus iſtis temporis intervallis repetendus eſt pulvis, ut non protinus evaneſcat prioris doſis virtus antequam altera exhibeatur: crebra enim repetitione iſta εὐεξία tandem recuperabitur, profligato inſolidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono. Peruviani corticis ℥j. *cum ſyrup. Roſar. rub.* ℥ij. *miſceatur; æger vero quantitatem nucis moſchatæ majoris mane & fere quotidie devoret diebus a genuino paroxyſmo vacuis donec confectionem omnem abſumpſerit. Repetatur porro ad tres alias vices, interjectis ſemper diebus quatuordecim.* Morb. Acut. Sect. 1. Cap. V.

Quantumlibet autem cortex ſupra laudatus in febribus hiſce medendis, omnibus aliis, quotquot adhuc inventa fuerunt, palmam facile præripiat, attamen in *Tertianis Vernalibus*, ſi modo æger ſanguineo temperamento præditus eſſet, atque etiam ætate floreret, remedia ſequentia curationem abſolviſſe obſervavi. Ex. gr. Mittatur ſanguis e brachio die a paroxyſmo libero, & poſt aliquot horas eodem die exhibeatur *Emeticum ex infuſione Croci Metallorum*; ita tempus præfigendo, ut vomitorium opus ſuum abſolvat ante invaſionem paroxyſmi inſequentis, quo elapſo immediate aggrediatur uſum ſequentium. ♃. *Extracti gentian. Abſint. & Centuar. min. an.* ℥ij. *Miſceantur ac dividantur in* ix. *doſes, quarum unam capiat quarta quaque hora, ſuperbibendo decocti amari ſine purgantibus & vini albi an.* ℥iij. eſt & altera methodus curandi has tertianas, in pauperibus, ſcil. quorum facultas prolixo apparatui Medico ferendo non ſit. Ut ♃. *Serpentar. Virginian. ſubtiliſſ. pulv.* ℈j. *vin. alb.* ℥iij. *Mſ. ſumat duabus horis ante paroxyſmum, & ſtragulis bene coopertus ſudet per tres vel quatuor horas, idem faciendo per duas alias vices paroxyſmo ingruente.*

* Sequenti anno (nempe 1679.) ſub initio Julii eædem febres de novo vires redintegrabant, & quotidie increbreſcentes menſe Auguſto quam immaniſſime debacchabantur, ac magnam ſtragem edebant. Cum autem de his jam fuſius egerim, nil amplius adjiciam, niſi, quod *Novo Epidemico* a manifeſta aeris craſi pendenti ſub menſe Novembris prorſus locum cedebant.

Etenim una cum *Novembri* ſubingrediebantur *Tuſſes* cæteris quas mihi contigit obſervare annis *ἐπιδημικώτεραι*, cum in ſingulis fere familiis univerſi laborarent. Harum aliæ opem medicam non magnopere deſiderabant; aliæ vero pulmones ita vehementer agitabant, ut æger ventriculi contenta per os ejicere ſubinde cogeretur, vertigine inſuper correptus, a niſu violentiori & laborioſo. Primis fere diebus tuſſis, ſiccam æmulans, nullam materiam ſpectabilem exantlavit; mox ætate auctior nonnihil; atque ut verbo expediam, tum in eo quod parcius expectorarent ægri, tum etiam conatu vehementiori, & paroxyſmorum duratione ad *Tuſſim puerorum Convulſivam* mihi propius accedere videbatur, niſi quod mitius aliquantum ſæviret. In hoc ſaltem convulſivam ſuperabat, quod & febre, & ſolitis ejus ſymptomatibus ſtipata ægrum invaderet, quæ in tuſſi puerorum nondum me vidiſſe memini.

Solemne ſit licet tuſſes ſub hyemis adventum affligere, mirabantur tamen omnes eas hoc anno ita præter ſolitum increbreſcere: quod quidem hac præcipue de cauſa arbitror contigiſſe. Cum menſis *Octobris* crebrioribus quam ſolebat, & ferme continuis permaduiſſet imbribus, & ſanguis hominum tempeſtati conſentiens particulas crudas atque aquoſas affatim imbibiſſet tranſpiratione per cutis ſpiracula a primo frigoris inſultu prohibita, natura colluviem hanc ſeroſam vel per ramos venæ arterioſæ, vel, quod alii volunt, aſperæ arteriæ glandulas eliminare ſategit, & tuſſis ope explodere.

Curatio rite ut inſtitueretur, quoties ſcil. Medico fuit opus, tam per venæ ſectionem, quam catharſim evacuandum eſſe nullus dubitavi: Neque enim alia aliqua methodo æque commode ejiciuntur redundantes ſeri particulæ, ac per phlebotomiam & cathartica, quæ tam inſigniter vaſa emulgent. Remedia *Pectoralia* quod attinet, (præter quam quod eorum uſu gratificamur ægris) non intelligo quo pacto amoliendæ tuſſis cauſæ queant conferre, cum omnis eorum actio, vel in incraſſanda materia, quoties juſto tenuior vim expultricis facultatis eludit, vel in eadem attenuanda, quoties ob viſciditatem ægrius expuitur, poni videatur. Id certo ſcio inutiliter in his tantum temporis impendi; nonnumquam etiam ſanguinis maſſam eo uſque debilitari a retentis particulis ſeri naturæ inimicis, pulmoneſque inſuper tuſſi irritatos ita conquaſſari motu violento ac fere continuo, ut non raro via ſternatur ad *Tabem*; a cujus inſidiis celeritate curationis æger vindicari debuerat. Neque multo tutius adhibentur ſudorifica, a quorum uſu æger nonnumquam in febrem incidit, nonnumquam etiam particulæ ſanguinis facile inflammabiles ita pleuræ impinguntur, ut accendatur *Pleureſis*, quod per decurſum dictæ tuſſis epidemicæ ingenti vi hominum cum ſuo magno periculo contigit.

Sanguinis itaque e brachio eduxi quantitatem moderatam: *Epiſpaſticum* ſatis amplum ac forte poſteriori cervici applicandum curavi, quo materiæ peccantis pars aliqua alio derivari poſſit. Poſthæc *Catharticum* e lenioribus, infuſionem ſcilicet *Senæ*, *Rhei*, cum *Manna*, & *Syrup. Roſacco Solutivo* quotidie exhibui, donec vel prorſus convaleſceret æger, vel admodum imminuerentur ſymptomata. Vel, ſi potio minus ægro arrideret, *Pilul. Coch. Majoran. ſcrupuli* ij. quotidie devorandos imperavi; hora ſcilicet quinta matutina ſuperdormiendo.

Hac etiam methodo, phlebotomia ſcilicet & repetita catharſi, eaque ſola expugnatur *Tuſſis Puerorum Convul-*

* *Annus* 1679.

vulſiva; malum alias pertinaciſſimum & pene inſuperabile. Alii quid valeant hic præſtare plane neſcio, me in variis atque omnis fere generis remediis operam non ſemel perdidiſſe ſatis ſcio. Sed leniora tantum cathartica hic conveniunt, eaque cochleatim ſunt ingerenda pro ratione ætatis. Quæ quidem κατ᾽ ἐπικρᾶσιν evacuatio eo nomine, ut arbitror, dictæ tuſſi medetur, quod ſcilicet, licet non multum humoris ſeroſi in pulmonibus inveniatur, fervidiores tamen & ſpirituoſi halitus e maſſa ſanguinis in pulmones ſtatis temporibus tranſmiſſi atrociores illos tuſſiendi paroxyſmos in tenellis excitent; horum autem in pulmones impetus haud alia methodo æque ſiſti poſſe videtur & præcaveri, atque hac qua motus priori contrarius (per viſcera ſcilicet) morbi cauſæ conciliatur.

Verum in morbis *Epidemicis* cujuſcumque demum generis ſint, (ſi modo recens adhuc ægrum corripuerint) ſummopere cavendum, ne alvus ei ducatur, niſi miſſo prius ſanguine. Qui enim morbi a conſtitutione aeris epidemica pendent, aut jam febres ſunt, aut in earum claſſem leviſſima de cauſa tranſeunt; cum ex tumultu in ſanguine, & humoribus a catharſi, vel leniſſima excitato, & ſubſequente calore facile accendatur febris, quam alias natura propulſaſſet conſuetis materiæ morbificæ evacuationibus; *gravedine* ex. gr. aut *Tuſſi* in hoc, de quo jam agimus, Epidemico, aut *Diarrhœa*, quoties febris cum illa faciens epidemice graſſabatur. Idem poteſt dici de quacumque alia aeris conſtitutione, qua corpus ad certum aliquod febris genus determinatur; quæ quidem non ſemper actu invadit, ſed benignioris naturæ ductu morbi fomes e ſanguine, mediante evacuatione aliqua ejus genio accommodata, exturbatur. Hoc conſtanter aſſero, quantumlibet mos jam obtineat exhibendi cathartica ante celebratam venæ ſectionem, vel quod adhuc eſt periculoſius, ea penitus omiſſa. Licet enim objiciatur fæculentias in primis viis ſtabulantes toties in vacuas venas propelli, quoties detrahitur ſanguis, alvo non prius ſubducta, certiſſimum tamen eſt evacuationem, quam iſti præmitti volunt, nullo modo reſarcire poſſe injuriam ſanguini illatam a tumultuante carthartico phlebotomiæ præmiſſo. Atque negari non poteſt catharticum mox a dempto ſanguine aſſumptum longe mitius vim ſuam exerere, neque perinde ſanguinem, vel calefacere, vel exagitare, atque idem ſolet ſi phlebotomiam præcedat. Neque paucos, ex infantibus maxime, vel ob ignoratam hanc rem, vel neglectam periiſſe exiſtimo.

Atque hoc mihi ſuffragante experientia multiplici compertiſſimum eſt. *Experientia*, inquam, optima duce & magiſtra, ad cujus leges, & normam niſi exerceatur Medicina, eam prorſus exulare ſatius eſſet. Luditur enim, quod ajunt, de corio humano plus ſatis, cum hinc Empirici, neque morborum hiſtoriam, nec methodum medendi callentes, & receptis tantum freti, iſthinc ſciolorum vaniſſimi ſpem omnem in affectato artis ambitu, & ſpeculationibus utrinque pari fere momento diſceptatis ponentes, quaſi junctis viribus majorem edunt ſtragem, quam ederent morbi eorum deſtituti auxilio. Ea demum praxis, eaque ſola ægris mortalibus opem feret; quæ indicationes curativas ex ipſis morborum phænomenis elicit, dein firmat experientia: Quibus gradibus magnus *Hypocrates* ad cœlum aſcendit. Et ſi dicta methodo ars medica a quoquam traderetur, licet morbi unius aut alterius curatio cuilibet e vulgo poſſit innoteſcere, integra tamen ars, quaqua patet, homines prudentes, & peritos etiam magis exquireret, quam in ſtatu hodierno, neque, vel minimum artis honori exinde decederet. Cum enim ſubtilitas longe accuratior in naturæ operationibus (in quarum obſervatione vera praxis medica fundatur) quam in arte aliqua, hypotheſibus etiam luculentiſſimis ſuffulta, inveniatur, medendi ars, quam præcipit natura, rude vulgi ingenium longiori intervallo ſuperabit, quam iſta, quæ a Philoſophia docetur. Fidem hic mihi facient *Febres*, quæ duas e tribus in medicina facienda partes occupant, & quemvis mihi arbitrum conſtituo, vel mediocriter cogitationibus, indulgere ſolitum, vera dicam necne. Quis enim, vel ex inſulſiſſimis Empiricis eſt, qui ſe huic morbo curando imparem fatebitur, ſi id tantum agendum eſt, ut duabus iſtis indicationibus curativis, quæ vulgo obtinent, fiat ſatis? Nempe ut ſudoriferorum ope exterminetur materia morbum committens, & ſymptomatibus eatur obviam, quæ ejuſmodi evacuationibus ſuperveniunt. Certiſſimum enim eſt, *Theriaca Andromachi, Pulv. e chelis Canor. comp. Aq. Epidem. &c.* intro aſſumptis, una cum regimine calidiori ſudores poſſe propelli; quem ſibi ſcopum unice propoſuit in hujus morbi curatione, maxime ſi forte *Malignitatis* nomen auribus uſurpaverit. Et ad mitiganda quod attinet ſymptomata, *Diacodium* in promptu eſt, quo ſomnus invitetur, quoties urgent vigiliæ, *Enema* quoties alvus non reſpondeat, & ſic de cæteris. At nec ipſius valet comprehendere ſuo marte, nec e Medicorum præſcriptis ediſcere, quæ demum illa ſit febris ſpecies, quam debellare ſatagit; ſi modo credimus (credent ſaltem forte poſteri) varias dari febrium ſpecies, quarum ſingulæ ſuam ſibi methodum medendi a reliquis diverſam fere poſtulant; Unam inſuper eandemque febrem, cujuſcumque ſit generis, uno modo ubi primum aggreditur, atque alio paululum diverſo per ſingulos gradus quouſque graſſabitur, tractandam eſſe. Quo pacto indicationes curativas ab hoc vel illo phænomeno minus inſigni mutuabitur, naturalem morbi hiſtoriam ignorans (quæ ſola veram medendi rationem indigitare poterit) cum nequeat dijudicare, an hoc vel aliud phænomenon a curandi quam adhibet methodo, an ab ipſo naſcatur morbo? Dies deficeret enumerantem varia & ſubtiliora illa minutioraque, quæ in hoc atque in aliis morbis curandis obſervanda occurrunt: quæ cum tot ſint & tanti momenti ad liberandos a morte homines, ſemper licebit poſteris & ſeris nepotibus aliquid adjicere iis obſervationibus, quibus traditur varietas pene infinita operationum naturæ in morborum productione, & curativæ indicationes ex eo fonte depromendæ enumerantur. Non itaque vileſcet ars, ſi quid hujuſmodi lucem aſpiciat, quin potius illuſtrabitur, & difficilior reddita nonniſi ſapientes & ſubacti judicii viros in filiorum numerum cooptari ſinet. Sed hæc obiter.

Tuſſes modo dictæ, ſi imperite tractarentur, *Febrem* accendere ſolebant ei haud abſimilem, quæ Hyeme Anni 1675. adeo epidemice graſſabatur, & cujus hiſtoriam tradidi *Sect. quinta Cap. quinto* libri de *Morbis Acutis*. Sed num febris hæc ſoboles tantum eſſet an effectus tuſſis epidemicæ, eadem ipſa methodo febrem, felici ſemper cum ſucceſſu, aggreſſus ſum, quam in tuſſis curatione ſupra deſcripſi; nempe *Venæ ſectione*, *Epiſpaſtico* cervici appoſito, & *Cathartico* deinde tribus auroris exhibito. Quamlibet enim in tuſſi ſine febre nullum præfiniebatur tempus, quandiu æger purgandus eſſet (utpote quæ continuari deberet, ut ſupra notavi, donec vel prorſus convaleſceret, vel admodum imminuerentur ſymptomata) in febre tamen, quæ a tuſſi pendebat, purgatio per tres dies inſtituta ei prorſus debellandæ par erat; quod in conſtitutione, de qua jam agimus, ſæpiuſcule obſervavi.

Hic autem notandum occurrit, licet hanc febrem, quando ſe primum exerebat, comitarentur, defluxiones in pulmones moleſtiſſimæ; poſt menſem tamen unum vel alterum, cum colluvies iſta ſeri ſenſim e ſanguine eliminaretur, febris ejuſdem plane indolis hinc inde ſine tuſſi aliqua infeſtabat (non penitus deleta, ſed manente adhuc in ſanguine malæ craſis impreſſione) ac proinde haud diverſam curationem ab ea, quam tuſſis comitabatur, ſibi vendicabat.

Verum eodem, quem dixi, modo hæc febris ſe extendebat uſque ad initium anni 1680. quo hæc conſcripſerim; quo tempore etiam cum anno ſurgente *Febres Intermittentes* modo dictæ apparere incipiebant. * Exinde vero ad initium uſque anni 1685. quo *ſecundam* hanc noſtram *Editionem* jam conficio, eædem adhuc perdurarunt. Etenim tametſi in hac urbe non adeo epidemice nunc temporis invadunt ac in quatuor primis annis, & mitiores etiam ſunt; in aliis tamen locis, nunc his, nunc illis, non minus graſſantur ac ſæviunt. Atque etiamnum generalis conſtitutio intermittentibus producendis adeo favet, ut ad hunc uſque diem affirmare poſſim, me ne unicam quidem febrim per hos dies vere *Continuam* vidiſſe unquam, niſi forte re male geſta in earum claſſem fuerit evecta, vel una eſſet *Intercurrentium* mihi dictarum, quod ſcilicet omni fere anno invaderent. Ita pertinaciter hæc conſtitutio hujuſmodi intermittentibus conducit, cujus certe acie prius eſt retundenda quam *Continuæ depuratoriæ* mihi dictæ, epidemice graſſari fuerit integrum. Etenim in intermittentium ſpecie natura plus ſatis feſtinare videtur, & agendi vehementia juſto citius tempora materiæ morbificæ ſubigendæ, mox etiam deſpumandæ, debita percurrere. Quod in depuratoria ſecus accidit, in qua non niſi poſt dies 13. vel 14. apparent ſigna materiæ febrilis tandem concoctæ, per ſudores ſubinde, vel potius per διαπνοὴν paulo pleniorem, eliminan-

* *Anni* 1680. 81. 82. 83. 84.

minandæ. His ritè perpenſis nullus dubito quin febres iſtæ *Depuratoriæ*, quæ annis 61. 62. 64. regnabant, quaſi fæces fuerint *Intermittentium* quarundam, quæ ante id tempus per ſeriem annorum certam ſæviiſſent, (quanto autem tempore hæ invaluiſſent haud equidem ſcio) Cum enim conſtitutio quæ ad intermittentes faciebat ſævitiem ſuam deponens jam ferme exoleviſſet, febres quas poſtea parturiebat magis humorales erant ac terreæ, unde non niſi lente ac pedetentim ſanguinem depurare ſategerit, quæ in primis conſtitutionis annis ſubtilioribus principiis innixæ, atque adeo intermittentium typo indutæ, celeri paſſu ſuis temporibus defungi ſolerent. Quod ſi res ita ſe habeat, veriſimile mihi videtur, hanc febrim (*Depuratoriam* volo) poſtliminio reverſuram quam primum præſens conſtitutio aliquantulum remiſerit, eandemque ſerie quadam annorum permanſuram, antequam *Peſtis* eam exceperit. Per annos autem omnes, quotquot demum ii fuerint, quibus febris hæc graſſabitur, *Intermittentes* etiam ſubinde ſe exerent, ac fortean nonnunquam pro brevi tempore epidemicæ evadent; quando ſcilicet manifeſta aliqua aeris temperies ad id ſymbolum ſuum conferet. An huic febri *Cortex Peruvianus* æque medebitur ac nunc dierum febribus intermittentibus ſolet, non habeo certo dicere. At in *Peſte* atque *Epidemicis Continuis*, quæ eandem ordine excipient, debellandis, non alios effectus ex ejus uſu expectare licet, quam eos, quos hodie in *Pleuritide*, *Peripneumonia*, *Anginæ*, ac id genus *Febribus inflammatoriis* videmus, quibus non tantum non prodeſt, ſed & plane obeſt. Sed utut id fuerit, eo quem diximus modo in poſterum epidemicorum alii alios excipient, ſiquidem natura eundem ordinem, ac per 24. annos ultimo præterlapſos obſervaverit.

Atque hæc fere ſunt omnia, Vir plurimum honorande, quæ de morbis epidemicis annorum nuperrime elapſorum obſervavi. In *Rheumatiſmi* vero curatione (nam & de illo etiam morbo quærebas) ſæpenumero mihi ſubiit tecum dolere, quod non niſi ingenti ſanguinis vi repetitis venæ ſectionibus educta, ea poſſit perfici; unde non tantum ægri vires pro tempore franguntur, ſed ſi paulo fuerit natura debilior, aliis etiam morbis ad annos aliquot obnoxior fere redditur; cum poſt illos elapſos materia rheumatiſmum prius committens jam in pulmones depluat, ægro ſcilicet frigore perculſo, vel alia aliqua προφάσει leviori diatheſis latens in ſanguine jam foras in actum protrudatur. His de cauſis experiri ſtatui, an nulla alia methodus daretur a reiterata toties phlebotomia diverſa, qua hic morbus poſſit debellari. Serio itaque perpendens, quod affectus iſte (ut jampridem in *Acutorum Hiſtoria* ſubinnui) ab inflammatione videatur oriri, quod tum cætera arguunt phænomena, tum præſertim ſanguinis e pertuſa vena color, utpote qui *Pleuriticorum* ſanguini per omnia ſimilis eſt; tandem vero ſimile eſſe judicabam morbum hunc diæta ſimplici, admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, ægro imperata, æque feliciter atque repetitis venæ ſectionibus profligari poſſet; etiam evitatis; quæ alteri methodo adjungebantur; incommodis: neque me fefellit *Diæta e ſero lactis* phlebotomiæ loco ſubſtituta.

Prægreſſa æſtate Pharmacopola mihi in vicinia nomine *Malthus* (vir probus, & ingenio non vulgari) me accerſebat. Rheumatiſmo autem miſere cruciabatur his ſymptomatis ſtipato. Coxendice primo ad biduum claudicabat, exinde pulmones dolore tentabantur gravativo cum dyſpnœa, quæ poſt aliud ferme biduum evaneſcebat; dein caput vehementer cœpit dolere, mox etiam coxendix dextri lateris, quæ omnium primo laborabat; poſteaque, pro morbi indole, omnes fere tam brachiorum quam crurum articuli per vices moleſtabantur. Cum debiliori eſſet & ſicco corporis habitu, veritus ne minus firmas jandiu vires & labeſcentes dempto copioſius ſanguine prorſus exſolverem (maxime cum æſtas eo uſque adoleverit, ut jam metus eſſet, ne ſuperveniens hyems redintegrandis viribus frequenti venæ ſectione attritis intercederet) imperavi, ut ſolo *lactis ſero* ad dies quatuor veſceretur æger, quibus elapſis, præter ſerum lactis pro victu ordinario panem ſimilagineum conceſſi loco prandii, ſemel nempe in die, donec penitus convaleſceret.

Tenui hac diæta contentus, ad dies octodecim perſeverabat, niſi quod poſtremis eorum alium inſuper panem pro cœna indulgerem. *Serum* autem *e lactis libris octo* domi paratum quotidie inſumebat, quo ſatis bene nutriebatur. Poſt hos dies cum non amplius urgerent ſymptomata, & jam ſub dio verſaretur, carnes etiam permiſi, pullorum ſcilicet elixorum, cæteraque εὔπεπτα. Tertio autem quoque die ſolo lactis ſero victitabat, donec tandem pancratice valeret; incommodis quæ ſupra memoravi hac methodo eluſis, quibus decimo abhinc anno peſſime excipiebatur, venæ ſectione ex meo præſcripto in curationis ſubſidium tunc abhibita ac ſæpe repetita.

Si quis hanc methodum tanquam rudiorem & artis laude carentem contempſerit, ſciat is velim, primo leviora tantum ingenia res quaslibet vilipendere, quod ſimplices fuerint & apertæ, dein me, vel imminutæ exiſtimationis pretio, publico hominum bono inſervire paratiſſimum. Quibus edico quod niſi obſtarent præjudicia vulgi, nullus dubitare methodum jam dictam aliis etiam morbis, quorum impræſentiarum nomen reticere libet, accommodare. Quod ſane magis ægris prodeſſet, quam ſolemnior illa remediorum pompa, quæ in jam moribundis, tanquam beſtiis, ut mox immolentur, coronatis, male collocatur.

Quod vero etiam iſta, quæ pro viliſſimis habentur, & nullius ſunt pretii, accedente ea, quæ in Medico quæritur, ſolertia, & ἀγχινοίᾳ hominibus ab orci faucibus liberandis queant inſervire, exemplo docebo: quod licet ad morbum, de quo jam agimus, nihil pertineat, non tamen prorſus eſt ἀπροσδιόνυσον, nec ab eo quem mihi propoſui ſcopo alienum. Duobus abhinc menſibus quidam in vicinia me rogabat, ut ſervum inviſerem, qui haud modicam *Mercurii Sublimati corroſivi* quantitatem deglutiverat, ſive, ut poſtea audivi, ex amore μελαγχολῶν. Hora fere elapſa erat, a qua venenum hauſerat, cum ad eum accederem, jamque os & labia valde intumeſcebant, vehementer ægrotabat, ardente ventriculi dolore, caloreque tantum non confectus: Ego tres *Aquæ tepidæ congios* repetitis hauſtibus ſumma qua potui celeritate & diligentia ebibendos imperavi; atque ut toties nova ingereretur copia, quoties ventriculus jam ingeſtam per vomitum ejecerat: volui etiam ut eluerentur inteſtina, aqua tepida ſine ullo additamento copioſe per ſedem injecta, ubi primum ventris tormina admonerent venenum jam per inferiora exitum quærere. Paruit miſer, jam vitæ avidus, & plures etiam aquæ libras, quam præſcripſerim, abſorpſit. Amici, qui ægro, utpote in caſu inſolito, aſſiderent, ab eo didicerunt, quas primum evomuit aquas guſtu perquam acres fuiſſe, ſale ſcilicet venenato plenius exſaturatas; ſingulis autem vicibus rejectas aliquam ſemper acredinis partem amittere, donec tandem nihil prorſus ſaperent. Quæ mox urgebant tormina, ſola aqua injecta ad modum Enematis leniebantur. Hoc tam nullo rerum apparatu, benedicente Numine, intra paucas horas convaluit æger, niſi quod labia non ſtatim detumeſcerent, ore etiam a veneni particulis, quæ aquam, quam evomuerat penitus infecerant, adhuc exulcerato. Quæ ſymptomata *Diæta a lacte* ſolo ad quatriduum adhibita mox evanuere. Aquam *Olea* (quod hic una cum opere ignari ſolent perdere) atque aliis omnibus liquoribus ideo prætuli, quod cum ea magis eſuriret, exinde magis idonea mihi videretur devorandis ſalinis hujus veneni particulis, quam alius quilibet liquor, qui vel craſſior eſſet, vel particulis alieni corporis jandiu prægnantior.

Sed ut ad *Rheumatiſmum* revertar. Utut e ſero lactis diæta conveniat juvenibus, atque iis, qui temperate & cum conſilio vixerunt; tamen inconſultum fuerit virilem ætatem prætergreſſos, vel vino ac aliis liquoribus ſpirituoſis jam a longo tempore plus æquo addictos hac methodo tractare; utpote quæ in hujuſmodi hominibus ventriculum labefactet, & pariter præ inſuſitato frigore ſanguini inducto viam ſternat ad Hydropem. In hoc igitur caſu omnino par eſt, ut eo fere modo, quem Libri noſtri *de Morb. Acut. Sect. VI. Cap. V.* tradidi, curetur æger: Tametſi ex quo cum ſcripſi, experientia didicerim, ſatius eſſe poſt ſecundam vel ad plurimum poſt tertiam venæ ſectionem *Cathartica* ſæpe ſæpius exhibere atque repetere, donec ſymptomata omnia penitus ceſſaverint, quam Phlebotomiæ rem totam committere. Etenim ob Catharſin ſuppetias ad averruncandum morbum Phlebotomiæ ferentem, citra ingentem iſtam ſanguinis jacturam ſubſiſtere fas erit: atque porro locus relinquetur *Paregoricis*, a quibus alias, utut ſæviret dolor, ægro temperandum eſſet, cum illorum uſu figatur morbus, neque tam facile venæ ſectioni cedat. Purgativa vero iſta e *Lenitivis* ſolum conſtent, ut *Tamarindis*, *Senna*, *Rheo*, *Manna* & *Syr. Roſ. Sol.* cum alia, quæ ex *Scamonio*, *Zalapio* &c. parantur, tumultum cieant & dolorem exaſperent. At ſingulis veſpertinis poſt peractam Catharſin *Syr. de meconio* ℥j. aliquantulum temporibus, quam id fieri ſolet, propinetur.

Hic

Hic autem commemorare libet, me per conſtitutionem inſtantem obſervaſſe affectum quendam modo *Rheumatiſmum* æmulantem, modo etiam a *Nephritico dolore*, quoad ſæviſſimum lumborum cruciatum non multum abludentem, qui cum febres intermittentes excipere ſoleret, tranſlationi materiæ febrilis in muſculoſas corporis partes originem ſuam debebat. Hoc ſymptoma haud diverſam medendi methodum poſtulabat ab illa, quam morbus ipſe, cui adhæret, febris nempe intermittens, ſibi vendicabat; cum a frequenti Phlebotomia & quibuſcumque aliis evacuationibus exaſperaretur illud, atque æger in vitæ diſcrimen conjiceretur. Quod ut nemini imponat, id attingere volui.

Atque hæc ſunt, Spectatiſſime Vir, quæ in his affectibus, de quibus ſciſcitari libuit, ſedula obſervatione habeo comperta: quæ ſi aut tibi placuerint, aut profuerint aliis, mihi cedent ex animi ſententia; me ſaltem pro tenuitate mea debitum tuæ claritati obſervantiæ ſpecimen exhibere conatum mihi ſerio gratulabor.

Tibi ſemper Addictiſſimus,
THO. SYDENHAM.

HActenus vidimus Clariſſimum Authorem noſtrum Conſtitutiones Epidemicas Londinenſes Annor. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. *imo ex parte uſque ad annum* 1685. *magna cura deſcribentem. Utinam alii plures eidem ſtudio incubuiſſent! Hiſtoria morborum ſic minus manca foret, & iiſdem recurrentibus conſtitutionibus in ſubſequentibus annis, apertior, ac multo facilior daretur via ad morborum per ea tempora vigentium medelam. Verum pauci admodum diligentioris obſervationis negotium, non parum ſane difficile, in ſe ſuſcipere dignati ſunt; inter quos ſi inſigniores aliquot ſeligeremus, atque hic inſertos traderemus, ut ſic aliquatenus plenior fieret Conſtitutionum Epidemicarum Hiſtoria, Docto Lectori perutile quid nos facturos opinati ſumus. Sunt autem Præclariſſimi illi Obſervatores, quos in Scenam jam producimus, Bernardinus Ramazzini, Lucas Schrochius; Michael Bernardut Valentinus; Johann. Jacob. Harderus; Guſtavus Caſimirus Gahrliel; Conradus Bertholdus Behrens: Rudolphus Jacobus Camerarius; Ambroſius Stegmannus; & Medici Uratiſlavienſes.*

BERNARDINI RAMAZZINI

in Mutinenſi Lycæo Medicinæ Profeſſoris

DISSERTATIONES TRES

DE CONSTITUTIONIBUS

Annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694.
in Mutinenſi Civitate & illius
Ditione.

Diſſertatio Prima.

DE CONSTITUTIONE Anni 1690.

SOlemnis Aſtrologorum, quos Judiciarios appellant, fere ubique eſt conſuetudo, ut cum annus extremo ſenio confectus eſt, & ad ſui finem properat, illico ſucceſſuri anni geneſim in anteceſſum deſcribant, & ex aſtrorum poſitu illius indolem, genium, mores, num ſalubris, an inſalubris, num frugifer, an ſterilis futurus ſit, ſuas Ephemerides evulgando prænuncient. Contraria quidem, ſed tutiori methodo mihi viſum eſt incedere, ſiquidem anni jam exacti naturam, ac temperiem, qui morbi graſſati fuerint, quæ remedia praxis ſalutaria deprehenderit; quæ noxia, compendioſe enarrare conſtitui, quod inſtitutum poſthac ſingulis annis proſequi mihi in animo eſt, donec Operis filum abrumpat

—— *Mors ultima linea rerum.*

Id autem ingenuis profeſſoribus nec injucundum, nec praxi prorſus inutile futurum credidi, quando ars Medica ſolis obſervationibus ortum ſuum, ac progreſſum debet, majorem quoque in dies habitura, ſi ea quæ in morborum curationibus nova, & inſolita quotidie accidunt, accuratius obſervarentur. Erit tamen, non ſecus ac in Aſtrologorum Ephemeridibus, hic quoque divinationi locus; non enim ea ſolum quæ hoc anno apud noſtrates acciderint, referre ſatis duxi, ſed penſum meum exiſtimavi, ulterius cauſas diſquirere, undenam tam copioſa morborum ſeges in agris noſtris prodierit, ac ſi non philoſophari, ſaltem divinare, quem exitum habitura ſit hæc epidemica affectio. In rebus autem abſtruſis, & alta caligine involutis vaticinari quoque humanam imbecillitatem pudere non debet, multoque minus in arte Medica, quando ipſe Divinus Præceptor tradidit, *Medicinam, & Vaticinationem eſſe valde cognatas, cum ambarum Artium unus ſit Apollo Progenitor.*

II. Exacte perdiſcendam *Temporum Conſtitutionem & quemque morbum, & qui morbus ſit bonus, & qui periculoſus, aut in Conſtitutione aut in morbo*, verba ſunt, immo Oraculum Hyppocratis in libro de diebus Judicatoriis; nam ut ibidem ait, *Plerunque Hominis Natura Univerſi poteſtatem non ſuperat*. Nomine autem Univerſi procul dubio divinus ſenex aeris poteſtatem nobis deſignavit, ex cujus vitio omnes fere epidemiales affectus ortum ducunt. Plurimum autem momenti, tum ad prænoſcendos futuros morbos, tum ad eoſdem profligandos, & rectam victus rationem inſtituendam, quæ a morbis vulgaribus optima præſervatrix dicitur, plurimum inquam momenti habere, non ſolum præſentem temporum conſtitutionem, ſed etiam anteactas diligenter obſervare; nemo non videt, cum ex iis, tanquam ex ſua radice variæ, & inſolentes aeris alterationes progerminent, quæ modo hanc, modo illam morbi popularis ſpeciem quandoque inferant. Antequam ergo Epidemici affectus, qui colonos noſtros, & Ciſpadanæ Regionis humiliorem partem afflixit, deſcriptionem aggrediar, operæ pretium duxi, prægreſſas conſtitutiones paulum perpendere.

III. Quatuor, aut quinque annos non vulgaris ſiccitatis in tota pene Italia præceſſiſſe jam ſatis conſtat, quo tempore uberrimus fuit frugum omnium proventus, & ſatis proſpera valetudine in univerſum uti conceſſum fuit; adeo verum deprehenſum eſt vulgatum illud, quod *in ſiccitatibus omnia ſint ſalubriora*. Anno vero huic præcedenti circa Vernale Æquinoctium ingentes pluviæ cecidere, quæ identidem repetentes totum Veris tempus horridum, & ignavum reddidere. Æſtas ſubſecuta, & ipſa fuit magna ex parte pluvioſa. Circa Solſtitium ſigna rubiginis in frugibus obſervari cœpta, quæ rubigo ſenſim augeſcens triticeam ſegetem maxime corripuit, frumenti culmos uſque ad ariſtam maculis veluti ſanguineis adſpergens. Eadem peſtis fabas quoque, ac reliqua leguminis obſedit, adeo ut ſpem præconceptam de anni fertilitate pauci dies eluſerint; ſolabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus proviſa ſufficerent. Sub initium Septembris, ac multo magis ſub Æquinoctium ipſum largiores pluviæ delapſæ, quæ per totum Octobris menſem perſeverarunt, ut flumina immenſam aquarum vim intra ſuos aggeres non niſi improbo labore continuerint. Poſtremi duo menſes fere impluvii fuerunt, & annum 1689. ſatis placide clauſere. In prædictis conſtitutionibus non niſi morbi Sporadici obſervati ſunt nec multa funera annum infeſtarunt.

IV. Ineunte autem anno 1690. (quem rubigalis lues, fruges & quodcumque fructuum genus depaſcendo, & febrium Ilias primo ruſticanam gentem, mox urbanam quoque corripiendo, nefaſtum reddidere) conſtitutio pluvialis poſtliminio, ſed gravior recurrens, ac fere continua, omnium animos obnubilavit. Sic hyemem humidam, nimboſam cum exiguo frigore, nivibus vix delapſis illico tabeſcentibus ægre tranſegimus. Martius menſis porro ſine pluviis præter morem, & magna aeris tranquillitate uſque ad Æquinoctium exactus animos erexerat, cum Cœlum denuo omnes, quas in ſinu ſuo contineret aquas, viſum eſt ſuper nos effudiſſe. Unius Nyctemeri ſpatio aquis oppleta ſunt omnia, ut hæc Civitas Inſulæ ſpecimen præferret. Horret animus agricolarum calamitates in hac magna eluvione referre, qui

Ducebant remos illic ubi nuper ararant.

Neque id ſolum viſum eſt in Mutinenſi agro, ſed etiam in Finalenſi, Mirandulano, & Ferrarienſi, qui ſitus pars olim fuit antiquæ Vallis Paduſæ, in quam omnia flumina ex Apennino deſcendentia a Placentina Urbe uſque ad Adriaticum Mare, Strabone teſte, exonerabantur, antequam ſtructis aggeribus Padum ſubire cogerentur; quare in his locis ad longum tempus ſtagnarunt aquæ, non admittente Pado ad ſatietatem pleno, non ſolum circumjacentes aquas, ſed per Scultennam, & Gabellum proprias aquas in agros noſtros eructante.

ſtante. Perſtitit deinde eadem pluvioſa conſtitutio non ſolum toto Veris tempore, ſed per totam fere Æſtatem, ut nulla pene dies ſine pluvia viſa fuerit. Hinc factum, quod una cum pluviis flante ut plurimum Borea, nulla unquam Æſtas noſtro in hoc climate extiterit, in qua remiſſior fuerit caliditas, ut patuit ex Thermometris, unde nunquam ſerior fuit frugum maturitas, meſſe Julio menſe peracta. In Barometris quoque obſervatum eſt multo elatiorem quam alias fuiſſe Mercurium, aere craſſo, & nebuloſo exiſtente, cicadæ hoc anno ut plurimum aphonæ obſervatæ ſunt, illarum loco per totam fere Æſtatem coaxantibus ranis; ſic pro Vere hyemem, & pro Æſtate Ver ſortiti fuimus.

V. Nullus annus in his Regionibus piſculentior unquam fuit, quare cum piſces ubique pretio viliſſimo proſtarent, plebs urbana hoc alimenti genere familiariter uſa eſt, multoque magis plebs agreſtis, quæ facili negotio propriis in agris, & in ipſis laribus piſces captabat. *Neptuno pro Cerere victum ſubminiſtrante*, ut de Ichthyophagis ſcripſit Diodorus Siculus, donec ſuper cibo iſto leviſſimo nauſeante ruſticano ſtomacho, ſicut olim gens Hebræa in deſerto, allia, & cœpas appeterent. Ab amico mercatore fide digno, qui Mantuanum agrum hiſce temporibus peragravit, ut ſericum emeret, accepi, ruſticos illos ægrotis ſuis febricitantibus, & nauſeabundis allia, & cœpas coctas pro ferculo præbuiſſe, quod cum in aliquibus feliciter ceſſiſſet, paſſim exinde hoc remedii genus, tanquam elixir proprietatis, quo mirifice recreabantur, valde ex uſu fuit.

VI. Sub initium Junii denuo, ſicut anno ante acto, apparuere ſigna rubiginis. Vim rubigalis morbi prima perſenſit Morus, nec illi quidquam profuit ipſius prudentia, cujus ſymbolum in cenſu plantarum audit. Mox eadem rubigo, peſſimus omnium frugum morbus, & paulatim augeſcens frumenta, & omnia legumina, ſed præſertim fabas occupavit, neque ſolum in locis humilioribus, ubi computruerant aquæ, ſed etiam in editioribus, ut ſupra viam Æmiliam, & in ipſis Collibus. Luctuoſum ſane, ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis fuit, campos circumquaque non virentes, ſed atratos, & fuliginoſos intueri; ſicut enim anno huic præcedenti hæc lues rubro colore fruges infecerat, ita hoc anno, *non Creta, ſed Carbone notando*, eaſdem magna atredine reſperſerat. Sic frumentatio peſſum ivit, frumento partim a rubigine abſumpto, partim ob aquarum colluviem in lolium converſo. Sed neque plantarum fructibus, qui Æſtatis principio, vel ſub Opora matureſcunt, peſtis hæc pepercit. Nunquam in tota Eſtenſi ditione uvarum, ſicuti rerum omnium maxime ferace, parcior fuit vindemia, botris ab eadem peſte paulatim exeſis. Nucibus tantum, quarum præter morem ante actis annis magna penuria fuerat, hæc rubigalis lues non nocuit. At neque hortenſis familia vim hujus morbi cuncta depaſcentis effugit, nam olera fere omnia ſydereo veluti afflatu uſtulata ſunt; adjecta quoque altera clades, nam erucæ, & bruchi hortos omnes depopulati ſunt, nudis ſtolonibus relictis. Melonum, ſicuti & reliquorum fructuum, magna fatuitas, ut & ipſa animalia illorum eſum quandoque reſpuerent.

VII. Vix riſum forſan tenebit aliquis, quod res tam minutas adeo curioſe perſequar; at is ſciat, quod magnarum calamitatum non raro exigua ſunt ſigna, &

Sæpe exiguus mus
Augurium tibi triſte dabit.

Quemadmodum in re nautica ex levi nebula magnæ tempeſtatis ſigna captantur; ita & in re Medica ab exilibus indiciis magni morbi impendentes non raro prævidentur, quare Hyppocrates: *Nihil negligere*. Sic non immerito Cleombrotus apud Plutarchum, Demetrium dicentem, ridiculum eſſe ex rebus minutis de grandibus facere indicium, arguebat his verbis: *Artem Medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare, atque ex foliis ficulneis, quando Vere Cornices pedem referunt, quis confitebitur qui res puſillas ſtatuat veſtigia non eſſe magnarum.*

VIII. Pluvioſam conſtitutionem quæ ab anni principio uſque ad totum Julii menſem obſtinate perſtiterat, magna poſtmodum ſiccitas per duos fere integros menſes excepit: hujuſmodi tamen ſiccitatem non multa caliditas comitata eſt, & qualis cæteris annis apud nos perſentiri ſolet, præſertim cum *Procyon furit?*

Sole dies referente ſiccos.

Poſt æquinoctium vero cœperunt denuo apparere pluviæ, ad quarum primum aſpectum nemo non expavit, fuere tamen valde moderatæ, & quantum ſufficerent ad terram ſtrigioſam, ac veluti ſaxeam ob prægreſſam ſiccitatem emolliendam; adeo ut colonorum votis pro deſiderata frumenti ſatione reſponderit. Ultimi duo menſes, ſicuti priori anno cum perpetua fere ſerenitate, & modico frigore quantum prima pars hyemis poſtulabat, anni curſum abſolverunt.

IX. Hæc itaque fuit hujus anni conſtitutio, omnium non ſolum vegetabilium, ſed etiam animantium naturæ, ut modo videbimus, valde infeſta. Quamvis ergo hyems adeo intempeſtiva fuerit, nihil tamen contigiſſe ſcio, quod ad Medicam lancem trutinari debeat, neque id mirum, nam tunc temporis cudebantur morbi ſuo tempore, & loco erupturi. Epidemicos affectus, non præſentium conſtitutionum, ſed præcedentium eſſe productum, & ſobolem ſcire annotarunt Montanus, & Valleſius, duo clariſſima Medicinæ lumina, idque apertis verbis ipſe quoque Hyppocrates aſſeruit: *Cum fieret autem*, inquit ille, *totus annus humidus, & frigidus, & Borealis, per hyemem quidem ſalubriter degebant maxima ex parte, ante Ver autem multi quidem degebant morbide*. Succedente itaque Verno tempore, ac circa medium Aprilis menſem magna febrium ſeges in Mutinenſi agro intra viam Æmiliam, aliiſque proximis locis, ubi diu ſtagnarant aquæ, ex improviſo caput extulit. Tertianæ omnes intermittentes ab initio fuerunt, & neminem novi, qui in principio hujus epidemici affectus alio febris genere tentatus fuerit. Indiſcriminatim ruricolæ omnes, cujuſcunque ſexus, ætatis, temperamenti, vitæ generis corripiebantur, cum magno horrore, frigore, & tremore, interdum quoque vomitione accedebant hæ febres; copioſi quidem ſudores in principio hujus epidemici affectus ipſas comitabantur, qui poſtea in morbi progreſſu remittebant; pauci integre judicati ſunt, ſed omnes ferre, qui evaſiſſe videbantur, experti ſunt recidivas; neminem tamen hujuſmodi febrium genus, licet tam populariter graſſatæ fuerint, quod ſciam, ſuſtulit. Multoties accidit, ut cum in die intermiſſionis celebraretur phlebotomia, eadem die febris corriperet, & de ſimplici tertiana duplex fieret. Nec id ſolum ruri obſervatum eſt, ſed etiam in oppidis, & in hac civitate, cum eodem tempore oppidani quoque & plebs urbana iiſdem tertianis febribus intermittentibus exercerentur, ſed longe inferiori numero, ac genus ruſticana.

X. Perſeverarunt itaque hujuſmodi febres per totum Veris tempus cum ejuſmodi typo; accedente vero Æſtate, in duplices tertianas omnes converſæ, & quæ de novo acceſſerunt, hujuſmodi typum ſervarunt. Duplici tertiana igitur omnes fere agricolæ eodem tempore laborarunt, quæ quidem ut plurimum intermittens erat, ſed valde protracta, ut paucæ horæ pro apyrexia numerarentur. Veſpere ut plurimum exacerbabantur, illas ſtipante magno ſymptomatum ſatellitio, veluti vomitione, anxietate, capitis dolore, vertigine, in nonnullis ſtupiditate, in aliis mentis emotione; quod autem non raro mihi obſervatum eſt, magna erat virium nocturna proſtratio, ac interdum cum aſphyxia, ut proximi Silicernio viderentur, mane cuncta hæc remittebant oriente Sole, ad cujus matutinos radios, e lectulis exurgentes ſe exponebant, ac vitales ſpiritus ex inexhauſto illo luminis, & caloris fonte veluti potabant. Cum hoc anno curioſius ruſticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non ſemel admiratus ſum, quo modo ægri, qui tota nocte eum morte luctabant, mane ſub porticibus, velut angues ad ſolem cutem curantes, erecti ſtarent, ac tantum virium iis ſuperfuiſſet, ut campos etiam peragrarent; perſtitit tamen in omnibus ſatis commoda cibi appetentia, quin perſæpe non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes, ac revera hujuſmodi febres, quantum obſervare licuit, fuere magis famelicæ, quam ſiticuloſæ.

XI. Verminatio nunquam alias major fuit, nec ſolum in pueris, ſed etiam in provectioris ætatis hominibus. Memini me vidiſſe ruſticum quendam annorum circiter 40. ſub porticu ad ſolem ex febris acceſſu rigentem, atque una valde ſingultientem, a quo cum ſciſcitatus eſſem, num vermes rejeciſſet, ac ille reſpondiſſet, ſe aliquot vermes inferius, ac ſuperius dejeciſſe, ſingultum, a cujus moleſtia ſe potiſſimum diberari inſtabat, a vermibus ſtomachum laceſſentibus fieri aſſerui; cum autem forte pulverem Chinæ Chinæ ſibi a Medico forenſi præſcriptum in promptu haberet, permiſi ut illum aſſumeret. Siluit pertinax ſingultus una cum febre, quæ tamen paucis poſt diebus rediit, ſed ſine tam moleſto ſymptomate. Alias poſtea expertus ſum hujuſmodi remedii genus in lumbricis puerorum enecandis, quod mihi feliciter ceſſit.

XII. Sanguis, qui in hac conſtitutione ſecta vena educebatur; ut plurimum craſſus, & ſubpallidus apparuit;

ruit; in nonnullis etiam Icterodes obſervabatur, quamvis exterius in corpore ſimilis color non floreret. Alvi excrementa in omnibus fere febricitantibus craſſa erant, & compacta. Quæ per os rejiciebantur, ſubacida potius erant, quam amara. Urinæ ut plurimum craſſæ, ac turbidæ multumque lateritii ſedimenti habentes reddebantur, ac perſæpe in febribus, in quibus nulla erat cacoethiæ ſuſpicio; hypochondria in omnibus dura, ac diſtenta.

XIII. Quibuſdam, poſtquam illos hujuſmodi tertianæ febres diu exercuiſſent, apparuere parotides, quæ ut plurimum ſuppurabant; at neque hoc pacto contumaciſſimæ febres ſummovebantur. Curavi mulierem utero gerentem, quæ, cum per integrum Septembris menſem febricitaſſet, obhortida parotide, ac feliciter ſuppurata, &ad longum tempus perpurgata, nondum tamen, cum jam anni finis imminet, a febre immunis eſt; adeo contumax, ac pene indomabilis erat fomes, cui hærebant hæ febres. Cæterum nunquam viſæ contumaciores febres ad recidivandum magis pronæ, & quæ magis Medicorum induſtriam eluderent; ſiquidem nec repetitæ phlebotomiæ, nec purgationes, nec mille alexipharmaca, quæ pleno gutture tanquam manus Deorum Receptariorum Chorus adeo celebrat, quicquam profuere. Immo obſervatum, citius ac tutius reſtitutos, quibus nec ſanguis ductus, nec purgantia exhibita, nec ullum aliud remedii genus adminiſtratum, toto ſalutis negotio naturæ morborum medicatrici commiſſo. Felicius tamen ceſſit, quibus purgationes, & vomitiones præſcriptæ, quam quibus pluries ſecta eſt vena; ii nanque in deterius ſemper labebantur. Vidi pauperem agricolam a duplici tertiana ad longum tempus conflictatum, & jam in magno diſcrimine verſantem, cui nec detractus fuerat ſanguis, nec ullum aliud remedii genus adhibitum, ſolo vini generoſi potu meo conſilio propinati feliciter convaluiſſe; ſic multos alios novi hoc ſolo cardiaco reſtitutos, aquæ uſu, ac cæteris remediis ablegatis.

XIV. Cum autem hujuſmodi tertianæ febres non ſolum colonos, ſed etiam oppidorum majorum, & Urbium incolas, ſi non tam populariter, ſaltem eadem contumacia fatigarent, ac uſu potius remediorum exaſperarentur, quam miteſcerent, mihi viſum eſt hoc anno apud nos contigiſſe id quod apud Plutarchum legimus in libro de Oraculorum defectu, quod nempe in hac conſtitutione, quædam Medicæ artis Oracula obmutuerint, dum cauſam ignorarent, quare præconceptæ opinioni de magna medicamentorum ſupra morbos quoſcunque poteſtate tertianæ febres intermittentes, ut plurimum citra malignitatis ſuſpicionem, minime auſcultarent; quare locum habuit Virgilianum illud.

ceſſere Magiſtri,
Phillydrides Chiron, Amphtoniuſque Melampus.

XV. Major itaque pars medentium apud noſtrates, ut vulgi calumniis, & aſſiduis ægrorum querimoniis ſe ſubducerent, in hac tempeſtate ad Peruviani corticis ſacram anchoram confugere, at parum proſpere; nam in periculoſiores ſcopulos ægrotantes ſuos perſæpe deduxere. Uſu febrifugi per aliquot dies equidem ſub doloſo cinere latebat ignis, verum poſtliminio violentior recandeſcebat. Qui tamen peritiores erant, ac rebus ægrotantium magis, quam propriæ ambitioni conſultum volebant, *Nabant ſine Cortice.*

XVI. Hoc itaque tenore proceſſit febrilis acies per totam Æſtatem, ac totum Autumnum, rura, & oppida infeſtando, fruſtra *Quartanam ſperantibus agris*, & intervallum aliquod a quotidianis paroxyſmis expectantibus; nam pauci hoc anno viſi ſunt quartanarii; ſicuti nec obſervare contigit ſynochas ullas, vel febres ardentes, ſed ſolum tertianas, quæ quidem ſub finem Autumni, & prima parte Hyemis rariores fuere, ſed graviores, intermittentes quidem in principio, ſed quæ tandem in continuas, & lentas migrarent, ut plurimum cum ſolita periodo circa veſperas ægris horreſcentibus.

XVII. Febrili huic exercitui, qui ſtativa caſtra poſuerat inter Padum, & viam Æmiliam, quam tranſgredi auſus non eſt (cum in toto illo tractu, qui colles, & hanc viam interjacet, inculpata valetudine, & ſecura ruſticatione uti conceſſum fuerit) multi alii morbi junxere ſe comites, qui ſporadice vagantes multas prædas agebant, ut alvi profluvia, Icteri, Apoplexiæ, Hydropes, Catarrhi præfocativi, aliique affectus. Qui dyſenteria hoc anno laborarunt citius, ac felicius evaſere, quam qui diarrhœa.

XVIII. Vim hujus conſtitutionis viri robuſtiores, & adulti facilius tolerarunt, minus fœminæ, ac pueri, quorum qui infra trimatum erant, fere omnes periere. In ſolo Finalis oppido plus quam tercentum pueros referunt extinctos, ut ex ejuſdem oppidi Neceologio conſtat. Magna quoque fuit infantilis ſtrages in Mirandulano agro, & Novelliarenſi. Ad dies aliquot febriles paroxyſmos tolerabant, poſtmodum fiebant Icterici, ac paulo poſt Epilepticis inſultibus correpti occumbebant. Cæterum præ multitudine hominum decumbentium pauci ſunt extincti, ac potius ex diuturnitate morbi, & frequentibus recidivis, quam ex febris vehementia ſuccubuere; qui tamen fuere ſuperſtites magna ex parte facti ſunt Icterici, Lienoſi, & Cachectici.

XIX. Vim hujus male moratæ conſtitutionis experta quoque ſunt cujuſcunque generis animalia, quæ in magno numero interiere; ſicut autem in eam quam deſcribit Silius Italicus, quæ ſicca fuit, & præfervida, *Vim primi ſenſere Canes*, ita in hac frigida, & præhumida clades pecudum fuit, quibus, poſtquam per dies aliquot ægrotaſſent, veluti per criſin apparebant Variolæ in capite, & collo, ac plerunque ab iiſdem excæcabantur; ſic quæ ex vehementia morbi non perierant, tandem ex inedia contabeſcebant. Sues quoque turmatim ſuffocati moriebantur. Vidit etiam perſæpe infelix arator concidere

Inter opus Tauros, medioque recumbere ſulco.

Nunquam parcius nobis mellificarunt apes, vel propriis in ſedibus extinctæ, vel alio migrantes; Bombyces quoque initio quidem catervatim peribant; qui vero ſuperſtites fuere in ipſo opificio ſemianimes, & ignavi concidebant. Nimius eſſem ſi cuncta ſingillatim recenſere vellem. Extiſpicium aliquod, pecudum præcipue, quarum major fuit ſtrages, identidem celebrare, ac hariolari quænam eſſet talium morborum cauſa, non abs re fuiſſet, ſi per tempus licuiſſet.

XX. Scio non defuturos qui me coarguant, quod ad Veterinariam tranſgrediar; oblatrent quantum velint, quod talia obſervare Medicam artem profitenti indecorum nequaquam crediderim. Egit id Medicorum Maximus, quem non puduit ſcrutari, quare bobus facilius quam cæteris animalibus excidant femora, hæc autem ſunt illius verba, nemini, quod ſciam, obſervata; *Bobus tunc magis excidunt femora, cum tenuiſſimi exiſtunt, fiunt autem tenuiſſimi Boves ad finem hyemis. Tunc etiam maxime luxantur, ſi tamen, & hujuſmodi quiddam in Medicina ſcribere convenit. Verum convenit utique.* Atqui ſi celebriores Anatomici tot ſectiones, tot experimenta per mortes brutorum agunt, ut anatomiam in hoc genere comparatam, quam in Medicina deſiderari dictum erat Sapientiſſimi Bacconis, jam habeamus, cur non licebit quoque illorum morboſos affectus obſervare? Quin Medico Chirurgo licere interdum abſque artis dedecore beſtiis mederi oſtendit Eruditiſſimus Vir Carolus Patinus in ſua elegantiſſima Oratione in Archi-Lycæo Patavino anno 1682. habita.

XXI. Atque hæc ſunt quæ in morbida hujus anni conſtitutione magna ex parte ipſemet obſervavi, & quæ ab ingenuis Profeſſoribus, & fidis Amicis mihi communicata ſunt, quæ quidem referre prout obvenerint, non magni negotii eſt, at illorum cauſas rimari, ac in medium proferre, quæ Jatroſophorum, & eruditorum hominum palato ſapiant, hoc opus; audendum tamen pro viribus, ac

--- Tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
Tollere humo ---

XXII. Communes morbos, quos populares, & epidemicos appellant a communibus cauſis progigni extra omnem controverſiæ aleam eſt; Communes autem cauſæ ſunt potiſſimum aer nobis circumfluus (aliunde tamen, ſive ex ſuperioribus, ſive ex inferioribus infectus) communia alimenta mali ſucci, & aquæ corruptæ. Ex his omnibus, ſed promptius ab aere, tanquam e communiſſimo fonte, e quo nemo non potare cogitur, morbos quoſdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter eſt conſenſus. Ad hanc vero noſtram ruralem epidemiam excitandam in unum conveniſſe & aerem vitiatum, & prava alimenta ingeſta, fas eſt arbitrari. Primum quidem locum aeri a ſua naturali temperie non ſolum ſecundum anni tempora recedenti, ſed particulis humanæ naturæ incongruis ad ſatietatem pleno, concedendum putarim; ſecundum autem locum pravis alimentis, & aquis vitiatis. Quamvis autem de miaſmate contagioſo aliqua poſſet eſſe ſuſpicio, dum uno in aliqua familia a febre correpto, cæteri paulo poſt ex eadem febre decumberent, id tamen potius in communem diatheſim ad maturitatem eodem tempore evectam, non ſecus ac cum Autumno fructus eodem tempore matureſcunt, referendum duxerim, quam in effluvium aliquod contagioſum, quod e primo ægrotante expirans cæteros afficerent.

XXIII. Quanti autem referat ad bonam valetudinem in aere puro, & fœdis exhalationibus maxime remotò dege-

degere, nemo non novit; nam ſicuti piſces felicius degunt, ac eſca ſalubrior ſunt, ſi in aqua pura, ac ſincera vivant, ſecus vero ſi in aqua fœda, & corrupta; ita homines feliciorem vitam, ac longæviorem ducunt, ſi aer ſincerus ſit, ſecus autem ſi craſſus, & nebuloſus; Nec abs re vulgatum dictum illud, quod tales ſint corporis noſtri humores, ac ſpiritus, qualis ſit aer; hinc iis in locis ubi aer tenuior eſt ac defæcatior, vividiora, & acutiora ingenia florere ſolent, ubi vero craſſior, hebetiora, ac ſtolidiora, quare Bœotii, & Batavi antiquitus male audiebant: unde Horatius:

Bœotum in craſſo jurares aere natum.

XXIV. Non vacat hic diſquirere, quare ad vitam perennandam adeo neceſſarius ſit aeris uſus, quomodo in vaſcula pulmonum ſe inſinuet, quid in maſſa ſanguinea efficiat, dum illi permiſcetur; circa id inſudarunt doctiſſimi viri ac ultimo Etmullerus in elegantiſſima ſua Diſſertatione de abſtruſo reſpirationis negotio; ſolummodo circa illa examinanda immorabor, quæ inſignem aeri mutationem inferre poſſunt, ac illum a ſua naturali mediocritate dejicere. Certum eſt enim, quod ſi aer reſpirationi idoneus eſſe debet, & conſequenter ad vitalia munera, neceſſe eſt, ut quandam ſervet mediocritatem, ut neque ſupra modum craſſus ſit, nec nimis tenuis; nam ſi tenuior ſit, ac rarior quam par eſt, reſpirationi inidoneus evadit, ut Machina Boyelliana ſatis evincit, ac teſtantur qui in editiſſimis montibus difficiliorem experti ſunt reſpirationem, quam in imis vallibus, id annotante Thoma Cornelion; ſi vero craſſior ſit, & ad ſaturitatem vaporibus, & exhalationibus oppletus, ad reſpirationis munus obeundum minime aptus eſt, immo ſuffocationis periculum infert, ut ex eadem Machina Pneumatica patet, & metallorum foſſores in fodinis ſæpenumero experiuntur, qua de cauſa Hyppocrates *Somnum in frigore cooperto*, ut ipſe ait, commendabat, nimirum, ut Valeſius, & Ballonius interpretantur, dormiendum eſſe in amplo conclavi, ſed corpore ſtragulis bene contecto, qua ratione facilior eſt anhelitus, nec a frigido aere partes ſentientes pungente interturbatur ſomnus.

XXV. Notabiles autem in aere alterationes (non de iis loquor, quæ ſecundum naturæ leges, & varia anni tempora ex neceſſitate fiunt, ſed de intempeſtivis) venti potiſſimum, & imbres copioſi efficiunt: Solares enim radii ob æqualem Solis ad noſtrum verticem acceſſum aerem ſemper æqualiter calefacerent, ſi is aliunde alterationem non ſuſciperet. Haud ſecus terræ exhalationes, ex paludibus, & ſtagnis, ſeu nimis uliginoſo ſolo eundem non raro contaminant. In noſtro vero aerem a copioſis imbribus, & lutulenta conſtitutione vitiatum fuiſſe, exiſtimandum eſt, ſicuti etiam a ventis Borealibus intempeſtivum reditum, qui cum Verno tempore, ac per totam fere Æſtatem nunquam ſiluiſſent, Solarium radiorum vim hebetando, vaporum a leni calore elevatorum diſcuſſionem prohibuerint, & volatiles ſpiritus, quos in ſuo ad noſtrum verticem acceſſu Sol quaquaverſum diffundit, verſus Auſtralem plagam retro pulerint. Ex quo factum, ut iis in locis, ubi ſtatariæ fuerant aquæ, aer circa Veris principium tepeſcens, multos vapores, & tetras exhalationes in ſinu ſuo exceperit; aer vero ſic pollutus, ac partibus volatilibus, quæ a Sole promanant, ulterius deſtitutus, dum intra corpora eorum, qui his in locis degebant, admitteretur, totius maſſæ ſanguineæ craſin, & cæterorum fluidorum ſyſtaſim naturalem perturbarit.

XXVI. Reor itaque a naturali ſuæ dulcedinis, & fluiditatis ſtatu maſſam ſanguineam deſciviſſe, & craſſiorem conſiſtentiam, quam par eſt, acquiſiviſſe; ſicuti, & proportionem ablatam inter bilem, & ſuccum Pancreaticum, illa quidem languidiori, hoc fortiori reddito. E Cœlo potiſſimum volatiles ſpiritus in terram defluere, e terra vero, utpote ſuccis mineralibus referta, continuo acidas particulas ſurſum efferri, ingenioſum eſt clariſſimi Sylvi excogitatum, ſed rationibus, & experimentis confirmatum. Quare cum in hujus anni pluvioſa, & frigida conſtitutione aer partium volatilium, & ſpirituoſarum magna penuria laboraret, aliaque ex parte acidis particulis e terra lutulenta, ac veluti fermentata elevatis maxime abundaret, mirum non eſt, ſi poſtmodum intra vitæ hoſpitia exceptus talem diatheſim induxerit, e qua tam magna febrium propago emanarit. Acidam vero dyſcraſiam potius, quam bilioſam, & alchalinam in univerſum prævaluiſſe, duo potiſſimum evincunt, primum, quod hoc anno in tam ampla febrium ſegete nullam ſynochum, nullam febrem ardentem obſervare contigerit; alterum, quod hujuſmodi febres, ut plurimum, veluti ſuperius annotavimus, potius famelicæ fuerint, quam ſiticuloſæ.

Nec miretur quiſpiam, quod tertianæ febris naturam ex prædominio acidæ mineræ potius deducam, quam alchalinæ, qualis cenſetur bilioſus humor; nam ex quanam materia, quæſo, in hac conſtitutione tam horrida, procelloſa, ac media Æſtate frigida, poſt uſum ciborum pituitoſi ſucci, ex quanam materia, inquam, tanta bilis copia gigni debuit, quæ ſufficeret ad procreandam tam numeroſam febrium ſobolem, ac illam tandiu alendam? Nec deſunt Profeſſores celeberrimi, qui ab hoc non multum diſſentiunt, inter quos Etmullerus, qui pro cauſa proxima tertianæ febris intermittentis ſtatuit fermentum ſalino acidum, in legitimis quidem magis volatile, & activum, minus autem volatile, & ſubjecto viſcido irretitum in nothis.

XXVII. Præter aeris malam conſtitutionem, tanquam hujus epidemici affectus communiſſimam cauſam, aliæ quoque, nec parvi momenti in idem conſpirarunt, ſcilicet ut humores ad acidam dyſcraſiam diſponerent; nimirum prava alimenta ingeſta, ut fructus horrei a rubigali lue vitiati, nimia piſcium ingurgitatio, edulii genus noſtris agricolis inſolens, in quorum ſtomacho cibis fortioribus aſſueto facile putreſcebat, hoc eſt facile aceſcebat, cum nullo evidentiori ſigno putreſcentia ſe prodat, quam per acorem; his addi poſſunt puteales aquæ ex nimia illuvione cœnoſæ, & ſemiputridæ, ac denique Boreales venti, qui acidi nitroſi Promuſcondus appellantur. Ex his itaque communibus cauſis, ceu fontibus, harum febrium originem probabilius, quam a quacunque alia deduxerim; neque enim ad cœleſtes influxus recurrendum, quaſi aſtra maligniori lumine ruſticanam gentem potius, quam urbanam, veluti innocentiorem aſpicerent, cum præter id, improbabile ſit, quod cœleſtes influxus tam arcto ſpatio potuerint circumſcribi, ſicuti neque ſubterraneæ exhalationes culpari poterant, cum terræ motus nullus præceſſerit, neque in hac noſtra magna planitie Ciſpadana, & Tranſpadana extent antra, & terræ hiatus charonei, e quibus pernicioſa effluvia poſſent erumpere, & aerem inquinare.

XXVIII. Quod ſpectat ad cauſam internam, quam conjunctam appellant, hæc non niſi craſſam, & viſcidam pituitam, cui acidum fermentum hæreret, referenda erat, vel ſtabulantem in ſtomacho, ut placet Etmullero, vel ductus laterales Pancreatis obſtruentem, ut ſtatuit Sylvius, quæ materia in venas tranſfuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta, febrilem efferveſcentiam excitaret; ut ut enim cruoris maſſa effœta ſit, & vapida, ſemper tamen aliquid oleoſi, & ſulphurei continet, quod ad flammulam vitalem alendam ſufficiat. Focus itaque febrilis hoſpitabatur extra vaſa ſanguinea, quemadmodum in febribus omnibus periodicis, cum alioquin perdifficile ſit intermittentes febres ab iis quæ vere continuæ ſunt diſtinguere, cujuſmodi febres ignis nomine divinus Præceptor inſignire conſuevit, ut ex variis hiſtoriis in libris Epidemicorum videre eſt. Non enim concipi poteſt, ajebat ſcientiſſimus Carteſius, quænam poſſit eſſe circuitus cauſa, niſi materia quædam, quæ maturatione indigeat, antequam maſſæ ſanguineæ miſceatur, quæ per venas ad cor delata potis eſt tot excitare turbas, & febrilem tempeſtatem ciere, quæ non alio pacto ſedetur, quam eadem hoſtili materia ſub forma ſudoris per corporis ambitum diſcuſſa, vel per urinarias vias ablegata.

XXIX. Rarum quidem eſſe, quod tertianæ febres epidemice ex aeris vitio obſerventur, ait Doctiſſimus Etmullerus, ac revera febres, quæ alicujus pravi ſeminii in aere latentis ſoboles ſunt, nullum certum ordinem ſervare ſolent, multoque rarius eſt, quod ſint de genere intermittentium: hoc anno tamen hujuſmodi febrium genus in hiſce Regionibus populariter graſſatum fuiſſe, tam ruri, quam in oppidis (quamvis poſtea ob diuturnitatem in continuas, & lentas migratent) ſat perſpectum eſt. Haud abſimilem conſtitutionem, quæ in Anglia anno 1658. ac magis per rura, & pagos, quam per oppida, & Urbes deſævit, Doctiſſimus Vuillis in ſuo Tractatu de febribus deſcribit; ſuæ tamen febrilis epidemiæ originem, & cauſam procatarcticam non in aeris vitium Vir ille peritiſſimus refert, ſed potius in prægreſſam conſtitutionem nimis æſtuoſam, & illi climati inſolentem; febrem tertianam intermittentem epidemiam obſervavit quoque Celeberrimus Batholinus Hafniæ, anno 1652. ſed & ipſe illius cauſam calidiſſimæ, & ſicciſſimæ Æſtati, præter morem, & conſuetudinem illius Cœli adſcribit; hanc vero noſtram ruralem epidemiam lubet referre in conſtitutionem præhumidam, ac frigidam huic Cœlo inſolitam, ac ſimul in aerem ob cœnoſam colluviem vitiatum. Si enim hujus epidemici affectus cauſa eſſet ex totius anni

ni intempeſtiva conſtitutione, quæ frigida, & procelloſa toti pene Italiæ communis fuit, non ſatis conſtat, quare hic popularis morbus, in humilioribus tantum locis, ac ubi ſtagnarint aquæ, ſedem fixerit, & non amplius ſpatia occuparit; cum tamen Incolæ cæterarum regionum, quæ ab hujuſmodi atmoſphæra remotiores erant, (ut totus tractus ſupra viam Æmiliam verſus colles) nunquam alias a febribus magis ſecuros ſe vixiſſe meminerint.

XXX. Qua de cauſa porro, à conſtitutionibus tantæ ſiccitatis, quales, ut dixi, ad plures annos experti fuimus, ad conſtitutionem imbrium adeo feracem talis factus fuerit tranſitus, certe hic mihi *hæret aqua*, ut dici ſolet, & ad hanc veritatem eruendam *Delio natatore* opus eſſet. Nullus profecto Aſtrologorum, qui ex imaginariis aſtrorum configurationibus futuros rerum eventus prædici poſſe exiſtimant, tam magnam illuvionem prædixit, neque poſtquam facta eſt, rationem ullam attulit, cur ita fieri deberet. Sint utique aſtrorum in hæc inferiora influxus, quos velle negare magnæ dementiæ eſſet; at modus quo agant, id omnino indeprehenſibile eſt. Recte quidem Ptolomæus in libro qui *Aliarba* inſcribitur, ſtellarum effectus incertos eſſe, & varios pronunciavit, quoniam incertum eſt qua ratione materia ſubjecta influxum recipiat. Obſervandas quidem magnas temporum mutationes, Æquinoctia ſcilicet, & Solſtitia, ut in illis *neque medicamenta exhibeamus, neque uramus, neque ſecemus*, pluribus in locis monuit Hypp. ſicuti etiam conſiderandos exortus Canis, Arcturi, & Plejadum occaſum; nam ut idem ait, *morbi his maxime diebus indicantur, aliis perimunt, aut in ſpeciem aliam tranſmutantur*; quare vero tam magnæ altercationes, tum in magno, tum in parvo Mundo dictis temporibus fiant, ſcrutari velle, id eſſet mere divinare. Satis ſit igitur quoad rem noſtram, quod hoc anno tam magna, & inſolita aquarum inundatio morboſam hanc conſtitutionem invexerit, contrario prorſus modo, quo in Ægypto votiva Nili inundatio, miraculi ad inſtar, ſolet peſtem abigere, quamvis Alpinus mutationem illam aeris in ſalubriorem ſtatum ad Nili incrementum ſubſequentem in eteſias videatur potius referre, quæ tunc temporis Sole ſignum Cancri ſubeunte, & ſeptentrionali plaga fumigante, flare incipiant, & Campſinos ventos peſtis vectores repellant. Quæcumque ea cauſa ſit ob quam Nilus, Ægypti Pincerna, ſalubritatem invehat, certum eſt tamen, ad illius incrementum morbos populariter graſſantes decreſcere, & in magna illa inundatione demergi, adeo verum eſt illud Celſi: *Differre pro natura locorum genera Medicinæ, & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia*. Annus jam agitur centeſimus, ex quo haud abſimilis inundatio Ciſpadanam, & Tranſpadanam Regionem occupavit, unde poſtea ſubſecuta eſt ſumma annonæ caritas, tritico in lolium converſo, ut refert Paulus Craſſus Corrigienſis in doctiſſimo ſuo libello de Lolio; Inchoarunt autem tunc temporis circa Maji principium pluviæ, quæ poſtea per totam Æſtatem obſtinatiſſime perdurarunt. Obſervantur itaque per intervalla quædam eædem temporum conſtitutiones recurrere, ſive in aſtrorum vim nobis ignotam id referamus, ſive in juſtam Dei vindictam, qui ſicut olim Univerſali Diluvio totum Orbem puniit, ita particularibus eluvionibus quaſdam particulares Regiones aliquando plectat.

XXXI. Rubigalem luem non exiguam operam ad morboſam hanc conſtitutionem contuliſſe ſuperius dixi; at ne id gratis, ac veluti dictatorie pronunciaſſe videar, libeat in diſquirenda, & examinanda rubiginis natura paululum immorari. De rubigine multa quidem veteres ſcripſere, at de illa ſecundum ſuæ Philoſophiæ ſyſtemata ratiocinati ſunt; In ſacris quoque Codicibus rubiginis fit mentio, cum aliquando hac, veluit iræ ſuæ miniſtra, Deus populo ſuo fruges, & fructus omnes ademerit, ut illum ad bonam frugem perduceret; nonnulli vero ex recentioribus de hac peſte aliquid ſcripſere, ut Ruvellius, Levinus Lemnius, Ludovicus Vives, Langius, ſed ea quæ a veteribus ſcripta fuerant recoxere. Vegetabilem itaque familiam ſuis morbis laborare, iiſque diverſi generis, multoſque graviſſimos Auctores de iis ſcripſiſſe, ut Varronem, Plinium, Columellam, alioſque jam ſatis perſpectum eſt. Rubiginem vero, frugum omnium, & fructuum communem morbum, ut illam Theophraſtus appellat, adeo exhorruerunt antiqui, ut ad avertendam hanc peſtem ſibi Deum finxerint, quem Rubigum, teſte Varrone, appellabant, unde Rubigalia feſta emanarunt, quæ a Numa Pompilio Regni ſui anno XI. referente Plinio, inſtituta ſunt, & ad 7. Cal. Maji celebrabantur. Mactabant autem lactentem Catulum in hujuſmodi ſacrificio, unde Columella.

Hinc mala rubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis catuli placatur, & extis.

Litabant autem lactentem catulum eo quod a Rubigali Numine, mediante maligno Canis ſyderis influxu putarent hanc labem in terras immitti; quare cœca ſuperſtitione, ac non niſi habita ratione nominis, id agebatur ſacrificium, ut ingenue Ovidius:

Pro Cane ſydereo canis hic imponitur Aræ,
Et quare id fiat, nil niſi nomen habet.

XXXII. Rubigalia itaque ſacra, ſicut & Floralia, ut cuncta bene deflореſcerent, inſtituta ſunt, ac celebrari ſolita, ſub finem Aprilis, propterea, quod hujuſmodi tempore a rubigine frugibus, & fructibus valde metuerent, occidente tunc temporis Cane, ſydere per ſe vehementiſſimo, qui occaſus ex Plinii obſervatione tunc in 4. Cal. Maji incidebat. Obſervabant autem veteres multa attentione Canis occaſum, ubi nos vix ortum, qui perſæpe credimus eodem tempore ubique inchoare dies caniculares, veluti non raro doctos alioquin, & celebres Profeſſores, ita quidem, ſed turpiter ſentientes, audire contigit, cum tamen juxta diverſam latitudinem, quam variæ regiones habent, varii ac diverſi ſint aſtrorum ortus & occaſus, quod non ignotum Galeno, qui tradidit, eodem quidem tempore omnibus in plagis fieri tum Æquinoctia, tum ſolſtitia, aſtrorum vero ortus, & occaſus communes eſſe iis ſolum qui ſub eodem vertice habitent.

XXXIII. Hanc peſtem Græci Ἐρυσίβιν Latini Rubiginis nomine appellavere, ſive a rodendo, ut Varroni placet, ſeu quod rubro colore fruges inficiat; Uredinem quoque ſeu Carbuncularem morbum vocavit Plinius, quod fruges exurat, veluti hoc anno contigit, cum fruges, & plantæ omnes carbuncularent, ut Pliniano vocabulo utamur. Hos equidem rubiginis noxios effectus obſervare, & contemplari licuit; at quænam ſit hujus peſtis natura, & indoles, non tam facile eſt decernere. Sapere ignis naturam, ſeu acrimoniam lixivialem, & alchalinam ex ſale acri, & volatili, proclive quidem eſſet aſſerere; ac multa obſtant, ne in hanc ſententiam eam. Gigni rubiginem ex rore, ſed vitiato, ſerenis noctibus, vel in plenilunio, vel interlunio, quibus temporibus luna frigidius lumen ad nos reflectit (cum in plenilunio, Æſtivo tempore a noſtro vertice multum abſit, in interlunio vero totum lumen, quod a Sole recipit, eidem regerat) antiquorum fuit opinio; cui recentiorum quoque non pauci ſubſcripſere, inter quos Ludovicus Vives in doctiſſimis ſuis Commentariis in librum D. Auguſtini de Civitate Dei, ubi ſcripſit, *Rubiginem eſſe Rorem putrefactum, fruges tenues corrumpentem, & friantem*. Generari utique rubiginem ex rore, ſerenis noctibus, (cum ros non decidat niſi ſereno Cœlo) & ſilente luna, veritati valde congruum videtur; nam re vera ſub initium Junii prope interlunium, ſigna rubiginis obſervari cœpta in frugibus, & plantarum foliis, quæ parvis maculis nigricantibus diſtincta, puncticulari morbo laborare videbantur; argumentum evidens hujuſmodi ſtigmata a roris guttulis, ubi diu hæſerant, fuiſſe inuſta.

In rore (quem lunæ, & aeris filium Alcmon dixit, & a raritate ita appellatum Iſidorus tradidit, eo quod non ſit craſſus ut pluvia) multum liquoris volatilis ſalini, ratione cujus abſtergit, & alvum ſolvit, omnes docent Chymici, qui pro egregio menſtruo ipſum commendant ad extrahendas omnium vegetabilium tincturas: ex eodem quoque tradunt elici ſpiritum, qui ad metalla diſſolvenda efficax ſit, quo ſpiritu utebatur Cnoſellius ad parandam coralliorum tincturam, ignita corallia in roris ſpiritum projiciendo. Vim hujus ſalis ſentiunt, qui manibus rorem tractant, aut nudis pedibus per campos, & prata rorulenta incedunt; nam manus, & pedes ſcabræ fiunt, idque ob ſalinas, & nitroſas particulas, quæ cutim arrodunt. Vi quoque pollere graciliora reddendi corpora tradit Plutarchus, ac propterea mulieres habitiores illius uſu nimiam polyſarciam emendare. Sale ſaccharino pariter divitem eſſe rorem ut multis morbis opituletur per analyſim, & per ignis examen ſe deprehendiſſe teſtatur Helmontius. Multa de roris viribus ſcripſit in doctiſſimis ſuis Animadverſionibus Excellentiſſimus D. Joſeph Lanzonus, Medicus Ferrarienſis, cui non parum debeo, quod ea quæ in hac conſtitutione ipſe obſervavit, mihi per literas benigne communicarit.

XXXV. Hæ ſunt nativæ dotes matutini roris, ac præſertim Majalis, in ſalubri tamen conſtitutione, ac ſolo minime uliginoſo, nec paluſtri; at ſi ex malis temporum conſtitutionibus, & noxiis afflatibus, ſeu pra-

pravis e terra exhalationibus ros vitietur, in rubiginem degenerat, malum, quo nullum noxius eſt, & cui ait Plinius, *non comparantur grandines, neque procellæ, quæ nunquam annonæ intulere caritatem*. Gigni rubiginem itaque ex rore exiſtimo, dum multa nitroſa, & acida corpuſcula e ſolo elata, & per aerem undequaque diſperſa, ſalinis particulis, quibus naturaliter ros abundat, ſociantur, quæ ſimul in magno aeris receptaculo fermentata, & exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquorem coeant, qui poſtea ſub forma roris deciduus & plantis inhærens, eaſdem maculis diverſi coloris ſugillet, uti apud nos factum his duobus annis cum in priori, plantæ omnes, & fructus rubris veluti peticulis, hoc anno vero nigris laborare viderentur. Præpollere aquæ in rubigine acrimoniam acidam, & corroſivam, haud abſimilem aquis ſtygiis, & ſpiritibus nitri, & vitrioli, longe veriſimilius, quam alchalinam ex ſale acri, & cauſtico, quando nulla cauſa animo fingi poſſit, quæ in tam remiſſis caloribus hujus conſtitutionis uſtionem, & acredinem accerſere potuerit.

XXXVI. Neque huic meæ opinioni quicquam refragari S. Scripturæ auctoritatem crediderim, dum apud Amos Prophetam fit mentio rubiginis his verbis. *Percuſſi vos in Vento urente, & in Ærugine, multitudinem fructuum veſtrorum, & Vinearum veſtrarum, Oliveta veſtra & ficeta comedit Eruca*. Cum non magis Auſtrini flatus ſua caliditate, quam

— *Boreæ penetrabile frigus adurat*.

XXXVII. Diſplicet quidem, quod eo tempore quo ſævijt rubigalis lues, aliquando experimento non pertentarim, ut certius illius naturam explorarem; ſiquidem nimis ſero animum ſubijt cogitatio de hac rurali epidemia, & rubigali peſte deſcribenda. Non deſtiti tamen, quin poſtmodum variis experimentis perveſtigarim, num ea quæ mente excogitaram veritati congruerent; expertus itaque ſum variis liquoribus modo acidis, modo alchalicis, & lixivialibus, plantarum folia, flores, & fructus adſpergendo, attente obſervans, qui inde color emergeret; folia itaque recentia fabarum, quæ apud nos circa finem Octobris ſeri ſolent, ſpiritu vitrioli irroravi, & non multo poſt flaventes maculæ, ubi guttulæ liquoris hæſerant, apparuere; placuit autem magis in fabis experiri, tum quia in hoc leguminis genere vim ſuam magis exercuit rubigo, tum quia Theophraſtus teſtatur, *Fabam inter legumina magis æruginem ſentire*. Fabarum itidem folia liquore alchalico, & urinoſo, ac lixivio acerrimo adſperſi, neque notam ullam alicujus coloris inuri deprehendi. In aliis quoque plantis, ac variis oleribus, ut foliis lactucæ, braſſicæ idem pertentavi, & ab acidis ſpiritibus ſeu vitrioli, ſeu nitri, flavas maculas prodire, nunquam tamen nigras, obſervare contigit. Rubiginis itaque naturam in acida potius acrimonia quam alchalica lubet ſtatuere. Congruunt autem huic meæ opinioni ea quæ in ſtrage animalium evenere; nam, præter malam aeris diatheſim brutis quoque noxiam, ob paſcua rubiginoſa ſanguine acidiori reddito, ac in motu ſuo præpedito, vel ſubitæ mortes integros greges pecorum ſuſtulere, vel obortæ ſunt Variolæ, quas ex ſanguinis ſtagnatione fieri, dum in orbem agitur, communis eſt recentiorum opinio. Tubercula autem illa quæ in capite, collo, & cruribus pecudum viſebantur, revera Variolas fuiſſe, licet profecto aſſerere, quando nec figura, nec colore, nec liquore in illis contento, nec magnitudine, nec modo quo ſolvebantur, poſt ſuppurationem nigra cruſta ſuperſtite, quicquam a puerorum variolis diſcrepabant. Nihilo ſecius eadem paſcua infecta cæteris animalibus cladem intulere. Sic apes haud amplius ex florum calicibus nectareum laticem, ſed acidum ſtagna delibantes, partim extinctæ ſunt, vel alio ſuas colonias tranſtulerunt. Pariter neque mirum, quod hoc anno cicadæ ut plurimum taciturnæ fuerint, cum, præter remiſſum æſtatis calorem, qui illas ad cantum nequaquam cieret, vel nutritium rorem nactæ non fuerint, (ſi tamen verum quod rore paſcantur) vel quod majori ex parte perierint. A cicadarum obmuteſcentia malas temporum conſtitutiones prænunciari, ſcripſit Doctiſſimus Mercurialis, qui anno 1577. obſervavit in Agro Patavino, aut nullas, aut rariſſimas cicadas ceciniſſe, unde poſtea gravis ſubſecuta eſt epidemia. Cicadas autem re ipſa rore nutriri fabuloſum non eſſe reor, etenim non in arboribus pernoctare, ſed ſuper ſolum ipſum, & in aprico loco ad rorem facilius excipiendum, mane autem ad ſolis ortum ſuper arbores evolare ex agricola quodam didici; a quo cum ſciſcitatus eſſem, quare in villa quadam, quæ Roboretum dicitur, penes Gabellum flumen, tanta ſit æſtate cicadarum copia, ut illic hujuſmodi inſecti genus ſuum habere videatur emporium, id fieri dixit ille, quia ſolum illud arenoſum ſit; in quo facilius quam in ſolo argilloſo parva foramina efficiant, in quibus deponant ova pro fœtura in ſecuturam æſtatem.

XXXVIII. Hæc omnia itaque rubiginis naturam ſatis in propatulo ſtatuere videntur, luem mehercle, & animalibus, & plantis valde pernicioſam. Quare autem ſolæ nuces rubiginis noxam non ſenſerint, id fortaſſe in cauſa fuit, vel quod hujuſmodi fructus gemino operimento ſit munitus, vel quod corticalis ſubſtantia multo ſale volatili abundet, qui diverſam indolem ab acido poſſidet. Succum e viridi cortice nucis jugulandis, tanquam remedium a ſe repertum, & magnæ virtutis ad faucium phlegmonas tollendas, multis laudibus extollit Galenus; putabat autem ille, talem effectum præſtare hunc ſuccum, eo quod vi adſtrictoria polleret, & ſimul tenuium eſſet partium, ex tinctura pene inelui bili, qua manus tractantis inficit, partim tenuitatem deducens, vim autem adſtringendi a ſalubri effectu, quem obſervabat, dum inflammationi moderetur; pro rato enim, ac veluti lege habebatur, quod in principio phlegmonis utendum eſſet repellentibus, & adſtringenbus, ne pars ob laxitatem fluentem humorem tam facile reciperet, quod etiamnum apud non paucos Profeſſores frequenti in uſu eſt, quod num recte, an perperam fiat, non eſt hujus loci diſquirere. Hujus ſucci efficaciam ad inflammationes ſanandas agnoſcunt quoque recentiores, vim autem adſtrictoriam prorſus negant, imo vim diſſolventem ipſi adſcribunt, inter quos Leonardus e Capua, qui corticem nucum viridium multo ſale volatili divitem eſſe ait, & qui potis ſit grumos ſanguinis diſſolvere, & illius acetoſitatem emendare, quo pacto non ſanguinis fluxum in partem adſtringendo prohibet, ſed ſanguinis refluxum per venas ad cor referendo promovet. Sicuti autem priſcis ignoſcendum, ſi ob ignoratum ſanguinis circularem motum, non aptas interdum naturalium effectuum ethiologias afferebant, ita noſtro huic ſæculo gratulandum, de quo verius pronunciare libeat id quod de ſuo ævo ſcripſit Plinius, ſcil. *Non minus ingenioſam fuiſſe antiquitus obſervationem, quam nunc rationem*. Ex nucum viridi cortice parari decoctum in Anglia expertæ virtutis ad luem Gallicam perdomandam, quam Recentiores omnes in acidi prædominio ſtatuunt, nuper accepi a Cl. D. Nathan Lacy Medico Anglo, & inſigni Anatomico. Cum itaque nucum putamen multo ſale volatili abundet, mirum non eſt, ſi rubigini obſtiterit, & incluſum nucleum a communi lue præſervarit. Atque hæc de Rubiginis natura, & indole.

XXXIX. Modo supereſt, ut ſymptomatum, & quarundam obſervationum perquirantur cauſæ. Adnotatum, veſpertinis horis has febres exacerbari conſueviſſe, una cum virium nocturna proſtratione, ut ægri morituri viderentur, mane vero oriente ſole; veluti redivivos tantum virium habuiſse, ut e lectulis exurgentes deambularent. *Quale eſt veſperi exacerbari, tale ipſius morbi, & cujuſcunque conſtitutionis ad ſe mutuo* ajebat Hypp. Veſpertinæ itaque exacerbationes morbi naturam ſuperius deſcriptam, & cauſas morbificas ſatis indicabant. Virium autem dejectionem noctu factam, & matutinam earum veluti redintegrationem in ſolis receſsum & acceſsum, & acidæ dyſcraſiæ prædominium referendum putarim; Sole nanque occumbente, & volatiles ſpiritus per aerem diſperſos ſecum trahente, ſpiritus vitales ſanguinis ab acido coagulante figebantur; unde facultatum omnium torpor, qui porro ab iiſdem ſolaribus radiis matutinis diſcutiebatur, non ſecus, ac quando a brumali frigore fluentium aquarum curſus noctu intercipitur, qui poſtea a ſole novo lumine terras luſtrante, reſtituitur. In hac rerum univerſitate nihil eſſe utilius ſale, & ſole ſcripſit Plinius; ſic Celſus Leucophlegmatia laborantes ſoli ſubjici oportere ajebat, utendumque frictione manibus aqua madefactis, cui ſal, & nitrum, & olei paulum eſset adjectum. Mirum itaque non erat ſi in caſu noſtro a blando ſolis calore liquato veluti pituitæ gelu, cruor ſolitum curſum per ſua vaſa repeteret, & conſopitæ facultates ad conſueta munia exercenda revocarentur.

XXXX. Præ cæteris notatu dignis obſervavimus inexpurgnabilem harum febrium contumaciam, ut non ſolum omnem Medicorum induſtriam eluderent (cum neque venæ ſectionibus, neque purgationibus, neque cardiacis quicquam auſcultarent) ſed uſu remediorum magis exaſperarentur, quod factum exiſtimo ob malam aeris diatheſim, quæ morbum aleret; quare licet etiam opportuna remedia quandoque adhiberentur, nihil remittebat morbus, imo ſæviebat magis, ac ſatius profecto fuiſset multis hanc Camarinam, non movere; tanti eſt

Ora-

Oraculum illud Hyppocratis, quod initio hujus Diſſertationis attuli, nempe *Hominis Natura interdum univerſi poteſtatem non ſuperat*, quæ Hyppocratis verba ſi medentes attente perpenderent, tot medicamentis ægros non fatigarent, in epidemicis præſertim affectibus, quorum vera curatio non innoteſcit, niſi cum buſta plena fuerint.

XXXXI. Venæ ſectio profecto in his febribus non fuit ſaluberrimum remedium, nec quemquam novi, de quo dici potuerit cum Galeno, quod illius febris ſanguinis miſſione jugulata fuerit, quin ubi pluries celebrata eſt phlebotomia, magis attritæ ſunt vires, & febres magis protractæ ægros vel ad mortem, vel ad cachexiam deduxere. Cur autem in his febribus tam improſpere ceſſerit ſanguinis detractio, obviam eſt arbitrari, maſſam ſanguineam ſale volatili, & particulis ſpirituoſis ob malam aeris diatheſin, & dietæ errores effectam, per venæ ſectionem pauperiorem redditam, unde major acidi præpollentia, & bilis depreſſio conſequeretur, febriſque exinde protractior fieret. Venæ ſectionem febribus intermittentibus non eſſe per ſe aptum remedium, cum de foco febrili, qui extra vaſa ſanguiflua larem habet, nihil detrahat, commune eſt recentiorum aſſertum, ſed ſolummodo per accidens convenire ajunt, quatenus obviam iri poſſit multis ſymptomatibus, ac periculis, quæ in corpore præſertim plethorico nimiam efferveſcentiam ſubſequi poſſent, ſcilicet inflammationes, & vaſorum diſruptiones, qualis fuit caſus a Ballonio memoratus de quodam nobili viro, cui tertiana febre laboranti ob neglectam ſanguinis detractionem ruptæ ſunt venæ in quarto paroxyſmo, & tanta foras ſanguinis excretio eſt conſecuta, ut eo ipſo die illi obeundum fuerit. In hac vero noſtra rurali epidemia ſanguinis efferveſcentia non adeo magna fuit, ut de ejuſmodi periculo metuendum eſſet, imo potius lenta, ex acidi prædominio, & propter bilem enervatam, quæ in confluxu cum ſucco pancreatico, & cum lympha minus efferveſceret: propterea V. S. non adeo proficuum fuit remedium, ut in prægreſſis præcedentium annorum conſtitutionibus, quas valde ſiccas, & æſtuoſas eſſe diximus, quare cum in iis valde turgeret bilis, & ſanguis facile exardeſceret, mirum non erat ſi tunc adeo conferret V. S. & a periculis percaveret, quæ nimiam ſanguinis efferveſcentiam, & rarefactionem comitantur; aſſueti autem Profeſſores venam facile tundere ubi conſtaret eſſe febrem, ac nullum alium ſcopum ſibi præfigentes, quam ſolam caloris febrilis attemperationem, in hac conſtitutione a cæteris toto Cœlo diverſa, repetita venæ ſectione utentes, ægros perſæpe in extremam perniciem præcipitarunt. Nollem equidem quod quis me inter hæmophobos recenſeat, ſed nec inter hæmatochitas numerari velim. Eſt ubi liberaliter ſanguinem demamus, eſt ubi parce, eſt ubi nihil, licet ſit eadem affectus ſpecies. In Stymargi famula uſque ad animi defectum ſanguinem detraxit Hypp. licet frigido affectu laboraret: rationem autem addidit; *Oportet enim*, inquit ille, *devenire ad occaſionem, & occaſionis initium*. Cauſa morbi nimirum eſt attendenda, ex qua potiſſimæ deſumuntur indicationes. *Similitudines parere errores etiam bonis Medicis, contrarium autem facere cauſam*, monitum eſt ejuſdem Hyppocratis, nam re vera cognita cauſa, non tam facile a recto tramite, & legitima curatione deflectitur.

XXXXII. Quærit idem Ballonius, Practicus olim Celeberrimus Pariſienſis, cur phlebotomia febres quaſdam miraculi ad inſtar tollat, alias potius exaſperet? Paucis quidem reſpondet, at illius verba ponderanda ſunt, non numeranda. *Febres ait ille, aliæ ſunt venoſæ, aliæ gaſtricæ, id eſt quædam phlogoſim ſequuntur potius venoſi generis, quam vitium humorum in præcordiis contentorum; quæ venoſi ſunt generis, hæ primo quoque tempore per phlebotomiam ceſſant, quæ alii ſunt generis non facile phlebotomia ſolvuntur, contra potius cathartico egent.* Tales erant tertianæ iſtæ intermittentes hujus noſtræ conſtitutionis, erant enim potius gaſtricæ, quam venoſæ, ac propterea ad venæ ſectionem magis exacerbabantur, & contumaciores fiebant, attamen proſpere ceſſerunt purgationes, & vomitiones uſu emeticorum, quibus non raro penitus avulſus eſt febrilis fomes. Claudam hunc locum digna animadverſione ejuſdem Ballonii in eos, qui ut nil non agant, ex quacumque re occaſionem captant mittendi ſanguinis. *Nam ſi induxerint in animum* (inquit ille) *venam reſerare, & id cunctanter faciunt, ſi guttula ſanguinis e nare fluat, tunc quaſi trophæum reportantes, clamant oblatam legitimæ phlebotomiæ occaſionem; ſi luculenta ſit hæmorrhagia, audacius ſecant, quia naturam copia gravari ajunt, ſi infra modum ſanguis fluat, compenſandum iſtum defectum aperitione venæ contendunt.*

Sydenham Opera Medica.

XXXXIII. Non minus diſquiſitione dignum eſt cur in hac conſtitutione tam ſæpe contigerit, quod tertiana ſimplex in duplicem migrarit ea ipſa die, qua ſecta eſt vena. Id olim obſervarunt Amatus Luſitanus, & B. Caſtellus, nec quenquam ſcio, qui præter hos hujuſmodi phænomeni, quod aliquando in praxi obſervatur, mentionem habeat; refert autem Amatus cuidam juveni 25. annorum tertiana febre laboranti, cum venam die intermiſſionis ſecuiſſet, veſperi febrem ex ſimplici factam fuiſſe duplicem, hujuſce rei rationem reddit his verbis: *Nec enim credere eſt, ob ſanguinis extractionem, ex ſimplici duplicem factam fuiſſe, cum dubio procul niſi ſanguinis extractus eſſet, in tertianam continuam futurus erat morbus*: hujuſmodi excuſationis genus plerique Medicorum noſtris etiam temporibus in promptu habent, quotieſcumque ex aliquo male adminiſtrato remedio pejus æger ſe habeat; ſtatim enim obtrudunt, quod multo deterius ſe haberet, niſi tali remedio uſus fuiſſet; meliorem itaque Æthiologiam, & ævo noſtro accommodam perquiramus; puto ergo in illo caſu (ſicuti & in noſtra conſtitutione) culpandam potius venæ ſectionem, quam febrem, quæ ex ſui natura proclivis eſſet, ut in tertianam continuam migraret. Refert Amatus juvenem illum vigente Autumno ægrotaſſe, ſanguinem in prima pelvicula exceptum atrum fuiſſe, in ſecunda rubicundum ſine ulla aquoſitate; & rationi congruum eſt igitur in illo juvene ob prægreſſos æſtatis calores, partes magis ſpirituoſas, & volatiles ſanguinis abſumptas, ac poſtea maſſam ſanguineam Autumnali tempore in acidam dyſcraſiam degeneraſſe, eo prorſus modo, quo vina poſtquam per æſtivos calores ebullierint, Autumno facile aceſcunt (ut ex atro ſanguine primæ pelviculæ, nam ſanguis ſecundæ rubicundior erat, quia arterioſus) ſecta itaque vena, & ſyſtaſi cruoris magis debilitata, ac depauperata, mirum non fuit ſi acidum prævalens, ac veluti ſine adverſario licentius inſultaret, ex quo tertiana ſimplex in duplicem tranſierit. Convaluit autem Juvenis ille poſt bonam purgationem ex pharmaco, nam febris illa fortaſſe fuit potius *Gaſtrica, quam Venoſa*. In hac vero conſtitutione non ab exhauſtu ſpirituum ob nimium æſtum maſſam ſanguineam acorem contraxiſſe arbitror, ſed potius ob frigidam anni conſtitutionem ac diætæ errores, obruta bile, & concentratis partibus cruoris magis ſpirituoſis, acidum ſtomachi fermentum, & ſuccum pancreaticum magis viguiſſe, & poſt celebratam phlebotomiam vim majorem acquiſiviſſe, unde febris ſimplicis in duplicem tertianam fieret converſio.

XXXXIV. Culpanda itaque potius in his caſibus eſt venæ ſectio tanquam non aptum remedium, quam quicquam aliud, quod idem ſenſiſſe exiſtimo B. Caſtellum (ſi recte memini, & in Adverſariis meis bene adnotavi) in aureo ſuo libello de Abuſu venæ ſectionis, quem libellum mihi olim Romæ oſtendit D. Antonius Maria Rubeus, Præceptor meus, Vir Doctiſſimus, & immenſæ Eruditionis, aderatque Excellentiſſ. D. Hyeronimus Braſavola nunc Romæ Profeſſor celeberrimus & mihi conjunctiſſimus, cum tunc in Urbe ageretur, quare interdum contingat, quod tertianæ ſimplices, ſanguine die intermiſſionis detracto, duplices evadant. Opponet, ſcio, aliquis harum febrium propenſionem ut in duplices tranſirent, cum ſponte, ut ſuperius dictum, ſub initium Æſtatis tertianæ omnes ſimplices duplices factæ fuerint; at regeram ego, nullas fere duplices tertianas toto Veris tempore viſas eſſe, tum ruri, tum in hac urbe, niſi eas quas venæ ſectio geminarit, quare non video, quomodo ab hoc crimine phlebotomia tanquam innocens poſſit abſolvi.

XXXXV. Eandem ob cauſam, nihilo ſecius quam venæ ſectio, noxius fuit in hac conſtitutione aquæ uſus; etenim in frigida, & humida tempeſtate, bile valde refracta, & acido exuberante, quid opis expectandum erat in his febribus ab aquæ potu? non niſi mehercle, ut aqualiculo infracto, & diſtento, Cacochylia cumularetur, ſanguis pigriori lapſu per ſua vaſa flueret, ac tandem Cachexiæ, & Hydropes ſuccederent. Novi juvenem in hac Civitate, qui in Hydropem aſcitem incidit, cum illi tertiana febre laboranti ſuaſiſſet Medicus, ut biberet quantum vellet, imo interdum coegiſſet. Succurrit mihi in hanc rem Terentianum illud, ubi Medicus in ſcenam inducitur.

Quod juſſi ei date bibere, & quantum imperavi date.
Mox huc revertar.

Multoque magis noxius fuit hoc anno aquæ uſus, ac ruri præſertim, quod ob pluviarum aſſiduitatem a

aquæ cœnoſæ, & graveolentes eſſent; in hac vero urbe non adeo gravem noxam intulit aquæ uſus; hæc enim civitas putiſſimos habet fontes, & admirandæ originis, quorum fontium hiſtoriam brevi editurum me ſpero. Invaluit autem apud noſtrates opinio, quod venæ ſectioni, & aquæ potui, tanquam duabus ſolidiſſimis columnis, tota curandarum febrium moles innitatur. At num id recte? Profecto in hac conſtitutione neutrum ex uſu fuit. Haud ſum neſcius ſcripſiſſe Hippocratem, *Aquam non præſtare bonum alimentum igni*; at nomine ignis intellexit Hippocrates febres continuas, & eſſentialiter tales, non vero intermittentes, ſummatim *Venoſas, non Gaſtricas*. At forſan aliquando ſi otium ſuppetet, de aquæ abuſu in febribus aliquid conſcribam.

XLVI. Verum quali potu, inquiet aliquis, utendum erat in his febribus? Ego certe vini uſum raro, quod ſciam, interdixi, imo ſuaſi, ut modico vino uterentur, eoque non olygophoro, ſed mediocriter generoſo, multoſque ab orci faucibus hoc ſolum cardiacum eripuit; Bilis enim erat potius acuenda, quam ſufflaminanda; & partes ſanguinis ſpirituoſæ in motum ciendæ, quod præſtare poterat vini uſus, & ea remedia quorum vis in alchali volatili ſita eſt, quod ſolo naturæ ductu in agro Mantuano fecere agricolæ, qui ſuis febricitantibus allia, & cæpas cum ſalubri eventu præbuere. Morbos quoſdam chronicos, pravis eduliis (ſed quæ vere in cenſu medicamentorum, caſu potius, quam arte repertorum reponi debeant) aliquando ſanari compertum eſt; ſic diuturnas quartanas alii uſu cum multo meraco ſanatas obſervarunt Antonius Benivenius, & Amatus Luſitanus. Vino autem generoſo, potius quam tenui, utendum duxi, nihil metuens a febrili effervescentia; in hoc enim ſæpius peccatur, quod rem agi ſine periculo creditur, ſi vinum tenue in diuturnis febribus, & chronicis morbis permittatur; at hujuſmodi vina ut plurimum aciduſcula ſunt, & acorem ſanguinis exaltando, morbi cauſam deteriorem efficiunt; quem errorem notavit olim Crato, qui in podagra ſicuti vinum meracum, ſed in modica quantitate commendat, ita vina tenuia improbat, quæ venas multa ſeroſitate impleant, quod idem ſentit Vuillis: ſicut enim a vini ſpiritu dulcificantur ſpiritus ſalis ac nitri; ita quoque a vini generoſioris temperato uſu ſanguis ad acorem vergens dulceſcit. Variantibus itaque temporum conſtitutionibus varianda eſt methodus, & ut ait Sulmonenſis Poeta.

Nam quoniam variant morbi, variabimus artes,
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

XLVII. Sic neque Peruviani corticis uſus hoc anno ut ſuperius adnotavimus, admodum ſalubris fuit; imo in extremum vitæ diſcrimen ægros non raro deduxit. Id ego in non paucis obſervavi, ſed præcipue in nobili virgine, quæ cum ad 40. dies duplici tertiana conflictata fuiſſet, & poſt ſolita remedia adminiſtrata, ex meo conſilio, aſſentiente quoque Excell. D. Antonio Abbate Sereniſſimi Ducis Noſtri Archiatro, Chinam Chinam ſub forma boli aſſumpſiſſet, cum in vino infuſam reſpueret, poſtmodum ſtupida, & comatoſa evaſit, cum pulſu adeo exili, ut vix perciperetur, ac trium dierum ſpatio in tali ſtatu perſtitit, donec ſoliti paroxyſmi redeuntes ſtuporem diſcuſſerint. Inſalubrem autem fuiſſe hujus remedii uſum crediderim, eo quia, cum maſſa ſanguinea multis cruditatibus ſcateret, ac craſſiorem haberet conſiſtentiam (ut ex ſanguine per venam ſectam educto ſatis patebat) ideoque ſegnis eſſet ad motum, quotidiana illa febrilis effervescentia eſſet loco remedii, qua ceſſante, fieret quædam veluti in vaſis ſtagnatio, & congelatio, unde functionum animalium torpor, & vitalium quoque interceptio; adeo verum eſt illud Celſi, quod febrem lentam interdum augere oporteat, *fortaſſe enim*, ait ille, *curationi opportunior fiet*.

Scio equidem, hujuſmodi doctrinam non ſolum pleriſque Medicorum, ſed etiam aliis, qui artem Medicam non profitentur, eſſe ſuſpectam, ut ipſi Senecæ, qui beneficium ſanationis levioris morbi factæ a graviori morbo exprobrat his verbis: *Multi quos auxerant morbos, & irritaverant, ut majori gloria ſanarent, non potuerunt diſcutere, aut cum magna ægrorum vexatione vicerunt*. In hac tamen conſtitutione experientia ipſa ſatis evicit, febrilem effervescentiam ſtimulandam potius fuiſſe, quam frænandam, & uſum calidorum magis profuiſſe, quam frigidorum; ſicuti in hiſtoria Polycratis, vice verſa, frigida magis, quam calida juviſſe ſcripſit Hippocrates, innuens hoc dicto Divinus Præceptor, non tanti faciendum præconceptum de natura morbi judicium, ut illud ipſimet experientiæ in contrarium reclamanti velimus præferre. Obſervatum eſt tamen feliciori eventu exhibitam Chinam Chinam agreſtibus, quam oppidanis, & urbium incolis; Gens enim ruſticana ubi tantillum a morbi falce levata eſt, illico laboribus, & exercitiis ſe dedit; quare non erat metuendum, ut tam pernicioſi effectus in iis conſequerentur, quales in urbanis obſervabantur. Sic Doctiſſimus Emullerus tradidit; non tam facile pati recidivas poſt aſſumptum hoc febrigium homines exercitiis, ac laboribus deditos; ſicuti deſidioſos, & otio innutritos. De hac noſtra itaque conſtitutione libet proferre id quod olim de quadam ſimili ſcripſit Hippocrates ingenua certe confeſſione, more tamen magnorum virorum, & magnam rerum fiduciam habentium. *Nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ ſectio, neque quæcunque alia tentavi*.

XLVIII. Nullas febres ſynochas, vel ardentes hoc anno, quod ſciam, obſervatas diximus, ſicuti paucas quartanas: de prioribus quidem non eſt quod miremur, nam partibus ſpirituoſis, & ad conflagrationem aptis non adeo turgebat maſſa ſanguinea, imo craſſis & frigidis ſuccis abundabat; ſic vina tenuia, & aciduſcula non tam facile fervorem concipiunt, veluti vina generoſa, ubi æſtivum calorem ſenſerint; magis quidem mirum eſt, quod in tanta febricitantium frequentia tam pauci viſi quartanarii, idque magis, ſi verum eſſet quod nonnulli aſſerunt; non niſi ex majori viſciditate materiæ differre quartanas a tertianis, conſuctam itaque febris quartanæ geneſim animadvertens, & hujuſmodi febrem, tanquam fructum Autumno matureſcentem, conſiderans, cujus uberior eſt proventus, cum Æſtas magis fervida ac torrida præceſſerit; præterea rationi congruum eſt, quod in hac conſtitutione frigida, & humida, in qua non multa fieret partium ſeroſarum per cutis poros difflatio, ſuccum pancreaticum ad eum fixitatis gradum, qui ad quartanarium circuitum requiritur, evehi non potuiſſe, ſeu quidquam aliud defuiſſe, quod humana imbecillitas aſſequi nequit, cum nihil ſit quod ipſos medicinæ proceres magis tranſverſos agat, quam perveſtigatio cauſæ, cur ſtatis horis recurrant febriles paroxyſmi, ac tam exacte, ut ipſa automata aliquando ſuperent.

XLIX. Verminationem in his febribus ſatis familiarem, & præſertim in ruſticana gente ſuperius recenſuimus, cujus rei cauſam fuiſſe reor, tum prava alimenta putrefactioni obnoxia, qualia fuere piſces, & fructus horæi; tum ventriculi fermentum ex mala conſtitutione vitiatum, & improportionatum ad cibum recte ſubigendum; quare vermium ſeminibus, ſeu ut lubet ovulis, quæ in alimentis ipſis laterent, integris manentibus, & a tenui calore fotis, mirum non fuit ſi facile in magna copia prodierit verminoſa ſoboles. Uſum Chinæ Chinæ valde proficuum ad necandos vermes expertus ſum, quod præſtare ob inſignem amarorem quem poſſidet hic cortex, non abs re crediderim, ſi tamen tutior eſt praxis, quæ verminoſos affectus curat per aloetica potius, quam per ſaccharata, & mellita. Haud ſum neſcius apud noſtrates quoque facta fuiſſe experimenta, & obſervatum, quod lumbrici in aqua ubi diſſolutum fuerit mel, vel ſaccharum, citiſſime moriantur, in amariſſimis vero liquoribus ad integros dies vixerint; aſt ab iis quæ extrinſecus apparent, medicamentorum vires metiri velle, non adeo tutum exiſtimo, quin errandi periculum ſubſit. Suſpicari enim licet, quod medicamenta propinata, quæcunque ea ſint, iis quibus armantur viribus cito ſpolientur, dum primo cum ſtomachico fermento, cujus vim tranſinutativam nemo non novit, mox in inteſtinis cum bile, qui humor ſuapte natura ferox eſt, & cum ſucco pancreatico ſpiculis armato congredi debent; quod ſi ulterius pervadant, cum lympha quoque in communi receptaculo iiſdem ſit concertandum. Sic crocus Martis, qui aperitivus dicitur, ut notat Junchen, niſi acidum ſuperfluum reperiat in ventriculo a quo ſolvatur, adſtringens evadit. Id ipſum quoque teſtatur Chirurgia Infuſoria, qua conſtat, quod liquor purgans in venas canis infuſus magnam excitat purgationem, nullam vero, vel paucam ſi per os idem liquor, vel in majori doſi, injiciatur, idque ob acidi copiam quo caninus ſtomachus abundat, quod acidum vim catharticam, & emeticam potenter infringit. Hanc ob cauſam venena quædam, ut ait Celſus, non guſtu, ſed vulnere nocent, & pſylli e ſerpentum morſibus venenum innoxie exugebant. Quot vero, & quantas ſubeant mutationes medicamenta per. os aſſumpta, dum varias corporis regiones præterlabantur, ingenioſiſſime explicat Bellinus, ut nihil præſtantius. Reor itaque ex medicamento aſſumpto, & ſuccis quibus commiſcetur, gi-

gni

gni novum concretum, e quo illæ operationes, quæ poſtea conſequuntur, promanant, & quæ ſolius medicamenti efficaciæ ſolent adſcribi.

L. Poſtquam hujuſmodi febres miſeros ægrotantes diu fatigaſſent, diximus nonnullis apparuiſſe parotides, quibus licet ſuppuratis, eadem tamen pervicacia febres perſtabant. Id equidem magnam humorum cruditatem in toto venoſo genere ſignificabat; ſed hanc non eſſe potiſſimam harum febrium cauſam, & fomitem ſatis demonſtrabant, qui fomes, in ventriculo, & pancreate præcipue ſedem fixerat. In nonnullis pariter poſt multos febriles paroxyſmos ſupervenerunt diarrhœæ, ac dyſenteriæ, irritata ad expulſionem natura, tum a copia, tum a pravitate ſuccorum; neque enim hæſitationi locus, quin etiam aliquando malignum quid ſubeſſet in his febribus, quamvis intermitterent; plures tamen ſuſtulit diarrrhœa, quam dyſſenteria, eo quod forſan in iis qui diarrhœa laborarent communicata eſſet labes maſſæ ſanguineæ, quæ ſerum acre per glandulas inteſtinales excerneret; in iis vero qui dyſenteria vexarentur, mali fomes eſſet extra venas, viſcida nempe, & acida pituita inteſtina abradente, & excoriante. Frequentes porro fuere recidivæ non ſolum ob diætæ errata, ſed ob communem cauſam, aerem nempe vitiatum, qui febrile miaſma ad aliquod tempus conſopitum in novos motus, & exorbitantias cieret; eandem quoque ob cauſam adeo contumaces fuerunt hæ febres, cum nihil ſufficeret ad abſtergendam labem illam, quam aer continuo inſpiratus fere ineluibilem redderet; adeo gravis eſt morbus, quem Cœlum fecerit. Sic pacari non viſa eſt affectio, niſi cum ſub anni finem humidæ, & nebuloſæ tempeſtati ſicca, & ſerena ſucceſſit: quare ſicuti ex Hippocrate: *Quicumque morbi Æſtate augeſcunt, Hyeme deſinere ſolent*, idque non niſi ob naturalem temporum mutationem; ita in hoc epidemico affectu optimi remedii loco eſſe cœpit aeris in vitalem temperiem reſtitutio.

LI. Præ multitudine ægrotantium tam ex genere agreſti, quam urbano paucos interiiſſe ſuperius monuimus, quod ſanè præter opinionem medentium contigit, qui majorem ſtragem pertimeſcebant. Duas potiſſimum ob cauſas in epidemicis affectibus pereunt homines, vel ob humorum διάχυσιν vel στάσις ut ipſis vocibus Hippocraticis utar, id eſt vel ob maſſæ ſanguineæ diffuſionem a ſale acri, & alchalico factam, vel ob ejuſdem concretionem, ab acido exuperante, frequentiora tamen funera ſanguinis διάχυσις, quam στάσιν ſolet inferre; propterea, graſſante peſtilentia, ut plurimum acida primas tenent. Cum ergo in hac noſtra conſtitutione acidum quidem præpolleret, ſed non earum eſſet virium, reluctante præſertim febrili efferveſcentia, ut potis eſſet lethalem ſtagnationem inducere, ac fluxum, & refluxum ſanguinis prohibere; hinc eſt quod, licet hominum myriades eodem tempore decumberent, pauci in libitinæ cenſum venerint. Sic mirum non eſt, quod fœminæ, & pueri ob molliorem habitum, & vitam minus actuoſam, hujus epidemiæ vim magis ſenſerint, ac multo magis lactentes pueri, in quorum venis, ob lac vitiatum, & ad coagulationem aptum, facilius ſanguinis ſtatio ſuccederet, ſic narrat Hippocrates in quadam conſtitutione, *ex laborantibus mortuos eſſe maxime pueros, adoleſcentes, vigentes ætate, glabros, ſubalbidos, & qui in ſocordia vixerint*. Fiebant autem pueri icterici ob hepar obſtructum a viſcida pituita redundante, ac a febrili calore in motum concita, quæ in hepatis ſubſtantia defixa, bilis ſecretionem prohiberet, cujus ſignum erat, quod in omnibus tenſum, ac durum hepar perſentiretur; ſero autem acri, & acido in cerebri membranas transfuſo, convulſi moriebantur, morbo alioquin pueris familiari, ſed huic conſtitutioni magis proprio, utpote valde aptæ ad acorem maſſæ ſanguineæ conciliandum.

LII. Si vero quærat aliquis, cur hæc mala conſtitutio agricolas magis, quam oppidanos, & urbium incolas vexarit, videtur ſatisfieri poſſe dicendo, potiſſimam cauſam fuiſſe aerem a fœdis exhalationibus vitiatum ob nimiam illuvionem, quæ campos, & agricolarum domos inundarit, non ſic urbes, & oppida in editioribus locis poſita; huic cauſæ addi poterit victus pravus, & inſalubris, ac præſertim nimia piſcium ingurgitatio, alimenti genus colonis noſtris inſuetum, & quod in illorum ſtomacho facile putreſceret. Scio equidem a non vulgaribus Medicis piſces ægris quoque exhiberi ſolitos, tanquam laudabile alimentum, ac multo magis ſanis corporibus, verum, ut ait doctiſſimus Plempius, illorum uſus *Athletis non convenit, non caſtra ſequentibus*, non agricolis addam ego, quibus utilior eſt caro bubula, & ſuilla. Id ipſum teſtatur Galenus, qui piſcium uſum in hominibus otioſis, ſenibus, & ægrotis commendat, non ſic vero in iis qui corpus exercent; his addendum, quod ſicuti piſces, qui in rapidiſſimis fluviis capiuntur, ex Athenæi ſententia, omnium ſunt optimi, ita hi eſſent omnium peſſimi, quod in aquis ſtagnantibus fieret illorum captura.

Sydenham Opera Medica.

LIII. His quoque cauſis accenſeri poſſunt labores, & exercitia ſub aſſiduis imbribus, unde pororum cutis conſtrictio, ſudoris parcitas, ob frigidam, & humidam anni intemperiem, cum alias per Æſtatem ſub aſſiduis laboribus copioſiſſime ſudare conſueviſſent, quas cauſas in oppidanis, & civibus, qui meliori victu utuntur, nec aeris injuriis ſunt ita expoſiti, non tam facile quis reperiat. Sedes præterea hujus ruralis epidemiæ e civitatibus, & oppidis majoribus circumſcribi videbatur; quare Mutina, & Regium, eo quod eſſent veluti in circumferentia, & Apennino proximiores, minus hanc labem ſenſere; magis autem Ferraria, & oppida Mantuanæ ditionis, Pado proximiora, ubi major fuit infantilis clades, quemadmodum a variis Profeſſoribus, ac aliis per literas accepi. Magna vero hæc planities his locis circumſcripta, & tota colonis oppleta, in cujus ſinu ad longum tempus ſtagnarunt aquæ, hujus epidemici affectus ſedes, ac domicilium fuit.

LIV. Circa cæterorum affectuum examen, qui has febres comitati ſunt, quales fuerunt apoplexiæ, epilepſiæ, catharri profocativi, cachexiæ, & hydropes, non multum immorabor; ejuſdem enim conſtitutionis ſoboles fuerunt, & acidi prædominium ſignificabant, vel ſanguinem, & reliqua fluida coagulantis, vel nervoſum ſyſtema occupantis; hæc omnia itaque veriſſimum eſſe Divini ſenis oraculum comprobarunt, quod *Morbi in pluviarum multitudine magna ex parte fiunt, febres longæ, alvi profluvia, putredines, morbi comitiales, apoplexiæ, & anginæ.*

LV. Ut autem circa res venturas Conjectoris quoque partes agamus, ſupereſt videndum, num ſperare liceat, poſtquam pacata eſt non parum hæc affectio, an in totum ea deſitura ſit, an potius hæc eadem, vel deterior exſuſcitari poſſit. Sperare licet utique, malam hanc conſtitutionem emendandam, cum poſtremi hi duo menſes cum perpetua fere ſerenitate, & aeris tranquillo ſtatu annum jam clauſerint; nam, ut ait Montanus: *Tempora conſequentia ſecundum naturam exiſtentia corrigunt vitia præcedentium præter naturam exiſtentium*; at metus ſubeſt ne ob aliquam annonæ caritatem infelices coloni, qui ad ſedandam latrantis ſtomachi rabiem atro pane, & confuſaneo uti cogentur.

(Nam tener, & niveus, mollique ſiligine factus
Servatur Dominis)

Metus inquam ſubeſt, ne proximo Vere, & Æſtate novis calamitatibus vexentur. Sic in Æno Civitate Thraciæ, ex Hyppocrate, *uſu leguminum continenter utentes Fœminæ, & Viri, crurum impotentes fiebant*, quam hiſtoriam citat Galenus, aitque ſæpe evenire, ut ob caritatem annonæ exitiales morbi oriantur. Vox Λιμῶ, quæ famem ſignificat, nonniſi per ſolam diphtongum diſcrepat ab ea quæ pernicioſam epidemiam denotat, unde effluxit dictum illud Ε'κ Λιμὸς Λοίμος. Quamvis enim edulia mali ſucci videantur aliquando ſat bene concoqui, attamen ut egregie monet Galenus, *Nobis non advertentibus, pravus ſuccus ex ipſis poſt longum tempus in venis colligitur, qui poſtea exiguam ad putredinem occaſionem nactus febres malignas accendit*. Quodcumque malum avertat Divina Clementia, & priorem ſalubritatem huic Cœlo reſtituat.

Talis fuit Anni MDCXC. apud nos Conſtitutio, atque hæc indoles Epidemici Affectus, qui Colonos noſtros, & Urbanos quoque afflixit, divinarint jam Aſtrologi pro ſuo lubitu, & ex ſyderalibus ſchematiſmis Anni, qui modo ſucceſſit, præſagia deduxerint, quod ego ejuſdem, poſtquam curſum ſuum abſolverit, ſi fata dabunt, medicam hiſtoriam conſcribam.

BERNARDINI RAMAZZINI

Diſſertatio Secunda.

DE CONSTITUTIONE Anni 1691.

RUralem epidemiam, quæ præcedenti anno Mutinenſis agri, & proximarum Regionum colonos graviter afflixit, urbana epidemia hoc anno excepit, quæ nihil urbanitatis, immo inſolentiæ plurimum in infelicem plebeculam potiſſimum exercuit. Inſtituto itaque meo

inhærens prægreſſam conſtitutionem , qualiſcunque ea fuerit, in fine cujuslibet anni deſcribendi, eo libentius id exequar, quod hæc conſtitutio ab ea, quam ſuperiori anno experti fuimus , toto cœlo differens ſatis uberem materiam ſuggerat mentem exercendi , quando in re medica nil foret utilius , quam ſuccedentes ſibi ad invicem conſtitutiones conferre , ut recta medendi methodus inſtitui poſſet, quoties eadem tempora , ac iidem morbi recurrerent. Quæ ſi attentius a profeſſoribus obſervarentur, non eſſet forſan, quod medicina comparata deſideraretur , ſicuti anatomiam comparatam deſiderari ajebat ſapientiſſimus Verulamius, quæ ſi haberetur, ut ille ait, & individuorum interiores ſtructuræ ad invicem componerentur , non tam pro morborum cauſis culparentur humores , quam mechanicum viſcerum artificium , quod cum ut plurimum inemendabile ſit , omnem medicam opem , & magnos promiſſores ſæpiſſime eludit.

II. Superioris anni conſtitutio, ut in mea Diſſertatione ſuper illam edita , ob aſſiduos , & copioſos imbres impenſe humida, & lutulenta in univerſum extitit, unde gravis epidemia una cum annonæ caritate effluxit ; hujus anni vero conſtitutio ex oppoſito maxime ſicca , & pulverulenta, primo quidem ob aquilonares ventos , poſtmodum vero ob continuum , & flagrantem æſtum merito audiit . Sicuti autem prima pars hyemis , quæ antecedentem annum clauſit, ſtatum ſatis placidum , ac ſerenum , ut diximus, ſortita eſt, ita pars altera , quæ huic anno fores aperuit, eandem ſerenitatem , ac tranquillitatem ſecum invexit , donec Januario menſe ad finem vergente , flantibus ventis ſeptentrionalibus , frigora adeo intenſa fieri cœpta, ut illico conglaciatis fluminibus cuncta præ nimio gelu horreſcerent. Cum autem nullæ prorſus nives decidiſſent , hyemem non ſolum algidiſſimam, ſed ſicciſſimam exegimus , ita ut in tota Ciſpadana , & Transpadana Regione pulverulentæ eſſent viæ , non ſecus ac Auguſto menſe , cum inſana Canicula campos torret , quod apud nos prorſus inſolens eſt , ex quo factum , ut Boreæ penetrabile frigus ſata conſueto nivali vellere deſtituta mirum in modum exureret.

III. Morbi qui hiſce temporibus vagabantur erant apoplexiæ, pleuritides, peripneumoniæ, catharri ſuffocativi, anginæ, eryſipelata ; præ cæteris tamen affectibus morbi pectoris graſſabantur magis, ac buſta implebant. Sanguis qui ſecta vena educebatur multum pituitæ , & polypoſæ concretionis præferebat. In noſtro hoc Noſocomio variis cadaveribus diſſectis , præcipue in cachecticis, ac demortuis ex morbo pectoris reperti ſunt polypi, non ſolum intra cordis ſinus, ſed etiam intra ipſam Aortam . Remedia quæ magis ex uſu erant , & quibus promptius morbus auſcultaret, ea fuere, quæ vi pollerent craſin ſanguinis compactam reſerandi , & fluxibiliorem reddendi, ut ſpiritus ſalis armoniaci, ſal volatile, cornu cervi, ſperma ceti , & ſimilia . Non deerant tamen qui cum alioquin ſcirent, quod ſulphur balſamum pulmonum paſſim audiat , in hujuſmodi affectibus ſpiritum ſulphuris exhiberent cum ſuis aquis pectoralibus , at num recte, & ex arte id agerent, ipſi viderint : indubium tamen eſt , quod partes integrales concreti longe diverſas poſſident qualitates ac ipſum concretum , ſicuti vero verius , ſpiritum ſulphuris alterius eſſe indolis ac ipſum ſulphur . Repetita ſanguinis miſſio non adeo felicem ſortiebatur eventum, ut alias. In hac tam rigida, ac horrida conſtitutione magis exercebatur plebs urbana, quam agreſtis, ac ſenes valde periclitabantur , quare Medicis ſæpenumero nil tale cogitantibus morbus plus habens in receſſu quam in fronte facile imponebat ; nam ex improviſo , cum prius ſatis commode cœnaſſent , tanquam confecto ſilicernio , paulo poſt occumbebant, ac citius quibus detractus fuiſſet ſanguis.

IV. Horum affectuum tam multiplex , ac diſcolor ſylva ab eadem prorſus radice ſuccreverat, ac propterea eodem modo averruncanda ; omnium itaque unam , ac eandem eſſe theoriam, ac praxim dictabat ratio; veram autem , ac potiſſimam cauſam fas erat referre in pravam diatheſim quam ſanguis haberet ad concreſcendum. Cum enim ex præcedentis anni frigida , & lutulenta conſtitutione , nec non ex pravo victu ob rei annonariæ anguſtiam , talis eſſet in univerſum maſſæ ſanguineæ diſpoſitio , mirum non fuit , ſi ſuccedente poſtea hyeme tam rigida , ac ſumme Aquilonari , majorem promptitudinem ad grumeſcendum adſciverit , unde pullularint morbi, qui ex ſanguinis ſtagnatione variis partibus , ob retardatum illius circularem motum , geneſim ſuam deduxerint.

V. Apoplexias autem , pleuritides , peripneumonias , catharros ſuffocativos, eryſipelata , ac reliquos memoratos affectus a ſanguinis ſtagnatione , ob prædictam ad concreſcendum diſpoſitionem generari , unanimis eſt recentiorum omnium conſenſus , quidquid circa horum affectuum theoriam in contrarium ſenſerint antiquiores Medici , qui in hujuſmodi affectibus partem aliquam mittentem robuſtam , & aliam recipientem imbecilliorem imaginabantur. Duplicem fluxionum cauſam commentus eſt Galenus : unam in qua pars ipſa humorem ad ſe traheret : aliam in qua humor a parte robuſtiori ad debiliorem tranſmitteretur. Hujuſmodi doctrinam primus forſan cœpit convellere Helmontius , nullam enim in fluxionibus partem mandantem , dirigentem , nec ſagittarium, aut ſcopum agnoſcit hic Auctor ; qui tamen exemplo ſpinæ digito infixæ, & indignantis Archei, non ſatis expoſuit ob ignoratum ſanguinis circulum , quomodo fiant humorum decubitus , quod ſolum accidit eo quia præpedito , & intercepto ſanguinis per venas refluxu, vel propter fibrarum criſpaturam (ut in vehementi dolore) vel propter maſſæ ſanguineæ nimis craſſam ac denſam texturam , humores circa vaſorum extremitates, vel in carnium poroſitatibus detineantur ; quare ſi congrue loqui velimus , detentiones potius , quam fluxiones ſunt appellandæ.

VI. Neque interdum exiguus labor mihi impendendus fuit , ut aliquibus a præjudiciis occupatis perſuaderem erroneum prorſus eſſe comminiſci, quod cum pars aliqua inflammatur, ac in tumorem aſſurgit , tunc humores majori impetu ad eam partem ferantur , quam ad alias ; ſi vera eſt , non commentitia lex circularis motus ſanguinis, qua ſtante , ſtant ac ſtabunt perpetuo tot clariſſima recentiorum excogitata, quot in dies intercidunt antiquiorum placita ; nam revera ſi mentis aciem intendamus , pigriori lapſu ſanguis movetur ad partem quæ inflammatione tentatur, quam ad alias ubi expeditæ ſunt viæ, ac nullum repagulum, quod ſanguinis curſum remoretur . Quidam autem res in cute ſolum , non intus reputantes , cum vident partem brevi temporis intervallo in tumorem attolli, ut in phlegmone, putant ſanguinem pleno fluento eo confluere, quod ſane locum habet, cum vas aliquod ſanguiferum diſruptum eſt, & in aliquam cavitatem ſanguis decidit, vel extra corpus effunditur; non ita vero in phlegmonum, & aliorum tumorum generatione , qui non aliam ob cauſam fiunt, quam quod , præpedito circulari ſanguinis motu , plus ſit quod arteriæ ad partem deferant , quam quod venæ referant , ſive id fiat ob lutulentam ſanguinis craſin , ſive ob fibrarum motricium criſpaturam ex vi dolorificæ paſſionis , ut in vulneribus , ac nervorum puncturis . Huic autem veritati fortaſſe manus darent , ſi cum brachio vinculum injicitur ad celebrandam phlebotomiam , veram cauſam perpenderent , quare infra nexum tumeant venæ una cum mole carnea , quod non fit , quia tunc temporis ſanguis eo rapidius moveatur , (multo enim velocius ante eo propellebatur ubi nullus erat obex , ac minor reſiſtentia ſuperanda) ſed quia ibi detinetur ob interceptum ejuſdem per venas ad cor refluxum.

VII. Haud abſimilis quoque eſt catharri generatio, de cujus natura ac ortu inter Medicos non ſatis convenit. Popularis, ac vetus opinio eſt , caput catharri fontem , ac ſcaturiginem eſſe ; unde frequens proluvium in fauces & pectus, ac etiam uſque ad extremos artus. Opinionem hanc de catharri ortu , ac deſcenſu, ex quo etymon deſumpſit (cum non niſi deſcenſum, ac defluxum hæc vox ſonet) unde voces κατάῤῥοπος & ἀνάῤῥοπος a Galeno uſurpatæ , ut humorum deſcenſum , vel aſcenſum innueret , hanc inquam opinionem eliminarunt e ſcholis recentiores omnes Anatomici , ut Vvilliſius , Ricardus Louver , Stenon , Ronfincius , Etmullerus , Blancardus , ac inter Italos noſtros Doctiſſimus Bellinus . Hi omnes ad Anatomicum Tribunal , omnibus indiciis , quibus caput hujus criminis Auctor inſimulatur , diligenti examine perpenſis , nullaque apparente via , per quam caput ſordes ſuas in fauces , ac thoracem expuat, ipſum plenis ſuffragiis abſolvunt . Non deſunt tamen adhuc qui

Obſtipo capite , & figentes lumine terram ,

Antiquorum placitum veluti mordicus tueri , nec deſinant in morbis pectoris caput non ſolum pharmacis , ſed ferro , & igne tanquam reum plectere . Per quos porro ductus cerebrum ſuperfluitates ſuas , quibus procul dubio diffluit , poſſit excernere , inter quærenda eſſe ait celeberrimus Stenon , niſi tamen per obſervatos a Blancardo ductus in jugulares venas fiat hujuſmodi excretio.

VIII. Catharri fontem non veriti ſunt alii aſtruere eſſe ipſum vitæ fontem , cor ſcilicet , quod per arteria-

rum

rum ductus circumquaque catharri materiam deferat; hinc rheumatiſmi & tumores, & quidquid nomine fluxionum venit; quod aſſertum eſt Rolfincii, cui conſentiunt Schneiderus, Vvedelius, & alii, qui catharrum a maſſæ ſanguineæ ſero prodire variis obſervationibus teſtantur. Sat celebre eſt experimentum Richardi Louver de Cane, cui cum arcte venas jugulares vinxiſſet, partes omnes ſupra ligaturam tumefieri, nec non copioſas lacrymas ex oculis & plurimam ſalivam ex ore profluere obſervavit; quo tandem tanquam ex angina ſuffocato ac diſſecto, nullæ partes ſanguine perfuſæ repertæ ſunt, ſed ſolum muſculi omnes, & glandulæ ſero limpido diſtentæ apparuere. Ab hac opinione non multum diſſentientes alii glandulas catharri fontes ſtatuunt, ut Stenon, Etmullerus, & alii; ſi enim glandularum ſtructuram accuratius perpendamus, conſtabit eas eſſe faſciculum arteriarum, venarum, nervorum, & vaſorum excretoriorum; ideoque in illarum ſinum deponi ſerum ab arteriis, & ſuperflui aliquid a nervis: quæ opinio valde probabilis eſt, & uſibus glandulis a natura deſtinatis magis congrua.

IX. Hanc tamen doctrinam de catharri origine ex ſanguinis latice in glandularum ſubſtantiam rejecto ex Helmontio habemus, qui primus forſan caput inſons a catharri infamia vindicavit, ob quam tam ſæpe inurebatur. Hic enim Auctor, licet motum ſanguinis circularem ignoraret, mente tamen concepit, id quod credebatur e cerebro depluere nil aliud eſſe quam laticem ſeroſum huc, & illuc delatum *a ſpiritu impetum faciente, ac initio vitali*, ut ipſe ait, nimirum e corde, tanquam primo impulſore, quin & ad glandulas ipſas ablegari, quas non ut vaſorum pulvinaria eſſent, a natura conſtructas fuiſſe aſtruit, ſed ad emunctionem laticis e maſſa cruoris; ac re vera hic latex ſeroſus Helmontii, præter alios uſus hunc habet potiſſimum, quod ſanguini ſocius, ac totum corpus pervadens ad variarum partium culinas everrendas inſerviat, & ſales diſſolutos combibendos, ut exinde per glandulas excretrices extrudatur, & ſic tota cruoris maſſa defæcatior evadat. In hunc finem in palato, lingua, faucibus, & naribus copioſas glandulas natura conſtruxit, ut ſanguis arterioſus, qui per carotides ad cerebrum deferri debet pro nervoſi ſucci, & ſpirituum animalium elaboratione, ſincerior reddatur, mucoſa parte per has glandulas repurgata in ſtatu etiam naturali, quando alia ex parte conſtat, eos qui ſunt emunctæ naris, nec multum deſputores, lubricæ ſanitatis eſſe, ut referunt de Franciſco Galliarum Rege, qui cum eſſet ἀμυξώδης, aurium ulceri obnoxius fuit dum vixit.

X. Atque hæc quidem quotidiana per nares, & ex faucibus muci excretio iis etiam qui ſatis commoda valetudine fruuntur familiaris eſſe ſolet; cæterum ubi corpus cacochymum ſit, ac ſeroſus latex luxuriet, qui ſuopte genio promptus eſt ad concreſcendum, mirum non eſt, ſi accedente Boreali conſtitutione, qualis fuit, de qua hic ſermo, tunc temporis graſſentur populariter tuſſes, rheumatiſmi, & quodcunque aliud morbi genus, quod in fluxionum cenſu reponitur, detenta in glandulis vitiata, ac ſuperexcedente lympha, non ex naturæ providentia, quæ ſe hoc faſce levare ſatagens noxium humorem ad extrema detrudat, ſed ex mechanico partium artificio, ac particulari humorum textura, juxta varias aeris alterationes, ea lege, ut decubitus ibi fiant, ubi major eſt diſpoſitio ut humores detineantur. Neque id fieri in noſtris corporibus magis miremur, quam in automate alioquin bene conſtructo, quod interdum ad quaſdam aeris alterationes a ſolito ſuo munere aberrat, & ab ignaro popello tanquam inſanum ridetur. Mira eſt autem, ac pene divina vis ventorum in aere alterando; talem enim affectionem aer poſſidet, qualem ventus qui perflat; ac talis eſt ſanguinis diſpoſitio qualis eſt aer quem ſpiramus. Sic ut refert Vitruvius, apud Mitylenem (quæ Urbs in Lesbo erat quidem magnificenter extructa, ſed non prudenter poſita) cum flabat Auſter, homines ægrotabant; quando Corus, tuſſiebant, cum Septentrio, reſtituebantur in ſalutem. M. Varro quoque cum Romana Claſſis Corcyræ eſſet ac tota pene ægrotaret, *immiſſo feneſtris novis Aquilone, & obſtructis peſtilentibus, ſuos incolumes reduxit*.

XI. At quorſum tot ſpeculationes, inquiet aliquis? Ut juxta veram horum affectuum theoriam congrua medendi methodus inſtituatur, regeram ego; Ubi enim ingruunt hi morbi, qui non capite decidui, ſed ab humorum ſtagnatione pendent, illico ad vehementia cathartica, inuſtiones, phænigmos, cucurbitulas, ad narcotica quoque, ac mille alia remedia ad materiam fluentem revellendam, intercipiendam, derivandam, ſuſpendendam quoque, ut putant, ceratis capitalibus, confugiunt; Interim neglecta manet vera morbi cauſa, ad quam oppugnandam ſerio, ac omnibus nervis eſſet incumbendum, ut poſtquam ſufficiens evacuatio eſſet facta, uſu alterantium, ad naturalem ſanguinis texturam reſtituendum, fluidæ ſubſtantiæ æquabili tenore per ſuos ductus curſum repeterent. Quot vero modis per venæ ſectionem peccatur? Jam phlebotomus veluti gladius Delphicus paſſim tam in magnis, quam in levibus morbis ſtringitur ad innocentes victimas ſæpius mactandas, quam graves effectus jugulandos.

XIII. Poſtquam Mundo innotuit circularis ſanguinis motus, ſcopi equidem quos in morbis, qui ab humorum fluxione pendere ſupponuntur, ſibi propoſuerant Medici, non tanti ſunt ponderis ut creditur. Certe intercipientia locum nullum habent; quomodo enim quis intercipiat materiam ad partem per arteriam fluentem niſi arteriam ipſam vinciat? neque enim jure poſtliminii, aut redhibitionis actione redire poteſt humor unde eſt egreſſus niſi per circulum. Revulſio vero per V. S. de throno ſuo jam decidit; imo ſi ſtricte loquamur, fere nulla eſt, qui enim fiat, ut humor per arteriam fluens per eandem poſſit revelli? Profecto ſi qua fit per V. S. revulſio, per id ſolum tempus fit quo vena eſt aperta; tunc enim ſanguis per venam ſectam, ac pariter per proximam arteriam quæ illi humorem ſuggerit, majori velocitate movetur, quam per alia vaſa; illa vero clauſa, ceſſat hæc in velocitate inæqualitas, ut ingenioſiſſime ad demonſtrationem uſque explicat Bellinus. Non ibo tamen inficias, quin diminuta ſanguinis copia minor humoris portio ad partem laborantem deferatur, & minus ſit ſanguinis ſtagnantis incrementum. Quanti autem ſit facienda per V. S. revulſio, & quam facile quibuſdam imponat, qui hoc nomine inſcitiæ ſuæ velum prætendunt, explicat egregie Andreas Cnoffellius in quadam ſua conſultatione pro Jo. Caſimiro Poloniæ Rege, cui ob immodicum hæmorrhoidalis ſanguinis fluxum laboranti cum magni nominis Medici frequentem ſanguinis miſſionem e brachio ſuaderent ad revellendum ſanguinem fluentem, ac ipſe acriter renueret, hæc ſcripſit verba, quæ utpote elegantiſſima, & magni ponderis hic libuit apponere. *Et quomodo ſanguini ad peremptoriam medicæ revulſionis citationem, dicam, & locum, ſcribere poſſumus, qui privilegio ſpeciali vitalitatis in circulum, & in ſe ipſum rediens cum ſpiritu ſuo hoſpite nullius loci, & temporis leges reſpicit, neque locum ſtandi ullum in univerſo corporis foro agnoſcit?*

XIV. Revellenda itaque eſſet ex quorundam animis, quibus alte inſedit hæc de vi revulſionis per V. S. opinio, cum revera non niſi ad demendam plenitudinem conferat venæ ſectio. Condonandum quidem aliquid Æmilio Patiſano, & Primiroſio, qui non aliam ob cauſam, ut ait Leonardus e Capua, in Harvæum ſtylum acuerunt; niſi quia ſtante ſanguinis circuitu viderent revulſionem, per tot ſæcula adeo celebre præſidium, fere penitus corruere, non ita vero noſtrorum temporum Profeſſoribus in tam clara luce cæcutientibus. Multum profecto *Hyppocrates* revulſioni in fluxionibus detulit, ut paſſim in illius operibus videre eſt; locus tamen inſignis apud eundem extat, qui revulſioni videtur parum favere. Ad ſiſtendum immodicum menſium fluxum jubet ille ut vincula injiciantur ſupra genua; verum quidem eſt, quod præcipit quoque ut eodem tempore vinciantur brachia; nodum hunc ſolvere anniſi ſunt Rorarius, & Fonſeca, ſed non plane ſatisfaciunt; meum ſane non eſt hujuſmodi ſcrupulos diſſolvere, meliori enim vindice dignus eſt hic nodus, proferam tamen quod ſentio. Quidquid ſit de efficacia hujus remedii, & num eventui reſpondeat, videtur *Hyppocrates* mente attigiſſe motum ſanguinis perennem per ſuos ductus; multis enim in locis mentionem habet de ſanguinis ſtaſi, & interceptione venarum, quam φλεβῶν ἀπόλειπσιν appellat; ut ergo fluxum catameniorum cohiberet, ſanguinis ſtationem, ſeu ſaltem remoram aliquam humoribus impetrandum curabat, tam in partibus ſupra, quam infra cor, vinculis ad brachia, & femora injectis, nihil veritus quod ligaturæ ſupra genua ad uterum quicquam traherent. Ac re vera quid magis ex improviſo hæmorrhagias ſiſtit, quam ſuperveniens animi deliquium, cui neceſſario conſectaria eſt cordis a motu feriatio, ac eodem tempore ſanguinis ſtaſis?

XV. Sic autem ratiocinari nos cogit Divinum prorſus inventum circularis motus ſanguinis, quod unicum φαννόγλωον innumeras diſcuſſit errorum tenebras, effecitque ut humani corporis, cæterorumque animantium, quibus præcordia finxit Divinus Opifex, vera, ac genuina œconomia innotuerit. Cor enim nectaris vivifici,

fici, quo corpus univerſum ſuſtentatur, promus, & condus eſt, habens ad latera arterias, & venas adminiſtras; Arteriæ e ſiniſtro penu alimoniam depromunt, ac partibus omnibus, vel remotiſſimis diſpenſant. Venæ aſſidentes quod a nutritione reliquum fuit ſuis radicibus, tanquam manibus, recolligunt, & ad dexterum cordis condum comportant. Iiſdem venis medio in itinere ſuccenturiant venæ lacteæ, quæ novum commeatum ſanguini ſub forma candidi laticis refundunt, qui poſtea in pulmonibus admirando artificio purpuraſcit. Hæc eſt vitalis facultatis vera, & naturalis œconomia, cui non parvas ſuppetias fert animalis poteſtas, quæ pro beneficio purioris ſanguinis ad cerebrum delati uberem ſpirituum influxum per nervos cordi ſuppeditat ad illius motum perennandum. Sic binæ iſtæ potentiæ, licet ſedibus, & regimine diſtinctæ, tanquam fœderatæ Provinciæ, ſibi invicem collata beneficia rependunt. Sicuti autem in civitate bene conſtituta, quouſque legibus ſuus vigor præſtat, ſumma tranquillitate degitur; iis autem peſſundatis, turbarum plena ſunt omnia, ita in humano corpore circularis motus ſanguinis lege ſervata ſarta tecta valetudo eſt, ea vero infracta, ſuſque deque aguntur omnia, ac inteſtinæ ſeditiones ſubſequuntur.

XVI. Quamvis autem lex iſta, quam primus tulit Harvæus, vel cujus prima fundamenta jecere Itali noſtri, ut Andreas Cæſalpinus, Realdus Columbus Cremonenſis, pro rata, immo ſacra habeatur, non defuit tamen qui nuper legem hanc abrogare contenderit; is fuit Homobonus Piſo Medicus Cremonenſis, qui edito libello ſub titulo *Ultionis Antiquitatis* circularem ſanguinis motum tanquam recentiorum commentum traduxit. Hic mihi non vacat ejuſdem rationes, ac fundamenta expendere; ſolum hoc innuam, quod illius primum argumentum ab hujus legis inobſervantia petitum (eo quod Medicorum quotidiana praxis, præcipue circa uſum V. S. ſuppoſitæ doctrinæ de ſanguinis circuitu quicquam non reſpondeat) Profeſſoribus incuriam exprobrat, quod equidem verum eſt, ac maxime dolendum, cum innumeri pene ſint, qui paſſim crepent hunc circularem ſanguinis motum, ſed poſtmodum, vel ob inſcitiam, vel oſcitantiam, non bene penſitatis iis, quæ ex tali principio conſequuntur, operibus tollant quod magnifico verborum apparatu ſtatuerant. Verum cum huic malo medelam aliquam apponere ſit neceſſe, Profeſſor in hac Civitate mihi jamdudum conjunctiſſimus Opus jam molitur, cui hunc vult eſſe titulum. *Rationarium Medicum Sæculare, quo ſummatim, ac veluti facta ſupputatione apparet quid lucri ex celebrioribus Inventis Anatomicis hujus ſæculi Arti Medicæ, tam quoad theoriam, quam quoad praxim acceſſerit*. Habent mercatores ſua rationaria, ſicuti & diligentes œconomi; habent & Principes, ut olim Auguſtus, qui diuturnæ valetudinis tædio rationarium Imperii Senatui tradidit; non abs re forſan erit ſi Medica Reſpublica rationarium ſuum habeat, quod monſtret quantum Medicinæ pomeria ampliarit hoc noſtrum fortunatiſſimum ſæculum, & quod ſimul pro ſaniori medendi methodo inſerviat. Hujus operis editionem uſque ad finem hujus ſæculi animus illi eſſet differre, ſpe forſan quod novo aliquo invento ſæculum hoc coronetur, cum adhuc vivant multi egregii viri novarum rerum repertores, inter quos Celeberrimus Malpighius, qui Romæ nunc degit ad Pontificiæ valetudinis cuſtodiam; verum ego non deſino collegam hunc meum urgere, ut ad meditata ſerio incumbat, ac utinam eo uſque illi fata vitæ lineam protendant, ut opus hujuſmodi ad umbilicum deducat. Verum e diverticulis in viam.

XVII. In iis ergo affectibus, qui ab humorum fluxione fieri ſupponuntur, iterata V. S. ad tot ſcopos implendos totum corpus depeculatur, & morbi cauſam perſæpe deteriorem efficit. Ubi enim vaſorum plenitudini quæ vires premit, factum fuerit ſatis, ſeu ad humorum orgaſmum ſufflaminandum ſi adſit, ſanguinis ſufficiens copia detracta fuerit, ſatius profecto eſſet iis hærere remediis quæ ſanguinis debitam craſin reſtituere nata ſint. Certe in hac hyemali conſtitutione catarrhis obnoxia repetita V. S. non adeo ſalubriter ceſſit. Multos pleuriticos certo ſcio inopinato periiſſe, poſtquam bis, vel ter ſecta fuiſſet vena. Præ cæteris pius Sacerdos firmi alioquin habitus ex pleuritide laborans, poſtquam tertia vice extractus eſt ſanguis, eadem die interiit. Non ſolum autem turpis eſt calamitas, ægrum epoto medicamento occidere, ut ajebat *Hyppocrates*, ſed etiam ſi detracto ſanguine paulo poſt intereat. Senioribus vero in hac tam rigida tempeſtate periculoſum fuit ſanguinem etiam ſemel detrahere. Nobilis mulier nonagenaria, ex pleuritide ſpuria decumbens, cum inſtaret, ut ſibi tunderetur vena, ac ego renuerem, alter Medicus accerſitus illi morem geſſit, & citiſſime eam ſuſtulit.

XVIII. Ut conſtet quali cautione in ſenum regimine ſit procedendum quotieſcumque ab aliquo rheumatico affectu premantur, in Boreali præſertim conſtitutione, inſignem oppido, ac notatu dignam *Hyppocratis* hiſtoriam hic lubet apponere. *Halicarnaſſenſis qui in domo Xantippi diverſabatur aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter; erat autem annorum circiter* 50. *Vena ſecta eſt juxta Mneximachum, læſum eſt caput evacuatum, ac perfrigeratum, non enim facta eſt ſuppuratio. Phreneticus factus eſt, & mortuus*. Tot circumſtantias hic appoſuit *Divinus Præceptor*, ut credi poſſit, hiſtoriam hanc plus continere in receſſu, quam in fronte; raro fit, nec ſcio, quod alibi in ullo ægrotante annorum numerum definierit *Hippocrates*; conſideranda igitur erat ætas ad ſenectutem vergens, anni tempus hyemale, humor peccans, craſſus nempe, ac frigidus, ætati ac tempori congruens, qui obſtructionem faceret, ac tenſionem in parte, atque hinc dolor; ex alieno præſcripto (mentionem enim facit curantis Medici, quod illi non adeo familiare) miſſus eſt ſanguis, at quonam eventu? perfrigeratum eſt cerebrum, ſubſequente caloris nativi necroſi, ac prohibita eſt ſuppuratio; neque enim tanquam parergon, ut ait Valleſius, adjecit *Hippocrates* illa verba, *non facta eſt ſuppuratio*, pernicioſum enim effectum ex intempeſtiva V. S. ſecutum innuere voluit, prohibitam ſcilicet humoris maturitatem. Lethargicum autem potius, quam vere phreneticum factum fuiſſe interpretatur Valleſius; cum in libris Epidemiorum quoſcunque delirantes phreneticos ſenex Cous appellare conſueverit.

XIX. Sæpius quoque mihi advertere obtigit, quod in hac rheumatica conſtitutione, ſi febre ſuperveniente miſſus fuerit ſanguis, deterior factus fuerit affectus, ac etiam quandoque cum funeſto eventu. Ut plurimum ubi catharri urgent, vel in pectore, vel quacunque alia parte, ſi febris ſuperacceſſerit, multis ex profeſſoribus ſolemne eſt ad phlebotomiam, tanquam ad ſacram anchoram, confugere. An tum navis ſecurior? Periti nautæ ventis etiam adverſis aliquando utuntur, ut portum fortiter occupent: Febris autem non tam horrendum eſt monſtrum, quod etiam a perito artifice ſub jugum mitti nequeat, nec ſine aliquo emolumento. Eſt ubi febris ſanguinis miſſionem hortetur, eſt etiam ubi dehortetur; ſed opus eſt diorismo. Si nimis denſam compagem ſanguis adſciverit, & ad ſtaſim aptus, vel in pectore, vel in capite reſtagnet, ſi febris poſtmodum accendatur, vel parce, vel nullo modo ſanguis mittendus; ſæpe etenim naturæ ipſi manu gladium abripimus, quo morbum ſe ſola potuiſſet conficere; ſi vero contrariam diatheſim ſanguis habeat, & ob orgaſmum aliquem ad διαχύσιν, ſeu diffuſionem promptior ſit, febris ſuperaccedens V. S. hortatur. Locus eſt inſignis apud *Hippocratem*, quem hic referre non abs re fuerit. *Quicunque derepente obmuteſcunt, ſi ſine febre fuerint, ipſis Venam ſecato*. Solemne eſt *Hippocrati* in libris Epidemicorum illud verbum adjicere ἀπύρετος; magni enim ponderis ad rectam curationem eſt hæc conſideratio, num affectus ſit cum febre, vel ſine febre; non ſolum enim a febris præſentia, ſed etiam ab ejuſdem carentia deſumendæ ſunt indicationes, ut in hoc loco *Hippocrates*, qui tamen interpretandus, ubi craſſi humores naturam onerent, ac periculum ſit ne calor innatus ſuffocetur. Videant ergo quantum a via, quam trivit *Hippocrates*, deflectant, qui a febre alicui affectui ſuperveniente illico oblatum ſibi ſcopum tundendæ venæ ad ravim uſque conclamant.

XX. Præ oculis itaque ſemper habenda anni conditio; etenim ſicuti in maxima frugum abundantia, *Annus eſt, non Terra quæ fructificat*, ut ait Theophraſtus, ita in quibuſdam temporibus non particularis corporum diſpoſitio, ſed anni conſtitutio ea eſt quæ morbos progerminat; attente idcirco obſervandum quam diatheſim ſanguis aſciſcat, ſive id in ſenſibiles qualitates, ſive in inſolita effluvia e terra expirantia referre placeat, & quænam remedia proſperum ſortiantur eventum; ſæpe etenim fit, quemadmodum ſcite advertit Tho. Sydenham, morborum epidemicorum accuratiſſimus Scriptor, ut qua methodo quis morborum quaſdam ſpecies feliciter curaverit, vertente anno, eadem methodo deteriores reddat, quare idem Auctor ingenue fatetur, ſe nunquam ſatis caviſſe, ne qui primi ſe illius curæ commiſiſſent, vita periclitarentur, donec multiplici obſervatione, ac perſpecto morbi genio, ad veram curationem recto pede procederet. Sic phlebotomia,

quæ

quæ alias in memoratis affectibus ſalubris eſſe conſueverat, in hac conſtitutione non inſignem operam præſtitit, quod procul dubio referendum erat in prægreſſam antecedentis anni conſtitutionem frigidam, ac nimboſam, & ſubſequentem hyemem nimis horridam, ob quam adeo craſſam compagem, ſanguis contraxerat, ut ſi plus æquo detraheretur ſanguis, & calor innatus labefactaretur, humores ad motum ineptiores redderentur, ac facilius concreſcerent. Talem autem fuiſſe ſanguinis texturam ejuſdem ſanguinis conditio multam pultem in ſuperficie præ ſe ferentis, nec non multi polypi in diſſectis cadaveribus ac denatis ex catarrho intra cordis ſinus, & ipſa vaſa ſanguifera reperti ſatis demonſtrarunt.

XXI. Frequens autem hiſce temporibus in demortuis ex repentino caſu polyporum obſervatio, ſi non aliud, id ſaltem præſtat, quod vera quorundam affectuum cauſa innoteſcat, & culpa vacare credatur Medicus, ſi monſtret quam mala beſtia cubet in præcordiis. Id prætererea conſequimur, ne diverſa morborum nomina nobis imponat; Syncope enim cardiaca, catarrhus ſuffocativus, & apoplexiæ ſpecies quædam non aliam perſæpe agnoſcunt cauſam, quam polypoſas concretiones in corde, vel in vaſis ſanguiferis ſtabulantes. P. Salius particulare caput de ſyncope cardiaca inſtituit, aitque illam fieri ex ſanguine in venis, & arteriis coaleſcente; ſic caſum refert puellæ ſubita morte extinctæ, cujus cadavere diſſecto, ex arteria magna ſanguis concretus eductus eſt, non aliter quam gladius e vagina extrahi ſolet. Refert quoque Riverius puerum 5. annos natum ex catarrho decumbentem, poſtmodum lypothymia correptum ſubito interiiſſe; aperto vero cadavere, in ſiniſtra cordis auricula materiam craſſam, & compactam repertam fuiſſe, quæ, ut ipſe ait, laridum coctum referret, cui polypi nomen non indidit hic Auctor, cum nondum in Microcoſmico Erythræo polypos expiſcata eſſet Anatomicorum ſolertia. Nuper apud nos vir ſexagenarius, præpinguis habitus, ſubita morte oppetiit, diſſecto cadavere ad explorandam mortis cauſam, ex pericardio fere duæ libræ concreti ſanguinis extractæ ſunt, ac in trunco arteriæ magnæ aſcendentis inventus polypus lacertulæ longitudinem, & magnitudinem referens. Intercepto itaque ob hujuſmodi extranea corpora ſanguinis in orbem itu, ac reditu, & mutuo inter cor, & cerebrum interrupto commercio, non ſuggerente corde ſanguinem cerebro per arterias pro ſpirituum animalium generatione, nec cerebro cordi ſpiritus animales ad perennandum illius motum (quando cordi a motu nullæ ſunt feriæ) neceſſe eſt, ut ſubitus ſubſequatur interitus. Caſus autem hujuſmodi, vel a ſyncope cardiaca, vel a catarrho ſuffocativo, vel etiam ab apoplexia fieri dicamus, parum refert. Binas apoplexiæ ſpecies ſtatuit Heurnius, unam quam parvam appellat, ac ait fieri ob φλεβῶν ἀπόληψιν ideſt ob prohibitum ſanguinis in cerebrum influxum, alteram magnam ob interceptum ſpirituum animalium e cerebro effluxum. Tres vero apoplexiæ ſpecies ex *Hippocratis* doctrina tradit Martianus, quas tamen in eſſentia convenire, & a ſanguinis στάσεως pendere autumat, quæ quidem ſanguinis ſtatio a polypoſo craſſamento induci poteſt, cujus generatio, ut ut non ſit momentanea, accedente tamen aliqua cauſa, quæ ſanguinem in motum rapidiorem cieat, & præexiſtente prava totius maſſæ ſanguineæ diſpoſitione ad grumeſcendum, mirum non eſt, ſi ſanguinis ſtagnationes ex improviſo contingant, ac interrupto ſpirituum vitalium radio, qui a corde jugiter influunt, cerebrum, lunare ſydus microcoſmi, eclypſim patiatur. De hac apoplexiæ ſpecie, in qua morbi cauſa eſt extra cerebrum, pluribus in locis agens *Divinus Præceptor*, in libro de morbis hæc habet ipſa verba, quæ utpote notatu digna, & ſanguinis circuitum adumbrantia ex nativo fonte hic transferre placuit αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑαυτὰς ἐρύσωσι φλέγμα, ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος τοῦ φλέγματος, τὸ αἷμα ἑστάναι μᾶλλον νῦν..... μὴ κινευμένου δὲ τοῦ αἵματος οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ, καὶ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν, καὶ νεναρκῶδες. id eſt, *poſtquam venæ pituitam in ſe ipſas traxerint, neceſſe eſt, præ pituitæ frigiditate ſanguinem tunc magis ſiſti .... dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat.*

XXII. In apoplexia, ac præſertim ubi in paralyſim degenerat, ſæpius obſervavi, modo loquelam amitti, voce ſuperſtite, modo utrunque, quod quidem obſervatione dignum, tum ad prognoſim, tum ad curationem, non enim idem ſunt deſtitui loquela, ac voce deſtitui, αὐδὴ loquelam ſignificat, φωνὴ vocem, quæ duo diverſis organis perficiuntur, ſermonis enim lingua eſt dædala, vocis autem larynx, & trachea. Obſervatio doctiſſimi Vvilisii eſt, ad gravis vocis efformationem truncum aſperæ arteriæ deprimi, ad vocem autem acutam efformandam ſurſum attolli, quem motum alternum præſtari ait a ramulo nervi recurrentis cartilagineos annulos deorſum trahente, & a nervo altero a plexu paris vagi eoſdem ſurſum attollente; ſic exolutis nervis ad linguam pertingentibus ἀναυδία ſubſequitur, ἀφωνία vero ſi exolvantur qui ad laryngem, & tracheam dimittuntur; poterit ergo aliquis eſſe ἄναυδος, & non ἄφωνος, ut mutui, ac infantes recens nati, qui ſonos edunt licet non articulatos, non tamen e converſo poteſt eſſe quis ἄφωνος, & non ἄναυδος. Quare *Hippocrates* in hiſtoria Pythionis, qui poſtea die 10. mortuus eſt, ſcripſit hæc verba. *Circa veſperam omnia exacerbata ſunt,* ἄναυδος, ἄφωνος. Loquela deſtitui malum quidem ſignum eſt, pernicioſius vero etiam voce privati, idcirco *Divinus Præceptor* ut peſſimum Pythionis ſtatum indicaret, has binas voces appoſuit. Æque vero tam aphonia, quam arnaudia fieri poſſunt, tum ob exolutionem, tum ob convulſionem; procul dubio Pythione aphonia convulſiva erat, nam die 6. dolores vehementes ipſum tenebant; in hoc itaque diſtinguuntur, quod aphonia quæ in tenſione conſiſtit, fatalis eſt ad crudeliſſimam mortem; quæ vero in exolutione, moriendi ſenſum adimit, ut ait doctiſſimus Duretus. Cum itaque ob nervorum, & muſculorum vocalium tenſionem, quam ob laxitatem, fieri poſſit aphonia, quotieſcunque illa appareat, diligenter advertendum num convulſoria ſit, vel exolutoria, ut apta remedia præſcribantur, τάσις enim, & λύσις contrarii ſunt affectus. Sæpe autem fit, ut ſi in maligna febre aphonia ſuperveniat, ad aliquam excuſationem apud vulgum aucupandam ſoleant nonnulli magna utique confidentia pronunciare, ægrum apoplectico inſultu correptum fuiſſe, cum tamen aphonia illa convulſiva ſit; perraro enim in acuta febre aphonia apoplectica ſuccedit, quod tamen aliquando obſervatur, & qualem caſum nuper habui præ manibus. Vir enim robuſti alioquin habitus, poſt 12. paroxyſmum tertianæ febris factus eſt ἄναυδος, καὶ ἄφωνος, reſoluto eodem tempore brachio, & crure dextro; ac jam vocem ex integro recuperavit, ſed nondum perfectum ſermonem. Narrat Foreſtus, textorem quendam ob leve vulnus in extremitate pollicis in dextra manu obmutuiſſe, quem veluti linguæ paralyſi affectum a ſe curatum ait; ego autem pace hujus celeberrimi viri, crediderim obmuteſcentiam illam ortam fuiſſe potius ex convulſione linguæ; nam æger ille, & nutu, & ſcripto, ut idem Auctor refert, indicabat ſibi linguam tanquam filo conſtringi.

XXIII. Atque hi quidem vagabantur affectus ob ſuperius memoratas cauſas, quibus addendum, quod cum anni prava conſtitutione conſpiraverat rei annonariæ penuria, quæ ſola potis eſt craſſis humoribus corpora infarcire, ob prava alimenta, ac præcipue ob uſum leguminum, quæ ſuapte natura ægre coquuntur, unde cacochymia; propterea urgente frugum inopia, caute uſurpanda magna remedia, præſertim in popularibus, quod in praxi diligenter obſervandum. Sicuti enim ex *Hippocrate* difficulter ferunt purgationes qui pravo utuntur cibo, eo quod illorum corpora, ut Galenus interpretatur, cito exolvantur, vel ob ſyncopem ſtomachicam, in quam facile incidunt cacochymici ubi purgantur, ut Heurnius, haud ſecus per V. S. quoque in ſummum diſcrimen adducuntur, uti frequenti obſervatione mihi compertum. In quibuſdam oppidis hujus ditionis, ac præcipuæ Caſtrovitti, & Scandiani, idem accepi, quod apud Ænum civitatem Thraciæ ob annonæ caritatem eveniſſe ſcripſit *Hippocrates*, ut multi ob uſum leguminum, acervi præſertim, in crurum exolutionem inciderint. In hujuſmodi ergo calamitatibus cautum eſſe oportet Medicum, nec adeo liberalem in profundendo humano ſanguine, uti quibuſdam aliis temporibus. Ad has itaque circumſtantias, & præcipue ad anni conſtitutionem, tanquam ad verſoriam, mentis acies potius convertenda, quam ad decerpendum ex libris, generales morborum curationes, ne vetus parœmia obtrudatur, *Nauta ex libro*.

XXIV. Quare autem plebs urbana in hac conſtitutione prædictis affectibus magis obnoxia fuerit, quam agreſtis, id forſan factum crediderim, quod ruſticana gens vitam actuoſiorem degens, ſanguinem magis fluxilem haberet, ac minus aptum ad ſtagnationem, ſeu quod in rurali epidemia in altera mea Diſſertatione deſcripta, febres diuturnæ, quæ agreſtem populum exercuerunt, vicem Criſeos ſuppleverint, ſanguinis fæculentias ſenſim repurgando, ac ad meliorem craſin totam maſſam humoralem perducendo.

XXV. Circa æquinoctium cœpit frigus miteſcere, ac tam ſubita facta eſt permutatio ab intenſo frigore ad immo-

immoderatum æſtum , ut ab æquinoctio uſque ad Martii finem calor haud multum diſtaret ab æſtivo, ſole in occaſu flammeo apparente, non ſecus ac Auguſto menſe ; ſubſecuta quidem poſtmodum Aprilis menſe aliqua caloris remiſſio, ſed firma ſemper, & conſtans perſtitit ſiccitas, ſereno, ac præſudo cœlo ; cum itaque nulli prorſus imbres per totum Aprilis menſem decidiſſent , non lenis timor omnes corripuit de anno parum frugifero ; non modici tamen ſolaminis erant plantæ omnes fructiferæ floribus paſſim albeſcentes , quæ fructus tum præcoces , tum horæos abunde pollicebantur , uti revera contigit, hoc anno laborante Cereri ſuccenturiante Pomona . His addebatur , quod calor non proportionate ad ſolis acceſſum augeſcens ſiccitatem in dies auctiorem reddebat, quare toto Vernali tempore terra non minus arida , ac dehiſcens viſebatur , quam cum *findit Canis æſtifer arva* . Perſeverante pariter Majo menſe hac arida conſtitutione, niſi identidem , ac ſporadice modicis imbribus delapſis, magna herbarum inopia hoc anno laboratum eſt; fabis quoque ac omnibus fere leguminibus ob humidi defectum arefactis, exigua quoque ſpe ſuperſtite, quod eandem ob cauſam triticea meſſis ad bonam frugem perduci poſſet.

XXVI. In hac Vernali tempeſtate , ac præcipue in prima Veris parte, iidem pectoris morbi , non adeo tamen graves , ut hyeme , perſeverarunt . Sub finem autem Veris tertianæ febres , tanquam ſpicilegium prægreſſæ meſſis, caput denuo extulerunt . Nunquam apud nos annus ſcabioſior viſus eſt , omnibus fere urbanis , ac ruricolis quoque, fœda ſcabie laborantibus, quæ neque ad iteratas purgationes, neque ad repetitas phlebotomias quicquam miteſcebat ; Sanguis qui ſecta vena educebatur, multum ſeri flavi præferebat, ac urinæ valde coloratæ apparebant . Haud ſecus quam anno elapſo magna fuit animalium ſtrages , ac pecudum præcipue , ita ut ovillus grex totus pene deletus fuerit.

XXVII. Quoniam nullus morbus adeo popularis eſt ac ſcabies (ſi tamen illam in morborum claſſe licet reponere , quando Hippocrates ſcabiem turpitudinem potius, quam morbum appellat , & Plato malum vocat mixtum ex dolore , & voluptate , ac propterea græce dicitur πάθος γλυκύπικρος) quoniam inquam , nullus affectus adeo familiaris eſt, & qui medicos conatus magis eludat , ut hinc anſam captarit Helmontius vulgarem Medicorum praxim traducendi ſub titulo *Scabiei & Ulceris Scholarum*, perfricemus paululum , ſi licet , hoc ulcus . Ingenuo pudore profecto fateri licet , nihil fere laudis medicinæ profeſſoribus ex ſcabiei curatione accedere ; imo non raro iis palmam præripi a ſuperveniente vetula , quæ ſolo linimento interdum præſtat , quod magna remediorum ſupellectile præſtitiſſe non potuerunt qui morbos Herculeos ſe perdomuiſſe deprædicant, quin interdum, ut ait Poeta

Inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades , obſuntque Auctoribus artes .

Quam labem omni ſtudio , ac juxta omnes Politicæ regulas a ſe debet arcere ex Galeni conſilio quiſquis Medicus; nam ſcabies, ut idem ait, cum deformes reddat quoſcunque tenet, multo magis Medicum Clinicum deformem , & horrendum efficit, cui hac fœditate laboranti obtrudi poſſit dictum illud Poetæ Tragœdi , quod affert Plutarchus.

Ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων,

id eſt *Aliis medens, at ipſe ulceribus ſcatens.*

XXVIII. Scabiei curationem ſolis topicis eſſe perficiendam , ablegatis omnibus internis remediis , quæ corpora incaſſum fatigant, vult Helmontius; obſervans enim quam facili negotio corpus exacte ſanum ex ſolo contactu alicujus ſcabioſi infici poſſit, credidit ſcabiem pendere a pravo cutis fermento , quod ejuſdem alimentum corrumpat , nequaquam vero ab interno viſcerum vitio, quare ſolis topicis ſuadet abigendam ; aſt hujuſmodi opus periculoſæ plenum aleæ merito cenſetur . Ballonii itaque celeberrimi Practici conſilio hærere placet, qui cum dioriſmo procedens explicat ex mente Hippocratis, quando ſcabies ſit morbus, & quando abſceſſus , hoc eſt rectam ſemitam indigitat, qua Medicus certo pede ad ſcabiei curationem procedat . Lubet autem hic ipſum Hippocratis locum afferre . *Impetigines , & lepræ , & vitiligines albæ , quibus quidem Juvenibus horum factum eſt, aut paulatim conſpectum multo tempore augeſcit, his non putare oportet abſceſſum eſſe , eam papularum eruptionem , ſed morbum , quibus vero horum aliquid eſt factum multum , & derepente , hoc ſane fuerit abſceſſus .* Hunc locum pariter obſervans doctiſſimus Mercurialis, *Quid ſit*, ait, *abſceſſum eſſe , & non morbum , atque e converſo , non omnes intelligunt* . Scabies itaque , aliique cutanei affectus in morborum claſſe ſunt recenſendi quando paulatim fiunt ; quando vero confertim , ac præcipue poſt gravem aliquam ægritudinem , non morbi nomine , ſed Ἀποστάσεως inſigniri debent ; eſt ergo in ſcabie, ubi liceat ſolis topicis incumbere , ait Ballonius , cum nimirum ſcabies eſt ſolius cutis morbus , eſt etiam ubi neceſſe ſit internis partibus proſpicere uſu purgantium , & alterantium , ac nefas ſit ſolis topicis ſcabiem exterminare velle , hoc eſt cum ſcabies eſt alterius morbi ſoboles , ut in cachexia.

XXIX. Chronicorum affectuum eam eſſe naturam, ut qui *hyeme augeſcunt , æſtate deſinere ſoleant , qui vero æſtate, hyeme finire debeant*, ſcripſit Hippocrates. Hanc autem eſſe ſcabiei indolem, ut hyeme luxuriet, ac magis ſæviat, æſtate vero evaneſcat, vere ſaltem miteſcat, jam norunt omnes . Quando igitur ſcabioſus aliquis curandus ſuſcipitur, libere proteſtandum eſſet, non inſtitui curationem , niſi ut facilius æſtivo tempore tam fœdus morbus extirpetur , atque hanc eſſe hujus peſtis naturam , apud nos ſaltem (de lepra non loquor morbo Ægyptiis endemio, ut refert P. Alpinus, ob aquam cœnoſam, & ſalinos piſces , quorum uſus apud illos valde familiaris eſt) ut æſtivi caloris beneficio facilius, quam cicoraceis abigatur ; ſatis abunde teſtante experientia , quod nulla prævia purgatione , vel phlebotomia, ulloque alio remedio , quotquot agreſtes per hyemem ſcabie laborarint , ſuperveniente æſtate , non ſecus ac angues, pſoræ exuvias deponant, ac illis niteat *aſſiduo curatæ cuticula Sole* . Verum hujuſmodi proteſtatio ad avertendam calumniam quandoque non ſatis eſt . Laborabat olim F. Petrarca ſicca ſcabie , ut ipſe refert , ac poſtquam a medicamentorum diuturno uſu ſe fruſtra exhauſtum videret , Medicos , quibus ex ſua natura infenſus erat , objurgare cœpit , ac iis reſpondentibus , expectandam eſſe Æſtatem , ita percitus eoſdem dimiſit his verbis : *Ego autem neque Medicis credo , neque ab Æſtate ſpero quicquam , ſed ab illo , de quo ſcriptum eſt : Æſtatem , & Ver tu plaſmaſti.* Pſoræ itaque potiſſimum remedium ab æſtivo calore pendet, qui potis eſt novam craſin in maſſam ſanguineam invehere , ac illam particulis ſpirituoſis ſaturare , quo pacto acidum illud luxurians , quod cutem exarabat , infringitur. Purgationes itaque ut ut repetitæ , iteratæ V. S. illitiones , Balnea , & omnis medicus apparatus perſæpe præſtare nequeunt quod ſolus aer æſtivus. Cum hoc Vere cuidam docto Amico meo levem purgationem ad ſanandam ſcabiem, qua vexabatur , præſcripſiſſem, nec ideo melius haberet , ac illo urgente quid agendum ſupereſſet, per jocum remedii loco dictum illud Satyrici adduxiſſem.

Durate , atque expectate Cicadæ. Ille ad me converſus; & Tu quoque , inquit, ad græcas Calendas honorarium expecta.

XXX. Utriuſque caſus duo habemus notatu digna exempla apud *Hippocratem* in libris Epidemiorum, quæ hic lubet afferre. *Latæ puſtulæ non valde pruriginoſæ , quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur , opem ſentiebat . Vomitus non proderat* . Manifeſtum ſpecimen hinc habemus ſcabiei cum morbus eſt; nam ex facta inunctione, vel in ipſa hyeme, opem ſentiebat ; ſi enim ſcabies illa fuiſſet abſceſſus, ac alterius morbi productum , non ſolum ex intempeſtiva unctione nil opis ſenſiſſet , ſed gravem noxam expertus fuiſſet. Obſervanda quoque illa verba . *Vomitus non proderat ;* ſignum evidens , corpus illud fuiſſe ſanum, ac totum vitium in externis corporis partibus extitiſſe . Corpora ſana difficulter ferre purgationes effatum eſt ejuſdem *Hippocratis* , qui pariter ubi fauces ægrotant , aut tubercula in corpore naſcuntur, præcipit ut dejectiones inſpiciantur, quæ ſi ſint ſimiles ſanis, ait, tutum eſſe corpus alere , ſin minus , purgationem inſtituendam; fieri enim poteſt, ac ſæpenumero contingit, ut corpore ſano intus exiſtente tubercula in cute progerminent.

XXXI. Exemplum aliud ſcabiei , prout abſceſſus dici meretur, ſequens eſt; *Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, & cutis craſſa erat & velut lepra aſpectu: huic nemo opitulari potuit; tranſgreſſus ad Melum, ubi ſunt calidæ Balneæ, a pruritu quidem, & cutis craſſitudine liberatus eſt , ſed hydropicus factus mortuus eſt* . In hoc caſu certe affectio illa pruriginoſa abſceſſus erat, ac fructus morboſæ radicis in viſceribus implantatæ ; vel immoderate, ut putat Valleſius in Commento, aquis illis thermalibus uſus fuerit homo ille , ut ſoffocato innato calore ceſſarit illa peccantium humorum excretio ad cutem ablegari ſolita , vel ut veriſimilius interpretatur Martianus noſter , aquæ illæ ſulphuratæ eſſent , ac propterea , ut idem ait ; *Denſata a*

balneo

balneo cute humores pruritum excitantem ad hepar retrocedentes ſcyrrhum induxerint, ex quo factus fuerit hydropicus, ſatis ſit quod illi magis conſultum fuiſſet, proſpexiſſe ad id quod latebat intus, quam quod in cute apparebat.

XXXII. Ut ad rem noſtram hactenus dicta applicemus, popularis hæc ſcabies in claſſe abſceſſuum profecto erat collocanda, utpote productum præcedentis conſtitutionis nimis pluvioſæ, nec non & pravi victus ob annonæ caritatem; ſic refert *Galenus* ſua ætate cum plurimas Romano imperio ſubditas gentes vexaret fames, ac frigus omnibus in urbem aſportatis, agreſtes, quibus relicta fuerant ſolum ὄσπρια ϗ χέδροπα, ac etiam in exigua copia, ut fruticum germinibus, & bulbis veſci cogerentur, omnes ſub Veris finem a variis cutaneis affectibus conflictatos fuiſſe, quorum alii eryſipelas referrent, alii herpetem, & alii pſoram, impetiginem, & lepram. In hac itaque noſtra populari ſcabie ſolis topicis fidere tutum negotium non erat, & quotquot ſive ſponte, ſive alieno conſilio ſcabiem unguentis antipſoricis abigere tentarunt, id ſuo periculo ſunt experti. Rem oppido notatu dignam hac occaſione mihi obſervare obtigit. Novi multos, qui tædio hujus fœdi morbi unguentis ſcabiem exterminare etiam in ipſo Vere tentarunt, ſed poſtmodum ſcabie retropulſa febre correptos, urinas nigras, & fuliginoſas illico reddidiſſe; cum autem uſu remediorum humores ad cutem propellentium reproduceretur ſcabies, urinæ ſanis ſimiles reddebantur; denuo autem retrocedente ſcabie, vel rurſus erumpente, hæc reciproca in urinis apparebat mutatio; quamvis autem hujuſmodi urinæ cum parva febre, quæ malignitatis ſpeciem aliquam præferret, me ſuſpectum non parum haberent, ſolicitus tamen circa ſcabiei reproductionem ſemper bonam ſpem alui, & quotquot habui præ manibus, vidi tandem a morbo ſuperſtites. Animo autem verſans quare ad ſcabiei retroceſſionem urinæ redderentur fuliginoſæ, id fieri poſſe credidi, quod acidum in cute luxurians, & pſoram efficiens, ob factas illitiones haud amplius expirans, & venis reſorptum, & cum alchali ſanguineo permixtum ſerum ſanguinis atredine infuſcarit, non ſecus ac quando limpida vitrioli ſolutione cum infuſione gallæ permixta, atramentum conficitur. Pro regeneranda vero ſcabie non ſemel, nec ſine proſpero eventu uſus ſum remedio a Zacuto Luſitaneo propoſito, & ab Etmullero commendato, jubendo, ut æger, cui retroceſſiſſet ſcabies, decumberet in linteis ab aliquo ſcabioſo infectis. Remedia porro quæ magis ex uſu fuere, ſi non ad ſcabiem extirpandam, ſaltem ad eam moderandam, ut ſuperveniente æſtate facilius aboleri poſſet, fuere præſertim ea quæ ex viperis parantur, quibus multos vidi feliciter ſanatos. Ubi liceat igitur internis remediis uti ad ſcabiem radicitus extirpandam, nihil profecto conſultius quam ad diaphoretica confugere, non ſecus ac fit in lue gallica; ſicuti enim inter hos duos affectus magna eſt cognatio, ita eadem fere methodo curandi. Sic Heurnius ad pſoram debellandam, purgatis prius noxiis humoribus, ligni Indici, ac ſalſæ decoctum valde commendat; ait enim quod hoc remedio facile expirat concepta in habitu corporis contaminatio.

XXXIII. Horrent nonnulli in ſcabie, aliiſque cutaneis affectibus, cane pejus & angue viperina remedia, veriti ne excedens caliditas & uſtionis nota hepati, & toti maſſæ ſanguineæ imprimatur; aſt ego magis horreo nimium refrigerantium uſum, nec quenquam novi, qui exhauſtis integris ptiſanis, ſeu poſt diuturnum ſeri, & cicoraceorum uſum a ſcabie, ut ut ſicca, & arente, liber evaſerit; ſcio equidem pene aſſiduas eſſe ſcabioſorum querelas de nimio calore, tum interna, tum externa perurente, at iis præbendæ non ſunt aures; graviter quoque pueri, quibus perniones ob violentum frigus oborti ſunt, de nimio calore in pedibus conqueruntur, nec ſine ratione, ob ſubſecutam aliquam inflammationem, an ideo in pernionibus applicanda refrigerantia? Cordati Medici ergo erit morbi cauſam animoſe aggredi, ſanguinis vitioſam craſin emendando, remediis potiſſimum quæ illius acorem temperent, qualia ſunt ex viperis parata, quæ ſale volatili abundant. Quidquid ſit de viperæ temperie, de quo conſulatur Jo. Baptiſta Spontonus in ſua Echidnologia, experientia ſatis planum facit, nihil eſſe ad pſoram, ac lepram quoque perdomandam efficacius, quam viperina medicamenta (quando tamen id agere liceat, nec ſatius ſit hunc hoſtem inquilinum alere) nec adeo nos ſolicitos eſſe debere, ne plus æquo incaleſcant viſcera, dummodo tam fœdi morbi eminium penitus reſtinguatur. At nunquam ceſſaret calpendi libido, tam ferax eſt obſervationum hæc materia, niſi ad alia feſtinaret calamus.

XXXIV. Exacto Vere, Æſtas ſucceſſit adeo fervens, ut nunquam huic ſimilis viſa fuerit, idque præſertim Canicularibus diebus, quo tempore præter modum aer excanduit caliditatis exceſſu ſupra reliquos annos, ut Thermometri loquebantur, ad multos gradus aſcendentes. In hiſce ardoribus identidem cecidere pluviæ, ſed nihilo ſecius remittebatur æſtus, qui conſtans perſtitit per totum fere Septembris menſem; hac Æſtate nullatenus ſpirarunt eteſiæ, unde a continuo æſtu nullum levamen, hanc ob cauſam multa animalia, ac præſertim canes, agebantur in rabiem. Nunquam alias cecidere crebriora fulmina, a quorum uno ictus eſt agricola, indumentis omnibus peruſtis, præter lora coriacea; is ad nonnullos dies attonitus jacuit, ſed poſtea ſine ullo remedio in ſe rediit, & adhuc ſuperſtes eſt. Hiſce temporibus febrium cohors derepente incubuit, ac paſſim per vulgus graſſabatur, ut integræ familiæ eodem tempore febricitarent, denſiorque erat ægrotantium numerus ea in parte civitatis, ubi magis patulæ ſunt viæ, ac humiliora tecta. Quotquot milites in arce reperti ſunt, ſimul ex febre decumbebant, ut ruſticanam militiam accerſere oportuerit ad illius cuſtodiam. In ſepto Hebræorum, ubi vici anguſti, ac ædes altiſſimæ, caliganteſque feneſtræ, nulli fere hoc ſaltem tempore ægrotarunt, cum tamen cæteris annis primi ſint recutiti, qui æſtivarum ægritudinum impetum ſuſtineant. Ruricolæ, licet diurnis laboribus ad ſolis radios fere in ſudores ſolverentur, cum tamen ſub dio ſuis in plauſtris per noctem ſomnum captare ſoleant, immunes ut plurimum degebant; ſola itaque plebs urbana, & omnes, quibus & domus, & res anguſta domi eſſet, exercebantur; ſalubris tamen erat morbus; nam febres iſtæ tertianæ intermittentes erant, ac ut plurimum exquiſitæ, & quæ die ſeptima, ac etiam citius, poſt unam vel alteram phlebotomiam per ſudores judicarentur. Nullus annus Medicis quæſtuoſior, & glorioſior unquam fuit, cum ægri omnes ferme incolumes evaderent; medicum faſtum tamen parumper temperavit Autumnus θανασιμωτος; nam protractiores erant febres, & aliquando in malignas degenerabant. Remedia cordatis Medicis erant venæ ſectio, & frigidæ uſus; hæc enim utranque paginam, ut dici ſolet, implebant; qui vero parva attollentes, ut plura viderentur præſtitiſſe, vel ut Seplaſiarios benevolos haberent, cardiacis calidioribus uſi ſunt, tanquam camino oleum addentes, ægros in extremam perniciem præcipitarunt. Limonum ſuccus, ſpiritus vitrioli, ſulphuris, & ſimilia erant egregia cardiaca; diverſis itaque artibus, ac diverſo telorum genere, cum hoc febrili exercitu congrediendum fuit; Anno ſuperiori hoſtis irritandus erat ad pugnam; hoc vero illius impetus parumper ſuſtinendus, & acutis telis frangendus, qualia ſunt acida omnia. Sanguis qui ſecta vena educebatur ſpumeus erat, & croceus, urinæ ſimiliter multa bile ſaturatæ. Multis ex febricitantibus papulæ apparebant in cute, ac præſertim pueris, quales effloreſcentiæ Variolarum erant veluti prodromi. Variolæ quidem per æſtatem paucos ſuſtulerunt, aſt autumno, & in prima parte hyemis paucis pepercerunt, ac minus iis quibus detractus fuiſſet ſanguis. Multis tertianæ febres in quartanas migrabant; ſicuti autem præcedenti anno Peruviani corticis uſus in quartanis, ac diuturnis febribus improſpere ceſſit, ita hoc anno ſaluberrimus fuit, & ii qui paſſi ſunt recidivas, febres mitiores poſtmodum experti ſunt, ac antequam Hyems accederet, perfecte convaluerunt. Ubi primum æſtus cœpit miteſcere, quod circa Æquinoctium contingit, viſa eſt pacata febrilis tempeſtas, quæ ſenſim in ſummam tranquillitatem ceſſit, adeo ut duobus poſtremis decedentis anni menſibus in foro Medico pene continuæ eſſent feriæ.

XXXV. Hujus febrilis tempeſtatis cauſam ſaltem occaſionalem in immodicum aeris æſtum referre placuit, qui potis fuerit bili nimiam acrimoniam adſciſcere, ut cum ſucco pancreatico, minus apte, quam par eſt, ebulliret, & in maſſa ſanguinea febrilem efferveſcentiam cieret. Neque mirum ſit, quod exiguo tempore adeo permutata fuerit ſanguinis, & omnium fluidorum craſis: magna eſt enim vis caloris, quidquid Helmontius dixerit, calorem qualitatem Rerollæam appellans. Multa quæ ſuapte natura dulcia ſunt, ad ignem amareſcere, alia vero magis dulceſcere quotidie obſervamus; ſic ut ait Gal. Lac coctione eam dulcedinem acquirit, quam mel deperdit. Vinum quoque per totam hyemem, ac etiam Vernum tempus, nativam dulcedinem ſervans, ubi Æſtatem ſenſerit auſterum fit, niſi in hypogæis, & frigidioribus locis aſſervetur. Calor itaque ac frigus, ſive ſint cauſæ immediatæ, ſive excitantes, & occaſionales, ſubitas mutationes, in noſtris corporibus parere

poſſunt

poſſunt & humorum texturam, citius quam quis putet, invertere. Narrationem oppido curioſam apud Lucianum habemus de febre quadam Tragœda (ſic enim illam appellare liceat) quæ Abderitas temporis fere momento invaſit. Egerat Archelaus Poeta Tragicus media Æſtate, multoque æſtu, apud Abderitas, Euripidis Andromedam, ex quo factum, ut multi ex Theatro febricitantes exierint, ac univerſi poſtmodum febre graviſſima correpti fuerint, quæ die ſeptima plurimo ſudore erumpente, nec non ſanguine e naribus profluente, ſolvebatur, ſuperſtite tamen ridicula quadam mentis perturbatione; nam ut refert Auctor, *omnes quaſi ad Tragœdias agendas impellebantur, & jambica perſonabant multumque vociferabantur, maxime autem Euripidis Andromedam canticis referebant, plenaque adeo Civitas erat pallidis, ac macillentis illis Tragœdis ſeptimanis.* Haud aliter apud nos immodicus æſtus plebem urbanam inter anguſtias ſuarum ædicularum concluſam in febres agebat, aſpectu quidem terribiles, nec ſine mentis emotione, ſed quæ poſtea die ſeptima, oborto ſudore poſt celebratam liberali manu phlebotomiam ſolverentur. Hac de cauſa eos qui circa urbis pomœria lares habebant, ſeu ubi magis patula, & ampla ſunt viarum ſtrata, ut in ea parte quæ *Herculea Additio* appellatur, facilius febres adoriebantur; ubi vero urbs magis conferta eſt, & vici anguſti, & anfractuoſi, minus a febribus populares exercebantur. Neque fortuito urbium conditores, anguſtas, & anfractuoſas vias eſſe voluiſſe cenſendum eſt, ut in iis urbibus, quæ adhuc aliquid antiquitatis retinent, qualis eſt Mutina, ut nempe magis ſalubritati, quam pulchritudini conſulerent. Sic Nero poſtquam flammis Romam abſumpſit, intentus poſtmodum illius reparationi, dimenſis viarum ordinibus, ac latis ſpatiis, ſplendidiorem quidem urbem pro Imperii majeſtate, ſed minus ſalubrem reddidit; nam, ut ait Tacitus, compertum eſt *veterem illam formam ſalubritati magis conduxiſſe, quoniam anguſtiæ itinerum, & altitudo tectorum non perinde Solis vapore perrumperentur.* Hanc ob cauſam opulentiores cives, qui in amplis Conclavibus á tecto remotioribus degebant, ſicuti etiam populus Apella, vim febrilis hujus tempeſtatis minus ſenſere. Magni profecto momenti eſt ad præſervationem a morbis æſtivis in amplo, ac frigido Conclave degere, ac ſomnum capere, ut a diurno calore attritæ vires per nocturnum ſomnum reparentur. *Somnum in frigore cooperto* commendat *Hippocrates*, quem locum in altera mea Diſſertatione expoſui; ſi ergo vel in ipſa hyeme præſtat quieſcere in loco ubi ſit aura frigidior, idque in gratiam reſpirationis, dummodo totum corpus ſtragulis ſit coopertum, ne a frigore carnes pungente interturbetur ſopor, multo magis æſtate præſtabit in frigido Conclavi ſomno indulgere.

XXXVI. Hic autem immoderatus aeris fervor ſi febrem hanc popularem excitavit, viam quoque aperuit, ut citius reſeratis poris, per ſudorem febrilis materia evaneſceret, idque beneficii ſecutum, ut exterminata radicitus ſcabie, plebs nitidior, ac vegetior apparuerit. Ac profecto gravis hæc morborum tempeſtas omnino deſiiſſet, ni Variolæ, quo magis ambientis calor tepeſcebat, eo ferocius ſæviiſſent, cum non ſolum puellarem ætatem demeterent, ſed etiam grandævos, ac præcipue utero geſtantes, quotquot hoc morbo laborarent. De Variolarum natura, & cauſis, cum tot extent doctiſſimorum hominum ſcripta, nil addam, niſi quod in hac varioloſa conſtitutione, quæ circa Autumni finem vim ſuam magis exercuit, facilius evaſerint ii quibus nec detractus fuit ſanguis, nec ullum adminiſtratum remedium, toto curationis negotio naturæ commiſſo. Neque mirum quod V. S. noxia fuerit; ſi enim ex Hippocrate *Autumno pauciſſimus ſanguis ſit in homine* ob prægreſſam Æſtatem, quæ corpora exhaurit, id certe apud nos hoc anno locum habuit, quare, virtus jam debilis ab exhauſtu ob præcedentem æſtivum fervorem, ſecta vena illico labaſcere videbatur, ac fieri minus apta ut noxium humorem ad cutim protruderet.

XXXVII. Sicuti in ſuperioris anni conſtitutione noxius fuit Chinæ Chinæ uſus, ut adnotatum, ita in hac ab illa toto cœlo diverſa, valde ſalubris compertus eſt; & multi quidem quartanarii hoc autumno per urbem vagari viſebantur, ſed quotquot ad hoc remedium confugere, vel integre ſunt reſtituti, vel ſi nonnulli recidivas paſſi ſunt, paulo poſt convaluere; hinc practicam cautionem, ulteriori tamen obſervatione confirmandam, elicio, ſecuriorem eſſe Chinæ Chinæ uſum, quando humores fræno potius egeant, quam ſtimulo. Anno elapſo ob frigidam, & humidam conſtitutionem tota humoralis maſſa, utpote craſſa, ac ſegnior fluens ſtimulanda erat, ac ad motum cienda, hac Æſtate vero, ad orgaſmum prona, ac neſciens ſtare loco, erat potius ſufflaminanda, quod mire præſtabat Peruvianus cortex, humorum impetum compeſcendo. Eandem ob cauſam aquæ uſus in altera conſtitutione adeo noxius, in hac ſaluberrimus fuit, ſicuti pariter acida omnia, quæ celebrioribus cardiacis palmam præripuere, ut quæ partium Alchalinarum vim frangerent. Hermeticorum enim effatum eſt, Alchalia per acida, & acida per Alchalia emendari.

Atque hæc pauca de hujus anni conſtitutione, tumultuarie fateor, ac inter armorum ſtrepitus, viſum eſt conſcribere, hyemantibus apud nos Germanorum copiis, quæ hac Æſtate in Pedemontana Regione adverſus Gallos militarunt; cæterum, urgente adhuc rei annonariæ anguſtia, vereri licet, ne venturo quoque anno popularium morborum nova ſeges ſucceſcat, quod omen deſpuo.

BERNARDINI RAMAZZINI

Diſſertatio Tertia.

DE CONSTITUTIONE Annorum 1692. 1693. 1694.

INtermiſſam varias quidem ob cauſas, ſed potiſſimum ob parum proſperam valetudinem, Operis incœpti texturam reſumens, morbos qui hiſce tribus annis apud noſtrates populariter vagati ſunt, nec non rariora quædam, quæ peculiari obſervatione digna credidi, compendioſe referam haud dubia ſpe quod apud cordatiores Medicos veniam ſim impetraturus, ſi minus apte, quam par eſt, res exponatur, modo fideliter (quod in hiſtorica narratione potiſſimum expetitur) id fiat, quod me præſtiturum ſancte polliceor. Horum vero trium annorum conſtitutiones non ſejunctim, ut priores duas, exponere, ſed unico faſce ſimul complecti libuit, ne eadem chorda, cum riſu oberrans res eaſdem repetere deberem, quando unica & eadem fere morboſa Tragœdia totum hoc triennale ſpatium abſumpſit, nec exordium obtinuit, donec cœli temperies in ſtatum cœlo diverſum permutata novos morbos in ſcenam produxerit.

II. Ut ergo a conſtitutione anni 1692. extraordinaria, Hyems ſatis regularis fuit, ac legitima, nec quid inſolens habuit quod noſtro huic climati non congrueret; primo quidem Boreales venti ad aliquot dies ſatis valide perflarunt, terra nondum nivali vellere adoperta, unde metus erat ne ſata exurerentur; ſed ventis poſtmodum ſilentibus, ac modicis nivibus delapſis, Hyems propriam temperiem, & eas conditiones obtinuit, quas in libro de aere, Aq. & Loc. *num.* 25. recenſuit Hippocrates, nimirum ut ſit *moderata, neque valde Clemens, neque frigiditate excidat.* Morbi itaque hyemales obſervati ſunt, ut tuſſes, pleuritides, eryſipelata, apoplexiæ, ac in iis præcipue qui præcedenti anno a gravi aliquo morbo conflictati fuerant; major tamen pars eorum qui ægrotarunt evaſit, demptis paucis quibuſdam e ſenioribus, & ſilicernio jam proximis. Nihil itaque hyemali tempore obſervare licuit quod τὸ ἐπιδήμιον redoleret.

III. Neque vero ſibi debita temperie multum deſcivit Vernale tempus; ſatis enim moderatæ fuerunt pluviæ, ac interpolatæ, quales agricolarum votis reſponderent, ſicuti Æſtas quæ ſucceſſit non admodum fervida, ut præcedenti anno, neque nimis ſicca extitit, ſed pluviis identidem labentibus, ac etheſiis ſuo tempore flantibus, talis fuit, qualis noſtro cœlo congrueret; quare meſſem ſi non plane frugiferam, qualem publica neceſſitas optabat, non improbam tamen exhibuit. Haud ſecus Autumnus ſtadium ſuum regulariter percurrens, cum prima parte hyemis non admodum rigida, annum clauſit. Sic totum annum ſatis placidum, ac auſtrinum quoad primam qualitatum temperiem exegimus.

IV. Non ea vero moderatione ſequens annus proceſſit, illum enim totum intemperatum, ac prorſus exlegem experti fuimus. Hyemem totam cum perpetua cœli ſerenitate, & mitiſſimis frigoribus tranſegimus ſine pluviis, ac ſine nivibus, neque ſolum in hac planitie noſtra, ubi ſedet Mutina, ſed neque in editiſſimis Apennini jugis, quæ alias per totam hyemem, & vernum quoque tempus albeſcunt, Mari ſupero, & infero canum verticem oſtentantes; ſic neque Gabellus, & Scultena (inter quæ flumina urbs hæc poſita eſt) glaciem, ut cæteris annis, ſenſere, quod multum contulit ad annonæ caritatem levandam, cum tota hyeme per hæc flumina frumentatores e proximis regionibus commeatus

ad nos abunde conveherent, ad plebem noſtram, & Germanos milites alendos, qui hoc anno quoque apud nos hybernarunt. Sic veris ſpeciem Hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum Ver ſucceſſit hyemis naturam, veluti mutatis vicibus, referens; ab Æquinoctio verno etenim uſque fere ad ſolſtitium perpetua fere fuerunt frigora cum ventis Aquilonaribus, ac perennes fuere pluviæ, eæque adeo ingentes, ut paſſim flumina ruptis aggeribus campos inundarint.

V. Jam nefaſtum annum, & inſalubrem nemo non prævidebat, tum ob pluviarum vim magnam, quæ morborum ſunt ſeminarium, tum ob apparentia in Mororum foliis ſigna rubiginis, quæ ſterilitatis prodroma eſt, ut annis ſuperioribus ſumma totius Ciſpadanæ, & Tranſpadanæ regionis calamitate experti fuimus. Eodem modo ſubſecuta Æſtas uſque ad Caniculares dies Veris ſpeciem exhibuit, quo tempore ſatis curioſum fuit, apud nos ſaltem, luſcinias audire pro cicadis arbuſta rumpentes. Sic ventum eſt ad Æſtatem cum mitiſſima aeris temperie, nobis tamen impropriam, pluviis identidem magno impetu delabentibus; hinc ob ſolum valde uliginoſum, & ſatis blandam caloris temperiem ad tantam altitudinem, ac denſitatem omne frugum genus excrevit, ut metus anni parum frugiferi ex omnium animis fere exciderit; at improviſa rubigo, cujus non obſcura indicia, ut dixi, apparuerant, ſpem omnium repente eluſit; illico enim frumenta, fabæ, & quæcunque leguminum genera ſydereo affluxu veluti percuſſa exaruere. Inopinus itaque caſus cum agricolas, tum urbanos quoque perculit; ſummam enim frugum penuriam non ante viſam impendere præſentiebant omnes, quando ex præcedentium annorum ſterilitate exhauſta eſſent tum publica, tum privata horrea, nec aliunde commeatus, ut ex Mantuano, & Ferrarienſi agro, poſſent ſuppetere, cum eadem rubigalis contagio totam Ciſpadanam, ac Tranſpadanam Regionem pervaſiſſet.

VI. At non ſolum Cereales opes abſumpſit hæc peſtis, ſed omne etiam ſubſidium, quod pomifer Autumnus ſolet ſuggerere, eodem tempore ſuſtulit; ſolum enim acerbis adhuc fructibus paſſim reſperſum ſpectabatur, quin & plantæ ipſæ honore frondium orbatæ media æſtate viſcebantur. Uvarum quoque proventus, qui ab initio aureus ſperabatur, ob eandem cauſam non niſi parciſſimus prævidebatur. Mœrore itaque cuncta plena erant, dum agricolæ in agris non tererent niſi leves culmos, ſtipulaſque volantes, quare ſine Cereris, & Bacchi muneribus in omnium præcordiis frigebat ſanguis. Harum calamitatum cauſa potiſſima frigida, & pluvioſa conſtitutio paſſim culpabatur, quoties enim in hiſce Regionibus Æſtas ſicca, & fervens præceſſit, nunquam frumenti inopia laboratum eſt, ut apud nos Oraculi loco Virgilianum *Geo.* 1. illud coli poſſit.

Magnaque cum magno veniet tritura calore.

VII. Autumnus porro Æſtatis vicem ſupplens ſummis fervoribus & obſtinatiſſima ſiccitate totam humiditatem, quam terra poſt tam ingentes pluvias ad ſatietatem hauſerat, abſumpſit, nec calor remiſit niſi circa primam partem adventantis hyemis, quæ & ipſa leges ſuas nullatenus ſervans, verum ſatis placida, & mitis decedenti anno Vale dixit. Sic in hujus anni 1693. conſtitutione nulla ex illius partibus legitimam, ac propriam temperiem ſervavit, ſed una alterius vices ſubeunte, omnes extemporaneæ fuerunt.

VIII. Sicuti autem prima pars hyemis, quæ præcedentem annum clauſit, ſatis placida, ut modo dixi, extitit, ita pars altera quæ An. 1694. fores aperuit, aſperrima, ac rigidiſſima facie apparuit; per totum enim fere Januarii menſem flarunt Boreales venti cum perpetua cœli ſerenitate, ut ſqualidum, ac pulverulentum ſolum undequaque viſeretur, non ſecus ac æſtivis menſibus, quod apud nos prorſus inſolens eſt, ſic totam hyemem ſerenam ſine aquæ guttula e cœlo decidua traduximus: apparente autem Verno Æquinoctio cœlum votis communibus reſpondit largis imbribus effuſis, qui uſque ad Aprilis initium perdurarunt, quibus poſtea, flante Auſtro, ingens caliditas ſucceſſit, ut die quinta Aprilis in meo Thermometro liquor 70. gradum pertigerit, quo interdum neque Junio menſe devenire conſuevit. Reliquum porro Veris, ac totam Æſtatem cum pertinaciſſima ſiccitate, & immoderato calore tranſegimus, Autumno quoque eundem tenorem, quod ſiccitatem ſpectat; ſervante: quare annum ſignare licuit præ cæteris valde ſiccum, & ſqualidum, colonis tamen non prorſus ingratum, cum frugum, & vini proventum non improbandum ſuppeditarit.

IX. Fuſius forſan quam res ipſa videatur exigere horum trium annorum conſtitutiones me proſecutum fuiſſe putabit aliquis, cum in cujuſcunque anni conſtitutionibus ſigillatim nihil eorum, quæ ad rem medicam ſpectant, & quod meum inſtitutum eſt, attigerim, quaſi πάρεργον ἔργῳ præmiſerim; verum id conſulto egiſſe me fateor, ſiquidem, cum ex ſuperius memoratis pateat quam diſſimilis, & diſcolor fuerit harum trium conſtitutionum facies, & alia ex parte cum eadem prorſus Epidemia per totum hoc tempus, plus minus, graſſata fuerit, ſatis liquere poteſt quam parum firmo talo ſtet illorum opinio qui ex manifeſtis aeris qualitatibus, caloris ſcilicet, frigoris &c. putant ſatis explicari poſſe Epidemicorum affectuum geneſim, ac indolem, ut etiam ex prægreſſis conſtitutionibus prænunciari poſſint ægritudines, quæ populariter vagari debeant.

X. Egit id equidem divinus Præceptor, ut ex Sectione tertia Aphoriſmorum, *Aph.* 11. & libro de Aere, Aq. & Locis ſatis liquet, nam ex prægreſſa Hyeme ſicca, & Aquilonia, & Vere pluvioſo, & Auſtrali pronunciavit *neceſſum eſſe*, ut Æſtate acutæ febres fierent, lippitudines, & inteſtinorum difficultates; ſicuti ex hyeme Auſtrali pluvioſa (& ſerena) Vere autem ſicco, & Aquilonio, mulieres gravidas abortivos fœtus edituras; cæteros vero mortales difficultatibus inteſtinorum, & ſiccis lippitudinibus obnoxios fore: Verum Galenus, 3. *de diſs. Reſp. c.* 1. licet Hippocraticæ doctrinæ ita addictus, ut Hippocratis libris etiam ſpuriis uſurum ſe ſcripſerit, aſſerere non eſt veritus in citati Aphoriſmi commentario, Hippocratem uſum potius fuiſſe rationali methodo quam obſervatione, & experientia. Huic Galeni interpretationi nullatenus aſſentiens doctiſſimus Mercurialis ait nil tale de ſapientiſſimo Viro, qualis fuit Hippocrates, credendum, qui non tam audacter pronunciaſſet *neceſſum eſſe*, ut poſita tali conſtitutione temporum tales ægritudines emergere debeant, niſi ratione, & multiplici experientia fuiſſet abunde inſtructus. Celeberrimus Lucas Tozzius in nuperis ſuis Commentariis in Hippocratis aphoriſmos aſſerit obſervationibus potius, & iteratis experimentis, quam confictis argumentis, Hippocratem ita pronunciaſſe, nulla ratione apparente, quæ ſuadeat iſthæc eventura; ingenue enim fatetur vir egregius ſibi obſervatum, quod poſt hybernam tempeſtatem ſiccam, & Ver pluvioſum ſubſecutæ non fuerint acutæ ægritudines.

XI. Quot porro diſceptationes inter ipſos medicinæ proceres pro genuina Aphor. 13. tertiæ ſect. *Si vero hyems Auſtrina, & pluvioſa, & ſerena fuerit &c.* (cum tot ſint interpretationes quot interpretes) jam ſatis conſtat. Manardus enim *l.* 9. *Epid.* 1. vocem iſtam εὔδιος volebat expungendam, tanquam ſuppoſititiam, cum intelligi nequeat quomodo vox illa εὔδιος, quæ ſerenitatem ex illius interpretatione ſignificat, aliis cohæreat quæ hyemem pluvioſam, & Auſtralem repræſentant; Leonicenus vero in omnibus antiquis codicibus vocem illam reperiri ait, ac pro placiditate, & clementia interpretatur. Hinc inter illos celeberrimos viros pro ſimplici vocula talia orta ſunt diſſidia, adeo ut, referente Braſavola in citati aphoriſmi commento, *Seniores illi alioqui reverendi apud multos pro re tam levi præliantes in deriſum venerint, cum a rationibus ad jurgia devenerint.*

XII. Abundet quiſquis in ſuo ſenſu ut lubet, & ex anni temporum in manifeſtis qualitatibus exorbitantiis tanquam ex fonte morboſas conſtitutiones derivet; ego ſane ex quo ad Epidemicorum affectuum naturam contemplandam animum adverti, his quæ tam confidenter, & magnifice proferuntur, experientiam reſpondere non video, & quod me angit, in hac Provincia quotannis hoſpitem me agnoſco; licet enim videam quo paſſim itur, non ſatis tamen video qua ſit eundum, niſi poſtquam a via longe aberraverim. Profecto ſi rem accuratius perpendamus, quilibet annus ſemper affectus aliquos ſecum infert, qui τὸ ἐπιδήμιον ſapiunt, nec tales putantur, quia aliquando leves ſunt, licet propterea epidemicam naturam non exuant; demiror autem non parum, quomodo inſurgente aliqua populari tempeſtate medentum plerique nullatenus affectus ingenium perpendentes, nec qua methodo natura ipſum ſponte expugnet, illico totis viribus, & vulgari methodo ob analogiam quam habeat ad congenerem morbum, ad illius oppugnationem inſurgens, & remediorum multitudine indiſcreta, & frequenti viſitatione muneri ſuo ſatisfactum exiſtiment. Mundus autem, qui vult decipi, intempeſtivam hujuſmodi ſolicitudinem magis commendat, quam prudentem cunctationem, magniſque muneribus, & encomiis eos cumulat, qui, ut ait Sinonius, *parum docti, ſatis ſeduli, multos ægros officioſiſſime occidunt.*

XIII. Affectus ergo Epidemicus, qui tribus hiſce annis in ſuis conſtitutionibus inter ſe tam diſſimilibus cum urbem,

urbem, tum villas, & vicina oppida multis funeribus infeſtavit, fuit febris purpurata, ſeu petechialis, ut appellant, quæ aliquando quidem poſt multam ſtragem editam viſa eſt velle receptui canere, ſed poſtmodum auctis veluti viribus violentior irruebat, ac populariter graſſabatur. Circa Æquinoctium Vernale anni 1692. hæc febris primo caput extulit, ac ſub initium levi quadam velitatione diſcurrens, mox per totum Veris tempus, & partem æſtatis uſque ad Canis exortum ſub peticulari larva ſævitiem ſuam exercuit. Ubi ergo æſtas incanduit, febris hæc purpuram depoſuit, nec illam reſumpſit donec calor æſtivus cœperit remittere, circa nimirum Arcturi exortum, quem morem annis quoque ſequentibus rite ſervavit, veſtem quidem, ſed mores, ac genium haudquaquam mutans. Febres enim quæ in ſummo æſtu ſine periculis viſebantur, haud ſecus malignæ erant indolis, quam vibices poſt mortem apparentes ſatis demonſtrabant.

XIV. Obſervatione vero dignum fuit, quod poſt plenilunium, ac multo magis ſilente luna ferociebat febris, quæ poſtea ad novum ejuſdem lumen miteſcebat; nec mea tantum, ſed aliorum quoque profeſſorum conſtans fuit obſervatio, quod non parum contulit ad hujus febris prognoſim, & curationem; num vero ſuper epidemicos affectus peculiare jus aliquod habeat lunare ſydus, ut illius mutationibus, & variis phaſibus auſcultent, non indignum eſt obſervatione.

XV. Admirandum certe fuit id quod die 21. Jan. 1693. contigit; facta enim per noctem lunari eclypſi, major pars ægrotantium obiit, ac eadem pene hora, qua nimirum luna laborabat, quin & nonnulli repentina morte occubuere; unde per totam ſequentem diem magno ſtrepitu, ut hic vetus conſuetudo obtinuit, perſonantibus campanis, non levis horror omnes perculit. Tunc mecum ipſe novitatem hanc perpendens admirari cœpi, quomodo Hippocrates tam diligens rerum omnium ac præſertim cœleſtium obſervator, qui in libro de Aere, Aqu. & Loc. *n.* 30. periculoſiſſima ambo ſolſtitia pronunciavit, maxime vero æſtivum, ſicuti & utrunque æquinoctium, edicto veluti cavens ne hujuſmodi temporibus medicamenta exhibeamus, neque curemus, neque ſecemus, ſicuti aſtrorum ortus, & occaſus, ut Canis, Plejadum, Arcturi obſervandos eſſe præcepit, ut ex pluribus locis illius Operum *De Med. Purg. n.* 5. 1. *in* 6. *Epid. de Diat. num.* 2. 4. *Epid. num.* 11. videre eſt, & cometis a ſe obſervati mentionem facit, quem ſubſecutus eſt terræmotus, luminarium porro defectus alto ſilentio tranſegerit. Quin & practici fere omnes ſolis, vel lunæ defectus non pluris faciunt, quam eorundem ſyderum oppoſitiones, & ordinarias coitiones. Unus, quod ſciam, Guilielmus Ballonius lib. primo ſuorum Epidemiorum inſignem caſum refert; ait enim Pariſiis accidiſſe, quod dum plures Medici apud illuſtrem mulierem ægrotantem conſulturi ſimul conveniſſent, ac tunc temporis ſolis defectus contigiſſet, illique ad contemplandum ſolis defectum in vaſe aqua pleno, ut ſolet fieri, ſublimiorem ædium partem conſcendiſſent, illico ad ægram decumbentem revocati fuerint, quæ dum ſolis defectus perduravit animam agere viſa eſt, neque e gravi periculo evaſit, niſi poſtquam ſol in apertum erupit, claraque in luce refulſit.

XVI. Alterationem in aere oppido inſignem in ſolis defectu obſervare mihi licuit anno 1694. die 27. Junii, ut in Ephemeridibus meis Barometricis eodem anno editis annotavi; nam in ipſo ſolaris eclypſis tempore Mercurius ad duas lineas in meo Barometro ſe extulit, hoc eſt aer temporis fere momento gravior eſt redditus, ac idoneus propterea ad ſubitas in microcoſmo alterationes producendas; quare ſi ex divini Præceptoris ſententia ad æquinoctia, & ſolſtitia advertere oportet, ne quid magnum in illis circa ægros moliamur, non incongruum quoque erit, ſi medentes Clinici ad luminarium defectus, oculos non ſolum, ſed mentis aciem intendant. Nollem tamen quis crederet velle me quod rerum agendarum ſcopi ex corporum cœleſtium vario ſitu, & configuratione deſumi debeant; nam ubi morbi ſævities urget, lotium potius, quam aſtra contemplari neceſſum eſt, ut ajebat Menardus, & opportuna remedia, vel reclamante cœlo, ſunt adhibenda, quando *omnis dilatio eſt Animæ periculum*, in morbis tamen popularibus, qui non raro a cauſis ſuperioribus natales ſuos deducunt, & in quorum curatione non tam facilis, ac certa methodus habetur, non prorſus alienum eſt talia reſpicere; nam ubi agitur de humano corio, *Nihil timere, nihil negligere*, ex divini Præceptoris 2. *in* 6. *Epid.* Oraculo.

XVII. Verum e diverticulis in viam; Symptomata quæ febrem hanc malignam comitabantur, antequam pericula apparerent, erat ingens totius dorſi laſſitudo, capitis dolor, aurium ſurditas, faucium ardor, mentis ſtupiditas, præcordiorum anxietas, & totius corporis ſegnities; dorſi vero, & regionis lumbaris laſſitudo adeo certum erat febris pericularis ſignum, ut raro falleret: quin ſub initium hujus pravæ conſtitutionis, antequam febres iſtæ palam graſſarentur, mulieres quæ ad morborum ſymptomata aliquando attentiores ſunt quam medentes ipſi, ex hujuſmodi ſuorum ægrorum querela febris naturam prænunciabant, & Medicos monebant, cautos opus eſſe, nec temere celebrandam phlebotomiam; quarum dictis, ac præſagitionibus cum perſæpe medentes non auſcularent, apparentibus poſtea maculis, multa probra ab iiſdem cum artis dedecore perferre cogebantur. Si vero faucium ardor cum genarum rubore acceſſiſſet, hoſtem detectum clamabant, nec amplius hæſitandum de febris natura, jam in faucibus prodentibus ſe perculis. Profecto in hac malignarum febrium pertinaci conſtitutione quæ per triennium ſæviit, Medicis non minus cum mulierculis, quam cum febre luctandum fuit, adeo ut (quod fateri non pudet) neceſſe fuerit, ſicuti inferius exponam, illarum conſiliis, & monitis morem gerere, non tam ad illarum importunitatem declinandam, quam quod re vera experientiæ rerum magiſtræ eſſet obſecundandum.

XVIII. Pulſus parvi erant, & valde compreſſi, una cum magna virium proſtratione primis etiam diebus quæ morbo augeſcente languidiores fiebant, adeo ut ægrotantes veluti ſtatuæ in lectulis decumbentes jacerent, integro fere carnium, & totius corporis habitu, quodque admiratione dignum fuit, quotquot hujus febris violentiæ ſuccumbebant, pleni, ac ſucculenti veluti pingues mortis victimæ libitinariis tradebantur; fortiores autem, ac robuſtiores cum fœminas, tum viros adortæ ſunt hæ febres, non ita vero ſeniores, nec eos qui vitam degebant valetudinariam. Urinæ vero vel in ipſo hujus febris principio perturbatæ, plus minus, apparebant, prout major, vel minor morbi eſſet ſævities, nec niſi in fine morbi in iis qui evaſere, ad naturalem ſtatum redibant.

XIX. Peticulæ vero, ut plurimum quarta die, & ſeptima erumpebant, & ii quibus primis diebus apparuere, omnes fere ſublati ſunt, primum autem in collo, dorſo, & pectore viſendas ſe præbebant; obſervatumque neminem evaſiſſe, niſi tandem ad extremos pedum ungues maculæ illæ ſe expandiſſent, in ſuperioribus partibus paulatim evaneſcendo, quibus autem pectoris, & dorſi fines non tranſilierunt periculæ, mortem obtigiſſe: variæ autem, ac diverſi colores erant, prout varii, ac diverſi erant ægrotantium habitus, aliæ erant rubræ, aliæ pallidæ, aliæ fuſci coloris, aliæ parvæ, aliæ latæ, aliæ in ſummo, aliæ in profundo, & quas nonniſi oculis tranſverſa tuentibus liceret inſpicere: quod genus peticularum fuit valde ominoſum.

XX. Faucium inflammationem comitem hæ febres ut plurimum ſibi junxere, quæ inflammatio in morbi vigore in cruſtam albam, & ulceroſam degenerabat: quod non minus negotium Medicis faceſſebat, quam febris ipſa, cum ægri ob id omnem cum cibum, tum medicamentum averſarentur, & multi, qui cæteroquin pacata aliorum ſymptomatum tempeſtate evaſuri credebantur, in ipſo veluti portu naufragium perpeſſi fuerint. Sitis porro in his febribus non adeo ingens erat, ut in aliis acutis febribus aſſolet, nec multæ querelæ exaudiebantur, ſive non ſitirent, ſive mens obſcure ægrotaret.

XXI. Quicunque ex hac ebrili incurſione fati ope, vel Medici evaſere, nulli excretioni vel per ſudorem, vel per urinam, vel alias vias, per quas natura criſes ſuas moliri ſolet, ſalutem acceptam referre poterant, ſed ſolum peticularum ſuo loco, & tempore apparitioni, & earundem per totum corpus expanſioni, lentæque evaneſcentiæ, ſalutis beneficium debebant; quin iis quibus alvi fluxus ſupervenere funeſtum fuit; Alvi fluxus autem anno præcipue 1693. hiſce febribus peticularibus per Autumnum ſupervenere; quo tempore dyſenteriæ graves Hebræos potiſſimum exercuerunt; culpabantur fructus horæi, quibus gens recutita nunquam ſatis impletur, ſed aliæ cauſæ altiores fubeſſe poterant.

XXII. Satis frequens fuit in his febribus ſingultus, quamvis parvæ febres viderentur, ſymptoma quidem non minus moleſtum, quam ferale, & funeſtum; quotquot enim in hac febre ſingultuoſi comperti ſunt, omnes in libitinæ cenſum devenere. Vix obtinui, ut ſingultuoſi cadaver diſſecaretur, ac ventriculus nigris notis ſparſim compunctus repertus eſt. Verminatio quoque multa paſſim extitit, & ii, quibus

ab

ab initio vermes per os prodiere, omnes fere extincti ſunt.

XXIII. Nonnullis ſuppreſſa eſt urina, vacua prorſus exiſtente veſica, præcipue vero id obſervatum in iis quibus pulſus erant parvi, ac pene obliterati, ut contigit in juvene quodam Hebræo, qui cum aſphyxia, ac totus gelidus vixit ad quatuor dies, nec urinæ quicquam reddidit; antequam autem infelix iſte obiret, quamvis toto corpore perfrigefactus (nullibi arteriis micantibus) adeo robuſtus erat, & ad motum expeditus, ut etiam ipſa die, qua e vivorum ſtatione deceſſit, a lectulo ſurrexerit, & ſuas veſtes induerit.

XXIV. Non pauci poſt exantlatum morbum veternoſi fiebant, ac ſtupidi, rerumque peractarum prorſus immemores, nec niſi poſt multos dies ſibi reddebantur; idem infortunium iis obtigit qui in his febribus gravem ſurditatem perpeſſi fuerant. Mercator quidam cum ex peticulari febre præter omnium opinionem convaluiſſet, ſurdus omnino ad 40. dies perſtitit, ac poſtmodum paulatim ex aſſe reſtitutus eſt.

XXV. Frequentiora in urbe quam in proximis agris fuere funera, ac felicius plebs ruralis ſine ullo ut plurimum remedii genere vim morbi eludebat, ſive quod in aere ſalubri degerent, ſive quod Medicis carerent; non ſemel idcirco mentem ſubiit Virgilianum illud, *lib. 2. Geo.*

O fortunatos nimium ſua ſi bona norint
Agricolas.

Ac utinam medentes, cum aliquis popularis morbus debacchatur, curioſius ſcrutarentur a ruſticana gente, quæ magis fidit Parocho, quam Medico, quali methodo natura uſa fuerit in ſanandis morbis eorum qui evaſerint; ſic enim naturam tanquam optimum ducem ſequentes, minus a recto tramite aberrarent, ac tutiori methodo ad curandos ægros ſibi commiſſos procederent. Cum autem in his caſibus ſibi quiſque pro ingenii ſui modulo regulam confingat, ſecundum quam opus ſuum moliatur, & in communi morbo tot, ac tam diverſa remediorum genera in uſum revocentur, merito cum Celſo *l. 7. in Procem.* cum quis convaluit, *dubitare poteſt ſecunda valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit*. Indubium tamen eſt, quod in communi morbo, ſicuti communis eſt cauſa, ita communia, & eadem fere deberent eſſe præſidia. Quotquot autem ex viris agreſtibus, quos e peticulari febre evaſiſſe novi, & interrogare potui, non alio modo convaluiſſe referebant, quam macularum circa ſeptimam diem per totum corpus, & uſque ad extremos artus expanſione, & earumdem lenta evaneſcentia ſine ulla ſenſibili humorum excretione.

XXVI. Quo tempore in hac urbe, & in tota campeſtri regione quæ circumjacet, ferociebat hæc febris, in vicinis collibus, ut in Saxolenſi, & Scandianenſi ditione, nulli fere ægrotantes viſebantur, neque eo pervaſit maculoſa hæc febris, quæ tantum in editioribus locis, & in ipſis Apennini jugis (veluti ſaltu quodam exiliens) vim ſuam pariter ac in noſtra planitie exercuit.

XXVII. Sanguis porro qui ſecta vena, vel cucurbitulis ſcarificatis, ſive venis ſedalibus apertis, educebatur in univerſum ſatis laudabiles notas præferebat, quantum oculorum acie licebat aſſequi, ſatis enim floridus, ac rubicundus apparebat, multoque magis qui a natura per narium hæmorrhagiam profundebatur, neque in ullo ægrotante cujuſcunque temperamenti ſanguinem extractum videre datum eſt, qui glutinis ſpeciem aliquod præferret.

XXVIII. Profecto mihi fateri neceſſe eſt in hac peticularium febrium conſtitutione, adeo improſpere venæ ſectionem ceſſiſſe, ut omnes ægri exhorreſcerent quoties ſanguis miſſio per venæ ſectionem præponeretur, eam vero fuiſſe popularem confidentiam in uſu cucurbitularum ſcarificatarum, ut ægros interdum decipere oporteret, quoties urgeret neceſſitas ſanguinem ex vaſis majoribus ob plethoricam diſpoſitionem educendi, finendo ut ægris cucurbitulæ dorſo, & ſcapulis applicarentur modicum ſanguinem extrahendo, deinde paucas poſt horas ſanguine ex vena largiori manu educto; Ea enim hæſerat opinio, nec ſolum apud vulgus imperitum, ſed etiam apud ſapientiores, quod ubi præmiſſæ fuiſſent cucurbitulæ ſacrificatæ, nullus amplius eſſet timor de peticularum retroceſſione, quamvis poſtmodum non ſemel ex vena mitteretur ſanguis; ſic curioſum erat Chirurgos paſſim videre cum ſacculis cucurbitularum plenis per urbem curſitantes; dum inconſultis Medicis plebeculæ hoc remedii genus adminiſtrarent. Suſpectam itaque, ne dicam infamem, ut ſcopulos Acroceraunia, venæ ſectionem in hiſce febribus fuiſſe fateri lubet, ſicuti ex adverſo glorioſam cucurbicularum tum ſcarificatarum, tum ſiccarum appoſitionem, ſive id fieret ob confirmatam in omnium animis opinionem de hujus remedii efficacia, ſive quod revera in illo aliquid abditum eſſet, quod Medicos lateret.

XXIX. Reliqua porro remedia, quibus hujus febris oppugnatio tentabatur, eo collimabant, ut humorum motum ad corporis ambitum promoverent, qualia ſunt quæ ſale volatili abundant; ſic nullum non ex diaphoreticis in uſum revocatum, nihilo felicius tamen prodibant maculæ, ni forſan hoc pacto, oleum camino addendo, ut dici ſolet, febrilis incandeſcentia augebatur (quæ ſibi relicta humorum fugam maturaſſet) & diſtrahebatur natura, quæ non tam propere depingebat in cute quod intus moliebatur. Ego mehercle parum profici obſervans, per alcalica ad acida confugi, monente Hyppocrate, *De loc. in hom. n. 20.* quod *ſi quis non profuerit, ad contraria ſe convertat*, nec improſperum ſucceſſum ex illorum uſu adverti, ſufflaminato aliquantiſper humorum orgaſmo. Non auſim tamen aſſerere, vi hujus, vel illius remedii evaſiſſe, vel periiſſe quenquam, cum Andabatarum ritu neceſſe fuerit cum hac febre dimicare, neque magis felices in ſuis curationibus fuiſſe Medicos ſeniores, & longo uſu expertos, quam juniores, ac e ſcholis nuper egreſſos, cum in tenebris tam videant cæci, quam oculati.

XXX. Ad ſolicitandam peticularum eruptionem paſſim frictiones humidæ ex unctione Aetii ex uſu erant, ſicuti & veſicantia brachiis, & cruribus appoſita; ſed hæc magis Medicorum exiſtimationi apud vulgus, ne quid inauſum, aut intentatum fuiſſet, conducere viſa ſunt, quam ægrotantium ſaluti, quibus acuebatur febris, nec propterea facilior contingebat peticularum eruptio, niſi forſan ob id retardabantur, facta ſeroſæ materiæ per vias urinæ profuſione. Sic in hac febrili incurſione omnibus remediis tum internis, tum externis parum proficientibus ſatius erat lente feſtinare, & humorum matureſcentiam opperiri, ſpretis querelis adſtantium, qui urgebant, velis, & remis, ut dici ſolet, ingruenti tempeſtati occurrendum & prolatando magnas corrumpi opportunitates, quibus adverſis clamoribus medentes non auſi obſiſtere, intempeſtiva, & incerta remedia præſcribendo, ſibi e manibus victoriam eripi viderunt, non ſecus ac Pompejus M. qui cum tergiverſando hoſtem commeatuum inopia laborantem facile vinci poſſe cognoſceret, militibus tamen, & ſociis moram increpantibus, prælium miſerabili eventu commiſit, oblitus ſolitum *ſe laudare eos Medicos, qui nihil unquam ægroti cupiditatibus quicquam indulſiſſent*.

XXXI. Cum primum graſſari cœpit peticularis hæc febris, nec dum ſuſpicio eſſet de populari affectu (febribus diverſæ indolis intercurrentibus) purgationes, ut hic fieri aſſolet, in morborum principio, per medicamenta minorativa dicta inſtituebantur; ſed paulo poſt prodentibus ſe peticulis, ſuadebant medico tacita præcordia culpa, ob metum ne hujuſmodi purgatio Exantematum eruptioni impedimento foret, humoribus ad interna retractis, peticulis tamen poſtmodum feliciter erumpentibus, & ſtadium ſuum abſolventibus, profeſſores qui attentius res obſervabant, experientia edocti a blanda purgatione non abhorrebant; Ego ſane ubi tempeſtive accerſitus fui, & ſtomachum impuritatibus oneratum eſſe conjectavi, quamvis certus de peticulari febre, levem purgationem præſcripſi, neque non ſolum ullam noxam exinde proficiſci, ſed facilius Exanthema apparere obſervavi. Similem caſum refert Ballonius, qui *l. 1. & 2. Epid.* ingenue fatetur, in febribus, quas de genere peticularium non putarat, medicamentum purgans, & venæ ſectionem præſcripſiſſe, & innocuum utrunque remedium reperiſſe. Id eſt quod monebat Divinus Præceptor, *lib. 1. de Morb. num. 1. & 7.* obſervandum eſſe *quæ bona per fortuitum ſucceſſum Medici ægrotos curantes faciunt*.

XXXII. Ad oppugnandam vero tam infenſi hoſtis pervicaciam in ſubſidium quoque accitus eſt Peruvianus cortex, qui cæteris remediis ſuccenturiaret; præcipuus autem illius uſus fuit in iis qui evaſerant ex morbo non bene, ut par fuiſſet, judicato per debitam ſuo loco, & tempore peticularum eruptionem, & evaneſcentiam; iis enim diuturnis febribus vexatis febrifugum iſtud exhibebatur, cujus uſus non multum contulit ægris ſubinde in ſtupiditatem, & ſoporem delapſis.

XXXIII. Dyſſenteriis porro, quas anno 1693. per Autumnum peticulari febri ſuperveniſſe ſuperius dixi, egregie contuliſſe opiatorum uſum obſervavi; nec forſan ulla eſt affectio in qua ſecurius, & liberaliori doſi exhiberi poſſit hoc remedii genus quam in hujuſmodi morbo, fractis licet, ac pene attritis viribus. Cuidam acerrima dyſenteria laboranti pluries exhibui laudanum opiatum ad 3.

ad 3. & 4. grana, ſed parvo levamine; vixerat hic ad plures dies omnino gelidus, ac ſine pulſu, vires tamen non erant adeo languidæ, ut huc, & illuc ſe jactare non poſſet; verebar ne largiori doſi exhibitum laudanum, reliquum flammæ vitalis quæ ſupererat, reſtingueret; Laudanum rurſus ad grana 5. exhibui, ex quo æger placide dormivit, & excalefactus eſt, quod non tam doloris, qui dyſenterias comitatur, ſedatione factum crediderim, quam propter virtutem opii diaphoreticam. Cum ſatis obvium eſſet in hac conſtitutione (ac præſertim graſſantibus dyſenteriis, & verminoſa affectione) hujuſmodi in toto corpore perfrigerationem, una cum pulſus abolitione, obſervare, non ſemel ſubiit admiratio quare in ventriculi, & inteſtinorum affectibus, tam frequens ſit talis perfrigeratio, ac pulſus obſcuratio, non ita vero in morbis pectoris ut in pleuritide, cum tamen hæ partes, & ipſæ membranoſæ ſint, & cordi proximiores, ni forſan id fiat quod numeroſior nervorum ſoboles in inteſtinis, & ventriculo implantetur quam in pleura, & pulmonum membrana, & ob doloris ſenſum acutiorem, tracto in conſenſum cerebro, ſpirituum animalium ad cor influxus intercipiatur, unde poſtea ſilente pulſo totum corpus perfrigeretur.

XXXIV. Talis fuit hujus purpuratæ febris indoles, ac talia ſymptomata, quæ multam habent convenientiam cum iis, quæ apud Fracaſtorium *De morb. Contag. l. 2. cap. 6.* leguntur deſcripta, qui Auctor caput particulare inſtituens de lenticulari febre, quæ anno 1528. in Italia primum graſſata eſt, mentionem expreſſam habet de laſſitudine, & fractione, ut ipſe ait, in toto corpore, ſenſuum hebetudine, oculorum rubore, pulſu humili, urinæ ſuppreſſione (quod peſſimum ſignum fuiſſe ait) macularum circa quartam, & ſeptimam eruptione, ſiti pauca, ac fere nulla; hocque præcipue annotat, ſenex pauciſſimos febre hac laboraſſe, ſed pueros multos, ac juvenes robuſtos. Mihi ſane dum caput illud perlegerem non parvæ admirationi fuit, quod febris lenticularis a Fracaſtorio deſcriptæ, & petechialis noſtræ (ut communi utar vocabulo) tam ſimilis fuerit facies, ac ingenium, ut hanc eſſe veluti ſobolem alterius, vel priorem illam redivivam caput extuliſſe arbitrari quodammodo liceat. Advertens tamen febrem illam eaſdem pene Regiones, & populos eodem fere victu utentes infeſtaſſe, multaque alia perpendens, quæ refert Vir ille doctiſſimus, circa illius febris cauſas, ut Padi, & Atheſis inundationes, fructus, & olera a rubigine exuſta, mirari deſii. Si enim major diligentia in conſcribendis morborum annalibus a Medicis adhiberetur, iiſdem temporum viciſſitudinibus recurrentibus, eoſdem pene morbos recurrere, & naturam eundem morem in illis abigendis ſervare facili negotio obſervaremus; nam ſicut in Politicis ut ait Tacitus, *potius alii homines, quam alii mores*, potius aliud hominum, quam aliud morborum genus.

XXXV. Sicuti autem magnæ tunc temporis fuerunt inter Medicos Diſceptationes circa cauſas illius febris, & rectum curationis modum, ut pene ludibrio haberentur, veluti ipſe Fracaſtorius refert, cum non ſolum circa præſidia chirurgica, & pharmaceutica adminiſtranda, ſed etiam circa victus regimen diſſiderent, ut apud eundem Auctorem, non ſine riſu primo, ſed poſtea non ſine commiſeratione legi poteſt; ſic pariter inter noſtrates poſſeſſores non minores fuerunt controverſiæ, publicis ob id diſputationibus habitis, &, quod magis dolendum eſt, inter celeberrimos noſtri ævi Scriptores magnæ ſunt diſſenſiones circa febris purpuratæ cauſam, & genuinum curationis modum; ex quo ſatis conſtat quam parum poſt tot glorioſa inventa a Fracaſtorii ævo uſque ad noſtra tempora Ars Medica profecerit, cum nondum quicquam certi conſtet de malignarum cauſis, & illarum rationali curatione.

XXXVI. Verum his omiſſis, quæ Medicæ artis infirmitatem ſatis in propatulo ponunt, experiamur num detur conjectare ſaltem, ſi non ſtatuere, quæ fuerint hujus febris germanæ cauſæ, & qualis eſſet in febrientium corporibus ſanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, & conditio, quod ex habitis obſervationibus, & morborum eventu elici poſſe arbitror, quidquid Poeta dixerit, ſucceſſus improſperos iis ominando, qui ab eventu facta notanda putant. Etenim cum in re Medica a juvantibus, & nocentibus ſecurius quam aliunde potiores petantur indicationes, eventum & experientiam, tamquam optimos duces, ſequi oportet, ſiquidem illorum veſtigiis inhærendo, tutiori, & compendioſiori via veritatem attingimus.

Quid norunt homines, niſi quantum lumina poſſunt
Tendere?

XXXVII. Cum ergo iſthæc maligna febris promiſcue cujuſcunque ſortis homines adorta fuerit, tam egenos, quam divites, otioſos pariter, ac negotioſos, & in omnibus idem pene drama luſerit, communem fuiſſe illius cauſam, procul dubio ſtatuendum eſt, eamque ex aliqua ex ſex rebus non naturalibus licet deducere. Alimenta quæ terra ſuggerit, ut cereales fruges, olera, plantarum fructus, carnes animalium (cum ex herbis, & terræ fructibus alantur) a rubiginoſa lue vitiari potuiſſe, & hoc pacto in maſſam ſanguineam pravos ſuccos invehere, ut exinde malignis febribus primus fomes ſuccreverit, non prorſus a ratione alienum videtur. At cum in conſtitutione ann. *1690.* unde labor hic meus exordium ſumpſit, ſæviſſima rubigo fruges omnes, & fructus peſtifero afflatu abſumpſerit, neque per totum annum illum, ne unam quidem malignam febrem, ſive peticularem, ſive ſine peticulis, mihi ſaltem, obſervare licuerit, ſed tantum ruralis epidemia tertianarum febrium intermittentium per totam Eſtenſem ditionem, & proximas Regiones oberarit, ac talis, ut nullus ex ruricolis pene fuerit qui tertianæ febri intermittenti non litarit, ego non ſatis video quomodo corrupta alimenta a rubigali peſte pro potiſſima cauſa culpari debeant; neque pariter caritatem annonæ, quæ ad multos annos Regiones iſtas exerceret, incuſare licet; quamvis enim ex Hyppocrate *4. in 2. Epid.* in Æno ob eſum leguminum crura, & genua multis vitiata fuerint, penes nos tamen tam qui pane optimo, quam qui confuſaneo veſcebantur eadem peticulari febre cum iiſdem ſymptomatibus premebantur.

XXXVIII. Multo minus aquas (quarum uſus tam neceſſarius eſt ad hominum vitam ſuſtentandam) cauſari licet: quavis enim aliquando aquæ corruptæ, & vitiatæ populares morbos invexerint, hoc tamen de aquis noſtris ſuſpicari nequaquam licet; Regiones enim iſtæ aquis ſalubribus abundant, ac præſertim urbs iſta, quæ Divino munere non aliis dato, fontes habet, qui puriſſimam aquam, non temporariam, ſed perennem æquo ſemper tenore profundunt, ut in Tractatu meo de admiranda fontium Mutinenſium ſcaturigine ſatis expoſui.

XXXIX. Cum ergo inter ſex res non naturales nulla aliam communiorem cauſam reperire ſit præter aerem, quo nihil communius, & æque neceſſarium (cum unum, & eundem locum incolentibus diverſa eſſe poſſint ciborum, & potionum genera) aer vero ejuſdem fere ſit naturæ, ad occultam aliquam aeris labem, & inquinamentum recurrendum eſt, quod in maſſam ſanguineam tales invexerit diſpoſitiones, ut ad excitandam hanc malignam febrem ſatis virium habuerint. Quænam vero, & quales eſſent hujuſmodi aeris diſpoſitiones non adeo obvium eſt exponere; profecto in ſolas qualitates elementares pravam illius diatheſim referre non adeo tantum eſt, nec animus veritatis avidus tam facile acquieſcit, multo que minus cum per totum hoc triennium, ut ſuperius annotavi, tam diſſimiles fuerint cujuſque anni conſtitutiones, ac nihilo ſecius purpurata febris eodem fere tenore tyrannidem ſuam exercuerit. Pro re indubia tamen habendum, aerem hunc quem inſpiramus, ac totam atmoſphæram varias, ac diverſi generis particulas, tum ex ſuperioribus, tum inferioribus corporibus in ſinum ſuum ſuſcipere, cœlum nempe, ſeu aſtra, ut ſolem, lunam, & reliqua ſydera, lumine ſuo potiſſimum, quod inficiari non poſſumus, in aere profundere, & ejaculari, ut ex ſolarium macularum evaneſcentia licet conjicere, ac globum terraqueum eodem modo in ejuſdem gremium omnigenas ſubſtantias eructare, non tam vi ſolaris luminis, quod illum plus minus modo in hac, modo in illa parte calefacit, quam vi caloris centralis, & ignium, quos ipſa terra intra ſua viſcera recondit, ex quo conjicere eſt (quamvis oculorum acie id percipi nequeat) nihil eſſe in hac rerum univerſitate quod ſit magis heterogeneum, utpote particeps terreſtrium impuritatum, & cœleſtium effluviorum, quam aereus Oceanus.

XL. Hinc ergo expiſcari licet hujus noſtræ Epidemiæ cauſam, ex aere nimirum ab heterogeneis, ac omnigenis particulis hinc inde, ac præcipue ab Auſtrali plaga ſuſceptis vitiato, cum hiſce annis Auſtrini flatus dominatum obtinuerint, ſilentibus ut plurimum Borealibus ventis, qui nubila detegerunt, & aeris impuritates eo repellunt, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicet plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Quod vero in hac Tragœdia præcipui Actores fuerint Auſtrales flatus, hinc conjectare licet, quod dum in hac urbe, & in campeſtri regione graſſaretur hæc febris, villæ, & oppida ad collium radices poſita ſatis ſalubriter degerent, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium, utpote ab Apennini jugis protecta ne ab Auſtrinis flatibus adeo infeſtarentur, non ita vero loca in ſublimiori parte Apennini ſita, ſicut & urbs noſtra cum tota planitie iiſdem flatibus magis expoſita.

XLI. Quam male autem apud nos, ac fere ubique

Auſter

Auſter audire ſoleat, nemo non novit, cum non ſolum Medici, ſed populares quoque, tanquam morborum peſtilentium parentem Auſtrum deprædicent. Quid vero ſecum ad nos comportet ventus iſte, num gravis ſit, ac noxius ob nimiam humiditatem, unde nomen ſumpſit (Auſter enim Νότος græce dicitur) an quia Lybiæ deſerta venenatis animalibus infecta tranſgrediens, ut putat Langius *l.* 1. *Ep.* 19. collectum virus ad nos deferat, non tam facile eſt decernere; id certum tamen, ac ipſis ſenſibus obvium, nihil magis, ac temporis pene momento aeris ſtatum immutare poſſe, quam flantem Auſtrum, ut aer ex ponderoſo levior reddatur, ac ob id forſan nobis infenſus, & vitalibus muniis minus idoneus, veluti ſat manifeſtis notis teſtatur Barometer; nam, ut in Ephemeridibus meis Barometricis hoc anno 1694. editis annotavi, quoties ex Auſtrali plaga flant venti, illico Mercurius e ſua ſublimitate ad infimam uſque ſtationem decidit, qua minor in Barometro non obſervatur. Cur autem Auſtriana conſtitutio aerem leviorem efficiat, dum cuncta tunc temporis nimia humiditate diffluunt, quæſita quidem mihi eſt ratio, num vero reperta fuerit, ut verum fatear, mihi hæret aqua, ut dici conſuevit.

XLII. Auſtrinam ergo conſtitutionem aerem vitiantem, magis quam quodcumque aliud culpare licet, ita tamen ut a cauſis procatarcticis hujus pericularis febris non excludam alimenta a rubigali lue vitiata, tanquam communem cauſam cuicunque hominum generi, illegitimas anni temporum viciſſitudines, ac intemperantias, pluviarum multitudines, verbo, complurium cauſarum ſyndromem, unde humoralis maſſa a naturali ſua temperie degenerans talem diſpoſitionem nacta fuerit, ut hæc maligna febris emerſerit, quæ eo utique perdurarit, donec aere in contrarium ſtatum migrante, ſanguis, ac ſpiritus craſin priori contrariam adſciverint.

XLIII. Qualis porro graſſante hac febre fuerit ſanguinis, & aliorum liquidorum ſtatus, num ad fluorem, vel ad concretionem potius vergerent, mihi quidem non ſatis conſtare viſum eſt. Revera, ſi tum recentiorum, tum antiquorum Medicorum Oracula conſulamus, tam varia, ac diſſidentia inter ſe reſponſa pro ſtatuenda genuina, ac vera febrium malignarum cauſa referentur, ut quilibet ex librorum lectione animo potius diſtractus, quam inſtructus abſcedat. Hic mihi non vacat, nec multum refert, longa nomenclatura noſtri ævi Scriptores in binas acies diviſos, tanquam ex adverſo dimicantes recenſere, quorum alii proximam, & immediatam malignitatis cauſam in ſanguinis promptitudine, ob acidi præpollentiam, & Gorgonios ſpiritus, ut ajunt, ad concreſcendum conſtituunt, alii in ſanguine nimis diſſoluto, & ad fluorem evecto ob ſal volatile, & alchali acerrimum illi permixtum, adeo ut in hoc bivio, in quam partem quis ſe dedat magnos habiturus ſit Patronos, quibus cauſam ſuam tueatur non ex voto res ſucceſſerit. Sic in re tanti momenti, qualis eſt maligni morbi cognitio, tam parum inter ipſos Medicinæ Anteſignanos convenit, ut poſt tot glorioſa Anatomica, & Chymica inventa adhuc neſciatur quid ſit ſentiendum, nec qua ſit eundum.

XLIV. Deſpicatui tamen nequaquam duxerim notionem illam malignitatis, quam experimenta ex Medicina infuſoria deſumpta nobis ſuggerunt; ſiquidem acidis liquoribus in vena animalium vivorum injectis, & iiſdem animalibus poſt mortem diſſectis, ſanguis in venis, & in ipſo corde concretus, & grumefactus, ſat manifeſte conſpicitur, ſicuti liquoribus lixivialibus, & alchalis ſimiliter infuſis ſanguis ſine fibris, ac totus diſſolutus obſervatur, adeo, ut ex hujuſmodi obſervatione omnia venena tam externa, quam intus genita ad alterutra ex his claſſibus ſatis commode referri poſſint. Debemus hoc ſane Medicorum noſtræ ætatis ſolertiæ, qui hujuſmodi experimentis, & ſenſuum miniſterio, lucem aliquam mentibus noſtris affundunt, quomodo ſcilicet, & quibus ſpiculis armentur in noſtris corporibus humores alibiles cum venenatam naturam acceſſunt, & malignas febres accendunt, utpotis ſint modo ſanguinem coagulare, modo fundere, atque diſſolvere, quod non parvi momenti eſt, ut in morbis malignis (acri judicio re prius penſitata) recta curatio inſtitui poſſit, nec indiſcriminatim Alexipharmaca exhibeantur, alchalicis ſtimulis equum currentem interdum incitando, cum acidorum fræno opus eſſet.

XLV. Quamvis autem venenorum naturam, tum eorum quæ propinantur, ſeu ab animalibus per morſum, vel alio modo inferuntur, tum illorum quæ in corporibus noſtris progigni ſolent, & malignos morbos excitant, revera felicius explicent recentiores Medici, quam priores, qui ad publicum occultarum qualitatum aſylum provocabant, ac meliori methodo credantur curari maligni morbi quam olim, corrigendo nimirum per acida enormitates ab alchali productas, & per alchalica quæ ab acido ortum duxerint, id tamen antiquiores Medicos non prorſus latuiſſe cenſendum eſt. Ab hiſce duabus oppoſitis in ſanguine diſpoſitionibus, nimia ſcilicet laxitate, & adſtrictione morbos omnes deduci, opinio fuit Aſclepiadis, ut pluribus in locis refert Galenus, 2. *de Elem. cap.* 3. quod idem ſenſiſſe viſus eſt Vegetius in Arte Veterinaria *l.* 1. *c.* 28. pro medela ſanguinis nimis adſtricti venæ ſectionem commendans. Extat apud Hyppocratem 7. *Epid. n.* 39. ſat inſignis hiſtoria, vere memoratu digna; ex qua ſatis liquet, priſcos illos in malignis morbis, non quæcunque antidoti nomine inſignita eſſent præſcripſiſſe, ut etiamnum a nonnullis factitari video, qui ubi conſtiterit febrem eſſe malignantis naturæ, cœlum terræ miſcent, nullum non Alexipharmaci genus præſcribendo. Maligna febre laboravit Nicoxenus, *lingua ardebat*, ait Hyppocrates, *calor forinſecus non valde fortis, exolutio corporis vehemens, vox fracta, ut operoſum eſſet exaudire, clara tamen, tempora collapſa, oculi cavi, pedes molles, ac tepidi, juxta ſplenem diſtenſio, urina clara, decubitus ſupinus, crura diducta, ac diſparata ob exolitionem, penitus vigil.* Et quid non ut malignißimæ febris ideam quis concipiat? Superſtes tamen evaſit; at quonam remediorum apparatu, ac molimine Domitor ille morborum febrem hanc adeo mortiferam ſubegit; *Potus erat aqua de farina craſſa in ipſa macerata, ſed, & de pomis ſimulque mali punici ſuccus, & lentis torrefacta, & farinæ lotura cocta.* Verba ſunt divini ſenis, quibus autem remediis noſtra hac ætate tentaretur hujuſmodi febris curatio novit Deus; certe timendum eſſet, ne id contingeret quod apud Plutarchum reprehendebat Eraſiſtratus, ut ſcilicet ὁμῦ μεταλλικὰ, ϗ βοτανικὰ, ϗ θηριακὰ, ϗ τὰ ἀπὸ γῆς, ϗ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκραμένας. At quæſo Valleſii egregii Commentatoris expoſitionem audiamus, *Animadvertendum*, ait ille, *aliquando febrem malignam cum Exanthematis pituitoſam, aliquando bilioſam, aliquando etiam atrabilariam, & curationem ita variare; huic non tam craſſorum, quam acrium, & tenuium humorum fuiſſe redundantiam indicavit uſtio, & pervigilium. Ob id contulerunt illa potiones, quæ aliis fuiſſent adverſiſſimæ; fuiſſet tamen huic adverſiſſimum Theriaca uti, aut decoctis, & herbis calidis, quamvis eſſent Alexipharmaca, ut Dictami, & Scabioſa, & Cardui benedicti, quod aliis talia ſolent eſſe uſui.*

XLVI. Sicuti autem in determinanda malignarum cauſa in genere adeo inter ſe diſſentientes ſunt Medicinæ Proceres, ſic multo minus in explicanda febris peticularis natura, & cauſis conſentiunt; neque recentes ac noſtrorum temporum tantummodo ſunt controverſiæ, etenim An. 1528. graſſante per Italiam lenticulari febre, ut Clariſ. Fracaſtorius *l.* 2. *de Contag. Morb. c.* 6. refert, tanta fuit pro hujus febris curatione inter Medicos diſcordia, ut pene ludibrio haberentur, cum ob ignoratam febris cauſam, & morem, neque in victu inſtituendo, neque in alio remediorum genere adminiſtrando convenirent, adeo ut, eodem referente, inter has controverſias *magna Mortalium pars, & Nobilitas perierit.* Noſtra hac ætate, tanquam in binas acies oppoſitas, Medicinæ Scriptores diviſos obſervo peticularis febris naturam, vel per ſanguinis coagulationem, vel per ejuſdem diſſolutionem exponentes. Celeberrimus Vuillis, Simon Pauli, Auctores Zod. Med. Gallici, aliique plauſibili ſane ratiocinio putant in hujuſmodi febre naturalem ſyſtaſim ſanguinis in craſſam, ac nimis lentam ſecedere ob acidi prædominium, adeo ut, dum ſanguis in orbem agitur, illius particulæ fixiores a venarum extremitatibus, haud rite abſorbeantur, & captivæ detentæ picturatam cutim efficiant. Etmullerus, Sylvius, Menjotius, aliique hujus febris naturam, & peticulariam generationem a fibris ſanguinis diſſolutis e ſua ſtatione dimotis, ob ſal acre, & volatile ſanguinem ac fuſionem diſponens deducunt, quo pacto ſimiliter cruore ab arteriolarum oſculis effuſo illius partes tenujores, tanquam transfugæ, a circulari motu exorbitant, ac ſui erroris notas in cute deſignant.

XLVII. Ne vero in recenſendis aliorum placitis ulterius immorer, arbitrari licet in hac febre noſtra peticulari cruoris maſſam ad fluorem potius, quam ad concretionem pronam fuiſſe, cujus aſſerti præcipuam conjecturam ſtabilire licet ſuper manifeſtas notas, quas ſanguis eductus præferebat, ſemper enim roſeus ac purpureus, nihilque glutinoſi præſens, mihi aliiſque Profeſſoribus apparuit, tam æſtivo tempore, quam hyemali. Cum ſanguis ergo emiſſus toto cœlo differret ab eo

Sydenham Opera Medica.

qui ſolet educi in quibuſdam morbis, ut pleuritide, peripneumonia, eryſipelate, aliiſque affectibus interdum popularibus, in quibus ſanguis colore, & lentore vitium ſuum prodit, mihi viſum eſt, *Oculis magis, quam opinioni credendum* (ut ipſius Hyppocratis 1. *de Diæta n.* 5. verbis utar) & accenſionem quandam partium tenuiorum ſanguinis, & præcipue ſeri e vaſis diffuſionem, ex qua tot ſymptomatum enarratorum diritas ortum duceret. Talem autem maſſæ ſanguineæ adfuiſſe diſpoſitionem multa alia atteſtabantur, ut primo quidem quod truculenta hæc febris juvenes habitiores, & ſucculentos corriperet, ut ſuperius annotavimus, valetudinarios vero, & ſeniores præteriret, non ſecus ac *Præterit imbelles ira Leonis oves*. Seminium enim illud intus per inſpiratum, vel quomodocumque ab aere ſuſceptum, & quod multum alchalicæ acrimoniæ occuleret promptius dyatheſim ſuam exerebat in iis in quibus ſanguis optimus eſſet ac particulis ſpirituoſis refertus, quam in valetudinariis, & ſenibus, quibus ſanguis eſt effœtus, ideoque aptior ad retundenda acuta ſpicula, quibus armatum erat malignum miaſma, quæ forſan eſt ratio, cur ſenes *Peſtilentiam minime ſentiant*, ut ſcripſit Plinius, *l.* 7. *H. N. c.* 50. ſeu peſti minus ſint obnoxii quam juvenes, de quo Zarotus in Martialem. Sicuti enim vina generoſa æſtivo tempore facilius putreſcunt quam dilutiora (ſaltem in hac urbe, quæ ob aquarum ſubterranearum copiam Hypogæis caret) cum vina meraca, & generoſa ſub aere æſtuante ob copioſos ſpiritus quibus turgent facilime in Zymoſin corruptivam urgeantur, non ita vero vina Olygophora ob partes aquoſas quibus abunde ſcatent. Talem quoque ſanguinis diatheſim teſtabantur virium ſubita proſtratio, pulſus parvi, quæ duo ſatis conſtant, ac vigent in iis morbis, (ut in affectibus pectoris) in quibus ſanguis per venam ſectam emiſſus manifeſtam præbet concreſcentiam. Uſus præterea acidorum ſalubrior compertus quam alchalium, ſicuti, & veſicantium applicatio minus proſpera, ut quæ ſanguini ad fluorem prono ſtimulos adjicerent, idem confirmare videbantur, quibus accenſeri poterat V. S. parum ſalutaris, a qua ægrotantes cane pejus, & angue abhorrebant.

XLVIII. Nec mirum improſpere ceſſiſſe venæ ſectionem perſtite hujuſmodi humorum diſpoſitione, quod ut plurimum in Epidemicis, & peſtilentibus conſtitutionibus evenit, in quibus phlebotomia non admodum bene audit (cum perraro contingat ut ejuſmodi temporibus ad fixitatem humores vergant, ni potius ad liquationem tendant ob aereum venenum ſatis tenue, partibus ſanguinis ſpirituoſioribus nimis hoſtile. Eandem ob cauſam in omnibus malignis febribus ſuſpenſo pede ad venæ ſectionem progredi ſolet ob metum ne una cum ſanguine collabaſcant vires; idcirco Celſus de febris peſtilentis cura *l.* 3. *c.* 7. ajebat, *Sanguinem non facile mittere, Alvum non facile ducere*, ac valde rationabiliter Doctiſſimus Vir Jo. Baptiſta Scaramuccius Urbini Medicus Primarius in Theorematibus ſuis Phyſico-Medicis *Theo.* 1. Sanguinis miſſionem improbat, ubi ſales lixiviales præpolleant, a quibus aliqua diſſolutio poſſit emergere.

XLIX. At cur talia e cucurbitulis ſcarificatis vereri non licebat, inquiet aliquis, quaſi ſanguis per eas emiſſus non ex eodem fonte prodiret, ac is qui per venam ſectam educitur, ni forſan floridior etiam ſit is, qui per cucurbitulas extrahitur ſectis multis arteriolis? Non ibo certe inficias ſanguinem per cucurbitulas eductum vividiorem eſſe, fuiſſe tamen proficuum cucurbitularum uſum, quam phlebotomiam, non popularis confidentia, ſed experientia quæ ratiociniis noſtri perſæpe illudit, ſatis evincit. Neque ſuarum rationum fulcimento carebat hoc præſidii genus. In hac enim febre, in qua humores a natura ab intimis ad extima propellebantur, hoc pacto magis promovebatur ad corporis ambitum illorum motus, ac variis in locis inciſa cute expirabat aliquantiſper occultum illud venenum quod ad cutem protruſum inibi hærebat ab aere ambiente repercuſſum.

L. Huic præpoſtero, ut rebar, cucurbitularum uſui & ipſe ſub initium hujuſce popularis morbi non parum obſtiti, urgebamque levandam prius per venæ ſectionem naturam eo quo premebatur faſce, nec intempeſtiva cucurbitularum appoſitione ſolicitandum humorum motum, tempore præſertim ebullitionis; reclamabam ſanguinis miſſionem nullatenus trahere a circumferentia ad centrum, imo toto eo tempore quo aperta ſit vena, majori niſu ad eam partem quam ad reliquas ſanguinem moveri, fidendumque potius rationi quam eventui, quem ſtultorum Magiſtrum eſſe ajebat Q. Fabius M. apud Livium *l.* 22. At ſors melior eorum qui hoc præſidii genere, vel in ipſo morbi principio, utebantur, vellebat aurem, monebatque vertendum ſtylum, nec tanti faciendas eſſe rationes confictas, quanti experientiam ipſam. Extant ſane multa apud Auctores de cucurbitularum uſu, ac ſi placet etiam de abuſu (ut Hippolytus Obicius in ſuo libro de multiplici in Medicina abuſu) *c.* 7. ac revera omnes fere in acutorum morborum principio (niſi prius per V. S. plenitudini proviſum fuerit) illarum uſum improbant, Fracaſtorius tamen in febre lenticulari, quæ ipſius ætate, ut ſuperius memoravimus, pervagata eſt, venæ ſectioni parcendum volebat, ubi præſertim valde ſparſa contagio eſſet, & cucurbitularum appoſitionem commendabat, niſi magna adeſſet plenitudo. Quanti porro faceret in hac febre cucurbitularum uſum P. Alpinus ex ſolo capite quod in libro de Medicina Ægyptiorum *l.* 2. *c.* 16. inſtituit, dignoſci poteſt; diſquirit enim, *An errent Ægyptii Medici non utentes cucurbitulis pro adjuvanda Exanthematum eruptione*; ex recentioribus vero P. Borellus annotavit anno 1648. febres malignas epidemicas purpuratas cum magna clade graſſatas fuiſſe, & frequentem cucurbitularum uſum valde profuiſſe.

LI. Hinc mihi viſum eſt conſiderandas non eſſe peticulas ut ſimplex malignæ febris ſignum, veluti communis fert opinio, nec a criticarum excretionum cenſu excludendas, quod ex Clar. Diemerbroechii obſervatione, qui peticularum hiſtoriam egregie abſolvit, confirmari poteſt; refert enim hic Auctor ſibi obſervatum in denatis ex purpurata febre partes omnes internas peticulis obſitas eſſe, quod tamen multo ante, ſi non oculorum, ſaltem mentis acie, pertigerant Valleſius in hiſtoria Simonis; Ballonius in ſuis Epidemiis, Fernelius in libro de Febribus. Mihi quidem cadaver ullum diſſecare non licuit, ut ex autopſia peticularis hujuſce diffuſionis per interiora corporis certior fierem, (quando apud nos nullo pretio quiſquam ex plebecula cadaver aliquod ex ſuis domeſticis pro ſimplici inſpectione permitteret) conſtans tamen obſervatio, quod ii qui ex hac tempeſtate evaſerunt, per nullam ſenſibilem humorum excretionem convaluerint, ut ſuperius annotavi, ſed per ſolam peticularum ſuo loco, & tempore apparitionem, ac per totum corpus expanſionem, lentamque earundem evaneſcentiam, ad credendum compellit, naturam poſt factam primis diebus juſtam humorum ebullitionem virulentum illum ichorem deſpumaſſe, ac illum primo quidem in partibus internis, mox in externis quoque depoſuiſſe, ut hoc pacto per mille arteriarum oſcula retro illo miaſmate exantlato tota maſſa ſanguinea priſtino ſuo nitori redderetur. Curioſum autem eſt id quod Diemerbroechius refert ſibi in cadavere ex hac febre extincto obſervatum, nimirum, maculas haſce ab ipſo perioſtio initium ducere, & lata baſi inſtar fumi lampadis recenter extinctæ.

LII. Non tam modicum igitur eſſe illud quod in peticulari febre e ſanguineo penu ſecernitur cenſendum eſt, imo toto eo tempore quo hujus morbi hiſtoria abſolvitur, talem eſſe diacriſim, quæ in criticarum cenſu reponi poſſit, quamvis non adeo ſenſibilis ſit, ut reliquæ evacuationes criticæ, tum ob materiæ tenuitatem, quæ inſenſibiliter expirat, tum quod illius pars majori per interiora corporis diffundatur, in cute pyramidis tantum apice apparente: Sic non inepte explicari poſſe crediderim ſuperius enarrata ſymptomata, quæ febrim hanc comitabantur, ſicuti & modum quo natura harum febrium curationem moliebatur; dorſi enim, ac totius corporis laſſitudo, qualis in febribus, quæ κοπώδεις dicuntur, non aliunde quam ab ichore illo ab arteriarum oſculis in membranas, & muſculorum fibras refuſo ortum ducebat, ſicuti & præcordiorum anxietas, faucium ardor, aurium ſurditas, mentis ſtupor, ab eadem materia pendebant ad partes tranſmiſſa, ubi functiones animales, & vitales exercentur. Cum enim natura totum venoſum genus a pravo illo miaſmate expurgare vellet, non unam ſibi viam eligebat, quo noxios humores eliminaret (ut aliquando per vomitum, alvi fluxum, urinarias vias, cutis poros ſolet efficere) ſed tot ſibi fores aperuit quot ſunt arteriarum oſcula, idcirco omnes fere corporis partes noxam ſentiebant, donec rejectamentis illis diſcuſſis priorem tonum recuperarent. Cum hoc modo itaque in hac febre expugnanda natura procederet, mirum non eſt, ſi ſuſpenſo pede ad venæ ſectionem, aliaque remedia adminiſtranda procedendum erat, ne diſtraheretur natura, & cur felicius res ceſſerit Medicis ſanguinis abſtemiis quam philematicis, quam ob cauſam pagani facilius evadebant, quam urbani, qui perſæpe medendo ægreſcebant.

LIII. Ubi vero malignum illud virus præpollebat ad internecionem uſque ſpirituum animalium, & vitalium, cuncta in pejus citiſſime ruebant, peticulis ſeu vix ſe prodentibus, ſeu ſubito evaneſcentibus, quibus præſto aderant ſumma virium proſtratio, aſphyxiæ, totius

totius corporis perfrigerationes, ſingultus, & iſchuriæ ſpuriæ, quæ ſatis frequentes fuerunt; ceſſante enim ſpirituum animalium influxu, & feriante corde a naturali motu, nullus fiebat arterioſi ſanguinis ad renes appulſus, & conſequenter nulla ſeri ſecretio; qui autem ex hac febre occumbebant pleni, & ſucculenti, ut diximus, efferebantur, eo quod non ingens eſſet calor, qui febres iſtas comitaretur, (quam ob cauſam non admodum ſitirent) & quia pertenue eſſet quod per tranſpiratum exhalaret. Cur vero decreſcente luna, ac eadem ſilente, magis ſæviret hæc febris (ſi in re tam obſtruſa licet aliquid conjicere) id fieri potuiſſe crediderim, eo quod ſicuti in Microcoſmo dicitur luna gubernatrix tenebrarum, & mobilis undæ, cum illi uni æquor obtemperet, ſic ſuper Microcoſmi limpham dominatum obtineat, & quemadmodum *omnia in Plenilunio Maria purgantur*, ut ait Plinius *l. 2. H. N. cap.* 98. ita in hac febre, dum luna pleno lumine vigeret, ſanguineum ſerum in motum cieret, unde promptius macularum eruptio, & totius maſſæ humoralis repurgatio contingeret, ejus vero lumine deficiente, ac per totum tempus illud, ſegnius moverentur humores, ideoque minus apti ad exitum, & ſic concluſi febrem augerent.

LIV. Quoad reliqua ſymptomata, quæ hiſce febribus in progreſſu ſuperveniebant, ut ſingultus, alvi fluxus, verminoſa ſoboles, hæc non ſolum morbi ſævitiam prodebant, ſed primam regionem crudis humoribus oneratam fuiſſe demonſtrabant, propterea blanda purgatio, non Mochlica, in principio harum febrium peticularium non prorſus fuit incommoda, quamvis caſu inſtituta, nec credita febribus hujus proſapiæ multum conferre; leniter enim educta humorum ſaburra in ſtomacho contenta, natura exinde ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ a pravo miaſmate expurgatione per macularum diffuſionem ad cutem uſque facilius procedebat. Hoc documentum blandæ purgationis in principio vel neglectum, vel parum ſalutare creditum, non levi damno ægrotantibus fuiſſe crediderim, præpeditis enim, ac conſpurcatis primis viis, cardiacis remediis, quibus oppugnanda erat febris, præcludebantur fores, vel iis non licebat cruoris ſedem, & cordis penetralia nonniſi deturpata facie ſubire. Hanc ob cauſam ſuſpecta ſunt alexipharmaca in malignarum principiis, niſi ab obſtructionibus expeditæ ſint viæ, ut apud Galenum, 5. *de San. tu. cap.* 6. Septalium, *Caut. Med. lib.* 5. *num.* 47. *lib.* 2. *cap.* 13. & alios videre eſt, quidquid in contrarium ſentiat Manelphus in libro ſuo de febribus.

LV. Haud me latet non adeo probari a multis in principio harum febrium purgationem hanc per medicamenta Syrmeſma dicta, ut P. a Caſtro in aureo ſuo Opuſculo de Puncticulari Febre, ubi in ſpecie electuarium lenitivum improbat, Antonio Ponce a S. Cruce, Valleſio in commento hiſtoriæ Simonis apud Hyppocratem, ac inter recentiores Etmullero, qui ſuſpecto habet in purpuratis febribus clyſteres ipſos, nedum purgantia; non deſunt tamen qui levem purgationem admittant, ut Septalius qui Galenum *lib.* 5. *Anim. num.* 47. ipſum teſtem adducit in famoſa hiſtoria Simonis, *cui lata Exanthemata erant*, purgationem aliquando commendantem.

LVI. Uſus porro Peruviani corticis parum ſalutatis compertus eſt, vel quod tunc temporis exhiberetur cum ſtimulo opus eſſet non fræno, dum remedium iſtud, ut diximus, præſcriberetur in febre lenta peticulari febri non bene judicatæ ſuperſtite, vel quod tale præſidii genus febribus hujus proſapiæ non conveniret. Varie profecto audit, ac variam experitur ſortem, vel in iiſdem locis, ac regionibus, famoſum iſtud febrifugum, ut eodem tempore laudetur ab his, culpetur ab illis, & modo probroſis, modo magnificis titulis vocetur, medicinam doloſam Peruvianum corticem vocat VVilliſius *de Febr. cap.* 6. Richardus vero Mortonus Medicus Anglus *in Pirethologia*, plantam e qua detrahitur cortex iſte, arborem vitæ appellat; num id contingat ob remedii inefficaciam, quod non omnibus febribus, nec in quolibet temperamento conveniat, an ob medentium incuriam, qui non rite ſuo loco, & tempore illud exhibeant merito ambigi poteſt. Mehercle omne febrium genus tam magnas, quam parvas, intermittentes, pariter, ac continuas gladio hoc Delphico jugulare velle ſumma dementia eſt, & funeſti caſus ubique memorantur, in quibus China China inauſpicato aſſumpta ægrotantes vel inopinato ſuſtulit, vel ad inſanabiles ægritudines ſenſim deduxit. Cautiones certe notatu dignas pro recto Chinæ Chinæ uſu videre eſt apud celeberrimum Etmullerum in Diſſertatione de uſu, & abuſu Præcipitantium, ubi ſpiritum ſalis armoniaci proponit ad excitandam febrem a China China ſopitam, quotieſcunque, abdominis dolores, artuum oſtocops, alvi occluſio, nocturni ſudores, aliaque mala ſupervenerunt; refert enim obſervatum ſpiritum ſalis armoniaci febres ab hoc cortice fugatas prompte revocaſſe. Non eſt hujus loci in uſum, & naturam tam celebris febrifugi altius inquirere; ſolum hac occaſione memorare libeat, annotaſſe me in prima mea Diſſertatione de conſtitutione Anni 1690. (quod ulteriori obſervatione confirmatum comperi) in frigidis & humidis conſtitutionibus, quæ corpora noſtra craſſis humoribus infarciunt, parum ſalutarem eſſe corticis Peruviani uſum; in calidis vero, & ſiccis conſtitutionibus, in quibus humores aliquo egent ſufflamine, remedium iſtud egregiam operam præſtitiſſe.

LVII. Quamvis autem in hac mea Diſſertatione præcipuam curam impenderim, ut hujus malignæ febris, quæ tandiu pervagata eſt, indolem, ac genium explorarem, & exponerem quibus præſidiis illius oppugnatio tentata fuerit, non ideo tamen inficias ibo multas alias graves ægritudines ſporadicas eodem tempore hunc vel illum afflixiſſe, ac etiam ſuſtuliſſe, quales ſunt morbi particulares ſecundum varia anni tempora, ut Æſtate choleræ; Autumno febres erraticæ, & Quartanæ, & modo morbi Hyemales, & Vernales, ſed quia in iis nil Epidemici annotare licuit, eos propterea ſilentio tranſigere volui, quando illorum Theoria, & Therapæja apud Practicos Scriptores ſatis vulgata eſt, nec illorum curatione quicquam magis deſideratur quam medentis judicium, & prudentia. Quia vero in morbis vulgaribus (qui ut plurimum ſatis vulgari diligentia tractari ſolent) memorandum illud τὸ θεῖον Hyppocratis deliteſcere video, in illorum indagine potiſſimum mihi deſudandum fuit, nec unquam deſiſtam quin Profeſſores exhorter, ut in hunc campum pedem immittant ubi non ſpicilegium, ſed ſegetem ampliſſimam contemplationum ſemper invenient, & quæ ipſis decori, & ægris ſaluti futuræ ſint.

LVIII. Ad duos fines nos militare ſcripſit divinus ſenex, *in Epiſt. ad Cratenam, unum Hominis, alterum Artis*; noſtra vero hac ætate neſcio quo genio, medentum Primores in rebus quæ decus quidem aliquod arti, ſed nullum pene ægrotantibus præſidium poſſint inferre ſunt occupatiſſimi; cum enim toti ſint in minis explorandis, ac tanquam in haruſpicina ad extiſpicia intenti, ex viſcerum fibrilis naturæ opera, ac magiſteria alioquin deprehenſibilia divinare præſumant, ad gloriam, & nominis celebritatem aucupandam ſolum incumbunt, quaſi eo res deducta fuerit, ut in re medica non niſi profeſſoribus, exercendi ingenii, & famæ comparandæ locus relictus fuerit. Quid ſi Ariſtophanes hodie viveret? quibus ſalibus, curioſam hanc diligentiam non perfricaret? liceat referre illius verſiculos, qui in ſua puritate plus habebunt leporis, & energiæ; interrogatus ergo Socratis diſcipulus a Therpſiade per quamnam viam canerent culices, num per ſuperiora, an per inferiora.

> *ἔφασκεν εἶναι τονύτερον τῆς ἐμπίδος*
> *στενὶν διαλέπτου δ'ότος αὐτοῦ τὴν πνοὴν*
> *βία βαδίζειν εὐθὺ τὸ ὐῤῥοπυγίου.*
> *ἔπειτα κοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,*
> *τὸν βρωκτὸν ἠχεῖν ὑπὸ βίας τοῦ πνεύματος.*

Ideſt ex verſione Andreæ Divi Juſtinopolitani.

> *Dixit eſſe inteſtinum pulicis*
> *Anguſtum, per parvi autem exiſtentis ipſius ſpiritum,*
> *Ut ire recta in podicem,*
> *Poſtea concavum ad anguſtum adjacentem*
> *Podicem ſonare a vi ſpiritus.*

LIX. Abſit tamen quod anatomicam indaginem tanquam laborem improbum traducam; ſolum dolendum videtur, quod cum Spartam hanc ſatis ornatam, & excultam eſſe pateat quantum praxis medica exigit, omnes fere qui ingenio magis præſtant in id uſque ad temporis diſpendium incumbant, cum ad alia magis uſui futura mentem ac vires poſſent intendere, inter quæ non poſtremum ſane locum meretur Epidemicorum affectuum hiſtoria, qua nihil in re medica forſan magis deſideratur, & minus excolitur.

HISTORIA EPIDEMICA GERMANIÆ.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Ann. 1695.

DN. D. LUCÆ SCHROCKII,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

PRæclarum inſtitutum, quo ſingulorum annorum Epidemias erudito calamo conſcribere nuper incepit Italiæ ſuæ ornamentum, Illuſtr. *D. Bernardinus Ramazzinus*, Archiater & Profeſſor Mutinenſis meritiſſimus, inſigni utilitate cum ſeſe commendet, ſimile quid etiam in Germania noſtra moliri, & breviores de Epidemica annorum conſtitutione relationes exhibere dum intendimus, idem circa dilectam Patriam meam, Auguſtam, vicinumque diſtrictum, quantum obſervare mihi datum fuit, ſimplici hiſtoria fideliter tentare, ſimulque Nobiliſſimos meos Dn. Collegas naturæ curioſos ad ſimilem, obſervata poſſibili brevitate, præſtandam operam humaniter invitare libuit. Eo majorem autem ad hoc perſenſi ſtimulum, cum noſtri quondam *Neſtoris I.* celeb. *Dn. Georgii Hieronymi VVelſchii* manuſcriptus libellus, quem *Epidemica Vindelica* inſcripſit, ab anno Chriſt. uſque ad 1677. in manus meas devenerit; quem laborem mihi hucuſque continuare placuit. Quamvis autem hæc in publicum emittere nunquam animus mihi fuerit, VVelſchianis illis partim nimis ſuccinctis, partim & imperfectis exſiſtentibus, meis autem collectaneis in propriæ ſolum memoriæ ſubſidium deſtinatis, ſi tamen vel tantillum utilitatis in rem medicam ac poſteritatem inde reſultare poſſet, publico, qualecumque demum fuerit, haud denegabo.

Ut autem anni 1695. ſtatum exordiar; poſtquam ſolſtitium hyemale frigore intenſo annum 1694. terminavit, non minus inſequens annus, multis nebulis comitatus, frigore moleſtus intravit; & quamvis paulo poſt temperatior aura, Zephyro flante, quin & pluvias adducente, redderetur, euro tamen & auſtro circa finem Jannuarii St. Greg. nives ſpargentibus, inſignes frigoris moleſtias denuo perſenſimus, eaſque, licet poſt bacchanalia mitior aura per aliquot dies ſpiraſſet, uſque ad æquinoctium vernale perferre coacti fuimus. Unde in hac aeris anomalia non potuit non inſignis in ſanguine mutatio contingere, & cumprimis lympha non tantum ab intromiſſis ex pluvioſa conſtitutione copioſioribus aqueis moleculis multum augeri, ſed calidiorem etiam ob auram magis rarefieri, quam tamen frigidior ſuperveniens denuo condenſare, inque liberiore tranſpiratione impedire, ac paſſim ſtagnationem inducere valuit; quo in ſtatu cum nec digeſtiones aut debitæ ſecretiones ſufficienter celebrari, nec ſanguinis motus placide promoveri, ſpirituumve puritas aut vigor conſervari queat, facile colligere datur, quam variæ in œconomia animali & vitali turbæ excitentur, eo graviores futuræ, ſi una impuriores, ſalſæ, ſulphureæque lateant particulæ, quæ hinc fermentatione concepta malignam vel venenatam quaſi naturam induant, aut etiam latentem antea malignam auram ſuſcitent. Cum vero aliquot jam per annos tale quid in urbe noſtra ſedem fixiſſe comperiamus, ut licet ceſſare nonnumquam per unam alteramve ſeptimanam videatur, mox tamen exſerere ſe denuo incipiat, quin & contagio ſe haud obſcure propagare nitatur, experientia nos edocuit, toto hoc tempore febres continuas fuiſſe obortas, quæ majori ex parte malignitatis notas, tum conſuetis ſymptomatibus, tum maculis peticularibus oſtendebant, quibus aquoſæ puſtulæ, ut pluſimum dum morbus ad declinationem vergeret, cum nova caloris ſymptomatumque exacerbatione, in multis superveniebant: pauciſſimi erant, qui per morbum delirabant; in plurimis pleuritidem primo vel catharrum mentiebatur morbus; quamvis etiam tum temporis, præter arthritides vagas, pleuritis non infrequens eſſet, & aliquos graviter; quin & puſtulis illis miliaribus malignis ſimul affligeret. Dira etiam intermittentium febrium, quotidianarum, erraticarum, & tertianarum cohors urbi incubuit. Quæ morborum facies, remiſſiore quidem in vere, frigida cum mitiore aura ſemper reciprocante, continuabat; quibus, ex ejuſdem ſeri hic ibi ſtagnantis, & glandulas inundantis ad coagulum pronitate, catharri pectori infeſti, & nonnullos cum febrili effervescentia occupantes, accedebant, quotidianæ vero & erraticæ febres, hecticarum fere æmulæ, magis magiſque ſe diffundebant, atque ægrotos in juvenili ac teneriori ætate conſtitutos graviter affligebant, Mediciſque ob mali pertinaciam multum negotii, fere uſque ad autumnale Æquinoctium faciebant, aderat in omnibus circa orificium ventriculi ſuperius præcordiorum compreſſio, appetitus proſtratus, virium laſſitudo, corporis extenuatio, caloris incerto, veſpertino tamen ut plurimum tempore exacerbatio; in quibuſdam exiguus hujus, in aliis fere continuus ſenſus, ſudoris rara eruptio; ardor vero & dolor tenſivus manuum ac pedum ægros admodum torquebant: nec pauci erant, quos, perſeverante adhuc morbo, loquela, ſine deperdito tamen linguæ motu, deſtituerat, aliquibus etiam ſurditas, & aliqualis ſenſuum internorum ſtupor, per plures dies, vel duas treſve hebdomadas acceſſerant; malo hoc poſtea, recedente febre, ſponte quaſi iterum ceſſante. Medicamenta autem quæ acorem præternaturalem atque lentorem lymphæ, non negligendo ea; quæ genus nervoſum ac ſpiritus confortare &c. poterant, ex. gr. ſpecificum antihecticum Poterii, gammarorum lapillos, elixirium proprietatis beat. noſtri Clauderi, eſſentiam corticis Peruviani &c. proficua deprehendi; ſicut tincturam bezoardicam D. Mich. ſal cornu cervini volatile, eſſentiam mumiæ Clauderianam, Diaſcordium Fracaſtorii, theriacam cœleſtem Greiffianam, pulverem Sabaudicum, rubeum Pannonicum, cum antimonio diaphoretico, unicornu foſſili & marino, pro ſubjectorum & ſymptomatum varietate, in tempore & provide propinata, non inefficacia in malignis fuiſſe, experientia docuit.

Cum ſol Gemellorum ſignum ingrederetur, & crebrioribus pluviis perfunderemur, catharri frequentes eſſe cœperant, tonſillarum in primis intumeſcentiam inducentes, (conſuetiſque ſeri coagulum externe & interne reſolventibus medicamentis obtemperantes) præcipue cum frigus inſolitum, de quo alibi locorum non minus paſſim conquerebantur, æſtatem ſubinde odioſam reddidiſſet.

Circa Æquinoctium autumnale, itidem frigore moleſtum, humoroſum convulſivum aſthma in puerilem ætatem ſæviebat, aliquos etiam trucidabat. Poſtea tamen, licet haud clementior eſſet aeris, pluvioſa nempe & frigidiuſcula ut plurimum temperies, imo poſt medium Octobrem, totum inſequentem menſem, nec non dimidium Decembrem frequentiſſimæ nebulæ, ac per plures ſæpe dies continuæ aerem occuparent, Morbo attamen magnas dabat inducias; quæ vero collecta interea ex vaporoſis iſtis halitibus novo infirmitatum apparatu & ſeroſa colluvie, eo acrius inſurgebat, & ſole Scorpionis ſignum egreſſuro, arthritides vagas, rheumatiſmos, in quibuſdam intenſo dolore nucham, frequentiſſime autem pectus tuſſi graviori excruciantes, in ſenibus quoque apoplexias fortes lethales accerſebat; quin & febres denuo malignæ, petechiis & puſtulis ſtipatæ, hactenus rariores obſervatæ, majori jam impetu pluribus inſultabant, cephalalgia in principio morbi vehementi, brevi tamen recedente, intenſis dorſi doloribus, præcordiorum compreſſione, tuſſi, alvi conſtipatione moleſtæ; cum interea urinæ color non multum a ſtatu naturali recederet, vel juſto dilutior compareret, nec pulſus admodum irregularis eſſet. Frigore autem ultimum anni menſem, ſatiſque intenſo ejuſdem exitum comitante, pacatiora rurſus tempora, atque populariter graſſantibus morbis liberiora ſequebantur, poſtquam febrium malignitas ſupradictis remediis, rheumatiſmi autem infuſi thee, aut analogi veronicæ, betonicæ &c. ſuccinatorum, ſaliumque volatilium urinoſorum, non neglecto, ubi opus erat, moderato opiatorum, in primis pilularum de cynogloſſa Nic. uſu; arthritides denique cinnabarinis, antimoniatis, lumbricatis, quin &, cum in quibuſdam febrilem aliquem inſultum alternis diebus deprehenderem, kin-kina, quibus ſubinde blandior ex pauco ſcammonii ſulphurati & antimonii martialis fixi pulvere alvi laxatio interponebatur, atque dolorum ſævitia per demulcentia in primis cataplaſmata (ſpirituoſis & oleoſis eam magis exaſperantibus) mitigabatur, eſſent devicta.

Cum etiam Excellentiſſimorum Dominorum collegarum curioſorum aliqui petito meo, in ſimili materia ſubmittenda, benevole ſubſcripſerint, eorundem hiſtorias ſubnectere, & ordine, quo fuere tranſmiſſæ, adducere lubet.

Con-

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1693. & 1694.

DN. D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI,

Miſſa d. 5. Aprilis Ann. 1695. Giſſa Auguſtam Vindelicorum.

PRæcedente hyeme pluvioſo, ſed in fine gelidiſſimo, ſub primo Vere & inſolitus aeris fervor ingruebat, qualis & per omnem æſtatis curſum obſervabatur: quæ mutatio ſubitanea non poterat non inæqualem & præternaturalem humorum & ſpirituum motum cauſare, quem & hominum & brutorum ſtrages inſecuta eſt. Boves ſane & vaccæ catervatim ſuccumbebant, cujus rei cauſa ſtatuebatur inter alia ros corroſivus, lintea maculis plus minus luteis conſpurcans, & omnino corrodens, de cujus ætiologia elegantiſſime D. Ramazzini. Ex carnificum obſervatione plerunque phtiſi pulmonali necabantur, ad quam ſine dubio hauſtus frigidæ copioſior poſt æſtum intenſiſſimum multum contribuere poterat. Hominibus præter dyſſenteriam & febres malignas ſub finem Junii & initium Auguſti hic locorum infenſa erat febris quædam intermittens, ut plurimum tertiana, ſive ſimplex, ſive duplex, ſolo fere calore moleſta, ut a plurimis ab acutis vix diſtingui potuerit. Præcedenti enim levi friguſculo calor intenſiſſimus, virium ſumma proſtratio, anorexia &c. accedebant, quæ præmiſſo vomitorio, corticis Peruviani uſu plerunque curabantur, cui regulus antimonii medicinalis quandoque præmittebatur, venæ ſectio, quam vel ipſi urgebant aliquando ægri, nunquam noxia erat, morbumque protrahebat, aut ad minimum ſummam, fugata licet febri, virium debilitatem inducebat.

Hanc ſequebatur paulo alia

Conſtitutio Anni 1694.

In qua hyemem ſatis inclementem calor Veris extraordinarius excipiebat, ut arbores brevi admodum in flores ſe induerent, qui tamen omnem, quam primum injecerant, ſpem eludebant, poſtquam frigore ſubito ſuperveniente prorſus emarcuerant. Sequebatur Æſtas ſumme calida, qua ultra hominum memoriam vix ſiccior obſervata fuit, ſub cujus curſu morbilli, ſed benigni fere moris graſſabantur, aut ſponte aut bezoardicis & expellentibus ſolitis cedentes, in quibus tuſſis & aſthma præprimis erant moleſta, quæ ſpiritu ſalis armoniaci aniſato, ſeu ut hic locorum audit, ſpiritu pectorali aniſato optime ſiſtebantur. Annonæ ſumma fertilitas, duplicato modium infarciens, qua frumentorum caritas hic ſubito ſublata fuit. Autumnus & Hyemis initium pluviis crebrioribus madebant, variiſque catharris, pleuropneumoniis & febribus malignis a milite e caſtris ad hyberna redeunte fere allatis, plurimiſque funeſtis erant moleſta, quæ omnia frigus horrendum ſub cœpti modo anni 1695. initia excepit.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1695.

DN. D. JOANNIS JACOBI HARDERI,

Miſſa die 20. April. Ann. 1695. Baſilea Auguſtam Vindelicorum.

MOrbi, qui cum hyemali tempore, tum eodem jam finito, epidemice fere graſſabantur, ſunt colicæ paſſiones pertinaces: apud infantes vomitus, ceu variolæ eſſent erupturæ, præcedente horrore, inde icterus cum dejectionibus verminoſis: apud adultos quoque febres verminoſæ: jam vero præter febres continuas ac intermittentes, pleuritides, & pleuropneumoniæ: ſinguli aeris variam conſtitutionem, & ſubitaneam immutationem, pro ſecunda matre agnoſcentes.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1695.

DN. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP,

von der mühlen.

Miſſa d. 5. Januarii Ann. 1696. Berolino Auguſtam Vendelicorum.

DN. Præſide me ad id excitante, 1. Januar. 1695. (22. Decembr. 1694.) cœpi dietim mutationem aeris ac tempeſtatum notare, ac obſervavi a plenilunio die proxime præcedenti 31. (21.) Decembr. illuceſcente frigus, quod hactenus ſatis temperatum fuerat, paulatim invaleſcere, nivibus ſubinde permixtum. 8. Januarii (29. Decembr.) autem, ſub ultima quadra aere nimboſo rurſus parumper remittere. Sequentibus vero diebus denuo ingraveſcere, moderato tamen adhuc ad uſque novilunium 14. (4.) Januarii ingruens. Quod ſubitam gelu remiſſionem cum nivium ac ventorum copia, poſtea nubilo cœlo gelu iterum moderatum biduum circiter durans ad meridiem uſque 18. (8.) induxit. A quo ſoluta rurſus glacie vix medii diei inducias dedit; Nam redintegratis viribus revertens primam lunæ quadram in 22. (12.) incidentem cum pertinentibus illuc diebus, rigoroſo gelu tranſegit, ut & plenilunium 30. (20.) lucens, ſicque primum hunc menſem finiit.

Alterum eodem vigore inchoans ultimamque quadram 7. Febr. (28. Jan.) orientem ad 13. (3.) uſque tranſiens, atque remiſſionem ſic unius, viginti quatuor dierum, nonnunquam tamen paulum mitigato, rigore penſans duravit. Tum vero accedente eodem die 13. (3.) novilunio, rurſus aliquantulum remittens pluviis glaciem, quam tot diebus gelu pepererat, unica die liquans, ac parum quod ejus reſtabat, copioſa nive intermixtis quoque procellis tegens, mox inſequenti mane ad ingenium rediit; perque biduum gelando continuavit. Mox vero 17. (7.) rurſus remiſit; Aſt ſequenti die denuo redintegrato vigore, prima quadra 20. (10.) apparente, nec quicquam obſtante ad 23. (13.) uſque perrexit. Quo die remiſſo paululum rigore pluvias nivibus ſuccenturiavit unica tantum die: Graviori enim impetu interpolatis ſubinde ſereno cœlo nivibus ac quandoque ventis irruens, quatriduum ad 28. (18.) uſque hujus ſecundi menſis adeoque ultimum perſtitit.

Quo die a violentia priori deſciſcens nivibus ac grandini pluvias interſperſit; ſed ſequenti 1. Martii (19. Febr.) cum plenilunio denuo vim priſtinam induens non modo priſtinum exeruit robur, ſed & auxit. Verum vix biduum ſervavit, ab illa ſævitia. 3. Martii (21. Febr.) deficiens, ac nocturnum frigus, & quandoque gelu diurnis pluviis ac nivibus temperans, reliquum illius quadræ & ſequentis poſtremæ 8. Martii (26. Febr.) apparentis ad novilunium uſque 15. (5.) accedens vario & mutabili cœlo tranſiit. Tum priorem indolem Borea flante induit, ſereno cœlo gelu, nocturnum præcipue, ſatis validum reducens ad poſt primam quadram 22. (12.) radiantem ad 24. (14.) uſque continuando. Inde viariam cœlo faciem ſumente, nunc ſerenam, nunc nubilam, nunc undoſam, nunc ſiccam, nunc tranquillam, nunc turbidam cum plenilunio 30. (20.) lucente & ſequenti die 31. (21.) Martium cum trimeſtri primo terminante, ad ultimam uſque quadram etiam 6. Aprilis (26. Martii) ſubſequentem, die noctuque alternando frigus moderatum calore temperavit.

Morbi hujus primi trimeſtris initio reliquiæ fuere præcedentis varii & inconſtantis autumni, diarrhœæ, dyſſenteriæ, febres variæ, & quartanæ præſertim & duplices tertianæ, erraticæ nonnullæ. Quibus ſeſe junxere pleuritides, peripneumoniæ ſed raræ, tuſſes ſiccæ & humidæ, harumque ſoboles phthiſis, ut & hæcticæ, ſed paucæ, malignæ item febres variolis præcipue, morbillis, purpura nonnunquam, rarius tamen petechiis, ſic ſatis adhuc benignis, intermixtis. Tertio menſe acceſſere prioribus etiam apoplexiæ ſubito quoſdam perimentes, & paralyſes quandoque reparabiles, catharri contumaces ac tuſſes implacabiles, arthritides vagæ valde contumaces, & dolores ac defluxiones aliæ ſcorbuticæ pertinaces; plerique tamen horum morborum præter variolas ſporadici fuerunt, non Epidemici.

Secundi trimeſtris exordium a prima Aprilis (22. Martii) ad prædictam ultimam quadram 6. Aprilis (27. Martii) accedentem uſque de amœnitate præcedentis menſis participans ac veris verum initium exhibens, cum prædicto ultima quadra degeneravit, ac ingratum denuo frigus nocturnum, aerem tempeſtuoſum, nives, gran-

grandines, pruinas, ſimileſque inacceptos Veri hoſpite advexit, ad 10. Aprilis, (31. Martii) uſque, qui æthere mitius paulo aſpirante pluvias lenes, frigidas tamen adhuc, ſparſit. Sequentes duo pluvias vento impetuoſo ac frigori haud uſque quaque grato miſcuere, atque aeri turbulento, non tamen plane gelido, ac novilunio 13. (3.) Aprilis tranquilliori cœlo, moderatiorique frigore placide ingruenti præmiſere. Verum 14. (4.) ad priſtinum ſtatum tetricum, turbidum, frigidum & immitem rediens 15. (5.) gelu nocturnum ac ſerenius paulo cœlum induxit. Cui mox gravius gelu nocturnum ſudo interdiu mitigatum per biduum, huicque rurſus aer temperatus ac ſerenus alterum biduum durans ſucceſſit. Quod nubilum rurſus & frigidum excepit, ſuccedentibus nocte ſequenti nivibus, quas primæ quadræ 21. (11.) appropinquantis prodromos mane pluviæ ſunt ſubſequutæ, a meridie cœlum relinquentes nubilum, in pruinoſam noctem declinans inque temperatum inſequens mane ac vernum tandem de die acrem deſinens. Qui poſt noctem placidam, ac mane ventos nonnullos pluviolis madentes, amœnum poſtera die produxit 24. (14.) per biduum durans, tandemque tertia 26. (16.) die in æſtivum fere ſolis ardorem, pluviæ admodum fertilis prænuncium tranſiens. Cui gratum ſucceſſit ſequentibus diebus ſudum pluviis nonnullis irrigatum ad 29. (19.) uſque plenilunio tum lucente, ac ventorum aliquid blandorum, eteſias dixiſſes, intercalante. Sequens dies ſerenus tonitru pomeridie inexpectato, & mature nimis pluvia copioſa ſtipatum, prima hoc anno vice ſubmiſit, ſicque finem primo huic ſecundi trimeſtris menſi impoſuit.

Sequens 1. Maji (21. April.) amœna ſerenitate inclytus, ſucceſſorem habuit ſui fere ſimilem, paulo tamen magis nubilum & frigidum, perinde ut & reliquos temperato & verno cœlo ſoleque calente abblandientes ad 5. Maji (15. Aprilis) ultimæ quadræ dicatum. Cui nubiloſo & ſparſis ſubinde pluviis ab amœnitate illa degeneranti, procelloſum & frigore pluviis ac nivibus inacceptum acceſſit biduum. Illique rurſus ad 10. Maji (30. Aprilis) ingratum frigidum, udum ac pluvioſum cœlum. Donec 13. (3.) Maji appropinquans novilunium poſt temperatum ſereno magis aere unicum diem inconſtantem & variam, pluviis, ventis, frigore, moderato tamen, intermixtam tempeſtatem induxiſſet, nubilum æther rarius ſolaribus radiis pervium ad 17. (7.) uſque continuavit, ſudo tandem ſemet rurſus & calore moderato biduum durante commendantem. Quem pluviæ demum ingratæ triduum continuantes, & in grave tandem tonitru deſinentes 21. (11.) ipſo primæ quadræ die, ſecutæ. Haſque rurſus ſudum in pluvias ac tonitru a meridie terminans. Atque iſtas denuo ſequenti mane ſereno aere, frigus, hoc pluviæ lenes, clementiori paulo cœlo exceptæ, illud denique ſereni aliquot rurſus dies aeris clementiæ ac vernæ amœnitatis poſtliminio quaſi cum plenilunio 28. (18.) radiante reducis, ac ad 31. (21) uſque menſis hujus Maji terminum perdurantis, mox tamen in pluvias denuo ac ventos fatiſcentis quaſi præcurſores.

A primo enim Junii (22. Maji) ingrata pluviis ac nimbis tempeſtas, noctes gelidæ ac pruinoſæ, venti Boreales, dies a nocturno gelu rigidi, nec niſi a meridie paulum a Sole culminante degelantes ſucceſſere, ad ultimam uſque quadram 5. Junii (26. Maji) apparentem ſævientes. Hæc commodiori rurſus tempeſtati locum dedit cœlo ſereno & amœno, calore grato pluviolis lenibus ac fœcundis ad 7. Junii (28. Maji) uſque durantibus; Mox vero ab illo, vario & turbulento, frigido & pluvioſo ad novilunium uſque 11. (1.) accedens perſeverantibus permutatæ. Hoc inſequens dies ſolis radios ſereniore cœlo, frigore tamen moleſto admiſit 13. (3.) denuo in pluvioſum priſtinum ac nubilum ſtatum tranſiit. 14. (4.) Nubilum ſudo temperavit, ſubſequentibus hunc aliquot ad primam uſque quadram 19. (9.) illuceſcentem & comites ejus (25.) (15.) ſolo, qui frigidior, nubilus ac pluvioſus, excepto ſerenis ac paulo mitioribus. Ipſo etiam plenilunio his accenſendo ut & reliquis, præter 30. (20.) qui menſem hunc, ſimulque trimeſtre ſecundum tonitru ac imbre clauſit.

Cujus trimeſtris primus menſis catharris, rheumatiſmis, tuſſibus, febribus catharralibus, aliiſque diverſorum generum, tertianis ſimplicibus ac duplicibus ſatis frequentibus, paucis quartanis, affectibus ſcorbuticis, hic endemiis, variis varios varie affligentibus infeſtus.

Alter, qua morbos, priori fere affinis, niſi quod in hoc variolæ nonnullæ & purpureæ febres, pleuritides veræ & ſpuriæ, petechiæ febrium ardentium malignarum nonnullarum comites, colicæ & hyſtericæ paſſiones, hypochondriaci affectus, anginæ ſeſe quandoque parcius tamen offerrent.

Tertius, præter præcedentium nonnullos, menſtrua inordinata, cachexias, ventriculi imbecillitates & cruditates, hypochondriorum dolores, colicas, diarrhœas &c. tulit.

Menſis Julii, qui tertii trimeſtris primus, initium præcedentis Junii fini poſtremum ſi exceperis diem, ultima quoque quadra 3. Julii (23. Junii) lucente, computata ad 7. Julii (27. Junii) uſque aeris ſerenitate, & ſic ſatis jucunda tempeſtate reſpondit. Hic vero nubilus fuit ac turbidus, cujus morem ſequentes ex parte imitati mane ſereno cœlo, pomeridie turbidum nubilum ac pluvioſum ſubjunxerunt. Excepto 10. Julii (30. Junii) qui rurſus totus turbidus, frigidus, nubilus, & pluvioſus adeoque extreme ingratus fuit, ſubſequenti 11. (1.) Julii novilunium nubilum cœlum ſudo correxit, hacque ratione reliquis quatuor ad 16. (6.) uſque commoda ſatis tempeſtate exemplo quaſi præivit. Ille autem a præcedentium more deſciſcens nubilus, frigidus ac pluvioſus ſucceſſores habuit ſeipſo meliores ac mitiores, æſtivo calore, ac ſæpius de die ſudo, noctu quandoque pluvia moderata commendabiles, ad primam quadram 19. (9.) lucentem, ut & plenilunium 25. (15.) fulgens perſeverantes & uſque 29. (19.) qui, inſolito hoc tempore, frigore, pluviis ac circa veſperam tonitru varius, ſimiles ſui ſequaces habuit, præſertim 31. (21.) frigidum valde, breveque ſudum imbre copioſo penſantem, ſicque menſem hunc ingrato epiphonemate terminantem.

Succeſſit eodem fere tenore 1. Auguſti (22. Julii) primam quadram advehens, ſimulque aerem inſtabilem frigidum ventoſum, tonitru & pluviis quibuſdam inixtum; Huic æqualis fere 2. Auguſt. (23. Jul.) ſudum frigidum pluviis ac ventis ſubinde varians 3. Auguſt. (24. Jul.) ad meridiem uſque 4. Auguſt. (25. Jul.) amœnam reduxit ſerenitatem, ſed inſtabilem ac imbre promeridiano dilutam. 5. Auguſt. (26. Jul.) turbidus mane & imbribus udus, a meridie quidem ſiccior, ſed frigore horridus. 6. Auguſt. (27. Jul.) totus pluvioſus & imbribus madens, perinde uti & ſequens 7. Aug. (28. Jul.) ingrato, turbido & pluvioſo aere fœdus. Omnes hi & præcedentes nonnulli, quod Julii potiorem partem & Auguſti initium inſolito hoc anni tempore frigore, ſereno licet nonnunquam intercedente cœlo, æſtivam alias his temporibus debitam amœnitatem deturparint, ſimulque ſatorum proventum, incrementum & maturitatem impediverint, ſicque annonæ caritatem induxerint, infames merito audiunt & infauſti dies. 8. Auguſt. (29. Jul.) novilunii 9. Auguſt. (30. Julii) apparentis anteſignanus, & ſequentes gratam ac æſtate dignam, ſed heu! ſero nimis reduxerunt tempeſtatem, præter 13. (3.) qui eam a meridie pluvia vento, ac tonitru paululum turbavit, ſtabilem aliquando, ac niſi quod amœnitati pluviolam quandoque interſpargerent, ad ultimam uſque quadram, ſimulque terminum hujus menſis 31. (21.) nempe ejus, paulo prioribus frigidiorem diem percurabilem.

Septembris exordium 1. Sept. (22. Aug.) præcedentis tempeſtatem æmulatum cum tonitru pluviam admiſit, ſic temperato aere ac ſereno ut plurimum cœlo lenibus nonnumquam pluviis a meridie præſertim alterato, reliqui ſubſequentes ad novilunium 8. Sept. (29. Aug.) incidens, quod temperatum alias udam imbribus junxit veſperam, hacque ratione 15. (5.) addendo etiam procellam ad primam quadram 16. (6.) orientem paulo præcedentibus frigidiorem procedendo, varioque ſequentibus diebus cœlo 20. (10.) temperando nubila ſerenis, moderato quandoque quoque frigore & pluviis ad plenilunium 22. (12.) radians, uno ipſam ultimam quadram exiguo diſcrimine a præcedaneis diſcrepantes perrexerunt, ſic ſimul 30. (20.) & hunc tertium tertii trimeſtris menſem abſolverunt.

Morbi hujus trimeſtris primo menſe, Julio nimirum præter ſcorbuticos affectus & hypochondriacos alii non adeo frequentes fuerunt, febres fortaſſis nonnullæ, tertianæ & continuæ, pleuritide quandoque tam vera, quam ſpuria ſtipatæ, colicæ paſſiones, hemicraniæ, catharri.

Secundi, Auguſti nimirum febres variæ ardentes præſertim acutæ & continuæ cum & ſine delirio, cephalæa enormi, & ſimilibus febrium ſymptomatibus comitatæ, nonnunquam & diarrhœa contumaci, quædam etiam cum exanthematis variis purpura, petechiis raro tamen nec uſquequaque malignis. Nec defuerunt ſcotomiæ, lipothymiis nonnumquam complicatæ.

Tertii, Septembris febres rurſus variæ, catharrales præ-

præſertim vario typo luxuriantes, tertianæ tamen pleræque, continuis quandoque combinatæ, rheumata, leucophlegmatiæ, vertigines, cephalææ graves & continuæ, febrium præcedentis menſis ardentium & continuarum aſſeclæ & pediſſequæ, pleuritici dolores ſpurii.

Primordium ultimi trimeſtris menſis Octobris triſte fuit 1. Oct. (21. Sept.) cœlo exiſtente frigido, turbido ac pluvioſo. Sequentes & quidem 2. Oct. (22. Sept.) frigida ac ſerena, 3. Oct. (23. Sept.) mane frigida & pluvioſa, a meridie ſiccior & mitior, 4. Oct. (24. Sept.) mane nebuloſa & frigidula, a meridie ſerena & amœna 5. Octob. (25. Sept.) cum prima quadra conſtantem ad 10. Octob. (30. Sept.) uſque tempeſtatis amœnæ ſerenitatem induxit. Hæc decima nebuloſa ac turbida tota fuit 11. (1.) & 12. (2.) plenilunio inſignis mane nebuloſæ, a meridie ſerenitate aerem temperaverunt, quas ſequentes ad 26. (16.) imitatæ. Hæc vero a præcedentibus turbidiore paulo calidiore ac udo aere diverſa, ſocias ſibi ſequentes duas aſcivit, 29. (19.) a meridie ſerena, 30. (20.) ultimæ quadræ dicata, tota nubiloſa. Sequens 31. (21.) ſicque menſis hujus poſtrema mane præcedenti ſimilis, a meridie undoſa fuit.

Morbos hic menſis paucos habuit, eoſque ſcorbuto ut plurimum & hypochondriis originem debentes, præter febres nonnullas tam intermittentes; quam continuas, malignas rarius, diarrhœas, haud tamen frequentes, dyſſenterias pauciſſimas, epilepſias infantum quaſdam, dentitioni plurimum imputandas, arthritides vagat, ſed & has ſcorbuticas, hyſtericas paſſiones.

November ſecundus quarti trimeſtris menſis a 1. Nov. (22. Oct.) ad 4. Nov. (25. Oct.) a pluvia immunes, nubilos tamen dies præbuit, quarta ſerena quidem magis, ac frigida quoque magis fuit. Eam nebuloſi, turbidi, frigidi & ingrati excepere dies, quos inter & 6. Nov. (27. Oct.) Nova luna diſtinctus, tempeſtate cæteris æqualis, ad 8. Nov. (29. Oct.) ejuſdem tenoris, 10. Nov. (31. Oct.) nebuloſum, turbidum & frigidum tulit aerem, ſic & ſequentes ad primam uſque quadram 13. (3.) lucentem continuarunt. 14. (4.) præter nebulam, quam dedit matutinam, prioribus ſimilis fuit, Cujus defectum ſequens 15. (5.) pluvia penſavit. 16. (6.) & 17. (7.) prioribus incommodis ventos addidere frigidos & immites. 18. (8.) a pluvia immunis, frigidus tamen adhuc & turbidus fuit. 19. (9.) ad ingenium undoſum rediit. 20. (10.) cum plenilunio mitiorem paulo reduxit, ſed turbidum etiamnum aerem ad noctem uſque lunæ radiis illuſtrem, quam frigidus, pluvioſus ac procelloſus ſecutus 21. (11.) in gelu primum hoc anno deſinens ac 22. (12.) ut & 23. (13.) continuans. 24. (14.) a ſerenitate præcedentium duorum deficiens pluvias turbido frigori miſcuit. A quo diſſimilis 25. (15.) gelidus fuit atque ſerenus. 26. (16.) perinde cœpit, ſed in pluviam deſiit. 27. (17.) amœna & ſerena tempeſtate, 28. (18.) ultimæ lunæ quadræ, ſudo, miti ac ſereno cœlo, exemplo admodum hoc hyberno tempore ut raro, ſic grato præivit. Sed æmulum nullum nec imitatorem invenit, 29. (19.) a ſerenitate illa mox deſcivit, temperatus tamen adhuc & ſiccus noctem habuit pluvioſam, a ſequente 30. (20.) ac hactenus ultimo hujus menſis die ſicciore, mitiore, paululum tamen turbido hac in parte diverſam.

Morbi, quos hic menſis aluit, haud frequentes fuerunt ſcorbutici plerique, defluxiones nimirum, externas potiſſimum partes paſſim invadentes febribus cathatralibus complicatæ, catharri quoque alii, ac tuſſes, cæque valde contumaces, arthritides vagæ, cephalææ, quartanæ nonnullæ, colicæ paſſiones & nephriticæ, ut & pleuritides, tam veræ quam ſpuriæ, paucæ tamen. Cardialgiæ, anginæ, diarrhœæ ſed parcæ, dyſſenteriæ adhuc parciores. Id quod hic annus peculiare his locis habuit ob fructuum proventum valde conciſum; frigus enim ab ineunte vere calore frequentius arborum floribus infeſtum, ne in fructus erumpere poſſent, obfuit, ac quicquid etiam hujus offenſam effugerat, a frigore æſtatis inſolito & autumni, ne vel adoleſceret vel matureſceret impeditum fuit, hinc ſublata cauſa ſublatus quoque fuit effectus.

Poſtremus hujus ut quarti trimeſtris, hic anni menſis December prima die (21. Nov.) turbibus fuit, procelloſus ac frigidus. 2. Dec. (22. Nov.) ſerenior cum frigore gelu reduxit ſequentibus diebus ad novilunium 6. Dec. (26. Nov.) apparens & ſequentes etiam uſque ad 9. Dec. (29. Nov.) continuans. Qui glacialis initio in pluviam ſubito liqueſcens, pluvias lenes per biduum durantes addidit, donec 11. (1.) primæ quadræ 12. (2.) lucentis anteambulo cum ſerenitate gelu moderatum reddidit, ac eodem tenore ad 15. (5.) veſperam uſque perdurans, 16. (6.) gelu mitiori aere turbido temperavit. Hanc vero inſequens 17. (7.) mane gelu rigidus a meridie auſtro ſatis auſtere flante degelavit. 18. (8.) primas hoc anno nives plenilunii 19. (9.) appropinquantis præcones ſparſit, reſpirante ſimul aliquatenus gelu. Cui tamen rurſus dies nocteſque gelidæ, & quidem nonnullæ ſatis intenſæ ſucceſſere, nivibus quandoque 21. (11.) & 22. (12.) præſertim, qui denſam mane adjecit nebulam, in aerem tandem elevatam ac nivis raræ ſpecie ſtellularum adinſtar recidentem, nec non 25. (15.) & præcipue 26. (16.) ubere illarum proventu fœcunda, ut & 27. (17.) ultimæ quadræ præcurſor gelu moderatum nivibus intertexens. Ultima quadra 28. (18.) ſplendens copioſa nives primum leni cum gelu tulit, mox flante circa veſperam Favonio plane eas colliquans: Quas tamen nox ſequens rurſus gelida quadantenus conſtrinxit; Sol vero 29. (19.) denuo ſolvit ac leniter degelavit 30. (20.) gelu priſtinum recuperavit vigorem, ac ſatis intenſo rigore 31. (21.) menſem hunc ſimul annum ipſum terminavit.

Morbos hic ultimus menſis genuit adinſtar præcedentis febres ſporadicas, primum varias intermittentes & continuas, & ex his quoque mixtas, catharrales, malignas etiam, purpura, morbillis, variolis quoque variegatas, defluxiones, catharros, eryſipelata, cephalæas, anginas, ophthalmias graves, diarrhœas nonnullas & tuſſes contumaces.

Conſtitutio Epidemica Haſſiaca Anni 1695.

Dn. D. MICHAELIS BERNARDINI VALENTINI.

Miſſa d. 27. Aprilis An. 1696. Giſſa Auguſtam Vindelicorum.

CONſtitutionem epidemicam anni 1695. quod attinet, illa hic locorum tolerabilis, & quæ DEI eſt clementia, benigna fere fuit, ita quidem ut plures, qui ob tempeſtatum varietatem & Proteiformes temporum mutationes morbus nobis ſonticos prædixerant, in admirationem rapuerit. Licet enim hyemem habuerimus variam & incoſtantem, mox frigore, mox pluviis moleſtam, ſuccedente Vere præmaturo quidem, ſed pariter inconſtante: Licet quoque æſtas cum autumno pluvia utplurimum & uliginoſa fuerit, interpoſitis æſtibus quibuſdam ſolis ſubitaneis, affectus tamen leviuſculo, ſenſibus magis, quam vitæ incommodantes obſervavimus. Si enim ullus hic anni curſus ſenſoriis externis ſummopere infenſus erat. Sub æquinoctio enim verno ophthalmiæ epidemicæ graſſabantur, interpoſitis vero Martio & Aprili pleuræ collique inflammationibus a ventis inclementioribus præmaturum Veris calorem ſuffocantibus, & humorum ſtaſes promoventibus, ſine dubio exortis, quæ tamen ſuetis medicamentis diaphoreticis & diſcutientibus facile cedebant. Poſt ſolſtitium æſtivale menſe Julio ulcera aurium quamplures infeſtabant, ſuppurata plerunque, quæ vel ſponte vel ſudoriferis & balſamicis curabantur. Tandem ſub æquinoctio autumnali Auguſto decrepito inflammatio gingivarum, linguæ & oris in hominibus, in brutis vero pedum inflammationes obſervavi hinc inde, quarum priores, præmiſſis præmittendis, tinctura ligni ſancti feliciſſime ſuſtuli; poſterioribus Veterinariis relictis.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1696.

Dn. D. LUCÆ SCHROCKII,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

QUamvis anni hujus ingreſſus aerem ſerenum, nebulis tamen matutinis & veſpertinis utplurimum comitatum, cum acri frigore oſtenderit, mox tamen temperatior ac ſerenus, quem ſubinde frigidiuſculus, ut & mutabili ſub euri zephyrique flatu pluvioſus, rarius nivoſus intercedebat, fuit ſubſecutus; a ſolis præcipue in Piſces ingreſſu, uſque dum Arietis ſignum attingeret, blanda adeo ſpirabat aura, ut arbores conſueto citius gemmas protrudere inciperent, ac præmaturum Ver adeſſe videretur. Quæ tamen conſtitutio varias in corpore alterationes produxerat, atque latentia in eo morborum ſemina ſuſcitaverat: unde ineunte mox anno ſeri in faucibus ſtagnationes catarrhoſæ, tuſſeſque pertinaces, ultra æquinoctium vernale plures civium infeſtantes, ut & poſtea febres purpureæ, variolæ, intermit-

mittenteſque febres oboriebantur. Quas tuſſes, præter pilulas de cynogloſſa, vel ſtyrace, nocturnam quietem, ſerum acrius contemperando, ſpirituſque agitatos ſopiendo, parva doſi ſumptas, feliciter conciliantes, variis temperatioribus pectoralibus, aquis, ſirupis, pulveribus, electuariis, tincturis, fibras partium ſpiritualium irritatas demulcentibus, pungentia acris lymphæ ſpicula obtundentibus, ejuſve viſciditatem reſolventibus, interpoſitis blandiſſimis laxativis, præſertim infuſo thee vel veronicæ, aut hydromelite, foliis ſennæ imprægnatis, profligare datum fuit. Phthiſicos tamen aliquot citatiori gradu ad ſepulchrum deductos vidimus. Febres purpureæ in adultum uſque Ver non puerilem ſaltem ætatem, ſed provectiorem quoque, adoleſcentes æque ac ſeniores, paſſim invadebant; aliquos mitiſſime habebant, ut nec lecto ſe committere opus haberent, neque etiam liberiori aeri expoſiti læderentur, ac ſine ullo medicamento, intra biduum vel triduum convaleſcerent; in nonnullis vero gravius inſurgebant, & cum notabili calore, debilitate, ac præcordiorum compreſſione, vigiliiſque lecto per octiduum, vel longius affigebant; temperatioribus tamen diaphoreticis, antimoniatis, cinnabarinis, &c. efferveſcentiam impuriorum maſſæ ſanguineæ particularum refrænantibus, coagulationem ejus inhibentibus, illarumque per cutis poros eliminationem promoventibus, cedebant; nec deerat in quibuſdam contagium, quod uxori a marito, & vice verſa communicatum obſervavimus: oriebantur, præcedaneo utplurimum horrore, primo per univerſum corpus parvæ rubræ maculæ, ſenſim dein majorem in amplitudinem ſe dilatantes, ac tandem aliquibus in locis, dorſo in primis, ſquamularum inſtar cuticula decidebat; aderatque in omnibus oculorum pruritus, in nonnullis rubedo, tuſſis moleſta, corporiſque pruritus. Quibuſdam eryſipelatis nomine donabatur, mihi febris purpureæ benignæ ſpecies, quæ Dom. Thomæ Sydenhamio in obſ. med. circa morbos acut. ſect. 6. c. 2. febris ſcarlatina audit, commodiſſime appellari poſſe videbatur; quamvis hanc ipſam commode quoque ad morbillos referri potuiſſe, cum Dom. Richardo Mortono Pyretolog. part, 2. exerc, 3. c, 5. non negaverim; quo etiam nomine vulgo noſtro communiter appellabatur. Variolæ puerili ſaltem ætati infeſtæ, primo mitiſſimæ comparuerunt; quamvis enim pro more ſuo ante eruptionem calore præternaturali, capitis, oculorum, ventriſque dolore, vomitu levioribus convulſionibus, atque deliriis, timorem in quibuſdam incuterent, ubi tamen prodire inceperant, cuncta pacatiora fuerunt reddita; atque inter paucorum medicamentorum, v. gr. antimonii diaphoretici, cornu cervini philoſophice preparati, lapillorum gammatorum, &c. vitioſæ lymphæ turgeſcentiam moderantium, & acriores ejus particulas abſorbentium uſum, tempus ſuum abſque inſigni moleſtia decurrerunt, in primis ubi primæ corporis viæ prius lenioribus laxativis fuerunt mandatæ a qua luſtratione vidi, qui, ſigna imminentium variolarum, cephalgia, dolor ventris, & calor febrilis licet jam compararent, ipſique in eodem cum aliis varioloſis loco decumberent, ſine iis convaluerunt. Poſtea tamen vere adulto, quoſdam vehementius, & non ſine malignitatis nota affligere cœperunt, quin & trucidarunt; quos inter puella ſeptennis, facile earum eruptionem ferens, erat, in qua tamen, præſertim in facie, die quinto, poſt iteratos aquæ frigidæ potus, quaſi ſubſiſtentes, cruſta ſaltem quaſi aliqua depreſſione eandem obducebant, ſanguinis alvo crebro excernebatur, & hinc inde, in faucibus potiſſimum, nigræ puſtulæ comparebant; cæterum mente ſibi conſtans, nec alias male ſe habere adſtantibus viſa, die ſeptimo obiit; poſtquam ejuſdem ſororcula, paucis ante diebus, ſine ulla fere cura medica decumbens, depreſſioribus etiam variolaceis cruſtis ubique obducta, itidem eſſet demortua. Febres intermittentes non quidem in adeo multis obſervabantur; quos tamen invadebant, in iis ſine intenſo calore aut ſiti, nulloque, utplurimum cum horrore, alternis, aut ſingulis diebus recurrebant: in omnibus, paroxyſmo præſente, maxima de præcordiorum compreſſione; atque in regione dorſi his oppoſita, uſque ad nucham ſe extendente dolore querelæ audiebantur; ab auſteriori lympha, quæ in glandulis ſtomachicis, & œſophagi colligebatur, ſpaſmodicaſque fibrarum nervearum corrugationes excitabat, inductæ; pro varia alia ſymptomata concurrebant. Virum conſiſtentis ætatis curandum habui, qui poſt ſuperatam feliciter febrem continuam, paulo poſt altera illa, non tantum die recurrentem, & tertio paroxyſmo terminatam, intenſiſſima cum pectoris, & præcordiorum compreſſione, pulſu debili, reſpiratione tamen libera, correptus fuit; cujus etiam uxor, ſeptimo menſe gravida, poſt unicum talem eodem tempore perpeſſum vehementem paroxyſmum, immediate partus doloribus prehenſa, ſæviſſimiſque totius corporis convulſionibus exagitata, fœtum vivum, pauculos poſt dies demortuum, inſcia excluſerat, ſenſimque denuo convaluerat. Cæterum pro morboſo auſtero viſcidoque humore attenuando, & enervando, præter urinoſa volatilia, cortex Peruvianus ſuo hic egregie fungebatur officio; ita tamen ut alvus ſimul eſſet ſolicitanda; partiſque vicibus excrementitii humores lenioribus pharmacis educendi.

Nec hyſterici affectus ob multum diverſa a cauſa oborti, atque loco tantum, in quo ſedem fixerat illa, fortaſſe diſcrepantes, hic reticendi erunt, qui hoc tempore aliquot maritatas fœminas, non gravidas, tum quæ menſtruæ ſanguinis evacuationi erant expoſitæ, tum quæ per ætatem eadem deſtituebantur, vehementer excruciarunt, dolores nempe in lumbis ardore moleſtiſſimi, verſuſque pubem ſe extendentes, ac incertis periodis quotidie fere affligentes, quos tepidæ, & uterinis herbis alteratæ aquæ balnea multum demulcere, eſſentiaque caſtorii volatilis opio immixto, profligare poterant.

Poſt æquinoctium vernum horridior magis conſtitutio amœnitatem priorem exceperat, mutabiliſque primo aeris temperies, mox frigore, & euri inclementia modeſtior fuerat, quam ſole in Tauro verſante, calidior, pluviis tamen ſubinde comitata, exceperat; & poſtquam die 11. 21. Maji hora decima veſpertina levior terræmotus, quem poſt quinquehorium vehementior ſubſequebatur, urbem concuſſiſſet, atque mane denſior nebula (utrum a vaporibus motu illo ex terra in auram emiſſis elevata? neſcio; quamvis per integros duos menſes, neque ante, neque poſt hanc terræ conquaſſationem ulla alia urbem noſtram ambierit) a ſole tamen orto facile diſcuſſa, ſucceſſiſſet, frigidiorem ſubinde Jovem, & ubi ſereno calore mitiorem quandoque ſe præberet, mox a tempeſtate ingruente denuo deferveſcentem, crebriſque pluviis terram madefacientem, perſenſimus; interea vero, præter dictas purpuras, tuſſes, variolaſque, pleuritides etiam veræ, cum deliriis, febre, cœteriſque conſuetis ſymptomatibus, exerere ſe cœperunt, a venæ ſectione, ubi dolor urgebat, diaphoreticiſque abſorbentibus dictis, & expectorantibus auxilium expertæ.

Nec deerant, cum ſol ad Gemellos accederet (præter tertianas, & leviores ad guttur catarrhos, ac uvulæ prolapſus) febres petechiales, in ſuperiori fere civitatis parte tantum, qua meridiem ſpectar, in primis etiam in Xenodochio publico, ſtragem multorum e plebe edentes; quarum contagium ex vicinia a famulitio Xenodochii allatum credibile erant. Mihi quamvis pauciſſimi talium ægrorum tractandi occurrerint, deprehendi tamen, hos, qui in morbi principio alvum adſtrictam antimonii diaphoretici largiori doſi, pauciſſimis diacrydii ſulfurati granis permixti, multis inde excretionibus ſubſequentibus, expurgarant, evaſiſſe; aliis duabus fœminis, quæ ſine tali medicamento fuerant, mortuis, quamvis utranque diu morbum celaſſe, & nonniſi extreme ab eo coactas, lecto ac medicamentis ſe commiſiſſe, ſicque morbi periculoſi principia neglexiſſe, fatendum ſit.

Toto fere menſe Junio, & Julii principio, zephyri fere ſemper inclementiam experti fuimus; qui præterquam quod terram, pluviis equidem multoties madefactam, plurimum exſiccaret, frigore etiam ingratiſſimo corpora noſtra offendebat, ſicque a natura ſua plane deſciviſſe videbatur, cum alias humidam calidioremque temperiem nobis conciliare ſoleat. Euro e contra, ſerenitatis alias, & ſiccitatis nobis indice non fallaci, in menſis Junii initio pluvias præter morem, accumulante. Sed ante ſolis in Leonis ſignum ingreſſum, poſteaque ad ejuſdem uſque inde egreſſum, calores huic tempori convenientes ſatis inſignes perſenſimus; quos tamen continua fere ventorum zephyri in primis ſpiratio, pluviis ſubinde intermiſtis, nunquam diuturnos eſſe permittebat. Interea Morbona magnas dabat inducias, niſi quod circa Caniculæ occaſum variolæ, & morbilli (qui poſteriores per reliquam ſubſequentem anni partem in aliquibus paucioribus ſparſim eflorеſcere pergebant) denuo puerilem ætatem majori numero, admodum tamen benigne invaderent, ut major ægrotorum pars levioribus remediis, ſine Medici opera convaleſceret.

Et quamvis, a lymphæ, ob turbatam inſenſibilem tranſpirationem, viſcidioris coacervatione, & hinc in varias ſtagnationes pronitate, atque ex admixtis heterogeneis particulis aliis depravatione, quatuor poſtremis

menſibus, vagi articulorum dolores, prima in aliquibus invaſione coxæ tantum infeſti; Menſe Septembri inſuper, poſt frigidos ſiccoſque zephyri impetus, diarrhœæ, & dyſſenteriæ; Octobri, tolerabiliorem aeris temperiem uſque ad Decembris finem, qui frigore intenſo nivibuſque ſtipato comparuit, educente, præter febres petechiales, immaturæ æque ac provectiori virginum ætati, neſcio quo fato, in primis infeſtas, catarrhi, qui tuſſis moleſtiam excitabant, aut etiam in apoplexiam fortem, leviorem ve deſinebant, obſervarentur; quin & adultus Autumnus indolentes genarum tumores œdematoſos, tuſſem humidam, aſthma, in quibuſdam febre intenſa comitatum, & catarrhos ſuffocativos produceret, non adeo multi tamen hiſce epidemice, morbiſve aliis ſporadice ægrotare deprehendebantur, tamque otioſa alcyonia nobis notabantur, ut non leves ad nauſeam uſque, aliquorum, quibus ex morboſo aliorum infortunio lucrum capere volupe eſt, querelæ ſubinde exaudirentur; cum interea, quæ lymphæ ſtagnanti debitam fluiditatem conciliare, abundantemque ex corpore eliminare valebant, medicamenta ſalutarem operam navarent.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis An. 1696.

DN. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP.

Miſſa die 25. Februarii An. 1697. Berolino Auguſtam Vindelicorum.

ANni 1695. menſis ultimus vario variatus æthere, temperatum rigido miſcuerat gelu. Hoc ipſo tenore, in gelu tamen adhuc quam calore magis propenſo Januarius ſequentis milleſimi ſexcenteſimi nonageſimi ſexti anni initium, ſtylum Gregorianum ſi ſequaris, ad 10. ejuſdem uſque perſeveravit, a 1. 10. ſt. Juliano ad ultimum ejuſdem ſeu 22. 31. aeri udo, pluviis ac nivibus quandoque intermixtis, paucis tantum ſparſim intercalatis diebus gelidis, ac paucioribus adhuc ſerenis, remiſſo fere pene penitus frigore delens, hyemis, alias ordinariæ hoc menſe, loco Veris primordia ſubſtituens, integrum ſui dimenſum abſolvit.

Succeſſit hinc Veri quaſi prænuncius Februarius, quem, ſi paucas noctes exceperis, aliquatenus gelidas, nonnulloſque dies nubilos ac pluvioſos, ſerenitate atque amœnitate, prolectis etiam in hortis, meo quoque floribus, colchico, croco vernali, & ſimilibus præcocibus, cum Vere certantem, Majum potius, quam Februarium dixiſſes.

Quem Martius excepit frigus, noctibus præſertim gelu rigentibus, ac diurnis nivibus, pluviis, & grandine quandoque, cum ſolis ſplendore ſed rariori alternantibus, florum ulteriorem proventum intercipientibus ad 17. 27. uſque qui cum ſequentibus verno ſudo ac tempore gratus hunc primum anni quadrantem terminavit.

Venti uti in hoc, ſic in ſequentibus fuerunt pro ætheris varietate varii, nec ullo ordine enumerandi.

Januarii morbi fuerunt præcipui, febres ardentes, ac malignæ diverſis ſymptomatibus ſtipatæ, ac malignitatem, nunc hujus, nunc alterius generis exanthematis prodentes, præſertim variolis, epidemice graſſantibus, partim malignis, & confluentibus, partim benignis, quæ a ſubſequentibus poſtea morbillis exceptæ nonnunquam, & petechiis mixtæ.

Februarii febres variæ, catarrhales, ardentes, malignæ etiam, petechiis & morbillis ſuſpectæ, ut & pleuritides nonnullæ fuerunt.

Martio menſe rariores fuere febres, moleſtæ tamen, ac quædam malignitatis non expertes: præterea, & intermittentes nonnullæ, tertianæ potiſſimum, raræ quartanæ. Ophtalmiæ denique, & oculorum inflammationes, tam hoc, quam præcedentibus, & ſequentibus menſibus frequentes, contumaces valde, ac quædam etiam periculoſæ. Defluxiones ut plurimum a capite ad partes ſubjacentes, pro cauſa agnoſcentes.

Febrium illarum epidemiarum occaſionem præter ætheris, & aeris perpetua varietate turbati, varia contenta cum aere hauſta, ac in corporibus continua illa aeris mutatione, accedente diætæ nonnunquam inordinatæ vitiis, ſic vel aliter prædiſpoſitis, humores fermentando moventia, & in orgaſmum illum præter naturalem cientia, ſicque nunc hac, nunc alia ratione exagitantia, atque ad ſeparationem, & expulſionem particularum noxiarum ipſis communicatarum, ſed iiſdem infeſtarum ſtimulantia. Qualia autem ſint illa miaſmata, cujus naturæ, ſubſtantiæ, materiæ, formæ, quarumve qualitatum, & accidentium, aut, ut cum modernis loquar, cujus configurationis, texturæ, motus, activitatis &c. determinare meam tranſcendit, ut ipſum æther, ingenii mediocris, & ob ætatem quodammodo jam torpentis, ſphæram, hujuſmodi ſubtilitatibus neutiquam quadrantem.

Aprilis a primo die ſtyli Gregoriani aut 22. Martii Juliani pauciſſimis ſparſim intercedentibus diebus pluviis uti 31. 10. Martii hujus circa veſperam, ac quibuſdam ventoſis uti 5. 15. 8. 18. 9. 19. 10. 20. 13. 23. & ſequenti ad meridiem uſque, omnes fere a frigore nocturno, diurno vero tepore remittentes, ad æſtivum calorem paulatim, & ſerenitatem tranſeuntes, æſtatem pene loco veris induxit.

Quo prope tenore Majus etiam, variato licet nonnihil, & aucto dierum ab æſtiva amœnitate deflectentium, frigidorum, turbidorum, & pluvioſorum numero, & ordine proceſſit ac tranſiit.

Junius magis fuit Majo, & quotidie fere, ſerenitate tamen nonnunquam, ſed tranſitoria intercedente, pluvioſus & quandoque nimboſus.

Morbi menſe Aprili parci fuerunt, pauciſque funeſti, præter enim continuantes adhuc oculorum inflammationes illas contumaces, ſparſaſque hinc inde febres, tam intermittentes, & inter eas, & quartanas ſimplices, & duplices, ſed raras, quam continuas, immo & quaſdam malignas eryſipelatodes, pleuriticas, & morbilloſas, vix alii occurrerunt hoc menſe morbi.

Majus paulo copioſiores morbos tulit, ſed epidemicum nullum, niſi prædictas ſæpius opthalmias, & inflammationes oculorum, febreſque, quas cum Aprili fere communes ac convenientes habuit.

Junio menſe, pauciores adhuc, ſcorbutum, præcedentibus quoque menſibus non rarum, & veneream luem ſororios illos, illam malignitatis pravæ, hunc pravitatis ſpurcæ, ſed ſub illius larva ſæpius latentis, ſtigmate notatos, nimis hic, proh! omni tempore frequentes, ſi dempſeris, fuerunt.

Cum pauci hi, qui hoc trimeſtri fuerunt morbi, cum priori trimeſtris morbis genio, & moribus fere convenerint, cauſæ quoque eædem aut parum diverſæ procul dubio eos produxerunt, inſolitus præſertim his locis hoc anni tempore calor æſtivus fere; Quod vero rariores fuerint, aeris æquabilitas, & perpetua fere calori moderato juncta temperies, ſerenitas, & amœnitas. Talis enim cum fuiſſet Aprilis, nec Majus ab ea admodum deflecteret, paulo quidem plures, ſed ejuſdem fere farinæ morbos aluit: Prædictos ſi exceperis, qui omnium hic temporum dici merentur, ſicque ex parte endemii. Qui etiam Junio menſe magis, ob aeris majores turbas, friguſque cum cœlo pluvioſo quandoque recrudeſcens, illis affectibus præcipue infeſtum malitiæ ſuæ, & infamiæ notas exeruerunt, ac Medicis proinde plus atque Chirurgis negotii faceſſerunt.

Julii initium, turbido prima die cœlo, tonitru ſecunda ſuperaddidit. Succedente æſtivo unius alteriuſve diei æſtu, pluvias tandem ſudo ac tranquillo temperatoque aeri nonnunquam interſparſit ad Caniculæ uſque ortum, qui aliam aeri faciem frigidam procelloſam, ac nimboſam induit, ſudo tamen ſequentibus diebus interpolatam, ac æſtu gratis ſubinde eteſiis, ac pluviolis ſuavibus temperato emendatam.

Auguſtus Julio, variato tamen nonnihil mutationum tam aeris quam æſtus ordine, amœnitate, ac temperamento reſpondit.

September 22. Aug. ſt. v. 1mo. die mox procelloſo, & nimboſo ab æſtivo aliquatenus calore, ſimulque amœnitate præcedentium menſium gratia receſſit, atque frequentiores aeris turbas, ventos, pluvias, temperamento præcedentium addidit.

Morbi menſe Julio, præteriti Junii morbos tam paucitate, quam motibus æquarunt, propter affinitatem forte temperiei aeris. Niſi quod catarrhi, ac tuſſes ob repentinam cum Canicula ingruentem caloris æſtivi præcedentis in frigus, pluvias, & nimbos mutationem, ac effectus alii ſcorbutici paulo frequentiores hoc menſe, quam præcedenti fuerint, pleuritides quoque nonnullæ, & anginæ ſatis frequentes a defluxionibus ſcorbuticis ortæ, valdæ contumaces ac periculoſæ, eo præſertim ſymptomate, quod ut plurimum in tumorem grandem ac apoſtema tandem juncturam, ac proceſſus maxillæ inferioris occupans, idque cum cruciatibus inſignibus, donec nimirum maturuerit, ac interne ſponte crepuerit, maxillam immobilem reddens, ſicque oris apertionem, ac cibi aſſumptionem plures dies præcluderent fame fere pereundum fuerit affectis, deſierint. Quod tamen incommodum, & periculum nonnulli impoſito mature emplaſtro reſolvente, & diſcutiente, ſicque diſcuſſo tumore evaſerunt.

Cauſam hujus ſymptomatis ſane peculiaris, ſi quis præ-

præter communem omnium phlegmonum ac tumorum, affluxum nimirum & ſtagnationem incraſſati aere prædicto frigidæ ac uvido ſanguinis, deſideraverint, ac cur juncturam illam potius quam illam faciei aut colli partem affecerit? quæſierit & flagitarit e principiis mechanicis eruendam juxta hodiernam medicinæ theoriam, hunc ad perſpicaciores me, nondum in his apicibus ſatis exercitato, & veterum adhuc placitis quadantenus inhærente remittere cogor.

Auguſtus, ut & ex parte September ſequens, quaſdam adhuc affectus ſervavit reliquias, in cæteris quoque Julio menſi morborum varietate ac febrium præter catarrhales nonnullas, raritate conformis.

September prædictis febres quaſdam, etiam ardentes, aſthmata, anginas, rariores tamen, inflammationes oculorum, aliaque ſimilia ſymptomata ſuperaddidit, aeris proculdubio ab æſtivo fervore in autumnale frigus, & udum ætheris temperamentum jam degenerantis, ſoboles.

Octobris primum biduum Septembris æquavit exordium frigore, aere turbido, ac pluviis. Alterum biduum ſudo ac temperate calido æthere acceptum, ſequens triduum pluviis, vento frigido, ac aere turbido incommodum, quatriduo tandem amœniori rurſus penſatum. Cæteri ad 10. 20. uſque, vario cœlo, ſi frigus autumnale, moderatum tamen exceperis, temperati, pruina nocturna ſequentis gelu nocturni prænuntia, hyemem præcocem minata, dubiam reliquis diebus ſerenitate ſatis ſtabili ventis rarius pluviiſque interpellata, cœli faciem, ac frigoris itenſioris aliqualem tandem metum fecerunt.

November a primo, excepto ſolum 27. 7. Octobris, qui totus undoſus, ad 5. 15. uſque ſerenitate ac amœnitate aeris, Verni fere commendabilis, frigore poſtea auctiori, & intercalatis diebus nubilis, ventoſis atque pluvioſis paulo inamœnior, temperatus tamen adhuc, hyemis exordium ſatis tolerabile, ad ipſum uſque ſui finem effecit.

A Decembri non minus, qua initium tolerabili, exceptus, ad 30. 10. Novembris uſque ſerenum ac gelidum. Qui mutata facie nivem primam pluviis nonnullis intermixtam, ſequenti mane tulit, cui gelu poſtea, ad ipſum uſque ſui ipſius & anni finem, remiſſis quidem nonnunquam, ac nivibus paucis interpolatum continuans ſucceſſit.

Morbos October præter prædictam in guttur, & maxillæ juncturas febri catarrhali junctam, & defluxionem nondum plane deſævientem, arthritidem vagam ſcorbuticam, nephritim, hypochondriacos quoſdam affectus & ſcorbuticos aluit. Præterea diarrhœas nonnullas, parcas tamen, choleram: Dyſſenteriæ vero, utut proventus hoc anno fructuum arboreorum ſatis fuerit, gula adhæc non otiante, oppido raræ, id quod admiratione non indignum.

November pleuritides frequentiores, ut & affectus nonnullos hyſtericos, colicos, ſcorbuticos, oculorum inflammationes, catarrhos, tuſſes, & id genus alios, autumno frigido, & pluvioſo, nimboſo, & alias variato ætheri debitos, febres præterea catarrhales, continuas initio, mox acceſſionibus & paroxyſmis interpolatas, in ardentes quoque quandoque eaſque malignas degenerantes induxit.

December præter enumeratos hæmoptoen quandoque, etiam non præſente aut præcedente pleuritide, rheumatiſmos, aliaſque defluxiones varias, ſcorbutis nonnunquam mixta prodidit.

Cauſas horum morborum, & ſymptomatum eos ſtipantium, præter diætæ vitia, & obnoxiam hinc forte aut ob nativitatis ſtigma, corporum ad recipiendas varias tum ab aere frigido, & humido autumnali, frigido vero & ſicco hyberno injurias, tum ab exorbitantibus animi pathematis moleſtias ac viciſſitudines prædiſpoſitorum diatheſin, indeque naſcentes humorum alterationes, fermentationes, ebullitiones, alias aſſignare aut determinare vix auſim. Quod ſi vero quis certa quædam, ſed vix præcognita aut dignoſcenda, nedum definienda ætheris miaſmata, occultis, ſed nunc in exilium actis, qualitatibus valde affinia, accuſare velit, huic haud difficulter aſtipulabor.

Cæſareo Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Academiæ Præſidi, Perilluſtri ac Generoſo Domino Dn. LUCÆ SCHROKKIO, Sac. Cæſareæ Majeſtatis Archiatro, ejuſque Perſonæ Imperialis Medico, S. R. I. Nobili, Aulæ Cæſareæ, Palatii Lateranenſis, & Conſiſtorii Imperialis Comiti, Academiæ Patavinæ Recuperatorum Collegæ, ac Reip. Auguſtanæ Phyſico ordinario, Patrono ac Fautori Magno,

Salutem Officioſam.

CONRADUS BERTHOLDUS BEHRENS.

CUm nullas unquam ab illuſtri generoſitate tua literas accipiam, in quibus non ſubinde, continuatione hiſtoriæ Epidemicæ ſemel cœptæ, hortaris: Tum in primis ſingulare illud Societatem noſtram exornandi, ac medicam rem promovendi ſtudium, ex proximis luculente apparet. Ego vero, quamvis hactenus urgentibus viris magnis, & quorum juſſa capeſſere fas eſt, Genealogicis edendis occupatus ſim, non tamen par erga hæc, tanto apud me loco ſunt, ut res, quibus totum me dedicavi, artis ſcilicet noſtræ, ſive apud ægros faciendæ, ſive ſcriptis illuſtrandæ iis poſtponam; Ac propterea multo citius generoſa tua magnificentia me officio meo defunctum vidiſſet, modo materia hiſtoriæ Epidemicæ conſignandæ apta ſe obtuliſſet.

2. Poſt ſolſtitium enim vernum anni elapſi, & luctuoſiſſimam patriæ noſtræ variolarum luem, vix cum media æſtate deferveſcentem, quin adhuc ſporadice graſſantem, parum dein ea æſtate circa morbos accidit, quod quidem epidemici nomen mereri, aut ſcriptioni anſam ſuppeditare poſſet; Neque enim quod unus atque alter inordinatæ diætæ uſus, animique affectibus abreptus, tertiana ſeu duplici, ſeu ſimplici, colico dolore, vel ſi ſexum attendas hyſterico corripiatur, hic ſanguinem ſpuat, iſtum calculus torqueat, hypochondiaci aere nubilo, & circa ſolſtitia magis angantur, alius alio modo laboret, epidemium ſtatim eſt, ſi quidem nec adeo multi eodem tempore, & ex cauſa communi uno dictorum morborum affligebantur. Pleuritides quidem nothæ, & peripneumoniæ pituitoſæ uti apud nos omnium temporum morbi ſunt, ita & ſubinde iis quidam tam adultæ quam minoris ætatis decumbunt, verum nec illæ ſingulari aliquo ſymptomate, ſeu vulgo in conſtitutionibus epidemiis fieri ſolet, ſtipatæ erant, nec cauſæ alicujus univerſalitas accuſari poterat, inter ſporadicos affectus tum potius numerandæ.

3. Illud vero forte huc referri poſſet, quod mulieribus, quales ego intra duorum circiter menſium ſpatium non paucas novi, circa æſtatis declinationem frequentes effluxus eſſent; cum menſibus per duos treſve circuitus ſubſiſtentibus, & nauſea quadam comitante, ut & aliquali ventris intumeſcentia ſuperveniente, gravidas ſe arbitrarentur; poſtea vero obortis derepente dorſi lumborumque doloribus, parturientium haud abſimilibus, cum maxima anxietate, hyſtericaque ſyncope, grumi ſanguinis enormes, maſſula informis, ſubſtantiam modo veſicalem, modo pinguedinem membranoſam referens in medio tamen cava, humoremque mephitin olentem continens, excideret, ac ſanguis primo fœtidus, grumoſus, dein vero floridus in magna copia excerneretur, & ægræ, veluti puerperæ, per aliquot ſeptimanas lecto affixæ decumberent, donec ſenſim reſtitutæ, priſtinæ ſanitati redderentur. Forte autem quis dubitaret, an circa generationis pariendi negotium epidemici quippiam accidere poſſet, egoque ipſe primo anceps hæſi. Cum vero annum hujus ſeculi octuageſimum quintum gravidis valde noxium & pernicioſum extitiſſe, & haud abſimiles abortus proveniſſe diverſis in locis, Excellentiſſimi Viri *Hannæus* & *Mullerus*, in Decuria ſecunda, anno quarto & ſexto Miſcellaneorum noſtrorum, notarint, expedita res eſt, nec video quo pacto & effluxus ejuſmodi epidemice contingere poſſe quiſpiam negare poſſet; Ab aere vero ſanguineam maſſam concitante eoſdem dependiſſe non arbitror, namque eo modo & alios ejuſmodi fermentativos effectus, diarrhœas ſc. contagioſas & dyſenterias habuiſſemus, de quibus tamen illo autumno vix quippiam apud nos auditum, ſiquidem unum atque alterum junioris ætatis viridia dejicientem, aut colicas quaſdam adultorum excretiones exceperis. Nec malum cibum potumque, quamvis alias ad conſtitutiones morborum epidemias ſuum ſymbolum conferant, hic quippiam attuliſſe opiner, alterius enim ſexus tantum labes erat, & perſonarum in ſtatu certo conſtitutarum. Arbitror vero ejuſmodi mulieres, individuali, ſi ita loqui liceat, ſua corporis maſſæque ſanguineæ conſtitutione ac effectus hujuſmodi concurriſſe. Cum enim pleræque illarum circa tempus vernum febriles inſultus perpeſſæ fuiſſent, ac ab eo tempore ventriculi imbecillitate laborarent, hinc maſſa ſangui-

gui-

guinea nondum debite reſtaurata, nec ſpiritus animales vigoroſos ſuppeditante, ovula quoque muliebria debite conſtituta eſſe non potuerunt, ut ea propter, quamvis a ſemine virili fœcundata, & ad uterum promota; tamen contentorum ſtaminumque expanſionem pro corpuſculo fœtus ſenſim effigurando, adipiſci non potuerint, ſed in informes maſſulas excreverint, ac mora putredinem contrahentia partes uterinas ad excretionem ejuſmodi & effluxus ſtimularint, conferente ſymbolum ſuum ſanguine matris ichoroſo & acriori. Rem certe ita ſe habuiſſe, vel inde palam evadit, quod quædam eo malo affectarum in cachexias lethales delaberentur, aliis cum tempore ad ſtatum naturalem devenientibus. Cum vero debilis ejuſmodi conſtitutio a cauſa communi, febribus ſc. vernalibus dependerit, hinc quoque ratio epidemica effluxuum magis pateſcit. Uti enim recte obſervat Illuſtris *Ramazzinus* in Diſſertatione prima, epidemici morbi non conſtitutionum præſentium, ſed præcedentium producta ſunt.

4. Et hæc quidem ante ſolſtitium hyemale; Illo vero ingruente, ac aere magis boreali exiſtente, juniores, qui circa æquinoctium vernale variolis laboraverant, maxime infeſtabant tuſſes acres & convulſivæ, peripneumoniæ, febreſque forte eandem ob rationem, quod digeſtione ſcilicet ab eo tempore imbecilliori exiſtente, ſenſim ſenſimque exhalantibus ſc. per æſtatem partibus tenuioribus multa viſcida ac acris pituita in præcordiis ſe accumularit, & ſuperveniente aeri boreali, acorem contraxerit, ſimilique modo ſanguinem infecerit, ut dein cuncta hæc quaſi in peripneumonias & pleuritides notas, aut quoque ſimplices diaphragmatis irritationes, quarum producta convulſivæ tuſſes ſunt, collimarent. Atque uti in tuſſi nihil magis conducebat ac lenientia, acrimoniamque demulcentia, ita quoque plurimi laxativorum in primis beneficio in integrum reſtituebantur, non pauci tamen convulſionibus ſupervenientibus ante primum ſeptendium ſuffocabantur.

5. In adultis vero eo tempore præ cæteris quoque affligebant peripneumoniæ, pleuritides, phthiſes, arthritides vagæ. Peripneumoniæ, pleuritideſque, poſt ſolſtitium hybernum in majori copia, pituitoſæ magis, ac tunc quidem ſenibus maxime lethales. Incipiebant cum dolore ventriculi tenſivo, dorſi quoque ac cordis anguſtiis. In quibuſdam pleuritide notha decumbentibus, & quaſi alias hypochondrii ſiniſtri dolores moleſti erant, diarrhœa quædam ſeroſa, ramentis interdum ſanguineis comitata, cum levamine ſuperveniebat.

6. Phthiſes quidem omnium annorum circa autumnum morbi ſunt, tum tamen vitio magis præcordiorum exiſtere videbantur, cum eorundem, hypochondriique in primis ſiniſtri dolores frequenter concurrerent, flatulentiæ vomituſque æruginoſi, nec ſputum cruentum eſſet, quod ipſum tamen, ſiquidem phthiſes hæ primario a pulmonum ulcere dependiſſent, continuo cruentum eſſe debuiſſet. Non autem novum, dari phthiſicos toto morbi decurſu nihil omnino cruoris ejicientes, notavitque poſt alios id anno nono Decuriæ primæ miſcellaneorum noſtrorum Excell. *Dn. D. Scharſius* in juvene phthiſi ex ſputo ſenſim poſt nimium opiatorum uſum ſuppreſſo, exemplo licet huc non admodum quadrante, illud tamen, quod volo, abunde probante. *Zacutus Luſitanus* ejuſmodi phthiſes incruentas aſthmaticas vocat; quæ ipſa tamen denotatio apud ægros noſtros locum non invenit; non enim memini, quoſdam ex iis aſthmate ſimul laboraſſe, nec in iis qui forte obierunt, vomicas ſimul adfuiſſe ſuſpicor. Phthiſes enim noſtræ pleræque vel ex catarrhis exiſtebant, vel ab humoribus in præcordiis corroſivam fere aciditatem contrahentibus, ſimilique qualitate ſerum ſanguinis, ſputi materiam imbuentibus, dependebant. Hinc etiam in non uno ſputa æruginoſa notabantur, in aliis etiam bilioſa. Non tamen adeo ſemper lethales erant, quin aliquot ab omnibus pro deploratis habitos, ſolo lactis caprilli potu, utpote optimo & nunquam ſatis laudato corroſivam ejuſmodi ſuccorum ſanguiniſque acrimoniam corrigente, partim reſtitui, partim adhuc ſervo, cum reliqua auxilia acori oppoſita, modo ignea ſua volatilitate febrem comitem augerent, modo ſalinis ſpiculis tuſſim magis irritarent, decocta autem pectoralia tonum ventriculi admodum laxarent, & ægris appetitum omnem auferrent. Lac vero ipſum, methodice tamen uſurpatum, notante id ſimul Illuſtri *Vvepfero*, Medico quondam nulli ſecundo, in Epiſtola ad Verzaſcham, hypochondria emendet, febri lentæ reſiſtat, habitum firmiorem, colorem nitidiorem, vireſque robuſtiores conciliet, quin novos plane homines efformet, methodice dico uſurpatum; nanque in bilioſis complexionibus, aut ructibus jam exiſtentibus acidis aſſumptum, per vomitum inſtar materiæ caſeoſæ rejectum vide, quique in prandio piſces, aut alios cibos inconvenientes ſubjungebant, iis febris de nocte augebatur.

7. In febribus tertianis quartaniſque, quæ tamen admodum paucæ, magis ac alias inſignis dorſi dolor notabatur, & vomitus in paroxyſmis moleſti erant. Quartanæ tamen non admodum rebelles exiſtebant, & aliquot vulgatiſſima methodo, & remediis fere domeſticis abſque corticis Peruviani uſu fugavi.

8. Arthritides autem vagæ præludia erant ſcorbuti cum novo anno ſecuturi. Dolores modo totum corpus corripiebant, de membro in membrum, aura citius, deſilientes, in quibuſdam etiam tubercula ſubito erumpebant, mox iterum evaneſcentia, cum ſubſequente leviore paralyſi. Inter conſueta contra hunc morbum remedia mixturam ſimplicem ſatis laudare nequeo; quæ uti alias divinum remedium in plurimis morbis exiſtit, ita & hic debita cum circumſpectione uſurpata, nunquam me, quod ſciam, reſellit.

9. Cum novo vero anno aer, rariſſimo valde, nec ſenibus obſervato exemplo, plane æſtivus, tepidus, ac humidus ultra duos menſes conſtantes perſtitit, ita ut ne pruina quidem noctu terras obtegeret, & ranæ coaxare inciperent. Sub ipſum æquinoctii tempus nix iterum & hyems per aliquot ſeptimanas valde aſpera, unde, & morbi tum majori numero ingruebant, ceu fieri conſuevit temporibus anni debitam ſuam conſtitutionem non ſervantibus. Ex is vero erant apoplexiæ, defluxiones, febres varii generis, cachexiæ, ſcorbutus.

10. Apoplexiæ, non ſenibus tantum, quorum alias morbus eſt, ſed & iis, qui vegetæ adhuc ætatis, contingebant; ægri ſubito animo linqui videbantur, quibuſdam per ſomnum obveniebat malum. Non tamen adeo lethales erant, ſed lympha nervoſarum partium obſtructionem extravaſatione ſua cauſante, ſeu ope ſudoriferorum volatilium, ſeu quoque propter febrim interdum una ſupervenientem reſoluta, inque motum iterum comitata, circa diem octavum plerunque terminabantur, abſque remanente paralyſi. Quibuſdam rubedo in parte quapiam externa, altero ab inſultu die ſuperveniebat, quæ tamen topicis reſolventibus facile cedebat. Nec tamen omnes qui ſubito ita interibant apoplexia proprie dicta extinctos opiner. Quidam non infimæ ſortis vix trigeſimum ætatis annum excedens, & ex frequentiori eryſipelate ſiniſtrum pedem tumidiorem gerens, per octiduum de gravitate cordis ac oppreſſione ejuſdem, ut & punctione in latere dextro querebatur, cui ut levamen daret, venam in brachio aperit, ſanguine nimis largiter educto. Altero veſperi inter choreas ſubito animo defecit, ſtertit & dicto citius exſtinguitur; cadaver mane apertum, & quantum in tumultuario iſto caſu licuit, perveſtigatum, viſcera parteſque omnes, præterquam pulmones, ſanas retulit. Ex his enim lobus dexter undique annatus, & parenchyma ejuſdem per tranſverſum diſſectum, abſceſſibus ſinuoſis obſeſſum ſe præbuit, haud abſimilem in modum quem notarunt in Miſcellaneis noſtris Excellentiſſimi Viri, & quidem Decade prima, anno ſecundo *Dn. Vvinclerus*, Decade ſecunda, anno octavo, *Dn. Dolæus* & anno decimo, *Dn. Hartmanus*. Præterea attactu diffluebat pulmo, nigriorque erat, ut adeo ſanguis per choreas ejuſmodi concitatior redditus, per illum pulmonis lobum, juxta proportionem motus acquiſitam, moveri non potuerit, atque hinc in dextro cordis ventriculo, in quo magna ejus grumeſcentis copia exiſtebat, ſufflaminatus fuerit, illeque quaſi ſyncope correptus, momento citius expirarit. Nulla interim in cute livoris macula, aut ſanguinis ex naribus, ore vel auribus eruptio, eoque modo pleroſque extinctos arbitror, qui circa æquinoctium illud paſſim ſubitanea morte obibant; Vix octiduo poſt, alius ſubito inter eundem in platea expirabat, veſperi, ſexagenarius fere, & colicis doloribus obnoxius. Animo ſenſim defeciſſe, & ſe deficientem de momento in momentum percepiſſe ſupervenientes notarunt. Poſt mortem pars illa ſiniſtri lateris a collo ad coſtarum notharum extremitatem livida deprehenſa, quod etiam ſanguinis in corde & vicina regione grumeſcentiam arguit.

11. Febres varii generis erant ſine dubio juxta temperamentorum, conſtitutionumque in individuis varietates ita diſcrepantes. Aliquibus ephemeræ, ſed adhuc ſemel poſt unum alterumve diem repetentes. Quædam primis diebus intermittentes erant, & remittere videbantur, dein vero evadebant continuæ. Vere vero intermittentes, quo magis vernum tempus appropinquabat, eo minori numero. Quæ vero primo ſtatim inſultu continuæ apparebant, in iis modo calor, modo frigus, de cætero acutæ valde, cum dolore nuchæ invaden-

den-

dentes, & levi delirio primis ſtatim diebus, circa diem nonum pleræque ſeu ad ſalutem, ſeu ad mortem terminabantur. In quibuſdam petechiæ apparebant, quas a malignitate ſcorbutica haud erronee quiſpiam deduxerit. Aliis vermes in principio, præcedentibus magnis cordis anguſtiis, & comitante delirio, proveniebant, quorum tamen aliquot, quamvis ætate provectos, ſervatos memini, cum alias in malignis pro peſſimo ſigno vermium in principio excretio habeatur. Quorum vero ſanguis per venam ſectam eductus in ſuperficie inſtar pultis albæ concreſcebat, iis quamvis in principio nulla pleuritica, aliave pectoris affecti ſymptomata adeſſent, tamen circa ſeptimum calore remittente tuſſis & phlegmatum expectoratio ſuperveniebat. Malignitas vero major, quo magis ad æquinoctium accedebant. Quibuſdam in locis adeo acutæ & contagioſæ, ut ægros altero die obiiſſe, ſuperveniente puſtula magna & nigra in femorum altero fama referret. Alio in loco junioribus bubonum in inguinibus tumor superveniebat. Quidam circa diem octavum melius habentes, & ſanorum ſimillimi, in primis quibus urina poſt quartum diem apparebat citrina, circa duodecimum maligne relabebantur, maximo cum delirio, & generis nervoſi ſymptomatibus, in quibus deſperata res erat. Video hoc ipſum ab Excellentiſſimo *Ridlino*, anno primo Linearum medicarum, vocari, febrium malignarum inducias, nec ineleganter, noſtri tamen ægri in medicamentorum uſu continuabant, & nihilominus cum fœtore redibat malignitas. Alii, qui videbantur reſtituti, levi circa res non naturales commiſſo errore recidebant. Certa vero methodo omnes ii, qui continuo ægrotabant, tractari non poterant, citius vero evadebant, qui temperato tam medicamentorum, quam aliarum rerum regimine tractabantur, in primis vero acidorum medicamentorum uſui, ſi quidem pectoris conſtitutio eadem concedat, facile cedebant.

12. Defluxiones, neque enim vox adeo abſurda ſemper, ut non interdum retineri queat, cum catarrhorum in externis partibus deſcenſus omnino accidat, & evidenti exemplo a generoſa tua magnif. anno tertio, decuriæ ſecundæ Miſcellaneorum noſtrorum probatus, & a me quoque circa initium Februarii, in quodam Societatis Jeſu Profeſſore obſervatus, cui poſt acerbum ſcapulæ ſiniſtræ dolorem juxta tractum ſpinæ dorſi humor ſenſibiliter deorſum rubeat, ad os ſacrum uſque, ubi per aliquot dies ſubſtitit. Exin tam diaphoreticis internis, quam topicis reſolutus quaſi, ſeu potius mobilis factus, per femur iſtius lateris & pedem ad plantam uſque deſcendit, & de nocte magis affligens, donec tandem remediis convenientibus plane diſcuteretur. Defluxiones inquam, magno numero circa id tempus occurrebant, ad oculos, aures, maxillas, uvulam, eum ejuſdem & faucium eroſione interdum, ad pectus, ſcapulas, & quorſum non? Interdum ſubito, ut ita loquar, recedebant, calore aliquo febrili & laſſitudine per octiduum ſubſequente, in quibuſdam vero membrorum contractura, aliiſque latentis ſcorbuti ſymptomatibus. In primis quoque frequens humorum ſeroſorum ad ſiniſtrum ſcrotum decubitus, præcedente quadam quaſi horripilatione, ſiniſtri hypochondrii dolore, & in inguine tenſione. Ad hydroceles vero pertinebant, hydragogiſque internis, & topicis his in caſibus conſuetis curabantur.

13. Cachexiæ pedumque tumores in primis circa æquinoctium vernum notabantur, præſertim in iis, qui aſthmati & catarrhis obnoxii erant. In pleriſque cum diminuta urinæ excretione, eaque modo viſcidum, & album, modo rubrum ſedimentum referente. Etiam in puerperis quibuſdam obſervatum hoc malum, quibus alias nihilominus lochia rite fluebant. Cauſa vero imminutæ hujus excretionis, cum nulla circa veſicæ regionem gravitas deprehenderetur, hinc in maſſa potius ſero ſanguinea nimis viſcoſa & tenaciori quærenda, cui etiam curatio conſentit: namque ægri a nullis remediis melius habebant, quam ab attenuantibus incidentibuſque, ſalibus ſcilicet diureticis fixis cum volatilibus combinatis.

14. Reſtat ſcorbutus, qui ipſe quamvis endemium apud nos malum ſit, non memini tamen intra aliquot annorum ſpatium, adeo frequentem extitiſſe, ac poſt ſolſtitium hyemale. Non quidem me fugit, prudentes Medicos interdum ejuſmodi affectus, quorum genuinas appellationes ac cauſas ægri aut horrent, aut propter terminorum artis ſubtilitatem capere nequeunt, ſcorbuti nomine efferre, nec minus & illud commune dicterium me latet, ſcorbutum eſſe aſylum ignorantiæ medicæ, plurimoſque affectus, quorum nomine eum incuſamus, vel morborum fientium nullumque adhuc certum typum adeptorum effecta eſſe, vel etiam infelices reliquias exiſtere morbi alicujus nondum penitus deſtructi, a quibus ſanguis & cæteri humores contaminentur, ceu utrunque recte animadvertit *Sydenhammius*. Cum tamen ſuperioris ævi Medicis placuerit ejuſmodi dyſcraſiæ maſſæ ſero ſanguineæ, in qua partes nitroſulphureæ cum quadam viſcoſitate, præ cæteris magis exaltatæ, & ſpiritus vitales (utor termino communi) ſimul depreſſæ exiſtant, ſcorbuti nomen imponere, & verba uſu valeant, ceu nummi, hinc quoque præſente ejuſmodi ſanguinis ſtatu, ac ſymptomatibus ab eodem dependentibus, voce hac uti nolle, neſcio quæ animi ſingularis opinio exiſteret. Et certe non apud adultos ſolum, ſed & qui junioris adhuc ætatis erant, & in infantia conſtituti, frequentia ejus generis ſymptomata notabantur. Morbillorum enim radices haud incommode quis in diatheſi ſcorbutica quæſiverit, in aliis laſſitudines, hæmorrhagiæ, qualem inſignem in puella octo annorum deprehendi, quam ſuppreſſam maculæ magnæ ſanguineæ in pectore & pedibus ſequebantur, cum vermium excretione. Supervenit dein brachiorum pedumque contractura, & horum circa veſperam intumeſcentia; In adultis vero non modo morbis ſupra enumeratis comitem ſe adjungebat ſcorbutus, ſed & inſuper aliis ſymptomatibus moleſtus erat. Hinc frequentes de laſſitudine cum appetitu proſtrato, ſudoribus nimiis, ptyaliſmo, doloribus membrorum nocturnis, immobilitate contracturis querelæ, alii tuberculis infeſtabantur, maculiſque, quidam vero tantum, quando in lecto incaleſcerent, gingivæ plurimis ſanguinolentæ, & in iis qui alias per totam vitam nec quicquam de ſcorbuto perceperant, quique diœtæ malum hoc cauſanti non aſſueti erant. Aliis phlogoſes eryſipelatoſæ in facie partibuſque externis, quibus ceſſantibus, punctiones in præcordiis cum febre erratica ſuperveniebant, phthiſin minantes, niſi præventum fuiſſet. Singulare in vitriario quodam, alias arthritidi ſcorbuticæ obnoxio, linguæ ſymptoma initio hujus menſis deprehendi. Hic cum per aliquot dies ptyaliſmus præceſſiſſet, ſubito palpitatio tremula apicis linguæ cum aphonia ſupervenit, ſectione venæ raninæ ſublata. Exemplo *Auguſtini Thonneri* ſymptoma hoc ad ſcorbutum refero, qui haud abſimilem linguæ convulſionem, in quodam arthritide ſcorbutica laborante obſervavit. Ex ſola certe lingua excoriata, puſtuliſque in eadem valde dolentibus latentis ſcorbuti indicia deſumpſit Excellentiſs. *Ridlinus*, Linearum medicarum anno primo, medela opinionem comprobante. Ad ſcorbuticam quoque claſſem ſymptomata a ſpirituum defectu exiſtentia referas, uti vertigines, oculorum caligines, lipothymias, melancholias, ſive illis inordinatæ diætæ, animique alterationes progreſſæ, ſive in altero ſexu menſes ſuppreſſi, & graviditas anſam darent. Denique nec illius obliviſcendum arbitror, nullo anno majores de ventriculi imbecillitate querelas apud illos fuiſſe, quibus ex ſui cœtus inſtituto tempore quadrageſimæ piſcium eſus incumbit, quam digeſtionis debilitatem, an ad ſpirituum propter diateſim ſcorbuticam defectum, & fermentum ventriculi proin non ſatis exaltatum recte referam, penes alios judicium eſto. In curatione vero ſymptomatum ſcorbuticorum illud in primis magni momenti deprehendi, cujus etiam in aureis ſuis obſervationibus meminit Illuſtris *Pechlinus* acidiuſculos liquores, amaritudine balſamica delibutos palmam obtinere. Siquidem ſi quopiam in morbo, certe in ſcorbuto ebullitionis tempora, a reliquo ejus motu, maſſæque ſero ſanguineæ ſtatu probe dignoſcenda, & medicamenta juxta varianda.

15. Et hæc quidem de conſtitutione morborum apud nos a ſolſtitio æſtivo anni ſuperioris communicare potui; Non quidem talia ſunt, quæ ab aliis conſignari non potuiſſent, ſed quorum continuationem a me fieri poſſe illuſtris tua magnif. cenſuit, ego vero maxime vellem, Quod ſupereſt, neque enim ulterius progredi termini Epiſtolares patiuntur, Te, Magnifice Domine Præſes, ut in præſidium ac incrementum artis ſocietatiſque noſtræ, quin & totius Reip. literariæ in multos annos quam feliciſſime ſuperſtitem Deus ſervet, ex animo voveo, & nemo non ex ſocietate mecum, quo ſummas ingenii dotes, atque elegans in primis maximeque ſubactum judicium practicum in lectiſſimis ſcholiis ulterius demirari liceat. Ipſe ego profecto tota vita mihi gratulabor, quod ILLUSTRI SCHROCKIO PRÆSIDE, eam felicitatem nactus ſim, qua in SOCIETATEM LEOPOLDINAM recepto, impoſterum cum exercitatiſſimis in arte viris conferendi occaſio mihi ſuppeditetur. Scripſi Hildeſii d. xxviii. Aprilis anni CIↃ IↃC LXXXVI.

Con-

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Ann. 1699. & 1700.

DN. D. LUCÆ SCHROCKII,

Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Præſidis.

UTi anni proxime præcedentis exitum zephyri, pluvioſi & tepidi, vehementia comitata fuit, ita præſens annus 1699. ſimili cum auſtrina temperie incepit, atque tam conſtans venti hujus, cum Auſtro tamen & Africa ſubinde reciprocantis, ferocia uſque ad ſolis in Aquarii ſignum acceſſum notabatur, ut incolarum nemo tam diu horum impetum continuaſſe recordaretur, & rariora ac breviora hyemis indicia intercurrerent. Et quamvis auſtrina conſtitutio alias peſſime Medicis, ipſi etiam Hippocrati Sect. 3. aph. 5. non bene audire ſoleat, hic tamen vires exerere ſuas non valuit, ventorum potentia atomos morbificos, quæ in putredinem proclives, & aerem inquinare aptæ fuerant, feliciter ubique diſcutiente; impedire tamen eadem non prorſus poterat, quo minus ex collectis jam antea, & porro hucuſque coacervatis lymphæ ſuperfluitatibus, aereque interdum frigido inſenſibilem tranſpirationem retardante, pleuritide aliqui corriperentur; Catarrhi autem in prægreſſo Decembri faucibus infeſti, nunc magnam incolarum partem, gravius mitiuſve, & modo fauces ſolas, ſed rarius modo, ſimul & frequentius pectus, ſive glanduloſam aſperæ arteriæ texturam ex improviſo, cum horrore occuparent, concomitante utplurimum capitis dolore, & febrili intenſo calore ſubſequente (ſed diaphoretico ſumpto paucas intra horas denuo recedente) nec non diuturniore, dum reconvaleſcentes aeri citius quam decebat ſe exponebant, tuſſi humida ſuperſtite, qua multum craſſi ſputi expellebatur. Et hæc anginæ nothæ ſpecies hyemali tempore quod epidemica evaſerit, quæ alias inter vernales morbos ab Hippocrate Sect. 3. aph. 20. refertur, minus mirari licuit, cum præſens hyems naturam primi veris induerit; ſicque prægreſſum menſibus prioribus frigus viſcoſi ſeri collectioni anſam cum dediſſet, mitior illa ſuccedens temperies fluxionem ejuſdem ſive liquationem promoverit. In ipſa morbi invaſione, quæ ſuffocationis metum ſæpe incutiebat, aliquot olei amygdalarum dulcium, aut olivarum cochlearia præſentaneo cum emolumento fuere propinata, reliquum autem curæ blandis diaphoreticis, cephalicis temperatis, expectorationem promoventibus, aliiſque pro circumſtantiarum & ſymptomatum diverſitate, externis etiam, emplaſtro de meliloto, malactico ſimplici, & officinis noſtris dicto filii Zachariæ, non inanes ſuppetias ferentibus, abſolutum fuit. Qui ipſi catarrhi, faucibus, pectori, dentibus infenſi, in vernum uſque tempus, mitiores tamen utplurimum, epidemice graſſari continuarunt. Præter hos morbilli quoque plurimos in puerili in primis ætate, licet nec adultioribus parcerent, invaſerant; & per aliquot, vernales etiam, menſes ſe exeruerant, benigni tamen & facile iterum diſſipati, quamvis intenſo utplurimum calore incipientes, quin & capitis eryſipelas in multis notabatur, moleſta quidem febrili incaleſcentia, tumore & pruritu periodum ſuam decurrens, aſt cum cuticulæ deſquamatione, moderatoque ſub caloris externi regimine non difficulter admodum iterum evaneſcens.

Erant eodem, & ſubſequo tempore, quibus febricula, hecticæ fere æmula, & quotidie calore quodam præternaturali, vel præcordiorum, circa ventriculi ſuperius orificium compreſſione, incerta periodo recurrens, cum appetitu imminuto, ſiti vel nulla vel tolerabili, & virium laſſitudine, infeſta fuerat. Tinctura autem bezoardica bis in die, ſine ſudoris coactione, ſumpta, interpoſitoque pillularum noſtratibus Immanuelis nominis venientium uſu, citiori vel tardiori circuitu, prout cauſa morbifica, viſcoſa, in glandulis fortaſſe minoribus ventriculi vicinarumque partium hærens, incuneata magis vel minus erat, ſine periculo finita. Licet & hecticæ febriculæ pueruli ætati infeſtæ eſſent, a collectis viſcidis acidiſque in ſanguine particulis, & glanduloſas in primis viis partes obſtruentibus oriri a me creditæ, eſſentiiſque alcalicis & abſorbentibus terreſtribus medicamentis, poſt laxativorum uſum, maturæ propinatis, non admodum difficulter abigendæ.

Dehinc eurus, penetrante quidem frigore, ſerenos tamen dies comitante, nos aliquandiu infeſtabat, cum ſol in Aquarii ſigno eſſet conſtitutus; quo tamen dimidio emenſo, novas zephyri, ab Africo ſæpius intercurrente adjuti, impetus ingruebat, ac nives plures ſpargebat, quæ vero brevi, cum aeris temperies utplurimum ad temperatiorem ſtatum inclinaret, iterum liqueſcebant; uſque dum aer non multum amplius a ventis agitatus, aliquot ante æquinoctium vernale diebus copioſam nivem demitteret, atque exin frigoris inclementia per longum tempus nos afficeret, ſub potiori zephyri dominio, qui poſt calendas Majales vehementia ſua vernalium deliciarum proventum tardabat, tandem in longiores pluvias reſolvebatur; cui cum circa ſolis in Germinos ingreſſum eurus ſuccedens ſerenitate grataque calidiore temperie nos refeciſſet, lætior terræ facies vernantes ſuas amœnitates eo liberalius protruſerat. Sub vario deinde, modo pluvioſo, modo ſereno Jove, præter reliquorum ventorum reciprocationes, zephyri potiſſimum nova violentia concuti aer cœpit, uſque dum euro leniori ſpirante, calor æſtivus menſe Julio conſtantior ingrueret, Siriuſque campos exſiccaret, meſſem quidem ita maturiorem nec illaudabilem reddens, ſuccum tamen granis cerealibus, ut juſto macriora exiſterent, ſubduceret. Interea febres continuæ petechiales, quandoque inſuper puſtulis miliaribus aquoſis ſtipatæ, interdum vero malignitate equidem non carentes, ſine tamen iſtiuſmodi efflореſcentiis periodum ſuam abſolventes, cum horrore, virium proſtratione, cephalalgia, dorſi dolore quandoque & ſiti non admodum moleſta, nec appetitu prorſus proſtrato incipientes, per urbem, uſque dum Virginem ſol accederet, notabantur: non paucis, inter ſuccedentia in morbi progreſſu deliria, & faucium ariditate, exitiales factæ, ubi vel ab imperitis tractatæ, vel per initia neglectæ, aut etiam decumbentes immorigeri monitis Medicorum fuerant, quam ipſam ob cauſam habitantibus in pagis viciniæ noſtræ Hebræis non levem cladem in Majo attulerant: Laniorum etiam familias in urbe, quas præ alii invaſerant, crebris funeribus contriſtaverant: aſt in principio ubi ex arte tractabantur, non admodum refractarias eas notare licuit, ita ut etiam in prima, quod dicitur herba, oppreſſas, paucoque alexipharmacorum, tincturæ bezoardicæ, theriacæ cœleſtis cum chinchinæ extracto &c. uſu abactas non una vice notaverim; ſicut etiam reliqui ſub tepidiori per morbi decurſum corporis cuſtodia, per continuatum diaphoreticorum uſum haud difficulter evaſerant. Alvus in nonnullis obſtructa per plures dies nullum incommodum attuliſſe, nec ſomnolentia in morbi decremento diutius inſtans nocuiſſe obſervabatur.

Sole in Virgine verſante, cœlum, euro crebrius perflatum, humidius & frigidiuſculum primo, poſtea conſtanti radiorum ſolarium præſentia animatum, denuo excalefactum cum eſſet diarrhœæ ſimplices, paucioribus cruentæ tenellam præſertim puerilem ætatem, immo vix dum in lucem editos fœtus, hoc æſtivo tempore infeſtarunt, excretione aquoſa, pituitoſa, acidum redolente; quorum ægrotulorum magnam partem, ob parentum, & qui curam puerorum agebant, negligentium, remediorumque intermiſſionem trucidarunt; quibus enim medicæ manus prudenter adhibitæ, non infeliciter evaſiſſe, atque coraliorum in primis aut terræ ſignatæ pulverem, cum theriacæ cœleſtis tantillo maritatum, aliaque ſtomachi fibras roborantia conduxiſſe notavi cauſam vix aliam fuiſſe ſuſpicatus ſum, quam pulmentorum ex farina cum lacte coctorum eſum, quæ ipſa farina ex tritico ante annum tempore humido cœlo collecto, atque exactam maturitatem non adepto parata, plurimas crudiores particulas abſconditas, non infrequenter mucidam, quod ſapor odorque teſtabatur, corruptionem expertas habuit, quæ dein tenero in pulſionum ventriculo in liquorem acido viſcidum abeuntes, digeſtionem vitiarunt.

Interea etiam magna illa Solis eclipſis d. 23. Septembr. comparuit, quam multi noſtratum ex plebe, vana perſuaſione ſeducti, licet multum reformidaſſent, ut ſanitatis inde jacturam ſi feciſſent, haud mirari quis potuiſſet, quamvis nec tunc temporis, nec poſtea ullos morboſos effectus obſervare datum fuerit; quæ enim in Octobri & Novembri lymphæ ſtagnationes in plurimis odontalgias, & catarrhos leviores produxerant, aeris potius, quæ eclypſin a d. 27. Septembr. uſque ad d. 27. Octob. inſecuta fuit, inclementiæ, nebulis crebris, pruinis, pluviis, frigore horridæ debebantur. Ipſa ſolis obumbratio, quam cœlo prius admodum ſereno, nubium ſparſarum ob orientali plaga progreſſus anteceſſerat, cum ſenſim increſceret, remiſſioremque caliginem induceret, eurus ſubito exoriens, non tamen impetuoſus, horridiuſculam auram reddidit, campique, ex nonnullorum relatione, quaſi rore maduerunt; quæ tamen cuncta tum obnubilatione ceſſante, & ipſa receſſerunt.

Sol

Sol in Scorpionis ſignum ubi pervenerat, & eurus præſertim, ad meridionalem tamen plagam quandoque inclinans ſpirabat, plures ſerenos frigidiuſculos numeravimus dies, matutinis tamen crebris nebulis turbatos. Novembre autem ineunte, zephyrus (qui altero poſt ſolis in Sagittarium ingreſſum die vehementiſſimus erat) temperatiores eos, varieque conſtitutos, utplurimum tamen ſerenos reddidit, & tandem ſub multivaria in Decembris aeris alteratione, atque cum reliquis ventis, videlicet primum cum euro frigido, circa medium menſem Auſtro temperato, & tandem Borea frigido alternatione, in nives, & frigus deſpumabat. Nec ſingulares morbi notabantur, niſi quod in dicto menſe ultimo puerilem ætatem, non quidem admodum multos, Variolæ benigniſſimæ, quas noſtrates aureas dicunt, quibus vero majores puſtulæ, longiori quam priores decurſu finitæ, in nonnullis interſperſæ fuerant, occuparent; omnes tamen abſque ſingulari periculo paucis temperatioribus remediis, & blando externo regimine facile abigerentur; inſuper febres quotidianæ, quales jam circa anni principium infeſtæ fuerant, repullulaſcerent: quæ majori cum calore, ſine horroris utplurimum ſenſu ingruebant, & facile in hecticam declinabant, difficilioremque in multis curam reddebant; tandem tamen, cum interpolato laxativorum uſu, pulveribus abſorbentibus, nitratis, chinchinatis, martialibus medicamentis cedebant.

Principium anni 1700. ſerenitate, frigori juncta, cum ſe commendaſſet, paulo poſt varia cœli facies, nebuloſa, nubila, nivoſa, pluvioſa, ſerena, frigida, temperata comparuit, quin & d. 28. Januarii tonitru ac fulgure tempeſtuoſa exſtitit, cum per aliquot dies zephyrus, hucuſque ſemper, niſi quod ad ſemimeridionalem plagam ſæpius inclinaret, ſe exſerens aerem multum prius concuſſiſſet; qui etiam venti M. Februario continuarunt, & hyemale frigus conſtans inter nives ſæpius delapſas, induxerunt; quod circa ſolis in Piſces ingreſſum ab euro incrementum ſumpſit, niveſque, in M. Martio ſenſim liquatas, ſubinde ſpargere non intermiſit. Interea Januarius febres quotidianas in fine præcedentis anni memoratas producere non prorſus ceſſabat, & nonnullos apoplexia, diverſo fato terminata, alios rheumatiſmo artuum ſuperiorum, qui uſque in Aprilem, juxta cum febribus nominatis notabatur, atque a repetitis ſudoribus, præcipue quos Laconicum coriariorum proliciebat, ſoluto, infeſtabat; Infantes autem in glandulis faucium ipſiſque pulmonum veſiculis, non ſine febrili incaleſcentia invadens, atque grave aſthma inducens ſtagnatio periculo non levi expoſuit, multoſque eorum, præſertim aut ſerius, aut negligentius curæ commiſſos in ſepulchrum præcipitavit, cum reliqui orgaſmum iſtum refrænantium abſorbentium, & viſcoſam colluviem blande per alvum ſputumque educentium uſum ſalutarem experirentur. Quæ cuncta ſicut inæqualitati aeris, lympham modo incraſſantis, modo in fluorem iterum eliquantis deberi arbitror; ita ejuſdem etiam aeris effectum fuiſſe non dubito, quod diverſas puerperas abdominis præcipue in hypogaſtrica regione tormina corriperent, eaque lochiorum evacuationem non ad votum ſuccedentem, & hinc ex ſanguinis ſtagnatione nervoſam fibrarum tenſionem inducentem comitem haberent; quæ ipſa medicamentis caſtorinis, aliiſque fluorem ſanguini debitum blande reſtituentibus, ac viſcoſas impuritates una per alvum eliminantibus ideo cedebant. Ab eadem aeris inæqualitate etiam, antequam æquinoctium vernum adveniſſet, Icteri, Martialibus remediis debellati, & febres petechiales continuæ, cum cephalgia ingruentes, in quibuſdam pleuritide comitatæ, cæterum nihil ſingulare oſtendentes, nec admodum lethales, uſque in Aprilem, frigidum, & primo quidem ab euro ſerenum; poſtea ſuccedente zephyro, cum ſemimeridionali vento alternante pluvioſum, ſparſim ut vix epidemicos inter morbos referri mererentur, notabantur, ſed Majus, crebros zephyri flatus expertus, gratiori cœli amœnitate illuxit, in fine tamen frigidus evaſit, morborumque ſeminia (præter Variolarum, nunquam uti hactenus, ita per totum reliquum anni decurſum plane ceſſantium) prorſus ſuppreſſiſſe viſus eſt; quos nec poſtea repullulare variorum ventorum, aerea, ſi quæ ingruerent, inquinamenta ex omni mundi plaga diſſipantium viciſſitudo, ſub grata calidioris, nec non temperatioris auræ alternatione, permiſerat. Quamvis poſtea per æſtatem febres quotidianæ, & rheumatiſmi ſubinde denuo caput extollere conarentur, inque menſe Auguſto dyſenteriæ aliqua veſtigia notarentur, vix tamen memorari hic merentur. Poſt caniculares dies primo frigidiuſcula aura ſpirabat, poſtea longior aeris ſerenitas non levem terræ ſiccitatem inducebat, uſque dum poſt æquinoctium autumnale zephyri vehementia, ab aliis ventis ſæpe interrupta, crebras pluvias ſuſcitaret, tepidioremque utplurimum auram redderet, quæ auſtrina conſtitutio, paulo poſt non tantum Variolas in plures infantes diffuderat, ſed etiam tuſſes contumaces in multis, & febres petechiales in quibuſdam produxerat; & has quidem non ſine contagii nota, ut integræ etiam domus alicubi inficerentur, & non pauci ſuccumberent, quos tamen non tam morbi violentia, quam quod negligenter, & imperite, præſertim a ſtupida fœdi carnificis temeritate, quæ neſcio quo infortunio plures dementaverat, tractarentur, mortis prædam fecerat, cum alii rite & mature curati, paucis aſſumptis alexipharmacis, primos morbi impetus prorſus, vel intra biduum retunderent, vel ſalvi tandem evaderent. Omnes præcedaneo horrore, ſubitam virium proſtrationem & præcordiorum oppreſſionem patiebantur; nonnulli cephalalgia per initia torquebantur; deliria vero & inquietudines interdum ſubſequebantur, ſitis rarius urgebat, nec caloris præternaturalis externa indicia aderant; urina ut plurimum & pulſus non multum a naturali ſtatu recedebant. Talia etiam civis cujuſdam uxorem cum filio 17. annorum invaſerant, qui empiricæ etiam illius imperitiæ expoſiti mortui ſunt. Filia autem 19. annorum eodem malo correpta in morbi augmento vermen duas ſpichamas longum mortuum vomitu excreverat, motibuſque membrorum convulſivis & continuis deliriis agitata, nil cibi & medicamentorum ulterius aſſumere voluerat, quin & potum omnem, quamvis fauces aridæ eſſent, & muco viſcidiſſimo incruſtarentur, per biduum reſpuerat; quæ tamen, cum utrique humero veſicatoria applicare curaſſem, tumque ipſa deglutire iterum aliquid inciperet, ſicque cephalica alexipharmacis mixta admitteret, mentem paulatim & membrorum tranquillitatem reſumpſerat, & circa tertiæ hebdomadis a decubitu finem ſuborta diarrhœa evaſerat. Altera filia duodecennis tertio, & quarto morbi die vomitu crebro agitata, nil cibi, potus vel medicamentorum retinere poterat; data vero theriaca cœleſti cum chinchinæ extracto motus ille ventriculi perverſus ſedatus eſt; die autem decimo caput intumeſcere, & immenſum dolere cœpit, ſed propinatis ibidem cephalicis, & alexipharmacis, nec non veſicatoriis utrique humero impoſitis, parotidiſque ſiniſtræ tumore ſuborto, poſtquam ille a cataplaſmatis uſu diſcuſſus fuiſſet, atque diarrhœa ſuperveniſſet, convaluit. Filia 15. annos nata, & filius undecennis parem morbi inſultum paſſi, intra octiduum ſanitatem recuperarunt. In omnibus his ſudor fere nullus prolici poterat; maculæ etiam puncticulares lente, nec ſatis ad votum prodierant. Pater prima morbi indicia ſentiens, ſumpta bis tinctura bezoardica, ejus violentiam eliſit, inter medicamenta etiam pulveris noſtri alexipharmaci officinalis, qui ex terr. ſigill. C. C. phil. præp. rad. angel. Zedoar. cort. citr. & myrrh. componitur, repetitum uſum in primis proficuum expertus ſum; qui non tantum lymphæ viſciditatem corrigere, ejuſque coagulum reſolvere, ſicque ad diaphoreſin diſponere, ſed etiam balſamicis ſuis partibus ſanguinem a corruptione præſervare valuit, tuſſes magna vehementia adultis æque ac pueris infeſtæ, convulſivi aliquid alere viſæ fuerunt, & magnam humoris viſcidi copiam excreverunt; quibus vero, ut alia taceam, continuatum herbæ thee vel veronicæ, cum radice liquiritiæ infuſæ uſum præcipuam medelam attuliſſe obſervavi. Quo ſub Morbonæ dominio reliquum anni, varias cœli mutationes, temperatiorem in primis auram producens; tranſegimus.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Ann. 1699.

DN. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP.

von der mühlen.

JAnuarii imo dies tota pluvioſa, veſpertino tonitru ſexies ſatis vehementer roboante inſolito, & hoc ſaltem tempore raro phænomeno tremendum edidit oſtentum. 2da inconſtans mane ex parte ſerena, & ſicca, reliqua nimbis ingrata. 3tia mane pluviis moleſta in Caurum a meridie valde impetuoſum deſiit. Sequentes ad decimum varii utplurimum pluviis, quandoque nivium flocculis mixti, nonnunquam frigore temperato in grave tandem gelu degenerante diſtincti; ſuccedente demum nive, hiſque pluviis, vernam fere cum ſudo temperiem ad 19num uſque reducentes, cœlo nimirum de die ſereno; noctu vero gelido, revertente ſic paulatim fortiori gelu, triduum durante; tum vero rurſus in plu-

in pluvias ac temperiem aeris leniorem per quatriduum declinante, ac ſuccedente denuo 28vo gelu ſatis acri ſed ephemero, in nebuloſum, & pluvioſum quatriduum una cum menſe terminante.

Februarius eodem typo cœpit, mox vero 2do, ſuccedente gelu ad 11mum uſque continuavit, in pluviolam veſperi ſolutum, ſed 12mus mane rurſus gelidus, cœlo quidem obſcuro & flocculos ſubinde niveos ſpargente, octiduum continuavit; 19nus tandem remiſſior toto biduo pluvioſus ac nimboſus. Verum 22do poſt mane obſcurum ſequens 23us ſereno cœlo pluvias ac grandinem miſcuit, ſuccedente poſt pacatiori 24to, rurſuſque nimboſo, ac nivoſo 25to, tandem a modico mane gelu in amœnum triduum 28vo & ultimo tranſiit.

Martius a pauca nive, ſereno mox rurſus cœlo exorſus variis, & inter ſe alternantibus tempeſtatum viciſſitudinibus, Aprilem potius referens, nivibus pluvias, gelu deliquia miſcens ad 12mum uſque perrexit. Conſtantiori poſtmodum frigore, ſereno ut plurimum cœlo, nivibus, nonnunquam parvis interpolatum ad 24tum uſque continuavit. Inde remittens, poſt biduum pluviolis quibuſdam aſperſum, veſperam verſus clareſcens, 27mo in amœnam ſerenitatem, ſequenti tamen 28vo turbida tempeſtate, nimbis, pluviis, ac grandine fœda interceptam, mox vero tolerabiliori biduo redditam, 30mo una cum trimeſtri hoc primo in vernam amœnitatem deſiit.

Morbi hujus trimeſtris initio frequentiores ac epidemicæ fuerunt præcipue febres peculiares catharrales, malignitatis non expertes, difficiles, periculoſæ, & quibuſdam exitioſæ, quibus ardentes poſtea ſucceſſere, pleuritide ut plurimum comitatæ, eaque acuta quandoque, & maligna, nonnullis lethali, tandem variolæ. His ob varium adeo cœlum Februario menſe ſubſtitutæ febres acutæ ardentes, & continuæ intermittentes, aut ſubinde potius exacerbatæ, malignitate ac petechiis infames, aliæque paulo mitiores quidem, ſed variis exanthematis, purpura, morbillis malignitatis latentis indiciis fœtæ, quæ & ſequenti Martio, totoque adeo trimeſtri, & ultra durarunt, ac haud paucos ad plures miſerunt.

Aprilis primus cœptam ſub finem menſis præcedentis amœnitatem vernam, quibuſdam 4to præſertim, 6to & 8vo cum æſtivis de ſerenitate, & æſtu certantibus, ad nonum uſque ſerie vix interrupta, niſi nubilum, utut rarius, horis potiſſimum pomeridianis intercedens, cœlum variationis inſimulaveris, continuavit. Sequens quatriduum a nono ad 10mum ſerenitati pluvias induxit leves ac fœcundas. Inde ad 18vum euro in aquilonem paulatim deviante, aer quandoque ſerenus, ut plurimum turbidus, ſiccus tamen, ſimulſque frigidus, nonnunquam ventoſus, 18vus ſerenus fere totus, circa veſperam fœcundam ſparſit pluviam. Succedente hinc cum ſudo temperato, & ameno octiduo, 21mum procelloſum, & ſubfrigidum ſi exceperis, ad vigeſimum ſeptimum uſque, qui varius, mane turbidus a meridie tonitru, pluvia ac gradine horridus, circa veſperam demum ſerenus, triduo comitatus, turbido tandem in pluviolam ſub ipſo menſis exordio delituit.

Majus tota, & amœna ſerenitate ver initiavit, ſed a ſucceſſore paulo aſperiore, aquilone nimirum afflante, deſtitutus, zephyro tandem ſubeunte in pluvioſum tranſiit quatriduum a biduo ſereno denuo exceptum, ſed 10mo ſub veſpera pauca aſperſum pluvia. 11mus mane ſerenus a meridie ſudus, ſucceſſore 12mo ſereno ac ſicco interſerto, pluvium & circa veſperam tempeſtuoſum ſubſtituit triduum. Cui biduum æque turbidum, ſed præcedenti ternario ſiccius acceſſit, donec 18vus ſerenus & amœnus vernam gratiam ac jucunditatem, quindecim dierum continua ſerie ad ipſum uſque menſis terminum durantem redintegravit.

Junius eodem quidem tenore inchoavit ac biduo ad veſperam uſque ſereno continuavit, in pluviam vero ſatis grandem aut imbrem potius & tonitru circa hanc defecit, 4tus nubiloſus, & frigidulus, ſiccus tamen ſucceſſorem tota die Cauro impetuoſius flante nimboſum habuit, triduum tamen ſerenius & amœnius accerſentem, ad nonæ (quæ pentecoſtes prima erat) uſque meridiem in pluvias fatiſcentem, 10mo ſuccedenti vario, turbido ac ſubinde madido, 11mo mane nubiloſo a meridie claro, 12mo ſereno, amœno ac temperato toto. Huic 13us mane ſerenus ac ventoſus, a meridie pluvioſus, Iride bis apparente, ac biduanam ſerenitatem nunciante, notabilis ſucceſſit. Quæ tamen a biduo inconſtante excepta, quatriduum addidit paulo conſtantius, mox tamen in biduum e ſudo & pluviis mixtum deſciſcens 21mum totum pluvioſum ad meridiem uſque 22di a meridie clareſcentis ſuccedaneum habuit, 23tius ſudo & æſtivo calore gratus. 24tum ejuſdem amœnitatis ad occaſum uſque ſolis imbre degenerem, ſocium ſibi aſcivit, ut & triduum ſequens, & pluviolis tamen quandoque madens, 28vus pluvioſus a 29no ſicco & a meridie ſereno correctus, cum 30mo toto æſtu ac ſudo acceptiſſimo ultimum ſecundæ hujus anni quadræ menſem clauſit. Trimeſtre hoc ſecundum morbos haud adeo frequentes aluit præter ſcorbuticos nonnullos aliis utplurimum complicatos, utpote arthritidi vagæ, nephritidi, colicæ. Febres quaſdam catharrales, quandoque, utut rarius malignas. Majus ſcorbuticis prædictis hypocondriacos quoſdam, &, at raro maniacos junxit. Hiſque epilepſias infantum præſertim & puerorum diarrhœas, ſubinde & dyſenterias hoc anni tempore alias inſolitas, febres quaſdam cum colica ſcorbutica aut hyſtericis paſſionibus combinatas accenſuit. Junius his malignas nonnullas cum pleuritide, quandoque & in peripneumoniam degenerante concurrentes, exanthematum quoque miliarium peculiari quodam genere, ut & petechiis, iiſque periculoſis ac quibuſdam lethalibus, infames ſuperaddidit.

Julii primus dies ſudum ultimo Junii inchoatum per quatriduum ad 5tum uſque propagavit, cujus veſpera pluviolam ſparſit raram. Sextus mane ſerenus, rorantibus ſubinde tamen pluviarum guttulis, aſperſus a meridie imbrem fudit valde largum, ſequentes ſeptem nubilo, aliquando & imbribus & nimbis turbato cœlo varii fuerunt. 14tus æſtivum redintegravit ſudum, ac excepto 19no tonitru & pluviis circa veſperam turbido, & 30mo pluvia veſpertina madente, ad 28vum uſque jugi ſudo & æſtu gaviſus eſt; Hic tandem ſerenitati huic ſatis durabili triduum tonitruoſum, pluvioſum ac quandoque grandinoſum ſuccenturiavit, ac 31mo demum ſereno & amœno finiit.

Auguſto a triduo ſic ſatis ſereno, pluviis tamen quandoque interpellato exorſus, 4to ſudum produxit amœnum, ad veſperam uſque ſequentis durans, tum vero tonitru horrendo ac imbre valde largo turbatum, 6to ſudo ſubinde pluvias miſcuit, 7mo tonitru ſuperaddidit, ſubſequente vario quandoque ventoſo, turbido ac pluvioſo ad 20mum uſque cœlo, poſtea vero ſereniori ac tranquilliori, non tamen omnino a pluviis immunis ætheri abblandavit ad 28mum uſque; una cum triduo ſereno toto, ac æſtivo calore amœno, menſem hunc claudentem.

September ſudum æſtivo fervore jucundum primo die continuavit, 2do a meridie pluviolas quaſdam miſcuit, ſequens nubibus id ſubinde temperavit. 5tus idem reparavit, a meridie pluviolam aſperſit, 6tus a pluviis immunis, 7mus & 8vus raras ſereno pluvias intercalavit; A nono ad 18vum æther æſtivum, ſudo rurſus & temperato calore amœnum affulſit, 18vus pluviæ pauxillo aſperſo, 19no & 20mo redintegratum ſed frigidulum, 21mo & ſubſequente biduo paulo mitius, 24to nebuloſum, ſed mox rurſus ſerenum cum ſucceſſore toto 26to ſudum pluvia matutina modica, ac nubilo poſtea interpolatum ad 30mum uſque adeoque poſtremum reduxit, ſicque trimeſtri huic tertio gratum reddidit terminum.

Tertii hujus trimeſtris a priori haud multum abludentis Julius hypochondriacas nonnullas & ſcorbuticas affectiones variis commitatas ſymptomatibus, & hæc inter præcordiorum præcipue oppreſſionibus & angoribus moleſtas; febres continuas ardentes, aliaſque paroxyſmis ſubinde vehementibus graves, nec omni malignitate vacantes ſymptomata periculoſa, pleuritides, hæmoptoes, deliria, ad phreneſin durantia, inducentes. Epilepticos inſultus frequentiſſime, adeoque epidemice diarrhœas nonnumquam & dyſſenterias periculoſas, a tergo trahentes. Auguſtus eodem fere tenore tranſiit, niſi quod febres continuæ ardentes, malignæ admodum, frequentiores adhuc ac petechiis quoque ſtipatæ ſucceſſerint, atque Septembri quoque continuarint, in hecticam haud raro, tuſſes contumaciſſimas, colicas quoque paſſiones, diarrhœas & dyſſenterias tranſeuntes, periculoſas, raro tamen lethales, purpura ſæpius, variolis raro, morbillis frequentius notatas.

October autumno congener a primo ad 19num uſque vario cœlo ſæpius pluvio, raro ſereno, ſemper horridulo tranſiit; Hic ſerenus, præter parum pluviæ 23tio ſparſæ octiduum adduxit ſerenum & 25to præſertim æſtivo ſudo fere compari, a biduo paulo nebuloſiori exceptum, 29no nebuloſo turbido ac pluviis raris tamen interpolatum, biduo alio ſereniori, ſed euro afflante frigidulo ſurrogata compenſavit, tandem poſtremo biduo in primam glaciem ſub ipſo exitu diriguit.

Novembris primus, ejuſdem cum prædictis poſtremis genii, ſerenus nimirum & gelidus, 2dus gelidus adhuc, ſed nubiloſus ac turbidus ſequenti nocte primas ſparſit nives, remittente parum gelu, noctu rurſus pruinam-

tum mane nebulam in pluviolam deliqueſcentem tulit. Subſequentem 5to ſicco, mitiori æthere grato, tum pluvioſa nocte ad meridiem uſque ſequentis interſerta, inde clareſcente rurſus aere poſt turbidum 7mum, triduum ſubſecutum ſudo temperato valde amœnum ad veſperam uſque 11mi pluvia rorantem, cui quatriduum rurſus ſerenum ſucceſſit, ac 18vum mane pluviolam ſpargentem, ſi exceperis, ad 21. uſque a meridie pluvia quoque rara cum ſequentibus duobus madentem. 24tus ejuſque ſucceſſor nimboſi aſſeclas habuere turbidos ac pluvioſos, ſolo 30mo menſis nimirum ultimo ſereno ac temperato excepto.

Decembris primus & ſecundus alternatim pluvias ſerenitati, ille mane, hic veſperi ſubordinarunt, 3tius in gelu pronus a nocte gelida, meridie nivoſo, reliquo ſereno in triduum brumali frigore rigens tranſiit; 7mus mitior, cum 8vo toto nives addidit; 9nus temperato gelu ſerenus; 10mus totus nivoſus a procelloſa nocte in ſerenum ac temperatum gelu migravit, quod 11mo fortius; 12mo ſubturbido cœlo per triduum ſubſequens ſatis rigoroſum, in gelicidium tandem deſiit, 16to nebuloſo cum ſequente, cœlo etiam ſereno paululum remittens, biduum ſubſtituit penitus degelaſcens, ſed redintegrato 20mo gelu ac meridiem uſque mitiorem, 21mo & 22do nebuloſis ac pluvioſis 23. a nocte ſerena gelicidium a meridie adduxit ad 24ti uſque ſequentis meridiem, in pluviam tandem fatiſcentem. 25tus nebuloſus ac nubiloſus totus mite reſtituit gelu, cœlo ſereno cum nivibus quandoque alternante; ad 31mum uſque & poſtremum hujus ut trimeſtris ſic anni totius, robur ſucceſſive validius acquirens.

Poſtremum hoc trimeſtre, perinde uti priora, febres obtulit varias ſatis ſequentes ſatiſque vehementes, acutas & ardentes nonnullas ſimulque malignas pleuritide, & peripneumonia quandoque, ut plurimum funeſtis, diarrhœa, cholera, ictero, catharris cum defluxionibus moleſtis in dentes, tonſillas, guttur, pulmones &c. depluentibus contumacibus; cephalæa, cardialgia, palpitationibus cordis intenſis, purpura ſubinde, morbillis, variolis & haud raro petechiis ſtipatus. Præcipue autem colica quædam ſcorbutica valde frequens fuit, prima facie levis, ac haud magni momenti viſa, mox vero nunc diarrhœæ, nunc dyſſenteriæ, nunc pleuritidis in peripneumoniam ſæpe degenerantis, contumacis, periculoſæ & haud raro lethalis, Protei inſtar larvas induens.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1699.

Dn. D. JO. JACOBI HARDERI.

PRincipium Januarii fere ad uſque hujus medium, varia tempeſtate eaque ſubita dyſcraſia ac mutatione, novi anni auſpiciis præluſit: imminente paulatim novilunio cœlum læta ſerenitate, aerque deſiderato pruinæ incremento ac ſiccitate ad uſque finem hujus menſis favere perexit: inde vero obſcurior aer ingruit, Februariique initium nunc nebuloſum fuit, nunc pluvioſa cum nive mixtum, ventis per intervalla fortiter ſpirantibus: Pleuritides & pleuropneumoniæ cum febribus continuis jam frequenter homines invadebant: neque catharri ferini iiſdem pepercerunt, variolis teneriori infantiæ ſubinde infeſtis.

Martii principium pluvialis nix ingratum reddidit, quæ inſtante plenilunio, magna & inſolita cohorte, arva monteſque adeo obſedit, ut itinerantibus non parvo fuerint obſtaculo: inde blandiore accedente aere, nix paulatim fundi, & fertilis tempeſtatis ſpes major affulgere cœpit: uſque tamen interpolatæ circa finem hujus, & Aprilis initium nivales pluviæ, eandem rurſum extinguere cœperunt. 8. 9. & 10. April. interdiu calore blando terræ gremium reficiente, noctu vero pluvia cum tantilla nive idem irrigante, febres continuæ hoc tempore ſatis adhuc infeſtabant.

Dies 12. April. calidiuſculæ pluviæ fugata in arvis, montibuſque adhuc dum hoſpitans nix maxima ſui parte, affulgente, deinceps ſerena tempeſtate, cum exoptato calore ſolis, florum fructuumque fœcundo parente, tantum non prorſus evanuit.

Maji initium multa pluvia comitabatur, in montibus hic illic nive per intervalla interſperſa inde optata tempeſtas ingruit, ſoli deſiderato calore ſingulis terræ fructibus & ſeminibus, in vitam excitatis, cujuſmodi in Junium uſque & ultra fœcundiſſime continuavit: Julius, quem canicula promittit fervorem minus largum, ſenſit frequentibus pluviis præter votum illum attemperantibus: neque ejus defectum Auguſtus majori calore, quem ab hujus medio ad finem uſque demum experti ſumus ſarcire potuit: unde uvarum maturitas quam Septembri mortales præſtolantur, verſus finem uſque hujus a nobis deſiderata fuit; & quamvis dies calidi interpolate alluxerint, noctes tamen frigidiuſculæ, eandem non parum ſufflaminarunt. Sub finem Octobris nivalis tempeſtas jam ingruere cœpit, quæ ſubſequentibus hinc Novembri & Decembri menſibus, in primis circa medium finemque hujus cum multa Brumæ ſævitia, ingravuit; præter febres continuas & in quibuſdam locis ſatis malignas, alii morbi rarius frequentes erant.

DN. D. RUDOLPHI JACOBI CAMERARII,

Academici Naturæ Curioſi,

Schediaſma Tubinga miſſum ad Hiſtoriam Epidemicam.

Anno 1699. & 1700.

LAudabile eſt inſtitutum hiſtoriæ epidemiæ Germanicæ, in appendicem ephemericum ab annis aliquot referri ſolitæ, quod ex multitudine obſervationum per diverſas provincias collectarum progreſſu temporis acquirendam ſpondet notitiam meliorem & pleniorem de ſubdolis, alias & occulte, utut populariter, graſſantibus morbis. Hanc ego collectaneorum ſupellectilem hac quidem vice non venio locupletatum, nec plenam deſcriptionem conſtitutionum utriuſque anni hic inſerere neceſſe duco; Quoniam qui ſuis temporibus graſſari ſolebant catharri & inflammatorii pectoris morbi, quæque intercurrebant variolæ, cum aliis levioribus, tanti momenti non videbantur, epidemicarum autem febrium priſtina frequentia & malignitas ab aliquot retro annis per Dei gratiam in urbe dominium non obtinebat: Sed ea fata, quæ per triſtes olim annos communiter plures experiri ſolebant, jam paucis & vel uni atque alteri ſolum obtingere, idque modo quodam ſporadico potius quam epidemico, hoc annotare cum licuerit, communicare etiam operæ pretium viſum fuit.

Exemplum quod huic rei fidem faciat ſingulare pro an. 1699. ſuppetit in una domo, ſcilicet Aprili menſe primus in familia pater, vir robuſtus, idemque hactenus ſanus bibliopegus, febre maligna plane ex improviſo modoque acuto abripitur. Hunc poſt breve tempus, liberis interim etiam correptis, evadentibus omnibus, intra menſem ultima ſequitur in familia mater; ſic viduata domus, cum altum de ſimili malo in urbe eſſet ſilentium, nec per hunc annum ante & poſt ita acute abriperetur quiſquam. Nihil etiam contagii hinc retulerunt vicini, aut qui alias triſtes illas ædes viſitarunt. De cauſa illa manifeſta non conſtabat. Audiebantur quidem tum temporis hinc inde varii pauperum morbi ſub annonæ caritate ob diætæ vitia, vertigines, tormina, alvi fluxus, ſed hæc in pagis potiſſimum, minus in urbe; Conſtitutio autem aeris per iſtum menſem, utut ſæpe blanda, mitis, velut æſtiva, hinc & leviter tempeſtuoſa, in principio tamen & fine fuit frigida, humida, cum & vicinis alpibus diu inhæreret nix, quin nova ſub medium & finem ibi caderet.

Pro anno 1700. duo ſuppetunt exempla, notata in binis ædibus: ubi principium continuæ non communis febris iterum deducendum eſt a menſe Aprili, qua ſub ejus finem correptus fuit ſartoris filius, abſque omni, quantum quidem conſtat, cauſa evidenti, nec ab alio quocunque infectus. Hunc ſequitur ſoror major, hanc minor natu; omnes medico nullo conſulto vel abſque vel cum medicamentis, ut ajunt, domeſticis evadunt, ita tamen ut ad quinque & ſex ſeptimanas protenderetur apud ſingulos plena convaleſcentia. Quarta in ordine mater demum die ſeptimo vel octavo Junii (non enim ſimul tres priores perſonæ decubuerant; ſed una fere reſurgente dejecta fuerat altera) cum male habere circa præcordia inciperet, ſumit purgans, neſcio quale aut cujus ſuaſu, & movetur fortiter, ſed abhinc ſtatim lecto affigitur, alvum ad tredecim dies habet clauſam, tunc ſuppoſitoriis & enemate tarde & perce irotam, jacet ſoporoſa, omnium negligens, excitata & interrogata ſibi non male eſſe dicit; tandem ſubdelira, nullis uſa medicamentis, in tertia demum ſeptima die vigeſimo quarto Junii moritur, livide poſt mortem nigricans. Ipſo die ſepulturæ frater defunctæ, lanio robuſtus, quinquagenarius, tabellarius, poſt varios quidem errores diætæ, largos certe in vino exceſſus, ægrotare incipit, ſc. prævio horrore maligne dejicitur die vigeſimo ſexto Junii; Dicitur autem turbatus & veſtibus indutus die manſiſſe ex-

extra lectum, ludens, garriens, cum pulſus præ ſpaſmis jam explorari vix poſſet, &, ut ajunt, pleuriticus. Quidquid ſit de ipſo, quem non vidi, moritur ſatis acute mane diei ſecundi Julii, convulſus. Abhinc terrore perculſa alterius fratris uxor etiam dejicitur, ſed evadit; Cum vero inſuper binæ perſonæ aliis in ædibus, quibus cum iſta familia nihil interceſſerat commercii, febre, ſed mitiore & remittente, corriperentur, caderetque vir ſanus hactenus ex improviſo apoplecticus lethaliter, imo de ſubitaneis per patriam caſibus triſtes hinc inde advolarent nuncii, magna utique tum pavidorum commotio. Sed redeundum ad ædes ſartoris. Die altero poſt ſepulturam matris, filia annorum ſeptendecim nondum menſtruata, mane circa horam octavam ægrotare incipit, friget, a meridie incaleſcit, atque ita hinc continenter febricitat, ut extra lectum plane non degere, quin ſæpe in eo ne quidem ſe erigere poſſet, plerisque tamen diebus horas matutinas experiretur meliores, pomeridianis autem ſentiret exacerbationes omnium ſymptomatum, quorum præcipua erant dolor capitis, & ut ajebat cordis, cum levi tuſſicula, alvo tarda, pauca, ſiti non nimia, appetitu nunquam plene abolito, lingua mucoſa, moleſtia quadam deglutitionis, abſque maculis, (uti & priores omnes) abſque ſingulari delirio, mittens urinam nunquam rubram, cum nebula poſt moram craſſa albide pallida. Hæc filia poſt dies quatuordecim evadit feliciter, uſa decocto raſur. corn. cerv. rad. glycyrrhiz. ſem. fœnicul. pulveribus pannonico, alexipharmaco, cervino, (prout hic in officinis juxta deſcriptionem B. Parentis in gratiam pauperum proſtant minus pretioſi) bis in die aut ter, alternis enim noctibus dabantur grana quatuor extracti bezoardici, deſcriptionis ejuſdem, cum vehiculo & mixtura aquarum meliſſæ, card. bened. ceraſor. tiliæ, Syrup. aceroſit. citr. cui addebantur cornu cervi uſtum, antimonium diaphoreticum, & tinctura bezoardica, cum pulveres illos porro ſumere recuſaret. Tandem ultimus in domo pater, die duodecimo Julii languere viſus, ſibique metuens, ne ordo jam ipſum tangeret, a deglutitis noctu ſeptem pilulis bezoardicis, & drachma dimidia theriacæ Andromachi mane in vino hauſta, largiter ſudans præſervatur, nilque ultra mali paſſus, finem ita imponit malæ febri, inducias hinc iterum urbi noſtræ (utinam bene longas) concedenti.

Hæc de hac familia. Interim alibi in urbe lotrix, cum prioribus non communicans, circa idem tempus cum iſta muliere, ſc. die octavo Julii, poſt loturam linteorum, ſub horam veſpertinam ſeptimam horrore gravi correpta, hinc ob æſtum, ſitim, acutum capitis dolorem, cardialgiam, tuſſim fruſtraneam, dolores coſtarum pleuritidem æmulantes, die decimo Junii mane venam ſecari jubet in brachio (unde ſanguis extractus mora temporis nullam contraxit cruſtam, ſed mundam ſervavit ſuperficiem) decurſu dierum mane & meridie melius, a veſpera in noctem ſemper pejus habet, tum dyſpnoica ſubinde & ſubdelira; Die decimo tertio menſis obſervantur in collo ipſius & pectore maculæ minutæ rubentes, die decimo octavo per collum effloreſcentes veſiculæ milliares; Alvus die decimo quarto ante meridiem ſponte novies non torminoſe ſoluta per morbi decurſum manet lubrica, laxior communiter ſub exacerbationibus; Urina mittitur nunquam tincta, plerunque turbida, cum ſedimento poſt moram laxo, craſſo, pallido. Sic afflicta fœmina ſub uſu prædictorum medicamentorum, quibus hic acceſſerat decoctum pectorale alexipharmacum, electuarium diaſcordium, & cortex Peruvianus, evaſit feliciter; equidem in ſexta ſeptimana jam iterum lotricem agens, notabile adhuc ſub declinatione emergens narravit phœnomenon, pruritum ſcilicet fere univerſalem, valdeque moleſtum, quo ad fricandum vehementer corpus urgebatur, unde & in ſquamulas elevata & ſiccata cuticula abſceſſerat paſſim. Cæterum hæc non uti prior, infecit quenquam, ſive nemo ab ea laboravit ſimiliter, niſi quod filiola annorum quatuor eam videretur ſequi, febricitabat enim per dies quatuordecim continenter, cum exacerbationibus veſpertinis, ſine maculis; convaluit autem abſque medici ope, cum poſt longam anorexiam & abſtinentiam appetitu ferebatur in lac acidum eoque ſatiaretur.

Hæc ſunt fata familiarum, quas in alta velut pace ſecuras hoſtis improviſus diverſimode aggreſſus graviter exercuit, modo unam & alteram in domo eligens perſonam, reliquis parcens, alias nulla prætermiſſa paucas fataliter abripiens; Ibi in una domo perſiſtens, decurſu intra breve tempus abſoluto, hic extra domum ad conſanguineos & affines ſeſe extendens, diu tamen protracta ſucceſſione in eadem, ad menſem ſc. uſque tertium. Illum alias novimus morem talium febrium, quod cum epidemicam minantur invaſionem, accedentes ſubdole & ſparſim ſe prodant, & cum finis earum adeſt, recedentes ſubinde tamen, cum minime credis, recurrant; Hic autem neutrum locum habere videtur, ſed alia ratione triſtem ſui memoriam renovaſſe malignitas; idque non tam hyberno, quo major olim communiter notabatur, quam æſtivo potius hac vice tempore, quo Mars apud nos (utinam per Dei gratiam diu) quieſcit, & qua mediocre fuit annonæ pretium. Addendum hac occaſione poſt hyemem inconſtantem, ventoſam, lutulentam & gelidam, non minus varium ſucceſſiſſe vernum tempus, nive iterum alpibus diu, ad finem uſque Aprilis, inhærente; Junium in ſpecie ſæpe, ipſo die ſeptimo fuiſſe pluvioſum, ad exundationem fluviorum in utraque circa urbem valle. Reſpondebant interim tali conſtitutioni morbi varii, inter quos præcipue hybernæ variolæ, vernæ ſcabies, pleuritides, peripneumoniæ, ſub initium Maji perquam frequentes: Abhinc autem inter benignos nec multos morbos obſervabatur ſingularis illa malignitas, ad paucas determinata perſonas. Quibus ſub finem pro declaranda temporum iſtorum de cætero bonitate addi poteſt, quod a quo tempore fama de novo remedio antidyſenterico percrebuit, nullus obſervatus inter nos fuerit æger, quo cum ejus periculum fieri potuerit.

SERIUS MISSA

Dn. D. AMBROSII STEGMANNI

Hiſtoria Epidemica Mannsfeldiaca Anni 1697.

CUM temporum inæqualitas, Hippocrate & experientia teſte, plurimos pariat morbos, nec minima utilitas, judice perilluſtri Domino Præſide ex epidemica annorum conſtitutione, diligentique illorum obſervatione reſultet in rempublicam Medicam, operæ pretium duxi & Ego, ut circa Comitatum Mannsfeldiacum ex epidemica conſtitutione propullulantes morbos, quantum mihi obſervare datum fuit, annotarem & ephemeridibus adderem. Ab anno itaque 1697. bono cum DEO, initium faciam: Cujus Menſis Januarius incepit gelu rigoroſo congelare aquas, & nive conſpergere terram ad quintum uſque diem, quem inconſtans, ingruente ultima lunæ quadra, aeris tempeſtas excepit, & per reliquos hujus menſis dies mox pluviis, mox nive, mox turbinibus continuavit.

MORBI. Per hunc menſem tumores inſoliti hominum capita occuparunt, ut tertio majores extiterint, quos tamen ſudorifera & veſicatoria optime diſſiparunt. Sicut & pleuritis notha in gravidas nimium quantum ſæviit. Nec non catarrhi ſuffocativi primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines invaſerunt, qui affectus tamen appropriatis ſuis remediis auſcultarunt.

FEBRUARIUS, inconſtante aeris temperie, multis comitatus nebulis matutinis & veſpertinis ad nonum uſque diem continuavit, quo frigus intenſum ingruit & ad 24. quatembris ſc. diem duravit, reliquos hujus menſis dies rurſus aer pluvioſus, udoſus & nebuloſus excepit.

MORBI. Menſe hoc morbus Hungaricus, superveniente ut pl. 7timo die angina, febreſque petechiales multis exitiales fuere. Petechiæ in pleriſque abſque ullis datis medicamentis 2do ſtatim & 3tio die maxima cum virium proſtratione & malignitate eruperunt. Et licet multi his laborantes ſanis ſimiles viderentur, tamen præter omnium opinionem die ſeptimo extincti ſunt. Die 5to ut pl. in ſexu nobiliori hæmorrhagiæ narium, in ſequiori menſtrua cum infallibili lethalitatis indicio, erumpebant. Quibus mox ab initio delirium ſuperveniebat, morbo abſolvebantur ſic, & diverſos ex pauperioris ſortis hominibus vidi ſuperſtites, qui negligentius vivebant, in frigore jacebant, nec ullam ſui corporis curam habebant. Ex decumbentibus etiam quidam recidivam ſunt paſſi, ita ut intra menſem bis fuerint petechiis inſigniti, qui tamen omnes vita privati ſunt. In quibuſdam febre hac demortuis, facies vivorum ſimillima & ſudore guttatim conſpicua, deprehenſa eſt. Admirationem etiam ſubit, quod bubones peſtilentiales, in quibuſdam peſte, tempore ultimæ contagionis, olim infectis, hoc menſe rurſus intumuerint, purulentamque materiam de ſe dederint. Optima bezoardica lege artis & ſummo ſtudio adhibita reſpuebat omnia hæc febris; Itidemque vomitoria & venæ ſect. in principio etiam adminiſtrata erant de nihilo. Sola veſicatoria, quæ tamen plurimi recuſabant, primis ſta-

tim diebus in diverſis corporis partibus ſimul applicata, multos eripiebant e faucibus mortis.

MARTIUS & APRILIS mox pluviis & tonitru, mox nive, mox turbinibus mutarunt ſuos dies.

MORBI: Catharri & tuſſes nimium quantum infeſtarunt homines, in his Pillul. de Succin. Craton. it. de Cynogloſſ. aſſociatis Elixeriis pectoralibus multum profuerunt.

MAJUS inſolito aeris fervore & tonitru ingruit, & uſque ad X. diem continuavit. Reliqui hujus menſis dies pluvioſi & ventoſi, noctes vero ob flantem Boream ſumme frigidæ extiterunt, ut & exinde fructus & fruges ob glaciem obductam frigore ſint tactæ & læſæ.

MORBI. Hoc menſe pleuritis, hæmoptiſis, arthritis vaga ſcorbutica, & in primis febre catharrales multo infeſtarunt.

JUNIUS intravit rurſus inſolito aeris fervore, cujus XI. diem Boreas excepit & uſque ad XX. diem duravit, quo rurſus aeris fervor cum tonitru ingruit, & menſem finiit.

MORBI. Hoc menſe melancholia multos utriusque ſexus homines invaſit, qui truculentas manus ſibi ſuiſque intulerunt, ſupervenit & quibuſdam melancholicis epilepſia paucas poſt horas lethalis.

JULIUS crebrioribus pluviis, flante Borea, per totum menſem ita moleſtus, ut Vulcanus tunc temporis ſuperbiret in noſtris fornacibus.

MORBI. Hoc menſe febres tertianæ & quartanæ, it. Partus difficiles ſequiori ſexui periculoſi fuere.

AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER pluvioſi & ventoſi flante Borea & Euro extiterunt.

MORBI. Catharri, tuſſes, & pleuritis vagarunt hinc inde.

NOVEMBER & DECEMBER maxime inæquales fuerunt, & mox pluviis, mox nive, mox frigore mutarunt ſuos dies.

MORBI. His menſibus icterus in quibuſdam cum diarrhœa, in aliis cum vomitu, in plurimis cum tumore ventris obſervatus eſt, & totas familias infecit, paucos tamen intra dies pillulis meis Martialibus & ſale cachectico Ludovici profligavi hunc morbum. Sic & arthritis vaga ſcorbutica & podagra multos infeſtavit.

Epidemia Mannsfeldiaca. Anni 1698.

JANUARIUS frigore intenſo per 4. dies ſpirante ſubſolano continuavit, 5to die aer nebuloſus ingruit, 6to & 7timo Aquilo nivem, d. 12. 13. 14. zephyrus pluvias protulit, d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Euro-notus nivem & intenſum frigus reddidit. Reliqui menſis dies, flante zephyro, rurſus pluvioſi extiterunt.

MORBI. Tuſſis, catharri, & pleuritis notha multis moleſti fuere.

FEBRUARIUS pluvioſo & auſtrali aere uſque ad ſextum continuavit diem, 7mo frigus intenſum, ſpirante euro-noto, ingruit, & per reliquos hujus menſis duravit.

MORBI. Pleuritis, tumores ſub anxillis & morbilli admodum familiares fuere hoc menſe omnis ætatis hominibus.

MARTII primi VI. dies, flante zephyro, pluvioſi extiterunt, VII. frigus, ſpirante Euro-noto, intenſum rurſus ingruit, & uſque ad XX. continuavit, quos reliquos menſis hujus dies aer meridionalis cum pluviis & tonitru abſolvit.

APRILIS totus pluvioſus, ſpirante aere meridionali, extitit.

MAJUS eodem aere & pluviis uſque ad 18. diem continuavit, d. 19. Subſolanus radiis ſolaribus terram ſiccavit, quam tamen d. 27. pluviæ & grandines rurſus humectarunt, & ad finem uſque hujus menſis perdurarunt.

JUNIUS, JULIUS, AUGUSTUS, SEPTEMBER & OCTOBER mox pluviis, mox radiis ſolaribus & aere validiori, mox frigidiori, variante Aquilone & Auſtro, admodum moleſti extiterunt.

MORBI. Licet maxima aeris inæqualitas per totum ferme annum extiterit, minimi tamen morbi has oras viſitarunt. Nam præter melancholiam, maniam & furorem uterinum, plane nullus alius in Comitatu Mansfeldiaco per menſem Julium, Junium & Auguſtum obſervatus eſt morbus. Hi autem affectus permultis familiares fuerunt. Nam XV. melancholia VII. mania, & octodecim furore uterino laborantes meam ſolummodo implorarunt opem, quibus etiam ad unum omnibus appropriatis ſuis remediis & inprimis veſicatoriis & venæ ſect. Deo auxiliante priſtinam reddidi ſanitatem. Nymphamaniacæ in primis mira paſſæ ſunt ſymptomata. Quædam nil niſi obſcœna proferebant verba, veneremque intendebant. Quædam inſomnia phantaſtica recitabant, & modo hunc, modo illum Sanctum, l. Principem. l. alium Magnum pro ſponſis habebant. Aliæ cantabant, ſaltabant, & modo in caput, modo in pedes ſe conjiciebant, variaque abſurda immiſcebant. Aliæ rythmos componebant, totas paginas e Bibliis recitabant, & chiliaſtas ſe profitebantur. Extitit autem, quod mirandum, furor uterinus contagioſus, nam iiſdem in ædibus ſæpe 2. 3. & plures decumbebant mulieres hoc affectu. Vidi etiam oculis meis: Quod præfecti cujuſdam uxor in paroxyſmo ejuſmodi furente conſtituta, ex adſtantibus mulierculis ruſticam quandam virginem ad oſculandam manibus arriperet, recuſantique colaphum impingeret, ex quo terrore ruſtica hæc, altero die poſt, eodem affectu infecta fuit.

NOVEMBRIS initium frigidum fuit, reliqui vero ejuſdem dies mox pluviis, mox nive rurſus moleſti extiterunt.

DECEMBER mox frigore, mox pluviis, mox nive, mox turbinibus annum abſolvit.

MORBI. Hiſce menſibus variolæ ſuis maculis primæ, mediæ & ultimæ ætatis homines ſignarunt. Vidi enim vetulam ſeptuagenaria propinquiorem, & virum ſexagenario majorem, variolis abſque vitæ jactura decumbentes. Sic & bruta a variolis non immunia fuere, ex quibus pennata, utpote anſeres & gallinæ, tum domeſticæ, tum Indicæ, hiſce infecta perierunt ferme omnia. Oves & porci vero, quibus expellentia (utpote cineres ex ſtipitibus fabarum, vel frumento ſecalino cum urina humana, vel rob. Sambuci &c.) ab Oeconomiis curioſis propinata ſunt, ut pl. evaſerunt ſuperſtites.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Ann. 1700.

DN. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP.

von der mühlen.

JAnuarii 1mus ſt. Greg. gelu quod annum præcedentem finierat, cum degelaſcente tepore imbribus ac nivibus mixto commutavit, & ad feſtum Apparitionis ſ. ut vulgo vocant trium Regum uſque continuavit, ſequenti feſtum die gelu cœlo ſereno vires recuperavit, ac per triduum fervavit, 10mo rurſus & ſequentibus, 12mum gelu aliquali & nivibus diverſum, cum 16to, 17mo & 18vo blandum gelu nocturnum cœlo nubiloſo a meridie pluviis rorantibus, ſi exceperis ad 25tum uſque remittens, 26tus priorem vigore reaſſumpſit, illique nives ſuperaddidit; eoque tenore ſequentibus 29no excepto, ad 30mum uſque duravit, tandem 31mo ac ultimo illius menſis, pluvioſo, a meridie vario deſiit æthere.

Februarius temperato quidem frigore cœpit, ſed nivibus, quandoque alias pluviis, utut raris, interpolato varius fuit ad 22dum uſque, a quo redintegrato per triduum brumali rigore, ſereno interdum cœlo, 25to ſenſim remittente, 28vo circa veſperam pluviam tandem deliquit.

Quam prima Martii ſerenus excepit dies, huncque ſequentibus gelu nocturnum, ſubinde & diurnum, nivibus 3tio & 4to opertum, ſuccedentibus a 5to ad 11mum ſatis rigidum, remittens 12mo ad 25tum uſque Cauro impetuoſius flante noctu valde gelidum, & hujus ſequaces ad finem uſque menſis, Cauro licet ab Aquilone repulſo ac hinc 30mo ſuccedente Euro eodem fere tenore perdurantes.

Morbi hoc anni quadrante præter ſcorbutum fere endemium ejuſque aſſeclas, ut & cognatum malum hypochondriacum, fuere frequentiores catharri, tuſſes, febribus, quandoque catharralibus, variis defluxionibus, in genas, dentes, maxillas, guttur, ſcapulas, ipſum quoque pectus & pulmones, pleuritide item tam vera, quam ſpuria, indeque ut plurimum pullulante hæmoptoe, hancque nonnunquam excipiente aut phthiſi, aut hectica, haud raro etiam nephriticis doloribus complicatæ. Præterea febres quoque aliæ variæ, interque illas quædam malignitate non vacantes, morbillis & variolis & purpura ſeſe prodentes.

Aprilis primis diebus Euro-noto ſpirante paulo remiſſior, 6to vernæ amœnitatis prænuntio, variantibus ſubinde ventis & nonnunquam ſatis aſpere flantibus, ſereno tamen plerunque cœlo, rarius pluvias rorantes ſpargens, ad extremum uſque diem temperatus fuit.

Cui Majus fere totus reſpondit, frigidior equidem paulo præter 12mum & 17mum ſudo & tepore verno amœ-

amœnos, ad 22dum in pluvias comite tonitru circa veſperam cum ſequenti toto & 24to mane udo ſolutum, ſuccedente biduo ſereno ac temperato, poſtque 27mo mane pluvio, tandem ad 31mum adeoque ultimum ſerenus & amœnus.

Junius ſerenitatem & amœnitatem vernam Majo cœptam ad 6ti uſque veſperam cum pluvia tonitru adveptam nubentem continuavit, 7mus & 8vus præcedentibus nubilioſiores, circa veſperam rurſus pluviis fuerunt, reliqui ad 12mum obſcuri & frigidi, ſicci tamen; a 12mo vero, 20mo mane pluvioſo, veſperi tonitruoſo excepto, ad 22dum & 23. ſerena & amœna temperie commendabiles, ac hos inter 14tum, 15tum, 16tum & 17mum æſtivo fere æſtu graves fuerunt, ſubſequentes pluvioſi, quandoque tota die ac nubili ad 30mum uſque & ultimum mane nubilum, poſtea præcedentibus ſereniorem.

Morbos hoc trimeſtre præter prædictum ſcorbutum & ab illo dependentes cachexiam, dolores, tumores & id genus alia ſympromata, febres genuit omnis generis, communes; ephemeras, intermittentes varias, etiam ſeptiduanam, paroxyſmo ſeptimo quoque die recurrente, rarius, ſi unquam antehac in praxi occurrentem, continuas, ardentes, cum & ſine exacerbationibus, catharrales, malignas haud raro, pleuritide, arthritide, catharris aliiſque variis defluxionibus, tuſſi, doloribus præcordiorum & hypochondriorum, aſthmate, interdum convulſio infeſta, purpura, morbillis atque variolis aliiſque exanthematis fœdas, paſſiones item hyſtericas, nephritides, diarrhœas, hæmorrhagias etiam uteri, &c.

Julii prima dies ſerenitatem ultima Junii cœptam continuavit; Verum frequentes menſe fere toto alternis diebus ſudum cum pluviis nunc parcioribus, nunc copioſioribus alternando, æſtivum ſereni cœli æſtum ſic imbribus & pluviis temperarunt.

Auguſtus a primo ad 7mum fere pluvioſus, triduum ad 10mum uſque ſerenum intercalavit, ſequens triduum mane ſiccum veſperi pluvia maduit, 14tus vento nubes diſſipante ſerenas, 15tum ſucceſſorem habuit totum udum & imbroſum, 16tum mane pluvium, poſtea ſerenum, ſerenitate triduum continuante, biduum rurſus mane nebuloſum poſt raras ſpargendo pluvias vidimus. Sudo 22do interſerto 23tio nubilo, tonitruoſo ac pluvioſo in ſerenitatem tandem declinanti, 24tus ſucceſſit ſerenus & amœnus, atque huic frigidulum pluviis ſubinde madens ad finem uſque menſis ſeptendium.

September facie a primo rorante nonnunquam alias ſereno, in ſudum æſtu ſæpius grave mutata, ad 13tium uſque mane ſerenum, licet a meridie poſt tonitru grave imbridum, commendabilis, triduum accivit varium pluviis ſerenitati interſperſis, ac frigore, moderato tamen, non uſquequaque gratum; triduo alio ſudo gratiori exceptum, biduo rurſus interpolatum vario, 22do ſicco, 23tio toto fere pluvio ac frigido 24to mane nebuloſo ac nubilo, a meridie ſereno, ſubſtituti triduum ejuſdem fere tenoris frigidum tum ſerenitas bidui poſtremi menſem nunc ſimulque trimeſtre hoc abſolvit.

Quoad morbos id præcedenti fere compar, niſi quod frequentiores adhuc fuerint febres, præſertim ardentes & malignæ, petechiales quoque, pleuritides in phthiſin quandoque declinantes, quædam veræ, quædam etiam nothæ, dyſſenteriæ & diarrhœæ, æſtui partim & inordinatæ, in potu præſertim & fructuum horariorum ingurgitatione, diætæ originem debentes nonnunquam lethales variæ, febribus interdum comitatæ defluxiones cum tumoribus artuum, præcipue genarum valde contumacibus.

October a primo ad 4tum uſque nubilum & a meridie rorantem, indeque ad 8tavi uſque veſpertinam pluviam ſerenus, temperatus ac ſudo fere jugi veris inſtar amœnus; Noctu inter 8vum & 9num tonitru horrendo terribilis, nono ſparſis a meridie pluviis paulo horridior, 10mo ſine pluvia nubilus, 11mo ſudum redintegravit, biduo ſuccedente vario ac quandoque pluvio, 16to veſperi pluvia madens, cætera cum ſequentibus quinque ſerenus, 21mo nubilus ſubindeque rorans ac Auſtro flante frigidus, 22do mane pluvius ac nubilus cum ſequentibus quinque ſiccus, 27mo nubilus totus ac imbroſus, 28vo Vulturno aſpirante nebuloſus mane, poſtea cum inſequentibus ad 31mum ac menſis hujus poſtremum, paululum rorantem & frigidum, ſerenus atque ſiccus.

Novembris primus, durante adhuc Vulturno, gelu induxit, & per biduum continuavit, quod tertio rorante mane parumper cœlo remiſit, ſuccedente 4to toto pluvioſo; cum biduo turbido ſicco tamen, mane præſertim atquo huic ad 12mum uſque varia, quandoque nubila, alias ſerena, ſicca ſubinde, rurſuſque pluvia tempeſtate; tandem Cauro afflante gelu 13tio ſerenum acceſſit, ac ſequenti mane turbido & a meridie nive prima comitato, uſque ad 19num a rigore remittentem & pluviis madentem duravit. Tum poſt biduum pluvium, biduum ſucceſſit gelidum, procelloſum & grandinoſum; huic demum nix mane pluviis mixta, a meridie ac ſequenti 24to in imbres deliqueſcens, ſequenti vere nocte Auſtro flante, rurſus gelaſcens, diurno ſuccedente per quatriduum ſudo, veſperi vento paulatim ad eurum regrediente in nivem reſoluto, ac biduo ſubſequente toto pluvioſo, nebuloſo, ac inamœno menſem terminante.

Decembris primus gelu reduxit ac nives, quod ad 5tum uſque circa veſperam pluvia ſparſa remittentem duravit, hunc ſequens biduum adhuc remiſſius prima die pluvias veſpertinas tulit, altera ſiccius fuit, 8vus mane nebuloſus valde ac pluvius, poſtea ſiccior, 9nus, totus nebuloſus & zephyro aſpirante imbroſus 10mus mane paulo ſerenior, veſperi pluvioſus. 11mus mane turbidus, poſt ſerenior, tandem nubilus & udus, 12mus blandum gelu, nonnumquam nivibus, nonnunquam gelicidio, interpolatum reduxit, ad uſque 20mum, qui rigorem majorem addidit ac quatriduum continuavit, circa veſperam 24ti remittens ac vario cœlo, utplurimum tamen uvido, ad 31mum uſque perſeverans, ſicque hoc trimeſtre ſimulque annum ipſum temperato, at ingrato frigore claudens.

Ultimum hoc trimeſtre morbos produxit prioribus nec frequentia, nec varietate, nec gravitate cedentes, paſſiones hypocondriacas, iliacas, colicas, hyſtericas, nephriticas, febres varias, præſertim acutas, ardentes, continuas, catharrales, pleuriticas, malignas quoque variolis & petechiis infames, & quandoque funeſtas. Defluxiones & catharros, ſuffocativos quoque, in genas, guttur, pulmones &c. depluentes. Aſthmata convulſiva quoque nonnunquam & anginas cauſantes. Diarrhœas & dyſſenterias, cephalagias, hemicranias, cardialgias, odontalgias, hemiplegias, apoplexias, elepſias, præſertim infantum. Tumores varios & dolores, utplurimum contumaces, & innumera alia ſcorbuto præſertim & Veneræ lui familiaria ſymptomata, brumali frigori, cœlique frigidiori ac humidæ conſtitutioni variabili & inconſtanti ex parte tribuenda.

Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis

Anni 1699. 1700. & 1701.

Excellentiſſimi Domini Uratislavienſes uti hactenus inter naturæ curioſos ſolertiæ & curioſitatis palmam non paucis aliis dubiam reddere allaborarunt, ita laudabili inſtituto, circa conſcribendam morborum in Germania epidemicorum hiſtoriam, & ipſi favere, ac Patriæ ſuæ celeberrimæ ſimilem ſtatum delineare decreverunt; Cujus priores tres anni de morbis, qui anno 1699. 1700. & 1701. Uratislaviæ graſſati ſunt, publicis typis jam deſcripti legantur, & pro hoc noſtro volumine paulo prolixiores ſint, ſynopſin eorum hic dare libuit, omiſſis iis morbis, qui epidemicorum cenſum haud ingrediuntur.

Cum Anni milleſimi, ſexcenteſimi, nonageſimi noni Januarium horridum Uratislavienſibus reddidiſſent nebulæ & venti, variis viciſſitudinibus, potiſſimum intercurrente pluvia, ſubinde tamen & frigore, quamvis remiſſiore, graves; initium quoque, imo majorem fere partem Februarii ſub eadem cœli inconſtantia tranſegerunt, niſi quod alterna frigoris vis majori impetu corpora concuteret, & aer circa plenilunium ſerenus languentes animos excitaret; quæ cœli inclementia, ineunte menſe Martio, continuavit, non raro tamen effuſis ad plenilunium uſque, quæ illico tabeſcebant, nivibus, & terra pruinis horrente; cum e contra mollior aer, vergente ad finem menſe, ac ſudum, tellurem foveret. Primus ergo hic anni quadrans toto fere decurſu exceſſit in humida conſtitutione, quam etiam accuratæ tam barometricæ, quam thermometricæ obſervationes confirmarunt. Quo tempore, cumprimis ſub Januarii principium, dolores ſpaſmodici ſanguineo-cholericos, & melancholico-phlegmaticos affligebant, frequens erat arthritis, prædominabatur tamen in ſubjectis iracundiæ obnoxiis & diætæ aromaticæ ac vinoſæ deditis, præcipue liberaliori vini Hungarici, a ſolo calce viva fere penitus ſubſtrato infecti, potui inhiantibus. Plures intempeſtivo frigidi & humidi aeris accurſu admiſſo, pleuritis notha occupabat, temperatioribus diureticis magis, quam diaphoreticis cedens. Multi de dolore lumbos

bos infeſtante conqueſti, pro nephriticis promiſcue a Medicis non ſatis exercitatis, & vulgo habiti fuerunt, cum tamen non ſemper renes, ſed plurimas etiam alias partes in illa corporis regione latentes, affici poſſe, ſagaciores Medicos fugere nequeat.

Sub finem ejuſdem menſis in ſcenam prodibat febris petechialis, quæ licet poſt 14. Aprilis diem conticeſceret, menſe tamen Majo iterum ferocire, & quidem cum catarrho ſuffocativo, præprimis in ætate teneriori incipiebat, ac non æque in infantes, pueros & ſenes, ſed in fœminas, & frequentius in mares ſanguineos & ſanguineo-phlegmaticos ſæviit, ac præprimis iis gravis ac infeſta incubuit, qui vino atque ſpiritu vini ſe obruerant, ac corpus cacochymedium prava victus ratione contraxerant; cæterum prævio horrore, cum quadam gravedine, tuſſi, imo & faucium inflammatione & tumore invadebat, aderat præceps ſubita virium proſtratio, pulſus exilior & imbecillior, frequens tamen & inæqualis; calor qui horrorem ſequebatur, in ſanguineis intenſior totum corpus occupabat, maxime vero caput, unde in fluidioris habitus corporibus, cephalgia acutior, rubor faciei, oculi ſcintillantes, vigiliæ, deliria furioſa, jactatio corporis, ſitis &c. In ſanguineo phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, color multo mitior apparebat, qui non paucis imponere ſolet ægris & Medicis, ut parum periculi ſubeſſe, cum magno ſuo diſcrimine credant, a quo fallaci calore forte febris illa maligna vocari meruit, ſumpta metaphora ab hominibus malignis, qui aliud fronte promittunt, aliud in intimiori cordis receſſu premunt: in his calori reſpondebat ſitis tolerabilis, & quies corporis ſine manifeſta jectigatione, ſed debilitas gravis ac continua in ſomnum propenſio, ac non conſulta antea taciturnitas, cardialgia, lingua modo lento ſucco obducta, modo fiſſuris aſperis & ſcabris dehiſcens, aut retorrido calore cum vicinis faucibus arebat. In hominibus melancholici temperamenti, quorum tamen non nimis multi hac infirmitate detenti fuerunt, ſtatim ab aſſumpto alimento vel medicamento flatus & hypochondriorum murmura. Cholerici loquacitate ſua aliorum aures obtundebant, & calore acriori tangentis manum urebant. Omnes cujuſcunque complexionis, graviter nauſea cibi & appetitus defectio infeſtabat. Senſim deinde æſtus invaleſcebat, ut luculentus calor in partibus externis deprehenderetur. Exerebant ſe etiam dolores varii, modo pungentes, modo mordicantes. Circa quartum, ſeptimum, imo etiam undecimum diem, in pectore, dorſo, brachiis, lumbis & cruribus, maculæ rubentes, puncturis pulicum ſimiles, ſine levamine erumpebant, aliquando etiam majores lenticularum magnitudinem æquantes; rubræ illæ meliores, deteriores vero citrinæ, lividæ, violaceæ, in primis ſi hæmorrhagia gingivarum circa dentes inciſorios ſuperioris maxillæ enormior juncta fuerit, nigræ, præprimis majores omnium peſſimæ. Urina non uno modo comparata erat, nec alvi excretio; hæc liberalior ſalutaris admodum poſt diem ſeptimum obſervata, & accedente ſudore ſolutionem morbi promittebat; cum e contra ſiccitatem alvi hæc febris peſſime tulerit. Vermes per alvum cum fœdibus aliquoties rejecti. Pejus cum iis agebatur, quos vomitus partim humorum variorum, partim quorumvis aſſumptorum, aut etiam inanis cum nauſea, & cardialgia affligebant, præſertim ſi ſingultus iis ſe comitem adjungeret. Sudores primis ſtatim morbi temporibus ſine levamine, ſed poſt quartum morbi diem, circa ſeptimum, undecimum &c. felicioris indices erant: cadaveroſus erat funeſtus. Cum hæmorrhagiis quidam evaſerunt, morbus nequaquam intra quatuordecim dies finiebatur, ſed ad 21. imo & ultra ad 40. uſque extendebatur. Solvebatur rariſſime per hæmorrhagiam, aliquando per abſceſſum, frequenter per ſudores, ſæpiſſime autem tum per hos, tum per diarrhœam; quandoque etiam per tumores in variis corporis partibus, cumprimis in ano, per exanthemata miliaria, pedum ſcabiem, icterum &c. Cura ſine V. S. (qua ſanguis eductus in ſuperiori parte, cruſta alba ſpiſſa, tenaciſſima obductus, in inferiori vero, modo floridus & fluidus, modo concretus & coagulatus fuit deprehenſus) peracta felicius ſucceſſit. Quibus ſtatim ab initio mite evacuans datum, facilius morbum ſuperarunt, quale fuit potio Sydenhamiana in doſi aliquantum minori, pulvis ex Antimon. & Nitro depur. Tart. Vitriolato ac grano ij. vel iij. ſcam. ſulphur additis apud ditiores granis paucis auri fulminantis, vel etiam quæ ſimul ad malignitatem habent reſpectum. Vomitoria in principio hominibus phlegmaticis aut melancholicis robuſtis & nauſeantibus, præſenti conatu vomendi, interdum cum ſucceſſu data. Cæterum fere tota cura per placidum ſudorem, ſeu potius madorem, bezoardicis, pulv. Bez. Sennerti, *Rumbaum*, *Doring.* Pannon. rub. &c. Miſt. ſimpl. Eſſentia ſcordii ſaturatiori, myrrha, diaſcordio, abſoluta; fortiora, volatilia ſalia, bezoardica calida ac ſpirituoſa omiſſa, quia obfuerunt: camphora plane præterita, cum vis ejus alexiteria non niſi nuda traditione & opinione hominum nitatur, & interne plus detrimenti quam auxilii ſpondeat. Diarrhœam, niſi eſſet colliquativa, aut inflammationi inteſtinorum ſuperveniret, nequaquam ſupprimere ſtuduerunt, quinimo non raro laxans ordinarunt, ac interne per totum morbi curſum nitroſa cum ſufficienti potus quantitate ea intentione ægris propinarunt, ut ventriculus & inteſtinorum volumina rite abſtergerentur, & materia bilioſa acris ac urens e corpore proſcriberetur, alvi tamen profluviis modum excedentibus nitro in exigua doſi exhibito, interpoſitiſque terreis pulveribus, aut diaſcordio Fracaſt. frænum injecerunt, reliquis etiam ſymptomatibus convenienter obviam iverunt.

In Januario odontalgia ſeu hemicrania laborabant iſtæ potiſſimum mulieres, quibus negotium menſium magis impeditum, nec nulli erant, qui ophthalmia vexarentur. Illis tinctura odontalgica Mynſ. & Wedelii &c. his decoctum cort. granator. &c. profuit. Occurrebant etiam quos icterus fœdabat, & Martialia liquida præcipue cum ſalinis, aliiſque juvabant.

Menſe Februario, præter Variolas & morbillos, aliæ quoque maculæ cum febre ſub noctem ingraveſcente, & tuſſi ferina, corpora infantum occuparunt, latæ rubeæque, morbillis non admodum diſſimiles in facie, minutiſſimæ vero & puniceæ in dorſo, lumbis & pectore; nonnullæ elevatiores ad naturam Variolarum accedebant, ac pruritu & fervore moleſtiſſimæ, tandem per abſceſſionem epidermicis in ſquamulas reſolvebantur. Graſſabantur etiam aliæ mitiores Variolæ, a forma acuminata *die Spitzblattern* vocatæ, nec non quas *Schaafs Blattern* nominant, puſtulæ ſc. latiores minuſque acuminatæ. Graviores ob intenſiorem æſtum erant rubeolæ, diaphoreticis fixis curatæ.

Fuere etiam qui difficulter admodum reſpirabant, & de gravedine ſolum quadam ventriculi conquerebantur, paratam in ſcorbuticis medelam iuvenientes, acetoſa, acetoſella, rad. ari, helenii &c. non in cochlearia, ſi maculæ fervidioris intemperiei indices deformabant.

Infantes tuſſis convulſiva fatigabat ſatis frequenter, in qua pulvis antepilepticus Ludovicianus utilis.

Alii, lactentes æque ac ablactati, omni hyeme atrophia corripiuntur, cum febricula circa veſperam ingruente, inquietudine & ſiti nocturna, fame, torpore, abdomineque tumente; a ductuum lacteorum & glandularum, viſcerumque glanduloſorum lenta ac viſcida obſtructione, in qua tinctura ♂ operitiva vitriolata, arcanum duplicatum &c. proſunt.

Erant etiam quidam hæmoptoici, atque inter hos pauci, qui ſine noxa evaſerunt, in lentam tabem & phtiſin præcipue prolapſi; V.S. malum hoc ceſſiſſe compertum eſt, nec non largiori nitri exhibitioni.

Non paucos quoque malum hypochondriacum torquebat, ſolitis ſtipatum ſymptomatibus, hypochondriorum diſtenſione, ventriculi concoctione languida, ructibus acidis, vomitu, rugitibus, ſputatione crebra, alvo ſegni, duritie, tumore in regione lienis, anxietatibus præcordialibus, cordis palpitationibus, vertigine, pavoribus in ſomno, aurium tinnitu, doloribuſque variis. Cura eorum in craſſis humoribus attenuandis erant, per nodulos aperientes, martialia, urinoſa volatil. myrrham, crocum, mixturam ſimpl. tincturam vitriol. o — tart. D. L.

Illuceſcente Martio turmatim ſcabioſi occurrerunt curandi; id quod, præter externa, blandis diaphoreticis in primis fuit præſtitum.

Circa idem tempus non paucos tantum non exanimabat moleſtiſſimus pruritus, præprimis ſenibus & cœlibibus graviſſimus, ac inter hos hominibus ſiccioris conſtitutionis. Conducebant iis medicamenta nitroſa, & diuretica ſaponaria, quæ ſalſos & acres atomos ad vias urinarias deducunt.

Primus Aprilis dies ſerenus illuxit, & calore ſuo Veris delitias ſperare juſſit. Non diuturna tamen hæc felicitas fuit; nam nebulæ & pluviæ a meridie primis diebus gratum ſolis aſpectum ad breve tempus ademerunt. Qui ſicuti dies, vernali tepore ad plenilunium omnia brumali aura quaſi rigentia blande vegetabant. Deinde cœlum varium erat, interdum ſerenum, interdum nebulis obductum, nimbos ac pluviam effundebat. Majus, quo alias omnia rident & eſt formoſiſſimus annus, nebulis, pluviis & ventis, ſi paucos amœniores

dies

dies excipias, rigidus erat. In Junio iterum amœnior ac ſerenior aer, cujus jucunditatem etiam vergente ad finem Majo deguſtare licuit, comparuit; neque tamen ad finem proceſſit ſine imbribus, quorum iram proximi Uratislaviæ accolæ, perruptis aggeribus, gravem, cum damno ſanitatis & facultatum experti ſunt. Graſſabantur tum morbi plerique ab Hyppocrate enumerati, ubi de vernalibus ei ſermo, furores, melancholiæ, epilepſiæ, fluxiones ſanguinis, anginæ, gravedines, raucedines, exanthemata varia, & articulorum dolores; febres inſuper intermittentes: in ætate puerili & adoleſcentia ſanguinis excretiones e naribus, hæmoptyſes juvenibus magis familiariter evenere, quemadmodum vomitus cruenti viris & fœminis, vitæque ſedentariæ deditis, hæmorrhoidales autem depletiones paulo annoſioribus acciderunt; mictus quoque cruenti exempla notata. Circa loca illa corporis, quibus ſanguis erumpit, ingenioſiſſimum D. Stahlium, Hallenſium Practicum, & Profeſſorem ſecuti, ſpaſmodicas paſſiones, ſanguinis congeſtionem, vaſorum & pororum tenſionem, atque turgeſcentiam, cum ſenſu ardoris, lancinationis & pulſationis obſervarunt, quin etiam fere ad ejus mentem, curam felici cum ſucceſſu inſtituerunt: violentioribus vero ſanguinis depauperationibus, efficaciſſimis remediis occurrerunt. Inſolita uteri hæmorrhagia ſeptuagenariis proximas, quæ nullo remediorum genere cohiberi potuit, in mortem præcipitavit.

Typus febrium intermittentium non unius generis erat: nonnullis paroxyſmi omni die, aliis tertio quovis moleſti erant: erant, quibus quovis die duo paroxyſmi erant ſuperandi. Nec infrequentes tertianæ duplices, in quibus paroxyſmo primo non reſpondet ſecundus, ſed tertius, ſecundo quartus, tertio quintus, quarto ſextus &c. ita tamen, ut non tantum tertio die, ſed etiam intercalari febricitarent. Semitertiana paulo quidem rarior: at non prorſus defuere, qui omni die quidem febre corriperentur, ſed tertio quovis die duorum paroxyſmorum impetum ſuſtinerent. Vigebant quoque febres erraticæ, quæ incertis recurrebant diebus & horis. Ambigebatur, an in cenſum febrium intermittentium referri debeant etiam illæ, quæ contra communem intermittentium indolem, tragœdiam a calore ſatis intenſo auſpicabantur; nam utut ἀνορεξία, quæ initio adeſſe videtur, genium intermittentis redoleat, languor tamen magnus, pulſus aliqua agitatio, & cætera ſymptomata continuitatis opinionem confirmabant. Eadem fere mens erat de illis quibus malignitas conjuncta eſt, & tamen remiſſione quadam non carent, ſc. doloſo intermiſſionis cineri primorum dierum ſuppoſitum fuiſſe ignem continuatum, elucet ex eo, quod ſequentibus exacerbationem quidem caloris & ſymptomatum, non item veram remiſſionem obſervare liceat. V. S. omiſſa, vomitoriorum tempore intermiſſionis frequentior uſus fuerat; nec purgantia omiſſa. Quoniam vero hæ febres focum habent in primis viis, incidentibus cura fuit peracta, præſertim tartaro vitriolato, arcano dupl. ſale lixiv. abſinth. centaur. min. card. ben. &c. quæ cum acria ſint, incidunt, diſſolvunt pituitam, & reluctantur acido, addita iis, præprimis poſt aliquot febrilium paroxyſmorum decurſum, ſubinde præcipitantia; in exanthematica, antiſcorbutica; in contumacioribus cortex Peruvianus; in pulvere vel electuario, cum eſſentia ſegnior ſit; in vino generoſo albo maceratus rariſſime ſpem expectationemque implevit; in febribus cum inflammatione quadam conjunctis nunquam non noxius deprehenſus; in febribus etiam aliis calidioribus obſcure remittentibus funeſtus fuit, quibus non alia, quam quæ malignis debetur, ratione medendum: & eximiæ prudentiæ medicæ ſtatuitur, etiam vere intermittentes, epidemice graſſanti aliqua maligna febri, alexipharmacis & bezoardicis oppugnare, ne ægri in prædominantem epidemiam prolabantur.

Vehementius eodem anni tempore dentientes laborabant, ob turgeſcentes nutricum, & ipſorum infantium humores.

Sæviebant quoque pathemata ſpaſmodica, ac epilepſia paſſim puſillorum corpora hoc menſe torquebat, multosque jugulabat: In ſymptomatica, fomitem in pituita viſcida & acida habente, reſolventia, incidentia, & modeſte evacuantia omne ferunt punctum; in idiopathica, quo te vertas, vix apparet, ſpecificis voto non reſpondentibus.

Multis negotium faceſſere viſa eſt cardialgia: alii morſus, punctiones & lancinationes: alii roſiones ſeſe percipere ajebant: nonnulli de tenſivo & compreſſivo tantum dolore, ad utrumque latus pertingente, & cinguli alicujus inſtar conſtringente conquerebantur: plurimi vero gemitibus & alte ductis ſuſpiriis, anxietatis interpretibus, adſtantium aures obtundebant. Inanes vomitus ut plurimum cardiagim erant comites, quos imperiti emetica indicare credebant; ſæpe etiam in fœminis, paſſionibus hyſtericis obnoxiis, deliquia ſuperveniebant; ſingultus etiam jungebatur.

Nonnulli bubonibus infeſtabantur; alii tumoribus aliis; præprimis parotidibus, quæ iis, quorum vires violentia morbi fractæ erant, mortem denunciabant; profuerunt autem emollientia, maturantia, diſcutientia, his vero non ſatisfacientibus, ſuppurantia.

Frequens erat illis diebus coryza, conjuncta cum καρηβαρία dolore capitis, ſternutatione; nec non depravata auditio, modo enim erant, qui ſonum talem quod tintinnabulum pulſatum edit, ſibi percipere viderentur, modo qui de ſibilo quererentur; nec nulli, qualem, qui pulſationem intra aurem ſentirent; pulſus autem ille exacte cum pulſu arteriæ convenit, nec aliunde, niſi ab arteria dilatata pendere veriſimile eſt; ſenes nonnulli ſonum fluctuum alliſioni ſimilem, vel ſtrepitus varios in auribus ſuis excitari ajebant: ubi ſane aer aliis fœtus corpuſculis in ejuſmodi ſonitu non tantum organum immediatum auditus, ſed & partes cerebri, in quibus filamenta nervi auditorii terminantur, concutit, ac eo ipſo varios ſonos excitat. Varia contumaci huic malo, & aliquando in omnimodam ſurditatem abeunti oppoſita, non ſemper optatum eventum conſecuta fuerunt.

Raucedo etſi hyberno tempore maximopere ſoleat eſſe frequens, ac facile curetur, quia fortaſſis tantum ab exaſperatione ſuperficiei glottidis a frigore aut acribus ſalſiſque humoribus inducta, dependet, occurrerunt tamen aliquot etiam in Majo exempla raucedinis omnem artem eludentis.

Menſe Junio aliqnot anginæ exempla oblata fuere, i. e. laryngis ſeu pharingis inflammationis, in juvenibus potiſſimum ſanguineæ conſtitutionis, poſt motus corporis impetuoſiores, aut nimias ſpirituoſorum potuum ingurgitationes; horrorem ingens æſtus cum ſiti Tantalea excipiebat, pulſus erat frequens, durus, inæqualis, urina ſaturatiſſime rubra, magna aderat reſpirationis difficultas, apertoque ore anxium ægri ſpiritum ducebant, & creſcente malo ſtrangulationis periculum inſtabat; deglutitio tantopere impedita, ut potus faucium anguſtias vix ſuperaret, quin ſæpe in nares refunderetur; in faucium iſthmo interdum apparebat tumor, interdum autem in externo collo, ubi morbus mitior eſt, vel oculis cernebatur, vel manibus palpabatur, in iis vero, quorum vita in majori periculo, nullus plane tumor deprehendebatur. Non tantum iſthmus ita exurebatur, ſed ſpectabatur ſimul in ore rubor flammeus, urgebat dolor acutus pulſatorius & punctorius, lingua tumida, obſcure rubra canum inſtar exerebatur, fauces arebant; ſi ægrotantium os aperias, omnia tenſa videbantur; venæ infarctæ, oculi prominentes, & ſanguine ſuffuſi; præterea aderat jacendi difficultas, ac frequens ſedendi cupiditas. Ingens præ foribus periculum, cum articuli gelido torpore rigebant, vultus liveſcebat, vox intercipiebatur; & ſtridor quaſi in gutture & pectore audiebatur; inexorabilis mors inſtat, deficiente pulſu & voce quaſi in caninam mutata, apparente etiam ſubinde ſpuma oris. Omnia vero ſymptomata ſunt mitiora in notha angina. In vera, poſt venæ ſectionem, leniorem purgationem, reſolventia ſeu diſcutientia, & in ſanguine viſcidiori etiam attenuantia profuere, non neglectis leniſſimis adſtringentibus; ſi vero conatus diſcutiendi eſſent irriti, & dolor pulſatorius quarto vel quinto die ſuppurationis admoneret, eadem fuit debite promota. Notha purgantibus mercurialibus, & blandioribus diaphoreticis, poſt venæ ſectionem in plethoricis, feliciter intra paucos dies fuit ſublata.

Occurrerunt etiam eo tempore quidam alii inflammatorii affectus, quorum ſedes an in hepate, an in pleura, an in membrana pulmonum quærenda, dubium, ſignis vulgo traditis fallacibus; cum e contra curandi eos methodus una eademque obſervari tuto poſſit; quæ in ſtaſi ſanguinis diſcutienda conſiſtit, per V. S. in plethoricis, & diaphoretica fixa, non excluſis in phlegmatico ſanguineis volatilibus in doſi valde mediocri; externe vero per vini ſpiritum camphoratum.

Julius naturam ſuam plane exuerat, ac majori ex parte imbribus, procelloſis aeris agitationibus ac frigore ſqualidus erat; benignior Auguſtus, non tamen abſque pluviis curſum abſolvit. Æſtiva amœnitas vero demum in Septembris affulſit.

Menſe Julio vagabantur iidem propemodum morbi, qui præcedentibus menſibus ſtragem ediderant, ſed

ſed præ reliquis ferociebant catharri, qui difficillime medicamentis compeſcebantur, ac præprimis admodum rebelles erant illi, qui ſedem in artubus, & potiſſimum in ſuperiori brachii parte fixerant, ac ex dolore gravativo motu partis impedito, imo etiam tumore aliquo, ſine inflammationis ſignis, ex decubitu ſeroſæ materiæ oriundo cognoſcebantur; Unde lympham ſtagnantem vel motui ſuo reſtituere, vel ex corpore, ac præcipue pa ibus laborantibus evacuare decuit.

Catharralis quoque proſapiæ alii morbi notati, oralgia ſcilicet & tumores palati; nec non diarrhœæ frequentiores comparuerunt, quas rhabarbarum toſtum, c. nuce moſch. & bolus Tockavienſis ac caryophyllata compeſcuerunt.

Obvenere etiam quædam melancholicæ fœminæ 30. ætatis annum ſupergreſſæ, mœſtæ, alta ſuſpiria ducentes, taciturnæ, a communi hominum conſortio ſe ſubtrahentes, & ad neſcio quem ſtrepitum expaveſcentes, ac mirabilibus ſuſpicionum procellis jactatæ, levique cauſa in epilepſiam hyſtericam devolutæ. Cum vero dyſcraſia humorum, ac impeditior eorundem motus in vena portæ, ac excretionis menſtruæ mora adeſſet, poſt venæ ſectionem, vomitoria, pedilavia, ſanguinis attenuatio procurata fuit per volatilia, ſudorifera, martialia &c.

Menſe Auguſto nonnulli laborabant febri, quam veteres dixerunt bilioſam (quæ ſubinde in lipyriam abit,) cum gravitate & anguſtia in ſcrobiculo cordis, conjuncta, non raro cum nauſea incipiens; aderat horripilatio non nimia, ſed frequenter recurrens, capitis turbatio, & ſanguineo cholericis etiam dolor. Exacorbabatur quotidie horis matutinis, ſubſequis vel vomitu vel ſedibus; quæ ſi deeſſent, æſtus gravior, fauces aridæ, & ſub finem deliria comatoſa, ſemper fere funeſtum minabantur exitum; hypochondria tendebantur & acerbiſſimis puncturis infeſtabantur. Juſcula tenuiſſima, nitroſa, theriaca, optimo cum ſucceſſu adhibita; locum etiam habebant acida temperatiora, decoctum hordei &c.

Nonnulli etiam patiebantur febrem, quam ſynocham Scholæ Medicorum antiquæ, alii cauſum nominant; ſcilicet plethorici hæmorrhagiis vel venæ ſectioni aſſueti, ante ſolis ortum horrore quodam corripiebantur, ſubſequente æſtu valde gravi, reſpiratione anheloſa & ſuſpirioſa, lipothimia ac ἐφυδρώσει; dolores capitis lancinatorii, ac tinnitus aurium, ut & vertigines indivulſi comites erant; tenſiones dorſi & artuum non minori moleſtia afficiebant, ſitis premebat maxima, ejus defectus non ſemper malus; in junioribus circa diem ſeptimam hæmorrhagia narium largior morbum ſolvebat, in paulo annoſioribus die 14. copioſis ceſſabat ſudoribus; calamitoſa autem horum ſors, ſi ſoporoſi ſupervenirent affectus. Eximius uſus V. S. in principio hujus febris, modo illa non ortum trahat a nimiis laboribus, aut quod neo nuptis aliquando accidit, abuſu veneris; Cæterum bezoardica & diaphoretica, analeptica & diaphoretica in uſum venerunt.

Spectatæ inſuper fuere aliæ febrium ſpecies, aſſodes, elodes ſyncopales.

Menſe Septembri ophthalmia frequentius occurrit; cui interdum venæ ſectio, purgantia fere omnibus aliquod auxilium attulerunt, diaphoretica apprime juvarunt.

Diarrhœæ ſatis erant frequentes, neque tamen niſi ad medium menſis durabant, ac locum deinceps cedebant redeuntibus febribus continuis, cum doloribus capitis, nuchæ, faucium, orificii ventriculi, laſſitudine ulceroſa &c. quæ bezoardicis fixis & temperatis optime curabantur.

Plurimæ fœminæ de menſium perturbatione & ſuppreſſione conquerebantur, quæ cum ab ingurgitatione ciborum inſalubrium proveniat, emetica, in quibus malum nondum egerat radices, cum ſalutari effectu data ſunt; reliquis vero lenioribus purgantibus, ac incidentibus, & aperientibus ſubveniendum erat.

Nec nulli erant, quos tum vexabat dyſſenteria; de qua prolixum diſcurſum Excellentiſſ. Dn. D. Helvvichii in ipſo tractatu legere licet.

Initia menſis Octobris æſtiva amœnitate abblandiebantur, & a novilunio ad primum Cynthiæ quadrantem demulcebat ſudum, quod reliquis hujus menſis diebus, ventis, nebulis, ac pluviis ſæpe obſcurabatur, donec luna denuo naſceretur menſe Novembri, ubi iterum benignior aeris temperies, ſed ad breve tempus; nam primus lunæ aſpectus ad plenilunium uſque rigido frigore horreſcebat, quod quidem iterum minuebatur, ac inſigniter remittebat, ſed ut tanto major vaporum copia ex terra humida aſcenderet, ac craſſiores inde naſcerentur nebulæ, ſæpe propter admixtiones ſulphureas, tetrum ſpirantes odorem, ac nubes huc illuc agitatæ, donec in pluviam fatiſcerent. Sub exordium Decembris tempeſtas varia, ac inconſtans erat; circa medium menſis, & anno in finem vergente intenſius frigus dominabatur.

In Octobri, præter febres tertianas, etiam quartanæ occurrebant: horis pomeridianis homines melancholici temperamenti, ac ſegnioris naturæ, qui jam ætatis provectioris erant, adoriebantur, aut etiam febres male curatas, aut diarrhœas ab Empiricis ſuppreſſas ſequebantur in cujuſvis temperamenti & ætatis hominibus, ne infantibus quidem & pueris exceptis. Præter vomitoria in robuſtioribus, aliis vero leniſſima evacuantia, aperientia in primis data; quorum uſu cum impetus febris quodammodo fractus eſſet, cortex Peruvianus (ad quem ab initio nonnulli malo conſilio confugiunt) plerunque ſubjugavit.

Ferax quoque erat Autumnus febrium lentarum & hecticarum, quæ partim quartanis male curatis, partim hæmorrhagiis, per adſtringentia interna & frigida externa cohibitis, aliiſve morbis ſuccedebant; quæ, cauſam earum per reſolventia, mundificantia & balſamica tollendo, & excedentem corporis calorem debite temperando, exturbatis acribus recrementis per abſorbentia lenia diaphoretica, & diuretica, in primis nitroſa, nec non corpora vix oſſibus hærentia commode reſtaurando, curatæ fuerunt.

Eodem menſe Variolæ infantibus erant infeſtæ, quas aphthæ ac tuſſis pertinaciſſima comitabatur. Adultos febres continuæ cum levi rigore, æſtu mitiori, dolore capitis & pleuræ, lumborum & artuum infeſtabant; ſub finem vero in remittentes mutabantur, ac diarrhœis quaſi criticis, non tamen ſine omnibus torminibus, finiebantur.

Fœminis ſolito frequentius hœmorrhagiæ uteri erant moleſtæ. Longe autem communiſſima erant apoſtemata ac ulcera, quæ non tantum calloſa, varicoſa, & ſinuoſa, ac cum carie oſſium conjuncta, aut quæ circa articulos erant, aut partes glanduloſas, membranoſas obſidebant, Chirurgis crucem figebant; ſed alia benigniora in iis etiam corporibus, quæ cacochymicis humoribus non adeo turgebant, aut ex cachexia languebant, difficulter curabantur. Nam & ſymptomata, ſingulis autumnis, plura eaque graviora, curam alio tempore facilem, plerumque reddunt difficiliorem.

In Decembri tumores circa latus ſiniſtrum (quos antiſcorbutica, reſolventia, & diſtentionem ac flacciditatem fibrarum reſpicientia juvant) in hypochondriacis, ac minime raro in mulieribus hyctericis ſpectati; molles ii & fungoſi, in non paucis fere univerſam ſiniſtri abdominis partem obſidebant; fere ſub coſtis nothis incipiunt, & quando ſupini jacent ægri, lineam albam aut tranſcendunt, aut proxime attingunt, & vacuum ſpatium inter coſtas & ſpinam illi implent; tactu interprete non obſcure conſtabat, quod tumefactus lien ſupra meſcentium, inteſtina, ventriculi partem, ac in mulieribus ſupra uterum emineat. Phlegmatici & plegmatico-melancholici, inter 20. & 30. ætatis annum, catharro correpti, quotieſcunque prioribus quinque diebus ex bronchiis rejectio non rite procedebat, in febrem incidebant catharralem, ſeu continuam periodicam quotidianam veterem; ſcilicet poſt quartam pomeridianam, horrore & frigore levi tentantur fere per horam unam, ſuccedit calor acris, & ferme per noctem durat; lingua eſt albo & lento humore abducta; non urget magnopere ſitis, pulſus eſt frequens, non adeo magnus; urinæ colorem aurantiorum æmulantur, ac poſt brevem moram parietibus vitri inducunt cutem ex albo rubentem; laſſitudo artuum gravis eſt; torquet & anorexia ac agrypnia, cum cephalalgia gravativa, aurium ſuſurro, ut & tuſſi, quæ tamen nec patientes nec Medicum terrere debent!, aliquid tamen monſtri alunt pleuritides & deliria; periculum autem maximum denunciant anginæ & aphthæ, ſi quando cum ea complicantur. In qua medicamenta facultate reſolvendi mucum, & ſalia diuretica commodo tempore exhibita votis ægrotorum ſatisfecerunt.

Nephriticæ paſſiones etiam, fere in ſanguineis, & hæmorrhagiis antea aſſuetis, oberſvatæ, ſive renum inflammationes, quas non ſolum dolor & ardor vehemens comitatur, ſed & dyſuria, fibrioſæ excretiones, arenoſæ cum ſanguine aliquo, ſubſequa ordinario lithogeneſi. In quo affectu in primis decoctum Foreſti, & pulvis famigeratiſſimi noſtri quondam Præſidis Volckmeri laudantur.

Nec minus podagrici dolores illo tempore ſatis

erant

erant communes; quibus in paroxyſmo, horis matutinis, lenia diapnoica, cum nervinis, ſine ſudore coacto; pomeridiano aperientia, ac ſub noctem pulveres nitroſi, cinnabarini &c. exhibita; externe camphorata omnibus præferri merita fuerant.

Conſtitutio Epidemica Uratiſlavienſis Anno 1700.

IN Januario frigus uſque ad lunam πανσέληνον ſatis erat remiſſum, quod nec nerveas fibras ſpaſmodice corrugare, nec glandularum ſubcutanearum meatus conſtringere, aut poros cutis coarctare aptum; reliquis vero ejuſdem menſis diebus uſque ad interlunium nebulæ corporis infeſtæ, aerque humidus, & ſeri copiam accumulare hujuſque inter glandulas laxiores ſtagnationi anſam præbere, tonumque relaxare, ac enervare potis erat.

Februarium jam gratum ſolis jubar illuſtrabat, jam pluviis & nivibus expoſita torporem corpora ægre declinare poterant; frigus vero per aliquot dierum intervalla quodammodo adurebat, cum luna tota nocte luceret. Uſque ad medium fere Martii perpetuæ frigidi & tepidi aeris viciſſitudines notabantur, quas ad finem menſis uſque turbida ventis ac pluviis moleſta tempeſtas excipiebat.

Præter morbos ſuperiori Anno enumeratos Variolæ graſſabantur, & quidem multo frequentius diſtinctæ, quam confluentes. Primis ab invaſione diebus, ſeu tempore ebullitionis, nunquam non febris acuta aderat; cujus exacerbationes ſatis incertæ, niſi quod tertio die recurrentes aliquibus tertianæ febris ſuſpicionem moverent: præcedebant fere laſſitudo & gravitas corporis, pandiculationes & oſcitationes, dorſi lumborumque dolores, pulſus ad ſpinam dorſi, & ſenſus pruritus ac punctionis in cute, ſed horror & rigor, præſertim recurrens, rarius vulgo; frequenter vomitus a primo morbi inſultu fatigabant, iique interdum immanes, aut ſi hi abeſſent, præcordiales anxietates graviſſimæ cum inani vomendi conatu conjunctæ ægris negotium faceſſebant, alvi fluxus rariores obſervati; in pluribus alvus ſine damno ad aliquot dies adſtricta; in pauciſſimis etiam urina ſuppreſſa; vix viſi qui ſæpe ſe ad reddendam urinam urgeri conquererentur. Urina varia erat, quorundam flammea, & intenſe rubra, nonnullorum turbida, & opaca, qualis jumentorum eſſe ſolet, quæ poſt eruptionem variolarum interdum clarior reddebatur; interdum vero per aliquot dies a protruſione adhuc turbida excernebatur; aliorum autem pallida, in uno alterove cruenta; nares frequenter ſanguinem ſtillabant. Propenſio in ſudorem ingens; nonnulli, præprimis qui erant temperamenti phlegmatici, dormituriebant, alii de turbulentis conquerebantur inſomniis, ac ſæpe expaveſcebant, ac altos ſubinde in illis tollebant clamores; capitis dolores jam gravativi, jam punctorii, cum temporum pulſationibus moleſti; facies tumebat, atque maxillæ rubebant, oculi prurientes, rubentes ac ſplendentes, quinimo aqua ſuffuſi; palpebræ ac nares dolore pruriginoſo vexabantur; anhelitus difficultas; vox rauca, tuſſis ſicca, cordis palpitationes & tandem etiam deliquia non raro obſervabantur; in aliquibus habitu corporis denſiori præditis etiam ſaliva in majori quantitate rejiciebatur; pars magna ægrorum corpus varie jactitabat; in genere muſculoſo ſubinde motitationes; minime etiam raro teneriores invaſerunt motus convulſivi, iique vel particulares in labiis, oculi, vel magis univerſales, in multis deliria. Ordinatio die quarto prorumpebat, in quibuſdam tardius vel citius, ſubruptæ puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſenſim dein ſubeunte humore agebantur in altum, & evadebant faſtigiatæ ac diſtinctæ, quæ multo erant tutiores, ſi in baſi eſſent rubræ, ſupra autem albæ, eminentes & molles, quam illæ quæ in latum exporrigebantur; mali ominis erant, quanquam non adeo frequentes, lividæ, violaceæ; certi vero lethi prænunciæ, quæ macula nigra in medio deformabantur. In quibuſdam cacochymicis corporibus notatæ fuerunt in interſtitiis variolarum petechiæ, aliæque maculæ, nonnunquam etiam veſiculæ aqueæ, cum funeſti utplurimum eventus præſagio. Nonnulli etiam poſt eruptionem nihilominus febri, difficultate ſpirandi, anxietate, cruciatibus inſignibus circa lumbos vexabantur; atque hi non erant extra periculum conſtituti; evaſere nihilominus plerique, modo abeſſent inexpugnabiles vigiliæ, phrenitis; crebra deliquia, palpitationes cordis, motus convulſivi; urina nigra, vel hæmorrhagiæ enormes, alvi profluvium. In aliquibus admiſſo frigore, alioque incommodo regimine, retrocedebant, non ſine ſummo diſcrimine vitæ. Circa octavum diem in facie intervalla puſtularum prius alba rubere incipiebant, in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extendebantur palpebræ, & ut veſica inflata, haud raro oculos claudebant; proxime dein intumeſcebant manus, digitique diſtendebantur. Calamitoſum, ſi puſtulæ ſubito iterum conciderent. Tandem pus fundebant ſatis coctum, quod ſenſim exſiccabatur, variolæque circa diem 14. decidebant. Variolis exſiccatis, majores tumores & abſceſſus ſubinde in artubus obſervati, pus acerrimum plorantes, & niſi in tempore occurreretur, venas exedentes, carnes conſumentes, ac ipſa oſſa vitiantes, membriſque omne robur adimentes. Omiſſis calidioribus remediis, ſi motus & agitatio ſanguinis jam ſatis magna in corporibus calidioribus deprehenderetur, ut & V. S. ac purgatione, victus refrigerans, & moderatiſſime calidus aer fuit commendatus; in efferveſcentia juſto minori lenis & blanda diaphoreſis cardiacis moderatis, matre perlar. coral. ♁ diaphor. C. C. lap. bezoar. utroque, emulſionibus, ægris phlegmaticis etiam calidiora, Tinct. bez. Eſſ. myrrh. ſcordii &c. exhibita: appetente exulcerationis tempore, & puſtulis non debite ſe attollentibus, pulveres bezoardici tantillo myrrhæ, & croci grano uno alterove remixti, ſuppetias tulere exoptatas: plane maturæ & puræ aeriori turgentes quibuſdam non male apertæ: dum exareſcerent, pulveribus ſupra dictis lapides cancr. additi: In macularum veſtigiis certo tutoque ſapo Neapolitanus balſamicus profuit.

Variæ morborum ſpaſmodicorum ſpecies eodem tempore, ac convulſionum non unum genus viſum. In ſpaſmo cynico topica non tantum in principio nervorum, ſed & bono cum ſucceſſu muſculis in latere oppoſito applicata. Satis communis erat in fœminis hyſtericis ac ſpleneticis illud deliquium, quo omnium ſenſuum ac motus exercitio privabantur & concidebant, quod vulgo audit epilepſia uterina, & curabatur methodo a Practicis præſcripta. E contrario interdum corpus variis motibus concuſſum, ſenſuſque maximam partem fuiſſe integros, notatum fuit, ita ut omnium, quæ circunſtantes egerant, recordarentur, finito paroxyſmo.

Erat etiam hiſce diebus odontalgia non paucis moleſta, quemadmodum etiam aliis anni temporibus eſſe ſolet, quando aer frigidus, tumidus, & pluvioſus exiſtit, quanquam & plurimis aliis a cauſis eadem alias oriebatur. Unde etiam varia opponenda ſunt remedia.

In Aprili terra blando repebat calore, quæ aliquando etiam calidis fovebatur pluviis, de cætero fere ſemper grato ſolis jubare illuſtrabatur.

In Majo major aeris inconſtantia erat, viſus poſt nubila phœbus, ac poſt phœbum fulgur, & nonnunquam tonitrua audita.

Ineunte Junio calor ſolis temperatus refocillabat, qui etiam in procedente menſe non tamen abſque intermixtis pluviis recreabat; circa finem vero turbida fuit tempeſtas, ac frequentes imbres.

Sub initium hujus trimeſtris febres petechiales quadantenus remittebant, ac in quotidianas, tertianas, aliquando etiam utut paulo rarius, quartanas degenerabant.

Paſſim vero tum temporis eryſipelate infeſtabantur, præprimis ſanguinei, & ſanguineo cholerici, rarius ſanguineo-phlegmatici, & tanto magis, ſi conſuetæ ſanguinis evacuationes ad tempus ſuppreſſæ, aut patientes terroribus, aliiſve animi pathematibus concuſſi fuiſſent: Præcedit fere horripilatio, ſequitur vero calor præternaturalis totius, æquabilis & fere vaporoſus, cum aliqua tamen acredine & morſicatione conjunctus, ac cætera adſunt, quæ alias in inflammationibus obſervantur, rubor, dolor, febris, aliqua partis intumeſcentia. Cura ſine V. S. & purgatione abſolvi poteſt, ſolis diaphoreticis, & externe diſcutientibus.

Purpura alba ſolito frequentius hiſce diebus infantes, pueros ac fœminas, & in primis puerperas cholerico-ſanguineas &c. corripiebat. Ultimas quidem omni tempore poſt lochia ſuppreſſa invadere ſuevit; at vero ſi hæc cauſa abſit, nec iracundia gravior, ac illa quidem fere ſuppreſſa præceſſerit, aliis anni partibus non æque multis infeſta eſt: Typus morbi ſequens eſt: Initio quidem mediocri corripiuntur horripilatione, quam excipit æſtus non adeo vehemens; magis moleſta eſt anguſtia præcordiorum, quam dolor capitis, qui non acutus, ſed fere turbulentus exiſtit; adeſt etiam faucium dolor & ardor; ſomnus propemodum omnis ceſſat, & paucæ ſunt quæ ſub initium morbi, per unam alteramve noctem ſomno non interrupto fruantur; alvus plerunque officio non ſatisfacit; pulſus celer eſt & quaſi oppreſſus; urina cruda ineunte morbo, ſub exitum ſatis copioſum deponit ſedimentum, appropinquante die

quarto,

quarto, quanquam interdum etiam citius illud fiat; in artubus, collo, pectore, elevantur & extuberant pori cutis cum rubore, inſtar cutis anſerinæ, ac ſenſim oriuntur numeroſiſſimæ puſtulæ magnitudinis exiguæ, pellucentes, aquea quadam humiditate gravidæ, quæ in ſiccioribus ſatis mature fere intra 24. horas exſiccantur; In humidioribus & junioribus aliquanto diutius, eroſa cute, aliquid humoris extillant, non ſine aliquo corporis pruritu & ardore, qui ab initio vix obſervabatur. Conveniunt nitroſa & ſalina aliquoties per diem exhibita, & præmiſſis mane diaphoreticis & bezoardicis fixioribus, aut etiam decoctis ex fumaria, ſambuco cum ſero lactis caprini paratis.

Satis etiam communis erat fluor albus uterinus in fœminis quibuslibet ultra pubertatem annis, frequentius tamen paulo provectioribus ætate; cujus mali non ita facilis eſt cura, quippe in qua & viſcerum chyli ſecretioni, & ſeri depurationi inſervientium, & lymphæ ratio habenda; ut nempe abundantia ſeri excrementitii ac viſcoſi ex corpore eliminetur, materiæ fluxum hunc conſtituentis proventus impediatur, & uterus corroboretur, in primis per nodulos ex ſtomachicis, uterinis ac purgantibus, & diuterica, ſuccinata, terebenthina &c. per diaphoretica, ♀. ♂. lignorum decocta ſalivatio generoſum illud remedium eſt, quo etiam inveterati fluxus debellari poſſunt &c.

Qui iſto tempore in ætate puerili fuerant immunes ab exantematibus, ſub finem Veris, achoribus & tinea infeſtabantur; ubi optime conducunt, quæ alias in ſcabie proſunt: non ſine fundamento Nicotiana laudatur, at camphoratorum uſus noxius, & tantum excitant dolorem, ac ſi carbones vivi capitibus impoſiti eſſent.

In Julio terra per totum menſis curſum benigno ſolis calore animabatur, ac ſimul calidis fovebatur pluviis, ſubinde tamen etiam tonitrua audiebantur. Per Auguſtum eædem gratæ inter phœbum & nubila vices durabant. Nec alia aeris in Septembri conſtitutio, niſi quod frigidior aura poſt benignum ſolis calorem allaberetur corpori ac aliquam ei afferret moleſtiam.

Hoc tempore graſſabantur febres continuæ intermittentes, cum dolore hypochondrii dextri, pleuritides ſpuriæ, in infantilibus corporibus excretio miliaris notabatur. Multos cholere, diarrhœa ac dyſenteriæ fatigabant. Multi catarrhis obnoxii degebant, ac pertinaciſſimis tuſſibus concutiebantur.

Vidimus etiam in æſtate motus quoſdam febriles, qui nullum typum obſervabant, neque ſtatis exacerbabantur periodis. Mirabilis in iſtis viciſſitudo eſt, eaque ſatis crebra: qui hac hora ex anguſtia cordis gemit & trepidat, de fatigatione ſumma conqueritur, poſt unius alteriuſve horæ ſpatium, erecti animi eſt, & frontis exporrectæ. Propemodum autem febriles ejuſmodi excandeſcentias experiuntur homines ſcorbuticis maculis, modo rubicundis, modo lividis deformes. Hæ quando numeroſiores in corpore comparent, fere abeſt ejuſmodi ebullitio; ſed quando pauciores adſunt præprimis in loco minus conſueto, tum ejuſmodi alerationes ſentiuntur, præſens quoque eſt manifeſta coloris macularum mutatio. Non carent hæ inordinatæ febres ſuis ſymptomatibus; nam & anxietates graviſſimæ præcordia premunt, languor totius corporis & oſſifraga omnium membrorum laſſitudo invadit, ac interdum alii graves impetus ac tumultus corpus affligunt; partes autem maculis obſideri ſolitas dolor tenſivus, gravativus, imo & rigor occupat, adeſt vertigo, non raro æſtuantem calorem ſequuntur horripilationes; pulſus fere magnus eſt, interdum aliquo modo inæqualis & parvus; urina fere craſſa eſt, & ſtatim, poſtquam reddita eſt, conturbatur, ac deponit corpora rotunda, inſtar arenularum, & ſuperior ſubſtantia nihilominus craſſa manet, & quaſi pinguedo quædam vitri parietibus adhæret; vix poſt ſumpta carhartica, ut alias fieri ſolet, clareſcit, ſed turbida manet. Prodeſt excretionem macularum promovere, aut materiam earum ſubigere & corrigere, cum antifebrilia ſola non ſufficiant.

Viciſſim eodem tempore excruciabantur aliqui dolore artuum, ſtatis horis, ſingulis diebus per aliquot ſeptimanas redeuntibus, ſine ullo febris ſigno. In cortice Peruviano inventum eſt remedium.

Viri quidam & mulieres fervido cœlo de tormentis pruritus, interdum ad lypothymiam uſque, interdum certis tantum in partibus, præſertim ano & pudendis, fuerunt conqueſti. Quædam gravidæ cum aliquibus exanthematibus tortorem hunc per multas ſeptimanas ſuſtinuerunt. Qui non tam ab humoribus acribus, quam a vermium morſu excitatus fuiſſe videtur, præſertim quod remedia anthelmintica præ cæteris conduxerint, ut topica amara in vino decocta &c.

Cœlo ſereno & calenti frequentiſſimæ erant ſternutationes, & jungebantur hæ etiam morbis tum graſſantibus. Præter hydragoga, ſuus ſudorificis hic conſtat honos; eximie vero præ cæteris juvant frictiones & ligaturæ extremorum, ut V.S. nec non ſpiritus retentio.

Octobris initia benigno calore grata, reliqui autem menſis hujus dies turbidiores, & propter pluvias ac frigus inamœniores erant. In Novembri temperatus erat aer, uſque ad plenilunium; poſtea autem nebuloſus ac pluvioſus, menſe ad finem vergente, inconſtans ingruebat frigus, ut plurimum tamen ſatis remiſſum. December inter nebulas, ventos & pluvias tranſactus. Multi ſub hac aeris conſtitutione tuſſi infeſtabantur. Regnabant etiam febres cum mordaci calore, doloribus hypochondriorum, dorſi, ſiti immodica, exanthematibus ſeroſis, purpura, pleuritide, ictero, & diarrhœa, ſingultuque conjunctæ; & bezoardicis fixis & volatilibus, intermixtis anodynis, oppugnatæ fuerunt. Jungebantur etiam paralyſes linguæ, & inſultus apoplectici, ſine evidenti periculo. Circa ſolſtitium hybernum etiam aſthma convulſivum, aliquando parotides ſupervenerunt.

Parturientes in autumno experiebantur dolores & ſpaſmodicas vellicationes ac contorſiones in diverſis locis, quas ex fructuum ingurgitatione ortas, ſuſpicio fuit, iiſdem autem Eſſent. carm. D. Mich. D. Vvedel. &c. obviam ibatur.

Creber affectus erat in flatio ventriculi, interdum ſatis enormis, quam ructus, difficultas deglutiendi comitabantur per evacuantia, & carminantia non nimium calida facile curabilis.

Alii lienteria corripiebantur, & egregie ſtomachicis ſublevabantur, præprimis ex mentha & abſinthio paratis, niſi quod aliquando eveniebat, cum ictero, hydrope, febribus tertianis lentis eadem complicaretur. Quidam cœliaco laborabant fluxu, atque iiſdem remediis ſanabantur. Exempla etiam aſthmatis ſtomachalis offerebantur, ſive cruditates in flatus reſolutæ diaphragma comprimerent, ſive ventriculus a contentis ſuis in ſpaſmum concitatus, contiguum ſibi diaphragma ſimul afficeret; imo unum alterumve datum fuit exemplum febris anheloſæ & aſtmaticæ, quam deſcribit Sylvius l. 1. prax. c. 30. Cura in cunctis, ubi circumſtantiæ permittunt, vomitorio expediri poteſt.

Conſilium Medicorum hoc tempore a Chirurgis non minus requiſitum fuit, quomodo in ulceribus ſinuoſis inveteratis interne ortis & oblongis, exterius vero calloſis, rite ſeſe gerere deberent. Hæc enim ulcera tum aliis temporibus Uratiſlaviæ, tum maxime in Autumno Chirurgis crucem figunt. Ubi totum in primis ductum diſcindere, calloſam cavitatem ſepticis tollere, conſolidationem balſamicis promovere &c. conſultum fuit.

Omni quidem etiam tempore gummata Gallica obſervantur, maximopere tamen circa autumnum ſæviunt, quæ poſt ſanguinis depurationem, eorundem par emplaſtrum diachyl. c. Gum. & mercur. &c. putrefactione, per cauſticum apertione, unguento baſilico, mundificatione, in primis curata fuerunt.

Conſtitutio Epidemica Uratiſlavienſis Anni 1701.

IN Januario variæ erant ratione frigoris viciſſitudines; modo enim aer liqueſcere & quodammodo diffluere, ac in ampliora ſpatia ſeſe diffundere videbatur; modo autem frigore conſtipatus in anguſtum cogebatur; finem vero menſis imponebant nebulæ illæ inſalubritatum fomites. Februarius tum his, tum etiam nivibus, & variis ventorum mutationibus horridus erat, nonnunquam tamen quodammodo placidus & æquabilis aeris fluxus obſervabantur. Sub initium Martii frigidiuſcula aura ſubito cum blandiori aere commutabatur; nec tamen menſis ad finem ſine nimbis, grandine, variis ventorum tumultibus decurrebat, ſic tamen, ut blandus ſolis calor in his aeris varietatibus nonnunquam Sileſiæ incolas exhilararet.

Menſe Januario febres continuæ periodicæ, variis ſtipatæ ſymptomatibus præprimis autem cardialgia, vomitu, ſpaſmis, hypochondriacis &c. non paucis erant moleſtæ. Graſſabatur etiam pleuritis ſpuria; erant quos eryſipelas capitis in periculum vitæ conjiciebat. Lumbago quoque iis, qui Baccho & Venere delectabantur, moleſtiam creabat. Nec minus febres petechiales ſatis erant frequentes, quæ etiam ad domeſticos incaute cum ægris converſantes, præprimis ſi hi eſſent meticuloſiores, per contagium propagabantur. Tractati fuerunt hi morbi non ſine felici ſucceſſu, methodo ſuperius adumbrata.

Catarrhi, tuſſes ferinæ &c. etiam graſſatæ ſunt; in quibus hoc tempore opiata minime profuerunt.

Menſe Aprili admodum inclemens erat aeris conſtitutio, & mitis ventorum, frigoris, grandinum, nebularum, nivium, pluviarum viciſſitudinibus, etſi ad teporem nonnunquam inclinaret, ingrata. Nec in Majo Veris dabatur frui deliciis, ſed ſubturbido & nebulis obducto ac pluvio cœlo major menſis pars agebatur, eoque gratior erat blandus in Junio ſolis calor, qui tamen & ipſe pluviis & tonitru ſubinde turbabatur.

Hoc tempore omnis generis febres graſſabantur, præprimis crucem figebat illa, quæ typum talem obſervabat: primo die horror ſatis gravis homines catarrho obnoxios & craſſiori victui aſſuetos, aeriſque injuriis crebrius expoſitos, aut ad tabem pronos invadebat, horrorem ſequebatur calor valde inæqualis, pulſus autem fere debilis erat; æſtus per horas modo pauciores ſeptem, novem, modo plures, v. gr. 12. 14. &c. perſeverabat, poſt quem aliquibus ſudores effluebant, quibus manantibus, utut febris remitteret, plane tamen non ceſſabat. Erant qui poſt calorem nondum ſopitum, eodem die denuo horrore & frigore concuterentur, ac illis jam dicto die vomitus erant moleſti; iis præprimis horis, quibus febris intendebatur, die ſecundo perſeverante adhuc calore, denuo propemodum eadem hora, qua primo, miſeros opprimebat alius horror, aliudque frigus, & tandem etiam calor, qui ſenſim augebatur ſed tamen longe adhuc aberat a ferocia ejus, qui primo die ægros exurebat, ſed neque tot horis, quam illic continuabat; tertio die eadem, quæ primo, ludebatur fabula; quarta iterum ſecundo reſpondebat, verbo: ſemper uno die febris erat gravior & quaſi compoſita ex tertiana & quotidiana, altero autem erat levior, typum unius quotidianæ referens. Solvebatur intra 14. aut 20. dies per diarrhœam, mutabatur etiam in tertianam duplicem, in aliquibus ſcabies ſuccedebat per totum corpus diffuſa. Cedunt etiam hæ febres adhibita ordinaria methodo curandi ſuperius adumbrata. Lenia evacuantia eximie profuerunt ſecundo aut quarto die, imo & aliis diebus paribus, etiam repetitis vicibus exhibita. Omnia ſymptomata erant leviora, ſi illis diebus, quibus unus tantum affligit paroxyſmus, ſub declinationem blanda dabantur alaxipharmaca. Ante paroxyſmos præcipitantia cum ſalibus alcalinis & nitro recte etiam morbo huic opponuntur, omiſſa venæ ſectione.

Præter has febres occurrebant etiam, quæ itidem tertio quoque die ut priores ingraveſcebant, ſed abſque rigore & horrore ſtata obſervantes tempora, niſi quod rigore ἀτάκτως ϗ πεπλανημένως inordinate & erratice, non una cum paroxyſmo invaderent. Non mali videbantur eſſe moris ab initio, ſed procedente morbo fere in pejus ruebant, ac criticis præſertim diebus excandeſcebant; aderat morſus ventriculi, aliaque ſymptomata maligna, in his lethargus, in aliis vigiliæ cum deliriis conjunctæ; impeditus erat urinæ fluxus eo tempore, quo rigebant. Satis erant contumaces, nec nullos interimebant. In cura nihil peculiare obſervatum, niſi quod e re fuerit, ſuperato rigore, ad æqualem ſanguinis diſtributionem obtinendam diaphoretica & alexipharmaca propinare.

Cæteræ febres fere omnes conjunctæ erant cum ontalgia, quæ certe & ægris & Medicis faceſſit negotium. Omiſſis emeticis, purgantibus, & V. S. fuerunt interne exhibita, quæ alias in viſcerum & menyngum inflammationibus præſcribi conſueverunt; externe vero potiſſimum linimenta ſpirituoſa, & hæc quidem camphorata & crocata ſæpius applicata: aliquod etiam in pediluviis ſolatium, ſi dolor ille, quod tum temporis obſervatum, ſolitarie abſque febri affligat.

Primiparæ habitiores lautioris conditionis, imo & aliæ puerperæ partus doloribus defunctæ, hiſce diebus fere omnes conquerebantur de dolore compreſſivo ſatis vehementi in dorſo, quem nec mulierculæ ſuis remediis domeſticis, nec Medici ſelectis etiam pharmacis depellere poterant. Acerbiores erant cruciatus earum, quæ juſculis conſummatis, ut vocant, lapſas reponere vires geſtiebant, præprimis ſi infantes eſſent debiliores, & in uberibus ſolicitandis negligentiores. Nihil æque his profuit, quam victus tenuior, & evacuatio lactis ex mammis liberalior, evidenti certe argumento, dolorem hunc non aliunde pendere, quam ex vaſorum lacteorum, ipſiuſque ductus thoracici chyloſam materiam pro lactis generatione advehentium repletione ac nimia diſtenſione.

Præcipue autem hoc tempore communes de vertigine, tinnitu aurium comitata, querelæ audiebantur. Occurrebant ſatis multi, quibus caput & viſus objecta circumagi videbantur. Nec nulli erant, quorum oculis tenebræ, aut intra tenebras ſplendida quædam obſervabantur, & caput in turbinis modum circumduci videbatur. Hoc autem malo vexabantur, qui in otio viventes liberalius ſubinde ſe vino invitarunt, aut qui antea hæmorrhagiam narium, vel fluxum hæmorrhoidalem experti his evacuationibus per tempus aliquod caruerant; aut qui alias catharſi fuerunt aſſueti eandemque omiſerant. In cura V. S. in primis, frictiones etiam, ligaturæ & pediluvia fuerunt adhibita; poſt V. S. purgantia, raro emetica in phlethoricis data; inter ſudorifera tinctura bez. D. M. omnium minime expectationi ſatisfecit, ut & ſpirituoſa aromatica, aliaque plura. Aliquanto major virtus fuit in Succin. Spec. de hyacinth. maxima autem inter uſitatiora in cinnabari nativa.

Præterea multorum infantum corpora hiſce diebus motibus convulſivis concutiebantur, quorum non pauci a parentibus ſuis per mortem avellebantur; nec infrequens in illis erat Ranula.

Sub illud tempus, quo fraga & ribium baccæ paſſim apponebantur, & avide, ut fit, ingerebantur, alii diarrhœa corripiebantur, alii autem cholera, præprimis ſi vinum in glacie refrigeratum ingurgitarent. Cholerici non tantum ſurſum & deorſum magno cum impetu humores bilioſos egerebant, ſed & ingenti ſiti torquebantur, & aſſidua corporis jectigatione fatigabantur: mens earum percellebatur, aderant vigiliæ & partium extremarum refrigerationes; quæ ſymptomata, niſi ſtatim ab initio blanda data abſtergentia aut leviſſima evacuantia ac præcipitantia, cum diaphoreticis & diſcutientibus, ipſa mors excipiebat.

Varii oculorum affectus tunc etiam occurrebant. Nonnulli laborabant epiphora, & tenuis humor calidus & mordax, lacrymarum ſpecie in oculos irruebat. Ex his aliqui in febres intermittentes lapſi non modo moleſtiæ levamen ex febre ſuperveniente non ſenſerunt, ſed & dolorem augeri, eo quod forte acerrimum remaneret, diſſipatis humidis & aquoſis particulis, crebro conqueſti ſunt. Alios acres & falſi humores cum rubore & palpebrarum exulceratione, gravi afficiebant tædio. Inflammationes quoque oculorum aliæ aliis erant pertinaciores. Interdum oculi erant ſatis ſqualidi, & vaſa ſupra modum extumeſcebant, & tamen totum malum remediis debitis facile tollebatur. Nonnunquam vero inflammatio multo minor erat, & tamen, quicquid etiam ageretur, fruſtra tentabatur. Erat autem hoc in caſu cum ophthalmia dolor capitis diuturnus indiſſolubili nexu conjunctus, qui ſatis oſtendit, in conſortium mali menynges & intimas cerebri partes trahi, quod etiam ſubinde in aliis fieri morbis patet ex Cl. Baglivi ſcripto de Fibra motr. Viſus autem eorum, qui ita affecti erant, in dies magis obſcurabatur, nec in minimo cæcitatis ſecuturæ periculo verſabantur. Id creberrima docuit experientia, alvi profluvium, ſive ſponte natura motum, ſive pharmacis excitatum, ophthalmicis eſſe admodum utile.

Porro ſæviebant maximopere brachiorum dolores, qui omnem remediorum applicationem eludebant.

Mulieres etiam ſanguineæ conſtitutionis, quæ paulo liberalius vinum bibunt, dolebant hypochondrium dextrum. Spirandi aderat difficultas ſine tuſſi, quæ in horas increbreſcebat; accedebat nonnunquam febricula, quæ dolorem, modo is eſſet mediocris, ne ad claviculam aut ilia pertingeret, ſolvebat; de quo ipſo dolore loqui videtur Hippocrates l. 6. aph. 40. Nihil æque profuit, quam primo quovis tempore ſanguinem liberaliter ex venis in pede detrahere, id quod argumento eſt, aut hepar phlogoſi in hoc dolore corripi, aut ſanguinem in trunco venæ portæ viciniſque ramis ſtagnare. Difficilior eſt cura, ſi dolor hic ſit conjunctus cum tuſſicula inani, ex hoc enim non vane colligi poteſt, etiam diaphragma in ſocietatem doloris rapi, id quod fit, cum gibba hepatis pars inflammatur, utpote quæ propius diaphragma attingit. Si paulo gravior ſit inflammatio, ne digitorum quidem pulſum ægrotantes ferre poſſunt, jactantur plurimum, lingua arida & ſcabra eſt ob ingens in ſanguine incendium.

Menſis Julius erat amœniſſimus, nam & gratum ſolis jubar exhilarabat, ac tepidis aliquando pluviis terra refocillabatur. Major æſtus erat in principio Auguſti, & crebra audiebantur tonitrua; eoque gratiores erant, quæ ſubſequebantur pluviæ. Eteſiæ quoque grate ſpirantes nimium temperabant fervorem. Nec minus blanda & grata erat aeris conſtitutio in Septembri, niſi quod circa novilunium rigidior aer corporibus eſſet moleſtus.

Præter morbos æſtivales in præcedenti enumeratos, ſcenam

ſcenam hoc tempore ingrediebantur dejectiones dyſentericæ; quas in corporibus cacochymis, tum etiam quando ſymptomata remittunt, & ſcybala minus ſunt cruenta, nec ſedes adeo torminoſæ, ſed ad legem naturæ accedentes, nec non ſomnus recurrit, & denuo alimenta appetuntur, adeoque in portu ægri ſunt, ex improviſo ſequebatur diarrhœa, quæ corpus variis humoribus repletum deplens, nihil ſiniſtri protendebat, ſed, etiamſi vires aliquo modo deficeret, firmiorem impoſterum ſanitatem pollicebatur; conf. Hipp. ſect. 7. aph. 77.

Poſt propulſas ejus temporis febres, in diverſis hinc inde corporis partibus, præſertim autem in volis manuum & plantis pedum, reconvaleſcentibus epidermis diſcedebat, & quaſi per ſquamas abradebatur.

Alias iiſdem diebus multi ex egenis cacochymi deformabantur porrigine, præter blandam catharſin, diaphoreſin, & diureſin, juxta cum diæta laudabili, topicis abſtergentibus circumſpecte adhibitis curata.

In hac ipſa æſtate paſſim etiam audiebantur querelæ de doloribus artuum & infimi ventris: crurum dolor potiſſimum multis infeſtus erat: hunc alii tenſivum, alii obtuſum, alii mordicantem, alii autem pungentem & erodentem in profundo circa os experiebantur, qui in motu corporis graviter efferebatur. Alii dolorem hunc ita deſcribebant, ut dicerent, malleolis ſibi quaſi crura contundi: Nec minus brachia graviſſimis torquebantur doloribus, qui non ſecus ac a lue venerea oriundi nocturno tempore ingraveſcebant. Alii per intervalla luctabantur cum doloribus & lancinationibus inteſtinorum intolerabilibus, qui exhibitis carminantibus & anticolicis remediis magis intendebantur. His autem aliiſque variarum partium cruciatibus obnoxii illi erant, qui cibi craſſis, ſalitis, pane non bene a furfuribus purgato, cereviſia craſſa, turbida, & fæculenta, aut vino nondum ſatis bene defæcato, vel neſcio quibus mangoniis corrupto utebantur. Hic unice antiſcorbutica cum rad. chinæ, ſalſaparillæ, & lignis exoticis decocta aliquo modo ægris erant ſolatio; quibus ipſis etiam remediis ſublevabantur ii, qui de languore, nullo etiam præſente morbo, laſſitudine totius corporis cum aliqua oris ſiccitate conqueſti fuerunt.

Multi in teneriori ætate conſtituti, circa dies caniculares, etiamſi nulla dyſenteria aut diarrhœa eſſent correpti, aſſidua deſidendi cupiditatem cum torminibus quibuſdam conjuncta vexabantur. Poſt fruſtra adhibita enemata, lenia evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea, tandem cum ab aſcaridibus malum foveri ſuſpicio eſſet, majori cum ſucceſſu anthelmintica enematibus addita, atque per os data fuerunt.

Initia menſis Octobris blando calore grata, ſed pleraque ſequentium dierum ventis, pluviis & variis aeris mutationibus horrida erant. In Novembri modo pluviæ decidebant, modo nives; & utut aura ſubinde eſſet ſatis temperata, nonnunquam corpora frigore rigebant; hoc autem in Decembri erat intenſius, præprimis circa plenilunium; at paulo poſt & intercurrentes nebulæ & pluviæ ſoliſque jubar violentiam frigoris mitigabant.

Inter varios hujus temporis morbos, non raro occurrebat gonorrhœa virulenta, quæ ab omni tempore Veneris amaſios mulctat, autumno tamen, qui exulcerationibus omnibus minus favet, inclementius ſævit.

Porro inter communiores morbos erant febres, quæ nec ſtatum tempus ſervabant, nec eodem modo ſemper invadebant, ſed modo diebus ſingulis, diverſis tamen horis, modo alternis homines opprimebant; jam diuturno, jam nocturno tempore ingraveſcebant; hoc die cum horrore notabili aut rigore, alio autem ſine ſenſu frigoris paroxyſmus ingruebat; hodie immanis cardialgia moleſta erat, cras ventris tormina affligebant; jam hoc ſymptoma, jam aliud miſeros magis fatigabat. In cura placuit Hippocratis conſilium lib. de rat. vict. in acut. *inconſtantes & erraticos morbos curare non expedit, priuſquam conſtiterint*, ſeu certum typum & periodum obſervaverint, quod circa ſeptimum diem hic evenire ſolebat; nam tum vel in tertianas vel in continuas degenerabant, & methodo convenienti curabantur.

Quartanæ quoque autumnalium morborum numerum augebant, in quarum cura plebeiis quibuſdam illa non male ceſſit temeritas, qua febricitantes ſubito terrore graviter percellunt, ſi vel ſedes, ut fit, vel deinceps ſudores copioſi, aut alia quædam evacuatio largior ſuccederet. Nec methodus illa, quæ has per anodyna, præmiſſis lenibus evacuantibus, febres tollit, inutilis deprehenſa eſt.

Præterea urinæ ſtillicidia, vel ab humorum ad renes per arterias delatorum acrimonia, aut, quod veriſimilius, a renum ulcere oriunda exaſperabantur. Trichiaſis in quibuſdam notabatur, incidentibus & purgantibus lenioribus curatæ tabidi pejus habebant. Graſſabantur etiam iterum iſchiatici dolores. Multi qui cœlo pluvio ſub dio laboraverant, aut etiam in aquis ac paludoſis locis manuum opera exercuerunt, difficili reſpiratione & orthopnœa ſine conchis vexabantur, quibus non tam expectorantia, quam evacuantia, diuretica & ſudorifera conducebant. Magnus etiam inter egenos epilepticorum numerus erat. Aliquos paſſio iliaca horrendo modo afflixit.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis Anni 1702.

JAnuarius biduo gelido paucis nivibus, ventoque valido turbido, 3tium remiſſiorem nivibus aſperſis degelantem ſubſtitutis, 4tus gelu rigidum redintegravit, ſed ſequente 5to poſt gelicidium matutinum in deliquium ac pluvias frequentes nunc uberiores, nunc parciores, 19no tantum & 22do moderato gelu ut & 29no poſt pruinam matutinam ſereno exceptis, ſolutus toto menſis reliquo degeneravit.

Februarius 1mus frigidus præcedentibus paulo ſerenior, circa veſperam in pluviam 2do toto durantem & 3tio ſerenitate aliquali interpolatam deſiit. 4tus ſerenus ac frigidus, 5tus totus pauca intercedente ſerenitate pluvioſus. 6tus & ſequentes (11mo & 17mo mane pruinoſis exceptis) ad 18vum uſque verna ſerenitate fere & temperie amœnum quarto compares. Reliqui ad finem uſque menſis varii, alii uti 19nus & 20mus ante meridiem ſicci & frigidi, circa veſperam pluvii ſereni uti 21mus, alii turbidi & frigidi, uti 22dus, alii uti 23ius cum frigore mane ſereni, poſt turbidi, alii uti 24tus mane udi, a meridie ſereni, alii uti 25tus poſt pluvias rorans mane ſicci & turbidi, alii mane nebuloſi, poſt ſereni, a meridie pluvii, ut 26tus, & 27mus ſuccedente procella & 28vo adhuc continuante & admixta nive grandine & gelu, reddita tandem cum meridie ſerenitate menſem terminante.

Martius frigus cum nive continuatum primo biduo, interſperſis de die ſerenitati nivibus interpolavit, 3tio in pluviam matutinam deſcivit, recuperata tamen a meridie ſerenitate, 4to quoque continuante ad veſpertinam uſque pluviam, 5tus ſerenus quidem ſed algidus, grandines nonnunquam Favonio flante ſparſit, quatridui ſereni gelidi, & pruinoſi prodromus, 10. biduum ſucceſſit, Africo tumultuante turbidum, procelloſum, grandinoſum ac nimboſum, 12mus ſerenitatem reſtituit matutinam nivibus a meridie comitatam atque biduum ſequens gelidum & ſerenum induxit, moxque intercalato 15to remiſſiori, ſereno tamen adhuc, gelu ſatis hactenus rigidum cœlo ſereno Borea aſpirante, ac ſuccedente huic poſt Euro, ad 23tium uſque ſerenitate verna cum ſequente biduo commendabilem reduxit, 26tum mane turbidum algidum ac ventoſum cum triduo ſuccedente turbulento, ſecutus pluviolis quidem ſparſis a prioribus diverſis, 30mus 31mo ſocio mane quidem pruinoſo, ſerenitate tamen commendabili biduo menſem hunc ſimul ac trimeſtre finiit.

Morbi hoc trimeſtri præter ſcorbutum endemium febres intermittentes nonnullas ardentes quoque & cephalæa ac hemicrania valde moleſtas continuas, malignas paucas, variolis ac purpura notata, catharrales & pleuriticas ſporadicas, epidemici fere nulli fuere, niſi catharros & tuſſes hæmoptoes, quaſdam & pleuritides, ut & arthritides præſertim vagas ſcorbuticas ob hybernas aeris varias turbas indeque naſcentia ſanitatis incommoda, ſatis frequentes iis annumerare velis.

Aprilis primum biduum frigidulum cætera ſerenum leni gelu cœpit ad tertii meridiem uſque nubilum in pluviolas circa veſperam ſolutum, cui 4tus compar, 5tus noctu pluvius, de die procelloſus ac nimboſus, 6tus nivibus ſereno cœlo mixtis varius & inconſtans ſucceſſit. Huic congener 7timus, octavus nocte a nivibus fœta frigidulus & potiſſimam partem turbidus, poſt noctem gelidam, nonum frigidum & ſerenum, poſt quæ nocturnas denuo nives biduum degelaſcens ac pluvioſum induxit. Sequentes, præter 12mum ſic ſatis ſerenum, veſperi tamen adhuc ſpecade rorantem, eique ſimilem 23ium & 24tum totum ſerenum omnes ad finem uſque menſis genio illius conformes, varii, turbidi, frigidi, nivoſi, nimboſi, quandoque & procelloſi fuerunt.

Maji primus verna ſerenitate commendabilis, frigidulus tamen adhuc Euro noto flante, triduum ſequens turbidum paucis aſperſis pluviolis udum ac horridum adduxit, ſuccedente verna amœnitate integrum menſem

ſem reliquum, paucis 11mo nimirum mane turbido a meridie ſpecade grato 17mo vento, 23tio procella 25. pluvia vento miſta 27. grandine ac imbre, ut & 31mo ſeu poſtremo paululum ventoſo exceptis durante.

Junii primus ultimo Maji compar, a biduo ſereno ac temperato exceptus, 4tum obſcurum in veſperam & noctem pluviam deficientem, cum ſubſequente biduo ſibi non abſimili ſucceſſorem habuit, quos biduum aliud ſerenum ac temperatum correxit; ſucceſſit huic 9nus totus turbidus in pluviam veſpertinam deſinens, quem temperatus ac ſiccus 11mus atque 12mus ſudo æſtivo inſignis ſecutus. Huic biduum rurſus obſcurum ac frigidum in pluviam tandem fatiſcens ſucceſſit, eique quatriduum ſudum ac æſtivo ardore fere moleſtum, ſubſequente 19no tonitru temperatum, 20mum pluvia nocturna quandoque & diurna fœcundum, triduum verſus ſerenum ac temperatum ſecutum in pluviolam veſperi 23tio ſolutum, quod 24to imber nocturnus, tandemque, 27mum mane obſcurum a meridie ſerenum, & 19num frigidulum ſed ſerenum, ſi exceperis, reliqui vario cœlo aliquando & nimboſo rarius ſereno inamœni, menſi triſtem addidere colophonem.

Morbos hoc trimeſtre epidemios præter morbillos & paucas variolas nullos aluit: Sporadici fuerunt febres varii generis, intermittentes tertianæ nonnullæ, & continuæ ardentes cephalalgia & cardialgia infeſtæ, catarrhales tuſſi & aſthmate moleſtæ, quandoque & angina, oculorum & gutturis ac tonſillarum inflammationibus; His hæmorrhagiæ narium, hæmoptoes, arthritides univerſales, & vagæ quoque ſcorbuticæ, cachexiæ & cacochymiæ paſſionibus hypochondriacis & hyſtericis, pleuritide, imo & paralyſi & apoplexia nonnunquam ſtipatæ acceſſere.

Julii dies quinque priores æſtivo calore inſignes, 3tius præſertim fervore æſtuoſo moleſtus; Quibus biduum ſucceſſit ventoſum ac ſubinde pluvioſum, huic 8vus obſcurus ac frigidulus, ut & 9nus ſudo & temperato calore amœnus, 10mus poſt pluvias nocturnas cum ſeptem ſubſequentibus ſudo ac æſtu genium hujus menſis exprimentibus 16to ſub veſperam, ac 18vo a meridie, 19no, mane pluvio a meridie tonitru addidit. Sequens triduum ſudo pluvias miſcuit, ſuccedente quatriduo imbroſo. Unde ad finem uſque menſis ſereni & æſtivo ſudo grati ſucceſſere dies.

Auguſti primus ſudo æſtuoſo gravis, veſperi tonitru leve cum pluvia moderata, ſequenti vero triduo poſt pluviam matutinam modicam temperiem amœnam ſubſtituit. Quæ triduo alio ob temperatum ſudum commendabili ſuccedente, ac octavo ante & poſt meridiem lene ſtillicidium intercalante a biduo pluvioſo excepta. Cui aliud rurſus biduum vere æſtivum ac ſerenum ſucceſſit, atque huic 13tius mane ſpecade rorans, 14tus præter tonitru breve imbre comitatum cætera ſerenus, 15tus mane ſerenus, circa veſperam tonitru horrendum procelloſum ac nimboſum tulit, 16tus mane ſerenus poſt fuſas a meridie pluvias frigidior, 17mus ſerenus ac temperatus, 18vus a pluvia matutina ſeptem ſubſequentes dies ſerenos, ac nonnunquam ſatis æſtuoſos, ſi 25tum excluſeris mane pluviolis madentem, adduxit, 27. cæteroquin ſerenus pluviam veſpertinam in noctem uſque intempeſtam protraxit, 28vum frigidulum, licet ſereno, 29num totum pluvium & imbroſum ac ſubfrigidum, 30mum pluviolis quandoque rotantem, tandemque 31mum & poſtremum menſis ſiccum quidem & ſerenum, ſed frigidum pariter ſucceſſores habuit.

Septembris primordium 1. & 2da ſerena & amœna temperie acceptum circa veſperam in tonitru horrendum & imbrem degeneravit; a 3tio ad 24tum vario, quandoque ſubfrigido, quandoque æſtivo calore, plerunque ſudo pluviis ac ſpecade interpolato, temperatoque æthere continuavit, 25to ventoſiori paulo & pluvio biduum ſucceſſit procelloſum & nimboſum, atque huic aliud ſedatius, ſed ad veſperam uſque pluvioſum; inde ſerenitas grata comitata temperie 31mum ſimulque menſem & trimeſtre tertium abſolvit.

Morbos æſtiva ætheris cum temperie cambiens ſubinde intemperies præcedentis æſtatis frequens æſtus præter endemios pene ſcorbutum, illique affinem veneream luem, epidemios genuit varias febres tam intermittentes, quam continuas, aliaſque ardentes paroxyſmis interpolatas, quaſdam plane inordinatas nullum typum ſervantes, catharrales nonnullas, malignas quoque exantematibus variis, miliaribus præſertim ſemet prodentes, pleuriticas inſuper, alia cephalæa, cardialgia, colica, hæmoptoe, defluxionibus in buccam, gulam, dentes, ut & inflammationibus oculorum indeque ophthalmiis, gutturis tuſſibus porro variis, quibuſdam etiam ex illarum numero, quas convulſivas Vvilliſius appellat; Præterea epilepſias præſertim infantum, arthritides tam univerſales quam particulares, unius lateris, iſchiadicas, vagas ſcorbuticas ſatis frequentes, omnium tamen frequentiſſimas ob fructuum immaturorum ingluviem intemperantem, & immoderatum aliatum illecebrarum gulæ uſum, choleras, diarrhœas, lienterias & dyſenterias copioſiſſimas, eaſque ſatis vehementes; pertinaces, periculoſas ac ſæpe numero lethales.

October poſt pluviam 1mo matutinam, triduo ſereno ac grata temperie amœno æſtu ſucceſſit triduum nimboſum, ſubinde grandinoſum, tandem & pluviis, nivibus pruina vacuum ac frigidum. Illi rurſus quatriduum, autumnalis temporis ratione ſatis temperatum ac gratum. 14tus mane ad meridiem uſque nebuloſus, inde ſerenus fuit, 15tus ſerenus ac temperatus a meridie paucas ſparſit pluvias. A 16to ad 20mum æſtivo fere calore ſerenum & amœnum quatriduum, a 20mo, 28vo ſereno, ac temperato excepto, obſcuri ac frigiduli, interſperſi 23io, 24. 26to. utut rarius pluviis ad 31. adeoque extremum uſque menſis, dies ſecuti menſem terminarunt.

November a ſiccitate ac frigore aliquali auſpicatus, ad ſerenitatem ac rigorem ſatis validum ſed ephemerum tranſiit triduum obſcurum, ac ſpecade ſubinde udum inducens. Quod quatriduum a ſiccitate ac temperie ad aliqualem algorem, mox & gelu ſatis rigidum pergens, ſecutum. Cui 9nus nivem copioſam aſperſit, perſeverante 10mo adhuc gelu atque poſt denſam 11mo nebulam; & ſubſequentem ſerenitatem, ad 14tum uſque paulo mitiorem in perſecadem a meridie fatiſcentem continuante, 15tus præcedenti fere ſimilis ſpecade pariter udus, 16tus ad veſperam uſque ſiccus, poſtea pluvioſus 17mum procelloſum & nimboſum aſcivit, 18vus a pluvia modica matutina in ſerenitatem, 19no adhuc ad veſperam uſque pluviam durantem tranſiit ſuccedente 20mo ſereno ac temperato, in turbidum temperatum tamen adhuc nunc ſiccum, ut 21mo & 23tio, nunc pluviis & nivibus quibuſdam, ut 22do 24to & 25to mutato cœlo, ſuccedente biduo paulo gelidiore & nebuloſo, aſperſa tandem quoque nive, alioque rurſus biduo pluvioſo totæ ad veſperam uſque 29ni a pluvia inclareſcentem, ſicque 30mo æthere ſic ſatis ſereno & frigido menſem ſimul claudentem.

December ſubfrigido, verna tamen fere temperie præter morem accepto biduo orſus 3tium mane pluvium, cætera turbidum ſed ſiccum, poſteaque triduum temperatum attulit, ſub veſpera 6ti nive parca aſperſum, 7timus a gelu nocturno ſerenus triduum ſibi quadantenus excepta ſerenitate nivibus & nubibus interpolata conforme adduxit, 11mo obſcuro in pluvias deliqueſcenti, ac 12mo ſereno poſt ſpecades ſubſtituenti, biduum turbidum ac algidum ſucceſſit, mox poſt 15tum mane pluvioſum, poſtea triduum, a nive ac gelu moderato & æthere ſereno in horridum mutatum ſubſtituit; ſed 19no ac 20mo rurſus poſt gelicidium & nivem cœlo ſereno remittente, 21mo mage ſpecade rorante a ſerenitate aeris 22do in gelu ſatis rigidum abiit; rurſuſque 23tio poſt gelicidium matutinum in pluvias 24to a procella; aere turbido ſicco, tamen ad veſperam in pluvias, 25tum totum durante fatiſcentem, 27mo nivem noctu diuque ſpargit, 28vum moderatum gelu & circa veſperam nix pauca excepit, 29nus tota die gelu rigidus fuit, 30mus a gelu in nivem, a nive in gelicidium, de gelicidio in pluviam toto fere 31mo durantem ſicque æthere nimboſo hunc menſem ſimulque trimeſtre ultimum, adeoque annum hunc 1702. dum finientem deſiit.

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrerunt ſatis frequentes, febres intermittentes variæ, continuæ, hæque ſæpius intermittentibus ſociatæ, ſimulque ardentes, malignæ quoque exanthematis varii generis conſpicuæ; præterea catarrhales, pleuritide nonnunquam comitatæ, eryſipelatodes, aliæque diverſis & periculoſis nonnunquam ſymptomatibus, alia inter paralyſi linguæ, aliarumque partium, inflammatione gutturis, rheumatiſmo, cardialgia, cephalæa periodica nonnunquam; hemicrania, hœmorrhagia narium vehementi & periculoſa comitatæ. Præterque uteri quoque hæmorrhagiæ graves & pertinaces ſolitariæ aut aliis morbis ſociatæ, diarrhœæ & dyſenteriæ malignitatis nonnunquam participes exceſſuum autumnalium reliquiæ: Colicæ & hyſtericæ paſſiones ſcorbuto ſæpius complicatæ, tandem & epilepſiæ cum primis infantum, nonnunquam & adultorum hemiplegiæ & apoplexiæ vehementes & ut plurimum lethales.

Con-

Conſtitutio Epidemica AUGUSTANA, Ann. 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705.

LUCÆ SCHROCKII.

Licet initium Anni 1701. frigidum comparuiſſe &c. &c. &c. In hiſce quoque deprehenſum fuiſſe animadverto.

QUalem anni præcedentis exitus habuit aeris conſtitutionem, talis per biduum etiam primum anni 1703. continuavit; & quamvis zephyrus prædominium porro obtineret, ac tolerabiliorem utcunque temperiem redderet, ſæpius tamen ab iis diverſis ventis excipiebatur, euruſque inprimis ante ſolis in Aquarium ingreſſum, a die 18. Januarii uſque ad d. 26. frigore intento moleſtus erat, multis ſubinde interea nebulis, & nive, paucioribus ſerenis diebus obſervatis; a quo dein tempore inconſtans admodum aeris ventorumque, auſtro tamen prævalente, alternatio, uſque dum ſol in Piſcium ſigno verſaretur, ubi poſt nivoſum boream zephyrus temperatiorem utplurimum & pluvioſam auram redderet; quæ poſt æquinoctium vernale variis mutationibus, præſertim frigidis humidiſque obnoxia, vernali amœnitati multum obſtitit, ac tardiorem plantarum vegetationem effecit: Quæ eo felicior poſtea ſucceſſit, cum grata temperies fertiſitatem admodum promoveret. Interea morbi, præter tuſſes in hyeme non inſolitas, & omnibus fere aliis morbis ſe complicantes, multas inducias concedebant; Arthriticis tamen doloribus obnoxii novas invaſiones contumacioreſque patiebantur, nec non febres quotidianæ, & non intermittente calore ſuo, continuas ſæpe in principio æmulantes, pauciores etiam tertianæ (poſt ſumptum vel purgans, vel vomitorium, quod ſolum quandoque febrilem fomitem expellebat) arcano duplicato ubi bilioſa impuritas, unicornu foſſili ubi acidæ particulæ, chinachina vero dum viſcidior pituita prævalebant, utræque facile curabiles, in primis menſibus deprehendebatur; in pueris potiſſimum, vermium ſuſpicionem ob victum grægreſſum, calorem faciei luridum, ventris morſicationes, deliria nocturna &c. Sæpe præbentibus, & præter medicamenta recenſita, cinnabaris nativæ, terræ ſignatæ, mithridatii &c. uſum ſalutarem ideo expertis. Subinde quoque continuæ catarrhales notatæ fuerunt, majori vehementia, poſt horrores, magno calore circa veſperam increſcente, nec non cephalalgia & virium languore periodum ſuam decurrentes, ſed continuato blandorum diaphoreticorum & alexipharmacorum uſui cedentes. Intermittentes illæ præſertim tertianæ, in æſtate ſe in plures utriuſque ſexus, omniumque ætatum diffundebant; imo in autumnum uſque paſſim ſe exerebant; nec deerant in diebus canicularibus, calore non admodum moleſtis, ſed per primum decendium in primis frigidiuſculis & humidis, poſtea ſerenis & calidis, circa finem autem pluvioſis, quos malignæ, puſtulis cryſtallinis ſtipatæ, & niſi alexipharmacis mox atque ſedulo obviam ipſis iretur, lethales invaderent.

Poſt caniculares varia aeris temperies, zephyrique & euri alternatio, illo autem circa d. 8. Septembris prævalente, plurima pluvia & horridiuſcula aura per aliquot dies infeſta erant; cui fortaſſe dyſenteria tum ingruens non male adſcribenda fuerat; quanquam & metum ex turbis bellicis, quæ urbem ubique cingebant, & ultimam incolis internecionem minitabantur, inceſſum, quin & cereviſiæ recenter coctæ nec ſatis defæcatæ potum contuliſſe ſuum ſymbolum, ſit credibile; quibus tonum ventriculi atque inteſtinorum labefactati, ſuccoſque naturales viſciditatem & acorem contrahere, non eſt dubium. Quamvis illa raro graviori inſultu noceret, atque ex chyli acrioris vellicatione potius inducta videretur, cum ſine prævio vel notabili calore aliiſve ſymptomatibus, præter tormina tolerabiliora & ſtomachi gravitatem, mox in principio cruentæ dejectiones contingerent; facile etiam, poſt rhabarbari toſti (quod ſolum quandoque curæ ſufficiebat) & moderatum ſtypticorum vel traumaticorum, catechu, tormentillæ &c. cum pauculo opii acceſſu, uſum recederet: in nonnullis, ubi ſtomachus cruditatibus oneratus indicabatur unicum lene vomitorium, quale vel unicum tartari emetici granum ſuppeditabat, opem tuliſſe obſervatum fuit. Præter hunc cruentum fluxum, poſtea diarrhœa quoque frequenter ingruebat, eadem fere methodo curata. In Autumno inſuper morbilli frequentiſſimi, & ſolitis ſymptomatibus febrili nempe, quandoque ad delirium uſque intenſa ſanguinis efferveſcentia, tuſſi, oculorum inflammatione ſtipati, cæterum ſine magno diſcrimine (ita ut non pauci etiam ſine decubitu, & pharmacis eaſdem paterentur) ſuum decurſum intra breve tempus, octiduum utplurimum, ſub pulveris Pannonici, antimonii diaphoretici &c. uſu feliciter abſolverant, adultiores etiam ac juvenilem ætatem frequenter pari, ſed intenſiori inſultu tractaverant.

Æquinoctium autumnale cum zephyro auſtrinam utplurimum conſtitutionem adducebat, uſque ad Novembris initium, ubi eurus crebrior ſerenos ac nebuloſos dies aliquandiu interponebat; quem poſt mediam Novembrem excipiens auſter plures ſerenos dies quoque producebat. Tandem vero December multas nebulas & magnos zephyri impetus, cum vario aeris, nebuloſo tamen potiſſimum ac nubiloſo ſtatu adferebat; poſt ſolſtitium autem hyemale eurus horridiorem auram ac frigus intenſum pariebat, ſicque cum anni fine præſentiam hyemis oſtendebat. Interea febres malignæ ſuperius indicatæ in plures ſe diffundebant, multoſque trucidabant, præcipue eum urbs diuturna quaſi e longinquo obſidione cincta, vario infortunio quin & poſtea hoſtili inſultu (ubi cives inſueta continua per aliquot dies ſub Jove frigido & humido in excubiis ſtatione plurimum defatigabantur) atque fatali præcipue igne graviſſimo premeretur, ac ſubſequa infelici deditione multivaria torqueretur ac enervaretur: quanta vero ab externa hac aeris & fati iniquitate ſanguini labes fuerit impreſſa, vix opus erit pluribus exprimere: Omnes maligna febri decumbentes, atque ut pyrobolorum periculum evaderent, in tutiorem urbis partem deportati, quantum ſcio, perierunt; infantes etiam morbilloſi eandem ob cauſam ignis metui ſubducti, diuturniori poſtea tuſſi & hecticæ diſcrimine ſalutem hanc ſuam redemerunt.

In Anno 1704. hyemali frigori continuando eurus multum perrexit, uſque dum poſt ſolis in ſignum Aquarii ingreſſum zephyrus, pluviis crebrioribus, cum nive tamen & ſerenitate alternantibus, gravidus, temperatiorem auram produceret; quæ equidem temperies ita continuavit, ut vernalis conſtitutio deinde citius, quam pluribus aliis præcedentibus annis, compareret, atque cum aeris ac ventorum non adeo ingrata mutatione diu, uſque in menſem Junium perduraret: quamvis circa ſolſtitium æſtivum pluviæ frequentiores eſſent, major tamen ſerenitas, ſilentibus utplurimum ventis, cum ineunte Julio redibat; quæ ipſa continuans, caniculares dies admodum calidos, grato tamen pluviarum interventu ſubinde mitigatos efficeret; uſque dum occidente Sirio, a d. 19. Auguſti ad finem uſque ejuſdem menſis, Solis nunquam a nubibus interrupti radii fervorem intenderent; ſed cum d. 2. Septembris acrior inſurgens zephyrus frigidiuſculum ac pluvioſum aerem per quintiduum produxiſſet, & ſuccedens ipſi eurus quatriduum ſerenitate ornaſſet, zephyrus tamen mox iterum dominio potitus, frigidos ac pluvioſos dies (ſerenis tamen quandoque intercurrentibus) reproduxit. Interea febrium puncticularium malignitas (horrore, virium lapſu appetitu proſtrato capitiſque ac dorſi dolore primo ſe prodens, in nonnullis amaritie oris, anxietate præcordiorum, fluxu alvi ſeroſo, bilioſo, quandoque ſanguinolento, tuſſi &c. concurrente) magnam circa anni principium incolarum ſtragem dare continuavit, ut quinque primis menſibus ultra mille ducentos homines, (quos inter equidem plures quam centum & quinquaginta milites Galli fuerant) tum aliis morbis, tum hac febri potiſſimum demortuos numerare licuerit; cum alias per integrum annum tota urbs non videbat. Ubi quidem tantæ cladis cauſam non tam morbi atrociam quam ægrotorum in prima morbi invaſione ab ipſis parum æſtimati negligentiam, atque ob prægreſſas ac indies renaſcentes, quin majores ſubinde ab infenſiſſimo inquilino hoſte pertimeſcenda calamitas, vitalium ſuccorum enervationem ac depravationem accuſare poſſum. Quæ ipſæ etiam miſeriæ aliis morbis, ictero in primis, verno tempore multos invadenti, anſam ſuppeditare, bilemque juſto viſcidiorem, atque ita ad obſtructiones excitandas proniorem reddere potuerunt; prout non minus eodem ex fonte tertianas ac quotidianas febres frequenter tum, & reliquis etiam anni partibus ſe exerentes profluxiſſe credibile eſt: Unde etiam haud differentibus remediis ut plurimum, & quidem facile tolli potuerunt; quæ inter arcanum duplicatum non ſaltem vi qua pollet incidendi & aperiendi, ſed quoque correctas hac ratione bilioſas impuritates in multis per alvum educendi, egregie profuiſſe expertus ſum. Cæterum menſe Junio dyſenteriæ in ſcenam prodire, & uſque in Octobrem obſervari, in Auguſto in primis plures invadere cœperunt, ut non facile domus, quæ immunis ab ea foret, inveniretur; atque licet malignitate carere viderentur, plurimos tamen, minoris æque ac profectio-

ris

ris ætatis homines trucidarunt, ut defunctorum numeros, qui menſe Junio & Septembri nonnihil decreſcere inceperat, in Auguſto & Septembri admodum augeretur; quod equidem non morbi truculentiæ, ſed incauto in cura regimini adſcribendum arbitror; cum variis domeſticis, ut vocant, præter rationem propinatis remediis unice confidens incauta plebecula, vel etiam multivarie diætam negligendo, aut juſto tardius Medici opem implorando, vehementer peccaverit; neque tamen negari poteſt, aliquot ægrotantes brevi tempore, deglutito ex. gr. cochleari ſpiritus vini cum pulvere nucis moſchatæ, morbi primordia eluſiſſe; ubi nempe non tam dyſenteria, quam ſimplicior diarrhœa, a ventriculo cruditatibus labefacto, adeſſet; prout etiam non paucos ſumpto mox rhabarbaro nonnihil toſto, vel ſibi relicto, immunes eſſe factos ſcio. Quod etiam rhabarbarum in principio curæ, vel durante morbo, ubi ſtomachus gravari ſentiretur, profuit. Radice Ipecacoanha non fui uſus, neque ejuſdem vi emetica opus habui; aliquibus vero, quibus vomendi conatus erat moleſtus, cum convulſivi quid adeſſe oſtenderet, præter externa calefacientia ſpirituoſa, idem rhabarbarum in pauca quantitate ad gr. xij. xx. cum coraliis rubris, vel terra ſig. &c. mixtum, felici cum ſucceſſu propinavi. Reliquum curæ per abſorbentia, & acredinem humorum temperantia potiſſimum fuit peractum; ubi præter dictam terram ſigillatam, coralia, flores ferri, cryſtallus in primis montana egregiam opem attulit, quibus ubi nimiæ dejectiones moleſtæ erant, adſtringentia ex catechu, radice tormentillæ &c. in pulvere, electuario, pilulis, tinctura, doſi non nimis larga, ſed ſæpius repetita, & quando dolores admodum urgebant, laudanum cydoniatum, extractum opii, vel theriacæ cœleſtis moderate addita, profuerunt: potum eadem radix tormentillæ, caro cydoniorum ſicca, cum pauco cinammomo & ſaccharo in aqua cocta, convenientem præbuit; neque vinum Neccarinum, aut Tirolenſe antiquum rubrum noxam attulit, cum raro febrilis calor jungeretur. Undenam vero origo hujus mali ſit deducenda, anceps hæreo. Fructuum horreorum immoderatum eſum multis nocuiſſe non dubito; cereviſiæ haud probe defæcatæ potum plurimos in hunc morbum præcipitaſſe, eo magis eſt credibile, cum non paucos jam convaleſcentes, vel cum malo adhuc conflictantes, unico etiam hauſtu cereviſiæ in recidivam lethalem incidiſſe, aut doloribus auctis, gangræna inteſtinorum obiiſſe noverim; contagium inſuper non raro ægrorum numerum auxiſſe, ſucceſſiva in una eademque domo invaſio ſuadere poſſet; bellicæ vix tolerabiles adverſitates, cum fœtoribus ex varia militis Galli ſpurcitię, & excrementis equinis ſtramini ſemiputrefacto immixtis, quorum copiam inſignis equorum multitudo indies publice in plateis, nec non in ædibus cumulaverat, quid efficere valuerint, neminem fugere poteſt; intenſus ille aeris calor, ſpirituum & ſanguinis vigorem minuendo, quantum obeſſe queat, in me ipſo ſum expertus, qui nullo in cibo potuve errore commiſſo, ob continuas tamen per integros dies Sirio urente, ægrotorum viſitationes, & ſudorum inde largiores effuſiones, defatigatus, poſt biduanam levem diarrhœam, eundem cruentum fluxum pati coactus fui: qui licet magnopere me non affligeret, vires tamen mox adeo debilitaverat, ut diuturniori earum recollectione opus habuerim, ad roſcidas nempe & balſamicas lymphæ particulas reſtituendas, ac ſegnius per vaſa circulantes vitales humores ad naturalem motum reducendos, cum lymphæ depauperationem & craſſitiem ex variis ſignis colligere licuerit, unde ſalinæ acriores in ea particulæ concentratæ per tubulos minimos inteſtinales ſegnius moveri, ſpiculiſque ſuis pungendo nocere potuerunt. Erant quibus inconſutæ muſcarum multitudini cauſam adſcribere placuit, quarum nempe excrementis cibus potuſve contaminatus turbas haſce in corpore concitaverit, quod ſuis domeſticis ut perſuaderet curioſior aliquis paterfamilias, carnem ſpurcitie tali imbutam cani devorandam dederat, qui ipſe mox fœdo iſto morbo correptus fuerat. Neque tamen alii etiam morbi per æſtatem & autumnum aberant: Ut Variolas pueris æque ac adoleſcentibus magis moleſtas quam periculoſas, adultiores etiam non paucis in exigua copia & fere ſine morbi ſenſu invadentes, febres inſuper petechiales, nec non puerorum verminoſas, & cum uterinis malis ſociatas M. Julio obſervatas taceam, M. Auguſto arthritis vaga maſculinum præſertim ſexum ſatis obſtinata, multos etiam angina notha prompte remediis cedens, excruciaverant. In adulto autem Septembri, nec non Octobris initio febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta æque ac puerili ætate conſtitutos cum præcordiorum anguſtia, inquietudine, deliriis, angina ſpuria, puſtulis albicantibus univerſam corporis peripheriam occupantibus, rarius inferiorem ſaltem abdominis partem occupantibus, invaſerunt, in cuticulæ tandem deſquamationem, prævio tædioſo pruritu, abeuntes. Quas (præter icterum, martiatis remediis, acidulis præſertim & eſſentiæ Martis D. Ludovici haud ægre cedentem) tertianæ & quotidianæ irregularibus paroxyſmis Medicorum exercentes patientiam, exceperant; ibi alexipharmacis temperatis, hic pro diverſa morbi natura, bilioſam tamen intemperiem ut plurimum oſtendente, arcano duplicato & cortice Peruviano officium ſuum egregie præſtantibus.

Reliquum anni, ſub moderato aeris & ventorum alternantium ſtatu, tranquillius fuit peractum, morbis epidemicis ceſſantibus, ac reliquis etiam, quos ſporadicos vocamus, rarius occurrentibus; cum cœli non tantum clementia, ſed etiam ob hoſtes ex urbe profugos, totaque vicinia expulſos, civium animi novo vigore animali, morboſas diſpoſitiones feliciter averterent.

Cum zephyrus, Anno 1705. illuceſcente, moderatis nivibus terram conſperſiſſet, eurus ſuccedens, die duodecimo frigus hyemata induxit, aeremque per biduum ſerenavit, mox tamen iterum nubibus texit; quibus circa finem primi menſis denuo diſcuſſit, d. 8. Februarii, poſt nebulas, cum zephyro crebriores nives deciderunt; & aliis quandoque ventis, euro noto in primis, auſtro, & zephyro borea interpolatus zephyrus diverſas aeri temperies impreſſit, donec circa finem menſis eurus ſerenitati favens nivium liquationem ſucceſſive promoveret? Quæ ſerenitas ad vernale uſque æquinoctium continuavit rarius nebulis, & ſemel nive interrupta, frigore autem comitata.

Poſt æquinoctium variæ ſubinde ventorum mutationes, & frequentiores pluviæ vernalem gratiam retardarunt, atque Aprilem potiſſimum (cujus dies decimus nonus veſperi, alta, ſed paulo poſt rurſus liquata nive, ſine Cereris & Pomonæ noxa, terram oneraverat,) nec non Majum valde inamœnum atque frigidiuſculum reddiderant, ſicque morboſas corporibus humanis diſpoſitiones, & tertianas præcipue febres procrearunt; quæ licet jam in Januario ſparſim comparerent, in Martio tamen, & Aprili & Majo plures invadere cœperunt, gravi cephalalgia & præcordiorum preſſione, rarius præcedaneo horrore, moleſtæ, ſed poſt cholagogi aut emetici uſum, chinchinatis medicamentis ut plurimum non difficulter ſuperari potuerunt; quod obſervare etiam licuit, cum circa finem Maji vires ſumendo, plurimos in urbe, quin & vicino agro invaderent, poſt horrorem magno atque ſæpe ad deliria uſque intenſo calore ægros torquentes. In Martio quoque pleuritides veræ, non admodum vehementes & exquiſitæ, blandioribuſque diaphoreticis & pectoralibus, ſine venæ ſectione, interdum etiam abſque ſuppuratione, curabiles; circa Aprilis autem finem apoplexiæ lethales paſſim obſervatæ fuerunt. Febris porro ſcarlatina in Aprili, Majo & Junio in plurimos variæ ætatis, ſexus & conditionis homines, quin totas etiam in familias ſeſe diffudit, poſt exiguum, aut nullum horroris ſenſum, faciem primo inflans & rubore ſuffundens, poſtea univerſam cutem maculis vel tuberculis rubris, crebrioribus, latioribus, interdum magis, quandoque minus, quam in morbillis rubentibus, interdum quoque totam cutem unica quaſi macula tingens, ad duas treſve potiſſimum dies perſiſtens, quin diutius quandoque & per octiduum durans, modo in ſquamulas abiens, modo inſenſibiliter diſcuſſa. Nullum equidem vidi qui periculoſe ex ea ægrotaret; nonnullis tamen, ob majorem ſanguinis effervescentiam, diaphoreticis temperatioribus, antimonio diaphor. terra ſigillata unicornu foſſili &c. ſuccurrere opus fuit; aliquibus libero ſe expoſuiſſe aeri, & ſine medicamentorum uſu, nunquam decubuiſſe haud nocuit. Quo in morbo licet Clariſſ. *Th. Syndenham* in *obſer. med. circa morb. acut. hiſtoriam ſect. 6. cap. 2.* omnem medicamentorum uſum intermittat, in libello tamen, qui ejus nomen præ ſe fert, & *Proceſſus integros in morbis curandis* ab eo conſcriptos exhibet, atque Londini typis prodiit, medicamenta ſupra memoratis ſimilia non improbari deprehenditur; cujus eo lubentius mentionem facio, cum Libellus iſte in *Ephemeridum noſtrar. Dec. 2. Ann. 10. Appendice* recuſus cenſuram acerbiorem cujuſdam Anonymi ſubjerit, qui anno 1693. Londini eundem denuo impreſſum publicare voluit, noſtrum *inepta mole inutilem*, neſcio quo jure vocans, cum tamen idem omnino cum Anonymi ſpecimine ſit, atque juxta exemplar (cujus viginti circiter tantum Londini primo fuerunt impreſſa) ab Exc. *D. D. Mich. Fauſto*, Argentoratenſi, jam Medico Francofurtenſi ad Mœnum dexterrimo, Acad. N. Curioſo, cum ex Anglia redux Notimbergam tranſiret, beato

noſtro

noſtro Præſidi, incomparabili *D. Volckamero*, tunc temporis in edenda prædicta appendice occupato, communicatum, ingenue recuſum fuerat; ut ita quo pacto non irrepſiſſe, ſed acceſſiſſe ephemeridibus noſtris dicendus ſit, Lector benevolus inde cognoſcere valeat.

Menſis Junius multam ventorum omnium viciſſitudinem oſtendere pergens, ſerenitate quidem utplurimum gaudens, crebriori tamen frigore inamœnus comparuit; elapſo autem primo octiduo, conſtantior zephyrus, poſt pluviarum frequentiam, temperatiorem auram reddidit; quam ante ſolſtitium æſtivum, calores, circa finem menſis remiſſiores facti, inſequebantur; cum interea ſerenos dies pluvioſi ſæpius interpolarent, ideoque tolerabili ſæpius temperiei ac telluris fœcunditati faverent; uſque dum una cum Sirii ortu calores ingraveſcerent, & uſque poſt ejus occaſum continuarent, multamque terræ ſiccitatem adferrent; niſi quod ſextiduum ante occaſum caniculæ deciduis cum tonitru & fulgure pluviis eadem refocillarent; quas eo uberiores poſtea per Septembrem zephyrus adduxerat, poſt intenſiores illos calores temperiem admodum humidam & frigore horridiuſculam reddiderat, ſimulque catarrhis glanduloſas in primis & maſculoſas colli exterioris partes obnoxias fecerat, temperatiori tamen aeris regimini non difficulter cedentibus.

Poſt æſtivum æquinoctium continuante ventorum varietate, ſerenos dies plures uſque ad Novembris initium vidimus, quos dein multa hyemis indicia ſunt ſecuta, & juxta cum aura frigida, nubibus & nebulis aer turbidus, atque modo in pluvias, modo nives reſolutus, humidam admodum conſtitutionem effecerat, uſque dum tandem poſt hyemale ſolſtitium, prævalente cæteris ventis Auſtro, quæ ab ea denominatur auſtrina temperies ſuccederet. Interea lymphæ viſcidæ & ſalſæ (ab humida aeris poſt magnos æſtivos calores intemperie probabiliter coacervatæ) ſtagnationes non deerant, Odontalgiæ præcipue, ſed tolerabilis, in pluribus ob conjunctam cephalalgiam magis moleſtæ; quin & tuſſis humidæ contumacioris, nec facile ſine abſorbentibus abigendæ feraces. A qua etiam hæcticæ febris, quæ nonnullis inſidiabatur, & non minus medicamentis potiſſimum acredinem temperantibus haud difficulter cedebant, origine derivare licebat.

EPISTOLA RESPONSORIA SECUNDA
A THOMA SYDENHAN, M. D.
DE
LUIS VENEREÆ HISTORIA, ET CURATIONE
AD HENRICUM PAMAN M. D.

Doctiſſimo, Amiciſſimoque Viro

THOMÆ SYDENHAM M. D.

Magnum rei medicæ exortum eſt & lumen, & commodum, Vir Clariſſime, ex conſummata tua de Morbis Acutis hiſtoria, eaque ſedula obſervatione, & fida experientia ſtabilita, non lucri aut famæ aucupio ſcripta, ſed ſincera fide & mente honeſta; Cum tibi amplum ſatis theatrum ſit officium feciſſe, & præſenti ſæculo quovis modo profuiſſe. Ipſe hactenus celavi penitus quod valui, at fortaſſe quid jam parem tibi e longinquo ſubolet. Qui laudat quod facis, urget ut facias quod adhuc laudetur. De morbis Acutis ſcribere ſumma difficultas eſt, utpote quos tam rapida volvit rota, ut niſi opportuno ſiſtatur ſufflamine, in præceps ruat vita, nullis in poſterum auxiliis, nullis ſuppetiis redimenda. Tu ſingula eorum momenta notas, & quid quovis temporis articulo fieri neceſſe ſit. Opus quidem perfectum, & abſolutum, cui nihil addi poterat, niſi majus promiſeris. De Morbis ſcilicet Chronicis. Hi inducias ferent, & tutiores examinandi, & judicandi moras.

Sæpe nobis incidit ſermo de propudio illo Morbi Venerei, cujus ignominioſam originem Gentes Europæ a ſe invicem ſedulo ſatagunt propellere, & ut ejus magis adhuc occultentur veſtigia, ad ipſos Indos remotiſſimos amandant. Scortatorum audit flagellum, furioſæ, & indomitæ libidini aptiſſime reſpondens pœna, eo fortaſſe fine tardius remota, ut tanti conſtet pœnitere. Et humanitatis, & peccati ſimul ſenſu tactus videbatur, qui palam optavit impuriſſimam hanc luem ſemel tantum curari poſſe. Cum jam autem ad Agyrtas, Tonſores, & infimos quoſque ſciolos ejus ſæpe devoluta ſit curatio, illi aut fraude, aut imperitia magno eam ſumptu, majori etiam moleſtia tandiu differunt, & protollunt, ut vitæ plane tædeat inter carnificum tormenta, & longiſſimas Medicinæ moras protractæ, & fere levius ſit ægrotaſſe, quam ſanari. Jus igitur promiſſi amice tamen, exigo; præmittas oro, in arrhabonem reliquorum, ſi quid habes hac in re confectum. Humaniter, & ſincere explices qua methodo, quibus auxiliis hoc morbo captus ſe redimat quam queat minimo. Satis eſt ut æger ſub Deo, non etiam pejus ſub Medico vapulet. Hoc gratum pluribus fiet, & ad me aliqualis ſaltem pars gloriæ redibit, utpote cujus precibus deſideratiſſimum hoc opus in lucem dederis.

Tibi omni officio addictiſſimus,

Ex Ædib. Lambeth.
Febr. 12. 1679. 80.

H. PAMAN.

Ornatiſſimo, Eruditiſſimoque Viro

HENRICO PAMAN, M. D.

Divi Joannis Cantabrigienſis Socio, Academiæ Oratori Publico, & in Collegio Greshamenſi apud Londinenſes in Medicina Profeſſori.

Quanquam eum, quem de *Acutis Morbis*, Vir Spectatiſſime, nuper edidi Tractatum, quæ eſt tua tam humanitas, quam animi in me propenſio, ceu opus undique conſummatum deprædicare digneris; uſque adeo tamen tenuitatis tum iſtius opellæ mihi ſum conſcius, ut me nihil aliud egiſſe exiſtimem, quam viam præmonſtraſſe, qua qui ingenio magis valent, dictorum morborum & hiſtoriam & curationem queant inveſtigare.

Fungor vice Cotis, Acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

Et profecto ita multiplex, incerta, & delicata, ut ita dicam, eſt natura, atque ita ludit in his morbis producendis, ut unius non ſit hominis, utut vivacis, varia eorum φαινόμενα, & curationes iiſdem accommodatas graphice depingere. Unum hominem dixi? quid quod vel decem quidem homines per tot ſæcula ſibi invicem ſuccenturiati, atque iidem tum maxima ingenii vi, tum indefeſſa induſtria præditi, tum etiam in praxi quæ numeroſas obſervationes ſuppeditaret verſatiſſimi, perpulchre hic operam ſuam collocare poſſint? Tantum abeſt, ut ad artem medicam vel pervenerim ipſe, vel me putem perveniſſe.

Mecum habito, & novi quam ſit mihi curta ſupellex.

Morbos iſtos Chronicos quod attinet, quorum hiſtoriæ proſcribendæ ſpem tibi feceram, ita penitus animo meo inſedit ejus rei ſtudium, ut non tam alia de cauſa, ſi bene me novi, vitam mihi prorogari exoptem, quam ut iſtiuſmodi aliquo conamine communi hominum utilitati inſerviam. At vero ſinguli me dies docent, quam ſit arduum cœptum id, & quam periculoſæ plenum aleæ (mihi præ cæteris qui iſto ingenii acumine atque ſolertia, quibus hic eſt opus, non ſatis valeo) cum apud Scriptores rei Medicæ (Divinum *Hippocratem* ſi demas, atque alios pauciſſimos numero) vix ulla deprehendi queant veſtigia, quibus adjutus per rerum avia ſpinis & ſentibus impedita iter faciam; cum quæ promittunt ſubſidia Authores & lumina oſtentant, magis Ignes Fatui ſint, quam veræ faces, & in ſalebras potius ac præcipitia ſequentem agant, quam mentem fideliter & recte dirigant in genuina naturæ methodo indaganda atque invenienda, utpote quorum ſcripta fere omnia *Hypotheſibus* innituntur, quas peperit laſcivientis ingenii & phantaſiæ luxuria; ipſaque adeo morborum Phænomena (in quibus eorundem hiſtoria vertitur) prout ab iis deſcribuntur, ex eadem Hypotheſeon officina prodeunt; quin & ipſa praxis, qua morbos aggrediuntur (quod humani generis peſtis eſt certiſſima & pernicies) ad hujuſmodi poſtulata componitur, non ad rei veritatem. Uſque adeo graſſantur, &

regnant

regnant fere in ſingulis paginis cerebroſorum hominum commenta, jacent interim naturæ judicia. Quibus non obſtantibus, ſi vitam Deus atque otium conceſſerit, experiar fortaſſis aliquando quid valeant humeri. Impræſentiarum, ut animum agnoſcas in tui obſequia paratiſſimum, en tibi offero, ceu ejus quod molior operis ſpecimen, Diſſertationem hanc, brevem illam quidem de *Lue Venerea*, & quam ſolam adhuc prælo adornavi.

Primum autem id attingere volo, me haud paucos conveniſſe, qui ſive præ ſtudio honeſto quidem eo, incontinentiores a peccato coercendi metu inſecuturæ pœnæ, ſive ut caſtimoniæ laudem ſibi arrogarent, non dubitabant aſſerere *Luis Venereæ* curationem docendam non eſſe. His ego non aſſentior, utpote qui exiſtimem nullum fere locum charitati atque operæ mutuæ relictum iri, niſi ea quæ ſibi ſua ipſorum culpa improvidi accerſunt mala, humaniorum officiis ſarciantur. Omnipotentis Dei eſt ſontes caſtigare, noſtrum vero miſeris pro virili ſuccurrere, atque ægris opem ferre; non autem curioſa cauſarum indagatione illos acrius urgere aut cenſorio vexare faſtu. Tradam itaque quæ in hoc morbo obſervavi atque expertus ſum: non quo hominum animos deteriores efficiam, ſed ut corpora (quod mihi negotii datum eſt) reddam ſaniora.

* *Lues Venerea* ex *India* primum *Occidentali* An. Dom. 1493. *Europam* appulit; cum ante id tempus ne quidem nomine tenus, quantum ſcire licet, noſtro orbi innotuerit: Unde etiam morbus vulgo cenſetur iis tractibus *Americæ Endemius*, in quos nos primi Colonias deduximus. Mihi vero potius e regione aliqua *Nigratarum Guineæ* conterminorum originem traxiſſe videtur; cum a plurimis noſtratium, iiſque fide dignis, qui *Inſulas Caribes* dictas incolunt, didicerim, mancipia recens a *Guinea* allata, etiam antequam in terram deſcenderint, tum alia ibidem degentia hoc morbo tentari, nulla copula impura prægreſſa; ita ut non raro univerſam aliquam eorum familiam, viros ſcilicet, mulieres, liberoſque male mulctet. Neque iſta lues quæ afflictiſſimos hoſce ſæpe ſæpius invadit, vel hilum a *Venerea* nobis dicta, quantum ego quidem intelligo, quoad ſymptomata, *Dolores* ſcilicet, *Ulcera*, *&c.* habita nempe diverſorum climatum ratione, videtur diſcrepare, licet nomine prorſus abludat, cum *The Yavvs* ab illis dicatur. At nec medendi methodus qua utuntur illi, a noſtra abhorret, utrobique enim *Salivatio* ex *Hydargyro* utranque facit paginam; non obſtante eo quod hic apud nos dicitur de eximia *Gujaci* & *Salſaparillæ* vi, quam in natali ſolo exerant, quæ ex longo ad nos itinere tantum non exhauſta putatur. Probabile itaque mihi videtur *Hiſpanos*, qui in Europam primi hunc morbum traduxere, eodem infectos fuiſſe ex contagio *Nigrorum* emptorum in *Africa*, quorum genti alicui (multi enim ſunt populi *Guineæ* confines, apud quos invaluit mos ille barbarus homines Europæis mercibus permutandi) *Endemius* eſſe poteſt. Ut ut ſit, contagioſa iſta lues paulatim ſerpens, has orbis terrarum partes eo uſque inquinavit, ut ſi ea celeritate graſſaretur adhuc qua primum invaſit, intra ſæcula aliquot actum eſſet de genere humano, vel ſaltem noſocomiis de cætero addictum, prorſus impar eſſet iis rebus gerendis, quibus continetur hominum ſocietas: niſi quod vegetabilium inſtar in alienum a patrio ſolum quaſi tranſplantata, Europæo noſtro non perinde lætatur, ſed languet indies, & mitioribus phænomenis fatiſcit. Novus apud nos hoſpes cum eſſet, ſi quem arripuerat, mox omnem ſanguinis maſſam contaminabat, & diris capitis atque artuum doloribus, tum etiam ulceribus variis in partibus ſe prodebat. At vero centum retro annis *Gonorrhææ Virulentæ* ſpecies ſe primum oſtendebat, oſtenditque adhuc, hac ſibi porta exitum quærens; nullo alio manifeſto ſymptomate, niſi quod in perpaucis ulcuſculum in pudendo (vulgo *Shanker*) primum morbi eſt indicium; cujus virus cum per gonorrhœam non ejiciatur, ſanguinis maſſam dicto citius pervadit inficitque.

Propagatur autem Venerea hæc lues vel per *generationem*, unde miſellus infans ab inquinato parentum intero mala ducit ſtamina vitæ, vel per *contactum mollioris alicujus partis*, quo virulentia atque inflammatio corpori inſinuantur ex occaſionibus hoc in loco dicendis. Primo, in lactatione v. g. vel *Infans* nutricem per rariores mamillarum poros, vel *Nutrix* infantem per os tenerum inficere poteſt. Secundo, infantes ſi nudi cum inquinatis in eodem lecto dormiant. Licet enim adulti, quorum caro jam firmior ætate obduruit, vix niſi intercedente impuro coitu, quamvis ſimul dormiant, poſſint infici, infantium tamen laxior caro & texturæ rarioris venenum facile excipit, quod non ſemel obſervavi infantibus a genitoribus, quibuſcum dormiebant, infectis contigiſſe. Tertio autem, partis mollioris contactus maxime in coitu impuro fit, ac proinde eo pro cœteris modo ſerpit lues; cum ſcilicet penis ſpiritibus generationi dicatis turgidus, a Venereo ſive ulcere, ſive etiam puſtula in uteri vagina ſtabulante, noxam de facili haurit, quorum alterutro intus latente mulier nihilominus ſana videri poteſt; veneno nempe vel iſtarum partium illuvie ita detento ut ſegnius invadat ſanguinem, vel per menſtruas purgationes diluto ſæpius, & quadantenus exterminato. Contagio hæc carnoſam virgæ ſubſtantiam, quantum ego judico, primum adoritur, quam quidem corrumpens, eidemque primo inflammationem, mox ulceroſam διάθεσιν ſenſim inducens, efficit ut ſanies, qualem in *Gonorrhœa* cernimus, in urethram lente extillet: quod ut credam, hac ratione promoveor; ipſe ſcilicet vidi virulentam hujuſmodi materiam per ſubſtantiam glandis poroſam exudare, non per urethram ejectam, nulloque ulcere vel glandem occupante, vel præputium. Tandem vero altius penetrans, glandulas *Proſtatas* efferato ulcere ſolet depaſcere; quod haud raro cernitur in eorum cadaveribus, quos hic morbus e medio ſuſtulit.

Gradibus mox dicendis procedit hic morbus, æger, (ocyus aut ſerius, prout mulier, quacum conſuevit, magis minuſve fuerit inquinata, pro ratione etiam temperaturæ μιάσματι excipiendo magis minuſve idoneæ) primum dolore genitalium inſolito cruciatur cum quadam ratione quaſi teſticulorum; poſtea ſi recutitus non ſit, macula primo morbillum jam erumpentem magnitudine & colore æmulans glandis partem aliquam invadit. Statim ab hujus maculæ exortu liquor quidam lente extillat, ſeminis inſtar, qui quotidie a ſeminis tam colore, quam conſiſtentia recedens, flaveſcit tandem aliquanto dilutius ovi vitello; & in lue virulentiore intenſioreque non modo vireſcit, ſed & aqueo humori permiſcetur ſanguine affatim tincto. Puſtula jam dicta *ulcus* tandem fit, primo haud abſimile, *Aphthis* infantium ora obſidentibus, quod indies latius & profundius depaſcatur, ſupervenientibus orificii callo & duritie. Animadvertendum eſt autem quod memorata puſtula raro gonorrhœam comitem habet in iis qui aut jam pridem gonorrhœa laborarunt, aut recutiti ſunt; utpote quorum glans tum ab aere cui expoſita eſt, tum a frequenti linteorum attritu indureſcens, noxam non ita facile ſuſcipit. Hujuſmodi verpi igitur glandis ulcere fere non tentantur, ſola *Gonorrhœa* dicto modo naſcitur. Hanc alia mox ſymptomata excipiunt, ut primo magnus doloris ſenſus in pene quoties erigitur, perinde ac ſi valida manu tranſverſus fortiter conſtringeretur, qui noctu præcipue urget, quoties in lecto æger cœpit incaleſcere, quam quidem conſtrictionem penis dolorificam morbi hujus in hoc ſtatu exiſtentis ſignum παθογνωμονικώτατον exiſtimo. Incurvatur etiam veretrum a fræno jam contractiore, quod cum in erectione extenditur pro natura ſua, acutiſſimum dolorem affert. Accedit etiam *ardor urinæ*, qui plerunque inter mingendum vix percipitur, at vero æger jam a mictu ceſſans per omnem urethræ ductum acriter admodum uritur, maxime qua in glandem deſinit. Nonnunquam etiam eroſa, atque excoriata urethra jugi puris acrioris fluxu, natura in carne nova vice jam deperditæ juſto occupatior laxam quandam & ſpongioſam ſubſtituit, quæ mole quotidie aucta & ſenſim indurata *Caruncularum* excreſcentiis ita meatum urinarium infercit, ut tandem lotio non detur exitus; quæ quidem carunculæ nihilominus ex ulceribus ſibi adnatis ichorem quendam evomunt, & tum Medico crucem figunt inter curandum, tum ægro magis ipſa morte timendum malum. Quinimo ſæpe accidit ut ſanies, quæ per gonorrhœam deplenda erat, vel a motu violentiori, vel adſtringentium uſu in ſcrotum depoſita, atrociſſimum dolorem & ſcroti inflammationem accerſat, nunc alterutro, nunc utroque ejus latere in molem ingentem elato; Gonorrhœa interim progreditur tardius, at vero urinæ ardor non mitius urget. Atque hæc ſunt communiora morbi hujus ſymptomata, manente hoc ejus ſtatu.

At vero quoties ſive morbi diuturnitate & in dictis partibus mora contagium ſurſum fertur & ſenſim ſanguini labem imprimit, aut materia virulenta indebito adſtringentium uſu in corpore retenta humores

* *Luis venereæ Hiſtoria.*
Sydenham Opera Medica.

putreſcunt, *vera Lues* exoritur, in qua tumores ſive *Bubones* ſæpe in inguine comparentes primum ejus gradum conſtituunt. *Dolores* tum caput, tum artus in articulorum interſtitiis, humores ſcilicet, brachia, & talos crudeliter laniant, nullo ordine invadentes, & per intervalla, licet noctu ægrum lectuli calore perfuſum rariſſime deſtituant, nec niſi ſub auroram libenter evaneſcant, cruſtulæ etiam & *porrigines* varias corporis partes deturpant. Flaveſcunt hæ ferme ad inſtar favi, quo ſigno a cæteris omnibus queant internoſci. Quandoque ſuperficie latiore varia occupant corporis ſpatia ad eum modum, quo *Lepra* in Medicorum ſcriptis depingitur. Quanto autem magis ſcabies hæc diffunditur, tanto minus æger diſcrutiatur. Univerſa ſymptomata pedetentim incrudeſcunt, dolor præ reliquis, qui tandem eo uſque exacerbatur, ut ſe nequeat miſer diutius in lecto continere, ſed protinus exiliens, huc illuc in cubiculo curſitet irrequietus ferme, donec illuceſcat. Adde quod præ doloris vehementia cranium atque oſſa tibiarum brachiorumque hinc inde attolluntur in perdura tubera, *Exoſtoſes* dicta, excreſcentiæ oſſeæ in equorum tibiis (vulgo *a Spavin*) haud abſimilia; quæ quidem oſſa tuberculis obſeſſa jugi dolore ac inflammatione tandem carioſa redduntur & putreſcunt. *Ulcera* etiam *Phagedænica* varias corporis partes depopulantur, quæ fauces utplurimum primo aggredientia, ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagantur, quam mox abſumunt, ita ut is jam fulcro deſtitutus plane concidat. Creſcentibus in dies ulceribus, & dolore aucto, æger partim indeſinenti carnificina enectus, partim ulceribus confectus & putredine, vitam trahit cruciatu, fœtore, carie, opprobrio moleſtiſſimam, & quamvis morte longo intervallo miſeriorem, donec tandem, pereuntibus per vices membris, lacerum cadaver, & jam ſuperis grave, humo condatur.

Intrinſecam hujus morbi naturam, eſſentialem quam vocant, niſi quatenus ea ex iſtis, quæ jam depinximus, ſymptomatibus eluceſcat, non mihi magis perſpectam eſſe arbitror, quam eſt eſſentia ſive plantæ cujuslibet, ſive animalis: Quicquid vero de ea ſit, certo mihi conſtat, humorem hunc committentem inflammationis haud mediocris participem eſſe, unde hæc tot malorum Ilias: conſtat etiam dictum humorem evacuandum eſſe, idque iis mediis, quorum efficaciæ experientia, Medicorum magiſtra, ſuffragatur. Cum nondum inveniatur immediatum aliquod, *Specificum*, cujus ope ſine evacuatione prægreſſa lues debellari queat. Neque enim vel *Mercurius*, vel *Ligna Exsiccantia* dicta, Specificorum titulo ſunt donanda, niſi exemplis in medium allatis probare quis poſſit, vel Mercurium abſque ſalivatione, vel lignorum decoctum, nullo ſubſequente ſudore, luis Venereæ curationem quandoque abſolviſſe. Utque experientia didici ſudorifica vulgaria haud minus profeciſſe in hoc morbo quam lignorum decoctum, ita nullus dubito, quin ſi reperiri poſſit aliud quid, ſive in regno vegetabili, ſive animali, quod in excitanda ſalivatione pares cum Mercurio vires haberet, pariter etiam ad ſanandam luem valeret. Quandoquidem autem hic morbus adhuc intra gonorrhϾ limites ſubſiſtens, longe ab eadem diſtat, cum jam omnem ſanguinis maſſam contaminaverit, & venereæ luis nomen præciſe mereatur; ita etiam evacuatio, qua gonorrhϾ materia ejicitur, alia prorſus eſt atque illa, qua lues jam formata eliminanda eſt.

* *Gonorrhœam* itaque quod attinet, de qua primo agemus, in remediis *Catharticis*, quantum hucuſque uſu comperimus, curationis omnis cardo vertitur, quorum auxilio vel educitur humor peccans, vel procuratur diverſio ſuccorum corporis naturalium qui aliter hoſti in pabulum cederent. Quamvis autem tum ratio, tum experientia mihi dictant hunc morbum & quolibet demum cathartico ſæpe diuque exhibito ſanatum iri, ea tamen cæteris δραστικώτερα mihi videntur, quæ bilem, maxime vero quæ ichorem ſeroſum fortiter e ſanguine expurgant & ſubducunt. Ac proinde ſola *Jalapii radice* pauperibus aliquoties ſubveni, quorum tenuitati & rebus domi anguſtis conſulendum erat. Cum vero & morbus conſpicuam ſecum trahat inflammationem, & medicamenta purgantia, quibus expugnandus is eſt, calida etiam ſint, *Diæta refrigerans* omnino eſt imperanda a carceribus, quod dicitur, ad metas.

Sic itaque ſoleo præſcribere ℞. *maſſ. Pilul. cochiar. maj.* ʒiij. *Extract. Rudii* ʒj. *reſin. Jalap.* & *diagryd. an.* ʒß. *cum ſ. q. Opobalſami f. Pil. e ſingulis Drach.* vi. Quatuor ex his ſingulis auroris deglutiendæ ſunt hora quarta vel quinta (ita ut æger ſuperdormiat) ad dies 12. vel 14. vel etiam plures, donec ſc. urinæ ardor & materiæ ſemini formis color flavus admodum imminuantur; quæ cum pro voto ſucceſſerint, ſatis eſſe autumo, ſi æger interjecto ſemper die uno, eaſdem repetat ad ſeptimanas adhuc duas, quo tempore elapſo, ſufficit ut bis in ſeptimana ſumantur pilulæ, donec humor ex urethra ſtillare ſolitus prorſus evaneſcat, quod ut plurimum non niſi poſt multos dies contigit. Quamvis enim vulgo affirmetur, quod ejuſmodi ichor qui ardore urinæ & flavo materiæ extillantis colore diſparentibus, mane præſertim, in ſummitate colis digitis compreſſi ad guttulam unam alteramve cernitur, a debilitate tantum & a laxitate partium ob diutinam viroſi fomitis in eis moram oriatur; miſeri tamen experiuntur magno ſuo malo reliquias has eſſe contagii non penitus deleti; quod licet quadantenus ſubactum, ex leviſſima quaque occaſione (a potu ſcilicet nimio, aut exercitio quolibet vehementiori aut ſimili alia) novas excitat tragœdias, gonorrhæa poſtliminio recrudeſcente, ſi nempe æger catharſeos moleſtiam defugerit, nondum extirpato radicitus morbo.

Si poſt hujuſmodi purgationem gonorrhœa nondum cedat, ex uſu erit loco pilularum, maxime in iis, qui difficilius purgantur, potentius aliquod medicamentum ſubinde intercalare, cujuſmodi eſt potio ſequens, quæ ſemel tantum hauſta magis aliquando fecit ad ſiſtendam gonorrhœam, quam leniora cathartica ſæpenumero ingeſta. ℞. *Tamarind.* ʒß. *fol. ſen.* ʒij. *Rhei* ʒß. *Coq. ſ. q. aq. Colaturæ* ℥iij. *diſſolv. Mannæ, & ſyr. Roſar. ſolut. an.* ℥j. *ſyr. de ſpina Cervin.* 5. *Electuar. e ſucco Roſar. an.* ʒij. *M. f. ſ. potio.* Vel curatione tardius procedente detur *Turbith. minerale ad gr.* viij. tantum bis vel ter, idque interpoſito debito temporis ſpatio, ne forte oboriatur ptyaliſmus, quod quidem remedium in eradicanda gonorrhœa pervicaciori facile primas fert. Vel bis in ſeptimana pil. ſequentes exhiberi poterunt. ℞. *pil. ex duobus* ʒß. *Mercur. dulc.* ℈j. *cum ſ. q. Opobalſami f. pil.* iv. *ſumendæ ſummo mane.*

Eſt autem ubi æger a catharſi dicto modo repetita uſque adeo abhorret, ut ne conſpectum quidem, vel odorem ſolum remediorum ferre queat. Eſt etiam ubi corpus ex ἰδιοσυγκρασίᾳ quadam ita pertinaciter purgantibus refragatur, ut debita peccantis humoris quantitas nequeat educi; atque ita dum impenſius in hoc laboratur nullo cum fructu, lues tandem obrepit, quæ eos ſæpiſſime ægros adoritur, quorum corpora catharticis fortius obſiſtunt: cum ita ſe res habeat, *Enematis* agendum eſt, quibus injectis utrique indicationi, humoris ſcilicet tum expurgandi, tum ab affecta parte derivandi ſatis fieri poteſt. Quin etiam hæc methodus expeditior eſt nonnunquam præmorata iſta, at non æque, tuta, me judice, cum prior illa licet diuturnitate moleſtior, minus tamen habeat periculi, ne qua contagioſi fomitis particula in viſceribus hæreat, novos datura tumultus; Hoc vero incommodum facillime evitatur, ſi cathartica per os aſſumpta diebus ab uſu clyſterum liberis, mutuam iis operam commodent.

Hac itaque via incedo, *Pilulas* jam prædictas, aut alias ejuſmodi duabus tribuſve auroris continuis exhibendas curo; poſtea *Enema* ſequens mane, & hora quinta pomeridiana quotidie injiciendum, donec penitus ceſſaverint ſymptomata; niſi quod ſemel aut bis in hebdomade catharticum impero, miſſo de iſto clyſtere. ℞. *Electuar. e ſuco Roſar.* ʒvj. *Terebinth. Venet. vitello ovi ſolut.* ℥ß. *diſſolvantur in aq. Hordei* ℔j. *Colaturæ adde El. Diacathol.* ℥ij. *m. f. Enema.* Singulis etiam noctibus *Opobalſami* vel *Balſami e Mecha gut.* xxv. ſacchari fruſtulo exceptas concedo, ſub lecti ingreſſu; quod quidem medicamentum, cum *Terebenthinæ* quoddam genus ſit liquidum ac purum, iiſdem quibus illa facultatibus pollet, & ulceroſæ genitalium diatheſi apprime ſuccurrit; hujus itaque defectu *Terebentina Cypria* ad quantitatem avellanæ dictis temporibus devoranda ſubſtitui poſſit.

Procedente curatione, quacunque ea demum methodo tentetur, ægro cibis omnibus ſale conditis, vel alias dyſpeptis (quales ſunt carnes bovinæ, porcinæ, piſces, caſeus, radices, olera) & fructibus horariis quibuſcunque interdico, quibus ſubſtituo carnem vervecinam, vitulinam, pullorum, cuniculorum, & cætera εὔπεπτα. Volo etiam ut vel his parciſſime utatur, tantum ut ægri vires non labaſcant. *Potus*, vino in genere abdicato, ut & liquore omni ſive ſpirituoſo, ſive aceſcente, *Hydrogala* eſto, ex tribus aquæ coctæ partibus & lactis una, niſi quod in prandio & cœna cereviſia tenuis in parva quantitate poſſit indulgeri. Ad contemperandam inſuper inflam-

matio-

* *Gonorrhœæ virulentæ Curatio.*

mationem, & mitigandum ardorem urinæ, refrigerantem aliquam *Emulſionem* ad ſequentis normam compono, in purgationum inteſtitio frequenter potandum. ♃. *Sem. Melon. & Pepon. an.* ℥ß. *ſem. Papav. albi* ʒij. *Amygdal. dul. excorticat. n.* viij. *contund. ſimul in mortario marmoreo, ſenſim affundenda aq. Hord.* ℔iß. *Colaturæ adde ſacchari Cryſtallini q. ſ. m. f. ſ. a. Emulſio.*

In temperamento admodum ſanguineo, & affectu pertinaciore, poſt menſem catharſi datum, aut circiter, ut plurimum *ſanguinis Uncias octo vel novem* e brachio dextro detrahendas ſuadeo, ut maturius celebretur venæ ſectio author non ſum, ne hac προφάσει contagium penitius inſeratur. *Injectiones* in urethram non magni facio, utpote quæ ſive acrimonia ſua mordaci, ſive ſtipticitate non raro magis officere ſoleant, quam prodeſſe; veruntamen ſub morbi exitu *Aqua Roſacea* in pauca quantitate poteſt injici.

Hac methodo, quæ mihi ſemper pro voto ceſſit in gonorrhœa ſananda; meliorem nondum comperi; maxime in iis qui facile purgantur. In iis enim qui purgantur ægrius, curatio, licet nunquam fallax, tamen non niſi poſt longum temporis ſpatium perficitur. In his itaque ſanguis iterum mittendus, & acuenda ſunt cathartica, tum etiam repetenda ſæpius, atque in eorum uſu diutius eſt perſeverandum, aut clyſteres modo jam ſignato uſurpandi. Etenim *Catharſis* hic ad inſtar omnium eſt. Atque in hoc affectu, ſi in alio quopiam, vere aſſeritur, quod qui mundificat bene, bene favet: modo ab *Aquis Mineralibus* ſibi temperet, quas certo mihi conſtat morbi reliquias e corpore eliminandas vi aſtringente & plus ſatis ſanativa arctius conſtringere, & quaſi clavo figere trabali; unde quod ſæpius obſervavi, *Scroti tumores* enaſcebantur quoties in morbi principio, vel ſtatu, pejoraque adhuc ſymptomata ut *Carunculæ*, ſi quando ſub ejus exitu potarentur. Quod quidem ego fidenter affero, quantumlibet ex more hodie recepto aquæ minerales in dicto caſu haud raro præſcribantur.

Neque ſum neſcius, quantum ſe venditent Practicorum nonnulli in hujus ſymptomatis curatione, qua breviore temporis ſpatio, qua remediis magni nominis & tituli abſolvenda; interim obſervatione plus ſatis frequenti certo deprehendi, materiam, quæ eliminanda fuit, aſtringentium vi in corpore detentam maximum ægris dediſſe malum, ex qua perſæpe ſanguinis maſſam de novo ſubiens ipſam demum luem perit. Nec majore cum fructu, licet periculo minore decoctum *Lignorum exiccantium* uſurpatum comperi; quo ſcilicet, ſub prætextu *Specificorum*, tum univerſum ægri corpus, tum præ cæteris affecta pars jampridem nimis incaleſcentia ulterius adhuc inflammabantur; nonnunquam etiam *Gonorrhœa* quæ paulo ante evanuerat, quod me obſervaſſe memini, denuo in conſpectum prodiit.

Animadvertendum eſt autem, quod ſi ægri glans præputio undiquaque contegatur, atque ejuſdem ora præ inflammatione uſque adeo tumida, dura, ac calloſa reddatur, ut nullo modo queat reduci; laterem lavat quiſquis gonorrhœam remediis purgantibus, fortiſſimis licet, & quotidie ad nauſeam repetitis, aggreditur, niſi eodem tempore id agatur, ut pars ita affecta ad ſtatum ſibi naturalem redeat, ſublatis & duritie & tumore, unde gonorrhœæ novus utique fomes ſubminiſtratur. Quod quidem ego admolior *Fotu ſequente*. ♃. *Rad. Althææ, & liliorum an.* ʒiß. *fol. Malv. Verbaſc. Sambuc. Hyoſcyam. flor. Chamæmel. & Melilot. an. M. j. ſem. lini & Fœnugræci an.* ℥ß. *Coq. ſ. q. aq. front. ut f. Fotus, parti affectæ admovendus per horæ unius ſpatium bis vel ter in die.* Peracta fomentatione partem affectam *Oleo e ſemine lini* recenter extracto perungendam curo, deinde *Emplaſtrum e Mucilaginibus* alutæ agninæ inductum labiis præputii tumidis circumponendum. Quod ſi *Ulcus* vel in ipſius præputii labiis, vel in ſubjecta glande hærens ſua calloſitate facit, ut illud non niſi ægre poſſit retrahi, præter fotum jam dictum ſequens etiam *Linimentum* præſcribo. ♃. *Unguent. Baſilici* ʒvi. *Unguent. e Nicotiana* ʒij. *Præcipitat. aq. Roſ. lot. & optime lævigat.* ʒß. *m. f. Linimentum, quo lintei raſura imbuatur, & ulcuſculo admoveatur poſt Fotus præſcripti uſum.*

Ubi vero ſine quod juſto maturius gonorrhœa ſiſtatur, ſive ab exercitio vehementiori, aut alia quacunque de cauſa, ſcrotum jam morbi ſedes ab eadem in tumorem inſigniorem attollitur, prædictum *Fotum* bis in die parti affectæ admoveo, modo non imminuantur & dolor & tumor *Cataplaſmate* vulgo noto *ex Oxycrato & farina Fabarum.* Hæc dum foras peraguntur, non deſino remediis & catharticis, & refrigerantibus, quæ modo præſcripſimus, intro ſumptis, tum etiam diæta ſupra dicta hoſtem urgere; neque mihi religio eſt quovis hujuſce mali tempore ſanguinis ℥ix, vel x. e brachio iſto detrahere quod teſticulo tumefacto reſpondet, ſi tumoris magnitudo & vehementia doloris id mihi ſuadeant. Atque hæc hactenus de *Gonorrhœa.*

* Cum vero eo uſque invaluerit morbus, ut jam *Venerea Lues*, vel *Lues confirmata* præciſe dici mereatur, alia omnino porta quærenda eſt, & duriori huic nodo cuneus itidem durior eſt adhibendus: quandoquidem nullum adhuc experimentum, quod ſciam, adferri poſſit extirpari hujuſce morbi, niſi per *Salivationem* ab *Hydrargyro* excitatam: quicquid tam doctorum nonnulli, quam indoctorum de aliis ſanandi modis ſatis temere & audacter effutiverint. Cum itaque *Salivatio* omnem hic numerum abſolvat, id tantum mihi incumbit, ut quæ in ea excitanda, tum etiam regenda, & ratio (qualis qualis ea demum fuerit) & obſervatio rationi ſuffragata mihi dictaverint, ediſſeram.

In principio autem ne conjectura quidem aſſequi poſſum, qui ſibi velint crebra iſta monita, quibus de corpore remediis *Catharticis & Digerentibus*, balnea pura & cæteris id genus, rite præparando, ita ſerio cavetur; Ut de venæ ſectione jam taceam, cui nonnulli hic loci primas deferunt. Cum enim, ſi veritati ſit litandum, eo res redigatur, ut *Veneno* ſalivatio procuranda ſit, (neque enim adhuc innoteſcit ſalubre aliquod medicamentum, quo poſſit excitari, neque æger ſine ejus ope in tuto collocari poteſt) quæritur utrum corpori conſtantibus adhuc viribus, vegeto & valenti, ac proinde frangendis inimici conatibus haud impari; an eidem miſſione ſanguinis & tenui diæta jam debilitato rectius committatur venenum. Haud dubie ſatius eſſe duxerit æquus rerum æſtimator nihil agere quam ita importune ſatagendo nocere. Quid quod experientia teſtatur, nullis evacuationibus, ut alio modo infirmatos ſalivationis impetum multo melius ſuſtinere, quam eos, quorum quaſi ante prælium inciſi ſunt nervi?

Miſſo itaque damnoſo omni hujuſmodi præludio ſtatim atque acceſſor *Unguentum* præſcribo ex *Axungiæ Porcinæ* ℥ij. *& Mercurii crudi* ℥i. Neque oleum aliquod e calidioribus, neque aliud quid admiſceo; cum deterius fiat unguentum, ſi quod adjecta iſta frænum injiciant, & nihilo efficacius, ſi nihil prorſus agant: Et fortaſſe additamenta ejuſmodi ſub nomine *Correctivorum*, idem hic præſtant (ſi quid tamen præſtant) quod *Catharticis* adjuncta judice experientia ſolent præſtare; tormina nempe excitant, & catharſin reddunt laborioſiorem, a lucta ſcilicet inter antidotum & catharticum, cujus vis omnis purgans in eo poſita eſt quod naturæ hominis inimicetur. Verum ut *tertia parte* dicti *Unguenti* brachia, crura, & tibias ad tres noctes continuas (primam qua acceſſor includo) manibus ſuis æger perungat injungo; ita tamen, ut neque anxilla, neque inguina attingat uſpiam, & abdomen panno laneo tenujore circumpoſito & poſterius conſuto, a linimenti contactu diligenter muniat. Poſt tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumeſcunt, & *Ptyaliſmus* ſuboritur. Si vero intra tres dies poſt ultimam inunctionem idem haud procedat, tum gr. viij. *Turbith. Mineral. in Conſervat. roſ. rubr.* exhibeantur ægro; qui poſt ſingulas vomitiones aut ſedes ſumat hauſtum liquoris poſſetici calide. Cum expuere inceperit, id jam medico negotii tantum eſt, ut gradum ſalivationis ſcrupuloſe expendat, ne in vocatis temere ſuppetiis, ſalivationem eo uſque evehat, ut æger de vita periclitetur. Ubi jam ptyaliſmus ſtatum debitum fuerit adeptus (in quo expuuntur ut plurimum libræ quatuor ſpatio nycthemeri) vel ſymptomata, etiamſi parcius expuat æger, evanuerint (quod plerunque contingit poſt quartam diem a ſtatu ſalivationis) & induſium & tori lintea aliis, quæ a quo ultimo lavabantur, uſurpata aliquandiu fuere, ſunt permutanda: cum priora iſta unguento infecta ſalivationem & magis quam erat opus intendere, & longius protrahere, quam ægro expediat, apta nata ſint. Quod ſi forte prius elangueſcat ſalivatio quam ſymptomata penitus diſparuerint, extimulanda ſubinde eſt *Mercurio dulci ad* ℈j pro doſi exhibito.

Nonnunquam accidit, præſertim in corporibus *ἐυμεταβλήτοις*, quod poſt unam vel alteram inunctionem

* *Luis confirmatæ Curatio.*

(nempe ſimul ac dyrargyro ſanguis affici inceperit) natura illico per inteſtina hunc hoſtem expellere ſatagat; unde non ſolum dejectiones mucoſæ & tormina ventris, ut in iis qui dyſenteria laborant, eveniunt, verum etiam curatio morbi impeditur, utpote qui ſalivationi tantummodo cedere ſoleat. In hoc caſu a Mercurio ſive extra applicito, ſive intra aſſumpto, prorſus abſiſtendum, donec hæc ſymptomata penitus evanuerint; atque porro dictus alvi fluxus (qui plerunque accidit, antequam ſalivatio bene aſſurgat) ſiſtendus eſt uſu *laudani liquidi*, ita doſin augendo atque repetendo prout urget ſymptoma; aut *Diaſcordii ſeſquidrachma*, aliquoties, prout opus fuerit, devorata. Diarrhœa tandem cohibita, ſalivatio debito modo procedere ſolet, quæ antea vix appareret.

Convaleſcente de cæteris ægro, niſi quod os adhuc exulceretur (qui genuinus eſt ptyaliſmi fructus) ſalivatio quæ jam indies imminuitur, nec purgatione nec alio modo quocunque ſiſtenda eſt; fieri enim poteſt ut etiam poſt conſopitum dolorem, atque exiccata ulcera aliquid de morbi fomite adhuc in corpore deliteſcat, bella denuo moturum, niſi ſibi permittatur ſputatio illa moderata, quæ poſtquam redintegrata ſanitate homo ſe auræ liberiori aliquandiu expoſuerit, deſitura eſt. Periculoſum itaque eſſe arbitror ptyaliſmi jam abiturientis & mox evanituri reliquias *Catharſi* deducere, vel *Lignorum decocto* exiccare velle; a qua praxi, quo vulgo obtinet ſpecie vel Mercurii e corpore eliminandi, vel corrigendæ ejus malignitatis, naſcuntur ſine dubio frequentes iſtæ *Recidivæ*, quæ miſeris accidunt, ſanitatem tandem aliquando poſt tantum impenſarum, tot exantlatos labores, tantum tædii devoratum anhelantibus, ad quam etiam certo perveniſſent, ſi ſalivatio non niſi ſuo tempore determinaretur. Longe itaque conſultius eſſet, ptyaliſmum promovere *Mercurio dulci* ſemel in hebdomade exhibito, etiam poſtquam omnino convaluerit & jam ſub dio verſetur (quod & ego per menſes aliquot fieri aliquando juſſi) quam eundem præmaturius inhibere.

Quantumlibet autem a catharſi in ſalivationis declinatione ob jam dictas cauſas abhorream, fieri tamen poteſt ut in ejuſdem ſtatu ea nec prætermitti poſſit, nec debeat, quoties ſcilicet te male geſta eouſque fuerit evecta ſalivatio, ut jam ægri vitæ metuatur: quo in caſu non tutum modo eſt, ſed & neceſſarium etiam cathartico ingeſto ptyaliſmum ad eum gradum deprimere, ut cum ægri ἀφορίᾳ procedat, qui deinde ſuo juri relinquendus.

Si quis jam quærat, an nuda ſalivatione contenti eſſe debeamus, nec catharticis, nec aliis remediis ſolemnibus in uſum, poſt eam peractam, revocatis? Reſpondeo, præter jam dicta, quibus & ratio adſtipulatur, & experientia, me velle doceri, quam ob cauſam magis ſit neceſſarium purgare poſt ſalivationem, quam ſalivationem excitare poſt catharſin, cum remedia purgantia (*Scammoniata* maxime & id genus acria) malignitatis quidpiam in corpore relinquant, quod naturæ tamen committimus, cujus vi tandem ſubjugatur iſtud, quicquid eſt veneni, eo ſcilicet qui purgatus fuit ad regimen conſuetum, exercitium, & liberiorem aeris uſum ſe recipiente. Atque id porro libenter ſcire velim, qua demum arte freti Mercurii reliquias per catharſin expellere conamur, cum genuinam illam ac prope unicam methodum (per ſalivationem ſcilicet) qua natura id efficere ſolet ac debet, non ſolum negligamus, ſed etiam impediamus? Hujuſmodi autem hallucinationes minimis iſtis rationis ſcintillulis imputandæ ſunt, quibus nos miſeri mortales tantum præditi, ad veritatem in profundo demerſam non penetrantes, quamlibet ejus umbram & ſpeciem amplectimur, pro Junone, quod ajunt, captantes nubem; mox colloquia miſcentes, præjudicia male fundata ita penitus nobis invicem inſignimus, ut tandem phantaſmata noſtra & delirantium inſomnia pro principiis Apodicticis haberi velimus; cujus ſpecimen, ni fallo, præ manibus nobis eſt.

Quamvis autem in pleriſque curatio modo jam dicto abſolvatur, *viz. Inunctione* per tres noctes continuas, & exhibito *Turbith. Minerali*, ptyaliſmo haud rite procedente, *Mercurio* item *dulci* ad vices aliquot, eodem juſto citius fatiſcente; ſerio tamen animadvertendum eſt, in quibuſdam reperiri idioſincraſiam ſive temperamentum quoddam peculiare, tam ſalivationis reſpectu, quam purgationis (atque eadem plerumque in iiſdem, ut qui ægre purgantur, ægre etiam ad ptyaliſmum perducuntur) ita ut in nonnullis methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multo minus ſalivationem eam procurare, quæ malo eradicando par ſit. In hujuſmodi ægris Medico ſummopere cavendum eſt, ne animo nimium obſtinato ſalivationem importunius urgeat, recalcitrante natura, atque ab iſto evacuationis genere prorſus abhorrente; quod qui minus intellexere ægros haud paucos letho dederunt: Etenim in corporibus ita factis, quotiescunque medicamenta, ſive externa illa fuerint, ſive interna, pertinaciter ingeminaveris, loco ſalivationis perfectæ nil præter ventris tormina, & dejectiones dyſentericas obtinebis, natura per hanc portam hydrargyri virus amoliente; vel dolores ventriculi & ægritudines, ſudores frigidos, horrendaque alia ſymptomata acceſſes, ita ut æger tantum non agat animam, forte etiam mox eam evomat. In his licet Medico concedi poſſit, ut poſtquam ad dies quatuor vel quinque a poſtrema inunctione ſalivationem fruſtra præſtolatus fuerit, inunctionem jam ſæpe dictam, & *Turbith. Minerale* denuo repetat (interjectis inter ſingulas inunctionum vices diebus aliquot) religioſe tamen cavere debet, ne cum tanto conamine ſalivationem incaſſum ſolicitaverint, eam per vim invitæ naturæ extorquere pergat. Hic itaque modus, quantum ego judicio valeo, Medico tenendus eſt, ut ubi primum vel ægritudo ventriculi, vel ventris tormina ſuccedant, ſtatim ſibi temperet a remediis adhibendis donec ea penitus evanuerint ſymptomata; pluribus enim & fortioribus remediis ad cogendum φύσεως ἀντιπραττούσης ſalivationem accumulatis, *Dyſenteria* certo certius tormina ventris, & ventriculi ægritudinem mors excipiet. Cum ex adverſo ſi lente feſtinet, & moras trahat, *Mercurii dulcis* ℈j. ſemel aut bis in ſeptimana exhibendo, vel per ſe, vel cum ʒj. *Diaſcordii*, ſi æger in diarrhœam propenſior ſit, tandem aliquando cum bonis ægri rebus optata potietur arena. Quantumvis enim ptyalyſmus ad plenum numquam aſſurget, æger tamen copioſius quam pro more ſolito expuet; & fœtor juſtæ ſalivationis comes neque imminutiorem hanc deſtituet; unde evincitur ſanguinem & humores eam ſive putrefactionem ſive alterationem, quæcunque ea demum ſit, attigiſſe, quæ vel parit ſalivationem, vel cum ea naſcitur. Atque hac methodo univerſa hujus morbi ſymptomata tandem expugnabis, conceſſo utique debito temporis ſpatio.

Obſervandum eſt autem, quod licet ſalivatio remedia alia, qualiacunque ea fuerint, in extirpanda *Lue confirmata* longe exuperet, *Gonorrhœam* tamen cum lue concurrentem neutiquam valet ſanare; nec ſiſtetur illa, hac jam penitus devicta; nnde recte colligitur nullam vim ſpecificam mercurio ineſſe, qua Venerea lues immediate debellari poſſit; quamlibet *Specificum mediatum* forte dici mereatur, in quantum mediante ptyaliſmo morbum expellat, pari ferme καταχρήσει (quod alias ſubinnui) atque ſcalpellum chirurgicum laterali morbo ſpecificum queat appellari. Sed ut ad rem redeam. Quoties *Lues* & *Gonorrhœa* una ſtabulantur, vel ante ſalivationem, vel ea jam peracta, Gonorrhœæ curatio tentanda eſt, quod & tutius fit, me judice; & facilius etiam poſt finitam ſalivationem, cum luem habens comitem gonorrhœa ægrius dometur; quæ vero a prægreſſa ſalivatione quadantenus ſubacta fuit, minori negotio expugnari ſoleat. Ac vero catharticis religioſe abſtinendum eſt quouſque vel minimæ ſalivationis reliquiæ ſuperſint; Quamobrem *Turbith. Minerali* ſemel aut bis in hebdomade exhibito ſecurius rem committemus, quam aliis purgantibus quibuslibet, cujus vi promovebitur aliquantulum ptyaliſmus, dum interim materia gonorrhœam comitans paulatim excernatur.

Porro obſervandum eſt, ſi tumor oſſi alicui, *Exoſtoſis* vulgo dictus, inſideat, qui etiam tandiu permanſerit, ut os jam carie afficiatur; incaſſum prorſus erit ſive ſalivatione, ſive alia aliqua methodo curationem aggredi, niſi etiam huic malo obviam eatur; ac proinde os ope *Cauſtici* denudandum, & quamprimum idem, quod ajunt, *exfoliandum*, uſu ſcilicet remediorum quæ intentionem hanc implere ſolent.

In *Ore exulcerato*, quod ſalivationem paſſis ita familiare, ſi vel æger dolori ferendo par non ſit, vel eo uſque illud excorietur ut ſanguine diffluat, eidem nocte dieque vel *aqua Roſarum Damaſcenarum*, vel *lacte aquæ permiſto*, vel *hordei*, *radic. Althææ*, & *ſemin. Cydoniorum decocto* ſæpiſſime proluendum eſt. Unicum hoc ſymptoma memorabile, quod ſcio, ſalivationi accidit, ſaltem quoties ea more debito adminiſtratur; & ſane ſi *dolor* & *oris exulceratio* arte aliqua protelari potuerit, haud multo eſſet moleſtior morbi hujus curatio, quam eſt aliorum aliquot longe minus famigeratorum.

Diætam quod ſpectat & reliquum ægri regimen, eadem prorſus in *Salivatione*, ſaltem donec ad finem

jam

jam fere vergat, ac in *Catharſi* imperanda cenſeo: Cumque ei qui medicamentum aliquod purgans aſſumpſit, id tantum incumbat, ut ſe in cubiculo a vi frigoris defendat, & cibis εὐπέπτοις moderate veſcatur, nondum mihi conſtat, quo nomine vel lecto ſemper addicatur qui ptyaliſmum ſubit, vel a victu modico arceatur, qui ſcilicet naturæ cum veneno conflictanti vires animumque addat; unde etiam natura tanto oneri ſuccumbente, haud pauci, ſpiritibus, atque omni vitæ robore, diaphoreſi, purgationibus, & jejuniis ſupervacuis (præter vulnus ab *Hydrargyro* inditum) tandem penitus exhauſtis, miſere confecti ſunt. Perſæpe etiam morbo jam pulſo, æger ea ſpirituum copia, qua erat opus ad redintegrandam ſanitatem, deſtitutus, præ imbecillitate concidit; aut ſi forte *Libitinam* valeat effugere, tot tantiſque cruciatibus vitam redimit, ut tanti non ſit vivere. De quibus Poeta e Neotericis haud ineleganter:

Graviora morbis patimur remedia;
Nec vita tanti eſt, vivere ut poſſis, mori.

Hic autem in promptu eſt iſtam objectionem diluere, qua fit ut nonnulli hoc morbo, (ſcilicet in ſtatu ejus modo dicto) male mulctati in *Galliam* commigrare cogantur ut ab eo liberentur? Cujus rei hanc eſſe rationem, quantum judicare poſſum, exiſtimo. Hujuſmodi ægris, œconomia illorum corporum everſa ac viribus proſtratis, apud nos aer craſſus ac humidus reſarciendis minus idoneus eſt, cum iſte *Galliæ*, utpote qui ſalubrior ac magis ſerenus, ſpiritus corporis & vires deperditas inſtaurare aptus ſit: Non quod practici ibidem degentes, utut docti quidem, methodum qua hic morbus devinci poſſit, melius calleant, quam nos hic in *Anglia*. Sed ut ad diætam revertar.

Exiſtimo itaque (& experientia mecum facit) quod præter juſculum avenaceum, panatellam, lac cereviſiatum, & cereviſiam tenuem tepefactam, *&c.* juſcula inſuper e carne vitulina, pullorum, atque alia ejuſmodi in mediocri quantitate ægro & poſſint concedi, & debeant; atque ut, ubi primum eouſque ſubſederit gingivarum tumor ut dentes conſerere valeat, cuniculorum, pullorum, agnorum carnes, atque ejuſmodi teneriores, at parca manu, ſint indulgendæ; ut vel in lecto ſe contineat, vel ad ignem ſedeat, prout hoc vel illud magis allubeſcat animo: Cum enim *Ptyaliſmo* expugnetur hic morbus, non *Diaphoreſi*, hariolando non ſum, quorſum æger, nulla urgente neceſſitate, nimio calore mactetur.

Dicta methodus uti expeditior eſt, cum neque tot dies corpori ante ſalivationem præparando inutiliter inſumendos, nec frequentes iſtas purgationes, aut decocta ſolemnia poſt ſalivationem, ægris imponat; ita certiſſimus ſum eandem longe faciliorem eſſe, minus itidem periculoſam, & minus recidivæ obnoxiam; quod experimento ſuo diſcet quiſquis in altera praxi verſatus, ad hanc ſe demum conferet. Mihi ſaltem ex animi ſententia ſucceſſit in quamplurimis ægris; quorum nonnulli ſalivationis tædium & laborem plus ſemel irrito conatu exantlaverant, recidivam ſemper denuo paſſi, ex occaſionibus, & propter cauſas, quas ſupra memoravimus.

Non eſt autem, Vir Candidiſſime, cur tuam fidem verborum ambagibus anxie ſolicitem, qui jamdudum de probitate mea perſuaſiſſimus exiguæ æſtimationi etiam noſtræ favere digneris. Plura itaque de hoc morbo non addo, cum mihi neutiquam placeat, nec placebit unquam, longis verborum ambagibus & ſermonibus ἀπροσδιονύσοις nucleum involvere, quo rei caput, ſeu *Nili* fons, ægrius innoteſcat. Quantulicunque autem ſit hoc opuſculum ſive pretii, ſive molis, id ut boni conſulas rogo: cum illud eo præcipue fine elaboraverim, ut & in bonum publicum cederet, & quo in te eſſem animo palam teſtarer: quantumlibet autem magni te faciam, major tamen adhuc tibi honos debetur & a me, & ab iis quibus ſumma illa tua eruditio, morum ſuavitas, animique candor, cæteræque virtutes laude digniſſimæ ita clare eluceſcunt. Haud equidem tibi aſſentor, quoties profiteor me tuam amicitiam, ex quo, me primum ea condecorabas, inter illa, quæ mihi comparavi, pretioſiſſima luculentiſſimaque ſemper habuiſſe. Inter alia enim in brevi vitæ curriculo a me obſervata eximium eſt iſtud, (quod etiam filio meo commendatiſſimum eſſe volo) hominum ſc. probitate cæteriſque virtutibus præcellentium conſuetudinem ſemper mihi commodo vertiſſe atque emolumento; atque ex adverſo pravorum amicitiam (niſi ea potius, combinatio ſive etiam conjuratio dicenda ſit, quæ in virtute non fundatur) quamvis nec dicto, nec vultu quidem me læſerint unquam, tamen neſcio quo pacto, tandem aliquando aut mihi, aut rebus meis mali, aut damni quippiam affricaſſe. Vale, Vir Humaniſſime, & amare perge.

Tui ſemper obſervatiſſimum

THOM. SYDENHAM.

INnumeri prope Authores ſcripſere de Lue venerea, quam paucis explicat Clariſſ. noſter Author. Longum nimis foret illorum vel partem aliquam hic recenſere, pro pleniori fœdi ejuſce morbi, ac ipſius curæ, illuſtratione. Sufficiat itaque Doctiſſimi alius Angli perbrevem, ſed vere accuratam, eodem in argumento Diſſertationem addere, cujus eſt ſequens inſcriptio.

GUALTERI HARRIS, M. D.

Celeberrimi Medicorum Londinenſium Collegii, Socii.

DE LUE VENEREA

Ejuſque Origine, Natura & Curatione.

DISSERTATIO.

HIC morbus tam gravis & acerbus eſt, tam late ſerpit, & perniciem ſuam undique ſpargit, tantis cruciatibus miſeros plerunque opprimit; & priſtina ſanitas tam difficulter reſtituitur, ut ab annectendo quædam eo ſpectantia non potuerim prorſus abſtinere. Primordia hujus mali quæ pudendis ſolis labem inurunt, contemptui & ludrico habeant, ſi ita placet, ganeones & belli noſtri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; ſed quandocunque aut prima illa inquinamenta aut ſuccedentia in ſanguinem denuo transferentur, atque per totum corpus virus diſtribuetur, pœnas inſipientiæ debitas illi abunde perſolvent.

De origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, poſt homines natos, extiterit, an ſuperiori fere ſæculo in *Europam* ex *India* Occidentali fuerit advecta. Multa ſunt teſtimonia, aut ſaltem ſuſpiciones non contemnendæ, de antiquitate hujus luis, quanquam tot fere Regna non ita pridem contra ejus natales probroſos decertarunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* ſibi glorioſe vendicarunt. Certe nomen ejus legitimum uſque ad noſtra hæc ſæcula in tenebris latuit. Nec forma & figura hujus monſtri a prioribus Medicis ſatis clare & diſtincte ſunt deſcripta, neque ante novam ſuam denominationem niſi confuſe admodum cognita. Hoc autem procul dubio ſcimus, plurima olim apud nos noſocomia leproſis recipiendis fuiſſe extructa; & multum fallor, ſi unica & ſingulis domus apud nos etiamnum maneat, leproſis vulgo recipiendis peculiariter dicata. Porro Venerei contagii eadem ſemper cauſa tyrannidem exercuit, nempe vaga & promiſcua ſcortatio: nulliſque ſæculis defuerunt meretrices infames quæ corpore proſtituto vilem quæſtum facerent; *poſita* vero *cauſa ponitur* etiam *effectus*, quemadmodum & *ſublata* ſemper *tollitur*. Quibuſcunque enim in regionibus, quibuſcunque demum locis proſtibula iſta, ac corruptelæ juventutis vulgares prorſus exulant; legumque aſperitas ſcortationem omnem coercet, deeſt etiam una cum impuris ſcortis lues hæc Venerea. Ubicunque vero lupanaria palam permittuntur, remiſſo magiſtratu aut diſſimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fœdas ſecure nanciſcuntur; eadem lues cum horrida malorum turba, cumque omni ſuo miſeriarum famulitio, longe lateque dominatur. Atque ut mihi quidem videtur, in utero impuro meretricum vulgarium, quæ plurimis viris, quantumlibet ſanis ſeſe proſtant & commiſcent, certo & naturaliter propignitur lues, perinde atque in nido ex ovis naſcuntur volucres. Et quoniam *corruptio optimi eſt omnium* ſemper peſſima, cur non ex ſeminis prolifici, & in tantos naturæ uſus deſtinati, corruptione prava & incongrua venenata illa lues poſſit ***** propagari? Et nullus dubito, pauciſſimos uſpiam eſſe ſcortatores; qui, quantumvis pœnas meritas aliquandiu effugerint, non

ſerius aut citius in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funeſto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sane lues hæc pernicioſa eſt Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, inſtar enſis illius ſtricti capitis Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus ſcortatoribus ſemper interminans, quod ſapientes ab impuris amplexibus facile deterrebit, quodque inſipientes ſeveriſſimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulieroſus certus eſſe poteſt, meretriculam qualemcunque ſibi uni, ut videtur ſtipendia facientem, non aliis pluribus fuiſſe prius aut denuo fore provulgatam, atque ideo obnoxiam venereo inquinamento, utcunque iſta mendaciis ſuis, perjuriiſque uſitatis, pudorem aliquem comminiſcatur?

Neapolitanus hic morbus vulgo nuncupatus eſt, & ab obſidione *Neapolitana* primum ejus contagium originem traduxiſſe ut plurimum creditur, anno ſcilicet poſt *Chriſtum* milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio; cum *Neapolim* caſtris ſuis circumdaret *Carolus* Octavus, Gallorum Rex. Sed cum rumorum popularium tanta ſit incertitudo, ut ſapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non manifeſtis & ſibi notis teſtimoniis confirmatur; cum aliorum morborum primus exortus in tenebris æque permaneat; cum ita conſtitutum ſit rebus humanis, ut in ſingulis ſæculis quædam continuo pereant, oblivionique tradantur, & alia quædam rurſum emergant & ſuſcitentur, cum virus Venereum in omnes fere regiones totius orbis, quantum nobis innoteſcit, ab oriente ad occidentem, a ſeptentrione ad meridiem, jandiu ſpargatur, & uſquequaque diffundatur; cum denique Medici aliquot graviſſimi luem iſtam infamem ante obſidionem illam Neapolitanam contagio ſuo virulento *Europam* jandudum invaſiſſe conſtanter affirment, ſane difficile eſt aliquid certi & indubitati in re ita obſcura ſtabilire & decernere; quanquam antiquam luis proſapiam admodum aperte indicare videatur antiqua, ac permanens cauſæ exiſtentia, nempe ſcortatio illicita, vaga, & promiſcua, primordiis forte rerum humanarum, aut ſaltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulo altius preſcrutemur, *Hippocrates*, cujus authoritas apud omnes doctos plurimum valet, libro tertio de morbis epidemicis plurima horrenda ſymptomata enumerat, quæ ad formam Venereorum quam proxime accedunt: ut, *puſtulas magnas, & puſtulas corpore univerſo erumpentes, maximeque caput impetentes, ulcera fœdiſſima circa pubem & pudenda, inflammationes Eryſipelatodes malignas & depaſcentes, diarrhœas & cibi faſtidia, tabes multas*, aut autrophias, *nunc ſine febre nunc cum febre contingentes; carnium, nervorum, & oſſium mutilationes ex decidentia magnas*, a carie præcedente, *prolapſus partium abſceſſibus corruptarum, & denudationes femoris integri, tibiæ, aut pedis totius, prolapſus brachii, aut cubiti totius*, & *omnium miſerrimas carnium jacturas, cum pubem pudendaque malum affecerit; ichores ulcerum & abceſſuum puri abſimiles, & pure omni deteriores, capillorum defluvia, fluxiones ad pudenda multas, dolores graviſſimos cum vigiliis, ulcera oris ſerpentia, & tubercula tam interna, quam externa circa inguina*, aut bubones, *tubercula faucium, ulcerationes pudendorum*, & ſimilia, quæ quidem breviter tradit, & more ſuo conciſo. An vero hæc omnia a peſte vera, an a peſtifera hac lue oriantur, in utranque partem ut differant, par eſt doctis liberum relinquere.

Quicquid vero de turpibus luis natalibus ſit ſtatuendum, certe dolendum eſt maxime, curationem tantæ ægritudinis, omnes corporis partes, tam internas, quam externas, a capite ad calcem, polluentis, e manibus Medicorum doctorum & peritorum ita profugiſſe, atque Chirurgis, nec non tonſoribus imperitis, ignariſque quibuslibet vulgo concedi. Quis enim tam infatuus & inſulſus, quis tam illiteratus ardelio, qui non Medicaſter in hoc morbo circumforaneus facile evadat, ſine inſtituto, ſine ſumptu, & ſine arte; qui non curationem luis, aut ſaltem gonorrhœæ infallibilem perfricta fronte polliceatur? Quales autem hi ſunt Medici? Sartores utplurimum & fabri, ſimileſque artifices, propinatores inertes & decoctores, qui in officinis ſuis fidem prius labefactaverant. Quam infelix igitur & miſera eſt infectorum conditio, qui duplices ſuſtinent pœnas, damnanturque tum atrociſſimi morbi cruciatibus, tum rudis agyrtæ ignorantiæ periculoſæ! Quaſi leviſſimi quilibet affectus peritiam medicam jure efflagitarent, morbus vero minime anceps, medulliſque penitus infixus, cuivis illiterato poſſit tuto demandari!

Ut autem ſummum diſcrimen lue infectorum manifeſtius appareat, conſiderandum eſt, hunc morbum frequenter eſſe Protei-formem, & poſt primam ejus ſubjugationem, ſæpe novas poſtea induere facies. Illud equidem facile adducor ut credam, propterea quod tot tabidos, & atrophia confectos, pulmonibus fere intactis, nec niſi ſecundario læſis, viderim perire. Et niſi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophia vix intellecta, tandem contabeſcere ſemper obſervavi. His lac aſininum, pectoralia, narcotica, & ſimilia, primam venenatam cauſam nihil reſpicientia, ad ſupremum uſque diem fruſtra exhibentur. Chirurgi ſalivatione abſoluta, & mercede laborum accepta, integram ſanitatem audacter promittebant; atque denuo ægrotantes, longe diverſis ſymptomatibus quam prius affecti, neutiquam ſomniant de reliquiis fomitis venenati, aliquandiu conſopiti, & intus deliteſcentis, ſed ſub nova forma revireſcentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil cauſæ Venereæ facile ſuſpicabitur, atque ægrotus partim ex verecundia, partim præteritæ curationis ſecurus, de priſtinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur diſcrimine verſantur hujuſmodi ægrotantes, cum nec ipſi de cauſa ægritudinis primaria ne verbum muſſitent, cumque Medici contra morbum incognitum, Andabatarum more, cæcutientes militent! Certe Authores nonnulli, magis emunctæ naris, veritatem horum ſuboluerunt, cum ita prudenter illi conſulerent, quoties aut dolor iſchiatichus, aut rheumaticus, aut alius valde pertinax, remediis propriis & uſitatis nequaquam cederet, ut ad diætam ſudorificam, e ligno ſancto, ſalſaparilla, & conſimilibus, tanquam ad ſacram anchoram confugeremus.

Ex his luis reliquiis ſpretis, & aliquandiu abditis, non ſolummodo pendet valetudinaria, & miſella parentum, æque ac aliorum ſcortatorum conditio; ſed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & ferme immedicabiles, & quos nominare minime convenit, ne nati inſontes, viri tandem facti, contumeliam, mœſtitiam, atque animi perturbationem aliquam exinde immerito patiantur. Quamlibet enim majus eſt revera dedecus a vitiorum ſuorum, quam natalium, turpitudine & infamia, tamen novi viros eximios & fortes, clara & illuſtri ſtirpe, ſed illegitime prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus ſuis ſpuriis mentionem aliquam factam ex ſuſurris clanculariis in communi hominum conſortio illi ſuſpicarentur. Atque in ea re major eſt Turcarum juſtitia & ſapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios inique transfert, & nulla eſt ignominia natis ex partu illegitimo prodiiſſe.

Porro ſtatuendum eſt luem Veneream eſſe morbum venenatum, & maxime deleterium. Et quanquam non ita repente interficiat, ut ictus & morſus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo ſpatio, modo longiore, modo breviore, vitam infectis certiſſime adimit, niſi remediis propriis & ſalutaribus ſanitati priſtinæ tempeſtive reſtituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus, cæterorumque natura, & breviuſcula comparatione. Inter alias notas ſunt ſigna venenorum, inſignis faciei totiuſque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis ſunt maxime conſpicua. In venenis aſſumptis, natura materiam venenatam omni vi expellere nititur in ſuperficiem corporis & partes externas, unde maculæ variæ, papulæ, & exanthemata oriuntur. Similiter in lue Venerea prodeunt maculæ, interdum parvæ, lentiginum inſtar, interdum latiores, eæque modo rubræ, modo flaveſcentes; & primum circa fontem ac tempora, deinde caput reliquum, tandemque per totum corpus diffuſæ: nec ſolummodo maculæ, ſed & puſtulæ & tubercula in cute erumpunt. Veneris per os aſſumptis, calidis dico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque inteſtina doloribus aut torminibus exquiſitis cruciantur. Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, ſemper corripiuntur; ventriculus illorum ſenſim proſternitur; & quanquam artus dolorum ſævitiam & atrocitatem ut plurimum ferunt, tamen plus ſemel novi, aut inteſtina, aut hypochondria eiſdem diris cruciatibus affecta, iiſque tempore veſpertino recrudeſcentibus, quos artus ut plurimum & magis regulariter ſuſtinent. Denique venena propria & peculiaria medicamenta, ſive antidota, ut rite expellantur, requirunt. Lues, niſi propriis & quaſi ſpecificis antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodus omnes quantumlibet doctas, ſolet aſpernari.

Sed

Sed natura hujus veneni eſt alia atque alia, tum ſecundum regiones magis ad ſeptentrionem aut meridiem poſitas, tum ſecundum temperamentorum varietates. Etenim in Hiſpania & Luſitania de hoc morbo (ſæpe tam mitis iſte eſt illic) vulgo colloquuntur, quemadmodum noſtri ſolent de liene & ſcorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobiliſſimas ac virtute præditas acceſſiti, ſolemniter quærunt, an lue Venerea laborent, ſicut noſtri de Catameniis, quamquam & verecunde interrogant. Et in illis regionibus, ubi veneni aliqua portio indeſinenter perſpirat, infecti multi ſeſe totam vitam hoc morbo comite ſatis placide traducere nonnunquam poſſe, ſæpe confitentur. Apud nos vero longe aliter ſe res habet, & hæc lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic ſymptomatum & cruciatuum finis, niſi aſpera aliqua, aut diuturna mitior, medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depaſcendo, aut ichor venenatus oſſa corrumpendo, miſeriis finem imponant, & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum ſane ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quin etiam juxta temperamentorum diverſitatem venenum hoc diſſimiles vires apud nos obtinet. Temperies melancholica, & bilioſa ejus exterminationem ægrius ſuſtinent, quam ſanguinea, & phlegmatica. Multo facilius reſtituuntur juvenes, quam ætate provecti. Idemque eſt dicendum de ſcabie, herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et ſicut temperamentorum differentia efficit, ut cathartica longe diſpares effectus obtineant, hoc corpore mitiſſimis medicamentis facile purgato, illo fortiſſimis ægre cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diverſis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omnino operationem concitaverit: ita & de venenis dicendum eſt, quod illa citius aut ſerius interimere ſoleant, non modo ex propria & innata vi pernicioſa, ſed ſecundum fortiorem aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio iſta vulgaris ficta eſt & falſa, quæ *Indos*, ab iiſque *Italos*, ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe, ut in ſtatutum diem, aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus, venenatos omnes certo conficere poſſint. Natura enim tam unius quam alterius, quemadmodum dictum eſt de catharticis, veneno magis ſe opponit, & lethale virus reprimit, aut fruſtratur.

Sunt qui luem arbitrantur, fractis & attritis ſenio viribus, tyrannidem ſuam ferme omnem jam depoſuiſſe, & ad interitum ſuum cum ſenecta demum vergere. Eademque apud plures doctos ſententia jandiu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tam literati, quam aulici ſpe vana ducti nonnunquam ſe accommodant, & gratiam lenociniis ſolent ſibi conciliare. Qui vero ſic ſentiunt, noſocomia hodierna pauliſper adeant, aut Chirurgos probos ac exercitatos conſulant; videant ulcera multiplicia, cancroſa, & depaſcentia, tophos & gummata, oſſium caries, & carnium putrilagines; videant tabes, lipothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miſerorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permoleſtos; tandemquem dicant, an Venus egregia illa manſuetudine mancipia ſua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrum Mars an Venus plures ex numero viventium tollat; uter denique iſtorum amaſiorum exitium pejus & frequentius cultoribus ſuis inferat.

Quod ad therapejam attinet luis, alii ſalivatione curationem moliuntur; alii ſine hydrargyro, & neſcio quibus ineptis arcanis, eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis mercurialibus, & diæta ſudorifica intercalata, ſimilibuſque, venenum illud penitus ſubigere annituntur.

Medici ferme omnes, totumque Chirurgorum ſodalitium, uno conſenſu, ſalivatione tanquam breviſſima, & maxime efficaci methodo, luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum eſt cuiquam in arte medica mediocriter verſato, ſalivationem eſſe omnium methodorum*, quas hactenus excogitavit peritia medica, maxime expeditam, atque efficacem, ad virus illud Venereum valde obtundendum, & malignitatem ejus pernicioſam abunde frangendam, ſi minus ea valeat non raro ad venenum iſtud penitus delendum. Certe in his regionibus borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tanta immanitate ſævit, ſalivatio præ aliis adhuc notis inducias maxime veloces, perniciei dilationem, & ſymptomatum omnium vehementium ceſſationem obtinet celerrimam; nec non in quibuſdam infectis, & potiſſimum in junioribus, curationem perfectam aliquando complet. Sed ſi conſideretur horrenda illa, terribilis, & nonnunquam intolerabilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis ſtipata, ſaltem exoptanda eſt, & omnium votis expoſcenda, alia aliqua jucundior methodus, tutior illa minuſque moleſta.

* *Sydenham Opera Medica.*

Potentiſſimum, & efficaciſſimum ſalivandi genus eſt id, quod per inunctionem Mercurialem excitatur, & quod ſolum, tanquam *dignum nodo cuneum* Sydenhamius noſter præclariſſimus laudat. Sed refert ſcire, attenteque contemplari, in quot vitæ diſcrimina ſalivatio iſta conjicit infectos; quot ex ea ſolent vulgo interire; quam horrendas capitis, fauciumque efficit intumeſcentias, ſuffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manus peritiſſimæ recte gubernandas. Norunt quidem aliptæ quam pericoloſas diarrhœas, dyſenterias, lipothymias, in temperamentis maxime Mercurio repugnantibus, iſta crebro producit; ſed aliam vix exercebunt artem, vix quærent aliptæ, niſi quam in tyrocinio a Magiſtris ſuis didicerunt. Tanta vero eſt in hoc ſalivationis genere humorum fuſio, tanta ſuccorum omnium corporis ſæpe exantlatio, ut nil mirum ſit, ſi ſpiritus vitales una diſſipentur; & maxime ſi in hac terra, aliter feliciſſima, ubi melancholia tantum obtinet imperium, complures ex tam rapida fluidorum profuſione ſuccumbant ac pereant. Quam fugax ſcilicet voluptas acerbiſſimas ſuſtinet ſæpenumero pœnas. Quanta cura & induſtria ſirenum illarum veneficarum blanditiæ ſunt ab omnibus fugiendæ, quicunque aut ſanum corporis temperamentum conſervare volunt, aut vitam longævam jucunda lenique ſenectute finiendam cupiunt.

Porro ſi facultates hydrargyri tanta copia in corpus intromiſſi, ac ſanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in ſalivatione vulgari contingit; ſi illius vires naturæ humanæ tam noxias, ac inimicas; ſi virus ejuſdem nervis & cerebro peculiariter adverſum, atteſtante id paralyſi, & tremoribus frequentibus; ſi onus & tormina, quæ ventriculo & inteſtini vulgo infert; ſi pallidiſſimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; ſi denique quod a veteribus omnibus medicis hydrargyrum in catalogo venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: ſane Medico probo incumbit, quando duobus venenis tam morbi quam remedii una convenientibus ſit neceſſario occurrendum, de antidoto aliqua propria, ſalutari, & excellenti, ſolicitum eſſe. Et ſi tela ad hunc morbum rite expugnandum magis apta & idonea unquam reperiantur, e Medicorum pharetra magis magiſque denuo instructa, potius quam ex aliorum quorumcunque ſive armamentario, ſive officina, ni plurimum fallor, certo extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam ſaniore judicio præditi, contra ſentiant, ſane neſcio, an quiſquam omnium morborum qui miſeros mortales ſolent excruciare, judicium acerrimum, Medici periti & exercitati, potius quam agyrtæ aut indocti alicujus artificis, requirat ac mereatur, quam lues iſta immanis & venenata.

Quanquam vero ſalivatio omnibus aliis methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum eſt, quod *Julius Palmarius*, Medicus Pariſienſis clariſſimus, & eruditiſſimus copioſius diſſeruit, qui Magni illius *Fernelli* fuit diſcipulus, & qui librum de morbis contagioſis tum docte tum eleganter ſcripſit. Ille ſalivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgo uſitata, *vix centeſimum quemque* lue correptum, perfecte ſanari tradit; ſed recidivo illos morbo, ex ſcintillis aliquandiu conſopitis recrudeſcente, nonnunquam citius, nonnumquam poſt plures annos affici, & langueſcere. Atque *alii*, inquit, *decies*, *alii duodecies* ſuo tempore *Salivationem fruſtra ſunt experti*, tanta interim cum doloris acerbitate, malorumque miſerrimorum acervo, ut forti viro multo ſatius ſit ſemel mori, quam vitam morte pejorem ſic proferre.

Ego itaque hæc animo diu multumque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelli*, *Palmarii*, aliorumque Medicorum doctiſſimorum methodi tutiores ac jucundiores tam paucos ſectatores conſecutæ ſint, & praxi hodierna ita proſcribantur, niſi ob has potiſſimum rationes.

1. Medici illi præclariſſimi odio adverſus hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas graviſſimas quas ſæpius infert corpori. Et *Fernellus*, primus omnium Medicorum, curationem luis ſine quocunque Mercurialium uſu interno, & forte nimis temere

mere ſuſcipiebat, & palam pollicebatur; Amuletis ſuis ſelectis ac ſaluberrimis, diætæ ſudorificæ, victui tenui & frugi, & catharſi intercalatæ ſolummodo confiſus. Et certe propter auſum ac tentamen tantum, tamque ſalubre generi humano, ſi forte minus felix fuiſſet ſucceſſus, omni laude digniſſimus eſt egregius ille Medicus, quanquam in peſtifero hoc morbo uſus illius medicamenti periculoſi, quod a Plinio vocatur *Venenum omnium rerum*, ſumme neceſſarius nobis hactenus videtur. Nam *malum ovum malo corvo* apprime convenit. *Palmarius* autem hydrargyroſi vulgari infenſus fuit, tum ob perniciem ejus, tum propter extremos cruciatus, doloreſque aſperrimos, quos inuncti ſuſtinere neceſſario damnantur; tum denique, quia propoſita ſua curatio per guajacum & amuletum, aut per alexipharmaca ſua hydrargyro conjuncta, tutior fuit, & longe ſalubrior inunctione vulgari, ſputantium vires exhaurienti. Quocirca alias luem extirpandi methodos tutiores, ac magis ſalutares, nec non jucundiores, licet nonnunquam paulo cunctabundas, fuſe proponebat.

2. Chirurgi uno ore ſalivationi præ aliis curandi modis favere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus, iſto modo valetudini proſpicientes, ſumma cum aſſiduitate, infectumque ſub imperio quodam deſpotico vitæ ac mortis clanculum in conclavi, remotis aliis plerunque arbitris, præterquam nutrice, tandiu tenentes; aut quia durante tyrocinio nullam alia æque certam lui medendi artem illi hactenus didicerunt; aut quia aliam diſcere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi technis ſuis hanc medicinæ partem, quantum in illis fuit, tanquam ſibi jure propriam ubique arripuerunt; & Medici, ſive ob moleſtias tam fœdæ curationis, ſive aliis negotiis impediti, illam provinciam quaſi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipenderunt.

4. Quia curationes temporaneæ & palliativæ in hoc morbo, ut in aliis nonnullis, magis placent, ægriſque gratificantur, quam eradicativæ, quæ magis operoſæ ſunt, & exercitatione non parva egent. Quam ob rationem induciæ multorum dolorum graviſſimorum Narcoticis derepente comparatæ, & ægrotantibus ſæpe magis placent, & Medicis nonnunquam præferuntur, quam quæcunque alia, permanentibus interim aliquandiu doloribus, ſalutaris medicatio. His adde, ſalivationem ſymptomata omnia Venerea ita utplurimum tollere, ut nulla recidivæ ſuſpicio impræſentiarum reſtet, aut præmii procraſtinandi ratio convaleſcentibus amplius appareat.

Quod ad impoſtores illos imperitos, turpiſſimos lucriones, ac nebulones vulgares attinet, qui ſine Mercurio, ſine regimine, ſine quacunque moleſtia, & neſcio quibus *Arcanis* inſulſis, curationem breviſſimam, nec non infallibilem, omnibus lue infectis cum inſigni impudentia publice pollicentur, argumento ſunt Bacillino quam Medico digniores, & faſcibus Magiſtratuum aut colliſtrigio, prout veteratores perfidi, ſunt potius caſtigandi, quam diſceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium lui Venereæ medendi genus, quod poſthabita ſalivatione ſolemni per inunctionem inſtituta, & ſpretis deceptorum inſciorum fallaciis, catharticorum aut emeticorum Mercurialium vi & efficacia, cum diæta e lignis & radicibus exſiccantibus, ac regimine debito, conjunctorum nititur, fuſiorem orationis copiam plane requirit. Sed ne tot impoſtores & ægyrtæ dolis & inſidiis ſuis hinc anſam aliquam avide arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorſus inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. Notandum eſt, ligna exſiccantia, gummi, corticem, & lignum guajaci, lignum ſaſſafras, atque radices ſalſaparillæ & chinæ, tantum fere emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetias ſalutares præbere, quantum damni & nocumenti hydrargyrum corpori infligit. Sunt hæc ſalubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii ipſius alexipharmaca, quandoquidem & citra Mercurii auxilium opera & oleum noſtrum ſine fructu perdi ſolent. Et quanquam illa ex ſe nunquam apud nos ſcopum attingunt, hydargyro prætermiſſo, venenumque Venereum nequeunt penitus delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, palloremque huic morbo congenitum, in vividum ac ſanum colorem certo certius immutant.

2. Notandum eſt cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validiſſimas ipſe infringit, & robur ſummum facile comminuit, quandoque minus convenire, quam mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharſis, illa longe tutius obtinenda eſt, in debilibus ſcilicet naturis, ſenna, rhabarbaro, agarico, jalappa, epithymo, polypodio, manna, hermodactylis, aut eorum quibuſdam, additis etiam ceu ſtimulis, ſale mirabili, cathartico amaro, polychreſto, prunellæ, aut cryſtallis tartari; his, inquam, ſæpe ſecurius & commodius alvus movetur; neque plura eorum identidem repetita ita corpori imbellium nocent, quemadmodum ſcammonium, colocynthis, & helleborus, quæ aut ventriculum conturbant, aut inteſtina corradunt, gravibuſque torſionibus excruciant, aut viſceribus omnibus, partibuſque principibus, maligna ſua qualitate ſunt infenſa.

3. Quanquam mercurialia, & hydrargyroſis, in omnibus temperamentis lue inquinatis indiſcriminatim vulgo uſurpentur, tamen notandum eſt, corpora craſſa, obeſa, phlegmatica, & frigida, ab illis maxime omnium lædi, & conſtat injurias inſignes quas hydrargyroſis talibus facit, vix unquam poſtea deleri, adeo ut non minus diſcriminis a medicamento quam ab ipſo morbo illis contigerit. Atqui ſanguinea, bilioſa, & præfervido calore redundantia corpora, incommodo minore hydrargyri uſum paulo copioſiorem ſuſtinent, quam aut prius nuncupata, aut melancholica temperamenta. Etenim calida & ſicca viſcerum intemperies, contrariis quibus pollet facultatibus hydrargyrum, corrigitur, emendatur, & nonnunquam inſigniter juvatur, atque bilis ferocientis acrimonia plurimum demulcetur.

4. Quotieſcunque lue jam pridem infecti, qui ptyaliſmum prius ſubierunt, aut qui aliis modis ad tempus tantummodo ſunt reſtituti, morbo recidivo e latibulis erumpente, aut novam formam ſortito, turbas novas commovente; quoties, inquam, illi in atrophiam, neque a pulmonibus tabidis, neque a lumbricis pendentem, inciderint, quanquam diarrhœa admodum violenta exhauriantur, a Narcoticis quibuſcunque abhorrendum eſt Medico, & reſtringentibus interdicendum. Nam malignitate veneni Venerei intus deliteſcentis ſic imminuta, & per ſentinam corporis depoſita, propria Antivenerea optato eventu non diu fruſtrabuntur, & corpuſculum ſtrigoſum deleteria lue pene confectum, præter expectationem rurſum pingueſcet.

5. Cum virus Venereum ſit bene retuſum ac fractum, omniſque ſymptomatum ferocia refrænata, at fomes venenatus haud penitus extinctus ſub cineribus deliteſcat, novos poſtea tumultus ſuſcitaturus: quemadmodum & in aliis nunquam caſibus, ubi ſymptomata anomala doloreſque vagi infirmos detinent, medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiſcorbutica *ſalubria*, aliquandiu uſurpata, catharticis blandis identidem intercalatis, reliquias veneni iſtius infracti tuto profligabunt, integramque tandem ſanitatem præ aliis reſtituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriæ contraria, ſanitati tuendæ, amiſſæque recuperandæ, vitæ producendæ, ſtaminibuſque vitalibus tenuioribus confirmandis, apprime conducunt.

6. Infantes a nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillime omnium reſtituuntur. Farina ſarſaparillæ fere inſipida, ſaltem nullo guſtu ingrato, aut faſtidioſo prædita, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, *commiſta*, addito etiam, ventriculi gratia, ſantali citrini polline, nulla pariter nauſea donati, catharticiſque debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut læte nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit. Quod vero infantuli a contaminata nutrice infecti, tanquam a peſte quadam, ſint ante inceptam curationem quamprimum amovendi, non opus eſt ut admoneamus.

Denique 7. infectis, cum curatio modis mitioribus magiſque benignis ac ſalutaribus, quam ſalivatione illa acerba & excrucianti inſtituatur, non eſt iis perſiſtendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, ſed nunc brevius, nunc diutius, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quouſque ſub regimine debito venenum penitus ſubigatur, & ſymptomata omnia prorſus evaneſcant.

Antequam finiam, nequeo tacite prætermittere errorem popularem inſulſum, at valde pernicioſum, qui longe lateque inauſpicato increbuit. Nimirum didicit, aut forte audivit ignarum vulgus, ſi quiſquiam infectus cum ſana muliere mutuis amplexibus ſe commiſcuerit, a labe omni Venerea ſe confeſtim fore tutos & immunes? Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc ſtupido errore perierunt. Sed cum ſanguinem pervaſerit virus peſtilens, & viſcera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula inſipiens pari ratione, ſe clavam *Herculi*, quod ajunt, & fulmen *Jovi*, extorquere

poſſe,

poſſe, & ſe montes excelſos, virtute cujuſdam incantamenti, poſſe radicitus avellere, & alioverſum transferre.

Ut vero finem faciam, nonnullis videri poſſum nimis acriter perſtrinxiſſe morbum Venere clementi prognatum, Dea ſcilicet illa amabili, cui tam Principes ſummi, quam vulgus infimum, vota ſua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora fere omnium æſtu quodam impotenti facile percellunt. Acrius, inquam, hujus morbi ſævitiam perſtrinxiſſe videar, quam plurimi medicaſtri, qui eundem in poſtremis habere ſolent, ac pro nihilo, ut ajunt, ducunt; ut ſcilicet artis cujuſdam exquiſitæ, quam alicubi didicerunt, oſtentationem glorioſe faciant; atqui ut revera crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiares ſuos opprimant; omniaque ad quæſtum commodumque proprium inique referant. At vero longe præſtat medico probo, liberalibuſque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quam quæſtu quovis duci, communique utilitati quam ſuæ conſulere. Modici rerum ſtatus, modo res ſint bene partæ, nemini pœniteat: Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum rariſſime ſatiant. Paucitas rerum commode beneque vivendo neceſſariarum facile ſuppletur, viriſque bonis rarius deeſt. Sed in ſuperfluis accumulandis nullus vulgo finis graviſſimarum ſolicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tædium rapinarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio, avaros injuſtoſque ſemper comitaretur, ut in opulentia inopes, in abundantia egeni vitam prorſus inquietam traducere damnarentur. Præcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amœna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Præclare illis actum puto, quibus in bene agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur*. Etenim *tum demum nos vere victuros* conſtat, *cum e vita hac exceſſerimus*. Quid eo olim eximie dixerit Philoſophus, (pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodum aſpirante) in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſime laudans? *Si in hoc*, inquit, *erro, quod animas hominum immortales eſſe credam, lubenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo.*

DISSERTATIO EPISTOLARIS

AD

GUILIELMUM COLE, M. D.

DE

OBSERVATIONIBUS NUPERIS
circa curationem VARIOLARUM Confluentium;

Nec-non

DE AFFECTIONE HYSTERICA.

Humaniſſimo Viro,

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

Miraberis fortaſſe, Clariſſime Vir, quiſnam importunus interpellator graviora tua interturbet negotia: ſed veniam, confido, dabis, poſtquam intellexeris, ea potiſſimum de cauſa hanc tibi moleſtiam creari, ut grati animi ſenſa exprimat venerabundus Tui cultor. Quippe tantos ex elaboratiſſimis tuis circa Morbos acutos commentariis, agnoſco me accepiſſe fructus, ut ad grates authori perſolvendas me prorſus obligatum teneam. Tam accurate ſingulas annorum, aeriſque quas tractandas ſuſcepiſti, Conſtitutiones, cœpto antehac inaudito, obſervaſti; tum genuinas, facileque obvias, pro ſingulis, qui in illis occurrebant, affectibus ſanandis, indicationes excogitaſti; tantoque ingenii nitore totum opus exornaſti, ut merito tantam ſagacitatem, tam indefeſſo labori junctam, ſuſpiciamus: unde & ægrotos, & Medicos tibi æternum devincis.

Quanquam vero cuncta, quæ pertractas, accurate adeo abſolviſti, ut pronum ſit de ſingulis in laudes tuas erumpere; præ cæteris tamen haud mihi temperare poſſum, quin impenſe tibi gratuler methodum tuam circa Variolarum curationem; cujus ope, quin feralis ille hactenus affectus terrificam ſuam exuat larvam, interque facillime curabiles (niſi malignitas, vel quiddam valde inſolitum acceſſerit) ſe ſiſtat, nullus ambigerem, ſi per nutriculas (turbam raro non inimiciſſimam hominum ſaluti) liceret, quæ calido ſuo regimine, & medicamentis omnia uſque adeo peſſundant, totque ubivis in ſepulchrum ante tempus præcipitant, ut merito Tu, Doctiſſime Vir, humani generis Vindex audire merearis, qui ægrotis, miſere, cumque extremo vitæ diſcrimine palantibus, te ducem fidiſſimum præbes, ut in ſalutis viam, ſi ductum tuum ſequi volent, redeant. Ut de me loquar, quanquam meis fidere ratiociniis aliquatenus reformidarim, diu tamen credidi, Variolarum eruptionem, ſicut non ipſum eſſe morbum, ſed febris criſin, ſic par reliquis criſibus deſiderare regimen, in quibus omnium Medicorum effatis ſancitur, totum negotium naturæ committendum, ſi cuncta recte procedant; id quod plerunque in iſto affectu cernitur, niſi plus juſto prius exagitatus fuerit ſanguis. Poſt quam vero, perlecto aureo tuo libro, ſenſeram tandem panicos eſſe, qui me alioſque tandiu detinuerunt, timores, auſuſque fueram juxta tui præcepta (reclamantibus licet quandoque non ſolum vulgo, ſed etiam Medicis) ægros regere, tantum inde emolumenti iis, ubi in obtemperantes incidi, obveniſſe comperi, ut, quicquid alii ſenſerint, me feliciſſimum reputem, cujus in manus tantus devenit theſaurus. Porro & ubi ad Variolis confluentibus laborantes (quod tamen haud admodum ſæpe contigit) accitus fuerim, non dubitavi, quanquam animam jam agere viderentur, ad paregorica, tua fretus authoritate, confugere, idque ſucceſſu haud pœnitendo, imo vero ſtupendo. Tam multum equidem hac in parte præſtitiſſe mihi videris; ut nil ſupereſſe, quod vel aliorum, vel etiam Tui induſtriam exerceat, facile crederem, niſi nuperrime a doctiſſimo Viro, amicoque meo integerrimo, D. Kendrickio, *(qui humanitat emtuam plurimum celebrat) audiviſſem, te innuiſſe novas quaſdam (quas & ad praxin rite exercendam perutiles fore non poſſum non augurari, utpote a te factas) circa idem ſubjectum tibi occurriſſe Obſervationes, quas niſi publico impertias, & in Tui famam, & in humanum genus injurius eris. Proinde (ſi quid apud te ignoti valeant preces) haud graveris, obſecro, Celeberrime Vir, eas in lucem emittere.*

Sed ne hic ſubſiſtam: Nempe ab eodem accepi, rariora quædam tibi obſervata fuiſſe circa Affectus, Hyſtericos dictos; qui ſane ſicut doctiſſimorum Medicorum, ab omni memoria, exercuerunt, imo laſſarunt ingenia, ſic (proh nimis ſæpe) & medicandi traditas methodos eludunt; documentaque dant, quam parum tutum ſit, in Philoſophicis, noſtræ rationi nimium fidere, niſi iis in rebus, quarum certitudinem a ſenſuum teſtimonio petere valemus. Plurimum, Digniſſime Vir, ulterius & a præſenti ſæculo, & poſteris, haud dubie mereberis, ſi & quæ circa hanc materiam meditatus es, propalare dignatus fueris. Hoc ſaltem a te mihi impetrare liceat, ut æqui bonique conſulas, quod, non mei ſolum, ſed publici etiam cauſa, ignotus tibi licet, petere non erubuerim; utque me inter innumeros eos habeas, qui tibi ſe quam maxime devoto profitentur.

Devotiſſimum

Vigorniæ,

17. Novembr. 1681.

GUILIELMUM COLE

Spectatiſſimo, Doctiſſimoque Viro

GUILIELMO COLE, M.D.

SI uſque adeo Philautiæ indulgerem, Ornatiſſime Vir, ut eas, quæ ad me nihil attinent, laudes mihi arriperem, ægre admodum me ab aliquali animi elatione continere valeam, laudatus tantopere a laudato viro, qui eruditiſſimis ſuis lucubrationibus orbi literario, mihi vero nec de facie, quod ſciam, innoteſcit. At vero quod me tanto, licet immerentem, honore dignatus fueris, id demum humanitati tuæ acceptum refero; cum maximos quoſque & præſtantiſſimos viros ita natura comparaverit, ut non tantum leviter errantibus, ut fit, æquiores ſint, ſed etiam in mediocrium ſtudiis deprædicandis, data vel qualibet anſa, ingenuo ſuo candori morem lubentes gerant. Cujus quod & in ipſo me, &

meis

Meis iſtis conatibus, utut tenuibus, publico tamen commodo deſtinatis, præclarum edideris ſpecimen, gratus agnoſco.

Ea quod ſpectat, quæ a me præſtolaris, ſive jam editis de *Variolis* obſervationibus addenda, ſive etiam de *Paſſione Hyſterica* de novo tradenda, ita habe. Horum primum idcirco aggreſſus ſum, ut quæ olim deficere viderentur, ex iis quæ experientia jam annoſior mihi ſuggeſſerat, poſſim ſarcire. Alterum vero ideo in me recipiendum duxi, tum quoniam *Affectus Hyſtericos* omnium, poſt febres, morborum frequentiſſimos occurrere, tum quia emolumenti aliquid e levidenſibus meis obſervationibus capi poſſe exiſtimarem. Neque tamen diffiteor, aliam quandam, præter hanc publicum juvandi ſpem, mihi cauſam ſubfuiſſe, ut otium ſcilicet bene locarem, & tædium brumalium noctium honeſtius fallerem; cum jam ingraveſcente ætate non amplius Congerrones foras quæram. At quicquid id fuerit, quod me primum inſtigaverit, me non ita atque ſperaveram, incœptis ac votis meis parem eſſe ſentio, cum continua illa cogitationum ſeries, qua mens obſtinatius defigenda eſt, mihi jam a multis annis ποδαγρῶντι nunquam non officiat, maxime vero, jam appetente ſenecta. Cum itaque tam opportune appulerint humaniſſimæ tuæ literæ, brevi reſponſionis limite expediam eorum ſummam, quæ prius fuſius deducenda meditabar.

Sumpto itaque a *Variolis* exordio, illud prælibandum cenſeo, quod ſcilicet ea febrium intermittentium ſpecies, quæ primum anno 1677. uti alibi diximus, caput extulit, atque etiam nunc regnat, anno videlicet, quo hæc conſcribo, 1681. hæ febres, inquam, pro more epidemicorum omnium, iis maxime tempeſtatibus graſſabantur, quæ cum earum indole magis faciebant, per annos iſtos omnes, quibus vigebant, aliena autem tempeſtate appetente, iis protinus epidemicis cedebant, quibus illa magis favebat. Exempli gratia, ingruente hyeme, nunquam non *Tuſſi*, & *Febribus Peripneumonicis* ab illa pendentibus locum dabant, ut & *Variolis*. Redeunte autem Vere dicta febris poſtliminio reverſa eſt. Ita anno 1680. poſtquam febris hæc per Autumnum omnia fuerat depopulata, *Variolæ* brumali tempore eam excipiebant, ubique locorum graſſantes. Anno autem vertente, 1681. ſcil. febres intermittentes denuo recrudeſcebant, haud uſquequaque epidemicæ, fractis jam & ſuccifis earum viribus; unde etiam Variolæ hic illic ſparſæ, una cum illis ſubpullulabant. Æſtate vero jam ingreſſa Variolæ increbreſcere quotidie, tandemque ἐπιδημικώτατα factæ ſtragem haud vulgarem edebant.

Hoc anno, ſcil. 1681. luce meridiana, quod ajunt, clarius mihi conſtabat, quod jam olim ratio ſuadere videbatur, ægrum ſc. lectulo noctes atque dies continuos non prius addicendum eſſe, quam Variolarum examen omne in conſpectum ſe dederit: Etenim tum Veris, tum etiam Æſtatis temperie ſicciore diutius, quam poſt eorum, qui nunc ſunt homines, memoriam invaleſcente (adeo ut omnis ferme ubique locorum herba exaruerit) ſanguinem fere omnis illa humiditas, quam aer alias ſolebat ſuppeditare, deſtituebat: ex quo Variolas jam graſſantes major quam pro morbi indole inflammatio accendebat, cæteraque exinde nata ſymptomata præter modum ſæviebant. Atque hanc ob cauſam, ſi quid ego judico, *Maculæ Purpureæ* plenam exanthematum eruptionem haud raro præveniebant, & quæ eas extrudebat vehementior inflammatio; debitam ſanguinis craſin interturbans atque diſperdens, etiam ante juſtam materiæ morbificæ expulſionem, præmaturam mortem accerſebat. Id vero maxime fatorum ſævitiam promovebat, quod jam exanthemata ob ſupra dictam cauſam ita facillime confluerent, vel ipſa aeris intemperie id mali ſponte ſua procurante, quod alias fere ſolent ſcioli & medicaſtri, regimine & cardiacis calidioribus in ipſo morbi limine inauſpicato imperatis atque admotis. Etenim (quod diligenter animadvertendum eſt) poſt omnium vel exquiſitiſſimas obſervationes, rei cardo in hoc vertitur, ut in varioloſis ſalutis ſpes omnis in *Exanthematum paucitate* reponatur; diſcrimen in eorundem *multitudine*: & prout plura ſunt hæc, vel pauciora, aut moritur, aut vivit æger. Interea fatendum eſt, & *ſanguinis mictum*, & *maculas purpureas*, quæ ita certe mortem prænunciant, quandoque accidere, vix ullo adhuc comparente Variolarum indicio, vel etiam pauciſſimis puſtulis erumpentibus; hæc vero ut Variolas denſo agmine confluentes ut plurimum comitantur, ita aliquando tam præpropere invadunt, ut ægrum ante plenam eruptionem e medio tollant, ſicut jam præmonuimus.

In proclivi eſt autem, ut mihi videtur, rationem reddere, quare æger plus minuſve periclitetur pro majore minoreve exanthematum numero; cum enim quælibet puſtula *Phlegmone* primo fit, licet ſub exigua mole, mox in *Apoſtema* evadat, fieri non poteſt, quin *Febris ſecundaria* a *Pure* jam in fieri pendens, magis minuſve exacerbetur, pro puris excoquendi quantitate jam in morbi ſtatu; quod in mitiſſimo confluentium genere, die a primo morbi inſultu *undecimo*, in mediocri *decimo quarto*, in crudiſſima vero & ægrius domabili ſpecie, *decimo ſeptimo* fieri conſuevit. Quemadmodum enim (quod eſt notandum) *Confluentium Variolarum* genus *Diſtinctum* quod dicitur, ratione periculi imminentis, in tantum ſuperat, quantum ab ipſa *Peſte* ſuperatur, ita etiam ſupra dictæ tres confluentium ſpecies aliæ aliis præſertius diſcrimen adferunt. Quod inſuper tam in ætate, quam ſexu locum habet; cum nemini non ſit notiſſimum, adoleſcentem in ipſo juventutis flore multo magis periclitari ab hoc morbo, quam vel fœminam vel impubem. Sed hæc obiter.

Neque ſane mirabitur tam ingens diſcrimen a majori puſtularum numero pendere, qui ſecum reputaverit, quod ſi cujuslibet ſive humeros, ſive brachia, ſive aliam quamlibet partem *Phlegmone* (vulgo *a Boyle*) forte invaſerit, idem tempore maturationis, qua jam pus fit, febricitavit; cum ſc. ſanguis a purulentis particulis, per venas ex lege circulationis in ejus maſſam reſorptis, incitatus, febriculæ fomitem ſubminiſtret. Quanto Medicus ubi primis morbi diebus ægrum inviſens, faciem ad inſtar pulveris e limatura acicularum undique reſperſam contemplabitur, mortem prædicet uno aliquo e diebus jam memoratis involutarum; idque præ indomita vi febris ſuccedaneæ, quam, pro ratione quantitatis puris ex innumeris iſtis apoſtematis in ſanguinem rejecti, deſævire neceſſe eſt. Quæ quidem hominis funeſta ruina aliquot diebus antequam ingruat, facile prævideri poteſt, utut belle ſe habere æger, & ſibi videatur, & aſtantibus etiam in hujus morbi hiſtoria minus exercitatis.

Quocirca ſi non aliunde periclitetur æger (purpureis maculis & ſanguinis mictu jam ſepoſitis) quam ex puſtularum frequentia, ſerio mihi perpendendum eſt, quibus potiſſimum de cauſis ita denſæ protruduntur, & ſi tuto fieri poteſt, iiſdem omni ope coercendis incumbendum. Quod quidem rei caput eſt, & in quo præcipue ægro ſuppetias ferre queam; cum perículoſæ plenum ſit aleæ quicquid moliamur, jam conſtituto in hac ſpecie morbo; nec ſi tandem mortem æger evaſerit, id tam meæ debetur ſolertiæ, quam vel inſigni narium hœmorrhagiæ, vel fortuitæ alicui, quæ morbo accidebat, mutationi. Profuſiſſima autem illa crebrarum puſtularum eruptio, ſi quid ego conjicere poſſum, a præcipiti nimis materiæ varioloſæ aſſimilatione ortum ducit; quæ quidem præcipitatio maxime videtur contingere, vel quod ægri natura medicamenti ad inſtar *Cardiaci*, calore & ſpiritu plus ſatis turgeat, vel quod ipſe æger, ſive præmature ſe lectulo includendo, ſive adhibitis cardiacis calidioribus, aut liquore quovis ſpirituoſo, fermentum plus debito exaltaverit; quibus omnibus modis diſponitur ſanguis ad excipiendas & intimius admittendas morbi impreſſiones, ipſaque natura, ſeu furiis agitata, præ exuberanti materiæ varioloſæ copia & plenitudine, omnem fere ſuccorum & carnium molem in exanthemata evomere ſatagit.

Nulla vero magis προφάσει promovetur immodica materiæ varioloſæ aſſimilatio, quam ſi æger intempeſtive ſe lecto addicat, *viz.* ante diem ſextum a prima invaſione, vel quartum incluſive ab eruptione, quo tempore jam omnis puſtularum cohors in conſpectu eſt, nec ſunt plures expectandæ.

Et licet moderatus lecti calor etiam poſt elapſos dies iſtos phreneſi, vigiliis, aliiſque ſymptomatibus accerſendis nonnihil conferat, ea tamen ejuſmodi ſunt, quæ a medicamentis judicio propinatis vinci poſſint; cum ingens illud vitæ periculum, quod die undecimo inſtat, ab innumeris iſtis puſtulis prognatum, omnem medicam opem reſpuat & aſpernetur.

Hic itaque ſerio monendum eſt, ægrum nullo pacto ſe lectulo interdiu debere committere, ſi ſibi cavere velit a nimio puſtularum confluxu, niſi ſexto die jam adveſperaſcente, unde ſe plurimum uſque refocillari ſentiet: a quo tempore vix ſe continebit a jugi in lecto decubitu, ſi inſignior fuerit puſtularum συνδρομὴ tum ob acriorem jam puſtularum moleſtiam, tum quod ab ipſo ſeſſionis habitu in animi deliquium ſit propenſior: quod cum ſæpenumero animadvertendum, in mentem mihi venit, ex communi hujus morbi lege naturam ipſam quaſi digito mihi monſtraſſe, quo primum morbi tempore æger lectulo continuo adjudicandus eſt.

Sed ut non ſolum dicti Problematis veritatem adſtruam,

ſtruam, quod tanti eſt momenti ad minuendum a Variolis impendens periculum, verum etiam ut in iiſdem a carceribus, ut ita dicam, ad metam pertractandis, rationem noſtram quaſi manu ducam, non abs re fuerit, opinor, quoddam quaſi ſchema totius morbi animo depingere, & diligenter expendere, quæ ſit ejus natura, ac qualis methodus; quo demum ex certo ſenſu hominum, fidiſſimis obſervationibus utentium, non ex opinione incerto phantaſiæ fundo innixa, rem clare adjudicare valeamus.

In primis itaque ejus eſſentia (quantum nos rerum eſſentias conjectura aſſequi valemus) in peculiari quadam ſanguinis *inflammatione* comprehendi videtur, in qua natura primis aliquot diebus id negotii habet, ut particulas inflammatas præparet ſubigatque, quo facilius in corporis ambitum eliminentur; quo tempore, mota ſeditione, & perturbato jam ſanguinis ſtatu, febris ut accedat omnino neceſſe eſt: quinimo incenſæ ac jam furentes particulæ, per omnem circulantis ſanguinis ditionem tumultuantes, ventriculi ægritudines, dolores capitis lancinantes, & quæcumque alia ſymptomata præcedunt expulſionem, neceſſario excitant, prout has vel illas partes motu agitatæ appellant. At cum jam victrix natura rebelles particulas in corporis habitum propulſaverit, ut prius in ſanguine, ita deinceps in carnea mole id quod ſupereſt tragœdiæ peragitur. Et ſicuti natura non alia quidem methodo quam accenſa febre materiam in ſanguine peccantem novit amoliri; ita etiam non niſi facto apoſtemate maſſam carneam a re qualibet extranea liberat: ut ſi forte ſentis aut quippiam ejuſmodi carni inhæſerit, partes circumjacentes mox apoſtemate obſidentur, niſi id quicquid eſt moleſti protinus extrahatur. Hæ itaque particulæ in carnibus demum ſtabulantes, primum *Phlegmonas* haud ita ſpectabiles excitant, in quibus latitant; quæ quidem augeſcentes in horas, atque efferatiores & inflammatiores redditæ, tandem in *pus* & vomicas deſinunt; quo quidem tempore fieri non poteſt, quin aliquid ex illa apoſtematum colluvie, in maſſam ſanguinis, per venas circulari motu reducti, reſorbeatur, quod ſi ſanies iſta nimia copia ſanguini ingeratur, non tantum febrem accerſit, cui ægri vires plane ſunt impares, ſed etiam omnem ejus maſſam putredine, ceu veneno quodam, inquinat. Sed neque hoc mali caput eſt: quin etiam ab intenſiore febris calore, proſtremis hiſce diebus a nimia puris vi excitato, *Ptyaliſmus* qui Variolis confluentibus comes indiviſus eſſe debet, præpropere ſiſtitur, unde ægro ſpiritus continuo intercluditur. Qnod ſi dicta materia purulenta parcius ſanguini infundatur, inſurgens naturæ robur ſecundariæ hujus febris impetum nullo negotio reprimit, & abſceſſulis indies magiſque exareſcentibus, æger brevi convaleſcit.

Si vera ſit hæc & juſta hujus morbi hiſtoria, cæcus ſit oportet qui non videat, omnem ejuſdem in utramque partem eventum, a curationis fundamento recte aut ſecus primis in diebus jacto, pendere. Nam ſi calidorum, & præcipue jugi lectuli uſu, calenter hæ ac ſpirituoſæ particulæ acuantur, neceſſe eſt ut aſſimilandi facultas (qua jamdiu plus ſatis pollent) adhuc intendatur & augeſcat.

Adde quod ſanguis & reliqui humores his modis excalefacti, fortiori particularum impreſſioni promptius cedunt, unde plures quam res poſtulabat, emergunt puſtulæ, & æger nulla neceſſitate cogente in vitæ diſcrimen conjicitur. Quando oppoſitum huic regimen, & modice frigidiuſculum, atque aeris uſus liberior, non tantum fervidarum ac ferocientium particularum vim retundit, ſed etiam condenſat obfirmatque humores, quo ſe validius ſpiritibus morbificis opponant, atque eorundem ſuſtineant impetum, unde non major materiæ varioloſæ copia conflatur, quam pro genuina morbi indole.

Sed nec unico hoc incommodo, quod ſcil. nimia materiæ morbificæ quantitas aſſimiletur, & ſuperexaltetur fermentum morbi, mulctatur is, qui juſto citius ad lectum damnatur: at ex eodem fonte ſæpiſſime profluunt tum mictus ſanguineus, tum etiam maculæ purpuræ, æſtivo maxime tempore, atque in juventa adhuc florentibus. Utraque hæc ſymptomata, niſi fallor ego, ortum ducunt ab æſtu & furore, in quem agitur ſanguis a ferventibus & ſpirituoſis particulis, a quibus exagitatus atque inſigniter attenuatus, vaſorum clauſtra diffringit, nunc in mictu ſanguineo, quoties in renes irruit, nunc purpureis in maculis, quoties per arteriarum extremitates in muſculos & cutem terminatas, percolatur, unde totidem quaſi *ſphaceli* oboriuntur iis in partibus, in quibus extravaſatus ſanguis coagulatur. Atque ut præcaveri facile poterant duo hæc ſymptomata primis morbi diebus, quibus plerunque emicant, regimine & diæta in frigidum vergentibus, ita ubi jam actu comparuerint, pariter operam laudet, qui iiſdem mederi conabitur, ægrum lecto includendo & cardiaca exhibendo, ac luderet anicula, quæ nimiam aquæ in olla ebullitionem, igni fomitem ſubminiſtrando, ſufflaminare ſatagat.

Sed ut verum fateamur, utut offendantur Dogmatici & hujus rei ignari, ac proinde iniqui judices, non ſolum male tutum fuerit, ægrum primis diebus lectulo jugiter affigi, verum enimvero eſt ubi æger libero aeri omnino eſt exponendus, ſi æſtas ſcilicet fuerit, atque æger ætatis florem nondum prætergreſſus, aut liquoribus ſpirituoſis aſſuetus, præſertim ſi morbus nimiæ compotationi originem debeat. His inquam in caſibus, præcipitem nimis puſtularum eruptionem haud æquidem arbitror ſatis coerceri poſſe, tum a lectulo abſtinendo, tum etiam a cardiacis; at ſanguis etiam ſine horum ſubſidio, ſpirituum præfervidorum & morbo congenerum largo penu auctus, magno cum impetu, ut explodatur quaſi neceſſe habet; atque inſuper tanta humorum congeries in exanthemata faceſſet, ut præ nimia puris copia in ſanguinem regurgitantis ſub fine morbi, æger quaſi obrutus, fato omnino ſuccumbat.

Quamvis haud raro fermentum immodice exaltatum tantam colluvici varioloſæ vim conficiat, ut æger incipiente adhuc morbo e medio tollatur; cum ſcilicet materia morbum comittens, tum præ nimia ſui copia, tum præ motu inordinato ac confuſo in ſanguinis maſſa excitato, ſe nequit extricare & foras educere, cujus loco mictus ſanguineus & purpureæ maculæ tragœdiæ cataſtrophe fiunt. Quod etiam & in morbillis, & in febre, ſcarlatina dicta, ſæpiuſcule occurrit, ubi ſcilicet intempeſtiva opera in iiſdem ad eruptionem vehementius ſolicitandis infeliciter collocatur.

Neque ſanguinis miſſio, quantum mihi videtur, licet mature celebrata, ita efficaciter præproperam materiæ varioloſæ aſſimilationem cohibere valet, ac ſanguinis contemperatio ab aere intromiſſo, maxime ſi ſtatim ab emiſſo ſanguine æger lectulo committatur, & cardiacis calidioribus mactetur; his etenim modis, ſanguis propenſior redditur excipiendis adventitii caloris impreſſionibus, quam ante venæ ſectionem fuerat. Et ſancte aſſero, inſigniſſimum fere omnium, quos mihi unquam videre contigit, e confluentium genere morbum, & qui ægram undecimo die jugulaverit, juvenculæ ſuperveniſſe, ubi primum a rheumatiſmo uſitata illa methodo copioſæ & iteratæ venæ ſectionis fuerat liberata. Atque hinc mihi primum innotuit, phlebotomiam non perinde, atque ego prius arbitrabar, Variolis intra juſtos limites coercendis conducere: Tametſi ſæpenumero obſervaverim, reiteratam catharſin ſanguine nondum inquinato, ſubſequentes Variolas laudabiles & diſtinctas ut plurimum reddidiſſe.

Neque vero me fallit permulta eſſe, quæ contra ſententiam hanc noſtram, qua ægrum interdiu lecto eximimus, poſſint objici; eaque haud exigui tum apud hominum vulgus momenti, tum etiam apud minus hac in palæſtra exercitatos, quos Judices appellare ſolet vulgus medicorum, ut eorum authoritate male fundata theoremata ſtatuminent, utpote quæ magis, & quaſi ad amuſſim horum captui quadrent, quam quæ ab ingeniis penetrantioribus mature ſunt excogitata; unde ſequitur, ut cum pars hominum longe maxima exteriori tantum rerum cortici contemplando apta nata ſit, pauciſſimi autem veritati in profundo latitanti inde extrahendæ pares ſint, ſcioli iſti τῶν πολλῶν ſuffragio adjuti primas facile ferant, hi autem perſpicaciores calumniantium maledicentia excipiantur, πολλοὶ γὰρ ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. Qui tamen æquo id animo ferunt, veritate freti, & ſaniorum, paucorum licet, conſenſu. Primo itaque objicietur, quod lecto abeſſe primis morbi diebus puſtularum eruptioni officiet, & ex conſequenti ægritudinem, aliaque ſymptomata ab impedita eruptione pendentia, in longum ducet. Hoc verum eſſe minime nego, cum experientia fere quotidiana ei ſuffragetur. Quærendum eſt autem, ubi gravius periculum, vel in ſufflaminanda pauliſper materia varioloſa, atque ea de cauſa ægritudinem a non eruptione pendentem aliquantiſper protrahendo; vel ex altera parte nimis urgendo morbi fermentum, & tam inſignem materiæ varioloſæ quantitatem aſſimilando, ut æger ad orci fauces ſiſtatur a febre ſecunda, die morbi undecimo. Si rem recte expendamus, liquebit, opinor, pauciſſimos ideo fato defunctos, quod exanthemata ſerius ocyus non efflor eſcerent, niſi forte ex iis aliquot, quorum ſanguis præ nimia excalefactione, motu

inor-

inordinato, quaſi œſtro quodam, percitus, materiæ morbificæ leniter excernendæ otium non concedebant; quod a meis partibus militat, non pugnat mecum. Neque enim extimeſcendum eſt, quin, ſi nihil prorſus agamus, materia varioloſa (utut primis hiſce diebus hinc illinc tranſvolans, quamcunque occupaverit partem, fatiget, unde vehementiora illa ſymptomata, vomitiones enormes, dolores variis in partibus, &c. enaſcuntur) tandem tamen a victrice natura debellabitur, & in corporis habitum extrudetur, præſertim cum ægri alvus hucuſque ut plurimum adſtricta, puſtularum eruptionem, ſeram licet, certam tamen fore ſpondeat. Aſt e contrario quot quantique letho patent aditus, quoties puſtulæ intempeſtive & nimio opere exiguntur? Longum foret omnes percurrere: præcipuos jam indigitavimus. Sunt autem hi, 1. Nimium auctus exanthematum numerus, cui ex æquo reſpondet febris ultimis diebus ſuccedentis majus minuſve diſcrimen. 2. Mictus ſanguineus & maculæ purpureæ, quorum utrunque ab extravaſato ſanguine oritur, qui plus juſto attenuatus & quaſi præ æſtu ferociens, diſruptis vaſorum repagulis, qua data porta ruit, 3. Ut ſupra dictum eſt, debitæ eruptionis ſuppreſſio totalis, a nimis ſedulo in præcipitanda eruptione conamine, quo non magis ſcopus medico propoſitus attingitur, quam ſi quis id agens, ut denſa hominum turba ſpatioſis ædibus incluſa, ſeriatim & ſervato ordine inde exiret, machina chartacea pyrio pulvere referta ac in medio diſploſa uſque adeo omnes percelleret, ut ſingulis ad portam omni ope contendentibus, proindeque conſtipato agmine in ejus faucibus hærente, exitus univerſis, quaſi cuneo facto, præcluderetur.

Jam ſi quis roget, quorſum debita materiæ varioloſæ ſeparatio non perinde primis hiſce diebus promoveri poſſit, ſi æger moderato lectuli calore foveatur, ac ſi ab eodem arceatur; ſciſcitabor ego ex adverſo, an non teſtetur experientia quemlibet lecto incluſum tempore brumali, ſtragulis modice contectum, foco non accenſo, magis percaleſcere, quam ſi idem probe veſtitus in eodem cubiculo extra lectum verſetur. Quod ſi de differentia notabili ſatis conſtet, tunc erit quærendum, quænam ex his methodis magis apta ſit ad reprimendam exuberantem fermenti varioloſi agitationem; ad quam metam, ſi quid noſtra mediocritas judicando valet, a Medico, incipiente morbo, præcipue collimandum eſt, & prout ab eadem plus minuſve is aberraverit, ita cum malis boniſve ægri rebus medicina fecerit.

Incautioribus id vero præſertim hac in re impoſuit, quod ſe animadverterint ægrum ſuapte ſponte in ſudores proclivem, qui cum jugiter manarent, quoties lecto contineretur æger, æſtus febriles haud parum minuebant, ſecus ac in iis, qui non ſudabant. Primum autem perpendamus, quam ob cauſam febri coercendæ ita impenſam navemus operam, cum ſit illa ſolemnis naturæ machina, qui tum in præparanda, tum in eliminanda materia quavis inimica in ſanguine latenti, præcipue utitur. Quis autem non videt, quod dum ita ſedulo ſudorem provocemus ad mitigandum febrem, eadem opera, ceu fructum præcocem, humorem crudum & inconcoctum extrudentes, atque iis ipſis ſudoribus immaniori poſtmodum febri anſam præbeamus; cum hoc modo ſerum ſanguinis (quo tum ipſe ſanguis, tum etiam recens natæ fervidæ iſtæ & varioloſæ particulæ diluuntur) foras propellitur; his interim particulis vires ſumentibus, & ferociam, eo quod jam liberæ ſint a colluvie ſeroſa, quam ſudores exhauſerant. Verbo dicam, febris aliorumque ſymptomatum alleviatio a provocato ſudore, & puſtulis exinde præmature exactis, quamplurimis male ceſſit, qui eam ob cauſam, vitam cum morte die undecimo commutarunt.

Obſervandum eſt autem, me ægro primis morbi diebus lecto interdicere ex hypotheſi tantum Variolarum e confluentium genere ſubſecutarum: Namque diſtinctum genus quod attinet, modo certo prævideri poſſit, ut nulla ægro impetat neceſſitas ſe in lecto jugiter continere, ita illum ab eodem nullus abigo; cum exanthematum paucitas, ſive hanc, ſive illam viam incedentem in tuto collocet.

Nihilominus non uſque adeo mihi aſſentor, ut ea, quæ jam tradidi, ex authoritate judicii mei (quod ſcio quam ſit exiguum) credenda autumem. Et profecto, ita parum firmas, & nullius fere ponderis hominum quorumcunque opiniones ſemper duxi, ut proprias etiam ubique pro ſuſpectis habuerim, quoties cum aliorum ſententiis pugnant: quod & hic etiam mihi uſu veniret, niſi phœnomena practica quaſi uno ore rationis judicio ſuffragarentur. Secluſis enim practicis obſervationibus, id quod vel mihi, vel alii cuilibet pro ratione habetur, nihil fortaſſis erit aliud, quam rationis umbra aut phantaſma, hoc eſt, mera opinio. Et quoties inter homines fuerim, certior inde redeo, quam ſit periculoſum, vel acutiſſimo ingenio præditis, cerebrum in qualibet ſive arte, ſive ſcientia indaganda agitari perpetim & quaſi concalefieri, niſi factum ipſum veri ac falſi judicem ac ſequeſtrum conſtituant; quodque iſtiuſmodi magni opinatores, ut cum Cicerone loquar, in controverſiis pure ſpeculativis, gradibus vel ſpatiis infinitis, quantum cuiquam poſſit innoteſcere, a veritatis ſcopo aberrent. Cum qui ad illa tantum applicuerit animum, quæ praxis certo determinare queat, ſi quid forte fuerit hallucinatus, nullo negotio ab errore liberabitur, ad hanc ceu ad Lydium lapidem probatis, quas animo conceperat, rerum ideis, Nam in hoc noſtro negotio, an non mihi licet obſervare a quo maxime regimine adhibito, mitius aut ſævius Variolarum genus producatur, atque adeo conformem rei evidentiæ ſententiam animo producere? Quod ſi alii idem factitaverint, ſatis habeo. Iniquiſſimum eſt autem, cum ne ſemel quidem per omnem vitam fuerint experti, quantum ægro proſit noceatve jam ſæpe memorata e lecto interdiu immunitas, me tanquam falſarium convitiis proſcindere. Quod ſi jam olim vera, licet inopinabilia, ſentientes caluminandi libido obtinuiſſet, nemo quicquam tentaſſet quo invento homines juvari poſſint. Et ſane quorſum ego has mihi faceſſerem moleſtias, niſi repetita ſæpe & fere quotidiana experientia, hanc methodum vulgari iſta longe tutiorem eſſe inclamaret? Non ſum uſque adeo delirus atque inops mentis, ut famam mihi quæram ab exagitata atque exploſa eorum opinione, qui, ſi plauſum venarer, omni obſequio mihi ambiendi erant; neque malitiæ tam deploratæ cuiquam videri poſſim, ut hominibus, etiam ſæculis aliquanto multis poſt mea fata naſcituris, ex mea, ſi quæ erit illa, authoritate inſidias ſtruam, & vel mortuus, quod horreo referens, perinde ac vivus, illos occidam. Utut ſit, hac ego methodo meos ipſius liberos, ſanguine & propinquitate conjunctiſſimos quoſque, & quotquot ſe mihi libere permiſerunt, omnino curavi. Si quid deliquerim, in eo a me erratum eſt, quod obſtinatæ contra ſentientium pertinaciæ, ne durus ac præfractus haberer, aliquoties ceſſi, atque hac de re eorum fidem appello, quibus maxime familiaribus uſus ſum. Sed hoc ad infelicitatis meæ cumulum acceſſit, quod aliquoties, etiam ubi aſtantes, ea quæ ſuaſeram omnia per integrum morbi curſum fuerant aſpernati, ægri tamen fatum (etiamſi a calore quem promovebant amici & curatrices, me ad ravim uſque reclamante, extincti) mihi crimini dabatur. Qua de cauſa accedente inſuperabili τῶν πολλῶν præjudicio, bene mecum agi putarem, ſi nunquam deinceps ad Variolis laborantes accerſerer.

Haud equidem inficias eo, Variolas, quocunque demum modo tractentur, nonnunquam tamen inſigniter confluxuras, unde etiam nunquam vacant periculo, quicquid ſuppetiarum afferatur; id autem aſſero (quod mihi ſatis eſſe debet) diuturna atque iterata ſæpe ſæpius experientia innixus, eum in longe minori diſcrimine verſari, qui a primo morbi inſultu lecto interdiu, & carnibus omnino abſtinuit; nec niſi potum tenuiorem ſibi indulſit, quam qui ſtatim lecto adjudicatus, medicamenta etiam cardiaca aſſumpſit. Hæc etiam methodus, quod ſupra etiam innuimus, ut plurimum denſam nimis exanthematum ſegetem cohibebit, & conſequenti etiam immodicam febris ſecundariæ efferveſcentiam, quæ non ſolum ſuo marte perimit, ſed etiam ſalivam (de qua in hujus morbi hiſtoria fuſe egimus) præponere incraſſando, ægro perniciem ultimis morbi diebus minitatur. Quid quod hoc pacto tum ſanguinis mictus, tum maculæ purpureæ præcaveri poſſint; quæ duo ſymptomata primis morbi diebus invadunt, idque perſæpe nullo adhuc manifeſto eruptionis indicio: quod etiam in morbillis, ſcarlatina febre, atque acutis aliis ab intenſiore inflammationis gradu ortis, fieri aſſolet. Mitto jam jucundiſſimum iſtud refrigerium, quo ſe æger perfundi animadvertit ab aeris appulſu liberiore, quoties a lecto calente dimittitur; quod etiam ſinguli, quibus id per me licuit (maximas agentes gratias, quaſi vita & ſpiritu receptis, hac aura poſtliminio veſcerentur) pleno ore agnoverunt.

Unde mihi ſubiit cogitare, quanto ſæpius fucum nobis facit illa, quam talem eſſe opinamur, ratio, quam ſenſus iſte certiſſimo nobis cognitus; quodque in morborum curatione, plus dandum eſt ægrorum appetitionibus & deſideriis impenſioribus (modo perquam enormia non fuerint & quæ vitam ipſo facto extinguant)

quam

quam magis dubiis ac fallacibus medicæ artis regulis. Exempli gratia. Febre ardente laborans, tenuioris potus refrigerium liberaliori manu conceſſum iri vehementer efflagitat; Artis etiam theoremata hypotheſi alicui innixa, quæ ſibi alium ſcopum proponit, quocum pugnat liquoris frigentis indulgentia, appetitui adverſantur, & hujus loco medicamentum cardiacum imperant. Idem æger alimenti omne genus, dempto potu tenui, maximopere faſtidit; hic ars, maxime illa quam profitentur curatrices & amici adſtantes, omnino comedendum eſſe acriter contendit. Alter poſt diuturnum ab eadem cauſa languorem, abſurdi aliquid, & quod forte nocere poſſe videatur, obnixe petit; Ars iterum moleſta ſe opponit; & mortem intentat morem non gerenti; niſi forte ipſus artifex ſanum illum prudentiſſimi Hippocratis aphopiſmum probe concoxerit, *Cibus & potus paulo deterior, ſuavior tamen, melioribus quidem, ſed inſuavioribus* (hoc eſt minus gratis) *eſt anteponendus*. In his omnibus, naturæ ut videtur, oberrationibus, quilibet in praxi medica vel mediocriter verſatus, modo animum diligenter adverterit, facile concedet ægros haud paucos, ubi primum ſpreto Medici dictamine, genio ſuo obſecundaverint, ſe melius habuiſſe. Neque hoc ſane mirabitur, qui ſecum reputaverit, ſapientiſſimum rerum omnium Conditorem Statoremque univerſa tam exquiſito ordine abſolviſſe, ut ſicuti omnia naturæ mala ad concinnandam totius operis harmoniam egregie conſpirent; ita eorum ſingula divino quodam artificio, propriæ eſſentiæ quaſi intertexto, donantur, quo ſubjectum eadem mala a ſe amoliatur; quod in morborum quamplurium acutorum exitu naturali ſatis cernitur (*Acutos* dico, qui ut plurimum Deum habent Authorem, ſicut *Chronici* ipſos nos) uti etiam in propenſionibus iſtis quæ tales comitantur morbos, & ad ægrum ab illa pernicie liberandum viam ſtruunt, quam ars affert, quoties in fatuos cadit. Atque in hoc ſane bene cum hominibus agitur; quorum genus univerſum aliter ſe perquam male habuiſſet, tum cum ars medica intra breves *Hellado* cancellos tota ſtaret; quæ quidem eam fere ad terrarum orbem proportionem habet, quam habet ignobilis aliqua villa ad noſtram hanc *Britanniam*. Et quid vel impræſentiarum de tot tantarum regionum incolis fiet, cum omnis *Aſia*, *Africa* omnis, atque omnis etiam *America* (demptis aliquot nuperis Coloniis haud ita populoſis) atque inſuper magna *Europæ* pars, arte medica prorſus deſtituantur? Attamen ut eleganter Comicus, viros rationis ac virtutum uſu præſtantes, ab eorum grege, qui formam humanam vita ad inſtar brutorum ἀλόγων acta conſpurcant, diſtinguens, Ὡς χαρίεν inquit, ἐς' ἄνθρωπος, ἂν ἄνθρωπος ᾖ ita etiam ars medica, ſi revera ars fuerit, & non ſolum nomine tenus, maximum eſt donorum omnium, quæ hanc vitam reſpiciunt, tantoque cæteris omnibus præferendum, quanto ipſa vita iis, quibus in illa gaudemus, præcellit.

Sed ut ad rem redeam: Quantuncunque conducat plerunque ægro ut primis morbi diebus lecto non addicatur, eſt tamen (quod obſervandum) ubi etiam ante eruptionem omnino addici debeat. Exempli gratia, *Infans* de ſymptomatibus dentitionem comitantibus jam ſecurus, derepente *Spaſmo* corripitur: in hoc caſu cogitandum eſt mihi, convulſionem iſtam fortaſſis a naturæ conatu quo *Variolas*, *Scarlatinam Febrem*, aut *Morbillos* in corporis habitum protrudere ſatagit, pendere, licet hucuſque lateant ſub cutis tegmine. Ut itaque tam periculoſo ſymptomati eamus obviam, *Emplaſtro Epiſpaſtico* nuchæ mox applicito, lecto quamprimum committendus eſt; exhibito inſuper medicamine aliquo *Cardiaco*, cui etiam *Paregorici* pauxillum eſt admiſcendum, quo & potentius morbi cauſam eliminet, atque etiam tumultum a quo oritur paroxyſmus conſopiat: Verbi gratia, puero trienni, *gutta* v. *Laudani liquidi Aquæ Epidemicæ cochleari uno* (aut quid ſimile) ſunt propinandæ. Et profecto ſuſpicor admodum, ne dicam certus ſum, millenos aliquot infantes, & nonnullos etiam ætate provectiores, idcirco letho fuiſſe datos, quod non ſatis animadverterint Medici hujuſcemodi convulſiones nihil aliud fuiſſe, quam morborum jam dictorum prænuncios: cum enim Practici paulo incautiores, paroxyſmos hoſce revera ſymptomaticos pro affectibus eſſentialibus habeant, enematis ſæpe repetitis & aliis evacuationibus eos aggreſſi, Variolarum eruptioni officiunt, ac proinde permanentiores etiam reddunt paroxyſmos iſtos, quos tanto molimine opprimere ſtudent, quique alias, ubi primum puſtulæ eruperint, ſua ſponte certo certius evaneſcerent. Hic autem, fauſto lætoque omine (quod alibi diximus) Variolæ, quæ cum ſpaſmo teneriores pueros invadunt, raro inſigniter confluunt, unde æger longe tutius lecto concreditur primis hiſce diebus. Licet obſervaverim Variolas, quoties *Affectus Comatoſos* a tergo inſequuntur, admodum confluere; quo in caſu ipſemet veſicatorium, & paregoricum, quale ſupra deſcripſi, potius adhiberem, quam ut ægro jugem lecti uſum ante eruptionem permitterem. Quinnimo animadverti ejuſmodi *Convulſiones* quandoque (oppido tamen raro) *Intermittentium Febrium Paroxyſmos* præcedere; *Affectus* vero *Comatoſos* cum dictis paroxyſmis una invadentes & non niſi cum iiſdem terminantes, tam in infantibus, quam adultis perſæpe vidi, quorum ſimiliter nulla in curatione ratio habenda eſt, ſola autem febris, utpote morbus primarius & eſſentialis, omni ope eſt expugnanda. Si enim comatoſis hiſce affectibus febrem comitantibus curandis præcipue incumberem, ac proinde venæ ſectione, catharſi, atque enematis repetitis, ſopori vincendo operam navarem, febrem inde magis accenderem, & ex conſequenti eo uſque augerem coma (quod mihi erat tollendum) ut æger tandem ab eo æternum conſopiretur; quando ſi in febre debellanda totis viribus contendam, ſymptomata omnia ab eadem pendentia nullo negotio una faceſſent. Quod ſerio notari velim, cum in hac re tam crebro tamque fataliter errari ſoleat. De hoc vero alio in loco fuſius dixi.

Aliquod etiam (quod proxime tradam) quantumlibet ægro conferat ut lecto interdiu abſiſtat, nihilominus non poteſt id ſolatii eidem indulgeri, *ægritudine* ſc. *vehementiori*, *intenſiori Febre*, *Vomitu enormi*, *Vertigine*, *Artuum dolore* quaſi rheumatiſmo laboret, & ſimilibus contra indicantibus: quæ quidem ſymptomata omnino ſæviora ſi fuerint, maxime in ſanguineis & ætate florentibus, ingentem materiæ varioloſæ copiam intus natam, & diſcrimen haud vulgare, a puſtulis exitum certatim quærentibus, ac mox valde confluxuris, præſagiunt. Cum itaque frænum fermento ita exorbitanti omni ope injiciendum ſit; attamen hinc quidem illud continuo lectuli calore adjutum ferociet magis, illinc vero præ nimia ægritudine eodem abſtinere nequeat ægrotans, niſi ſuppetias afferamus; has ob cauſas omnino neceſſe erit, rebus ſic ſtantibus, *ſanguinem* primum e brachii venis educere, & poſt aliquot horas *Emeticum* eradicativum *ex infuſione Croci Metallorum* exhibere, quod non ſolum materiam, a quo oritur ægritudo iſta inſolentior foras propellit, ſed etiam ægrum ita refocillat, ut jam quaſi ſanus lectulo abeſſe queat. Neque huic ſoli methodo innitendum eſt ad infringendas fermenti vires, ſed quo magis æger in tuto collocari poſſit, præter evacuationes jam memoratas percommodum erit *Vitrioli ſpiritum* potui tenuiori, quoties eum haurit, liberalius immiſcere, etiam uſque ad plenam puſtularum eruptionem. Non obſtantibus tamen hiſce evacuationibus, tum etiam uſu potus refrigerantis, æger nihilominus non niſi nocturno tempore lectulo permittendus eſt, ſi quidem fieri poteſt, quoniam hæc univerſa longe minus ad inhibendam præproperam materiæ varioloſæ aſſimilationem faciunt, quam una ſanguinis contemperatio a novo aere per pulmones ſubinde reciprocato: quæ quidem ſola mirum in modum ægritudinem ſymptomaticam, de qua ſupra, ſublevat confeſtim, quod a me non uno experimento comprobatum eſt. Hæc autem methodus paulo inſolentior non niſi in ætate florentibus, quorum quidem ſanguis ſive a Venere, ſive a Baccho incaluit, atque in aliis (infantes tenellulos ſemper excipio) quos una cum Variolis vehementiora atque enormia iſta ſymptomata jam dicta adoriuntur, neceſſario requiritur. Ubi ſanguis non uſque adeo accenditur, neque ita urget ſymptomatum violentia, uti materiæ varioloſæ præmature aſſimilandæ longe minor eſt ſuſpicio; ita ex conſequenti & evacuationes præmemoratæ, & vitrioli ſpiritus omitti poſſunt.

Longior in his fui, quia ſat ſcio curationis exitum, ſive lætum, ſive funeſtum, ab ea potiſſimum, ſi non inſolidum, ratione pendere, qua æger primis morbi diebus tractatur. Jam vero omni puſtularum acie quaſi in campum educta (quod *die* ab invaſione *ſexto*, quarto autem incluſive ab eruptione prima fieri jam diximus) haud amplius interrumpendus eſt ægro lecti uſus per reliquum morbi decurſum: qui quidem ut ante hunc diem concedi non debeat, ita ut diutius differatur, vix patitur ægri ſtatus, modo confluentibus Variolis laboret. Hoc autem eſt genus (quod notari velim) de quo hactenus verba fecimus. Quæ enim & pauca & diſtincta emergunt exanthemata, parum habent momenti ſive in hanc, ſive in alteram partem, ſi vel mediocriter in arte valeat is qui medetur. Quanquam etiam in genere hoc, utut ſuopte ingenio omni

peri-

periculo vacet, haud pauci (quod ſerio dolendum eſt) Libitinæ ceſſerint, quoties ſcil. malo ſuo fato in eos inciderint, qui in promovendo calore ſpem omnem ponentes, cum morbo ad jugulandum ægrum, licet inſcii, conſpirabant.

Tempore ab hoc puſtulæ augeſcere & corporis ſuperficiem undique concalefacere incipiunt, at caput in primis, unde æger, niſi fuerit infans, ad ſomnum difficilior eſt, & inquietudine vexatur: Quod proximo loco in hoc morbo diligenter expendendum eſſe arbitror; prout enim ſedatior fuerit ſanguis, ita debitum augmentum & magnitudinem acquirent puſtulæ, atque ex adverſo, pro ratione orgaſmi, quo tumultuatur dictus ſanguis, puſtulæ marceſcent, intercepto ulteriori progreſſu; unde non ſolum peccantis materiæ eliminatio ſufflaminatur, ſed inſuper ſingularum phlegmonum œconomia & genuina craſis interturbatur; indeque vel non omnino debito tempore ad ſeparationem pertingunt, vel ichor demmum fit puris vice, & loco flavi liquoris favum colore referentis, nigricans aliquis humor, vel ſuccus alius non naturalis, & a genuinis Variolarum puſtulis alienus, egeritur. Quapropter medicamenta *Paregorica* æque indicari in varioli confluentibus mihi videntur, ac indicatur quodvis remedium in quovis morbo; cum hic quaſi *Specifica* ſint, perinde ac cortex Peruvianus in febribus intermittentibus: quamvis haud ignorem paregorica non virtute aliqua preciſe ſpecifica operari, ſed iſti ſolum indicationi reſpondendo, qua ſanguini & ſpiritibus conſopiendis, & in ordinem redigendis operam damus. Atque hic quidem ſanguinis & ſpirituum motus inordinatior (Variolarum confluentium in adultis comes individuus) anodynorum uſum præ cæteris depoſcit, necdum ei ſatis innoteſcit hujuſce morbi genius, qui iſta vigiliis tantum deberi exiſtimat. Sicuti enim fieri quandoque poteſt, ut etiam non dormiens bene compoſitis ac ſedatis fruatur ſpiritibus, (quod ab aſſumpto Laudano perſæpe accidit) ita etiam nonnunquam fit, ut ſpiritus vehementius agitati laudabili puſtularum eruptioni officiant, etiam ubi æger multum dormiat, quod obſervatione dignum.

Ut de genere anodynorum jam loquar. Tametſi ego a multis annis *Laudanum liquidum* ſatis auſpicato exhibuerim, quoties huic indicationis ſatisfaciendum erat, nihilominus *Syrupum de Meconio* doſe præferendum cenſeo; licet enim utrunque ad eundem ſcopum dirigatur, tamen Laudanum paulo magis calefacere mihi videtur, ſyrupus autem minus. Doſin quod ſpectat ſyrupi, ea non ſolum ægri ætati eſt adaptanda, ſed & ſymptomatum gradui, & quæ homini, qui ſedatos habet ſpiritus & probe compoſitos, nimia forte erit, alteri, cujus ſpiritus ferociunt magis, vix ſufficiet. Exempli gratia, ponamus in genere ſex drachmas pleriſque convenire, jam in varioloſis, quoties id remedii indicatur, vix intra *Unciam*, ſi quid præſtare velimus, eſt ſubſiſtendum; quæ quidem quantitas ſingulis vicibus morbo decurrerente imperanda eſt. De adultis agimus impræſentiarum, etenim ſi infantibus propinetur, doſis pro ratione ætatis erit minuenda. Et ſane paregorica non perinde indicantur in infantibus varioloſis, ac in adultioribus, cum illi in ſomnos perdurante morbo proniores ſint. Quamvis & in his quoties a morbo periclitantur magis, a paregorico abſtinere multum extimeſcerem. At, quod dicere animus mihi erat, difficile eſt admodum paregoricum doſin, quocumque in caſu iſta indicantur, certo determinare. Etenim ſive in quocumque *Spirituum motu inordinatiori*, ſive in *vomitu enormi & alvi fluxu*, ſive etiam in *dolore atrociore* (in quibus affectibus tribus præſertim uſum paregoricorum indicari alibi docui) ea methodo ſunt exhibenda, ut ſi prima doſis metam non attingat, alia atque alia debito tempore aſſumatur, donec tandem medicamentum Medici votis reſponderit, non tam ad ingeſtam anodyni quantitatem, quam ad effectum, quod in ægro producendum erat, reſpectu habito, quod ubi primum ſucceſſerit, nec citius, Paregorici uſu ita copioſo ac frequenti ceſſandum eſt: interpoſito tamen ſemper inter ſingulas doſes ſpatio aliquo, ut pernoſcere valeamus, utrum doſis ultima id, quod, quærimus præſtiterit, antequam nova ingeratur. At ubi ſemel finem propoſitum obtinuerimus, doſis anodyni in morbi progreſſu exhibendi, jam minor pro re nata definienda erit.

Exempla haud pauca in promptu mihi ſunt, quibus eis, quæ hactenus tradidi, fidem aſtruam, at unicum impræſentiarum adducam. Aprilis 13. anno 1681. Quædam e noſtra vicinia, nomine *Croſſe*, ad me accedens atque flens obnixe, petiit ut filium ejus decennem adirem, qui a die quarto male habens, Variolis, ut ipſa metuebat, jam laborabat. Ego a podagra, quæ me tunc temporis excruciabat, detentus, Pharmacopolam, quo uti ſoleo, rogavi ut ægrum inviſeret, ac mihi de ejus ſtatu referret: rediens ille mihi narravit, pueri matrem e neſcio cujus mulierculæ conſilio; *pulverem Comitiſſæ* & alia calidiora remedia filio propinaſſe, quin & ſtragula adjecerat matris indulgentia, ſub quibus quaſi defoſſus latebat æger, ut horum pondere ſudores (ad quos ceu ad ſacram anchoram in hoc morbo fœminæ confugiunt) exprimeret; ad hæc magnam *Poſſeti* calentis vim, *floribus Calendulæ & cornu Cervi incoctis*, ægro infuderat; unde adaucto febris calore, tantam ſpiritibus confuſionem induxerat, ut præter modum deliraret æger, totis adſtantium viribus vix lectulo affixus, ac incondita quædam, furentium ad inſtar, ſubmurmurans. Nondum tamen in lucem prodibant exanthemata, vel ſaltem obſcure, ſed denſo agmine cutim impetebant, inhibita plane eruptione ab hac methodo violentiore, quæ ad eam ſolicitandam deſtinabatur. Jubeo ut e lecto eximatur quanto ocyus, neque eundem niſi noctu ingrediatur ante lapſum *ſextum diem*: dein ut ſyrupi de Meconio unciam dimidiam ſtatim ſumat, quo ne hilum proficiente poſt horæ ſpatium eandem doſin repeto, at nullo cum fructu; quippe quod ſanguis tam immani furebat orgaſmo, ut non niſi unciis duabus cum dimidia (ſpatio tamen inter ſingulas ſemiuncias interjecto, quo liqueret quid poſtrema doſis præſtiterat) intro aſſumptis frænari poſſet; quo facto, unciam dimidiam tantum ſingulis noctibus hauriendam præſcripſi uſque ad finem morbi: quæ quidem illam ſpirituum requiem, quam crebrior exhibitio paraverat, tueri jam partam valebat. Unde etiam convaluit æger.

Hic minime reticendum eſt, quod in quantacunque demum doſi & quantumlibet repetita exhibeatur primis hujus morbi diebus Narcoticum, modo ſanguinis æſtus atque enormis ſpirituum agitatio magnopere ferociant, vix ſcopum attingere poterit id, niſi æger a lectulo eximatur: Calor enim lecti calorem morbi ulterius augeſcit atque incendit; proindeque vim ita magnam Narcotici exhibere neceſſe erit, cui forſan natura impar fuerit. Quod etiam uſu venit, etſi haud tanto vitæ diſcrimine, quando cortex Indicus exhibetur in febre intermittente, ægro per ejus uſum in lecto ſe continente. Et hoc, ni fallor, in cauſa fuit, quod curatio hujuſce febris nonnunquam protelata fuerit, quæ alias citius abſoluta eſſet, & quandoque etiam ſi febris remittens tantummodo, & non interſtincta erat, eadem adeo intendebatur, ut mortem ipſam æger haud effugerit.

Miſſis autem caſibus extraordinariis, in quibus nullo non morbi tempore indicari poteſt hoc remedium, ego iſta primum nocte exhibendum ſuaſerim qua lecto jam in totum addicitur, *ſexta* nempe a prima invaſione, a quo tempore uſque ad *diem decimum ſeptimum* omni veſperi eſt propinandum, vel ſaltem donec æger ἔξω βελῶν quod ajunt, fuerit conſtitutus. Sexto enim die caro phlogoſi quaſi corripitur; unde caput ab humoribus exinde concalefactis turbari incipit, & vacillare.

Curandum eſt autem ſedulo, ut anodynum temporius ſumatur hic, quam in aliis morbis: quoniam quidam caloris, & inquietudinis quaſi paroxyſmus varioloſos ſub veſperam ſemper affligit; & quandoque accidit, quod, niſi maturius exhibeatur ſub ultimis morbi diebus, æger, derepente paulo hebetior factus, mox incaleſcat, poſt de ægritudine queratur, quæ brevi in ipſa morte terminatur; attonitis haud parum amicis, qui paulo ante magnam de ægro, ceu convalituro, ſpem foverant. Cui tanto malo occurri forſan poterat anodyno confeſtim ingeſto. His itaque diebus, *undecimo* vero præ cæteris, paregoricum temporius propinandum impero, etiam hora quinta ſextave pomeridiana, utque in promptu ſit, ſi quando forte ægritudo ex improviſo invaſerit. Quinimo perſuaſiſſimus ſum, nonnullos ex mihi notis ideo fato functos, quod dicto medicamento, re jam poſtulante, deſtituerentur; cujus ope, ſi adfuiſſet, adhuc inter vivos numerari potuiſſent. Atque hoc in loco maxime, ſi in quo unquam alio, *Occaſio præceps eſt*.

Quapropter cum tam ingens diſcrimen impendat, ſi Narcoticum vel ſat cito non fuerit propinatum, vel ſi e diverſo ita præmature, ut ejuſdem vis paregorica, & ſpirituum ſedatrix exoleverit, quam illud repetendum veniat; idcirco cum res in lubrico ſit, tutiſſimum omnino eſt anodynum ſtatis horis, tam mane, quam ſero exhibere, ultimis ſc. & periculoſiſſimis morbi diebus. Neque hoc tempore ſyrupi dicti uncia ſemper ſufficit, cum ea quantitas nihil præſtet magis in intenſiori ſanguinis inflammatione, & ſpirituum animalium exorbitan-

tan-

tantia inſigniore, quam uncia dimidia in morbo mitiore. Quinimo iterata experientia me edocuit, *Seſquiunciam* in juvenibus, & ſanguineo temperamento præditis pro ſingula doſi, violentiæ ſymptomatum, quæ tunc ingruunt, & in quibus præcavendis toti ſumus, frangendæ parem tantum eſſe; quodque hæc ipſa doſis in talibus ſubjectis, atque iis temporibus, mane & ſero, non tuto tantum, ſed cum magno etiam ægrorum commodo, repeti poſſit, donec illi convaluerint.

Neque vero hoc reticebo, quod in ultimis diebus Variolarum egregie confluentium quandoque neceſſe habui etiam ter in ſpatio diei naturalis, *i. e.* octava quaque hora, Narcoticum exhibere; quando ſcilicet, vel ob violentum ſpirituum orgaſmum; vel ob eorundem confuſionem ægritudinem aliqualem inducentem, longiora ab uſu ejus intervalla haud concederentur. Hoc autem notandum, quod ſi tam frequens diacodii exhibitio ægro nauſeam creet (quod in dictis diebus ſæpe accidit) hoc in caſu *Laudanum liquidum* propinandum; cujus *gutt.* xvj. idem valent, ac ℥j. *ſyr. de Meconio*, nempe ſi eodem modo præparetur, quem in *Libro de Morbis acutis*, & *in Cap. de Diſſenteria* ibidem deſcripſimus.

Objicient, ſat ſcio, illi, quibus hæc minus placent, materiam peccantem a Narcotico toties, & in tam larga doſi repetito, fixam iri, & ptyaliſmum retundi. Quibus reſpondeo, omnino fatendum eſſe ſalivationem aliquatenus imminui, nunquam tamen ita penitus ceſſare, ut non longiſſimis ab aſſumpto anodyno intervallis, atque ejus vi jam fatiſcente, nonnihil recrudeſcat, immo vero gemino hoc commodo ſtipetur. Primo quod æger, viribus a Narcotico inſtauratis, pituitam validius expectorare valeat. Dein quod ſaliva, quæ excreatur, licet parcior ſit, rectius tamen excocta eſt, quam ſi anodynum non fuerit exhibitum. Proximo loco, ptyaliſmi defectus hic partialis pluſquam compenſatur faciei manuumque tumore, qui ex repetito paregorici uſu, & certior eſt & major in iis diebus, quibus hæ partes ſolent intumeſcere: facies ſcil. ab octavo die uſque ad undecimum, (quo tempore fere incipit ſubſidere) manus vero ab undecimo, uſque dum puſtulæ eas obſidentes maturuerint. Atque fidenter aſſero, neminem in hoc morbo probe verſatum poſſe negare utriuslibet horum tumorum abſentiam, quo tempore ſe debent oſtendere, pejoris eſſe ominis, quam ptyaliſmum interceptum. Me quod attinet, longe tutius eſſe autumo ptyaliſmi compeſcendi diſcrimen ſubire, quam a Narcotico abſtinere: quod ita impenſe morbus hic efflagitat, ut in eo rudis ſit oportet, & parum obſervationi deditus, qui ægros ſuos ſubſidio tanto defraudat.

Non vero ita capienda ſunt, quæ hactenus diſſerui, ac ſi ego quotidianum diacordii uſum, vel ea quæ convenit doſi, in tenellulis infantibus, qui Variolis confluentibus laborant, ſuaderem, niſi morbus periculum grave intentet, idque duabus de cauſis; primo, quia uſque adeo non calent infantes, atque illi, quorum vitæ fax plenius accenſa jam luculentius ardet; dein quod Narcoticorum jugiter aſſumptorum vim non ita bene ferat ætas mollior, & magis infirma. Adde quod ſponte ſua ſomno fere perpetuo morbi tædia fallunt infantes. Nihilominus quoties, vel phreneſi illi corripiuntur, vel puſtulæ mali moris ſunt, anodyna omnino indicantur, horum enim utrunque ſanguinis atque ſpirituum animalium motum interturbatum plus ſatis evincit.

Duo hæc, quæ adeo prolixe tractavimus, nempe iſta methodus, qua inhiberi debet præpropera materiæ varioloſæ primis in diebus aſſimilatio, tum & altera, qua motus ſpirituum inordinatus ab externarum partium inflammatione excitatus, eſt præcavendus, duo ſunt quaſi cardines, in quibus omnis hujus morbi curatio vertitur, quandoquidem quæ ex eo oriuntur mala, quod utrique huic diſcrimini non ſatis occurreretur, funeſta illa ſymptomata invitant, quibus Variolarum tragœdia abſolvitur. Quocirca cum præcipuæ hæ fuerint indicationes curativæ, ubi iis modo jam tradito fecero ſatis, nihil amplius mihi reſtat agendum, in quantum ſcil. Medicus ſum, non vero formularum medicarum Præſcriptor. Quas ego duas, ſive artes, ſive dotes, ſive etiam provincias appellare libeat, toto cœlo a ſe invicem diſtare arbitror.

Unum adjicio, ſi *Epiſpaſtico* opus fuerit, id peramplum, & ſatis acre ægri nuchæ applicandum; quod ita opportuno tempore fieri debet, ut neque præmature appoſitum vim epiſpaſticam ante diem undecimum, in quo de ſumma rerum agitur, amiſerit; neque in eum ipſum diem rejiciatur, quo jam tardius adveniens, illo temporis articulo obeſſe poſſit, præ calore, & æſtu, quem ſanguini imprimit, cum febre ſecundaria vix pari marte tunc decertanti. Opportuniſſime itaque applicabitur epiſpaſticum nocte illa, quæ magnam morbi criſin præcedit, mox ab aſſumpto paregorico, quod tunc erat exhibendum. Appoſito per id temporis veſicatorio, dolor, quem ejuſdem morſus afferet, deſinet ante diem illum, quo æger vel agonizaturus, & materiæ peccanti eo ipſo tempore dabitur exitus, quo eo eſt opus ad vincenda mala iſta, quæ illum diem præſtolantur. Hoc enim primum tempore, quod in hujus morbi hiſtoria fuſe deduxi, facies, quæ hactenus inturgeſcebat, jam detumeſcere incipit, & ſalivatio, quæ hucuſque pleno amne fluebat, decreſcere, condenſato jam, & non niſi ægre excreto, qui eam excitabat, humore. Ut vero mittamus epiſpaſticum illud tum faciei detumeſcentiæ, tum etiam imminutæ ſalivationi quadantenus ſubſtitui, febri inſuper ſecundariæ perdomandæ aliquatenus conducit, quæ nunc temporis invaleſcit, ſanguine quaſi obruto, & penitus infecto puris copia a totidem abſceſſulis reſorpta; adeo ut in omnibus fere, quos unquam tractavi, Variolis laborantes, obſervaverim, pulſum in carpo ſalientem ægre percipi poſſe hoc tempore, utut facile ſe pridie hujus diei, & poſtridie etiam, digito exploratori ſe proderet.

Sed inter ea, quæ a capite ſive derivant, ſive revellunt, nihil æque mihi videtur operari ac *Allium* pedum plantis applicitum. Quod allium revera attrahat, manifeſtum eſt a veſiculis, quas ſæpe excitat; & a dolore illo non ferendo, quem nonnunquam, licet raro, affert, etiam non excitatis veſiculis, humores ſcil. in partes illas invitando; unde dolor tam vehemens quandoque exortus eſt, ut cataplaſmate e mica panis ſimilaginei in lacte cocti eundem ſedare neceſſe habuerim. In adultis itaque qui variolis confluentibus laborant, allium inciſum, & linteo involutum plantis pedum admovere ſoleo, a die octavo, in quo primum facies intumeſcit, donec jam morbus periculo omni vacet, ſingulis diebus renovandum.

Neque interim iſtud mihi prætereundum eſt, ægrum ſcil. a carnibus, durante morbo, arcendum omnino eſſe, & cereviſiam lupulatam eamque tenuiſſimam tantum pro potu concedendam. Juſculis avenaceis, pomis coctis, & jam dicta cereviſia commodiſſime interea vitam tolerabit. At vero inſtante jam maturatione, ubi particulæ purulentæ in ſanguinis maſſam regurgitantes eandem tabo ſuo inquinaverint, utile erit coclearia vini aliquot, ſingulis auroris, & noctibus ægro indulgere. Stragula quod attinet, & lodices quibus æger in lecto eſt contegendus, neque plura ſint illa, neque pauciora, quam quibus ſanus utebatur. Quin & liberum ei ſit, quoties voluerit, ſe ab hac in illam lecti partem transferre, quo præpediri poſſint ſudores iſti ſymptomatici, quos ægro nocere ſatis opinor, evici. Eodem pacto etiam præcavetur efferatior exanthematum phlogoſis excitata a nimio calore, quem carnes contrahunt, quoties æger ſemper eodem in loco, ceu palo defixus, jacet. De hoc autem alias prolixius diſſerui.

Caſum nuperrimum, ceu ſpecimen integræ hujus praxeos, ſubnectam. Hac ipſa hyeme me accerſebat fœmina nobilis, Domina *Dacres*, ut quendam ſuum nepotem, Dominum *Thomam Chent*, temperamento perquam ſanguineo, & ætate florentem Medicus curarem. Pridie cœperat febricitare vehementer; colluviem bilioſam in magna copia per vomitum rejiciebat; dorſum plurimum dolebat. His malis ſolatium quærens & levamen, lectum petebat, & tum ſtragulis acervatim injectis, tum calidis aſſumptis liquoribus ſudores per diem integrum omni ope ſolicitabat, ſed fruſtra, cum tanta ad vomendum proclivitas, & alvi fluxus, licet modicus, omnem ſudorificorum vim eluderent; Oleum interea febris igni affuderat, quo illa multum increverat. Ego jam Variolas brevi exorituras ſuſpicabar, eaſque inſigniter confluxuras, tum ob ætatis vigorem, tum etiam, quod ſanguinem multum excalefecerat irrito ſudoris extorquendi conatu, (quo quidem, ſi modo æſtate ægrotaverat, & mictum ſanguineum, & maculas purpureas certo advocaverat) tum vero maxime, quod ſemper obſervaverim in juvenibus immani vomitione, ægritudine, & dolore præter ſolitum vexatis, Variolas inſequentes ultra modum confluxiſſe. Meum itaque eſſe ratus, ut nullum non lapidem moverem, quo præproperam materiæ varioloſæ aſſimilationem obſtruerem, a lecto illum arcebam, niſi ſtatis prius horis ſomni. Die ſequenti (tertius is erat) Variolis nondum comparentibus, ſanguinis uncias octo e dexrro brachio mane extrahi curabam: optimus erat ille floriduſque, cum adhuc ſpirituoſum tantum μίασμα exceperat, nondum vero putredinem illam, quam conciliat longior morbi mora,

mora, & in eorum ſanguine utplurimum conſpicitur, qui nuper ab hoc morbo convaluerint. Hora quinta poſt meridiem diei ejuſdem, infuſionis croci metallorum unciam unam exhibui, ex qua ſatis commode vomebat, & ægritudine levatus, longe melius habere viſus eſt, jam haud invitus a lecto abſtinens, a quo prius ægerrime ſe divelli patiebatur, ægritudine, & vertigine mactatus. Die quarto mane accedens, exanthemata, quibus præcavendis tanta fueram molitus, eo numero prodeuntia conſpexi, ut ab inſigniori, quem minitabantur, confluxu, ægri vitæ metuendum eſſet. Diligenter itaque cavebam, ne lecto interdiu committeretur; conſulebam etiam, ut cereviſiam tenuem ſpiritu vitrioli inſtillato acidulatam potaret. In his ad ſextum uſque diem perſeverabat; quibus diebus licet non ægrotaret, ſed aura liberius veſcens multum reficeretur, tamen alvo ſubinde laxiore fuit. Jam ſub meridie non valebat ulterius, quod hic fieri aſſolet, ſe a lecto abſtinere; decubuit itaque ad finem morbi, me non reluctante, cum nunc eripuiſſent puſtulæ omnes, quæ, non oſtante meo omni conamine, plus ſatis confluebant. Quamvis enim pauciora erant exanthemata iis, quæ in nonnullis obſervavi ab hoc morbo extinctis; plura erant tamen, quam pleriſque eorum, qui ſanantur, ſolent prodire. Hac primum nocte ſyrupi de Meconio unciam unam in Aq. flor. Paralyſ. propinabam, ſingulis deinceps noctibus repetendam; ſuadebam etiam, ut non aliis ſtragulis, quam quibus ſanus aſſueverat, tegeretur: ut juſculis avenaceis, & hordeaceis, nonnunquam etiam pomo cocto veſceretur; Cereviſiam etiam tenuem hauriret. Die octavo allium inciſum, & panno lineo incluſum pedum plantis applicandum curavi, & renovandum quotidie, donec extra aleam conſiſteret. Poſt hæc pro augeſcentium puſtularum genio omnia cedebant, uſque ad decimum diem; quo tempore mane eum inviſens, licet mediocriter ſe haberet, febris tamen ſecundariæ quendam quaſi prodromum deprehendi, cum jactatione aliquali. Mox itaque procellam veritus imminentem, paregoricum ſupra laudatum exhibui, a qua tranquilla omnia, & pacata; eadem nocte ſyrupi de Meconio ſeſquiunciam præſcripſi. Sequente aurora, diei ſc. undecimi, cum poſt exoleſcentem vim anodyni, quod heſterna nocte ſumpſerat, jam de novo eſſet irrequietior, diacodii iterum ſeſquiunciam extemplo ingreſſi; veſperi item tantundem, atque eandem doſin mane, & ſero ut aſſumeret quotidie conſulebam, donec omnino convaleſceret. Paruit æger; neque aliquod nos deinde ſymptoma exterruit, niſi quod urina ei quandoque ſupprimeretur, (malum junioribus hoc in morbo familiare) quam tamen genubus innixus in lecto reddebat, ptyaliſmum quod ſpectat, quantumvis ſalivæ copia frequenti anodynorum in tam larga doſi repetitione aliquantulum interciperetur, tamen longiore ab eorum uſu intervallo pituitam concoctam excreabat, ac facies manuſque debito tempore pro votis intumeſcebant. Die decimo octavo e lecto ſurgebat, & tunc primum juſculum e pullorum carnibus indulgebam, a quo per gradus indies ad victum conſuetum redibat. Die viceſimo primo ſanguis mittebatur e brachio dextro ad uncias octo, qui pleuriticorum ſanguinem æmulabatur, & puris fere inſtar erat. Denique ad quatuor vices, ſpatio interpoſito, purgatus fuit.

Hic ſubinnuam, quod quoties in his pagellis dies ab invaſione v. g. ſextum, undecimum, &c. nominaverim, non ita accipi id velim, quaſi Variolæ confluentes tertio nunquam non die erumperent; cum ſatis ſciam quandoque ita accidere, etiam in iis, qui vel maxime confluunt, ut puſtulæ non niſi poſt aliquod a die tertio temporis ſpatium ſe exerant. Eruptio autem utplurimum in diem tertium ab invaſione incidit, & ut plurimum, qui (ex. gr.) die lunæ confluentibus Variolis primum laborare incipit, die Mercurii ſequenti puſtularum primitias in cute ſumma deprehendet, & Jovis dies ab illo die lunæ ſecundus, undecimus ille erit, periculi pleniſſimus, niſi interpoſuerit ſe Medicus.

Atque hic iterum repeto Theoremata hæc omnia ad *Confluentes* tantum *Variolas* referri debere, quæ in genere diſtincto nullum prorſus uſum habent, nec ab illo expoſcuntur. Et tam ſibi, quam aliis imponunt, qui attollunt criſtas, quoties eos ſanaverint, quibus exanthemata numero pauca, eaque interſtincta effloreſcebant. Si tentare libeat, quantum in arte valeant, in Variolis confluentibus vires experiantur; maxime quoties, vel florentes ætate, vel eos qui immodica vini ingurgitatione nimium incaluerint, hic morbus invaſerit. Ne in levioribus exercitati, ita toto cœlo aberrent, ut ſe eos ſervaſſe exiſtiment, quos ipſi adſtantes non occiderint.

Verum diſſertatiunculam hancce non prius finiam, quam ubi retulero quæ mihi, dum hæc ſcriberem, ſuo ore narravit Amiciſſimus Dominus *Carolus Goodall*, M. D. Collegii Medicorum Socius, atque impræſentiarum Cenſor: quod mihi ideo faciendum duxi, quo melius iis fidem conciliem, quæ cum hic, tum alibi, & de petechiis, & de mictu ſanguineo affirmavi: utrunque nempe hoc ſymptoma quoties acutis morbis accedit, atrociori ſanguinis inflammationi omnino deberi, ac proinde refrigerantia indicare remedia. Caſus ſe ita habuit.

Juvenis annorum quaſi 27. habitu corporis extenuato, & calido temperamento præditus, febre violenta, & continua correptus eſt menſe Junio, Anno 1681. *Lingua erat ſicca, & ſcabra, ſitis vehemens, pulſus celer, dolor regionem cordis ſcrobiculo vicinam diſcruciabat, dorſum vero in primis, (in quo jugiter deſæviebat) ſanguinem ſubinde mejebat, tum & petechiæ coloris ſubfuſci collum, pectus, & carpos denſe inſidebant. Die ſexto accerſitus Medicus, & ægrum de vita periclitari a nimia urinæ ſanguinolentæ excretione comperiens, Indicationes curativas ad ſanguinem refrigerandum incraſſandumque, cum etiam ad vaſorum oſcula, quæ in renibus relaxata debiſcebant, obturanda dirigendas cenſebat.*

Præmiſſis itaque tum venæ ſectione, tum bolo lenitivo, ægrum, ut a lecto, quantum fieri potuit, ſe abſtineret, ſerio monuit, cum a continuo lectuli calore mictum ſanguinis promoveri non dubitaret: ſuadebat etiam ut in culcitra corio tecta æger potius dormiret, ſupinus non niſi rariſſime jaceret, lac aquæ permiſtum, ut potaret, panatella, oryza lacti incocta, pomis coctis, ſive ſolis, ſive aquæ fontanæ intritis, & ſaccharo edulcoratis veſceretur. Medicamenta ordinabat ſequentia.

♃. Fl. roſ. rubr. ℥vj. cort. inter. Querc. ʒß. Sem. Plantag. parum contuſ. ℥iij. Aq. Font. ℔ij. Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratam aciditatem; infundatur in vaſe clauſo calore leni per quatuor, vel ſex horas. Colat. add. aq. Cinnam. hord. ℥iij. Sacch. albiſſ. q. ſ. ut f. Tinctura guſtui grata, de qua ſæpiuſcule bibat die noctuque.

Enema e lacte cum Syrupo Violaceo injiciebatur hora a meridie ſecunda: & hora ſomni ſequens Hauſtus propinabatur.

♃. Aq. fl. Paralyſ. Plantag. Cinnam. hord. an. ʒß. Aceti ſtillat. ℥ij. Syr. de meconio ʒvj. M.

Die ſeptimo, ſymptomatibus vix ſe remittentibus, Enema jam deſcriptum ſingulis diebus inficiendum curabat, tum etiam Emulſionem, Hauſtumque ad hunc modum præſcribebat.

♃. Sem. Cichor. Endiv. Lactuc. Portulac. ann. ℥ij. Sem. Cydon. Papav. alb. an. ℥iß. Amygd. dulc. excort. n. jv. *contundantur ſimul in Mortar. marmor. ſenſim affundendo Aq. Hord.* ℔iß. *colat. add. add. ſacchar. Cryſtall. q. ſ. f. Emulſio, de qua bibat cochl.* xij. *quarta quaque hora.*

♃. Aq. fl. Paralyſ. Nymph. germin. Querc. Plantag. an. ʒß. Aceti ſtillat. Aq. Cinnam. hord. an. ℥iij. confect. de Hyacinth. ʒß. ſyr. di meconio ʒj. M. f. Hauſtus hora ſomni ſumendus.

Die octavo, cum adhuc inſtaret febris, ſanguis urinæ immiſtus copioſius exiret, & petechiæ in præmemoratis partibus numeroſæ comparerent, omnia hæc ſymptomata a ſanguinis calore, tenuitate, & acrimonia, oriri conjectans, ſanguinem ſecunda vice detraxit, liberaliorem cereviſiæ tenuis uſum, cui vitrioli ſpiritus ad gratum acorem prius inſtillabatur, conceſſit: quam cum faſtidiret æger, poſſetum e ſucco limonum, & lacte ei indulſit, uti etiam limonum pulpam in taleolas diviſam, & ſaccharo involutam. Addebat & ſequentia.

♃. Conſ. Lujul. Cynorrhod. an. ʒß. confect. de Hyacinth. ℥iij. Diaſcord. ℥iß. corall. rub. præparat. ſang. Dracon. Bol. Armen. an. ℈j. Syr. e Symphyt. & Piloſell. q. ſ. ut f. Opiata, de qua capiat quantit. Avellanæ ſexta quaque hora, ſuperbibendo hauſtulum ſeri lactis ſucco limonum facti, & ſacch. alb. edulcorati, vel decocti Vulnerarii Spiritu Vitrioli acidulati.

Hauſtus heſterna nocte præſcriptus repetatur, cum Syr. de Mecon. ʒx.

Nono die petechiæ paulatim evaneſcebant, urina minus ſanguine ſcatebat, quique inerat facilius ſeparabatur, & matulæ fundum libentius petebant, hortabatur itaque ægrum ut in remediorum horum uſu perſeveraret, & diebus aliquot elapſis ſequentia adjiciebat, ad eundem ſcopum collimantia.

♃. Conſ. Roſ. rub. per ſetaceam traject. & Vitriolat. ℥iv. balſam. Lucatel. ℥ij. Bol. Armen. Sang. Dracon. Spec. Electuar. Diacoral. an. ʒj. Syr. e Coral. q. ſ.

ut f.

ut f. Elect. de quo cap. quant. Nuc. Moſchat. bis de Die, ſuperbibendo hauſtum Emulſionis ſequentis.

℞. *Sem. Lactuc. Portulac. an.* ℥iij. *Cydon.* ℥jß. *Papav. alb.* ʒß. *Amygd. dulc. excort. n.* v. *contund. in mortar. marmor. ſenſim affundendo Aq. Plantag.* ℔ij. *Aq. Cinnam. Hord.* ℥ij. *Colat. ad Sacch. q. ſ.*

His remediis, favente numine, æger intra ſeptimanas tres a febre, & horrendis illis quæ memoravimus ſymptomatibus liberatus, petechiis abolitis, atque urina tum colorem naturalem, tum conſiſtentiam recipiente, paulatim ad ſanitatem, & vires priſtinas rediit.

Quamvis autem ſymptomata iſta jam dicta febri continuæ accreſcerent, non vero illi morbo, de quo nos ſupra egimus; cum tamen quoties utrumlibet ea comitantur, a vehementi inflammatione, & ſanguinis nimia attenuatione, unde ſanguis per oſcula vaſorum quaſi vi exigitur, ſemper ortum ducant; nullus dubito quin par methodus in tanta cauſarum paritate omnino ſit adhibenda, quantum ſe fert utriuſque morbi genius. Quamobrem virum optimum rogabam, ut mihi per illum liceret hanc ejus curationem hic ſubnectere. Quam quidem ſi quis vel mihi infenſiſſimus, (cum autem alienos mores e propriis æſtimans, nullum inimicum habere ſperem) præſtiterat; tamen veritate victus, præclariſſimam eam fuiſſe omnium, quas unquam novi, curationum, lubens fateretur: cum jandiu compertum habeam quam ſit fatale febricitantibus ſanguinem cum urina excernere. Cum vero idem amicitia mihi ſit conjunctiſſimus, quanto cum animi prolubrio, & veritati & viri amantiſſimi famæ mihi litandum erat. Hic enim ille eſt, qui cum pauci admodum me vel minimum quid in re medica ſive indaganda ſive etiam excolenda profeciſſe aſſerere auderent, maledicorum torrenti ſe medium objicere ſuſtinuit, atque me pari zelo, ac fide tutabatur, quo parentem filius. Quantumlibet autem beneficio tam inſigni devinctus, nunquam tamen niſi eas, quas commeruit laudes, prædicarem, cum perinde fere ſit improbum ſive opprobrio, ſive laudatione indignos afficere, quandoquidem utrinque a veritate diſcedatur. Nemo itaque mihi vitio vertat, ſi virum hunc ego nemini, inter eos qui mihi hactenus innotuere, probitate ſecundum fidenter affirmaverim, cum in tot annorum ſpatio, quibus eo familiariter uſus ſim, nec dicto quenquam lædere, quanto minus facto, ſibi permiſerit. Quantum vero in ea quam profitetur arte præcellat, modo Deus vitam ei conceſſerit, brevi ſatis eluceſcet; cum eruditioni haud vulgari, quas omnes medicinæ tam antiquæ, quam modernæ tractus perluſtraverit, exquiſitiſſimam in ſubtilioribus praxeos minutiis indagandis ſolertiam (ſine qua nemo unquam medicinam merita cum laude faciet) catus attulerit. Unde etiam ægrorum ſuorum votis, bonus felixque cum primis reſpondet.

Hæc demum ſunt quæ ipſe de hoc morbo ſentio, quæ non mihi ſuggeſſit phantaſiæ imaginatricis temeritas, ſed phænomena practica edocuere. Neque ſane capio, qui fieri poſſit, ut fallatur is, qui cogitationes ſuas omnes mera ac nuda ejus ſive artis ſive facultatis praxi limitat, & determinat, quam ſibi perdiſcendam & cum laude exercendam propoſuit; aut e contra qui poſſit fieri, ut non tam in ipſo ſe, quam in aliis decipiendis omnes vitæ annos prodigat ille, qui in iis excogitandis operam diſperdit, quæ cum praxi nihil prorſus habent commune. Et ſicuti haudquaquam fauſtus probuſve *navis ad Clavum Gubernator* fuerit ille, qui non tam ad brevia, & ſaxa ſubmarina agnoſcenda evitandaque, quam ad cauſas fluxus refluxuſque maris ſpeculandas animum advertit (quod quidem cum Philoſopho ſit digniſſimum, ab eo tamen perquam eſt alienum, cui id tantum negotii datum eſt ut navis non ſubmergatur) ita neque Medicus, cui non alia quam curandorum morborum provincia decernitur, quantumlibet ingenio cæteriſque animi dotibus valeat, in arte vere medica proficiet, qui non tam in occulta, & tortuoſa illa methodo, qua natura morbos parit alitque (a qua etiam eorundem hiſtoria pendet) indaganda, atque in remediis eidem adaptandis omnes animi vires intendat, quam in curioſis & περιέργοις ſpeculationibus cerebrum fatiget, ad homines orco eripiendos (quod ſpondet medicina) ne hilum facientibus. Quæ quidem prævaricatio non ſolum in cauſa eſt, quod genus humanum commodis illis & emolumentis privetur, quibus a plurimorum ingenio animique dotibus augeri potuiſſet, ſed etiam effecit tandem, ut quæ medica appellatur, revera confabulandi garriendique potius ſit ars, quam medendi. Atque eo tandem deventum eſt, ægris vivendum moriendumve ſit, prout Philoſophus, vel conjectando ſcopum attigerit, vel ab eodem aberraverit, quod in lubrico ſemper eſt atque ancipiti, cum primi iſti ſpeculationum repertores, non minus quam eorum mancipia, & ſervum pecus, de cerebroſis iſtis commentis bello quaſi internecino invicem digladientur, attamen nemo fortaſſe omnium ipſam veritatem aſſequatur. Quamvis enim, ſi mentem ſerio applicuerimus, quid de facto agat natura, & quibus in operatione ſua utatur organis, deprehendere valeamus; modus tamen, quo illa operatur, mortales, aut ego fallor, ſemper latebit. Neque hoc mirum eſt, cum longe (immo ſupra omnem humanum captum longe) credibilius ſit nos miſellos homunciones ab illuſtri vitæ luciſque regione exulantes, methodum, qua in fabricanda machina uſus eſt ſapientiſſimus Artifex, capere nullatenus poſſe; quam fabrum ferrarium rudem prorſus, & imperitum neſcire quo pacto concinnetur automaton horarum index, cujus ſtructura, & motus exquiſitiſſimam artis elegantiam præ ſe ferunt. Sicut de facto conſtat; cerebrum omnis tam ſenſus, quam motus fontem eſſe, tum etiam & cogitationum, & memoriæ officinam; & tamen non eſt poſſibile a diligentiſſima ejus inſpectione contemplationeve mentem uſque adeo illuminari, ut intelligere poſſit, quo pacto ſubſtantia ita craſſa, & quaſi pulpa quædam, neque operis, ut videtur, uſque adeo affabre elaborati, uſui ita nobili & facultatibus tam præcellentibus queat ſufficere; neque exinde aſſignare quis potis eſt, qua ratione ex naturæ ejus vi, & ſtructura partium, ſive hæc ſive altera iſta facultas neceſſario fuerit exerenda.

Atque hæc de Variolis confluentibus: Quibus ſi adduntur quæ in hiſtoria morborum acutorum de hoc affectu tradidi, ſummam habes eorum quæ mihi hactenus innotuere, eaque omnia diligentiſſime, quod a me fieri potuit, trutinata atque expenſa.

Accingo me jam (quoniam tu id poſtulas, Vir Eruditiſſime) ad ea exponenda, quæ de *Affectionibus Hyſtericis* hactenus obſervatione comperi. Quas quidem, perobſcuram & difficilem, præ ceteris qui homines vexant, morbis, diagnoſin habere, tum etiam ægrius curationem admittere, lubens fateor. Attamen ut potero morem tibi geram, ea, quæ Epiſtolæ convenit, brevitate, quam ſane a me exigit valetudo infirmior, & quaſi vacillans, hac præſertim anni tempeſtate, qua mihi verendum eſt, ne ſi pertinacius cogitationibus indulſero, podagræ mox paroxyſmum accerſam. Paucis itaque expediam, quæ hic habeo dicenda, methodo, qua uti ſoleo, inſiſtens; brevem ſcil. morbi hiſtoriam tradens ſecundum vera naturæ phænomena; tum etiam medendi rationem ſubnectens quæ mihi optime ceſſit; quamque non tam librorum lectio, quam experientia propria, magiſtra haudquaquam infida, jam olim ſuggeſſit.

Hic morbus, ſi recte calculum pono, chronicorum omnium frequentiſſime occurrit; & ſicuti febres cum appendicibus ſuis duas partes tertias ad chronicos morbos ſimul ſumptos ſi comparentur, complent, ita affectus hyſterici (vel iſti ſaltem qui eo nomine inſigniuntur) ad reliquæ partis tertiæ dimidium aſſurgunt, hoc eſt, chronicorum pars media ſunt. Fœminarum enim pauciſſimæ (qui ſexus adultorum dimidia eſt pars) ab omni horum affectuum ſpecie prorſus liberæ ſunt, ſi iſtas excipias, quæ laboribus aſſuetæ dure vitam tolerant. Quinimo non pauci ex iis viris qui vitam degentes ſedentariam chartis ſolent impalleſcere, eodem morbo tentantur. Et quamlibet omnis retro antiquitas ſymptomata illa affectibus hyſtericis adnaſcentia utero ſemper vitio verterit, ſi tamen *Affectiones Hypochondriacas* vulgo dictas, quas ſplenis aut viſcerum neſcio quorum obſtructioni imputamus, cum mulierum hyſtericarum ſymptomatibus conferamus, vix ovum ovo ſimilius, quam ſunt utrobique phænomena, deprehendemus. Neque tamen reticendum eſt, fœminas multo crebrius hoc morbi genere corripi quam ſolent mares, non quod ſe uterus magis male habeat, quam alia quævis corporis regio, ſed ob cauſas infra explicandas.

Sed nec ſpectabilior eſt hujus morbi frequentia, quam varietas illa multiformis qua ſe oſtendit, & nullos fere non æmulatur ex iis affectibus, quibus atteruntur miſeri mortales. Quamcunque enim corporis partem inſederit, ſymptomata, qualia ei competunt parti, ſtatim producit; Et niſi Medicus tam ſagaci quadam ſolertia & δεινότητι, quam in arte peritia valeat, fraus ei fiet, atque iſta ſymptomata a morbo aliquo eſſentiali hujus, vel illius partis, non vero ab affectione hyſterica, pendere arbitrabitur.

Quandoque v. gr. *Capitis* arcem occupans, *Apoplexiam* facit, quæ ſimiliter *Hemiplegia* ſolvitur, eam omnino referens apoplexiam, qua tum ætate, tum mole corporis grandiores ſiderantur, & quæ ex eo naſcitur, quod, crebri cortice pituitæ copia referto ac ſcatente,

ſpirituum animalium meatus, ac ſemitæ intercludantur: a qua quidem cauſa, quæ fœminis hyſtericis accidit apoplexia, oriri nullatenus videtur, cum eaſdem haud infrequens adoriatur confeſtim a partu, magna ſanguinis vi ſimul ejecta, & vel partui laborioſiori, vel vehementiori alicui animi commotioni debeatur.

Quandoque *Spaſmos* horrendos gignit, *Epilepſiæ* perſimiles, ventre & præcordiis guttur verſus intumeſcentibus, & nixus ita fortes edente ægra, ut licet alias mediocrium tantum fuerit virium, jam omni adſtantium ope vix retineri queat, incondita interim atque inarticulata quædam vociferans, & pectus feriens. Fœminæ, quibus hæc ſpecies, quæ *uteri Strangulatus* vulgo audit, familiarior eſt, temperamento ſunt ut plurimum pluſquam ſolet ſanguineo, & habitu corporis ad viragines accedente.

Nonnunquam *exteriorem Capitis partem* occupat, pericranium inter craniumque, dolorem vix tolerabilem adferens, in quadam tantum particula, quæ tranſverſo pollice contegi poſſit, jugiter defixum. Dolorem hunc etiam comitantur vomitiones enormes. Hæc ſpecies *Clavus Hyſtericus* mihi eſt, iſtas præ cæteris fatigans, quæ *Chloroſi* laborant.

Nonnunquam in *partes* incidens *vitales*, ita vehementem *Cordis palpitationes* excitat, ut quæ eam patitur fœmina pro indubitato habeat, ſonitum cordis in coſtas arietantis etiam ab adſtantibus omnino debere percipi. Hæc ſpecies eas maxime infeſtat, quæ extenuato ſunt corpore, & craſi minus firma, quæque extabeſcentium pene formam præ ſe ferunt; tum etiam Juvenculas *Febre Alba* palleſcentes.

Nonnunquam *Pulmones* obſidet, unde æger creberrime tuſſit, & fere ſine intermiſſione, nihil prorſus expectorans: & quantumlibet hæc tuſſis ſpecies non ita valido niſu thoracem concutiat, atque illa quæ convulſiva dicitur, exploſiones tamen longe frequentiores ſunt, æger præterea non ita ſenſu valet. Hæc autem *Tuſſis Hyſtericæ* ſpecies oppido rara eſt, & fœminas pituita ſcatentes præ cæteris exagitat.

Nonnunquam in *Colon*, & regionem *Scrobiculo Cordis* ſubtenſam impetum faciens dolorem vix ferendum infligit, *Iliacæ Paſſioni* haud abſimilem; ubi ægra immodice vomit, colluviem quandam viridem, bili, quam *Porraceam* appellant, fere parem, nunc etiam inſoliti alicujus coloris, rejiciens. Sæpe etiam poſtquam ægra ad multos dies jam dicto dolore (qui vel Stoicorum ἀπάθειαν expugnaret) & continuo vomituritionis conatu tantum non fuerit enecta, tandem *Ictero* intenſiore omnem corporis ſuperficiem ad inſtar croci tingente, ſolvitur paroxyſmus. Ægra interea diris mentis angoribus preſſa, omnem recuperandæ ſanitatis ſpem prorſus abjicit: quæ quidem animi dejectio, & quaſi *deſperatio* quædam, non magis, quantum ego obſervavi, ab hac hyſtericorum affectuum ſpecie ſejungitur, quam ſive dolor, ſive vomitus præmemorati. Atque hoc genus in iſtis præcipue locum habet, quæ corporis habitu laxiore crudoque ſunt, tum & in iis, quæ infantes grandiuſculos, cum ingenti ſui & naturalium vitæ ſtaminum diſpendio, ſunt enixæ.

Quandoque hoc malum in alterutrum ex *Renibus* incurſans, atrociſſimo quem illic parit dolore, *Paroxyſmum Nephriticum* omnino mentitur, idque non ſolum doloris genere locoque quo ſævit, ſed & adſcitis vomitionibus immanioribus, tum etiam nonnunquam ex eo, quod dolor per uretherum ductus propagetur; ita ut ægre admodum dignoſci queat, utrum hæc ſymptomata ab incluſo calculo, an vero ab effectu aliquo hyſterico enaſcantur, niſi forte caſus aliquis acerbior ægræ animum paulo antequam corriperetur diſcrucians, aut materiæ viridis per vomitum rejectio, ſymptomata iſta affectioni potius hyſtericæ quam calculoſæ tribuenda eſſe docuerint. Sed neque *Veſica* ab hoc pſeudoſymptomate atque ementito affectu immunis eſt; cum non tantum ipſa ab eo doleat, ſed & urina ſupprimatur, perinde ac ſi calculus eam obſtrueret, qui tamen nullus eſt. Rariſſime autem cernitur poſtrema hæc ſpecies veſicam attingens, quæ vero renum calculum imitatur, non ita raro. Utraque eas ſolet invadere fœminas, quarum vires repetitis ſæpe paroxyſmis hyſtericis jam fractæ ſunt, & ſanitas corporis detrita.

Nunc in *Ventriculum* decumbens, continuas *Vomitiones* excitat; nunc etiam *Diarrhœam*, quoties ſcil. in inteſtina effunditur: at neutrum horum ſymptomatum ſequitur dolor, licet in utroque perſæpe compareat dictus ille ſuccus viridis. Utraque hæc ſpecies iis familiaris eſt, quas frequentiores paroxyſmi hyſterici debilitaverunt.

Atque ut hic morbus omnes ferme partes *Internas* infeſtat, ita etiam nonnunquam, & *Exteriores* carnemque muſculoſam occupat, *maxillas* ſcil. *humeros*, *manus*, *crura*, *tibias*, nunc dolorem adducens, nunc tumorem; in quo genere is qui tibias diſtendit, tumor præ reliquis conſpicuus eſt. Cum enim in hydropicorum tumoribus duo hæc ſemper obſervari poſſint, ut tumor ſc. ſub veſperam ſe majorem exhibeat, tum etiam ut paſtæ inſtar madentis, veſtigium digiti fortius impreſſi formamque referat: jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior eſt, nec digito cedit prementis, aut veſtigium ullum manet. Plerunque etiam tibiarum alterutram tantum inflat: de cætero ſive magnitudinem ſpectes, ſive etiam ſuperficiem hydropicorum tumores ita ad amuſſim æmulatur, ut ægre ſe haud facile ab ea quæ inſedit ſententia, dimoveri patiantur.

Sed neque ipſi *Dentes* (quod vix credas) ab hujuſce morbi inſultu ſe poſſunt defendere; licet neque vel minima cavitas, neque humoris alicujus defluxus, ſaltem qui percipi queat, doloris ſive anſam præbuerit, ſive vehiculum; qui nihilominus nec mitior eſt, nec contractior, aut expugnatu facilior. Iſti vero tum dolores, tum tumores, quibus afficiuntur, partes exteriores, quas ſupra memoravimus, eas præcipue fœminas adoriuntur, quæ, longa paroxyſmorum hyſtericorum ſerie, ac impetu violento tantum non exanimatæ, vitam ducunt vix vitalem.

Inter omnia vero morbi hujus tormenta, nullum ſe tam crebro ingerit quam *dolor* in *Dorſo*; quem certo certius perſentiſcunt, quotquot vel leviſſime hoc affectu tanguntur. Quinimo id habent effectum commune dolores prædicti, quod illa, cui inhæſerant regio, etiam poſt eorum diſceſſum, tenera ſic, & quaſi fuſtibus probe fuerit dedolata, tactum refugiat; quæ quidem teneritudo ſenſim evaneſcit.

Hoc interim obſervatu digniſſimum eſt, quod non raro notabilis quædam *externarum partium refrigeratio* ſymptomatibus his omnibus viam quaſi ſternit, & plerunque non niſi paroxyſmo finito diſpellitur: quam quidem refrigerationem haud ſemel iſti fere, qua rigent cadavera, parem comperi, pulſu nihilominus recte ſe habente.

Addo, quod hyſtericæ fere omnes, quotquot ego hactenus tractavi, de *Spirituum* dejectione ſive *ſubſidentia* (ut cum illis loquar) conqueruntur; pulmonis regionem indigitantes, quoties locum, in quo hæc ſpirituum contractio, ſeu ſubſidentia ſentitur, volunt deſignare.

Demum mulieres affectione hyſterica laborantes, nunc in *riſum* effundi, nunc in *lacrymas* pariter immodicas ſolvi, nulla προφάσει manifeſta ſive illum, ſive has extorquente, nemini non eſt notum.

Inter omnia vero, quæ in hoc morbo comparent phænomena, illud maxime proprium eſt, atque ab eo fere inſeparabile, quod ſcil. ægræ *urinam* ſubinde reddant plane *limpidam* ad inſtar aquæ e rupibus ſcaturientis, idque ſatis copioſe, quod quidem ego ſigillatim percontando, in omnibus fere didici ſignum eſſe pathognomicum eorum affectuum, quos in fœminis *Hyſtericos*, in maribus *Hypocondriacos* appellando cenſemus. Atque in maſculis nonnunquam obſervavi, quod mox ab excreto lotio coloris citrini (immo vero proximo temporis momento) violentiori aliquo animi motu derepente perculſi, ſtatim urinam, cryſtallum claritate æmulantem, magna copia, & impetu diu continuato ejecerint, eo uſque ſe male habentes, donec urina priſtinum colorem induerit, & paroxyſmus ſimul evanuerit.

Quin & omnibus tam hyſtericis, quam hypochondriacis, quibus ſcil. jam malum inolevit, id accidit, ut *flatus* quandoque *nidoroſos* e ventriculo emittant; quoties aliquid comederint, licet moderate tantum, & pro ratione appetitus, tum etiam aliquando *acidum* eructent, acetum ſapore referens, quoties in eos aſcenderit; læſa nempe utrobique concoctione, & ſuccis proinde a naturali ſtatu interverſis.

Neque hoc tantum nomine infelices ſunt, quod corpus ita male affectum, & quaſi conquaſſatum adinſtar ædium ruinas undiquaque minitantium, tantum non corruat, & fatiſcat, cum magis adhuc animo ægrotent, quam corpore. Cum enim deſperatio plane inſanabilis de hujuſce morbi natura ſit, indignantur admodum quoties aliquis, vel minimam de ſanitate recuperanda ſpem injecerit; facile interim credentes omnia ſcil. quæcunque in homines cadere poſſunt incommoda, quæque adeo fert rerum natura, perpeſſuros, triſtiſſima quæque ſibi ominantes, atque timorem, iram, zelotypiam, ſuſpiciones, & ſi quæ atrociora ſunt animi pathemata, vel ex leviſſima, vel etiam nulla data anſa,

atri-

arripientes, & ſinu foventes irrequieto anxioque; ab omni interim gaudio, ſpe, lætitia abhorrentes, quæ ſi forte occurrant, quando hæ raræ aves ſunt, velociſſime avolant, animum interim haud minus vehementer exagitantia, quam ſolent mæſtiora illa πάθη, ita ut nullibi mediocritatem ſervent, in una levitate conſtantes; nunc amant præter modum, mox odio eoſdem ſine cauſa proſequuntur: nunc hoc illudve ſibi agendum proponunt, mox a propoſito reſiliunt, & quod cum eo pugnat, aggrediuntur, ſed neque hoc peragunt, ita animi pendentes, ut nunquam liceat quieta mente conſiſtere. Quodque de ſuperſtitioſis aſſerit Orator Romanus, noſtris hiſce melancholicis pulchre quadrat. *Perfugium videtur omnium laborum, & ſolicitudinum eſſe ſomnus, ac ex eo ipſo plurimæ curæ, metuſque naſcuntur*; cum funera tantum in ſomniis, & denatorum amicorum umbræ repræſentantur. Ita tam animo quam corpore excarnificantur, quaſi hæc vita omnis ignis eſſet expurgatorius, in quo ſcelera alio in ſtatu perpetrata jam luerent atque expiarent. Neque hoc tantum maniacis accidit, & furioſis, quos dicimus, ſed etiam illis, qui, ſi hos animi impetus excipias, prudentia ac judicio valent, quique & meditationum profunditate, & ſapientia orationis longe eos ſuperant, quorum mentes his cogitationum aculeis nunquam fuerint excitatæ. Ita ut non ſine ratione obſervaverit Ariſtoteles, melancholicos cæteris ingenio præſtare.

At vero tam horrendus animi ſtatus, qualem ſupra delineavimus, non aliis competit, quam iis, qui diu multumque cum hoc morbo conflictati, tandemque ſubjugati quaſi victas manus dant; maxime ſi res adverſæ animi mœrores, ſolicitudineſve, nimia in literarum ſtudio aſſiduitas, atque animi contentio cum prava corporis diatheſi conſpirantes, oleum camino adjecerint.

Dies me deficeret, ſi omnia quæ affectus hyſtericos gravant ſymptomata enumerare velim; tam diverſa atque ab invicem contraria ſpecie variantia, quam nec Proteus luſit unquam, nec coloratus ſpectatur Chamæleon. Proinde recte mihi videtur rationem ſubduxiſſe *Democritus* (quantumlibet in morbi cauſa hallucinatur) ubi in Epiſtola ad Hippocratem miſſa diſerte aſſerit: *Sexcentarum ærumnarum, innumerarumque calamitatum authorem eſſe uterum*. Neque tantum multifaria ſunt iſta, ſed nec regula aliqua aut typo uniformi ſe contineri patiuntur, quod in aliis hominum affectibus tamen uſu venit, ſed quaſi farrago ſunt quædam φαινομένων incompoſita atque inordinata, unde perarduum eſt hujus morbi hiſtoriam deſcribere.

Cauſæ autem hujus morbi *Procatarcticæ* ſeu externæ, vel ſunt vehementiores corporis motus, vel etiam multo ſæpius, violenta quædam animi commotio a repentino aliquo, ſive iræ, ſive doloris, ſive etiam timoris, & ſimilium pathematum inſultu. Quoties itaque me conſulunt fœminæ de hoc illove corporis affectu, cujus ratio e vulgaribus morborum dignoſcendorum axiomatibus nequeat reddi, nunquam non diligenter ab eis exquiro, An non eo de quo conqueruntur malo, tum præcipue fatigentur, cum triſtitia, ærumna, aut alia aliqua perturbatio eas male habeat, quod ſi annuerint, jam ſatis ſuperque mihi conſtat morbum in hac, de qua agimus, Tribu cenſendum; præſertim vero ſi diagnoſin id clarius illuſtret, quod ſcil. certis aliquot temporibus urinam limpidam, & cryſtalli æmulam, eamque copioſam ſimul excernant. His vero animi motibus, qui uſitatiores ſunt hujus morbi προφάσεις, accedunt vel ſtomachi vacuitas ab inedia pertinaciori, vel nimiæ humorum evacuationes, ſive a ſanguine intemperanter effuſo, ſive ab emetico, aut cathartico, cui impares erant ægræ vires.

Jam vero ab hac totius morbi imagine, ſecundum vulgatiſſima ejus φαινόμενα depicta, proximo loco ejus *Cauſæ efficienter internæ* ſive προηγούμεναι mihi veniunt penſitandæ, quantum eas, ex omnibus quas deſcripſimus circumſtantiis ſimul junctis, exſpicari valeam. Pendent ergo affectiones iſtæ, quas in fœminis hyſtericas, in maribus hypochondriacas inſignire libet, quantum ego judico, a ſpirituum animalium ἀταξίᾳ, unde facto impetu in hanc illamve partem plus quam pro rata denſi nimiique feruntur, ſpaſmos uti & dolorem excitantes ubi in partes ſenſu exquiſito præditas irruunt, atque organorum, tum ejus in quod ſe ingerunt, tum iſtius a quo abſcedunt, functiones pervertentes; cum utrumque ab hac tam iniqua partitione, quæ naturæ œconomiæ penitus adverſatur, haud parum detrimenti capiat.

Cujus quidem ἀταξίας origo atque *cauſa antecedens* eſt debilior dictorum ſpirituum craſis, ſive nativa ea fuerit, ſive etiam adventitia, unde quavis προφάσει diſſipatu faciles ſunt, & eorundem ſyſtema nullo fere negotio dirimitur. Quemadmodum enim *Homo* quidam *exterior* conſpicitur ex partibus ſenſui obviis compaginatus, ita proculdubio & *interior* eſt quidam homo e debita ſpirituum ſerie, & quaſi fabrica conſtans, ſolo rationis lumine contemplandus. Hic vero cum temperie corporis intimius conjunctus, & quaſi unitus, tanto ægrius faciliuſve de ſtatu ſuo dejicitur, quanto major eſt minorve ea, quam a natura ſortimur, principiorum conſtituentium firmitas. Quamobrem fœminas longe plures quam maſculos hic morbus aggreditur, quoniam videlicet iſtas natura magis delicatulo rarioreque corporis habitu ceu vitæ molliori, & hominum deliciis deſtinatas, blanda donavit; mares autem toroſo corporis robore, utpote qui laboribus exantlandis in tellure colenda, & repaſtinanda, & feris, quibus alantur, capiendis, aliiſque ſimilibus, apti nati ſint.

Dictam autem ſpirituum ἀταξίαν hujus morbi cauſam eſſe, phænomena jam deſcripta ſatis probant; quorum præcipua tantum attingam, a notiſſimo illo affectu hyſterico, qui *Uter Strangulatus* vulgo dicitur, initium faciens. Hic jam ſpiritus, facto quaſi agmine in ventre inferiore, catervatim magnoque impetu in fauces irruentes, ſpaſmos excitant per omnem quam tranſeunt regionem, ventrem inflantes ad inſtar globi prægrandis, qui tamen nihil aliud eſt quam partium ſpaſmo tentatarum convolutio, & quaſi conglobatio quædam, quæ non niſi magna vi reprimi poteſt, & coerceri. Partes interim externæ maſſaque carnea a ſpiritibus, jam alio raptis, magna ex parte deſtitutæ, eo uſque frigeſcunt perſæpe, non in hac ſola affectus hyſterici ſpecie, ſed in aliis omnibus, (quod prius adnotatum) ut cadavera non frigeant magis. Pulſus interim qualis ſanarum eſt, nec ægra ab hoc frigore de vita periclitatur, niſi illud ab evacuatione aliqua enormiori præcedente originem ducat.

Idem etiam dici poteſt de violentiori iſto affectu hyſterico, qui externa facie *Colicam bilioſam*, vel etiam *Paſſionem Iliacam* æmulatur; in quo ægra dolore vix tolerando in regione cordis ſcrobiculo circumpoſita, una cum immani materiæ herbam colore referentis evomitione, diſcruciatur. Quæ quidem ſymptomata haud aliunde naſci exiſtimo, quam a vehementi ſpirituum denſe conglomeratorum in dictas partes impulſu, unde & ſpaſmus, & dolor, & earum totalis facultatum ſubverſio.

Neque ex eo quod iſta, quæ in hoc affectu ſive per os, ſive per ſedem egeruntur, colore quandoque viridi tingantur, ſtatim conficitur morbum hunc in humoribus reſidere, aut atrociſſimum illum dolorem ab humoris alicujus acrimonia partem, cui inhæret dilaniantis, produci; quem idcirco pro minera morbi habeamus, ac proinde remediis tam ἄνω quam κάτω catharticis radicitus extirpandum cenſeamus. Etenim de facto conſtat, ægritudinem illam, qua laborant navigantes (a ſpirituum animalium agitatione ortam, in fluctuanti ac irrequieto mari) colluviem coloris plane herbacei ex hominum, vel ſaniſſimorum ventriculo exantlare, ut primum in mare longius ſunt provecti, quibus tamen ante ſemihoram ultimo elapſam non inerat bilis hæc, quam porraceam appellare libet. Annon & infantes in paroxyſmis convulſivis, in quibus ſpirituum animalium maxime res agitur, tam per ſuperiora, quam per inferiora materiam ejuſdem plane coloris ejiciunt? Quibus addendum eſt id, quod experientia ferme quotidiana docet, ſcil. quantumlibet ejuſmodi, ſive fœminas, ſive infantes iterata catharſi exhauſerimus, attamen color jam dictus in eis, quæ vel per vomitum, vel per ſedem exeunt, uſque viſetur. Quin etiam a pharmacis tam emeticis quam catharticis frequentius propinatis uberior materiæ viridis naſcitur ſeges, cum ab utroque genere ſpirituum ἀταξία provehatur: quæ vel, neſcio quomodo, iſtarum partium fermentum deſtruit ac pervertit, vel in ventriculum inteſtinaque vi ſpaſmorum ſuccum aliquem alienæ indolis intorquet, qui humores ejuſmodi coloribus inficere potis eſt. *Chymiæ* ſectatores, licet nondum ita bene cum illis ſit, ut quæ in organis ſuis φιλοτέχνοις medicamenta elaboraverint, majus aliquid in morbis debellandis præſtent, quam quæ contunduntur in mortario, vel in olla decoquuntur; tamen curioſorum περιεργίᾳ eouſque gratificari norunt, ut duos liquores æque limpidos claroſque oſtendentes, ex iiſdem invicem commixtis ſaturatum colorem aliquem, quaſi præſtigiantes, poſſint exhibere. Et profecto, ita lubrica eſt & evanida colorum ſpeculatio, ut nihil certi ex illis, de corporum in quibus appareant natura, queat deprehendi. Neque magis

ſequitur ea quæ colore viridi ſunt, acria eſſe omnia, quam omnia quæ ſunt acria, viridi eſſe colore. Re itaque undique perpenſa, ſatis liquet dolorem immaniſſimum qui hac colica hyſterica laborantes pene exanimat, tum etiam materiæ viridis rejectionem, a ſpiritibus nimio impetu in partes ſub cordis ſcrobiculo poſitas incurſantibus, atque eaſdem ſpaſmo contrahentibus omnino excitari.

Huic etiam ſpirituum enormitati tribuendum eſt ſymptoma iſtud, quod ſuperius *Clavi Hyſterici* nomine indigitavi, in quo ſpiritus ab omni corporis ambitu in certo pericranii quaſi punctulo concentrantur, dolorem haud minus perterebrantem, quam ſi clavus ferreus in caput vi adigeretur, accerſentes, una cum inſigni materiæ viridis evomitione. Quæ quidem ſpirituum ab univerſo corpore quaſi in punctum contractio non multum abludit ab iſta radiorum Solis collectione, quæ fit ope vitri incenſorii: utque hi vi unita exurunt, ita & iſti ob eandem rationem dolorem infligunt, membranas quaſi diſcerpentes laceranteſque, junctis viribus.

Deinde ab hac inordinata ſpirituum agitatione ſanguinem perturbante, exoritur ſymptoma illud, tam hyſtericis, quam hypochondriacis haud inſolens, ut ſupra notavimus, quod nempe ſæpenumero *urinam* reddant *claram* limpidamque ſimul, & copioſam: cum enim ſanguinis œconomia ſubinde interpellatur, quod importatur ſerum ſatis diu retinere nequit æger, ſed illud prius dimittit, quam iſtis particulis ſalinis, quarum ope color ad citrinum traduci debuerat, imprægnari potuerit. Cujus rei quotidianum habemus experimentum in eis, qui, cum plus ſatis liquoris, maxime tenuioris atque attenuantis, ingurgitaverint, lotium mox limpidiſſimum excernunt. Quo in caſu ſanguis ab ea ſeri quantitate, cui retinendo prorſus impar eſt, plane devictus, illud omnino limpidum amittit, nec dum a corporis ſuccis infectum, ob moram juſto breviorem.

Tertius jam agitur annus, a quo Nobilis quidam me ſibi Medicum volebat, qui *Colicam Hypochondriacam* pati mihi videbatur, ad *Paſſionem Iliacam* fere accedentem doloreque, & vomitu enormiori; quo morbo diu multumque fuerat vexatus, & tantum non fractus. Per omnem morbi decurſum ſedulus animadverti, quod ubi peſſime ſe habuerit, urina limpida, & exors coloris ſemper fuerit, quando vero paulo melius, ad citrinum vergeret illa. Hunc die quodam adiens, urinam conſpexi, quam tribus vicibus excreverat, in matulis totidem reſervatam, citrino colore præditam: lætus ipſe hilariſque cibum ex ἀπέπτοις aliquem jam aſſumere meditabatur, invitante, quod mihi dicebat, appetitu: in quo temporis articulo ſuperveniens quidam eouſque bilem commovebat, ut extemplo ægrotans, matulam depoſceret, quam urina limpidiſſima cryſtallum colore æmulante, fere implevit.

Forte etiam a ſpiritibus ſanguinem ita moleſtantibus pendet *Ptyaliſmus* ille hyſtericis familiaris, cum ad multas ſeptimanas ſalivam expuant tenuem, perinde ac ſi unguento ex *Mercurio* fuerint delibutæ: durante enim hoc turbido ſanguinis ſtatu, in quo excretionibus ad naturæ methodum exigendis impar is eſt; ſerum motum hunc inverſum ſorte ſibi vendicans non jam in renes pro lege naturæ exoneratur, ſed per arteriarum extremitates in glandulas deponitur, & per *ductus ſalivales* ſalivæ forma prodit. Idem dici poteſt de nocturnis iſtis ſudoribus, quibus fœminæ hyſtericæ nonnunquam profunduntur, qui non ab alia cauſa fluunt, quam a ſeri ſanguinis diatheſi, quæ in corporis habitum geſtit effundi, ob modo memoratam ſanguinis ἀταξίαν.

Frigus quod attinet, quo toties algent partes externæ in affectibus hyſtericis, luce clarius eſt, illud ex eo accidere, quod ſpiritus ſuam in illis ſtationem deſerentes, ſe nimio opere in hanc illamve partem inferant: Nec eſt dubitandum, quin tam *Fletus*, quam *Cachinnus*, quem tollunt haud raro hyſtericæ, etiam nulla data anſa, a ſpiritibus animalibus procuretur, organa, quæ his functionibus animalibus inſerviunt, magna vi pulſantibus.

Obiter dicam, mares etiam, quamvis rarius id eveniat, fletui ex nulla προφάσει quandoque obnoxios reperiri. Accerſebar aliquando ad virum tam ingenio, quam genere nobilem, qui nonniſi paucis diebus a febre convaluerat, alterius Medici conſilio uſus, qui & ſanguinem detraxerat, & pharmacum catharticum ter exhibuerat, tum etiam carnibus illi interdixerat. Hunc ubi veſtitum conſpexerim, & de rebus quibuſlibet cum judicio diſſerentem audierim, rogabam quorſum me conveniret; reſpondit familiaris quidam ejus, modo expectarem pauliſper, res ipſa loqueretur; conſidens itaque, & ſermones cum ægro trahens, mox obſervavi labrum inferius pendulum protrudi cum motitatione crebra (uti ſolent infantes moroſiores fletum adornare) & exinde ægrum in tantas ſolvi lacrymas, quantas vix alias vidi unquam, cum gemitu ac ſuſpiriis tantum non convulſivis. Qui tamen repentinus torrens non ita multo poſt detumuit prorſus. Hanc ego affectionem a ſpirituum ἀταξίαν, (partim a morbi diuturnitate, partim ab evacuationibus, quas θεραπεία neceſſario exigebat, orta) pendere exiſtimabam: partim etiam ab exinanitione, & abſtinentia a carnibus, quam etiam ad dies aliquot poſteaquam convaluerat, imperaverat Medicus, quo eum a recidiva præſtaret ſecuriorem. Hinc eum pronunciavi extra omnem febris aleam jam conſtitutum; ſymptomaque prædictum, inanitioni tantum deberi, ac proinde ſuadebam, ut pullum gallinaceum aſſum in prandium juberet parari, & ſimul vinum modice hauriret; quo facto, & carnibus deinceps moderate veſcens, nunquam deinceps fletum hunc convulſivum paſſus eſt.

Ut tandem finiam, (cætera enim, quæ in hoc morbo ſpectantur phænomena, jam miſſa facio) ab hac ipſa ſpirituum inordinatione naſcitur perturbatio illa, & varians ſubinde tam animi, quam corporis intemperies, quæ tum in hyſtericis, tum hypochondriacis dominatur: cum enim utriſque deſit ea ſpirituum firmitas, quæ in robuſtioribus, atque iis, quorum facultates jugi ſpirituum vegetorum ſubſidio actuantur, ſemper invenitur, impreſſiones rerum minus gratarum nequeunt perferre, ſed vel ira vel dolore ſubito perciti, perinde ſunt irritabiles; atque illi, quorum ἡγεμονικὸν mollius, & debilius vel natura primo procudit, aut longior ægritudinum ſive ſeries, ſive mora tandem reddidit. Etenim animi robur, & conſtantia, quandiu hoc corporis luto is incruſtatur, firmitudine ſpirituum eidem famulantium maxime pendet, qui quidem ſupremum in ſcala materiæ gradum conſtituunt, in ipſo *Entis immaterialis* confinio poſiti: Cumque animi compages, ſi fas eſt ita dicere, longe magis affabra ſit & delicata, quam eſt corporis ſtructura, utpote quæ in harmonia facultatum præſtantiſſimarum, & pene divinarum conſiſtat, ſi hujus σύστασις quoquomodo fuerit interrupta conturbataque, major inde conſequetur ruina, quanto præcellentius erat & magis exquiſitum opificium, dum integrum perſtaret. Et hic quidem miſerorum quos depinximus, animoque fractorum ſtatus eſt; cui malo non citius remedium adferet pertinax aliquod vel inſolentiſſimi Stoici decretum, quam ὀδονταλγίαν præcaverit is, qui firmiter ſtatuerit, ſe nullo modo permiſſurum, ut dentes dolore pertententur.

Satis itaque jam conſtat, opinor, omnem hunc morbum ad ſpiritus animales non rite diſpoſitos referri debere; nec a ſemine aut ſanguine menſtruo corruptis (quod aſſerunt nonnulli Authores) & halitus malignos in partes affectas elevantibus, produci; nec a ſuccorum neſcio qua perverſa depravatione, ſive etiam humorum acrium congeſtione, ut alii volunt, ſed ab iis quas modo aſſignavimus cauſis. Quod enim morbi fomes in materia non deliteſcat, unica hac inſtantia ſatis eluceſcet. Fœmina v. gr. quæ rectiſſima ſemper valetudine uti ſolet, modo delicatula ſit illa, & teneriore corporis habitu, ſi forte errore aliquo, ſive emetico, ſive cathartico quovis fortiore nimium fuerit debilitata exhauſtaque, certo certius ſymptomate aliquo, ex iis, quibus hic morbus ſtipatur, mulctabitur; quod tamen ejuſmodi vomitio, vel catharſis amoliretur magis quam invitaret, ſi morbi minera in humore contineretur. Idem dici poteſt de immodico ſanguinis diſpendio, ſive phlebotomia is fuerit extractus, ſive in puerperio debito copioſius manaverit, uti & de exinanitione, & juſto longiore a carnibus abſtinentia, quæ omnia ad effectus hyſtericos præcavendos potius facerent, quam ad eoſdem accerſendos, ſi illorum fomes in materia aliqua involveretur: cum e diverſo non alia cauſa ita conſtanter pariat hujuſmodi affectus, ac ſolent dictæ evacuationes.

Quamvis autem ſatis pateat originarium hujus morbi fomitem in humoribus nullatenus ſtabulari, fatendum eſt tamen (quod res eſt) ſpirituum ἀταξίαν illam, cui morbus debetur, humores putridos in corpore coacervandos gignere, cum tam illarum partium functio, quæ vehementiori ſpirituum impulſu diſtenduntur, quam earum, quæ illis privantur, omnino pervertatur. Cumque harum pleræque *Organa* ſint quaſi *ſeparatoria*, excipiendis cruoris recrementis deſignata, ſi earum functiones quovis modo lædantur, fieri non poteſt, quin ingens fæculentiæ colluvies accumuletur; quæ quidem eliminata fuiſſet, totaque proinde ſanguinis maſſa depuratior facta, modo ſingula organa munus ſuum expleviſſent, cui nullo modo defuiſſent, ſi debita ſpirituum œconomia univerſa invigoraſſet. Huic

ego cauſæ adjudico *Cachexias* inſigniores, ἀνορεξίαν, ſive *Appetitus proſtrationem*; in Juvenculis *Chlotoſin*, ſive *Febrim albam* (quam quidem *ſpeciem* eſſe *Affectionis hyſtericæ* nullus dubito) aliamque omnem malorum lernam, in qua immerguntur miſellæ, quotquot hoc morbo diu elanguerunt, quæ omnia a ſuccis putreſcentibus in ſanguine congeſtis, atque exinde in organa varia depluentibus ſuccreſcunt. Hujus farinæ eſt *Hydrops teſtium* in fœminis, quæ jam diutius affectu hyſterico laboraverint, natus a ſuccis depravatis e ſanguinis maſſa in organa rejectis; unde perverſis eorundem facultatibus, primo ſteriles fiunt mulieres, & deſtruitur prorſus œconomia partium, indeque ſerum & ſanies gignuntur, quæ non tantum *Nodulos ovaque teſtium* interficiunt, ſed etiam in tunicarum interſtitia ſe inſinuantia, teſtes in molem ingentem elevant, quod in earum diſſectionibus cernitur, quæ hoc morbo pereunt. Diatheſis interim hyſterica horum aliorumque humorum ſimilium cauſa eſt primaria, quamlibet ejuſdem cum illa proſapiæ non fuerint.

Quemadmodum in *Febre quartana*, qua vel pancratice valens quiſpiam corripietur, ſi modo duos treſve dies in locis paludoſis ac lacuſtribus egerit, primo, ſpirituoſum quoddam μίασμα morbi hujus ſanguini imprimitur, quod diuturnius inhærens, læſa tandem naturæ œconomia, omnes corporis ſuccos inquinat, aliena prorſus indole eos imbuens, unde æger (maxime ſi ætate grandior fuerit ac in ſenium jam vergat) cachexiis aliiſque malis obnoxius redditur, quæ febribus intermittentibus diu affligentibus ſuperveniunt. Quæ tamen febres non ſunt profligandæ remediis, quibus rectiſſime expurgantur hujuſmodi humores, ſed *Specificis* iis, quæ abigendis iſtis febribus immediate dicantur.

Ex omnibus, quæ nos hactenus congeſſimus, abunde mihi conſtare videtur, præcipuam in hoc morbo indicationem curativam eam eſſe, quæ ſanguinis (qui ſpirituum fons, & origo eſt) corroborationem indigitat; quo facto ſpiritus invigorati eum ſervare poſſint tenorem, qui & totius corporis, & ſingularum partium œconomiæ competit. Cum vero hæc ſpirituum ἀταξία (quod ſupra fieri poſſe conceſſimus) mora longiore humores vitiaverit, e re fuerit eoſdem jam corruptos, & *Phlebotomia*, & *Catharſi* prius imminuere, modo ægræ vires permiſerint, quam ad ſanguinem corroborandum nos accingamus; quem quidem ſcopum vix aſſequi poterimus, quandiu fæculenta humorum colluvies ſe mediam, quaſi obicem, interpoſuerint. Quandoquidem autem *Dolores* atrociores, *Vomitiones*, & *Diarrhœa* enormes ita nonnunquam efferveſcant, ut inducias non ferant uſquequo primariæ illi fortificandi ſanguinis intentioni poſſit ſatisfieri, quandoque ab effectis conſopiendis (miſſa aliquantiſper cauſa) curationis tela neceſſario ordienda eſt, exhibito ſcilicet medicamine *Anodyno*: dein ſpiritibus, quorum craſis infirmior morbi cauſa eſt, rectificandis opera danda eſt, quo ejuſmodi ſymptomatibus deinceps occurratur. Cumque experientia doceat permulta eſſe, quæ fœtoris exhalatione repellendis ſpiritibus ſeditionem molientibus, & in loco ſuo continendis apta nata ſint, (quæ idcirco *Hyſterica* audiunt) neque illa ſunt negligenda, quoties dictis intentionibus implendis operam navamus.

Ad hanc ego metam collimans, venam in brachio ſecari jubeo, dein ut purgetur ægra tribus quatuorve auroris continuis. Per hos dies, in quibus *Venæ ſectio* & *Catharſis* celebrantur, ita plane nihil emolumenti capere ægra, ut in pejus ruere, ſibi videatur, cum dictæ evacuationes tumultu concitato ἀταξίαν promoveant, qua de re ægram diligenter præmoneo, ne animum deſpondeat, ſuadente morbi genio: utut fuerit, vitioſi iſti humores, quos a morbo diuturniore coaggeratos ſupponimus, quadantenus ſunt detrahendi, antequam primariæ intentioni percommode ſatisfacere queamus.

Poſt has evacuationes, ad ſanguinem confortandum & proinde etiam ſpiritus ex eo prognatos, *Remedium* aliquod martiale ſeu *Chalibeatum* ad *dies triginta* præſcribo aſſumendum, quo non aliud certius hic votis reſpondit. Etenim maſſæ ſanguineæ, jam effœtæ & langueſcenti, volatile quoddam fermentum, ceu calcaria, ſubdit, a quo excitantur & quaſi eriguntur ſpiritus antea jacentes & ſuo pondere preſſi. Cujus rei indicium eſt vel apertiſſimum, quod quoties *Chalybs* in *Chloroſi* propinatur, pulſus derepente major fit & celerior, exteriora corporis incaleſcere; facies non amplius pallida & mortuis concolor, ſed vivida cerni & ſanguine purpurata: Attamen hic notandum, quod non ſemper venæ ſectio & cathartica chalybis uſui ſint præmittenda, cum viribus admodum imbecillis & diuturnitate morbi attritis fractiſque omitti ea poſſint ac debeant, & cum chalybe ſtatim incipiendum; quod diligenter advertendum.

Commodiſſime vero, aut ego fallor, in *ſubſtantia* exhibetur; atque ut nec obſervavi unquam ipſe, nec fando accepi, eum ita ſumptum cuivis nocuiſſe, ita certiorem me fecit experientia multiplex, nudam chalybis ſubſtantiam & felicius & breviore temporis ſpatio curationem abſolvere, quam ſi is quovis, ex iis qui vulgo feruntur, modo fuerit præparatus. Cum tam in hoc, quam in aliis melioris notæ remediis, id quandoque præſtiterit chymicorum officioſa ſedulitas, non tantum ut δραστικώτερα non ſint, ſed etiam a perverſa eorundem diligentia & opera pluſquam otioſa, magis evileſcant. Audivi etiam (quod ſi modo verum ſit, aſſertionem hanc noſtram fortiter ſuſtinebit) ipſam mineram, prout a terræ viſceribus effoditur, crudam efficacius in morbis ſubjugandis operari, quam ferrum ignem jam paſſum, & fuſione depuratum: cujus rei fides tamen penes Authorem ſit, me nondum experto, ſiccine ſe res habeat, an vero aliter. Id certo ſcio, nullum remedium præclarum atque ἐξαίρετον uſpiam gentium fuiſſe procurſum, quod non a natura præcipuas vires acceperit: unde Θεῶν χεῖρας, non vero hominum præcellentiora quævis medicamenta antiquitas grata compellavit. Quod vero nativa quidpiam bonitate præſtans & efficacia, mirandos edat effectus, quacunque demum forma ingeratur, teſtes hic adduco par illud nobile, papaveris lacrymam ſive *Opium*, & *Corticem Peruvianum*. Neque etiam tantum in medicamentis præparandis medica cernitur peritia, quam in iis ſeligendis appropriandiſque, quæ natura, ſuo igne elaborata atque evecta, liberali manu porrigit. Id tantum nobis agendum reſtat, ut medicamenta in eam formam reducantur, qua vel eorundem ſubſtantia, vel ſaltem vis & efficacia melius corporibus noſtris impertiri queat: cui muneri obeundo facultates nacti ſumus plus quam pares. Poſt chalybis ſubſtantiam, ejuſdem *Syrupo* lubentius & præ cæteris utor. Fit autem e ferri aut chalybis limatura, in vino Rhenano in frigido infuſa, uſque dum vinum ſatis imprægnatum fuerit, quo facto liquor colatus cum ſacchari quantitate ſufficienti in ſyrupi conſiſtentiam excoquendus eſt.

Nec mihi ſolemne eſt toto illo ſpatio, quo ægra chalybeata ſumit, catharticum aliquod ſtatis intervallis exhibere. Cum tam in genere hyſterico, quam hypocondriaco, chalybis vires a cathartico intercidi atque infringi mihi videantur. Quando enim id mihi palmarium ſit, ut ſpiritus in ordinem redigam, atque eorum ſyſtema redintegrem firmemque, quod toto vix octiduo reſarciveram chalybis ope, cathartico vel leniſſimo exhibito die unica rurſus demolior; atque ita diruta extruendo, atque a me extructa ſubruendo, & ægros & operam ludo, vanus & infelix Ardelio. Qui quidem mos cum etiam in uſu aquarum mineralium obtineat, quæ ferri mineræ ſunt participes, haud mihi dubium eſt, eaſdem exinde minus efficaces reddi. Non ſum neſcius quoſdam fuiſſe ſanatos, catharticis non tantum intercalatis, ſed etiam quotidie cum chalybe propinatis, quod tamen non tamen Medici prudentiam, quam chalybis virtutem ἐνεργετικὴν mihi comprobat, cum, ſi ea omittantur, breviori temporis ſpatio curatio ſuccedat.

Neque ſane video in aliis affectibus multis præter jam dictum, quid emolumenti, ſive potius quid non incommodi tam repetita catharticorum exhibitio ægris adferre queat. Quamvis enim haud negandum ſit, quin inteſtina ex impuritatibus liberent ea, & pariter e maſſa ſanguinea humores noxios in ea ſtabulantes aliquantulum extrahant, e contra tamen haud minus certum eſt, quod frequenter repetita in corporibus imbecillis (maxime vero in ætatibus tenellis) plurimum officiant; cum ex hac προφάσει ingens humorum colluvies in viſcera eliciatur, atque iis in partibus depoſita fermentationes præternaturales invitet, ex quibus deinceps *Tumores* in infimo ventre oriuntur, tanto magis indies mole augeſcentes, quanto ſæpius æger purgetur. Atque id demum accidit, ut iſtæ partes præ imbecillitate & caloris nativi (jam ſub humorum onere quaſi obruti) defectu, *tabe* facile afficiantur ac putreſcant. Quandoque etiam, œconomia viſcerum ob cauſas jam dictas penitus everſa, *Glandulæ* præternaturales, *Strumæ* ſoboles, & id genus ſimilia meſenterio accreſcunt, & ad mortem viam ſternunt. His rationibus adductus tutiſſimum eſſe judico in *Infantibus* poſt evacuationes univerſales, eaſque perpaucas, eo indicationem

tionem curativam dirigere, ut confortentur ſanguis & viſcera. Quod *Vinum Hiſpanicum* vel ſolum, vel *Herbis corroborantibus* alteratum efficere poteſt, modo mane & ſero cochlearia aliquot (pro ratione ætatis ægri) ſatis diu exhibeantur. Cum vero quæ exterius admoventur, tenera infantium corpora facile penetrent, proindeque ſanguinem ipſum qualicunque virtute ſua penitus afficiant, e re erit in *Tumoribus* qui ventrem eorum occupant, ſive *Schrophulis*, ſive *Rhachitidi veræ* originem illi debeant, *Linimentis* uti, quæ ſanguinem ac viſcera corroborandi ac pariter labem aliquam morbificam iis inductam delendi vi pollent. Ut ℞ *Fol. Abſint. vulg. Centuar. min. Marrub. alb. Chamædr. Chamepit. Scordii, Calaminth. vulg. Parthenii, ſaxifrag. prantes, Hyperic. Virgæ Aur. Serpill. Menth. Salviæ, Rutæ, Card. benedict. Puleg. Abretan. Chamomel. Tanacet. Lilior. Convall. (omnium rec. collectorum & inciſorum) an. m. j. Axungiæ porcinæ* ℔iv. *ſevi ovini, & vini Clareti an.* ℔ij. *Macerentur in olla fictili ſuper cineres calidos per horas* 12. *Deinde ebulliant ad humiditatis conſumptionem, & poſtea colentur, ut fiat Unguentum; quo venter ac Hypochondria illiniantur mane & ſero per* 30. *vel* 40. *dies continuas, uti etiam Axillæ utræque.* Quoad *Rachitidem* autem hoc notandum, quod in tumoribus iſtis qui ventres infantium poſt longas *Intermittentes Febres* olim infeſtarunt, veræ rachitidi non multum abludentes, repetita catharſis omnino videretur indicari, cum ante uſum *Corticis Peruviani* iſtæ febres in diuturnitatem longam ſe extenderent, ac proinde ſedimentum deponerent, hujuſmodi tumorum cauſam, quæ ideo non niſi purgatione repetita abigi poterat; Attamen in *Rachitide vera* cathartica locum non habent, niſi ut ſemel vel bis ad plurimum æger purgandus antequam uſum alterantium aggrediatur. Per totum autem tempus quo partes illiniuntur, intus aſſumat vel vinum modo dictum; vel, ſi fieri poſſit, pro potu omni bibat cereviſiam, in qua quantitas ſufficiens herbarum prædictarum, vel earum ſaltem aliquam multarum, una in dolio incluſa fuerit. Denique hoc quod innui diligenter advertendum volo, cum non paucos infantes aut pueros a catharticis ſæpe repetitis (quæ forte ventris tumor invitaverat) interemptos fuiſſe ſatis ſciam. Sed hæc obiter.

Si quis objecerit, *limaturam Chalybis*, niſi æger ſubinde fuerit expurgatus, in viſceribus hærentem, ei, qui illam devoraverit, nocere poſſe; reſpondeo primum me nihil unquam tale in quoquam deprehendiſſe: deinde longe veriſimilius eſſe, eandem muco & excrementitiis partium humoribus involutam una cum iſtis tandem omnem elabi, quam medicamentis purgantibus exagitatam, quæ adſtrictiones inſolitas, & viſcerum torſiones contractioneſque afferunt; qua quidem compreſſione, chalybis particulæ viſcerum tunicis impactæ in iiſdem penitius defigi poſſunt.

Interea dum chalybs adminiſtratur (ad confortandum ſc. ſanguinem & ſpiritus animales) remedia vulgo dicta *Hyſterica* in uſum quaſi obiter revocanda ſunt, idque eo modo atque ea forma, quæ maxime conveniunt ægris; quæ quidem ſi in forma ſolida fuerint deglutitæ a minus faſtidioſis, potentius longe ſpiritus in officio & loco ſuo retinebunt, quam ſi in liquida hauriantur, hoc eſt, ſive decocta, ſive infuſa. Ipſa enim ſubſtantia ventriculum diutius ſapore ſuo afficit, & corpus inficit penitius.

In ſumma, indicationibus, quas ſupra attigi, univerſis ſatisfacturus, paucula hæc & vulgaria præſcribere ſoleo; quæ licet nihil magnifici præ ſe ferant, ut plurimum tamen id præſtant, quod volo.

Mittatur ſanguis e brachio dextro ad ℥viij.

℞. *Galban. in tinctura Caſtor. ſolut. & colat.* ℥iij. *Tacamahac.* ʒij. *f. Emplaſt. Umbilico admovendum.*

Sequenti mane aggrediatur uſum ſequentium Pilularum.

℞. *Pilul. Coch. maj.* ℈ij. *Caſtor. pulv. gr.* ſj. *Balſam. Peruv. gutt.* iv. *f. Pilulæ n.* iv. *Cap. hora quinta matutina ſuperbibendo. Repetantur per duas vel tres alias vices, idque ſingulis vel alternis auroris pro ratione virium, aut operationis.*

℞. *Aq. Ceraſ. nigr. Rutæ, & Brion. comp. an.* ℥iij. *Caſtor. in nodulo ligat. & in vitro ſuſpend.* ʒß. *Sacchar. Cryſtall. q. ſ. f. Julapium, de quo capiat cochlearia* iv. *vel* v. *in omni languore, inſtillando primæ doſi*, modo paroxyſmus urgeat, *ſpir. C. C. gutt.* xx.

Poſt pilulas purgantes modo ſupra deſcripto ſumptas, utatur, & ſequentibus.

℞. *Limatur. Chalyb. gr.* viij. *cum ſ. q. extracti Abſynth. f. Pilulæ n.* ij. *ſumat ſummo mane, repetanturque hora quinta pomeridiana, per dies* xxx. *ſuperbibendo hauſtum Vini Abſynthitis.*

Vel pro uſu quotidiano. ℞. *Limatur. Chalyb. & extract. Abſinth. an.* ℥iv. *mſ. aſſervetur pro uſu. Capiat iiſdem temporibus gr.* xvj. *vel* ℈j. *in pilulas tres redact.*

Vel ſi forma *boli* magis arrideat, ℞. *Conſerv. Abſint. Roman. & conſerv. flaved. Aurantior. an.* ʒj. *Angelic. condit. Nucis moſchat. condit. & Theriac. Andromach. an.* ℥ß. *Zinzib. condit.* ʒij. *cum ſ. q. ſyr. Auratior. ſ. Electuarium,* ℞. *Electuarii præſcript.* ʒß. *Limaturæ Chalybis probe triti gr.* viij. *cum ſ. q. ſyr. Aurantior. f. bolus, ſumendus manet, & hora quinta pomeridiana, ſuperbibendo hauſtum vini Abſinthitis.*

℞. *Myrrh. elect. & Galban. an.* ʒiß. *Caſtor. gr.* xv. *cum ſ. q. Balſami Peruv. f. Pilulæ, e ſingulis Drachmis* xii. *ſumat* iij. *ſingulis noctibus, ſuperbibendo Aq. Brion. comp. Cochlear.* iij. *vel* iv. *per totum decurſum hujus proceſſus.*

Sin autem pilulæ ultimo præſcriptæ ventrem moverint, quod in corporibus quæ facillime purgantur præ *Gummis* quæ inſunt quandoque fit, tum ſequentes ſubſtituantur.

℞. *Caſtor.* ʒj. *ſal. ſuccini volatil.* ʒß. *cum ſ. q. extract. Rutæ f. Pilulæ exiguæ numero* xxx. *cap.* iii. *ſingulis noctibus.*

Hic autem obſervandum, quod *Chalibeata* in quacunque forma aut doſi exhibeantur, fœminis quandoque magnas tum animi, tum corporis perturbationes inducant, idque non ſolum primis diebus (quod fere omnibus ſolemne eſt) ſed etiam per totum tempus quo illis utuntur; in hoc caſu non ſtatim chalybis uſus dictis temporibus interrumpendus, ſed, quo melius eundem ferre poterint, *laudanum* aqua aliqua hyſterica miſtum ſingulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

At ubi ſymptomata mitiora ſunt, & res ſine ferro introſumpto tranſigi poſſe videtur, (in minore ſcilicet morbo) ſatis habeo ſanguinem mittere, atque alvum ſolvere ad dies tres quatuorve, ut ſupra diximus: Dein *Pilulas Hyſtericas* alterantes præmemoratas *mane & ſero per* x. *dies* capiendas imperare. Quæ quidem methodus in affectu leviore raro a ſcopo aberrat. Imo pilulæ iſtæ ſolæ, vel omiſſis phlebotomia & catharſi, ſæpe magnos effectus edunt.

Serio interim animadvertendum eſt, nonnullas fœminas *Idioſyncraſia* quadam, ab *Hyſtericis* illis medicamentis (quæ pleriſque hujus morbi ſymptomatibus levamen afferunt & ſolatium) ita penitus abhorrere, ut non ſolum non juventur, ſed etiam inſigniter ab eorum uſu lædantur. In his itaque omnino ſunt omittenda iſta: φύσεως γὰρ ἀντιφραττούσης, ut divinus ſenex, κενὰ πάντα. *Invita Minerva* nihil quicquam moliendum.

Quæ quidem *Idioſyncraſia* adeo inſignis ac frequens eſt, quod reſpectu ad eam non habito ægræ in diſcrimen vitæ conjici poſſint; idque non ſolum quoad hyſterica, ſed quoad multa remedia alia: cujus impræſentiarum inſtantiam unicam adferam. Fœminæ nonnullæ *Variolis* laborantes *Syrupi e Meconio* uſum ferre non poſſunt, utque a quo vertigines, vomituritiones, & id genus ſymptomata ad effectus hyſtericos pertinentia, accerſantur, quibus tamen *Laudanum liquidum* apprime conveniat. Quod & dum hæc ſcriberem in adoleſcentula nobili obſervavi, cui Variolis laboranti cum ſexta ac ſeptima nocte ſyrupum dictum exhibuiſſem, ſymptomata prius memorata ſingula exhibitione ei ingruebant, neque puſtularum inflammatio debito modo procedebat; ſed cum impoſterum Laudano uteretur, a ſymptomatibus dictis prorſus immunis erat, faciei tumore ac puſtulis indies augeſcentibus, &, quod non minus læti ominis erat, *anxietas* iſta, cum *inquietudine* quadam tam mentis, quam corporis, (quæ quaſi *paroxyſmus Variolarum* ſolet eſſe) prorſus tolleretur, quoties paregoricum hoc propinabatur, ægra mox vires atque animum exinde recipiente. Hoc obiter.

Atque ita *hyſterici Affectus* quoad plurimum ſanantur, ut & pleræque *mulierum*, quas appellant, *obſtructiones*, at præ cæteris *Chloroſis* ſeu *pallidi virginum colores*, uti etiam *menſium ſuppreſſiones* qualeſcunque. Attamen ſi ſanguis uſque adeo effœctus fuerit, tantaque proinde ſpirituum ἀταξία, ut chalybs præſcripta methodo uſurpatus malo vincendo par non ſit, adeundæ *Aquæ minerales* aliquæ ferri minera ſaturæ, quales ſunt noſtræ *Tanbrigienſes*, aut aliæ nuper repertæ. Harum enim virtus chalybeata, tum ob inſignem quan-

quantitatem qua hauriuntur, tum etiam ob earundem cum natura convenientiam intimius ſanguini permiſcetur, & potentius morbos expugnat, quam ferrum quocunque demum artificio nobilitatum, ut volunt Ciniflones imprudentiores.

Hoc autem præ cæteris inter bibendum obſervandum, ſi ægritudo quævis ad ſymptomata affectionis hyſtericæ referenda accidat, hoc in caſu per diem unum alterumve æger aquis abſiſtat donec ſymptoma illud tranſitum aquarum alias impediturum, penitus abeat. Etenim tametſi hæ aquæ humoribus agitandis ac proinde ſpiritibus confuſioni inducendæ minus aptæ natæ ſint, quam cathartica vel leniſſima ex officinis deprompta, aliquantulum tamen idem præſtant, quatenus ſc. diureticæ ſunt; ut taceam quod ſæpe etiam ventrem movent. Quod ſi ipſæ aquæ humores ac ſpiritus exagitando turbandoque aditum ſibimet ipſis præcludant quo minus facile tranſeant, videant illi quam importune agunt, qui medicamenta *purgativa* per harum uſum imperant, ſemel aut bis in ſeptimana aſſumenda, vel, quod adhuc ineptius, ipſis aquis immiſcenda præcipiant; Unde fit tam in his, quam in aliis aquis mineralibus, ut non ſolum non promptius, ſed & plane tardius ac difficilius eædem operentur.

Hic mihi non reticendum, quod tametſi his aquis ferrum ineſſe in principiis ſolutis nonnullis videatur (quod idem plene eſt ac ſi *ferrum liquidum* ſupponamus) nullus tamen dubito quin eædem nonniſi ſimplices aquæ extent virtute mineræ, per quam tranſeunt impregnatæ ac infectæ. Quod cuipiam liquido conſtabit, ſi aquæ communis congiis aliquot ſatis magnam vim clavorum veterum ex calceis equinis extractorum infuderit. Sentiet ſcilicet aquam hanc, cui pulvis *Gallarum*, *fol. Tea*, vel ſimilia fuerint immiſta, eodem plane colore infici, ac ſi aqua eſſet fontis mineralis. Neque ſane diverſos effectus hæ aquæ ſive artificiales, ſive inartificiales (utrum enim mavult quis appellet) epotæ edent, modo tempore æſtivo, atque aere ſalubri aſſumantur.

Sed utut hoc ſit, ſi ob contumaciam ejus hic affectus ferreis aquis minus cedat, adeundæ ſunt *aquæ calidæ Sulphureæ*, quales ſunt noſtræ *Bathonienſes*; atque æger, poſtquam tribus auroris continuis eas intus aſſumpſerit, ſequenti die *Balneum* ingrediatur, & poſtero die iterum eas bibat; idem faciendo alternatim per duos menſes integros. Etenim tam in his, quam aliis, cujuſcunque demum generis ſint, hoc ſedulo notandum, quod in earum uſu euſque ægro perſiſtendum, donec non tantum levamen aliquale ſentiat, ſed, quo minus ſymptomata omnia brevi poſtliminio revertant, donec omnino convaleſcat.

Theriaca Andromachi, vel ſola, ſi crebro diuque uſurpetur, magnum eſt in hoc morbo remedium. Neque vero in hoc ſolo, ſed in aliis quamplurimis a coloris & concoctionis ſive digeſtionis defectu ortis, omnium forte potentiſſimum, quæ hactenus nobis innotuere, utut a pleriſque faſtidiatur, quod & pervulgata ſit, & a tot jam ſæculis cognita.

Vina Hiſpanica Gentiana, *Angelica*, *Abſinthio Centaurio*, *Corticum Aurantiorum flavedine*, aliiſque corroborantibus infuſis medicata, ſi ad aliquot cochlearia ter in die potentur, admodum conferunt, modo ægra tenui non fuerit bilioſoque corporis habitu. Profecta vel *Vini Hiſpanici ſimplicis* liberalior hauſtus hora ſomni aliquot noctibus, meo ſuaſu propinatus hyſtericis nonnullis perquam ſalutaris fuit, cum ex eo robuſtior univerſi corporis habitus redderetur, ipſæque adeo fœminæ e cachecticis vividæ ſimul ac vegetæ fierent.

Adhæc *Peruvianus Cortex* eximias mirandaſque vires in ſanguine & ſpiritibus confortandis invigorandiſque habere nonnunquam deprehenditur, cujus *Scrupulum unum mane & ſero*, ad ſeptimanas aliquot deglutitum, ſanam firmamque corporis craſin (tam Viris *Hypochondriacis*, quam *Hyſtericis* fœminis diu multumque ægrotantibus, dejectaque jam quaſi corporis œconomia) reſtituiſſe, ipſe obſervavi. In nullo autem hyſtericorum affectuum genere felicius ſuccedit, quam in illo, quo *Spaſmis* afficiuntur fœminæ, nixus edentes fortiſſimos & pluſquam muliebres, pectora ſimul ferientes. Interim tamen confitendum eſt, quod hoc medicamentum non ita certo crebroque huic malo ſuccurrat, ac *Febribus Intermittentibus*. Quamvis vero (ut id obiter dicam) in harum curatione egregia præſtet, ne dicam miracula, dictus cortex, atque eodem tum ipſi nos libenter utamur, tum uxoribus liberiſque uſurpandum imperemus, quoties res poſtulet; ſunt tamen, quibus haud minus jam diſplicet, quod tam certo ſubito-que morbos expugnet; quam olim diſplicebat, quod non niſi nuper his terrarum oris innotuerat. Quo quidem fato tum optimi quique viri, tum etiam præſtantiſſima quæque ac δραϛικώτατα remedia ſemper fere urgentur. Veruntamen ad hanc notam, ſeu Lydium lapidem, indolem noſtram licet adductam experiri, atque exinde dignoſcere, homineſne boni ſimus, an vero probroſi; pro gradu ſc. quo vel exultamus, vel dolemus ac ringimur, quoties publica res hominum communi aliquo beneficio, ac Numinis favore augetur.

Si quæ vero ex remediis ſupra recenſitis minus conveniant, quod temperamento bilioſo ac tenui præditis ſæpe accidit, tunc *Diæta Lactea* poſſet uſurpari. Etenim mulieres aliquot (quod prima ſtatim fronte mirabitur quis) cum affectibus hyſtericis diu conflictatæ etiam iis, qui omnes Medicorum conatus ſpreverant eluſerantque, tandem lacte ſolo aliquandiu veſcentes convaluere. Atque illæ quidem maxime, quæ ea ſpecie laborabant, quam ego colicam hyſtericam appello, quæ non niſi a Narcoticis potuit deliniri; quibus itaque per intervalla repetendis multum aſſueverant hæ fœminæ, dolore recrudeſcente ut primum emarcuerit anodyni virtus. Id vero in hac curandi methodo præcipue mirandum, quod cum lac frigidum tantum crudumque alimentum præbeat, ſpiritus nihilominus ejus uſu corroborentur invigorenturque. Nec tamen hoc a ratione abhorrere illis videbitur, qui ſecum reputaverint, lac, cum ſimplex omnino nutrimentum ſuppeditet, naturæ minus in coquendo negotium faceſſere, ſecus ac ſolent cibi ac liquores magis compoſiti; quodque perfectiſſimam illam concoctionem æqualis ſanguinis ſpirituumque craſis neceſſario ſequatur. Illud etiam eſt animadvertendum, quod non nuda ſpirituum debilitas per ſe conſiderata, ſed eorundem debilitas ad ſanguinis ſtatum comparatorum, ἀταξίας, quam patiuntur, cauſa ſit. Fieri enim poteſt, ut infanti ſpiritus ſatis firmi robuſtique ſint pro ſanguinis ratione, qui tamen debitam ad ſanguinem adulti hominis proportionem non teneant. Jam vero cum ex jugi lactis uſu & Diæta, quantumvis illa ſit cruda atque invalida, ſanguis mollior & tenerior evadat, ſi ſpiritus ab eo nati ſanguini pares tantum ſint, ſatis bene ſe res habet. Non omnibus tamen contingit, quantumlibet a lacte alias juvari potuerint, ea incommoda ſuperare poſſe, quæ primis fere diebus apportat, quod nempe tum in ventriculo coaguletur, tum etiam viribus corporis in ſtatu conſervandis ſuſtentandiſque minus ſufficiat.

At vero nihil ex omnibus quæ mihi hactenus innotuere, adeo impenſe ſanguinem ſpirituſque fovet firmatque, ac diu multumque ſingulis fere diebus *equo vehi*. Cum enim in hac gymnaſticæ ſpecie impetus ferme omnis in ventrem inferiorem fiat, in quo vaſa excretoria (quotquot fæculentiis, in ſanguinis maſſa ſtabulantibus, educendis a natura inſtituuntur) ſita ſunt; Quæ tanta functionum perverſio, aliave organorum naturalis impotentia vel fingi poteſt, cui tot ſuccuſſationum millia eodem die ingeminata, idque ſub dio, opem non attulerint? Cujus calidum innatum uſque adeo deferbuerit, ut hoc motu non excitetur, & denuo effeſveſcat? Quæ vero ſive præternaturalis ſubſtantia, ſive ſuccus depravatus in aliquo harum partium ſinu recondi poteſt, qui non hoc corporis exercitio, vel in ſtatum naturæ conſentaneum perducatur, vel quaque verſum diſſipetur elimineturque? Quid quod ſanguis perpetuo hoc motu indeſinenter exagitatus ac permiſtus quaſi renovatur ac vigeſcit. Quæ quidem methodus, licet fœminis vitæ deſidi atque imbelli aſſuetis, minus accommoda ſit, utpote quæ a motu, maxime in principio, poſſint lædi, viris tamen eſt aptiſſima, & ſanitatem præ cæteris conciliat.

Noſtrorum quidem *in Sacris Antiſtes*, Vir prudentia atque eruditione celeberrimus, poſtquam diu ſtudiis intemperantius incubuerat, omneſque animi, qui permagnus ei eſt atque excelſus, nervos ſeriis cogitationibus nimio opere intenderat, tandem in *Affectum Hypochondriacum* incidit, quo diutius laceſſente, omnia corporis fermenta erant vitiata, concoctioneſque penitus ſubverſæ. Medicamentorum chalybeatorum tædium plus ſemel devoraverat: aquas minerales fere omnes, cum catharſi ſæpe repetita, fuerat expertus. Uti etiam antiſcorbutica omnium generum, pulvereſque teſtaceos quamplurimos, ſanguinis edulcorationem promittentes. Ita partim morbo, partim medicatione per tot annos continuata, tantum non fractus, *Diarrhœa Colliquativa* (quæ in *Tabe*, aliiſque morbis chronicis, ubi omnes omnino digeſtiones ſunt proſtratæ, mortem anteire ſolet) demum corripiebatur. Ubi me tandem conſuleret,

ſtatim mecum reputavi pharmacis nullum amplius locum relinqui, cum tot tantaque nullo cum fructu jam deglutiverit. Suadebam itaque ob cauſas ſupra memoratas, ut ſtatim ſe equo vehendum curandumque traderet; modico primum itinere, quale ferre poſſit valetudo ita infirma, ut, niſi judicio valuiſſet rerum interiora altius penetrante, nec ad tentandum quidem illud exercitii genus potuiſſet adduci. Rogabam autem, ut quotidie in eo perſiſteret, donec ex animi ſententia convaleſceret; majora indies ſpatia gradatim conficiens, donec tandem ad tot milliaria aſcenderet, quot uno die percurrunt prudentiores ac moderati viatores, qui iter longiuſculum negotii alicujus gratia ſuſceperunt: Nullo interim ſive ad cibos, ſive potum, ſive etiam aeris temperiem reſpectu habito, ſed ad inſtar itinerantis omnia, prout ſors dederit, exciperet. Ne longior ſim, hanc ille viam inceſſit, productis gradatim itinerum ſpatiis, donec tandem ad viceſimum, imo ad triceſimum uſque lapidem quotidie vectaretur: cumque ſe longe melius habere poſt pauculos dies experiretur, ipſo rei eventu pene mirabili animatus in eodem curſu ad menſes aliquando multos perſeverabat, quo temporis ſpatio plura miliarium millia, quod ipſe mihi narrabat, emenſus eſt, donec tandem non convaluerit modo, ſed ſatis validum etiam vegetumque corporis habitum fuerit indeptus.

Neque magis *Hypocondriacis* prodeſt hoc exercitii genus, quam *Tabidis Phthiſicíſque*, quorum nonnulli mihi ſanguine juncti multum terrarum equo vectore peragrantes, ex meo conſilio, ſanitati ſunt reſtituti; cum certo ſciam me vel medicamentis quantivis pretii, aut alia methodo, quæcunque demum ea fuerit, nihil magis iiſdem proficere potuiſſe, quam ſi multis verbis hortatus fueram, ut recte valerent. Neque in levioribus tantum malis, crebra tuſſi & macie ſtipatis, id remedium obtinuit, ſed & in *Tabe* tantum non deplorata, ubi *nocturnis ſudoribus* jam etiam acceſſerat *Diarrhœa* iſta ſuperius dicta, quæ phthiſi confectis mortis prænuntia ſolet eſſet, atque adeo ut plurimum ultima rerum linea. Verbo dicam. Quantumcunque exitialis *Phthiſis* & ſit & audiat, utpote qua intereunt duo fere trientes eorum, quos *morbi Chronici* jugulant, hoc tamen ſancte aſſero, quod neque *Mercurius* in *Lue Venerea*, neque *Cortex Peruvianus* in *Intermittentibus* efficaciores extent, quam in *Phthiſi* curanda *Exercitium* jam laudatum; modo æger curet, ut linteamina lecti probe fuerint arefacta, atque etiam ut ſatis longa itinera emetiatur. Attamen hoc notandum, quod vitæ ἀκμὴν prætergreſſis multo diutius in hoc exercitio perſiſtendum, quam infra iſtam ætatem poſitis. Atque hoc multiplici experientia, quæ vix me fefellit unquam, didici. Et licet equo vehi phthiſicis præcipue conferat, tamen & itinera curru facta mirandos ſane effectus quandoque ediderunt.

Sed ut ad propoſitum revertar. Hæc eſt generalis hujuſce morbi curandi ratio, qua cauſæ originariæ, quæ eſt debilior ſanguinis craſſis, occurritur, ac proinde extra paroxyſmum tantum locum habet. Quoties vero *Paroxyſmus* invaſerit adjuncto quolibet ex prædictis ſymptomate, ſi tale aut tantum ſit malum, ut inducias ferre nolit, donec, ſanguine & ſpiritibus corroboratis, quaſi per ambages ſanari poſſit, confeſtim ad remedia *Hyſterica* iſta confugiendum eſt, quæ odore viroſo ac gravi ſpiritus, ut dixi, exorbitantes ac deſertores, in proprias ſtationes remandant, ſive intra corpus ſumantur, ſive naribus admoveantur odoranda, ſive exterius applicentur; cujuſmodi ſunt *Aſſa fœtida*, *Galbanum*, *Caſtoreum*, *Spiritus ſalis Armoniaci*, & quicquid eſt denique quod odorem tetrum admodum ingratumque ſpirat.

Hic enim quod res eſt dicam, Quæcunque fœtent, ea omnia intentioni huic apprime inſerviunt, ſive natura, ſive etiam ars ea putido odore donavit. Atque, ni fallor, *Spiritus C. C. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Oſſium* ac ſimilium, inde præcipuas ſuas vires acquirunt, quod, dum vi ignis præparentur, empyreuma contrahant tetrum ac male olens, quaſi eſſentiæ eorum intimius annexum. Quod pariter cernitur in fumis a corio, pennis, & id genus animalium partibus, cum exuruntur, exhalantibus. Etenim id habent commune ſingulæ animalium ſubſtantiæ, ut inter exurendum fumum emittant olidum & olfactui ingratum: qui ſi importuno igne affatim eliciatur, ac organis excipiatur condenſatus, is in liquores iſtos abit ac convertitur, qui *Spirituum Volatilium* nomine inſigniuntur, quique facultates eas facile reportant, quæ ſubjectis ſuis haud primitus inerant; utpote qui *Ignis* ſolummodo *Creaturæ* exiſtunt, & ſinguli eorum eandem plane virtutem cum cæteris nanciſcuntur, ex quacumque demum ſubſtantia (modo *Animalis* ea ſit) producantur extrahanturve.

Proximo loco animadvertendum eſt, quod ſi paroxyſmum comitetur *Dolor* aliquis intolerabilis in quacunque demum parte, aut *Vomitio* enormior, aut etiam *Diarrhœa*, tunc præter hyſterica jam laudata, *Laudanum* in uſum revocari debet, quod ſolum vires habet his ſymptomatibus cohibendis prorſus pares.

At vero in iis doloribus ſedandis, qui vomitiones excitant, cavendum eſt ſedulo, ne illi ſive Laudano, ſive alio paregorico mitigentur, non præmiſſis debitis evacuationibus, niſi patientiam fere humanam omnem vicerint. Primum, quia tanta nonnunquam ſanguinis & humorum copia eſt aggeſta (maxime in fœminis ſanguineo, & maſculis propriore habitu præditis) quanta Narcotici vel efficaciſſimi, ejuſque ſæpius repetiti, operationem valeat ſufflaminare. Unde in talibus ſanguis e brachii venis neceſſario eſt extrahendus, & catharticum eis propinandum eſt, antequam ad Laudani uſum accedamus; his enim rite peractis, quod prius vel in maxima doſi exhibitum, nihil proficiebat, jam in doſi mediocri ſcopum attinget. Deinde quia multiplici experientia edocti ſumus, quod quoties ægra paulatim Laudano aſſueverit, non præmiſſa evacuatione debita, neceſſe habuit ob dolorem mox ab evaneſcente remedii virtute denuo revertentem, paregoricum rurſus ingerere, idque quotidie annos aliquot continuos, doſi ſubinde per gradus aucta, ita ut nullo modo jam a Laudano abſtinere queat, licet omnes ab illo digeſtiones vitientur, & functiones naturales debilitentur. Quamvis non ſententiam Laudani uſum ſive cerebro, ſive nervis, ſive facultatibus animalibus immediate nocere. Judico itaque ego, quod expertus loquor, evacuantia anodynis debere præmitti; v. gr. viraginibus & fœminis in quibus ſanguis prædominatur, vena ſecanda eſt, & alvus ſubducenda, præſertim ſi non jam a longo tempore paroxyſmo fuerint correptæ. Si vero fœminæ debiliores, & quæ temperamenti a prioribus illis plane diverſi ſunt, hujuſcemodi paroxyſmo & dolore affligantur, atque eodem ſubinde haud ita pridem laboraverint, ſufficiet eorum ventriculos congio uno, plus minus, lactis cerevſiati hauſto, & mox per vomitum rejecto detergere; dein largam doſin imperare ſive *Theriacæ Andromachi*, ſive *Electuarii Orvietani*, & cochlearia aliquot liquoris alicujus ſpirituoſi & guſtui non ingrati cum paucis Laudani liquidi guttulis ſuperbibenda.

Quod ſi ægra jam pridem vomuerit, antequam acceſſeretur Medicus, & metus ſit ne ſi emeticis ulterius ſolicitetur, in furorem agantur ſpiritus, & ægræ vires nimium dejiciantur, hoc in caſu *Laudanum* ſine mora propinari debet, eo doſis modo numeroque, quæ ſymptomatis magnitudinem ac durationem non tantum exæquare poſſit, ſed & vincere.

Duo autem hic præ cæteris diligenter ſunt notanda. Primo, quod cum ſemel poſt evacuationes juſtas & neceſſarias, Laudano uti cœperimus, ea doſi, atque illa toties repetita, ſumendum eſt iſtud pharmacum, donec ſymptoma omnino fuerit debellatum; interjecto tantum ſpatiolo inter ſingulas doſes, ut quid prior præſtiterit ante noſcamus, quam alteram repetamus. Sed de hoc fuſius aligi egimus. Deinceps dum Laudano morbum aggredimur, nihil prorſus movendum eſt, nihil evacuandum, cum vel mitiſſimum illud enema e lacte ſaccharato poſſit deſtruere, quicquid reparaverat paregoricum, & tam dolorem quam vomitionem poſtliminio revocare.

Utut vero dolores, quod jam innuimus, ſupra memorati importuni ſint in anodyno efflagitando, tamen vomitiones enormes & doſin ejuſdem longe maximam & ſæpiſſime repetitam indicant, cum ab inverſo motu ventriculi periſtaltico (quo in eo contenta verſus inferiora erant protrudenda) remedium paregoricum prius eliminetur per œſophagum, quam opis aliquid afferre queat, niſi poſt ſingulas vomitiones Narcoticum de novo toties quoties iteretur, idque in forma potiſſimum ſolida; aut ſi in liquida detur, vehiculum ita parcum eſſe debet, ut ventriculum imbuat tantum, & præ materiæ inopia ab illo ſurſum evehi nequeat, verbi gratia *Guttæ aliquot in cochleari uno Aq. Cinamomi fortioris*, aut ſimilis. Monenda interim eſt ægra, ut ſtatim ab aſſumpto Laudano conquieſcat, ac caput præſertim quantum fieri poteſt immotum teneat; quando vel leviſſimus capitis motus præ cæteris omnibus vomitionem provocet, unde medicamenti modo deglutiti jactura fit. Quinimo etiam ceſſante & quaſi perdomita vomituritione, expedit anodyno ad pauculos dies mane & ſero exhibito, ceu injecto fræno, recidivam præcavere. Quod itidem poſt dolorem hyſtericum

Narcotico ſedatum, aut diarrhœam, omnino obſervari debet.

Atque ita demum methodo jam tradita & *Dolori* & *Vomitioni* ſymptomaticis mederi in promptu eſt, a quibus, cum aliorum perſæpe morborum ſpeciem præ ſe ferant, Medicis facilius imponitur, quam ab aliis quibuslibet ſymptomatibus, quotquot manum medicam depoſcunt; de quo pauca ſubjungam verbi gratia in iſta hyſtericæ affectionis ſpecie jam deſcripta, quæ *Paroxyſmum Nephriticum* imitatur, quis non videt quanta ſit paritas morbi utriuſque & ſimilitudo, tum quod pars eadem utrobique doleat, tum quod in utroque affectu vomituriant ægræ, cum tamen a cauſis ita ab invicem variantibus pendeant, & tam impari methodo debeant ſanari, ut quod in hoc lædat, in illo juvet, & e contra? Si enim ſive *Calculus*, ſive *Arenulæ* renum ſubſtantiam atterentes, dolorem inferant, atque ex partium conſenſu vomitionem, nihil æque conducet ac prælarga & frequens cauſæ antecedentis per phlebotomiam revulſio, tum ut dilatentur laxenturque meatus, per quos calculus excludendus eſt, enematibus emollientibus ſæpenumero repetitis, aliiſque ejus generis remediis internis: Quibus medicamenta diuretica, & lithontriptica addenda ſunt. Jam ſi dicta ſymptomata a calculo nullatenus oriantur, ſed a ſpiritibus animalibus nimia copia renes impetentibus (quo in caſu paregorica tantum indicantur, nec vel enema e mitioribus, poſt primas evacuationes, ſine periculo injicitur) in quanto vitæ diſcrimine verſetur infelix iſta, de cujus jam corio luditur, non opus eſt dicere. Idem poteſt affirmari de affectu illo hyſterico, qui *Colicam Bilioſam*, vel *Iliacam Paſſionem* ſimulat. Hic ubi pro conceſſo habeatur affectum iſtum (licet indolis omnino ſit diverſæ, imo contrariæ) colicam bilioſam eſſe, & ab humore acri in viſcera per arteriarum meſentericarum oſcula excreto naſci (in quem errorem dolor intolerabilis, & viridis color, qui in materia cernitur tam per os quam per ſedem expulſa, Medicum incautiorem & cogitationibus minus aſſuetum haud ægre perducant) quæ methodus tam commoda, quam ut in contemperanda, remediorum refrigerantium atque incraſſantium ope, humorum acrimonia operam locemus? Atque, quo humores e viſceribus exterminentur, præter enemata quotidiana, ut cathartica frequenter propinemus; inter cætera vero etiam Mercurium dulcem diagrydiatis permixtum ad pleniorem materiæ morbificæ eradicationem? Quam male autem cum ægris agatur, quantumque eis periculum immineat, dum huic methodo inſiſtamus, ſi affectus qui colica bilioſa cenſetur, re ipſa hyſtericus tantum fuerit, aut hypochondriacus, nemini non liquet: cum clamet experientia, quo poſt primas evacuationes univerſales (quæ humorum putreſcentium, quos peperit ἀταξία jam ſæpe dicta, quique anodynis obſtaculo eſſe poſſint, ſaburræ amoliendæ dicantur) nihil jam reſtat niſi ut tumultuantes ſpiritus conſopiamus, donec tandem ſymptomata evanuerint, atque iis ceſſantibus opportune chalybeata imperemus, vel ſi quod aliud eſt remedium quod ſanguinem accedendo atque invigorando morbum radicitus extirpet. Meum non eſt plurimas atque ingentes illas calamitates enumerare, quas feminis contigiſſe ipſe novi, ubi colica hæc hyſterica a bile ortum ducere exiſtimaretur. Veruntamen affirmo evacuationes ſæpe repetitas, quæ quidem in colica bilioſa omnino indicantur, dolorem vomitumque non ſolum non compeſcere, ſed irritare magis, ſpirituum ſc. perturbationem, quæ vera horum ſymptomatum cauſa eſt, promovendo. Tandemque malum ad menſes aliquot prolongatum, methatheſi derepente in cerebrum facta, deſinit in *Spaſmos*, a quibus ægra brevi e medio tollitur; idque vel maxime, ubi poſt alias evacuationes diutius repetitas, ſuadente colore viridi eorum, quæ per os e ventriculo excernuntur, emeticum fuerit propinatum. Verbo dicam: Si quid ego obſervando didici, in primis cavendum eſt, ne ſymptomata fœminis hyſtericis familiaria ab aliis quos ſæpe æmulantur morbis, diagnoſi errante putentur oriri.

Hic non eſt reticendum, quod præter errores jam recenſitos, a quibus fœminæ affectibus hyſtericis obnoxiæ de vita periclitantur, permultæ inſuper errore non minus funeſto dictis affectibus mulctantur ea tempeſtate, qua hic morbus, licet ſua natura non ſit lethalis, tamen vi malorum ἐπιγινομένων ac ſubſequentium haud paucas e medio tollat. Exempli gratia: Fœmina teneriori atque infirmo corporis habitu infantem parit, cui omnia feliciter & ſecundum naturam cedunt: Obſtetrix, ſive rudis & imperita, ſive jactabunda, & quam præclare ſuo illa munere functa ſit palam oſtentans, ſuadet ut puerpera paucis a partu diebus ſurgat, & ſe a lecto aliquandiu abſtineat. Hæc morem gerens, ſtatim a primo corporis motu *Affectione Hyſterica* corripitur, & pro ratione qua morbus inaugeſcit, *Lochia* primum imminuuntur, deinde ſiſtuntur penitus; quorum ſuppreſſionem præmaturam longa ſymptomatum ſeries excepit: quæ, niſi permagna tam diligentia quam in medendo peritia intercedat, ægram brevi perimunt. Nonnunquam enim *Phreneſi* laborant ex hac occaſione, quæ indies efferatior reddita *Spaſmos* primum, dein mortem affert: Si vero mortem evadant, mitius aliquantulum inſaniunt, quandoque ad ultimum vitæ terminum. Nonnunquam poſt lochiorum ſuppreſſionem in *Febrem* incidunt, quæ vel in earum, quæ tum graſſantur, epidemicarum caſtra tranſit, vel ab ea ſola pendet origine. Adde quod iidem affectus hyſterici, quibus lochiorum ſuppreſſio in primis debetur, jam magis ſæviunt, tanquam ex ſe denuo nati. Diu eſt a quo mihi ſubiit in mentem, quod ex iis quæ moriuntur puerperis, vix decima quæque, ut modeſte computemus, vel ex eo perit quod vires partui neceſſariæ eam defecerint, vel ex doloribus partum laborioſiorem comitantibus; at eo maxime nomine, quod debito citius lecto exurgat, excitatis a motu illo paroxyſmis hyſtericis, a quibus cum ſiſtantur lochia, mox ingens ineluctabilium ſymptomatum turba ingruit. Quamobrem iſtis quæ me audiunt ubique Author ſum, ut ad *diem* ſaltem *Decimum* uſque in lecto ſe contineant, ſi modo natura paulo debiliores ſint, præcipue ſi *Vaporibus*, qui vulgo dicuntur, jampridem fuerint tentatæ. Præterquam enim quod iſta, qua in lecto fruuntur, quies, a malis jam toties commemoratis eas immunes præſtet, non interruptus lecti calor ſpiritus pariter reficit tum a pariendi doloribus, tum ab evacuationibus in hoc caſu ſolemnibus exhauſtos fractoſque; quinimo & naturæ ſuppetias fert, atque omnes, quas geſtationis tempore mulier congeſſerat, cruditates digerit & amolitur.

Verum, ſi ab admiſſo hoc errore quodvis e dictis ſymptomatibus ſupervenerit, indicationes curativæ eo dirigendæ ſunt, ut ſpiritus ab hoc motu jam irrequieti redditi ſedentur, & ut *Lochia* rurſus fluant, quandoquidem eorum ſuppreſſio horum ſymptomatum cauſa ſit proxima atque immediata. Neque tamen huic methodo pertinacius inſiſtendum, ſed exhibitis aliquandiu remediis quæ in hoc caſu cum ſucceſſu uſurpari ſolent, ſi votis ea non reſpondeant, ab iis temperandum eſt; cum neque fortiora hic locum habeant, neque in mitiorem uſu perſeverare debeamus, propter attritas & fere proſtratas puerperarum ita affectarum vires. Exempli gratia, ubi primum lochia jam ſupprimi conſtat, e re fuerit fœminam e veſtigio lecto addicere, mox *Emplaſtrum Hyſtericum* umbilico admovere, atque quamprimum *Electuarium* ſequens propinandum imperare. *Ut Conſerv. abſinth. Roman. & rutæ an.* ℥j. *trochiſc. e myrrha* ʒij. *caſtor. croci Angl. ſal. volatil. ſalis Armoniaci, & aſſæ fœtidæ an.* ʒß. *cum ſ. q. ſyr. de 5. radicibus, f. Electuar. Cap. ad magnitudinem nucis moſchat. majoris tertia quaque hora, ſuperbibendo ſeq. Julapii cochl. iv. vel v.* ♃. *aq. rutæ, bryon. comp. an.* ℥iii. *ſacchari Cand. q. ſ. mſ. f. Julap.* Atque hæc, ſi ſtatim a primo ſuppreſſionis indicio exhibeantur, hoc malum plerunque devincent. Sin autem dictis remediis euſque continuatis donec tota quantitas aſſumpta fuerit, lochia adhuc ſupprimantur, hoc in caſu *Laudanum*, una ſaltem vice, tentandum. Hic Laudanum, quantumlibet ſuapte indole adſtringat, cum tamen ſpirituum perturbationem, a qua ſolemnis lochiorum evacuatio fuerat interrupta, compeſcat, quandoque plurimum juvare, &, *Emmenagogis* nihil proficientibus, lochiorum fluxum poſtlimio revocare poſſit. Commodiſſime vero Narcotica una cum *Hyſtericis* & *Emmenagogis* propinantur; v. gr. *Laudani liquidi guttæ xiv. in Aqua Bryoniæ compoſita*, vel *Laudani in forma ſolida granum unum ſemis cum ſcrupulo dimidio Aſſæ fœtidæ in Pilulas duas redactum*. Sedulo interim animadvertendum eſt, quod ſi telo hoc ſemel miſſo ſcopum non attingamus, nec ſequantur lochia, *Opium* nullo modo eſt repetendum, ut in aliis caſibus fieri ſolet ac debet: Etenim ſi reiteretur hic paregoricum, lochia ita potenter ſiſtet, ut ea nulla deinceps arte provocari queant. Verum enim vero ſi & hoc minus ſuccedat (interjecto aliquo temporis ſpatio, quo certiores ſimus quid iſtud præſtiterit) ad medicamenta iterum Ἐμμηναγωγὰ hyſtericis permixta redeundum eſt, & dein ad *Enematis ex Lacte ſaccharato* injectionem. Verum quod de *Opio* ſupra, hic de *Enematis* dicendum eſt; niſi enim primo injectum lochia educat, nihil prorſus a pluribus eſt ſperandum: cum unum humores leniter ſolicitando, ut fluant lochia efficere poſſit; plura vero eadem alio di-

ver-

vertant. His itaque peractis, (quæ tamen leviter tangenda ſunt) tutiſſimum eſt, & prudentis Medici officium, temporis συμμαχίαν præſtolari; cum ſingulo quoque die curationis negotium magis magiſque extra aleam ponatur, & ſi ægra *Vigeſimum diem* ſuperaverit, jam fere in vado eſt. Etenim cum a morbo, quiſquis is fuerit, jam diuturniori fœmina aliquantiſper reſpiraverit, vireſque quadantenus receperit, eam methodum valebit ferre, quæ aptiſſima videbitur iſto malo averruncando, quod a lochiorum ſuppreſſione accreverat: quando remedia obſtinatius ingeſta, primis ne hilum promoventibus, tum etiam ſpirituum perturbationem, a qua morbus oritur, augere poſſint, quod ſedulo advertendum velim.

Nuper Matrona, tam natalibus, quam moribus honeſtis ac probis, me ſibi Medicum volebat: huic ex modo dicta occaſione ſtatim a partu paroxyſmis hyſtericis affectæ, lochia penitus defecerant. Conabar medicamentis ſupra memoratis eadem proritare, at fruſtra, affectione hyſterica vehementiore omnem opem medicam reſpuente. Unde, dum ita demum eam ſalvam fore præviderem, ſi nihil prorſus molirer, rem omnem tempori, Medicorum facile principi ac coryphæo, committendam cenſui. Hoc meum conſilium ad diem uſque decimum quartum optime illi ceſſit; quotidie enim illam inviſens, nullo die eam in pejore loco, quam pridie fuerat, deprehendi. Poſt hunc mulierculæ adſtantes, quas hactenus a noxa illi ſub officii ſpecie inferenda æger arcueram, maritum impellebant, ut ſine mora ſanguinem e pede uxori extrahi curaret: quo facto, paroxyſmi hyſterici adeo invaleſcebant, ut intra paucas horas ſpaſmi accederent, & non ita diu poſtea, ærumnarum requies, mors.

Et ſi fas mihi ſit libere quæ ſentio effari, jandiu in ea hæreſi fui ut arbitrarer me, non tantum in dictis puerperarum morbis, ſed etiam in acutis omnibus, ubi curationem ab hac illave, qua uti placet, methodo certo inſecuturam polliceri nequeam, & viri & Medici boni probique pulchre defungi munere, quoties nihil omnino tento, modo ægrum inviſens, illum non ſe pejus habere hoc die quam heri habuit, comperiam, nec cras habiturum, quam hodie conjectura aſſequi poſſum. Cum ſi in ægro curando ea methodo incedam, de cujus efficacia nondum mihi certo conſtet, tam ab experimento quod ex eo capturus ſum, quam ab ipſo morbo is periclitabitur: neque ita facile geminum diſcrimen effugiet, ac ſimplex erat evaſurus. Quamvis enim impræſentiarum nullum vel incipientis convaleſcentiæ ſignum manifeſtum ſe prodat, certiſſimus tamen ſum morbi acuti cujuslibet naturam non ferre ut quis eo ſemper laboret, ac proinde dies quilibet res ægri magis magiſque in tuto collocat, vel ſaltem Medico anſam præbet, ex qua opportunius ac certius morbum feriat confodiatque, quam in præcedentibus liceret. Quod quidem uti de acutorum pleriſque vere affirmatur, ita præcipue de puerperarum morbis, quibus error vel leviuſculus fatalis eſſe poſſit, & in quibus ita parum valeamus naturalem illam evacuationem regere, a cujus ſuppreſſione mala, de quibus diximus, proveniunt.

Cum vero *Affectus Hyſterici* non ſemper primariæ cauſæ, ſpirituum nempe debilitati nativæ, ſed adventitiæ aliquando originem ſuam debeant, hujuſmodi itaque cauſam, antequam finiam, hic recenſere libet, quæ frequentiſſime *Vaporum*, quos appellant, pararia exiſtit. Atque ea eſt *Fluxus menſium immodicus*, ſive in *Puerperio*, ſive extra idem invadat. Quoad primam ſpeciem, ea primis diebus poſt partum laborioſiorem maxime infeſtat, & longa ſymptomatum hyſtericorum caterva ſtipatur. Et ſicuti in primis hiſce diebus ſolum ingruit ac urget, ita etiam brevi ſe proripere ſolet. Etenim ſi victus paulo incraſſans inſtituatur, facile abigitur; cui & ſequens potus addi poterit.

Aſſumatur *aq. plantag. & vini rubri an.* ℔j. *Coq. ſimul ad tertias, & deinde edulcoretur ſ. q. ſacchari albiſſ. Cujus, cum frigeſcat, capiat* ℔ß. *bis vel ter in die*. Interim *Julapium* aliquod *Hyſtericum*, at ſatis mite, ſubinde propinetur, & *nodulus* ſeq. naribus admoveatur. ♃. *Galban. & Aſſæ fœtid. an.* ʒij. *Caſtor.* ʒjß. *ſal. ſuccini volatilis* ʒß. *mſ. f. nodulus*. Vel ♃. *ſpir. ſalis Armoniac.* ʒij. quem ſæpius olfaciat.

Quod vero ad hujuſmodi *extra Puerperium fluxum* attinet, licet idem omni tempore fœminis accidere ſoleat, eas tamen paulo ante tempus illud quo ſponte ſua omnino menſes ceſſaturi, ſæpiſſime invadit; circa ætatis ſcilicet annum 45. ſi modo temporius fluere inceperant, circa autem 50. ſi ſerius in vita prius prorumpebant. His, uti dictum, paulo ante totalem eorundem diſceſſum (inſtar candelæ jam fere abſumptæ deflagratæque, quæ ſubito flammam edit inſigniorem, mox penitus diſpariturum) cum magno impetu affatim excidunt, & ob copiam ſanguinis ingentem qui continuo excernitur, in paroxyſmos hyſtericos fere continuos miſeras dejiciunt. Hic licet *Hyſterica* tam interna, quam externa obiter uſurpanda (fortiora devitando ne fluxum ulterius ea provocent) omnis tamen curationis cardo in menſtruis cohibendis vertitur, quæ hunc in modum quam primum ſiſtenda.

Mittatur ſanguis e brachio ad ℥viij. Seq. mane exhibeatur *potio purgativa communis*, quæ repetenda eſt tertia quaque die per duas alias vices; & ſingulis noctibus per totum morbi decurſum ſumat *Paregoricum ex ſyr. de meconio* ℥j.

♃. *Conſerv. roſar. ſiccar.* ℥ij. *trochiſc. de terra Lemn.* ʒiv. *Cort. granator. & Coral. rubr. præp. an.* ℈ij. *lapid. hæmatit. ſang. dracon. & bol. Armen. an.* ℈j. *cum ſ. q. ſyr. e Coral. ſimpl. f. Electuar. de quo ſumat ad magnitud. nuc. Moſchat. maj. mane & quinta pomerid. ſuperbibendo ſeq. Julapii Cochl. vj.*

♃. *Aq. germin. quercus & plantag. an.* ℥iij. *aq. Cinnamom. hord. & ſyr. de roſis ſiccis an.* ℥j. *ſpir. Vitriol. q. ſ. ad gratam aciditatem.*

♃. *Fol. Plantag. & urticæ an. q. ſ. contundantur ſimul in mortario marmor. & ſuccus exprimatur, qui poſtea clarificetur. Cap. cochl. vj. frigide ter vel quater in die.* Poſt primam purgationem applicetur *Emplaſt.* ſeq. regioni lumborum. ♃. *Emplaſt. Diapalm. & ad Herniam an. part. æqual. miſ. extendatur ſuper Alutam, & f. Emplaſt.*

Diæta refrigerans incraſſanſque imperanda, niſi quod e re erit ſemel vel bis in die vini clareti hauſtulum ægræ indulgere, quotetſi minus conveniat in quantum ebullitionem ciere aptum natum ſit, ad vires tamen refocillandas concedi poſſit. Atque hæc quidem methodus ut fœminis hoc modo affectis apprime proficua ſit, ita eadem iis, quibus *Abortus* periculum imminet, non minus confert. Atqui cathartica & ſucci hic omittantur.

Eſt & alia, etſi minus frequens, affectuum hyſtericorum cauſa. Nempe poſt partum laborioſiorem *Uteri procidentia*, magnam hujuſmodi malorum Iliada ſecum trahens, quæ tamen cito ac facile hoc modo ſanatur. ♃. *Cort. quercus* ℥ij. *aq. font.* ℔iv. *ad* ℔ij. *ſub finem addendo Cort. granator. contuſ.* ℥j. *roſar. rubr. flor. granator. an. M. ij. deinde adde Vini rubri* ℔ß. *Colatura ſit pro Fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur mane horis duabus antequam e lecto aſſurgat, & nocte poſt decubitum donec ſymptomata penitus evanuerint.* Sed de his plus ſatis.

Habes tandem, Humaniſſime Vir, eorum ſummam quæ a me in hujuſce morbi ſive hiſtoria, ſive curatione hactenus fuerint obſervata. Reſtat, ut ſi quid forte peccaverim, iſta minus quam oportuit accurate deſcribens, veniam a te petam; tum ut opellam hanc, eo animo exaratam ut gratias tibi referram, quod alia noſtra conamina, qualia illa fuerint, tuo calculo probare haud dedigneris, æqui bonique conſulas. Quæ quidem gratulatio mihi ita raro obvenit, ut vel nihil prorſus ab hominibus ſim promeritus, vel candidi ingeniique iſti, quos ea mentis præſtantia natura effinxit, ut grati eſſe norint, perpauci ſunt; Vix totidem quot *Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili*. Quo non obſtante pergo adhuc, imo & pergam, in ediſcenda promovendaque quoad potero methodo curandorum morborum, atque iis, qui me minus in praxi valent (ſi qui ſunt ejuſmodi) inſtruendis. Famæ meæ interim arbitrium penes alios ſit. Æqua enim lance & ſcrupuloſe expendens, homineſne juvare præſtet, aut ab iiſdem celebrari, prius illud præponderare comperio, & maximi ſane momenti eſſe ad animi tranquillitatem; Famam vero populique halitum plura leviorem aut bulla, atque umbra inſomnii magis evanidum. Quod ſi opes ejuſmodi nominis celebritate partæ majus aliquod pondus habere videantur, fruantur illis per me licet, qui jam corraſerint. Meminerint tamen mechanicorum nonnullos, artes vel ſodidiſſimas exercentium, uberiorem quotidie quæſtum facere, & majorem auri argentique vim poſteris legare; neque tamen in hoc brutis animalibus ſuperiores evadere, qui ſibi ſuiſque pro ſua indole proſpiciunt; &, ſi recta ex animi arbitrio & virtute, nata excipiamus (quorum non eſt capax brutorum natura) hoc plane exæquant belluæ, imo & alios qui non eum ſibi vitæ ſcopum proponunt, ut proſint quamplurimis. Commendatum me habeas, rogo, Viro ſagaci & eruditiſſimo D. *Kendrick*, tibi mihique amiciſſimo; utpote cui debeam quod tuum in me ita propenſum animum reſciverim, eamque, qua me complecteris amicitiam, eo internuncio, didicerim. Conabor quantum

tum

tum in me eſt, mutuas officiorum vices reddere, & par pari referre, upote qui ſim jure meritoque, Vir digniſſime.

Londini,
Jan. 20. 1681.

Tibi Devinctiſſimus, Tuique
ſemper Studioſiſſimus

THOMAS SYDENHAM.

DE variolis hactenus Clariſsimus noſter Auctor, in variis hujuſce Operis locis, ac præcipue in primis ultimæ hujus Diſſertationis paginis, accuratiſsime pro more ſcripſit, ejuſque morbi contagium inter homines tum juniores, tum etiam adultos & ſenes, ita ſubinde ſe ſpargens, ut ejus neceſsitatem, ſi ita loqui liceat, vix ex centenis pauciſsimi evadant, abunde explicuit, curamque, tam atroci quandoque morbo aptiſsimam exhibuit. Verum in eodem argumento aliquid ſe nobis offert infrequentius ac minus familiare; contagium ſcilicet Variolicum armenta quandoque invadens, de quo docte ac præeleganter commentatus eſt Clariſsimus Ramazzini, poſtque eum Clariſſ. Dnus Herment, Medicus in Galliis Regius, ac Peritiſſ. Dnus Drouin Legionis Prætorianæ, ibidem Chirurgus Primarius, in id a Rege Chriſtianiſsimo deputati. Horum autem ultimorum Schedas hic omittimus, unica Clariſſimi Ramazzini Diſtertatione, quam jam exhibemus contenti. Illa autem ſic inſcribitur, & hæc eſt.

D E

CONTAGIOSA EPIDEMIA,

Quæ in Patavino Agro, & tota fere Veneta ditione in Boves irrepſit.

DISSERTATIO

HABITA

IN PATAVINO LYCEO

A BERNARDINO RAMAZZINI

Practicæ Medicinæ Profeſſore Primario.
Die IX. Novembris NDCCXI.

SI veri ſpeciem præfert quod vulgo dici conſuevit, & apud ſapientes quoque receptum, conſuetudinem vim quandam legis obtinere, ut qui illam violarit, ſi non plecti, laudari tamen haudquaquam mereatur, qualem mihi legem ipſemet impoſuerim, modo quavis ſero nimis agnoſco. Etenim cum annus iſte ſecundi ſexennii, ex quo in hoc celeberrimo lyceo practicam medicinam profiteor, ſit complementum, ac quotannis in ſolemni ſtudiorum Inſtauratione, ut diu feriatam juventutem ad ſtudia capeſſenda allicerem, oratione aliqua proludere conſueverim, nunc mihi jam effœtis corporis atque animi viribus, quando ætas prædatrix omnia ſecum aufert, magnum onus incumbere video, ſi conſuetudini meæ nondum interruptæ obſecundare velim, ac veſtram expectationem non omnino fallere. Audendum tamen ratus, in unum coactis, qui ſuperſunt ſpiritibus, ita me comparaveram, ut quod antea præſtiteram, hoc anno quoque pro viribus præſtarem. Poſt aliquot igitur meditationes, argumentum non incurioſum, ut reor, nactus fueram, circa quod ingenii mei vires exercebam, cum præſens hæc antumnalis conſtitutio præter modum inſolens, atque ominoſa, Opus quod moliebar, & ab umbilicum pene deduxeram, mihi e manibus excuſſit, & aliud argumentum a Medicis amœnitatibus longe diverſum ſuſcipere coegit, veſtra tamen attentione A. O. non indignum. Nemo non novit, quam inopinate, quam violenter bubulum genus dira contagio pervaſerit flammæ ad inſtar, quæ ope nulla humana conſopiri, nedum reſtringui potuerit. Hæc primum quidem in Vicentino Agro ſubobſcure obſervari cœpit, mox in Patavinum tranſgreſſa, aperte ſe prodidit, ac longe lateque effuſa, uſque ad ipſa urbis pomœria, tam magnam ac horrendam boum ſtragem edidit, ut tum rura, tum civitatem mœrore, ac metu complerit. Mœret ruſticana plebs, imo ſtupet attonita, dum ampla bovilia vacua, ac deſerta intuetur, dum quotidie fere tumulos adſpicit, in quibus ſepulta ſunt fortunæ ſuæ pignora, propriis natis forſan etiam chariora, dum bobus extinctis, equos ad frumenti ſationem parum aptos cogitur ſufficere.

Quid labor, aut benefacta juvant, quid vomere terras
Invertiſſe graves?

Sic miſerandam agricolarum ſortem deflere libet cum Poetarum Principe, qui tertio Georgicorum huic non abſimilem boum cladem carmine deſcripſit. Mœrorem diſſimulare nequeunt cives, & nobiles viri, dum prædia ſua, & villas, præcipuo ornatu, & patrimonio orbatas intelligunt, atque etiam vident, Triſtatur, ac dolet plebs urbana, dum annonæ, rerumque omnium, quæ ad victum ſpectant, caritatem brevi ſecuturam prænoſcit. Nemo eſt igitur, quæcunque ſit ejus conditio, qui damnum aliquod non ſentiat, & graviora quoque non timeat. De hac igitur tam portentoſa boum clade hodierna hac mea Diſſertatione, ſeu potius prælectione, quam hoc anno ad tractatum de febribus, ac præſertim de febre maligna ac peſtilenti, ſum habiturus, verba facere conſtitui, hujus morbi indolem, caſus perveſtigando, quibus remediis illi obviam ſit eundum.

Nec obtrudat quiſquam, in hoc tam celebri lyceo, ab hac exedra, quæ ordinis ſui primatum obtinet, indecorum eſſe pro Hyppocratica doctrina M. Varronis, Palladii, Columellæ, Vegetii, aliorumque Veterinariæ artis ſcriptorum documenta tradere; regeram enim ego, magnum Hyppocratem, cui nullius rei ſcientia vilis habita eſt, non puduiſſe de boum morbis verba facere, in Libro enim de Articulis, rationem adfert, cur bobus tam facile contingant femorum luxationes. Præterea ſi congruentia, quæ omnibus in rebus momentum habet non leve, hic quoque ſuam meretur, animadverſionem, tractatio de hac boum epidemia noſtri muneris eſt, Illuſtriſſimi, & Spectatiſſimi Profeſſores. Vobis quæſo ſuccurrat, quonam in loco nos ſimus, & profeſſorium munus exerceamus? Nonne in lyceo, cui a Majoribus noſtris bovis nomen eſt inditum? neque inauſpicato, quando bos iſte ſuis mugitibus, hoc eſt doctrinæ robore totum literarum orbem implevit, ut nulla pars ſit tam longe diſſita, quæ ad illius celebritatem non reboet, ac ubi non colatur magis illius nomen, quam olim Serapis in Ægypto. Si ergo ſub ſigno bovis militamus, ſi bos iſte nos paſcit, quis erit tam vecors, ſeu tam malignæ indolis, qui indecorum putet, provinciam hanc ſuſcipere, quam detrahere velle impium, & nefas eſſet; eoque magis, quo ab Excellentiſſimo Magiſtratu, qui ſanitatis tutelæ Venetiis præſidet, ac poſtremo ab ipſo Sereniſſimo Principe demandatum eſt celeberrimo hujus civitatis Medicorum Collegio, ſerio exquirere, quænam ſit hujus morbi conditio, quæ cauſa, & quibus præſidiis ferocienti in dies malo poſſit occurri.

Affectionis genus, quod bubulo generi bellum ad internecionem uſque videtur induxiſſe, ex frigore, rigore, horripilatione, mox ex calore acri, & vehementi per univerſum corpus diffuſo cum pulſus frequentia, febrem eſſe ſatis liquet, malignam vero, exitialem, peſtilentialem etiam, ſi mavis, eſſe aperte teſtantur, quæ illam comitantur ſymptomata; qualia ſunt, magna anxietas, & gravis anhelitus, etiam cum ſtertore, & in principio febris, ſtupor & ſpecies quædam veterni, continuus ex ore, & naribus graveolentis materiæ deſcenſus, fœtiſſima alvi proluvies, interdum etiam cruenta, anorexia, & abolita penitus ruminatio, puſtulæ quinta vel ſexta die per totum corpus erumpentes, ac tubercula variolarum ſpeciem referentia, communis tandem omnium eodem modo circa quintam, & ſeptimam interitus, cum boves pauciſſimi evadant, iique forte potius quadam, quam remediorum dynami. Hæc quidem ex ſe patent, quid vero intus patiantur miſerandi boves, cum jacent anxii, ac ſtertentes, ac dum ſtant immoti, capite uſque ad terram demiſſo, conjectare equidem poſſumus; ſed ex mutis animantibus, quæ per

nutus nihil ſignificare poſſunt, nil certi reſcire poſſumus, quod forſan in cauſa eſt, ut difficilior ſit curatio. Cauſam igitur hujuſce malignæ febris pro viribus perſcrutemur.

Omnibus epidemiis, ſi a ſporadicis affectibus differre debent, id peculiare ineſt, quod communem cauſam habeant, ſive ab aeris vitio, ſive a corruptis alimentis, aut ab aliquo contagioſo fomite prognata fuerit, qui ab uno corpore in aliud transmigret, illique eandem labem communicet. Diſſimulare quidem non licet, tempeſtatum hujuſce anni non adeo legitimam fuiſſe temperiem, juxta illarum naturam, Æſtatis præſertim, quæ Veris ſpeciem præferre viſa eſt non admodum latrante Syrio, nec cicadis arbuſta rumpentibus. Annus tamen in univerſum non inſalubris fuit, neque multum in quæſtu Medicis, ac Pharmacopolis: nec ſolum in hac civitate, ſed in aliis quoque, & in tranſpadana regione, ut per literas accepi, ut parum verax viſus fuerit Hyppocrates, quod *cum æſtas veri ſimilis eſt, autumnales morbos expectare oporteat*. Nulla in aere a Meteoreleſchis portenta viſa ſunt, nulla in herbis, & frugibus apparuere rubiginis ſigna, quemadmodum anno elapſo, quo carbunculari morbo laborarunt fruges, nec tamen noxam ullam perſenſere armenta, & pecudes, in fructibus tum æſtivis, tum autumnalibus, qui omnes ſerotini fuere, nullæ deprehenſæ ſunt notæ, quas nebularum uredo inuſſerit.

Cœlum equidem non conſului, ut viderem, num ex aliquo maligno aſtrorum influxu, peſtilentiæ bubuli gregis cauſam divinare liceret, ut ex Saturni cum Marte ſyzigia, in Tauri ſigno; quemadmodum olim Marſilius Ficinus, in Conſilio quodam Thuſco ſermone edito, ut ab omnibus intelligeretur, peſtis quæ anno 1478. totam Etruriam, ac præcipue Florentiam, depopulata eſt, cauſam retulit in conjunctione Martis cum Saturno in ſigno humano (quaſi Aſteriſmorum in hæc inferiora virtus ab inditis nominibus eſſet petenda, ut ſi forte hujuſmodi conjunctio obſervaretur in ſigno Arietis, aut Piſcium, poſſet aliquis ovilis generis, aut marini populi excidium prædicere) Sed poſtquam, cum juvenis eſſem, Pici Mirandulani libros adverſus Aſtrologos legi, judiciariam a ſtudiis meis valere juſſi. Aerem itaque, & paſcua, ab hoc crimine quod hujus morbi in cauſa fuerint abſolvere fas erit. Quis enim unquam ſibi perſuadeat, campos, & prata, talem ab aere humorem combibiſſe, qui ſolis bobus tam dirum eſſet venenum, cæteris vero animantibus, quæ eaſdem herbas paſcerent, eſſe omnino innoxius? Aliam igitur cauſam comminiſci oportebit, quam nonniſi a contagioſo fomite licebit deducere, cujus rei non ſimplices conjecturas, ſed argumentum habemus appodicticum.

Jam ſatis conſtat, & in acta publica relatum, ex boum turmis, quos e Dalmatia & conterminis regionibus, mercatores in hæc loca ſolent adducere, bovem unum a cæteris ſeceſsiſſe, qui a bubulco repertus, & perductus in latifundium Illuſtriſsimi, & Reverendiſsimi Comitis Trojani Borromæi, Canonici Patavini, pro hoſpitio, eadem labe qua erat infectus, hoſpites ſuos fœdavit; illo enim paucos poſt dies mortuo, paulatim eodem morbi genere omnes miſere periere, uno tantum ſuperſtite, cui in collo factum fuerat ſetaceum. Caſus iſte totam viciniam perterrefecit, ſed nulla juvit diligentia, ut domus ſuas, & caſas a flamma nimis vicina præſervarent. Iſthæc itaque contagio paulatim ſerpens, totam Patavini agri amplitudinem brevi pervaſit, quin poſtremo Padum tranſgreſſa, Æmiliæ populis idem minatur excidium.

Quoniam autem morboſi ſeminii ea eſt indoles, ut facile ſuboleſcat, & in immenſum ſe propaget, ſi in ſubjectum proprium, & mumiatum, ut vocant, incidat, cujus rei ampliſſimum ſpecimen habemus in lue gallica; quæ ex Indiis occidentalibus, a paucis navigantibus ad nos delata, Italiam primo, mox univerſam Europam, fœdiſſima, & ineluibili labe citiſſime inquinavit; Non eſt quod miremur, ſi per aporias, & effluvia, quæ ad modum atmoſphæræ expirant a bobus ægris, ab extinctis, & ſtabulis, a paſcuis, quæ ipſimet boves paſcendo infecerint, promptius autem & facilius ab ipſis Bubſequis, & illorum veſtibus, (peſti enim volupe eſt, in lana molliter cubare) non eſt inquam quod miremur, ſi hæc contagio tam longe lateque ſe effuderit. Ubi igitur hæc aura venenata ſubtiliſſima bovem aliquem antea ſanum afflarit, ſpiritibus vitalibus, & ſeroſo latici ſe conſocians, dum in Orbem agitur, naturalem ſanguinis conſiſtentiam lædit, & viſcerum fermenta corrumpit; quare naturales viſcerum functiones paulatim vitiari, & debitas excretiones coerceri neceſſum eſt, quod paulatim fieri fas eſt credere, non enim ſubito ac bos aliquis venenum iſtud hauſerit, vel quoquomodo illud ſuſceperit, non illico inquam virulentiam perſentit; ut qui a cane rabido commorſi fuerint, ad longum tempus ſibi ſani videntur, at poſtea ex improviſo, ad aquæ conſpectum palam faciunt, quam dirum venenum intus geſtarent. Naturalem ſanguinis conſiſtentiam ab hoc contagioſo fomite lædi paulo ante diximus; ſuppono etenim, imo pro certo habeo, venenum iſtud eſſe de illorum genere, quæ ſanguinem potius figant, & coagulent, quam diſſolvant; id primum atteſtantur ſymptomata, quæ febrem comitantur, nempe anxietas, gravis anhelitus, ſtertor, & ſtupiditas, ocularis quoque inſpectio, dum a laniis boves extincti diſſecantur, qui licet adhuc calentes parum aut nihil ſanguinis effundunt. Bos præterea piger ac tardus ex ſua natura eſt, & carnes habet duras, *& graves ad ſtateram*, ut ait Hyppocrates, data nimirum paritate molis ad carnes cæterorum animalium, idcirco illius ſanguinem talem eſſe oportet. Taurinum ſanguinem inter venena recenſuit Dioſcorides, eo quod epotus ad coagulationem in ſtomacho ſit facilis; Prævotius autem propter flatulentiam; Themiſtoclem ſanguine taurino calido epoto ſibi mortem conſciviſſe, ex Plutarcho, in ejuſdem vita habemus. Mirum itaque non eſt ſi venenatus hic fomes, in hujus animantis genere ſanguinem ex ſua natura craſſum coagularit. Hanc cruoris concretionem in malignis febribus obſervarunt Scriptores, uti Petrus Salius, qui refert in quadam ex maligna febre extincta repertum fuiſſe in arteria magna ſanguinem ita concretum, *ut prehenſo illius ſanguinis altero principio, totus ſanguis coaleſcens, ita integer eductus fuerit, perinde ac gladius e vagina extrahi ſolet*. Idem quoque aliquando *in peſtilentiis accidere* teſtatur Ricardus Lover in tractatu de corde: Niſi autem talis eſſet in hac epidemia ſanguinis conditio, non protraheretur ad tot dies febris; ubi enim ſanguis eſt nimis diſſolutus, & vis deleteria humorum corruptioni prævalet, febrilis calor eſt adeo mitis, ut ægri interdum ſe febrire non putent, ſed citiſſime intra unam vel alteram diem occumbant. Poſtquam igitur fermentificus, & peſtifer hic fomes per venas, & arterias tanquam per cuniculos totum corpus peragrarit, tunc, tanquam hoſtis ex inſidiis erumpens feritatem ſuam patefacit, febrem malignam excitando, quæ intra quintam, aut ſeptimam, lanienam ſuam abſolvit, indiſcriminatim boves, aratores, tauros, vaccas, juvencos, vitulos jugulando.

Hujus autem peſtis primam originem, num bos ille peregrinus eam aliunde ſuſceperit, vel in ipſo primum genita fuerit, exquirere ad rem noſtram parum refert. Neceſſe eſt enim quemadmodum in libro de contagione tradit Fracaſtorius, ac pariter Joſeph Aromatarius, in libro de rabie contagioſa, quod ad aliquod animal tandem ſit deveniendum, in quo productum fuerit morboſum ſeminium. Extra enim controverſiam eſt non ſolum in brutis, ſed etiam hominibus per varios corruptionis gradus, generari poſſe venena, ac talis naturæ humores, qui ad alia corpora ſymbolica, & analoga facile tranſeant: ſic qui tabe pulmonari laborant, conſanguineos ſuos facile inficiunt, ſi cum illis conſuetudinem habeat; lippitudinem contagioſam eſſe vetus eſt obſervatio.

Dum ſpectant oculi læſos læduntur & ipſi.
Multaq. corporibus tranſitione nocent.

In boum cadaveribus, quotquot lanionum ſeceſpitæ ſubjecta fuere coram Excellentiſſimis Anatomes profeſſoribus D. Molinetro, & Viſcardo, id ſingulare in omnibus repertum eſt, in omaſo nempe, corpus quoddam durum, & compactum, ventriculi parietibus fortiter adhærens, magnæ molis, & intolerandæ graveolentiæ; in aliis vero partibus repertæ ſunt hydatides, in cerebro, pulmonibus, ſicuti etiam ingentes veſicæ ſolo flatu plenæ, quæ diſſectæ diram mephitim exhalarent, ulcera in radice linguæ, & ad illius latera veſiculæ ſero plenæ. Illud vero corpus durum, & compactum ad inſtar calcis, quod in omaſo obſervatur, primum productum eſſe contagioſi miaſmatis, pro certo habeo, dum tacite ſævitiem ſuam exercens ſtomachicum fermentum labefactat, & corrumpit; non enim eſt credibile poſt febrem excitatam conflari hoc corpus intra paucos dies, dum boves ubi primum febrire cœperint, quodcunque alimentum adverſantur, nec quidquam, niſi liquidum per os infundi poteſt: cætera vero, quæ memoravimus, malignæ febris producta eſſe, facile crediderim, ſed omnium phœnomenorum exactam rationem adferre velle non patitur unius horæ ambitus; ampla enim materia ſuppeteret ad integrum tractatum conſcribendum.

Verum ne amplius vos morer, A. O. ad ea propera-

bo,

bo, quæ ſunt dicenda, conjectando nempe, quem finem habitura ſit hæc contagio, & num aliquid gravius portendat, ac quod magis refert, quid agendum. Quoad primum in hac epidemia, idem quod in cæteris evenire ſolet, ſecuturum exiſtimo, nimirum quod poſt tot tentamina, tot experimenta, ac præſertim poſt obſervatam methodum, quam morborum medicatrix natura ſervat in iis bobus ſanandis, quos maligna febris non ſuſtulerit, felicior curatio poſſit inſtitui, ac forſan hujus veneni verum, & ſpecificum remedium reperiri, quo malignum iſtud miaſma penitus extirpari poſſit. Levamen quoque aliquod expectare licet ab adventante hyeme, ac a ventis aquilonaribus, qui tanquam aeris ſcopæ auſtrales flatus peſſimæ ſemper indolis procul abigant, quales venti per totum Octobris menſem dominatum obtinuere. Memoratu dignum eſt, quod de ventorum poteſtate ſupra humana corpora refert Vitruvius. *In inſula Lesbo* (inquit ille) *Oppidum Mitylene magnificenter eſt ædificatum, & eleganter, ſed poſitum non prudenter. In qua Civitate Auſter cum flat, homines ægrotant, quando Corus, tuſſiunt, cum Septentrio, omnes in ſalubritatem reſtituuntur*. Quantum ſævierit peſtis Octobris menſe, auſtro, & euronoto flantibus, ſatis vulgatum eſt, cum plures dies adeo nefaſti fuerint, ut neque quotidianis hecatombis, interdum etiam geminatis, furialis hæc, & execranda febris mitior fieri, nedum placari potuerit. Scio equidem, calori, & frigori morbos peſtiferos non admodum auſcultare, cum alias fuerit obſervatum, in ſummo æſtu, & ſummo frigore pariter ſæviiſſe hominum peſtem: attamen cum feralis hic morbus, qui celeris eſt motus, ortum habuerit æſtivo tempore, incrementum, atque etiam ſuam acmen autumnali, ſperare licet, quod hyemali tempore finem, & ſui deſitionem, ope divina ſit habiturus.

Num autem hic epidemicus bovini populi morbus longum in tempus perſeverans, humanis corporibus labem aliquam affricare valeat, ut nonnulli ſuſpicantur, non alienum eſt diſquirere. Si in morbis malignis, qui ratiocinia noſtra perſæpe eludunt, quidquam ponderis habent rationum momenta, ſperare licet homines intactos, & illæſos relicturum eſſe; etenim ſi trium menſium ſpatio lues iſta alia ruminantia, & cornigera non attigit, quamvis inter ea magnus ſit ſymboliſmus, nec equos, ſues, ac alias ſylveſtres feras hactenus quidquam læſit, non apparet ratio, cur homines, qui ab iſtis animantibus tam longe diſtant, debeat afficere.

Non ſum neſcius inter futuræ peſtilentiæ ſigna, quæ plurima ſunt, recenſeri ſolere non boum ſolummodo, ſed aliorum quoque animantium ſtragem, qualis ea fuit, quæ Ægynam inſulam depopulata eſt, de qua Ovidius:

Strage canum primo, volucrumque aviumque boumque.

ac ea, quam memorat Livius, quæ in Sicilia Romanum exercitum, & Carthaginenſem pene delevit, de qua Silius Italicus:

Vim primi ſenſere canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens, penna labente, volucris.

Cui aliam non abſimilem refert Dionyſius Halicarnaſſeus, quæ *primo æquorum, boumque armenta invaſit, mox pecudes, & alia quadrupedia aggreſſa eſt, deinde Paſtores, & Colonos attigit, & totum Romanum agrum pervagata, Urbem invaſit*. Aſt illorum temporum peſtilentiæ non in ſolis bobus, ſed in omnibus animantibus, ut ipſis etiam maris piſcibus non parceret, (qualis ea fuit, quam Lucretius carmine deſcripſit) ſævitiem ſuam exercuere, ut quæ ab aeris vitio ortum duxiſſent; de quo non habemus quod ſuſpicemur; in ſolis enim bobus, & facilius in iis, qui habitiores, & pinguiores eſſent, quam in gracilibus, hæc lues alimentum invenit, quo rabiem ſuam paſceret. Magna tamen cautione utendum eſt in tumulandis cadaveribus, terra alte defoſſa, quemadmodum publica edicta præſcribunt; ſi quid enim timendum, præcipue a nimia cadaverum copia, ex quibus minus apte humatis, ac poſtea putrefactis, redeunte Vere, pravi halitus aerem inquinare poſſint. Bonum autem eſſet, in loco inculto, ſeu in pratis, quæ arationi non ſunt ſubjecta, cadavera humare. Ubi enim de morbo contagioſo agitur, nunquam ſatis cavemus, dum cavemus. Quoniam autem, ſolutis in liquamen cadaveribus, neceſſe erit terram ſubſidere, cenſerem, bonum eſſe, novam terram ſuperingerere, in illam conjiciendo graminis, aliarumque herbarum ſemina. Refert Petrus Foreſtus Delphis apud Batavos, peſte jam ſopita, & cœmeterio Templi vetuſti cadaveribus oppleto, habitam conſultationem inter Medicos, num calce, aut lapidibus illud cœmeterium eſſet obruendum, ac decretum fuiſſe ut multa terra ſuperinduceretur, atque in eam varia herbarum ſemina conjicerentur, *ut creſcente gramine, & clauſis ſpiraculis, lues minus denuo ſuppullularet*.

Silentio tamen præterire non licet, obſervatam aliquando peſtem in ſolis bobus, ac poſtea ſecutam hominum peſtilentiam; interdum etiam hominum peſtem in boves terminaſſe. Primum exemplum habemus ex Livio, qui ſcribit peſtem magnam in boves ingruiſſe, ſequenti anno ad homines vertiſſe. Secundum vero apud Ripamontium Chroniſtam Mediolanenſem, qui in Libro de Peſte, quæ anno trigeſimo exacti nuper ſæculi ciſpadanam, & tranſpadanam regionem peſſime mulctavit, peſtilentiæ hominum, peſtem boum ſubſecutam refert. Hiſce tamen duobus monumentis totidem habemus, quæ opponamus nec longe petenda. Primum a celeberrimo Fracaſtorio, qui in Opere doctiſſimo de contagione ſcriptum reliquit, anno decimo quarto ſupra ſeſqui milleſimum diram peſtem in ſolos boves irrepſiſſe, quæ in tractu Forojulienſi primum nata, exinde uſque ad Euganeos, poſtmodum in Veronenſem agrum, aliaſque Venetæ Ditionis regiones delata, magnam boum cladem ediderit eodem ferme modo, ac iiſdem ſymptomatibus, ut hæc noſtra illius ſoboles videatur. Alterum monumentum ſuggerunt nobis manuſcripti artis laniorum, quibus non eſt deneganda fides, quales libri in hac civitate aſſervantur, in quibus ad poſterorum memoriam ab Antonio Faccio ſcriptum legitur, anno nonageſimo nono ejuſdem ſæculi, quo vixit Fracaſtorius, adeo gravem in boves peſtem graſſatam, ut publicis Auguſtiſſimi Senatus Veneti edictis vetitum fuerit, ne caro bubula, caſeus recens, butyrum, lac ſub capitali pœna in hac civitate divendi poſſent, ſed ſolis carnibus vervecinis veſci liceret; attamen iis annis nihil ſiniſtri, præter rei familiaris damnum hominibus obtigiſſe, certo ſcimus. Habemus igitur unde ſpes noſtras alamus.

Utrum autem, graſſante hac epidemia, carnis bubulæ ſanæ creditæ adeo tutus ſit uſus, ut noxam ullam humanis corporibus non poſſit inferre, abs re non erit diſquirere. Res equidem ſuſpicione non vacat; etenim, etiamſi bos antequam ad lanienam ducatur, fuerit obſervatus vegetus, atque hilaris, ac poſtea in illo jugulato, & excoriato, nullæ in viſceribus deprehendantur corruptionis notæ, quæ in cæteris, qui ex hoc morbo intereunt, deprehenduntur; attamen certi non ſumus, quod bos ille contagioſum fomitem non geſtaret, quod aliis etiam communicare poſſet; credibile eſt enim, paucos apud nos eſſe boves, qui afflatum hunc malignum non perſenſerint, licet ſani degant; morboſi enim ſeminii ea eſt ſubdola malitia, ut hominum judicia non raro fallat; perſæpe enim evenit, ut qui illud in ſe continet, & ſecum circumfert, læſionem nullam ſentiat, nec forſitan ſenſurus ſit, in alium tamen ejuſdem ſpeciei poſſit facile transferre. Hujus rei exemplum habemus in gallico morbo; non raro enim contingit, ut aliquis a muliere infecta luem ſuſcipiat, nec quidquam ſentiat, & uxori poſtea eam communicet, ſic ut illa paucos poſt dies gonorrhœa, vel bubone corripiatur; ex quo fit, quod non leves rixæ, & jurgia inter conjuges oriantur, & uxor pudicitiæ ſuæ conſcia virum maledictis inceſſat, quod ab illo tam fœda labe inquinata fuerit; ille autem, qui ſe perfecte ſanum agnoſcit nec quidquam de infectione ſuſpicatur, de conjugis fide non parum dubitet. Qua de re legendus Paulus Zachias, Mercurialis, Gaſpar a Rejes. Circa eſum carnis bubulæ memoratu dignum eſt quod refert Theodoricus Skenkius in Hiſt. humor. gen. cap. 2. his verbis; *Olim decertatum Venetiis, & Patavii inter lanios, & incolas, quod illi ex Hungaria boves advectos, emptos & mactatos in macello venditaſſent, quos tamen cives lue quadam infectos fuiſſe noverant, cum fluxu alvi cruento tentati plurimi periiſſent, tranſlato nimirum ab uno ad alterum contagio. Hac de re conſulti Medici Patavini, in ea fuere ſententia, carnes hujuſmodi eſui adhibitas innoxias eſſe, eo quod eſſet contagium particulare, & ſpecificum, ac omnis malitia fuiſſet emendata ac diſcuſſa a prævia agitatione gymnaſtica, antequam boves mactentur*. Contrariam opinionem ſuſtinuiſſe Medicos Venetos tradit Chriſtophorus Fridericus Garammannus in Opere ſuo eruditiſſimo de mortuorum miraculis, eo quia carnes hujuſmodi eſſent contagioſæ, & cadaveroſæ. Fabius Paulinus Medicus Utinenſis controverſiam hanc dirimere aggreſſus eſt, ſuam enim ſententiam dixit, nimirum ſi neceſſitas urgeat *in cibum carnes vocare, ſale aut aceto prius probe eſſe macerandas, viſceraque cum aliis interraneis eſſe abjicienda, cum in iis cauſa morbificæ focus & nidus exiſtat*. Qualis cautio num ſufficiat, & omnem dubitationem tollat, liberum cuique eſto judicium.

Quid

Quid ergo agendum in tam exitiali morbo, qui bubuli generis extinctionem videtur interminari? In id unum incumbendum eſſe, perſuaſum habeo, ut per univerſalia alexipharmaca (quando particulare, & ſpecificum hujus veneni remedium non habemus) miaſma iſtud peſtiferum extinguatur, aut ſaltem enervetur, ut natura roborata illud ad cutis ambitum ableget, atque extrudat, quando per ulcera, puſtulas, & tubercula in iis bobus, qui evaſere, ſponte excitata ipſamet natura, nobis indigitavit, qua via ſit incedendum. Crediderim itaque in curatione hujus malignæ febris, ea methodo procedendum, quæ a bonis Medicis ſervatur in curanda varioloſa puerorum febre, diſtinguendo tempus ebullitionis a tempore expulſionis; tempore nimirum ebullitionis erit caute utendum remediis calidioribus, ne intendatur calor febrilis, & plus æquo efferveſcat maſſa ſanguinea, cui facile ſuccedit perturbata coctio, quam natura rectrix intendit; qua in re non leviter peccatum eſſe cenſeo, cum hujus febris initio ad calidiora cardiaca ventum fuerit, & præcipue ad vina meraciora cum multa theriaca; quare præpoſterum remediorum uſum, ſtragem longe majorem edidiſſe cenſeo, quam febrem ipſam. Non deſunt medicæ praxis docti Scriptores, qui in varioloſis conſtitutionibus in principio febris præcipitantibus utendum eſſe volunt. Dum hæc ſub prælo eſſent, apud amicum ea legi, quæ Illuſtriſſimus D. Joannes Maria Lanciſius Clementis XI. P. O. M. Archiater meritiſſimus, ac intimus Cubicularius perdocte, & erudite, ut ſolet in omnibus, de hoc morbo conſultus, ſcripſit; nam inter varia monita, hoc habet, quod cardiacis acida ſint maritanda. In febris itaque principio moderate agendum per alexipharmaca, in progreſſu vero morbi, & deſpumationis, & expulſionis ſignis liberalius bezoardicis utendum.

Ut autem ad remediorum materiam deſcendamus, quando id unum eſt, quod expetitur, & a nobis exigitur, nequaquam vero nuda verba. Quod præſidia externa, ſanguinis miſſio viſa eſt inproſpere ceſſiſſe, idcirco cœpta eſt omitti; nihil tamen ſævitiæ ſuæ remiſit morbus; imo truculentior factus eſt. Equidem in omnibus epidemiis ſuſpecta eſt phlebotomia, ſicuti purgatio, unde Celſus: *Sanguinem non facile mittere, alvum non facile ducere;* in febre tamen varioloſa paſſim mittitur ſanguis, in pueris bimis, aut trimis per cucurbitulas ſcarificatas, & quibuſdam in locis etiam per venam ſectam, in principio tamen febris. In hac itaque boum febre, non ſalubrem tantum, ſed neceſſariam fore venæ ſectionem crediderim, ad ſarcinam minuendam, ut mitior fiat ebullitio totius maſſæ ſanguineæ, & per ſua vaſa circulatio. Cum enim, ut diximus, bovis cruor ex ſua natura ſit valde craſſus, & ad facilem concretionem pronus, atque venenum iſtud de illorum ſit genere, quæ maſſam ſanguineam coagulandi vim habent, quo precor remedio laboranti bovi, & anhelanti ob ſanguinis concretiones in vaſis ſanguifluis, in pulmone, in corde, quam per ipſam ſanguinis miſſionem promptius, & facilius poterit ſuccurri? Animadverſione dignum eſt, quod lues iſta, boves robuſtos, & valde obeſos facilius corripiat, macilentos vero, qui vix oſſibus hæreant, prætergrediatur; propterea in hac febre quæ non abſimilis eſt iis, quas appellant inflammatorias (quales ſunt, quæ in pleuritide, peripneumonia, angina obſervantur) ſanguinem in fervorem actum, & alioquin ad coagulationem aptum, detrahere, ſalutare conſilium erit. Clamitet autem ad ravim uſque contra hanc operationem, quiſquis velit; non enim video (ſi tamen per analogiſmum in curanda hac febre licet procedere, ut in curatione febris peſtilentis quæ homines corripit) ego, inquam, non video, cur miſeranda hæc animalia, dum febriunt, & oculis lacrymantibus, opem aliquam quodammodo implorant, hoc magno remedio debeant deſtitui; morbi enim magnitudo, plethorica diſpoſitio, ob paſcua hoc anno ſolito uberiora, phlebotomiam manifeſte expoſcunt, in principio tamen febris, dum vires validæ permittunt, quam doctiores Medici in febre peſtilenti, uti Sennertus, Septalius, Antonius Ponce, Sancta Crux, Fracaſtorius, & alii graviſſimi Scriptores admittunt. Certe vires horum animalium, in ipſo etiam vigore morbi ſatis validas eſſe obſervavi, e ſtabulis enim educti, & per campos circumducti experiundi cauſa, num herbam aliquam velint paſcere, robuſte incedunt, & ſuæ libertati relicti, ad ſtabula prompte recurrunt. Circa porro venarum delectum, non adeo laborandum; ubi enim ad vaſorum plenitudinem tollendam mittitur ſanguis, parum refert, an ab hac, vel illa vena mittatur.

Inuſtiones quoque lato ferro candenti faciendæ in collo utrinque, ſublata enim eſchara, apparebunt ulcera, quæ veſicantium loco eſſe poterunt; aures quoque rotundo ferro perforandæ, indita poſtea radice hellebori, ut veterinarii Scriptores ſuadent, ſimiliter ſub mento perforanda palearia, injecto poſtea funiculo, quem ſetaceum vocant, indiget enim natura aliquo emiſſario, per quod venenum iſtud exanthlet; nulli enim comperti ſunt evaſiſſe boves, niſi per puſtulas in cute excitatas, multum craſſæ, ac fœtidæ materiæ fundentes, nec bovem ullum, qui ſic purgatus fuerit, recidivam paſſum fuiſſe adhuc accepi; nam ex Hyppocratis oraculo in ſexto Epidemicorum: *Quidquid ſuppuratur non revertitur; ipſa enim maturatio, & judicatio ſimul, & abſceſſus*, Obſervatione dignum eſt, quod refert laudatus Fracaſtorius, ait enim, *eos boves, quibus labes a faucibus ad armos deſcendebat, & inde ad pedes, ſanatos fuiſse, quibus autem hæc permutatio non fiebat, ut plurimum interiiſſe*. Linguam, & palatum, aceto, & ſale colluere ſæpius oportebit; frictiones pluries in die faciendæ ad faciliorem perſpiratum obtinendum, ac ut cutis paratior ſit ad recipienda rejectamenta nervorum & arteriarum in glandulas. Cum perſæpe in faucibus generentur tumores & cruſtæ, ut fit in variolis, ut nihil per os poſſit infundi, compertum eſt baculum ſalignum viridem butyro inunctum, longitudinis ulnæ, & amplius per os inditum, valde contuliſſe ad impedimentum illud tollendum.

Quoad præſidia interna, hæc e triplici regno erunt petenda. E vegetabili plantas multas habemus cardiacas, quarum magna eſt ſupellex; Decoctio itaque in aqua fieri poterit ex foliis ſcordii, cardui benedicti, dictami Cretici, centauri, radicibus gentianæ, tormentillæ, ſcorzoneræ, & ſimilibus, quibus addi poterunt cicoracea ad illarum calorem temperandum, quæ decoctio bis, vel ter in die per os infundi poterit ad duas, vel tres libras. Cum vero febris ad ſtatum pervenerit, decoctio iſta ex prædictis plantis debebit eſſe ſaturatior ad expulſionem promovendam. Camphora quoque magnum antipeſtilentiale, accenſa, & in aquam conjecta, potionem efficiet aptam ad peſtiferum miaſma perdomandum, & diaphoreſim promovendam. Pulveres quoque ex iiſdem plantis parati, & in aqua cardiaca diſſoluti, exhiberi poterunt.

Ut autem præter univerſalia alexipharmaca, quæ pro malignæ febris curatione a vegetabilium claſſe abunde ſuppetunt, aliquod ſingulare proponamus, placet expendere, num ſolemne illud antipyreticum, h. e. cortex Peruvianus, vulgo China Chinæ, ad malignam hanc febrem expugnandam ſalutare remedium eſſe poſſit. Equidem hoc præſidii genus in febribus periodicis miranda præſtat, ac præſertim in tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipſo impetu acceſſionis, ægros interdum necant, quarum febrium in conſtitutionibus meis epidemicis Mutinenſibus mentionem habui; hoc enim febrifugum, fermentum illud malignum, ſive penitus reſtinguit, ſive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipſo febris acceſſu intereat; aſt in febribus continuis, & inflammatoriis, perraro ex corticis Peruviani uſu, febrem ſolutam obſervavi; ſi tamen habenda fides Richardi Mortoni rationibus, & experimentis, qui in quacunque febre venenum quoddam ſpiritibus vitalibus hoſtile agnoſcit, cur in hoc bovini generis morbo experiri non licebit hujus febrifugi virtutem? Iſthæc enim boum febris continua, & acuta, a febribus continuis ab aliqua inflammatione comitatis, quæ homines corripiunt, nullatenus differt; licet Joſeph Aromatarius ex Antiquorum doctrina differentiam aliquam ſtatuat inter febres brutorum, & febres hominum, ut brutorum febris κραύρος, hominum vero πυρετὸς vocitetur. Poſſent itaque unciæ tres pulveris Chinæ Chinæ (quando hujus remedii largior doſis eſſe cœpit, quam olim) infundi in libris decem vel duodecim aquæ cardiacæ, ſeu vino non admodum generoſo, quæ infuſio inſervire poterit pro quatuor, vel quinque doſibus, bis illam in die exhibendo, in febris tamen principio, & cum primum bos ægrotare cœperit.

Sua quoque remedia ſuppeditabit regnum animale; cornu cervi primas tenebit, infuſio itaque ac decoctio, & quæ ex eo parantur remedia erunt ex uſu. Pulvis viperinus, qui febrilem calorem non adeo intendet, bis in die exhiberi poterit ad drachmam unam, in aqua cordiali tepida pariter diſſolutus; efficacior tamen eſſet vipera una, vel altera in qua cordiali decocta: febris enim iſta intra paucos dies curſum ſuum abſolvit. Quoniam autem inter cætera ſymptomata, gravi anhelitu, & ſtertore boves premuntur, ſperma ceti tanquam remedium aptum ad diſſolvendas ſanguinis concretiones, & in aſthmate uſurpari ſolitum, præſcribi poterit ad drachmas duas in vino tepido diſſolutum. Mineralia quo-

quoque, ut quæ non tam facile a calore nativo, & digeſtiva facultate alterantur, uti vegetabilia, & animalia, ſed integris viribus corpus pervadunt, ſymbolum ſuum conferent. Antimonium diaphoreticum, paratu facile, & exiguæ impenſæ, quod nihil aliud eſt, quam antimonii crudi in pulverem contriti, cum æquis partibus nitri, in crucibulo, vel mortario æneo per carbonem ignitum, aut bacillum ferreum candentem, conflagratio, ter, vel quater repetita, addita ſemper novæ conflagrationi æquali portione ſalis nitri, erit proficuum remedium ad obtinendam illam, quæ expetitur, expulſionem diri veneni ab intimis ad extima. Quoniam vero repertos ajunt eſſe lumbricos, & aſcarides in inteſtinis, quod perfacile eſt credere, cum etiam in peſtilentiis hominum obſervari ſoleat verminatio, non ſolum in ventriculo, & inteſtinis, ſed etiam in aliis partibus, quod in ſcrutinio Peſtis tradit Pater Athanaſius Kircher e S. J. & animatam putredinem appellat, ad remedia anthelmintica erit confugiendum; Mercurii infuſio, ad libram ſemis ſuper cineres calidos, in aliqua ex prædictis aquis optimum erit remedium, cæteris quæ decantantur præferendum; quando enim inter helminthicos ſcriptores diſputari ſolet, num acida, an dulcia ad vermes necandos ſint uſurpanda, Mercurium, licet inſipidum, id valenter præſtare, & frequenti in uſu eſſe, pro certo habemus. Idem quoque efficiet Mutinenſis agri petroleum; præter enim id, quod vermes enecat, putreſcentiam quoque corriget, & diaphoreſeos erit ſtimulus. Noſtrates ruſtici, cum vitulos habent verminantes, quod facile deprehendunt ex odore, quem vituli expirant, cum lacte exhibent iſtud petroleum, ad guttas aliquot per os infundendum.

Quoad alimentum, poſiones parari poterunt, ex farina hordei, tritici, panis contriti ad inſtar ptiſanæ. Pro potu laudatur fœni puri, odorati, menſe Maji collecti, in aqua maceratio, quod potionis genus hiſce animalibus gratum eſſe obſervavi. Externorum quoque habenda eſt ratio. In hoc calido boves detinendi, & cuſtodiendi ſtragulis cooperti, cavendo quantum licet ab aere frigido; quotidie ſtabulum ſuffumigando ex baccis juniperi, galbano, & ſimilibus.

Atque hæc quidem ad therapœjam, modo pauca quædam documenta pro hujus meæ prælectionis coronide, in prophilaxeos gratiam lubet proponere, quando longe præſtantius eſt præſervare, quam curare, ſicuti ſatius eſt tempeſtatem prævidere, ac illam effugere, quam ab ipſa evadere. Cum igitur boves ab agris poſt labores in ſtabulum ad hyemandum jam ſint deducti, ut milites ad caſtra hyberna, magna diligentia ſtudendum erit ut ea loca, in quibus boves ſani degere debeant, munda ſint, quantum fieri poteſt, ac ſæpe ſuffumiganda, quæcumque animalia, ut ſues, oves etiam ab illis arcendo. Solent ruſtici, ut ſtabula hyeme ſint calidiora, fimum, & excrementa boum in iis cumulare, ſed ſatius ſi quotidie alvinas fœces alio adſportent. Conſilium ſalubre erit parietum cruſtas abradere, eo modo, quo Judæi ex legis edicto jubebantur cubiculorum, in quibus leproſus aliquis habitaſſet, parietes cruſta denudare, & flore calcis obducere, ſolum autem in hoc caſu muros eradere ſufficiet; timere enim licet, ne recentis calcis odor hyemali tempore bobus inibi concluſis poſſit officere. In id quoque erit incumbendum, ut pura, & munda ſint illorum alimenta, cavendo ne fœnum, paleæ, & alia, a pluviis, & illuvionibus fuerint inquinata; parcius quoque erunt alendi, ne plus æquo pingueſcant; non enim hoc anno polyſarcia, ſed ſanitas procuranda, æſtate quidem, quo tempore, in frugum tritura, aratione, & plauſtrorum vectura exercentur, ac multum eſt quod diſſlatur, plenius ſunt alendi; aſt hyeme, hoc anno præcipue, quo ſuſpecta eſt ſaginatio, & macies tutior viſa eſt, moderata diæta in iis nutriendis erit utendum.

Frictiones pluries in die adhibendæ, non ſolum manu, ſed ſtrigilibus quoque, multum enim conferent ad ſanguinem in ſua fluiditate continendum, ſimulque ad ſuperfluitatem exhauriendam, ſi præſertim frictiones ſint validæ: habet enim hoc præſidii genus varias facultates, modo implendi, modo extenuandi. Celſus ex Hyppocrate ſcripſit: *Frictione, ſi vehemens ſit, durari corpus, ſi lenis, molliri, ſi multa, minui, ſi modica, impleri.* Si nimis pingueſcant, quandoquidem hoc anno copioſa erit bubuli generis annona, poſſet etiam inſtitui phlebotomia, ſed diæta ſi fuerit conveniens, venæ ſectionis, atque etiam purgationis erit vicaria. Poſtremo cum ex obſervatione boum, qui in hac tempeſtate evaſerint, ſatis conſtet, naturam per cruſtas, & ulcera excitata in corporis ambitu, & multam ſaniei expurgationem, morboſum illud miaſma, luem hanc expugnaſſe, ſanum conſilium foret emiſſarium aliquod in bobus ſanis aperire, per quod ſi qua ſint veſtigia morboſi ſeminii, illa ſenſim extrudantur. Aureum documentum habemus ex Hyppocrate in 6. Epid. ad rem noſtram accommodandum, hiſce verbis; *Decubitus quidem, in quibus facta tollit, hæc ante facta prohibet.* Locus quidem ſubobſcurus eſt, uti ſunt Hyppocratis oracula, ſed illum egregie explicat Valleſius. Ait enim, decubitus a natura factos, *qui ſunt aliorum morborum medela, eoſdem morbos antevertere, & præſervare, ſi tales decubitus arte procurentur, non ſimpliciter tamen, quemcumque decubitum, ſed illum, qui facta tollit.* Non inutile igitur foret ſanis bobus, palearia ſub mento candenti ferro perforare, atque funiculo indito, apertum illud diu ſervare, ut per illud paulatim egerantur impuritates illæ, quæ hujus contagioſi fomitis ſunt ſoboles, & in capite potiſſimum acervari ſolent.

Sed cur ingenii mei tenuitatem fruſtror, ac divexo, ut morbi hujus naturam, & cauſas explorem, ac medicinæ præcepta ad veterinariam traducam? Jandudum veram, & immediatam hujus ferini morbi cauſam agnovit, ac patefecit Purpurati Principis, ad hujus urbis incolumitatem cœlitus demiſſi admiranda pietas & ſolicitudo: nullam aliam ſcilicet eſſe cauſam, quam Deum juſtiſſimum criminum vindicem, nobis iratum; ſicuti etiam idem unicum & verum aperuit antidotum, decretis ad plures dies ſupplicationibus ad cœleſtem iram placandam. Magna ſane frequentia clauſis ubique officinis, ad excelſam hujus urbis Baſilicam concurſum eſt, ut nunquam alias tantus in unum populi conventus fuerit obſervatus, nec tanta erga Superos reverentia, ac pietas. Neque vero fervor hujuſmodi poſtea refrixit, uti aliquando fieri conſuevit, ſed perſtitit, magno ad alia celebriora urbis Templa populi confluxu, quin cæteris civitatibus, quæ eodem malo premuntur, exemplo fuit, ut ad divinam opem implorandam publicis precibus confugerent. Hæc tam ſubito mutata rerum facies & recens nata hic, & alibi pietas, quam graviorum malorum metus expreſſit, in mentem revocant magnam illam Romanæ urbis conſternationem, quam Livius hujus Civitatis immortale Decus, tam egregie deſcripſit, quando nimirum Annibal, fuſis, ac deletis Romanis exercitibus, ex improviſo Romam petiit, ac illam tam arcta obſidione preſſit, ut trepidantis civitatis clamores audiret; ſubito enim terrore perculſus Romanus populus, ad Templa, & Aras Deorum turmatim concurrebat, ut victimas mactaret, & pro publica ſalute vota conciperet; viſebantur mulieres ſparſis crinibus, effuſæ in lacrymas, cum parvis liberis ad Templa convolantes, ac ibi ad Simulacra Deorum armillas, annulos, aurea monilia appendere, ferreas ſcilicet Pœnorum catenas, & aſperrima vincula metuentes. Hanc eandem conſternationem eleganti carmine deſcripſit Silius Italicus. Lubet hic carmina hujus Poetæ vere aurea ad rem noſtram apponere.

Tanta adeo, cum res trepidæ, reverentia Divum
Naſcitur, & raræ fumant felicibus aræ.

Num hiſce temporibus congruant hi duo verſus, Vobis A. O. judicandum relinquam.

THOMÆ SYDENHAM, M. D. *TRACTATUS* DE PODAGRA ET HYDROPE.

NON FINGENDUM, AUT EXCOGITANDUM, ſed inveniendum, quid Natura faciat, aut ferat. *Bacon.*

Doctiſſimo Viro

THOMÆ SHORT, M. D.

Coll. Med. Lond. Soc.

EN tibi, Humaniſſime Vir, Tractatulum de Podagra & Hydrope, loco ſpiſſioris voluminis quod animo deſtinaveram; Hiſtoriam intelligo Morborum Chronicorum, eorum maxime, circa quos mea Praxis potiſſimum verſata eſt. Cum vero omnem cogitandi vim atque omnes nervos his rebus plus ſatis intendendo, atrociorem podagræ paroxyſmum mihi acceſſiverim, quam quo alias, ut puto, fueram mulctandus, res ipſa monebat, ut has lucubrationes vel invitus ponerem, & mihi tandem ipſe conſulerem, hos tantum morbos duos quadantenus expediviſſe contentus. Quoties enim ad hæc ſtudia me recipiebam, toties & podagra recurrebat. Hoc itaque operis, quale demum id eſt, accipere digneris; quod Tibi duabus potiſſimum de cauſis dicandum cenſeo. Primum, quod earum, quas jam olim in publicum dedi, Obſervationum, a quibuſdam deſpectarum, utilitatem aliquam, non tantum me coram atque in os, ſed etiam coram aliis agnoſcere atque aſſerere nullus dubitaverit. Deinde quod ex aliqua conſuetudine quam mutuam habuimus, Conſilia in commune pro Ægrorum commodis conferentes, Ego tuum genium deprehenderim ad Praxim Meditam apprime factum: quodque tametſi doctrina omnis generis inclareſcas, Te tamen natura ad eas potius ſubtilitates determinaverit, quæ e praxi naſcuntur, quam ad inanes ſpeculationes: quæ duo haud minori intervallo a ſe invicem diſtant, quam Sapientum res ſeriæ ac maximi momenti a puerulorum ludo ac crepundiis diſterminantur: Et fortaſſe (niſi me fallit obſervatio mea) perraro in eodem ſubjecto conveniunt. Quæ tua ſagacitas, juncta opportunitate, quam tibi ſuppeditavit ingens medicandorum copia ad Experimenta ſtabilienda, Te ad Artis noſtræ faſtigium evexit: Et morum comitas verſus omnes haud vulgaris exiſtimationem, quam natus es, facile tuebitur. Si qua hic diſſerui neque tibi cui iſta inſcribo, nec paucis illis, at ſpectatæ probitatis viris, quos amicos habeo, vitio dari poſſint, haud multum alios morabor, qui nulla alia de cauſa mihi infenſiſſimi ſunt, niſi quod aliter tam de ipſis morbis, quam de eorum Curationibus ſentiam, atque illi ſentiant. Quod ut ita non fieret penes me nullo modo fuit, quando ſic a natura factus atque diſpoſitus ſim, ut quod temporis alii libris legendis, id ego omne meditationi impendere ſoleam, neque tam quæram, an alii eadem mecum aſſerant, quam utrum quæ ego trado cum veritate conſentiant: utpote qui rumores & vulgi plauſum haud magni faciam. Et ſane quid tanti eſt, ſi officio Civis boni ſtrenue perfunctus, & publico commodo etiam cum privato damno inſerviens, nullam tamen exinde gloriam reportem? Cum ſi rem recte perpendam, conſulere exiſtimationi meæ, qui jam ſenex ſim, brevi perinde erit ac ſi Non-enti conſuluiſſem. Quid enim mihi poſt obitum prodeſſe queat, ut octo Elementa Alphabetica in iſtum ordinem redacta, ut nomen meum componant, eorum linguis jactentur, qui non magis aliquam mei Ideam animo poſſint effingere, quam ego jam queam concipere, qualeſnam tandem illi futuri ſunt, qui omnes & mortuos prioris ſæculi ignorabunt, & aliis, tum dialectis tum moribus utentur, pro rerum humanarum omnium inconſtantia ac viciſſitudine. At quorſum ego de aliorum judicio ſolicitus ſim? Si meo aliquo conatu in promovenda & morborum & eorundem Curationum ſcientia aliquantulum promeritus fuerim, haud diu iſta laude fruar: Atque e diverſo, ſi cui minus placuerint mea ſcripta, vix puto me alia additurum; cum non patiatur ratio ſanitatis meæ, ut mundo ulteriores, rem medicam tractando, moleſtias faceſſam. Et profecto vel in hoc Tractatulo, quem jam ego, cum manus tremula calamum regere nequiret, operam mihi commodatam ab Amiciſſimo viro D. Joanne Drake, Baccalaureo in Medicina ex Æde Chriſti apud Cantabrigenſes, *agnoſcere debeo: Quem quidem virum & nativus morum Candor & vitæ Integritas amicum perquam exoptabilem; Animi vero dotes tam a natura ſubminiſtratæ, quam ſtudio excultæ Humano generi utilem admodum reddent & beneficum, ubi eam Artem exercere placuerit, quam ita probe callet. De cætero rogandus es, Vir Spectatiſſime, ut huic meo in te officio, ſi permoleſtior fuerim, veniam concedas: quod tamen non aliunde naſci exiſtimes velim, quam ex illo honore & obſequio, quibus te merito, atque ex animo proſequitur.*

Tibi addictiſſimus

Tuique obſervantiſſimus

Londini,
Maji 21. 1683.

THOM. SYDENHAM.

DE PODAGRA.

PRocul dubio æſtimabunt homines, vel morbi, de quo agimus, naturam δυσνόητον, ac fere incomprehenſibilem eſſe, vel me, quem jam ab annis triginta quatuor vexavit, ingenii tardiſſimi ac prorſus hebetis, cum meæ tam de ipſo morbo, quam de ejus curatione obſervationes ita parum votis reſpondeant. Utut tamen ſe res habeat; ego bona ſaltem fide tradam, quæ hactenus reſcivi omnia, difficultates, ſalebraſque, ſive rationem morbi ipſius, ſive curationis methodum ſpectantes, tempori, duci veritatis, evincendas complanandaſque relinquens.

Podagra eos plerunque ſenes invadit, qui poſtquam meliores vitæ dies mollius ac delicatius tranſegerint, epulis lautioribus, vino, aliiſque liquoribus ſpirituoſis liberalius indulgentes, tandem ob pigritiam ætatis ingraveſcentis ſemper comitem, ea corporis exercitia penitus omiſere, quibus juvenes aſſueverant. Ad hæc, iſti, qui huic morbo ſunt obnoxii, crania habent grandiuſcula, habitu corporis ut plurimum ſunt pleniori, humido & laxo; & conſtitutionem habent omnes luxuriantem viroſamque, ditiſſima atque optima vitæ ſtamina.

Non quod podagra eos ſolum adoriatur, qui craſſo & corpulento habitu donantur, cum aliquando etiam, etſi rarius, graciles & macilentos invadat; neque quod

hic

hic morbus in omnibus ſenium præſtoletur: quandoque enim etiam ætate florentes corripit, quoties ſcilicet infelicia morbi ſemina a parentibus, quaſi ex traduce acceperint; vel ſi hoc non fuerit, immodicæ Veneri præmaturius indulſerint, aut exercitiis omnino valedixerint, quibus prius etiam vehementioribus utebantur; edaciores inſuper fuerint & liquores ſpirituoſos immoderatius hauſerint, poſtea derepente ad liquores tenues & refrigerantes ſe contulerint.

Si quem non niſi jam ſenio confectum primum adoriatur, nunquam poſtea vel tam ſtatas habet periodos, vel tam immaniter ſævit, quam ſi juniorem occupaverit; tum quod vita ut plurimum elabitur antequam morbus naturalibus ſymptomatibus ſtipatus ad ἀκμὴν pervenerit, tum etiam quia calore nativo & vigore corporis imminutis, nec ita jugiter, nec vehementer in articulos diſplodi poteſt. At ſi quem maturius laceſſat, quamvis nec ſedem adhuc figat, nec eum ita male tractet, ſed incerta periodo pro data anſa ingruat, leviter ad paucos dies torquens, & nulla methodo invadens recedenſque, ſenſim tamen caſtra metatur, legem ſibi ponens, typumque præformans, tam quoad paroxyſmi durationem; ad hæc ferocius quam primo inſultu debacchatur.

De hoc morbo dum ita regulam typumque ſervat, libet primo diſſerere, poſtea de ejuſdem phænomenis anomalis atque incertioribus, quoties ſcilicet vel præpoſtero inidoneorum medicamentorum uſu, de ſtatu ſuo dejectus fuit, vel ob ſubjecti debilitatem & languorem, ad propria & genuina ſymptomata nequit aſſurgere. Quoties itaque *Regularis* eſt *Podagra*, hoc fere modo ægrum aggreditur. *Januario* exeunte, aut incipiente *Februario* derepente & nulla fere præſenſione antecedente ingruit, niſi quod ventriculi cruditate atque ἀπεψίᾳ ad ſeptimanas aliquot æger laboraverit; corporis inſuper intumeſcentia quaſi ventoſa & gravitate, quæ indies augetur, donec tandem denotet paroxyſmus; quem paucis diebus præit torpor & quaſi flatuum deſcenſus per femorum carnes, cum affectione σπασμοειδεῖ, tum etiam pridie paroxyſmi appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto ſomnoque committitur; hora vero ſecunda poſt mediam noctem excitatur a dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque vero calcaneum, ſuram, aut talum: Hic dolor eum refert qui oſſium dictorum diſlocationem comitatur, cum ſenſu quaſi aquæ tantum non frigidæ partis affectæ membranis affuſæ. Mox ſequitur rigor cum horrore, & febricitatione aliquali. Dolor autem hic primo remiſſior gradatim intenditur, (& pari paſſu rigor atque horror recedunt) idque in ſingulas horas, donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit, ſe ad varietatem oſſiculorum tarſi & metatarſi, quorum ligamenta obſidet, perbelle accommodans, nunc tenſionem violentam, vel ligamentorum iſtorum dilacerationem, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram & coarctionem exprimens: adhæc, ita vivum exquiſitumque habet ſenſum pars affecta, ut nec linteorum ſuper incumbentium pondus, nec cubiculi a fortiori ambulatione concuſſionem ferre valeat. Atque hinc fit ut nox non tantum in cruciatu tranſigatur; ſed etiam cum irrequieta partis affectæ hac iſtac rotatione, & mutatione ſitus quaſi perpetua. Neque minor eſt totius corporis jactatio inceſſans, quæ ſemper paroxyſmum, maxime vero accedentem, comitatur, quam torti membri agitatio & dolor. Hinc etiam mille conamina, ſitus tum ipſius corporis, tum membri affecti mutatione aſſidua, doloris ſedationem incaſſum exambiunt: quæ tamen non contingit ante horam ſecundam tertiamve matutinam, (decurſo ſcilicet nycthemeri ſpatio a primo appulſu paroxyſmi) quo tempore æger poſt materiæ peccantis modicam digeſtionem & diſſlationem aliqualem, ſubito a dolore reſpirat, licet hanc ille liberationem iſti membri affecti poſituræ, qua poſtremo uſus erat, immerito acceptam referat. Jam leni madore perfuſus ſomno concedit, a quo evigilans, dolore multum imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit; cum ſolum antehac (quod in omnibus podagricorum paroxyſmis ſolemne eſt) inſignior intumeſcentia venarum membro vexato intertextarum ſe in conſpectum dederat. Sequente die, forte etiam ad biduum triduumve, ſi materia podagræ generandæ apta fuerit copioſior, dolet nonnihil pars affecta, idque vehementius die jam adveſperaſcentes, levatur autem ſub Galli cantu. Intra paucos dies, alter pes eodem dolore torquetur; quo is, qui prior doluit, vel ſi prior iſte jam dolore deſierit, debilitas quæ eum infirmaverat, mox evaneſcit, tam viribus quam integra ſanitate iſti pedi ſtatim reſtitutis perinde ac nunquam laboraverit, ſi modo dolor pedem nuper tentatum ferocius lancinet. Nihilominus eaſdem hic excitat tragœdias, quas prius in altero pede, tam quoad doloris vehementiam, quam durationem. Quandoque etiam primis morbi diebus cum materia peccans adeo exuberat, ut ei capiendæ pes unus impar ſit, utroſque ſimul pari vehementia fatigat: ſed ut plurimum pedes ſucceſſive, uti diximus, aggreditur. Poſtquam utrunque pedem exercuerit, qui ſequuntur paroxyſmi abnormes ſunt, tum quoad tempus invaſionis, tum etiam quoad durationem; hoc tamen ubique ſervant, quod dolor noctu recrudeſcat, mane vero remittatur. Atque ex ſerie horum *Paroxyſmulorum* (ſit verbo venia) conſtat paroxyſmus qui dicitur podagræ, diuturnior breviorve pro ægri ætate. Neque enim cenſendum eſt, quoties quis cum hoc morbo ad menſes duos vel tres fuerit conflictatus, unum illum paroxyſmum fuiſſe, ſed ſeriem potius & catenam paroxyſmulorum, quorum poſterior quilibet priore & mitior fuit & contractior, donec tandem materia peccante prorſus abſumpta æger priſtinam obtinuerit ſanitatem: quod in vegetioribus, & iis quos podagra rarius inviſit, diebus ſæpe quatuordecim fit; in ſenioribus, atque iis quos ſæpius afflixit, duobus menſibus; iis vero qui vel annis, vel diuturniore morbi mora fractiores jam ſunt, non prius valedicit, quam ætas jam adultior eam fugaverit. Ad quatuordecim primos dies urina coloratior eſt, quæ poſt ſeparationem ſedimentum rubrum & quaſi arenulis refertum deponit; nec æger ut plurimum niſi tertiam potulentorum quæ aſſumpſit partem per veſicam reddit. Alvus item ad dictos primos fere dies conſtipata eſt. Appetitus proſtratior, rigor totius corporis ſub veſperam, partium etiam non affectarum gravitas & moleſta ſenſatio integrum paroxyſmum comitantur. Recedentem paroxyſmum excipit pedis affecti pruritus vix ferendus, maxime inter digitos, unde decidunt furfures, & pedes ipſi quaſi ab epoto veneno deſquamantur. Morbo jam diſcuſſo, ægri tum ὀρεξία, tum appetitus redeunt pro rata doloris quo ſæviebat paroxyſmus nuper elapſus, & in eadem proportione ſervata vel acceleratur vel differtur ſequens paroxyſmus. Nam ſi hic ultimus ægrum peſſime mulctaverit, ſequens paroxyſmus non niſi anno ad idem punctum revertente denuo accedet.

Atque hoc ſe habet modo podagra regularis phænomenis genuinis propriiſque ſe oſtendens. Cum vero vel ab indebita medicatione turbatur, vel ob diuturniorem morbi pertinaciam, corporis ſubſtantia quaſi in morbi fomitem pervertitur, neque par eſt natura eidem, methodo conſueta, eliminando, phœnomena multum ſunt diverſa a jam deſcriptis. Nam cum hactenus dolor pedibus tantum fuerit infeſtus, (qui peccantis materiæ ſedes ſunt genuina, quæ cum alias quaſlibet partes occupat, certiſſimum eſt vel morbi methodum inverſam eſſe, vel corporis vigorem paulatim jam imminutum) jam itaque manus, carpos, cubitos, genua aliaſque regiones occupat, ea jam, ſicut pedes olim ſolebat, diſcrucians. Quandoque enim unum pluresve digitos diſtorquens faſciculo *radicum Paſtinacæ* ſimiles eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones circa articulorum ligamenta tophaceas, quæ articulorum cuticulam ipſamque cutem deſtruens, nudos *tophos*, *cretam* vel *oculos Cancrorum* æmulantes, acicula eruendos exhibet conſpectui. Nonnunquam materia morbum committens cubitis impacta tumorem ſubalbum excitat fere ad ovi magnitudinem, quæ ſenſim inflammatur cum rubore. Eſt ubi femur occupans ſenſum exhibet quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili; at genu exinde petens id acrius urget, motum omnem inhibens, ut quaſi clavo tranſacto lectulo affixum ne latum pilum a loco in quo eſt ſe queat dimovere. Et quando vel propter totius corporis inquietudinem huic morbo ita familiarem, vel urgente neceſſario aliquo vitæ officio, æger aliorum opera eſt movendus, omni cautela opus eſt ne forte vel nimia motus contrarietas dolorem acceſſat, qui eo tantum nomine poteſt tolerari, quod confeſtim evaneſcat. Quæ quidem corporis latio ita caute & delicate peragenda, haud exigua pars eſt ærumnarum, quibus podagra oneratur: Dolor enim vehementior non per omnem paroxyſmum extenditur, ſi modo pars affecta omnino quieſcat.

Cum podagra antehac non niſi exeunte hyeme ſoleret invadere, poſt duos treſve menſes pro more receſſura; jam per annum integrum vexat ægrum, demptis duobus vel tribus menſibus calidioribus atque æſtivis. Et quod inſuper eſt obſervandum, quemadmodum *Paroxyſmus* major ſive *Generalis* jam protractior quam olim fuerat,

fuerat, inveniatur, ita etiam *Paroxyſmi* iſti *particulares*, ex quibus generalior componitur, ſinguli diutius ſæviunt: cum enim antehac particulares iſti non ultra unum alterumve diem excruciarent, jam ubicunque ſedem figant, maxime ſi pedes vel genua occupaverint, non ante diem decimum quartum caſtra movent: Primo ad hæc, aut ſecundo poſt appulſum die, æger præter dolorem, aliqualem etiam ægritudinem patitur, atque ſimul omnimodam appetitus proſtrationem.

Poſtremo, cum antequam malum uſque adeo incruduerat, æger non ſolum longioribus frueretur paroxyſmorum intervallis, ſed etiam durante iſta intermiſſione recte valeret tam artubus quam reliquo corpore, facultatibus ſingulis naturalibus, officio ſuo debite fungentibus; jam artus habet fere undiquaque contractos atque impeditos, ita ut quamlibet ſtare poſſit, forte etiam aliquantiſper procedere, greſſu tamen ita claudicante ac permoleſto prorepit, ut etiam cum ambulet quieſcere videatur: & ſi ultra vires ambulare perſtiterit quo pedibus rectius valeat, quanto magis ipſos ambulando confirmat, & dolori excipiendo minus obnoxios reddit, tanto morbi fomes, nunquam per hoc omne intervallum perfecte diſſipatus, viſceribus periculoſius imminet, cum in pedes ita libere nequeat effundi; qui hoc morbi tempore vix unquam doloris ſunt expertes, ſed ſenſatione aliqua plus minuſve moleſta perpetuo tentantur.

Quin etiam multis aliis ſymptomatibus infeſtatur æger, ut venarum hæmorrhoidalium dolore, ructu nidoroſo cibi jam manducati & in ventriculo putreſcentis guſtum referente, quoties vel aliquid e dyſpeptis aſſumpſerit, vel eam tantum cibi quantitatem quæ ſano competit. Appetitus languet uti & totum corpus præ inopia ſpirituum. Denique ideo tantum vivit ut calamitoſus ſit & miſer, non ut vitæ dulcedine vel minimum fruatur. Urina, quam prius coloratiorem, maxime in paroxyſmis & in pauca quantitate ſolebat reddere, jam illam tam colore imitatur, quam copia quæ in *Diabete* excernitur. Dorſum aliæque partes moleſte pruriunt maxime ſub horam ſomni.

Id etiam in hoc morbo, quoties jam confirmatior eſt, incommodi accidit, quod ab oſcitatione, in primis vero matutina, ligamenta oſſium metatarſi vehementer convelluntur, cum ſenſu quaſi coarctationis vel compreſſionis fortiſſimæ a manu valida. Quandoque etiam nulla oſcitatione præcedente, æger jam ſe ſomno committens ictum quaſi clavæ metatarſum confringentis derepente perſentiſcit, unde cum ejulatu expergiſcitur. Tendines muſculorum quæ tibias ſuffulciunt, ſubinde ſpaſmo corripiuntur ita acri & violento, ut dolor quem excitat, ſi vel tantiſper duraret, omnem humanam patientiam dejiceret vinceretque.

Poſt multos diroſque cruciatus & carnificinam diuturniorem, ceu pignus miſſionis quam mors jam in propinquo ſtans mox eſt datura, paroxyſmi ſubſequenter ægrum quoad dolorem clementius tractant, (natura partim ab onere materiæ peccantis oppreſſa, partim ob ſenium, eandem in corporis extremitates jugiter ac ſtrenue relegare non amplius valente) ac loco doloris conſueti, ægritudo quædam cum dolore ventris, laſſitudo ſpontanea, quandoque etiam propenſio ad diarrhœam ſuperveniunt. Hæc ſymptomata, dum vigent, artuum dolorem leniunt, quæ pariter evaneſcunt, quoties articulos dolor fatigat: atque ita nunc dolore, nunc ægritudine quaſi alternatim laceſſente, paroxyſmus longas moras nectit. Animadvertendum eſt enim, quod ubi quis ad multos annos podagra laboraverit, dolor ſingulis paroxyſmis gradatim imminuitur, tandemque ægritudine potius conficitur, quam dolore. Quem enim in his patitur dolor, quamlibet ſint productiores, vix ad decimam partem ejus aſſurgit doloris, quem pati ſolebat, cum viribus eſſet magis integris. Nihilominus hæc ipſa morbi inclementia penſabatur ut plurimum longiore intercapedine, quæ paroxyſmos intercedebat, tum ſanitate, qua interea ſatis commoda utebatur. Nanque hoc in morbo dolor amariſſimum eſt naturæ pharmacum, qui quo vehementior eſt, eo citius præterlabitur paroxyſmus, atque inſuper & longior erit intermiſſio & magis perfecta; & vice verſa.

Neque tamen dolor, claudicatio, atque impeditus partium affectarum motus, ægritudo, aliaque ſymptomata jam deſcripta, hujuſce morbi tragœdiam abſolvunt: *Calculum* inſuper *Renum* in quamplurimis parit hic affectus, tum ex eo quod æger diu ſupinus recumbat, tum etiam quod ferientur organa ſecretoria a debitis ſibi functionibus; ſive etiam quod calculus ejuſdem materiæ morbificæ in genere portio quædam ſit, quam ego litem non dijudico. Quæcunque vero ſit hujus mali origo, nonnunquam ægri animum mœſtiſſima interpellit contemplatio, calculuſne an podagra immitior ſit. Quandoque etiam calculus lotii per meatus urinarios in veſicam tranſitum impediens, ægrum de medio tollit, lentas podagræ moras haud amplius expectantem.

Nec ſatis eſt ægrum ita miſeris modis dilaniari, ut nec ſui jam fuerit compos, alienæ opis prorſus indigens, ſed & hic accedit miſeriarum cumulus, quod durante paroxyſmo, animus etiam ceu contagio afflatus, eo uſque corpori compatitur, ut haud facile ſit dictu utro horum æger calamitoſius doleat. Non enim rectius podagræ, quam iracundiæ, paroxyſmus omnis dici poteſt; cum mens & ratio uſque adeo ab infirmato corpore enerventur, ut vel leviſſimo affectuum motu impellantur & vacillent: unde non magis ipſi quam aliis gravis eſt. Quid quod & cæteris quoque paſſionibus eſt obnoxius, timori videlicet, ſolicitudinique, atque aliis id genus? A quibus pariter torquetur, donec morbo evaneſcente, animus quoque priſtina tranquillitate recepta una convaleſcet.

Tandem æger (ut funeſtiſſimi hujus morbi cataſtrophen ſemel expediam) viſceribus a materiæ peccantis incubatu complexuque ita læſis, ut ſecretionis organa non amplius ſuo munere fungi queant, unde & ſanguis quaſi limo & fæculentiis refertus ſtagnat, & materia peccans non jam, ut olim ſolebat, in corporis extremitates diſploditur atque rejicitur; tandem inquam ὁ τρὶς-ἄθλιος vitam afflictiſſimam & jam diu non vitalem cum morte ærumnarum requie feliciter commutat.

At vero (quod mihi aliiſque, licet tam fortunæ quam ingenii dotibus mediocriter inſtructis, hoc morbo laborantibus ſolatio eſſe poſſit) ita vixerunt atque ita tandem mortem obierunt magni Reges, Dynaſtæ, Exercituum Claſſiumque Duces, Philoſophi, aliique his ſimiles haud pauci. Verbo dicam, Articularis hicce morbus (quod vix de quovis alio affirmaveris) divites plures interemit, quam pauperes, plures ſapientes, quam fatuos, natura quaſi digito monſtrante, quam parum iniqua ſit omnium parens & arbitra, quam partibus ſtudeat; cum eos, quibus alicubi defuit, alio aliquo bonorum genere cumulatius ditare ſoleat; profuſiorem vero erga alios munificentiam æqua malorum parte admixta diluat & contemperet. Adeo ut ubique gentium rata ſit lex atque inviolabilis, nullum hominem vel ex omni parte beatum, vel per omnia miſerum ac calamitoſum poſſe inveniri, ſingulos autem utranque experiri ſortem. Quæ boni atque mali contemperatio, fragilitati noſtræ & mortalitati ita propria, nobis fortaſſe apprime conducit.

Podagra fœminas perraro infeſtat, eaſque non niſi jam vetulas, & viragines ſeu corpore maſculorum habitum æmulantes. Graciliores quæ vel in adoleſcentia, vel conſtanti ætate ſymptomata patiuntur podagram mentientia, ea ipſa vel affectibus hyſtericis, vel rheumatiſmo quo jam olim laborarunt, & cujus fomes non ſatis initio fuerat eliminatus, accepta referunt.

Neque pueros, neque juvenibus minores podagra vera atque genuina vexatos hactenus obſervavi: Nonnulli tamen mihi noti ſunt, qui priuſquam eam ætatem attigiſſent, leviculam aliquam quaſi velitationem præſenſerant; quorum nempe patres etiam tunc hoc morbo tenerentur cum iis generandis operam darent. Atque hic explicit morbi hujus hiſtoria.

Omnes animi nervos variis hujuſce morbi phænomenis contemplandis acriter intendens, illum Ἀπεψίᾳ ſeu labefactatæ, tam in partibus, quam ſuccis, corporis univerſis concoctioni ortum debere exiſtimo. In iſtis enim, qui huic morbo ſunt obnoxii, cum jam vel ætate fuerint confecti, vel effrænata morum licentia ſenectutem præmaturius accerſiverint, ſpiritus animales per totum corpus deficiunt, immodico functionum in juventutis calore vegetiſſimarum exercitio conſumpti; verbi gratia, præpropero nimioque Veneris uſu, inſanis improbiſſimiſque laboribus, quibus ardenter atque indefeſſe voluptatibus inſerviunt, & his ſimilibus. Acceſſit etiam ſive ab annis, ſive ab inertia, exercitiorum corporis, quibus olim aſſueverant, intermiſſio vel ceſſatio repentina (quorum uſu tum ſanguis invigoratior, tum partium tonus firmior & conſtantior ſolebat reddi) unde jam corpus flacceſcit, & concoctiones non amplius recte promoventur; e contra vero, ſuccorum corporis recrementa, quæ talium exercitiorum ope excernebantur, dehinc in vaſis, ceu morbi ſeminium, reconduntur. Nonnunquam & ſtudium ſeu meditatio de re quapiam ſeria ac diuturna malum auxit, quo ſcilicet ſpiritus defæcatiores & magis volatiles a concoctionum

penſo

penſo quod debuerant abſolvere, nimium evocantur. Adde quod huic morbo obnoxii non ſolum ciborum in genere fere ſunt appetentiores, ſed & eorum maxime qui difficillime ventriculo cedunt; quos cum haud parcius devorent, quam tum ſolerent cum exercitiis uterentur, non jam iis digerendis pares ſunt. Neque tamen dicta voracitas & liberalior ciborum ingeſtio ita frequenter (licet id haud raro contigerit) podagræ viam ſtravit, ac veſana & immoderatior vini compotatio; unde fermenta coctionibus variis dicata penitus proſternuntur, præcipitantur ipſæ coctiones, & ſpiritus naturales ab halituum adventitiorum copia ſubjugantur, diſperguntur que. Jam vero cum uno eodemque tempore & ſpirituum (qui coctionis inſtrumenta ſunt) vigor imminuatur, atque inſuper ingens humorum colluvies ſanguinem opprimat, omnino neceſſe eſt, ut ſingulæ coctiones haud rite peragantur, dum ita obruuntur ſingula viſcera, unde Spiritus jandiu fatiſcentes nunc etiam ſuffocantur. Nam ſi a ſola ſpirituum debilitate penderet hic morbus, infantes, fœminas, atque eos, quos ægritudo diuturnior maceravit, pariter invaderet; cum fere viroſiſſimos quoſque adoriatur, & robuſtiſſimis naturæ principiis præditos; quos tamen non aggreditur, donec caloris & ſpirituum naturalium defectum ſive declinationem, humorum quoque congeſtio excipiat, a quibus ſimul junctis concoctiones vitiatæ pervertuntur.

Porro ut cauſarum, quas enumeravimus, ſingulæ indigeſtionem promoverant, ita earum pleræque laxitati habitus & muſculorum corporis procurandæ nonnihil contulerant, unde porta crudis indigeſtiſque humoribus intromittendis panditur, quoties iſti ad exteriora protruduntur. Quoties enim in ſanguine diutius ſtabulantes tam mole, quam prava diatheſi macti fuerint, tandem calorem putreſcentem acquirunt; & cum non amplius a natura regi poſſint, prorumpunt in ſpeciem, & in articulos depluunt, calore atque acredine dolores exquiſitiſſimos in ligamentis membraniſque oſſa contegentibus excitantes; quæ vel a ſenio, vel luxu atque intemperantia labefactata laxataque facile humoribus impetum facientibus locum concedunt. Hic vero humorum podagram generantium prolapſus, qui paroxyſmum conſtituit, ſerius ocyuſve contingit, prout anſa hujuſmodi humoribus in motum ciendis data fuerit.

Jam vero *curationem* quod ſpectat; (ut primo quæ ſunt omittenda ſubinnuam) licet, ſi humores reſpiciamus atque indigeſtionem, unde iſti trahunt originem, prima fronte videri poſſit indicationes curativas in primis ad humores jam factos evacuandos, dein ad coctiones roborandas, (unde aliorum humorum ſuccreſcentium aggeſtio poſſit præcaveri) collimare debere, quandoquidem hæ ſunt indicationes magis generales, quibus in pleriſque aliis morbis humoralibus ſatisfaciendum eſt: in podagra nihilominus naturæ quaſi prærogativa eſt materiam peccantem ſuo modo exterminare, & in articulos deponere, per inſenſibilem tranſpirationem diffiandam. Nanque haud plures tribus proponuntur modi, quibus cauſam podagræ continentem ejicere valeamus, venæ ſectio ſcil. catharſis, ac diaphoreſis per ſudorem: nulla vero ex his methodus ſcopum attinget unquam.

Imprimis venæ ſectio, quantumvis magna polliceatur tum in humoribus, qui in procinctu ſtant, & quaſi deſcenſum mediantes, tum in iſtis, qui jam jam articulos obſederunt, evacuandis; manifeſto tamen pugnat cum indicatione illa, quam cauſa antecedens, quæ eſt indigeſtio a ſpirituum (quos ſanguinis detractio magis imminuit opprimitque) depravatione ac defectu orta, ſibi vendicat. Non eſt itaque adhibenda phlebotomia, vel ad præcavendum paroxyſmum, qui timetur, vel ad iſtum, qui jam adeſt, mitigandum, in iis nempe, qui ætate jam ſunt provectiores. Quamvis enim qui educitur ſanguis pleuriticorum & rheumatiſmo laborantium ſanguinem utplurimum referat; attamen venæ ſectio haud minus inſigniter in hoc morbo officere ægro, quam in duobus prædictis prodeſſe cernitur. Etenim ſi ſanguis in intermiſſione, quantumlibet diu poſt paroxyſmum, fuerit extractus, periculum eſt, ne a ſanguinis & humorum agitatione novus ſuccreſcat paroxyſmus, qui & priore diuturnior futurus eſt, & ſymptomatibus enormibus ſtipandus, ſanguinis robore, & vigore, quibus adjutoribus morbi fomitem ſtrenue ac conſtanter excutere debuerat, exinde retuſis. Atque hoc incommodi toties etiam accerſitur, quoties ineunte paroxyſmo vena pertunditur. Si mox a paroxyſmo feriatur vena, ingens periculum eſt, ne natura, dum ſanguis adhuc languidior eſt, & nondum priſtinas vires a morbo ſucciſas redintegraverit, ejuſmodi vulnere importune inflicto uſque adeo infirmetur & ſuccumbat, ut hydropi aditus aperietur. Veruntamen ſi æger adhuc juvenis fuerit, & ab immodica potatione excalefactus, ſanguis initio paroxyſmi poteſt detrahi; ſin autem in paroxyſmis ſubſequentibus phlebotomia jugiter utatur, podagra quam citiſſime etiam in juvenibus inveteraſcet, & intra paucos annos latius imperium ſeu potius tyrannidem propagabit, quam alias in multis extendere valuiſſet.

Deinde, catharſin quod attinet, ſive ἄνω ſive κάτω animadvertendum eſt, quod cum naturæ lex ſit inviolabilis, atque ipſi hujuſce morbi eſſentiæ intertexta innexaque, morbi fomitem ſemper in articulos rejici debere; nihil prorſus aliud præſtabunt remedia ſive emetica, ſive cathartica proprie dicta, niſi ut materia peccans, quam natura in corporis extremitates protruſerat, in ſanguinis maſſam denuo revocetur; unde accidit, ut quæ in articulos eliminari debuerat, in aliquod e viſceribus forte irruat, atque ita æger, qui in nullo prius diſcrimine verſabatur, jam de vita periclitetur. Quod iis fatale eſſe haud raro obſervatur, qui medicamentis purgantibus vel ad podagram præcavendam, vel (quod adhuc pejus eſt) ad leniendum paroxiſmum aſſueverant. Etenim cum natura a methodo ſibi familiari exturbata fuerit qua, utpote ſecuriſſima optimaque, materiam morbificam in articulos ablegat, dum humores intro verſus inteſtina ſolicitentur, loco doloris in juncturis, quem vel nullum habent, vel certe perexiguum, ventriculi ægritudine, alvi torminibus, lipothymia, & longo anomalorum ſymptomatum agmine miſeri quaſi enecantur.

Ego certe perſuaſiſſimus ſum, a jugi & ſæpe iterata experientia edoctus, catharſin omnem tam per lenientia, quam per fortiora medicamenta, qualia pro more articulis expurgandis deſtinantur, plurimum nocere; ſive in paroxyſmo ad minuendam materiam peccantem, ſive in fine ad diſſipandas morbi reliquias, ſive in perfecta intermiſſione, & recta valetudine, ut venturo paroxyſmo occurratur, purgatio in uſum revocetur. Etenim tam mei ipſius, quam aliorum periculo compertiſſimum habeo, catharſin quovis horum temporum adminiſtratam, ita parum votis reſpondiſſe, ut malum, quod debuerat averruncare atque avertere, accerſeret. Primum itaque purgatio ſæviente adhuc paroxyſmo adhibita, naturæ, in materia morbifica ſeparanda & in articulos deponenda occupatæ, negotium faceſſens, magnam ſpirituum ἀταξίαν nonnunquam excitavit; unde non tantum paroxyſmus magis invaleſcebat, ſed & æger in vitæ diſcrimen haud obſcure conjiciebatur. Deinde cathartica in fine paroxyſmi uſurpata, cum morbi reliquias amoliri debuerint, id tantum egere, ut recens paroxyſmus de novo ſuppullularet, haud mitior priori iſto; atque ita æger ſpe falſa lactatus ea ſibi fabricat mala, quæ non fuerit perpeſſus, niſi humores denuo in rabiem agerentur. Quod genus incommodi ipſemet plus ſemel expertus ſum; artis medicæ opem præpoſtere implorans ad exturbandas, ut mihi videbatur, reliquias morbi. Poſtremo quod purgationem attinet, certis intervallis & integra ſanitate repetendam, ut paroxyſmo eatur obviam atque ei aditus præcludatur; etſi, quod eſt fatendum, non ita præſens periculum eſt, ne nova acceſſio invitetur, atque fuit in caſu jam dicto, cum æger nondum ἔξω βέλους omnino fuerit; tamen etiam hoc tempore paroxyſmum parit, idque ob cauſas ſupra memoratas, quo malo ſi forte ægrum non ſtatim mulctaverit, nullatenus tamen eum a morbo liberat, quantumlibet conſtanter, & debitis intervallis catharctica hæc illave aſſumpſerit. Quinimo nonnullos novi huic morbo obnoxios, qui catharſi non ſolum Vere, & Autumno, ſed & ſingulis menſibus, immo & ſeptimanis continuis, celebrata, ſanitati litabant, neque tamen horum quiſquam podagram effugit: quæ exhinc crudelius plerunque, & immanioribus ſymptomatibus eos impetebat, quam ſi ab omni medicatione ſibi temperaſſent. Licet enim jam dicta purgatio cauſæ continentis partem aliquam poſſit educere, cum tamen concoctioni roborandæ (a quo tantum abeſt, ut potius eam debilitet) recenti vulnere naturam ſubruens ac dejiciens, nehilum conferat, uni tantummodo cauſæ opponitur, & morbi curationi impares prorſus habet vires.

Ad hæc annotandum eſt, ab eodem illo ſpirituum defectu, quo coctiones in iis vitiantur, qui podagra ſolent laborare, eorundem ſpirituum animalium σύστασιν minus firmam vegetamque reddi, unde mox dejicitur & interturbatur a quavis cauſa, quæ vel animum vel corpus paulo violentius concutit exagitatque; ac proinde jam fugax ac diſſipabilis eſt admodum, prout iis,

qui affectioni vel hypocondriacæ, vel hyſtericæ obnoxii vivunt, perſæpe accidit. A qua etiam ſpirituum ad ἀταξία propenſione fit, ut podagra, vel leviſſimam quamlibet evacuationem fere ſubſequatur. Diſſoluto enim corporis tono, quem ſpirituum firmitas, dum in vigore ſuo perſiſtunt, rite compactum vegetumque ſervat, materia peccans quaſi diſruptis repagulis jam ſui juris eſt, atque ab hac plaga corpori inflicta paroxyſmus ſtatim exoritur.

At vero hæc ipſa methodus utut pernicioſa ac nocens, nihilominus Empiricis quibuſdam, qui catharticum quo utebantur medicamentum aſtute omnes celarunt, haud mediocrem exiſtimationem conciliavit. Obſervandum eſt enim, quod purgatione currente, æger vel non omnino vel remiſſe admodum dolet; & ſi catharſis ad plures dies produci queat, nullo ſuperveniente paroxyſmo recenti, æger confeſtim ab eo, quo jam tenetur, convaleſcet: verum enimvero pœnas impoſterum pendet diriſſimas ab ἀταξία in quam dicta humorum exagitatio naturam præcipitem egit.

Denique materiæ peccantis per ſudores evacuatio, licet prædictis evacuationibus minus officiat, liquido tamen officere cernitur. Quamvis enim morbi fomitem non retrahat in viſcera, ſed e contra in corporis habitum propellat, attamen his ſaltem nominibus obeſt. Primo quidem, quod extra paroxyſmum humores adhuc crudos, & nondum ita ſubactos, ut rite ſeparari debeant, quaſi vi quadam protrudit in artus, atque eo pacto cunctantem paroxyſmum ante diem, & vel invita natura ſolicitat. Deinde quod ſudoris provocatio in ipſo paroxyſmo materiam morbificam nimis violenter in affectum membrum impingat adigatque, dolorem ſimul adducens haud tolerandum, & ſi major ſit materiæ peccantis copia, quam ut pars affecta eam queat admittere, illam mox in artus alios deturbat, unde orgaſmus interea, atque ingens tam ſanguinis quam cæterorum humorum ebullitio ſive exæſtuatio; ſi vero corpus colluvie ſeroſa podagræ generandæ apta admodum ſcateat, metuendum eſt, ne apoplexia ingruat. Quamobrem in hoc affectu, perinde ac in cæteris omnibus, in quibus ſudores artis ope ſolicitantur ad eliminandam materiam morbificam, non vero naturæ ductu profluunt, periculoſiſſimum eſt eodem nimis violenter atque ultra eum coctionis gradum, ad quem humores evacuandi ſua ſponte pervenerint, elicere. Et celeberrimus iſte Hippocratis Aphoriſmus, *Cocta, non cruda ſunt medicanda*, tam in ſudoribus provocandis, quam in ſubducenda alvo locum habet. Quod quidem liquido conſtat ex ſudore illo, quo paroxyſmus febrium intermittentium claudi ſolet, qui, ſi modicus fuerit, & materiæ febrilis a præcedente paroxyſmo concoctæ quantitati apte reſpondens, ægrum inſigniter juvat levatque; ſi vero ultra naturæ modum ſudatio promoveatur, ex eo quod æger lectulo jugiter affigatur, jam febris continua ſubnaſcitur, & recens focus ſuccenditur, cum iſte qui prius efflagrabat, fuerat extinguendus. Pari ratione in podagra etiam lenis ille mador, qui ut plurimum mane ſua ſponte oritur poſt minorum paroxyſmorum, e quibus majorem paroxyſmum conſtare docui, ſingulos, tam dolorem, quam inquietudinem quibuſcum æger tota nocte conflictabatur, mitigat; e contra vero, ſi quando levis hicce mador, & ſuapte natura fugax, diutius & vehementius proritetur, quam fert proportio materiæ peccantis jam ab ultimo paroxyſmo concoctæ, morbus inde exacerbatur. Tam itaque in hoc, quam in aliis morbis quibuſcunque, quos mihi videre contigit, dempta ſola peſte, ſudores prolicere non tam Medici, quam naturæ provincia eſt: cum nullo modo aſſequi poſſimus, quanta materiæ pars ejuſcemodi ſeparationi obeundæ jamjam eſt parata, nec per conſequens, quem in provocando ſudore modum tenere debeamus.

Ex jam dictis cum ſatis liqueat, non ſolum podagræ curationem a medicamentis evacuantibus incaſſum peti, ſed & eadem ποδαγρῶσι noxam adferre, reſtat ut exquiramus, ad quem alium ſcopum curativæ indicationes ſunt dirigendæ. Ego quidem ex accurata φαινομένων prædictorum omnium penſitatione, & diligenti examine colligo, duabus potiſſimum cauſis in hujuſce morbi curatione obviam iri debere. Prima eſt cauſa antecedens, ſive humorum indigeſtio a caloris, & ſpirituum naturalium defectu orta. Altera eſt cauſa continens, ſive eorundem humorum calor, & exæſtuatio, ubi jam tum putredinem, tum etiam acredinem nacti ſunt a mora in corpore, quam oportuerat, diuturniore, quæ mora ab inconcoctione ſupra memorata pendet. Hæ cauſæ ita toto cœlo, quod ajunt, a ſe invicem diſcrepant, ut, quæ huic proſunt remedia, alteri obſint; unde hic affectus ita curatu perdifficilis eſt. Etenim dum medicamentis calefacientibus indigeſtionem vincere ſatagimus, periculum eſt, ne ex altera parte humorum calor intendatur: atque e diverſo, dum ſive diæta, ſive remediis refrigerantibus calorem, & acredinem humorum commitigare volumus, ἀπεψία accerſimus, labefacto ſcil. calore naturali. At vero hic cauſam continentem non eam tantum intelligo, quæ jam actu articulos obſidens paroxyſmum format, ſed eam inſuper, quæ adhuc in ſanguine deliteſcens ſeparationi hactenus eſt inepta. Perraro enim materia morbifica omnis a paroxyſmo quantumlibet diuturno, & crudeli, ita plene egeritur, ut nullæ prorſus in corpore reliquiæ ſint, eodem jam elapſo. Ac proinde utriuſque hujus cauſæ tam extra paroxyſmum, quam eo vigente ratio habenda eſt. Quandoquidem vero materiæ continentis eliminatio naturæ omnino opus eſt, ſua ipſius methodo peragendum; cumque nihil interea temporis, ad humores calidos acreſque leniendos, abſque damno digeſtionibus illato, poſſit tentari, niſi ut exulent ac evitentur victus medicamentaque calidiora, a quibus inflammantur humores: maxima certe & præcipua curandi intentio in eo verti debet, ut coctioni, indigeſtionibus ſublatis, conſulatur, de qua jam agam: ita tamen ut in Diſſertationis ſerie ea etiam attingam remedia, prout anſa data fuerit, quæ ad leniendum humorum calorem, & acredinem retundendam facere poſſint.

Quæcunque igitur naturæ opem ferunt in muneribus ſuis rite fungendis, ſive ventriculum confortando ut alimenta recte coquat, ſive ſanguinem ad debitam chyli in illum invecti aſſimilationem, ſive partes ſolidas corroborando, quo melius ſuccos eardundem nutritioni atque augmento deſtinatos in propriam ſubſtantiam convertant, quæcunque denique varia excretionis organa atque emunctoria corporis in eo ſtatu conſervant, ut ſingularum partium recrementa debito tempore atque ordine valeant emendare; hæc & hujuſmodi omnia huic intentioni adimplendæ conferunt ac proprie *Digeſtiva* appellantur, ſive pharmaca ea fuerint, ſive ratio victus, ſive exercitatio, ſive alia ex iſtis quælibet, quæ *ſex res non naturales* indigitantur.

Hujuſmodi medicamenta ſunt in genere, quæ moderate excalefaciunt, & vel amaricant, vel linguam leniter feriunt, utpote quæ ventriculo ſunt pergrata, ſanguini medentur, & cæteras partes fovent confortantque, qualia ſunt, verbi gratia, radices angelicæ, enulæ, folia abſinthii, centaurii minoris, chamædryos, chamæpityos, *&c.* Addi poſſunt etiam antiſcorbutica vulgo dicta, ut radices raphani ruſticani, folia cochleariæ hortenſis, naſturtii aquatici, *&c.* Cum autem herbæ iſtæ acres ac pungentes, utut ſtomacho arrideant atque eidem conferant in coctione juvanda, morbi tamen fomiti jamdiu formato aculeos ſubdant, & augeant calorem, parcius uſurpandæ veniunt, præ aliis iſtis quæ miti calore atque amaritudine, & ventriculum corroborant, & ſanguinis maſſam vegetiorem reddunt ac magis vitalem.

Eorum ſpecies aliquot affabre permiſtæ humoribus concoquendis rectius, ut mihi videtur, quam ſimplex quodlibet ex eorum tribu deſumptum miniſtrant. Quamlibet enim quoties ſpecifica medicamenti cujuslibet virtute opus eſt nobis, regula tenet, *Quo ſimplicius* eo melius; tamen cum id habemus propoſiti, ut huic illive indicationi ſatisfaciendo ægrum ſanemus, ſingula ingredientia ſymbolum pro morbo curando quaſi conferunt, atque in hoc caſu, quanto major eſt ſimplicium numerus, tanto potentius medicamentum operabitur. E prædictis itaque, & reliqua ejuſdem farinæ materia medica, variæ remediorum formulæ ad hunc ſcopum tendentes concinnari poſſunt. Ego formam electuarii ad exemplum Theriacæ Andromachi cæteris præfero, ceu viribus præſtantiſſimam, eo quod mutua ſimplicium confermentatio omnium virtutem adaugeat, quaſi *aliquid Tertium* progignens, quod in ita conjunctis majorum eſt virium in pari quantitate, quam in eorum quolibet. Verum tam delectum ejuſmodi ingredientium, quam formulas, quibus exhibenda ſunt prudenti Medico lubens relinquo; cum nunquam mei officii eſſe duxerim Receptulas, ut vocant, conſcribere, at potius veras indicationes notare, ad quas curationes ſunt dirigendæ: Quod cum minus obſervetur, exhinc, ut alibi dixi, Empiricis anſa data eſt, ut ſe artis medicæ Principes jactent.

Veruntamen Tyronum gratia, remedium, quo ego uti ſoleo, in medium proferam, quod ad hunc modum componitur. ♃ *Rad. Angelic. Calam. Arom. Imperator. Enul. campan. Fol. Abſinth. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. Chamædr. Chamæpyt. Scord. Calaminth. vulgar. Parthen. Saxifrag. pratenſ. Hyperic.*

Virg.

Virg. aur. Serpil. Menthæ, Salviæ, Rutæ, Card. Ben. Puleg. Abrotan. Flor. Chamæm. Tanacet. Lil. Conval. Croci Anglican. Sem. Thlaſp. Cochlear. hortenſ. Carui Bacc. Junip. ſingulorum quantitatem ſufficientem. Legantur ſingula Herbæ, Flores, & Radices quo tempore viribus pollent maximis. Siccentur ac in Papyraceis ſaeculis aſſerventur, dum in pulverem tenuiſſimum redigantur. Singulorum Unciæ ſex ſimul probe miſtæ excipiantur ſ. q. mellis opt. deſpumati, & Vini Canarini, & in Electuarium debitæ conſiſtentiæ conficiantur ſ. a. Sumat Drachmas duas mane & ſero, vel hujus defectu, ſequenti utatur. ℞. *Conſ. Cochlear. hortenſ.* ℥iß. *Abſinth. Roman. & Flaved. Aurantior. an.* ℥j. *Angelic. condit. Nuc. Moſcat. condit. an.* ʒß. *Theriac. Androm.* ʒiij. *Pulv. Ari comp.* ʒij. *cum ſ. q. Syrupi Aurantiorum fiat Electuarium.* Capiat Drachmas duas bis in die, ſuperbibendo ſequent. Aquæ cochlear. v. vel vj. ℞. *Rad. Raphan. ruſt. inciſ.* ℥iij. *Cochlear. hortenſ. manip.* xij. *Naſturt. aquatic. Becabung. Salv. Menth. ana manip.* iv. *Cortic. Aurantior. no.* vj. *Nuc. Moſchat. contuſ. no.* ij. *Cereviſiæ Brunſvvic.* ℔xij. *Deſtillentur organis communibus, donec ſolummodo libræ ſex Aquæ eliciantur pro uſu.*

E medicamentis vulgo cognitis *Theriaca Andromachi* concoctionibus roborandis præ cæteris confert; cum tamen plures in ſe ſpecies contineat, quæ plus ſatis calefaciunt, atque inſuper oppio abundet, Electuarium ſupra dictum commodius parari poteſt e vegetabilibus præcipuis excalefacientibus, & corroborantibus. Curandum eſt interim ut ea ſimplicia eligantur, quæ ad ægri guſtum magis faciant, cum enim diu admodum, ſcil. ad omnem fere ætatem, in ejus uſu perſeverandum ſit, omnino convenit, ut palato minus ſit ingratum. Inter ſimplicia *Cortex Peruvianus* primas obtinet, cum ſanguinem corroboret vegetumque reddat, ejus grana aliquot mane, & ſero aſſumantur.

Et ſane uti in hoc affectu, de quo jam agimus, ita & in aliis chronicis pleriſque, hæc & huic ſimilia remedia quæ ſanguinem corroborant, vegetumque reddunt (ſi modo eorundem calor, propter cauſas poſtea adferendas, in ſpititibus vinoſis non conſiſtat) præ cæteris juvant; quando quidem ſinguli hujus generis morbi ad unam eandemque cauſam univerſalem, humorum ſcilic. *Indigeſtionem*, ſi recte conjicio, referri debeant.

Nihil eſt autem, ex quo hoc certius evinci poterit ac probari, quam ſi ob oculos ponamus differentiam, quæ inter morbos, *Acutos & Chronicos* intercedit; quam ob cauſam æquus Lector boni conſulet, ſi pauliſper ab eo, quod jam præ manibus eſt, negotio digrediar. Prout itaque morbi *Acuti* ii fere habentur, qui cito vel perimunt, vel ad concoctionem perducuntur; ita *Chronici* appellantur iſti, qui vel non omnino, vel tarde admodum, & longa temporis mora ad eandem concoctionem pertingunt. Atque hoc quidem tam ipſa rei natura, quam verba quibus illa exprimitur, aperte loquuntur; at vero cauſa hujus differentiæ, quæ inter hæc duo morborum genera deprehenditur, altius latet, haud ita facile eruenda: cujus indagationi ſi aliquantiſper immoremur, operæ, ut puto, vix nos pænitebit, cum harum rerum notitia clara ac diſtincta, ad inveniendas veras indicationes horum morborum curationis accommodas, magnum momentum adferre queat.

Sive interiora terræ viſcera, ſi ita loqui fas eſt, varias ſubeant mutationes, unde a vaporum inde exhalantium interventu aer inquinetur, quod mihi maxime probatur: ſive inficiatur atmoſphæra omnis, ab alteratione quam eidem inducit peculiaris aliqua corporum cœleſtium quorumlibet conjunctio: res ita ſe habet, ut ad hoc illudve tempus aer particulis refercìatur, quæ humani corporis œconomiæ adverſentur; uti etiam alio tempore iſtiuſmodi particulis impragnatur, quæ cum corporibus ſpeciei alicujus brutorum minus conveniunt. His jam temporibus, quoties nos hujuſmodi noxia, & naturæ inimica μιάσματα in nudum ſanguinem inſpiratione attrahimus, & in illos morbos epidemicos incidimus, quos illa parere apta nata ſunt, natura *Febrim* accerſit, ſolemnem nempe ſibi machinam ad ſanguinem a materia aliqua hoſtili, & contraria intus ſtabulante vindicandum. Et tales morbi *Epidemici* vulgo audiunt, & ideo acuti ſunt & breves, quia motum habent ita celerem & violentum. At vero præter hos morbos a cauſa externa excitatos, ſunt & alii perinde acuti, ab hac vel illa peculiari ſanguinis inflammatione nati, quæ non a cauſa aliqua generaliori ab aere pendente, ſed a particulari particularium corporum anomalia vel intemperie producuntur.

Quod quidem febrium genus ego *Intercurrens*, & ſporadicum idcirco vocito, quod annis fere quibuslibet occurrant.

At vero morbi *Chronici* genium habent longe ab his diverſum; quamvis enim aer minus ſalubris hujus vel illius generis ad hos morbos generandos multum conferat; non tamen aeri ita immediate originem debent ſuam, ſed ut plurimum communi omnium horum patenti humorum ſc. *Indigeſtioni*. Ubi enim quis naturæ principia jam habuerit infirmata ac protrita, ſive a ſenecta, ſive a magnis & continuis circa *Sex res non naturales* erroribus, præcipue in cibo potuque, vel ſi organa ſecretoria eo uſque fuerint debilitata, ut jam functionibus ſuis ad defæcandum ſanguinem, & ejus ſuperfluitates eliminandas deſtinatis, prorſus fuerint imparia: his in caſibus uberiori humorum proventu jam coagmentato, quam cui dirigendo hominis vires ſufficiant, dicti humores mora diuturniore varias fermentationes ac putrefactiones patiuntur, tandemque in *ſpeciem* erumpunt, & varias morborum ſpecies edunt pro depravationum varietate. Et prout hi ſucci depravati variam habent indolem, ita varie in hanc illamve partem dilabuntur, quæ eiſdem excipiendis aptiſſima eſt; atque ibi ſenſim longam illam ſymptomatum ſeriem explicant; quæ partim a talium ſuccorum natura, partim ab ἀταξίᾳ iſtis partibus illata, ſolent exoriri: quæ duo ſimul juncta iſtam naturæ ἀνωμαλίαν conſtituunt, quæ morbi alicujus nomine inſignitur.

Jam quod ejuſmodi impotentia naturæ ad coquendos humores plerorumque morborum chronicorum cauſa ſit præcipua, facile liquebit, ſi animadvertamus ſenes, quorum coctiones ſunt læſæ, & ſpiritus, earum inſtrumenta, abſumpti a repetitis vitæ longioris functionibus hiſce affectibus magis eſſe obnoxios, quam ſunt juniores, quorum vitæ flamma magis accenſa recrementa iſta coacervata diſſipat, & quorum organa ſecretoria jugi iſto caloris naturalis ſubſidio inſtruuntur, ut functionibus in totius ſanguinis maſſa depuranda peragendis neutiquam deficiant, niſi inſuper premantur, & quaſi ſuffocentur a nimia humorum copia. Adhæc talem humorum indigeſtionem plurium morborum chronicorum cauſam eſſe ex eo conſtat, quod hyems ad iſtiuſmodi morbos gignendos longe magis faciat quam æſtas. Licet nonnulli ex his morbis non actu exerantur, niſi ſub brumæ exitum; attamen iſte humorum proventus, a quo illi pendent, per omnem hyemis decurſum ſuccreſcens, auctior factus eſt ab ejus tempeſtatis frigore, & effœto languore naturam debilitante, quo minus valeat in adminiſtranda corporis œconomia. Unde fit, ut qui in æſtate ſatis bene habeant, raro tamen hyeme eos morbos effugiant, ad quos magis ſunt proclives, *Podagram*, verbi gratia, *Aſthma*, *Tuſſes &c.* Atque hinc etiam ratio deducenda eſt, quare peregrinatio in regiones magis auſtrales ita efficaciter eos morbos expugnet, quorum curatio in frigidioribus incaſſum tentabatur. Eorum, quæ de generali morborum chronicorum cauſa jam dixi, veritas magis adhuc patebit ab ingenti, & quaſi ſtupendo ac incredibili emolumento, quod ii qui morbis chronicis pleriſque, præcipue vero *Phthiſi*, laborant, ab equitatione percipiunt, quod genus exercitii digeſtiones ſingulas invigorat firmatque, dum a continua corporis ſucceſſione calor naturalis reaccenditur, & organa ſecretioni deſtinata in munere depurandi ſanguinis rite fungendo promoventur: unde neceſſe eſt, ut ſequatur digeſtionum deperditarum quaſi renovatio quædam, & e conſequenti totius corporis craſis optima.

Quo circa e rationibus jam allegatis ſatis elucefcit, quod non in podagra tantum, ſed & in aliis quoque chronicis morbis, ubi nullum ſymptoma manifeſtum contra indicat. *Herbas* ejuſmodi *excalefacientes* magnum omnino commodum adferre, cum ſanguini æſtatis calorem vel media hyeme concilient: quamvis ſi æſtivo tempore earum uſui aſſueſcamus, melius præcavebunt mala iſta, quæ adverſa tempeſtas ſolet apportare. Et profecto ſi ad hyemis uſque appulſum deferantur, quo tempore ingens humorum ſaburra accumulatur, periculum eſt ne ſero nimis ad hoc aſylum confugiamus, & quod dici ſolet, Μετὰ πόλεμον συμμαχία. Quamvis autem, ut ſupra fuſius diſſerui, podagra id ſibi habeat peculiare, ut non tantum non juvetur, ſed & lædatur a catharticis; tamen in aliis chronicis pleriſque, & venæ ſectio quoties opus fuerit repetita, & purgatio ante ſunt imperanda, quam remediis corroborantibus & digeſtivis hic a me laudatis opera danda eſt: ubi vero ſe æger his addixerit, in iis perſeverandum eſt, nullis intercalatis evacuationibus. Etenim hoc eſt firmiter retinendum, quod quoties cujuſcumque

morbi curatio remediis corroborantibus innititur, evacuationes, qualeſcunque eæ fuerint, officiunt prorſus. Denique non is ſum, qui aſſeram, medicamenta digeſtiva jam memorata cæteris quibuſcunque præſtare: at vero dico eum, qui remedium ad hanc intentionem ſatisfaciendam potentiſſimum invenire potuerit, longe majora in ſanandis morbis chronicis præſtare poſſe, quam ipſe ſe poſſe exiſtimaverit.

Iſtud vero iis omnibus quæ de podagra ſananda dicturus ſum, præmittendum eſt, maximopere præ cæteris obſervandum, nempe quod *Digeſtiva* remedia quæcunque, ſive medicamentorum apparatu, ſive diæta, ſive exercitatione ea conſtant, haud obiter inſtituenda ſint, verum conſtanter atque omni adhibita diligentia aſſidue uſurpanda. Cum enim in hoc morbo, uti etiam in chronicorum quamplurimis cauſa ejus in habitum, & novam quaſi naturam tranſiverit, nemo ſanus exiſtimaverit leviculam aliquam ac momentaneam alterationem ſanguini atque humoribus a quolibet ſive remedii ſive victus genere ſuperinductam, curationis ſcopum poſſe attingere; at vero corporis habitus omnis alio traducendus eſt, atque homo integer deinceps quaſi nova incude refingendus. Neque enim hic ita ſe res habet atque in morbo acuto aliquo, ubi is qui modo athletice ac pancratice valebat, derepente febre correptus, ab optimo ſanitatis ſtatu in morbum periculoſiſſimum, quaſi rupto ponte, præceps ruit. Podagræ diſpar admodum ratio: ubi quis per multos annos continuos comeſſationibus, compotationibuſque intemperantius indulgendo, ſolita exercitia intermittendo, deſidia atque pigritia intabeſcendo, vel etiam nimio ſtudio atque irremiſſa animi intentione, aliiſque vitæ erroribus, id egit tandem quaſi dedita opera, ut varia corporis fermenta pervertantur, atque opprimantur ſpiritus animales (qui coctionis inſtrumenta ſunt primaria;) unde humores præter naturales coacervati erumpunt tandem, cum jam ad ſummum gradum exaltati fuerint, ac ſtragem edunt; carnibus denique emollitis & effœminatis articulis, unde humores illabentes promptius excipiunt. Atque ita demum alia quaſi natura ſenſim ſuperinducitur, priſtina & naturali corporis œconomia everſa funditus & deleta. Cum iſti paroxyſmi, qui hominum incautorum ac minus perſpicacium oculos animoſque ſoli fere perſtringunt, & occupant, nihil prorſus aliud ſint quam ſeries & ordo ſymptomatum ab illa methodo pendentium, qua uti ſolet natura in materia morborum committenda foras pellenda. Quamobrem operam laudabit quiſquis hoc illove ſive medicamento, ſive etiam regimine ſubinde in uſum revocato, hunc morbum protelare ſatagit. Cum vero hic habitus tum in digeſtionum omnium labefactatione, tum & in amiſſione firmitudinis naturalis partim ſingularum præcipue fundetur ac conſtet, utrique malo occurrendum eſt; & tam coctionum robur, quam firmitudo partium pedetentim reduci debet ac reſtaurari, pro modulo ſc. priſtinæ ac conſuetæ corporis œconomiæ. Quantumlibet vero iſtud plene perfecteque fieri non poſſe videatur, non eo ſolum nomine, quod habitus quicumque non niſi ægerrime in ſibi contrarios tranſmutantur, ſed etiam quod ætas ſenilis, quæ huic morbo ut plurimum comes eſt & ſocia, vehementer refragatur: tamen quantum vires annique ſinent, tentanda eſt curatio, & prout æger propius ad hanc metam accedet, vel recedet longius, podagræ tyrannidem magis minuſve effugiet.

Atque porro animadvertendum eſt, quod remedia πεπτικὰ vel digeſtiva, ſive partem medicam ea ſpectant, ſive diæteticam, in paroxyſmorum præcipue intervallis in uſum revocanda ſunt; idque quam longiſſime fieri poteſt a paroxyſmo inſecuturo. Neque enim ſine magna temporis mora, & pertinaci remediorum uſu concoctionum omnium corroboratio, fermentorum corporis jam imminutorum reſtauratio tantaque firmitas, quantum expetunt tum ſanguis, tum viſcera, ſenio adverſante poſſunt acquiri.

Quantumlibet vero proſint hæc aliaque ejuſmodi remedia, attamen hiſce ſolis hæc corroborandi intentio ſatisfieri nequit; ſed & earum etiam rerum habenda eſt ratio, quæ ad artem proprie medicam non ſpectant. Et certiſſime voto fruſtrabitur is, qui in hoc aliove morbo chronico omnem curationem medicamentis ſolis abſolvi poſſe autumat. Primum itaque ea in *Cibo Potuque* mediocritas eſt obſervanda, ut neque plus alimenti ingeratur, quam ventriculus concoquere valeat, ac proinde morbo fomes ſubminiſtretur: neque e contra, nimia abſtinentia partes ea proportione defraudentur, qua earundem robur & vigor debuerat ſuſtineri, unde etiam magis debilitentur: quorum utrunque ex æquo nocet, prout tam in me ipſo, quam in aliis haud ſemel expertus ſum. Adhæc, ciborum qualitatem quod ſpectat, licet Εὔπεπτα per ſe conſiderata δυσπέπτοις præferenda ſint, attamen ægri palato eſt conſulendum: quandoquidem obſervandum eſt, quod ſæpenumero id quod ventriculus vehementer appetit, licet difficilius coquatur, citius tamen a natura vincitur, quam quod facilioris concoctionis habetur, ſi ventriculo nauſeam creet: at vero quæ δύσπεπτα habentur, idcirco parcius ſunt comedenda: Unica etiam ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcendum arbitror, cum varia carnium genera ſimul ingeſta plus ventriculo moleſtiæ faceſſunt quam unicum, quod omnia iſta quantitate exæquat. De cæteris, dempta carne, pro libitu comedat, modo nec acria, nec ſale condita ſint, nec aromatis; quæ licet coctionem non lædant, nocent tamen quatenus morbi fomitem exagitant.

Tempora quod attinet, prandere tantum expedit; cum enim lectus humoribus digerendis proprie dicetur, id temporis in cibis concoquendis non eſt inſumendum. Non cœnent itaque, qui podagræ ſunt obnoxii; hauſtum tamen cereviſiæ alicujus tenuioris liberaliorem ſibi indulgeant: quandoquidem etiam renum calculo generando proclives fere ſint tales; cujus concretio a liquore ejuſmodi hoc tempore hauſto multum impeditur, refrigeratis ſc. ab eo renibus prolutiſque.

Γαλακτοποσία, ſeu dieta e ſolo lacte ſive crudo, ſive cocto, exulantibus cæteris omnibus, niſi quod panis aliquid ſemel forte in die adjiciatur, ab annis retro viginti obtinuit. Profuit hæc quamplurimis præ cæteris huiuſce morbi præſidiis, quandiu ne latum unguem ab ea diſceſſerint. Quamprimum vero ad ſanorum diætam, utut lenem mitemque, ſeſe receperit, qui huic inſueverat, podagra confeſtim reverſa ægrum pejus longe quam antehac vexavit: labefactis enim hac methodo naturæ principiis, æger jam morbo pellendo magis impar redditur, unde & periculoſius infeſtat, & diuturnius. Qui igitur huic ſe methodo tradere cogitat, primum ſerio ſecum perpendat, num valeat per omnem vitam in eadem perſiſtere: quod tamen fortaſſis penes eum non erit, utut propoſiti tenax fuerit. Non enim nobilem quendam, qui poſtquam per annum integrum ſolo lacte victitaverat, non tantum ſine offenſione, ſed & cum ſumma voluptate; (quo tempore quotidie ſemel aut pluries dejecerat) ſiſtente derepente alvo, ac mutata corporis temperie, manente vero adhuc animi propenſione, & ventriculo tandem ad lac nauſeante, abſiſtere coactus eſt. Nonnulli vero hypochondriaci, craſſo corporis habitu, vel qui alias liquoribus ſpirituoſis diu multumque aſſuevere, lactis uſum nullatenus ferre poſſunt. Interea emolumentum illud perbreve ac fugax, quod ex hac diæta percipiunt illi, quibus cum lacte convenit, hinc oritur, videlicet quod non tantum diæta ſit ſimpliciſſima (unde nullus dubito quin juſculum avenaceum, modo ventriculus illud ferat, idem præſtare poſſit) ſed etiam ſanguinem dulciorem mitioremque reddat, particulas in eo acriores contemperando: atque inſuper, quod ego palmarium judico, cum lac alimenti gunus ſit adultis prorſus impar, iſtam humorum turgeſcentiam ſive viroſitatem reprimit, cui podagræ ortum debet, eo nomine paucos iſtos quibus congruit, tandiu a podagra immunes præſtat, quandiu eo ſolo veſcuntur, nec juvat ulterius. Cum enim podagræ cauſæ originali ac primariæ nempe, concoctionum ac fermentorum debilitati omnino contrarietur, longe magis hac ratione obeſt, quam altera prodeſt. Quod cum minus perſpectum fuerit, nonnulli incautiores in errores permagnos, & plane exitiabiles inciderunt; dum morbi cauſæ continenti, humorum ſc. calori & acredini, obviam ire ſatagentes, concoctiones peſſundederunt, & functiones naturales proſtraverunt omnes.

Liquores quod ſpectat, ii, me judice, optimi ſunt, qui neque ad vini generoſitatem aſcendunt, nec ad aquæ debilitatem deprimuntur, cujuſmodi ſunt cereviſia tenuis *Londinenſis*, ſive lupulata, ſive non lupulata; cum extrema ab utraque parte noceant. Primum de vino, licet proverbio jactetur: Vinum potans podagra laborabis, & vinum non potans laborabis podagra; extra controverſiam tamen eſt, & variis ποδαγρώντων experimentis confirmatiſſimum, *Vinum* de facto officere. Licet enim prodeſſe credatur juvandis coctionibus, quarum vitia cauſam podagræ antecedentem jandudum ſtatui; ratione tamen cauſæ continentis omnino obeſſe cenſendum eſt, humores ſc. fomitem morbi, jam in procinctu ſtantes accedendo exagitandoque. Sed neque damus, vinum pro potu ordinario uſurpatum coctiones promovere, at potius ſubvertere dicimus, niſi in diu vino aſſuetis. Quamvis enim calorem aliqualem in tranſitu impertiat, certiſſimum eſt tamen, fermenta corporis ab

ab eo ſubjugari, & avocari ſpiritus naturales atque fugari: unde eſt, ſi bene conjicio, quod bibaces atque potatores iſti male feriati, *Podagra*, *Paralyſi*, *Hydrope* aliiſque morbis frigidis fere pereunt. Adde quod jugis & immodica vini ingurgitatio corpus ad inſtar corporum fœminarum emollit laxatque; cum liquores temperati partium omnium tonum roborent ac firment; unde qui liquoribus tenuioribus ſemper aſſuevere, podagram fere neſciunt. Notandum eſt inſuper, quod huic morbo maxime obnoxii viri ſunt, qui licet imminutam habeant concoctionem naturalem; tamen ex quadam ſanguinis luxuria plus ſatis nutriuntur & incrementum ſumunt ex materia quadam indigeſta loco ſubſtantiæ ſanioris & rite compactæ. Hanc ſanguinis luxuriam Οἰνοποσία adauget magis, ac proinde tum novam materiæ ſaburram accumulat, tum etiam fomitem jandiu repoſitum quaſi ſubdita face actu in morbum provocat. Huic accedat ſtrui, quod cum podagricorum ſanguis iſti qui e pleuriticorum, aliorumque morbis inflammatoriis laborantium pertuſis venis extrahitur, perſimilis ſit, inſanorum eſſet ſanguinem jam ὀργιῶντα ulterius ſpirituoſis liquoribus, ceu ignem oleo, proritare. Neque tutius ex adverſo liquores nimium refrigerantes in uſum revocantur, cum hi concoctiones prorſus dejiciendo, & extinguendo calorem naturalem, majorem adhuc noxam inferant; non dolorem ſcil. ut vinum, ſed ipſam adeo mortem: prout experientia docet in iis, qui ad ſenium uſque vino liberalius indulgentes, aquam aut tenuiores liquores derepente cum vino, & non ita diu poſt vitam cum morte commutarunt.

Hic itaque podagræ obnoxiis in potu modus ſtatuatur, ut iis utantur liquoribus, qui neque, vel in maxima copia aſſumpti inebriare poſſunt, neque frigore ſuo ventriculum lædere. Hujuſmodi eſt, ut dixi, cereviſia tenuis noſtra, & in aliis regionibus confici poterit ex multa aqua cum pauco vino permixta. Aquam puram crudamque, & periculoſam exiſtimo, & expertus ſum meo damno. Attamen ſatis commode ab ineunte ætate potatur aqua; qua hodieque longe major hominum pars ſitim levat: inopia ſua feliciores ſunt illi, quam nos noſtra copia & luxu. Teſtes appello ingens morborum agmen, quo corpora noſtra hoc nomine diſcruciantur, podagram ſc. calculum, apoplexiam, paralyſin, &c. tum & vim animis illatam, qua nativa rectitudine transverſum aguntur, dum adventitii talium liquorum ſpiritus, cum ſpiritibus animalibus cogitationi formandæ inſervientibus complicati, mente nimium volatiliſando perturbant, vana ac futilia loco rerum ſolidarum atque alicujus momenti ſubingerentes: atque ita demum ingenioſe lepidos ac dicaces, pro ſapientibus nos reddentes; inter quos eadem ferme differentia intercedit, atque eſt inter ſubſtantiam, & prorſus nihil. Sed de his ſatis.

Jam vero quamvis ſufficiat ei, qui podagra mitius ac tantum per intervalla laborat, vel cereviſia tenui uti, vel vino dilutiori, cum is morbi gradus tanti non ſit, ut ſeveriori regimini ſe ſubjiciat; attamen cum univerſa corporis ſubſtantia in podagram quaſi degeneraverit, minus quam exoptet in profligando morbo promovebit, qui non a liquore fermentato quocunque, quantumvis leni & tenui, in totum abſtinet: cum hi omnes ſpiritus pungentes, & aliquem acredinis gradum in ſe contineant: & quod pejus eſt, quatenus fermento imbuti (perinde ac flores cereviſiæ liquoribus inditi vim ſuam fermentativam toti maſſæ communicant) humores fermentationi perpetuæ addicunt. *Potus* itaque *Dieteticus* ex ingredientibus vulgo notis, & huic uſui dicatis pro tali potu ordinario preſcribendus eſt: modo non ſit juſto fortior, quo haud multo minus periculoſe accendentur humores, quam ipſo vino; nec e contra aquoſior juſto, naturales functiones nimia refrigeratione proſternens. Hujuſcemodi potus ſi rite paretur ſelectis ingredientibus iſtis quæ ægro minus ſunt ingrata, licet ad ſeptimanam unam alteramve non ſine aliquali faſtidio ita jugiter aſſumatur, poſtea tamen perinde gratus & acceptus eſt, ac ſunt alii liquores quibus quis maxime aſſueverit. Atque ab hoc potus genere non tantum non imminuetur appetitus, ſed & augebitur: magis inſuper naturalis, & genuinus evadet, quam cum liquoribus fermentatis uti ſoleret. Hoc inſuper commodi accedet, quod qui hujuſmodi potum diæteticum loco ordinarii hauriunt, liberius in cætero victu ſibi poſſint indulgere, quam cum cereviſiam biberent, aut vinum: cum errores in victu, (quos omnes penitus evitare pene ſupra humanam ſortem eſt) hoc pacto aliquatenus corrigantur compenſenturque. Quod vero omnium primum eſt, æger hoc modo ſibi a calculo præcavebit, qui podagræ fere individuus eſt comes; cum liquores acres ac attenuantes quilibet, uti ad calculum jam factum proritandum, ita ad eundem generandum etiam faciunt. Liquor ſequens, utpote qui guſtu ac colore jucundo eſt, mihi maxime arridet. ♃. *Sarſaparil.* ℥vj. *Lign. Saſſaphr. Chinæ, & raſ. c. c.* ℥ij. *Glycyrrhiz.* ℥j. *Coq. in Aq. fontan. Cong. duobus per horæ dimidium; deinde ſtent clauſa ſuper cineres calidos per horas* 12. *poſtea ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem. Cum primum ab igne amoveatur, infunde ſem. Aniſi* ℥ß. *Poſt duas horas coletur, & poſtea depuretur per reſidentiam, & liquor clarus reponatur in lagenis vitreis probe clauſis ad uſum.*

Hic liquor tum primum commodiſſime in uſum trahetur, ubi quis a paroxyſmo convaluit; atque in eo perſeverandum tam in ipſis paroxyſmis, quam in eorum intervallis per reliquum vitæ curſum. Neque enim ſatisfactum eſt ſæviente adhuc morbo novis rebus ſtudere, cum in ejuſmodi ἀταξίαν & motu inordinato natura vix ferre queat, ut liquores fermentati, qui vegetiores ſunt ac magis ſpirituoſi, cum alio inerti ac ſpiritibus deſtituto commutentur. Eodem etiam tempore & *Electuarium* prædictum uſurpabitur; quod pariter deinceps tam in paroxyſmorum inſultibus, quam extra eos quotidie eſt devorandum. Hujus calor potus diætetici aquoſitatem quadantenus penſabit, ſanguini, & viſceribus debitum caloris gradum concilians, ſine iſta agitatione, quæ excitari ſolet ab æſtu liquorum fermentatorum.

Si quis objiciat, eam vitam vix vitalem eſſe, in qua omnimoda tum a vino, tum ab aliis liquoribus fermentatis abſtinentia obſervatur; reſpondeo perpendendum eſſe, an non longe miſerius ſit ac minus tolerabile diris inveteraſcentis podagræ cruciatibus (nam in mitiori morbo non hoc poſtulo) quotidie excarnificari, quam huic ſoli liquori ſe adſtringere, cujus uſu continuato in cæteris eſculentis ferme omnibus animo obſequi licet, ut jam non repetam, quod & hic potus (uti cætera omnia) dulceſcet conſuetudine. Certe qui hunc morbum expertus eſt, modo homo, non bipes fuerit pecus, nihil ambiget, in quam partem debeat concedere.

Quo non obſtante, ſi æger vel a longo ac nimio uſu liquorum inebriantium, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimia debilitate, cibos abſque vino, vel quovis alio liquore fermentato nequeat concoquere, non vacat certe periculo eundem protinus ac derepente a vino depellere; qui quidem error haud paucis lethalis fuit. Prorſus itaque, ſi me audit, apoxema diæteticum ſupra præſcriptum abdicet, vel, ſi eodem uti ſtatuerit, ei ſenſim aſſueſcat, hauſtum vini in paſtibus ad tempus aliquod ſibi indulgens, quaſi remedii loco potius, quam diætæ, donec decoctum illud familiarius evaſerit. *Vinum* autem *Hiſpanicum* hic loci tam Rhenano, quam Gallico omnino præferendum eſt, quæ poſteriora, licet ventriculo pergrata ſint, tamen exacerbandis humoribus, & augendo morbi fomiti apta nata ſunt. Adde, quod cum æque fere cruda ſint, & vix magis concocta quam eſt noſtrum pomaceum, non perinde cardiaca ſunt atque calida, ac res poſtulat. Atque hæc de cibo potuque ποδαγριώντων dicta ſunto.

Eſt & aliud, quod tametſi parvi pendatur, magni tamen momenti eſt tam in dirigendo morbi fomite, paroxyſmo adhuc vigente, quam ad prohibendam ejuſdem materiæ generationem extra paroxyſmum, nempe ut æger, maxime hyemis tempore, mature lectum petat. Etenim poſt venæ ſectionem & catharſin nihil æque naturæ vires ſubruit ac noctu vigilare: quod quidem valetudinariorum quilibet expertus affirmabit, ſi ſerio animadverterit, quanto alacrior vegetiorque exurgit, quoties ſe lecto temporius commiſerit, quam vero enervis eſt ac languidus, quoties ad multam noctem vigilaverit. Et quamvis res eodem recidere videatur, an citius ſeriuſve quis lectum repetat, modo per tot horas eidem indulgeat, verbi gratia, an *hora nona* cubitum eat, & *quinta* ſurgat, vel *undecima* cubitum eat, & ſurgat *ſeptima*; multum tamen intereſt, idque ob hanc, ut exiſtimo, potiſſimum rationem. Interdiu ſç. ſpiritus diſſipantur, ſive in corporis exercitio, ſive animi, qui in minus recte valentibus ita ſunt infirmi ac debiles, ut veſperi ſomni ſubſidio maturius opus habeant; & cum noctis appulſus œconomiæ corporis quaſi relaxationem quandam adferat, quæ diurno tempore a ſolis influxu vegeta conſervatur, lecti calor, bruma præſertim, ſolis vicem ut gerat, neceſſe eſt. Mane vero ſpiritibus tam a prægreſſæ noctis quiete, quam a lectuli calore refocillatis invigoratiſque, præterquam quod dies ſuperveniens firmitatem ac robur corporis tono concilies, diluculo ſurgere hoc tempore, licet horam

unam alteramve a ſomno matutino detrahat; non ita altum vulnus naturæ infligit, ac vigiliæ veſpertinæ ad horam unam vel alteram protractæ. Quamobrem iſtis qui podagræ ſunt obnoxii, author ego ſim, hyeme præcipue, ut lecto mature admodum ſe committant, & diluculo exurgant, quantumvis ſomnus juſto brevior ſuadeat, ut diutius cubantes eundem adhuc venentur. Cum ſomnus qui ita diluculo capitur ſecuturæ noctis ſomno tantundem detrahat; atque ita tandem naturæ vi illata, ſpretoque ſapienti ejus inſtituto, noctem pro die quis habeat, diem perverſus pro nocte.

Quinimo *animi tranquillitas* omni ope ſtabilienda eſt: cum perturbationes omnes, ſi repagula ſemel effringant, ad ſolvendam ſpirituum, qui ſunt digeſtionum inſtrumenta, ſyſtaſin, ac proinde ad podagræ incrementum multum faciant. Prudenter itaque ſecum meditetur æger mortalitatis ſuæ conditionem, nec ſe earum, quæ eam ſequuntur, moleſtiarum exortem ſtultus opinetur; ſive enim ſui ipſius, ſive aliorum culpa hanc animi ægritudinem pariat, non poterit unquam mundo leges dare, qui nemini hactenus, quantumlibet demum potens aut ſapiens fuerit, ſemper morem geſſit; neque ita cuiquam ſemper ex animi voto cedebant res omnes, ac vana mens ſpoponderat, at derepente inter rerum apparatus animam agens humanæ fragilitatis ſpecimen tandem edit, immerito ſe brevi vitæ fructu ſpolians. Idem etiam incommodi ſequitur nimium animi ad ſtudia & res ſerias applicationem. Cum enim huic morbo præ cæteris quibuslibet melancholia vulgo dicta comes ſemper adhæreat, qui ei ſunt obnoxii, ſpiritus animales diu multumque cogitando, etiam non adhibito artificiali librorum adminiculo, fatigare ſolent atque obruere, hoc ipſum ita valde ac nimiopere agentes, ut corporis œconomia integra amplius conſervari nequeat: Quam ob cauſam ut mihi videtur, hic morbus perpaucos inſipientes (me excipiat qui volet) occupavit unquam.

Cæteris vero omnibus, quæ ad impediendum humorum indigeſtionem (quam ego primariam podagræ cauſam conſtitui) & ad ſanguinem idcirco corroborandum, ac firmitudinem partibus conciliandam faciunt, *Exercitium* corporis facile palam præripit. Animadvertendum eſt autem, uti ſupra monui, quod cum in hoc morbo, etiam magis quam in chronicorum quovis; totius corporis habitus immutari debeat, exercitatio corporis niſi quotidiana fuerit, nihil juvabit, hujuſmodi enim exercitatio per vices intermiſſa, uti nihil fere conferet ad immutandum habitum corporis ab inertia atque indulgentia jam langueſcentis, & effœminati, ita fortaſſis & nocere poſſit, paroxyſmum accerſendo, ubi quis jandiu ab ea deſueverat. Hoc vero exercitium vehemens non ſit oportet, tale vero quale ſenibus competit, qui podagræ ſubjecta ſunt magis uſitata. Motus enim corporis juſto vehementior nimium diſſipat, & e conſequenti concoctiones lædit; quando exercitatio moderata ac perſeverans eoſdem firmet. Quantumlibet hoc durum videatur homini, qui præter ſenium, & corporis ad motum ineptitudinem, & ſocordiam huic præſertim malo quaſi connaturalem, dolore inſuper mactatur; tamen ſi hoc omittatur, nihil ex hactenus inventis quicquam proficiet. Utque paroxyſmorum intervalla ſine jugi corporis exercitio magna eſſe non poſſint, ita etiam ad calculi generationem talis erit proclivior, qui quidem plus habet, & periculi & cruciatus, quam ipſa podagra.

His adde, (quod magnum pondus habere debet) materiam *tophaceam* a longa requie admodum auctam iri in articulis corporis, maxime vero digitorum, ita ut tandem omni motu priventur. Utut enim fidenter aſſerant nonnulli, horum tophorum materiam nil aliud eſſe, quam ſanguinis *Tartarum* ad articulos tranſmiſſum, facile tamen conſtabit cuilibet rem paulo attentius perpendenti, quod dum magna vis materiæ incoctæ podagram facientis in articulos quoſdam depluit, & partes vicinas diutius tumidas reddit, ut partim harum virtus aſſimulativa ſufflaminetur, partim a ſuffocante obſtructione, quam in eis parit iners hic humor, dicta materia generetur, quæ a calore doloreque articuli in hujuſmodi ſubſtantiam cogitur, atque indies augetur, tum carnem, tum cutim articuli in propriam naturam vertens; quæ jam nuda jacet, acicula, ad inſtar *Cretæ*, *Ocul. Cancr.* aut ſimilis alicujus rei, extrahenda. Jam vero hoc malum ab exercitio quotidiano præcavetur, a quo oritur debita humorum podagram generantium, qui unam aliquam partem libenter occupant, difflatio per omne corpus. Unde fit, uti ipſemet expertus ſum, quod exercitatio longa & quotidiana non tantum non officit generationi tophorum, ſed etiam tophos veteres, & induratos ſolvit, modo non eo uſque invaluerint, ut cutim extimam in ſuam ſubſtantiam mutaverint.

Exercitii genus quod ſpectat, *Equitatio*, quoties nec grandior ætas, nec calculus intercedunt, reliquis longe præferenda eſt. Et ſane diu multumque mecum reputavi, quod ſi cui innoteſceret medicamentum, quod & celare vellet, æque efficax in hoc morbo, ut in chronicis pleriſque, ac eſt equitatio conſtans, & aſſidua, opes ille exinde ampliſſimas facile accumulare poſſet. Hac ſi uti non liceat, vectio frequens in curru fere eodem redit. Atque in hoc ſaltem podagra laborantibus pleriſque bene eſt, quod opes quæ luxuriæ, unde pullulavit morbus, irritamenta erant, facultates currus habendi ſubminiſtrent, quo hac ſaltem exercitationis ſpecie fruantur, cum altera frui nequeant.

Obſervandum eſt autem, quod exercitatio in aere ſalubri longe ea præſtantior eſt, quæ in minus ſalubri peragitur: ruri ſcilicet potius quam in urbe, ubi aer vaporibus a variorum artificum officinis exhalantibus eſt repletus, & ædificiorum denſitate conſtipatus; qualis eſt in *Londino* hoc noſtro, urbe, quantum certo ſcimus, omnium quæ in toto terrarum orbe ſunt, ſpatioſiſſima. Quantum vero interſit, an quis ruri, an in urbe ſe exerceat, podagricorum quivis ſtatim perſentiſcet.

Quod *Venerem* attinet, is qui tam podagra, quam ſenecta laborat (quandoquidem jam jam ea ſpirituum copia deſtitutus eſt, qua concoctiones promoveri debuerant, & per conſequens abſque hac clade adventitia articulos, & reliquas partes adjacentes plus ſatis laxatas habet, & indebilitatas) æque improvidus meo judicio foret ſi ejus lenociniis indulgeret, atque ille qui cum longum iter emetiendum ſuſceperit, viaticum omne prius abliguriret, quam ſe viæ committeret. Quinimo præter malum quod ſibi accerſit, languidiora ævi jam fatiſcentis deſideria non cohibens, maximo illo privilegio fruendi jubilæi, quod ſpeciali atque eximio naturæ munere ſenibus conceditur, ſe abdicat; qui jam in ultima vitæ ſcena ab earum libidinum impetu, quæ, ceu tot rabidæ feræ, eos per juventam omnem diu noctuque quaſi laniabant, tandem aliquando ſunt emancipati: cum horum appetituum expletio nullo modo longum illud malorum agmen, quod eam vel comitabatur vel inſequebatur, penſaret unquam. Atque hæc de regimine.

Quamvis autem hujuſmodi regulæ tam diætam, quam cæterum regimen ſpectantes, ſi ab homine podagræ obnoxio religioſe obſeventur, eum ab enormioribus morbi inſultibus præſervare queant, atque iſtam ſanguini, & partibus ſolidis firmitatem conciliare, quæ ab illa malorum iliade, unde morbus non ſolum ſupra humanæ patientiæ vires, ſed & funeſtus tandem redditur, eundem immunem præſtare poſſit; non tamen efficient ut non poſt quædam intervalla, maxime exeunte hyeme, podagra quandoque tentetur. Licet enim æſtivo tempore dum tonus vigorque ſanguinis a ſolis calore excitatus fuerit, & in ſtatu conſervatur, & pariter debita humorum per poros eliminatio pro voto ſucceſſit, omnino oportet ut coctiones longe melius quam hyeme celebratæ fuerint; tamen cum appetente bruma, & ſangninis robur fuerit imminutum, & perſpiratio per cutis poros impeditior, neceſſe eſt ut ingens materiæ indigeſtæ colluvies ſit accumulata, quæ tandem diuturna mora in ſpeciem prorumpet, propriis ſe exerens ſymptomatibus, & paroxyſmum inducens, quamprimum vel ab humorum motu ab acceſſu ſolis propiore, vini potatione, exercitio vehementiori, aut alia cauſa evidenti quacunque anſa detur.

Ex jam dictis liquet eum qui hujuſce morbi curationem molitur, id negotii ſibi dari debere credere, ut totius corporis habitum immutet, atque illud ad priſtinam conſtitutionem reſignat, quantum per ætatem, & reliquas circumſtantias fieri poſſit: quod in paroxyſmorum interſtitiis, non in ipſis paroxyſmis annitendum eſt. Cum enim morbi fomes non ſolum generatus, ſed & in articulos jam ablegatus fuerit, ſero nimis vel ejuſdem mutationem, vel eliminationem per alias vias conabimur: cum non alia methodo foras ejiciendus ſit, quam ea quam natura præmonſtrat, cui ſoli permittendus omnino eſt. Quod & in febrium intermittentium paroxyſmis uſu venit, quas ob eandem remediis non oppugnamus niſi æſtu prius conſopito. Nec abſurdus quis in extinguendis harum febrium, calore ſcilicet, ſit, inquietudine, aliiſque ſymptomatibus, anxie operam locaverit, quam exiſtimaverit alius ſe podagram ſanare, cum in podagræ ſymptomatibus tantum coercendis laboret; cum tantum hoc tempore a curatione

morbi abſcedat, ut eandem aliquatenus impediat, ac remoretur. Quanto enim magis ægri dolores lenit, tanto magis humorum concoctioni adverſatur; quantoque claudicationem arcet, tanto materiæ morbificæ expulſioni officit. Adde, quod quanto paroxyſmi furor ac acies retunditur, non ſolum tanto diutius affliget, ſed & brevius erit ſpatium interjacens, & minus etiam liberum ab omni gradu ſymptomatum, quibus hic morbus funeſtatur. Quod nemo inficiabitur, qui diligenter trutinaverit, quæ ſupra in hujuſce morbi hiſtoria ediſſerui.

Quamobrem licet mihi magis in *Paroxyſmo* tentandum ſit, niſi quod iſtis ſymptomatibus occurrendum eſt, quæ falſa medendi methodus quandoque parturit; tamen cum omnes uno ore fateantur morbum huncce ab humorum copia, & exuberanti plenitudine naſci, ægro fortaſſe conducet a carnibus per aliquot dies, ubi primum a morbo corripitur, abſtinere, & harum loco ſimplici juſculo avenaceo uti, aut alio pari alimento; cujuſmodi diæta tenuis materiæ morbificæ imminuendæ multum conferet, & naturæ opportunitatem ſuppeditabit, qua eandem ocyus digerat. Cum vero ingens ſit corporum aliorum ab aliis diſcrimen, quibuſdam abſtinentiam a carne non ferentibus, ſtatim vero ab ea ſpirituum animalium ἀταξίᾳ, animi deliquio, aliiſque ſymptomatibus, qualia fœminis hyſterica affectione laborantibus accidere ſolent, correptis; iſtos non tantum juvabit, ſed & lædet, ſi diutius a carnibus abſtineant, quam ventriculus earum uſum averſetur: quod ut plurimum non excedit primum aut ſecundum diem eorum paroxyſmorum particularium, qui omnes ſimul juncti integrum paroxyſmum, ut ſupra innui, conſtituunt. At vero ſive tardius ſive ocyus quis carne veſcatur, ſerio cavendum eſt, ne urgente morbo majore copia utatur, quam quæ ad naturam ſuſtentandam neceſſaria ſit, nec minore cura opus eſt in aſſignanda victus qualitate. Nanque ut ſemper in paroxyſmorum intervallis, ita præcipue paroxyſmo jam præſente, æger ſummopere curare debet, ne quid vel in quantitate, vel qualitate ſive potus, ſive ciborum peccetur. Neque in hoc ſolo, ſed in alio omni regimine, de quo fuſius egi, in intervallis obſervando, cautela haud vulgaris adhibenda eſt. Et licet tam dolor, quam magna ad motum inhabilitas, exercitio, quod ego præ cæteris omnibus laudavi, contra indicare videantur, tamen & hic labor exantlandus omnino eſt. Quamlibet enim in paroxyſmi initio ægro impoſſibile videatur ut lationem in currum, multo minus ejus motum ferre queat; attamen ſi id tentaverit, non ita diu poſt ſentiet ſe minus a tali motu dolere, quam cum ſe in cathedra domi contineret. Id inſuper accedit emolumenti, ſi ad horas aliquot tam mane, quam poſt meridiem in curru vectus fuerit, quod cum domi toto die ſederet, noctem fere inſomnem ageret, jam dolorem ſomno ad multam noctem fugare poterit; cum exercitatio permodica podagra laborantem euſque delaſſet, ut in ſomnum dilabatur. Adde, quod eadem exerciatio calculum, quem vita deſes ac iners utplurimum acceſſit, quadantenus præcavebit. Quod vero maximi momenti eſt, a jugi ac pertinaci exercitio occurretur totali artuum ad motum impotentiæ, quæ haud paucis accidit poſt paroxyſmum unum alterumve diuturniorem, contractis ſive poplitum, ſive calcaneorum tendinibus: dum enim in cruciatu longiore quieti indulſerint (maxime crura nolentes extendere quoties dolor genu occupaverit) tandem crurum ac pedum motu per reliquum vitæ tempus orbati ſunt, tam in paroxyſmorum interſtitiis, quam in ipſis paroxyſmis, quos non ita tamen effugiunt. Quinimo in iis ſenibus, quorum concoctiones admodum vitiatæ ſunt, & qui a morbo per multos annos affligente ipſam corporis ſubſtantiam quaſi in podagram habent converſam, nihil minus ſperandum eſt, quam ut morbus ſine exercitio ad digeſtionem perducatur unquam; cum enim morbus naturam viribus ſuperet, ſæpe moriuntur a languore atque ægritudine, quæ fomitis morboſi copia concoctionem reſpuentis apportat, & ab hac materia inconcoctili, quæ nullo modo poteſt aſſimilari, tanquam a veneno enecantur.

Attamen non obſtantibus iis quæ de exercitii utilitate in podagræ paroxyſmis dicta ſunt, ſi tamen æger præ nimia paroxyſmi atrocitate primo ſtatim inſultu quaſi proſtratus fuerit, (quod iſtis fere uſu venit in quibus podagra jam ἀκμὴν ſuam attigit, nec adhuc a multorum annorum decurſu mitigata eſt) hoc in caſu ſi æger cubiculo includendus eſt, e re erit, ut etiam lectulo ad primos dies aliquot, donec ſcilicet doloris vehementia remiſerit, idem includatur: etenim lectulus exercitii defectum aliquatenus ſupplebit; cum ejus uſus continuus materiam morbificam potentius digerat paucis diebus quam excubatio aliqua multis, maxime incipiente morbo, ſi modo æger abſque leipothymia aliiſque malis ſymptomatibus a carnibus abſtinere queat, ſolo juſculo avenaceo, cereviſia tenui & cæteris ejuſmodi contentus. Veruntamen haud omittendum eſt, quod ſi podagra jam inveterata fuerit, atque æger ad animi deliquia, ventris tormina, diarrhœam, aliaque his ſimilia ſymptomata propendeat, vix libitinam evitabit ab aliquo paroxyſmorum jugulatus, ſi non exercitio utatur, idque in aere liberiore, ac perſlabili loco; quod diligenter animadvertendum cenſeo, quando magnus podagricorum numerus iis ſymptomatibus jam perierit, quibus hæc in cubiculo, & præſertim in lecto incarceratio eoſdem obnoxios fecerat, qui non ita mature fato conceſſiſſent, ſi moleſtiam vectationis per majorem diei partem devorare voluiſſent. Licet enim qui unico artuum dolore fatigatur, ſe cubiculo poſſit includere; tamen qui loco doloris acerbiſſimi, ægritudine, aliiſque ſymptomatibus prædictis laborat; talis idem imitando, ſe in vitæ diſcrimen conjiciet. Et quidem bene nobiſcum agitur quod quoties dolor ita vehemens eſt, ut æger motum tolerare non valeat, neque eo admodum opus habeat, ipſo dolore, quod amariſſimum eſt naturæ remedium, ægro de vita proſpiciente.

Jam vero quod attinet podagræ *Symptomata*, iis occurrendum eſt, a quibus æger in *Paroxyſmo* de vita periclitatur. Horum maxime familiare eſt ventriculi debilitas ac languor, cum ventris torminibus tanquam a flatu, quod iis accidit, qui vel jam a multis annis podagræ obnoxii vixerunt, vel iis qui licet non ita diu eadem laborantes, hoc tamen mali invitarunt præpropere, liquores ſpirituoſos cum tenuioribus, & multum refrigerantibus, derepente commutantes; vel *Emplaſtra repellentia*, aliaque medicamenta refrigerantia partibus affectis ad leniendum dolorem admoventes; unde morbi cauſa materialis, quæ in artus debuerat deponi, in viſcera rejicitur. Multa egomet expertus ſum in poſtremorum annorum paroxyſmis ad mitigandum hoc ſymptoma, nihil vero æque votis reſpondit ac *Vini Canarienſis* hauſtulus ſubinde deglutitus, languore, atque ægritudine urgentibus: neque vel vinum Gallicum rubrum, vel theriaca Andromachi, neque aliud quodlibet e cardiacis mihi hactenus notis pares habet vires. Sed neque vinum hocce, nec cardiacorum aliud quodlibet ægrum, ſi exercitio non utatur, omnino ſervare poſſe exiſtimandum eſt.

Sin autem gravius aliquod ſymptoma inducias haud ferens, ex retroceſſu materiæ podagricæ ſubito ingruat, & mortem ægri minitetur, neque vino, neque exercitio ſupra laudatis fidendum; verum hoc in caſu, modo non caput, at partes vel naturales vel vitales ejuſmodi malum impetat, ad *Laudanum* ſtatim confugiendum; nempe *Laudani liquidi gutt.* xx. *hauſtulo aq. Epidemica immiſta propinentur*, & in lecto ad quietem æger ſe componat.

Quod ſi materia podagram committens, quia non jam in artus fuerit eliminata, *Diarrhœam* induxerit, modo ea paroxyſmi ſingularis criſis non fuerit, & laudano jam laudato, & exercitio omniuſmodi (hoc enim in primis ad diarrhœæ curationem obeundum eſt) non obſtante, alvus nihilominus diutius fluat, ægritudine, torminibus ventris, *&c.* accedentibus; unicum, quod ſcio, remedium eſt, ut *Sudor* provocetur methodo & medicamentis huic uſui deſtinatis: quod ſi fiat ad biduum triduumve mane & veſperi, per duas treſve horas continuas, ſiſtetur ut plurimum diarrhœa, & morbi fomes magna vi in artus detonabit. Hac ego methodo aliquot retro annis meæ vitæ conſului, poſtquam me in hoc malum a potatione aquæ frigidæ pro ordinario potu, imprudens conjeceram; idque poſteaquam cardiacorum & adſtringentium varii generis opem fruſtra imploraveram.

Eſt & aliud ſymptoma non perinde crebrum, quod tamen aliquoties ipſe vidi, metaſtaſis ſcilicet materiæ peccantis in pulmonum lobos; quoties nempe tuſſis brumalis a frigore tempore paroxyſmi ſuſcepto, materiam ſenſim in pulmones allicit, artubus interim, ob tranſlationem materiæ morbificæ in aliam regionem, vel omnino, vel tantum non, tam a dolore, quam a tumore liberatis. Uno hoc in caſu intentio curativa non ad ipſam podagram dirigenda eſt, at vero hoc ſymptoma pari modo tractandum eſt, quo peripneumonia abſoluta; venæ ſectione ſcilicet repetita, cum diæta & remediis refrigerantibus ac incraſſantibus, cum ſanguis, in hoc ſymptomate præcipue, extractus pleuriticorum ſanguinem prorſus referat. Purgandus eſt inſuper æger inter

ter venæ ſectiones potionibus lenientibus, quibus hæc colluvies in pulmones illapſa poſſit amandari. Sudoris autem provocatio, quam vim cunque habeat in morbi fomite ſuper artus deturbando, hic tamen non tantum non prodeſt, ſed & obeſt, materiam, pulmonibus impactam indurando; unde generantur *abſceſſuli*, & tandem ægri mors certiſſima ſubſequitur.

Hic porro notandum, quod *Podagrici* fere omnes poſtquam cum hoc morbo diu conflixere, *calculo renum* ſint obnoxii, proindeque vel ſtatu vel declinatione ſæpius, paroxyſmi generalis nephritico dolore laborare ſoleant; idque cum magno ægrorum non tantum cruciatu, ſed & virium diſpendio, cum jam plus ſatis attritæ fractæque eæ fuerint. Hoc in caſu poſthabitis quibuſvis aliis remediis *liquoris poſſetici, cui rad. Althææ* ℥j. *incoctæ fuerint, Congium unum* quam citiſſime devoretur, & ſequens *Enema* injiciatur.

℞. *Rad. Althææ, & lilior. an.* ℥j. *fol. malvæ, parietar. branch. Urſin. & flor. Chamæmel. an. M.j. ſem. lin. & fœnug. ann.* ℥ß. *Coq. ſ. q. aq. ad* ℔iß. *Colatura diſſolv. ſacchar. Culinaris, & ſyr. dialthææ an.* ℥ij. *Mſ. f. Enema*. Quam primum per vomitionem æger totum reddiderit, quod per os ingeſtum fuerit, ut etiam enema rejecerit, *laudani liquidi* ſatis magna doſis propinetur, viz. ad gutt. xxv. vel *pil. Matthæi*, gr. xv.

Remedia *Externa* ſi quis quærat ad leniendum podagræ dolorem accommoda, nulla mihi hactenus cognita ſunt (licet plurima tum in me ipſo, tum in aliis expertus fuerim) præter mere refrigerantia, & repellentia, quorum uſum jam ſupra docui periculo haud vacare. Et fidenter aſſero, multa & longa obſervatione ſuffultus, maximam partem eorum qui podagra periiſſe putantur: non tam ipſo morbo, quam ſubleſta atque indebita medicatione fuiſſe peremptos. Si quis autem remediorum externorum, quæ pro anodynis indubitatis habentur, virtutem probare velit, non fucum ſibi faciat eadem ſub declinatione paroxyſmi particularis (quo tempore dolor jam ſponte ſua ceſſurus eſt) applicando: quin potius ſub initio paroxyſmi iſta uſurpet: & ſtatim edocebitur quam ficulneum ſit illud auxilium, quam vana ſpes; cum hæc epithemata nocere quandoque poſſint; prodeſſe nunquam. Qua de cauſa egomet jam a multis annis nulla remedia externa adhibui. Pulticula ex pane ſimilagineo cum croco in lacte cocto, addito poſtea oleo roſaceo in pauca quantitate, mihi olim præ cæteris profuit, quæ tamen in paroxyſmi initio nihil prorſus juvabat. Si igitur dolor admodum ſæviat, æger rectius ſibi conſulet ſe in lecto continendo, donec is aliquantiſper remiſerit, quam anodynis utatur: attamen haud abs re fuerit *Laudani* pauxillum veſperi ſumere, ſi dolor patientiam multum vincat, aliter melius omittetur.

At vero cum in externis hujuſmodi remediis jam ſim, omnino aliquid mihi dicendum eſt de muſco quodam Indico, *Moxam* vocant, nuper magni nominis in podagræ curatione, ſi nempe pars affecta eadem accenſa leviter uſtuletur. Quamlibet hoc remedii genus *Indis Orientalibus* acceptum referatur, atque *Europæis* univerſum omnibus pro incognito habeatur, attamen conſtabit antiquioris id eſſe ævi etiam apud nos, illi qui *Hippocratis* effata jam ante annos bis mille literis tradita voluerit conſulere. In præſtantiſſimo illo de *Affectionibus* libro, *Sect. quinta, pag.* mihi 524. *de Iſchiade* agens hæc habet, ἢν δὲ ἐν τιχωρίον, &c. i. e. *Quod ſi in uno aliquo loco firmiter conſtiterit dolor, neque medicamentis expellatur; quocunque loco dolor forte extiterit, eum lino crudo inurito*. Et paulo poſt de *Podagra* verba faciens: ξυμφέρει δὲ ἡ ταύτῃ, &c. i. e. *Huic eademque articulari morbo conferunt, & longus quidem hic morbus eſt & gravis, minime tamen lethalis. Quod ſi in digitis dolor remaneat, venas in digito paulo ſupra articulum inurito; uſtio autem per linum crudum fiat*. Opinor, neminem poſſe exiſtimare, eam eſſe differentiam ſpecificam inter flammam vel a lino, vel ab hoc muſco Indico excitatam, ut hæc illa in ſanatione podagræ plus valeat, non magis quam reputaverit ignem e *Roboris* ſegmentis accenſum majus aliquid præſtare poſſe illo, qui *Fraxini* ligno alitur. Hæc partis affectæ uſtulatio aliquid pollicetur (quod & efficere quandoque poſſit) ad doloris commitigationem, evocata ſcil. fomitis morbifici parte ſubtiliſſima ac maxime ſpirituoſa, in articulum jam depoſita. Attamen beneficium ab hoc remedio partum, cum indigeſtionem, quæ podagræ cauſa eſt antecedens, nullo modo attingat, fugax eſſe oportet ac breve. Neque opus eſt, ut dicam, illud in podagris tantum incipientibus locum habere; quando enim ſive a morbi diuturnitate, ſive ab importuno atque indebito medicamentorum uſu, podagra, ut ſubinde fit, ad partes internas fuerit converſa, ac proinde ægritudine, torminibus ventris, atque longo hujuſmodi ſymptomatum agmine, potius quam dolore ægrum mulctaverit, nemo ſanus igne urendum eſſe arbitrabitur.

En vobis omnia, quæ mihi hactenus comperta ſunt in hujus morbi curatione. Si quis objiciat multa eſſe remedia *Specifica* ad podagram; ego me ea neſcire lubens fateor: & vereor ne promiſſores iſti perinde ſint ignati ac ſum ego. Et ſane dolendum eſt, medicinam (artem nobiliſſimam hujuſmodi magis, quæ, ſive ab inſcitia, ſive a pravitate ſcriptorum, credulis objiciuntur,) uſque adeo deturpari; cum in omni fere morborum genere hujuſmodi aliquid a nugivendulis tanquam Θεῶν χεῖρες decantetur pleno ore. Et, quod eſt magis magis mirandum, quod non tantum in morbis typo indutis hujuſmodi deliramenta obtineant, ſed & in minime formatis, qui ab organorum læſione aliqua aut προφάσει externa producuntur, viris etiam cætera cordatis imponant. Atque hoc ſatis evincunt *Specifica in Contuſionibus* vulgo prædicata, qualia ſunt *Sperma Ceti, Tegula Hybernica, &c.* quæ omnia id tantum præſtant, ut methodum, qua tractari debuerat hic affectus, divertant: prout illi ſatis conſtabit qui experiri voluerit, quando tutius atque ocyus ſanabitur is, qui *Venæ ſectionibus* ac *Purgationibus* utetur *alternatis*, uſque dum bene habuerit; neglectis prorſus levidenſibus iſtis, quæ pro more poſt ſanguinem ſemel eductum ſæpe exhibentur, atque etiam ea ſudorum ſolicitatione, quæ pari paſſu cum eorum uſu ſolet procedere, a qua partium jandiu ad inflammationem propenſarum excalefactione æger ſine cauſa in vitæ periculum adducitur.

Quod ſi nihil proficientibus his quæ attuli omnibus, adhuc minus ſagax videar, & minus copioſus in medicamentis eruendis enumerandiſque; Univerſa illa proponam quæ *Lucianus* in Τραγοποδάγρᾳ jam plenius collegit, e quibus tam externa, quam interna qui volet, eligat: quæ forſan haud minus efficacia ſentiet, quam ſunt eorum plurima quæ a nonnullis deprædicantur. Apud hunc *Podagra* perſona ita iſtos alloquitur, qui ſecreta quædam remedia ſe habere jactabant; quibus is morbus poſſit expugnari,

Τίς τὴν ἀνίκητον, &c. i. e.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat podagram in terra mortalium?
Quam neque Thuris vapor placat,
Neque effuſus ſanguis aras ad incenſas;
Non templum divitiarum undique ſuſpenſis ornatum donariis.
Quam neque Apollo medicamentis expugnare valet;
Omnium Medicus in cœlo Deorum;
Non filius Apollinis doctiſſimus Æſculapius.
Poſtquam enim enatum eſt primum hominibus genus,
Conantur omnes meam elidere potentiam,
Miſcentes ſemper medicamentorum artificia!
Alius aliam in me experitur artem.
Terunt Plantagines, & Apia mihi,
Et folia Lactucarum; & ſilveſtrem Portulacam,
Alii Marrubium; alii Potamogeitonem;
Alii Urticas terunt; alii Symphytum;
Alii Lentes afferunt ex paluſtribus lectas;
Alii Paſtinacam coctam; alii folia Perſicorum,
Hyoſcyamum, Papaver, Cepas agreſtes, Mali Punici Cortices,
Pſyllium, Thus, radicem Ellebori, Nitrum,
Fœnum græcum cum vino, Gyrinum, Collamphacum,
Cypariſſimam Gallam, Pollen hordeaceum,
Braſſicæ decoctæ folia, Gypſum ex Garo,
Stercora Montanæ Capræ, humanum oletum,
Farinas Fabarum, florem Aſii lapidis;
Coquunt Rubetas, Mares araneos, Lacertas, Feles,
Ranas, Hyænas, Tragelaphos, Vulpeculas.
Quale Metallum non exploratum eſt mortalibus?
Quis non ſuccus? Qualis non arborum lacryma?
Animalium quorumvis oſſa, nervi, pelles,
Adeps, ſanguis, medulla, ſtercus, lac.
Bibunt alii numero quaterno pharmacum:
Alii octono: ſed ſepteno plures.
Alius vero bibens Hieram purgatur:
Alius incantamentis impoſtorum deluditur:
Judæus alium ſtultum excantat nactus:
Alius vero remedium petit ab Hirundinis nido.
Ego autem his omnibus plorare impero,
Et facientibus hæc atque irritantibus me
Soleo occurrere multo iracundior.
Iis vero qui cogitant nihil adverſum mihi,
Benignam adhibeo mentem, faciliſque fio.

Nullus dubito prudentiſſimos quoſque eorum, qui cum hoc morbo diu conflixere de omnimoda curatio-

ne

ne deſperantes, Choro qui iſtius Dramatis cataſtrophen facit, ſuffragaturos:

Ἤπιον ὦ παίδημε, &c. i. e.

Lenem, O ubique gentium celebrata afferas (nobis) dolorem e Podagra,
Levem, facilem, non acutum, brevem, haud ſævientem,
Tolerabilem, facile deſinentem, parum validum, ambulationes non impedientem.
Multi ſunt morbi miſerorum:
Sed exercitia dolorum, & conſuetudo
Podagricos ſoletur.
Ideoque æquo animo, o Complices, obliviſcimini
Dolorum. Si ea quæ placent non fiunt.
Tamen etiam præter ſpem accidentibus viam invenire ſolet Deus.
Quivis ſuſtineat Podagra laborantium
Deludi & derideri:
Talis enim hujus morbi natura eſt.

Ut ſemel finiam. Methodus quam hic trado φαινομένων prædictorum examini innititur; quamque ego ſecutus tam in ipſo me, quam in aliis, morbi levamen percepi. Therapeja *Radicalis* & uſquequaque perfecta, qua quis etiam a diatheſi ad hunc morbum foret liberatus, adhuc in Democriti puteo latet, atque in naturæ ſinu reconditur, neſcio quando, aut a quibus in lucem extrahenda. Spero nihilominus me hoc ſcripto humano generi commodi aliquid contuliſſe, ſi iſtos ſcopulos fideliter indigitaverim, ad quos tum ipſemet, tum alii plurimi naufragium fecimus; atque inſuper optimam quæ hactenus innoteſcit, methodum præmonſtraverim. Non his majora promitto; quamvis a longa cogitationum ſerie, quas huic rei impendere tantum non ſum coactus, inducar credere, ejuſmodi remedium quandoque inventum iri. Quod ſi unquam acciderit, inſcitiam ſuam dogmaticis exprobrabit, atque exinde liquebit, quam inſigniter tam in dignoſcendis morborum eſſentiis, quam in medicamentis quibus eos aggrediuntur, hallucinentur. Cujus rei exemplum ſatis luculentum habemus in repertione ſummi illius ad *Febres intermittentes* ſpecifici, *Corticis Peruviani*. Per quot jam ſæcula homines quique ſolertiſſimi ingenia exercuerant in inveſtigandis harum febrium cauſis, quibus praxin quilibet aptavit Theoriæ a ſe excogitatæ optime reſpondentem? Quomodo vero hæ medicationes theoremata valebant defendere, ex iis conſtat, quorum adhuc recens eſt memoria, in quibus varias intermittentium ſpecies in variis humoribus in corpore redundantibus collocantes, curationem ad humorum iſtorum alterationem atque evacuationem dirigere ſolebant. At quam inauſpicato id egerunt eorum in his conaminum fruſtratio, præcipue vero hujus *Corticis* uſus felicior, palam faciunt: cujus ope nos nunc temporis tum humores hujuſmodi omnes, tum etiam diætam & regimen quodcunque ſuſque deque habentes, ac nihil niſi methodum pulveri exhibendo debitam obſervantes, ſcopum recta attingimus; vix ab illo aberrantes unquam niſi ægrum, lecto ſine ulla neceſſitate addicimus, dum in ejus uſu eſt: Tanta tamen eſt hujus remedii vis, ut non obſtante eo incommodi, quod ſcilicet febris a lecti calore plus quam erat opus intendatur, ægrum nihilominus ad ſanitatem ut plurimum reducat. Interea donec hæc podagræ curatio radicalis comperta fuerit, quod Medicos omnes, me præ cæteris, optare fas eſt; hanc meam qualemcunque opellam boni conſulite. Quod ſi minus eveniat, hominum mores ita probe perſpectos habeo, ut non multum fallar; & officii mei rationem ita calleo, ut animo neutiquam cadam. Et ſi ſæviſſimi iſti cruciatus, impotentia ad motum, cæteraque corporis mala, quæ ego per maximam vitæ partem ſum perpeſſus, (una cum damno rei familiaris quod ſuſtinui, a medicina facienda toties adverſa valetudine avocatus) aliis quietem & ἀναλγησίαν poſſint comparare; erit unde me fructum aliquem miſeriarum hujus generis, quas in hac vita toleravi, in aliam migrans percepiſſe exiſtimabo.

Ex paucis hiſce, Clariſſimi noſtri Auctoris paginis, ſatis manifeſtum eſt, quid de Podagra in genere ejuſque cura legitima, quæ in ſolis palliativis poſita eſt, ſentiendum veniat. Verum ſpecialius quid circa hunc morbum, aliaſque omnes affectiones de ejuſdem natura participantes, reperitur in Clariſſimi Muſgrave Tractatibus de Arthritide Symptomatica, & Anomala, quos propterea pro pleniori ejuſce ægritudinis cognitione hic inſerere propoſitum nobis fuit; ſed quandoquidem grandior illorum moles, longiorem Auctoris noſtri textui interruptionem procreaſſet, magis e re viſum fuit eos in Voluminis hujus prope finem rejicere, ubi æque commode a docto Lectore perlegi poterunt, ac ſi ipſo hoc loco exhiberentur.

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

TRACTATUS

DE HYDROPE.

Omnis hominum ætas, ſexus omnis ab *Hydrope* nonnunquam infeſtatur. Fœminæ tamen huic morbo magis ſunt obnoxiæ quam viri; verum hos ætate præſertim ingraveſcente adoritur, illas ubi jam parere deſierint: Steriles autem quandoque etiam juniores occupat. Foveæ a digitorum impreſſione in ſurarum parte inferiore, ſub noctem in primis conſpicuæ, mane vero evaneſcentes, primum hujuſce mali indicium dant, quod non perinde certum eſt hydropis ingruentis ſignum in fœminis atque eſt in maribus; cum & prægnantes, & aliæ quibus catamenia quavis de cauſa ſiſtuntur, haud raro idem patiantur, Neque tamen in viris ejuſmodi tumor hydropem certo indicat: enim cum ſenex quiſpiam, habitu corporis paulo pleniori præditus, *Aſthmate* jam a multis annis laborans, ab eodem derepente, idque hyemis tempore, fuerit liberatus, mox ingens tumor muſculos tibiarum occupabit, hydropicorum tumores æmulans, qui hyeme etiam magis quam æſtate, tempeſtate magis pluvia quam ſerena, pariter invaleſcet; & tamen ſine quovis incommodo inſigniori, eundem ad Libitinam uſque comitabitur. Quo non obſtante, ſi generaliter loquamur, ſuræ & tibiæ intumeſcentes, etiam in viris, pro ſigno ſupervenientis hydropis habendæ ſunt; maxime ſi ita affecti ſpiritum ægrius ducant: qui quidem tumor tam copia, quam mole auctior in dies redditur, donec pedibus majorem aquarum vim jam reſpuentibus, crura tentantur, ac poſtea abdomen ipſum; quod quidem ſero e ſanguine jugiter decidente repletum, paulatim ad ultimum capacitatis ſuæ limen diſtenditur; adeo ut ſæpe multos aquæ congios intus contineat, quæ in umbilicum, qua data porta, ruentes, quandoque exomphalon conſtituunt.

Tria interim hunc morbum ſtipant ſymptomata; *Dyſpnæa*, *Urinæ paucitas*, & *ſitis intenſa*. Spirandi difficultas oritur ab aqua diaphragma comprimente, unde naturalis ejus motus ſufflaminatur. Urina idcirco parce redditur, quia ſanguinis ſerum, quod per ductus urinarios ex lege naturæ excerni debuerat, jam in cavitatem abdominis deponitur, & in cæteras partes eidem excipiendo aptas natas. Sitis eſt a putredine colluviei ſeroſæ, quæ a mora in corpore longiore & calorem & acredinem contrahit, unde æger & febre quadantenus ſemper laborat, & memorata ſiti.

Pro rata qua æger in partibus quas morbus obſidet, mole augetur, in reliquis magis magiſque indies emaciatur, & gracileſcit, tandemque cum tanta aquarum vis intra abdominis ambitum coerceri ulterius nequeat, impetu in viſcera nobiliora & vitalem arcem facto, cataclyſmo quaſi ſubmerſus perit.

Cauſa hujuſce morbi in genere ſanguinis debilitas eſt, unde alimento, quod forinſecus importatur, in ſubſtantiam ſuam convertendo non jam par, idem in extremitates & pendulas corporis partes explodere neceſſe habet, mox in abdomen etiam, in quo, quandiu in exigua quantitate hinc inde diſpergitur, natura eidem continendo veſiculas quaſdam fabricat, donec tandem, modum jam ſuperans, uno peritonæo ſimul clauditur.

Sanguini autem debilitando operam ut plurimum commodabant vel nimia ejus per venæ ſectionem aut alio quovis modo evacuatio, vel morbus aliquis diuturnior, vel perditus ille liquores ſpirituoſos ingurgitandi mos, unde & naturalia corporis fermenta deſtruuntur, & diſſipantur ſpiritus. Hinc eſt, quod bibaciſſimi quique helluones ſæpius cum hoc morbo, frigido licet, quam cæteri conflictentur. E contra etiam aquæ potatio in iis qui generoſis liquoribus diu aſſueverant, ſanguini eandem noxam infert.

In fœminis vero, quod notandum eſt, alia quædam & ab his longe diverſa hydropis cauſa reperitur, incluſa nempe in teſticulorum alterutro ſaburra ſeu obſtructio, quæ ſenſim ejuſdem craſin ſubvertit; unde in dicto teſticulo repoſita primum morbi minera, tunica ejuſdem mirum in modum diſtenditur; qua jam tantum non crepante, natura humori excipiendo veſiculas quaſ-

dam

dam ſuggerit, quarum tandem ſive una aliqua, ſive etiam pluribus diſruptis, & in obdominis cavitatem ſe exonerantibus, eadem occurrunt ſymptomata, quæ in hydrope, quam ſupra depinximus. Sed de hoc genere jam olim egi.

Sunt & aliæ duæ ſpecies tumorum abdominis hydropem mentientes, fœminis utræque familiares. Prima eſt carnium in partibus intra abdomen excreſcentia præternaturalis, quæ ventrem in molem haud minus conſpicuam attollit, quam ſolet incluſa aqua. Altera ſpecies flatibus ortum debet, qui non tumorem tantum, ſed & alia ingravidationis ſigna pariunt. Hæc viduas ut plurimum exercet, vel etiam mulieres, quæ non niſi provectiores ætate nupſerant: atque hæ tam ſuo ipſarum, quam obſtetricum judicio, quarum oracula hac ipſa de re conſuluere, motum infantis jam a tempore conſueto uſque ad legitimum tempus pariendi perſentiſcentes, quin & ad eundem modum, quo gravidæ ſolent, ſubinde ægrotantes, ſororiantibus inſuper mammillis, & lacte extillante, de faſciis haud raro cæteriſque ad excipiendum infantem neceſſariis ſibi proſpexerunt, donec tandem venter pari quo increverat gradu, ſenſim detumeſcens, ſpem vanam eluſerit. Neutra vero harum ad eum, de quo agimus, morbum eſt referenda.

Indicationes curativæ veræ ac genuinæ, utpote a prædictis phænomenis naturaliter quaſi exortæ, vel ad aquarum in abdomine cæteriſque partibus contentarum evacuationem, vel ad inſtaurandum ſanguinis robur, quo novus earundem proventus præcaveri poſſit, omnino dirigendæ ſunt.

Seri evacuationem quod ſpectat, magni refert, ut diligenter obſervemus in omnibus hydropicis ea cathartica, quæ vel ſegnius vel minus potenter operantur, officere magis quam prodeſſe: cum enim medicamenta purgantia ad unum omnia naturæ ſint inimica, quo nomine catharſeos munere funguntur, ſanguinem aliquatenus debilitant læduntque; unde niſi corpus celeriter pervadant & citiſſime expellantur, camerinam eam moventia quam ſecum abducere nequeunt, & ſanguinem tumultuoſe exagitantia, tumorem magis adaugent: quod plus ſatis liquet in eorum pedibus, quibus alvus ita leniter ac blande ſolicitatur. Quamobrem ut cum bonis ægri rebus purgatio inſtituatur, ſcire oportet, utrum ægri corpus facile, an vero difficulter atque ægre catharticis cedat, cum in hoc cardine curationis omnis, ſive nullo, ſive non niſi magno labore peragendæ negotium vertatur.

Quoties itaque *Hydragogis* utendum eſt, ſolicite ad facilitatem vel difficultatem, qua ægri corpus catharſin ferre ſolebat, reſpicere omnino convenit; quod non alia via ulla certius dignoſci poteſt, quam ex diligenti inquiſitione, quomodo alia purgantia remedia alio tempore aliquo uſurpata, opus deſtinatum peregerint. Cum enim in corporibus idioſyncraſia quædam inveniatur, quoad facilem difficilemve catharticorum operationem, ægrum ſæpiſſime in vitæ diſcrimen conjiciet is, qui ſenſibile corporis temperamentum, modum ſibi ac normam ſtatuerit: quando non ita raro uſu veniat, ut qui habitu ſunt ferme athletico mediocribus catharticis facile pareant; cum qui contrario plane habitu ſunt præditi, vel fortiſſimis ægre cedant. Et profecto jam dicta cautio de ægri corporis ad purgantia ferenda ineptitudine non hydragogis tantum præſcribendis, ſed in aliis quibuslibet catharticis locum habere debet. Etenim ſæpenumero obſervavi hypercatharſes a potionibus etiam lenientibus adductas, ex eo quod ægrum Medicus non interrogaverit, prout oportuit, utrumne corpus facile, an vero difficulter expurgaretur. Attamen cum hydrops, quod ſuperius dixi, præ cæteris morbis quibuslibet catharſin & validiſſimam poſtulet & maxime celerem; cumque in hoc morbo purgatio per ἐπίκρασιν quæ in nonnullis aliis prodeſt, nullatenus admitti debeat, (cum hujus generis catharſis non tantum non imminuat tumorem, ſed & adaugeat:) Hanc inquam ob cauſam, expurgatio paulo fortior & nimia, juſto debiliori eſt præferenda; præcipue cum *Laudano* non deſtituatur, certiſſimo ad hypercatharſin iſtiuſmodi ſubito domandam fræno.

Ad hæc in *Catharticis* omnibus hydropicorum ſanationi dicatis, id diligenter eſt obſervandum, ut aquæ maxima celeritate exhauriantur, quam ægri vires ferre queant; utpote qui ſingulis diebus expurgari debeat: niſi quod ſive ob nimiam debilitatem corporis, ſive propter cathartici præcedentis operationem plus ſatis violentam dies unus aut alter nonnunquam intercalari poſſit. Etenim ſi non niſi poſt longa intervalla repetatur purgatio, quantumlibet copioſa catharſis præceſſerit, aquis denuo affatim colligendis anſam præbebimus; atque ex hac induciarum occaſione, quaſi victoria jam parta uti neſcientes, tandem loco pulſi, re infecta turpiter fugabimur. Adde quod periculum eſt, ne aquarum inter viſcera mora diuturnior eadem putredine quadam ſua inquinet ac inficiat. Atque inſuper, quod parvi ducendum non eſt, iſtæ aquæ a prægreſſis catharticis ita in motum concitæ ac noxam inferendam jam propenſiores ſunt, quam ubi quieſcerent. Tam ob hanc itaque cauſam, quam ob alias ſupra memoratas, huic intentioni, quæ colluviem ſeroſam intus clauſam reſpicit, quam velociſſime ſatis faciendum eſt; neque ab ea niſi urgente neceſſitate eſt abſiſtendum aut ceſſandum, donec omnis aquarum moles omnino demum exantlata fuerit.

Hoc porro notandum venit, quod cum e praxi conſtet hydragoga fere omnia, genio quodam ſibi peculiari, ſi ſola exhibeantur, iis qui ægre purgantur parum admodum votis reſpondere, quin & largiorem eorundem doſin, non tam catharſin, quam ſanguinis tumultum promovere (unde qui imminui debuerat tumor, jam auctior cernitur:) Hæc itaque non alium obtinent uſum, in hujuſmodi corporibus, quam ut lenioribus catharticis ſtimulum addant. Quo non obſtante in iis, qui purgatu ſunt faciles hydragoga iſta & celeriter, & cum magno effectu operantur.

Quocirca in iſtis, qui catharſi prompte cedunt, *Syrupus de Spina Cervina*, etiam ſolus, aquas ſat copioſe elicit. Quod quidem remedium in his aquas fere ſolas, eaſque in magna quantitate educit, nec ſanguinem perturbans, nec urinam reddens coloratiorem pro reliquorum purgantium more: Id tantum habet incommodi ſyrupus ille, quod inter operandum ingentem ſitim provocet. Quod ſi idem vel in ſumma doſi aliis propinetur, qui ægre expurgantur, neque multæ ſequentur dejectiones, neque eæ multa aqua, ut debuerant, refertæ.

Equidem probe memini, (cum tunc primum ad hydropem curandam invitarer) me annis ab hinc 27. aut circiter ad Matronam quandam piam & honeſtam, nomine *Saltmarſh*, *VVeſtmonaſterii* commorantem, fuiſſe accerſitum; cujus abdomen hydrops, quo atrociorem nondum vidi, in molem magnitudinis vix credendæ evexerat: huic ego ſyrupi prædicti unciam unam ante prandium, qui tunc mos obtinuit, exhibui: credi vix poteſt quam magnam aquarum vim per ſedem deturbavit, idque nullo excitato tumultu, abſque ulla virium ægræ jactura: Quod mihi animos addidit, ut eundem quotidie repeterem, niſi quod diem unum alterumve intercalari paterer, ſi quando paulo infirmior videretur. Atque ita aquis ſenſim eductis, venter indies detumuit, ipſaque prorſus convaluit. Ego fiducia plane juvenili atque hominis inexperti, credebam me ejuſmodi medicamen poſſidere, quo hydropes quoſcunque poſſem debellare: verum hujuſmodi erroris intra paucas ſeptimanas admonebar. Cum enim non ita diu poſt ad aliam fœminam eodem morbo laborantem, qui febri quartanæ diuturniori ſupervenerat, medicinam facturus accederem, eundem ſyrupum propinavi, quo ſæpius repetito, & doſi gradatim aucto, morbum laceſſebam; at cum aquarum evacuationem fruſtra tentarem, catharſi non procedente, tumore autem ventris magis aucto, dimiſſum me fecit ægra: atque alterius medici ope, qui remedia efficaciora adhibuit, ſi bene memini, ſanitatem recepit.

Ubi igitur conſtiterit, ægrum eo eſſe corporis habitu ut cathartica leniora nec celeriter, nec cum bona euphoria opus ſuum peragant, fortiora tentanda. Quo in caſu, ut modo innui, notandum eſt, quod licet hydragogorum pauca, ſi ſola exhibeantur, votis reſpondeant, lenioribus tamen calcaris vice permiſta, efficaciſſima omnino ſunt. In hujuſmodi corporibus, exempli gratia, ſequentem potionem cum ſucceſſu ſæpenumero præſcripſi. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *Fol. Sen.* ʒij. *Coq. in q. ſ. Aq. fontan. ad* ℥iij. *in Colatur. diſſolv. Mann. & Syr. de Spin. Cervin.* ℥ß. *Elect. e ſucc. Roſar.* ʒij. *m. f. Potio.* Quæ tamen potio non niſi robuſtioribus exhibenda eſt, quibus alvum ſolvit, ubi cætera id præſtare nequiverint; quod multiplici experientia ipſus probavi. Vel ℞. *Vini alb.* ℥iiij. *Zalap. ſubtiliſſ. pul.* ʒj. *Zinzib. pul.* ℈ß. *Syr. de ſpin. cervin.* ℥j. *m. f. potio, ſumenda ſummo mane, repetendaque ſingulis, vel alternis diebus pro ratione virium.*

Sequitur alia medicamenti formula, mihi haud infrequens, quo illi ſatis commode utentur, qui a repetito aliorum purgantium uſu abhorrent; quando ægrum calefaciat inter purgandum, tum etiam corroboret, ex. g. ℞. *Rad. Jalap. contuſ. Hermodactyl. an.* ℥ß. *Scammon.*

mon.

mon. crud. ʒiij. *fol. Senn.* ℥ij. *Glycirrhiz. raſ. ſem. Aniſ. Carni an.* ℥ß. *Summit. Abſinth. Fol. Salv. an. m. j. Infunde frigide in* ℔iij. *Aq. vitæ vulgaris, & coletur tantummodo uſus tempore. Cap. cochlear j. hora ſomni, & ji. mane ſequenti*: Augendo vel minuendo doſin pro ratione operationis.

Reſtant vero medicamenta duo, me judice, palmaria, & in iis qui non niſi ægre purgantur, cæteris quæ vel ſupra enumeravi, vel adhuc comperta habeo δραςικώτερα *Elaterium* intelligo, & *Infuſionem Croci Metallorum*. *Elaterium* ſive *Fæcula Cucumeris agreſtis* potenter in permodica quantitate vires ſuas exerit in conturbanda alvo, & fæcibus cum ſeroſis & aquoſis humoribus copioſe egerendis, adeo ut ejus grana duo pleriſque, in genere loquendo, corporibus doſis aptiſſima ſint. Ego permiſcere ſoleo *Pil. ex Duobus* ℈j. quas in pilulas tres exiguas formandas, ac mane ſumendas impero.

Infuſionem Croci quod ſpectat, ejus ℥iß. (vel purgatu difficillimis ℥ij.) mane exhibita, & quotidie pro ægri viribus reiterata, quamlibet prima facie haud aliud promittat, quam colluviem in ventriculo ſtabulantem egerere, tandem tamen efficiet, ut abdomen ab aquarum ſuper-incumbentium onere liberetur. Præterquam enim quod ceſſante vomitione, in catharſin τὴν κάτω ſolet deſinere, neceſſe eſt omnino, ut cum fuerit agitatio concuſſioque tam ventriculi quam viſcerum, a tam inſigni aquarum corrivatione quaſi circumſeptorum, earundem evacuatio, per ductus communi naturæ lege haud ſatis patentes, conatum ita vehementem inſequatur. Veruntamen ſi prædictum vomitorium inferiorem ventrem haud efficaciter expurgaverit, tam *Electuarium de Succo Roſarum*, *quam Syrupum de Spina cervina* ſoleo poſt tertiam aut quartam doſin meræ infuſionis croci metallorum quandoque, licet rarius, adjicere. Ex. gr. ℞. *Aq. Card. Ben.* ℥iij. *Infuſ. Croc. Metallor.* ℥iß. *Syr. de Spin. cervin.* ℥ß. *Elect. de Succ. Roſar.* ʒij. *m. f. Potio.*

Quod vero dentur ejuſmodi cæci meatus, per quod aquæ ex abdominis cavitate ad inteſtina transferantur, de facto liquet; cum quotidie obſervemus hydragoga tantam aquarum in abdomine incluſarum vim per ſeceſſum educere, perinde ac ſi primitus in ipſis inteſtinis continerentur. Cui tam duro nodo cum parem cuneum haud facile inveniamus, in-mentem mihi venit celebre illud dictum medici omnium ſæculorum judicio ſapientiſſimi optimique, *Hyppocratis* ſcilicet, qui in libro de priſca medicina hæc habet. Λέγουσι δέ τινες καὶ ἰατροὶ, καὶ σοφισαὶ, ὡς οὐχ ἐνὶ δυνατὸν ἰατρικὴν εἰδέναι, ὅςις μὴ οἶδεν ὅ, τί ἐςιν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη. ἐγὼ δὲ τουτέων μὲν ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιςῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσεως, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν, i. e. *Medici quidam & Sophiſtæ dicunt, quod impoſſibile eſt eum medicinam cognoſcere, qui non novit quid ſit Homo, & quomodo primum factus & compactus ſit. Ego vero ea quæ ab aliquo Sophiſta aut Medico de Natura dicta, aut ſcripta ſunt, minus cenſeo ad Artem Medicam ſpectare quam ad Pictoriam.*

Attamen (ne vel divinus hic Author erroris ullatenus inſimuletur, vel ex hoc loco Empirici ignorantiæ ſuæ patrocinium quærant) aperte dicam, me quantum attentiſſima cogitatione, eaque ad praxin (quæ medicinam profitentium lapis Lydius haberi debet) relata aſſequi valeam, utcunque exiſtimare, quod neceſſe omnino ſit ut Medicus ſtructuram humani corporis probe calleat, quo rectius veras ideas & naturæ, & cauſarum quorundam morborum animo concipere ac formare queat. Neque enim fieri poteſt, ut qui renum fabricam ignorat, ductuumque exinde ad veſicam tendentium, conjicere poſſit, unde oriantur ſymptomata illa, quæ a *calculo* vel in pelvim, vel in ureteres altius impacto pendent. Nec minus Chirurgum oportet eandem humani corporis ſtructuram perdiſcere, quo melius inter operandum ab iis vaſis, ſive aliis partibus abſtineat, quæ, ſi violentur, ægro exitium afferant. Sed nec oſſa dislocata ad ſitum naturalem recte poterit reducere, niſi eam oſſium compagem, *Sceleton* dictam, curioſe inſpexerit, atque animo comprehenderit.

Hujuſmodi itaque humani corporis notitia omnino neceſſaria eſt; quam qui non habet, cum quibuſdam morbis *Andabatarum*, quod ajunt, more pugnabit, aut ſine nautica pyxide tentabit mare. Porro hæc ſcientia & cito & facile acquiritur, cum id præ cæteris difficilioribus habeat compendii, quod αὐτοψία in cadaveribus vel humanis vel animalium quorumlibet perdiſcatur, idque nullo fere negotio, etiam ab iis qui mente ac judicio minus valent. Veruntamen in acutis quibuslibet, quod genus plus quam duas tertias morborum partes comprehendit, atque porro in chronicis pleriſque, omnino fatendum eſt τὶ Θεῖον ineſſe, ſive ſpecificam proprietatem aliquam, quam nulla unquam contemplatio a ſpeculatione corporis humani deducta, queat indagare, atque in lucem protrahere. Quamobrem ne ita homines in cadaverum diſſectionem præcipuam locarent operam, tanquam exinde potius quam ex φαινομένων naturalium, ut & *Juvantium* & *Lædentium* diligenti obſervatione, promoveri poſſit ars medica; id opinor, ut maxime caveri in loco prædicto voluit divinus ille ſenex, non autem generalem fabricæ humani corporis notitiam carpere ac ſugillare.

Et profecto virum tantum tamque ſapientem nullo modo potuit latere, humanam omnem inveſtigationem ultra generalem ejuſmodi notitiam pertingere non poſſe. Licet enim diligenti in ſecandis cadaveribus inquiſitione ac ſcrutinio; majora organa, quibus natura in peragendis operationibus ſuis utitur, in conſpectum veniant, vaſaque itidem nonnulla, per quæ ſucci ab his ad illas corporis partes tranſmittuntur; quæ tamen hujus motus ſit origo & cauſa primaria, oculi docere nequeunt. Nec microſcopium quodvis vel exquiſitiſſime elaboratum exiles iſtos meatus, per quos chylus, ex. gr. ex inteſtinis in vaſa chylifera tranſcoletur, vel per quos ductus ſanguis per arterias derivatus in venarum oſcula reducendus tranſmittatur, poteſt detegere. Quinimo ſunt & alii fere innumeri, iique magis adhuc affabre concinnati, meatus ac pori in hac miranda hominis compage, quos nemo hominum ne per ſomnium quidem vidit; cum rudis & indocta, (ſit verbo venia) cognitio noſtra in rerum cortice omnis ferme verſetur, ac ad τὸ ὅτι ſive quod res hoc modo ſe habeat, fere tantum aſſurgens, τὸ διότι, ſive rerum cauſas nullatenus attingat. Utut ſe res habeat, haud difficili inveſtigatione ſcire poſſumus, quantum nobis dirigendis (prout fert rei natura) ſufficit in eorum curatione morborum qui hujuſmodi peritiam, quod ſupra dixi, ſibi vendicant: maxime vero quantum nos impellat ad Divinum Artificem ſumma animi demiſſione adorandum, dum ſtupendum ejus artificium contemplamur in iis, quorum ratio nobis innoteſcit, tum illud longe excellentiſſimum in cæteris, ad quæ prorſus cæcutimus.

Et ſicuti *Hippocrates* eos reprehendit, qui huic in humanis corporibus ſpeculandis curioſitati & περιεργίᾳ plus dant quam obſervationibus practicis, ac proinde quam ipſius naturæ judicio; ita pari jure prudens vir quiſpiam in hoc noſtro ſæculo eos culpare poſſit, qui exiſtimant, artem medicam nulla re alia magis promoveri poſſe, quam novis *Chymicorum* inventis. Quanquam enim ingrati prorſus animi eſſet non libenter agnoſcere id emolumenti, quod chymiæ acceptum debemus, eo quod utilia nonnulla medicamenta, & indicationibus ſatis faciendis perquam accommoda (inter quæ vel hoc ipſum *Emeticum*, de quo jam agimus, haud infimum locum tenet) nobis ſuppeditaverit; atque eam ob cauſam, ſi intra pharmacopœæ limites contineatur, ars eſt ſatis quidem laudabilis: attamen nec illi culpa, aut ſaltem errore vacant, qui cerebrum ſibi eouſque excalefaciunt ac torquent, ut tandem arbitrentur, artem medicam in hoc præſertim deficere, quod remediis magnis atque efficacibus a ſola *Chimicorum* præparatione atque opera nobis ſubminiſtrandis, indigeat. Cum ei qui rem recte perpenderit, ſatis liqueat, præcipuum medicinæ faciendæ defectum non in eo verti, quod neſciamus quo pacto huic aut illi intentioni ſatisfacere debeamus, ſed quod non ſatis ſciamus, quænam ſit illa intentio, cui ſatisfaciendum eſt. Cum vel rudiſſimus quiſpiam pharmacopolæ ſervulus intra dimidium horæ quadrantem certum me faciat, quo medicamento vomitionem, purgationem, vel ſudores provocabo, vel refrigerabo æſtuantem; at vero in palæſtra medica probe exercitatus ſit oportet, qui pari certitudine me docere queat, ubi hoc vel illud remediorum genus in uſum revocare debeam per omnem morborum ac curationum circuitum.

Et quia certiſſimus ſum nihil æque ad judicium hac in re rite formandum conferre atque obſervationem exactiſſimam φαινομένων naturalium & morborum, & pariter eorum, quæ in praxi cernuntur a *Juvantibus* & *Lædentibus* derivata, poſt ea ſive remedia uſurpata, ſive etiam medendi methodum iſtam, quibus morbos depellere ſatagimus. Hæc ſi diligenter inter ſe collata fuerint, mihi oſtendent & morbi naturam, & inſuper undenam curativæ indicationes deſumendæ ſint longe melius certiuſque, quam ſi ad ſpeculationem naturæ hujus aut illius principii corporis concreti tanquam ad *Cynoſuram* curſum dirigam. Etenim vel exquiſitiſſimæ

hujus

hujus generis diſſertationes nihil aliud ſunt quam metaphora belle deducta exornataque : quæ etiam ad eorum inſtar omnium, quæ in ſcena imaginationis, non vero in ipſa rerum natura fundamentum habent, dies delebit ac proteret; cum *Naturæ indicia* rerum veritati ſuperſtructa, non niſi cum ipſa natura interciderint.

Quamvis autem *Hypotheſes* ſpeculationibus philoſophicis innixæ futiles ſint prorſus, cum nemo hominum ſcientia intuitiva præditus ſit, qua fretus principia queat ſubſternere, quibus mox ſuperſtruat; attamen ſi *Hypotheſes* ab ipſis rebus factis fluant, ex eis tantum obſervationibus natæ, quas phænomena practica & naturalia ſuggerunt, ſtabiles manent & inconcuſſæ : ita ut licet praxis medica, ſi ſcribendi ordinem reſpicias, ex hypotheſibus orta videatur, nihilominus ipſæ hypotheſes, ſi modo ſolidæ fuerint ac genuinæ, praxi quadantenus originem debeant. Exempli gratia, in *Affectione Hyſterica* non ideo calybeatis utor, cæteriſque ſanguinem invigorantibus; nec ideo ab evacuantibus me tempero (niſi ſcilicet in ſtatis quibuſdam circumſtantiis) & remedia potius paregorica impero, quia primum pro conceſſo habui hunc morbum a debilitatis fractiſque ſpiritibus animalibus pendere : verum cum φαινομένων practicorum conſtans obſervatio me docuiſſet cathartica exhibita morbi ſymptomata ſemper auxiſſe, his vero contraria eadem ſymptomata conſopire ſolere, ex hac, aliiſque φαινομένων naturalium obſervationibus hypotheſin meam deſumpſi, ita ut Philoſophus Empirico hic famularetur. Quod ſi ab hypotheſi cœpiſſem, ea plane ratione inſanirem atque ille, qui tabulata tignaque domus ſuperiora prius velit erigere quam fundamentum jecerit: quod quidem iſtis tantum convenit, qui in aere *Caſtella*, quod ajunt, ſolent extruere : his enim certo quodam privilegio ab alterutra extremitate licet ordiri.

Sed ut ad rem redeam. Quicumque demum ſint meatus iſti, per quos aqua ex abdominis cavitate in inteſtina deducitur, certiſſimus ſum vomitionem a dicto emetico excitatam eaſdem potenter evacuare, idque non ſolum deorſum per ſedem, ſed & rurſum per ipſum ventriculum, atque os in vomendi actu. Etenim poſt duas vel tres evomendi vices, aquæ non tam medicamenti vi ſecretoria elici videntur, quam ruptis quaſi repagulis & clauſtris reſeratis, pleno alveo effundi : quod ſatis conſtat ex earundem eruptione atque impetu ſæpe facto inter ipſa vomendi ſpatia, ſive intervalla.

Menſe Auguſto poſtremum elapſo, paupercula quædam annos habens 55. aut circiter, opem meam imploravit. Febre intermittente diu laboraverat, dein carcere fuerat incluſa fere per triennium, a frigore multum paſſa erat, venter denique ad tantam molem increverat, ut ei parem nunquam hactenus viderim: Ego ℥iß. *Infuſionis Croci Metallorum* ſingulis diebus ad triduum exhibui, mox alternis diebus pro virium ægræ ratione, uſque dum doſes omnino ſex hauſerat. Primis aliquot vomendi vicibus urina penitus ſupprimebatur, quam poſtea quandoque per intervalla reddebat, ſed raro admodum: quo frequentius emeticum repetebat, eo majorem aquæ copiam ſolebat rejicere, idque ſub finem tam per os quam, per ſedem. Verum poſt tertiam doſin tumor ſubſidere atque imminui cœpit, & poſt quatuordecim dies filo, quo craſſitiem corporis inflati juſſu meo fuerat dimenſa, judice ac teſte, jam tribus pedibus gracilior comparuit, atque aliquot aquæ congios, ſupputatione ex iis quæ mihi ipſa narravit facta, ἄνω καὶ κάτω egeſſerat. Ita ut quæ prius in lecto non niſi erecta dormiebat, ne decumbens ab aquarum pondere ſuffocaretur, jam capite in pulvinar reclinato ſecura jaceret, & de latere in latus pro arbitrio ſe movere potuerit. Cum vero dicta emetica operandi violentia *Vapores*, quos dicunt, ad eum gradum excitarent, ut iiſdem diutius morbum laceſſere tutum non foret, & tamen tam ex reſidua adhuc ventris mole, quam aquarum rotatione, quam toties percipiebat, quoties ſe in alterutrum latus convertebat, & veſtigiis inſuper rei cujuslibet prementis in tibiis etiam nunc manentibus, plus ſatis liqueret multum aquæ adhuc in corpore reſtare: ob cauſam jam dictam, reliquam curationem purgantibus proprie dictis cogebar abſolvere. Poſthac igitur vel potionem purgantem ſupra dictam, vel aliud quoddam hydragogum præſcripſi; idque vel rarius vel ſæpius prout vires ejus ferrent, aut vapores minus infeſtarent. Etenim & catharſis per inferiora affectus hyſtericos aliquatenus invitabat, licet non ita graves & violentos ac ſolebant emetica. Atque in hac methodo perſiſtebam, donec prorſus convaluiſſe videretur. Quæ dum fierent, hæc mihi præcipue obſervanda occurrebant. Primo, quod iis diebus, quibus a purgatione feriabatur, nonnunquam magnam aquarum vim per ſedem excernebat, atque etiam ſub finem per meatus urinarios, vel ad congii menſuram; quamlibet non ultra ℔iß. vel ℔. ij. potus pro ſingulis diebus concederem: ita ut portæ omnes, atque canales undicunque patere viderentur. Secundo notatu dignum erat, quod curatione fere abſoluta ſi quando vapores a catharticis commoti tumultuarentur, venter, maxime verſus ſuperiora, intumeſcebat, tanquam novo aquarum proventu denuo repletus foret, quod tamen fieri non poſſe ſciebam, cum ita parce bibiſſet; ac proinde tumorem illum a flatibus, quos peperit ἀταξία iſta a catharticis provocata, tantum oriri: quod meum judicium eventus comprobavit. Licet enim vel congium aquæ eo die quo purgabatur ejeciſſet, mox tamen cœpit intumeſcere, nec remittebat tumor ille, ad guttur uſque aſſurgens, & dyſpnœa affligens, donec corpus a purgantium moleſtia liberatum, ſtatum naturalem ac quietem reciperet; quo facto & tumor & cætera ſymptomata derepente evaneſcebant, donec a ſuccedente catharſi de novo irritarentur. Denique & hoc animadvertendum erat, quod cum præfata fœmina annum agens quinquageſimum quintum, fluxum menſtruum jam ab annis aliquot non fuerat paſſa, attamen menſes magno quaſi flumine erumpebant denuo; qui ſanguinis fluxus debilitati & evacuationibus prægreſſis additus ingens affectuum hyſtericorum agmen adducebat, dolorem ſcil. in dorſo & circa regionem ſplenis vehementem, cephalalgiam, & tuſſim ferinam. Adhæc tametſi poſt tam inſignem aquæ quantitatem per os, ſedem, & urinas eliminatam omnino credibile eſſet non multum in corpore reſtare; attamen venter haud minus protuberabat, quam nulla adhuc evacuatione tentata ſolebat. Quamobrem ad hos motus ſedandos, qui etiam ad ſeptimanam a poſtrema purgatione negotium faceſſebant, coactus ſum ad quatuor noctes continuas *Diacodii* ℥iß. propinare; quæ etiam doſis erat repetenda, niſi ſomnus intra horas tres inſequeretur. Quo tandem pacata ſunt omnia, & tumor diſparuit.

Hoc interim obſervari velim, quod ſi leviculo aliquo ventris tumore tentetur æger, non ita prompte educuntur aquæ per infuſionem croci metallorum, ac in aſcite grandiore, ubi ingens aquarum copia aggeſta fuerit: etenim vel ipſa aquarum moles dum emetici operatione agitatur ac concutitur, ad earundem evacuationem mire confert, atque eam ob cauſam niſi venter in tumorem inſignem attollatur, omnino convenit, ut tota res evacuationibus per inferiora committatur.

Eſt & aliud medicamentum ſatis vulgare ac ſimplex; quod hydropem pari ratione, qua illud, de quo modo egimus, expugnat. Nempe manipuli iij. *Cortici interioris Sambuci* a ligno deraſi in ℔ij. aquæ & lactis ſimul miſtorum, ad ℔j. incoquantur. Decocti hujus altera medietas mane, altera ſero quotidie aſſumatur, donec æger convaleſcat. Hoc remedium & vomitionem ciet & catharſin, pariter ac crocus metallorum; ac proinde eodem modo morbum depellit, non vi aliqua ſpecifica: quocirca ſi neutram harum operationum præſtet, vel ſi mediocriter ac parce, ne hilum prodeſt quidem: ubi vero alterutram producit efficaciter, maxime vero ſi utranque, mire ad hunc morbum debellandum confert.

At ſane, quod ſerio animadvertendum eſt, haud raro accidit, ut aqua non ſolum in crura ac tibias deturbetur, ſed etiam in ipſam abdominis cavitatem depluat, quæ tamen medicamentis catharticis ſive κάτω ſive ἀταξία ducentibus, omnino elicienda non eſt. Verbi gratia, quoties hujuſmodi tumor vel phthiſin diuturnam excipit, vel a viſcerum alicujus labe ac putredine naſcitur; vel a ſanguinis tono, ſi ita loqui fas eſt, non tantum relaxato, ſed & deperdito, ac ſpiritibus penitus exhauſtis, vel a longa fiſtularum in partibus carnoſis mora, quæ copioſam ſaniem egeſſerunt; vel a nimia debilitate atque evacuatione tam humorum, quam ſpirituum quos advocavit ſive ſalivatio, ſive ſudatio, ſive etiam purgatio juſto intenſior, & diæta tenuis quæ in luis venereæ curatione, etiam magis quam res poſtulabat, fuerant adhibitæ. In his atque aliis morbis ad hunc modum factis, æger non tantum non juvabitur a catharſi, ſed imminuto adhuc amplius ſanguinis tono, augebitur malum. Quamobrem rebus ita ſtantibus, omnis curationis cardo in ſanguine ac viſceribus omni ope corroborandis firmandiſque omnino vertetur. Inter cætera hujus ordinis, præter remedia confortativa infra enumeranda, ego certiſſimo experimento edoctus ſum, aeris mutationem, & in aere libero exercitium, quale quale demum æger ferre potuerit, huic

indi-

indicationi apprime reſpondiſſe; ſpiritibus ſc. quaſi nova vita hoc pacto afflatis, atque organis excretoriis ad penſum ſibi debitum denuo revocatis.

Eſt etiam ubi abſque omni iſtiuſmodi προφάσει, intentioni iſti quæ aquas evacuandas reſpicit, nec catharticis; nec emeticis ſatisfaciendum eſt: quoties enim vel æger conſtitutione eſt infirmiore, vel fœmina vaporibus atque ataxiis ſpirituum animalium admodum obnoxia; fieri non poteſt, ut catharticis, & multo minus ut emeticis res geratur. Hic itaque aquarum evacuatio *Diureticis* committenda eſt. E quorum familia, licet quamplurima in Medicorum ſcriptis magni ſint nominis, efficaciſſima tamen (ne dicam ſola) mihi videntur ea quæ e *Salibus Lixivialibus* fiunt: neque quicquam refert, e quorum vegetabilium genere cineres petantur. Quandoquidem vero vix aliud vegetabile *Geniſta* ſit parabilius, & in hoc morbo bene audiat, ego ut plurimum *cinerum* ejus ℔j. *in Vini Rhenani* ℔iiij. frigidi infundi jubeo, addendo *foliorum Abſinthii vulgaris* pugillum unum alterumve. Liquoris per filtrationem colati ℥iiij. mane, hora quinta pomeridiana, & ſero, ægro jugiter hauriendas impero, uſque dum tumor evanuerit. Quo ſolo remedio hydropes pro deploratis habitos curatos vidi in iis, quorum craſis debilior purgantibus ferendis non fuit.

Aquis autem, (ut ad ſecundam intentionem properemus) quæ ſunt proxima cauſa morbi, jam penitus evacuatis, non niſi ad dimidiam curationis partem ut plurimum perventum eſt, niſi ſanguinis etiam debilitati, quæ prima morbi origo fuit, occurratur longo & aſſiduo medicamentorum *Calefacientium* & *Corroborantium* uſu, unde novus aquarum proventus præcaveri poſſit. Quamvis enim in junioribus ſæpe contingat, ut aquis rite expurgatis ſine alio quovis præſidio convaleſcant, cum eorum calor naturalis jam ab aquarum onere ac preſſura liberatus, dictorum remediorum vices ſupplere valeat; tamen in ætate provectioribus, aut iis, qui alias minus ſano corporis habitu ſunt præditi, omnino neceſſe eſt; ut ſtatim ab aquarum eductione jam abſoluta, ad eorum ſimplicium uſum, quæ ſanguinem excalefaciunt invigorantque, protinus confugiant. Inter quæ ea, quæ ego jam ſuperius in *Podagra* curanda laudavi, ſive ipſa remedia ſpectent, ſive *ſex res non naturales*, præter illa quæ jam dicentur, locum habere poſſunt: (niſi quod *Vinum* a quo in podagra prorſus eſt abſtinendum, non tantum non noceat hydropicis, ſed & proſit admodum, ſi pro potu ordinario uſurpetur) Cum hi duo morbi id habeant commune, quod eadem remedia corroborantia utriuſque cauſæ originalis adverſentur. Fatendum eſt interim, quod cum tam ex manifeſtis phænomenis, quam a juvantibus & lædentibus edocti ſimus tum hos, tum alios plures *morbos Chronicos* ſanguinis debilitati atque *indigeſtioni* ortum debere; nec ulterius progredi valeamus, adhuc in extimo morborum cortice hæremus; nec in eſſentiales eorumdem differentias, & ſpecificas humorum depravationes ab iſtiuſmodi indigeſtionibus prognatas, (quæ quidem ἀπεψία communis omnium ſtirps eſt) quivimus penetrare. Uti neque varias illas ſpecificationes, quæ in morbis acutis ab una eademque cauſa, ſanguinis nempe *inflammatione*, fluunt, ullatenus callemus. Quocirca tam in his, quam in chronicis morbis, cum *Specificis* careamus, curationem non ad eſſentialem morborum naturam, ſed ad cauſam eorundem magis generalem dirigere cogimur. Curandi methodum ſubinde variantes, vel pro indicio naturæ ſpontaneo, quo in morborum eliminatione illa utitur; vel experientiæ, cui potiſſimum medicationis generi quilibet morbus facillime concedat dictantis, filum ſecuti.

Porro ad hanc de qua jam agimus, intentionem implendam, nempe ut ſanguis corroboretur, ſive aquarum evacuatio per hoc diureticum, ſive per catharſin, vel etiam vomitionem procuretur ut ſupra, omnino neceſſe eſt, ut æger, quantum res ferat, *Vinum* potare teneatur dum in curando eſt, (modo ne prius incipiat οἰνοποσίαν quam meatus quadantenus recluſi fuerint, & porta aquis data) vel ſaltem loco vini cereviſiam aliquam e generoſioribus; cum liquores tenues ac refrigerantes quilibet, utut ægri palato arrideant, qui fere ſemper in hoc morbo ſiticuloſus eſt, eum magis phlegmaticum reddant, & aquis obſtetricentur: raro itaque, aut nunquam hi ſunt concedendi. Atque e diverſo liquores generoſi, modo non ſint ſpiritus per diſtillationem eliciti, uſque adeo ſanitatem promovent, ut vel ſoli aliquando amiſſam revocaverint; utique in morbi initio, nondum multa aqua diſtento abdomine, præſertim ſi herbis calefacientibus & confortantibus fuerint imprægnati. In pauperibus, verbi gratia, quorum res anguſta domi, meliora remedia non permittebat, *Cereviſia fortis*, in qua quantitas ſufficiens *Radic. Raphan. Ruſtic. fol. Abſinth. vulgaris*, *Cochlear. hortenſ. Salviæ. Centurii min. ſummitatum Geniſtæ* incluſa fuerit, meo conſilio uſurpata pro potu ordinario, ſola fuit inſtar omnium. Pro ditioribus vinum Canarinum eiſdem herbis amaris poteſt ſimiliter imprægnari, cujus hauſtulus bis terve de die inter medicamenta ſupra memorata deglutiendus eſt. Vel ſi id palato minus allubeſcat, *Vinum Abſynthites* vice ejus ſubſtituatur, de quo æger ſumere poſſit cochlearia ix. poſt *Electuarii Digeſtivi* (in *Tract. de Podagra* deſcript.) ℥ij. horis medicinalibus, *i. e.* mane, quarta pomeridiana, & nocte, devorandas. Electuarium hoc huic intentioni faciendo ſatis, corroborantia quælibet medicamenta longo poſt ſe intervallo linquit alia. Hic vero magni momenti eſt, quod æger parce admodum bibat liquores iſtos, qui minus generoſi ſunt; quandoquidem omnes, qualeſcumque demum ſint, aquis nonnihil incrementi dant; adeo ut vel omnimoda abſtinentia a potu nonnullos ſanaverit: atque ob eam cauſam ſi liquoribus iſtis quandoque indulgendum ſit, æger tamen admodum parce eos bibat. Veruntamen cum ſitis magna huic affectui ſe comitem adjungere ſoleat, quam inſuper a potu tenuiori abſtinentia adaugeat, e re erit, ut æger ſæpiuſcule aqua frigida *Spiritu Vitrioli* acidulata os colluat, aut *Tamarindos* in ore ſubinde teneat, aut *Limonem* manducet; neutrum vero deglutiens, præ eorum frigiditate quæ morbo minus convenit.

Verum inter *Corroborantia*, *Chalybs* in hydropis incipientis curatione haud infimum locum ſibi vendicat, ſanguinem videlicet invigorando, calefaciendoque. Quam ob cauſam & *Allium* hic adeo conducit, cum eo ſolo, miſſis evacantibus, hydropem ex aliorum præſcripto, non meo, depulſum noverim.

Eſt enim obſervandum, eum hydropem qui vel pedes tantum inflavit, vel etiam ventrem, ſed modice, non ſtatim curationem per emetica & cathartica ſibi depoſcere; ſed hujuſmodi liquoribus præfatis calefacientibus & corroborantibus haud raro cedere. At vero præ ceteris ſerio animadvertendum eſt, quod quoties hunc morbum ſolis corroborantibus, vel etiam lixivialibus aggredimur, æger nullo modo expurgandus eſt ſive mitiori, ſive fortiori quocumque pharmaco, tantiſper dum ſanguinis corroborationi navatur opera: evertet enim catharticum quidquid corroborans ſubſtruxerit; quod vel invitus agnoſcat oportet qui obſervaverit tumorem, qui ab uſu corroborantium jam imminui cœperat, mox a purgatione augeri. Etenim tametſi cum intentioni iſti aquas educendi ſatisfacere cupiamus, haud abs re fuerit, etiam corroborantia ſubinde exhibere; tamen cum tota res in iſto ſolum cardine vertitur, ut ſanguis corroboretur, omnino neceſſe eſt, ut a catharticis abſtineamus.

Notandum eſt autem ægrum non ſemper ſanari, quamvis utrique indicationi ſatisfecerimus, *i. e.* cum aquæ in abdomine congeſtæ omnino eductæ fuerint, tum etiam calefacientia & corroborantia poſtea ad præcavendum novum aquarum proventum fuerint exhibita. Etenim non raro contingit, ut *Aſcites* ad multos annos perdurans, diuturna aquarum in viſcera incubatione eorum ſubſtantiam perverterit, & quaſi ſemicoxerit: & tam ipſa viſcera quam partes vicinas corruperit penitus, glandulas præternaturales & veſiculas ſanie turgidas generans, & omnia intra abdominis cavitatem contenta in putrilaginem quaſi quandam convertens: prout in eorum cadaveribus, qui ab aſcite inveterato ſunt interempti, ſectio patefecit. Morbus ad hunc gradum jam provectus, artis ſubſidia, quantum video, contemnit. Nihilominus Medici eſt, cum certo ſcire nequeat, quantum adhuc noxæ viſceribus illatum fuerit, curationem omni ope moliri remediis tam evacuantibus quam corroborantibus: & neque animo ipſis cadere, neque ægro ut cadat author eſſe debet. Cui rei ob hanc potiſſimum cauſam danda eſt opera, quoniam in permultis affectibus, morbi fomite jam penitus exantlato, natura, quæ noctes atque dies noſtris rebus invigilat conſulitque, ſponte ſua mirum in modum machinatur, quo ægrum a pernicioſis morbi reliquiis muniat ac tueatur. Quamobrem omnis aſcites quantumlibet inveteratus; & quantumlibet funeſtam cladem viſceribus intulerit, haud alio modo tractari poteſt, quam ſi nunc primum occœperit.

Topica ſive remedia *Externa*, quantum ego obſervare potui, nihil egregium in hoc morbo præſtiterunt unquam. Ea minus ſaltem nocuere, quæ in forma ſive cataplaſmatis, ſive linimenti abdomini ad tumorem diſcutiendum fuerint applicata. Neque tamen video, quo

pacto

pacto aquæ poſſint diſcuti. Verum & alia ſunt a nonnullis remediorum loco præſcripta, quæ ita non proſunt, ut etiam obſint plurimum. Hujuſmodi ſunt *Unguenta e Catharticis* fortioribus confecta, atque abdomini adhibita; *Veſicatoria* item cruribus & tibiis ſuperimpoſita, ubi cutis in magnam molem fuerit protenſa, ad aquas ſc. hoc pacto educendas. Utrunque hoc genus medicationis eſt periculoſum; cum a primo vis ſimplicium cathartica ita penitus nonnunquam muſculis ac membranis impingatur, ut excitetur hypercatharſis, nulla remediorum ope unquam ſiſtenda. *Veſicatoria* autem locis prædictis ab empiricis applicari ſolita, calorem naturalem jam ferme aquis obrutum, deficientibus item ſpiritibus animalibus, omnino extinguunt, & *Gangrænam* (plus ſatis in hoc caſu familiarem) ſæpenumero invitant. Etenim vulnus vel leviſſimum in hydropicorum carnibus, maxime in membro pendente, ſanatu difficillimum eſt: quoniam ipſa carnium ſubſtantia his in partibus uſque adeo irrigua eſt & ſcatens latice, ut data quacunque porta, continuo curſu prorumpat humor, a quo vulneris conglutinatio impeditur. Neque aut feliciori cum eventu, aut minore diſcrimine adminiſtrantur, me judice, ſive *Paracetenſis*, ſive *Acupunctura* a nonnullis celebratæ, quam veſicatoria.

Ut tandem finiam; quamvis hic morbus ubi jam in verum *Aſciten* evaſerit, pro deplorato ſemper habitus fuerit; attamen conſtabit, quod ſi dicto modo tractetur, æque certo poteſt ſubjugari (modo viſcera a corruptione ſint libera) ac alii permulti, qui non ita funeſti vulgo æſtimantur.

At ſi quis forte arguerit hæc remedia, utpote ſimpliciſſima & plane inartificialia, ego potiori jure ejus nequitiam arguam & improbos mores; ſi dum fingatur alios hujuſmodi ſimplicibus medicamentis juvari, ſe, uxorem, vel liberos ſuos, ſi quando ægrotaverint, vel viliſſimis ad ſanitatem reduci exoptet. Adde, quod fuum ſibi facit Morio, *Equitans in arundine longa*: etenim artis medicæ pompa & dignitas non tam in formularum concinnitate & elegantia, quam in morborum curatione cernitur.

Atque hæc ſunt, quæ de his duobus morbis dicenda habui: & niſi fallor alios haud attingam unquam. Verum iſta quod ſpectat, quæ hactenus in publicum dedi, ſi quis ea ſemel tantum perlegere dignetur, eſt quod doleam, me huic eam perdendi temporis anſam præbuiſſe. Quod ſi eadem ſæpius relegere voluerit, & alta mente reponere, nullus dubito, quin eum fructum ex iis capiat, qui voto & magnis laboribus, quos ego in iſtis obſervationibus faciendis componendiſque locavi, aliquatenus reſpondeat. Quæ quidem quam bona fide fuerint traditæ, haud aliter ſciet, quam ſi in earum praxi fuerit verſatus, ac perinde in obſervando diligens ac curioſus explorator atque ego prius fueram. At ſi in paucis iis quæ ſcripſi, naturam, me quaſi manu ducentem, omnino ſecutus fuerim, nullius unquam hominis, quantuſcunque is demum ſit, opinationibus me addicens, pro certo habeo ſapientes, quotquot ſunt, veniam mihi ſaltem daturos; quos & latere non poteſt, duo eſſe hominum genera, qui profectum omnem in arte medica ex æquo prohibent, ſufflaminantque. Primum ii ſunt, qui nullum prorſus ſymbolum ad eam, quam profitentur, artem excolendam ipſi conferentes, illis ſuccenſent, qui vel minimum conferre videantur; defectus interim ſuos atque ſocordiam, reverentiæ, quam antiquioribus, a quibus ne latum unguem diſcedere audent, deberi contendunt, ſpecie prætexentes. Quorſum vero reliquas artes omnes, quæ homines minus tangunt juvantque, magna incrementa ſumpſiſſe fateamur, etiam ſine ulla priſcorum hominum injuria, ſolam autem medicam undique perfectam exiſtimemus? An non certioris iſtius quæ nunc obtinet, navigandi artis repertores, eum *Pyxidis Nautica* uſum, qui ita feliciter ceſſit, tentare potuerint, niſi primos ac rudiores illos, qui non niſi ad ſtellarum conſpectum, & littorum anfractus curſum ſuum dirigebant, prius contempſerint? Aut accuratior illa ac magis perfecta, ſive conſtruendarum navium, ſive earundem in pugna regendarum, ars, qua hodie præ cæteris pollent Europæ magis Occidentales incolæ, iſtos ſugillat Naupegos, qui claſſes eas fabricabant, quæ olim *Actii* deprælia-bantur? Aut *Auguſtum* & *Marcum Antonium*, tanti belli duces & claſſium rectores, ignominia afficit? Adhæc innumera fere ſunt exempla rerum a nuperis hominibus inventarum, quæ antiquioris ſæculi inventis longe antecellunt: quarum omnium repertores haud potiori jure priſcorum memoriæ vim inferre cenſendi ſunt, quam is filius patris famam lædere putandus eſt, qui rem familiarem a parente acceptam, induſtria ac ſolertia ſua auctiorem ac cumulatiorem reddiderit. Eſt & aliud hominum genus, qui præ animi levitate, ingenii ac ſapientiæ haud vulgaris titulum affectantes, *Speculationes* ad morborum curationem ne hilum facientes, moleſte ingerunt; Medicis non tam viam præmonſtrantes, quam ignibus ſuis fatuis devios in errorem agentes. His natura cum ingenii modum largita eſt, quo de illa docte nugari queant; at prudentiam non dedit, qua intelligant ſe eam haud aliter ſcire poſſe, niſi experientia indice, atque ejus peplum revelanti: quando abjectior humanæ naturæ conditio ad ſcientiam *Intuitivam* nullatenus aſſurgens intra anguſtos cognitionis, quam a quinque ſenſibus haurire poteſt, limites coarctetur. Unde nihilominus vir *Prudens*, quantum fert ſors humana, quis poteſt evadere? *Philoſophus* vero, ſaltem pro anguſtiori hujus nominis majeſtate, nemo mortalium evadet unquam. Medici autem *Philoſophia* omnis in expiſcandis morborum hiſtoriis, iiſque remediis adhibendis, quæ *experientia* indice ac magiſtra, eoſdem valent depellere, tota ſtat; obſervata tamen, ut alibi dixi, medendi methodo, quam recta ratio (non ſpeculationum commentis, ſed trito & naturali cogitandi modo innixa) ei dictaverit.

Poſtſcriptum.

LEctor mihi veniam concedat, ſi unum haud parvi tam in dignoſcendis, quam curandis febribus momenti hic adjiciam, quod niſi memoriæ mihi excideret, loco magis ſuo dicendum fuerat. Obſervavi, quod ſingulis annis ab hyeme ingruenti uſque ad ver adultum, *Febris* quædam invadit, quæ tam quoad ſymptomata quam curationem a *Stationaria*, ſive febre epidemica conſtitutionis generalis, quæ tum obtinet, plane diſcrepat, proindeque in febrium, quas *Intercurrentes* appello, claſſem recenſenda eſt. Frigiditati aeris una cum craſſitie ac humiditate ejuſdem illa originem ſuam debere videtur: Hinc enim pori cutis occluduntur, & ſanguis ob impeditam tranſpirationem colluvie ſeroſa oneratur, quæ tandem inimica facta, ac diuturniore mora putreſcens, facile a ſuſcepto frigore, vel a levi aliqua occaſione febrem accendit. Si materia morborum committens copioſa admodum fuerit, ea febris emergit, quam ſub titulo *Peripnæumoniæ nothæ Libro de morbis Acutis Sectione ſexta, Capite quarto* deſcripſi. Sin autem humor iſte minus ſcateat, ea ſolummodo ſymptomata producit, quæ jam ſum deſcripturus. Æger per diem unum vel alterum poſt primum febris inſultum nunc incaleſcit, nunc friget; de dolore capitis atque artuum cum inquietudine quadam totius corporis conqueritur: Lingua alba apparet; pulſus ſanorum pulſui non admodum abſimilis; urina turbida eſt & intenſe rubet: ſanguis ei detractus pleuriticorum ſanguinem æmulatur: tuſſis ferme adeſt; ſed reſpirationis difficultas, thoracis coarctatio, & dolor capitis inter tuſſiendum quaſi idem diſſiliret, dictæ tuſſi, (ſicut in *Peripneumonia notha* ſolent) ſe non adjungunt, proindeque cum nothis inſignioribus peripneumonicis hæc febris haud ſtipuletur, licet a dicto morbo non niſi gradu diſſideat, *Febrem Hyemalem* indigitare lubet.

Hic morbus, etſi primo ejus inſultu ſymptomata ſolummodo a frigore ſuſcepto orta, præ ſe ferat, ſi tamen male tractetur, longam ineluctabilium malorum catenam poſt ſe trahit, quæ tandem mortem ipſam accerſunt. Etenim cum æger lectulo incarceratus fuerit, & cardiacis neſcio quibus ad ſudorem eliciendum, ac proinde ad febrim ſolvendam (quod tamen raro perficitur) mulctatus, delirium, lethargus, pulſus languidus & inordinatus, lingua arida, maculæ rubentes, & quandoque ad livorem aliquantulum accedentes ſæpe ſæpius hanc febrim comitantur. Hæc atque hujuſmodi ſymptomata, etſi nonnullis pro *malignitate*, ut loqui amant, imponant, revera tamen rei male geſtæ ſunt adſcribenda. Cum enim hæc febris ſuapte natura plus ſatis inflammatione polleat, ſanguis adhuc ulterius cardiacorum, & jugi lectuli uſu inceditur: unde ſpiritus in confuſionem, ac motus inordinatos inconditoſque adiguntur, atque materia morbifica in cerebrum impulſa in peſſum ruunt omnia.

In hac febre pellenda hunc mihi ſcopum propono, ut exundantem ſcilicet illam pituitæ colluviem ob hyemis analogiam congeſtam venæ ſectione revellam, & repetita catharſi ſubducam. Hæc ut fiant, ubi primum accerſor, ſanguinem e brachio dextero ad ℥ix. vel x. mitti jubeo. Die ſequenti blandam illam potionem purgativam, mihi in praxi familiarem exhibeo. Ut

Z. tha-

♃. *Thamarind.* ℥ß. *fol. ſennæ* ʒij. *rhabarb.* ʒiß. *Coq. ſ. q. aq. ad* ℥iij. *Colatura diſſolve manna & ſyr. roſar. ſol. an.* ℥j. *m. ſ. f. potio, ſumenda mane.* Hanc potionem per duas alias vices repeto, die uno inter ſingulas purgationes interpoſito, modo ſymptomata omnia citius non diſparuerint: Et noctibus inſequentibus paregoricum ex ſyr. de meconio ℥j. propino. Diebus a purgatione vacuis, modo tuſſis adſit, *Decoctum Pectorale*, & *Eclegma ex oleo amygdalarum dulcium, ſyr. Capill. Veneris & violarum* ſubinde aſſumenda præcipio. Atque ad nimium ſanguinis fervorem reprimendum, ſi febris magnopere æſtuet, *Emulſionem ex ſeminibus frigidis* præſcribo; ut *Julapium ſeq.* ♃. *Aq. Nymph. Portulac. & lactuc. Portulac. & lectuc. an.* ℥iiij. *ſyr. viol.* ℥j. *M. f. Julap. de quo bibat ad libitum.* Interim ut æger a lecto interdiu ſibi temperet, injungo, ut & a carnis eſu: poſt prlmam vero, vel ſecundam purgationem hauſtulum juſculi tenuis ex pullo gallinaceo facti ſubinde aſſumendum concedo. Verum hoc notandum, ſi ſymptomata quævis graviora, ut reſpirationis difficultas, dolor capitis inter tuſſiendum lancinans, malum hoc ad peripneumoniam notham propius accedere indiget, hoc in caſu tam venæ ſectio, quam catharſis euſque debitis intervallis ſunt iterandæ, donec ſymptomata omnia penitus evanuerint; & æger eo modo quem capite dicto deſcripſimus; ſedulo tractandus. At non niſi perquam raro febris, de qua jam agimus, ad eam ſævitiem aſſurgit, ut poſt unicam phlebotomiam, & tres purgationes pluribus evacuationibus indigeat.

Sed de hoc ſatis, quod tamen mihi neutiquam reticendum videbatur, quo minus errante diagnoſi febris hæc *hyemalis* pro *Stationaria*, ſive febre epidemica generalis cujuſvis conſtitutionis habeatur, cum ingentem hominum vim ob hanc rem vel neglectam, vel ignoratam periiſſe certo ſciam.

SCHEDULA MONITORIA
DE
NOVÆ FEBRIS INGRESSU
PER
THOMAM SYDENHAM, M.D.

Accedunt ejuſdem

DE FEBRE PUTRIDA VARIOLIS
confluentibus ſuperveniente,

ET

DE MICTU SANGUINEO
a Calculo renibus impacto

DISSERTATIONES.

VIRO

Tam Virtute, quam Eruditione undique conſummato,

CAROLO GOODALL, M.D.

Coll. Med. Lond. Soc.

CUm ea, quæ de Febre præſenti hujuſce Conſtitutionis nuper obſervaram, in publicum edere ſtatuerem, Tibi, præ cæteris, Vir Ornatiſſime, opellam hanc meam dicandam eſſe cenſui; idque ob duas potiſſimum rationes mihi faciendum videbatur. Primum quod cum amiciſſimus mihi ſis, comes indivulſus lateri ſemper hæſiſti, meque tuo juvaſti patrocinio contra omnes quotquot ſe mihi uſpiam objecerant. Quod non tam mei ipſius gratia præſtabas, quam ex incocto generoſo pectori honeſto, hoc eſt, ex magno proboque animo, qui tibi Author fuit, ut veritati a te cognitæ compertæque aſſentiri haud dubitares, etiam cum omnes fere omnium, qui rem Medicam tractabant linguæ in me unum exacuerentur. Quibus tamen non eſt quod iraſcar, (nec iraſcor ſane) quandoquidem cum tot nequam Medicaſtri cerebroſa ſua ſomnia & figmenta venditantes, quo famam ſui latius ſpargerent, toties mundo impoſuerint; fas omnino erat, ut Viri ingenio & judicio præditi, non ſtatim & ſine examine ea admitterent, quæ ego jam recepto Praxeos mori plurimum adverſantia in medium protuleram. Quo non obſtante cum nihilo tibi minus debeam, mearum partium eſſe duxi, gratum animi mei in te affectum omnibus teſtatum facere; quando vix alia virtus naturam humanam ad profectus ultimas metas evectam, hac deceat magis. Nam ſicuti Reges eos quibus favent, titulis & honorum inſignibus illuſtrare, atque aliis ſpectabiliores reddere ſatagunt; ita natura quoties hunc vel illum humili turba ac grege hominum eximere voluerit, gratitudinem, ſeu excelſioris genii notam ac characterem ſolet imprimere. Altera Ratio cur tibi potiſſimum inſcribam hæc eſt: quod ſc. pro familiari illa & quaſi quotidiana conſuetudine, quam jam per multos annos invicem habuimus: Tibi in primis, pluſquam cuiquam mortalium, notum eſſe oporteat, quanto cum labore Notitias illas, quantulaſcunque, tam Hiſtoriæ quam curationis morborum, de quibus palam diſſerui, indeptus fuerim. Quæ omnia non ſimul & ſemel evulgavi, ſed interpoſito annorum aliquot intervallo, prout in aliqualem eorundem cognitionem pervenire tandem potuerim. Iſtas vero Obſervationes meas ita mancas & imperfectas eſſe judico, ut me magis earum pudeat, quam ut ullam exinde laudem mihi quæram. Utut ſe res habeat, illud ſaltem in mei excuſationem poteſt adferri, quod licet 30. annorum, & quod excurrit, ſpatium, quibus ego non indiligenter in morborum obſervatione verſabar, ſufficere poſſe videatur ad majorem, quam in eorum cognitione ego feci, profectum faciendum; attamen haud temere affirmo, quod licet hoc temporis ſpatium plus quam ſufficiat ad cerebrum Theorematis & Commentis fictitiis, ex Authorum libris collectis, (quæ omnia non magis ad morborum curationem faciunt, quam pingendi Ars ad Artem navigandi) plane obruendum, attamen ne quadruplicatus quidem horum annorum numerus, etiam in homine occupationibus medicis diſtractiſſimo, ſatis erit ad eundem in omni Medicæ Artis, quaqua patet, circuitu rite perficiendum. Ego ſaltem pro meo modulo omnem quam potui operam iſtuc contuli, ut Obſervationes quam accuratiſſimas colligerem, quas ſine mora prælo mandandas curavi, ut ſi quid utile haberent, id ſtatim Publico cederet. Qua in re cum meo munere, pro virili, defunctus jam mihi videar, acquieſcit animus meus, nihil porro ſolicitus, quo in loco ab aliis habeantur mea ſcripta. Hoc tantum addo, quod ſicuti ſi quis ea neglexerit, mihi nihilum nocuerit; ita qui ſemel tantum perlegerit, haud multum exinde proficiet. Sed ut hæc miſſa faciam, obſecro te, Humaniſſime Vir, ut Tractatulum hunc æqui bonique conſulas, quo teſtatum eſſe volui, quanto te honore proſequor; quod pariter faciunt etiam ii omnes, quibus longe minus quam mihi perſpecta eſt virtus tua. Neque jure merito exiſtimare quis poteſt, me qui tui nullatenus indigo, tibi aſſentari, cum palam profitear; Quod ſicuti in ea quam exerces Arte, nemini ſecundus ſis (ut modeſte loquar,) ita morum integritate, honeſtateque undique abſolutiſſima, omnes fere, quorum ego conſuetudine unquam uſus fuerim, ſuperes. Diu vivas poſt mea fata, & in Iatrica palmam feras; non tam ad nummos poſterorum uſui corradendos (quæ quidem ratio, ſi cum ſequente conferatur, animam fere brutorum redolet) quam ut ſæculo tandem aliquando detegas, quibus modis iſtæ in morbis perſanandis difficultates, ſub quibus Ars Medica hactenus gemit & ſuccumbit, vinci queant. Quod dum moliris, iſtis quæ ego primis feci fundamentis, ſi modo libet, poſſis ſuperſtruere. Ita tamen, ut errata in quæ ego forte inciderim, pro more humano, in meis Obſervationibus ſive Hiſtoriam, ſive Curationem hujus illiuſve morbi attinentibus, ubi ab annoſa & repetita experientia melius fueris edoctus, libere ac palam arguas. Neque hoc pacto defuncti ejus memoriam lædes, qui in vita cum eſſet, nihil prius habuit, quam ut Ars Medica a quocunque demum promoveretur, non tam eruditis de morborum natura commentationibus, (quibus ad nauſeam & faſtidium uſque jandiu explemur) quam certa fidaque eorundem curandorum Methodo. Vale, Vir Optime, & amare perge

Tibi ſemper addictiſſimum

THOM. SYDENHAM.

Excel.

Excellenti & in re Medica Admirabili Viro

D. THOMÆ SYDENHAM, M. D.

O Qui capacem nobilis artifex
Eludis Orcum, quo tamen ibimus
Cuncti, quot humanæ Parentes
Et decimæ tulit ordo Lunæ;
Præſens fugacem ſiſtere Spiritum.
Præſens maligno tollere de toro
Mortale Corpus, & propinquum
Exequiis removere Morbum.
Quem Nos honorem, quas ſtatuas Tibi
Ponemus, O qui non alium parem
In arte Phœbus, ſe remoto,
Aut oriens videt aut recumbens?
Quo Febris audax cumque movet pedem,
Te Mater omnis, Te lacrymabilis
Accurrit Uxor, ne caducum
Orba virum puerosque ploret:
Seu Confluentes forte timet notas
Decora Virgo; Tu faciem eripis
Periclitantem protegiſque
Perniciem juvenum futuram.
Atqui odit artes & Tua pocula
Hæres profuſus, quem ſimul extulit
Ad ſpem implicatus vel Febrili
Igne Pater, vel Hydropis Unda.
Mire paratam, Te Medico, Senex
Protelat Urnam, non ſine gloria
Phœbi Tuaque, qui fugaſti
Pollicitum ſibi magna morbum,
Sic Te ſcientem non faciunt Libri
Et Dogma pulchrum; ſed Sapientia
Enata rebus, menſque facti
Experiens, animuſque felix.
Non Mille Plantæ & multa domi Vitra,
Igneſque Centum aut Hypotheſis placens
Proſunt Medenti vel coercent
Sæva Luis mala, ſæva Febris;
Ni pectus adſit conſilii potens;
Ni plena rugis Experientia
Uſuſque naturam ſecutus,
Quid faceret moneant in aurem
Hæc Praxis olim grande decus Sacræ
Adduxit Arti; Sic Veterum ſtetit
Secura fama; ſic præivit
Hyppocrates, *meruitque Cœlum.*
At non eandem ſorte pari viam
Preſſit Galenus; *Non* Arabes *Virum*
Æque ſecuti; non Falerna
Uſque madens Paracelſus *uva.*
Primus relictæ Tu genium aſſeris
Fidemque normæ: En Diva Tibi Salus
Applaudit & ridens Juventus,
Vitaque non metuens Sepulchri,
Ex quo vagantem ſcripta manu Tua
Correxit Orbem Pagina nobilis:
Longum Illa Morboſis, Tibique
Perpetuum patefecit ævum.
Jam ſi qua reſtant, Eja frequentibus
Concede votis; Nos Juvenilium
Vulgus Medentum, Nos avara
Qualibet excipiemus aure.
Forte & futuro tempore quiſpiam
Poeta, Muſis charior; æthere
Te ſidus addet, Te ſalubre
Sidus, & in Criſibus benignum.
Me deſtinantem talia Chymicæ
Curæ repoſcunt: Me Medicus labor
Et Spes locatæ non vacare
Pieriis patiuntur undis.

ED. HANNES.
Ex Æde Chriſti, *OX.*

SCHEDULA MONITORIA
DE
NOVÆ FEBRIS INGRESSU.

TAmet ſi ingraveſcens jam ætas, & a diuturnis morbis pene confecta, miſſionem a cogitandi penſo, meditationeque intenſiori vel eo nomine ſibi jure poſtulare videatur; attamen non mihi tempero, quin vel propriæ ſanitatis diſpendio, alienam curare ſatagam: populares ſcilicet meos admonere de ſubingreſſu novæ cujuſdam conſtitutionis, a qua pendet febris nova ſpecies a nuper graſſantibus multum abludens.

Memoria recolendum eſt, & quod in autumno, *Anno* 1677. febres intermittentes ſe primum exerebant, quæ quotannis increbreſcentes, & Ἐπιδημικώτεραι factæ, donec ad ſuum ſtatum ſive ἀκμὴν pervenerint, poſtmodum ſenſim decreſcebant, & poſtremis hujus conſtitutionis annis ita raræ apparebant, ut pro morbo epidemico vix, ac ne vix quidem haberi potuerint. Qua de re pariter animadvertendum eſt, poſteriores duos conſtitutionis jam exeuntis annos hyeme rigidiſſima fuiſſe infeſtatos; penultimum maxime, nempe annum 1683. in quo ita enormi bruma intemperies deſæviebat, ut nemo quiſquam viventium illi parem, vel intenſiſſimo eo frigoris gradu, vel prælongo temporis tractu, viderit unquam. Quippe quo Thameſis, nobilis fluvius, ita prævalido gelu compaginabatur, ut curruum circumcurſitantium rotas, officinas ad platearum modum mercibus refertas, ac numeroſiſſimam hominum frequentiam, ſolidi inſtar pavimenti, facile ſuſtentaret. Subſequens annus 1684. licet nec intenſo frigoris gradu, nec pervicaci duratione, præcedentem exæquaret, non tamen multum ei utrobique ceſſit. At cum primum exolveretur gelu anno 1685. menſe Februario, exorta eſt febris iſta, de qua jam agere inſtitui; quam quidem ego novam febris ſpeciem eſſe arbitror, atque febri, quæ per octennium ultimo prægreſſum invaluit, eſſe prorſus diſſimilem.

An hujuſce conſtitutionis mutatio mutationi manifeſtarum aeris qualitatum, quæ per binas has hyemes ſucceſſit, tribuenda ſit, ego non ſatis ſcio; cum pro comperto habeam alterationes quoad ſenſibiles annorum qualitates, utcunque diſpares, morborum epidemicorum ſpecies non protuliſſe; & certam annorum ſeriem, quantumlibet annus unus ab alio, externa facie & temperamento diſcrepaverit, nihilominus omnes in eadem febrium ſtationariarum ſpecie producenda conveniſſe. Quod cum ſerio animadverterim, opinari mihi ſubiit, prout a me alias dictum fuit, conſtitutionis mutationem a ſecreta aliqua abditaque alteratione in terræ viſceribus atmoſphæram omnem pervadente, vel a corporum cœleſtium influxu aliquo maxime pendere. Tametſi hic eſt notandum, quod valedicente nobis olim febre depuratoria, ſicciſſimum ac vehemens gelu ab initio hyemis 1664. omnia conſtrinxerat, nec quicquam remiſit, donec menſis Martius adoleſceret; quo quidem tempore, quamprimum fatiſcente gelu terra ſolveretur, mox febris peſtilentialis, poſtmodum ipſa peſtis graſſari cœperunt. Utut vero hoc ſe habeat, febris, quam nunc tractamus, jam dicto tempore primum ſe oſtendit, nempe Februario menſe 1684. & tam præcedente anno, quam eo, qui jam agitur, per omnes Angliæ regiones latius vagata eſt; longe magis & Ἐπιδημικωτέρως aliis in locis, quam hic Londini deſæviens.

Ubi primum ad hanc febrem vocarer, omnino exiſtimabam, illam non ex eo genere febrium fuiſſe, quas ego ſtationarias appello; ſed potius ex intercurrentium familia, quæ ſingulis fere annis promiſcue adoriuntur. Non aliud ſc. morbi genus eſſe rebar quam peripneumoniam illam notham, quam Libro de Morbis Acutis olim delineaveram. Una hac intercedente diſcriminis nota, quod in hac febre ſubinde non comparebant ſymptomata in peripneumonia magis pathognomonica, qualia ſunt tuſſis vehementior, cephalalgia inter tuſſiendum ſæviſſima, & quaſi caput diffringens, vertigo a motu quolibet, & dyſpnœa ingens, quæ omnia peripneumoniam notham fere comitabantur. Cum itaque Librarius novam Tractatuum meorum editionem eo tempore ſolicitaret, viſum eſt conjecturam tunc meam, in qua me hallucinatum fuiſſe, jam ſentio, in forma poſtſcripti publico dare, in quem quidem errorem me induxit ingens conſenſus, quo febris hæc cum dicta illa peripneumonica luculenter conveniebat: quæ nulla non hyeme ſubinde occurrit. At cum æſtate ſuperveniente: quæ febres illas peripneumonicas ſolebat fugare, hæc nihilominus perſeveraret, ſtatim erroris mei commonitus, febrem hanc ad novam conſtitutionem redigendam omnino cenſui.

Symptomata diligenti quantum potui indagine comprehenſa, hæc fere ſunt, & olim fuere: æger per vices calore & frigore tantatur; ſæpenumero & caput, & artus dolorem queritur; pulſus ſanorum pulſui non abſimilis eſt; ſanguis e venis eductus pleuriticorum ſanguinem haud raro æmulatur; æger ut plurimum laborat

tuſſi, quæ quidem quanto ab hyeme longius invadit morbus, tanto citius, una cum aliis ſymptomatibus peripneumoniam mitem & boni moris comitantibus, recedit. Dolor collum, & fauces (hic vero levior quam in angina) ſub primum morbi inſultum quandoque occupat. Febris tametſi prorſus continua ſit, ſæpe tamen exacerbationes moleſtiſſimas ingruente nocte apportat, non aliter ac ſi duplex foret tertiana, ſive quotidiana. Æger jugem in lecto decubitum quantumlibet leviſſime ſtragulis coopertus ſit, non ſine magno ſuo periculo experitur; febre enim exinde in cerebrum verſa vel in coma, vel in phreneſin facile incidit. Et, ut verum fateat, ita proclivis eſt in hoc morbo ad phreneſin lapſus, ut perſæpe ſua ſponte, nulla ejuſmodi data anſa, illico ſubrepat. At non eo excandeſcentiæ & furoris aſcendit phrenitis in hac febre, atque illa, qua variolis atque aliis febribus correpti laborant; quinimo æger potius tranquille delirat, incongrua ſubinde effutiens. Ab intempeſtivo cardiacorum uſu, & regimine paulo calidiore petechiæ ſæpius effloreſcunt, & in junioribus calido temperamento præditis, maculæ etiam purpureæ, certiſſimum ſummæ inflammationis indicium, tam in hoc, quam in alio quovis morborum acutorum genere. Quandoque eruptiones miliares, quas vocant, in ſuperficiem corporis ſe diſpergunt, morbillis haud multum abſimiles, niſi quod rubent magis, & quando recedunt, ſquamulas iſtas furfuraceas, quæ in morbillis cernuntur, haud relinquunt: licet hæ ſponte ſua nonnunquam ingruant, ſæpius tamen lecti calore & cardiacis extorquentur. Lingua ægri pro ratione imperati regiminis, vel humida eſt, vel ſicca. Ubi inaruerit, fuſci eſt coloris in medio; quam partem undique cingit fimbria inalbeſcens. Ubi vero humida eſt lingua, omni ex parte alba eſt, pellicula item ſcabra & alba veſtita. Nam ſi æger ab adhibito regimine plus juſto incaleſcat, lingua fere eſt fuſca & arida; ſin minus, humida eſt, & alba. Idem de ſudore dicendum eſt, qui pro ratione diverſi regiminis præfati dimanat. Nam ſi calidius tractetur æger, ferme viſcoſus effluit, e capitis præſertim regione. Quantumvis autem ſudor copioſe, & undequaque erumpat, parum tamen ex eo levaminis ſentit æger; unde liquet ejuſmodi ſudores ſymptomaticos tantum eſſe, criticos non eſſe. Primis morbi diebus ſudoris ex arte provocatio, materiam morbificam ſi non in caput, ſaltem in artus ſolebat deponere. At ubi jam caput febris occupavit, & phreneſis ſemel invaluit, nulla reſtant febris indicia, niſi quod pulſus nunc citatior eſt, nunc tardior; tandem vero, cum ex re male geſta ſpiritus in confuſionem omnimodam adigantur, pulſus inordinatus cum ſubſultu membrorum ſubingreditur, quem non ita diu poſt mors excipit.

Curationem quod ſpectat, iſta peripneumoniæ ſigna quæ hanc febrem comitabantur *Februario* illo anni poſtremi, quo primum emergebat, ſtatim ab hyemis exitu fidem, ut dixi, mihi fecere, eam prorſus in peripneumonicarum familia cenſendam eſſe. Ac proinde me ſtatim contuli ad uſum methodi iſtius, quam olim laudaveram in curatione peripneumoniæ nothæ, & auctario ſupra memorato. Quæ quidem methodus ſatis feliciter ceſſit, tum mihi, in paucis illis, quibus medicandis per adverſam valetudinem meam vix ſufficiebam, tum etiam aliis, qui, me authore, eandem experiri haud aſpernabantur. Quicquid vero id demum fuerit, quod hanc mihi methodum ſuaderet, jam mihi ſatis compertum eſt, quando & morbi phænomena, & ultimi anni qui binas rigidiſſimas hyemes excepit, perpendo temperiem (hyeme præſertim, ſi modo hyems dici poſſit, quæ nullum frigus notabile ſecum adduxit) mihi inquam conſtat, hanc febrem nihil eſſe aliud, quam ſimplicem ſanguinis inflammationem; ac proinde indicationes curativas ad dictam inflammationem debitis remediis & methodo reprimendam, omnino dirigendas eſſe.

Hunc itaque ductum ſequens, primo loco ſanguinem e brachio dextero ad ℥x. educi volo. Neque ſane febris hæc (utut ſanguis emiſſus pleuriticorum ſæpiſſime ſanguinem æmulatur) reiteratam phlebotomiam facile tolerat. Sin autem reſpirationis difficultas, dolor capitis inter tuſſiendum lancinans, &c. malum hoc ad peripneumoniam notham propius accedere indigitent; hoc in caſu tam venæ ſectio, quam catharſis couſque ſunt iterandæ, donec ſymptomata omnia penitus evanuerint; prout Capite de Peripneumonia tradidi. Atque hoc diligenter animadvertendum volo. Veſperi *Epiſpaſticum* ſeu veſicatorium nuchæ appono. Sequente aurora, lenitivam hanc potionem exhibeo.

℞. *Tamarind.* ℥ß.
Fol. Sen. ʒij.
Rhabarb. ʒiß.
Coq. ſ. q. aq. ad ℥iij.
in Colat. diſſolv. Mann. & ſyr. Roſar. ſolutiv. an. ℥j.
Mſ. F. Potio, ſumenda ſummo mane.

Quod quidem catharticum etiam alternis diebus repetendum præſcribo, donec tertiam vicem expleverit. Hora ſomni poſt catharſin toties, quoties paregoricum hoc vel ſimile injungo,

℞. *Aq. Paralyſeos* ℥ij.
Syr. de Meconio ʒj.
Succi Limon. recenter extracti cochl. ij.
Mſ. F. Hauſtus.

Id ſcil. cavens, ne forte ab agitatione & tumultu, quem in febricitantium ſanguine & humoribus purgantia ſæpe excitant, æger ex ſpirituum animalium confuſione, comatoſus fiat. Quod quidem ſymptoma medicamentum hypnoticum, quantumlibet contra facere videatur, procul amolitur. Qua de cauſa ego in febre comatoſa anni 1673. catharticum propinare non auſus, in clyſterum uſu ſubſiſtebam, certo ſciens remedia purgantia eo tempore uſurpata, illico comata adduxiſſe. Quod fortean aliter evenire potuiſſet, ſi paregoricum uſurpatum fuiſſe poſt talem catharſin mihi in mentem veniſſet. Ubi vero purgatio celebrata non fuerit, hypnoticum hora ſomni nullatenus eſt concedendum; ne ſcil. cathartici poſtridie deglutiendi operationem ac vim (quod fieri ſolet quantumvis ſero aſſumatur illud) ſufflaminet, vel ſi non inſolidum retundat, efficaciam tamen imminuat. In hac aut alia quavis febre epidemica, ſtatutum mihi eſt alvum non turbare in principio ſtatuve morbi, niſi venæ ſectione præmiſſa. Quæ quidem praxeos regula ſuſque deque habita aut violata quam plurimos orco addixit, infantes maxime, prout alias in cautelam monui.

Obſervandum eſt autem, quod licet utplurimum evacuationes omnes præfatæ in hujus febris curatione uſurpari debeant; ſæpe tamen æger, maxime ſi juvenis aut infans fuerit, poſt eductum ſanguinem una catharſi defunctus, ſtatim convaleſcit, nec pluribus fatigandus eſt, febre primo purgantis remedii impetu expugnata. E contra vero nonnunquam opus eſt ut alvus ad plures, quam ſupra dicimus, vices ſollicitetur. Quandoque enim, licet id raro eveniat, ægro e febre jam dicta methodo liberato, recrudeſcentia materiæ febrilis poſt dies aliquot morbum poſtliminio reducere videtur, quem tamen purgatio quarta vice repetita mox eliminat. Tametſi in hac methodo nova hæc febris raro accidit niſi ab aphthis quæ ſub exitu febris præcedenti ſupervenere, & quæ jam ad ſtatum auctæ eam denuo revocant. Quæ quidem febris ſymptomatica tantum eſt, & ſingultum per intervalla redeuntem ſæpenumero poſt ſe trahit, qui etiam ſublata febre per dies aliquot perſeverat; at pro ratione redintegratarum ægri virium ſponte tandem evaneſcit. Quod eſt diligenter animadvertendum, quandoquidem ex ſingultu ſub finem hujuſce febris accedente nihil ægro periculi eſt, niſi officioſe nimis & inutiliter multa ingerantur remedia: quod ſi fiat, mors pro Medico eſt. Veruntamen tam aphthæ quam ſingultus, vel horum utervis, ſi non ſponte faceſſat, ſed in longum tempus decurrat, facile fugantur uſu *Pul. Corticis Peruviani;* nempe ℥j. *Corticis cum ſyr. Papaver. Rhœad. q. ſ.* in forma electuarii, vel pilularum redacta, eaque methodo aſſumpta, quam olim tradebam epiſtola ad D. D. *Brady*, ſuperbibendo hauſtum lactis deflorati. Quod remedii genus experimenta deprehendi certius in hoc caſu ſcopum attingere, quam aliud quodvis etiam e celebratiſſimis; modo non fruſtrentur ejus vires (quod fieri aſſolet) ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus a purgatione liberis ſequentia vel his ſimilia nonnunquam præſcribo.

℞. *Conſerv. Lujulæ & Cynoſbati an.* ℥j.
Conſerv. Berberum. ℥ß.
Cremoris Tartar. ʒj.
Cum ſ. q. ſyr. e Limonibus F. Electuarium, de quo capiat ad magnitud.
Nucis Moſchat. ter in die ſuperbibendo ſeq. Julap. cochl. vj.

℞. *Aq. Portulac. Lactuc. Paralyſ. an.* ℥iij.
Syr. de Limon. ℥jß.
Syr. Violar. ℥j.
Mſ. F. Julapium. vel:

℞. *Aq.*

℞. *Aq. Font.* ℔j. *Aq. Roſarum*, *Succ. Limon. Sachar. albiſs. an.* ℥iiij.

Coq. lento igne dum deſpumaverint cap. ℥iij. *ad libitum.*

Verum in his omnibus ſpiritum vitrioli, etſi ſumme refrigerantem, ſemper devito, utpote qui, cum egregie ſtypticus ſit, minus convenit morbis omnibus, quorum curatio purgationi innititur; ut in hoc loco mineralem hujus ſpiritus naturam haud memorem.

Sæpenumero hic accidit, maxime febre jam ad finem vergente, ut æger dum hac methodo tractatur, nocte ſubinde ſudore ſponte prorumpente diffluat: a quo admodum mitigantur univerſa morbi ſymptomata: Quo non obſtante, cum hujuſmodi diaphoreſi fidendum non ſit, ſupra dicta methodus nullo pacto eſt intermittenda; quandoquidem ſi æger ad longius temporis ſpatium iſtis ſudoribus indulgeat, febris, quam purgationes præcedentes quadantenus ſubjugaverunt, denuo vires reſumet. Si enim diaphoreſis iſta protrahatur ultra tempus illud quo particulæ febriles coctione debita præparatæ prorſus difflantur, qui poſt inſequuntur ſudores, non ad aliud faciunt quam ad inflammationem de novo accendendam. Quamobrem licet ſudores iſti qui ſponte manabant, critici fortaſſe fuerint, quoad materiæ febrilis ejus quæ expulſioni jam parata eſt, eliminationem, alii tamen qui poſt illos eliciunt, ſymptomatici tantum eſſe poſſunt, atque adeo officere magis, quam prodeſſe. Verbo dicam: Hujuſmodi ſudoribus noctu ſponte ſua prodeuntibus, opportune favet lecti per noctem lenis calor; quare ſtragula nec plura, nec denſiora illis quibus ſanus aſſueverat, ægro aggerantur; nec exhibeantur medicamenta quævis excalefacientia: lectulo tantum indulgeat æger aliquantulum ſolito diutius mane ſubſequente: & poſtea pergat in ſupra deſcripta medendi methodo.

Diæta ex pulticula avenacea eſt, vel juſculo hordeaceo, cum pomo ſubinde ad ignem cocto, atque etiam poſt ſecundam purgationem juſculo tenui ex pullo gallinaceo. Pro potu ordinario cereviſiam tenuem nullatenus tepefactam injungo, ut & decoctum album (quod appellant) ex ℥i. C. C. ubi in aq. communis ℔iii. cocti, & poſtea ſacchar. albiſſ. edulcoratum.

Poſt catharſin bis celebratam nulla ſuadet neceſſitas, ut alio loco adnotavi, pullorum carnibus aut ſimilibus cupeptis ægro interdicere, cum hæc per purgationem medicatio ea indulgeat, quæ non poterant concedi, ſi alii viæ inſiſteretur. Atque porro poſt ultimam purgationem modo febris aliquantulum deflagraverit, & intermittentis typum nondum prorſus induerit, Vini Canarini conchl. tria vel quatuor mane & ſero, ut & poſt prandium, per dies aliquot propinentur, quo & vires citius inſtaurentur, & febriles avertantur acceſſus.

Cum autem hæc febris ſpecies præ cæteris, quas mihi unquam videre contigit, cerebrum petere quaſi apta nata ſit, nec ſine ingenti tum molimine, tum ægri periculo, inde queat deturbari; ægros meos ſolicite moneo, ne ſe nudos lectulo, niſi noctu tantum committant: quod ſi uſque adeo debilitati a morbo fuerint, ut erecto corpore ſedere nequeant, permitto ut vel ſuper lectum ipſum, vel ſuper grabatum, veſtiti jaceant, capite paululum elevato; nec ſino ut focus ſit luculentior in cubiculo, quam cui æger tunc cum ſanus erat, aſſueverat.

Atque ut hoc regimen omnino tenendum eſt ab initio in ſingulis hac febre correptis (ſi fœminas, in primis puerperii diebus decumbentes excipias) ita neceſſario eſt imperandum, ubi ad ægrum quem ob regimen juſto calidius, phreneſis, petechiæ, aut purpureæ maculæ obſederunt, aut alia quævis efferatæ inflammationis indicia, acceſſitur Medicus. Hoc enim in ſtatu, quantumlibet ſanguinis detrahatur, quantumvis leviter tegatur corpus, quicunque demum liquores refrigerantes ingerantur, non prius ſedabitur febris, quam æger ſe lectulo interdiu abſtinuerit: cum calor circumambientis aeris inter ſtragula concluſi, ſanguinem plus ſatis exagitet, & procumbentis corporis ſitus vehementiori impetu eundem in caput impingat. At hic ubi phreneſis ob methodum imperitiorem ſemel invaluit, nec ſubito deleri poteſt, nec tutum eſt repetita ultra limites præſcriptos vel phlebotomia vel purgatione, ejuſdem curationem aggredi, tandem vero ſuo tempore ſuaque ſponte, ope dicti regiminis recedet. Ad quam tamen amovendam nihil perinde confert, atque ægri caput radi: quod itaque ſemper præcipio, nullum emplaſtrum admovens, ſed pileolum tantum quod ablatum raſura capillitium ſpiſſitudine quadantenus compenſet, aut ſaltem caput a frigore externo muniat. Hac methodo cerebrum refrigeratur admodum, & recreatur, ita ut ſenſim calidas impreſſiones phreneſin excitantes queat vincere.

Et quæ de phrenitide hic dicuntur, de comate etiam huic febri ſupervenienti dicta ſunto, in quo ut in dicta phrenitide materia febrilis in caput ſurſum fertur, ac proinde ſi linguæ albedinem excipias, nulla adſunt febris ſigna, at æger apyrexia prorſus frui videtur. In hoc pariter affectu ac in alio, cathartica, ſudorifica, veſicatoria atque id genus alia non tantum nullo cum fructu, ſed ne quidem ſine maximo periculo uſurpantur; iſtiuſmodi enim evacuationes mortem ſæpius quam ſymptomatis hujus curationem adſciſcunt. Quamobrem poſt evacuationes generales per venæ ſectionem & purgationem factas, quantumlibet hoc ſymptoma aſtantes perterrefaciat, tota res naturæ & tempori committenda eſt, licet enim ſtupore æger diu laborarit, poſt aliquam multos tamen dies priſtinam ſanitatem recuperabit, modo lecto non perpetim affigatur, ſed de eo eximatur indies, & ſupra grabatum vel etiam lectum veſtitus decumbat. Interim autem abradatur caput, & ſub affectus finem vini Canarini cochl. tria vel quatuor bis in die exhibeantur. Sed de hoc fuſius egi in *Sectione quinta & capite ſecundo*, *lib. de Morbis Acutis*, ubi de comate quodam inſigni febrem conſtitutionis illius comitante, diſſerui.

Quoad febrem autem haud deterrendus eſt Medicus a faciendis prædictis evacuationibus, ſi forte membrorum ſubſultum, vel motum convulſivum in ægri corpore perſentiſcat, dum pulſus tangitur; quandoquidem in quibuſdam generis nervoſi affectibus tam venæ ſectio quam purgatio, etiam ſæpius repetitæ non tantum non nocent, ſed & neceſſario ſunt adhibendæ. Cujus rei experimentum a me factum in medium profero, nempe in quadam convulſionis ſpecie, quæ *Chorea Sancti Viti* vulgo appellatur; quo morbo haud paucio res quinque laborantes & vidi, & ſanavi ipſemet, & venæ ſectionibus & purgationibus, per intervalla celebratis. De quo morbi genere cum & mihi opportune occurrat, & eorum quæ jam aſſero, veritati luculenter aſtipuletur, pauca dicere non gravabor. *Chorea Sancti Viti* convulſionis eſt ſpecies, quæ utplurimum pueros puellaſve a decimo ætatis anno, ad pubertatem uſque invadit; primo ſe prodit claudicatione quadam vel potius inſtabilitate alterutrius cruris, quod æger poſt ſe trahit fatuorum more; poſtea in manu ejuſdem lateris cernitur, quam hoc morbo affectus, vel pectori vel alii alicui parti applicitam, nullo pacto poteſt continere in eodem ſitu vel horæ momento, ſed in alium ſitum, aliumque locum convulſione quadam diſtorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Si vas aliquod potu repletum in manus porrigatur, antequam illud ad os poſſit adducere, mille geſticulationes, circulatorum inſtar exhibebit; cum enim poculum recta linea ori admovere nequeat, deducta a ſpaſmo manu, huc illuc aliquandiu verſat, donec tandem forte fortuna illud labris propius opponens, liquorem derepente in os injicit, atque avide haurit, tanquam miſellus id tantum ageret, ut dedita opera ſpectantibus riſum moveret. Cum affectus iſte ab humore aliquo in nervos irruente, quorum irritatione iſtiuſmodi motus præternaturales producuntur, pendere mihi videretur; indicationes curativas primum ad humores illos tam venæ ſectione, quam purgatione minuendos, dein ad corroborandum genus nervoſum omnino dirigendas cenſebam. Quem in finem hac utor methodo. Sanguinem ex ægri brachio ad ℥vij. plus vel minus pro ratione ætatis, educi jubeo. Die ſequenti vel dimidiam partem, vel quiddam amplius (pro ratione vel ætatis, vel etiam majoris minoriſve corporis ad ſubeundam catharſin aptitudine) potionis purgantis communis ſupra deſcriptæ ex *Tamarind. Fol. Senn. &c.* exhibeo. Veſperi hauſtulum ſeq. propino.

℞. *Aq. Ceraſor. Nigr.* ℥iij.
Aq. Epilept. Langii. ℥j.
Theriac. Androm. vel. ℈j.
Laudani liquid. gutt. viij.
F. Hauſt.

Potionem iſtam cathartic am ad tres vices alternis diebus repetendam præſcribo, & hauſtum paregoricum iiſdem noctibus. Poſtea ſanguinem rurſus extrahi curo, dein ut ad catharſin, uti prius, æger revertatur. Atque ita alternatim ſanguinem mitto, & ſubduco alvum, donec ægro vena ter quaterve fuerit inciſa, & poſt ſingulas venæ ſectiones, toties fuerit purgatus, quoties vires ferre poſſe viderentur: eo tamen temporis ſpatio inter alter-

alternas evacuationes diligenter obſervato, ut nihil inde periculi ægro immineat. Diebus a purgatione vacuis, ſequentia præſcribo.

℞. *Conſerv. Abſynth. Rom. & flavedinis Aurantiorum an.* ℥j.
Conſerv. Anthos ℥ß.
Theriac. Androm. veteris, & Nuc. Moſchat. condit. an. ʒiij.
Zinzib. condit. ℥j.
Syr. e ſucc. Citri q. ſ. f. Elect. de quo cap. ad magnitud. Nucis Moſchat. mane & hora quinta veſpertina, ſuperbibendo Vini ſequentis cochl. v.

℞. *Rad. Pœonia. Emul. Campan. Imperator, & Angelicæ an.* ℥j.
Fol. Rutæ, Salviæ, Betonicæ, Chamædr. marrubii albi & ſummitat. Centaur. minor. an. m. i. Baccar, juniper. ʒvj.
Cort. duorum Aurantior. Incidantur & infundantur frigide in Vini Canarini ℔vj. *Coloretur tantummodo tempore uſus.*

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv.
Aq. Epilept. Langii & Bryon. compoſ. an. ℥j.
Syr. Pœoniæ ʒvj.
Mſ. f. Julap. cap. cochl. iv.
Sing. noctibus cubitum iturus, inſtillando C. C. gutt. viij.

Applicetur plantis pedum emplaſtrum e Caranna.

Quanto magis convaleſcit æger, tanto minus pedem ducit; tanto pariter & diutius, & conſtantius manum in eodem ſitu continens, & ſcyphum ori magis directa via admovet: quæ certiſſima ſunt indicia quantum profecerit in ſanitate redintegranda. Ad quam quidem conſummatius perficiendam, licet author non ſim, ut plus ter quaterve utplurimum ſanguinem emittat æger; attamen remedia cathartica & alterantia eouſque in uſum ſunt revocanda, donec rectiſſime tandem valeat. Et quoniam qui hoc morbo ſemel laboravit facile recidivam pati poſſit, e re fore exiſtimo, ut pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, vel ea ipſa tempeſtate anni ſequentis, vel paulo antequam morbus primo invaſit. Sane haud multum abeſt quin huic methodo *epileſiam Adultorum* cedere poſſe autumem, modo remedia præſcripta ætati eorum rite adæquentur; tametſi, cum non niſi perquam raro hic morbus mihi occurrerit, non adhuc idem ſum expertus. Sed de hoc obiter. In fœminis affectionibus hyſtericis obnoxiis quandoque accidit, quod ubi curatio evacuationibus dictis commiſſa fuit, febris poſt venæ ſectionem & purgationes iſtiuſmodi iteratas etiamnum duret procurratque. In hoc caſu febris, quæ jam urget ſpiritum commotioni ab evacuationibus excitatæ durationem ejus plane debet, ac proinde jam aliis omnibus poſthabitis indicationes curativæ, modo ſigna peripneumoniæ & inflammationes circa partes vitales abſint, ad quietem ſpiritibus inducendam, & eorum orgaſmum ſedandum omnino ſunt dirigendæ. Quem in finem ſingulis noctibus paregoricum, quod vigiliis debellandis par ſit, exhibeatur, atque etiam medicamenta *Hyſterica* proprie dicta bis vel ter in die injungantur, qualia ſunt pilulæ ex *Galbano*, *Aſſa fœtida*, *Caſtoreo* & ſimilibus, & julapia ejuſdem indolis in cap. de affect. Hyſter. deſcripta. Inſuper ad vires inſtaurandas & vapores, quos dicunt, ſupprimendos concedatur ægræ talibus victitare, tam quoad cibum, quam potum, qualia appetitui maxime conveniunt.

Jam diximus, febrem hanc tum anno ultimum elapſo, tum maxime hoc ipſo qui nunc currit, exacerbationem quandam ſub noctem quotidie adducere, paroxyſmo febris intermittentis non abſimilem. Quamobrem Medici illi qui uſu didicerant omnes illas febres, quæ vel minimum intermittebant, (ſæpe etiam quæ ne intermittebant quidem) per illam annorum ſeriem ab *An.* 1677. ad initium *An.* 1685. a cortice Peruviano certiſſime fugari, eodem remedio hanc etiam febrem adoriebantur. Quod quidem licet judicio rationis ſuffragante tentarent, non tamen æque feliciter illis ceſſit, atque prioribus iſtis annis plerunque ceſſerat. Mihi enim quantum potui diligenter perquirenti compertum fuit, etiam magnam corticis quantitatem exhibitam, rariſſime ægrum a morbo liberaſſe. Idque ita perraro, ut quoties reſtitueretur æger priſtinæ ſanitati, ego id magis fortunato alicui morbi eventui, quam corticis viribus tribuendum arbitrarer: ita penitus cortex deſcivit ab illa ſanandi vi & certitudine, qua prædictis illis annis pollebat. Febrem iſtam intelligo, quæ cum nobis impræſentiarum res eſt, quæ quotidianam aliquatenus imitatur. Ubi vero tertianæ genuinæ, vel alternis diebus invadentis, typus reperitur cortex Peruvianus perinde hodie atque olim ægris opitulatur. Unde liquido conſtat, hanc febrem ab iſtis conſtitutionis prioris toto cœlo diſtare; cum ne hilum quidem corticis uſu hic proficiamus; cumque hæc e vino & cardiacis, aliiſque calidis exaſperetur magis; quibus omnibus cum corticis uſu olim ſatis conveniebat, quin & cum ipſa febre.

Porro notandum eſt, quod graſſante hac febre, per æſtatem omnem, maxime illam anni jam currentis, morbis perſæpe non tam pathognomonicis febris ſignis, calore ſcil. inquietudine, *&c.* quam *ventris Torminibus*, nunc ſiccis, nunc dejectionibus, ſe oſtendebat. Cum nihilominus ſub hac larva ipſa hujuſce tempeſtatis febris deliteſceret, in qua exhalationes ſanguinis inflammatoriæ, non pro more ſolito, in externum corporis habitum protrudebantur, ſed introrſum per arterias meſentericas in viſcera inferioris ventris, ſive inteſtina, & nonnunquam etiam per arteriarum cœlicarum ramos in ventriculum deponebantur, quæ quidem exhalationes vomituritionem excitare ſolent præcipue ſtatim ab ingeſtione ſive potus ſive nutrimenti cujuſvis ſolidioris. Quamvis autem hæc febris ſub dictorum ſymptomatum ſpecie & forma deliteſcat, omnino tamen genuina illa methodo, quam ſupra dedimus, expugnanda eſt, perinde ac ſi uſitata hujus febris facie compareret, idque tam ratione venæ ſectionis, quam repetitæ catharſeos. Niſi quod hic animadvertendum ſit, quod quoties febris eo uſque ventriculum infeſtet, ut æger potionem retinere nequeat, *Pilulæ Cochiæ Majores* (quæ ad ℈ij. exhibitæ nunquam non per viſcera ſibi exitum parant) loco potionis leniter purgantis ſubſtitui poſſint. Devorentur vero pilulæ hora quarta matutina, ita ut æger ſuperdormiat.

Tum etiam hypnoticum doſi paulo largiore eſt concedendum *verb. gratia Laudani ſolidi Londinenſis gr.* jß. cum ſimili quantitate *Maſtiches* in duas pilulas redacta eadem nocte deglutiantur; vel etiam *Laudani liquidi gutt.* 18. vel 20. in ℥j. *Aq. Cinamom. Hordeat.* aut alio quovis vehiculo generoſiore; quo ventriculus hujus tum viribus corroboratus, tum minori quantitate non irritatus, ad medicamenti rejectionem minus inſurgat. At ſi quovis modo potio purgans, & diacodium in ventriculo queant retineri, dictis pilulis, & laudano omnino præferantur; cum officio ſuo fungantur, corpore minus quam ex pilulis excalefacto.

Cum autem de torminibus ventris mentionem fecerim, monendi hic mihi ſunt populares mei, quanto cum periculo, prout frequenti obſervatione didici, *Aquæ Minerales* in ventris torminibus quibuslibet, vel diarrhœa, vel vomitione, vel affectu alio quocunque, quem a febre oriri vel ſuſpicari poſſimus, præſcribi ſoleant. Quandoquidem in tam ſubtili & ſpirituoſo morbi genere ac febris extat, ejuſmodi medicamenta mineralia ita omnia conturbant, ut loco eorum ſymptomatum, quæ febrem ex more uſitato comitantur, accidentia prorſus anomala adducant; nec quicquam interea ad febris extirpationem conferant, quod me diu ſæpeque obſervaſſe memini.

Illud interim omnino obſervandum eſt, utpote quod ad quamplurimos ab orci faucibus liberandos pertineat, quod non obſtantibus iis quæ ſupra jam tradidimus, quotieſcunque prædicta ventris tormina ad *Dyſenteriam* uſque *confirmatam* (in qua præter illa tormina materia quædam mucoſa una cum ſanguine per ſedem excernitur) promoventur; hic mihi periculoſiſſimum eſſe conſtat morbum aggredi protractiore illa methodo, quæ evacuandos primum, dein contemperandos acres iſtos humores, eſſe docet (ut de remediis aſtringentibus, varii generis, & variante forma intro aſſumptis, tum & clyſteribus nunc abſtergentibus, nunc conſolidantibus ſubinde injectis nihil dicam,) cum experientia didicerim dyſenteriam & certiſſime & celerrime curari, ſi miſſis ambagibus, fluxus laudano confeſtim ſiſtatur. Ita enim atrox & vehemens eſt hicce morbus, ut, ſi dyſenteria jam confirmata adhuc purgare ſatagas, perquam metuendum ſit, ne dyſenteria ſumptis inde viribus in præceps lata, ægrum præ incredibili fermento, quocunque te poſtea verteris, diutius excruciet, vel etiam vita ſpoliet. Advocatus itaque, guttas circa xxij. laudani liquidi in Aq. epidemica vel aq. mirabili, vel alia ſimili protinus exhibeo, bis intra horas 24. repetendas; vel etiam hoc ſæpius ſtatis intervallis, ſi nempe doſis jam præſcripta, mane ac ſero tantum uſurpata, tam torminibus ven-

tris, quam dejectionibus cruentis, rite compeſcendis par non fuerit. Dejectionibus paululum incraſſatis, vel jam magis conſiſtentibus (quod primum ſanitatis mox recuperandæ indicium eſt) & fugatis ſymptomatibus, tutiſſimum arbitror, ut æger aliquantiſper in uſu prædicti remedii mane & ſero capiendi perſeveret, guttulis aliquot indies demptis, donec eo amplius non fuerit opus. Animadvertendum autem eſt diligenter, quod ægrum diutius ab uſu paregorici lectulo affingendum curo, cum ſitus quilibet paulo erectior cerebrum facile conturbet, niſi æger ſomnos poſt in lecto ſatis longos captaverit. Diætam quod attinet; ſi æger vino prius aſſueverat, Canarenſe concedo, proba tamen aqua dilutum, in qua panis cruſtulum fuerat decoctum; & quam frigidam in hunc uſum in lagena aſſervandam jubeo, ut in promptu ſit ubi vinum eſt contemperandum. Decoctum album, e cornu cervi uſto in aqua fontana, hic etiam affatim epotum prodeſt. Pro victu juſculum hordeaceum, vel e pullorum carnibus elixis; ovum ſine teſta coctum, vel aliud quodvis ex eupeptis in primos dies ſufficiet. Deinceps vero tum ad liquores magis generoſos, tum ad alimentum uberius ſolidiuſque paulatim aſcendendum, ne ſcilicet nimia vacuitas ſive exinanitio, vel morbum a quo convaluerat, vel alia ſymptomata, quæ exinanitio ſolet parere, denuo reducat. Veruntamen hoc eſt adnotandum, quod licet in conſtitutione jam regnante, laudanum ſolitarium ſuo marte dyſſenterias ſubjugabat; in iſtis tamen annis, in quibus dyſſenteriæ epidemicæ graſſantur, & cæteris prælucent morbis, non abs re fuerit illas primum evacuationes, quas in capite de dyſſenteria olim deſcripſi, in uſum revocare.

Et ſicuti in radicata illa dyſſenteria modo dicta, ita etiam in hoc qui ſequitur caſu, fieri non poteſt, ut curatio methodo illa quæ febri unde primitus ortum duxit, debetur, illico poſſit expediri. Verbi gratia. Nonnunquam uſu venit, ut qui rigore atque horrore corripiatur, calore & frigore per vices alternantibus, quæ ſunt haud mendacia febris jam imminentis indicia, derepente viſcerum torminibus, a materiæ febrilis irruptione ac inſultu graviſſime diſcruciatur. Æger cum venam ferire, & alvum repurgare deberet, ad normam ſupra ſcriptam, ad medicamenta neſcio quæ calefacientia, tam intro aſſumenda, quam extra applicanda ſe confert: eo ſcil. animo ut flatus, quos hujus mali fontem eſſe auguratur, his mediis diſcutiat, donec tandem augeſcente dolore & viſceribus diuturniori mora quaſi impacto, motus inteſtinorum periſtalticus, quo ex naturæ ordine omnia deorſum propellere debent, inverti occipit, & incluſa omnia ſurſum tendunt, unde æger ſæviſſimo cruciatu torquetur, & provocatur ad vomitionem, malo jam in iliaca paſſione deſinente. Hic in medendi ratione, quam febris quæ hujuſce ſymptomatis cauſa erat antecedens, ſibi poſtulabat, ulterius procedere nequit Medicus, quam ut ſanguinem ex ægri brachio ſemel extrahendum præcipiat: etenim quot & qualiacunque demum cathartica propinaveris, ea ſtatim emetica fieri, atque ita ſurſum inverſum viſcerum motum magis promovere ſolent; cum utplurimum vix fortiſſima quidem medicamenta purgantia vel minima eorum pars inteſtina permeare valeant, ac ſedem petere. Rebus ſic ſtantibus, conſultiſſimum eſſe arbitror brachii venam primum pertundere; mox interjecta hora una alterave, clyſterem aliquem ex iis, qui potentius operantur, injicere, ego fumum nicotianæ ſive tabacci, ex tubulo inverſo, per veſicam majuſculam, in inteſtina validiſſime inſufflatum, Enema omnium, quæ mihi innoteſcunt, hactenus efficaciſſimum eſſe duco. Qui etiam poſt moram aliquam reiterari poteſt, niſi prior immiſſus, ſoluta alvo, meatus deorſum verſus reſeraverit. Huic autem remedio ſymptomate haud cedente omnino neceſſe eſt, ut catharticum paulo fortius ac δραστικότερον in uſum veniat, utut difficile fuerit exinde viam facere: Ut,

℞. *Pil. ex duobus gr. xxv.*
Mercurii dulc. ℈i. cum ſ. q. Balſm. Peruv. f. Pil. num. iv. capit. e cochl. uno Syr. violar.

nullum inſuper liquorem aſſumendo, ne minus retineantur. Sin autem æger hoc remedium per os rejecerit, hac methodo procedendum.

Laudani liq. gut. xxv.
Aquæ Cinnam. fortis ℥ß.

inſtillatæ ſtatim propinentur; & interjectis aliquot horis idem paregoricum repetatur. Cum vero horum uſu vomituritio ac ventris dolores remiſerint, tunc catharticum prius dictum iterum exhibeatur. Hoc enim tempore idem ſub laudani tutela aſſumptum retinebitur, ac ſuo tandem defungetur munere. Verum ſi *Anodynorum* virtute ac vi jam penitus infractis, vomituritio ac dolor iterum redierint, cathartico interim in corpore reſtitante; in hoc caſu, ex dejectionibus per inferiora ſpe omni impræſentiarum abjecta, ad uſum paregorici ſupra deſcripti revertendum, idemque eouſque repetendum quarta vel ſexta quaque hora, donec inteſtinis quies omnimoda inducatur, ac proinde motus eorum naturalis deorſum verſus reſtituatur: quo quidem tempore catharticum, quod hactenus ob contrarium inteſtinorum motum in corpore ſiſteretur, jam operationem ſuam per ſedes exeret, quantumlibet ex tam repetito narcoticorum uſu plane contrarium effectum iri videatur. Quod & ipſe, dum hæc ſcriberem, in generoſo quodam ileo ſæviſſimo laborante expertus ſum; cui tamen poſtea ex nimis longa tam humorum morbum committentium, quam acrium catharticorum retentione, *Aphthæ* ſupervenere, ſed quæ ſatis facile debellarentur uſu corticis Peruviani ſupra deſcripto; ut & os ſæpe colluendo cum ſequente gargariſmate.

℞. *Succi Pomorum agreſtium ℔ß.*
Syr. de Rubo Idæo ℥j.

At cum jam ductus iſti pro naturæ lege denuo pateant, ægro liberum eſt, ut ad dies aliquot ferietur a purgatione, donec ſcilicet tumultus nuper in viſceribus excitatus, omnino reſederit; quod temporis ſpatium humorum calori & acrimoniæ diluendis contemperandiſque ſatis commode impertiri poteſt. Quo facto catharſis alternis diebus, ut ſupra, repetendæ vacare debet, ſi vel minima adhuc reſtent febris veſtigia. Sed de hoc ſatis.

Si infans hac febre laboret, gargariſma, tum hirundines duæ utrinque pone aures applicentur.

Dein emplaſtrum epiſpaſticum poſteriori cervici admoveatur,

Cum cereviſia in qua rhabarbarum fuerit infuſum purgetur.

Si poſt catharſin febris intermittere videatur, tum *Julapium eum Cort. Peruv.* (in cap. *de Febre Intermittenti*, pro infantibus deſcriptum) exhibeatur.

Hoc in loco inſuper eſt animadvertendum, quod licet *Infantes* huic febris generi æque cum adultis obnoxii ſint, ac proinde pari cum illis methodo curandi, niſi quod pro ratione ætatis, minor ſanguinis quantitas eſt detrahenda, ac catharſis tum eorum ætatulæ accommodanda, tum etiam forte rarius celebranda (ſæpe enim & infantium & juniorum morbus a primo vel ſecundo ſaltem cathartico prædominabitur) nihilominus ſerio advertendum eſt, an quæ hoc modo tractatur febris pro certo hujuſce conſtitutionis fuerit, non vero alterius ſpeciei, quod diligenter perquiri debet in febribus iis, quæ infantes corripiunt, in omnibus quibuſcunque annorum conſtitutionibus. Vulgo enim notiſſimum eſt infantes a doloribus ex dentitione ortis, ſæpius in febres agi, quæ haud ita facile ab alterius generis febribus internoſcuntur. In harum ego curatione diu multumque angebar, nec niſi nuperis his annis, certo mihi perſuadere potui quemlibet ex illis qui meæ curæ concrediti, ad ſanitatem reſtituti fuerunt tam arte, quam caſu convaluiſſe, donec tandem de felici ſucceſſu remedii haud ita celebris, imo ob tritum ejus uſum plane contempti, frequenter admonitus illud ipſe quoque præſcriberem; quod etiamnum præ cæteris, quæ mihi innoteſcunt, medicamentis optime votis hic reſpondet. Ejuſmodi verum eſt. Guttæ duæ, tres, vel quatuor ſpiritus C. C. pro ratione ætatis, in cochleari uno vel altero aq. ceraſor. nigr. vel Julapii alterius appropriati, exhibeantur quarta quaque hora ad vices quatuor vel ſex.

Eſt & ſymptoma aliud infantibus permoleſtum longe diverſum & a febribus variorum annorum conſtitutionum, & ab illa proxime memorata. Eſt vero hecticæ ſpecies infantes diu affligens, qua infeſtati ſine inſigni aliquo calore languent, cum appetitus dejectione; & tam artus, quam corporis truncus ubique emaciantur. Simpliciſſima qua hic utor methodo, talis eſt. Rhei electi taleolatim inciſi ℥ij. in lagenam vitream duarum librarum cereviſiæ tenuis capacem, ſubere mox probe obturandam, immitti curo, (vel in alio quolibet liquore, quo pro potu ordinario uti ſolet infans.) quam cereviſiam ita medicatam infanti tam noctu, quam interdiu, & cum & ſine cibo propinandam injungo. Epoto hoc liquore, duas alias libras rhabarbaro eidem ſuper affundi jubeo; quibus pariter exhauſtis, alias adhuc duas pro tertia vice ſubſtituo; quo facto & rheum vires ſuas amittit, & infans morbo utplurimum libe-

liberatur. Ne tamen cereviſia primum affuſa rhei vi cathartica ſaturatius impragnata, juſto vehementius alvum cieat, cautius agimus, ſi libra una epota alteram ſtatim adjiciamus: poſt vero, recentem cereviſiam non affundemus, niſi exhauſta ea omni quæ prius fuerat lagenæ incluſa.

Sed ut febrem, de qua nunc agimus, conſtitutionis ſcilicet jam currentis, revertamur. Hoc ſedulo obſervandum eſt, quod in hoc febris genere (perinde ac in rheumatiſmo & aliis morbis quamplurimis, quorum curatio ſolis evacuationibus abſolvitur) ſi dictis evacuationibus pertinaciter inſiſtamus, uſque dum ſymptomata omnia prorſus ablegaverimus, ſæpius ægro non niſi morte medebimur. Neque enim ita inſolens eſt, ut ſymptomata quædam leviora, & quaſi effœtæ febris reliquiæ aliquantiſper etiam expirante jam morbo, perdurent; a quibus tamen nullum ægro recidivæ periculum eſt, quæque ſua ſponte pari paſſu quo ſanitas redit, abſcedent. Quid quod jam recitata ſymptomata haud raro nihil aliud ſunt quam reiteratarum evacuationum, quibus Medicus morbi curationem tentavit, vera progenies: ſi huic ſaltem addamus in cauſæ partem, exinanitionem illam, quam ægri a conſuetis cibis potuque abſtinentia ſuperinduxit: quæ omnia cum in corpora jam a morbis infirmata & pene confecta vim fecerint, vapores, quos dicunt, haud aliter elevantur, quam in fœminis, atque eandem plane ob rationem, ob debilitatum ſc. & quaſi disjectum fractumque ſpirituum animalium ſyſtema. Quapropter poſt factas, quæ tollendo morbo ſufficere queant, evacuationes, prudentis Medici eſt, ab importuna earundem ordinatione ſibi temperare, & pauliſper attendere quid tempus, Medicorum ſæpe feliciſſimus optimuſque, ad leviculorum iſtorum ſymptomatum depulſionem conferre poſſit, quæ quidem ſæpenumero, prout multoties repetita obſervatione comperi, a paregorico duabus vel tribus noctibus aſſumpto, ſine alio quovis apparatu, ſub morbi hujuſmodi exitu devincuntur.

Methodus jam laudata cæteris, quas expertus ſum omnibus, in hujuſce febris curatione facile antecellit. Si quando vero febrem non prorſus tollat, id ſaltem agit ut intermittere cogatur; ac proinde Peruviano cortici, qui hic nunquam non triumphat, conficiendum tradit. Cum autem catharſis iſthic imperata curationi hujus febris obeſſe nonnullis fore videatur, pro comperto affirmo, nihil ita certo atque ita potenter ægrum refrigerare atque catharſin, poſt venæ ſectionem (quæ ubique præmittenda eſt) celebratam. Tametſi enim medicamentum purgans eo ipſo quo ſumitur die, atque adeo inter operandum majorem impræſentiarum & in ſanguine & in reliquis humoribus, quam qui ante fuit, tumultum excitet, & proinde febrem intendat; id tamen noxæ emolumento mox inde ſubſecuturo plus ſatis penſatur. Teſtatur enim experientia, catharſin, modo poſt eductum ſanguinem tentetur, quibuslibet aliis remediis felicius certiuſque febrem perdomare; tum quatenus fœdam illam humorum illuviem e corpore exigat, a quibus ut a cauſa antecedente febris accendebatur; vel ſi non antea peccabant ii, jam ſaltem concalefacti, & a febris ardore quaſi cocti & conſtipati, ad ejuſdem moram diuturniorem multum faciunt; tum etiam quatenus anodyno viam ſternit, quod tutius longe certiuſque officio ſuo fungitur, quam ſi humores peccantes, qui paregorici vires aliter potuiſſent infringere, purgatione non fuerint eliminati.

At e contra ſicuti methodus illa quæ materiam febrilem per poros cutis eliminare ſatagit, minus habet certitudinis, ita plus habet & faſtidii, & moræ, utpote qua morbus ſæpius ad ſeptimanas aliquot producitur. Cum æger hoc modo primum in ipſo ſepulchri margine (ſi forte libitinam evitet tandem) conſtituatur, & per longum illum febris decurſum, denſo remediorum agmine infeſtetur, quibus ea expugnantur ſymptomata quæ imperita morbi tractatio advexit; dum regimine & medicamentis calidiſſimis tentatur curatio ejuſmodi affectus, qui pro genio ſuo, utraque horum frigidiſſima omnino depoſcit. Atque ita dum male ſani homines artis falſo dictæ regulis ſe mancipant; etiam ſpreto ſenſuum illis reclamantium judicio, morbum ex ſua natura brevem facilemque in diuturnum, & difficilem erudite convertunt, omnia tumultu & metu conturbantes, & fluctus, quod ajunt, excitantes in ſimpulo. Quo facto non iis magis opus erat, quam eſt nauclero, ut dum in mari libero navim poſſit agere, eandem inter cautes & brevia inſerat; unde licet majoris peritæ gubernationis famæ comparandæ opportunitatem nanciſcatur, ſervato in tanta deſperatione navigio, viri prudentis ſaltem nomen amittet.

Has itaque ob cauſas, & prudenti, ut ſpero, fiducia affirmare lubet, quod dicta methodus curationis per venæ ſectionem & purgationem expediendæ, plus alia quavis præſtabit in febribus quamplurimarum ſpecierum expugnandis. Licet enim diaphoreſis, proprie loquendo, naturæ ipſius ſit methodus, qua materiam febrilem foras protrudit, & præ cæteris maxime genuina ſit, & accommodatiſſima, quoties natura ſuo relicta arbitrio dictam materiam primum digerat, dein rite coctam per corporis habitum blande expellat, (quem felicem naturæ eventum febres per ſudores abigentis cum Medici practici ſæpe animadvetiſſent, hinc anſam arripiebant Δογματικώτεροι fidenter ſtatuendi, febres univerſas hac tantum methodo, non vero alia quavis, profligari poſſe ac debere.) Quo tamen dato & conceſſo, ars nihilominus, quantumcunque naturæ imitationem præ ſe ferat, id ſaltem ſibi privilegii arrogare nequit, ut febribus per ſudores certo exigendis par ſit. Primo enim neſcit ars quo pacto materia peccans ad expulſionem ſubeundam rite præparanda ſit; nec ſi hoc ſciat, certa ulla habet indicia, quibus de hujuſmodi debita præparatione poſſit moneri; unde etiam & tempus ciendo ſudori opportuniſſimum ignorari neceſſe eſt. Temerariam vero ſudoris, nondum peracta coctione, provocationem longe periculoſiſſimam eſſe, nemo opinor niſi pertinax negaverit; cum materiam crudam in cerebrum impingens, oleum camino addat. Atque, prout alias etiam innui, ſaluberrimum illud Hippocratis monitum, *Cocta, non cruda, ſunt medicanda*, non tam catharſin, quam diaphoreſin ex arte ſolicitandam ſpectare videtur. Etenim neminem in ægris tractandis vel mediocriter verſatum fugere poteſt, quam multi indies male mulctentur a vetulis & imperitis medicaſtris, præpoſtero hoc ſudorificorum abuſu: his enim more receptum eſt, ut ſiquis de rigore, & capitis atque oſſium dolore (quæ ut plurimum febris mox invaſuræ præludia ſunt) conqueratur, extemplo illum lecto adjudicant, & ſudoribus quoquo modo extorquendis toti incumbunt. A quo importuno molimine tantum abeſt ut præcaveatur febris, quæ forte vel ſua ſponte, vel eductis aliquot ſanguinis unciis potuerat evaneſcere, ut e contra magis accenſa vehementius exardeſcat, & in morbum jam radicatum confirmatumque abeat. Illud inſuper (ut vetulas jam miſſas faciamus) notiſſimum eſt, quod ſicut ſudores iſti qui febre primum ingruente ſpontanei erumpunt, ſymptomatici omnino ſunt, nullatenus vero critici; ita etiam qui primis febris diebus diaphoreticorum vi exprimuntur, nihil magis ad morbi curationem plerunque conferunt, quam ſolent alteri illi ſymptomatici, ita præmature ſua ſponte manantes, hoc eſt ut plurimum, ne hilum quidem. Deinde vero ſicut ignorat ars opportunitatem illam temporis qua ſudores eliciendi fuerint, ita pariter neſcia eſt quandiu in iiſdem ſolicitandis perſeverandum ſit. Quod ſi diaphoreſis ultra debitum tempus, quo ſcil. materia morbum committens penitus fuerit exacta, protrahatur; humidarum iſtarum particularum, quibus ſanguis diluendus contemperanduſque erat, abſumptio, febris tum moræ diuturniori, tum incremento miniſtrabit. Conſtat itaque quam in lubrico res hic vertatur; cum e contra penes Medicum ſit alteram illam methodum, qua materia febrilis per phlebotomiam & catharſin eliminatur, pro arbitrio ſuo moderari. Adde, quod hoc etiam nomine hæc illi alteri anteponenda eſt; quod ſcilicet ſi forte Medicus propoſitum ſibi ſcopum non attigerit in ſanando ægro, ſaltem eundem in nullum diſcrimen adducit, quod in diaphoreticorum uſu contingit, niſi convaleſcat. Etenim vel calor lectulo jugiter incluſi, cui præter ſolitum morem aliquandiu ſe addixit, (ut cardiaca quæ in hac medendi ratione locum ſemper obtinent, omittamus) naturæ œconomiam confundit, & convulſivos artuum motus, aliaque ſymptomata prorſus anomala adfert. Quæ ſane ideo delineari non poſſunt, quia ſub morbi hiſtoriam non cadunt (quod in ſymptomatibus pleriſque ad quemlibet morbum ſpectantibus uſu venit) ſed a ſuperaddito tumultu & confuſione oriuntur, quibus ſæpe opprimitur natura, quoties curationem morbi hac methodo aggredimur. Quæ quidem omnia vulgo malignitati neſcio cui ſolent imputari.

Cujus de *Malignitate* (ſive notionem, ſive verbum dixeris) opinionis inventio humano generis longe ipſa pyrii pulveris inventione lethalior fuit. Cum enim eæ febres præſertim malignæ dicantur, in quibus intenſioris præ cæteris inflammationis gradus conſpicitur, hinc Medici ſe ad uſum cardiacorum, & alexipharmacorum neſcio quorum contulerunt, quo ſcilicet per cutis poros expellant quod ſomniant *Venenum* (hoc enim eſt dicen-

dicendum, niſi malint verbis ludere, quam illud quod poteſt intelligi, ſerio proponere) ex quo factum eſt ut regimen calidiſſimum methodumque huic parem iis morbis adaptaverint, quæ frigidiſſima tum remedia, tum regimen præ cæteris ſibi poſtulabant. Quod quidem ſatis arguitur tum in variolarum, qui ex calidiſſimis in rerum natura affectibus eſt, tum in febrium aliarum curatione. In quem errorem forte inciderunt ex conſpectu petechiarum, macularum purpurearum, & cæterorum id genus φαινομένων: Quæ tamen omnia in pleriſque ſubjectis, inflammationi, ægri ſanguini jamdiu plus ſatis a febre accenſo ſuperinductæ, omnino debentur. Utpote quæ raro ſponte ſua effloreſcunt, præter quam ſub adventu peſtis ipſius: atque in initio invaſionis iſtarum variolarum confluentium, quæ ſummæ inflammationis participes ſunt. In hoc enim morbi genere maculæ liventes in variis corporis partibus, una cum puſtulis primum erumpentibus, comparent; atque æger eodem tempore ſanguinis excretione vel per meatus urinarios, vel cum tuſſi per pulmones, fatigabitur; cum ita valida exagitatione, atque orgaſmo ab inflammatione orto, ſanguis ferociat, ut diffractis jam repagulis, in cavitates corporis præceps ruat: Et licet maculæ iſtæ purpureæ in hac febre non a tam intenſo ſanguinis calore, qualis is eſt, qui iſtiuſmodi hæmorrhagias excitat, ortum ducant; ab eadem nihilominus inflammatione ſed gradu remiſſiori producuntur: & quoties iſta ſanguinis excretio (unicum in variolis ſymptoma cui devincendo nondum par eſt ars medica) non accedit, refrigeranti regimini facile cedunt. Quod ſi malignitatis præſentiam non tantum e maculis purpureis colligunt, ſed ex eo quod obſervaverint, febris ſymptomata ſubinde fuiſſe mitiora quam quæ ejus naturæ competere viderentur, ægrum tamen magis viribus occiſum fuiſſe, quam pro ratione temporis a quo cœpit ægrotare; Reſpondeo omnia hæc exinde tantum procedere, quod natura a primo morbi impetu quaſi oppreſſa, devictaque, non ſatis valida eſt, ut ſymptomata regularia & magnitudini morbi conſona exerat, omnia vero phænomena prorſus ſunt anomala. Etenim perturbata œconomia animalia & quaſi disjecta, febris exinde deprimitur, quæ obtinente genuino naturæ ductu, vigere ſolet. Cujus rei experimentum haud vulgare occurriſſe mihi memini multis abhinc annis, in juvene quodam ad quem accerſebar. Quamvis enim ferme animam agere videretur ille, calor tamen in externis corporis partibus ita ad tactum ſentiebatur temperatus, ut fidem mihi derogarent adſtantes amici, quoties aſſerebam eum febre laborare, quæ ob ſanguinis oppreſſionem (cujus mole, exitu negato, quaſi ſtrangularetur) ſe explicare & oſtendere palam nequiebat: quod ſi venam inciderent, febrem illico ſatis violentam ſtatim animadverterent. Aperta vena, & ſanguine paulo copioſius educto emicuit febris, qua vehementiorem mihi nondum videre contigit; quæ non niſi tertiæ quartæve demum phlebotomiæ ceſſit. Sed de his ſatis.

Quod ſi rationes a me allatæ tanti non ſint, ut certo ac neceſſario evincant, rem ita ſe habere atque ego ſtatui; attamen ſi ſuffragante experientia deprehendero hancce febrim evacuationibus per diaphoreſin factis haud libenter cedere, habeo quod quæro. Neque enim cujuſlibet demum ratiocinatio, ſed potius experientia docere poterit, quænam febrium ſpecies diaphoreticis, quænam vero aliuſmodi evacuationibus ſanari poſſint ac debeant. Et profecto nemo ſapiens cui tam hominum quam rerum natura ſatis eſt perſpecta, in iis, quæ meræ ſpeculationes ſunt, nullo autem certo experimento determinari queunt, in cujuſvis mortalis verba, quantuſcunque is demum fuerit, facile juraverit: cum idem animadvertiſſe debeat, *Momenta Rationis* ita prorſus varia, itaque ſubtilia eſſe, ut cum aliquis theoriam quamlibet propoſuerit, ita validis rationibus ſuffultam, ut adſtantium, quotquot ſunt, omnium aſſenſum extorqueat; hunc mox alius inſignioribus forte naturæ dotibus præditus, excipit, qui ſententiam iſtam, quæ ita pulchræ ſtabilita videbatur, convellit, & firmiori argumentorum vi nihil illud eſſe quam cerebri commentum, cujus nulla prorſus in natura veſtigia reperiuntur, palam oſtendit. Cujus jam loco is novam quandam ſubſtituit hypotheſin, majori adhuc veriſimilitudinis ſpecie innixam, & magis affabre concinnatam; quod tamen poſterius figmentum, pari cum ſuperiori illo fato fungetur, quoties Tertius aliquis ſe objecerit, qui Secundum iſtum tantum ingenio vincat, quantum ille ſibi præcedentem devicerat. Atque hoc iterabitur toties quoties, donec tandem ad illum proventum fuerit, quem *ultima humani ingenii potentia* conſummaverit. Quam vero difficile ſit hunc hominem inveſtigare & a cæteris dignoſcere, ſtatim ſentiet, quiſquis non uſque adeo deſipit, ut hanc ſibi laudem delirus arroget. Quinimo, cum jure merito ſuſpicari liceat, eſſe naturas in orbibus illuſtrioribus, per Univerſi expanſum hinc illinc ſparſis, pene infinitas, quæ præcellentiori longe intellectus vi pollent, quam nos homunciones; haud ſatis ſcimus, an non vel totum hominum genus cerebum, cogitationum officinam, habeant a natura ita efformatum, ut non tam quid ſit abſolute verum, quam quid maxime conveniens, ac ſuis naturis accommodum, excogitare queant. Atque hæc iis qui medicina facienda potius ſpeculationibus vanis, quam experientiæ ſolido ſenſuum teſtimonio innixæ, fidem adhibent, dicta ſunto.

Quod ſi quis hic regerat; An non igitur de facto experimur hanc febrem methodo huic quam tradis, prorſus contraria perſæpe fugari; Reſpondeo toto, quod ajunt, cœlo diſtare curationem morbi ea methodo cui ſola ægri nonnunquam ad ſanitatem reſtitutio aſtipulatur; & ejuſdem curationem, iſta praxeos methodo, cui & frequentior ægri reſtitutio, atque etiam phænomena practica omnia quæ in eodem curando incidunt, pariter aſtipulantur. Exempli gratia: in variolis. Multi ex iis qui diro calidorum & regiminis & remediorum uſu cruciantur, tamen convaleſcent; ex adverſo autem, & iis pariter feliciter cedet, quorum curatio methodo plane contraria tentatur. Jam quo pacto litem hanc finiemus? quænam methodus eſt præferenda? hoc plane modo certiſſime dijudicabimus. Nempe ſi in illo regimine priori exploratum habuero, me quanto magis ægrum excalefacio, tanto magis febrem, inquietudinem, delirium cæteraque ſymptomata intendere ac promovere; e contra vero deprehendero, eundem, ubi moderate refrigeretur, tanto ſedatiori temperamento eſſe, tantoque minus tam a febre, quam ab aliis ſymptomatibus vexari. Addo quod ſervata debita illa carnis muſculoſæ temperie, quæ puſtularum tum augmento, tum maturationi maxime competit, & grandiores ſunt puſtulæ & liberalius implentur, quam ſi æger nimio ſuffocaretur calore. Poſito hoc utroque caſu, ſatis manifeſtum eſſe arbitror quam potius praxeos methodum ſequi debeamus. Pariter in illa, de qua nunc agimus, febre, ſi comperiar ægrum quo magis caleſit, eo magis non tantum phreneſi, maculis purpureis, petechiis, *&c.* obnoxium eſſe; ſed & febrim inſuper ſymptomatibus omnium generum irregularibus & anomalis exinde ſtipari. E contra vero ſi alium ægrum ea quam jam proponimus methodo tractatum ab his ſymptomatibus prorſus liberum obſervaverim, ratio dictat poſteriorem hunc praxeos modum, longe alteri præſtare, tametſi uterque æger ita diverſimode curati ad ſanitatem revertantur. Quod ſi plures hac via quam alia iſta mortem effugiant, eo facilius ſolvitur controverſiæ nodus; qua de re non eſt mearum partium judicium ferre, ne mihi & meis plus æquo faveam.

Atque hæc de hac febris ſpecie. Quouſque illa durabit non hariolor. Neque ſatis ſcio an non ſit initium aliquod ſpirituoſius ac ſubtile; & quaſi primordium *Febris* illius *Depuratoriæ* jam antiquatæ, quam inſecuta eſt immaniſſima illa peſtis. Sunt profecto phænomena quædam, quæ me, ut hoc credam, quadantenus inducunt, quandoquidem non tantum febres intermittentes proprie dictæ, præſertim *Quartana* hic illic ſparſæ adhuc reſtant; verum etiam nonnullæ ex his febribus continuis ſubinde in intermittentium caſtra, maxime autumno jam pendente commigrant. Ut jam taceam, exacerbationes in hac febre ſupra memoratas, eorum paroxyſmorum qui febres intermittentes comitantur, genium aliquo ſaltem modo referre. Tum etiam quod hoc morbo laborantes ad vomitionem ſatis ſunt propenſi. Qua de re tamen nihil prorſus pro comperto venditare animus mihi eſt, quoniam non jam mihi ſuccurrit, qua facie febris depuratoria ſe primum extulit; prout libro de morbis acutis, ſect. I. Cap. III. his verbis ſubindico. *Quanto autem jam tempore prædicta Febris continua invaluerat dicendo non ſum, cum mihi hactenus ſatis fuerat ad generalia Febrium Symptomata attendere; utpote qui nondum vel juxta varias Annorum craſes, aut ejuſdem Anni varia tempora eaſdem diſtingui poſſe animadverteram.*

QUandoquidem in toto Clariſſ. Authoris noſtri Opere de Febribus in genere, ac de peſtilentialibus, contagioſis, aliiſque malignis in ſpecie, abunde actum eſt; omiſſa tamen Febre Miliari, quæ inter has ultimas

mas a Clariſſ. Hamilton recenſetur, ejus in hoc argumento Tractatum jam tradimus, & hic eſt.

DAVIDIS HAMILTON,

Equitis Aurati, Regalis Societatis Londinenſis utriuſque Socii, Necnon Magnæ Britanniæ Reginæ Medici Ordinarii,

TRACTATUS

DE

FEBRE MILIARI SEU VESICULARI,

Acceſſit

Febris Miliaris Hiſtoriarum Faſciculus.

Ad Lectorem

PRÆFATIO.

TRactatui naturali ordine prodomo ſequentem addendum cenſui ea ratione, ut Praxeos ſpeciem, ſecundum normam mihi uſitatam, & a me jam ante propoſitam, Lectori exhiberem. In quam rem utilius præſtandam, præ aliis morbis, Febris Miliaris ſive Veſicularis naturam, curandique methodum deſcribendam elegi; quod Medicorum neminem, de hac Febre, tanquam ſpecie diverſa, ſaltem juſto volumine, hactenus ſcripſiſſe viderim: Cum tamen in quamplurimis, vel in chronicum morbum immutari, vel brevi exitialem fuiſſe, noverim. Nonnunquam enim id ægrorum, in hujus morbi principio mitiori, de ſeipſis negligentia, aut diutius elongati impatientia, evenit: Nonnunquam etiam Medicorum fallacibus ejus ſymptomatibus cœcatorum ignorantia: aut tandem, ubi viſitationes neceſſario continuandas omittunt, intempeſtivo metu, ne lucri gratia curationem procraſtinare videantur. Quamobrem & exiſtimavi operæ impendendæ pretium, ſi his meis obſervationibus, ab inſpectis ægris diligentiſſime collectis, Medicis junioribus lumen præberem, & hoc facto Peritos excitarem, ſuas etiam in lucem proferre: Quo autem ea, quæ in hac Diſſertatione dicta ſunt, magis adhuc firmentur, clariuſque illuſtrentur; Hiſtoriarum huc pertinentium, fuſiuſque exaratarum, Faſciculum ſubjiciendum curavi. Et firme credat Lector, me ſumma ubique veracitate uſum fuiſſe.

De Nomine hujus Morbi, Genere, & Speciebus.

FEbris miliaris, a puſtulis ſive veſiculis, ſeminis milii ſpeciem quodammodo præ ſe ferentibus, & præcipue circa partes ſuperiores apparentibus, nomen accepit. Mihi tamen videtur potius nominari debere febris veſicularis. Quia puſtulæ ſunt veſiculæ, primo ſero limpido, deinceps ſubalbo, perlarum colore non abſimili, plenæ.

Non deſunt, qui febres ſolummodo peſtilentiales petechialeſque opinantur malignis annumerandas. Cenſeo tamen & alias, ſpecie diverſas, malignarum claſſi debere referri.

Primo, quaſcunque febres vel contactu, halituve, vel quavis alia contagione tralatitias.

Deinde, & iſtiuſmodi febres quas ſtatim ab initio dolor vehemens, & alicui parti affixus comitatur, *viz.* capiti, aut inteſtinorum renumve regioni, aut etiam artubus. Pariter ac ſi ægrotus cephalalgia, vel dolore colico, aut nephritico, vel podagra, aut rheumatiſmo, vel etiam doloribus parturientis, tanquam originali morbo, laboraſſet. Cum tamen iſtiuſmodi febris miliaris ſymptomata haud iis ceſſura ſint remediis, quæ, ubi morbi ita nominati primarii ſunt, valere ſolent.

Porro, & in quibus ſpiritus animales ſubito opprimuntur & deficiunt; Et ubi prædicta ſymptomata a nulla cauſa evidenti, ſed a veneno quodam latente pendere videntur: ab Antiquis occultæ qualitatis, a Neotericis vaporum nomine deſignato.

Vel demum, ubi ex cauſa, ut videtur, non abſimili, ſpem ſalutis ſubitanea mors excipit. Quæ omnia, ut malignitatem oſtendunt, ita & in febre miliari obſervavi accidiſſe.

Et notatu dignum eſt, hanc febrem eadem malignitate ac petechialis apud Indos graſſari.

Hæc febris ſpecie duplex eſt, ſimplex & compoſita. Simplicem dico, quoties puſtulæ erumpunt nullæ, præter miliares, de qua hic diſſerturus ſum. Complexam, cum puſtulæ pupillares rubræ, miliaribus ſint interſperſæ; quæque ubi ſolitariæ ſunt, *a Rash*, vulgo appellantur.

Et notandum eſt, puſtulas miliares nonnunquam variolis immiſceri, eoſque, dum intumeſcunt variolæ, paulatim exareſcere. Verum poſt exiccatas pupillares ſuperſtites manere.

Febris Miliaris Deſcriptio.

QUo melius febris miliaris hiſtoriam præſcribam; antecedentia, concomitantia, & conſequentia enumerare placet.

Antecedunt, conſtitutio corporis imbecillis, ſive ea naturalis eſt, ſive ex evacuationibus ſupra modum factis, victuve nimis parco adventitia: ſanguis feroſior: mens imbecillior & timidiuſcula, ac facilius læſa ab externis, ut in fœminis & effœminatis viris. Cogitatio multa & intenſa, aut mœſtitia. Obſtructio, vel ulcus in aliqua parte cum dolore conjunctum. Unde dolore colico, aut calculo, aut renum ulcere, Podagrave diu affecti, huic febri magis ſunt obnoxii. Calor etiam internus in mulieribus, cum vel ſine ſiti, & præcipue ſub tempus puerperii; unde & partus dolores minus ſolito vehementes ſunt, & ſpiritus ſine cauſa evidente admodum deprimuntur, cum oppreſſione pectoris ſuſpiria cogente. Quibus, ut in aliis febribus, hic etiam fere ſemper accedit frigus externum.

Hanc febrem ſæpe comitatur dolor, colici, nephritici, pleuritici, rheumatiſmatici, vel parturientis æmulus. Nec non oppreſſio pectoris, cum depreſſione ſpirituum. Dolore prædicto poſt biduum triduumve recedente, totius corporis horror, deindeque frigus calorque alternatim oriuntur. Lenior tamen hic calor eſt, quam in febre vulgari continua, & naturali propius accedit: Dum vola manus calore magis intenſo afficitur, pars convexa mitiori. Pulſus etiam frequens eſt, ſed debilis. Spiritus ſæpe maxime deficiunt, & quaſi ex magno pondere pectus oppreſſum edit ſuſpiria. Somnus obrepens ſubito eſt interruptus; omnium pene ſymptomatum maxime inſeparabile. Sæpe enim plures dies noctesque ſine delirio, aut capitis dolore, inſomnes ſunt: fere multo diutius quam in aliis febribus. Cujus rei exemplum vidi, præ aliis ſingulare, in fœmina quadam illuſtri, quæ ſub cura Doct. *Franciſci Bernard*, in hac febre, ſine delirio, doloreve capitis, per menſem paſſa eſt vigilias. Lingua nunc aphta alba obducta eſt, nunc ſanorum ſimilis. Urina, nonnunquam, fere ut aqua communis, pallida; alias, naturalem præ ſe fert colorem. Quo ſymptomate decepti juniores Medici, frequenter ad vapores, uti vulgo loquuntur, referunt. Hac febre correpti aliquando ventriculi ægritudinem, præcipue poſt ſomnum, patiuntur, & nonnunquam diarrhœam, vel ex ſua negligentia, vel ex mala praxi, ſcilicet, dum calefacientia in paroxyſmis hyſtericis uſitatiora, ſine diaphoreticis, præſcripta ſunt. Unde, loco placidi naturæ progreſſus, materiam morbificam per diaphoreſin expellentis, rapida fermentatio eandem in inteſtina deturbat. Alvus nunc aſtricta, nunc cum ventriculi ægritudine, & inteſtinorum doloribus, ſoluta eſt. Modo multum ſitiunt, modo parum. Aliquando manus & lingua, Medico porrectæ, tremunt; & ægri quaſi cum tremore loquuntur. Motibus etiam convulſivis, delirio, ac difficili reſpiratione haud raro premuntur. Quorum ſymptomatum exacerbationes, febris intermittentis paroxyſmorum inſtar, recurrunt. Pectoris cum ſuſpiriis oppreſſio, vel ſine cauſa evidente ſpirituum major defectus, vigiliæ, & ſpirituum commotio,

motio, *a Hurry in te Head* vulgo dicta, quoties ægri ad ſomnum ſe componunt, nec non pulſus frequens & debilis, quibuſcunque aliis ſymptomatibus conjuncta, puſtulas miliares erupturas ſemper prænunciant, Quæque omnia perſiſtere ſolent, donec puſtulæ miliares emineant: deinde a pleriſque ægroti liberantur.

Hæ puſtulæ, plerunque in pectore, collo, & digitorum interſtitiis, interdum etiam in toto corpore ſunt perſpicuæ; &, paulatim indies auctæ; tandem evaneſcunt; cuticula puſtularum ſedibus ſubſcabra manente. Nonnunquam pruriunt, præcipue in febre miliari complexa; ubi ſcilicet puſtulæ pupillares rubræ permiſtæ ſunt miliaribus. Et obſervare eſt, hanc febrem, quo ſimplicior eſt, ſymptomata habere eo leviora; Quæque hac ratione, tam incautis Medicis, quam ægris, incuriam frequenter creat. Unde febris hæc vel magis fit periculoſa, vel morbus alius ſæpe oritur, Ex minori enim cautela, quam primo loco adhiberi oportuit, gravioribus ſymptomatibus, ſc. ventriculi ægritudine, appetitu diminuto, calore interno, oppreſſione pectoris, ſpirituum depreſſione & ſuſpiriis, caloris, & frigoris irregulari recurſu, vigiliis, & ſimilibus, aliquando incipit.

In hujus febris declinatione ſudore frigido ſæpe madent manuum ſuperiora.

An puſtulæ miliares certo die apparere ſoleant, diſficillimum eſt obſervare: cum prima hujus morbi facies, & de eodem patientis narratio, adeo ſint incertæ. Quantum autem aſſequi poſſum, eas opinor decimo vel undecimo die, a principio, plerunque pullulare; ſi modo febris regularem habeat progreſſum; & circa decimum & octavum, vel ubi materia morbifica abundat, circa primum vel ſecundum & viceſimum deſiccari.

Tempus eruptionis obſervare, tanta vi primo in iis fœminis, quas tertio a partu die advocatus, de horrore vel frigore, & calore ſubſequente quærentes audivi. Cum enim puſtulas miliares in illarum pectore & collo inſpectis viderim, eas judicavi a multis diebus febre miliari correptas fuiſſe. Et ſcrutinio facto ab uſque morbi initio, vel calorem præternaturalem, vel partis alicujus dolorem, cum vel ſine ſiti, & cum maxima pectoris oppreſſione, ac ſuſpiriis, ſpirituumque defectu, ante partum ſenſiſſe comperi. Quæ ſymptomata, cum ab appropinquante partu pendere putarentur, a partu ſe bene habituras ſperabant. Deinde, partus dolores, etiamſi ſolito ſint mitiores, eos tamen, maxima pectoris oppreſſio cum ſuſpiriis, ſpirituumque defectus (ab obſtetricibus timor & vapores dictus) pulſuſque frequens ac debilis ſubſequuntur, puſtulaſque miliares prænuntiare ſolent. Quarum eruptioni in puerperis, ad ſudorem in lecto compoſitis, via ſternitur. A primo itaque calore interno, vel dolore ante partum, ad eruptionem a partu, dies undecim frequenter numero. Verum ægrotæ ſui ſtatus ignorantia & præpoſtera narratio, Medici prognoſin utplurimum adeo confundit, ut ipſiſſimum diem vel curioſiſſimus haud indigitare noverit.

Febris miliaris conſequentia, quatenus meæ obſervationi occurrunt, ſunt tumor femorum, tibiarum, pedumque, non ſemper indolens, extumeſcentia & abſceſſus mammarum; depravata memoria, fluxus lochiorum nimius, & urinæ, affectus, hypocondriaci aut hyſterici æmulus; calor internus, cum debilitate, languore, & diminuto appetitu conjunctus. Horum inquam, nunc hæc, nunc illa contingunt, quoties febris, vel ex ſuo malo more, vel Medici mala praxi, infelicem habet exitum.

De Febris Miliaris Cauſis internis.

QUod ad cauſas febris miliaris internas attinet, partim a ſanguinis, & ſucci nervoſi ſeroſitate nimia, & quadam acida acrimonia, partim etiam a ſucci nervoſi nimia commotione, pendere videtur. Quæ mea conjectura ex hujus morbi præcedente hiſtoria, ex medicamentorum huc pertinentium effectu, & ex cadaveribus hac febre mortuorum diſſectis, probabilis videtur.

Sanguinis acrimoniam ſeu aciditatem arguunt ſecretiones huic febri peculiares. Urina enim hic magis decolor eſt, ſanorumque ſimilior; emittiturque majori copia, quam in febre ardente, ubi ſanguis & ſuccus nervoſus particulis ſulphureo ſalinis impræegnantur. Et experimur urinam decolorem copioſe effluere, ex uſu Oxymellitis ſcillitici in hydrope incipiente. Ptyaliſmus etiam in hac febre plerunque copioſior eſt, quam in ardente. Ideoque hic ſitis ut plurimum minor eſt, & lingua viſcoſo humore minus obducta. Porro, & puſtulæ miliares, quæ ſero plenæ ſunt veſiculæ, ab aciditate prædicta ſecerni videntur: non ſecus ac a quovis acido affuſo, fit lactis ſerum.

Idem patet a medicamentis juvantibus, teſtaceis ſcilicet, ut oculis cancrorum & ſimilibus, quæ acida abſorbent.

Nec minus ex lædentibus, Omnia enim ſapore acida, ut ſuccus limonum, &c. in hac febre nocent.

Seroſitas ſanguinis probatur a calore, qui hic mitior, quam in febre ardente, ſentitur. Et quo ſimplicior eſt hæc febris, eo mitior eſt calor. Nam ubi puſtulæ rubræ, *a Rash* vulgo dictæ, miliaribus ſunt interſperſæ, omnia ſymptomata febrem magis ardentem oſtendunt. Et anaſarca laborantes, ubi ſanguis ſero abundat, licet febre aliquando miliari, & ſymptomatibus nervoſis, vix tamen unquam ardente afficiuntur.

Idem probat tempus, quo puſtulæ miliares erumpunt. Quæ ob ſanguinis ſeroſitatem, indeque calorem & motum mitiorem, non tam cito ac papillares & variolæ, ubi ſanguis ſulphure magis abundat, expelluntur. Quemadmodum ſimplex aqua, tardius quam vinum aut ſpiritus vini ebullit. Quam etiam ob cauſam ſpiritus animales in hac febre primo commoventur.

Remedia hujus febris curationi adhibita idem oſtendunt: nimirum, continuata diaphoreſis, & veſicatoria ſucceſſive appoſita. Quæ ſeroſitatem ſanguinis, & ſucci nervoſi diminuunt, eodem tempore quo eorundem aciditatem edulcorant. Adde, & curatio hujus febris a natura perficitur, ſanguinis ſerum, ex aliqua parte, in generatione puſtularum miliarium, eliminando. Neque liquores diluentes & aquoſiores, hic adeo multum, ac in febre ardente, & proſunt, ubi potius pulli gallinacei juſculum copioſe bibendum eſt. Porro, & quæcunque ſeri diminutionem per diaphoreſin impediunt, lædentibus adnumeranda ſunt; ut frigus externum, & medicamenta calefacientia ſine vi diaphoretica.

Tam aciditatem ſanguinis, quam ſeroſitatem, cadavera eorum qui hac febre moriuntur, ſatis perſpicue demonſtrant. In quibuſdam enim partibus ſanguis coagulatur, & non ſecus ac oleum ex effuſione ſpiritus vitrioli nigreſcit. Idem tamen ſanguis extravaſatus linteum valde pallido colore imbuit. In aliis partibus, adeo ſeroſus eſt, ut & ipſa vaſa ſanguinea vere palleant. Cujus rei inſtantiam profero, in ſequentium hiſtoriarum ultima. Et nupertime vidi non abſimilem, in juvene quodam illuſtri, annos circiter unum & viginti nato, hac febre mortuo, ex omiſſa morbi curatione tempeſtiva. In cujus abdomine, thorace, & cranio apertis, vaſa, quibuſdam in partibus, ſanguine nigricante & coagulato, diſtenta erant. Sanguis tamen e vaſis diſciſſis elapſus pallido colore linteum infecit. Et non infrequenter experimur, e vena ſecta ſanguinem rutilantem fluere; a vino nempe generoſo copioſe ingeſto, colore tamen pallido lintei imbuti ſuam ſeroſitatem oſtendere. In aliis hujus cadaveris partibus, ſanguis ſeroſus videbatur, & pallido colore tinctus, ut & cor ipſum. Plexus etiam choroïdes, ob copiam ſanguineorum vaſorum ipſum formantium, ſemper fere rubicundus, maxime pallebat: tum acidi, tum ſeroſi ſanguinis argumentum. Neque dubitandum eſt, ſuccum nervoſum, a ſanguine ortum, ſimilem naturam adeptum fuiſſe.

Intemperiem febrilem in liquore nervoſo ſive ſpiritibus animalibus primitus accendi, ſymptomata nervoſa primo occurrentia, nempe dolor, ſpirituum depreſſio, vigiliæ, & ſimilia ſupra enumerata, probant. Cum interim ſymptomata, quæ ſanguinis fervorem febrilem indicant, uti calor vehemens, pulſus fortis, capitis dolor, ſitis, linguæ ſiccitas, urina rubicunda & parca, &c. omnino deſunt. Demum in hac febre juvantia, nempe mens ſpirituſque ab omni tumultuario motu immunes, idem oſtendunt. Hic itaque commotio febrilis, & ſeri ſanguinis metaſtaſis in ſuccum nervoſum originari videtur, indeque in ſanguinem transferri.

De Symptomatum Cauſis.

FEbris acuta continua, non maligna, ex obſtructione glandularum, cutanearum præcipue, indeque ſanguineorum vaſorum plethora pendere, plerique autumant. Et in febre ſimplici miliari ſucco nervoſo idem accidere, veriſimile eſt. Nam ut nervi ex obſtructione tenduntur, ita ex tenſione dolor oritur, hujuſce febris ſymptoma omnium fere primum. Ideoque medicamentis diaphoreticis, plethoram & obſtructionem nervorum capillarium minuentibus, potius quam laudano conſopitur. Uti & ex pethechiarum aut variolarum eruptione,

ne, ægri a dolore, ſymptomate eorum primario, magiş liberantur, quam ab uſu laudani.

Succus nervoſus, nervorum capillarium obructione auctus, & in ſuo motu repulſus, motum irregularem imprimit ſpiritibus animalibus, & horrore ægrotum afficit.

Calor autem ſuccedit frigori, ex ſucco nervoſo in ſanguinem (tandem obſtructione reſerata) copioſius transfuſo, motumque ſanguinis citatiorem generante. Neque tamen hic, ubi ſanguis ſcatet partibus ſeroſo acidis, quæ motus ejus inhibent, pulſus adeo magnus eſt, ac in aliis febribus, quæ primo in ipſo ſanguine, ſalinis ſulphureiſque particulis luxuriante, excitantur.

Calor & frigus ſe mutuo excipiunt, ſed irregulariter. Nimirum a ſeroſitate ſanguinis, ſuccique nervoſi ab eo ſecreti: qui exinde citius a medicamentis, motu corporis, multiloquio, vel animi pathematis, affecti ſunt. Ideoque nihil magis conducit ad caloris frigoriſque irregularem recurſum cohibendum, quam mora in lecto & quietudo.

Pectoris oppreſſio & ſuſpiria, a liquore nervoſo, in nervis pectoris capillaribus ſtagnante oriuntur. Veſiculis enim ſeu puſtulis miliaribus emiſſis, ægri ab oppreſſione liberantur. Certe a ſero in aſperæ arteriæ extremis ramulis minime pendet. Ita enim produceretur aſthma, & pharmacis pectoralibus oppreſſio allevaretur: quæ tamen hic ſunt inutilia, & quæcunque puſtularum miliarium eruptioni incommoda.

Oppreſſionem hanc comitatur ſpirituum defectus. Neque ob ſanguinis ſeroſitatem, indeque parciorem in ſuccum nervoſum ſpirituum ſecretionem. Oritur etiam a ſucci nervoſi ſeroſitate, ſpiritus animales onerante. Seroſitate enim per diaphoreſin diminuta, liberantur ſpiritus animales, vireſque æger recuperare videtur. Non ſecus ac bajulator, qui depoſito onere ſpiritus ſtatim reſumit. Quod non accidit in ſpirituum defectu, ex hypercatharſi orto. Et notatu dignum eſt hac febre miliari laborantium, non ſecus ac oneribus defeſſorum, pulſus eundem manere, dum ſpirituum defectum paſſi ſint, & ab eodem liberentur. Verum ex evacuatione nimia pulſus debilitaş ſpirituum depreſſioni reſpondet.

A motu ſpirituum animalium magis celeri inſomnes ſunt, ſæpeque delirant; & quoties ad ſomnum ſe componunt, de quadam ſenſus interni confuſione queruntur.

Quando in vigiliis caput indolens eſt, a minori impetu ſanguinis verſus cerebrum pendet. Licet enim motu paulo vegetiore circuit, quam in ſanis, remiſſius tamen quam in aliis febribus, ſive intermittentibus, ſive continuis, movetur. Quamobrem & ſitis hic longe mitior eſt, quam in febre ardente. Et eandem ob cauſam urina eſt magis decolor, ſanorumque ſimilior: & majori copia emiſſa, ex aciditate ſanguinis ſerum ſeparante. Qua de cauſa frequentius etiam expuere ſolent.

A ſeroſitate ſpirituum animalium muſculi antagoniſtæ non ſemper æqualiter contracti retinentur; unde ſiunt motus convulſivi. Sin autem a ſeroſitate prædicta contractio muſculorum fuerit debilior, linguæ manuumque ſolummodo fit tremor.

In hujus febris principio, ſi ægri ſimilitudine vaporum decepti, e lecto ſurgant, calidave medicamenta uſurpent, ſanguinis ſpirituumque motus exinde augetur: Et loco puſtularum miliarium natura ad materiæ morbificæ intempeſtivam ac deviam ſecretionem ſtimulatur. Unde producuntur ſymptomata, ſecundum varias partes in quibus deponitur, variata; febriſque miliaris ſub alterius morbi forma deliteſcit. Si in ventriculo, nauſeam & vomitum parit; in inteſtinis, dolorem & diarrhœam. In quo caſu, dolores & diarrhœa, citius leni & continua diaphoreſi, quam laudano vel aſtringentibus recedunt. Et ſi contigerit ſolummodo duæ treſve ſedes, abſque ventris torminibus, ſpirituumque defectu; quæcunque aſtringentia & opiata cenſeo amovenda. Quippe ſæpenumero ſatis eſt materiæ, tam in ſedes, quam in puſtulas miliares diſtribuendæ. Quapropter & de earum eruptione a ſedibus nihil metuendum eſt, idemque experimur, ubicunque materia abundat ſecernenda: exempli gratia, in variolis ubi nec enema, nec venæ ſectio, puſtularum eruptionem impedit. Nec quicquam mali accidit a catameniis, toto variolarum curſu lente effluentibus.

Pulſus denique fit debilis, a ſeroſitate ſanguinis ſuccique nervoſi; & proinde ſpirituum animalium paucitate, cordiſque laxiore ſyſtole.

De Signis in hac Febre Prognoſticis.

De hac febre prognoſis ita inſtituenda eſt. Si ægrotus ſui regimen in principio omiſerit, mediuſve pharmaca calida diaphoreſin minime excitantia præſcripſerit; licet ſymptomata ab initio fuerint mitiora, morbus tamen ſæpe in pejus ruit, & vel mortem, vel ægritudinis diuturnitatem minitatur.

Si ab initio pars aliqua doleret; vel æger indolenter caleſceret, aut ei ventriculus ægrotaret, deindeque calor & frigus alternis vicibus, intervallis tamen inæqualibus recurrerent, ſpirituumque defectus, & pectoris oppreſſio cum ſuſpiriis, facili reſpirationi conjuncta ſint, tandemque puſtulæ cum leni & perpetua diaphoreſi ſeſe oſtenderent, res plerunque in vado eſt.

Delirium, motus convulſivi, convulſio, vel apoplexia, ſi ex ſignis hujus febris pathognomonicis, nempe ſumma pectoris oppreſſione, cum ſuſpiriis, ſpirituumque defectu, ſymptomata comitantia viderentur, & in principio acciderent; facilius Medici diligentiæ praxique regulari cedunt. In progreſſu vero, & declinatione, ubi æger imbecillior eſt, & puſtulæ miliares, aut ex impreſſo frigore, aut forſan a mala praxi deliteſcunt, in cerebrum, nervoſque lethalis fit metaſtaſis, & brevi mors ſequitur.

In hac febre, ſuppreſſio diarrhœæ ſubitanea, ſive ſponte, ſive aſtringentium, ſive opiatorum ab uſu ſit, apoplexiam cavere jubet. Præcipue, ſi iſte morbus, ex plethora & partium ſtructura, ſtaret in procinctu.

Citrinus urinæ color, qui ſubito in pallorem tranſit, de metuenda metaſtaſi Medicum monet.

In puerperis hac febre correptis, diarrhœa ſymptoma periculoſum eſt. Non modo enim puſtularum eruptionem, ſed & fluxum lochiorum impedit.

Reſpiratio difficilis, vox faucibus hærens, & linguæ tremor, inter periculoſa ſymptomata collocanda ſunt. Præcipue, dyſpnœa nervoſa.

Ægri, quo magis ſomnolenti, eo felicius convaleſcunt.

Qui mitioris ſunt indolis, facilius quam qui feroces & iracundi, liberantur.

Si natura & Medicus, quaſi junctis manibus procedant, ſtatim a deſiccatis puſtulis, ægri vires recuperant. Niſi ex abundantia materiæ morbificæ, reliquiæ ſuper partem aliquam ſeparentur.

In febre ſcarlatina, ſi puſtulæ miliares colori rubro extincto ſuperveniant, ſalutem promittunt.

De Febris Miliaris Simplicis Curatione.

Ex hujus febris miliaris ſimplicis natura deſcripta enatæ indicationes curativæ ſunt hujuſmodi. Nimirum, ſanguinis & ſucci nervoſi aciditatem dulcificare, eorumque ſeroſitatem diminuere, nec non ſpiritus animales liberare & reſtaurare: Et hac methodo obviam eundo periculoſis ſymptomatibus ſpirituum animalium ſanguiniſque motum ad æquilibrium reſtituere. Quo facto, puſtulas miliares & materia rite præparata genitas, ſolito tempore expectare licet.

Ad ſanguinis ſuccique nervoſi aciditatem (unde coagulationes ſanguinis, & ſeri ſecretiones proveniunt) edulcorandam; medicamenta, vulgo alcalina dicta, & præcipue teſtacea, ſunt eligenda: E quibus ſunt oculi cancrorum, margaritæ præparatæ, & ſimilia. Et ad eorum ſeroſitates ſimul minuendum, quæ etiam lenem & continuam diaphoreſin promovent, maxime omnium proſunt: in quorum numero pulvis e chelis cancrorum compoſitis, lapis Goenſis, & bezoar Orientalis, præcipuum locum obtinent. Horum enim uſu, dies aliquot repetito, ſanguinis & ſucci nervoſi vitia corriguntur; pulſuſque ad fortiorem motum reſtitutus, magiſque æquabilem, puſtularum miliarium eruptionem accelerat. Equidem, ſi nulla ratio diaphoreſeos habenda eſſet, neque alicujus indicationis niſi ut ſanguinis ſpirituſque animales exaltentur; calidiora cardiaca, uti radicem ſerpentariæ virginianæ aut ſimilia, vel etiam vinum ipſum tuto & copioſe ſumere licuerit. Hæc autem & hujuſmodi, in hac febre, viz. ad puſtulas miliares expellendas, raro locum habent. Nam ſanguinis fermentatio vehementior, & materiæ morbificæ contemporanea ſecretio, non bene conveniunt. Et ſæpe calidorum uſu, delirium, motus convulſivi, & ſimilia producuntur. Omnes itaque ſecretiones, ſive natura, ſive arte effectæ, facilius lente procedunt. Id quod a medicamentis teſtaceis obtinetur; quæ dum calorem fovent mediocrem, ſimul & edulcorant, & diaphoreſin promovent.

Ad

Ad ſeroſitatem minuendam optime etiam reſpondent veſicatoria: nec non ad cogulationes ſale ſuo volatili impediendas. Nullum itaque aliud remedium ſpirituum animalium commotionem magis ſedat, ſomnumque conciliat, aut ſpiritus depreſſos levare ſolet, materia enim morbifica ex aliqua parte eorum ope diminuta, natura reliquam, via ſibi conſueta, facilius amandare poteſt: tantum abeſt ut puſtularum eruptionem impediant. Neque tamen plura una vice veſicatoria, ſed alia poſt alia, applicanda ſunt, niſi grande aliquod ſymptoma exigat. Notandum autem eſt, poſtquam ulcus prioris veſicæ ſiccatum fuerit, quamprimum aliam debere excitari. Cum ſæpe obſervaverim, omnia ſymptomata ſtatim a ſiccatis priorum veſicarum ulceribus ingraveſcere, iterumque ab aliis veſicis excitatis fieri leviora.

Anno 1697. quidam hac febre correpti non modo capitis dolore, ſed & tumore affecti ſunt: attamen ex veſicatoriis ſucceſſive appoſitis, dietim imminutis. Ex appoſitis pone aures diſparuit frontis tumor; temporum & oculorum, ex tertio inter ſcapulas; & genarum ſimiliter, labiorum, fauciumque, ex aliis ſuper brachiis, femoribus, tibiiſque, ut in ſequentium hiſtoriarum prima fuſius oſtenditur. Et notetur quod ex minimo temporis intervallo, a prioris veſicæ exiccatione ad generationem alterius, & dolor & tumor aucti fuere.

Anno 1704. quorundam in hac febre fauces occupavit dolor, illius qui in angina æmulus. Quo percepto ſymptomate, licet multi ſubito mortui ſint; eo tamen leni & continua perſpiratione domito omnes ſub mea curatione evaſerunt.

In hac febre, cathartica raro ſunt admittenda; niſi grande aliquod ſymptoma indicaverit. Emollienti vero enemati, ad primas vias mundificandas, ſane locus eſt.

Raro etiam ſanguinis emiſſio permittenda, niſi ex urgente aliquo ſymptomate, viz. aſthmate, pleuritide, vel ſimili indicaretur.

Animi pathemata in hac febre vitanda ſunt. Et quæcunque commovent ſpiritus animales, ſive grata ſive ingrata fuerint, noxia ſunt. Quietudo etiam in lecto imperanda eſt. Contrario autem in hac febre incipiente regimine, puſtularum miliarium materia verſus cutem motura, alio repulſa, ſymptomata periculoſa producit. Quibus ſymptomatibus, ſi talia adhibeantur medicamenta, qualia ad primarium morbum inepta ſint, vel mors, vel morbus chronicus, ſine ulla poſtea puſtularum eruptione, ſequitur. Unde diſcimus qui fit, ut puerperæ ex hac febre felicius emergant. Ob id nempe, quod in lecto tranquillo animo ſe continentes, lenem & perpetuam diaphoreſin ſibi concilient; cibiſque potulentis, calefacientium pharmacorum loco, refocillentur. Sæpe enim obſervare eſt, eas, quæ in lecto bene ſe habere viſæ ſunt, ſi inde ſurgant, tanto ſpirituum defectu correptas fuiſſe, ut moribundæ videantur, & ex iis nonnullæ ſubito obierint. Quæ etiam nimis propere lectum renuunt, ſe tantum hiſterice affectas æſtimantes, ſtatim in pejus ruunt.

Hujus rei inſtantiam jam præ oculis habeo in domina *Shepherd*, in vico vulgo vocato *Bartolomemlane*, habitante, & cui D. *Lancashire* fuit pharmacopœus. Illa pectoris oppreſſionem cum ſuſpiriis, nec non confuſionem interni ſenſus, cordiſque palpitationem paſſa eſt, quæ ſymptomata, & ægra, & aſtantes, vapores æſtimarunt. Ideoque neceſſarium eſſe putabant, ut e lecto reſurgat. Simul ac vero induerat veſtimenta, tremores & motus convulſivi, prædictis ſymptomatibus ſunt adjuncti. Ego jam ad illam vocatus, ex oppreſſione pectoris, cum ſuſpiriis, ſpirituumque defectu, febre miliari laborare cenſui, & in periculo ſtare, nec ſine leni & continua diaphoreſi ſervari poſſe. Præſcripſi itaque in lecto quietudinem, ſecluſa viſitantium turba; veſicatorium inter ſcapulas applicandum; bolumque ſequentem ſexta quaque hora cum julapio ſumendum.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Spermat. Ceti*, *a*. ℈j. *Croci gr.* vj. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f. Bolus.*

Quæ methodo adeo late res ceſſit, ut intra biduum motus convulſivi pene penitus aboliti fuerint. Puſtulæque miliares, jam tandem enatæ, altius indies emicuere, ſerumque in iis, uſque ad earum exiccationem, videbatur magis incraſſari & albeſcere.

Puerperæ hac febre laborantes, & nimis cito lectum renuentes, nonnunquam ex improviſo moriuntur. Uti accidit dominæ *Barihlei*; ad quam licet vocatus eſſem, tamen ante adventum meum mortua eſt. Amici illam, nullo morbo, præter vapores vulgo dictos, affici putarunt. Et proinde exurgere, immiſcere ſe colloquiis, & ſimilia, ſanæ inſtar, agere voluerunt. Ego vero, ex dolore femoris, oppreſſione pectoris, ſuſpiriis, ſpirituumque defectu, mihi narratis, ipſam febre miliari periiſſe ratus ſum. Et allata candela, puſtulas miliares quampluriinas ſuper pectore adhuc eminentes vidi. Et nullus dubito, quin ex frigore, materiam puſtularum in nervos repellente, hæc mulier morte ſubitanea oppreſſa fuerit. Id quod etiam quibuſdam parturientibus in ſimili caſu accidiſſe memini. Ideoque, ubi ad parturientes vocatus, febris miliaris ſigna viderim pathognomonica, moram in lecto, & ut ægra ad partum ſe componat, impero.

In prædictæ dominæ diſſecto cadavere, nil morboſum conſpexi præter polypum. Qui ab eadem cauſa ac ipſa febris, viz. ſeroſitate acida proveniens, minime mortis cauſa exiſtimanda eſt.

Sæpe etiam obſervare eſt, eos qui in lecto bene ſe habere viſi ſunt, ſi exurgerent, tantum ſpirituum defectum ſenſiſſe, ut moribundi viderentur: cujus rei in hiſtoria caſus D. *Smith*, in area *Bartholomem Cloſe* vocata, exemplum dabimus. Ideoque cautela, tum a parturientibus, tum puerperis obſervanda eſt, ut ſi pectore oppreſſo & languore ſine cauſa evidente affectæ fuerint; ſtatim obſtetricis ope partum avelli curent, & ſpretis mulierum argutiunculis in contrarium, ad eliciendam diutinam diaphoreſin ſeſe lecto aſſignant.

De Curatione Febris Miliaris Symptomatum.

Singulis ſymptomatibus iiſdem remediis occurrendum cenſeo, quibus uti maluimus, ſi ſolitarie apparuerint: niſi aliquod ſymptoma contra indicet: quod a perito Medico perſpiciendum eſt.

Capitis vel partis alterius cujuſcunque dolor, longe certius leni & continua diaphoreſi, quam opiatis conſopitur. Quemadmodum in febribus petechialibus varioliſque, nullo modo dolores ſedari vidimus, donec expellenda materia ſuper cutem emineat. Cum itaque vel parturienti, vel dolore quovis laboranti advocatus ſim, & ſpirituum defectum pulſumque frequentem ac paulo debiliorem viderim; omiſſis hypnoticis, naturæ morem gero, & ſtatim diaphoreſin excitare ſoleo. Sin autem doloris vehementia opiatorum uſum indicaverit, diaphoretica admiſcenda impero. Alias autem non ſedant dolorem, aut ejus loco aliquid mali afferunt. Et ſi pleuriticus ſit dolor, vel alicubi inflammationem oſtendat, venæ ſectio raro eſt omittenda.

Quoties calor & frigus alternis vicibus & irregularibus recurrunt, ut plerunque ſolent; lenis diaphoreſis, ex *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* uſu, valde prodeſt, ſi modo ſine calefacientibus ſumptus fuerit. Quod, etiamſi a nonnullis parvipendatur remedium, multoties tamen ejus virtutem expertus ſum. Hæcque, ex multis aliis, uno exemplo in D. *Bolton*, D. *Shaler* pharmacopoei filia, ſatis patebit. Illi, ſecundo die a partu, doluit abdomen prope coxam. Qua in parte lenito dolore, calore deinde & frigore alternis, nec non vigiliis & oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis, & languore, afflicta fuit: tandemque poſt dies aliquot puſtulæ miliares exudarunt. Solo itaque pulveris e chelis cancrorum compoſiti uſu ſexta quaque hora, ad continuandam diaphoreſin; omniaque pathemata prohibendo, ægramque cibis fovendo potulentis, vinoque pauco Canarino, illamque dies quatuordecim poſt emiſſas puſtulas lecto alligando, æque feliciter convaluit, ac ſi non ægrotaſſet. Etiamſi ante partum calor hecticus, tuſſis, difficiliſque reſpiratio, tabem minitarint. Conſtat itaque multis hac febre correptis, ſanitatem redintegrari longe difficilius, aut ex debita cura in principio omiſſa, quaſi ægra tantum hyſterice laboret; aut valde calefacientium abuſu, materiam ſcilicet morbificam, non critice, ſed ſymptomatice expellentium. Et obſervatu non indignum eſt, quod hac currente febre, ut prædictum pulverem, experimenti gratia, omittendo, non ſolum ceſſavit diaphoreſis, ſed ſymptomata omnia pejora videbantur: ita, & illius uſum repetendo, quæcunque laudabiliora renovari.

A vigiliis levantur, veſicatoriis, & quietudine in lecto, remotis omni ſtrepitu animique pathematis.

Ad delirium maxime prodeſt antimonium diaphoreticum, per ſe ſumptum. Quod licet a quibuſdam Medicis, ut effæta calx æſtimetur; ſæpe tamen, & ſemper per ſe, optato ſucceſſu, non modo in vigiliis, ſed & in delirio præſcripſi.

Sæpe etiam pacantur vigiliæ, leni & continua diaphoreſi. Ad quam efficiendam, ſi pulveris prædicti uſus ſit irritus, ſpiritus cornu cervi, aliis medicamentis præferendus eſt, & in poſſeto ſalviato potius bibendus, quam ſalviæ infuſo. Ideo ſcilicet, quod plus nutrimenti in hac febre magis neceſſarii, ſuppeditet.

Opia-

Opiata, ſi unquam in hac febre, poſt veſicatoria adhibenda ſunt. Et urgente diarrhœa, vel puſtularum eruptione remorata, conf. Fracaſtorii, aut theriaca Androm. locum præcipuum tenet.

Nihil a me expertum eſt, quod felicius motus convulſivos in hac febre compeſcit, quam omnes illinire artus ſuccini eſſentia; illiuſque quaſi viginti guttas e quovis conveniente liquore ſæpe exhibere.

In oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis præcipue aſthmate convulſivo conjunctis, eadem fere, nempe lenis & continua diaphoreſis, ſpiritus cornu cervi, & veſicatoria, ſumme ſunt utilia.

In ſpirituum defectu, nihil magis valere expertus ſum, quam aquam theriacalem, vel per ſe, vel in vehiculo cum ſalis vol. oleoſi guttis aliquot, & croci pulvere, præcipue ſi cordis palpitatio eundem comitetur.

In tremoribus, ſpiritus animales aptis ſunt reficiendi medicamentis, e quibus crocus maxime prodeſt. Nec non cibis potulentis magiſque nutritiis, uti pullorum jure, & ſimilibus.

In convulſione univerſali, præcipue a materiæ morbificæ verſus interiora metaſtaſi orta, cucurbitulis cum emiſſione ſanguinis uſus ſum feliciter. Deinde calefacientes ſpirituſque volatiles ægrotorum ori ingerendos, nec non enemata, imperare ſoleo. Quæ quidem in convulſionibus, præcipue puerorum, ſunt proficua.

Ægritudo cum nauſea, pectoriſque calor ſigna ſunt aphtharum imminentium. Quæ mitigantur ſymptomata diaphoreſi continuata, donec lingua aphthis obtecta fuerit. Et obſervare eſt, eodem tempore augeri aphthas, puſtulaſque miliares exareſcere. E contra ſimul ac lingua aphthis nudata fuerit, puſtulas miliares elevari. Et nonnunquam febris reliquias, poſt deſiccationem puſtularum, in aphthas nutriendas derivari.

Vomitioni occurro, addendo pulveris e chelis cancror. comp. ſcrupulo, ſalis abſinthii gr. x. Præcipue ſi calor febrilis æqualibus intervallis fuerit repetitus. Niſi aliquod ſymptoma (uti tonſillarum inflammatio, quæ ſalis lixivialis uſu augetur) contraindicet.

In diarrhœa, quam ſæpe aſtringentibus augeri expertus ſum, vel eidem ſuppreſſæ aliud ſymptoma pejus ſuccreſcere, veſicatorium utiliter præſcribo. Ut hujus & diaphoreſis conjuncta ope materia ſeroſa ab inteſtinorum glandulis revellatur, Margaritas etiam, vel per ſe vel cum aliquo conveniente diaphoretico, ſcrupuli pondere, ſumendas vicibuſque aliquot repetendas jubeo.

Veſicatorii efficaciam ad chronicam diarrhœam frequentiſſime expertus ſum. Cujus rei jam præ manibus habeo inſtantiam in domina *Vvashta* puerpera, Mercatoris Hiſpanici in *Gloak lane* habitantis uxore; cui D. *Shervvood* eſt pharmacopœus. Horrore primo correpta fuit, deinde frigore & calore, incertis ſpatiis recurrentibus: nec non oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis, ſpirituumque defectu. Pulſus etiam ei debilis ac frequentiſſimus. Et paſſa eſt vigilias, fere uſque ad enatas in lingua aphthas. Sub earum autem eruptionem erat admodum ſomnolenta; uti & aphtharum tempore infantes ſunt. Ægritudine etiam ventriculi premebatur, & diarrhœa, cujus vi improba lochia ei ſuppreſſa ſunt. Hanc mulierem ſequente methodo multos dies continuata ad ſanitatem reſtitui.

℞. *Sper. Ceti, Pulv. e Chel. Cancr. comp. an.* ℈j. *Croci gr.* v. *Syr. Paralys. q. ſ. Mſ. f.* Bolus ſumendus ſexta quaque hora e cochleari julapii communis. Et applicetur veſicatorium inter ſcapulas. Horum uſu emicuere puſtulæ miliares, & paulatim minuebatur diarrhœa.

Et cum aphthis poſtea enatis creverunt puſtulæ miliares, ſine aſtringentium uſu. Hujuſmodi quidem medicamenta ægrota in promptu habuit, ſed neque ſumpſit, neque iis opus fuit.

Si theriaca, aliave opiata uſurpanda viderentur, opportune id fit, poſt appoſita veſicatoria; quæ pravos opiatorum effectus inhibent.

Hoc etiam potenter efficiunt ſudorifica opiatis admixta. E multis hujus rei exemplis, unum dabo in quadam domina *Roberts*. Illa ſecundo a partu die, dolore colico, ſine vomitione aut diarrhœa, ſed admodum vehemente & abdomini affixo, correpta fuit. Quapropter coactus ſum, laudani liquidi guttas centum, ſeſquihoræ ſpatio ſumendas, imperare. Attamen paulo poſtea pulveris e chelis cancr. compoſiti ſaliſque volatis oleoſi doſin majorem offerendo, multas ſudavit horas, dolorque ſine ulla ſuperſtite querela evanuit. Contra ac in eadem muliere, & in eodem caſu, ſub cura alterius doctiſſ. Medici acciderat. Ille enim, dando laudanum ſine ſudoriferis, dolorem equidem ſedavit, diu tamen ægra de quadam inquietudine ſubſequente querebatur.

Et liquido mihi conſtat ex laudano per ſe ſumpto; omnes evacuationes plerunque ſupprimi. Quod ſi aliter contingat, forſan non laudano, ſed alio referendum eſt. Similiter ac ſi ex ſumpto cortice Peruviano, aut vino Clareto, ob materiæ morbificæ congeriem, fibrarumve inteſtinorum imbecillitatem, vel quandam antipathiam, ſequeretur diarrhœa. Neque poſt ſumptum laudanum ſudor nonnunquam profluens, & variolarum extumeſcentia, quicquam redarguunt. Quorum neuter a laudani natura, ſed potius a morbi conditione immediate pendet. Nam ut in febribus, durante fermentatione, ſanguis velocius movetur, naturaque ſecretionibus minime vacat; ideoque urinam tenuem ægri mejunt, deſinente vero, craſſam cum hypoſtaſi turbidam: pari modo, ubi motus ſanguis ex ſumpto laudano citatior compeſcitur, nervi relaxantur, porique aperti fuerint, in febribus ſudor, in variolis pus eliminatur facilius. Natura itaque medicamenti non ex aliquo remoto & incerto, ſed ex proximo illius effectu definienda eſt. Laudanum enim in quibuſdam alvum movit. Quam obſervando regulam, Medici de laudani, aliorumque pharmacorum uſu vel abuſu, rarius diſceptantes, magis amice honorificeque convenirent.

Hoc mihi in memoriam revocat effectum laudani memorabilem in fœmina quadam, ad Inſigne Solis in vico *Chancery-lane* vulgo dicto habitante. Illa, cum poſt abortum dolore colico vehementiſſimo laboraret, laudani magnas ſumpſit doſes, & per ſe repetitas. Unde urinæ, ſedum, lochiorumque orta ſuppreſſio, maximuſque tumor ventris brevi expectandam mortem prænuntiarunt. Poſtquam autem inquiſitione facta a morbi uſque initio, inſpectiſque præcedentis Medici præſcriptis, jam memorata ſymptomata, a laudani abuſu, ut dictum eſt, provenire cognoverim; Enema injiciendum imperavi. A cujus operatione peracta, omnia, non ſine aſtantium ſtupore, diſparuere ſymptomata; quippe non a morbo, ſed ab uſu laudani, oriunda.

De Febre Miliari compoſita.

FEbris miliaris compoſita eſt, ubi puſtulæ miliares, papillis rubris (a *Reſh* vulgo dictis) petechiis, variolis, aut morbillis ſunt intermiſtæ.

Symptomata eadem fere ſunt, ac in febre ſynocho dicta. Spirituum tamen defectu & ſuſpiriis ægroti magis opprimuntur. In vigilias etiam proniores ſunt; & eorum urina ſanorum eſt ſimilior.

In febre cum puſtulis rubris aliquando puſtulæ miliares non tantum illis intermiſtæ ſunt, verum etiam penitus deſiccatis ſuperſunt. In variolis & morbillis puſtulæ miliares plerunque præcedunt, & in principio eas comitantur.

In febre miliari compoſita ſymptomata ſanguinis potius quam nervoſi generis vitia præ ſe ferunt. Ubi nempe pulſus frequens eſt & fortis, calor intenſus, lingua ſicca, ſitiſque haud mediocris. In febre miliari ſimplice, e contra. Verum defectus ſpirituum, & oppreſſione circa pectus coacta ſuſpiria ſymptomata ſunt utrique communia.

Quod ad curationem attinet, ubi puſtulæ miliares variolas & morbillos comitantur, diaphoretica medicamenta paulo calidiora tutiora ſunt, quam in variolis per ſe exiſtentibus.

Frigus externum, aut regimen quocunque modo frigidum, periculoſum eſt, & mortis cauſa nonnunquam ſubitaneæ: tum etiam, cum pleraque ſymptomata optatum morbi eventum promittunt.

Quamobrem & opiata calida, ut diaſcordium, & ſimilia, felicius cedunt, quam diacodium vel laudanum, quoties variolis puſtulæ miliares conjunctæ ſunt.

De Morbis quibuſdam Febri Miliari ſupervenientibus.

PRæter febri miliari conſequentia, de quibus ante mentionem feci, & in ſequentibus hiſtoriis facturus ſum, duo ſunt, quæ paulo frequentius eidem ſuperveniunt; nempe artuum inferorum tumor, & calor hecticus.

Tumor pedum & tibiarum, nec non femorum inguiniſque fit, aliquando ſine, verum ſæpius cum dolore haud mediocri, tumori præeunte. Iſte autem tumor, ex materiæ morbificæ congeſtis reliquiis, in his febribus non rite curatis, contingit. Cujus rei etiamſi plura exempla proferre poſſim; methodum tamen, qua morbum profligare ſoleo, hic annectere ſufficiat.

Ea autem eſt: Pilularum catharticarum, cum opio vel aliquo opiato, ſingulis noctibus ſumendarum præſcri-

criptio. Opiatum mihi uſitatum, eſt pilula de cynogloſſa ad ℈j. Catharticum vero eligo, ſecundum coindicantia. Verbi gratia in appetitu & digeſtione diminutis, pilulas ſtomachicas ad ʒß. In lochiis aut menſibus ſuppreſſis, pilulam aloephanginam, aut fœtidam. Aliquando etiam reſinæ julap. gr. iv. vel v. jubeo addenda. Et nonnunquam decocti amari ſine ſena hauſtum bis in die propino. Si cathartica paulo fortiora uſurpanda ſunt, alternis noctibus adhibeo, & decoctum aliquod ſtomachicum diebus interpoſitis ſumendum præſcribo. Et poſt plura alia medicamenta fruſtra ſumpta, haud raro feliciter uſus ſum hac methodo.

Sin autem adſit tumor indolens, catharticis utor ſine opiatis. Et ſi febrem miliarem comitetur tanquam ſymptoma, ſola continuata diaphoreſi diſſipatur.

Spiritus etiam cochleariæ, tam ſimplicis, quam cathartici, uſus, in hoc caſu maxime prodeſt. Simplicis efficaciam expertus ſum in Domino *Bellaſis*, circa ætatis annum octogeſimum, febre vehementi correpto, meæque curæ a Regia majeſtate commendato. In quo jam extinctæ febri tumor ab inguine uſque ad pedum digitos ſupervenit, qui, poſt veſicatoria fruſtra adhibita, tandem ſpiritus cochleariæ ſimplicis uſui ceſſit.

Spiritus autem tam ſimplicis, quam cathartici, ſcilicet cum julapio præparati, uſum conjunctum, expertus ſum feliciſſimum in D. *Lane*, quæ aliquot ante annos puerperio cubabat. Hæc dolore vehemente, cum tumore ab inguine ad pedum uſque digitos, affecta, duorum Medicorum celebrium curæ ſubmiſſa fuit; ſed id incaſſum. Eandem itaque fœminam, ſpiritu cochleariæ ſimplice, ad 20. vel 30. guttas, e conveniente vehiculo ter in die ſumpto, & ſpiritu cochleariæ cathartico, tertio quoque die deglutito ad guttas 100. nec non pilula *Mathiæ* die purgationis hora ſomni, penitus curavi.

Calor hecticus, appetitus diminutio, ſpirituſque vitalis defectus, locum habent inter ea, quæ febri miliari ſuperveniunt. Præcipue, ſi patientes nimis cito de lecto reſurgant. Cujus rei vidi quamplurima exempla.

Methodus, qua hic bonis avibus utor, eſt hujuſmodi. Sumantur mane dies per aliquot ſalis abſinth. gr. 10. aut 15. ex aq. ſpadanæ hauſtulo; & deinde paulatim ejuſdem aquæ ℔ij. nempe, ſi ſpiritus maxime defecerint. Alias ex hauſtu aq. Bathonienſis, ſuperbibendo ejuſdem ℔ij. ſimiliter. Ut hoc modo aciditatis, ubicunque in hac febre peccantis, reliquiæ, una cum prædictis aqua & ſale, excernantur. Quod ſi talis abſinthii uſu caput doleret, præſcribo medicamentum aliquod lenitivum, 3. vel 4. quoque die hora ſomni ſumendum. Salſa & acida a cibis amovenda, nimiuſque corporis animique motus cohibendus. Nam ex ulterutro recidivam ſæpe fieri expertus ſum. Nec quicquam febris intermittentis, e præpropero corticis Peruviani uſu, recidivæ, certius occurrit. Cujus rei inſtantiam, in D. *Vvarrand* in *Milkſtreet* habitante, & jam fere moribunda, vidi inſignem: poſtquam duo alii Medici non incelebres, pro eadem, re infecta præſcripſerant. Et nonnunquam lac aſininum, cum teſtaceis pulveribus, & præcipue margaritis, prodeſſe ſolet.

Hyſtoria Febris Miliaris cum Apoplexia.

JUlii 16. 1697. ad Digniſs. Virum D. *Muſcamp*, Vicecomitiſſæ de *Lansborough* Maritum, in platea vulgo dicta *Pallmall* habitantem, evocatus ſum. Cui D. *Malthas* erat pharmacopœus; idem qui jam Regius. Annum agebat ægrotus ſextum & quinquageſimum. Conſtitutione erat pituitoſo ſanguineus, & obeſus. Appetitu gaudebat optimo: deditus negotiis & cogitabundus. Ab aliquo retroacto tempore cum aſthmate ac nephritico dolore laboraſſet, calculos nonnullos, uſu olei lini ad cochlearia tria ſingulis noctibus a me præſcripto, cum urina emiſit. Proxime præcedentibus aliquot hebdomadis, calore interno, deinde & languore, ſive ſpirituum defectu, ſine ulla cauſa evidente, affectus eſt.

Supra dicto die ſubito correptus eſt apoplexia. Ut ex antecedentibus jam memoratis, reſpiratione cum ſtertore ſomni profundi æmulo, ſenſibuſque læſis externis omnibus, certo comperi. Illamque a ſeroſo potius quam grumoſo ſanguine ſtagnante oriri, facies ejus minus rubicunda monſtrabat: ut clarius patebit ex meis Obſervationibus, quas de Apoplexia altera a ſtagnante & extravaſato ſanguine grumoſo, altera a ſeroſo, ſi vitam DEUS atque otium dederit, poſthac in lucem emiſſurus ſum.

Ad ſeroſi ſanguinis ſtagnantis excitandum motum, ac ventriculi & inteſtinorum onus amovendum, a quo ſæpe tentatur caput, ſequentem pulverem emeticum præſcripſi.

♃. *Salis Vitriol.* ʒiij. *f. Pulvis in doſes ſex dividendus. Sumat ſingulas ex Aq. Juglandis comp. Cochl. j. ſuperbib. hauſtum poſſeti foliis Card. bened. alterati.*

Spiritum etiam ſalis armoniaci naribus offerendum juſſi. Et ut ægrotum, tam a ſaburræ in ventriculo, quam pulveris emetici reliquiis nauſeam ſæpe ſequente die creantibus, liberarem, pilulas ſequentes præſcripſi.

♃. *Pil. Tard. Querc.* ℈j. *Reſinæ Julapii gr. iv. Syr. e Spin. Cerv. q. ſ. Mſ. f. Pilulæ, finita Emetici operatione ſumendæ.*

Ad ſeroſum laticem minuendum, ſanguiniſque adhuc magis accelerandum motum, emplaſtra præſcripſi veſicatoria, & mixturam ſpirituoſam ſequentem.

♃. *Salis vol. oleoſ.* ℈iv. *Spirit. Lavend. com.* ʒij. *Mſ. Sumat. gutt.* xx. *ex hauſtu decocti Hordei Syrupo Violaceo edulcorati: Hoc juſſi vehiculum, ut, & lente augeam vim Pilularum, & Dyſuriæ Doloriq́ue Renum a Veſicatoriis, præventam. Domum Emplaſtra ſubpedalia, ex Empl. Cephal. cum Euphorbio & Picis Burgundicæ ana æ. p. curavi applicanda.*

Die prædicti menſis 17mo ægroto aſſidentes mihi narrabant, illum ſtatim a peracta vi vomitorii e ſomnolentia & ſtertore expergefactum, ſenſus omnes recuperaſſe.

Symptomata jam tum apparentia, hujuſmodi fuere, vid. Tumor faciei, & totius capitis: quod eo anno in febre miliari commune erat. Calor etiam febrilis, pulſus frequens, ſed debilis; cum defectu ſpirituum, maximaque pectoris oppreſſione cum ſuſpiriis ſcilicet, a malignitate morbi, non nimiis evacuationibus. Quippe pulſus, poſt eas finitas, nihilo quam ante, debilior fuit. Neque ſubiit alterationem, quoties de ſpirituum defectu ægrotus querebatur. Urina tenuitate aquea & ſatis copioſa; lingua humore albo & viſcoſo cooperta; ſitis immunis, etiamſi & inſomnis fuit. E quibus omnibus ſymptomatibus & præcipue ex oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis, ſpirituum defectu, (ſignis mihi pathognomonicis) febrem hanc eſſe miliarem, puſtulaſque ſuo tempore expectandas præmonui. Nec quidem apoplexia, ſi hic non fuiſſet ſymptoma, ſed primarius morbus, tam cito & perfecte evaneſceret.

Ut itaque ſecundum meam methodum in hoc morbo conſuetam, lenem & continuam foverem diaphoreſin, irregularibus caloris frigoriſque paroxyſmis occurrerem, tandemque lentam puſtularem eruptionem efficerem, ſequentia præſcripſi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ʒß. *Sumatur 6ta quaque hora e Julapii ſequentis Cochl. j. ſuperbib. Cochl. iv. vel v.*

♃. *Aq. Lact. alex.* ʒvj. *fl. Tiliæ* ℥iv. *Pæon. comp.* ʒvi. *Margar.* pp. ℥j. *Sacchari albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium.*

Juſſi etiam perſiſtat in uſu decoct. hord. cum ſyr. violaceo: Ut & diluendo a dolore nephritico præcaverem, & ſatis materiæ fovendæ diaphoreſi ſuppeditarem. Verum ne frigido nimis regimine ſpiritus ægroti deficerent, ſingulis decocti hauſtibus mixturæ ſpirituoſæ antea præſcriptæ gutt. xx. addendas curavi. Ne omiſerim indicationum, etiamſi contrariarum, alicui ſatisfeciſſe. In qua re ars medicinalis præcipua conſiſtit.

Ad viſcidam materiam linguæ obductam præſcripſi mucilaginem ex ſem. cydon. & pſyllii, ſyr. e rubo idæo edulcoratam; cujus cochl. j. ſæpe ſumeret ſenſim deglutiendo.

Die 18vo, caput vi veſicatorii detumuit ſuperius. Urina coloratior aliquando magis, & paucior. Spiritus, ſudoris mediocris & mixturæ prædictæ cordialis beneficio, non tam multum defecerunt. Adhuc tamen depreſſi cogebant ſuſpiria, cum querimoniis de pondere pectori incumbente. Quibus penſitatis, in omnium hactenus ſumptorum repetitione perſiſtere decrevi.

Die 19no, eadem apparuere ſymptomata, quæ antea. Si modo id excipias, quod caput leviter gravari incepit, & alvus, non obſtante decocti hordei cum ſyrupo violarum uſu, aſtricta fuit. Quibus ut proſpicerem ſymptomatibus, renumque dolorem adhuc præcaverem, clyſterem ſequentem præſcripſi.

♃. *Decoct. commun. pro Clyſt.* ℥viij. *Mell. Mercur.* ℥iij. *Such. rubr. q. ſ. Mſ. f. Enema.*

Die 20mo, ex enematis uſu liber erat a capitis gravedine. Ulcere autem e veſicatorio citius quam debuit exſiccato, prædictus tumor, ſpirituum defectus, pectoris oppreſſio, nonnihil renovari videbantur, ſed ſine quovis alio ſuboriente ſymptomate. Veſicatoria itaque pone aures applicanda juſſi, decocti prædicti duabus libris aq. pæon. comp. ℥iv. addendas, & cum ſingulis illius hauſtibus ſpir. lavend. comp. gutt. xv. ſumendas imperavi. Hiſque non ſatis prævalentibus, aq. theriacal.

cochl. j.

cochl. j. vel ij. adhibenda, & circa quintam veſpertinam enema repetendum.

Diebus 21mo, & 22do, & omnia ſymptomata cum ſint mitiora, antea præſcripta continuando, & ſolummodo emplaſtra ſubpedalia addenda curavi.

Die 23io, veſicatum ultimo excitatarum ulcera jam fere exiccata ſunt. Caput de novo extumuit, ſpirituſque magis defecerunt. Quamobrem mandavi, emplaſtra veſicatoria carpis apponenda, pulveris, julapii, & decocti uſum continuandum, repetendumque enema præſcriptum.

Die 24to, omnia ſymptomata laudabilia, excepto urinæ pallore, capitiſque gravedine cum quadam ſomnolentia. Quare cum metaſtaſim metuerim, a prædicta methodo recedens, ſequentes pilulas præſcripſi.

℞. *Pil. Tart. Querc.* ℈j. *Reſinæ Jalap.* gr. iv. *Syr. e Rhab. q. ſ. Mſ. f. Pilulæ ſtatim ſumendæ.* Et cum continuato uſu decocti hordei, ut ultimo parati, veſicatoria ampla femoribus internis applicanda juſſi.

Die 25to, urina tingitur aliquanto magis; caput ſanatum optime; ſpiritus redivivi, puſtulæque miliares ſuper pectore emicuerunt.

Si quis hic catharſin ſupra memoratam, quaſi puſtularum eruptioni contrariam, reprehenderet, effectus ipſe objicienti reſpondet. Verum etiam reminiſci debet, hujus ægroti habitum fuiſſe adipoſum: Neque ex vomitu & catharſi primo præſcriptis, elevatio tumoris in capite impedita fuit, ſed materiæ morbificæ copiam minuendo potius accelerabatur.

Cum jam puſtulas miliares pullulare viderim, Pulverem e chel. Cancr. comp. 4ta quaque hora e cochleari julap. ſequentis ſumendum juſſi.

℞. *Aq. Card. Bened. Meliſſæ, Cinnamom. Hord. an.* ℥iij. *Epidem.* ℥iß. *Marg. pp.* ʒj. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julap.*

Præſcripſi etiam, ut cum decocto hordei apozematis ſequentis hauſtulum ſumat.

℞. *Rad. Scorzon.* ℥j. *Cort. Aurant. cond.* ʒvj. *fol. Meliſſæ, Galegæ, an. Mj. flor. Cord. an. p. jß. Sem. Card. bened.* ℥ß. *coq. in Aq. font. q. ſ. ad* ℔j. *Colaturæ adde Aq. Epid.* ℥ij. *Mſ. f. Apozema.*

Et ut per vices ſumat aq. theriacal. cochl. ij. Ideo nempe, quod in hac febre, præcipue declinante, dum calent volæ manuum, ſuperiora frigeſcunt.

Die 26to, cum omnia viderim ſymptomata adhuc leviora, ultimo præſcriptorum uſum cenſui continuandum.

Die 27mo, puſtulæ miliares numero & magnitudine auctæ ſunt. Ideoque julapio ultimo præſcripto hoc ſubſtitui.

℞. *Aq. Meliſſæ, Cinnamom. Hord. an.* ℥v. *Scord. Comp.* ℥iß. *Epidem.* ℥j. *Syr. e Cort. Citr. q. ſ. Mſ. f. Julap. de quo ſumat hauſtulum in languoribus.*

Die 28vo, puſtulæ viſæ ſunt adhuc magis elevari, ſpirituſque nullo modo defecere. Cum tamen dorſa manuum frigeſcerent, ideo noviſſime præſcripta continuari velim.

Die 29no, febris declinare cœpit. Quare julapium continuandum, & enema injiciendum juſſi.

Die 30mo, ſymptomata omnia evanuere. Quoniam tamen de aciditate quadam in ventriculo queſtus eſt; præſcripſi margarit. pp. ℈j. e julap. ſeq. cochl. j. ſumendum aliquoties in die.

℞. *Aq. Lact. alex. Meliſſ. Cinnamom. Hord. an.* ℥iij. *Epid.* ℥j. *Sacch. perlat. q. ſ. Mſ. f. Julap.*

Deinde ut per biduum triduumve decocto hordei, cum ſpiritus lavend. comp. guttis aliquot, & julapio, ut perſiſteret. Demumque aquas ſtrethamenſes a ℔iv. ad ℔ij. coctas ſumeret, ter iterando. Quibus remediis ab apoplexia, febre, renumque affectu perfecte liberabatur.

Hiſtoria Febris Miliaris cum Artuum inferorum Paralyſi.

CIrca Decembr. finem, 1705. Vir humaniſſimus D.D. *Garth.* atque ego vocati fuimus ad D. *Throgmorton* viduam, Duciſſæ *Nortumbriæ* filiam, dies aliquot antequam parturiret; cuique D. *Birch* ut pharmacopola miniſtravit. Fatigarunt illam vomitio fere perpetua & ægritudo. His etiam aſtrictio alvi, & inappetentia, tuſſis, & dyſpnœa ſpirituumque defectus acceſſere. Quæ omnia ex mœrore ob nuperam mariti mortem contigiſſe æſtimabantur.

Primo loco emplaſtrum ſtomacho applicandum, & aquam Strethamenſem cum ſale abſinthii ſumendam præſcripſimus; nempe ut ventriculi & inteſtinorum motum rectificemus. Hinc equidem rarior vomitio; at nonnihil nutabant ſpiritus. Qui tamen, cum ægra poſtea puerperio cubaret, continuata diaphoreſi quodammodo reſtituti ſunt.

Verum circa tertium puerperii diem artus inferni paralyſi correpti, ſuam movendi vim amiſerunt. Et nocte proxime ſequente adeo defecere ſpiritus, ut pene in ſyncopem incideret. Quare & prædictus Collega meus nocte vocatus, emplaſt. veſicat. femoribus quamprimum applicanda, bolumque ſequentem ſumendum præſcripſit.

℞. *Salis Volat. Succini gr. viij. Croci gr. iv. Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Conf. Conf. Alcherm. ſine odorat. q. ſ. ut ſ. Bolus cum Julapio appropriato deglutiendus.*

Die proximo mane ægrotæ ſpiritus haud parum elevati ſunt. Verum paralyſin nulla ex parte receſſiſſe vidimus. Sed & mediocrem tumorem, & dolorificum eidem acceſſiſſe. Dixi, non infrequenter in febre miliari, paralyticos affectus, ex materia morbifica in artus deſcendente, ſuboriri. Deindeque ſtatim ad ægrotam accedentes in denudato pectore puſtulas conſpeximus miliares, febremque miliarem, morbum originalem agnovimus. Unde concordi animo medicamenta diaphoretica aliorum omnium maxime neceſſaria decrevimus; & Januarii die 5to a nobis ſequentia præſcripta ſunt.

℞. *Pulveris e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Croci* ℈ß. *Conf. ſine adorat. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſexta quaque hora ſumendus e Cochl.* 1. *Julap. ſequent. ſuperbib. Cochl.* iv. *vel* v.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥x. *Bryon. comp.* ℥ij. *Sacch. albiſſ. q. ſ. M. f. Julapium.*

Januar. die 6to, ægrota paulo erat vivacior, pectuſque illi minus oppreſſum: Dyſpnœam autem ex tuſſi adhuc paſſa eſt, cum vigiliis. Quare & bolo, die præcedente præſcripto, addidimus hauſtum ſequentem.

℞. *Aq. Puleg. Rutæ an.* ℥j. *Theriacal. Syr. de Mecon. an. Tinct. Caſtor.* gutt. x. *Mſ. f. Hauſtus.*

Die 7mo, ſpiritus mediocriter refecti, expectoratio facilior, puſtularumque miliarium eruptio magis conſpicua. Bolum itaque juſſimus cum julapio repetendum, & hauſtum veſperi.

Die 8vo, omnia ſymptomata facta ſunt mitiora, excepta paralyſi, & muſculorum laryngis hyſterica quadam convulſione leviori. Ideoque præter antea præſcripta, pilulas e caſtor. gr. vi. & aſſæ fœtidæ gr. xii. ſex parandas ſinguliſque noctibus duas ſumendas imperavimus.

Die 9no, reſpiratio longe magis quam antea difficilis; & dolori lateris pleuritico ac vehementiori conjuncta. Metuimus a venæ ſectione malum eventum: nempe, ne exinde puſtulæ miliares retroceſſiſſent. Urgentia autem ſymptomata prævalebant; & emiſſi ſanguinis ſperato fructu, tum ægrota, tum noſmet freti ſumus. Hoc tamen, non ſine decocto pectorali, boloque antea in uſu, & ſpermatis ceti ℥ß. ſumptis. Quibus & addidimus emplaſtrum laterale e pice Burgundica, hauſtumque veſperi paregoricum, & oleum lini in promptu habendum, ſumendumque urgente diſpnœa.

Die 10mo, reſpirabat paulo liberius, mitiuſque latus doluit. Spiritus tamen defecere maxime. Interim miliarium puſtularum moles conſpicua & multitudo præbebant ſalutis ſpem haud mediocrem, Quas diaphoreticis adhuc ſolvendas pro penſo habuimus in primis accurando. Et ad dyſpnœam, etiamnum prævalentem, juſſimus olei lini cochl. ij., ſecunda quaque hora ſumenda. Et ſi alvus inde laxa fuerit, mixturæ ſequentis cochl. aliquot bibenda.

℞. *Diaſcordii* ʒiij. *Aq. Pulegii* ℥vi. *Epidem.* ℥j. *Mſ.*

Die 11mo, puſtulæ miliares erant laudabiles, ſpiritus quodammodo refecti, dolorque aliquanto mitior. Reſpiratio tamen adhuc difficilis, ſedeſque paulo molliores. Bolo itaque & apozemati pectorali jam in uſu adjecimus decoctum album alternis vicibus ſumendum, emplaſtra veſicatoria brachiis applicanda, & hora ſomni hauſtum ſequentem.

℞. *Aq. Puleg.* ℥ij. *Tinct. Martis gutt.* xx. *Ol. Amygd. dulc.* ℥j. *Syr. de Mecon.* ʒvi. *Mſ.*

Die 12mo, puſtulæ miliares ſatis conſpicuæ; at difficilior reſpiratio, & diarrhœa, adhuc perſtitere. Bolum etiam cum julapio, oleum lini, mixturam cum diaſcordio, & hauſtum pacificum iterari voluimus.

Die 13io. ſubſtitere ſedes, puſtulæque miliares adhuc optimæ. Dyſpnœa tamen, lateriſque dolor, paulo pertinaciores. Bolum itaque præſcripſimus continuandum. Et quod ab oleo lini maxime abhorruerit ægrota ol. amygdal. dulc. cochl. j. tertia quaque hora bibendum. Nec

Nec non hyſſopi folia cum radicibus helenii decocto pectorali addenda.

Die 14. cum intermittente diaphoreſi, febrilem calorem accendi, continuari dyſpnœam, & veſicarum ulcera pene exſiccata vidimus. Quare præter antea præſcripta repetenda, veſicatorium inter ſcapulas applicari voluimus.

Die 15to ſpiritus ei longe magis, quam ab aliquot diebus retro actis, fuere depreſſi. Loco itaque boli hactenus in uſu, ſequent. ſubſtituimus.

℞. *Confect. Raulcens* ʒß. *Croci, ſalis Vol. ſalis Armon. an.* gr. vi. *Syr. Caryophil. q. ſ. f. Bolus*. Reliquaque ut antea ſumenda.

Die 16to, ſpiritus aliquanto vivaciores, leviorque dyſpnœa; dolor tamen lateralis paulo aſperior. Ideoque bolum præſcripſimus priorem, hauſtumque pacificum cum decocto pectorali repetendum.

Die 17mo, eadem quæ die præcedente juſſimus ſumenda. Jam enim, & hinc in dies, omnia meliora videbantur. Tandemque membra, hactenus paralytica, vim ſuam motivam aliquatenus recuperavere. Poſtquam itaque mannæ ℥ij. in decoct. pectorali diſſolutas ſumpſiſſet, fotum præſcripſimus tibiis applicandum, vini chalybeati uſum, & ut Bathoniam adiret.

Hiſtoria Febris Miliaris cum Delirio Motibuſque Convulſivis.

AUGUSTI 8vo, 1700. vocatus ſum ad D. *Bullock* apud inſigne calcei Equini, in vico *Cheapſide* vulgo vocato. Cui pharmacopœus erat D. *VVyer* in vico vocato *VVoodſtreet*. Viceſimum quartum annum agebat, conſtitutione pituitoſo melancholicus, & adhuc cælebs.

Poſt itinera quædam rure peracta ſenſit ægritudinem, cum diminuto appetitu, depreſſoſque ſpiritus, atque oppreſſionem pectoris cum ſuſpiriis, per intervalla. Pro remedio vinum nonnunquam, & aquæ cujuſdam cordialis aliquantulum bibere ſolebat, appetitus tandem omnino aboletur. Et pridie quam illum viſitavi, vomitu, diarrhæa, & hæmorrhagia narium correptus eſt. Sumpto autem medicamento quodam interno, & nuchæ appoſito veſicatorio ex pharmacopœi præſcripto, iſta diſparuere ſymptomata.

Cum ego primo ægrotum adiverim, horrore quodam laborabat, cum frigore & calore, ſe mutuo inſequentibus, ſed temporibus incertis. Maximam etiam pectoris oppreſſionem cum ſuſpiriis & languorem ſpirituum paſſus eſt: nec non animi perturbationem, per intervalla ad delirium uſque recurrentem. Item manuum & linguæ tremorem, cum motibus convulſivis & vigiliis. Pulſus etiam frequens & debilis; lingua viſcoſitate alba obducta, ſed ſine ſiti; & urina ſanorum ſimilis.

Ex oppreſſione pectoris & languore, hanc febrem in miliarem, eamque ex inæquali calore ac leni ſimplicem, terminaturam prænovi. Ideoque carpis emp. veſicatoria, & plantis pedum alia ex cephal. cum euphorbio & pice Burgundica applicanda juſſi, & ſequentia ſumenda ad lenem diaphoreſin excitandam.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Lapid. Goenſis an.* ℈ſ. *Mſ. f. Pulvis ſexta quaque hora e Cochel.* j. *Julap. ſeq. ſumendus, ſuperbib. Cochlearia* vi.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥iii. *Cinnam. hord.* ℥iv. *Epidem.* ℥i. *Sacchar. perlati q. ſ. Mſ. f. Julap.*

Et ut ſudor lenis continuo, & facilius emanaret, ſeq. apozema addendum curavi.

℞. *Rad. Gragar. Chelidoniæ major, an.* ℥, *Fol. Fragar. Mij. flor. Paralypſeos, p. ij. ſen. Cardui Benedict.* ℥i. *Bulliant in Aq. font. q. ſ. ad* ℔ii. *Colaturæ adde Syr. Croci,* ℥i. *Mſ. f. Apozema, de quo ſumat Cochl.* x. *ſæpe in die.*

Die 9no, calor, ſine ſubſequente frigore, regularis fuit & cutis humida; ſpirituſque non multum defecere. Æger tamen de quadam oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis valde querebatur; & deliria, tremores, motuſque convulſivi adhuc perſtitere. Ideoque pulveris, julapii, & apozematis uſum ſuaſi continuandum. Et ad viſcidam materiam, linguæ & palato obductam, mucilagine, ex ſem. cydoniorum & pſyllii cum hordeo coctis, os colluendum præſcripſi.

Die 10mo, calor ſimiliter ac die præcedente regularis ſine renovato frigore, cutiſque humida. Sed motus tendinum convulſivi adhuc majores. Quapropter veſicatoria tibiis internis applicanda juſſi: *Lapid. Goenſ.* ℈i. *cum Pulv. de gutt.* ℈ß. *ex Aq. Lact. alex. Chochl.* j. ſexta quaque hora ſumendum *ſuperbib. Cochl.* x. Et quoniam erat æger nauſeabundus, regioni ventriculi apponendum emplaſtrum ſequens.

℞. *Empl. Stomach. Magiſtr. part. ij. Carannæ, Tacamch. an. p.* vi. *Ol. Cinnam. gutt.* vi. *Mſ. f. Empl.* Et ut vicibus interpoſitis bibat hauſtum julapii cum gutt. xv. mixturæ ex *Sp.* C. C. ʒß. *Tinct. Caſtor.* ʒii. Et in quantum præſcripta mucilago vix quicquam in viſcidam materiam linguæ adhærentem prævalebat, gargariſmatis ſequentis uſum imperavi.

℞. *Aq. Meliſ.* ℥vi. *Epidem.* ʒi. *Syr. de Althæa, Jujubin. & Melis Mercur. an.* ℥i. *Mſ. f. Gargariſm.* aquam addidi epidem. ne quid mali, etiamſi parum deglutiret, accideret.

Veſperi pleraque conſpexi ut antea. Motus quidem convulſivi rarius iterabantur; verum ſpiritus valde defecerunt, manuumque ſuperiora frigebant, volis interim calore affectis. Idcirco, omiſſo pulvere de guttera, bolum ſequentem præſcripſi.

℞. *Conſ. Lujulæ* ℈i, *Bezaor Orient.* ℈ß, *Croci gr.* vi. *Caſtor. gr.* iv. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f.* Bolus ſexta quaque hora ſumendus cum julapio antea præſcripto.

Die 11mo mala ſymptomata fere diſparuerunt: ideoque ultima præſcripta juſſi continuanda. Sed quia apozematis patientem tædebat, in ejus locum ſubſtitui aq. lactis & decoct. pectoral. an. ℔i. pro potu ordinario, ut eo melius guſtui gratificarem. Nec quicquam jam de diarrhæa, quaſi ex decocto accidere poſſit, metum offerebat.

Veſperi omnia ut antea. Proindeque in uſu omnium ultimo præſcriptorum perſiſtendum decrevi.

Die 12mo ſimiliter, excepta quadam corporis inquietudine. Ad quam veſicatoria pone aures applicanda juſſi, & ſequentem hauſtum ſtatim ſumendum.

℞. *Aq. Paraliſ.* ℥iii. *Croci* ℈ß. *Syr. Paral.* ℥ß. *Mſ. f. Hauſtus.*

Die 13tio inquietudini prædictæ jam abolitæ ſupervenit hæmorrhagia narium. Quare ſuaſi ægro, ut affatim bibendo potum ultimo præſcriptum ſanguinem dilueret: ſed & perſiſteret in uſu boli, julapii, & mucilaginis. Et ſi de novo accideret hæmorrhagia, ſequens ſumeretur hauſtus.

℞. *Aq. Spermat. Ranar.* ℥iii. *Syr. Plantag.* ℥iß. *Mſ. f. Hauſtus.*

Sub veſperam hæmorrhagia ſubſtitit. Reliqua ſymptomata, viz. delirium, tremores, motus convulſivi, languores, pectoriſque oppreſſio, in ſtatu eodem fere ac antea fuere: ideoque & ultima præſcripta continuavi. Hoc ſolum addendo, ut apozematis, ex decocti hordei ℔i. ſyr. viol. ℥ii. ſumeret cochl. x. ter in die, tepide.

Die 14to, ægroti conditio pene eadem: niſi quod aliquanto magis delirabat. Immiſcui itaque ſingulis bolis camphoræ grana aliquot: & cætera continuanda juſſi.

Die 15to puſtulæ miliares tandem emiſſæ ſpiritus animales elevarunt; attamen tremores motuſque convulſivi iidem manebant; & delirium potius videbatur exacerbari. Cum autem id fieri ex eruptione puſtularum nimis tarda ac rara exiſtimarem; antimonium diaphoreticum (cujus efficaciam, tum ad puſtulas expellendas, tum ad ſedanda deliria, expertus ſum) ſequenti modo præſcripſi.

℞. *Antimonii Diaphoret.* ℈i. *Conſervæ Lujulæ* ʒß. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f.* bolus ſumendus e cochleari potus pectoralis, ſuperbibendo hauſtum ejuſdem. Poſt horas quinque bolum cum caſtoreo & croco ſumendum juſſi, atque ut alternis vicibus repetantur. Et ut injiciatur gargariſmus ope ſyringæ ſæpe in die: quia lingua, antimonii diaphoretici uſu, frequenter viſcido humore inficitur.

Veſperi uberius altiuſque extabant puſtulæ; aliaque ſymptomata mitiora ſunt, delirio ſolo excepto. Quare & prohibui volatilia, antimonium autem diaphoreticum quinta quaque hora, cum decocto pectorali, repetendum mandavi; & gargariſmatis julapiique uſum continuandum.

Die 16to, puſtulæ erant adhuc crebriores, eæque majores quam quæ primo pullulabant. Longe etiam levius delirium per intervalla. Ideoque cenſui optimum fore, ut ægrotus perſiſtat in ultimo præſcriptorum uſu. Quoniam tamen tremores, motuſque convulſivi, non obſtante puſtularum eruptione, ex aliqua parte manebant; veſicatoria brachiis internis applicanda juſſi.

Veſperi omnia pene ut tempore matutino, excepto delirio, quod fit adhuc mitius. Ex cauſæ nempe metaſtaſi, a cerebro in brachia. Nam motus convulſivi intenſiores fuere: Quare & ultimo præſcripta judicavi continuanda.

Die 17mo, puſtulæ numeroſiores auctioreſque erant.

Motus tamen convulſivi reliquaque ſymptomata prope eadem. Tuſſis autem ac languor aliquanto graviores. Quare & antea præſcriptis addidi aq. theriacal. cochl. j. in ſpirituum deliquiis, & uſum ſeq. apozematis.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔ij. *Syr. Croci* ℥j. *Mſ. ſumat Hauſtum frequenter.*

Veſperi tuſſis ſpirituumque defectus fuere leviores: ideoque ultimo præſcripta continuanda imperavi.

Die 18vo omnia ut die præcedente vidi, eademque remedia curavi repetenda.

Poſt horas autem aliquot elapſas a meo diſceſſu iterum acceſſor. Motus enim convulſivi aucti fuerunt ex improviſo, ſpirituſque magis defecerunt. Exinde verò nil metuebam; puſtulæ enim copioſiſſimæ enatæ, motuſque aucti convulſivi, delirium mitigarunt. Præſcripſi tamen *Pulv. de gutt. cum Sem. Pœoniæ, & hauſtum ex Aq. Card. bened.* ℥iii. *Croci* ; ℈ß. *Syr. Caryoph.* ʒij.

Eodem die, paucas poſt horas, nuncius ad me occurrit, qui ajebat, ægrotum brevi moriturum. Quem cum reviſi, laborantem inſpexi motibus convulſivis, iiſque gravioribus. Sed exinde delirium fuit mitius. Et prædixi illius matri, ſimiles motus repetitos iri, donec a delirio perfecte liberaretur. Et ut prædixi, a proxime ſequente paroxyſmo omnino evanuit: & tam animi quam membrorum quies reſtituta fuit. Cavendo tamen ne prædicta ſymptamata novarentur, ſequens apozema (ſæpiſſime in adultis, præcipue autem infantibus expertum) præſcripſi.

℞. *Ungulæ Alcis raſæ* ℥j. *Sem. Pœon. Viſc. Querc. an.* ʒiii, *Ræſ. Cran. Human.* ℥ß. *Coqu. leniter in Aq. font. q. ſ. ab* ℔iß. *Colaturæ adde Syr. Pœon. comp.* ℥iii. *mſ. f. Apozema Sumat. Cochl.* x. *frequenter*. Juſſi etiam manuum volas pedumque plantas oleo ſuccini illiniendas; ſuccum rad. paralyſ. tempore paroxyſini naribus attrahendum: ſumendumque bolum ſequentem.

℞. *Conſ. Anthos, Pulv. e Chel. Cancr. comp. an.* ℈j. *Caſtorei gr.* vi. *Syr. Pœon. comp. q. ſ. mſ. f.* bolus ſumendus e julapio antea præſcripto. Et ne prædicta, ſi forſan repeterentur, ſymptomata, tandem in apoplexiam vel convulſionem generalem terminarent, addidi antimonium diaphoreticum, ad puſtulas miliares adhuc numeroſius altiuſque expellendas. Et ad ſeri ſanguinis morbifici extrahendas reliquias veſicatoria femoribus applicanda juſſi.

Die 19no puſtulæ copioſiſſimæ ad tantam crevere molem, ut latæ unguis medietatem æquarent, ut ægroti verbis utar. Delirio deinde motibuſque convulſivis profligatis, manuum duntaxat tremor, corporis debilitas, ſpirituumque aliqualis languor ſuperſtites fuere. Boli itaque & antimonii diaphoretici loco juſſi pulv. e chel. cancr. comp. ℈j., cum julapio antea præſcripto ſexta quaque hora ſumendum, ad leniter continuandam diaphoreſin. Ut languoribus aqua theriacalis uſurpetur: in potum ordinarium apozema antepilepticum. Et ad linguam, adhuc quodammodo affectam, gargariſma.

Die 20mo omnia in eodem loco ac in die præcedente ſtabant. Excipe id tantum, quod puſtulæ videbantur paulo minus turgeſcere. Mandavi itaque ut antimonium diaphoreticum pulviſque e chel. cancr. compoſitus alternis vicibus ſumerentur. Et gargariſmatis, & julapii, & apozematis ultimo præſcripti in uſu perſiſteret.

Die 21mo puſtulæ verſus ſiccitatem declinabant.

Apozema tamen, cum pulv. de lap. goenſ. & pulv. de gutt. cenſui continuandum. Nec non gargariſma cum mucilagine, ad linguam nondum ab immunditie omnino liberam.

Veſpere calorem linguæ ſenſit, & internum, ſine ſudore. Præſcripſi itaque margaritarum pp. ℈j, ſingulis doſibus pulveris jam in uſu addendum. Et ex hauſtu potus ordinarii ſpir. C. C. gutt. xx. ſecunda vel tertia quaque hora ſumerentur, donec lenem diaphoreſin excitaverint.

Diebus 22do & 23io, cum omnia optata viderim, noviſſime præſcripta decrevi repetenda.

Die 24to, cum internus calor uſque perſiſteret, pulverem jam in uſu ſuaſi continuandam. Et in languoribus ſal. vol. oleoſ. cum ſpir. C. C. ex hauſtu potus ordinarii ſumendum.

Diebus 25to & 26to, reliqua omittendo, ſolummodo ſal. vol. oleoſ. ex potu ordinario ſumend. juſſi. Et julapium ſequens ad languores, ſi forte acciderint, in promptu habendum.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥viii, *Scordii compoſ. Saxon. frigid. an.* ℥ii, *Pœon. comp. & Syr. Pœon. comp. an.* ℥i. *Mſ.* Et ſic tandem æger perfecte convaluit.

Hiſtoria Febris Miliaris ex Opii uſu deſinentis in Apoplexiam.

AUguſti 4to, 1697. evocatus ſum ad *D. Thom. VVoſtern*, in Vico *Tames ſtreet* dicto, cui D. *Lancashire*, erat pharmacopœus.

Vir ille habitu obeſo gravabatur, & plethora; magno capite, bucinata facie, brevique collo præditus. Unde & quocunque morbo antea laboraverat, caput ei ſemper doluit, & delirabat. Ante dies aliquot lavavit pedes, & cum amicis libere comedit. Poſtea vero de nauſea & ægritudine, cum calore & frigore irregulariter recurrentibus, ſpirituumque languore & oppreſſione pectoris cum ſuſpiriis querebatur, nec aqua quædam cordialis, quam ſponte ſumpſit, ægritudinem levavit.

Cum prædicto die illum viſitaverim, pulſus erat frequens & debilis; nauſea & ægritudo nihilo mitiores. Cum calore & frigore, vicibus alternis, ſed duratione incertis, ſpirituum defectus, pectoriſque maxima oppreſſio cum ſuſpiriis. Nec ſine quadam perturbatione, quoties ſomnus irrepere incepit. Quibus omnibus rite perpenſis, in primis hauſtulum ſequentem præſcripſi.

℞. *Salis Vitriol. Vomit.* ℥iß. *Ex Aq. Jugland. comp. ſumatur*. Et languoribus bibat julapii ſequentis hauſtum. ℞. *Aq. Menth.*, ℥x, *Epid.* ℥iß. *Sir. Menth.* ℥j. *Mſ. f. Julapium.*

Die 5to nauſea & ægritudo minores ſunt. Idem vero languor, eadem pectoris oppreſſio, & ægroti dormituri perturbatio. Pulſus adhuc frequens & debilis. Manuum caluere volæ, minime ſuperiora. Urina ſanorum ſimilis; calorque internus ſentitur abſque ſiti. Ex quibus ſymptomatibus novi febrem adeſſe miliarem. Ut itaque lenem excitarem diaphoreſin, propinque potu illam fovendo ſymptomatibus prædictis obſiſterem, ſequentia præſcripſi.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* gr. xxv. *Syr. Caryoph. q. ſ. Mſ. f.* bolus e julapio antea præſcripto ſumendus ſexta quaque hora.

℞. *Decoct. Hord.* ℔iß. addendo inter coquendum cocchinellæ ʒj. colaturæ adde *Syr. Caryoph. & Viol.* an. ℥j. *Mſ. f. Apozema*. Sumat hauſtum per intervalla.

Veſpere omnia vidi emendatoria. Ideoque bolum ad ʒß, augendum & continuandum præſcripſi. Ut perſiſteret in uſu apozematis; & in languoribus, cum ſalis volat. oleoſi gut. xx, vel aq. theriacal. cochl. ij. At ſi remiſſior fuerit diaphoreſis, loco ſalis vol. oleos ſpir. C. C. gutt. xx. ſumeret. Et quoniam patientis amici eundem narrabant in nullo morbo tandiu a delirio fuiſſe liberum, hoc itaque præcavendo, veſicatorium nuchæ, & emplaſtra ſubpedalia applicanda præſcripſi.

Die 6to, mane, cum omnia eadem ac die præcedente viderim, juſſi antea præſcripta continuanda.

Veſpere quædam in pejorem partem inclinabant. Paucula enim verba locutus eſt inepte; & cum nauſea ſingultiebat. Præſcripſi itaque empl. ſtomachic. magiſtral. cum caranna, taccamahacca, & ol. cinnamom, regioni ventriculi applicandum; & poſſetum ſalvia & ſemine anethi alteratum: utpote in ſingultu a me probatum & expertum, pro potu ordinario.

Die 7mo, minus ſingultiebat; poſt duas treſve ſedes, a delirio omnino liberabatur; puſtulæque miliares ſuper pectore emicuere.

Hodie ægroti amici alium Medicum mihi addiderunt collegam. Is ſedes, ne puſtularum eruptioni obſtarent, cohiberi voluit; ideoque aſtringentia ex diaſcordio & ſimilibus quamprimum adhiberi. Ego vero, ſumendo argumentum a materiæ morbificæ colluvie, nempe tum ad puſtulas replendas, tum ad ſedes ſufficientes, ſuaſi contrarium. Allegavi etiam, exempli loco, fœminam quandam generoſam, quæ a diarrhæa, errore quodam ſuppreſſa, indeque morboſa materia ex partibus inferioribus in cerebrum irruente, paucas poſt horas obiit. Et in noſtro patiente, ſcilicet obeſo habitu, brevique cervice, & ea ratione ad apoplexiam proclivi, multo magis humorum metaſtaſin nos cavere inſtabam debuiſſe. Attamen, ut in hac re mediam ineamus viam, aſſenſum haud difficilem præbui, præſcripſimus itaque bolum ex margaritar. & corallior. pp. an. gr. xv. ſalis abſinth. gr. vij. ſyr. caryoph. q. ſ. Et ut bibat decoctum album, cochinella concocta, & aq. cinamom. hord. alteratum, inſtar potus ordinarii. Ut emplaſtrum ex galbano umbilico applicetur; ut & mucilagine, aq. roſarum extracta, os madefiat.

Veſpere diarrhœa multo mitior fuit. Sed aliquanto plus delirabat æger; forte a ſedibus rarioribus. Neque

a ſin-

a ſingultu omnino abſtinuit. His animadverſis, addidimus antea præſcriptis emplaſtra veſicatoria bracchiis internis applicanda. Emplaſtra etiam ſubpedalia, & poſſetum alteratum, ut a me antea præſcriptum.

Die 8vo, tertius Medicus ad conſultandum vocatus ſuam opinionem, de ſedibus neceſſario ſupprimendis, ſtatim propoſuit. Dixitque alias impoſſibile fore (ut ipſius verbis utar) puſtulas emitti. E contra Medicorum prior, atque egomet objecimus materiæ morbificæ abundantiam, & delirium, aliaque periculoſa ſymptomata, ex illius metaſtaſi metuenda: Sed fruſtra. Ille itaque ſequentia præſcripſit.

♃. *Theriac. Androm.* ℈ß, *Pulv. e Chel. Cancror. comp. Spec. Confect. de Hyacinth. an.* gr. xii, *Syr. Cydon. q. ſ. mſ. f.* bolus ſumendus e julapii ſeq. cochl. j, ſuperbibendo julapii dimidium quamprimum, reliquum poſt horam vel primam ſedem.

♃. *Aq. Cinnam. Hord. Menth. an.* ℥ii. *Epidem.* ℥j. *Syr. e Mecon.* ℥ß. *Diaſcordii* ʒj. *mſ.* Et emplaſtra veſicatoria tibiis applicanda.

Collega primo vocatus illi aſſenſit de bolo ſumendo; ſed julapium conſtanter reprobavit. Nihilominus ambo medicamenta (circa nonam matutinam præſcripta) ſumpta ſunt.

Circa tertiam vel quartam pomeridianam iterum convenimus, intelleximuſque patientem ſtatim a ſuppreſſis ſedibus in apoplexiam incidiſſe. Quem etiam, puſtulis miliaribus in univerſum deletis, ſenſibus orbum vidimus. Quare & veſicatoria capiti & carpis quamprimum applicanda juſſimus, ſternutatorium e flor. lilii conv. inſufflandum, & ſequentia ſumenda.

♃. *Salis Vol. Oleoſ. Tinct. Caſtorei ſp. Lavend. comp. an.* ʒi. *mſ.* Sumat frequenter gutt. xxx. circiter, ex hauſtulo julapii ſeq.

♃. *Aq. Meliſſ. Rutæ an.* ℥iiij, *Pœon. comp.* ℥iß. *Spir. Lavend. comp.* ʒiii. *Tinct. Caſtor.* ʒi. *Syr. Pœon. comp.* ℥j. *mſ. f.* julapium ut ſupra ſumendum. Sed incaſſum omnia; nam paucas poſt horas mortuus eſt.

Hiſtoria Febris Miliaris ex Aere frigido admiſſo Lethalis.

SEPT. 25. 1700. evocatus ſum ad D. *Arnold.* Cereviſiarii *VVeſtmonaſterienſis* uxorem. Cui obſtetricis officium præſtitit D. *VVatſon*: Et pharmacopœi D. *Proughton*, in Vico vocato *Tuttleſtreet*.

Illa, antequam parturiret, dolore colico, ventriculo, ut ajebat, quaſi onuſto, & ſpirituum defectu ingemuit.

Cum die ſupra dicto primum adiverim, aque ſeroſæ, ex membranis fœtum in utero includentibus, ſed jam diruptis, effluxerunt, & infantis caput extra orificium uteri internum hærebat. Nempe ex viæ anguſtia, capitis mole majori, ſpirituum defectu, doloreque mitiori, quam qui ad partum ſufficeret.

De eodem ſpirituum defectu, etiam poſt partum exemptum, adeo querebatur, ut aſtantes omnes illam putarent brevi morituram. Cum autem hoc ſymptoma jam idem videretur ac ante partum, idemque pulſus, imminentis periculi nil metuens, febrem adeſſe miliarem palam indicavi, puſtulaſque prædixi miliares, tandem aliquando exituras. Ut itaque lenem diaphoreſin conſueta mea methodo excitarem, ſeq. præſcripſi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Caſtorei* gr. iv. *Syr. Paralyſ. q. ſ. mſ. f.* bolus quamprimum ſumendus e cochl. j. julapii communis.

Die 26to Medicus alter magni nominis de patientis ſalute conſulitur. Quam adhuc de ſpirituum defectu & oppreſſo pectore querentem audivimus. Ex quo præcipue ſymptomate prædixi etiam alteri Medico, puſtulas miliares ſuo tempore erupturas.

Ægrotæ pulſus frequens adhuc & debilis; calor univerſus, & ſine alterno frigore; urina ſanorum ſimili; verum a colico dolore (forſan alvi bis ſolutæ beneficio) libera evaſit. Ne tamen lochia minuerentur ex diarrhœa, pilulas imperavimus ſequentes ſumendas.

♃. *Caſtorei* gr. vi. *Aſſæ Fœtid.* gr. xii. *Laud. Lond.* gr. j. *Syr. Atripl. q. ſ. mſ. f. Pilul.* n. vi. ſumant ii, urgente alvo; & deinceps quarta quaque hora. Sumatur autem e cochl. i, ſequentis julapij ſuperbib. hauſtulum ejuſdem.

♃. *Aq. Ceraſ.* nigr. ℥viii, *Cinnam. Hord.* ℥iv, *Epidem.* ʒx. *Margar.* pp. ʒi. *Sacchar. albiſſ. q. ſ. mſ. f. Julap.* ſumendum, ut ſupra præſciptum eſt in languoribus.

Die 27mo ægrotam in eodem ſtatu, quo die præcedente, vidimus: excepta leviori quadam cordis palpitatione. Juſſimus itaque ut perſiſtat in uſu pilularum cum julapio, ſumatque gutt. xx. ſalis volat. oleoſ. in hauſtu potus ordinarii, & in languoribus prædictum julapium.

Die 28vo, puſtulis miliaribus jam in conſpectum eminentibus, ſpiritus minus defecerunt, mitiora ſuſpiria, minor oppreſſio. Recte etiam effluebant lochia, & alvus mediocriter ſoluta fuit. Conſulimus itaque pilulas ſine laudano ſexta quaque hora ſumendas. Mater vero puerperæ, mortem ex diarrhœa pertimeſcens, obnixe rogabat ſiſteretur. Et ut videamur ex aliqua parte ad ejus mentem accedere, mandavimus ſequentis julapii uſum.

♃. *Aq. Menth.* ℥ii. *Epid.* ℥iß. *Confection. Fracaſt.* ʒj. *Syr. de Mecon. & de Menth. an.* ℥ß. *Mſ. f. Julap.* de quo ſumat cochl. iv. urgente diarrhœa. Et ut perſiſtat in uſu ſalis vol. oleoſ. & julapii perlati.

Die 29no, ægrotam viſitantes, intelleximus admodum timuiſſe matrem ob diarrhœam, & illi multo largius, quam a nobis conceſſum eſt, de julapio præbuiſſe: Sedeſque exinde primo inſpiſſatas fuiſſe, poſtea omnino ſuppreſſas. Unde & palpitatio, pectoriſque oppreſſio, majores ſubſecutæ ſunt. Quapropter & ſequentia cenſuimus ſumenda.

♃. *Croci* ℈ß. *Sumatur e Cochl.* j. *Aq. Lactis superbib. Cochl. V. Sumat, etiam Tinct. Croci gutt.* xx. *ex hauſtulo Aq. Lactis ſæpe.* Uſu etiam croci, ad cordis palpitationem, fluxum lochiorum, ſpirituum defectum, puſtulaſque miliares altius emittendas, reſpectum habuimus: Demumque perſiſtat in uſu pilularum ſine laudano, & julapii in languoribus. Et matris importunitati cedentes, præſcripſimus etiam julap. cum diaſcordio in promptu habendum: dicebat enim mater, ſe id velle. Ægrotæ etiam percontanti, an ſemet in lecto erigere, & ventilabro uti liceat, necne? aſſenſus eſt alter Medicus. Atque etiam, ut in ſe collectis cortinis pateat lectus; igniſque extrueretur vel nullus vel duntaxat parvulus. Interim mihi ab illa quærenti, an ex aere frigido, collo vel pectori admiſſo, quicquam mali ſentiret? reſpondet, ſemet exinde ſpirituum defectum pectoriſque oppreſſionem ſenſiſſe. Quamobrem illam obnixe rogavi, ut toto illo die calido utatur regimine; eoque potius, quod ille eſſet dies febris lacteæ: ne ceſſante diaphoreſi puſtulæ miliares retrocederent. Sed a noſtro diſceſſu ſibi aerem admiſit, puſtulæque miliares ſubito occultabantur. Unde materiæ morbificæ in cerebrum facta eſt metaſtaſis, ſtatimque ægra ſenſibus orbata eſt.

Cum eventus meæ reſponderet prognoſi, ſeorſim vocatus ſum: ſed jam nullum vidi præſcribendi locum.

Ex hiſce duabus hiſtoriis clare conſtat, febrem miliarem, cum ſymptomatibus mitioribus incipientem, ex nimio errore fatalem ſæpe exitum habere.

Hiſtoria Febris Miliaris, ubi quoddam Animi Deliquium maxime mirabile ſupra biduum erat continuatum.

SEPT. 12. 1697. advocatus ſum ad D. *Hall*, ad inſigne Leopardi in *Blackman-ſtreet*, prope divi Georgii Templum habitantem, nono poſt partum die. Cui pharmacopœus D. *Bynn*, & obſtetrix D. *Cretier.* in vico *Abchurch-lane* vulgo dicto.

Hæc puerpera annum agebat trigeſimum octavum, & ſextum jam partum enixa eſt. Conſtitutione debilis, tam ex partu ſemper difficili, quam dolore colico ſæpe recurrente. Quemque nuper paſſa eſt, cum calore & frigore alternis, & cum oppreſſione pectoris, ſpirituumque languore. Quæ ſymptomata ab amicis tantummodo vapores, ut vulgo vocant, uſque ad diem quo infans baptizatus eſt, communi errore, æſtimabantur. Quo die viſitantium multitudine adeo fuit obſtrepera, ut exinde ſpiritus ejus, antea debiles intenſe perturbarentur, & tremore ac motibus convulſivis correpta fuerit: Tantaque corporis inquietudine laboraverit, ut maritus vix potis eſſet eam in lecto retinere. Donec tandem, die ſcilicet illum quo advocatus ſum præcedente, in convulſionem univerſalem incidit, & ſummo languore jacuit quaſi pene mortua.

Die ſupra dicto, cum circa nonam matutinam patientem viſitaturus ſim, mihi domeſtici narrabant, maritum ejus meum adventum per nuncium inhibuiſſe: juſſiſſeque, ſi forte adſim, ne me in cubiculum admittant: putabat enim illam revera animam reddidiſſe. Et cum, nolentibus illis, ægrotam adiverim, illam equidem abſque pulſu, abſque reſpiratione (ut per ſpeculum ori & naribus appoſitum probavi) facieque mortis palli- diſſi-

diſſima, in lecto immotam & extenſam ego & aſtantes conſpeximus.

Nihilominus e facto ſcrupuloſiori de antecedentibus ſcrutinio conjecturam feci, mortis ſimilitudinem illam a materiæ morbificæ in totum genus nervoſum metaſtaſi proveniſſe. Nam mihi hic in mentem id venit, quod notatu dignum eſt in piſciculis tubulo vitreo incluſis, & per microſcopium inſpectis: in quibus, ſcilicet, conſpicua eſt ſanguinis circulatio, etiam ſi mortui videantur. Prohibui itaque ne per dies aliquot hanc ægrotam ſtragulis denudarent, & non ante ſeptimanam ſepeliendam. Et multa contentione obtinui concurbiculas cum ſcarificatione, inter ſcapulas, & femoribus internis applicari permittant emplaſtra veſicatoria pone aures & ſuper carpis apponi, tempora & manuum volas pedumque plantas oleo ſuccini illiniri; ſuccum paralyſeos, & ex helleboro, ſalvia, & floribus betonicæ ſternutatorium pulverem, naribus alternis vicibus inſufflari; & hauſtum ex aq. lact. ʒvi; nec non apozema pro D. *Bullock* præſcriptum, ſi fieri poſſit, vi in os injici.

Poſt pene biduum, die ſcilicet 13tio, circa quartam pomeridianam, miſſi ad me domeſtici narrabant, Chirurgum, ſimul ac hanc puerperam inſpexerat, admiratione perculſum interrogaſſe, an cucurbitulas mortuæ applicari vellent. Utcunque tamen eis morem gerens cucurbitulas femoribus appoſuit; at non inter ſcapulas, adeo multum rigebat. Veſicatoria etiam carpis applicarunt. Cæterum die ſupra dicto, nempe 13tio veſperi, licet ne minimum reſpiraret, viſa eſt tamen parum caleſcere. Juſſi itaque cranii humani ℈i, cum aq. rutæ & ſyr. artemiſiæ, ſi fieri poſſit, in os immitti.

Die tandem 14to, circa quartam matutinam, molliſſime reſpirare, atque etiam deglutire incepit. Ideoque emplaſtra veſicatoria inter ſcapulas applicanda iterum præſcripſi. Et ut gutt. xx. ſalis volat. oleoſ. ſumat ſine vehiculo. Quo facto, puſtulæ miliares demum in conſpectum venere. Et in earum incrementum ſequentia ſumenda conſului.

♃. *Pul. e Chel. Cancr. comp.* ʒß. ſumatur quarta quaque hora, e cochl. j. julapii ſequentis ſuperbibendo cochl. iiij.

♃. *Aq. Cinnam. Hord.* ℥iv. *Rutæ* ℥iii. *Pœon. comp.* ℥iß. *Sacchar. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium.*

Et ut bibat de apozemate ex ung. alcis pro potu ordinario.

Die 15to loqui, ſeſeque movere valuit; & de dolore ex veſicatoriis edidit querimoniam: Puſtulæque miliares ſuper pectus pullularunt copioſiſſime. Ideoque antea præſcripta cenſui continuanda.

Die 16to puſtulæ molem acceperunt adhuc multo majorem, menſque illi redintegrata eſt. Nec amplius oppreſſione pectoris, aut languore, ſed ſola corporis imbecillitate, laboravit. Quapropter & ſequentia præſcripſi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. gr.* xxv. *Aq. Lact. alex.* ℥iiß. *Epidem.* ʒii. *Mſ. f.* hauſtus ſexta quoque hora ſumendus.

♃. *Rad. Scorzon. Hiſp.* ℥i. *Cort. Aurant. cond.* ʒvi. *fol. Galeg. Meliſſ. an. Mj, flor. Card. an.* pi. *Sem. Card. bened.* ʒß. *Coqu. in A. font. q. ſ. ad* ℔iß. Addendo colaturæ *Syr. Limon.* ℥i. *Mſ. f. Apozema*, de quo ſumat hauſtum ad libitum; & in languoribus aq. theriacalem.

Ægrotam adeo bene ſe habentem abhinc uſque ad diem 19um omiſi viſitare. Jamque ſolum ſtomachica quædam amara præſcripſi, ad acuendum appetitum, ſumeretque poſt quartam noctem *Sacram Tincturam*, aquaſque *Strethamenſes* die ſequente. Quo facto, in omnium admirationem perfecte convaluit. Tametſi, ut audivi, in nate, durante febre, nimis compreſſa paſſa eſt ſphacelationem. Qua Chirurgi ope ſanata, alios quinque vixit annos; tandemque, ut mihi ejus maritus retulit, ex dolore colico & convulſione eidem ſuperinducta e vita diſceſſit.

Hiſtoria Febris Miliaris in Chronicum Morbum terminantis.

JAn. 14to, 1699. evocatus ſum ad D. *Berenberg*, puerperam, tunc in platea *VValbrook* vulgo vocata habitantem. Cui ut pharmacopœus inſerviebat D. *Basket*. Obſtetricis autem officium præſtabat D. *Taylor*, in platea *Pater-noſter-Ron*.

Querebatur, dum parturiret, de virium maxima imbecillitate. Et poſt partum, ut aſſiſtentes mihi narrabant, tanta oppreſſione pectoris, cum ſpirituum defectu, laboravit, ut ad trahenda ſuſpiria cogeretur. Ex illis tamen ſymptomatibus nihil præter hyſtericos vapores, ut vulgo vocant, ſuſpicatæ ſunt. Pridie autem ejus diei, quo me advocarunt, cum mammas ad lactandum infantem denudaſſet, ad relaxandam alvum ſuper aquæ calefactæ vaporem ſediſſet, frigorique multo ſemet expoſuiſſet; exinde tandem ſpirituum anguſtia, reſpiratione difficili, aſthmatis convulſivi æmula, tuſſique ſicca, adeo depreſſa fuit, ut illi mortem eſſe in propinquo exiſtimaverint.

Cum primum illam adiverim, de prædictis affectibus, atque etiam de vigiliis querelas edidit. Pulſus illi erat frequens & debilis, & febrilis calor. Urina tamen pallida, & lochia omnino ſuppreſſa.

Ex antecedentibus ſupra memoratis illam febre miliari laborare cenſui: attamen in principio mitiori. Quandiu, ſcilicet, conſueto puerperarum regimine gubernaretur. Poſtquam autem, eo ipſo tempore, ut veriſimile eſt, quo miliarium puſtularum eruptio inſtabat, ſe irruenti frigori denudaverat; materiam morbificam, retrogrado motu pectori interiori impactam, ſupradictum aſthma creaſſe, conjectare licet. Nam ut in pectore a me inſpecto puſtulas tunc primo pullulantes, ita & duntaxat pauciſſimas, cernere potueram.

Statui itaque, mihi conſueta methodo, lenem ſudorem & continuum excitare. Et ut alia medicamenta convulſivo aſthmati, reliquiſque ſymptomatibus, puerperiſque commoda adjungeretur. Quamobrem & ſequentia præſcripſi.

♃. *Spermatis Ceti* ℈i. *Bezoar. Orient. Croci an.* ℈ß. *Syr. Heder. terreſtr. q. ſ. Mſ. f.* bolus ſumendus *e Cochl. j. Aq. Lactis alex. ſuperbibendo Cochl.* x. His enim lochiis promovendis, aſthmati levando excitandis ſpiritibus, & ſudoribus magis liberis conſului. Et ut patienti illiuſque amicis placerem, qui hanc febrem hyſtericum affectum æſtimarunt, atque etiam lochia felicius continuarem, pilulas ſequentes præſcripſi.

♃. *Caſtorei gr.* vi. *Aſſæ fœtid. gr.* xii., *Syr. Pœon. comp. q. ſ. mſ. f. Pil. no.* vi.

Die 15to optime ſe habebat. Nam ex quo bolum ſumpſerat, ſpiritus fuere elevatiores, facilior reſpiratio, renovatur effluxus lochiorum, urina coloratior, puſtulæque miliares ſuper pectus magis conſpicuæ. Bolum itaque die præcedente præſcriptum cenſui repetendum. Addendo *Pulv. de gutt.* grana aliquot, ne aſthma convulſivum recurreret. Umbilico etiam emplaſtrum ex taccamahacca, & emplaſtra ſubpedalia applicanda juſſi. Et in languoribus ſumeret hauſtum julapii perlati: Nec non aq. theriacalis cochl. ii. alternis vicibus.

Veſperi, ex leni perſiſtente ſudore, reſpiratio adhuc facilis, puſtulæ miliares denſiores, ſpirituſque minus defecere. Ideoque, ut in uſu bolorum antea præſcriptorum perſiſteret, duxi optimum fore: ſumeretque, pro re nata, ſucci fimi equini in *Aq. Card. Bened.* & *Puleg.* infuſi & expreſſi. Nimirum, ut lochiorum effluxus, volatilibus fimi particulis, excitaretur.

Die 16to noctem intellexi præcedentem ſine ullo ſymptomate ægrotæ tranſiiſſe. Antequam vero ab illa diſceſſi, reſpiratione convulſiva iterata, vires ſubito diminuta ſentiit. Præſcripſi itaque hauſtum ſequentem.

♃. *Aq. Lact. alex.* ℥iii. *Epidem. Syr. Carioph. an.* ʒii. *Epid. Goenſ. de gutt. an.* ℈ſ. *mſ. f. Hauſtus*. Et poſt horas ſex ſumat etiam bolum antea præſcriptum, pilularumque duas tempore intermedio.

Veſperi ſudorem, ex ſumpto hauſtu, univerſalem dimanaſſe narrabant. Unde & magis extumuere puſtulæ miliares, & aſthma diminutum eſt. Ideoque juſſi perſiſteret in uſu ultimo præſcriptorum omnium. Et ad flatus, qui multum attulerunt moleſtiæ, ſaccharo inſtillarentur olei cort. aurant. gutt. iii., & ſumerentur ad libitum.

Die 17mo, cum prædicta ſymptomata debellari viderentur, antea præſcripta continuari conſului.

Die 18vo, ex ſudore intermiſſo, renovantur ſymptomata, cum ventriculi ægritudine, & quadam confuſione, quaſi delirii prodromo, conjuncta. Quamobrem, ad reſtituendum ſudorem, juſſi ut in uſu hauſtus perſiſtat; addendo ſingulis hauſtibus bezoar. Orient. grana aliquot. Ut cum poſſeto ſalviato aquam theriacalem large ſumeret, & emplaſtra ſubpedalia repeterentur.

Veſperi ex ſudore copioſe renovato iterum evanuere ſymptomata. Neque exinde quicquam infirmatæ vires, ſed potius auctæ fuere. Etiamſi quædam rubræ, & prurientes, miliaribus interſperſæ, vi ſudoris excreverint. Juſſi itaque ut in uſu hauſtus & infuſi perſiſteret.

Die 19no. Puſtulæ miliares cœperunt exſiccari: & omnia viſa ſunt verſus ſanitatem perfectam progredi: ſolummodo ſpirituum diminutione excepta.

Qua-

Quapropter & præſcripſi uſum hauſtus cordialis continuari.

Die 20mo vocatus ſum circa quintam matutinam. Quippe quod ægrota in difficilem reſpirationem denuo incidiſſet: Non a puſtulis miliaribus receſſis; cum hæ jam antea penitus exſiccatæ fuerint: Sed forſan a materiæ morbificæ quibuſdam reliquiis, viam quaſi quærentibus qua excerneretur. Nam ex tribus ſedibus, ſponte ac ſubito ſupervenientibus, diſpnœa omnino evanuit, atque ægra quam optime convaluit.

Nihilominus ex illius amicis aliquis alium Medicum advocari vellet. Qui cum adveniret, & puſtulas miliares, jam antea, ut dictum eſt, exſiccatas, nuſquam vidit, ſed tantummodo rubras; me, quod hanc febrem vocaverim miliarem, irriſit: Dixitque rubras puſtulas a ſolo ſudore poſſe oriri. Proindeque juxta indicationes quas ſumpſerat claudicantes aliquot dies præſcripſit, ſed re infecta, Deinde alius Medicus, & poſt illum tertius, atque quartus vocatus eſt. Qui omnes ignoti morbi curationem incaute ſuſceperunt, donec in chronicum tandem tranſiit. Quod ſi noverint hanc febrem revera fuiſſe miliarem, & poſt exſiccatas puſtulas miliares criſin perficiendam naturæ commiſiſſent: nullus dubito, quin morbi lætus fuiſſet exitus. Nam ab illo momento, quo puſtulæ miliares etiam ſalubriter exareſcere ſolent, non infrequenter obſervavi, materiæ morboſæ reliquias vel per inteſtina, in hoc caſu; vel per vias urinarias, ut in ſequenti; vel cum lochiis per uterum, ut in quadam D. *King*, in Vico *Fleet ſtreet* dicto, ſponte & feliciter exterminari.

Hiſtoria Febris Miliaris in Morbum Chronicorum, tandemque Mortem deſinentis.

SEPT. 17mo, 1709. vocatus ſum ad D. *Bateman*, equitis aurati uxorem. Hæc ante viginti ſeptimanas, in principio puerperii, dolore colico, oppreſſione pectoris, cum ſuſpiriis ſpirituumque defectu, nec non pulſu frequente ac debili laboravit. Ex quibus ſymptomatibus morbum febrem eſſe miliarem palam prædixi. Et ex uſu diaphoreticum optime ſe habere ſibi ſuæque matri viſa eſt. Prædicta enim ſymptomata parvipenderunt. Ægrotam itaque diutius viſitare nolui. Conſului tamen ut ſeipſam per menſem lecto affigeret, in eorum quæ præſcripſeram uſu perſiſteret, & ab infantis lactatione abſtineret.

Meo autem conſilio obtemperare noluit. Proindeque poſt quinque ſeptimanas a partu paſſa eſt recidivam, cum dolore colico & laterali calore & frigore alternatim recurrentibus, oppreſſione pectoris, cum ſuſpiriis, ſpirituumque defectu. Ad lateris dolorem ſanguis fuit emiſſus; unde & auctus languor: & quædam ſuffocatio, hyſterici affectus ſimilis, cum ſuſpiriis illam premebat. Quæ ſymptomata vapores, ut vulgo loquuntur, tam ægra, quam ejus mater æſtimarunt. Cum revera a venæ ſectione, catameniorum tempore, orta ſint. Nam lochia, quæ a partu ad ſextam ſeptimanam uſque duraverant, exinde ſubito ſuppreſſa fuere, & deinceps ad illius e vita exitum.

Jamque, quod ante exacerbationem ſymptomatum magis frigeſceret, morbum putarunt febrem eſſe intermittentem: etiamſi puſtulæ miliares hoc tempore fuere conſpicuæ. Nihilominus ſumpſit corticem Peruvianum ex præſcriptione pharmacopœi. Ex quo motum materiæ, puſtulis adhuc magis augendis aptæ, in cutis ſuperficiem impeditum, eandemque alio tranſmiſſam fuiſſe, minime dubitandum eſt. Primo ſuper femur, tibiam, pedemque; quem Chirurgus ſcarificabat: deinde & ſuper inteſtina, ubi genuit diarrhæam: nec non ſuper nervos pulmonum, ramoſque aſperæ arteriæ capillares; ubi aſthma, cum tuſſi ſputatoria & fœtida produxit. Verum ex emiſſo e pede ſero minime remiſſior fuit dyſpnœa.

A Junii 23io, ad 25tum, Medicus præſcripſit bolum *ex Pulv. Chel. Cancr. compoſito, Rad. Serpent. Virg. & Caſtoreo; Decoctum album, Suppoſitorium, Empl. Veſicat. nuchæ, & pedibus Cephalicum.*

Junii 25to, corticis Peruviani decoctum. Die 26. corticis Peruv. pulverem 28vo, julapium *ex Aq. Lact.* ℥iv. *Menthæ, Cinnamomi hord. an.* ℥j. *Laud. liq.* ʒi. *Conf. Fracaſt.* ʒiii. *in Diarrhæam.*

Julii 8vo, *Lac Aſininum cum Pulvere Margaritarum, e Chelis Cancror. ſimplice, & Saccharo perlato. Nec non Infuſum amarum ex Abſinthio Romano & Sem. Coriandri; addendo Colaturæ, Gummi Ammoniaci Aq. Pœon. comp. & mirabil. an. q. ſ. diſſoluti* ʒi. *& Aq. Ceraſ. nigr.* ʒvi.

Die 9no, corticem Peruvianum. 16to, *Bolum ex Pulvere e Chel. Cancr. comp. & Theriaca Andromac. Et Decoctum album cum Rad. Tormentillæ.* 29no, *Infuſum amarum, & Pilulas ex pulvere millepedum.*

Aug. 3tio, *Pilulas ex Pulv. Ari comp. Myrrhæ & Syr. Balſamico. Et Decoctum ex cortice Saſſafras, Sem. Dauci, Baccis Juniperi, Rad. Eryngii condit. & Aq. Calcis q. ſ. addendo Colaturæ Aq. Nephriticam.*

Die 17mo in conſultatione cum alio Medico, *Pilulam Mattheuſianam.* 19no, *Veſicatoria Nuchæ & Brachiis applicanda. Pilulas ex Galbano, Gum. Ammoniaco, Croco, & Opobalſamo. Et Julapium perlatum.*

Sept. 6to, *Enema ex Decocto albo, Theriaca Androm. & Diaſcordio. Infuſum amrum ex Radicib. Gentianæ, Helenii, Abſint. & Marrubii foliis, Sem. Dauci & Baccar. Junip. in Aq. font. infuſis addendo Colaturæ Vinum Chalybeatum. Et Bolum ex Diaſcordio, Terra Japonica, & Ol. Cinnamomi.*

Die 13tio, veſicatorium parvum, cum epiſpaſtico unguento, ad diu continuandum ulcus. *Pilulas ex ſpecieb. Diambræ, Caſtoreo, Sale Volat.* C. C. *& Galbano. Et Julapium Hyſtericum.*

Hactenus tres Medici magni nominis, duoque Chirurgi non incelebres ægrotam viſitarunt. Et hanc morbi methodique præſcribendi hiſtoriam, majori ex parte, ab illa illiuſque matre, iterum advocatus accepi.

Jam tum difficili reſpiratione, diarrhæa, & manuum artuumque inferiorum tumore gravata eſt: Adeo vertiginoſa & languida, ut bis uno die ne ſyncope moreretur metuerint. Pulſus ei valde frequens ac debilis. Et circa meridiem, calore, rubore, & dyſpnœa, quotidie affectam fuiſſe narrabant.

Horum omnium, fere a morbi principio, ſymptomatum, tres quatuorve cauſas fuiſſe arbitror. Quotidianum ſcilicet e lecto egreſſum, lactationem, venæ ſectionem, e ſumptis medicamentis in primis corticem Peruvianum. Hæc enim omnia puſtularum miliarium incremento & durationi certum eſt obſtitiſſe, & materiam morbificam in pulmones, inteſtina, artuſque inferiores tranſtuliſſe.

De hoc morbo, quod ſit immedicabilis, feci prognoſin. Præcipue ob ſummam ægrotæ imbecillitatem; & quod dyſpnœa & diarrhæa contraria indicarent.

Triſte confeſſa eſt, multum pœnituiſſe ſe, me poſterius vocatis Medicis non aſſociatum fuiſſe: præcipue, quod ſuam ſororem in ſimili caſu a me ſanatam meminerit. Jam tamen a me propoſita veſicatoria nullibi apponi voluit, etiamſi reſpiratio difficilis & vertigo exigerent. Fontanellas itaque inter ſcapulas aperiendas ſuaſi. Et in ventris tormina, diarrhæam comitantia, ſpiritum millepedum, cujus efficaciam ſæpe expertus ſum, ex hauſtu potus ordinarii, ad gutt. xx. bis in die ſumendum præſcripſi. Et ut ſexta quaque hora bolum ex ſpermate ceti, pulv. e chel. cancr. comp. & croci, ad menſes movendos, lenem diaphoreſin excitandam, reſpirationemque allevandam, deglutiret.

Die 20mo, in reditu meo a Regio apud *VVindeſoriam Caſtello* viſitavi ægrotam, eamque a vertigine omnino liberam conſpexi, ejus ſpiritus haud mediocriter refectos, ventris tormina conſopita, & ſuppreſſam diarrhæam, ut poſtea mixtura opiata non opus fuerit. Perſiſtentibus autem dyſpnœa, ac inferiorum artuum tumore, & univerſa imbecillitate in dies aucta, poſt unam atque alteram ſeptimanam obiit.

Hiſtoria Febris Miliaris cum largiſſimo Urinæ effluxu circa finem.

JUlii 29no, 1705. D. *Loyd* Lintearius, apud Cynaræ inſigne in platea *Cheapſide* dicta, cuique D. *Basket* erat pharmacopœus, me ad ſuam filiolam ſeptem annos natam evocavit.

Habitudine erat tenuior, temperie calidior. Spiritus illi vivaces, ſed facile diſſolubiles. Diebus aliquot præcedentibus, ex calore interno cutis aridior fuit. Pridie hujus diei, cancrum comedit. Ex quo noctu ægrotabat, & calore vehementi ſitique correpta eſt. Quibus etiam ſpirituum defectus, vomitio, pulſus frequens ac debilis, & urina ſanorum ſimilis acceſſere.

Ex morbis antecedentibus & ſymptomatibus prænovi hanc febrem fore miliarem. Ideoque lacteo enemate, ad primas abluendas vias injecto, pro meo more decrevi lenem ac continuam diaphoreſin excitare, calidæque interim & ſiccæ temperiei diluentibus favere. Præſcripſi autem ſequentem in modum.

℞. *Pulv. e chel. cancr. comp. gran.* viii. *ſumantur*

e cochl. j. Julapii ſequentis , ſuperbibendo cochl. ij. vel iij.

♃. *Aq. ceraſ. nigr.* ℥viii. *Epidem.* ℥j. *Sacchari albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium.*

His addidi emplaſtra , ex cephalico cum euphorbio , & pice Burgundica ſubpedalia.

Die 30mo viſitanti mihi narrant , ægrotam ex enemate alvum ſatis dejeciſſe : Noctemque magis placidam , quam præcedentem , illi contigiſſe . Non adeo multum ardebat , calore tamen & frigore alternis mitius affecta fuit , vomitioque omnino ſuppreſſa. Et jam primum ſuper pectus puſtulæ miliares in conſpectum venere. Præſcripſi itaque ut perſiſteret in uſu pulveris , & ad diluendam materiam febrilem , ſudoremque fovendum , poſſetum ſalviatum affatim potaret.

Die 31mo , ſpiritus minus oppreſſi ſunt , & mediocriter refecti . Sed ex uſu poſſeti intermiſſo paulo plus caluit ; pulſus frequentior , ſed debilis ; puſtulæ tamen miliares aliquanto magis fuere conſpicuæ . Præſcripſi itaque pulveris e chel. cancr. comp. gr. viii. totidemque margaritarum præparatarum alternis vicibus ſumenda.

Auguſti 1mo puſtulæ miliares ſunt tumidiuſculæ , calorque internus minor . Externe vero paulo plus caluit , cutiſque leni diaphoreſi humectabatur . Juſſi itaque poſt ſubductam alvum ex injecto enemate antea præſcripta repetenda.

Aug. 2do ſpiritus fuere vivaciores , calorque adhuc minor interne . Conſului itaque perſiſteret in uſu margarit. pp. cum julapio quarta quaque hora : Et ad tuendum caput emplaſtra veſicatoria pone aures applicanda.

Aug. 3tio non adeo equidem externe calebat : verum puſtulæ miliares aſpectum habebant minus laudabilem . Cenſui itaque pulverem e chelis cancr. compoſitum in uſum revocandum . Quoniam vero puellæ mater ægre ferebat medicamenta adeo frequenter ſumenda , ſequentia præſcripſi.

♃. *Aq. ceraſ. nigr.* ℥xii. *Epidem.* ℥iß. *pulv. e chel. canc. comp.* ʒi. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium* , de quo ſumat hauſtum ſexta quaque hora , agitata phiala tempore uſus . Et ſumeret margar. præp. doſin in omnibus intervallis . Uteretur etiam mucilagine *ex ſem. Cydon. & Pſyll. Syr. e Rubo Idæo edulcorata*. Et empl. ſubpedalia repeterentur.

Aug. 4to calor erat multo intenſior , nec ſine quibuſdam motibus convulſivis. Puella enim , cujus calida erat naturalis temperies , largius de julapio potaverat , quam debuit. Præſcripſi itaque , julapii loco , margarit. pp. ℈ß. ſexta quoque hora ſumendum , e julapii ſequentis cochl. j. ſuperbib. cochl. iij.

♃. *Aq. Lact. alex.* ℥viii. , *Epidem.* ʒi. *Syr. e Cort. Citr. q. ſ. Mſ. f. Julap.* Et ad ſeri ſanguinis partem acriorem diluendam , ut lactis aquam alexit. ſumeret edulcoratam , inſtar potus ordinarii . Si diaphoreſis ſuppreſſa fuerit , ſingulis aquæ prædictæ hauſtulis ſpiritus C. C. gutt. iv. adderentur : Et julapio immiſceretur pulveris de gutt. ʒi.

Die 5to motus quievere convulſivi , calor fit mitior , ſpiritus animales vires ſumunt , puſtulæque miliares jam in principio declinationis ſunt . Quæ clare indicant , mala antea memorata ſymptomata non tam a morbo , quam a julapio , nimia quantitate ſumpto , proveniſſe . Juſſi itaque ut in noviſſime præſcriptorum uſu perſiſteret . Naturæ enim non imperandum , ut bene monet *Baglivus* , ſed illius monitis parendum eſt.

Die 6to febris adeo declinavit , ut puſtulæ miliares deſiccare inceperint . Præſcripſi tamen , ad febrilem calorem ſuperſtitem extinguendum , ut lactis aquam cum margaritis præparatis puella affatim bibat , & cortex Peruvianus in promptu eſſet , pro re nata ſumendus.

Die 7mo ſummo mane advocor . Tanta enim copia , tamque ſubito minxit puella , ut de illa , antequam matulam afferri potuit , effluxerit urina . Unde pertimuit mater , ne diabetes , & deinde mors ſequerentur ; ut ſuo nepoti accidiſſe ajebat . Cum revera partim ex aq. lactis , die præcedente liberalius potata , partim e puſtulis miliaribus , tum exſicatis , eveniret . Quemadmodum in antea deſcripto caſu , & in eodem morbi tempore , materiæ morbificæ reliquiæ , ad criſin perficiendam , per alvum abierunt . Quod & hic forſan accidiſſet , ſi patientis temperies minus calida , alvus natura laxior , uſuſque margaritarum parcior fuiſſet . Et in ſimili caſu hujuſmodi morbi reliquiæ per lochia nonnunquam expelluntur ut D. *King* , ad trium regum inſigne in *Lugdate hill* , cui pharmacopœus erat D. *Alen* , accidiſſe memini . Illi enim , ſtatim a puſtulis miliaribus penitus exſiccatis , lochia , inſtar ſanguinis ſuper carbones aduſti , nigricantia , ſine ulla cauſa evidenti , aut ſubſequente periculo , per horam integram emanarunt . Et quoties evacuatio neutrius prædicti generis poſt exſiccatas puſtulas contingit , ſæpe vel calorem internis partibus hærentem , cum preſſura ſpirituum , deprehendo ; vel quavis levi de cauſa recidivam patiuntur ægri , & nonnunquam mortem ſubitaneam ; vel ex materia in artus rejecta , aut eryſipelas , aut hydropicus dolenſque tumor generatur.

Hæc omnia puellæ matri ſigillatim monſtravi , quo melius eam a timore liberarem . Nihilque amplius agendum , præter virium inſtaurationem , vel corticis Peruv. uſum , vel pulveris teſtacei cum lacte aſinino ; cujus uſus ei antea bene ceſſit . Alium tamen Medicum aſſociari voluit . Eodem vero tempore ipſe evocor ad nobiliſs. D. *Clarendoniæ* Comitem , ut de ejus nepote , honorabil. D. *Obrian* , conſulerem . Ideo & alter Medicus ſequentia ſolus præſcripſit.

♃. *Pulv. de gutt. Lapid. Contray. an. gr.* vj. *Caſtor. Salis Vol. C. C. an. gr.* ij. *Conf. Alcherm. ſine Moſch.* ℈j. *Syr. Pæon. comp. q. ſ. M. f.* bolus ſtatim ſumendus , & ſexta quaque hora , ſolutus in Coch. i. julapii .

♃. *Decoct. albi* ℔j. *Aq. Cinam. hord.* ℥j. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Mſ. f.* Apozema pro potu ordinario .

♃. *Salis vol. Oleoſ.* ʒii. *ſumat gutt.* vi. frequenter in potu quovis ordinario .

Et applicentur emplaſtra veſicatoria brachiis internis & inter ſcapulas .

Hujus præſcripti chartulam D. *Basket* pharmacopœus ad me miſit . Qua perlecta ſtupore quodam perculſus ſum ; dixique , cum minime retroceſſerint puſtulæ miliares , ſed regulariter & ſine quovis pravo ſymptomate exſiccarentur , me ex medicamentis colorificis , & a puella calidi temperamenti ac debilitata ſumptis , nil melius quam febrem de novo accenſam , mortemque minitantem ſperare .

Nec me mea fefellit conjectura . Cum enim circa horam veſpertinam puellam viſitaverim , ut omnia , ſecundum præſcriptum ultimo memoratum , intellexi facta fuiſſe : ita & puellam ardore vehementiſſimo , cum ſiti ingente , linguaque arida , & reſpiratione difficili , laborantem vidi . Attamen , abſente altero Medico , nihil præſcribere mihi viſum eſt .

Die proximo mane nobis , una puellam viſitantibus , narratum eſt , illi peſſime tranſiiſſe noctem , & jam ardebat maxime , ſitique valde urgente & diſpnœa afflicta fuit . Et mihi interroganti alterum Medicum , qualibus indicationibus ſatisfeciſſe propoſuerat ? Reſpondet , ſe me abſente , qui ſolus morbi hiſtoriam enarrare potui , puſtulas miliares retrogradas æſtimaviſſe . At cum id fieri non poſſe monſtraverim , habita conſultatione , conceſſit Medicus doſin diminuere , & ſequentia præſcribere .

♃. *Lapid. contray. Pulv. de gutt. an. gr.* iv. *Croci , Caſtor. an. gr.* i. *Syr. Pæon. comp. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus e Cochl.* i. *Julapii* , Sumeretque ad diluendos humores decoctum album pro potu ordinario . Et ne ex alvo adſtricta uſuque boli calor excitaretur , ſuppoſitorium præſcripſimus ex mele & ſale gemmeo .

Die 9no calor fuit remiſſior , liberiuſque reſpiravit . Præſcripſimus itaque enema ex lacte ſaccharato , bolumque unum .

Die 10mo in ſtatu longe meliori puellam vidimus , ſymptomatibus , a calidis medicamentis ortis , conſopitis omnibus . Attamen ad recuperandas vires , caloriſque interni recurſum præveniendum , pulverem præſcripſimus ſequentem , e cochl. i. lactis aſinini ſumendum , ſuperbibendo ℔ß. tepide .

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Margar.* pp. *an. gr.* vj. *Mſ. f. Pulvis .*

Die 11mo ut adhuc tutius præmuniamus puellam , ne illi febrilis calor novaretur , conſuluimus . *Cort. Peruv. Pulv.* ℈3. *e Cochl.* i. *Julapii* quarta quaque hora ſumendum ; & pro re nata , aq. lactis hauſtulum . Et ad perficiendam valetudinem rus adiret , ubi ſaniori ſtatu ſemper gaudebat .

Haud multo poſt audivi , illam iterum male valere , alioſque advocari Medicos . Id autem minime mihi diſplicebat : nam ſub eorum cura obiit ; cum antea , me illam curante ſolo , Deoque favente , tam bene illi res ceſſerit , ut e febre mediocri tempore evaſerit .

Hiſtoria Febris Miliaris in Mamma Apoſtema terminantis.

JUnii 12. 1699. ad viri admodum honorab. D. *Trevor.* Commun. Placitor. Juſticiarii capitalis uxorem , jam

jam defunctam, circa ſui puerperii principium, evocatus ſum. Cui pharmacopœus erat D. *Gelſt. horp* obſtetrix, D. *Dodſon*.

Cum gracili corpore animum poſſedit tranquillum; Spiritus tamen nativos debiliores. Ante partum in calorem internum ſæpe incidit. Poſtea doluere dorſum & femora, ut in puerperis ſolent: Et, doloribus remiſſis, horrore correpta eſt; quem febrem eſſe lacteam putarunt mulieres: tertio enim a partu die contigit.

Quoniam tamen ſpiritus deficere ſenſit, die prædicto vocatus ſum. Cum obſervaverim ſymptomata, quadam oppreſſione pectoris ſuſpiria cogente, ſumme dejectis ſpiritibus, capitis dolore, pulſuque frequenti ac debili, illam laborare vidi. Urina ſanorum ſimilis, palmæ erant calidæ, lochia effluebant, alvuſque potius acceſſit ad laxitatem. Denudato autem pectore, inibi numeravi puſtulas tres miliares. E quibus, etiamſi pauciſſimis, ſatis aperte conſtabat, hanc febrem eſſe miliarem. Mihi autem id affirmanti digniſs. D. *Hambden*, aliæque aſtantes, vix aſſentiri voluerunt.

Attamen ex numero puſtularum adeo parvo materiam ad eas fovendas aptam alio tendere ſuſpicatus ſum. Ut itaque earum eruptionem leni & continua diaphoreſi promoverem, ſequentem hauſtum ſexta quaque hora ſumendum præſcripſi.

℞. *Aq. Lact.* ℥iii. *Pœon. comp.* ℥ß. *Pul. e Chel. Cancr. comp. gr.* xv. *Pulv. de gutt.* ℈ſ. *Syr. Meliſſ. q. ſ. Mſ. f. Hauſtus.*

Pulverem e Chel. cancrorum paulo minori quantitate præſcripſi, ne motum ſanguinis magis accelerem, quam diaphoreſi jam excitatæ continuandæ par eſſet. Ad tuendos nervos, ſi puſtulæ forte retroceſſiſſent, addidi pulv. de guttera cum aquæ lactis majori doſi diluente.

Præſcripſi etiam ad capitis dolorem emplaſtrum veſicatorium inter ſcapulas applicandum, & empl. ſubpedalia. Et pro alimento ut pullorum jus ſorberet. Quod, ut magis nutritium, in hac febre potius quam in quavis alia, præcipue in natura debilibus, præbere ſoleo. Quibus & adjunxit ſeq. Julapium ad libitum ſumendum.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥viii. *Cinnamom. hord.* ℥iv. *Epidem.* ℥i. *Sach. perlati* ʒii. *Mſ. f. Julapium.*

Die 3tio melius ſe habuit, ex omni parte. Attamen, ne remitteretur diaphoreſis, præſcripſi bolum ſequentem.

℞. *Conſ. Anth.* ʒß. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ʒß. *Syr. Meliſſ. q. ſ. Mſ. f.* Bolus ſumendus cum Julapio.

Veſperi febris exacerbata eſt primo contingentibus ſymptomatibus. Quibus etiam acceſſit reſpiratio difficilis: Nec non levior diarrhæa, e lochiis diminutis. Nam excrementitia materia tentabat tranſitum ab utero ad inteſtina. Sequentem itaque bolum cum julapio ſumendum præſcripſi.

℞. *Conſ. Anth.* ʒſs. *Theriacæ Andr.* ℈i. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Croci, an.* ℈ſ. *Syr. Meliſſæ q. ſ. Mſ. f. Bolus.*

Theriacam prætuli diaſcordio, quod non ſolum moderetur alvum, ſed & plerunque magis faveat ſudoribus. Et, omiſſis aliis adſtringentibus, crocum addidi, ut uberiorem fluxum lochiorum, ſine aſtrictione glandularum inteſtinalium, reſtituerem. Quæcunque enim inteſtina aſtringunt, ſuum etiam utero affectum imprimunt. Quod in primis advertendum eſt, ne ex uno ſanato ſymptomate aliud generetur.

Veruntamen, ne bolus ſupra dictus minus ſit efficax, ſeq. julapium præſcripſi in promptu habendum.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥viii. *Cinam. hord.* ℥iv. *Epidem.* ℥j. *Conſ. Fracaſt.* ʒj. *Conf. de Hyacinth. ſin. od.* ℈ſ. *Syr. de Menth.* ℥j. *Mſ. f. Julap. de quo ſumat. Cochl.* iv. *poſt ſedes ſingulas*. Et ne quid mali accideret ex opiatis, præſcripſi veſicatoria carpis applicanda. Quæ etiam in diarrhæa nonnunquam proſunt, dum materiam morbificam ad exteriora revellunt.

Die 4to a ſumpto bolo theriacali ſomnum ſudoremque ſecutos fuiſſe intellexi. Unde & omnia ſymptomata in meliorem partem inclinarunt. Neque aſtringenti julapii opus erat. Præſcripſi itaque bolum cum julapio perlato repetendum. At ſine theriaca; quod hic minus calida ad continuandam diaphoreſin viderentur ſufficere. Et inefficacis medicamenti, majore quantitate quam par eſt adhibiti, exemplum habemus in ſalivatione. Hanc enim ſæpe, & præcipue in debilibus, mercurii dulcis gr. v. vel x. ſingulis noctibus ſumpta, felicius producunt, quam ejuſdem medicamenti tripla doſis. Cujus etiam rei teſtis eſt D. *Tindal* pharmacopœus. Qui, cum hanc methodum cuidam patienti præſcripſiſſem, multa admiratione dixit, ſe nil inde expectare: nuperrime enim doſes multo majores prædictæ patientis filiæ, a magni nominis Chirurgo dari, & vel undecim hebdomadas fruſtra continuari, viderat. Verum mercurius dulcis nimia quantitate ſumptus ſanguinis motum adeo accelerat; ut materiam, quæ ex mediocri doſi per glandulas ſalivales ſecerni ſolet, vomitione aut ſedibus expellat. Et notum eſt, in melancholicis alvum facilius ſubduci medicamentis lenitivis, quam catharticis pleriſque fortioribus. Et pari modo ſudor jam profluens, diaphoreticorum doſin augendo vel nimis frequenter repetendo, ſæpe in ardorem deſinit.

Attamen ne ad continuandum ſudorem deeſſet materia, Apozem. ſeq. præſcripſi.

℞. *Rad. Fragar. Chelid. major. an.* ℥ſs. *fol. Meliſſ. Fragar. Chelid. an.* p. *ij. Sem. Card. bened.* ʒij. *flor. Cordial. an. p. ß. Coquantur in Aq. font. q. ſ. Colature* ℔iß. *adde Aq. Epidem.* ℥ij. *Mſ. f. Apozema.*

Veſperi rediit exacerbatio, ſed multo levius. Bolum itaque theriacalem repetendum præſcripſi. Deinde, poſt horas ſex, bolum ſine theriaca: Et emplaſtra ſubpedalia applicanda.

Die 5to ſymptomata quæque vidi benigniora, puſtulaſque miliares ad maturitatem properantes. Præſcripſi itaque ut in uſu boli ſine theriaca, apozematis, & julap. perſiſteret.

Quoniam tamen dyſpnæam renovari poſſe ſuſpicatus ſum; ſi exacerbationes prædictæ iterentur, donec puſtulæ exſiccatæ fuerint, alium Medicum in conſultationem vocandum monui, quem patientis amici nominarunt. Veſpere itaque convenientes ſymptomata totum illum diem fuiſſe leviora intelleximus. Jam vero vidimus omnia, nempe diarrhæam, diſpnœam, ſpirituumque defectum exacerbari. Præſcripſimus itaque ſequentia.

℞. *Pulv. e Chel. Chel. Cancr. comp. Conf. Fracaſtor. an.* ʒſs., *Syr. Caryoph. q. ſ. Mſ. f.* Bolus ſumendus ix. Cochl. i. julapii ſequentis, ſuperbibendo cochl. v.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥x. *Puleg. Bryon. comp. an.* ℥ii. *Margar.* pp. ʒii. *Sacch. albiſſ. q. ſ. M. f. Julapium.*

Die 6to mane, non obſtante bolo, patiens ſexies ſedem petiverat, noxque ei inquiete tranſiit. Nec jam exacerbatio omnino finita fuit. Juſſimus itaque bolum continuandum, & veſicatoria brachiis internis applicanda. Quibus addidimus gargariſmum decocto plantaginis cum toto, & ſeq. enema.

℞. *Seri Lact. Vino Hiſp. ſeparati* ℥x. *Elect. e Baccis Laur.* ℥j. *Sach. rubr.* ʒii. *Mſ. f. Enema.*

Attamen interrogatus ſeorſum a D. Hedges, ægrotæ matre; Quid ad magnum illum ſpirituum defectum ſit faciendum? Suaſi, ut in Aq. Lact. hauſtulo croci ſumeret ℈ſ, & poſt aliquot horas repeteret.

Veſperi nobis narratum eſt, patientem omiſiſſe bolum cum diaſcordio. Sed croci, ut a me præſcripti, uſu repetito, levioribus ſymptomatibus diem tranſegiſſe. Nam ex leni ſudore puſtulæ miliares laudabili modo ſe extulerunt. A juvantibus itaque indicationem ſumentes præſcripſimus pulverem ſequentem.

℞. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ʒſs, *Croci* [illegible]*gr.* vi. *Mſ. f.* Pulvis ſexta quaque hora ſumendus cum julapio.

Die 7mo viſa eſt optime ſe habere. Alvus ei mediocriter ſoluta fuit; nempe longioribus intervallis, & ſine virium jactura. Neque inde puſtulæ miliares diſparuere. Quamobrem, ut in uſu alterno boli ſine diaſcordio, & pulveris ultimo præſcripti cum julapio, perſiſteret decrevimus.

Veſperi ſymptomata, cum difficili reſpiratione & diarrhæa, exacerbata ſunt. Quare & præſcripſimus bolum cum diaſcordio, & reliqua ut antea.

Die 8vo etiamſi bolum ſumpſiſſet cum diaſcordio, haud tamen ita bene ſudaſſe aut dormiiſſe, ac poſt bolum theriacalem a me præſcriptum aſtantes ajebant. Magis enim inquieta fuit & calida, difficiliuſque adhuc reſpirabat. Præſcripſimus itaque, ut in uſu pulveris perſiſteret.

Veſpere videbatur novam pati exacerbationem. Ego vero ultimam nondum penitus finitam eſſe cenſui. Loco itaque boli diaſcordialis theriacalem præſcripſimus repetendum.

Die 9no intelleximus, noctem præcedentem fuiſſe facillimam. Et jam quæque ſymptomata benigna, puſtulaſque miliares, & numero & mole auctas vidimus. Præſcripſimus itaque in exacerbationis intervallis bolum ſine diaſcordio aut theriaca ſumendum. Opiata enim tempore exacerbationis ſumpta melius operari, expertum habeo: præcipue ſi veſicatoria ſimul applicarentur.

Die 10mo, poſt noctem valde pacatam, ægrotam ſpirituum ſummo defectu, madore frigido, & univerſali, præcipue in manibus, fractam mirati ſumus. Præſcripſimus itaque croci ℈ſs, ex hauſtulo Aq. Lact. bibendum; & ſuppoſitorium ex melle ſpec. hier. cocto intrudendum.

Ut lap. Goenſ. ℈j, cum croci gr. vj, ſumeret ſexta quaque hora: hauſtumque cum croco in languoribus & madore frigido. Nec non apozema pectorale, cum linctu oleoſo, ad moderandam tuſſiculam jam primo ortam, ne puſtulis ad ſiccitatem tendentibus materiæ morbificæ reſiduum in pulmones irrueret.

Diebus ſequentibus nihil præter julapium perlatum & crocum, in languoribus ſumendum, & diætam nutritiam, præſcriptum eſt. Quibus adeo vires patientis auctæ ſunt, ut poſtea materiæ morbificæ reliquiæ in mammarum glandulas tuto ſecernerentur. Verum ad ejus imbecillitatem habita ratione, pilula tart. quercet. aliquot vicibus ſumpta, materiæ prædictæ maturationem tardare volui. Quo facto, ita bene res ceſſit ſub cura D. *Bernard.* Chirurgi Regii, ut paulatim, & pene ſine dolore, pus generaretur, & paucis poſt diebus optime convaluerit.

Veruntamen paulo ante proximum puerperium narravit Medico magni nominis ſe ſub præcedente, febre correptam fuiſſe; & ex calore, quem ſenſit interno, timere ne ſimiliter recurreret. Quare ille Medicus ſanguinis ℥x venæ ſectione emittendas conſuluit. Qua facta, ut fœtum in utero languidius moveri ſtatim ſenſerit; itaque cum ad partum ventum eſſet, adeo debilitata fuit, ut antequam illam adire potuerim, in ipſo conatu, ad excludendum fœtum (etiamſi hic rite poſitum) neceſſario, ſupremum diem obierit.

Hiſtoria Febris Miliaris, ex Frigore prope Mortalis.

SUb finem menſis Julii 1706. vocatus ſum ad filiam Dom. *Smith* in area, *Bartholomevv cloſe* vulgo vocata, ſtatim poſt partum. Cui obſtetricis officium præſtitit D. *Summers*, & D. *Springer* pharmacopœi.

Poſt partum paſſa eſt fluxum lochiorum nimium, cum pectoris oppreſſione maxima ſpirituumque defectu: nec non frequenti pulſu ac debili, manibuſque ſuperius pene frigidis. Quorum ſymptomatum, cum nulla cauſa, ſive ad infantem, ſive placentam, habita ratione, apparuerit: a quodam febrili calore, ejus ſpiritus exhalante, & ſimul frangente vaſorum vim retinendi, pendere videbantur, febremque miliarem, latentem monſtrare. Sequentia itaque præſcripſi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Caſtor. gr.* iv. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f. Bolus in Cochl.* j. *Julapii perlati communis ſumendus, ſuperbib. Cochl.* iv. *vel* v.

Id ſcilicet mihimet ipſi propoſui, ut, facta per diaphoreſim ſecretione mediocri, moderare uterinam. Nam ut ſanguinis fermentatio aut motus violentior ſecretionem minuit: ita & altera evacuatio alteram. Quem duplicem aphoriſmum, ex multiplici mea obſervatione enatum [illegible]eo. Neque adeo tuto vel aſtringentia præſcripſiſſem, vel opiata. Dum ex nimio lochiorum fluxu, hoc modo diminuto, forſan & fluxus naturalis defectus ſequeretur. Cujus rei effectus quantum metuendi ſunt, tam Medici, quam obſtetrices bene norunt.

Meæque in hac re conjecturæ ſumpti medicamenti operatio dedit ſuffragium. Nam boli uſum, ut ſpirituum antea depreſſorum elevatio, ita & lochiorum diminutio ſecuta eſt.

Dehinc, etiamſi prænoverim, febrem ſuam naturam brevi patefacturam: ne tamen patientis amici ſtudere me lucro putarent, de illa tacens, conſului, ut in uſu boli mane, & veſperi perſiſteret, in lecto maneret, ſeque ab omnium conſortio averteret. Ut tranquilli eſſet animi, pro cibo ſumeret pulli gallinacei brodium, nec non decoctum evenarum excorticarum vinoſum; & pro potu ordinario, poſſetum ſalviarum; addendo ſingulis hauſtibus ſpiritus cornu cervi guttas aliquot, ſi diaphoreſis remiſſio contigerit: & in languoribus ſalis vol. oleoſi ſimiliter. Hoc facto, patienti in aliquot dies valedixi.

Deinde redeunti mihi narratum eſt ab adſtantibus, mea mandata diligenter illam obſervaſſe, & mediocri uſam fuiſſe valetudine; vaporibus ſolis (ut locuti ſunt) exceptis. Spirituum enim defectum, pectuſque oppreſſum paſſa eſt, cum vigiliis & animi perturbatione ex obrepente ſomno. Calore enim & frigore alternis vicibus, ſed inæqualibus intervallis, & præcipue in ſudoris intermiſſione recurrentibus, affecta eſt. E quibus ſymptomatibus adhuc certius prævidi, puſtulas miliares ſe tandem exhibituras.

Hujuſmodi fere ſtatum febris retinuit uſque ad diem Auguſti undecimum. Ubi a prandio vocatus ſum ad illam, ſyncope ex improviſo correptam: quamque brevi morituram amici æſtimarunt. Cum illi adſim, e lecto ſurrexiſſe intellexi, & deinde ſtatim in ſyncopen incidiſſe; nec ab ea evaſiſſe, donec in lectum redierit. Ego vero puſtulas miliares editas fuiſſe ſubolens, & ab irruente frigore retroceſſiſſe; eas equidem in denudato pectore deprehendi, ſed inter ſurgendum depreſſas.

In hoc caſu non ad vehementer calida cenſui confugiendum, ne, nimis ſanguinis accelerando motum puſtularum uberiorem proventum, magiſque aſpectabilem impedirem. Verum iſtiuſmodi potius elegi medicamenta, quæ, cum mitiora ſint, felicius excitarent diaphoreſin, & emittendo puſtulas, depreſſos ſpiritus elevarent. Sequentem itaque in modum præſcripſi.

♃. *Con. Acetoſ.* ℈j. *Bezoar. Orien. Croci an.* Ʒß. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus e Cochl.* j. *Julapii ſequentis ſuperbib. hauſtum ejuſdem.*

♃. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥. x. *Angel. comp.* ℥iß. *Sacch. perlati q. ſ. Mſ. f. Julap. de quo ſumat hauſtulum ut ſupra, & in languoribus. Repetatque Bolum ſexta quaque hora.*

♃. *Salis Vol. Oleoſ.* Ʒß. *ſumat gutt.* xx. *cum potus ordinarii hauſtulo aliquoties in die. Et ſubpedalia Emplaſtra applicentur.*

Die 12mo multo melius ſe habuit, Spiritus enim nec adeo depreſſi ſunt, neque perturbati; puſtulæque magis confertæ, & expanſæ, magiſque extumuere. Unde eas ex frigore retroceſſiſſe patet. Alias enim tantum progreſſum, tamque ſubitaneum feciſſe, minime exiſtimandum eſt. Juſſi itaque ut in uſu boli, & Julapii perſiſteret, ſumeretque in languoribus Aq. Theriac. tenuioris Cochl. ij.

Die 13tio cum quæque viderim laudabilia, ne ſæpe viſitando tædium patienti afferrem crearemque ſumendorum odium, ſequentia, uſque ad diem decimum ſeptimum, continuanda juſſi.

♃. *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Caſtor. gr.* iv. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. Bolus ſexta quaque hora ſumendus cum julapii perlati hauſtulo.*

♃. *Caſtor. gr.* vj. *Aſſæ fœtid. gr.* xij. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f. pilulæ n.* vj. *ſumat.* ij. *in Intervallis, ad fluxum Lochiorum continuandum.*

Die 17mo puſtulis jam exſiccatis, patiens uſquequaque recte ſe habuit. Excepto quodammodo frigido madore, per intervalla, recurrente. Cui ut occurrerem, providerem que ne quid mali a puſtulis jam deletis accideret: juſſi, ut in uſu boli dies decem perſiſteret. Et ſi e lecto ſurgendo defici ſpiritus ſentiret, ſtatim in eundem rediret, bolumque præſcriptum ſumeret. Quibus obtemperando præceptis, perfecte convaluit.

Hiſtoria Febris Miliaris, cum Delirio maxime furioſo.

MAji 24. 1699. evocatus ſum ad D. *Povvell*, in platea *Baſinghall. ſtreet.* vulgo dicta, Ancillam; cui D. *Dalton* erat pharmacopœus.

Hæc primo capitis dolore, & frigore caloreque alternis, ſed mitioribus, rure affecta fuit. Una cum magno ſpirituum defectu, & pectoris oppreſſione ſuſpiria cogente. Quæ ſymptomata, a menſibus obſtructis, & exinde vaporibus (ut vulgo loquuntur) provenire, domeſtici putarunt.

Cum autem indies ingraveſcerent, primo meæ viſitationis prædicto die, illam pulſu frequenti ac debili maximoque languore vidi laborantem, adeoque vehementer delirabat, ut penitus neſciverit reſponſa dare; vociferabaturque, etiam in vicinorum moleſtiam. Unde & judicavi, hanc febrem fore miliarem. Sed ex omiſſo hactenus debito regimine, materiam puſtulis generandis aptam, partim inhærere ſanguini, & ex parte nervis impelli.

Præſcripſi itaque enema, *ex Decoct. communis pro Clyſt.* ℥viij. *Mellis Mercur.* ℥iij. *Sacchar. rubr. q. ſ. injiciendum quamprimum.* Veſicatoria etiam carpis applicanda, & ab enematibus finita operatione, bolum ſequentem ſexta quaque hora ſumendum.

♃. *Conſ. Acetoſ.* Ʒß. *Pulv. e Chel. Cancror. comp.* ℈j. *Croci gr.* iv. *Sem. pæon. gr.* vj. *Syr. Atripl. q. ſ. Mſ. f. Bolus in Cochl.* j. *julap. ſequentis ſumendus ſuperbib. Cochl.* iv.

♃. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥viij. *Aq. pæon. comp. Syr. Atripl. an.* ℥j. *Mſ. f. julapium.*

Ad deobſtruendos menſes pilulas ſequentes præſcripſi.

♃. *Aſſæ fœtid. gr.* x. *Caſtor. gr.* v. *Syr. Atripl. q. ſ. M. f. pilul.* vj. *capiat* ij. *ſexta quaque hora Bolorum uſui interpoſita.*

Et

Et in furorem, ſi inſomnis fuerit, ut addatur bolo circa horam quartam matutinam ſumendo, *Laudan. Lond. gr.* j.

Die 25to pulſus ei, ut antea, frequens ac debilis, perſtititque vociferari. Non autem continuo deliravit. Bolum itaque cum laudano amici omiſerunt, proinde & ipſe bolum ſine laudano, cum julapio, & pilulis, continuando præſcripſi.

Veſpere paulo melior erat morbi facies ac matutino tempore. Cœperunt enim ſudores jam effluere, pauculæ in pectore puſtulæ miliares pullulare. Alvus tamen, enematis antea præſcripti vim eludens, adhuc valde ſtricta fuit. Quamobrem & aliud juſſi injiciendum.

℞. Decoct. commun. pro Clyſt. ℥viij. *Elect. Lenit.* ℥j. *Conſ. Hamech.* ℥ß. *Sacch. rubri q. ſ. Mſ. f. Enema.*

Et ab enematis operatione finita, ut ſumeretur bolus ſequens.

℞. Conſ. Acetoſ. ʒß. *pulv. Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Syr. Meliſſæ q. ſ. Mſ. f. Bolus quinta quaque hora ſumendus.*

His addidi mucilaginem ex ſemin. cydon. & pſyllii decocto hordei extractam, & ſyr. e rubo idæo edulcoratam; ſumendam cochleatim, ſenſimque deglutiendam.

Die 26to ab aſtantibus intellexi, ſomni paululum obrepſiſſe petienti poſt enema rejectum, totamque noctem continuaſſe diaphoreſin. Plures etiam jam extitere puſtulæ, & ſuſpiria fuerunt rariora. Præſcripſi itaque bolum repetendum.

Veſperi mihi narratum eſt, ægrotam omnia ſymptomata de novo paſſam fuiſſe: Et in vehemente ſuo furore ſe adeo in lecto jactaſſe, ut inde ſudores ſubſiſterent. Quos ut reſtituerem, ſpirituumque turbulentiam pacificarem, camphoræ uſum, (in ſimili caſu ſæpe a me expertum) cum emulſione ſequente conſului.

℞. Sem. Papav. albi ʒij. *Amygd. dulc. excort.* n. xv. *Contund. cum decoct. Hord. q. ſ. affundendo deinde ejuſdem decocti* ℔iij. *Edulcoretur Colatura Sacchara albo pro potu ordinario.*

Juſſi etiam ut julapium repeteret, & bolum cum laudano die ſequente mane.

Die 27mo dictum eſt, patientem a ſumpto laudano vix quicquam dormire potuiſſe. Ex uſu autem camphoræ totam noctem perſtitit diaphoreſis, puſtulæque plures extitere. Juſſi itaque bolum ſine laudano continuandum.

Die 28vo eædem puſtulæ miliares viſæ ſunt incredibili conſtipari numero. Quæ attamen haud uſque adeo profecerunt, quin delirium vociferanſque furor recurrerent. Cum itaque Antimon. diaphoretici vim, tam ad puſtulas expellendas, quam ad compeſcendum delirium, ſæpe expertus ſim, ſequentia præſcripſi.

℞. Antimon. Diaphor. Pulv. e Chel. Cancer. comp. an. ℈ß. *Mſ. ſumatur ter de die e Cochl.* j. *Julap. ſequentis, ſuperbib. Cochl.* v.

℞. Aq. Ceraſ. nigr. ℥vj. *Meliſſ.* ℥jv. *Epidem.* ℥ij. *Syr. Meliſſæ* ℥j. *Mſ. f. Julap.*

Et ad calorem internum ac ſitim, linguamque ſordidam ac ſiccam, præſcripſi Decocti Hord. ℔ij. Syr. Viol. ℥iij. edulcoratas pro potu ordinario.

Die 29no poſt noctem multo quietiorem quam antea, puſtulæ fiunt adhuc ampliores. Unde & vociferatio, & delirium accepere temperamentum. Lingua tamen manuſque aræfactæ ſunt. Præſcripſi itaque ut bolo addatur Lap. Prun. ℈ſs; ut bibat ſingulis diebus Apozematis ℔ij. & ut Empl. Veſicat. Tibiis applicarentur.

Die 30mo omnia ſymptomata optabilia ſunt. Quare ut perſiſteret in noviſſime præſcriptorum uſu ad Junii 12. conſului. Tandem, circa Junii 16. præſcripſi Pil. Tart. Q. ℈j. ſecunda vel tertia quaque nocte ſumend. ad ſextam vicem. Quibus ſumptis, perfecte, & præter omnium domeſticorum, & viſitantium expectationem, convaluit.

Hiſtoria Febris Miliaris cum læſa memoria.

APrilis 4to 1701. vocatus ſum ad D. *Buller* in *Newington Butis*, cui ut pharmacopœus inſerviebat D. *Hunter*.

Ille, dum iter ad *Londinum* confecit, maximo dorſi dolore, cum ventriculi ægritudine, vomitione & dyſuria, correptus eſt. Quæ ſymptomata ſibi viſa ſunt ſimpliciter nephitica. Et medicamenta quædam huc referentia fruſtra ſumpſit. Prædicto die ad eum acceſſi. Et quoniam antecedentia narrando, ſpirituum defectum, & ſuſpiria tacuiſſet, ſequentem præſcripſi hauſtum emeticum.

℞. Salis Vitrioli Vomitiv. ʒiij. *Divide in Doſes ſex. Sumantur ſingulæ ex Aq. Jugland. comp. Cochl.* j. *ſuperbibendo hauſtum poſſeti fol. Card. bened. alterati. Et Vomitione finita, ut ſumeret Pil. Stomach. cum Gum.* ℈ij. *ad Humorum, & Vomitorii eliminandas reliquias, & ad mundificandas vias Urinarias, ut die ſequente mane bibat Aquæ Strethamenſ.* ℔ij.

Die 5to ceſſabant vomitus, & ægritudo, libereque tam per urinam, quam per ſedem, aqua cathartica effluxit. Dorſi tamen perſtitit dolor, etiamſi mitiori gradu. Caloreque ac frigore, vicibus alternis, ſed inæqualibus, captus eſt. Pulſus etiam illi erat frequens ac debilis. Spirituumque penuria, & pectoris oppreſſione ſuſpiria provocante, vexabatur. Unde conjecturam feci, hanc febrem miliarem eſſe futuram & ſequentia præſcripſi.

℞. Lapid. Goenſ. Pulv. de gutt. an. ℈ß. *Mſ. f. Pulvis e Julapii perlati hauſtulo ſexta quaque hora ſumendus.*

Die 6to Languor, & ſuſpiria leviora ſunt. Cum vero dorſi dolor potius ingraveſceret, præter pulverem antea præſcriptum, monui enema ex decocto communi, & melle mercuriali injiciendum. Eoque rejecto, ut Pulv. e Chel. Cancr. comp. ℈j. ex hauſtu ſequente ſumeret.

℞. Aq. Lact. alex. ℥iij. *Epidem. Syr. de Meconio, Ol. Amygd. dulc. an.* ℥ß. *Mſ. f. Hauſtus. Demumque, ut paretur Mucilago ad emolliendam linguam.*

Die 7mo dolor fit mitior; ſpiritus autem perturbati ſunt, & depreſſi: forſan ex ſumpto ſyrupo e meconio nocte præcedente. Præſcripſi itaque emplaſtra veſicatoria quamprimum brachiis internis applicanda. Et ad continuandum ſudorem hauſtum ſequentem.

℞. Aq. Lact. alex. ℥iij. *Epidem.* ℥ß. *Lap. Goenſ. Pulv. de gutt.* an. ℈j. *mſ.*

Et ſpirituum defectu urgente, ut hauſtum Julapii perlati, & Aq. Theriacal. Cochl. j. aut, ij. vicibus alternis ſumeret. Et ad linguam manuſque jam pauliſper trementes, ut cum hauſtu potus ordinarii ſpiritus Lavend. comp. gutt. xx. capiat aliquoties in die.

Die 8vo puſtulæ miliares in conſpectum venere. Ideoque multo lenior factus eſt dorſi dolor; ſpirituſque minus defecerunt, neque adeo ſunt perturbati. Juſſi itaque ut ſumeret alternis vicibus hauſtum ultimo præſcriptum, & bolum ſequentem.

℞. Bezoard. Orient. Croci an. ℈ſs, *Syr. Paraliſ. q. Mſ. f. Bolus.*

His addidi apozema ex Aq. Hordeatæ ℔ij. & ſyr. viol. ℥iij. Ut & medicamentis & puſtularum materiæ expellendæ ſit vehiculum. Nec non ad renes viaſque urinarias abluendas: Alvumque plerunque ſtrictiorem, leviter relaxandam. Et apozematis hauſti Aq. Theriacalis aliquot cochlearia minuſcula ſuaſi addenda.

Die 9no auctus erat tremor, nec ſine quibuſdam indiciis levioris delirii. In quantum tamen puſtulæ, adhuc plures majoreſque extiterunt, ſpirituſque fuerunt minus depreſſi, juſſi, ut in omnium antea præſcriptorum uſu perſiſteret.

Die 10mo ſymptomata, die præeunte mala, emendantur. Verum jam orta tuſſis levicula moleſtiam patienti attulit. Ideoque ne materiæ morbificæ reliquiæ pulmonibus poſt puſtulas deſiccatas irruerent, ſequentem linctum præſcripſi.

℞. Ol. Amygd. dulc. ℥ij. *Syr. Heder. terr. Capill. Vener. an.* ℥j. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Ms. f. Linctus.*

Et ut loco apozematis antea præſcripti bibat ſequentem ptiſanam inſtar potus ordinarii.

℞. Decoct. pectoral. depurat. Aq. Lact. alex. an. ℔j. *Mſ.*

Et ut ſumat ſequentis mixturæ gutt. xx. cum hauſtu ptiſanæ in languoribus.

℞. Tint. Caſtor. ʒij. *Salis Vol. Oleos* ℥ß. *Mſ. Demumque ut in uſu Hauſtus, & Bolorum perſiſteret.*

Die 11mo cum omnia pene eadem ac in die præcedente viderim, juſſi ultimo præſcripta continuanda.

Die 12mo ex noctis præcedentis vigiliis quodammodo perturbantur ſpiritus; ſed minime defecerunt. Quoad reliqua, mediocriter etiam ſe æger habuit; puſtulæque in deſiccationem inclinarunt. Ne tamen morbi reliquiæ in ſanguinem nervoſque transferrentur, veſicatorium inter ſcapulas præſcripſi applicandum, uſumque bolorum, & julapii perlati repetendum.

Die 15to a febre liberatur, excepta quadam ſpirituum perturbatione levicuta. Ad quam enema repetendum juſſi; bolumque cum julapio mane, & veſperi, & in languoribus ſumendum, ne medicamentorum uſui nimis ſubito deſueſceret.

Die 18vo ex pilularum quarundam catharticarum uſu

ſenſit

ſenſit ſe capite multum levari. Deinceps, etiamſi pulmones præcautione antea memorata evaſere ſalvi, ex morbi tamen reliquiis verſus exteriora propulſis, apoſtema fuit genitum: quod ſub cura D. *Hunter* brevi ſanatum eſt.

Ex hac febre licet ægroti memoria læſa fuit maxime, exquiſitæ tamen diætæ uſu, poſt bimeſtre ſpatium perfecte redintegrata eſt.

N. B. Symptoma in febre miliari primo ſenſibile partem antea affectam fere ſemper occupare; ut in caſu jam ſupra deſcripto contigit.

Hiſtoria Febris Miliaris ex ſumpta Emulſione Lethalis.

Die 10mo Septembris 1700. vocatus ſum ad viri admodum honorab. D. *Trevor* Aurigæ uxorem, in Candelariorum ſocietatis ædibus habitantem, & jam puerperam; cuique pharmacopœus erat D. *Hunter*.

Tertio a partu die, febrili horrore, caloreque ſuccedente, febri lacteæ ſimili, correpta eſt. In maximum etiam languorem, pectoriſque oppreſſionem cum ſuſpiriis incidit, inſomnis diem noctemque tranſegit. Quæ ſymptomata, cum mere hyſterica vulgo putarentur; ægrota hæc hyſterica etiam medicamenta, ſed fruſtra ſumpſit. Quamobrem a digniſſ. viro D. *Thoma Lane* Equite Aurato, cui patienti maritus olim inſervierat, viſitare illam exoratus ſum. Quam cum primo adiverim, pulſu frequenti ac debili, perturbatis ſpiritibus, oppreſſo pectore, ſuſpiriis caloreque interno, laborantem vidi. Et licet urina ejus eſſet ſanorum ſimilis; palmæ tamen caluere. Quæ omnia ut febris miliaris mihi viſa ſunt indicia; ita & quædam puſtulæ, in illius deinde denudato pectore conſpicuæ, hanc meam conjecturam comprobarunt. Præſcripſi itaque ſecundum meam uſitatam methodum pulverem ſequentem, ſexta quaque hora ſumendum.

♃. Pulv. e Chel. Cancr. comp. ℈j. *Croci* ℈ß. *Mſ. f. Pulvis.*

Die 11mo puſtulæ miliares mirum in modum conſtipabantur. Unde & nox patienti tranſiit placidiſſime; ſpirituumque perturbatio, & ſuſpiria fuere mediocria. Præſcripſi itaque ut in pulveris, & julapii uſu triduum perſiſteret; ſumeretque in languoribus ſpir. C. C. guttas aliquot in potu ordinario.

Die 14to puſtularum eruptio fuit adhuc magis conſpicua; languore & oppreſſione pectoris jam devictis. Nam præter calorem internum vix quicquam mali ſenſit. Forſan autem perſtitit iſte calor, quod ægra diluentia, vel nondum, vel non ſatis potaviſſet. Ideoque lactis aquam alexiteriam inſtar potus ordinarii bibendam præſcripſi. Et ut ſumat aquæ theriacalis aliquot cochlearia in hauſtu ejuſdem, ad ſervandum inter potum & medicamenta æquilibrium: præcipue, ſi vel languor, & oppreſſio recurrerent, vel remitteretur diaphoreſis. Demum, ut veſicatoria brachiis internis applicarentur, tam ad puſtulas fœlicius ampliandas, quam ad mala quæcunque accidentia avertenda.

Diebus 15to & 16to cum eadem eſſet morbi facies, ultimo præſcripta cenſui repetenda.

Die 17mo ex uſu Aq. Lactis intermiſſo incidit ægrota in levem dyſuriam. Statim itaque D. *Hunter* pharmacopœus, eoque abſente alter, accerſitus eſt. Qui dum ſolummodo dyſuriam præ oculis haberet, emulſionis libram bibendam miſit. A cujus uſu ſtatim ſubſtitit diaphoreſis, maximaque oppreſſione & dyſpna prehenſa fuit. Tandem & me vocarunt. Sed antequam illam adiverim, de ea conclamatum eſt, & brevi obiit.

Ex hiſtoria jam ſupra deſcripta patet, quam maximum periculum in hac febre ab errore, etiam minimo pendere poteſt.

Hiſtoria Febris Miliaris, cum Ulcere, Calculoque Renum.

Febr. 27mo 1707. vocatus ſum ad D. *Couts*, in Vico *Mark lane* vulgo dicto, jam puerperam; cui D. *Hunter* ut pharmacopœus miniſtravit.

Annos aliquot ſiniſtri lateris dolorem ſuſtinuerat. Quem a ſplene genitum plerique ob id æſtimarunt, quod prope partem lineis anticam latus occupare videretur, cum ſiniſtri renis antica pars eſſet revera affecta.

Ex morbo nephritico totum ægrotæ genus nervoſum imbecillitatem aliaque vitia contraxerat. In ptyaliſmum frequenter incidere ſolebat. Et per bimeſtre ſpatium ante partum paſſa eſt internum calorem. Qui (ut antea monui) ſæpe & præcipue in gravidis paulo ante partum febrem miliarem præcedit. Tandem, ſine obſtetricis ope, fœtum enixa eſt.

Poſt dies aliquot dolorem primo ſenſit in ſiniſtro latere, deinde in dextro cum horrore. Poſtea calore, & frigore alternis, ſed inæqualibus intervallis, vexabatur.

Die quo illam primo viſitavi, pulſus ei erat frequens ac debilis; lingua ſubalba & humida, fere ſanorum ſimilis; quemadmodum & urina, ſed ſine ſedimento. Calor & frigus irregulares habuere vices. In dorſo manus calor erat mediocris, cum palmæ ferveſcerent. Ut ab illa dormitura avolavit ſomnus, ita & ſpiritus ejus tumultuaria quadam perturbatione commoti ſunt. His etiam ſonitus aurium, palpitatio cordis, dyſpnœa irregulariter repetita, maximaque oppreſſio cum ſuſpiriis, acceſſere. Nonnunquam item tremuere manus. Et a ptyaliſmo omnino ſuppreſſo, lochiiſque parce effluentibus, tum deliravit, tum motibus convulſivis levioribus correpta fuit. A quibus ſymptomatibus, febrem hanc eſſe cenſui miliarem. Et præcipue a ſpirituum defectu, & pectoris oppreſſione cum ſuſpiriis, mihi hujus febris ſignis pathognomonicis, & a diſpnœa, tremore, & debilitate, febrem præcedentibus, periculoſam eſſe intellexi.

Duplicem itaque præ oculis habui indicationem. Scilicet, excitare diaphoreſin, & ad ſymptomata ſigillatim reſpicere.

Ut priori ſatisfacerem, & ad lochia reſtituenda, dyſpnœamque levandam, bolum ſequentem præſcripſi.

♃. Pulv. e Chel. Cancr. comp. Sperm. Ceti an. ℈j. *Caſtor. gr.* iv. *Syr. e Mecon. q. ſ. Mſ. f. Bolus cum Julapii ſequentis hauſtu ſexta quaque hora ſumendus.*

♃. Aq. Ceraſ. nigr. ℥ß. *Bryon. comp.* ℥jß. *Sach. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium, de quo ſumat hauſtum ut ſupra & in languoribus.*

Porro ad dyſpnœam materiamque morbificam minuendam, & caput defendendum, veſicatorium nuchæ applicandum juſſi.

Ad renovandum autem ptyaliſmum, ſanguinemque diluendum, eoque modo puſtularum egreſſum promovendum, & ne dyſuria ex empl. veſicatorio contingeret, ſequens apozema præſcripſi.

♃. Decocti Pector. ℔jß. *Aq. Pœon. comp.* ℥jß. *Syr. de Alth. Jujubin. an.* ℥j. *Mſ. f. Apozema, de quo ſumat hauſtum frequenter.*

Et ad promovendam diaphoreſin, ut Sp. corn. C. gutt. xx. hauſti apozematis adderentur.

Deinde ad lateris dolorem leniendum; hauſtum ſequentem, cum pulv. e chel. cancror. comp. ℈j. ſumendum præſcripſi.

♃. Ad Meliſſ. ℥ij. *Bryon. comp. Syr. de Mecon. Ol. Amyd. dult. an.* ʒß. *Mſ. f. Hauſtus.*

Et quo melius reſtitueretur ptyaliſmus, quoddam gargariſma, a patiente antea probatum, permiſi uſurpandum.

Ad hæc omni loquacitate, & viſitantium turba ægrotæ interdixi. Ut ſi inſomnis fuerit, ſaltem tranquillitate frueretur. Suaſi etiam, ut poſſetum ſalviatum, & calidulum affatim bibat, ad calorem internum minuendum, meliuſque producendam diaphorenſin.

Die 28vo dolor lateris multo fuit remiſſior, & jam quiete jacuit, etiamſi nox ſine ſomno præteriiſſet. Caput etiam pacatius, & reſpiratio facilior. Pulſus tamen frequens adhuc, & debilis; at cum motu magis æquabili. Quin & palpitatio cordis, tremorque perſtitere, & convulſivorum motuum quædam ſpecimina; lenis tamen jam orta fuit & univerſalis diaphoreſis. Calor item externus magis regularis, & in manu ubique ſui ſimilis. Lingua & urina eædem ac die præcedente. Et quamvis pectus adhuc fuerit oppreſſum, ſpirituſque defecerint; rariora tamen trahebat ſuſpiria. Quibus omnibus perpenſis ſequentia præſcripſi.

♃. Pulv. Chel. Cancr. comp. ℈j. *Croci, Pulv. de gutt. an.* ℈ß. *Syr. Pœon. comp. q. ſ. Mſ. f. Bolus circa tertiam pomeridianam ſumendus, & deinceps ſexta quaque hora, cum Julapii ſequentis hauſtulo.*

♃. Aq. Ceraſ. nigr. ℥x. *Pœon. comp.* ℥jß. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julap.*

Et ut Apozema antea præſcriptum continuaretur.

Cum vero cubicularia me jam diſceſſuro ſubmiſſiori voce fuiſſet allocuta; contigit ut ægrota putaret illam dixiſſe, ſe brevi fore maniacam. Quod ei adeo perturbavit animum, ut paulo poſt in delirium (a quo ex primo meo præſcripto huc uſque immunis fuerat) de novo incidit. Pharmacopœus itaque miſſus eſt indicare

mihi,

mihi, quod Domino *Couts* gratum foret, ſi Medicum, jam a multis annis ſibi ſuiſque ordinarium; meis aſſociarem conſiliis; ut ſi forſan alio fuerim avocatus, ille in promptu eſſet.

Veſperi convenimus. Et ſtatim a conſultatione inita, iſte Medicus, primariam indicationem pro continuanda diaphoreſi flocci faciens, medicamentis valde calorificis opus eſſe urget. Quibus a me rejectis, ſequentia præſcripſimus.

♃. *Lapid. Goenſ.* ℈ß. *Oculor. Cancr. pp.* ℈j. *Croci, gr.* iv. *Syr. Pœon. comp. q. ſ. Mſ. f. Bolus hora nona ſumendus in Cochl.* j. *Julapii ſequentibus ſuperbib. Cochl.* v.

♃. *Aq. Meliſſ.* ℥vj. *Puleg. Bryon. comp. an.* ℥iß. *Oculor. Cancr. pp. Marg. pp. an* ℈ij. *Sacchar. albiſſ. q. ſ. Mſ. Julapium.*

Et ut applicentur emplaſtra epiſpaſtica ſuper carpis.

Martii 1mo nobis narratum eſt, patientem nocte præcedente inſomnem fuiſſe: & jam inquietudine, calore, & delirio laborare vidimus: medicamentum enim ſudorificum, diluenſque omiſſa fuere. Propoſui itaque antimonii diaphoretici uſum, medicamenti, ſcilicet ad puſtulas miliares emittendas nec non ad levandum delirium, a me ſæpiſſime probati. Ille vero, poſtquam diu renixus eſt, tandem mihi aſſenſit; convenitque inter nos ſequentia præſcribere.

♃. *Antimon. Diaphor.* ℈j. *Lap. Goenſ. gr.* xij. *Caſtorei grana aliquot, Syr. Caryophil. q. ſ. mſ. f. Bolus ſexta quaque hora ſumend. cum Julapio antea præſcripto.*

Et ut emplaſtra ſubpedalia applicarentur.

Die 2do involuntarie quidem urina extillaverat; ſed id a veſicatoriis, ut videbatur. Domiti enim delirii loco ſana mens rediit. Reſpiratio etiam erat facilior; motuſque convulſivi vix quicquam ſenſibiles. Vidimuſque puſtulam quandam rubram ſuper inſpecto collo. Quod alter Medicus, hanc febrem haud eſſe miliarem, arguere contendit. Quem errorem poſtquam illi ex aliis ſymptomatibus pateſeciſſem; concordi animo eadem quæ ultimo præſcripta ſunt, continuari juſſimus.

Die 3io in denudato pectore puſtulas miliares abſque ullis alterius generis conſpeximus. Unde & quæque lentia ſunt ſymptomata. Quamvis enim per noctem pene inſomnis fuiſſet, ex leni tamen diaphoreſi, quietudine, animique tranquillitate, & reſpiratione facili fruebatur.

Nihilominus ille idem Medicus, eorum loco, quorum uſu finem deſideratum obtinuimus, calida medicamenta, ad ſpiritus, ut ajebat, exaltandos, uſurpari voluit. Ego vero, poſt longam diſcrepationem, cum aſſentire minime auſus ſim, ipſum, ut per ſe faceret experimentum, permiſi. Interim pharmacopœum cubiculariamque monui, ut horum calidorum effectum accuratiſſime notarent. Ille vero ſequentia præſcripſit.

♃. *Conf. Alcherm. ſine odor.* ℈ß. *Pulv. e chel. cancr. comp. Lapid. contray. an. gr.* xij. *Salis Succin. gr.* v. *caſtor. gr.* iij. *Syr. e cort. citr. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus quinta quaque hora, ſuperbib. Julap. ſequ. cochl.* iv.

♃. *Aq. Meliſs. Lact. alex. an.* ℥iv. *Scordii comp.* ℥ij. *Bryon. comn.* ℥ß. *Margar. pp.* ℈iv. *Sacch. albiſſ. q. ſ. Mſ. f. Julapium, ſumendum ut ſupra præſcriptum eſt, & pro libitu in languoribus.*

Die 4to nobis narratum eſt, ægrotæ noctem valde inquiete tranſiiſſe. Ita ut præ anxia quadam ægritudine ſudores calidi per totum corpus ei effuſi ſint, & (ut aſſeveravit pediſſequa) lintea mordere cogeretur. Ad hæc, maxima oppreſſione & dyſpnœa, motibuſque convulſivis magnis, & frequenter repetitis afflicta fuit. Quæ omnia pulſus frequentiſſimus, & vermicularis comitabatur.

Forſan prædicta doſis, quoad quantitatem, non adeo calorifica videbatur. Cum tamen brevioribus intervallis, & ab ægrota, jam & antehac ad febrilem effervefcentiam proclivi, ſumeretur; & ubi ren ſuo proprio morbo fuit affectus, minor doſis, inſtar majoris valere potuit.

Cæterum ille alter Medicus, cum ad conſultandum ſeceſſerimus, a me quæſivit, quid eſſet tandem faciendum. Ego vero reſpondere haud dubitavi, locum conſultandi dari nullum, nec quidem ſperandi. Ille vero a ſudoribus ſalutem promiſit. E contra, eos ex agonia, & morbi veneno eſſe more colliquativos admonui. Demum, poſt quædam alia hic illic objecta, ſequentia præſcripta ſunt.

Applicentur empl. veſicat. ampla, & acria femoribus internis. Et repetantur ſubpedalia.

♃. *Bezoar. Orient.* ℈j. *Antimon. Diaphoret. gr.* xii. *Conf. Alcherm. ſine odor.* ℈j. *Syr. Caryoph. q. ſ. Mſ. f. Bolus quamprimum ſumendus, ſuperbib. Julapii ultimo præſcripti Cochl.* iv.

♃. *Tinct. Caſtor.* ℥ij. *Capiat gutt.* xvi. *in hauſtu potus ordinarii.*

♃. *Decoct. alb.* ℔iß. *Aq. Cinnam. hord.* ℥iv. *Sacch. albi q. ſ. Mſ. pro potu ordinario.* Sed, antequam parata erant medicamenta, ægrota hæc mortua eſt.

In diſſecto cadavere inteſtina, ut ſæpe ſolent, flatibus valde diſtenta vidimus; & illorum vaſa capillaria ſanguine referta. Majora vero, & præcipue in peritonei interna ſuperficie, ſtagnante ſanguine quaſi nigricantia, gangrænæ ſimilitudinem præ ſe ferebant: ſcilicet, circa dextrum latus, ubi nuper ægra de dolore maxime querebatur. Nam antea latus præcipue ſiniſtrum ei doluit. Ideoque ſiniſtri renis parenchyma conſpeximus abſumptum, tunicaſque pure plenas, & calculo magno, cum quibuſdam parvulis infima, & antica parte poſitis. Ren dexter videbatur fere ſanus; & ſimiliter hepar, atque uterus. Veſica vero fellea bile flaviſſima, & ſubflavis lapillis diſtenta erat.

Ex his patet, dolorem diuturnum, & in recenſione ſymptomatum memoratum, a ſiniſtri renis calculo; hecticam autem intemperiem, ab ulcere, & forſan e veſicæ felleæ lapillis, bilis exitum præcludentibus, pendere. Doloremque recentem in regione dextra a ſtagnante ſanguine. Qualem dolorem, hoc eſt recentem, in aliis etiam cadaveribus ſanguinis ſtagnationi conjunctum ſæpe comperi.

Hiſtoria Variolarum cum puſtulis Miliaribus.

JUlii 15. 1706. vocatus ſum ad Dominam *Bek*, D. *Bek* Mercatoris celebris uxorem; quæ tum temporis, apud *Hampſtedium* commorata eſt; cuique D. *Schervood* erat pharmacopœus. Hæc, cum antea perfecta valetudine uſa fuiſſet; 14to die Julii, dolore dorſi vehementi, cum oppreſſione pectoris, atque altis ſuſpiriis, ſpirituumque defectu, correpta eſt. Ex quibus ſymptomatibus, febris miliaris ſignis pathognomonicis, novi hanc eſſe hujus generis, puſtulaſque miliares ſe brevi exhibituras prædixi. Et de expectandis variolis feci etiam conjecturam. Eo magis probabilem, quod tum temporis longe lateque graſſabantur. Conſului itaque illam ad viſitationes facilitandas, in *Londinum* deferri. Et ut tutius ſuum iter perficeret, *Pulverem ex Bezoar. Orient. & Pul. e Chel. Cancr. comp. an.* ʒj. *ſumendum præſcripſi.*

Die 16to variolæ cum puſtulis miliaribus interjectis emicuere. Præſcripſi itaque pulv. e chel. cancr. comp. ʒj. cum Julapii perlati communis hauſtulo, ſexta quaque hora ſumendum. Ad præveniendam diarrhœam dyſpnœamque, tum decoctum album, tum pectorale, alternis vicibus bibenda. Quibus etiam proviſum eſt, ne puſtularum miliarium variolarumque materiæ emittendæ deſit vehiculum: & ut melius linguæ viſcoſitas inhiberi poſſit. Præſcripſi etiam aſtringens gargariſma, ut ejus uſu variolas de faucibus repellerem.

Die 17. puſtulæ miliares, & variolæ numeroſius extabant. Capite, gutture, Thorace, ventriculo, ægra bene ſe habebat. Oppreſſio etiam, & defectus ſpirituum fuere mitiores. Tantum inſomnis erat, ut febre miliari correpti ſolent. Suaſi itaque ut in omnium die præcedente præſcriptorum uſu perſiſteret.

Veſpere paulum delirabat. Non a puſtularum miliarium aut variolarum paucitate, ſatis enim erant numeroſæ; ſed ex perpetuis vigiliis. Ad quam confectionem Fracaſtorii, in hac febre vel laudano vel diacordio potiorem, in ſequente hauſtu præſcripſi.

♃. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥iij. *Epid.* ʒiij. *Conf. Fracaſt.* ℈j. *Mſ. f. Hauſtus perſiſtente Delirio ſumendus.*

Die 18vo a nocturno ſomno delirium pacatum fuit. Ægrota autem embrionis recenter concepti abortum, verum abſque ullo malo ſymptomate, paſſa eſt. Juſſi itaque ut in uſu antea præſcriptorum perſiſteret. Addendo pulv. e chel. cancr. comp. ſingulis ſcrupulis margarit pp. gr. vij. quo certius, & a diarrhœa, & a nimio lochiorum fluxu præcaverem.

Veſpere variolæ ſatis erant conſpicuæ. Ægrota tamen ſumma pectoris oppreſſione, ſpirituumque defectu laborabat cum ſuſpiriis. Quæ ſymptomata, cum lenem & continuam diaphoreſin indicaverint, præſcripſi pulv. e chel. cancr. comp. uſum ſine margaritis, & cum Julapio ſeq.

♃. *Aq. Meliſſ.* ℥viij. *Pœon. comp.* ℥ij. *Syr. Caryophil.* ℥j. *Mſ. f. Julap.*

Suaſi etiam ut perſiſteret in uſu apozematis pectoralis, addendo ſingulis hauſtibus ſpir. C. C. gutt. xx.

Tum

Tum ad levanda ex oppreſſione ſuſpiria, tum ad continuandam uberiorem diaphoreſin. Ubi enim per ſe extant variolæ, ſpiritusque elevari poſſunt ſine diaphoreſi; ſale volatili oleoſo potius quam ſpiritu C. cervi utor.

Die 19no facies atque artus pauliſper tumuere. Variolæ autem pleræque exſiccæ, & colore quaſi corneæ videbantur. Oppreſſio etiam magna erat, & ſuſpiriis conjuncta; ſed ſine ſpirituum defectu. Habita itaque ratione ad partium & variolarum tumorem, & puſtularum miliarium eruptionem, julapium ſeq. præſcripſi.

℞. *Aq. Ceraſ. nigr.* ℥x. *Pœon. comp.* ℥iß. *Confect. Fracaſt.* ʒj. *Spec. Conf. de Hyacinth. ſine odorat.* ℈ij. *Syr. e Mecon. & e Cort. Citr. an.* ʒß. *mſ. f. Julap. de quo ſumat Cochl.* iv. *tertia quaque hora.* Eo fine, ut ex doſibus, brevioribus intervallis ſumptis, ægra perpetua quietudine in lecto jaceret. Eoque modo a frigore externo, & non ſemper variolarum, veſicularum tamen miliarum eruptioni inimico, præcaveretur. Præſcripſi etiam, ut ad tuſſim dyſpnœamque ſaltem minuendas, in uſu apozematis pectoralis perſiſteret. Et cum variolæ jam & in collo & in toto corpore plene expulſæ fuerint, loco aſtringentis gargariſmatis lenientem ſubſtitui.

Veſpere quiete, ſed pene inſomnis, jacuerat. In vola manuum, ubi cutis valde craſſa, variolæ videbantur veſiculæ ſero limpido plenæ; in aliis partibus quaſi exſiccæ. Præſcripſi itaque, ut in apozematis pectoralis frequentia perſiſteret; ſcilicet, ad materiam & variolis & ſalivationi præbendam. Et ad majorem cautelam, ne aut variolæ aut puſtulæ miliares verſus interiora temearent, hauſtui apozematis, aquæ theriacal. cochl. j. ſæpe addendum monui. Et ut tumorem partium promoverem, hora ſomni hauſtum ſequentem bibendum.

℞. *Aq. Paralyſ.* ℥ij. *Theriacal.* ℥iij. *Confectionis Fracaſtorei* ℈j. *Syr. de Mecon.* ʒß. *mſ. f. Hauſtus.*

Die 20mo omnia in eodem ſtatu perdurarunt ſymptomata. Juſſi itaque ut in uſu mixturæ pacificæ antea præſcriptæ quarta quaque hora perſiſteret. Et in uſu apozematis, julapii, & gargariſmatis.

Veſpere, cum eadem videretur morbi facies, eadem quæ prius præſcripſi continuanda. Et ut Julapii ſequentis hauſtum ſumeret in languoribus.

℞. *Aq. Meliſſ.* ℥x. *Pœon. comp. Epidem. an.* ℥iß. *Syr. Pœon. comp. q. ſ. mſ. f. Julapium.*

Die 21mo ægra fere eadem ac antea. Id tantum jam querebatur, totum corpus vehementer prurire. Præſcripſi itaque ut in uſu omnium perſiſteret, præcipue, mixturæ pacificæ, ne inquietudine ex pruritu pateret frigori, eoque puſtulæ miliares recederent.

Veſpere, cum in eodem ſtatu fuiſſet ac matutino tempore, viſum eſt omnia jubere continuari. Eo potius, quod ex uſu apozematis pectoralis gargariſmatiſque frequente omiſſo, ſalivationem (ut in variolis ſiccioribus, & corneis ſolet) ſiſti viderim. Hincque patet, cur multi, circa diem a morbi principio undecimum moriuntur. Nimirum, quod nimis parce ad diluendum attenuandumque ſanguinem, & materiam in ſalivationem præparandam biberent. Unde & oneri ſuccumbit natura, faucium ſubſidit tumor, cum graviſſima dyſpnœa, quæcunque expectorantia eludente; demumque ex alvo ſemel aut bis ſoluta, vel menſium effluxu, ſubito mortem obeunt. Calida quoque medicamenta, a multis præſcripta, diſpnœam ſiccitatemque gutturis, & linguæ inferendo, ſimili epilogo præludunt. Semper itaque uſque ab initio, & per totum progreſſum morbi, diluentia præſcribo. Nec cereviſiam tenuem pane toſto alteratam prohibeo; niſi ægritudo, vel nauſea, vomitio, vel diarrhœa contraindicaverint.

In difficili reſpiratione, & ubi ſalivatione maxime opus eſt, indicationes pro medicamentis valde calidis nullas agnoſco. Cæterum, ſi forſan, non obſtante eorum uſu, patientes evadant, viribus naturæ referendum eſt. Partium extumeſcentiam opiata ſatis bene promovent; & ſalivationem diluentia. Calida autem medicamenta, ſanguinis accelerando motum, utrumque inhibent. Etenim fermentatio, & ſecretio contemporaneæ, nullo modo conſiſtunt. Cujus rei exemplum nuperrime vidi ſingulare in domino *Hatſell.* cui pharmacopœus erat D. *Lancashire*. Is enim cum mali moris variolis laboraret, & ex ſumpta tincturæ croci, vel confect. alchermes tantum puſilla doſi, febris vehementius accenderetur, coactus ſum oculos cancrorum, margaritas, & ſimilia, cum diluentibus præſcribere. Quorum benigna vi ægrotum ex orci faucibus ereptum ſanavi. Sed ad hiſtoriam præ manibus jam redeo.

Die 22do intellexi generoſam mulierem, cujus hic caſum narro, nocte præcedente vix dormiiſſe. Multum de calore interno querebatur, palluitque urina. Unde & metaſtaſim materiæ, aut puſtularum miliarium, aut variolarum metui. Præſcripſi itaque ſequentia.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat. Aq. Lact. alex. an.* ℔j. *Theriacal.* ℥ij. *Mſ. ſumat hauſtum aliquoties in die.*

Et quo melius, non ſolum variolas, diluendo, ſed & puſtulas miliares, ſpiritus roborando foverem, julapium cum diaſcordio antea præſcriptum, & alterum cordiale, una cum diluente julapio, viciſſim ſumenda præſcripſi.

Veſpere in eodem ſtatu perſtitit. Ideoque eadem medicamenta juſſi continuanda.

Die 23tio nempe a morbi principio undecimo, ægrota incidit in aliquanto gravius quam hactenus periculum. Nam totam fere noctem inſomnis fuerat. Potius, ut mihi videbatur, a puſtularum miliarium vitio, quam variolarum. Præſcripſi itaque *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* ℈j. *cum Julap. perlato ſumendum octava quaque hora.*

Veſpere ter alvus deſcenderat. Juſſi itaque paregoricum antea præſcriptum quamprimum repetendum. Et poſt ſingulas ſedes, mixturæ cum conf. Fracaſt. cochl. iv. bibenda; addendumque decoctum album. Et ad alia ſymptomata, ut ſint promptu mucilago, & gargariſma, necnon apozema pectorale ſpiritu ſulphuris leviter acidulatum.

Die 24. narratum eſt, febrem totam noctem intenſiorem fuiſſe, Facies manuſque, ſed hæ minus, detumuere. Ad hæc perſtitit diarrhœa, defecere ſpiritus, reſpiravit difficillime, & ſalivatio declinavit. Quibus ſymptomatibus ultimo præſcripta methodo occurrendum cenſui: Addendo oxymelitis ſcillit. cochl. j. aq. cinam. hord. dilutum. Et ut pulv. e chelis cancor. comp. apozematiſque pectoralis in uſu perſiſteret; cum ſpiritus corn. c. gutt. xvj. in ſingulis hauſtibus apozematis. Et in diarrhœam, mixturam cum confect. Fracaſt. ſtatim & poſt ſingulas ſedes ſumendam juſſi.

Veſpere facilius reſpirabat. Verum ex ſumpto exymelite ſcillitico aliquoties vomuerat. Julapii itaque ſequentis hauſtum urgente vomitu bibendum præſcripſi.

℞. *Aq. Menth.* ℥x. *Pœon. comp.* ℥iß. *Spirit. Menthæ gutt.* x. *Syrup. Menth.* ℥j. *mſ. f. Julapium.*

Die 25to narratum eſt patientem nocte præcedente calore febrili valde accenſo gravatam fuiſſe; nec non delirio, reſpiratione difficili, & diarrhœa: minime autem modo paroxyſmi regularis. Variolas etiam ubique nigricantes, quaſi gangræna tactas, apparuiſſe. At cum mane accederem, ſymptomata hæc vidi maxime diminuta, & vomitio penitus ſuppreſſa. Ad tracheæ autem, quam nunc paſſa eſt, ſtrangulationem, pilulas ſequentes ſumendas curavi.

℞. *Caſtor. gr.* vj. *Aſſæ fœtid. gr.* xij. *Syr. Paralyſ. q. ſ. mſ. f. Pil.* n. vj. Et ut perſiſteret in uſu ultimo præſcriptorum.

Veſpere exacerbatio febrilis, cum vigiliis, delirio, dyſpnœa, ſedibus, motibuſque convulſivis, fuit repetita. Emplaſtra itaque ſubpedalia, veſicatorium inter ſcapulas, bolumque cum julapio ſequentem præſcripſi.

℞. *Spermat. Ceti, & Pulv. Cancr. comp. an.* ℈j. *Laud. Lond. gr.* j. *Syr. Paralyſ. q. ſ. Mſ. f. Bolus ſumendus ſtatim, ſuperbibendo Julap. ſeq. Cochl.* iv. *& deinceps per intervalla.*

℞. *Aq. Rutæ,* ℥x. *Pœon. comp.* ℥ijß. *Sacchar. albi q. ſ. Mſ. f. Julapium.* Ut perſiſtat in uſu apozematis pectoralis, & mixtura cum confect. Fracaſt. pro re nata.

Die 26to intellexi, noctu ægram perturbatam fuiſſe inquietudine, & delirio, nec non ſedibus, ſpirituum defectu; ſed ſine ſuffocatione. Imperavi itaque ut in uſu ultimo præſcriptorum perſiſteret.

Veſpere caloris exacerbatio renovatur. Mitius autem deliravit, ſedeſque paulo reſtrictæ ſunt. Præſcripſi itaque omnia continuanda; & urgente delirio, veſicatoria brachiis applicanda.

Die 27mo relatum eſt, noctem ægrotam peſſime ſuſtinuiſſe. Nam ex reaccenſa febre deliravit cum vociferatione. Quamobrem, & curatrix præſcripta veſicatoria appoſuit: Et ex veſicis apertis tam febris quam delirium multum levabantur. Juſſi itaque, ut tinctura corticis Peruviani in promptu eſſet. Interim ad ſitim ſedandam, ut lactis aquam alexit. ſaccharo edulcoratam biberet, & perſiſteret in uſu reliquorum præſcriptorum pro re nata.

Obſervandum eſt, poſt apertas veſicas emplaſtris excitatas, ſalivationem fuiſſe redintegratam, & ad diem hinc uſque quartum perſtitiſſe. Unde conſtat in variolis, durante ſalivatione, medicamenta calida minime ad rem eſſe, niſi magnum aliquod ſymptoma indicaverit; & jam tum multum ea debere eſſe diluentia.

Eodem die circa meridiem ad patientem accedens

vidi

vidi illam, inquietudine, delirio, dyſpnœa, ſuffocatione, ſedibuſque immunem. Calorem ſolummodo ſenſit internum, illius, qui febri miliari, vel corticis Peruviani in febre intermittente præpropero uſui ſuccedit, non abſimilem. Ad quem præſcripſi margar. pp. ℈j. quinta quaque hora ſumendum, cujus efficaciam, ad hujuſmodi calorem extinguendum, frequenter expertus ſum.

Veſpere febrilis caloris erat expers, nondum tamen alvus ſubſtitit. Volui itaque, ut ſumeret perlatum pulverem in forma boli, quo in ventriculo, & inteſtinis diutius maneret, transiretque melius in venas. Et ut decoctum album mixturamque ex conf. Fracaſt. &c. in promptu haberet.

Die 28. minus caluit, ſedeſque pauciores ſunt. Nec recurrere reliqua ſymptomata. Præſcripſi itaque ut in uſu decocti albi, bolique cum julapio ſexta quaque hora perſiſteret.

Veſpere in eodem ſtatu erat laudabili quo mane. Ne tamen a veſicarum ulceribus, nimis cito deſiccatis, morbificæ materiæ pars ſupereſſet, juſſi veſicatoria pone aures applicanda. Scilicet ut cathartici vicem explerent, donec purgatio per alvum foret tempeſtiva. Et ut julapii & decocti albi uſus continuaretur.

Die 29no ſimiliter ut pridie ſe habuit. Quemadmodum & diebus 30mo & 31mo. Quapropter & juſſi, ut in uſu pilularum ex aſſa fœtida &c. & julapii perſiſteret. Et hoc die 31mo præſcripſi pipulæ ſtomachicæ cum gum. ʒß. hora ſomni ſumendam, & mane ſeq. ſyr. roſacei ſolutivi ℥j.

Auguſt. 1mo ter quaterve alvus laxa fuit bonis avibus.

2do Uſa eſt Julapio, & pilulis de aſſa fœtida, &c.

3tio & 4to & deinde 5to & 6to pilulas catharticas & ſyrupum repetendo, a morbo periculoſiſſimo omnino convaluit.

Hiſtoria Febris Exitialis, ubi Æger ſtatim a principio ſua voce fuit privatus.

CIrca quintam diem Octobris 1709. digniſſ. Viri D. *Guilielmi Moriſoni* armigeri filius, ſedecim annos natus, temperie bilioſus, & in iracundiam aliaque animi pathemata facile accenſus, febre correptus eſt. In qua tempeſtate, ab aliquot antea hebdomadis, febris maligna Londini graſſata fuerat.

Cum primum illum viſitaverim, nulla pars ei doluit. Neque ulla vomitione, aut ventriculi ægritudine emetici uſum indicante, tentabatur. Pulſus erat frequens ac debilis. Et uſque a morbi principio magna loquendi difficultate, cum ſtupore, affectus eſt. Quibus acceſſere tremores ſubſultuſque tendinum, lingua arida & ſubnigra, urina coloratior & clara, & utplurimum involuntarie emiſſa, cutiſque calida, & ſicca.

Hac peſſimorum ſymptomatum apparente ſyndrome, accitus eſt D. D. *Grevv.* præſcripſimus alexipharmaca ex ſerpentariæ radice, bezoar, &c. & paucos poſt dies maculis rubris, & purpureis ægroti cuticula, in primis ſuper pectus, crura, tibiaſque, fœdata fuit. Hæc ſymptomata, aliquando paulo mitiora, dies quatuordecim prævalebant. Poſtea evanuere maculæ, creveruntque adeo motus convulſivi, ut æger plures dies moribundus videretur.

Fere in morbi principio emplaſtrum veſicatorium capiti applicandum juſſimus; ex quo recolligere mentem, & quodam modo balbutire cœpit. Deinde & morbi progreſſu artubus univerſis alia apponenda; immo & aliquibus renovanda. Semper enim exſiccatis veſicarum ulceribus ferocius ingruebant ſymptomata.

Deinceps, cum dies aliquot eadem veſperi exacerbari videremus, corticis Peruviani tum pulverem tum infuſum, minore doſi viſum eſt præſcribere. Unde motus convulſivi ſuppreſſi ſunt. Ægrotus tamen, cujus vires & ipſa caro abſumptæ fuere (ita ut in coxa, in quam cubabat, ſphaceliſmus generetur) tandem fato ceſſit.

Notatu non indignum eſt, quod morbi decem aut duodecim ultimis diebus, adeo fœtide ſpiraret perſpiraretque ægrotus, ut cubiculum odoratis fumigare neceſſum eſſet. Et ego ipſe, dum paulo propius illi, in os meum reſpiranti inclinarem, ſubito ægritudine, & languore correptus, horas aliquot in patulis agris vehi coactus ſum; & inde rediens vinum Hiſpanicum montanum affatim inter prandium bibere.

Diſſectum eſt cadaver perita manu D. D. *Douglaſs.* Super pectus fuſci coloris macularum congeries adhuc erat conſpicua. In arteriis veniſque in abdomine magis conſpicuis, nil contentum erat, præter θρόμβων nigricantis ſanguinis, mediis ſpatiis ſero omnino vacuit. Haud equidem vulgare ſpectaculum. Vel quod rarius contingeret, vel ex febribus mortuorum, rarius diſſecaremus cadavera. Etiamſi hinc conſtet, hujuſmodi cadaverum, æque ac aliorum, anatomen, haud mediocri ex uſu fore. Proindeque hanc febris, licet alterius generis, hiſtoriam appoſui; tum ut exhiberem exemplum, ad Tractatus prioris appendicem referendum; tum ut alios alia hujuſmodi exempla, in communem Medicorum uſum ſuaderem proferre.

THOMÆ SYDENHAM,

De Febre Putrida Variolis Confluentibus ſuperveniente.

CUm vel ætas jam provectior & in occaſum ruens, vel adverſa quacum jamdiu conflictor valetudo, opportunum forte ſpatium poſthac non conceſſerit, quo nuperas aliquot obſervationes a me (tametſi nimis ſero in vita mea) factas, circa *Febrem Secundariam* variolis confluentibus ſupervenientem, in publicum edam; veniam dabit lector, opinor, ſi paucula quædam de hoc affectu, quantumvis a morbo quem ſuperius tractavimus ſatis abhorrente, ſubnecterem.

Jamdiu alias demonſtravi quantum interſint inter variolas generis diſtincti, & confluentis: in hoc ſcilicet quod qui *Diſtincto* genere laborat, vix opis medicæ indigus, ſponte ſua, & naturæ vi convaleſcet; niſi forte ab initio diaphoreſi in lectulo continuo indulſerit. Namque, uti pridem alibi adnotavi, qui *Diſcretis Variolis* laborat æger, cum ſatis prompte ſudoribus diffluat, ac ſibi omnia bona promittat, ſi morbi, ut ſperat, virus per cutis poros hoc pacto amandaverit; diligenter ideo huic methodo inſiſtit, tum remediis cardiacis intro aſſumptis, tum regimine calidiore, ut par eſt, adhibito; (atque hæc eo facit lubentius, quod tum ab hac methodo in principio ſibi melius videatur habere, tum etiam ad male fundatam aſtantium opinionem propius accedat.) Tandem vero eliminatis per διαφόρησιν particulis iſtis, quæ ad puſtularum elevationem, atque intumeſcentiam faciei debuerant facere, die *Octavo* quæ turgeſcere, & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat facies; flaccida e contra reperitur, & albeſcunt interſtitia, licet interim rubeſcant puſtulæ atque eleventur, etiam poſt ægri mortem. Qui ad hunc uſque diem nullo negotio manaverat ſudor, jam ſubito ſuaque ſponte evaneſcit, neque remediis ullis cardiacis, vel etiam calidiſſimis, revocari poteſt. Æger interim phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementibus; urinam parce reddit, ac frequenter; ac tandem pauciſſimarum horarum ſpatio amicorum ſpem fallit, & ad plures migrat. Quando idem ille ſine ullo vitæ periculo a morbo convaluiſſet, ſi naturæ rem committens, nulli ſe prorſus regimini ſubjeciſſet.

At in *Variolarum Confluentium* genere longe aliter ſe res habet: licet enim hæ (niſi ſanguinis ſive per pulmones, ſive per meatus urinarios excretio primis diebus accedat) nec aſtantes admodum perterrefaciant, nec ægrum in diſcrimen aliquod vitæ adducant ad primos morbi dies; poſtea tamen iſtis diebus, ſub morbi exitu, quibus ægrum maxime periclitari jam olim monui, ita derepente ad incitas redigitur æger, ut an vita, an mors inſequatur, pariter incertum ſit. In horum numero *Undecimum* pono (ſi a primo morbi inſultu computes) ſcil. in minime crudo, at maxime vulgari confluentium genere: *Decimum quartum* in crudiore adhuc: *Decimum ſeptimum* vero in omnium, quæ paſſim obviæ ſunt, genere crudiſſimo. Tametſi æger nonnunquam, ſed rarius, non ante *Diem Vigeſimum Primum* fato defungatur, puſtulis uſque ad id tempus ita incruſtatis exſiccatiſque, & in carnes quaſi impactis, maxime in ipſa facie, ut ad ſeparationem nulla arte queant perduci. At vero undecimo die eget, ut plurimum primum periclitari videtur, febre atrociore, inquietudine, aliiſque ſymptomatibus una invadentibus, quæ mortem in propinquo eſſe denunciant; a qua æger, niſi ars medica interceſſerit, plerunque opprimitur. Quod ſi hoc die non ſuccumbat morbo, utique illi poſteriores, quos indicavimus, adhuc metuendi reſtant. Quinimo per ſpatium illud omne quod inter

ter undecimum, & decimum ſeptimum interjacet, appetente veſpera, moleſtiſſimo inquietudinis quaſi paroxyſmo quotidie vexatur; & mors quaſi vi, & armis protelatur. Porro oſtendi hanc cauſam eſſe majoris minoriſve, in his variolarum generibus, periculi ægroto impendentis, quod ſcilicet in *genere Diſcreto* cum phlegmone ſive tumoris cum inflammatione (cujuſmodi ſunt puſtulæ omnes ubi primum elevantur) pauciores extiterint, ac proinde non niſi exigua putis quantitas in ſanguinem per circulationis leges foret regerenda, ubi illæ jam cœperint matureſcere; nullus ex hac parte metus eſt, ne febris nimium inſurgat, cum natura impreſſionibus in ſanguinem factis a tantillo puris, cohibendis facile par ſit. Cum vero in *genere Confluentium*, ubi corpus fere univerſum his phlegmonis protegitur, quæ poſtmodum in abſceſſulos totidem faceſſunt, tanta putis vis, diebus præfatis (in quibus puſtulæ duce natura, ἀκμὴν ſuam, vel debitam maturitatem utplurimum obtinent) per venas in ſanguinem reducitur, tanta item halitum putridorum copia ab omni corporis jam quaſi ſuppurati undique ſuperficie, in ſanguinem ſubrepit, ut febris ex hac occaſione excitata, naturæ vires penitus proſternat: atque ita extinguitur tandem æger, partim a febre, partim a veneno quod ſanguinis maſſam infecerat, jugulatus. Quapropter quando ægri incolumitas uſque adeo a variolarum paucitate, periculum vero e contra ab earumdem auctiori numero pendeat; dictat ratio, vel etiam ſenſus omnibus communis, periti Medici eſſe ita non materiam varioloſam, ſub principio morbi, regimine & cardiacis calidioribus vehementer propellere (unde nimia fit aſſimiliatio materiæ morbificæ in ſanguine contentæ, totaque corporis ſubſtantia quaſi in fomitem morbi faceſſit) ut omnem potius operam in reprimenda tam enormi, & ſubtili inflammatione collocare debeat. Nempe educto ante omnia e brachii venis ſanguine, ſi vel levis fuerit ſuſpicio, ſive a florente ægri ætate, ſive ex eo quod ſanguinem liquoribus generoſis accenderit, ſive quod vehementiores dolores in aliqua corporis parte fuerit perpeſſus, ſive denique ab immani vomitione, variolas jamjam exituras ad confluentium ſpeciem referendas; poſtea vero propinato *Emetico*, ad eundem ſcopum collimabit. Cum vero nihil æque ægrum percalefaciat, nec proinde nimis copioſam materiæ varioloſæ aſſimilationem æque promoveat, atque ægri jugis in lecto decubitus: ego illum ab uſu lectuli interdiu ſemper arceo uſque ad *Sextam diem* a prima morbi invaſione, ſive ab eruptione puſtularum *Quartam*, quo tempore omne puſtularum agmen jam in conſpectu eſt. Poſthac eundem lectulo committo uſque ad morbi finem: at non pluribus denſioribuſve ſtragulis coopertum, aut luculentiori in cubiculo foco illum uti ſino, quam quibus ſanus cum eſſet ſolebat uti. Interim cereviſiæ tenuioris aliorumque liquorum refrigerantium qui ægro ſunt acceptiſſimi, uſum liberalem concedo. Quandoquidem vero non obſtante vel temperatiſſimo regimine, æger nihilominus in calores, deliria & moleſtas inquietudines frequenter incidet; *Hypnoticum* præſcribo ſingulis noctibus, ſed paulo temperatius quam pro recepto more, ſumendum: quoniam in hoc morbo quaſi paroxyſmus quidam, ſive exacerbatio caloris & inquietudinis quotidie ſub veſperam fere reperitur. Quæ hic traditur methodus & ad præcavendum juſto uberiorem variolarum proventum, (unde maximum ægro periculum intentatur, ut ſupra docui) & ad conciliandum tum incrementum puſtulis, ubi jam omnes exierint, tum debitam poſtea maturationem, accommodatiſſima eſt.

Attamen (quod ſane dolendum eſt, cum florentiſſima hominum ætas hac fere ſtrage deleatur) tum his quæ præcipimus, tum aliis omnibus quæ hactenus invenit ars medica præſidiis nihil proficientibus; ſæpenumero æger, licet uſque eo admodum periclitetur, tamen vel *Undecimo*, quod uſu venit die, vel alio aliquo iſtorum, quos variis ſpeciebus variolarum confluentium ceu *magis fatales* aſſignavi, vehemente febre corripitur, una cum ſuffocatione, & jactatione inquietiſſima, & de tanta ſpe decidens ſubito moritur, attonitis & ſtupentibus amicis, qui ad hoc uſque punctum ægro bene ominabantur. In frangendo improviſo hoc morbi impetu, cum prius is omnia fecerit quibus præcaveri potuerat, maximopere deſudabit Medicus. Quem in finem ſerio perpendendum eſt, febrem illam adventitiam, quæ undecimo die variolis confluentibus laborantes adoritur, morbum eſſe tam ab ipſis variolis, quam iſta febre quæ vel earum eruptionem præcedit, vel primis non nunquam diebus a plegmonarum inflammatione gignitur, prorſus diverſum. Nihil enim eſt aliud quam *Febris putrida*, proprie dicta, particulis putreſcentibus, & a puſtulis jam adeptis maturitatem ſuam inquinatis, in ſanguinem, uti dixi, reſorptis ortum debens, quarum noxia & naturæ inimica qualitate æger eodem tempore, & peſſima febre, & veneno laceſſitur. Quamobrem ea ſola in remediis huic malo cedere poſſe prudens quiſpiam exiſtimaverit, quæ ad retundendam ſecundariam hanc febrem, quam putridam appello, maxime faciunt. Id vero nihil efficacius præſtat, quam copioſa ſanguinis eductio; quo pacto vitiatæ illæ particulæ quæ morbi ſunt fomes, confeſtim e ſanguine exulant. Neque huic praxi, ſi quid ego judico, variolæ in quo jam ſunt ſtatu, vel minimum intercedunt. Jam enim puſtulæ nullo modo introrſum agi poſſunt; adeo ut ſi æger morbi tempore fatis cederet, & cadaver in terram frigidam exponeretur, attamen puſtulæ jam in duritiem incruſtatæ, nec intra cutim ſe reciperent, nec minimam molis ſuæ partem amittere poterint. Nec ſane cum variolis jam nobis res eſt, ſed cum alio prorſus morbo, nempe *Febre putrida*. Has ob cauſas ſequente methodo, a quo poſtremas de variolis obſervationes in publicum edidi mihi comperta, feliciter uſus ſum; quam ſi omittas nec aliam video, nec conjectura aſſequi poſſum, quo pacto æger ita certo queat liberari. Cum itaque ad has incitas redactus fuerit æger, & ex inuſitata ſymptomatum immanitate, ſtatim animam acturus videatur, niſi quis θεὸς ἀπὸ μηχανῆς præſentiſſimam opem adferat, in hoc inquam caſu, ſive alius quis iſto poſterior, ſanguinis ℥x. vel xij. ex eo brachio, in quo puſtulæ rariores ſitu majorem feriendæ venæ commoditatem fecerint, quamprimum ſunt mittendæ. Quamvis enim paregorica, vel lectuli interdiu abdicatio primis morbi diebus etiam omiſſa venæ ſectione, orgaſmo vel paroxyſmo, cum nocte utplurimum ingruenti, debellando queant ſufficere: attamen per hos dies febris ſecundariæ, nulli alteri adminiculo ſecure ſiditur niſi copioſæ ſanguinis detractioni, qua ſola orgaſmus per id temporis deſæviens tuto ſedatur. Veſperi anodynum, uti prius, larga doſi exhibendum eſt (ad quod jam tanquam ad ſacram anchoram confugimus) atque ita deinceps tam mane quam ſero, alicubi etiam & hoc ſæpius. Eſt enim diligenter obſervandum, quod in quibuſdam orgaſmus ita ſupra modum afferatur, ut etiam prælarga paregorici doſis ejuſdem imperum uſque ad 12. horarum ſpatium ſubjugare vel ſiſtere nequeat; quo in caſu omnino neceſſe eſt, ut dicta doſis octava quaque hora repetatur.

Cum vero ſub ultimis morbi diebus haud raro accidat, ægri alvum, partim a morbi natura, partim a magna paregoricorum vi, quorum opem plane depoſcebat medendi ratio, ita conſtipatam eſſe, ut tum fere ſuffocetur ille, tum febris ad eum gradum aſcenderit, ut jam de ægro pene conclamatum videatur; duro huic nodo durus cuneus aptandus eſt, & rebus ſic ſtantibus longe minus ægro periculi erit ab aſſumpto cathartico leniente, quam a febre eo vehementiæ ab alvinarum fæcum retentione profecta. Hic ego ſatis feliciter ℥iß. *Electuarii Lenitivi in Aq. ſtillatitiæ tenuioris, (ex gr. Aq. Cichorei, vel Aq. Lactis Alexiter.)* ℥iv. *ſolut.* propinavi. Qui quidem hauſtus licet tum ob alvi conſtrictionem huic affectui ſolemnem, tum etiam ob diuturniorem hypnoticorum uſum haud ita ſubito ventrem exolvat, plerumque tamen ſi mane deglutiatur, ante noctem dejectiones aliquas parit. Quod ſi minus præſtare valeat: attamen paregoricum veſperi aſſumendum eſt, immo & citius, non obſtante cathartico paregorico nuper aſſumpto, ſi modo inquietudo ingens aut ægritudo aliqua inſignis periculum minitetur, ne æger hoc præſidio deſtitutus, dum dejectiones nos præſtolamur, luce privetur. Nec æger damni vel minimum ex hoc tam leni cathartico capiet, ſi nihil prorſus efficiat ad dejectionem provocandam. Si itaque primo die votis non reſpondeat, iteretur proxime ſequenti; quæ ſecunda doſis priori in ſuppetias data, rariſſime Medici opem fruſtrabitur. At ſi primo die id egerit, ut hujus ſaburræ quantum ſatis in præſens eſt, ſubduxiſſe Medico videatur, atque æger exinde melius ſe habere cœperit, ſecunda doſis in aliud tempus poteſt differri. Atque hac ratione tam venæ ſectio, quam catharſis per intervalla repeti poſſint, prout febris mos, atque ægri inquietudo poſtulare videantur, donec tandem res in vado ſit. Veruntamen in catharſeos negotio illud probe notari velim, (ne injecta ejus rei mentio longe plus damni quam emolumenti apportet) ægrum non eſſe purgandum, niſi faceſſente jam morbo *v. gr. die decimo tertio*, aut eorum aliquo qui illum ſequuntur; nec per iſtos etiam dies, niſi ſanguis a quo ſecundaria febris invaſit fuerat imminutus.

Sed ut quantum in me eſt, praxi in hoc morbo ultimam

timam

timam manum imponam, paucula *de Sputo Sanguinis*, ut & *de Mictu ſanguineo* variolis ſupervenientibus in medium proferre non gravabor. Utraque hæc hæmorrhagia, ut olim adnotavi, ſub morbi initio contingit puſtulis nondum erumpentibus, vel ſi in quibuſdam locis ſe oſtendant, in pleriſque tamen aliis adhuc ſub cute denſæ latent, atque ejus ſunt generis, quæ in maxime confluentes adoleſcerent, niſi jam dictum ſymptoma ægri morte morbum finierit, maculæ interim purpureæ hic illic ſuperficiem corporis obſident, triſtem eventum interminantes. Verum tametſi debita ſanguinis contemperatione maculæ ejuſmodi auferantur, attamen tam mictus ſanguinis, quam violenta ejuſdem e pulmonibus eruptio indubie mortem prænunciare ſolent. Veruntamen tremenda hæc difficultas ſuperari etiam poſſit, & ægri vita in tuto collocari. Etenim cum hæc ſymptomata intenſæ ſanguinis inflammationi, ac proinde ſummæ ejuſdem tenuitati originem ſuam debeant; remedia iſta, quæ ſanguinem contemperant, ac pariter quæ vi, qua pollent, aſtringendi incraſſandique eum minus fluxilem reddunt, hæmorrhagiis hiſce apprime ſuccurrunt. Quamobrem poſt unicam ſanguinis liberali manu eductionem *Paregoricum* exhibeatur, ut:

℞. *Aq. papav. rhæad.* ʒij. *Laud. liq. gutt. XIV. Aceti diſtillat.* ℥iij. *Syr. de Mecon.* ʒß. *Mſ. f. Hauſtus.*

Deinde ſequentia vel his ſimilia præſcribantur, donec hæmorrhagia prorſus evanuerit.

℞. *Trochiſc. de Terra Lemn. & boli Armenæ an.* ℥j. *Terræ ſigilli Lapid. hæmatit. ſang. Draconis, & Corall. rubri præparati ana* ʒß. *Mastich. & gum. Arab. ana* ℈j. *M. f. Pulv. ſubtiliſſ. cujus cap.* ʒß. *tertia quaque hora ex Cochl. uno Syr. de Symphyto. ſuperbibendo cochl. IV. vel V. Julap. ſequentis.*

℞. *Aq. Plantag. & germin. Quercus ana* ℥iij. *Aq. Cinam. hordeat.* ʒij. *Syr. de Reſor. ſiccis* ℥j. *ſpirit. Vitrioli q. ſ. ad levem aciditatem.*

Interim ſingulis noctibus paregoricum præſcriptum propinetur.

Emulſiones item ex 4. *ſem. frig. mai.* cum *ſem. papav. alb.* magnopere conferunt.

Ceſsante vero hæmorrhagia, reliqua per decurſum morbi agantur, prout in *Variolarum Capite* traditur.

Antequam finem faciam, hoc adjiciam: quod quoties guttulas aliquot laudani liquidi uſurpandas præſcribo, *Laudanum* meæ deſcriptionis intelligo; cujus formula in libro noſtro *de Morbis Acutis*, capite de *Dyſenteria* habetur. Et quod *Syrupum de Meconio* illum volo, qui conficitur ex ℥xiv. *Capitum Papaveris* albi bene ſiccatorum, & (poſt macerationem in aquæ font. ℔viii. ad horas 24.) probe coctorum, dein expreſſorum quam fortiſſime; quorum colaturæ adduntur ſacchari ℥xxiv. & in ſyrupum coquitur. Has enim duas præparationes in ſuo genere efficaciſſimas eſse judico: præſertim *Syrupum de Meconio*, cujus ℥j. plus præſtat quam ℥ij. alterius iſtius, in quo papaverum capita humidiora uſurpantur, liquor non ita fortiter exprimitur, & loco *Nigri* quandoque capita *Papaveris Rehados*, quæ paululum virtutis habent, partem ita magnam ſuppeditant. Quoties itaque non ſatis mihi conſtat de alterutrius horum paregoricorum viribus, utrorumvis, loco *Laudani Londinenſis ſolidi* ſeſquigranum, vel etiam *gr. ij.* ſoleo præſcribere in aqua appropriata ſoluta; quo pacto ab omni errore & mihi, & ægro meo caveo.

THOMÆ SYDENHAM,

DE

MICTU SANGUINEO

A Calculo Renibus impacto.

QUamvis hominis minus cauti & prudentis eſſe videatur, obſervationem in vulgus ſpargere, cujus in ſeipſo tantum experimentum cæperit, nemo tamen, opinor, æquus rerum arbiter ægre feret me, qui tandiu tantaque a *Mictu Sanguineo*, a calculo renibus impacto orto, fuerim perpeſſus, humanitate & miſeratione erga ſodales in hoc malo meos commotum; iis qui eodem morbo excruciari quandoque poterint, iſta remedia indicare quæ mihi aliquali levamini fuerunt, quantumlibet vulgaria, & nihili facienda forte videantur.

Anno 1660. *Podagra* me invaſit, paroxyſmo tum immaniore, tum diuturniore, quam prius unquam, miſerum affligens, cum ex hac cauſa æſtivo tempore, vel intra, vel ſupra lectum ſubmollem jugiter ad duos menſes decumberem, finem paroxyſmi, dolorem hebetem & obtuſum maxime in ſiniſtro rene nonnunquam, licet rarius, & in dextro cœpi præſentiſcere. A podagra convaleſcenti hærebat utcunque renum dolor, qui per intervalla quædam, nullatenus acutus, ſed ſatis tolerabilis, me ſubmonebat; nondum enim paroxyſmo nephritico (cujus ſunt comites dolor ingens per uretherum ductus veſicam verſus tendens, tum vomitio enormis) vel ſemel laboraveram. Quamvis vero nondum aderant iſta calculi renum indicia, cum ratione tamen judicabam, me calculum, mole inſigniorem in renum pelvi geſtare; qui cum major eſſet, quam ut ex pelvi dicta in uretherum ductus elabi poſſet, prædicta ſymptomata non intulit. Qua in re, poſt annos multos elapſos me hallucinatum non fuiſſe certo comperi. Etenim cum bruma anni 1776. ſtatim a ſoluto rigidiſſimo gelu, diu multumque obambulaſſem, urinam mox reddidi ſanguine permixtam; idque toties mihi uſu venit, quoties vel multum itineris pedibus conficerem, vel in curru per platearum pavimenta veherer, quantumlibet lento equorum greſſu; quod mihi tamen non accidebat, quoties per viam regiam lapidibus non ſtratam, licet quam longiſſime, curru vectarer. Urina quam tunc excernebam, tametſi terribili ſanguinis tantum non ſinceri ſpecie prodiret, non ita diu poſt ſanguine in fundo ſeorſim grumeſcente, in ſummitate limpida & ſui ſimilis conſpiciebatur. In hujuſce mali remedium ſanguinem ſatis copioſum e brachio mitti curabam, & poſt purgationes univerſales, medicamenta refrigerantia & incraſſantia, varii generis in uſum revocabam; diætam interea his conſentaneam adhibens, liquores acidos, acres, & attenuantes ſolicite devitans. Cum autem neque iſta, neque alia permulta, quæ numerare longum eſſet, quicquam prodeſſent, & metuens calculum, quem grandiorem eſſe ſuſpicabar quam ut expelli poſſet, aquis chalibeatis ad exitum ſolicitare, tandem ſpem rei bene gerendæ prorſus amiſi; idque eo potiſſimum nomine, quod obſervaram ſenes aliquot mihi notos, ſibi mortem accerſiſſe, dum hujuſmodi remediis incaſſum morbi curationem molirentur. Stetit itaque ſententia non amplius tentare, at vitato tantum, quam potui maxime corporis motu, ab hoc effectu mihi cavere. Tandem vero animo forte recolens, quam mire nonnulli deprædicent ſeminis *Fraxini* vim lithontripticam, ſubiit cogitare, quod ſi ſemen ejuſmodi virtute polleret, omnino veriſimile eſſet *Mannam* fraxini adhuc plus poſſe. Cum manna quam habemus, docente Botanographo τῷ πάνυ Dom. *Jo. Ray.* poſt alios ſcriptores, neque mel aereum eſt, nec ros aliquis cœleſtis; ſed liquor potius, tam e foliis, quam e trunco & ramis fraxinorum in *Calabria* naſcentium, exudans; de cujus rei veritate idem dum in *Italia* peregrinaretur certior factus eſt ab eruditiſſimo Medico, qui ex ramulis, & foliis linteo a ſe curioſe contextis mannam (qui eſt ſuccus ut dixi) ſæpius collegit. *Vid. Jo. Ray. Catalogum plantarum Angliæ.* Experimentum itaque facturus, mannæ ℥ijß. in ſeri lactis ℔ij. ſolutæ hauſi pauxillum ſucci limonum ſubinde, dum purgarer, deglutiens; quo & catharticum acuerem, quod ſegnius operari ſolet, & ventriculo minus ingratum redderem. Ab hujuſce remedii uſu vix dici queat, quantum ergo levaminis circa renum regionem perceperim; licet enim antea non ſemper dolerent renes, tamen pondere quodam gravativo & moleſto ſenſu afficiebantur. Quod cum ita feliciter mihi ceſſit, idem catharticum ſingulis hebdomadis ſtato quodam die ad menſes aliquot continuos in uſum revocabam; & poſt ſingulas catharſeos vices melius me habuiſſe plane ſum expertus, donec tandem etiam rudiorem currus conquaſſationem ferre potuerim: ab hoc ſymptomate prorſus liberatus uſque ad veris tempus jam proxime elapſum. Quo appetente, cum per prægreſſam hyemem fere omnem podagra laboraſſem, & quæ nimia corporis ad motum inhabilitate, quieti & ἀκινησίᾳ magis quam alias ſolebam, indulſiſſem, rediit denuo ſanguinis mictus. Hic ergo an ad catharſin me iterum reciperem, hærebam dubius; quoniam nuperis hiſce annis omni corporis ſubſtantia in podagræ ſedem & fomitem quaſi perverſa, catharticum, quantumlibet lene, diutinum podagræ paroxyſmum certo certius accerſebat. Tandem animo ſuccurrebat, quod ſi paregoricum ſingulis noctibus poſt purgationem adhiberem, quo tumultus a cathartico excitatus ſedaretur, poſſe me priſtinam methodum mannæ ſemel in hebdomada capiendæ tuto reſumere. Uncias itaque duas cum ſemiſſe in

ſeri

ſeri lactis ℔ij. diſſolutas mane hauſi, & ſero guttas xvi. *Laudani liquidi* in cereviſia tenui dormiturus adjeci. Et mannam & laudanum dicto modo repetens bis in ſeptimana ad ſex vices. Poſtea vero manna ſemel in ſeptimana tantum uterer, humorum illuvie jam ita copioſe a cathartico ſubducta, ut à podagra minus metuendum erat. Cum tamen mea mihi ratio plane dictaverit, quod ſi facultate aliqua, ſive diſſolvente, ſive alio quovis modo lithontriptica, fuerit inſignita manna, omnino eſt neceſſe ut medicamentum, quale eſt laudanum, valide adſtringens, remedii, in quo ſpem collocaveram efficacem, ac vim quadantenus infringat; ſatius eſſe duxi hypnoticum miſſum facere, cum jam ſemel tantum in ſeptimana alvum ſolverem. In qua methodo jam ad menſes aliquot perſtiterim, eundem ſeptimanæ diem ubique catharſi dicans; nec me ab hoc meo more, ex quacunque data anſa dimoveri paterer, licet a prima remedii hujus doſi dolor qui in dorſo erat, remittebat, uti prius, tamen non ita diu poſt repetita catharſis podagræ ſignum dedit; quod nunc artubus, nunc viſceribus, bellum cœpit indicere, at hæc morbi tentamina laudanum fortiter repreſſit. Cum hæc mihi medendi ratio hactenus bene verterit, in eadem perſeverandum mihi eſſe judicabam, tam ad præcavendum mictus ſanguinis recurſum, quam ad imminuendum aliquantulum calculi fomitem. Quod tandem votis reſpondit, hæmorrhagia iſta ex quo Tractatulum hunc primum edidi prorſus evaneſcente, proindeque manna in totum abjecta. Purgationem itaque quod attinet (modo ſanguinis mictus urgeat, & ſolum cathartico hoc lenitivo, manna ſcilicet, & ſecundum methodum ſupra a me traditam ſubducatur alvus) jam retractanda mihi eſt ſententia illa mea, quam in ſcripto de podagra olim evulgaveram; nempe podagra affectis minime conducere, ut vel initio, vel in declinatione, vel per paroxyſmorum intervalla purgentur.

Nec ſi miſerum fortuna Sinonem
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.

Nondum enim in mentem mihi venerat, paroxyſmum, quem a tumultuante cathartico excitandum metuebam, exhibito ſub noctem hypnotico prohiberi potuiſſe. Nihilominus ſi podagram ſolum reſpiciamus, evacuationes qualeſcunque plurimum nocent, ac proinde nequaquam ſunt admittendæ, niſi ſymptoma dictum earundem uſum omnino poſtulaverit.

De *Regimine & victus* ratione, quæ utrovis horum affectuum laborantibus competere mihi videntur, (quando nihil eorum præterire velim quæ iſtis uſui eſſe poterint, qui iiſdem, quibuſcum Ego, morbis conflictantur) hæc addo: Mane lecto exurgens, decoctionis *foliorum Tea* cyatum unum alterumve exhibeo; dein curru ad meridiem uſque geſtatus, & domum reverſus, quovis ciborum genere mihi grato & eupepto *modice* (id enim ante omnia ſemper, & diligenti cum cura tenendum eſt) me reficio; ſtatim a prandio per ſingulos dies vini Canarini plus aliquid quarta parte libræ (ſeu pintæ) vulgaris ad promovendum ciborum in ventriculo concoctionem, & ad arthritidem e viſceribus procul arcendam, haurire ſoleo. Pranſus iterum rheda vector, & quoties per occupationes meas non detineor, rus peto, aeris ſalubrioris inſpirandi gratia, ad miliaria duo vel tria. Cereviſiæ tenuioris hauſtus mihi pro cœna eſt; ſed & hunc repeto etiam in lectulo, me jam ad ſomnum compoſiturus, idque eo fine ut hoc julapio ſuccos acres calidoſque in renibus ſtabulantes, e quibus fit calculus, refrigerem ſimul ac diluam. Ego vero & hic & inter prandendum cereviſiam tenuem lupulatam, cereviſiæ non lupulatæ, quantumlibet tenui ac miti, præferendam cenſeo. Licet enim non lupulata, mollitie ac lubricitate, qua pollet, ad ſubducendum calculum jam in renibus concretum magis faciat; attamen lupulata, ob levem illam ſtipticitatem quam impertiunt lupuli, minus facit ad ſabuli vel materiæ calculoſæ generationem, quam facit non lupulata, cujus & viſcidior eſt ſubſtantia, & lutulentior. Quo die catharſi defungor, ex pulli carnibus prandium mihi eſt; vinum tamen Canarinum pro more meo ſuperbibo. Mihi cura eſt, præſertim hyeme, ut lectum temporius petam quo nihil magis confert ad concoctiones recte perficiendas, & conſervandum pariter tenorem illum atque ordinem, qui naturæ jure debetur. Sicuti ex adverſo, nocturnæ lucubrationes, ſenum cum morbo chronico qualicumque conflictantium, tum concoctiones omnes imminuunt ac depravant, tum eorumdem principio vitali vulnus haud facile medicabile infligunt. Illud etiam ſedulo obſervo, ad præcavendum a calculo mictum ſanguineum, ut quoties per plateas ad longius aliquod intervallum curru vehendus ſim (geſtatio enim, vel ad maximam quamlibet diſtantiam, per vias lapidibus non ſtratas minime officit mihi) non prius rhedam ingredior, quam hauſtum cereviſiæ tenuis paulo liberiorem ingeſſero, quem pariter itero ante regreſſum domum verſus, ſi forte alicubi diutius fuerim commoratus; quo pacto ſemper mihi a mictu ſanguineo ſatis eſt præcautum. At quoad podagram hoc unum adjiciam. Nuperis hiſce annis ex errore aliquo circa ſex res non naturales commiſſo, mihi retroceſſio ſubinde materiæ podagricæ accidit; cujus ſigna ſunt ægritudo ingens, cum vomituritione, & aliquali ventris dolore. Artus interim ex improviſo doloris ſunt expertes, ac ad motum plus ſolito habiles. In hoc caſu congium unum liquoris poſſetici, vel cereviſiæ tenuis devoro, & quamprimum totum per vomitionem rejecerim, vini Canarini hauſtulum, cui inſtillatæ fuerint laudani liquidi gutt. XVIII. ebibo, in lecto ad quietem me componens. Atque hac methodo meipſum ab imminenti morte aliquoties liberavi.

Et ſi vero haud quenquam fortaſſe deceat (cum maxime quem ſive ſalvum, ſive mortuum eſſe hominem vix interſit) ita crebam ſui mentionem injicere; hæc tamen eo animo dicta volui, ut aliis, quorum vita ſaluſque majoris fortaſſe ponderis & momenti ſunt, queant prodeſſe.

Hic poſtremo ſubindicandum eſt ingens diſcrimen, in quod nonnulli ſe conjiciunt, tam calculo, quam podagra laborantes, quoties mannam in *Aquis Mineralibus* cathartici ſolutam inconſulto capiunt. Quamvis enim hoc modo aſſumpta, & celerius vim catharticam edat, & minori nauſea ventriculum irritet; tamen minora iſta commoda injuriam alias ab aquis illatam penſare non valent. Etenim ſi calculus renibus incluſus ita magnæ molis ſit, ut per uretherum ductus in veſicam propelli nequeat, iſtæ aquæ paroxyſmum ut plurimum excitant, qui euſque perdurabit, cum magno vitæ ægri periculo, donec tandem calculus in pelvim redierit. Quinimo nec *chalybeatis Aquis* æger ſe tuto committet, niſi prius certo ſciat calculum majorem non eſſe, quam ut per uretheres viam poſſit ſive invenire ſive facere, quod hoc tantum modo, quantum ego conjicio, certo dignoſcere poteſt, ſi nempe jam antea paroxyſmum aliquem nephriticum fuerit perpeſſus, (cum dolore ſcilicet ſæviſſimo in renum alterutro, per uretherum ductus propagato, & vomitu enormi) pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum pelvi concludi, quam lapillorum exiguorum congeriem, quorum unus ſubinde in uretherem illabitur, atque ita paroxyſmum hunc invitat, qui fere non deſinit calculo in veſicam detruſo. Cum res ita ſe habeat, nullum eſt magis efficax remedium, ſive ad præcavendum minorum calculorum incrementum, ſive ad eoſdem e renibus deturbandos, quam *Aquarum Chalibeatarum* potatio liberalior, per ſingulas æſtates jugiter repetenda.

Cum vero ſæpe accidat, ut *Paroxyſmo Nephritico* quis corripiatur, quando hujuſmodi minerales aquæ haud præſto ſint, vel etiam tempeſtas anni adſit, quæ earundem potationi minus faveat, hac itaque compendioſa methodo, ſine ulteriore remediorum apparatu, inſiſtendum. Si æger temperamento ſanguineo præditus fuerit, & ætatem provectiorem haud adhuc attigerit, ſanguis ex brachio reni affecto reſpondenti, ad ℥x. extrahatur, deinde *Liquoris poſſetici cui Rad. Althea ℥ij. incoctæ fuerint*, *Congium unum* quam citiſſime devoretur, & ſequens *Enema* injiciatur. ♃. *Rad. Altheæ & Lilior. an. ʒj. Fol. Malva, Parietar. Branc. Urſin. & Flor. Chamamel. an. M. ſ. Sem. lin. & Fœnurg. ana ℥ß. Coq. ſ. q. Aq. ad ℔iß. Colatura diſſolve Sacchari culinaris, & Syr. Dialtheæ, un. ℥ij. Mſ. Enema.* Quamprimum per vomitionem æger totum reddiderit, quod per os ingeſtum fuerit, ut etiam enema rejecerit, *Laudani liquidi* ſatis magna doſis propinetur, *viz.* ad gutt. xxv. vel *Pil. Matthæi* xv. vel XVI.

In ſenibus vero, morbo aliquo diuturno fractis, ut & in vetulis, *Vaporibus*, vulgo dictis, obnoxiis (præcipue ſi ſub initium paroxyſmi urinam eæ reddant nigram ac ſabuloſam) venæ ſectio omittatur. At quoad reliqua, eadem, quæ jam dicta fuit, via omnino procedendum.

Sed ut ad calculum, qui hujus loci eſt, grandiorem revertamur. Quod ſi calculoſus nullo unquam paroxyſmo nephritico fuerit tentatus, cum jam major ſit calculus quam ut ex pelvi poſſit elabi: non ſolum mihi proderunt *Ferreæ Aqueæ*, ſed etiam ob jam dictas rationes, non ſine præſenti periculo ſumentur. Neque minus male quandoque *Podagricis* cedit aquarum mi-

nera-

neralium uſus, modo ſenes fuerint (ut ſunt plerumque) & pariter corporis habitu phlegmatico imbecilloque. In his enim nonnunquam naturæ vires eo uſque ſunt imminutæ ac ſucciſæ, ut omnino metuendum ſit, ne tanta copia aquarum penitus obruantur ac ſuccumbant. Sive vero hoc in cauſa ſit noxæ, quam exinde capiunt homines tali habitu ac temperamento præditi, ſive non ſit; illud mihi compertiſſimum eſt, haud paucos, quorum corpora hoc morbo fracta admodum, & quaſi confecta fuerant, hiſce aquis interemptos diem ſuum obiiſſe.

Atque hæc eorum fere ſumma eſt, quæ mihi in morborum curatione hactenus innoteſcunt, ad diem quo hæc ſcribo, *Septembris ſc. viceſimum & nonum, Anno Domini*, 1686.

DE calculo renibus impacto, ac inde enato mictu ſanguineo, verba fecit in ſpecie Clariſſ. noſter Auctor, propria in hoc morbo deſcribendo, eaque ſane duriſſima uſus experientia. At vero de aliis calculis, tum veſicæ, tum variarum etiam corporis cavitatum, aut ſolidarum partium, altum omnino ſiluit. Non itaque ingratum Doctiſſimo Lectori fuerit, ſi quæ de ejus natura, origine, progreſſibus, varietatibus, diverſiſque ſedibus ac cura, magna diligentia ſcriptis conſignarunt Præclariſſimi Viri Carolus Drelincurtius, & Martinus Liſterus, *hic legendum exhibeamus, eoque magis, quod quæ ex illius Auctoris primo loco nominati, Diſcipulis, Magni ſui Præceptoris ductu ſcribentibus & diſputantibus, habemus, ejuſdem variis obſervationibus raris prorſus & curioſis, nobis jam dudum a Celeberrimo hoc Viro communicatis abunde illuſtrare valeamus. Sit itaque primo.*

DISPUTATIO MEDICA
DE
CALCULO VESICÆ,

Quam ſub Præſidio Præclariſſimi Viri,

CAROLI DRELINCURTII

Lugduni in Batavis Profeſſoris Medici Senioris, habuit doctiſsimus Philippus Roſe, Gallo-Cadomæus.

CUm Microcoſmum inter & Macrocoſmum, collationem inſtituo, & ſummas utriuſque dignitates, rationis bilance exploro, ſummam illius, cum hoc neceſſitudinem, ſatis demirari non poſſum. Quanquam etenim meliore principeque ſui parte, Microcoſmus omnes Macrocoſmi potiores excellentioreſque videatur dotes excedere, poſteriore tamen, utpote materiali, tanta illi cum hoc datur affinitas, ut ab iiſdem principiis, ab iiſdem elementis, iiſdem prorſus, variorum impetuum, a Sapientiſſimo Creatore, editis legibus omnino pendeant. Hinc ſane ter beatum prædicabimus, qui indefatigata, exactaque orbis machinæ φαινομένων, indagatione, accuratiſſimam, perfectiſſimamque eorum notionem erit adeptus. Enimvero hic præviæ ſcientiæ memor, conſciuſque, facta attentionis ſuæ tranſlatione, omnes corporis humani tam ſalubres, quam inſalubres, anomalaſque conſtitutiones, maximo cum emolumento, ſcrutari potis eſt. Aſt quanquam tam diviti ſcientiæ theſauro, mentis noſtræ arcam locupletatam non ſentiamus, nihil tamen eſt, quod nos a ſpeciminis conſilio deterreat, vel impediat, quominus omnes contendamus nervos, ut *Calculi*, affectuum quibus adeo miſere conflictatur Adami poſteritas, mehercule non infimi, *Natura*, *Differentiis*, & *Symptomatibus* rite explanatis, ejuſdem *medela* delineationem abſolvamus, eamque rationi conſentaneam. Adſit infirmo tyroni ſaluberrimus humanæ proſapiæ Medicus.

Quia animi Mercurius, loquela eſt, atque mentis noſtræ ſenſa, aliter quam ſermone, ſcriptura, vel nutibus, unicuique ſignificare penes nos non eſt: hac moti ratione quædam in calculi ἔτυμον prælibare, ab inſtituto haud alienum ducimus. Calculus latinis vulgo ſic appellatur, eos vero, qui aliquam in veſica fovent rupem, calculoſos nominant. Iſtud autem concretum a calce ſuam traxiſſe denominationem (alicujus, nempe ἀναλογίᾳ; ergo) cum fœcundiſſimo *Ger. Johan. Voſſ. in Etymol. Ling. Lat.* exiſtimamus. Medicorum Princeps nomine λίθος calculum plerunque intelligit, uti videre eſt *libro* iv. de morbis. Calculoſos vero λιθιῶντας, *lib. de vuln. c.* ut & affectum λιθίασιν, *aphoriſ. 26. ſect.* 3. nuncupat. *Helmontio* poſt *Paracelſum*, calculus in tractatu de Lithiaſi, vocabulo *Duelech* indigitatur.

Calculi nomine explicato, rem ipſam aggrediamur. Ejus autem naturæ certam, diſtinctamque notionem aſſecuti videbimur, ſi diligenti, rectoque examine, cauſas ejus tam *efficientem* quam *materialem*, quantum in nobis eſt, in medium protulerimus. De calculi materia, ipſiuſque concreſcendi modo, non parum apud artis proceres hactenus fuit dimicatum: quod quidem nemini admirationem pariat, ſi quot de cæteris affectibus & morbis, inter ipſos variæ promulgentur ſententiæ, pauliſper apud ſe perpenderit. Sed ne curioſius quæſita harum diſſentionum occaſione, extra operis cancellos vagari conſpiciamur, Ἰατρικῆς Primariorum, hac de re ſenſus huc referre, atque ex iiſdem quid potius, quid veroſimilius habeant ad majorem hujus lemmatis dilucidationem, depromere ſat nobis fore judicamus.

Venerandus Ἀρχιατρὸς *lib. 4. de morbis*, qui ſit calculus, quaque generetur ratione trutinans, ſic ſcribit: Ἐν τῇ κύστει γίνεται λίθος τρόπῳ τοιῷδε· ὥσπερ ἐφ' ὕδατι μὴ καθαρῷ ταραχθέντι ἐν κύλικι, ἢ ἐν χαλκῷ, καὶ καταστάντι, ἀποσάθμη ἅλις γίνεται ἐν τῷ μέσῳ, Οὕτω καὶ ἐν τῇ κύστει ἀπὸ τοῦ οὔρου, μὴ καθαροῦ ἐόντος &c. *in veſica generatur lapis hoc modo: quemadmodum in aqua non pura turbata in calice, aut in vaſe æneo, & denuo quieſcente, fæx ſimul fit in medio, ſic & in veſica, ab urina non pura exiſtente*. Quæ quidem explicatio propter tanti Viri authoritatem nobis plurimum arrideret, niſi fæcis in calicis fundo coacervatæ exemplum, quadantenus impar, mancumque animadverteremus. Quamvis enim fæcis in calicis fundo coacervatio, & calculi in veſica formatio utcunque convenire videantur, quod utrobique fiat quædam particularum mixti liquidi, ab aliis ſecretio, ſeu coagulatio, procul tamen a ſeſe invicem eas non parum diſtare, neminem negaturum arbitror, qui vel minimum ad ſpeciem formamque utriuſque concreti attendit. Nec dubio locum fore ſpreto, ſi αὐτοψία diſcrimen, quod intendo, unicuique palam fecerit.

Optice nimirum dignoſcimus, fæcis in fundo calicis congeſtionem eam eſſe, quæ vel minimo ipſius vaſis motu, vel aquæ in eodem vaſe coercitæ, facta bacillo agitatione, omnino ſolvatur, atque aqua impuris iſtis quiſquiliis modo purgata, ipſis iterum inquinetur, ſummeque ſaturetur. Quod ſane a calculi concretione longe abeſſe, nullus refragabitur, qui matulam introſpicere non dedignatur: nam inibi non ſecus ac in veſica calculum formari, cum Paracelſo Helmontioque, mens nobis eſt: quod poſtea ſolidis confirmabimus argumentis. Si ergo calculi materia, ſive calculus ipſe parietibus & fundo matulæ adhærens examinetur, magnam certe ejus eſſe duritiem, nec non arctam vaſis concavo adhæſionem, ſenſus organis innoteſcet, adeo ut vel matula concuſſa, vel lotio alia ratione commoto, prædictus calculus a matulæ muris non ſecedat. Præterea ſilentio non poſſum prætermittere, calculi coagulationem abſolute in fundo matulæ, inſtar fæcis prædictæ nequaquam fieri: inſpicientibus enim patet, matulæ fundi cruſtam, ab eiſdem parietum lorica non multum differre, & æqualem fere cum ea craſſitudinem habere. Unde merito concludimus, pace Hyppocratis, fæcis in fundo vaſis aqua pleni, cumulatæ exemplum, calculi διαμόρφωσιν, minus perfecte exponere.

At forte aliquis integer Hyppocratis ſenſuum aſſertor noſtram in improbando culpabit audaciam, atque ad paulo poſt ſequentia ejuſdem Auctoris verba nos ablegabit. Πήγνυταί τε ὑπὸ τοῦ φλίγματος ὠμοῦ ἐόντος, κόλλα γὰρ γίνεται τῇ ὑποσάθμῃ τὸ φλέγμα μεμιγμένον: *Induraturque a phlegmate crudo, gluten enim fit, phlegmate cum fæce mixto*. Sed hæc prædictam noſtram ſententiam nullatenus debilitant, quin nihil aliud probant quam calculi concretionem a fæcis coactione, ut jam innuimus, maxime diſcrepare: κόλλα enim quam ex phlegmate & fæcis commiſtione ſtatuit Hyppocrates, coagulationem calculoſam alio penitus modo ac fæcu-

lentam

lentam perfici, certo arguit. Nec etiam tale phlegma ſive materiam pituitoſam, ad calculi compactionem, & indurationem, maxime neceſſariam nobis fingimus: cum in matula tale gluten ut plurimum non reperiatur, nec ideo ibidem deſinat conſtipari calculus. Sed donemus adeſſe in matula aliquam glutinis ſpeciem, ac inde conſequi liceat, eam calculi formationis cauſam eſſe genuinam, nec non eandem iſtam materiam eſſe meram pituitam? Quoad prius ſtare nequit; adſit enim tale gluten, vel deſit, calculus in matula proinde naſcitur. Quoad poſterius, merito in dubium revocemus, utrum iſta materia, pura puta ſit pituita, an potius internum veſicæ intro exſudans, atque ex ea in matulam emictum. Et licet talis mucago, calculi compoſitionem forſan ingrediatur, immerito tamen ejus concreationis atque indurationis cauſam, ad phlegma idque ἀμὸν, referamus.

Verum reclamabit alius, calculum ſuam coagmentationem duritiemque glutini prædicto non abſolute quidem debere, ſed veſicæ calore atque ſiccitate, inſtar laterum fictilium, condenſari atque lapideſcere. Sed quam futilia & abſurda ſint illa veſicæ calor & ſiccitas, aut frigus ipſum, ad calculi γένεσιν, nemo non videt. Nec etenim matula, ſive veſica, intenſis clibani ardoribus retorrentur, aut quid ex gravi Borealis Poli frigore participant, quo calculus inſtar lateris coquatur, aut inſtar glaciei congeletur, atque ad debitam, quam ſolet exhibere ſoliditatem deducatur. Quis etenim neſcit, veſicam perpetuo ſeroſi laticis ſtillicidio irrorari, matulamque, dum in ipſa calculus perficitur, lotio madere. Nonne etiam notum eſt matulæ calorem, ſi quis adſit, igni admoto, veſicæ autem, calculo benignam ejus mucaginem abſtergenti, fibras aſperitatibus vellicanti, atque atterenti, acceptum referri debere. At hæc non magis in renum, quam veſicæ, calculi generationem, prædictarum cauſarum ullam agnoſcimus. Utrumque enim ab eadem cauſa eſſe oriundum, poſthac propalabimus.

Sed in tantis rerum anguſtiis, tamque obſcuro opinionum pene infinitarum chaos, veritatis partus maxime langueſcit: cui plures obſtetricandi avidi, renum vel veſicæ vim lapidificam alta voce implorabunt. Aſt talis Lucinæ auxilium fruſtra invocetur. Quem etenim fugit ita philoſophantes, obſcurum per obſcurius explicare niti, & ad patens celeberrimumque craſſioris ignorantiæ ſacellum citatis equis confugere? Apage apage inſulſas, cauſas ignotas, ſuperbamque qualitatem quadrigam, qua velociſſime abrepti omnia naturæ ænigmata ſolvere, univerſaſque difficultates ſuperare, ac veluti calcare, nimis glorioſe contendunt. Hos itaque miſſos facimus, ut quid hac de re ſentiat Fernelius curioſe expendamus.

Prædictus Auctor lib. VI. de part. morb. & ſympt. cap. XIII. aſſerit: *Omnem calculum in veſica concluſum, rudimentum quoddam e renibus traxiſſe, e quibus per nephriticum dolorem excidens, ſi grandiuſculus eſt, in veſica aliquandiu hæret, ac plerunque perſiſtit, illicque allatarum ſordium adhæſu coagmentatur, dum vetus confirmatuſque lapis fiat.* Quæ Fernelii mens ſua non orbatur veriſimilitudine, eamque ob rem ab ea non omnino diſſentimus: cum enim ipſe eodem libro notaverit, ſe neminem in veſica calculum habentem offendiſſe, qui nephriticis doloribus ante non fuiſſet divexatus; inde ſane liquet pleroſque veſicæ lapides, calculo e renibus per uretheres in veſicam delapſo, principium ſuum debere. Quod ſuum judicium ſequente paulo poſt obſervatione confirmare conatur Auctor, ajens: *Quoſcunque exemptos veſicæ calculos obtrivi (obtrivi autem experiundi gratia permultos) in eorum medio quaſi nucleum reperi, verum rudimentum e renibus deturbatum, diverſi quam reliquum integumentum, ac involucrum, & coloris & ſubſtantiæ.* Luculentiſſima hæc Fernelii animadverſio, ad ejus opinionem fulciendam non parum confert, adeo ut ipſius veſtigiis incedentes, calculos veſicæ, maximam partem, prima a renibus accepiſſe voluminis ſui ſtamina, non dubitemus affirmare: nec tamen ipſi penitus ſubſcribimus; veſicam enim non ſecus ac renes ſaxeo fœtu, quanquam rarius, imprægnati, a ratione alienum minime cenſemus.

Enim vero quamvis a Fernelii parte contra Hyppocratem ſtemus, fæcem ſubſidentem, ſanguinis grumos, pus, mucoſam pituitam aliaque id genus craſſiora, facile ex veſica profluere cum urina, ac proinde calculum ex his non formari: ipſi tamen talium e veſica excretione poſita, calculi ibidem generationem, eamque primariam, tolli conſtanter negamus, neque etenim ea ejus ratiocinio, inductionem imperfectam referente, quid general deduci poteſt. Nam unicuique primo intuitu eluceſcit, prædicta omnia, a Fernelio enumerata, ſiquidem valeant ſemper e veſica foras amandari, calculi formationi neutiquam prodeſſe, ac proinde ex iſtis calculum progigni, negare, ipſi fas eſſe: ſed inde omnem calculi in veſica concretionem, primariamque, ut jam ſcriptum eſt, omnino explodi, inficias imus; nam peculiarem calculi materiam, & a fæce ſubſidente grumis ſanguineis, pure, mucoſa pituita, maxime diverſam poſtea aſſignabimus.

Quæcumque hactenus Auctorum placita ponderavimus, quo obſcuram calculi cognitionem, e Democriti puteo nobis fortunate contingeret eruere, parum utilitatis noſtræ tribuerunt indagini: alioſum ergo proram convertamus, ut ad optatum veritatis portum tuto valeamus appellere. Jamque mihi fauſtum iter polliceor, modo hac in denſa tenebrarum caligine, ad ignem protinus apparentem, portuſque optati nihil monſtrantem oſtia, recta contendam. Emporii *Spargyrici* ſiquidem portus hic eſt, bene eſt, nec etenim ſibi temere perſuadeant, abſtruſam calculi indolem, aliter quam induſtria Vulcani reſolutione, poſſe unquam reſerari. Hæcce inveſtiganti, ratio omnium tutiſſima nobis eſt, ſed cum curis, laboribus, nec non impenſis, ardua ſit, incerti de proſpero cœpti eventu, forſitan pro foribus hæreremus, niſi bonis avibus res in promptu nobis occurreret. Vigili quippe & indefeſſo, *Præſtantiſſimi, & Expertiſſimi, DD. Caroli Derelincurtii, Apollinis mei, æternum ſuſpiciendi, reverendique*, ſcrutinio, perfectam calculi nanciſcor analyſim. Hic enim in *Epiſtola* ſua Gallice exarata, cui nomen eſt, *La Legende du Gaſcon* &c. calculum in ſingula principia ſubtiliſſime diremptum, famoſo offert viro. Quanta autem maxima poſſum fidelitate verba quæ pagina 35. habentur hic Latine referam. *Sed quod tua longe dignus eſt experientia, & quod evidentiſſimum argumentorum augmentum mihi eſt, ſcilicet corporis humani calculi per ignem mihi ſuppeditant, longe potiori ratione quam per aquam, tertiam ſalis volatilis, & ſpiritus urinoſi penetrantiſſimi, & circiter quadrageſimam partem olei fœtidi aut ſulphuris: adeo ut inde mihi ſuperſint fere duæ tertiæ partium terrenarum, quæ trigeſimam partem continent ſalis adeo fixi, ut ignem violentiſſimum ſuſtineat.* Quibus verbis cernere eſt hanc calculi reſolutionem igne fuiſſe peractam, poſt aliam beneficio aquæ expeditam: quæ in ſuperiori pagina eſt reperiunda: ea tamen quæ igne fuit abſoluta, frequentius uſuri, quandoquidem ut placet clariſſimo Auctori: *per ignem mihi ſuppeditat longe potiori ratione, quam per aquam.* Tam certo tamque egregia calculi potitus anatome, hic pedem figere ſegniter, inſtituti conditio prohibet. Pergo igitur incitas unicuique principio δυνάμεως ſedulo inveſtigaturus.

Scenam recludit *ſpiritus urinoſus*, iſque penetrantiſſimus potentiſſimum, mehercule, naturæ coagulum ac forſan pari non gaudens. Talem enim præ ſe fert ἐνέργειαν, ut ſpiritum vini, ſeu aquam vitæ dephlegmatam in offam coagulet. Teſtem appello *Helmontium de Lithiaſi* cap. 3. §. 5. Rara hæc mirabiliſque ſimul ſpiritus urinoſi virium experientia, obſepiens calculi συμπῆξιν, nebulas non parum diluit & diſſipat. Validiſſimum quippe aſſequimur ἐλατῆρα, quo præceps a peripheria in centrum motus peragatur. Hic per tranſennam hominum ſortem dolere mihi incumbit, quod ipſis fere ſolis inter animalia, talem ſpiritum gignere contigerit. Helmontii etenim opera diſtillata eſt urina equina, verum diſſimilis prorſus inde emanavit ſpiritus, quod apud ipſum legere eſt, *Tract. de Lith. cap.* 3. §. 9. Hujus phænomeni, humano generi, proh dolor! nimium familiaris, rationem hanc eſſe arbitror. Homo ſcilicet gulæ ſatiandæ avidior, viſcera condit in viſceribus, ſæpeque intempeſtiva eduliorum, ſpiritibus tam ſulphureis, quam ſalinis, præſertimque terreſtribus abundantium, farragine ventriculum ingurgitat, quæ ipſis fermentato forte non imbelli edomita atque elaborata per ductus meſentericos in lebetem cardiacum promoventur, ubi ulteriore donata coctione, majoreque exaltatione, numeroſos ſpiritus, a ſeſe invicem, volumine, figura, motuque ſæpiſſime non parum diverſos acquirunt. Quemadmodum autem plurium Regnorum Imperia, dominationi ſuæ imminutionem per timeſcere non ſolent, cum libratis ſingulorum viribus, ex nulla parte in aliam, cum ſucceſſu, fieri poteſt invaſio: pariter ſi ſpiritus varii maſſam ſanguineam exagitantes, eamque uno tenore compellentes, temperata quadam proportione, æquiſque legibus, motus ſuos exerant, nihil ſane, tunc, humano corpori, damni impendere

dere poteſt. Sin autem res aliter ſe habeat, adeo ut v. gr. *Spiritus urinoſus* aliis dominetur, ipſe, procul dubio, in ſubtiliſſimas adjacentes particulas perpetim incurrens, eas non ſolum varia impellet ratione, ſed etiam cum ipſis in mutuos ruens amplexus, ſiquidem idonea, ad coeundum figura præditæ fuerint, pro ſuperficierum magis vel minus immediato contractu, magis vel minus ſolidum lapidem, ſeu calculum exhibebit. Felicior hac in parte equus ſuo Domino, ut & multæ aliæ brutæ animantes. Nam herbaceis parumque ſpirituoſis veſcentes pabulis, ſuccum particulis activis minime, vel ſaltem parum turgentem obtinent: adeoque fermento generoſiori, ſeu agente efficaciori, quale eſt *ſpiritus urinæ*, deſtituti, calculoſis concreationibus vacare, vel ſaltem raro infeſtari, debent. Quod rationi, nec non experientiæ conſonum reperimus.

Canere palinodiam, moleſtum eſt: valeant ergo quæ ſcripſimus, ſit quæ *ſpiritus urinæ* ſummus coagulator, ſeu genuina calculi *efficiens* cauſa audiat. Nunc in ſubjectam ipſius *materiam* diligenter inquiramus. At certe ipſa λέγμα ἀμὸ nequaquam erit. In matula enim materiam, ſeu calculum ipſum concavo adnatum vidimus, ſed antea nullum urinæ phlegma aderat; neque etiam terra, ſicuti videtur in concreto calculo: quin potius urina recens emicta, ubique & æqualiter citrino erat colore perfuſa. Præterea notante Helmontio *Tractatu de Lith. capit*, 3. §. 36. concretio calculoſa in vitreo recipiente e ſpiritibus, liquoribus nempe ſtillatis & claris, facta eſt: unde infero, calculoſam cruſtam in matula contentam: pariter e ſpiritibus in urina mea deliteſcentibus fuiſſe confectam. Nec nobis obtrudant urinam noſtram non fuiſſe deſtillatam; certiſſimum enim eſt, Helmontii urinam ab ipſo deſtillatam aliud duelech non produxiſſe, quam quod non deſtillata fuiſſet editura.

Satis commode ſatiſque evidenter *ſpiritus urinoſi* notitiam videmur adepti, nec aliorum cognitionem majus nobis negotium faceſſiturum confidimus, ſi methodo jam incepta progrediamur. Ideo *quadrageſimam partem olei fœtidi aut ſulphuris* conſiderare ſubeſt. Non ſolum autem ad prædicti olei *qualitatem* ſed & *quantitatem* fortiter attendere, non parvi momenti eſt. Primo, quoad ejus *qualitatem*, aliorum oleorum naturam ſapit: quatenus ex particulis longiuſculis, ramoſis, ſive invicem intricatis, ac proinde ductilibus conſtat. Fœtidum etiam eſt, quatenus nimirum in diſtillatione, & præcipue in ſanguinea fermentatione, ac dein, vel in naturali, vel in artificiali matula maximam paſſum eſt ſui diſſolutionem: unde corpuſcula ab ipſo jugiter emanantia, nimioque fermentationis attritu figuras valde irregulares nacta, cum ad nervos olfactorios alliduntur, irregularem etiam, ſeu ingratum ſenſum in nobis debent excitare. Secundo, quod ad *quantitatem* attinet, valde exilis eſt: *quadrageſimam* enim tantum exhibet. Unde jure conſequimur, parum olei ſeu *ſpiritus urinoſi* ad concretionem duelech concurrere. Præterea hoc ſulphure cruto, *materiam* habemus in quam ſpiritus urinoſus, dum in urina adhuc reſideret ſuam potuerit ἀπόῤῥοιαν exercere; eadem fere ratione, qua in Helmontii experimento citato.

Supereſt tandem, ut *duas tertias* partium *terrenarum*, ut par eſt, contemplemur: eæ ſiquidem etſi craſſiores & graviores ſentiantur, quam quæ ullo poſſent motu cieri, ſicque vix eo inducamur, ut eas naturam ſpirituum potuiſſe unquam aſciſcere, credamus, ex præcognitis tamen liquido apparet, iſtam quam rudem & pene informem cernimus molem, motui tamen non plane fuiſſe ineptam atque alias, ante ſcilicet ipſius coagulationem, volatiliſationis legibus paruiſſe. Raſuræ etenim matulæ quæ duelech in pulverem redactum repræſentant, ante ipſarum otium & captivitatem, per campum lotii libere exſpatiabantur, atque in omnem loci differentiam abreptæ, ſpirituum indolem neceſſario æmulabantur, eoque magis, quod nullam peculiarem nobis præberent ſui viſionem.

Integrum non eſſet *partium terrenarum* examen, niſi quædam in *ſalem* intra earum viſcera concluſum quædam mitteremus. Nam etſi *terrenas* calculi partes, *ſpirituoſas* olim extitiſſe, in propatulo ſit, dubio tamen aliquo poſſet quis nos laceſſere; eo præſertim fretus, quod perpetuo laudandus Clariſſimus *D. Drelincurtius*, deſignet illum ſalem adeo fixum, ut ignem violentiſſimum ſuſtineret. Sed objectionis hujus facilis eſt enodatio, ſi mature conſiderabimus, iſtius ſalis, dum ignis viribus ſubjiceretur, eam fuiſſe conſtitutionem, ut ipſius minutiſſimæ particulæ arctiſſimam inter ſe iniiſſent unionem, convenientique præterea caruiſſe juvamine, ſeu vehiculo, quod veluti mechanice potuiſſet attolli. In matula, vel in veſica non item; ſingula etenim corpuſcula ſalina, tum ſeroſo latice, tum aliis particulis ibidem occurrentibus a ſeſe invicem diſtincta, & diviſa, communi liquoris motu, ultro citroque provehebantur. Ad hanc ſententiam ulterius corroborandam multa poſſemus afferre, rationi & experientiæ cognata, ſed cum præſcriptæ nobis anguſtiæ, ſeu limites id non patiantur, iter maturabimus.

Cum res ita ſe habeant, cauſas calculoſæ concretionis, tam *efficientem*, quam *materialem*, nos jam fuiſſe conſecutos arbitramur. Penſitandum nunc eſt quonam pacto ab iſtis duelech in matula oriatur. Quod ſane non fuerit nobis cognitu difficile, ſi *ſpiritus urinoſi*, ſpiritum vitæ coagulantis, virium meminerimus: Is etenim *penetrantiſſimus*, id eſt particulis valde activis donatus, ſtipatuſque, vinoſas, ſeu ſulphureas impetens, eaſque ad mutuum cogens acceſſum, intermedias, tum terreſtres, tum ſalinas, in ſummas redigit anguſtias, adeo ut velut irretitæ, motumque ſuum idcirco amplius edere neſciæ, immediatum fere cum vicinis acquirant ſuperficierum contractum, ac proinde cum ipſis firmiſſima fruantur connexione. Hoc prorſus morbo in matula æque ac in veſica, calculum fieri, perſuaſum habemus. Cum nimirum ægri urina in veſica, vel ſani in matula, talem ſui textus aſſecuta eſt diſſolutionem, ſeu corruptionem, *ſpiritus urinæ penetrantiſſimi* titulum adeptus talem valeat effectum producere. Si quis autem cum *Paracelſo*, *Crollio*, aliiſque cauſam calculi *materialem tartari* nomine velit intelligere, de verbo non litigabimus.

Calculi *natura* abunde ſatis explanata, præcipuas ipſius differentias enumerare, ordo poſtulat. Primo, alius eſt magnus, alius parvus. Secundo, alius mollis, alius durus. Tertio, alius gravis, alius levis. Quarto, alius levis, alius aſper. Quinto, alius albus, alius ſubfuſcus &c. Sexto, alius in centro nucleum habet, alius caret. Septimo denique, alius adhærens, alius vagus: quorum diſcriminum cauſas has eſſe opinor. Primo, quo diutius vel brevius in veſica calculus hoſpitatus eſt, eo majorem vel minorem materiæ appoſitionem paſſus eſt, ideoque grandior vel exilior eſt. Secundo, quo abundantior internæ veſicæ mucaginis copia in calculi compoſitionem contrahitur, eo mollius; quo autem parcior, eo durius duelech compingitur. Tertio, alius gravis, alius levis. Quod quidem ſecundum ampliorem tantum & minorem molem non eſt intelligendum, ſed etiam reſpectu ejuſdem calculi voluminis: uti perbelle *Mecœnas* meus, in Epiſtola ſua a nobis citata, *ſcil. pagin.* 32. animadvertit. Quarto, alius levis, alius aſper, prout nimirum æqualis vel inæqualis facta eſt materiæ acceſſio, indeque ſequitur. Quinta differentia, quæ colorem ſpectat: nam a varia corpuſculorum ordinatione variæ parantur ſuperficies, quæ ſolares, vel candelares radios diverſimode reflectentes modificanteſque, diverſos neceſſario, τῷ πρώτῳ αἰσθητηρίῳ ſuggerant colorum ſenſus: de quibus in *phyſica*. Sexto, ſi nucleus, ut ſæpiſſime accidit, e renibus per ureteres in veſicam devolvatur, ibique ulterius accipiat molis ſuæ incrementum, haud laborioſum cogitatu eſt, in calculi inde orti in centro, nucleum debere occurrere: non ſolum enim nucleus ille ſuperſtratis corticibus longe durior & firmior eſt: ut præclare monet æternum colendus *Mecœnas*, prædictæ Epiſtolæ *pag.* 34. Sed inſuper tam congrua, tamque homogenea, particularum, uno verbo *tartarearum*, fieri non potuit adjectio, quin earum ſtratificationum ordines, a genuinis nuclei corpuſculorum ſeriebus maxime differrent. Iſta omnia contra *Fernelii* ſententiam a nobis ſuperius oppugnatam nihil facerent, niſi ex doctiſſimi *Salmaſii* ad eruditiſſimum *Beverovicium* reſponſione *pag.* 141. ſciremus calculos dari nucleo carentes, qui proinde in ipſa veſica primariam, ut ante a nobis ſcriptum eſt, ſortiti fuerint generationem. Septimo tandem, alius veſicæ adhærens, alius vagus: hujus ratio nulli non perſpicua: illius vero hanc eſſe reor. Quemadmodum matulæ, ſeu figulinæ, ſeu ſtanneæ, interior ſuperficies tam continua ubique, & polita non eſt, quin innumeris ſcateat poris & aſperitatibus, quibus proxime adjacens calculi materia concreſcendo impingatur, atque affigatur: ſimiliter in veſica eoque potiori jure, cum ea ſit membranacea, accidere putamus. His ſubnectimus expertiſſimi Bartol. obſervationem *pag.* 200. anatomiæ recens editæ; *ubi* (inquit de intima veſicæ membrana) *rugæ quam plurimæ in calculoſis, & veluti cuniculi exculpti cernuntur, calculos ſervantes ex dilatationis deſuetudine contracti*. Unde haurio calculos non ſolum prædicto modo, interiori veſicæ membranæ, ſumma adhæſione adnaſci, ſed etiam intra ejuſdem membranæ rugas inti-

intime coacervari, atque ibidem caveos cuniculos agere. (*a*)

Præcipuis calculi *Differentiis* perluſtratis, antequam ad ipſius *Symptomatum Signorumque* explorationem nos accingamus, operæ pretium videtur diſquirere, quinam illi ſint in quos gravis hic affectus imperium ſuum exercere ſoleat. Primum obtinent locum, qui a patre vel a matre vel ab utroque calculoſum acceperunt characterem; nam ut ait *Fernelius lib.* I. *de morborum cauſis, cap.* XI. *nephritici, arthritici, & epiletici, filios vitioſa conſtitutione gignunt, qua tandem in morbos ſimiles, hæreditarios idcirco nuncupatos, incurrant, ut parentibus liberi ſuccedant, non minus morborum, quam poſſeſſionum hæredes.*

Quare mirum non videatur, ſi tot infantes, totque adulti miſeræ vitæ ſtadium ſæpe imperfecte emetientes, tam horrendis cruciatibus diſtorqueantur. Apud ipſos enim morboſum matrimonium tam validas tamque altas egit radices, ut nulla mortalium vis id unquam valeat penitus extorquere, funditusque revellere. *Gaudeant* ergo *bene nati*. Prioribus ſuccedunt ii qui a parentibus alioquin ſanis oriundi, propter tamen magnam a cauſis externis in ipſos introductam alternationem, eodem, ac præcedentes, affliguntur malo. Novit enim quilibet, quod *cauſæ neceſſariæ* quas declinare non poſſumus, ut ſunt *aer*, quem reſpiramus, *cibus & potus*, *motus & quies*, *ſomnus & vigilia*, quæ *excernuntur* aut *ſubſiſtunt*, *animi denique perturbationes*, totam animalis œconomiam gubernent, ideoque eorum vitio, vel ipſius animalis abuſu, multa emergant monſtra, humanæ valetudini infenſiſſima. Hic inter marem & fœminam diſcrimen aliquod interſerendum venit. Quamvis enim acceptas a parentibus morboſas affectiones, æquali jure, portioneque partiantur; attamen propter diverſam partium, veſicæ in primis, varietatem, ille hac, in calculum propenſior evadit. Utriuſque nimirum, anatome docet maris urethram longam, curvam, & anguſtam, fœminæ vero ductum, brevem, rectum, amplumque exiſtere, adeoque difficulter ex illius, verum ex hujus, veſica, facile ſatis calculum nondum ſeniorem poſſe eliminari. Non omittendum adultiores, renum, infantes vero & ſenes veſicæ calculo magis eſſe obnoxios. Illis ſcilicet arteriæ & venæ ſanguine adeo fermentato turgeſcunt, ut cum ſerum in renibus a maſſa ſanguinea ſegregatur, *ſpiritus urinoſus*, quo tinctum eſt, tali jam polleat virtute, ut particulas ſulphureas & ſalinoterrenas in renum anfractibus ſtatim coagulet, quo peracto latex aquoſus per ureteres in veſicam ſtillans, in ipſa ſterilis omnino reſidet, utpote ſaxeo ſemine in renibus orbatus. In infantinus ſenioribuſque contra res habet. In illis enim adhuc tenellis & imbecillibus, ſanguinis principia, tanto fermentationis orgaſmo non percelluntur, nec his ſenio pene confectis ſptrituum δυνάμεις adeo vegetæ, ut *coagulator urinoſus*, tartareas particulas, in renibus, dum eos cum ſero pertranſit, queat in unum cogere, exinde ſalvis ſæpe renibus in veſicam cum ſeroſo latice depluit, ubi majori robore, atque imperio in particulas ſulphureas & ſalinoterrenas, comparatis, earum vibrationes infringit, & quaſi arctis compedibus revinctas impedit, quo minus veſicæ carcerem effugiant. Haud dubie tamen multi ſunt ſenium a limine ſalutantes, qui calculos in veſica, ex renibus contraxerint, eodem pacto, quo cum *Fernelio*, ſupra narravimus.

Symptomata, quæ calculum vulgo comitantur, & ex quibus affectus διάγνωσιν haurit Medicus, quinque enumerat *Hippocrates, lid. 4. de morbis*. Σημήϊα δὲ ἡ νῦσος ἔχει πέντε, ἐπὴν τε οὐρῆσαι θέλῃ, πονέεται καὶ τὸ οὖρον κατ᾽ ὀλίγον ῥέειν ὥσπερ στραγγουριῶσι. καὶ ἐστιν ὕφαιμον οἷα τῆς κύστιος ἡλκωμένης, ὑπὸ τοῦ λίθου· καὶ ἡ κύστις φλεγμαίνει· ἀλλὰ τοῦτο μὴ ἐφανές· σημήϊον δὲ ἀκροποσθίη. *Signa autem morbus quinque habet; nam ubi mejere vult, dolore affli-*

(*a*) *Hæc omnia quam maxime illuſtrabantur per ea, quæ nobis olim amiciſſime communicavit Vir omni ſane laude major, ipſe ſcilicet* Carolus Drelincurtius: *cujus hæc ipſa ſunt verba.*

Calculos inſtar corallii ramoſos, & expaſſos ab ambitu pedis anſerini in pelvim, ubi coeunt molem in unam, alias compactam & unicam; alias vero multiplicem atque divulſam, necnon articulis veluti diſtinctam, & *ginglymi ritu*, ad lumbos inflexos & erectos, mobilem aliquando eduxi & inter muſei mei cimelia anatomica curioſis oculis objicio. Et iſti porro calculi *caput uretheris* obturant quidem & expanduntur; ſed quia raro ſphærici ſunt, urinam vulgo e pelvi in veſicam influere ſinunt.

Calculos præterea in *extremo urethere* ita conſtrictos vidi, ut in veſicam devolvi nequeant, ſed inibi hærentes, dum urinæ tenuiſſimum per rimulas tranſmittunt, craſſamen retinent, cujus acceſſu mole fiunt auctiores, & *uretheris* inſimul atque *veſica tunicas* ita diſtendunt, ut alterius idea veſicæ rudiores deludant, quaſi reapſe foret *veſica duplex*; & in illum craſſum atque ſupinum errorem Medicos Caſauboni incidiſſe putem, dum viri tanti *veſicam urinariam* nobis geminam obtrudunt. Hic porro, ubi ad extrema deventum eſt, & calculi in *infimo urethere* taliter impacti atque cuneati viam urinæ præcludunt omnino, tunc illa in urethere ſtagnat, & illum enormiter expandit, una cum pelvi ſua. Inde eſt ut in cadaveribus aliquot diſtentam urina pelvium, illaque olidiſſima detexerim. Imo totum uretherem eadem illa turgidulum & expaſſum. Sed *a calculis* divelli nequeo citra hiſt. *unam & alteram*. Ia. eſt de molli uno & farinaceo, qui ſolius in veſicam catheteris impulſu ita comminutus eſt & attritus, ut per fruſtilla minutiora totus fuerit abreptus urinæ fluento: atque ſic qui cyſtotomus erat in procinctu ad carnificinam, ab ea fuerit longe ſemotus. At e diverſo calculos conſervo ſiliceos omnino, quique de marmore reſiliunt, uti *Braſſavol.* narrat Comm. in Aph. 79. Sect. IV. Altera hiſt. *puerilis* quidem eſt, ſed *Pœonio* ſtylo notanda. *Puer* calculi doloribus excarnificatus, & ambulationi impar, lecto detinetur, ubi poſt aliquot dies furunculus in peritonæo ſubortus eſt, cujus pus per medios acceleratores tam profunde ſerpſit, ut veſicam arroſerit, quæ validius contracta non *urinam* modo, ſed & *calculum* per ulcus emiſit, atque ita prædam quidem eripuit cyſtotomo, ſed fiſtulam ingeneravit, quæ perennat, & qua jugiter & unice effluit urina, abolito prorſus uſu ductus nativi.

Caronidis vice *fœmineos* calculos ſubnectam per uretheram (*virili breviorem*, *latiorem*, atque *rectiorem*) longe optatius excerni, quam in nobis, atque ita raras eſſe fœminas quibus calculus extrahatur. Imo quaſdam vidi *veſica* doloribus *ceu labore partus*, excruciatas, ſed quæ poſt tormenta enormia *petræos fœtus* excluſerint, in renibus embryonatos, & intra urinæ ciſternam ſenſim auctos in molem uſque ovi columbini. Et ipſum profecto, imo quid majus ab *Hipp.* viſum eſt, viro ubique praxeos ſumme perito.

Calculorum Chymicam analyſin habes in Epimetis Theſium de *Lienoſis*. Sed in hæc Chymica calculorum veſicæ analyſi, paucum exhibet oleum, quo bilarii calculi ſcatent, tanto ut aquæ innatent, & *toti* ardeant, picis inſtar. Deridendos ergo ſeſe propinant, qui profitentur bilarios calculos in veſicula bilis & ejus ductibus concreſcere ob prædominium *tartari* ſive *calcis*, & defectum *olei*, ſive *ſulphuris*. Et id ipſum nequidem vere proferrent de concretionibus in arthritide nodoſa; nam e virili pede, *menſis unius decurſu*, gypſum vidi, ſing. dieb. matur. eductum, quod glutine multo e tendinibus extenſorum nudatis, & lymphæ ductibus inciſis, viſcatum erat; ſed quod exiccatum, ac cerei flammulæ admotum leviter tantum arſit. Sulphuris itaque conſors, fellei calculi ſorte. Id autem tartari ſingulis diebus a me collectum, ſupra chartam emporeticam extendebatur, exiccationis gratia, & ex illo, (*ad unciam circiter unam probe ſiccato*) fruſtra majora aquæ impoſui, ac etiam demerſi; ſed ſuberis inſtar ſemper reſiluerunt & innatarunt. Illorum igitur comparatio cum calce vel gypſo, candoris quidem ratione valet, ſed ponderis ergo claudicat. At calculi urinariæ veſicæ plani quidem innatant, ſed depreſſi reſiliunt, nunquam flammæ autem admoti non ardent, etſi ſulphuris non exortes, ſed ob ejus parcitatem non igneſcunt.

Iſthæc rara quidem: ſed rariora 2. proferam, 1. de calculo unc. XV. quem inter κειμήλια ſedulus conſervo. Is intra viri pancreas ſenſim increverat cum gravitate ad lumbos, maxime poſt paſtum & inter ambulandum. Vomitus denique cievit enormes & letiferam atrophiam intulit, omni præpedito tam conficiendo quam diſtribuendo chylo. Mediæ eſt conſiſtentiæ atque ſoliditatis inter veſicales, quos rarinaceos ſiliceoſque deſignavi. Fundum aquæ petit, nec ardet, metalli more.

Alterum eſt de Virgine ann. circiter 20. qua dira cephalæa ſemeſtri diſcruciata, occœcata eſt tandem, ac reliquis deinceps ſenſibus orbata, & mediis in planctibus extincta.

Tota ipſi pinealis gland. ſaxea fuit, unius ovi gallin. amplitudine, & mole tanta nervor. opticor. thalamos, nec non reliquos tandem nervos lethifice compreſſit.

affligitur, & urina paulatim fluit, velut in urinæ ſtillicidio: & eſt ſubcruenta nimirum veſica a lapide exulcerata, & veſica inflammata eſt: verum hoc ſignum inconſpicuum eſt: indicat tamen ſumma glandis pars. Horum ſymptomatum ſignorumque cauſas has eſſe ducimus. Primo quidem ἐπὴν οὐρῆσαι θέλῃ, πονέεται. Quia cum muſculi abdominis, nec non diaphragma, veſicam in urinæ excretione comprimant, valde veroſimile eſt eorum & membranæ muſculoſæ veſicæ actione, lapidem e ſuo loco dimoveri, atque aſperitatibus ejus interioris membranæ fibras corradi: unde non parum ſenſibilis debet exoriri dolor. Verum quandoquidem totus omnium prædictorum muſculorum impulſus, urina ad meatum orinariam impellit, maxime probabile eſt, calculum eadem vi, eodem loci pelli, præſentiaque ſua qua egreſſum urinæ fere præcludi, eam ſinere κατ᾽ ὀλίγον ῥέειν ὥσπερ στραγγουριῶσι. Id eſt veluti in urinæ ſtillicidio dolorifico: quod eſt tertium ſymptoma. Quarto καὶ ἐστιν ὕφαιμον, & eſt urina ſubcruenta. Cujus ſymptomatis rationem reddit ipſe Hippocrates: οἷα τῆς κύστιος ἡλκωμένης, ὑπὸ τοῦ λίθου. *nimirum veſica a lapide exulcerata.* Quinto tandem, καὶ ἡ κύστις φλεγμαίνει, *& veſica inflammata eſt*. Quod de ſymptomate nutare videtur Auctor, id enim vocat ἀφανές. Exinde conjectare licet, illud ſymptoma non eſſe perpetuum, nec παθογνωμονικὸν, ſed tantum in iis locum habere, quibus veſica calculo impenſe læſa fuerit; adeo ut etiam ἀκροποσία, id eſt, *ſummæ glandis ardor* illud ſignificare debeat, ſeu potius ordinario manifeſtet. His accedit ſubſequens Hippocratis textus, ex quo aphoriſmus 79. *ſect.* 4. Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ ψαμμώδεα ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ; *quibus in urina ſubſident ſabuloſa, iis veſica calculo laborat*. At hic aphoriſmus tam renum, quam veſicæ calculo competere mihi videtur. Renibus quippe calculo laborantibus, ſabuloſa etiam excernuntur. Veſicam tamen vel renes ſpeciatim poteſt reſpicere, modo cum aliis ſignis magis particularibus conjungatur, ſeu coincidat. Hæc & alia ſigna, ut crurum inter cruciationes, manuum pudendis admotio, priapiſmus, teneſmus, &c. tam ab *Hippocrate* quam Fernelio, Sennerto, aliiſque notæ Auctoribus probata, cum fructu poſſunt uſurpari ſi calculus vagus fuerit; at ſi laterali veſicæ parti, vel etiam ejus fundo adhæſerit, vix ullum ex prædictis ſignis de illo nuncium refert. Hac in re nobis favet *Fernelius de part. morb. & ſympt. lib.* VI. *c.* 13. Huc accedit memorabilis hiſtoria ab *Helmontio* deſcrita *tractatu de lithiaſi*, cap. 3. §. 40. de quodam Prædicatore prope Barclajam in Anglia, qui anno 1629. ſanus atque ſoſpes contendens a prandio, librum e ſublimi ad ſe trahere, in imo ventre, magno percuſſus pondere atque dolore, certis inde a quatriduo ſignis, ſcivit ſe calculo gravatum. Ex hujus narrationis conditione & circumſtantiis, judicare poſſumus Prædicatorem, nullam antea ab iſto calculo tuliſſe moleſtiam, nec ullam forte utcunque manifeſtam de illo ſuſpicionis cauſam habuiſſe. Omnia hoc in caſu Medicorum dubia ſolvit catheter: ipſo etenim leniter & induſtrie in veſicam immiſſo omnes explorantur anfractus, omniaque latibula, in quibus alioquin calculus omnem Medicorum ſolertiam & ſagacitatem eluderet.

Jam hujus ægritudinis curationem ſuſpiciendi hora eſt. *Sed hoc opus, his labor eſt*. Nam etſi concepta cauſarum externarum immoderatione, atque intemperie, in calculum inclinatio, earumdem moderatione, & temperie, ſæpe avertatur & emendetur, hæreditariam tamen, nulla poſſe fugari ratione, ratum habeo. Rara etiam, ut fortaſſe ignota ſunt medicamenta, quæ ore aſſumpta activitatis ſpheram, tam longe lateque ferant, ut ad calculum in regione veſicæ ſitum, ea extendantur. Tentandum tamen eſt quod ratio experientiæ maritata nobis eſt dictatura.

Vera & recta hujus hoſtis debellandi methodo inſiſtemus, ſi primo graſſari incipientis progreſſus inhibeamus, eumque ſi fieri queat, capite truncemus. Secundo, ſi eum jam veſicæ muris loricatum atque munitum, foras ejiciamus, integra, in primis, remanente arce. Primam *indicationem* abſolvere poterimus, tali vivendi ratione, quæ maſſæ ſanguineæ ſuccos, ad priſtinam συμμετρίαν revocet; adeo ut *ſpiritus urinoſus* omni ſua ferocia depoſita, cum partibus tartareis, tragicam ſuam perſonam amplius non poſſit agere. Primo ſi *aer* ſit intemperatus, atque vaporibus ſeu effluviis e cryptis ſaxeis avolantibus, infamis, protinus deſeratur. Hæc etenim non ſolum fermenta ſeu ſemina, calculo excitando idonea largiuntur, ſed & homines, beſtias, carpenta, reliquamque ſupellectilem, in rupes aliquando valent convertere: uti legitur in *Helmontio de lith. c.* I. §. 18. multiſque in aliis Auctoribus. Secundo, ſumma cautio in *eſculentis*, & *potulentis* capienda. Quippe ut ea, nimia quantitate ingeſta, grave ventriculi fermento, detrimentum inurunt, & vitalem auram maxime peſſundant, ſæpeque ſuffocant, ſic nociva qualitate, pluribus heteroclitis affectibus, ac præcipue hinc, anſam præbent. Abſit tetra ingluvies, *quæ plures quam gladius perimit*. Procul panis male fermentatus nec bene coctus. Legumina fere omnia, rubris ciceribus exceptis, caſeus, lacticinia omnia, piſces grandiores, haleces paſſæ, ſeu infumatæ, oſtreæ & conchylia, & tandem omnia quæ copiam ſeminis petrificantis ſecum gerunt. Horum vices ſubeant caro vervecina, vitulina, capones, perdices, turdi, coturnices, vitelli ovorum &c. amygdalæ amaræ, piſtacia, pineæ, nuclei perſicorum ceraſ. ficus, rubra cicera. Inter herbas malva, atriplex, petroſelinum, aſparagus, & in primis chærefolium *Sennerto* ſingulare calculi remedium. Vitetur cereviſia nondum bene fermentata, in eamque dum coquitur ſemen dauci injiciatur. Fugiatur etiam vinum non defæcatum, Nam ea morbi cauſam ſecum portant. Ex inſalubrium numero eſt aqua ſtagnans, in fundo conceptaculi, ſilicibus, ſeu arenis orba; talis enim impura eſt, & terrenis gravida. Verum ea optima cenſetur, quæ perenni ſcaturigine, jugique fluento e terræ viſceribus per ſummum ejus corticem derivatur, innumeriſque calculis & arenulis fundum ſtratum habet. Motu nimirum, a corruptione vindicatur, & a ſpermate lapideſcente purgatur, dum ipſum in arenas faceſcens ſubſidet. Vinum Rhenanum album, liquor pomaceus, pyraceus, propter vim diureticam, valde juvant. Si qua autem purgatione utendum, ad ſuccum ſanguineum reformandum, inter alia hæc eſto, a celebri Riverio probata. R. Caſſiæ recenter extractæ cum ol. amygd. dulcium ℥j. diaphœnici ʒiij. rhabarb. pulv. ʒj. cum pulvere liquiritiæ, fiat bolus. Ad hujus effectus προφύλαξιν mire faciunt aquæ minerales acidulæ, & vitriolatæ; ut etenim eæ varia corporum concreta valent diſſolvere, ita calculoſam diſpoſitionem potenter enervant, plura utiliſſima apud *Paracelſum*, *Helmontium*, *Sennertom*, *Riverium*, alioſque famæ Medicos, quorum ampliora volumina hic inſerere non decrevi. Tertio excernendorum *excretioni*, & non excernendorum *retentioni* proſpiciatur. Quarto motu nimio pretioſum hominis *balſamum* non profundatur, nec pigriori quiete torpeat, aut gravetur. Quinto de *ſomno & vigilia* idem dicimus. Sexto *animi perturbationibus* conſulendum, eæ etenim, idem ac motus intenſior, & quies deſidior, præſtant. Omnia igitur medio modo procedant. His & aliis, quæ opuſculi brevitas recenſeri renuit, ingruenti huic affectui ſuccurritur.

Ad alteram *indicationem* adimplendam non ita pollet Medicus. Vix etenim pharmaca cum ſua operandi facultate, ad veſicam pertingunt. Tentanda tamen quæ calculum minuere feruntur. Radices apii, petroſelini, bruſci, graminis, aſparagi, folia pariet. Semina aniſi, fœniculi, dauci, carvi, ameos, carthami, rutæ, ſal prunellæ, cryſtal. tartar. Primas obtinet ſanguis hirci, vel integer, vel diſtillatus per B. M. Studendum autem cum Riverio, ut hircus nutriatur per menſem, ſaxifraga, pimpinella, baccis juniperi, petrocelino, aliiſque diureticis, ſine potu. Vinum alkekengi ab Arnoldo Villanov. maxime commendatur; quod fit fructus alkekengi contundendo, cum vino albo & colaturam exhibendo. *Horatius Augenius* hiſtoriam refert cujuſdam typographi filii, calculo liberati per pharmacum a Jeſuita ipſi oblatum, quod tale eſt. R. pulv. millep. ʒj. ad ſummum ℈iv. aquæ vitæ ℥ß. juris cicerum ruborum ℥ix. vel x. capiat horis ante prandium quinque. Spirit. ſalis hiſpalenſis extollit *Helmont. de lith. c.* 8. §. 28. aitque ipſo calculum imminui. His omnibus ore hauſtis palmam præriperent medicamenta, quæ ſuadente *Paracelſo*, aliiſque in veſicam ſyringa transfunduntur; at ægrorum experientia id alienat. Nam mitiora medicamenta, in ipſam veſicam injecta, dolores magnos cient. Si igitur *diætæ* appoſitæ, & remedii deglutitis, affectus rebellis non cedat, ſacra anchora, κυστοτομία, amplectenda, veſicæ inflationem, flabello peractam, apud Ægyptios olim exercitam, abhorremus: varia etiam abhinc crudelia imaginamur, tormenta, nec commodam calculi eductionem. Nec ſpiritus a Fab. Hildano extrahendi calculi modus, magis nobis cordi eſt. Regnet ergo ea ſola calculi eruendi ratio, quæ tot excellentibus practicis, Celſoque præſertim, maxime arridet. Si quis autem noſſe aveat, quale in viro, quale in puero, mulieribus, aut virginibus calculi educendi ἐγχείρημα excellat, peritorum χειρουργῶν monumenta adeat. Sed a tædioſo librorum evolvendorum labore abſtinere queat, quicunque eximiam dictam epiſtolam, ab ipſo naturæ genio ſcriptam, conſulere voluerit. Hic ſiſto calamum, & DEO TRIUNI gratias ex imo

meo corde fundo, & *ipſum* demiſſo, humilique rogo animo, ut tentamini huicce benignus faveat, luminiſque ſcintillulam gratus impertire dignetur, quo denſis ignorantiæ tenebris mens mea tandem eripiatur.

Diſſertationem hanc primam, alia jam Præclariſſimi Martini Liſter *excipiat. Quæ ſic habet.*

DISSERTATIO MEDICINALIS
DE
CALCULO HUMANO, &c.

CAlculi ubique corporis humani at præcipue in renibus & veſica generantur: cujus rei rationem infra privatim exponam. Igitur inventi ſunt calculi ſub lingua, in ductibus pituitariis, in cerebro, in hepate, in pulmone, in veſiculis ſeminalibus, in utero, in ventriculo, in inteſtinis, in articulis tum manuum, tum pedum, at multo frequentius in renibus & veſica. Adibis *Hiſtoriæ Medicinalis* Scriptores, & præcipue mortuorum diſſectores.

Calculi autem, etiamſi maxime inter ſe diſcrepare videantur & figura & colore & pondere; nam in iis ſunt leves, ſunt aſperi: alii opaci, alii pellucidi & cryſtallorum æmuli: ſunt & tophacei & valde friabiles: alii vero vere metallici, ponderoſi, peneque ſilicei videntur: alii rotundi, alii inæquales: alii quadrati, alii fiſſiles: alii teſtacei &c. tamen eorum natura & generationis ratio eadem eſt, non ſolum in hominibus, ſed etiam in aliis animalibus, ubi calculorum quoque quam maxima varietas differentiæque occurrunt.

At licet ea diſtinctio calculorum ſecundum loca & *animalium genera* laudabilis & hiſtorica ſit, inſtituti tamen noſtri brevitas nos diutius inſiſtere iſtiuſmodi minutiis non patitur.

Verum ne futilibus conjecturis oratio noſtra procedat, primum videndum eſt, quid nobis de calculorum natura, & ex eorum analyſi per ignem, & cum crudi nondumque ignem experti fuerint, exiſtimare liceat.

De calculo autem humano cremato hæc exhibet diligentiſſimus Leeuvvenhoekius ope microſcopii.

„ In calculo humano, inquit, ignis vi in calcem redacto, magna copia inſunt & ſalia fixa & volatilia. „ *Idem albi*, ex ſale volatili & fixo maxima pars calculi conſtituitur, *itemque*, calculi veſicæ humanæ ex „ magna particularum ſalinarum copia conſtant.

Porro „ *ex calculo combuſto* cryſtalli erant pellucidæ, „ atque ita angulares ac lateribus planis, ac ſi ipſum „ fuiſſet cryſtallum.

„ Rurſus ex calculo aduſto, cui aqua infuſa eſt, ſal „ coagulatur, ac *tam durum ſit ac rigidum*, ut quamvis aqua ad coctionem uſque ferveſcat, ſal illud ta„ men cum aqua non denuo conjungitur.

„ Item ſal volatile *calculi* adeo *rigidum & firmum* „ eſt, ut, ubi coagulatum eſt, humido cœlo diſſolvi „ nequeat.

„ Ex capite mortuo *calculi combuſto*, cui aqua pura „ infuſa eſt, eadem aqua ſenſim in aere ſiccata detegi „ plures ſalis figuras, pellucidas inſtar adamantum: nec „ ſolum erant pellucidæ, ſed & anguli earum erant „ adeo glabri, ac adamantum anguli poſſint poliri. In„ ter eas vero maxima erat plana, & ejus baſis trian„ gularis: unus ex angulis erat obtuſus, juxta hanc „ vero jacebat particula ſalina, cujus baſis erat ſexan„ gularis, &c.

„ Præterea jacebat (præcipue in liquoris ſuperficie) „ magna copia particularum ſalinarum, ſimilium iis, „ quas in *Arthritidis calcem* appellamus.

„ Etiamſi cœlum, dum accurate intueret ſalis parti„ culas, admodum eſſet humidum ac frigidum, omnes „ hæ particulæ undique, quaſi aqueo humori injectæ „ erant: unde earum rigiditas facile conjici poteſt.

„ *Calculus crudus* ex aqua frigida infuſus *ſuos quo„ que ſales* ſimiliter rigidos dat.

„ Nullam vidi particulam ſalinam, ex tot myriadi„ bus ſalis, qui calculo humano inſunt, communi no„ ſtro ſali ſimilem. Neque illud ex ſiccato humore de„ tegi potuit.

„ Omne ſal palato noſtro non ſapit; ita nec ſal e te„ ſtis conchyliorum crematis, ex alabaſtro crudo; ita „ nec ſapit qui elicitur ex calculo humano: id eſt, *acrem „ & acidum* ſaporem admodum ſalis communis non exhi„ bet; ſed ſal tamen eſſe non deſinit, i. e. ſuum habet „ peculiarem ſaporem, de quo ſupra ſatis dictum eſt.

„ *Capiti mortuo* materiæ calcariæ *Arthriticorum* ad „ nigredinem exuſto, aqua adjecta ineſt magna copia „ particularum ſalinarum, ſimilium ſalium in calculo „ humano: ſcilicet rigidorum pluriumque angulorum; „ nihil ſalis vulgaris, quo in cibis utimur, ineſt ma„ teria calcaria arthriticorum. *Hactenus Leeuvvenhoekius*.

Illud autem notes velim, figurarum ſalium illorum varietatem ac imperfectionem apud eum ab incredibili particularum ſalinarum exiguitate dependere, quæ, ut is teſtatur, vix tantæ ſunt, ut multæ earum myriades arenulam æquent: adeoque propter parvitatem vix ſatis recte depingi poterant.

In cryſtallos itaque majuſculas (quantum fieri poteſt) aliquo artificio cogendæ ſunt, ut lenta ſiccatione in umbra, idque diebus maxime calidis: quo certe tempore ex aquis noſtris mineralibus cryſtallos ad ſeſqui ſcrupuli pondus habuimus: deinde quo major quantitas ſalis erit, eo promptius experimentum ejus concretionis in cryſtallos, magnitudinis conſpicue & perfectiſſime ſucceſſurum eſt.

Hæc autem non exhibui, ac ſi aliquod dubium ſit de veritate experimenti a Leeuvvenhoekio de illis ſalibus expoſiti, ſed ut, etiam ſine microſcopio, vel nudis oculis res manifeſtaretur.

Igitur de copia & natura ſalis in calculo humano jam ſatis fere diximus, item de ipſa calce ſimiliter ſive materia calcaria & metallica.

Illud autem unum addam de hac calculi humani materia, ſcilicet quod in earum aliquibus debite crematis etiam ipſum *ferreum metallum*, ad aliquot grana adhibito magnete, poſſe extrahi; id quod olim oſtendi coram *Societate Regia Londinenſi*, cum ibi forte caput mortuum dictum alicujus calculi humani a *D. Slare* expoſitum fuiſſet. Appello autem regiſtra ejuſdem *S.* de fide experimenti.

Quæ vero præterea *calculi*, *chymica analyſi* dent, minus moror, nempe olea & aquam. Cum non alia ſint a ſanguine humoribuſque corporis: adeoque minus faciunt ad calculi generandi intelligentiam; quæ tamen hujus Diſſertationis præcipua intentio eſt.

Igitur his expoſitis quale ſit id, quod in homine lapideſcat, ſatis intellectum puto, atque ita *calculum definio*, nempe eſſe quid vere lapideum a ſale lapideque calcario, & interdum a ferreo metallo, humoribuſque quibuslibet corporis concretum, atque in pleriſque ductibus viſcerum excretoriis, maxime vero in renibus & veſica natum.

Cauſam itaque *materialem* calculi in ſolis humoribus, ut in pituitoſis, craſſis, viſcoſis, tartareis aut fæculentis non poſuimus. Etenim materiam non ſolum concretioni aptam, quales ſunt humores, indicare ſatis eſt, ſed aliam etiam vere lapideam & metallicam calculi exigere videntur, atque ea ipſiſſima eſt, quam in proxime ſuperiore Tractatu Anatomico exhibuimus, e quibus conchyliorum teſtæ fiunt, inque fontibus medicatis inveniri diximus; nempe ſuccum lapideſcentem e ſaxo quovis calcario, pyriteve ſive ferreo metallo *Germinante* ortum, atque aquis abreptum, nobis aliiſque animalibus quovis alimento, maxime vero potione aſſumptum.

Humor autem iſte ſive ſuccus lapideſcens etiamſi ejus effectus paſſim extra nos innumeris exemplis appareat, tamen a nemine quod ſcio, explicatus eſt. Etenim Helmontii ſomnia hic non vendito, videlicet cuncta metalla ex mera aqua fieri, ſpecifica metallorum ſemina, fermenta, odorem & ſpiritum neſcio quem urinæ lapidificum, terram ejuſdem volatilem, ſpiritum vini urinæ incolam, hæ meræ nugæ ſunt.

Non ſemen, inquit Helmontius, cum aqua ſibi ſubdita ſolum petreſcit, quin inſuper corpus ſibi contiguum, odoris ſeminis petrifici, ſolo attactu petrificat, at ſi ita eſſet, cur renes & ipſa veſica non petrificarentur: ubi interdum ſemen iſtud, odor & fermentum tam vehemens eſt, ut innumeros & ſæpe ingentes calculos generare potis ſit: ἀλλὰ εὔηθες τὸ τοὺς εὐήθεις τῶν λόγων λίαν ἐξετάζειν.

Quæ vero paſſim obſervare licet, ea tantum exhibeo, ſcil. ſaxa calcaria & pyriten i. e. ferri metallum ſulphurulentum, præ omnibus metallis, *ſalia ſua lapideis particulis gravida* edere, more plantarum pullulantium; has vero *plantas ſalinas* aquarum curſibus diſſolvi, iterumque vel ob moram, adhæſionem ex aptitudine quadam partium & contiguitate, imbibitionem, aliave ignorabilia accidentia inter ſe coire, & in primam ſuam materiam redire, hinc, inquam, petrificationes extraneas, & calculos intra nos fieri veriſimile eſt.

Eſt itaque peculiaris quædam materiæ ſive ſucci lapideſcentis aptitudo, ut in lapidem convertatur, nimirum ex ſalis lapidei naturali coitione, ejuſque rigiditate, ut diſſolutioni, ut dictum eſt, reſiſtat; itemque ex copia & qualitate particularum lapidearum in iſto ſucco contentarum, ſuo ſcilicet ſali ex quadam harmonia ortus, prompte committendarum, nexu haud facile diſſolubili.

Igitur calculi materiam ab eſculentis & potulentis, quæ hujuſmodi ſalibus lapideiſque particulis abundant, provenire. Si vero corpus bene ſe habeat, foras ejiciuntur, neque in renibus aut veſica retinentur; ſi renes imbecilli fuerint & veſica labefactetur, in lapidem coire apta ſunt.

Efficiens itaque cauſa calculi eſt copia materiæ lapideæ in ductibus viſcerum excretoriis imbecillis diutius ſuppreſſa.

Si qua vero ſit in aliquibus hominibus hæreditaria diſpoſitio ad calculum generandum, ea oriri poſſit ex mala partium conſtitutione, ex uſu tamen quotidiano victus, lapidea materia maxime infeſti, vel in maxime integris hominibus calculi etiam generantur, videlicet ſi alimentis continuo & magna copia utantur, quæ plurimum ſucci lapideſcentis in ſe contineant, aquaſve bibant tali ſucco vitiatas, quia in illis aquis aut cibis cauſa materialis; unde eſt, quod in quibuſdam regionibus præ aliis incolæ complures calculo laborent.

Itaque renes & veſica vitiantur vel ex nativa conſtitutione, vel victu calculoſo ſupervacaneo, quam autem rem ſic intelligo, nimirum a nimia copia & pondere materiæ metallicæ arteriolæ capillares, renum ductibus excretoriis commiſſæ, diſtenduntur, præterque naturam valde ampliantur, unde excretio debilitatur a conſtrictione arteriolarum labefactata. Igitur materia metallica in ductibus excretoriis imbecillibus ſenſim accumulatur moramque trahit, unde ejus coitio in calculos: idem cogita in tabe hæreditaria, ubi mala renum conſtitutio.

Inter *cauſas* autem calculi *antecedentes* & *procatarcticas*, hæ recte numerantur.

1. Mala concoctio, qua chylus crudus & lentus quo involvitur ſuccus lapideſcens, indiſcriminatim intra habitum corporis aſſumitur, etiamſi vero cauſa calculi materialis non ex ſtomacho deducenda ſit, tamen eo labefactato in officio ſuo chyli conficiendi, ſuccus putreſcens plus minus in omnigeno alimento neceſſario & naturaliter exiſtens, poſſit ob chyli craſſitiem citius & facilius in majores arenulas coire in renibus.

Profecto robur inæquale partium eſt calculoſorum præcipua ratio; ita renum alter calculos parit altero ſano, quod ſatis evincit calculi vitium a parte labefactata potius, quam ab ullo materiæ calculoſæ defectu oriri, quæ ſemper, ut dictum eſt, adeſt; at raro ſupra modum arenularum concreſcit, niſi vitetur tonus & vigor renis expulſivus.

2. *Lactea infirmata*; nam ab iis integris etiam chylus bene digeſtus a ſucco iſtiuſmodi putreſcente ex parte purgatur; quod ſcilicet is fluori minus aptus ſit, adeoque inter alimenti ſoluti excrementa per inteſtina dejicitur, antequam venas lacteas ſubire poſſit.

3. Hyems autumnuſque calculos renum parit, auctore *Aretæo*, an quod magis laborent renes, ſuppreſſa ex frigore perſpiratione cutanea.

Sed ad alia pergamus, & privatim materiam calculi ſuppeditant maxime *oſtrea* & omnia *Teſtacea* animalia, *aquæ medicatæ*, quæque vel calcario vel ferreo metallo imbutæ, & quæ petreſcentes ob conſpicuos effectus præcipue audiunt. *Vina* aut quælibet alia alimenta locis aqua petreſcente vitioſis nutrita.

Salſæ autem *carnes* minime, prout Leeuvvenhœckius extra dubium poſuit, ſcilicet in calculo omnino nil ſalis culinarii repertum eſſe.

His vero adjici poſſunt *vehementiſſima quæque Diuretica*, quæ materiam morbificam vel nimio impetu ad renes deturbent, vel victum per ſe minus noxium infeſtum reddant, quod ipſi renes ob nimiam excretionem infirmentur.

In his quoque cauſis *Balnea* ponenda ſunt, quibus renes nimirum laxentur, item alimenta vehementer calida, ut piper, alia, reſinæ quævis, exercitium vehemens, Venus immoderata.

Audi Hippocratem, (*a*) pueris calculi principium „ *ex lacte impuro*, pituita enim ex eo lacte urinæ ſedimento admixta, glutinum evadit; ac primum quidem parva lanugo accreſcit, deinde quod accedit arenoſum. Rurſus autem alimentum ſolidum aut *lapidoſum* efficitur, non ſecus ac *ferrum ex lapidibus* &c.

Ita nobiſcum ſatis bene ſentit antiquiſſimus Medicus, calculum accreſcere ex arena pituitæ commiſta, i. e. ex materia vere lapidea, primoque mollem velut lanuginem, mox virtute arenoſæ acceſſionis ſolidum ac lapidoſum effici, non ſecus *ac ferrum ex lapidibus*.

Hactenus de calculi natura, ejuſque generandi modo cauſiſque; proximo autem in loco ipſius *morbi* ratio ſive *pathologia*, ſive is in renibus, ſive in veſica fiat, inſtituenda eſt; cum *Diagnoſticis* vero incipiam.

Hæc autem calculi in renibus indicia ſunt. 1. Omnium certiſſima ſignificatio, calculus excretus eſt.

2. Ad renem doloris gravitas. (*b*)

3. Femoris e directo ſtupor ſentitur, *idem ibidem*.

4. Nauſea & vomitus.

5. Urina cruenta: at hoc perpetuum non eſt: unum tamen e præcipuis eſt quando contigerit, quod dolorem nephriticum a colico diſtinguat.

6. Urina in principio aquata, pauca, aut integra ſuppreſſio: a moto vero calculo per uretres, ea copioſa, fere turbida, arenoſa.

Hæc autem indicia per ſe patent, neque ulla explicatione, certe arte peritis, indigent.

Ubi vero id malum in veſica fuerit, his indiciis, inquit *Celſus*, (*c*) cognoſcitur. „ Difficulter urina redditur; paulatimque, interdum etiam ſine voluntate deſtillat, eadem arenoſa eſt, nonnunquam aut ſanguis, aut cruentum, aut *purulentum* aliquid cum ea excernitur; eamque quidam promptius recti, quidam reſupinati, maxime hi, qui grandes habent calculos, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo dolorem levant. Gravitatis quoque cujuſdam in ea parte ſenſus eſt; atque ea curſu omnique motu augetur: quidam etiam cum torquentur, pedes inter ſe, ſubinde mutatis vicibus implicant. Fœminæ vero oras naturalium ſuorum, manibus admotis, ſcabere crebro coguntur; nonnunquam ſi digitum admoverint, ubi veſicæ cervicem is urget, calculum ſentiunt.

Neque multum aliter Hyppocrates. (*d*) „ Hic morbus quinque habet ſigna: Dolor in urina reddenda: ejus ſtillicidium: interdum cruenta, a veſica inflammatione vexata: verum id non apparet, indicio tamen eſt *ſumma præputii pars* (i. e. inflammata) interdum arenoſa reddit, interdum duos aut plures calculos.

Aretæus ex antiquiſſimis auctoribus in pleriſque conſentit. „ Si veſicæ inhæſerit calculus, ex colliquationibus pateſiat, neque doloris neque gravitatis expertes ſunt, licet urinam expedite reddant: Sin minus & urinæ difficultas accedet: omnes vero calculos ex ſabuloſis urinæ ſubſidentiis deprehendes, & quod iſtis virilia ſæpius eriguntur: quando enim mejunt ſubeſtque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, anus quoque vitii particeps redditur.

De *inflammatione* autem veſicæ ſatis conſtat ex obſervatione Hippocratis, cum ad ſummam glandem fere viſibilis ſit ex inſigni rubore; unde non mirandum eſt, ſi moleſtus interdum *pruritus* ſit in pudendo, *dolorque* in veſicæ collo incipiens, ad glandis extremum uſque porrigatur, unde etiam *Virilium* frequens *erectio*, non ſecus ac cantharidibus ſumptis.

Urinæ autem *Stillicidium*, & ponderis ſenſus: item mictio facilior in uno corporis poſitu quam in alio: item dejiciendi cupiditas, quæ mictionem excipit, hæc omnia a magnitudine, & figura & motu calculi oriri videntur.

Ultimum autem & omnium certiſſimum ſignum eſt exploratio, vel per digitum in anum vel per catheterem in ipſam veſicam immiſſum.

De illo autem Hippocratis (*e*) aphoriſmo magna interpretum diſſenſio eſt a Galeno ad noſtra tempora. Quibus in urina arenoſa ψαμμώδεα ſubſident, his veſica calculo laborat.

Johannis Zechii (*f*) opinio, ut video pleriſque, arridet; qui hanc ſubſidentiam non meram arenam eſſe vult, ſed gluten iſtud mucaginoſum in pleriſque calculoſis conſpicuum; at hoc non perpetuum ſignum eſt, adeoque minime pathognomonicum.

Sed, brevitatis cauſa, miſſis aliorum diſputationibus

(*a*) *Lib.* 4. *de Morbis*.

(*b*) *Hipp. Epidem. l.* 1. *S.* 1.
(*c*) *lib.* 2. *cap.* 7.
(*d*) 4. *de Morbis*.
(*e*) *Aphor.* 79. *S.* 4. (*f*) *Conſ.* 58.

bus mihi videtur Hyppocratem hic, generationis arenæ locum, non calculi exiſtentiam indicare voluiſſe, & dicit tantum ipſam veſicam in vitio, ubi arenæ a mictione formantur atque ſubſident; ita quidem expono ἡ κύστη λιθιᾷ, imo idem Hyppocrates (*a*) alibi ait arenam non eſſe ſignum calculi in veſica; atque ita ille aphoriſmus diverſo ab hoc ſenſu intelligendus eſt.

Verum ais, arenæ non ſunt calculi, neque negandum eſt, quod a quibuſdam exhibetur, ſcilicet vix e decem unum reperiri, qui arenas cum lotio non excernant; raros tamen eſſe, qui renum calculo laborent, & rariores multo, qui veſicæ.

Quamvis autem arenæ revera calculi ſint, nec ab iis eſſentialiter differant; tantum ſecundum magis & minus, nam perexiguus calculus arena eſt; tamen aliquo ſenſu, in gratiam Medicorum, probanda eſt iſta diſtinctio, nempe arenarum quotidianarum cum urina ejectarum, & calculorum majuſculorum non ſine dolore & difficulter excernendorum, utræque tamen partes, & renes & veſica tum ſuas arenas, ſuoſque calculos generant: neque aliter viſum eſt Hyppocrati, ut ſupra dictum eſt in diagnoſticis; vult autem in hoc aphoriſmo arenas ex urina micta ſubſidentes præcipue a veſica vitiata oriri, eamque calculis generandis præ renibus pronam eſſe innuere. At hic prætereunda non eſt ſingularis opinio Fernelii, qui ſtatuit omnem veſicæ calculum, rudimentum quoddam, ſeu interiorem nucleum ex renibus trahere, e quibus per nephriticum dolorem excidens, ſi ſit grandiuſculus, in veſica hæret, & ſordium illic allatarum adhæſu coagmentatur, dum adoleverit in juſtum lapidem; eo, inquit, argumento, quod neminem oſtenderit in veſica calculoſum qui non fuerit diu ante nephritide vexatus: item quod in contritis veſicæ lapidibus nucleum quendam ſe reperiſſe aſſerit, diverſi a reliquo integumento coloris & ſubſtantiæ.

Huic autem opinioni ipſe addo, etiam in mediis calculis, e veſica exectis, vidi & *ferramenta (b)* & oſſa, per ipſum penem injecta: poſſunt itaque arenulæ renum eſſe pro rudimentis calculorum veſicæ: at hoc perpetuum non eſt.

Etenim priorem hujus rei rationem alii Medici ex propria ſua experientia negant; nempe in pueris calculoſos dari, quibus nulli nephritici dolores anteceſſerunt: item non in omnibus calculis nucleum iſtiuſmodi ineſſe.

Illud quidem verum eſt, calculos renum ſive arenulas ab iis plerunque fulvas eſſe, veſicæ vero albicantes, quare? calculorum color, ut ſupra dictum eſt & conſiſtentia varia: modo rufi, modo nigricantes, modo albidi ſunt, nempe pro ratione cibi potioniſve aſſumpti; at fere a renibus ſubcrocei, a veſica albidi: an quia in renibus urina defœcatior, puriorque ei inſit, arenularum materia ad ocram accedens, in veſica vero eadem pituitæ mucoſæ & albicanti, e glandulis excretæ, miſta & contaminata ſit.

Sed ad *Prognoſtica* tranſeamus.

Lapis magnus potione, neque medicamento frangitur, auctore Aretæo. Chimicorum inſomnia hactenus vana ſunt.

Morbus periculoſus: hæreditarius incurabilis: nam calculorum procreationem (cum Aretæo loquor) e fœcunda ſterilem reddere, nemo poteſt: facilius eſt enim uterum a pariendo prohibere, quam calculoſos renes calculis vacuare.

Vitia renum & veſicæ in ſenibus difficulter curantur. (*c*)

Hyppocrates in coacis vult lapidem in veſica non generari a 14. ætatis anno uſque ad 60. niſi prius extiterit.

Ita parvi & ſenes ſunt ipſis viris calculoſiores. Pueri autem magis calculo veſicæ laborant, ſenes vero calculo renum: quid ita? Audi Galenum (*d*) quia in pueris facultas renum expultrix fortior eſt, ejus autem actio naturalis eſt, item retinendi in veſica facultas non minus fortis eſt; at cum veſica proprie receptaculum eſt, & pueri parum bibant, parumque mingant, cum mictio actio voluntaria eſt, veſicæ exonerandæ non attendunt, ſic calculorum coitioni major opportunitas ex mora.

Ex anatomia autem diſcimus, ubi calculoſis ægris mucoſa urina effunditur, veſicæ corpus cancroſum eſſe, & digiti aut pollicis craſſitiem nonnunquam adeptum eſſe: in calculoſis vero, qui claram ac tenuem urinam mingunt, veſicæ ſubſtantia invenitur membranoſa, fereque ut in ſtatu naturali ſe habet; de his autem ita ſentio, calculum primum exiguum concreviſſe, veſica adhuc integra; aucto vero calculo, ab ejus pondere, aſperitate motuque veſicam lædi, ejuſque membranarum glandulas inflammari, intumeſcere, indurari, i. e. cancroſas fieri: unde veluti puris ſive pituitæ viſcoſæ, interdum cruentatæ ingens copia cum urina profluit.

Poſtremo in *ſectione* ſola cura magnorum lapidum, *Cœlio Aureliano (e)* auctore.

At, inquies, cur non quibuſdam medicamentis diſſolvantur, certe quidam lapides majores cum ex calculis in humano corpore repertis quidam tophacei & friabiles & leves, quales ſub lingua & in articulis orti? Reſpondeo in veſica lapides fere ſilicei ſunt, raro molles; & ſi ita, tamen ex arenulis duris compaginantur; Ratio eſt, quia per majores vias & in majoribus conceptaculis metalla, ſive particulæ tum ſalinæ, tum lapideæ, e quibus iſte ſuccus petreſcens conſtat, ponderis ſui virtute fere copioſius & excernantur & in calculos concreſcant, atque hæc hactenus. Proximo autem in loco de curatione & medicamentis dicendum eſt.

Curationes autem hæ fere inſtituendæ ſunt: vel ad calculos minores, arenaſve, cum moleſti fuerint, expellendos, ſpecialibus adjutoriis: atque hæc fere diuretica ſunt: vel materiam calculoſam minuendam, doloreſque acerbos mitigandos, in majoribus calculis excretioni ineptis: atque illa prophylactica anodyna ſunt, profecto qui dolorem ſuſtulit, ſatis ad valetudinem profuit.

Quoniam autem inſtituti noſtri ratio brevitatem requirit, & ut repetitiones ſupervacaneæ evitentur, ex adverſariis noſtris ægros aliquot, qui nobis commiſſi fuerint, eorumque curationes paucis enarrabo, deinde medicamentorum, maxime a nobis exhibitorum rationes exponam.

Hi autem *Nephritide* laborarunt.

1. *Ægrotus*.

D. *Dryden*, Præsbyter Eccleſiæ Eboracenſis, mediæ ætatis vir, ex pluribus menſibus ſanguinis mictione miſere affectus eſt, maxime ab equitatione, aut vehementiori corporis motu: item calculos innumeros, fere arenoſos (& in iis fuerunt, qui ſeminum coriandri grana implebant) excernere conſuevit, huic etiam frequentiſſimæ mingendi cupiditas.

Is autem multa a multis fruſtra ſumpſit: tandem hoc remedium a me feliciter præſcriptum eſt (*♃. ſem. & rad. pœoniæ maris, agarici vitrioli Romani, mithridat. an. ℨ. ß. conſerv. roſ. rubr. ℥iii. Syrup. e roſis q. ſ. f. Electuarium.*

Convaluit & a ſanguinis mictione & a calculo.

2. *Ægrotus*.

D. Breeden de Pangburne, unus e Parliamento Jacobi Secundi Regis, ſexagenarius, ex vehementi ſaltatione in uno & dextro pede per hortos ſuos, quo exercitio aliis ſæpius certare conſuevit, ſanguinem minxit.

Huic malo curando ei pluries ſanguis e brachio miſſus eſt, aquas *ferratas* ſumpſit; aliaque plurima medicamenta fruſtra ab aliis atque aliis Medicis adhibita ſunt.

Poſt ſeſquiannum autem hominem in hac conditione inveni. Sanguinis plus minus ab aliquot ſeptimanis quotidie mingebat, non ſine urinæ ſtillicidio tumor ingens & durus in abdomine contra renem dextrum; item dolor continuus in dorſo: ſummus ardor in imo abdomine e regione renis dextri: *venæ* abdominis externæ ejuſdem lateris *varicoſæ* & præter modum tumidæ: habitus corporis qualis in leucophlegmatia: multum ſitiebat: parum dormiebat. Denique huic coxendicum ſtupor, & ſumma crurum imbecillitas.

Huic autem malo ſic auxiliandum cenſui. (*♃. Mithridatii ſine opio confecti. ℈j. ß. G. Tragacanth. aq. roſac. diſſolut. ♃. ſſ. f. pilul. n. vi.*) ex his unam ſingulis noctibus ſumpſit.

Item (*♃. Aq. hordei ℔ij. olei vitrioli guttas vi. ſucci limon. ℥iv. C. C. uſtl. ʒj. ſacch. candi. albi. ℥iij. ß. miſce; de quo ad ℥vi. bis quotidie propinavit.*

Item (*♃. Balſami martis*) *i. e. ſalis martis ex balſamo Lucateli ℈j.* (*optime ſuper marmor contriti*) *gr. iij. hora aliqua veſpertina devoravit.*

(*a*) *L. de inaffectibus.*
(*b*) *Acta Philoſoph. Lond.*
(*c*) *Hipp. Aphor. 6. 5. 6.*
(*d*) *In 6. Epid. ſect. 3.*

(*e*) *T. P. l. 5.*

Ex

Ex his autem medicamentis intra diem unum vel alterum multo melius ſe habuit.

Poſtremo bis hominem purgavi hieræ diacolocynthidos ʒj. quod medicamentum facile tulit.

N. B. Quamvis in reliquis mire a meis medicamentis levatus eſt: adeo ut non amplius ſanguinem mingeret, & optime dormiret, & ſat bene cibum appeteret; tamen vix ambulare centum paſſus præ mira imbecillitate crurum potuit, aut ſcalas ullatenus aſcendere.

In hoc ſtatu ad tres hebdomadas manſit: tandem nulla amicorum prece prohiberi potuit, quin rus iret ad quinquageſimum fere lapidem a Londiniis, ad videndum uxorem moribundam; ex itinere autem (quamvis lectica veheretur) iterum ſanguinem minxit, & aliquot poſtea diebus ex urinæ ſuppreſſione interiit.

Ex diſſectione Ren. dexter immenſæ magnitudinis inventus eſt, cancroſus, ad quinquaginta uncias pendebat, atque in eo inventi ſunt plurimi exigui calculi.

Nequeo ſane mirari ſatis veterum diligentiam; nam cum rariſſimum ſit hoc morbi genus, idque mihi ſemel tantum in praxi occurrit, tamen apud Ætium ſumma accuratione deſcriptum illud legere eſt.

3. *Ægrotus.*

D. Athins, quinquagenarius, unus e regni Juſtitiariis, Eboraci, cum publica negotia obiturus erat, calculo laboravit, huic in altero rene dolor vehemens, vomuit, mingere cupivit, at fruſtra, nam paucam tantum urinam reddidit, eamque aqueam.

E lenioribus autem medicamentis hæc ſumpſit, nimirum præmiſſo enemate e therebinthina ex vitello ovi diſſoluta in decoct. communi, cui vini emetici ℥iii. adjectæ fuerint, parum effecimus: ideo ſtatim hæc purgatoria exhibuimus cum diureticis mixta & ſtomachicis. (*♃. Elect. lenitiv.* ℥ß. *aſſellorum cochinell. an.* ℈j. *ſal. abſinth.* ℈j. *m. f. bolus, huic ſuperbibat potionem ſequentem. ♃. decoct. ſennæ Gereon.* ℥ij. *ſyr. e ſpina cervina* ℥j. *ſ. aq. mirab.* ʒvi. *olei amygdalarum dulcium* ℥j. *miſce f. potio.*) bene fecit: calculos enim aliquot albidos cum urina ſubfulva & fœculenta excrevit; & poſtridie publicis negotiis præfuit.

4. *Ægrota.*

Domina *Bellingham* quadragenaria ſubito poſt dejectionem vehementi dolore nephritico, & ad alteram abdominis partem correpta eſt; vomuit, mox quatuor calculos excrevit cum tantillo urinæ. Ab his primis calculis dolore perſeverante hoc medicamentum præſcripſi. (*♃. Caſſiæ recenter extractæ* ℥ß. *pulv. julap.* ℈j. *mercurii dulcis gr.* vj. *olei cinnam. gut.* 1. *m. f. bolus.*) alios autem multos calculos deinceps per aliquot dies reddidit.

N. B. Horum autem calculorum color *luteus*, figura omnium ſubteres; at non eadem magnitudo: ad grana vero piperis majuſculi, omnium durities inſignis: aliquot ex iis fractis cortex lapideus unus, more cæparum alteri ſuperinjectus eſt; item interior medulla ſimiliter & lapidea, & rufeſcens.

5. *Ægrotus.*

D. Harduich, mediæ ætatis vir, ex itinere primum ſanguinem minxit, cum renum dolore; poſt aliquot vero menſes calculos *rufos* exiguos non ſine vomitu & vehementi renum dolore excrevit; item intra annum tertium eodem dolore renum correptus eſt, cum vomitu & calculorum excretione.

Huic ſic præſcripſi. (*♃. Agarici pulv.* ℈j. ß. *jalap. pulver. gr.* vj. *ſummitat. hyperici pulveriſat.* ʒij. *vini veteris Rhenani* ℥v. *m. f. potio.*) ab ea vigeſies minimum, dejecit, neque tarde aut cum ullis torminibus alvum movebat, convaluit.

6. *Ægrotus.*

D. *Aſcough*, ſenex calculo ſæpe vexatus eſt reniſque alterius vehementi dolore, vomitu, ſanguineo mictu, is autem dolor, ante meum adventum ſine febre ad octiduum manſerat, exhibui ſtatim caſſiæ ad ʒvi. &c. in bolo, a quo non ſine levamine purgatus eſt; at rediit vehemens dolor; ideo nocte dormituro data eſt *Trochiſc. Alkekeng.* ʒj. optime ſe habuit, poſtridieque mane ſine ullo dolore calculum grandiuſculum minxit.

7. *Ægrota.*

D. *Rhodes* diu multumque renis dolore affecta eſt, cum vomitu: multa & enemata & alia remedia data ſunt, a quibus inducias trium circiter dierum habuit, tandem huic dormituræ veſperi *Trochiſc. Alkekengi* ʒi. exhibuimus; ea nocte placide quievit, & poſtridie hora aliqua pomeridiana tres calculos majuſculos fere ſine dolore excrevit, convaluit.

N. B. In his trochiſcis inſunt præter baccas ſolani Alkekengi dictas, & amygdalas amaras, & oppium, &c.

8. *Ægrota.*

D. *Legger* quinquagenaria, primaria fœmina, diu febre intermittente luctavit, tandem ad me venit, Eboraci degentem: graviter præter febrem ſymptomatibus hiſtericis affecta eſt, huic adeo apozema præſcripſi ex cortice Peruviano, phyllitide, ceterac, ruta muraria, &c. Singulorum ad ℥iii. in vino poſt longam macerationem leviter coquend. de eo per aliquot dies ſumpſit; tandem febre victa, vomitu & vehementi renis dolore correpta eſt, calculumque majuſculum excrevit: id quod ſemel tantum in vita ante quinquennium fecerat: agnoſco autem libens, & expertus jam egregiam vim herbarum capillarium ad effectus uterinos; at ſuſpicor illas herbas non tantum calculum expellere, ſed etiam ex parte illum ab iis, tanquam materia, gigni; quod rupibus fere calcariis, lociſque montanis uliginoſiſque naturaliter creſcunt, ubi eas plurimum ſucco calcario imbui nutririque neceſſe eſt.

Idem de eodem apozemate in alia atque alia fœmina, D. *Rokſbie*, &c. obſervavi: unde magis magiſque fidem do jam poſitæ ſententiæ.

D. *Green*, coquus aliquoties calculos a renibus excrevit; at ultimo paroxyſmo, quo me acceſſivit ut opem ei ferrem, ex communi conſilio cum D. *Barvvik* collega meo digniſſimo, *dyſuriam* ad triduum paſſus eſt magna corporis jactitatione atque anxietate; in extremis autem cum pene de hominis vita deſperatum fuerit, ſic præſcripſimus. (*♃. Cantharid. prob. toſtarum, tantum non crematarum* ℈ß. *aq. ſpermatis Ranarum* ℔j. *m. f. hauſtus*) paucis horis elapſis urinam ad quatuor minimum libras reddidit, & una plurimos calculos, convaluit.

Hi autem calculo veſicæ laborarunt, renibus forte in pleriſque non integris.

9. *Ægrotus.*

D. *Damſden*, mercator Eboracenſis, mediæ ætatis vir, ex parte calculis miſere afflicto natus, & ipſe renum & veſicæ calculo a multis retro annis vehementer laboravit; item ejus filius unicus triennis calculo correptus eſt, & ſectione tandem a pene pueri grandiuſculus calculus exemptus eſt, graviſſimis autem ſymptomatibus malum in dies & moleſtius & periculoſius fit; nam ſanguinem ſæpius minxit, modo dyſuria, modo lumborum contra renes dolore, horrendum, cruciatus eſt: ſæpenumero vero calculos fere aſperos, & inæquales excrevit, tum albidos, tum flavos hordei grani magnitudine.

Tandem vero ab equitatione primum obſervavit ſe humorem quendam albidum tenacem cum urina reddidiſſe; is autem humor præ lentore ſuo matulæ fundo adhæſit; nec facile cum urina effundi potuit; & interdum ad plures uncias diei unius ſpatio excretus eſt; neque unquam ſine dolore excerni potuit, propter virgam (puta) inflammatam & acrimoniam fracidæ, & marceſcentis urinæ; nam vetuſtatem redoluit, etiamſi noviſſime fuerit reddita.

Sane hunc hominem, cum primum medicinam facerem, curavi; mihique adeo ex propria experientia minus notæ eſſent medicamentorum vires, illud equidem unum totis viribus efficere conatus ſum, ſcilicet, ut materiam iſtam lentam aut minuerem, aut liquefacerem, quo minore cum dolore per urethram exire poſſet.

Neque aliud magis profuit, quam *mercurius dulcis ad gr. vi. ex pulv. jalap.* ℈j. exhibitus: quippe eo & alvus diu liquefacta eſt, & materia lenta & mucoſa in grumos farinaceos diviſa eſt: ac ſic multo melius ſe habuit & ratione dyſuriæ, & minus frequenter mingendi cupiditate vexatus eſt: tandem vero maxima ex parte deſiit prodire iſte mucus, ac fœtor urinæ uſque permanſit, etiam cum cætera ſanus ſibi viſus fuerit.

Poſt menſem vero ex frigore & cruditatibus eodem muco mire viſcido tentatus eſt.

Tum

Tum vero hominem ſic purgavi (*♃. Rhei Torrefacti ʒß. Therebinth. Venet. ad duritiem coct. & pulveriſat.* ʒiij. *f. Pulvis: detur ex hauſtu ſequenti. ♃. mellis deſpumati* ℥iß. *aq. ſperm. ranar.* ℥ij. *miſce.*)

Urina autem quæ antea aquea fuit, jam ex rhen intenſe colorata eſt, eique ex terebintha odor ſuavis conciliatus eſt, at poſtridie idem urinæ pallor atque idem fœtor redierunt.

Porro, ex ſemicupio, in quo ſemel tantum ad mitigandos dolores demiſſus eſt, involuntaria mictio ſecuta eſt, idem obſervavi ex uſu opii.

Rurſus, ex mercurii dulcis aucta doſi ad gr. x. & pro ſecunda vice dato, idem effectus ſecutus eſt, ut ſc. mucoſæ urinæ materia in exiguos grumos incideretur, & matulæ fundo vix amplius adhæreret; at propter ſtimulatum anum & ex conſenſu communi cum ſphinctere veſicæ, diarrhœam plurium dierum, imo fere integri menſis induxit, item aphthæ in ore & faucibus ortæ ſunt.

Cum vero levi febricula ſub eo malo corriperetur venam in brachio incidimus: ſanguis autem miſſus, & refrigeratus, craſſa pelle albida contectus eſt.

Tandem ex communi conſilio aliorum mecum Medicorum & trochiſci, Alkekengi & emulſio cum ſeminibus frigidis minoribus cum decocto ſymphyti majoris, &c. præſcripta ſunt.

Ab his autem remediis calculi multi parvi, ſed *albiſſimi*, qualis color fuit emulſionis, excreti ſunt; item poſtridie rediit urina mucoſa & lenta & dolor vehementer auctus eſt, & urinæ difficultas: ideo abſtinui a præſcriptis medicamentis: itaque ſpiritus ſalis armoniaci cum gummi ammoniaci deſtillati ad guttas vj. ter quotidie ſumpſit ex aquæ ſpermatis ranarum hauſtulo.

Ejus autem medicamenti poſt aliquot dies effectus erat, ut urinæ malus odor, fere ſublatus eſt, & ejus ſedimentum jam bona ex parte ſimilagineum, candidius & leve factum fuerit.

Rediit autem appetitus, & ex uſu ſalſamenti veteris, apud noſtrates *Ling.* dicti, alvus ſubito compreſſa eſt, & urinam rurſus continuit, cæteraque omnia incommoda mirifice levata ſunt præter unicum in urina fœtorem, neque amplius urina viſcoſa.

Hic autem vir, tolerabilem valetudinem conſecutus, Eboraco Londinum ſe contulit, ubi a chirurgis, ejus artis peritis examinatus digitis in anum immiſſis, calculus ad ovi magnitudinem compertus eſt.

Illud ſedulo autem notavi, medicamenta leniter diuretica, & renum dolorem ſupra modum intendiſſe, & ſi e valeniſſimis fuerunt, & teſticulorum, ipſiuſque urethræ, & glandis, ad exitum, inflammationem & rubedinem excitaſſe.

Ab eo tempore, quo Eboracum rediit, nihil, quantum ſcio, ſumpſit; certe unum vel alterum annum vixit, ſed graviter decubuit, nec calculum ullum poſtea excrevit.

Tandem neſcio cujus ſuaſu, unciam unam guttarum dictarum a *Goddard* auctore, a Londino natus, ad ejus ℔ß. in qua parietariæ bis aut ter in die ſumpſit; hoc autem medicamentum (ut poſtea didici ab ipſo Rege Carolo Secundo, qui a vidua Goddard magno pretio ſecretum redemit) nihil aliud fuit, quam *ſpiritus* ſalinus volatilis a *ſerico crudo* vi ignis elicitus, at tanta erat ejus malitia in optimo viro, ut biduo a ſumptione, ſanguinis mictu, & diris cruciatibus, correptus, miſereque convulſus, diem ultimum obierit.

Sub eo tempore in eadem urbe duo ſenes, metallorum foſſores, ex calculo a plurimis annis decumbentes (*Smith* unus appellatus eſt, alterius nominis oblitus ſum) convulſi perierunt, potione ſpiritus terebinthinæ, ad ℈ij. aliquoties exhibiti: unde inflammatio imum ventrem ex toto occupavit, in gangrænam protinus mutata, hoc medicamentum ſuaſu cujuſdam Agyrtæ chimici ſumpſerunt, quorum alterum, ſuper pontem habitantem, prece viduæ, diſſecui.

10. *Ægrotus.*

Illuſtriſſimus Baro D. *Fanshavv*, puer novennis, calculo veſicæ ab aliquot annis laboravit, illum *Sandbeck* vidi, villam amœniſſimam D. Comitis de *Caſtleton*, dum ibi ejus matri decumbenti advocatus ſum.

Hujus autem pueri urina, inſtar ſeri lactis recenter concreti, turbida & grumoſa erat: item in fundo ejus reſedere grumi albiſſimi, vere caſeoſi; ejuſque urinæ odor ipſiſſimus qui caſei recentis: is autem nuper, ex præſcripto Medicorum, quotidie lac aſininum bibere conſuevit, ex ejus vero veſica poſtea calculus feliciter exectus eſt Londini.

Illud autem ex hoc caſu conſtat, ſc. lactearum venarum imbecillitatem, eaſque officio ſuo non recte fungi, quod (cætera ſanus puer) odorem & ſubſtantiam fracidicaſei ejus urina exhibebat; alitermulto, quam in integris etiam puerulis lactantibus, quorum urinæ ſuus odor & conſiſtentia eſt.

11. *Ægrotus.*

D. *Little* Prætoriæ cohortis eques, Eboraci tum degens mediæ ætatis vir, ex equitatione, primum urinæ difficultate correptus eſt: mox ea fere ex toto ſuppreſſa eſt cum vehementi dolore circa pubem, & in ipſo penis itinere.

Cum urina vero exiit mucus quidam albidus, viſci inſtar tenax, matulæque fundo pertinaciter adhærens, item ejus odor fœtidus, qualis ex urina veteri.

Ob vehemens vero malum ſæpius anima defecit, & miſere convulſus eſt.

Hæc autem ante meum adventum, ſtatim oleum, amygdalarum dulcium leniter tepefactum, injiciendum veſicæ præſcripſi, cum bono eventu, deinde hoc medicamentum exhibui devorandum. (*♃. mercurii dulcis gr. iv. pulv. jalap.* ℈j. *Caſſia* ℥ij. *f. bolus*) a quo alvus ſepties mota, dolores levati ſunt; nocte troch. Alkekengi ʒi. dati. Verum poſtridie & ſanguinem minxit & aquam multos majuſculos calculos albidos excrevit, alioſque per aliquot dies: calculis autem excretis & iſte mucus exire deſiit, convaluit. Hunc forte hominem in noſocomio militari Chelſienſi ſuperiore anno vidi, beneficii mei non immemorem & (ut mihi narravit) poſt viginti annos, calculos quod attinet, ſanum.

12. *Ægrota.*

D. *Hedley*, in vicinia Leedes, oppidi agri Eboracenſis degens, quinquagenaria, admodum obeſa, ex multis annis *calculi cujuſdam arenacei* excretione vehementer cruciata eſt. Ii autem calculi ipſum *Saxum molare* noſtrum arenaceum valde referebant; nam *ex arenis majuſculis Cryſtallinis, inter ſe coagmentatis* in calculos majuſculos conſtabant, interdum vero ſolidos, interdum ſolutiores eos, quotidie, haud modica quantitate cum urina reddebat.

Hæc autem ſymptomata præter calculorum excretionem paſſa eſt, cordis palpitatione, aſſiduam mingendi cupiditatem, lumborum & veſicæ dolorem, urinam aqueam, cibi inappetentiam, &c.

His autem malis ſic occurrendum eſſe cenſui, (*♃. Linguæ cervinæ, Trichoman. an.* ʒj. *macis* ℈ß. *f. pulvis ſubtiliſſimus, detur ex aq. hordei hauſtu, poſt horam infuſionis, ter quotidie*) poſt 4. dies non amplius calculos reddidit; urina jam fulva, qualis ſanorum cum ſedimento albido, quod fere defuit ante: ad aliquot amplius dies iiſdem medicamentis, at alia atque alia compoſitionis ratione, uſa eſt; præter opinionem convaluit.

Reverſa autem ad ſuos, rurſus calculorum id genus excretione correpta eſt: iterumque ad me Eboracum venit: atque, iiſdem medicamentis ſimiliter ſumptis, convaluit.

Huic domum redeunti uſum cereviſiæ præcepi tantummodo ex aqua fluminis, & non putei, ut ante conſueverat confectæ: nam non ſine ratione arbitratus ſum, aquas puteales horum calculorum materiam, utpote ſuccum lapideum, in ſe continuiſſe.

13. *Ægrotus.*

D. *Freeſtone* de Hornecaſtle, micturitione admodum doloroſa & frequenti, cumviſcoſa materia matulæ fundo adhærente, correptus eſt: niſi tamen erectus mingere haud potuit, ut multoties per noctem mingendi cauſa e lectulo ſurgere coactus ſit. Diu vitam ſic miſeram traxit, huic ſic præſcripſi. (*♃. Balſami martis*) i. e. balſ. Leucatell. & ſalis martis an. (℈j. *f. pilula ſive bolus, quem ſumat nocte & tantundem mane*) quo per triduum ſumpto non amplius cubitum per noctem reliquit: ſed facile reſupinatus in lecto mingere potuit, item huic minor dolor in urethra & extremo pene.

Item (*♃. Aq. ſpermatis Ranarum* ℔j. *C. C. uſti in ſubtiliſſimum pollinem contriti* ℥j. *gummi Tragacanth.* ʒj. *miſce hujus bene conquaſſati* ℥iv. *ter quotidie bibat.*)

Item (*♃. Balſami veneris* ℈j. *dividatur in ſex doſes*) has autem per triduum ſumpſit ſingulis diebus mane:

mane: a quo alvus die tertio leniter mota eſt. Omnino melius ſe habuit, rurſuſque abiit, neſcio an hic æger calculoſus fuit; nam in adverſariis noſtris de calculo nihil ſcriptum inveni.

14. *Ægrotus*.

D. *Lane*, Divi Laurentii in Urbe ludi-magiſter, ex tribus circiter annis, urinæ ſtillicidio vehementer cruciatus eſt. Item plurimos calculos excrevit. Huic autem mingendi cupiditas bis aut ter aut pluries in hora, die nocteque: alvus firma, urina fœtida & viſco quodam referta, item doloris acuti ſenſus in ano, & circa pubem.

Huic autem ſic præſcripſi. (*♃. Succi hypociſtidis glyrrhizæ ana* ℈j. *mithridatii ſine opio* ʒj. *Gummi Tragacanth. aq. ſpir. ranar. diſſolut.* ℈ij. *C. C. uſti* ʒß. *miſſa f. pilol.* viij. *ex.* ʒj. *miſſæ harum pilolarum unam veſperi atque alteram mane quotidie ſumat.*)

N. B. Tertia nocte ab iis ſumptis ter tantum minxit; at quotidie alvus bis aut pluries ſoluta eſt. Ab eo autem tempore ad dies ſeptem tantum bis aut ter in nocte minxit & placide dormivit, & mirifice levatus eſt; meque opium ei dediſſe putavit: imo plane ſe convaluiſſe affirmavit; adeo dolor mitigatus eſt præ eo, quem ante meum adventum ſentire conſuevit, at potioni, præ ſiti, contra meum præceptum indulgere voluit. Unde rediit mingendi frequens cupiditas, & remediis abſtinuit.

Alios autem multos calculos omitto, quibus hæc medicamenta in micturitione ſive mingendi importuna cupiditate profuerunt: neque aliud malum gravius eſt, ex iis quæ humano generi contingunt; imo omnium, perhibente Plinio ex deciſione veterum Medicorum, longe graviſſimum eſt ſtillicidium urinæ.

15. *Ægrotus*.

D. *Spacy* ex multis annis ſanguinem mingere conſuevit: Interim plurima intervalla optimæ ſanitatis habuit, eoque malo vacuus. Tandem vero mucum quendam ſive pituitam vitream, viſcidamque reddidit, fundo matulæ pertinaciter adhærentem: jamque urinæ odor fœtidus, ejuſque ſtillicidium moleſtum: at a mictione in extrema penis glande ſæviſſimus dolor.

Huic ſic medicinam feci. *Trochiſcos Alb. Rhaſis* ex aq. ſperm. ranar. in penem injici feci.

Item (℔. *Merc. dulcis* ℈j. *Elect. lenitiv. mithridatii an.* ℈iß. *f. Bolus veſperi detur*) mane alvus ſoluta eſt mannæ potione.

At his medicamentis, calculos plurimos excrevit albidos, leves, anguloſos. Symptomata ex bona parte ſublata ſunt.

16. *Ægrotus*.

D. *Montege*, ſexagenarius & amplius, optimus vir, calculoſus cum urina mire viſcida; huic viſcoſitati urinæ ter remedia præſcripſi, & toties ex ea ad menſem minimum convaluit: Scil. (*♃. Aq. ſimplicis limacum, ex lacte deſtillatæ* ℔ij. *C. C. uſti & in tenuiſſimum pollinem cont.* ℥j. *ſacch. cand. alb.* ℥ß. *miſce. Hujus probe conquaſſati & turbidi* ℥iv. *ter quotidie potavit.*) item *♃. Penis viridis teſtudinis furno ſiccati* ℥ij. *Hujus pulveris ad* ʒj. *alternis diebus ſumpſit ex eadem aqua*: At ex recidivis frequentibus, mali vitæque pertæſus, in lithotomorum manibus, tertio a ſectione die, obiit.

Verum ægrotorum & mihi & tibi fortaſſe lector ſatis ſuperque eſt: ad medicamentorum vero rationes explicandas, quorum præcipua cauſa hæ narratiunculæ ex adverſariis noſtris tranſcriptæ ſunt, propero. Simplicia autem medicamenta calculo maxime accommodata, ſive *ſpecialia adjutoria*, ut Cœlii Aureliani verbis utar, hæc ſunt, nempe, quæ in quatuor claſſes commode redigi poſſint.

Prima autem & præcipua *Claſſis* eſt eorum, quæ ex *Inſectis* animalibus oriuntur.

Penis Teſtitudinis viridis toſtus, Margaritæ, Conchyliorum teſtæ, & crudæ, & crematæ. Millepedes ſive Aſelii, Scorpionum, Cantharidum, Cochinel, lumbricorum terreſtrium, apum, formicarum naſcentium cinis. Coccos baphice. Spongia Bedegaris ſive Roſæ Sylveſtris mel. aq. ſermatis Ranarum, coohlearum terreſtrium. Jus conchyliorum marinorum, ſericum, ejuſque ſpiritus deſtillatus.

Hæc autem omnia mirifice calculos expellunt; idque communi fere virtute præſtant, nempe ſeptica, qua vehementer corrodunt, ſtimulantque ductus viſcerum excretorios, præcipueque majores renum & veſicæ.

In horum autem aliquibus ea vis tanta eſt, ut illa cruda ſumere, nemo impune ferre poſſit, quin ſanguinem quoque cum calculis effundat, contractioneſque nervorum patiatur. Ideo torrenda ſunt, ut igne miteſcat vis illa ſeptica, ſalinis particulis acrioribus ex bona parte evaporatis.

De horum autem aliquibus privatim diſſerere lubet. De millepedis audi *Scribonium Largum* † Aſellos quinque ex aquæ cyathis tribus ſuffundere (i. infundere) & per urinam extrahere lapides certum eſt. Tanta erat de his animalculis experientia apud veteres.

Hic autem præterire nolo, quod olim * ediderim, nempe ex *multipedarum* genere eſſe *ſpeciem* quandam apud nos non infrequentem in ſepibus, teretem, longiuſculam, ad digitum puta; quam ſic onteras, naribuſque protinus admoveas, eos tanto odore ſulphurulento & corroſivo percellit, ut multo mitior ſit odoratus ex integra uncia ſpiritus urinæ deſtillati.

Haud diſſimilis vero odor e *Formicis* crudis contritis prodiit, maxime ab *Hippomyrmecis* noſtris, conſule nares.

Pulvis autem *Lumbricorum terreſtrium* toſtorum ſalſedo inſignis eſt.

Margaritarum vero & conchyliorum crematorum calx ſale ſupra fidem abundat, teſte Leeuvvenhoekio.

Vis autem ſalina e ſerico evaporata apud noſtrates notiſſima eſt, ſub nomine (*Goddards drops.*)

Cantharidum, apum, formicarum, ſcorpionum vis ſeptica & exurens, ab illorum animalculorum effectibus, ſi viva aliquem pupugerint, cutive admoveantur, neminem latet.

Idem cogita de *Cocco baphica ſpongiaque* dicta *Roſæ Sylveſtris*, quæ ex apiculis conficiuntur, fœturæ gratia.

Neque ob aliam rationem Gallæ, (ut id hic obiter dicam) tanti uſus ſunt, ad lanas tingendas, aliave in artem infectoria, niſi quod infectorum mera opificia ſint, eorumque excrementis & veneno ſeptico penitus imbuantur; at pergam ad ea quæ reſtant.

Cochineil vero medius ſtatus eſt alicujus ſcarabæi indici, i. e. cantharidibus congeneris; at multo mitioris virtutis.

In hoc autem cenſu ſunt *Cicadæ* ad calculoſos commodæ; vide *Aetium*, nempe *Infectum* quoddam ad ſcarabæos accedens.

Cochlea autem maxime earum cervices, ubi organa generationi dicata, ut veſicam & penem mirifice afficiant, diximus in prima exercitatione ex *Petronio*.

Idem puta de pene teſtudinis viridis, ranarumque aqua ſtillatitia, magna equidem volumina non affecto; res tantum attingo, earumque virtutes quaſdam communes indicare contentus, ut in ſingulis admiratione dignam quandam vim ſepticam & urentem, vehementer adeo ſtimulantem ductuum excretoriorum; privatim vero renum & veſicæ, mecum agnoſcas.

His autem annumerari debent inſectivora quædam animalia, propter victus rationem, calculis expellendis idonea. Tales ſunt aves quædam ut hirundines, ille regulus ſive paſſerculus quidam Troglodites, noſtratibus a *VVeren* dictus, de quo conſule Aetium, * hanc autem aviculam ad calculoſos ſumme efficacem, magna accuratione deſcribit, ejuſque condiendi exhibendique modum. Naturalem autem, inquit, vim omnino admiratione dignam habet, itaque ſale conditus & crudus in cibo acceptus morbum perfecte ſanat: & *novi* adeo quoſdam ab ejus uſu nunquam amplius ab affectione vexatos: & infra, de cauſa tantæ virtutis recte judicare videtur. Arbitror, inquit, & ſanguinis iſtius aviculæ naturam quiddam in ſe complecti, quod minime vulgariter proſit, cui amplius ſtercoris efficacia accedit; ac revera & in ſanguine & in ſtercore infectorum, quibus veſcitur, vis ſeptica inſignis eſt; ſecunda autem claſſis ſit ex animalibus vel *frigidis*; nempe oſſa cremata in capite tuberonis,

aſeli,

† *Comp.* 151.
* *Act. Phil. Lond. N.*
* *Tetr.* 3. *Sermon.* 3. *c.* 11.

aſeli piſcis, ſimiliumque: hæc quidem parem virtutem habent cum conchyliis crematis, & ob eandem rationem, quod in calcem ſalinam ſimiliter comburantur, vel *calidis*; ſcilicet tunicæ interiores ventriculi gallinæ, & ſtercus album ejuſdem, item cinis corticum ovorum aduſtorum: atque illa eandem facultatis ſuæ expulſivæ rationem habere videntur cum ſuperioribus. Nam tunica illa tanquam cornea eſt; albumque ſtercus & urinoſum, & ipſum cortexque ovorum ad teſtaceum genus quam proxime accedunt.

Tertia vero claſſis ex herbis diureticis fere eſt, ut terebinthina, balſamum Judaicum, Peruvianum, Copivi &c.

Omnia autem terebinthinata vehementer urinam movent, quod cuti admota corrodant; neque vim ſuam emplaſticam, niſi uſtione quadam exerunt. Etenim quatenus vulneris carnem putridam marceſcentemque exedendo abſtergant; viva interim, quæ ſubſit, in cicatricem commode nutritur.

Ex illa autem corroſione calor ac inflammatio oritur: unde ductus urinæ majores ad vehementem contractionem, expulſionemque ſtimulantur.

Porro in hac claſſe numerare licet tartarum ex vino, ipſumque vinum album acidulum, vel per ſe, vel ſulphure, more Gallorum, vel ex gypſo, more Hiſpanorum conditum: item ſuccum limonum: balauſtia ex granatis acidis ac ſylveſtribus: atque hæc omnia herbarum ſale eſſentiali dicto, & utrinque mucronato, tenuiſſimis acutiſſimiſque particulis conſtante abundant, quo majores ductus renum & veſicæ continuo laceſſantur.

In hac quoque claſſe & *Leguminæ* habentur, præ reliquis vero *cicera rubra* decantantur ob acrium flatuum copiam: nam hos mire excitant; forte materiam iis non paucam adjiciant, ita velut mantiſſa quadam addita ferociam quandam flatibus, in corpore præexiſtentibus, præſtant, eoſque per renes tranant. Quam vehementer autem penem, eoſque ductus afficiant, ſcire licet ex teſtimonio veterum: quos adi. Igitur veriſimile eſt conferunt & flatus excitant, quod illas partes diſtendere & expulſione ob acredinem promovere apta ſint.

Poſtremo ad hanc claſſem pertinent nuces avellanæ, amygdalæ præcipue amaræ: hæc autem medicamenta lenire potius videntur quam expellere; adeoque inter anodyna cenſenda ſunt. At amaritudo amygdalarum aliud ſuadet.

Reliqua autem olea dulcia iter expediunt, lubricando. Sane hujuſmodi olea vere pinguia ſunt, nec concreſcere apta; perinde ut alibi de oleo lini, nucum Jugulandis, & papaveris a me dictum eſt.

At pereunt, inquies, iſtiuſmodi virtutes a concoctione: ſcilicet ſuccus, puta citri, ex prima digeſtione acorem ſuum amittit; minime vero: ſi recte ſe habeat aliquis & dolore vacuus ſit, ita eſſe concedo: ubi autem adeſt nephritis, ac horrenda illa a veſicæ renumve calculo ſymptomata, digeſtio ex bona parte ceſſat, corporis habitum medicamenta tantum non integra pertranſcunt, inque venas viſcerum excretorias promota, parum mutata egrediuntur, ita in maximis calculi doloribus is ſuccus v. c. ſubcrudior vim ſuam extenſivam in ipſis renum glandulis vehementer exerit profecto in ægris renes, ut & omnia alia itinera tam citra quam extra ſanguinis curriculum magis aperta ſunt, ac laxata; unde virium medicamentorum mira retentio & celerrima trajectio.

Ad *Quartam* autem ac ultimam claſſem pertinent a metallis medicamenta: ſcilicet corallium, lapis Judaicus, nitrum veterum, ſpiritus ſalis vitrioli, ſulphuris, ſal prunellæ, aquæ medicatæ, vel acidulæ, ferratæ, calcariæve, vel mixtæ ſcilicet muriaticæ, calidæ, frigidæque, mercurius dulcis. Atque ex his fere medicamentis vani homines lapidum renum & veſicæ non expulſionem tantum, ſed & fractionem comminutionemque vehementer jactitant.

A ſalibus certe metallicis, fateor, ob ſtimulum & ſummam acrimoniam vehemens contractio majorum ductuum & lapidum expulſio expectanda eſt: idque veteribus probe cognitum eſt ex multiplici experientia; quos conſule, unam aut alteram tantum inſtantiam exhibebo.

Nitri vitriolati pondo, ex vino, in arenam ſolvit lapidem, Scribonio Largo authore. †

„ Aquæ calidæ quæ ſunt tuſcia *Ferratæ*, mirifice re-
„ mediant veſicæ vitiis; appellantur item *veſicariæ* quon-
„ dam Milonis Gracchi Prætorii hominis optimi ad
„ quinquageſimum lapidem reddentis eodem * perhi-
„ bente. "

Iis qui veſicæ lapidibus afficiuntur erunt aquæ eligendæ *ſalſæ*, vel quæ *Nitri* habeant qualitatem, ut apud *Tenariam* Inſulam, quæ potandæ & lavacro adhibendæ ſunt. Ita Cœlius Aurelianus.

At in labefactatis calculo renibus & veſica, maxima opera danda eſt, ne quid metallicorum, aquarumve medicatarum nimis exhibeatur. Etenim fortiter licet calculum expellant, tamen propter imbecillitatem iſtarum partium metus eſt, ne & ipſa quoque remedia ibidem concreſcerent in lapidem, cum ipſiſſimam lapidis novi materiam in ſe contineant: ſcilicet & ſalem & ſuccum lapideum, id quod vehementer moneo, ſæpiuſque dicendum eſſe putavi.

Huic autem noſtræ ſententiæ favet illud Hippocra-
„ tis præceptum, Qui ſanus eſt ac valet, is * nullo
„ habito diſcrimine, ſemper eam aquam bibat, quæ
„ adeſt. Qui vero *morbi cauſa* (puta calculi) eam,
„ quæ maxime conveniat, bibere volet, is ſanitatem
„ conſequetur.

Item alibi; calculis maxime tentantur & renum morbis qui *aquas ſalſas*, (i. e. medicatas) bibunt.

Ejus autem rei rationem reddit; ſcilicet aquæ, qua-
„ rum fontes in ſaxoſis locis ſunt, *duræ* ſint, neceſſe
„ eſt: aut ſi ubi aquæ calidæ exiſtant, aut *ferrum* na-
„ ſcitur aut *ſulphur*, aut *nitrum*.
„ Etenim aquæ ſalſæ, nitroſæ, ferratæ, ſaxoſæ *indo-*
„ *mitæ* naſcuntur & coqui nequeunt; ſunt tamen na-
„ turæ quædam & *morbi*, quibus tales aquæ potu ſunt
„ commodæ, i. e. ventribus mollibus & humidis & pi-
„ tuitoſis; iis duriſſimæ aquæ & coctu difficiles & ali-
„ quantulum ſalſæ accommodatæ ſunt.

Profectu illud ſæpius vidi, ex iis qui animi tantum cauſa aquas noſtras medicatas biberunt, quoſdam inter ipſa remedia nephritide primum correptos fuiſſe, & calculos excreviſſe; quos ex aquis iſtis putreſcentibus (ita omnes aquæ medicatæ merito, ut ex ſupra narratis ſatis oſtenſum eſt, exiſtimandæ ſunt) ortos fuiſſe nullus dubito, cum in renum pelvi aut uretheribus nulla arenula majuſcula, vel momento conſiſtere poſſit ſine vehementi dolore, non magis quam in aſpera arteria vel minima mica panis, puta ſine gravi tuſſi.

At, inquies, nulla fere aqua ſucco petreſcente prorſus vacua eſt, atque adeo hoc nomine nobis noxia foret. Quid igitur indulſit natura humano generi præ reliquis animalibus? libenter accedo pleraſque aquas, certe quatenus ſucci petreſcentis participes ſint, non uſque adeo tutas eſſe.

Atque idem olim nobis exhibuit Hippocrates. * Qui
„ magnis fluminibus bibunt, in qua alia flumina de-
„ currunt, & de ſtagno in quod multarum & cujuſvis
„ generis aquarum rivuli decurrunt: quippe adventitiis
„ (per fiſtulas plumbeas puta) aquis aluntur; quæ ex
„ longo intervallo deducuntur, & calculo maxime ten-
„ tantur, & renum morbis ac urinæ ſtillicidio &c. ſci-
„ licet quia ex iis mixtis aquis aliæ ſalſæ ſunt, i. e.
„ medicatæ.

Idem quoque nobis abunde manifeſtatur, ex aquis pleriſque noſtris coctis, tam fluviatilibus, quam marinis: videlicet in fundo lebetis lapidem quendam calcarium, lapidis alicujus fiſſilis more, adhærere.

Providentia tamen divina admiranda eſt, vel ob hoc commune beneficium omnibus animalibus conceſſum: atque homo ſolus culpandus eſt, ſi eo non recte uſus fuerit ex intemperantia; ſi quidem noluit natura uſpiam deeſſe materiam animalium teſtis oſſibuſque generandis, nutriendis, firmandis.

Igitur, ſuadeo, memor ſis admonitionis illius Hippocraticæ, ſupra poſitæ, nempe de aquis non ſolicitus ſit ſanus; at qui calculo puta laboret, aquis petreſcentibus abſtineat; certe de iis admodum parce, cauteque bibat, ne juſtas intemperantiæ pœnas luat. Atque hæc hactenus; antequam vero manum de hac tabula auferam, illud quoque Hippocraticum de aquarum vitiis verbo conſiderandum non alienum erit, nimirum, Pravæ ſunt *aquæ* omnes, quæ ex *nive & glacie* fiunt: ubi enim ſemel concreverint, non amplius ad priſtinam naturam redeunt. Hinc, inquit, urinæ ſtillicidium & herniæ; an quod ex frigore intenſo eadem particularum petreſcentium concretio metuenda ſit, ac ex coctione? ſane conſtat experientia,

& ex

† *Comp.* 153.

* *Comp.* 146.
* Taral. *P. l.* 5.
† *L. de Aere, locis, & aquis.*
* *Ibidem.*

& ex obſervatione, olim edita, D. Joannis Raii inter principes hujus ſæculi philoſophos, mihique veteri amicitia conjunctiſſimi ab hyeme duriſſima, & a longa aquarum congelatione æſtatem maxime morboſam ſecutam eſſe.

Verum cum nivatæ aquæ ad ſe nunquam redeant; tamen cur eædem aquæ fluminis alicujus, Thameſis noſtri puta, toties putreſcant & ſuaves denuo ac potabiles fiant, inquirere lubet; certe ad Indiam Orientalem navigantes experiuntur, iſtam aquam fere intra Tropicos & ſub linea Æquinoctiali ſupra modum fœtere turbidamque fieri: mox limpidam reddi & bene olere; item eandem aquam iterum fœtere & turbari in reditu ad nos; denuo purgari a fæcibus & a malo odore, imo interdum ſub hac mutatione illam ardeſcere ad candelam admotam, inſtar ſpiritus vini, dolio aperto exhalanteque.

Hujus equidem rei rationem ſic intelligo, ſcilicet omnem aquam fluviatilem plus minus inſectis refertam eſſe; quod microſcopio adhibito extra dubium ponitur; hæc autem animalcula, quod noſtratia ſint, ſub ardoribus pereunt, unde aquæ tantus fœtor: ubi vero iſta putredo e beſtiolis corruptis in fundum dolii ſubſederit, coiveritque, aqua fit limpida odore malo vacua. Rurſus in India eadem aqua novis inſectis Indicis repletur, quæ tamen in reditu ſimiliter moriuntur, unde novus fœtor ac aquæ turbatio; iiſdem quoque rationibus aqua ad claritatem ſuam ſuavitatemque redit.

Ad ardorem vero & inflammationem aquæ iſtiuſmodi quod attinet, ab inſectorum quoque putrefactione, id commode oriri poſſit, perinde ut flatus inteſtinorum per anum emiſſos, & ab alimentorum coctione putredinoſa ortos, flamma admota ardere, notiſſimum eſt: atque ita expoſui, quam breviſſime potui, medicamentorum ad calculos maxime accommodatorum cognatas virtutes, earumque rationes & uſus ex veterum fere diligentia fideque.

THOMÆ

THOMÆ SYDENHAM, M. D.

INTEGRI PROCESSUS

In Morbis fere omnibus Curandis.

QUIBUS ACCESSIT

GRAPHICA SYMPTOMATUM DELINEATIO,

Una cum quamplurimis obſervatu dignis.

EDITIO NOVISSIMA PLURIBUS ARTICULIS AUCTA.

Nec non

DE PHTHISI

Tractatulus nunquam antehac editus.

AMICE LECTOR.

Specimen habes Praxeos eximiæ, in dilectiſſimi filii M. D. uſum, caute & diligenter excogitatum, ſua ipſius manu conſcriptum, mihi autem pro familiaritate illa, qua omnes excepit, conceſſum a Cl. Sydenham, Viro ſane cui vix ætas ſuperior parem dederat, vel poſtera datura eſt, non modo in arte ſua mira ſagacitate, & ingenii acumine ſingulari, conſpicuo: ſed & probis moribus, & in humanum genus, ſtudio, & amore inſignibus adeo, ut apud omnes ſummum ſui reliquerit deſiderium. Cujus præcepta licet animo meo, & imo pectore infixa ſint, ne tamen forte fortuna in mei ipſius, & ægrorum detrimentum excidant memoria parum fida, typis haud ita pridem mandabam exemplaribus circiter viginti impreſſis, ut amicis quoque inſervirem. Neſcio autem quo pacto in lucem irrepſit publicam inter Miſcellanea Curioſa ſuperioris anni Norimberg. editum, ſed inepta mole inutile. Prodiit tandem eo modo veſtitum, ut tibi ſit in quovis loco paratum; figmentis cerebri vanis, & futilibus ſciolorum dogmatis nequaquam refertum, nec hypotheſi placida ſolidis ut videtur rationum momentis undequaque conſtipata ſuperbiens; humile autem & modeſtum accurate morbos depingit, & accuratius adhuc medetur; in id ſolum ſolicitum innoteſcas, quod natura faciat aut ferat. Et ſi verum loqui liceat, modo partium ſitus noveris, pateant tibi per ſymptomata ægritudines, (quod aſſidua ediſcas obſervatione) ſcias deinde veram & genuinam medendi methodum per diætam, & pharmaciam adhibere feliciſſimus eris practicus, & tibi & infirmis optime conſules. Parum interim tua refert, utrum Alcali peccet an acidum, num in ſpiritibus animalibus, an in ipſo ſanguine, aut in recondito aliquo viſcere deliteſcat morbi minera, unde de periodico intermittentium reditu docte ſatis & prolixe poſſis differere, dum interea ipſa febris ſine ullis ambagibus, inquietudine, ſiti, calore, pulſu celeri, nauſea, cæteriſque ſymptomatibus, etiam aſtantibus palam eſt, & aperte dignoſcitur. Hinc ſæpius mirari ſubit, quamobrem anxie ita & ſcrupuloſe immediatas, & proximas morborum cauſas, dum medicinam pertractandam ſuſcipiunt, indagare ſatagunt, & e tenebris iſtis, quibus natura obduxit, irrito licet conatu, eruere, gravi & ſubacto judicio viri, & in praxi verſatiſſimi; ſatis interim gnari ſe latere vel quævis obvia; unde enim dimanat graminis viridis, aut albus nivis color? Quid eſt quod humana anima ratiocinari nequeat dum adhuc infantes aut pueri ſumus? Unde forma tua ſpecifica? ſatius eſſe Medicum quam Philoſophum agere (quis enim unquam Carteſium ſibi Medicum voluerit) minutiſſima phænomena plane & rite enumerare, & remedia quibus unuſquiſque morbus facilius cedat candido & ſincero animo proponere: ita tandem limites ſuos prætergreſſa, quibus anguſtiis nimis jam includitur nobiliſſima, omnibus, quaquaverſum patet orbis, feliciter ſatis, & proſpere ſalutem, filiis autem ſuis honores ſummos conciliabit.

Meditabatur paulo ante obitum tractatum de phthiſi peritiſſimus Medicus in perquirendo, naturæ methodum, qua morbos amoliri ſtudet, ut adjutrices porrigeret manus, & miſeriis hominum ſubveniret, diu noctuque penſitabundo, & anxio animo, exercitatiſſimus; hinc fidiſſimarum obſervationum ſerie & irrefragabili edoctus experientia, medicinæ praxim ornavit, & ad ſaniores reduxit regulas: ſed væ tabidis, dum hujuſmodi nunquam intermiſſis ſtudiis detenti, & defatigati ſpiritus, ſolitis non vacabant excubiis, truculentiſſimus hoſtis, Podagra, quæ per multos annos obſederat, & debilitaverat artus, impetu facto in interiora viſcera irruit per vomitum, & ſeceſſum enormiores intentans mortem, unico autem morbo neſcit cedere Medicorum Princeps, ſed cum malorum cumulo acceſſit, & Renum Calculus, qui coraſis vaſorum oſculis, ſanguinem liberalius, quam ſenectus tulit, urinæ permixtum effudit, ſe jam non amplius opponens, nec vitæ, nec mortis cupidus, placidam, & pacatam expiravit animam. Ne tamen auxilio prorſus deſtituantur tabidi, fragmenta quædam quæ Authorem ubivis ſapiunt in primo ſaltem morbi ſtadio plerunque proficua, (neque enim fas eſt, quod ægrotanti proximo opituletur, celare) in publicum prodeunt, ut exinde pateat quam accurata, & omnibus numeris abſoluta, ſi modo Deus Opt. Maximus conceſſiſſet vitam, expectari potuiſſet Phthiſiologia.

Quid in febribus, variolis, morbillis, acutis cæteris, & ut chronicis ſanandis valuit optime meritus Author noſter, ſequentes indicant paginæ. Regimen, & Diæta inſtituuntur aptiſſima, præſcribuntur remedia pauca, ſed neceſſaria, nec in Pharmacopolarum lucrum excogitata, nec inani oſtentationi compoſita, ſitibundis ægris (eodem modo quo & ipſe ſitim ſuam reſtinguere ſolitus erat) cereviſiam tenuem affatim, & pro libitu hauriendam, unde mire reficiuntur, & refrigerantur, concedi; nec immanitate plus quam barbara precibus eorum, ſurdus, Apozemata & Julapia, præ ingrato ſapore faſtidita, ſubſtituit; maximam adhibet cautelam ne exæſtuans nimis, vel igne laculentiori, vel ſtragulorum onere, plus adhuc incaleſceret, vel a propinatis forſan remediis eum in finem ut per poros eliminetur materia morbifica cruda adhuc & inconcocta, qua tamen hac data anſa concitato motu cerebrum petit, unde phreneſis, aut coma, aut extravaſato ſanguine deturpant cutim maculæ purpureæ, aut eruptiones quas vocant miliares collum & pectus ubivis obſident. Numquid adamuſſim magis depingi poterat quam variolarum

hiſtoriæ eruptionis diem in utravis ſpecie deſignat, puſtularum ingenium ad unguem deſcribit, quo tempore incipiat, & quandiu continuetur ſalivatio, quo iterum faciei manuumque tumor ſe prodat, quid tandem quolibet die expectandum diſerte explicat. Paregoricum uſum, quo emolumento judicent practici, primus perſuaſit, malum ingerendi cardiaca, ante eruptionem, more, unde ſæpe acceſſitum fuerit confluentium genus, merito primus improbavit. Melius autem hæc ex ipſo fonte: Valeas itaque amice Lector, & ſicubi ſcateant menda ignoſcas.

Amico ſuo integerrimo M. D. Expertiſſimo Domino S. M.

Solum ſequaces prætulimus diu
Coum medentes; compar habebitur.
Qui clariorem te, minori
Reddidit hoc, Medicina! Libro
Non huic tumori Mole ſuperbiens
Blattis futurus Præda opulentior:
Senſu ſed arcta Ditiori
Concilient ſibi Verba Pondus.
Fruſtra moleſto vaſta Volumine
Luſtres Galeni ſcripta: Minutulæ
Acumen huic majus Tabellæ.
Se ſtupet hic Medicina totam.
Hic non remoto ſordidus Angulo.
Senſim fatiſcet, ſedula ſtrenue
Manus quotannis, Spe perenni
Deteret, auctior ut reſurgat.
Applaude Votis Turba Medentium:
Non febris illum, Morbus atrocior
Haud afflet ullus, Commodis qui
Immoritur ſatagendo Veſtris.

Sic vovet
Chriſtophorus Crelle, M. D.

MEDICAMENTORUM

quædam formulæ in praxi magis familiares.

Potio communis purgativa.

♃. *Tamarind. ℥ß. fol. Sennæ ʒii. Rhei ℥iß. coq. in ſ. q. aq. ad ℥iij. in Colatura diſſolve Mannæ & Syr. Roſar. ſolut. an. ℥j. m. f. Potio.*

Emeticum commune.

♃. *Aq. Cardui Penedict. ℥ij. Infuſ. Croci Metal. ℥j. Syr. Caryophyll. ℥ß. m. f. vomitorium.* Sumat hora 4. pomeridiana, ſuperbibendo poſt ſingulas vomitiones hauſtum largum liquoris poſſetici.

Julapium perlatum.

♃. *Aq. Ceraſor. nigr. lact. Alexiter. an. ℥iij. aq. Cinnamom. ℥j. Margarit. præparat. ʒiß. ſacchar. Cryſtall. q. ſ. adde aq. Roſar. Damaſcen. ℥ß. f. Julap.* de quo cap. cochlear. iv. vel v. in languoribus.

Julapium cardiacum.

♃. *Aq. Lact. Alexiter. Ceraſor. nigr. an. ℥iij. aq. Epid. Syr. Caryophyll. & de ſucco Citri, an. unc. ß. m. f. Julap. de quo capiat ſæpius.*

Decoctum diæteticum.

♃. *Rad. Sarſæparill. unc. vj. ligni Saſſafr. & Chinæ ana unc. ij. Glycyrrh. unc. j. coq. in aq. font. Congiis ij. per hora dimidium, deinde ſtent clauſæ ſuper cineres calidos per horas xij. poſtea ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem; cum primum ab igne amoveatur, infunde ſem. Aſini unc. ß. poſt duas horas coletur, & poſtea depuretur per reſidentiam, & liquor reponatur in lagenis vitreis probe clauſis ad uſum.* Sit pro potu ordinario per xxx. dies.

Apozema aperiens & Antiſcorbuticum.

♃. *Rad. gramin. Cichor. Fœnicul. & aſparag. ana unc. i. uvarum Corinthiac. & paſſul. enucleat. an. unc. ij. fol. hepat. ling. cerv. & cap. Ven. an. M. i. Fol. Becabung. ſub finem addit. M. ij. coq. ſ. q. aq. fontan. ad ℔. ij. ſub finem adde vini Rhenani ℔ß. Colatura adhuc calente, infunde ad duas horas, vaſe clauſo, Cochl. hortenſ. M. i. colatur. adde ſyr. e quinque radic. & e ſucco Aurant. ana unc. ij. aq. Cinnamom. hordeat. unc. i. M. f. Apozema.* Sumat. ℔ß. mane & 5. pomeridiana per xiv. dies.

Eclegma incraſſans in tuſſi.

♃. *Ol. Amygd. dul. unc. i. Syr. Papav. Rhœad. Portulac. Injub. & Lohoc ſani, ana ℥ß. Sacchar. cryſtall. q. ſ. M. in mortario marmoreo ad integræ horæ ſpatium & f. Linctus perfecte miſtus; recondatur in olla figulina ad uſum,* cap. ſæpius lambend. e baculo liquiritiæ.

Eclegma fortius incraſſans.

♃. *Conſerv. Roſ. rub. Syr. violar. de Mecon. an. unc. i. ſem. papav. alb. ʒiii. contunduntur ſimul & per ſetaceum trajiciantur, deinde adde ol. nuc. Moſcat. expreſſ.* gr. vi. *f. Eclegma.*

In defluxione tenui.

♃. *Conſerv. roſ. rub. unc. ii. Syr. de Mecon. & injub. an. unc. i. Oliban. Maſtic. & Succin. an. ʒi. ol. nuc. Moſchat. per expreſſionem gr. vi. M. f. Lohoch.* de quo lambat ſæpe; bis in die cap. eclegm. deſcript. cochl. j. inſtilland. Balſam. ſulphur. aniſat. a gutt. viii. ad gutt. xii.

Cereviſia purgativa.

♃. *Polypod. Querc. ℔i. Rad. Rhabarb. Monac. fol. ſennæ & paſſul. enucleat. ana ℔ß. Rhabarb. inciſ. & rad. Raphan. Ruſtican. an. unc. iii. fol. Cochl. hortenſ. ſalv. an. M. iv. Aurantior. inciſ. N. iv. infunde in Congiis v. vel vi. Cereviſiæ non lupulatæ, fermentationis tempore, & quando ad maturitatem pervenerit,* ſit pro potu ordinario per dies xiv. vel xxi. præcipue vero ſumat hauſtum ſingulis auroris.

Emplaſtrum hyſtericum.

♃. *Galbani in tinctura Caſtor. ſolut. & colat. ʒiii. Tacamach. ʒii. f. Emplaſt. pro umbilico.*

Catharticum pro infantibus tenellis.

♃. *Syrup. Cichor. cum Rahabar. Cochl. i. parvulum.*

Decoctum amarum purgativum.

♃. *Decoct. amar. duplicata ſenna ℥iv. Syr. de Spina unc. i. Elect. de Succ. Roſar. ʒii. M. f. Potio.*

Laudanum liquidum Authoris.

♃. *Vini Hiſpanici ℔i. Opii ʒii. Croc. ʒi. pulv. Cinnamomi, & Caryophyllorum, an. ʒi. infundantur ſimul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam conſiſtentiam acquirat. Colatura ſervetur pro uſu.*

PROCESSUS INTEGRI IN MORBIS

Fere omnibus curandis.

De affectione, in fœminis *Hiſterica, in* maribus *Hypochondriaca, dicta.*

Cum a caſu aliquo graviori moleſtum patitur humana anima, araxiam concipiunt animales ſpiri-

tus, urina ſubinde limpidiſſima copioſe excernitur; ſanitatis recuperandæ ſpes omnis protinus abjicitur, triſtiſſima quævis ſibi ominantur ægrotæ: quamcunque corporis partem morbus inſederit (plurimas autem inſidet) ſymptomata ei parti competentia confeſtim urgent; in capite apoplexia, hemiplegia ſoluta, ſtatim à partu adoritur; ſpaſmi epilepſiæ perſimiles (vulgo uteri ſtrangulatus, in quo venter & præcordia guttur verſus intumeſcunt) infeſtant; clavus hyſtericus, in quo dolor in capite atrociſſimus, quem tranſverſo pollice poſſis contegere; ægra interim materiam viridem bili porraceæ parem evomente, miſere excruciat; cordis palpitationem, tuſſim, paſſiones iliacam, & colicam, nephritin, urinæ ſuppreſſionem æmulatur paroxyſmus; vomitiones enormes, diarrhœam ſubinde excitat; externe in carne muſculoſa nunc dolorem, nunc tumorem inducit in tibiis hydropis inſtar; nec (quod mireris) intactos dimittit dentes; dolor doſi creberrime ſævit; & ſæpe ſæpius adeo refrigerantur externæ partes ut cadaver plane referant; in riſum & lacrymas effuſiſſimas ſine ulla προφάσει ridicule erumpunt; ptyaliſmus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut mercurio delibutas facile crederes. Dolores hyſterici, quamcunque partem obſident, ubi diſceſſerint, teneritudinem, quæ tangi recuſat, relinquunt, ac ſi verberatæ fuiſſent carnes.

Mittatur ſanguis ad unc. viii.

Emplaſt. de Galbano umbilico admoveatur. Sequenti mane aggrediatur uſum ſequentium pilularum.

℞. *Pilul. Coch. maj.* ʒij. *Caſtor. pulv.* gr. ij. *Balſam. Peruv. gutt.* iij. *f. Pil.* xij. cap. iv. ſingulis vel alternis matutinis, pro ratione virium, hora 4. vel 5. matutina, ſuperdormiendo.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv. *Bryon. comp.* ℥ij. *Caſtor. nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſ.* ʒß. *Sacchar. Cryſtal. q. ſ. f. Julap.* de quo capiat cochl. iv. vel v. in omni languore. Poſt has pilulas ſumptas utatur ſequenti.

℞. *Limitatur. Chalyb.* gr. viii. *cum ſ. q. Extract. Abſint. f. Pil. N.* iij. Sumat ſummo mane, & repetantur hora 5. pomeridiana per xxx. dies, ſuperbibendo hauſtum vini abſinthitis.

Sin forma boli magis arrideat.

℞. *Conſerv. Abſint. Roman. & Conſerv. flaved. Aurant. an.* ℥j. *Angelic. condit. Nuc. Moſcat. condit. & Theriac. Andromach. an.* ʒß. *pulv. Ari comp.* ʒiij. *Zinzib. condit.* ℥ij. *cum ſ. q. Syrup. de ſucc. citr. vel ejus defectu, Syr. Aurantior. f. Electuarium.*

℞. *Elect. præſcript.* ℥ij. *limitatur. Chalyb.* gr. viii. *cum ſ. q. Syrup. Aurantior. f. Bolus* ſumendus mane & ſero, ſuperbibendo hauſtum vini abſinthitis, vel cochl. vi. ſeq. infuſionis.

℞. *Rad. Angelic. Enul. campan. & Imperator. an.* ℥j. *fol. Abſinth. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. & Chamædr. an. M.* j. *Cort. Aurant. duor. inciſ. affunde v. ni Hiſpanic. q. ſ. ad ſupereminentiam duorum digitorum.* Coletur tempore uſus. Vel

In Delicatulis *Chalybs* exhiberi poterit in forma pulv. ſequentis.

℞. *Limatur. Chalyb. probe trit. unc.* j. *pulv. Ari comp.* ℥vj. *ſem. Coriand. præparat. Aniſi, Fenicul. dulc. an.* ʒß. *Cinnamom. acutiſſ. Corall. rubr. præparat. an.* ℥iij. *Nuc. Moſchat.* ℥ij. *f. omnium pulvis ſubtiliſſimus, cui adde ſacchar. albiſſ. ad pondus omnium*, hujus cap. e cochleari ʒß. bis in die per 4. dies tum ℥j. bis in dies ſuperbibendo.

℞. *Aq. Lact. Alexiter. unc.* xij. *Gentian. comp.* iv. *Abſinth. maiſ. comp. unc.* ij. *ſacchar. albiſſ. q. ſ. f. Julap.* Vel

℞. *Vini Rhenan. Abſinth.* ℔ß. *aq. Gentian. comp.* ℥ij. *Syr. Caryophyll.* ℥j. *f. Julap.*

℞. *Myrrh. elect. Galban. & Aſſæ fœtidæ, an.* ℥j. *Caſtor.* ʒß. *cum ſ. q. Balſam. Peruv. f. Pil. e ſingulis drachmis* xij. Sumat iij. ſingulis noctibus, ſuperbibend. aq. Bryon. compoſ. cochl. iii. vel iv. per totum decurſum hujus proceſſus.

Si pilulæ præſcriptæ ventrem moverint, utatur ſequentibus.

℞. *Caſtor.* ℥j. *ſal. ſuccin. volatil.* ʒß. *cum ſ. q. extract. Rutæ f. pilulæ N.* xxiv. cap. iij. ſingulis noctibus, ſuperbibendo julapii hyſteric. cochl. iij. vel iv.

Sp. CC. ad gutt. xvi. vel xvii. in aqua aliqua appropriata ſæpius exhibitus, valde confert.

Si vero his non cedat remediis, tum capiat ſequentes pilulas.

℞. *Trochiſc. de Myrrh. pulv.* ℈j. *Balſam. ſulphur. Terebynth. gut.* iv. *cum ſ. gumm. Ammoniac. ſolut. f. Pil. N.* iv. cap. mane & ſero ſuperbib. julap. hyſteric. cochl. iv. vel v. inſtillando Sp. C. C. gutt. xij.

Electuarium Antiſcorbut. cum aqua ibidem deſcripta prodeſt in his affectionibus, ut & *Electuar. corroborans cum additione Conſerv. Cochl. hortenſ.* ℥j. *pulv. Ari compoſ.* ʒvi. ſuperbibendo præſcriptam aquam.

At ſi affectus his non cedat remediis, eundum eſt ad *aquas ferreas*; & ſi neque his, tum ad *Sulphureas*, quales ſunt *Bathonienſes*.

Inter bibendum aquas ferreas hæc obſervanda; ſi alirum referri poteſt, tunc ab iis æger abſtineat, donec quod ſymptoma gravius acciderit, quod potationi aquaſymptoma iſtud penitus evanuerit. Æger in earum uſu per ſex ſeptimanas ad minimum, vel potius ad duos menſes perſeveret. *Zinziber conditum*, vel *Semina Carui Saccharata*, ad calefaciendum ventriculum ſubinde ſumat. *Pilulæ* etiam *hyſtericæ* iij. devorari poſſunt per primas x. noctes, ſuperbibendo *Julap. hyſteric.* cochl. iv. vel v.

Quoad uſum *aquarum Bathonienſium*, duobus diebus bibat eas, ac tertio die per modum balnei eas ingrediatur, atque ita alternatim per ſex ſeptimanas vel duos menſes.

Si *Chalybs* juſto plus corpus calefaciat, tum per ejus uſum, quarta quaque aurora ſumat *aq. mineralium purgantium* ℔iv. Quæ tametſi alvum moveant, haud tamen tumultum cient, ut ſolent cathartica ex officinis deprompta.

Si *Chalybs* magnas perturbationes inducat, laudanum aq. aliqua hyſterica miſtum, ſingulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

Cum a morbi diuturnitate fractæ, & atritæ fuerint vires, venæ ſectio, & cathartica ſunt præmittenda, ſed a chalybe ſtatim incipiendum.

Ubi ſymptomata ſunt mitiora, ſatis eſt ſanguinem mittere, & alvum ſolvere ad dies iii. vel iv. dein. pilulas hyſtericas ad dies x. mane & ſero exhibere.

In dolore intolerabili, vomitione, & *Diarrhœa* enormioribus, exhibendum laudanum, & poſtea corroborandi ſpiritus, at modo per vires liceat, ante uſum laudani, educatur e venis ſanguis & catharticum propinetur; in viraginibus præſertim, & ſanguineo temperamento præditis; in debilioribus autem, & haud ita pridem paroxyſmum paſſis, ſufficit ventriculum congio uno lactis cereviſiati hauſto, & mox per vomitum rejecto detergere, dein largam doſin *Theriac. Androm.* vel *Elect. Orvietan.* imperare, & cochl. aliquot, liquoris alicujus ſpirituoſi, cum paucula laudani liquid. guttulis, ſuperbibenda dare. Quod ſi ægra jampridem vomuerit, & ulterius emeticis ſolicitare periculo non vacabit, laudanum ſine mora propinandum eſt, ea doſi, quæ ſymptoma vincat, & poſt ſingulas vomitiones toties quoties repetendum, in forma potiſſimum ſolida, vel in liquida, in parco vehiculo, viz. gutt. aliquot in cochl. j. aq. cinnamon fortiori, ægra interim conquieſcente, & caput immotum tenente.

Perdomito ſymptomate, mane & ſero, ad dies pauculos continuetur uſus laudani.

Hæc duo diligenter notanda, quod cum ſemel poſt evacuationem laudano uti cœperimus, ea doſi, atque illa toties repetita, ſumendum eſt, donec ſymptoma omnino fuerit debellatum, interjecto tantum ſpatioſo inter ſingulas doſes, ut quid prior præſtiterit ante noſcamus, quam alteram ingeramus: deinceps cum laudano morbum aggredimur, nihil movendum eſt, nihil evacuandum vel per mitiſſimum enema.

Theriaca Andromachi crebro, diuque uſurpata, magnum eſt in hoc, & aliis morbis quamplurimis a caloris, & concoctionis defectu ortis, remedium.

Vina *Hiſpanica* gentiana, angelica, abſinth. centaurio, corticum aurantior. flavedine, aliiſque corroborantibus infuſis medicata, ſi ad aliquot cochlearia ter in die potenter admodum conferunt, modo ægra tenui non fuerit bilioſoque corporis habitu.

Cortex Peruv. ad ℈j. mane, & ſero, per ſeptimanas aliquot deglutitus, præſertim in ſpaſmis hiſtericis miras habet vires.

In tenui bilioſoque corporis habitu poteſt uſurpari diæta lactea, præcipue in colica hyſterica, ſi modo ea incommoda poſſint ſuperari, quæ primis fere diebus apportat, quod nempe tum in ventriculo coagulatur, tum etiam viribus corporis, in ſtatu conſervandis, ſuſtendandiſque minus ſufficiat.

Nihil tamen æque ſanguinem ſpirituſque fovet, & confirmat, ac diu multumque, ſingulis fere diebus equo vehi, nec itinera in curru facta ſuo carent ſucceſſu.

De Febre Depuratoria annorum 1661. 62. 63. 64.

Si æger juvenis ſit, extrahatur ſanguis e brachio, & eodem die poſt aliquot horas, vel ſequenti die, duabus horis poſt leve prandium, *Emeticum ex infuſ. Croc. Metal. paratis Zythogal.* ℔vi. *vel* viij. ut quoties vomuerit, aut alvum exoneraverit, e veſtigio ſumatur hauſtus; exhibeatur & poſt finitam operationem emetici, hoc vel ſimile paregoricum,

℞. *Aq. Ceraſor. nigr.* ℥iſs. *aq. Epidem.* ʒß. *Laud. liquid. gutt.* xvi. *Caryophyl.* ℥ii. *M. F. Hauſtus.*

Vomitoria ex infuſ. *Croci Metal.* parata, puerulis, ulliſve infra adoleſcentiam conſtitutis, vel minima quantitate, non eſt tutum exhibere.

Poſt hunc diem uſque ad undecimum, ſingulis auroris, injiciatur enema ſequens.

℞. *Decoct. commun. pro Clyſtere* ℔j. *(vel lactis vaccini eandem quantitatem) Sacchari Culinar. & Syrup. violac. an.* ℥ij. *f. Enema*,

Poſt dictum diem alvus conſtipari permittatur, quo materia febrilis citius concoquatur, ad quem etiam finem cardiaca moderata his ultimis diebus exhibita apprime conducunt.

℞. *Pulv. e Chel. Cancror. comp.* gr. xiv. *Elect. de Ovo* ℈ß. *cum ſ. q. Syr. Caryophyl. f. Bolus* ſumendus octava quaque hora, ſuperbibendo ſequentis julapii cochl. v. vel vi.

℞. *Aq. Lact. Alexiter. Ceraſor. nigr. an.* ℥iii. *Aq. Epidem. & Syr. Caryophyll. an.* ℥j. *M. F. Julap.* vel alia his ſimilia.

Hac methodo ſolicite obſervata, uſitato circa xv. diem (tum ex laudabili in urina ſeparatione, tum ex manifeſta ſymptomatum omnium remiſſione) tempeſtivum eſſe potionem purgantem communem exhibere percipies.

Accidit interdum, maxime in ſenibus, curata febre, & purgato corpore, ægrum nihilominus valde debilem eſſe, & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi viſcoſique phlegmatis copiam expectorare. Hoc in caſu vinum Malaganum annoſum, cum pane toſto ei immiſſo, bibat æger.

Si ſuperveniat iliaca paſſio, præſcribatur ſal. abſinth. ℈j. ex cochl. ſuc. limonum, mane & ſero; intermediis temporibus cap. aq. menth. ſtillatit. ſine ſaccharo, cochl. aliquot, bis quaque hora; dum hæc fiunt, catulus vivens nudo ventri indeſinenter accumbat, poſtquam dolor cum vomitu per biduum triduumve ceſſaverit, exhibeatur *Pil. Coch. mai.* ℥j. *in Aq. Menth.* ſoluta, nec removendus catulus ante pilularum uſum.

Ad recidivam præcavendam, perſiſtat in uſu prædictæ aquæ per longum tempus, & duplicatis pannis laneis ventrem a frigore defendat.

De Febre Peſtilentiali 1665. 66.

Poſt venæ ſectionem in lecto celebrandam, æger ſtragulis obruatur, & lacinia lanea ſincipiti alligetur; tum, ſi vomitus non adſit, hoc vel ſimile hydroticum exhibe.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *Elect. de ov.* ℈ß. *Pulv. e chel. cancr. comp.* gr. xii. *Coccinel.* gr. viii. *Croc.* gr. iv. *cum ſ. q. ſucc. Kermes, f. Bolus*, quem ſumat ſexta quaque ſexta, ſuperbibendo cochl. vi. ſeq. julapii.

℞. *Aq. Card. Benedict. & Scord. compoſ. an.* ℥iv. *Aq. Theriacal. ſtillat.* ℥ii. *Syr. Caryophyl.* ℥j. *M. F. Julapium.*

Si adſit vomitio, hydroticum differatur, donec ſolo tegumentorum pondere ſudor promanare incipiat, linteaminis parte vultui ſuperinducta.

Incæpta diaphoreſis hauſtulis zythogale ſalvia alteratæ, vel cereviſiæ, cui macis aliquantulum incoxeris ſubinde repetitis ad naturalis diei ſpatium (i.e. horas 24.) eſt continuanda; in ſudore licet juſculis confortativis ægrum reficere.

Ubi tumor enatus fuerit, venam aperire non ſuſtinui; per horas adhuc a finito ſudore xxiv. ægro ſe in lecto continente frigus caute devitetur. Induſium ſponte ſua in corpore areſcere permittatur, potulenta omnia calidiuſcule hauriantur, & zytogalæ ſalvia alteratæ uſus etiamnum continuetur, in ſeq. luce potio purgat. communis exhibeatur.

Anni 1667. 1668. Febrim varioloſam, & variolas produxerunt.

Anni 1669. 70. 71. 72. Febrim dyſentericam.

Anni 1673. 74. 75. Febrim comatoſam.

Curationem febrium horum annorum non attingo; quoniam methodo in febre anni 1685. &c. deſcripta curari eas potuiſſe autumo.

De Febribus Intermittentibus.

Cum rigore & horrore aduritur paroxyſmus; quibus mox ſuccedit calor, & huic tandem ſudor, & ſubſequens ἀπυρεξία: licet in primis morbi diebus, autumno maxime, aliquoties remiſſio potius quam intermiſſio perſentiſcatur, in calore æque ac in rigore vomiturit ut plurimum ac vehementer ægrotat miſer cum ſiti & lingua arida. In tenera ætate abdominis inflatio, in adultis crurum tumor febris ſolutionem, tonſillarum dolor, raucedo, oculi cavi, facies hyppocratica, mortem denunciant.

℞. *Cort. Peruv. ſubtiliſſ. pulv.* ℥i. *cum ſ. q. Syr. Caryoph. vel de Roſis ſiccis, f. Electuarium dividendum in* xii. *doſes*; quarum unam capiat quarta quaque hora, ſuperbibendo vini cujuslibet hauſtum, incipiendo immediate poſt paroxyſmum,

Si autem præſcripti boli ventrem moverint, in hauſtu vini dentur *gutt. Laudan. liquid.* ſingulis vel alternis vicibus poſt aſſumptionem boli, ut opus fuerit.

Ad recidivam præcavendam (præcipue in quartana) repetatur proceſſus prædictus ſingulis ſeptimanis per tres alias vices.

Sin forma pilularum magis arrideat.

℞. *Cort. Peruv. pulv.* ℥j. *cum ſ. q. Syrup. Caryophyll. f. Pilulæ mediocris magnitudinis*, quarum capiat vi. quarta quaque hora.

℞. *Cort. Peruv. pulv.* ℥ii. *Vinn. Rhenan.* ℔ii. *ſtent ſimul in Infuſione frigida, & coletur per manicam* Hippocratis. Uſus tempore cap. ℥iii. tertia vel quarta quaque hora.

Sin ob vomituritionem, fere continuam, corticem deglutire nequeat æger, tum ſexies, vel octies, ſpatio duarum horarum, *Succi Limonum* recens expreſſi cochl. j. cum *Salis abſinth.* ℈j. aſſumat, dein *Laudan. Liquid. gut.* xvi. cum *Aq. cinnam.* fortior cochl. j. ac brevi poſt, ceſſante vomitu, corticis uſum aggrediatur.

In intermittentibus vernalibus, nonnunquam emeticum, tempeſtive propinatum, ut nempe ante paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, feliciſſime ſucceſſit. Nonnunquam enema in diebus intermittentibus per triduum, vel quatriduum injectum, curationem abſolvit. Quæ ſequenti quoque modo tentari poteſt.

℞. *Serpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulveriſat.* gr. xv. *Vin. alb.* ℥iii. Sumat duabus horis ante paroxyſmum, & ſtragulis coopertus æger ſudet per iij. vel iv. horas, idem faciendo per duas alias vices ante paroxyſmum.

Si ab ingeminatis paroxyſmis ſumme debilis fuerit æger.

℞. *Conſerv. Flor. Borag. Bugloſſ. an.* ℥j. *conſerv. Anthos.* ß. *cort. citr. condit. Nuc. Moſchat. condit. Theriac. Andromach. an.* ʒiij. *confection. Alchermes.* ʒij. *M. F. Opiata*, cap. ad quantitatem avellanæ, mane & veſperi, ſuperbibendo cochlearia paucula, alicujus *Aq. Epidemicæ* ſimplicioris, *Saccharo* edulcoratæ, interdicto interim enematum uſu.

Si ſub morbi exitum occurrat hydrops, nondum tamen depulſa febre, curatio non eſt inſtituenda remediis purgantibus, ſed infuſionibus rad. *Raphan. Ruſtican. Summitat. Abſinth. centaur. Min. Baccar. Juniper. cinerum geniſt.* &c. in vino factis, exulante autem febre, catharticis, & aperientibus.

Pro infantibus febre intermittente laborantibus.

℞. *Aq. ceraſor. nigr. & Vini Rhenan. an.* ℥ij. *cort. Peruv. ſubtiliſs. pulv.* ʒiij. *Syr. Caryophyll.* ℥i. *M. f. Julap.* Cap. Cochl. j. alterumve, pro ratione ætatis quarta quaque hora, donec paroxyſmi non amplius diſcrucient, inſtillando alternis vicibus, ſi diarrhœa adfuerit, Laud. liquid. gutt. j. vel ij.

De Febre Stationaria, ab an. 1685. *ad* 90.

Calor & frigus ſe invicem excipiunt, artus pariter & caput dolent, pulſus interim fere ſanus, nonnunquam tuſſis, dolor circa collum, & fauces, exacerbatio febris prope noctem, inquietudo, ſitis, lingua vel humida & ex omni parte pellicula alba, & ſcabra veſtita, vel ſicca, fuſci coloris in medio, quam partem undique cingit fimbria inalbeſcens. A jugi in lecto decubitu coma, & phreneſis, a calido regimine petechiæ, maculæ purpureæ, eruptiones (quas vocant) miliares morbillis magis rubentes, pulſus inordinatus, tendinum ſubſultus, atque ita tandem mors. Sudores in initio ſymptomatici divexant, qui ſi ab arte provocentur, viſcoſi a capite erumpunt, & materiam morbificam in caput aut in artus transferunt.

Mittatur ſanguis ad unc. x. e brachio. Reiteretur venæ ſectio; ſi modo reſpirationis difficultas, dolor capitis inter tuſſiendum lancinans, & alia ſigna peripneumoniæ nothæ adſint; in hoc caſu tam venæ ſectio, quam catharſis repetenda, donec æger convaluerit.

Veſperi applicetur epiſpaſticum, & ſequenti aurora potio lenitiva præſcribatur, quæ ad tertiam vicem alternis diebus repetatur, & hora ſomni poſt catharſin hauſtus pacificus propinetur.

♃. *Aq. Paralyſ. ʒiii. Syr. de Mecon. ʒj. Succ. Limon. recent. extract. cochl. ii. M. F. Hauſtus.*

Aphthæ & ſingultus poſt curationem febris ſupervenientes ſponte ſua evaneſcunt: ſi in longum tempus decurrant, facile fugantur *Cortic. Peruv.* ʒj. *cum Syr. Papav. Rhæad. q. ſ. in formam Electuar. vel pilular.* redacta, ſuperbibend. hauſtum lactis deflorati. Remedium hoc certiſſime ſcopum attinget, ſi non fruſtentur ejus vires ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus a purgatione liberis ſequentia præſcribentur.

♃. *Conſerv. Lujul. & cynosbat. an. unc. i. conſerv. Berber. unc.* ℥. *crem. Tart.* ʒj. *cum ſ. q. Syr. de Limonib. f. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. Nuc. moſchat. ter in die ſuperbibendo ſequent. Julap. cochl. vj.

♃. *Aq. Portulac. Lactuc. Paral. an.* ℥iii. *Syr. de Limonib.* ℥iß. *Syr. Violar. unc. i. M. f. Julapium.* Vel

♃. *Aq. font.* ℔j. *aq. Roſar. Succ. Limonum, Sacchar. albiſſ. an. unc. iv. coq. lento igne dum deſpumaverint, cap. unc. iii. ad libitum.* præſcribatur quoque ſeq. gargariſma.

♃. *Succ. Pomor. agreſt.* ℔ß. *Syr. de rubo Ideo unc. i. m. f. gargariſma.*

Si febris ita ventriculum infeſtet, ut æger potionem retinere nequeat, *Pil. Coch. mai. ad* ℈ij. exhibeantur, tum etiam hypnoticum eſt concedendum, v. gr. *Laudan. Londin. gr. iß. cum ſimili quantitate Maſtic.* vel *Laudan. liquid. gut. xvii. in aq. Cinnamom. hordeat. unc.* j.

Decoctum album paratum, ex ℥j. *C. C. uſti, in aq. communis* ℔iii. *cocti & poſter. Sacchаro albiſſimo edulcoratum.* Sit pro potu, ut & cereviſia tenuis pro libitu.

Poſt catharſin bis celebratam, concedatur ægro, pullorum carnibus veſci, & poſt ultimam purgationem, modo febris aliquantulum deflagraverit, vini Canarini cochl. iij. vel iv. mane, & ſero ut & poſt prandium, per dies aliquot propinentur.

In phrenitide, ut & comate, nihil perinde confert, atque ægri caput radi, nullo admoto emplaſtro, ſed pileolo tantum.

Si (quod fœminis hyſtericis quandoque accidit) poſt venæ ſectionem, & purgationes hujuſmodi iteratas, etiamnum duret, procurratque febris, modo ſigna peripneumoniæ, & inflammationis circa partes vitales abſint, ſingulis noctibus paregoricum, & medicamenta hyſterica, bis vel ter in die injungantur.

De Infantibus febre Stationaria laborantibus.

Hirudines duæ utrinque pone aures applicentur, dein *Emplaſtr. Epiſpaſticum* cervici admoveatur.

Cereviſia, qua Rhabarbarum fuerit infuſum, purgetur.

Si poſt catharſin febris intermittere videatur, tum *Julapium cum cortice Peruviano* (in capite de febre intermittenti pro infantibus deſcriptum) exhibeatur.

De Febre Scarlatina.

Æſtate exeunte, infantes præcipue infeſtat. Rigent & horrent ſub initium; nec tamen admodum ægrotant; cutis univerſa maculis parvis rubris, crebrioribus, latioribus & magis rubentibus quam in morbillis interſtinguitur. Ad duos treſve dies perſiſtunt, quo quidem tempore evaneſcunt, & decedente ſubjecta cuticula ſquamulis furfuraceis, ad inſtar farinæ, cutis conſpergitur.

♃. *C. C. uſti & pulv. e Chel. cancr. comp. an.* ʒß. *Coccinell. gr. ii. Sacchar. Cryſtall.* ʒj. *M. f. pulvis ſubtiliſſ. in xii. Chartulas dividend.* quarum unam cap. 6. quaque hora, ſuperbibendo coch. ii. vel iii. ſequentis julapii.

♃. *Aq. Ceraſor. nigr. aq. Lactis Alexiter. an.* ℥iii. *Syr. e ſucco citri unc. i. M. f. Julap.*

Applicetur etiam epiſpaſticum cervici, & qualibet nocte *paregoricum ex Syr. de Mecon.* propinetur, & poſtquam ſymptomata ceſſaverint, purgetur æger.

De Pleuritide.

Inter ver & æſtatem dominatur. A rigore & horrore orditur, quos ſtatim comitantur calor, ſitis, inquietudo, & cætera febrium ſymptomata; elapſis pauculis horis, æger vehementi dolore punctorio in laterum alterutro circa coſtas corripitur; qui nunc verſus omoplatas, nunc ſpinam, nunc anteriora pectoris ſeſe propagat, tuſſi crebra excruciatur; materia ſputo rejecta in initio morbi pauca eſt & tenuis, & ſæpe ſanguinis particulis intermiſta, progreſſu vero copioſior & magis concocta, ſanguine etiam permixto. Febris pari paſſu incedit cum tuſſi, ſputo ſanguinis, dolore, & pro ratione liberiori expectorationis ſenſim imminuitur; nunc alvus eſt aſtricta, nunc ſoluta nimis. Eductus e vena ſanguis ſevi liquati ſpeciem præ ſe fert ubi refrixerit.

Mittatur ſanguis e brachio lateris affecti ad ℥x.

♃. *Aq. Papav. Rhœad. unc. iv. Sal. prunel.* ʒj. *Syr. violar. unc. i. M. f. Hauſtus* ſumendus ſtatim a prima venæ ſectione.

♃. *Amygd. dulc. excorticat. N. v. ſem. Melon. Pepon. an. unc. ß. ſem. papav. alb.* ʒii. *aq. hord.* ℔iß. *aq. Roſar.* ʒii. *cum ſ. q. ſacchar. cand. f. ſ. a Emulſio, Cap. unc.* iv. 4. quaque hora.

♃. *Decoct. Pectorat.* ℔ii. *Syr. Violar. & Cap. Ven. an. unc. iß. M. f. Apozema Cap.* ℔ß. *ter in die.*

♃. *Ol. Amygd. dulc. unc. ii. Syr. Violar. & Cap. Ven. an. unc. i. Sacch. Cand. q. ſ. M. f. Eclegma*, de quo ſæpe lambat.

Oleum Amygd. dulc. per ſe, vel *Oleum ſem. Lini recenter extract.* exhiberi poteſt.

♃. *Ol. Amygd. dulc. Lilior. & unguent. Dialtheæ, an. unc. i. M. f. Linimentum*, quo inungatur latus affectum mane, & ſero ſuperimponendo fol. Braſſicæ.

Repetatur venæ ſectio ad tres alias vices, ad eandem quantitatem, quatuor diebus continuis, ubi dolos, & reſpirandi difficultas ſuadent.

De Peripneumonia notha.

Ingruente hyeme & ſæpe ſub ejus exitum emergit, inſultu primo nunc incaleſcit, nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginoſus eſt, rubent & inflammantur genæ, oculique; tuſſit, & inter tuſſiendum dolor capitis lancinans premit, poculenta vomitu rejicit, urina turbida eſt, & intenſe rubet, ſanguis pleuriticorum æmulus, anhelus crebro & celeriter ſpiritum ducit, dolente thorace. Ab aſthmate ſicco plane diſtinguitur, quod in iſto nuſquam comparent febris indicia, in hac manifeſto ſe produnt, licet minora longe & magis obſcura, quam in peripneumonia vera.

Mittatur ſanguis e brachio dextro ad unc. x. Die ſequenti æger hanc potionem ſumat.

♃. *Caſſia extract. unc. i. Glycyr.* ʒii. *ficus pingues N.* iv. *fol. ſenn.* ℥iß. *Agaric. trochiſcat.* ʒi. *coq. ſ. q. aquæ ad unc.* iv. *in Colatur. diſſolv. Mannæ unc. i. Syr. Roſar. ſolut. unc. ß.*

Si vero potionem aſſumere nequeat, Cap. *Pil. Coch. mai.* ℈ii. hora quarta matutina.

Sequenti die celebretur iterum venæ ſectio, ad eandem quantitatem; ac poſtero die repetatur catharſis, quæ porro repetenda eſt alternis diebus, vel poſt majora intervalla, pro ratione virium; atque inſuper ſi ſymptomata non ceſſaverint, extrahatur iterum ſanguis, ſemel adhuc, bis, vel ſæpius, diebus aliquot interjectis, prout res poſtulaverit; ſed ut plurimum venæ ſectio bis celebrata ſufficiet; interim, dum hæc fiunt, præſertim in diebus a purgatione vacuis, utatur *decocto Pectorali, Eclegmate & oleo Amygd.* dulcium, in pleuritide deſcriptis.

De Rheumatiſmo.

Rigorem & horrorem & cætera febrium ſymptomata patiuntur, elapſo die uno alterove (eſt & ubi citius) dolor adeſt atrox, nunc in hoc, nunc illo artu, in carpis, humeris & genubus præſertim, viciſſim hos relinquens, & illos occupans, rubore & tumore in parte, quam poſtremum affecit, adhuc reſiduis. Febris ſenſim evaneſcit, manente dolore, quin & nonnunquam immanius ſæviente. In lumbagine rheumatica immanis dolor eſt, circa lumborum regionem fixus, nephritin mentiens, niſi quod æger non vomituriat, qui procumbere nequit, ſed vel e lecto exilit, vel ſuper eodem erectus ſedet, corpore perpetua agitatione, nunc verſus anteriora, nunc poſteriora inclinato. Sanguis pleuriticorum ſimilis.

Mitta-

Mittatur ſanguis e brachio lateris affecti, ad unc. x.

♃. *Aq. Nimph. Portulac. Lactuc. an. unc. iv. Syr. de Limonib.* ℥iß. *Syr. Violac. unc. i. M. f. Julap.* de quo bibat ad libitum.

Præſcribend. *Emulſio* 4. *Sem. frigid. maj. Cataplaſma e mica panis albiſſ. & lacte Croco tincto* applicetur parti dolenti.

Die ſequenti eadem ſanguinis quantitas detrahatur, atque iterum, die uno vel altero interjecto, reiteretur, atque porro quater vel pluries, ſi opus fuerit, hoc obſervando, ut poſt ſecundam venæ ſectionem majora ſint intervalla inter ſingulas ſanguinis miſſiones.

Diebus a phlebotomia vacuis, enema e lacte ſaccharato ſubinde injiciatur, vel ſequens.

♃. *Decoct. commun. pro Clyſtere* ℔j. *Syr. Violar. & Sacchar. culinar. an. unc. ii. M. f. Enema.*

Si imbecillitas ægri repetitionem phlebotomiæ non ferat, tum poſt ſecundam vel tertiam venæ ſectionem, curatio hac methodo tentanda.

Capiat alternis diebus *potionem purgativam communem*, donec convaluerit, & iiſdem noctibus paregoricum *ex Syr. de Mecon.*

Sin his remediis non cedat, & æger ob imbecillitatem evacuationes qualeſcunque ferre nequeat, aggrediatur uſum *Elect. & aq. Antiſcorbutic.* in ſcorbuto deſcript. quæ etiam locum habent in rheumatiſmo ſcorbutico.

In juvenibus, atque iis, qui temperate vixerunt, vino non plus æquo dediti, rheumatiſmus diæta ſimplici admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, æque feliciter, ac repetitis venæ ſectionibus (quas minus ferre queant) profligari poteſt. Ex grat.

Solo lactis ſero ad dies quatuor veſcatur æger, poſtea præter ſerum pane ſimilagineo ſemel in die loco prandii, donec penitus convaleſcat, niſi quod poſtremis diebus iterum panem in cœnam indulgere liceat, ſymptomatibus ceſſantibus, carnes pullorum elixorum, cæteraque eupepta concedantur, tertio autem quoque die ſolo lactis ſero victitet, donec tandem pancratice valeat.

De Febre eryſipelatoſa.

Nulla non corporis pars præſertim facies, tumet, dolet & ſumme rubet, puſtulæ denſæ, parvæ; in veſiculas ſubinde faceſſunt, quæ per frontem caputque ſerpunt, oculi tumore obruti, rigor & horror atque reliqua febris indicia adſunt. In alia hujus morbi ſpecie, liquorum attenuantium potationi ſuperveniente, febricula adeſt, puſtulæ urticarum puncturas referentes nonnunquam, quam in veſiculas ſublatæ, mox recedentes, tuberculorum more, ſub cute ſe condentes, maxime pruriunt, & ſcalpendo rurſum apparent. Eſt & alia eruptionis ſpecies; pectus ut plurimum obſidens, macula nimirum lata, cuti vix ſupereminens, porriginoſa, cum ſquamulis flavis, qua vigente, æger bene ſe habet; eadem evaneſcente, leviter ægrotat, urina turbida & flava, iiſdem remediis, quibus pruritus ferinus, cedit, vino utatur æger & carnibus eupeptis.

Mittatur ſanguis e brachio ad ℥ix. vel x. Die ſequenti ſumat *potionem communem purgativam.*

♃. *Rad. Althææ & Lilior. an.* ℥j. *fol. Malv. Sambuc. Verbaſc. flor. Chamæme. Melilot. ſummit. Hyperic. & centar. minor. an. M. j. ſem. Lini, fœnugræc. an.* ℥ß. *coq. ſ. aq. ad* ℔iii. *Coletur liquor. & tempore uſus adde ſingulis libris decocti, Sp. Vini* ℥ii. Stupæ e panno laneo huic decocto immerſæ, ac expreſſæ, calide admoveantur bis in die, & pars affecta poſt fotum ſequenti mixtura illiniatur.

♃. *Sp. Vini* ℔ß. *Theriac. Androm.* ℥ii. *pul. piperis longi, & Caryophill. an.* ʒii. *f. mixtura*, qua charta emporetica madefacta parti affectæ circumvolvatur.

Si primæ venæ ſectione non cedat morbus, tum repetatur; & nondum ceſſante, ad duas alias vices celebretur, interpoſito ſemper die uno.

Diebus a venæ ſectione liberis *Enema e lacte cum Syr. Violarum, Emulſio Refrigerans, & Julap. refrigerans*, ſunt præſcribenda.

De pruritu ferino, & inveteratis cutis eruptionibus, quæ venæ ſectioni & catharſi non cedunt.

♃. *Theriac. Andromach.* ʒß. *Elect. de ovo* ℈j. *rad. Serpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulver. gr. xv. Lapid. Bezoar. oriental. gr. v. cum ſ. q. Syr. e conditur. citri f. Bolus*, hora ſomni ſumendus per dies xxi. ſuperbibendo cochl. vi. ſequent. julapii.

♃. *Aq. Card. Benedict.* ℥vi. *aq. Epidemic. & Theriacal. Stillat. an. unc. ii. Syrup. Caryophil.* ℥i. *M. f. Julap.*

Singulis matutinis capiat liquoris poſſetici ℔ß. calide, & ſudet horæ unius ſpatio.

His finitis, ſi puſtulæ adhuc non evanuerint, ſequenti linimento partes affectæ inungantur.

♃. *Unguent. ex Oxylapatho unc. ii. Unguent. Pomati unc. i. flor. Sulphur.* ʒiii. *ol. Rhodii* ℈ß. f. linimentum.

Veruntamen medicamenta præſcripta haud uſurpentur, niſi venæ ſectione & catharſi rite præmiſſis.

De Angina.

Angina inter ver & æſtatem ut plurimum aggreditur. Sequuntur febris inſultum dolor, & faucium inflammatio, unde a tumore uvulæ, tonſillarum & laryngis, nec deglutire queat æger, nec ſpiritum ducere.

Mittatur ſanguis e brachio copioſe. Tangantur partes inflammatæ *melle Roſaceo Sp. Vitrioli, vel Sp. Sulphuris ad ſummum acorem permixto, vel Sp. Vitriolo ſolo.* Mox gargariſma ſequens uſurpetur, non vulgari modo; ſed ita ut ſine ulla agitatione in ore contineatur, donec incaleſcat; dein expuatur, & repetatur ſubinde.

♃. *Aq. Plantag. Roſar. Rubr. & Sperm. Ranar. an.* ℥iv. *album. ovor. in aquam agitando redact. N. iii. Sacchar. Cryſtal.* ʒiii. *M. f. Gargariſma.*

Emulſio Refrigerans in pleuritide deſcripta indies ſumatur.

Sequenti mane, niſi febris & dolor inter deglutiendum remiſerint, venæ ſectio repetatur, catharſi in diem poſterum rejecta, alias catharticum lenitivum exhibeatur.

Manente adhuc affectu (quod oppido rarum) repetatur adhuc venæ ſectio, & catharſis, epiſpaſticum amplum ac forte applicetur cervici poſt primam venæ ſectionem. Omni mane, niſi diebus purgationi datis enema refrigerans & emolliens injiciatur, diæta tenui utatur æger, & lecto per horas aliquot quotidie abſiſtat.

In his omnibus febribus, quas intercurrentes appello, ut etiam in illa, quæ ſtationaria eſt, caute obſervandum, quod æger a lecto abſtineat magnam diei partem, ut juſculis hordeaceis, avenaceis ac id genus aliis victitet, & cereviſiam lupulatam, & hydrogalam pro potu ordinario bibat.

De Morbillis.

Infantes plerunque impetunt. Primo die rigent horrentque, calent & frigent alternatim. Secundo conſummatam febrim accerſunt, ægritudo vehemens, ſitis inappetentia, lingua alba (non vero ſicca) tuſſicula, capitis & oculorum gravedo, & ſomnolentia perpetua, acriter premunt, humor e naribus & oculis jugiter ſtillat (quæ lacrymæ certiſſimum morbillorum ſignum.) Huc accedunt ſternutatio, tumor palpebrarum paulo ante eruptionem, vomitus, diarrhœa, cum dejectionibus colore viridi in dentientibus præſertim; ſymptomata ingraveſcunt ad quartum uſque diem, quo quidem die (nonnunquam quinto) in fronte & facie maculæ parvæ, rubræ, pulicum morſibus perſimiles prodeunt; quæ numero & magnitudine auctæ, racematim coaleſcunt, & faciem maculis rubris majuſculis interſtringunt. Hæ maculæ e parvulis, ſupra cutim paulum elevatis conflantur, quarum protuberantia digito levi, vix oculorum acie deprehendi poſſit.

A facie, quam primo ſolum occupant, ad pectus ventremque, crura deinde tibiaſque propagantur maculæ; in his autem partibus latæ, & rubræ, ſuperficiem cutis non ſuperantes conſpiciuntur. Eruptione morbillorum non perinde deliniuntur ſymptomata ac in variolis. Vomitus poſt eruptionem nullus; ſed tuſſicula & febris cum ſpirandi difficultate, intenduntur in oculos defluxio, ſomnolentia & inappetentia perſeverant. Die ſexto aut circiter frons, & facies aſpereſcunt, emorientibus puſtulis, ruptaque cuticula, in reliquo corpore maculæ latiſſimæ ſunt, & maxime rubeſcunt. Octavo circiter die in facie evaneſcunt, & vix in reliquo corpore permanent. Nono nullæ prorſus ſunt, per faciem vero & artus quandoque, & totum corpus in farinam quandam, & ſquamulas faceſſunt, & tunc temporis febris, ſpirandi difficultas, & tuſſicula augentur. In adultis a calido regimine liveſcunt primo, mox nigreſcunt exanthemata.

♃. *Decoct. Pectoral.* ℔iß. *Syrup. Violar. & Cap. Ven. an.* ℥iß. *M. f. Apozema, Cap.* ʒiii. vel iv. ter vel quater in die.

♃. *Ol. Amyg. dulc. unc. ii. Syr. Violar. & Cap. ven. an. unc. i. Sacchar. Cand. albiſſ. q. ſ. M. f. Ec-*

legma, de quo ſæpius lambat, præcipue quando tuſſis urget.

℞. *Ap. Ceraſor. nigr.* ℥iii. *Syr. de Mecon.* ℥i. *M. f. hauſtus* ſingulis noctibus ſumendus, a primo morbi inſultu, uſque dum convaluerit æger, doſin augendo vel imminuendo pro ratione ætatis.

Æger ſe contineat in lecto per biduum poſt primam eruptionem,

Si poſt morbillorum diſceſſum, febris, reſpirandi difficultas, & alia ſymptomata peripneumoniam mentientia ſupervenerint, ſanguis liberaliter extrahendus e brachio; ſemel, bis, vel ter, prout opus fuerit, convenienti ſpatio inter ſingulas venæ ſectiones; atque etiam continuetur *decoctum Pectorale ſupra deſcriptum* ut & *Lohoch*, vel *Ol. Amygd. dulc. per ſe.* Circa diem xii. ab invaſione cathartico lenienti purgetur.

Diarrhœa, quæ morbillos excipit, venæ ſectione ſanatur.

De Variolis.

Diſtinctæ ſunt, vel confluentes, & in dictis invadunt rigor & horror, calor intenſus, capitis & dorſi dolor vehemens, vomituritio, in adultis ingens in ſudores propenſio (& hinc minime confluxuras eſſe licet conjicere) dolor ſub ſcrobiculo cordis ſi manu prematur, ſtupor & ſomnolentia, nonnunquam & inſultus epileptici (in infantibus præſertim) quibus ſi, dentitione peracta corripiantur, in procinctu eſſe variolas poſſit prædicere; ita ut ſi forte inſultum epilepticum ſub veſperam patiantur, ſequenti aurora in conſpectum ſe daturæ ſunt variolæ, mites ut plurimum & rariſſime confluentes. Quarto incluſive ab invaſione die, nonnunquam ſerius, raro tamen ante illum erumpunt, quo tempore, vel minuuntur ſymptomata, vel prorſus evaneſcunt. In eruptione autem ſubrubræ primo puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſparſim ſe produnt per faciem, collum, pectus, & corpus univerſum; tunc in faucibus dolor, qui cum puſtulis ſurgentibus augetur. Circiter octavum a primo inſultu diem intervalla puſtularum prius alba rubere jam incipiunt, in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extenduntur palpebræ, & ut veſica inflata, oculos claudunt. Proxime a facie intumeſcunt manus, digitique diſtenduntur, puſtulæ faciei antea leves & rubræ, jam aſperæ (primum maturationis indicium) & ſubalbidæ apparent; ſuccum inſuper luteum, colore a flavo non abludentem evomunt, faciei & manuum inflammatio jam ſumma in puſtularum interſtitiis colorem exhibet floridum, & roſarum Damaſcenarum æmulum, quem quidem colorem, quo mitiores ſunt variolæ, eo magis tum puſtulæ tum cutis interjecta ad amuſſim exprimunt. Quæ faciem occupant puſtulæ, aſperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; quæ manus reliquum corpus minus aſperæ albæque magis conſpiciuntur indies. Die undecimo faciei tumor & inflammatio recedunt, puſtulæ & juſtam magnitudinem (viz. piſi grandiuſculi) adeptæ exareſcunt deciduntque. Decimo quarto, vel quinto pereunt funditus; manuum autem puſtulæ pertinaciores, albæ adhuc & recentes die uno aut altero moras trahunt, & tandem dirumpuntur; cæteræ autem, faciei nimirum & corporis deſquamantur, & in facie ſquamulis hiſce furfuraceis ſuccedunt foveæ. Per totum morbi decurſum alvus vel prorſus conſtipatur, vel rariſſime dejicit. Maxima eorum pars, qui ex hoc morbo pereunt, octavo die in diſcretis, undecimo autem in confluentibus intereunt: Quippe cum in diſcreto hoc genere promoventur ſudores tum cardiacis, tum regimine calidiore, prædicto die facies, quæ turgida & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat, e contra flaccida reperitur, & albeſcens, puſtulis nihilominus rubentibus, & elevatis, etiam poſt ægri mortem, ſudor, qui huc uſque manaverat, derepente evaneſcit, æger interim phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine vehementibus, urinam parce reddit ac frequenter, & tandem pauciſſimarum horarum ſpatio ad plures migrat.

In confluentibus eadem ſymptomata (ſed atrociora) febris ſcilicet, anxietas, ægritudo, vomituritio, &c. immanius ſæviunt, licet non ita prompte, ac in diſcretis, in ſudores diſſolvitur æger. Diarrhœa nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum aut alterum poſt illam protrahitur, quod in diſcretis vix contingit. Tertio in die aut citius, raro tardius, erumpunt; & quo citius, eo magis confluunt. Quandoque ad quartum vel quintum diem differtur eruptio ob atrox aliquod ſymptoma, v. gr. acutiſſimum dolorem in lumbis, nephritici æmulum, in latere pleuritici, in artubus rheumatici, in ventriculo cum ingenti ægritudine, & vomitu. Non perinde, ac in diſcretis, mox ab eruptione remittunt ſymptomata, ſed & febris & alia ad multos etiam dies poſt eruptionem puſtularum ægrum diſcruciant; nunc eryſipelatis ritu, nunc morbillorum erumpunt, eruptionis licet tempore plane diſtinguantur. Creſcente morbo, non in molem aliquam ſpectabilem attolluntur; ſed in facie ſibi invicem implicitæ, tanquam veſicula rubra vultum omnem contegunt, quem maturius elevant quam diſcretæ: poſtmodum ad inſtar pelliculæ vultui agglutinatæ cutis ſuperficiem non admodum ſuperant. Præterlapſo die octavo, pellicula alba quotidie paulatim magis exaſperatur, colore fuſco: intenſus magis eſt dolor cutis, donec tandem in truculentiori morbo non niſi poſt diem viceſimum latioribus laminis deſquamatur. Hoc interim obſervatu dignum, quod quanto puſtulæ matureſcentes propius ad calorem ſubfuſcum vergunt, eo deteriores lentius abſcedunt; quo magis autem flaveſcunt, eo minus confluxerint, & ocyus ſe proripiunt. Ubi primum deciderit pellicula, nulla ſcabritie vultus afficitur, at vero mox illam excipiunt ſquamulæ furfuraceæ, indolis perquam corroſivæ, quæ foveas relinquunt patentiores, & ſæpe cicatrices. Quandoque humeri & dorſum cuticula denudantur. Morbi periculum a puſtularum frequentia, & numero in facie ſola, æſtimandum. Puſtulæ manuum, & pedum majores, & quo altius ab extremitate artuum aſcenderis, eo ſenſim minores, & contractiores extant. In adultis ſalivatio, infantibus diarrhœa (licet non ita certo) confluentium comes. Ptyaliſmus nunc cum eruptione ſe prodit, nunc biduo triduove præterito; materiam primo tenuem, die undecimo viſcidiorem ægerrime, excreat. Siticuloſus eſt æger, voce rauca, ſomnolentia, & ſtupore ingentibus corripitur, inter bibendum ſubinde tuſſit, & potus per nares revertitur. Tunc ceſſat ut plurimum ſalivatio, cui niſi faciei intumeſcentia (quæ licet hoc ipſo die pro morbi genio aliquantiſper remitti debeat, non tamen niſi poſt diem unum alterumve omnino recedere debet) & manuum jam inſigniter incipiens, & diutius perdurans ſuppetias tulerint, ægro protinus moriendum eſt. Diarrhœa non ita mature infantes occupat ac ptyaliſmus adultos. In utraque variolarum ſpecie febris ab inſultu ad eruptionem dominatur, inde dat inducias ad puſtularum maturationem, qua peracta, deſinit. Superveniunt a malo regimine ſymptomata anomala, qualia ſunt, puſtularum flacciditas & ſubſidentia, phrenitis, coma, maculæ purpureæ puſtulis interſperſæ, & in earum ſummitate maculæ nigræ exiguæ in medio ſubſidentes, ſanguinis mictus & ſputum ſub initio morbi, urinæ ſuppreſſio.

Separationis tempus cum febrili ebullitione tribus, vel quatuor primis diebus tranſigitur. Expulſio per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis abſceſſibus, in carne perficitur.

Dies, in quo maxime periclitatur æger, in confluentibus, in minime crudo, maxime vulgari genere, a primo morbi inſultu, eſt undecimus, in crudiore adhuc, decimus quartus, & in crudiſſimo, decimus ſeptimus; nonnunquam tamen, ſed rarius, non ante diem viceſimum moritur æger. Quinimo per ſpatium illud omne, quod inter dies undecimum, & decimum ſeptimum interjacet, appetente veſpera, moleſtiſſimo inquietudinis paroxyſmo, quotidie vexatur æger.

Mittatur ſanguis quovis ex tribus primis diebus ab invaſione ad unc. ix. vel x. & poſtea *Vomitorium* exhibeatur *ad* ℥j. vel ℥iß. *Infuſionis Croci Metallorum.*

His primis diebus diluatur ſanguis frequenti potatione cereviſiæ tenuis lupulatæ, cui vitrioli ſpiritus immiſceatur uſque ad plenam puſtularum eruptionem.

Cum variolæ omnes eruperint (quod ut plurimum eſt ſexto die poſt invaſionem) veſperi propinetur. *Syr. de Mecon.* ℥j. quæ repetatur dehinc ſingulis noctibus ad diem decimum poſt invaſionem. Et nocte, ſi variolæ e confluentium genere fuerint, augeatur doſis ad ℥iß quæ dein repetatur ad ℥j. mane, & ad ℥iß. ſero, ſingulis noctibus, donec æger convaluerit.

Si ſyr. de mecon. minus congruat, ſubſtitui poſſit *Laudan. liquid.* viz. *gutt. xviij. pro* ℥j. *Syrupi, & gutt. xxv. pro unc. jß.* Hoc interim obſervandum, quod ſi paregoricum bis in die exhibitum orgaſmum compeſcere non valeat (quod in variolis inſigniter confluentibus, ſub finem harum ſæpe accidit) tum octava quaque hora exhibendum, vel ſæpius, ſi opus fuerit.

At ſi variolæ interdiſtinctæ fuerint, ſatis erit, ut ſolummodo ſingulis noctibus poſt plenam eruptionem exhibeatur paregoricum; atque etiam in minori doſi,

Qualiſcumque autem generis variolæ fuerint, atque etiam qualicunque morbi tempore, ſi phrenitis acciderit, omnino oportet ut inordinato ſpirituum motui fræ-

frænum injiciatur, ac proinde ſi prior paregorici doſis metam non attingat, atque alia aſſumatur, donec tumultus penitus compeſcatur, interpoſito inter ſingulas doſes ſpatio aliquo, ut pernoſcere valeamus, utrum doſis ultima id, quod quærimus, præſtiterit, antequam nova ingeratur.

Si omnimoda urinæ ſuppreſſio acciderit, æger e lecto eximatur, & aliquantulum obambulet.

Si ſaliva ob calorem ſic adeo viſcida, ut expectorari non poſſit, tum gargariſma cum ſyringa ſæpe in fauces injiciatur. Componatur *e Cereviſia tenui*, vel *aq. hord. cum Melle Roſarum*, vel ſequens uſurpari poterit.

℞. *Cort. Ulmi* ℥vj. *rad. Glycyrrhiz.* ℥ß. *Paſſul. enucleat. N.* xx. *roſ. rub.* p. ii. *coq. ſ. q. ad* ℔iß. *in Colatur. diſſolv. oxymel. ſimp. & mell. Roſar. an* ℥ii. *M. f. Gargariſma.*

Si epiſpaſtico opus fuerit, amplum ſatis & acre nuchæ applicetur nocte iſta, quæ magnam morbi criſin præcedit, mox ab aſſumpto paregorico, plantis quoque pedum applicari poteſt allium, a die octavo, uſque ad morbi finem, ſingulis diebus renovandum.

Si infans die ſymptomatibus, dentitionem comitantibus jam ſecutus, derepente ſpaſmo corripitur, hic cogitandum eſt, convulſionem iſtam, fortaſſis a naturæ conatu, quæ variolas, ſcarlatinam febrem, aut morbillos, in corporis habitum protrudit ſatagit, pendere, applicetur itaque emplaſt. epiſpaſticum nuchæ, lecto quam primum committatur æger, exhibeatur inſuper cardiacum, cui paregorici pauxillum eſt admiſcendum, puero nempe trienni *Laud. Liquid. gutt.* v. *in aq. Epidem. conchl.* i.

Si die undecimo, vel alio quovis poſt eum, febris ſecundaria cum inquietudine, jactatione & cæteris id genus ſymptomatibus, uſque adeo efferatur, ut paregoricis utcunque repetitis ſufflaminari nequeat; & mors quaſi immineat, tum ſanguis in ſatis magnam quantitatem illico detrahatur, nempe ad unc. xii. vel circiter, atque porro repeti poſſit vel bis in ſequentibus diebus, ſi ſymptomatum dictorum ratio idem poſtularit; at non alias. Catharſis etiam blanda die decimo tertio (non antea) vel quovis alio die eum inſequente (modo venæ ſectio præceſſerit) inſtitui poſſit, nempe ex *Electuarii Lenitivi* ℥i. *diſſolut. in aq. Cichor. vel lactis Alexiter.* ℥iv. Veruntamen nec venæ ſectio, nec catharſis impediunt, quo minus paregorica in uſum veniant, quæ (haud obſtantibus iis) tam quoad largam doſin, quam repetitam exhiberi debent, ſi opus adhuc fuerit: nam ad hæc in hoc morbo ſemper confugiendum.

Quando puſtulæ perfecte exaruerint, inungatur facies linimento ex æqualibus partibus *ol. Amygd. dulc.* & *Pomat.* per biduum, ac non ultra.

Die xxi. poſt invaſionem mittatur ſanguis e brachio; & ſequenti die catharſis celebranda, quæ porro alternis diebus ad tres alias vices repetatur.

Quoad regimen, a lecto abſtineat ad ſextum diem poſt invaſionem, in quo poſtea ſe contineat uſque ad xvii. non aliis ſtragulis tectus, quam quibus ſanus uti ſolebat.

Juſculi avenac. hordeac. pomis coct. & cereviſia tenui victitet, & poſt undecimum diem vini Hiſpanici cochl. iv. vel v. bis in die exhibeantur, ſi æger voluerit.

Si crurum tumor non evacuationibus præſcript. cedat, tum fotu fol. malv. verbaſc. ſembuc. lauri, cum floribus camæmel. & melitot. in lacte coct. facile fugatur.

Si primis morbi diebus æger hæmoptoe laboret, vel urinam reddat ſanguineam, & tinctura, quæ in capite de hæmoptoe præſcribuntur, ſexta quaque hora (donec ſymptomata iſta prorſus ceſſaverint) diligenter exhibeantur. Quo etiam caſu paregorica liberali manu propinanda.

De Chorea Sancti Viti.

Concluſionis ſpecies quædam eſt, pueros puellaſve a decimo ætatis anno ad pubertatem invalidi, prodit ſe claudicatione, vel inſtabilitate alterutrius cruris, quod æger poſt ſe trahit fatuorum more, manum ejuſdem lateris, vel pectori vel alii alicui parti applicitam, nequit continere in eodem ſitu horæ momento, ſed in alium ſitum & locum convulſione diſtorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Antequam poculum ad os poſſit adducere, mille geſticulationes, circulatorum inſtar, exhibebit: Non enim recta linea ori admovet, ſed deducta a ſpaſmo manu, huc illuc aliquandiu verſat, donec tandem fortuna labiis propius apponens liquorem derepente in os injicit, & avide haurit, dedita tanquam opera, ut ſpectantibus riſum moveret.

Sanguis ad ℥viij. plus minus, pro ætate, ex brachio educatur.

Die ſequenti, dimidia pars, vel quiddam amplius, pro ratione ætatis, potionis commun. hauriatur; & veſperi hauſtus ſequens propinetur.

℞. *Aq. Ceraſor. nigr.* ℥j. *aq. Epilept. Langii* ℥iij. *Theriac. Andromach.* ℈j. *Laudan. Liquid. gut. viii. f. hauſtus.*

Potio Cathartic. ad tres vices, alternis diebus, repetatur; & *hauſtus Paregoricus* iiſdem noctibus.

Poſtea ſanguis iterum extrahatur; & ad catharſin, uti prius, æger revertatur, & ſic ſanguis mittatur; & alvus ſubducatur ad tertiam quartamve vicem, ſpatio tamen inter alternas evacuationes obſervato, ut nihil periculi ægro immineat.

Diebus a purgatione vacuis ſequentia præſcribantur.

℞. *Conſerv. Abſinth. Roman. & ſalved. Aurantior. an.* ℥j. *Conſerv. Anthos* ℥ß. *Theriac. Andromac. vet. & nuc. moſcat. condit. an.* ʒiij. *Zinzib. condit.* ʒj. *Syr. e ſucc. citr. q. ſ. f. Electuar.* de quo capiat ad magnitud. nuc. moſchat. mane & hora quinta pomeridiana, ſuperbibend. vini ſequentis cochlear. v.

℞. *Rad. Pœoniæ, Enul. Campan. Imperator. & Angelic. an.* ℥j. *fol. Rut. Salv. Betonic. Chamedr. Marrub. alb. & ſummit. Cent. min. an. Mi. Raccar. Juniper* ℥vj. *Cortic. duor. Aurantior. Incidantur & infundantur frigide in vini Canarini* ℔vj. coletur tantummodo uſus tempore.

℞. *Aq. Rut.* ℥iv. *aq. Epilept. Lang. & Bryon. comp. an.* ℥j. *Syr. Pœon.* ʒvi. *M. f. Julap.* cap. cochl. iv. ſingulis noctibus cubitum iturus, inſtillando *Sp. C. C. gut.* viii.

Applicetur plantis pedum emplaſt. e caranna.

Ob recidivæ metum pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, ea ipſa anni ſequentis tempeſtate (vel paulo ante) qua morbus invaſit.

Veriſimile mihi videtur, quod hæc methodus curationi epilepſiæ adultorum convenire poſſit, quod tamen non adhuc expertus ſum. Cum vero Chorea *Viti* ætates teneras adoriri ſoleat, in epilepſia adultorum tam ſanguinis detrahendi quantitas, quam catharticorum doſis adaugeantur.

De Apoplexia.

Somnus eſt profundiſſimus, & omnimoda ſenſus & motus privatio, excepta reſpiratione, quam ægri habent difficilem cum ſtertore.

Mittatur ſanguis e brachio ad ℥xij. quamprimum, ac poſtea ex venis jugularibus ad ℥viij. deinde *Vomitorium ex* ℥iß. *vel. unc. ii. Infuſ. Croc. Metal.* propinetur ſtatim,

Emplaſt. Epiſpaſtic. ſatis amplum ac forte cervici applicetur.

Dum hæc aguntur, erectus ſedeat æger in lecto, nec ſtragulis nimis obrutus.

Sp. Sal. Armoniac. optime rectificatus admoveatur naribus.

Finita vomitorii operatione, ſubinde exhibeantur cochl. iii. vel iv. ſequentis julapii.

℞. *Aq. Rutæ* ʒiv. *aq. Byron. compoſ. & Antiepilept. Lang. an.* ℥j. *Sp. C. C. gut.* xx. *Sacchar. Cryſtall. q. ſ. f. Julap.*

Vel *Cochleare i. Sp. Lavendulæ comp.* per ſe propinari poſſit bis vel ter, durante paroxyſmo, hora dimidia vel integra interpoſita.

Cavendum eſt, ne cardiaca plus juſto calida, ac nimis frequenter (uti mos eſt) exhibeantur; nam quacumque demum ſpecifica virtute pollere videantur, plus damni quam emolumenti ægro apportant, utpote quæ humores fundere (ac proinde malum augere) apta nata ſunt: quod etiam incommodum non minus infertur ex nimia ſtragulorum congeſtione.

Paroxyſmo jam finito, ad præcavendam recidivam ſequentia exhibeantur.

℞. *Pil. Coch. mai.* ℈ij. cap. tertia quaque die per 6. vices hora 4. matutina ſuperdormiendo.

℞. *Conſerv. flor. ſalv. Roriſmarin. an. unc. i. Conſev. flaved. Aurant.* ʒvj. *nuc. Moſchat. condit. & Zinzib. condit. an. unc.* ß. *Theriac. Androm. vet.* ʒij. *pulv. elect. diamb. diamoſch. dulc. an.* ʒj. *cum ſ. q. Syr. conditur. citr. f. opiata*, ad magnitudinem caſtaneæ mane & ſero, ſuperbibend. *aq. Epilept. Long. Coch.* ij.

℞. *Ambr. griſ.* ʒß. *ol. deſtil. ſem. Aniſi, cinnamom. nuc. moſchat. an. gutt.* ij. *ol. Charyophil. gut.* j. *Sacchar. in aq. flor. aurantior. ſolut. unc.* iv. *f. ſ. a. Tabellæ*, quarum capiat unam ad libitum.

Ab uſu potus generoſioris cujuſvis ſibi temperet, veſcatur juſculis avenaceis, hordeaceis, ut & ex pul-

lis gallinaceis confectis, & quandoque etiam (præcipue inter purgandum) carne pullorum, agnorum ac id genus ciborum eupepton.

De Ophthalmia.

Ex oculorum inflammatione patet.

Mittatur ſanguis e brachio ad unc. x. Sequenti die ſumat potionem purgativam communem, quæ repetenda eſt per duas alias vices, duobus diebus interpoſitis; iiſdem noctibus ſumat *hauſtum paregoricum ex Syr. de Mecon. unc.* j.

Diebus a purgatione vacuis ſumat ter aut quater in die *unc.* iv. *Emulſionis ex ſem. frigid. mai. & Papav. alb.*

℞ *Aq. Plantag. Roſ. rubr. & Spermat. Ranar. an. unc.* j. *pul. Tutiæ præparat.* ʒj. *f. Collyrium*, cujus guttæ aliquot inſtillentur oculis bis in die; at non incipiendum, niſi poſt primam purgationem.

Si his remediis affectus haud cedat, repetatur venæ ſectio ſemel vel bis, (præcipue ſi ſanguis pleuriticus apparuerit) ut etiam catharſis.

Abſtineat ab uſu vini & cujuſvis liquoris generoſi (ab uſu etiam ciborum coctu difficilium, & ſale conditorum;) & diebus inter purgationes bibat hydrogalam coctam.

Nota, quod ſæpe accidit, quod venæ ſectione & catharſi utcunque repetitis ophthalmia non cedit; hoc in caſu *Paregoric. ex Syr. de Mecon. unc.* j. ſingulis noctibus exhibitum, curationem ſine aliorum ſuppetiis abſolvit.

De uteri Procidentia.

℞ *Cort. Querc.* ℥ij. *Coq. in Aq. font.* ℔iv. *ad* ℔ij. *ſub finem addendo Cortic. Granator. contuſ.* ℥j. *roſ. rubr. flor. Granator. contuſ.* ℥. *roſ. rubr. flor. Granator. an. Mii. dein. adde vini rubr.* ℔ß. colatura ſit pro fotu, qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur mane horis duabus, antequam e lecto aſſurgat, & nocte poſt decubitum, donec ſymptoma penitus evanuerit.

De Paroxyſmo Nephritico.

Adſunt dolor fixus in lumborum regione, urina cruenta, arenularum aut calculi excretio, ſtupor cruris e directo renis laborantis, teſtis retractio ejus lateris, in quo eſt dolor, nauſea & vomitus. Dolor colicus nephritico haud abſimilis; licet in quibuſdam ſymptomatibus plane diſcrepet, quæ recenſita in *Capite de Colica bilioſa* videas.

Si æger temperamento ſanguineo fuerit, mittatur ſanguis e brachio affecto reni reſpondenti ad ℥x. dein *liquoris poſſetici, cui Rad. Althææ* ℥ij. *incocta fuerint. Cong.* j. quam citiſſime deglutiatur, & enema ſequens injiciatur.

℞ *Rad. Althææ & Lilior. an.* ℥j. *fol. Malv. Parietar. Branc. Urſin. & flor. Chamæmol. an. M.* j. *Sem. Lini & Fænugr. an.* ℥ß. *coq. ſ. q. aq. ad* ℔iß. *M. F. Enema.* Rejectis vomitorio & enemate, *Laudan. Liquid. ſatis magna doſis* propinetur, viz. *ad gutt.* xxv. vel *Pil. Matth. gr.* xv. *vel* xvi. In ſenibus vero, & morbo diuturno fractis, ut & vetulis vaporibus obnoxiis (præcipue ſi ſub initium paroxyſmi urinam eæ reddant nigram & ſabuloſam) venæ ſectio omittatur; & quoad reliqua, eadem quæ dicta eſt via omnino procedendum.

In Mictu ſanguineo calculo renibus impacto.

Capiat æger, ſtato quodam die, ſingulis hebdomadis, *Mannæ* ℥iiß. in ſeri lactis ℔ij. ſolut.

Conducit aliquando hauſtus cereviſiæ tenuis liberalior.

In calculo renum grandiori, dolor hebes, & obtuſus, nullatenus auctus, ſed ſatis tolerabilis perſentitur, nec paroxyſmus nephriticus comitatur.

Aquis chalybeatis æger ſe non tuto committet, niſi prius certo ſciat, calculum majorem non eſſe, quam ut per uretheres viam poſſit invenire, quod hoc tantum modo certo poteſt dignoſci, ſi nempe, jam antea, paroxyſmum aliquem nephriticum fuerit perpeſſus, (cum dolore ſæviſſimo in renum alterutro, per uretherum ductus propagato, & vomitu enormi) pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum pelvi concludi, quam lapillorum exiguorum congeriem, quorum unus ſubinde in uretherem illabitur, atque ita paroxyſmum invitat, qui fere non deſinit, niſi calculo in veſicam detruſo; cum ſic ſe res habeat, nullum eſt magis efficax remedium, quam aquarum chalybeatarum potatio; quod ſi calculoſus, nullo unquam paroxyſmo nephritico fuerit tentatus, cum jam major ſit calculus, quam qui ex pelvi poſſit elabi, devitandæ ſunt aquæ ferreæ.

De Diſſenteria, Diarrhœa & Teneſmo.

Rigent horrentque, ſequitur deinde totius corporis color, quem brevi excipiunt ventris tormina, & hæc, dejectiones crebræ, & mucoſæ omnes (niſi quod ſtercoroſæ nonnunquam interponantur) cum ingenti cruciatu & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu, quoties exoneratur alvus, ſanguinis interim lineamentis intertextæ, licet aliquando ne minimum ſanguinis per totum morbi decurſum admiſceatur. Progreſſu morbi ſanguis ſincerus quandoque excernitur, & grangræna inſanabili afficiuntur inteſtina. Si æger floreat, vel cardiaciis incaleſcat, febricitat admodum, lingua eſt ſubalbida, quadam mucilagine denſe obſita, interdum nigra & ſicca. Proſternuntur vires, diſſipantur ſpiritus, apthæ inſuper oris interna fauceſque obſident, præſertim ubi materiæ peccantis evacuatio a ringentibus præpoſtere impeditur, non exacto per cathartica morbi fomite. Aliquando exulant febres, agmen ducunt tormina & cætera morbi ſymptomata ſequuntur.

In diarrhœa humores excrementitii ſine ſanguine aut inteſtinorum exulceratione excernuntur.

In teneſmo aſſidua eſt deſidendi cupiditas; nihil tamen præter mucoſum quoddam & ſubcruentum aut purulentum rejicitur.

Mittatur ſanguis e brachio quamprimum, eademque nocte *Paregoricum* propinetur; & mane ſequenti *Potio purgans communis*, repetenda alternis diebus ad duas alias vices, & *Paregoricum* poſt purgationes, quamprimum ſuo defunctæ ſunt munere, ac diebus a purgatione vacuis, idem mane & ſero eſt exhibendum.

Poſt venæ ſectionem & catharſin ſemel celebratam, per totum morbi decurſum, ſequens cardiacum exhibeatur.

℞ *Aq. Ceraſ. nigr. & fragor an.* ℥iij. *Aq. Epidem. Scord. comp. & Cinnam. hordeat. an.* ℥j. *Margarit. præparat.* ʒiß. *Sacchar. cryſtal. q. ſ. adde Aq. Roſar. Damaſcen.* ℥ß. *ad gratum ſaporem, m. f. Julap.* de quo cap. conchl. iv. vel v. in languoribus, vel ad libitum.

Potus ſit lac coctum cum *Aq. Triplo*, vel *Decoct. Alb.* ut.

℞ *C. C. C. & Mic. panis alb. an.* ℥ij. *coqu. in Aq. font.* ℔iij. *ad* ℔ij. *poſtea ſ. q. Sacchar. Albiſſ. edulcoretur.* Vel ſi dejectio virium poſtulaverit. *Aq. font.* ℔ij. *cum Vin. anarm.* ℔j. *ſimul. coctæ*, pro potu frigide aſſumantur.

Cum per tres vices purgatus fuerit æger, tota curatio uſui *Laudani* bis vel ter in die repetiti poſtea incumbit, niſi quod *Enema ex Lact. vaccin.* ℔ß. *& Theriac. Androm.* ʒiß. ſubinde injiciatur, quod in alvi egeſtionibus mire confert.

Cum alvi fluxus in diarrhœam tantum aſſurgat, phlebotom. & catharſi præſcript. omiſſis, ſeq. bolus ſingulis matutinis exhibeatur.

℞ *Rhabarb. pulv.* ʒß. (*plus minus pro ratione virium*) *cum f. q. Diaſcordii. f. Bolus*, *addendo Ol. Chym. cinnam. gutt.* ij.

Noctibus in ſequentibus *Paregoric. ex Aq. cinnam. hordeat. unc.* j. *& Laudan. Liquid. gutt.* xix. exhibeatur.

Ubi tormina ſicca ſine dejectionibus excruciant, curantur diluendo ſero lactis frigide propinato, tepide injecto; ut in cholera morbo pullorum juſculo aut lecte cereviſiato.

Si hic morbus diutius excurrat, adeo ut omnis ejus vis in rectum inteſtinum decumbat, cum aſſidua deſidendi cupiditate, diæta analeptica inſtituatur, & liquor aliquis cardiacus pro libitu ingeratur, ut reſtaurari poſſint vires, quibus redeuntibus teneſmus ſponte ſe proripit.

In dyſſenteria male curata dolores aliquando ægrum ad annos aliquot diſcruciant; in hoc caſu phlebotomia repetita priſtinam ſanitatem reſtituet.

Notandum eſt, quod in conſtitutionibus hic morbo minus faventibus omiſſis evacuationibus dyſſenteria laudano ſolo ſanatur, quod mane & ſero repetendum, donec ſymptomata penitus evanuerint, vel etiam ter nycthemeri ſpatio, ſi opus fuerit.

De

De Colica bilioſa.

Inteſtinorum dolor atrociſſimus eſt, per horas aliquot affligit febris in hunc morbum deſinens, qui aut quaſi injecta faſcia conſtringit, aut in punctum contractus quaſi terebello perforat; ſubinde remittitur, mox recrudeſcit. Sub initio non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur, neque tam crebra vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eo obſtinatius in puncto figitur, vomituritio frequentior, & major alvi adſtrictio, colica tandem in iliacam tranſeunte. A nephritide ſic diſtinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene eſt, & ab eo ad teſtem exporrigitur ſecundum longitudinem uretheris. Colicus vero vagus eſt, & cinguli inſtar medium ventrem affligit. 2. A paſtu colicus dolor augetur: nephriticus potius imminuitur. 3. In colico dolore, ab excretione per alvum & per vomitum majus levamen emergit, quam in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primum clara & tenuis, poſtea aliquid ſubſidet, & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur: In colica urinæ ab initio craſſiores exiſtunt.

Sanguis e brachio paulo liberalius educatur, & poſt horas iii. vel iv. *Anodyn.* exhibeatur. Poſtero die *Catharticum Lenitiv.* & interpoſito die uno, ad tertiam vicem propinetur.

At ſi malum hoc fructibus horariis, vel aliis cibis avide ingeſtis, originem debeat, tum ventriculus ante omnia lacte cereviſiato affatim hauſto eluendus eſt; quo exantlato anodynum propinandum eſt; ſequenti autem die vena ſecanda eſt, & in ordine præſcripto procedendum.

Ubi hic morbus minus perite tractatus diutiſſime fatigaverit, & ægrum pene confecerit, liberalior ſive aquæ epidem. ſive mirab. ſive alius cujuſcunque, qua ſanus maxime delectabatur, uſus, ægrum hoc tempore ultra ſpem omnem juvit.

De Cholera morbo.

Intra Auguſti limites ſe continens, vix in priores Septembris hebdomadas evagatur. A crapula & ingluvie excitatus ſimilis effectus, nullo temporis diſcrimine inſurgit, qui licet eodem curetur modo, alterius tamen eſt ſubſellii. Adſunt vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & anguſtia per alvum dejectio; ventris ac inteſtinorum dolor vehemens, inflatio & diſtentio; cardialgia, ſitis, pulſus celer ac frequens, parvus & inæqualis, æſtus & anxietas, nauſea moleſtiſſima, ſudor, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, & ſimilia, quæ ægrum in 24. horarum ſpatio interimunt.

Pullus tener in tribus circiter aquæ font. congiis elixetur, ut carnis ſaporem vix perceptibilem liquor referat, hujus decocti vel (defectu ejus) liquoris poſſetici capaciores aliquot cyathos æger tepide exhauriat; & eodem tempore ex eodem liquore *Enemata* ſucceſſive repetenda. Hauſtibus & clyſteribus *Syr. Lactuc. Violar. Portulac. Nymph. eorumve* alicujus uncia ſubinde admiſceri poterit.

Exantlato hoc eluvionis penſo (quod iii. vel iv. horas ſibi vendicat) *Paregoricum* curationi coronidem imponit.

Si non acceſſerit Medicus, niſi poſtquam æger vomitu & dejectionibus per multas horas continuatis fuerit exhauſtus, & jam frigeſcant membrorum extrema, tum ad *Laudanum liquidum* confugiendum eſt in paulo majori doſi (vix. *Laudan. liquid. gutt.* xxv. *in Aq. cinnam. fort. unc.* i.) & cum ceſſaverint ſymptomata, nihilominus mane & ſero quotidie eſt repetendum; at in minori doſi, donec priſtinas vires receperit.

Eſt ſpecies quædam choleræ morbi infantibus valde familiaris, ac ſæpenumero funeſta, ex dentitione vel crapula originem ducens.

Horum ætas tenella minime fert, ut diluatur ventriculus larga liquorum potatione, multo minus, ut catharticis tumultus major in humoribus excitetur, ſed curationem *Laudano* ſolo aggredi oportet; quamobrem *gut.* ii. iii. vel iv. vel *plures*, pro ratione ætatis, cochlear j. cereviſiæ tenuis vel aquæ cujuſvis appropriatæ inſtillatæ exhibeantur, repetanturque, ut opus fuerit.

De Colica Pictonum.

Eſt ſpecies quædam colicæ, quæ degenerare ſolet in paralyſin, & motus omnimodam manuum ac pedum depravationem; quam hoc nomine *Riverius* in capite de paralyſi indigitat, & apud inſulas Caribum notiſſima eſt, utpote quæ magnam vim hominum infeſtat.

Hunc dolorem atrociſſimum ſanat *Balſam. Peru.* frequenter ac in magna doſi exhibitum, nempe, ſi *ejus gut.* xx. xxx. vel xl. *Sacchar. Albiſſ. cochl.* i. *inſtillentur*, & bis vel ter in die dentur: at in paralyſis huic remedio haud cedit.

De Iliaca paſſione.

Periſtalticus inteſtinorum motus invertitur, propinata cathartica & injecta enemata in emetica ſtatim tranſeunt, alvi fæces per vomitum rejiciuntur.

Mittatur ſanguis e brachio dextro ad unc. ix. vel x. poſt aliquot horas exhibeatur ſequens pulvis.

℞. *Reſin. Scammon. vel (defectu ejus) Ruſin. Julap.* gr. xii. *Calomelan. Turquet.* ℈j. *m. f. Pulvis;* cap. e cochl. i. lactis vaccini, ſuperbibendo ejuſdem lactis cochl. i. vel alterum, vel ſi forma pilularum magis arrideat.

℞. *Pil. ex duob.* ʒß. *Calomel. Turquet.* ℈j. *cum ſ. q. Balſam. Peruv. f. Pil.* iv. ſumend. e cochl. i. ſyr. violarum.

Sin autem æger hoc remedium per os rejecerit, *Laudan. Liquid. gutt.* xxv. *Aq. Cinnamom. fort.* ℥ß. inſtillatæ ſtatim propinentur; cum vero horum uſu vomituritio, ac ventris dolores remiſerint, catharticum dictum iterum exhibeatur, verum ſi anodynorum virtute ac vi jam penitus infractis vomituritio ac dolor iterum redierint, cathartico interim in corpore reſiſtante, ad uſum paregorici ſupra deſcripti reverendum, idemque eo uſque repetendum quarta vel ſexta quaque hora, donec inteſtinis quies omnino inducatur, quo quidem tempore catharticum operationem ſuam per ſedes exercet.

Nec ſane abs re fuerit elapſa una, aut altera, poſt venæ ſectionem hora, clyſterem aliquem, ex iis qui potentius operantur, injicere, fumum ſcilicet nicotianæ, ex tubulo inverſo, per veſicam majuſculam, in inteſtina validiſſime inſufflatum, quæ quidem operatio poſt aliquot horas reiterari debet, niſi citius meatus deorſum pateat.

Finita operatione cathartici, ſumat ſequentem hauſtum.

℞. *Aq. Cinnam. fort. unc.* i. *Laudan. liquid. gutt.* xxv. *m. ſ. Hauſtus*, qui porro repetendus eſt bis, ter, vel ſæpius in die, donec vomituritio, & dolor penitus ceſſaverint, atque etiam, iſtis ſymptomatibus ceſſantibus nihilominus ad curationem confirmandam per aliquot adhuc noctes capiat idem paregoricum in minori doſi cubitum iturus.

De Fluxu Menſtruorum immodico.

Menſtruorum fluxus, naturaliter conſtitutus, capacitatem teſtæ ovi anſerini implet. Patet autem immodicus ex difficili tolerantia, virium lapſu, inappetentia, cachexia, colore cadaveroſo, & pedum intumeſcentia.

Mittatur ſanguis e brachio ad unc. viii. ſequenti mane ſumatur *potio purgativa communis*, repetaturque alternis diebus ad duas alias vices; & noctibus poſt purgationem *Paregoric. e Syr. de Mecon.* exhibeatur.

Diebus a purgatione vacuis ſumat ſequentia.

℞. *Conſerv. Roſar. ſicc.* ℥ij. *Trochiſc. de terra Lemnia* ℥iß. *Cort. Granator. Corall. rub. præparat. & bolô Armen. an.* ℈ij. *lapid. hæmatit. Sanguin. Dracon. an.* ℈j. *cum ſ. q. Syr. Cydonior. f. Elect.* de quo ſumat ad magnitudinem nucis moſcat. maj. mane & hora quinta pomeridiana, ſuperbibendo ſequentis julapii cochl. vi.

℞. *Aq. Germin. Querc. & plantag. an.* ℥iij. *Aq. Cinnamom. hordeat. & Syr. de Roſis ſiccis an.* ℥i. *Sp. Vitriol. q. ſ.* ad gratam aciditatem.

℞. *Fol. Plantag. & Urtic. an. q. ſ. Contundantur ſimul, & ſuccus exprimatur, & poſtea clarificetur*, de quo cap. cochl. iv. vel v. ſæpiuſcule ad libitum.

Poſt primam purgationem applicetur emplaſt. ſeq. regioni lumborum.

℞. *Emplaſt. de Minio & ad Herniam an. part. æq. extendantur ſuper alutam, f. Emplaſtrum* regioni lumborum admovendum.

De Colica hyſterica.

Eſt ſpecies quædam, ſeu potius inſigne ac valde uſitatum affectionis ſymptoma, cui comitem ſe adjungit dolor circa ſcrobiculum cordis atrociſſimus, uti etiam humorum viridi colore per vomitionem ejectio.

Primo, quo ſaburra vitioſorum humorum in ventriculo contentorum minus impediat paregorici efficaciam, ſatis magna quantitas *liquoris poſſetici* affatim ingurgitetur, atque iterum per vomitionem rejiciatur, nempe *ejuſdem liquoris Cong.* iß. quo peracto *Laudan. liquid. gutt.* xxv. *in Aq. cinnam. fort. Aq. Epidem. vel alius vehiculi unc. i.* propinentur.

In uſu paregorici hoc notandum, quod eo uſque repetendum eſt, donec ſymptomata omnia penitus ceſſaverint, debitum interea tempus interjiciendo, ut dijudicare valeamus, quid prior doſis effecit, antequam novam ingeramus.

Si ſanguineo temperamento præditus ſit æger, vel ſi antea hoc ſymptomate haud multum infeſtatus fuerit ac viribus fractus, hoc in caſu ſanguis primum a brachio detrahendus antequam vomitorium præſcriptum propinetur.

Hac ipſa methodo clavus hyſtericus curatur. Sin vero colica hyſterica diuturnior fuerit per paroxyſmos affligens; tum in eorum intervallis, ſive extra paroxyſmum, ſeq. uſurpentur.

♃. *Zedar. ſubtiliſſ. pulv.* ʒj. *cum ſ. q. Syr. e conditur. citri, f. Bolus*, ſumendus mane & ſero per xxx. dies, ſuperbibendo ſequentem infuſionem.

♃. *Zedoar. inciſ. minutim. unc.* ß. *vini Canar. unc.* iv. *infundantur frigide per* xij. *horas; deinde colentur pro uſu*, vel *Balſam. Peruv.* ut in colica pictonum, uſurpetur.

Quæ de colica hyſterica hic dicuntur, de colica etiam hypocondriaca dicta ſunt; ut & hoc diligenter advertendum.

Utriuſque affectis natura ſibi vindicare videtur, ut alia atque alia tententur, donec tandem ad illud remedium perventum fuerit, cui quaſi genuine morbus cedit; tametſi ut plurimum chalybs in primis confert.

Colica hyſterica tam in hypochondriacis, quam hyſtericis ſæpiſſime in icterum deſinit, qui ſenſim ſponte ſua faceſſit; ſin autem longas moras nectat, exhibeatur apoxema ſequens.

♃. *Rad. Rub. Tinctor. curcum. an. unc. i. chelidon. maj. cum toto & ſumitat. centaur. an. M. j. coq. in æqualib. partibus Vini Rhenani & Aq. fontan. ad* ℔ij. *colatur. diſſolv. Syr. de 5. radicibus unc. ij. m. f. Apozema*, de quo capiat ℔ß. calide mane & ſero, uſque dum convaluerit.

De Ictero, colica neutiquam prægreſſa.

Color flavus in toto corpore, præſertim in oculorum albis eſt conſpicuus, quo quidem colore objecta omnia apparent afflictis, tincta, corporis pruritus, ſegnities, & laſſitudo, linguæ amaror, vomitus bilioſus interdum, ſingultus, egeſtio alba, urina crocea & pannum immerſum eodem colore inficiens, morbum indigitant.

Exhibetur *potio purgativa communis*, dein aggrediatur uſum ſequentium; & durante eorumdem uſu, catharticum præſcriptum quarto quoque die exhibeatur.

♃. *Conſerv. Abſinth. Rom. conſerv. flaved. Aurant. an. unc. i. Angelic. condit. nuc. moſchat. condit. pulv. Aricompoſ. & chalyb. cum aceto præparat. an. unc.* ß. *Extract. Gentian. & cremor. Tartar. an.* ʒij. *croc. Anglic. pulv.* ʒß. *cum ſ. q. Syrup. de 5. radicibus f. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. nuc. moſchat. mane & hora quinta pomeridiana (vel vice electuarii ſumat pilulas chalybeatas) ſuperbibendo poſt matutinam doſin *aquarum mineralium purgantium* ℔iv. & poſt pomeridianam doſin *Apozemat. in colica hyſterica deſcript. lib.* ß.

At ſi ſigna hydropis adfuerint, tam mane, quam ſero apozema ſuperbibat.

Si vel his diu continuatis morbus adhuc perſtiterit, ad *aquas ferreas* eundum eſt, quæ ex ipſo fonte ſunt bibendæ.

Ad præcavendum abortum.

Eadem præſcribenda, ac in fluxu menſium immodico, omiſſis ſolummodo catharſi & ſuccis.

De immodico Lochiorum fluxu.

Fluxum lochiorum naturalem tria conſtituunt, ſanguis ſcilicet purus, copioſus, per triduum primum fluens; dehinc ſanguis aquoſus, loturæ carnium craſſiori ſimilis per quatriduum præter propter durans; hinc poſtmodum materia viſcoſa & mucilaginoſa, pauco aut nullo ſanguine permiſta, per quinque aut ſeptem dies prodiens, & ſic porro ad menſis finem.

Fluxus autem eorum immodicus dijudicandus eſt ex virium defectione, animi deliquio, ſanguine grumoſo effluente, cibi faſtidio, dolore in hypochondriis, ventris tenſione, pulſu debili & frequenti, viſus obtenebratione, aurium tinnitu, & convulſionibus.

Victus incraſſans inſtituatur, & potus ſequens addatur.

♃. *Aq. Plantag. vin. rubr. an. lib. i. coq. ſimul ad tertias, & deinde edulcoretur ſ. q. ſacchar. albiſſ.* cujus, cum frigeſcat, cap. *lib.* ß. bis vel ter in die.

Interim julap. aliquod hyſtericum (at ſatis mite) ſubinde propinetur, & nodulus ſequens naribus applicetur.

♃. *Galban. Aſſæ fœtid. an.* ℥ij. *caſtor. ſal. ſuccin. volatil. an.* ʒß. *m. f. nodulus*, vel

♃. *Sp. ſalis Armoniacis* ʒij. quem ſæpe olfaciat.

Dc ſuppreſſione Lochiorum.

Intumeſcit venter, dolor gravativus imum ventrem, lumbos & inguina occupat, facies rubeſcit, difficilis eſt reſpiratio, perturbantur oculi, rigores, febres acutæ adſunt, animi deliquia, ſudores frigidi, pulſationis & ardoris ſenſus in utero, paralyſis in partibus inferioribus, ut & interdum epilepſia.

E veſtigio lecto addicatur, & *Emplaſt. hyſtericum* umbilico admoveatur quamprimum, elect. ſeq. adhibeatur.

♃. *Conſerv. Abſinth. Rom. Rut. an. unc. i. Trochiſc. e Myrrh.* ʒij. *Caſtor. croc. Anglic. ſal. volatil. ſal. Armoniac. & Aſſæ fœtid. an.* ʒß. *cum ſ. q. Syr. e 5. radicib. f. Elect.* cap. ad magnitud. nuc. moſchat. quarta quaque hora, ſuperbibendo de julap. cochl. 4. vel 5.

♃. *Aq. Rutæ unc.* iv. *Bryon. compoſ. unc.* ij. *Sacchar. cand. q. ſ. f. Julap*, vel ſumat *Trochiſc. de Myrrh.* ℈j. quarta quaque hora.

Si tota prædictorum quantitas conſumatur, & lochia adhuc ſupprimantur, *Laudanum* unica ſaltem vice exhibendum ut *Laudan. liquid. gutt. xiv. in Aq. Bryon. compoſ. vel Laudan. ſolid. gr.* iß. *cum Aſſæ fœtid.* ℈ß. *in pilulas duas redactum.*

Si hæc nihil proficiant, tum enema ex lacte ſaccharato, unica ſaltem vice injiciatur.

De Hydrope.

Foveæ a digitorum impreſſione in ſutarum parte inferiori ſub noctem conſpicuæ mane evaneſcentes, hoc malum primum indicant, maxime ſi ſpiritus interim ægrius ducatur (haud raro tamen fœminæ prægnantes, & quibus catamenia ſiſtuntur: ut & viri ab aſthmate inveterato derepente liberari eodem tumore tentantur) pedibus cruriſque ad extremum extenſis, in abdomen ruunt aquæ, & ad ultimum capacitatis ſuæ limen paulatim diſtendunt, donec tandem in viſcera nobiliora impetu ab iis facto æger ſubmergitur. Pro rata qua partes a morbo obſeſſæ mole augentur, aliæ magiſque gracileſcunt, urgentibus dyſpnœa, urinæ paucitate, & ſiti intenſa. Viros ingraveſcente ætate; fœminas, ubi jam parere deſierint, utplurimum adoritur.

Indicationes curativæ dirigendæ ſunt primo ad aquarum evacuationem, deinde ad inſtaurandum ſanguinis robur; quo novus aquarum proventus præcaveri poſſit.

♃. *Vini albi* ℥iv. *Julap. ſubtiliſſ. pulv.* ʒj. *zinzib. pulv.* ℈ß. *Syr. de Spin. Cervin. unc. i. M. f. Potio*, ſumendaque ſingulis vel alternis diebus, pro ratione virium donec partes affectæ detumuerint, vel

♃. *Tamarind. unc.* ß. *fol. Senn.* ℥ii. *Rhei* ℥iß. *Coq. in ſ. q. aq. ad unc. iii. in Colatur. diſſolv. Mannæ & Syr. Roſ. ſolut. an. unc. i. Syr. de Spin. cervin. unc.* ß. *Elect. e ſucc. Roſar.* ʒiii. *M. f. Potio*, ſumenda ut ſupra, vel

♃. Pil. *ex duob.* ℈i. *Elater. gr. iii.* Ol. *Chym. Caryophyl. gutt. ii. f. Pil. N. iii.* cap. ſummo mane, repetanturque, ut opus fuerit, vel

♃. *Gambugii gr. xv. vin. alb. & aq. Cichor. an. unc.* ß. *M. f. Potio* ſumenda ut ſupra, vel

♃. *Cortic. interior. Samb. & lact. partibus aq. e ligno deraſi M. iii. coq. in aq. miſtorum* ℔ii. *ad* ℔i. colaturæ capiat dimidiam partem mane, & alteram ſero quotidie, donec convaleſcat. At hoc remedium, niſi in corporibus, quæ facillime purgativis cedunt, nihil confert.

Circa uſum catharticorum in hoc morbo hæc tria advertenda ſunt.

Primo, utrum ægri corpus facile, an vero difficulter catharticis cedere ſoleat, cum iis qui facile purgantur

tur *Syr. de Spin. Cervin. ſolus ad unc.* i. exhibitus, aquas ſat copioſe eliciat; in illis vero, qui difficulter purgantur, cathartica ſupra deſcripta, utut valida, vix ſcopum attingant.

Secundo, cathartica omnia, quæ ſegnius operantur, magis officiunt quam proſunt; quamobrem purgatio paulo fortior & nimia, juſto debiliori eſt præferenda.

Tertio, aquæ ea maxima celeritate exhauriri debent, quam ægri vires ferre queant: ne nimis longa inter purgationes intervalla adhibendo, aq. denuo affatim colligantur.

Eſt autem ubi medicamenta omnia, qualiſcunque demum generis, quæ alvum movent, prorſus omitti poſſint ac debeant; quoties enim æger conſtitutione eſt infirmiori, vel fœmina vaporibus obnoxia, aquarum evacuatio diureticis ſolum committenda, inter quæ ea ſunt efficaciſſima, quæ ex ſalibus lixivialibus fiunt; ut,

♃. *Cinerum Geniſtæ* ℔j. *infundantur frigidæ in vini Renan.* ℔iv. *liquoris per filtrationem colati unc.* iii. mane quinta pomeridiana & ſero ſingulis diebus exhibeantur, uſque dum humor evanuerit.

Aquis jam penitus evacuatis calefacientia & corroborantia medicamenta uſurpanda; ut,

♃. *Rad. Raphan. Ruſtican. fol. Cochl. hortenſ. abſinth. vulgar. Salv. ſummitat. centaur. min. & Geniſtæ; infundantur in cereviſia forti* pro potu ordinario, qui potus incipienti hydropi aliquando ſine catharticis ſubvenit, vel ſequent. utatur.

♃. *Conſerv. Cochl. hortenſ. abſinth. Roman. an. unc.* i. *Extract. Gentian. Abſint. vulgar. & Centaur. min. an.* ʒiii. *cum ſ. q. Syr. e cortric. citr. f. Electuarium*, de quo ſumat ad quantitatem nuc. moſchat. maj. mane, quinta pomeridiana, & veſperi, ſuperbibend. *unc. iv.* ſequentis infuſionis.

♃. *Rad. Gentian. unc.* i. *ſummitat. Geniſt. Centaur. min. & Abſinth. vulgar. an. M. j. Sem. fœnicul. & Petroſellini an.* ʒii. *inciſis minutim affunde vini Rhenani* ℔iv. *ſtent ſimul in infuſione frigida*, & coletur ſolummodo tempore uſus.

Notandum, cum ad corroborantium uſum deventum fuerit, ægrum nullo modo eſſe purgandum, tantiſper dum ſanguinis corroborationi navetur opera.

Quod & per ſe ſalium lixivialium uſum omnino obſervandum; quo quidem tempore pariter corroborare convenit.

♃. *Rad. Raphan. Ruſtican. unc. iii. fol. Cochl. Hortenſ. Abſint. vulg. ſalviæ, ſummitat. Centaur. & Geniſtæ, an. M. iii. Aurant. inciſ. N. iii. Infundantur in Congiis vj. Cereviſiæ fortis non lapulatæ, inter fermentandum*; ſit pro potu ordinario.

De Gonorrhœa virulenta.

Corripiunt dolor genitalium inſolitus, & rotatio teſticulorum in non recutitis, macula morbilli æmula glandem occupat, ſtatim a cujus exortu liquor, ſeminis inſtar, exſtillat, qui quotidie a ſeminis colore & conſiſtentia recedens flaveſcit tandem dilutius ovi vitello; in lue virulentiore vireſcit, & aqueo humori permiſcetur ſanguine tincto. Puſtula dicta ulcus fit, aphthis infantum ſimile, indies latius & profundius depaſcens, ſuperveniente orificii callo. *Verpi non glandis ulcere, ſola Gonorrhœa tentantur.* Mox magnus dolor in pene, quoties erigitur, quaſi manu tranſverſus fortiter conſtringeretur, noctu præcipue urget, dum æger lecto incaleſcit. Curvatur penis a fræno contracto. Accedit ardor urinæ, inter mingendum vix perceptibilis: ſed mictu finito, per urethræ ductum acriter urens, maxime qua in glandem deſinit. Caruncula lotii exitum quandoque impediunt, & ſcroti dolor ac inflammatio nonnunquam ſuperveniunt.

♃. *Maſſ. Pil. Cochl. maj.* ʒiii. *Extract. Rud.* ʒj. *Reſin. Jalap. & Diagryd. an.* ʒß. *cum ſ. q. Opobalſam. f. Pilul. e ſingulis drachmis vi.* cap. *iv.* ſingulis auroris, donec urinæ ardor & color flavus materiæ ſeminiformis, admodum imminuantur. Poſtea alternis diebus ad ſeptimanas adhuc duas; ac ſub finem bis in ſeptimana, donec humor ſtillare prorſus ceſſaverit.

In iis, qui difficulter purgantur, ſubinde intercalari poſſit potio communis purgativa, cui addantur, *Syr. e Spin. Cervin. & Elect. e Succ. Roſar. an.* ʒii. vel, curatione minus feliciter ſuccedente *Turbith. Minerale ad gr. viii.* exhiberi poteſt bis vel ter, diebus quatuor interpoſitis, vel vice *Turbith. Mineral.*

♃. *Pil. ex duob.* ʒß. *Merc. dulc.* ℈j. *cum ſ. Opobalſam. f. Pil. iv.* ſummo mane ſumendæ.

Si æger a dicta catharſi abhorreat, pilulas primo deſcriptas, tribus auroris continuis ſumptas, tum mane & hora quinta pomeridiana quotidie injiciatur clyſter ſequens, niſi quod ſemel aut bis in hebdomade, omiſſo clyſtere, cathartic. imperandum.

♃. *Elect. e ſucc. Roſar.* ℥vi. *Terebinth. Venet. Vitello ovi ſolut.* ʒß. *diſſolvantur in Aq. hord.* ℔i. *Colatur. adde Syr. Violar. unc. ii. M. f. Clyſter.*

Singulis noctibus cap. *Opobalſam. vel Balſam. e Mech. gutt. xxv. Sacch. fruſtulo exceptas.* Hujus defectu *Terebinth. Cypr.* ad quantitatem avellanæ ſubſtitui poſſit.

Sit pro potu hydrogala; at cereviſia tenuis in paſtubus.

Vel ſequentem methodum aggrediatur.

♃. *Pil. ex duobus* ʒß. *Opobalſam. gutt. iii. f. Pil. Pil. N. iii.* cap. hora quarta matutina, ſuperdormiendo, repetanturque alternis diebus, vel tertia quaque die. Diebus a purgatione vacuis injiciatur mane & hora quinta pomeridiana clyſter ſupra deſcriptus.

Procedente curatione (quacunque ea demum methodo tentetur) ſanguinis ſub medium curationis ſemel vel bis mittatur, & diæta refrigerans & incraſſans præſcribatur, & medicamenta iiſdem virtutibus pollentia, qualia ſunt *hydrogala, Emulſiones ex ſeminib. frig. &c.*

Si penis tumore afficiatur,

♃. *Rad. Althea, Lilior. an. unc.* iß. *fol. Malv. Verbaſc. Sambuc. Hyoſcyam. flor. Chamæmel. Melilot. an. M. i. ſem. Lini, Fœnugræc. an. unc.* ß. *coq. ſ. q. Aq. font. & f. fotus* parti affectæ admovendus per horæ unius ſpatium bis, vel ter in die.

Peracta fomentatione, perungatur pars affecta ol. ſem. lin. rec. extract. dein *Emplaſt. e mucilaginibus alutæ agninæ inductum* labiis præputii tumidis circumponatur.

Si ulcus in præputii labiis, vel in ſubjecta glande hæreat, tum ſequens linimentum præſcribatur.

♃. *Unguent. Baſilic.* ʒvi. *Unguent. Nicotian.* ℥ii. *præcipitat. Aq. Roſar. loti & optime levigat.* ʒß. *M. f. linimentum*, quo lintei raſura imbuatur, & ulcuſculo admoveatur ſemper poſt fotus præſcripti uſum.

Si ſcrotum tumore afficiatur, ſtatim ſanguis e brachio extrahatur, atque bis in die fotus præſcriptus parti affectæ admoveatur, ſingul. fotubus addendo *Sp. vin. Gallic. Cochl. j. vel alterum, vel Cataplaſma ex Oxycrato & farina fabarum* ejus loco applicandum.

Catharticis interim & refrigerantibus modo deſcriptis introſumptis utendum eſt.

De Lue venerea.

Ubi aut Gonorrhœæ mora, aut indebito aſtringentium uſu labes ſanguini imprimitur, exoritur lues. Comparent in inguine bubones, in capite dolores & artubus, articulorum interſtitiis, noctu præcipue invadentes in lecto calidos; cruſtulæ & porrigines in variis corporis partibus, quæ ad inſtar favi flaveſcunt. Quo magis ſcabies diffunditur, tanto minus æger diſcruciatur. In cranio, tibiis brachiiſque exoſtoſes, oſſium inflammatio & caries; ulcera phagædenica in variis partibus, ſed fauces ut plurimum primo aggredientia, quæ ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagata, mox eam abſumunt, ita ut fulcro deſtitutus naſus plane concidat. Ulceribus, carie & dolore indies exacerbatis, pereunt per vices membra; lacerum donec cadaver, & jam ſuperis grave humo condatur.

♃. *Axung. Porc. unc. ii. Mercur. crud. unc. M. j. f. Linimentum*, in tres æquales partes dividendum, quarum una brachia, crura & tibias ad tres noctes continuas manibus ſuis æger perungat.

Sin intra tres dies poſt ultimam inunctionem ſalivatio haud procedat, tum *gr. viii. Turbith. Mineral. in conſerv. Roſar. rubr. exhibentur, aut corporibus minus robuſtis, Mercur. dulc.* ℈j. Sed ſi ſalivatio jam incœpta prius elangueſcat, quam ſymptomata penitus diſparuerint, exſtimulanda ſubinde eſt eadem doſi mercur. dulc.

Ptyaliſmus ita moderari debet, ut lib. iv. nicthemeri ſpatio expuat: aut circiter.

Si juſto altius exurgat ptyaliſmus, cum inflammatione nimia, atque id genus ſymptomatibus ingruentibus aliquantulum reprimendus eſt medicamentis catharticis, donec debitum gradum attingat.

Quamprimum ſymptomata ceſſaverint, ſtatim immutentur induſium & tori lintea; at ſint ea, quæ prius uſurpata fuerint.

Si diarrhœa ſupervenerit (quod plerunque accidit antequam ſalivatio bene aſſurgat) tunc ſiſtenda eſt uſu laudani liquid. ita doſin augendo, ut debitum opus abſolvat.

Si os exulceretur, *Aq. Roſ. Damaſcen. vel lacte Aq. permiſto*, vel ſeq. decoct. idem colluatur.

♃. *Rad.*

℞. *Rad. Alth. Hord. mandat. an. unc. i. ſem. Cydonior. unc.* ß. *coq. ſ. q. ad lib. ii. M. f. Gargariſma*, quo ſæpius utatur.

Diæta & reliquum ægri regimen, eadem ac in catharſi imperanda, niſi quod primis aliquot diebus liquore poſſetico, Juſculis avenac. hordeac. ac cereviſia tenui tepefacta nutriatur.

His omnibus rite peractis (etiamſi ſymptomata omnia evanuerint, ac ſubinde morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam poſtliminio paciatur, ægro ſemel in ſeptimana per 4. vel 6. vices, *Merc. dulc.* ℈j. exhibendus, utcunque bene ſe habeat, & etiamſi jam domo egrediatur.

De Fluore albo.

Quod effluit, modo album, modo pallidum, flavum, viride aut ſubnigrum, modo acre & erodens, tetrum quandoque & graveolens, decoloratur facies, dolet ſpina dorſi, proſternitur appetentia, oculi pedeſque intumeſcunt.

Mittatur ſanguis e brachio ad *unc. viii.*

℞. *Pil. Coch. mai.* ℈ij. *Caſtor. gr. ij. Balſam. Peruv. gutt. iii. f. Pil. N.* ℈ij. cap. hora quarta matutina, ſuperdormiendo; repetanturque per duas alias vices interponendo diem unum vel alterum pro ratione virium.

℞. *Aq. Rut. unc. iv. Aq. Bryon. comp. unc. ii. Sacchar. Chriſtall. q. ſ. f. Julapium*; cap. cochl. iii. vel iv. in omni languore; deinde aggrediatur uſum ſequentium.

℞. *Theriac. Andromac.* ʒiß. *Conſerv. flaved. Aurant. unc. i. Diaſcord. unc.* ß. *Zizinb. condit. & nuc. moſcat. condit. an.* ʒiii. *Pulv. e Chel. cancr. comp.* ʒiß. *cort. exterior. granat. Rad. Angel. Hiſpan. corall. rubr. præparat. & Trochiſc. de terra Lemnia an.* ʒi. *Boli Armen.* ℈ij. *Gumm. Arabic.* ʒß. *cum ſ. q. Syr. de Roſis ſiccis f. Electuar.* de quo ſumat ad magnitud. nuc. moſcat. maj. mane, hora quinta pomeridiana, & nocte per menſem integrum, ſuperbibendo ſequent. infuſionis cochl. vi.

℞. *Rad. Enul. campan. Imperator. Angelic. Aromat. an.* ℥ß. *fol. Abſint. Roman. Marrub. alb. Centaur. min. Calamenth. vulgar. ſalv. ſic. an. M. i. Junip. unc. i. incidantur minutim & infundantur in Vini Canarini* ℔iv. *ſtent ſimul in infuſione frigida*, coletur tantummodo tempore uſus.

Veſcatur cibis eupeptis, & abſtineat ab uſu oleorum & fructuum qualiumcunque, & ſingulis paſtibus bibat vinum hiſpanicum.

De Diabete.

Succi ſanguini illati per vias urinarias crudi & incocti exitum ſibi quærunt, unde ſenſim labefactantur vires, colliqueſcit corpus, & quaſi ſubſtantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum ſiti, ardore viſcerum, lumborum coxarumque intumeſcentia, & ſalivæ ſpumoſæ expuitione crebra.

Eadem præſcribenda ſunt, quæ in fluore albo, omiſſis ſolummodo venæ ſectione & catharſi.

De Dolore Hæmorrhoidum.

Intenſiſſimus inter excernendum dolor excruciat, & excrementi ſuperficies cruore conſpergitur: Nonnunquam tumores verrucis ſimiles in ſphinctere deliteſcunt, vel in margine ani apparent.

Mittatur ſanguis e brachio dextero ad *unc.* x.

℞. *Sem. Melon. Pepon. an. unc.* ß. *ſem. papav. alb.* ʒii. *Amyg. dulc. excorticat. N.* v. *contundantur in mortario marmoreo, ſenſim affundend. Aq. Hord.* ℔ß. *Aq. Roſar.* ʒii. *Sacchar. albiſſ. q. ſ. f. ſ. a.* emulſio; cap. ſæpiuſcule.

℞. *Flor. Sulphuris, Pulv. Glycyrrhiz. Salviæ an.* ʒi. *cum ſ. q. Balſam. Lucatel. f. Pil. e ſing.* drachm. iv. cap. iii. ter in die, ſuperbibendo emulſ. præſcript. cochl. vi.

℞. *Aq. Spermat. Ranar. unc. iii. in qua diſſolv. Lithargyr.* ʒii. *Opii* ℈i. *f. mixtur.* cujus tantillo linteum madefactum parti affectæ applicetur, vel ſi tumor intus lateat, cochl. iii. ejuſdem mixturæ modo clyſteris injiciantur.

Pro potu ordinario bibat aquam cum lacte coctam, vel aquam hordei, & a carnis uſu abſtineat. Singulis noctibus ſumat diaſcordium.

De fluxu Hæmorrhoidum immodico.

Innoteſcit ex viribus proſtratis copia & diuturnitate ſanguinis excreti, fœdo corporis colore, ad citrinum (ut ictero) vergente, ſuccedit cachexia, & deinde hydrops.

Eadem conferunt, quæ in fluxu menſium immodico, omiſſa ſolummodo catharſi.

De Epilepſia Puerorum.

Vel primo menſe aggreditur a frequentibus nimis alvi dejectionibus; (quo in caſu *Diaſcordium ad quantitatem grani piperis in Aq. Saxifrag. aut lacte materno ſolutum*, & exhibitum, præſtantiſſimum eſt remedium,) vel circa dentitionis tempus, a ſeptimo ad decimum menſem, tuſſi comitata eſt, aut (quod multo deterius) vomitu & diarrhœa, viridia (ut ſolent hyſtericæ) egerente infante. Quandoque improviſo occupat paroxyſmus, os oculoſque diſtorquens, nigredine vultum perfundens; & artus varios convellens; quandoque præſentitur ex digitorum in pugnum contractione, & ex ſtabili & inſolita oculorum orbitarum immobilitate. Nunc ſerius, nunc ocius ſe proripiunt paroxyſmi, certa ſubinde periodo, vago alias inſultu revertentes: ſed, appetente morte, a tergo ſe invicem premunt: Si quando inducias dent, in ſoporem proclives ſunt infantes, donec a novo reſuſcitentur inſultu.

Applicetur *Emplaſtr. Epiſpaſtic.* cervici quamprimum.

℞. *Aq. Epilept. Lang.* ℥iii. *Laudan. liquid. gut. i. vel ii. vel plures, pro ratione ætatis. Syr. Pæon.* ℥i. *M. f. Hauſtus*, ſumendus quamprimum.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iii. *Aq. Epilept. Lang. & Aq. Bryon comp. an.* ℥i. *Syr. Caryophyll.* ℥ß. *M. f. Julap.* cap. cochl. i. ſingulis horis, ſi hauſtus præſcriptus paroxyſmum non fugaverit.

De Rachitide.

In rachitidem adſunt partium laxitas & mollities, debilitas & languor, ignavia & torpor, & inæqualis earundem nutritio, *viz.* caput juſto majus, facies plenior & floridior, partes carnoſæ infra caput emaciantur, nodis protuberant articuli, maxime carpi, paulo minus tali, tument & extremitates coſtarum, oſſa incurvantur, præcipue tibiæ & fibulæ, hinc ulnæ & radii; aliquando femoris & humeri, dentes tarde & moleſte erumpunt, vacillant, nigreſcunt, & fruſtulatim excidunt, pectus a lateribus anguſtum, anterius acuminatum, abdominis repletio, & hypochondriorum tenſio, tuſſis & pulmonum vitia laceſſunt, lateralis decubitus modo dexteri, modo ſiniſtri averſatio.

℞. *Fol. Abſinth. Vulgar. centaur. minor. Marrub. Alb. chamædryos, Scordii, calament. vulg. Parthen. Saxifrag. pratenſ. hyper. Virg. aureæ, ſerpill. menth. ſalv. Ruta card. Benedict. Puleg. Abrotan. chamæmel. Tanacet. Lilior. convall. omnium rec. collect. & inciſ. an. Mii. axung. Porcin.* ℔j. *ſev. Vin. claret. an.* ℔ii. *macerentur in olla fictili ſuper cineres calidos per horas xii. deinde ebulliant ad humiditatis conſumptionem, & poſtea colentur, ut f. Linimentum*, quo venter & hypocondria illiniantur mane & ſero, ut etiam & artus hoc malo affecti, per 30. vel 40. dies, vel donec convaluerit.

℞. *Singulor. ingredient. præſcript. an. Mij.* infundantur frigide in cereviſiæ non lupulat. cong. iv. pro potu.

In tumoribus infantum ventres occupantibus ab evacuationibus nimiis procedentibus.

Sanguis & viſcera herbis corroborantibus confortentur, ut in rachitide vera; niſi quod axillæ etiam utræque inungantur, at non artus.

De Febribus puerorum convulſivis.

Sp. C. C. gutt. ii. vel iv. pro ratione ætatis in cochl. j. vel altero aq. Cæraſor. nigr. vel julap. alterius appropriati; exhibeantur quarta quaque hora ad vices quatuor, vel ſex.

De febre hectica infantum.

Sine inſigni calore languent cum appetitus dejectione, artus & truncus corporis emaciantur.

Rhabarb. inciſi ʒii. *in lagenam vitream cereviſiæ tenuis* ℔ii. *capacem* immittantur pro potu ordinario.

Epoto hoc liquore, *aliæ* ℔ii. *eidem Rhabarb. ſuper affundantur ad tertiam vicem.*

Si

Si vero potus vi cathartica ſaturatius impregnetur, tum ℔j. epota alteri cereviſia mox adjiciatur.

De Tuſſi puerorum convulſiva.

Phlebotomia, & repetita catharſi, eaque ſola, expugnatur hæc tuſſis, malum alias pertinaciſſimum, & fere inſuperabile; ſed leniora tantum cathartica hic conveniunt, eaque cochleatim ingerenda ſunt, pro ratione ætatis.

De Hemorrhagia narium.

Dolor & calor ſinciput lancinant.

Sanguis e brachio frequenter extrahatur; victus ratio refrigerans & incraſſans injungatur, julap. refriger. & incraſſans, cum emulſionibus refrigerantibus præſcribantur.

Singulis diebus injiciatur *Enema refrigerans*, atque omni nocte *Paregoric. ex Syrup. de Mecon.* exhibeatur, & ſemel vel bis *potio purgativa commun.* præſcribatur.

Lintea quadruplicata immerſa Aq. frigida, in qua ſal Prunell. diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoveantur nuchæ, & utrinque cervici ſæpius in die.

Poſt evacuationes liquor ſeq. applicetur.

℞. *Vitriol. Hungaric. & Alumn. an.* ℥i. *Plegm. Vitriol.* ℈ß. *Coq. tandiu, donec omnia fuerint diſſoluta, liquorem frigefactum filtra, & a Chryſtallis ſubinde natis ſepara, liquori reſiduo adde Ol. Vitrioli duodecimam partem*, vel potius.

℞. *Aq. Plantag.* ℥iii. *Bol. Armen. ſubtiliſſ. pulver.* ℥ß. *probe miſceantur; Turunda ex linteo raſo liquore hoc humectata* nari, ex quo ſanguis ſtillat indatur per dies duos iſtic relinquenda.

Hoc minus ſuccedente, *Vitriol. Rom. Aq. commun. diſſolvatur, qua Turunda imbuta* nari indatur, *liquore* etiam *hoc linteamina imbuta*, & applicata ſanguinem ſiſtunt, ſi ex parte externa diffluat.

De Cloroſi.

Adſunt vultus & totius corporis decoloratio, intumeſcentia in facie, palpebris & maleolis, gravitas totius corporis, crurum ac pedum tenſiva laſſitudo, reſpiratio difficilis, cordis palpitatio, capitis dolor, pulſus febrilis, ſomnolentia, pica, & menſium ſuppreſſio.

Sumat *Pilulas Chalibeatas*, vel *Pulv. Chalybeatum* in affectione hyſterica præſcript. plus minus pro ratione ætatis, ſuperbibend. hauſtum vini cujuslibet ad libitum, vel infuſion. corroborant. cum rad. angelic. ibidem deſcriptam. Si ægra non valde debilis fuerit, purgetur ſemel vel bis ante præſcriptorum uſum.

De ſuppreſſione Menſium.

Cibum faſtidiunt mulierculæ, fœdus faciei color eſt, gravitas totius corporis, dolores ſincipitis, lumborum, crurum & imi ventris: pedum tumores infeſtant.

Eadem præſcribenda ac in hyſterica affectione; at ſi iiſdem remediis affectus non ceſſerit, tum ſeq. ſunt præſcribenda.

Singulis auroris, & quarta pomeridiana ſumat *Julap. Hyſteric. ſine Caſtor. Cochl.* v. *inſtilland. Sp. C. C. gutt.* xii. Singulis noctibus ſumat cubitum itura *Trochiſc. de Myrrh.* ℈i. *cum Syr. de Artemiſ. in formam boli, vel Pil. Redact.*

De Vomitu ſanguinis, vel etiam de Hæmoptoe.

In hæmoptoe dolor & calor pectus obſident, cum debilitate quadam.

Mittatur ſanguis ex brachio dextro ad ℥x. Sequenti mane ſumat *potionem purgativ. commun.* & eadem nocte *Paregoric. ex* ℥iii. *Aq. Ceraſor. nigr. & Syr. de Mecon.* ℥i.

Poſtea aggrediatur uſum ſequent.

℞. *Bol. Armen.* ℥i. *Pulv. Radic. Symphyt.* ʒii. *Terr. Sigillat. Lapid. hæmatit. & Sang. Dracon. an.* ℥i. *Sacchar. Albiſſ. ad pondus omnium; M. f. Pulvis ſubtiliſſimus*, cujus cap. ʒ. mane, quinta pomeridiana, & nocte, ſuperbibendo ſequent. Apozemat. ℥iv.

℞. *Fol. Plantag. Rubi Sylveſtris, & millefol. an. M. i. coq. ſ. q. Aq. ad* ℔iſs. *in colatura diſſolv. Syr. de Symphyt.* ℥. *i. M. f. Apozema*; vel cap. cochl. vi. ſequent. tincturæ.

℞. *Flor. Roſ. rubr.* ʒvi. *Cort. intern. querc. unc.* ß. *Sem. Plantag. parum contuſ.* ʒiii. *Aq. font.* ℔ii. *Sp. Vitriol. q. ſ. ad levem aciditatem, infundatur in vaſe clauſo, calore leni, per 4. horas, Colatur. adde Aq. cinnam. Hordeat.* ℥iii. *Sacchar. Albiſ. q. ſ. ut. f. Tinctura guſtui grata.*

Si ab uſu pulveris abhorreat, utatur electuario in fluxu menſium immodico præſcripto.

Enema quotidie injiciatur, & diacodium hora ſomni propinetur.

Phlebotomia inſuper ſemel, bis, vel ter (ut opus fuerit) reiteretur, diebus aliquot interpoſitis, & ſemel iterum, ſi res poſtulet, repetatur potio purgativa.

Diæta incraſſans & refrigerans obſervanda.

De Punctura tendinis.

Humor aqueus, vel ichor quidam, ex orificio venæ inciſæ jugiter diſtillat.

℞. *Rad. Lilior. alb. in lacte vaccin. ad teneritud. coct. & contuſ.* ℥iv. *farin. ſem. Lin. & avenac. an.* ℥iii. *coq. ad cataplaſmatis conſiſtentiam in eodem lacte, quo radices coctæ fuere*, applicetur parti affectæ mane & ſero.

De Ambuſtis.

Foveatur pars affecta *linteis Sp. Vini imbutis*, uſque dum evaneſcat dolor, ac deinceps de novo imbuatur *linteum*, quod ter vel quater in die parti affectæ applicetur.

De Mania communi.

A nimis exaltata & vivida ſanguinis craſi oritur. Eſt & alia maniæ ſpecies febres intermittentes diuturniores excipiens, in ſtultitiam tandem degenerans, producta quidem a debilitate & vapiditate ſanguinis, a diutina fermentatione. Præſcribantur itaque cardiaca generoſiora, *viz. Theriac. Andromach. Electuar. de ovo. Pelv. Comitiſſ. Pulv. Gual. Ravleigh, in Aq. epidem. theriacal. vel alia*, & diæta inſtituatur analeptica.

In junioribus mittatur ſanguis e brachio ad ℥iii. vel ix. bis vel ter, diebus tribus inter ſingulas venæ ſectiones interpoſitis. Tum ſemel extrahatur ſanguis e venis jugularibus. Poſtea tota curatio innitatur ſequenti cathartico, quod ſumat tertia vel quarta quaque die, donec convaluerit, hoc interim obſervando, quod cum octies vel decies purgatus fuerit æger, exhibitio cathartici ad ſeptimanam unam vel alteram omittatur.

℞. *Pharmac. domeſtic.* (i. e. *Rad. Bryon. alb.*) *pulv.* ℥j. lactis vaccin. ℥iv. vel

℞. *Ejuſdem* ℥ß. ʒvj. *Vin. alb.* ℥iv. *infundantur per noctem, in colatura diſſolve Syr. Violar.* ℥i. *M. f. Potio*, vel

℞. *Gamburgii* gr. xxv. *Aq. Ceraſor. nigr.* ℥iii. *Syr. Caryophyll. unc.* ß. *f. Potio.*

De Contuſionibus.

Mittatur ſanguis e brachio lateris affecti ad unc. x. ſeq. exhibeatur *potio communis purgativa*, ac deinceps eodem modo venæ ſectio & purgatio alternatim repetantur, donec æger convaluerit. Interim toto decurſu, ſi internæ partes lædantur, ſequentia præſcribantur.

℞. *Decoct. Pectoral.* ℔iß. *Syr. Violar. cap. Ven. an. unc. ii. f. Apozema, cap.* ℔ß. ter in die. Item *Ol. Amygd. dulc. rec. Cochl.* i. ſæpius propinetur.

℞. *Ol. Amygd. dulc. unguent. Dialth. & Pomat. an. unc.* i. *M. f. Linimentum*, quo inungatur pars læſa mane & ſero, ſuperimponendo fol. Braſſicæ.

De furfure, ſive porrigine capitis.

Potio purgans communis bis propinetur, dein

℞. *Ol. Amygd. Amarar. & Laurini, Cinerum fol. Abrotani an. unc.* i. *miſceantur probe, & f. Linimentum*, quo inungatur totum caput ſingulis matutinis, diligenter infricando, & poſtea ſuperimponendo veſicam ſuillam.

At primum abradatur totum capillitium, & poſtea defricentur ſquamulæ ſenſim ſingulis auroris, prout decidere pronæ fuerint.

De morſu canis rabidi.

Poſt 40. dies aut plures malencholica adſunt ſymptomata, febris, ſitis, hydrophobia, & tandem partium extrematum convulſio.

℞. *Sp. vin. optime rectificat. unc.* iv. *Theriac. Andromach. unc.* i. *mixtura*, qua illiniatur pars læſa ter in die, ſuperimponendo linteum eadem mixtura imbutum.

De

De Ulcere Veſicæ.

Pus graveolens, aut ſanguis, nonnunquam ſquamulæ ſeu pelliculæ membranæ ac veluti furfuraceæ cruſtulæ (ſin in renibus hæreat ulcus caruncula minutulæ, aliquando craſſiores) una cum urina excernuntur; perpetua dyſuria & continuus earum partium dolor infeſtant; renibus autem affectis ulcere dilucida dyſuriæ & doloris dantur intervalla; pus etiam excretum copioſius eſt, album, leve & minime fœtidum, lacti ſimilis profunditur urina: & longe poſt mictionem pus ab eo ſeparatum in fundo reſidet.

♃. *Emplaſtr. Flos unguent. dict.* ʒiß. *f. Pil. N.* ix. cap. iii. horis medicinalibus, ſuperbibendo ſequentis aq. cochl. vi.

♃. *Rad. Fœnicul. Conſol. Ariſtoloch. & Caryophyll. an.* ℥iii. *fol. Agrimon. Hyper. Sanicul. Plantag. an. M.* vi *incidantur minutim, & deſtillentur in vini alb. & lact. an.* ℔iv. *& eliciantur ſolummodo* ℔iv. pro uſu.

♃. *Pulv. rad. Conſolid. maj. & gumm. Arab. an.* ℥i. *Sacchar. Penid.* ℥i. *f. Pulv.* cap. cochl. i. bis in die.

De Aſthmate inveterato in iis, qui ſanguineo temperamento præditi ſunt.

Dividitur in tres ſpecies. Dyſpnœam, quæ difficilis eſt reſpiratio, in qua crebrior denſiorque eſt ſpiritus tractio ex infarctu pulmonum ſine ſtertore oriunda. Aſthma, ubi frequens & magna reſpiratio, in qua diaphragma, muſculi intercoſtales, tum etiam abdominis, violenter moventur, cum ſtertore & ſibilo. In priore ſpecie ſubſtantia pulmonum, in poſteriore bronchia opilantur. Et orthophœam, quæ eſt maxima ſpirandi difficultas, ſub qua ægrotantes non niſi ſedentes, erecta cervice reſpirare poſſunt, muſculi etiam pectoris & ſcapularum vehementer exagitantur.

Mittatur ſanguis e brachio dextro ad ℥x. die ſequenti ſumat *potionem purgativam communem*, quæ repetatur tertia quaque die per duas alias vices.

Diebus a purgatione vacuis ſumat ſequentia.

Sem. Aniſ. ſubtiliſſ. pulv. ʒii. *cum ſ. q. Balſam. Lucatell. f. pil. ex ſingulis drachmis* vi. cap. iii. mane & quinta pomeridiana, ſuperbibendo *decocti Amari ſine purgantibus* ℥iv. calide.

Si Symptomata adhuc maneant, repetatur de novo integer Proceſſus.

De Paralyſi.

Senſus & motus in partibus quæ afficiuntur, vel ſimul, vel alterutra tantum facultas aut prorſus extinguitur, aut vitiatur.

Sumat *pil. Cochl. min.* ℈ii. alternis matutinis per vi. vices; deinde capiat ter in die per xxx. dies *Electuar. Antiſcorbutic.* ʒii. ſuperbibendo *Aq. Antiſcorbutic. Cochl.* vi. Vide ſcorbuto.

♃. *Unguent. Nervin.* ℥iii. *Sp. Lanvendul. comp. & Sp. Cochl. hortenſ. an.* ℥iß. *M.* inungantur partes affectæ, ut ſpina dorſi, &c. mane & ſero.

Pleraque præſcriptorum, utut curationi ſcorbuti ſolum deſtinari videantur; attamen cum humores crudos ac fixos volatilizare præ aliis apta nata ſint, in paralyſi etiam conveniunt.

De tuſſi & Phthiſi.

Tuſſis per ſe patet. Phthiſis autem invadit ab ætatis anno 18. ad 35. Extenuatur totum corpus. Febris moleſtat hectica, a cibo invaleſcens (quæ ex celeritate pulſus, rubedineque genarum dignoſcitur) materia per tuſſim excreta eſt aut purulenta, in ignem conjecta tetrum ſpirat odorem, & immiſſa in vas aqua repletum, fundum petit. Sudores nocturni ſuperveniunt, liveſcunt tandem genæ, facies pallet, exacuantur nares; temporum quoque collapſus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem ſtatim ſubſecuturam denunciant.

Si tuſſis recens fuerit, & nondum febrim, aut alia ſigna peripneumoniam notham comitantia, acceſſiverit, vel ſi a pleuritide, aut peripneumonia, ob neglectam ſufficientem phlebotomiam, male curatis, eadem nequaquam orta fuerit, ſatis erit, ut æger per dies aliquot ab uſu vini & carnis abſtineat, & his ſimilibus remediis ad libitum utatur.

Balſamum ſulphuris Aniſatum ad gutt. x. *Cochl.* i. *Sacchar. cryſtall. inſtillatum* bis vel ter in die devoretur, ut etiam Tabellar. ſequent. quas ſecum æger continuo portet unam frequenter aſſumat.

♃. *Sacchar. cand.* ℔iß. *coq. ſ. q. Aq. font. uſque dum adhæreſcat extremis digitor. tum adde pulv. Glycyrrhizæ. Enul. Campan. ſent. Aniſ. & Angelic. an.* ℥ß. *pulv. Irid. Florentina. Sulphur. an.* ʒii. *Ol. Chym. Aniſi* ℈ii. *f. ſ. a. Tabella domeſtica vocand.* atque hoc interim eclegmate utatur.

♃. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ii. *Syr. cap. Ven. Violac. an.* ℥i. *Sacchar. cand. q. ſ. f. Lohoch.* de quo ſæpius lambat bacillo Glycyrrhizæ, quando tuſſis urget.

In defluxione tenui *Eclegmata incraſſantia* exhiberi poterunt.

Sin vero tuſſis his remediis haud ceſſaret (præcipue autem ſi febrem comitem habeat, vel ſi a peripneumonia aut pleuritide originem ducat) tum ineptum fuerit pectoralibus fidero, ſed venæ ſectione & catharſi debellanda eſt ut in methodo, quæ in curatione peripneumoniæ nothæ deſcribitur.

Verum enimvero cum, his omnibus non obſtantibus, tuſſis non modo non curationi ceſſerit, ſed & diuturna pulmonum concuſſione eos adeo debilitaverit, ut phthiſis tandem ſubingreſſa fuerit, tum hac methodo procedendum.

♃. *Balſam. Peruv. gutt.* x. *inſtillentur Cochl. j. Syr. Hederæ terreſtris*, vel ſi id minus gratum fuerit ægro, *Cochl. j. Sacchar. cryſtall.* cap. ter in die ſuperbibendo *Decocti Amari ſine purgantib. unc. iv.* vel (ſi idem ventrem moverit) *unc. iii.*

Sed omnibus aliis (quotquot adhuc inventa ſunt) *Equinatio* ad ſatis longa & diutina itinera facile palmam præripit, hoc obſervando, ut ſi æger juvenilem ætatem prætergreſſus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quam ſi puer aut juvenis eſſet, & ſane haud multo certius cortex Peruv. febri intermittenti, quam in hac ætate equitatio phthiſi medetur.

De Scorbuto.

Adſunt ſpontaneæ laſſitudines, corporis gravitas, dyſpnœa, præcipue ex motu corporis, gingivarum putrefactio; oris graveolentia, ſanguinis e naribus crebra eruptio; ambulandi difficultas, crurum nunc intumeſcentia, tunc extenuatio, in iiſdem perpetuo maculæ lividæ, plumbeæ, flavæ, aut violaceæ, faciei color plerunque ex pallido fuſcus.

Extrahatur ſanguis e brachio ad *unc. viii.* niſi ſigna hydropis adfuerint. Seq. mane exhibeatur potio purgat. communis, quæ repetatur tertia quaque die per duas alias vices.

Diebus a purgatione vacuis, uti etiam poſtea, per menſem unum vel alterum ſumat ſequentia.

♃. *Conſerv. Cochl. hortenſ. unc. ii. Conſerv. Lujul. unc. j. pulv. Ari compoſ.* ʒvj. *cum ſ. q. Syr. Aurantior. ſ. Electuar.* de quo capiat ad magnitud. nuc. moſchat. maj. mane, quinta pomeridiana, & nocte, ſuperbibendo *Aq. Raphan. compoſ. Cochl. vj.* vel ſequentis.

♃. *Rad. Raphan. Ruſtican. raſpat.* ℔ii. *rad. Ari* ℔j. *fol. Cochl. hort. M. xii. fol. Menth. Salv. Naſturt. Aquat. & Becabung. an. M. j. Sem. Cochl. hort. parum contuſ. lib.* ß. *nuc. Moſchat. unc.* ß. *Vir. Alb. lib. xii. deſtillentur organis communib. & eliciantur ſolummodo lib. vj.* pro uſu.

Vel *Folia Rec. Cochl. hortenſ. per ſe deſtillentur* pro uſu dicto.

Porro ſequens cereviſia ſit pro potu ordinario.

♃. *Radic. Raphan. Ruſtican. recentis inciſi* ʒii. *fol. Cochl. hort. N. xii. paſſular. enucleat. N. vj. Aurant. Cum toto inciſi dimidium, in Lagenam vitream lib. iii. Cereviſiæ tenuis capacem ſubere mox probe obturandam immittantur.*

In hunc modum parentur eodem tempore ſex lagenæ pro uſu, & poſt aliquot dies ſex aliæ, antequam priores exhauriantur, & ſic deinceps, vel

Vice hujus cereviſiæ ſeq. mixturæ cochl. iij. vel iv. immiſceri poterint ſingulis hauſtibus potus communis.

♃. *Rad. Raphan. ruſtic. & ſem. Cochl. hortenſ. an. unc.* ß. *fol. Cochl. hortenſ. M. ii. pulpam unius Aurant. Contundantur ſimul in mortar. marm. ſenſim. affundendo vin. alb. lib.* ß. *Coletur cum levi expreſſione*, & reponatur pro uſu.

Eadem remedia, phlebotomia & catharſi ommiſſis, in rheumatiſmo ſcorbutico, ſive hyſterico, valde proſunt.

Phtiſis ſeu Tabis Deſcriptio & Cura.

Plures ſunt tabis ſpecies. Prima fere oritur e frigore hyeme contracto. Paulo enim ante ſolſtitium brumale quamplurimi ab ingruente tempeſtate frigida, tuſſi ten-

tentantur: Quæ cum illos invaſerit, quibus pulmones ab ortu ſunt infirmiores, omnino neceſſe eſt ut a repetitis tuſſiendi conatibus magis adhuc debilitentur; atque ita tandem alimento ſibi proprio aſſimilando, præ mala διαθέσει, prorſus impares reddantur. Hinc jam ingens pituitæ crudæ copia aggeritur, quæ continua pulmonum agitatione & vehementi niſu affatim per os rejicitur. Pulmones exinde pure referti purulenta μιάσματα quaquaverſum in carnes diſpergunt. Hinc enaſcitur febris putrida, cujus paroxyſmus ſub veſperam fatigat, ſub auroram vero ſudore copioſo ac vires imminuente ſolvitur. Denique ad malorum cumulum diarrhœa ſuccedit, partim ab humoribus putridis ex arteriis menſentericis in inteſtina depoſitis excretiſque; partim a labefactato peſſundatoque viſcerum tono. Atque ita demum æger proxima æſtate fato ſuo fungitur, a morbo cui prægreſſa hyems viam ſtraverat, extinctus. Atque hæc eſt præcipua tabis ſpecies.

Porro cum ſanguis hac tempeſtate particulis humidis admodum ſcateat, reſpiratioque a ſubita pororum contractione plus ſatis inhibeatur, particulæ hæ in pulmones depluunt per interſperſos venæ arterioſæ ramos, vel per ductus ſalivales in glandulis fauces occupantibus reponuntur; unde jam humor per aſperam arteriam delapſus in pulmones, catharri ritu, eos ita jugiter irritat, ut creber & vehemens tuſſiendi conatus, tum illam debilitatem, tum alia quæ diximus ſymptomata, brevi accerſat. Cumque non jam amplius naturalem ſibi pulmones æconomiam ſtatumque tueri valeant, glandulæ & tubercula adnaſci ſolent; quæ in ægris ex hoc morbo decedentibus, ſi aſpiciantur pulmones, purulenta ſanie plurimum diſtenta reperiuntur.

Ubi ſemel evaluerit hic morbus & radices egerit, remedia plerunque aſpernatur. Tentari utcunque poteſt medicatio, minuendo cauſam defluxionis in pulmones, pertuſa in cubito vena, catharticis mitioribus, tum medicamentis pectoralibus dictis, ad varios morbi ſtatus accommodatis. Incraſſantibus ſc. ubi humor ſubtilior & tenuior vim expultricis facultatis videtur eludere: attenuantibus vero ubi pituita craſſior æger & cum moleſtia per os rejicitur. Dein & hectica febris remediis refrigerantibus contemperantibus coercenda. Talia ſunt *Lac Aſininum*, *Aqua Lactis Stillatitia*, *Emulſiones ex Amygd. dulc. Sem. Melon. Pepon. Papav. alb. Aq. Fl. Paralyſ.* &c. Denique & curando ulceri opera danda eſt; cui rei terebinthina illa liquida, opobalſamum vulgo dicta, apprime conferre cenſetur.

Hujuſce morbi curatio, me judice, hac methodo optime ac feliciſſime inſtituetur. Primum educatur e brachio ſanguis, dein ſubducatur alvus ad tres dies continuos, vel *Pil. Coch. majoribus*, vel *Decoct. Leniente a nobis præſcripto*. Tertia nocte exhibeatur *Syrup. de Mec. unc.* ß. Intermiſſo biduo, triduove, pro re nata, repetatur purgatio, idque toties fiat, quoties opus eſſe videatur, donec ſymptomata vel prorſus evanuerint, vel ſaltem miteſcant. Poſt ſingulas catharſes jam finitas opobalſami gutt. *xx.* ſacchari particulæ majori inſtillatas permixtaſque nihil ſuperbibendo. Vel pil. e terebinth. ex Inſula Chio cum ſaccharo candido confectam. Opobalſamum non aſſumendum eſt niſi prægreſſis evacuationibus debitis. Hujus loco *Electuarium e Balſamo Lucatelli*, *Glycyrrh. pulvere*, *ſemine Aniſi & Terebinthina* concinnatum poterit ſubſtitui. Poſt evacuationes, ſedulo conandum eſt ut tuſſis ſedetur, ne pulmones jugi agitatione infirmiores evadant. Huc facit præ cæteris ſyrupus jam laudatus, qui hac formula poſſit uſurpari. ℞. *Decoct. Pectoral. lib. i. Syr. de Mecon. Syrup. Capill. Ven. an. unc. ij. Cap. Cochl. v. ter in die*. Medicamentum hoc ita frequenter hauſtum catharrum in pulmones depluentem paulatim ſiſtet; eoſque in priſtinam ἕξιν reducet, niſi jampridem a naturali ſtatu nimium receſſerint. Promovebit inſuper purulentæ materiæ in iiſdem aggeſtæ concoctionem.

At vero palmarium hujuſce morbi præſidium eſt, ut æger quotidie equo vehatur. Et qui ſe huic corporis exercitio ſanandum tradit, nullis jam diætæ legibus adſtrictus, nullo cibi potuſve genere privandus eſt: cum in hoc uno omnis rei cardo vertatur. Quibuſdam eorum qui ex hac methodo convaluere, tumor in collo exortus eſt non multum a ſcrophulis abludens.

Eſt & alia tabis ſpecies a tuſſi prognata, longe diverſo anni tempore, initio ſcilicet æſtatis. Hæc juvenes perſæpe illos invadit qui debiliori ſunt corporis habitu, & quorum ſanguis particulis calidis acribuſque refertus eſt, ſanguinem iſti e pulmonibus per tuſſim exantlant, nimio meri potu prius excalefacti. Ægri dolorem ſive ægritudinem quandam in pulmonibus perſentiſcunt: quæ ſymptomata niſi maturæ remediis appropriatis eliminentur, primo ſcabrities, mox & ulcus accedit, unde pus confectum demum expuitur.

Dicta jam tabis ſpecies venæ ſectione & catharſi alternatim repetitis, ſaltem in principio, facile vincetur: ſi diæta inſuper refrigerante & incraſſante utatur æger & a carnibus in ſolidum abſtineat.

Tertia hujus morbi ſpecies ortum debet materiæ febrili in pulmones febre jam fatiſcente, amandatæ, qui ſenſim infirmiores redditi a ſymptomatibus jam memoratis vexantur.

Quandoque oritur a ſanie iſta purulenta, quæ a pleuriticis non ſatis copioſe per expectorationem egeritur. Quo in caſu eamdem quam empyema, curationem poſtulat.

Sunt etiam qui a nimis copioſis, & debito frequentioribus evacuationibus debilitati in quartam tabis ſpeciem præcipitantur. Hos calor hecticus a cibo potuque ſumpto, ſub noctem laceſſit: atque hoc præ cæteris aphthæ infeſtant.

Phthiſis, ſeu tabis deſcriptionem ac curam integram, Præclariſſimus Author morte præoccupatus, abſolvere nequivit, & pauca tantum, ſed pro more ſuo quam maxime accurata, in hoc argumento nobis reliquit: quibus in aliquale ſupplementum, adjicere non inconſultum credidimus Præclariſſimi Caroli Leigh. M. D. *Phthiſiologiam Lancaſtrienſem, jam anno* 1694. *Londini editam. Opuſculum ſane eximium, & Methodo Sydenhamianæ omnino affini conſcriptum. Sit itaque.*

DE PHTHISEOS Speciebus & Cauſis.

CAPUT I.

Quo agitur de variis Phthiſeos Speciebus, & earum Cauſis.

PHthiſes in hac patria praxi vulgariter occurrentes ad ſequentes reduci poſſunt, videlicet, ſunt vel ſcorbuticæ, ſtrumoſæ, chyloſæ, vel febres epidemicas intermittentes, hydropem, rachitidem, crapulas, chloroſin, fluorem album, icterum, rheumatiſmum ſcorbuticum, ſarcocelen & vermes ſæpius conſequuntur: nec non hæmoptyſin & vomitum ſanguinis; cum phthiſes autem ſcorbuticæ præ cæteris furiunt eas choream ducere ſtatumino.

Phthiſes ſcorbuticæ fiunt vel ab aere, vel a parentibus, vel ab erroribus ſex non naturalibus. De iis autem quæ ab aere fiunt, quia locis pleriſque morbi ſtationarii appellari debent, in primis agam. Iſtis terrarum areis quæ paludoſis arenis ſalſis luxuriant, vel aere fumo carbonaceo craſſeſcente tantum non epidemice graſſantur; quæ phænomena innuere videntur ex particulis vitriolaceis & ſulphureo ſalinis hunc morbum fomitem ſuum trahere; quo autem hæc res clarius eluceſcat haud inconſultum duco tentamina quædam præmittere, quæ auſpiciis hiſce facem ulteriorem accendant.

In primis. In ſalivam inſtillentur guttæ aliquot ſpiritus vitrioli, & ſtatim in coagulum album viſcoſum tranſit, quale per tuſſim in phthiſi ſæpius eructatur.

Secundo. Guttis aliquot fontis vitriolacei, juxta Haigh agro Lancaſtrienſi cum ſaliva commiſtis, in coagulum viſcoſum tranſit cinerei coloris, quale in phthiſi ſcorbutica haud ſemel notavi.

Tertio. Diſtillentur carbones foſſiles & aſcendet liquor vitriolaceus, quo cum ſero ſanguinis commiſto, in coagulum viſcoſum tranſit, quale in phthiſi ſcorbutica obſervare in proclivi eſt.

His poſitis, videlicet quod per particulas vitriolaceas ſaliva, vel ſerum ſanguinis ſit coagulum viſcoſum, ei tabidorum guſtu, conſiſtentia & colore ſimile.

Secundo. Quod in reſolutione carbonum particulæ vitriolaceæ catervatim ſublimant, quod encheireſi pyrotechnica patet, adeoque illis atmoſphæra propemodum ſaturatur, cum in aere hujuſmodi phthiſis ſit morbus

bus

bus ſtationarius, haud a re fore judicate exiſtimo ibi terrarum per inſpirationem particulæ vitriolaceæ maſſæ ſanguineæ communicantur, adeoque ſæpe ſæpius phthiſin inducunt.

Summa jam difficultas diluenda hæc eſt, nempe unde fit quod circa littora ſalſa paludoſa hoc morbo tantopere infeſtantur indigenæ, etiamſi ſolo ceſpite utuntur, cibiſque ſale & fumo conditis per totum vitæ decurſum abhorrent? & quomodo iſtis terrarum aereis particulis ſalinis atmoſphæra conſtipatur? cum ſalia marina (ſicut ab eorum evaporatione conſtat) ſint fixioris naturæ, quam ut radiis ſolaribus vel vi ventorum aſcenderent.

Anxie diu circa hæc cogitanti, hæc tandem conjectura in mentem mihi venit.

Obſervatu ſatis eſt obvium plagas iſtas maritimas, tam ſulphure, quam ſale luxuriare; hæc hypotheſis ſequentibus argumentis nititur.

In primis. Noctilucæ infinitæ horis veſpertinis hiſce quaſi tot *Phoſphori* erumpentes, ſulphuris præſentiam arguunt.

Secundo. Sæpius odores fœtidos emittunt, quales ex ſulphure & ſale unitis percipiuntur; in his itaque terris ſalinis paludoſis, particulæ ſulphureæ fugam continuo moliuntur, particulis autem ſalinis divortium haud ferentibus, particulæ ſulphureæ ſalia muriatica ſecum gerunt, adeoque illis atmoſphæra conſtipatur; cum in aere itaque hujuſmodi phthiſis ſit morbus ſtationarius, ibi ex particulis ſulphureo ſalinis trahit phthiſis illius pabulum, ſicut opinari fas eſt.

In ulteriorem hujuſce ſententiæ confirmationem argumentum e contrario produci poteſt. Ubi hi limi ſalini deſunt, hic morbus raro aut nunquam infeſtat. Hinc ergo fit quod in *Ruſſiæ* & *novæ Angliæ* quibuſdam partibus per totum anni decurſum tuſſis ſonitus haud auditur, etiamſi mare ſit in præcinctu; & hinc quoque forſan fit quod celeberrimus iſte *Monſpelienſium* aer antiphthiſicus evadit, etiamſi parum e mari *Mediterraneo* diſtat.

Dum e contra haud in ſeſe volvitur annus, quin phthiſis, hydrops, ſcorbutus, febres intermittentes, & pene dixiſſem morborum myriades in hiſce terrarum aereis truculenter graſſantur; adeoque quod de terris hiſce ſalſis paludoſis tale propemodum dici poteſt, quale *Pythagoras*, de herba *Apraxi* de qua ſic talia dicit: Datur herba, radix cujus *Naphthæ* adinſtar ignem concipit; quique morbo quocumque correpti ſunt, hac germinante, recidivam patiuntur, quoties illius effluvia per aerem diffunduntur.

De reliquis phthiſeos ſcorbuticæ ſpeciebus diſſerere jam reſtat, de iis ſcilicet quæ ab erroribus ſex non naturalibus, & illis quæ a parentibus derivantur. Jam vero cum phthiſes ab erroribus diæta & victu per cauſas allatas facile explicari poſſint, earum ætiologiis enodandis diutius immorari impræſentiarum inutile eſſet; quapropter de phthiſi ſcorbutica hæreditaria breviter jam attingam.

Inter omnes ſane philoſophantes fœtum humanum in ovo formari ultra aleam dubitandi ponitur; de modo autem ova fœcundandi haud tam bene inter ſe convenit Auctoribus.

Ova duplici inveſtiuntur membrana, propriiſque tunicis involuta ſunt, adeo quod ne gutta quidem liquoris iis exprimi poteſt; hinc pro Gas quodam virili, ſive aura ſeminali ovis fœcundandis quidam viriliter contendunt; in praxi tamen nihil vulgarius occurrit, quam hunc morbum intueri patris genium conſequentem, etiamſi per totum vitæ decurſum matre ſat athletice degente, quidam circa eandem ætatem cum patribus hoc morbo correpti ſunt, alii citius, alii ſerius, alii valetudinarii tantum vixere, alii ſat pancratice priuſquam phthiſi confecti ſunt, pro diverſa ſcilicet craſi ſeminis virilis, ſcilicet ſicut ſpiritus eo nidulantes, magis vel minus ſunt depreſſi & particulæ ſalinæ evectæ, primis vitæ incunabulis varia format ſtamina vitæ; adeoque citius vel ſerius infans vergit verſus temperiem ſalinam huic morbo inducendo aptam. Ex præmiſſis mihi videtur inferre liceat, ab utero ſemen virile per vaſorum extremitates abſorbebatur, hinc maſſæ ſanguineæ communicatur, & circuitu ſanguinis, ſicut opinari fas eſt, ova fœcundat, arduum etenim mihi concipere videtur, quomodo hic morbus, podagra, & calculus patris genium conſequerentur, ſi ab aura ſeminali tantum ova fœcundentur: ex præmiſſis patet ex quali proſapia huic morbo ſit origo, capite itaque ſequenti venit ſymptomatum explicatio.

CAPUT II.

Hoc Capite agitur de Symptomatum Serie & eorum Cauſis in ſtatu incipiente.

Quandoquidem morborum ſcientia haud melius quam ab eorum productis expromitur, mihi hunc morbum deſcripturo, haud alia videtur inſiſtere methodo, quam ſymptomatum ſyndrome delineanda. Miſſo itaque olympico pulvere cerebri circa futilia dimicantis, ea ſolummodo quæ ratio experientia ſuffulta dictitat brevibus aperiam.

Invadit frequenter cum appetitus & virium dejectione, anguſtia pectoris tuſſi titillante, ſputo copioſo, craſſo, albo, quandoque flaveſcente, pellucido, & cæruleo, cinereo, fœtido, ſalſo, acido, ſubdulci, pro ſanguinis dyſcraſia ſcilicet, & obſtructionum mole & genio.

Sudoribus quandoque nocturnis, carnis intabeſcentia, calore & frigore levi & incerto alternatim ſuccedentibus.

Urina lixiviali, ſedimento copioſo, albo, ſæpius autem flavo, vel rufo ſaturata.

Aliquando diarrhœa, torminibus ventris, & partium extremarum tumore.

Hiſce prælibatis ſymptomatum explicationem aggredi jam incumbit.

Si de appetitu proſtrato interrogemur, ideo evenire dicimus: glandulæ in ventriculi parte inferiore ſitæ, quæ humores ſubacidos, fluxiles ex arteriis ſeparare debent, humores viſcoſos enutriant, adeoque fibris nerveis titillandis (quo motu conſiſtit appetitus) inepti ſunt, hic cibi fit faſtidium; & hinc eſt, ni fallor, quod in quibuſdam ab emetico aſſumpto, tam immenſam ſaburram viſcoſi phlegmatis per vomitum frequenter ejectam inſpexi.

Per ſuccum viſcoſum in pulmonibus extravaſatum aeris inſpiratio interrumpitur, adeoque anguſtia pectoris frequenter corripitur æger; quo pariter circa glandulas tracheales depoſito, & intra pulmones ſputum iſtud, ni fallor, efformat quod tanta copia per tuſſim eructatur, ab hoc quoque tracheam oblinente raucedo procedit.

Hiſce coagulis, folliculis in glandulis conglobatis gravidis, adeoque foraminulis lymphæ ductuum obturatis, latex ſeroſus, qui per lymphatica peregrinare debuit, propriis emunctoriis orbatus, maſſæ ſanguineæ regurgitat, & ſic per vaſa inſolita eliminatur; hinc ergo ex glandulis trachealibus, imbribus pene dixiſſem continuis depluit, qui tuſſim titillantem & continuam inducit.

A pari ratione ſudores tantopere profuſi, diarrhœæ, tormina ventris, & partium extremarum tumores huc collimant.

Quandoque viſcoſis humoribus meſenterii glandulis infractis, chylo tranſitus denegatur in ſanguinem, quo pabulo diurno orbatus, nutrimento debito privatur corpus, hinc vires dejiciuntur, emaciat corpus, & quandoque fæces albeſcunt, quapropter a viſcoſis hiſce ſaburris venæ lacteæ meſenterio diſparent, ſicut in cœlis *Galaxia* propter denſas nubes interponentes.

Aliæ chyli portiones per particulas ſalinas præcipitantur, & inde quandoque ſputo albo, craſſo, ſubdulci, per tuſſim eructantur. Aliquando per rene ablegantur, & inde in hoc morbo frequenter urinæ ſedimento candido copioſo ſaturantur.

Propter muſculos ſubſidentes humeros alatos obſervatu in proclivi eſt, quod (ſicuti plebeis placet) malum portendit, quaſi anima relictura corpus illius fugam appropinquantem indicaret. Hi *Hyppocrati* aliiſque græcis πτερωγώδεες appellantur.

Propter glandulas in hepate obſtructas bili tranſcolanti imponitur remora, quæ ſanguini itaque regurgitat, ex ea cum acidis in ſanguine efferveſcente lenta febris frequenter in tabidis gliſcit, & ni fallor ratio urinæ lixivialis tanta flaveſcente hypoſtaſi, & quandoque rufa ſaturatæ; hinc quoque petenda eſt.

Quandoque calore & frigore alternatim ſuccedentibus cruciatur æger; propter chyli aceſcentis fermentationem, & inæqualem cum ſanguine miſturam.

Sputum frequenter in hoc morbo fit craſſum, album & dulce, quod (ſicut prius innuimus) chylum præcipitatum ponimus; aliquando fit tenue & pellucidum cum craſſo commixtum, quod ponimus eſſe lympham quæ per lymphæ ductus tranſire debuit, propter glandulas autem conglobatas obſtructas, per alia ſecretoria eliminatur, & in hoc quidem caſu, qui-

que

que humori huic ſiſtendo medicamentis opiatis pertinaciter inſiſtit, a vero deviat, & præſtat *eis motos componere fluctus*.

Sputum aliquando fit cæruleum, ſalſum, acidum, & amarum, ſicut bilis, & ſalia diverſæ proſapiæ varie cum eo miſcentur.

Reſtat aliud ſymptoma, nec minus reliquis infrequens explicandum, *viz.* unde eſt, quod in hoc morbo urina tam intenſe lixivialis excernitur, ſedimentum copioſum rufum deponens, ſuavem emittens odorem parum ei diſſimilem in urinis obvium poſt medicamenta terebinthinata, & quædam præparata ſulphuris aſſumpta, ſuperficiem gerens pelliculâ tenui oleoſa obductam? In hoc caſu ponimus urinam particulis vitriolaceis vel muriaticis eſſe ſummopere ſaturatam; particulæ ſalinæ poſt ortam cum bile efferveſcentiam præcipitant, adeoque urinæ tantam hypoſtaſim deponunt: particulæ bilioſæ ab effervefcentia cum particulis ſalinis (ſicut ſulphur ab incendio adjuncto) rufeſcunt, & inde urinæ ſedimentum lateritium deponunt. Particulæ ſalinæ oleoſas quaſdam particulas in fermento incarcerant, quæ tumulum una cum illis per renes ablegantur, hinc urina aeri expoſita, particuliſque fermenteſcentibus ſaturatis, particulæ ſulphureæ oleoſæ divortium conantur, adeoque in ſuperficie pelliculam efformant, & odorem ſuavem emittunt; hypotheſi huic ſuffragatur phænomenon in ſpiritu nitri dulci ſatis obvium, ibi etenim ab acido cum ſulphure unito, odor ejuſmodi proſapiæ obſervari poteſt.

Utrum in hoc ſtatu tuberculis ſemper infarciantur pulmones a clariſſimo *Mortono* notatis; Hac patria a cultro anatomico tanquam a peſte abhorrente, nec nego, nec affirmarem; hoc tamen (praxi ſuffragante) aſſerentem, in hoc morbo plures ſatis ſuccumbere vidi, ne uno quidem ſymptomate febris inflammatoriæ apparentes, cui ſententiæ adſtipulatur Hiſtoria e doctore *Bennet* deſumpta Theatro tabidor. *pag. 96*.

Cum apud *Briſtiollenſes* medicinam facerem, qua urbe penſili tabes frequenter graſſatur, nonnullos ſputum ſubdulce levi conatu expectorantes, ſpatio trimeſtri fatiſcentes, & totaliter enervatos vidi; horum vero quoſdam, non omnes tuſſis vehementior aliquoties corripuit, & areſcentes ſtrigoſi periere, in quorum unicæ deſectionis cauſa, licet ſanguinem (peracto ſalino ptyaliſmo) extuſſierat, & pulmo ubique inteneratus tonum amiſerat, univerſa ſpirabilia nec non viſcera omnia naturalia, quoad ſenſum ſana comperta ſunt. Haud hic intelligi velim quod in phthiſi pulmones hiſce tuberculis nunquam infarciuntur, eos etenim ſæpius ulceratos vidi: at hoc ſolummodo aſſero ea phthiſi quæ tam vulgariter in agro *Lancaſtrienſi* graſſatur, qua in dies defloreſcunt ægri ſputum craſſum album expuentes, in his dico, hujuſce morbi principio & incremento, raro aut nunquam pulmones confodiuntur, imo aliquando, ægri e medio tolluntur, & (ſicut opinari fas eſt) iis haud ulceratis, quibuſdam etenim per totum morbi decurſum febris hecticæ ſymptoma haud apparuit unum.

CAPUT III.

In hoc Capite Symptomata in ſtatu confirmato recenſentur, & eorum Cauſæ aſſignantur.

Fatiſcente in dies natura in proſapiam propemodum vitriolaceam degenerat maſſa ſanguinis, hinc ſputum frequenter aluminis vel vitrioli mali fit ſaporis, jam particulis ſalinis ſui juris factis, effuſis velut habenis hic morbus affligit; hinc febris fit continua & auctior, ex particulis ſcilicet vitriolaceis cum ſulphure ſanguinis effervefcentibus, ſicut ex oleis vitrioli & terebinthinæ permiſtis obſervare fas eſt.

Ex hac effervefcentia vaſis capillaribus circa genas diſtentis, inde eſt quod rubor fixus genas utraſque occupat, mortis adſtantis frequenter indicium; quaſi vitalis flamma ellychnii ad inſtar (cujus pabulum propemodum exauſtum eſt) receptaculo gliſceret; *vel ſolis ad inſtar rubro colore hemiſpherium ſpargentis priuſquam Cimerias deſcendit in umbras.*

Conglobatis glandulis indies magis infarctis, & majori copia nutritio ſucco quotidie præcipitato, hinc eſt quod ſputum fit copioſius & craſſius, & ex fermento vitriolaceo cum ſulphure ſanguinis permiſto, aliquando ſaporis putridorum piſcium.

Ex ſputo copioſius in dies intra pulmones extravaſato, aſthmate frequenter corripitur æger. Et continua propemodum gravitate pectoris opprimitur. Sputum aliquando egregie fœtidum hoc ſtatu quoque notavi, quod tamen haud ſemper ab ulcere pulmonum ſicut quibuſdam placet ortum ſibi ducit; ſæpius etenim hoc notavi, & patientes tam diarrhœa quam ſudoribus immunes, quod procul dubio haud evenire poſſet ulcere fœtido pulmonibus confoſſis, potius itaque fœtoris iſtius cauſa in hoc conſiſtere videtur, particulis ſulphureis volatilibus particulis ſalinis aculeatis, hiſque latice ſeroſo luxuriante, cum ſaliva miſcentur, jam particulis ſulphuris ad evolandum ſatis aptis ſecum ſalinas vehunt, quas unitas effluviis ſaliva emittit, huic ſenſorium olfactus tenellum vellicant, iiſque itaque ingratis fœtorem conciliant; ſicut e contrario particulæ ſulphureæ globoſæ ſine ſalinarum mixtura, fibras olfactorias percutientes gratum odorem cauſant; ſicut in aromatibus & balſamicis florum effluviis obſervare in proclivi eſt. Grandiori mole indies nutritio ſucco expectorato, hinc vultus evadit *Hyppocraticus*, & corporis univerſi maraſmus.

Indies conglobatis glandulis infarctioribus, & verſus temperiem ſalinam vergente ſanguine hinc ſudoribus profuſis & diarrhœis immanibus cruciantur ægri, nec non doloribus acutis, iis rheumatiſmo verſatilibus quibuſdam atrocioribus, oſſibus etenim in ipſis de dolore lancinante quidam conqueſti ſunt, iique quibus morbum venereum ſuſpicari nefas.

His ſymptoma aliud haud minus commune, & ſumma quidem indagine dignum addi poteſt, ſtrigoſi plures etiamſi ad orci fauces propemodum ſunt redacti, appetitu laudabili ditantur, poſt cibum aſſumptum hectico nullo calore ſuccedente, neque ſudores, nec diarrhœæ, nec ventriculi inflammationes adſunt; tamen indies intabeſcit æger prægrandi copia ſputum craſſum album expuens. Auguriis noſtris ex præmiſſis ſat ſuperque propalatis particulis vitriolaceis frequenter luxuriare ſanguinem; circa hoc ſymptoma hæc conjectare liceat. Vitriolaceis particulis aculeatum naturale fermentum, ictu altiori fibras nerveas titillat, quæ quaſi ab œſtro percitæ, ſpiritus fibris ventriculi indigeni in motus concitatiores adiguntur; & inde eſt, ni fallor, quod appetitus ſit voracior, eſculenta quævis aſſumpta ſtruthionis ad inſtar colliquans; hoc colliquamentum per lacteas ductumque chyliferum propagatum cum ſanguine miſcetur, quod in propriam naturam haud aſſimilat, & inde in univerſi corporis nutrimentum, quin ſalinæ particulæ ſanguine nidulantes, in humoribus craſſis hoc præcipitant; & inde eſt quod alimenta aſſumpta, etiamſi in ſanguinis naturam haud convertuntur, tamen nec per ſudores, nec diarrhœas eliminantur, quin intra pulmones coagulo albo viſcoſo ſubſidunt, & inde eſt quod indies intabeſcit æger.

Reſtat adhuc aliud ſymptoma, quod ſub hoc larvatur vultu: plures hoc morbo propemodum confectos febris intermittens anomala frequenter invadit, quoſdam ſemel tantum, alios bis vel ter ſpatio viginti quatuor horarum conquaſſat, ingruit ſæpe cum horrore & pruritu inter ſcapulas, & circa regionem lumbarem, totum poſtea convellitur corpus per horam unam vel alteram tremulum permanens, calor poſtea ſuccedit, & huic ſudores & aliquando diarrhœæ: ex lentoribus ſalſis circa membranas nerveas, nervorum extremitates, plexus, & glandulas ſubcutaneas miliares extravaſatis, hæ frigoris & caloris reciprocationes procedere videntur, his ad plenitudinem aggeſtis, & acorem inſignem nactis, partes nerveas vellicant, adeoque, ni fallor, dolores hoſce frigorificos inducunt, lentoribus hiſce per vaſorum extremitates tandem abſorptis, adeoque cum ſanguine permiſtis, ex iis cum particulis ſulphureis ſanguinis nova repullulat fermentatio, calor itaque febrilis ſuccedit, tandem autem materia morbifica ſubacta aliquando per diarrhœam amandatur. Alii in ſtatu euſarco, etiamſi animi indole dulciſſima præditi, hoc morbo tandem confecti, ex levi qualibet occaſione iraſcendi anſam capiunt: itaque tam continua ebulliunt, vix vocem vel viſum alicujus tranquille ferunt: ex ſuccis hiſce aceſcentibus ſpiritibus animalibus continuo tanquam ab *œſtro* percitis, ſicut opinari fas eſt.

Hiſce præmiſſis, de reliquis phthiſeos ſcorbuticæ ſpeciebus breviter diſſerere adhuc reſtat: at cum eæ (ſcilicet utrum ſint hæreditariæ, vel ab erroribus in diæta & victu) maxima ex parte eadem vel ſimilia ſymptomata præbent: veroſimile mihi videtur eas a tali proſapia oriri; quapropter earum ætiologiis explicandis diutius immorati impræſentiarum inutile eſſet; nobis itaque ſufficiet in caſu quolibet hiſtoriam unam vel aliam ſubnectere, & medendi methodum recenſere.

CAPUT IV.

Hoc Capite Canones quidam generales circa hunc morbum proponuntur.

IN hoc capite ſymptomata in ſtatu deplorato recenſeri debent; at cum nullus ſit propemodum e plebe, quin in hoc ſtatu ægro ex hoc vitæ curriculo manumiſſionem pronunciet, diutius hiſce immorari extra propoſitum eſſet; nobis itaque ſufficiet canones quoſdam generales circa hunc morbum proponere, exque iis medendi methodum efformare.

Canon primus:

In ſtatu ſimplici incipiente facile curatur phthiſis.

In ſtatu complicato incipiente, viſceribus & lymphaticis ſalvis, bonum ſit expectandum.

In ſtatu confirmato, difficulter, tamen quandoque curatur.

In ſtatu confirmato complicato, alea res eſt dubio plena.

In ſtatu confirmato complicato, viſceribus vel lymphaticis inſanis, nil niſi malum ſit pronunciandum.

In ſtatu confirmato phthiſes hæreditariæ inducias frequenter patiuntur, raro autem vel nunquam curantur.

In ſtatu confirmato, modo febris adſit, lacticinia ſunt vitanda, in hoc quoque caſu chalibeatis abſtinendum eſt.

Urgente dyſpnœa, etiamſi catarrho titillante infeſtetur trachæa, ex opiatis tanquam a peſte fugiendum eſt.

CAPUT V.

Hoc Capite medendi methodus in ſtatu incipiente proponitur.

INtentiones in hoc ſtadio variis indicationibus reſpondentes ad ſequentes reduci poſſunt.

In primis, per emetica vel linea cathartica, primæ viæ ex ſaburra viſcoſa ſunt detergendæ.

Secundo, In adultis phlebotomiam ſemper proficuam inveni.

Tertio, Pulmones ab humoribus craſſis ſunt liberandi.

Quarto, Glandulæ infarctæ ſunt aperiendæ.

Quinto, Temperies ſalina ſanguinis ſit alteranda.

Sexto, Lymphæ ſuccedentis in pulmones defluxus ſit præcavendus.

Medicamenta intentioni primæ reſpondentia, hæc vel ſimilia eſſe poſſunt, quibus forma liquida arridet ſequentia præſcribi poſſunt.

Si emetico opus eſt.

℞. Mell. Sillitic. ab ℥ii. ad ℥iv. aq. Cardui, hyſſop. aa. unc. ii. ſyr. ſcabioſ. compoſ. ʒß. M. S. F. Emeticum.

Si per catharſin alvus ſit ſubducenda, ſequentia in uſum veniunt.

℞. Decocti Sennæ Gereonis ℥iv. ſyr. de ſpina cervina unc. iß. crem. tartari ʒß. aq. lumbricor. ʒii. M. S. F. P. cum regimine ſumend. Vel

℞. Decocti Senna Gereonis unc. iii. Manæ Calabrinæ unc. i. tincturæ ſacræ unc. i. crem. tartari ʒß. aq. lumbricor. ſolutione gummi Ammoniaci ſaturat. ʒj. M. F. P.

Cum regimine ſumend. huic ſyrup. Roſar. ſolutiv. addi poteſt, pro re nata.

Quibus forma pilularis arridet, hæc vel ſimilia eſſe poſſunt.

℞. Pil. Stomach. cum gumm. ℈j. de ammoniaco Magiſtral ℈ß. tartari vitriolati gr. vi. veſin. jalap. gr. vi. Balſam. Peruv. q. ſ. F. Pil. N. 7. cum regimine ſumend. Vel

℞. Pil. aleophangin. tartarear. Quercetan. aa. gr. 10. ad ammon. ℈ß. tartari vitriolati gr. vi. reſin. jalap. a gr. 6. ad 10. Balſam. Peruv. q. ſ. F. Pil. Nu. 7. cum regimine ſumend. his Calomelas a gr. 14. ad ℈i. addi poteſt pro re nata.

Quibus ſit in animo bolus talis eſſe poteſt.

℞. Elect. lenitivi ʒvi. crem. tartari ʒi. ſyr. roſ. q. ſ. f. bolus cum regimine ſumend.

Pro puerulis doſes & formæ variari poſſunt, ſcilicet, pulveres de Rhabarbar. ſena, Calomelan. reſina lapæ, & id genus aliis; nec non Elixiria, & tincturæ, inter quæ tinctura ſacra & Elixir Salutis veteris palmam præripiunt.

Quibuſdam cereviſia medicata præ cæteris allubeſcit, & in eo caſu talis eſſe poteſt.

℞. Folior. ſennæ, Rhabar. polypodii quercini aa. unc. ii. epithymi unc. iß. pini, tameriſci ſummitat. aa. Mii. folior. becabung. Miii. hederæ terreſtris Mv. ſalviæ agreſtis Miii. radic. 5. aperientium aa. unc. ii. lapath. acut. unc. vi. baccar. juniperi unc. i. cortic. aurantior. Nu. vi. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ; doſ. ℔i. aurora quaque libet, vel alterna ſicut vires ferent. Phthiſin incipientem tempore vernali hac ſola cæreviſia haud ſemel curavi. Intentioni tertiæ, quartæ, &c. medicamenta ſequentia reſpondent.

℞. Conſerv. Cynosbat. unc. iv. corall. rubri ʒiii. ſyrup. balſamic. q. ſ. F. Elec. horis medicis ſumend. Vel

℞. Conſerv. Cynosbat. florum cichorei aa. unc. iß. extract. trifolii fibrini unc. ß. animæ martis ab inſigni Vigani pp. unc. i. gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. ſolut. unc. i. florum Bezoin. ℈i. cum ſ. q. ſirup. balſamic. Tolutan. F. Elec. eodem modo ſumend. Vel

℞. Conſ. Cynosbat. lohoch. de pulmon. vulp. aa. ℥iß. enulæ Campan. condit. ℥ß. ariſtolochiæ rotundæ ʒiiß. glytirrhizæ ʒii. hæderæ terreſtris præparatæ ʒiii. florum ſulphuris ℥ß. ſyr. de Fryſimo q. f. Elec. Vel *℞. Conſerv. Cynosbat. ℥iv. martis cum ſulphure pp. ʒiii. ſal ſpirituoſ. ℈j. cum ſ. q. ſyrup. e cortic. citri. F. Elec.*

Electuariis præſcriptis, ſicut dyſpnœa magis vel minus urgebit, ſpecies diaireos, ſolutio gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. fact. flores Benzoin. extract. enulæ, radix ariſtolochiæ rotundæ, addi poſſunt, vel omitti, ſicut medico videbitur idoneum.

℞. Syrup. Balſamic. Tolutan. e ſucc. hæder. terreſtris, capillor. veneris aa. ℥iii. f. ſyrup.

℞. Aq. lactis alexiteriæ ℔i. limac. magiſtral. ℥ii. gentianæ compoſ. ℥iii. lumbric. ℥i. ſacchar. perlat. q. ſ. F. julapium.

℔ Ingredientium q. ſ. ab ℔ii. decocti pectoralis: adde radic. ſarſæparil. ℥iß. chinæ, fœnic. bardan. urtic. caryophillat. aa. ʒvi. ariſtolochiæ rotund. ℥ß. ſem. aniſi, coriandri, urtic. aa. ʒii. paſſular. exacinat. ℥i. baccar. juniperi ʒi. c. c. raſur. eboris aa. ʒv. folior. hyperici, capillor. veneris, hederæ terreſtris, marrubii albi aa. Mi. coq. in aq. fontan. ſ. q. ad ℔iv. colaturæ adde vini ali ℥iv. mell. deſpumat. ſacchar. cand. albi aa. ℥ii. M. F. Apozema uſus eximii in aſthmate & gravitate pectoris.

℞. Aq. limac. magiſtral. lumbricor. aa. ℥iv. ſyrup. balſamic. Tolutan. de Praſſio, Allio vel Eriſymo aa. ℥i. ſpir. ſal. armoniaci e grumm. ammon. diſtillat. ℥ii. M. F. mixturæ, vel

℞. Aq. lactis alexiteriæ ℔iß. gentian. compoſ. ℥iv. limac. magiſtral. ℥iß. ſacchar. q. ſ. F. julapium.

℞. Pulveris milleped. pp. ʒiii. radic. ariſtolochiæ, gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. ſolut. aa. ʒiß. florum Benzoin. ʒß. extract. enulæ. croci an. ʒi. Balſam. Peruv. ℈i. ſulphuris aniſat. q. ſ. F. pil. mediocres in dyſpnœa uſus egregii, vel

℞. Florum Sulphuris, gumm. ammoniaci aa. ʒii. enulæ campan. ariſtolochiæ rotund. glycirrhiz. Ireos Florentin. aa. ʒi. ſem. aniſi ℈ii. picis liquidæ Barbadeos partes iv. Balſam. Peruv. partem i. M. F. Maſſa pilularis, vel

℞. Balſam. Tolu. ʒiß. milleped. pp. ʒii. gumm. ammoniaci depurat. ʒiß. florum Benzoin. ℈i. Myrrhæ ʒi. Balſam. ſulphuris aniſat. gut. 12. ſucci glycirhiz. in tinctura a croci ſolut. q. ſ. M. F. maſſa doſ. ʒß. vel ℈ii.

℞. Pulveris milleped. ʒiii. animæ martis ʒi. gumm. ammon. in aq. lumbricor. ſolut. ʒi. extract. trifolii fibrin. q. ſ. F. pil. mediocres.

℞. Cinnabar. antimonii ℈ii. F. pulvis. Capiat bis in die: Panacœa quoque antimonii Doctoris Needham *egregii ſit uſus.*

℞. Pini ſummitat. Miii. folior. becabung. Miii. ſalviæ agreſtis Mii. capillor. veneris, hederæ terreſtris aa. Miii. radic. lapath. acut. ℥vi. baccar. juniperi ℥i. cortic. aurantior. N. 6. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ.

℞. Pini, tamariſci ſummitat. aa. Mii. folior. Beccabung. Miii. hederæ terreſtris, capillor. veneris aa. Mvi. ſalviæ agreſtis Miii. radic. oſmund. Begal. ℥iv. ænulæ campan. ℥ii. lapath. acut. ℥vi. 5. aperientium aa. ℥ii. ſarſæparillæ ℥vii. baccar. juniperi ℥i. ſem. aniſi ℥ß. cortic. aurantior. N. vii. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ, de qua c. ad ℔ii. in die cum ſyrup. & pil. prius præſcriptis. His debite adhibitis medicamentis ulterioribus vix opus eſt; quo autem intentio ultima omni ex parte perfici poteſt, externa etiam in uſum veniunt v. capitis raſura, fontanellæ, veſicatoria ſatis ampla, quæ revera tuſſim Phthiſicam tutius & magis radicitus tollunt, quam medicamenta quævis opiata forma quacumque ſumpta, ingenue etenim fateor ex opiatis copioſius ſumptis, nil niſi inducias incertas mihi adhuc obſervare contigit.

CA-

CAPUT VI.

Quo agitur de methodo in ſtatu confirmato.

INtentiones in ſtatu ſecundo a prioribus tantum minutiis diſtant, niſi quod in hoc ſtadio catharſes mitiores eſſe debent, phlebotomia ſi omnino, manu tantum parciori ſit celebranda; jam calor febrilis qui vehementius exæſtuat præ ſingulis ſit temperandus; ad calorem febrilem temperandum varia ex variis authoribus præſcribuntur, pulveres ſcilicet teſtacei, antihectici, conſervæ, antidoti, analeptici, julapia refrigerantia, emulſiones, & id genus alia, at ingenue fateor in hoc ſtatu, hac vel tali methodo haud phthiſin ſemel radicibus ſanatam vidi; miſſis itaque ambagibus, ad cortic. Peruvianum (modo adſit pulmonum ulcus) ſemel in die tantum exhibitum tanquam ad aſylum fugiendum eſt, hoc tantum obſervando, quod tunc temporis pectoralibus fortioribus inſiſtendum eſt, & die quolibet tertio, vel alterno per catharſin levem alvus ſit ſubducendus; hac methodo appetitum prius totaliter proſtratum ſtatim reſtitutum vidi, & calorem febrilem totaliter debellatum. Et cum ita ſe res habet ad coronidem methodo inceptæ imponendam, ad pectoralia detergentia, aperientia, & antiſcorbutica mitiora confugio, in hoc itaque ſtatu methodus ſequens vel ſimilis obſervari poteſt.

In primis ſi vires ferent, emeticum leni exhiberi jubeo: *v. gr.*

℞. Mell. ſcillitic. ℥iij. aq. cardui, hyſſop. aa. ℥ij. ſyrup. ſcabios, compoſ. ℥ß. M. F. Emeticum. Ab hoc aſſumpto ſæpius ingentem maſſam viſcoſi phlegmatis per vomitum ejectam inveni.

Aurora ſequenti leve catharticum exhibendum curo, ſcilicet cum quodam ex iis cap. priori præſcripto: at ſi diarrhœa adſit, quæ ſæpius in hoc morbo occurrit, infuſionem ſequentem exhibendam ſuadeo.

℞. Aq. lactis alexiteriæ ℔i. gentianæ compoſ. ℥iv. limac. magiſtral. ℥iß. lumbricor. ℥ß. ſal. tartari ℈ij. aq. menthæ fortioris ℥j. Rhabar. optimi inciſi ℥ß. F. ſ. a infuſum de quo c. 6. Cochlearia Mane. Aurora qualibet tertia vel alterna.

Ad calorem temperandum.

℞. Conſ. Cynosbat. ℥iv. Cortic. optimi Peruv. pulveriſat. ℥i. cum ſ. q. ſirup. balſamic. Tolutan. F. Elec.

Methodus pro pectoralibus & antiſcorbuticis ex c. priori deſumi poteſt, pro re nata utenda; dietam ex cibis eupeptis inſtituto, juſculis ſcilicet, carnibus ovinis, vitulinis, pullis, ovis ſorbilibus, & id genus aliis, religioſe obſervando a lacticiniis abſtinere; modo febris adſit, liquores pectoralibus & antiſcorbuticis medicatos inſtituo. Hac methodo quamplures ultra ſuas & omnium amicorum ſpes perfectæ ſanitati reſtitui.

CAPUT VII.

Quo agitur de Phthiſi in ſtatu deplorato.

IN hoc ſtadio remedia tantum palliativa exhiberi poſſunt, & vulgariter quicquid exoptat æger concedo. Utcunque ut ægri & amicorum votis importunis modo quocunque ſatisfacerem, remedium aliquod ſymptomati maxime urgenti reſpondens præſcribo. Univerſo ſcilicet marcore jam corpus colliquatur, & frequenter ſummopere gutturis dolore lancinante laborat æger, tali ſcilicet, quod vix aut ne vix deglutire poteſt, hinc lac aſininum ſi haberi poteſt, ejus autem defectu vaccinum, per ſe, vel decoctis pectoralibus balſamicis exhibendum curo, hauſtu autem quolibet guttis aliquot olei tartari per deliquium, vel pulvere quodam teſtaceo commiſto, quantum ſcio remediis ulterioribus haud opus eſt, quapropter his coronidem imponam.

HISTORIÆ

In Statu Primo.

Obſervatio I.

CArolus Fleetvvood, Generoſus & magno ingenii acumine, oppido de *Rirkham* Chirurgiam factitans in carnis intabeſcentiam incidit, tuſſi laborabat gravi, & nycthemeri ſpatio ſaburram ingentem albi viſcoſi phlegmatis expuebat, appetitus proſtratus erat, quandoque cochlearia aliquot ſanguinis expuebat, flatibus intumuit ventriculus, laſſitudine ſpontanea & debilitate corpus univerſum macerabat. Me tandem in ſubſidium vocato, lenitivam potionem præſcripſi, & ſemel repetendam inſtitui, poſtea ſyrup. martis *VVilliſianum* cereviſia pectorali bis in die ſumendum ſuaſi, & hora ſomni guttas aliquot balſam. Peruv. cum ſyrupo balſamico Tolutano, brevi tempore ceſſavit tuſſis, ipſe vires recuperavit; & jam pancratice valet.

Obſervatio II.

Gilbertus Ouſy de Chorley Cauſidicus, poſt febrem tertianam catarrho continuo correptus erat; ſputum craſſum album expuebat, pulſus erat debilis & celer, calor & frigus ſæpius in die alternatim ſuccedebant, vultus erat pallidus, muſculi totius corporis flaccidi, appetitus totaliter proſtratus, vires dejectæ, & ſudoribus nocturnis propemodum colliquatus. Electuarium cum cortic. Peruv. hora quarta pomeridiana ſumendum ſuaſi, aurora & hora ſomni, pil. pectorales, ſyrupos balſamicos deterſivos, & julapia pectoralia præſcripſi, die quolibet tertio, 6. cochlearia infuſi de rhabarbaro in aqua lactis alexiteria fact. ſumenda imperabam, poſtea pil. pectorales & ſyrupos cereviſia pectorali ſumendos inſtitui; hac methodo ſanitatem priſtinam recuperavit, & jam firma valetudine fruitur.

Obſervatio III.

Jacobus Sherdley Baccalaureus in Artibus, & celeberrimo viro Domino *Price* de *Blakburn* Curatus, incidit in tuſſim gravem, anguſtia magna laborabat pectoris, ſputum craſſum copioſum expuebat cum ſanguine commixtum, vultus & oculi flaveſcebant, urina parca & lixivialis erat cum ſedimento rubro, appetitus proſtratus erat, & magna quidem debilitate laborabat. Electuarium cum cortice Peruviano præſcripſi, poſtea pil. pectorales, ſyrupos balſamicos & apozema deterſivum horis medicis ſumenda ſuaſi. Et poſtea pil. pectorales cereviſia pectorali aperitiva ſemel ſeptimana: nec non infuſum de rhabarbaro, vel dos. pil. ſtomach. cum gumm. & de ammoniaco magiſtrali, ſumenda ſuaſi hora ſomni; his aſſumptis evanuit morbus, & firma valetudine magna cum laude muniis jam ſolitis obitur. Eadem, vel methodo ſimili *Evan Mandsley* de *Penvvortham* ſanitati reſtitui.

Obſervatio IV.

Dominus *Blackhurſt* de *Preſton*, tempore vernali Anno 91. modo ſequenti hoc morbo laborabat, anguſtia tanta pectoris conſtrictus erat, ut lineis tantum quibuſdam deſcribendis creber recurreret halitus, ab imo anhelans pectore; tuſſi continua titillante tempore decubitus inſomnis jacuit, expuit ſputum tenue, pellucidum, horis autem matutinis craſſum, & quandoque æruginoſum ſubflavum, vultus palleſcebat, intumuere pedes, appetitus proſternitur, & vires indies labefactabant. Eruptio miliaris cutem univerſam conſpurcavit, urina erat exigua & lixivialis, & ſæpius in die de calore & frigore conqueſtus eſt. In ſubſidium acceſſitus, ſtatim phlebotomiam celebrandam inſtitui, & fontanellam in brachio ſecandam, leves catharſes repetendas, præſcripſi, electuario poſtea ſequenti uſus eſt, doſi qualibet ſuperbibendo hauſtum decocti amari alterantis.

℞. Pulveris Ari compoſ. ℥iß. martis pp. ℥i. ſal. ſpirituoſi ℈i. conſerv. cichorei, becabung. recenter fact. aa. ℥ii. cum ſ. q. ſirup. Chalib. F. Electuarium.

Hoc repetendum imperavi, & bis in die cum cereviſia pectorali ſumendum brevi vires recuperavit, & ab hoc morbo perfecte convaluit. Anno ſequenti Dominæ perilluſtri connubio conjunctus erat, & ſex circiter menſibus elapſis recidivam paſſus eſt. Rurſus ad me miſit, tunc temporis autem tertiana epidemica me ſuſpirante, Dominus *Parſons* in auxilium vocatus erat, cum qua methodo tractavit, neſcio, in dies autem in peſſum abiit, & hyeme ſequenti ad me rediit, at *quantum mutatus ab illo*! maraſmo univerſali jam confectus erat, vultus erat *Hippocraticus*, febris continua, rubor fixus genas utraſque occupavit, dolore lancinante guttur quotidie terebratur. Cortic. Peruv. alicalcis, balſamic. natiſcorbuticis, remediiſque aliis appropriatis incaſſum tentatis auſpicante vere, fatis ſuccubuit.

HISTORIÆ

In Statu Secundo.

Obſervatio V.

DOminus *VVood* de *Kirkham* B. A. cum per totam hyemem gravi laboraſſet tuſſi, initio veris me in auxilium vocavit; ſtrigoſum perfecte inveni, & quidem ad extremum marcorem redactu, nycthemeri ſpatio libram unam vel alteram ſputi viſcoſi cærulei eructabat, glutine propemodum tenacioris; de dolore laterali quotidie conqueſtus eſt, & magna conſtrictione, & quaſi mole pectoris, & debilitate tanta, quod vires vix ei ſufficerent ab alia thori parte ad alteram ſibi movendo, urina lixivialis fuit, ſitis autem parva, vel nulla, nec quantum memini de calore quodam inſigni conqueſtus eſt: in primis bolum purgantem ex electuario lenitivo præſcripſi, poſtea decoctum ex radicibus 5. aperientibus & ſalvia agreſti vice potus communis inſtitui, deinde per menſis ſpatium pro potu communi decoctum amarum alterans & traumaticum ſolummodo conceſſi, hora ſomni linctu ſequenti uſus eſt.

♃. Syr. capillor. veneris, e ſucco hederæ terreſtris, balſamic. Tolutan. aa. ℥j. *ſpecier. diaireos* ʒiij. *gumm. ammoniaci in aqua lumbricor. ſolut.* ʒj. *florum Sulphuris* ʒß. *cum ſ. q. ſirup. de 5. radicibus F. linctus, c. cochlear unum hora ſomni cum gut. 4. Balſam. Peruv. initio Aprilis, ſumpſit de cereviſia pectorali aperitiva bis in die, & perfecte convaluit, quod adſtantes omnes tunc temporis pro miro habuere. Anno 89.*

Obſervatio VI.

Johannes Veale Armiger per totam hyemem gravi catarrho correptus fuit, Anno 90. initio veris ad me accedit, tunc temporis vultus erat pallidus & perfecte *Hippocraticus*, tuſſis continua & ſicca, horis autem matutinis ſputum craſſum ſanguinolentum expuebat; tanta raucedine correptus erat, vix ut ullus vocem illius caperet; appetitus proſtratus erat, ſudoribus nocturnis propemodum colliquatus; de anguſtia & pondere pectoris conqueſtus eſt, & continuis inteſtinorum torminibus; urina lixivialis erat, & ſcabies ſicca manus præcipue fœdavit.

In primis decoctum lenitivum cum tinctura ſacra præſcripſi, poſtea uſum pilular. pectoralium, ſyruporum & decocti pectoralis, per 14. dierum ſpatium inſtitui, & deinde pilulas pectorales & ſyrupos, cum cereviſia pectorali per menſis ſpatium; ab his ſanitati reſtitutus fuit, & jam pancratice vivit.

Obſervatio VII.

Rogerus Threlfal tunc temporis vico de Croſmore habitans, Anno 91. ad me miſit; vultus erat pallidus & macilentus, nec non tabe univerſali macerabat corpus; ſudoribus continuis, & febre lenta laborabat, nec non tuſſi continua, expuit & ſputum craſſum fœtidumque, quandoque ſanguinolentum; in primis bolum purgantem ex electuario lenitivo præſcripſi, & deinde uſum cereviſiæ pectoralis aperitivæ per menſis ſpatium inſtitui, nocte qualibet hora ſomni cepit gut. aliquot balſam. Peruv. in ſyrup. Balſamico Tolutan. & perfecte convaluit.

Obſervatio VIII.

Filia natu maxima *Gulielmi Tovvning* de *VVeeton*, Anno 91. tempore vernali ad me acceſſit; vultus erat pallidus, oculi concavi, nares acutæ, humeri elati, & inſigni quidem extabeſcentia totius corporis laboravit, febris erat continua, ſitis intolerabilis, tuſſis continua, aſpera arteria perpetuo titillans, parum vel nihil expuens niſi horis matutinis, & tunc ſputum craſſum eructavit, appetitus proſtratus erat, & urina ſedimento copioſo albo ſaturata; ei infuſum de rhabar. in aqua lactis alexiteria præſcripſi, nec non pil. pectorales, electuarium cum cortice Peruviano, ſyrupos pectorales, & ab his ſanitati reſtituta fuit.

Obſervatio IX.

Guilielmus Farington de Ormskirk, pharmacopola, & in arte quidem iſta hujuſce Patriæ decus, pleuritide correptus erat, cui gravis ſucceſſit catarrhus, nycthemeri ſpatio libram unam vel alteram ſputi pellucidi ſaporis vitrioli martis per tuſſim eructavit; de gravitate & mole pectoris continuo conqueſtus eſt, indies extabuit corpus & appetitus proſtratus erat, nec non calculi ſæpius cruciante paroxyſmo laboravit; in conſilio conjunctus cum Medico fideli & prudenti Doctore *Grundy*, phlebotomiam repetendam imperavimus, & catharſes lenes repetendas pro re nata, & uſum pil. pectoral. apozematis, & mixturæ pectoralis inſtituimus, ab his valetudinem recuperavit, & per totam æſtatem magna cum laude artem ſuam exercuit; tempore hyemali recidivam paſſus eſt, rurſus in ſubſidium vocatus, methodum ſimilem præſcripſi, & julapia pectoralia ſucco millepedum impregnata, his autem haud cedente morbo ſurſum chalybeatum temperatum inſtitui; & quia de mole ventriculi conqueſtus eſt, emeticum ex melle ſcillitico propinandum ſuaſi, a quo copioſe evomuit, & ſaburram ingentem viſcoſi phlegmatis ejecit, hinc dolor & moles ventriculi evanuit, & tuſſis parvas inducias dedit, brevi autem tempore redeunte calculi paroxyſmo repullulavit morbus; hinc ſuaſi ut morbi ſyndromen delinearem, eamque celeberrimo *Gibbonſio* communicarem; his tranſactis vir celeberrimus aquas *Spadanenſes* propinandas ſuaſit, & curſum temperatum chalybeatum: nec non *Bochetum* ex ſarſaparilla, pulveres quoque cinnabaris antimonii, pil. de ſtyrace, liquores ex cereviſia *Brunſvvicenſis* cum antiſcorbuticis deſtillatos inſtituit, his horis medicis deglutitis, ſpes nova ſalutis affulſit, redeunte autem calculi paroxyſmo rurſus morbus revireſcebat; hinc æſtate elapſa *Thermas Bateorenſes* adiit, rediit autem cum arundine alteri hærenti, expuit jam copioſius & craſſius & ſaporis ingrati, hectico calore & febre inflammatoria immunis fatis ſuccubuit.

Obſervatio X.

Anno 91. *Guilielmus Tate* de *Blackburn* ſicca laborabat tuſſi, qua nihil emolitus eſt, *niſi* horis matutinis, urina erat exigua & coloris cereviſiæ *Brunſvvicenſis*, lingua ſicca & nigreſcens, ſitis continua, extenuatio univerſalis corporis, partes extremæ ad molem inſignem tumuere, aſthmate frequenter correptus erat, & pulmones tanta mole oppreſſi vix *palmæ ad inſtar depreſſæ* reſurgebant, in pectore ſibilus perpetuus aures percutit, cui talis raucedo ſuccedit, ut vix ſermo perceptibilis, tandem Medico iſto expertiſſimo *Doctore Grundy* mecum in conſilio conjuncto methodum ſequen em inſtituimus. In primis per leves catharſes alvum eſſe ſubducendam, deinde fontanellam in brachio celebrandam, & ſequentia præparata.

♃. Pulveris millepedum pp. ʒiij. *ſpecier. diaireos* ℥iij. *gumm. ammon. in aq. lumbricor. ſolut.* ʒi. *florum Benzoin* ʒß. *conſerv. cynosbat.* ℥iv. *cum ſ. q. ſirup. Balſamic. F. Elect. bis in die cum ſyr. & cereviſia pectorali aperitiva ſumendum: his adhibitis modicum ſalutis ſtatum recuperavit, & adhuc muniis ſolitis obitur.*

Obſervatio XI.

Georgius Longvvorth de *Ecleſton*, Anno 90. me in ſubſidium vocavit, vultus erat virido nigreſcens, appetitus proſtratus, tuſſis continua & ſicca niſi horis matutinis, quo tempore phlegma lividum viſcoſum emolitus eſt; his ſucceſſit extenuatio corporis, partes extremæ tumuere, torminibus inteſtinorum inducias vix ferentibus cruciatus eſt, urina coloris fuit nigreſcentis, & hic revera ab omnibus adſtantibus conclamatus; morbum phthiſin ſcorbuticam judicavi, & methodum ſequentem inſtitui, leves catharſes imperavi, deinde electuaria chalibeata horis medicis cum cereviſia pectorali aperitiva ſumenda, & perfecte convaluit.

DE PHTHISI

In Particulari.

CAPUT I.

De Phthiſi ab Hæmoptyſi.

Obſervatio I.

VIr inſigniſſimus *Petrus Bold* de *Bold*, Armiger, a celeberrimo nec minus antiquo *Stemmate* oriundus, & animi nobilitate inter eos illius ætatis facile primus,

primus, Anno 92. ætatis 35. in gravem hæmoptyſin incidit; mecum inſigni Doctore *Grundy* in auxilium vocato, phlebotomiam repetendam inculcavimus, nec non hauſtus ſuccorum hederæ terreſtris, plantaginis, becabungæ, & aliorum ejuſmodi proſapiæ julapis refrigerantibus ſumendos inſtituimus: ab his ſedato fermento ſanguinis, ad vaſa diſrupta conſolidanda, vel ſaltem hiantia conſtringenda, balſamica reſtringentia præſcripſerimus, ex *Balſamo* ſcilicet *Tolutano*, gumm. *Arabic*, & id genus aliis, poſtea ad præcavendam putredinem a ſanguine pulmonibus extravaſato, decocta pectoralia balſamica deterſiva, nec non linctus, pilulas pectorales, & medicamenta talis proſapiæ formis diverſis inſtituimus; his debito adhibitis ceſſavit hæmoptyſis, & tuſſis, & revera ſanitati reſtitutus erat; ad recidivam autem præcavendam ingurgitationem acidularum & curſum chalibeatum temperatum inſtituimus, & evacuationes per *Epicriſin* diebus intermediis intercalandas. *At proh dolor!* vir celeberrimus indole animi dulciſſima præditus, ut teſſeram hoſpitalem haud confringeret, liquores ſpirituoſos nimis copioſe ingurgitavit, & brevi poſtea catarrho correptus fuit, tuſſis fuit ſicca & clangoſa; horis autem matutinis phlegma viſcoſum ſubflavum ex grandulis per excreationes, & pulmonibus per tuſſim eructavit, indies emaciavit, appetitus dejectus erat, urina magna ex parte ſuppreſſa, & ſibilus continuus in pectore aures percutit; hinc pectoralia balſamica deterſiva, liquores antiſcorbuticos, mixturas ſucco & infuſione millepedum imprægnatas inſtituimus, his autem haud ceſſit morbus; verſus autem hecticum calorem indies vergebat, ad hunc ſupprimendum corticem Peruvianum medicamentum *Herculeum* judicavimus, illius autem uſu tunc temporis hac in regione vix lanuginem adepto, inculcavimus morbi ſyndromem delineandam, & quibuſdam *Collegii Regalis Londinenſium* communicandam, hinc viri celeberrimi Doctores *Ratcliff*, & *Gibbons* in ſubſidium vocati ſunt, & doctiſſimus Dr. *Gibbons* methodum ex cortice Peruviano, & lacte aſinino inſtituit; his debito adhibitis morbus inducias paſſus eſt, brevi autem repullulavit virus, hinc ſputum craſſius & copioſius, febris adauctior, diarrhœa immanior, dolor terebrans fauces continuo infeſtavit, tumuere pedes, rubor fixus genas utraſque occupavit, quo tempore omnibus ſibi cognitis lacrymas vi nulla coercendas effundentibus, quaſi in tot *Niobes* converſis; fato irreſiſtibili e medio tollitur.

Obſervatio II.

Dominus *Flether* de *Cartmell* Mercator, vir ingenio peracri, & totus negotiis deditus, Anno 89. in gravem hæmoptyſin incidit, nycthemeri ſpatio librarum aliquot purpureæ maſſæ diſpendium paſſus eſt, nec loqui potuit quin ore pleno ſanguinem eructavit. In auxilium vocatus, ſtatim phlebotomiam celebrandam inſtitui, ſanguis & eductus fuit tantopere ſpumoſus, haud adhuc ſimilem vidi. Ingurgitationem julapiorum refrigerantium, & ſuccorum inſtitui; ſedato fermento ſanguinis, decocta pectoralia pro potu communi inſtitui, & ad catarrhum ſiſtendum pilulas ſequentes.

♃. *Succi hederæ terreſtris per inſolationem depurat*, ℔j. *florum farfaræ ſiccat. ſummitat. hyſſop. ſalviæ, pulegii aa.* Mj. *ſem. aniſi, carui, fœniculi dulc. contus. aa.* ʒß. *diſtillentur in B. M. ad medietatem, deinde F. colatura; quæ diſtilletur ad conſiſtentiam pilular. addendo ſucci glycirrhiz.* ʒß. *pulv. radic. enulæ campan. flor. ſulph. aa.* ʒiij. *flor. Benzoin.* ʒj. *Balſam. Peruv.* ʒß. *tincturæ ſulph.* ʒiij. *Ladani Pariſat.* ʒij. *M. F. maſſa formetur in pilulas exiguas, & ſumat* iij. *hora ſomni; & primo mane cereviſiam pariter pectoralem antiſcorbuticam præſcripſi, cui folia linguæ cervinæ addenda curavi; hac methodo perfecte convaluit per aliquot annos, & per plures annos pro potu communi lac cum aqua commixtum ſolummodo ſumpſit: tribus annis elapſis recidivam paſſus eſt. Rurſus in auxilium vocatus Phlebotomia celebrata ſequentia præſcripſi.*

♃. *Conſervæ Roſar. rubrar. cynosbat. aa.* ℥iii. *pulv. ſantal. omnium aa.* ʒß. *coral. rubri pp.* ʒi. *croci martis rubicundiſſimi* ʒii. *ſal. prunel.* ℈iv. *cum ſ. q. ſyrup. e coral. F. Elec. hora ſomni & primo mane ſumend. ad quantitatem nucis myriſtic. ſuperbibendo hauſtum julapii ſequentis.*

♃. *Aq. lactis pectoralis Batean.* ℔i. *portulac. ſpermatis ranar. aa.* ℥iv. *ſyrup. e ſucc. hederæ terreſtris* ℥ii. *ſal. prunel.* ʒi. *M. F. julapium; pro potu communi decocta pectoralia inſtitui, & hora ſomni gut. aliquot Balſam. Peruv. e cochlear. ſirup. Balſamic. Tolutan. quoties recidivam paſſus eſt hac methodo uſus eſt, & nullo negotio ſanitatem recuperavit. Anno elapſo repullulavit virus, quo tempore me in agrum* Eboracenſem *accerſito, vir præclarus ad medicamenta veterna quaſi valentiſſima auxilia confugit; tunc temporis autem phlebotomia manu liberali celebrata fermentum ſanguinis haud ſedari potuit, hinc cortic. Peruvianum doſi prælarga exhibendum curavi; hoc debito adhibito morbus inducias paſſus eſt, & de magna conſtrictione pectoris jam conqueſtus eſt, & ſputum craſſum copioſum eructavit; hinc pil. pectorales deterſivas, julapia pectoralia & ſyrupos præſcripſi, & leves catharſes repetendas inſtitui; vires autem & carnes in dies labefactabant, tandem* Kenſingron *adiit, quo loco poſt lunarum aliquot circuitus ſatis ſuccubuit.*

Obſervatio III.

Ricardus Tinkler de *Poulton* hoſpes, cum diu gravi hæmoptyſi laboraſſet, gravi catarrho magnopere emaciatus erat, appetitus proſtratus, & revera una voce pronunciarunt omnes ei nulla *veſtigia retrorſum*. In auxilium vocatus, phlebotomiam repetendam inculcavi, die ſequenti levem potionem exhibendam curavi, & poſtea remedia ſequentia.

♃. *Conſerv. Cynosbat.* ℥iv. *ſal. martis, Balſam. Peruv. aa.* ʒi. *ſpecier. diatrion. ſantal. aa.* ʒiß. *cum ſ. q. ſyrup. Balſamic. Tolutan. F. Elec. ex hoc ſumpſit bis in die cum ſyrupis & decoctis pectoralibus, poſtea per* 14. *dierum ſpatium acidulas Larbricenſes copioſe ingurgitavit, perfecte convaluit, & jam pancratice valet. Methodo ſimili* Henric. Stirup. *Servus* Udvvardi Hyde *Apmigeri, poſt diſpendium librarum aliquot Sanguinis ad integram ſanitatem rediit.*

Domina perilluſtris Domin. *Marſdeæ* de *Frekleton* ex menſium ſuppreſſione toties hæmoptyſes paſſa eſt, poſt potiones lenitivas purgantes per electuaria chalybeata, & infuſiones amaras chalybeatas nullo negotio ad ſanitatem rediit.

PHTHISIS

Ex Vomitu Sanguinis.

Obſervatio I.

INſignis Domina Domin. *Farington* de *Schavv. Halle*, conſors *Georgii Farington* amigeri, Anno 91. æſtivo tempore per vomitum tantum ſanguinis diſpendium paſſa eſt, vix fuit inter vivos habenda, algore univerſali correpta fuit, ſudoribus algidis, pulſus & reſpiratio vix perceptibiles, vox deficit, & ab omnibus conclamata fuit. In ſubſidium vocatus, ſequentia præſcripſi.

♃. *Cortic. Peruv.* ℥i. *corall. rubri, hæmatic. croc. martis reſtringet. aa.* ʒj. *confet. Hyacinth.* ʒij. *conſerv. cynosbat.* ℥iv. *cum ſ. q. ſirup. Balſamic. Tolutan. F. Electuarium horis medicis Julapio ſequenti ſumend.*

♃. *Aq. ſpermatis ranar. Cinnamom. hordeat. tenuioris aa.* ℥iij. *boli armen.* ʒj. *ſyrup. coral.* ℥iß. *F. Julapium.*

His quarta vice doſi debita deglutitis, redire vox, reſpiratio & pulſus; & de dolore terebranti pulſatili ventriculi conqueſta eſt. Dom. *VVorthington* de *VVigan* Chirurgus expertus apoſtema ventriculo pronunciavit, ei autem ſententiæ mecum Dr. *Grundi* reclamavit, quapropter ut methodo præſcripta inſiſteret inculcavimus, diebus aliquot elapſis clyſmata injicienda curavimus, & ingentem maſſam ſanguinis inſtar picis nigreſcentis per ſedes ejecit, remediis ſumptis, & ſemel repetitis, leves catharſes inſtituimus, decocta balſamica, & cereviſias pectorales, ab his ad ſanitatem rediit, niſi quod vicibus quibuſdam de phlegmate viſcoſo bronchiis pulmonum adhærente conqueritur, levi autem conatu cum pectoralibus balſamicis deterſivis evaneſcit.

Phthiſis ab Hæmorrhagia uterina.

Obſervatio I.

DOmina *Tovvning.* de *VVeeton*, uxor *Guilielmi Tovvning*, cum per plures menſes hac laboraſſet, a magno diſpendio ſanguinis frequentes lypothymias & quandoque paroxyſmos *hyſtericos* patitur; ad fermentum ſedandum ſanguinis electuarium cum cortice Peruviano pro baſi præſcripſi. Antidoti autem vires mor-

bo impares fuere; quapropter electuarium ſequens (cujus vires in eodem caſu in domina *Sudel* de *Preſton* expertus fueram) ſtatim præſcripſi.

℞. *Corall. rubri pulverizat. ſuccini flav. boli Armen. ſanguinis draconis aa.* ʒij. *ſem. plantaginis, vitrioli martis, croci martis reſtringentis aa.* ℥j. *cum ſ. q. conſervæ de cynosbat. & ſyrup. de roſis ſiccis F. El. horis medicis Julapio ſequent. ſumend.*

℞. *Aq. meliſſæ, lactis alexiteriæ, cinnamom. hordeat. aa.* ℥iij. *confec. hyacinth.* ℥j. *ſyrup. myrtini* ℥j. *M. F. Julapium.*

His debito ſumptis fluxus ceſſavit ſanguinis, & ipſa gradu lento indies vires recuperavit, vere ſequenti de doloribus continuis verſatilibus conqueſta eſt, flatibus admodum moleſtis, appetitu proſtrato, calore & frigore ſæpius in die alternatim recurrentibus, nec non de continua ſiti, & revera perfecte ſtrigoſa fuit, oſſibus ſcilicet nil niſi cute pendula adhærente. Hinc ſequentia præſcripſi.

℞. *Pulveris Arm. compoſ.* ʒvi. *florum ſal. armon.* ʒß. *animæ martis Vigani* ʒj. *conſerv. cynosbat. cochleariæ aa.* ℥iß. *lujulæ* ʒß. *cum ſ. q. ſyrup. de cortic. citri F. Elect. horis medicis cum julapio ſequent. ſumend.*

℞. *Aq. lactis pectoralis* ℔j. *limac. magiſtral. gentian. compoſ. aa.* ℥iis. *lumbricor.* ℥j. *ſacchar. perlat. q. ſ. F. julapium, in dos. qualibet inſtillat. gutt. 7. ſpiritus ſal. armoniaci ſuccinati.*

His cum regimine deglutitis, & levi catharſi cum cereviſia aperitiva antiſcorbutica ſemel ſeptimana repetita, integre convaluit, & onus jam *Lucinæ* gerit.

Phthiſis ab Impetigine.

Obſervatio I.

QUantum *Græcorum* & *Arabum* impertigines inter ſe diſcrepant, mihi brevitati ſtudenti, morbumque deſcripturo *Meridiano*, uti loqui amant Mathematici, calculatum, a meta propoſita alienum foret. In ſumma tamen hoc dici poteſt, hic morbus medicamentis vulgaribus raro cedit, & priuſquam pulmones illius veneno conſpurcantur, poſt ſalivationem repetitam morbum repullulaſſe novi. In hoc morbo ſymptomata præ cæteris vulgaria ad ſequentia reduci poſſunt. Rubris, duris tuberculis vultus aliæque corporis partes defœdantur, his maturitatem adeptis ſquamæ furfuraceæ ab iis decidunt, tuſſi moleſta, tempore præſertim veſpertino, corripitur æger, parum vel nihil expectorans, niſi copiam ſatis amplam ſputi pellucidi, frigore continuo horis antemeridianis convellitur; huic calor & ſitis ſuccedunt, adeoque inter duo extrema breves tantum dantur induciæ. Dolores pungentes tantopere fauces infeſtant, ut vix loqui vel deglutire valeat æger. Appetitus totaliter proſternitur. In hoc morbo, cum ſtatum confirmatum attigit æger, ſputum eſt copioſum, craſſum, fœtidum, cærulei, quandoque ruſi coloris. In veneno quodam fomes morbi conſiſtere videtur, quale autem ſit parum ſcio; conjecturam tamen proponere liceat veroſimile mihi videtur in hoc morbo particulis ſalinis acidis luxuriare ſanguinem, & genus nervoſum, quæ cum particulis ſulphureis maſſa ſanguinis eliminantur, adeoque more ſublimati cujuſdam cuticulæ adhærent, ſicut in tentamine ſequenti conſpicere fas eſt; ſume aceti acerrimi q. v. ſuper lentum ignem impone organo quodam communi, vas linteo raro cooperies, particulæ ſulphureæ metallicæ una cum fumis aceſcentibus ſublimabunt, & operculo forma ſicca albeſcente adhærent, ſquamis impetiginoſis parum diſcrepantes. His accedunt rationes ſequentes, iſtis cœlorum plagis hic morbus præcipue graſſatur, quibus particulis atmoſphæra conſtipatur ſalſis, ſcilicet paludoſis, & ſumma hujus morbi antidotus carne viperina conſiſtit, cujus præcipua virtus acido infringendo conſtat, methodus medendi nititur catharticis, *acidulis viperarum* & millepedum præparationibus, cereviſiis antiſcorbuticis mitioribus, antivenereis, nec non pectoralibus balſamicis. Hiſtorias plures recitarem, at in hoc caſu nomina affigere forſan ingratum foret.

Phthiſis a Rheumatiſmo Scorbutico.

Obſervatio I.

INter perſonas provectioris ætatis prope fluvios ſalſos habitantes hic morbus vernaculus appellari poteſt. E quorum numero Dominus *Ashton* de *Lea* prope *Preſton*, Anno 92. me in auxilium vocavit, tunc temporis præter atrophiam univerſalem arenulis quoque propemodum confectus erat, per totum diem cruciatu immunis manſit, toro autem haud citius ſe commiſit, quin *Hydra* nova revireſceret; inſomnis per totam noctem frequenter decubuit, quandoque eo uſque furoris morbus advectus eſt, circa mediam noctem, lecto quaſi tauro *Phalaridis* aufugiit, & levaminis cauſa per horam unam vel alteram cathedra prope ignem ſe appoſuit, appetitus proſtratus erat, & vix noſocomium Skeleton quoddam magis viſui objiceret. Calore & ſiti immunis fuit, nec ulla tuſſi afflictus fuit. In primis potionem ſequentem præſcripſi.

℞. *Decocti ſennæ Gereonis* ℥iij. *ſyrup. de ſpina cervin.* ℥j. *diacnicu* ℥ß. *crem. tartari* ʒß. *aq. lumbricor.* ʒii. *M. F. P. cum regimine ſumend.*

℞. *Pulveris Ar. comp.* ʒvj. *florum ſal. armon.* ʒß. *animæ mortis Vigan.* ʒj. *extracti trifolii fibrini* ʒii. *conſerv. cochleariæ, flavedinis aurantior. aa.* ℥ij. *cum ſ. q. ſyrup. e cortic. citri F. Elect. horis medicis julapio ſequenti ſumen.*

℞. *Aq. lactis alexiteriæ* ℔j. *gentian. compoſ.* ℥iij. *limac. magiſtral.* ℥ij. *lumbricor.* ℥j. *ſucc. expreſſ. milleped. N.* 500. *ſacchar. perlat. q. ſ. F. julapium.*

His deglutitis cereviſiam antiſcorbuticam aperitivam inſtitui, æſtivo tempore acidulas *Larbricenſes* ingurgitavit, & ſanus evaſit. Vere ſequenti repullulavit virus, methodum ſimilem præſcripſi, altius autem veneno tincto ſyſtemate nervoſo, conatus omnis irritus fuit; hinc poſt ſummos cruciatus, pedes, tibiæ, & femora tumuere, quapropter mortem adſtantem pronunciavi; hinc vir probus, tunc temporis *populari Empirico* oppido *Preſtonienſi* ſuo more medicinam factitanti (columnis ſcilicet oppidanis ſchedulis ſuis obtectis) *panatæis theatri* ſe commiſit. *Medicaſter circumforaneus* etiamſi *Atrophiam* in ſummo gradu adſtantem conſpiceret, nec morbum nec vocis quidem etymologiam cognovit, quin certam ac ſubitaneam medelam promiſit, at brevi tempore fraus *fallentis* detecta fuit, poſt menſem etenim unum vel alterum fatis ſuccubuit.

Obſervatio II.

Illuſtriſſima Domina Domina *Fleetvvood* de *Penvvortham*, cum cachexia ſcorbutica diu laboraſſet, totam propemodum antiſcorbuticorum *enclycopædiam* tentaſſet, parum autem levaminis recepit. *Thermas Bathonienſes* adiit, conatus autem omnis adhuc irritus erat, eandem ſuaſu viri celeberrimi Doctoris *Baynard.* Coll. Regal. *Londinenſ.* ſocii, tunc temporis herculeo ſucceſſu, & ſummo ingenii cum acumine agro *Lancaſtrienſi* artem Apollineam factitantis, *acidulas Eboracenſes* adiit, has copioſe per menſis ſpatium ingurgitabat, & ſæpius ſeptimana balneo iſto frigido, *Saint Mungus* charactere inſignito, ſe lavabat. Hinc dolores rheumatici & calor hecticus penitus debellati ſunt, & per plures annos valetudini reſtituta fuit. Anno 90. recidivam paſſa eſt; rurſus *acidulas* ingurgitavit, & morbus inducias paſſus eſt; vere autem repullulavit virus, & jam particulis ſalinis ſaturato ſanguine, indies vires labefactabant; tanta anorexia correpta fuit, ut a cibi uſu vomitus in immanes incideret, & frequenter bilis æruginoſæ copiam immenſam eructaret, remediis quamplurimis incaſſum tentatis, indies ſitis & calor hectibus eam affligebant, expuit phlegma viſcoſum cinereum, & quandoque æruginoſum, aſthmate poſtea correpta fuit, hinc ſanguinis uncias aliquot a brachio ſumendas ſuaſi; ſanguis eductus craſſa pellicula glutine tenaciore obtectus erat, hinc alcalicis, volatilibus, pectoralibus, deterſivis, & antiſcorbuticis cujuſcunque generis incaſſum tentatis, rediit aſthmatis paroxyſmus, aphonia correpta fuit, & ſupremam clauſit diem; hoc notavi, poſt dominæ celeberrimæ ab *acidulis* & *balneis frigidis* per totum morbi decurſum ſolummodo quid levaminis acceſſit.

Phthiſis a Rachitide.

Obſervatio I.

IN hoc morbo tantopere vultus albeſcit, quod nive propemodum candidior infans, adeoque muſculi flacceſcunt, veſtimenti ad inſtar penduli cutis circumambit corpus, crura & pedes tantopere vacillant, corpori ſuſtentando inepta evadunt, durities planæ & amplæ abdomine frequenter interſperſæ, quæ idiomate vernaculo,

culo *Liver cake* audiunt; tuſſi corripitur æger, & quandoque diarrhœa. Febri lenta, & ſiti continua. In *medulla ſpinali* mihi fomitem morbi conſiſtere videtur, in hac quibuſdam illecebris ſpiritus animales irretiti, influxu debito ſpirituum privantur nervi ab ea ramificantes; hinc nervi & fibrillæ muſculares pabulo diurno orbatæ flaceſcunt, & conſequenter emaciat corpus, & incurvantur oſſa: in hac etenim tenella ætate, quod membra ſint firma & recta, neceſſe eſt muſculos membra circumambientes eſſe ſpiritu irriguos, aliter ex inæquali nutritione neceſſe eſt partes a ſitu naturali declinent; ſimiliter ad erectionem iſtius floris *Heliotropium* dicti *radii ſolares* requiruntur, quod detracto lumine ſolari vultu torvo & pendente terram deſpicit. Propter ſpiritus nimis parce fluentes albeſcit vultus, emaciat corpus, vacillant pedes, aceſcit ſanguis, hinc tuſſis, febris lenta, & quandoque diarrhœa, humores viſcoſi intra fibrillas muſculares extravaſati, durities prædictas conſtituere videntur. In infantibus methodus medendi conſtat ex linimentis nervinis, medicamentis volatilibus, ſpecificis, inter quæ prima jure *ens Veneris* & radix *Oſmundæ regalis* recenſeri debent. In adultioribus methodus medendi conſtat ex medicamentis chalybeatis, decoctis & cereviſiis aperitivis, aquis mineralibus acidulis, *balneis frigidis*, & id genus aliis. Methodo priori infantes virorum illuſtrium *Ambroſe Pudſay* de *Bolton Hale*, agro *Eboracenſi* Armigeri, & *Joannis Franc* de *Preſton* convaluere, poſteriori methodo ab ipſis orci faucibus *Edmundus Forde*, filius natu maximus *Lancelloti Forde* de *Kendale*, ſanitati reſtitutus fuit.

Phtiſis a fluore albo.

INtemperiem ſalinam ſanguine mutato, lentorum colluvie luxurians purpurea maſſa, hinc viſcoſa ſaburra ventriculis infarcitur, quapropter nec edulia aſſumpta recte concoquit, nec male concocta ſanguis aſſimilat; hinc fit quod magna chyli portio albo fluore præcipitatur, portiones aliæ intra pulmones ſubſidunt, hinc tuſſi corripitur æger, & ſputum ſalſum viſcoſum album copia prægrandi eructat. Intumeſcunt frequenter pedes; quod ſymptoma ab eadem ſalſedine ſanguinis deduci poteſt. Lenta febris gliſcit indies ex ſalino fermento ſicut mihi videtur orta. Eruptiones miliares per cutim univerſam frequenter interſperſæ ſunt, & lumbago doloroſa ſummopere torquet, albeſcit vultus, & caro indies intabeſcit, quæ ſymptomata per cauſam allatam facile explicari poſſunt. Methodus medendi conſiſtit in primis viis detergendis, maſſa ſanguinea invigoranda, & partibus continuo humorum fluxu totum amiſſis, conſtringendis. Remedia huc collimantia, ſunt emetica ſcillitica, cathartica aperitiva, chalybeata, & balſamica parum aſtringentia. Ab his Sereniſſimæ quædam Dominæ oppido de *Preſton* & *Kendale* ſanitatem integram recuperavere.

Phthiſis a Chloroſi.

FOEminis quibuſcunque bene ſe habentibus a natura inſit fermentum quoddam internum a pubertate finita ad ſenectutis uſque lanuginem; hujus gratia per quemlibet lunæ decurſum ſolemnes ſuas evacuationes habent, ex quibus ſuppreſſis pleuritidem, peripneumoniam, rheumatiſmum, & phthiſin haud ſemel pullulaſſe notavi. Ab æſtuanti quodam animi deſiderio, & vitiato ventriculi fermento hæ ſæpiſſime ſuppreſſiones contingunt, qualis autem proſapia fermentum ſit menſtruale haud magis forſan a priori explicari poteſt, quam fluxus & refluxus Oceani *Cynthiæ* motum quaſi tot *ſatellites* obſervantes. At ne altum ſilentium profiteamur, liceat conjecturam proponere; Chloroſin grave quoddam animi deſiderium conſequi, amorem ſcilicet, vel mœſtitiam, omnibus in propatulo eſt, nec non appetitum diætæ cujuslibet obſcœnæ, cretæ ſcilicet, calcis, carbonum & id genus aliorum; Sanguinem in hoc morbo detractum ſemper glutinoſum inveni, & ventriculum viſcoſa ſaburra repletum, ex quibus opinari liceat, ex pathemate quodam graviori ſpiritibus nimium oppreſſis, vel circa quendam appetitum æſtuantem copia nimis prægrandi abſumptis, penu ſpirituum diurno privatur maſſa ſanguinis, ex quo fit quod particulæ ſanguinis tenaciores tardius motæ arctius cohærent & viſcoſæ fiunt, ſicut in tentamine ſequenti videre eſt.

♃ *Aq. & glutinis*, *q. v.* vaſe quodam ſuper ignem imponere, dum particulis igneis partes aquoſæ circumagitantur, officiunt quo minus particulæ tenaces cohæreant, & liquidæ manent, amoto autem igne, ſtatim viſcoſæ fiunt; pari forſan modo dum particulæ ſeroſæ & ſegnes in maſſa ſanguinis, vi ſpirituum circumagitantur, ſerum ſanguinis manet liquidum & lentoribus immune, æſtro autem amoto, ſpiritibus ſcilicet pathemate quodam nimium oppreſſis vel appetitu quodam nimium abſumptis, particulas ſegnes tardius movent, adeoque ſtrictius cohærent & viſcoſæ fiunt. Huic ſententiæ ſuffragatur clariſſimi *Sylvii* authoritas pag. 304. a mœrore autem ſolent humores reddi glutinoſi ac viſcoſi, maxime in tenui inteſtino, & quidem propter ſuccum pancreaticum idcirco factum auſteriorem; modus revera quo ſucci glandulares a quodam pathemate vehementi aceſcunt haud aliter icnographiam admittit, quantum ego conjectando valeo, quam liquores fermentiſcibiles ab ictu fulminis aceſcentes. Methodus medendi ſumitur a vomitoriis, catharticis amaris detergentibus, volatilibus, martiatis, & aquis acidulis naturalibus & artificialibus, hiſtorias pene infinitas recitarem; at brevitati ſtudens has omitto.

Phthiſis Chyloſa.

Obſervatio.

POſt febres cujuſcunque generis inter infantes præcipue hic morbus contingit, quapropter veroſimile videtur conflictu febrili ſpirituum penus ſummopere abſumitur, hinc in ſalinam dyſcraſiam degenerat maſſa ſanguinis, & veroſimile pars ſeroſa ſanguinis per ſalia coagulatur, adeoque lentoribus glandulæ meſenterii infarciuntur, quapropter in inteſtina regurgitat chylus, & ſi lacteæ totaliter obſtruuntur, emarceſcit corpus, intumeſcit abdomen, albeſcunt fæces, & gravi tuſſi laborat patiens; quandoque lacteæ totaliter haud oppilantur, & hinc fæces haud albeſcunt, intumeſcit tamen abdomen, & emaciat corpus propter lacteas quaſquam oppilatas; hoc ſymptoma frequenter notavi. Phthiſis hujuſmodi lento procedit gradu, tractu tamen temporis, glandulæ infarctæ meſenterii ſtrumoſæ fiunt, & quandoque glandulæ pulmonares, & in iſto ſtadio conclamatum eſt. Methodus medendi quæ mihi præ cæteris arridet, & quæ ſpem raro aut nunquam abludit, modo ſit in principio vel augmento morbi, ſumitur a chatarticis aperitivis, inter quæ *Elixir Salutis* cæteris palmam præripit, diebus intermediis pilulas ex *trifolio ſibrino*, *gum. ammoniaco*, & *anima martis*, inſtituo, nec non in adultis *Electuaria Chalybeata*, & *cereviſias pectorales* aperitivas, *ens veneris* & *radix oſmundæ* regalis egregii ſunt uſus, & ubi vermium ſuſpicio *æthiops mineralis*, abdomen ſæpius in die linimentis emollientibus & aperitivis illiniendum inculco, & geſtare Sylvii Emplaſtrum carminans, opio omiſſo. Hac methodo, filia natu maxima Domini *Smith de Stalming Grange*, & fœmina *quadam* prope *VVhitle-hill* habitans, ſanitati reſtitutæ fuere. Plures recitarem; ad umbilicum autem jam ducere incumbit.

Hic eſt finis Phthiſiologiæ Lancaſtrienſis; redeamus jam ad ea quæ reſtant de Clariſſimi Thomæ Sydenham Proceſſibus integris, &c.

THOMÆ SYDENHAM
DE PODAGRA.

EXeunte Januario aut incipiente Februario ingruit hora fere ſecunda matutina, dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque vero calcaneum, ſuram, aut talum, mox ſequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali, dolor gradatim intenditur, (de pari paſſu rigor atque horror recedunt) idque in ſingulas horas, donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit, nunc tenſionem violentam, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram, & coarctationem exprimens, hinc præ exquiſito dolore, nec linteorum ſuperincumbentium pondus, nec cubiculi a fortiori ambulatione concuſſionem ferre podagricus valeat; dolor non ſedatur, niſi ante horam ſecundam, tertiamve matu-

matutinam (decurſo ſcilicet nycthemeri ſpatio a primo appulſu) & jam leni madore perfuſus æger ſomno concedit, a quo evigilans, dolore multum imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Sequenti die, forte etiam ad biduum, triduumve dolet nonnihil pars affecta, idque vehementius adveſperaſcente die, levatur autem ſub galli cantu. Intra paucos dies alter pes eodem dolore torquetur. Poſtquam utrunque pedem exercuerit dolor, qui ſequuntur paroxyſmi enormes ſunt, tum quoad tempus invaſionis, tum ob durationem, atque ex ſerie horum paroxyſmulorum, conſtat paroxyſmus, qui dicitur podagræ diuturnior breviorve, pro ægri ætate in iis qui vegetiores ſunt & quos podagra rarius invaſit, diebus ſæpe quatuordecim, in ſenioribus, atque iis quos ſæpius afflixit, duobus menſibus fere deſinit; iis vero, qui vel annis, vel diuturniore morbi mora fracti ſunt, non prius valedicit, quam æſtas jam adultior eam fugaverit.

Ad quatuordecim primos dies urina coloratior eſt, cum ſedimento rubro, & quaſi arenulis referto, alvus fere conſtipata eſt, *Appetitus* proſtratio, rigor totius corporis ſub veſperam integrum paroxyſmum comitantur, recedentem paroxyſmum excipit pedis affecti inter digitos pruritus vix ferendus; unde decidunt furfures, & pedes deſquamantur.

Hactenus dolor pedibus tantum fuerit infeſtus; cum vero vel ab indebita medicatione turbatur podagra, vel ob diuturnam morbi pertinaciam corporis ſubſtantia quaſi in morbi fomitem pervertitur; jam manus, carpos, cubitos, genua, aliaſque regiones occupat, quandoque unum, pluresve digitos diſtorquens, faſciculo radicum paſtinacæ ſimiles eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceos generans, cretam vel oculos cancrorum æmulantes, nonnunquam in cubitis tumorem ſubalbum ciet, fere ad ovi magnitudinem, qui ſenſim inflammatur cum rubore, nonnunquam femur occupans, ſenſum exhibet, quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili, at genu exinde petens, id acrius urget, artus jam habet æger fere undequaque contractos, & impeditos, ita ut claudicet, & permoleſte prorepit. Urina illam colore imitatur, quæ in diabete excernitur, dorſum, aliæque partes moleſte pruriunt, maxime ſub horam ſomni.

Poſt multos, diroſque cruciatus paroxyſmi ſubſequentes (natura partim onere materiæ peccantis, partim ſenio oppreſſa) ægrum quoad dolorem clementius tractant, at loco doloris conſueti, ægritudo quædam cum dolore ventris, laſſitudo ſpontanea, quandoque etiam propenſio ad diarrhœam ſuperveniunt, quæ ſymptomata evaneſcunt, quoties articulos dolor fatigat, atque ita nunc dolore, nunc ægritudine, quaſi alternatim laceſſentibus, paroxyſmus longas moras nectit.

Calculum renum in quamplurimis parit hic effectus.

Fœminas perraro infeſtat, eaſque, non niſi jam vetulas, & viragines, pueros quoque, & juvenibus minores vix adoritur.

Indicatio curativa in eo vertitur, ut coctioni conſulatur, indigeſtionibus ſublatis, ſeu fit per pharmaca, ſeu victus rationem, ſeu exercitationem, ſeu alia ex iſtis qualibet, quæ ſex res non naturales indigitantur.

Venæ ſectio, catharſis, ac diaphoreſis ſcopum non attingent, licet iis qui *Renum* ſimul *Calculo*, & exinde orto *Mictu Sanguineo* laborant, non abs re erit ſemel in ſeptimana, alvum *Manna* ſubducere, & ſingulis noctibus, poſt purgationem paregoricum exhibere.

Medicamenta, quæ prædictæ indicationi ſatisfaciunt, ea ſunt, quæ moderate calent, & vel amaricant, vel linguam leniter feriunt, talia ſunt, *Rad. Angelic. enulæ, fol. Abſinth. cent. min. chamædr. chamæp. &c.* quibus addi poſſunt *Antiſcorbutica* dicta, ut *Rad. raph. ruſtic. fol. Cochl. hort. naſturt. Aq. &c.* quæ tamen parcius uſurpanda veniunt, quia morbi fomiti aculeos ſubdunt, & calorem augent, præ iſtis aliis, quæ miti calore, atque amaritudine, ventriculum corroborant. Haud inutile eſt *Electuar.* ſequens.

℞. Conſerv. Cochl. hort. unc. iß. Abſinth. rom. flav. Aurant. an. unc. j. Angel. condit. nuc. moſchat. cond. an. unc. ß. Theriac. Androm. ʒiij. Pulv. art. comp. ʒii. cum ſ. q. Syr. Auran. f. Elect. de quo ſumat. ʒii. bis in die ſuperbibendo ſeq. Aq. diſtillat. Cochl. v. vel vi.

℞. Rad. raphan. ruſtic. inciſ. unc. iij. Cochl. hort. M. xij. naſturt. Aq. becabung. ſalv. menth. an. M. iv. cort. aurant. No. vi. nuc. moſch. cond. No. ii. cerev. Brunſvicenſ. ℔xii. deſtillentur organis communibus, donec ſolummodo ℔*vi.* aquæ eliciantur pro uſu.

Hæc autem remedia *digeſtiva*, conſtanter, atque omni adhibita diligentia, aſſidue uſurpanda, & in *Paroxyſmorum* intervallis præcipue in uſum revocanda ſunt.

Mediocritas ea in cibo obſervanda eſt, ut neque plus alimenti ingeratur, quam ventriculus concoquere valeat, neque e contra nimia abſtinentia, partes ea proportione alimenti defraudentur, quæ earundem robur & vigorem ſuſtinere potis eſt. Quoad qualitatem autem ciborum, ægri palato conſulendum eſt, & unica ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcatur, de cæteris, dempta carne, pro libitu comedat, modo nec acria, nec ſale condita ſint, nec aromatis. Prandere tantum expedit, loco autem cœnæ indulgeat ſibi hauſtum cereviſiæ alicujus tenujoris, quo calculi concretio impediatur.

Liquores optimi ſunt, qui neque ad vini generoſitatem aſcendunt, nec ad aquæ debilitatem, ne frigore ſuo lædant ventriculum, deprimuntur. Hujuſmodi eſt *Cereviſia tenuis Londinenſis*, aut multa aqua cum pauco vino permixta; aqua autem pura & cruda periculoſa eſt; cum autem univerſa fere corporis ſubſtantia in podagram degeneraverit, a liquore quocunque fermento quantumvis levi, & tenui abſtineat, & utatur *Decocto Diætetico ex Sarſa, in remediorum formulis deſcriptio*, ubi primum a paroxyſmo convaluerit, per reliquum vitæ curſum.

Sin autem æger a longo, & nimio liquorum inebriantium uſu, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimia debilitate, cibos abſque vino nequeat concoquere, in paſtibus hauſtum vi Hiſpanici ſibi indulgeat, *Apozema Diæteticum* abdicans.

Æger, maxime hyemis tempore, mature lectum petat, diluculo exurgat, animus ſit tranquillus, nec nimis intentus ſtudiis, & rebus ſeriis, cæteris vero omnibus, excitatio corporis quotidiana, facile palmam præripit, quæ moderata ſit, & perſeverans, nullo autem modo juſto vehementior; quoad exercitii genus, quoties nec grandior ætas, nec calculus intercedant, reliquis præferenda eſt equitatio conſtans, ac aſſidua aere ſalubri, aut vectio in curru.

Veneris lenociniis ne indulgeat. Remedia externa nulla adhibenda.

Quamvis nihil magni in paroxyſmo tentandum ſit, conducet tamen fortaſſe per aliquot dies, ubi primum a morbo corripitur a carnibus abſtinere, juſculo uti avenaceo, aut alio pari alimento, ſin autem ſpiritus animales ataxiam concipere apti ſunt, non expedit a carnibus abſtinere diutius quam ventriculus earum uſum averſetur, ne quid autem vel in quantitate, vel in qualitate ciborum aut potus peccet.

Symptomatibus iis occurrendum eſt, a quibus æger in paroxyſmo de vita periclitatur, horum maxime familiare eſt, ventriculi languor, cum ventris torminibus, tanquam a flatu, hoc in caſu, nihil æque votis reſpondet, ac vini Canarenſis hauſtulus ſubinde deglutitus, exercitio utatur æger; ſin autem ſymptoma, inducias haud ferens, mortem minitetur, modo caput malum non impetat, ad *Laudan.* ſtatim confugiendum, *viz. gutt. xx.* in hauſtulo *Aq. Epidem.* & in lecto ad quietem ſe componat; hac ipſa methodo ſe ab imminenti morte liberavit Author clariſſimus, ubi ex errore aliquo, circa res ſex non naturales, in ingentem ventriculi ægritudinem incidit, cum vomituritione, & aliquali ventris dolore; artus interim, ex retroceſſione materiæ podagricæ, doloris erant expertes, ac ad motum plus ſolito habiles; Congium nempe unum liquoris poſſetici, vel cereviſiæ tenuis devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerit, Vini Canar. hauſtulum, cui inſtillatæ fuerint *Laudan. liquid. gutt. xvii.* ſumebat. Quod ſi huic remedio ſymptoma non cedat, ſudor provocetur, methodo & medicamentis huic uſui dicatis ad biduum, triduumve, mane & veſperi per duas treſve horas continuas.

Si autem metaſtaſis fuerit materiæ peccantis in pulmonum lobos, liberatis artubus a dolore, & tumore, tractandum eſt hoc ſymptoma, pari modo ac peripneumonia abſoluta, venæ ſectione ſcilicet repetita, diæta, & remediis refrigerantibus, & incraſſantibus, purgandus eſt inſuper æger, inter venæ ſectiones, potionibus lenientibus, ſudoris autem provocatio obeſt.

F I N I S.

INDEX MORBORUM,

Quorum Curatio in Proceſſ. Integr. &c. habetur.

A

DE Abortu præcavendo, Pag. 216
Ambuſtis, 219
Angina. 211
Apopleſia. 213
Aſthmate, 220

C

Canis rabidi morſu. 219
Chloroſi. ibid.
Cholera morbo. 215
Cholera ſancti Viti. 213
Colica Bilioſa. 215
Colica Hyſterica. ibid.
Colica Pictonum. ibid.
Contuſionibus, 219

D

Diabete. 218
Diarrhœa. 214
Dyſenteria. ibid.

E

Epilepſia Puerorum. 218

F

Febre Stationaria. 210
Febre Conſtitutionum variarum, 207
Febribus a dentitione ortis. 218
Febre Depuratoria. 209
Febre Eryſipelatoſa. 211
Febre Hectica Infantum. 218
Febre Intermitt. 219
Febre Peſtilentiali. ibid.
Febre Scarlatina. 210
Fluore Albo. 218
Furfure ſive Porrigine capitis. 209

G

Gonorrhœa virulenta. 217

H

Hœmoptoe. 239
Hæmorrhagia narium. ibid.
Hæmorrhoidum dolore. ibid.
Hæmorrhoidum fluxu immodico. 218
Hydrope. 216
Hypochondriaca affectione. 208
Hyſterica paſſione. ibid.

I

Ictero. 219
Iliaca paſſione. 215

L

Lochiorum fluxu immodico. 216
Lochiorum ſuppreſſione. ibid.
Lue Venerea. 217

M

Mania communi. 219
Menſium fluxu immodico. 215
Menſium ſuppreſſione. 219
Mictu ſanguineo a renum calcul. 214
Morbillis. 211

N

Nephritico Paroxyſmo. 214

O

Ophthalmia. ibid.

P

Paralyſi. 220
Peripneumonia notha. 210
Phthiſi. 220
Pleuritide. 210
Pruritu ferino. 211
Punctura tendinis. 219
Podagra. 220

R

Rachitide. 218
Rheumatiſmo. 210
Remediorum formulis. 207

S

Scorbuto. 220

T

Tuſſi. 220
Teneſmo. 214
Tuſſi puerorum convulſiva. 219
Tabis deſcriptio & cura. 220

V

Variolis. 212
Ulcere Veſicæ. 220
Vomitu ſanguinis. 219
Uteri procidentia. 214

ADMONITIO.

Ne quid deſit eorum omnium, quæ ſuper Conſtitutionibus Epidemicis hactenus in Ephemeridibus Germanicis & alibi vulgata ſunt, hic, quamvis extra ordinem, adjiciemus, tum ea quæ in hoc argumento, de annis 1697. & 1698. fuere ſcripta, quæque a nobis proprio loco omiſſa ſunt, tum alia omnia, quæ ab anno 1701. ad annum uſque 1717. in variis Germaniæ locis fuere obſervata, quæque ad manus noſtras non prius pervenerunt, quam opus noſtrum ad finem prope deductum eſſet.

HISTORIA EPIDEMICA GERMANIÆ.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana An. 1697.

DN. D. LUCÆ SCHROECKII,

Academ. Cæſar. Leopold. Naturæ Curioſorum Præſidis.

QUam Morbona Anno elapſo ad finem vergente quietem Medicis Auguſtanis conceſſerat, multam hoc quoque continuaverat, ita ut licet morbi aliqui epidemice Urbem infeſtarent, raro tamen multos invadere deprehenderentur. Morbilli in primis & variolæ tum benigniores, tum confluentes, gravibuſque ſymptomatibus ſtipatæ, puerilem æque ac juvenilem ætatem invadebant, & cladem iiſdem inferebant. Dn. G. mercatoris filiolus novem annorum, cum variolas feliciter ſuperaſſet, paulo poſt menſe April. in tres etiam ſorores fratremque octo annos natum contagium derivaverat; inter quas ſororcula triennis, ad medicamenta ſumenda difficilis, atque puſtulis non adeo multis licet laboraret, ob craſſæ lymphæ bronchia obviſcantis abundantiam gravius reſpirans, nec non cephalalgia intenſa, cum ſubſequo ex aure dextra purulenti humoris, parciori tamen effluxu tentata, accedentibus convulſionibus ſenſim defecit; in altera autem ſorore, decimum ætatis annum agente, non admodum ægrotare viſa, variolæ quidem plurimæ, nec difficulter prodierunt, nulla tamen arte, in juſtas puſtulas extolli atque ſuppurari recuſarunt, ut & ipſa tertia hebdomade objerit; tertia vero ſoror ſedecim annos nata, atque confluentibus variolis obſita, de intenſo totius corporis ardore, quem & ipſe rubens cutis color teſtabatur, potiſſimum conqueſta, feliciter emerſit; cumque ipſe frater, qui variolas diſcretas mediocri numero effloreſcentes, nec ſymptomatum aliorum concurſu graves licet pateretur, decimo tamen a decubitu die, magnam narium hæmorrhagiam ſubiit, quæ per quatriduum ſubinde recurrens, variolarum tamen neque ad interiora ingreſſum, neque mortem induxit, ſed temperatiorum emulſionum poſt uſum ceſſavit, quam, variolis jam exſiccatis, icterus plurium dierum excepit, a quo juſculis, herbis recentibus bellidis &c. medicatis ſenſim convaluit.

Pleuritides etiam veræ, & peripneumoniæ, in principio ſi negligebantur, ſenibus in primis funeſtæ; quin & catharri graviores faucibus moleſti, ac fere ſuffocativi, tuſſeſque humidæ notabantur: in illuſtriſſimo quodam Barone fauces conſtringebantur, ut ſuffocationis in periculo verſaretur, cui elixir proprietatis Claud. cum ſpiritu cornu cervini mixtum præſentaneam opem præſtitit, & recurrentem aliquoties inſultum potiuncula laxativa, ſubductis ſeroſis viſcoſitatibus, penitus abegit. In aliis decocta herbæ veronicæ, radicis liquiritiæ, ſeminis aniſi &c. aliaque ſerum ſtagnans diſſolvendi vi pollentia, & quæ illius abundantiam blande eliminabant, laxativa ſe commendarunt. Nonnullis facta ſeroſæ materiæ in ventrem inferiorem metaſtaſi, cum ſubſequa diarrhœa, aut febre tertiana, morbus fuit ſolutus; quidam virili in ætate conſtitutus, cum faciei intumeſcentiam, intenſo calori, cephalalgiæ & virium debilitati junctam incidiſſet, paulo poſt, a propinata bis ſudorifera potione, ceſſante tumore atque dolore, ſerum peccans inde per anteriorem corporis partem defluere, ſcrotumque in molem inſignem extendere ſenſit, eodem tamen tumore, poſt propinatum binis ſolum vicibus diaſcordium Fracaſtorii, albumque ſicciorem per folia ſennæ prunorum Damaſcenorum decocto infuſa reſeratam, a cataplaſmate ex reſolventibus & diſcutientibus pulveribus cum lacte coctis parato, facile iterum evaneſcente.

Ut porro arthritides vagas, iſchiadicos dolores in Anni præcedentis exitu memoratos, & hucuſque urbem infeſtantes taceam, febres etiam ardentes in puſtuloſas ſæpe & maculoſas efflorescentias, non abſque malignitatis aut contagii nota, & cum dorſi præcipue ac capitis magno dolore in principio conjunctas, abeuntes; præcipue autem, præter erraticas, quotidianæ ac tertianæ notabantur; quæ cum primum invaderent, continuatum in aliquibus metum, vehementi ſuo calore, cephalalgia, deliriis ac virium debilitate, incuſſerant; brevi autem tempore, a propinato, varia ſub forma, chinchinæ cortice, & ſine quo difficilis ac fere fruſtranea reddebatur cura, interpoſito quandoque blandiorum evacuantium uſu, abſque recidivæ metu, ni gravis in diæta error committeretur, receſſerant; prout nec continuæ febres, bezoardicis & diaphoreticis continuatis haud immorigeræ, perfectam ſanitatem ſemper admittebant, niſi ſuperſtitem vitioſæ lymphæ abundantiam, ventriculo in primis atque inteſtinis moleſtam, in fine morbi lenitivis commode educere ſtuduiſſent. Nobil. Matrona, floridæ ætatis, ſanguineæque conſtitutionis, in fine ſecundi menſis gravida, poſt cibos concoctu difficiliores ingeſtos, in tertianam incidit, cum permoleſto tenſivo dolore, a quo, poſt biduanum ſpecifici ſtomachici Poteriani uſum, pulveris Peruviani ſcrupulum unum in tantillo vini Neccarici rubri ſubaſtringentis, mane & veſperi per duos dies ſumpſiſſet, libera quidem evaſit; inſignem vero uteri hæmorrhagiam, cum abortus periculo incurrit, quæ tamen a coralliorum rubrorum pulvere tum ſolitario, tum lapidi hæmatiti ac terræ ſigillatæ commixto, ſucceſſive exhibito, imperata ſimul quiete, ſenſim ceſſavit, alvo interea ſicciori & flatibus gravata, cibis lubricantibus minime, foliolis autem ſennæ parva quantitate decocto prunorum Damaſc. infuſis, obſecundante, partu vero filiorum juſto tempore ſanum & vegetum excludente.

Pluribus ophtalmiæ, & genarum non tantum œdematoſos tumores, modo indolentes, modo odontalgiæ, in ulcuſcula buccarum interna aliquibus terminatæ junctì, moleſtiam magis quam periculum creverunt, ſed parotides etiam glandulas, modo in uno, modo utroque latere, cum præcedanea febrili efferveſcentia, in pueris quandoque ad delirium uſque ſpiritus magis mobiles exagitante, lymphæ lenteſcentis ſtagnatio, M. Majo occupaverat; nec catharrhoſæ capitis & pectoris gravedines M. Junio omnino aberant. Ophthalmiæ ardorem nihil felicius quam vini ſpiritus linteolo exceptus & impoſitus compeſcebat. Parotides autem, juxta cum diaphoreticorum uſu, emplaſtrum malacticum Auguſt. ſimplex diſcutiebat.

Infirmitatibus hiſce, quæ a ſeri ſtagnationibus ac coacervationibus, nec non ob ſufflaminatam inſenſibilem tranſpirationem, variarum impuriorum particularum inquinationibus commode derivari amant, producendis frigida aeris inclementia, & poſtea inæqualitas plurimum contuliſſe videbatur; cum enim primus Anni menſis frigore, admodum quandoque intenſo, crebriſque comitato nebulis, infeſtus eſſet, quas M. Februario frequentes nives, præter frigoris continuationem, veſpertinis autem horis remiſſionem excipiebant, Martius & Aprilis principium inconſtantia ſua modo nebulas, pluvias, nives, modo ſerenitates, aeris temporem frigusque produxerant; uſque dum ſol ad

Tauri ſignum propius accedens, amœnioris veris ſpem faceret, inque Majo calores æſtivis fere æquales primo excitaret, quos tempeſtates non infrequentes, nobis equidem per Dei gratiam clementiores, viciniæ autem noſtræ, atque remotiſſimis etiam in locis, in primis die 21. ſt. n. grandine inſolita (nobis equidem e longinquo ſaltem comparente) admodum damnoſæ ſequebantur; quam intemperiem ſuccedens zephyri vehementia d. 27. nivem copioſam adduxerat, aeremque poſtea ad pruinas matutinas uſque, in fine Maji, ſub crebriori euri flatu, ac cœli ſerenitate refrigeraverat; cum cæteroquin temperatior aeris ſtatus & grata caloris variatio M. Junio nihil inconſueti corporibus noſtris inferret; accedente præterea crebriori ventorum alternatione, qui modo ab orientali, modo occidentali in primis plaga urbem hucuſque perflaverant, terramque a pluviis licet multoties madefactam iterum exſiccaverant, quin & ſimul continuo iſto aeris motu plurima morborum miaſmata diſcuſſerant.

Nec aliam æſtas faciem induerat. Sole autem Leonis ſignum percurrente, frigidiuſculam frequenter auram, & crebriores pluvias, meſſis collectioni multum damnoſas, zephyrus adduxerat; quæ ipſa temporis conſtitutio, præſertim horæorum fructuum abundantia cum daretur, diarrhœas non paucas, minus tamen periculoſas aut refractarias pariebat; uſque dum Sol Virginem tenebat, ubi meridionalis ventus nubila diſcutiens, ſerenius, veſpertino tamen & matutino frigore horridiuſculum cœlum reddiderat. Cum æquinoctio tamen autumnali crebriores zephyri impetus plurimas denuo pluvias, frigore comitatas, adduxerant: quæ pluvioſa, ventoſa & frigida facies uſque ad Solis in Scorpionem adventum continuaverat; ubi ſub ulteriori varia ventorum alternatione, frigida aeris intemperies, quam Sole Sagittarii ſignum ingreſſo, diuturnæ nebulæ & poſtea crebriores nives comitabantur, nec non circa hyemale ſolſtitium pluviæ ac temperarior aura exceperant; finem autem Anni frigidus ac nebuloſus aer clauſerat.

Interea variolæ, quamvis malignitate carere viſæ, atque odontalgiæ nunquam receſſerant; ante æquinoctium autumnale febres etiam quotidianæ & tertianæ, nec non tuſſes humidæ æque ac convulſivi quid habentes contumaciores, in puerili præcipue, ſed adulta quoque ætate, nec non poſt æquinoctium rheumatiſmi ad brachia, atque ſeneſcente Autumno febres petechiales notabantur, quin & iſchiatica paſſio, cum præcedaneo vel comitante circa os ſacrum dolore, haud infrequenter occurrebat; quæ etiam extra urbem infeſta erat, quin multis in Sueviæ locis plurimos excruciare ferebatur.

Odontalgiæ quidem majorem pene incolarum partem affligebant, ut raræ in civitate domus eſſent, in quibus malum hoc non inveniret hoſpitium; a medicamentis vero ſerum ex corpore ſubducentibus, ac præterea ſpiritus ferocientes demulcentibus opiatis, noctu parva doſi ſucceſſive exhibitis, certius, quam aliis artificiis, expelli aptum: qui vero dentium ab evulſione lenimentum ſperaverant, pertinaciorem ut plurimum dolorem experti fuerunt.

Rheumatiſmos ad brachia, in quibus nec rubedo nec tumore notabatur capitis dolor aut gravedo prægreſſa, a ſeri ex cerebro in nervos decubitu, productos fuiſſe indicabat; quorum difficilis erat cura, quæ etiam reiteratio laxantium ab uſu promptius, quam ſudoriferorum ſucceſſerat; externe autem crebriori ſpiritus vini camphorati aut ſimilium inunctione ſymbolum conferente.

Qua ipſa etiam methodo coxarum dolor tractari volebat, a ſimili in nervos ſeri abundantis tranſlatione dubio procul ortus, præcipue cum illum ab oſſis ſacri regione potiſſimum principium ſumpſiſſe, ex ægrotorum relatione conſtiterit.

Febres petechiales minus erant lethiferæ, pleuritides ut plurimum in principio mentiebantur, dolore capitis ſemper, deliriis tamen nunquam, vel rarioribus infeſtæ. Sic vir quadragenario major, J. C. S. melancholici temperamenti, d. 22. Novembris ſt. n. ſubito horrore cum calore alternante, intenſa cephalalgia, vigiliis, virium proſtratione, lateris ſiniſtri dolore punctorio, & appetitu proſtrato prehenſus, tincturam bezoardicam ſumpſit, ſine ullo levamine. Die morbi tertio vocatus, potionem diaphoreticam ex diaſcordio Fracaſt. ſale cornu cervi volatili, & pulvere rubeo Pannonico duabus vicibus ſumendam præſcripſi; nox inquieta, d. quarto horror & dolor lateris remiſere, capitis vero erat tolerabilior, urina paulo minus tincta quam præcedenti die, idem medicamentum mane continuavit, veſperi ad alia nauſeabundus, tincturam bezoardicam ſolam admiſit, nocte quietiore ſubſequente; d. quinto eadem, ſitis adaucta, quam aqua pomis citriis medicata, demulcebat; tincturam continuavit, quam tamen poſtea ſibi nocere imaginatus eſt; ſucceſſit tuſſis ſicca, moleſta, fortaſſe a potu frigidiore; nox inquieta, d. 6. dolor in capitis tantum dextra parte recruduit, tantus, ut nec manus attactum ferret, ab impoſita vero herba recenti rutæ, cum baccis juniperi contuſis, atque inter ſudandum (quæ continua diaphoreſis, ſub temperato aeris regimine) per bolum ex diaſcordio, ſale C. C. vol. & antimonio diaphoretico, quavis ſexta hora exhibitum, ſenſim promovebatur) cum halitum quaſi aliquem ex aure dextra erupiſſe ſenſiſſet, remiſit; die 7. in meliori ſtatu verſabatur urina minus tincta & petechiales maculæ cum intermiſtis plurimis puſtulis aqueis in collo, pectore & dorſo erumpebant, ſicque ſucceſſive alias etiam partes d. 8. 9. 10. occupabant; quas, earum ante ignarus, d. 11. in manibus etiam obortas cum conſpiceret, valde contriſtatus inde & perterritus fuit; urina quoad colorem naturali ſimilis, noctu largiori rivo effluxit; d. 12. tuſſicula continuavit, ſitis intenſa, urina maxima in quantitate, & longe ultra potus ſumpti menſuram excernebatur, aquea prorſus, cum ſumma virium proſtratione; unde vinum ſive ſuccum cydoniorum ſaccharatum aqua dilutum bibere veſperi juſſus eſt: cuncta male inde mitigari viſa, nocte etiam quiete ſuccedente, calori interea adhuc gliſcenti moderato bezoardicorum, & tandem unicornu marini matutino ac veſpertino uſu obviam ibatur; die 16. noctu ſudor magnus cum totali morbi ceſſatione erupit.

Mulierem juvenculam, J. L. tertio menſe gravidam, eadem ſymptomata d. 21. Novembris invaſerant, altero die meam opem domi tantum deſideravit; d. 4. ut ipſe accederem rogatus, magnum ſanguinis æſtum & præcordiorum anguſtiam adeſſe obſervavi, dolor lateris erat remiſſior, urina tincta, ſed copioſo viſcido ſedimento referta, veſperi & noctu aliquoties narium hæmorrhagiam moderatam patiebatur; d. 5. dolor capitis tolerabilior, cor liberum, veſperi dolor colicus; qui d. 6. a ſumpto amygdalarum dulcium oleo, & vino ſubſecuto vomitu ceſſavit, remanente tamen ſtomachi ardore; petechiæ apparent; nox inſomnis, ſed alvus ſoluta; d. 7. ſtomachus pacatior, noctu parum deliravit; d. 8. ſomno, quamvis interrupto nonnunquam fruebatur; d. 9. nonnihil cibi ſumpſit, ſicque continuans, d. 13. veſperi cibo ſe replevit, unde appetitus denuo proſtratus; cæterum d. 14. ſatis commode vixit, ſumptaque tinctura bezoardica, quam aliquoties per morbi decurſum, (juxta cum temperatiorum diaphoreticorum, alexipharmacorum, uti pulveris rub. Pannon. ſpecier. diacret. Mynſ. &c. uſu adhibuerat) noctu alvus cum torminibus ſoluta eſt; petechiæ ſenſim diſparuerunt; e contra febris quotidiana, veſperi calore infeſta ſucceſſit, quam chinchinæ infuſum, cum aqua cichorii factum, poſt colaturam paulatim ebibitum, brevi profligavit; ipſa ægrota poſtea debito tempore puerpera feliciter reddita.

Virginem N. J. unum ſupra viginti annum natum, eadem febris, ſimilibus ſymptomatibus ſtipata, d. 24. Novembr. occupaverat, præterquam quod dolor pleuritico ſimilis non adeſſet, hypochondrium vero ſiniſtrum doluerat; ſumpſit ex matris conſilio purgans, quæ d. 3. meam opem domi imploravit, cui potionem diaphoreticam bis ſumendam ordinavi; d. 4. ipſe eam viſitans, petechiis & puſtulis totam maculatam, cæterum melius ſe habentem deprehendi; & cum diebus ſequentibus quatuor, tincturam bezoardicam, reliquis medicamentis faſtiditis, diligenter ſumpſiſſet, d. 9. ob alvum conſtipatam ſupra memoratum infuſum ſennarum bibit, a cujus uſu circa veſperam ingentem quantitatem excrementorum pituitoſorum, ſanguini & puti permixtorum unica dejectione emiſit, ſicque protinus convaluit.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1698.

Laudatiſſimi D. D.

LUCÆ SCHROECKII.

ANni principium equidem aura temperatiori, pluviis ſtipata illuxit, paulo poſt tamen nivoſum & frigore horridum comparuit; & quamvis mitiorem interdum temperiem, atque poſt Februarii initium zephyrus pluvias adduceret, mox tamen eurus nives & frigus intenſius reduxerat, uſque dum circa æquinoctium vernale, zephyrus vehementer ſpirans crebriores pluvias concitaret, alternante ſubinde cum ipſo euri impetu, utroque autem terra imbribus ſæpius irrigante, ſicque ad finem uſque Maji, qui ideo, ut paſſim alibi in remotio-

motioribus etiam locis, frigore horridiuſculus comparuit, continuante.

Interea pauci ægrotabant; tuſſes tamen graviores ac contumaces, nec non pleuritides, nonnullis ob vehementiam lethales, variolæ, febres continuæ, paucæ malignæ, icterus, (cui martialia medicamenta, acidulæ Egranæ, eſſentia mineræ Martis Haff. opitulabantur) ob aeris inæqualitatem ſparſim notabantur.

Circa Solis autem in Taurum ingreſſum febres tertianæ, intenſo circa ſcrobiculum cordis compreſſivo, in regione etiam dorſi oppoſita moleſto dolore, cephalalgia, interdum & vomitu ſtipatæ, plures invaſerant, ſed a ſumpto purgante, & chinchinæ parciori etiam doſi facile curatæ; Virgo viginti annorum, eadem prehenſa, a frigidæ potu die morbi ſexto, ceſſante febre, mox ſiniſtri lateris ſævum punctorium dolorem cum febre acuta, ſputoque cruento incidit, quod in purulentum die octavo morbi mutatum, ſumpta binis vicibus olei amygdalini recenter expreſſi dimidia uncia, copioſe per alvum fuit ejectum, ſicque ceſſante tuſſis ferocia, & calore præternaturali (cui antimonii diaphoretici larga doſi obviam ivi) ab iterato dicti olei uſu, die nono convaluit.

Poſt tot tandem pluvias cum jamjam Junius appropinquaret, ſerenior aura comparuit, caloreque fortiori terram iterum exſiccavit, Cereri autem & Floræ Bacchoque vires creſcendi attulit; quæ ſerenitas, a pluviis tamen ſæpius interrupta, calorque toto menſe illo continuarunt: Julius vero crebrioribus imbribus & nimbis, zephyri vehementia ſubinde comitatis, infeſtus ſucceſſit; quam humidam aeris conſtitutionem Auguſtus etiam menſis induit, frigoreque inſolito, ſub euri dominio, auſteriorem reddidit, ut ita meſſis non tantum ſerius inciperet, ſed non exiguo etiam in periculo corruptionis verſaretur, quam tamen blandior cœli facies, poſt Solis in ſignum Virginis progreſſum, ſatis exoptatam in vicinia noſtra reddidit, ut quæ ſubſecuta fuit annonæ caritas, non tam Cereri deficienti, quam ad commune aliarum regionum exemplum compoſitæ, impiæ inſtitorum avaritiæ imputari debuerit. Inclementior autem September, præter multiplicem ventorum variationem, diverſam etiam aeris temperiem, ut plurimum tamen humidam & frigidam produxerat, donec d. 5. Octobr. ſt. n. Sol diſcuſſis nubibus, decennio ſereno nos reficeret: poſtea tamen auſterior Favonius cum aeri pluviis iterantibus multum frigoris impreſſiſſet, November præmaturam hyemis adventum dabat, crebrioreſque nives ſpargebat, ita tamen ut varia tempeſtas ſubinde intercurreret, nebulis, pluviis, ſerenitate, ventiſque modo ab occidentali, modo orientali aut meridionali plaga ſpirantibus moleſta, atque hyemale uſque ad ſolſtitium continuans; quo præterlapſo, zephyrus vehemens, pluviis ſtipatus, temperatiorem aerem effecerat.

Interea, menſe nempe Junio & præſertim Julio, morbilli puerilem ætatem invaſerant, perplurimoſque lecto affixerant, non adeo difficulter tamen, temperatiori ſub regimine, & abſorbentium dictorum ac diaphoreticorum blandorum, pulveris rubei Pannon. oculor. cancr. &c. uſu curabiles; donec ſub æquinoctium autumnale plane diſparerent. In non paucis quidem hectica diſpoſitione, tuſſique pertinaci, ſive ob diætæ errores, ſive præexiſtentem acriorem ſanguinis conſtitutionem ſuperſtite, diligentiori tamen ſanguinem contemperantium uſu, non neglectis, ubi opus, laxantibus, & quæ vermibus, quorum veſtigia non raro notabantur, reſiſtunt, tandem devictæ. Licet crebriora quoque funera puerilia numerare tum temporis datum fuerit, non tam mortis, noſtrorum Medicorum artem haud adeo eludentis, malignitati, quam incuriæ potius, vel perverſæ muliebri ſapientiæ, aut medicaſtrorum imperitiæ adſcribenda.

Cæterum rariores apud nos hoc tempore ægrotabant alii, nec epidemicorum morborum tyrannis major notabatur. Julius quidem febres quotidianas, tertianas, catarrhos pectori moleſtos; Auguſtus colicas, dyſenterias; September præter cruentos hos fluxus, variolas majores, ulceroſas, (*Schafblateren* noſtratibus dictas) Octobris initium ſtrangurias ſeniles; adultus, cum ſubſequis Menſibus, pleuritides veras ac ſpurias; December catarrhos ad fauces ruentes (morbos omnes ex coacervata in ſanguine ſenſim per tot aeris anomalias, frigidas præſertim & humidas, viſcidiori lympha ortos, quæ tandem per varios in diæta errores hic vel ibi ſtagnabat, aut etiam eandem ob cauſam, vel ſponte in orgaſmum concitabatur) alebat, non adeo multi tamen eorum impetum experiebantur. Febres interdum præcipitantibus ſic appellatis, chinchinæ autem parciori etiam doſi ſumptæ facilius; catarrhi continuato expectorantium uſui, non poſthabita, quæ ſæpe conjungebatur, febris intermittentis cura, & corpore ſemper blande evacuato, cedebant; colicæ, quæ flatuoſa quidem dici merebatur, non ſine convulſiva tamen labe erat atque ideo lumborum conjuncto dolore & urinæ ſuppreſſione nephritidem ſimulabat, demulcentia & potiſſimum laxantia, ſive ore ſumpta, ſive clyſteris forma adhibita; dyſenteriæ, tormentillæ vel catechu eſſentia aut extractum, cum pauco opio maritatum, & parca doſi ſæpius aſſumptum, medebatur; variolæ benigniſſimæ, cum febrili tamen calore, vehementiori quandoque, paucarum tamen horarum ſpatio finito, invadentes, ulla fere ſine medicinæ ope ſenſim ſponte exſiccabantur; ſtranguriæ illæ, quæ viſciditatem lymphæ in primis corrigunt, perque urinarios meatus educunt, uti eſſentia carminativa VVedeliana, ſpiritus nitri tincturæ cortic. aurantior. mixtus &c. Pleuritidi vero noſtris in pharmacopoliis uſualis pulvis, cum antimonio diaphoretico, lapillis gammarorum &c. medelam conferebant.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1698.

D. D. JOANNIS JACOBI HARDERI.

Menſe Febr. ſub finem, cum brumæ alias rigorem adhuc experimur, ſol calore ſuo primi veris delicias præcociter ſperare fecit, quas cum Aprili dehinc, tempore deſtinato optabamus pleniores, amarulentas reddidit ſævientis Eoli frigus, nivaliſque ingruens tempeſtas, in Majum uſque continuata, fructuum nociva peſtis, nec tamen variolæ, quæ non modo tenellam ſed etiam adultiorem ætatem frequentiſſime infeſtabant, funeſtæ fuerunt apud nos, contra quam Stutgardiæ vidimus & audivimus, ubi complures materiæ malignitas, præmaturæ morti tradidit. Ingruentibus hinc pertinacibus, copioſiſque pluviis, etiamſi ſol deſideratiſſimo ſuo calore, terram reliquis menſibus fovere ſtuderet, uſque tamen aquarum depluentium cohortes, ejus igni offecerunt, inde September efficaciam illius tam neceſſariam, magis experiebatur quam Auguſtus, uvæque minus maturæ, Octobri menſe, infortunium tantum graviter luerunt, dyſenteria non tam apud nos, quam in vicinia ruſticam gentem crebro exercente.

November circa ſui initium, candida nive arva utcunque tegebat, brumæ aliquali rigore, per octiduum, durante, quam mox intempeſtivus calor, udoſus, cum pluviarum copia excepit, ad finem ejus tantum non durans pleuritidis, febriumque continuarum hic illic genitrix.

Menſe Decembri creſcente luna, etiam brumale frigus intendi ac durare cœpit, parili ſubitaneo udoſo ac pluvioſo calore, præter votum ac expectationem, ſcenam dehinc mutante, neque tamen morborum exitialium frequentiæ, annus iſte, vere anomalus, ferax fuit.

Conſtitutio Epidemica Berolinenſis An. 1697.

D. DOCT. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *von der Mullen.*

Januarius Styli Gregoriani, gelu nonnunquam ſatis rigido, borea ut plurimum flante, pauca nive quandoque interſperſa cœpit, quod ad quintum uſque duravit, tunc ſuccedente cauro paulum triduo continuo regelaſcens, 19no gelu redintegravit, & 21mum ſi exceperis, tolerabiliorem, ut & 28vum vulturno ſpirante remittentem, ad ipſum uſque finem, ac ſubſequentis *Februarii* 9num continuavit. A quo tempore rigor ille remiſit, atque blandiori æthere, nonnunquam apprime amœno, gelu interpolavit, ad 20mum uſque, qui frigore rigidiore recrudeſcente, noctu præſertim, de die vero parum miteſcente, ad finem ac porro quintum uſque *Martii* tranſiit. A quo rigore paulatim dæſeviente, mitiora tempora veris prodromos, nebulas pluviis & ſudo intercalatas tulere, ad 14tum uſque verna, ſed ephemera ſerenitate & amœnitate commendabilem, ſuccedente cum vulturno nubilo & horrido triduo, ſed pluribus ad 24tum uſque ſuavioribus penſato. Hic 24tus repedante vulturno variam & ingratam Aprili alias familiarem aeris intemperiem tulit, frigore pluviis, nive quandoque & grandine, nocturno quoque gelu nonnunquam diſtinctam, ad 30mum uſque adeoque ultimum durante ſparſa noctu nive copioſa, a ſuccedente diurna ſerenitate ac aliquali amœnitate rurſus colliquata notabilem, primum ſic trimeſtre grato fine terminantem.

Morbi

Morbi hoc trimeſtri non adeo frequentes aut populariter graſſantes fuerunt, niſi forte ob variabile gelidum initio & horridum, humidum poſtea plerunque & tempeſtuoſum cœlum, catharros quis aut tuſſes febribus ut plurimum comitatas huc trahere velit, defluxiones in uvulam & tonſillas, preteriti anni defluxionibus moleſtia & pertinacia analogas; Prætereaque pleuritides nonnullas, variolas interſperſas, paucos adultos, plures infantes adorientes, malignas quaſdam ac periculoſas, benignas plures, paucas lethales. Paralyſes item & apoplexias quibuſdam exitioſas, arthritides vagas ſcorbuticas, ut & febres varias, quandoque & acutas & continuas, ex anthematis etiam ſcorbuticam malignitatem teſtantes.

Aprilis temperato ſed pluvioſo facto exordio, unico interpoſito ſereniori die, nimirum ſecundo ad 9num uſque nocturno gelu, diurniſque nymbis ac imbribus horridum proceſſit. Poſtea amœniore paululum cœlo, noctibus tamen adhunc gelidis, quandoque & nivibus, pluviis ac ventis quibuſdam variato, ad 19num tranſiit amœnitate verna & ſerenitate ſero ſtabili cum ſuccedentibus, 23io ſolum frigido ac procelloſo excepto, ad 30mum uſque adeoque ultimum menſis; abblandientem.

Succeſſit *Majus* frigore moderato, interdum tamen, initio præſertim borea interſpirante, rigidiuſculo. Poſtea ſereno cœlo admixtis licet ſub finem præcipue nonnullis pluviolis ſic ſatis amœnus & ad fertilitatem, 31mum eumque poſtremum, grandine nimis aſperum & nocivum ſi dempſeris, pronus.

Huic rurſus *Junius* pari fere amœnitate ac ſerenitate, paucis ſecundo forte & quinto blande rotantibus, 7mo & 8vo, illo turbido, hoc Africo flante nimboſo, 12mo & 24to imbre fœcundo arvo rigantibus, 26to imbri tonitru jungente, 27mo, Africo rurſus pluvias ſpargente, udo, variantibus diebus exceptis, conformis, totus prope ad finem uſque temperatus.

Morbos trimeſtre perinde non multos genuit. Præter enim febres nonnullas, paucas intermittentes, pauciores continuas, & catharrales pauciſſimas, variolas ſi dempſeris & epileſias infantibus quibuſdam infeſtas, rariſſime tamen lethales, pleuritides quaſdam & arthritides vagas ſcorbuticas, cardialgias, cephalæas, odontalgias & aſthmaticos affectus parciſſimos, parum negotii Medicis fecerunt alii morbi. Id quod aeris clementiæ adeo ſtabili Majo præſertim & Junio humores in laudabili ac moderato ſtatu conſervanti, nec nimio æſtu exagitanti tribuendum eſſe reor.

Julius trimeſtris tertii initium pari cum præcedentibus amœnitate, clementia ac ſerenitate cœli, fecundum & tertium fœcundis imbribus temperans fecit; Verum ſequenti ſexto ſudum diurnum circa noctem horrendo tonitruum identidem reboante fragore, & fulgetris fere continuis animos & oculos immenſum perculit. Septimus quoque, octavus & decimus mitius tamen paulo, ſerenum diei cœlum veſperi tempeſtuoſo tonitru fœdarunt. Reliquum ad finem uſque menſis vario, ſed non adeo turbulento, udo tamen nonnunquam & nimboſo aere tranſiit.

Talis quoque *Auguſti*, 7mum, 8vum, 10mum, 12mum, 16tum, 17mum, 30mum & 31mum, adeoque poſtremum, ſerenos & amœnos dies, ſi exceperis, ſtatus fuit.

Nec procul ab his ultimis diebus abluſit *Septembris* initium, primum nimirum biduum ſic ſatis ſerenum & amœnum, cui quatriduum ſucceſſit, autumni præludium, imbridum ac frigidum. Quod ſeptimus æſtivum ſudum æmulatus correxit, cui 8vus paulo frigidor, ſed adhuc & 9nus, 10mus, 11mus, ad 18vum uſque, qui imbris veſpertinis aliquod interſcenium inſeruit, ſereni ſucceſſerunt; ſequentes ad 22dum uſque ejuſdem quo præcedentis tenoris, temperata nimirum ſerenitate commendabiles, ut & reliqui ad 27mum uſque, paulo, cum ſequentibus tribus poſtremis, turbidiorem, frigidiorem, & aſperſis ſubinde pluviis ac ventis aſperiorem.

Rari admodum hoc trimeſtri fuere morbi, nec præter diarrhœas atque dyſſenterias, utut pro proventu omnis generis fructuum valde, DEO largiente, uberi, nec gula illecebris ſuis parcente admodum paucas, tuſſes nonnullas, parciſſimas febres, pleuriticos quoſdam & aſtmaticos affectus, nec non unum alterumve paralyſios & arthritidis ſcorbuticæ caſum, alii fere nulli occurrerunt.

October mixta pluviis frequentibus ſerenitate pauca acceſſit, ac quatriduum hac ratione proceſſit. Quintum ſerenum & amœnum totum, ſextus totus undoſus ſecutus; ſed ſeptimus & ſequentes ad uſque menſis finem ſexto ſerenitate pene pares, præter nonum & ejus ſequaces cum ſudo borea ſpirante frigidulos, 13um roridum, 17mum imbre madentem, 24tum, 27mum & 28vum pluvias nonnullas ſpargentes, 29num vero & 30mum ſicque ultimum cæciam, frigoris intenſioris authorem aſcendendo horridos, in procellam tandem valde impetuoſam prima *Novembris* degenerantem; Verum ſecundo & tertio paululum deſævientem. Quartus & quintus tranquilliores fuerunt ac ſereniores, rigidi tamen adhuc, ſextus mane nebuloſus, poſtea præcedentibus ſimilis, ſeptimus frigidus ac nubiloſus, octavus ad ſequens uſque mane nimboſus, ex quo ſerenior 9nus, 10mus primam tulit glaciem ad noctem uſque 12mi durantem, pluviam ſubſequentium 13tii & 14ti rurſus liquatam. Quos 15to ſudum admodum gratum cum æſtiva amœnitate quaſi certans, ſed ephemerum excepit. Ab illa brevi ſerenitate matutinis & veſpertinis pluviis, in procellam 17mo exæſtuavit horrendam 18vo quidem deſinentem, ſed hujus & ſequentium antemeridianum cum pomeridiano, pluvias inter & turbidum, ſiccum tamen cœlum partiendo ad 25. uſque, ſi 21mum ſerenum totum & amœnum excluſeris, & 25tum ſequentes duos boreali ſudo commendabiles. Tandem 18vus Divo Simoni Judæ dicatus frigidus & turbidus, 29nus pluviis horridis mixtus, 30mus demum ſerenus denuo totus, ſed borea paulo acrius ſpirante gelidus agmen dierum Novembris clauſit. Succeſſit December primo die rigorem præcedentis prima nive ſparſa temperans, at ſecundo gelu redintegrans, ſequentibus cum nive pluvias alternavit ad 11mum uſque, qui cauro aſpirante raro gelicidio gelu ſatis intenſum ſubſtituit, qui ſequens nivem rurſus ſubmiſit, atque hinc, borea cauro ſuccedente ſequentes duos gelu prius moderatum, decimo ſexto in rigidum valde degenerans, decimo ſeptimo nive copioſa paulo temperatius, decimo octavo vero & vigeſimo magis, accedente copioſa nive, invaleſcens, vigeſimo primo rurſus, vento remittente ac nive repedante, miteſcens. Triduum ſequens mitius adhuc, vigeſimotertio pluvias immiſcuit ad veſperam uſque vigeſimi quarti ſereniorem at gelidiorem, ſubſequente quatriduano vehementi gelu, vigeſimonono demum remittente ac poſt nebulam toto die trigeſimo cœlum obſcurantem; trigeſimoprimo vero diſcuſſa nebula ſudo redintegrato ſimulque gelu reddente, ultimum hoc trimeſtre ſicque totum annum 1697. terminante.

Morbi hoc ultimo trimeſtri paulo quam præcedentibus frequentiores fuerunt, ob ætheris & aeris nunc ſereni, nunc turbidi, nunc ſicci, nunc humidi ac pluvioſi, nunc tranquilli, nunc turbulenti & procelloſi, nunc temperati ac remiſſi, nunc gelidi ac horridi, varie invicem alternantis, ſicque pro diverſitate conſtitutionis ſuæ, humorum quoque diatheſin & craſin, communicantis tum per inſpirationem, tum per ambientes, & porros corporis ſubeuntes variorum tam ætheris, quam aeris miaſmatum particulas, diverſis forte utformis ſic qualitatibus inſtructas diverſimode moventibus, alterantibus, ac ad varias ebullitiones, orgaſmos, metaſtaſes, quandoque ſed raro in melius, ſæpius in pejus diſponentibus atomis, mutantis. Hinc exorti diverſo tempore diverſi morbi Medicorum animos & curas exercuerunt. Inter quos potiores fuerunt febres variæ, tum intermittentes, tum continuæ, haſque inter nonnullæ etiam malignæ, exanthematibus quoque variis, purpura, morbillis & variolis ſtipatæ, non tamen adeo frequentes ut epidemicarum nomen juſto titulo mererentur; præterea catarrhales, tuſſi, vertigine, odontalgiis, inflammationibus gutturis & tonſillarum, uvulæ laxationibus, angina, ſuffocationibus, hypocondriacas imitantibus, præcordiorum oppreſſionibus ſcorbuto familiaribus, comitatæ, arthriticæ, pleuriticæ, nephriticæ, colicæ paſſiones, epilepſiæ, ſed raræ, ut & paralyſes tam particulares quam univerſales, apoplexiæ & has inter quædam funeſtæ & lethales.

Coſtitutio epidemica Berolinenſis. Anno 1698.

Dn. D. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP

von der Mullen.

PRimum menſis Januarii ſt. Greg. biduum ſerenum ac gelidum remiſſius excepit degelaſcens ac pluvioſum ſex dierum intervallum. Nono temperato diei, decimus ſucceſſit frigidus pauca nive caneſcens dies, triduo turbido in boream tandem, ſatis vehementer exæſtuantem, deſpumante comitatus, ac altero triduo mitiori nivibus, nebula ac pluriis ex parte interpolato exceptus.

ceptus. Inde ingraveſcens paulatim gelu vulturno boreæ ſuccedente vigeſimo menſis die, octiduum continuavit, poſtea mitius aliquanto actum ac nives glaciei deliqueſcenti interſperſæ, donec repedante una cum aquilone, ultimis hujus primi menſis ac quatuor Februarii diebus graviori gelu ſerenius cœlum illuxit; mox vero rurſus remittente, ac in pluvia nivi mixta fatiſcente obſcurum æther ad decimum ſeptimum uſque penitus degelantem perdurans. Inde gelu euro flante paulatim denuo vires reſumere cœpit, ac ſuccedente aquilone, & aquiloni tandem aparctia, huic vere rurſus euro, valide inſurgente paucis tantum intermixtis nivibus ac paucioribus blandis remiſſionibus ad finem uſque Februarii & ſequentis Martii nonum continuavit. Tunc verna de die amœnitas, ſereno æthere ridens, auſtro aſpirante advecta, abblandiri quatriduum viſa eſt, noctibus interea adhuc gelidis ſubſecuturum, borea priſtinam recuperante ſedem, gelu minantibus, euroque boreæ ſuccedente æther, unico vigeſimo ſeptimo ſereno ac temperato die excepto, ad trigeſimum uſque, primum Paſchatis Gregoriani diem feſtum turbantibus, qui ipſe a nocte gelida, reducta aliquali temperie, ſequentem medium feſti ac ultimum menſis ut & trimeſtri hujus primi diem ſudo ac ſereno aere beavit.

Morbos primum hoc trimeſtre, præter ſcorbutum indigenam pro varia aeris mutatione varios exhibuit, quos inter febres tam intermittentes, quam continuæ, eæque ardentes ſatis frequentes, ac quaſi epidemicæ, malignæ quoque nonnullæ variolis, præſertim confluentibus, uti dicuntur conſpicuæ, eminuere valde nonnullis infeſtæ ac periculoſæ, pleuritides hiſque affines affectus, peripneumoniæ hæmoptoe nonnunquam comitatæ, & catarrhales, variis defluxionibus moleſtæ: tuſſes contumaces, aſthmaticæ quandoque & ſuffocativæ, arthritides vagæ, hypochondriacæ, colicæ, nephriticæ paſſiones & hyſtericæ, ſed hæ poſteriores prioribns rariores.

Aprilis primus ſecundi trimeſtris, feſtiſque prædicti Paſchatis poſtremus dies æſtivum mane æmulatus ſudum a meridie primo tonitru ſat gravis frigore animos amœnitate ac feſtivitate diei in hortos & campos,prolectorum, atque ludis & genio indulgentium valide perculit, ſubſequentibus hunc primum pluribus ad 28. uſque Martii continuavit ſerenis ac amœnis diebus, noctibus interea gelidis intercalatis, prima fronte abblandientibus, mutata vero vigeſima octava ſparſis tota die pluviolis faciem variam, ut plurimum turbidam, horridam ac inamœnam Aprili genuinam induit.

Quam etiam primus Maii retinuit, & paucis interſertis ſudis, ut 2. 5. 10. 17. 23. ad 27um uſque continuavit, qui vigeſimus ſeptimus verna temperie ac ſerenitate aeceptus, cum ſequentibus nativam huic menſi gratiam redintegravit.

Eademque ſequentem Junium, (octavo ſolum excepto, cauro nimirum amœnitatem præcedentium pluviis interſparſis turbante, ac duodecima cum ſucceſſore decimo quarto in turbidum & undoſum degenerante) ſerenis ac amœnis, nec niſi pauciſſimis nonnunquam ventis ac pluviolis paululum exaſperatis, ad ipſum uſque finem commendavit.

Secundum hoc trimeſtre cœli benignioris ac ſtabilioris favore morborum quoque ratione mitius aliquanto priori egit: præter enim ſcorbuticos quoſdam affectus, febres, catharrales quoque nonnullas ſparſim infeſtantes, acutas & ardentes paucas, malignas raras morbillis ſubinde ſociatas, hypochondriacas nonnullas paſſiones, pleuritides pauciſſimas, aſthmata cardialgias ac cephalæas, vix alios produxit.

Julius, præcedentis Junii ſudum continuando, huic ad decimumtertium uſque duranti pluvioſum, & quandoque nimboſum ac ſubfrigidum triduum ſuccenturiavit, cui triduum rurſus ſerenum ac gratum ſucceſſit, a biduo turbidiori paulo & inconſtanti, vento ac pluviis ſubinde interpellato, exceptum recuperata tamen priſtina amœnitate,uno forte alterove paululum degenerantibus ac pluvias nonnullas aſpergentibus, ad trigeſimum primum uſque, adeoque ultimum menſis continuavit.

Auguſtus mox ab ingreſſu procella turbatus, ſeveriorem paulo frontem induit, ac quinto ſolum ſudo & temperato, ut & decimo inter ſerenum antemeridianum ac pluvioſum & tonitru fragoſo horridum pomeridianum penſum ſuum pariente, nec non vigeſimum octavum æſtivam adhuc amœnitatem redolente, pauciſque aliis paulo mitioribus exceptis, totus varius, turbidus, frigidus, pluvioſus & nimboſus fuit, unico poſtremo trigeſimo primo ſereno & amœno gratiæ priſtinæ factam quaſi jacturam quadantenus reparante, ac

Subſequenti Septembri conſervandam tradente, qui eam ſeptimo, octavo & nono a tonitru nocturno frigidis & plurimum pluvioſis, tanquam triduo degeneri decimoquinto, decimoſexto & decimoſeptimo turbido rurſus & frigido triduo, ut & vigeſimoprimo & vigeſimoſecundo ejuſdem farinæ, biduo excluſis, ad vigeſimumquartum uſque ſervavit intemeratam; donec autumni tempeſtuoſæ & inconſtanti indoli cedens horridiorem ac tempeſtuoſam aſſumpſit larvam.

Morbi hoc tertio trimeſtri vario & mutabili frequentiores paulo quam ſecundo fuerunt, febres præſertim tam benignæ quam malignæ, ſymptomatibus variis generis ſtipatæ, rarius intermittentes, ſæpius continuæ, & ardentes, catarrhales quoque & pleuriticæ in hecticam & phthiſin proclives, malignæ quoque, aphthis; quandoque purpura, nonnunquam morbillis, frequentius variolis, raro petechiis, ſæpius infames, lethales quoque & epidemicæ graſſantes; & has præter cephalalgiæ, cardialgiæ, aſthmata, arthritides ſtatæ & vagæ intercurrentes.

October ultimi trimeſtris primus detracta anteceſſori ſuo horrida, quam ſub exordio ſumpſerat, larva, gratiori vultu ſcenam ingreſſus, ſexto die æſtivæ amœnitatis perſonam ad 16tum uſque ſerena & exporrecta fronte egit. Exinde paulo auſterior nubiloſo ut plurimum ac ventoſo cœlo varius, vigeſimo ſexto & vigeſimoſeptimo biduo ſereno præmiſſo, vigeſimo octavo, primam ſparſit nivem, mox in pluviam poſtea fatiſcentem, nocte ſuccedente gelida, pruinam a ſudo gelaſcente exceptam tulit, cui biduum ſucceſſit amœnum ac temperatum, ſubſequente turbido mane cœlo trigeſimo primo in pluvias tonitru hoc tempore inſolito comitatas, circa noctem deficiens.

November initio inconſtans, mox euro inflante ſerenior gelu induxit, remiſſius quidem primo nebulis ſubinde intermixtis, circa quam tamen aquilone irruente ſatis rigidum. Nivem copioſam valde præter expectationem cauro ſufflante in horridum & intenſum gelu quinque dies durans erupit; decimoſexto tamen deſæviens noctu remittere, ac ſubſequente decimoſeptimo ſudo penitus degelare cœpit. Inde rurſus inſtabilis, nunc turbido cœlo aſperior, nunc ſereno temperatior, poſt nives vigeſimotertio denuo ſparſas, vigeſimoquarto gelu ſatis intenſum redintegravit, ac ad finem prope menſis continuavit, poſtremo menſis die libanoto aſpirante, degelaſcens.

December a primo ad octavum paulo gelidiorem, varius, pluvioſus ac nimboſus, ab octavo ad decimum quartum gelu, ſed interſperſis, utut raris nivibus mite ac temperatum induxit, a decimoquarto præcedentibus algidiore varium aſperum, ventis ſubinde ac nimbis horridum cœlum ad finem uſque menſis continuavit, tandemque circa veſperam trigeſimiprimi, adeoque ultimi hujus menſis & anni diei, ſenis tonitru, hoc anni tempore plane inſoliti ac portentoſi, pluribuſque funeſti fragoribus anno huic 1689. valedixit.

Morbi hoc trimeſtri præter febres quaſdam continuas ardentes, ab omni malignitate haud vacuas, purpura & morbillis eam prodentibus, catarrhales ſatis frequentes, tuſſi contumaci & ferina, catarrhis & defluxionibus ſcorbuticis debita, valde infeſtæ & moleſtæ fuerunt, variæ, inconſtanti, horridæ ac immiti cœli conſtitutioni natales ſuos debentes. Præterea arthritides vagæ, præſertim ſcorbuticæ, pleuritides, diarrhœæ & lienteriæ frequentes, dyſenteriæ tamen raræ, pro proventu prunorum hoc autumno valde uberi, cardialgiæ, & hæmopotoes nonnullæ. Sub fine tamen & ſoporoſi ac comatoſi nonnulli affectus, quibuſdam lethales, eidem frigidæ ac humidæ aeris intemperiei hac hyeme prædominanti, omni procul dubio imputandi.

Conſtitutio Epidemica Sangallenſis, finis Anni 1696. *& principii* 1697.

Dn. Doct. SYLVESTRI SAMUELIS ANHORNII, DE HARTVISS.

VIx dyſenteria æſtiva graſſari deſiit, autumnus ſucceſſit, ventis auſtrinis die nocteque ſpirantibus, uvis fructibuſque maturandis coaptatus, infantibus vero in hoc fatalis, dum inſolito tepore diurno atque nocturno, ad turgeſcentiam motus ſanguis puerorum tenerior, morbillos varioláſque excluſit, quas perpaucis effugiſſe datum fuit. Fuerunt, qui febre continua cum inquietudine, deliriis, multis deterioris notæ ſymptomatibus ad ſeptimum diem dubie agitati, exhibitis ex aq. ulmar. CC. citrat. ac diaphoreticis temperatis ex magiſt. antimon. diaph. CC. ph. ppt. & unicorn. foſſili, per ſudorem vel hæmorrhagiam ſubſecuta criſi convaluerunt. Plures vix ac auræ liberiori commiſſi, inſuper morbillis, hoſque adhuc excipientibus variolis

corre-

correpti fuerunt. Declinante autumno, & æſtu remittente, mixtim graſſari cœperunt febres & variolæ, plurimum tamen morbilli. Menſe Novembri & Decembri initio varia fuit cœli facies, tempeſtas aquilonia, nebuloſa, pluvioſa, frigidior, morbillos qui vix ſuperarunt, jam cum variolis colluctavere, febricitantes viſi non ſunt, & morbilli perpauci, variolæ ſolæ, candida veſte terra tecta, magis magiſque propullularunt. Fuerunt autem optimæ indolis, cito erumpentes, rubræ, molles, faſtigiatæ, diſtinctæ, cito maturæ, nec foveas relinquentes.

Deterior ſors fuit illorum, qui ſerius, non quidem matura tempeſtate, in principio anni 1697. iiſdem decubuere. In plurimis copioſiores ac confluentes viſæ ſunt. Multi cum febre intenſa, convulſionibus, ventris meteoriſmo & dolore intenſo, ac alvo conſtipatiſſima, puſtulis tandem violaceis, lividis, nigris notati interierunt. Id vero eſt quod notari meretur, non alios præter lanionum infantes, & quidem trinos quandoque, & binos una in domo (ceu quod ſordibus & ſqualore ex pellibus ad exſiccandum expoſitis, cruore & carne præ aliis ſordeſcant illorum domus, vel quod minus ac alii curam infantum habere poſſint) hoc ventris meteoriſmo petechiiſque lividis fuiſſe correptos, atque ſublatos. Si quando in aliis etiam domibus variolæ bonæ notæ, tres, quatuorve hujuſmodi maculas interſperſas habuerunt, mox illæ lanceola parumper ſcarificatæ, digeſtivo ſuppuratæ, & ad ſeparationem eſcharæ perductæ fuerunt; hac tandem ſeparata, fovea illa nunquam non inſtar fonticuli nunc latior, nunc profundior relicta nova carne expleta atque conſolidata fuit.

Inter adultos hoc hyemis decurſu, quamvis omnia frigore horruerint, nihil epidemii obſervatum eſt.

Ver vario ingruit cœlo, æſtum ſubitaneum pluviæ repentinæ cum ventis ſeptentrionalibus exceperunt. Diſcordiæ acceſſerunt a vicinis commotæ, quæ cruentum nonnullis excidium minitari viſæ ſunt. Inter ſexum muliebrem hoc errore perculſum crebri abortus conſpiciebantur. Nonnullis tempeſtiva venæ ſectio & inſtituti ſudores cum bezoardicis, quæ ſanguinis coagulum tollunt, bono auxilio fuerunt. Nati abhinc infantes multi convulſionibus occubuerunt. Viri vero inſuetas horrido imbribus cœlo excubias diu noctuque ſtrenue agentes, omnem tempeſtatem innoxie tolerarunt. Perpaucos tuſſis prævia corripuit.

Æſtas & autumnus ex frequentibus quamvis pluviis injucundi, inſalubres non adeo fuerunt.

Menſe Septembri apoplexia nonnullos corripuit.

Fœmina provectioris ætatis ex paralyſi lateris dextri, præmiſſo vomitorio, ſudoriferis atque ſpecificis in & externis apoplecticis uſitatis, intra triduum convaluit.

In alia nobilis familiæ Matrona paralyſis manus dextræ cum intercepta bihorium loquela, aquis aut-apoplecticis, frictionibus, ſudoriferis &c. reſtituta fuit.

Vir ſeptuagenario major, Reipl. Senator, recidivam paſſus ex inſtituto vomitu loquelam ſtatim temperavit, at paralyticus in latere ſiniſtro permanet, dum per phlogoſes & ſtragulas ferendi impotentiam, propter tumorem ſenſumque hepatis exquiſitum, ad ſudorem ſe componere hactenus non voluit; qui tamen præterito anno, toto latere paralyticus, ſudoribus quotidie iuſtitutis, integre convaluit. Interim hebatis inflammationi convenientibus, in & externis proſpicitur, inter quæ emplaſtrum Norimbergenſe impoſitum, ceu præſentiſſimum ſibi paregoricum, ſumme extollit. Fotus etiam particulares cum decocto herbarum, non ſine levamine inſtituuntur.

Alius ſexagenarius inter pocula ſenſu motuque privatus concidit, cum ſtertore ſpiritum duxit, in manu nullus, pede vero aliqualis motus reſtabat, concitato ſyrupo emetico vomitu, & deinceps in uſum vocatis frictionibus, lotionibus aliiſque uſitatis ant-apoplecticis paucas intra hebdomadas in priſtinum rediit.

Neogamus diſſolute vivens, dum in templo ſacris intereſſet, ſubito expalluit, concidit, & ἄφωνος domum deportatur, per hypocauſtum tractus varieque agitatus, ubique elanguidus movere ne digitum voluit, pulſus fuit tardus & debilis, externa frigebant, jacuit ſtertens a nona matutina ad primam, ſine ſenſu & motu, ingeſta difficulter deglutiit; ego accerſitus ex uno cochleari ſyrupi emet. porrexi gr. iii. tart. emet. Operatio demum poſt bihorium ſucceſſit. Phlegmata poracea frequenti vomitu reddidit; ſudore toto corpore diffluxit, ſanguis e naribus protruſus eſt, ſicque corporis motus, linguæ ac rationis uſus paulatim redierunt.

Infelicior ſors fuit puellæ alias præ cæteris venuſtæ, quæ novendecim annos nata menſes nunquam vidit. Hinc ſenſim expalluit, macilentior, triſtior & difficilis ad motum evaſit, ſcabie vexata, unguenta tartarea cum mercurio præcipitato adhibuit, tempeſtate frigidiore pluvioſa, veſtibus male munita e domo exiens frigori pluviiſque pro expediendis negotiis incaute ſe credidit; poſt horam domum deportatur ἄφωνος ſenſu motuque privata ſtertens, & apoplectica, crebroque vomendi tentata conatu. Vicinus vocatur chirurgus, qui venam ipſi ſecat. Sanguis non niſi guttatim prodiit. Dantur ſpiritus ceraſorum, aqua vitæ naribus ſpirituoſa admovetur. Capiti imponitur aq. Reginæ Hungariæ; interim ego advocatus ſyrupum emeticum propinari jubeo, quem vix medium deglutiit, dum expectatur operatio, accedunt convulſiones, miſeræ circa veſperam finem vitæ faciunt.

Conſtitutio Epidemica Poſonienſis Annorum MDCXCV. MDCXCVI. MDCXCVII.

Dn. D. CAROLI RAYGERI.

QUantum interſit Medico noſſe & obſervare aeris conſtitutionem ac inde reſultantes morbos, jam ſuo tempore agnovit graviterque inculcavit Hyppocrates, dum ita librum ſuum de Aer. Aqu. & Loc. auſpicatur: *Quicunque artem Medicam integre aſſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim ſimile quicquam in illis exiſtit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes:* Hinc qui morbi ſingulis anni temporibus proprii qualeſque fiant in illis mutationes, tam prolixe tota deſcribit ſectione III. Aphoriſmorum. Nec dubitavit Galenus τὸ θεῖον in morbis ambientis nos aeris conſtitutionem appellare, quam quidem ſententiam fuſius examinat & pertractat *Celeberrimus D. D. Melchior Sebiz. p. m. in Diſſertatione ſua de eo quod Divinum eſt in morbis*. Sane rem tam ſalutarem reique medicæ ſummopere proficuam jam pridem mecum animo revolvens, ſtatim ac manum praxi admovi, conſtitui ſingulas aeris & temporum vices indeque exortorum morborum generationes & mutationes diligenter obſervare, annuatim colligere ac endemiis & epidemiis meis Hungariæ, cum tempore prodituris inſerere. Id cum etiam a XXV. annis ſcilicet ad annum uſque 1695. pro meis uſibus præſtitiſſem, communicatur mihi a Perilluſtri ac Magnifico Domino Præſide laudatiſſimum ſuum inſtitutum, quo voluit, ut, qualis in diverſis regionibus & provinciis fuerit aeris conſtitutio epidemica, obſervaretur, & quotannis ephemeridibus curioſis insereretur. Quo intellecto ſubſtiti in privato ſtudio, & quæ ab illo tempore hac in materia a me obſervata atque annotata in publicum contribuere decrevi, modo initium facturus ab

Anno M. DC. XCV.

Cujus conſtitutio hic Piſonii in Hungaria fuit talis.

HYems rigidiſſima, nix plurima, gelu in Martium uſque durans. Frigus immediate poſt ſolſtitium incœpit, & toto Januario ſine remiſſione continuavit, nives cecidere ſupra nives, gelu ſupra gelu. Nec mitior Februarius, ipſeque Martius adhuc frigore & gelu horridus.

Menſe Jan. plurimos obſervavi ex caſtris redeuntes colica laboraſſe convulſiva; abſque dubio febribus autumnalibus, partim non bene curatis, partim male circa ſolſtitium hybernum judicatis. Rara quartana ſcilicet febris utut tractetur, recedit, quin vel hæmorrhagiam narium, vel laterum duritiem, vel pedum tumorem œdematoſum, vel languorem & dolorem artuum; ſæpiſſime vero colicam convulſivam poſt ſe relinquat. Menſe Februario & Martio graſſabatur quoddam genus febrium cum latente malignitate. Imponebat plurimis catarrhus cum dolore capitis gravativo, febricula lenta, tuſſi ſicca, coryza vehementi invadens: mox nona vel nonnunquam undecima demum poſt primam invaſionem die exaſperari cœpit morbus, & graviora reddi ſymptomata; acceſſere enim vigiliæ, deliria, nonnunquam ipſæ petechiæ, ſubſequente morte. Servati autem omnes qui non tantum alexipharmaca ab initio adhibuere, ſed & ea uſque ad nonum vel decimum diem continuavere.

Ab æquinoctio vernali uſque ad ſolſtitium æſtivum tempus varium, mox frigidum, mox calidum, modo pluvioſum, modo ſerenum. Initium Aprilis adhuc brumale, circa medium vero & finem calor prope æſtivus.

Suc-

Succeſſit Majus pluviis mixtus, cum frigore & calore alternante. Prima & ſecunda dies Junii ventis turbida, tertia ſerenari de nocte cœpit cœlum cum pruina matutina valde noxia, id quod apud nos valde rarum, & vix a ſeculo obſervatum, Segetibus nihil nocuit hoc gelu matutinum, nec deſtructæ vineæ, præterquam illæ quæ verſus plagam occidentalem ſitæ; quarta Jun. iterum pruina, ſed plane innocua. Septima ros mane cecidit purpurei coloris, obſervatus in foliis arborum & vitium, ut & hominum in vineis laborantium linteaminibus, in quibus, (prout ego obſervavi) exacte referebat colorem macularum ex ſucco mororum aut ceraſorum, Circa id tempus morbi fuere nulli, ut plerunque fieri ſolet menſe Junio, febres quidem comparebant tertianæ, ſed adeo mites, ut etiam in quamplurimis poſt tertium vel quartum paroxyſmum ſine medicamentis aut ſola purgatione & venæ ſectione adhibita ceſſaverint. Variolis quoque corripiebantur parvuli parvulæque, ſed illæ cum nullis feris aut gravioribus ſymptomatibus, hinc omnes ſervati qui non incuria neglecti aut minus rite, prout a plebe quandoque fieri ſolet, tractati fuere.

Succeſſit æſtas plus frigida quam calida, magis humida quam ſicca: Finis tamen Junii & initium Julii gaudebant aliqua ſerenitate, mox nubibus exaſperatum cœlum & largiſſimam aliquot diebus effudit pluviam; unde intumeſcens Danubius littora ſupergreſſus longe lateque ſe per prata & agros diffudit cum maximo damno ruricularum, tam fœniſecorum quam meſſorum. Rediit ſub initium Auguſti calor, iſque intenſiſſimus, ſed ultra ſeptem vel novem dies non perdurans, inſequentibus pluviis uſque ad Octobrem. Inter iſtas tam varias mutationes vix tamen aliquid morborum obſervatum; niſi quod in Septembri plurimi infantes, adulti non item, correpti fuerint dyſenteria, iique ferme omnes lactantes; credo ex lympha plus juſto acriori ad inteſtina delata illaque lædente. Errorem quippe illi in eſu fructuum hortorum non committere poterant, nec commiſere nutrices ſedulo examinatæ & obſervatæ, pauciſſimi tamen periere, ſed omnes convenienter clyſteriis, in primis ex lacte & decocto capitis vervecini tractati, convaluere.

Poſt æquinoctium, qui ſecutus autumnus, ferme totus fuit pluvioſus. October ſubinde ſerenus. November inæqualis, jam ad hyemem inclinans, & prout reliquum Decembris uſque ad ſolſtitium, frigidus cum floccis nivium & creberrimis pluviis. Hinc vinum nec quantitate nec qualitate laudabile crevit. Circa initium Octobris frequenter hinc inde in civitate comparuere febres erraticæ nullum typum ſervantes, invadebant prope omnes cum frigore aliquando trium horarum, inſequente calore ultra horas 15. durante, poſt apyrexiam aliquot ſaltem interjectis horis nova febris affligebat. Memini me habuiſſe quendam, in quo calor ultra 48. horas duravit, cum terribili capitis dolore, ſiti vehementi, ſqualore linguæ & faucium, ſummaque virium debilitate, ita ut in febrim continuam fore metuerim; tamen poſt venæ ſectionem remiſit calor, morbuſque in melius mutatus. In alia Illuſtriſſima perſona ſimilem protractionem paroxyſmi primi notavi, ſimiliter poſt venæ ſectionem remittentem & intermittentem; ſed tertia die redeuntem, hinc propinatus cortex Peruvianus in aqua cichorii alvum movit, id quod nunquam in aliis, auſim dicere millenis, cui corticem hunc exhibui, factum obſervavi. Credidi prima vice fortuito factum, turgente forte & ad exitum per ſe tendente materia vitioſa in corpore, ſed & poſt ſecundam, imo etiam poſt tertiam exhibitionem idem factum, movit autem alvum ſemper ſexies, ſepties ſine nauſea. Alius pariter febri corripiebatur levi ab initio & cito remittente. Tertia die media nocte in lecto ſuo dormientem horribile invaſit frigus trium vel quatuor horarum ſpatio, ſubſequente calore in alteram noctem perdurante, cum pedis dextri ingenti dolore, accepit ſudoriferum, unde optime ſudavit, moxque apparuit ingens rubedo & inflammatio in pede dolente, factumque eryſipelas, quod facile, convenientibus remediis tractatum, ſublatum eſt.

Anno M. DC. XCVI.

JUraſſet quiſpiam permutata fuiſſe tempora; præteritam æſtatem fuiſſe brumam; nunc autem æſtatis vicem obire hyemem, uſque adeo in bruma nihil brumale, & in frigidiſſimis alias menſibus, nullum frigus, nullum gelu, nullæ nives, breviter hyems fuit clementiſſima. Januarius aliquo modo ventis turbidus, nebuloſus, pluvioſus. Februarius quaſi totus ſerenus, ſiccus, ſine notabili frigore, niſi matutino tempore, ubi aura para parum frigidiuſcula, mox ſurgente ſole temperata. Huic ad æquinoctium uſque plane ſimilis Martius, niſi quod parum ventoſior, hinc etiam ſalubrior. Nam totis hiſce menſibus vix præter catarrhos aliquid notabile occurrit in medicina. Poſt æquinoctium vero & aer & morbi cœpere mutari, In fine quippe Martii longe majora frigora, major cœli inclementia, de nocte gelu & nives, minus tamen durabiles, ſed in pluvias ferme continuas de die abeuntes. Nec mitior Aprilis ſua natura variabilis, ſub finem tamen ſiccior. Meliora tempora ſperabantur ſub gemellis, ſed & Majus ipſe cum initio Junii uſque ad ſolſtitium valde inæqualis. Nunc grata & vernalia ſerenatum pollicebatur cœlum, tempora, mox atris iterum inhorruit nubibus, tempuſque reddidit turbato aere frigidiſque pluviis minus vernale, minus majale. Hinc non mirum, cum ver ſimile factum fuerit hyemi, non vernales ſed hyemales fuiſſe exortas ægritudines.

Nam quas in hyemem relegavit pleuritides *Hippocrates III. Aphor.* 23. eas circa hæc tempora deprædhendere licuit valde frequentes. Inter has in primis notabilis fuit illa cujuſdam Generalis quartiriorum Magiſtri (ut communiter vocatur) maligna feriſque comitata ſymptomatibus. Exceſſerat ille multum in vino & commeſſationibus tempore bacchanaliorum, hinc catharrum acquiſivit cum tuſſi vehementi & lateris puncturis, Aperta vena, ſuaſi purgationem, quam tamen vocatus Medicus diſſuaſit. Ille autem reluctans conſuetum ſibi ſumpſit laxativum, unde ſibi videbatur melius valere; ſed mox ſequenti nocte omnia in deterius, aucta in ſummo gradu febris, acceſſit furibundum delirium, ſputum craſſum, crudum, ſanguineum, idque perpaucum, quæ omnia extrema minabantur. Vocatus ego, exhibui ſudoriferum, juſſi applicari veſicatoria, dedi oleum lini, ſic remiſere ſymptomata, illeque ex lethi faucibus eruptus ad caſtra perrexit. In Majo notavi in nonnullis febres malignas, cum exanthematibus, minime tamen funeſtas, niſi in duabus perſonis; in ſervo quodam qui illa pro morbillis habuit, nec aliud niſi myrrham & ſemen napi accepit; hinc accedentibus gravioribus ſymptomatibus expiravit. Altera erat puerpera quæ febrim lacteam aut puerperalem eſſe credens, neglectis alexipharmacis ſolum potum aquæ chamæpythios cum ſaccharo adhibuit, noſtris puerperis in hoc caſu conſuetum, tandem conſpectu exanthematum hinc inde erumpentium perterrita Medicum vocavit quidem, ſed nimis tarde, accedente enim diarrhœa, delirio, & tandem convulſione, mortua.

Jam ad æſtatem devenio, in qua menſe Julio & Auguſto ſubinde calor intenſus, nonnunquam, ſed raro durans, intermixtis ſubinde pluviis frigidis uſque in medium Septembrem. Notabiles erant menſe Auguſto dyſenteriæ in infantibus lactantibus & ablactatis, plane ut ante annum, valde frequentes, ſed ut plurimum funeſtæ, ſtatim enim poſt duam vel alteram dejectionem comparuit ſanguis, mox extrema debilitas & mors, pauciſſimi ad decimum ſervati, qui tamen mortui; adultiores facilius curabantur. Valde inſuper contagioſa fuit iſta dyſenteria, nam facile corripiebat adſtantes & infantibus miniſtrantes, ex quibus tamen nulli obiere. Credo malignitatis hanc luem non fuiſſe expertem, quæ quidem tenellulis mortem intulit ob nimiam teneram conſtitutionem, in adultis autem ita vim exerere nequivit, ſed facile fuit ſuppreſſa.

Tandem in autumno comparuit æſtas. Scilicet ab æquinoctio uſque ad Decembrem, per totum Octobrem & Nov. ſerenitas, cum frigidiuſcula tamen aura matutina; hinc præter ſpem etiam melius crevit vinum quam ante annum, non tamen in abundantia aut illa bonitate prout alias apud nos fieri ſolet. In Decembri mutatus aer tempuſque redditum turbidum ventis, nebulis atque pluviis, duodecima cecidit nix alta, quam ita ſolidavit ſubſequens rigidiſſimum frigus, ut ſupercadentibus conſequenter aliis nivibus, prima manſerit uſque in Aprilem ſequentis Anni. Morbi circa hoc tempus nulli notabiles. Hinc progredior ad

Annum M. DC. XCVII.

HUjus initium fuit ſicut finis præteriti. Scilicet a ſolſtitio hyemali uſque ad æquinoctium vernale, frigus acerrimum ſine remiſſione, congelatus Danubius ſtatim in Januario, manſitque pons iſte glacialis ultra octo ſeptimanas firmus & conſtans, quod alias valde rarum apud nos. Fuit inſuper hoc memorabile, quod ſub denſiſſimis pariter ac profundiſſimis nivibus terra ſemper manſerit aperta, ita ut, remotis illis, hæc non

aliter ac in vere fodi potuerit. Periere & computruere ſub hac mole nivium fere omnes ſegetes & olera horteníia, frigus hyemale alia tolerantia, quæ, liquefactis nivibus, non aliter ac mucago quædam viridis terræ incubabant, ac in lutum reſolvebantur; non levi inſequente in primis frumenti penuria. Cæterum quod *Hyppocrates III. Aphor.* 7. dicit, Magnis ſiccitatibus fieri morbos acutos, hoc vice verſa hiſce temporibus meliori jure dici potuiſſet, de magnis frigoribus. Iiſdemque durantibus circa finem Februarii; febres acutæ malignæ per totam graſſabantur civitatem, Invadebant pleroſque leviſſimo rigore ſuccedente calore non adeo forti & quandoque iterum remittente primis diebus, mox circa quartum vel ſextum diem augeri cœpit calor, & notæ hinc inde in ſuperficie cutis apparuere malignitatis. Pulſus ab initio valde erat ſanorum ſimilis, ut & urinæ, ſed ubi calor auctus rubicundæ inſtar ſanguinis factæ. Deliria circa nonum vel decimum diem comparuere, in quibuſdam vehementia & ad decimum ſeptimum uſque durantia, in quibuſdam remiſſiora & breviora. Maculæ erant parvæ inſtar morſus pulicum, obſcure purpuraſcentes, circa decimum octavum aut etiam circa vigeſimum primum diſparentes. Non valde lethales erant hæ febres, ſed ſupra modum contagioſæ (quod alias non ſemper fieri ſolet) nam in aliquot ædibus ne unum omiſit, quem non corripuiſſet, raro in una aut altera perſona ceſſavit. Duravit hæc lues in Majum uſque, ubi incaleſcente aere remiſit.

Hyemem excepit ver, ſed & hujus initia adhuc ſatis ventis & nivibus turbida. Succeſſit Aprilis totus ſerenus, ſiccus, abſque pluviis cum calore pro tempore inſolito. Majus variabilis, nunc calidus, nunc frigidus, mox ſerenus, iterum pluvioſus, talis etiam totus Junius. Circa hæc tempora vix ullus notabilis occurrit morbus ceſſantibus etiam, ut ſupra dictum, febribus malignis.

Æſtas ferme prioris anni æſtati ſimilis, mediocriter calida, & matutinis horis ſubinde frigida, vigeſima nona Auguſti, trigeſima & trigeſima prima mane pruinæ fuerunt, ſed plane innocuæ, noſtrates appellant *ein Vuaſſer Reiff*, id quod tamen apud nos inſolitum, ubi tales pruinæ raro ante feſtum S. Michaelis obſervantur. Hoc tempore frequentes erant icteri, qui flavedine ſua plurimos deformabant. Sentiebant, qui corripiebantur, aliquam cordis compreſſionem, nauſeam, anorexiam, & non raro vomitum, mox flavo colore toto corpore perfundebantur, ſed qua velocitate venit, eadem iterum adivit. Poſt unum vel alterum laxativum diſparuit flavedo, rediitque ſanitas cum bono appetitu.

Qui ſubſecutus autumnus ſemper erat variabilis & inconſtans, uſque in Decembrem, cum quo hyems ante hyemem, id eſt ante ſolſtitium gelu & nivibus ſuum ſumpſit initium. Febres quæ circa hoc tempus graſſabantur ut plurimum erant tertianæ duplices, raro quartanæ, & præter morem autumnalium nec longæ nec lethales, ſed convenienter tractatæ, facile curabantur.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1701. & ſequentium.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Licet initium anni 1701. frigidum comparuiſſet, triduo tamen poſt mitior aeris temperies, ſub mutabili ventorum, zephyri tamen prævalentis, crebrioreſque nives, ſubinde vero etiam pluvias adducentis flatu, excepit, uſque dum ante, & circa æquinoctium vernale magis conſtantem ſerenitatem eurus largiretur; paulo poſt ventis priorem inconſtantiam reſumentibus, hyememque protractiorem, quin & gravem terræ ſiccitatem circa Solis in Tauri ſignum ingreſſum, cum ſenſibili frigoris moleſtia, ſereno quidem cœlo, producentibus, ut Cereris etiam, Pomonæ & Floræ ſinus tardius panderetur, atque Maji principium vernalis amœnitatis parum oſtenderet, quæ poſtea eo largior comparuit, atque, Gemellorum ſignum cum Sol occupaſſet, aerem multum delinivit, & in tantum calefecit, ut, ni zephyrus, euronotus, & auſter ſubinde pluvias interſperſiſſent, nimia ſiccitate, præcipue quia ventorum perpetuus quaſi motus continuabat, terra plurimum laboraſſet. Interea prior morborum in anno prægreſſo obſervatorum facies continuavit, quam itaque depingere ſuperfluum foret, variolarum puta, febrium petechialium, tuſſiſque humidæ. In menſe Februario inſuper, duobuſque eum excipientibus, pleuritides veræ in ſuppurationem abeuntes, ſed diligenti pectoralium & diaphoreticorum temperatorum uſu, ſine etiam venæ ſectione curabiles acceſſerunt; quibus in nonnullis M. Aprili cum morbus jam in decrementum vergeret, nova febrilis efferveſcentia ſupervenit, cum eruptione per totum corpus puſtularum aquearum, majus periculum minitantium, ægrotis tamen per continuatam alexipharmacorum blandiorum adhibitionem intra primum, quandoque ſecundum octiduum reconvaleſcentibus. Menſe Majo & Junio, præter dictas puncticulares, (quæ jam ſine magna præcordiorum oppreſſione, cum horrore, laſſitudine, lumborum, nuchæ, & capitis dolore ut plurimum ingruebant) purpuratæ etiam febres teneriorem in primis ætatem, non admodum pericoloſe invaſerunt; nec melancholici inſultus maritatis fœminis, menſtruis quidem rite ſe habentibus, infrequentes fuerunt, venæ ſectione quidem mitigari, paulo poſt tamen recidivi facti, acidularum vero martialium potu curati.

Poſt Solis ingreſſum in Cancri ſignum crebriores primo pluviæ, poſtea cum plurimarum tempeſtatum graviorum impetu, calores, circa caniculares in primis dies intenſi, & qui ad æquinoctium autumnale uſque, paucis frigidiuſculis diebus intervenientibus, continuabant, fuere notati; quo tempore ſequentia morborum defuit, niſi quod ibi ob tranſpirationem fortaſſe ab aere humidiore & frigidiuſculo nonnihil cohibitam, febres quotidianæ, poſt exiguum horrorem intenſiori calore invadentes, & facile curabiles, hic ob ſanguinem aeris calore nimis rarefactum febriculæ ſcarlatinæ, ſine magno corporis æſtu aut gravibus ſymptomatibus, ſed levi ſaltem præcordiorum compreſſione præcedente, non minus brevi & ſponte quaſi ceſſantes obſervarentur. Alii autem, quibus probabiliter lympha viſcidior in ſanguine erat, non maculis iſti pingebantur, ſed puſtulis albicantibus, majoribus minoribuſve, cum interſperſis quandoque veſiculis parvis limpidis, pruritu comite tandem exſiccatis, ac in ſquamulas ſecedentibus, per totum corpus, ſine vitæ periculo, & prævio non admodum intenſo calore, onerabantur. Nec infrequentes erant diarrhœæ, quibus interdum, ſed rarius diſenteriæ ſuccedebant, ex negligentiori, ut mihi videbatur, corporis ab aere externo cuſtodia, & liberaliori potus ingurgitatione, hincque ſtomachi tono labefactato subortæ, quæ etiam facile, vel ſolius rhabarbari cum terra ſignata, aut coraliis rubris mixti uſu, vel inſuper eſſentia catechu, lenibuſve aliis adſtringentibus & ſtomachicis abſorbentibus curabantur. Plurimos etiam odontalgia correptos licuit conſpicere, quæ licet rarius Medicorum conſilio exponeretur, quantum tamen dijudicare valui, ex eadem ventriculi imbecillitate, & chyli vel lymphæ crudioris circa dentes ſtagnatione citabatur. Erant inſuper fœminæ præſertim, quas ſiniſtræ axillæ intenſus dolor, ſine tumoris vel inflammationis indicio excruciabat, periodice ut plurimum & circa veſperam recurrens, cujus radicem circa ventriculum pariter hærere, tum notatæ ibidem, in primis ſiniſtro in hypochondrio moleſtiæ, tum ſalutaris curandi ratio conjecturari faciebant: credidiſſem, chylum viſcidiorem & crudiorem, per ductum pecquetianum ad venam ſubclaviam ſiniſtram delatum, & cum obvio ibi ſanguine permixtum, agitationem præternaturalem ibi excitaſſe, parteſque illas dolorifice hac ratione diſtendiſſe, niſi dextrum humerum in fœmina quadam idem malum (tunc occupaſſe notaſſem, cum inſolitam ductus illius ad partem dextram declinationem ſine urgentiori cauſa hic fingere non audeam; quamvis in eadem rheumaticum potius affectum ſubſuiſſe credere malim, præſertim cum dolor ille dicto modo quidem intenſior per intervalla redderetur, nunquam tamen plane intermiſerint, ac tandem brachii tumor ſupervenerit, diaphoreticorum, emplaſtri oxycrocei, & laconici coriarii uſu omnino ſublatus. In cæteris repetitus leniter evacuantium & humores corrigentium, præſertim acidularum martialium uſus proficuus exſtitit, remedia autem externa nullum levamen dederunt.

Eandem chyli & lymphæ vitioſæ in ſtomacho nidulantis labem febres quotidianæ epidemicæ, incerto quandoque paroxyſmi tempore invadentes, teſtabantur; quæ nullo prævio horrore, magna præcordiorum ad oppoſitam in dorſo regionem ſe extendente oppreſſione, & nullo ſenſibili, vel tolerabili ſaltem excipiente calore, infeſtæ erant, atque propinatis, pro exigente neceſſitate, emeticis, vel repetitis laxantibus & abſorbentibus, amaricantibus, abſinthio, chinchina &c. curabantur.

Poſt æquinoctium autumnale primo aeris ſerenitas & ſiccitas continuabant, mox pruinæ, nebulæ, d. 17. & 18. Octobr. copioſæ nives, pluviæ poſtea, & venti modo ex hac, modo ex alia mundi plaga, in primis ex ſeptentrione frequentius irruentes comparuerunt; Sol autem ubi ad Scorpionis ſignum pervenit, denuo per aliquot dies ſerenitatem, terræque ſiccitatem conciliavit,

vit, varia dein aëris temperie, ut plurimum tamen auſtrina ſubſequente; & cum aer parum a ventis jam agitaretur, vapores in eo hoſpitantes parce diſpellebantur; unde iidem corporibus humanis copioſiores communicati variis ægritudinibus procedendis patrocinabantur; hinc non tantum variolæ iterum ſe exerebant, pleuritides veræ, atque febres continuæ, catarrhales magno cum æſtu, cephalalgia & tuſſi, pueros æque ac maturiorem ætatem invadentes, nec, ubi debite tractabantur, lethales subortæ, ſed frequens etiam catarrhorum cohors, coryza, odontalgia, raucedine, tuſſi infeſta urbi incubuit. Muliebris ſexus non minus habuit, de quo ſpeciatim conquereretur, uteri nimirum hæmorrhagia, cui non gravidæ ſaltem, ultimis præſertim duobus graviditatis menſibus, ſed aliæ quoque plures obnoxiæ erant; quem ſanguinis orgaſmum non commodius quam abſorbentibus martialibus &c. uti hœmatite, croco martis adſtringente, item bolo Armena, coralliis rubris &c. haud neglecto, ubi opus erat, pauco opii additamento, ſedatum expertus ſum. Memorari etiam merentur apoplexiæ crebræ, ut plurimum exitioſæ. Memini egregium quendam virum mihi aliquando narraſſe, quod jam olim fuerit obſervatum, poſt crebriorem aquilonium flatum apoplexias frequentes hic contigiſſe; neque admodum in dubium id vocare vellem, cum ab illo vento neſcio quæ atomi impuræ nobis inferantur; id quod civem quendam noſtratem induſtrium non latet, qui ceræ dealbandæ in horto ſuo boreæ multum expoſito operam navans, eandem infeſtam flavedine ab eo infici notavit; unde quamprimum ſpirare eundem obſervat, ceram ſtudioſe tegere, media etiam, ſi is tum ingruat, nocte properat, quem in finem machinulam artificioſam excogitavit, quæ a vento hoc commota ſomnum excutiat. Ubi in memoriam mihi revoco, quæ noſter quondam Æſculapius, Phil. Hœcſtetterus, in ſcholio ad dec. 4. obſ. med. caſ. 1. protulit, uni urbis noſtræ deſcriptionem exhibens, zephyrum ex depreſſis & alicubi paludoſis Marchionatus Burgavienſis locis inquinamenta ſecum rapere, & huc advehere ſcribit; quæ ſane de borea quoque nobis, & non minori jure pronunciare licet, qui ex locis humidis Danubio proximis putridas particulas abripere, atque in capita noſtra effundere valet.

Tandem cum circa menſis Decembris principium zephyri impetus major denuo inſurrexiſſet, d. 10. eundem eurus compeſcuit, frigore, creberrimiſque nebulis, quibus præſertim a d. 17. uſque ad d. 23. Decembris continuis civitas obtecta fuit, ſtipatus, uſque dum circa finem anni zephyro boreas ſuccedens auream tolerabiliorem redderet, niviumque crebritate colophonem imponeret. Quo tempore, præter memoratas pleuritides, variolas & febres continuas, in pueris etiam quotidianæ febres, tuſſi humida & cephalalgia graves, nec non icteri, in adultis autem malignæ petechiales, ut plurimum puſtulis limpidis miliaribus poſt macularum eruptionem comparentibus, comitatæ obſervabantur: hæ in principio poſt horrorem laſſitudinemque, tolerabili calore, intenſo capitis dolore (quem paulo poſt recedentem tuſſis, non quidem diu durans, & ſicca magis quam humida, atque calor auctior cum deliriis nocturnis inſequebantur) ſe prodebant, contagia quandoque in alios ſe diffundebant, rariuſque, ubi temperatioribus alexipharmacis tempeſtive obviam itum eſt, occidebant: in pleuritide vero continuatus diaphoreticorum, præcipitantium dictorum, uſus coagulum ſanguinis feliciter reſolvebat; qualia medicamenta etiam contra quotidianas febres, ut & juxta cum martialium uſu adverſus icterum, promptum auxilium ferebant.

Eurus in anni 1702. introitu ſerenitatem cum frigore moleſto induxerat, quarto tamen mox die zephyrus pluvioſam primo conſtitutionem, poſtea ventorum frequens mutatio tempeſtatis etiam varietatem multam ſubinde attulit, ſemper tamen humida ex pluviis, & temperatione paululum, ſub dominio zephyri, poſt ſolis in Piſces ingreſſum diu impetuoſi, prævalente, ut hyems non admodum rigoroſa quidem, protractior tamen fieret; præſertim cum poſt æquinoctium vernale eurus non ſolum magis ſpiraret, & poſt ſerenos plures dies circa initium Aprilis rediens zephyri ferocia crebriores nives ſpargeret; quas ſub eodem ſæviente licet ab aliis ventis ſæpe interrumperetur, frequentes pluviæ, cum Sol ad Tauri ſignum appropinquaret, exceperunt, uſque dum poſt Maji principium eurus ſereniorem & vernæ temperiei magis conformem aerem redderet, ſiccitate tamen terræ exinde non parva inducta, ut Flora ſuas amœnitates non niſi ſerius exprimere valuerit. Hoc toto tempore eadem morborum facies, in primis vero pleuritides, ut plurimum ſine ſuppuratione curabiles, uſque in Aprilem continuabant. In quo & Majo menſe febres continuæ, in paucis cum miliari effloreſcentia, ſemper autem prævio horrore, (ſine intenſo calore) magna virium debilitate, & cephalalgia gravi, raro deliriis, aliiſve gravioribus ſymptomatibus comitatæ, atque alexipharmacorum & diaphoreticorum uſui cedentes, hic ibi propullulabant. Majori vero numero febres quotidianæ & pauciores tertianæ ingruebant; illæ tantum non in omnibus, qui ſe curæ meæ commiſerant, inſignem capitis dolorem in paroxyſmo inducebant, vireſque proſternebant; in multis prima ſub invaſione, & ſæpe aliquot per dies continuatum typum, vix perceptibili caloris & cephalalgiæ remiſſione, referebant; chinchinatis autem medicamentis, vel arcano duplicato facile curabantur; quibus non minus tertianæ, poſt emetici, vel ſcammonii ſulfurati, ubi opus erat, adhibitionem breviſſime abigebantur.

Circa æquinoctium dictum arthriticis affectibus obnoxii fere omnes, quotquot mihi noti, inſultus ut plurimum non admodum feroces patiebantur, atque ubi poſt exantlatam periodum juſto citius aeri ſe expoſuerunt vel artus delaſſarunt, recidivas experiebantur. Plurimos etiam infantes epilepſia e medio ſuſtulit, quæ ex lymphæ acido viſcidæ in cerebro ſtagnatione, præſertim dentitione difficili accedente, ortum traxiſſe viſa eſt. Iſtæ autem lymphæ craſſioris collectiones non minus in aliis frequentes admodum fuerunt, ut non tantum crebriores tuſſes, coryzæ, odontalgiæ exinde obortæ fuerint, ſed frequentiſſime aliis etiam morbis epidemice & ſporadice graſſantibus, tuſſis ſe aſſociaverit.

Cum Junio zephyrus euro ſucceſſit, pluviarum multarum ferax paucis diebus ſerenis intermixtis; qui in Julio quidem per primum triduum cum calore non mediocri continuabant, aſt mox aere in fulgura & tonitrura deſpumante, in pluvioſos juxta & frigidiuſculos, ac poſtea temperatos mutabantur, uſque dum poſt Canis exortum eurus, ſæpe ad meridionalem plagam inclinans, ſerenitatem non ſine calore reduceret. Magna dehinc ventorum varietas fuit notata, (niſi quod poſt autumnale æquinoctium a d. 24. Septemb. uſque ad d. 6. Octobr. zephyrus impetuoſe admodum dominaretur, a frigido & non minus per triduum vehementi euro tandem quaſi in fugam conjectus) quæ diverſam quoque aeris temperiem, potiſſimum tamen calidam & ſerenam in Auguſto effecit. Aſt in Novembri multa hyemis præludia, imo præmaturus adventus ejuſdem, crebro, & quandoque intenſo frigore, niveque repetita, quam benignior aura & interpolatæ pluviæ denuo liquabant, moleſtus exſtitit. Quæ ipſa mutabilis conſtitutio, tum ningendo, tum præſertim pluendo, frigore modo aucto, modo remiſſo, zephyro reliquis ventis prævalente, & circa, nec non poſt ſolſtitium hyemale, uſque ad finem anni, multum ſæviente, nubibus autem continuo fere Solem obducentibus, integrum præſertim Decembrem faſtidioſum admodum reddidit. Morbi interea longiores inducias dederunt, tales tamen, quibus aliqualis epidemicæ luis præſentia non prorſus excluderetur; uti præſertim in febribus quotidianis ſupra memoratis paſſim per Junium & ſubſequentes menſes uſque in Novembrem obſervari poterat; quæ tandem in non paucis, cum autumnus adventaret, hecticæ metum injecerunt, quibus tamen juxta cum aliis coagulum lymphæ acidum deſtruentibus, ſpecificum in primis antihecticum Poterii, lapilli gammatorum &c. ſalutarem opem præſtiterunt. Circa ſolſtitium hyemale variolæ benignæ in pueris ſe exercuerunt, cum magno quidem calore ingruentes, a pulvere tamen rubeo Panaonico, antimonio diaphoretico, unicornu marino &c. quinimo quandoque etiam ſine medicamentis celeriter periodum ſuam abſolventes, & cum fine anni jam iterum omnino diſparentes. Quod tandem de ægritudinibus aliis, quibus ſemper fere tuſſis ſe ſociaverat, dictum, in hiſce quoque deprehenſum fuit.

Quæ Annorum ſequentium, videl. 1703. 1704. & 1705. conſtitutio fuerit, in Appendice Dec. tertiæ Anni noni & decimi Miſcellaneorum noſtrorum curioſ. legi poteſt; cui nempe typothetæ negligentia antecedentem præfigere intermiſit.

Anno 1706. hyemale frigus, ob auſtrinam aeris temperiem, qualis anni prægreſſi in fine obſervata fuerat, & uſque dum Sol Aquarii ſignum attingeret, continuaverat, hactenus ut plurimum tolerabile, nunc magis ſe exeruit, præſertim cum orientalis ventus in Februario conſtanter, interdum ad meridionalem plagam inclinans, ſpiraret, ac continuæ fere nebulæ uſque ad Solis in Piſces ingreſſum, ubi ſerenus aer frigus augebat, nos cingerent. Cum interea hecticæ febris inſultui (coryzas & tuſſes humidas, tanquam indivulſos quaſi hyemis comites, nec non odontalgias ut taceam) denuo

nuo plures exponerentur, ſed facile etiam medicamentis acredinem temperantibus abigerentur.

Circa vernale æquinoctium zephyrus potiſſimum dominio potitus, atque, a reliquis tamen ventis nonnunquam interruptus, multum invaleſcens, diverſam etiam temperiem, auſtrinam præcipue excitavit, ac vernali amœnitati ſubinde obſtitit. Sub qua conſtitutione febres quotidianæ, & plures tertianæ ingruerunt, magno cum impetu; in quibuſdam etiam cum deliriis, ſine tamen cephalalgia ut plurimum, & quæ poſt ſumptum cholagogum, vel emeticum, abſorgentibus non difficulter, prompte etiam chinchinatis ceſſerunt. Plures inſuper circa Solis in Gemellos tranſitum nephriticis doloribus, non admodum refractariis, obnoxii fuerunt.

Poſtea ſub mutabili valde ventorum viciſſitudine, ante & poſt ſolſtitium æſtivum, plures ſerenos calidoſque dies experti fuimus, qui etiam diu continuarunt, multamque ideo terræ ſiccitatem, præſertim a ventis adjuti, attulerunt; cui interea febres prædictas, ſenſim declinantes, neque tamen per reliquum poſtea annum prorſus ſilentes, crebræ odontalgiæ, (quæ etiam per totum hunc annum fuerunt obſervatæ) tuſſes, interdum convulſivi quid habentes, & coryzæ; adultos æque ac juniores affligerent, & cum negligentior diæta accederet, diu durarent. Quas moleſtias magnæ illi & totali ſolari eclypſi, quæ d. 12. Maji contigit, adſcribere multis placuit. Et quamvis ſubita illa aeris calidi, interceptos ob Solis radios, in frigidum, hiſque non minus celeriter redditis, in calidum rurſus mutatio, juxta cum animorum, ex inſperata illa & nulli unquam viſa caligine, conſternatione, aliquid contribuiſſe videri poſſet, cum tamen jam ante eclipſin iſtæ lymphæ ſtaſes contigerint, vix locum illa opinio inveniet, negari tamen nequit, frequentiores poſt illam ſolis obſcurationem, & circa ſolſtitium æſtivum illas occurriſſe: ideoque non prorſus improbabile eſt, ſpiritus a phænomeno iſto terrifico labefactatos, (qui ſane terror in nonnullis tantus fuit, ut lipothymiam ipſis induxerit) lymphamque ſimul craſſiorem redditam, quin & a frigore illo inſolito magis condenſatam, ad catarrhales has ſtagnationes diſpoſuiſſe.

Menſis Julius quamvis pariter multa ſerenitate gauderet, nonnunquam tamen pluviis ſitientem terram refocillavit; poſt Caniculæ vero exortum calores admodum invaluerunt, & uſque ad occaſum perſeverarunt; quin licet temperarior ob pluvias, parciores equidem, aura per paucos dies ſuccederet; ad priſtinum tamen genium mox revera eſt, uſque dum d. 7. Septembr. cum luna inchoante zephyrus pluvias ſæpius adduceret. Quo tempore dyſenteriæ graſſari cœperunt, & infantibus non levem ſtragem intulerunt, adultis vero nec tam frequenter, nec etiam lethaliter ea decumbentibus. Ubi quidem hiſce fructuum horariorum intemperantiori ab eſu, vel liberaliori ob caniculares æſtus potu, præſertim cereviſiæ, nobis albæ dictæ, propter tenuitatem ſuam & imperfectam a parca fermentatione depurationem, in acorem pronæ, illam obtigiſſe veriſimile eſt; illis autem, quorum major pars ob tenellam ætatem nihil horum deguſtaverat, cur adeo fatalis fuerit difficulter determinari poteſt. Utrum in lacte vaccino aliquid adverſi delituerit, quo cum nempe pulmenta in eorum cibum coqui ſolent, affirmare nequeo; cum tamen alia cauſa non ſuppetat, in vaccarum ſanguine, ob aeris fervorem, pratorum ſiccitatem, & pabuli inde ortam penuriam, temperatas balſamicas peticulas multum fuiſſe immutatas, acrioreſque redditas, haud incredibile videtur, quæ lacti communicatæ vim ſuam in tenerrimis infantum corpuſculis exerere, eorumque deſtructioni, quin & epilepſiæ aliis quibuſdam tum temporis funeſtæ, anſam dare valuerunt; & cum muliebris imperita induſtria puſionum curæ ſe ſufficere ut plurimum perſuaſa ſit, aut ſaltem Medicum deſperato jam morbo advocet, funerum multiplicatio facile contingere potuit; præſertim ubi difficilior fortaſſe prægreſſus partus fœtui debilitatem aliquam antea impreſſerat, cum, incertum qua de cauſa, hoc anno de dyſtokia & præmaturo partu non levibus querelis urbs perſtrepuerit.

Reliquum anni, una cum ventorum continua mutabilitate, nebulas inter & pluvias frequentiores, aerem temperatiorem quoad activam ejus qualitatem, (niſi quod paulo ante ſolſtitium hybernum eurus eundem nivibus aſperiorem per tridum reddiderit) expertum fuit, multaſque nobis inducias conceſſit, ſi rheumaticas poſt ſolſtitium dictum, muſculis caput attollentibus faſtidioſas lymphæ ſtaſes exceperis, quæ ſolo tamen tum hypocauſti calore, tum ſuffituum maſtichinorum &c. ope haud difficulter reſolvi potuerunt.

· *Sydenham Opera Medica.*

Plurimas inter nebulas temperatioremque auram non ſaltem annum 1707. inchoavimus, ſed porro etiam clementem, & Sole in Aquario verſante, humidam aeris temperiem experti fuimus, raro, nec diu durabili frigore, ac multo rarius nive comparente; neque etiam multi, humidas nempe & nocivas alias in aere particulas frequenti ventorum variorum agitatione diſpellente, morbi populares aderant, niſi quod rheumatiſmi præfati, nec non febres intermittentes, quamvis pauciores, atque poſt ſumptum lene laxans, eſſentiæ corticis Peruviani facile abigendæ, continuarent; quoſdam vero pleuritides veræ, in ſuppurationem ut plurimum terminatæ, nec tamen admodum acutæ, & antimonio diaphoretico, pulveri pleuritico Aug. prompte cedentes, puerilem autem ſparſim variolæ, nulla malignitate ſuſpectæ, ac per totum poſtea anni decurſum obſervatæ; alios denique icteri non adeo contumaces; præſertim ſub crebriori eſſentiæ mart. D. Lud. uſu, invaderent.

Licet autem circa Martii initium frigum intenſum ingruerit, mox tamen poſt quatriduum temperatiorem in ſtatum denuo fuit mutatum, ut veris præludia multa comparerent; cujus vero amœnitatem ventorum diverſorum, euri in primis auſteritas, cui nebulæ crebræ jungebantur, multum retardavit, aeremque frigore horridiuſculum reddidit; quo ipſo inſenſibilis tranſpiratio admodum ſufflaminata, ſerum in corpore auxiſſe, atque creberrimas adſtagnationes diſpoſuiſſe viſa eſt, ut major incolarum pars catarrhoſis ægritudinibus, pectus, vel nares, aures, fauceſve occupantibus affligeretur; in quibuſdam fluxu celerrime, vehementerque gravi cum cephalalgia & febrili incaleſcentia invadente. Quo tempore etiam febres, tum quotidianæ, tum tertianæ, ex eadem dubio procul cauſa, multiplicabantur, atque non raro graviores in principio, magna utpote cum cephalalgia, virium debilitate, & calore, ut continuæ quaſi typum referrent, oriebantur, poſtea vero medicamentis oppugnatæ, prompte etiam recedebant; facile tamen ab aeris frigidi admiſſione, vel cereviſiæ potu recidivam paſſæ; quæ etiam febres in autumnum uſque continuarunt; qui humidus admodum & graviori zephyri vehementia faſtidioſus extitit. Poſtquam æſtas, Sole Cancri ſignum occupante, magno æſtu, rarius a ventis pluviiſque temperato, primo ſat gravis, ab ingreſſu autem Solis in Leonem, crebriores propter pluvias, zephyrique impetus frigidulius ut plurimum fuerat; & ſic (ut crebriores catarrhos, dentibus præcipue infeſtos taceam) non ſaltem in nonnullis quartanæ, longiori horrore & calore multum moleſtæ, eoque contumaciores, quo minus ii, qui eadem afflicti ex plebe meam opem implorarunt, in diæta convenienti medicamentorumque uſu morigeros præbuerunt, ſed etiam arthritidis vagæ, pulveribus ex coralliis, ſpodio foſſ. lap. gammar. cinnabari, aliiſque antimoniatis fixis, opii tantillo addito, præter interpolatum laxantium uſum, haud difficulter cedentis, generationi anſam dederunt. Hyemis præſentiam in Decembris initio præmaturum frigus, & nives copioſæ ab Aquilone adductæ, indicarunt; quæ tamen poſt decendium e pluviis eliquatæ, quas zephyrus ante ſolſtitium hyemale vehementiſſimus concitaverat; cui cum caurus, & poſtea euronotus ſucceſſiſſent, aere nubiloſo & nebuloſo, ac moderate frigido, morbis ſilentibus, reddito, anni exordium fecerunt.

Anno 1708. diſſipatis nubibus, benignior euronotus per duas primas hebdomadas ſerenitatem, aliqua tamen nebuloſa caligine ut plurimum ſe immiſcente, produxit; quam poſtea humida ac pluvioſa conſtitutio excepit, præſertim cum quatriduana circa Solis in ſignum Aquarii ingreſſum zephyri vehementia ingruiſſet; cui ſub ventorum mutabilitate prior ſerenitas circa finem hujus menſis primi, & principium ſecundi ſucceſſit, atque temperatam adeo brumam, uti paſſim alibi locorum, experti fuimus, ut multa veris indicia oſtenderet; donec euronotus d. 10. Febr. cum nivibus frigus adduceret, humida vero paucos poſt dies, cum intermixto quandoque frigore, intemperies a zephyro reduceretur. Quamvis autem hac ſub inſolita aeris clementia multi graves eſſe oborituros morbos vererentur, nihil tamen epidemici, (ut febres quotidianas & tertianas ſparſim & rarius adhuc occurrentes taceam) præter variolas, uſque dum Sol Tauri ſignum accederet, continuantes, & conſuetæ hoc tempore catarrhalia incommoda, tuſſes præſertim humidas, & ab eadem ſeri ſtagnatione capitis eryſipelas in ſexu muliebri, produxit, quod ex negligentiori fortaſſe partis iſtius cuſtodia, præviis in collo tenſivis doloribus, cum febrili incaleſcentia invaſit, & moderato lecti calore, præ-

ſertim diaphoreticorum terreorum uſu accedente, non difficulter diſcuſſum fuit.

Humidus autem hic aeris ſtatus ante & poſt æquinoctium vernale continuabat, ut pauci ſereni dies nobis obtingerent, & licet Solis quandoque radii refocillarent, nebuloſæ tamen exhalationes eoſdem ſæpiſſime deturparunt; uſque dum auſterior eurus d. 27. April. aerem ſerenaret, atque ab eo, & alternante cauro moleſtum frigus terræque ſiccitas producerentur, quæ in adultum uſque Majum, in quo diverſæ ventorum ex omni plaga mutationes notatæ, continuabant, donec d. 15. poſt fulmina & tonitrua in crebras pluvias mutarentur; quæ dein humida facies, zephyro & borea alternantibus, uſque ad principium Auguſti perdurabat; ubi zephyro potiſſimum dominante, calores magni & multa ſerenitas, ſæpe tamen matutinis nebuloſis evaporationibus gravata, uſque ad Caniculæ occaſum ingruebant, pluvioſo ac frigiduſculo aere ſuccedente; qui etiam, rara intercurrente ſerenitate, uſque ad æquinoctium autumnale continuabat. Interea frequentes febres hecticis ſimiles, tuſſi præſertim & caloribus lentis inordinatis ſtipatæ, atque continuato abſorbentium fixorum uſui obtemperantes, notabantur. Variolas autem circa Maji finem ceſſantes, morbilli excipiebant, non tantum in infantibus, qui prius ſani fuerant, ſed etiam, qui paulo ante variolis laboraverant, nec non in adultioribus, ut & non paucis morbum hunc jam olim expertis, abſque tamen malignitatis nota, & ſub blandorum diaphoreticorum uſu paucos intra dies periodum ſuam abſolventes, qui tamen in menſe Julio iterum ceſſaverant; quo tempore poſtea odontalgiæ, ophtalmiæ, nec non dolores ſpaſmodici uterini in fœminis, iſchiadicique præcipue in viris frequenter occurrebant, ex lymphæ, uti mihi videbatur, ab aeris inclementia viſcidioris atque ideo ad ſtagnationem proclivioris redditæ vitio generati, præſertim cum cereviſiæ aceſcentis, qua de plurimæ paſſim querelæ fiebant, potus accederet, & nervis ad coxas ac uterum tendentibus ſpicula ſua infigeret, ubi præter lenia eccoprotica, hyſtericis medicamenta caſtorina, cinnabarina &c. & iſchiadicis blandam per vices diaphoreſin promoventia, non neglecta ut plurimum opiatorum ſuccisa miſcella, profuiſſe expertus ſum.

Circa æquinoctium autumnale per 16. dies ſerenitas adfuit, raro nubibus aut pluviæ expoſita, nebulis tamen crebris matutinis ſtipata, quibus poſt multam ventorum varietatem, ſubſeqq. etiam diebus obſervatam, boreas per 12. dies nubes adduxit, a zephyro poſtea in pluvias reſolutas; quin & poſt ſolis in ſignum Scorpionis ingreſſum, euro flante, nix decidua præmaturum quaſi hyemale frigus efficiebat. Ineunte Novembri multa quidem uſque ad ſolis in Sagittarium ingreſſum ſerenitas, crebro tamen nebuloſa, præſertim matutina, caligine inquinata; ſuccedente uſque ad d. 15. Decembris faſtidioſa, frigida, ob nives, nubila, neulas intemperie; ubi quidem ſol nubibus diſcuſſis, ſerenitatem non ſine multo frigore, crebris etiam nebulis interruptam, reddidit. Interim, præter frequentes odontalgias, catarrhi in primis, capiti & pectori infeſti, plurimos in M. Novembri infeſtarunt, tantumque incrementum ſumpſerunt, ut in M. Decembri pauciſſimi in urbe eſſent, quos moleſtia illa non tentaverat; multos etiam gravius tractaret, qui nempe prægreſſo acri horrore, febriles efferveſcentias, intenſas cephalalgias, aut capitis ſtupores, virium proſtrationes, quandoque faucium ſpaſticas ſtrangulationes, vel dolores pleuræ ſpurios experti fuerunt. Cauſam continuæ quaſi nebuloſæ aeris tempeſtati potiſſimum adſcripſerim, quæ non ſolum particulas ſuas humidas, impuras, per inſpirationem corpori communicare, ſicque ſeroſam colluviem augere, & ſanguinem inquinare potuit, ſed etiam frigore & gravitate ſua poros conſtringendo, ac tranſpirationem excrementitiorum humorum impediendo, eoſdem cumulare, incraſſare, atque in ſubtiliſſimis cerebri, narium, tracheæ glandulis ac tubulis ſtagnare fecit. Cui itaque præter moderatum aeris regimen, medicamentis reſolventibus, attenuantibus, abſorbentibus, demulcentibus &c. pro ſubjectorum & ſymptomatum diverſitate, ubi morbi gravitas id depoſcebat, ſuccurrendum fuit, eo cum ſucceſſu, ut nullus, qui libitinæ cenſum ſubiiſſet, mihi innotuerit.

Principium anni 1709. ſpirante euronoto, nebuloſum fuerat, altero autem & ſubſequentibus diebus zephyrus vehemens pluvias, & noctu, inter d. 5. & 6. Januarii plurimam nivem eurus, verſus aquilonem inclinans, cum intenſo frigore adduxerat; quod indies fere, inter matutinas præcipue nebulas, dieſque & noctes ſerenas, creſcendo ea vehementia nos afflixit, qua de longe lateque querelas multiplicare Europæ contigit, donec d. 24. prægreſſa nivoſa, veſperi auſter temperatiorem & pluvioſam auram induceret. Licet autem ineunte Februario frigus iterum, tolerabilius quidem, intenderetur, ac variis ſub ventis aeriſque mutationibus, nive quandoque rariore decidente, ad diem uſque decimum continuaret, zephyrus tamen temperatiorem tunc aerem reddidit, uſque dum d. 16. orientalis ventus, ad ſeptentrionem, nonnihil denuo deflectens, & præſertim biduo poſt acriter ſpirans, novo gelu adfligeret; quod incrementa ſubinde ſumens, eo rigore inhorruit, ut d. 27. Febr. intenſiſſimo frigori, d. 21. Januarii obſervato (teſtante id ſpiritu vini in meo thermometro, utrobique matutino tempore ante ſolis ortum, ad gradum uſque ſeptimum, veſpertino autem poſt ſolis occaſum ad nonum gradum depreſſo) parum ceſſerit; quod dein multas inter ventorum mutationes, variaſque aeris, humidam in primis, conſtitutiones, tolerabilius redditum, ſed d. 12. Martii, & inſequente triduo iterum auctum fuerat, ſpiritumque vini in thermometro ad gradum nonum cum dimidio, veſperi autem ad undecimum atque dimidium depreſſerat: tandem autem remittens, d. 16. dicti menſis ſpiritum ad gradum undecimum, & ſic ſenſim magis ſurſum extolli permiſerat, ut d. 17. Aprilis gradum decimum quintum mane attingeret. Interea non tantum ventorum mutabilitas, ſed aeris etiam, ob crebriores pluvias, humida ac frigiduſcula, interveniente tamen ſubinde ſerenitate atque calore, ante & circa ſolis in Tauri ſignum ingreſſum intenſiori, continuarunt, ut fœcunditati terræ non modice faverent, matutinæ quoque nebulæ tenuiores, ubi pluviæ aberant cœlumque ſerenum erat, tunc & per totum reliquum annum, ſemper obſervabantur. Et quamvis poſt reſeratos terræ ab inſolito frigore profunde conſtrictos meatus, indeque diu repreſſas exhalationes, vapores iſti liberiores facti multis gravium ſubſequendarum ægritudinum metum excitarent, contrarium tamen per DEI gratiam evenit, conglaciata iſta terræ cruſta ſenſim reſoluta, ſicque vaporibus non confertim erumpentibus, ſed paulatim exhalantibus, atque ventorum perpetua agitatione particulas iſtas humidas impuras diſſipante. Tot tamen aqueæ in athmoſphæra oberrantes particulæ non poterant non ſeri proventum nimium in corpore accumulare; præſertim cum per totum reliquum anni decurſum mutabilis ſubinde, præſertim humida & frigiduſcula temperies (niſi quod Syrius ante & circa ſui exortum finemque zephyro, uti hic, ita etiam reliquo tempore, potiſſimum prævalente, quandoque per pauculos dies acrius ureret) & hinc catarrhoſarum moleſtiarum, cum hectici caloris in quibuſdam metu, in naribus, bronchiis, dentibus, artubus, per totum anni decurſum, & quæ omnibus fere aliis morbis ſeſe jungebat, frequentiam excitare; præter quas etiam, in vere & æſtate, febres quotidianæ & tertianæ, interdum gravibus ſymptomatibus, præſertim in morbi principio, uti deliriis, cephalalgiis, ſpaſtico nuchæ dolore, narium hæmorragia, vomitu &c. ſtipatæ, ex tranſpiratione inſenſibili, ob temperiem aeris ſæpius variantem, impedita obortæ, minus tamen refractariæ, non paucæ notabantur. Inter remedia, juxta cum eccoproticis, blanda diaphoretica & abſorbentia potiſſimam curæ partem abſolverant.

Conſtitutio anni 1710. cum humida & moderate frigida, ſub ventorum, zephyro tamen prævalente, alternatione, primo continuaret, affectus etiam catarrhoſi, in primis arthritides nondum deſierunt, & menſe Martio febres tertianæ, cephalalgia, deliriis, vomituque in prima invaſione ſæpius moleſtæ, non paucos invaſerunt; quibus tamen, poſt pulveris cornachini, & ubi ventriculus viſcido muco obrutus videbatur, lenioris emetici uſum, cortex Peruvianus ad ℥ß. ʒij. &c. ſemel vel bis in die ſumptus, præſentaneam opem ferebat, ut poſt ſecundum, aut quartum paroxyſmum, ſine recidivæ incommodo, ut plurimum ceſſarent.

Poſtquam in Arietis ſignum ſol pervenit, cum ſerenitate, (ita tamen, ut hic quoque annus, cœlo ſereno, ſoleque oriente, nebuloſum nonnihil aerem ſemper experiretur) triduanum quidem intenſum calorem, Africo flante, excitaverat, quem tamen zephyrus pluvioſus creber iterum diſſipaverat, qualem etiam ſextiduanum calorem, antequam ſol in Tauri ſignum progreſſus eſſet, euro ſpirante, ſenſimus, ab occidentali tamen pluvioſo vento iterum temperatum. Et hæc aeris, modo humidi, modo ſicci, calidi, frigiduſculi, ſæpius nubiloſi, ventorum etiam crebra permutatio in poſterum uſque ad finem anni perſeveravit, prævalente tamen ſemper humida conſtitutione; unde hæc viciſſitudo primo terræ fœcunditati multum, poſtea etiam hyems ut longius abeſſet, ſimul tamen variæ catarrhoſæ & rheumaticæ invaſiones ut frequenter orirentur, effecit. Febres etiam tertianæ, quamvis non fre-

frequentes, nec non quotidianæ, hecticæque per totum annum obſervabantur; menſe autem Majo & Junio morbillis plures infantes, cum vehementi tuſſi, oculorum gravedine, hæmorrhagia ſæpe prævia, decumbebant; variolæ quoque in multis, non quidem malignitate, ſed copia, & ſymptomatum conſuetorum vehementia, & puſtularum, rariori tamen, confluxu infeſtæ notabantur. In cura omnium horum morborum remediis, in præcedentibus hiſtoriis memoratis, non infeliciter uti datum fuit.

Conſtitutio Epidemica Baſileenſis Anni 1700. & 1701.

Dn. D. JOANNIS JACOBI HARDERI.

ÆStivus calor diebus canicularibus Anno 1700. temperiem ſuam non exceſſit, quin ventis quandoque placidis perflaretur, neque corpori incommodum faceſſeret, imo Auguſto menſe, pluviis præter votum quandoque infrigebatur; September inſequens ſiccus & calidus illo magis fuit, nec tamen ſufficiens, qui uvas ad optatam maturitatem undique perduceret; neque etiam morborum ferax iſta anni conſtitutio fuit. October nebuloſa, ut ſolet, & ſæpiuſcule pluvioſa tempeſtate, hyemalem brumam antevertit; hæc ipſa autem per Novembrem, & Decembrem mitior extitit, & quamvis multa nive montes & juga altiora integerentur, ingruente tamen pluvioſo, & hoc quandoque udoſo aere, ab eadem prompte liberata fuerunt; iſta autem aeris διαθέσις, non modo catarrhalibus febribus, ſed pleuritidi ac pleuropneumoniæ, etiam ſparſim anſam præbuit.

Anno 1701. Januarii initium boreali vento magis perſtabatur, acriſque ſerenitate animum refecit; in primis vero ſub meridiem propius accedentes ſolares radii brumæ matutinæ ſpicula ex voto pepulerunt, & continuata in Februarium uſque ſua activitate fere inconcuſſa, nives boreamque in arvis campiſque tantum non intempeſtive fugarunt, ſiquidem ſubſequente Martio ac Aprili, quibus blandiorem ſolis calorem, & hinc pluvias amicabili auſtro mitigatas ſperabamus, brumæ rigorem majorem nivaliſque tempeſtatis, ac nivis copioſe delabentis ſpicula, frequenter experti ſumus.

Maji delicias, ſi quas matutinæ auræ fulgor interdum promiſit, mox nebularum craſſiorum cohors, nunc calor ſubſequens intenſior, mox irruentes grandinoſæ tempeſtates, omnimodo amarulentas reddiderunt. Ante caniculæ autem exortum, & hac durante, ſolis æſtus longe intenſior & tantum non exurens calor, animantibus brutis non minus, quam homini, valde moleſtus fuit, febri intermittentium ferax mater, & quem neque tempeſtates horrendæ, crebrius ingruentes, uſque attemperare valuerunt.

Poſt Caniculam increbeſcens tantiſper pluvioſa, & hinc temperatior aeris conſtitutio, placidiorem motum videbatur promittere; verum alcyonia hæc non diu durante, quin redeunte intenſiore aeris ſiccitate, ſereno cœlo, ſi nebulas Septembri menſe, minus tamen frequentes, mane excipias, in Octobris uſque principium calor inſuetus & immoderatior perſtitit, exareſcentiæ æque, ſi non magis, quam majoris fructuum matureſcentiæ pares, & dyſenteriæ ſatis atrocis apud nos, aliiſque in locis fœcundus genitor, cui num pluviæ a diebus aliquot, arva præ ſiccitate hiſcentia blande irrigantes, atque hominibus gratiſſimæ, obicem ſint poſituræ, horæ ſubſecuturæ docebunt.

Conſtitutio Epidemica Berolienſis Anni 1701.

Dn. Doct. GUSTAVI CASIMIRI GAHRLIEP *von der Mullen.*

ANnum ſæculi ſeptimi primum, prima Januarii, turbido, ſed ſicco cœlo inchoavit, & in veſperam pluvioſam deſiit. Sequens ſecunda pluviis nivem ad meridiem uſque miſcuit, poſt diſcuſſis nubibus ſerenior gelu moderatum adduxit. Quod ſequenti tertia continuans, ac per quatriduum ingraveſcens rurſuſque in nives, & pluvias procellæ junctas per triduum deliquit. Cui denuo undecima cum nive copioſa leve ſucceſſit gelu, atque octiduum pauciori quandoque, quandoque copioſiori nivem aſperſum duravit. Vigeſima nebula denſa mutationis prænuncia, ſequentibus tribus, interſperſis quandoque pluviis, tandemque gelicidio degelavit. Vigeſima quarta Iris matutina turbidi atque pluvii ætheris nuncia apparuit, ſequente per triduum * gelu moderato ac parcis nonnunquam nivibus ſtipato, quod quatriduum rurſus nocturno ac matutino gelu, a meridie utplurimum degelante varium ad finem uſque menſis excepit. Februarius nebula denſa cum gelu moderato, ſed mox in pluvias fatiſcente cœpit, cui nubilum ſucceſſit cœlum, remittente gelu, & in imbrem circa veſperam deliqueſcente. Mox, tertia proceIloſa, ſicca & clara, a nivoſa nocte, die vero, licet borea flante remiſſo ac egelido, nocte tamen rigida ſuccedente, ac die nivoſa, ſed temperata ſequente, a triduo gelido iterum excepta. Nona tempeſtuoſa cum ſucceſſore decimo gelu in nives deliqueſcentes reſolvit. Quas ſequentes duæ noctes in glaciem rurſus denſarunt, de die parumper degelantem. Decima tertia nimboſa rurſus nives parcas ſparſit, mox aere temperato ſolutas. Decimam quartam cœlo ſereno gratam, gelidum excepti biduum, quod gelu nocturno & matutino temperato, pomeridianum adhuc mitius ſubſtituit. Huic aliud ſucceſſit biduum ventoſum; ab octiduo gelido & utplurimum ſereno comitatum, 25ta quidem turbida, & uvida interruptum, ſed triduo rurſus gelido & ex parte obſcuro redintegratum, & pluviis nonnullis interpolatum 25. una cum menſe definens.

Martius verna temperie initiatus, vario cœlo nunc placido, nunc turbulento, ventoſo, frigido, diverſimode alterato, ad nonum uſque & decimum gelidus tranſiit. Tum remittens, octiduo temperato ac verna amœnitate grato, ad vigeſimum pluvium initio tandem rurſus clareſcentem duravit, a quatriduo perinde variato exceptum, in noctes gelidas, ſexque dies ſerenos deſiit.

Morbos trimeſtre hoc, præter ſcorbutum, endemium & illius aſſeclas & affines aluit febres diverſarum ſpecierum, malignas quaſdam variolis notatas, alias ardentes, continuas ac intermittentes, catarrhales, pleuriticas nonnullas, alias tuſſibus vehementibus ac diuturnis, cephalæa, aſthmate affligentes, in phthiſes quandoque degenerantes; præterea cardialgias, hypochondriacas, & colicas paſſiones.

Aprilis, quo Martius tramite deſiit, rurſus incepit, niſi quod ſerenitatem præcedentem cum turbido ac ventoſo cœlo commutavit, & a ſexto per quatriduum, nives quandoque utut raras pluviolis nonnullis interſeruerit, tum gelu nocturno dies ſerenos, & haud inamœnos ad 14tum uſque ſubſtituerit. Cui cum 15to pluvia nivibus mixta nimboſis, quatriduum ſucceſſit ſerenum ac frigidum: huic vero biduum turbidum pluviis ſubinde, & nonnunquam grandine interpolatum. 24to & 25. ſerenis ac verna gratia temperatis, reliqui ad trigeſimum uſque ſucceſſerunt inconſtantes, pluvioſi & nimboſi.

Majus turbido, ſed mox ſereniori inchoavit biduo ſubſequente triduo nubilo ac frigido, ſparſis quoque nonnunquam pluviis ex parte uvido, ad ſeptimum totum pluvioſum, & octavum varium, tandemque nonum ſerenum ac æſtivo calore gratum perrexit. Cui triduo quatriduum, intercalato decimo tertio pauca pluvia irrigato, addidit. Tum 6. dierum ſudo plane æſtivo ad 20. uſque continuavit. Cui alii ſex non æque ſereni, ſed varietate pluviolis nonnunquam temperata, adeoque non inamœna diſtincti ſucceſſerunt tandemque reliqui ad finem uſque menſis verno temperamento commendabiles.

Junius a principio ad 12dum uſque in ea temperie, pluviolis tamen quandoque interpolata perſeveravit. A 13tia verna temperies, in æſtum ſæpius ſatis grandem mutata, & præter nocturnas 16ti & 20mi pluvias fere torridum, ad 22dum uſque pluvia nocturna ac tonitru matutino fractum, cui ad 26tum pluvia moderata madentem, quatriduum temperatum; huic vero 27mus paulo calidior, 28vus cum 29no pluviis modicis irrigui ſucceſſerunt, tandem 30mus ſereno & temperato cœlo amœnus menſem ſimulque trimeſtre finiit.

Morbi hujus trimeſtris præter prædictos endemios maligni & epidemici, quantum mihi quidem innotuit, pauci fuerunt, ſporadici plures, febres pleuriticæ, ardentes, continuæ, aſthmate, nauſea, vomitu, cephalæis moleſtæ; intermittentes quædam, hemicrania, cardiogmo, cœliaca paſſione, diarrhœa, dyſenteria aliiſque ſymptomatibus exacerbatæ, lipiria quoque ſed urina ſola.

Julius ſudo ac calore æſtivo, quo præcedens receſſit, denuo acceſſit, ac ad 13tium uſque ſerenitate jugi ac æſtu indies ingraveſcente, ſi 5tum excipias temperatiorem reliquis, ac 6tum pauca pluvia iriguum, continuavit. Sequentes eteſiis nonnunquam & pluviolis alterati, unico 27mo a meridie ſpargente exemplo, ad finem uſque menſis ſerenitate ac temperie laudabili excelluerunt.

Auguſtus eodem fere cœli, utut quandoque rorantis inchoans, mox variabilis fuit. Secundus enim fervidior & ſiccor. Tertius tonitru imbrem, tota nocte durantem, addidit. Quartus mane frigidus ſudum diurnum cum æſtu ſubſtituit. Quintus mane pluvioſus, reliquo diei priore temperatior. Septimus ſudum nubibus interpolavit, cui cætera ſimilis octavus in tonitru horrendum veſperi & imbrem deſiit. Nono ſudo antemeridiano pluvias meridie copioſas. Decimus antemeridiano ſudo veſpertinas ſubmiſit. Undecimus paucis pluviis matutinis, ſudum pomeridianum, huic vero veſpertinum tonitru fragroſum cum fulgetris fere perpetuis, nimboque denſiſſimo. Duodecimus præcedenti, tonitru ſi dempſeris; & fulgura, compar. His hactenus variis ad vigeſimum uſque octiduum æquabile, ſudo ac æſtu pauciſſimis pluviis temperato gratum, huicque aliud octiduum nebuloſum magis, ventis pluviiſque ſubinde madens, illique biduum ſerenum quidem & ſiccum, ſed vento frigido flante haud adeo gratum ſucceſſit. Tandemque 31mus ſudo ac temperato æthere menſem terminavit.

September triduo ſereno ac moderato ſex dies, pluviis ſerenitati varie interpolatæ mixtos inſeruit. Quibus poſt noctem procelloſam, quatriduum ſerenum & temperatum, quandoque tamen ventoſum, & pluviis parce ſparſis roſcidum ſucceſſit, ſex diebus ſerenis aliis æſtu æſtivo fere compari amœnis exceptum. Trigeſimus biduum reduxit paucarum pluviarum aſpergine, ut & nebula roridum, cui triduum ſerenum quidem, ſed algidum & ventoſum, illique rurſum aliud temperatius ſucceſſit, & menſem ſimul ac trimeſtre abſolvit.

Morbos præter ſcorbutum & ejus appendices, ut & ejus affinem ante hic raram, nunc ab adventu Gallorum exulum, inter Germanos etiam, infantes præſertim, fere endemiam rachitidem, hoc trimeſtre tam ſporadicos, quam epidemicos plures tulit. Et hos inter febres malignas & contagioſas, haud paucis exitioſas, variis ut ſymptomatibus, ſic exanthematibus miliaribus, purpura, morbillis, variolis, petechiis quoque inſignitas & diſtinctas. Præterea ardentes etiam, continuas & intermittentes, catarrhales, eryſipelatodes, pleuriticas, erraticas etiam. Diarrhœas item ac dyſenterias, lienterias, colicas, cardialgias, tuſſes ferinas ab æſtu præſertim humore colliquante oriundas, hæmoptoes, cephalæas, hemicranias, colicas & hypochondriacas paſſiones cum obſtructionibus nonnunquam valde contumacibus, icteros, ſcabies & pſoras.

October ſerenitatem Septembris, præter pluvias ſecundi veſpertinas, quatriduo ſatis grato orſus ſexto, & ſeptimo frigidulis & pluvia matutina madentibus, interpoſitis, quatriduum rurſus verna temperie gratum dedit. Cui 12mus matutina, 13tius veſpertina, 14tus nocturna pluvia madidi ſucceſſerunt, illiſque 15tus totus pluvius ac nimboſus. Quem rurſus 16tus cum quatriduo perinde procelloſo & ſubinde nimboſo ſecutus. Vigeſimus primus ſparſa circa decimam pluviola rotans, quatriduo ſicciori & amœniori locum fecit. Subſequens quatriduum, vario, nubiloſo ac quandoque rorante cœlo frigidulum, 31mo turbido æthere, geluque moderato menſi finem impoſuit.

Decembris primus totus pluvius, ſecundus a meridie tantum pluvias ſparſit. His ſucceſſit triduum ſiccum, ſed nubilum & frigidum. Sextus mane nebuloſus parce pluit, a meridie ſiccus. Septimus udoſus. Octavus ſerenior, procelloſus ſimul & frigidus. Nonus abſque procella præcedenti ſimilis. Decimus nives addidit ac gelu, ſed hactenus moderatum, ab 11mo ad 13um rigidum, ſereno utplurimum cœlo, præter 12. mane ac veſperi, & 27mum veſperi tantum nebuloſum, 24to remittens atque circa veſperam pluviolas ſpargens, noctu gelicidium, 26to ſubſequente nubula liqueſcens, a meridie cum ſerenitate frigus, ſed temperatum per biduum ſtabile reddens, 28vo nives ſuperaddens, 29no ingraveſcens, 30mo nivoſum, 31 abſque nive perdurans, ſicque cum menſe trimeſtri ipſique anno colophonem imponens.

Morbi hoc ultimo trimeſtri occurrentes, præter endemios ſcorbuticos, arthritides præſertim & aſthmata ſcorbuto originem debentia, & veneroſos, epidemici fuerunt catarrhales præcipue febres, gravedine moleſta, & tuſſi gravi & diuturna infeſtantes, ardentes præterea tam continuæ, quam intermittentes variæ, malignæ quoque variolis, ſæpius confluentibus ac petechiis infames pleuritides graves & quandoque funeſtæ, cephalalgiæ, diarrhœæ & dyſenteriæ pertinaces, nephriticæ, colicæ & hyſtericæ paſſionem.

Conſtitutio Epidemica aeris Berolinenſis
Anni 1703.

JAnuarius primo mane cæpit gelu, cœlo ſuccedente ſereno, poſt obſcuro, tandemque pluvioſo. Secundus ſiccus ventoſus & frigidus cum gelu moderato, ſucceſſores habuit tertium circa veſperam pluviolam ſpargentem, reliquos ad octavum uſque ſiccos; hunc vero totum nivoſum æthere temperato. Nonus miti cœlo pluviolis ſubinde uvidus. Decimus imbroſus. Undecimus parum gelaſcens, cætera ſiccus. Duodecimus cum decimo tertio cœlo turbido gelidiores. Decimus quartus verna ſerenitate ac tempore gratus, veſperi nebuloſus. Decimus quintus & decimus ſextus vernæ fere amœnitatis æmuli. Decimus ſeptimus nebuloſus, tandemque imbroſus. Decimus octavus viciſſim ſiccus & ſerenus. Decimus nonus cum ſequentibus ad vigeſimum ſextum uſque ſatis rigide gelidi. Vigeſimus ſextus parum nivis addidit. Vigeſimus ſeptimus noctu pluſculum ejus ſparſit æthere temperato. Vigeſimus octavus ſereno cœlo valide gelidus, ut & vigeſimus nonus. Trigeſimus nubilus pauloque mitior. Tandem trigeſimus primus mitiori, ſicco tamen cœlo menſem hunc primum clauſit.

Februarius temperato gelu, ſed turbido ſiccoque cœlo orſus. Secundus gelu ſatis rigido ſereno cœlo nonnunquam tamen parum remittente ad ſeptimum uſque cum gelicidio grandinem ſubmittentem, poſtque degelantem continuavit. Octavus regelaſcens cum nono ac decimo parum ſereno & amœno cœlo gelidis. Undecimus gelu paulo intenſius cœlo obſcuro induxit; ac ad decimum quartum cum ſequentibus ad vigeſimum uſque paulo cum ſequenti biduo mitiorem porrexit. Vigeſimus tertius denſa nebula antemeridiana remiſſior. Vigeſimus quartus mane turbidus, poſtea ſerenus. Vigeſimus quintus nebuloſus ac ventoſus parum nivis ſparſit. Vigeſimus ſextus intenſe gelidus ut & vigeſimus ſeptimus, ſimulque cum vento nivoſi. Vigeſimus octavus nive copioſa menſi coronidem impoſuit.

Martius biduano gelu intenſo cœpit. Tertius noctu gelidus, a meridie remiſſior, circa veſperam pluvioſus ac ventoſus. Quartus eodem tenore tota die continuavit. Quintus gelidus ac nivoſus, tandem pluvioſus. Sextus totus pluvioſus ac ventoſus. Septimus mane ſparſa copioſa nive mox poſtea in pluviam delicuit. Octavus perinde continuavit. Nonus ſatis intenſe gelavit, parumque nivis ſparſit. Decimus copioſe noctu ninxit, poſtea remiſſe cum parca nive gelavit. Sic & undecimus, decimo quarto nebula matutina diverſo, ad decimum quintum uſque ſereno cœlo continuavit; Hic mane nivis pauxillum ſparſit, poſt leniter degelavit. Decimus ſextus totus fere pluvioſus. Decimus ſeptimus noctu gelidus poſt ſparſa nive mitior, ut & decimus octavus cum pauca nive gelaſcens. Decimus nonus poſt pluviam gelidus ac nivoſus, poſt ſerenior. Vigeſimus quoque gelu cum parca nive miſcuit, in pluviam tandem deliqueſcens. Vigeſimus primus tota die udoſus. Vigeſimus ſecundus mane & circa veſperam pluvius. Vigeſimus tertius mane parum pluviæ, poſt veſpera temperiem ſubmiſit. Vigeſimo quarto mane parum nebuloſo æther ſerenus ſucceſſit ac ſiccus. Vigeſimus quintus ventoſus æthere ſereno nivium arpergine ſubinde variato. Vigeſimus ſextus perinde ventoſus nivem cum pluvia ac ſereno ſæpius cambiit. Vigeſimus ſeptimus matutino tempore ſerenus, poſt turbidus ac ventoſus. Vigeſimus octavus mane nivoſus, a meridie pluvioſus. Vigeſimus nonus nubiloſus, temperatus tamen. Triduo ſequente ſereno, temperato ac verna amœnitate & tepore grato menſem ſimul ac trimeſtre primum finiit.

Morbi præter ſcorbutum, Proteum illum plurimorum ſymptomatum ſyndrome variatum ac hic loci endemium, frequentiores fuerunt febres variæ, continuæ & intermittentes benignæ & malignæ catarrhales & cauſodes, purpureæ, pleuritide ac arthritide quandoque comitatæ, cephalalgiæ, vertigines, paſſiones hyſtericæ, aſthmata, cachexiæ & cacochymiæ.

Aprilis primus dies vernæ ſerenitatis ac temperiei particeps, circa veſperam pluviola madidus fuit. Secundus mane obſcurus, a meridie ſerenus ac frigidus. Tertius, quartus & quintus primo ex aſſe ſimiles, niſi quod poſtremus paulo frigidior. Sextus mane turbidus cum aſpergine pluviolæ, poſtea ſerenus. Septimus ſerenus, ſed frigidulus. Octavus ad decimum tertium uſque ſudo ac temperie, præter decimum paulo calidiorem, amœni. Decimus tertius turbidus ac ventoſus mane, poſt ſerenitatem pluviolis miſcuit. Decimus quartus frigidulus ac ventoſus cum aſpergine pluviarum. Decimus quintus totus pluvioſus, ut & decimus ſextus, ſubinde tamen

paulo

paulo ſerenior. Decimus ſeptimus mane pluvias ſparſit pauco grandine mixtas, a meridie ſerenus. Decimus octavus ſerenus, temperatus & amœnus, nec non decimus nonus excepta pruina nocturna talis. Vigeſimus cum vigeſimo primo ſecundo verna amœnitate grati, niſi quod poſtremus una cum biduo ſequenti pluviolarum aſpergine ſub veſperam torridi. Vigeſimus quintus obſcurus ac nubiloſus, raroque intercedente ſudo ſiccus. Vigeſimus ſextus verna temperie ac pluviolæ ſubinde aſpergine, cum ſequenti biduo ſiccus. Vigeſimus nonus variato identidem æthere pluvias ſudo miſcuit. Trigeſimus poſt pluviam matutinam ſiccus menſem hunc abſolvit.

Maji primus temperato cœlo ad ſecundum mane pluviolæ aſpergine uvidum poſt ſerenum proceſſit. Secutus tertius mane frigidulus, poſt ſerenus & amœnus, cui compar ferre quartus aſpergine pluviolæ rorridus, cui biduum ſerenum, ſiccum & calidum ſucceſſit, a meridie tamen ſexti pluviolam aſpergens. Septimus mane ſerenus, a meridie nubilus. Octavus ad decimum tertium uſque ſereni ac verna varietate accepit, rara pluviarum aſpergine temperati, præter duodecimum cum vento tonitru adducentem. Decimus quartus a meridie modice, decimus quintus valide tonuit; quos biduumdecimo, & ſeptimo excepit ſudo ac calore verno gratum. Decimus octavus mane nubilus ac vento, pluviolis quoque ſubinde ſparſis turbidus. Decimus nonus ſimilis, abſque tamen pluvia ſiccus, ac tandem ſerenus, a vigeſimo ſereno ac amœno exceptus temperatus ad vigeſimum ſecundum & ſequentes calidiores, vigeſimum ſextum æſtu gravem, & vigeſimum nonum verna temperie & amœnitate gratum tranſiit. Reliquum triduum mane ſerenum, veſperi pluviolis uvidum, trigeſimo primo modico fulgurum additamento menſem hunc circumſcripſit.

Junii primus nocturno imbre, diurno ſudo & æſtu orſus, ſecundum ſerenum & veſperi pluviolæ aſpergine udum comitem habuit. Tertius mane ad meridiem uſque pluvius, poſt temperatus ac ſiccus, quartum mane ſubinde pluentem alias amœnum ac temperatum præceſſit, ſequente biduo ſereno ac temperato. Septimus pluvius, poſt ventis flantibus ſiccus. Octavus ſerena temperie amœnus. Nonus pluviolis ſerenitatem ſubinde variavit. Decimus mane ad meridiem uſque imbroſus. Decimus ſemel a meridie imbre moleſtus, alias ſerenus. Duodecimus pluviolarum aſpergine quandoque varius. Decimus tertius ſerenus ac ſiccus, ventoſus tamen ſimul ac frigidus, compares habuit decimum quartum, quintum & ſextum, hunc æſtuoſum ſimul valde ac procelloſum. Decimus ſeptimus nubilus ac ventoſus cum aſpergine pluviolarum nonnunquam mixtus. Decimus octavus amœna temperie gratus. Decimus nonus nubilus ac frigidulus, pluviolis ſubinde rorans, cui vigeſimus poſt noctem pluvioſam æqualis, temperata amœnitate ventis placidis velut eteſiis interpolatus. Vigeſimus primus denuo ſerenus ac calidus. Vigeſimus ſecundus æſtu paulo gravior. Vigeſimus tertius ſudo ſimul & æſtu moleſtus. Vigeſimus quartus æſtu ventis paulo temperatiori. Vigeſimus quintus pluviola moderatus. Vigeſimus ſextus totus fere cum tonitru pluvioſus. Vigeſimus ſeptimus mane & veſperi parum pluvius. Vigeſimus octavus mane nubilus, poſtea clarens. Vigeſimus nonus mane ſerenus, a meridie pluvioſus. Trigeſimus mane ad meridiem uſque ſerenus, a meridie quandoque pluvius, menſem ſimul & trimeſtre ſecundum finiit.

Morbi hoc ſecundo trimeſtri infenſiores fuere cacochymiæ, & cachexiæ ſcorbuticæ variique alii affectus ejuſdem farinæ, febres variæ continuæ & intermittentes, tertianæ, catarrhales, ardentes benignæ ac malignæ, variolis quandoque comitatæ & morbillis, pleuritides veræ utplurimum nonnunquam ſpuriæ, hypochondriacæ affectiones & paſſiones hyſtericæ, tuſſes inveteratæ, & graves, phthiſeos & hecticæ comites. Icteri, colicæ paſſiones, choleræ, diarrhœæ,

Auguſti primus nubilus ac pluvioſus. Secundus obſcurus & ventoſus ſubinde pluviolas aſpergens. Tertius mane nubilus ac parce pluvius a meridie ſerenus, triduano ſudo ac calido exceptus. Septimus poſt mane aſpergine varium, a meridie tonitru terruit. Octavus mane ſerenus, a meridie modice pluvius. Nonus ſudum. Decimus idem eteſiis temperatum. Undecimus ſudum æſtuoſum, æſtivum ut & duodecimus eteſiis mixtum induxerunt, reliqui, exceptis decimo tertio his deſtituto, decimo octavo mane ſemel pluvio, vigeſimo quarto veſperi cum imbre tonitru inducente, vigeſimo quinto mane nubilo, ac ventis turbido, omnes ad finem uſque menſis æſtivo æſtu perſeverarunt, præter trigeſimum primum, menſem hunc cœlo turbido veſperi claudentem.

Septembris primum biduum ſudo & eteſiis gratum. Tertius nubilus & procelloſus. Quartus mane frigidus, & ſerenus, a meridie nubilus ac turbidus, triduo pluvioſo, frigido, ac ventoſo exceptus. Octavus cum nono paulo temperatiores ac calidiores. Decimus ſerenus ac temperie amœnus. Undecimus ſæpius pluvioſus ac tandem imbroſus. Duodecimus, decimus tertius, & quartus cum ſequentibus ad vigeſimumprimum uſque præter morem æſtivo calore & amœnitate grati ſerenitate pluvias vicerunt. Vigeſimus ſecundus ad meridiem uſque mane pluvioſus, poſt ſerenus, ut & vigeſimus tertius & quartus æſtivo calore commendabiles. Biduo intercedente pluvioſo rurſus ad vigeſimum octavum uſque nubilum, ſereno tepore laudabiles. Vigeſimus nonus aſpergine veſpertina pluviolarum, trigeſimus nubilo cœlo a prioribus diverſi tandem ſerenitate reduce menſem hunc ac ſimul trimeſtre coronide ornarunt.

Morbi hujus trimeſtris fuere præter ſcorbuticas ac hypochondriacas affectiones, colicæ, diarrhœæ ac dyſenteriæ, febres variæ intermittentes & continuæ ardentes, etiam malignæ variolis, morbillis ac purpura nonnunquam ſuſpectæ, pleuritides utriuſque generis arthritides vagæ ſcorbuticæ, paralyſes & apoplexiæ, aſthmata, dyſpnœæ, tuſſes graves ac diuturnæ, cachexiæ.

Octobris primus nubilus ac ventoſus, ſudo tamen ſubinde mixtus. Secundus mane ſerenus a meridie nubilus. Tertius mane ſerenus, a meridie turbidus ac pluvioſus. Quartus & quintus mane nubili, cum aſpergine pluviarum. Sextus vice verſa mane ſerenus, a meridie pluvius. Septimus poſt nebulam ſerenus & amœnus. Octavus mane pluvia parum rorridus, alias amœnus, nono quoque ac decimo ſicque ad undecimum nubilum ac ſubinde pluvium tranſiit, Duodecimus nubilus, & ſubſequenter imbroſus. Decimus tertius procelloſus ac ſæpius nimboſus, Decimus quartus frigidulus ac ventoſus mane a meridie ſerenus, ſemel tantum imbre madens. Decimus quintus ſerenus mane ac frigidus, a meridie parum pluviæ ſpargens. Decimus ſextus mane nebuloſus, poſt nubilus ac frigidus. Decimus ſeptimus frigidus & pluviis mixtus. Decimus octavus frigido cœlo ſerenus. Decimus nonus primam nivem ſparſit ſerenante poſtea cœlo. Vigeſimo & vigeſimo primo tota die cum nive pluviæ. Vigeſimo ſecundo cum ſudo frigus ac gelu moderatum. Vigeſimus tertius poſt mane gelidum pluvias dedit degelaſcentes. Vigeſimus quartus mane turbidus, poſtea clareſcens. Vigeſimus quintus mane pluvius, a meridie nubilus cum pluviolarum aſpergine. Vigeſimus ſextus mane pluvioſus, poſtea ſerenitatis parum ſubinde miſcens. Vigeſimus ſeptimus ſiccus, ſed nubilus, ſolis ſplendore pauco interdum interlucente. Vigeſimus octavus ad meridiem uſque pluviolarum aſpergine madens, a meridie nubilus ac ſiccus. Vigeſimus nonus mane nubilus poſtea ſerenus, ſed frigidus. Trigeſimus frigidus & pruinoſus. Trigeſimus primus temperie autumnali grata menſem finiit.

Novembris primus ac ſecundus frigidi, ſparſa parumper nive, poſtque pluviola. Tertius & quartus temperati & amœni, ut & quintus niſi ſparſa ſub finem pluviola turbidus. Sextus mane nebuloſus, poſt vento frigido moleſtus. Septimus nubilo mitior. Octavus nubilus ac frigidus. Nono ſucceſſit ſimile biduum cum ſudo frigidulum. Duodecimus nubilus ac ſubfrigidus. Decimus tertius ſatis temperatus. Decimus quartus mane ad meridiem uſque nubilus, a meridie pluvioſus. Decimus quintus mane pluvius, poſt turbidus ac humidus. Decimus ſextus nubilus, frigidus ac ſiccus. Decimus ſeptimus idem, paucis interſperſis nivium micis. Decimus Octavus perinde ſed ſine nive gelidus. Decimo nono ac vigeſimo ſudum ſubſequente noctu rigido gelu. Vigeſimus primus nubilus, ut & vigeſimus ſecundus tandem pluviolæ aſpergine miteſcens. Vigeſimus tertius mane nubilus, aſpergine pluviolarum modica ſub veſpera rorans. Vigeſimus quartus totus nubilus ac frigidus, ut & vigeſimus quintus veſperi pluvius. Vigeſimus ſextus cum ſeptimo temprati & amœni. Vigeſimus octavus nubiloſus ac frigidus, ſiccus tamen. Vigeſimus nonus, mane nubilus, poſt ſerenus ac temperatus. Trigeſimus poſt modicam pruinam mane ſerenus ac temperatus, circa veſperam pluvia menſem terminavit.

Decembris primus poſt nebulam matutinam ut & ſecundus ſereni ac temperati, nec non tertius unica pluviolæ aſpergine roridus. Quartus poſt nebulam matutinam ſerenus. Quintus ſudo frigidus. Sextus quarto ſimilis. Septimus tota die ſerenus, circa veſperam maduit. Octavus ſereno cœlo procelloſus nono quoque continuante procella, & pluvia a meridie interſperſa. Decimus mane ad meridiem pluvius, poſt ſerenus, ac ſedata procella placidus. Undecimus mane ſerenus, a meridie parum pluvius. Duodecimus totus pluvioſus. Decimus tertius mane ſerenus, a meridie pluviolæ aſpergine udus. Decimus quartus tota fere die pluvioſus & imbroſus, ut & decimus quintus totus nimboſus & ſub veſpera procelloſus.

Decimus ſextus mane gelidus, poſt tota die ſerenus ac frigidus. Decimus ſeptimus mane nubilus, ac mitis; tandem in pluviæ aſperginem deſinens. Decimus octavus mane nebuloſus, poſt pluvioſus. Decimus nonus gelidus mane, ac ſerenus. Vigeſimus aere obſcuro gelidus. Vigeſimus primus cum ſudo gelaſcens. Vigeſimus ſecundus rigide gelans. Vigeſimus tertius noctu nivem ſparſit, poſt degelaſcens pluviolas. Vigeſimus quartus nubilus ac humidus. Vigeſimus quintus cœlo ſereno gelaſcens. Vigeſimus ſextus noctu nivoſus, poſt nubilus, mox tandem ſerenus ac gelidus, ut & vigeſimus octavus meridie ſerenus. Vigeſimus nonus cœlo ſereno rigide gelans. Trigeſimus ut & trigeſimus primus ex parte, ningentes menſem hunc ſimul & trimeſtre quartum ut & annum 1703, abſolverunt.

Morbi huic trimeſtri familiares, præter endemios ſæpius indigitatos, fuerunt febres omnis generis fere, ardentes, malignæ, variolis ſuſpectæ, intermittentes, tertianæ, quartanæ, ephemeræ, catarrhales, hecticæ, phthiſes, tuſſes ferinæ & inveteratæ, colicæ paſſiones; ſcorbuticæ etiam, diarrhœæ, arthritides ſcorbuticæ, vagæ & fixæ, paralyſes, cephalææ contumaces, hemicraniæ, paſſiones hypochondriacæ & hyſtericæ &c.

Conſtitutio Epidemica Berialenſis Anni 1704.

JAnuarii primus paucis nivium flocculis gelu orſus, paululum mox rurſus remiſit. Succeſſit huic triduum cœlo ſereno gelidum. Quintus cum ſexto noctu toto. que ſequenti die nives ſparſit, quorum poſtremus ceſſante nive turbidus ac frigidus. Septimus cum biduo ſequenti cœlo quandoque ſereno gelidus. Decimus pauca interſperſa nive circa veſperam remiſſior. Uundecimus cum ſequenti duodecimo ventoſi ac procelloſi. Decimus tertius rigido gelu horridus. Decimus quartus paululum remiſſior. Decimus quintus rigidum decimi tertii gelu redintegravit. Decimus ſextus mane remiſſior, a meridie robur prioris reſumpſit, cum ſequenti decimo ſeptimo paucos nivium flocculos aſpergente. Decimus octavus noctu nives parumper auxit. Decimus nonus gelus pauculos denuo nivium flocculos miſcuit, noctu auctiores cum gelu ſatis rigido. Vigeſimo nox cum nive copioſa procelloſa inter vigeſimum primum & vigeſimum ſecundum ſine nive gelidum ſucceſſit, ut & ſequens vigeſimus tertius pauca nive præmiſſa ſerenus, Vigeſimus quartus ſatis rigide gelidus circa veſperam nivoſus ac ventoſus. Vigeſimus ſextus noctu cum pluvia regelans, tandem ſerenus ac temperatus. Vigeſimus ſeptimus ea temperie ſine pluvia ac nive continuavit. Ut & vigeſimus octavus circa veſperam cum ſequenti vigeſimo nono procelloſus ac parum pluvius. Trigeſimus poſt gelu modicum a meridie ſerenus, tandem nive ventoſus. Trigeſimus primus menſis poſtremus procelloſus admodum ac ſubinde pluvioſus.

Eebruarii primi nox tempeſtuoſa, ſuccedens dies pluvioſus, grandinoſus ac procelloſus. Secundus illi ex parte ſimilis modice gelaſcens, mane parum ac veſperi ningens. Tertius vento cum pluviis & pluviolis mixto varius. Quartus noctu gelidus, poſtea ſerenus, ac verna quaſi temperie amœnus. Quintus mane parum gelaſcens cætera turbidus, ſiccus, tandemque temperatus. Sextus abſque omni gelu priori ſimilis. Septimus turbidus ac ventoſus, a meridie cum nive nimboſus. Cui triduum ſucceſſit temperatum, ſiccum ac tranquillum. Undecimus remiſſior, ſparſis quandoque pluviis udus ac ventoſus. Duodecimus dempta pluvia priori æqualis. Decimus tertius turbidus, ſparſis quandoque pluviis ac pluviolis cum ſequenti decimo quarto a priori diverſus. Decimus quintus cum decimo ſexto noctu gelidi, de die cum ſerenitate procelloſi. Triduum ſequens noctu gelidum, mane nivoſum, tandemque pluviolis aſperſis uvidum. Vigeſimus noctu gelidus ac nivoſus, poſt paulo ſerenior. Vigeſimus primus cœlo ſereno gelidus, pauco grandine niveo interſerto. Vigeſimus ſecundus & vigeſimus tertius mane cœlo ſereno ſatis gelidi, a meridie remiſſiores. Triduum ſubſequens rigide gelans. Biduum ſequens nive admiſta paulo remiſſius. Vigeſimus nonus nive vacuus menſem abſolvit hunc intercalarem.

Martii primus mane gelidus, cætera ſerenus ac remiſſior, una cum ſequenti quatriduo verna temperie ac amœnitate commendabili. Sextus ſatis gelidus, turbidus ac procelloſus; ut & ſeptimus, tandem ſerenior. Octavus pauca nive turbidus ac aliquanto remiſſior, ut & nonus ac decimus tota die tales, prætereaque turbidi ac ventoſi. Undecimus ſerenus vernaque temperie gratus, cum biduo ſequenti, cujus tamen poſtremus decimus tertius paulo obſcurior ac noctu gelidior, decimus quartus cum undecimo verna ſerenitate certans. Decimus quintus mane pluvia cum tempore fœcunda verna amœnitate commendabilis. Decimus ſextus turbidus ac ventoſus, pluviola quandoque riguus. Decimus ſeptimus mane ſparſis ſubinde pluviolis turbidior, ſerenitate poſtmodum grata amœnus. Decimus octavus toto mane turbidus a meridie pluvioſus. Decimus nonus cum ſequenti triduo mane pluvius, poſt frigidulus, aſt ſiccus. Vigeſimus tertius mane gelidus, paulo poſt ſerenus, frigidulus ac parum ventoſus. Sequens quatriduum temperate frigidum, ventoſum ac obſcurum. 28vus mane paulo obſcurior, poſtea ſudo ac ſerena temperie acceptus, ut & ſequens 29nus, vento frigidiore ſolum diverſus. 30mus nubilus, frigidulus ſubindeque pluvius. Poſtremus. 31mus vento auſtrino frigido ſerenitati aſpirante temperatus trimeſtre primum terminavit.

Morbi hac anni quadra præter ſcorbutum endemium, & luem fere epidemicam, febres fuere variæ, cum tertiana, duplicatæ, continuæ & ardentes, benignæ, & malignæ, catarrhales & acutæ variis ſymptomatibus ſtipatæ, cum & ſine tuſſi, hecticæ, in phthiſin declives, pleuritides, aſthmata, dyſpnœæ, arthritides ſtatæ & vagæ ſcorbuticæ; icteri, cardialgiæ, hæmorrhagiæ uteri.

Aprilis 1mus nubiloſus, pluviolis ſubinde aſperſis frigidus. 2dus mane pluvius, poſt aliquanto ſerenior. 3tius ſerenus ac temperatus, veſperi pluvioſus. Cui congener 4tus ſubinde pluviolas ſpargens. 5tus noctu tonuit, a meridie pluvit, cætera ſerenus ac calidus. 6tus verna ſerenitate ac tempore gratus cum biduo ſequenti. 7mus tamen paulo frigidior ac ventoſus, 9nus mane turbidus ac frigidulus, tandem poſt pluviam fœcundam ſerenus. 10mus æthere fœcunda ſerenitate, pluviolis interdum interpolata, laudabilis. 11mus cum ſequentibus duobus verna temperie ac ſerenitate commendabiles, ut & 13mus circa veſperam paulum pluviæ aſpergens. 14tus ſudum cum nubilo ac pluviis quibuſdam miſcuit. 15tus cum ſequente fœcundo cœlo frigidulo parumper temperati. 17mus exiguum matutinum gelu ſudo temperans, ſequentibus ad 23tium uſque, 19no ac 20mo præſertim æſtivo fere calore amœnis, 23tio paululum pluviæ addidit. Sequens triduum temperata ſerenitate ad veſperam uſque poſtremi paulo obſcuriorem continuavit. 27mus mane pluvius, poſt frigidulus & nubiloſus, perinde ut & 28vus abſque tamen pluvia. 29nus temperatus cum 30. menſis poſtremo, paulo tamen frigidiore & ventoſo.

Majus eodem tenore cœpit pluviolas interdum miſcens, 2dus ſerenior paulo & ſiccior. 3tius ut & ſequentes ad 7timum uſque ſparſis quandoque pluviolis udi & ſubfrigidi, poſtremus 7mus noctu cum pruina grandinoſus, mane ſerenus. 8vus mane frigidus ac ventoſus, a meridie ſerenus ac calidus. 9nus verna temperie amænus ut & 10mus circa veſperam parumper pluvius, 11mus ſerenus ac calidus. 12mus adhuc calidior ſubſequente ſero pluvio. 13tius abſque pluvia ſimilis. 14tus mane ad meridiem uſque nubilus ac ſubfrigidus, poſtea ſerenus. 15tus & ſequente verna ſerenitate ac ſpirantibus quandoque eteſiis quaſi æſtiva temperie commendabile, ad 20mum uſque obſcurum, pluvia moderata ſubinde interpolatum. 21mus cum ſequente triduo ſerenus, calidus & amœnus, parum ventoſus ad 24tum uſque, poſt tonitru moderatum a vento impetuoſo frigidiorem. Quatriduum ſequens obſcurum, quandoque cum, alias ſine pluvia, ad 29num uſque perinde turbidum ſæpiuſque pluvium. 30mus cum 31mo, menſis hujus poſtremo ſine pluvia nubiloſi.

Junii primus temperata ſerenitate ad veſperam uſque parumper pluviam amœnus. 2dus turbidior ac frigidior mane, a meridie ſerenitatem aliqualem ſubinde pluviis miſcuit. Sequentes ſudo temperari, calidi ac ſicci ad 9num uſque veſperi parum pluentem. 10mus cum 11mo frigidi ac ventoſi. 12mus cum ſequentibus ſereni, calidi ac placidi, præter 13um paulo obſcuriorem, ad 17mum tota die pluvium, 18vus frigidulus & obſcurus, ſerenitate nonnunquam interpolatus, veſperi pluvioſus. 19nus ventoſus & a meridie imbroſus. 20mus temperatus, ut 21mus ſero parum pluens. 22dus obſcurior paulo, ſiccus tamen temperatus. 23tius ſerenior præcedenti. 24tus cum triduo ſequenti ſerenitatem pluviis intercalavit, ad 28vum uſque & 29num ſerenos, temperatos, ſiccos & amœnos, 30mus paucis pluviis quandoque intermixtis obſcurus menſem ſimul cum hoc anni quadrante clauſit.

Morbi hoc trimeſtri priori fere fuerunt analogi, præter nimirum geminos illos endemios, febres rurſus varii generis, intermittentes, tertianæ ſimplices ac duplices, quartanæ, & continuæ ardentes, benignæ & malignæ, variis ſymptomatibus comitatæ, cum & ſine exanthematibus catarrhales, pleuriticæ, in hecticam & phthiſin pronæ, variolæ, morbilli, diarrhœæ; colicæ paſſiones, choleræ, melancholiæ hypochondriacæ paſſiones, cephalææ, hemicraniæ, paralyſes, epilepſiæ, aſthmata cum & ſine hyprope, rachitides.

Julii

Julii primus ſerenus atque ſiccus. 2dus ſudo pluvias miſcuit. tertius ſerenus ac temperatus veſperi pluviolas ſparſit. 4tus priori fere ſimilis, niſi quod procellæ ſemel pluviolam aſperſit. 5tus ſudo abſque pluviis, ventum impetuoſum intercalavit. 6tus nubilo cœlo ſerenum abſque pluvia induxit æther. 7mus ſerenus. 8vus ſudo æſtivus, 9no mane pluvio, ſerenitas calorem intenſum addidit. 10mus pluvias cum ſudo alternavit, perinde & 11mus cum nubilo cœlo ſudum. 12mus temperatus ac ſiccus. 13tius, ſerenus & æſtuoſus. 14tus cum biduo ſequenti mane ac veſperi pluvii, cætera ſereni. 17mus toto fere die pluvius, 18vus mane ad meridiem uſque pluvioſus, & ventoſus. 19nus mane ſerenus, a meridie bis pluit. 20mus pluviam cum ſudo ſparſit frigidulus & ventoſus. 21mus mane obſcurus pluviolas poſt quandoque ſparſit. 22dus mane quidem ſerenus, ſubfrigidus tamen, a meridie pluviolas diſperſit. 23tius temperatus, ſerenus partim, partim pluvius. 24tus amenus, calidus ac ſiccus, cum quatriduo ſequenti æſtuoſo. 29nus poſt pluviam matutinam nubiloſus, frigidus ac ventoſus. 30mus temperatus & amœnus. 31mus poſt matutinam pluviam ſerenitate menſem finiit.

Auguſti primus ad meridiem uſque ſerenus, a meridie parumper pluvius. 2dus mane nubilus, poſtea ſerenus, & amœnus. 3tius mane parum pluens, poſtea ſiccus & obſcurus. 4tus tota die ſine pluvia nubilus. 5tus mane turbidus, poſt ſerenus. 6tus ſerenus, calidus & amœnus. 7timus nubilus ac calidus pluviolas ſubinde ſpargens. 8vus ſine pluvia ſerenus ac calidus. 9nus ſerenus & temperatus in æſtum vergens. 10mus huic præcedenti analogus: veſperi tonuit. 11mus nubilum cum ſudo alternans vento ſubinde pluviolas aſperſit, cui. 12mus ſimilis ſemel pluviola maduit. 13tius mane nubilus ac frigidulus abſque pluvia. 14tus pluvia nonnunquam addidit. 15tus procellam impetuoſam. 16to parum remittentem. 17mus mane nubilus, circa veſperam ſerenus ac calidus. 18vus ſerenus & ob calorem temperatum amœnus. 19nus æſtuoſior paulo. 20mus remiſſior mane ac modica pluvia fœcundus. 21mus ſerenus, calidus ac ſiccus, præter 23um valde æſtuoſum, ad 26tum nubilum mane ac ſubfrigidum, 27mus cum 28vo pluviolarum quandoque aſpergine ventoſi. Biduum ſequens ſerenum ac calidum. 31mus menſis poſtremus eteſiis æſtum præcedentem temperavit.

Septembris primus nubilus mane, poſt ob ventum frigidus. 2dus paulo temperatior. 3tius primo fere ſimilis, ſubinde pluvius. Triduum ſequens mane pluvioſum, a meridie ſerenum. 7mus nubilus, frigidus & ſiccus, ad uſque veſperam pluviolam ſpargentem. 8vus perinde frigidus, ſed ſæpius pluviolis madens. 9nus mane ad meridiem uſque 7mo compar, a meridie pluvit, tandem ſerenior. 10mus temperatus ac ſerenus totus, ut & triduum ſequens ad meridiem uſque 13ii, a meridie quandoque pluventis. Pariter & 15tus circa meridiem ſemel pluens. 15tus ventus ſubinde ac pluvioſus. 16tus cum 17mo ſicci, temperati & amœni. 18vo ſudum ut plurimum pluviis ſparſim mixtum. 19mus temperatus, ſerenus & amœnus. 20mus mane & a meridie quandoque pluvius, cætera temperatus, ſerenus & amœnus. 21mus circa primam pomeridianam parum pluit reliquo temperatus & ſerenus. Biduum ſequens turbidum, frigidum & ventoſum, ſubinde pluens. 24tus nimboſus ac procelloſus, 25tus ut & 26tus nonnunquam pluvias fundens. 27mus toto fere die pluvioſus. 28vus poſt pluviam matutinam ſubfrigidus & ſerenus. 29nus temperatus, ſerenus & amœnus, 30mus æſtiva ſerenitate & calore menſem hunc ſimulque trimeſtre anni tertium abſolvit.

Morbi hujus trimeſtris haud multum abludunt a prioribus, gemini nempe illorum Choragi cum aſſeclis ſuis in hac quoque tragedia perſonas ſuas egerunt, præterque illos febres omnis fere generis ephemeræ, himitritææ, tertianæ, ſimplices & duplices, erraticæ & exquiſitæ, quotidianæ, intermittentes & continuæ, putridæ, ut olim audierunt, & cauſodes, quartanæ quoque, benignæ pariter, & malignæ exanthematibus ſe prodentes, variolæ & morbilli, pleuriticæ, eryſipelates, hecticæ, & phthiſicæ, catarrhales tandem, cephalææ pertinaces, & enormes, paralyſes, epilepſiæ, tuſſes contumaces, aſthmata ſubinde convulſiva, inflammationes gutturis, anginæ, hæmoptoes, ſtranguriæ, hydropes, hypochondriaci affectus, hyſtericæ paſſiones, choleræ, dyarrhœa & dyſenteriæ, rheumatiſmi, chloroſes, emorrhoides cæcæ & cruentæ.

Octobris primo ſerenus ac temperatus, 2dus mane obſcurus, poſt ſerenior. 3tius mane nebuloſus, mox ſerenus. 4tus mane pluvius, veſperi ſerenus & frigidulus. 5tus procella pluviis, mixta tempeſtuoſus. 6tus de die frigidus & ſiccus, veſperi pluvioſus. 7mus cum pluvia modica procelloſus. 8vus ſerenior, quandoque tamen pluvius. 9nus cum 10mo temperate ſereni. 11mus tempeſtuoſus, frigidus ac pluvioſus. 12mus ſerenus & ſubfrigidus. 13tius mane ſerenus poſtea impetuoſus ac frigidus. 14tus ad 23tium mane pluvioſum uſque ſereni, ſicci ac temperati, præter 16tum, 19num & 22dum mane paulo obſcuriores 24tus mane turbidus ac frigidus, poſtea ſerenus. 25tus pruinoſus & glacialis, cætera ſerenus. 26tus valide gelans, 27mus paulo remiſſior. 18vus cum 29no rigide gelidi. 30mus cum 31mo poſtremo hujus menſis mane pluvii, poſt ſereni.

Novembris primus & ſecundus mane nubili, poſt ſubinde pluvii. 3tius ſerenus & temperatus. 4tus mane gelidus, poſtea ſerenus. 5tus cum modica nebula gelidus, 6tus & 7mus mane gelidi, veſperi remiſſiores. 8vus cœlo ſereno remiſſus. 9nus noctu remiſſe gelaſcens, alias cum ſerenitate amœne temperatus cui compar fere 10mus, obſcurior tamen paulo, ſparſis nonnunquam modice pluviolis. 11mus huic ſimilis veſperi pluvius. 12mus ſatis alias ſerenus, ſemel parum pluviolæ ſparſit. 13tius tota fere die pluvioſus. 14tus ſiccus ac frigidus. 15tus mane pluvioſus cum ſiccitate poſtea alternavit. 16tus cum 17mo pluvioſus. 18vus vento ſatis forti aſpirante ſerenior, pluviolam raram ſero ſpargens. 19nus frigidus ſæpiuſque pluvioſus. 20mus procelloſus inſuper. 21mus cum 22do grandinoſus quoque. 23tius cum 24to perinde, quandoque tamen ſereni. 25tus ſudum cum nubilo, ſicco ſufflante vento campſit. 26tus toto fere die imbroſus. 27mus ſerenus ac ſubgelidus. 28vus mane gelidus, poſt nebuloſus. 29nus nebuloſus ac frigidus, 30mus menſis poſtremus ſpirante aquilone turbidus, humidus ac frigidus.

Decembris primus poſtremo Novembris ex aſſe ſimilis, turbidus, humidus ac frigidus, ut & ſecundus, ſed ſiccior paulo. 3tius ſereno cœlo gelidus. 4tus poſt matutinum gelicidium, cum 5to continue pluens. 6tus quandoque tantum pluviolas ſparſit. 7mus nubilus, ſiccus tamen. 8vus noctu gelavit, de die ſerenus. 9nus noctu ninxit, de die ſereno cœlo gelavit. 10mus ſatis rigide gelans. 11mus regelavit. 12mus remiſſe gelidus mane abſque pluvia 13tius & 14tus & ut 15tus cum ſequenti triduo cum pluvia remiſſiores. 18vus mane etiam imbre maduit, a meridie ſole eluctante parum inclaruit. 19nus gelidus ac nivoſus. 20mus ad 23tium uſque ſine nive gelidus cœlo ſereno. 23tius remiſſior nubilus & nebuloſus. 24tus cum 25to poſt nebulam matutinam imbroſi, triduum ſequens ventoſum regelans ac plovioſum. 29nus parum gelaſcens atque ningens. 30mus & 31mus rigido gelu menſi huic & trimeſtri, ſimulque anno 1704. colophonem impoſuit.

Morbi, ſi ſcorbutum ejuſque comites, & ſub illius larva ſæpius latitantem infamem illam luem, cum appendicibus illorum exceperis, morbi hoc trimeſtri non adeo frequentes fuere ac præcedentibus. Febres nonnullæ ardentes & malignæ, quæ morbillis aut variolis ut plurimum ſtipatæ, catarrhales, pleuriticæ in tuſſes & phthiſin declinantes, vagæ quandoque, catarrhis ſuffocativis ſociatæ, melancholiæ hypocondriacæ, & paſſiones hyſtericæ, cephalææ & cachexiæ, tuſſes contumaces admodum &c.

Conſtitutio Epidemica Holſatica Anni 1706.

Dn. D. GUNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMERI.

HIc jam morbi penitus ſilent, toto autem hoc anno variolæ confluentes ſæviſſime ſunt graſſatæ, multaque propemodum dixerim millia infantum maxime tum & juvenum & adultorum rapuere per Holſatiam & Hamburgi. Prorſus autem tales ſe exhibuere, quales Sydenhamius deſcribit. In principio mites, mox 2. vel 3. die erumpentes, optime ſibi conſtantes, neque gravioribus ſymptomatibus ſtipatæ, præterquam quod deliria ſtatim ab initio uſque ad finem*, lævia tamen, adeſſent. Ubi vero ad ſtatum perveniebant, & ſuppurabantur, nihil remittebat calor, pulſus ſemper frequens & celer, æqualis tamen nec admodum debilis erat, ſed die 9. 10. vel 11. ubi ad ſummum aſcendere oportebat, ſubito, & quaſi in momento foveam oſtendebant, confluebant, concidebant, pallebant, inſtar lepræ, in facie præſertim, & tum actum erat. Alexipharmacis & calidis exhibitis, iterum tumebant quidem, ſed mox redibant ad priſtinum. V. S. ubi adhiberi poterat initio, optime ceſſabat, etiam in infantibus. Nonnunquam petechiæ conjungebantur in principio. Ubi vero evadebant ægri, fœditate maxime faciei pulchritudo

* *Sydenham Opera Medica.*

tudo evertebatur, oculi contorti, immo cæcitas etiam ingentes furunculi; aut fiſtulæ oſſa etiam exedentes brevi ſequebantur, & phacelus.

Conſtitutio Anni 1709. Apud Labecenſes in Carniolia notata a

Dn. D. MARCO GERBEZIO.

POſteaquam præteriiſſet anni 1708. autumnus fere in meris nivium cum pluviis, nebuliſque viciſſitudinibus, ſubingreſſus erat annus jamjam ad exitum properans 1709. cum eis nivibus, frigoribuſque, quantorum fere non recordamus unquam. Hippocrates 3. *Aph.* 17. quidem laudavit frigidas aeris conſtitutiones, dum dixit, *Aquilonias conſtitutiones cogere corpora, firma, agilia, beneque colorata, ac auditu valentiora reddere*. Quantam tamen vim eæ fere univerſæ naturæ inferre valeant, ſi frigus ſuos limites tranſcendat, quemadmodum factum anno ad finem decurrente 1709. experta eſt cum maxima ſua calamitate univerſa Europa: & propterea quoque nos Labacenſes ipſi, quibus plane terra ipſa fuerat a frigoris in Aprilem uſque protenſi, rariſſimiſque vicibus ab auſtris paulisper retuſi inclementia adeo affœta, & infœcunda reddita, ut colonis pro ſuis laboribus vix ſatorum ſemen, & illud ipſum effœtum, & ærugine corrugatum reddiderit. Arbores frugiferæ, e quibus perſicæ fere cunctæ ſideratæ, aut nullum, aut parciſſimum, & eum fere verminoſum, corrugatum, & certis nigris ſtigmatibus ab ærugine maculatum fructum portavere. Vites ſimiliter uſque ad radices emortuæ omni botrorum opimitate deſtitutæ, & ſic de aliis. Quin ſaxa ipſa obſervabantur alicubi præ frigore in arenas comminuta. Et parvi demum æſtimari poterat iſtud, ſi hujuſmodi ſtrages non etiam animata, & inter ea quoque hominem ipſum contigiſſet: verum deploravimus, & deploramus etiamnum, quod (ut reliqua animantia ſilentio prætercam, quorum tamen plurima fuere frigore exanimata) ejus inclementiam quoque ex incolis noſtris plurimi, & nonnulli ſingulariſſimi viri propriæ vitæ internecione luerint. Tot ſiquidem vix unquam vidimus apoplexiis repente ſublatos, tot vertiginoſos, arthriticos, catarrhoſos, pleuriticos, phtiſicos &c. quot hoc ipſo anno. Cui alteri autem imputari poterat ſtrages iſthæc, quam recta enarratæ immenſi frigoris immanitati? Cujus, cum juxta a nobis in Chronologia noſtra medica Anni I. §. XXII. & alibi dicta vis ſit refrigerare, condenſare, ingraſſare, coagulare, adſtringere, & ſanguinem cum reliquis corporum ſuccis ob inhærentes ſibi magna quantitate nitroſas, vitriolicas, & alias ſalinas atomos acrem reddere; qui aliter fieri potuit, quam, quod intolerabilitate illa frigoris occluſi cutis pori ingentem alias per inſenſibilem perſpirationem excludendam noxiorum humorum ſaburram in corporibus retinuerint? quæ intus coagulata facile in cerebri meatibus ſubſtitit, deſuperque aut repentina corporum in excalefactis hypocauſtis incaleſcentia, aut alia quacunque occaſione attenuata, & diſſoluta eatenus diffluxit, ut univerſos, vel ſaltem potiſſimos cerebri meatus, & nervorum inde in reliquum corpus protenſorum origines inundarit, obſtruxeritque, eoque ipſo ſpiritibus animalibus ſuam circulationem, & conſuetum in ſubjectas partes influxum præpedierit. Unde repentinæ illæ, de quibus ſupra, apoplexiæ, vel ſi qua obſtructiones tantæ non fuere, tantæ tamen, ut præ iis ſpiritus animales curſum ſuum debito ſibi tramite proſequi non potuerint, ſed potius in gyrum acti fuerint; vertigines illæ, vel ſaltem certæ fluctuationes cerebri ſæpe ſæpius apoplexiarum, vel epilepſiarum prodromi; de quibus hoc anno plurimi non ſolum fuere lamentati, ſed quipiam plane apoplectici ſucceſſive, vel epileptici facti. Quod ſi autem tales coagulationes, & ſubſiſtentiæ, ſeu ſtagnationes dictorum humorum ſimili modo in aliis corporis partibus quandoque accidere, aliæ ibidem evenere indiſpoſitiones; veluti in pulmonibus vomicæ, ad quas poſtea conſecutæ ſunt primum tuſſitationes inanes, ſucceſſive humidæ, & ſæpe cruentæ; ultimatim plane purulentæ cum totius corporis contabeſcentia phthiſeos nomine veniente, & interitu ipſo: in collo ſcrophulæ, alibi alterius generis tumores. Quatenus tales humores autem copioſius ad nares deſtillabant, ad fauces, aut alias partes, evadebant gravedinum, raucedinum, tuſſim, & aliarum vulgo dictarum defluxionum cauſa, ſicut arthriticorum & rheumaticorum dolorum, ſi ii a frigore juſto acriores redditi, inque perioſtiis articulorum, vel etiam interjacentium partium depoſiti, ea ſua acredine rodebant, lancinabantque &c.

Sicut autem reliquus anni decurſus erat quoad aeris temperiem ordinatior, ita erat ſanitati humanæ conſentior; excepto, quod vere Aprilis fuerit repente a præter morem vigoroſis & conſtantibus ſolis radiis adeo excalefactus, ut auræ temperie fere æſtatem præ ſe ferret: Majus e contra ob prædominantem cum euro boream, pluviaſque adeo rurſus perfrigeratus, ut præ ſe ferret autumnum, quod ominoſum Hippocrati 3. *aph.* 1. quod tempus propterea etiam notabiliter plurimum erat ferax morborum. Æſtate e contra & autumno, utpote quoad auræ temperiem regulatioribus, tanto ſalubrius vivebatur, neque obſervabantur in eis facile aliæ indiſpoſitiones (exceptis variolis toti anno communibus) præterquam ſporadicæ, & quæ potius erroribus circa victus rationem commiſſis videbantur eſſe imputandæ, quam aeris vitiis; febres puta potiſſimum intermittentes, vomitiones, alvi fluxus, colici dolores &c. quamvis & ad hos poterat jam prius aliquod fundamentum jeciſſe prægreſſus adeo rigidum hyemale frigus ſaltem ſua acredine; ſicut pariter ad vertigines illas, & apoplexias, quæ quibuſdam etiam æſtate ipſa, & autumno fuere perniciosæ. Probatum ſiquidem fuit a nobis in præcitatæ noſtræ *Chronologiæ Med. Ann. I.* §. XLIII. morbos, qui in temporibus accidunt, non tam ex præſentibus, quam ex præteritis aeris morbidis conſtitutionibus eſſe dimetiendos.

Nunc, qui præterit, December jam in alteram hebdomadam conſtantibus zephyris perflatur cœlo nunc nubilo, nunc pluvioſo, jugiter autem vaporoſo, exiſtente. Metuo valde, ne cum tempore ſiniſtri quid parturiat; curationes denique hactenus enarratorum, & aliorum brevitatis gratia præteritorum morborum, quod concernit, eæ quidem nihil ſingulare præ ſe tulere, utpote remediis nobis familiaribus, & in ſimilibus caſibus in *Chronologia noſtra Medica* hinc & inde notatis communiter feliciter inſtitutæ; ſicut tamen apoplexiæ communiter fuere *fortes*; adeoque ex ſententia *Hipp.* 2. *aph.* 42. *incurabiles*, ita nullam recepere curationem, uti neque confirmatæ phthiſes. Quæ apoplexiæ autem fuere leviores, eæ quidem demum rurſus fuere ſuperatæ, ſed valde lentæ: quemadmodum in certo artium Præfecto, quamvis ego eum non tam pro apoplectico habuerim, quam cui memoria adeo erat læſa, ut ſui idiomatis omnimode per aliquot hebdomadas oblitus fuerit. Reliqui ſiquidem ſenſus utcunque ſibi conſtabant, ille ſe etiam, quantum ex ſignis colligebatur, ſuper omnia reflectebant: ſolum (quod quid eſt plane ſingulare) nullam prorſus rem ſignificativa aliqua voce nominare poterat; verum quæcunque ad ſe explicandum loquebatur, vel etiam ſcribebat, erant articulata quidem, ſed nihil ſignificativa, qui nunc demum tamen ad tot uſurpata catenus ſe recollegit, ut ob defectum vocabulorum ſignificativorum intra loquendo raro tantiſper ſubſiſtat.

Coxæ dolores fuere etiam plerunque adeo contumaces ut etiamnum ſint, qui eis jam a vere hoc acerrime detinentur. Certus Juris Conſultus ex eis ſuppuratis plane interiit. In quo illud admirabar ego, quod priuſquam moreretur ille, tuſſire, pectore dolere, & cruenta rejicere, purulentaque incœperit, ante nunquam pectore indiſpoſitus. Procul dubio pus a venis in ulcere abſorptum, & circulando ad pulmones delatum, eos adeo corroſerat, & illi ſuppurati ſucceſſive in tabem abierint; ſed ſic fit, dum Empiricis, ſicut in hoc caſu, confiditur: ubi prætermiſſa methodo curandi artificiali bonus ſe totum Empiricis concrediderat.

In variolis denique, quarum curationes ſimiliter feliciter ſuccedebant remediis a nobis in Chronologia noſtra medica deſcriptis (niſi eis acceſſerit vel petechiæ vel alvi fluxus) mirabar ego, quod quantumvis illæ fuerint ſatis alias malignæ & propterea multis pernicioſæ; nullas tamen poſt ſe relinquere ſolitæ ſint foveas. Uti, & quod eas hactenus nondum conſecutæ ſint febres petechiales; quod tamen, quantum hactenus obſervari, communiter accidere ſolet. Niſi id forte primo fiat. Earum ſiquidem nondum eſt factus finis.

Quia, quibus acceſſerant alvi fluxus, communiter obierant lubet curam pro coronide adjungere, quam ego cum felici ſucceſſu peregi in puellula novem annorum. Illa ſub principium invaſionis per ſuperna aliquoties vermes rejecerat, per decurſum autem dejiciebat frequentiſſime cum torminibus cruenta, atque adeo verſabatur juxta dicta in manifeſto vitæ periculo: poſtquam tamen ſequentia ordine uſurpaſſet, convaluit feliciſſime. Omnium autem primo ipſi injiciebatur talis clyſter abſtergens: ℞. Decoct. hordei cum rad. torment. ℥ij. flor. roſ. rub. p. 1. facti ℔ß. mell. roſ. col. ℥ß. m. f. clyſter. Cui paulo poſt ſuccedebat talis adſtringens: Rep. Lact. vaccin. chalyb. in quo decoctæ fuere rad. torment. ℥ij. herb.

herb. polygon. flor. hyperic. & verbaſc. ana p. 1. ℥v. Adde mell. roſ. col. ℥ß. ter. ſigil. ʒiß. m. f. Clyſter, qui per decurſum etiam ſæpius repetebatur.

Secundo per os quotidie aſſumebatur talis bolus, ♃. Conſerv. menth. elect. diaſcord. frac. troch. de ter. ſigil. ana ℈ß. unicorn. foſſ. gr. v. lap. bezoard. or. gr. iij. M. cum ſyr. coral. f. bolulus. Cui ſemper ſuperbibebatur tantillum de vino cydoniorum.

Tertio externe abdomini admovebantur calide a poſt & ante ſacculi herb. chamemæm. abſynth. menth. polygon. & roſ. rub. referti, & in vino rubro decocti. Potus denique erat decoctum torment. gran. maſtic. & cruſtæ panis. Cibus oryza, panatellæ ex bis cocto &c.

Conſtitutio Anni 1710.

QUantum in conſervanda, vel lædenda humanorum corporum valetudine valeant ſalubres, vel inſalubres, aeris conſtitutiones dedimus pluribus in *Chronologia noſtra Medica*, & docuit nos proxime valedicturus annus 1710. utpote qui ſicut hyeme fuit paucis nivibus perſperſus, & propterea toleranter frigidus, ita fuit pauciſſimis morbis, & eis potius ſporadicis, ac ab inordinata victus ratione, quam epidemicis, ac ab inſalubri aeris temperie dependentibus obnoxius plane aliter, ac poſtremo præterlapſus annus 1709. quem utpote nivoſiſſimum, frigidiſſimumque ante annum recenſueramus, fuiſſe apoplexiis, epilepſiis, vertiginibus, gravedinibus, cephalæis, pleuritibus, raucedinibus, tuſſibus, hemoptoyſibus & omnis generis aliis defluxionibus quam pleniſſimum. Eſt verum quidem neque hanc hyemem eis ipſis affectibus omnino caruiſſe: certum tamen æque eſt, eis longiſſime minus fuiſſe obnoxiam. Neque ſine ratione: quando enim tempora in ſibi connata temperie citra ſingulares repentinas, & multum ſenſibiles de calido in frigidum &c. mutationes (qualiter factum hac hyeme toleranter boreali, & æqualiter frigida) decurrunt, ſicut in corporibus non accedunt ſingulares alterationes, ita neque ſingulares morbi. *Mutationes* ſiquidem *temporum*, teſte Hipp. 3. aph. 1. *potiſſimum pariunt morbos, & in ipſis temporibus magnæ mutationes aut frigoris aut caloris*. Quales proinde cum non acciderint hac hyeme, ea non potuit fuiſſe ſingulariter morboſa. Quod ea vero interea tamen morbis non caruerit; fecere ut dixi, potius ſubinde commiſſi in victus ratione errores, quam aeris morboſa conſtitutio.

Ver autem ſicut erat nonnihil inordinatius, & a ſeptima Aprilis uſque ad undecimam ad prægreſſam mitiorem auram nivoſo pluvioſum, & ex borea ſenſibilius frigidum. In Junio etiam ſæpe ſæpius tempeſtuoſo grandinoſum, conſequenter pariter ultra modum aſperum; ita memoratis defluxionibus tanto magis dives. Cæterum vero tamen ob prægreſſam, uti dictum, mitem, & nivibus fere expertem hyemem adeo acceptum, ut jam ſub dimidio Aprilis omnia eſſent in virore, & flore: 21. Aprilis etiam præter ſolitum ſiligo actu arriſtas protruderet.

Quod nunc dictum eſt de vere, idem plane accipiendum venit de æſtate, utpote ſimiliter varia ſæpius pluvioſo tonitruoſa, & ex potiſſimum prædominante borea ſæpe etiam ſub ipſis canicularibus potius frigida, quam more ſibi debito æſtuoſa, & propterea etiam præterquam ſatis, vineiſque nociva, catarrhorum, tuſſium, arthritidum, & morborum autumnalium, ſi quæ alia ferace. *Per anni* ſiquidem *tempeſtates*, teſte Hipp. 3. aph. 4. *quando eodem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet*. Teſte Valleriola etiam de loc. com. lib. 2. cap. 4. *Si viciſſitudine quadam aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi ſequentur*.

Autumnus denique non fuit quidem adeo varius, ac communiter eſſe ſolet, eo quod excepto fine Octobris quo ex diutius protractis pluviis omnia aquis inundabantur, non fuerit admodum pluvioſus, neque conſueta ventorum alternatione multum inæqualis: in eo tamen erat præ aliis hujus anni temporibus inſalubris, quod fere inceſſanter aut prædominarentur auſtri, venti teſte Hipp. 3. aph. 5. inſaluberrimi, aut aura fuiſſet nebuloſa, craſſa, humida, vapida, & veluti ſtagnans diutiſſime ſolis radiis orbata, ac propterea maxime tetrica, & præſertim melancholicis adverſa, merarum obſtructionum fabricatrix. Hinc etiam fere nunquam tot conſilia medica circa affectiones hypochondriacas habita, quam recte hoc autumno. Quamvis præterea plurima paſſi fuerint etiam arthitici, quartanarii, & colicis doloribus torti cum non raro deſuper conſecutis epilepticis convulſionibus, aut pareſibus. Taceo catarrhos, & omnis generis defluxiones, quorum utinam majores effectus non primo in futurum experiremur, vel etiam peſtiferæ luis, cum de ejus ſævitia alias jam multum ſpargatur, ulteriorem progreſſum! Nulla ſiquidem aeris conſtitutio ſolet eſſe hujuſmodi malignitatis adeo ferax, quam recte talis. Quamvis, uti in *vindiciis meis Medicis auræ Labacenſis* §. XXIX. memini apud nos non eo uſque; ob vicinitatem maris Adriatici, ex quo in tranſitu flatibus auſtrinis multum particularum ſalinarum volatilium admiſcetur, quibus putredinoſa illorum malignitas corrigitur. Plurimum ſunt paſſæ etiam in uteris gerentes, propterea ſæpius vel ante deſtinatum tempus puerperæ factæ, vel morboſo fœtus enixæ ob acetabula uterorum mucore ex tantis aeris humiditatibus contracto referta.

Curabantur autem colicis doloribus torti feliciter legibus laxativis per intervalla propinatis, anodynis, quale fuit præprimis ol. amygd. dulc. & carminativis, quale erat decoctum florum chamomil. rom. cum additione ſucci ſtercoris equini avena paſti, & ſyr. de althæ. Fern. quartanarii præmiſſis præmittendis tali ſpecifico: rep. cort. peru. alcohol. ʒij. flor. ſalis armoniaci, antimonii diaphor. ana ℈ß. m. f. pulv. detur mane & veſperi, ſed methodo tali, ut febris non ſolum emaneat, quod plerunque intra hebdomadam fit, verum etiam numquam amplius revertatur, quod etiam facile præcavetur.

Arthritici denique ſuis ſpecificis, præſertim oſſ. microſ. phl. pp. antimonio diaph. cinnab. nativ. mixtura ſimplici, lumbr. ter. &c.

DISSERTATIO EPISTOLICA DE MULHUSINI TERRITORII

finitimorumque locorum Conſtitutione Epidemica *Anno* 1700. *obſervata*.

AD

DOM. LUCAM SCHROECKIUM,

Cæſareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Præſidem &c.

Auguſtam Vindelicorum tranſmiſſa

A JOANNE GEORGIO HOYERO,

Philoſopho Medico Doctore & Cæſareo-Leopoldinæ Nat. Cur. Academiæ Collega Apollodoro dicto.

§. 1. LIcet in hiſtoria morborum epidemicorum primus vetuſſimorum ſcriptorum Hippocrates deſudaverit, & digito quaſi filiis artis uſus tanti laboris prorſus inſignes monſtraverit, neſcio tamen, quo fato ſequentium temporum ſcriptores negligentius ferme tractaverint epidemica. Poſtquam autem poſtliminio exteri Medici, celeberimus Sydenhamius de conſtitutione Londinenſi, atque ſplendidiſſimum Italiæ ſidus Excellentiſs. Ramazzinus de conſtitutione agri Mutinenſis ſcripta divulgarunt, genus horum ſcriptorum non ſolum ab omnibus ſolide doctis ſemper fuit expectatum, ſed & eorum vicit opinionem.

§. 2. Enim vero cum non minus climata, ſub quibus laudatiſſimi viri ſuas obſervationes conſignarunt, ut & vitæ genus ſeu rerum ſex non naturalium uſus aliaque a noſtratibus diverſiſſima ſint, ipſique Germani, dum pati videntur idem quod Græci, Angli, vel Itali, idem profecto non ſit, quis obſecro non commendet, quæ plures Excellentiſſimi Viri de diverſarum Germaniæ noſtræ provinciarum Conſtitutionibus Epidemicis conſcribere operæ pretium putarunt? Quibus eruditiſſimis, ſi parva magnis componere licet, Epidemicam Territorii patrii Mulhuſini Conſtitutionem ſuperadere ac perilluſtri tuo nomini inſcribere non erubeſco. Fateor enim, a ſingulari gratia tua erga me, de qua ſuaviſſime in litteris tuis ad me datis ſcripſiſti, magis me affectum fuiſſe, quam Herculem Xenophontium illum a voluptate, ut ea adducar ad hoc ſuſcipiendum amorique tuo pluſculum etiam, quam facultas, & copia mea forſan concedit, largiar.

§. 3. Laudatum itaque liberæ hujus & imperialis civitatis territorium ſub elevatione poli 51. grad. 20. minut. in Thuringiæ & Haſſiæ confiniis ſitum ampla, & amœna planitie conſpicuum, ſoli polique ſingulari clementia beatum, quamvis præ finitimis locis ſaluberrimum quidem putatum; nihilominus tam ab aeris & tempeſtatum injuriis, quam ab epidemicis & contagioſis morbis

morbis minime fuit immune. Nam ut a fine lapſi præcedentis ſæculi potiſſimum exordiar (pluribus aliis quæ duobus luſtris, licet minus perfecte notaverim, data occaſione intermiſcendis) hyemale tempus tam finiti 1699. quam auſpicati 1700. anni nobis prorſus inconſtans erat; nunc rigido borea ab axe ruente, mox pluvioſo nobis libanoto (vento inter auſtrum & favonium medio) ſpirante; nunc maxima nivis copia defluente, mox nebuloſa ac nubiloſa, maximam vero partem pluvioſa, rarius procelloſa, in tempeſtate varias ſubinde moleſtias creante.

§.4. Durabat hæc tempeſtatis varietas ad æquinoctium uſque vernum: & ſicut his menſibus varius microcoſmi ſtatus, ita microcoſmus etiam variis ſymptomatibus, & ægritudinibus erat obnoxius. Tenellorum, qui nutricationis annos nondum exceſſerant, plures febribus catarrhalibus, nonnulli catarrhis ſuffocativis decumbebant, qui tamen omnes ferme poſt adhibita pectoralia balſamica diaphoreticis maritata, laxativis, & emeticis pro re nata interpolatis ex voto convaleſcebant. Sub finem menſis Januarii, morbillis affligi cœperunt, benignis quidem, adeo ut pluribus, modici caloris temperamento ſervato, ſine medicamentorum uſu morbilli copioſi erumperent ac tempore ſolito rurſus evaneſcerent. Paucis atrocius afflictis bezoardica fixiora, aquæ deſtillatæ & papaveracea proderant, quorum nonnullis, qui medicamenta neglexerant prorſus, poſt exantlatos morbillos tuſſis cum febre hectica difficilius curanda eveniebat.

§.5. Adultorum quidam doloribus arthriticis tum vagabundis ſcorbuticis, tum fixioribus (quales morbi nobis endemii quaſi ſunt) menſes hyemales fere durantibus diſcruciabantur, qui tandem per medicamenta, ſpecifica, ſudorifera interna, nervina & ſpirituoſa externa, venæ ſectiones, & ſcarificationes iteratas &c. unguinoſis, & emplaſticis (nodos & affectus chronicos imo prorſus incurabiles cauſantibus) vitatis, feliciter ſopiebantur. Alii febribus ardentibus, & malignis, periculoſis phœnomenis, pleuritide, deliriis, convulſionibus &c. ſtipatis corripiebantur, non tamen ut annis præcedentibus æque lethiferis, niſi forſan unus & alter vel ab empirica manu, vel negligentius tractatus ad plures abierit.

§.6. Imminente tempore vernali anni 1700. humidiorem tempeſtatem ſtatus aeris temperatior, & ſiccior excipiebat, qui per hos menſes euro ſubinde ſpirante continuabatur: adeo ut pluviæ vernales fertilitatem præſagientes rariores, ipſaque tellus pulverulenta quaſi notaretur, & hinc frugum æſtivarum ſpes agricolis dubia redderetur. Id quod eventus ipſe pluribus in agris tardius ſatis comprobabat. Neque enim hordei, avenæ, leguminum, pluriumve æſtivorum opimam æque quam hybernorum frumentorum ſiliginis & tritici meſſem vidimus.

§. 7. Jam morbillos excipiebant variolæ apud alios interſtinctæ, apud alios confluentes: quamvis tam vernalibus hiſce quam menſibus æſtivis, paucis exceptis, qui diætæ limites exceſſerant liberius, minus funeſtæ. Neque febres more malignarum decurrentes jam ceſſabant: nonnullis medicamenta prorſus inſuper habentibus in noſtro territorio lethales. Vicinorum autem locorum, in primis ſeptentrionem verſus ſitorum, Liberæ Imperialis Northuſæ & aliorum finitimorum oppidorum & pagorum incolis & Hericiniæ ſylvæ accolis tam præterito brumali quam hoc vernali tempore magis infenſæ & pluribus exitioſæ.

§.8. His ita contingentibus, non potui non ruminari prognoſticon, quod anno ſuperiori 1699. grana illa nigricantia majora in ſiligine copioſiſſime reperta & per magnum Thuringiæ tractum ab Hercinia ad Semanam uſque ſylvam obſervata (vernacula lingua *Mutter Korn* appellata) curioſis ſubminiſtrabant: videlicet ab uſu monſtruoſorum ejuſmodi granorum inevitabili, non ſane farina laudabili & altrice, ſed inutili, depravata & inſalubri protinus materia ipſis etiam brutis nauſeam movente refertorum, variis morbis, febribus, variolis morbillis, aliis afflictum iri genus humanum.

§.9. Cui præſagio cum jam reſponderet eventus, illorum ſententiam confirmare videbantur, qui morbos epidemicos non præſentium, ſed præcedentium effectus eſſe perſuaſum ſibi habent. Quamvis a mente mea impetrare nondum potuerim, ut hoc aſſertum κτ' παντὸς affirmari poſſe credam. Certiſſimum quidem eſt, prava & depravata alimenta ab annis præcedentibus nobis ſuppeditata multo uſu continuata epidemicos effectus ſæpe producere. Qualis enim cibus, talis chylus, qualis chylus talis ſanguis, qualis ſanguis talis valetudinis noſtræ ſtatus. Enimvero conſtitutiones præſentes non ſolum plures epidemicos morbos, alimentis etiam ſanis exiſtentibus, parere, ſed illos etiam, quos vitioſis cibis debemus, quaſi modificare ſeu intendere & remittere cum magno Hippocrate rerum magiſtra quotidiana experientia teſtatur. Equis enim dubitavit frigidum, humidum, & cœnoſum atmoſphæræ ſtatum (qualis ſupra citata noſtra hyemalis erat) ἀδιαπνευσίαν (quæ illuſtri *Vvedelio* teſte *Theorem. Med. part. 4. Sect. 2. th. 3. infinitorum morborum & febrium mater eſt*) peperiſſe? De quo pluribus *ingenioſiſſimus Sanctorius in Medicina Statica Sect. 2. aphoriſm. VI. & VIII. &c.* videndus.

Equis negabit aeris noſtri verni & mox dicendi æſtivi ſtatum ſereniorem epidemicos hos affectus benigniores nobis reddidiſſe? Ut jam ea, quæ ſuperioribus annis de periculoſioribus affectibus epidemicis a præſenti conſtitutione unice quaſi derivandis notavi, nunc mittam, neque de contagio, de nebulis, de roribus vitioſis & aliis mille malis, (queis atmoſphæra noſtra in dies & horas obnoxia,) machinæ humanæ mediante reſpiratione dictum factum exitioſis hic quicquam memorem.

§. 10. Ampliſſimus hic aperietur campus de nebulis, de roribus, in primis autem de cauſa dictorum corruptorum ſiligineorum granorum, rore puta vitioſo, mellei ſaporis & conſiſtentiæ, (noſtratibus *Honigthau* nuncupato) differendi: ſed ne juſto prolixior ſim, ea, quæ hic inſerere potuiſſem, ad obſervationes anno futuro, Deo volente, ephemeridibus Germanorum communicandas reſervo.

§. 11. Poſt ſolſtitium tempus æſtivum calidius & ſiccius uſque ad æquinoctium autumnale permanebat: Pluviis enim non, niſi expectatiſſimis, evenientibus cœli ſerenitas conſtantiſſima ridebat, lætamque meſſem & optatam, flantibus ſuaviter eteſiis, nobis ridebat. Exoptatiſſimus omnibus erat hujus temporis ſtatus. Poſtquam enim caritas annonæ mortalium myriadas partim fame emaciaverat, partim ad incitas redegerat, jam jam ſub auſpicium ſæculi velut e cornu copiæ omnium rerum pro vita ſuſtentanda neceſſariarum Divina Munificentia largiebatur opimam meſſem. Horrea frumentorum ad laxiorem annonam redeuntium abundantiam vix capiebant, Conclavia, cellæ, pavimenta larga rerum copia & opibus Cerealibus quaſi ſcatebant. Neque vini ultra duo luſtra deſiderati ſpes concepta autumno ſequente decollabat. Tantæ felicitatis non ultimam ſane cauſam laudatiſſimum calorem æſtivum putandum eſſe jamdudum præſagivit Vigiliarum verloquium Georgic. I. *Magnaque cum magno veniet tritura calore*. Cujus veritatem ſicut præcedentium quorundam annorum ſterilitas, ita ſane præſentis fertilitas per univerſam Europam ſatis confirmabat.

§. 12. Interea temporis non ceſſabant affectus epidemici, videlicet variolæ continuatæ benigniorum more ſua tempora decurrebant, neque malignitas earum jam creſcebat. Præter haſce quotidianæ, tertianæ tam continuæ quam intermittentes & quartanæ febres, minus tamen rebelles & rariores obſervatæ & poſt adhibita probata remedia brevi fugatæ. Febres ardentes autem ſuo contagio eo latius ſerpebant, quo intenſior his diebus ſentiebatur æſtus. Mirum profecto febres haſce ſymptomatibus malignis horrendas, minime tamen lethales, hoc potiſſimum tempore, quo ſaluberrimum videbatur, invaluiſſe. Nec inanem locabo operam ſi plenius paulo tam phænomenorum, quam curationis hiſtoriam breviſſimis hic tradam.

§. 13. Corripiebantur hac febre non ſolum juvenes, ſed mediæ ætatis utriuſque ſexus homines, quin etiam ſenes. In plurimis horrorem prævium calor totius ſumme efferatus ſubſequebatur. Hinc ſitis, vigiliæ & atroces dolores capitis & aliorum membrorum circa articulos præſertim ſe exerentes notabantur. Arthriticis hiſce doloribus vexati paraliticorum more decumbebant, adeo ut neque pedes neque manus ſuis fungi poſſent muniis. Nonnullis alvus & urina vel invitis per aliquot dies effluebat. Deliria leviora paucis ſaltem aderant. Vires autem omnibus pene valde proſtratæ. Aliis vomitus bilioſi, aliis diarrhœæ ſatis moleſtæ. Quibuſdam fluxus hæmorrhoidum nimius, ab imperitis pro fluxu dyſenterico habitus. Plurimis hæmorrhagiæ narium largiſſimæ imo prorſus enermes eveniebant. Cumprimis vero quoſdam cardialgiæ ſumme dolorificæ tantopere diſcrutiabant, ut de ſalute corporis deſperantes ſacram Euchariſtiam moribundi velut ultimam ad conſequendam æternam ſalutem medicinam unice expeterent, quin imo a ſyncopticis & moribundis diſcerni vix poſſent.

§. 14. Neque contagii expers erat hoc malum, dum unico decumbente plerunque reliqui, quotquot aderant, domeſtici vel una vel aliquandiu poſt eadem febre corripiebantur. Ut enim reliquos tam in civitate & ſuburbiis, quam in pagis decumbentes ſilentio præ-

teream,

teream, exempli loco adducam milites a centurionibus ſive capitaneis quibuſdam nutu potentiſſimi Daniæ atque Norvvegiæ Monarchæ noviter hic conſcriptos, quorum unus & alter hoc febris genere cum forte vexatus fuiſſet, brevi poſt eodem malo plures afficiebantur, adeo ut intra duorum vel trium menſium ſpatium plures quinquaginta curationi meæ traderentur.

§. 15. Ex phœnomenis citatis velut ex ungue leonem cauſam febris hujus proximam particulas alcalinas maſſæ ſanguineæ craſin ſeu mixtionem nimis rarefaciendo turbantes, facile dijudicare poteram. Ex quo fundamento curationis methodum formare non adeo difficile erat. Scilicet calor æſtivus intenſior, ætatis vigor, potus cereviſiæ noſtratis ſatis lupulatæ calidior & copioſior, enormes hæmorrhagiæ, omnia & ſingula phebotomiam præprimis poſtulare videbantur, quam pleriſque ſemel, quibuſdam pro indicationis modulo bis adminiſtrare ſuadebam. Sanguine vix evacuato, ſingulari ſtratagemate ſudorem, quem quidem Celeberrimus *Baglivus Medicus Romanus* Prax. med. lib. 1. poſt ſanguinis miſſionem cum levamine patientis ſtatim apparere ſcribit, medicamentis procurabam. Quo fine pulveres ex bezoardicis fixioribus C. C. phil. præparat. oc. cancr. antimon. diaphoret. rad. contrajerv. corall. rubr. terra ſigillata, nitr. anodyn. vel pulv. bex. Vved. addito camphoræ tantillo loco ſudoriferi nonnullis eximio cum ſucceſſu propinabam, atque febrem in prima quaſi herba citius ac felicius quam emeticis vel purgantibus ſine ſingulari ſucceſſu quibuſdam datis, ſuffocabam. Morbo nihilominus ingraveſcente dolorum capitis mitigandorum & delirii præcavendi cauſa veſitatoria optato cum levamine nuchæ applicare ſuadebam. Morbo durante balſamica & bezoardica media ex tinctur. prophylact. m. d. eſſ. myrrh. ſimpl. & balſam. Scordii, mixtur. ſimpl. Elix. p. p. &c. præſcribebam. Ad reſtrengendam ſitim loco potus ordinarii vel infuſum veronicæ vel cereviſia ſecundaria tenuis valde, cui vel tinct. roſar. vel papav. errat. vel violar. vel ſpiritus ipſe vitrioli ſedulo inſtillatus commendabatur.

§. 16. Interim vero ſymptomatibus reliquis vel ex maligna morbi natura vel errore diætæ individuo contingentibus, aptis remediis obviam ire non negligebam. Nam, ut verum fatear, majorem curam talia ἐπιφαινόμενα poſtulare videbantur, quam ipſe febrilis affectus. Sic urgentiſſimum ſymptoma cardialgia, quod nonnullos tantopre diſcruciabat, ut ab agonizantibus diſcerni vix poſſent, ſpirituoſis aromaticis carminativis vel in primis pulvere abſorbente *Vvedelii* plerunque curabatur. Dolores artrhitici contumaciores ſpiritu volatili urinoſo bezoardico, eſſ. anod. nec non pulveribus bezoardicis diaphoreticis cinnabarinis tardius quidem, feliciter tamen mitigabantur, additis præſertim anodynis. Opiata enim, quæ febre arthritica epidemica anno 1699. graſſante inſtar ſalivæ viperinæ vitanda jam velut anchora ſacra nobis erant. Vomitus ſpontanei vel bilioſi vel aſſumptorum, ut & alvi profluvia, quando diutius durabant, mixturis ex eſſ. theriacal. tinct. terræ catechu & tinct. opii cum ſucco cydoniorum per fermentationem parata, nec non pilulis ſtypticis m. d. pulveribus ex terra ſigill. boſ. armen. C. C. Uſt. rad. biſtort. pulv. bez. Vved. &c. compeſcebantur. Hæmorrhagiæ narium aliis quarto, aliis ſeptimo, aliis nono, vel undecimo die contingentes, quæ multum negotii faceſſere ſolebant, ultra euphoriam & ad lipothymiam uſque durantes præter interna refrigerantia & incraſſantia externo probatiſſimo ſtyptico Anglicano ſive in forma ſicca ſive ſpiſſa cum aceto & goſſypio, applicato: Hæmorrhoides niſi fluentes præter pulveres e ſtypticis & bezoardicis conflatos eſſent. theriac. traumat. *Vved. a Beato Hagendornio in tr. de terra Catechu* deſcripta ſiſtebantur. Taceo pleuritidem tam veram quam ſpuriam, anginam, alvum per multos dies adſtrictam, alia remediis aptis aliis curata. Adeo ſingula phænomena quamvis periculoſa putata facili negotio tollebantur, & quæ a practicis infidæ criſes paſſim notatæ, jam fide, perfectæ & ſalutares erant. Hoc apparatu perexiguo tum laudatus gregarius miles, cum plures vilioris conditionis homines, Deo benedicente, ex voto curabantur. Delicatioribus nonnullis præter dictas potiones cordiales confortantes & pulveres bezoardici pretioſiores proderant.

§. 17. Quod vero admiratione maxime dignum, ne unicum ſatis periculoſe licet decumbentium, menſibus quidem æſtivis vivere deſiiſſe memini. Neque lunæ phaſes notabilem his febribus alterationem attuliſſe vidi, qualem tamen, cum præcedentibus annis 1698. & 99. febris epidemica, quæ nonnullis petechialis erat, hic loci graſſaretur, multoties meum plures curioſi præſertim menſibus hyemalibus & autumnalibus obſervabant. Menſibus enim his ſingulis omnibus fere, luna decreſcente vel ſilente nonnulli febricitantes, tam illi, qui ab experientiſſimis Medicis ſumma induſtria probatis medicamentis curabantur, quam qui naturæ, morborum medicatricis, ope freti, ſine ullo remedii genere decumbebant, celerius opinione Libitinæ tradebantur: convaleſcentibus pleriſque, qui poſt novilunium ad creſcentem uſque lunam manebant ſuperſtites.

§. 18. Vix attentius hæc mentis lance trutinaſſem, niſi laudatiſſimum *Ramazzinum*, febre petechiali in civitate & agro Mutinenſi graſſante, idem illud obſervaſſe, diſſertationis ejus *decuriæ quartæ*, *Ephemeridum Germanorum anno quarto inſerta* §. XVI. teſtaretur, alioſque, ut lunæ phaſes in morbis epidemicis animadverterent, hortaretur. Quam ob rem non deſii cauſam rimari, cur febres continuæ malignæ, non tamen æque omnes pro mutationibus lunæ, adeo ſubitaneis alterationibus, mortem ipſam portendentibus, ſint obnoxiæ? Cujus phænomeni cauſa quo dilucidius explicetur ſuppono.

I. Juxta tritum:

Ad lunæ curſum variant animalia corpus, lunarem influxum (reliquis tam ſuperſtitioſis quam ſanioribus aſtrologorum opinionibus juxta recentiorum quorundam hypotheſes jam ſemotis) eſſe extra ullum dubium ſtatuendum, in primis in morbida animalium corpora, de quo cum laudatus *Vvedelius in theorem. med. part. 3. Sect. 6.* tum præprimis philoſophorum recentiorem celeberrimus & accuratiſſimus *Sturmius in Philoſophia Eclectica diſp. de ſiderum influxu p. m. 632. ſeqq.* legi merentur.

II. Influentias haſce lunares, quas vel alia ſublunaria vel ipſa præprimis ægrotantium corpora ſentiunt, vix aliunde quam a lumine lunæ dependere, & ſicut tempore interlunii nullum lumen, ita neque influentias habere lunam; videatur *Sturmius loco citato*.

III. Influentias tales eſſe ſubtiliſſimas & quaſi ſpirituales, ideoque ſubtiliſſimum ſuccum nervoſum, quem ſpirituum animalium nomine indigitant, potiſſimum concernere, id quod exempla Epilepticorũ &c. toto die manifeſtum faciunt.

IV. Dari febres, quæ ſuccum nervoſum ſubtiliſſimum ſeu ſpiritus animales magis afficiunt & quaſi depauperant, quam maſſam ſanguineam. De quibus Celeberrimi *Vvirdigii Medicina ſpirituum* pluribus conſulenda. Ut jam non laudem quotidianam experientiam, quando Medici clinicam praxin exercentes ingeminant: *Urina bona, pulſus bonus, æger moritur*: præſente puta malignitate non æque vitalis quam ſpiritus animales peſſundante. Ex his colligere licet, utique ab influxu, lunari tempore lunæ decreſcentis & interlunii debiliori exiſtente, dependere lethiferas ejuſmodi alterationes, in febribus præſertim nervoſum genus ſeu ſpiritibus animales potius quam maſſam ſanguineam afficientibus. Nimirum ſpiritus animales ab inimico miaſmate febrili depauperati, tantiſper refocillantur ſubinde per influentias lunares lunæ creſcentis & plenilunii tempore fortiores; hiſce vero tanquam aliquali fomento luna decreſcente vel ſilente deficientibus ſpiritus ipſi magis magiſque deficiunt, deficientibus ſpiritibus vita deficit & ægrotus vivere deſinit. Vix opus eſt diſquirere prolixius, num febres petechiales agro Mutinenſi & malignæ territorio Mulhuſino annis 1698. & 1699. citatis moleſtæ nervoſum genus magis affecerint quam maſſam ſanguineam, cum ipſæ ſpirituum & ſenſuum læſionem variæ syncopes, lipothymiæ, convulſiones epilepticæ, deliria phrenitica & alia ſymptomata, quæ febribus illis frequentia fuerunt, id ſatis evincant. Econtrario, cujus occaſione hæc dicta ſunt, æſtivam noſtram in maſſa ſanguinea radicatam, & hinc pro phaſibus lunæ tantis alterationibus minus obnoxiam fuiſſe, per ſupra memorata clariſſimum eſt.

§. 19. Sed ut e diverticulo redeam in viam, ex illis ſane, quæ de morbis æſtivis ſuperius allata, luce meridiana clarius eluceſcit veritas eorum, quæ divinus præceptor *Hippocrates de Conſtitutione temporum* paſſim in operibus ſuis commentatus: quicquid alii in contrarium afferre ſuſtinent. Ita ſane velut e tripode Apollinis dicta quæ *lib. de aeribus, aquis & locis §. III. p. m.* 330. recte divinat: *Siquidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi: Si vero pluvioſa, diuturni fiunt & 3. aphoriſm. 15. Inter anni ſtatus omnino ſiccitates imbribus aſſiduis ſunt ſalubriores, minuſque funeſtæ.*

§. 20. Quæ quam conſentanea vero ſint, ipſe equidem, qui ſequebatur autumnus ſatis pluvioſus etiam contrario exemplo confirmabat. Quippe poſt æquinoctium autumnale circa Michaelis feſtivitatem mira cœli clementia huc uſque continuata pluviis aſſiduis permutabatur, intercurrentibus nonnunquam ventorum injuriis, quibus ad finem menſis Octobris perdurantibus, Sole ad Scorpium accedente, circa vendemiam nebulæ pluribus diebus conſtantes cum frigore ſatis acri in ſcenam prodibant. Menſis ſequentis Novembris auſpicium auſtrinum erat

erat cum pluviis copioſiſſimis. Hiſce poſt novilunium, aliquandiu ceſſantibus frigora nocturna, Sole interdiu ſplendente ventoque inter zephyrum & aquilonium medio ſpirante, vix diutius durantia notabantur.

Mox nivem primam vidimus, ſed pluviis ſubſequentibus ad finem menſis durantibus alternantem. Sole medios Sagittarii gradus perambulante furere cœpit aquilonius nive & frigore comitatus, phœbo dies quoſdam ſerenante: ſed brevi poſt carbas rediit pluvioſiſſimus, Frigore tandem brumali leniori ad ſolſtitium uſque perdurante, tempus autumnale finiente.

§. 21. Intempeſtas itaque pluvioſiſſima per maximam autumni partem notata non ſolum deteriorem reddebat recenſitum hactenus affectum epidemicum variolarum, ſed novum inſuper morbum, tuſſin puta contumaciſſimam, tenellis itidem magis quam adultis exitioſam, chronicam ferme difficulter curandam, & hinc tam medentibus quam ægrotantibus moleſtiſſimam, præprimis circa vindemiæ tempus, poſt nebulam illam dies aliquot durantem, in ſcenam producebat. Ab hac tuſſe afflicti materiam quaſi purulentam veluti phthiſici conſummati copioſiſſimam nonnulli ob tuſſis vehementiam ſanguinolentam (ruptis a motu vehementia & materiæ acrimonia venis pulmonaribus) excrebant. His pectoralia, reſolventia, balſamica, diaphoretica, nervina, anodyna, diluentia decocta levamen quidem afferebant, quibus vero laxativa ſubinde ſupperaddita non niſi poſt hebdomadum plurium decurſum curam tandem ſigillabant.

§. 22. Delineata interim febris epidemica poſtquam depontanis quibuſdam ſenibus finem vitæ fecerat, contagio ſuo plures haud afficiebat, ſed cum calore æſtivo ferme ceſſabat. Variolæ vero, quas per menſes vernales & æſtivos benignas deprædicavimus, cum mutabili tempeſtate ſuum quoque mutaſſe genium videbantur, ex benignis & diſtinctis malignæ, confluentes & quaſi ἐπιδημικώτατοι factæ. Exiſtimarem profecto cœli & tempeſtatis ſingularem clementiam, qua tum verno tum æſtivo tempore gaviſi eramus, variolas huc uſque nobis conſervaſſe benignas, niſi annus præteriti ſæculi 1689. contrarium me edocuiſſet. Licet enim annus citatus pari ſi non majori cœli clementia rideret, nihilominus Variolæ Brunſvigæ & Haſniæ eodem tempore æſtivo graſſantes genii malignioris erant, ipſiſque Haſnienſibus in primis adeo inſenſæ, ut plus mille hominibus, atque inter eos pluribus primariis & ipſis juventutis Principibus, epicedia pararent: Autumnalibus vero menſibus anni citati, præſertim menſe Octobri brumali frigore ingruente prorſus evaneſcerent: Ut hinc in aprico ſit, neque a temporis & atmoſphæræ ſtatu epidemicam conſtitutionem unice derivandam, ſed alias circumſtantias, de quibus ſupra diximus, ſemper ſimul & quaſi conjunctim conſiderandas eſſe.

§. 23. Noſtrarum itaque variolarum genium graphice quaſi delineatum laudatiſſimus *D. Sidenhamius in obſerv. Med. Sect. III. cap. I.* exhibet, quando ſcribit: *Appetente æquinoctio verno, variolæ caput cæperunt attollere, jamque indies latius graſſantes ſub autumno ἐπιδημικώτατοι factæ ſunt.* Cujus quidem phænomeni cauſam, quam ſilentii peplo involvit, capite ſubſequente ſecundo paucis innuere voluiſſe videtur, quando, *Variolæ*, inquit, *quibus annis epidemice graſſantur, ſi regulares etiam ſint atque mitiores, circa æquinoctium vernum, ingrediuntur. Quibus vero annis non tantum graſſantur epidemice, ſed & irregulares atque periculoſioris ſunt generis, maturius nonnunquam menſe puta Januario invadunt.* Quaſi dicere voluiſſet: pro varietate cauſæ nunc maturius & maligniores, nunc tardius & benigniores contingunt variolæ. Videlicet maſſa ſanguinea particulis recrementitiis ſeroſis ſulphureis ſalinis volatibus & fermentificis copioſioribus inquinata, variolæ progenerantur maturius & malignæ; iiſdem vero in minori quantitate præſentibus tardius & benignæ fiunt. Peregrinas vero ac morbificas ejuſmodi particulas maſſam ſanguineam inquinantes, noſtrarum variolarum cauſas, partim ob vitioſæ ſiliginis uſum, partim ob fructuum Cerealium eſum in tenerioribus in primis comite ἀδηφαγία extitiſſe facile colligere licet. Quamvis interim non negem, eſum carnium ex laudatiſſimi *Vvedelii* ſententia in *Doctrina manuſcripta de febribus cap.* 18. videnda locis mediterraneis, ſicuti piſcium in maritimis hunc morbum non parum vulgare.

§. 24. Inde vero manifeſtiſſimum fieri cenſeo, nodum ni ſcirpo quærere, qui variolas a ſanguine menſtruo materno veluti cauſa accerſere laborant. Vellem ſane ac poſſem falſam ejuſmodi hypotheſin ab Arabibus, in primis maximo Arabicæ ſcholæ Magiſtro *Ebuſina ſeu Avicenno lib. IV. Fen. I. tract. IV. cap.* 11. *pag.* 434. effictam & adhuc hodie in ſcholis receptam & ad ravim uſque defenſam, pluribus rationibus, phenomenis, obſervationibus tam a priori, quam a poſteriori refellere niſi Celeberrimus *D. Berhens*, Practicus Hildeſienſis, in peculiari *Epiſtola de Variolis epidemicis ad* Perilluſtrem *D. Franckum de Franchnau*. S. R. I. Equitem Archiatrum Danicum &c. data *Ephemeridibus Germanorum Dec. III. ann.* 3. *inſerta*, idem ſatis abunde feciſſet.

§. 25. Id ſaltim noſtra ætate vetuſtæ illius ſententiæ Patroni explicent mihi velim, cur ex eodem parente prognatorum unus variolis laboret, reliquis ſine exenthematibus vel febricitantibus vel etiam bene valentibus? Cur vice verſa plures decumbant variolis, uno vel febricitante vel bene valente? aut quod magis mirandum foret, gemellorum unus variolis laboret, altero ſalvo permanente? Dicant mihi quæſo ex fictitia hypotheſi, cur unus vel una plus una ſecunda ſcilicet & tertia vice, quod multoties obſervavi, variolis affligi poſſit. Dicant denique quomodo nonnulli, qui per totum vitæ decurſum a variolarum contagio liberi permanſerunt, in extrema demum ſenecta, quod nuper vidi, corripiantur iiſdem? In quibus quæſo ductibus, tubulis, meatibus vel venarum & vaſorum anfractibus veluti latibulis delituiſſe putandum fermentum illud in utero ſuſceptum, & per tantam annorum ſeriem a nullis febribus vel alio morbo, a nulla tempeſtate, a nullis cibis, a nullis medicamentis etiam fortiſſimis & volatilibus, per circulationis leges, anguſtiſſimos machinæ humanæ ductus & poros permeantibus extricandum vel eliminandum?

§. 26. Ex cauſis itaque citatis per menſes vernos & æſtivo variolæ benignæ cum ſymptomatibus conſuetis & benignis eveniebant, niſi fortaſſis error individuus diætæ uni vel alteri maligniores redderet. Quo pacto puella quædam ſatis bella & ſana, dum cereviſiam recentem non ſatis defæcatam largius biberet, variolis malignis & confluentibus correpta & convulſa moriebatur, convaleſcentibus reliquis omnibus, quotquot eodem tempore decumbebant: adaucta ſcilicet cauſa morbifica a fæcibus cereviſiæ recenti permixtis?

§. 27. Autumnalibus vero menſibus intempeſtate tepida & humida diutius continuata, accedente frugum Cerealium (quarum equidem maximam abundantiam ex hortis ſuburbanis, queis hæc urbs veluti denſa & ampla quadam ſylva cingitur, annis fertilioribus colligere ſolemus) uſu abundantiori & iterato plurimis periculoſiores nec paucis lethales eveniebant.

§. 28. Jam præter ſymptomata ab aliis recenſita diarrhœam, ſalivationem, phrenitidem & alia, frequenter notabantur pandiculationes, ſternutationes, ſtridor dentium, angina, vellicationes labiorum & narium. Ex his ſtridor dentium motibus convulſivis accenſendus, periculoſus non tamen omnibus æque lethalis erat. Sed periculoſior angina, ipſi etiam *Avicennæ* loco citato dudum ſuſpecta, a variolis fauces & pectora obſidentibus, tam deglutitionem quam reſpirationem ipſam inhibentibus, ſæpe ſæpius omnimoda quaſi ſuffocationem inferentibus. Ut hinc recte *Lomnius, in obſervationibus Medicinalibus* pag. m. 295. *Quiſquis huic malo ſuccumbit fere, tanquam ex angina præfocatus moritur.* Ingenue fateor me huic malo, poſtquam radices egerat, hactenus nondum mederi potuiſſe, quanquam a phrenitide, diarrhœa pluribuſque phænomenis (a ſcriptoribus pro pernicioſis habitis) vexatos, feliciter cum Deo liberaverim. Id tamen ſilentio non prætereundum, me certo habere perſuaſum, poſſe tale ſymptoma potu calido præcaveri: Cum neminem decocta vel alium potum calidum nec non juſcula avenacea &c. abſorbentem, licet linguam & fauces copioſæ variolæ obſiderent, angina correptum vel mortuum fuiſſe meminerim. Neque aſſiduæ vallicationes labiorum, & narium, ab ἀῤῥωςία διάνοιας, perinde ut floccorum compilatio in adultis febribus malignis lethaliter decumbentibus deducendæ, periculo vacabant.

§. 29. Revaleſcentibus præter moderatum caloris regimen & victum tenuem, pulveres bezoardicos Sennerti, Vvedelii, epilepticum Marchionis, vel ex antimonio diaphoretico, corn. cerv. philoſophice calcinato, unicornu vero philoſophico, perlis, coralliis, conchiis præparatis, nitro anodyno pulv. anod. cordiali, camphora, lapide bezoar orientali, accidentali, conflatos magis quam volatilia ſpirituoſa &c. proficua fuiſſe vidi. Præprimis a ſolo dictis lapidis bezoar orientalis uſu plurimos ſine præſentia Medici ex voto a variolis liberatos fuiſſe multoties obſervavi. Incredibile profecto dictu, quam cito, & quam bene ab uſu lapidis hujus omnia ſyptomata, convulſiones, anxietatem & alii eruptionis prodromi conquieverint, ipſius variolis egregio ægrotantium cum levamine erumpentibus Hinc non poſſum non mirari eos, qui pretioſum hunc

lapidem

lapidem, quem factitium putant, infra dignitatem nativorum verbi gr. lapidum cancrorum, concharum vel aliorum dejicere fruſtra laborant. Refragantibus quotidianis experimentis & Medicorum principum teſtimoniis, quorum plures, ut jam non laudem, ipſum equidem Perilluſtrem atque magnificum Dominum *Illmerum de & in Vvartenberg*, Coſiliarium & Archiatrum Cæſareum & Regium &c. lapidem bezoar orientalem magni æſtimare, atque agonizantibus & alterum pedem velet in tumulo habentibus, tanquam ultimum remedium non abſque pereximio ſucceſſu cum aliis exhibendum ſuadere *ex Decuriæ* III. *Ann.* I. *Obſervat.* LXVIII. *Ephemerid. German.* pluribus elucefcit. Præterea decoctum euporiſton ex Corn. Cerv. raſpat. glycyrrhiza, ſcorzoner. paſſulis min. hordeo, lentibus nec non emulſiones & potiones bezoardicas cordiales vel expellentibus vel temperantibus pro re nata variatas, inſtillatis tenui potui mixturis ex tinc. papaver. rhead. non acidulata, clyſſo antim. ſulphurat. ſpiritu nitri dulcis &c. multum profuiſſe notavi. Neque balſamica & bezoardica media, verbi cauſa tinctura prophylactica m. d. (quam præſervandi fine tam in Hafnienſibus anno 1689. quam noſtratibus utilem deprehendi) eſſ. myrrh. balſam. mixt. ſimpl. ſucceſſu carebant.

§. 30. Nonnulli denique, poſtquam a malignitate variolarum prorſus liberati quidem videbantur, vel a materia morbifica non penitus eliminata, vel ab aeris injuriis, vel diæta neglecta, vel alia cauſa procatarctica neſcio qua leviſſima, periculoſis, imo lethalibus affectibus aliis denuo corripiebantur. Quod licet nonnullis prædicebatur; tantum tamen aberat, ut haberetur fides, donec propriis exemplis confirmarent *Hippocratis lib.* 2. *aphoriſm.* 12. *Morborum reliquias, quæ a criſi ſuperſunt, recidivos morbos parere.* Plurimos hoc pacto tuſſis contumaciſſima, vomitu quandoque comitata, vexabat, febre lenta ſimul afflictos, qui multis pectoralibus, diluentibus, humectantibus, nervinis, balſamicis & laxativis curari vix poterant. Aliis abdomen intumeſcebat, facie inflata, infra caput macie conſpicua, quaſi rachitide laborantibus. Taceo tumorem pedum, ſcabiem tam ſiccam quam humidam, tineam variaque ulcera, quibus affligebantur alii. Quorum quidem plurimis ſiquidem vires mediocres ſuppetebant, laxativa iterata, ex reſina gilappæ cum ſpiritu appropriato decenter ſoluta, cinnabari nativa, antimonio diaphoretico, confect. alkermes ſyrup. roſ. vel violar. &c. & balnea ex herbis ſiderit. conyz. tobac. ſaponar. origan. ſerpill. flor. chamæm. ocul. popul. &c. inſtar anchoræ ſacræ ſubveniebant. Reliquos tabes ſenſim conſumebat.

§. 31. Cæterum nec tempore hyemali imminente ceſſante variolarum luem, ſed ſatis licenter vagantem, nec limites epiſtolaris diſſertationis digrediar, alia occaſione plenius delineandam reſervo.

§. 32. Has vero obſervationes ad Te deferre perſuaſit, tam non obſcura tua in me benevolentia, quam peracre tuum in his judicium. Demonſtraſti enim te tritas habere manus notandis ejuſmodi obſervationibus & conſuetudine legendi. Singularem vero quam benevolentiam niſi exoſcularer, ferus eſſem, dum tot Illuſtribus atque Excellentiſſimis Viris in Cæſareo-Leopoldina naturæ curioſorum Academia me quoque Collegam forte indignum adſcribere non dedignatus. Stabat quidem ſententia Cydoniologiam ad normam & formam Academiæ noſtræ tractatam publicæ luci nunc exponere; Enim vero poſtquam Excellentiſſimum *D. D. Georg. Sebaſt. Jungium, Aulæ Cæſareæ Medicum*, Tractatum de Cydoniis Vinnæ impreſſum (nuſpiam a me viſum) conſcripſiſſe, honoratiſſimæ Tuæ literæ d. 9. Decembris anni proxime finiti ad me datæ pluribus dixere, mentem mutavi, ipſaſque ſchedulas, in quibus hujus pomi virtutes & uſus ſane inſignes rudi quaſi penicillo delineaveram, abjeci, ne fortaſſis Iliada poſt Homerum ſcribere putarer. Interim obſervantiæ ergo, quam Tuo nomini debeo, hoc qualecunque praxeos clinicæ ſpecimen gratique animi mei ſymbolum exhibere volui, debui, quod ut æqui bonique accipere velis eſt, quod ſummopere contendo.

Apollodorus.

Scribebam Mulhuſæ Imperialis d. 25. *Januarii, Anno Chriſti* 1701.

Conſtitutio Epidemica Tubingenſis Anni 1701.

D. D.

RUDOLPHI JACOBI CAMERARII.

Quanquam de ratis & epidemiis verum forte ſit illud Galeni, ſe obſervandi morbos occaſionem præ Hippocrate habuiſſe commodiorem, cum unus Romæ vicus plures habuerit incolas, quam integra urbs Græciæ, atque adeo ex tantis urbibus, uti & e caſtris; hiſtoria hujus anni epidemica plurimum ſibi promittat, non tamen parva negligenda putem, ſed & ex talium particularium collectione formandum aliquid univerſale; imo juvat noſſe, quibus ſatis diverſa loca ex diverſis cauſis in pace aut in bello fuerint exercita, ut pateat, quid univerſale anni vel particulare loci fuerit. Decimus per Dei gratiam completur annus, a quo Tubingam liberam reliqui dyſenteria, quæ cum per tres annos prioris ſæculi octuageſimum nonum, nonageſimum, nonageſimum primum, belli injuriis alias graves, ab æſtate in autumnum epidemia fuiſſet graſſata. tum more etiam epidemico requievit, ut cum interim fama publicaret ipecacoannam novum antidyſentericum, eo hactenus opus nobis fuerit, nec experimentis ejus laudes comprobatæ; quibus tamen multum derogat, ſi verum, quod in novellis legi, pro Gallorum exercitu aliud novum remedium antidyſentericum in Italiam fuiſſe mittendum. Noſtram pacem ſive illas inducias rupit nupera æſtas, & alvi fluxus noviter urbi intulit. Quam prior illa æſtas, quæ ante decennium finem dyſenteriæ tulit, ſicco calore prævaluit duas præcedaneas, tam ultima hæc nupera omnes hactenus intermedias; quanquam illa nonageſimi tertii æſtas, dyſenteriæ apud nos non ferax, æſtuoſæ ſiccitatis teſtimonium habuerit in bonitate ſui vini & frumenti. Recordor quoque anni nonageſimi noni, quod menſe Junio ſatis etiam calido & ſicco, diarrhœas quaſdam concitarit, & metum mali gravius invalituri jam tum incuſſerit, ſed in herba velut ſuffocatum malum brevi evanuit, quanquam & illa æſtas tulerit vinum & frumentum bonum, calidæ temperiei fructus. Quæ itaque & qualis fuerit labentis hujus anni æſtas, notoria quidem, determinanda tamen. Primo enim frigida veris conſtitutio, diu nimis durans, & ad finem uſque Aprilis ſe extendens, nec Majum ſivit incaleſcere, ſub inconſtante adhuc aere, niſi verſus finem; abhinc autem invaluit æſtuoſa temperies, an potius intemperies: audiebantur paſſim triſtes novellæ de calamitatibus graviſſimarum tempeſtatum, quæ per Dei gratiam ſuper capita noſtra tranſierunt fere innoxiæ; raræ parcæque pluviæ ſiccitatem contemperare non valebant, uſque dum finis Auguſti aliquale frigus ferret, novam autem denuo ſubſequam æſtatem terminaret pruinoſus ſub finem September, prævalente hactenus ſiccitate. Aſtra qui volet, his applicabit & determinabit ex ephemeridibus. Reſpondit iſtis, poſt tardam utique germinationem, contra ſpem bona & meſſis & vindemia; etenim uvas ab immatura putredine, quam minadantur plurium acinorum hoſpites vermiculi quo minus latius ſerperet; cohibuit illa ſiccitas. Poma autem & pyra verminoſa pleraque præcociter ceciderant nec diu aſſervari potuerunt, in putredinem nimis proclivia, ne de fagorum foliis gallarum extraordinaria copia obſitis, de braſſica ab erucis depaſta, &c. dicam. Prius vero & ex vicino quodam vaccarum grege (ſalvo noſtro) hydrops pectoris multas abſtulerat, & anſerum juniorum ſtrages aliquibus locis tanta fuerat, ut præ fœtore ſepeliri defuerint. Hæc igitur æſtas iterum inter nos alvum flere fecit; primi qui laborare cœperunt, erant infantes, menſe ſtatim Junio, plures ſequenti Julio, quo etiam adultos (non tamen ex illis diætæ erroribus famoſos) invaſit diarrhœa quædam torminoſa, acuta, imo cum vomitibus ſpaſmoque ſuarum cholera. Tandem rari in urbe dyſenteriæ, non ita malignæ, caſus, frequentiores ex pagis aliiſque locis audiebantur, nec tamen ullus illorum fluxuum, uti quidem minitari videbantur, nimis apud nos invaluit nec ſtragem edidit; non deſideratis niſi paucis infantibus. Inſuper autumno in totum ſat cito hic loci omnis lues requievit. Meæ tum curæ concreditis ſuccuri, præter uſum pulverum pannonici, antimonii diaphoretici, gelatinæ cornu cervi ſiccæ, ſeminis plantaginis in congruis vehiculis, methodo in primis Mortoniana, ſucceſſum ſecundante Deo, jungens corticem Peruvianum cum electuario diaſcordio per ſyrupos in bolos, vel ejus extractum cum noſtro bezoardico aut theriaca cœleſti in pilulas formando. Ultra illos alvi fluxus nil

epidemii tulit æſtas, niſi quod eodem tempore puerorum genæ communiter intumuerint, auditi quoque fuerint catarrhi æſtivi, ſive tuſſes plerunque ſiccæ, quibus addi poſſunt tres ſtudioſi unius collegii, quorum unus hæmorrhagia narium enormi, alter hæmoptoe larga, tertius vomitu cruento ſub idem tempus laborarunt. Hæc eſt noſtra æſtivi fluxus hiſtoria, quam propterea notare volui, ut conferri poſſit cum aliis, utpote ſpe fretus, fore vel tandem clariorem cauſam, cur non omnibus, ſed certis annis fiant talium epidemiorum recurſus.

Ejuſdem Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam Anni 1702.

QUandoquidem adhuc ſuper nos manet Dei benignitas, quam prioribus annis deprædicavi, quod priſtinam epidemiorum morborum malitiam Tubingæ gravem repreſſerit, nec ſinat hucuſque iterum invaleſcere; idcirco hiſtoriæ illorum pro hoc anno per modum appendicis tria ſolum breviter ſubjungam, quæ notari poterant.

Ante omnia inconſtantiæ & anomaliæ, quæ per ultimam hyemem, uti & per duas priores fuit non ſatis videntur reſpondere morboſi effectus. Major illa fuit, & omnino talis, ut ſub ea ſanitatem mortalium adeo bene ſibi potuiſſe conſtare, ſæpe admirationem moverit, dum pauci utique per urbem illo tempore ægrotarent, & malignorum epidemia plane exularet, eorum autem morborum, qui quadranti anni ſunt congrui, nec magnus numerus, nec extraordinaria eſſet ferocia. Hoc eſt paradoxum, quod vexare poſſit & ſoleat practicos, ſævire luem eandem ſub diverſo aere, & ſilere ipſam ſub tali, quam morbiferum accuſaveras.

Quia vero morboſi effectus non ſtatim ipſo menſe vel quadrante erumpere, ſed ſequenti demum ſuccedere perhibentur, huc proin referri poterit, quod ſecundo notari meretur, ſcilicet utut interdum proprie epidemium in urbe nihil ſit, ſed ſporadice multi ægrotent, certo tamen tempore plures ægros abripi, quam alio, per morbos diverſos & diſperſos. Tale fuit tempus vernum hujus anni ſub finem Aprilis & principium Maji, quo perſonæ diu infirmæ, ſenes, viduæ, infantes, plures quam alias fuerunt abreptæ. Quomodo ſingulorum ita fata concurrant, vel in quantum debilitas eorum non ferendo conveniat, facilius eſt determinatu in theſi, quam hypotheſi.

Tertio, quæ de fluxibus alvi mediocritatem adhuc ſervantibus per æſtatem ad annum præteritum notavi, huc repeti poſſunt pro hoc anno; nam pariter cum æſtate redeuntes non invaluerunt ultra gradum priſtinum. Illud modo addam, aliunde ad nos advectum fuiſſe quid mali gravioris. Inter reduces ex caſtris ad Landavium, qui febre tertiana & diarrhœa laborarunt unus ex civibus ſub finem obſidionis ſibi & Philisburgi non niſi per diem unum & alterum commoratus vix domum attingeret poſt medium Septembris, cum dyſenteria dejiceretur atroci. Hæc uti per contagium hauſta fuiſſe videtur, quia non tam errores in diæta commiſſos novit, quam conceptum inter infectos horrorem ipſe accuſat; ita domi etiam ſe diffudit ad plures, obſervans quidem fatalem illum morem, quo certæ ſolum perſonæ ſolent corripi, ſalvis aliis: Nam conjux omnium ſordium injuriis expoſita manſit intacta, conjugis autem ſoror ipſo die ſeptimo a decubitu viri completo dejecta fuit, & die ſequente filiolus trimulus ſedes terminoſe cruentas frequentare cœpit; evaſit tamen illa triga feliciter, & perſtitit hanc intra domum lues. Multo autem gravior fuit hujus viri dyſenteria peregre allata, quam ulla per urbem ſponte oborta, non ſolum duratione in tertiam ſeptimanam & dejectionum nimis citata frequentia, ſed excreti diu ſinceri cruoris, dein non muci, verum flavo-viridis liquaminis, copia perquam magna, ſtipata etiam ſymptomatum moleſtiſſima vehementia, præter oppreſſionem præcordialem, tormina, teneſmum, in primis dyſuria & tantum non jugi ſingultu, de quibus ultra decem dies & præ reliquis majores audiebantur ægri querelæ. Cum die ſexto quo demum poſt tentata domi varia conſuli cœptum, ut & diebus ſequentibus nullæ diſtingui poſſent remiſſionum & exacerbationum viciſſitudines, & urina omnis rubedinis expers, flava & clara, ſed turbata admodum facilis, offerretur, paucis cum non tam febris (nec aphthæ unquam nec deliria ſupervenerunt) quam fluxus & vires urgere viderentur; æger item a meridie per veſperam ſumptas ana duas corticis Peruviani & electuarii diaſcordii drachmas, ut ingratam ſibi formulam, porro nauſearet, inde purioris cruoris copiam citari prætendens. Itaque pro nocte primum medicam narcotici doſin extractis corticis, tormentillæ & bezoardico addere conſultum videbatur, & ob bonum effectum continuare alternatim tales pilulas & emulſiones ex ſemine papaveris albi, plantaginis, amygdalorum, in congruo vehiculo, edulcoratas cum abſorbentibus & pulvere anodino, ſemper ita doſi nocturnæ reſervando vim opiati. Per dies vero ſuis horis dabantur quater ſcrupuli pulveris ex unicornu foſſili, coralliis, ſemine plantaginis, priapo cervi, dente hyppopotami, pannonico, itidem in conſimili vehiculo; Quibus tandem acceſſerunt datæ ſubin guttæ balſami Peruviani cum cocleari ſyruporum papaveris erratici, roſarum rubrarum, ſymphiti, & electuarium temperatum cordiale ſtomachicum, cordiale. Dubia movit potus, cum ab aqua cieri alvum, a vino æſtum prætenderet æger; Videbatur ergo medium tenendum, conceſſo modico vino vetere pro paſtu, etiam ob languorem & anurexiam perparco, extra id tempus præſcripto decocto ex raſura cornu cervi, maſtiche, & cinnamomo. Serum lactis commendatum neſcio cur cito nauſeavit æger, multum autem gelatinæ cornu cervi hauſit ſolutæ in vario vehiculo calido. Externa ſcrobiculo cordis, ſedi, membro, roboris & linimenti ergo admota, & cætera, prolixius recenſere opus non fuerit. Illud addendum, dyſenteriam fœminæ cruore multo, magnis torminibus, ad uſque deliquia, non impediiſſe tamen, quo minus die quarto, ſtato utique tempore, venirent menſes, & durarent aliquandiu, citius tamen finiti, quibus etiam id dandum videbatur, ut interim parcius inſiſteretur uſui iſchæmorum.

Quam in ephemeridibus meteorologicis Tubingenſibus olim exhibui tabulam motuum mercurialium per triennium, eam ulterius ad præſens tempus continuatam, perque annos adeo pluſquam octodecim, extenſam, quia brevis eſt, publice hic propono, dum ephemerides ipſæ tot annorum domi latens prolixiores. Obſervationes quidem circa experimentum Torricellianum fuerunt inſcriptæ alicubi difficiles nugæ; habuerunt tamen ſuos vindices. Tranſeat, aut maneat liberum, quorumcunque judicium: meam ego tabulam illis modo deſtinavi, qui nihil temere prætermittentes etiam perpetuo tali mobili delectantur, utuntur. Horum non modo curioſitas cum propriis conferre alienas amabit obſervationes, verum etiam ſagacitas per earum ſylvam venabitur prædam, aut ſcrutabitur vias, quas in meteorologia non minus ac in epidemia occulit natura. Ne aſymbolus ipſe ſim, excerptam unum alterumque caſum, cui applicari poſſint, quæ in tabula exhibentur ſtationes. Si primus monuero, ſermonem adhuc eſſe de uno eodemque barometro illo ſimplici, cui ſcalam admotam fuiſſe olim monui minutorum decem, qualium palmo Romano dat P. Lana; illam hac vice ſubdiviſi in gradus viginti, ut evitarem numerorum fractiones. Sic omnium ſuprema ſtatio & altitudo mercurii deſignatur per ſeminuta 20. medium ſcalæ habet 10. imum 60.

Horum ſive decem palmi minutorum, ſive viginti ſcalæ graduum varietate abſolvuntur motus mercurii intra tubum; quibus extra reſpondent motus aeris tanti & tales, ac per hos annos contigiſſe meminimus magna copia & differentia. Variant anni, interdum nec ad ſummum nec ad imum ſcalæ deducunt, mercurium: variant menſes interdum diu quaſi in eodem tenent ipſum, ſub exigua motuum differentia, alias intra paucos dies fit lapſus a ſummo ad imum, aut aſcenſus ab hoc ad illud. Itaque ſi cui libuerit comparare annos annorumque partes inter ſe, habebit, in quo ſe exerceat; occurret autem ipſi communius hyeme gradus ſupremus, interdum quoque autumno, rarius primo vere, nunquam æſtate. Quibus autem menſibus ſupremus, iiſdem quoque infimus: ſic æſtivis neuter. Adeoque differentia illa motuum maxima decem, novem minutorum eſt hyberna: autumnalis nunquam minor quinque minutis, ſæpe fuit major: His æſtiva nunquam major, ſæpe minor. Dantur autem menſes omnium anni partium, quibus non niſi trium min. eſt differentia: uti dantur interdum dies, quibus quaſi ſuorum motuum dememiniſſe videtur mercurius, hærrens diu in eodem.

Sed ad ea, quæ promiſi, ſpecialia. *Diluvium tempeſtuoſum* anno 1702. ad d. 13. Jul. de quo in E N C. 3. 7. 137. non fuit cum illa menſis ſtatione humili, quam exhibet tabula, ſed cum medio ſcalæ: Præceſſerat deſcenſus non niſi per gradum unum; plane non pro ratione talis ac tantæ exonerationis, tam venientis quam finientis & factæ. Billi fluxus, quorum omen illud tunc metuebatur, irruerunt utique nimis heu graves,

ves,

ves, tranſierunt tamen Dei gratia; quæ vel tandem plene ipſos compeſcat! Nondum quippe ceſſant. Nam nupero demum Auguſto hujus anni 1710. noviter fuit præceps vallium noſtrarum inundatio; iterum non cum humilitate, quanta ſolet eſſe cum talibus exonerationibus aeris hybernis, ſed cum gradu modo ſcalæ ſexto.

Ominoſum quoque inter alia nimis multa triſtia ſigna videbatur *fulmen extraordinarium*, cum nocte præciſe media inter ultimum Decembris Ann. 1702. & primum Januarii Ann. 1703. ad ſonum fere duodecimæ graviter detonaret vetus, aut intonaret novus annus: Utique triſtis recordationis. Tulerat ſerus & ultimus veſper lapſum ad imum illud ſcalæ, quodquod in tabula, ſub auſtrino, laxo & humido aere. Menſis diu tunc humilis mercurius, imo quod non alias factum, deſcendit adhuc infra illud ſcalæ imum: Ut non niſi illa vice differentia motuum fieret major decem minutis. Cito enim, ejuſdem quippe Januarii ſub finem, conſpicuus iterum fuit in altiore gradu illo, quem tabula exhibet. Neſcio, num ad cauſas vel ſigna fatorum talium ſpectet, quod ſingulare tunc videbatur ſpectaculum: Mars accedens ad vicinos Saturnum & Jovem; hoc ſubinnuiſſe modo ſufficiat.

Anno 1705. ad gradum ſcalæ, quem tabula offert, ſextum cecidit Majo menſe *intempeſtiva nix*; nobis quidem pluvia, vicinis autem alpibus utique nix copioſa. Scribebatur tunc ex provinciis Germaniæ ſeptentrionalioribus, gravem pati arbores calamitatem, præ nivis mole avulſos vel grandes tiliarum ramos: Ad alpes noſtras multa nive tectæ & preſſæ ſegetes & vinearum frondes, manſerunt tamen in ſalvo, poſt paucos dies reſurgebant & lætæ virebant; retardata modo, non uti alias a pruinis, læſa fuit germinatio. Succeſſit brevi, ſc. nivi diei 25. aliud die 29. meteorum, cum jam ſupremam menſis ſtationem occupaſſet mercurius, ſub aere nondum quieto, dejiciebat enim granedulæ copiam, apriliformis.

Ex An. 1706. *Eclipſis Solis* memorabilis fuit neque cum ſuprema neque cum infima Maji menſis ſtatione, ſed cum media: Et quod ſub eclipſi ſolari partiali, magna tamen, An. 1699. in E N C. 3. 7. 88. annotavi, de barometri nulla prorſus facta mutatione, per omne illud obſcurationis tempus, idem ſub totali nobis & annulari pariter omnino ſe habuit. Stetit mercurius obſcuro illo tempore, quaſi crepuſculo, fixus, plane invariatus, ne pili latitudine vel dimiſſus vel elevatus, utut thermometri fide aer bene refrigeraretur. Veſperi autem comparuit per quartam minuti partem humilior: Tunc nubes pomeridianas, quidem difflarat eurus, ſequens mane tamen tulit pluviam, & ſerus veſper ſignum gratiæ, iridem, cum altior jam ac ante eclipſin eſſet mercurius.

Annorum 1707. & 1708. *hyemes auſtrinæ* non tulerunt conſuetam altitudinem. Januarius 1708. vernus potius, quam hybernus; quo in pratis colchicum, mezereon in ſilvis floruerunt. Et inſolita tamen illius temporis lenitas & temperies docente thermometro fuiſſet nobis per æſtatem ſumma rigiditas. Nunquam illo menſe altus mercurius, vix ſemel, nec diu, venit ac ſtetit ultra ſcalæ medium, plerunque multum infra ipſum. Cum in imo hæreret per decimum & ſequentes dies, mirum non fuit cum aere turbulento, ſed ſatis quieto, grato, apud nos, poſt nebulam aut flavedinem vel rubedinem matutinam, tunc frequentem, non pluvioſus, ſed vel ſerenus vel nubilus ſoliſque radiis alternans. Alibi forſan ſe exoneravit. Die illius Januarii 20. & ſeqq. cum perturbaret aerem ventorum vis, & ferret fulgura, irides, pluvias, mercurius quidem deſcenderat, ſed non eo uſque. Interim paſſim quoque ſcribitur aliunde, viſa meteora varia, facta diluvia, delapſos ignes, &c. Communiter autem, ex ſeptentrione, eſſe potius ver, quam hyemem. Prægreſſus December 1707. fuerat non minus & aeris & mercurii motu apriliformis, differentiam ſuam quatuor minutorum abſolvens vel viginti quatuor horarum ſpatio, a nive ad ejus ſolutionem: Nec ad imum, nec ad ſummum ſcalæ, ut alias hyeme ſolet, unam pertigit.

Anno 1709. Januarii *hyems ſine pari*, ſive gelu extraordinarie longum & magnum, non obſtitit, quo minus caderet mercurius, ſcilicet ad venturam opportune nivem, tegmentum ſegeti. Certe per diem duodecimum & tres ſequentes bene humilis, etiam poſt nivem adhuc, ſub aere ſereno, conſtanter gelido: Atqui media æſtate communiter illa ſtatio ſolet eſſe tempeſtuoſa. Non niſi uno minuto humilior ſtetit die quinto, ante gelu illud, qui tamen fuerat toto cœlo diverſus, ſcilicet auſtrinus, laxus, pluvius, quem rigor venti nocturnus ſtrinxit & mutavit in plane alium; tunc enim nix & gelu hyemis illius acerrimæ principium. Hinc decimo ſexto motus per ſcalam ſurſum, nondum tamen ad ſummum; quo pertigit demum die decimo nono ſerenato poſt nebulas conſtanter aere. Tales tunc dies quatuor, inter quos unus ex frigidiſſimis totius menſis, & per quos tamen deſcenſus duorum minutorum. Cum vero intra breve tempus per tria minuta fieret ulterior lapſus ad ſcalæ medium, tunc alia venit nix, & comparuit ad veſperam pruina murorum; Hinc moleſtiſſimi rigoris vel tandem aliqua relaxatio. Fuit, ſiquidem Aſtrologos audire lubet, prævia laxitas auſtrina ſub oppoſitione Martis & ſolis. Superveniens oppoſitio Saturni & Mercurii dedit principium hyemis per ſtringentem euroboream. Finem fecit oppoſitio Saturni & Veneris cum PL. & aliis ad diem Pauli. Supremam interim menſis ſtationem & inclementiam fuiſſe non ſub iſtis, ſed ſub quadrato Jovis & Solis, mirum forte cuipiam videri poſſet.

Sic utique viſum quondam fuit *M. Slutero*, occupato in dextra applicatione principiorum *VV. Cokii* ad conſtitutionem meteorologicam anni 1695. ubi tractat inter bene multa notatu digna quæſtionem: cur calefaciens alias quadratum Jovis & Solis die ſexto Decembris forte gelu tulerit? Tranſeat hic examen rationum, hoc ſolum addam. Ante ſeculum *Helis. Roeslinum* in d. navig. Septentr. (laudato Belgis libello) de hoc paradoxo jam monuiſſe Aſtrologos. Scilicet hybernum gelu a Saturni configuratione cum aliquo planeta fuiſſe mitigatum. Contra, Solem, Jovem, Martem, Mercurium tunc configuratos frigus intendiſſe. Exemplis annorum 1608. 1609. Quo ipſo ſimul innuitur alterum Sluteri dubium, quod ſcilicet conjunctio Saturni & ſolis uno anno liquationem, altero gelu tulerit. Etenim d. 18. Dec. 94. ſub illa intenſum frigus: anno 95. d. 8. Januar. ſub conjunctione Martis & Solis liquatio, ad imum ſcalæ. d. 13. Januar. poſt conjunctionem Saturni & Mercurii gelu fuit, ad ſupremam menſis ſtationem; Et ad analogiam cum aſpectibus & meteoris Jan. anno 1709. Cæterum, priores illæ hyemes auſtrinæ uti videbantur fovere peſtem Polonicam, ita ſuccedens borealis eadem ſperabatur extinctura: Et erat utique ſilentium aliquandiu; verum enim vero triſtia porro leguntur in novellis publicis. Opponam adhuc illi gelu *æſtum*, quem ſubſtituimus per dies Julii anno 1707. quatuor, ſcilicet die 19. 20. 21. 22. inſolitum; non tamen cum humili mercurio, nec cum magna motuum differentia, ſed a ſupremo hujus menſis, & communiter æſtatis gradu, a nebula per ſerenitatem extreme calidam ad tempeſtatem nocturnam, ſenſim facto deſcenſu non niſi per quatuor gradus, nec infra ſcalæ medium. Interim, qui primo die aſpirarat adhuc aer lenis, diſpellens nubeculas (quæ quidem ſolet eſſe gratia *Eteſiarum*, ſive euroboreæ & euri, pomeridianum aerem temperantium) emanebat prorſus, ne auræ quidem appulſus ſentiebatur, urgebat autem calor, quantum thermometri teſtimonio ab illo tempore nullus annorum ſequentium tulit. Hæc, ut dixi ad tempeſtatem; cui cum ſuccederent ulteriores binis diebus ſequentibus, & obtineret inſignis temperati jam, imo refrigerati, aeris inconſtantia, tunc quod ſiccus calor non potuit, procuravit laxa humiditas, ſcilicet deſcenſum ulteriorem, ut differentia tamen ſtationum ſub tam diverſo aere fieret octo tantum graduum. Si cui libeat recurrere ad ephemerides illius temporis aſtrologicas, inveniet Jovem apud Martem, & aſpectus forſitan pro eteſiis quoque & ſubſequa inconſtantia.

Cum viderem tabulam, offendi, quod æſtate rarum, *ſchalæ imum* ipſo *Julio* anni 1703. Itaque recurrens ad Ephemerides, deprehendo lapſum per quatuor minuta factum intra 24. horas, & mox reaſcenſum intra horas non plures, per quinque minuta, die menſis ſexto, ſub aere non calido, cum pluviæ copia ventique impetu. Flabat ille ex plaga a meridie ad occaſum, verſus quam nobis ſitus ſit *Lacus Podamicus*. Atqui hic ipſe tum dicebatur intumuiſſe ultra modum. An perturbatus appulſu hoſtis viciniæ graviter minacis?

Video etiam, quod vix alias factum, *Decembri non ſtetiſſe humilem mercurium*, ſed tenuiſſe octavum ſcalæ gradum anno eodem 1703. Inſpicienti autem ephemerides occurrit illa ſtatio die Decembris octavo nubilo, inconſtanti, ventoſo. *Tempeſtas* horrenda cum fulg. ton. vi venti inſolita, vix ſine terræ motu fuiſſe credita, quæ in *Anglia*, *Belgio*, & *ad mare Balticum* valde ſæviit, & ruinam multis intentavit vel intulit, ſcribebatur tunc nocte inter 7. & 8. Decemb. incepiſſe ex SVV. & duraſſe ad meridiem octavi; qui turbulentus, ut dictum, apud nos, non tamen tempeſtuoſus, tranſiit de cætero ſine damnis. Cur ſub tali aere non

humi-

humilior mercurius ? An medius inter oppoſitiones & poſt conjunctiones trigonus id non permiſit ? (illa vero videris apud Aſtronomos) Certe a NL. tunc ecliptico properavit ad ſupremam, quæ in tabula fixit ſtationem intra triduum.

Denique finem his impoſituro ad manus venit *la connoiſſance des temps*, quam Gallica ſcientiarum Academia publicari facit, ubi de anno 1708. ſcribitur, ſupremam per ipſum elevationem mercurii fuiſſe obſervatam *d.* 17. *Novembr.* 28. poll. 1, lin. $\frac{1}{6}$ *infimam d.* 30. *Januarii* 26. poll. 9. lin. $\frac{1}{2}$ Hæc plane conveniunt cum obſervationibus meis: Etenim ſcalæ meæ gradus decimus octavus, qui in tabula ad annum 1708. Novembri reſpondet, etiam non fuit per hunc annum, niſi mane iſtius diei 17. quo longam nebulam excepit ſerenitas: Frigidum utique fuit illud mane, minus tamen, quam ſequens, quod habuit mercurium tribus jam gradibus inferiorem. Alterum huic oppoſitum, ex Januario ejuſdem anni, eſt illud ipſum ſcalæ imum, de quo ſupra, ad hyemem auſtrinam, quod mirabar fuiſſe ſine aeris turbulentia. In quo itaque ſubſiſto; Ad occaſionem quamcunque aliam reſervans plura.

Tabula Motuum Mercurialium, ſive Stationes Barometri ſupremæ & infimæ.

	1691	1692	1693	1694	1695	1696	1697	1698	1699	1700	1701	1702	1703	1704	1705	1706	1707	1708	1709	1710
Januarius		20 2	20 10	19 6	16 1	20 4	18 4	14 0	20 0	20 0	14 2	18 0	18 0	16 0	18 6	6 10	16 8	12 0	18 2	16 0
Februarius		14 1	19 4	19 10	18 4	18 4	16 0	16 6	16 4	14 2	16 2	20 0	10 2	18 2	19 0	16 4	14 8	16 2	16 2	16 8
Martius		15 2	14 2	15 5	14 4	14 0	18 0	16 8	17 0	18 6	12 0	16 4	16 6	12 2	18 0	16 6	16 6	12 2	14 4	14 0
Aprilis		14 2	12 0	15 6	10 3	14 5	14 5	12 4	14 0	16 2	14 4		14 2	14 4	16 2	14 4	14 0	12 2	14 4	14 2
Majus		13 4	12 4	12 5	13 4	16 7	14 8	14 6	14 5	14 5	14 6		14 4	12 5	14 6	14 4	12 6	14 4	12 4	16 6
Junius		12 5	13 6	13 8	16 6	15 5	14 4	15 8	16 4	14 4	16 8	11 6	14 6	14 4	14 4	14 6	14 6	12 4	14 6	14 8
Julius	13 7	13 5	13 8	14 7	13 8	14 6	14 7	14 8	14 6	16 8	14 4	12 6	14 0	14 6	14 7	14 8	14 6	14 6	14 6	14 6
Auguſtus	14 9	13 6	13 6	12 7	16 6	16 8	16 7	14 6	15 8	14 8	16 6	14 4	12 6	14 8	14 6	14 8	12 2	14 6	14 8	14 6
September	16 8	16 6	15 4	15 4	12 4	17 1	14 4	14 6	16 6	14 8	16 12	14 4	14 2	13 2	16 2	16 4	14 4	14 4	16 6	16 6
October	16 9	15 6	17 4	16 0	19 6	14 4	18 5	10 0	16 5	14 5	18 6	16 0	14 2	18 6	14 4	14 6	14 0	14 4	16 2	
November	15 0	14 4	15 4	14 0	16 11	10 0	16 0	15 3	20 0	20 0	18 2	16 0	18 4	16 2	16 6	14 0	18 4	18 4	18 6	
December	18 7	20 2	18 0	19 5	14 2	18 4	14 8	18 2	20 0	19 6	16 6	16 0	19 8	18 2	14 0	18 0	12 4	14 2	18 0	

De frigore hyemali Anni MDCCIX.

FRigoris vehementia, quæ Anni 1709. principium memorabile reddidit, digna eſt habita, quæ curioſorum conſiderationem eruditam ſubeat, quos inter præcipue Exc. D. Jo. Guilielmus Bajerus, in Ill. Noricorum univerſitate Altdorfina profeſſor publicus in diſſertatione d. 15. Februarii edita cauſam ejus expoſuit; & celeberrimus D. Bernardinus Ramazzinus in Antenoreo Lyceo primarius practicæ Medicinæ profeſſor in oratione die 13. Maji anni prædicti publice habita, præter cauſas, in effectus etiam morbiferos algidiſſimæ hujus conſtitutionis inquirere voluit. Horum itaque propria verba Lectoris in gratiam, cum paucorum in manus Opuſcula devenerint, Hiſtoriæ noſtræ epidemicæ ſubjicere libuit.

D. Joannes Guiliemus Bajerus.

§. 1. FRigoris illius poſt hominum memoriam maximi, quod menſe proximo per Europam ſæviit, rationes breviter evoluturi, merito præmittimus recenſionem quorundam phænomenorum tam antecedentium, quam durante ejus vi in aere terraque noſtra obſervatorum, unde totius rei cognitio facile ducitur.

§. 2. Erant jam tum Decembris dies plurimi gelidi ſatis ac nivoſi, terra frigore tam alte conſtricta, ut currus onuſtos ſuperficie ſua ferret; neque omnino ſolvebatur, tametſi per intervalla tepidi venti aerem agitarent, & poſt Calendas Januarias ad nonas uſque pluvia tempeſtas impenderet.

§. 3. Ipſo nonarum die, cum aquis nivalibus pluviiſque telluris facies undique maderet, (latente tamen adhuc ſubtus glacie) circa veſperam demum quammaxime humidam, ventus orientalis ſpirare primum leniter, ſed provecta nocte vehementius, cœpit; poſt quem ſub auroram ſtatim terra omnis nive & pruina viſa eſt obriguiſſe.

§. 4. Ventum hunc, per ſequens biduum & ultra cum aſſiduo frigoris incremento, ſed diverſo impetu continuatum, paulo antea Mercurii in barometro per plures gradus aſcenſio ſubita prænunciavit, cum prius ad veſperam uſque diei v. Jan. multum infra mediocritatem lapſus eſſet.

§. 5. Thermometrorum ex adverſo liquores ſubinde majores frigoris gradus notabant ad medium uſque Januarium; quo cum ad tantam vehementiam gelu proceſſiſſet, quantam in noſtris regionibus vix attingere poſſe credebatur, circa diem XVIII. obſervatum eſt remiſiſſe paululum, ſed non diu neque conſtanter: quandoquidem & per brevia intervalla rurſus crevit decrevitque, & diei XXIII. tempore matutino majorem quam antea unquam vim in noſtris thermoſcopiis oſtendit, poſt meridiem autem notabiliter defecit.

§. 6. Mercurius interim in barometro alterno aſcenſu deſcenſuque ventorum potius, elaterem aeris variantium, viciſſitudines indicabat, quam frigoris incrementa & decrementa; nobis quidem haud mirantibus, qui pridem noveramus, & calorem & frigus, & ſerenitatem & perturbationem cœli cum diverſo elateris aeri ſtatu per accidens ſaltem conjungi: tametſi vulgo iſta qualitatum aeris temperatio barometrorum ſcalis pro regula conſueverit adſcribi.

§. 7. Quemadmodum igitur iſtas barometri mutationes, utpote parum ad hoc negotium conferentes, ſigillatim exponere ſuperſedemus; ita nec operæ pretium fore arbitramur gradus thermometrorum hic enumerare, qui diverſi ſine dubio ſunt non ſolum in diverſis machinarum generibus, (unde eodem tempore v. gr. Hamburgi liquor a gr. 60. ad 86. aſcendiſſe, Francofurti ad gr. 21. deſcendiſſe, in diariis publicis memoratur) ſed diverſi quoque in ſingulis ſpeciebus, pro diverſitate ſcalarum, liquorum, variaque altitudine & amplitudine vitrorum. Quale facile conjicimus, neminem ex hujusmodi recenſione animo percepturum quid res ſit, niſi qui vel thermometra noſtra oculis uſurparit, vel prolixam eorum legerit deſcriptionem.

§. 8. Cætera licet eandem ob rationem, ex obſervatis Berolinenſium, Francofurtenſium, Dantiſcanorum, Hamburgenſium, Roſtochienſium, Stetinenſium, aliiſque, quorum copiam diaria publica fecerunt, colligi ſatis tuto non poſſit, ubinam locorum maxime frigus dominatum fuerit, quique gradus diverſis locis interceſſerint; tamen hæc certa & notatu digna ſunt, quod 1. (eadem nocte univerſam Germaniam invaſerit gelu, 2.) eadem proportione ubivis creverit decreveritque, 3. (ad ſupremum ubique culmen, pro climatis ratione, & ultra quam putabatur, pervenerit, 4.) calidiores Europæ in tractus, Galliam & Italiam, ſimili

mili cum rigore penetrarit, quin etiam, incredibile dictu, ipſas thermas Aquiſgranenſes congelarit.

§. 9. Nec præterire poſſum, quin memorem, frigus decreſcente lunari lumine invaluiſse, & biduo ante plenilunium maxime remiſiſſe, ſecus ac vulgo creditur fieri. Quin & cæterorum aſpectus planetarum tanti non erant, ut exinde talem effectum ominarentur Aſtrologorum regulæ: niſi dicere velis, ☍ ♄ ♀, quæ die VII. Jan. contigit, biduo antequam fieret, iſtam mutationem aeri intuliſse. Sed nec deſunt calendariorum artifices, qui Jovem beneficum hyemis iſtius præſidem declararent, & hinc Januario menſi inſignem frigoris temperaturam promitterent.

§. 10. Jam vero ut ad cauſas eventus hujus inexpectati accedamus, e modo dictis patet facile, quam debile, imo nullum ſubſidium ab Aſtrologia ſit ſperandum. Quare miſſis ambagibus originem memorati frigoris dicimus a vento orientali præcedente (vid. *Phæn. III.*) hujus autem occaſionem ab impedito aeris noſtri, per priorum dierum turbulentam tempeſtatem, elatere, de quo *Phæn.* II. & V. loquuntur. Etenim cum venti tepidi humidique d. IV. V. Jan. leniter ſpirantes tenuiorem feciſſent aerem regionum planarum illo, qui ſilvoſis montibus, nive & glacie rigentibus (Boemicos intelligo Carpathioſque) imminebat, fieri non poterat, quin ſublato ſic aeris utriuſque æquilibrio, hic in iſtum gravis irrueret, advectiſque ſecum ſpiculis glacialibus totum impleret. Ita vero & illi vapores, qui prius atmoſphæram noſtram confertim occuparant, excuſſo calore modico ſimul in pruinas abierunt, & aquam in ſuperficie telluris fluentem pariter ſuo attactu congelarunt. Namque ipſum terræ ſolum jam tunc priore a frigore jacuiſſe conſtrictum, *Phæn.* I. obſervavimus.

§. 11. Quid vero ſic cœlo ſoloque juxta gravi ad conſummatum frigus deerat; quidve poterat impedire, quo minus ille ventus orientalis, æqualem per Germaniam ſtatum aeris offendens (quod relationes publicæ docebant) eadem nocte eam totam pervaſerit, & per aliquot dies continuatus, contiguo noſtris tractibus aeri ſimilem rigorem longe lateque induceret? quo facto, etiam venti auſtrales & occidentales, alias calorem humoremque nobis adſpirantes, jam non niſi vapores pruinoſos dabant; & ſi quando aer ſuperior modico tepore tangeretur, ille tamen ſolvendis his inferioribus nimium algentibus haud ſufficiebat, uſque dum ſol, quotidie nobis ſublimior factus, primo auſtraliorum terrarum infregit rigorem, & mox inde potentiores ventos calidos ad nos tranſmiſit.

§. 12. Equidem facile prævidemus, adductas in medium rationes non ſtatim omnibus ſatis facturas cogitantibus, quod intra ſæculum proximum haud dubie ſæpius venti orientales ſupervenerint hyemi liqueſcenti, (quam nos hoc anno occaſionem tali vento fuiſſe faſſi ſumus) nec tamen frigoris tantam ſævitiem aſportarint. Sed hæc objecta dimovere nos de ſententia non valebunt, niſi conſtiterit, omnes, quæ nuper ad effectum conſpirabant, cauſas & circumſtantias, etiam alio tempore & crebrius fuiſſe conjunctas: ut ventus flaverit e regione ſolido ac diuturno frigore horrente, ut inciderit in aerem tot vaporibus refertum terramque intus jam congelatam, ut contrariis ventis non impeditus per pluſculos dies regnaverit; & quæ huc pertinent alia. Neque vero vel noſtra memoria deſtituitur exemplo ſimili: quandoquidem anno 1697. circa II. poſt Epiphan. Dominic. & Januarium medium tam ſubito & acri frigore tellus humida corripiebatur, eodem vento orientali intercedente, ut parum differret a ſtatu nupero, præterquam diuturnitate, quæ tunc minor, etiam minorem ſibi peperit famam.

§. 13. Quando ea inter portentoſo huic frigori e natura cauſas aſſignamus, haudquaquam excluſam volumus ſingularem quandam Numinis providentiam, quæ forte naturalium corporum actiones ſolito firmius in iſtum effectum direxit, eo quidem fine, ut homines, heu nimis cito Dei obliti ſuiſque innixi viribus, novum impotentiæ ſuæ caperent documentum, utque armis hoſtilibus, per hyemem quoque non quieturis neceſſarias faceret inducias. Huic ergo Numini ſupremo omnis ſapientiæ, potentiæ, clementiæ laus & gloria ſempiterna tribuatur.

D. D. Bernardinus Ramazzinus.

LUbet in prægreſſæ hyemis algidam & nivoſam tempeſtatem, quæ frigoris vehementia atque aſperitate non ſolum Italiam, verum univerſam Europam tanta hominum, ut omnium cujuſque generis viventium ſtrage male mulctavit, philoſophica & medica indagine inquirere; quod ſi tam portentoſi frigoris veram & germanam cauſam in apricum eruere non dabitur, non abs re forſan neque ad ſanitatis cuſtodiam infrugiferum erit exquirere, quid mali hac proxima æſtate ex hac tam male morata conſtitutione timeri poſſit.

Nolo autem hujus hyberni frigoris, quod annum hunc nefaſtum fecit, & ad multa ſæcula memorandum faciet, inclementiam non dicam, ſed inſolentiam longo verborum ambitu deſcribere; quotus enim quiſque repertus eſt tam denſo corio, ac tam forti a natura temperie donatus, qui non in cute ſolum, ſed intus quoque & intra ipſa præcordia, ubi veſtalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidiſſimi aeris inſpiratu noxam aliquam non perſenſerit? Magna ſunt quæ vidimus, majora quæ audivimus; vidimus magna flumina tam arcto, tam alto gelu adſtricta, ut armentis plauſtris onuſtis, & ipſis quoque exercitibus tranſvehendis ſufficerent. Vidimus ad binos & amplius menſes vim nivium immodicam e cœlo non tacite, ut ſolet, ad inſtar velleris labentem, ſed magno cum impetu in ſolum projectam, & quod magis mirere ſub æquinoctium ipſum, quod in hac Civitate prodigio par eſt. Vidimus in partibus ædium interioribus, & in ipſis hypogæis fluida quæque congelari ſolidioribus vaſis ex opere figulino diſruptis, ac dum cibum capturi menſæ accumberemus, non procul a luculento igne vidimus fumantes epulas temporis momento gelaſcere. At vulgaria ſunt iſthæc, & fidem invenient. Urbem vidimus Adriæ Reginam, cui nullum unquam niſi navigiis cum terra fuit commercium, continenti junctam, marinis aquis in marmoream duritiem ſolidatis, ut ad ſeptem paſſuum millia ultro citroque longo agmine commearent viatores, veterinarii, & annonariæ gentes cum armentis, & gregibus, ut laboranti civitati victuales ſuppetias ferrent. Quam admiranda porro, imo quam miſeranda ſunt, quæ alibi facta accepimus, velut in Gallia, Anglia, Germania, ac tota ſeptentrionali plaga, non ſolum magnis fluminibus marinum æſtum pati ſolitis, ſed Oceano ipſo conglaciato, ut ſublatis commerciis centenæ hominum chiliades in civitatibus, in agris inter frigoris rabiem, & famis morſus miſere perierint, ac ex iis, qui militiæ ſacramento erant auctorati longe plures in caſtris hyemando, quam in acie pugnando in orci familiam tranſierint. Profecto ſi cujuſque regionis, civitatis, atque oppidi necronologiam haberemus, in quibus eorum, qui e vita deceſſerint, nomenclatura continetur, ac ratio iniri poſſet, quot hominum myriades duorum vel trium menſium ſpatio in libitinæ cenſum deduxerit intolerando ſuo frigore funeſta hæc hyems, nulla certe peſtis utut truculenta & pernicialis, nec ea, quæ apud Hiſtoricos, & Poetas adeo pervulgata, quæ univerſam Græciam depopulata eſt, algidiſſimæ hujus conſtitutionis peſti, ſi ita fas loqui, ullo pacto eſſet conferenda.

Aſt unde namquæſo tam violenti frigoris petenda eſt origo? Si ab Aquilone frigoris promocondo malum hoc venit, cur hoc anno tam violentum, tam diuturnum, ut quotquot in viventium numero adhuc extant provectioris ætatis homines, & ſilicernio jam proximi tam enorme frigus nunquam ſe perſenſiſſe meminerint, nec ſcriptorum quiſquam prodigium hujuſmodi litteris prodiderit? Scire optaris, quam proportionem habuerit hujus anni frigus ad præcedentium octo annorum, quos in hac civitate obſervare mihi datum, ſummum frigus? Pſicrometro teſte proportionem habuit ſeſquialteram, hoc eſt ut ternarium ad binarium. Is fuit hyberni frigoris hoc anno ſupra cæteros exceſſus, qui in regnum quoque vegetabile deſæviens, non ſolum plantas, quæ hortorum ornamenta ſunt, ſed quod dolendum, oleas & vites ad internecionem uſque abſumpſit. Mehercle ſi in hujuſmodi tempora incidiſſet Cardanus, eam, quam de frigoris natura opinionem mordicus tenuit, dubio procul abjeciſſet: non eſſe frigus quid re vera ſubſiſtens, ſed ſimplicem caloris privationem, ventoſque omnes plus minus calidos eſſe, inter ſuas ſubtilitates recenſuit vir ille, quem cenſoria virgula ſugillans, ſeveriſſimus ille Cardanomaſtyx hiſce verbis ſic eum interpellavit: *Abjice ſoleas, ac pileum, Cardane, quo tempore ex Alpibus Rhæticis urit vos Boreas, frigidus enim, & ſiccus eſt*. Hic autem mihi haudquaquam mens eſt in frigoris naturam curioſius inquirere, neque quodnam primum ſit frigidorum, num aqua, ut Ariſtoteles, an terra, uti Parmenides, & num venti aerem comprimendo frigus efficiant aut illius vectores ſint, & cujuſmodi quæſtiones Philoſophos tum veteres, tum recentiores exercuere, & adhuc exercent; ſed ſolum in votis mihi eſſet cauſam perſpectam habere, quæ hac

hyeme tantum frigoris ac tam ex improviſo exciverit. Jam præcedens brumale ſolſtitium exegiſſe nos, & annum cum ſatis placido aeris ſtatu clauſiſſe lætabamur, ut ſpes eſſet hyemis reliquum eodem tenore proceſſurum. Aſt tanto impetu naſcenti anno Janus fores aperuit, ut nobis feralle bellum indicere viſus fuerit; *illico* enim, ex boreali plaga ventorum turbines biduo tanta vi efflarunt, ut omnibus horrori eſſent, *illos* acerrimo frigore comitante, & continuo nivium deſcenſu ſubſequente. Grande igitur aliquid in hyperboreis contigiſſe credendum eſt, quod tam ſubitam in aereo mari magno tempeſtatem excitarit? Anne magnum aliquem terræ hiatum ex improviſo apertum fuiſſe putandum eſt; unde una cum ventis algidiſſimis tanta nitroſi ſpiritus copia eruperit, quæ totam atmoſphæram frigorificis particulis ad ſaturitatem uſque oppleverit? Quanta vi polleat nitrum ad ſenſum frigoris inducendum, ſatis commonſtrat experientia, dum nivi & glaciei commixtum illarum activitatem exacuit, ac in earum defectu nitri portionem in aqua diſſolvendo modum habemus, quo media æſtate vina & frigidas potiones nobis comparemus, non aliunde autem quam e terræ ſinu tam horrendi frigoris cauſam deducendam arbitror; ad tam ſubitam enim & adeo turbulentam ventorum irruptionem locum aliquem in aerea regione intra polarem circulum fingere oporteret, in quo ſpiritus adeo furentes concluſi eſſent, & effracto carcere ſubito erumperent, quod tamen Poetæ, quibus quidlibet audendi data eſt poteſtas, auſi non ſunt, qui ventorum turbam in antris terræ obſcurioribus abditam eſſe voluerunt, ac inſuper regem illis ſtatuere, qui imperio premeret, & laxas ſciret dare juſſus habenas. Minus porro rationi congruum videtur cœleſtia illa corpora culpare velle, quæ ſuo lumine & afflatu in noſtram perniciem conſpirarint. Quid novi enim in cœlo a ſyderalis ſcientiæ peritis antea fuerat obſervatum? Num ferales cometæ viſi ſunt aut alia hujuſmodi portenta? Num planetæ in choreis ſuis agendis a præſcriptis ſibi legibus exorbitarunt, ut novis ſyzigiis & inſolitis motionibus cœleſtem illam harmoniam perturbarint, ut poſtea propter illorum aberrationes nos plectendi eſſemus?

Sit quidem, ut ajunt, multum pollere lunare ſydus ad perfrigerandum, ac illius lumen ad nos reflexum, licet a Sole prodeat; actu frigidum eſſe, ſeu ut alii putant vi magnetica calorem terræ & aeris ad ſe elicere, ſicque frigefaciendi vim habere, at forſan luna hoc anno propius ad nos acceſſit. Haud ſum neſcius ab aſtronomis, a veteribus agricolis, a Medicis quoque peritioribus, ut olim ab Hippocrate ad prænoſcendam futuræ hyemis indolem obſervari ſolitum plejadum occaſum, & ortum arcturi, atque ut monebat Virgilius *Georg. I.*

Frigida Saturni ſeſe quo Stella receptet.

At iſthæc ſingulis annis obſervantur & adventantis hyemis ſigna ſunt potius quam cauſæ. E magnæ parentis utero itaque monſtroſum hoc frigus prodiiſſe, a vero non prorſus alienum videtur. Terra enim tota intus cavernoſa eſt, & non ſecus ac animalium corpora ſuos habet ventres diſtinctos & magnas cavitates, in quibus non hoſpitantur tantummodo ſilentes umbræ & ſegnis aer; ſed varia & admiranda intercurrente ſpiritu exercentur opificia. Nuſquam certe operoſior natura eſt, quam in ſubterraneis officinis ad generationem intenta tot pretioſorum lapidum, foſſilium, mineralium, & metallorum, quæ ſi hominum avaritia potius quam curioſitas, & abditiora quæque inveſtigandi cupido ſurripiat effoſſis terræ viſceribus, non minus natura ſolicita eſt in illis ſuo tempore reponendis, & damno reſarciendo. Hinc innumeri pene fontes e terræ ſcatebris erumpunt non ſolum aquarum dulcium, ſed medicatarum quoque, quales ſunt ferratæ, æneæ, ſulphureæ, aluminoſæ, nitroſæ, aliæque omnigenæ. Cum autem borealis plaga in ſinu ſuo nitri multum recondat, quod ſatis norunt nitri collectores pro tormentario pulvere conflando, qui e parietibus & locis boream reſpicientibus longe plus nitri obtinent, quam ab iis qui auſtrum, cur ſuſpicari non liceat in regione illa inhoſpita, & Solis radiis ad plures menſes inacceſſa ex ſubito & præcipiti montis alicujus in magnas illas cavernas lapſu, ut in Apennino & Alpibus aliquando contigiſſe legimus, portam ingentem algidiſſimis ventis & nitroſæ exhalationi apertam fuiſſe, unde tam horrida tempeſtas hac hyeme ortum duxerit? In Iſlandia magnam cavernam eſſe referunt, ex qua venti frigidiſſimi expirent, qui glaciei fragmina identidem in altum protrudant. In Hetruria penes lacum Vulſinenſium ad radicem cujuſdam montis boream verſus antrum extat, in cujus latere rima viſitur, ex qua, æſtate præcipue, ventus efflat adeo frigidus, ut ſine noxa perferri nequeat, in quo ſpecu ſi vina reponantur, ad pauca temporis minuta pene gelaſcunt, & fructus pruinoſi educuntur, magnum utique blandimentum ad exhilaranda convivia, quæ ab indigenis illis, cum procyon furit, celebrari ſolent. In Peruvia duo oppida Platam & Potoſam deſcribit Acoſta, quæ non multum inter ſe diſtent, ac utraque in montanis locis poſita, quorum unum, Potoſa ſcilicet, temperaturam hyemis habeat, Plata vero vernali ſimilem, cujus prodigii in calidiſſima regione cauſam in argenti fodinas referunt, & terræ ſpiracula, unde aura algidiſſima expiret. Quanto igitur longe probabilius eſt frigus ab imis terræ viſceribus in aerem efferri, quam ab ætherea regione in hæc inferiora deſcendere, tam grandis phœnomeni, quod hæc hyems præ ſe tulit, & cui aliud ſimile ulla ætas non vidit, nullam aliam cauſam comminiſci poſſum, quam magnam terræ ſciſſuram recens factam, paratum tamen me proteſtans ad expuendum ex animo meum hoc commentum, ſicubi aliqui feliciori ſorte meliora proferant. Si ergo forte ita evenit, uti conjeci, tam horrendi frigoris, ac tantarum nivium deſcenſus cauſam tenere mihi viderer. Nitroſa enim emanatio illa una cum ventis validiſſimis longe lateque diffuſa tam magnum algorem efficere, & vapores, aquei elementi ſobolem, in aere ſuſpenſos arripiens, iiſque ſe conſocians nivem conformare potuit, atque illis ſuis capillamentis ſexangularem & ſtellatam figuram impertiri. Non aſpernandam nitri portionem nivibus ineſſe chymica enchiriſis oſtendit, qua nitrum in ſinu nivis deliteſcens educitur, & medicus uſus comprobat, dum ex aqua nivis ratione nitri in illa contenti parantur remedia in æſtuoſiſſimis febribus exhiberi ſolita.

Verum dictum illud e ſacris paginis mihi forſan obtrudet aliquis, *Nunquid ingreſſus es theſauros nivis*, tu, qui adeo fidenter modum tradis, quo in aere conflentur nives? Ultro fateor, non eſſe apud me ipſum tanti ponderis, quas produxi de nivis conformatione, & credito terræ hiatu conjecturas, ut veram & germanam tam inuſitati frigoris cauſam e Democriti puteo hauſiſſe me perſuaſum habeam. Conjectoris tamen non prorſus improbandi munus obiſſe me arbitrabor, ſi in negotio tam abſtruſo ita fieri potuiſſe naturæ legibus non repugnet, nil enim amplius a rerum naturalium ſcrutatore in re obſcura exigebat Peripateticorum Princeps. Quid ergo in quæſtione tam ardua & impervia dicendum? Num ad effugium illud hiſtrioniam exercentibus adeo familiare recurrendum, qui ubi fabulæ negotium ita implexum & involutum eſt, ut nodo ſolvendo humani ingenii acies non ſit ſatis, pro more habent, Deum aliquem e machina in ſcenam inducere? ita ſane. Ut ergo aliquid proferam, quod pro vero accipi poſſit, de hac tam horrida conſtitutione dicam, quod magnus Hippocrates de morbis populariter graſſantibus, ubi phœnomena quædam apparerent, quorum ratio abditior eſſet, dicere conſueverat: ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τῇσι νούσοισι, *conſiderandum an ſit quid divinum in morbis*; illud itaque θεῖον apud Medicos tam in morbis quam in remediis adeo celebre hic quoque vim habuiſſe cenſendum eſt, ab ipſo Deo nimirum tam rigidam tempeſtatem fuiſſe excitatam, ut corruptos ſæculi mores & vitia novo & inuſitato pœnæ genere expiaret. Neque enim in ſuis armamentariis juſtiſſimum illum criminum vindicem ſolum ignem & fulmina habere credendum eſt, quæ multorum metu & paucorum periculo jaculetur in terras; in iiſdem enim habet, *Glaciem, & Nives, quæ faciunt verbum ejus*. Ille eſt qui, ut cecinit Regius Vates, de theſauris ſuis ventos educit, qui temporis momento aerem non minus quam maria, in magnas tempeſtates agant, & palam faciant, cui ſerviant, cui militent. Illud ſane admirationi fuit, quod toto eo tempore, quo a ſexta Januarii uſque ad æquinoctium fere pertinaciſſimum perſtitit frigus, nunquam hiſcere auſi fuerint auſtrales venti, quod in hiſce regionibus perrarum eſt, cum vel media hyeme rigidiori identidem caput efferre ſoleant ab ora meridionali calidiores flatus, adeo ut ex improviſo liqueſcant nives & regelent flumina, ſi quæ prius glacie erant adſtricta, ut quandoque campos inundent, quaſi Deus borealium ventorum miniſterio plectere nos volens auſtrales flatus intra ſuos lares, unde ortum habent concluſos, voluerit, ne blando ſuo tepore inflictæ pœnæ rigorem delinirent. Sic eleganter non minus quam ingenioſe Ovidius Jovem, qui totum mortale genus aquarum eluvione perdere ſtatuerat, finxit repoſuiſſe tela manibus fabricata Cyclopum, in antris autem æoliis aquilonem alioſque ventos

nebu-

nebulas fugare ſolitos clauſiſſe, emiſiſſe autem notos, euronotos, atque auſtrum pluviarum pincernam.

Utinam autem malorum hic finis fuerit, & hujuſce anni felicior ſit exitus, quam fuit initium. Quam infeſta, quam pernicialis humano generi fuerit hyemalis hæc conſtitutio, & quænam morborum genera invexerit, nemo eſt qui ignoret. Frequentiſſima fuere in hac Civitate, ut de aliis taceam, funera, ac nulla pene domus viſa eſt, quæ pullam veſtem non induerit. Primo quidem teneros infantes, decrepitos ſenes, & valetudinarios fere omnes, mox juvenes, & robuſtiores viros, nec ſolum minutam plebem, ſed non paucos quoque ex procerum ordinibus hiberni frigoris violentia in libitinæ cenſum deduxit. Tuſſes, deſtillationes, pleuritides, peripneumoniæ, dyſpnœæ, & morbi id genus dominatum obtinuere, Rationi autem conſonum fuit, ut hujuſmodi affectus populariter graſſarentur; ſicuti enim auſtrina tempeſtas capiti infenſa eſt, ita aquilonaris ſpiritalibus organis eſt maxime infeſta. Poſſumus equidem adſcititiis comis, adverſus aeris injurias calvariam munire, ac bene chlamydati, & palliolati corporis extima a frigoris rabie & morſu poſſumus tutare; at quomodo viſceribus in pectoris cavea contentis ab aere rigidiori proſpici poteſt, ſi ab indeſinenti & reciprocante aeris inſpiratu & expiratu vitam precariam habemus? Non eſt ergo quod miremur, ſi hæc hyems, glaciali aura per oſtium patens thoracis penetralia ſubeunte, tam diram hominum & cujuſque generis animantium cladem ediderit.

Verum anne putandum hanc male moratam conſtitutionem totam ſævitiem ſuam expleviſſe, ut in noſtris corporibus labem nullam reliquerit, quæ nova morborum genera hac æſtate non poſſit arceſſere? Si Coi ſenis, cui futurorum mens divinatrix divini nomen adſcivit, oraculum adeamus, reſponſa referemus, quæ non multum nobis arrideant. *De temporibus*, ajebat ille, *ſi quidem hyems ſicca & aquilonia fuerit, ver autem pluvioſum & auſtrinum, neceſſe eſt æſtate acutas febres fieri, lippitudines, & inteſtinorum difficulates.* Obſervatione profecto dignum eſt, quomodo Hippocrates, Vir in prædicendo alioquin cautiſſimus, tam fidenter & abſolute pronunciarit, quod ſi hyemem aquilonarem, ver auſtrinum & pluvioſum exceperit, ex neceſſitate ſubſequi debeant æſtate acutæ febres, & alvi profluvia. Aſt ratio ſic fieri oportere ſatis evincit; etenim ſi hyems plus æquo algida & nivoſa ſit, parum perſpirant humana corpora, ac ea præſertim, quæ debiliora ſunt, unde ſeroſam colluviem cumulari neceſſe eſt, eamque augeſcere ſi ver pluvioſum ſucceſſerit, qua poſtea per æſtivum calorem diffuſa & in motum concitata, acutæ febres & alvi fluxus oriantur neceſſe eſt. Nec quis putet Hippocratem niſi experientia prius edoctum tam grande effatum pronunciaſſe; in libris enim Epidemiorum conſtitutionem habet, in qua pars hyemis poſterior, ut in noſtra evenit, aquilonaris fuit cum magno frigore & nivibus, cui ver ſucceſſit pluvioſum, unde poſtea memorati effectus æſtate & autumno apparuerint.

Ver equidem, quod modo excurrit, & cujus medium jam tenemus, atque hyemi algidiſſimæ ſucceſſit, ſub initium viſum eſt ad pluvioſum propendere velle, non paucos tamen Aprilis menſe dies habuimus ſiccos, ſine ullis omnino imbribus, ſed ita calentes, ut a canicularium dierum æſtu parum differrent, ſub finem tamen menſis tam magna ac ſubita facta eſt a calore ad frigus converſio, ut unica fere die rariores ſyntheſes & holoſerica deponere neceſſe fuerit, ac e veſtiario pannoſas veſtes repoſcere, quam mutationem poſtea ſubſecutæ ſunt ingentes pluviæ. Quo tenore veris pars altera proceſſura ſit, ſolus novit, qui fecit tempora, dies, & annos. Id tamen certum eſt hujuſmodi temporum anomalias, & a ſua temperie aberrationes ominoſas eſſe, & morborum mali moris, quod ſuperi avertant, prænuncias. Nam ex eodem Hippocrate, *in legitimis temporibus & convenientem ſervantibus temperaturam morbi legitimi & boni judicii fiunt; in intempeſtivis autem non legitimi & mali judicii.*

Sed quid frugis ex hujuſmodi apparatu datur colligere ad præcautionem & ſanitatis cuſtodiam? Paucis dicam quod ſentio. Adverſus temporum tam enormes intemperantias magnum erit præſidium temperantia, neque ſolum in victu, ſed in omnibus, quæ res non naturales vocant Medici. Non inopportunum tamen erit purgationes inſtituere, & ſi opus fuerit ſanguinem mittere. *Quibuſcunque convenit venæ ſectio vel purgatio hos Vere purgare, vel venam ſecare oportet*, ajebat idem Hippocrates. Magna certe animadverſione particula illa disjunctiva digna eſt; Practicorum enim non pauci magnum piaculum committere ſibi viderentur, ſi purgationem verno tempore inſtituentes venam ſimul non tunderent. Aſt quam longe a divini Præceptoris veſtigiis aberrent, nemo non videt. Eſt ubi tantum ſanguinem mittere oporteat, eſt ubi ſolum purgare liceat, eſt ubi utrunque remedium conveniat. Si vero aliquis ex memoratis affectibus hac æſtate populariter vagari incipiat, boni & periti Medici erit, non tam propere & inauſpicato communibus remediis, ut in morbis ſporadicis, curationes aggredi, recte propterea Celſus de peſtilenti febre verba faciens ajebat, *ſanguinem non facile mittere, alvum non facile ducere*. Suſpenſo pede igitur procedendum erit, atque attente obſervandum, qua methodo natura morborum medicatrix in iis utatur, qui ſponte aut paucis remediis evadant; illa enim ſibi vias & egreſſiones invenit, quas prænoſcere & divinare non poſſumus; fateamur enim neceſſe eſt, quandocunque aliqua epidemica affectio ex improviſo ſe prodat, eſſe nos juvenes ac tyrones, licet medendo ætatem triverimus, ideoque oportere, ut naturæ quam αὐτοδίδακτον & doctam ſine Magiſtro Hippocrates dixit nos erudiendos tradamus.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1711.

Dn. D. JO. ADAMI GENSELII.

Hyems ſat rigoroſa, euro dominante, nivibus copioſis, purpura rubra maligna multos, præſertim vero infantes corripuit, ſecunda & tertia die accedentibus convulſionibus, quinta & ſeptima lethalis. Manus, pedes, dorſum poſt mortem atra ſummæ malignitatis ſigna conſpiciebantur, in duobus facta anatome pulmones & hepar lividis conſperſa maculis inveni.

Ver nimis ſiccum, 25. Aprilis hora X. ſol duobus ſtipatur pareliis obſervatus, quorum unus vividiſſimi erat coloris, ſubſequente Majo æſtu fervente cum fulminibus & fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, ſcarabæorum, erucarum, aliorumque inſectorum ferax, circa finem æſtuoſum. Variolæ & morbilli invaleſcebant, aliquibus etiam funeſtæ, illis præprimis, quos vetulæ curabant: parotides crebræ erant, aſt paucæ ſuppurabantur, vel enim a natura ſponte reſolvebantur, vel emolientibus & reſolventibus diſcutiebantur, ſudoris guttulis in cute & emplaſtris inſtar roris conſpicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quæ cum ab incauto barbitonſore contra nutum apertæ fuiſſent, in cacoethica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interſparſa quandoque pluvia frigida. Auguſtus in initio ſerenus & temperatus, circa medium frigidiuſculus & pluvius. Septembris major pars ſerena & calida.

Febres tertianæ abſque ullo rigore graſſabantur, per 24. horas & ultra durantes, quinque & ſex ad ſummum ſeptem terminabantur paroxyſmis: petechiæ quoque ſporadice vagabantur cum dyſenteria ſeptima & nova lethales. Fœmina 57. annorum gravida pro hydropica a medicaſtro quodam reputata, cum ſtupore omnium puellam vegetam ac ſanam enixa eſt. Octobris & Novembris conſtitutio pluvioſa & nimboſa, flante pluviarum pincerna auſtro, ſeptem enim fere continuos dies & noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventoſum, at ob auſtrinam aeris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbeſcebant, diarrhœæ, item rheumatiſmi ac aſthmata ob ὀδιβπνδιαν ab humido cœnoſo atmoſphæræ ſtatu cauſatam, apoplexiæ quoque & paralyſes frequentes erant, ut & variolæ & morbilli, in infante trium annorum motibus convulſivis in dentitione difficili mortuo dentes atros & ob gangrænam carie infectos ſua ſponte excidentes obſervavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generoſum ac optimæ notæ.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1712.

Cum hiſtoricis, & metereologicis Obſervationibus.

Dn. D. JO. ADAMI GENSELII.

Principium Januarii rigido gelu fuit horridum & ventoſum cum nivibus copioſiſſimis, adeo ut in quibuſdam locis novem pedes ſuperarent altitudine: circa medium menſis nix cœpit liquefieri, flante zephyro, nubibus in pluviam reſolutis, circa finem intenſum frigus gravidis in primis valde pernicioſum, abortus quippe epidemicus plurimis lethalis graſſabatur, vid. Hipp. aph. 12. ſect. 3. ob inæqualitatem & im-

proportionem ætheris, quædam apoplexia tactæ ἄφωναι reddebantur, quædam pleuritide, multæ purpura alba correptæ expirabant, febres etiam intermittentes invaleſcebant, vario typo anomalo revireſcentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium & finem temperatus. *Martius* circa medium procelloſus ac nivoſus, cum tonitruis & pluviis circa finem, febres cauſavit acutas, ſumma cum vehementia prima & ſecunda die ſævientes, quinta & ſeptima ſubſequentibus deliriis fatales. Ver pluvioſum cum terræ motu trematorio ſat notabili in noſtris partibus, in primis Neoſtadii, ubi multæ fornices dirutæ ac domus ruinatæ a motu illo concuſſorio conſpiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut plane diluvium quaſi appareret in quibuſdam Hungariæ locis, in primis in Holing, ubi vites e terra evulſit, & domus aqua vix non cooperuit. Hoc menſe miræ fuerunt metamorphoſes febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remiſit, quinta paroxyſmus bis mane ſcilicet & circa noctem invaſit ægros, die ſexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, ſervato ternis vicibus typo ordinario; hinc rurſus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxyſmus afflixit ægros, & porro cum in tertianas degeneraſſent, adhibitis temperantibus, mineram blioſam præcipitantibus, leniterque evacuantibus, ceſſaverunt, & cum natura eo, quo vergit, ducenda ſit, hic ad ſudorem critice vergebat, ideo diaphoreticis illam cum εὐφορίᾳ juvimus: qui vero inſcio Medico denuo naturam turbarunt, venæ ſectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam paſſi ſunt, quæ enim judicantur & judicata ſunt integre neque movere, neque novare aliquid, ſive medicamentis, ſive aliter irritando, ſed ſinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. notandum quod hoc menſe temperies quoque aeris Proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam ſextam frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, & appetente veſpera obſervabatur calor, quæ viciſſitudines aeris ſubitaneæ non parum ad haſce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. & 4. ſect. 3. quo major eſt aeris inæqualitas, in primis citiori viciſſitudine, eo magis corpus alterat & afficit, motus enim contrarior minus ſufferre poteſt natura, ſi quidem valde a ſe differant. Vid. Vvedelii Commentar. in h. l. *Menſe Junio & Julio* æſtus magnus, & copia inſectorum, in primis reptilium, & in ſpecie ſerpentum, qui ruricolas ſæpius infeſtarunt, morſuque communicatum miaſma venenoſum fermento billioſo volatili ſulphureo ſalino inquinatum totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, in primis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna ſubſequente ſtrage; ex hominibus multi, non adhibitis prima ſtatim die, remediis, veneno illo exſtincti ſunt. Notatu dignum quod ex quodam fonte certis horis fœtidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem ſuperſtitioſum & fatidico credulum vulgus ſanguinem eſſe dicebat, inductum argumentis ab odore & conſiſtentia illius ad coagulum accedente deſumptis, poſt aliquot dies limpidum iterum acquiſivit colorem; per chimiam deprehendi, in illa qua terram rubram martialem inſtar boli vel cinabaris, particulis nitroſis & vitriolicis mixtam, ab æſtivo ſolis calore percoctam, quam in cavernis ſubterraneis alluebat, illaque tingebatur, fœtorem vero attribui materiæ viſcidæ bituminoſæ aſphaltum redolenti, ut adeo non neceſſe ſit ad ſupernaturalia confugere & myſteria, ſi naturales proſtent cauſæ & principia, in quæ iterum reſolvi poſſunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendic. p. 193. & 209. Item Nova literaria German. A. 1705. menſ. Mart. p. 103. *Auguſto* nimis pluvioſo increbuerunt febres erraticæ bis de die ægros invadentes cum deliriis continuis, ſuſpiriis ac ejulationibus: multi attoniti & quaſi cataleptici ſine uſu rationis neminem agnoſcentes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta & ſexta. Eodem menſe ſtrages pecorum invaleſcebat, corripiebantur ſcilicet certis puſtulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus diſſectis materia purulenta mephitim ſpirans effluxit, ex faucibus quoque fœtor morticinus intolerabilis, ad aliquot ſenſibilis paſſus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranoſa dura aciem cultri vix non eludente instructi; feræ quoque omnis generis ad Somogy in copia periere, & in nemoribus paſſim a ruſticis repertæ fuere; canes ex voratione tam illarum ferarum, quam pecorum prædictorum rabidi facti, a quorum morſu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam & rabiem imitati canum, morſibus in adſtantes ſævire triſti cum ſpectaculo cœperunt, imo aliqui remedium laturi aceto & ſale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miaſmate, id quod & Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Dioſc. obſervavit: multæ nihilominus beſtiæ rabidæ ſervatæ fuere, data ſtatim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raſo pulveriſato.

Principio Autumni exundationes fuere maximæ. In unico pago quadraginta & ultra periere perſonæ: medium autumni itidem pluvioſum cum tonitruis, aſſiduiſque imbribus, qui febres, dyſenterias, catarrhos, & in multis apoplexias cauſarunt, juxta Hipp. aph. 16. ſect. 3. a frequentibus quippe imbribus, ob inſenſibilem prohibitam tranſpirationem ſucci corpori redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, ſpirituumque & ſeri inſeruntur morbi. In vineis maxima ſterilitas, generoſitate vini quadantenus eandem compenſante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingreſſum ſolis in ſignum Capricorni, variolæ regulares & idcirco mitiores quoque obſervabantur, tardius tamen (quam ordinarie fieri ſolet) ſuam abſolverunt periodum, licet abſque ulla fuerint malignitate, nec foveas ſolitas poſt ſe reliquerunt. Notatu dignum ſenem 65. annorum variolis correptum, feliciter reſtitutum fuiſſe, pulſus in eo obſervabatur oppido curioſus, intra momenti ſpatium ex celeri & inæquali tardus & æqualis, mox ex parvo magnus & vice verſa. Cum jam videam inſtitutum hoc anxie hucuſque deſideratum, multis probatum fuiſſe, in primis Schelhamero Kilonienſi Machaoni in ſua medendi methodo, animus eſt impoſterum quoque conſtitutiones epidemicas inferioris Hungariæ, ſummo aſpirante Numine continuare, dummodo Academia noſtra Mecænatum ſuffulciatur munificentia.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariæ Anni 1713.

Una cum hiſtoricis & meteorologicis obſervationibus.

Dn. D. JO. ADAMI GENSELII.

PRincipium *Januarii* temperatum, humidum ac nebuloſum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare cœpit. In omnium dierum operoſa enumeratione non ero multus & moleſtus, cum inutile ſit & tædioſum verborum inanitate aures defatigare. Vigeſima pluvia, ſequentibus nimbis cum ventis vehementioribus. Hoc menſe febres quartanæ graſſabantur, quæ dato catharctico in veras degenerarunt tertianas, quatuor & quinque acceſſionibus ſuam abſolventes periodum. Variolæ continuarunt, aſt malignæ & confluentes, illiſque funeſtæ, qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphortica & bezoardica, omiſſis volatilibus generoſioribus. Vigevanno fama ad nos deferebatur, intra montes cecidiſſe nivem rubram ad ſpithamæ altitudinem, quæ ab exhalationibus terræ rubræ procul dubio ſuam traxit originem.

Menſe Februario creſcente luna ingraveſcebat etiam frigus, quod ſexta remiſit, decima pluviæ calidæ, duodecima caligo, cum pruina ſubſequente pluvia per tres dies, circa finem cœlum ſerenum abſque ullis nivibus. Hoc menſe obſervavi digitorum apices duarum puellarum ſine dolore ſua ſponte abſque ulla vulneratione aut cicatriculæ ſigno ſanguinem floridum curioſo ſpectaculo guttatim ſtillaſſe, in alia puella idem obſervavi in facie, vide Ephem. N. C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lipſ. Ann. 1686. Menſ. Auguſt. p. 387. febres malignæ petechiales incœperunt graſſari, quinta lethales cum ferocibus deliriis, verum pulſu (quod notatu dignum) tardo & æquali, ſanorum pulſui ſimillimo. In adoleſcente 13. annorum loco tibiæ carioſæ, per manus chirurgi fere ad patellam uſque genu forfice excerptæ, cartilago quædam uſque ad oſſa tarſi vices tibiæ obiens ſuccrevit, qua etiamnum oſſeſcente nititur, & pedetentim ambulat, provida certo natura defectum oſſis a vicinis ſuperioris proceſſus oſſis tibiæ ſupplevit.

Principium Martii ſerenum & temperatum, octava primæ cecidere nives copioſæ, ſequente die liquefactæ pluvia per ſex dies continuos, hinc exundationes damnoſæ fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque ſtrage. Continuarunt febres malignæ multis funeſtæ.

Aprilis uſque ad 15. contra morem ſuum ſerenus, aſt frigidulus, decima octava pluviæ frigide furente aqui-

aquilone in nives hoc anno ſecundas verſæ quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentiſſimis procellis, maximas campanas ad ſonum impellentibus, ſubſequente exceſſivo frigore in regnum animale & vegetabile deſæviente cum internecione, gemmarum in arboribus, & proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium in primis ciconiarum & cornicum. Vigeſima ſeptima grando cum turbine, ne prior calamitas ſola eſſet, admiratione autem dignum, quod in diverſis grandinis granis vermes ac ſcarabæi alati inventi fuerint, quos in præſentia multorum oculis meis uſurpavi: utrum e ſeminibus in nubes elevatis, ibidemque excluſis & nutritis oriantur, an aliunde accedant, curioſioribus relinquo; ex atmoſphæra ſaltem noſtra ob penuriam moræ vix abripi poſſunt. Confer de hac materia Jonſton. taumatograph. claſſ. 3. C. 1. Fromond. lib. 5. meteorolog. C. 6. Scottus phyſic. curioſ. lib. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. & D. II. An. II. III. Ruſticus quidam calcem vivam clam ſurripiens, cum domum properaret nimis feſtinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc ſubito calcis vivæ ebullitione & impetuoſa efferveſcentia orta, ſtramen adjunctum flammam concepit, quæ aſſeres contiguos accendit curioſo ſpectaculo, totuſque conflagraſſet currus niſi ei ſuccurriſſent.

Principium Maji cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, uſque ad 17. ventoſum ac nubiloſum, vigeſima pluviæ copioſæ, vigeſima quarta calor ingens, ſubſequente fulgure & tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigeſima ſexta imber, reliquum nubilum. Bruchi & volucres numeroſæ (de quibus plura hoc loco addere liber) teneros pampinos & uvas præroſerunt immenſo damno: infauſta hæc & damnifica animalcula, vites conſumere nata in lingua ſancta appellantur ילק a radice לקק lingere, lambere (vid. Joel. c. 1. v. 4.) quod lambendo quaſi virulentia ſua uvas inficiant, eaſque abſumant, græce vocantur ἶπες & epides ab ἴπτειν lædere, nocere, quod vites ſummopere ab iis lædantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, & volvoces, Columellæ volucræ, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Ciſtell. Act. 4. ſc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes ſe involvant & implicent, illaque proboſcide ſua virulenta quaſi conglutinent. Ipſo corpore cæruleo, pedibus obſcure luteſcentibus, naſcitur ex ovis bombicum ovis ſimilibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia & in his ſua ova reponit; Germani antiphraſtice vocant *Vveinzedel* vel *Vveinzerl* quod minime vineas ornent & excolant, ſed potius deturpent, & ad incitas redigant ſummitates palmitum, uvarumque gemmas depaſcendo. Oriuntur ut plurimum ſpirante auſtro, flante vero borea pereunt. Confer Samuel. Bocharti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Ulyſſes Aldrovand. L. IV. de inſect. c. 1. iconiſmum tamen ipidis minus accuratum exhibet. C. V. Italis ruſticis eſt tagliadizzo, Ringavis *Rebſtichel*, Hungaris Vinzellir, proprium illarum eſt in vitibus verſari, eaſque ut & cornua arrodere. Qui ſerpentis genus eſſe putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonſton. L. 3. H. N. p. 86. ſeq. quid quod ex vitis pampinis enaſcantur vermiculi, qui pubeſcentes uvas prærodunt, vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Ereſio L. 3. de cauſ. plant. C. 27. ipes vitiarius beſtia nominatur damnifica, quæ in pampini folio intorta implicet ſc. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, eſt autem melolontha ſcarabæi genus, quod alio nomine teſte Heſychio χρυσοκάντηρος h. e aureus vocatur, de quo Geſnerus ait: μηλολόνθη eſt galleruca inſectum pennatum, ſcarabæo ſimile χρυσοκάνθαρος dictum; a quibuſdam vero ea animalcula hac voce deſignari exiſtimantur, quæ Galli Hanetons nominant (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur Dors. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldovrand. l. c. & Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σκίπες pro ἴπες cum dicit: ἀμπελίτιδα γῆν perdere τοὺς γινομένους ἀπ' αὐτῆς σκώληκας, οὓς σκνίπας ὀνομάζουσι, ubi etiam notandum, quod ipes certam ſpeciem locuſtorum in vitibus generari idem aſſerat, cui adſtipulatur Theophraſtus l. c. de Cauſ. plant. c. 27. cauſam hanc ſubnectit, utpote cum vites humeſcant, atque aer fœtificet, tum ipes quoque materiem ſibi congenerem ſtatim erodunt, addens: Vitibus hoc potiſſimum evenit, quia natura præhumidæ ſunt, & humor earum inſipidus ſit atque aquoſus; humor enim qui talis eſt, facillime affici poteſt, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, ſcilicet loco placidi ſpiritus, neque humido, neque ſucculo. Non ſolum autem illo anno, quo vites infeſtat & veneno quaſi inficit, colluvies hæc exitioſa exiſtit, ſed etiam futuris, hinc inter ſæculi incommoda & res orbi noxias numerantur ab Arnobio L. 1. adverſus gentes, quibus negotia incurſanter humana, aſpectu quidem ſunt pulchra, coloribus rutilantia diverſis, aſt ſumme damnifica & maligna, vid. Salmaſius in exercit. Plinianis ad Solin. p. 272. Jo. Friſchmuth diſſert. 1. de hirco emiſſario, c. 1. §. 5. D. Dan. Henrici diſſert. V. de relig. Zvvingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibuſdam inſectis Hungaricis, Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hiſt. Ticin. L. 4. inquit: Dirum hoc animal frequentiſſimum eſſe prope Alagniam in Lomellinc agro urbem, ubi vitis folia depaſcunt, quibus ablatis areſcunt exiles & immaturi racemi ſine umbra relicti, ab uvarum vero cupidis ſturnis poſtmodum caſtigari, vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202. ſeq. Cornar. in Theolog. Vit. L. 1. c. 17. p. 205. D. Phil. Jac. Sachſ. in ampelograph. L. 1. c. 6. p. 47. Mouſeti theatr. inſect. L. 1. c. 19. p. 142. ſeq. in primis D. Joh. Theod. Mœren. Obſerv. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. paſſim per vineta volitat animalculum magnitudine piſi, ſcarabæi parvi figuram corporis referens, variegati plurimum coloris &c. Græci duas res æqualiter malas exprimere volentes, dicere ſolebant: κακὰ μὲν θρίπες, κακὰ δὲ ἶπες, mala quidem thripes, mala rurſum ipes: thripes culicibus ſimiles, ſunt teredines ſive coſſi arborum fructus, ipes vero uvarum germina prærodentes, de quibus Prudentius in Hamartigen. v. 266. ſeq. canit.

Quamvis maceries florentes ambiat hortos
Sepibus, & denſis vallentur vitea rura.
Aut populator edet gemmantia germina bruchus,
Aut avibus diſcerpta feris lacerabitur uva.

Majores noſtri vix obſervarunt, quod horrenda iſtorum depopulantium animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, ſubque nive & glacie illæſa tam in limoſis quam ſaxoſis locis, in primis intra cortices arborum permanſerint. De hujus inſecti exſtirpatione video ſolicitos antiquos pariter & recentiores operoſa ſubminiſtrantes remedia: quidam vineta ſulphure herbiſque graveolentibus ſuffiebant: alii vites illiniebant terra ampelitide, ut docet Galenus L. 9. ſimpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioſcorides L. 5. eo quod vitium morbo medeatur. Laborioſius exſtirpant perniciem hanc Ringavi & Sempronienſes, aſſignatis enim temporibus quiſque patrumfamilias mittit ſuos homines, qui e vitibus colligant ipſum animal, & convoluta folia ovis fœta, urceoque aqua ſemipleno injiciant, ut veſperi in unum cumulum ante Prætoris vel heri ædes, aut in foro coacerventur, & ſuperſtructo igne comburantur. Vide D. Mœren. l. c. Petr. Andr. Matthiol. L. 3. Epiſt. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curioſ. P. 1. p. 341. & 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 386. In libris Geoponicon (qui Imperatori Conſtantino Porphyrogenetæ adſcribuntur) tria grana ſinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. ſic ſonant: περὶ τὸ στέλεχος τῆς ἀμπέλου παρὰ τὴν ῥίζαν τρεῖς κόκκους σινήπεως χῶσον φυτευόμενα, γὰρ ταῦτα τῇ ὀδμῇ τὸν βροῦχον ἀναιρεῖ: cum vero in noſtris regionibus ſemen ſinapis nimis tarde procreſcat, vix finem ſuum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati ſunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illiniunt, ita Plinius Hiſt. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcæ congios duos decoctos in craſſitudinem mellis, rurſuſque cum bituminis tertia parte, & ſulphuris quarta ſub dio coqui, uſque quo exardeſcat ſub tecto, hoc vites circa capita & ſub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti ſunt fumo hujus mixturæ ſuffire vineas ſecundo flatu continuo triduo: plerique non minus auxilii & alimenti arbitrantur in urina, quam Cato de re Ruſtica c. 95. in amurca, addita modo aquæ pari portione, quoniam per ſe noceat: alii falces cum ſint exacutæ, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut ſanguine urſino liniri volunt poſt putationem eaſdem; ex aliis authoribus Aldrovandus l. c. p. 191. ſequentia contra cantharides (forſan & ipides) remedia tradit. Baptiſta pius in ſuis ad Plauti comœdias contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit cantharides, quas in roſis invenire conſuevimus, ſi oleo immergantur, ne in tabem reſolvantur: alii non obſervantes, quo loco, aut qua in herba naſcantur, ipſas qualeſcunque ſunt, cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt, idem præſidium præſtabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum ſanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, qua falcem exacues. Gaudentius Merula, cantharides

rides vitibus noxias, ſtercoris bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum ſit, ſuffitu procul abigit, cum ſpirant auræ. Fabuloſum remedium narrat Claudius Ælianus, mulierem ſcilicet menſibus laborantem erucis & ſcarabæis perniciem afferre. Ethnici pro pœna a Diis immiſſa, inſecta agnoſcentes, idolis ſuis ſacrificabant, certaque inſtituebant feſta, de quibus videatur Cœlius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc & idolum Ekronis vocatur בעל־זבוב Deus muſcarum, vid. Bochart. l. c. P.II. L.4. c.9. & p. 1. c. 5. & Hercules appellatur ἰποκτόνος ipidum occiſor. confer Alex. ab Alexand. Genial. Dier. L.2. c. 14. Cœl. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P.II. c. 17. 27. Aldrovand. l.c. Optimum, quamvis laborioſum remedium eſt, illos mature & indefeſſe e viribus colligere, ac una cum ovulis comburere.

Hoc menſe in Auſtria in primis Viennæ febres malignæ cum atris exanthematibus & bubonibus (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate graſſabantur: quidam exſectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum abſque eſque noxa dabant, & ex hoc peſtem negabant, cum tamen longe alia ſit ratio carbunculi & bubonis in corpore vivo, quam ex cadavere ſecti, & juxta Celſum nihil ſit ineptius, quam quale quidque in homine vivo eſt, tale exiſtimare eſſe moriente vel mortuo & vice verſa; accedit quod ex bubonibus peſtilentialibus & carbunculis nonnulli per chimiam ſpiritum antipeſtilentialem & ⊖ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in ſchediaſmate de differentia peſtis humanæ & brutorum; licet itaque morbum tantum contagioſum vocaverint, peſtemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat peſtilentialis, quod & internecio tot hominum, præcipue vero decem Medicorum comprobat, vide Franciſci Xaverii Benſæ hiſtoricam relationem peſtis Auſtriam & conterminas partes infeſtantis. Viennæ A. 1717. 8.

Junii principium pluvioſum, ventoſum atque frigidum cum exundationibus torrentum & fluviorum damnoſis, octava æſtus uſque ad duodecimum, 13a pluviæ ſubſequente frigore, medium ſerenum & calidum cum intermixtis imbribus ac procellis: circa finem pluviæ furente Euro. Peſtis in Auſtria incrementum ſumpſit ut & Poſonii in Hungaria.

Julius uſque ad 5tum Serenus, ventoſus & frigidus, ſexta calor mediocris, ſeptima pluviæ copioſæ cum frigore extraordinario, uſque ad finem menſis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Peſtis in Auſtria, & aliquibus partibus inferioris Hungariæ, ut & Poſonii valde ſæviit; meteora quædam lucida ſub forma draconis apparebant, ab exhalationibus ſulphureo ⊖ſis in ſublime evectis, per continuum attritum incaleſcentibus, tandem accenſis, ac in tonitrua & fulmina fatiſcentibus, ſubſequentibus inundationibus & fragminibus nubium.

Principium Auguſti pluvioſum & frigidum, a quarta uſque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16ta nubilum inſequentibus pluviis ingentibus, rubigine & uredine vitibus & frugibus ſumme pernicioſis, circa finem nebulæ denſiſſimæ quaſi hybernæ in altum evectæ, & in pluvias frigidas reſolutæ cum tonitru & fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis & concutientis, partim fuſus, partim fiſſus obſervabatur, globum quoque igneum ſeu glomerem flammeum in terram delapſum conſpexerunt maximo cum fragore diſſilientem, tetrumque odorem & fumum ſpargentem, incrudeſcente magis magiſque tempeſtate, iteratiſque ictibus fulminum horrendis. Peſtis tam in Auſtria quam Hungaria continuavit ſævire; graſſabantur etiam variolæ malignæ confluentes cum petechiis intermixtis, illiſque, qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam ſuppuratæ, rurſus materia ichoroſa repletæ conſpiciebantur, & ſecunda vice ad ſuppurationem pervenere, inque interſtitiis ſuppuratarum novæ ſubinde oriebantur variolæ, in defunctis per nares, aures, & oculos ſanguis prorupit copioſus: nonnulli a barbitonſoribus imperitis male tractati, tubercula circa artuum juncturas; & his retropulſis per topica, totalem reportarunt contracturam, alii cæcitatem, ſtrumoſoſque colli tumores quibus evaneſcentibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium & caliginoſum, octava eurus effluvia humida diſſipando ſerenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem ſerenum & frigidum. Sempronii quoque morbi contagioſi cœperunt graſſari cum vomitu, & ardore in abdomine tertia & quinta lethales, petechiæ item atræ cum dyſenteria, puſtulis in ſcapulis, ac bubonibus ſub axillis & in inguine, ſeptima & nona funeſtæ, nec vomitoria, nec purgantia, nec venæ ſectio in principio conducebant, nec ⊖ſa aut acida, ſed bezoardica balſamica cum volatilibus refracta doſi mixta, in primis tinctura noſtra antipeſtilentialis cum ſpiritu CC. maritata, quæ & in peſte Ratiſponæ ſalutari effectu ſe probavit. Lanio quidam nomine Lidel dyſenteria extinctus, herniam habuit raram, non quippe in ſcroto, ſed intra cutem & muſculos ad femur uſque inteſtinum ileon prolapſum obſervabatur, hanc herniam a caſu cum equo ante decennium reportabat. In viſitatione Medicus Peſtilentiarius tumorem hunc hernioſum (qualem antea nunquam viderat) pro bubone peſtilentiali ſat craſſe reputabat, domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minime erat, obſignabant. Similem herniam extraordinariam ex prolapſo inteſtino ad femur obſervavit Barbette c. 7. Chirurg. & B. D. Petermanus in viro ſeptuagenario, ultra triginta annos eadem laborante, & ego in Italia bis talem conſpexi: Stalpart vander Vviel quoque in Obſervat. medico chirurg. rarior. Obſerv. 54. Cent. I. ſimilem errorem Medici cujuſdam & Chirurgi rudis detegit, bubonocelem in juvene quodam pro bubone peſtilentiali cum læſione ipſius inteſtini aperientium, vide Rhod. Obſerv. M. Cent. 2. c. 72. Hœhſtetter. Dec. 10. variolæ confluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiæ quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluvioſæ hujus anni Conſtitutioni adſcribendi juxta Hipp. Aph. XI. ſect. III. *ſi ver pluvioſum & auſtrale fuerit, neceſſe eſt febres acutas, & dyſenterias fieri*, & aph. 16. morbi in pluvioſis conſtitutionibus plerunque fiunt febres, putredines, ſiderationes &c.

Principium Octobris ſerenum & temperatum, quarta æther nimbis cinctus uſque ad ſeptimum cum frigore, 14ta pluviæ cum inſolitis nivibus flanta vulturno, cæteris ferme omnibus, vel caliginoſis, vel pluvioſis exiſtentibus diebus. Febres increbuerunt tertianæ duplices gravidis exitioſæ cum vomitu, cardialgiæ & diarrhœa, febres continuas mentientes, in quibuſdam cum deliriis, invitaque fæcum excretione, octo & novem acceſſionibus periodum ſuam abſolventes, febris quoque peſtilentialis continuabat, ſed ſporiadice tantum cum pulſu tardo & inæquali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus. Chirurgus expoſitus egregio bubone (ita enim Peſtilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnoſa & inconſiderata venæ ſectione, vix non omnibus illo tempore funeſta, prouti & in peſte comitatus Caſtri ferrei agrum depopulante, Anno MDCCX. obſervavi, de qua peculiarem diſſertationem editurus ſum. Cæterum eryſipelas, atheromata, ſteotomata, aliique affectus cutanei etiam minimi in quibuſdam ſubjectis pro ſignis peſtilentialibus ex ignorantia vincibili & craſſa reputabantur.

Prima Novembris imber atrox, ſed calidus, tonitrua inſolita & terribilia cum fulminibus, aliquibus in locis urentibus, grandine, a terra uſque ad decimam pluviæ, undecima nives ſecundæ cum frigore extraordinario furente aquilone quatuor pedes altæ, circa finem frigus intenſum cum ſævis turbinibus. Febres acutæ cum petechiis & bubonibus ſubreptitie quaſi hinc inde homines invadebant, in autumno enim morbi acutiſſimi & omnino mortiferi juxta effatum Hippocratis aph. IX. ſect. III.

Circa Neoſtadium terra dehiſcente agri portio viginti aliquos orgyarum una cum arboribus (abſque ſenſibili terræ motu) hiatu vaſto aperto ſive chaſmate periit, relicto poſt ſe lacu. *Hoc anno annonæ ubertas erat & vilitas, vini autem & fructuum maxima ſterilitas & caritas, etiam racematione* (ob vindemiam imprudenter a nonnullis ante nives neglectam) *in maximis nivibus inſtituta, vinum erat tenue, inſipidum ac vappeſcens*.

Decembris principium horridum cum procellis, nivibus & gelu immani uſque ad duodecimam, reliquum temperatum, variabile & pluvium. Bubones adhuc vagabantur, ſed benigniores, rigore forte temporis malo hoc mitigato: febres vero quartanæ mirum quantum invaluerunt, rebelles admodum & contumaces.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1711. & ſequentium,

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

AEris ſtatus, quo Annus prægreſſus fuit finitus, in principio quoque Anni 1711. perſtitit, humidus nempe ac multo frigore moleſtus, variorumque ventorum agitationi expoſitus, uſque dum d. 7. eurus ſerenitatem, & poſt octiduum zephyrus pluvias, tandemque nives frequentiores adduceret; circa finem autem menſis hujus primi eurus denuo prævalens, cum ſerenitate frigus diuturnum & intenſum excitaret, ut mei thermometri liquor ad gradum 8. (quod etiam d. 3. & 13. Februarii contigit) deſcenderet, præcipue poſtquam zephyrus d. 4. Febr. & caurus poſt quatriduum, nec non eurus quintiduo abhinc nivem admodum copioſam ſparſerant; quæ ſub africo, comite pluvias & frigoris remiſſione, d. 18. Febr. liquari cœpit; & quamvis nova ſubinde nix, occidentali vento (ſæpe ad meridionalem, quandoque etiam ſeptentrionalem plagam inclinante, rarius vero ab aliis ventis interpolato) ſpirante, uſque ad d. 10. Martii caderet, eadem tamen pluviis ſupervenientibus brevi denuo reſolvebatur. Interea, præter febres quotidie vel alternis diebus recurrentes, licet rariores, in vere tamen crebriores, & in principio ſæpe continuarum ſpeciem præ ſe ferentes, primum teneriori ætati, in progreſſu autem adultis magis infeſtas, ut & catarrhoſarum ægritudinum multitudinem, Variolæ benignæ in primis, uſque in Aprilem frequentes, aſt circa Solis in ſignum Cancri ingreſſum, una cum febribus evaneſcentes, continuarunt, nec non pleuritis notha, atque coxendicum dolor (diaphoreticis, tinctura præſertim bezoardica, juxta cum eccoproticis, utrique malo opem ferentibus) multos lecto affixerunt.

Ver cum ventorum varietate, zephyro tamen prævalente, aura nebuloſa, humida & temperata (catarrhoſis ideo morbis, præſertim odontalgiis, apoplexiis etiam lethalibus opportuna) primo erat præditum, quæ circa Aprilis medium in ſerenitatem mutabatur. Majus frigidiuſculus potiſſimum euro ſpirante comparuit, in medio tamen caloris ſat acris per decendium particeps, paucoſque dies ſerenos per totum reliquum ſuum decurſum numerans, crebrioribus autem tempeſtatibus grandinoſis, e longinquo tamen nobis tantum ſe oſtendentibus, vicinis autem admodum damnoſus. Cum Junio eurus, interdum ab aliis diverſis ventis interceptus, ſerenitatem caloreſque magnos proferebat, uſque dum poſt ſolſtitium æſtivum zephyrus dominium obtinebat, & mutabilem aeris ſtatum, ſæpius vero pluvioſum producebat; quæ humida aeris intemperies poſtea etiam continuabat, dieſque caniculares magis temperatos quam fervidos efficiebat. Et licet poſtmodum cum Sol in Libra verſaretur, eurus ſerenitatem quandoque redderet, antequam tamen ſigno hoc excedebat, zephyrus, aliquoties valde impetuoſus, pluviis frigidis denuo moleſtus extitit, quin & pluvioſa illa intemperies uſque ad finem Anni perſtitit, niſi quod in Decembri crebræ nebulæ, & ſerenitates quandoque, euro præcipue, auſtro & africo intervenientibus, comparerent. Cæterum præter catarrhos nihil epidemicorum malorum prioribus iſtis temporibus obſervatur; poſt Canis tamen occaſum variolæ denuo multos infantes invaſerunt, confluentium jam ſpecie gravius aliquos affligentes & negligentius habitæ non paucis lethiferæ, paulo poſt tamen, uſque ad anni exitum, & in Januarium uſque Anni ſequentis, ulteriuſque, ſed rariores diſcretæ mitioreſque comparentes. Diarrhœæ circa finem Novembris, & per Decembrem in multis, prævio ut plurimum vomitu, torminibuſque ſtipatæ, prompte tamen ſtomachum roborantibus cedentes, notatæ fuerunt.

Circa finem æſtatis, & per autumnum lues illa, quæ bubulo generi per Germaniam Italiamque tam infeſta fuit, poſtquam ex Hungaria verſus Danubium ſenſim progreſſa, ubique luctuoſa ſui veſtigia reliquit, noſtra quoque confinia attigit, ac inſignem ſtragem, integra etiam numeroſa bovilia evacuantem apud nos, ac plurimis vicinis in locis edidit; quam non aeris ex vitio, ſed contagio per boves ex regno illo adductos exortam fuiſſe; vel inde ſatis nobis notuit, quod illa primum loca, ubi paſcuis frui illis advenis contigit, invaſerit, armentis vero omnino pepercerit, ad quæ illi, vel alii ab his infecti haud pervenerunt, atque ubi conſortium illorum, ad quod contagium jam penetraverat, evitatum fuerat. Miaſma vero hoc per ſalivam animalium infectorum, quo gramina inter paſcendum conſpurcarunt, ſe primo, poſtea etiam per exhalantes vitioſas a corruptis humoribus viſceribuſque particulas ulterius, his in terris, propagaſſe, atque cauſtica acredine infeſtum, fauces, ventriculos ac inteſtina hoſtiliter invaſiſſe, inque ſpaſmodicos motus non tantum nervoſas partes irritaſſe, ſicque ob conſtrictos exin vaſorum ſanguiferorum tubulos inflammationem excitaſſe, ſed ipſam etiam eorum ſubſtantiam ad putrilaginem diſpoſuiſſe, credibile videtur: Id quod lingua in quibuſdam inflammata, & veſiculis rubris referta, ventriculi, præſertim omaſus, & inteſtina non minus inflammata, & non tantum ſanguineæ, ſed fœtidæ etiam & purulentæ excretiones, ut dyſenteriæ malignæ ſpeciem ut plurimum præ ſe tulerit, nec non inteſtina hepati contigua bile ſuffuſa teſtabantur. Unde etiam, quæ in prima invaſione notata fuerunt ſymptomata potiora, appetitus nempe dejectus, difficilis reſpiratio, calorque præternaturalis ortum habuiſſe videntur. Cæterum caro lue hac demortuorum boum quamvis pluribus, egenis præcipue, in cibum primo venerit, nec ſiniſtri quid ipſis inde accidiſſe reſcitum fuerit, tutius tamen eſſe iiſdem abſtinere, tum ratio ſuadet, qua ex viſcerum obſervata labe prompte etiam eandem carnibus communicari, quia & nauſeam, facile exin oriundam, multum nocere poſſe evincitur, tum exempla confirmant, quibus noxium quandoque extitiſſe carnium contagioſa labe infectorum animalium eſum conſtat. Vid. præter alios Nob. D. Roſini Lentillii Miſcell. med. pract. part. 2. pag. 519. Liceat etiam memorare exemplum, ab Exc. Dn. D. Joanne Meyero, Arch. Elect. Palat. & Phyſico Neoburgenſi, Anno 1712. d. 16. Julii ad me perſcriptum, duobus nempe ruſticis, cum bovem ægrotantem mactaſſent, &, quia lienem pulmoneſque male conſtitutos invenerunt, ſepeliiſſent, carbunculos in brachiis fuiſſe exortos, cum febre acuta, vomitu & diarrhœa; duos autem canes, qui carnes iſtas deguſtaverant, eodem die mortuos fuiſſe. Ex Hungaria quidem Venetias advectorum boum dyſenteria laborantium carnes innoxias quondam Medici aliqui Patavini inſignes pronunciarunt, aſt tutius eſſe talibus abſtinere, celeberrimi olim Jenenſes Medici, Guern. Rolfincius in Ord. & meth. ſpec. comm. lib. 2. ſect. 3. cap. 60. & Jo. Theodor. Schenckius hiſt. gener. humor. cap. 2. judicarunt. Prout etiam Collegium Medicum Auguſtanum circa caſum hunc ab Illuſtr. Senatu requiſitum, hujuſmodi carnium ulteriorem venditionem, ad noxas inde emergendas præcavendas, diſſuadere tutius duxit, atque per Senatus Decretum impetravit.

Circa principium Anni 1712. zephyrus, interdum ad unum alterumve latus declinans, cum frigore nivem, ſed rariorem ſparſerat; & licet ſæpius aer ſerenus poſtea redderetur, ſemper tamen nebuloſus una fuerat: frigus quidem in progreſſu remiſſius, aſt brevi poſt, flante euro vel auſtro, denuo intenſius factum eſt: uſque dum d. 3. febr. zephyro redeunte, pluviis, quæ per decendium durarunt, obortis ceſſarunt. Varius abhinc aeris ſtatus, quoad temperiem tolerabile frigus, crebriores autem nives attulit, uſque dum circa æquinoctium vernum eurus temperatiorem aerem redderet, mox vero diverſi ſub ventis humida & pluvioſa conſtitutio uſque ad Solis in ſignum Tauri ingreſſum valde moleſta extitit, quam euro prædominante, calida & ſicca excepit, ſæpius tamen poſtea variando: Sole vero Leonis ſignum occupante, occidentales venti pluvias multiplicarunt, & d. 6. Auguſti cum ſerenitate calores magni oborti fuerunt; qui etiam, licet circa finem menſis hujus, delapſis pluviis, remiſerint, mox tamen denuo comparuerunt. Cæterum hucuſque præter conſuetos hyemales catarrhoſos inſultus, in menſibus vernalibus tuſſes ferinæ puerilem ætatem admodum afflixerunt, eccoproticis repetitis, abſorbentibuſque, nervinis, ac demulcentibus ægre profligatæ febres etiam quotidianæ non valde contumaces, purgantibuſque præmiſſis, per antimoniatas calces, arcanum duplicatum, & corticem Peruvianum &c. devictæ, per æſtatem plures occurrerunt; in Auguſto autem non paucæ diarrhœæ, in nonnullis quoque dyſenteriæ, ut & choleræ, ſed benignæ, omnes facile, poſt rhabarbari nonnihil toſti uſum, in primis pulveribus dictis præcipitantibus, coralliis, unicorum foſſili, quandoque etiam tormentila, ſucco catechu &c. curatæ. Haſce ægretudines in progreſſu menſis febris catarrhalis exceperat, ſine ſexus ætatiſve diſcrimine, magis tamen adultos quam pueros, cum febrili inhorreſcentia, ſubſequente calore, cum cepha-

phalalgia, & hinc productis pervigiliis, quas interdum deliria nocturna comitabantur, oculorum item, dorſi & artuum dolore, ac tuſſi ut plurimum invadens, & inſtar ephemeræ, altero, vel tertio, quartove die, ſponte, aut impetus ubi vehementior erat, poſt moderatum ſudorem, modo per volatilia, modo fixa medicamenta, pro ſubjectorum diverſitate, excitatum, recedens; niſi quod tuſſis quandoque pertinacius inſiſteret. Qui morbus uti multis, remotis etiam in locis, ita noſtra quoque in urbe plurimos invaſerat, ut vix domus eſſet, ubi eo laborantes non deprehendebantur; atque nobis ex prægreſſa humida aeris intemperie, ſimiles in corpore noſtro particulas augente, ac magnis dein ejuſdem caloribus, lympham in corpore fundentibus & agitantibus, ſubito tamen tempeſtatis frigidæ aliquoties obortæ interventu, quæ tranſpirationem ob poros inde occluſos ſufflaminabat, condenſatam generata mihi videbatur. Nec aliam cauſam pleuritides hanc in menſe Octobri excipientes, non admodum refractariæ habebant, atque ideo ſudoriferis moderatis præcipue, ac ſatis prompte cedebant. Aliorum morborum minime ferax erat autumnus, qui ſatis temperatus & ſerenus in principio, in progreſſu autem, præſertim zephyro ut plurimum, & quidem nonnunquam multa cum vehementia ſpirante, humidus ac pariter temperatus ſe habuit; ſicque continuavit hæc temperies: ante ſolſtitium tamen quatriduanum frigus, & tale etiam in fine Anni, euro flante, experti fuimus.

Non prætereunda hic eſt lues admodum gravis & funeſta, quæ in vere equos potiſſimum extra urbem & in vicinia, rariſſimos in urbe invaſit, multoſque trucidavit, poſtea etiam bobus, feris, quin & porcis, anſeribus atque gallopavonibus, quibuſdam in locis, non pepercit, & adultum uſque in Julium tragœdiam ſuam ludere perrexit. Oriebantur fere ſemper in pectore, aut etiam in inguine, aliiſque locis tumores duri, qui paulo poſt in amplius ſpatium ſe diffundebant, & intra breve temporis ſpatium interimebant. Hos ab ictu crabronum, qui copia & magnitudine inſolita prædití obſervabantur, ortum habuiſſe mihi credibile videbatur. Uti vero cadavera boum elapſo anno demortuorum, nec ubique alte ſatis in terram defoſſorum & putreſcentium inſectis hiſce pabulum gratum exhibuiſſe, (in cavernis enim & ſub terra nidos ab eis fieri, carnibuſque veſci, Ariſtoteles lib. 5. hiſtor. animal. cap. 23. Plinius lib. 11. hiſt. nat. cap. 21. aliique teſtantur) ſicque multiplicationi & augmento eorum, humoriſque venenati, quem glandula in imo abdominis, cui aculeus nigricans & cavus, juxta nobil. D. Joannis Muralti relationem in Eph. noſtr. Dec. 2. Ann. 1. obſ. 56. implanatus eſt, majori acredini velificaſſe, non improbabile eſt: ita venenatæ etiam hæ atomi in humoribus animalium ab eis ictorum ſeſe multiplicare, atque dein alia quoque animalia ſic inficere potuerunt: quale exemplum in prædio vicino Illuſtr. cujuſdam Baronis equum hac lue defunctum, & in fovea non alte ſatis effoſſa, terra obrutum exhibuiſſe ſcio, cujus ideo pes unus extra terram prominens a ſervo cum ſecuri amputaretur, proſiliens exin humor in ejus oculum, mox tumorem & inflammationem excitaverat, alterum etiam oculum, & ſucceſſive totum caput occupantem, atque cum ope medica deſtitueretur, mortem brevi accelerantem. Salis ex aceto potum adverſus crabronum virus præfatus Plinius lib. 32. cap. 9. & Caſp. Schvvenckfeldius Theriotr. Sileſ. pag. 526. remedio eſſe tradunt, eque veſtigio fluxiſſe vehementius, ſuctuque infixos aculeos, vel potius humorem virulentum revulſiſſe: Inter alia ſane remedia, theriacam, allium, bolum vulgarem, nitrum &c. cum aceto propinata, quibuſdam (uti etiam in ſuperius memorata boum lue) profuiſſe, ab aliis non infeliciter tumores ſcarificatos, aut etiam ex inciſa cute fuiſſe extractos, relatum fuit.

Anni 1713. principium, ſub variis ventis, potiſſimum occidentalibus, frigore, quod cum primis in medio menſis Januarii intenſum valde fuerat, & ſerenitate, uſque dum ſol Piſcium ſigno approximaret, gaudebat. Ubi poſt plurimas pluvias cœlum nebuloſum, verſus finem autem Februarii ſerenum, cæterum valde temperatum reddebatur; quæ temperies, ſub mutabili cœli facie etiam uſque ad æquinoctium vernum & ulterius continuabat. Reliquus vernalis & æſtivus decurſus quandoque temperatus, ut plurimum autem pluvioſus, & ſæpe una frigidiuſculus extitit. Menſem vero Septembrem, in quo eurus ſpirabat, ſerenitas commendabat; in reliquis autem tribus menſibus crebræ nebulæ pluviæque (quibus in Octobri nives ſæpe intermiſcebantur) aderant. Humida hæc præpollens aeris conſtitutio, zephyro majori ex parte comite, multorum ſuperveniendorum morborum timorem nonnullis pariebat, nihil tamen ſingulare apud nos inde evenit. Attamen præter varias catarrhoſas moleſtias, variolæ diſcretæ, rarius confluentes, nec mali moris, per totum Annum, frequentiores tamen poſt ſolſtitium æſtivum, & per reliquum Anni; præterea etiam febres tertianæ ac quotidianæ, ut & quandoque icteri, facile omnes ſanationem admittentes, ſparſim, in Majo plures infantes morbillis benignis laborarunt; in Decembri non pauci febre petechiali, cujus in pagis vicinis multum graſſantis contagium in urbem delatum fuerat, interierunt, brevi tamen iterum per DEI gratiam malum ceſſare contigit.

Conſtitutio Epidemica Auguſtana Anni 1715.

Dn. D. LUCÆ SCHROECKII.

Hyemale frigus uti in fine Anni præteriti, ita jam quoque tolerabile extitit, & raro, nec diu intenſius redditum fuit; interea mutabilem aeris, in primis autem nebuloſam & humidam intemperiem experti fuimus; & quamvis ventorum eſſet varia mutatio, zephyrus tamen ut plurimum prævaluit; qui noctu d. 8. Februarii vehemens redditus, poſtea d. 11. & 12. invaluit, imo d. 2. & 4. Martii, omnium maxime vero d. 3. ejuſdem, in magnum furorem erupit, & non ea quidem damnorum multitudine, qua in Anglia, Hollandia &c. infamis, non tamen plane inſons deſævit, cœlo interim nebuloſo, cum interveníentibus, parcioribus quidem, nivibus, comparente; temperie autem paulo prius nominata continuante; uſque dum d. 5. Aprilis eurus aerem ſerenaret & excalefaceret; redeunte tamen circa Solis in ſignum Tauri ingreſſum ſub diverſa ventorum facie, humida ob pluvias frequentiores intemperie. Menſe Majo vernalis amœnitas uſque in adultum Junium comparuit; & licet Sol quandoque acrius ureret, pluviæ tamen intervenientes, & tempeſtates, attamen nobis non admodum graves aut damnoſæ, calores temperabant. Sol poſtquam Cancri in ſignum pervenit, euro flante, æſtivos calores experti fuimus; quos vero, zephyro ſuccedente, Menſe Julio temperatior aura excepit, pluviis ſubinde æſtum temperantibus; talique ſtatu uſque ad d. 15. Decembris ut plurimum permanente: ubi hyemale frigus, aere ſereno per ſextiduum, poſtea fere ſemper nebuloſo uſque ad finem anni durante, admodum penetrans eurus excitavit. Cæterum humida hæc aeris conſtitutio catarrhoſas infirmitates, leviores tamen, oculis, dentibus, faucibus & pectori creavit, atque in autumno & hyemis principio, multis infantibus tuſſi & catarrho ſuffocativo, præſertim poſt morbillos, exitialis fuit: poſtquam enim variolæ præteritis duobus annis ſequentes fuerunt, hoc anno quoque, & quidem menſibus æſtivis vehementiores, confluentium naturam in multis induentes, in pueris continuarunt, & præter eas morbilli benigniores in vere ſupervenerunt, atque poſt inducias æſtivas, in menſe Novembri atque Decembri gravius affligentes recurrerunt, pluribuſque, qui aut gravius, corpore in primis vitioſo ſero laborante, iis infeſtabantur, aut cura negligentiore tractabantur, mortem accelerarunt: quod aliis etiam infantibus multis ex catarrho ſuffocativo, aut inſultibus epilepticis contigit.

Anni 1716.

Frigus anno ſuperiore obortum, Anno 1716. quoque continuavit, & in primis die 17. 18. & 19. Januarii adeo invaluit, ut frigori Anni 1709. ubi in Thermometro meo ſpiritus vini ad ſeptimum uſque gradum deſcenderat, æquale compareurit, imo d. 18. illud dimidio gradu ſuperaverit. Quæ auſterior aura etiam uſque in adultum Majum, rarius temperatiori interveniente, perſeveravit; & licet alibi, etiam in vicinia noſtra, nives crebriores & copioſæ admodum delapſæ fuerint, in urbe tamen noſtra altitudinem alibi obſervatam non attigerunt. Cæterum multa ventorum mutatio, & rarior ſerenitas ſemper occurrit, præterquam quod in Aprili eurus plures dies ſerenos efficeret. Unde vernalis amœnitas & rarior, & ſera admodum obtigit, ut incrementum Floræ, Cereris, & Pomonæ multum retardaverit.

Nec æſtas multo melius ſe habuit, crebris ventorum alternationibus, pluviiſque obnoxia, exceptis die-

diebus canicularibus, qui plures ſereni, non tamen calore nimio infenſi extiterunt.

Autumnus non minus, ſub zephyri, præſertim poſt æquinoctium, & primis Decembris diebus admodum vehementis, prædominio, frigidus humiduſque, & in Novembri crebris nebulis infeſtus, atque circa finem denuo pluvioſus extitit.

Poſt ſolſtitium quoque hyemale crebræ rurſus nebulæ comparuerunt.

Ex humida autem hac aeris conſtitutione catarrhoſæ infirmitates fere nunquam non per totum annum fuerunt obortæ; & in primis circa Anni principium apoplexiæ adultis, ac tuſſes convulſivæ pariter ac humidæ puerili ætati, non ſine multorum internecione infeſtæ: nec decrant pleuritides veræ, diaphoreticis tamen & pectoralibus non difficulter curabiles; in quinque primis menſibus febres inſuper intermittentes, tertianæ & quartanæ, non paucis moleſtæ, ſed facile, chinchinæ, obſervatis obſervandis, cedentes.

Nec variolæ prorſus ceſſarunt, ſparſim ſubinde comparentes, in autumno tamen plures invaſerunt, & confluentium naturam in quibuſdam induendo, malignitatis etiam notas exhibuerunt, ac ita aliquibus funeſtæ evaſerunt.

Anni 1717.

CUm poſt Anni principium nix crebrior decidiſſet, cœlumque ſerenum redditum eſſet, frigus ſub curonoto obortum eſt, quod uſque ad principium Februarii continuavit; ubi a zephyro, interdum & africo, nivis liquatio ſenſim ſucceſſit; die autem 9. novum obortum frigus, euro præpollente, per undecim dies duravit, & diebus 18. 19. ac 20. adeo intenſum fuit redditum, ut fere frigus Anni 1709. æquaverit, ſed zephyro tum oborto mitius cœlum evaſit. Ubi etiam variolæ ſenſim diſparuerunt, poſtquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non ſine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infeſtæ eſſe perrexerunt. Erant, in quibus puſtulæ nigræ interſperſæ notabantur, morte ſubſequente. Puerulo ſexenni, ſub temperato regimine, variolæ diſcretæ rite prodierunt; die vero morbi ſexto paſſim puſtulæ ſanguine turgidæ ſunt redditæ, cum mictu ſanguinis, deliriis, magna inquietudine, & lethali die 8. morbi eventu. Erant, qui per totum morbi decurſum de alterutrius pedis vel genu dolore, ſine tumore & inflammatione conquerebantur, cum variolarum exſiccatione iterum ſponte ceſſante.

Martius, Aprilis, & Majus varia conſtitutione, præſertim autem humida ac frigidiuſcula præditi, adventum veris valde retardarunt, ſed poſt ſolis in Gemellorum ſignum ingreſſum temperatius cœlum, & ſæpius valde calidum, intermiſtis tamen crebrioribus pluviis, ventis utplurimum ab occidente vel ſeptentrione ſpirantibus, factum eſt, & in primis ſirius, ſub euri prædominio, magnum æſtum excitavit. Ubi, cum hactenus rariores ægrotaſſent, jam dyſenteria multis, potiſſimum ex plebeja gente, & adulta ætate, cum majori malignitatis, quam caloris ſenſu, ex magna virium proſtratione, contagii labe, breviorique morbi decurſu, (infantibus nonnunquam intra triduum ſuccumbentibus) colligenda, uſque ad æquinoctium autumnale infeſta eſſe cœpit; quæ poſtea ulterius progreſſa, puerili in primis ætati multam ſtragem, non tantum ob teneram corporis diſpoſitionem, ſed medicamentorum etiam difficiliorem, tardiorem & incongruum uſum, intulit. Cauſa potiſſima ab aeris varia intemperie, primo frigida & humida, poſtmodum calida, ibi tranſpirationem ſufflaminante & collectioni ſeroſarum ſalſarum particularum favente, hic eaſdem in orgaſmum concitante, imputari potuit; præcipue cum cereviſiæ minus defæcatæ & aceſcentis frequentior potus acceſſiſſet. Ex medicamentis, quæ non tantum malignitati reſiſtere, ſed acres etiam humores edulcare, fibras leniter ſtringere, & dolores mitigare valent, ſub varia forma, provide adminiſtrata conduxerunt, qualia erant unicornu foſſile, corallia rubra, bolus Armena, terra ſigillata, ſmaragdus, hæmatites, tormentilla, ſuccus catechu &c. cum & ſine opiatorum moderatu acceſſu; balſamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum ſubactum, in clyſteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tuliſſe obſervavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone, denuo prævalente, (& illo quidem, ſæpe vehementer, præcipue autem a die 24. Decembris ubi veſperi impetuoſiſſimus, ſine tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, ſecus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo &c. tum temporis contigerat, per quatriduum furente) humidus admodum ob nebulas & pluvias, extitit; taliſque aeris conditio ad finem uſque anni, cujus ultima nox fulguribus illuſtrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemice, pauciſſimis etiam ſporadice ſe offerentibus, præter odontalgias & conſuetas hoc tempore tuſſes & coryzas.

Conſtitutio Anni 1712. *Apud Labacenſes in Carniolia*

D. D. MARCO GERBEZIO,

Apud eoſdem Phyſico, & Medico ord. medice conſiderata, & Auguſtam Vindelicorum die 28. *Decembris* 1712. *communicata.*

FRigori alias Hippocrates non videtur imputare ſingularem inſalubritatem, dum 3. Aph. 17. adeo *corpora firma, agilia, & bene colorata* reddi aſſerit: quam id tamen inſalubre eſſe ſoleat, ſaltem dum modum excedit, docuit nos præterquam hyems Anni 1709. ſi quæ alia nivoſa, & frigida, quoque currentis Anni 1712. hyems ob non multo demiſſiores nives & frequentes aquilonares ventos ſimiliter ultra modum frigida. Sub ejus ſiquidem decurſu plurimi a febribus catarrhalibus, tuſſibus, raucedinibus, pleuritidibus, phthiſibus, cephalalgiis, gravedinibus, hemiplegiis, cachexiis, hydropibus, & aliis a variis modis peccante lympha dependentibus indiſpoſitionibus fuere apprehenſi. Quamvis tamen forte per ſe non tam frigus fuerit cauſa tantarum indiſpoſitionum, quam prægreſſa elapſi Anni 1711. auſtrina, & pluvioſa autumni conſtitutio, quæ a præſentis anni perrigida hyeme excepta humiditates, elapſo autumno in corporibus aggregatas, occluſis cutis poris, & per id impedita inſenſibili tranſpiratione, in corporibus retinuit, coagulavit, ſtagnare, & extravaſari fecit, præſertim dum ſubinde tamen etiam intercurrerint auſtrini flatus, qui eas rurſus ſolverunt, & exundare fecerunt. *Si viciſſitudine quadam*, dicit Valleriola lib. 2. cap. 4. locor. com. *aquilonius flatus auſtrinum ſequatur, fluxionum tum morbi fiunt*. Quemadmodum, & nos *in Chronologiæ noſtræ Med. An.* I. xx. & xxi.

Sic Ego ipſe mox ſub anni ingreſſu cum pluribus aliis a febri catarrhali apprehenſus eram, ſed brevi liberatus introſumptione mannæ granatæ in jure diſſolutæ quantitate unc. trium, & ſudatione ad tales pulveres ſpecificos mane cum decocto herbæ theæ aſſumptos, ♃. ſpec. diamarg. frig. diatrag. frig. ♁ij. diaphor. ana ℈ß. ſuccin. alb. præp. flor. △. ana gr. iij. m. f. pulv. in triplo. Aliis præterea ſubinde venæ ſectione ſanguinem imminuebam, & alia pectoralia propinabam, puta decoctum pectorale cum ſyrup. de alth. Fern. de farfara, aut ſimilibus ſpecificis dulcificatum. Item Trochiſc. bechicos, ol. amygd. dulc. cum ſacch. candido, vel julapio violato &c.

Certus puellus quinquennis non pridem pro capitis & reliqui corporis ſcabie abigenda, neſcio quo, perunctus, & præterea ab extra perfrigeratus in eam dyſpnœam inciderat, ut ſuffocandus videretur. In ſubſidium vocatus ſuaſeram, ut eum ſyr. Mannati ℥j. & jalap. pulv. ℈j. expurgarent. Hinc in jure diſſolutam ſpermat. ceti ʒj. propinarent. Nec non ad ſudorem cogerent his pulviſculis. R. ſpec. diamarg. frig. ♁. diaphor. ana. ℈ß. pulv. march. ſuccin. alb. ana. gr. iij. flor. △. gr. j. ſacch. perl. gr. iij. m. f. pulv. in triplo. Et ſæpius cochleatim propinarent de tali mixtura appropriata. R. Extract. helen. fumar. ana. ʒj. croci gr. v. ſubigantur in aq. aſthmat. chærefol. ana. ℥iß. ſyrup. de hyſſopo ℥ß. m. f. potio. Atque, niſi malum remitteret, utrique brachio veſicatoria applicarent. Dictum, factum, & puellus præter parentum expectationem convaluit.

Hyemem quidem cum majore amœnitate excipere velle videbatur ver, utpote ſub cujus ingreſſu ex amœnis ſolis radiis adhuc reſiduæ nives ſucceſſive optatiſſime diſſolvebantur. Poſtquam autem in Aprilis progreſſu ſæpius intercurrere incœpiſſent pluviæ auſtrinæ, a 20. Aprilis uſque ad 25. autem ex euro priſtina hyemalis auræ aſperitas, adeo deſolati evadere incœperamus, ut adhuc vel tunc nobis non meliora de corporum valetudine, quam de futura ſatorum ubertate ominari triſtes occœpiſſemus. Quando enim in noſtris oris nives, & hyemale frigus eo uſque, & ultra æquinoctium vernum protrahuntur, experientia annua edocti nunquam vindemeſſem opimam, fructus arborum copioſos, & vindemias lætas nobis adpromittere audemus. Emori ſiquidem accidit vel in ipſa radice hyemalis ſata, flores arborum fructiferarum emarceſcere, & primos vitium pam-

pampinos a pruinis, & nocturnis auræ aſperitatibus exitialiter aduri: quemadmodum id etiam, ut poſtea dicetur, hoc ipſo anno evenit. Nec minorem ſtragem valetudo humana perpeſſa eſt. Corpora ſiquidem hyemali aſperitate enervata, & per tot intercurrentes auræ viciſſitudines alterata, nec non per tot vernas pluvias nova humorum illuvie repleta, non poterant non ſolum ab adhuc hyemalibus indiſpoſitionibus opprimi, verum & vernis ſubjacere, potiſſimum eis, quæ a peccante lympha, quales ſunt omnis generis vulgo deſluxionibus imputari ſoliti affectus, produci ſolent. Non minus autem Majus erat inconſtans, & inamœnus, quam Aprilis, utpote fere quotidie verſus veſperum pluvioſus, quin immo ſubinde & tempeſtuoſus, quemadmodum ſecunda Maji, qua exceſſum ex nubibus fulmen arcis horologio adjacentis turris tectum magna parte disjecerat. Junius erat quidem nonnihil ordinatior, & verſus exitum utcunque æſtivus, aliquoties tamen æque tempeſtuoſus: quin immo ad feſtum S. Medardi ex aquilone plane frigidus. Ut adeo neque ipſe plane inculpate tranſire potuerit.

Certus archi hypochondriacus jam tribus annis conſequenter ſemper circa dimidium Aprilis deterius affectus, & præſertim de capitis gravitate & obfuſcatione quadam lamentatus 13. Aprilis inexpectate factus epilepticus intra bihorium obiit. Obiiſſe quoque obſervati ſunt alii repente eodem tempore facti epileptici. Memorabile eſt a jam dicto hypochondriaco notatum diſcrimen inter auram civicam, ſeu urbis arci ſubjacentis, & inter auram ſublimem arcis ipſius Labacenſis. Aſſerebat is enim, quod quoties adiiſſet (ſolebat autem diebus amœnis facere frequentiſſime) arcem, conſediſſetque aliquandiu ſubtilia, ſupremitatem montis amœne coronante, vel obambulaſſet, ſe ſemper notabiliter melius ſenſiſſe, caputque habuiſſe ſerenius; quamprimum vero redux domum verſus ſubjacenti urbi appropinquaſſet, ſe illico rurſus deterius ſenſiſſe. Ut adeo plane dubitare non liceat de veritate eorum, quæ nos *in vindiciis noſtris Medicis de aura Labacenſi* §. 37. de diſcrimine inter ſalubritatem urbium, & locorum liberæ auræ expoſitorum, campeſtriumve docuimus.

Ad repentinam Junii circa feſtum S. Medardi perfrigerationem pleuriticus factus Jacobus Ubez expertus Chirurgus corpore ultra modum obeſus, & plethoricus eluſis quibuſcunque adhibitis remediis quoque intra triduum obiit, cæterum homo apparenter ſaniſſimus. *Obeſi* videlicet *facilius moriuntur, quam graciles* ex Hippocrate.

Æſtas habuit quidem ſua intervalla utcunque connaturalia, quod toties tamen intercurriſſent tempeſtuoſæ pluviæ cum tonitruis, fulgurationibus, & fulminationibus, ſubinde etiam cum grandine, cum communiter ſubſecuta notabili auræ perfrigeratione, quemadmodum 21. Auguſti, qua mane hora media ſeptima fulmen in ſuburbio Tyrnau dicto octo nautarum caſas, non obſtante denſiſſima pluvia, in cineres redegerat; pro vix temperata, & vernam temperiem aſſecuta haberi poterat. Ob quam cauſam ſata tardius maturata meſſem triſtiſſimam colonis præbuerant.

Adhuc parum ſiquidem illud, quod hyemalem rigiditatem, & ultra æquinoctium protractas nives ſubterfugerat, perque vernas pluvias in lolium converſum non erat, per toties iteratas coruſcationes adeo exuſtum fuit, ut ariſtæ, vel ſteriles plane evaſerint, vel grana macra effœtave, & potiore farina orbata progenerarint.

Neque humana valetudo interea minimum paſſa. Vidimus ſiquidem, quod, quæ per Junii, Juliique decurſum ob imminutas ſucceſſive per hyemem, & ver in corporibus aggregatas humiditates utcunque ſubſidere incœperat, mox ſub Auguſto labaſcere viſa ſit a febribus tertianis intermittentibus, ſubinde, & quartanis, & tertianis nothis, continuis, diarrhœis, dyſenteriis, vomitionibus &c. impetita. Quæ febres vel in eo fuere ſingulares, quod non ſolum raro conſuetum typum in paroxyſmis obſervaverint; verum etiam, quod communiter poſt aliquot paroxyſmos in continuas mutari ſolitæ fuerint, ſimiliter adeo inordinatas, ut etſi typum tertianarum duplicium præ ſe ferre viderentur, tamen ſubinde 24. & plures horæ interceſſerint, quibus in pulſu nulla fere alteratio animadvertebatur, urinis fere craſſis, & lateritio ſedimento refertis exiſtentibus, deſuper vero tamen rurſus inſiſtente continua alteratione, perſæpe cum maculis petechialibus ſcarlatinis ſaltem per brachia diſperſis, ſæpe etiam cum diarrhœis & vomitionibus vel copioſiſſimis ſudoribus; vix tamen aliquando cum ægrorum interitu, etſi ſemper cum tardiſſima integræ valetudinis recuperatione. Quod Medici communiter febriliter cum ſucco pancreatico juſto acidiore efferveſcenti bili, ſed multæ pituitæ admiſtæ imputabant; & vel propterea non tam ardentes, acutaſve febres producenti, quam potius nothas, minus acutas, & diuturnas. *Quando æſtas fit ſimilis veri, ſudores in febribus multos expectare oportet. Hipp. 3. Aph. 6.*

Curabantur autem febres illæ, ſi quandoque perſiſtere intermittentes, pulvere cornach. diebus a febri liberis juſta doſi aſſumpto, & ſala febrili mynſ. una alterave hora ante paroxyſmos in aqua card. ben. vel cent. minoris propinato. Si qua vero eas in continuas degenerare accideret; præterea venæ ſectio celebrabatur in petechialium macularum abſentia, alias vero ſcarificatio dorſi cum ſubjunctis cucurbitulis. Quamvis viderim apud unum alterumve opificem, cui etiam actu proſtrantibus petechiis, ſed pro pulicum morſibus habitis; erat ſanguinis venæ ſectione amiſſus, & qui tamen æquæ convaluit, ac alii, quibus ſanguis amiſſus non erat. Unde conjicere licebat eas ſolita ſibi malignitate non fuiſſe præditas. Per reliquum morbi decurſum autem inſiſtebatur uſui pulverum pan. rub. de gem. frig. cc. phil. præp. ♁ diaph. arcan. dupl. bezoardico min. additis, ſi diarrhœa ſymptomatica urgebat, troch. de terr. ſigill. unicorn. foſs. &c.

Certa filiola, quæ ſimili febre continua cum maculis petechialibus, & dyſenteria detinebatur, convaluit ad ſubinde pro neceſſitate injectos clyſteres primum abſtergentes, poſtea aſtringentes, & ad quotidianam intro ſumptionem pulv. pan. rub. troch. de terr. ſigil. cc. phil. præp. unicorn. foſs. & ſmaragd. præp. cum ſacch. roſato dulcificatorum. Quodque præterea linguam haberet aridam, eam humectabat mucilagine ſem. cydon. aqua prunell. extr. addito rob. diamor. & lap. prunell. eluebatque frequente os aqua & aceto invicem commiſtis, abſterſa lingua dentiſcalpio, non intermiſſis externis aſtringentibus.

Certus nobilis denique plane adhuc pluribus habebat opus. Laborabat is vero hemitritæo, febre ex æſtu febrili continuo, & febre intermittente cum rigore & duplicato æſtu alternis diebus intercurrente conſtante; & quod deterius erat, ſemper cum quadam veluti cholera ſeu excretionibus numeroſiſſimis per ſuperna, & inferna materiæ variæ veluti æruginoſa. Hic erat primum purgatus decocto fen. c. rhab. Mynſ. Hinc ipſi vena ſecabatur, & pro attemperatione æſtus febrilis præter mixturam cordialem ad intro porrigebantur pulv. de gem. frig. cc. phil. præp. ♁ium diaphor. arcan. dupl. Aſt intercurrerat tertius paroxyſmus cum ea violentia, vomitibus, & alvi dejectionibus, ut æger, ſi ſæpius taliter invaderetur, malo ſuccubiturus metueretur. Hinc poſtridie illius paroxyſmi loco arcani duplicati memorato pulveri cort. Peruviani & troch. de terr. ſigill. ana ℈ß. erat additus. Veſperi autem ante ſomnum pridie quarti paroxyſmi febris intermittentis talis bolus. ♃ Conſerv. menth. roſar. elect. diaſcord. frac. ana ʒß. cort. peruv. ſubtil. pulv. ℈ij. troch. de terr. ſig. gr. vij. m. cum ſacch. f. bolus. Et non ſolum quieverat ea nocte utcunque æger, verum & a vomitionibus illis, aliiſque dejectionibus fere liber erat, præterquam totus debilis, & a continuante æſtu febris continuæ totus anxioſus. Qui propterea pro poſſibili cordialibus & caponis jure cum gelatina permiſto reficiebatur. Quodque expectaretur acceſſus quarti paroxyſmi mox a meridie, quatuor horis ante eum fuit ægro talis mixtura ſpecifica propinata. ℞. Aq. cord. ſaxon. ſecundæ, carr. ben. ana ℥ß. ſyr. coral. ℥ij. cort. Peruv. ſubtil. pulv. ʒß. Θ. abſinth. gr. v. m. f. pot. Et deſideratiſſime emanſerat, quem adeo non minus nos, quam æger ipſe metuerat, paroxyſmus. Ut adeo nobis nihil ſuperfuerit expugnandum, quam adhuc febris illa continua, viriumque proſtratio: quibus proinde diligenti continuatione pulv. de gem. frig. cc. phil. præp. ♁ij. diaphor. & Θ. perlat. nec non mixturis cordialibus opem ferre eo uſque conabamur, uſque dum ſucceſſive & iſta feliciter ſopita fuere. Certe ſi in quo alio, in hoc manifeſte perículoſo caſu ſe Herculem exhibuit cortex Peruvianus, rite ob conjunctam choleram ſtomachicis aſſociatus.

Autumnus denique uſque ad extremum Octobris erat ſatis commodus, ut adeo vindemiæ quidem in optata aeris temperie potuerint peragi, ſed vel ex eo triſtes, quod magna botrorum pars, uti in conſtitutione verna dictum, aut in primis adhuc pampinis vere emarcuiſſet, aut æſtate a tantis corruſcationibus, & rubiginoſis pluviis, ipſis etiam arborum foliis, & arboreis fructibus propterea copioſiſſimis maculis notatis, & ad putredinem promiſſionis notanter inſenſis, aduſta penitus

tus

tus arida e vitibus decidiſſent, poſtea autem, & toto Novembri, Decembrique menſibus uſque ad 13. Decembris adeo pluvioſus, ut fere non interceſſerit dies, qua non pluiſſet, aut ſaltem nubilum, & ad pluvias proclive non fuiſſet, & ex auſtro jugiter (excepta 20. & 21. Novembris, qua primæ nives ex euro ceciderant, & 8. Decembr. qua per quinque continuos dies africus vehementiſſime furebat) flante veluti tepidum. Hinc non mirandum, quod interruptis dictis tum continuis, tum intermittentibus febribus e contra turmatim irruiſſent febres catarrhales, hemicraniæ, vertigines, hemiplegiæ, arthritides, & poſt 20. Novembris repente perfrigeratam raucedines, gravedines, tuſſes, pleuritides, obauditiones &c.

A 13. Decembris ex africum excipiente leni aquilone demum ſaltem a prandis ſerenum cum ſucceſsiva aeris perfrigeratione uſque fere ad anni exitum, niſi quod poſtremis diebus conſtanter obnubilatum cœlum nos ſolis radiis privaverit. Atque adeo apparet totum hunc annum, excepta hyeme, quæ ſaltem frigoris acerbitate exceſſerat, fuiſſe valde inſalubrem, & ob tot pluvias, coruſcationes, & potiſſimum prævalentes ventos meridionales, non minus terræ fructibus, quam hominibus magnopere infenſum. Num vero & animalibus, quæ etiamnum crepare continuant? ſub judice lis eſt. Interea certum eſt, tot æruginoſas pluvias eorum paſcua non reddidiſſe ſalubria, quin potius inſalubria. Quamvis probabilius videatur, iſtam interitus animalium continuationem potius contagii ſemel eis impreſſi propagationi eſſe imputandam, quam paſcuorum vitio: eo, quod & alibi terrarum graſſetur tale malum, ubi forte tamen tot corroſivæ pluviæ non cecidere, quot apud nos.

Duo hemiplectici fere plane æqualiter affecti, id eſt uterque eum immobilitate brachii dextri, & loquendi impotentia, fuere fere æqualiter percurati, ita ut etiamnum fere pro lubitu moveant brachia, & loquantur libere. Purgabantur videlicet hac potione. R. maſſ. pil. cochiar. ℈j. diſſolvatur in tantillo aq. apopl. adde ſyrup. de ſtœchad. ℥ij. ſpir. lil. convall. gutt. VII. m. f. potio: Hinc uni eorum, qui plethoricus erat, emittebantur ex dorſo mediante ſcarificatione circiter quatuor unciæ ſanguinis. Utrique vero erat injunctum, ut pro corroboratione ſpirituum bis de die aſſumerent, caſtaneæ quantitate, de hac opiata. ♃ conſerv. flor. beton. ſalviæ, anthos, majoran. ana. ℥ß. ſpec. contra apoplex. ʒiß. ſpecific. cephal. Michael. ℈j. ſpir. ceraſ. nigr. lilii conval. ana. parum m. cum ſyr. flor. tunicæ f. opiata. Cui ſuperbibatur unum vel alterum cochlear aquæ apoplecticæ.

Item, ut ſpinam dorſi cum nucha ungerent unguento nervino, & ol. lumbr. terr. utque os frequenter eluerent ſpir. lil. convall. cui theriaca eſſet admixta.

Quinta morbi die fuit repetita potio purgans; atque ſubſequentibus ſeptem diebus ſudor procuratus. decocto lignorum cum ligno roriſmar. & viſco querc. Et, uti dixi, ſucceſſive convaluit uterque.

Non multo abſimilius tractatus fuit etiam certus mercator ex hemiplegia ſaltem oris torturam, & palpebræ dextri oculi, ita, ut eam citra manus ſubſidium occludere non poſſet, reſolutionem paſſus. Purgabatur is nempe his pilulis. R. Extr. cephal. ʒß. caſtor. gr. j. Reſin. jalap. pin. ſub. gr. VII. ſpir. mac. gutt. j. m. cum ſpiritu ceraſ. nigr. f. pil. n. IX. Nucham calide unxerat ung. nervino & ol. ſuccini; pro corroboratione utebatur eadem opiata, qua duo illi hemiplectici, & poſt triduum repetitis pillulis, ſudabat ad potum decocti ſudoriferi per octiduum, prætereaque partem affectam fovebat ſacculis ſpeciebus nervinis refertis, & in vino albo decoctis. Et catenus reſtitutus fuit ſucceſſive, ut vix animadvertatur, quod aliquando fuiſſet læſus.

Armamentarii Cæſarei præfectus tamen, poſtquam jam antehac ter fuiſſet a ſimillima hemiplexia ſimillimis remediis feliciter reſtitutus circa dimidium Novembris brachio ſiniſtro, quod alias prioribus vicibus erat intactum, reſolutus cum omnimoda loquendi impotentia, fruſtra adhibitis quibuſcunque, ad initium Decembris interiit.

Ex quartanariis certus ſexagenarius ad ſolas has pilulas. ♃ pil. tart. ſchrœd. ʒß. extr. gentian. cent. min. ana. gr. IV. reſin. jalap. pin. ſubr. gr. V. m. cum tinct. tart. f. pil. n. IX. Et ad ſectionem ſalvatelæ manus ſiniſtræ, atque ad gr. iij. tart. emet. Nec non ad continuatum uſum hujus tincturæ convaluit. ♃ Eſſent. abſynth. Elix. propr. parac. tinct. tart. ſpir. Θ. *ci ana ℥j. m. doſis gut. XXX. ex aqua abſynthii. Alii tres quartanarii vero priuſquam fuere liberati, præterea uſi ſunt ſuis temporibus his pulveribus ſpecificis. ♃ cort. Peruv. ſubtiliſſime pulv. ℈i. Θ*ci, ♁ diaphor. ana gr. Uti m. f. pulv. Aliorum affectuum curationes, utpote magis obvias, ſtudio prætermitto, excepto ſolo adhuc materialia illo, qui 20. currentis Decembris in ædibus carpentarii ad Eccleſiam S. Floriani ex diuturnis coli inteſtini doloribus, & oſſis pubis, illique apoſtemate obiit. In eo ſiquidem illud erat ſingulare, quod ex aperto apoſtemate in femore aliquot digitis infra os pubis ob commodiorem puris evacuationem cum pure genuinæ alvi fæces profluere animadverſæ fuerint. Propterea demortuo poſt octiduum circiter ægro, jam pridem penitus exhauſto, erat inquiſitum in dictarum fæcum tranſitum; & deprehenſum, quod colon inteſtinum, ea, qua coxam ſpectat, parte fuerit ad imperialis nummi amplitudinem exeſum, perforatumque, & inde facto ſucceſſive caniculo per pure excavatos muſculos, partes illas contegentes, penetraſſe ex læſo inteſtino fæces illas alvinas uſque ad inciſum locum. *Induta eſt ſcilicet caro hominis putredine, & ſordibus.* Job cap. 7.

Conſtitutio Anni 1713.

Dn. D. MARCO GERBEZIO

Medico Labacenſi, communicata die 15. Januarii Anno 1714.

ADeo varius erat apud nos Labacenſes, quoad auræ temperiem hujus anni 1713. decurſus, ut fere vix præterierit octiduum, quo ob jugem omnis generis intercurrentium ventorum viciſſitudinem alia non fuiſſet introducta aeris conſtitutio. Solus Januarius ſibi hyeme aliqualiter conſtabat, æſtate Auguſtus, & autumno poſterior Novembris, & anterior Decembris pars cœlo ex ſolito maturius partis nivibus, eaſque ſecuto flatu aquilonio ſerenato. Cæterum vero toto reliquo tempore varietas, potiſſimum cum pluviis, & auræ aſperitate conjuncta: proindeque ſicut terræ frugibus maxime incommoda (qui propterea, exceptis montanis locis, ubi ſolum natura ſua aridius eſt, non ſolum crevere perpauci, verum & impuri, & viciis, zizaniiſque pleniſſimi, arboreis fructibus quidem itidem ſaltem in montanis exiſtentibus utcunque copioſis, verum, & ipſis ob nimias pluvias veluti eviratis, & ſolita ſapiditate deſtitutis, conſequenter minus ſanis, plurimiſque hominum eis indiſcrete veſcentium febrium, diarrhœarum, dyſenteriarum, vomitionum, & ventris corroſionum cauſa) ita ſanitati humanæ maxime importuna: *Mutationes* ſiquidem *temporum*, teſte Hipp. 3. aph. 1. *pariunt morbos*. Quod ea tamen non tulerit ſingulares aliquas; præter copioſas defluxiones, epidemias, qualium alias feraces eſſe ſolent ſimiles annorum conſtitutiones; exiſtimo in ſingulare noſtrum commodum feciſſe, quod dictæ illæ varietates nunquam repente irruerint, ſed ſucceſſive, & veluti inadvertibiliter, neque diu tales perſeverarint, neque magnæ fuerint: quod tamen requiritur ad inducendos in corpora ex aere morbos populares. *Magnas* ſiquidem, dicit Hippoc. citato loco, *mutationes facere morbos* 3. aph. 7. autem dicit: *Si annus magna ex parte talis fuerit*. Quod ipſum ſenſit & Galenus *Comment. 1. in lib. 1. Hipp. de morbis vulgaribus*. Quandoquidem igitur hic annus, juxta dicta, maxima ex parte fuerit varius, & frequentiſſime pluvioſus: tales conſtitutiones vero ſolent eſſe defluxionum, ſeu morborum a peccante lympha dependentium feraces; mirum non eſt, quod potiſſimo tempore præ quibuſcunque aliis affectibus viguerint defluxionum morbi.

Curationes eorum non adduco, ſed relego benevolum Lectorem ad *Chronologiam meam Med.* elapſo velere Francofurti una cum Intricato Extricato meo Medico recuſam. Ne vacuæ tamen omnino ſint hæ paginæ, aliorum morborum hoc tempore obſervatorum; & ſolum breviter meminiſſe hic lubet certæ nobilis matronæ, elapſa quadrageſima a me ab hydrope aſcite feliciter percuratæ, elapſo autumno vero ex eodem malo tamen, ſed per errorem defunctæ. Hæc tota elapſa æſtate citra querelam vixerat: quod ea vero horariis fructibus nimium indulſiſſet, & alias licentioſius pro ordinario muliercularum more victitaſſet, ſub initium autumni de novo cruribus intumeſcere occœperat, ſucceſſive & abdomine; ſed quod cum neſcio quo in ventre motu, ſe concepiſſe ſuſpicari incœperat, & propterea omnia remedia, ne inde forte abortus periculo ſeſe exponeret, negligere, uſque dum exacto, ſua opinione, geſtationis tempore, dum parituram ſeſe exiſtimaret,

maret, vitam cum morte commutarit. Apertum propterea cadaver, ut fœtus eximeretur: aſt ejus loco aliud non repertum, quam ingens in abdomine aquarum colluvies. Ut adeo manifeſte conjicere licuerit, motum illum, quem fœtui illa imputabat, aliunde non fuiſſe, quam a flatibus, aut colluviei illius aquoſæ in abdomine contentæ, & ſub corporis motu, aut ventris contrectatione perceptæ fluctuatione. Si infelix mulier alias tempeſtive ad rem feciſſet (quamvis gravidas a ſimilibus generoſis remediis indigentibus malis citra abortum liberare, ſit ex noſtra in Intricato Extricato noſtro Medico tradita doctrina, perarduum) forte non minus juvari potuiſſet, quam adjuta a me fuit ſutoriſſa illa, cujus ut talis curatio propoſita fuit *in Chronologia* mea Med. Anno I. §. CXXI. In ſimili ſiquidem peccantium humorum aggregatione remedia etiam valentiora, qualium hydrops præ aliis affectibus indiget, non tam fœtum, utpote rem domeſticam, & naturæ congenerem, quam humorem peccantem, utpote quid a natura alienum, citra abortus conſecutionem, aggrediuntur. Prouti id pluribus deductum a me fuit in jam allegata *Chronol. mea Med. Anno II.* §. CXXVII. & alibi. Ut taceam, quod in tali caſu præſtare videatur ſaltem matrem etiam cum aliquo abortus periculo ſalvare, quam matrem & fœtum evidenti periculo expoſitum, relinquere. De imaginariis conceptibus alias ſi quis plura legere cupit, inſpicere poteſt Sachſium *in Scholio ad obſerv. I. Anni I. Decuriæ I. Ephem. Nat. Curioſ.*

Meminiſſe item lubet duorum febricitantium, quorum uterque in ſextum uſque menſem intermittenter febricitabat, non obſtantibus variis a ſuis Medicis ſibi ordinatis remediis, quos ego tamen ſolis ſequentibus mox ad anni principium celerrime liberaveram. ℞. *Pil. tartarear. Schrœd.* ʒß. *extr. gentian. cent. min. ana* gr. iv. *Reſin. jalap. pin. ſub* gr. vii. *ol. mac. cont.* ii. *M. cum tinctura tartarii F. pil. n.* ix. Sumantur die a paroxyſmo libera. Hinc pro ventriculi corroboratione, & cruditatum correctione ſumantur quotidie mane ex juſculo de ſequenti tinctura in diuturnis febribus ſpecifica guttæ xxx. ℞. *Eſſent. abſinth. adrimon. Elix. propriet. parac. ſ. acido tinct. tart. ſpir. ſal.* **ci anæ* ʒj. *M.* Atque ab extra lienis regioni applicetur emplaſtrum *de Cicuta cum ammon.*

Sique videretur, memoratæ pilulæ adhuc ſemel iterentur. Et exacte obſervata interea victus regula uterque conſtanter convaluit.

Ad certum quinquagenarium hypochondriacum ſæpe ſæpius ventris corroſionibus, & nocturnis vigiliis tortum pro dando conſilio vocatus, dum vidiſſem, quod ei a Medico ſuo ord. frequentiſſime ad veſperum pilulæ de cynogloſſa aliquot granis laud. op. acutatæ concederentur; earundem tam frequentem uſum abſolute diſſuaſeram veritus, ne eæ forte ſucceſſive caput ad apoplexiam diſponerent. Quod in eo vero mihi non obſequeretur patiens, utpote ab earum uſu ſemper, uti ipſe aſſerebat, alleviari ſolitus, ei ultimatim cum ſuo interitu obtigerat, quod Ego ipſi pridem prædixeram. Sæpe ſiquidem etiam ea, quæ prodeſſe videntur, obſunt.

Proſperiore ſorte ſibi e contra procuratum fuiſſe per ſex hebdomadas fruſtra deſideratum in arthritide vaga ſomnum, mihi eodem tempore fide digniſſimus narraverat certus Soc. JESU pater, charta, in qua multo tempore involutus in officina aromataria aſſervabatur crocus, capiti obvoluta. Ut adeo non vane ſuaſerit Wedelius apud Friccium in ſingulari ſuo tractatu *de virtute Venenorum Medica cap.* XXIII. *de croco*, crocum ſacculo incluſum, & infantum, ſi qua dormire non poſſunt, capitibus ſuppoſitum, cum admonitione tamen, ut, ne is eis forte nimium ſoporem inducat, poſtquam obdormivere, is iterum ſubtrahatur.

Adjicio rarioris illius affectus, quem ob involuntariam, & juſto copioſiorem crudæ & facto hauſtui analogæ urinæ profuſionem, diabetem vocant Medici, ſuccinctam, ſed feliciſſime peractam curationem. Certus in honorifica dignitate conſtitutus 52. annorum Sacerdos, temperamento atrabilarius, & ob plurima negotia, vitamque ſedentariam factus, uti dicitur, hypochondriacus, inter reliqua hypochondriacis familiaria accidentia ſucceſſive demum etiam de urinæ ardore, & multo in urina ſabulo lamentari cœperat. Hinc præter reſerandis obſtructionibus dicata plurima remedia etiam abſtergentibus, leniter diureticis, & urinæ acrimoniam obtundentibus uſus eſt, quale præ aliis erat decoctum Foreſti, & ſyrup. de althæa Fernel. Taceo ſtomachica, & alia, quæ ſubinde ab urgentibus circumſtantiis exigi videbantur. Inde ſublatus quidem fuit moleſtiſſimus ille urinæ ardor, ſublatum etiam cum urina excerni ſolitum ſabulum; verum ejus loco inducta memorata illa involuntaria, & nimia crudæ, & potui colore plane analogæ urinæ profuſio cum ea maraſmodica corporis contis contabeſcentia, ut venerabilis æger omni prorſus appetentia, & ſomno deſtitutus ſine fine ſitibundus proxime interiturus videretur.

Hinc itum in conſilium, & concluſum, ut poſthac cura tota eo dirigeretur, quo urinæ nimiæ illi profuſioni corporis ſubſtantiam eatenus depaſcenti idoneis remediis occurreretur.

Statutum propterea, ut æger ab omni difficulter digeſtibili abſtineret, vitaret vinum, & ejus loco pro ſiti, quamvis pulſum vix alteratum haberet, biberet jus carnis bubulæ perfrigeratum, & ab omni pinguedine per prævium per pannum lineum colaturam liberatum, ſubinde autem emulſionem amygdalarum dulcium, exhilarato quandoque ſitiente ore cochleari vini cydoniorum, vel granatorum acidorum, quandoque etiam granis ipſis pomorum granatorum. Pro cibo veſceretur juribus caponis, in quibus concuſſus ſit vitellus ovi rec. contuſis, amygdalatis, avenatis, hordeatis, & pultibus ex ovis, & pulpa panis triticei paratis, malis cotoneis &c. ſique poſſet, carne vitulina, caponum, pullorum, avicularumque montanarum. Mane etiam & veſperi aſſumeret bonæ caſtaneæ magnitudinem de hoc ſpecifico.

℞. *Conſerv. roſ. rub.* ℥iij.
rad. ſymphit. maj. ℥ij.
ſpec. diatrag. frig. ʒß.
coral. rub. præp.
terræ ſigill. ana ℥i. *M.*
cum ſyr. cydon. F. electuarium.

Regionem renum ungeret ungu. roſato refriger. Gal. & Comitiſſæ. Spinam dorſi autem & pectus ungu. reſumptivo. Quibus conſtanter continuatis rediit ſucceſſive tantus appetitus, ut ſibi a cibis vix temperare valuerit. Item ſomnus, vires, & carnium conſumptarum recuperatio ad admirationem.

Anni 1714.

Si unquam aliquis annus fuit irregulariter conſtitutus, fuit apud nos Labacenſes annus 1714. cujus conſtitutionem quoad aeris temperiem in præſenti communicamus; excepta ſiquidem ſola hyeme, quæ fuit cum paucis nivibus aquilonia, & per totum toleranter frigida, & ſicca, totum reliquum ejus reſiduum, ver videlicet, æſtas & autumnus, excepto Novembri menſe & dimidio Decembris, quorum dies in accepta aeris amœnitate decurrerant, erat meris varietatibus, & veluti quotidianis pluviis ſubjectum. Unde tot, tantæque aquarum exundationes, ut nec ſata matureſcere, nec gramina deſalcari, ſiccarique, nec ſemina opportunis temporibus terræ mandari potuerint; quæque terræ mandata fuere, aut prorſus non adoleverant, in ſemine ſuffocata, aut adulta a meris viciis, zizaniis, & loliis adeo conſpurcabantur, ut uſui eſſe vix potuerint, aut ab uredine aduſta grana effæta, & farina fere deſtituta tulerint. Unde inſueta annonæ penuria, & propterea præſertim Croatiam verſus, fere communis inter plebejos fames.

Qua ſtante aeris conſtitutione qualiter humana valetudo ſubſtiterit, nemini credo difficile fore conjicere; qui ex Hippocratis *libro tertio aphor.* & alias novit, qualium tales annorum conſtitutiones ſoleant eſſe feraces corporum indiſpoſitionum; præſertim, ſi is præterea perpenderit, qualem victus rationem in ſimili rerum penuria, & caritate fuerit obſervare neceſſe, & quali, quamve inſalubri qualitate debuere fuiſſe prædìti non ſolum terræ, verum & arborum, vitiumque fructus, utpote dicta uredine adeo exeſi, aduſtique, ut vix fuerit reperire pyrum, pomum, vel etiam botrum, qui integer, immaculatus, & connaturali ſuo ſapore præditus fuiſſet: quamvis & talium parciſſimus fuerit quæſtus. Subſtitit videlicet, ſi unquam aliquis, lamentabiliter. Eo, quod ſimiles temporum conſtitutiones, ſolent eſſe ex Hipp. citato loco, & noſtra *in Chronologia Medica* tradita doctrina, morborum feraciſſimæ.

De hyeme quidem nobis non erat, quod adeo quereremus, utpote quæ utcunque tolerabili ſuo frigore ſiccitateque corpora potius reddebat *firma, agilia, & bene colorata*, adeoque bene valentia, quoſque tulerat morbos, eorum ſaltem ſolum accidentalis extitit cauſa, quatenus videlicet humiditates a prægreſſo pluvioſo anno in corporibus noſtris aggregatas altius impreſſerat, coagularat, & a diſcuſſione per inſenſibilem perſpirationem impediverat.

Quod ipſum puta & de Novembri menſe, Decembrique

briſque anteriore dimidio, utpote ſimiliter leni aquilone perflatis, & potiſſimum amœna ſerenitate illuſtratis. Aſt tanto majores querelæ nobis fuere contra veris, æſtatis, & reliqui autumni (utpote adeo pluvioſorum, ut vix intercurrerit duorum triumve dierum ſerenitas, ſolisve illuſtratio, quæ a pluviis, aut ſaltem nubilo cœlo cum plane inſueta aeris aſperitate non fuiſſet interupta) decurſum: Qui propterea tantis cum ægrotis negotiis nos oneraverat, ut iis expediendis vix ſuffecerimus. Quinimo, poſt quam affinem nobis Syriam ad Judenburgum peſte infectam perceperamus, nobis plane de adhuc deterioribus metuere inceperamus. A quibus tamen præſervavit nos hactenus gratioſum Numen.

Morbi autem, a quibus adeo impetebamur, erant præter omnis generis defluxiones ſimilibus temporum conſtitutionibus ſemper familiares, arthritides, colici dolores, pleuritides, hydropes, febres tam intermittentes, quam continuæ, & ex eis multæ plane malignæ, diarrhœæ, dyſenteriæ, vomitiones, lumbrici, variolæ, morbilli, & rubeolæ: nulli tamen funeſtiores, quam febres petechiales, & præſertim Decembri menſe variolæ. Quibus propterea etiam multi, præſertim Auguſto menſe, & Septembri, plane ſuccubuere. Quamvis, qui victus rationem obſervarant, riteque curabantur, potiſſimum reconvaleſcerent.

Singulare quid duobus fratribus acciderat: Utrumque prævio totius corporis rigore febrilis incaleſcentia apprehenderat. Hinc plane intolerabiles lumborum puncturæ. Deſuper unum petechiæ ſcarlatinæ ſeu purpureæ, alterum petechiæ nigræ, & variolæ puriſſimo ſanguine ſoliti puris loco ſuffuſæ. Et illa tertia morbi die, hic ſeptima inopinate ſuccubuit.

Certa etiam 10. annorum herula cortice Peruviano vix a febre quartana liberata in variolas confluentes denſiſſimas inciderat, quæ ſucceſſive etiam eo perductæ fuere, ut contractis cruſtis inſtantanee abſceſſuræ crederentur, herulamque priſtinæ valetudini more ſolito reſtituturæ. Aſt ecce quam inexpectatum fatum! præterquam enim, quod cruſtæ etiam ſæpius oleo amygd. dulcium perunctæ nullatenus receſſiſſent (perſiſtente interea ſemper febre acuta continua, & tuſſicula) ultimatim eæ eo deductæ fuere, ut ſi quam caſu tamen abſcedere accideret, ea poſt ſe ardentiſſimum ulcus abſque omni pure relinqueret, uſque dum miſerabili herulæ ultimatim, 21. ſcil. morbi die, e vita excedere fuerit neceſſe. Uſque adeo de variolis, niſi cum eis & febris, & reliqua accidentia recedant, nunquam venit triumphandum.

Certus Mercator Goritia Labacum cum intenſiſſima & ea continua febri in maximo frigore delatus, de intenſiſſimis & faucium, & artuum doloribus lamentabatur: a quibus demum etiam idoneis remediis liberatus erat. Sed deſuper (perſiſtente adhuc febre) toto corpore minutis, & denſiſſimis hydatidibus, ſeu veſiculis aqua refertis, adeo fuit perſperſus, ut quis eum undique fervidiſſima aqua fuiſſe perfuſum, peruſtumve citra dubitationem juraſſet. Et non obſtantibus quibuſcunque remediis quoque ipſe 18. morbi die obiit.

Certus Lib. Baro e contra uſque ad deſperationem aſciticus, dum proxime expiraturus crederetur, ſuperveniente tumidiſſimo ſcroto, inflammatione, & abſceſſu, ſponteque evacuatis inde aquis præter omnem expectationem convaluit. Uſque adeo deſperandum nunquam: ſed dum ſpiramus, ſperemus.

Carbonum ſuffocatorum illorum, quibus fabri ferrarii uti conſuevere, vapores eſſe nocentiſſimos, nemo facile eſt, qui neſciat: noxios vero æque eſſe ordinarios illos ab aperto igne combuſtis lignis relictos, non facile credo fuiſſe obſervatum. Accidit tamen, quod elapſo Decembri ex intenſo frigore domum reverſus faber ferrarius ſeptuagenarius, eo quod ſeſe, ad talium carbonum ignem excalefeciſſet, in eum ſoporem, cum maximo ſtertore inciderit, ut is ab adſtantibus pro fortiſſime apoplectico, adeoque ex ſententia Hipp. 2. *aph.* 42. pro omnino deſperato haberetur, ſucceſſive quidem clyſtere acri, frictionibus, ſternutatoriis, veſicantibus, & volatilioribus antiapoplecticis, rurſus excitatus, ultimatim vero, decima tertia videlicet morbi die tamen e vivis ſublatus.

Simillimum fatum accidiſſe recordor ante annos Iggenſi ruſtico in noviter calefacto, & non pridem extructo fornicato cubili, qui vero libero aeri expoſitus ſeſe tamen rurſus recollegerat. Sed ſeptuagenario illo longe junior erat.

Singularis molis calculum in veſica geſtare abſque eo, quod ab eo ſaltem ſubinde urinæ excretio intercipiatur, meo judicio pro raro habendum eſt. Factum id tamen fuiſſe detexerat nobis nuperrime diſſectum corpus noſtri Labacenſis Eccleſiæ Decani. In ejus ſiquidem veſica ad digiti craſſitiem corrugata deprehenſus fuit trium unciarum calculus, qui tamen urinam nunquam intercepiſſe fuit obſervatus; quin potius is, poſtremo præſertim anno, continui urinæ crudiſſimæ profluvii extitit cauſa. Sed ſciendum venit, calculum hunc ab ægro ſemper fuiſſe pro hernia habitum, quem propterea a pluribus annis ſemper ſurſum cingulo hernioſis conſueto religatum geſtabat, impediebatque hoc medio, ne is unquam ad veſicæ orificium devolvi, & urinam omnino procludere potuerit: quin potius, quatenus totum contractæ veſicæ ſpatium ſua mole occupabat, cauſa erat, ne a renibus jugiter affluens urina ibidem ſubſiſtere potuerit, ſed potius veluti guttatim jugiter excerni debuerit. Juvaret propterea quoque forte alias (niſi lithotomiæ remedio periculoſo & ſæpe impoſſibili ſeſe ſubjicere mallent) tali medio uti, ut taliter ſaltem ab eis alias conſueta urinæ præcluſione liberi viverent.

Anni 1715.

QUem non piget revolvere conſtitutiones anni 1713. & 1714. a me notatas, & poſtremo Ephem. Nat. Cur. tomo inſertas, is facile conjiciet, qualiter ſaltem per hyemem currentis anni 1715. ſubſtiterit inter noſtrates Labacenſes humana valetudo. Ex temporum ſiquidem ſalubribus, vel inſalubribus aeris conſtitutionibus potiſſimum dependere humanorum corporum bonam, vel malam valetudinem, demonſtravi luculenter in Chronologia mea Med. Quandoquidem igitur ex dictorum annorum conſtitutionibus eluceſcit, eorum tempora potiſſimum fuiſſe varia, aſpera, & pluvioſa, talia autem ſolere eſſe fluxionum, & omnis generis a putredine, & humorum corruptione oriundarum indiſpoſitionum feracia; arguere proniſſimum eſt, ſaltem hyemem memoratos annos immediate conſecutam debuiſſe fluxionibus, & omnis generis a putredine, & humorum corruptione oriundis indiſpoſitionibus fuiſſe obnoxiam, non obſtante, quod ea de ſe adeo inſalubris non fuerit, utpote potiori ex parte aquilonia, toleranter frigida & ſicca, adeoque ex ſententia Hippocratis utcunque ſalubris. Corpora ſiquidem per antecedentem talem inſalubrem aeris conſtitutionem vitioſis humoribus ſemel referta, præſertim hyemali tempore, quo cutis pori ab externo frigore occluſi, talium humorum debitæ per inſenſibilem perſpirationem depurationi obſiſtunt; per ſubſequentem, etſi etiam utcunque ſalubrem aeris conſtitutionem, ſibi adeo reſtitui vix poſſunt tam celeriter, ut in affectus a tali putredine, & corruptione oriundos non incidant, eo ſaltem uſque inſiſtentes, donec a ſalubriori, & ea contraria, calida videlicet aeris temperie in contrarium non alterentur. Hinc etiam obſervatum fuit, non obſtante juxta dicta de ſe alias utcunque ſalutari hyemis conſtitutione, plurimos Labacenſium incidiſſe, præter omnis generis defluxionum morbos, quoque in febres malignas, morbillaceis & varii generis etiam aliis cutis effloreſcentiis adeo periculoſis, & contagioſis ſtipatas, ut potiſſimæ urbis domus eis fuerint coinquinatæ: magna etiam incolarum pars, præſertim pauperum, utpote & competente victu, & neceſſariis remediis deſtitutorum, plane e medio ſublata. Dictum ſiquidem fuit præterlapſum annum 1714. fuiſſe adeo ſterilem, & inſuper fructibus, quos protulerat, vitiatum, ut inde in corporibus ab eis nutritis alii ſucci progenerari non potuerint, præterquam morboſi. Acceſſerat & mortalitas animalium, quorum, etſi nondum actu ægrotorum, re ipſa vero tamen actu infectorum comeſtas carnes probabile eſt, etiam quidpiam ad humanorum corporum inſalubritatem contuliſſe. Item inter plebem famem ipſam, quæ propterea tot mendicos ad urbem compulerat, ut non pauci eorum conquiſito ibidem cibo ſaturati mox animo, & vita etiam in publicis plateis concidere viſi fuerint, uſque dum eis in publico Lazareto alias pro impeſtatis deſtinato, ex collectitia eleemoſyna neceſſaria ſuſtentatio a Magiſtratu ſuppeditaretur.

Petechiales, ſeu ſcarlatinæ illæ maculæ, quas vulgo petechias nominamus, vix apud ullum ægrum obſervabantur: morbillaceæ vero, alias rubeolæ dictæ, quales ego anno 1699. per æſtatem hic graſſatas fuiſſe *Anno iii. meæ Chronolog. Med.* §. *XL.* & ſeq. deſcripſi, communiter apud omnes, præcipue in dorſo magis conſpicuæ: quibus tamen non raro elevatæ quæpiam puſtulæ inſtar variolarum interſpergebantur, ſæpe etiam diſcuſſis jam illis exanthematibus undecima morbi die, 14. vel etiam tardius ſuperveniebant, miliares quædam pu-

ſtulæ

ſtulæ totum corpus denſiſſime cum pruritu obſidentes: ſubinde vero hydatides, ſeu limpidiſſimo ſero repletæ veſiculæ, eis ex aſſe ſimillimæ, quæ perfuſione cutis aqua fervidiſſima excitari ſolent. Et iſtæ potiſſimum poſt ſe traxere ægri, utpote aliunde jam prius enervati, inevitabilem interitum, ſicut illæ non facile.

Variolæ quidem, & morbilli etiamnum quoque adhuc una graſſabantur inter infantes, & adultos, minori tamen cum ſævitie, quam elapſo Decembri, præter unicam monialem, apud quam variolis denſiſſime perſperſam uſque ad duodecimam morbi diem ſecuriſſime procedere videbantur; duodecima autem epidermis, ſeu extrema illa cuticula, quæ veram cutim contegit, adeo elevata conſpiciebatur per faciem & totum reliquum corpus, præcipue brachia, latentibus ſubtus variolis, ut ad humerum digitis apprehenſa, per totum brachium uno tractu detrahi potuerit, idem puta de facie. Et iſta 13. morbi die obiit. Plura hic mihi eſſent adhuc de epidemia hac valde multis fatali commemoranda: quod ea vero potiſſimum tetigerim in Chronol. mea Med. loco citato deſcribendo febrim morbillarem apud nos anno *1699.* ſimiliter, etſi non adeo ferociter ſævientem, benevolum lectorem eo ablego. Interea ſolum adhuc id hic adjiciens, quod epidemia iſthæc malignitate parum a peſte ipſa recedens tota hyeme, & vere, præcipue Majo menſe, uſque in Junium, qui erat amœniſſimus, eatenus, in omnem ætatem, & ſexum præſertim in quoad faciem cæterum ſaniſſimos ſævierit, ut tale quid noſtra memoria hic Labaci adhuc nunquam fuerit obſervatum. Neque hoc ſolum hic Labaci, ſed ſucceſſive & per reliquam provinciam, præſertim circa Sitticium in parochia S. Viti, & circa Rudolphsbertum in parochia S. Ruperti, ubi maximam ſubditorum partem e medio ſuſtulit.

Ex ſexu muliebri tamen utero gerentes præ aliis impegerant, utpote communiter abortum paſſæ, & retractis a lochiali fluxu ad interiora exanthematibus. Idem fere puta de eis mulieribus, quibus mox in mali principio, aut ſub ipſa exanthematum eruptione menſtrua proruperant.

A Junio uſque ad exitum Auguſti erant fere omnia benigna; de variolis autem, & morbillis nec auditum quidem: e contra febres tertianæ, præſertim Octobri menſe (quamvis is fuerit una cum Septembri, imo & Novembri, præter ſolitum amœnus) adeo contumaces, & inconſtantes, ut poſt tertium, vel quartum paroxyſmum communiter degenerarint in lentas continuas per plures hebdomadas, non obſtantibus idoneis remediis, continuantes; ultimatim vero rurſus in intermittentes terminatæ: quæ vero erratice ægros apprehendebant, ſerius, aut citius in quartanas mutabantur, quas tamen omnes ſequenti methodo, & remediis, propterea bene annotandis, feliciter cicurabam. Primo purgabam corpus ter, quater, vel quinquies (pro exigentia videlicet cacochymiæ, vel cachexiæ) communiter pridie paroxyſmi (quia ea die tolerantius ſe habere ſolent ægri) tali priſana. ♃. fol. ſen. ſ. ſt. ℥iij. ſalis tartari ℥ß. flor. viol. martial. paſſul. min. mund. an. p. 1. f. per noctem infuſio in loco calido in ſ. q. aq. agrimon. vel borrag. vel aq. com. vel etiam in jure pulli pro colaturæ ℥iv. Mane prævia levi ebullitione f. expreſſio, & potio. Vel talibus pilulis. ♃. pil. tartar. ſchrœd. ℈ß. extr. gentian. cent. min. an. gr. iv. reſin. jalap. pin. ſup. gr. v. vel vij. m. cum tinct. tart. f. pil. n. ix. intermediis diebus fiat humorum digeſtio, & obſtructionum reſeratio. ♃. Eſſent. abſynt. ægrimoniæ, elixir propr. parac. tinct. tartar. martis aperit ſpir. ſal. ammon. an. ℥j. m. doſis mane & veſperi gutt. xxx. ultimatim. ♃. pulv. patrum ℥iß. conf. alkerm. ℥ij. antim. diaph. ℥iß. arcan. dupl. ſal. abſynt. cent. min. card. ben. ammon. an. ℥ß. m. cum conditura cort. citr. f. elect. molle. Doſis diebus apyrexias mane & a prandiis tribus horis ante paſtum caſtaneæ magnitudo, ſuperbibendo aliquid aq. card. bened. vel vini melioris: die febrili autem eadem quantitas in declinatione æſtus febrilis, continuando id ſaltem ſemel de die per 4. circiter hebdomadas etiam poſt expugnatam febrim, cum exacta diætæ obſervantia.

Qua ratione autem feliciter ceſſerit febrium malignarum, & petechialium curatio eis ruſticis, de quibus mihi ex Comitatu Cillienſi perſcripſerat certus amicus, quod illi ſeſe in ſummo febrili æſtu frigidæ immergere ſoliti ſint? Ego non capio. Quod vero pedibus, & reliquo corpore tumefacti ad potum cent. min. & immerſionem pedum in aquam fimi detumuerint, ejus demum ratio reddi jam poteſt.

Anni 1716.

A Tricennio huc recordor, nos quidem varias hyemes ob non minus copioſas nives, quam aſperam auram perdifficulter ſuperaſſe, in primis hyemem anni *1709.* a me in Ephem. Nat. Cur. centur. 1. & 2. ſub titulo: Conſtitutio anni *1709.* deſcriptam; nullam tamen fere difficilius, quam cujus conſtitutionem nunc communico; hyemem videlicet currentis anni *1716.* Iſta ſiquidem vix aliquando, ab intercurrentibus breviſſimis auſtris aliquantum refracta nivium copia, & frigoris aſperitate per totum adeo ſævierat, ut æquinoctium vernum, quod alias apud nos hyemis finis eſſe ſolet, longe exceſſerit, obque indeſinenter furentes aquilonares ventos, indeque ſumma ariditate conſtrictam terram arbores, non niſi primo circa dimidium Maji in folia, & flores, idem puta de ſatis in ariſtas, erumpere ſiverit: exemplo alias noſtra memoria nunquam viſo, præterquam ante annos circiter 50. quo recenſet certus ſeptuagenarius illius hyemis frigus uſque ad Maji exitum adeo inſtitiſſe, ut paſſim neceſſe fuerit ſeſe a frigoris intolerabilitate ſignis excalefactis fornacibus tueri. Omnes tunc, addit dictus ſeniculus, deſperaverant de ſatorum fere emortuorum, & frugum vel tolerabili ubertate; interea vero tamen conſecutum fuiſſe annum adeo fertilem, ut is raros ſibi habuerit pares. Quemadmodum idem ipſum inexpectata Dei benedictione factum, admiramur & nos currente hoc anno.

A dimidio Maji demum prægreſſis pluviis tempus vernum, & ſucceſſive terræ viror, effloreſcentiaque, quam vernam amœnitatem continuarat & Junius, cum Julio, & Auguſto menſibus, terræ frugibus vel propterea opportunis, quod fertilibus, eiſque brevibus pluviis ſæpius ad colonorum votum interſpergerentur. Sique September jam nominatorum menſium temperiem ſaltem proportionate ſecundaſſet, uberiorem annum optare non potuiſſemus. Quod hic vero per totum fuerit pluvioſus & frigidus, maturandoque fagotritico, noſtrorum colonorum pani quotidiano, uviſque plane importunus; factum eſt, quod fagotriticum vix maturatum, uvæ vero plane fere non. Unde vina non minus pauca, quam ultra modum acerba, proculdubio in futurum colicorum, & arthriticorum, nec non aliorum ab acido, & auſtero oriundorum, affectuum cauſa extitura. Arborei fructus e contra, præſertim poma, fuere copioſiſſima.

Veluti exhauſtis demum per pluvioſiſſimum Septembrem nubibus autumnus ſubſecutus fuit præter morem & expectationem acceptus, terra nivibus non niſi 11. Decembris, cum intenſo tamen frigore, cooperta.

Hinc humana corpora ſicut per hyemis decurſum multum fuere ab omnis generis defluxionibus perpeſſa, ita verno tempore præſertim a pectoris affectibus; adeo ut de actu phthiſicis nemo mortem evaſerit: plurimi alii vero eidem obnoxii prima ſibi ejuſdem injecta fuiſſe fundamenta etiamnum deplorent. Per reliquum anni decurſum vero demum fere meæ indiſpoſitiones ſporadicæ.

Qualis erat, ut ſaltem unam vel alteram curationem pro uſu medico ſubjungam, heruli illius, qui pridem cachecticus, & ſcabioſus veluti repente fuit a ſcabie per ſe liberatus, inciderat e contra in vehementes epatis puncturas, febrim acutam continuam, ſitim, tuſſim, vigilias &c. Huic præmiſſo clyſtere fuere ſanguinis ex baſilica brachii dextri emiſſæ unciæ v. Hinc pro febris ſufflaminatione talis pulvis bis quotidie introſumendus datus. ♃. ſpec. de frigidis, diatrag. frig. antim. diaph. ocul. *69.* ana gr. v. nitr. perl. iij. m. f. pulv. Et ab extra præmiſſa unctione ung. de alth. anodyn. & ol. viol. iterato ſuperpoſitum tale cataplaſma. ♃. Herb. malv. althæ. melil. flor. roſ. rub. ana mj. herb. hyoſc. m. ß. farin. ſem. lin. fœnugr. ana ℥j. m. dentur minut. conciſa pro ſacculo in lacte decoquendo. Et intra novem dies, obortis interea ſæpius ſudoribus, habuimus levamen deſideratiſſimum; adeo ut aliis ulterius non indiguerimus, quam corporis expurgatione, & quibuſdam levibus becchicis.

Item certæ Comitiſſæ dyſuria cum intolerabili regionis veſicæ ſive a ſimplici urinæ acrimonia, ſive a viſcoſitatibus (de arena ſiquidem nihil fuit animadverſum) oriundo dolore: quæ tamen infra 12. horas ceſſerat (fruſtra prius applicatis quatuor clyſteribus, tot unctionibus, & cataplaſmatibus ex parietaria &c. combinatis) ad ab extra applicatam dolenti regioni theriacam ol. ſcorpion. Matth. perſperſam, & ad introſumptam ex vino ℥j. radicis parreiræ bravæ ante biennium per Germaniam a *D. Lochnero*, Illuſt. noſtræ Academiæ

niæ directore, divulgatam. Poſt trium circiter hebdomadarum intervallum in idem malum reciderat eadem Comitiſſa cum urinæ cruentæ excretione, &eadem ipſa remedia experta fuit ſibi fuiſſe ſicut prius, maxime proficua. Suaviſſime ſiquidem urinam promovet laudata radix quomodocunque introſumpta, per ſe, vel cum aliquot granis ſalis geniſtæ, & ejus acrimoniam cum admiratione temperat. Quemadmodum id expertus fui quoque in memetipſo, & primo his diebus apud nephriticis doloribus detentum Jeſuitam.

Et denique, ut alias præteream, arthritis illa, quam vehementem patiebatur certa puella, intra paucos dies his ſolis liberata: primo purgabatur hoc bolo ſpecifico, & propterea mihi in arthritide familiari. ♃. elect. caryocoſt. ℥iij. ſpec. diatereb. mynſ. ʒj. m. cum ſacch. f. bolus. Hinc ex iſchiatica pedis emiſerat ℥v. ſanguinis, & ſudabat quotidie ad hunc pulverem itidem ſpecificum. ♃. Pulv. march. oſſ. microcoſ. phil. præpar. antimon. diaphoret. ana ℈ß. cinnab. nat. præpar. gr. iij. m. f. pulv. qui mane ſumatur ex decocto theæ cum decocto ligni ſaſſafr. viſc. querc. & rad. liquir. jacto, veſperi vero ex aqua beton. Et convaluerat intra dies duodecim.

His ipſiſſimis remediis recordor me pluries curaſſe quoque doloroſiſſimas iſchiaticas, ſolis adhuc ſubinde in ſubſidium vocatis cataplaſmatibus, ſeu fomentis anodynis. E cura compendioſa, commoda, & tamen, ſi continuantur, magis, quam quis ſibi perſuadere poſſit, efficax.

Anni 1717.

QUantum ad annorum ſalubritatem, & humanorum corporum valetudinem conferat regulata ſuis temporibus proportionata aeris temperies, jam toties a nobis dictum eſt, præſertim in chronol. noſtra med. Id quod equidem etiam manifeſte comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is ſiquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, præterquam circa Februarii dimidium, quo frigore eatenus exhorreſcebat, ut inde vel arbores ipſæ fuerint notabile damnum perpeſſæ, præſertim molliores, quales ſunt perſicæ; vere temperatus: æſtate ſaltem Junio, & Julio menſibus æſtuoſus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi inſolenter tempeſtuoſus: autumno fere veris inſtar amœnus, humana corpora per totum adeo bene valuere, ut Medicis fere nullum negotium faceſſerint, niſi circa ſporadice patientes. Unicum occurrerat, quod videbatur quibuſpiam quid ex aere forte ab aſtris taliter infecto ſuam originem traxiſſe, epilepticæ nimirum convulſiones, quæ Septembri menſe intra eclipſim lunarem, & ſolarem plures homines unis iiſdemque diebus præter omnem expectationem adortæ fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegæ. Duo mei ope divina fuere feliciter ad ſanitatem perducti: tertius ille, qui puella ſeptennis erat, e medio ſublatus. Duo illi mei non niſi primo exacto integro triduo aliquantum ad ſe redire & titubanter fere incipere fuere obſervati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die ſuccumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratæ eclipſes? Aſtronomiæ cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quæ meos duos priſtinæ valetudini reſtituiſſe videbantur, breviter ſpecificare lubet, forte in ſimili caſu quoque aliis ſervitura. Primum autem, a quo curam auſpicandam eſſe judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, ſpecificiſque confecti clyſteriis. Secundum, & priuſquam clyſter præpararetur, cochleatim propinandum mixtura hæc antiepileptica: ♃. Aq. hirund. comp. cum caſtor. epilepticæ Langii, ceraſ. nigr. flor. tiliæ an. ℥ß. liquor. cc. ſuccin. ʒj. eſſent. anodyn. gr. IX. m. f. potio. Tertium & ſeqq. frictiones crurum deorſum verſus, perunctio verticis ungu. alabaſtrino cum ol. rutæ, cran. hum. & ſuccin. commiſto. Sextum columbarum, & pullorum vivorum recens per dimidium diſcerptorum vertici raſo iterata applicatio, 7mum naribus ⊖. volatil. ſuccini admotio, nec non pulv. ſternutatorii per pennam in nares inflatio, ſucceſſive vero, & poſtquam ægri jam nonnihil ſeſe recollegerant, faciliuſque quid introſumere poterant, pulvis march. ſpec. diacinnab. mynſ. & ⊖. volat. ſuccini. Ultimum etiam corporis expurgatio. Quæ ſingula quidem etiam ſæpius iterare oportuerat, quin & alteri eorum, quæ puella 17. annorum erat, & menſtruis deficiebat, venam in talo ſecare, priuſquam plene convaluerint.

Puella illa ſeptennis a 4. hebdomadis prius febricitans, erat poſt mortem cultro anatomico ſubjecta, & deprehenſum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viſcoſitate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri ſero, ſeu lympha repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulſionum illarum immediata extitiſſe cauſa, meatuum cerebri a ſero illo inundatio autem mortis ipſius. Prouti ea de re perſpicaciter D. Anton. Pacchionus Regienſis Medicus Romanus *in Epiſt. de glandulis conglobatis duræ Meningis* ad Magnif. D. D. Lucam Schroeckium data in *Ephem. Nat. Curioſ. Dec.* 4. *An. I. & II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vane perſuadebam quoque meos duos ægrotos ex ſimillima cauſa idem ipſum malum primitus contraxiſſe. Primus ſiquidem, qui vir obeſus erat valde, bibulus, & pridem quoad memoriam defectuoſus, ad fauces tantas a capite defluxiones patiebatur, ut niſi ei injectionibus per os (poſtquam is jam aliqualiter ſeſe recollegerat, & os aperire poterat) tempeſtive ſuccurſum fuiſſet, ei infallibiliter vel ex ſolo hoc accidente intereundum fuiſſet. Adhærebant ſiquidem fruſtatim utrinque circa uvulam & fauces ab aere, qui ob obſtructas nares inſpirando ſaltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonniſi dictis injectionibus, & gargariſmis inde avellenda. Frequenter etiam ſimillima ſputa ejiciebat. In puella quidem iſta cauſa ſeſe non adeo clare manifeſtabat; conquerebatur tamen, poſtquam ad ſe redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, & narium, ac ſi eo ipſi aliquid dexiſſet, qui oculi etiam ipſi diu poſtea debiles, & vacillantes, præque fibrarum muſcularium a ſero relaxatione veluti confluentes permanſerant. Communiter forte & apud alios ſimilium convulſionum cauſa eſt ſimilis cerebri a nimia, eaque acri lympha inundatio, & propterea ei revellendæ, & diſcutiendæ nihil æque prodeſſe ſolet, quam tempeſtive nuchæ, brachiis, cruribuſque, vel ipſi etiam raſo vertici adhibita veſicantia, quæ cauſa forte etiam Florentinis eſt, quod infantibus ſuis vix natis, ut eos ab epilepticis inſultibus, quibus illi endemice obnoxii eſſe ſolent, præſervent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Averſpergica ante annos ex epileſia defunctum infantem, & poſtea anatomico cultro in mea præſentia ſubjectum cerebrum ſimillime habuiſſe conſtitutum.

Reliquos affectus, qui mihi alias per anni decurſum occurrebant curandi, tractabam feliciter methodo, & remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, hæmoptyſes &c. Rarius tamen quid obſervaveram in duobus ſubjectis circa pulſum: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus qui ſanus communiter habuerit pulſum adeo tardum, ut priuſquam ſubſequens pulſus conſequebatur antecedentem, facile apud alium ſanum tres pulſationes præterierint: qui tamen poſtquam elapſo Auguſto in febrim malignam incidiſſet, pulſum habuit adeo frequentem, & per omnes vitioſas differentias varium, ut talem nunquam obſervaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum prædixeram. Tam notabiles ſiquidem naturæ a connaturali ſtatu receſſus non poſſunt, niſi peſſima quæque ominari. Vir alias erat robuſtus, & in actionibus ſuis accuratus, ſed tardiſſimus, ſæpius vertiginoſus, & ſubinde leviter inſultibus epilepticis obnoxius.

Alter vero parum ſimiliter robuſtus cum in febrim ſimilem incidiſſet, in decimum uſque diem pulſum, & urinam præ ſe tulerat adeo ordinatum, & naturalem, ut niſi contrarium ſuaſiſſent peſſima quæque, quibus una detinebatur, ſymptomata, virium nimirum ingens proſtratio, linguæ ariditas, inquietus ſomnus, delirium, tendinum ſubſultationes &c. eum quis nullatenus febricitaſſe, neque ſingulari periculo fuiſſe ſubjectum credidiſſet: qui 13. morbi die ſupervenientibus convulſionibus tamen ſuccubuit.

Adeo parum ſubinde fidere licet etiam optimo pulſui, & urinæ, niſi reliqua ei bonitate correſpondeant, parum etiam de præſentia, vel abſentia febris edicere; quantumcunque febrium præſentia vulgo communiter arguatur vel ex ſola pulſus frequentia, & inæqualitate; ubi vero hæc duo non animadvertuntur, ibi hoc ipſo non cenſeatur adeſſe febris.

Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis Anni 1715.

Dn. D. JOSEPHI LANZONI.

POſtquam annis proxime elapſis lues peſſima boves miſerabiliter invaſit, atque copioſiſſimi imbres tellurem inquinaverunt noſtram, totumque agrum ferrarien-

rienſem ſtagnantibus aquis peſſime vitiatum vidimus, ita ut ſemina futuræ meſſis pro majori parte deperdita fuerint, unde caritas, ac inopia anni 1715. ſurrexit, facta eſt etiam ſanitatis jactura.

Martio menſe vix inchoato, magnus bufonum & ranarum numerus obſervatus eſt, & increſcente vere innumerabilis culicum, vermium, ſerpentum, muſcarum, papilionum, locuſtarum, erucarum, aliorumque inſectorum copia ſuper terræ faciem apparuit, & liberum aeris campum occupavit, ex quo nonnulli multas ægritudines in humano genere prædixerunt. Verno etiam tempore adhuc currente maximi ſolis æſtus in Maji fine corpora noſtra vexarunt, mox aura nebuloſa & humida, dolorum dentium, capitis, & rheumæ pars ſurrexit, quæ tamen brevi in multam eſt mutata ſerenitatem. Acceſſit Junius, & ſummis caloribus corpora noſtra affecit; hinc exordium habuere febres quædam, quæ prima facie tertianæ ſimplicis notam præferebant, mox duplicatæ pertinaciter utrunque ſexum omneſque ætates invadebant; primo enim rigor incipiebat, qui ad plures horas durabat, vomitus amari ſucci aderat, cardialgia, dolor capitis, & eximia ſuccedebat ſitis; in multis tormina, & ventris fluxus, in aliis ſumma alvi ſtypticitas, inappetentia in omnibus, ac vigiliæ aderant. In tali, ac tanto autem numero febres iſtæ invadebant, ut nulla Religioſorum tam marium, quam fœminarum Monaſteria, nullus denique in urbe locus fuerit ab hoc febrili incendio immunis. Miſerandum erat videre unum vix in domo ægrotare, dein paucos poſt dies totam febricitare familiam; ſic cœnobia, xenodochia videbantur, & rura repleta febricitantibus, in timidis nonnullis ac effeminatis contagionis timorem crearunt, ægrotantes creſcebant in dies, & ſine ſalute primorum, numerum augebant ſecundi, ut vix ſufficerent Medici ad tantas ægrotorum viſitationes; dies enim licet æſtivus ad tale miniſterium brevis erat. In curatione talium febrium primo lenitiva proponebantur ad educendas pravas materias in primis viis hærentes, & hoc die par, & vacua fiebat; elapſa autem impari, in qua febris redibat, venæ ſectio celebrabatur; ſed hìc notavi, die talis remedii, quo febris, quia tertiana, abeſſe debuerat, acceſſionem duplicatam, & ex ſimplici, duplicem factam fuiſſe, & continuam, ſicque majus minari periculum; qua experientia edoctus, impoſterum nunquam in talibus curandis febribus venam ſecari juſſi, ſed ubi opus erat, cucurbitulas ſcarificatas tantummodo applicari mandavi; alterantia, cordialia, clyſteria, narcotica, diuretica, & ſudorifica incaſſum ſemper fuere adminiſtrata; imo ſummum illud remedium nempe cortex chinæ chinæ, per plures dies exhibitum, parum aut nihil præſtabat auxilii; ſive cum vino generoſo, ſive in bolo cum ſyr. abſynth. confecto in decoctione, tinctura, extracto, ſyrupis, in rotulis, aliiſque modis exhiberetur. Medicorum aliqui iſtum pulverem cum rhabarbaro, zedoaria, gentiana & centaurio min. mixtum dederunt, aliique pulverem corticum fraxini, & corticum aurantiorum, baccarum juniperi ſimiliter experti ſunt. Si in aliquibus ceſſabat febris, brevi redibat, ac ter & quater recidivam patiebantur ægrotantes. Ego & uxor mea dilectiſſima, ſub Auguſti finem ab hac febri correpti, uſque ad Novembr. ea laboravimus. Sic inter alios ſub feſto Paſchatis Clariſſ. Dn. Hieronymus Baruffaldus Philoſophiæ Doctor Excellentiſſ. atque amicus meus ſuaviſſimus, pertinaciſſimam hanc febrem, pravis ſtipatam ſymptomatibus, uſque ad æquinoctium autumnale fuit paſſus; ego optima inſtituta victus ratione, & ad plures dies aſſumpto vino generoſo, in quo chinachinæ infuſa fuerat, tandem convalui; uxor vero mea, quia purgata, & aliis pharmaceuticis remediis uſa eſt, ſanguine etiam e vena pedis emiſſo ad febrem cicurandam, ſemper in pejus ruebat, & majores patiebatur febriles inſultus. Modo quartanæ duplices apparebant, modo ſimplices, hinc tertianæ redibant, inde duplices fiebant, iterum quartana, imo in aliquibus de ſeptima in ſeptimam diem revertebantur febres, pertinacem, & malignam ſemper ſervando naturam. Obſervatum eſt, nonnullos aerem mutaviſſe, aliaque loca petiiſſe, ibique morantes ſanitatem recuperaſſe. Reverſi vero Ferrariam, illico a nova febri vexati ſunt.

Pauca fuere funera, ſed longiſſimæ convaleſcentiæ, hinc in multis obſtructiones obortæ, in aliis crurum, & pedum intumeſcentia; in aliquibus icteritia, ſurditas, tremor, ac ſcabies, ſigna erant infirmitatis elapſæ. Notatum fuit in pejus ſemper ruere ægrotos, atque recidivare faciliter, ſpirante euro, qui ventus pertinaciter ad plures dies perſeverabat. Cauſam inquirentes nonnulli, nimium ſideribus tribuentes, putaverunt, ſtellarum influxum malignum, primo boves, inde homines affeciſſe. Alii calorem æſtatis nimis intenſum, longum, atque moleſtum accuſabant, quatenus extenuando corpora, & humores fundendo, nec non ipſos ſpiritus diſſipando, hujuſce naturæ febres excitaret. Multi in vino cauſam horum morborum latitare autumabant, eo quia anno elapſo 1714. ob cœli inclementiam ex uvis fere immaturis vinum aciditate abundans confectum fuerit, quod aſſumptum craſim humorum, ac fermentorum vitando tales febres excitaret. Non pauci cadavera boum, lue peſſima anno elapſo denatorum, & hinc inde paſſim ſepulta, cauſam iſtarum calamitatum agnovere: dicebant enim, particulas nobis infenſas, ac mortiferas cadaverum corruptione elevatas atque per poroſitates terræ ad aerem inquinandum ſublevatas infectionem in humoribus noſtris peperiſſe. Nec defuerunt, qui nimis creduli hanc peſſimam conſtitutionem a faſcino & maleficarum artibus diabolice provenire crediderunt. Aliqui, cum quibus ego facio, cogitaverunt cauſam harum febrium internam fuiſſe humores viſcidos atque tenaces, concoctu difficiles ac vix ſeparabiles, nec ſine longo tempore conſumi aptos; externam autem cauſam in vitio terræ conſtitutam eſſe, cum enim annis elapſis, ex copioſis imbribus, & fluminum diluvie, tota facies noſtræ telluris tecta apparuerit, & per conſequens viſcera ejus coinquinata a ſtagnantibus aquis fuiſſent, unde infectæ ex pravis humoribus herbæ paſcua nociva exhibuerint. Ex hoc morbi animalium, arborum multarum obitus, rubigo ſegetum orta, particulæ enim nitroſulphureæ aſſidue elevabantur, & fructus adhuc tenellos & uvas nondum maturas adurendo, ſpem colligendi alimenta furabantur; quin puteorum noſtrorum aquæ, quibus juſcula, pultes &c. conficiuntur, particulis iſtis imbutæ, vitium cum alimento præſtabant. Qui exactam vivendi normam obſervant, ſæpe pejus vexabantur, quam illi, qui diætæ regulas aſpernati, omnis generis cibaria pro libitu ac voluntate aſſumebant. Aliqui intemperantes, ante acceſſionem largam vini generoſi quantitatem potabant, ac inde ſe ad ſomnum & ſudorem componebant, & nonnulli tali modo ſanitati ſunt reſtituti. Alii omnimode ſe abdicarunt a vino, abſque ullo fructu: febres enim pari pertinacia procedebant, atque diætam, quantumvis regulis propriis exercitam, eludebant. Ad effugiendam peſſimam hanc conſtitutionem ad rura ibant non pauci, verum quia agri nobis vicini, eadem valetudine afficiebantur, parum utilitatis experti ſunt. Qui vero extra noſtra confinia proficiſcebantur, atque vel Bononiam, Mantuam, Patavium, Veronam, Venetias, atque Romandiolæ urbes pergebant, ii ſanitatem facile recuperabant. Non minus accidit nonnullis, qui tædio affecti ad exteras urbes ſe contulerunt adhuc febricitantes, ut abſque alio remedio priſtinam recuperaverint ſanitatem, & bene valentes in patriam redierint. In puellis paſſim obſervabatur in præſenti conſtitutione magna lumbricorum copia; per vomitum enim & per ſeceſſum vermes in febrium exordio prodibant, & multi pueri ex hac peſte denati ſunt. Hyſtericas inſuper affectiones in fœminis, talibus febribus conjunctas præter modum notavi, earumque inſultus fortiores, atque frequentiores maxime in febris principio, & augmento. Fructus pene omnes verminoſi, ac ingrati ſaporis, ita ut bonæ ſubſtantiæ fuerint illi ſoli, qui ab exteris ad nos mittebantur, & præſertim illi optimi ſucci erant, qui a Patavinis montibus veniebant. Poſtremo tandem obſervavi per publicas noſtras vias, per vicos, & plateas, ſi quid aquæ, aut alterius humiditatis, ad paucos dies permaneret, viridem colorem, ac fœtorem emittere, quod non tam facile annis tranſactis eveniebat. Faxit Deus, ut hæc terminante anno 1715. finem habeant, atque meliorem anni venturi 1716. conſtitutionem poſſimus ſani deſcribere.

Annorum 1716. & 1717.

FRigus hyemale quod 1715. menſe Decembri incœpit, anno etiam 1716. uſque ad menſem Martii perduravit; multæ nives, cum ventis borealibus ſuper faciem terræ glaciem ad multas hebdomadas conſervarunt, & licet remiſſum ſub Martii finem videretur frigus, attamen recruduit menſe Aprili, & uſque ad Majum non ceſſavit. Itaque hoc durante frigore, graveſines multæ, ac pleuritides obſervatæ; quinimo oculorum inflammationes paſſim obortæ & pertinaces adeo extiterunt, ut nonnullæ ad menſem uſque protractæ, patientes vexarint. Ver acceſſit, & imbres frequentes tellurem infeſtabant noſtram, flumina augebant, & ſegetes nimio madore irrigabant; ſi vero mutatis ventis

ſere-

ſerenitas apparebat, vix ſol igne ſuo terram fovebat, ſtatim elevatis aqueis vaporibus nebulæ denſiſſimæ obortæ ſunt, hinc natæ in hominibus ſurditates, apoſtemata, & vagi dolores cum flatibus. Æſtas calidiſſima ineunte Junio derepente invaluit, unde multæ tertianæ febres, tam ſimplices, quam duplices obortæ ſunt, cum nauſea, vomitu materiæ amaricantis, capitis dolore, ac immodica ſiti, quin imo nonnullos tertiana pernicioſa vexavit, quæ omnes ope chinæ ſanatæ ſunt, prius tamen leviter alvo exonerata. In autumni primordiis pluvia multa, qua ceſſante, ſerenitas uſque ad Kalendas Decembris continuavit, ita ut ſemina terræ bono omine tradita, & magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima repoſita fuerint. Hoc autem tempore, ſalubritas aeris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita eſt, ita ut præter aliquas leves quartanas, & placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad ſalutem Ferrarienſibus acciderit; ſolummodo notatu dignum fuit, autumni tempore, multas gravidas abortum paſſas fuiſſe ſine ulla cauſa manifeſta. December ſanus extitit.

Terminato Decembri, menſis Januarius ingreditur anni 1717. & frigus primo remiſſum apparuit; aſt die hujus menſis undecima, aura ſeptentrionalis rigida advenit, & tam fortiter agitavit auras, ut quædam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutæ, ac collapſi fuerint. Quatuor dierum ſpatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo ceſſante illico magna nivis copia deſcendit, inde frigida ſerenitate favente, uſque ad ſecundum anni menſem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, diſſolutiſque nivibus, ſub finem Februarii frigoris ſævities evanuit. Hoc vero tempore, anginæ multæ, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quæ poſtea toto anno 1717. miſerrime perſeverans puerorum ſtragem multiplicavit, & quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quam ſenes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multæ nebulæ denſiores obſervabantur, quæ tandem in pluvias terminabant. Sequebatur, imo ſemper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullæ malignæ febres obortæ ſunt, quæ in principio leves apparebant, progreſſu tamen temporis funeſtæ, ac mortales manifeſtabantur, ex quibus febribus quatuor noſtri medicinæ Doctores, præter alios denati ſunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joſeph Vaccarius, juvenis optimæ ſpei, tertius Dn. Cæſar Lollius diſcipulus meus, & quartus tandem Dn. Franciſcus Salmius, ætatis annor. 56. compater meus honoratiſſimus, & omni ſcientiarum genere inſtructus. Partus difficiles multi, & multæ pariter icteritiæ. Acceſſit æſtas, cujus menſibus magna ſiccitas, & auſtrini venti calorem augebant; ſequebantur malignæ febres, atque nonnullos vexabant tertianæ duplices melioris notæ, cum vomitibus in principio acceſſionis, ac dolore capitis ſævo, qui non niſi declinante febre miteſcebat. Menſe Auguſti nonnullæ occurrerunt dyſenteriæ, quæ tamen Deo adjuvante ſanatæ omnes fuere. Erat miſerandum cernere quotidie infantum cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio Septembris cœlum mutavit faciem, & calore remiſſo, aquas dedit ſalutares ad terram irrigandam, ſic maligna febrium conſtitutio mitigata fuit, & tantummodo ſubortæ vertigines, tuſſes, ac gravedines. Increſcente autumno iterum ſerenitas rediit, atque aureis ſolis radiis toto Octobris menſe gaviſi ſumus. Cereris, Bacchi, ac Pomonæ dona hoc anno non modica fuere collecta, & valetudines paucæ homines male habuerunt; non ita tamen in bobus, ac ſuibus accidit: in illa quippe animalia mors falcem immiſit; unde timor colonos invaſit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. reſurgeret, & lacrymas iterum excitaret.

Cæterum præter dictas febres, & magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. ſalubris dici potuit, nullæ enim apoplexiæ, paucæ quartanæ, in minima copia ſcabies, ac articulorum dolores. Menſe Decembri hyems apparuit, ſed parum ab autumno differebat, frigus etiam tolerabile, ac mite obſervabatur. Quod vero notabile fuit hoc anno, extitit ventorum frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad noſtra ora, & Pado, aliiſque noſtris fluminibus acciderunt, ſubverſis enim navigiis merces non tantum, ſed homines etiam miſerabiliter deperditi fuere. Æſtivo tempore magna inſectorum copia ſegetes infeſtabat, ac hominibus ruri præſertim degentibus moleſtiam inferebat. Arthriticos annus præſens modice infeſtavit, & leviter tantum tacti, cito ad conſueta exercenda munia redibant. Ardente ſirio multi canes in rabiem perciti fuere, quod aliis annis mitius venire obſervatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hyſtericas affectiones, ut plurimum mites, & magis in juvenibus, quam ſenibus tuſſes, & gravedines in autumni principio, hypochondriacis, ac melancholicis præſens annus nec profuit, nec nocuit; eorum enim ordo parum conſilia Medicorum imploravit, unuſque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam, nonnullæ obſervatæ fuerunt icteritiæ flavæ, abſque præviis morbis, vel doloribus ortæ, quæ tamen adeo leves fuerunt, ut abſque læſione actionum non ſolum apparuerint, verum ſine ullo prorſus remedio evanuerint ſponte; iſtæ autem potius in juvenibus, quam in ſenibus obſervatæ ſunt. Lue venerea affectos peſſime vexatos vidimus, & multos ex hac peſte mortuos, licet multa tentaverint remedia, & ad uſum ipſius mercurii deſperati confugerint; ſic poſtremo Andreas Pareſchius Ferrarien. gallica lue affectus poſt decocta ſalſæparil. Ligni Guajac. & ſudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem deſperatus advenit, qua admiſſa gingivæ, linguæ, aliarumque oris partium gangræna ſuborta miſerabile veneris ſectatoribus exemplum, ultimam clauſit diem; in Sanctimonialibus pauciſſimi morbi, & Regularium Religioſorum ſacerdotum nonnulla tantum funera; noſterque Antiſtes Cardinalis de Verme ætatis ann. 77. febri maligna correptus ſancte obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta ſunt pene omnia viſcera ſana. In aliquibus noſtri ſuburbii locis nonnullæ febres malignæ periculares, & contagioſæ naturæ, uno enim ægrotante, brevi temporis intervallo tota ſimul ægrotavit familia; hæc tamen influentia trium tantummodo menſium ſpatio perduravit: accedente enim autumno omnino evanuit. Impetigines multæ in fine Novembris adultos affecerunt, quæ uſque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio Decembris ophthalmiæ multæ, pertinaces tam in maribus, quam in fœminis. Obſervavi tandem in multis pauperibus ſola diæta multas febres ſanatas, ſicque cum Jo. Damaſceno in ultimo aphoriſmo concludendum, *Diæteticam medicinam præſtantiorem eſſe pharmaceutica, & chirurgica.*

ELENCHUS RERUM OBSERVATIONUM.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Morbis Acutis in genere.

MOrbus naturæ conamen in ægri ſalutem, pag. 1. Morbi partim ab aere, partim a varia fermentatione, & humorum putrefactione, ibid. Peſtis & arthritidis naturæ medicatricis inſtrumenta, ibid. Ratio morborum acutorum, ibid. Febres intermittentes acutis, licet minus proprie, accenſendæ, ib. Chronicorum ratio, p. 1. Acuti ab aeris alteratione impreſſi epidemici dicuntur, p. 2. Acuti a particulari corporum αἰομαλία, quovis cujuslibet anni tempore invadentes, intercurrentes ſeu ſporadici dici poſſunt, ibid.

CAPUT II.

De Morbis Epidemicis.

EPidemicos, tum a propriis quibuſdam ſymptomatibus, tum a medendi ratione diſpari, differre ab invicem conſtat, pag. 2. Febrium continuarum epidemicarum diverſæ ſpecies, diverſa omnino methodo ſunt curandæ, ibid. Febres ſtationariæ ab occulta alteratione in terræ viſceribus aerem contaminante pendere videntur, ibid. Stationariæ dicuntur, quæ generalem anni conſtitutionem ſequuntur, neque extra illam comparent, ibid. Intercurrentes quæ omnibus annis competunt, ibid. Senſibiles aeris qualitates ad has producendas facere poſſunt, non ad illas, ibid. Unde epidemicorum alii regulares, ibid. Alii anomali, ibid. Epidemici vel ſunt vernales, vel autumnales, ibid. Vernalium alii circa æquinoctium vernum ad ſtatum perveniunt, circa ſolſtitium æſtivum evaneſcunt; alii æquinoctium autumnale, brumaleque ſolſtitium præſtolantur, ibid. Cholera morbus per unum menſem, dyſenteria, febres quartanæ, & tertianæ autumnales, vix ultra duos epidemice graſſantur, pag. 3. Intermittentes autumnales aliquandiu ſub continuarum ſpecie nonnunquam latent, ibid. Epidemici prædominantis genio σύγχονοι omnes ſe accommodant, ibid. Quo ab hyemis frigore preſſo, inferioris ordinis epidemici ſe efferunt, ibid. Diverſarum febrium rationes a cauſa morbifica in humano corpore aggeſta perperam deducuntur, ibid. In novis febribus ad magna remedia tardius procedendum; Indicationem a lædentibus & juvantibus præſertim eſſe ſymendam, pag. 4.

CAPUT III.

Conſtitutio Epidemica annorum 1661. 62. 63. 64. *Londini.*

TErtianæ hujus conſtitutionis ab intermittentibus tertianis aliis differentia, p. 4. Febris continua hæc intermittentium quaſi compendium, ibid. Unica hæc fuit febris continuæ ſpecies ab an. 61. ad an. 65. ibid. Quo ordine morbi epidemici hanc contitutionem pervadebant, & ſe mutuo excipiebant, ibid. Febris continua hujus conſtitutionis aliarum omnium præcipua videtur, ibid. Cæteris etiam frequentior, ibid. Symptomata ejus magis peculiaria, ibid.

CAPUT IV.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

FErmentationis atque ebullitionis vocabula minus proprie in febrium negotio uſurpantur, p. 4. In quibus differt ſanguinis ebullitio a liquorum vinoſorum fermentatione, p. 4. Febrilis ſanguinis commotio vel ad materiæ heterogeneæ ſecretionem dirigitur, vel ad immutandam ſanguinis diatheſin, ibid. In utroque caſu id maxime indicatur, ut ſanguis intra modum naturæ propoſito congruentem continuatur, ibid. Quibus nocet venæ ſectio, ibid. Quibus eadem prodeſt, p. 5. Quibus emeticum eſt propinandum, quibus ab eo abſtinendum, ibid. Id ſi prætermiſſum fuerit, ubi indicabatur, diarrhœa inſequitur, ibid. At non ſemper in febribus malignis, ibid. In quo conſiſtit hujus diarrhœæ periculum, ibid. Et ab exhibito emetico, non vero ab aſtringentibus ſtatim ſiſtitur, p. 5. 6. Emetica antimonialia periculoſa niſi copioſe diluantur, p. 6. Ubi indicatur utrunque, venæ ſectio vomitorium debet præcedere, ibid. Emeticum in morbi initio propinandum, vel quovis morbi tempore, modo vires ferant, ibid. Periculum a vomitione cohibita, emetico prius non propinato, ibid. Poſt emeticum hauſtus paregoricus hora ſomni exhibendus, p. 6. Nonnunquam etiam diaſcordii doſis ſatis larga præſcribenda eſt, vomitoria ex infuſione croci metallorum nullis infra adoleſcentiam conſtitutis tuto exhibentur, ibid. Sanguinis æſtus in nonnullis venæ ſectione repetita, in aliis clyſtere alternis diebus injecto frænandus, ibid. Plura de uſu enematum, ibid. Cardiaca quibus conferunt, & quo morbi tempore exhibenda, ib. Materiæ febrilis concoctio nihil eſt aliud quam peccantis materiæ a ſana ſeparatio, ibid. Deſpumatio circa diem 14. peragitur, p. 7. Refrigerantia poſt diem 14. exhibita morbum protrahunt, ibid. Cardiaca moderatiora in morbi principio, calidiora in progreſſu adhibenda, ibid. Formulæ cardiacorum, ibid. Si fermentatio recte procedat, nullis omnino remediis eſt opus, ibid. Circa diem 15. potio purgans ſumenda eſt, ne ſcilicet ſedimentum a fermentatione hic illic depoſitum in ſanguinem remigrans recidivam conciliet, p. 7. Quare purgatio non ita neceſſaria eſt poſt febres, alioſque etiam morbos vernales, atque poſt autumnales, ibid. Purgationis omiſſio poſt morbos autumnales, plurium morborum fons, ibid. Catharſis ad diem decimum ſeptimum quandoque eſt differenda, ibid. Diœta & regimen convaleſcentium, ibid. Vinum Maloganum annoſum vel aliud e generoſis ſenibus in morbi fine confert ad phlegma viſcoſum expectorandum, ibid. Errores medentium quandoque in morbi malignitatem, & ſcorbutum ſolent transferri, ibid. Non tamen negatur febres alias malignas eſſe, alias cum ſcorbuto complicari, p. 8. Refrigerantia & enemata ſerius exhibita materiæ morbificæ deſpumationem, maxime in grandævis, retardant, ibid. Adoleſcentulorum juxta cubantium calor his præ cæteris omnibus prodeſt. Cujus ratio redditur, ibid. Symptomata quædam hujus febris propriam ſibi curam poſtulant, ibid. Phrenitis & vigiliæ quo pacto tractandæ, ibid. Narcotica vigente febre non proſunt, at in morbi declinatione præclaros effectus edunt, ib. Ejus rei ratio redditur, ibid. Ante diem duodecimum, vel etiam decimum quartum, non ſunt exhibenda, ibid. Æger, ſi id commode fieri poſſit, prius eſt purgandus, ibid. Vigiliæ poſt febrem quomodo conſopiendæ, ib. Oleum Amygdal. dulcium in tuſſi reliquis anteferendum, parce, at frequenter ſumendum eſt, ibid. Narium hæmorrhagia huic febri ſymptomatica ut curanda ſit, p. 9. Ea nonnunquam permittenda, utpote qua morbus critice aliquando ſolvitur, ib. Poſt hæmorrhagiam immodicam quamlibet purgandus eſt æger, ne recidivam patiatur, ibid. Singultus, ſenibus maxime accidens poſt copioſas evacuationes, ſæpe mortis eſt prænuncius, ibid. diaſcordii doſis liberalior ſpecificis omnibus in eo ſedando præfertur, ibid. Diarrhœa, ob vomitorii in principio exhibendi omiſſionem oborta, emetico ſiſtenda eſt. Si ea exhibito emetico nihilominus ſupervenerit, enema aſtringens injiciendum, ibid. Ad genuinam ſanguinis depurationem duplex ſecretio requiritur, & quæ per fæces fit, & quæ per flores, ibid. Hæc ſenſim & paulo pleniori διαπνοῇ potius quam ſudore manifeſto peragitur ut plurimum, ibid. Separatione hac per flores jam facta, minus periculoſa eſt diarrhœa, ibid. Paſſionis illiacæ cauſa duplex, obſtructio & irritatio, ibid. Quo pacto ea producitur, ibid. Argenti vivi & globulorum uſus in ileo parum conducunt, noxam ſæpe inferunt, ibid. Methodus qua ileus curandus eſt, p. 10. Ventriculus prius eſt roborandus, quam ingeratur catharticum, alias emeticum evadet, ibid. Diœta & regimen hoc morbo laborantis, ibid. Et ab eo jam convaleſcentis, ibid.

CAPUT V.

Febres Intermittentes.

IN febrium intermittentium paroxyſmis tria tempora ſpectanda ſunt, exhorreſcentiæ, ebullitionis, deſpumationis, p. 11. Ratio harum omnium redditur, ibid. Qui in febris paroxyſmo pereunt exhorreſcentiæ tempore fato funguntur, ib. Unde eſt, quod redeunt paroxyſmi, ib. Paroxyſmorum deſcriptio, ib. Paroxyſmorum reduplicatio vel a materiæ febrilis exceſſu atque activitate, vel a proſtratis ægri viribus producitur: in hoc caſu paroxyſmus adventitius primarium inſequitur, in illo eum antevertit, p. 11. Utriuſque ratio indicatur, ib. Febres intermittentes vernales ſunt, vel autumnales, ib. Quæ quidem eſſentialiter diſtinguuntur, ibid. Vernales omnes vel quotidianæ ſunt, vel tertianæ, ibid. Quare paucæ febres continuæ vere occurrant, niſi in conſtitutione epidemica, ibid. Intermittentes vernales rariſſime diuturnæ, ſemper vero ſalutares, ibid. Tertianæ vernales a phlebotomia & catharſi indebi-

te ce-

te celebratis, protrahuntur, ibid. Ægrorum ab his convaleſcentium nonnulli in maniam incidunt, ibid. Tertiana autumnalis epidemica haud ſemper vacat periculo, ibid. Quartanæ autumnales natu grandiores quandoque jugulant, ibid. Juniores non niſi appetente ſolſtitio brumali, frequentius etiam æquinoctio verno, ab iis liberantur, ib. Qui ſemel quartana laboravit, haud diu ab ea ſecunda vice mulctabitur, ibid. Intermittentes vernales ſuo arbitrio poſſint permitti, cum neminem jugulent, pag. 11. & ſeq. Curantur nunc emetico, p. 12. Nunc diaphoreticis, nunc etiam enematibus, ibid. Phlebotomia manu liberaliori celebrata diuturnas eas reddit, ibid. Intermittentes autumnales haud ita facile ſubmoventur, ibid. Earum paroxyſmi plerunque una eademque diei hora variis ægris contingunt, ibid. Harum typus, præcipue epidemicarum primis invaſionis diebus difficulter diſtinguitur, ibid. Quartanæ genuina autumni ſoboles, ib. Quotidianam hac tempeſtate nullam obſervavi unquam, ibid. Intermittentes autumnales oriuntur a ſanguine in decidentiæ ſtatu conſtituto, & proinde impreſſioni morbificæ magis obnoxio, ib. In febribus autumnalibus tam continuis quam intermittentibus, fermentatio, naturæ ductu, ſpacio horarum 336. aut circiter peragitur, ibid. Excipiuntur tamen iſtæ febres, quæ a levi aliqua offenſa ex ſex rerum non naturalium abuſu ortum ducunt, ibid. Adoleſcentulorum item febres & eorum, qui ſanguine ſpirituoſo ſunt præditi, ib. Quæ ad fermentationem requirantur, ibid. Febres intermittentes æque ac continuæ iis ſunt curandæ, quæ ad deſpumationis opus perficiendum adhibentur, p. 13. Catharſis (niſi modo infra dicendo inſtituta) præſertim vero phlebotomia in intermittentibus autumnalibus ubique nocent, ibid. Intermittentium tertianarum autumnalium curatio, ibidem. Tertianæ duplicis curatio, ibid. Cortex Peruvianus inducias ſæpius quartanæ impetrat, quam eam debellat, ibid. Magno cum ægri emolumento exhibentur qui paulum ab ejus uſu reſpirat a morbo, ibid. Methodus axhibendi corticis, ibid. Idem & in tertianis qua vernis, qua autumnalibus cum fructu exhiberi poteſt, ibid. In infantibus, & florentibus ætate, ſive tertiana, ſive quartana laborantibus, tota res naturæ permittenda, p. 13. & ſeq. In provectioribus fermentatio cardiacorum & corroborantis diætæ beneficio ſuſtinenda, 14. Aeris mutatio his neceſſaria eſt, jam perfecta ſanguinis deſpumatione; ante hoc tempus minus convenit, ibid. Saltem oportet ut medicamento cardiaco forti hoc temporis articulo utantur, ibid. Calidiora citius exhibita, vel morbum duplicant, vel in febrim continuam permutant, ibid. Sublato morbo æger ſedulo purgandus eſt, ibid. At non niſi elapſo menſe uno, a quo non paroxyſmi tantum, ſed etiam ea alteratio, quæ diebus iis, in quos incidere debuerat paroxyſmus, perſentiſcitur, prorſus evanuerint, ibid. Purgatio quoties repetenda, & quibus intervallis, ibid. Quorſum hauſtus paregoricus hora ſomni aſſumendus ſingulis vicibus, ibid. Symptomata febribus intermittentibus vernis pauca ſuperveniunt in declinatione, autumnalibus plura & graviora, ib. Hydrops hic ſymptomaticus unde oritur, ibid. Juvenes raro obſidet, niſi catharticis per febris decurſum ſæpe iteratis, accerſitus fuerit, ibid. Recens catharticis & aperientibus facile ſanatur, ibid. Hydrops ex febre intermittenti natus non niſi poſt febris diſceſſum catharticis expugnandus, at infuſionibus rad. raphani ruſticani, fol. abſinthii, baccarum juniperi, Cinerum geniſtæ, & ſimilibus teſtari poteſt, p. 15. Infantum ventribus inflatis, tuſſi, & rachitidi quo pacto ſubveniendum, quoties a febribus autumnalibus iſta naſcuntur, ibid. Curatio non aggredienda priuſquam febris penitus evanuerit, ibid. Abdominis inflatio in pueris, & crurum tumor in adultis, febres has brevi ſolvendas prænunciant, ibid. Veræ rachitides rarius occurrunt, niſi iis annis quibus intermittentes autumnales prædominium habent, ib. Tonſillarum dolor poſt febres ſive continuas ſive intermittentes, cum raucedine, oculis cavis, & facie Hippocratica mortem certo imminentem præmonſtrant, ib. Mania peculiaris intermittentes diuturniores excipiens, modo longe diverſo ab aliis ejus ſpeciebus, cardiacis ſc. generoſioribus ſananda, ib. Nec venæ ſectionem, nec catharſin, nec enemata poteſt ferre, ib. Mania communis alio modo tractanda eſt, ib. Ejuſdem curatio, ib. Febris continua atque intermittentes jam deſcriptæ, ſoli ferme erant morbi epidemici qui per annos 1661. 62. 63. 64. emicuere. Eadem ab anno 1664. ad hunc uſque annum, quo hæc edimus, rariſſimæ Londini comparuere, p. 15. & ſeq. De variolis hujus conſtitutionis nonnulla, p. 16.

SECTIO SECUNDA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1665. & 1666. Londini.

Febris continua epidemica novi generis una cum morbis aliis inflammatoriis graſſari incipit, p. 16. Ejus ſigna diagnoſtica, ibid. Diarrhœa, quam in priore febre

diximus aſſumpto emetico præcaveri potuiſſe, hic ab eodem provocabatur, ib. Peſtis ſæviſſime debacchatur. Varia ejus tempora, ibid.

CAPUT II.

Febris Peſtilentialis & Peſtis.

Febrium nonnullarum, quæ pro malignis vulgo habentur, ſymptomata, non a morbi indole, ſed a therapeja perperam adminiſtrata proficiſcuntur, pag. 16. Febris vere maligna cum peſte ſpecie convenit, nec ab ea niſi ob gradum remiſſiorem diſcriminatur, ibid. Variolæ & peſtis oſtendunt morbos epidemicos a diverſa aeris maſſa craſi pendere, ib. Qualis ea ſit plane ignoratur, ib. Peſtis vix Britanniam noſtram frequentius quam poſt annorum circiter 40. revolutionem devaſtat, ibid. Febres quæ anno uno vel altero poſt graviorem peſtem graſſantur peſtilentes ſunt, & ſimilem medendi rationem ſibi vindicant, ib. Præter aeris διώθισιν, requiruntur etiam μιάσματος a peſtifero aliquo corpore vel immediate, vel mediate tranſmiſſi fomes ad peſtem excitandam, ibid. Quæ ab aere jam infecto latius propagatur, ibid. Quoties epidemica eſt tempore inter ver ac æſtatem ambigente exoritur, ibid. Alio aliquo tempore oppido raro, ibid. Aeris diſpoſitio quantumvis λοιμώδης, Peſti excitandæ per ſe impar videtur, pag. 17. Nec peſtis epidemica erit niſi accedente idonea aeris diatheſi, ibid. Modus invadendi deſcribitur, ibid. Repentina exanimatio niſi in peſtis admodum funeſtæ exordio vix contigit, ibid. Quibus tumores ſine febre & gravi aliquo ſymptomate prorumpunt, ii nulla egent curatione, ibid. Morborum eſſentiæ perinde ac animalium ſtirpiumve nos latent, ibid. Non cauſarum, ſed methodi experientia comprobatæ cognitione, affectuum plurimorum curatio abſolvitur, ibid. Peſtis eſt febris ſui generis, a particularum ſanguinis ſpirituoſiorum inflammatione originem ducens, ibid. Febres peſtilentes ab inflammatione ſunt remiſſiores, ibid. Ignis ſacer peſtis imago quædam, ibid. Peſtem ab inflammatione oriri pluribus argumentis conficitur, ibid. Alexipharmaca aliaque calidiora medicamenta per accidens tantum proſunt, ſc. quatenus diaphoretica ſunt, ibid. Vinum liberalius hauſtum & antidota fortiora complures veriſimiliter in peſtem præcipitarunt, p. 18. In curanda peſte, aut naturæ ſuccurremus ejuſdem ductum ſequendo, aut methodum tutiorem ab ejus methodo diverſam ſubſtituendo, ibid. Alexiteria tam in hoc quam aliis morbis omnibus, evacuationem potius ſolicitando, quam virtute aliqua ſpecifica prodeſſe videntur, ib. Peſtis per abſceſſum in emunctoriis, febris peſtilens, per diaphoreſin maxime ex naturæ lege ſolvi videtur, ibid. Diverſa itaque his morbis medendi ratio adhibenda eſt, ibid. Sudores in peſte excitati nonnunquam funeſti, ibid. Bubonis eruptionem materiam alioverſum diſtrahendo ſæpe impediunt, ibid. In aliis morbis naturæ ductum ſequi, in peſte ei renunciare Medicus tenetur, ibid. Vel per ſanguinis miſſionem, vel per ſudores peſtis expugnanda videtur, ibid. Phlebotomia larga manu ac repetitis vicibus celebrata, nullo tumore protuberante, nemini adhuc, quod ſcimus, unquam funeſta, ib. Parca, vel tumore jam conſpicuo, inſtituta, quare ſemper damnoſa, ibid. Venæ ſectionem in peſte convenire plures iique graviſſimi ſcriptores jampridem ſenſerunt, p. 20. Botalli teſtimonium luculentiſſimum, exemplis probantis innumeris, venæ ſectionem in omni peſte ſupra omnia remedia ſalutarem eſſe, ibid. Confirmatur idem hiſtoria admiranda & irrefragabili hic apud noſtros, ibid. Peſtilentis fermenti per διαφόρησιν diſſipatio evacuationi per venæ ſectionem quo nomine anteferenda, ib. Quibus illa urgetur difficultatibus, ibid. Maculæ purpureæ peſtilentiales a fibrarum ſanguinearum diſſolutione oriri videntur, non ſecus ac vibices a plaga fortiori inflicta, ib. Diaphoreſi juſto prænaturius abrupta, bubones prodire jam incipientes vel remanent, vel nunquam ad legitimos abſceſſus perducuntur, ibid. Idem in variolarum abſceſſulis etiam accidit eadem de cauſa, p. 19. Quibus argumentis author inductus eſt ut aliam ab ea quam hactenus cum ſucceſſu uſurpaverat methodum, novæ huic febri adaptaret, ibid. Febres continuæ circa veris finem & initium æſtatis vel in intermittentes, vel in pleuritides alioſque generis inflammatorii morbos promptiſſime faceſſunt, ibidem. Febris peſtilentialis (dubitatur an non vera peſtis illa fuerit) tam peſte jam incipiente graſſari, quam eadem parcius ſæviente ab authore venæ ſectionibus repetitis curata fuit, pag. 20. Sanguis hic aut ſufficienti quantitate, aut non omnino detrahendus, ibidem. Quam ob cauſam author ab hac methodo deſiſtere coactus eſt, ibidem. Ejus rei hiſtoria, ibidem. Qualem deinde medendi rationem ſubſtituit, ibidem. Venæ ſectio, diaphoreſi præmiſſa, eam & tutiorem reddit, & expeditiorem, ib. Capitis obtectio ad ſudores ciendos multum confert, ibid. Ubi primum materiæ morbificæ radii verſus ambitum corporis ſe exporrigunt, alvi profluvium & vomitiones ab iiſdem orta ultra ſedantur, ibid. Hiſtoria id confirmatur, ibid. Diaphoreſis ad naturalis diei ſpatium ſemper continuanda, ibid. Ab abſterſione ſedulo cavendum, ibid. Nec induſium niſi poſt horas 24. a finitis ſudoribus mutandum, ibid. Si ſudores citius

abrumpantur, recrudeſcit illico ſymptomatum ſævitia, ib. Objectioni Diemerbroechii reſpondetur, contra prolixiorem diaphoreſin, ibid. Oſtenditur ægros haud inde debiliores reddi, at vires e contra recipere, ib. Æger in ſudoris vigore juſculis ac ſorbilibus confortativis refici poteſt, ib. Catharticum poſtridie exhibendum, ib. Mirus hujus methodi ſucceſſus in febre peſtilentiali, ibid. Tumore jam enato venam aperire Author non ſuſtinuit, p. 21. Qua lege tuto id tentari poſſe videtur, ib. Authoris ſinceritas, ibid. Quid per naturæ nomen intelligi is velit, ibid.

SECTIO TERTIA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Annorum 1667. 1668. partim etiam Anni 1669. Londini.

VAriolæ in conſtitutione peſtilentiali rariſſimæ comparebant, p. 21. Quo anni tempore invaleſcebant maxime, quo minuebantur, ibid. Novum febris genus cum variolis exoritur, invaleſcens quoties illæ minuerentur, quoties invaleſcerent, recedens, ibid. Cum variolis una etiam diſparuit, ibid. Diarrhœa ſe his comitem adjungit, ibid. Morbus hic nihil aliud eſſe videbatur quam febris quæ tum regnabat, introverſa, ibid. Hæ variolæ genuinæ præ cæteris, ac regulares; a quibus ut in ſuo genere perfectiſſimis, tum vera morbi hiſtoria, tum medendi methodus eſt deſumenda, p. 23. Non tantum febris quædam propria, ſed & peculiare variolarum genus cuilibet conſtitutioni peculiari competit, ibid.

CAPUT II.

Variolæ Regulares.

QUo anni tempore ingrediuntur variolæ regulares, quo etiam irregulares, ibid. Variolæ vel diſtinctæ ſunt, vel confluentes, ib. Diſcretarum ſymptomata ubi primum invadunt, ibid. Eruptio quo tempore accidit & quo ſe habet modo, ibid. Diſcretarum hiſtoria, pag. 22. Confluentium hiſtoria, ibid. Et morbi magnitudo unde æſtimanda, ibid. Salivatio in adultis, in infantibus diarrhœa, confluentes fere ſemper comitatur, pag. 23. Febris in inſultu primo uſque ad eruptionem, dein circa tempus maturitionis puſtularum præcipue dominatur, ibid. Sub veſperam exacerbatur morbus, ibid. Variolis diſcretis laborantes octavo, confluentibus vero, undecimo die maxime intereunt, ibid. Illorum cataſtrophe deſcribitur, ibid. Regimen calidius quibus minus officiat, ibid. Horum item, ibid. Alia ſymptomata utrique generi variolarum communia recenſentur. Phrenitis ſc. affectus comatoſus, maculæ purpureæ, ibid. Mictus ſanguineus, ſanguinis ſputum, a qua cauſa hic naſcantur, ibidem. Urinæ ſuppreſſio totalis quibus maxime contigit, & quo morbi tempore, pag. 24. Symptomata a frigore ſuſcepto oriunda pauca ſunt & raro occurrunt, ibid. Inflammatio videtur hic morbus tum reliquorum etiam humorum, ib. Duo habet tempora, ſeparationis & expulſionis, ib. Indicationes curativæ duæ 1. Ut æquabilis tenor ebullitionis conſervetur. 2. Ut abſceſſuli ſuſtineantur debito modo, ib. Cavendum ne nimium aſſurgat ebullitio, & quamobrem, ib. Quo diutius natura ſeparationem molitur, eo certius & univerſalius abſolvit, ib. Regiminis juſto calidioris noxæ, ibid. Nondum conſtat vel unum ex eo periiſſe, quod variolæ primo non eruperint, ibid. Ebullitio venæ ſectione, clyſteribus, emeticis, catharticis e contrario non eſt minuenda, ib. A venæ ſectionis atque aliarum evacuationum uſu promovetur ſæpiſſime eruptio, nunquam impeditur, ib. Argumenta contra remedia evacuantia, ib. Regimen calidius non tantum ſecretionis, ſed quovis morbi tempore vitandum; & qua de cauſa, ib. Cavendum pariter a frigore: a quo etiam puſtularum eruptio impeditur, p. 25. Gradus caloris earum expulſioni promovendæ accommodatiſſimus naturalis omnino eſt, ib. Cardiacorum uſus quando indicatur, ib. Repetitis ebullitionibus in ſanguine excitatis ægrorum mors potiori jure tribuenda eſt, quam venæ ſectioni, ib. Curatio, ib. Variolæ ante diem quartum, qui eruptioni proprius eſt, haud temere in cutem propellendæ, ibid. Nimia hac diligentia ex diſtinctis confluentes poſſunt fieri, ibidem. Non opus eſt, ut æger ante diem quartum lecto addicatur, ib. Sanguinis mictus, e maculæ purpureæ ætate florentibus ideo nonnunquam ſuperveniunt, quod lectulo præpopere nimis affigantur, ib. Cardiacum blandius die quarto exhiberi poteſt, ſi eruptio parum pro votis ſuccedat. Laudanum liquidum & diaſcordium reliquis præferuntur, ibid. Nec vel urgente diarrhœa eſt illud propinandum, ib. In quo caſu ſanguis mittendus eſt, ib. In genere diſcreto atque æſtivo tempore, æger ſingulis diebus per horas aliquot e lecto poteſt ſurgere, p. 26. Ejus commoda, ib. In lecto quoties jugiter cubandum eſt, non ſunt adjicienda ſtragula præter ea quibus ſanus conſueverat, ib. Sudores non ſine ingenti periculo promoveutur, ib. Vinum Canarinum, vel aliud cardiacum in fine morbi exhibendum, ne halitus putridi in ſanguinis maſſam poſtliminio revertantur, ibid. Diæta etiam calidior eandem ob cauſam, ibid. Diſcretum genus ex ſua natura omni vacat periculo, ib. Phlebotomia regimen calidius minus periculoſum reddit, ibid. Unde eſt quod tenuioribus æquior ſit hic morbus, quam divitibus, ibid. Variolæ confluentes haud minus a diſcretis diſcrepant, quam ab illis ipſa peſtis, ibid. Æger hic in lecto aſſidue continendus, at modice tectus, nec uni ejus parti affixus. At perſæpe verſandus, ut evitentur ſudores, ibid. Ptyaliſmus, qui evacuationi per puſtulas pleniori hic ſubſtituitur, in vigore conſervandus, ibid. Cum eruptione incipit & die undecimo minuitur, ibid. Tumor faciei dicto die evaneſcit; cum quo ſi ſalivatio una diſpareat, in lubrico ſunt res ægri; ibid. Salivatio quo pacto promoveri poſſit, ibid. Narcotica ad ſuſtentandum ptyaliſmum præ cæteris quibuſcunque faciunt, ibid. Quare non niſi adultis ea ſunt indulgenda, ibid. Paregorica quæ afferunt adultis commoda, ibid. Poſt plenam eruptionem ad morbi uſque finem tuto & utiliter ſumuntur. ibid. Qua hora potiſſimum exhibenda ſunt, ibid. In variolis confluentibus hand minus certo infantes diarrhoea comitatur, quam adultos ptyaliſmus, p. 27. Diarrhœa in hac variolarum ſpecie ſalutaris, in diſtincta non item. Muliercularum eandem ſiſtentium opera multa infantium millia perire, ibid. Facies ultimis morbi diebus oleo amygdalarum dulcium inungenda, ibid. Sub hoc regimine a cicatricibus non valde metuendum, ibid. Olea & linimenta officiunt hic magis quam proſunt, ibid. Curatio ſymptomatum, ib. Ad promovendum faciei intumeſcentiam paregoricum debet propinari, ibid. Nonnunquam die octavo, Sanguis e brachio copioſe extrahendus, ibid. Auræ etiam liberiori exponendus, ibid. Non quod puſtulæ recedant, perit æger, ſed quod facies non turgeſcat, ibid. In quo variolarum genere, & quo in caſu phreneſis venæ ſectionem indicat, ib. Phreneticorum exempla ſuadent ut aere liberiori iſti refocillentur, ibid. Hiſtoria miranda cujuſdam pro mortuo expoſiti, & eo pacto convaleſcentis, ibid. In variolis confluentibus, ſi æger die undecimo a ſaliva jam viſcidiore pene ſuffocetur, gargariſmate, vel etiam emetico fortiori ſublevandus eſt, ibid. Coma etiam ſanguinis contemperatione ac ventilatione curatur, ib. Ut & maculæ purpureæ, ibid. Mictus ſanguineus, & ſanguinis e pulmonibus eruptio ubique mortem prænunciant, ibid. Urinæ ſuppreſſioni quo pacto occurri poteſt, ib. Puſtularum depreſſio, & diarrhœa in variolis diſcretis medicamenta cardiaca poſtulant, p. 28. Unde natus videtur tumor de crebra puſtularum retroceſſione, ib. Poſt morbum atrociorem ſanguis quare e brachio extrahendus, ib. Æger ad tres vel quatuor vices purgandus eſt, ib. Crurum tumor ſponte non faceſſens, quo modo tolli debet, ibid.

CAPUT III.

Febris Continua hujus Conſtitutioni.

DEſcribitur hæc febris, pag. 28. Ejuſdem cum variolis proſapiæ omnino fuit, ib. Methodo tamen eadem qua illa curari non debuit, ib. Natura hic evacuationem per ptyaliſmum deſignaſſe videtur, ib. Unde oritur diarrhœa tam in hoc morbo, quam aliis inflammatoriis, ib. In febre conſtitutionis intermittentibus epidemicæ, materia erat craſſior, non niſi prævia digeſtione a ſanguine ſeparanda, ib. In hac non item, ib. Ejus curatio, ib. In hac febre, aliiſque morbis inflammatoriis, phlebotomia & refrigerantia parum prodeſſe ſolent, ſi æger in lecto indeſinenter ſe contineat, p. 29. Æger in hoc morbo a ſudoribus non levabatur, ſed inde, pejus habuit, ibid. Quibus rationibus ductus authorum plerorumque Theoriæ hic adverſatur, ib. Febris hæc a nudo potius calore, quam ab humore aliquo e ſanguine expellendo, pendere videtur, ibid. *Cocta, non cruda ſunt medicanda*, tam ſudores reſpicit, quam dejectiones, ibid. Venæ ſectio & ſanguinis contemperatio diarrhœam huic morbo familiarem præ cæteris ſiſtebant, ib. Regimen calidum & periculoſius erat, & pluribus gravabatur ſymptomatibus, ibid. Febris hæc per ſalivationem non raro ſolvebatur, ibid. Qua oborta, nulla convenit evacuatio, ibid. Refrigerantia ſalivationem promovent, quam reprimunt cardiaca calefacientia, ib. Diarrhœa epidemica ſine febre, ejuſdem cum hac febre eſſentiæ videbatur, eadem plane habens ſymptomata, & parem medendi methodum poſtulat, ib. & ſeq.

SECTIO QUARTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica partis Anni 1669. atque integrorum 1670. 1671. 1672. Londini.

QUi morbi ineunte Auguſto 1669. ſunt ingreſſi, p. 30. Cholera morbus menſe Auguſto fere finiebatur, ibid. Quare tormina ſine dejectionibus dyſenterias duratione

non

non æquabant, p. 32. Febris dyſenterica, dyſenteria ſe ad tempus ſubducente, magis graſſabatur, ib. Morbilli variolis anomalis conſtitutionis dyſentericæ viam ſternebant, ibid. Quo ordine varii morbi ſe oſtendebant per annum 1670. ibid. Quo item, anno 71. ibid. Quo item, anno 72. ibid. Menſis Julius certiſſima autumnalium epocha, uti vernarum Februarius, 106. morborum circulus per omnem hanc conſtitutionem, ibid. Uti morbi epidemici in ſubjectis particularibus, ita etiam conſtitutiones generales ſuas habent periodos, ibid.

CAPUT II.

Cholera Morbus.

Choleræ morbi deſcriptio, p. 31. Cholera ſicca, ibid. Curatio choleræ morbi nec catharticis nec aſtringentibus eſt tentanda, & quamobrem, ibid. Quo pacto perficitur, ibid. Ægro in extremis fere verſante ad laudanum recte confugiendum eſt, ibid. Cholera morbus qui quovis alio anni tempore invadit, ab hoc legitimo toto cœlo diſtat, ibid.

CAPUT III.

Dyſenteria.

Tormina ſine dejectionibus nec ſua natura nec curationis methodo multum a dyſenteriis diſſidebant, p. 31. Dyſenteria autumni initio ſolet invadere, appropinquanti hyemi cedens pro tempore, ibid. Dyſenteriæ deſcriptio, ibid. Cardiacorum & regiminis calidioris in hoc morbo incommoda, p. 32. Inteſtina quandoque gangræna afficiuntur, ibid. Aphthæ mortem imminentem ut plurimum denunciant, ibid. Hic morbus licet adultis, maxime grandævis, ſæpe exitialis, infantibus perbenignus eſt, ibid. Epidemici ubi primum oriuntur principio magis ſpirituoſo videntur inhæreſcere, & ad occaſum vergentes magis craſſi indies atque humorales redduntur, ibid. Id contigit ob refractas particularum inimicarum vires, a quibus pendet conſtitutio epidemica, ibid. Probatur exemplo peſtis & dyſenteriarum, ib. Curatio, ib. Dyſenteria hæc febris viderur in inteſtina introverſa, ibid. Humores acres vena ſecta revellendi & per cathartica educendi. Sanguis contemperandus, ibid. Paregoricum quare temperatius hic exhibendum quam poſt purgationes ſolet, ib. Aqua cardiaca temperatior poſt venæ ſectionem & catharſim ſemel celebratam concedenda maxime grandævioribus, p. 33. Hi etiam lectulo magis addicendi, ibid. In morbo contumaciori paregoricum ſingulis diebus mane & ſero ad ſeptimanas aliquot tuto poteſt, & debet exhiberi, ibid. Curatio alvi fluxus ad diarrhœam tantum aſſurgentis, ibid. Infantes quo pacto in hoc morbo tractandi, ibid. Laudani liquidi ſimplicior præparatio, ibid. Narcoticorum vis non tam ab artificioſa præparatione, quam ipſius opii excellentia nativa videtur pendere, ibid. Opium eſt remedium cardiacum præſtantiſſimum, ſi non unicum, hactenus cognitum, ibid. Dyſenteriæ, incipiente illa conſtitutione, ad modum fere choleræ morbi optime curabantur, non item ſequentibus annis, ibid. Dyſenteria eodem modo in Africa per ea tempora ſanabatur, ib. Exempla aliquot adducuntur, ibid. Teneſmus ſub finem hujus morbi non eſt ab ulcere recti, ſed a materia mucoſa qua inteſtina duplicantur, p. 34. Topicum qualecunque hic nocet, ibid. Sola diæta analeptica prodeſt, ibid. Dyſenteriæ inveteratæ venæ ſectione repetita curatæ exemplum, ibid. Dyſenteria, cum non ſit epidemica, laudani ſolius uſu eſt curanda, ibid.

CAPUT IV.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

Febris dyſenterica deſcribitur, pag. 34. Aphthæ unde tam in hac febre, quam in dyſenteriis pervicacioribus, ibid. Aeris qualitates manifeſtæ non ſunt cauſæ epidemicorum productivæ; eos tamen vel excludunt, vel admittunt pro tempore, ibid. Febris ſtationaria quæ ad epidemicum prædominantem attinet, Julio potiſſimum ſævit: Autumno vero appropinquante, magno epidemico cedit, ibid. Nominatæ febres ſymptomata varia a ſua natura aliena, a manifeſtis qualitatibus mutuantur, ibid. Unde tot febres novæ vulgo audiunt, ibid. Febris ſpeciem optime dignoſcet, qui ad alios morbos eodem anno ingruentes diligentius attenderit; & ad ſymptomata modum evacuationis ſpectantia, p. 35. Ad methodum inſuper, vel medicamentum, a quibus febris facillime vincitur, ibid. Febrium ſtationariarum ſymptomata vel intenſiora ſunt, vel remiſſiora, prout intenduntur vel remittuntur ſymptomata epidemicorum ad quos pertinent, ibid. Febris hæc eadem methodo qua dyſenteriæ curabatur, ibid. Niſi quod paregorica purgationibus interjecta obeſſent, ibid. Tardius convaleſcentibus laudanum in parva doſi, biduo triduove a poſtrema catharſi elapſo rite concedebatur, ibid. Auræ liberior uſus viribus renovandis in primis conſerebat febre fugata ibid. Unde anſa ad hanc praxin inſtituendum data eſt, ibid. Ad comprobandam medendi methodum in acutis requiritur ut morbus quaſi ſuonte cedat, ib. Adoleſcentes ſtupore ad carum accedente perculſi, maxime qui in ſudoribus extorquendis operam collocarant, nulla arte ſublevari poterant, ibid.

CAPUT V.

Morbilli.

Morbilli quo anni tempore regnant, p. 35. & ſeq. Eorum deſcriptio, ibid. Et hiſtoria, ib. Regimen juſto calidius quæ hic afferat incommoda, p. 36. Et quo pacto iiſdem poſſit ſubveniri, ibid. Morbillorum curatio, ibid. Morbillis & natura & medendi ratione cum variolis convenit, ibid. Infantes febre, dyſpnœa aliiſque accidentibus poſt morbillorum diſceſſum laborantes, venæ ſectione ſola liberantur, ibid. Phlebotomia haud minus tuta infantibus quam adultis, ibid. Convulſionibus puerorum dentientium præ ſpecificis quibuſcunque opem fert, ibid. Infantum item pertuſſi, vel tuſſi convulſivæ, ibid.

CAPUT VI.

Variolæ Anomalæ hujus Conſtitutionis.

Variolæ anomalæ diſtinctæ quibus diſcriminabantur a genere diſtincto regulari, pag. 36. Ad confluentium naturam illæ propius accedebant, inflammationis majoris participes, ibid. Confluentes anomalæ quibus diſcrepabant a confluentibus regularibus, pag. 37. Curatio variolarum utriuſque generis, ibid. Inflammatio in his quam in regularibus intenſior, regimen temperamentum magis adhuc efflagitabat, ibid. Fluxus menſium, tempore non conſueto, liberalem liquorem refrigerantium uſum ſuadet; & quare: ibid. Remedia cardiaca & regimen calidius hic adhibita plurimas mulieres peſſundederunt, ibid. Hiſtoria cujuſdam fluxu menſium una cum variolis laborantis inſignior, ibid. & ſeq. In genere diſcreto ſatis erat ut æger pro ſitis modo cereviſiam tenuem potaret, p. 38.

CAPUT VII.

Colica Bilioſa.

Quo nomine hic venit tractanda, p. 38. Vel dyſenteriam diuturniorem excipiebat, vel a febre ordiebatur, ibid. Ejus morbi deſcriptio, ibid. In iliacam paſſionem facile tranſit, ibid. Cauſa morbi eſt acris aliquis ſive humor ſive halitus e ſanguine in inteſtina excuſſus, ibid. Curatio venæ ſectione & cathartico leniente perficitur, ibid. Si a fructibus horariis aut cibo δυσπέπτῳ oritur morbus, ventriculus eſt eluendus & anodynum exhibendum antequam ſecetur vena, ibid. Quando intendendæ catharticorum vires, & quam ob cauſam, ibid. In magna ventriculi debilitate & vomituritione narcoticum cathartico præmittendum, ibid. Anodynum mane & ſero exhibendum quotidie, & ſpatio inter purgationes medio, & poſt ſingulas purgationes, ibid. Tutiſſime repetuntur narcotica urgente hujuſmodi dolore, non item ubi ille deſierit, ibid. Enemata carminantia diuturniorem morbum reddunt, ibid. Cum evacuationes copioſiores non diu ante colicæ adventum fuerint inſtitutæ, a paregoricis omnino incipiendum eſt, pag. 39. Ejus rei exemplum proponitur, ibid. Equitatio, cæteris non proficientibus, curationem nonnunquam abſolvit. Cautiones circa eam, ibid. Exemplum memorabile, ibid. Unde eſt quod equitatio tantum præſtet in morbis chronicis quam plurimis, ib. Qualis diæta hic conveniat, ib. In morbo diuturniore, & magna debilitate aquæ epidemicæ, mirabilis, aut alterius ſimilis uſus debet concedi; & quare, ibid. Diæta tenuis quare aliquandiu poſt depulſum morbum eſt obſervanda, ibid. Colica hyſterica bilioſæ ſimillima, ibid. Quibus potiſſimum fœminis contingit, ibid. Ejus deſcriptio, ibid. Leviſſima animi commotio dolorem revocat, ibid. Exercitium item præmature nimis ſuſceptum, ibid. Vapores, ſic vulgo dicti, ſymptomata pariunt parti quam obſederint accommoda, plerosque morbos affabre ſimulantes, ib. Colica hyſterica bilioſam nonnunquam mentitur, ibid. Quandoque etiam vel renum, vel etiam veſicæ calculum. Enematibus, aliiſque lithotripticis exaſperatur, ibid. Sedatur anodyno, ibidem. Nulla corporis pars, ſive interna, ſive externa ab ejus inſultu eximitur, ib. Nec venæ ſectio, nec catharſis hic celebranda. Nocent & enemata. ib. Hic morbus a ſpirituum ἀταξίᾳ potius quam vitio humorum videtur naſci, ibid. Emetica etiam fruſtra propinantur, ib. In fœminis tamen temperamenti magis ſanguinei & viraginibus, nonnunquam vel phlebotomia, vel catharſi, vel utraque anodyno via aperienda eſt. Hæc methodus doloris ſymptomata tantum reſpicit, non cauſam morbi, ibid. Hic morbus in ictero ſolet deſinere, ib. In cujus curatione nulla purgantia niſi rhabarbarum & ſimilia ſunt uſurpanda, ib. Hujus icteri curatio, ibid. Curatio icteri communis, ibid.

SECTIO QUINTA.

CAPUT I.

Conſtitutio Epidemica Anni 1673. atque integrorum 1674. 1675.

EXoleſcente conſtitutione dyſenterica, nova ſuboritur circa initium Julii 1673. Syllabus morborum ſe per hoc triennium excipientium, quo ordine invaleſcebant, recedebantque, pag. 40. Dyſenteria & diarrhœa pro hujus febris ſymptomatibus potius quam morbis eſſentialibus erant habendæ, ibid. Poſt ſubitam tempeſtatis mutationem catarrhi & tuſſes ſe huic febri adjungunt, unde naſcuntur ſymptomata peripneumonica & pleuritica, febre eadem manente, p. 41. Conſtitutio hæc perquam eſt anomala, ut & ejus morbi, ibid.

CAPUT II.

Febris Continua hujus Conſtitutionis.

NAſcente morbo majora erant inflammationis ſigna, quam eo jam provectiore, pag. 41. Symptomata huic febri peculiaria recenſentur, ibid. Affectus quidam comatoſus hanc febrim comitabatur, nonnunquam in aphonia deſinens, ibid. Qui eo paſſu diſceſſit quo vires æger reſumpſit, ibid. Remedia calidiora & diaphoretica ſymptoma hoc accerſebant, ibid. Ubi primum erupit hæc febris, nullum habuit epidemicum ſibi σύγχρονον, unde ejus ſpecies difficilius inveſtigabatur, ibid. Plebotomia in hac febre haud plus ſemel celebranda erat; repetitis enematibus ac medicamentis refrigerantibus curatio abſolvebatur, ib. Epiſpaſtica poſteriori cervici applicata hic magis ex uſu quam in aliis febribus, ibid. Curatio ib. & ſeq. Enemata quo uſque repetenda, p. 42. Quare e lecto ſurgendum erat quotidie, ibid. Cavendum tamen ne diutius quam par eſt æger a lecto abfuerit, ibid. In morbi declinatione tutius æger in lecto jugiter decumbit, quam vel initio, vel in ſtatu; & quare, ibid. Diaphoreſis non omni febri debetur, ib. Sudores a prævia digeſtione fluentes proſunt, nocent alii, ib. Intermittentium paroxyſmi, & febris ejus conſtitutioni παρακμῇ ſudorem criticum poſtulant, ib. Febris item peſtilentialis vel primis morbi diebus, ibid. In hac febris ſpecie, quæ ſine ſudoribus potuit fugari non ſine diſcrimine ii ſolicitabantur, ibid. Stupor comatoſus a nimia curatricum diligentia ſudores importune provocantium, ut plurimum invitabatur, ibid. Quo pacto ſymptoma hoc vincebatur, ibid. In morborum curatione nocet quandoque feſtinatio, p. 43. Etiam incongrua ciborum genera convaleſcentibus nonnunquam indulgenda, ibid. Spiritus vitrioli ad phreneſin debellandam egregie contulit, ibid. Dyſenteria ſymptomatica quo pacto tollebatur, ib. Diarrhœa a narcotico, ubi opus erat, ſiſtebatur, ibid. Narcoticorum uſus hoc ſolo in caſu hic erat probandus, ibid. Convaleſcentium ſudores nocturni unde orti, & quo modo tollendi, ibid.

CAPUT III.

Morbilli.

MOrbilli anomali hujus conſtitutionis quibus maxime differebant a regularibus jam deſcriptis, p. 43. & ſeq. Febris morbilloſa nunc venæ ſectionem tulit, nunc enemata: Methodo morbillis dicatæ conceſſit, ibid.

CAPUT IV.

Variolæ Anomalæ hujus Conſtitutionis.

VAriolæ hujus conſtitutionis nigras anni 1670. ſatis referebant, p. 44. Putredinis majoris erant ſoboles, naturæque magis craſſæ ac inconcoctilis, ibid. Quanto mitior morbi ſpecies, tanto citius puſtulæ ad maturitatem morbus ad finem perducitur, ib. Per tres haſce conſtitutiones, poſterior variolarum ſpecies priorem ſemper exuperavit, tum quoad majorem putredinem, tum quoad morbi materiam minus coctilem, ib. Species nova hæc videtur e priore jam inveteraſcente ſuborta, ibid. Morbi epidemici ab aere effluviis a minerali aliqua fermentatione repleto, oriri videntur, ib. Euſque propagantur, donec expiraverit ſubterranea illa halituum minera, ibid. Curatio, ib. Indicationes plane contrarias ſuggerit hic morbus, ib. Quæ in variolis aliis confluentibus feliciter ceſſit methodus, hic non profecit, ib. Spiritus vitrioli omnem numerum abſolvit, ibid. Quo tempore & modo exhibendus, ibid. Quæ ab eo liberalius ſumpto commoda, p. 45. Nihil ab eo incommodi, licet ſalivationem fere ſiſtat, cujus vicem ſubeunt dejectiones aliquot, ibid. Nullum variolarum veſtigium vel apud Hippocratem vel Galenum, unde excuſatior methodus nova, cum modernorum tantum curationibus adverſetur, ibid. In curatione febrium variolosarum eadem pariter de cauſa innovandum fuit, ibid. Videntur morbi certas habere periodos pro occultis alterationibus quæ terræ viſceribus accidunt, pro varia ſcilicet ejuſdem ætate ac duratione, ibid. Unde novæ morborum ſpecies exoriuntur, prioribus etiam extinctis, ibid.

CAPUT V.

Tuſſes Epidemicæ cum Pleuritide & Peripneumonia ſupervenientibus.

EX improviſa ſymptomatum mutatione febris, quæ eadem manebat, pro pleuritide eſſentiali, aut eſſentiali peripneumonia ab incautioribus eſt habita, p. 45. & ſeq. Medendi methodus eadem quæ febri hujus conſtitutionis quadrabat; ab illa vero quæ pleuritidi veræ conveniebat, longe diverſa, p. 46. Non eo anni tempore invadebat febris hæc, quo ſolet pleuritis, ib. Curatio, p. 49. Tuſſis ex qua προφάσει naſcitur, ut & febris eam comitans, ib. Nova hæc febris in febris ſtationariæ tum regnantis nomen & familiam ſtatim tranſit, ibid. Tuſſis ſine febre, abſtinentia a carnibus, moderato exercitio, & ptiſana pectorali refrigerante curabatur, ibid. Nec narcotica, nec liquores ſpirituoſi, nec diaphoretica hic tuto uſurpabantur ad ſedandam tuſſim, ibid. Et quare enemata (tam in hac quam aliis febribus) fractis jam morbi viribus non ſunt repetenda; maxime in fœminis hyſtericis, viriſque hypochondriacis, ibid. Pleuritis vera ſola repetita venæ ſectione curatur. In hac febre ſemel, vel ut plurimum bis, venam ſecaſſe ſatis erat, ibid. De pleureſi maligna dicta, quæ venæ ſectionem non fert, ib. In pleureſi ſymptomatica non multo plus ſanguinis ſymptomatis ratione educendum eſt, quam febris nomine, a qua pendet, educi debuerat, p. 47. In febrium curatione anni conſtitutio, quatenus huic alterive epidemico producendo favet, ob oculos ſemper eſt habenda, ib. Curatio tuſſis ſine febre, ib. Malignitas in particulis calidiſſimis ac ſpirituoſiſſimis, humorum in humano corpore contentorum naturæ adverſantibus, conſiſtere videtur, ibid. Particulæ dictæ aſſimilando agunt, ibid. Hæ in peſte ſudoribus eliminari poſſunt: Non vero in iis febribus, in quibus particulæ aſſimilantes non ita ſunt ſubtiles, ibid. Uſu calefacientium actuatæ, magis aſſimilant particulæ calidæ, & humores extenuati minus reſiſtunt, ibid. Docet experientia purpureas febrium maculas, & variolarum puſtulas nigras a calefacientibus augeri. A regimine vero moderatiori minui ſolet, ibid. Particulæ νοσηραὶ in peſte ita quandoque ſubtiles ſunt, ut ne ſanguinem quidem in ebullitionem attollant, unde æger ſine febre perit, ibid. In malignis aliis epidemicis ita parca febris ſigna conſpiciuntur, nonnunquam ob confuſionem in ſanguine & humoribus, nonnunquam etiam ob metaſtaſin mineræ maligna in genus nervoſum, vel alias corporis partes, ibid. Nulla alia methodus medendi malignitati qualicunque, præter eam quæ epidemico cui inhæret, debetur, ibid.

CAPUT VI.

Anacephalæoſis.

QUinque conſtitutionum genera; quinque nimirum aeris diatheſes, quæ totidem febrium epidemicarum ſpecies peculiares producebant, hoc tractu deſcribuntur, p. 47. & ſeq. Harum prima, depuratoria quæ dici poteſt, præcipua naturæ febris videtur, p. 48. Huic adaptantur axiomata quæ tradiderunt Hippocrates aliique Medici antiqui: ſequentibus febrium ſpeciebus vix accommodanda, facile tranſibant, in aliis vero rariſſime, ib. Febris continuæ ſpecies poteſt dignoſci, primo ab aliis epidemicis eo locorum tum graſſantibus, ib. Secundo a propriis cujuslibet febris ſymptomatibus, ib. Ægri ſive ſudatio, ſive ſiccitas in hoc vel illo morbi tempore, febris ſpeciem præ cæteris demonſtrat, ib. Cognitio ſpeciei novæ febris vertente primum anni conſtitutione, a perdiligenti atque accuratiſſima circumſtantiarum omnium obſervatione pendet, ib. Indicatio a juvantibus & lædentibus ſumenda ad curationem ſaltem relinquitur, ibid. Ubi nondum conſtat, quid ſit agendum, nihil agendo & Medico & ægro optime conſulitur, ibid.

SECTIO SEXTA.

CAPUT I.

Febres Intercurrentes.

FEbres ſtationariæ quæ a particulari anni conſtitutione pendent, & ſingulæ ſuo ordine graſſantur. Intercurrentes quæ cum ſtationariarum quibuslibet, ut etiam & ſecum invicem eodem anno differenter commiſcentur, p. 49. Intercurrentes ſunt febris ſcarlatina, pleuritis, peripneumonia notha, rheumatiſmus, febris eryſipelatoſa, angina. In his, febris morbus primarius videtur, & reliqui affectus tantum ejus ſymptomata, κρίσεως modum, vel partem in qua illa ſit, ſpectantia, ibid. Intercurrentes nonnunquam, licet non ita frequenter ac ſtationariæ, epidemice graſſantur, ibid. Duo hæc febrium genera quoad

cauſas

cauſas externas ſæpenumero conveniunt, ib. Plures præmatura veſtium adjectione, & ſubita refrigeratione poſt exercitium, quam peſte, gladio & fame ſimul omnibus, pereunt, ib. Veſtes quibus quis aſſueverit non niſi menſe uno ante ſolſtitium æſtivum ſunt deponendæ, ib. Quoties hi morbi eſſentiales non ſunt, ſed febrium ſtationariarum ſymptomata, iſta methodo tolli debent qua febris illa curatur, ibid. In genere ad anni febrim ſerio attendendum eſt, ib. Qualia ſunt ſymptomata quæ invaſionem febris ſtationariæ comitantur, talia omnino erunt ſymptomata quæ inſultum ſive anginæ ſequuntur, quoties ejuſmodi febris accidentia ſunt tantum; quo ab eſſentialibus diſtinguuntur, ibid. Anni tempus quo intercurrentes plerique infeſtare ſolent, eſſentiales ii fuerint, an ſymptomatici, ſubinnuit, ib. In febrium curatione maximi momenti eſt ſcire qua porta ſit excludenda materia febrilis, ibid.

CAPUT II.

Febris Scarlatina.

Exeunte æſtate ut plurimum invadit præ cæteris, p. 49. & ſeq. Deſcriptio morbi, p. 50. Curatio, ib. Nec venæ ſectione, nec enematibus, nec cardiacis eſt opus. A carnibus tantum & ſpirituoſis liquoribus æger abſtineat, nec foras prodeat, nec lecto perpetuo affigatur, ib. Quid agendum, ſi convulſiones vel coma ſupervenerint, ib.

CAPUT III.

Pleuritis.

Quare tempore inter ver & æſtatem medio potiſſimum invadat, pag. 50. Temperamento ſanguineo præditos ruſticoſque frequentiſſime aggreditur, ib. Morbi hiſtoria, ib. Febribus quandoque ſupervenit, ſæpiſſime ex intempeſtivo ac præpoſtero calidorum medicamentorum uſu, ibid. De pleuriticorum ſanguine quædam notatu digna. ib. Curatio pleuritidis, p. 51. In adultis raro minori quam 40. circiter unciarum ſanguinis impenſa ſanatur, ibid. Diarrhœa repetita venæ ſectione ſiſtitur, ibid. Æger e lecto quotidie eximendus ad horas aliquot, ibid. Hic morbus expectorationi eliminandus non ſine ingenti periculo committitur, p. 55. Curatio puncturæ tendinis, ibid.

CAPUT IV.

Peripneumonia Notha.

Sub hyemis exitum emergit: Paulo habitiores & craſſos, virilem ætatem aſſecutos, vel prætergreſſos, liquoribus ſpirituoſis addictos præcipue aggreditur, p. 51. Morbi deſcriptio, ibid. In habitioribus nulla fere febris indicia, vel ob interceptam circulationem, vel pituitæ, qua ſanguis gravatur, copiam, ibid. Curatio venæ ſectione, remediis pectoralibus, diæta refrigerante perficitur, ibid. In craſſioribus maxime ætatis florem prætergreſſis cum minus feliciter cedat venæ ſectio, repetita, catharſis crebrior eſt ſubſtituenda, ibid. Sanguis e brachio ægri in lecto jacentis extrahendus, ibid. Vera peripneumonia a pleuritide in eo tantum differt quod pulmones univerſalius afficiat, ibid. Notha hæc peripneumonia ab aſthmate ſicco diſtinguitur febre, quam illa ſemper habet comitem, ibid. Quam egregia præſtat ſpiritus vini in ambuſtorum curatione, ibid.

CAPUT V.

Rheumatiſmus.

Annis florentes maxime, atque autumno præcipue invadit: a repentino frigore poſt calefactionem admiſſo plerunque oritur, pag. 52. Morbi hiſtoria, ibid. Febris ſæpe recrudeſcit ob materiam morbificam ab intempeſtivo externorum uſu repercuſſam, ibid. Arthritis ſæpe audit hic morbus, quoties a febre ſejungitur: non eſt tamen, ibid. Eo deſinente æger nonnunquam membrorum motu ad mortem uſque privatur, ibid. Lumbago rheumatica, alia hujus morbi ſpecies, deſcribitur, ibid. Morbi curatio, ibid. Utraque morbi ſpecies ab inflammatione orta, venæ ſectione & refrigerantibus tollenda eſt, p. 52. & ſeq. Ab anodynis abſtinendum, quorum uſu morbus finitur, p. 53. Quo tempore purgandus æger, ibid. Dolores a rheumatiſmo imperite tractato reliqui pro ſcorbuticis ſæpe habentur, ibid. Scorbutus non ita frequens apud nos morbus eſt, atque a vulgo putatur, ibid. Multi ex iis affectibus qui ſcorbutici audiunt, vel effecta ſunt morborum fientium, vel nondum perfecte devictorum reliquiæ, ib. Probatur illud exemplo arthritidis, podagræ, atque hydropis, ibid. Methodus medendi non adulterinis illis ſymptomatibus, ſed ipſi morbo, ſeu perfecte formato eſt accommodanda, ibid. In rheumatiſmo inveterato longius ſpatium inter venæ ſectiones repetitas eſt interponendum, ibid. Fontanella in crure, & ſpiritus quivis volatilis hic proſunt, ibid. Rheumatiſmi ſcorbutici curatio, ib. & ſeq.

CAPUT VI.

Febris Eryſipelatoſa.

Deſcribitur morbi ſpecies notiſſima, pag. 54. Deſcribitur ſpecies alia rarius occurrens, ib. Curatio materiam peccantem evacuantibus, partibus jam impactam diſcutientibus, & ſanguinem contemperantibus, abſolvenda, ib. Topicis etiam poſt catharſin applicandis, ib. Quæ diæta hic conveniat, ibid. Pruritus ferini curatio, ibid.

CAPUT VII.

Angina.

Tempore ver atque æſtatem interjacente juvenes præ cæteris, & temperamento ſanguineo præditos, rufos item, invadit, pag. 54. Morbi deſcriptio, ibid. Curatio ſanguine copioſe detracto primum e brachio, mox ex ranula utraque; litu ex melle roſaceo & ſpiritu vitrioli, gargariſmate, dein catharſi perficitur, p. 55. Enema etiam refrigerans & emolliens quotidie injiciendum eſt. A carnibus, a lecto per horas aliquot ſingulis diebus abſtinendum, ibid. Angina ſymptomatica eadem methodo, qua febris, cujus ſymptomata eſt, debet curari, ib. Nonnullæ febres intercurrentibus annumerandæ, vulgo pro ſymptomatibus tantum habentur, ibid. Hujuſmodi ſunt hæmorrhagia narium, hæmoptoe, p. 59. Deſcribitur narium hæmorrhagia, ib. Ejuſdem curatio, ibid. Quo nomine catharſis hic inſtituenda, ibid. Hæmoptoe ejuſdem fere indolis cum hæmorrhagia jam tractata, ibid. Eandem fere quam hæmorrhagia methodum medendi ſibi vindicat, niſi quod catharſin minus ferat; a qua, præſertim repetita, æger facile in tabem conjicitur, ibid. Concluſio, ibid.

Epiſt. Reſp. prima.

Annus 1676. eoſdem peperit morbos quos prægreſſi 1673. 74. & 75. pag. 57. Exoleſcente hac craſi, mitiores quam pro ſuo genio evadebant morbi, & minus epidemici, ibid. Non tam manifeſta, quam occulta aeris temperies morbis epidemicis favet; niſi quod ſymptomata aliquando, ibid. Morbilli licet non admodum epidemici, longius tamen quam pro more ſuo procurrebant, ibid. Non tamen diverſam medendi methodum ad uſitata poſtulabant, ibid. Exeunte æſtate, cholera morbus epidemice ſæviebat, atrocioribus ſolito convulſionum ſymptomatibus ſtipatus, ibid. Anodyna fortiora, & frequentiora quam alias unquam indicabantur, ibid. Hiſtoria eo laborantis, & convaleſcentis, ibid. Uſque augenda, & repetenda eſt laudani liqu. doſis cum ſymptomata ſubjugaveris, ibid. Tres ſunt affectus in quibus ex opio parata indicantur, ibid. Doſis & repetendi vices cum ſymptomatis magnitudine ſunt conferendæ, ib. Annum 1677. ſicco pede præterit Author, per integrum ejus decurſum valetudinarius, ibid. Anno 1678. febres intermittentes per 13. annos exulantes epidemicæ rurſus audiunt, ibid. Hyeme paululum fatiſcentes variolis, aliiſque per id temporis epidemicis locum cedebant, ibid. Olim. quartanæ frequentius occurrebant, nunc dierum aut tertianæ, aut quotidianæ, & moris plane diverſi, ibid. Cardiacis, & regimine calido adeo præter indolem ſuam incrudure, ut tacto cerebro haud pauci extinguerentur, ibid. In tertianis & quotidianis per ſudorifica curationem moliri periculoſum eſt, ib. Ita enim quæ intermittebat febris, fit continua, ibid. Æthiologia ejuſdem, ib. Venæ ſectio & catharſis morbum protrahunt, p. 58. Nonnunquam e longo corticis Peruviani uſu ſpecies quædam rheumatiſmi ſcorbutici inducitur; ſed rariſſime, & facile curatur, ibid. Cortex inſignium eſt virium non in hoc tantum morbo, ſed & in uteri, & ventriculi affectibus, ibid. Ob quæ præjudicia, & rationes temere deductas cortex male audit, ibid. Vel ipſos curavit quos purgavit, ibid. Haud illæ nobis arrogandæ ſunt facultates quas natura negavit, ibid. Provocantur Philoſophi ad unicam differentiam ſpecificam in natura enodandam, ibid. In morborum curatione non oportet alicui hypotheſi indulgere: ſed rejectis ſpeculationum commentis, experientiam cum recta ratione conjunctam tanquam indicem, atque magiſtram ſequi, ibid. Cortex Peruv. 25. plus minus abhinc annis primum cœpit inclareſcere, ibid. Duæ cauſæ memorantur, ob quas in deſuetudinem abierat, ib. Herculeum eſt medicamentum ſi qua par eſt cura propinatur, ibid. Quibus rationum momentis ductus eſt Author ut hanc ſuam methodum excogitaret, ibid. Methodus exhibendi, ibid. Vel in forma pilul. vel electuar. vel in infuſ. ib. Si eb idioſyncraſiam (quod ſæpe accidi) expurgetur æger, cum laudano eſt exhibendus, ibid. Eadem methodus (ſed in doſi minori) valet in tertianis, & quotidianis, p. 59. Tertianæ, quotidianæque non ita raro in continuarum fere ſpeciem vergunt, præſertim ægro regimine juſto calidiore mulctato, ibid. In quo caſu a remiſſione quantumlibet exigua oportet corticem ingerere, nec paroxyſmum præſtolari, ibidem. Maxime continuis apyre-

xiam conciliat Cortex, modo regimine juſto calidiore non impediatur ejus vis, ib. nec obſtat vinum in quo exhibetur, ib. Quo magis proclivis eſt in continuitatem febris, eo majori in doſi detur Cortex, ib. Quibus arridet infuſio paretur, ib. Si vomituritio inceſſerit laudata hic methodo eſt compeſcenda, & tum Cortex ingerendus, ibid. Teneræ infantium ætati Julapium accommodatur, ibid. Quare in tertianis ſæpe, & quotidianis medicam, non niſi poſt biduum curationem, abſolvit, ib. Si omni adhibita cautela æger recidivam patitur, decoctum amarum exauctorato cortici ſuccenturietur, ib. Æger nec a cibo, nec potu qui ad ſtomachum facit, arcendus eſt, fructibus horariis, & liquoribus frigidis exceptis, ib. Carnibus eupeptis, euchymis veſcatur, vinoque modice utatur, ib. Aura frigidior vitetur, ut & omnes evacuationes, blandiſſ. enim Catharſis, vel enema e lacte ſaccharato in recidivæ diſcrimen conjicit, ib. Febres intermit. Symptomatibus ſtipatæ quæ Apoplexiam veram mentiebantur, ib. Quibus indiciis judicandum, ibid. Cautio de methodo medendi, ib. Senes imperite tractati in Diabetem aliquando incidunt, ib. In omni Diabete invigorandus eſt ſanguis, ib. Methodus therapeutica, ib. Medicam. formulæ, & diætæ, p. 60. Eadem methodo, (niſi quod præmittenda eſt phlebotomia & Catharſis) ſanatur & fluor muliebris, ibid. In tertianis vernalibus, temperamento ſanguineo, & florente ætate quid agendum, ib. Methodus in gratiam pauperum, ib. Anno 1679. ſub initium Julii eædem febres vires deintegrabant, & menſe Auguſto immaniſſime debacchabantur, ibid. Cum Novembri ſubingrediebantur tuſſes ἐπιδημικώταται, quarum mala indoles adumbratur, ib. Ad tuſſim puerorum convulſivam proxime accedebant, ib. In earum cauſam inquiritur, ib. Curatio recte inſtituitur Venæ ſectione & Catharſi, ib. Pectoralibus gratificamur ægris, ſed non diu iis immorandum, & quare, ib. Sudorifica non ita tuto adhibentur, ibid. Sæpe iis accenditur Pleuritis, ib. Miſſo ſanguine, & epiſpaſtico nuchæ applicato Catharticum propinetur, ib. Qua ſola methodo tuſſis puerorum convulſiva expugnatur, p. 61. Ratio redditur quare in omnibus morbis epidemicis phlebotomia Catharſi præmittenda eſt, ib. Cui multiplex experientia, dux & magiſtra opt. ſuffragatur, ib. Empirici & ſcioli perſtringuntur, ib. In accurata Naturæ operationum obſervatione vera praxis med. fundatur, ib. Febres duas e tribus in medicina facienda partes occupant, ib. In quem ſcopum unice collimant Empirici in earum curatione, p. 66. Non facile dijudicant ſpeciem, ib. variæ ſunt, ib. Quævis peculiarem poſtulant medendi methodum, ib. Eadem per diverſos gradus diverſe tractanda, ib. Minutiora quæ obſervanda ſunt non facile enumerantur, ib. Semper erit quod poſteri adjiciant, ib. Tuſſes modo dictæ, ſi imperite tractarentur, febrem accendebant, ib. Methodus therapeutica, ib. In febre a tuſſi ſi ter purgetur æger, ſufficit, ib. Poſt menſem unum vel alterum ceſſabat tuſſis, ſed febris quoad cætera ejuſdem indolis graſſabatur, ib. Eadem febris uſque ad initium Anni 1680. ſe extendebat, ib. Febres intermitt. cum ſurgente anno apparebant, ib. Perſeverabant ad initium 1685. ſed non adeo epidemice ac in 4. primis annis, ib. Generalis conſtitutio intermitt. producendis favet, ib. Veroſimile eſt febrim depuratoriam poſtliminio reverſuram, p. 62. In Peſte, & febribus inflammatoriis obeſt cortex, ib. Epidemici alii alios ordine excipient. ib. Æger Rheumatiſmo laborans ſi phlebotomia liberiori manu celebrata curetur, variis morbis obnoxius redditur, ib. Diæta e ſero lactis phlebotomiæ loco ſubſtituta, ib. Hiſtoria, ib. Leviora ſunt ingenia quæ res vilipendunt quod ſimplices ſunt, & apertæ, ib. Dicta methodus aliis etiam morbis accommodaretur, ib. Caſus rarior cujuſdam qui mercurium ſubl. corroſ. deglutiverat, repetitis aquæ tepidæ hauſtibus ab Orci faucibus erepti, ib. Cautio de diæta lactea in virilem ætatem prætergreſſis, & vino aſſuetis, ib. Poſt tertiam Venæ ſectionem Cath. exhibeantur, repetanturque, ib. Ita viam ſternes paregoricis, ib. Purgantia ſint e lenitivis, ib. Affectus quidam qui febres intermittentes excipiebat nunc Rheumatiſmum, nunc dolorem nephriticum æmulans commemoratur, p. 63. Eandem vendicabat medendi methodum, quam morbus cui adhærebat, ib.

Epiſt. Reſp. Secunda.

NIl vetat, at jubet charitas luis venereæ curationem docere, pag. 113. Quando primum hic morb. Europam appulit, ib. Cujus regionis Endemius, ib. Magna celeritate graſſabatur primum, nunc languet indies, ib. Centum retro annis Gonorrhoeæ virulentæ ſpecie ſe primum oſtendebat, ib. Quot modis propagatur, ib. Quibus gradibus procedit, ib. Varia enumerantur ſymptomata, ib. Conſtrictio virgæ erectæ dolorificæ eſt ſignum παθογνωμονικώτατον, ib. Ardor urinæ, carunculæ in urethra eroſa, unde Iſchuria, ſcroti inflammatio, ib. Quomodo Gonorrhoea adoleſcit in veram luem, p. 114. Bubones, dolores vagi nocturni, ib. Cruſtulæ, & porrigines leproſæ, ibid. Exoſtoſes, ulcera Phagedænica, Tragœdiæ Cataſtrophe, ib. Natura luis eſſentialiis nos latet, ib. Nec mercurius, nec ligna exſiccantia proprie hic audiunt ſpecifica, ib. Alia debet eſſe evacuatio in Gonorrhœa, alia in lue formata, ib. Gonorrhœæ curationis cardo in remediis catharticis vertitur, ibid. Quibus præ cæteris purgantibus cedit, ib. Diæta refrigerans a carceribus ad metas, ibid. Methodus obſervanda circa Catharſin, ibid. Quid denuo faciendum ſi purgationi non ceſſerit Gonorrhœa, ib. Quid in Idioſyncraſiis, ib. Quid in iis qui ægre purgantur, ib. Diæta inter curandum, ib. In quo caſu vena tundenda, p. 115. Catharſis hic ad inſtar omnium eſt, ib. Qui mundificat bene, bene ſanat, ib. Incommoda ex aq. mineralibus, & aliis adſtringentibus, ib. Item e lignis exiccantibus, ibid. Methodus curandi glandem præputio contectam, & inflammatam, ibid. atque etiam ſcrotum inflamm. ibidem. Lues confirmata non niſi per ſalivationem ab hydrargyro excitatam poteſt extirpari, ib. In ejus curatione corporis per evacuantia præparatio damnatur, ib. Ut & correctiva in unguent. & Cathart. ib. Æger ter inungendus, ib. Quibus remediis Pthyaliſmus extimuletur, ib. Gradus ſalivationis ſedulo obſervandus, ibid. Quid ſi purgaretur æger, p. 116. Convaleſcente ægro, potius promoveri debet pthyaliſmus, quam cohiberi, ib. Refrænandus tamen in ſtatu, ſi juſtos limites tranſiliret, ib. Poſt ſalivationem non neceſſaria eſt Catharſis, ib. Cautio ne ſalivatio importunius urgeatur, φύσεως ἀντιπεραττούσης, ib. Qua methodo optata potiaris arena, ib. Mercurius dicatur ſpecificum mediatum, ib. Quid agendum ſi Lues & Gonorrhœa una ſtabulentur, ib. Curatio Exoſtoſis, ib. oris exulcerati, ib. Diæta, & reliquum ægri regimen, p. 117. Quare hoc morbo mulctati in Galliam commigrare coguntur, ibid. Quo tempore carnes teneriores indulgendæ ſint ægro, ib. Hæc methodus uſitata expeditior, minus periculoſa, & recidivæ minus obnoxia, ib.

Diſſertatio Epiſtolaris.

RAtiones quæ Authorem inſtigarunt ad obſervationes haſce edendas, pag. 122. Febres intermittent. quæ primum anno 1677. caput extulere, anno vero 1681. regnabant, iis tempeſtatibus graſſabantur maxime, quæ cum earum indole magis faciebant, ibid. Quo ordine morbi ſe invicem excipiebant, ibid. Variolæ ἐπιδημικώταται factæ ſunt, ib. Qua data occaſione maculæ purpureæ extrudebantur æger pro exanthematum numero, ibid. Sanguinis mictus, & maculæ purpureæ, vel pauciſſimis, vel nullis apparentibus puſtulis ægrum e medio tollant, ibid. Status diverſo tempore pro ratione morbi, ibid. Confluentes tanto diſtinctis periculoſiores, quanto confluentibus peſtis, ibid. Juvenes in ætatis flore omnium maxime periclitantur, ibid. Puſtulæ & phlegmonis comparatio, ibidem. Denſa puſtularum eruptio coercenda, & quare, ibidem. Unde oritur, & a qua προφάσει, ibid. Die ſexto ab invaſione omne puſtularum examen conſpicitur, ibidem. Quo morbi tempore æger inſolidum lecto adjudicandus, ibidem. Eſſentia morbi videtur in inflammat. conſiſtere, pag. 123. E qua varia ſymptomata oriuntur, ibid. Peccantem materiam in ſanguine ſola febre amolitur Natura, in maſſa carnea apoſtemate, ibidem. Pus reſorptum ſanguinem inquinat, ibidem. Pthyaliſmus ab intenſo febris calore ſiſtitur, ibidem. Eventus pendet a jacto fundamento, ibidem. Quot mala a regimine calido oriuntur & a modice frigidiuſculo commoda, ibidem. In quo caſu æger libero aeri exponendus eſt, ibidem. Quomodo accidat, ut æger in morbi principio tollatur, ibidem. Sanguis miſſionem non tanti eſſe ac ejuſdem contemperationem, probatur inſtantia, ibidem. Quantum valet reiterata Catharſis ſanguine nondum inquinato, ibidem. Objectiones contra regimen moderatum retorquentur, p. 123. & ſeq. Incommoda a puſtulis præpropere elicitis, p. 124. Lecti calor quantus, ibidem. Nec febris coercenda, nec ſudor provocandus, ibidem. Æger lecto arcendus, ne forte variolæ forent e confluent. genere, ibid. Nihil ſuo judicio tribuit Author niſi quatenus experientia conformi, ibidem. Dogmatici invidiam depellit, ibid. Quocunque modo tractentur variolæ, aliquando inſigniter confluent, ibid. Quantum dandum ægrorum appetitionibus, p. 125. Naturæ, non Arti mos eſt gerendus, ibidem. Morbi acuti ſunt qui DEUM habent Authorem, ſicut Chronici ipſos nos, ibid. Quale bonum eſſet Ars medica, ſi vere Ars eſſet, ib. Infantes ſpaſmo correpti ut tractandi, ib. Quantum hic errari ſolet quam ſymptomata pro affectibus eſſentialibus habentur, ibid. Poſt ſpaſmos in infantibus raro inſigniter confluunt variolæ, e contra, poſt affectus comatoſos, ibid. In utrovis effectu quomodo tractandæ, ib. Quo enormiora ſunt ſymptomata, eo magis confluunt variolæ, ib. Poſt miſſum ſanguinem Emeticum eradicativum exhibendum, ibid. ſp. vitriolis cereviſiæ tenuioris immiſcendus, ib. Liberior aeris appulſus magis confert ad ſanguinem contemperandum, quam evacuantia quævis, ibid. In quibus hæc methodus obſervanda, ibid. Die ab invaſione ſexto æger lecto addicetur, ibid. De variolis confluent. tantum hic agitur, ib. Medicamenta paregorica ſunt hic quaſi ſpecifica, ib. Quo ſedatiores ſunt ſanguis, & ſpir. eo commodius & ſeparatio fit mat. varioloſæ, & puſtulæ ádoleſcunt, p. 126. Quo nomine ſyr. de Meconio laudano liquido eſt præferendus, ib.

Doſis

Doſis ſymptomatum gradui adaptanda, ibid. De adultis impræſentiarum agitur, ibid. Infantibus tamen aliquando danda ſunt hypnotica, ib. Toties repetenda ſunt, donec metam attigeris, ibid. obſervatio, ibid. Calor lecti eludit medicamenti vires, ibid. Quod etiam in Febribus intermit. aliquando accidit, ibid. A ſexta ab Invaſione nocte ad 17. exhibendum Anodynum, ibid. Temporius in ultimis morbi diebus ob paroxyſ. veſpertinum, ibid. Æqua doſi, ib. Si ægro nauſeam creaverit ſyr. de meconio, laudanum liq. ejus vices ſuppleat, ibid. Objectioni reſpondetur de diſcrimine Pthyaliſmum retundendi, p. 127. Quare non æque indicatur Diacodium in infantibus, quo caſu propinandum, ibid. Duo Cardines in quibus variolarum curatio vertitur, ibid. Die decimo epiſpaſt. nuchæ applicandum, & quamobrem, ibid. Die undecimo vix micat pulſus, ibid. Alium inciſum pedum plantis admovendum a die octavo donec æger extra aleam poſitus fuerit, ibid. Diæta per totum morbi decurſum, ibid. Vino, inſtante maturatione, indulgendum, ibid. Sudores evitentur, ibid. Caſus rarior, ib. & ſeq. Variolæ inſigniter confluentes licet ut plurimum, non tamen ſemper tertio ab invaſione die erumpunt, p. 128. Omnia hæc theoremata ad confluentes tantum pertinent, ibid. Hiſtoria inſignior de quodam a Petechiis, & mictu ſanguineo faciliter liberato, ibid. Par methodus in cauſarum paritate (quantum fert utriuſque morbi Genius) adhibeatur, p. 129. Non Phantaſiæ, ſed phænomenis pra-dicticis litat Author, ibid. Probi Medici officium, ibid. Unde eſt quod quæ Medica appellatur, confabulandi potius, quam medendi Ars evaſit, ibid. Naturæ operationes deprehendimus, ſed modus operandi nos ſemper latebit, ib. Inſtantia in Cerebro, ibid. Non quæ librorum lectio ſuggeſſit, ſed quæ propria experientia docuit, hic tradit Author, ibid. Affectus hyſterici Chronicorum pars media ſunt, ibid. Pauciſſimæ fœminæ, vel viri ſedentarii ab iis liberantur, ibid. Affect. hyſteric. & hypochon. analogia, ibid. Omnes fere affectus æmulatur, ibid. Apoplexiam refert, & Hemiplegia ſolvitur, p. 130. Quas præcipue adoritur fœminas hæc ſpecies, ibid. Spaſmos gignit horrendos Epilepſiæ perſimiles, ibid. Strangulatus uteri] quibus temperamentis familiaris, ibid. Exteriorem capitis partem impetens cum vomitione enormi clavum hyſtericum parit chloroſi laborantibus familiarem, ibid. Cordis palpitationem excitat in infirmioribus, & febre alba palleſcentibus, ibid. Tuſſim etiam hyſtericam, quæ pituita ſcatentes fatigat, ibid. Iliacam paſſionem mentitur cum frequenti vomendi nixu, & bile porracea rejecta, Ictero ſolvitur paroxyſmus, ibid. Deſperatio de ſalute indiviſus ejus comes, ibid. Quo corporis habitu locum habet hæc ſpecies, ibid. Paroxyſmum Nephriticum mentitur, ibid. Calculum veſicæ, & Iſchuriam parit: ſed rariſſima eſt hæc ſpecies, ib. In iis, qui fractis ſunt viribus a repetitis ejus inſultibus, ibid. Nunc vomitiones excitat, nunc Diarrhœam ſed ſine dolore, ibid. Quibus competunt, ibid. Partes exteriores carnemque muſculoſam infeſtans dolores excitat tumoreſque, ibid. Differentia inter hoſce tumores, & hydropicos, ibid. Dentibus licet ſartis tectis ab omnique defluxu liberis atrociſſ. & expugnatu difficillimos dolores affigit, ibid. Dolorem in dorſo certo certius perſentiſcunt quotquot hoc affectu tanguntur, ibid. Partem cui inſederat teneram relinquit, ibid. Externarum partium refrigeratio quaſi viam ſternit, ibid. De ſpirit. dejectione, ſive ſubſidentia conqueruntur ægri, ib. In riſus, & lacrymas effunduntur nulla data anſa, ib. Limpida urina copioſe reddita eſt ſignum pathognomonicotaton, ib. Flatus nidoroſi, & ructus acidi, ib. Atrociſſima animi pathemata in ſinu fovent, p. 131. Qui hiſce affectibus tentantur, ingenio utplurimum pollent, ib. Difficile eſt multiformes affectus hyſtericos enumerare, ib. Cauſæ eorum procatharticæ, ibid. Diagnoſis. Cauſæ προηγμέναι, ibid. Antecedens, ibid. Cur plures fœminæ quam mares iis fatigantur, ib. Speciei illius quæ Uteri ſtrangulatus dicitur, deſcriptio, & origo, ib. Illius quæ Colicam biliosam æmulatur, ib. Color viridis, in rejectis unde, ib. Clavi hyſterici æthiologia, p. 132. Urinæ limpide, ib. Hiſtoria, ib. Phtyaliſmi hyſterici unde, ib. Frigus, Fletus, & Cachinni, ib. Caſus cujuſdam fletui immodico ex nulla προφάσει obnoxii, ibid. Infirma ſpirituum σύςασις quot animi, & corporis intemperies parit, ib. Morbi fomitem in materia non deliteſcere inſtantia elucidatur, ib. Spirituum ἀταξία humores putridos aliquando gignit, ibid. Hinc etiam αἱμοξία, chloroſis, & hydrops teſtium, ib. Diatheſis hyſterica eſt cauſa primaria, p. 133. Quemadmodum & μίασμα ſpirituoſum in febre quartana, ib. Præcipua indicatio curativa ſanguinis corroborationem indigitat, ibid. Quare venæ ſect. & Catharſis præmittendæ, ib. Ab Anodyno aliquando & remediis vulgo dictis hyſtericis curationis tela ordienda eſt, ib. Poſt Venæ ſect. & Catharſ. omnia ægro videntur in pejus ruere, ibid. Remedia chalybeata per 30. dies ſumantur, ibid. Nihil magis erigit ſpiritus, ib. Indicio eſt effectus in chloroſi, ib. In quibus, Venæ ſect. & Catharſ. omiſſis cum chalybe recta incipiendum, ib. Nuda chalybis ſubſtantia quavis ejuſdem præparatione efficacior, ib. Crudæ forſan mineræ vis maxima, ib. Ab officioſa Chymicorum ſedulitate medicamenta ſæpe nativis ſpoliantur viribus, ib. Præcipuæ eorum vires a Natura, ib. Quod teſtantur Opium, & cortex Peruv. ib. Syr. chalibis a ſubſtantia ejuſdem ſecundus, ibid. Et in chalybis, & aquar. mineralium uſu Cathartica melius omittuntur, ibid. Repetita Cathartica in imbecillis, & infantibus plurimum officiunt, ib. Unde tumores in infimo ventre, glandulæ præternaturales in meſenterio, &c. ib. Poſt evacuationes univerſales confortentur ſanguis, & viſcera, p. 134. Medicam. formulæ quæ huic intentioni inſerviunt, ibid. In ventris tumoribus poſt longas febres intermitt. repetita Catharſis indicatur, ibid. At in Rachitide vera ſemel, vel bis ad plurimum, & dein alterantia, ibid. Non pauci infantes a Catharticis ſæpe repetitis interempti ſunt, ib. Objectioni fit obviam de chalybis aculeis in inteſtinis hæſuris niſi expurgentur, ibid. Hyſterica dicta remedia in forma ſolida uſurpanda ſunt, ibid. Methodus & remed. formulæ, ib. Si chalybeata perturbent, laudanum ſingulis noctibus ſumendum, ibid. ubi ſymptomata mitiora ſunt, pil. hyſter. ſufficiant, ib. Idioſynchraſiæ ſunt obſervandæ, ib. Inſtantia in laudano liq. ſyr. de meconio vices gerente, ibid. Si chalybs malo vincendo par non ſit, adeundæ aq. minerales, ibid. & ſeq. Obſervanda inter bibendum, p. 135. Ob purgativa iis miſta difficilius operantur, ibid. Infuſ. clavorum equinorum ſi modo debit aſſumantur, eundem cum aq. miner. effectum ſortiuntur, ibid. In quo caſu aq. Bathonienſes adeundæ, ibid. Theriacæ Androm. vis, ibid. Vinum Hiſpan. vel corroborantibus medicatum, vel ſimplex quantum valet, ib. Cort. Peru. ad ſpir. invigorandos eximia eſt vis, ibid. Præcipue in fœminis quæ ſpaſmis urgentur, ibid. Diæta lactea in temperamento bilioſo tenui, & colica hyſterica affectis, ibid. Sed non omnibus ex æquo convenit, ibid. Nihil tamen adeo impenſe ſanguinem & ſpiritus firmat, fovetque ac diu multumque equo vehi, ibid. Hiſtoria notabili comprobatur, ibid. & ſeq. Nec in hypochondriacis magis quam in tabidis phthiſiciſque pene deploratis locum habet hoc exercitii genus, p. 136. Inter chronicos Phthiſis duos fere Trientes jugulat, ibid. Nec mercurius in Lue Venerea, nec Cortex. in intermit. efficaciores extent, quam in hac curanda (obſervatis obſervandis) exercitium laudatum, ib. In Paroxyſmo hyſterico ad fœtida confugiendum, quæ ſpiritus ab excurſibus in ordines compellunt, ib. Quæcunque fœtent, huic intentioni inſerviunt, ib. Si vehemens dolor, vomitio enormior, aut Diarrhœa inceſſerit, ſolo laudano cohibentur, ibid. In quibus evacuationes præmittendæ, & quamobrem, ib. In quo caſu a laudano incipiendum, ibid. Vomitiones enormes doſin max. & ſæpiſſime repetitam indicant, ibid. Paregoricum vel in forma ſolida exhibeatur, vel vehiculo parco, ib. Capitis motus vomitionem provocat, ib. Recidiva ut præcavenda, p. 137. A dolore, & vomitione Medicis frequentius imponitur, quam aliis quibuslibet ſymptomatibus, ib. In illa ſpecie quæ paroxyſmum Nephriticum imitatur judicanda quam graviter errari ſolet, ib. Ut & illa quæ calculum renum, colicam bilioſam vel Iliacam paſſionem ſimilat, ibid. Quas repetitis ſuis evacuationibus Medici non ſolum non compeſcunt, ſed irritant, ib. Præſertim emetico propinato, ibid. De Diagnoſi ergo ſedulo cavendum, ibid. Plutimæ puerperæ pereunt, quod debito citius e lecto exurgunt, unde lochiorum ſuppreſſio, phreneſis, ſpaſmi, febres, ibid. Vix decima perit mulier vel ex dolore, vel quod vires partui ferendo non ſint, ibid. Ad diem ſaltem decimum jacere debent, ibid. Indicationes curvativæ duæ, ibid. Si remedia uſurpari ſolita votis non reſpondeant, ab iis temperandum, ibid. Emplaſt. hyſter. umbilico admoveatur, & elect. cum Julap. hic laudato exhibeatur, ib. Si hæc malum non devincunt, laudanum una ſaltem vice tentandum, ib. Quod aliquando lochiorum fluxum revocat, ib. Narcotica cum hyſtericis & Emmenagogis propinentur; ibid. Si non ſequantur lochia, rejiciantur narcotica & hyſteris ac Emmenagogis enema addatur, ibid. Enema non repetendum, ſed temporis συμμαχία præſtolanda, p. 138. Poſt diem 20. res] fere in vado eſt, ib. Si remedia nihil proficientia obſtinatius ingerantur, & morbum, & ſpir. perturbationem augent, ib. Hiſtoria, ibid. In quo caſu boni Medici eſt rem totam aliquandiu Naturæ committere, ibid. Sæpe fluxus menſium immodicus ſive in puerperio ſive extra idem Affectus hyſterici cauſa fit, ibid. Prima ſpecies poſt partum laborioſiorem primis ſolum diebus ingruit, & brevi ſe proripere ſolet, ibid. Victus ſit incraſſans, ibid. Medicam. formulæ, ib. Species altera licet omni tempore accidit circa æt. anno 45. vel 50. quo menſes ceſſaturi ſunt, præcipue invadit, ibid. Hyſterica fortiora evitentur, ib. Methodus medendi cum medicament. form. ibid. Uteri procidentiæ Curatio, ib. Concluſio, ibid.

Tractatus de Podagra.

QUos præcipue invadit Podagra, p. 144. Diverſus ejus mos pro ratione ſubjecti, & tempore invadendi, p. 145. Quo tempore, & modo Podagra regularis ægrum aggreditur, ibid. Quo ordine & quibus ſtipata phœnomenis partes laceſſit, ibid. Paroxyſmus graphice depingitur, ib. Nunc hic, nunc illic tragœdias excitat, ib. Dolor ſemper noctu recrudeſcit, mane vero remittitur, ib. Ex ſerie paroxyſmulorum conſtat paroxyſmus, ib. In diverſis diverſo tempore ſolvitur, ibid. Quomodo ſe habet æger quoad urinam,

urinam, alvum & appetitum, ibid. Pruritus in diſceſſu & pedum deſquammatio, ibid. Pro majori, vel minori unius paroxyſ. ſævitia, vel ſerius, vel citius revertitur paroxyſmus, ibid. In Podagra inveterata, vel indebita medicatione turbata phænomena ſunt diverſa, ibid. Pedes peccantis materiæ ſedes genuina ſunt, ibid. Jam varias corporis partes occupat, ibid. In digitis &c. tophos generat, in cubitis tumorem album excitat, ibid. Femur, genuque &c. ut impetit, ibid. Per annum fere integrum durat paroxys, ibid. Paroxyſmi particulares diutius ſæviunt, nec ante diem 14. caſtra movent, p. 146. In intervallis artus ſunt, ibid. Quanto magis æger ambulando pedes firmare contendit, tanto periculoſius morbi fomes, viſceribus imminet, ibid. Venarum hæmorrh. dolore, ructu nidoroſo, appetitus proſtractione infeſtatur, ib. Urina illa imitatur, quæ in Diabete excernitur. Dorſum, aliæque partes moleſte pruriunt, ibid. Dolores in metatarſo lancinantes, & ſpaſmi in tendinibus maſculorum tibiæ ut ægrum invadunt, ibid. Doloribus recedentibus ægritudines, laſſitudo ſpontanea, & in diarrhœam propenſio ſuccedunt, ib. In Podagra diuturniore ægritudine potius quam dolore conficitur paroxyſmus, ibid. Quo vehementior eſt dolor, eo citius præterlabitur paroxyſmus, & diutius abeſt, & vice verſa, ib. Calculum renum in quamplurimis parit, ibid. Qui aliquando meatus urinarios obſtruens ægrum e medio tollit, ibid. Animus corpori compatitur, unde æger variis paſſionibus obnoxius eſt, ib. Morbi Cataſtrophe, ib. Plures divites, & ſapientes, quam pauperes, & fatuos interemit, ib. Si quas fœminas (quod perraro eſt) non niſi vetulas, & viragines infeſtat, ibid. Neque pueris, neque juvenibus minores vera, & genuina vexantur, ibid. Leviculam tamen vellicationem præſentiunt, quibus ex traduce morbi ſeminium impreſſum eſt, ib. Morbus ἀπεψίᾳ ortum debet, ibid. Qui vino, veneri, laboribus improbis, ſtudiis intenſis, cæteriſque, quæ ſpiritus exhauriunt, coctiones deſtruunt, & partium tonum laxant, nimium indulſere, hunc morbum accerſunt, ibid. & ſeq. In curatione, Venæ ſectio, Catharſis, & ſudores non indicantur, p. 477. Venæ ſectio ut pugnat cum judicatione quam cauſa antecedens ſibi vendicat, præcipue in iis qui ætate ſunt provectiores, ibid. Quo modo hydropi aditus aperitur, ibid. Quando in juvenibus locum habet, ibid. Ut ab Emeticis, & Catharticis æger de vita periclitatur, ib. Ab humoribus intro verſus inteſtina ſolicitatis quæ mala ingruunt, ibid. Catharſis nec paroxyſmo ad peccantem materiam minuendam, nec in fine ad reliquias amoliendas, nec ad ventri aditum præcavendum omnino prodeſt, ibid. Unde ſpirituum σύστασις infirmatur, & disjicitur, p. 148. Quo pacto fiat ut æger confeſtim convaleſcat, ſed pœnas impoſterum ab ἀταξίᾳ pendat diriſſimas, ibid. Quibus nominibus ſudores officiant, ibid. In omnibus morbis, dempta ſola Peſte, ſudores prolicere non tam Medici eſt, quam Naturæ provincia, ibid. Hic affectus ob contra indicationes curatu perdifficilis eſt, ibid. Cauſæ antecedenti, & Continenti obviam eundum eſt, ibid. Quo ſenſu cauſa continens intelligenda eſt, ibid. Præcipua curandi intentio in eo verti debet, ut coctioni conſulatur, p. 162. Quæ proprie digeſtiva appellantur, ib. Medicamenta quæ hanc intentionem adimplent, ibid. & ſeq. Curatio in iis ſumendis, p. 149. Quo in caſu, quanto major eſt ſimplicium numerus, tanto potentius medicamentum operatur, ibid. Forma Electuarii quo Author uti ſolet, ibid. Quo nomine theriacæ Androm. praferendum eſt, ibid. Inter ſimplicia cortex Peruv. primas obtinet in ſanguine corroborando, ibid. Quantum hujuſmodi medicamina in aliis Chron. pleriſque juvant, ibid. Differentia inter morbos acutos, & chronicos, ibid. Ejus cauſa indagatur, ibid. Qui morbi Epidem. audiunt, qui intercurrentes, & ſporadici, ibid. Indigeſtio communis eſt Chronic. pars, ibid. Ex eo probatur, quod ſenes magis hiſce affectibus obnoxii ſunt, quam juniores; & ad eos gignendos magis facit hyems quam æſtas, ibid. Equitationis emolumenta, in morbis chronicis pleriſque, Phthiſi præcipue, ſtupenda ſunt, ib. Herbæ excalefacientes quæ adferunt commoda, ib. Licet in Podagra lædant, in aliis tamen chronicis pleriſque Venæ ſectio, & Catharſis corroborantibus, & digeſtivis præmittenda ſunt, ibid. Sed cum morbi cujuſque curatio remed. corrobor. innititur, evacuationes qualeſque officiunt prorſus, p. 150. Digeſtiva haud obiter, ſed aſſidue, & conſtanter ſunt uſurpanda. ibid. Nam cum erroribus ſive his, ſive illis, tota corporis œconomia ſit quaſi funditus everſa; eadem de novo exaruenda, atque redintegranda eſt, ibid. In digeſtivorum uſu, præcipue in paroxyſ. intervallis perſeverandum, ib. In cibo, potuque quæ mediocritas ſervanda, ibid. Cur ægri palato conſulendum, ib. Unica ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcatur, ib. Acria, ſale condita, & aromata evitentur, ibid. Prandere tantum expedit, ibid. Liberaliorem cereviſiæ tenuioris hauſtum ob calculum renum generari aptum nocte ſibi indulgeat, ib. Diœta lactea qua ratione magis obeſt, quam prodeſt, ib. Potus ſit Cerev. tenuis Lond. ibid. Vinum de facto officit, & quare, ibid. Neque tutius a vino aſſuetis liquores nimis refrigerantes in uſum revocantur, p. 151. Quis modus in potu ſtatuendus, ibid. Copia, & luxus nativæ, tum animæ, tum corporis rectitudini vim infert. ib. Ab ineunte ætate ſatis commode potaretur aqua, ibid. In Podagra inveterata potus diæteticus (cujuſmodi hic forma præſcribitur) plurimis nominibus prodeſt, ibid. Quando primum commodiſſime in uſum trahitur, ibid. In quo caſu vinum Hiſpanicum, illudque præ aliis ægro indulgendum, ibid. Ob quas rationes lectus mature petendus, præcipue hyemis tempore, ibid. Animi pathemata, nimiaque ad ſtudia, & res ſerias applicatio ſpirituum ſyſtaſin ſolvunt, ideoque evitanda ſunt, ibid. & ſeq. Cæteris omnibus, quæ indigeſtionem impediunt, ſanguinem corroborant, & partibus firmitudinem conciliant, exercitium corporis facile palam præripit, p. 152. Quotidianum & moderatum ſit oportet. ibid. Quod qui ſpernit ad calculi generationem erit proclivior, & in diſcrimine ne a materia tophacea in articulis admodum aucta omni motu privetur, ibid. Exercitatio non tantum tophorum generationi officit, ſed veteres, & induratos plerunque ſolvit, ibid. Equitatio aliis exercitiis præferenda eſt, ibid. Frequenter curru vehi eodem fere recidit, ib. Idque ruri potius aere perflato, & ſalubri quam in urbe, ibid. Quam improvidus ſenex Veneri indulgens, ibid. Regimen hoc utut religioſe a quovis obſervetur, ab enormioribus podagræ inſultibus tuetur, eum tamen ab omnibus immunem præſtare non valet, ibid. Totius corporis habitus, quoad fieri poſſit, in paroxyſmorum intervallis eſt immutandus, ibid. Morbi fomitis expulſio Naturæ, (ut in Febribus intermit.) permittenda eſt, ibid. Qui ſymptomatibus coercendis incumbit, morbi curationem remoratur, p. 153. De errore in victu ab ægro ſummopere cavendum, ib. A motu currus minus dolebit, quam in Cathedra quieſcens, ib. A quo etiam ſomnus invitatur, ib. Et Calculus quadantenus præcavetur, ib. Atque etiam totali artuum ad motum impotentiæ occurritur, ib. Morbi digeſtionem ſine exercitio in ſenibus fruſtra quis ſperet, ib. In quo caſu lectus, & Diæta tenuis neceſſaria ſunt, ib. In quo exercitium, ib. Ipſe dolor aliquando amarum licet, magnum tamen eſt remedium, ib. Inter ſymptomata a quibus æger in paroxyſmo de vita periclitatur ventriculi debilitas cum torminibus maxime eſt familiare, ib. Qua data anſa ingruit, ib. Ei mitigando vinum Canarienſe confert maxime, ſed nec illud, nec Cardiacorum aliud quodlibet ægrum, ſi exercitio non utatur, ſervare poſſe exiſtimandum eſt, ib. In quo caſu ad laudanum ſtatim confugiendum eſt, ib. In quo ſudores provocandi, ib. Quibus Author aliquando ſuæ vitæ conſuluit, ib. Materiæ peccantis in pulmonum lobos metaſtaſis qua methodo curanda, ibid. Sudores hic ſedulo evitentur, p. 154. In paroxyſmo nephritico ut æger tractandus, ib. Plures indebita medicatione quam podagra perimuntur, ib. Remedia externa nocere quandoque poſſunt, prodeſſe nunquam, ib. Uſtulatio partis affectæ Hippocratem non latebat, ib. Nihil intereſt utrum moxa, an lino crudo fiat, ib. Dolorem aliquatenus mitigat, ſed cauſam Podagræ antecedentem non attingit, ib. In doloribus quorum in partibus internis ſedes eſt, locum non habet, ib. De ſpecificis quanta hic, & alibi decantentur, ib. Venæ ſectio, & Purgatio alternatim celebrata in contuſionibus, continua ſolutione, & quavis organorum læſione quantum valeant, ib. Quiſquis alia petit medicamenta ad Lucianum relegandus eſt, ib. Therapeja radicalis adhuc in Democriti puteo latet, p. 155. Quam tamen quandoque inventum iri Author nullus dubitat, ib. Unde eluceſcet quantum hallucinati ſunt dogmatici in morborum eſſentiis dignoſcendis, ib. Et quam inauſpicato in febrium cauſis inveſtigandis vel ſolertiſſimi ingenia ſua exercuere, ib. Cujus rei Cort. Peruv. repertio exemplum eſt ſatis luculentum, ibidem.

De Hydrope.

OMnis hominum ætas, ſexus omnis ab Hydrope nonnunquam infeſtatur, p. 155. Fœminæ magis quam viri obnoxiæ ſunt, ib. Hi ætate ingraveſcente, illæ ubi jam parere deſierint, ib. Foveæ a digitorum impreſſione in ſurarum parte inferiore primum mali indicium, ibid. Quare non perinde certum in fœminis, atque in maribus, ib. In ſenibus vero a multis annis Aſthmate laborantibus hydropem non certo indicant, ib. Si generaliter loquamur, ſuræ, & tibiæ intumeſcentes etiam in viris pro ſigno hydropis ſupervenientis habendæ ſunt, ib. Pedibus cruribuſque ad extremum extenſis in abdomen ruentes aquæ, dein & umbilicum exomphalon quandoque conſtituunt, ibid. Tria nunc morbum ſtipant ſymptomata, Dyſpnæa, urinæ paucitas, & ſitis intenſa, ib. Unde originem trahunt, ibid. Pro rata qua partes quas obſidet morbus, augentur, aliæ magis magiſque gracileſcunt, ibid. Impetu tandem in viſcera nobiliora, & vitalem arcem facto, æger cataclyſmo quaſi ſubmerſus perit, ib. Cauſa morbi in genere eſt ſanguinis debilitas, ib. Illi debilitando quæ operam commodant, ib. Hydrops teſtium in fœminis obiter notatur, ib. Aliæ ſunt duæ ſpecies in fœminis hydropem mentientes, ibid. & ſeq. Illa carnium intra abdomen excreſcentiæ præternaturali, hæc flatibus ortum debet: qui ingravidationis ſigna pariunt, p. 156. Neutra harum ad morbum, de quo agitur, referenda eſt. ibid. Quas præcipue exercent, ib. Indicationes curativæ duæ, aquas contentas evacuare,

& ſan-

& ſanguinis robur inſtaurare, ib. Cathartica quæ vel ſegnius, vel mitius operantur, officiunt magis, quam proſunt, ib. Utrum ægri corpus facile, an ægre, Cathartricis cedat, ſolicite inquirendum, ibid. Purgatio per ἐπίκρασιν non tantum non imminuit tumorem, ſed adauget, ibid. Quare expurgatio fortis, vel nimia, juſto debiliori præferenda eſt, ibid. Quas ob cauſas maxima celeritate quam ægri vires ferre queant, aquæ exantlandæ ſunt, ibid. Hydragoga quem uſum obtinent in iis qui difficiles, quem in iis qui faciles purgatu ſunt, ibid. In iſtis qui Catharſi prompte cedunt ſyr. de ſpina Cervina aquas ſat copioſe elicit, ibid. Id habet incommodi hic ſyrupus quod inter purgandum ingentem ſitim provocet, ibid. Catharticis lenioribus opus ſuum cum bona euphoria non peragentibus, fortiora ſunt tentanda, quod hiſtoria probatur, ib. Quo caſu hydragoga ſola vix votis reſpondent, ſed lenioribus calcaris vice permiſta, efficaciſſima evadunt, ibid. Potionis forma pro robuſtioribus, ibid. Alia, ibid. &ſeq. Tertia calefaciens inter purgandum, tum & corroborans, ib. In iis qui ægre purgantur aliis δραστικώτερα ſunt Elaterium, & infuſ. Croci metal. p. 157. Emeticæ operationis ratio inveſtigatur, ibid. Cæcos dari meatus ex abdominis cavitate in inteſtina de facto liquet, ibid. Hippocrates in ſcenam ducitur, ibid. Quam curioſa corporis humani inſpectio, & fabricæ notitia, tum Medicis, tum Chirurgis neceſſaria eſt, ibid. In acutis quibuslibet, & Chronicis pleriſque ſpecifica quædam ineſt proprietas nulla corporis contemplatione in lucem eruenda, ibid. Mens divini Senis in loco ſupra citato explicatur, ibid. Majora licet organa patent, exiles tamen meatus oculos acutiſſ. vel microſcopio exquiſitiſſime elaborato adjutos effugiunt prorſus, ibid. Cognitio noſtra ad τὸ ὅτι aſſurgat, ſed τὸ διότι nullatenus attingat, ibid. Et quæ innoteſcunt, & ad quæ cæcutimus impellunt ut divinum Artificem ſuſpiciamus, & adoremus, ibid. Chimiæ laus, & emolumenta intra quos limites coercenda, ibid. Medicinæ faciendæ defectus in eo non vertitur quod neſciamus, quo pacto huic, aut illi intentioni ſatisfacere debeamus; ſed quod non ſatis ſciamus quænam ſit illa intentio, cui ſatisfaciendum eſt, ib. Ad judicium in hac re rite formandum naturalia morborum phænomena atque juvantia, & lædentia diligenter obſervata, collata, & trutinata conferunt maxime, ibid. Exquiſitiſſimæ ſpeculationum diſſertationes quam labili fundamento innituntur, p. 158. Hypotheſes ſolidas, & genuinas Praxi quadantenus originem debere exemplo comprobatur, ibid. Vomitio ab Emetico excitata hydropicorum aquas ἄνω, καὶ κάτω potenter evacuat, ibid. Hydropicæ cujuſdam curatio Emeticis, & Catharticis abſoluta, ibid. Tria hic notatu digniſſima, ibid. Ἀταξία ab evacuationibus excitatæ ut occurrendum, ibid. In quo caſu convenit ut tota res evacuantibus per inferiora committatur. Decoct. ex interiore cortice Sambuci eodem modo quo Crocus metalli morbum hunc depellit, non autem vi aliqua ſpecifica, ib. In quibus caſibus Emetica & Cathartica malum augent, totaque curatio in ſanguine, ac viſceribus corroborandis, firmandiſque vertitur, ibid. Huic intentioni aeris mutatio, & exercitium quale quale demum ſit, apprime reſpondent, p. 159. In conſtitutione infirma, & hyſtericis, aquæ diureticis educendæ ſunt, ibid. Efficaciſſima e ſalibus lixivialibus fiunt, ibid. Medicam. forma, ib. Cineres geniſtæ in vino Rhen. ac quantum hic valent, ibid. Aquis evacuatis, debilitas ſanguinis medicam. calefacientibus, & corroborantibus præcaveri debet, præſertim in ætate provectioribus, ib. Quæ in Podagra laudantur, an hic locum habere poſſint, ibid. Vinum a quo in podagra abſtinendum, pro potu ordinario in hydrope uſurpetur, ibid. Morbi plerique Chronici indigeſtioni ortum debent, ib. In eſſentiales & ſpecificas morborum tam Chronicorum, quam acutorum differentias penetrare non datum eſt, ib. Curationem in utriſque non ad eſſentialem eorum naturam, ſed ad cauſam magis generalem dirigere cogimur, ibid. Curandique methodum naturæ, vel experientiæ indiciis accommodare, ibid. Æger inter curandum, poſt portas aquis datas, vel vinum, vel Cereviſiam generoſiorem potare teneatur, ibid. Liquores generoſi, modo ſpir. diſtillatione eliciti non ſint, ſoli aliquando hydropicos in principio curarunt, ibid. Cereviſia medicata pro pauperibus, pro ditioribus vina, & Electuarium digeſtivum laudantur, ibid. Liquores minus generoſi parce admodum bibendi, ibid. Sitis ut reſtinguenda, ibid. Chalybs in hydrope incipiente haud infimum ſibi vindicat locum, ibid. Allium ſolum hunc morbum depulit aliquando, ibid. Cujuſmodi hydrops evacuantia non depoſcit, ibid. Cum ſanguinis corroborationi navatur opera, totaque res in eo ſolum cardine vertitur, æger nullo modo expurgandus eſt, ibid. Ita enim tumor, qui minui cœperat, augebitur, ib. Morbus ad ſupremum gradum provectus artis ſubſidia ſpernit, ibid. Quare tamen Medici eſt non animo cadere, ſed morbum tanquam nuper cœptum aggredi, ibid. Topica in forma Cataplaſmatis, vel linimenti minus nocent, p. 160. Unguent. a Cathart. fortioridus confecta atque abdomini applicata quas turbas faciunt, ibid. Veſicatoria gangrænam ſæpe invitant, ibid. Quare vulnus leviſſ. in hydropicorum carne curatu eſt difficillimum, ibid. Concluſio, ibid. poſt ſcriptum de Febre hyemali, cujus hiſtoria & curatio traduntur, ibid. Schedula monitoria de novæ Febris ingreſſu, p. 161. Proceſſus integri in morbis fere omnibus curandis, p. 108.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM
Totius OPERIS.

A

ABortus curatio. Pap. 138.
Acupunctura in Hydrope rejicitur. 160
Aer terrenis effluviis inquinatus Epidemicorum morborum cauſa. 44. 45. 162
Aeris diſpoſitio ſola Peſtem vix poteſt ſuſcitare. 17
Aeris manifeſtæ qualitates morbos Epidemicos varie moderantur. 2
Non tamen eos producunt. 34. 162
Aeris mutatio in febribus chronicis nonnunquam valde eſt ſalutaris. 14
Aeris mutatio quo tempore fieri debeat. *ibid.*
Aeris occultum quoddam vitium varios gignit morbos. 16. 34
Affectus quidam ſcorbuti nomine perperam inſigniuntur. 7. 53
Alba profluvia, vide Fluor muliebris.
Alexipharmaca plerunque calida ſunt. 17
Alexipharmaca occulta quadam indole agere necdum conſtat. 18
Alexipharmaca ſudores ſolum movendo videntur operari. *ib.*
Allium laudatur in hydrope incipiente. 159
In Variolis confluentibus pedum plantis admovendum. 127
Alvi profluvium & vomitus a ſudore ſedantur. 20
Amentia ſive Mania poſt febres intermittentes autumnales. 15
Ambuſtorum curatio optima linteo madefacto in ſpiritu vini. 52. 219
Anatomia quænam notitia Medico neceſſaria. 157
Anethum non ſemper proſcribit ſingultum. 9
Angina a quo aeris temperamento plerunque oriatur. 2
Anginæ deſcriptio. 55
Curatio. *ibid.*
Anginæ Epidemicæ. 49
Anicula Medicorum Simiæ ſtolidæ ac infelices. 26. 27
Anima mundi. 21
Animi pathemata ſpirituum ſyſtaſin ſolvunt. 152
Annorum conſtitutiones variæ ab occulta aeris alteratione. 2.
Anodina, vide Paregorica.
Antimonialia Emetica nunquam tuto exhibentur puerulis infra adoleſcentiam conſtitutis. 6
Neque tuto præbentur, niſi probe diluta fuerint. *ibid.*
Aphtæ in Dyſenteria. 32
Aphtæ febri ſupervenientes quomodo removendæ. 164. 167
Apoplexia curatio. 214
Apoſtema quid ſit. 28
Apoſtematis cum febre analogia. *ibid.*
Apozema aperiens & antiſcorbuticum. 207
Apozema pectorale in Pleuritide. 55
Apozematis poſt febres autumnales uſurpandi formula. 14
Appetitui ægrorum licet incongruo ſæpius indulgere oportet. 125
Aqua cardiacæ temperatæ. 30
Aqua deſtillata in Podagra. 148
Aqua menthæ in vomitu egregie confert. 10. 64
Aquæ minerales cur non in omnibus ventris torminibus ſalutares. 166
Aquæ minerales multum vitandæ in gonorrhœa. 116
Aquæ minerales ferreæ quando hyſtericis præbendæ. 117
Cum non tranſeunt, ab iis plane abſtinendum per diem unum alterumve. *ibid.*
Aquæ minerales eædem in quibus calculoſis tuto uſurpentur. 192
Aquæ minerales quibus Poſtagricis minus conveniant. 193
Aqua roſarum capiti applicata vigiliis medetur. 8
Ars Medica valde adhuc imperfecta. 42
Arthritis. 52
Arthritis naturæ medicatricis inſtrumentum. 1
Arthritidem præcedentia & conſequentia ſymptomata ſcorbutica mentiuntur. 52
In Arthritide materiæ morbificæ recurſus ſumme noxius. 18
Aſthma ſiccum. 53
Aſthmatis inveterati curatio. 220
Authoris integritas. 122
Autumno humores ſunt viſcidiores quam hyeme. 12

B

BOtanica ſenſuum teſtimonio debet inniti. 3
Bubones in Peſte. 19
Bubonum in Peſte exortus. 17
Bubo peſtilentialis interdum ex improviſo diſparet. 18

C

CÆci dantur meatus ex abdominis cavitate in inteſtina. 157
De Calculo humano Martini Liſteri diſſertatio medicinalis. 18
Calculus renum prævenitur copioſæ cereviſiæ tenuis ſub noctem compotatione. 151
Item potu diætico loco potus ordinarii. *ibid.*
Calculi magnitudo ureteris capacitatem haud ſuperans quomodo cognoſcatur.
Calculi curatio. 214
Manna in ſero lactis ſolum commendatur. 154. 215
Laudantur & aquæ chalybeatæ, niſi major calculus renum adſuerit. 215 *ibid.*
Calculum renum ſimulans affectus. 40
Calculum veſicæ ſimulans affectus. *ibid.*
Ejuſdem memorabile exemplum. *ibid.*
Vulgaria contra calculum veſicæ remedia hic nocebant, proderat vero narcoticum. *ibid.*
De Calculo veſicæ diſputatio medica ſub Præclariſſimo viro Carolo Drelincurtio habita. 193
Calor Adoleſcentulorum juxta cubantium interdum debilibus mire confert. 8
Canis rabidi morſus. 219
Curatio. *ibid*
Capillorum abraſio in Phrenitide confert, & cur. 165.
Cardiaca quibus conferunt, & quo morbi tempore exhibenda. 6
Cardiaca moderata. *ibid.*
Eorundem formulæ. *ibid.*
Cardiaca generoſa. 16
Cardiacorum virtus. 14
Cataplaſma in Rheumatiſmo. 53
Catharri Epidemici anno 1675. 41
Catharticorum exhibitio nimia in plurimis affectibus noxia. 133
Catharticum pro infantibus tenellis. 207
In Catharticis exhibendis cautio perquam neceſſaria. 133
Cereviſia purgativa. 207
Chalybs, vide de ejus uſu in hyſtericis affectibus. 134
Chalybs cum nihil profecerit in morbis curandis, aquæ minerales ferreæ adeundæ. *ibid. & ſeq.*
Cumque iſtæ minus conferant, aquæ calidæ ſulphureæ, quales Bathonienſes, adeundæ. *ibid.*
Cloroſis quomodo curanda. 219
Cholera morbus quo anni tempore invadere ſolet. 2
Quandiu graſſetur. 30. 215
Ejus deſcriptio. 31. 215
Curatio nec catharticis nec adſtringentibus molienda. 31
Quo pacto perficiatur. 216
Cholera Epidemica. 57
Ejus curatio. *ibid.*
Cholera ſicca. 31
Chorea Sancti Viti. 65. 213
Chronici morbi indigeſtionibus debentur. 149
Modus quo gignuntur. *ibid.*
Quomodo cum præveniendi tum curandi. *ibid.*
Qualis interim diæta obſervanda. 150
Chronici morbi plures ſcorbuti larvam gerunt. 53
Chymia quouſque utilis. 157
Chymica morbos non ita mire debellant. *ibid.*
Chymica præparatio medicinas deteriores ſæpe reddit. 136
Cicatrices Variolarum illitionibus nequeunt præcaveri. 27
Cicatrices Variolarum regimine moderato præcaventur. *ibid.*
Cicatrices Variolarum præcavendi ratio. 45
Clyſter Diarrhœa. 9
Clyſteres in ſoporoſis affectibus valde utiles. 42
Clyſteres in quibuſdam colicis plus nocent, quam proſunt. 39. *ibid.*
Clyſteres in ſenum febribus minus tuti. 6
Clyſteres fumi tabacci commendantur omnium potentiſſimi. 167
Clyſterum frequens uſus in febrium declinatione vitandus. 6. 46
Clyſterum frequens uſus in hypochondriacis & hyſtericis nocet. *ibid.*
Cocta non cruda ſunt medicanda. 29. 168
Colica biloſæ & hyſtericæ quam diverſæ eſſe debeant curationes. 137

Colicæ

Colicæ bilioſæ deſcriptio. 38. 215
Cauſa. 38
Curatio. ibid.
Enemata nullius hic uſus. 39
Equitatio in declinatione laudatur. ibid.
Diæta. 39
Colicæ Hyſtericæ deſcriptio. 215. & ſeq.
Anodyno ſedatur interdictis venæ ſectione & catharſi. 215
Niſi in valde ſanguineis. 40
Præſervatio. 216
Sæpe deſinit in Icterum. 39. 216
Cujus curatio oſtenditur. 40
Colicæ hyſtericæ & hypochondriacæ curatio eadem. 216
Colica Pictonum. 52
Color excretorum ſæpe nullam Practicis ſuggerit indicationem. 40
Colorum ſpeculatio admodum incerta. 131. 132
Comatis Febri ſupervenientis curatio. 41. 164
Coma in Variolis. 23. 27
Coctio in Febribus quid. 6
Conſtitutioni aeris præſenti intermittentibus febribus omnino faventi ſucceſſa videtur febris Depuratoria, quam regnaturam per aliquot annos Peſtis tandem excipiet. 162
Conſtitutiones Epidemicæ vide Epidem. Conſtitution. De Conſtitutionibus annorum 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. Diſſertationes tres Bernardini Ramazzini. 63. & ſeq.
Conſtitutio Epidemica Auguſtana anni 1695. Lucæ Schroeckii. 86
Anni 1696. 89
Anni 1697. 332
Anni 1698. 233
Anni 1699. & 1700. 95
Anni 1701. 1702. 1703. 1704. & 1705. 110. 239
Anni 1706. 1707. 1708. 1609. & 1710. 240
Anni 1711. & ſeq. 263
Conſtitutio Epidemica Baſileenſis anni 1695. Joannis Jacobi Harderi. 87
Anni 1698. 234
Anni 1699. 98
Anni 1700. & 1701. 243
Conſtitutio Epidemica Berolinenſis anni 1695. Guſtavi Caſimiri Garhliep, von der Muhlen. 87
Anni 1696. 91
Anni 1697. 235
Anni 1698. ibid.
Anni 1699. 96. & ſeq.
Anni 1700. 243
Anni 1701. ibid.
Anni 1702. 109
Anni 1703. 244
Anni 1704. 246
Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis anni 1715. Joſephi Lanzoni. 272
Anni 1716. & 1717. ibid. & ſeq.
Conſtitutio Epidemica Haſſiaca anni 1693. & 1694. Michaelis Bernardini Valentini. 87
Anni 1695. 1696. 89. & ſeq.
Conſtitutio Epidemica Hildeſienſis anni 1685. cum Epiſtola Bertholdi Behrens ad Lucam Scroeckium ſuper hanc rem. 92
Conſtitutio Epidemica Holſatica anni 1606. Dn. D. Guntheri Chriſtophori Schelhameri. 247. & ſeq.
Conſtitutio Epidemica Inferioris Hungariæ anni 1711. Jo. Adami Genſelii. 259. & ſeq.
Anni 1712. ibid.
Anni 1713. 260
Conſtitutio anni 1709. apud Labacenſes in Carniola notata a Dn. D. Marco Gerbezio. Anni 1709. 248
Anni 1710. 249
Anni 1712. 265
Anni 1713. 267
Anni 1714. 268
Anni 1715. 269
Anni 1716. 270
Anni 1717. 271
Conſtitutio, ſive Hiſtoria Epidemica Mansfeldiaca anni 1697. & 1698. 99. 100
Conſtitutio Epidemica Mulhuſini Territorii finitimorumque locorum obſervata anno 1700. ad Dn. Luc. Scroeckium a Joanne Georgio Hoyero tranſmiſſa. 249
Conſtitutio Epidemica Poſonienſis annorum 1695. 1696. 1697. Dn. D. Caroli Raygeri. 237
Conſtitutio Epidemica Sangallenſis, finis anni 1696. & principii 1697. Dn. D. Sylveſtri Samuelis Anhornii de Harthviſſ. 236. & ſeq.
Conſtitutio Epidemica Tubingenſis anni 1701. Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerarii. 253
Ejuſdem Schediaſma ad Hiſtoriam Epidemicam Anni 1702. 254
Conſtitutio Epidemica Uratislavienſis anni 1699. 1700. & 1701. & ſeq. 101. & ſeq.
Conſtitutio de frigore hyemali anni 1709. Dn. Joannis Guilielmi Bajeri. 255
Conſtitutio de frigore hyemali anni 1709. Dn. D. Bernardini Ramazzini. 257
De *Contagioſa* Epidemia Boum Diſſertatio habita a Bernardino Ramazzini. 139
Contagium quomodo propagetur. 47
Contuſionum curatio. 154. 219
Convulſio dentitioni infantum ſuperveniens ſola venæ ſectione curatur. 36
Specifica vulgaria hic minus tuta ſunt. ibid.
Convulſiones pro partium quas invadunt diverſitate varios gignunt vel ſimulant affectus. 39
Præſtant hic Narcotica præ omnibus aliis. 43
Convulſivi motus non ſemper evacuationes prohibent. 165
Correctivorum purgantibus immiſceri ſolitorum incommoda. 115
Corroborantia primi ordinis. 60. 135
Corroborantium omnium maximum eſt equitatio. 136
Inter Corroborantium uſum Cathartica nunquam intercalanda. 159
Cortex interior ſambuci laudatur in Aſcite grandiore. 158. 216
Cortex Peruvianus inter antiquartanaria hactenus unicum. 13
Conferre etiam poterit in Tertianis. 14. 59
Febrem ſæpius ſuſpendit quam debellat. 13
Methodus eum exhibendi. ibid. 58. 60
Cortex Peruvianus laudatur quoque in affectionibus hyſtericis. 135
In Podagra. 149
Corticis Peruviani incommodum in Rheumatiſmo Scorbutico. 53
Quare Cortex ita male audiat. 58. 59
Quomodo intentari ejus diſcrimina evitari poſſint. ibid.
Quod immerito inculpetur. 135
Quod inter Corticem exhibendum decubitus in lecto, & cardiacorum aſſumptio ſint diligenter evitanda. 59
Quod omnes evacuationes poſt ejus uſum ſint interdicendæ. 59
Cortex febribus inflammatoriis curandis ita non confert ut plane obſit. 62
In febre quæ quotidianam aliquatenus imitatur ineſficax. 59
In ſanguine & ſpiritibus confortandis egregium eſt remedium. 135
In affectionibus hyſtericis & hypochondriacis. ibid.
In Podagra prævenienda. 149
Cortex in electuariis & pilulis exhibitus. 58
In Infuſione. ibid.
Copula febres producit. 49
Croci metallorum infuſio. 27
Quoties in hydrope repetenda. 158
Curationis in morbis acutis recte inſtitutæ character. 35
Cutis affectuum curatio. 54

D

D*Ebilibus* adoleſcentulorum accubitus mire interdum prodeſt. 7
Decoctum album ex pane & cornu cervi. 33. 37
Decoctum amarum purgativum. 244
Decoctum amarum quando uſurpandum. 59
Decoctum aperiens & antiſcorbuticum. 207
Decoctum diæticam. ibid.
Decoctum pulli in cholera laudatur. 31. 215
Dentitioni infantum ſuperveniens convulſio ſola venæ ſectione curatur. 36
Specifica vulgaria hic minus tuta ſunt. ibid.
Deſpumatio in febribus intermittentibus. 10
Diabetes. 218
Diabetis curativa indicatio. 59
Remedia medica. ibid.
Diæta febrem præcavens. 46
Diæta in lue Venerea obſervanda. 107
Diæta podagricorum. 151
Diæta qualis in morborum chronicorum curatione obſervanda. 149. 150
Diætæ lacteæ in Podagra cenſura æqua. ibid.
Diaphoreſis non convenit in omni febre. 42. 169
Periculi plena eſt in tertianis & quotidianis. 57
Diaphoreſis quænam proſit, quænam vero noceat. 42
Diarrhœa curatio. 495
Diarrhœam ubi vomituritioni conjungitur, ab Emetico non ab adſtringentibus proprie ſiſti. 5. 6
Attamen Enemate adſtringenti ſiſti poſſe, ſi minus valeat Emeticum. 9
Diarrhœa melius curatur venæ ſectione & ſanguinem contemperantibus, quam quibuſcunque. 29
Diarrhœa in febre continua Epidem. ab anno 1661. ad 1664. 5
Diarrhœa in febribus unde oriatur. 28
Diarrhœa Epidemica ab anno 1667. ad 1669. 21. 30

Diarrhœa Symptomatica anno 1675. 41. 140
Diarrhœa Pleuritidi ſuperveniens. 29
Diarrhœa in Variolis. 28
Diarrhœa Variolarum confluentium. 22. 23
Diarrhœa in Variolis diſtinctis noxia, in confluentibus ſalutaris. ibid.
Diarrhœæ poſt Morbillos Curatio per venæ ſectionem. 36
Diaſcordium. 6. 25
Diaſcordium ſingultui medetur. 8. 9
Digeſtiva medicamenta. 149
Digeſtiva ob materiæ craſſitiem evacuationi præmittenda. 29
Quantum valeant in morbis chronicis debellandis. 149
Quandiu perſeverandum in eorum uſu. ibid.
Dogmaticorum exprobratio. 152
Dolor partium a convulſionibus. 39
Dyſenteria deſcriptio. 31. 214
Curatio. 32. 33. 34
Cum ſero lactis. 34
Laudani ſolius uſu. ibid.
Diæta. ibid.
Affectus eſt periculoſus. 31
Diuturna deſinit in Teneſmum. 32
Dyſenteria Endemia Hibernorum. ibid.
Dyſenteria Epidemica diverſorum annorum. 30
Dyſenteria Symptomatica. 40
Dyſenteria quo anni tempore invadere ſoleat. 31
Dyſenteria quandoque per annos aliquot affligit. 34
Ejuſdem per repetitam Venæ ſectionem curatæ exemplum. ibid.
Dyſenteriæ cum torminibus ſiccis curatio. 33
Dyſenteriæ ſæpius ſe jungunt Aphtæ. 32. 34
In Dyſenteria contumaciori quid agendum. 32
In Dyſenteria inteſtina quandoque gangræna afficiuntur. ibid.
In Dyſenteria meri Sanguinis dejectio interitum minatur. ibid.
In Dyſenteria mucoſæ dejectiones unde. 31
Dyſenteriæ circa æquinoctium autumnale graſſantes. 3

E

E*bullitio* humorum in febribus Intermittentibus. 11
Eclegmata incraſſantia in Tuſſi. 207
Electuarium hyſtericum & emmenagogum. 138
Electuarium roborans in podagra præſtantiſſimum. 149
Electuarium roborans in Tertiana duplici. 13
Electuarii antiquartanarii formula. ibid.
Emetica quibus exhiberi convenit, & quibus non convenit. 5
Quo morbi tempore exhibenda. 5
Emeticum Authoris. ibid.
Empirici ægro aſſidue medicamenta ſolent ingerere. 49
Emplaſtrum hyſtericum. 207
Emplaſtra Epiſpaſtica cervici in febribus caput petentibus cum fructu applicantur. 41
Empyema. 50
Emulſio in Pleuritide. 51
Enema adſtringens. 9
In Calculo. 154
In Dyſenteria. 33
Enemata fumi tabacci commendatur omnium potentiſſima. 167
Enemata venæ ſectionis locum quandoque ſupplent. 6
Enematis abſtinendum in progreſſu morbi. ibid.
Epidemici morbi qui dicantur. 2
Epidemici morbi regulares & irregulares. ibid.
Vernales & Autumnales. ibid.
Epidemicorum morborum diverſitas. 3
Epidemicorum curatio quam varie inſtituenda. ibid.
Epidemicarum conſtitutionum quinque genera enumerantur. 47. & ſeq.
Epidemicæ conſtitutiones generales ſuas habent periodos. 30. 45
Ab occulta aeris craſi pendent, non a manifeſta. 2. 34. 162
Epidemica conſtitutio anni 1661. 62. 63. 64. 4
Annorum 1665. 66. 16
Annorum 1667. 68. & partim anni 1669. 21
Annorum 1669. 70. 71. 72. 30
Annorum 1673. 74. 75 41
Epilepſia adultorum qua methodo curari poſſe videatur. 166
Epilepſia puerorum. 218
Epileptici inſultus in Infantibus Variolarum ſæpe ſunt prænuntii. 21. & ſeq.
Epiſtola Conradi Bertholdi Behrens ad Lucam Schroekium de conſtitutione Epidemica Hildeſienſi anni 1685. 92
Epiſtolæ reſponſoriæ duæ Thomæ Sydenham, prima de morbis Epidemicis ab anno 1675. ad annum 80. ad Robertum Brady M. D. 182. ſecunda De luis Venereæ hiſtoria & curatione ad Henricum Paman M. Doct. 112
Equitatio eſt confortans maximum. 136
Equitatio eſt exercitium omnium primarium. 152
Eſt in colica aliiſque morbis chronicis exercitium utiliſſimum. 39
Equitationis beneficia in morbis rebellibus devincendis. 136
In Tabidis Phtiſicisque. 136. 221
Exemplum Hypochondriaci deplorati equitatione mire reſtituti. 136
Equus ſeptem annorum. 10
Eryſipelatis deſcriptio. 54
Curatio. ibid.
Evacuationes ſponte a natura fieri ſolitas imitari velle ſæpe ſtolidum eſt. 43
Exanthemata peſtilentia poſt nimios & coactos ſudores. 19
Exercitio calefacti ſolicite vitare debent frigus. 49
Exaſtoſes Venereæ quomodo tractandæ. 116
Expectoratione Pleuritidem curare velle periculoſum. 51

F

F*Ebris* quomodo fiat. 1
Febris eſt naturæ inſtrumentum ad impuritatum ſecretionem. 6. 28. & ſeq.
Febris naturæ primaria. 91
Febris continua omnium quas Author novit, maxime uniformis. 4
Febris continua conſtitutionis annorum 1661. & 62. &c. ibidem.
Curatio. 5
Conſtitutionis annorum 1667. 68. 69. 21
Conſtitutionis annorum 1670. 71. & dictæ Dyſentericæ. 34
Curatio. 35
Conſtitutionis annorum 73. 74. 75. 41
Curatio. ibid.
Febris nulla vere continua Authoris viſa eſt ab anno 1680. niſi forte ob rem male geſtam. 61
Febris Intermittens, vide Intermittens febris.
De Febre Miliari ſive Veſiculari tractatus Davidis Hamilton. 170
Febris Miliaris hiſtoriarum faſciculus. ibid.
Febris peſtilens, vide peſtis.
Febris peſtilens per diaphoreſin, peſtis per abſceſſus proprie ſolvi videtur. 18
Febris Depuratoria. 47. 209
Febris Eryſipelatoſa. 54. 211
Febris in Angina. 49
In Pleuritide. ibid.
Febris Infantum Intermittens. 210
Febris Infantum dentitioni ſuperveniens quo modo profligenda. 167
Febris Infantum Hectica. 15. 218
Febris Hectica. 50
Febris cum Scorbuto. 7
Cum Tuſſi. 46
Cum Variolis. 22
Febris ſub torminibus ventris deliteſcens quomodo expugnanda. 166
Febris continuæ ſpecies quomodo ab aliis Epidemicis cum graſſantibus dignoſcatur. 48
Febres certam ſemper ſpeciem e Phænomenis elicere difficile eſt. 35
Febris cum Apoſtemate analogia. ibid.
Febris novæ natura quomodo inveſtiganda. 48
Quæ demum cautelæ indicationes curativæ ſumendæ in exortu novæ febris. ibid.
Febris novæ anni 1685. deſcriptio. 162
Curatio. ibid. & ſeq.
Diæta. 165
Curatio in infantibus. 167
Febris ſpecies unde poſſit dignoſci. ibid.
Febris hyemalis deſcriptio. 160
Curatio. 161
Febris eadem hyemalis pro novæ potius febris vendicatur ſpecie. 162
Febris putridæ Variolis confluentibus ſupervenientis deſcriptio. 247
Curatio. ibid.
Febris ſcarlatinæ deſcriptio. 49. & ſeq. 210.
Curatio ſimpliciſſima. ibid.
Febrim præcavens diæta. 48
In Febre commotionis vocem præſtat uſurpare, quam fermentationis vel ebullitionis. 4
In Febre quadam Epidemica materiæ in ſanguine craſſities. 57
In Febre ſanguis commovetur vel ad heterogenei ſecretionem, vel ad novam ſuſcipiendam diatheſin. 5
Febre non raro accenditur purus ſanguis. ibid.
Febre non raro corripiuntur ſani. ibid.
Febre ſublata, probe purgandus eſt æger, non autem prius. ibid.
Finita purgatione, paregoricum exhibendum. ibid.

Febres

Febres Adoleſcentulorum vigentium. 12
Febres autumnales continuæ & intermittentes qua in re a ſe invicem differant. 13
Febres Continuæ Epidemicæ diverſam medendi methodum expoſcunt. 2
Febres Continuæ quare paucæ occurrant vere niſi in conſtitutione Epidemica. 12
Febres cum notabili ſymptomate. 49
Febres e levi diætæ errore. 13
Febres Epidemicæ a manifeſtis aeris qualitatibus varie mutantur. 34
Febres Hyſtericarum quomodo tractandæ. 129
Febres intercurrentes numerantur ſex. 49
In iis curandis ad anni febrim ſerio attendendum. ib.
Ex anni tempore innoteſcit an eſſentiales ſint, an ſymptomatici. ibid.
Febres malignæ. 7
Quæ vere tales ſint. 16
Febres morbis Epidemicis junctæ haud æqualiter cum ipſis ſæviunt. 34
Sæviunt præſertim menſe Julio. ibid.
Febres nonnullæ brevi evaneſcunt. ibid.
Febres nonnullæ in principio ſola diæta curantur. 13
Febres præter communia ſymptomata etiam certas peculiares genii ſui notas gerunt. 49
Febres quare tot novæ vulgo audiant. 34
Febres quædam novæ vulgo dicuntur, nec tamen ſunt. ib.
Febres refrigerantium aut clyſterum uſu ſubinde Chronicæ fiunt. 12
Febres ſtationariæ, quæ. 209
Quomodo a manifeſta aeris qualitate pendeant. 34
Febres ſunt duæ fere tertiæ omnium, quæ ſunt, morborum. 129
Febres Vernales raro ſunt continuæ. 11
Febres Vernales pauciora poſt ſe relinquunt ſymptomata quam Autumnales. 14
Febrium Autumnalium Epocha certiſſima eſt Julius, ſicut Vernalium Februarius. 11. 30
Febrium Continuarum Epidemicarum ſpeciem exacte dignoſcere arduum eſt. 48
Febrium Contin. Epidem. ſpeciem qua ratione poſſimus expiſcari. ibid.
Febrium Epidemicarum ſymptomata alia propria ſunt, alia adventitia. 34
Febrium Epidemicarum ſymptomata pro varia conſtitutione temporis variant. ibid.
Febrium quædam ſpecies ſudore critico finiuntur. 42
Febrium quædam ſymptomata ſubinde pro morbis eſſentialibus perperam habentur. 31
In Febrium curatione ſemper reſpiranda eſt anni conſtitutio, quatenus huic alterive Epidemico producendo favet. 46. 47
In Febrium curatione viam evacuationis noſſe præcipuum eſt. 168
In Febrium principiis cur ſubinde evacuationes inſtituendæ. 42
In Febrium principiis ſudorifica ſæpe vel Phreneſim vel Pleuritidem inferunt. 50
In Febrium declinatione clyſterum frequens uſus vitandus. 6. 46
In Febrium declinatione lecto aſſidue ſe contineat æger. 42
Febribus Epidemicis generalis curandi methodus nequit applicari. 3
Febribus plurimis anſam dat intempeſtiva veſtium mutatio, vel alias frigoris admiſſio. 49
Febres curandi methodus non per rationem, ſed per experientiam innoteſcit. 42
Ad Febres tollendas provocandi ſudores quales eſſe debeant. 29
Inter Febres & morbos Epidemicos ſimul graſſantes mira affinitas. 49
Poſt Febres Autumnales tonſillarum inflammatio eſt periculoſa. 15
Ejuſdem cauſæ. ibid.
Poſt Febres Autumnales omiſſa purgatio multis morbis anſam dat. 7. 14
Poſt Febres Vernales purgatio non tam neceſſaria eſt atque poſt Autumnales. 7
In Febribus Autumnalibus Infantum regio Lienis intumeſcens Febris fugam prænunciat. 15. 16
In Febribus ad coctionem promovendam non opus eſt regimine calido. 21
In Febribus cum materia craſſa caute agendum. 28
In Febribus caput petentibus Emplaſtra epiſpaſtica cervici cum fructu applicantur. 41
In Febribus Continuis Julapii convenientis formula. 29
In Febribus maxime continuis generis intermittentis cortex præbendus. 59
Vinum non obeſſe in hujuſmodi continuis. ibid.
In Febribus convaleſcentes nonnunquam ſudoribus nocturnis obnoxii ſunt. 43
Curantur quotidiano vini generoſi uſu. ibid.
In Febribus Chronicis aeris mutatio valde nonnunquam eſt ſalutaris. 14
In Febribus Malignis fit expulſio ad cutim. 5
In Febribus Malignis vomitorii omiſſio. 6
In Febribus quibuſdam Malignis ſudores nocent. 48
In Febribus quibuſdam Malignis aliæ propter ſudores moliendæ ſunt evacuationes. ibid.
Febrilis materiæ coctio quid ſit. 6
Febrilis materiæ coctionem promoventia vulgo commendant, at ſine ratione. ibid.
Febrilis materiæ coctio quomodo revera ſit promovenda. 6
Fermentationis natura ſimili illuſtratur. 12
Fermentationis phœnomena & effectus. 6
Ad fermentationem requiritur materiæ quædam viſciditas. 12
Fermentationes liquorum variæ. ibid.
Fluor albus. 218
Fluoris muliebris curatio ſingularis. 60
Fœminæ medicamenta egenis diſtribuentes taxantur. 50
Fomenta in Eryſipelate. 57
Fontanella in crure prodeſt in Rheumatiſmo inveterato. 54
Formulæ Medicamentorum. 207
Fumus tabacci Enematis potentiſſimi loco laudatur. 167
Furfuris capitis curatio. 219

G

GAngræna ex Eryſipelate. 54
Gangræna inteſtinorum in Dyſentericis. 32
Gargariſma in Angina. 54
Gargariſma in ſalivæ viſciditate. 27
Gonorrhæa virulenta centum retro annis ſe oſtendebat diverſam ab ipſa lue confirmata. 113
Quod materia ſemini formis, quæ hic fluit, carnoſæ virgæ ſubſtantiæ debeatur. ibid.
Modus invaſionis deſcribitur. ibid. 217
Curatio Catharticis perficitur. 114
Pilulis. ibid.
Clyſteribus. ibid.
Diæta quænam obſervanda. ibid.
In Gonorrhœa rejicitur lignorum exſiccantium uſus. 115
Item improbantur aquæ minerales. ibid.
Quomodo Phymoſis ſit curanda. ibid.
Gonorrhœæ juſto citius ſuppreſſæ tumores ſcroti ſupervenientes quomodo curentur. ibid.
Gonorrhœa cum lue juncta quomodo tollenda. 116

H

HÆmoptoe quando & quos præcipue invadat. 55
Ejus curatio. ibid. 219
Hæmoptiſis in Variolis. 24. 190
Hæmoptiſis & mictus ſanguinis in Variolis mortem prænunciant. 27
Hæmorrhagia narium deſcriptio & curatio. 55. 219
Hæmorrhagiæ narium in febre continua epidem. ab Ann. 1661. ad 1665. deſcriptio ac curatio. 9
Poſt Hæmorrhagiam cur æger purgandus. ibid.
Hæmorrhoidum dolor. 218
Curatio. ibid.
Hæmorrhoidum fluxus nimius. ibid.
Hippocrates. 45
Hectica febris. 53
Hippocratis Aphoriſmi nequeunt quibuſvis febrium ſpeciebus applicari. 48
Hiſtoriam morborum vere practicam Author tradit. 56
Hiſtoria Epidemica Germaniæ. Vide Conſtitutio.
Homines variis effectibus obnoxii. 1
Homo 21. annorum. 10
Humores nonnunquam pertinaciter partibus adhærent. 1
Humores ſunt viſcidiores Autumno, quam Vere. 11
Hydragoga varia. 156
Hydrogala. 37. 114
Hydrops ibi incipit ubi deſinit ſcorbutus. 53
Hydropis febribus intermittentibus ſuccedentis curatio. 14
Hydropis primarium ſignum, foveæ in ſuris a digitorum impreſſione ſub noctem apparentes & mane evaneſcentes. 155. 216
Symptomata ſunt dyſpnœa, urinæ paucitas, & ſitis. 155
Cauſa ſanguinis debilitas. ibid.
Aliæ in fœminis cauſæ. ibid.
Indicationes curativæ. ibid.
Hydropem præcedentia Symptomata ſcorbuti faciem præ ſe ferunt. 53
In Hydrope Cathartica fortiora ſemper uſurpanda. 156
Perſeverandum in Catharticis, donec moles abdominis evanuerit. ibid.
Syrupus de ſpin. cervina quibus conveniat. 156
Exemplum ejus memorabile. ibid.
Infuſio croci metallorum quoties repetenda ad curandum *hydropem*. 158
In Aſcite grandiore tantum convenit. ibid.
Cortex interior ſambuci. ibid.
In Hydrope quænam contraindicant catharſin. ibid.
Ubi catharſis contradicatur, quænam conformativa conveniant. 159

Diu-

Diureticis res agenda eſt in debilibus naturis & fœminis valde hyſtericis. *ibid.*
Salia lixivialia in vino Rhenano. 217
Corroborantia eadem in Hydrope quæ in Podagra præbeantur, niſi quod vinum Hydropicis permittatur pro potu ordinario. 159
Corroborantia qualia. 216
Chalybis uſus in Hydrope incipiente. 159
Allii ſimiliter uſus. *ibid.*
Topica quare improbentur. 159. & ſeq.
Rejiciuntur Paracenteſis & Acupunctura. 160
Hydropicorum ſitis quomodo fallenda. 159
Hypercatarſeos frœnum certiſſimum eſt laudanum. 156
Hypochondriaci affectus, Vid. Hyſter. affect.
Hypotheſes quatenus valent Medico inſtruendo. 158
Hyſterica affectio ſub quam variis Symptomatibus ſe oſtendit. 129. & ſeq.
Cujuſnam temperiei fœminis ſingula contingunt. 208
Hyſtericæ affectiones ſunt dimidia pars morborum Chronicorum. 129
Idem ſunt in fœminis ac affectio hypochondriaca in viris. *ibid.*
Uterus immerito inculpatur. *ibid.*
Hyſtericæ fœminæ interrogandæ, an malum de quo queruntur, inceperit cum triſtitia, atque an urinam limpidam excreverint. 131
Hyſtericorum ſimul ac Hypocondriacorum affectuum ſignum maxime pathognomonicum eſt urina limpida copioſa. 132
Hyſtericorum affectuum cauſa Procatarctica. 130
Cauſa efficiens interna, ſpirituum animalium ἀταξία *ibid.*
Cauſa non ſunt humores. *ibid.*
Cauſa antecedens ἀταξίας debilior ſpirituum animalium craſis. *ibid.*
Unde vomitio materiæ viridis. *ibid.*
Symptomatum ſingulorum ratio explicatur. *ibid.*
Caſus cujuſdam abunde, & ſæpius lachrymantis. 132
Curativa indicatio eſt ſanguinis roboratio. 133
Venæſectione & catharſi ordienda. *ibid.*
Deinde chalybeatis abſolvenda. *ibid.*
In imbecillioribus quandoque a chalybe ſtatim incipiendum. *ibid.*
Chalybis ſubſtantia præponitur præparationibus. *ibidem.*
Chalybis uſum non recte admittere purgantium intercalationem. *ibid.*
Formulæ curationi inſervientes. *ibid.*
Theriaca Andromachi magnum in his affectibus remedium. 135
Item Cortex Peruvianus. *ibid.*
Dolor & Vomitio Hyſtericarum quomodo ſint cohibendæ. 136.
Aſſa fœtida qua ratione Hyſtericis utilia. *ibid.*
In affectione Hyſterica mitiori dantur pilulæ hyſtericæ per decem dies. 134
Hyſtericus affectus Colicam bilioſam referens. 40
In Hyſtericis affectus ſæpe perperam dignoſcuntur. *ibidem.*
In Hyſtericis & Hypochondriacis clyſterum frequens uſus nocet. 46

I

Icterus in Colica hyſterica. 39
Icterus poſt febres lectum juſto citius deſerentibus ſuperveniens. 42
Icteri curatio. 40
Idioſincraſia ratio habenda. 134
Ignis ſacer unde, & quomodo oriatur. 17
Peſtis quandam gerit imaginem. *ibid.*
Iliacæ paſſionis cauſa. 9
Quo pacto producatur. *ibid.*
Curatio. 10
Argenti vivi & globulorum in hujus curatione cenſura. *ibid.*
Iliaca paſſio colicam bilioſam ſequens. 38
Iliaca paſſio febri perverſæ tractatæ ſuperveniens, quomodo curanda. *ibid.*
In iliaca paſſione omnia medicamenta etiam Enemata evomuntur. *ibid.*
Imaginationis læſæ per cardiaca reſtitutæ exemplum. 15
Indicatio a juvantibus & nocentibus in febrium novarum curatione adhibenda. 48
Infantes ſæpe diuturnas quartanas vincunt. 11
In Infantibus venæ-ſectio æque tuta & neceſſaria eſt atque in adultis. 36
In Infantibus ventris tumor & durities, hujus medela per linimentum. 15
Infuſum Corticis Peruviani. 59. 208
Infuſum rad. ſerpentariæ virginianæ contra tertianas. *ibidem.*
Ingrata aſſumpta horrorem gignunt. 48
Intermittentes febres Autumnales in initio videntur continuæ. 3
Intermittentes febres Epidemicæ nonnunquam mature graſſari incipiunt. 11. 12
Intermittentium febrium tria tempora ſpectanda. 10
Symptomata conſueta. *ibid.*
Unde eſt, quod redeant paroxyſmi. *ibid.*
Paroxyſmorum deſcriptio. *ibid.*
Duplicatio unde. *ibid.*
Diviſio in Vernales. 11
Eſſentialiter hæ diſtinguuntur. 12
Vernalium curatio. *ibid.*
Autumnalium curatio. 12, 209
Tertianæ Autumnalis curatio. 53
Quartanæ curatio. 14. 58.
Quomodo recidiva præveniatur. *ibid.*
Vomitio in his febribus quomodo compeſcenda antequam cortex exhibeatur. 59
Infantum medicatio. *ibid.*
Decoctum amarum quando præbendum. *ibid.*
Julapium cardiacum. 207
Julapium in febribus continuis. 29
In febribus pro Infantibus. 59
In Pleuritide. 50
In Rheumatiſmo. 53
Perlatum. 207
Roborans in Tertiana duplici. 13

L

Lactea Diætæ præcellentia & quibus potiſſimum conveniat. 135
Lacteæ Diætæ cenſura notatu digna. 150
Laudani liquidi deſcriptio. 32
Ejus uſum non immediate nervis nocere. 136
Laudani uſus in Cholera. 31
E Lecto ſurgere quam utile in Variolis. 26
Solvuntur objectiones. 122. 123
Quam neceſſarium in omnibus morbis inflammatoriis. 29
Quam neceſſarium in febre continua ann. 1673. &c. 42
In febre nova Ann. 1685. 165
Cautela neceſſaria in ſurgendo, ſcilicet, ne nimis diu pro una vice ſurgant. 42
Moræ longioris in lecto incommoda, ſcil. Rheumatiſmus, & Icterus ſubſequentes. *ibid.*
Quam utile in Pleuritide. 51
Quam utile in Angina. 55
E lecto ſurrectionem quænam contra indicant. 126
Lepra. 45
Lienis regio in febribus autumnalibus Infantum intumeſcens febris fugam prænunciat. 15
Deſcriptio hujus intumeſcentiæ. *ibid.*
Linimentum in Pleuritide. 51
Linimentum in Rachitide Infantum hypochondriacis inungendum. 134
Linimentum in ventris tumore & duritie Infantum. *ibidem.*
Lochiorum fluxus nimius quomodo ſiſtendus. 215
Lochiorum ſuppreſſionis curatio. 137
Luciani irriſio in medentes Podagræ. 154
Lues Venerea unde, & quo tempore Europam appulerit. 112. 113.
Contagium ejus quomodo propagetur. 113
Symptomatum ejus enumeratio. *ibid.*
Luis confirmatæ ſola ſalivatione curatio. 115
Recidivæ quibus debeantur, & quomodo præveniantur. 116
Quid in ore minus exulcerato ſit agendum. *ibid.*
Diæta quænam obſervanda inter curandum. 117.
Quare in Gallia facilius ſanetur ac in Anglia. *ibid.*
Luem Veneream non ſanat Mercurius vel ſalſaparilla virtute ſpecifica. 18. 113
De Lue Venerea a Gualteri Harris. 118
Lumbago Rheumatica. 52
Paroxyſmum Nephriticum mentitur. *ibid.*
Valde ægrum excruciat. *ibid.*
Cauſa. *ibid.*
Curatio. 93

M

Macula purpureæ in acutis certiſſimum inflammationis ſummæ indicium. 17
Maculæ purpureæ in Peſte malum ſignum. 18
Maculæ purpureæ in Variolis. *ibid.* male. 23. 122
Malignitas morborum quid ſit. 47
Malignitas morborum ſæpe error medentium. 8. 16.
Malignitas non ſemper ſudore poteſt eliminari. 47
Malgnitas per ſudorifera aliaque calida medicamenta nonnunquam augetur. *ibid.* 169
Malignitas nonnunquam contemperantibus poteſt edomari. *ibid.*

Mali-

Malignitas in morbis Epidemicis iiſdem quibus hi curatur remediis. *ibid.*
Malignitati quodnam regimen proprie concedatur. *ibid.*
Mania ex debilitate. 15
Maniæ communis cauſa. 219
Maniæ curatio. 15
Maniæ febres intermittentes diuturniores nonnunquam excipientis curatio. *ibid.*
Manna quid ſit. 191
In ſero lactis ſoluta mictui cruento a calculo medetur. 192
In Aquis mineralibus catharticis ſoluta cur rejiciatur. *ib.*
Meatus dantur cæci ex abdominis cavitate in inteſtina. 157
Medicamentorum formulæ. 207
Medici peritiores ſubinde nihil in ægri viſitatione præſcribunt. 48
Medici præcipua cura in intentionibus veris expiſcandis verti debet. 157
Medicum eſſe, & formulam præſcribere quam immane diſtant. *ibid.*
Medicum probum haud decet celare remedia morborum in primis Epidemicorum. 12
Medicorum quorundam Speculationes inutiles. 55
Medicina eſt Ars valde adhuc imperfecta. 42
Melancholia Hypochondriaca vid. in hyſt. effect.
Mellis roſacei uſus in Angina. 54
Menſium fluxus intempeſtivus in Variolis fœminarum. 37
Menſium fluxus immodicus quando potiſſimum contingit. 138
Menſium fluxus immodici tam intra puerperium, quam extra, curatio. *ibid.* 215
Menſium ſuppreſſio. 219
Mercurius non ſanat Luem Veneream virtute ſpecifica. 18. 114.
Miaſma peſtiferum vel immediate, vel mediate ſuſcipitur. 16.
Mictus Sanguineus a calculo renibus impacto. 191
Multa in hoc remedia ſine ſucceſſu adhibentur. *ibid.*
Manna in ſero lactis ſoluta cum pauxillo ſucci limonum confert. *ibid.*
Diæta. 23
Mictus ſanguineus in Variolis. 191
Mictus ſanguineus & Hæmoptyſis in Variolis mortem prænunciant. 27 122
Morbus quid ſit. 1
Morbi alii acuti, alii chronici. 2
Morbi acuti quinam ſint. 1
Morbi acuti vel ab aeris inquinamento, vel a particulari corporum anomalia gignuntur. *ibid.*
Morbi acuti Deum habent authorem, chronici nos ipſos. 125
Morbi certis quibuſdam annorum conſtitutionibus proprii. 2
Morbi Epidemici qui dicantur. *ibid.*
Morbi Epidemici mire ab invicem differunt. *ibid.*
Morbi Epidemici vel regulares, vel anomali. *ibid.*
Hæc diſparitas unde. *ibid.*
Morbi Epidemici vel Verni ſunt, vel Autumnales. *ibid.*
Morbi Epidemici ab aeris occulta craſi oriuntur. 34
Morbi Epidemici ab Anni conſtitutione qua graſſantur peculiarem mutuantur indolem. 3
Morbi Epidemici a manifeſtis aeris qualitatibus varie reguntur. 34
Morbi Epidemici diverſi in locis vicinis, a terræ potius effluviis, quam ab aeris diatheſi oriuntur. 3. 44. 45. 162.
Morbi Epidemici in initio vehementiores ſunt, in progreſſu leniores fiunt. 29
Morbi Epidemici ab anno 1661. ad 1665. 4
Quo ordine ſe invicem ſequebantur. *ibid.*
Anni 1665. *ibid.*
Ab Ann. 1667. ad 1669. 21
Ann. 1669. 31
Ann. 1670. 31
Ann. 1671. *ibid.*
Ann. 1672. *ibid.*
Ann. 1673. 1674. 1675. 41. & ſeq.
Morbi eſſentiales & iidem Symptomatici quomodo diſcernendi. 49
Morbi eſſentiales aliter ſunt tractandi, quam iidem ſymptomatici. *ibid.*
Morbi inflammatorii quando graſſari ſoleant. 19
Morbi omnes fere ex veſtium præmatura abjectione, & ſubito refrigerio poſt exercitium exoriri videntur. 48
Morbi vel ex ſe, vel Nedicaſtri culpa fiunt lethales. 1
Morbi quidam antiqui ævi jam non comparent. 45
Morbi moderni poterunt ſuo tempore intercidere. *ibid.*
Morbi plurimi ſine cauſarum cognitione curantur. 17
Morborum Acutorum & Chronicorum differentia. 1. 2.
Morborum Acutorum ratio & genius. 2
Morborum Epidemicorum ratio & genius. *ibid.*
Morborum Epidemicorum curatio ſolicite peragenda. 55
Morborum Epidemicorum ab Ann. 1669. ad 1672. particularis hiſtoria. 31
Morborum Epidemicorum alter ab altero pellitur. *ibid.*
Morborum quælibet ſpecies peculiarem obtinet genium. 7
Morborum periodi certæ ſive ætates. 45
Morborum tempora. 30

Morborum ortus a qualitatum vitio deducuntur. 17
Morborum ſpecies exacte diſcernendæ. 53
Morborum ſpecies unde deſumendæ. 4
Morborum ſporadicorum ratio & genius. 2
Morborum hiſtoriam vere practicam Author tradit. 56
Morborum præſertim Epidemicorum remedia celare non decet Medicum probum. 12
In Morborum curatione plus Naturæ committendum, atque vulgo fit. 43
In Morborum Epidemicorum ortu Naturæ artificium. 31
Morbis Antiquitati incognitis novam methodum accommodare non eſt abſonum. 45
In Morbis producendis naturæ methodus nondum hactenus detecta. 3
In Morbis Inflammatoriis primaria remedia. 29
In Morbis Inflammatoriis aſſiduus in lecto decubitus valde nocet. *ibid.*
Morbi Vernales. 2
Morbillorum deſcriptio & hiſtoria. 35. 233
Curatio. 211
Morbilli anomali. *ibid.*
Curatio. *ibid.*
Morbilli quo anni tempore regnent. 35
Morſus canis rabidi. 219
Curatio. *ibid.*
Pro *Mortuo* habitus caſu ad ſe redit. 27
Mucoſa dejectiones in Dyſenteria unde. 32
Mundi anima. 21
Moxa combuſtio in Podagra. 154
Moxæ loco inuſtiones lino crudo ab Hippocrate uſurpatæ. *ibid.*

N

N*Arcotica* poſt factas evacuationes quandoque felicius operantur. 40
Narcotica turba a purgatione excitatas compeſcunt. 8
Narcotica, urgente dolore, tuto repetuntur. 38
Narcotica, vigente febre, obſunt, ut in declinatione morbi præclaros edunt affectus. 8
Narcoticorum doſis magnitudini doloris reſpondeat. 38
Narcoticorum frequens uſus ſæpe innoxius. 33
Narcoticorum in Variolis inſignis utilitas. 26
Narcoticorum noxæ quandoque Venæſectionibus emendantur. 57
Narcoticorum formulæ. 31
Natura optima morborum medicatrix. 42
Naturæ vox quo ſenſu ab Authore uſurpetur. 21
Naturæ in curando multum relinquendum. 24. 150
Naturæ in medicamentis producendis ſimul ac præparandis collaudatio. 138
Naturæ opera incomprehenſibilia. 11. 32
Naturæ operationes parum intelligimus. 17
Naturæ operum indagatores aliorum invidiam ſibi arceſſunt. 32
Naturales cauſæ a Deo quomodo regantur. 14
Nephritici paroxyſmi veri & hyſterici quam diverſæ curationes inſtituendæ. 137. 214
Nephriticum paroxyſmum mentiens lumbago rheumatica. 52
Nicotianæ fumus loco enematis potentiſſimi commendatur. 167.

O

O*Leum* amygdalarum dulcium aliis bechicis præferendum. 8. & ſeq.
In febribus ſine noxa poteſt aſſumi. *ibid.*
Non debet affatim, ſed parce exhiberi. *ibid.*
Ægri viribus attritis ſubvenit. *ibid.*
Uſus ejuſdem in Pleuritide. 51
Variolarum aridarum cruſtis illinitur. 27
Olei ſem. lini in Pleuritide uſus. 51
Ophtalmiæ curatio. 214
Opium pluribus medetur affectibus. 33
Inſigne eſt cardiacum. *ibid.*
Opii præſtantia & nativa bonitas. *ibid.*
In quibus affectibus præcipue ejus indicetur uſus. 57
Opii virtus non præparationis, ſed nativæ.

P

P*Apaveris* bonitati debetur. 33
Inter Opiata quoad vim ipſam nullum fere eſt diſcrimen. *ibid.*
Papaver. *ibid.*
Paracenteſis in hydrope rejicitur. 160
Paralyſis quid, & quomodo curetur. 220
Paregoricum Authoris. 31
Paregorica in quibus caſibus recte indicentur. 126
Paregoricis evacuantia debent præmitti in ſanguineis temperamentis, non aliis. 136
Penis tumor in Lue Venerea quomodo diſcutiendus. 217
Peregrinatio verſus Auſtrum cur in Chronicis curandis proſit. 149

Peripneumonia quid ſit, & quomodo a Pleuritide differat. 50
Peripneumoniæ nothæ deſcriptio. 52. 210
Curatio. 52
Peripneumonia Epidemica Ann. 1675. 41
Peripneumonia ſymptomatica Tuſſi Epidem. Ann. 1675. ſuperveniens. 45
Peripneumonia poſt Morbillos. 36
Ejuſdem curatio per venæ ſectionem. ibid.
Peſtis naturæ medicatricis inſtrumentum. 1
Peſtis Ann. 1665. 16
Peſtis quid ſit. 17
Peſtis Britanniam vix frequentius devaſtat quam poſt annorum 40. revolutionem. 16
Peſtis Londinenſis Anno alioquin ſalubri vaſtans. 17
Peſtis Italiam occupans excepta Hetruria. ibid.
Peſtis ab aeris diatheſi fit Epidemica. 16
Peſtis ab aeris occulta craſi. ibid.
Peſtis ab inflammatione oritur. 17
Peſtis a tempeſtatum anni viciſſitudinibus regitur. ibid.
Peſtis in initio atrocior, in progreſſu benignior eſſe ſolet. 17
Peſtis per miaſma propagatur, idque duplici modo. ibid.
Peſtis pro aliis morbis Epidemicis rarius evenit. ibid.
Peſtis quandoque ſubito nulla etiam exorta febre jugulat. 17. 47.
Peſtis quanto tempore ſoleat graſſari. 3
Peſtis quo anni tempore exoriatur. 16
Peſtis ratione ſolum mechanica tolli poteſt. 18
Peſtis ſemper manet ſuperſtes. 16
Peſtis ſporadica. ibid.
Peſtis invadendi modus deſcribitur. 17
Peſtis ſymptomata. ibid.
Peſtis curatio. 18
Alexiteria in hac & aliis morbis, non ut ſpecifica, ſed ut diaphoretica proſunt. ibid.
Pro venæ ſectione facientes Authores. ibid.
Pro venæ ſectione hiſtoria admiranda. 19
Præfertur tamen ei ab Authore diaphoreſis. ibid.
Diaphoreſis quandiu continuanda. ibid.
Peſtis proprium alexiterium nondum innotuit. 18
Ad Peſtis prophylaxin vix conducunt calida. 17
Peſtem accelerat ſæpe vinorum & calidorum ingurgitatio. 18.
Peſtem commercii cum locis contagioſis inhibitio poteſt avertere. 17
Ad Peſtem excitandam requiritur contagium peſtiferi corporis præter aeris diſpoſitionem. 16
Peſte affecti a continuata diaphoreſi recreantur. 20
In Peſte abſceſſuum fit eruptio. 28
In Peſte abſceſſuum eruptio incerta criſis eſt. 19. 22
In Peſte abſceſſuum eruptio quomodo promoveri poſſit, nondum conſtat. 18
In Peſte abſceſſuum ſine ſudore eruptio magis fuit ſalutaris. ibid.
In Peſte Alexipharmaca calida quandoque nocent. ib.
In Peſte Alexipharmaca calida quomodo proſint. ibid.
In Peſte diaphoreſin interpolandam ſuadet Diemerbrockius. 20
Refellitur. ibid.
In Peſte ſudor continuus & prolixus requiruntur, non interpolatus. ibid. 47.
In Peſte ſudor ſpontaneus valde ſalutaris. 20
In Peſte ſudores non faciunt ſalutarem abſceſſuum eruptionem. 18
In Peſte ſudores ſubinde valde noxii. ibid. 19
In Peſte maculæ purpureæ malum ſignum. 17. 18. 19
In Peſte Tumores prorumpere, bonum. 17
In Peſte poſt abſceſſus eruptionem ſanguinem mittere, minus eſt tutum. 21
In Peſte ob magnos ſudores bubo nonnunquam diſparet. 18
In Peſte poſt ſudores abſceſſus ſubinde erumpunt. 17
In Peſte ſudantes quando induſium mutare debeant. 20
Peſtilentialium macularum ratio. 41
Petechiæ ab intempeſtivo cardiacorum uſu & regimine paulo calidiore ſæpius effloreſcunt. 164
Petechiarum & mictus ſanguinei caſus inſignis a D. D. Goodall communicatus. 128
Philoſophia effecit ut quæ Medica appellatur, revera confabulandi garriendique potius ſit ars, quam medendi. 130
Phrenitis Febre Contin. Epidem. ab Ann. 1664. ad 1665. 8
In Febre Epidem. ab Ann. 1673. ad 1675. 40
In Febre nova Ann. 1685. 165
In Variolis. 28
Phrænitis quomodo tractanda. 8. 165
In Phrenitide ſpiritus Vitrioli laudatur. 43
In Phrenitide raſio capitis confert. ibid.
In Phrenitide Variolis ſuperveniente refrigerium ægro concedendum. 27
Phthiſeos curatio. 220
Phthiſiologia Caroli Leigh. M. D. 221
Phthiſeos ſpecificum eſt equitatio. 136
Pilulæ Cochiæ. 38
Pilulæ Cochiæ maj. in Ileo uſurpandæ. 10
Item in Tuſſi Epidemica. 60
Pilulæ Cortic. Peruv. 58
Plantæ variis menſibus florent. 10
Pleuritidis hiſtoria. 50
Curatio. 50
Diæta. 51
Rejicitur cura per expectorationem. ibid.
Pleuritis maligna vulgo dicta quænam ſit. 46
Pleuritis maligna venæ ſectionem non fert. ibid.
Pleuritidi ſuperveniens Diarrhæa. 28
De Pleuriticorum ſanguine quædam notatu digna. 51
Menſium ſanguine extrahendi. ibid.
Podagræ regularis hiſtoria. 144
Irregularis hiſtoria. 146
Cauſa eſt concoctionum depravatio & humorum indigeſtis ſive a Venere ſive a vino ſive ab exercitiis intermiſſis. 147
Curatio non eſt aggredienda venæ ſectione. ibid.
Non Catharſi, ſive ad præcavendum, ſive ad curandum paroxyſmum. ibid.
Niſi ſymptoma aliquod eandem poſtulet. ibid.
Neque ſudoribus & quare. 148
Curandi præcipua intentio in coctione promovenda atque indigeſtionibus tollendis verſari debet. ibid.
Medicamenta Digeſtiva. ibid.
Podagræ Therapeja Radicalis adhuc latet. 155
Sed non ſine ſpe aliquali ſpecificum quandoque inventum iri. ibid.
In Podagra Electuarium corroborans præſtantiſſimum. 148. & ſeq.
Electuarium aliud atque aqua deſtillata. ibid.
Theriaca Andromachi & Cortex Peruvianus laudantur. ibid.
In Podagræ paroxyſmo nihil magni tentandum, ſed ſolum extra paroxyſmum exemplo ab intermittentium febrium paroxyſmis ducto. 153
In quorum paroxyſmis abſtinentia a carnibus interdicatur. ibid.
Paroxyſmi ſymptomatibus vitam minantibus quomodo occurrendum. 151
Ventriculi debilitas cum ventris torminibus vino Canarino mitiganda. 153
Quo nihil proficiente ad laudanum fugiendum. ibid.
Diarrhæa ſudoribus cohibenda. ibid.
Tuſſis brumalis a frigore, tempore paroxyſmi ſuſcepto ſicut ipſa Peripneumonia curanda eſt. 153
Calculus ſuperveniens quomodo curetur. 154. 191
In Podagræ paroxyſmo remedia externa in genere improbantur, verum iſtorum meliora reperiri mere Refrigerantia & Repellentia. 153
Quid noxæ comburies præſtare poſſit. ibid.
Podagrica materia ubi retroceſſerit quid agendum. ibid.
Podagrici ante & poſt paroxyſmum variis ſæpe vexantur ſymptomatibus ſcorbuti æmulis. 145
Podagricorum diæta. 150
Potus ſit cereviſia tenuis. ibid.
Potus Diæteticus loco ordinarii in Podagris inveteratis. 151
Vinum plane officit. 150
Vinum vero Hiſpanicum minus injurium. 151
Lacteæ dictæ in Podagra cenſura æquæ. 150
Podagricis decubitus maturior quam ſit utilis, idque hyeme præſertim. 151
Animi tranquillitas ſtabilienda. ibid.
Exercitium ſit quotidianum. 152
Hoc Tophos præcavet, vel ſolvit. ibid.
In ipſo paroxyſmo permittitur. ibid.
Niſi iſte ſit atrocinr. ibid.
Exercitiorum primarium eſt equitatio. ibid.
Quam tamen ſupplere poteſt in curru vectio. ibid.
Venus quam ſit injuria. ibid.
Porriginis capitis curatio. 219
In practicis experimentis commemorandis fidelitas Authoris. 21
Praxis Medica Theoriæ multum præferenda. ibid.
Probi hominis verum criterium. 138
Pruritus ferini curatio cardiacis. 54
Pulli Decoctum in Cholera morbo probatum remedium. 31. 215.
Punctura tendinis. 52. 239.
Purgans potio Authoris. 7
Purgans pro Infantibus tenellis. 207
Purgantis leniſſimi formulæ. 7. 156. & ſeq.
A Purgantibus dolores ventris intenduntur. 148
Purgantia. Vide Cathartica.
Purgatio quare neceſſaria poſt febres. 7
Purgatio quare conveniat poſt hæmorragias. 9
Purgationis noxæ & incommoda. 32
Puſtularum Urticæ puncturas referentium per totum corpus eruptio. 54
Curatio. ibid.

Q

Quartana. 10
Quartana ſecunda vice infeſtans brevi finitur. 11
Quartanæ lethales in regione paroxyſmi ægrum jugulant. Ib.
Quartanæ Autumnales. ibid.

Quartanæ Autumnales quibus temporibus finiantur. *ibid.*
Quartanæ Autumnales alios quoſdam chronicos gignunt affectus. *ibid.*
Quartanæ Epidemicæ. 3
Quartanæ Ann. 1661. & ſeq. 4
Quartanæ Epidemicæ Ann. 1661. mature invadentis exemplum. 11
Quartanæ Infantum. 11
  Infantes ſæpe diuturnas quartanas vincunt. *ibid.*
Quartanarum curatio. 13
  Parum hactenus votis reſpondet. *ibid.*
  Per corticem Peruvianum. *ibid.*
  Aeris mutationem. 14
  Potentiora cardiaca in declinatione propinanda. *ibid.*
Quartanariis obeſt phlebotomia ut & frequens catharſis. 13
  In Quartanis Infantum & Puerorum fortioribus cardiacis abſtinendum. 14. & ſeq.
Quotidiana. 11
  Rarius obſervatur. 12

R

R*Achitis* vera deſcribitur. 218
  Non eſt curanda catharticis. 134
  Linimentum ventri & hypochondriis infantum inungendum per 30. vel 40. dies. *ibid.*
Rachitidis febribus infantium intermittentibus ſuccedere ſolitæ curatio. 15
Radix ſerpentariæ Virginianæ in vino infuſa tertianis medetur. 209
Raſio capitis in phrenitide confert. 165
Refrigerantia in fine morbi eum protrahunt. 7
  Idque maxime in grandævis. *ibid.*
Regiminis calidioris in Variolis noxæ. 24. 38. 124
  Ejuſdem in Dyſenteria noxæ. 32
  Ejuſdem in Morbillis noxæ. 36
  Ejuſdem in febribus pleriſque diſcrimina. 50
Regiminis refrigerantis in certis affectibus nocumentum. 7. 29.
Remedia morborum præſertim Epidemicorum celare non decet Medicum probum. 13
Remediorum formulæ. 207
Renum calculus Vid. Calculus.
Rhabarbarum in alvi fluxu ſine additis aliis vix conducit. 32.
  In Diarrhœa Epidemica nocuit. 30
Rheumatiſmi hiſtoria. 211
  Curatio. *ibid.*
  Anodynis figitur & protrahitur. *ibid.*
Rheumatiſmus inveteratus quomodo tractandus. *ibid.*
Rheumatiſmi ſcorbutici deſcriptio. 53
  Curatio ſingularis. 58
Rheumatiſmi curatio ſola diæta e ſero lactis, locó phlebotomiæ. 62
  Quibus conveniat iſtiuſmodi curatio, & quibus non conveniat. *ibid.*
  Purgatio frequens atque anodynorum uſus poſſunt phlebotomiæ liberalioris vicem ſupplere. *ibid.*
Rheumatica Lumbago. 52
Rigor vel horror in febribus Intermittentibus unde. 10
Roſa. 17

S

S*Alia* lixivialia in vino Rhenano potentiſſima in hydrope ſunt diuretica. 159. 217
Salis abſynthii uſus in vomitu. 10
Salivatio in Febre Continua Epid. ab Ann. 1667. ad 1669. 28
Salivatio Variolarum confluentium comes. 22. 26. 29
Salivatio in Variolis confluentibus uſu refrigerantium promovetur, & cardiacis calidioribus reprimitur. 26
Salivationis in Lue Venerea methodus. 115
  Neque Cathartica, neque alia præparantia ſalivationi debent præmitti. 115. 116
  Peracta ſalivatione neque Cathartica neque ſudorifica in uſum venire debent. *ibid.*
  Diarrhœa ſuperveniens quomodo cohibeatur. *ibid.*
  Cautela magni momenti obſervanda in naturis ſalivationi nimis reſiſtentibus. *ibid.*
Salſaparilla non ſanat Luem Veneream virtute ſpecifica. 18
Sambuci cortex interior laudatur in Aſcite grandiore. 158
Sanguis non raro Febre accenditur. 1
Sanguinis color purulentus in febribus inflammatoriis detractus unde. 50
Sanguinis depuratio fit per duplicem partium ſecretionem. 9
  Circa ſanguinem in Pleuritide per Venæ ſectionem eductum variæ obſervationes. 51
Sani non raro febre corripiuntur. 5
Scabies vid. Pruritus.
Schediaſma ad hiſtoriam Epid. anni 1699. & 1700. 95
Scorbutus non tam frequens apud nos ac vulgo creditur. 53
Scorbutus ubi deſinit, ibi incipit hydrops. *ibid.*
Scorbuti ſymptomata. 20
  Curatio. *ibid.*
Scorbuti larvam plures gerunt morbi chronici. 53
Scorbuti vocabulum perperam & temere uſurpant imperiti. 7. 53
  Cum ſcorbuto febris. 7. & ſeq.
Secretio impuritatum ſanguinis fit per fæces, & per flores. 9
Semen Anethi in ſingultu nihil profuit. *ibid.*
Seri lactis in Dyſenteria uſus. 33
Serpentariæ Virginianæ radix in vino infuſa tertianis medetur. 209
Singultus in febre Cont. Epidem. ab anno 1661. ad 1665. 9
  Cauſæ remotiores proxima incognita. *ibid.*
  Curatio per diaſcordium. 10
Singultus in nova febri Ann. 1685. Curatio per Corticem Peruvianum. 164
Sophiſtarum reprehenſio Hippocrita. 157
  In *Saporoſis* affectibus Clyſteres valde utiles. 42
Specifica pleraque dolo malo celebrantur. 154
Speculationibus nimis addictorum Medicorum cenſura non minus rigida quam judicioſa. 129
Spiritu Cornu Cervi in febribus dentitioni infantum ſupervenientibus laudatur. 167
Spiritus volatiles omnes ideo fœtent, quia creaturæ ignis. 136
Spiritus volatiles in Rheumatiſmo inveterato proſunt. 53
Spiritus vini uſtulatus in Tuſſi ſæpe nocet. 46
Spiritus vini Ambuſtis prodeſt. 53. & ſeq.
Spiritus Vitrioli Phreneſin in febre Epidem. domabat. 43
  In Variolis inſigniter profuit. 44
Sputum ſanguinis. Vide Hæmoptoe.
Sudores vel Critici ſunt vel Symptomatici. 42
Sudores Symptomatici. 48
Sudores ad febres tollendas provocandi, quales eſſe debeant. 29
Sudores in febrium declinatione ſpontanei valde ſunt ſalutares. 42. 168
Sudores nocturni convaleſcentium quomodo tollendi. 43
Sudorum in febribus obſervatio multum facit ad earum dignotionem. 48
Sudorum provocatio in nullo morbo, excepta Peſte, videtur convenire, & quare. 148
Sudores ad ciendos nihil æque conducit ac capitis obvelatio. 20
  In ſudore juſculis ægrum reficere admodum ſalutare. *ibid.*
Sudoriferorum formulæ in Peſte. *ibid.*
Syderatio. 54
Syrupus de Meconio S. Papaveris qualis ab Authore præſcribatur. 191
Syrupus de Spina Cervina quibus in hydrope conveniat. 156
  Uſus ejus in hydrope exemplo memorabili confirmatur. *ibid.*

T

T*Abacci* fumus loco Enematis potentiſſimi laudatur. 167
  Tabellæ præſtantes ad tuſſim. 46
Tabes deplorata equitatione tanquam ſpecifica curatur. 136
Tendinis puncturæ curatio. 51
Teneſmus quid ſit. 214
Teneſmus poſt Dyſenteriam. 32
  Adultis exitialis, infantibus benignus. *ibid.*
Teneſmi curatio ſolis corroborantibus. *ibid.*
Terræ effluvia morbos Epidemicos varios gignere poſſunt. 44. 45.
Tertiana. 11
Tertianæ curatio. 13
Tertianæ Vernales. 2
Tertianæ Vernales ob perverſam curationem diu durantes. 12
Tertianæ Vernales diuturnæ ab Autumnali tempeſtate fugantur. *ibid.*
Tertianarum Vernalium curatio. *ibid.*
Tertianæ Autumnales. 2. 12.
Tertianæ Autumnales Quartanis magis ſunt affines, quam Vernales. *ibid.*
Tertianarum Autumnalium curatio. 13
  Per Sudores & Dejectiones eodem tempore excitatos. *ibid.*
Tertianæ duplicis Autumnalis curatio. *ibid.*
  In Tertiana ſtuplici Electuarium roborans atque Julepus. *ibid.*
Tertianæ Epidemicæ Ann. 1661. & ſeq. peculiaria Symptomata. 4
Tertianæ Ann. 1671. 4
Theriaca Andromachi in febre peſtilentiali feliciter uſurpata. 20
  Maximum in quamplurimis morbis remedium. 135
  Laudatur in affectione hyſterica. *ibid.*
  In Podagra. 148
Tophi Podagricorum exercitio impediuntur vel ſolvuntur. 152
Topica in Hydrope improbantur & quare. 159
  In Podagra. 154
  Sub *Torminibus* ventris febris nonnunquam deliteſcit. 166
  In Torminibus ventris non omnibus Aquæ minerales conferunt. *ibid.*

Tumor crurum poſt Variolas quibus remediis curandus. 128
Tuſſes Epidemicæ. 45
Curatio. 46
Epidemicæ curationem evacuationibus debent. 61
Tuſſis ſine febre quomodo tractanda. 46. 61. 220.
Neque Narcotica neque liquores ſpirituoſi neque diaphoretica tuto hic uſurpabantur. 46
Nec diaphoretica, nec pectoralia permittuntur. *ibid.*
Tuſſis oleo amygdalarum dulcium optime lenitur. 8
Tuſſis in febre Contin. Epid. ab Ann. 1661. ad 1665. *ibid.*
Ejuſdem curatio. *ibid.*
Tuſſis Convulſiva puerorum & infantium curatur in primis venæ ſectione. 36
Curatur Venæ ſectione, & repetita catharſi. 60
Tuſſis cauſa. 46
In Tuſſi quandoque valde ſalutare eſt corporis exercitium. *ibid.*
In Tuſſi ſpiritus vini uſtulatus aliaque ſimilia valde interdum noxia. *ibid.*

V

V*aporum* quos appellant Hyſtericorum frequens cauſa. 138
Variola ab occulta Aeris craſi. 44
Variolæ in cruſtas reſiccatæ. *ibid.*
Variolæ mitiores citius finiuntur. 45
Variolæ quanto tempore ſoleant graſſari. 21
Variolæ quo anni tempore invadere ſoleant. *ibid.*
Variolæ quandoque inſigni ægritudine erumpunt. 22
Variolæ revera parvi ſunt abſceſſus. *ibid.*
Variolæ regulares diviſæ in diſtinctas & confluentes. 23
Variolarum diſtinctarum ſymptomata. *ibid.* 212
Diſtinctarum hiſtoria. *ibid.*
Venæ ſectio in his ſupervacanea. 24
Niſi regimen calidius præceſſerit. *ibid.*
Regiminis juſto calidioris noxæ. 24
Evacuationum noxæ. *ibid.*
Frigoris ſunt etiam nocumenta. 25
Cardiacis quando utendum. 27
Cardiacum quale. *ibid.*
Quo tempore ægrotus lecto addicendus. 122
Lecto damnari nimis præpropere, eſt valde pernicioſum. *ibid.*
Loci in lecto frequens permutatio, tum in hoc, tum in alio genere eſt concedenda. 26
Solvuntur objectiones pro continuo in lectulo decubitu oblatæ. 123. & ſeq.
Curatio. 24. 190. 207
Variolarum confluentium hiſtoria. 21. & ſeq. 122
Salivatio eas adultorum, Diarrhœa iſtas infantium comitari ſolet. 23. 26
Quibus temporibus morbi febris dominetur. 21. & ſeq.
Quibus ut plurimum moriantur. 22
Symptomata exitialia, utrique generi communia. 26.
Quam plenum periculi hoc genus. 25. 122. 132
Curatio auſpicanda eſt Venæ ſectione atque Emetico. 125. 190. 207
Et ſpiritu Vitrioli in potu. *ibid.*
Pthyaliſmo potiſſimum perficitur. 26
A Fundamento recte, aut ſecus in primis diebus jacto maxime pendet. 122
Paregorica in his quaſi ſpecifica. 126
Niſi ſint infantes qui corripiuntur. 126. 127
Quo tempore morbi primum exhibenda. *ibid.*
Præ aliis Ptyaliſmum promovent. 27
Eorum exhibitorum commoda. *ibid.*
Paregoricorum quantitas. 126
Exemplum eorum exhibitorum in quodam Croſſe. *ibid.*
Epiſpaſticum quo die applicandum. 127
Allium inciſum quo die plantis pedum applicandum. *ibid.*
Diæta. 211
Caſus D. Cheut totam curationem complectens. 127 *& ſeq.*
Emeticum dari poteſt die morbi undecimo, in ſuffocationis metu. 27
In quo caſu aeri exponendus eſt varioloſus. 123
Varioloſi admiranda hiſtoria. 27
Puſtularum præpropera excluſio quantis ſtipatur incommodis. 124
Infantis regimen in Variolis erupturis, & a convulſione incipientibus. 125
Diarrhœa in infantibus ſalutaris. 27
Venæ ſectio & Catharſis quo demum tempore in convaleſcentibus varioloſis ſint celebrandæ. 28
Menſium fluxum in Variolis refrigerantia indicare. 37
Variolæ anomalæ diſtinctæ (ſc. nigræ) quomodo a regularibus diſtinctis fuerint diſcriminatæ. 36
Curatio. *ibid.*
Diæta. *ibid.*
Variolæ anomalæ confluentes quomodo a regularibus confluentibus diſcreparint. 37
Curatio. *ibid.*
Variolæ anomalæ Ann. 1674. & 75. 44
Curatio. *ibid.*
Spiritus Vitrioli in his uſus egregius. *ibid.*
Variolarum cicatrices. Vid. Cicatrices Variolarum.
Variolarum nulla unquam mentio apud Hippocratem, neque perſpicua apud Galenum. 47
Variolarum cum Phrenitide caſu ſanatarum hiſtoria. 28
Variolarum in infantibus ſæpe ſunt prænuncii Epileptici inſultus. 22
Variolarum perverſe curatarum ſymptomata. 25
Variolarum retroceſſio ſæpe temere inculpatur. 28
In Variolarum ſummitate maculæ nigræ a nimio fervore. 27
Poſt Variolas relictæ foveæ unde, & quomodo oriantur. 22. 27
Ex Variolis cur plures divites moriantur, quam pauperes. 26
In Variolis duo morborum tempora ſeparationis & expulſionis. 24
In Variolis ſeparationem paulatim fieri ſatius eſt. *ib.*
In Variolis expulſio plus temporis requirit, quam ſeparatio. *ibid.*
In Variolis eruptio præcocior pericoloſior eſt tardiore. 24. 25
In Variolis faciei, manuumque tumor magni eſt momenti. 23. 26
In Variolis mox impenſe ſudare noxium. 19
In Variolis retroceſſis quid agendum. 28
In Variolis tractandis quomodo Medici fama periclitetur. 25
Variolarum hiſtoria cum puſtulis miliaribus a Davide Hamilton. 170
Vectio in Colica utiliſſimum exercitium. 39
Venæ ſectio quibus noxia & quibus utilis. 56
Debet Emeticum ſemper præcedere, ubi utrumque indicatur. 6
Debet ſimiliter præcedere catharſin. 60
Ubi phlebotomia liberalior non permittitur, poteſt ſuppleri uſu Enematum. 6
Suppletur etiam purgatione frequenti, atque anodinorum uſu. 67
Venæ ſectio infantibus ſuccurrit pariter ac Adultis. 36
Convulſionibus puerorum dentientium ſpecifice conducit. *ibid.*
Vena in lecto ſecanda quo facilius phlebotomiam ferant.
Venæ ſectio in debilibus nocet. 5
Venæ ſectio in Peſte a multis laudatur. 18. & ſeq.
Venæ ſectio in Peſte parce, & abſceſſu jam erumpente adminiſtrata valde eſt noxia. 19
Venenati a ſublimato corroſivo aſſumpto curatio ſola aqua ſimplici. 62
Vere morbi quidam inflammatorii gignuntur. 11
Veſicatoria in hydropicis ſæpe gangrænam inducunt. 160
Veſicatoria non in omni Comate proſunt. 165
Veſica ulceris ſigna & curatio. 220
Veſtium hyemalium depoſitio quouſque ſit differenda. 49
Vigiliæ quo pacto tractandæ. 8
Quomodo conſopiendæ ſint poſt febrem narcoticis. *ibid.*
Vinum abſynthites. 13. 159
Vinum Canarinum. 26. 153
Vinum Hiſpanicum. 155. 135
Vinum Malacenſe. 7. 43
Vinum in Hydrope pro potu ordinario commendatur. 159
Vinum in Podagra nocet, & quare. 150. & ſeq.
Vini compotatio quænam nocumenta ſecum trahat. *ibid.*
Ulceribus pudendorum Venereis quomodo ſuccurrendum. 217
Ulceris veſicæ ſigna & curatio. 220
Unguentum in Pleuritide. 51
Vomitiones virides non ſemper cacochymiam indicant. 39
Vomitus & alvi profluvium a ſudore ſedantur. 20
Vomitus ſedatur aqua menthæ. 10
Vomitus ſanguinis. 219
Vomitorium in febre maligna quandoque Diarrhœam excitat. 9
Vomitorii exhibitionem præcedat Venæ ſectio. 5
Vomitorii præſcriptio & uſus. *ibid.*
Vomitoria ex infuſione croci Metallorum minus ſunt tuta, præſertim pro puerulis. 6
Pericoloſa itidem, niſi copioſe diluantur. *ibid.*
Vomitoriis quandoque emendari nequit materia vitioſa. 39
Urinæ ſuppreſſio in Variolis. 24. 27
Uteri procidentiæ curatio fotu adſtringenti. 138. 214
Vulnus leviſſimum in hydropicorum carne quare curatu ſit difficillimum. 160

SOLI DEO GLORIA.

GUI-

GUILHELMI
MUSGRAVE
MEDICI DOCTORIS,

Inclyti Medicorum Londinenſium Collegii,
& Regiæ Societatis Socii,

DISSERTATIONES DUÆ.

I. DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA.

Ἀγαθοῖσι δὲ Ἰητροῖσιν αἱ πλάνας ϗ ἀπορίας. *Hippoc.*

II. DE ARTHRITIDE ANOMALA, ſive INTERNA.

Καὶ τοῦτο εὖ Ὁμοιότητες εἰδέναι χρὴ, εἴτε Λύετε ἡ Νοῦσος, εἴτε Μεταπίπτει ἐς ἑτέρην Νοῦσον. *Hippoc.*

EDITIO NOVA ACCURATIOR.

ELENCHUS PRIMÆ DISSERTATIONIS
DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA.

Cap. I. De Arthritide Symptomatica *generatim*. pag. 297
II. De Arthritide *Rheumatiſmo* ſupervenienti, Symptomatica falſo appellata. 299
III. De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium ſuppreſſione*. 301
IV. De Arthritide *Hydropi* ſuperveniente. 302
V. De Arthritide *Melancholica*, *Hypocondriaca*, & *Hiſtorica*. 305
VI. De Arthritide fixa *Scorbutica*. 308
VII. De Arthritide *Lui Venereæ* ſuccedenti. 311
VIII. De Arthritide *Aſthmatica*. 315
IX. De Arthritide *Febri* ſuccedanea. 317
X. De Arthritide ex *Colica*. 319
XI. De Arthritide *Morbis* quibuſdam *Cuticularibus* ſubjecta. 322
XII. *Corollaria* & *Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo*. 324

ELENCHUS SECUNDÆ DISSERTATIONIS
DE ARTHRITIDE ANOMALA SIVE INTERNA.

Cap. I. De Arthritide Anomala *generatim*. pagina 329
II. De *Ventriculi Affectibus* Arthriticis. 332
III. De *Colica* Arthritica. 340
IV. De *Diarrhœa* Arthritica. 346
V. De *Dyſenteria* Arthritica. 348
VI. De *Abſceſſu Inteſtinorum* Arthritico. 350
VII. De *Melancholia* Arthritica. 352
VIII. De *Syncope* Arthritica. 354
IX. De *Calculo Renum* Arthritico. 356
X. De *Aſthmate* Arthritico. 357
XI. De *Catarrho*, *Tuſſi*, & *Peripneumonia* Arthritica. 361
XII. De *Phthiſi* Arthritica. 365
XIII. De *Angina* Arthritica. 367
XIV. De *Capitis Dolore*, & *Vertigine* Arthritica. 370
XV. De *Apoplexia* Arthritica. 375
XVI. De *Paralyſi* Arthritica. 380
XVII. De *Doloribus* in Corpore vagis, fixis; de *Ophthalmia*; de *Eryſipelate*; & *Achoribus* Arthriticis. 384
XVIII. De *Epiphora*, & *Dolore Dentium* Arthritico. 385
XIX. Corollaria *continet*, *cum* Epilogo. 386

PRÆFATIO.

QUotcunque inſpexi de *Arthritide* ſcribentes, in eo ſunt ad unum omnes, & quidem elaborant, ut tantummodo morbi iſtius, qua *Exquiſiti*, *Genuini*, *Legitimi*, ſuoque ordine *Primarii*, Doctrinam excolant, & diſciplinam edant; ea videlicet illius notitia, quæ ex ipſa manat, vel elicitur, contenti, de *Larvata*, ſive *Symptomatica*, *Arthritide*, num quæ ſit, aut qualis, aut quanta, aut quota, aut quam a ſe diverſa, aut *Arthritida Primigeniam* quam mimice & quantum imitetur, (etiamſi hæc ad illam illuſtrandam exponendamque apprime conferunt) parum, vel minime ſoliciti.

Quid ab his hominibus ſtudeatur, & in iſto genere quouſque proficiatur, non eſt hujus inſtituti, exquirere. Impræſentiarum nos, experientia duce & præſide, proponimus, in iis affectionibus, quæ *Podagra* & *Arthritidos* regularis appellatione paſſim inſigniuntur, explicandis ſanandiſque, (ut, a Medico quod ſuſcipitur negotii, luculenter id tractetur; &, ad ægrotorum commodum & ſanitatem, quod ampliſſimum fieri poſſit, id demum agatur) primum, in *Arthritida Primigeniam* & *Symptomaticam* earum diviſionem; tum *Symptomaticæ* in ſuas partes diſtributionem, conſtantiſſime ante omnia religioſiſſimeque conſervari.

Quanto ille, & quam digne, riſu exciperetur; qui, dum artem exercere profeſſus ſit gemmariam, omnes illos, quotcumque circumferuntur (ita vulgo nominati) *Adamantes*, tanquam *legitimos* & *veros* æſtimaret; atque adeo acciperet? Annon *Artificem* potius deceret, quid *Adamanti legitimo* proprium ſit, inveſtigare; eoque poſito, tanquam regula & norma, de *Pſeudo-Adamantibus*, & eorum a *Vero* diſſimilitudine & diſcrepantia judicare? Nonne etiam delectaret *Falſorum* varietatem, magnam utique & multiplicem, ut a *legitimo* alii quam longiſſime removentur, ementiti, factitii; ut ad eum alii propius accedunt; alii *Colore* tranſlucido æquiparant; alii *Duritie* tantum vincuntur, a *Vero Adamante* non niſi ab *Artifice* peritiſsimo diſtinguendi, diligenter expiſcari?

Non minus fixum aut immobile fundamentum in experimentis habet *Arthritidos* illa in *Primigeniam* & *Symptomaticam*, & *Symptomaticæ* in ſuas *Species*; quam habet *Adamantis* hæc in *Legitimum* & *Falſum*, & *Falſi* in *Partes* ſuas, diviſio diſtributioque.

Quanti vero interſit hæc notari, & hiſce perquirendis quam egregie locetur res & ſalum *Arthriticorum*: ex eo conſtat, quod, iis prætermiſsis neglectiſve, jure merito verendum, ne dum uni eidemque tantum morbo, nempe *Arthritidi*, videamur; revera nos, quodque eſt certiſsimum, multis, iiſque longe inter ſe diverſis, & diverſa ratione impugnandis, obſiſtere contingat, id eſt, ancipiti prorſus eventu, prælium, ne in tenebris committamus.

Eum recte curaturum credunt, qui Rationalem Medicinam profitentur, quem prima Origo cauſæ non fefellerit: neque curari id, quod ægrum eſt, poſſe, ab eo, qui quid ſit, ignoret. Sed *cujus rei non eſt certa notitia*, quod *ejus opinio certum reperire remedium non poteſt. Celſus, Præf. L.* 1.

Hujus quidem modi diſtinctionem, a clariſsimo *Mortono*, in *Phthiſiologia*, fuſe jampridem docteque lucubratam eſſe video; &, iſtius opera, morbum omnino difficillimum explicari, graviſsimum curari. Sed, in chronicis pleriſque aliis, ab *Auctoribus* celeberrimis, aut penitus omiſſam, aut aride nimis & jejune proditam: quam tamen, & in aliis perutilem, & quidem neceſſariam fore, ideoque multum deſiderari, diu ſum arbitratus: in *Arthritide* vero quamplurimum; eo certe plus in *Arthritide*, quo diutius illa cæteris affectionibus, quo crudelius humanum genus acerbiuſque infeſtavit; &, in illo, quo frequentius *Symptomatica* reperitur.

Qui, quod inſigniſsimus *Baglivius*, magnum *Italiæ* decus & ornamentum, hac in parte Ὁμοιότητες, graviter errare Medicos exiſtimat, qui putant nonnullos morbos eſſe *Primarios*; ab iiſdem cauſis productos: eandemque etiam medendi methodum expoſcentes; eum, per repetitas graviſsimorum Medicorum obſervationes, certo conſtiterit, eos eſſe *Secundarios*; a diverſis cauſis pendere; *Specie* differre: propria habere ſymptomata, propriaſque methodos expoſcere. Et inter præcipua artis deſiderata illud merito reponit, *Ut ſcilicet ſinguli quique morbi in tot* ſpecies *ſubdiſtinguantur*, *quot ſunt* morbi primarii *a quibus foventur*, *aut cauſæ vehementes conſtanteſque quibus producuntur*. Praxeos Medicæ *Lib.* 2. *Cap. IX.*

Poſita ergo hac *Arthritidos* diviſione, & in præſenti miſſo, tanquam *Poſtulato*, diviſorum membro priori, ſcilicet *Arthritide Primigenia*; poſterius aggredior, nempe *Symptomaticam*, hoc conſilio & ſpe fretus, ſi prius copiæ debellentur hæ *Auxiliares*, hoſtem poſtea facilius depelli & evinci poſſe *Principalem*.

Dicam itaque *Arthritidem Symptomaticam*, & in ea *Species*, quotquot uſquam mihi innotuere, comprehenſas: ut illius *Ratio generalis*, & harum *Deſcriptiones* & *Diſtinctiones*; ut, a morbis ſuis *Primariis*, earum *Ortus & Emerſiones*; ut, in *Arthritida Primigeniam*, earum *Migratione* & *Itinera*: in ſtatu maxime degeneri & peregrino; ut earum *Facies* & *Proprietates*, (variæ, Jupiter! & diſsimiles) ut Ὁμόφυλοι *Arthriticæ* uſquequaque aperiantur: *Curationes*, & *medendi Intentiones* earum ſingulis accommodatæ, & (quoad potero,) congruentes, ut eliciantur: poſtremo, totum id quod dicimus, ut *Hiſtoriis*, optima fide traditis, tanquam tot *Teſtibus*, ſtabiliatur, confirmetur. Hoc *Libelli* hujus *Opus* & *Argumentum* eſt.

Lectorem autem illud admoneri decet; quoniam ea, quæ a *Nobis*, nullius *Sectæ* aſſeclis, imo *Sectam* omnem fugientibus, & *Hiſtoricam* (ea quidem una exercenda, vindicanda) *Medicinam* colentibus, ſiſtuntur & in medium proferuntur; aut eventa habent, aut ex iis ultro nata, vel facillime ducta; iſta vero eventa colligenti maximam partem præbuit *Damnonium* hocce *Orientale*; quod idcirco *Medicina* hæc (a vero ejus pars præcipue, quæ de *Scorbutica* eſt *Arthritide*) quodammodo *Provincialis*, & *hujus Populi Propria* eſſe videatur. Utinam ſane tanto & tam nobili populo par inveniatur.

DISSERTATIO PRIMA. DE ARTHRITIDE SYMPTOMATICA GENERATIM.

CAPUT PRIMUM.

Art. I. **U**T morbi recte dignoſcantur, videndæ ſunt, (quod docet (a) *Hippocrates*, ὅσαι ἐξ οἵων εἰς ὅα διαδοχαὶ νοσημάτων. h. e. *Quæcunque fiunt Morborum viciſſitudines, & ex quibus in quos ſuccedant*. Vertente clariſſimo *Mediomatrico*, pariterque textum in hunc modum interpretante. *Morborum Succeſſiones, viciſſitudines, & exceptiones, eſſe inſpiciendas; ut facilius de toto eorum exitu exiſtimes*. Et, *Hæc oportere omnia ad eam, Morborum Tranſmutationem transferri, quæ ſolutionem quandam præ ſe fert, & Naturæ Benignitate alio Morbum ablegat*. Quibus præfatis, ex divini ſenis oraculis, ad gratiam, & fidem, operi noſtro conciliandam, (quod, ad ea ſe conformari, fruſtra quidem, & ambitioſe nimis, exoptavit,) ipſam rem aggredior; ex illoque ſancto quaſi fonte, noſtra omnis manabit oratio.

II. Præter iſtam *Arthritida*, quæ cauſam habet continentem propriam, & peculiarem, quæ ſuis viribus pollet, & eſt ex ſe ſufficiens; ideoque *Exquiſita* audit; nec, ab affectu quovis alio, perfecto, mutuatur, ſive ducit, originem; unde *Primigenia*: (quæ quidem in præſentia, poſtulati loco ponenda:) alia eſt *Arthritis*, quæ a morbo aliquo antecedente profluit: quæ alteri morbo debet ipſum id, quod naſcitur, &, quod exiſtit: & (a *Primario* illo) *Derivata*, *Secundaria*, *Symptomatica* uti, (præ *Arthritide Exquiſita*,) *Mendax*, *Simulata*, *Falſa*, jure merito nominetur.

III. Fuſius dicam: *Arthritidis Symptomaticæ* cum *Primigenia*, ſi primas earum facies conferamus, & illa quæ ſunt exteriora ſpectemus, in pleriſque convenit: (par etenim ratio paroxyſmorum: iidem utrinque typi, ſimiles cauſæ, & principia, nec non effectus, ſeu reliquiæ, ſive fructuoſæ, ſive contrariæ:) proindeque generali nomine *Podagræ*, & *Arthritidos*, utriſque communi, comprehenſæ, magnam partem ἀδιακρίτως ſub eo delituere; morbus idem eſſe, judicatæ. At, a vero quantum id abhorret, iis facile innoteſcet, qui earum εἶδος καὶ ἦθος penitius ſcrutabuntur. *Arthritidis* enim *Primigeniæ*, morbus exquiſitus, γνήσιος ſui ordinis princeps, peculiarem & ſui generis conjunctam habet cauſam; proprio utique marte agentem; per ſe, vel procatarcticarum ſtimulo, paroxyſmos facientem; a nullo vero affectu alio, aut primitus acceptam, aut in operibus dependentem. E diverſo, *Symptomatica* morbo alteri ſuccreſcens, vel materiam, (id eſt, cauſam continentem,) vel minimum materiæ in hujuſce generis *Arthritida* μετεωρισμὸν, illi *Primario*, quo (directe vel oblique) ortus ejus promovetur, refert acceptum: itaque tum morbi, unde fluxit, primarii; tum *Arthritidos*, quam æmulatur, exquiſitas, de natura, tanquam hybrida, participat.

IV. *Symptomaticæ*, quas hoc terrarum tractu vigere comperimus, ſunt ex rheumatiſmo *Arthritis*, ex chloroſi, & menſibus ſuppreſſis, ex hydrope, melancholia, ſcorbuto, lue venerea, aſthmate, febre, dolore colico, affectibus cutaneis: perplures ſane, dignæque omnes quæ in *Luciani* Drama prodeant Τραγοποδαγρικὸν: quarum tamen catalogum haud dubie augebit induſtria poſterorum.

His affecti, eos qui in *Arthritide* ſunt *Exquiſita*, numero videntur, (ſi recte calculum ponas,) exæquare; imo quidem, (mea ſic eſt ratio,) vincere: ut *Damnonio* noſtro *Arthritidos* pars dimidia, ſine ulla dubitatione, ſit hodie *Falſa*.

V. *Symptomaticarum* ratio generalis in eo locari reperitur, quod, cum morbi ſunt ab *Arthritide Primigenia* diverſi, & intervallo quodam diſtantes, ſtationes ſuas *Primarias* linguunt, & erga *Arthritidem* moventes, ei ſenſim appropinquant: ſimili fere modo, ac in hypotheſi *Copernicana*, planetæ apogæum (ſive punctum illud ellipſeos, quod eſt a ſole remotiſſimum) deſerentes, verſus ſolem inclinant; donec hypogæum (ſive punctum ejus quam proxime ſolem) pertigerint.

De appropinquandi modo ut rite cogitemus, non ſolum ex arthritidos *Primigeniæ* ſymptomatibus aut pluribus acceptis, aut diutius ſervatis, is exiſtimandus: ne hoc, utrunque, judicium fallax, & incertum: imo potius a primario plus minuſve exuto, (ut in ſequentibus patebit) addiſcendus. Vero enim vero *Primarii* exuviæ ſimul cum uſurpato *Arthritidis Primigeniæ* vultu, *Symptomaticas* omnium certiſſime commonſtrant.

Specialis harum eſt conditio, quod a ſtationibus *Primariis* quo celerius, & quo longinquius, ejuſdem claſſis *Symptomaticæ* deflectunt, eo rarius ad eas revertuntur: hoc eſt, quo plura morbi *Primarii* ſymptomata depoſuerunt, eo inſolentius reſumunt; eo celerius *Arthritidis* puræ ſymptomata uſurpant; eo conſtantius retinent.

VI. Secum diſſentiunt *Symptomaticæ*, ſi earum externa reſpicimus; quod aliæ, εὐτοκίᾳ; aliæ partu difficili, eduntur; aliæ, a *Primigenio* ægrius; aliæ libentius, decedunt; aliæ ad parentem cito regrediuntur;

aliæ

(a) Ἐπιδημιῶν ϛ´, τμῆμα τέταρτον.

aliæ vix unquam, aut ne vix quidem; aliæ ſæpius; aliæ rarius, Παροξύνονται.

Harum autem *Paroxyſmos* ſi attenderimus, ſunt illi profecto longi, breves, acerbi, mites, abnormes, idonei, continui vel intercisi, eadem plane varietate inconſtantiaque, qua ſunt *Arthritidos* exquiſitæ paroxyſmi; & reliquias ſive fructus habent (ſicut illi) ſuæ cujuſque ferocitati & magnitudini, plerunque reſpondentes.

Partus iſtam diverſitatem facit diverſa *Primariorum* indoles, & in *Arthritidem* propenſio: nam, quo cujuſque *Primarii* materia virus *Arthriticum* magis refert; &, materiæ *Arthritidem* facienti, quo plus favetur, eo certe vividum magis *Arthritidos* ſimulacrum, eo magis ſolidum emergit Ἐκμαγεῖον. Et e contrario.

VII. Sed, (quæ cum primis ad exponendas haſce *Symptomaticas*, conducit differentia;) Alia *improprie*, & ex vulgi tantum opinione, ſic appellatur: quippe quoniam paroxyſmos, ad normam *Arthriticam* formatos, & compoſitos, habet omnino nullos; nec materiam, ei quæ eſt *Arthritica*, (quantum ex utriuſque ſignis judicare licet) ulla ex parte comparem. Hujuſmodi una eſt, quæ rheumatiſmo ſuperat, quæque *Symptomaticarum* nomine, quoties de iis verba fecerimus, a nobis ea re excluditur. Alia *magis proprie* dicta; quæ morbo alicui *Primario* manifeſte & palam ἐπιγινομένη, *Primigeniæ* ritu, per ſe vel aliunde ſtimulata, & adjuta, paroxyſmo, celebrat.

VIII. Illa etiam duplex eſt. Altera generatione, quæ dicitur *Æquivoca*, procreatur. Gravi quodam morbo laborat æger; eoque partim, vel penitus ſubacto, natura, ſui demum juris & vegetior facta, miaſma *Arthriticum* in ſanguine occultum, ſanguinem & quicquid intus virium eſt depaſcens: (maxime vero ſi pharmacis ea proritetur) ad τὰ ἔξωθεν appellit; itaque (præter ſpem & expectationem omnem ſæpe) gignit *Arthritidem*. Huc pertinet *Arthritis* ex chloroſi, & ex hydrope; quæ quidem, accurate ſi dixerimus, *Secundariæ* potius, quam *Symptomaticæ*, cenſeantur: ut infra oſtendetur.

Altera, quæ κυριωτάτως *Symptomatica*, eandem cum *Primario* (contra quam modo dicta,) ſed mutuam, & ab eo derivatam, habet materiam, vel ipſam, vel aliqua ex parte alteratam; vel integram, vel cum alio quodam miſtam; ſed in aliam corporis regionem, quæ tranſvehitur; aliaque ratione (id eſt *Arthritica*,) quæ operatur. Nam, ei quod ineptum eſt eliminando, per morbos hunc vel illum, pro inepti ratione & corporis conſtitutione, varios, dum incumbit natura; (unde horum morborum φύσιες ab *Hippocrate* dicuntur ἰητροὶ,) ſæpe quidem fit, vel propter eos nimis remiſſos, & inſtituto impares, vel ob materiam parum tractabilem, & δύσλυτον, quod illius pars in corpore, necdum iſtis molitionibus exturbata, reſtet. Hanc natura, prælium redintegrans, ſecundo aggreditur; &, quoniam auſis prioribus exciderat, alia jam methodo conficere, alio morbo, ſcil. *Articulari* proſcribere, contendit. Atque hunc in modum oritur *Arthritis Symptomatica*; cujus ſpecies ſunt *Arthritis* melancholica, ſcorbutica, quæ lui venereæ, quæ aſthmati, quæ febri, quæ dolori colico, quæ morbis cuticularibus, ſuccedit.

IX. Hoc autem minime celandum, quod raro illa, *quæ maxime propria Symptomatica* eſt, *Primarium* ſequitur niſi multorum dierum, veterem, & ab ætate quaſi venerabilem, chronicum: &, quod illa, ſerius quam *Primigenia*, nec niſi grandiores, invadit; eos ſcilicet, qui, cum affectu *Primario* diu conflictati, cum eodem ſimul inveteraſcunt. Id quod de altera iſta *magis propria* parte, confirmari vetant experimenta; quippe quæ, robuſtioribus, quæ junioribus, congruere hanc, evincunt.

X. Verum, ut ultra diſtinguam *Symptomaticas*, earum quæ ſunt ἰδιωτάται morbi primarii, (a quibus derivata ſui generis materia, quæ in *Arthritica* modum agere conatur, hæ ſingulæ potiuntur,) cum valide inter ſe diſcordant; *Symptomaticas* item haſce, utcunque prima facie conſimiles habeantur, ſpecie tamen, pro ipſorum materia, pro illa primariorum diverſitate, inter ſe differre, non eſt improbabile, peculiarem habent ſigillatim omnes naturam; proprium ἦθος; & curationes exigunt proprietatibus ſuis accommodatas. Nam,

XI. In exercenda medicina, quoties occurrit *Arthritis Symptomatica*, morbi *Primarii* ratio, & modus omnino inveſtigandus; therapia probatiſſima diligenter expiſcanda; & ex iis, una cum *Arthritidis Primigeniæ* doctrina, ſtudioſe conſiderateque penſitatis, eliciatur, & in quadrum redigatur, optima medendi perfectiſſimaque indicatio.

(a) *Neque enim credant, (qui Rationalem Medicinam profitentur,) poſſe eum ſcire, quando Morbos curare conveniat, qui, unde hi ſint, ignoret:* Neque eſſe dubium, quin alia curatione opus ſit, ſi a lue Venerea; alia, ſi a melancholia; alia, ſi a ſcorbuto; alia, ſi ab hydrope; alia, ſi a chloroſi, (& ſic de cæteris affectibus, toto, quod dicitur, cœlo diſtantibus, & ſecundum illam differentiam diverſe medicandis) *Arthritis* oriatur.

XII. Etſi vero *Symptomaticæ* ratio compoſita, ab utroque parente (tam eo qui genuit, quam eo qui adoptavit,) ætiologiam, therapiam, ex parte accipit; tamen non id indiſcriminatim, & æquali factum eſt menſura; ſed modo, & proportione, prorſus ſingulari. Nam in paroxyſmo ab *Arthritide*, therapia maximopere; extra vero paroxyſmum, in ejus vacatione, prophylactica quæ colatur, a morbo præcipue *Primario*, haurienda.

XIII. Quæ quidem prophylaxis, & in ea quæ eſt medicina vel late ſumpta, cum, ad morbos, veteribus chronicis, iiſque gravioribus, ſecundarios, & malum δυσαλθὲς (*Arthritidem*) æmulantes, evertendos, excolatur; diutius quidem, & contentius, ad menſes aliquot ducenda: ſæpe etiam per annos, ſtatis temporibus, repetenda eſt: ut nempe morbis ita pertinacibus, inveteratis, ſanatu difficillimis, curatio par & æqualis adhibeatur. Iſta vero prophylaxeos diuturnitas alias longior, alias brevior, ordinanda, pro ſingula curationum ſingularum difficultate: quod in ſequentibus ſpeciatim, & preſſius, exponetur.

XIV. *Arthritidis Symptomaticæ* a *Primigenia* diverſitas, inque membra partitio, ab artis profeſſoribus non ſatis obſervata, id effecit, ut æthiologia *Arthritica* hodieque trunca, debilis, imperfecta, perturbata, minime conſtet; nec cum ægrorum ſymptomatibus concordet. Neque enim aliter fieri poteſt, cum, quæ una, & ſimplex, æſtimata fuit affectio, varia prorſus eſſe deprehenditur, & multifariam compoſita.

XV. At, quod magis dolendum, & in humani generis incommodum (ut nequid gravius dicam) ceſſit immane quantum; id etiam fecit hoc Παρέρμα; ut, quæ non uno eodemque modo conſtrui, quin potius variari, & pro morborum differentiis, diſcrepantia, diverſitate, aliis aliiſque indicationibus paſſim muniri, debuerat therapia, anguſta nimium manca, & delumbis, eſſe reperiatur; utpote *Arthritidis* unius *Primigeniæ* baſi, & fundamento, (nimis arcto) ſuperpoſita; cum Medici, tum ægroti, ſpem, & vota, decipiens. Infelices *Arthriticos*! & eo quoque nomine miſerandos, quod, dum adverſus morbos convulſivos; adverſus phthiſin; adverſus febres intermittentes; aliaſque quam plurimas; dum, adverſus graves & Herculeos affectus, medendi intentiones aptas, ſolertes, commodas, excogitavit ætas, in *Arthritide* ſananda, pellendaque tam parum profecit.

XVI. Prædictas *Symptomaticas* hac methodo diſcutiam; Primum nempe remotiſſimam, & ab *Arthritide Primigenia*, quam longiſſime disjunctam: deinde reliquas, eo ordine, quo ſunt, in ſua cujuſque ellipſi, minus remotæ dum ad illam denique pervenero, quæ ab *Arthritide Primigenia*, vel abeſt quam proxime, vel ipſa eſt: per totum hunc decurſum, & univerſum percurrendo *Syſtema Symptomaticum*, habito reſpectu, quoad ejus fieri poteſt ad acceſſum, & proximitatem: quæ quidem hoc tempore potiſſimum advertenda. En! opuſculi partitionem;

Arthri-

(a) *Celſi* Lib. I. Præf.

Arthritis

Symptomatica

Primigenia:

Falſo ſic appellata, quæ Rheumatiſmo,

Minus proprie dicta, quæ Chloroſi, Hydropi, Melancholiæ, Scorbuto. Lui Venereæ,

Magis proprie dicta, quæ Aſthmati, Febri, Colicæ, Morbis quibuſdam Cuticularibus,

Supervenit.

In ipſis partibus tradendis, primum, morbi cujuſque *Primarii* ſtationem dicam: tum, ejus in *Arthritidem* progreſſum: deinde *Secundarii*, jam facti, & in aditu maxime propinquo ſiſtentis, diagnoſin qualemcunque: poſt, a cognatis *Secundarii*, & *Artrhitide* exquiſita, illius differentiam: tum, morbi, ejuſque ſymptomatum, in primis urgentium, curationem: deinde, iſthæc illuſtrandi ergo, hiſtorias: hæc autem, non eadem ubique ἀκριβείᾳ, quanta tamen opus eſt, ſcriptura perſequar.

CAPUT II.

De Arthritide Rheumatiſmo Supervenienti, Symptomatica falſo appellata.

Art. I. PRiuſquam ad *Veras* aggrediamur *Symptomaticas*, omnino neceſſarium eſt, *Arthritidem* ex *Rheumatiſmo* ortam, ita *falſo* nominatam, propter ejus cum *Veris* ſimilitudinem, & ne iſtam in illarum numero ponentibus, operi noſtro deeſſe, videar, expediri; eaque re, de ipſo *Rheumatiſmo*, mendoſæ hujus *Symptomaticæ* affectu *Primario*, paucula quædam præmitti.

De *Arthritide Vaga*, quatenus *Rheumatiſmum* referat, & illius appellatione ſe occultet, alius loci eſt diſſerere: de *Rheumatiſmo*, quam ille *Arthritidem* imitetur, ac quaſi vices rependat, hujus & temporis, & loci eſt.

II. *Rheumatiſmus* ille, cui quidem uni quantum Ego reſcivi, ſuccreſcit hæc *Symptomatica*, (nam a *Scorbutico* minime unquam, nedum alio quovis *Rheumatiſmo*, prognatam memini) ſemper incipit a frigore, cauſa hujus affectionis evidenti fideliſſima: ex qua celerrime ſanguini, præcipue vero ab exercitationibus incaleſcenti, *Lentor* inducitur; qui, in muſculis & membranis, infarciens capillaria, circuituri fluminis meatus obſtruit; dolores, & interdum tumores affert. Quæ ineſt ſanguini, pituitæ, ſive ſeri craſſioris maſſa, horæ paucarum aliquando *Sexageſimarum* ſpatio, momento temporis, fere tota *lenteſcit*, & (uti cera per ſyringem injecta,) ductus implens exiguos, impedimenta, moras, oppilationes creat, pro ipſius craſſitie plus minuſve pertinaces.

III. Qui fiat tanta, tamque ſubita γλισχρότη, (haud explicatu facile problema) profeſſores Medicos, optima quidem ingenia fatigavit. Sunt, qui lac aceſcens, ſi admoveatur igni coagulum cito contrahere perpendentes, & lac immiſſum venis ſtatim coagulari confirmantes, binis hiſce poſitis, ſibi videntur rei ſummam explicaſſe, dubiique vim in totum diluiſſe: at quo jure, qua ἀπέλεγξι, (præfato virorum de Republica bene meritorum honore,) paucis expendam.

Primum, experimentis *Boylianis* manifeſto conſtat, acidi, præter ſalis marini, vel ejus æmuli, quantitatem perexiguam, atque huic coagulationi producendæ minime ſufficientem, nihil natura ſanguini ineſſe; neque de horum experimentorum fide, per *Vicuſſeniana*, dicam? an *Chiracciana*? quicquam (*a*) derogatur.

De altero argumenti membro, etſi, apud magni nominis (*b*) anatomicum, tanquam experientia proditum, lac immiſſum venis illico denſari, perſcribatur; tamen, quod vacillet hac in parte, non tam auctoris, quam (ex ea, qua verſamur, rerum caligine) eventi fides & teſtimonium, ideoque dubium æſtimetur, habeo dicendum. Cum enim, varias olim, *Oxonii*, injectiones, & quidem hanc ipſam lactis vaccini, quantitate ſatis locupleti, exercendo, ſanguinem inde ne vel minimum coagulari, ſive concreſcere, tametſi hac illac agitatum, accurateque ſpectatum, deprehenderim; virum clariſſimum, profeſſorem eximium, aut animali minus ſano, aut aceſcenti lacte, fuiſſe uſum, haud injuria ſuſpicatus ſum.

IV. Deinde, non ſolum ab acido fieri in ſero animali coagula, teſtatur id (*c*) *Boylei*, per *Oleum Tart. per Deliquium* illi adjunctum, perque *Spiritum vini* probe rectificatum, coagulari ſerum aſſerentis. Quinetiam, ut ſymbolum meum conferam, *Rheumatiſmo* laborantis ſerum, per calorem, & exinde quam citiſſimum frigus, (utrunque ſcilicet impenſum,) in gelatinam admodum lentam, viſcidam, firmam conciliati & cogi nobis experimento patuit. Hoc enim brevi evenit, quando, hujuſce rei tentandæ gratia, iſtiuſmodi ſerum, cochleari contentum, & ſubjecta lucerna calefactum, aqua frigidiſſima ad cochlearis marginem immergeretur.

Ab acri vero ſale alcalico, quam ab acido, *Lentorem* fieri, longe probabilius: ſagaciſſimi enim (*d*) *Baynardi*, Collegæ Nobiliſſimi, experimento liquet, *Rheumaticorum* urina, ſalis alcalici ejus, quem habent ſani bonaque utentes valetudine, partem quaſi trigeſimam, nec quidem ſupra, deſtillando elici. Unde conjicitur, ſalem iſtum acrem, pungentem, aſperum, acutum, in ſanguine retentum, pituita (forſan adjuvante oleo, veluti in ſapæ compoſitione,) irretiri involvique &, ad viſcidum in *Rheumatiſmo* faciendum, ad dolores, & tumores inferendos, opere quidem maximo contribuere.

At, quod rem abſolvere videatur, *Rheumatici* cujuſdam ægri vena pertuſa, ſero *Syrupum Violaceum* inſtillavi; unde mixturæ, brevi temporis ſpatio, *Color viridis*: Et ejuſmodi ſero, *Sublimati ſolutione*, parce quidem & tantillula quantitate, addita, quam citiſſime ad fundum ſe demiſit concretum *Albiſſimum*.

Ipſi porro pelliculæ, ſanguini *Rheumatico* innatanti (ut videlicet, in ea ſalis quid dominetur, anquirerem) *Solutionis* dictæ guttis aliquot affuſis, ejus ſuperficiem ex hinc *Albere*, cum pleriſque aliis aſtantibus hujus experimenti teſtibus, notabam.

Siqua igitur hiſce probationibus fides, vel a calore frigoreque vehementibus & continuis, vel a ſale alcalico intus retento, vel utroque lentorem hunc oriri, veriſimile eſt.

V. Quoties e viſcido redemptus, priſca gaudet *Eucraſia* & more naturali circumagitur ſanguis, evaneſcit tumor, quieſcit dolor, convaleſcit æger: contra vero, affectu male tractato, id eſt perſeverante, viſcido, nondum victo correctoque, nonnunquam oritur *Arthritis* iſta, quam dico, *Symptomatica*. Nempe, cum abundat τὸ γλισχρὸν, qua viſciditate, qua acredine, vehementiores, pariter ut *Arthritis* ipſa, profert diſtenſiones, dolores, tumores, alioſque non paucos effectus utrique huic vitio communes.

Frigidam vero *Arthritidem* æmulari geſtit hic affectus, illiuſque partes ſuſtentare: Nam, neque dolor æque acerbus; nec inflammatio perinde contumax; neque declinatio ſimiliter propera, ac in illa *Arthritide*, quam appellamus *Calidam*. Nihilominus fatendum eſt, quod, ſi *Rheumatiſmo Scorbutico*, aut *Venereo*, *Arthritis* iſta ſuperveniat, (poſſe vero ſupervenire, nullam recipit controverſiam) ob aſperum aliquid, ac ſtimulans, interfuſum, & dolorem magis acutum, & inflammationem magis infenſam eſſe.

VI. Autumno maxime intenduntur hi dolores; eo videlicet tempore, quod fluxionibus favet, (quanquam & alias anni tempeſtates iis prorſus immunes eſſe, ne-

(*a*) Hac de re, qui plura voluerit, ardeat clariſſimi *Pitcarnii* Diſſertationem Med. ultimam: ut & almi Coll. *Romanorum* Archiatrorum ad Cl. *Viuſſenium* Reſponſionem.

(*b*) Vid. Cl. *Lovverum* de Corde, Cap. 2.

(*c*) vide *Humani Sanguinis Hiſtoriam*, Partem 3.

(*d*) Acta Phil. Lond. N. 215.

ſe, nequaquam affirmandum,) & diu, nonnunquam ad totum hyemale ſpatium, ubi morbus inveteravit, excurrunt; ſæpe quidem interciſi, at a leviſſimo frigore recidivi; quod diuturno familiare *Rheumatiſmo*. Turgent articuli, Farctura extante, & in tumorem albidum, & tanquam Οἰ γνματώδη, cutim elevante. Unde digitorum motus ſemper impeditus, interdum abolitus: Huc illuc digiti torquentur: manus nonnunquam retroagitur; ſicque cubitus, ut pars ejus interior jam emineat.

Cum *Arthritidis* perſonam qualemcunque capeſſivit *Rheumatiſmus*, raro quidem exuit; ad vitæ uſque terminum plerunque perferens. Si modo ſanum id, quod intus, & incolume totum eſt, extremam aliquando ſenectutem, ſed digitis, ſed artubus mulctatus, æger adipiſcitur; *Podagram* interea, tanquam humani generis peſtem & perniciem, tanquam malum, vel ipſo teſte experto, acerbiſſimum, (qua tamen genuina fortaſſe nunquam eſt affectus) increpans acerrime.

VII. Quamvis enim nonnulla *Frigidæ Arthritidos* Symptomata gloriatur hic affectus: tamen, ſi rem attentius perſpexerimus, cum ea parum convenit. Cutis ſanguini (ſic, ut in *Rheumatiſmo* ſolet eſſe) denſa, & quam in *Arthritide* multo denſior, poſt quietem ſupernatans, hoc abunde arguit: confirmat id, quod gelatina, quamdiucunque commiſſuris immorata eſt, nunquam in toſos indureſcit; quodque commiſſuris minime contenta, cum internodiis eas pari fere proportione premit: tum vero omnium maxime, quod nullo cardiacorum, utut *Actu* vel *Potentia* calidorum, abuſu, vel quavis alia de cauſa (contra quam *Arthritis* omnis, ſive *Primigenia*, ſive *Symptomatica*, ſive *Calida*, ſive *Frigida*) in paroxyſmum, qualis eſt *Arthritidis*, vel leviſſimum, evehatur unquam *Species* hæc *Adulterina*.

VIII. Ad haſce *Rheumatiſmi* reliquias, duras equidem & pertinaces, prævertendas, valet ea, quæ morbi iſtius curationem habet, quæ ſanguinem attenuat, medicina, ab auctoribus, illam ex inſtituto tradentibus, haurienda. Cui tamen unum, ut mea memoria eſt, ab iis prætermiſſum, adjiciam; nempe, quod, ad dolores *Rheumatiſmi* minuendos, ad ſanguinem alterandum, & τ̃ Γλισχρότητα devincendam, conducit, ſupra quam quis expectaret, vomitio; ſed vehemens, ſed iterata. Quod unde efficitur, ſanguinem exagitando, concretiones inhibendo, motumque illi novum expeditioremque tum inteſtinum, tum periodicum, imprimendo; an quovis alio modo fiat, in medio relinquam.

Hoc autem gratis dictum, ne quis exiſtimet, fidenter affirmare poſſum, ſola *Infuſione Croci Metallorum* ad quatuor vices, quantitate bene magna, tot diebus continuis, ab athletico quodam & multarum virium ægro, contra *Rheumatiſmum* hauſta, unde cum ἀφορία toties evomuit; *Rheumatiſmum* gravem, & permoleſtum, me noviſſe penitus & radicitus extirpari. Cujus quidem hiſtoriæ mentionem non ideo feci, quod triſtem & ſeveram, ne dicam periculoſam, hanc curationem, vix centeſimo cuique tolerabilem, in communem indiſtincte uſum, inducere conarer, aut in animo haberem; (quæ enim hæc temeritas!) ſed tantum, ut emeticum ab hoc affectu per ſe conſiderato, non ex omni parte reſpui, ſeu vetari, ſubmonerem; imo quadantenus indicari; &, quoties vires, & quæ ſunt ægri cætera conſentiunt, poſſe miniſtrari.

IX. Ad eaſdem reliquias præſentes extirpandas, requirit indicatio, quæ quidem unice attendenda, ut tollatur iſte lentor, ut craſſa, pertinax, & viſcida materia, quæ juncturas obſtruit, & in tumores cutim earum effert, cauſa videlicet conjuncta, corrigatur emendeturque, cujus gratia, e *Regno Vegetabili* depromantur *Antiſcorbutica* quæ dicuntur, ſale volatili referta; qualia ſunt *Radices Armoraciæ*, *Cepæ*, *Ari*, *Allii &c. Folia Cochleariæ*, *Naſturtii Hortenſis Indicique &c. Semina Sinapios*, *Cochleariæ &c.* Quæ quidem omnia, recte & artificioſe comparata, debitoque more data, viſcidum incidant, tenundent, reſolvant, perque renes demum expellant illius quicquid alienum eſt, & inidoneum.

Huc, eodem fere nomine, reſpiciunt *Spiritus C. C. Urinæ Fubiginis*, *Salis Armoniaci*, *& id genus alii Volatiles*, *ſive ſimplices*, *ſive oleoſi*.

Quid per *Oleum Terebinthinæ*, medicamentum mire penetrans, & *deobſtruens*, (pulmonis illud ſolvit pituitam, in catarrhis pertinacibus farcturam ejus allevat: in tingendo marmore, colorum illud optimum laudantiſſimumque vehiculum eſt:) Quid, inquam, in lentore *Rheumaticorum* reducendo per illud præſtetur, quando hoc hortatur analogia, fiat periculum. Proſit autem tum interne ſumptum, tum externe applicatum, e. g.

℞. Ol. Tereb gutt. iv. ad vi. vel ſi Febris Suſpicio nulla vetuerit, pluries. Conſ. Anthus ʒj. Syr. de Rubo Idæo q. ſ. f. Bolus, hora ſomni deglutiendus, cum Julapii Hauſtu.

℞. Aq. fol. Ari, Angelicæ, Ulmariæ aa ℥v. ſp. Croci ʒij. Sambuci q. ſ. cum Marg. ppt. & ſacch. f. Julapium.

Balſamo Sulf. Terebinthinato artus motu privati, cum frictione, bis die, ſuperillinantur; vel etiam *Vernice Terebinthinata*.

Camphoræ ſapor acris & pungens, odor aromaticus penetrantiſſimus, ignis comprehendi facilitas eximia, ſed præ cæteris quibuſcunque in auras abitio celerrima, partes ejus ſubtiliſſimas tenuiſſimaſque oſtendunt. Ideoque nunquid ægrotantibus hiſce noſtris, ad incidendum & tenuandum in eorum capillariis lentum illud viſcidumque, & quantum ab illius auxilio ſperari poſſit adjumenti, merito exquiratur. Dari poſſunt *ejus Grana v. vel vi. Oleo Amygd. dulc. ſoluta, cum Conſ. flor. Borag. ʒj. Syr. Cort. Citreor. q. ſ. (ut f. Bolus) cum Jul. Hauſtu*, *hora ſomni*, quod quidem tempus exhibendi præfero, quoniam per noctem inſequentem (noctu vero, quam interdiu, in his ægrotis, ad ſuperficiem corporis ſanguinem magis efferri veriſimile eſt) una cum ſanguine ad τὸ γλισχρὸν appulſum majori cum impetu, favente flumine rapidiori, in id arietet. Quinetiam *Epithemata Camphorata* poſſunt externe partibus affectis admoveri.

X. Sin hæc e *Regno Vegetabili* fruſtra eſſe reperiantur, & operi imparia, e *Regno Minerali* conducat optime *Mercurius*; illo nempe pacto ſanguini commiſtus, & obſtructionibus advectus, ut incidendo dividendoque viſcidum illud attenuet, ſolvat, colliquet. Quare ptyaliſmum hoc in caſu levem inſtitui, diuque proferri, (modo per ægri vires, & alias res licuerit) e re futurum arbitror. Nec non ad eum finem *Mercurium* partibus iiſdem læſis, per unguenta, per emplaſtra, poſſe cum fructu ſuperponi.

At ſi iſta non ſentiat, quæ juncturis ineſt, gelatina, *Suctu* frequenti validiſſimoque, per fiſtulam ad eam rem fabricatam & orificio prius facto immiſſam, evocetur. Hoc in *Arthritide* vera laborantibus fieri, vulgare jam & pervagatum eſt: multo vero tutius in rheumaticis poſſe credibile eſt. Hæc autem operatio non niſi recens affectis, & dum liquida eſt materia, promittit ſanitatem. Articulos gelatina per ſuctionem inanitos, *Vino Uſtulato* ſæpius fovere, & *Emplaſtro* quodam (*Stomachico* puta *Magiſtrali*) a gangræna defendere tutarique oportebit.

Iſtam medendi legem, ſecundum morbi indolem & genium delineatam, ut in ejus initio probabilem, adduco; ſed nullo quidem experimento (fatebor enim) confirmatam. De morbi hiſtoria plus ſatis conſtat; & etiam nunc in vivis ſunt, qui hujus veritati fidem faciunt, & aſtipulantur; de medicinæ vero hujus uſu, & victoria, nihil habeo, quod dicam. In affectu inveterato, cum viſcidum id induruit, quod tenuetur, minus veriſimile eſt.

Omittendum vero non eſt, quod, τ̃ Γλισχρότητα rheumaticorum ſanguini accedentem putrefactione ſola tenuari diſſolvique poſſe opinatus, Medicus perilluſtris, clariſſimus (*a*) *Floyerus*, (cujus hoc eſt argumentum, quod ovorum albumina, quæ quidem gelatinam hanc noſtram cumprimis referunt, putrefactione liquefiunt) ad eam, his in corporibus non minus quam in tuſſi laborantibus, promovendam, emollientia, maturantia, colliquantia, (qualia ſunt *e Rad. Glycyrrhizæ*, *Sarſæ*, *Chinæ*, *Iræos*, &c. ex *Hordeo*, *Paſſulis*, *& ejuſmodi aliis comparata*) non ſine multa probabilitate præcepit. Utrum hæc, quæ in liquando ſolvendoque pulmonis phlegmate, tot ab annis, tantarum virium & ἐνεργείας eſſe merito prædicantur, in artuum illo rheumaticorum valeant, operæ pretium eſſet experiri.

De *Symptomatica* falſo, & ex vulgi tantum more, ſic appellata, quæ habebam, effunduntur: Itaque iis, quæ ad *Veras Symptomaticas* aditum præcludere viderentur, de via dimotis expeditiſque *veras* jam attento.

CA-

(*a*) Vide *Humorum Animalium ſtatum præter Naturam*. Cap. xi.

CAPUT III.

De Arthritide ex Chloroſi, Alba, &, ex Menſium Suppreſſione.

ART. I. EX *Symptomaticis* ita κυρίως appellatis, illæ primum expromendæ veniunt, quæ ortu, quod dicitur, *Æquivoco* generantur: quarum e numero principatum poſtulat *Arthritis* a *Chloroſi* nata. Quod autem uſpiam ita naſcatur, quod adoleſcentulæ, virgineo dudum morbo languentes, necdum illo prorſus liberatæ reſtitutæque doleant *Arthritide*, a nonnullis idem habeatur, ac ſi *Lucam Bovem* (ut in proverbio eſt) *Locuſta* pariat; id eſt, Α'δυνάτων ἓν. Sic a morbo, hiſce puellulis parum congruenti, immunes eas reddere, incolumes præſtare, videatur, tum ætas præmatura, tum affectio diſſimilis. Ita vero ſentientibus, ut ne calculum adjiciam, indubitatæ fidei cogit experientia; nec iſtam ætatem, nec hanc affectionem, illas ab *Arthritide* penitus tueri comprobans.

II. Ut autem dicam, qui fieri poteſt, quod, ex morbo ſic diſpari, morbus ſic diſpar oriatur, advertendum eſt; quod *Arthritis* eas tantum modo pallidas (quantum mihi obſervare licuit) aggreditur, quæ miaſmate hæreditario ſupra modum vitiatæ & imbutæ, ad iſtud mali naturæ inclinatione pervicaci, momento maximo, pronæ ſunt, & diriguntur.

De cujus rei veritate ſatis, ut opinor, ex eo liquet, tum quod illa, quæ ad *Arthritidem* inducendam more agunt uſitate procatarctico, (qualia ſunt crapula, ſatietas, Venus immoderata, lues venerea &c.) virginibus hiſce imputari minime poſſe cogitandum eſt: tum etiam, quod *Arthriticæ* hujus claſſis ſtirpe ſunt cum primis *Arthritica*.

III. Exinde patet, quod *Arthritidos* ex *Chloroſi* procreatio, non eo ſenſu capienda, quaſi hanc quæ fecit, illam etiam faceret, *eadem Numero, vel Specie*, materia; ſed nova ratione, agens, nova perpetrans φαινόμενα; (quod tamen in pleriſque *Symptomaticis* uſu venire palam eſt.) Noſtra quidem alia res eſt. *Chloroſi*, ſive ſanguinis Μόλαυσι, abituræ ſupervenit, & ſimul cum vultu colorato, cum robore, cum menſibus, ne multa, cum ſanguinis Μετεωρισμῷ horum ſocietati ſe immiſcens, ex accidenti proſilit *Arthritis*, peculiarem habens materiam, cauſam propriam continentem, a *Chloroſeos* illa, multum abludentem.

IV. *Symptomatica* hæc *Arthritidis* interdum *Vaga* eſt; Artus hinc inde ſubſultando peragrans; dolore pungenti, & rodente gravans; aliquando *Rheumatiſmi* nomine deliteſcit: alias, articulis inhæret, & *affixa* eſt.

Vaga Diagnoſis incerta, & tenebricoſa; uti *Arthritidis Vagæ primigeniæ*. Lucem tamen afferat, de parentum morbis, numnam illi pedibus doluere: &, an ægra *Rheumatiſmi* cauſis evidentibus, præſertim frigore, paulo ante ſubjecta fuit, quæſtio. *Fixa* vero, teneritudine juncturarum, dolore, rubore, primum molli, deinde ſucceſſu temporis lapideſcenti, & roſaceo, ſe oſtendit.

V. Hæc cum morbi ratio ſit, in eo ponenda indicatio, ſingularis, & præcipua videntur; ut, a peccante materia, jam nunc *Arthritidem* moliente, per muliebria, primo quoque tempore, ſanguis expurgetur; & ſic *Chloroſi*, ſic *Arthritidi*, ſimul ſemelque occurratur. Omnium maxime conducet, (dummodo res annuerit familiaris, & iniri nuptias permiſerit) ἐν γαστρὶ ἔχειν. Quum, partu naturali, quo in uterum, tanquam in ſentinam, univerſi corporis inquinamenta ſecluduntur ad inanienda, & vacuanda fœminarum corpora, nihil efficacius valentiuſve, certe hippiatris illud notiſſimum, & multiplici comprobatum uſu: nec, cur hominibus denegetur hoc conſilii, video. Procul dubio laborantes iſti medicinæ generi minime refragabuntur; quin medico, naturæ tam miniſtro, facile obtemperabunt. Medicinæ vires, & mirificos effectus confirmabunt, ſuarum gratia, matronæ.

VI. Sin nulla fuerit nuptiarum opportunitas, ad menſes (qui hac in parte ſecundas vendicant) omni auxilio, omni ope, & induſtria promovendos adnitendum eſt; ea ſpe, & fiducia fretis, *Arthritidos* materiam, & cauſam continentem, per eos facile commodeque poſſe proturbari. Atque hunc in finem *Martiata*, ſed, (ut illorum vires, & poteſtates, ad uterum recta collineentur,) aptiſſime cum *Emmenagogis* copulata, vel artificioſe interpoſita, fructum ingentem, meſſem ampliſſimam, pollicentur.

Si menſes omnino nulli ſunt, ex iis concreta, & compoſita, ad tempus diutinum & continens, cum exercitatione & purgatione debitis, adhibeantur. Si fluunt, ſed diminute, illi, interlunii tempore, bis die Martem uſurpari proderit; ſed illo, quamprimum menſes inſtiterint, neglecto, ea dari, quæ hos ciendo naturæ rem (qua nihil efficacius, conducibiliuſve) ſuo ipſius more, promovebunt. *Marti* nullum aptius vehiculum, quam *Aquæ Martiatæ*, per urinam exeuntes; nec uno tantum nomine, *Pallidis* his *Arthriticis* conveniunt, coctionem integrant; ſanguinem exaltant; æſtuque exundanti, virus *Arthriticum* abluunt abripiuntque; tum *Arthritidi*, tum *Chloroſi*, ſimul adverſantes.

Horum autem uſui, & præmitti catharſin expediet, & ſeptimo quoque die circiter interponi, ne ab aqua in corpore alicubi reſtante, aut ab alvi tarditate, aut a ſanguine roborato, nimis evecto, exaltatoque (quod ſæpiſſime ſolet accidere) ſit periculum. Cujus quidem modi catharſeos intercalationem, ab antiquis ſummo conſilio præceptam, & diligenter inſtitutam, non ſine ægrorum incommodo, & diſcrimine, dudum ab aliquibus omitti video.

Quæ vero reliqua generalem morbi hujus curationem reſpiciunt, & materiam νοσερὴν, per renes expellentia, ſive ortum ejus & incrementum inhibentia, complectuntur, ex *Arthritidis Primigeniæ* prophylaxi non inutiliter ducantur. Atque hæc de *Arthritide*, quam, quod *Albarum* eſſe reperiatur, appellamus *albam*.

VII. Alia eſt *Arthritis Symptomatica*, priori propter affinitatem adjungenda, quæ adultas, (ut jam dicta juniores,) quæ ſteriles affligit, & catameniis, aut omnino nullis, aut aliquanto parcioribus, donatas. Hac affectæ craſſiori plerumque habitu ſunt, viragines, ſedentariæ, voce gravi, neque ſemper imberbes; Morbus, *Arthritidi Frigidæ* appropinquans, negligenter, & languide Παθρεοξυίει; Juncturas denique recrementis explet, motu privat.

Occluſa nempe, quam charam, quam utilem, quam amicam habuit naturam, per catamenia ſanguinem expurgandi, via, materiæ vis in eo constructa & coacervata eſt: quæ, graves & periculoſos inſerendo morbos, œconomiæ crebro miſcet, turbat, evertit omnia. Sin materiam natura vincit, porta hac vel illa, eam expellit, nec raro in articulos trudit, Dædala rerum conſervatrix.

VIII. Iſta vero, non niſi corporibus *Arthritidi* perferendæ (malitia vel acquiſita, vel hæreditaria,) præparatis, obtingunt; & illa potiſſimum ætate, quæ provectior, & ingraveſcens, per methodos ſuccedaneas naturæ defectus ambit quodammodo reſarcire.

Et quoties a laudabili deſideratiſſimoque κατορθώματι deſciſcens, natura *Arthritidem* molita eſt, raro utique greſſus retro agit, raro catamenia renovat; quin *Arthritidi* impoſterum inſiſtens, illius beneficio vitam quam poteſt longiſſime, quamque beatiſſime producit.

IX. Cum mali hujus partu allevandi ſpes omnis fruſtrata, & a catameniis obſcura eſt, & tenuis; eam medendi legem optime poſſe fructuoſiſſimeque ſervari judico; quæ, per *Cathartica*, materiam peccantem, in ſanguine congeſtam, & res novas affectantem, expellit. Ut autem illa ægrarum conditioni quadantenus accommodentur; primum eligantur ea, quæ ſanguinem fundendo, & a ſeſe illius partes ſeparando, menſium movendorum expectatione Medicum accedant; (hoc autem modica doſi, potius quam magna, fieri certiſſimum eſt.) Tum, ad eundem finem, *Emmenagogis* implicentur, & fiant *Purgationes*, quæ dicuntur *Hyſterica*. Poſtremo, omni tantummodo menſe alterno, (nec quidem amplius, ne purgatione nimis libera & frequenti, materia alio ablegata, menſium ſpes interrumpatur) eaque lunæ quadrante, qua præcipue ſanguis ζυμῶδες, & ſe attollere cœpit, vere & autumno, iterium ſæpiuſque repetantur: nec, quæ earum vires infringendo retundant, aut motum ſanguinis inteſtinum ſufflaminent, admittantur, hora ſomni, poſt purgationem, paregorica, e. g.

℞. *Calom. quinquies ſub* gr. xv. *ſpecier. Conf. de Hiac. Conſ. Roſ. rubr. aa* ℈i. *ſyr. de ſymph. qs. f. Bolus, fera nocte deglutiendus.*

℞. *Pil. de ſuccino* ℈i., *Aloes Roſat.* ℈ß. *Aſſæ fœtid. Pul. Caſtor. ſcammon. aa* gr. v. *Balſ. Per. qs. f. Pil.*

Si iſto ritu purgatio, in hujuſmodi *Arthriticis* celebretur, de catameniis poſtliminio reſtituendis ſpes affulgebit aliqua, (modo ætas, & naturæ ordo conſentiat) aut, ſi votis & expectationi non reſpondeant iſta, capiti tamen, & partibus internis, per catharſin certiſſime cavebitur, ne a pleuritide lædantur; quod quidem minime ſpernendum, atque adeo ſtudioſe laborandum.

X. Si

X. Si menſium ſpes fefellit omnis, neque reſtat ulla illius anchoræ fiducia, majori quantitate catharticum (*Aloeticum* autem eſto; vel *Decoctum amarum purgans*) illoque menſis tempore, quod ſolebat eſſe eruptionis, εὐκαίρως adhibendum: Tum, ano materiam quod emittat, itaque menſium vices ſuppleat; tum etiam *Arthritidis* (quæ hominibus hiſce auro contra, & cum vita æque, pretioſa,) ſpei quod indulgeat. Quæ quidem regula, tam illis commoda, tantique (ſi appoſite obſervetur,) eſt momenti, ut nihil ſupra.

Hiſce porro ex uſu erit fonticulum aperire; aut, ne vetus exſiccetur, inſpicere: Et, ſi quod per fluorem album, vel aliud quodvis, παρὰ λόγον, erat excrementum; ut permaneat, perduretque vel etiam in ægrarum commodum augeatur, eniti.

XI. Corollarii vice, memoria tenendum, in iſto pari *Symptomaticarum* impugnando (Dii Deæque!) quantum interſit, altera purgationem non niſi levem, & raram eligit; altera, tum fortiorem, tum frequentiorem; altera eam, non niſi alterantibus, (id eſt, principali auxilio) viam præparantem; altera, tanquam ipſum principale; altera Chalybem deſiderat, & in eo fere ſpem ponit omnem; altera eundem metuit, fugit, ut fatalem abhorret. Brevi dicam, altera ſanguinem augeri ϗ μετεωρίζεσθ; altera minui, & deduci, poſtulat. Adeo nempe contraria *Symptomaticis* hiſce therapia; imo, ut fieri poteſt, in eodem corpore.

Hiſtoria Arthritidis Vagæ, Fixæ, ex Chloroſi, fugatæ.

VEteris *Arthritici* Filia, duodeviginti annorum, ventriculi dolore quaſi colico, cum faſtidio, nauſea, vultu pallido, reſpiratione moleſta, menſium defectu, aliiſque ſymptomatibus *Chloroſin* oſtendentibus, afflicta eſt. Poſt annum, materia quædam artuum commiſſuras, earum autem intervalla magis, occupavit; diu, miſereque cruciavit. Teneritudinem, torporem inibi, doloremque peperit, acerbum; aliud ex alio. Ceſſavit interea ventriculi dolor: perduravit Ἀνορεξία, Δυσπεψία.

Dum ita ſe res habet, primo emeticum, tum catharticum, meo conſilio, datum eſt; & deinceps iteratum. Ob atroces, & fere continuos artuum dolores, ſanguis detrahitur. Poſt quas evacuationes, ad appetitum acuendum, ad ſanguinem evehendum, & menſes ciendos, (quem mihi ſcopum hac in re palmarium propoſui,) *Martis Nutriti*, ℈ß. cum vehiculo convenienti, bis die deglutiit. Et omiſi mane aquarum ferratarum, *Totoneſii* in ſuburbiis, ℔ij. exhauſtis; cum ſp. vol. Oleos: (ad Διύρεσιν, & calorem augendum,) guttis circiter triginta. Hac methodo menſes perplurimos, interpoſito ſubinde lenienti, obſervata; dolor iſte rheumaticus, (ſic habebatur,) & teneritudo primum mitigantur; demum in totum fere devincuntur. Viget appetitus & digeſtio. Aliqua ſunt catamenia. Facies colorata ſit & vivida. Scintillant oculi. Salus ex omni parte perfectior & integrior; niſi quod tumoribus albis, mollibus, teneris; & (ab iis) Δυσκινησίᾳ juncturæ artuum infeſtentur. Quæ quidem accidentia tempeſtate pluvia plus ſolito ſævire.

A *Rheumatiſmi* (ſic perperam dicti) exitu, triennio vix elapſo, tumores indureſcunt, & nodi fiunt tofacei, tum numero plures, tum magnitudine conſpicua; ſed & diverſa, & longe diſſimili: alii nanque granum triticeum; alii piſum; alii nucem æquantes avellanam, digitorum articulos, eorumque regiones tumefaciunt; in articulis, permanentes; ſed in eorum interſtitiis, evanidi, inconſtantes. Erat dextri ſummitatis cubiti cæteris major; nuci juglandi par; initio mollis; ſenſim exinde lapideſcens. Juxta cubitum ſiniſtrum, tumor albus eo tempore digito cedens, in tofum abiturus. Adhæc pruriunt artus, & quidem moleſtiſſime; & emittunt puſtulas. Per biennium iſta *Podagræ* tulit ſymptomata, ſed lenis, ſed benignæ; neque toto hoc tempore, vol ſemel unquam, in paroxyſmum evectæ. Ab ejus ortu, ventriculo, & iis quæ ſunt intus, bene; ob illam artus aggredientem, procul dubio melius. Menſes, per univerſum hoc biennium, mediocres.

Anno incipiente 1700. præter iſta, quæ memoravi, *Arthritidos* ſymptomata, de ventriculi (præſertim a paſtu) dolore, inflatione, aliiſque Δυσπεψίας indiciis, porro quiritatur. Ut therapiam, tum ad iſta præſentem, tum prophylacticam, inſtituere, Auctor eram (ἄνω ϗ κάτω ſæpius præmiſſa catharſi, & primis viis uti par erat exoneratis,) ut, per quatuor menſes, omni mane, ſextam inter & octavam, aquarum ferrat ℔ij. (quarum ℔ß. foliis *Theæ* alteranda) ebibat. Decima ſequenti, hauſtum infuſi.

℞. Summit. Trifol. paluſtris. Pug. ii. Aq. Pluviæ bullientis ℔ß. Infunde ad Amaritiem ſufficientem: Colaturæ Coch. v. adde ſp. Junip. ℥i. Tinct. Aurant. gutt. x. f. Hauſtus.

Quarta pomerid. Bolum e Conſ. Trifol. paluſtr. Flaved. Aurant. aa ℈i. Millep. pp. ℈ß. Chal. Nutriti gr. v. Syr. Garyop. qſ. cum leni Cathartico ſubinde repetendo.

Interdicta, per potum hunc Decurſum, Cereviſia; Potui dabatur Ordinario Decoctum. ℞. Rad. Chinæ, Sarſæ aa ℥iß. coq. in Aq. font. Ferratæ ℔iv. ad ij. Colaturæ adde ſpiritus Juniperi, cum ſacchari Cryſtallini, qs. f. Decoctum.

Veſcebatur εὐπέπτοις, εὐχύμοις, *& Sanguinem temperantibus, ſummitatibus ſcil. Beccabunge, Naſturtii Aquatici, & Hortenſis. Urticæ, Rapa, Battata, Piſo, Paſtinaca, una cum Agnina, Pullina, Vitulina, & iſtiuſmodi aliis.*

Harum rerum obſervantia diligenti, ſedulaque corpus ægre νεωτερίζεται. Nodorum partim minuuntur, partim evaneſcunt. Pruritus ceſſat: tolluntur puſtulæ: augetur appetitus: coctio perficitur: ſanguis, expulſo per renes uterumque inimico, fermentationem, & Πνευμάτωσιν acquirit naturalem; quam monſtravit εὔχροια, εὐσαρκία. Quod auſpicatiſſimum judicavi, recte poſtea fluxere catamenia; & quo rectius, eo certius fugatur, cum ſatellitio ſuo, *Arthritis*. Ut, neque puſtulæ, neque pruritus; neque Tumor; neque dolor; jam, per annos perplures, ex eo tempore, reverterentur. Quod quidem indubitandum, optimæque fidei Argumentum; *Oer Emmenagoga &c. poſſe hujuſmodi Arthritidem, etiamſi Nodoſam, & Hæreditariam, auferri depellique.*

CAPUT IV.

De Arthritide Hydropi ſuperveniente.

ART. I. AD alteram illam e *Symptomaticis minus propriis*, ex recenſione principio dicta properamus; nempe ad *Hydropis* ἐπιμύθημα: eoque libentius, quia crebro hoc occurrit, & uti ſpero, in hujuſce populi commodum & tutelam explicetur.

Quod *Arthritidi* ſuccreſcat *Hydrops*, eſt facile perceptu, & ordini, quem in hominibus e medio tollendis, ſervare ſolet natura, maxime conſentaneum eſt: At, e contrario, quod *Hydropi Arthritis*, etiamſi aliquando accidit, tamen, naturæ methodo quaſi inverſa factum, inter ejus Δυσκόντα non inique cenſeatur.

II. Ut de re tam utili, tam jucunda, tam explicatu digna, pro ejus dignitate, quantum potero, dicam luculenter; advertere oportebit, quod ab hepate, aut viſcerum aliquo nobiliori, ſive ſchirro, ſive alia quavis indomita labe, vitiato, quicunque ſit *Hydropicus*, raros, Ποδαγρᾷ, &, quo nobiliori, eo rarius. Hoc enim in caſu, ſic in pejus ire ſolent omnia; ſic corruere; ut, ſi qua olim emicuit *Arthritis*, a morbo graviori, & magis imperioſo, (totas ægri vires totum hominem exercente & fatigante,) ei plerunque officiatur, tanquam majoris morbi auctoritate victæ, & paroxyſmum raro unquam recte facere contingat: Verum in corpore taliter affecto corruptoque rariſſime omnium exoritur, & naſcitur *Arthritis*.

Sin ea fuerit *Hydropis* ratio, quod, ſalvis viſceribus, aut parum læſis, ab una partium ſanguinis ἀμετρίᾳ, & malo ejus habitu, (ad viſcera contaminanda, quantumvis apto, & proclivi) ducat originem; ex eo, præſertim medicato, exoriri poſſe *Arthritidem*, iterum & ſæpius obſervavi.

III. In eo ſanando, ſive *Anaſarca*, ſive *Aſcites* ſit, cum aquæ quod abundat jam prius emiſſum eſt, amaris & chalybeatis, tum ad corrigendum ſanguinem eumque roborandum, tum mehercule in primis ad eximendam Ἀνορεξίαν *Hydropi* familiarem, ex uſu medico, inſiſtimus. Quæ quidem medicamenta in exaltando ſanguine tanti ſunt momenti, tantarum virium; ut, ſi æger nec ætate neque morbis fuerit debilitatus, idemque ſeminium habeat in ſanguine *Arthriticum*, exulante eo & in articulamenta miſſo, ex *Hydrope* in *Arthritidem* perſæpe recta progrediatur.

Imo quidem ita fieri poteſt, & aliquoties eveniſſe no-

ri, ut, ubi conſiſtant vires, & *Arthriticum* miaſma in ſanguine copioſum, efficax, & jam ad ἀκμὴν evectum, inſit, abſolutis quæ ad *Hydropa* exſiccandum opus erant, evacuationibus, & ſalvis naturæ viribus, ſine dictorum, vel iſtiuſmodi alterantium uſurpatione, *Podagra* quidam afficiantur.

IV. Utcunque fuerit, natura (ſive per ſe, ſive medicamentis adjuta,) novos init operandi modos, novam ambitionem. Spiritus, qui in œconomia animali tuenda ſuſtinendaque indeſinenter occupati, omnem abſolvunt operam, totum opus perficiunt, mala vitæ ratione dudum oppreſſi, & ſero fere ſubmerſi. *Calybis*, cæteraque *Alterantium* vi ſuo tempore (hoc eſt, remotis impedimentis) exhibita, tandem incitati emergunt, denique Αἱμάτων promovent genuinam; appetitum, & coctionem emendant; materiam e ſanguine pellunt alienam; itaque eam inſtaurant, depurgant, & longe reddunt vegetiorem.

V. Dum in his verſantur, ſi ſeminium intus latuerit *Arthriticum*, (diu vero, & ſilentio latuiſſe, ſæpenumero comperimus, nec in paroxyſmum evehi,) ad illud amoliendum, expellendumque iiſdem hi urgentur medicamentis. Hinc in ſanguine primum diſcordia; tum, ea paulatim gliſcente, (ut in veneno, ſi quod demiſſum fuerit, eliminando,) orgaſmus, ſupra naturæ modum, (qui lenis uſque & placidus eſſe ſolet) ſupra tenorem ordinarium, vehemens, & cum impetu. Ad exturbandum inimicum, ſummis undique viribus & copiis, omni induſtria, contenditur. Hic labor, hoc opus. Poſt aliquot dierum luctam (eſt ubi citius) iſte ſafugatus, & loco cedens, qua data porta viam capeſſit. Articulum aliquem externum petit: dolorem, aliaque profert, *Arthritici* quæ ſunt paroxyſmi ſigna Παθογνωμονικά.

VI. Bono quidem omine, in conſpectum venit hujuſmodi *Arthritis*. Eſt, quod ovans exclames, *Arthritice*!

Χαίροις, Μακάρων πολυπραοτάτη.

Morbum enim vix auſim appellare. Deſcendens cœlo, te ſalutat, *Diva Arthritis:* (Feret hæc *Latinitas*!) Tum Annos clargitur, tum valetudinem, ſi non integram, & omnibus numeris beatam, certe deſiderabilem: & medentium, & dolentium encomiis celebratam: divinam hoſpitem, fac, grate accipias; fac, colas.

Ita natura, priori ſanguis δυσκρασία ferme obruta, *Hydropis* edit ſymptomata; at brachia ſecundo agitans, & ſeſe colligens, aliam rerum faciem, aliam inducit ſymptomatum catervam, atque adeo *Arthritidem*.

VII. Ex prædictis ſequitur, quam nulla hic loci neceſſaria, quæ adverſus hanc *Arthritidem* (ſpecioſe, ſcilicet!) cudatur, therapia. Quorſum enim ad tollendum morbum medicina, cum ipſe morbus ſanat; utrique pharmaciæ armamentario præferendus; *Chimicorum*, & *Galenicorum*, copiis, univerſæ gentis medicinæ conſilio major; viribus potentior.

Si recte rem putemus, in eo potius ſudandum eſt, ut *Arthritis* iſta non tam obtundi poſſit, quam ordinari & augeri; utque æger, morbo primario feliciter & proſpere commutato, nutriat *Arthritidem*, foveat, tueatur, ſervet.

VIII. In hunc finem *e Regno Vegetabili ſeligantur Amara, & Antiſcorbutica acriora, Radices ſcil. Gentianæ, Zedoariæ, Serpentariæ Virg. Contrayervæ, Ari, Armoraciæ &c. Summitates Agrimoniæ, Centuarii min. Trifolii febrini, Cardui ben. Abſynthii utriuſque Salviæ tenuifol. Verbenæ, Chamædryos, Scordii, Marrubii alvi, Matricariæ, Cochleariæ &c. Flores Salviæ, Chamæmeli, &c. Semina Cochleariæ, Cardui, Sinapios &c. E Regno Minerali, (quod inſtar omnium erit,) Ferri Præparata; præcipue Mars cum Sulphure præp. Martis, Alcohol. ſive Pulvis ſubtiliſſimus, ejuſque Tinctura.* Quæ quidem *Singularia*, cum eorum ſimilibus, ſunt in hiſce auxiliis; & forma convenienti compoſita, & quantitate & methodo rectis exhibita, ſummo erunt præſidio, tutelæ optimæ. En! brevem curationis Scenographiam.

IX. *Sumat Æger, (Hydrope, Medicina propria, & peculiari, prius ſublato,) omni mane, Canarini Simplicis, vel Rhenano, ſi uſus fuerit, diluti, Rad. Gentianæ ſummit. Agrimoniæ, Centaurii min. Cort. ext. Aurant. alterati, coch. vi. cum Tinct. Martis gutt. xx. & (ſi videbitur) ſp. vol. oleoſ. gutt. xx. Quarta pom. Bolum, e Pul. Rad. Ari C. Conf. Fol. Abſ.* ♃ *(vel Flor. Salviæ) ana* ℈i. *Alcohol. Martis* ℈ß. *cum Syr. Corioph. qs. Hora Decumbendi, Pulv. ſerp. V. & Zedoariæ, (vel Contrayervæ) aā* ℈ß. *cum Syr. Abſ. Simp. qs. ut f. Pilulæ Bolo, & Pilulis, ſuperbibat Julapii Coch. quatuor, vel quinque.*

♃. *Aq. Cardui, Gent. Comp. Cin. hordeat. aā* ℥v. *Abſ. Comp.* ʒi. *Marg. pp.* ℈ß. *ſacch. qs. f. Julapium.*

Quibus inſiſtat, menſes binos, vel etiam ternos; cum Purgatione, Septimo, vel Decimo, quoque die intercalanda. Eaque prout opus fuerit, exinde repetat.

Ad nauſeas & ægritudines ſubitas, quibus ventriculi vitiis, iſtiuſmodi homines, præcipue poculis ſi indulgent, non minus quam a conceptione mulieres, affliguntur; quoties perneceſſum erit, *Canarini Zedoaria medicati momentum: quod nempe viribus ſuis reficiat ventriculum, & focillet; quantitate vero nimia non exurat.*

Cereviſia Rad. Armoraciæ, Summit. Trifolii fibrini, Marubii albi, vel Salviæ tenuifol. ſiccat. Seminibus Cochleariæ, vel Sinapios, Infuſis, alterata, in potum ordinarium miniſtretur.

X. Quinetiam, licet abdominis lacus, tibiarum tumor extiterit omnino nullus; ad *Hydropa*, quaſi furca, propellendum, artis erit, in corporibus ei recipiendo pronis, vere & autumno præcipue, bis terve, alvo, debitis ex intervallis, aquam detrahere; itaque ne recrudeſcat *Hydrops*, efficere.

Porro, ad eundem ſcopum oculum manumque dirigens, in eligendis, tum ad arthritida invocandam, tum ad intercalarium, hydropa propulſandum, medicamentis; cum, *Arthritidem* inferri, ſpes & conſilium eſt; e re futurum arbitror, draſticum & ſtimulans (quo in paroxyſmum ſanguis citetur) leniori cuivis & mitiori, utut iterato, longe præponere. Quo circa *Tincturæ Sacræ* ℥. *ad iii. aut Pil. e Duobus* ℈i. *ad* ℈iß. *aut Aloes roſat.* ℈iß. *Reſ. jal.* gr. v. *ad hoc Negotii præferre ſoleo.*

Sed & de liquidis ægrum quam maxime ſolicitum eſſe conducet; abdicataque ſi quam antea complexus eſt, inutili libertate, neque plus, nec aliud bibat, quam coctioni, & nutritioni, quod ſufficiat. Quantitatem potus diminutam compenſet generoſitate.

XI. Adhæc, in ruinis ſarciendis quoniam occupati ſumus, nec ad propoſitum faciens vel minutulum quodvis, ex prudentia medica, præteriri decet, e lecto mane, pro anni tempeſtate, quam primo urgeat æger; ut motu, ut aprici fructus, & utilitates, decerpat; & in prandium magis eſuriat. Veſperi mature cubet; ut ſpiritibus ſomno alendis reparandiſque ſit tempus opportunum.

Quinimo, dicta medicamenta quo proſint magis tum etiam alias ob cauſas, apprime confert, ut æger, bis die, ſub Jove, corpus exerceat, ad calorem uſque vel certe, quam enixe vires ferent. Unde motus ſanguinis tum inteſtinus, tum periodicus, intendatur; humores effœti, & emeriti amandentur; ſpiritus animales recreentur; appetitus ad vigorem priſtinum & latratum naturalem reducatur; & œconomiæ ratio uſquequaque renovetur.

Quæ quidem res a nobis eo lubentius in præceptis ponitur; quod ab *Hydrope*, ſeu potius ipſa morte, beneficio *Podagræ*, quos ego novi redemptos, horum pars major, laborioſis illud exercitationibus aliquatenus acceptum retulere.

XII. Ab *Hydrope Arthriticorum* quotquot dictam methodum meo hortatu ire, recteque percurrere commemini, nemo unquam miſere, nemo, (quantum intelligere poſſum,) calamitoſe doluit. Deinde, quamvis alius liquidis, neque paucis, neque probatis indulgeret: alius ad *Hydropa* maxime proclivis cerneretur; nemo tamen horum, eo, jam per annos complures urgetur recidivo: Non pauce integre ſatis, & alacriter egere: Aliqui vero ſic, *Arthritica* ſi demas, ut raro unquam melius. Quod quidem, notatu digniſſimum, *Arthritidi* potiſſima ex parte deberi, agnoſcendum eſt.

Has ob cauſas, nullis certe elogiis hanc *Arthritidem*, ejuſque in acceſſu, opportunitatem, in paroxyſmis, clementiam, in *Hydropicis* ſublevandis, perpetuitatem, in defendendis, conſtantiam, optima promerentem encomia, digne me, & uti par eſt, proſequi poſſe exiſtimavero: multiplici uſu, variiſque doctus experimentis, eam *Hydropicis*, præſertim ſenioribus, eſſe ſummam, & ſecuriſſimam ſpem, columen, & tutelam.

Quanta vero adverſus *Hydropem Arthritidis* eſt potentia; tantæ profecto medicinæ, quæ *Arthritidem* primo novam introducit; quæ poſtea tardam acceſſit; quæ denique ſegnem & languentem excitat (pace veſtra liceat dixiſſe) vires & utilitates.

Si *Arthritidos* hujus ſymptomata, perpeſſu graviora, medicinam poſtulaverint, *Primigeniæ* doctrina depromi poteſt.

Hiſt. I.

Hiſt. I. De Arthritide, Hydropi probe curato, feliciter accedente.

NObilis quidam apud *Damnonios*, a nativitate obeſus, nondum annos aſſecutus viginti quinque primum quieti plus ſolito indulſit (quod a corpulentia fuiſſe credebatur.) Deinde ſenſim, levi quavis de cauſa, frigus contraxit: tuſſi creberrime gravatus eſt; catarrhis ſubinde pene obruitur. Sub idem tempus ſomnolentia triſti & periculoſa, paulatim obrepente, tenebatur; ut menſæ accumbens, vel cibi capiendi, vel ludi, gratia; aut rebus quoquomodo arduis implicatus brevi temporis ſpatio, nec abſque caſus periculo, nutaret. Hiſce circiter diebus, pedes late accepti, & deinde venter, retento intus ſero, gradatim extumebat. Pedes impreſſionem digiti facillime accepere. Venter (quod ipſe non ſine quadam admiratione ſum expertus) pugnum fere dimidiatum. Hypogaſtrium occupavit externum aliena quædam materia, partes cuticulares tumore duro & inæquali, variato, plus minus purpureo, & poſtea nigricante ſic obducens, ut gangrenam præ ſe ferre judicaretur. Porro ſitis, & reſpirandi difficultas (ob ventris ὄγκον, & diaphragma in thoracem elatum,) impenſiſſime urgebat. Urina interim exigua, ſubtubra, turbida, vultus ægri demiſſus, pallidus; vox humilis, tremula, languens. Ægre tulerunt familiares, virum, ortu præclarum, gentilitii nominis principem, patriæ decus, & ornamentum, ipſo ætatis flore, morte tam inexpugnabili, tam immatura, ſurripi: Quod tamen in fatis eſſe putabatur, & percrebuit.

Cum pectore laboravit, & difficili ſpiritu, *Tinct. Sulf. gutt.* xii. *ex Syr. Balſ. Coch.* i. *deglutiit*, *ſimul Julapii cum Perlati Hauſtu*. Quo præſentiſſimo remedio; ſpirandi ſpatium & anacatharſis multum & æqualiter augebantur. Contra vitium abdominis, atrox certe, terribile, *Decocto ſequenti* lanea, per expertiſſimum Dominum *Jac. Jenkinſon*, Chirurgum hujus civitatis ordinarium, immerguntur; &, liquore expreſſo, calidiſſime creberrimeque imponuntur.

♃. *Summitt. Abſ. Rom. Menthæ, Cardui ben. Abrotani ana Mii Bacc. Lauri vulg. ſem. Fœnic. dul. Carui ana ℥i. Coque in Cereviſiæ fort.* ℔vi. *ad* iii. *adde poſtea ſp. vini vulg.* ℔i. Fotu iſto tempeſtive adhibito, venter reſtituitur.

Ad *Hydropa* tum me, aliquanto poſt, accingo. Hinc ut occurratur, quam primum tuto fieri potuit, *Pil. Rudii ʒß. Reſ. jal. gr. v. cum Balſ. Per. qs. mane deglutiit*; & ex voto quoniam pilulæ operabantur, ad vices octo vel decem, a bidui vel tridui intervallo illas repetiit; eo nempe uſque dum ſeri, quod erat nimium, omne deturbatum eſt. Eundem etiam in finem *Tinct. Diureticæ gutt.* xxxx. cum *Vini albi* hauſtum, bis die, purgatione liber, aſſumpſit.

♃. *Millep. ſiccat. & pul. ʒii. Coccinellæ Pul. & N. M. ana ʒi. ſp. Juniperi, & vol. Oleoſi ana ʒi. Miſce, & Vitro arctiſſime clauſo, Igne Arenæ, per noctem, digere; Mane per Emporeticam filtram Tincturam Diureticam.*

Cereviſiam dedimus libere medicatam.

♃. *Summit. Cochlear. Mſſ. Raſ. Radiculæ, ſem. Sinapios ana ʒii. Coccin. N. M. ana ℈i. miſce & infunde in Allæ mediocris ℔ii. pro potu ordinario, uſus tempore colandæ, & cum ſimplici Alla temperandæ.*

Abſoluta hoc modo *Hydropis* curatione, ad ejus prophylaxin animum applicui, ea præcipiendo quæ ſequuntur.

♃. *Conſ. Flor. Salviæ, Flaved. Aurant. ana ʒvi. Pulv. Rad. Ari Comp. ʒß. Salis Martis Riveriani ʒii. Syr. Garyoph. qs. f. Elect. ʒi. bis die, cum Hauſtu Julapii. Nonnunquam, ejus Vice, Tinct. Martis gutt. xx. cum eodem vehiculo. Singulis autem diebus quartis quintiſve, ad ſex vel octo vices, ne abundet ſerum, & Syruppo ſequenti Catharſis iterata eſt.*

♃. *Diagrid. ʒvi. Pul. Cinnam. ʒii. Sp. Vini ℔ii. Uſtulando coque ad dimidium; Colaturæ adde Cacchari Cryſtallini ℔ß. f. Syruppus. Doſis ʒj.*

Hiſce diligenter uſurpatis, non ita diu poſt dolore primum convexi pedis, tum vicini calcis, poſtremo, digiti majoris articulum majorem mordente, afficitur. De contuſione, & ad limen neſcio quod illiſione, qui iſtiuſmodi affectorum mos eſt (initio queſtus, de *Podagra* tandem minime dubitavit. Partim evacuantibus, partim cardiacis, ad paroxyſmum effertur miaſma *Arthriticum*, quod ad eum uſque diem in obſcuro poſitum, ne hilum quidem micuit. Paucos aliquot dies duravit paroxyſmus;) ideo forſan pauciores, quod humorum ano tanta vis ejiceretur; omni hyeme, & autumno, jam per quadriennium elapſum; ad unam circiter hebdomadam, conſtantiſſime redux. Ad tollendam Ἀγρυπνίαν, & dolorem minuendum, *Frictione* utitur, manu molli, tenerrime peracta, qua ſola quies, & ſomnus illi conciliatur.

Ab iſta medicina, vix concipi poteſt, quantum ægro eſt emolumenti: Primum, a *Catarrho* plane liberatur; tum a *Gangræna* (medius fidius) imminente; tum ab *Hydrope*, & dira ejus ſymptomatum Cohorte; tum a *Somnolentia* pertinaci graviſſimaque; tum denique ad ea profliganda omnino omnia, inducitur *Arthriticis*; felici quidem omine, auſpicio ſaluberrimo, nam, a prima ejus acceſſione, *Catarrhus*, & *Somnolentia*, prorſus evanuere; *Hydrops* effugit.

Vere & autumno, in majorem cautelam, ſeptimo quoque die, ad tres vel quatuor vices, *Mannæ ʒiii. Aq. Alfordenſis (ſummit. Abſ. Rom. parum alteratæ)* ℔ii. *ſolutas*, *haſce per dies*, *ingerit*. Medicinæ vero præterea nihil.

Corpus hodie præcraſſum expedite movet: equo identidem exercet. Ab hoc affectu, uxorem iterum tertioque gravidam fecit *Arthriticus*, & quidem nunc primum, etſi jam pridem maritus. Una *Arthritide*, ſed nec ea gravi, affectus, vitæ ſpem probet tum multæ, tum incolumis: *Damnonium* vovet.

Hiſt. 2. De Arthritide, Aſciti, ejuſque Remediis auſpicato agnata.

VIr quidam ætate conſtanti, cum, ex mala vitæ ratione, ventriculus læderetur, coctio depravaretur, ſiti permoleſta inexplebilique urina pauca, & lixivia, corripitur. Quibus ſupervenit tumor primum pedis infimi, & cruris; deinde femoris, & demum abdominis; ſeroſus, & digito cedens; *Aſcites* ſcilic. exquiſitus, omnibus numeris perfectus.

Ad affectum ancipitem, &, ubi primum me arceſſivit, inveteraſcentem, quin & jam diu rationalem medicinam eludentem, extirpandum; cum in primis neceſſarium erat, ut humores, in lacum confluentes, vel catharſi, vel diureſi, amandarentur; tum, ut appetitum quæ exacuant, coctionem inſtaurent, ſanguinem corroborent, ea exhibendo, *Tumores* arcerentur; *per Vini ſcillit. ℥iß. Per extracti Euſtach. ʒß. Reſ. jal.* gr. v. (*Calom.* gr. xvi. *ad* xx. *alternis vicibus adjectis*) *cum Syr. Domeſtici qs. ut f. Pil.* utriuſque generis facta eſt *Purgatio*; & veſpere, poſt utriuſque vices ſingulas paregorici beneficio, *Quies*. Poſtea, quoniam vires ex ἀῤῥωςίᾳ conſenſere, Pil. vice, *Bolum ex Elaterii* gr. iii. *Diacrid. ℈ß. Conſ. Viol. ʒß. Syrup. Roſ. ſolut. qs. deglutiit*. *Diuretica* Chartulis ſeponuntur, & allæ mediocris, in potum ordinarium modica quantitate detrahendæ, totidem ampullis infunduntur.

♃. *Baccar. Junip. Milleped. ſiccat. & Pulv. Sem. Dauci, Pul. N. M. ana ʒß. ſummit. Abſ. R. ʒi. miſce.*

Catharſi crebro, & donec aqua omnis educta eſt, diebus primum alternis, deinde tertiis, quartiſve, repetita, ad alteram indicationem, ea quæ ſequuntur, adhibeo.

♃. *Tinct. Myrrhæ (Liquore Nitri fixi prius ſolutæ; tum Spiritu Vini rectificato extractæ,) ℥ii. Pul. Gent. ʒii. Macera per noctem; mane f. expreſſio Tinct. Stomachicæ. Doſis gutt. xx. cum Tinct. Martis totidem, & Vini Hauſtu, horis duabus medicinalibus Catharſi interpoſitis. Poſt Catharſin ut Digeſtivis ſedulo inſiſtamus, manc. Tinct. Martis. Hora ante prandium, Canarini, & Rhenani, paribus menſuris, Gentiana alterat: Hauſtus. Quarta pom. Bolus Chalybeatus, cum Jul. Hauſtu.*

Quibus continenter ad menſes aliquot uſurpatis, & ex intermiſſione quadam ſæpius repetitis, *Eccoprotico* nonnunquam intercalato; quinimo crebrius ſub Jove exercitationibus, liquidorum item imminuta quantitate, debitoque *Sex non naturalium* uſu, æger appetitu, & coctione recta de novo potitur. Vires redintegrantur, cum bono corporis habitu, cum ἐυχροίᾳ ϗ πυδίᾳ.

Poſt *Hydropa* fugatum, en brevi *Arthritidem*, dolore, tumore, pedum articulos occupante, conſpicuam Ægrum illa jam primum adoritur: Poſthæc ſæpiſſime Ructus ſub acceſſum acidus, fidum uſque ſymptoma, præcurrit, & de receptione monet.

Profecto minime dubitandum, quin *Arthriticum* in hujus ægri ſanguine ſeminium, ante paroxyſmum, ad tempus aliquod, detuliſſet; forſan etiam *Hydropi*, licet occulte, ſymbolum contuliſſet: Neque veri minus ſimile,

ſimile, quod a dictis alterantibus *Arthriticis* excitetur: quodque ex ea recte ſe habente, anni poſthæc ægro quam plurimi, per eoſdem ſanitas obveniat.

Huc etiam addam, (rei tam lætæ infauſtum abſit omen) quod ex frigido viri hujus temperamento, & in ſerum abituro, ſequitur; cum demum eum vires deficient, & ingruet ſenectus (οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον) quamvis *Hydrope* jam per annos plures ſit immunis, ne denique ſuccumbat illi, cavendum eſt. Sed, ut quam poteſt diutiſſimæ ſe defendat, *Hydragogum* ſæpius ſumat, vitam agat temperatam, coctionem, ipſam utique ſalutis ſummam, tueatur religioſe, moneo & exhortor.

Demonſtrat Hiſtoria (cum præcedenti) poſſe *Arthritidem Hydropi* ſupervenire, poſſe iſtius remediis ſuſcitari.

Hiſt. 3. Podagra Aſciti, per Naturæ Vires, Suborta.

Dominus D. vivido & alacri vir ingenio, ſummæ ſpirituum, ὁρμῆς neque *Venerem*, *neque Bacchum* nimio plus abhorrens, ætate media, ſiti immodica, urinæ exiguo, crurum & abdominis tumore, ſignis *Aſciten* oſtendentibus, afficitur. Ut affectu tam ancipiti ſe liberet quam celerrime, *Cathartica* & *Diuretica* præſcribunt, donec humor nimius pertinaci illorum uſu, exulat: itaque fauſte primis diebus ægroto ſuccurritur.

Natura onere ſublevata, ſuique iterum arbitrii facta, aere aprico, equitatione crebra pernicique adjuta, rebus ſuis ſerio incumbit, & quidem bonis avibus. Brevi enim *Arthritis* tum primum eluxit: Quæ ſemel bis ſtatis anni temporibus recurrens, ſanguine quod alienum erat expellens, eundem purum & inquinamento liberum præſtabat.

Huic ego (naturæ ut ſuccurram, & opituler) commendavi *Chalybis* & *Amarorum Compoſitiones*. Utraque *Xerano* miſtam, menſes quotannis plurimos, ſed interpolatos, & ſecundum varias anni τροπὰς idoneos, uſurpavit. Hinc avidius appetiit; perfectius coxit; rectius & commodius doluit.

Multos ille annos, gaudio & dolore variatos, ad uſque ſenium, ætatem prolongavit; optimo ſane cum eventu *Arthriticus*; *Hydrope* per *Arthritidem*, adeo poſthæc immunis, ut tametſi liquidis tenuioribus plus æquo indulſerat, nihil hinc tumoris, nihil *Hydropici*, suboriretur.

Convincit hiſtoria, (ſublatis impedimentis,) vel ipſius naturæ viribus, *Arthritidum Hydropi* poſſe ſuperaddi.

Hiſt. 4. De Hydrope, & per Diureſin & Abſtinentiam victo: cum Arthritide, per Amara, & Chalybeata famulante.

Quidam, e regione Sancti *M.* poculis & otio nimium indulgendo, vitiata coctione, congeſto κακοχυμίας gurgite degenerumque ſuccorum plenitudine, cum vix ætatis medium exceſſerat, *Hydrope* corripitur. Facies illi pallida, ſpiritus difficilis, ſitis importuna. Urina parca & lixivia, venter intentus. Ut malo occurrat medicus (certe ingenioſiſſimus) & laborantem ſublevet; primum, ab inutili libertate (ne quid gravius dicam) abſtinere ſuadet, utpote morbi fontem quod exſiccet, neque potionem ultra vult, quam ut vitæ ſatisfaciat, neque aliam quam diureticam. *Cinerem ideo Geniſtæ dedit*, *Potui cum Abſ. Rom. ſummit. admiſcendum*. Obtemperavit æger, neque plus libra, nec quidem interdum plus ſelibra, nycthemeri ſpatio, ſorbillavit, per omnem abſtinentiam, quam cum congium quotidie exhauſit, nihilo magis ſitienter. Urinam hinc ubertim excrevit, aliquanto forſan uberius quod indies equitavit; quod quidem exercitandi genus haud parum ad Διούρησιν conferre, pervulgatum eſt. Seri facta ſupervacui expulſione, digeſtivorum ope cœpit de novo eſurire, concoquere, nutriri. Cibus, ita modica potione ſolutus, ζύμωσιν καὶ μετεωρισμὸν acquirit longe perfectionem, quam immodica cum immergeretur. Brevi poſt dolore pedis afficitur, & genuino more ποδαγριᾷ, deindeque ſæpiſſime. Natura, (quæ ſemper τὰ δέοντα ποιεῖ) *Hydrope* liberata, & ſuarum rerum potita, *Arthriticum* miaſma, clam in ſanguine detentum, amolitur; idque quoties ſe contumacius extollere, aut criſtam illud erigere conatur.

Quando mecum, de ſalutis ſtatu ſervando, ſermonem habuit, temperantiam ejus laudavi, morborum victricem, expultricem optimam, ſanitatis obſidem fideliſſimam, & illius uſum, laudando, commendavi. Quo ventriculi ſervem εὐφαγίαν, necnon, in ſenium vergente ægro, labaſcentem ſuſtineam; Auctor ſum, *a prandio Canarini Hauſtum*, *omniumque mane Infuſi amari alterantis Coch. ſex cum Tinct. M. gutt.* xx. *bibat*. Hac & ejuſmodi methodo, multos ille annos vitam protrahit, *Aſcitico* omni tumore vacuam. Qui pedum erat exinde tumor, brevi, ſemper *Arthriticus*, evanuit. Uni ille *Arthritidi* & abſtinentiæ debuit, quod ſenuerat; &, præter ſpem humanam, quod valuerat.

CAPUT V.

De Arthritide Melancholica.

Art. I. Expeditis *Æquivoci Ortus Symptomaticis* ad eas ſpecies, quæ ſunt *Univocæ*, quæque materiam, cum affectu primario eandem, ſed alio ritu operantem, alia φαινόμενα edentem, præ ſe ferunt, id eſt, ipſam operis partem potiſſimam, accedo.

Harum e numero, primas obtinet *Melancholica*; quippe quæ, tametſi *puram Arthritidem* eo uſque æmuletur, quo ad *Symptomatica*, (Κυριώτατοι ſic dictæ,) rationem & partes ſuſtinendas opus ſit; tamen ei diſſimillima eſt, & in ellipſi ſua diſtat *Univocarum* omnium longiſſime.

Ut vero rem occipiam, præter iſtam animi depreſſionem, quæ, genuinæ *Arthritides* ſymptomata, paroxyſmos ejus pene omnes, & quo majores eo major, antecedit (alibi explicanda;) alia eſt, *Melancholiæ* nomine inſignita, quæ ad menſes, ad annos, ſæpe perducta, arthritidem, inſultus recte & creberrime facientem, introducit.

II. *Melancholia*, quæ *Arthritidem* progignit, (de latius ſumpta dicere, in præſenti ἀπροσδιόνυσον) duobus pendet. Quorum prius ſpirituum animalium a natura debilitas & teneritudo. Revera, conſtitutio illorum delicata, ut perceptione homines & acumine, ut ingenio & conſilio præclaros reddit; ſic ærumnis, ſic etiam morbis ſubjicit. Ex eoque factum eſt, quod alias levi de cauſa in ἀταξίας illi graviſſimas adigantur; quod alias humilitates, & depreſſiones patiantur afflictiſſimas; quod diutius inordinati *Melancholiam* oſtendant non raro immedicabilem.

Iſta vero illorum a natura debilitas, ſæpe ſtudiis impenſioribus, otioſo vitæ genere, & nimis ſedentario, nonnunquam morbis, inedia, vigilia, & aliis ejuſmodi ſexcentis, augetur & intenditur. Atque hæc ſpirituum debilitas, *Melancholiæ* non inepte προηγουμένη audit.

Poſterius, quicquid ſpiritus per ſe infimos (ſive extra, ſive iis intermiſtum) afficiendo, *Melancholiam* parit προκαταρκτικῶς.

Hujus autem ordinis ſunt humores pravi & vitioſi; vermes, aliæque res permultæ, primis viris utero, hac vel illa corporis cavitate, collectæ, animi perturbationes, & in *ſex non Naturalibus* errata quam plurima.

III. Hiſce natus originibus, affectus iſte (ſive *Melancholia* dicatur, ſive *Morbus Hypochondriacus*) ſive *Hyſtericus* aliquando *Arthritidem* imitari, & ejus ritu pedibus, manibus, ægrum privare nititur. Hoc eſt, inimicum id, ac alienum, quod ante, (in fiſtula plerunque alimentaria ſpiritus urgendo) *Melancholiam* peperit; natura, novas agendi methodos, nova ineunte conſilia, in articulos truditur, & *Arthritida* producit *Symptomaticam*.

Eſſe vero hanc *Arthritida* puram putam *Symptomaticam*, ipſa *Melancholiæ* cauſa continente & proxima, generatam, ſatis (ut opinor,) eo conſtat, quod illa quoties exoritur, & ad gradum elevatur quantumcunque rata hæc & perpetua proportione elevatur. Qua quidem re, ad exponendam iſtius *Arthritidis* naturam, eamque in *Symptomaticarum* numero collocandam, nihil poterit perſuadere magis, vel evincere luculentius.

IV. Interea vero temporis, non eſt reticendum, quod hæc *Arthritis*, præ aliis ſuæ tribus *Symptomaticis*, fere clementer ſe gerit, & junctam habet cum ſeveritate lenitatem. Quod *Melancholicorum* ſanguini, ſupra quam aliorum δυσμεταβλήτῳ; an eorum ſpiritibus ſegniter, & in materia ſeparanda dimittendaque otioſe ſe gerentibus; cuicunque demum cauſæ debeatur; de re ſic in operto acta, tenebris ſic obſcurata, nullus auſim diſceptare.

Si *Melancholicos* indulgere Baccho aut Veneri (quorum alterum uſitatiſſimum, alterum minime novum) autem etiam ad *Arthritidem* hæreditario propendere, contigerit; itaque habitos ea multum infeſtari, crudelius extorqueri. Nihil inde propoſitioni noſtræ derogabitur, neque ex eo vacillabit illius veritas. Cum iſta morbi acrimonia cauſis peregrinis adventitiiſque oriatur, nec ſit hujus qua *Melancholici*.

V. Ex miti hujus *Symptomaticæ*, (& uti ſolet eſſe) nimis leni ingenio, factum eſſe cenſeo, quod ea qui tenentur, in antiquum ſtatum redeuntes, *Melancholia*, cum cito recidiva, tum magnopere ſævienti, creberrime conflictantur. In ea videlicet delenda perimendaque, non multum facit *Arthritis* tam ignava, tam languens, tam ſocors vix ſublevando affectui primario, nedum auferendo, par.

Ut *Symptomaticæ* hujus diagnoſis apertius intellecta planius exponatur, de conditione priſtina, de morbis ægri veteribus exquirendum. Quæ per ſe difficulter, ex hac indagine palam & facillime dignoſcatur: e. gr. ſi æger diu melancholia, demum arthritide, laboraverit; & hac quo magis, eo remiſſius illa, maxime, ſi hoc iterum ſæpiuſque comparuerit; quin *Arthritis* iſta ſit *Melancholiæ*, nihil (ut exiſtimo) dubitandum.

VI. *Melancholiæ Eſſentialis*, ſive delirii cum triſtitia, metu, *&c.* in *Arthritidem*, migrantis, therapia, nondum uſu confirmata, unicum enim morbi iſtius exemplum adhuc notavi, (idque imperfectum, & omne genus medicinam reſpuens) nobis hoc tempore prætermittenda eſt. *Arthritide*, Morbi *Hypochondriaci* ſive *Hyſterici*, ſobole, cum affectorum vis abundat, ejus curatio paucis explicanda.

In hujus *Symptomaticæ* prophylaxi (nam in paroxyſmo ejus, ultra quam veræ & genuinæ ſanando, nihil habeo quod dicam) maxime juvabit alienum id ac inimicum, quod, in primis viis, (antequam ſanguinem ingreditur,) morbi cauſa extat *Hypochondriaci*, ſed e ſanguine expulſum, & articulis ſuffuſum, paroxyſmum facit *Arthriticum* amandare, dimovere, amoliri; tum, ejus incremento, & regerminationi obſtare; poſteaque, depreſſos ſpiritus, medicamentis ex propoſito datis, directe allevare, languentes ſuſcitare, & erigere; itaque morbo huic univerſo, (qua primario, qua ſecundario) ſimul ſemelque occurrere.

Atque hunc in finem impedimenta, ſiqua fuerint in coctionis Ἐργαστηρίῳ (nulla vero non eſſe maxime probabile eſt,) primo quoque tempore, per catharſin, (alteram, vel utranque) tollere, ad ἔντερα depurganda, aliud *Stomachicum* (*Pil. puta Stomach. cum G. Dec. Amarum purgans, vel Aquas Purgantes*) ſeligere; ad inimicum, in ſanguine contentum, foras eliminandum, aquas haurire diureticas; cum iis, *Alcohol Martis*, ſemel bis die; deglutire; omni hebdomada, ventrem movere; menſes binos, his inſiſtere; ad annos aliquot, repetere; cavendo alvi tarditatem, ex *Marte*; febrim, & *Arthritidis* paroxyſmum.

VII. Ut horum nonnulla fuſius ediſſeram; profecto tanti eſt, in hoc affectu, ventrem (ut dixi) crebro movere: & ab Ἀπεψίας reliquiis immune præſtare; ut, vel eo ſolo, *Aquis præcipue purgantibus*, *Tartaro Laxanti*, *& Manna* peracto, (*Arthriticum* ex *Melancholia* non unum, egregie ſaluti proſpexiſſe, noverim. Tempori proturbatur id, quod illico ſpiritus, ventriculi & inteſtinorum fibras incolentes,) adoriendo, mœrorem affert *Hypochondriacum*; vel, in articulos effuſum, *Podagræ* paroxyſmum.

Cum primis autem prodeſt hujuſmodi affectis antedicta *Solutio*, quod blande alvum, quod leniter, quodque certiſſime ſubducat; iis, qua *Melancholicis*, qua *Arthriticis*, (neutro enim nomine, fortiora, & δραστικώτερα convenient) aptiſſime.

Sed nec *Aquarum Diureticorum* vim (quales ſunt *Bathonienſes*, *Aſtropenſes*, *Bamptonenſes*, aliæque permultæ) adverſus hunc affectum, ſatis prædicare valeo; vel, ut decet, laudem illis deferre. Coctionem illæ conciliant, digeſtionem: illæ confirmant: illæ ſanguinem expurgant: illæ ſpiritus permulcent: illæ *Melancholicis*, & *Hyſtericis*, ſolatio: illæ *Arthriticis* incolumitati.

Quibus nulla ſuppetit *Diureticarum* copia, uſui ſit *Infuſum Theæ*, aqua pluvia comparatum, a ℔ß. ad j. bis die, potum. Nam per renes ſanguinem, modo diu ſatis uſurpetur, eluit; &, ad *Vapores* (qui dicuntur) relevandos, ad *Hypochondriacos* flatus ſopiendos, confert mirifice.

Quæ per tot ſæcula *Melancholicorum* medicina fuit, e *chalybe præparata*, ea quidem, ex *Melancholia* ſive *Hypochondriaca* ſive *Hyſterica* ποδαγελῶν; potiori jure convenit: modo præmiſſa catharſi, artificioſe ſelecta; & doſi & methodo rectis, adhibeatur. Spiritus enim animales incitat, exaltatque; in radios vibras acutiſſimos, ποδαγελῶν tum etiam, miaſma *Arthriticum*, (modo exigua doſi fuerit exhibitum) blande ad τὰ ἔξοδον emittit: &, in partes internas neu relabatur; ſpiritus animales neu obſcuret; tenebraſque iis offendat, efficaciſſime operatur.

Quibus autem nec *Aqua*, nec in forma ſicca *Ferrum*, mederi poterit. Eos interdum adjuvat *decoctum Corticis*, ſimplex, vel (pro re nata) *Chalybeatum* roborat ventriculum ἀπεψίαν infert; &, ad ſpiritus ſtabiliendos (quod *Hypochondriacis*, & *Hyſtericis*, lucrum pergrande,) ſummarum virium & momenti eſt. Multum valet, hac in parte, ſimplex; propter id, quod habet cardiaci & nervis propitii: multo vero magis armatum; medicamentum, ſi quod unquam, Πολύχρηστον.

Sed nec omittendum, quod aliquando cereviſia, utut defæcata, tantas ventriculo parit cruditates, in *Arthritidis* materiam poſtmodum abeuntes; ut, una hac objecta, &, *Aqua fontana* cum vini pauxillo; vel, e *Sarſa*, *China*, *&c. Decoctio*; vel *infuſo Theæ*, cum lacte vaccino, in ejus locum ſuffecto, ægris exinde melius ſucceſſerit.

Hiſt. I. *De Arthritide, Melancholiæ diuturnæ ſuccreſcenti.*

CLariſſimus *T.* erectiori vir ingenio, in Medicis ævi celeberrimis, (anteceſſorem, hac in urbe, compotem, & ſanum, utinam æquis paſſibus ſequi daretur;) *Melancholia* ſenſim obrepente, ætatis flore, exiit de poteſtate. In hujus morbi genium, & morem, ut diligenter inquirerem, & de eo curiæ renunciarem, prænobilis *Eveshamii* magni *Angliæ* Cancellarii (cui apud nos, hujuſmodi affectorum, a *Rege* cura eſt commiſſa) per literas mandato, *Dec.* 18. 1697. laborantem viſitavi.

Fuit ille (liceat tanti viri memoriæ, tamque literati infortunio, pauliſper immorari,) tum temporis ſeptuagenarius: vultu conſtanti, & auguſto: capite orbiculato, neque, ſi corpus ſpectamus, aut ingenium, magno: voce ſuavi, & canora: geſtu corporis decoro.

Veterum doctrinam, ut erat παλαιόφιλος excuſſerat; ad medicinam converſus, eam de proprio ditaverat. Primus enim *Reſpirationis uſum primarium* detexit; detectum, contra præclarum impugnantem, pertinaciſſime defendit; acutiſſime vindicavit. Nemo unquam Medicus illuſtrior, neu qui arti plus tribuerat.

Nonnullorum vitia, me audiente, leviter & quidem argute perſtrinxit; at viros ſapientia, nobilitate, virtute præcellentes digne proſecutus eſt. Clariſſimi *Bigodi* ſagacitatem, & in diagnoſticis peritiam; *Davei* lene, at ſolers ingenium; *Dikei* literas, & acumen admirabile; ſingularem *Entii*, nuper adverſarii, ſemper amici, humanitatem & doctrinam, elegantem, variam, paratam; nobiliſſimi *Courtenæi* (quanti vero, & quam magnifici viri!) celſum & ſublimem animum, ſtemmati ſuo, quod eſt regale, parem, multis laudibus efferebat. Sed omnium maxime *Cantabrigiam*, almam matrem, *Athenas* hujus regni alteras, pie grateque, Λόγοις ὑψίστοις, prædicavit. Quin &, agnovit filium, mater.

Hæc cum, a quoquam proferri, aliquis audiverit; Annon, eum, animi ſumma rectitudine, judicio acri & perfecto, aliiſque plurimis virtutibus, plane invidendis, inſignitum exiſtimaverit. Ita profecto fuit; jam alia res eſt. Quæ protulimus, ea præbuerunt *Lucida* (ſic appellantur) intervalla; tum rara, tum brevia, denſiſſimis nubibus, & interdum animi concitationibus (tanquam fulgore, & tonitru) diſcreta, Audivimus Ἀκράματα, ſummo digniſſima Philoſopho, quæ ſunt iis maxime contraria, ſimul & ſemel coram dicentem. Piguit, doluit eruditionis optimæ reconditiſſimæque fragmenta, (tanquam *Sybillæ* folia, vento agitata,) cum aſtrictis, numero ſoluta; cum latinis, Græca; cum phyſicis, Ethica; cum veteribus nova; cum profanis, ſacra, miſceri, perturbari, confundi. Nullibi gentium tot tantarumque diſciplinarum chaos. Dii veſtram fidem! Quam puſilla res homo, vel literatus. Dudum ille noſter temporis volumina præſentis præteritique, & in eo quæ ſunt omnia, dudum ille terram, cœlum, ſidera, vaſta univerſi ſiſtemata, ſpatia pene infinita, animo eſt complexus; hodie, ne ſui quidem compos.

In cauſis hujus affectionis, primum ponenda eſt, tanquam προηγεμένην, ad eam a natura diatheſis, quam utique perſpiceret phyſiognomon, & animus commoveri aptus. His adjici oportebit cælibatum, ſive nimiam caſtitatem. Tum, in procatarcticis, caſu e plauſtro, cranium, annis olim puerilibus, læſum: (nudato capite cicatricem aperuit.) Deinde, ſtudia nimium flagrantia. Poſt, *Decoctum Coffea*, plus ſatis potum. Ad extremum, animi perturbationem, ſpei fruſtrationem.

Cauſæ tantarum virium evidentes, antecedentem a natura cœptam, maliſque moribus adauctam irritantes, morbum peperere, per ſe magnum, ſed tempore qui roboratus, medicinam reſpuere, curationis ſpem excludere, cerneretur.

Quod vero ad rem noſtram maxime pertinet, digitorum articulos oſtentavit, tumefactos, inflammatos; *Chiragra*, multos annos, per intervalla, ſed languenti, neque ſalis importuna, tactos. Procul omni dubio, ſi plus *Articulis*, capite minus ægrotaſſet. Fuit tamen, gravi & diuturnæ *Melancholiæ*, *Arthritidem* ſuboriri poſſe, quod abunde comprobaret.

Hiſt. 2. De Morione, Melancholia Hypochondriaca, & Arthritide interempto.

SUnt qui morbum *Hypochondriacum*, uti etiam *Arthritida*, ſapientiæ ſolum profeſſores, ingenii dotibus præcellentes, infeſtare, iiſque, tanquam ad tanti muneris temperamentum, ſortito dari confirmarunt. Eorum opinionem, ἐπὶ τὸ πολὺ probabilem, a perpetua veritate longe abhorrere, conſtat. Habet *Damnonia*, quod perpetuitatem perimit. Novi egomet haud ita pridem (attendite Philoſophi!) *Morionem*, multos annos flatu, βορβορυγμοῖς, aliiſque *Melancholiæ* ſexcentis *Hypocondriacæ* ſymptomatibus, demum etiam (ætate propemodum affecta,) *Arthritide* conflictarum, adeoque graviter (ne de acrimonia quæſtio ſit,) ut ætate conſtanti diem obiret ſupremum, his affectionibus interemptus.

Hiſt. 3. De Arthritide Hypochondriaca, Purgantibus præoccupata.

VEteri quidam amicitia mihi conjunctiſſimus, poſt homines natos maxime *Melancholicus*; mali acceſſiones alias ab animi pathematis; alias a cibo craſſiori, & δυσπέπτῳ, vel potu immoderato; haſce carnis æſtu notabili, illas algore; haſce pulſu tum majori tum crebriori; illas raro & humili: utraſque ſpirituum mira dejectione Μικροψυχίᾳ non vulgari, ejus latu miſerabili ſignatas, habuit. Sub ingreſſum ſenectutis, *Arthritide* tenebatur: ea, quæ *Melancholiam* perturbationibus procreatam, ne ſemel quidem unquam excepit; alteram autem (id eſt, intemperantiæ ſobolem) frequenter. Raro cuivis unquam mortalium fortunatius ceſſit dolore. Nubes illa ſupercilii diſſipatur; ſpiritus ſe expandunt; ut materiam, in primis viis congeſtam, (*Hypochondriaci* cauſam mali continentem,) in artus ejici liqueret. Ad eam initio præcidendam, & utrumque morbum antevertendum, *Aquis purgantibus*, *Sale Cathartico*, & *Tartaro Laxanti* additis, iteranea purgavit. Uſum purgationis creberrimum ſuadebat utilitas.

Cum, *Arthritidos* cippo forte detentum, ad diem ſtatum iter conficere, voluit profeſſo, partibus tumefactis, & dolentibus. Hirundines admoveri, ſicque cauſam mali conjunctam evocari, jubeo. In re arctiſſima, ſummæque neceſſitatis, hoc artificii valuiſſe, certo certius eſt compertum.

Hiſt. 4. De Morbo Hypochondriaco, cum Arthritide agnata, Aquis Aſtroperſibus ſubacto.

NObilis quidam apud *Dobunos*, affectione *Hypochondriaca*, ventriculi inflatione permoleſta, cogitatione inquieta, ſpirituum tremore, confuſione crebra, & ex illa ſudore, cum repentino, tum vero abundanti & profuſo, diu afflictatus, ætate provectior, *Arthritide* correptus eſt, quam in *Melancholicis* obſervari ſolet, ſæviori, longeque immaniori; quippe paroxyſmos puræ & genuinæ κατὰ λόγον, quæ profuderit.

Cum eos ſecuta erat ſingulos, primis ſtatim diebus, animi protenus ſudum & ſerenum, *Hypochondriaci* affectus intervallum; materiam ejus productricem, & primis viis inhærere ſolitam extrorſum pelli, omnino cogitandum erat.

Contra par malorum δύσφορον καὶ δύσκολον, ut duos ſimul liniam parietes, nihil antiquius judicavi, quam dyſpepſian, quæ utriuſque fundamentum erat, pro mea parte, corrigere; tum ſimul, alienum & factioſum id, quod *Arthritidis* cauſa eſt conjuncta, foras eliminare. Quocirca alvo, *Pil. de ſuccino Crat.* ℈i. *Tart. Qu.* ʒß. *Ref. ſcam.* gr.iv. & *Aq. Aſtrop.* ℔iii. *hora poſt ingeſtis,*) prius ſubducta, iterumque ſeptimo quoque die ſoluta, aquas haurit *Aſtropenſes*, diebus otioſis, ad ℔iv. ad dies ſexaginta.

Ut Πέψις emendetur; dum *Martiati* aliquid præcipio, (quod ægri res volebat, non nolebant aquæ parum *Ferratæ*) ſpe decipior. Tanta ægro ſive ἰδιοσυγκρασία, ſive ſpirituum teneritudo, atque minerale iſtud digerendum neſcio quæ impotentia; ut ex eo, tametſi modica quantitate ſumpto, ſtatim inciderit in diarrhæam, animi depreſſione, ſpirituum dejectione mira, ſtipatam.

Aquas autem *Aſtropenſes*, blandas, præcellentes, benignas, tum *Hypochondriacis*, tum *Arthriticis*, & tenerrimis pleriſque omnibus convenientes, omni æſtate, (magnum ad beatam vitam præſidium nactus,) per annos quam plurimos repetit; earumque beneficio & tutela, ſenectutem (uti audio) lætam, & deſiderabilem, adipiſcitur.

Hiſt. 5. De Gonagra miti, Hiſterica, Chalybe &c. conſitata.

PLacet, *Arthritidem* minutulam, & (uti videtur) artificioſam, memoriæ committere. Mulier lectiſſima, cum primis delicata, fragili conſtitutione, patre orta *Arthritico*, nondum ætate media, ἐν τοῖς γυναικείοις bene habens, ἀνορεξίᾳ καὶ δυσπεψίᾳ gravi diutinaque *Melancholia*, ſpirituum inſolita *depreſſione* affligitur. Horum omnium cauſa eſſe videbatur materia quædam mali moris, ventriculum aggravans, & per œſophagum linguam omni mane feriens. His ut occurratur, purgato primum hac illac corpore, *Amara Chalybeata* cum levi ſubinde eccoprotico per menſes aliquot uſurpavit. Ex horum uſu ſymptomata profliguntur ad unum omnia. Eſurire, cibare, lætari, miſſis triſtitia & metu in mare *Creticum*. Genu tantummodo alterum, debilitate, & dolore acri pungente, ſed tolerabili, continenter impeditum; ut e ſella aſſurgendo, gradus ſcalares, vel acclive quodvis, aſcendendo, vix fit. Erecta firmo ſtetit talo. Mitiſſimus hic affectus erat, neque rubore, neque tumore inſignitus, qui tamen εἶδος *Arthriticum* præ ſe tulit: laneis partem affectam involvi jubeo: calide veſtiri: &, *Melancholia* ſi recruduerit, cum *Amaris* iterari *Chalybeata*. Morbi iſtius haſce reliquias percepit; hoſce fructus, quod (*Arthriticorum* more) ex paroxyſmo vegetior, quod alacrior, evaſit, & diu perſeveravit.

Hiſt. 6. De Arthritide Hyſterica.

NObilis Matrona, molli & præter cæteras delicato habitu, *Hyſterica*, blande nimium miſericors (ut omnia fere omnium infortunia deplorans, & alieno mærore mærens,) decies enixa, annis procedens, ſine cauſa ulla evidenti, cœpit marceſcere, & languere, potius quam ægrotare. Hoc a familiaribus in malis poſitum, in lethalis alicujus chronici prognoſticis: At in bonum, omni ſpe votoque majus, aliquanto poſt mutatur. Dolet, tumet, ruber pedis articulus ex *Podagra*. Corpus ortu perſanum, ab omni labe hæreditaria, quantum inaudiverim, immune, tot partubus, aliaſque τοῖς Γυναικείοις expurgatum, taliter occupari, profecto demiratus ſum. Mali vero cauſa tanto ſufflamine major. *Arthritidem* boni eſſe ominis, & in ægræ commodum ceſſuram, exiſtimavi. Hoſpitem grate, & benigne, (ſuo more) accipiat, hortor: calefaciat, veſtiat, &c. ut in *Arthritide Primigenia*.

Paroxyſmi re abſoluta, ad ea, quæ tum morbum *Hyſtericum*, tum *Arthritida* prævertant, ſpeciatim ad *Digeſtiva*, propero: *Præmiſſo* (*e Pil. Stomach. cum G.* ʒß. *Scam. pul.* gr. viii. *Ol. Cin. ch. gutt.* i. *El. propr. q. ſ.*) *Lenienti*; cui veſpere, loco *Narcotici*, ægre admodum inimici (quippe ſpiritus deprimere, & nimio plus peſſundare, ſolebat,) *Bolus*, *e Pul. Cantian.* ʒß. *Conſ. Anthus* ℈i. *Syr. Meliſſoph. q. ſ.* ſufficitur cum

Jul. Hauſtu Hyſterici deglutiendus. Tum, ad roborandos alendoſque ſpiritus, *Decocti Corticis Martiati* hauſtum, horis duabus medicinalibus, in menſem uſurpandum, & *Theæ infuſum* (quod, ad eos permulcendos, & vapores ſopiendos, ex uſu diuturno, commodiſſimum experta eſt; quodque ſanguinem per renes expurgare aptum,) in dies ſingulos, præcepi. Partim medicamentis, partim *Arthritide*, blanda & perbeata, fideliter recurrente factum eſt; quod, per hoſce dies ſexagenaria, εὔχροος, καὶ εὔσαρκος conſpiciatur; ex *Arthritide*, jam vetuſta, melior. Unos enim pedum tumores (an arthriticos, an hydropicos?) hodie moleſte fert, cætera bene habens.

Hiſt. 7. De Arthritide Melancholica, cum ventriculi, &c. Affectione, per Arthritidem levata.

QUidam mediæ ætatis, ad *Iſcæ* oſtium, *Melancholicus*, ventriculi diſtentione, βορβορυγμοῖς aggravatus, flatu emiſſo ſublevatus, appetitum pro nuper intercidi, ventriculum mane moveri, & bilioſum ejicere, reſpirationem impediri, carnem abſumi, conqueritur. Hiſce poſtea ſupervenit dextri coxendicis dolor, qui ad genu brevi ſe transfert, ibique tumori locum facit, pallido, frigido, ſeroſo. Ab hoc tempore ventriculo, & iis quæ intus ſunt, melius, imo μικροψυχία, quam miſerabilem, & degenerem, æger ſubjerat, ab *Arthritidis* conſpectu, minuitur. Eatenus *Melancholiæ* ſanatio *Arthritis*; eoque magis, quod ſupra quam in *Arthritide* frigida, ſupra quam in *Melancholicis*, ſolet fieri, extumeſcit.

Ego, naturæ famulari contentus, & rerum ejus promovendarum ſatagens, in *Arthritide* firmanda, medicos adhibeo conatus, quantos poſſum maximos. Primas ergo vias leniente ſubtraho; veſperi, poſt purgationem (quo humor extra propellatur) *Bolum, e pul. Cant. Ther. Androm. & Syr. Pap. Errat. cum Hauſtu parum Diacodiato, ſumi præcipio.* Dein, eodem, *Pul. Rad. Ari C. ʒß. Alcohol Martis ℈ß. cum Jul. Hauſtus, bis die per menſem, cavendo alvum obduratam. Panno VVallico, Aqua Reg. Hung. & ſp. Lavendulæ conſperſo, veſtiatur pars affecta. Cane pejus & angue, vitentur repellentia.* Horum ope remediorum, æger auſpicato Ποδαγελᾷ; animo nempe alacri, ſanis viſceribus, & ob *Podagram* tutioribus.

CAPUT VI.

De Arthritide Fixa Scorbutica.

Art. I. MElancholica proxima eſt *Arthritis* ea, quæ *Scorbutum* excipit, ſed longo proxima intervallo; quippe *Primigeniæ* ſimilitudinem quæ multo plenius apertiuſque referat, ad eamque multo propius accedat: morbus certe, apud nos, ingenio & natura valde peculiari; quique evolvatur, & diligenter explicetur, aptiſſimus. Ut de illo dicam enucleate, & dilucide, de ipſo *Scorbuto*, ex quo emanat, prius dicendum eſt.

De *Scorbuto* ea, quæ ab *Eugaleno*, aliis ejus fere aſſeclis, dedita opera produntur literis, vel omnino prætermittam, vel leviter tangam: & illa potius (ex ſcripti hujus inſtituto) quæ noſtræ ditionis ſunt, & in hac regione mali iſtius in *Arthritida* metamorphoſin patefaciunt, ſtudioſe perſequar.

II. Anni ſunt haud ita multi, cum apud *Damnonios* (quod, a ſenioribus indigenis, iiſque fide digniſſimis, & in medicina diu multumque exercitatis, accepi) *Scorbutus* ſic graſſabatur, ut per illos artem qui *Exomæ* (nobiles ſane) Medici factitarunt, in hujus unius morbi curatione, quod præſcriptis paſſim agitatis teſtatum fecerunt, non parum occuparentur; & grandiores hodie nihil æque ac *Scorbutum* crepent. At diebus hiſce noſtris rarius obſervatur hic affectus, & tantummodo σποραδικῶς. Cujus quidem mutationis ratio, ſuo ſtatim loco, declarabitur.

Sed nec qui nunc dicrum eſt *Scorbutus*, illi qui vicinos *Belgas* (populares meos) imbuit, id eſt, genuino, & vulgari, per omnia conſimilis invenitur. Cum agri *Somercetenſis*, uliginoſi magnam partem, & depreſſi, (aerem craſſum & humidum trahentes incolæ, maculis ſubnigris, ulceribus malignis, crurum dolore, reſpiratione difficili, laſſitudine ſpontanea, nervorum debilitate, hydrope, gangræna, & iſtiuſmodi aliis) *Scorbuti* exquiſiti ſignis, creberrime divexantur: Quæ apud *Damnonium*, tractum inæqualem, ſiccum, optime ventilatum, aere ſubtiliori puriorique gaudentem, neque ſtagnis inquinatum, raro viſuntur.

III. Qui vero *Damnoniorum* eſt *Scorbutus*, in imo ventre βραδυπεψίαν habet, præcordiorum inflationes, ructus, oris vitia quamplurima, gingivarum ſcil. tumores ſpongioſos, ſanguinem vel levi ſuctione, vel alia quavis facili de cauſa emittentes, interdum etiam Ἐπόλιδα; dentes ſæpenumero laxos; vacillantes, carioſos; & primores, ipſa nonnunquam adoleſcentia ſeu deciduos, ſeu exeos; ſalivam acrem, ſalſam, pariterque copioſam; anhelitus fœtorem, (putredinis indicium) ut rectiſſima morbus iſte Στομακάκη audiat: In cute maculas, ſæpe rubicundas, interdum flammatas; parvas identidem, & rotundas, aliquando majores; papulas item denſas, ſcabras, aſperas, irritabiles, cum margine purpureo, catervatim, in cubito præſertim orientes; quæ ad eminentiam & confractum quandoque notabilem elatæ, & demum exſiccatæ, ſquammulas emittunt, tenues, ſubalbicantes, furfuraceas; quibus decidentibus locus apparet ruber & inflammatus. His adde pruritum, iſti fidum eruptioni comitem, & partium affectarum æſtum, ab unguium vulnuſculis impenſiſſime urgentem: volas porro aridas, æſtuantes, duras, ſæpe etiam calloſas, contra diapnoen occluſas, nec ullo eam labore admittentes. Quibus adjici oportebit crurum tumorem admodum inſignem, maxima ex parte calidum, & acri ſero exſudante prurientem.

Ita præcipue notæ ſunt indicia *Scorbuti* per hoſce tractus hodie ſerpentis, & *Arthritidi* alludentis: Neque *Scorbuticum*, niſi tali fere modo affectum, pedibus unquam hic loci dolere recolo: Ut calido unice *Scorbuto* (cujus iſta ſigna ſunt Δηλωτικά) hac in regione ſuppullulet *Arthritis*.

IV. Utrum hujus *Scorbuti*, ſcil. *Calidi*, ſit ubique ſui generis materia, ſive innata, ſive adventitia, quæ cauſæ continentis obeat negotium, & dicta pariat ſymptomata; ſic, ut ex ea ſola pendeat morbi hujus ratio Αἰτιολογία: An interdum modo hoc fiat, & in hac affectione præcipue malo alicui contagioſo ſecundaria; ſed alias ea vitioſæ ſanguinis ζύμωσι (quod doctiſſimis quibuſdam placere conſtat) aſcribenda: Tametſi præſto ſunt, momenti ponderiſque haud exigui, quæ prius ſuadent argumenta; cum in utranque partem diſputari poſſit, nec id agatur hoc tempore; in medio relinquam.

Audacter autem, ut opinor, affirmare poſſum, non ab cœli ſolique ſive ſiccitate, ſive humiditate, ſive alia qualicunque facultate, nec ab ullo in *Sex non naturalibus* errore, ſuos ignes, ſuas flammas, *Scorbutum* hunc noſtrum, proxime, & omnino omnes recipere: Verum ab alia potius cauſa, in obſcuro poſita, paucis obſervata, & ab alio fonte, derivare.

V. Hoc ut innoteſcat, advertendum eſt, quod, ante centenos hoſce annos, (ex eſu piſcium, uti veriſimile, nimio, inſulſatum,) *Damnonio* lepra quam atrociſſime graſſaretur, & in populum ſæviret, forſan non minus, quam in *Judæa* olim, endemia.

Utrum ob eam templum illud extrueretur, quod e veterum monumentis, optima fide auctor, nobiliſſimus *Caraus*, in *Cornubia perluſtrata*, tradidit, Anno Mundi 3172. a *Cunedago* ibi fuiſſe poſitum, & Apollini (medicinæ inventori & præſidi) ſacratum; etſi ita eſſe non improbabile videatur; res eſt antiquitate nimio plus obſcurata, quam de qua decernam, aut diſceptem abſolute.

Certe vero certius eſt, quod ante ſæculum Noſocomia, quibus ab integris ſecluderentur corrupti, tam hac noſtra *Enoxia*, quam alibi per univerſam uſquequaque *Damnoniam*, incolarum pietate condita, extiterant quamplurima; Quæ quidem eorum frequentis tum morbi crebritatem, tum item acrimoniam, abunde monſtrat.

VI. *Lepra* iſta, quæ, ut claſſ. denunciat *Caraus*, circa ſæculi noviſſime lapſi initia populum miſerrime laceſſivit; dum ætas labitur, & dies diem docet; partim ex ſalis communis uſu, partim etiam tabacci (quorum ille optimum, modica quantitate, receptiſſimumque condimentum, ſanguinem tuetur, putredinem arcet: Hoc autem, vulgi delicium, ſive ore maſticatum, ſive tubo hauſtum, ſalivam movet, putres evocat humores,) cicurata, pertinax illud τὸ Ἄγριον adeo depoſuit; ut ſæculo ſuperiori circiter medio, in *Scorbutum* denegaſſe, comperiretur, anteceſſoribus noſtris faceſſentem negotium.

Verum, ex quo *Damnonii* remediis prædictis *Pomaceum* addiderunt, & uſitate potarunt; morbi iſtius vis & ferocia tam magnopere ſubigitur, ut hodie, quam olim.

olim, multo rarior, ſicut etiam multo mitior, obſervatur: Ita nempe, contra *Scorbutum* mali moris, contra inveteratum *ferinum*, & in pleriſque hæreditarium, id eſt, crudelem, magnum, & difficilem, egregie valuit pomorum ſuccus.

Atque hujus fere generis & proſapiæ eſt, qui his temporibus in *Damnonia Scorbutus* ſe exercet. Hinc illæ frequentes papulæ; cutis ille pruritus intolerabilis; color ille flammeus; fervor importunus; exanthemata; lichenes; ſquammulæ; veteris ſcilicet lepræ reliquiæ; ignis nondum penitus extincti ſcintillulæ.

VII. Prius vero, quam de *Scorbuti* hujus in *Arthritida* migratione & excurſione verba facere occepero; de ipſa *Arthritide* pauca proponere, &, a ſe ut diſcedat illa, notare, neceſſum habeo: prius, illa *Arthritidos* in vagam & fixam diſtinctio recolenda, & morbo præſenti accommodanda.

Arthritis vaga ſcorbutica, *VVeſtphalorum & Gueldrorum* morbus endemius, qui tum adoleſcentum, tum adultorum lumbos, dorſum, artus, viciſſim occupare & multum infeſtare ſolita eſt; uti locum hoc in tractu talis, qualis paſſim ab auctoribus depingitur, quod unquam ſciam, nullum acquiſivit; ita nec hoc in ſcripto requirit ullum.

Et quamvis aliquando *Scorbutus* iſte noſter, *Vagam* eam *Arthritidem*, quæ nobis obſervetur, æmulari videatur; tamen frequentius, & quidem præcipue, *Fixam Arthritidem* imitari geſtit; & quoties corpus (vel a natura, vel malis moribus, & vitæ ratione perperam ordinata) appoſitum, ad tempus aliquod affixit, nono vel decimo plerunque luſtro, pedum (maxime) articulos invadit, dolorem infert; tumorem, cum ardore, aliiſque *Podagræ* calidioris ſymptomatibus. Ex intervallis paroxyſmos iterat, genuinæ inſtar; ſique una demas *Scorbuti* indicia, *Genuina* exiſtimetur.

VIII. Nec cui mirum illud exiſtimandum, quando in utroque patet affectu (tam nempe *Scorbuto*, quam *Arthritide*,) partes, primum eaſdem obtinere cauſas remotiores, (victum, utputa, ſalſum, & craſſum,) tum etiam Δυσπεψίαν; dein acre aliquid, aut ſaltem alienum in ſanguine, eumque valde inquinans, & corrumpens, tum habere *Scorbutum*, tum *Arthritida*, poſtremo, naturam utrobique grave aliquid eliminare & expellere conari; hic, per glandulas extremitatum articulares, unde paroxyſmus *Arthriticus*; illic, per ſalivarios, & cutis *Miliares*, unde prædicta, & cutis, & oris ſymptomata.

Scorbutum autem adeo (ſive cauſas, ſive materiam, ſive ipſam morbi rationem, & ſymptomata maxime fida & conſtantia, ſpectemus,) *Arthritidi* perſimilem, eam etiam ἐν τῷ Παροξυσμῷ æmulari & referre, ut obſervatu facile, ſic neque intellectu difficile.

IX. Mitiores autem paroxyſmos habet hæc *Arthridis*, (ut illius aliquam diagnoſin expromam) quam vel exquiſita & calida, vel lui ſecundaria, neque dolore tam acerbo conjunctos: lenitatem explet diuturnitas.

Ut vero preſſius dicam, hujus *Arthritidis* omnium maxime proprium eſt, quod affectus primogenii non pauca ſymptomata conſtanter retineat; ita, ut ex *Scorbuto Arthriticos*, ſcabie, maculis, gingivarum vitiis, renitente licet medicina, & exeunte paroxyſmo, adhuc infici, (tametſi minus forte, quam ante natam *Arthritidem*,) aſpiciamus.

Hoc autem in iis potiſſimum teneri arbitror, qui ex *Scorbuto* cæteri, confirmatoque Ποδαγρικῶν; nam, a recenti & evidenti cauſa ſuſcitato, & ad dicta uſque ſymptomata evecto, qui laborant, (uti poſt poſthæc exemplo patefiet) iis nonnunquam aliter obtingat; & durante *Arthritidis* paroxyſmo *Scorbuti* lateant iſtius ſymptomata.

X. Quomodo vero *Calidum* unice *Scorbutum* (quod ſumpta comprehenſum eſt) *Arthritidi* gignendæ ſufficere videatur; nec a frigido vel ſemel ortam memoria tenuerim; huic reſpondet, quod ea, calido quæ ſuboritur, *Arthritis* ſemper reperitur *Calida*, τοῦ Πατρὸς τὸ Παιδίον.

Sed nec omittendum eſt, quod, uti *Scorbutum*, hinc *Arthritidi* primarius, in eo potiſſime verſatur, ut inepti aliquid per glandulas exterminet cuticulares; & *Arthritis* ei ſecundaria, per articulares; ita, tam huic, quam illi, obſunt repellentia: quippe quoniam humoris ad τὰ ἔξοδον amandationem relegationemque a natura deſignatam, utilem profecto, caram, & vitæ cum primis neceſſariam, derepente interrumpunt & internarum partium mala graviſſima, ſæpe ipſam mortem inducunt.

XI. in paroxyſmo, (quæ medendi optima *Intentio*) materia articulis impacta, blande foras elicienda; quem in finem extrinſecus imponatur tumori lene quoddam attrahens; quare videlicet *Ceratum illud viride* ex quo fiunt petaſothecæ; vel *Braſſicæ Folium*, fibris craſſioribus purgatum, & ad mollitionem contuſum. Tumori poſt noctem, (modo calide, quod juvat, artus involvantur laqueis) adhærere ſolet vapor, per inviſibilia foramina emiſſus, & in rorem condenſatus. Ab ejus uſu dies aliquot producto, doloris ſedatio tum fida, tum etiam tuta, ſubſequitur. Quæ quidem artificioſa Διαπνοὴ, ea forſan de cauſa magis liberalis, quod materia per habitum corporis ſua natura pronior, & aptior ſit, quæ expellatur.

Quinimo, per totum paroxyſmum magnopere caveant ægroti, ne materia, protenus eliminanda, retro agatur; quod ob eorum ſanguinem (quod veriſimile,) vitioſum, & contagio *Scorbutico* corruptum, raro (uti liquet) his humoribus, *Arthritide* detentis, impunis error; ſæpe etiam lethalis.

Sin pravo externorum uſu, aliave quavis de cauſa, materiam jam ſugentem, quaſi clauſis foribus repelli, vel ſiſti obtigerit; ad fores quam primum aperiendas, eam & extra evocandam, aut in balneum pedes calidiſſimum immergantur, aut fotu imbuantur, aut articulo dudum affecto, vel proxime illum, applicetur epiſpaſticum, vel cucurbitula. Et, interea temporis, ut ab interioribus extrudatur humor *Arthriticus*, cardiacum aliquid *e Pul. Cantian. Lapide Goana, theriaca Androm. Elect. ex Ovo, vel Sp. C. C. Succinat. gutt. aliquot cum idoneo vehiculo*, ægro ſtragulis cooperto detur, &, prout opus fuerit, repetatur.

XII. extra paroxyſmum, evacuantibus materia peccans e corpore κατ' Ἐπικράτειαν amandetur; alterantibus corrigatur; digeſtivis illius augmentum, & regerminatio, inhibeatur. Hæc e diverſis claſſibus ſelecta, in ordines, ſive ſeries, ut artis eſt, pro ægri conſtitutione, malique more, formari, pro annique tempeſtate variari, oportebit.

Ad domandam morbi hujus malitiam, maximopere valet *Mercurius*; cujus præparata mitiora, (id eſt, *Calomelas*, & *Mercurius præcipitatus albus*) cauſam ejus continentem impetendo aggrediuntur, & per aliud aliudve excerniculum, pro ipſius quantitate, & ægri corpore vel ad purgationem, vel ptyaliſmum, ad Διούρησιν, vel Διαφόρησιν proclivi, eliminant exterminantque. Et tametſi hujus ea materiæ ferocia, quæ vel ptyaliſmo laudabili diutinoque non ex toto ubique cedat, & ſe ſe ſubmittat; (nam poſt diutinum, & ex omni parte laudabilem, nonnunquam recrudeſcere hunc affectum in propatulo eſt) ex hoc remedio, alienum illud acre, morbi materiam continentem, quam maxime obtundi; ſanguinem eximie purgari, *morbum* quam plurimum mitigari, conſtat. Quare ſi ætas, vires, cæteraque quæ ſunt ægri, annuerint, nihilque repugnaverit, ptyaliſmum lenem, ſed prolixum (ut tempore lenitudo expleatur) fieri ſuaderem.

Ubi ptyaliſmo, vel ægri moribus vel animo, vel τοῖς ὐκ ἐφ' ἡμῖν, nihil loci ſuperfuerit, ſequentem methodum ingredior. Vere & autumno, (facta prius in plethoricis venæ ſectione) proderit, *Per Calomel. ſera nocte. Pil. Euſtach. & Reſ. Jal. mane ſeq. quinto, vel ſexto quoque die ad tres vel quatuor vices*, vel, *per Salem Catharticum, Manna, & Tartarum lax. Aq. hordeat. ſolutum, diebus alternis tertiiſve, ad ſex vel octo vices, purgare: Neque Medicinam interturbet Articularis, ſi oriatur, Dolor; quin pertinaci potius Purgatione ſæpiuſque iterata vincatur.*

Deinde *Antiſcorbutica*, quæ dicuntur, cum *Antiarthriticis* maritata, uſus erunt eximii: Sumat æger, omni mane, poſt dictam purgationem, *Infuſi* ſeq. hauſtum.

℞. Summit. Trifol. fibrini ſiccat. pug. ii. Anthus p. i. funde in Aquæ font. fervefactæ qs. ad Alterationem modicam, Colatura ℥iii. *adde Salis Martis* gr. iii. *Tinct. Aurant. gutt.* xx. *Sp. Menthæ Hauſtus.*

Quarta pomerid. Pulverem, vel Pilulas degluttiat.

℞. Pul. Fol. Theæ ſiccat. ʒß. *Salis M.* gr. iij. *Pul. N. M.* gr. v. *Sacch. albiſſ.* gr. xv. *f. Pul. vel cum Syr. Meliſſoph. Bolus*, vel

℞. Conſ. Flor. Salviæ, Æthiopis Min. ana ℈i. *Syr. Garyoph. qſ. f. Bolus.*

℞. Ceruſſæ Antim. ℈i. *cum Extr. Gent. f. Pil. vel*

℞. Pul. Zedoar. ʒß. *Alchol. Martis* gr. viii. *vel* x. *cum Extr. Gent. f. Pil.*

Hiſce ſingulis Vehiculum ſit Julapii, vel Infuſi Hauſtus.

℞. Aq. Ulmariæ, Fol. Ari, e Succis ana ℥v. *Sp. Juniperi* ℥ii. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. qſ. f. Jul. vel ex Summit. Salviæ tenuifol. & Aq. font. comparetur Infuſum, Sacch. Dulcandum.*

Quibus *Alterantia* prædicta minus arrident, placeat proſitque *Succos Herbarum Martiatos*, ſemel bis quotidie potare. Quod ſequitur magnarum virium eſt, & ſæpe a nobis uſu probatarum.

℞. Succi Cochleariæ partem unam, duas vel tres (pro Ægri Conſtitutione plus minus Calida.) Succi Limon. p. i. Miſce, per digeſtionem Clarifica: Doſis Coch. i. cum Salis M. gr. iij. *Sacch. qſ. ex idoneo Vehiculo, per Menſem, poſt debitam Evacuationem.*

Horum Uſui interponatur, ſeptimo quoque die, vel Solutio Cathartica, vel Pil. Tart. Bontii, vel Stom. cum G. ℈i. ad ʒß. cum Scam. gr. aliquot &c.

Erit autem perutile, ſi initio æſtatis, locum habeant *Aq. Ferratæ Diureticæ;* quibus, ad ℔ij. omni mane, inter ſextam & oct. hauſtis, circa decimam *Vinum* aliquod *Stomachicum*, *Amaris* (ſi placet) *Alteratum*, ſupponatur: perſiſtatque æger ad hebdomadas ſex, octo, vel x.

Vel, ad urinam domi movendam, itaque ſanguinem a ſpurcitie vindicandum, valet *Infuſum Theæ ad* ℔i. omni mane, potum; unde leniter, idoneo liquore, per renes, id quod alienum abluatur.

Pomaceum his hominibus ſanguinem contemperat; ſed periculum eſt, ne ab eo *Arthritis* augeatur. Si ſecus fuerit, (tuto enim nonnullos eo poculenti genere gaudere certiſſimum eſt) in potum ordinarium, præſertim æſtate, miniſtretur. Hyeme *Cereviſia* ſi extrudi reſpuerit, *Rad. Oxylap. Milleped. Summit. Hed. ter. medicata eſto.*

XIII. Ut ad *Symptomata* tranſeam, obiter hic notandum, quod *Crepitus Oſſium*, qui (ut alibi dicetur) *Arthritidis* hac in regione ſymptomata pervulgatum eſt, neque *Scorbuto*, (forſan ob originem & genium ejus peculiarem) neque *Arthritidi* regionis hujus *Scorbuticæ*, quoad obſervavi, unquam acceſſit.

Quæ ad oris vitia, cæteraque *Scorbuti*, quo tempore *Arthritidem* mentitur, accidentia ſpectant, cum non huc proprie referantur, ex Auctoribus de *Scorbuto* paſſim in unum depromantur.

De uno *Pedum Tumore*, eo ſcil. qui *Symptomaticæ* huic *Arthritidi* quodammodo proprius eſſe videatur, verbum ſuperaddam.

Cum *Pedum Tumor*, tum *Scorbuto*, tum *Arthritidi* familiaris ſit; quod *Arthritidis Schorbuticæ* ſuccedat, minime mirandum. Certe ſenioribus, craſſis, & obeſis, *Scorbuto* veteri in falſam *Arthritidem* mutato laborantibus, ſæpe licet notare pedes & crura, non ſolum tumefieri; verum etiam cutis rubore, pruritu *ferino*, poſt digitorum vulnera quantumvis levia colore plane flammeo, nunc item fluxu dierum aliquot ichoroſo, immane quantum affici, a ſcalpendo manus ſi ad tempus aliquot æger abſtinuerit, (abſtinere vero perdifficile eſt) cuticula ſuboritur paulo albidior, ardens, tenuis, in ulcuſcula rurſus ex ungium ſulcis confeſtim abitura. Qui hoc modo affliguntur; etſi paroxyſmos graves, duros, immites *Arthriticos* olim perpeſſi ſunt, articulis his diebus & minus & rarius dolent; materia ſcil. *Arthritica* partim in cruribus depoſita, & ſatis ſtagno diluta, partim per glandulas cutis miliares ἀδήλως exſudante. Eo ſæpe uſque ingraveſcit hoc ſymptoma, ut aliquando rationem τȣ̃ ἐπείγοντος ſuſtineat; ut dolorem, pruritum, Ἀγρυπνίαν creando, turbas ægris & negotium quam moleſtiſſimum faceſſat; ideoque medicum enixe poſtulet auxilium.

XIV. Requiritur indicatio, ut intolerabilis illa humorum acrimonia citiſſime tutiſſimeque mitigetur. Hoc autem optime fit evacuationibus per anum & renes factis, tum etiam per humorum alterationem; externe vero balneo, fotu, illorum ferociam temperanti. Quorum omnium, ut & reliquorum huc pertinentium, una connexorum, quando exemplum ſtatim ſubjungam, lectorem illuc (brevitatis ſtudio) remittam. Hoc autem addo, quod in celebranda catharſi ſumma utique cautione; ſummo opus erit conſilio; ne forte, ἀτέχνως inſtituta, humoris ille fluxus, & ad articulamenta ῥοπὴ, quæ ad iſtorum hominum vitam & tutelam, omnino neceſſaria eſt, in eorum incommodum, ærumnam, perniciem interpellatur.

Hiſtor. I. Ab Arthritide Scorbutica, ulcus male tractatum: Unde Viſus Abolitio, deinde Abſceſſus, & demum Mors.

AGricola *Devonienſis*, ſexaginta circiter annorum, craſſus, obeſus, *Scorbuto* papulis in capite & manibus inſignito, plus quinquennium inquinatus, contra affectum pertinacem, & Medici, (quem conſultorem habuit) doctiſſimi præſcripta eludentem, *Evacuantibus*, *Alterantibus*, *Mercurialibus*, *Antimoniatis*; e regno *Minerali*, tum e *Vegetabili* quam plurimis a nobis inſtruitur. Cum circa utrumque æquinoctium, eandem medendi viam, uſu diutino comprobatam, iterum ac ſæpius eſſet emenſus; & jam, more uſitato, bolum *Mercurialem*, detracto prius ſanguine, demiſiſſet; multus inde ſanguinis orgaſmus: dejectiones haud paucæ, atque adeo copioſæ, tumor, haud ita diu poſt in utroque malleolo magnus, ſubmollis cum dolore, rubore, lævore, diu perſiſtens, plane *Arthriticus*.

Ut ægro proſpiciam, quieti illum indulgere, materiæ, quam *Mediam* vocant, diæta uti; &, ut a farctura & recrementis, oſſium juncturas vindicem, & defendam, tumoribus *Epiſpaſtica* admoveri, laqueis eos involvi; calide veſtiri jubeo. *Epiſpaſticis* ſuccedit *Ulcus* hic illic ſuperficiarium, ex ichoris acrimonia moleſtum, ſed bene coloratum, expletu facile neque periculoſum. Æquo ferat illud animo exhortor, quippe quod e re futurum, & lucro ægrum majori, ſinon interturbet ipſe, remuneraturum.

Contra ille ſtomachari, de neglectis rebus ſuis deplorare; & citiſſimæ curationis ſpe allectus, Agyrtæ neſcio cui auſcultare. Hic autem, protinus, medendi qua pollebat arte, omiſſis univerſalibus, carne ulcus obduxit, cicatrice texit. Hinc æger capite, facta materiæ in illud translatione, ſubito perculſus; viſus hinc imminutio, & brevi abolitio. Congeſtis aliquanto poſt humoribus, in regione lumbari fit abſceſſus; ex quo imperite tractato, ulcerato, & partes vicinas (ut accepi) corrodente, diem ſupremum obiit miſellus.

Hiſtor. 2. Scorbuti Calidioris Soboles Arthritis.

QUidam e *T.* vir blandus, comis, generoſus, a victu lauto dapoſilique, dum eſſet juvenis, *Scorbuto* afficitur; cui, ætate progrediente, accedit *Podagra*. Numeravit annos quinquaginta, cum utroque gravatus me primum conſuluit. *Hujus* paroxyſmum habuit plerunque anniverſarium, niſi ſi genio nimium indulgendo, vel alio aliquo in *Sex non Naturalibus* errato, ſæpius accerſeret. *Illum autem* oſtendebat gingivarum tumor, & papulæ, cubitos ſummopere fœdantes, cum prurigine & apicibus innumeris, acutis, confertim oriundis. Materia nunc ulcuſcula formavit, paulo poſt ſiccata in ſquamas abire ſolita ſubalbicantes; quæ ut deciderunt, locus apparuit ruber, a fricando ſtatim flammeus.

Ut utrique malo pro virili parte occurram, tum ea, quæ materiam apte exprimant peccantem, tum quæ potenter alterent, adhibeo. Principio *Calomelane* (catharſi, ne deorſum illud elabatur, prius peracta) ſalivam moveo: eoque quoties ſaliva parcior exigebat iterato, ad ſex hebdomadas ptyaliſmum profero; Poſteaque *Cinnab. & Ceruſſæ Antimon. ad* ℈ß. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℈j. *Syr. Meliſſoph. qſ. ut f. Bolus horis tribus medicinalibus ſumendus, impero, cum Infuſis ſeq. cochl.* v.

℞. Summit. Trifol. palud. Siccat. Mi, Aq. Lactis Alex. ℔ii. *Sp. Junip.* ℥iv. *miſce, & ad Alterationem idoneam Infunde: Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ʒii. *f. Infuſum. Perſtet autem menſes binos, interpoſito ſeptima quaque die Eccoprotico.* Efferam hanc materiam ut ultra ſubigam, aquas æſtate ſequenti *Diureticas*, hortatu noſtro ſeſquimenſem haurit, cum *Salis Martis & Nitri putrificati Præparatis*, quantitate, vehiculis, & methodo convenienti.

Hac medendi arte, morbi materia, non parum mitigata, diu ſane conticet: cum vero, annis aliquot poſt, ſævire iterum, Ὀργιᾶν, & de novo tumultus inchoare cœperat; conſilio jam mutato (quoniam pedes jam tumebant, veſperi præcipue, digitum admittentes, & ſeniori & compotatori hydropa minitari videbantur; tumores autem aliqua ex parte *Scorbuticos* eſſe, tum inflammatio, tum etiam maculæ comprobarunt) *per Calom. & Pil. Euſtach. ana* ℈i. *e Duobus* ℈ß. *Purgationem inſtituto; & deinceps, altera vel tertia quaque poſt die, per ſolutionem catharticam; ſicque viciſſim repeto.*

Hiſce medicamentorum ordinibus, non ſine aliqua formularum mutatione, vere & autumno, ſæpius renovatis; addito inſuper, ad alterandam in potum ordinarium cereviſiam (*e Rad. Oxylap. Summit. Trifol.*

fol.

fol. palud. Sem. Bardan. Bacc. Junip. Flaved. Aurant.) *Saculo, & Martis Sale cum Conſ. Frif. & repetito*; *Ægrum Arthritide Scorbutica* graviter oppreſſum (levibus ſubinde hujus paroxyſmis, veluti ad ſalutis rem facientibus, ex induſtria provocatis) ad ſenectutem, & quidem lætam perduxi.

Hiſt. 3. Morbus Articularis, Scorbuti Alumnus, cum Vomitu Bilioſo, Δυσπεψίᾳ, & Volarum Ariditate.

QUinquaginta vir annorum, gracilis, tener, acri & bilioſo ſanguine donatus, *Scorbuto*, & ei ſupernata *Arthritide* diu conflictatus eſt, cum Ἀνορεξίᾳ nauſea, ventriculi inflatione, ructu ſæpe acido, vomitu frequenti & cholerico, capitis dolore, & a paſtu ſomnolentia, cute arida, denſa, nec ad Διαπνοῇ idonea, ſquamulis hic illic catervatim obſita, in manum volis dura calloſaque. Pollicis pedis ſiniſtri majorem, dextrique brachii articulum infeſtare ſolita eſt *Arthritis*; ſed neque tumore, neque dolore vehementi; quin levi potius, in tempus diutinum projecto, inæquali, & creberrime interciſo, diuturnitate penſata levitas. Paroxyſmos omnium certiſſime pomaceum accerſivit, idque vel parce ſumptum; ſic, ut ex poculo communi ſemel iterumque ſiccato pes doleret. Plures ille methodos, eaſque probabiles, a Medicis celeb. præſcriptas expertus, hanc commodiſſime, & idcirco ſæpiſſime, proſecutus eſt.

In paroxyſmo, *Braſſicæ Folium* tumori impoſitum acre ſerum elicuit, dolorem mitigavit. Extra paroxyſmum, ad prophylaxin, præmiſſa per Aqq. *Alfordenſes* (alvum hæc ſubducunt) ter quaterve catharſi, *Bathonienſium*, omni mane ℔ii. decima ſeq. *Infuſi amari Alterantis* hauſtum uſurpavit; quinta pom. *Bolum e Chal. Nutrito &c. degluttiit*, ſuperbibendo julapii perlati coch. aliquot; interponendo identidem lene quoddam emolliens, & alterantium uſum ad hebdomadas ſex vel octo quotannis proferendo.

Hac, inquam, methodo anniverſaria, ad artus, ad ventriculum, præcipue ad vomitum quod attinet, maxime levatus, a malo tam *Scorbutico*, quam *Arthritico*, graviori, ſe jam multos annos immunem præſtitit: hodieque illam ad ſenectutis principia perductus, non impune negligit, uſque vero manſit iſta, quam modo dixi, volarum ariditas, calloſitas, ut opinor, uſque manſura.

Hiſt. 4. Scorbuto ſuborta, & ejus Eruptionibus adjuncta, Arthritis.

DUm in hiſce verſor, Fullo me appellat *Exonienſis*; vir robuſtus, athleticus, ætate media, conſtitutione ſanguinea. Frontem illi, tempora, atque faciem propemodum omnem fœdarunt, turpiter infecerunt puſtulæ, ſobrio certe & temperanti, (tanquam ebrioſo) magnæ rubicundæque cum intervallo coccineo, flammeo. Æſtus & pruritus erat univerſalis, maxime vero partium obſeſſarum; noctu per ſtragulas ingraveſcens. Turgebant venæ, & ſanguinem plus ſolito ζυμῶσθαι, & ebullire, commonſtrabant.

Hæc cum acceperam, virus in ſanguine *Scorbuticum* efferri, & cœlo (quamvis inſtabant tum temporis ſaturnalia mitiſſimo, & efferveſcentiæ provehendæ apto) favente proſcribi, ſum opinatus: neque enim alio de affectu vol ſomniare erat. Sanguinem mitti jubeo, deinde alvum molliri, alia deinceps ſuo quæque loco præcepturus. Sanguini cremor impurus, ſebaceus in cyathis quieſcenti, poſt aliquod tempus innatavit.

Ex *Reſ. Jalapii*, *Extracto Euſtach*, *degluttiuntur Pil.* quibus inanitur alvus. A cathartico, ſanguine commoto continuatoque, ægrotans Ποδαγρικῷ adeo nempe naturæ perinde erat, humorum vitioſorum Δυνάμεις ϗ Ἀκρόσυτας, per articulos, atque per cutim, exterminare; & tam levi de cauſa, ad illam ab hac evacuatione, diſcedit illa digrediturque catharſin, quam quidem amplius deſtinaveram, ad ἀκαιρίαν prorogo; ne videlicet, nimium ſubtrahendo, intercidatur res articularis, & prorſus abſcindatur. Ad eam e diverſo confirmandam augendamque lenem interdum ambulationem, cothurnos laneos, quibus in pedes humor demittatur, invitetur, impero; repellentibus interdico.

Extra paroxyſmum, ad *Arthritidos* hujus puræ putæ *Scorbuticæ* prophylaxin, ut ſanguis corrigatur, ea præcipio, quæ ſequuntur.

℞. *Succi, e Naſtrutii Aquat. Summitatibus expreſſi Partes iv. Succi Limonum p. 1. per digeſtionem fiat clarificatio.*

℞. *Conſ. Fr. Cynosbat.* ʒi. *Salis Martis Riverian.* gr. iv. *Syr. de Corall. ſ. qs. f. Bolus.*

℞. *Aq. Ulmariæ, Meliſſæ, e Succis ana* ℥iv. *Linac. Lumbr. Marg. ana* ℥ii. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. qs. f. Julapium.*

Præmiſſa Venæ ſectione, & per Vinum & Oxymel. Scillit. Vomitione; perque Salem Cathart. Manna, & Tartarum lax. Juſculo Avenaceo ſolutum, Purgatione; & deinde ſeptimo quoque die repetita: ſumat, diebus otioſis, horis duabus medicinalibus, Bolum cum ſul. Hauſtu; biſque indies Succi Clarificati coch. 1. cum Seri Lactis, vel Poſſeti Hauſtu, idque per menſem unum alterumque, cavendo Alvi Tarditatem.

Hiſt. 5. Pedum Tumor Scorbuticus, Arthriticus, cum Pruritu ferino.

DOminus E. generoſus, agricola *Devonienſis*, ætatis flore *Scorbuto*, & deinceps *Arthritide*, tentabatur: illius fluxu dolores *Arthriticos* ſenſim miteſcere, ſed & eodem tempore pedes tumeſcere, percepit. Ingruente ſenectute, corpulentus & obeſus. Pedem utrunque tumefactum moleſte tulit. Cutis admodum diſtenta eſt, rubicunda, gravate pruriens, poſt levem aliquam digitorum injuriam flammea, ichorem ſalſum & acrem ad dies aliquot exudans: Ob pedes æquo grandiores & extenſos ſolicitum, *Hydropis* timor cruciavit; ſed de *Hydrope* tanquam inſtanti, aut præ foribus, (cum urinam ſatis copioſam, probeque coloratam excerni; neque ſitim intendi; ſed e contrario appetitum a tumoris initio magis latrare deprehenderim) non eſſe quod ſe tantopere afflictum haberet, pronunciavi.

Quo auxilium adhiberem medicum, in eo laboravi, ut humoris acrimoniam, indeſinenter acerbam, evacuantibus alterantibuſque quam celerrime reprimerem. Hunc in ſcopum, rebus uſquequaque collineatis, conceptis hiſce verbis præcepi.

℞. *Calom. quinquies ſub* gr. xv. *Spec. Conf. de Hyacinth. Conſ. Roſ. r. ana* ℈i. *Syr. de Symph. qs. f. Bolus, ſera nocte ſumendus; mane ſeq. Pilulas e Rudii* ʒß. *Reſ. Jal.* gr. v. *Ol. Junip. ch. gutt.* i. *Balſ. Per. qs. deglutiat, cum cuſtodia. Quarto vel quinto quoque die, ad quinque vel ſex vices, utrunque repetat diebus otioſis, horis duabus medicinalibus, Bolum e Cinnab. & Ceruſſa Antim. ana* ℈ß. *Cort. Citreor. Cond.* ℈i. *Syr. Garyoph. qs. Hora ſomni Pil. ex Æthiopis Min. (cum Mercurii crudi, & Flor. Sulf. ana p. æ. ſine igne facti)* ℈i. *Syr. Meliſſoph. qs. aſſumat cum Jul. Hauſtu. Potui vero ſit Infuſum ſeq.*

℞. *Calcis vivæ* Devonienſis, (*id eſt, fortiſſima*) ℔ß. *ſolve in Aq. pluviæ* ℔xxiv. *ad* xii. *coquendo evaporatis. Poſt Clarificationem leniter detrahe liquorem, eique adde Rad. Sarſæ, Chinæ. L. Saſſafr. raſ. ana* ℥iii. *Cort. ejuſdem, Baccar. Junip. ana* ℥iß. *Milleped. ſiccat. No.* 200. *Coccinell.* ʒii. *Uvar. paſſar. exacin.* ℥vi. *Infunde clauſa, Balneo Arenæ, per noctem; Colaturæ adde Tinct. Aurant.* ℥iß. *f. Infuſum, per ſe, vel cum exiguo Canarini loco Cereviſiæ uſurpandum. Externe vero, Deſiccantibus Repellentibuſque Cane pejus & Angue vitatis, Fotum adhiberi jubeo.*

℞. *Summit. Malvæ, Althææ, Lauri vulg. ana* Mi. *Flor. Chamæm. Sambuci ana Mſſ. coque in aq. font.* ℔iv. *ad* ii; *ſub finem adde Lactis Vaccin.* ℔ii. *Immergantur Laneæ, Pedibus, quoties Pruritus inſtigaverit, applicanda. Utroque denique Brachio Fonticulus aperiatur.*

His obtemperando æger multum profecit; pruritum hunc *ferinum* mitigavit; ad diutinum tempus delevit, & quoties reverteretur, hiſce præſentiſſimis auxiliis, perfugio, & præſidio ſalutis certiſſimo, creberrime propulſavit.

CAPUT VII.

De Arthritide Lui Venereæ Succedenti.

Art. I. QUod immoderata Venus ad *Arthritidem* inclinet, eamque crebro introducat, ab antiquo poſitum eſt, ab omni ſæculo decantatum; ſic, ut in ejus Προηγουμέναις haud injuria cumprimis habeatur. Similiter notandum, quod poſtremis his temporibus, cum iſti luem (forſan ad humanus genus monendum deterrendumque) adjicere, rerum Auctori, Rectori, placuit, ab illa utrique in *Arthritida*, tam facilis

migratio, ut ætate noſtra, quæ luis imperium longe lateque dilatavit, frequenti populo ſtabilivit, tyrannida confirmavit, ab affectu, quem reſciverim, nullo, facilior quæquam aut uſitatior.

II. Iſtam rem inſpicienti, & ejus rationem perpendenti extra controverſiam videtur. Primum, quod hoc commune cum *Arthritide* (ut taccam alios affectus) habeat *Paturſa*, nempe invictum (*a*) & *ἐνεργητικῶς ὄντι*, maſſam inquinans ac corrumpens ſanguineam, utriuſque morbi cauſam eſſe proximam & continentem: deinde, quod *Paturſæ* etiam miaſma, non minus quam *Arthriticum* illud, cum extollit ſe & ingraveſcit, e ſinu ſuo ejicere, & ſanguine expellere, vim operamque det natura: Adhæc, quod virus *Venereum*, e ſanguinis flumine jam expulſum, ſolidiſque partibus inhærens, non pauca faciat Symptomata, cum *Podagra Paturſæ* communia; membranis ſcil. dolores; oſſibus, cariem; cuti, ulcera: unde denique conjectari licet, iſtorum affectuum miaſma ſimile, & alterum alteri tanquam germanum, exiſtere. Eccui vero novum videatur, quod, in materia ſimili tractanda ejiciendaque, natura (quæ nihil temere, nihil oſcitanter, ſed norma & conſilio ſemper agit) evacuatione utatur ſimili, porta eadem, id eſt, articulis?

Has ob cauſas & hujuſmodi alias, quæ eſt hodie *Arthreticorum* pars haud exigua, ab *Lue* incipientes, ad *Arthritida* perducuntur; nec graſſatorem uſquam veterem, aut decrepitum quempiam, & admutilatum obruemur *Arthriticum*, quin apud vulgus ſuſpicio de infauſta olim militia confeſtim oriatur.

III. Nemo autem hominum (quantum auribus, vel oculis accepi) a recenti *Lue* & nuper contracta, natam unquam *Arthritidem* detexit; neque naſci poſſe facile concedam: motu ſanguinis non minus inteſtino, quam periodico, cum eo commiſceri intime; corpuſculorum illius varie figuratorum appulſu frequenti, mutari egregie; atque ita tanquam maturari & evehi diutius miaſma *Venereum* prius oportebit, quam articulis illidi, & ad *Podagram* inducendam impingi potuerit.

Hac de cauſa raro grandiores, & ætate procedentes, (ſerius ſcil. quam *Primigenia*) invadit hæc *Arthritis*, id eſt, ex ſola *Lue* derivata; juniores vix quidem, at nullo modo adoleſcentes; quippe quibus evehendo miaſmati nondum tempus ſit idoneum.

IV. Sed e diverſo, nec a veteri *Paturſa*, tetra, horrida, carie & ulceribus ſpurcata, *Arthritidem* generari vel ſolere, vel etiam poſſe, cogitandum eſt: Id quod minime ex iſtius defectu, quin potius naturæ, quæ debilitata, fracta, enervata, hoſti fugando, *Arthritidi* moliendæ, impar reperiatur.

Hiſce medii generis *Paturſa*, *Arthritidos* genitrix, cauſam habet, ſanguini per minima inſinuatam, ac quaſi municipem, potius quam hoſpitem, ob affectatas res novas exulantem, & præfracte & cum lucta, licet ex naturæ mandato, per articulos abeuntem.

V. *Lui Venereæ* ſua natura ad *Arthritidem* inclinanti & tendenti, manus affert adjutrices, calcar addit, Empiricorum mos ille pernicioſiſſimus, quo, in curanda gonorrhœa, puris ſuppreſſioni propere nimis inſiſtunt hi Ardeliones; neglecta interim vel remiſſe facta, quæ maximopere, quæ ſtudioſiſſime præmitti debuerat, purgatione. Ita enim intus hoſtis retentus, ſanguinem integrior, & fortior ſubintrat, parteſque primum *Paturſæ* agit principes; demum ævo labente *Arthritidos* ſpeciem præ ſe fert: & ab hac iſtorum *Περιεργίᾳ* potiſſimum, ex *Lue* tot ubique *Arthriticos* eſſe, jure merito ſuſpicemur.

IV. Illis de *Affectu Primario* præmiſſis, de ipſius ægri corpore jam proxime dicendum eſt; quod utrum *Arthritidem* (ſecundario) adſciverit, an ſecus, ex illius ad eam propenſione pendet quam plurimum: Quo major erga *Arthritidem* a natura corporis proclivitas, eo planius ab ea (mendaci) abſorbetur.

Porro intelligendum eſt, quod etſi iſta *Lues* in *Arthritidem μετάβασις* ſæpiſſime ſit in eodem corpore, tamen nonnunquam diverſa complectatur: cum, a mariti *Lue*, *Arthritis* in uxore per concubitum accendatur, & illam iſte inceſtet. Hujus rei, utut nova credatur, hiſtorias omnino luculentas & exceptione qualibet majores, quando plures in adverſaria retulimus, unam itemque alteram huic Capiti ſubjicere non gravabor.

Nec quidem hanc *Arthritidem* improprie *Lui* ſecundariam, tametſi corpus aliud exerceat, appellari poſſe exiſtimo, quandoquidem ex *Lue γνησιωτάτως* oriatur, illiuſque naturam, εἶδος καὶ ἦθος, nihilo certe minus quam ſi in eodem corpore ſit, participet. Neque magis novum aut peregrinum hoc habendum, quam quod, in gnatos aut alumnos, oculorum *Epiphora*, ſeu quid aliud morbi a parentis aut nutricis *Lue*, derivetur: quo quidem nihil magis in vulgus notum, aut pervagatum.

VII. Qui hac *Arthritide* conflictantur, ſæpe macilenti ſunt, tenues, vultu quodammodo ſubſidenti, &, ipſius præſertim margine, lurido; oculis retractis, quodque eorum album eſſe debuerat, interdum ſubluteo; voce fuſca, & cum roncho edita: verum non naturæ, ſed morborum opera. Nimirum duram hi homunciones ſervitutem ſerviere; primum *Deæ Blandeæ* obſecuti, deinde *Lue*, poſtremo *Arthritide*, laborantes.

VIII. Morbi hujus dolores vagi & erratici (ſive præcurrentes, ſive ejus acceſſionibus interpoſiti) a *Rheumatiſmi* doloribus eo diſtinguantur, quod hi poſteriores a frigore tum ordiri, tum reverti, ſoleant; a vagæ *Arthritidos*, ut & a *Rheumatiſmis* iſtis; quod illi, origine nati *Venerea*, nocturni magis ſint: deinde quod, ipſius paroxyſmi hac in *Arthritide*, dolores, quam alia quavis, *cæteris paribus*, (ob acriorem cauſam continentem) atrociores ſentiantur: Raro enim videas immanius vociferantes, quam a *Paturſa* qui dolent articulis. Hoc, inquam, *cæteris paribus*, quatenus ad ſanguinem, ad animales ſpiritus, & ea univerſa quibuſcunque doloris ſumus plus minus patibiles, reſpiciamus. Quinetiam (præmiſſo, e *Primigeniæ* doctrina, quod dolor quo vehementior, eo paroxyſmus regularis brevior, eo plerunque rarior) nulla unquam *Arthritis* paroxyſmos habet adeo acri dolore ſtipatos, tam cito reverſuros, tam ſimul longum duraturos.

Hæ ſunt hujuſce affectus certæ quædam conditiones, in eo illuſtrando ſignandoque uſus & momenti haud exigui: quas ſi fides optima deficiat, neque ſemper illæ morbum oculis ex voto ſubjiciant, quicquid in diagnoſi deſideratum eſt, ex *Lue* præcurrenti & ejus veſtigiis percunctando adimplendum.

IX. Quouſque ſe laudabiles oſtentant paroxyſmi, ſuum habent commodum, ſuas utilitates; quam autem primum interciduntur, aut multum illi remittuntur (ut in aliis *Arthritidos* ſpeciebus) non hoc nihil periculi. Si interciſis hiſce nulla fuerit eruptio cuticularis, nulla aurium ſuborta humiditas, nullum uſpiam ulcus, hæmorrhagia nulla, *Congeſtio* nulla; ſed e contrario, in muliebri ſexu ſiſtantur etiam menſes, & partus omnino ceſſet; Diis hoc iratis accidit. Porta jam obturata omni, & occluſa fugæ via, in caput transferri ſolet hoc caſu materia, νοσηρὴ & vel apoplexiam, vel motus convulſivos, ægro fere fatales, excitare. Cujus quidem eventi, iterum & ſæpius a nobis obſervati, mentionem idcirco feci, quod ex eo prognoſticum haud inutile, tametſi mæſtum, identidem eliciatur.

X. In hujus *Symptomaticæ* paroxyſmo, ad doloris impetus ſolito majores quodammodo ſedandos, & ex aliqua parte permulcendos, hypnotica dari prodeſt, pro rei neceſſitudine (caute tamen, ne illorum abuſu materia morbi nervis impingatur) dimetienda. Reliqua, quæ ad paroxyſmi therapiam pertinent, ex alio fonte (*Primigenia* ſcilicet *Arthritide*) ducta, ad hoc negotii facillime accommodentur.

XI. Quæ vero pars curationis *Prophylaxin* habet, & in acceſſionum intervallis exercenda eſt, a *Lue Venerea* mutuatur indicationem. Nam *Antiſiphyl.* (cum evacuantibus, tum alternantibus) a miaſmate cauſa morbi conjuncta, ſanguis tuendus. Heic loci *e Lignis*, *ex Antimonio*, *e Mercurio*, *comparata*, quæ quam alia quavis *Arthritide*, in ſeries ac methodos artificioſe digeſta, commodiſſime proponantur. Certe *Mayernus*, (*b*) experimentis & uſu longe nobiliſſimus, *Mercurio* (*penitiſſima corporis ſubeunte, inſtar viverræ, jugulum morborum petente, Fermenta eorum adorto*) *Arthritidem veneream certo curari*, non dubitavit aſſerere. Si per vires liceat, & nihil adverſetur, uſus hic eximii *Salivatio*; quæ tametſi in *Arthritide Primigenia* & ægroti & medici votis ſæpe excidat, in *hac Arthritide Symptomatica*, ab ipſa *Luis* ipſiſſima profluente cauſa, magnarum eſſe virium, virtute ſingulari, æſtimanda eſt. Quæ vero *Salivæ* optima movendæ ratio, quis modus obeundus? utrum ſpiſſus ille, paucis aliquot hebdomadis ſed jugi rivo, qui abſolvitur; an potius rarus, ſed ad tempus diutinum qui excurrit; utrum continuus, an interciſus eligendus? id, ex ægri rebus omnino decernendum eſt.

De

(*a*) Vide *φυσικώτατον Liſterum*, Colleg. Doctiſſimum, de *Lue Ven.*

(*b*) In *Prolegomenis* ad Tractatum de *Lue Venerea*.

De tempore *Ptyaliſmum* inſtituendi maxime opportuno, ut verbum addam; æſtas a nonnullis præfertur, eo forſan nomine, quod durante illa ſanguis ſcilicet evectus huic operi paratior habeatur; tum quod a frigore minus ea tempeſtate periculi: contra facit ſpirituum languor & impotentia, æſtati propria, qua ad ptyaliſmum inhabilis redditur ægrotans; & media profecto hyeme, qua firmiores ſunt ὁρμῶντες, & longe vegetiores, quam æſtate, qua fatiſcunt, expeditius ſtadium hoc percurri conſtat. Ver autem ego malim, & hoc incipiens, quo æger per ſe ad hoc officii promptus, & tempore, ut ad ſalivam protrahendam, ſic ad vires exinde reſarciendas, diutino fortunatus.

Qui *Sputum* horret, *Calomelanæ* per annum exturbari patiatur. Dentur idcirco *gr.* ejus v. cum *Aſtringentibus*, bis die, per triduum, vel quatriduum. Poſtea *Catharticum*, quo *Mercurius*, cum pravis ab eo ſubactis & devictis humoribus, expellatur. Huic autem muneri *Catharticum*, quod ventrem leniter, at certo, acuet, ſanguinem minus agitet (ne videlicet *Arthritidis* irritetur) imprimis ſeligendum: conducunt *Aquæ Purgantes* cum *Manna hauſtæ*, poſt *Extracti ſeq.* ℨß. *ad* ℈*ii.* horas ante aliquot deglutitos.

℞. Agarici, Hermodact. Helleb. N. Epithymi, Turpeti, Mechoac. ana partes ii. Salis Tart. p. I. *cum Spiritu Vini digerendo; exprimendo; tum Scammon. pul. partem unam addendo; dein evaporando, f. Extractum.* Repetenda vero hujuſmodi purgatio, cum præmiſſo *Calom.* quarto vel quinto quoque die, tantiſper dum materia νοσηρὴ, vel tota prorſus expelli, vel evacuando enervari, jure merito credatur. Sin ex ulceribus, & ſaliva, os affectare *Mercurium* advertas; ad eum ſubtrahendum, veluti frequentius, ſic etiam copioſius, adhibenda *Catharſis*: Et quidem hiſce *per Salivam*, *per Sedem*, excrementis, optime omnium perfectiſſimeque miaſma hoc eliminari poſſe cogitandum eſt.

In ſanguinis craſi redimenda, & veneno (ſi quod intus delituerit) cicurando, nuſquam quidem non oportet *Decoct. L. Sti. Saſſafr. cum utriuſque cortice*, forte & efficax, pro anni tempeſtate, per hebdomadas aliquot, ne dicam menſes, affatim quotidie, poſt uſum *Mercurii*, miſcere.

Aquæ porro *Diureticæ*, quales ſunt *Bathonienſes*, *Bamptonenſes*, (valentiſſimum potentiſſimumque ſanguinis Καθάρσιον) recte diuque perpotæ, ad eluendam morbi hujus materiam non parum promittunt. Cujus quidem rei amplam & luculentam hiſtoriam, huic Capiti ſubjectam licet perlegere.

XII. Quinetiam poſthæc, ad majorem cautelam, aut *Aquæ* (ſi conveniat) omni æſtate repetendæ, aut omni vere, & autumno per *Merc. d. & Aq. Purgantes*, primum purgare corpus; deinde per *Alterantia* (qualia ſunt *Cin. & Ceruſſa Antimonii*, *Æthiops Min. Panacæa Hartmanni*) humores ejus corrigere juvabit. Imo quidem iis, qui, vel conſtitutione infirmiori, vel annoſiores, ſalivam, ventrem, & urinam, moveri reſpuunt, *Antiſphyl.* prædicta, cum *e Lignis Decocto*, ſummi erunt adjumenti.

Hiſt. I. De Arthritide impura, Aquis Diureticis ſubacta.

FOEmina quædam e *Brigantio* integerrima, viro diſſimili juncta, poſt annos aliquot dolores ſenſit, per muſculos & membranas exteriores fere omnes, erraticos, rodentes. Caro inter hæc tabeſcit: vultus pallet: vires enervantur. Currente media ætate, (id quod auſpicato incidit) ſæpius enixa eſt. A quo deſierat ἐν γαστρὶ ἔχειν, *Rheumatiſmus* (quod dicitur) ingraveſcit, doloribus nocturnis, iiſque peracutis ſtipatus: præter quos, externarum partium internodia laceſſentes, per ſeptimum & octavum ætatis luſtrum & quod excurrit, artuum alii juncturarum erant pene omnium, fixi, & permanentes; cum earundem tumore, rubore, ardore, cæteriſque quod eſt paroxyſmi *Arthitici* Παθογνωμονικὸν. Verum, in muliere ſanguinis parum calidi, temperante, morboque fatigata, tumores nec in eam molem efferuntur; nec æque rubent, nec pariter dolent, nec quæ alia ſymptomata ſunt, ſimiliter urgent, ac in *Arthritide* calida maximeque recta; imo ad *Frigidam* propius accedunt, tempus in diutinum procurrunt, & cito revertentia *Arthritidem* quaſi continuam, & perpetuo Παροξύνουσαν, indicant. Quo tempore mulctantur artus, viſcera, & quæ intus ſunt tuta omnia. Cum ad tempus, etſi pauxillum, iſti liberantur, (quod utique non ſine ſummo diſcrimine plus ſemel obtigit) illa ſtatim afficiuntur. Tumoribus, gelatina turgidis, ætate fugiente, ſuccedunt toſi, numero complures; granum nunc hordeaceum, nunc fabaceum æquantes. *Antimonii Mercuriique Præparati* longum utebatur; at ab *Aquis Diureticis* (quas, ad libram unam alteramque omni mane, plerunque per dimidium anni, aliaſque in potum ordinarium perpetuo fere adbibit) omnium maxime profecit. Jam quadragenaria major, & (quod dictu neceſſarium) matrimonio paucis annis ſoluta, faciem ſic ſatis coloratam, *Rheumatiſmum* (ita loqui amat humanitas) mitiorem, robur adauctum, aliaque naturæ revireſcentis ſigna, læte gloriatur. Ob partus aliquam multos, & menſes ordinate juges; ob materiam per articulos pulſam, *Arthritida*, ſi non rectiſſimam, tamen utilem; ob medicinam opportune & diligenter adhibitam, vitam hæc Matrona piiſſima, venerabilis, etiamnum agit vitalem, actura (quantum hac in re conjicere datum eſt) diuturnam.

Probat hiſtoria; ex *Lue*, alio corpore exiſtente, poſſe alio, per concubitum, ſuboriri *Arthritida*; tum etiam *Aquis* præſertim *Diureticis*, poſſe permulceri.

Hiſt. 2. De Arthritide, Luis Sobole, a Δυσπέπτοις, *irritata, Febrim excitante, Caput aggreſſa.*

P*Aturſa* quidam adoleſcentia tactus (cujus perperam tractatæ, qua ſanguine, qua vultu, ad ſenium uſque paſſus eſt reliquias) vertente nono & decimo vitæ luſtris, ex macie priſtina corpulentus & habitior factus, Ποδαγριᾷ. Plures ille paroxyſmorum vices ſubierat, triſtes ſane & calamitoſos, (ſed rectos & idoneos) cum, ex crapula cibo difficili & inepto avide ingeſto facta, ἄνω καὶ κάτω affatim ejecit: capitis hebetudine, & vertigine, correptus: pulſu celeri: æſtu univerſali. Quando in febres iſtius tempeſtatis (erant enim alius plane indolis affectionem iſtam πυρετῶν referre neutiquam valuerim, & *Arthritidos* inſultus cum multiformes, tum etiam (tanquam lupi in fabula) ſemper huic ægro, minima quavis ex cauſa evidenti, paratos eſſe recoluerim; ex ea, ſed ἀνωμάλως ſe fundente, illam optime derivari poſſe, una cum ægro, & qui aſtabant aliis harum rerum haud ignaris, judicavi: eique fundamento firmiter innixus, hunc in modum (profecto, quam in febre *eſſentiali*, vel capitis morbo quovis idiopathico oporteret, longe diverſum; imo in horum pleriſque contrarium) curationem ordinavi.

Ut *Arthritidis* materiam, capiti impactam, illinc excitem, & in artus partim expellam, partim invitem, pulverem primum *e Chel. C.C. & Purp. quarta quaque hora, cum Jul. Hauſtu, exhibeo. Deinde Phœnigmos* (*e Sem. Sinapios, Summit. Rutæ, Raſ. Radiculæ, Halecis fumo indurati ana part.* I. *Fermenti vet. p. iv. cum Aceto vini Albi, ad Conſiſtentiam Cataplaſmatis*) *componi & applicari jubeo.* A *Pulvere* ſuſcitantur *Spiritus*, oritur diaphoreſis; a *Phœnigmo* malleolis (ea ſolebant, in hoc corpore, *Arthritidos* ſtativa eſſe) admoto, & quoties reſrixit, quoad tumor hinc inde oriatur, renovato, caput omnino ſanum & incolume redditur, idque præſentiſſime. Tumoribus, ad majorem cautelam, (ut ne in ſanguinem, quod evocatum eſt, relabatur) epiſpaſtica ſuperaddi jubeo; unde ichoris *Arthritici* fluxus ad dies aliquot jugis, ad aliquot annos ſalutaris: mitior enim aliquandiu poſt *Arthritis*, quod affectionem hanc *Arthriticam* eſſe ab eventu comprobavit. Cum jam ulcuſcula per ſe exſiccarentur (nec quidem antea, ne fluxum tam felicem, tam blandum, tam ex omni parte benignum beatumque quodammodo abſcindere videatur) ventriculum, me hortante, movit: diebuſque poſthæc otioſis *Trifolii Paludoſi Infuſum*, *horis medicinalibus*; *Menſes binos*, *bono cum fructu quotidie potavit*.

Hiſtoria confirmat *Arthritidem*, *Luis Venereæ* progeniem, poſſe Δυσπέπτοις irritari; poſſe caput invadere.

Hiſt. 3. Lui Venereæ ſuccreſcens, Caput impetens, Arthritis.

SUb hujus ſæculi initium, fœmina quædam, ortu incolumis, piiſſima, lectiſſima, nec uno nomine ſpectabilis, marito jam olim paturſa, nuper *Arthritide*, diro morborum pari, mulctato, & miſerrime cruciato, annos circiter viginti nupta, ſemel bis pepererat; exinde

inde diu catameniis recte eſt potita. Poſtea *Scabiem* habuit, aliam in cubiti ſummitate, ſiccam, ſubfuſcam, multiplicem, cum interſtitiis & ambitu purpureo; aliam in capite ſubalbidam, ſquammatim decidentem: in femore, & latere, impetigines, & mali mori maculas: his adde capitis; in tota parte ſiniſtra, & colli poſterioris, dolorem nocturnam. Ad hæc hallucis articuli majoris primum teneritudo, deinde dolor acutus & pungens; tumor item, & rubor ſupervenit; quæ quidem ita ſunt accidentia, ut *Arthritidem* oſtendant. Certe dolor ad integrum uſque menſem aliquoties manſit, alios atque alios digitorum articulos, pedum etiam plantas, identidem torquens, a cathartico improvide ingeſto exacerbatus; ſic ut de *Arthritide Lui* ſuccreſcente minime dubitandum.

Ut eruptiones tolleret, ex refrigerantibus neſcio, quid temperatum clam oblinivit; unde brevi caput tremere, manus & pedes Παραλύσεως cœpere; nec erecto corpore ſtare, nedum ambulare, potuit. Hiſce circiter diebus menſes ſupprimuntur, quæque vitia nota & manifeſta erant, ab eorum una ſuppreſſione naſci putabantur. Caput inde plus ſolito afficitur, magis enim magiſque tremit, vel ex imbecillitate antrorſum inclinat. Cum oculi ſomno conniverant, horror ingruit univerſalis, & ex improviſo totius ſubita corporis exultantia. Fugiente ſomno, brevis ſtupor, & motus ſæpe convulſivi, tum labii ſuperioris, tum oculi ſiniſtri, tum etiam totius capitis. Oculi porro dolor, viſus obſcuritas, & caligo. Sub hæc utriuſque genu, ſed occipitii maxime frigus intolerabile; faciei rubor erat alvo: ſoluta refectio: cum ingraveſcerent ſymptomata, nec; quo illis occurreretur, a quoquam unquam, quod ſciam, quicquam adhibitum, (ex prima enim morbi origine, rem ejus totam pertinaciſſime occultavit) tandem, fallente lingua & tertiatis verbis, ſummum enarrat, & implorat (heu! poſt bellum) auxilium. Nam inſultu graviſſimo, motibus convulſivis, & Ἀναιδησία comitato, brevi tempore morbus abſumit ægram, meliori fato (ſi Deo viſum eſſet) digniſſimam.

Hoc caſu miaſma *Venereum*, quod & *Podagricum*, intra ſanguinem aliquandiu retentum, neque partu frequenti, neque medicamentis, aut diminutum, aut ſatis cicuratum, naturam aggravare cœpit; cum inimico illa colluctatur; & ejus eliminandi ſatagens, *Arthritidem* molitur. Cum autem (ob ſanguinem forte Δυσμετάβλητον, vel alia aliqua de cauſa) ad *Arthritidem* ægra minus ſit proclivis; cumque per cutim, virus parce expellatur, & jam menſes ſuppreſſi ſint, adeoque fugæ via omnis occluſa; caput illud aggreditur, & genus nervinum, itaque laborantem opprimit.

Monet hiſtoria, *Paturſæ Podagram* æmulatæ materiam, in aliud corpus aliquando per concubitum infundi; in illo, veteri ſævitia procedere; caput denique obſtructis exeundi viis, adoriri.

Hiſt. 4. Arthritis Lui ἐπιγινομένη, victu, Digeſtivis, & Equitatione moderata, tandem Inteſtina invadens, Sanguinis ἄνω καὶ κάτω Miſſionem pariens.

CUpidinis in caſtris, a prima juventute verſatus, miles quidam, *Mollior*, (quod ajunt) *Anſeris Medulla*: ejuſque præliis haud parum contuſus, circa mediam ætatem *Arthritide* corripitur; quæ, omni fere anno, ſuapte ſponte, acceſſiones iteravit; a malis autem moribus ſæpius, ſupra modum invitata. Cum annos æger nondum habuit quadraginta, in *Aſcitem* incidit, durum (Jupiter!) & ancipitem, quem demum eluctatus, curæ meæ aliquanto poſt occurrentis, ſe commiſit, ut adverſus *Podagram* (ipſo confitente reo) minime *Primigeniam*, item adverſus *Hydropa*, prophylaxin obſecrans. Claudum aſpicio, emaciatum vultu, præſertim ipſius margine, lurido; ſed oculo flagranti, ſed animo alacri vividoque.

Et medicinæ, & aquis mineralibus hoſtem internecinum hortor, quod illis tentare non liceret, diæta & exercitatione, quoad ejus fieri poſſit, conficere conetur: Ideoque equo, ſæpe, & multum, ſe oblectet; de victu maxime ſolicitus, non niſi Εὐπέπτοις nutriatur; &, a prandio ſemper Rubellum (quod vini genus ventriculo erat gratiſſimum, & uſu diutino probatum) hauriat: mature ſe in lectum det, parce, vel non cœnatus. Nec quid adhibui medicamentorum, præter *Infuſum Gentianæ, Zedoariæ, & Cubebarum*, eodem vino paratum, omni mane uſurpandum, & *Pil. Stom. cum G*, omni menſe, ad tuendam ſervandamque coctionem, *Arthritide* permittente, aſſumendas.

Horum adjumento (vitandis ſimul iis, quæ obeſſent) diu vixit ille, *Arthritide* non niſi recta, quantumvis *Symptomatica*, ſed acri, (forſan ob peculiarem ejus materiam, magis) ſed acerbo dolore comitata prægravatus,

Verum ad ſenectutis principia perductus, *Febre* cum *Diarrhœa* laboravit, & alvo reſtricta abdominis ſecuta eſt inflatio, ventriculi & inteſtinorum dolor; auſteræ poſtmodum materiæ, deinde ſanguineæ per os, brevi vero nigræ (pariter ſanguineæ) per anum miſſio. Ab ingruente *Dyſenteria Arthritis* ἐν τοῖς ἔξωθεν nulla. Ut his opitularer, per literas rogatus, primo *Leniens præcepi, Sennæ & Rhab. Xerano infuſorum, Tum Bolum aſtringentem & Cardiacum, (eo nempe, quo in artus expelleretur arthritis) ter die cum Infuſi amari Hauſtum deglutiendum.*

Iſtius hominis initio *Lue*, mox *Arthritide*, tum *Hydrope*, iterum *Arthritide*, qua recta, qua reflexa & *Dyſenteriam* inferente, iiſque ſuo genere graviſſimis, affecti, robur & patientiam ſæpe demiratus ſum: Hæc enim univerſo animo præſenti, forti, & illis omnibus majori toleravit: ſpiritu nempe animali firmo, alacri, & elaſtico donatus; equitando ſummopere levatus; nam, ex podagra fractum, imbecillem, languidum, eo ſolo certiſſime citiſſimeque frequenter reſtitutum, obſervavi. Si flatus poſtulaverit, nec *Arthritidis* vetuerit paroxyſmus, bis terve hebdomada injiciatur enema.

℞. *Flor. Chamæm. Mi, Sem. Fenic. d. Carvi ana* ℥ii. *Coq. in Aq. font.* ℔i. *ad* ß. *Colaturæ adde Canarini* ℔ß, *Ther. Andem.* ʒß. *Sac. rubri* ℥iii. *f. enema*.

Et in tormina *Decoct. e Carminantibus*, veſica incluſum, & ventri admotum; aliaſque pannus *Vuallicus* abdomini imponendus.

Diu illum *Dyſenteriæ* ſuperfuiſſe audio, & tandem emaciatum, morbis & ætate confectum, diem ſupremum obiiſſe.

Hiſtoria ſignificat *Arthritidem Lue venerea* procreatam, victu idoneo, digeſtivis, ſed præſertim equitatione, non parum ſublevari, *Dyſenteriæ Productricem* auferri.

Hiſt. 5. Arthritis, Lui Venereæ ſuperveniens, melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem, inducens.

OCcurrit e plebe viri cujuſdam hiſtoria, natu integri, *Lue*, dum adhuc adoleſceret, corrupti. Huic affectui, multum ope medica retuſo, nequaquam extirpato, conſtanti jam ætate, ſupernata eſt *Arthritis*; quæ, luſtris minimum tribus, recte agens, & omni anno ſemel iterumque redux, tandem in *Anomalam* degeneravit: ſeſquiannum nulla fuit. Exinde æger melancholia, gravedine, caligine, ſenſim eſt afflictus; uti etiam vertigine, eaque gravi adeo, ut in notos & familiares ſæpe inſcius irrueret. Cum iter aliquando intempeſtive faceret, ex frigore, primum viſum, deinde ſenſibus internis omnibus, ipſoque judicio læſo, per dies aliquot deliravit. Arthriticos hos errores eſſe, quando mihi perſuaſiſſimum erat, (& tribus ab incurſu mali primo menſibus, cum recurrere immaniorem, cum, auditus gravitate præmiſſa, vultus pallore, flatibus ἄνω καὶ κάτω creberrimis, urina limpida copioſaque, ſpiritu difficili, & demum Ἀναιδησία accedentibus deprehenderam) quæ medendi ratio plurimum profecit ita ſe habuit: ut capiti ſuccurratur, ſanguinem mitti jubeo; ventremque per enema, per catharticum, ſubduci; & ad hoſtem in artus evocandum, utrique malleolo (ſolebat æger illis dolere) *Phœnigmum* applicari, tumoribuſque hinc inde ortis *Epiſpaſtica*. Humor effluxit ichoroſus copioſe; magis vero, quod *Cardiaca*, (*Pul. Gaſcon. Vinum Hiſpanicum rubrum, Sp. vol. oleos.*) promota in auxilium, & quotidie exhibita, ad τὰ ἔξωθεν materiam expulere. Porro, in *Prophylaxin* crebra fit per *Pil. Ruffi*, ſed lenior, *Purgatio*: Et, utroque latere ſpinæ, inter homoplatas, fonticulus, ſex ipſorum capax.

Atque hiſce artibus, laborantem, & tanquam animam agentem, ab ipſo orco eripui. Verum materia, propter naturam refragantem, neve ſatis evocata, neve paroxyſmum, utut tentatum, faciens regularem, caput, dudum enervatum, iterum aliquandiu poſt adorta, ægrum media nocte poſt ſomnum placidiſſimum, *Spaſmo* univerſali correptum, brevi temporis ſpatio interemit; & indicio fuit, eam, quæ *Arthritidos* eſt a *Paturſa* natæ, jam non amplius expulſam, interdum παλινδρομεῖν, cerebrum adoriri, convulſionemque univerſalem, eamque lethalem, ægro afferre.

CA-

CAPUT VIII.

De Arthritide Aſtmatica.

Artic. I. **A**Sthmati ſuccreſcit *Podagra* creberrime pituitoſo, ſive ei, quod a phlegmate pulmoni inhærente, & bronchia infarciente, ſicque ſpiritus meatum obſtruente, factum eſt: Hoc in cauſa morbi hujus idiopathici, proxima & conjuncta, ponitur; dum in primis iis ſtabulans ſaburra, & ſanguis in canaliculis ad plethoram actus, ſociam aliquando operam adjungit, & ad hunc affectum confert κτ' ξυμπάθειαν.

Spiritu hac de cauſa difficili laborantes, interdum per ſe, alia ex medicina, nono & decimo plerunque ætatis luſtro, raro quidem maturius, Ποδαλγῦσι. Si, per victum inordinatum, Δυσπεψίαν, aliaſve cauſas antecedentes vitium copioſus alitur, & in ſanguine congeritur materia, *Podagra* effectrix, proprio illa marte poteſt, & per ſe, in Paroxyſmum erumpere; verum multo facilius paratiuſque, ſi medicina fuerit extimulata.

II. Sunt autem ſtimulo, huic *Arthritidi*, uti aliis plane permultis, cujuſcumque fuerint generis, *Cathartica*: quando eorum beneficio, ad amoliendum hoſtem, cumque in articulos extrudendum, natura promptius & habilius operatur; tum, ad hoc operis, e catharticis Δραστικώτερα, præcipue faciunt; quando ſanguinem exagitando, (quod ante dixi) novum afferunt orgaſmum, quem e veſtigio ſequitur alieni ἐξαγωγή.

Valent hac in parte *Alterantia*, ad debellandum *Aſthma* vulgo adhibita, quotquot uſpiam a naturæ partibus ſtant cardiaca, & in fugando hoſte ei opitulantur: quæ quidem alterantia, *Antiaſthmaticorum* maxima, vel ſaltem immenſa, portio putanda eſt.

III. De *Arthritidos* hujus materia, minime recentem illam eſſe, ſed in corpore quod diu paroxyſmum extiterat, in eo ſe occultans, vel hac de cauſa merito, ſuſpicari licet, quia nemo repente Ποδάγρα. Imo quidem veriſimile eſt, quod in corpore phlegmatico, tuſſi agitato, pituita involvatur, ſimulque cum ea, pulmoni commiſſa, per ſputum illa κατ' Ἐπίκρασιν excernatur.

Quod ad amplectendam hanc ſententiam me impellit, eique confirmandæ ſtabiliendæque unum ſufficere videatur, non leve pondus argumenti, hoc eſt, (hujuſce *Arthritidis*, prout obſervavi, χαρακτηριστικόν) nempe, quod, aliis omnibus *Arthritidis* qua veræ, qua ſymptomaticæ ſpeciebus, eo nomine diſpar, æſtate lætetur. Cum *Arthritis* reliqua omnis ſua natura hyeme, vel minimum Sole infra æquinoctium vergente; hæc noſtra, eo ſupra, imo ipſum circa Cancri tropicum aliquando erecto, ſuapte ſponte, neque ex cauſa ulla evidenti Παροξύνεσαι.

IV. Illud tamen nequaquam ita capiendum, ac ſi hæc *Arthritis* omni omnino hyeme prorſus obdormire, neque per illam tempeſtatem quicquam unquam moliri ſoleat. Contra φαινομένῃ hujus ætiologiam, in eo locari cenſendum eſt, quod hyeme, quo quidem perfecto tempore cutis denſatur, fallit διαπνοή, & in pulmonem mittitur pituita, cum eadem in eum miaſma etiam *Arthriticum* abripiatur; æſtate vero cum ſuperficiem & ambitum corporis humidum evocetur, extra idem tendat & artus appellatur. Ut hyeme ab *Aſthmate* vincatur, ſub ejuſque vultu & perſona deliteſcat, æſtate, propria eluceat.

V. Propterea quod *Arthritidis* hujus materia frequenti expulſione magnam partem eliminatur, profluere autumo, quod illius paroxyſmi, (utut dolore, tumore, rubore, aliiſque ſymptomatibus, ſatis ad diagnoſin ſignati) rato utique infeſtiſſimi cernantur, aut ex eorum numero, qui tofis, qui ulceribus, qui oſſium cariæ, cæteriſque fructibus iſtiuſmodi acerbiſſimis, vel etiam nodis, doloribus diutinis, & id genus mitioribus, affligunt ægros, ſed tolerabiles, & æquo animo ferendi ſunt.

Cum autem iſtud ſive paroxyſmorum tempus, ſive eorum clementia, non eo uſque huic *Arthritidi* propria eſt, ut ex eorum alterutro, vel utroque poſſit illa internoſci; quo aliquod Δηλωτικόν, in medium promam, quotieſcunque *Aſthmati Pituitoſo*, præſertim gravi & diutino; maxime vero omnium, quoties uſitate, & ex more ſubjicitur *Arthritis*; hæc ipſa eſt, quam ego *Aſthmaticam* appello; primigeniæ, ſi paroxyſmos, eorumque ſymptomata circumſpiciamus, certe perſimilem, ſucceſſione luculentius, & fere ſola agnoſcendam.

VI. Ex dictis ſequitur, quod *Anthritis* hæc *Aſthmatica*, tametſi puram materiam & puram *Arthriticam* habere, per ſeque omnino veram eſſe concedamus; (quod tamen itane ſit, an ſecus haud definitu facile) quando quidem *Aſthmati* ſubmiſſa eſt, ipſaque ejus materia gaudet, in *Symptomatis* cenſenda eſt; habita, videlicet, morborum ſucceſſionis, & tam primarii, ſive genuini, ſive ſpurii (*Aſthmatis*) quam ſecundarii (*Arthritidis*) ratione.

Ex eoque patet, quam ſit ea ſui generis ἐν τῷ πράττειν æſtimanda, quam modo peculiari expugnanda, a vera *Arthritide* ſeparata, quoniam nullam hæc ſucceſſionem præ ſe fert, nullum agnoſcit morbum primarium; a cæteris vero *Symptomaticis* quibuſcunque, quoniam *Aſthmate* ſubnata, ab eo pectoris, ſpiritus, tuſſis, ſputi, conſiderationem deducit, neceſſarioque comprehendit.

VII. Ut hæc apertius exponantur, quoties de epicœnæ hujus *Arthritidis*, nunc pulmonem, nunc artus infeſtantis ὑπάρξει, conſtiterit, & curationem meditabimur, haud dubie prodeſt in priori ſtatu (tametſi *Pituitoſum* exiſtimetur *Aſthma*) rem *Arthriticam* non negligere; quin ad *Aſthma*, quoties ingraveſcat, depellendum, in externis, ſimul atque fieri poteſt, dolorem excitare; quo nempe facta materiæ ad articulos Διαδοχῇ levetur pulmo. In eo certe operam locari commodiſſimam; in eo intentionem utiliſſimam, non inani conjectura, ſed experimentis ex medio uſu depromptis, & (ut opinor) ratione fretus, habeo perſuaſiſſimum. Hoc igitur ſpectans, *venæ ſectione* vel prorſus abſtineo; vel, quam in ſimplici pituitoſo *Aſthmate*, ſanguinem minori quantitate detraho: ne ſcilicet natura, miſſione nimia & improviſa debilitetur, enervetur, & *Arthritidi* protrudendæ impar reddatur.

VIII. Catharſin per *Aloetica*, ſive quævis illa, quæ tum alvum moveant, tum etiam ſanguinem exagitent, & in orgaſmum adigant, inſtituo. Novi quendam *Aſthmaticum*, *Arthriticum*, qui *Spiritu Cochleariæ Aureo Purgante*, (cum *Scammonio*, *Julapio, vel fortaſſe Gambogia* comparato) ad guttas circiter triginta, ex vehiculo convenienti, feliciſſime creberrimeque utebatur: ſatis enim hinc dejecit, nec ita diu poſt optato doluit. Potionem ego ſequentem, hujuſce claſſis, ſed magnarum virium *Arthritico*, ſecundis avibus, ſemel iterumque propinavi.

℞. Fol. Sennæ ℥ß. Fibrarum Helleb. nigri, Turpetiana ʒj. Coq. in Aq. font. q. ad ℥iii. Colaturæ adde Syr. e Spina, Elix. Salutis ana ℥ß. f. Potio.

Catharſeos ea quidem *Aſthmaticis* utilitas, ut, præterquam alvum, etiam pulmonem exonerent; quandoquidem pituitam ab ea tenuari, diſcutique, ſputum abundantius exantlari vulgatiſſimum eſt. Atqui purgatione jam ſemel inſtituta, non opus erit, ut de illius repetitione (quæ, a pituita ſimplici *Aſthmaticis*, per neque *Podagram* medendis, ſæpe neceſſaria) niſi ex intervallo quodam, & urgente nova intus ſaburra, ſimus ſolliciti: ne ſcil. nimium exhauriendo, naturam, *Arthritidem* rectam & regularem impenſe deſiderantem, alio infauſte divertamus.

IX. Ad ea potius progredior, quæ, ut debelletur *Aſthma* & (illius gratia) commoveatur *Arthritis*, validius conni tuntur: ideoque omni mane, hauſtum *Infuſi amari Chalybeati* miſceo, *Bechicis*, ne ventriculo, per ſe nimium languenti & obtuſo, officiant, ad tempus pomeridianum relegatis. Tum vero, quarta circiter hora, iterumque nona veſpertina *Balſ. Peruviani*, vel *Chilienſis*, *vel Sulf. Aniſati*, vel *Tinct. Sulf.* Doſin majuſculam, (*Tincturæ putà gr. xv. ad xx. & de Balſamis ſimili proportione*) ex *Syr. Balſamici*, vel e *Succo Eryſimi*, *Coch. i.* cum allæ fortioris, vel decocti pectoralis clarificati, hauſtu præcipio.

Poſt dies aliquot hiſce medicamentis collocatos, quamprimum iis efferetur ſanguis, & pulſus digitum fortius repellet, ſtatim, extra, loco ſæpiſſime dolenti, admoveatur *Ceratum viride*, vel *Emplaſtrum Cephalicum, cum Picis Navalis pari quantitate*: vel, (ſi placuerit) *Phænigmus*. Tumori demum facto, ſi locus erit, vel, ſi in digitis ſit tumor, carpo, vel malleolo vicino *Epiſpaſticum*, ut evocetur *Arthritidis* materia, nec in ſanguinem repelli permittatur.

Altero vero ſtatu, quo propria perſona agit, & artus invadit *Arthritis*, ei ſtudioſius inſiſtendum, per amara, per *Chalibeata*, per idonea cujuſcunque generis *Cardiaca*, ſi placuerit, excitandæ, per involucra, per crepidam, cæterumque mundum articularem, ſi viguerit, tuendæ ſervandæque. Rata enim eſto, & indubitatæ fidei norma, naturam *Aſthmati* deſcripto per *Arthritida* occurrere, medicari, & in ejus paroxyſmo, conciliando præſtandoque oportere illam adjuvari.

X. In-

X. Interea vero temporis, ſi iſtius ordinis ſit *Aſthmaticus*, qui ſputo carere nequit, tametſi dolet articulis, ad illud ſive retinendum, ſive revocandum, *Bechica* vel e præſcriptis in minori quantitate, vel leniora quædam, ut *Balſamum Gileadenſe*, ſeu *Lucatelli*, veſpere præſertim, ex vehiculo jam ſcripto, aſſumantur: quorum beneficio, mane ſequenti ſputum egregie projicitur, nec ad meridiem uſque (quod ab iiſdem, mane demiſſis, ſolet evenire) obtundetur appetitus.

Etſi dolor & vigilia, comites *Arthritidis* importuni, premant ægrotantem, hypnotica tamen, quæ in *Aſthmatis* ſpeciebus aliis pleriſque omnibus, tum etiam in *Arthritide*, nonnunquam ope ſunt eximia, virium pene divinarum, in hoc affectu, doſi aliqua notabili non ſunt temere largienda; quippe quæ, cum multum *Aſthmati* pituitoſo, tum etiam non parum *Arthritidi*, ſua natura vix ſatis aſperæ, repugnent. Ad invitandum ſomnum, artes exerceantur, ut minus nocivæ; quales ſunt *Lectio*, *Frictio*, *Palpitatio*, & ejuſmodi alia.

XI. Simul ac caſtra in externis partibus metata eſt *Arthritis*, ibique fixit; aboleſcit corporis univerſi gravitas, ſpirituum hebetudo, reſpiratio anguſta: tuſſis magna ex parte diſcutitur: pituitæ quod veſiculis inhæſit pulmoneis, ejicitur; perque *Arthritida*, jam demum regularem, cautum eſt, ne quid ſupra modum in eas infundatur: verum in iis, quibus *Pituitoſis* ex conſuetudine opus eſt ſputatio, perſiſtit ea uſque, ſed diminute.

Solet hujus *Symptomaticæ* paroxyſmo adjungi (qui, cum *Aſthmati Pituitoſo*, tum ita *Arthritidi* veræ interdum a ſatellitio) *pedum tumor ſeroſus*, digitum accipiens, ægro ſæpe metum hydropis incutiens; qui tamen brevi temporis ſpatio, ambulatione, & motu corporis leni & idoneo aufertur. Hujus item pellendi ergo, frictio, bis die peracta, cum linteo craſſiori, adhibeatur.

XII. Qui nuper hac *Arthritide* deſcenderunt, in regionem eos apertam, & ventilatam quam primum migrare, equitatione crebra exerceri, convenit: movetur enim inde, quod in pulmone reliquum eſt pituitæ; & ſimul is ſanatur, & tono reſtituitur: quinimo ſpiritus eo reficiuntur animales, redintegratur appetitus, inſtauratur œconomia. Et quidem hunc in modum tractatos, ex hoc affectu vegetiores, & quam ante aggreſſionem longe tutiores obſervavi, donec otio, ſatietate, victu dapſili & opiparo, eidem iterum tradantur.

Cui quidem malo ut quodammodo occurrerem, e re futurum arbitror, cibi potuſque rationem aptam accurate proſequi; ventriculum digeſtivis roborare, Ἀπεπσίας fæces, & reliquias eccoproticis identidem ſubducere; itaque tum *Aſthma*, tum *Arthritidem* opportune præcavere.

XIII. Sicco nonnunquam *Aſthmati*, exquiſito, dicam, an notho? certe idiopathico, nec inflationibus nato, ſubnectitur *Arthritis*. Spirandi premuntur organa, per humores quantitate nimia illis commiſſos, neque vero in veſiculis pulmoneis ſimul depoſitos, & ſpiritus pro cauſæ hujus magnitudine plus minus eſt difficilis: tuſſicula eſt, anhelatio: & pectus interdum maxime gravatum. Nullos hoc *Aſthma* (quantum ego reſcivi) aggreditur, niſi partium inſigni conformatione, vel inclinatione hæreditaria, ei qui proclives ſunt; & autumno illos, & euro increbreſcente (pro more pituitoſi) maximopere infeſtat.

Cum aliquandiu ſæviit, interdum ei ſe adjungit *Arthritis*, tam cito ſecuta, & ea ſpiritus levatione, quæ humorum Μετάστασιν in externa partes; eoque harum dolore, qui *Arthritidem*, aut genuinam, aut eam probe ſimulantem, abunde monſtret.

XIV. In *Arthritide* hac *Aſthmatica* per venæ ſectionem, & purgationem materia pectore detrahenda, tum iis, ſpiritus animales quæ diffundant; quæ per fibras longe projiciant; quæ motus eorum regant; maxime vero omnium, quæ in artus materiam pellant, ibique figant, omnino inſiſtendum eſt. Neque enim inhibeatur hæc *Arthritis*, multo minus ſupprimatur repellaturque atque adeo intendatur, in ægri ſalutem augeatur. Minime vero dubitandum, quin ægri vita & incolumitas per *Arthritida* recte moderatam conſervetur, ſanciatur.

Arthitidis Aſthmate, qua ſicco, qua pituitoſo natæ, exemplum mox ſubjiciam. *Aſthmati* ab inflatione (per nobiliſſimum *Floyerum*, graphice depicto) nulla unquam, quod meminerim, eſt ſubnata.

Hiſtoria I. De Aſthmate Pituitoſo, per Arthritida mitigato.

VEtus quidam e proximo, triginta annos Δυσπνοϊκὲς labori olim aſſuetus, nuper ob ætatem emeritus, ideoque craſſior, & obeſior factus, difficilius ſpiravit. Hyeme, Anni 1696. (quo quidem tempore, propter autumnum humidiorem, & frigus inde impreſſionum, graſſabantur *Catharri*) multum laceſſabatur ea *Aſthmatis* ſpecie, quæ (a materia) *pituitoſa* nuncupetur. Pectoris enim oppreſſione, ſpiritu ſublimi laboravit, & deinde tuſſi, primum arida, poſtea pituitam exantlante, craſſam & tenacem. Neque ſpiritum ſine anhelatione traxit, neque cervice niſi noctu erecta; eo vero facilius, quo pituitæ plus emiſſum.

Ut opem feram, ex curatione *Aſthmatis* familiati, ventrem ter quater, diebus ſemper quatuor interpoſitis, ſubduco, majorique deinceps intervallo. *Anacatharſin* ad augendam, *Maſſæ pillularis* ℈j. *ex Linctus*, *Cochleari*, quarta pomeridiana & hora ſomni, deglutiit, cum vini medicati hauſtu: omni vero mane, quæ ventriculum tueantur *Infuſi amari Alterantis*, *Xerano compati*, *Coch. aliquot*.

♃. Balſ. Lucat. ʒß. Flor. Benzoin ℥i. Balſ. Sulf. Aniſati ʒß. Succi Glycyr. ℥i. cum pice liq. f. Maſſa pillularis.

♃. Syr. e Succ. Eryſim. Ol. Amygd. d. r. ana. p. a. cum Sacch. Cryſt. probe temperando, f. Linctus.

♃. Alii inciſi ℥ß. Sem. Aniſi, Crocii ana ℈ß. Infunde in Xerani ℔i. poſt debitam Alterationem coletur Infuſum.

Poſt aliquod tempus (ut mutatione Medicatorum a Nauſea caveretur) Tinct. Sulf. gut. xii. ex Syr. Balſ. Coch. i. pilularum loco aſſumpſit.

Ægro hiſce ſublevato ſit, ut Προφύλαξιν *aggredi jam liceret, ad eam præſtandam, Xerani Rad. Gent. Summit. Abſ. ♃. Cent. M. Marrhub. albi, & Fr. Cubeb. alterati, hauſtum, omni mane Senex potavit, idque per menſes multos.*

Horum ideo remediorum mentio a nobis facta, quoniam iis proſpere utebatur, tum ea hyeme, tum poſt ſæpiſſime. Nam cum *Aſthma*, per reliquum vitæ, ſub brumale ſolſtitium, ſemper recurreret, ad hæc ille, certiſſima præſidia, recurrere ſolebat.

Anno 1698. vertente vere, cum inſultum *Aſthma* vice jam tertia, triſtem & ſeverum renovaſſet, ægro in hunc uſque diem *Arthritide* (quod putavit) immuni, neque de illa ſomnianti quidem, dolet halli pedis ſiniſtri articulus major; inflammatur, rubet, ardet, more pertinaci & plane *Podagrino*. Gratulor vicino, de morbi tam commodi, tam ſalutaris, adventu. Contra ille obmurmurare, doloriſque impatiens, ex dolore periculum metiri. Ego vero exhortor, pulmonem eo liberari, anhelationem minui, contendo, & *Aſthma* per *Arthritidem* oportere vinci.

Hyemem Anni 1700. tolerabilem habuit, ver inſequens periculoſum, ſole enim ſupra æquinoctium evecto, ſpiritus admodum gravis, imo quam per anteactum ſeſquiannum gravior; ægritudo univerſalis: appetitus proſtratus: nauſea & ſitis erat permoleſta. Cum ita diu valetudine quadam obſcura teneretur, ſolſtitio inſtante æſtivo, tempeſtate fervidiſſima, paroxyſmorum, quos unquam perpeſſus erat, omnium graviſſimo, correptus eſt *Arthritico*. Per univerſum pedis convexum extenſa eſt inflammatio, elata, ardens; ad calcem, ad tibiæ medium tumor; pulmo ab incipiente eo tutior, expeditior; ventriculus avidior. Placuit novam rerum faciem obtueri; perjucundam humorum Μετάστασιν contemplati; ad eamque promovendam *Tinct. M. & Elix. propriet. d. ana gutt. xx. cum Xerani Amaris alterati Hauſtu, bis in die, ſumendas imperavi*. Porro vini iſtius (quando jam ætate grandiori delicium erat, neque ventriculo ingratum) ℔ß. quotidie bibendam quo nempe, miaſmate *Arthritico* in pedem exulante, ſanguis purgaretur; defenderetur pulmo.

Menſes circiter binos duravit paroxyſmus, & ægrum uſquequaque beatiorem fecit, vegetum nempe, acutum, alacrem, ventriculo præter modum avido & latranti, ut decennio noviſſimo nunquam magis. Unus illum pedis tumor gravatum habuit, qui tamen commodum ſuum, & utilitatem tædio longe majorem attulit; cum a materia pedi affixa pulmoni melius ceſſiſſe, minime indubitandum eſt.

De hujus ægri *Arthritide* nequaquam prætereundum, quod aliis *Speciebus*, quæ Anni dimidio hyemali ſua natura παροξύνονται ad unam omnes, hac ex parte multum abſimilis, æſtatem amat: ne ſemel quidem in ex-

ter-

terni; part bus, ſole citra æquinoctium verſato, jam ter emicuit, & paroxyſmos totidem perfectiſſimos exegit.

Paroxyſmi, modo tam memorabili, tam præter morem reduces, iſtius *Aſthmatis* naturam indigitant, exponunt; & in *Arthritidem* illud ex facili migraturum eſſe, & diebus ſaltem hiſce poſtremis, a puto *Aſthmate* pituitoſo non multum abhorrere monſtrant.

Hiſt. 2. De Arthritide, Aſthmati ex Plethora, feliciter adjuncta.

VIr nobilis, craſſus, plethoricus, decennio labente ſexto, *Aſthmate*, cui ex thoracis brevitate, abdominis prominentia, præcordiorum diſtenſione, pronus erat, afficiebatur. Quo me tempore primum accerſivit, afflictim ægrotavit; pœnæ ſuffocatus, ſpiritum traxit ſublimem, & ob organa conſtricta laborioſe: tuſſiendo nihil excrevit.

Spiritus impedimenta, per catarſin & venæ ſectionem deduco. Deinde, quibus coctio perficiatur, itaque flatus pervertatur, quibus roborentur Ὀρμῶντες, dilatentur, expandantur, adeoque modo omni augeatur reſpirandi ſpatium, ea præcipio quæ ſequuntur.

℞. Conſ. Abſ. ℞. Pul. Rad. Ari C. ana ℈i. *Chal. Nutrit.* ℈ß. *Syr. Meliſſoph. qſ. f. Bolus.*

℞. G. Ammon. Vedellii ana ʒiß. *Flor. Benzoin, Extr. Croci aa.* ß. *Balſam. Lucat. q. ſ. f. Pilul.*

℞. Aq. Rutæ, Hyſſopi aa ℥xii. *Pœon. C. Bryon. C. aa* ℥ix. *Marg. pp.* ʒß. *Sacch. Chryſt. qs. f. Jul.*

Sumat Bolum omni mane, Pil. quinque omni nocte cum Julap. Hauſtu, eique inſtillentur Tinct. Caſt. gutt. xx.

Quod liberius ſpiravit, id *Evacuantia*; quod adhuc multo magis, id ex propoſito fecerunt *Alterantia*, ſed diutius uſurpata. Iſti vero libertati par, novum exoritur malum, ſi modo ita poſſit appellari, quod in vitæ tutelam, quodque ægro auſpicatiſſimum evenit: Quippe compoſitionum jam dictarum & iſtiuſmodi aliarum opera factum eſt, quod humeri dolor, tumor, rubor, ne plura, quod *Arthritis* emicuit; quod per artus, ex eo tempore quam plurimos peragravit: quod frequentem in eos crudelitatem exercuit: quod exinde pectori pari menſura longe melius. Conſtat enim, & omni majus eſt exceptione, quod ab *Arthritidis* exortu ſpiritui pulmonique longe felicius ceſſit: ut ægro jam fere unicum reſtet tempori tam *Arthritidos*, quam *Aſthmatis*, cauſas remotiores prævenire; aut deinceps *Aſthma* per *Arthritidem* curare.

De Arthritide Febri Succedanea.

Art. I. A*Rthritides* chronicis oriundas hucuſque dedimus de illis *Febre*, qua *Continua*, qua *Intermittente*, morbo acuto, quæ naſcuntur hodie ſermonem faciemus.

A *Febricula* quadam *Arthritidis* paroxyſmum ferme omnem exordiri, manifeſtum eſt. Differt autem illa, brevis ſcil. parva, ſymptomatica, quoque ad Tribum, aut *Febrium* perfectarum claſſem ullam referri nequit, ab ea, quæ a nobis hoc tempore dicenda, exquiſita, & in genere ſuo conſummata eſt.

II. Cum *Febris* nonnullius ſpeciei ratio, & eſſentia in eo poni videatur, quod efferveſcentia ſit, ob ἑτερογλωὲς, & indomitum aliquid, in ſanguine contentum, cumque perturbans, (illius nempe expellendi ergo) concitata. Aliæ vero *Febres*, *(a)* quod ab auctore nupero argute propoſitum) ex obſtructis glandulis, & inæquali, quæ deinde ſequitur, enormique fermentatione, oriri cenſeantur. Immo quidem omnes, cujuſcunque generis ſint, hoc inter ſe commune habeant, & in quo conveniant, quod ſanguinis motum, & orgaſmum ægrotanti talem faciant, qui ſupra naturæ tenorem, (mitis ille & benignus eſſe reperitur) immodicus, vehemens, & morboſus eſt: palam eſſe reor, quicquid horum reſpicias, quemcumque fontem adeas, *Febris* in *Arthritidem* abitum & Παρέκβασιν, ut naturæ, ſic rationi conſentaneam, deduci poſſe perfacile.

III. Ut enim hiſce ſingulis parumper inſiſtam, quoties a miaſmate, (quod prius dixi) *Febris* occœpit; nec incomprehenſibile, nec explicatu difficile eſt, ab eodem primum concito, & debacchanti, *Febrem*, ab ipſo poſtea lenito, ſubactoque, *Arthritidem* accerſiri; ſic, ut eadem ſit utriuſque cauſa (quæ dicitur) conjuncta, ſed diverſo modo longeque diſſimili agens; nunc iracunde omnia, ſupera, & infera, conturbando, pacate nunc, & leniter, rem gerendo.

Cui quidem opinioni favet id quod ſequitur, cum experientia maxime conveniens, eſſe nempe virus *Arthriticum* ſanguini movendo, *Febri* concitandæ valde per ſe appoſitum; quodque raro ut paroxyſmus (integrum volo, & numeris abſolutum,) ſit ἀπύρετος committat. His autem addere proclive eſt, quod idem, quoties exulare arduum eſt, orgias in ſanguine pertinaces, id eſt *Febrim* accendat, quoque magis arduum, eo magis pertinaces. Itaque materia, ſive *Febrilis*, ſive etiam *Arthritica*, utrumque poteſt affectum, tam videlicet *Febrim*, quam *Arthritida* progignere.

IV. Sin a glandulis obſtructis, (quod altero loco confirmavi) *Febris* oriatur, miaſma tamen *Arthriticum*, in ſanguine quieſcens, & obſcurum, ſive per hanc, ſive per aliam quamcumque *Febrilem* effervescentiam, in paroxyſmum adigi poſſe, & impelli, nihil utique vetat, quinetiam veriſimile eſt. Quando per æſtum ambulando, equitando, aliove quovis exercitationis genere, adſcitum, ſive etiam diaphoreticis, interne ſumptis, ſanguinem exagitantibus, paroxyſmum effici poſſe certiſſimum eſt, & frequenti conſtat experimento.

V. *Arthritidos* hujus a *Febre* deſcendentis ortum, & natales, quam quæ maxime, illuſtrant ea, quæ a nobis de *Angina Arthritica* in *Anomaliis* ſunt perſcripta. Quanquam enim *Angina* illa videatur, at manifeſto ſit *Arthritis Anomala*, (quod ſuo loco divulgabitur) ideoque infra debeat exquiri; tamen in præſentia notari poteſt, hanc *Arthritidem* non niſi *Febre*, eaque magna, & gravi præcedente, eſſe.

Ratum igitur eſto, & perſuaſiſſimum, *Febri*, id eſt, morbo acuto, non minus certo, quam hydropi, quam lui venereæ, quam ſcorbuto, quam morbo hypochondriaco, quam alii cuivis affectui, chronico, & diuturno, *Arthritidem*, tametſi forte rarius, ſupervenire.

VI. Ratione paroxyſmorum, una eſt *Arthritis* ex *Febre* nata; quandoquidem illi (ut iſtam rem video) & inter ſe, & ab *Arthritidis primigeniæ* paroxyſmis haud multum diſcrepant. Ratione vero ortus, non uno nomine diverſa eſt, & a ſe diſſentiens. Alia enim *Arthritis* ex materia *Febrili* παροξυνούσῃ; alia ex tranquilla, & dormiente; alia ex ipſa *Febris* materia; alia ex diverſa, & a febrili diſtincta; ſed per *Febrim* in paroxyſmum caſu & fortuito evecta, procreatur; alia habitudini πυρεκτικῇ in *Febrem* crebro erumpenti, ſed tandem interciſæ; alia *Febris* inſultui ſubjicitur; alia *Febri* continuæ; alia intermittenti; alia denique uſitate, & ordinis quadam perpetuitate; alia ſemel tantum, & quaſi caſu. Harum ego exempla ſtatim expromam, & ea quæ dicuntur confirmabo experimentis.

VII. De curatione monendum, quod quæ febri, ſive Συνόχῳ, (cujus exemplum eſt inſigne) ſive Συνεχεῖ, ſubjiciatur *Arthritis*, ſic, ut ea gliſcente, & ferociam exercente hæc in conſpectum ſe det, omni diligentia, ſummo, quo poſſumus, ſtudio promovenda eſt; quo nempe per illius augmentum minuatur *Febris*. Et quidem omne illud, quod, in curanda hujuſmodi ſymptomatica, notatu dignum & diligentius perſequendum invenitur, in ea provehenda collocatur. Cujus quidem rei, qua perfici poſſit, methodus, quando toties hoc ſcripto enarratur, non eſt, hoc loco quod de illa ſpeciatim agam.

Verum in hujuſce *Arthritidis* prophylaxi navanda eſt opera, ut *Febris* illius, cujus ea ſymptomatica fœtus eſt & germen, habeatur ratio. Si habitudine, uti dixi, Πυρεκτικῇ *Arthritis* oritur; in eo laborandum, ut iſtam tum habitudinem, tum *Arthritidem*, efficiens materia, *Venæ Sectione*, *Catharticis*, (*lenientibus*, & *blandis*,) *Aquis Diureticis*, *Diæta Lactea*, & iſtiuſmodi aliis, in *Arthritide Calida* præſcribi ſolitis, exterminetur, corrigatur, prævertatur.

Si Febri Ἐρυσιπελατώδει ſupervenire, eique crebro (in conſtitutione cholerica, quod aliquando exploratum,) ſubeſſe, geſtiat *Arthritis*; cum utrumque morbum, naturæ (ſui defenſionem molientis, & alienum nunc per ambitum corporis, nunc per articulos expellentis) opus eſſe cogitandum eſt, eniti oportebit, ut, dum inſultus ſit, utrique faveatur; *Febri* ſcil. per diaphoretica, *Arthritidi*, per cardiaca, cauſam utriuſque continentem expellendo; & dum vacatio fuerit, cauſa utriuſque antecedens *Aquis Diureticis* eluenda, *Lacte Aſinino*, & mediæ materiæ diæta, permulcenda.

(a) Vide *Synochorum Theoriam Novam*, addam etiam Αἰτιολογωτάτην, impreſſam *Londini* Anno 1721.

Simile

Simile fere modo procedendum, ſi ab ulla alia *Febre* ortum habet *Arthritis*; illius ſcil. prophylaxis ſecundum morbum antecedentem omnino inſtituenda, & in affectos ſtudioſe derivanda.

Hiſt. 1. Arthritis Synocho Secundaria.

MErcator *Exonienſis*, ſuaviſſimis moribus, & leni vir ingenio, vultu florido, & conſtitutione ſanguinea donatus, Cereri & Baccho (quod quidem illius temperamenti hominibus familiare) per ætatem mediam indulgendo, favente etiam corporis ad *Arthritidem* inclinatione hæreditaria, ſeptimum, vel octavum agens ætatis luſtrum, illa corripiebatur.

Dolor hujus affectionis ſignum prima acie luculentum, per annos plures πλανητικὸς, hos illos artus pervagatus eſt, reheumaticus eſſe viſus; neque prius quam articulis eſt affixus, arthriticus cenſebatur. Hic autem dolor, hæc *Arthritis* ita obfirmata eſt, ut æger, annos habens vix quinquaginta, membra permoleſte traheret, gravia ſcilicet, δυσίνητα.

Catarrhis item, autumno & hyeme fauces uſitate obſidentibus, infeſtabatur; qui materiam forſitan *Arthriticam* ex aliqua parte dimitterent, & imminuerent.

Sexagenarius prædium petiit ſuburbanum, ubi ob aerem apricum & bene ventilatum, victu pleniori ſe implevit. Exinde per biennium, articulis parum doluit; ſed coloratior, ſed habitior factus eſt. At, væ arthriticis craſſeſcentibus! Dum ita res erat, & ad morbum aliquem magnum & gravem corpus paratum, ex frigore, menſe Octobri 1701. febricitavit, & quidem paulo poſthæc infeſtiſſime. Algor erat, ſopor, lingua ſubfuſca, tuſſis, dolor lateris, qui ſanguinis miſſionem ſuadere videretur: febrium mos, per illam tempeſtatem epidemicorum malus, diſſuaſit: pulſus ægri languidus & inæqualis, cum voce tremula, ſuſpirio frequenti, ſpirituum inconſtantia repugnarunt.

Ego certe rem mecum volvens, materiam νοσώδη, ſeu *Febrilem*, ſeu *Arthriticam*, in ambitum corporis oportere, & quidem commodiſſime per cardiaca & diaphoretica poſſe extrudi, febremque optime *judicari* opinatus, ſic præcepi.

℞. Pulv. Lapid. Contray. ℈j. Conſ. Lujulæ ℈ß. Syr. Meliſſoph. q. s. f. Bolus, quarta, 5ta, vel 6ta quaque hora (ea ſcilic. frequentia, quæ ad excitandam diaphoreſin ſuffecerit) aſſumendus, cum Jul. Hauſtu.

℞. Aq. Meliſſæ, lactis Alex. ana ℥vi. Theriac. Epidom, ana ℥iii. Margar. pp. ʒß. Sacchar. qs. f. Julap.

℞. Rad. Petaſit. ʒii. Scorzon. Cond. ℥i. Hord. mundat. ʒß. Coq. in Aq. Font. ℔iv. ad ii. Colaturæ adde Sacch. Cryſtal. qs. f. Decoctum Nycthemeri ſpatio ebibendum.

Ex horum uſu ſudor extillavit, emanavit; & inter hæc emicuit dolor pedis articularis. Partium mearum eſſe duxi naturæ obſecundare, & pro virili dolorem intendere, tumorem excitare, materiam artubus infigere. Quocirca *Phænigmum ex Raſ. Radiculæ, Sem. Sinapios, &c.* pedi affecto applicavi. Hinc paroxyſmus *Arthritidos* abſolutus, dolore vehementi, tumore, ardore, &c. notabili ſignorum globo ſtipatus, progrediente paroxyſmo, & quidem pro ejus progreſſu, declinavit febris. Facta denuo ἀπυρεξία, propter animales ſpiritus, qua *Febre*, qua *Arthritide*, debilitatos, & peſſundatos, propter appetitum debilem, & proſtratum, inſtaurandum, *infuſi amari alterantis* hauſtum bis quotidie potavit.

Tametſi omnis *Arthritidas* paroxyſmus *Febrim* habeat, in prima acie flammas excitantem, & quidem in plethoricis & ſanguineis ſimili fere modo, & utriuſque menſura, ut qui multum doliturus ſit, multum ante febricitet, & contrario; non adeo tamen accendi ſolet evehique, nec ita perſeverare, febris iſta *Arthritidis* paroxyſmo præludens, ac quæ modo a nobis declarata eſt. Ideoque febrim iſtam *Eſſentialem* eſſe, tandem in *Arthritida* deſinentem, pro certiſſimo habendum.

Tanti eſſe judico, iſthæc commemorare. Primum, ut oſtendam *Arthritida*, non ſemper ratione totius morbi, ſed & unius ratione paroxyſmi, poſſe eſſe aliquando ſecundariam.

Deinde, hujus noſtræ ſymptomaticæ paroxyſmum, quam maxime poſſumus, eſſe promovendum, augendumque; ut illius augmento de morbi primarii, de *Febris* acrimonia & viribus derogetur.

Hiſt. 2. De Arthritide Habitudini πυρετικῇ Subjecta.

VIxit jampridem apud nos ſpectabilis & illuſtris fœmina, vultu vitali, temperamento poſt hominum memoriam maxime ſanguineo, patre prognata *Arthritido*; quæ, dum media ætas ageretur, *Febre*, eaque magna, creberrime revertenti, & raro annum amplius abſenti, laceſſita eſt. Quicquid inidonei & naturæ propoſito alieni, in ſanguine coactum, per illam magnopere, temporibus ſtatis, deturbatum eſt; ſanguis expurgatus; atque adeo res ſalutis ſarta tecta, & ad tempus aliquot immunis. Cum vero, progreſſu ætatis, ſanguis imbecillior, & efferri minus proclivis erat; *Febris* intercidit, ex eoque tempore (quamvis ægra ſæpiſſime enixa eſt, nec adhuc fefellere, quinetiam more prorſus ſalutari fluxere, catamenia) debito proſilit *Arthritis*; non ea quidem frigida, ſegnis, ignava, lento gradu prorepens, paroxyſmum habens languentem, at diffuſum, & ad temporis ſpatium excurrentem, (qualis ſolet eſſe fœminarum) ſed e diverſo vegeta, ſed acuta; quæ calorem habuit univerſalem intenſum, partis affectæ inflammatum; quæ ruborem plane igneum; quæ tumorem inſigniter protuberantem; quæ dolorem acriter mordentem; quæ paroxyſmi cujuſque ſymptomata difficilia, gravia, rapidiori gyro exacta; quæ denique paroxyſmum brevi circuitu redeuntem, & animi alacritatem articulorum nodos tofaceos, cæteraque *Arthritidis* calidiſſimæ conſummatiſſimæque veſtigia relinquentem eſt amplexa. At (quod hoc capite præſertim obſervandum) a *Febre* ad *Arthritidem* tam propere, tranſituque tam exiguo, abripiebatur ægra, ab incunabulis affecta; ut materiam in ſanguine latentem, primum per *Febrem*, ea vero ceſſante per *Arthritidem* ejici, ſine ulla dubitatione ſtatuendum: Sic, ut *Arthritis* superveniat *Febri*, & (quod in præſentia diſcutiendum) ex iſtius quaſi cineribus exoriatur.

Hiſt. 3. De Arthritide, cum Febre Ἐπισπελατώδει vices exercente.

NObiliſſimus ſenex, hypochondriacus, *Arthriticus*, paroxyſmos habuit olim frequentes; per biennium ante quam hæc ſcriberem, nullum. Delinquente verum *Arthritide* regulari, ſimili proportione ingruit vertigo; & interdum Ἀναιϑησία, ut, his affectibus procedendo longius, æger in humum perſæpe caderet; &, ne cum damno præcipitaret, ſummum erat periculum. Quinetiam, membranæ, & ligamenta cervicis, per acceptum miaſma *Arthriticum*, dolore multum affecta, ſpaſmo identidem riguere. Nuper item ventriculus ægrotavit, acidum, æroſum, cholericum ejiciens. Hoc ego tempore accerſitus, & hoſce capitis affectus, meras eſſe *Arthritidis* nuper occultatæ anomalias advertens, quæ ad materiam ex capite ducendam, &, vel e corpore, vel in artus, ſolicitandam, per venæ ſectionem, & catharſin, erant neceſſaria, perſequi deſtinaveram; cum (eccam!) ultro ſe transfert *Arthritis*: ejus vero, tanquam clavo trabali, ſiſtendæ figendæque gratia, *Phænigmum* in præſcriptis dedi.

℞. Fermenti veteris partes iii. Raſ. Raph. Sylveſtris, Sem. Sinapios. Fimi Columbini ana P. i. cum aceto vini albi ad Cataplaſmatis conſiſtentiam temperentur ſuper linteo duplicato pars calida extendatur, totis utriuſque pedibus applicanda; laneis cingenda, cum refrixerit repetenda, donec uſque tumor augeatur.

Si ex doloribus Syncope ſuboriatur, Sp. C. C. gutt. aliquot cum Jul. Cordiaci Coch. quatuor vel quinque aſſumantur.

Horas poſt duas tumuit utrinque malleolus; ex eoque caput, ſupra quam dici poteſt, allevatum. Diu manebat inflammatio; oculi vigor reſtitutus: capitis tutela eſt. Iſtam autem hiſtoriam, (alius certe inſcriptionis, ſi modo dicta perpendamus) huc loci retulimus, quod, de hoc affectu, cum ægroti Medico familiari & domeſtico, quo tempore nobis ſermo intercederet, nuntiavit vir præclarus, omnem hanc *Arthritidem* ex *Febricula* pendere; quæ, eruptionibus quibuſdam in cute miliaribus ſociata, commode, & cum ſanguinis depuratione, vigere, & inſultus anniverſarios agere ſoleret; nuper autem intermitteret: ea

carere cum nequiret æger, ſic, ut dictum eſt, *Arthritide* laboravit.

Hiſt. 4. Quartanam, Cortice ſuppreſſam, Arthritis ſequitur cum Arenulis.

NEc continuæ tantummodo, *Febri* etiam *Intermittenti*, pediſſequa eſt *Arthritis*: Cujus rei hiſtoriam, luculentam (Hercules!) & notabilem, ad hæc admiſcere non gravabor. Etiamnum in vivis eſt ob præclare acta vir inſignis, qui, ante decennium & quod excurrit, de valetudine, tum præterita, tum eo tempore præſenti, certiorem me ſermone fecit. Fuit illi, robuſto a natura & athletico, nec adoleſcentiam prætergreſſo, ob tabem forte veneream, (hoc enim ſubolebat) corpus ſumme fædatum, κακοχυμίᾳ mire inquinatum; ſub qua Προηγουμένῃ Febre primum *Quartana* correptus, eaque tum gravi, tum diutina, conflictatus eſt: donec cortice (quem ἄνω ϗ κάτω præceſſit catharſis) Peruano levaretur. Nondum hebdomada quartana ſiluit, cum inopinato doluit, tumuitque, & quidem tum temporis primum pedis digiti majoris articulus. *Podagra* erat, ſignis ſuis diacriticis ſatis ſuperque manifeſta. Ut morbus non tam perimi & deleri, quam ſopiri; non tam extirpari, & de medio pelli, quam vultum mutare videatur. Hoc autem caſu fieri ne quis exiſtimet, urgente, non ita diu poſt, eadem neceſſitate, *Quartana* ſcil. recidiva; *Febrifugum* idem cum repetere neceſſum erat, idem iterum evenit, præcluſa etenim per *Quartanam* exturbandi hoſtem methodo, natura ejus auxilium molitur, & quidem derepente, (ſic, ut prius) per *Arthritidem*.

Cum *Arthritis* ægrum deſeruit, depravato ſanguine & humorum ἀκρασίᾳ penitus everſa, ſubſtituit ſibi alterum in ægro exercendo quaſi collegam, *Calculum*. Materia per renes partim expulſa, & eo loci in arenulas coacta, & concreta, vomitum, Στραγγουρίαν dolores acerbiſſimos, cruciatus intolerabiles, induxit; eoſque tam frequentes, ut rara ſex menſium ab his vacatio; quin affectus hujus vel illius eſſet inſultus; & eorum fere alternatim. Longe hinc agentem quando ita voluit per literas ſuaſi, ut debita præparatione, per venæ ſectionem, per utranque catharſin, præmiſſa, aquis diureticis ſanguinem purgaret. Vino, quoniam ei inimicum erat, & perraro impune hauſtum, penitus abſtineret. Quid horum factum ſit, quave utilitate, mihi per diſtantiam omnino latet.

Hiſt. 5. De Quartana in Arthritidem mutata.

IN morborum ſucceſſionibus & derivationibus explicandis, nonnullius momenti videatur id, quod de *Quartana* in *Arthritidem* mutata, altero jam exemplo, proferetur. Vitam hoc tempore apud nos urbanam ſequitur, inſigni probitate, nec quo melior eſt, homo; qui, cum media circiter ætate eſſet, per autumnos ſeptem ex aliis alios, ut ab ipſo audivi, laboraverat *Quartana*: exeunte Anno 1696. miſere torquebatur. Ut ægro natura imbecillo debilique primo quoque tempore Medicus ſubveniret, per *Decoctum Corticis*, & *Opiata*, morbum ſufflaminavit, *paroxyſmos* ejus ſuppreſſit: quæ ad auferendam, & expellendam morbi materiam opus eſſent, iis ad tempus opportunum & magis idoneum neceſſario dilatis. Non defuerunt, qui paroxyſmis liberato, & immuni, ut a reliquiis *Febrilibus* eum tuerentur, certiſſimum probatiſſimumque hac in re auxilium, *Acidulas* proponebant, & tantum inducias, non autem pacem, inire morbum, acriter urgebant. Hiſce vero poſthabitis vitæ genus quietum, neque laborioſum ſatis agens, ab *Arthritide*, quam antea parvam, & mediocrem tulit, gravi nunc & moleſta non ita poſt deſedit. Recurrit *Arthritis Quartanæ* copiis adjuta, tum multo fortior, tum item frequentior: variis poſtea ſymptomatibus ſignata, morem varium aſſecuta, donec æger *Arthritide*, *Quartanæ* viribus adaucta, depreſſus, nec ab imbecillitate ei vel tolerandæ, vel carendæ par, e vivis exceſſit.

CAPUT X.

De Arthritide ex Colica.

Art. I. AFfectio *Colica*, ſic a veteribus ab inteſtino *Colo* nominata (quamvis *Cæcum*, & *Tenue* quodque inteſtinum, imo *Ventriculum* eodem affici certiſſimum eſt) hiſce regionibus adeo graſſatur, ut in morbis hujus populi pervagatiſſimis, tanquam vernaculus habeatur.

Prætermiſſa vero *Colica*, cum fortuita, tum ſymptomatica, tum hyſterica pure dicta, aliiſque ejus ſpeciebus, quæ ad Dionyſum noſtrum nequaquam pertinent; ut de illa tantum, que *Arthritidem* præcurrere, in eamque (falſam & mendacem) mutari ſolet, faciam ſermonem, eſt illa diuturna, alvo plerunque dura, creberrimis interdum *Dejectiunculis* ſoluta, dolore potius conſtanti & obtuſo, quam acri & acuto ſignata; nec non eos potiſſimum invadit, quibus *Inteſtinalis* fiſtula muco parum oblita, vel quibus illius fibræ tenuiores, vel ſpiritus haſce incolentes ſunt teneriores; citoque irritabiles. Quique ad hoc morbi homines a natura proni ſunt, ex pravo victu, frigore vel Δυσπεψίᾳ, cauſis hac in re procatarcticis, in eum præcipitant.

II. Quoniam vero *Colica*, quæ *Arthritidem* antecedit, natura multiplex & diverſa eſt, ut de hac aperte & luculenter dicam, de variis illius membris omnino aliquid diſſerendum.

Alia igitur, a materia peccante, *Bilioſa* dicitur, & ei qui proclives ſunt ætate adulta, maxime vero ſi natura δύσπλαγχνοι ſunt, & cœli æſtus, aut iniqua victus ratio præceſſit, torminibus primum, deinde nauſea, ſapore ingrato, amaro, & vomitione poſtmodum *Cholerica*, premuntur. Alvus his diebus aſtricta, at incommode. Urina ruffa; faciei, ſed oculorum præcipue, quod album eſſe debuerat, fit luteum. In bilis per os ejectione peculiare aliquid notandum, quod in ſcrupulis poſitum nonnunquam ægrum male habet: a ſumpto quippe emetico, niſus & conatus inter robuſtiſſimos, bilis ſæpe ne hilum ejicitur, quæ tamen prompta alias & abſque ſtimulo libere ſolet exterminari. Bilis hæc incerta per os emiſſio, ejus in duodenum vel ſaltem in ventriculum impulſo flumini ſimiliter incerto, videtur reſpondere. Cum inteſtinis inhærendo ea diu laceſſivit, ab alvi duritie ſuppreſſa & retenta, ſanguinem redux per lacteas ſubintrat, eumque tam incendit, ut hoc tempore febriculam, æſtu ſitique immodica, urina icterica ex luteo rubenti, cute arida & denſa, pulſu frequenti, & elato, manifeſtam, liceat obſervare, per ſanguinem materia ad caput uſitate fertur, & ὑπερῷον atrociſſime impetens, aut ægrum apoplexia perculſum derepente interimit, aut in nervos ſe inſinuans eos reſolvit.

III. Hoc, inquam, morbi hujus εἶδος ϗ ἦθος ordinarium eſt, verum aliquoties, certe plus ſemel notavi, poſt iſtiuſmodi, quam modo dixi, dierum aliquot febriculam, dolere, tumereque, interdum etiam ardere, partium extremarum articulos; idque, ſignorum ſive complexum ponderibus ſuis, ſive ordinem examinemus, more prorſus *Arthritico*.

Qua vero proportione fulget efferturque hæc *Arthritidis* normam per artus & articulos extollens, eadem plane caput defenditur. Ut ea quam fauſta quantaque ægri cum utilitate oriatur, illis ſolum innoteſcit, qui ex hac parte *Arthritidis* mala, tametſi gravia, tolerabilia tamen; ex illa vero bilis caput invadentis ſævitiam; ad eaque hujus periculum, intime perſpectum habeant; qui, inquam hæc cum illis oppoſita conferant, æquaque lance perpendant.

Quinetiam de capite conſervato quæ a nobis traduntur, de inteſtinis item proponi poterunt; eatenus certe, ut, quemadmodum materiam peccantem artus ſuſcipiant, ad eundem modum ea liberentur inteſtina; & ex eadem translata, & pro ejus menſura levetur *Colica*; quoque plus ægri dolent articulis, eo minus interraneis.

IV. *Colicæ Bilioſæ*, cum ἐπιφύεται *Arthritis*, in eo medicam locari decet operam, eam præferri indicationem, qua externis quibuſcunque materia foras ejectetur. Quæ ad hanc rem auxilia, noſtris hominibus explorata profuere, per ea, toties hoc ſcripto paſſim memorata, non eſt hoc tempore ut percurram. Sed, quæ hujus curationis quædam proprietas eſt, cardiaca interna, utut aliis curationibus ad paroxyſmum conciliandum idonea, hic loci vel prorſus omitti, vel caute admodum uſurpari par eſt; ne, incitata febre, & mutata ſimul inclinatione materiæ, confertim ea in cerebrum impellatur. Quem utique impulſum eo magis perhorreſcas,

ſcas, quod huic affectui primario (*Colicæ* nempe *Bilioſæ*) jure quodam avito proprius eſſe reperiatur; tum quod iſtius materiæ in artus expreſſio non ita familiaris ſit, aut morborum ordini tam conveniens, immo potius fortuito facta, & facillime abſcindenda.

V. Alia vero *Colica*, apud *Damnonium*, ex pomaceo immiti & acido, nimis uſurpato, derivatur, id quod ex eo liquet, ſiquidem illos ſolum infeſtat, qui potioni iſti aſſuevere, eademque ratione qua ſunt aſſueti: ſic, ut iis tempeſtatibus, quæ pomaceo abundant, creſcat & in vulgus ea graſſetur. Contra vero, Pomona copiam negante, rarius obverſetur.

Septimo & octavo ætatis luſtro ſæpe *Colica* tentantur ii, qui vinum hoc indigena potare ſoleant, itaque pergræcari: Et, ubi illa confirmatur & jam inveteraſcit, non raro *Colicæ* ſuppullulat *Arthritis*, cum articulorum ἐν τοῖς ἔξωθεν dolore, tumore, cæteroque apparatu, ad puræ & genuinæ *Artritidis* faciem ordinato.

VI. Iſtam metamorphoſin, in iis corporibus, quæ *Arthritidi* parata jam olim habuit, natura per ſe nonnunquam molitur; ſæpe vero numero per cauſam aliquam evidentem & procatarcticam, virus irritantem & extra propellentem. Hujus autem generis eſſe ſolet per draſtica, & ſupra modum elateria, purgatio: illa enim corpori inimica, non tam peccantem, & pravum expellunt humorem, quam univerſum ſanguinem exagitant, & perturbant: cui demum motui & perturbationi (pari propemodum more, atque de *Aſthmatica*, de *Hydropica*, aliiſque pluribus ſymptomaticis, ſupra declaratum eſt) creberrime ſubſtituitur *Arthritis*. Et ab hiſce pharmacis ἀτέχνως ſumptis, aliquam multi *Colici* Ποδαγριῶσι.

Nonnunquam uſu venit, ut ex cardiacis (*Aqua* puta *Mirabili*, *Uſquebac*, *Theriaca Andromachi*, *Zinzibere*, *Chalybe*, *aliiſque id genus*) *actu* vel *potentia* calidis, adverſus *Colicam*, vel præſentem permulcendam, vel quieſcentem abigendam, adhibitis, ex ventriculo & inteſtinis in artus amandetur aliena ſanguini materia, & in iis munus & officium colat uſquequaque *Arthriticum*.

VII. Habet hæc *Arthritis* dolorem, præ quod in aliis pleriſque *Sympiomaticis*, acutum; ſed ab *Arthritide* recta, & genuina, tum item omnibus *Symptomaticis* eo primum diſtinguitur, quod in *Colicam* ex facili revertatur; iterumque *Arthritidos* perſonam capiat, iterumque deponat. (Enim vero materiam νοσερή, inteſtina, & artus viciſſim premens, morbos hoſce, *Colicam* & *Arthritida*, mutuo ſe excipere facit & alternare;) Deinde articulorum oppilationes, ſteatomata, abſceſſus, tofi, ulcera, quæ exquiſitæ *Arthritidi* crebro, *Secundariæ* hujus noſtræ raro accedunt: quod, ex materia partim per anum expulſa, partim inteſtinis dolorem inurente, ſicque articulis parcente, fieri credibile eſt.

VIII. Eſt & alia, *Podagræ* gignendæ apta, quæ a *Dyſpepſiis* emanat, *Colica*. Qui ad tuendam alendamque vitam ingeritur victus, etſi nec qualitate, nec quantitate peccet, propter vitiatam coctionem, in maſſam turpem degenerat; in viroſam, & inimicam: deeſt cibi in ventriculo ſine tumultu concoctio ſive liquatio, tranquilla, facilis, & perfecta: deeſt ejuſdem in putredinem verſi, motus per inteſtina lenis, certus, æquabilis: deſunt, inter duras & liquidas dejectiones figuratæ, hora conſueta excluſæ, nimirum laudabiles: quæ, naturæ rectum agentis ſemper comites, ejus œconomiæ monſtrant integritatem. Sed e contrario adeſt a cibo gravitas, inflatio, ructus: maſſæ adeſt inutilis, ſpumoſæ, & cruditatibus plenæ, tum acrimonia, tum ab ea ςρόφοι, vel contorſiones interraneorum ærumnoſæ: adſunt denique dejectiones, vel plures, vel pauciores, nunc liquidæ nimium, nunc coactæ, naturæ modum hac illac excedentes; cum deſurgendi cupiditate importuna, doloreque ani, & aliis accidentibus, quæ coctionem depravari, & ejus officinam a κατορθώματι deſciviſſe, planum faciunt, & magnopere probant.

IX. Qui ſunt hujuſmodi Κακοςόμαχοι, provecta ætate, aliquando tandem *Arthritide* vexantur ea, quæ jam delineatam opere quam maximo repræſentat; ab aliis vero *Symptomaticis* diſtat longiſſime. Illius inſtar *Colicam* exceptat, quoties catharticis fortioribus, vel cardiacis, ad exteriora mali materia protruditur; tum a *Colica* excipitur, quoties materia, vel ad inteſtina retroceditur, vel in primis viis de novo generatur: quorum alterum ſæpe, & ex facili fit; alterum quotidie.

X. Si quis autem *Arthritidem*, *Colicæ* hujus vel iſtius proſapiæ ſupervenientem, non tam *Symptomaticam*, & *Secundariam*, quam *Primigeniam*, eſſe contenderet; ipſamque *Colicam* (aliter atque prima facie videretur) *Arthritidem* eſſe, ſed anomalam, & demum regularem; profecto quidem hac in parte neque difficilem me inveniet, neque vehementer repugnantem; ut neque temere concedentem. Dubium eſſe fateor, vel Apolline dignum, & nodum Æſculapio vindice. Nihil habent ſymptomata, quod λόγοις ἀναγκαστικοῖς alterutrinque fidem hac in re conciliet; atque adeo, dum iſta ſilent, præciſe aliquid ſtatuere temerarium habeatur. Utcunque ſit, haud minori jure *Symptomatica* eſſe confirmetur hæc *Arthritis*, ac contra negetur: immo quidem majori; propterea quoniam *Colicam* manifeſte inſequitur, eamque ſæpe veterem, & (quantum hac in re perſpicere datum eſt) genuinam, & exquiſitam: verum utut res ſe habeat, in arte factitanda eodem fere recidit; nam dubiæ hujus *Arthritidos*, nunc inteſtina, nunc artus infeſtantis, pro duabus iſtis ſedibus, & ab altera ad alteram illius migrationibus, curatio propria ac peculiaris excogitanda eſt; nec in hac *Arthritide* ſananda depellendaque medicinam uti decet, quis exercuerit, niſi *Colicam*, cui ea ſubjicitur, ob oculos poſuerit, & ex hujus conſideratione illam vincere tentaverit.

XI. Hanc ad normam agenti conſentaneum videtur, ſive a pomaceo, vino ſubacido, cereviſia veteri, vel a dyſpepſia proficiſcenti *Colicæ Arthritis* ſubnaſcatur, quod paroxyſmi ferme eadem, ac in *Arthritide* exquiſita, medendi ratio; prophylaxeos autem alia atque alia eſt, pro cauſæ remotioris diverſitate: verum, ac in *Colica Arthritica*, nequaquam alia. Ubi in poculis erratum, mos ille pernicioſiſſimus primo quoque tempore abrumpendus: tum quod intus alieni, iterata catharſi deducendum. Hunc in finem aquæ purgantes, per ſe, vel, cum δυσλυσία poſtulaverit, per ſalem catharticum adjutæ, conducunt egregie. Quotieſcumque vero *Colicam* a dyſpepſia ſequitur *Arthritis*, coctionis ἐργαστήριον bene & frequenter purgari, coctionem digeſtivis ſtabiliri, pari fere ritu atque in *Arthritidos Exquiſitæ* prophylaxi, oportebit.

XII. Noviſſime corollarii loco addam, hujus tribus *Symptomaticis* præter cæteras ſui generis quaſcumque, præter *Arthritidem* exquiſitam, omnibus hoc commune eſſe, quod iſtarum paroxyſmi per eccoprotica ſubin iterata maxima vel præcaveantur, vel ſaltem minuuntur.

Hiſtor. I. *Arthritis Colicæ Bilioſæ Secundaria.*

FOEmina quædam, conſtitutione poſt hominum memoriam maxime *Cholerica*, nunquam ἐν τῷ γαστρὶ ἔχουσα, ſub ætatis flexum, *Colica* pertinaci *Bilioſa*, cum ingrato ſapore, Δυσορεξία, vomitu bilis frequenti, dejectionibus raris, & parum coloratis, urina ruffa, ore luteo, & lenta quadam febricula premebatur. Horum autem malorum procatarcticam habuit errorem in victu aſſiduum, utputa craſſorum, & δυσπέπτων eſtrix. Ubi alvum inanientibus (præſentiſſimo illi remedio) plus ſemel levaretur *Colica*, ex bilis incremento, conſtantiaque & acrimonia, menſes poſt aliquot, iterum & ſæpius, recidiva eſt. Fugiente ſæculo ſuperiori, cum affectui gravi tollendo tempus aliquod apud nos impenderet, præter *Colicam* memoratam, pedum item orta eſt debilitas; quæ primo aſpectu paralyſim, hujuſmodi *Colicæ* ἐπιγέννημα familiariſſimum, prædicere videretur. Quo per anum bilis exularet, neque ſe in nervos inſinuare permitteretur, catharticum adhibui. Iteratum inſecutus eſt utriuſque (ſed potiſſime dextri) pedis tumor, malleolum, & pedis convexum, hallucem autem præcipue, diſtendens; quem comitabatur hujus majoris articuli teneritudo mirifica, dolor pungens, rubor, ardor revera *Arthriticus*. Peræqua vero proportione increſcit *Arthritis*, qua minuitur *Colica*. Cum de ſuis exinde interponerem, matre admodum *Cholerica*, & demum *Arthritica*, fuiſſe prognatam; veterique *Arthritico* diutius junctam accepi; ſic, ut vitium partim hæreditarium, partim contagioſum eſſe ſuſpicari liceat. Recte ſe habent muliebria, & cum εὐρροία.

Ad medicinam morbi genio accommodandam, in eo fui, ut materiam, quo poſſim artificio, extra dimoveam; ideoque internis eam protrudentibus, externis eam invitantibus, diverſis ſcilicet diverſo modo idem operantibus, inſiſto; ut & toti malleolo, & dextri pedis ſummitati, *Epiſpaſticum* imponi, ſiniſtrum pedem laneis involvi, calideque veſtiri: & paulo poſtea ſoccos, ex cerato illo viridi, quo fiunt petaſothecæ, perpetuo geſtari jubeo. Unde exudavit humor, nec inutiliter: quan-

quandiu enim perduravit iſte fluxus, receſſit uſque *Colica* & viſa eſt declinare.

Erat autem iſta, per articulos, criſis imperfecta; quod reliquum erat materiæ, finita re *Arthritica*, & ejus ſpe fallente omni, avitos intra limites ſe recepit, moreque proprio agens caput eſt adortum: ideoque de hujus ægrotæ malo non eſt quod amplius addam: unum iſtud volui, ex *Colica Bilioſa* poſſe *Arthritidem* exoriri.

Hiſtor. 2. Arthritis Colicæ ex Pomaceo, ἐπιγιγνομένην.

VIr ampliſſimus, animi & fortunæ dotibus inſignis, natu integerrimus, ætate conſtanti, venatione aliiſque exercitationibus otioſe, & raro ſe fatigans, poculis plus ſolito indulgere cœpit. Ex temperamento ſanguinis præfervido, in deliciis habuit pomaceum, vinum indigena; propterea quod, (defæcatum modo, & tenue) abſque ſanguinis immodico fervore, pro illius natura potionis, hilaritate animum perfudit. Nondum ita diu indulſit, cum, dolore *Colico*, & annos aliquot deinde poſt *Arthritico*, teneretur, utroque interdum magno, ſed tolerabili. Sic ſe habuerunt hi affectus, ut ne ſemel quidem unquam concurrerent; ut nec vices, aut periodos remeandi certos unquam exercerent; contra, nullo ordine (pro materia, vel in inteſtinis, vel in ſanguine ex cauſa evidenti congeſta, & ad ἀκμὴν evecta) ægrotum alter, & alter occuparet; interea temporis notatu erat facillimum, *Arthritidem* hanc, ab ipſiſſima *Colicæ* materia, in artus tranſlata, haud dubie fieri. Itaque ſe rem habere in propatulo fuit, tam ex eo quod *Arthritis* ſæpenumero *Colicam* exciperet, eamque (ſic, ut duratio paroxyſmi erat) mitigaret; quam etiam, ab eadem ægrotum quod ad tempus aliquod defendere cerneretur.

De vitanda morbi hujus utriuſque προφάσει vir nobilis non nimis ſolicitus, ſolito ex more egit. Prophylaxin autem utilem, efficacem, ſimplicemque Deus illi fortunavit. Quoties enim dolor inteſtinorum ingrueret, inter ipſa ejus initia ut occurrat, *Syrupi Domeſtici* præter propter unciam idoneo vehiculo temperatam, hauriendo, morbum ἐν καιρῷ præcidit, contundit, fregit. Quid? quod eo ipſo cauſam *Arthritidis* προηγουμένην primis viis avulſit. Ceterum, vere & autumno, aliaſque quoties inteſtinorum inflatio, æſtus corporis univerſalis, & plethora (quæ materiam recrudeſcere, & gliſcere indicavit) exigere videretur, aquas *Alfordenſes* in ſe ingurgitando, fiſtulæ inteſtinali proluendæ ſatagebat: adeoque *Colicæ* cauſam conjunctam, *Arthritidos* remotam, amovendo, utriuſque ſævitiam magna ex parte antevertit.

Neque mitti oportebit, quod ex frequenti materiæ πλεονεξίᾳ, & *Arthritidos* paroxyſmis (qui per annos plus viginti creberrimi fuere, ut & regulares) tametſi articulos hodie corruptos, recrementis *Arthriticis* diſtentos (neque temere) quivis expectare potuiſſet, vir hic egregius aliter multo pedes, manus, habiles exercet; eorum uſquequaque compos impræſentiarum eſt, & quantum præſenſione poſſum aſſequi, futurus.

Hiſtor. 3. Colicæ, ex Dyſpepſia diuturnæ, Gonagra ſuperveniens.

MAtrona quædam *Colico* dolore, annos pene viginti conflictata eſt, ut raro menſem immunis ageret; ut indies propemodum gravaretur. Torquebantur inteſtina, & poſt vermiculationes unius circiter horæ περίττωμα quoddam acre & pungens, non ſine dolore ſphincteris acutiſſimo, quantitate modica dejici ſolebat: dejectionibus ſecuta eſt ſpirituum ſubmiſſio, ſive languor, incredibilis; unde in lectum ſe projicere, quocunque fors permitteret, medio interdum itinere, donec ægra ſomno, vel quiete, vires integraret, identidem neceſſe habuit. Deficienti maxime profuerat cardiacum, vel *actu* calidum aliquid pytiſſare. Poſt breve deliquium, vitæ munia ſicuti prius, repetiit. Cibum ſic ſatis ſumpſit, & quamvis eo, ut dixi, more crebro laceſſita eſt, vires & colorem retinuit. Plures illa Medicos (doctos, Jupiter! & exercitatos) hac de re conſuluit; quibus, ut ipſa mihi renunciavit, communis erat, quæ & maxime probabilis, ſententia, *Colicam* hanc a *Dyſpepſia* proficiſci. Sub finem anni ſupra quam moris erat, urgebat *Colica*, & hyſterica affectione ſociata dominam valde emaciatam, debilem, languentem pene confecerat. Nihil potius illius cauſa volui, quam alvum aperientibus expurgare materiam, turbas illic concitatas, & inquietem paregoricis ſopire, & componere; cumque reſtituiſſem, ut tenerem quem cœperam locum, & ægram fido tuerer prophylactico, *Decocti Corticis Martiati* hauſtum, bis vel ter in ſingulos dies propinavi.

Habet illud Decoctum pul. patrum, & Limaturæ Ferri ana ℥j. in Aqua pluviæ ℔viii. coquuntur ad ij. per pannum Vuallicum fit Colatura, Cujus ℥ij. adduntur Aq. Hyſtericæ Londinenſium ʒij. Tinct. Aurant. gut. x. Sær. Garyoph. q. ſ. fit in uſum præfinitum Hauſtus. Remedium hoc, ad menſes aliquot, ad congios plures uſurpatum, magnum attulit momentum. Melius inde perfectiuſque concoxit ægrota; rarius & tolerabilius doluit; bonis erat viribus.

Æſtate proxima, majoris utilitatis ſpe allecta, ad aquas ſe recepit, quas antea commode adverſus hunc affectum hauſerat, *Tunbrigenſes*. Martiatorum, qua præparatorum, qua naturalium, uſu, partim etiam currus agitatione milliaria quadringenta brevi ſpatio metientis (quod hercle vero proximum) in artus ſtatim ab itinere, propellitur materia νοσηρὴ. Erat utrunque genu natura imbecille, nec ad motum, maxime ad declivem, idoneum ſatis. Utrumque obtorpebat, nec abſque dolore flectebatur: dolori adjunctus eſt utrinque tumor, cum mira debilitate, & motu læſo; rubor autem nullus, ex temperamento corporis (quod opinor) frigido, neque ardor ullus apparebat, ſed tumor, qualis ſolet eſſet frigidæ *Arthritidis*; Interea temporis τοῖς ἐντέροις adeo prorſus integra eſt, ut nunquam magis.

Ut *Gonagræ*, morbo *Colico* hunc in modum ἐπιγιγνομένην, pro facultate mederer, utriuſque affectus habita ratione, *Aquam* adhibui *Spadanam*; cujus ampullam modice tepefactam, inſtillatis cuilibet ℔ß. *Sp. vol. ol. gutt.* aliquot, horas inter ſextam, & nonam, omni mane exſiccavit.

Decima ſeq. Vini albi Luſitanici Hauſtum, Gentianæ Zedoariæque Infuſo alteratum; Quarta pom. Decocti Cort. Martiati Hauſtum, cum Hibernorum *Uſquebach pauxillo. Quinimo, ſeptima quaque die (quoniam illud Termina, ſubinde recurrentia, poſtularunt) Catharticum e Calomel. ℈ß. Extr. Euſtach. ℈j. Scam. pul. Caſtor. Aſſæ fœtid. ſolut. ana gr. v. diluculo ſumendum. Veſperi Bolum e Ther. Androm. ʒß. Zinzib. in Indiis Cond. Conf. Fruct. Cynorrhod. ana ℈ß. Syr. Aurant. qs. cum Aquis idoneis & Diacod. ℥ß.*

His auxiliis, qua per renes, qua per anum, emiſſa eſt cauſa *Gonagræ* conjuncta; utriuſque genu tumor ſubſidit: *Colica* item materiam, cum emolumento ægrotæ lauto & locupleti, tum ejici, tum ex parte aliqua præcaveri conſtat.

Non eſt autem reticendum, quod ex dyſpepſia brevi tempore recurrente, denuoque materiam miniſtrante, *Colica* recruduit; & femoris dextri internodium menſes inde poſt aliquot infeſtavit dolor; idem fere ac ſi *Rheumaticus*; vagus certe, quippe qui ad acetabulum coxendicis ſenſim aſcenderet. Hunc comitabatur ejuſdem *Pedis* (late ſumpti) totius debilitas: qui tamen dolor &c. non alius eſſe jure potiori cenſeatur, quam *Arthriticus*, ex materia recens orta partem nuper affectam, & eo nomine debilitatam, occupante.

Hiſce vero diebus, anno nempe 1702. *Gonagra*, & omne genus *Arthritide* immunis ægra, affectionibus interdum *Colicis*, at frequentiſſime hyſtericis, quibus olim per *Gonagram* utriſque liberabatur, afflicta, aquis prædictis uſa eſt, & fructum ex ea re ingentem retulit.

Hiſt. 4. Ex Colica Paralyticus, Arthriticus, Inunctione trucidatus.

DOminus R. propter viam *Apſamenſem*, ætatis flore, *Colica*, quam *Pictonicam* appellant, aliquandiu gravatus, ex more & progreſſu iſtius mali ordinarium, incidit in *Paralyſin*, artus exinde marcidos, graciles, ἀκινήτως habens, per reliquum vitæ clinicus. *Paralyſi*, ſub ejus initium, acceſſerunt dolores erratici, incerti, horum illorum artuum internodia cruciantes, autumno & tempeſtate pluvia maximopere ſævientes,

& tam ad amuſſim *Rheumatiſmum* ſimulantes, ut æger eo morbi plus decennium ægrotaſſe (Medico, nec indocto, nec inexercitato, tota cum vicinia conſentiente) paſſim haberetur.

Cum ætas præcipitavit, dolor iſte vagus in fixum mutatus eſt articulorum juxta poſitorum, & nova ſymptomatum cohorte ſtipatum; id eſt, tumore, rubore, lævore, &c. quæ cum *Arthritidem* eo loci jam eſſe *Fixam*, cum a decennio fuiſſe Πλαντικῶ, vel luce clarius oſtenderunt. Materia in articulos impulſa, & *Arthriticos* ibi paroxyſmos faciente, perrarum aliquod, notatuque dignum, obſervare licuit; artus ſcilicet eoſdem ex *Paralyſi* flaccidos, macerrimos, tantum non emortuos; ex *Arthritide* floridos, inflammatos, vegetæ & vitalis vitæ indicta commonſtrantes.

Cum eo loci res erat, perfectæ (videlicet;) conſummatæque curationis ſpe deceptus, circumforaneo cuidam, hominum impudentiſſimo, nec quidem vulgi ſtupore nobili, ſe vitamque ſuam commiſit. Hic ſartum tectum protinus ut ægrotum redderet, membrorumque omnium omnino compotem, *Unguento* illa neſcio quo (*Mercuriali*, an ſecus,) oblinivit. Quid exinde factum eſt? Qui per annos aliquam multos, ſi vitæ momenta perpendamus, ſic ſatis habuit, (bene enim appetere, concoquere, dormire, generare, ſimiliaque eum officia recte obiiſſe, certo certius eſt) iſta inunctione abſque ulla concurrente cauſa, tanquam *Aſthmate*, ſuffocatus, animam agere cœpit, & aliquanto poſtea expiravit.

CAPUT XI.

De Arthritide, Morbis quibuſdam Cuticularibus ſubjecta.

Art. I. QUæ ſuppreſſioni *GonorrhϾ* virulentæ ſubjicitur *Arthritis*, ad luem ea pertinet veneream; cujus quidem mali iſta ſuppreſſio in cauſa eſt, & cui *Arthritis* illa proxime ſuccedit. Quæ ſcabiem *Scorbuti* flammeam, quæ *Paturſæ* ſiccam, quæ *Febris Eruptionem Miliarem* ſequitur, ea non tam horum ſymptomatum, quam ipſorum eſt morborum Ἐπιγέννημα: nec ea re hujuſce loci. Quæ *Achoribus*, quæ *Hæmorrhoidibus*, quæ *Ulceribus*, aridis & ſiccatis ſupereſt, illa hoc capite perſtringenda eſt.

II. De affectibus hujus *Symptomaticæ* primariis generatim acceptis, primum obſervandum eſt, quod multa naturæ opera & labore, illi (uti *Arthritidum Symptomaticarum* morbi primarii plerique omnes) materiam, quam habent ineptam, inidoneam, & alienam, in ambitum corporis expellunt, ibique exterminant. Quo quidem nomine, cum *Arthritide Primigenia* recta, & legitima ad amuſſim concordant.

Tum, de his notandum, quod, quoties eorum materia, ſeu victu pleno & immoderato, ſive otio adaucta, per excernicula priora minime expreſſa, in ſanguine cumulata fuerit, ex ea ſanguis diſcordiam, & turbas ſubit, ſupra naturæ modum vehementes, atque his ſuccedit alieni per articulos expulſio, id eſt, ipſa, quam dicimus, *Arthritis Symptomatica*.

Deinde advertendum, quod *Arthritico* durante paroxyſmo primariæ maxima ex parte conquieſcunt affectiones; ſiſtuntur evacuationes iſtæ morboſæ; latices iſti exiccantur: eo vero ad exitum perducto, ſcaturiunt denuo, & quidem tantiſper, dum nova repullulante, & urgente materia, prælium redintegretur, & Ἆψις *Arthritica* revertatur.

III. Ex eo vero, quod *Symptomatica* hæc noſtra morbo ſemper alicui externo ſubmittatur, pronum eſt conjicere, eadem illa, cum primario ſuo, ſed aucta, ſed in orgaſmum majorem evecta, & per excerniculum inſolitum, ideſt, articulos expulſa, gaudere materia: necnon exinde tum a reliquis *Symptomaticis*, tum ab *Arthritide Primigenia*, vel prima facie diſtingui.

Sufficiunt enim, ex Inſtituti noſtri ratione, morbi hujus derivationes ſucceſſioneſque, propter quas in *Symptomaticarum* numero ille cenſeatur; tametſi concedamus (quod tamen non concedimus) materiam ejus cum pure *Arthritica* revera *Specie* convenire. Et quæ res eſt, ut plane & latine dicam, ex hujuſce morbi ortu & metamorphoſi quam facillima, ex ejus concordantia, & ſimilitudine cum *Arthritide Primigenia*, vel eandem his utriſque eſſe materiam, alio corpore in ano, alio in tibiis, alio in auribus, ἀνωμάλως, poſtea vero in artubus, ὀρθῶς, ſe gerentem; vel *Symptomatica* huic noſtræ materiam eſſe, *Arthriticæ* illi longe ſimillimam, & germaniſſimam, exiſtimandum eſt. Et quia hæc *Arthritis* vel ipſa eſt *Primigenia*, vel ei quam ſimillima, idcirco de illa poſtremo hoc loco diſſeruimus.

IV. *Symptomatica* tam peculiaris ſubjicienda eſt curationi quodammodo peculiari. Etiamſi enim in ejus paroxyſmis eadem medendi ratio, & in eorum intervallis idem victus, ac in *Arthritide Primigenia* valebit; in iis tamen alia locum merebitur, immo vindicabit; quæ huic affectioni propria eſt medicina, mirum quantum a prædictarum methodis varianda.

Nihil enim ægro per vacationes paroxyſmorum commodius, aut quod adjumenti plus contulerit, quam ut morbus, quicunque fuerit primarius, ſuſtentetur, alatur: ut e. g. *Ulcus*, ſiquod extiterit *Cuticulare*, ne carne obducatur aut areſcat, per *Catheretica* ſive carnem modice rodentia, eniti. Placet huic in finem *Aqua Viridis exedens Barbettiana*.

Ad *Achores* revocandos *Epiſpaſtica* prope aures applicentur; vel lenia quædam *Attrahentia*, quæ humorem illuc peccantem & vitioſum invitent, eliciant.

Ut *Hemorrhoides* aperiantur uſui eſſe poſſunt *Aloetica* interne adhibita, externe vero *Hirundines*.

Quemadmodum ſalutares ſunt evacuationes, per *Ulcera*, per *Achores*, per *Hæmorrhoides*, hæ prædictæ, ideoque promovendæ, ita quidem, ſi hydrops, colica, tuſſis, apoplexia, vel ſiquid aliud mali, ex earum ſuppreſſione oriri videatur, omnino neceſſariæ ſunt, & primo quoque tempore conſciſcendæ.

Atque iſta volui de *Arthritide Morbis his externis* ſupervenienti, quæ pro eorum numero multiplex habenda, & diverſa: Hoc autem capite, propter eorum convenientiam & *Arthritidum* iis enatarum vicinitatem, ac ſi una tantum eſſet, explicatur.

Hiſt. I. De Arthritide Aurium Achoribus ſubjecta.

CUrrente ſæculo priori, *Dæmonio* hoc *Orientali* florebat ordine equeſtri gens, humanitate, opibus, & pietate inſignis, illoque tantum nomine infelix, quod ea tota, tam fœminæ quam mares (erant autem illæ quamplurimæ) *Podagra* miſerrime torquerentur.

Harum una, articulos non adeo graviter affectos habens, dolore, artus alios alioſque perreptante, multos annos eſt afflicta, *Rheumatiſmi* nomine, pro vulgi more, malum iſthuc appellatum eſt, quod tamen potius *Arthritis Vaga* æſtimandum. Decedente eo tuſſis exoriebatur, facta in pulmonem materiæ μεταπτώσει, & phthiſi paulo poſt occubuit.

Hujus *Arthriticæ* filius jam quadrimus aurium morbo tentabatur; ex omni parte tumuerunt illæ; præcipue vero *Helix*. Tumor initio ruber & φλεγμονώδης, brevi exinde tempore ſubalbicans. Serum illud acre, quod intus contentum, in tumorem cutim extulit; fibras autem cuticulares fodiendo, ſpirituſque earum incolans irritando, pruritum immanem, perpetuum & fere intolerabilem excitavit; in cruſtam poſthæc albidiorem condenſatum eſt; quæ quidem cruſta, demum exareſacta, & in ſquamulas diverſa, decidit; relicto loco, tanquam a variolarum fruſtulis, inflammato. Confertiſſima erant hujuſmodi excrementa, & quidem adeo crebra, ut propemodum perpetua viderentur. Veteri ſubito nova meſſis ſucceſſit; pro materiæ peccantis abundantia, & cœli humiditate (quæ ad hujuſmodi ῥύσεις contribuere notabatur) major. Ichor autem, quando largiter profluxit, non ſine fœtore erat graviſſimo, naribuſque ingratiſſimo: ea ſpes amicorum erat, ut ætate progrediente ſiſteretur iſte fluxus, & quidem tuto; ex eoque annis puerilibus ita profuſo, melius & tutius augeretur quod vitæ reliquum.

Ineunte quidem adoleſcentia, forſan ob exercitationes eo tempore vehementiores, fluxus eſt remiſſior; at annorum vix triginta, vir ſobrius, neque *Veneri*, neque *Baccho* deditus, *Arthritide* corripitur, poſt homines natos acerbiſſima. Per idem tempus aurium illa affectio major recurrit, ſed cum *Arthritidos* paroxyſmis vices habens alternatas. Horum enim vocationibus ſcaturiunt aures; at natura paroxyſmum moliente, ad eumque ſeſe, quaſi accingente, ſiccantur hæ; & ab his ſiccatis, inſtantis paroxyſmi non leve ortum eſt indicium.

Hæc ſunt, quæ de hujus *Arthritidis* ortu & deriva-

rivatione dicenda habui; quæque ſi recte judico, illius generis eam eſſe oſtendunt, cujus materia partim per *Achores*, partim per *Articulos* expellitur: eaque ratione, quod ordinario, prior illa ſufficiat evacuatio, quamprimum autem ὑπὲρ μέτρον in ſanguine cumulata & congeſta fuerit materia, itemque ad exilium parata, paroxyſmum illa concitet *Arthriticum*. Sic, ut materiæ ad hanc vel illam partem determinatio, ex ejus quantitate & naturæ niſu fortiori, prorſus pendeat. Si vero ipſam ſpectemus materiam, eſſe illam, utrique harum pari fere menſura propenſam, & æqualiter faventem.

Sunt autem alia, quæ cum aliis quibuſdam *Arthriticis* huic noſtro communia, memoratu digna cenſeantur. Primum, præter labem hæreditariam modo dictam, cauſam hujus & *Arthritides* & *Achorum* antecedentem eſſe procul dubio *Dyſpepſium*: Cibo enim difficiliori (porcina, bubula, & iſtiuſmodi aliis) nimium delectabatur; is autem ventriculo minime confectus, ſimul cum corpore morbum alere judicetur. His addendum ægri genus vitæ otioſum, neglectis ſcil. exercitationibus, quibus juniores ſatietatis mala ſeu prævertunt, ſeu reſarciunt. Otio facta eſt (quod tertio notandum) perſpirationis diminutio; cuticulæ univerſæ, manuum vero præſertim, ariditas unde humores intus retinentur; unde malorum ilias, urina huic ægroto in paroxyſmo pro doloris & inflammationis ratione rufula, alias ſtraminea, ſemper autem pro quantitate poculenti larga. Ingruente pluvia ſemper ille venarum diſtenſionem, ſanguinis orgaſmum, corporis hebetudinem perſenſit. Complures ille periclitatus eſt, per *Aquas Bathonienſes*, per *Cathartica*, ſanguinem expurgandi methodos. Nulla vero profuit. Adeo illi ſanguis intractabilis, & δυσμετάβλητος. In cibo ἀχύμῳ ϗ ἀπέπτῳ parce ſumpto, quo morbi cauſa præpediretur, ſpes ſita erat prophylactica. Ille vero Cereri indulgens, & quicquid gratum erat, utut difficile cocto, demittens, bis terve anno ferme omni deſerit *Arthritide*.

Unum adjiciam, quod huic ægro proprium eſſe videatur; *Arthritida* nempe aliquando dextram invadere patellam: drachmæ occupare ſpatium: per dies aliquot durare: paroxyſmum autem inſequentem, diuturnum eſſe, gravem, genuque labefactare, & valde imbecillum reddere. Ob genu imbecille factum eſt, quod gradus ſcalares multo facilius expeditiuſque surſum, quam ſeorſum iret: quando in deſcendendo neceſſum, ne corpus antrorſum rueret, ſummis illud viribus cohiberi. Hoc autem ſilicerniis, & depontanis fere omnibus commune.

Hiſt. 2. De Arthritide Ulceribus ſuboleſcenti, Epiſpaſticis alleviata.

ULceribus, quæ cutim mordent & exedunt, ἐπιγιγνομένης *Arthritidis* varia præſto ſum exempla; ex quibus uno, quod ob oculos rem hanc omnem plane & perfecte repræſentabit, contentus ero.

Vivit etiamnum apud nos, ætate adhuc conſtanti vir, cujus ut in ipſis *Arthritidos* paroxyſmis, ita non minus in eorum originibus, occurrunt plurima notatu longe digniſſima.

Ingruente paroxyſmo præmitti ſolet faſtidium, ſymptoma creberrime prænuncium; tum urinæ tenuis & pallidæ, tanquam in *Hyſterica affectione*, profluvium: nonnunquam etiam mandibulæ dolor, quaſi propter imminentem Ὀδονταλγίαν: ſpinam autem iſchiſque oſſis inter acetabulum, uſitate dolor acutiſſimus, pariter ac ab affectu illo moleſtiſſimo, quem idiomate noſtro *a Grick* appellamus: ab illo vero diverſus, eo quod vagetur, & ſpinam perreptans ad homoplatarum uſque intercapedinem aſcendat. Eo loci quam diu iſte viget, ſpiritum æger difficillime trahit, ac ſi *Aſthmate* pœne ſuffocatus. Hoc in ſtatu, pomaceo liberaliter ingeſto, ſæpe ille ad tempus aliquod paroxyſmum protelat: Grallator alias artuum exinde compos. Hæ vero tantum induciæ ſunt, eæque breves & infidæ. Die enim poſtero, qua pedibus, qua manibus, ſolet univerſe & quidem acerbiſſime dolere. Cum defervuit ſanguis, in carne muſculoſa tumores facere materiam νοσηρὴν: duroſque & longos, veſtis in modum, excitare; & per artus alios alioſque πλανητικὴν articulos aggravare, conſtat.

Quemadmodum *Febris* & dolor accedunt & intenduntur, urina magis flammea & rubra eſt: iſte vero rubor remittit ſimul cum dolore, idque ejus proportione. Veteris jam *Arthritici* ſummitatem cubiti ſiniſtri tumor occupat Οἰδηματώδης, nuci juglandi par, tofos habens intermixtos, duritie & mobilitate diſtinguendos.

Hæc ſunt, ad hujus *Symptomaticæ* paroxyſmos quæ præcipue ſpectant; eorum verò de origine conſiderandum eſt, quod æger hic noſter *Ulcuſculis*, quorum alia minora erant, piſi majoris ſecti baſin exæquantia, alia ad diametrum Thaleri largiora, omnia vero tibias obſidentia, ante multos annos afflictatus eſt. Quibus cum *Arthritis* ſubjiciebatur, quamprimum hujus cura mihi demandata eſt, nihil potius habui, quam ut, naturæ methodum imitando, ejuſque veſtigia reprimendo, materiam per cutim elicerem. Ideoque *Veſicatoria*, quibus id negotii perficiatur in uſum propoſui; quin & malleolo, carpo, cæteriſque articulis dolore cruciatis, vel eos quam proxime, nunc plura, nunc pauciora, prout exigere videretur ægri res, admovi.

Hæc autem eo cum ſucceſſu acta ſunt, ut acris ſeri fœtidique admodum, uncias ſæpe quatuor, identidem ſex, nonnunquam octo, unum idemque extraheret *Emplaſtrum*: Unde vicini dolor articuli ſtatim mitigatus, & paulo poſt ſublatus. Artificioſis hiſce colis adeo delectabatur æger & profecit, ut quoties dolor recruduit, ac ſi eſſet ἀιάλοδητος, ipſus ſæpe numero *Epiſpaſtica* ſuperponi juberet; ut, eodem tempore, ſex ſeptem interdum gereret.

Ex eorum dolore & fluxione maceſcit æger; caro illius impendio abſumi, vires debilitari & peſſumdari ſolent; ſed cum emolumento & fructu certe amplo locupletique. Quamprimum enim *Ulcera* exſiccantur, ſomno & fame poſtliminio reſtitutis, cibo multum idem reficitur: vires reparantur. Hiſce vero adaugendis non parum conducit aer apricus, & pomaceum; quorum alterum mirifice appetitum acuit; alterum animales ſpiritus fovet recreatque.

Cum miaſmate *Arthritico*, ſive per paroxyſmum, ſive per epiſpaſtica, liberatur æger; nemo unquam hominum vegetior, nemo hilarior. Ut coctio recta ſit, *Infuſo amaro Chalybeato* me hortante utitur; nonnunquam etiam, ad ſanguinem inſtaurandum, *Aquis Germanorum Spadanis*; utroque certe, eventu non infelici, imo feliciſſimo. Redit exinde Ἀσαρία ſanitaſque ſic, ut horum in paroxyſmorum intervallis uxorem quotannis gravidam faciat, valetudine, ſi unum excipias claudicationem, factus integerrima: donec cibi abundantia, & ſatietate corpus ample nutritum, & nimis ſit impletum; inque artus denuo erumpat humor, iterumque Παροξύνηται.

Hujuſmodi cyclus, paroxyſmum ſimul cum vacatione continens, quotannis in annos ſingulos ter quater repetitur. Solet autem paroxyſmus nunc unius menſis eſſe, nunc duorum, interdum etiam trium, pro materia plus minus cumulata & evecta.

Ulcera, quæ ab *Emplaſtris* ſunt *Cuticularia*, brevi tempore ſanantur; maxime vero quoties *Aqua Calcis vivæ* abluuntur.

Cum aliquando pedes tumefierent, ad detrahendum miaſma *Arthriticum*, una cum ſero in iis depoſitum, amici cujuſdam hortatu catharticum e fortioribus aſſumens, malo id eventu fecit, adverſo *Æſculapio*. Si evacuationes ſpectemus, inſtar omnium erant, in paroxyſmo, *Epiſpaſtica*, in vacationibus, *Diuretica*. Horum autem uſus uti perrarus fuit, illorum vero creberrimus; illis potiſſimum deberi agnoſcendum eſt. Quod, dolore æger etiamſi acerrimo ſubinde urgeretur, tamen ei ſuſtinendo tolerandoque uſque par exiſteret; neque per decennium nuper elapſum, etiamſi tot triſtiſſimis acceſſionibus comitatum, ſi præcipue notæ viſcera, ſi vitæ pondus attendamus, enervaretur, aut multum debilitaretur.

Hiſt. 3. De Arthritide (cum Febre Intermittente) ex Hæmorrhoidibus occluſis.

HIs affinis illa *Foreſti* obſervatio, de *Hollandiæ* præſide quinquagenario; qui, cum *Hæmorrhoidibus* affici ſoleret, ex iis occluſis in *Tertianam* incidit, & paulo poſt in *Podagram & Chiragram*, adeo vehementes, ut per dies viginti lecto affigeretur.

Hujus mali cauſam eſſe, vir clariſſimus exiſtimavit,

vit, non ſolum phlebotomiam ac catharſin prætermiſſam, ſed (cum aliis quibuſdam) & quidem maxima ex parte *Hæmorrhoides ſuppreſſus*: neque vero perperam; rarus enim id, quod erat, per lenientia, ventrem inanivit. Quo ſubducto, & dolore cataplaſmatis mitigato, in excrementis denuo conſpicitur ex *Hæmorrhoidum* apertione ſanguis. Hoc viſo, ſanitatem Medicus pollicetur, & quidem brevi admodum æger *Arthritide* liberabatur; neque annis poſt ſex dolores *Podagricos Chiragricos*, aut *Articulares*, etiamſi illa jam ætate quæ ad hoſce prona & proclivis, ſenſit.

CAPUT XII.

Corollaria & Spicilegia quædam cum Epilogo.

Art. I. SYmptomaticarum iſti, quem protulimus, cenſui *Corollaria*, quæ ex his recognitis ſive omnibus, ſive pluribus, inter ſe comparatis oriantur, & *Spicilegia* quædam, quando ad illas amplius illuſtrandas utraque nonnihil conferant, jam denique ſuperaddam.

Ex omnibus, gregatim ſumptis, omnino liquet, quod ἰδιωτάτων iis, quæ puræ & germanæ *Arthritidi* ſunt vicinæ (id eſt, *Arthritidi Colicæ*, & *Morbis Cuticularibus* ſupervenienti) maxime conſentire cernuntur illæ, ſi, miſſa morborum primariorum conſideratione, & ab iis *Symptomaticarum* emanatione omni, illarum *Materiam* tantum intueamur, quæ *Chloroſi* & *Hydropi* ἐπιγιγνόμεναι *Symptomaticæ minus propria* nominantur. Iſte vero conſenſus ex illarum ſimili materia proficiſcitur. Vicinis illis *Speciebus magis propriis* materia, vel *Arthritidos* genuinæ ipſa, vel (uti ſupra declaravimus) ei quam ſimillima eſt, (ſicut, e diverſo, *magis propriis*, ſed remotioribus, pro diſtantia, diſſimilis) jam vero *Symptomaticis minus propriis* materia, (quod item oſtenſum eſt) pura puta eſt *Arthritica*: unde elucet dicti veritas. Et quidem ob iſtam *minus propriarum* cum *Exquiſita Arthritida* convenientiam, *magis propriis* poſtponi illæ poterant, imo (ut ordinem hac in parte corrigam) debuerant.

II. Secundo. De *Symptomaticis magis & propriis* advertendum, quod nihil me movebit, ſi quis e perſpicacioribus & nimio plus ſubtilibus, eadem materia morbos oriri poſſe diverſos, eoſque *Specie* diſtinctos aſſerens, *Luis* ex. gr. materiam, non *Arthritida Falſam*, & *Mendacem*, ſed *Exquiſitam* & *Genuinam* parere contenderit: itaque *Symptomaticas* (aliter quam a nobis ſtatutum eſſe videatur) & inter ſe, & cum *Arthritide Exquiſita* congruere, pro certo habuerit; nihil, inquam, iſtuc me movebit.

Primum enim, morborum *Materia*, ſive *Cauſa Conjunctæ*, revera ſunt in obſcuro; & quis atomorum globus, ſive Ξχηματισμὸς ex. gr. *peſtem*, quis *Variolas*, quis *Hydrophobian* & ita affectum quemcunque contagioſum, aut exigua materia, quaſi fermento natum, afferat & producat, Deo ſoli cognitum & perſpectum eſt: nec quis unquam mortalium hæc in operto naturæ fabricata fideliter repræſentaverit, aut palam exhibuerit. Ideoque de *Symptomaticis* hiſce noſtris, utrum germana ſunt *Arthritis*, an ejus tantummodo *Simulachra*; cum in utranque partem diſputari poteſt & quidem fruſtra; *ex Earum Materia per ſe conſiderata*, non eſt temere decernendum; quin philoſophis magis oculatis, χεψοτάτων λήρων ἱερεῦσι, miſſum illud faciemus.

Tum, de illarum materia, *ſecundum phænomena*, ſi ſentire & judicare liceat; certo certius eſt, primum, diverſis illas primariis affectibus, iiſque *Specie* diſtinctis, exoriri. Deinde, eorum *materiam*, ſignis ſuis diacriticis uſque manifeſtam, propriiſque remediis impugnandam, in ſtatu peregrino illas retinere. Et quoniam morborum *Specificatio* a nulla alia reducenda magis, quam ab illorum materia peculiari, ſignis ſuis diacreticis oſtenſa: his conſequens videtur, illas *Symptomaticas*, pro affectuum diverſitate primariorum, *Specie* diſtingui, propriaſque poſtulare medendi methodos; ut & propria vocabula.

Neque enim, tertio, ſiquis eas *Arthritidis* nomine comprehenderit, earum mutabit naturam, aut curationes; ſed, nimis lata ſignificatione, vocem eam, morbum ſingularem exprimere ſolitam, reddet *Æquivocam*; morbos longe disjunctos, eoſque non paucos, complectentem, qua quidem re, ἐν τῷ Ὀνοματοποιεῖν nihil magis fugiendum.

Nos certe opus practicum moliri, & hos affectus eo modo tractare ſtuduimus, qui ad eos tollendos, aut mitigandos, maxime conducat: quem in finem, ut in ſuperioribus *Arthritides* alias *Genuinas*, in *Secundariis* & ſenſu laxiori *Symptomaticis* cenſuimus; quod *Chloroſi*, quodque *Hydropi* ſubjiciuntur; ita hic multo ſatius eſſe duximus, tametſi veræ ſint omnes hæ *Arthritides* (quod tamen ita eſſe, nec a quoquam unquam probatum, nec a nobis conceſſum) ut *Adulterinæ*, interque ſe diverſæ, & *magis proprie Symptomaticæ*, habeantur: Quoniam hæc poſitio, ad earum curationes & aptius lucubrandas, & felicius exigendas, uſus eſt immenſi.

Perimetrum circulare ad ſuam diametrum in ratione *Tripla-ſeſquiſeptima*, ſive ut 22. ad 7. eſſe ſtatuunt, & quidem omnium conſenſu recte ſtatuunt, *Geodatæ*: Quamvis id non tam ex rei veritate, quæ profecto nulla eſt, quam ex poſitæ commoditate & in ſolidis dimetiendis utilitate, factum eſt.

III. Unum adhuc reſtat, quod quidem me ſolicitum habet, quodque Lectorem moneri par eſt, non eam hujus ſcripti mentem eſſe, quæ *Melancholia*, *Scorbuto*, *Lue*, vel alio quovis morbo e primariis ſupra dictis laborantem, *primigenia* ſimul *Arthritide* laborare poſſe diffiteatur: quin e contrario (quantum video) poſſe ita fieri, (ut, illorum altero qui ægrotet, *podagra* ſimiliter ægrotet, *primigeniæ*) lubens agnoſco. Mihi vero cum hiſce ſolum morbis negotium, qui ſtatum priſtinum vel partim vel omnino deſerentes, ſub falſa *Arthritidos* imagine laceſſunt ægros.

IV. Præter has *Imagines Arthriticas*, quæ ſuo quæque genere perfectiſſimæ, & omnium, quas ego notavi unquam, maxime ſunt elaboratæ: aliæ cernuntur minus perfectæ, neque tam ex amuſſi ad exemplar illud ingens, *Arthritide* videlicet *primigeniam*, formatæ. Sunt illæ fœtus naturæ, ſed abortivi; ſunt illæ conamina, ſed languida, & frequenter vacua. Habent tamen nihilominus dolorem; aliæque tumorem, aliæque etiam ruborem, breves habent plerunque paroxyſmos, neque ex ſtadiis omnibus perfectis conflatos; atque adeo interciſos, interraptos.

Harum *Abortionum* cauſa, ex naturæ imbecillitate, & ad *Arthritidem* eluctandam impotentia; vel ex materiæ defectu peccatricis; vel ex ſanguine δυσμεταβλήτῳ, & ad *Arthritida* ſubendam minime apto & proclivi, ut intelligo, petenda eſt: Certe tanta illarum Ἀπορία, mox ita dubium, ut ad haſce noſtras *Symptomaticas* nihil eſſe cenſeantur, neque ſermone longiori perſequendæ.

Minime vero tacendum, quod hæ *Abortiones* nunc, ut aliorum morborum aliæ non paucæ, (quod jampridem detexit clariſſ. *Sydenhamus*) apud vulgus *Scorbuti*; nunc etiam *Rheumatiſmi*, facti, vel imperfecti, nomine inſigniuntur; & paſſim curationi, pro hoc vel illo nomine, (quam autem auſpicato conjectari facile eſt) ſubjiciuntur.

V. Poſtremo addam, quod *Articulares Glandulæ*, quæ tantopere in ſtatu corporis ſecundo & naturali, per ſecretam mucilaginem, (a) articulorum motui, immo vitæ animali conſervandæ; in ſtatu ejus vitioſo adverſoque ſanguinis depurationi & purgationi, pari modo inſerviunt: quando per has exprimitur venenum, in alio corpore Ποδαγρικὸν; in alio, *Melancholicum*; in alio, *Scorbuticum*; in alio, *Venereum*; in alio, *Febrile*; aliud videlicet aliudque longe diverſum, ſumme pernicioſum. Ut dictæ *Glandulæ*, ex incerniculis totius corporis celeberrimis ſint: neque per *catharros* infantum; neque per *Rheumatiſmum* muliebrem, fæminarum; neque per *Hæmorrhoida*, provectiorum; quam per Ῥύσιν hanc *Articularem*, ſeniorum vita, ſalus, & incolumitas, magis ſuſtentetur.

EPILOGUS.

ITa demum abſolvimus *Syſtema Arthritidum Symptomaticarum*; eas *Species* percurrendo omnes, non quas imaginatio peperit; non quas opinio commenta eſt; vel auctores, ſcripta ſua compilantibus, ſunt elargiti; ſed quæ nobis uſu & experimentis; quæ obſervatione & exercitatione medica occupatis, ſeſe prodiderunt. Ha-

(a) Vide Clariſſimi *Haverii Oſteologiam novam* Diatribam *De Glandulis Mucilaginoſis*.

Harum modos & proprietates expiſcari fuimus conati, medendique rationes & indicationes ſingulas, quam poſſimus aptas idoneaſque, earum ſingulis accommodare. Nunc *Calcar* adhibendum, & *Arthritidem* in nonnullis omni induſtria promovendam; nunc contra, *Fræno* opus eſſe, & morbos artificioſe ſiſti ſufflaminarique oportere: materiam nunc per *Locos Muliebres;* nunc per *Renes*, nunc per *Ambitum Corporis*; nunc per *Anum*, nunc per *Os*, *evacuari*; nunc, emiſſâ evacuatione omni, *alterari*; nunc, & alterantibus & evacuantibus neglectis, tantummodo *præcaveri*, in ipſoque ortu *ſupprimi*, debere demonſtravimus.

Si, in ponendis hiſce indicationibus, iſque deſignandis, erraſſe nos conſtiterit, (in re vero tam multiplici, tamque intricata, nihil errare, pluſquam humanum eſt) certe ſuam cuique *Symptomaticæ Arthritidi* propriam eſſe, ex derivatione propria, naturam; tum item harum ſingulis, pro ſua cujuſque derivatione & natura, curationem excogitandam eſſe propriam & peculiarem, omnino comprobatum eſt.

Jacto iſthoc fundamento, quæ mediocriter (pro earum dignitate, ſi quidem mediocriter) a nobis aperiuntur *Symptomaticæ;* tum eas amplius explicare; tum eas illuſtrare; tum earum numerum explere poterit obſervatio poſterorum, quibus in medio relinquam *Scrofulæ*, *Rachitidos*, *Pſore*, *Diabetis*, *Icteri*, *Dyſenteriæ*, aliorumque complurium chronicorum erga *Arthritidem* inclinationes & demigrationes, ſi quæ ſint, & qualeſcumque, evolvendas: eſſe vero plurimorum; eaſque longe inter ſe diverſas, & diſcrepantes; ex jam prolatis, quæ a nobis, ut dabatur occaſio, perpaucis annis ſpatii cogerentur, abunde veriſimile eſt.

Animus erat, de *Arthritide Anomala* quæ habuimus dicenda, his ſubnectere: ſed, in præſentia, manum hac de tabula, &, ſpatio jam exacto, ſiſtentes (anhelantium more curſorum) pauliſper reſpiremus.

F I N I S.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

DISSERTATIO SECUNDA.
DE
ARTHRITIDE ANOMALA,
SIVE INTERNA.

PRÆFATIO.

IN Diſſertatione non ita pridem edita, de morbis iis ſermonem fecimus, qui ab *Arthritide Primigenia* diſtincti, natura & indole plus minus remoti, ſtationes ſuas deſerunt; ad illam appropinquant; ejus ritu paroxyſmos agunt, *Artus* affligunt: quoniam vero, præter *Arthritidis*, ſive *Symptomaticæ*, ſive *Primigeniæ* paroxyſmos eos, qui in artubus omnino locum habent, & a me *Idonei*, *Recti*, & *Regulares* appellantur; alios adhæc inſultus faciat *Arthritis* utraque, & interdum *Trunci* partes has illas, ſedes, & regiones intret alienas, atque illas ſæpe mulctet graviſſime, hos utriuſque *Artritidis* errores, has obliquitates, & Ἀνωμαλείας hoc loco exponere decrevimus.

Dari vero ſibi poſtulat hæc Diſſertatio, (& quidem optimo jure poſtulat dari) ſuos eſſe *Arthritidi* cancellos, ſuos limites certos, & definitos; quibus ſe quandiu continet, tandiu *Regularis* illa judicari poteſt; quotieſcunque vero eos excedit tranſilitque, toties *Anomala*. Dicam planius & apertius *Arthritidi Subjectum*, unos *Artus* eſſe *Regulari*, proprium, & ſuum hanc illos vendicare; domicilium in illis collocare: contra vero, organicam *Trunci* partem aliquam, ſive *Provinciam interiorem*, non niſi *deviam* uſurpare; non niſi *Anomalam* invadere. Quæ quidem harum in corpore regionum deſignatio partitioque, non ex arbitratu noſtro fieri, vel opinionis commentum eſſe, verum, e diverſo, in natura ſtabile, & fixum habere fundamentum uſu, & experientia confirmatum invenietur.

Quotuſquiſque Medicorum *Impetiginem*, e. g. virus in *Cutim* effundentem, ſquamas (ſic, ut moris eſt) præ ſe ferentem, animo perpendens, *Cutim* illi propriam eſſe ſedem, non exiſtimaverit? quotus etiam quiſque eſt, qui, relicta *Cute*, ſi materia vitioſa *Pulmonem* ingrederetur, & *Tuſſim* faceret; non, hanc illius a ſuo in alienum locum aberrationem eſſe, judicaverit? Quis, hujuſmodi *Tuſſim*, a vulgari & exquiſita diſſidere, multumque diſcrepare, non libenter affirmaverit? Quis, alia medendi methodo, quam quæ *Tuſſi* conducat exquiſite, tractari eam oportere, vel ſecum dubitaverit? Immo quidem iſtiuſmodi *Tuſſim*, etiamſi *Bechica*, reliquaque remedia *Pulmoni* dicata, minime reſpuerit; tamen, per materiæ translationem in corporis ſuperficiem, in ſedem illi uſitatiſſimam, (unde *Pulmoni* cautum eſſet, donec e corpore prorſus expellendæ ejus daretur occaſio) id eſt, per renovatam *Impetiginem*, modo renovari poſſet, appoſite curari, quis in arte noſtra prudens abnegaverit?

Quæ hic de *Impetigine*, mutato nomine de *Arthritide*, narretur fabula; pari enim modo, atque illi ambitus corporis, huic artus, *Subjectum* & ſedes eſt exoptatiſſima. Quod vel eo liquet, quoniam hos ſuapte ſponte adit *Arthritis*; hos incolit; hos invita, plerunque exacta, linquit; hos celerrime reviſit: *Truncum* autem, niſi coacta, raro premit; cauſa nempe fortuito aliqua naturæ conſilium mutante, rationem morbi conturbante, morem alterante: unde jure merito, quæ artuum eſt *Arthritis*, habeatur *Regularis*; quæ reliqui corporis, *Anomala*. Simili etiam modo, atque de *Tuſſi Impetiginoſa* diximus, quæ e.g. *Tuſſis* eſt *Arthritica* (quandoquidem ex miaſmate *Arthritico* fiat) a vulgari & primigenia *Tuſſi*, ſi recte comparetur illi, primum differre exiſtimetur. Poſtremo, (ut in *Impetiginoſo Tuſſiente*) nihil hac *Tuſſi* laborantibus conducibilius, nihil *Arthritidi* huic *Anomalæ* magis aptum, quam ut in viam ea, quaqua poſſit arte, reducatur, & fiat *Regularis*, id eſt, in artus ut ejiciatur.

Præmiſſa hac *Arthritidos* (in *Regularem*, & *Anomalam*) diviſione, tanquam hujus ſcripturæ baſi, de *Arthritide Anomala* diſſerere non jucundum modo, verum etiam utile; ſed & difficile cogitandum. Eſt enim illa, primum, perobſcura tenebris occul-

occultata, neque perpetuo animadverſa; maxime, ſi ex primo ejus aſpectu, nempe ſymptomatum concurſu, (qui vulgi mos eſt) diagnoſes ſtatuantur. Partium quas invadit, morbos, adeo examuſſi illa proprios & vernaculos, imitatur; ad eorum modos ſe tam accurate comparat; ex eorum vultu, ſuum tam mimice componit; ut a Medicis omnis ſeculi omnino omnibus, aut prætermiſſa, aut tantum leviter tacta; a nemine unquam hominum, quod ſciam, explicata fuerit; nedum a quoquam, uti par eſt, impugnata.

Deinde, illa ita numero (veluti erroris alias natura) multiplex eſt: ut raro ullam in *Trunco* regionem, ea prorſus immunem; nullam fere, quam non aliquando ingrediatur, animo liceat comprehendere, ut *Trunco* quot partes ſint organicæ, tot propemodum *Arthriticæ* ſint earum *Anomaliæ*. Porro tam a ſe diverſæ ſunt, ut malorum, quotquot undique corpus humanum infeſtent, eorum omnium vix ullum magis, vix ullum obſervare licet æque πολύτροπον, πολύμορφον.

His adde poſtremo, importunam ſemper eam eſſe, (ſed ratione valde diſſimili, & inæquali) imo quidem non raro ſumme periculoſam; quoties nimirum miaſma *Arthriticum* viſcus aliquod e nobilioribus, & ad vitam maxime neceſſariis ingreſſum illud ſic, ut aſſolet, corrumpat. Hoc autem crebro fieri, hæc noſtra *Diſſertatio*, niſi quid me fallit, manifeſtum & teſtatum reddet. Teſtatum, inquam reddet, *Arthritida* non ſolum (*Regularem*) artubus dolores, tumores, tofos, aliaque iſtius generis mala (quæ *Arthritidem* omnino omnem indicare, vulgo fuere judicata) inferre; verum etiam (*Anomalam*) modo *Ventriculo Nauſeam*; modo, *Inteſtinis Tormina*; modo, *Renibus Nephritida*; modo, *Pectori Aſthma*; modo, *Pulmoni Tuſſim*; modo, *Faucibus Anginam*; modo, *Cerebro Apoplexiam*; modo, *Nervis Paralyſin*: &, quod *Trunci* partes, affectibus indigenis ſatis ſuperque afflictatas, uſque novis & peregrinis aggravet; uſque miſeros mortales excruciet; tunc, ut ſæpe accidit, maxime crudelis, quando minime ſuſpecta.

Tantæ peſtis & tam funeſtæ impetum, ut Ego pro virili ſiſterem; harum *Anomaliarum* Doctrinam, & diſciplinam attentavi: Quos in *Trunco* locos adeat *Arthritis*; quibus in corporibus, quæ præferat *Diverticula*; quæ *Latibula*: itaque quos illa, generatim; quos, ſpeciatim, *Mæandros*, *Anfractus*, & *Obliquitates* amet: quibus de cauſis eas incipiat; qua velocitate percurrat; quo eventu terminet; quodnam item *Anomalæ* cujuslibet Εἶδος; quæ *Accidentia*; qualis, a morbo partis affectæ proprio *Differentia*; qua demum arte præcipue quam peculiari, & privata, quælibet oppugnari, quaque præcaveri debeat, tradere conatus ſum.

Circuli, curvarum linearum perfectiſſimæ, natura & proprietatibus explicatis; ea re minime contenti Geometræ parvam & tantum inchoatam iſtiuſmodi linearum matheſin, eſſe putavere; niſi etiam curvæ minus regulares enodatæ fuerint: atque ideo *Ellipticam*, *Aſymptotas* aliaſve curvas, *Circulari* minus perfectas, ſuſcepere, & in iis extricandis operæ multum impendere; tam ſibimet ipſis, quam aliis, utile & jucundum.

Quæ vero me ad opus hoc aggrediendum impulerunt, in primis duo ſunt. Alterum, quod *Damnonios*, Populum nobiliſſimum, & de me optime merentem, *Arthritide Anomala*, perinde atque *Recta*, multum urgeri vexarique, jam diu obſervaverim; illaque multo plures, quam hac occidere; ut *Arthritis Anomala* morbus non immerito *Lethalis* habeatur; uti, quæ *Recta*, *Salutaris*: raro enim hæc ægrotum interimit, niſi *Anomala* prius facta. Quibus tamen hominibus, cum pleriſque aliis, morbi illius facie miſere deceptis, de vero ejus ingenio, nempe *Arthritico*, raro unquam ulla fuit ſuſpicio. Et tantopere ſub aliena larva debacchatus eſt in eos hic affectus, ut, ex iis qui Ἀνορεξίᾳ, qui *Colica*, qui *Syncope*, qui *Phthiſi*, qui *Aſthmate*, qui *Apoplexia*, (ne dicam alios affectus, utique complures) exquiſita, pura, & genuina perimi, & e medio tolli cenſerentur; revera *Arthritide*, unum eorum aliquem æmulante, & larvam induente, non pauci, atque adeo (quod veriſſimum eſt) permulti fuerint ſublati: non ſolum morte, ſed & ignota ejus cauſa, infelices. Quas tamen eorum *Arthritides Anomalas*, methodis hiſce noſtris opportune adhibitis, quam iis, quæ continentem, & proximam earum cauſam minimo attigerint; nec quidem unquam reſpexerint: facilius cedere potuiſſe, conjectura ducor ad ſuſpicandum.

Quod vero præterea calcar, atque animum, ad ſcribendum dedit, alterum erat illud de *Arthritide Interna*, ſive tollenda, ſive dignoſcenda, apud Auctores medicos ſilentium. Etſi enim patet, eam, ut, & periculum, quod eam inſequatur, non eſſe novum, aut artis profeſſoribus ignotum; tamen, quia neque illud periculum, neque

ipſa *Arthritis*, multo minus ejus curatio, dedita unquam opera, vel pro ejus dignitate, & momento, fuit a quoquam unquam expoſita, nec, quod ſciam, inchoata; idcirco ejus Doctrina, quatenus diagnoſin, & therapiam ejus comprehendit, inter artis Medicæ defectus, & deſiderata, non immerito cenſeatur.

Ne vero quis, ex eo medicinæ conſultorum hac in re ſilentio, *Arthritidis* hujus in dubio ponat Ὑπάρξιν, & de morbo, non tam gravi periculoſoque, quam commentitio imaginarioque, diſputare me coarguat; Operæ pretium exiſtimo, veterum, quorum authoritate morbus ille (*Arthritis* ſcil. *Interna*) confirmari poſſit, e multis aliquot teſtimonia proferre.

Annos certe millenos abhinc ſeptingentos (i. e. ſub *Auguſti Cæſaris* Imperium) *Aretao* ille *Cappadoci* innotuit, ita de *Arthritide* verba (*a*) facienti, Τισὶ δὲ νέμεται ἐς τῦ τȣ̃ παντὺς σκήνεος περίοδον, Id eſt, *Quibuſdam in omnis Corporis ambitum vagatur*. Et deinceps, Ἡ δὲ Μετάβασις ἐς νώτȣ μύας, καὶ Θώρηκος. Ἄπιστον, εἰς ὅσον ἕρπει τὸ Κακόν, Σπόνδυλοι ἀλγέȣσι ῥαχιός τε καὶ αὐχένος, καὶ ἐς ἄκρον ἐρείδει τȣ̃ ἱερȣ̃ ὀστέȣ. i. e. *Tranſitus quoque in Dorſi Thoraciſque Muſculos fit: Incredibile eſt, quam late Malum* (i. e. Arthritis) *ſerpat. Vertebræ Dorſi, Cerviciſque dolent, & in ſummo Sacri Oſſis Dolor inhæreſcit*. Et paulo poſt Τέροντες, Ἀδένες, Μύες ξὺν ἐντάσει ἀλγέȣσι. Γνάθων & Κροτάφων μύες νεφρῶν & κύστιος ἡ διαδοχή. Ὢ τȣ̃ Θώματος. i. e. *Tendines, & Muſculi cum diſtentione Dolorem patiuntur, nec non Maxillarum & Temporum Muſculi. Item cum Renibus, & Veſica communicatur. O Rem admirabilem!*

Secundum hunc *Galenus* apertiſſime, *Satius*, inquit, *eſt, ut Humores pravi relictis Principalioribus partibus in Ignobiliores ferantur, quam quod ab Ignobilioribus in Principes impellantur. Aſpeximus etenim ſæpe in his, qui* Articulari *Morbo, aut* Podagræ *obnoxii erant, quod, repulſis ab Artubus Humoribus eo delatis, illi in Principem aliquam Partem contendentes, Homini interitum attulere: cui ea ſola relinquebatur Spes Salutis, ſi iterum poſſent ad Artus revelli*. (*b*)

Paulus etiam *Ægineta* nonnullorum meminit, *qui Aures, Dentes, Guttur, & nonnunquam Jecur, Lienemque, Arthriticis Doloribus conflictari pronunciant: A quibus, niſi deſubito Vitium in Artus ſeſe recipiat eructetque, periculum brevi tempore Laborantes occupaverit*. (*c*)

Adhæc *Ætius* (*d*) (*Jano* interpretante *Coronario*) *Qui vero*, ait, *extreme ab hac affectione* (nimirum Arthritide) *apprehenduntur, his & Spinæ Vertebræ, & Coſtarum Juncturæ, & Genæ dolent: aliquibus autem & Iris, ſive Corona pupillam Oculi ambiens: neque eſt aliqua Oſſium Connexio, quæ ab hac Affectione ſit immunis*.

Quibus animadverſis *Trallianus* (*e*) ſapienter monet, *Ne aſtringentibus & repellentibus in affectis Partibus utendum eſſe, niſi totum prius Corpus Recrementis liberaveris. Nam quod Articulis influit, ne ad Principales Particulas recurrens, Suffocationis cauſa fiat Ægro, periculumque Mortis adferat, metuendum eſt*. Et in ſequentibus, *Multos attonitos*, inquit, *fieri conſpicimus, ubi Pedes tentari deſierint*.

Quid? quod *Demetrius*, inter recentiores Græcos, *Pepagomenus*, *Michaelis Paleologi* Medicus, his aſſentiatur; Libro (iſtius Imperatoris juſſu) de *Podagra* ſcripto, *Non tantum*, inquiens, *in* manus, pedes, *omnes* articulos *tales ferri* fluxiones: *verum etiam in* cerebrum, jecur, *atque adeo ipſum* cor. *Eaſque teterrimas eſſe liberatuque difficillimas*. (*f*)

His accedunt ætate noſtra *Sennertus*, *Sylvius*, *Etmullerus*, *Sydenhamus*, & complures alii; ut, tametſi *Arthritidos Internæ*, qua late patet, diagnoſis certa & fidelis, ſuperſit nulla; nedum ejus ulla curatio propria; morbum tamen eum, Medicorum omnis fere ævi opinione, revera eſſe; eumque magnum, & ancipitem eſſe, omnino conſtet: & quidem mirari aliquando ſubiit, in morbo, toties a veteribus ſignificato, per

(*a*) Lib. 2. Cap. xii. Ed. in Fol. Auguſt. Vindel. 1603. per Heniſchium.

(*b*) Ἀπὸ γὰρ τῶν Κυριωτέρων μορίων εἰς ἀκυρώτερα μεθίστατε τȣ̀ς λυπȣ̃ντας χυμȣ̀ς, ȣ̓κ ἀπὸ τῶν ἀκυρωτάτων εἰς τὰ κυριώτατα, βελτίονές εἰσι Πολλάκις δ' ἤδη τεθεάμεθα, τῶν ἐπὶ τὰ κῶλα φερομένων ὑμῶν ἐν ἀρθρίτισι τε καὶ ποδάγραις ἀποκρυφθέντων ἐκεῖθεν. εἶτ' ἐπί τι Κύριον ἐλθόντων, ἀποθανόντα τὸν ἄνθρωπον, εἶτα τὸ μίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἐὰν δυνηθῶμεν αὖθις ἐπὶ τὸ Κῶλον αὐτȣ̀ς ἀνασπᾶσαι. In *Hippocratis* Librum de Natura Hominis, Commentario II. ad Textum quintum: Editione *Pariſienſi*.

(*c*) Τισὶ δὲ καὶ ὦτα, καὶ ὀδόντες, καὶ φάρυγξ, καίποτε καὶ ἧπαρ. καὶ σπλὴν, τῶν ἀρθριτικῶν μετέχων ἀλγημάτων ἐφ' ὧν μὴ διὰ τάχȣς ἐν τοῖς ἄρθροις ἡ μετάπτωσις ἐγίνετο, Κίνδυνος ἐν ὀλίγῳ κατελάμβανε τȣ̀ς Κάμνοντας. Libro 3. Cap. 78. Editione Aldina.

(*d*) Vide ejus Tetrabibli tertiæ Sermonem quartum, Cap. vi. Editione Frobeniana. Baſileæ MDXLII.

(*e*) Ἐγὼ δέ φημι, μηδὲ τοῖς στύφȣσι καὶ ἀπὸ κρούειν δυναμένοις ἐπὶ τῶν πεπονθότων δεῖν κεχρῆσθαι, μὴ πρότερον ὅλον ἀπερίττον ἐργασαμένον τὸ σῶμα. Τὸ γὰρ ἐπιρρέον ἐν τοῖς ἄρθροις, δέος ἐστὶ, μὴ πρὸς τὰ κύρια μόρια παλινδρομῆσαν, αἴτιον γένοιτο τȣ̃ καταπνιγῆναι, καὶ κινδυνεῦσαι θανάτῳ τὸν Πάσχοντα. Ἐπὶ πολλῶν ὁρῶ μὲν Πληγμȣ̀ς ἐπακολȣθȣ̃ντας, τῶν Ποδῶν παυσαμένων τȣ̃ ῥευματίζεσθαι. Vide Alexandri Tralliani, Lib. II. Cap. I. Baſileæ MDLVI.

(*f*) Οὐ μόνον δὲ εἰς Χεῖρας, καὶ Πόδας, καὶ εἰς πάντα τὰ Ἄρθρα γίνονται οἱ τοιȣ̃τοι Ῥευματισμὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς Ἐγκέφαλον, καὶ εἰς Ἧπαρ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Καρδίαν, ἅτινά εἰσι δεινότατα, καὶ δυσαπαλλακτότατα. *Cap. v. Editione Pariſienſi, per Charterium.*

per tot ſæcula genus humanum affligente, explicando curandoque; ab eorum temporibus ad hunc uſque diem, progreſſum adeo parvum fieri; adeo nihil agi: Utinam, quæ a nobis hanc ob rem in medium feruntur, propoſito reſpondeant.

Illud denique adjiciam, unde Lectori *Hippocratis* æmulo, (id eſt, Præceptoris in medicina optimi Diſcipulo) Diſſertatio noſtra, uti ſpero, commendetur, & gratiam ab eo ineat: omnem hanc *Arthritidum Anomalarum* diſciplinam, ſive ætiologicam, ſive therapeuticam, cum medicina *Hippocratica*, quantum in me eſt, convenire; &, (poſthabitis hypotheſibus, naturæ vero judiciis tum avide inveſtigatis, tum etiam diligenter examinatis) ad ejus normam & legem componi. Nec enim ille parum auſpicato medicinæ operam dat, qui id aliter facit, quam *Natura* duce, & comite *Ratione:* Hoc autem minime omnium illi videntur facere, qui, neglectis phænomenis, *Naturæ* nomine venditent *Opiniones*; itaque ſibi, ſuique ſimilibus fraudi, aliis ſint ludibrio.

Quare, de humorum *Tranſitu Migrationeque* & ab artubus in partem aliquam internam *Receſſu*; de eorum in ea parte *Receptione*; deque eorum medicamentis ore ſumptis, in artus *Expulſione*, extra vero applicatis, *Revulſione*, creberrime nobis ſermo. Sunt autem iſta plane *Hippocratis* Μεταστάσιες, Διαδέξιες, Ἀποκείσιες, Ἀντισπάσιες. Imo quidem, hanc noſtram medendi methodum, verbis generalibus, ipſe divinus ſenex propoſuit, præcepitque: Præcepit enim † Ἀντισπᾶν, ἢ μὴ ᾗ δεῖ ῥέπει. ἣν δὲ ὅκη δεῖ, τηπόισι δεῖ στολὴν, οἵως ἕκαστα ῥέπει. Id eſt, *Revellenda ea, quæ quo non oportet, repunt: Sin autem quo convenit, iis Viam ſternere oportet, ut ſingula eo vergant.* Quo quidem aphoriſmo, (tanquam oraculo, *Apollinis* inſtinctu edito,) tum *Anomalæ*, tum *Primigeniæ Arthritidos* curatio tota brevi comprehenditur.

Morbi *Hypochondriaci* diverſitates & morborum innumeras aliorum imitationes, quæ per omne ævum Medicis fucum, ægrotantibus moleſtiam fecerunt; a clariſſimo *Sydenhamo* graphice depingi, ſolertiſſime curari vidimus. Utinam etiam *Arthritidis*, morbi ſimiliter multiformis varietates, ſimulationes, flexiones, *Anomalias* qui exprimeret, & pro rei dignitate, & amplitudine deſcriberet, par eſſet *Sydenhamo*. Hiſce vero deſperatis, huc ſpectantia, quæ a me fuere paſſim obſervata, lubens in medium fero; ea ſpe fretus, etiamſi non perfectas & abſolutas, tamen nonnullas harum *Anomaliarum*, per hæc noſtra qualiacunque, fieri tum Hiſtorias, tum curationes.

Habes, Lector, inſtituti rationem & conſilium: utrique fave.

DE ARTHRITIDE ANOMALA, GENERATIM.

CAPUT PRIMUM.

Art. I. CUm materia peccans, & aliena, quæ *Arthritidos* ſive *Primigeniæ*, ſive *Symptomaticæ* cauſa proxima, continens, & conjuncta eſt; poſt aliquam in ſanguine moram, naturæ demum moleſta, ideoque expellenda, jam exilio parata eſt; permagni ſane refert, quas in corporis partes ea mittatur; quibus in locis deponatur: Si enim in *Artubus*, maxime vero ſi eorum commiſſuris; ſicque ut de ejus in ſanguinem reditu nullum ſit periculum; profecto quidem hoc eſt ipſum naturæ propoſitum, quod in ſui defenſionem omni illa ſtudio, ſummis viribus attentat: hæc morbi hujus ſolutio fida, accommodiſſima: hæc *Arthritis* exoptatiſſima, quæque jure merito nominetur *Regularis*.

II. SIN aliter acciderit, & ad corporis *Truncum*, ſive aliquam ejus partem, materia fuerit appulſa, & in ea malum more ſuo machinata; longe alia rerum facies, alius eſt eventus: nam aut nulla morbi fit ſolutio, aut ſaltem inepta, naturæque votis minime reſpondens. Novus ex eo morbus exoritur, iſque ſæpe periculoſus, ſæpe pernicioſus; indole, & ingenio propter materiam ab *Arthritide* ductam, admodum ſingulari. Atque hæc iſtius materiæ, in ea quæ intus ſunt, e ſanguine ablegatio, & in iis commoratio; quandoquidem ex primo naturæ inſtituto (quæ ſemper *Regularem* præfert, &, quoad fieri poteſt, molitur *Arthritidæ*) minime peragatur; verum multo aliter ex illius errato, vel defectione: hæc, inquam, *Arthritis* a nobis appellatur *Anomala*; ea vocis iſtius ſignificatione, qua apud veterem (*a*) Etymologum legitur *Anomalia*, *id eſt, extra Regulam.*

III. *Arthritidum Anomalarum* διαγνώσεις difficultatibus quampluribus involutæ, tenebris denſiſſimis obſcuratæ ſunt; ut autem excudam, & ante oculos ponam earum rationem aliquam generalem, omnino diſtinguendum eſt inter eas *Anomalas*, quæ *Regulari* nullo præcurrente paroxyſmo ſunt; & eas, quæ regularem *Arthritidis* paroxyſmum inſequuntur.

Illæ quidem partium, quas afficiunt, morbos tam mimice legitimos & exquiſitos imitantur; ut internoſcere illas, & ab hiſce charactere proprio diſcriminare, prorſus ἀδύνατον exiſtimetur. Quis enim, e. g. morboſam iſtam affectionem, quæ in corpore, ad hoc uſque tempus immuni, neque *Arthritidis* paroxyſmo regulari vel ſemel unquam tentato, vel ei (quantum apparet) proclivi locum habens, anginam inducat; eamque anginæ legitimæ tam ſimilem, ut neque ovum ovo ſimilius: quis, inquam, iſtuc malum; quis hanc anginam, *Arthriticam* eſſe ſomniaverit; quando nulli teſtes, ſymptomata nulla, vel minima quidem ex parte id arguere videatur? Nihilominus tamen *Arthriticam* eſſe poſſe hanc *Anginam*, omni dubio procul uſu medico confirmatum eſt. Quare prætermiſſis hiſce, quæ, ut nunc ſunt ſymptomata, & eorum interpretationes, ſupra captum humanum eſſe cenſeantur; ad eas progrediar *Anomalas*, quæ, paroxyſmum *Arthritidis* regularem a tergo ſecutæ, *Diagnoſes* habent probabiliores.

IV. HÆ vero *Diagnoſes* non ex caterva ſive globo ſymptomatum, ſimul ſemelque concurrentium, (quod in affectibus pleriſque locum obtinet) expectandæ; ſed ex ſymptomatum ſerie, vel ordine, in longum produ-

(*a*) *Iſidori* Lib. I. Cap. 27.

producto, capiendæ ſunt. Ut autem iſtæ catervæ, Συνδρομαὶ ab antiquo παθογνωμονικὰς fuerunt nominatæ; ita quidem hi *Ordines*, *Patognomonici* non inepte nominantur.

Qui quidem *Ordines Arthritidum Anomalarum Pathognomonici*, pro iſtarum *Arthritidum* diverſitate, diverſi ſint, oportet; & quidem alias conveniunt, alias inter ſe magnopere ſunt disjuncti. Conveniunt in eo, quod ad unum omnes ab *Arthritide regulari* ſumant initium; quandoquidem, de *Anomalæ Arthritidos* ὑπάρξει minime unquam conſtabit, niſi de *Regulari Arthritide* præcurrente prius conſtiterit. Atque hæc iſtarum Διαγνώσεων pars prima eſt.

Diſcordant eo, quod, eodem loco incipientes, diverſas omnes ingrediantur vias; uti radii ejuſdem circuli, ab eodem puncto, nempe centro, incipiunt; ſed in varia peripheriæ puncta deſinunt. Ut hoc exemplo clarius oſtendatur, *Dyſenteria*, v. g. *Phthiſis*, & *Apoplexia Arthriticæ* conſentiunt in eo, quod ab *Arthritide* regulari, & in artus ſæviente, exordiantur omnes: verum, quoniam miaſma nunc ad inteſtina appulſum eſt, ubi loci *Dyſenteriam* facit; nunc ad pulmonem, ubi *Phthiſin*; nunc autem ad cerebrum, ubi *Apoplexiam*; idcirco *Arthriticæ* hujus *Apoplexiæ*, *Phthiſeos*, *Dyſenteriæ Diagnoſes* ex cerebri, pulmonis, & inteſtinorum, nempe ex locorum affectorum ſignis, maxima ex parte ſunt eliciendæ. Atque iſta locorum, ab *Arthritide* in eos translatas affectorum, accidentia, Διαγνώσεων harum eſt quod reliquum.

Quoniam vero hi affectus poſtgeniti, *Arthritidem regularem* nunc e veſtigio ſequuntur, nunc ex intervallo; eoque alias brevi, alias longiori; magna profecto, ob hanc rem, earum eſt diverſitas. Alii originem plene & plane confitentur *Arthriticam*; alii, utrum habeant, an ſecus, minime declarant. Adeoque, ut diagnoſes haſce finiam, hic *Canon* iſtorum affectuum *Patognomonicus*. Quo certior *Arthritidos* regularis ὑπαρξις, & illius materiæ, in ea, quæ intus ſunt, quo poſtea certior eſt translatio; eo confidentius *Anomalam*, & quidem in parte jam nuperrime occupata, eſſe *Arthritidem* poſſimus ſtatuere.

V. CUM autem *Arthritidem* ea, quæ intus ſunt, *Anomalam* infeſtare dicam; vox (*intus*) ut & alibi (*Partes internæ*,) uti etiam τὸ (*Anomalam*) & (*Truncus*) ſic a me ſumuntur, ut *internæ Partes* ſint trunci omnes: *Truncus* autem tres ventres comprehendat, & cum artubus (quorum reſpectu partes ejus dicuntur *Internæ*) conſtituat univerſum corpus. Ut autem voces (*internæ*) & (*intus*) & (*Truncus*) ſenſu largiori, ita vox (*Anomala*) ſtrictiori accipitur: Non enim omnes *Arthritidos* in trunco *Anomalias*, non artuum ullas, tractare propoſitum eſt.

VI. HINC *Arthritidem* inter *Regularem* & *Anomalam*, quæ ſit differentia, quod diſcrimen, explicatu facillimum. Primum enim illa tantum artus invadit, eorumque præcipue articulos; tum humerum, & coxendicem, tum cæteros omnes: Hæc corpus reliquum; cujus partes, nunc *contentas*, nunc *continentes*; aliaſque ſæpenumero adoritur, multifariam affligit.

Deinde, *Arthritidos* regularis, cuicunque articulo affixæ, quoſcunque artus pervagatæ ſymptomata, ſimul ſumpta, inter ſe conſentiunt, ſimiliaque faciunt *Pathognomonica*, & (quod de ſimilium triangulorum lateribus ſolet dici) ὁμολογοῦσι. Nam in *Arthritide* regulari fixa, dolorem fere perpetuo, tumorem creberrime, ruborem ſæpe, neque raro ardorem & tofos cernimus: & in vaga dolorem, unde ipſius nominis ratio, vagum; cui nonnunquam accedit tumor albus, & tanquam οἰδηματώδης. Contra vero *Anomalæ Arthritidos*, uti in locis ea longe plurimis eſt, ita longe plurima & diverſa ſunt ſymptomata; in ordines ejus *Pathognomonicos* & numero plures, & valde diſſimiles (ſecundum partes ab hac *Arthritide* tentatas & affectas) diſponenda, & digerenda.

Poſtremo *Arthritis* regularis eſt a natura potiſſime petita; maxima ex parte tuta, perpetuo deſideranda, criſis; ut ad vitam ſervandam in primis neceſſaria; neque alium quemvis (niſi id caſu fiat) morbum gravem, & ærumnoſum habens ſupervenientem. Hæc contra ortus eſt ſiniſtri, & ex naturæ fruſtratione; raro abſque ægroti periculo, interdum ſummo comitata, exituque crebro fatali. Adeo nempe a *Regulari* diſtinguitur *Anomala Arthritis*.

VII. Id autem memoria tenendum, non ſolum exquiſitæ *Primigeniæque Arthritidos* eſſe has Ἀνωμαλίας, verum etiam *Simulatæ Symptomaticæque*; eaſque eſſe *Arthritides Symptomaticas*, quæ *Primigeniam Arthritida* non tantum modo recte agentem, ſed etiam deviam, ſed *Anomalam* ſequantur, & in rebus permultis æmulentur. Hujus autem verbi vis, & interpretatio non ita intelligenda, ac ſi omnes *Symptomaticæ* ad *Anomalias* ἀδιακρίτως omnes æque proclives eſſent; e contrario, has illis ſæpius, & longius excurrere, & quidem ad alios corporis locos, eſt exploratiſſimum.

VIII. At truncum illa univerſum non æqualiter infeſtat, aut pari modo lædit; verum, ut in provincia exteriori *Arthritis regularis*, ſedem in pedibus principalem ponit; quam creberrime frequentat, habitatque conſtantiſſime: aliam ſecundi ordinis ſedem elegit, nempe manus articulos; quos aliquanto rarius, ſæpe tamen inviſit: alias habet tertii, videlicet genu, cubitum, humerum, & coxendicem; quos articulos adit, quaſi invite, omnium rariſſime. Ita quidem in provincia interiori, ſive corporis trunco, *Arthritis* ſe gerit *Anomala*. Namque omnium ſæpiſſime ventriculum, & inteſtina petit, & in iis tyrrannidem exercet: hinc Ἀνορεξία, Δυσπεψία, *Vomitus*, hinc *Colica*, *Dyſenteria*; *Diarrhœa*; hinc interdum *Abſceſſus Arthriticus*. Sæpe caput, tanquam arcem munitiſſimam aggreditur; & nunc *Vertiginis*, nunc *Cephalalgiæ*, nunc *Apoplexiæ* partes ſuſtinet *Arthriticæ*. Aliquando etiam in nervos ſe inſinuat; unde *Paralyſis Arthritica*. Non raro pectoris regionem, ſpirandique tentat organa; & eſt vel *Aſthma*, vel *Tuſſis*, vel *Hemoptoe*, vel *Phthiſis Arthritica*. Aliquando etiam fauces invadit, & ſub *Anginæ* vultu ludificat ægrotos. Interdum gingivas, & appellari ſolet *Dentium Podagra*. Interdum renes afficiendo *Calculum* infert, *Dyſuriam*, *Stranguriam*: alias, ſcil. aliaſque trunci partes, viſcera, membranas, muſculos, glandulas, tendines, ligamenta, ne dicam oſſa penetrat inficitque, ut in omni trunco, quod ea liberum, & ex toto ſit immune, vix reperiatur.

IX. Ne cui vero *Arthritidi* videatur alienum, tot ei, vel erranti, *Anomalias* obtingere; inque morbos, ſi eorum facies ſpectemus, numero tam multos, natura tam diverſos, illam diffindi, & diſpertiri; hoc cum animo cogitet. Primum, virus *Arthriticum*, ſanguine commiſtum, una cum eo corpus univerſum circumvehens, in ſingulos ventris ſinguli receſſus, in partes corporis omnino omnes immitti, earumque adyta intrare. Deinde, iter ad articulos non adeo recta facere miaſma illud, ut in aliis corporis regionibus minime unquam divertatur; verum ex contrario, ad partem trunci aliquam appulſum, in ea ſæpe morari, ſedemque tanquam propriam occupare. Poſtremo, illa commoratum, illius affectum aliquem, ſed novi moris affectum, ſed *Arthriticum* inducere tum poſſe, tum etiam ſolere. Ut *Arthritidis* imperium, uſquequaque dilatatum, amplum eſſe conſtet, pariterque fere atque humanum corpus immenſum.

X. Cauſæ loco proximo perpendendæ veniunt; Eæ vero, uti mihi videtur, ita ſe habent. Alia eſt *ipſum Miaſma Arthriticum*, vel in ſanguinis ſinu incluſum, vel ad corporis extremitates amandatum; quod tamen iis minime defixum, aut inhærens, repercuſſu proclive ſit, & in trunci organicam partem aliquam facile repellatur.

Alia *in ipſis Trunci partibus*, quæ miaſma depoſitum accipiunt, ineſt. Earum enim infirmitas & ἀτονία major, minor; eaque interdum naturalis, alias acquiſita, reddit eas *Arthritico* plus minus oneri ferendo idoneas. Atque hæ duæ cauſæ *internæ* ſunt, & procatarcticæ, & in *Anomalis* hujuſce generis quibuſcunque locum obtinent.

Alia eſt *externa*, & evidens cauſa; ut emplaſtra, cataplaſmata Ἀποκρουστικὰ, frigus, & quidem omne, quod materiam, vel a τοῖς ἔξωθεν repellens, vel iis affigi prohibens; ad ea, quæ intus ſunt, illam intrudat. Atque hæc cauſa frequens & pervagata, minime vero conſtans, & perpetua eſt. Trunci enim partes aliquando debiles, & ἄτονοι nulla omnino urgente vi externa, onus per ſe recipiunt ultroque ſuſtinent.

XI. DIFFERUNT inter ſe *Arthritides Anomalæ*, primo, ſecundum *Locos ſive Subjecta*: Alia enim eſt ventriculi; alia inteſtinorum; alia pulmonis; alia faucium; alia cerebri; alia nervorum; &c. Et quidem adeo differunt, ut, tot diverſæ inter ſe morborum ſpecies, a pleriſque omnibus fuerint exiſtimatæ.

Tum, in eodem ſubjecto, differunt ſecundum *Cauſas*. Ut enim illæ varietate magna diſtinguuntur; ut illæ nunc fortius, nunc remiſſius agunt; utque hoc illoque modo, πολυτρόπως implicantur; *Anomaliarum* oritur *Arthriticarum*, quæ pari gaudet diverſitate, vis & copia ſimiliter varia.

Dicam

Dicam planius, & diſtinctius; primum *ratione Materiæ*, ſive cauſæ continentis; quam modo puram putam *Arthriticam*, modo alienam, uti *Scrofuloſam*, *Scorbuticam*, vel iſtiuſmodi aliam, habet hæc *Arthritis*; modo materiam recta e ſanguine effuſam; modo ab extremis partibus tranſlatam; modo in iis partibus ſævientem, membranas acriter rodentem; modo mollem, edentulam; modo in iis nuperrime; modo ex intervallo. Unde *Arthritidum Anomalarum* multiplex varietas, diſcrimen ingens.

Deinde, *ratione Subjecti*, nunc illud a natura debile; (uti ſunt glandulæ ferme omnes:) nunc materiæ vitioſæ a ſanguine ſecernendæ natura deſtinatum; (uti præcipue ſunt conglomeratæ:) nunc malis moribus illud debilitatum; (quod in ventriculo ſæpiſſime obſervatur;) nunc, prægreſſo aliquo morbo, (quod in hæmoptoicorum pulmone,) ſuſcipiendo miaſmati *Arthritico* magis paratum eſt. Unde etiam harum differentiæ *Anomalarum* pene innumeræ. Alia porro eſt differentia, ad hunc ordinem referenda: nam ab alio *Subjecto*, uti a faucibus, ad artus facillime, ſua quaſi ſponte adit; expeditiſſime, promptiſſime demigrat; ab alio, ut a nervis, non niſi difficillime removetur, & ſummis medicinæ viribus, remediis, veluti μοχλικοῖς; interdum vero ne quidem ullis. Unde etiam ἐν τῷ θεραπεύειν harum *Anomalarum* magna diverſitas.

Poſtremo, *ratione Cauſæ externæ*; nonnunquam mero extremitatum robore, partium internarum ἰσοῤῥοπίῃ exuperante; ſæpe emplaſtris, cataplaſmatis, unguentis, linimentis repellentibus; nonnunquam aere perfrigido; nonnunquam pedum, in aquam frigidam, vel ſalſam immerſione; alias ligaturis, aut tibialibus nimis anguſtis fit *Arthritis Anomala*.

Ex hac varietate qua *Subjecti*, qua *Cauſarum*, *Arthritides* ſunt *Anomalæ* tam variæ, tamque multiformes, & detectu ſæpe tam difficiles; ut vel *Æſculapio*, vel *Herculi* Medico faceſſant negotium.

XII. MEDENDI indicatio generalis eſt, ut *Arthritide Anomala* pars affecta quam citiſſime, quam tutiſſime levetur. Hoc autem fit, materiam in ea depoſitam partim e corpore evocando, partim in artus tranſferendo. Evocatur e corpore materia modo venæ ſectione, modo catharſi, modo diaphoreſi, modo epiſpaſticis, modo apophlegmatiſmis, modo errhinis: Quæ quidem omnia, ſicut hujuſmodi cætera, quando *Arthriticis* omnibus *Anomaliis* ſimili nequaquam modo adverſentur; verum e contrario, aliis alia: quæ illorum auxiliorum quibus *Anomaliis*, quaque ratione opponantur, infra ſpeciatim explicabitur.

In præſentia dicam, e corpore materiam evocantibus (quæ primo loco erant) etiamſi crebro neceſſariis, non iis ita crebro ſolis, ægrum ſanari; interdum lædi: *Lædi* nimirum, quoties perperam & imprudenter electa, vel incaute & ſupra modum ea fuerint adhibita, unde nonnunquam malum augetur, aut alias ægri conditio pejor reddita eſt, *Non autem ſemper ſanari*, quia materia, quæ relicta eſt in corpore, *Arthritica*, tametſi evacuationibus retuſa, quando jam maturata & ad ἀκμὴν eſt evecta, brevi ſe attollet, iterumque turgendo criſtas eriget, neque niſi propriis excerniculis (id eſt, glandulis articularibus) ejus fiat excretio, vel minimum artubus appoſitio, ſanguini quies erit. Præmiſſis igitur, qua par eſt, evacuationibus, optime feliciſſimeque curatio perficitur, per materiæ in artus tranſlationem. Hoc enim ipſum eſt naturæ propoſitum; hoc illi maxime optatum; quod dum molimur, ei laboranti, neque alienum ex more, & qua via ſoleat debeatque exturbanti, ferimus ſuppetias. Ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ (ἡ φύσις,) ταύτῃ ἄγειν, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Hoc eſt, *Quæ educere oportet, eo ducenda, quo maxime Natura viam affectat, per loca convenientia*. *Hippocr.* Aphoriſm. XXI. lib. I.

Medicamenta, huic intentioni apta & inſervientia, ſunt duorum generum; quæ ore ſumpta materiam in artus amoliantur; quæque extra iis admota, eo illam invitent.

Interna, *Arthritidem expellentia*, ſive Ποδαγραγωγὰ, ſunt e claſſibus cardiacis, & diaphoreticis, magna ex parte, ſelecta præſidia; uti

Pulveres *Zedoariæ*, *Contrayervæ*, *Gentianæ*, *Serpent. Virg. e Chel. C.C. Purpureus* Batei; *Lapid. Goani*, *L. Contrayervæ*, *Species Diambræ*, *Confect. liberantis*; Cl. Fulleri *Pulvis Alexipharmacus*; *ejuſdem P. Stomachicus amarus*; Cl. VVilliſii *P. Bezoarticus*; *Pulvis Ruber* Exonienſis; *Flores Salis Armoniaci*; *& id genus alii*.

Electuaria, *Theriaca Andromachi*, *Mithridatium*, *Elect. de Ovo*.

Spiritus *C. C. Simp. vel Succinatus*; *Sp. Sanguinis humani*, *Urinæ*, *Volatilis Oleoſus*, *Serici*, *& ejuſmodi alii*.

Vinum *Album Gallicum*, *Campanum*, *Moſellanum*, *Rhenanum*, *Burgundicum*, *Burdigalenſe*, *Luſitanicum*; *Pomaceum*, *maxime ſubacidum*.

Quoniam autem *Ferro*, ad extrudendam *Arthritida*, nihil potentius inveni; aut quod ægrotanti ſæpius ſit auxilio; quod efficax, & tutum; quod annorum uſu multorum a me expertum, ejus *Præparatum* accipe.

♃. Limaturæ Ferri ℔x. Sartagine, vel Patella terrea, vitro obducta, Urinam madefac humanam, æſtivo Sole, vel ad Ignem ſicca; iterumque (Spatula Ferri particulas, ne coaleſcant, bis in die agitando) irrora, donec abeat in Rubiginem Maſſa. Exeſam, & Rubigine confectam eam in mortario ferreo contunde: Tuſam, & in Pulverem redactam Situlæ, quatuor circiter Congios Aquæ fontanæ continenti, injice. Pulverem cum Aqua commiſce. Horæ poſt quadrantem, Aquæ, quod ſummum eſt, & minus turbidum, leniter detrahe; & ad Pulveris, in ea natantis, ſiccitatem evapora. Quod in ſitula relictum eſt humoris, ſimiliter evaporetur. Pulvis in fundo craſſior, Urina irroretur; &c. uti prius. Itaque Nutritio, Tritura, perque aquam Separatio repetatur, donec omne Ferrum in Pollinem mutabitur. Chartæ Emporeticæ, Coni in formam circumvolutæ, Pulveres ſiccatos inde; Aquam fontanam fervefactam, paulatim, & per vices, ſuperaffunde; donec urinoſo ſale penitus abluto, exiſtillabit Aqua inſipida. Pulverem denuo exſicca, & uſui ſerva.

Eſt illa *Rubigo Ferri* ſubtiliſſima, merum *Alcohol*, non ſolum *Arthritide*, verum etiam chronicis pleriſque aliis, ægrotantibus, præcipue teneris & imbecillibus utiliſſimum. Doſis ℈ß. ſemel, bis in die, pro re nata.

Pulvis Ruber Exonienſis *ita præparatur.*

♃. Cacumin. Anagalid. Scabioſ.
Draconis, Betonicæ, Scordii.
Tormentillæ ana ℥iv. miſce;
inciſa digere, igne arena, horas xxiv. in Vini albi Luſitanici ℔iv. Vitro probe clauſo. Tunc fiat Colatura: & Expreſſio.

♃. Boli Armenæ pul. ℔i. Infuſo prædicto in ſpiſſitudinem Linimenti temperetur; crebro agitetur, ſole exſiccetur; rurſus irrigetur; &c. Itaque Maſſa Infuſa nutriatur: At cum ultima ejus ſemilibria, illi addatur.

Mitridatii ℥i.
Diaſcord. ℥iß.
Conf. Alk.
Pul. Rad. Carcumæ ana ʒß. Serp. Virg.
Croci Brit. ana ʒii. miſce, exſicca; f. Trocchiſci, vel Placentulæ, ſolis æſtu durandæ, loco calido ſervandæ, Doſis ℈j. ad ʒß. vel ℈ii.

Ad *Arthritidem* expellendam *Pulveres*, *Boli*, *Pilulæ*, poſt evacuationes neceſſarias exhibendæ.

♃. Ferri hujus Nutriti, ſive Alcohol. Martis ℈ß. Sacchari albiſſ. gr. xv. Pul. Nucis Myriſt. gr. v. f. Pulvis, cum vini Hauſtu aſſumendus, vel

♃. Pul. e Chel. C.C. (vel *Lapid. Contrayervæ*, vel *Rubri*) *℈i. Alcohol. Martis ℈ß. f. Pulvis.*

♃. Ther. Androm. ℈i. (*ad ʒß.*) *Alcohol. M.* gr. v. (*ad* x.) *Syr. Caryoph. q. s. f. Bolus*, vel

♃. Pul. e Chel. C. C. (*vel Alexipharmaci*) *℈i. Spec. Diambræ, Ferri Nutriti ana ℈ß. Conf. Alk. q. s. f. Bolus.*

♃. Pul. Serpent. Virg. ℈i. Alcohol. Martis ℈ß. Ol. Abſynth. Chym. gt. i. Ext. Cent. q. s. f. Pil.

Detur aliquod ex hiſce compoſitionibus, ſemel, bis, terve in die; uti res ægroti poſtulet, & patiatur; cum idoneo vehiculo, *Vino* puta, *Pomaceo*, vel *Julapio Cardiaco*.

Si liquidum malis, in eundem finem propinetur *Infuſum amarum, cum Tinctura Martis; vel ejus Alcohol.*

♃. Rad. Zedoar. Gentian. ana ʒii.
Cacum. Abſ. Rom. Agrimon.
Cort. exter. Aurant. ſiccat.
Croci Brit. ana ʒi. miſce, & digere, in Vini rubri Luſitanici ℔ii. ad idoneam alterationem: Tunc f. Colatura. Doſis ℥iij. cum Alcohol Martis gr. v. ad x.

Sunt & alia medicamenta, *Arthritidi* protrudendæ apta; quæ *Anomalis* quibuſdam ſingularibus occurrunt, & ſuis in locis tradentur: hæc autem maxime communia.

Internis hiſce Ποδαγραγωγοῖς, vel hujuſmodi aliis dies quatuor aut quinque uſurpatis; ſi in Artubus nihil exci-

excitabitur doloris, ad ea, quæ extra impoſita *Arthritidem* ad τὰ ἔξωθεν eliciant, deſcendendum eſt. Articulo dolere ſolito admoveatur *Empl. ex Gummi Caranna* vel *Oxycroceum*, vel *Cephalicum*, *cum Picis Burgund. dimidio, triente, vel quadrante*. Valet *Urticatio*, veteribus in uſu adverſus dolorem iſchiaticum, valent *Balnea*, ſed calidiſſima; uti etiam *Pelles Animalium* recens detractæ. Vel applicetur *Ceratum illud viride, ex quo fiunt Petaſothecæ*; vel ſi vires ægri ferant, & res in dubio verſetur, *Phænigmus*

♃ *Fermenti vet. partes* ii.
Sem. Sinapios.
Raſ. Raph. Sylveſtr. Allii,
Cacumin. Rutæ; Fimi Columbini, ana partem unam; cum Aceto Vini albi contunde; ad ſpiſſitudinem Cataplaſmatis redige.

Admoveatur ejus portio, quam fieri poteſt, calidiſſima, cum veſtitu apto, laneorum nempe involucris; & quamprimum illa refrixerit, donec tumor erit, uſque eo renovetur. Ægrotanti, ſi inter cruciatus animo defecerit, *Julapium Cardiacum*, vel, quod præferre ſoleo, *Vinum* aliquod generoſum ſæpius propinetur. Tumori demum facto, ne ſanguini reddatur in eo contentus humor, *Epiſpaſticum*, cujus beneficio is educi poſſit, applicetur.

Ubi nulla præſentis auxilii neceſſitas, aut ægrotus debilis, & tener, doloris fuerit impatiens, tibiis, vel cubitis (prout *Arthritis* imos, vel ſupremos artus ſolet occupare) primum *Epiſpaſticum* commune ſuperponatur; quo duodecim vel duodeviginti horis poſt detracto, imponatur id, quod ſequitur.

♃ *Axung. Porcin.* ℥iß. *Empl. Melilot. ſ.* ℥iß. *Pul. Cantharid.* ʒi. *m. f. Emplaſtrum*.

Hujus *Epiſpaſtici* auxilio, dies ſex, octo, vel decem educatur, quandiu nempe viſum fuerit, ἰχωρῶδες ῥεῦμα. Quacunque via progrediare, ſalutaris hæc ſeveritas, inanem omnem clementiæ ſpeciem longe multumque vincens, *Arthritidem* paucis diebus ſolet allevare. Ita falſum eſt quod effluit, ut ex eo ſæpe pruritus, & partium aliquando vicinarum inflammatio, & tam diutinum eſſe flumen obſervatur, ut ne perpetuum ſit, interdum extimeſcat æger. At, quantum mihi notare licuit, inanis hæc ſolicitudo. Nam, ichore ſupervacuo exulante, concidunt ſymptomata: ex quo æger vegetior, appetitu avidiori, animo majori eſt donatus; ab *Arthritidis* acceſſione nova ad tempus aliquod incolumis.

At! Tribum *Arthriticorum* delicatam, mollem, & doloris impatientem inſtare video; quæ periculum ex dolore meticus, & ex ἀλυπίᾳ felicitatem, omnem hanc *Arthritidis* expellendæ medicinam, illiuſque profeſſorem crudelitatis arguit; neque inter hæc tormenta (*Phænigmos* ſcilicet aliaque dolorem excitantia) aliter, quam in *Phalaridis* Tauro, vivi contendit; neque ſine indignatione quadam me objurgat, ac ſi verbis *Æſchyli Prometheis* uſa.

Ἐλαφρὸν, ὅστις πημάτων ἔξω Πόδα
Ἔχει, παραινεῖν, νουθετεῖν τε τοὺς κακῶς
Πράσσοντας. Id eſt.

Facile, quiſquis Pedem extra mala habet, adhortari, & monere infelices. Et, ut verum fatear, quærimonias hac de re me plus ſemel audiviſſe, non diſſimulabo. Pii autem Medici eſt, dum morbum ſedulo & artificioſe conatur relevare; quidquid in ea re occurrat impedimenti, ſtudio, & conſtantia vincere, vel patienter ferre. Exponenda igitur his hominibus eſt *Arthritidos Anomalæ* malitia; & quanto melior, & mitior ſit hæc crudelitas, quam per miſericordiam methodus; illa brevi, & tolerabili dolore ſanitatem; hæc quiete, multo deteſtabiliori: mortem accelerat.

His in genere præmiſſis, *Anomalas Arthritides* ſpeciatim explicandas, jam nunc aggrediar.

CAPUT II.

De Ventriculi Affectibus Arthriticis.

Art. I. A *Ventriculi* & *Inteſtinorum* malo, nempe dyſpepſia, creberrime potiſſimeque naſci *Arthritida primigeniam*; ex ejus doctrina, luculenta & idonea, liquido patebit. Ejuſdem *Arthritidis* ut etiam *Symptomaticæ* naturam exquirenti manifeſtum erit, nullam in univerſo corporis trunco partem, *Ventriculo* & *Inteſtinis*, eam utramque perfectam anteponere; nullam frequentius ingredi; nullam diutius tenere; nullam gravius affligere; nullam ſæpius repetere. Quæ quidem res, uti methodi noſtræ, ab *Arthritide* eorum *Anomala* incipientis, rationem abunde comprobat; ita quidem merito requirit, ut, quæ ſit hujus ſævitiæ frequentiæque cauſa, ſtudioſe examinemus.

Quo vero clarior & dilucidior *Anomalarum*, haſce partes ſic infeſtantium, expoſitio ſit; de iis, quæ in *Ventriculo* locum habent, hoc capite; de iis, quæ in *Inteſtinis*, ſuo ordine poſtea diſputabimus: ut, in quibus ea inter ſe concordent omnia, & in quibus diſcrepent ex conjunctis & juxta ſe poſitis facilius innoteſcat.

II. Ut *Ventriculum Arthritis* occupet, & in eo commoretur, duo videntur eſſe neceſſaria. Primum, in ſanguine miaſma *Arthriticum*, ſive nativum, ſive malis moribus acquiſitum. Sæpe quidem nativum, huic affectui ſuo marte generando, par & æquale reperitur. Sin ebrietate, gula, vel utraque id adaugeatur; fortius inde factum, omnem molitur efficacius acceſſionem, præcipue *Anomalam*. Neque tantummodo ineſſe ſanguini, & cum eo circumvehi ſufficiet; niſi etiam in fugam abiturum; niſi exilio, quocunque vult natura, fuerit paratum. Alterum eſt, ut huic miaſmati accipiendo, in tunicarum vel fibrarum intervalla adſciſcendo, *Ventriculus* accommodetur; & ad illud in receſſus intimos admittendum, aptus & conveniens ſit.

III. ADVENAM illius accipit *Ventriculus*, ſæpe propter imbecillitatem ab incunabulis ductam, ipſoque ortu factam, ob quam in illo expellendo arcendoque partes minime poſſit ſuſtinere.

Et quidem tanti, ad inferendum hunc affectum, momentique tam magni, eſt hæc imbecillitas, ut ex iis, qui eo laborarunt, antea *Ventriculo* laborare, plerique omnes invenirentur. Illa vero, quam dixi, imbecillitas aliquando ſubita eſt, &, uti conjicio, ex improviſo. Quoties nimirum Venere abſumantur; vel, ex dolore, timore, aliove quovis animi pathemate, recedant ſpiritus animales; *Inteſtinorum* membranæ flacceſcant; itaque advenæ, ſeſe intrudendi non ad ἰσορροπίαν adverſentur, atque adeo viam aperiant. Cujus quidem rei, (*Anomaliæ*, videlicet, hoc in loco *Arthriticæ*, a mœrore inductæ) exemplum mox ſubjiciam.

Nonnunquam autem crudum, acidum, bilioſum, aliudve aliquod ineptum & vitioſum, in *Ventriculo* coacervatum, miaſma illuc allectat, & tunicas ejus irritando vellicandoque, ut in iis illud deponatur, efficit: non alio modo forſan, quam, in ambitu corporis *Epiſpaſtica*, *Phænigmi*, & id genus *Attrahentia* vulgo dicta, cutim mordendo ſtimulandoque, ſerum, & nonnunquam ipſum ſanguinem ad ſe invitant, & quaſi attrahunt. Quod quidem uſu venit admodum frequenti; ſic, ut in cauſis hujus *Anomaliæ* procatarcticis nihil, ut opinor, frequentius.

Interdum miaſmatis, in *Ventriculum* miſſi, cauſa eſt externa: uti *Cataplaſmus*, *Emplaſtrum*, aliudve quodvis iſtiuſmodi repellens: quo ne extra in articulis maneat, neve in eos emittatur *Arthritis*; verum e contrario, ut in *Ventriculum* pellatur, effectum eſt creberrime. Atque huc referri frigus oportebit; ſeu balnei, ſive aeris fuerit: & quidem, multum hac in re valere frigus externum, iterum & ſæpius obſervavi.

Ex hiſce cauſis, qua antecedentibus, qua evidentibus, ſed ratione, modo, & ἐνεργείᾳ alias alia, valdeque inter ſe diverſa operantibus; *Anomalias* notare licet, in *Ventriculo Arthriticas*: quarum εἶδος καὶ ἦθος, ut ad illa deſcendamus, plerunque tale eſt.

IV. Cum *Arthritis* aliquandiu *Regularis* fuit, & in artubus acceſſiones receſſioneſque multas ex intervallis iteravit; ſæpe quidem videmus, paroxyſmum ejus, vel ex *Frigore*, *Emplaſtro*, *Cataplaſmo*, *Unguento*, vel iſtiuſmodi aliquo externo repellente, vel poſt ſatietatem, aut crapulam; & in victu erratum aliquod, nunc abſcindi abrumpique; ſi nempe eſſet: Sin nullus fuerit tunc temporis paroxyſmus, ſpatio præter morem excludi prorogarique. Hanc paroxyſmi regularis ſive interruptionem, ſive intermiſſionem, nonnunquam ſequitur Ἀνορεξία, cibi faſtidium; eique poſtea ſe adjungit pectoris gravitas; & deinde ructus, vomitio, & interdum cardialgia. His ſæpe additur *Inteſtinorum* oppreſſio, dolor, conſtrictio, & aliquando æſtus, reſpiratio impedita & anguſta, oſcitatio crebra, cephalalgia, vertigo, & interdum mœſtitia, Σκότωμα, faciei pallor, & poſt aliquod tempus imbecillitas univerſalis, & totius corporis macies.

Etſi hæc ſymptomata fortaſſe nunquam in eodem corpore ſimul ſemel obſervantur omnia; ea tamen horum caterva creberrime videtur, quæ *Ventriculum* maxime, ſecundum cum *Interranea*, malo quodam inteſtino affici, gravarique ſignificet; eique τῶν Συμπτω-

ματων

ϑειὰν ἐπιγίνεσαι, tum imo ventre, tum medio tum etiam ſupremo, cum ſyſtemate nervino, ea, quæ recitavimus, ſymptomata: quod ea ſingulatim examinari facillime patebit.

Abs quo hæc intus oboriuntur, rara in extremitatibus *Arthritis*. Fixus, vagus dolor, tumor rarus. Qui diu clinicus fuit, nonnunquam, hunc in modum affectus, expedite & prompte ambulat. At, quod externo omni dolore pejus, magis indies inteſtina mala magiſque ingraveſcunt: Sic, ut æger (niſi fortunate *Deus* ſe interpoſuerit, &, vel tempeſtate ab immoderata & perfrigida, ad mitem & benignam mutata; vel medicina appoſite adhibita, reducta fuerit *Arthritis regularis*) inedia, languoribus, & dolore confectus, e medio ſenſim abiens, poſt menſes aliquot triſtiſſime actos, mortem denique miſellus obeat.

V. Quicunque hæc ſymptomata, maxime vero eorum ordinem, quo ex aliis emanent alia, judicio rite ponderavit, mecum, ut opinor, ſentiret; *Arthritidem*, olim regularem, nunc *Anomalam* fieri, & in *Ventriculum* divertere. Cujus rei probabilitas ex hiſce paucis, ſimul conſideratis, omnino ſumi poteſt. Primum, quod nullum unquam hominem, niſi *Arthriticum*, adoriatur hic affectus. Deinde, quod nec cum, niſi miaſmate *Arthritico*, eoque maturo, & volatili turgentem. Deinde, quod neque illum, niſi vel a paroxyſmo vacuum, vel cum habentem interciſum, imperfectumque. Deinde, quod e veſtigio ſequatur recte *Arthritidos* defectum. Quibus omnibus, uti par eſt, penſitatis, nihil veroſimilius videtur, quam quod *Arthritidos* materia, *Ventriculum* appulſa, dictam moveat tragædiam. Hujus autem opinionis fides ut amplius ſtabiliatur, hoc, quo nihil clarius, nihil luculentius optari poteſt, unum ſuperaddam; nempe quod *Arthritide regulari* denuo inducta, (id eſt, materia *Arthritica* a *Ventriculo* in artus amandata) nihil huic affectui citius, nihil tutius medeatur.

VI. Senes hac *Anomala* maximopere conflictantur; quorum ſanguis, in miaſmate, per ætatem ingraveſcente, expellendo; quorumque viſcera, propter imbecillitatem ætate creſcentem, in eodem avertendo, minus valent. Sed non iis propria eſt habenda; quando in adultos, in illis juniores ſæpenumero cadat: Et quidem adeo, ut *Anomaliarum*, quotquot ſunt, *Arthriticarum* nulla unquam, quod meminerim, magis. De cujus rei cauſa, ut conjecturam faciam, nihil magis in promptu, aut veriſimilius habeo dicendum, quam iſtam in victu incuriam; licentiam iſtam (inutilem dicam, an pernicioſam?) qua iſtius ætatis homines in mala ſe innumera immergunt. Quod ut pateat, unicum iſthuc adjicere neceſſum eſt, in juvenibus ab errato in potu aut cibo, incipere eam quam ſæpiſſime ſolere.

De anni tempore, quo potiſſime gliſcat, enunciari poteſt; etiamſi nullum illa non arripiat tempus, nullo tamen magis vigere, quam autumno, quo, ad ſpumam omnem *Arthriticam* e ſanguine eructandam, vires exerit natura, & ut illam ad ſe alliciant, per fructus horæos æſtate devoratos, & in ductu ſuo retentos computreſcenteſque inteſtina præparantur.

VII. Hæc cum hujuſce *Anomalæ* ratio ſit creberrima, operæ pretium eſſe videatur, eam cum *Arthritide regulari* paucis comparare, & utranque, quaſi trutina, examinare. Age igitur, calculum ineamus, & initio quod in confeſſo eſt, ponamus, diateſin in ſanguine *Arthriticam* tam hanc, quam illam præcedere. Deinde miaſmatis, e ſanguine ablegationem ſimiliter utranque anteire: Et quidem, in his duobus, eis inter ipſas convenire.

At, quod altero loco dicendum, in quibus ſecum diſſentiant, ſunt quam plurima. Nam in acceſſione regulari ſanguinis orgaſmum, pulſum celerem, carnis æſtum, eumque aliquando ingentem, naturæ nixum molitionemque plus minus intenſam obſervare licet: contra vero in *Ventriculi Arthritide*, nihil horum evenit; at anxietas, inquietudo, languores ægrotantem urgent. Illa naturæ vegetæ, vividæque, & magnum aliquod moventis opus; hæc fatigatæ, hæc oppreſſæ, & oneri ſuccumbentis. Poſtremo, illa vitam reddit ſecuriorem, hæc mortem imminentiorem. Tantum inter haſce *Arthritides* eſt diſcriminis: & tam certo, ſi earum altera *Regularis*, altera huic contraria eſt.

VIII. Neque de iſtarum *Anomaliarum* Hiſtoria, vel ejus fide, derogari quicquam arbitror; ſi forſan earum aliqua (prout diverſæ ſunt, & eorum numerus pene infinitus) ſine ulla ſive e prædictis, ſive alia quavis evidenti cauſa, fiat; vel, ſi una cum paroxyſmo regulari, non autem poſt eum, uti nos ſtatuimus, vel, ſi ab ejus interruptione intervallo, quam propoſuimus, longiori. Quandoquidem fingi poteſt, in ipſis hiſce *Anomaliis* quædam ineſſe perfectio; quam in deſcriptione nuper allata conati ſumus exprimere: Et quotquot eam habent *Anomalæ*, cenſeantur ἀκριβεῖς, ſuoque genere abſolutæ; quæ vero carent, & ab ea deſciſcunt, minus perfectæ: De quibus tamen omnibus ſententia, per regulam datam, per *Anomalam* abſolutam, facillime ferenda eſt.

IX. Illa porro ſymptomata, quæ dicuntur *Hypochondriaca*, notitiam *Arthritidum* in ventriculo *Anomalarum* identidem obſcurant, earumque diagnoſin interturbant. Nam cum ea ſenes ſæpiſſime invadant; eoſque maxime, qui poſt madidam, & temulentam juventutem, mutata vitæ ratione, ſenectutem degunt ſobriam & ſiccam, a vino abſtinentia languores fere perpetuos, ructus, anxietates, triſtitiam, & nonnunquam dolorem, aliaque *Ventriculi* mala non raro infert; quæ *Anomalam* in eo *Arthritidem* diuturnam (qualis ea interdum eſt) non parum æmulantur. Ut autem eam internoſcat, & ab affectu hypochondriaco diſtinguat; ejus inſultus explorare, modos eorum, vehementiam, & intervalla perſcrutari, medentem oportebit: unde ab illo iſtam facile deducet.

X. Hiſce libet adjicere, perinde fere eſſe, *Anomalam*, ut per ſe eſt, ſpectemus, utrum artubus relictis in *Ventriculum* materia directo ſe inſinuet; an vero primum in fauces, in partem aliquam contuſam, aliamve quamvis; & tandem, quaſi per circuitum, ineat *Ventriculum:* cum diverſa iſta progrediendi via, ad naturam hujus *Anomalæ* permutandam, ne hilum quidem faciat.

Idem etiam erit, ſive *Anomala Arthritidem* fixam, ſive erraticam ſequatur, ſive neutram harum; ſed miaſma, ſine ulla in artubus mora e ſanguine recta in *Ventriculum* mittatur: Idem, inquam, erit; modo mitti conſtet. De iſtarum *Anomalarum* natura, eamdem nempe eſſe omnibus, nihil dubii eſt; de earum ὑρπάξι modo certi eſſemus.

Hoc autem adnotandum, uti ætate provecti, (quod ſupra poſitum eſt) quam juniores: Ita labe *Arthritica* ab ortu inquinati, quam integri: grandioribus, quam maturis parentibus oriundi, appetitu malo, quam bono donati, *Arthritide* frigida & languenti, quam calida & acri dolere ſoliti: *Anomaliis* his aſſueti, quam iis ſemper liberi, hac *Anomala* citius, & diutius ægrotant.

XI. Medendi indicatio *Ventriculum* quam citiſſime, quam tutiſſime levari, & ab *Arthritide*, ei incumbente, liberari poſtulat; quem in finem, duo ſemper conſideranda, ut & ſæpe exequenda veniunt.

Prius, ut per catharſin idoneam, & ægroti rebus convenientem, impura & aliena iſta maſſa, in *Ventriculo* contenta, qua ad eum quaſi attrahi, & (tanquam compede) in ejus tunicis detineri ſolet *Arthriticum* miaſma, foras per os, per anum eliminentur.

Poſterius, ut peracta catharſi, vel, ſi nullius uſus erit, prætermiſſa, *Ventriculo* dimoveatur, in extremas partes exulet *Arthritis*. De quibus ordine.

Si reſpiratio anguſta & præpedita, ſi *Ventriculi* gravitas, & inflatio, maxime vero ſi ructus, ſi nauſea, ſi vomitio urgebit; adhibito leni emetico, ſed tamen efficaci, modo vires annuerint, & nihil repugnaverit, *Ventriculum* moveri plane opus erit. In emetico ſeligendo curam & cautionem multam impendi, neque tantam rem negligenter agi oportebit. Ut enim, modo tuta, vomitio neceſſaria, ita, qua languida, eſt inepta, & quæ juſto vehementior, eſt periculoſa. Qui ſunt Εὐέμετοι, iis ſatis eſſe ſolet *Foliorum Tea Viridis*, vel *Cacuminum Cardui Decoctum*, copioſe potum, ad quatuor, quinque vel ſex egurgitandi vices, ad octo, decem, vel duodecim libras, ſi cum εὐφορίᾳ fieri poteſt, demiſſum. Quibus ſegne nimis hujuſmodi decoctum, neque ſatis irritans, iis conducat liberis ſingulis, alternis, tertiiſve, *Salem Vitrioli* pro re nata adjicere. Qui non niſi difficulter, iis opus eſſe videatur initio *Vinum vel Oxymel Scillit*. Vel ex eorum æquis ponderibus compoſitum, ad duas vel tres uncias ſumere: &, poſt horam quaſi dimidiam, poſſetum aliquod ſimplex, vel amarum. Qui vero *Arthritici* poſſetum, aquam tepidam, vel liquidum aliud aliquod quantitate bene magna, vel nequeunt, vel nolunt bibere; iis ne detur ex officina emeticum, maxime cavendum. Ut etiam aliis id incommodo eſſet, ita quidem *Arthriticis* præcipue. Ne viz. allecta e ſanguine ad *Ventriculum* materia multa, ejecta vero nulla, laboret æger. Eſt ubi nec poſſetum, neque decoctum, nec medicamentum aliud quodvis exhiberi poteſt; propterea quod,

ex

ex eorum quopiam, torminibus, ſpaſmis cito inutilibus corripiatur æger, in primis vino deditus. Hoc caſu, vino affatim, & ad vomitum uſque ſumpto, ſæpiuſque repetito, rejectoque, (quod ſimul & emetici & cardiaci vires habeat) totum iſthuc, utut difficile, & plenum opus alea, nonnunquam abſolvi, itaque ex fati faucibus ægrum eripui.

Quæ per vomitum evacuari ſolet materia, nunc bilioſa, nunc quæ in *Ventriculo* computruit & coaluit, cruda eſt, maxime poſt *Anomalam* ex Cerere vel Baccho natam. Reſpirationis ſpatium ex eo dilatari, pectoris gravitas auferri ſolet: quinetiam ipſe vomendi nixus, & quæ ab eo ſanguinis agitatio eſt, ad *Arthritida Ventriculo* excutiendam aliquando non parum facit, & æger ſtatim ποδαγρᾷ.

Hora poſt finitum vomitum, maxime ſi pharmaco moveatur, (ut in inteſtinis quicquid aſſumptorum manſerit, evocatur) enema vulgare injiciendum; eoſque veſpere, quo reficiantur vires, *Bolus ex Theriaca Androm. & Pul. Cantiano, una cum Vini uſtulati Hauſtu, dandus, Tunc infuſionis amaræ Vino Luſitanico, vel Xereſano factæ Hauſtum, cum Pul. Cantiani* ℈j. *vel* ʒß. *ter quaterve in die* aſſumat æger, donec alvo tempus erit inaniendæ.

Si vires ægri patiantur, interpoſito die uno poſt vomitum, inſtituatur purgatio: Sin imbecilliores eam veṫuerint, in aliud tempus differatur: quam autem primum commode fieri poteſt, eam aggredi juvabit. In ea ordinanda curæ eſſe oportebit, ut ægri viribus conveniat; ut, in ductu alimentati quicquid inſit alieni, tuto illud emittatur; ſed neque medicamento tam forti, tanquam elaterio, ut faciat hypercatharſin, Uti hæc ægroto non niſi periculo plena, ita quidem purgans nimis lene exhiberi, malum erit. Hoc caſu enim, niſi brevi repetita fuerit purgatio illuc, ubi peccatum erat, poſtea, majori cum incommodo, redeundum; & venter iterum movendus. Ratum enim iſto, auſpicatiſſimam hujus *Anomalæ* curationem fore, ſi a *Ventriculo & Inteſtinis* bene purgatis ordiatur. Mihi ſolemne eſt, per *Tinturę ſacræ* ℥iii. *vel iv. vel per Extr. Rudii* ʒß. *ad* ℈ij. *vel per Pul. Vvarvvicenſis quaſi* ʒß. *vel per Mannæ & Salis Catharticis Solutum, addito Elixir Daffæano, Alvum ducere*; &, ſi ſpatio ſex horarum nihil effluxerit, clyſterem immittere; veſperi poſt purgationem, (uti poſt vomitum) bolum exhibere.

Interdum accidit, poſt utranque catharſin, non nimis parcam aut debilem, nauſeam manere importunam; ipſaque medicamenta, quæ ſanguini ſuſcitando, *Arthritidique* transferendæ ſunt a Medico deſtinata, ore confeſtim reddi. Hoc, uti conjicio, fit per acre illud *Arthriticum* miaſma, quod *Ventriculi* tunicis inhæret. Ad vomitum hunc inanem, imo noxium compeſcendum, *Laudani liquidi gutt. inſtar.* x. *cum Aq. Cin. fort.* vel *Abſ. C.* vel *Sp. Mentha* ʒii. quarta, quinta, vel ſexta quaque hora miſceantur; ea nempe doſi, & frequentia, quæ vomitionem tollat, & in ventriculo *Podagragoga* retineri faciat, Laudanique doſibus, poſt vomitionem aliquantiſper compoſitam, intervallo ea medio interponantur, ſic, ut ſi laudanum horis ſexta & duodecima, remedia *Arthritidem* moventia tertia & nona exhibeantur. Quamprimum ea retinet, *Ventriculus*, tanquam inutile quoddam, ne dicam ineptum, & poſtea nocivum, omitti laudanum, & in methodo præſcripta progredi juvabit.

Hæc autem omnia circa catharſin a me propoſita, de iis tantummodo ægrotis intelligi velim, quibus & purgationis utriuſque opus, & ejus ſuſtinendæ vires ſunt. Quoties autem ejus nulla in conſpectu neceſſitas; (quod in *Anomala* per mœrorem inducta, aliiſque paucis obſervare licet) vel quoties eam admittere nequeat ægrotantis imbecillitas; a *Podagragogis*, omiſſa ea, incipiendum. De quorum uſu verba jam proxime faciemus.

XII. Peracta re cathartica, quæ prior erat medendi *Intentio*, ad alteram illam, quæ *Arthritidem Ventriculo* moveri juvet, &, quoad fieri poteſt in artus mandari, properandum eſt. Hoc ut effectum reddam, iis utor non modo ſtomachicis, quæ *Ventriculo* contra inimicum defendendo; verum etiam iis cardiacis alexeteriiſque, quæ ſanguini, cum in corporis ambitum pellendo, quæ miaſmati exturbando conferant. Quoniam vero iſtatum claſſium medicamenta non poſſunt omnia; ſelectiora quædam, & huic propoſita utiliora, in medium feram.

Poſſunt illa vel *Pulveris*, vel *Boli*, vel *Pilularum* vel *Infuſi* forma exhiberi: Atque hiſce pene omnibus *Ferri* (propter ejus excellentiam, & in *Arthritide* expellenda vires mirificas) præparatum aliquod adjiciam.

♃. *Pul. e Chol. C. C.* (vel *Purpurei*, vel *Lapidis Contray.* vel *Goani*, vel *Rubri Exon.*) ℈i. *ad* ℈iß.
Serp. Virg. ℈ß.
Chal. Nutriti gr. v. *miſce f. Pulvis.*

Loco *Rad. Serpent.* dare licet *Gentianæ*, *Zedoariæ*, vel *Contrayervæ* tritæ, eandem vel majorem quantitatem,

♃. *Pul. Rad. Ari C. P. Rubri Exon. ana* ℈i. *Alcohol. Martis* gr. v. *miſce f. Pulvis*, vel

♃. *Spec. Diambr.* (vel *Aromat. Roſat.*)
Pulv. Gaſcon. ana ℈j. *ad* ℥ß.
Chal. prædicti gr. v. *miſce f. Pulvis*, vel

♃. *ZZ in Indiis Cond.* ℈j. (vel *Piperis in racemis C.* gr. vi.)
Pul. purpurei ℈j. *ad* ʒß.
Chal. N. gr. v.
Syr. Abſ. S. qs. f. Bolus, vel

♃. *Spec. Diambræ*
Pul. Lap. Contrayervæ ana ℈j.
Alcohol M. gr. v.
Conf. Alb. qs. f. Bolus, vel

♃. *Spec. Aromat. Roſat.* (vel *Dianthos*) ℈ij.
Flor. Salis Armon. gr. x.
Syr. Garyoph. qs. f. Bolus, vel

♃. *Conſ. Abſ. Rom. Pul. e Chel. C. C. ana* ℈j.
Olt. Sem. Carui gutt. i.
Chal. N. gr. v.
Syr. Cort. Citreor. qs. f. Bolus, vel

♃. *Theriac. Androm.* (vel *Mithridatii*, vel *Elect. Stomach. a Clariſſimo* Fullero *deſcripti*)
Pulv. Caſcon. ana ℈j.
Chal. prædict. gr. v.
Syr. Menthæ qs. f. Bolus, vel

♃. *Camphora* gr. v.
Pulv. Rad. Contrayervæ gr. xv.
Extr. Ruta qs. f. Pil. vel

♃. *Piperis longi pul.* (vel *Spec. Diatr. Piper.*) gr. v.
Pulv. Gentian. ℈ß. *Myrrhæ* gr. v.
Extr. Cent. Min. qs. f. Pil. vel

♃. *Pul. Serp. Virg.* ℈j.
Chal. N. gr. v.
Syr. Aurant. qs. f. Pil.

Cum enim *Bolo*, *Pulveris*, vel *Pilularum* doſi, ſumendus eſt *Julapii* hauſtus.

♃. *Aq. Cardui, Menthæ, Lactis Alex. Gent. Comp. Abſ. C.* (vel *Cin. fort.*) *ana* ℥iij.
Marg. pp. ℈ij. *Sacch. qs. f. Julapium.*

Olea Chymica, Sacchari beneficio, in *Julapium* addita, longe illud efficaciſſimum reddunt. In forma liquida placet hujuſmodi *Infuſum*.

♃. *Rad. Zedoar. Gentianæ.*
Cacum, Abſinth. Rom. Agrimon. (vel *Trifol. Paluſtr.*) *ana* ʒij.
Coccinell. ℈j. *Cort. ext. Aurant.* ℈ij.
Infunde in Vini rubri Luſitanici, vel *Xerani* ℔ij. *ad idoneam alterationem; tunc f. Colatura. Doſis* ℥ij. vel iij.

Simili modo ex *Aromaticis*, *Cortice VVinterano*, *Fruct. Cubeb. Sem. Cardamom. Ex Seminibus Aniſi*, *Carui*, *Fœnic. d. Cochleariæ paretur Infuſum*. Quilibet autem *Infuſi* ſive *Amari*, ſive *Aromatici Hauſtus* habeat *Tinct. Martis Feburianæ*, vel *cum Succo Limoneo præparatæ gutt.* x. vel *Alcohol. M.* gr. v.

Pauperibus ἀπόζεμον eſſe poteſt *Allii*, *Croci*, *Zinziberis*, & *Radiculæ raſæ*, *cum Abſinth. Roman. Cacuminibus* infuſum. Eſt ubi nulla in forma ſicca placent medicamenta, nec ulla quidem *Infuſa*. Hoc caſu tum prodeſſe, tum placere poteſt *Spiritus Menthæ*, vel *Juniperi*, vel *Spiritus Abſinthii*. Nonnullis magni æſtimatur, & quidem multarum virium eſt, *Aqua*, quæ nuncupat *Hiſpanarum Arthritica*, cujus hæc eſt formula.

♃. *Caryophyllorum Aromaticorum Nucum Myriſtic. ZZberis*, *Maceris*, *Cinnamomi*, *Piperis nigri*, *Croci*, *Zedoariæ*, *Galangæ*, *Baccar. Juniperi*, *Corticum Citreorum & Aurantiorum*, *Spicæ nardi*, *Cubebarum*, *Aloes Hepaticæ*, *Ligni Aloes*. *Calami Aromatici*, *Stæchados*, *ana* ʒß.

Cacum, Salviæ, Ocymi, Roriſmarini; Menthæ Majoranæ: Baccorum Lauri vulg. Pulegii, Raſ. Gentian. Florum Sambuci, Roſ. alb. & rubr. Chamæpit. Chamædryos, Calamenthæ, Meliſſæ, Origani, Matricariæ, ana Mii.

Ficuum, Dactylorum, Amigd. amar. Nucum Pinearum, Nucleorum, Vvar. paſſar. major. ana ℥vj.

Melis Virginis ℔j. *Sacch. optimi* ℔j. *Moſchi triti* ʒj.

Inciſa

Inciſa & contuſa indentur Spiritus Vini Canarini optimi ℔xv. *Infunde dies* x. *vel* xii. *tunc in MB. deſtilla.*

In affectibus ſtomachi & inteſtinorum *Arthriticis* valentiſſima habetur.

Doſis ℥ß. cum ſacchari momento, vel cum mica panis, uti videbitur, repetenda.

Eſt etiam externi uſus, ad *Dolorem* mitigandum *Articularem*; modo calidiſſima dolenti articulo ſuperlinatur.

Tranſacta catharſi, vel ſi nullus ei locus fuerit, prætermiſſa, ad jam dicta medicamenta, ſive iis non multum abſimilia, deſcendo, eaque hoc ſumenda ordine præcipio. Mane, horam circiter nonam, *Infuſi Hauſtum* miniſtro; tertia pomerid. *Pilulas*, vel *Pulverem*; nona veſpertina *Bolum*, maximeque *Theriarchalem*; & tertia matutina *Pulverem*, vel *Pilulas* exhibeo, cum *Vini Luſitanici*, vel *Julapii* hauſtu, poſt eorum quodlibet.

Aliquando tridui, vel etiam bidui ſpatio, interdum citius, hujuſmodi remediis, hac methodo datis, exturbatur *Arthritis*, & articulis impingitur; ubi nimirum ſanguis tener, & tractabilis ſubito medicamenta ſentit, eiſque facile obtemperat; Alias, non niſi longo tempore, ſit tranſlatio: Alias, non niſi aliis inſuper remediis in auxilium, & operam ſociam vocatis.

Quando biduum iſtiuſmodi *Podagragogis* dicatum fuit; ſi tumoris, ſi doloris nihil erit obortum, locis ἐν τοῖς ἐξοδῳ occupari ſolitis, admoveatur vel *Empl. Cephalicum cum æquali quantitate Picis Burgundicæ*, vel *Ceratum viride*; vel utrique cubito, ſive tibiæ *Epiſpaſticum*, quo in artus humor evocetur.

Si remedia tum interna, tum externa, modo dicta, viribus ita junctis, *Arthritidi* removendæ minime ſufficiant; intendatur, oportebit, eorum alterum, vel utrunque, & auxiliis (ſi videbitur) novis & aſcriptitiis augeatur. In remediis ſiccis, *Chalybis Nutriti Doſis ad* ℈ß. in liquidis *Tinctura Chalybis*, ad guttas xx. amplificetur. Porro, hora quaque media, remediis præſcriptis interponere juvabit *Vini Luſitanici Hauſtum*; ſic, ut ejus ℔ij. vel iij. nyctemeri ſpatio, ſi quantitatem ejus iſto tempore, (qua per ſe, qua cum medicamentis ſumpti, univerſam comprehendamus) ebibantur. Hoc autem in iis præcipue locum habet, qui *Vino* diu conſuevere, & ſine noxa indulgent; verum, ex contrario, non abſtinent ſine noxa: quorum e numero non pauci ſunt, *Anomala* iſthac ægrotantes. Qui *Vinum* hoc modo potare nequeant, *Spiritus C. C. ſuccinatis guttas aliquot*, cum *Julapii Hauſtu*, horis iſtis internpoſitis ſumant. Eo autem uſque (ut huic præcepto finem imponam) evehendus, eo continuandus, ore datorum, tam vini, quam pharmacorum uſus, ſi nihil repugnaverit, donec, æſtu & orgaſmo in ſanguine facto, *Ventriculus* allevabitur.

Intendenda eodem tempore externa, & quidem eo uſque, quoad in locum aliquem externum, *Arthritidi* recipiendæ aptum, humor coactus, & in eo tumor excitatus fuerit. Hunc in finem pelle vervecina recens extracta, artus involvantur. At nihil certius hac in re, nihil præſentius, quam *Phænigmum* aerem & ſtimulantem applicare calidiſſimum; & dum tumor oriatur, tantiſper renovare frigeſcentem. Qui vero auxilium illud, ut graveolens, hoc, quia crudele, abhorreant delicatuli; per laterem, aut ferri laminam calefactam, linteoque incluſam, & loco admotam, idem præſtare poterunt.

Ut autem promptius *Arthritis* educatur, vel in lecto, vel cubiculo, ſe a frigore, per omnem hujus methodi decurſum, tueatur æger. *Panatella*, *Gelatina C. C. Juſculo pullino*, & ejuſmodi tenuibus, concoctuque facilius veſcatur. Si dolor, arte factus, forte fortuna nimius, ad lipothymiam tendat; de eum facientibus, de cutim irritantibus aliquid detrahendum. Si febris exardeat, vel minuenda, vel omittenda ſunt *Cardiaca*, quæ ſanguinem accendant. *Decoctum album* ad arbitrium ſuum bibat, itaque temperetur æſtus. Eo denique modo, peragantur omnia; quo, cum ἀσφαλείᾳ finem propoſitum ægrotus aſſequatur; quoque per tolerabilia ſemper uſurpata, cito tutoque foras *Arthritis*, etiamſi non jucunde, eliciatur. Nequis autem, methodi hujus ſive novitate, ſive inſolentia motus, cardiaca tam fortia, tamque larga a me præſcripta, tanquam aliquod ὑπερίμετρον actum improbaret; ſciat omnino velim, ut hoc ſemel dicam, copia, quæ rem efficiat, me contentum eſſe minima: ſed neque neſciat, eam (quod profecto non temere dictum) & magnam ſæpe oportere, & ſine damno, eſſe. Nam (ut, meos quod attingit, dicam) etſi complures ea medicina ferventes, & ad tempus ejulantes novi; eorum tamen multos, ad ſanitatem perductos; neminem vero unquam hoc æſtu læſum, quod meminerim obſervavi. Cujus id in cauſa eſſe videatur, quod, quibus illa fortiora, & quaſi Μοχλικά, ſive interna, ſive externa opus ſint, iis ſanguis plerunque frigidus; nunc malis moribus, nunc ætate debilitatus, nec ad febrim concipiendam aptus.

Quamprimum orgaſmo ſatis vehementi ſanguis exagitatur, ſolet ille virus *Arthriticum*, quod in *Ventriculi* tunicis inhæret, & vaſis capillaribus continetur, abluere, reſorbere, circumvehere; & tandem, quocunque vocant extremitatibus applicata, ibi deponere: Sic, ut unius horæ ſpatio, poſt *Phænigmum* admotum, tumor interdum oriatur.

Dum morbus ore ſumptis oppugnatur; aliquando ea, quibus ventri extrinſecus impoſitis, viſcera foveantur & corroborentur, non negligenda. Placet igitur, bis vel ter in die, fotu ſequenti, vel huic conſimili, ope ſtuparum e panno *Vualico*, aliove quovis raro, uti.

♃. *Cacum. Abſ. vulg. Menthæ.*
Flor. Roſar. Chamæm. ana ℥ß.
Sem. Aniſi, Carui ana ʒij.
Pulv. Cinnam. Cubeb. Garyoph. Aromat. inciſ. N. M. ana ℈j.
Sp. Vini vulg. ℔ß.
Vini rubri Luſitanici ℔iß. macerentur horas tres vel quatuor, vitro bene clauſo, in *Balneo Mariæ*: colatura calidiſſime adhibeatur.

Vel *Emplaſtrum* abdomini admotum continuo geratur.

♃. *Terræ Japon. Balſam. Chilienſ. vel Peruan. ana* ℥ß.
G. Galbani ʒj.
Picis Burgund. ʒij.
Empl. Stomach. Mag. ℥ß.
Ol. Cin. chym. N. M. ana gutt. ij.

Iſta vero, poſt purgationem maxime profutura judico; Et quidem maxime, vel ætate, vel morbo enervatis: quorum viſcera topicum poſtulent auxilium. Ne vero, quod in robuſtioribus & ſanguineis ſuſpicari oporteat, non tam illa *Ventriculum* defendant, quam ipſorum abuſu *Arthritidem* allectent, Medico curæ erit.

Tumori jam facto, & ad magnitudinem conſpicuam & notabilem evecto, (ne, quod inſit humidi, in ſanguinem remigret) admovere ſoleo *Epiſpaſticum*; itaque ſerum in eo contentum educere. Salſum illud, acre, viroſumque eſſe conſtat; cutim etenim inflammat; pruriginem facit permoleſtam. Dies ſæpe fluit compluſculos; aliquot interdum hebdomadas; & ad libras interdum aliquot: Ut, ipſum *Arthritidos* miaſma, ipſam cauſam continentem una cum ſero ejici, non ſit dubitandum.

Hactenus occupati fuimus in adducendis Ποδαγραγωγοῖς; verum, ut primum tumor cum dolore factus eſt idoneus, ſtatim de remediorum internorum ſive doſi, ſive frequentia, ſive utraque, remittendum eſt aliquid; neque majori copia jam utendum, quam quæ, *Arthritidi* continuo propellendæ, &, ne intus refluat, inhibendæ, ſatisfaciat. Huic autem operi pars eorum dimidiata plerunque ſufficit. *Bolum* igitur e. gr. duodecima quaque tantum hora, *Chalybiſque Doſin* non niſi vicibus alternis & duplo intervallo damus.

Sin eveniat, ut, vel ob aeris inclementiam & tempeſtatem perfrigidam; vel ob erratum in cibo & potu, aut aliud quodvis, artubus relictis, *Ventriculum Arthritis*, dum hæc aguntur, repetat, (quod quidem minime ratum eſt) cauſa ejus recidivæ diligenter exquirenda, & ſine mora removenda eſt. Si novæ in *Ventriculo* cruditates, aliæve impuritates ſint collectæ, leniente quodam & alvum molliter inaniente, deducantur. Si ex algore contrahatur cutis, itaque repercutiatur humor in tumore comprehenſus; per calorem externum, per veſtitum, aliaque, jam dicta, applicata, denuo evellatur. Utroque vero caſu, interna plena manu ſunt adminiſtranda: Ut nempe locum, quo per infortunium, vel ex incuria & negligentia ceſſimus, cum induſtria & vigilantia recuperemus.

Et quidem nullo, quod ſciam, hujus *Anomalæ* caſu (ut tandem hoc argumento aliquando finiam) *Podagragoga* vel fortiora, vel majori quantitate danda; quam ubi illa recidiva eſt, aut in corpore cruditatibus onerata; propter imbecillitatem minime purgando, longaque morbi obſidione debilitato: illi enim ex *Chalybe*, *Zinzibere*, *Pipere* compoſita: illi *Spiritu* maxime volatili referta, &, quam a nobis dictum eſt, longe copioſius ſumpta, ſæpe vix ſufficiunt, imo ſæpenumero.

numero ne vix quidem, Æger enim, miſere afflictus, ſpirituum inexplicabili dejectione languens, inter remedia, utut ardentia & cardiaca, de *Ventriculi* frigore & depreſſo animo clamans, e vita, & quidem interdum inopinato, ſtupente undique aſtantium multitudine, excedit.

Quamvis id deſiderandum, & quidem in primis optandum, ut articulo ἐν τοῖς ἔξωθεν aliquod figatur *Arthritis*: nihilominus interdum ſatis erit, e. gr. in *Arthritide vaga Anomalia*, ſi ad internodia ſua reducatur: Imo quidem ex miaſmate tantum reſorpto, & in ſanguine retento, itaque *Ventriculo* immuni facto, ægrum aliquando novi ſervatum. At in *Arthritidos fixæ Anomalia*, omnium commodiſſimum, exoptatiſſimumque erit, ſi denique in articulo aliquo defigatur.

Id autem obſervatu facillimum, pariterque viſu jucundiſſimum, quod, quibus gradibus dolor, tumor, aliaque rectæ *Arthritidis* ſymptomata in extremis partibus oriantur & augeantur; iis plane illa, quæ poſt vomitum manent *Ventriculo*, leventur, & imminuantur: ſpeciatim, iis omnino paſſibus Ἀνορεξία, ventriculi dolor, cibi faſtidium, cardialgia, nauſea, &c. vincantur & fugentur; quibus ſuccedit fames, cibi concoctio, oculorum vigor, & ſcintillulæ, aliaque redemptæ & recuperatæ ſalutis indicia. Ut ægrotanti denuo rectam in viam reducto, e re ſua ſit in eadem ſedulo & conſtanter progredi, donec *Arthritidis* materia ὀρθῶς emiſſa, ſpumaque omni effuſa, tum is alacriori, tum etiam tutiori vita fruatur.

In hujus *Anomalæ* prophylaxi valent *Aquæ Ferratæ*, diu recteque potæ; quibus adjungi poſſunt remedia *Stomachica*, famem & coctionem promoventia, cum modice reſtringentibus; ſpeciatim *e Conſ. Abſ. R. Flor. Roſ. rubr. Fruct. Cynosb. Pul. Rad. Ari C. Sale Martis*, *Ente Veneris*, *& ejuſmodi aliis*, *lege medica*, *compoſita & aſſumpta*. Danda etiam opera eſt, ut dyſpepſia, frigus, aliæque cauſæ evidentes, maxime quam primum repullulavit, & in ſanguine renovatum eſt *Arthriticum* miaſma, evitentur. Prodeſt etiam fonticulum in brachio, vel infra genu, prout *Chiragra*, vel *Podagra*, eſt frequentior, aperire. Qui vero ſibi hac in parte proſpicere minime curabant, *Anomalam* eos expectare par eſt, tum crebro, tum graviter recidivam.

Hæc eſt illa medendi methodus, quam meis utilem & ſalutiferam, in tractanda iſthac *Anomala*, expertus, ſi per tenuitatem noſtram licuerit, aliis commendare velim, donec ea meliorem dies docebit.

HISTORIA I.

In Ventriculum *&* Inteſtina *irruens* Arthritis, *foras expulſa.*

Hiſtoriarum agmen ducat Venerabilis & Prænobilis Dominus, *RICH. ANNESLEY*, in Eccleſia Cathedrali noſtra, *Exonienſi*, Decanus; in *Hiberniæ* Regno Baro *Altham*; Magni Comitis de *Angleſey* Filius: Qui, cum naturæ muneribus eximiis, cum ingenio plane divino, ex Illuſtriſſimo Parente derivatam (*Nam*, ut dictum eſt, *ad bona cuncta ne quidem* Agamenon *natus*) accepit *Arthritidem*. Id autem huic *Arthritico* bene ceſſit, quod per annos complures apte, quodque recte dolerent; & quod, in paroxyſmis quoties ſpuma e ſanguine effunderetur *Arthritica*, non id cum vitæ periculo, (ſic, ut in pleriſque ſolet *Anomaliis*) ſed cum ægri emolumento & tutela perageretur.

Ita illi vitæ ratio ſi non integra, minimum incolumis diu fuerat; cum, ab *Arthritide* aliquando feriatus ultra modum, ex ea tanquam antecedente cauſa, miaſmate *Arthritico* corpus habens ἐμπιπλάμενον, in malum incidit graviſſimum, in ſummum capitis periculum.

Nam horæos fructus nimio plus devorans, biduo vel triduo poſt, nempe quam primum ii *in Ventriculo* computreſcentes illum aggravarent; primum, cardialgia, tum animi deliquio, motibus, convulſivis, ſpaſmo oris cynico, ut vel ipſam animam agere videretur, eſt correptus. Statim, atque tragædia incœpit, arceſſitus ad ægrum advolavi, malique tam atrocis tam etiam repentini ſciſcitando cauſam indagans, eam, quam memoravi, eſſe inveni; neque niſi vomitione tolli poſſe judicavi.

Quando vero huic ægroto, medicamentorum minime amanti, propter aliquod ex natura faſtidium, *Emetica* abhorrenti, neque ſine periculo toleranti, ea, quæ pharmacopolii ſunt, *Emetica* non conveniret, vel liceret dare; aliam tentare vim neceſſe habui. *Vini*, ægro familiaris, rubri, *Luſitanici* quantitatem bene magnam exhibui; eaque ore rejecta, hauſtum repetii; & quidem eatenus *Vino*, & tam celeriter dato, donec ἄνω cruditatum maſſa omnis ejiceretur; quæ quidem magna erat, impura, acida, graveolens. *Emetici* hujus *Cardiaci* beneficio factum eſt, ut tum *Ventriculus* exoneraretur, tum etiam eodem tempore a deliquiis æger incolumis ſervaretur. Tormina, quæ poſtridie ſupererant, *Inteſtina* etiam premi oſtenderunt: Et quidem aliter, quam in vulgari *Colica*, ea premi mox conſtitit. Nam cum æger jam diu ab *Arthritide* claudus fuiſſet; ea, quæ jam in viſceribus congeſta ſunt, impura, materiam artubus inhærere greſſuque ægrum privare ſolitam, ad τὰ εἴσον, ad ſe vocarunt: Quod vel ex hoc innotuit, quoniam viſceribus æger acerbiſſime dolens, eodem tempore pedum factus eſt compos; & quidem magis, quam per annos ante multos. Huc enim illuc expedite, & erecto corpore, quaſi vinculis ſolutus, ambulavit, ut ab artubus ad *Inteſtina* materiam μεθισταδῶς *Arthriticam* minime ambigatur.

Ad *Inteſtina* expurganda leniens præcepi, & deinceps aliquot poſt diebus altera vice. Dolor, qui poſt purgationem utriuſque generis ſatis vehementem manſit, *Inteſtina* aggravans, naturam mali *Arthriticam* adhuc plenius monſtravit.

Ut in artus hoſpitio novo moveretur hoſtis, (quod jam proxime faciendum) *Pulvere Gaſconico*, &, quod in hac re momenti erat maximi, *Vino* prædicto uſus eſt æger. Quorum ex uſu, primum dolor, deinde tumor, cum cute lævi & nitente, ortus eſt, & chiragram indicavit. Tum poſt longam intermiſſionem rediit fames, & ex alimento largiori paulatim vires; ut, qui ſuſurro, languide & debiliter, verba jam diu ediderat, voce iterum nunc viva loqueretur; iterumque gravidam faceret uxorem.

Ægrotanti profuit, quod ea fuit illi ſpirituum animalium vis, & tam *Elaſtica*, quanta utique raro obſervatur, quanta putari poteſt maxima; Quæ quidem plurimum in eo reſtituendo valuit.

Annos poſthæc alioquin multos exegit vir præclarus, purgantibus, coctionem corripientibus, & *Arthritidem* expellentibus, ea, *Ventriculum* & *Inteſtina* multum affligente, cum fere conclamatum eſſet, allevatus.

HISTORIA II.

Arthritis *idonea*, *Balneo frigido in* Ventriculum, *& ea quæ intus ſunt*, *repulſa*.

Homo adoleſcens, Καλοκαγαθὸς, ætate provecto patre oriundus, eaque de cauſa corpore tenerrimo, ſpirituque animali minus firmo donatus; cum e quinto vitæ luſtro nondum exceſſerat, *Articulari* morbo plus ſemel laboravit. Appetitum habuit admodum languentem, coctionem imminutam; unde ali deſinere cœpit, & inopia conſumi. Cum eo res deducta erat, conſilio certe non optimo uxorem duxit. Adeo nempe verum eſt, infortunio raro ſolitaria mortalibus obvenire, matrimonio nihil huic homuncioni gravius, nihil unquam intolerabilius eſſe potuit. Corpus cito enervatum, & vitæ vix ſufficiens innuptæ, maritali vero impar, æſtus invaſit univerſalis febricula Συνεχής; cui poſtmodum acceſſit *Dolor Articularis*, cum tumore, rubore, &c. ſignis *Podagræ* παθογνωμονικοῖς.

Ut æſtum mitigaret, dolorem allevaret, aliaque, quæ ægrotum maximopere urgebant, accidentia reprimeret; quando calor invitaret æſtivus, aqua pedes immerſit, in frigida & ſalſa (nempe marina) conſiſtens. Hic pedum evanuit tumor, rubor, *Podagræ* indicia; ſimul & vomitus & inteſtinorum dolor eſt obortus, iſque diuturnus, ingens; ſic, ut ex eo plane colligi poſſit, materiam ad ductum alimentarem, e pedibus transferri νοσηρῶς. Sub id tempus, ut viſcera, quæ multum exæſtuarunt, refrigeraret, reficeretque, fructus horæos ad gulam uſque devoravit; devoratos, nec eorum, nec cujuſvis generis cibi tenax, ſtatim ejecit. Cumque iſte victus non unius tantum dieculæ eſſet, verum aliquot menſium, & omni eo tempore *Ventriculi* gravitate, vomituque, & dolore, vel continuo, vel ex brevibus intervallis redeunti, æger afficeretur; & medicinam aut negligeret, aut ea perperam & perfunctorie uteretur; iſto denique ſtatu erat, quo nullum medicina præſidium, nullam opem conferre poterat.

Uti, ad hujus viri interitum, ſociam operam quamplurima dare; ita quidem ex iis aliquo in numero eſſe, ne dicam primas obtinere, *Arthritida* veroſimile eſt; quandoquidem materiæ νοσηρῆς, ſive *Arthritidæ*, pedibus affixæ, ad ea quæ intus ſunt translatione, tanquam cardine principali, tota res morbi verſa eſt.

HISTORIA III.

Recta Arthritis, *& in* Ventriculo Anomala, *ſe viciſſim excipientes, cum* Anomalæ *curatione*.

VIR generoſus, ætatis mediæ, *Arthritide Symptomatica*, ſed & ea languenti, neque ſatis regulari, diu per vices ægrotavit anno MDCCIV, circa æquinoctium autumnale, hallucis articuli majoris, globique infra poſiti dolore tentabatur; poſtea vero plantæ pedis, & deinde malleoli; ſed eo incerto, & vago.

Elapſo vix triduo retroceſſit humor (cujus tamen rei quid in cauſa eſſet, dubium erat) neque amplius pedem momordit. Ægrotantem e veſtigio invaſit algor univerſalis, tanquam febri præludens intermittenti. Huic accedebat *Ventriculi* gravitas, pectoris oppreſſio, nauſea, reſpiratio anguſta, & in ſuprema regione *Vertigo*, & ſomno appropinquante ſubita ſpirituum exulatio.

Anomaliis olim *Arthriticis* vexato, & earum non ignaro, laboranti minime latebat; hunc *Ventriculi* affectum, etſi prima facie vernaculus appareret, eſſe revera peregrinum; & in *Ventriculum*, relictis pedibus miaſma *Arthriticum*, hujuſce mali cauſam, mitti. Qua ductus opinione poſſetum hauſit, amaris alteratum; ad vomitum uſque copioſum; ad impuræ, crudæ, bilioſæ vomitum materiæ. Ano etiam, injecto ea nocte *Enemate*, ſubducta eſt ejuſdem quantitas non exigua. Cervici admotum erat *Epiſpaſticum; Pulvis* datus *e Chelis C. C.* Illo multum ſeri elicitum; hoc animales ſpiritus, humiles antea & depreſſi excitabantur. Interpoſito die uno, *Tinctura ſacra* levabantur *Inteſtina*, *Bolus e Pul. prædicto, & Theriaca Androm.* eo veſpere refocit ægrotantem. Poſthæc, horis tribus medicinalibus, *Alcohol Martis* ℈ß. *cum Conſ. Abſ. R. Spec. Aromatici Roſati, & Syr. Cort. Citreor. forma Boli deglutiit: cum infuſi amari, Vino Xereſano facti, vel Vini ſimplicis uſtulati Hauſtu. Pedibus Emplaſtra, ex Cephalico, & Picæ Burgund. pari quantitate, applicata*, continuo gerebantur. Si caligo, vel lipothymia poſtularet, vel quoquomodo ſpiritus deficerent, in præceptis erat, *Sp. C. C. ſuccinati* guttæ aliquot, cum *Julapii* vel *Vini Hauſtu*, darentur.

Hiſce aliquandiu uſus, æger beneficium inde bene magnum accepit: purgatis etenim *Inteſtinis*, ad τὰ εἴσον amandata eſt *Arthritis*. Pedum factus eſt dolor; tumque brevi tempore cibum capeſſivit æger: melius, quam ſolebat, cum concoxit. Quin illi lætiores eſſe ſpiritus animales, commodiuſque vitæ rem agi, vel ex una oculorum acie plane conſtabat.

Cum eo loci res erat, de valitudine reſtituta nimium ſecurus, *Emplaſtra* pedibus abjecit: Hoc autem obſervatu digniſſimum conſequebatur, quod intus cito remeans, materia, ab integro τὰ ἔντερα invadens, nauſeam iterum induxit. *Emplaſtris* iterum admotis, & medicamentis ad menſem unum alterumque continenter uſurpatis, omnia proſpere cedebant.

Huic ægroto inter alia, tutelæ gratia præcepi, ut fonticulum infra genu aperiret; & ut quas olim ſummo ſuo commodo putavit, aquas *Bamptonenſes* iterum hauriret.

Habes *Arthritides*, rectam & in *Ventriculo Anomalam*, ſe viciſſim excipientes; cum *Anomalæ* curatione, alienum expellentibus & educentibus abſoluta.

HISTORIA IV.

Arthritis *ſemel iterumque; in* Ventriculo Anomala, *toties expulſa*.

AGricola ſuburbanus, ætate maturus, *Arthritide*, uti ex intervallis ſolebat, dolens, ex halecum eſu immodico, materiæ bilioſæ & crudæ vomitu, dolore *Ventriculi*, & *Inteſtinorum* immani, reſpiratione difficili, cordis palpitatione, *Cephalalgiaque* premebatur. Magna erat viſcerum oppreſſio, & quaſi conſtrictio. Tabacci, qui in numero deliciarum erat, uſus jam nullus. Ut primum illa intus ſuborta ſunt mala, deliquit illico *Arthritis* externa, quæcunque fuit articulorum. Nutriculis, & familiaribus palam erat; ab *Arthritide*, membra relinquente, cum *Inteſtinis Ventriculum* impetente, totam hanc oriri malorum Iliada.

Medendi intentio erat, purgato prius ductu alimentari, ſuam in ſedem, in artus propellere *Arthritidem*: ideoque *Vinum* exhibitum eſt *Scilliticum*, poſteaque *Pulvis Vvarvicenſis*; unde ἄνω ϗ κάτω multum, & cum ἀφορίᾳ purgatus æger: peracta catharſi, data ſunt *Cardiaca*; iiſque poſtmodum auxilio erant externa, *Arthritidem* educentia, articulis admota.

Horum beneficio viſceribus remota eſt *Arthritis*, & in artus amandata: Verum, propter erratum aliquod *in Sex non naturalibus*, cum ad viſcera brevi poſt redierit, ea, quæ ſequuntur, in uſum adhibui.

℞. Theriac. Androm. ℥ß. *Pul. e Chel. C. C.* ℈ij. *Conſ. Alk. qs. f. Bolus, omni nocte cum Vini rubr. Luſitanici Hauſtu ſumendus.*

℞. Gentian. ℥j. *Zedoar.* ʒij. *Infunde, igne arenæ, in Vini prædicti* ℔ij. *ad idoneam alterationem, tunc f. Colatura; Sumat Colaturæ* ℥iv. *additis Tinct. Martis, & Aurant. ana gutt. x. horis duabus Medicinalibus: cum Pul. Rad. Ari C.* ℈ij. *Chal. Nutr.* ℈ß. *Bis in die fumat Spir. Vol. Oleoſ. gutt. xv. cum Vini prædicti* ℥iv. *Potui ſit Decoctum album, cum Aq. cin. fort. Utrique Tibiæ applicetur Epiſpaſticum.*

Auctis in hunc modum *Cardiacis*, & majori quantitate, ſed neque nimia, datis, viſcera plane liberata, articulis affixa eſt *Arthritis*, æger reſtitutus.

At ille, ut erat δύσπλαγχνος, & *Arthriticis* pronus *Anomaliis*, iis, ſed diverſis formis, ſæpe recurrentibus affligebatur: de quibus ſuo loco.

Hiſtoria profert *Arthritidem in Ventriculo & Inteſtinis* ſemel iterumque *Anomalam*, toties arte medica remotam, foras ad domicilium proprium, ad τὰ ἄκρα pulſam.

HISTORIA V.

Arthritis *iterum ac ſæpius in* Viſceribus Anomala, *toties in Artus ablegata; cum ejus* Prophylaxi.

VIR quidam, a prima ætate *Arthriticus*, quinto & ſexto vitæ luſtro, magnos articulorum habuit dolores; ſeptimo & octavo, *Ventriculi Inteſtinorumque*. Cum enim corpore valde imbecillo, ſanguine tenui, cumque infirmis eſſet viſceribus, poſt frigora, ſatietates, & cruditates fere omnes, per hoſce annos, *Arthritidi* rectæ vix ſufficientes, ad ea, quæ intus ſunt, appelli ſolita eſt *Arthritis*. Harum Ἀνωμελίας, ad rem noſtram conferentes, nonnullas in medium afferre non gravabor.

Menſe oct. MDCCV. propter cruditates, maxime a fructibus ὡραίοις, in *Ventriculo & Interaneis* collectas; omiſſa, qua ad ea tuenda ſolebat uti, medicina; appetitu læſo, nauſea dolore *Ventriculi*, pectoris gravitate, ſpiritus anguſtia, oſcitatione crebra corripiebatur.

Ut tanto onere, *Viſceribus* incumbente, *Arthritidem* iis impingente, levaretur æger; purgatio per os, per anum, mediocris, & ejus viribus æqualis, adhibebatur. Cum vero, propter imbecillitatem ægri, nullus ei medicinæ, qua ad ventrem inaniendum opus erat, daretur locus; neque *Cardiaca*, ore data, tametſi fortiſſima multum prodeſſent; ire in pejus omnia, conclamatam eſſe rem, quotquot adſtabant, exiſtimarunt omnes: Nec quidem timere; pulſus enim debilis, membræ pendula, & quaſi reſoluta, faciei pallor, corpus ſubfrigidum fidem fecit opinioni.

In hoc miſerrimo rerum ſtatu, *Vinum Luſitanicum*, modica doſi, ſed crebra propinari: quo, ad libras aliquot ſine vomitu poto: pulſum augeri, vires aliqua ex parte fieri notabam. Utrique tunc malleolo, ubi ſedem habuit primariam *Arthritis*, *Phænigmum* admovi, quam ferri potuit, calidiſſimum, frigidumque renovavi, quoad dolor & tumor exoriretur: hoc vero paucis horis ſpatii perfectum eſt:

℞. Cacum. Rutæ, Sem. Sinapios Raſ. Reph. Sylveſt. ana part. i. Fermenti vet. p. iii. cum Aceto Vini albi miſceantur, & fiat phænigmus.

Tumori, ne in ſanguinem alienus humor retrocederet, *Epiſpaſticum* applicui; cujus virtute, quantitas ſeri bene magna eliciebatur. Dies etenim permultos, ne dicam hebdomadas, effluxit; & quidem flumine tam jugi, tamque magno, ut pro certo habeatur, foribus his apertis inimicum in auxilium mitti; cauſam *Arthritidis* continentem una cum ſero amandari.

Hujus ſententiæ confirmandæ gratia, duo ſubjiciam, quæ eam maximopere probare, omnique ſuſpicione liberare mihi videntur. *Alterum* eſt, quod, qua proportione ſerum emanavit, ea plane augeretur reſpirandi ſpatium; ea, rediret fames; ea, *Ventriculi* gravitas; ea, dolor reliquaque omnia ſymptomata tollerentur. *Alterum* eſt, quod diutiorem ab *Arthritide* vocationem, longiorem ab ejus paroxyſmo quietem, ex eo tempore quam per annos ante complures, æger obtinuit, ſanguine nimirum, methodo jam dicta depurgato.

Ut autem extrudatur *Arthritis*, ut evacuatio ſeri tam benigna, tam commoda, promoveatur, utque ei tolerandæ ſuſtinendæque par reddatur æger; vinum ei, jam dictum, quotidie dedi bibere, & quidem affatim; *Martiſque Alcohol* bis in die ſumendum præcepi: eo quidem cum eventu, quod, uti primæ rerum mutationi conciliandæ multum contribuit *Phœnigmus*; ita ei continuandæ *Mars*; utraque vero ratione *Bacchus*.

Biennio poſt, cum ex *Ventriculi* gravitate, materiæ biliosæ vomitu, oſcitatione, pandiculatione, aliiſque ſignis iſtius *Anomaliæ* in hoc ægroto prænunciis, eam in propinquo eſſe præſciverim, *Aquis Purgantibus*, ſemel iterumque opportune datis, *Ventriculum* & *Inteſtina* purgavi; malum, eo loci manſurum, anteverti.

Ut contra *Arthritidem ægrotum*, contraque *Anomalam* ejus *Ventriculum* defenderem, *Aquas Bathonienſes* biberet; ea, quæ roborent *Ventriculum*, ſimulque faciant, ut bene concoquat, (*Chalibeata* nempe, *Stomachica*, & *Aſtringentia*) ſumeret, ægroto inter *Anomaliarum* initia ſuaſi. Et quidem adeo ille fecit imperata, cumque exitu tam felici, ut, qui claudus antea, pedum vix compos, non niſi difficulter incederet, milliaria duo vel tria ambulando jam facile metiretur: Ex eoque tempore ſanior & integrior evaſit, diuque perſtitit. Neglecta vero poſtea, quam dixi, prophylaxi, vel parce, & indiligenter adhibita, multum ille torquebatur *Arthritide*, nunc recta, nunc *Anomala*, donec ea, multis poſt annis, confectus & oppreſſus, e vita ceſſit.

HISTORIA VI.

Cum plenitudine Arthritis, *partim recta, partim (in Ventriculo)* Anomala, *Purgantibus Podagragogis allevata.*

CIvis *Iſcanus*, vitam agens inertem, & deſidioſam, ea de cauſa *Plethoricus* & *Arthriticus* evaſit. Ætate conſtanti, poſtquam ex intervallis ſæpenumero recteque doluerat, tumore pedis dextri tenebatur, eo, qui tum *Arthritidem*, tum *Plenitudinem*, manifeſte agnoſceret. Cum eo ſimul orta famis imminutio, cibi fere omnis faſtidium, ſimilemque habuit cum eo progreſſum, & vehementiam. De cauſa malorum iſtorum altera, communi, neque *Plethora*, nemo unquam dubitavit; de altera, nempe *Arthritide*, pedem afficiente, quando dolor *Articularis*, cæterumque pathogmonicon, eum monſtraret, non eſt controverſum: Sed de ea locum in *Ventriculo* habente, æger murmurare; &, *Podagram Ventriculi* morbum eſſe commentitium, & imaginarium, æſtimare viſus, multa ſecum muſſitare.

Ego, ut ejus ingenio morem gererem, humaniſſimum, & priſcis moribus, artiſque medicæ cumprimis intelligentem, Dominum Doctorem *Hele*, eo tempore medicinam hac urbe factitantem, in conſilium vocari, lubentiſſime conſenſi. Huic ego totius morbi, ſic, ut erat, compoſiti, hiſtoriam enarravi; maxime vero *Arthritidem*, olim importunam, nuperis diebus nimio plus quietam, explicui. Quibus auditis, propoſitam ille viam mecum calcare non eſt dedignatus. Socia igitur opera, ægroto, antea perpurgato, *Chalybis & Pul. Rad. Ari C.* a me datorum uſum, ſed aucta quantitate, continuantes, hiſce verbis conſulimus.

℞. Pul. Rad. Ari C. e Chel. C. C. Chal. cum Sulf. pp. anna ℈ß. Ext. Calami Aromat. q. ſ. f. Pilul. horis duabus medicinalibus ſumenda, cum Hauſtu ſeq. Julapii.

℞. Aq. Menthæ Flor. Chamæm. ana ℥v. Stephani, Gent. C. ana ℥iij. Marg. pp. ℈ij Sacch. q. ſ. f. Julapium.

℞. Sp. Vol. Oleoſ. Caſtorei ana ʒij. miſce, ſumat gutt. xxxx. primo mane, & hora ſomni, cum Julapii, vel Vini alicujus Stomachici Hauſtu.

Horum uſu medicamentorum, maxime vero *Pilularum*, multo & diligenti, famem æger conciliavit; unaque opera humores *Ventriculi* tunicis vitioſos exturbavit. Hiſtoria dicit *Arthritidem*, cum plenitudine conjunctam; partim rectam, & in extremitate corporis agentem; partim *Anomalam*, & in *Ventriculo* latentem; ſed & eam medicina expulſam, in ſanguinem relegatam.

HISTORIA VII.

Arthritidem *ex animi perturbatione* Anomalam, *in viam ducunt* Ποδαγραγωγά.

DOmina *R*. . . . . quinquagenaria major, *Arthritide* frigida diu mulctata, eaque pedem nuper afficiente, propter animi pathemata, & turbas, neſcio quas, domeſticas, materiam νοσηρὼ (interciſo paroxyſmo) in *Viſcera* retroactam habuit. Remiſere malleoli (id eſt, partis affectæ) ſymptomata, dolor tumorque, & ſimili proportione intendebatur Ἀνορεξία; nauſea, acidi & pituitoſi vomitus, oſcitatio, Σκότωμα, cum affectione *Ventriculi* Idiomate noſtro appellata (*Vvaterpangs*;) Nam œſophagum aſcendens, bis vel ter in die, ad ℥iij. vel iv. ab ægrota, tanquam utero gerente, aqua ore ejecta eſt. Hanc affectionem imbecillitas ſpirituum, palpitatio cordis, faciei pallor, vox tremula, languens, & inuſitata animi dejectio ſequebatur.

Ab *Arthritide Anomala*, & ad ea, quæ intus ſunt, inverſa, ſymptomata iſta proficiſci minime dubium erat. Hoc hiſtoria morbi, & ſymptomatum ordo demonſtravit. Utque deviam *Arthritidem* in locum proprium, in artus ducerem, propoſitum mihi palmarium erat, & medendi indicatio.

Quem in finem, impedimentis, quæ *Stomachum* & *Inteſtina* premerent, per alvi ductionem expurgantis, *Infuſam amarum Martiatum, horis duabus medicinalibus, Bolum Cardiacum; (e Pul. Cantiano, Chalybe Nutrito, &c.) hora ſomni, cum Jul. Hauſtus Spiritus vol. Oleoſ. gutt. aliquot, ſæpius in die, cum idoneo quolibet vehiculo dedi*. Unde fructus, brevi temporis ſpatio, ſpe omni major, votis par, reſtituta ſunt viſcera, ſcintillarunt oculi, doluit iterum malleolus, ſervata eſt ægra, & quidem una *Arthritidos* amotione, & in pedes ἐξαγωγῇ.

HISTORIA VIII.

Arthritis *vaga primo Partibus ex contuſione læſis; deinde* Ventriculo *hærens, in Sanguinem reſorbetur, in Artus emittitur.*

VEtula quædam, origine, *Arthritica* dolores habuit diu per artus huc illuc erraticos; poſtea, contuſo corpore (cum ab equo forte cecidit) læſis & debilitatis partibus inhærentes. Hi vero deinceps, locis hiſce relictis, neſcio qua de cauſa *Ventriculum* invaſere: namque nauſea, & vomitio ſecuta erat permoleſta, cum motibus convulſivis; & hyſtericis aliquot accidentibus.

Nihil clarius eſſe potuit, quam quod ea, quæ olim membra infeſtaverat materia, peccans & *Podagrica*, primum partibus contuſis, deinde *Ventriculo* committeretur: Atque huic confiſus opinioni, principio curandum exiſtimavi, ut vomitu ſedato materia *Ventriculum* aggravans per anum ejiceretur. Præmiſſis igitur *Laudani* guttis aliquot, ſub ejus præſidio pilulas exhibui purgantes; quarum ope, ut & enematis poſtmodum immiſſi, ægrota dejecit impura bene multa. Peracta catharſi, *Pulvis e Chel. C. C. & Rad. Ari Comp. ana ℈ß. tertia quaque hora, ſumebatur; cum Julapii hauſtu Hyſterici, & ſp. Vol. Oleoſo.*

Hiſce remediis ex lege uſurpatis, notatu jucundum erat, quibus gradibus ſanitatem ægra recuperaret. Primum, ut ex iſtiuſmodi *Cardiacorum* uſu ſolet, calor oriebatur univerſalis; eique tandem aucto, & magnum in modum evecto *Ventriculi* ſucceſſit allevatio; ſic, ut a ſanguine celerius & rapidius circumvecto, miaſma *Arthriticum*, *Ventriculi* tunicis infixum, reſorberi, & in ſanguinis ſinus recondi cenſeatur.

Ad tuendum *Ventriculum*, & *Arthritida* procul emittendam, *Tinct. Martis (ex ejus Limatura & Succo Limoneo confecta) gutt. xx.* ſemel bis in die ſumendas, cum *Infuſi amari alterantis Hauſtu*, præcepi. Quorum ope *Ventriculo* cautum erat, & recte egit *Arthritis*. Nam ex illorum uſu (uti poſthæc, ex illis repetitis, ſæpe) ægrotavit Anus hæc articulis, at, per integrum jam decennium, & eo amplius,

ne ſe-

ne ſemel quidem, ut obſervavi, *Ventriculo*, vel partibus infirmatis. Tanti uſus ſunt, in ordinanda *Arthritide*, *Chalybeata*.

HISTORIA IX.

Multum intereſſe, qua tempeſtate laboret æger hac Anomala, *ad eamque removendam, tam externa, quam interna: nonnunquam in corpore validiſſimo requiri.*

UT autem pateat, multum intereſſe qua anni tempore, qua tempeſtate laboret æger hac *Anomala*; exemplum hujuſce rei magnum adducam. Homo *Damnonius*, prope *Iſca* ripam agens, *Arthritidem* habuit a parentibus ductam, autumno vel hyeme maxima ex parte redire ſolitam. Hyems erat, cum, neſcio qua de cauſa, *Ventriculum Arthritis* iniit, eumque crudeliſſime gravavit.

Cum eo loci res erat, accitus, de morbi ingenio & natura ex ſymptomatum ordine judicans, *Arthriticum* eum eſſe comperi, & in artus materiam amoveri vitioſam quam citiſſime debere. Atque illuc rurſum dirigens, *Vini & Chalybis* eam quantitatem dedi, eoque cum eventu, ut ex animi ſententia pes doleret, *Ventriculus* ſublevaretur: ægri vero rebus favere, & ad educendam *Arthritida* non parum conferre, inventa eſt cœli, medio hyeme, clementia.

Sub id tempus, vento, qui aliquandiu mitis fuerat, in aquilonem mutato, tempeſtas ingruit acerbiſſima, frigus intenſiſſimum: atque hujus ſævitia, ambitum corporis urgente, retroacta eſt, in ea, quæ intus ſunt, *Arthritis*. Expellentibus altera vice uſus ſum, &, ut materia denuo extruderetur, elaboravi: quod tamen, niſi remittente prius frigore, minime patratum.

Iterum pede doluit ægrotans, & quidem eo uſque, donec renovato frigore *Arthritis* jam tertio *Ventriculum* invaderet. Huic autem adeo jam per frigus (quo ut terra obriguit, ita valde conſtricta fuit ægri cutis, humidumque intus actum) infixa eſt; ut eo loci dehinc ad ipſum vitæ terminum maneret; neque *Vino*, neque *Ferro*, etſi plena manu exhibito, neque ulla *Cardiacorum*, etiamſi fortiſſimorum, vi dimoveretur.

Qui per *Phænigmos*, & ejuſmodi externa *Arthritidem* evocantia, fieri potuerat, (quando tyroni, militiam iſtam nuper ingreſſo, mihi nullus erat tum temporis eorum uſus) nihil habeo, quod dicam. Ex eo vero didici, *Ventriculi* hunc affectum unis ore aſſumptis, in corpore validiſſimo, non ſemper auferri; verum externa, in auxilium & operam iis ſociam adjungi, nonnunquam oportere.

HISTORIA X.

Cibi faſtidium, & Aſthema, ex Arthritide Ventriculum *infeſtante; ea expulſa, ſublata; ea denuo repulſa, recidiva.*

SEnex *Arthritidem* dolore pedum, cui olim aſſueverat, aliquandiu liber, appetitu læſo, difficili reſpiratione laboravit: utroque tam urgente, ut in dubio non modo ſalus, verum etiam vita eſſet. Tum denique de Medico quæritare cœpit. Cum illam eſſe rerum conditionem, mihi denunciatum eſt, ab *Arthritide* inverſa, *Ventriculum*, & ſpirandi organa afficiente, turbas haſce concitari, ſum arbitratus; ideoque, quando ægri vires infractæ conſumptæque purgationem minime paterentur, primo quoque tempore *Bolum, ex Pul. Cantiano, & Theriaca Andromachi deglutiendum, una cum Vini rubri Hauſtu, ſpirituſque vol. Oleoſ. gutt. aliquot, dedi, & hora quaque quarta repetii. Cardiaco* iſto forti & generoſo, pro re nata, repetito, factum eſt, ut in artus ſtatim expelleretur *Arthritis*; ut ab ea dolerent, tumerent articulamenta, felici huic humorum Μεταβάσει debuimus, quod in mediis periculis, in extremo diſcrimine non omnino ſpe deſtitueremur.

Ut eum, quem ita nacti fuimus, locum teneremus, *Infuſum* dedimus *amarum*, *Vino Xereſano* factum, modica quantitate, ter in die, potandum. Unde quidem multum æger articulis doluit, multum profecit. Hæc autem æſtate acta, & favente cœlo vix aderant ſaturnalia, cum malum recruduit, propter hyemis inclementiam, forſan gravius, & intolerabilius, *Chalybe*, *Cardiacis* valentiſſimis tentata eſt curatio; ſed nequicquam. Morbo, hyeme, ſenecta oppreſſus æger e vita exceſſit. Qui vero per evacuationes opportune adhibitas fieri potuerat, quando earum nulla mihi data fuit opportunitas, nihil auſim affirmare. Iis autem, modo vires annuiſſent, opus fuiſſe autumo.

Eſt *Aſthma* & Ἀνορεξίαν, & *Arthritide Ventriculum* infeſtante: ea vero in artus expulſa, eadem ſublata: repulſa denuo *Arthritide*, recidiva eadem, importuna, mortifera.

HISTORIA XI.

Ex Arthritide Cardialgia, *ut & alias* Ἀνορεξίᾳ *per Catharticum & Humores in Artus expellentia feliciter curata.*

SEnex honorabilis, a multis annis paraliticus, *Arthriticus*, ſexagenario major, tumore pedum continuo laboraverat tali, qui hydropa antecedere, præque foribus eum eſſe videretur oſtendere. Totum enim propemodum pedem ad genu uſque occupavit, digito prementi ceſſit, ejuſque foveam retinuit diutinam. Jampridem autem, (quod in hoc caſu maximi eſt momenti) evanuit tumor omnis, ſive *Hydropicus* ſeu *Arthriticus*.

Erat inſuper huic ægroto, quæ quidem paralyticis familiaris, ſputatio jugis; ſic, ut diei ſpatio ſemilibram ſæpe expueret, & quidem quo plus, (quod obſervatione longa palam erat) eo illi melius. Nam, cum noctu lecto, cum interdiu cathedræ perpetuo figeretur; itaque exercitatione pene omni, ejuſque effecta, tum urina, tum perſpiratione liberiori, privaretur; majori ſalivatione uſa eſt natura, & per eam aliarum evacuationum defectus quodammodo reſarcivit. Saliva autem, hoc tempore ſuppreſſa, una cum tumore pedum abeunte, aliiſque mali moris ſymptomatibus in periculo verſari ægrum manifeſtavit.

His adjiciendum, quod paucis poſt diebus *Cardialgia* ſuboriretur; quæ, cum perpetua fere eſſet, & Ἀνορεξία, cum *Melancholia*, tanquam ſatellitibus ſtipata, ægrum adeo confecit, ut ſimul & caro multum, & una cum ea vires abſumerentur.

Cum mihi jam antea daretur, celeberrimi hujus viri rebus invigilare medicis, ſalutique proſpicere; malum illud nihil aliud eſſe judicavi, quam *Arthritidem* inverſam, *Ventriculo* fixam, & quæ ab ejus *Anomalia* fluxerunt accidentia. Proindeque, ut *Ventriculus* & *Inteſtina* primum exonerarentur, & tunc in artus emitteretur *Arthritis*, conceptis hiſce verbis, præſcripſi.

♃. *Aloes roſat. Pulv. Myrrhæ, Scammon. ana* ℈ß. *Reſ. Jal. gr.* v. *Ol. Abſ. Chym. gutt. j. Extr. Cent. q. ſ. f.* Pil. v. *mane deglutiendæ*.

♃. *Tart. Laxant.* ℈iv. *cum Juſculi Avenacei hauſtu, circa horam decimam ſumendus; ſi* Pil. *tardius operabuntur*.

Hora ſomni poſt purgationem, ſumat *Pulv. e Chel. C. C. & Marg. ana* ℈ß. *cum Aquæ Cin. hord. ten. Meliſſæ ana* ℥iß. *Pæoniæ C.* ʒiij. *Sp. vol. Oleoſ. gutt.* xx. *Conf. Alk.* ʒj.

♃. *Conſ. Abſ. Rom.* ℈j. *Pulv. Rad. Ari C. Alkool. M. ana* ℈ß. *Syr. Abſ. ſ. qſ. f.* Bolus.

♃. *Tinct. Myrrhæ* ℥j. *Sp. vol. Oleoſ.* ℥ß. *Pul. Gentian.* ʒ. *miſce, igne arenæ digere, f.* Tinctura.

Præmiſſa purgatione, ſumat *Bolum* bis in die, cum *Julapii* hauſtu; hora ante prandium, *Tinct. gutt. a* xxx. *ad* xxxx. cum idoneo quovis vehiculo.

Pharmacis hiſce aſſumendis, ſolito diligentius æger, alias pharmacorum oſor, incubuit; & quidem eorum viribus *Arthritis*, a *Ventriculo*, & iis quæ intus ſunt remota, in artus exulare: dolere articuli; tumere pedes; quodque eſt hoc amplius, abire *Cardialgia*, redire fames, incolumitaſque, pro ægri ætate, cæteraque ejus conditione, magna.

Quando ex quiete nimia, aliiſque in *ſex non naturalibus* erratis, vitium alio tempore contraxerat *Ventriculus*; paucis poſt diebus detumere pedes; fluere deſiit ſaliva. Malum ex eo notabatur ingraveſcere. Cibi enim omnis obortum eſt faſtidium, *Inteſtinorum* æſtus, & dolor erat; faciei pallor. Ab ore & pedibus, ad τὰ ἔνδον, ad *Inteſtina* humorem *Arthriticum*, & ſeroſum ejus vehiculum ferri conſtabat. Per *Vinum* & *Oxymel Scilliticum*, perque *Solutum purgans*, ductum alimentarem exinanivi. Pituita & cruditate omni amota per *Infuſum amarum*, forte & generoſum; perque *Chalybeata* factum, ut *Ventriculo* fames; ut ori ſaliva; ut pedibus tumor; ut faciei color: Verbo dicam, expulſis, ad τὰ ἔξω humoribus vitioſis, ut ægro

nobili conciliaretur, quanta maxima potuit, incolumitas.

CAPUT III.

De Colica Arthritica.

Art. I. POſt affectus eos, qui in *Ventriculo* ſunt *Arthritici*, lata ducente via, ad illos, qui attingunt *Inteſtina*; deſcendendum eſt: Quorum e numero *Colicæ* dandus eſt principatus; tum quod ea frequentiſſime omnium occurrit; tum quod (uti ſolet evenire) magno cum ſupplicio laborantium. Hæc autem *Colica*, minime uno contenta *Inteſtino*, fiſtulam a *Ventriculo* ad anum omnem, etiamſi non eodem tempore, tenet, & in ea ſedem ponit. Imo quidem ſæpe fit, ut cum *Inteſtinis* hac *Colica* vexatis, *Ventriculus* etiam, & quidem ἰδιοπαθικῶς, afficiatur: nonnunquam multum affligatur.

II. *Colicæ* vultum induit *Arthritis* & fixa, & vaga; & regularis, & *Anomala*; primigenia, & ſymptomatica. Horum omnium membrorum omnino nullum extat, quod interdum ita non faciat. E ſymptomaticis vero ea creberrime, quæ *Colicæ* ſuccedit; quæ a *Colica* incipiens, in eam deſinit. Ea citiſſime partes has invadit.

Ad limina nota.
Ipſa domus ſe fert;

& artus & *Inteſtina* viciſſim occupans ſedem habet ambiguam. In natu grandioribus, & infirmis (qui *Anomaliarum*, ut dixi, *Arthriticarum* mos & conſuetudo eſt) induit ſæpiſſime; in athleticis, & ætatem nondum mediam ingreſſis, aliquando. Hujus autem metamorphoſeos modus & ratio talis eſt.

Cum æger diu recta *Arthritide* per vices doluit, & jam ætate provectus eſt; vel ex debilitate, vel alia aliqua de cauſa ſtatim exquirenda, Natura paroxyſmos identidem intermittit; & nullos, aut raros, aut parvos & breves edit. Paroxyſmorum iſtam defectionem uſitatiſſime ſequitur, ocius aut tardius, in iis; quæ intus ſunt, novum quoddam malum; interdum autem caterva ſymptomatum illa, quæ *Colicam* manifeſte indicat. Primum, univerſi corporis ægrotationem, & Ἀνορεξίαν æger; non raro nauſeam quoque ſentit: tum *Dolore Inteſtinorum*; qui plerumque fixus; & eidem quaſi puncto (pali inſtar) hærens, portionem quandam abdominis tantillam (quod ſæpe obſervavi) præcipue περὶ τὸν Ὀμφαλὸν, pungit excruciatque. Huic ſymptomati aliud fere æquale eſt, pectoris nempe oppreſſio; & tanquam ab opere incumbente gravitas; quæ, ut hujuſmodi *Colica* afflictis fere cunctis accidit, ita quidem iis moleſtiſſima eſt. Hæc duo ſymptomata, (Στρόφοι nimirum, & gravitas pectoris) ſumma & primaria judicentur; quibus ſecundo loco annumeranda præcordiorum diſtentio, Βορβορυγμοὶ, ructus materiæ plerunque bilioſæ vomitus, alvi ſegnities. Tertio loco, accidentia κατὰ Συμπάθειαν nata; qualia ſunt oculorum languor ſpirituum dejectio, vigilia, animæ remiſſio, anxietas, &, ſi morbus duraverit, univerſi corporis imbecillitas & macies.

Etſi non ſemper, tamen ſæpe autumno incipit hæc tragœdia; &, niſi opem auſpicato medicina fert, per inſequentem hyemem ægrum affligit, & quidem miſerabiliter. Nam a prima *Inteſtinorum* aggreſſione, flatu, triſtitia, dolore languet ille & deprimitur; noctu vigilat, interdiu lamentatur; dies noctesque calamitoſas agit; donec ſomno, cibo, refectionibus vitæ neceſſariis privatus; vomitu creberrimo laceſſitus, dolore fractus & enervatus, macie confectus, ſerius citiuſve (prout illius vires ſunt) vitam cum morte ærumnoſiſſimam commutet.

III. Ex his phænomenis, de morbis hujus genio & natura ſtatuere, non erit difficile. Quid enim magis in propatulo, quam quod materia iſta *Arthritica*, quæ ad τὰ Ἄκρα propelli ſueta eſt (Natura novis, utente conſiliis, alioque inſtituto) jam in viſceribus deponatur, ibique dictam moveat tragœdiam; illa famem tollit; illa Δυσπεψίαν infert; illa vomitum ciet; illa præcordiorum inflationem creat; illa pectus aggravat; illa dolere facit *Inteſtina*.

IV. Unde ſequitur, quod, in hoc affectu detegendo, ejuſque formanda diagnoſi, quamquam prima facie plurimum valere videantur e prædictis aliquot ſymptomata; Στρόφοι præcipue, & pectoris gravitas; tamen; cum *Colicæ* huic *Arthriticæ* illa non ſunt tam propria, quin aliis *Colicæ* ſpeciebus eadem conveniant: hanc ob rem *Arthriticam* noſtram ut rite dignoſcamus, alio progrediendum eſt. A nullo autem alio fonte melius petenda eſt illius notitia quam a morbo præcedenti, *Arthritide* ſcil. *regulari*: præſertim ab illius nupero paroxyſmo; ab ejus ſilentio, ſive intermiſſione, paroxyſmum iſtum inſequente; & *Colica* iſti ſilentio ſuperveniente. Quam quidem morbi hiſtoriam, ejuſque aliam ex alia partem ordine perſpicuo fluentem, quiſquis ſtudioſe ponderaverit: de *Colicæ* hujus natura, eamque revera eſſe *Arthriticam*, ut opinor, minime dubitaverit.

V. Hæc, de cauſa hujus *Colicæ* proxima, ſive continente, quæ eſt ipſa materia *Arthritica* τοῖς Ἐντέροις infuſa: qui vero ea infundatur, ſive quæ ſint hujus morbi cauſæ remotiores, loco jam proximo dicendum.

Eæ duum ſunt generum; externæ, vel internæ. *Externæ* materiam hanc, extremitatibus ſive commiſſam, ſive committendam, intro pellunt, & *Inteſtinis* illidi faciunt. Cujus ordinis ſunt frigus, tibialia nimis arcta, vincturæ, emplaſtra, unguenta, cataplaſmata, &c. repellentia. Frigus, uti *Colicam* exquiſitam ab omni ævo incurrere, & vel ideo in cauſis ejus evidentibus locum non ultimum mereri; ita quidem *Arthriticam* identidem antecedere, eique producendæ multum conferre, certiſſimum eſt.

VI. *Internæ* ſunt permultæ: earum vero princeps habeatur *Inteſtinorum* a natura imbecillitas, ſive Ἀτονία; qua, ad ſuſtinendum humidorum in corpore libramentum, imparia redduntur illa, &, (ſecundum leges a mundi principio ratas & ſtabilitas) oneri nimio tum accipiendo, tum ferendo, pigra. Quæ quidem cauſa, quandoquidem conſtans, & perpetua eſt, non modo *Colicæ* conducit primum afferendæ intendæque; ſed, quod magis eſt, eidem poſtea ſæpius revocandæ redintegrandæque.

Alia magnæ ad hanc *Colicam* efficacitatis cauſa, impuritatum & cruditatum maſſa eſt in viſceribus cumulata. Res notiſſima eſt, ab hepate a pancreate, glanduliſque fragiformibus, in ductum *Inteſtinorum* mitti ſanguinis impuritates & recrementa: pari etiam modo notum eſt, a *Ventriculo* cruditates accipi creberrimas: in *Inteſtinis* ſiſti copioſiſſimas. Quoties vero *Arthritico*, quoties Δυσπλέγχνῳ id obvenerit, ad progignendam hanc *Colicam* mirum quantum operetur. Alienæ huic maſſæ contagio & afflatu inficiuntur *Inteſtina*; & *Arthritis* intro (non aliter quam *Emplaſtro*, ſicut ante dictum, aut *Phænigmo* attrahente pedibus admoto extrorſum) invitata eſt. Verum, ut hic loci φαινομένων, ſæpe a me notati, mentionem faciam; nullæ unquam impuritates hac in re plus efficere videntur; aut ad *Colicam* gignendam magis valere, quam quæ ſunt *Bilioſa*: quod, ægrotantium excrementis, ſive ore, ſive alvo redditis, oſtendi ſolet. Impuritates in hujuſmodi ægris hac via copioſius e ſanguine effundi id facere videtur; quod, vitam agendo ſedentariam, parum ii per cutim emittant, humoreſque per Διαπνοῆς expelli ſolitos, intus ferri, & in *Viſceribus* deponi ſinant.

Inter haſce cauſas porro cenſenda ſunt, & quidem merito, aliena ore demiſſa, ut fructus ὡραῖοι, &c. pomaceum nimis acidum, immoderate ſumptum; aliaque in victu, præcipue frigido, errata.

VII. Hujus morbi notionem quicunque rectam habuerit, a *Colica*, humoribus, aut flatu orta, a bilioſa, hyſterica, reliquiſque ſpeciebus, quantum ille ſeparetur, facile perſpexerit. E contrario, quænam ſpecies ad hanc noſtram maxime appropinquent, & qua in re, ut videamus: Ratione *Originis*, *Colica Humoralis*, quoad a quiete nimia & aeris conſtitutione frigidiori fiat, eatenus cum *Arthritica* concordat, & eandem habet cum ea cauſam evidentem, quæ materiam utrobique committat *Inteſtinis*. Ratione *Materiæ*, *Colicam* hanc maxime repræſentat ea, quæ peſtilens; (qualis ab *Ægineta* deſcribitur (a). Hujus autem *Colicæ*, ut & *Humoralis* cum *Arthritica* ſimilitudo tam languida, tam mediocris; ut in hac re Medicus, ſi ſymptomatum attendat ordinem pathognomonicum, ne decipiatur, non eſt ut multum veremur.

VIII. Hæc, ut ab aliis morbis ſejungatur hic affectus, jam a ſe quemadmodum differat, & quotuplex ſit, examinemus.

Ratione *Materiæ*, nunc pue *Arthriticæ*, nunc autem (ut in tribu ſymptomatica) *Scorbuticæ*, *Scrofuloſæ*, &c. differentias habet, cum affinibus ſymptomaticæ tribus *Anomaliis*, communes.

Ratione *Subjecti*; modo eidem quaſi puncto, uti terebrum, infigitur, modo, ſed raro quidem, *Inteſtina* per-

(a) Lib. 3. Cap. 43.

na pervagatur; modo etiam *Ventriculum* comprehendit.

Ratione *Cauſarum Procatarticarum*; alias externa aliqua materiam repellente; alias maſſa in ductu alimentari coacervata, & eam intus alliciente; alias binis hiſce cauſis conjugatis; alias earum agente nulla, ſed mera viſcerum imbecillitate, contrahitur.

Itaque licet hic affectus unam eandemque retineat naturam; modos tamen, & ejus accidentia, præ ſe fert diverſa.

IX. *Colicam* exquiſitam raro vitæ ſpatio aliquid demere, magnaque ex parte periculo vacare, pervulgatum eſt. E diverſo *Arthriticam*, morbum ſæpe lethalem eſſe; ſemper autem periculoſum, habemus exploratum. Si pectoris gravitas, ſi *Inteſtinorum Dolor*, præcipue pungens, diu perſtiterit; malum. Gradatim it in pejus æger, donec e medio cedat. Rara unquam, hoc caſu incolumitas, niſi *Arthritide* in extremis partibus apparente; ſed neque ea omni, aut ſemper. Nam ſi *Dolor* erit *Articulorum*, manente interea in viſceribus ſterquilinio; ab iſto dolore externo ſpes evanida, innanis. Intus ſtatim allicitur *Arthritis*, & ægrum ſæpe opprimit.

At ſi *Inteſtinorum* dolor, pectoris oppreſſio, alvique tarditas penitus tollatur, ſimulque ſit in extremitatibus *Arthritis*; ea morbi facies hilarior; is ſtatus optabilior.

Si vero prorſus ſileant eorum, quæ intus ſunt, querelæ; ſi revertatur appetitus, & eodem tempore fulgeat in extremis partibus *Arthritis*; tunc demum æger ἔξω βελῶν; tunc gallum Æſculapio litabit. Quod ut fiat, quaque methodo medendi, jam proxime dicetur.

X. Quandoquidem ad hunc affectum interdum febris, a bile orta, ſe adjungit; in curationis initio id agendum, ut pulſus, ut æſtus, ut ſitis ut reliquorum febris indiciorum habeatur ratio; &, ad præcavendam φλεγμονὴν ſi opus erit venæ ſectione, in ipſo limine operis ea fiat, parce vero, neque ſupra modum huic ſymptomati levando neceſſarium; ne, eum nimis excedendo, *Arthritidis* poſthæc expellendæ tollatur omnis facultas.

Secundo loco videndum, una cum *Inteſtinis* utrum *Ventriculus* ἰδιοπαθικῶς afficiatur; præſertim, cruditate & alienis rebus utrum aggravetur: Hoc caſu nihil antiquius habendum, quam ut, epoto *Teæ*, vel *Cardui Decocto* (neque enim Emetica ſuaderem valentiſſima) cieatur vomitus.

Poſtridie vomitus, ſi vires ægri permiſerint, aut interpoſito die uno, fiat purgatio; vel per *Extractum Euſtachianum*, & *Roſ. Julap.* quibus ſi placet, adjungi poteſt *Mercurius dulcis*; vel *per Syr. e Spina*, & *El. Salutis*, vel, ſi febris urgeat, *per Manam*, & *Salem Catharticum*, *Aqua hordeata ſolutum*, vel per aliud quodvis purgans, ad hanc rem appoſitum. Veſpere, tam eo poſt vomitum, quam eo poſt purgationem, nihil paregorici (niſi ſi ὑπερκάθαρσις, aut aliquid improviſum id exegerit) adhibeo, ne illo *Arthritis*, in paroxyſmum eruptura, tanquam ſufflamine, retineatur.

Adeo valet, hac in re, & tanti eſt momenti purgatio, ut omiſſa illa ſive negligenter acta, ſi non mundentur *Inteſtina*, perturbata erit curatio; & poſt conatus in ea varios incaſſum factos, ſæpe illuc redire neceſſum erit, ubi per negligentiam eſt peccatum; ad *Inteſtina* nempe expurganda. Quare, ſi purgatio minus perfecta fuit, neque rebus ægri conveniens, omnino repetenda eſt; & quidem eo uſque, donec propoſito reſpondebit. Atque hoc caſu, diebus purgationi interpoſitis, nunc *Pulveribus Teſtaceis*, nunc *Infuſo amaro alterante*; illis, ſi acido; his, ſi biles abundent *Inteſtina*, ne plane nihil agam, inſiſto.

Quibus abſolutis, & iis, quæ viam præcludebant; amotis expeditiſque, (quo quidem iter quaſi medium confici videtur) ad *Arthritidem* extrudendam, nec quidem citius, incumbo. Hunc in finem faciunt, præter *Arthritidem* expellentia, (Capite primo memorata) nonnulla remedia *Colicæ* ab antiquo propria, ut & *Aromatica*, quæ cum prædictis non inepte complicentur. Hæc autem ſunt pulvis *Zedoaria*, *P. Rad. Ari Com. P. Aurant. C. Cl.* Fulleri, *P. ejuſdem Bezoarticus*. *Sp. Diatr. Piper. Sp. Calaminth. ſimpl. Sp. Diambræ. Dianthuſ.* Elect. *e Baccis Lauri*; *Mithridatium*, *ZZ in Indiis cond. cum ejus Syr.* Olea *Chymica*, *Bacc. Juniperi*, *Seminum Cumini*, *Carvi*, *Fœniculi dulcis*, *Aniſi*, & *ejuſmodi Carminantium*, & *Aromaticorum*. Vinum *Xereſanum*, *aut Rubr. Luſitanicum ſimplex*, *vel amaris & Aromatibus alteratum*.

His munitus auxiliis, ad *Arthritidem* expellendam, & in artus emoliendam, ita progredior. Ægro in lectum dato, *Pulverem*, vel *Bolum*, vel *Pilulas* præcipio.

℞. *Pul. e Chel. C. C.* ℈iß. ℈ii.
Chal. Nutriti gr. v. miſce f. Pulvis Comp. vel

℞. *Pulv. Zedoar.* ℈ß. *Spec. Calaminth. Simp.* (vel *Diambræ*) ℈i. *Alcohol. Martis gr. v. f. Pulvis*. vel, forma Boli.

℞. *Elect. e Baccis Lauri* (vel *Mithridatis*) *Pul. e Chel. C. C. ana* ℈i. ℈iß.
Alcohol. M. gr. v. Syr. Aurant. qſ. f. Bolus, vel

℞. *ZZ in Indiis cond. Pul. Rad. Ari C. ana* ℈i. *ad* ℈iß. *Chal. N. gr. v. Syr. N. M. qſ. Bolus*, vel

℞. *N. Myriſt. cond. Spec. Diambr. ana* ℈i. *Chal. N. gr. v. Ol. Junip. Chym. gutt. i. Confect. Alk. S. M. qſ. f. Bolus*, vel, forma Pilulari.

℞. *Spec. Diatr. Piper.*
Pul. Serpent. Virg. ℈ß.
Chal. Nutrit. gr. v. Extr. Rutæ qſ. f. Pil.

Hiſce compoſitionibus ſuperbibatur *Vini Xereſani*, vel *Rubri Luſitanici*; vel *Julapii* hauſtus.

℞. *Aq. Cardui*, *Menthæ*,
Lactis Alex.
Chamæm. Comp. ana ℥iii.
Sp. Juniperi ℥ß. *ad j.*
Marg. pp. ʒß.
Sacc. albiſſ. qſ. f. Julapium, vel

℞. *Aq. Lactis Alex.* ℥xii.
Sp. Cerævíſ. Brunſvvicenſis ℥iv.
Marg. pp. ʒß.
Sacch. qſ. f. Julapium.

At ſi forma arridet liquida, *Infuſi* hauſtus, cum adjecto *Marte*, detur ebibendus.

℞. *Rad. Zedoar. Galangæ*, *Calami Aromat.*
Cacum. Abſynth. R. ana ʒii. *Bacc. Junip. Croci Brit. ana* ʒi. *Infunde in Vini Xereſani* ℔ij. *ad alterationem idoneam, tunc coletur* Infuſum.

℞. *Hujus Infuſi* ℥iij.
Alcohol. Martis gr. v. f. hauſtus, *ante bibendum agitandus*.

Ex hiſce, vel hujuſmodi medicamentis, ſumatur aliquod, quarta, quinta, vel ſexta quaque hora, medioque medicamentorum intervallo, *Vini*, e prædictis vel ejuſmodi generoſis, hauſtus, ea quantitate, quam æger tuto poterit hurire maximam. Quæ quidem regula, de medicamentis etiam tenenda eſt: ea nempe doſi, & frequentia oportere illa dari, quæ non aliam febrim, ſive in ſanguine orgaſmum, excitaret; quam quæ, *Arthritidi* ad τὰ ἔξω amovendæ, ſatis inveniretur.

Ita ſubinde fit, in robuſtioribus ſcilicet, aut ſpiritu animali valde *Elaſtico* donatis; ut a *Purgatione*, maxime ſi utraque (tam ea, quæ ἄνω movet, quam ea, quæ κάτω) præceſſerit; ſive propter agitatum ſanguinem, ſive propter impuritates (quibus uti dixi, in viſceribus retineri ſolet *Arthritis*) expulſas; ea jam ſuapte ſponte erumpat in articulos, & evadat *Regularis*. Hoc quandocunque fiet, unicum reſtabit, ut eo loci illa, quicquid iracundiæ permanet, exerceat; quicquid humoris effundendi, effundat. Verum, ut hoc interdum, &, quoties fieri contingit, auſpicato fiat; ita quidem, e contrario, antequam illuc perventum, & *Arthritis* artubus affixa erit, plures ſæpe interveniunt difficultates; plures ſcopuli deteguntur, qui moras in ſanando ægro medenti faciant graviſſimas; quibus quaſi digito demonſtrandis, jam proxime incumbam.

Interdum igitur *Inteſtina* torqueri, & ſpaſmis ita contrahi manifeſtum eſt, ut medicamentum ea purgans, etiamſi Δραστικώτατον, non ſentiant: multo minus obſecundent, & obtemperent: quo rerum ſtatu, abdomini *Fotum* admovere oportebit, eumque aliquoties repetere.

℞. *Cacum. Abrotan. Artemiſ. ana* ℥j.
Rad. Ariſtoloch. rotund.
Flor. Chamen. ana ℥ij.
Bacc. Junip. ℥j.
Sem. Carui, *Fœnic. d. ana* ℥ß. *coq. in Aq. Font.* ℔x. *ad v. Colaturæ adde Sp. Vini vulg.* ℔j. *pro Fotu Ventris calidiſſimo*.

Poſt omnem fovendi vicem, eo, quod ſequitur, *Venter* illinatur.

℞. *Unguenti Martiati* ℥ij.
Ol. Tereb. vel *Picis liquid.*
Rhod. Ch. gutt. vi. f. Linimentum.

Galbanetum Paracelſi, ut apud *Riverium* eſt, (Capite de *Colica*) *Linimenti* hujus locum implere, & totus eo venter illini poteſt.

Nonnunquam autem, maxime in teneris corporibus, etiam poſtquam *Inteſtina* fuerint purgata, multæ reſtant eorum contractiones, multus dolor; nunc continuus, nunc intermittens: qui quidem eorum affectus, cum ſit omnino Σπασμώδης, partim *Fotu*, &

Linimento prædicto; partim *Enemate* ſequenti (quod animales ſpiritus mulcere, delinire, & in ordinem poterit redigere) vincendus eſt.

℞. *Vini Canarini* ℔ß.
Elect. e Baccis Lauri ℥ß. *f. Enema*, alvo diu retinendum.

Eſt autem, ubi *Ferri* præparata, propter imbecillitatem, *Inteſtina* reſpuant, & quam citiſſime ano ejiciant, una cum medicamentis ei conjunctis, His ægrotantibus e re eſſet, omiſſo *Ferro*, medicamenta præſcripta per ſe dare.

Alias obſervare licet non modo *Ferrum*, ſed & aliquando *Pul. Teſtaceos*, *Arthritidis* propellendæ cauſa datos; duros ſcilicet difficileſque, deſcendere, & per alvum reddi. Quoties hoc fiat, aſtringenda prorſus ea priuſquam in *Arthritide* dimovenda, quicquam profeceris: neque enim, fluente alvo, *Arthritis* expectanda *regularis*. Ea vero, *Terra Japonica*, *Creta*, *Sanguine Draconis*, & ejuſmodi mollioribus aſtricta, per *Ther. Androm. Elect. e Bacc.* per *Species prædictos e Regno Vegetabili ſumptas*; perque *Olea Chymica*; illa nempe remedia, quæ minus irritent, progredi juvabit.

Quamprimum medicina, quæ *Arthritidem* extrudat, ægri rebus eſt aptata uſui ejus interno, per bidui, vel tridui ſpatium inſiſtendum eſt; eoque tempore in ea conſumpto, ſi per hoſce dies in artubus nulla in conſpectum venerit *Arthritis*, ad *Emplaſtra*, *Cerata*, *Phænigmos*, & ejuſmodi *Arthritidem* evocantia, (Capite primo relata) confugiendum eſt. Quinimo poſtquam in articulis apparuerit, Ποδαγραγωγοῖς ore ſumendis uſque uti conveniet; donec articulis hærens, & affixa de ſuo in *Inteſtina* reditu & παλινδρομία, locum ea ſuſpicioni nullam relinquat. Hoc autem punctum cum attigeris, & in rectam *Arthritidis* viam denique redieris; in ea, cum remediorum portione dimidiata (duplo ſcilicet eorum intervallo, vel *ſubdupla* doſi, ut in capite præcedenti declararum eſt) procedere juvabit; & quidem dies quatuor, ſex, vel octo; eo nimirum uſque quoad alienum ſive per extremitates eliminetur, ſive in eas adeo protrudatur, ut de *Inteſtinis* iterum, intra breve ſpatium, impetendis nihil metuamus.

Notatu vero hoc digniſſimum, atque adeo jucundiſſimum, quod, articulis quamprimum fixa eſt, *Arthritis*, læto quidem omine, ſpem & vitam pollicetur. Viſceribus ſtatim melius eſt; quæque intus mali fuerint veſtigia, ſubito tolluntur. Oculorum acies, vultus vigor, fames, & concoctio reſtituitur, & in vado res ſalutis eſt.

Diæta per totum hunc decurſum, qualis & quanta eſſe debeat, ex omni parte κατὰ μέτρον ordinanda eſt. Nihil admittendum, quo in ea uſpiam peccari poſſit, *Panatella*, *Gelatina*, *C. C. & Eboris*, *Panis biſcoctus*, *Juſculum*, maxime autem *Vinum* prodeſt, vel *ſimplex*, vel *Decocto albo* temperatum. Certe *Vino* aſſuetis ab eo permagna expectatio, permagna eſt utilitas: quare iis præſertim illud largiter exhibeo; eam nempe quantitatem, quæ calorem *Inteſtini* conciliet; quæ *Arthriticum* miaſma ex iis ad τὰ ἄκρα pellat; quæque eo loci id impune figat. Hanc autem operam optime navat; quod e *Luſitania* rubrum hodie nobis apportatum eſt; ægro ad ℔ß. ad libram integram, vel etiam duas, nycthemeri ſpatio, ſi ad rem propoſitam opus fuerit, conceſſum. Alvus ſi dura, (quod, tum lecto incumbenti, cum *Colica*, tum *Arthritide* laboranti familiariſſimum) *Enemate Oleoſo*, vel *e Juſculo Vervecino*, lubricante, diebus alternis mollienda.

Interdum obſervare licet, ægrum; *Arthritide* e viſceribus expulſa, perque artus exulante, penitus emancipatum; ventris adhuc inflatione, doloreque *Inteſtinorum* urgeri; ſic, ut exſpes & deſpondens ille, per tanta artis molimina, parum in ſalute ſua renovanda fieri; poſtque iter procelloſum & ſcopulis plenum, in ipſo potu ſe denique periturum opinetur. Hac autem flatuum, & naturæ morbo debilitatæ, ſunt indicia. Valet hac in re, ad flatus educendos, enema *e Vini Canarini* ℥xii. *Elect. e Baccis Laur.* ℥ß. diebus continuis, vel alternis immiſſum; valet *Infuſum amarum*, & ejuſmodi *Stomachica*, quæ tum famem acuant, tum etiam coctionem emendent.

Iſta medendi methodo, primum nempe vias purgando, poſteaque foras *Arthritidem* mittendo) *Colica Arthritica* laborantem curare ſoleo; cumque hanc methodum, huic *Colicæ* aptam, multoque uſu comprobatam, & confirmatam eſſe noverim; idcirco lubens in medio eam propono; aliorum meliora, modo proferre dignarentur, ſequi paratiſſimus.

XI. In *Prophylaxi* enitendum, ut roborentur *Inteſtina*, contraque inimicum, ne illuc denuo ſe intrudat obfirmentur; ſimulque, ut reliquiæ τῶν Δυσπέπτων nullæ, maſſa impuritatum nulla, in iis poſthæc collecta, eum ad ſe alliciat. Qua de cauſa, hujus claſſis *Arthritidos* ſtudere fami, & concoctioni, ductum alimentarem eccoprotico ſæpius purgare, aliiſque *Stomachicis*, cum modice reſtringentibus uti, oportebit. *Aquas Minerales* multis hac in re prodeſſe novi, tam *purgantes*, quam *Diureticas*. Non pauci apud nos huic *Colicæ* proclives, aquas *Alfordenſes*, vel *Salem Catharticum*, aut *Tartarum laxantem*, aqua hordeata ſolutum, bis vel ter in anno bibunt: itaque cruditates, a *Ventriculo* in *Inteſtina* derivatas, tempori tractantes, *Podagræ* præoccupant materiam, ano expellunt. Nonnulli meo hortatu commode *Purgantibus* aquas adjunxerunt *Diureticas*. Ut autem *Aquæ Bathonienſes* ab antico *Colicæ*, ita quidem ei, quæ *Arthritida* eſt, quæ cæteris adverſari cenſeantur. *Aquarum uſus Diureticarum* interponantur ea, quæ ad propoſitum faciant *Alterantia*. Hora nempe decima, *Infuſi amari* Vino albo *Luſitanico* facti, *Hauſtus*: quin etiam poſt prandium quotidie, ejuſdem *Vini* ſimplici cochlearia aliquot. Hora quarta pom. *Elect.* ſeq. ʒi. cum vehiculo convenienti.

℞. *Conſ. Fruct. Cynoſb.* (vel *Roſ. rub. per Set. traject.*) *Abſ. Rom. ZZ. in Indiis Cond. ana* ℥ib.
Salis Martis ℈iv.
Syr. ZZ. ʒiß. *Ol. Cin. Ch. gutt. v. f. Electuarium* vel.

℞. *Trochiſc. Hedych.*
Conſ. Flaved. Aurant. ana ℥ß.
Salis M. ʒi. *Spec. Diamb.* ʒi.
Alcohol. M. ʒiii.
Syr. Abſ. ſ. qs. f. Electuarium.

Quatenus vero ab externo frigore oriatur hæc *Colica*, veſtitu idoneo, vitatoque aere nimis gelido, illud eatenus fugiendum, hæc cavenda.

Id adjiciam, quod hoc affectu laborantes, quotquot ætate maturiores, & voluptatibus, aut rebus civilibus impediti, *Prophylaxin* neglexere, raro ſine mulcta id fecerunt: ſæpe quidem magno cum ſalutis, ſæpe cum ipſius vitæ, damno.

XII. Placet denique, citato divini ſenis oraculo, monſtrare, *Arthritidis* hanc in *Colicam*, & *Colicæ* rurſus in *Arthritida* migrationem, *Hippocrati* non fuiſſe incognitam. Ita enim ille: ὅσῳ τὸ Ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ Ἀρθριτικῶς ἐνόσεε, ἦν ἡσυχώτερος, ἐπὶ δὲ τούτῳ ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος. Id eſt, *Qui articulari Morbo detentus, Inteſtini dolore dextra parte vexabatur, levius habebat: ubi vero Hic curatus fuit, magis dolebat*. (a) Quod de *Colico Dolore*, in *Morbo Articulari* obveniente, eumque allevante; poſtea vero, facta humoris huc illuc tranſpoſitione, in *Arthritidem* iterum mutato, eſt intelligendum. Sed hæc hactenus.

HISTORIA I.

Colica Arthritica *male tractata, demum lethalis*.

VIr ex *Tremulorum* ſecta, probus, & generoſus, ingruente ſenectute, per integrum decennium, bis ter quotannis ægrotavit *Arthritide*; nunc pedem, nunc manum occupante; ſemper autem regulari. Annus erat vitæ ſexageſimus, cum ea primum intermiſit, neque more priſtino ægrotum viſitavit. Iſtamne vero quietem, & a dolore immunitatem, bonam, optabilem, & comodam exiſtimaverit? Imo potius formidabilem, exitioſam. Doloris enim ſalutaris, & externi vice, alio intra anni ſpatium *Inteſtinorum*, præcipue τῶν περὶ τὸν Ὀμφαλὸν acerbo, & conſtanti, & fixo eſt correptus. Interea temporis elanguit appetitus: languenti proſtratoque ei ſucceſſit oculorum gravitas, faciei pallor, totius corporis macies & imbecillitas. Ad hæc colerica & cruda, vomitu emiſſa *Ventriculum* aggravari oſtenderunt.

Increſcente morbo, Empirici conſilio, *Aquæ ferratæ*, ut & e *Ferro præparata*, aliaque permulta ſunt adhibita; eo vero cum eventu, ut ab *Aquis interanea* nimio algore; a *Ferri præparatis*, utpote concoctu & confectu difficilibus, e veſtigio diarrhœa vexaretur.

Ad ſenem hunc denique accitus, eumque graviter ægrotantem, neque intra catharticorum opem (quæ alias eſſent neceſſaria) locorum inveniens, ore datis δαγραγωγοῖς *Arthritidem*, educentibus extra applicatis,

(a) Vide *Epidem. Lic. vi. Sect. iv.* & in eam *Galeni* & *Foeſii* Commentaria.

tis, ut in artus ea transferretur eniſus ſum. Et eheu! fruſtra: *Viſceribus* hærrens miaſma *Arthriticum*, & coctionem impediens, aliud ſibi malum adſcivit comitem; nempe *Ventriculi*, & τὰν Ἐντέρω impuritates: quibus utriſque depreſſus æger, viribus ſenſim inclinatis, poſt anni dimidium, e vita diſceſſit.

Sæpe quidem mihi in mentem venit, robuſto huic ægroto, tametſi vetulo, fuiſſe melius conſultum; ſi, *Colicæ* principio facta purgatione, miaſma, per idonea, per ſtomacho minus gravia, per e *Regno Vegetabili* ſumpta *Cordiaca*, fuiſſet expulſum. Illud initio fieri potuiſſe, vero non eſt abſimile: At oppreſſo ei, viribuſque deficienti, ipſa medicamenta, neque nimis conſiderate electa, neque nimis ſcite data, mortem accelerarunt.

Hiſtoria narrat *Arthritidem* diu *Regularem*: at quæ progreſſu ætatis, *Inteſtina* perturbans, *Colicam* fecit, neglectaque therapiæ opportunitate ægroto mortem maturavit.

HISTORIA II.

Arthritis *vaga*, Colicam *mentita*, *ad* regularem Arthritida *reducitur*, *cum ejus Prophylaxi*.

PEllio quidam ad *Iſcæ* ripam, annos habens quadragenos, athleticus, & bene coloratus, patre generatus *Arthritico*; dolore artuum huc illuc vago; hyeme præſertim, & tempeſtate pluvia; cum articulorum tumore, rubore, nitore crebro recurrente, diu infeſtatus eſt. Hujus ſæculi initio, deſubito ceſſavit artuum dolor, ſed inteſtinorum ortus eſt obtuſus, conſtans, una cum febre quadam ſymptomatica, pulſu magno.

Nihil probabilius viſum eſt, quam, in ægroto jam diu *Arthritico*, materiam alienam *Inteſtina* invaſiſſe; quod utique judicium, emiſſi poſtmodum ſanguinis, ſuperficiem tegens gelatina, craſſior certe & albidior (quæ *Colicam* genuinam raro comitatur, *Arthritidi* vero familiaris eſt abunde confirmavit.

Ut ægro proſpicerem, nihil prius habui, quam univerſum *Arthritidis* ordinem mutare, id eſt, *Inteſtina* verſus ſanguinis impetum & inclinationem, arte quanta poſſim maxima, ſiſtere; & materiæ vitioſæ ad ea defluxum impedire. Secundo, ut ad ea, quæ ſunt extra dirigatur, &, ex *Arthritide Anomala*, fiat illa *Regularis*.

Ut utrique ſatisfacerem indicationi ſanguinem detraxi, *Catharticum*, *ex Pil. Rud. Scammon. & Calomel.* dedi. Veſpere poſt purgationem, ut ſanguinis orgaſmum incitarem, & ſimul *Arthritidem* in artus amandarem, *Pul. e Chel. C. C.* ʒß. ſexta quaque hora, cum *Julapii Perlati* hauſtu miſcui; &, ordinata re diætetica, diſceſſi.

Quid ex eo fit? Intra biduum recrudeſcit *Dolor articularis*; cumque vel adhuc lecto ægrum detineri crederem, domi meæ me ſalutat, alacris, jucundus, deque noviter reverſo hoſpite gloriatus. Digiti in pede magni articulum iſte, more ſuo, primum & majorem, plantæque ligamenta potiſſime momordit. Placuit ſane, & pergratum fuit, tam facili ægrotum redimi, durioribus ſuetum. Quæ ad *Prophylaxin* facerent, in alind tempus, & magis opportunum, diſtuli.

Ea vere, menſe Majo ſequenti, ſic erat: *Præmiſſa Venæ ſectione, perendie ſalis Carthartic.* ℥ß. *Mannæ* ʒii. *Aq. purp.* ℔i. *Solutas ebibat; omnique hora deinceps hauriat, donec uſque reddiderit; itaque diebus tertiis, quartiſve, ad tres vices, repetat. Poſtea omni mane, Aqq. ferratarum* ℔ii. *ebibat; quinta pomerid. ſequentis Elect.* ʒi. *cum Julapii hauſtu ſumat*.

♃. *Conſ. Flor. Salviæ* ℥i. *Pul. Rad. Ari Comp.* ℥ß. *Pul. Cor. rub. e Chel. Simp. ana* ʒiß. *Salis Martis Riveriani* ʒi. *Syr. Garyoph. qſ. f. Electwarium. Cereviſia Cacuminibus Hed. ter. Baccis Junip. Semp. Dauci, in potum ordinarium, medicata eſto. His in menſem unum alterumque incumbat*.

Ex eorum uſu, propitio cum Deo, multos ille annos, tum *Anomala*, tum recta *Arthritide* immunes, egit; ad medicinam hanc ſtabiliendam, & figendam, exemplar utique luculentum.

HISTORIA III.

Colica, *ex Quiete* Arthritica, *in* Arthritida *regularem verſa*.

MAgnificus ſenex, *Arthriticus*, paralyticus, aut ſellæ, aut lecto complures annos inſidens, humoribus vitioſis (qui, non uno exercitationum genere, in omnes membrorum partes, cum eorum *Dolore* *Articulari*, ſolebant exprimi) occaſionem dedit, aut in viſcera plus æquo immitterentur, ut in iis commorarentur.

Ex hac potiſſimum cauſa, menſe Majo, MDCCII. in *Dolorem Colicum* vir illuſtris incidit. Interea vero temporis ſalivatio, quæ diu magna fuerat, ſuppreſſa; pedum tumor, qui jam multis annis immenſum, imminutus eſt, facta videlicet humorum ad *Inteſtina* tranſlatione. Pectoris fuit totius gravitas, & oppreſſio, tanquam ab onere quodam moleſtiſſime ei ſuperimpoſito.

Morbi hujus hiſtoriam contemplanti mihi perſpicuum erat, humores inverti & jam *Inteſtina* verſus, eorum fieri inclinationem. Quo circa, primum huc incubui, ut fæcibus, quibus ipſa premerentur, & tanquam retinaculis eo loci detineretur *Arthritis Inteſtina* quam citiſſime liberarentur; ideoque *Pill. ex Calom. Reſ. Jal. Extr. Euſtachiano* dedi; quibus ſatis ex voto dejecit æger impura, bilioſa. Purgationem e veſtigio ſecuta eſt a *Vomitu*, *Colica*, & oppreſſione dicta immunitas; uti etiam in extremis partibus *Arthritis*. Hujus promovendæ gratia *Guttæ*, quæ ab Inventore nuncupantur, *Godardianæ*, & *Alcohol Martis*, bis in die ſumpta ſunt. Ita naturæ ferebatur auxilium, aptum quidem, & ejus agendi modo accommodatum: recte enim doluit, & ἀκαίρως, ægrotans. Quid enim ſeptuagenario, morbis & ætate confecto, poterat accidere fortunatius? Cum *Arthritide* redux eſt & ſalivatio, & pedum tumor.

Nihil hujus *Arthritidos* in *Colicam* metamorphoſi manifeſtius; nihil hujus *Colica* ad *Arthritidem* reductione deſiderabilius.

HISTORIA IV.

Colica *multarum Hebdomadum* Arthritida, *eadem Methodo curata*.

SExagenarius quidam, ingenio natura ſubtili, rebus agendis elaborato, *Arthritide*, ſemel bis anno conſtanter reduce, per decennium afflictatus eſt: quo quidem tempore nonnunquam catharro, fauces invadente, & in tumorem eas elevante ſæpe correptus eſt. Huic catharro ſe adjunxit, & quaſi latus clauſit, febricula quædam; itaque *Anginæ* ſpeciem præ tulit. Poſt dies aliquot, huic affectui ſupervenerunt indicia *Podagræ*: digiti nimirum majoris articuli primi dolor, tumor, ardor: & plane indicarunt iſtum ſive catharrum, ſive *Anginam* eſſe omnino *Arthriticam*; & *Arthritidem* hoc modo deviam, abnormem, *Anomalam*, demum in rectam conformem, idoneam migrare.

Cum hujuſmodi *Anomalias* iterum & ſæpius eſt perpeſſus, anno MDCCII. propter uſum pomacei tenuis, acidique, immoderatum, incidit in *Colicam*, dolore non tam acerbo, quam pertinaci, & conſtanti comitatam; umbilici regionem, ſive potius illius portionem tantillulam indeſinenter aggravantem. Ab hoc *Colica* ſpiritus animales multum & oppreſſi ſunt. Crebra hinc ſuſpiria, magna animi dejectio, magna corporis debilitas, Στρόφους auxit frigidorum uſus imperitus, improſperus; cardiacis potius, & calidis evincendo. Dum ex *Colica* decedit æger, in articulis externis emicuit *Arthritis*; ſed quæ, brevi intus ſe proripiens, vana ſpe decepit ejulantem.

Quando *Colica*, binos circiter menſ. ægrotaverat, & quidem adeo graviter, ut pejori loco res eſſe vix potuerat; id egi ſedulo, ut quicquid alieni, quicquid cholerici (quo maxime ſe gravari renunciavit æger) ductu alimentari incluſum eſſet, quam citiſſime per anum ejiceretur: ea ſcilicet opinione fretus (quod ante dictum eſt) vanam & fruſtra, *Arthritidos* regularis in artubus excitandæ, ſpem & expectationem fore omnem; quandiu *Inteſtina* fuerint immunda, fæcibuſque onerata. Quocirca præmiſſo, qui humorem evacuandum molliret, pratumque redderet exilio, *Pulvere Alcaliſato*, mane multo *Extracti Euſtach.* ʒß. *cum Aq. Cin. hord.* ℥ij. *El. Salutis* ʒß. *propinavi*. Inanitis ex ſententia viſceribus, iiſque, quæ viam obſtruerent, amotis ipſum curationis apicem attentavi; nempe ut *Arthitidis* materiam ab *inteſtinis* erucrem, & in artus propellerem. Quam in finem, omni mane, *infuſi cochl.* v. cum *Tinct. Martis gutt. xv.* aſſumenda dedi.

♃. *Raſ. Gent.* ʒv. *Cacum. Abſ. Rom.* ʒij. *Cubeb.* ʒj. *Coccinell.* ℈j. *infunde in Vini Xerani* ℔ij. *ad idoneam alterationem; tunc fiat Colatura Hora quarta pom. Bolum, ex Pul. Rad. Ari C.* ℈j. *Alcohol. Martis, Conſ. Abſ. R. Cort. exterioris Aurant. Cond. ana*

℈ß. *Spec. Diatr. Piper. gr. iv. Syr. zz. qſ. Hora ſomni Bolum, ex Theriac. Andromach.* ℈j. *Alcohol M.* ℈ß. *Pul. Cantiani* ʒß. *Conf. Alb. qſ. Porro Vini rubri Luſitanici, meo hortatu,* ℔j. *quotidie potavit, Carnibus* ἀπέπτοις, ἀχύμοις, *eſt nutritus.*

Ne multis hac & hujuſmodi medicina, diligente adhibita, dolor factus eſt *Articularis* : levatus is *Inteſtinorum* ; & , cum fere conclamatum eſſet, ægroti vita & ſalus in tuto poſita: quibus, etiam nunc poſt quadriennium, illum uti, frui, nuper accepimus.

HISTORIA V.

Colica Arthritica, *Vomitu, Purgatione,* Ποδαγραγωγοῖς *extra miſſo Miaſmate, ſublata.*

Ætate noſtra Fullo *Exonienſis*, parte ortus *Arthritico*, etiamſi adoleſcentiam vix egreſſus ſæpe doluerat. Erat hujus viri *Arthritis* nunc *Anomala*, fauces invadens, (de qua alibi ſermonem faciemus;) magna vero ex parte *Regularis* . Exeunte anno MDCCI. pedem occupaverat; per tridui ſpatium tenuerat; cum, ſine ulla ἐκ τ͂ ἔξωθεν προσπιπτόντων evidenti cauſa, abſciſſam excepit nauſea, & dolor *Inteſtinorum*, una cum anxietate animi, & pectoris gravitate.

Contra hunc affectum, *Manam & Salem Catharticum, Aqua Alfordenſi* ſoluta hauſit; ea ſpe & opinione, ut humores alienos, dolorem excitantes, per anum eluendo, reſtitueretur. Eventus opinioni non reſpondit. Quare arceſſitus, *Ventriculum* etiam quod a vomendi cupiditate palam erat, opprimi; neque niſi eo, per *Emeticum* prius purgato, collicam levari poſſe, monebam. Epoto *Cardui decocto* (fuit enim ἀτεμνὲ) bilioſa multa ejecit. Eo veſpere *Pul. Gaſconic.* & *Theriac. Androm. ana* ʒß. demiſit, cum julapii hauſtu cardiaci. Poſtero mane *Podagra*, pedis ſiniſtri convexum, marginemque exteriorem invaſit. Ex quo ſtatim *Ventriculo*, & iis quæ intus ſunt, bene. Dolor, anxietas, pectoris gravitas ſublata ſunt. Ut autem opus, tam feliciter inchoatum, medicina perficerem, *Chal. Nutriti* ℈ß. *Pul. Gaſcon. Conſ. Flor. Salviæ ana* ℈j. *cum Syr. Garyophyl. q. ſ. ut f. Bolus*, bis in die, cum Jul. hauſtu propinavi: æger hac methodo commodiſſime doluit, morbo graviſſimo levatus eſt.

Arthritis iſta primo *Regularis*, cruditatum, quæ in *Viſceribus* conſtructæ & coacervatæ fuerant, illecebris attracta, *Colicam* facit *Arthriticam*; iis vero per catharſin expulſis, naturæ, & partim medicinæ viribus effectum eſt, ut in *Arthritida* regularem illa denuo remigret.

HISTORIA VI.

Colica, *una cum Capite aggravato,* Arthritica *plus ſemel allevata.*

I*Scanus* artifex, ætatis anno trigeſimo quarto, laboravit tertia jam vice pedibus, poſthæc humero, cubito, carpo, per quadriennium, bis vel ter in annum: diverſas *Arthritide* commiſſuras attingente; pervagante; nunquam autem diu affligente. Menſe Decembris MDCCI. pedum iſte vir dolorem habuit, ſed brevem, neque ultra biduum manentem. Abſciſſum eum excepit diſtentio *Ventriculi*, cibi faſtidium, dyſpepſia, vomitus, Στρόφοι vermiculatio *Inteſtinorum*; & diarrhœa; quam inſecuta eſt ſuffocatio, tanquam hyſterica; & a flactibus, κτ͂ συμπάθειαν capitis affectus.

Iſta quando jam tres circiter menſes, eoſque hyemales, pertulerat, ægrum viſitavi; cumque humores in ductu alimentari præparantibus, & evacuantibus; materiam autem *Arthriticam*, ei adhæreſcentem, in artus expellentibus, curari illum oportere reperi, iis ſuo loco utriſque uſus ſum: diem nempe unum alterumque *Pul. e Chel. C. C.* quarta vel quinta quaque hora dedi; tunc catharticum e *Pil. Euſtach. cum Calom.* dein, neglecto poſt catharſin paregorico, *Ferrum præparatum*, una cum *Pul.* prædicto; uſque donec *Arthritis* ad τῶν ἔξωθεν expulſa fuit. Quod ut præſtitum, confeſtim oculorum acies acuta facta, vigor reſtitutus: viſcerum, & quæ intus ſunt eorum omnium querelæ deſierunt. Ita quidem ægrotanti opem tuli, ſimulque, per materiæ in artus expreſſionem, hunc affectum utiliter auferri poſſe perſpexi.

Annus agebatur, alter quam ſolebat, *Arthritide* regulari penitus immunis, cum Menſe Aprili, MDCCII. eundem hominem flatus, ructus, nauſea, præcordiorum diſtentio, dolor *Interaneorum*, præcipue τ͂ ὀμφαλὸν, eſt adortus. Quibus ſeſe comites adjunxerunt, ex neceſſitudine quadam, tanquam eadem ſtirpe oriundi, & ὁμορφεῖς, oculorum languor, & capitis gravitas. Hiſce omnibus ut eatur obviam, primum venæ ſectio, tum, per *Extract. Euſtach. Syr. e Spina, & Elix. Salutis*, purgatio facta eſt; qua vincuntur imi ventris accidentia pleraque omnia. Poſthæc *Pul. Gaſconio, P. Rad. Ari C. Ol. Junip. & Cumini Chym. Ther. Androm. Chal. Nutrito, Infuſo amaro*, & iſtiuſmodi aliis, *Inteſtina* roborantibus, *Arthritidemque* expellentibus; una cum *Empl. Cephal.* parti ſæpiſſime dolenti admoto, & *Decocto* interea *rubicundo* potui dato, affectui graviſſimo penitus ſuccurſum eſt.

HISTORIA VII.

Arthritis *Inteſtina atrociſſime invadens, ſæpiſſime expulſa.*

DIcam viri nobilis hiſtoriam, a me non uno nomine prædicandi, omnium utique cultu & honore percolendi. Erat ille parentibus *Arthriticis* procreatus; corporis habitudine tenera, ſpiritu animali emicante & elaſtico donatus: Unde ſæpe numero tum improviſo ægrotavit; tum etiam citius ſpe, & contra expectationem convaluit. Amplo illi, & diviti male id obvenit, quod hæreditas, a longa majorum ſerie derivata, in tractu non nimium molli ſita, aere frigido, & magnam anni partem immiti, perflata eſſet: quæ quidem cœli ſolique inclementia dolorem *Colicum*, atque adeo *Arthriticum* domino, una cum multis aliis, inferre cenſeretur.

Ver erat, anni MDCLXXXXIV. cum, neſcio qua de cauſa, qui partes extremas ſolitus eſt excruciare dolor, eo jam ceſſante, intus incidit morbi vis, & ſibi comitem adſcivit pectoris gravitatem, tanquam ab onere impoſito, permoleſtam. Erant tormenta *Interaneorum* peracuta, quæ ut allevarentur, *Catharticis*, ſi Diis placet, & *Opiatis* nimio plus elaboratum eſt. Nam ex nimia *Purgatione* ſpiritus (per ſe agiles, & volatiles) ita perturbati, agitati, & quidem ita profligati ſunt; ut jam orbatum ſomno & quiete, ægrotantem, vertigine mulctatum, menteque caput, vires plane deficerent.

Hoc modo laborantem, tum primum arceſſitus, inviſi: cumque, ex totius morbi, maxime vero ex gravi pectoris conſideratione, appareret, eum eſſe *Arthritidem Anomalam*, medicina auctam; ut omnibus ejus medendæ incitationibus ſimul ſemelque ſatis facerem, (id eſt, ut ſomnum conciliarem; ut vires reficerem; ut *Arthritidem*, ad τὰ ἔξωθεν, amolirer; itaque ægrum in tuto collocarem) *Pulveris Cantiani*, doſim majuſculam, exemplo deglutiendam, eaque nocte repetendam, dedi. Ex animi ſententia res ſucceſſit; ſomno enim recreatum, & tanquam vitæ denuo reſtitutum ægrum quæ perpeſſus erat, eleganter enarrantem, mane poſtero audivi. Ut autem therapiam perficerem, & humorum mutata inclinatione materiam alienam artubus infligerem, *Ferri præparatum* adhibui; quod paucorum dierum ſpatio, eam validiſſime extrudendo, pectoris gravitatem, *Inteſtinorum* dolorem omnino omnem evicit.

Hæc erat hujuſce mali therapia. Quandoquidem vero, in corpore delicato, multumque debilitato materia *Arthritica*, nunc a frigore externo repulſa, nunc a cruditatibus in *Ventriculo* & alimentari fiſtula contentis, intus allecta, *Colicam* hanc *Arthiticam* identidem revocaret; quibus eam auxiliis, qua methodo, quo demum eventu recurrentem oppugnavi, hiſce paucis accipe.

Menſes aliquot agebantur, læti quidem & dolore expertes; cum ex fructibus ὡραίων aliiſque pravis avide ingeſtis, & frigore eodem tempore contracto, redintegrata eſt *Colica*: Facta vero, per *Decoctum fol. Teæ* ἄνω per catharticum mite κατὰ purgatione; datoque *Pulvere Teſtaceo*, & *Calibem Arthritidem* expuli, regularem feci.

Cum aliis in eodem ægrotate *Arthitidem* meto frigore repelli, & *Colicam* mentiri noverim; non niſi purgatis primum *Inteſtinis*, adhibitoque tum demum *Diaphoretico*, in fugam mitti illam, externa ſolum cauſa factum, expertus ſum. Materiæ vero emittendæ nihil in hoc ægroto melius conducere, aut votis reſponde-

pondere magis potuerat, quam *Pulvis* ille prædictus, qui larga (ʒj.) doſi, & quidem crebro (tertia nempe quaque hora) demiſſus, dolori *Inteſtinorum* allevando, partium extremarum illi movendo augendoque maximi ſæpe fuit momenti, & efficacitatis.

Cum vero alias hæc invaluit *Colica*, neque adverſus eam *Vomitio*, *Purgatio*, *Pulveres Teſtacei*, ipſum *Martis Alchohol*, viribus junctis, vel nihilum profuere ad *Bacchum*, miſerorum præſidem & conſolatorem, *Arthritidis* averruneum confugiens, ejus auxilio plane divino, materiam in artus commodum ablegavi.

Poſtremo addam, cum neque medicina, neque vinum huic ægroto, eadem *Colica* alias affecto, prodeſſet; languenti, & animam tantum non agenti; cum ruinoſa conturbata, conclamata viderentur omnia, (quod quidem omnium expectationem vicit) opem ei, ſed madido, ſed bene poto, tulit *Phœnigmus*; articulis dolori ſutis admotum, aliam fecit humorum inclinationem; ægrum manifeſtiſſime ſervavit remedium præſentiſſimum.

Ita quidem, multos annos Θεῷ σὺν παλάμᾳ viro illuſtri medicinam feci; & tametſi, propter viſcerum imbecillitatem, victus rationem non ſemper optimam; ne dicam ambulationem, equitationemque, quibus exercere ſe, & humores vitioſos extra pellere conſuevit, intercifas; & prophylaxin omnem aut penitus omiſſam, aut indiligenter actam, *Inteſtinis* ii minima quavis de cauſa infunderentur: tamen ita factum eſt, ut in hujus *Colicæ* acceſſionibus, & creberrimis & difficillimis, æger ſemper relevaretur; & quidem eatenus, ut non niſi conſumptis & exhauſtis viribus, nulla vero *Arthritide* intus agente, ſupremum ille obiret diem.

HISTORIA VIII.

Colica Arthritica; *cum ſuperveniente* Paralyſi.

Morbus honeſtis & ingenio ſingulari vir, *Arthritide* per viginti annos, autumno quoque altero, (is fuit illius hoc in ægroto typus) laboravit. Loci, quem invaſit, diverſitas ea fuit; ut nunc dexterum, nunc ſiniſtrum, nunc uno eodemque tempore pedem utrumque, ſed dexterum maxime laceſſeret.

Excipiendum autem eſt, per hoſce annos, quod typum ea ſemel atque iterum mutavit; quod autumno illo altero deficiens, inſultum menſe Februario fecit. Quibus vero autumnis intermiſit *Arthritis*, iis ſemper ægrum adorta eſt *Epiphora*; qua ex oculis, per hebdomadas ſex vel octo, ſerum acre & pungens emanavit; & quidem adeo perpetim & conſtanter, ut *Arthritis* vicem gerere, & ejus materiam ſecum ferre, non immerito crederetur.

Autumno Anni MDCCV. cum, in ſanguine, & viſceribus, ſordes & illuviem, otio & ſatietate, contraxerat, craſſior & obeſior eo factus, *Dolore Colico* corripiebatur; eoque, propter iter intempeſtivum, urgente frigore & imbribus, infirma valetudine ſuſceptum, gravi demum moleſtoque cruciabatur. Interdum huic adjuncta eſt diarrhœa, qua cum alvus exonerata fuit, dolor remiſit: ea vero ſiſtente, recludit, una cum vomitione, nunc cholerica, nunc pituitoſa. Utque mederetur æger, clyſteribus, emetico, & purgante uſus eſt; ex eoque mala ad tempus allevata, brevi autem ex novo frigore recidiva.

Cum ad ægrum arceſſerer, & præter jam dicta in morbi res minutas inquirerem; (tales initio judicantur eæ, quæ facta indagine ad explicandam morbi naturam interdum maxime conducunt:) præcipue, quæ *Arthritidos* eſſet conditio; quæque ad præſentem morbum ratio, quærenti patuit. Primum, *Dolorem Colicum* eſſe τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν efficientem, iis cohærentem; vento inſuper *Inteſtinorum*, appetitu læſo, oculorum languore, facile pallida, pulſu debili ſtipatum: tum paulo ante *Podagram* fuiſſe pedis primum unius, deinde alterius; nunc autem talum, nunc pollicis metacondylon; eam invadere, ſed edentulam, neque ſatis crudelem: Deinde, ægrum tabeſcere; vires ejus enervatas, & (quod præcipue notandum erat) partes externas non modo Διαπνοῇ, ſed & calore ſeſe privatas, ac ſi vitæ lampas extingueretur, multum frigeſcere.

Cum iſta, maxime quatenus *Arthritida* reſpicerent, animo perpenderam, *Arthritidem* eſſe malum, ea quæ intus ſunt, ingreſſam, & *Inteſtina* cruciantem, exiſtimavi. Hoc in homine ſignificavit *Arthritico Colica* tam curatu difficilis: Hoc palam fecit ipſa tum temporis, etiamſi mitis, in artubus *Arthritis*.

Quare id conatus ſum, ut e viſceribus hoſtis in artus excuteretur, & quidem iis, quæ ſequuntur. Primo, *Catharſis* inſtituta eſt, per *Extr. Euſtach.* ʒß. *Scam. pul. gr. v. Balſ. Per qſ.* eaque nocte *Paregoricum* cum *Bolo Cardiaco* datum eſt. Quando nauſea alvi ductionem maneret, vomituque opus eſſe indicaret; *Emetico* levi, poſſeto nempe amaris alterato, is peractus, ea ſublata eſt.

Catharſi præmiſſa, *Arthritidi* protinus expellendæ memet accingo, compoſitionibus hiſce uſus.

℞. *Theriac. Androm. Diaſcord.* ana ℈j. *Spec. Diamb. Flor. Salis Armon.* ana ℈ß. *Chal. Nutriti gutt. v. Ol. Cin. Ch. gutt. j. Syr. Garyoph. qſ. f. Bolus, nona veſpertina, tertiaque matutina demittendus, cum Vini rubri Luſitanici tepefacti,* ℥iv.

℞. *ZZ in Indiis Cond. Diaſcord.* ana ℈j. *Pul. Serp. Virg.* ℈ß. *Chal. Nutrit. gr. v. Ol. e Sem. Aniſi Ch. gutt. i. Pul. Macropip. gr. iij. Syr. Z. Z. q. ſ. f. Bolus, hora nona matutina, tertiaque pomeridiana cum eodem vehiculo ſumendus. Porro, Nycthemeri ſpatio, epota alia Vini prædicti* ℔j. *Emplaſtrum ex diaſcord. & Emplaſt. Stom. mag. ana paribus menſuris, cum Picis Burg. q. ſ. Ventri impoſitum eſt.*

Horum uſui, dies inſtar octo impenduntur: eoque factum eſt, ut pulſus, antea debilis & parvus, jam augeatur; & carni, antea ſubfrigidæ, laudabilis & naturalis æſtus concilietur.

Roborato itaque cruore, ad mutandam humorum inclinationem, eamque ad τὰ Ἄρθρα uſque vertendam *Phœnigmum* utrique pedi calidiſſimum, eoque frigefacto, ad quatuor vel quinque vices, novum imperavi applicandum: poſteaque malleolis ambobus *Veſicatorium*. Hinc acre ſerum ulcuſculis elicitum; hinc *Podagra*; hinc *Gonagra*; & pro eorum ratione τῶν Ἐνποδίων indolentia. Qua utique animadverſa re, medicamenta, ſed paulatim, minuimus; nunc eorum doſes extenuando, nunc aſſumendi tempora extrahendo.

Interea vero, ſorbitiones; *ex Juſculo Pullino, Avenaceo, ex Chocolata*, & ejuſmodi cum tenuibus, tum *Analepticis*; ſæpius in die, ſed modice demittuntur. Carnes etiam εὔχυμοι καὶ εὔπεπτοι quam primum per ſtomachum liceat, apponuntur. Pedis ſiniſtri calcem, dextri aſtragalum, utriuſque hallum occupavit *Podagra*; rediit vero cum ea fames, & concoctio; rediit oculorum acies; animi alacritas; ſpirituum robur, & ovatio; aliaque vitæ & ſalutis indicia.

Cum ita res ſalva eſſe videretur & omnium opinione in portu navigaremus; alter ecce turbo exoritur, quo in procelloſum mare rurſus abripimur.

Podagra, laudabilis & invidenda, (ad quam acceſſit *Chiragra*, ejuſdem generis) æſtu mordaci, cum ſtragulis æger coopertus incaleſceret, eum noctu affecit, qui tamen per ſudorem, brevi temporis ſpatio, magno cum ægri fructu, ſolitus eſt abire. Hujus æſtus, roſionis hujus impatiens ille, ut eam vitaret, raro ſe in lectum commiſit; cathedra totas fere noctes, hyeme frigidiſſima, conſumpſit. Perſpiratione multum hinc diminuta retunditur appetitus brachia παραλύοντε &, niſi opportune miaſma *Arthriticum* e corpore fuiſſet emiſſum de ægre procul dubio actum eſſet, lecto ei denique affixo, diaphoreticis motum, aqua *Bathonienſi* famem reſtitui. Poſt menſes quinque triſtes ſane & dubios, ſummo vitæ periculo liberatus, æger, dicta methodo, (favente vere, Deo conſilia noſtra fortunante,) convaluit, Excepto, quod digiti vehementer reſoluti, quamvis iis multum profuit balneatio, ad conſuetudinem ſuam autumno ſequente, quo hæc ſcribo, minime redierant. Scripſit enim & quidem priſtino caractere, lectuque facili; ſed litteras vacillantes, neque ſemper ex æquo ductas: Cætera belle ſe habuit, &, quam morbo primum ineunte, longe melius.

CAPUT IV.

De Diarrhœa Arthritica.

Art. I. Colicam prædictam ſequitur ejuſdem numeri *Diarrhœa*; naturam habens, & curationem poſtulans, quodammodo privatam. Diximus, *Arthriticum* in ſanguine miaſma, αἰεὶ φυόμενον, fere perpetuo renovari, & certo quodam temporis ſpatio repullulare: Diximus, adauctum & evectum in *Inteſtina* ſæpe mitti. Hiſce poſitis, advertere licebit, nonnunquam pancreati, & glandulis *Inteſtinorum fragiformibus* (a Clariſſ. (a) *Liſtero* primum, uti veriſimile, dete-

(a) Vide *Acta Philoſophica* Londinenſia *N.* 95.

detectis; a Clariſſ. (a) *Peyero* pleniſſime deſcriptis) illud infundi; atque hinc in cavum *Inteſtinorum* a natura pelli; & demum, urgente ejus acrimonia, ſpiritusque animales ſtimulante, crebris dejectiunculis e corpore exterminari.

II. Hanc autem *Diarrhœam* eſſe revera *Arthriticam* ſi ſymptomata, tum ea, quæ intercidunt, tum quæ alia ex aliis, inſigni profecto ordine, emergunt, accurate, & ſuis ponderibus diligenter examinemus; per ea ſatis ſuperque declaratum eſt. Quis enim, quotieſcunque veteri *Arthritico*, mediis in doloribus verſato ex cauſa aliqua evidenti, materiam in *Inteſtina* derivante, accidit *Diarrhœa*, eamque ſtatim excipit doloris, & tumoris externi diminutio; poſtea vero libertas ab *Arthritide* diutior: quis, inquam, inficiabitur, hanc *Arthritidem*, initio rectam, *Inteſtina* jam petere perque alvum effugere, id eſt *Diarrhœam* illam eſſe *Arthriticam*?

Ita certe, *Arthritico* dolenti quæ hujuſmodi obvenit, *Diarrhœa* eſt plane *Arthritica*: Quæ dolore communi contingit, & materiam, adhuc in ſanguine latentem, ſed in artus abituram, manifeſte alio divertit, perque *Inteſtina* exprimit; quamvis argumento fortaſſe minori, certe tamen ſatis valido, & firmo, non alia, quam *Arthritica* eſt habenda.

III. Hic affectus, ſi conſideremus ejus indolem, & cauſam continentem, eſt tantummodo unus; quippe qui *Arthritidos*, per *Inteſtinorum* excernicula, perque dejectiones, quam ex conſuetudine, frequentiores, fugam comprehendat, oculiſque ſemper objiciat. Si vero illius initia, ſique exitus varios evolvamus, longe a ſe diverſus eſt, Miaſma in ſanguine *Arthriticum* nunc a natura directe, & quidem eo nomine quod ingraveſcat deorſum pellitur; atque iſtiuſmodi fluor paroxyſmos interdum *Arthriticos* antevertens, ſalutaris eſſe reperitur. Expulſo etenim inimico, clauduntur januæ; pax, & quies reſtituitur; viget œconomia. Hoc autem in corporibus εὐσπλάγχνοις, id eſt, fibris robuſtioribus, firmis ſpiritibus donatis. Sæpius autem multo, vel aſſumpto *Cathartico*, vel a cruditatibus, *Inteſtina* irritantibus, *Ventrem* aperientibus, miaſma illud e ſanguine elicitur, &, una cum illuvie *Inteſtinorum*, ano expellitur.

Hujuſmodi *Diarrhœa* incerti admodum eventus eſt; ſi enim tempori cohibeatur, neque modum excedat, utilis ſæpe invenitur; & quidem *Arthritidis* materiam, etiamſi via non uſitatiſſima, tamen tuta emittere: Cui iſthuc conſequens, quod paroxyſmus non niſi diu poſt recurrit *Arthriticus*. At in iis, quorum *Viſcera* ſatietate crapulaque ſunt debilitata, cum natura *Ventris* impetum comprimere, criſique legem imponere nequit; *Diarrhœa* nimium pertinaci, minimeque tolerabili, illa identidem opprimitur. Non tantum inimicus, verum etiam amici, ſpiritus ſcilicet ipſi, vigiles & præſides ſalutis, in exilium mittuntur: œconomiæ ſubverſio eſt, & plane πανολεθρία.

Hujus utriuſque caſus exempla mox in medium vocabo.

IV. Therapiam hiſce caſibus ut accommodem, in *Diarrhœa* iſta *Arthritica*, quæ in ſanguine initium habet, nihil inepta ſedulitate ſtultius, dicam, an periculoſius? quæ, pharmacis perperam ingeſtis, naturæ opus ſæpe interturbet, interdum abrumpat. Suo potius arbitrio ea, patiaris, agat; quodque intus læſurum erat, ſuo utiliter ingenio effundat; Si vero *Diarrhœa* nimirum excurrat, vireſque excedat, adſtringentibus ſiſtenda eſt; cardiacis æger roborandus. Sive per ſe deſit *Diarrhœa*, ſive per medicinam, eſus reliquiæ *Aquis Purgantibus*, *Tartaro laxante*, & *Manna* (ſi opus fuerit) adjectis, poſt tempus aliquod egerendæ ſunt.

Sin a *Cathartico* accidat iſta *Diarrhœa*, ſimiliter, atque caſu præcedenti, parum utilis medicina; de Ὑπερκαθάρον, tantum cautio ſit.

In *Diarrhœa Arthritica* cruditatibus exorta, quæ omnium mihi periculoſiſſima videtur, alia res eſt: Hic, *Ventriculus* ſæpiſſime aggravatur; ideoque, ſi ita ſit, *Decocto Tea*, vel *Cardui*, movendus. Poſtea, (ſive vomitu neglecto,) venter leni *Cathartico* ſubducendus: tunc ad *Adſtringentia*, & *Fluorem cohibentia* feſtinandum. *Bolus ex Diaſcord. Spec. Conf. de Hyac. Croco Martis aſtr, Terra Japonica, Syr. de Roſ. ſ.* quarta, quinta, vel ſexta quaque hora demittatur, cum *Julapii Cretacei Hauſtu*. In *Alvum* detur *Enema*, ex *Vino Canarino, cum Gelatina Amyli, vel Diaſcordio*: *Ventri* admoveantur *Lanea*, *Decoct. Rad. Biſtort. Tormentill, Balauſt,* &c. *Cereviſia* generoſiori facto, immerſa; & ſæpius repetantur. Potioni ſit *Infuſum Roſ. Rubr.* vel *Decoct. album*: Et ad vires inſtaurandas, *Vinum rubrum uſtulatum*.

Si pulſus ſinet, optime conducet *Opiatum*, *Laudani* puta guttas aliquot, vel potius *Opii* quaſi granum cum *Theriac. Andromac.* ʒß. ℈ij. dari.

Si periculum eſt, in *Dyſenteriam* ne tranſeat *Diarrhœa*, ſumatur *Emulſum* ſequens,

♃. C. C. C. ℥ß. *G. Arab. Tragac. ana* ʒij. *coq. in Aq. Oryzatæ tertiæ Decoctionis* ℔iij. *ad* ℔ij. *Colatura Amygd. d. corticę nudatis, & Sem. Pap. albi inter contundendum affundatur; iterum colata, Aqua Cin. fort. aromatizetur; Saccharo dulcetur.*

Quæcunque vero vomitum & purgationem excitent, ea non, niſi caute, in uſum trahenda; ne, quæ auxilio eſſe debuerant; ægroto imbecilli graviterque laboranti obſint. Quod quidem in monitis ideo præcipue a nobis poſitum eſt, quoniam hujuſmodi laborantes, fluore multum enervati & depreſſi catharſi tolerandæ ſæpe impares inveniantur: quo quidem in caſu, *Cardiacis* & *Adſtringentibus* ſolis utendum eſt.

Cujuſcunque demum originis ſit *Diarrhœa* prædicta, *Prophylaxis* optime per *Aquas ferratas*, & quidem jucundiſſime, patrata eſt: quibus addi poteſt, ut in artus eructatio fiat materiæ, e *Ferro præparatum* aliquod; omnium autem optimum id quo *Alcohol Martis* appellavi.

HISTORIA I.

Diarrhœa Arthritica *crebra & ſalutaris.*

MAtrona quædam, in regione civitatis ſeptentrionali, multos annos *Arthritide* per vices ægrotavit; initio vaga, deinde fixa; nunc recta, & idonea, nunc anomala. Primum gutture, tum manu dolentem; *Angina* primum *Arthritica*, tum *Chiragra* laborantem, invaſit aliquando *Diarrhœa*: de qua, ut illam ſupprimerem, cum arceſſeret; ejus de vehementia frequentiaque percontanti, mihi narratum eſt, neque tam urgentem, ut quæ non poſſit tolerari; nec quidem aliam eſſe eam, quam quæ commode & utiliter poſſit; pariterque, alvo ſoluta, paroxyſmumque finiente regularem, non ſine ingenti fructu, ægram iterum & ſæpius fuiſſe.

Quæ cum ita eſſe acceperim; vitatis hinc, quæ *Diarrhœam* intenderent; illinc autem maxime, quæ contraherent; in eo operam navavi, ut ægra mediocritatem multo uſu comprobatam, probatione multa commendadatam teneret; ipſamque naturæ, Medicorum Principis in ſanando methodum, omnino perſequeretur. Nec quidem minus aliquid, imo majus eo factum eſſe arbitror; quam ſi inutili, ne dicam ancipiti plane, περιεργίᾳ, corraſis uſquequaque medicamentis, multaque arte compoſitis, ægra, tanquam corbita, oneraretur.

Hoc autem, in tempeſtivæ illius negligentiæ laudem, addi inſuper oportebit; quod, tametſi ægra ſæpius ex eo tempore deſedit *Arthritide*, eaque ſemper in *Diarrhœam* deſinente, perque alvum exeunte; nihil illa damni propterea tulerit, lucri vero permultum. Cujus quidem rei cauſa neſcio an ulla probabilior excogitari poſſit, quam quod ægra, ſpiritibus firmis, conſtantibus, ad munera ſua obeunda paratiſſimis, (qui nempe tum malum civem prompte expellant, tum eo expulſo foribus occludendis ſubito invigilent) donaretur. Rara autem hæc *Arthritide* ἐν τοῖς Ἐντέροις ægrotantibus felicitas, quorum pars maxima, alvo vel liquida nimis, vel nimis dura, eſſe obſervatur. Ægra, poſt ſex hebdomadas ab *Arthritide* triformi immunis, ſanior & vegetior evaſit.

Hiſtoria tradit, ex una eademque *Febre*, ad amoliendum miaſma *Arthriticum* ſuſcitata, diverſis poſſe illud deponi locis, perque diverſa excernicula proturbari; nempe per glandulas oris *Salivares*, per artuum *Mucilaginoſas*, perque *Inteſtinorum Fragiformes*; &, cum *Arthritide* regulari, *Diarrhœam* eſſe poſſe ſimul *Arthriticam*, eamque ſalutarem.

HISTORIA II.

Diarrhœam ex Cathartico, Arthriticą *opportune ſuppreſſa.*

ALiam novi generoſam, lectiſſimam, cultu & honore profecto digniſſimam; quæ, cum marito juncta

(a) Vide Clariſſim. *Peyeri Parerga Anatomica.*

juncta eſſet *Arthritico*, ipſa etiam cito laborare cœpit. Cubitos, humeros, hos illos in manibus articulos habuit afflictos. In cubiti dextri extremitate tofus erat, a durato ſteatomate, juglandi par: digitus ejuſdem manus longiſſimus, tofis diſtentus, motu privatus. Articulamenta, præcipue medium ejuſdem digiti infarctum. Malleolus item, pedis planta, calcis tendo, & genua laborarunt. Paroxyſmi ſolebant eſſe graviſſimi, dolore multo comitati, menſem integrum, interdum etiam alterum, permanentes.

Nuper autem, cum per hoſce ſex menſes urgeret ægrotatio quædam, torpor videlicet, inertia, una cum vertigine, viſu oculi dextri imminuto, dolore ejus, ut & univerſi corporis externi moleſtiſſimo, appetitu depreſſo, (quæ quidem omnia, neque ſatis fixe, neque ſatis recte *Arthritidos*, erant accidentia) ſumpto, neſcio cujus hortatu, cathartico, ſed neque eo fortiori, aut elaterio; vomitu illa, & *Diarrhœa* materiæ viridis præcipitante, corripiebatur; ſic ut ſex dierum ſpatio ſexageſies minimum dejiceret. Sordium hæc *Arthriticarum* erat per ventrem evacuatio copioſa, neque ex omni parte inepta. Nam ſymptomata hinc collapſa ſunt, & evanuere omnia. Digitorum tumores, ob *Arthritida* παροξυνώσαν eo tempore magni, ſubſedere: quæque ab iſta *Diarrhœa* fluxerunt incommoda, lucro & compendio eam conſequenti, facile cedebant. Ab effuſis hiſce purgamentis, corpus liberum, & ad tempus aliquod incolume.

Hoc pene totum naturæ opus, unum artis erat, *Diarrhœa* nimium ne excurrat, curare, & ægræ vires ſuſtentare. Hoc ego propoſitum, hanc metam ſpectans, nihil aliud, quam aſtringens & cardiacum aliquid præcepi; illud autem opportune adhibitum, languenti debilitatæ, pulſum humilem & imbecillum habenti, alvum compreſſit, vires inſtauravit.

Habet exemplum *Arthritidos* (catharticos viam monſtrante) in fugam ſe per *Anum* conjicientis; *Diarrhœæ* habes *Arthriticæ* curationem.

HISTORIA III.

Arthritis *Vaga* Inteſtina *occupans*, *ſolo Externorum uſu evocata eſt*, *& Artubus affixa*.

DUodeviginti annorum adoleſcens, patre inde ab incunabulis *Arthritico* natus, artuum habuit dolores; a longo tempore vagos, &, ut amicorum opinio tulit, *Rheumaticos*; cum tumore albo, ſubmolli, articulorum intervalla ſæpiſſime, ipſos etiam articulos aliquando infeſtante. Sanguini, quem identidem & copioſe detraxi, cutis uſque craſſa & denſa, brevi ſemper innatavit. Ut ejus dyſcraſiam auferat, æſtate anni MDCCV. hortatu noſtro, varia periclitatus eſt æger; *Succum nempe Taraxaci & Coclear iæ depuratum, cum Hordei, Rad. Gram. C. Fœnic. d. Aſparagi Decocto*; *Cryſtallum item Minerale*, *Chalybeata*; *ſuoque loco Lacticinia*, *& Aq. Bathonienſes*. Ex quibus omnibus utilitates & fructus cæpit aliquando multos, obſervantiæ pares: intermiſit dictus ille *Rheumatiſmus*.

At poſt ſeſquiannum, cum æger ſanguinem, uti parerat, minime correxerat, *Inteſtinorum* tormina, cruciatus ſubiit immanes, *Diarrhœam* pertinacem, neque medicinæ facile ceſſuram: unde enervatus, multumque debilitatus æger, neque morbum diutius, neque remedia ferre poſſe videbatur; ſed in ipſa mortis propinquitate verſari.

In hoc ancipiti & pene deplorato ſtatu, morbi naturam plane *Arthriticam* animo advertens, methodo, quam in *Arthritide Inteſtinorum Anomala* interdum non infeliciter adhibueram, uti animus fuit. Neglectis ſcilicet medicamentis, quibus ore ſumendis impar erat ægrotus, externis incumbere. Ideoque iis utriuſque brachii locis, quos excruciare ſolita eſt *Arthritis*, e *Fermento veteri*, *&c. Phœnigmos* juſſi calidiſſimos applicari, & cum refrixerint iterari; donec oborti fuerint tumores, iis, qui a *Rheumatiſmo* credebantur eſſe, perſimiles. Tumoribus his, ex voto factis, admovi epiſpaſtica: unde ichor, ad hebdomades aliquot, jugiter effluxit.

Quantum hinc utilitatis, quæ commoda, quam ſubita curatio, capi vix poteſt. Quo tumor eſt evectus pari certe cum eo paſſu ſublata tormina; ſuppreſſa *Diarrhœa*: quinimo novatur appetitus, reſtituuntur vires. Ægroti ſtatus, ſive viſcera, ſive artus ſpectemus, omni dolore paulo poſt immunis, quam per annos aliquot anteactos ſanior, & quidem multo jucundior evaſit.

En *Arthritidem*, artus pervagari ſolitam, *Inteſtinis* adhæreſcentem; cum torminibus, *Diarrhœam* inducentem, ſolo externorum uſu ad τὰ ἔξωθεν evocatam.

HISTORIA IV.

Cruditatibus exorta Diarrhœa Arthritica, *Medicinæ viribus inhibita*.

VIr ampliſſimus, antiqua *Damnonii* nobilitate natus, *Podagra* utroque ſtemmate derivata conflictatus, ejus impetum bis vel ter in annum conſtanter eſt perpeſſus. Ad hoſpitem tam certam, tam fidelem, pro utriuſque ingenio accipiendam, mundum ille *Arthriticum*, comptum adeo ac elegantem, in promptu, apparatum habuit, ut, e Ποδαγριώντων natione magna & lauta, raro ullus unquam magis.

Annos ille permultos hunc in modum (id eſt, duriter) exegit; cum ad tuendam concoctionem opera, diligentiaque, quam omni vere & autumno, per catharſin, &c. ponere ſolebat, penitus omiſſa, vitaque acta nimis ſedentaria; primum, plane conticuit *Arthritis*; neque more ſuo, in extremis partibus eluxit; mox, in *Ventriculo & Inteſtinis*, ſordium maſſa collecta, compreſſa eſt. Hinc Ἀνορεξία ructus ſæpe impuri ſapor ingratus, a paſtu ventriculi gravitas, præcordiorum diſtentio; hinc oſcitatio creberrima (ſymptoma *Arthritidos*, in viſceribus latentis, huic ægroto familiare;) dolor a flatu lateralis, pungens: illarum videlicet imparitatum indicia. Hæc ſubſequitur *Diarrhœa*, qua tum illæ, tum quæ *Viſceribus* adhæſerunt *Arthriticæ*, per anum exprimuntur.

Cum autem iſta *Diarrhœa* neque naturæ rebus, nec ægroti votis reſponderet; per *Decoctum Teæ*, ventriculum; per *Rhabarb. Infuſum*, addito *Salutis Elixir*, *Interanea* purgavi; itaque facta, quanta opus erat, evacuatione, per *Diaſcordium*, per *Crocum Martis*, & ejuſmodi alia, *Ventrem* cohibui. Aqua, ſed cocta, & vino miſta, potui daretur; cibi, ſed ſolidi & intus manſuri, paululum caperetur, in præceptis poſui. Ut autem appetitum languentem, & proſtratum excitem, ut *Arthritica* ſanguinis recrementa ad τὰ ἔξωθεν propellam; & in artubus, uti moris erat, deponi faciam; *Aquas Bathonienſes omni mane hauriendas*, *Bolum e Pul. Rad. Ari C. Conc. flor. Salviæ*, *Chal. Nutrito*. *Syrupoque Garyoph. cum Vini hauſtu dimittendum*; *præcipio*: itaque in viam *Arthritide* reduxi; ægrum τὰ Ἔντερα reſtitui.

Diarrhœam, cruditatibus exortam, miaſma, *Arthriticum* ad τὰ Ἔντερα invitantem, perque anum effundentem, arte curatam, exhibet hiſtoria.

HISTORIA V.

Diarrhœa Arthritica *lethalis*.

DOminus C. tum *Cereris*, tum *Bacchi* cultor egregius, *Arthritidem*, non uno nomine hæreditariam, malis moribus, victu autem inordinato maxime, auxit & exaſperavit. Ab ineunte pueritia minime temperatus, adoleſcentiam vix ingreſſus, cacochymyæ factus eſt *Arthriticæ* gurges, neque tam affectu iſto tentari, quam ab eo occupari diceretur; anni enim vix dimidium vacavit.

Cum ita materia gravaretur *Arthritica*, eaque de cauſa in ſtatu eſſet dubio; caſus intervenit, qui exitum ægrotanti fecit non minus ſeverum & triſtem, quam improviſum & inopinatum. Ea fuit tempeſtas, quæ fructibus ὡραίοις cœpit abundare: hos ita devoravit, præcipue (quod maxime appetiit) fragum; ut diu nihil aliud eſculenti capeſſiverit. Vini autem loco, quod τῶν ὡραίων frigidum mitigare debuerat, lac, vel aqua fontana erat, ſaccharo dulcata.

Gulæ tam inſolitæ poſt impenſam circiter hebdomadam, *Diarrhœa* immani æger eſt correptus; quæ non ſolum maſſam *Ventriculo & Inteſtinis* incluſam; verum etiam *Arthriticam*, in ſanguine contentam, & exilio paratam, ano ejicere jure merito cenſeatur. A dejectionibus ita crebris & immodicis, vires adeo proſtratæ ſunt & peſſumdatæ, ut ægri res (iis, quæ opportune data auxilio eſſe potuerant, neglectis,) ſtatim in pejus ire cernerentur. Primum enim, pulſu debili, deinde ſenſu communi vacillante; tum motibus convulſivis, & deliquiis atrociſſimis, & brevi tempore revertentibus eſt oppreſſus.

Ita

Ita quidem ægrotans, qui, dum *Arthritis* impetus fecerat, idoneos, etſi vitam non beatiſſimam, at non temnendam, imo tutam egit; *Diarrhœa* (quam quidem ſolitariam, & *Arthritidi* minime conjunctam, tutius & melius, ſi non εὐφόρως ſubire valuerat) hac exorta, illico una cum morbo, vitam effudit.

HISTORIA VI.

Aliud Exemplum Ægroti Diarrhœa Arthritica *occidentis*.

HUic conſimilis eſt hiſtoria viri, apud *Damnonios* olim notiſſimi; quæ, quantis in anguſtiis, qualique diſcrimine verſentur ii, qui fluore alvi laborant *Arthritici*, luculenter explicat. Fuit ille ætate integra laxo & obeſo corpore, alvo (quod habitioribus ſolemne) plerunque liquida. Inordinata victus ratione, quicquid occurrit avide ingerendo, vomitus aſſiduos, & *Diarrhœam* arceſſivit; quodque temere dimiſit, ſtatim ore, vel brevi temporis ſpatio ventre reddidit. Hoc etiam modo *Arthritidis* paroxyſmos quibus in ſingulos annos affici ſolebat, regularibus & idoneis, (ejus ſcilicet materiam ad *Inteſtina* ſolicitando, *Diarrhœa* fere perpetua per anum expellendo) ingruentes abſcidit, plùs biennium aſpulerat; neque ad faſtidium aliquod notabile, & obſervatu dignum, unquam, eo tempore toto evehi permiſerat. Proſtratus appetitus ciborum omne genus faſtidium erat; caro abſumpta, cutis flacceſcens, languentes oculi, faciei macror, quaſi ab aurugine, flaveſcens, urina exigua, & colore rubro, ſuſpiria crebra, animi dejectio miſerabilis, pulſus debilis & celer, ſitis importuna. Quibus animadverſis, non hæc ab una *Inteſtinorum* imbecillitate (tametſi illam eſſe non negaverim,) aut natura quaſi confecta; ſed ab aggravata potius, & *Arthritide* ἀνωμάλως agente oppreſſa, oriri contendebam; ideoque *Arthritidem*, deviam & palantem, ad externas partes, ad artus expellendam. Cui quidem opinioni cum Medicus ægri ordinarius, & Συνεργάτης meus eſt aſtipulatus, primum ut ſordium maſſa, quæ *Ventriculo* oneroſa, *Arthritidem* eo loci detinere viſa eſt, dimoveretur, *Emeticum* dedi: *Decoctum* nempe *Cardui, cum Vino Luſitanico, Ægroti imbecillitatem, admiſto*. Phlegma ejectum eſt, cum εὐφορίᾳ copioſum. Nullum eo veſpere paregoricum. Poſtremo mane, reſpiratio liberior, vigor oculorum vegetior, major animi alacritas, &, quod deſideratiſſimum, en etiam manus & pedis dolor, tumor, rubor *Arthriticus*: Qui, in ſtatu tam lubrico, ut augeatur, *Bolus ex Ther. Androm. Croco M. aſtring. Pul. a Chel. C. C. Syr. de Roſ. ſ. quarta quaque hora ſumitur, ſimul cum Vini rubri prædicti hauſtu; cui Tinct. Martis nutriti gutt.* xx. *ſunt adjectæ. Sp. C. C. Succinatus ſubinde datur, & Potui Vinum, Aqua Fontana cocta dilutum*. Quinimo, ut quem auſpicato nacti ſumus, eundem caute & diligenter locum tueamur, *Phœnigmos (e Seminibus Sinapios, Raſ. Raph. Sylv. aa. p. j. Fermenti vet. p. iij. Aceti vini albi q. ſ.)* tumoribus *Arthriticis* calidos admoveri, &, quam primum refrixerint, iterari præcipimus, donec in molem illi majorem elevarentur. Aucta hoc modo utraque inflammatione, ad evocandum illius ſerum, & materiam ſimul *Arthriticam Epiſpaſtica* ſuper eam impoſuimus, quibus ichoris ſalſi vitioſique libræ minimum duæ, ſpatio quatridui, ſunt elicitæ. Pallidior hinc paulatim urina, & ab *Arthritides* quies.

Finito paroxyſmo, ad inſtaurandam coctionem, & & robur *Interaneorum* confirmandum, ſocia opera primo *Lene Catharticum*, deinde *Chal. Nutritum* adhibuimus. Diætam omne quantitate & qualitate aptis accomodavimus.

Quamdiu κατὰ μέτρον egit, monitis & præceptis his obtemperatus æger, tulit obſervantiæ fructum. Cibum avide ſatis apetiit, tenuit, digeſſit; raro, neque niſi laudabiliter dejecit: integra & tuta videbantur omnia. Ante vero, quam vires, nupera tempeſtate labefactatas, reſarcire valuerat, ſuo ſe iterum more gerens, & genio indulgens, *Diarrhœa* ſubito recidiva, motibus convulſivis, &c. ſtipata, paucarum horarum ſpatio eſt ſurreptus.

CAPUT V.

De Dyſſenteria Arthritica.

ART. I. QUæ tormina, qui *Inteſtinorum* cruciatus, graves utique & terribiles, ex *Arthritica* materia illorum tunicis impacta oriantur, in ſuperioribus tractatum eſt. Tentemus, & ultra, &, utrum hæc tantummodo, an etiam alia; an his majora miſeros mortales interdum non excrucient, & demum morti objiciant, ſerio expendamus. Quocirca, hoc Capite de *Dyſenteria Arthritica*, & in ſequenti de *Abſceſſu Inteſtinorum Arthritico* ſermonem inferemus.

II. Et quidem haſce res inſpicienti palam erit, acrem illam & viroſam *Arthritidos* materiam, & cauſam continentem, qua dolores paſſim in corpore crudeliſſimi concitantur, qua membranæ vellicantur, & exulcerantur, qua ipſa interdum oſſa corrumpuntur, & carie conficiuntur: *Inteſtina* etiam aliquando mordere: illius roſione perfodi, & exedi vaſa eorum exilia: ſicque fieri poſſe *Dyſenteriam*, quam tradimus, *Arthriticam*. Verum, ut ab hujus morbi probabilitate, ad ejus ὕπαρξιν & experientia medica tranſeam, revera dari hunc affectum explorato conſtat. Ejus autem εἶδος καὶ ἦθος, quantum expiſcando conſequi valeo, tale eſt.

III. Gracili & tenero corpore *Podagroſos*, *Inteſtinis* præcipue teneris donatos, & δυσπλαγχνυς aggreditur. Præire ſolet dolor colicus, pariter *Arthriticus*: & cum crebris ejus acceſſionibus læſæ & corruptæ ſunt *Inteſtinorum* tunicæ, debilitatæquæ flaccent eorum fibræ; miaſma *Arthriticum*, cauſa aliqua externa illud intro pellente, vel intus poſita eo alliciente, in arterias, (*Cœliacæ* nempe *Inteſtinalis* ramum, & utranque *Meſenteridem*) *Inteſtina* irrigantes, ἀθρόως infunditur. Hinc dolor *Inteſtinorum* mordax, erodens, cum pulſu celeri, & febricula quadam. Si eodem tempore externis partibus *Arthritis* inſit, celerrime omnis evaneſcit; ad τὰ ἔντερα feſtinat. Vaſis ſanguine diſtentis, eroſis, ruptis, in fiſtulam demum alimentarem is exſtillat; qui, in ejus cavo collectus, alvo, & interdum ore ejicitur. Emiſſi quantitas ſæpe unius libræ, aliquando binarum pondo. Qui tantum, & humoris tam commodi diſpendium excipiunt languores, ab eo cavernæ *Interaneorum* commiſſo magni ſunt; ab expreſſo, & e corpore expulſo, majores. Collabuntur vires, artus frigeſcunt, frequens eſt deliquium, plane in dubio vita. Levantur ex hac evacuatione tormenta, &, ſi æger inſultus vim & ferociam tolerare valeat, (a) quies ſequitur, & a paroxyſmi impetu *Arthritici* ad tempus aliquod induciæ. Materia modo jam dicto per *Inteſtina* exulante aliena, non iterabitur inſultus, donec in ſanguine nova condatur, & coacervetur; quam autem primum illud fiet, tam in artubus citiſſime, vel *Iteraneis*, iterum expectandus erit.

IV. Obſervatu facile eſt, ingenio & natura quam ſingulari ſit hic affectus, & a *Dyſenteriis*, quotquot uſpiam inveniantur, aliis, quam diverſus. Quod ut pro certo habeatur, animadvertendum (præter iſtam τῶν ἐντέρων imbecillitatem, qua dirigitur ſanguis, & in ea derivatur) ab una *Arthritidos* materia in ſanguine contenta, affectum hunc, conſtanti norma & ratione manifeſta, dependere: ab ea ebulliente, fieri: ab ea minuta, minui; neque niſi ab ea renovata, & in novum orgaſmum excitante ſanguinem, renovari: Quo quidem argumento, ad confirmandam morbi hujus Αἰτιολογίαν, nihil gravius, nihil, ut opinor, validius afferri poteſt.

V. Ad hujus morbi exitum, ſive prognoſin, ut deſcendam, non ſemper ille miſſione ſanguinis contentus unica; verum, e contrario, inſultus ſæpe repetens, *Arthriticis* illos facit paroxyſmis, ſi typos & utriuſque frequentiam ſpectemus, reſpondentes & analogos. Ad hæc, vel prima vice, vel poſtea (ſecundum miaſmatis *Arthritici* in ſanguine incrementum) recurrens, quando videlicet miaſma in tunicis *Inteſtinorum* adhæreſcit, aut affigitur, & eas ſuo more mordet inficitque nunc in ulcus *Inteſtinorum*, nunc in abſceſſum degenerat, itaque notas illis inurit triſtiſſimas, morbos incutit ærumnoſiſſimos.

VI.

(a) *Dyſenteria* ſolvi poſſe *Arthritidem* notavit olim *Hippocrates*, hiſce verbis. Σώνται τούτους (Ποδαγριῶντας) ἄριστα μὲν Δυσεντερίαι ἢν ἐπιγίνωνται. *Sanant hos (Podagroſos) optime* dyſenteriæ, *ſi ſucceſſerint*. Prædictorum lib. 2. Sect. xv.

VI. Profluente ſanguine, commodiſſimum erit, ut æger conquieſcat; ne, corpus nimium agitando; ne profluvium, ſupra quam ferri poteſt, intendendo, gravius ille luat: quare lecto; vel cathedræ ſe det, quam primum morbus ingruerit. Nefas autem habeatur ea, quæ, cardiacorum titulo, ubique ad manus ſunt matronis, (quæque ſua, modo opportune propinentur, non carent utilitate) ſic ingerere; ut, ſanguinem accendendo, noxam magis augeant, quam ægrum levent. Caute iſta, neque largius adhibenda, quam ad ſpiritus reficiendos, & a deliquio ſuſtinendos, opus eſſe invenietur. Contra, ſi profluvium ἀφορίαν excedat, *Laudano* illud comprimendum; ideoque linguæ ſuper illinantur, ore teneantur illius guttæ aliquot, (quoniam demiſſæ vomitione reddi poſſint) donec cohibeatur. *Romanis* in curanda, quoties importuna fuit, *Dyſenteria*, aquæ bene frigidæ, potio in (a) uſu erat; quippe quæ aſtringat, vulnuſque ſanet: & a (b) recentioribus, unde confirmentur illius in ſanando vires, præclara multa referuntur: quorum authoritati innixus, *Decoctum album*, *Dyſenteria* hac afflictis, non ſine fructu & emolumento, ſæpius præcepi. Oportet autem modice, ſed crebro, laborantem ſorbere, & quidem eo, ad tempus aliquod, loco cibi potioniſque omnis, ſolo uti.

Quibus curæ fuerit, ne *Inteſtina* nimium aperiantur, iis, etiam, ut ne aſtringantur nimium, aut præpropere claudantur, vitium nempe contrarium, eſt cavendum; &, ſi corpus aſtrictum, leniter eſt ſolvendum. Eſt enim illa *Dyſenteria* omnino critica, ex alterutra parte, ſive major, ſive minor æquo, vitioſa; cum mediocris optima. Et virium contemplatione debita, mediocritas illa tum intelligenda, tum item obtinenda.

Poſt breve temporis ſpatium expelli ſolet inimicus, & jam tum pacari & deliniri ſanguis: quod ſi aliter eveniat, & ſanguis pertinacius deſcendat; quæ eum ſiſtant, & vulnus contrahant, expediet dari *Tinct.* puta *Japonicam*, *Decoct. albo*, *vel Traumatico inſtillatam*; *vel Balſamum Lucatelli*, *cum Olibano*, *Maſtiche*, *Sanguine Draconis*, *& Croco Martis aſtringentis*, *vel Bolo vera*, *forma Pilulari*; vel cum *Conſ. Fr. Cynosbat. Roſar. rubr. per ſetaceum traject. Spec. Conſ. de Hyacintho cum Syr. de Roſis ſiccis*, *forma Boli*, *ex eodem vehiculo*. *Tinctura Japonica*, ſolvendo *Terram* ejuſdem nominis, ſive *Gummi Catechu*, in ſpiritu vini rectificato, vitro probe clauſo, igne arenæ conficitur. Lanea, decocto aſtringenti, cui adjectum eſt vinum rubrum, immerſa, ſuper ventrem imponantur.

Si prope anum vena dehiſcat, ex *Gelatina amyli* vel ejuſmodi Κολλητικοῖς, *Hemorrhagia* perſiſtente, immittatur enema, & diutius retineatur. Interea vitentur, etſi aſtringant, acida; ne (propter eorum ſtimulum) major ex eorum uſu damni metus ſit, quam emolumenti ſpes. Cibus ex *Gelatina* C. C. *Eb. aut pedum Vetulinorum: ex Ovo tremulo & ſorbili; ex Lacte, cum oryza ei incocta*; vel ex *Oryzæ Cremore*, & ejuſmodi aliis, quæ ſimul nutriant, & incraſſent, quæque vulnera conglutinent.

A therapia *Dyſenteriæ*, proprie ſic dictæ, hanc *Arthriticæ Dyſenteriæ* therapeiam multum abludere, quilibet harum rerum vel imperitiſſimus videbit: quando iſta purgationem, eamque interdum repetendam, enixe poſtularet, &, niſi illa eſſet, raro unquam perficeretur; hæc aut nunquam, aut certe perraro ventrem medicamentis ſolvi patietur.

Cum ad *Prophylaſin* accedas, nihil valentius, nihil ex omni parte fructuoſius, quam *Aquæ Turabrigenſes*, ſive *Bamtonenſes*, vel iſtiuſmodi ferratæ; quæ, ſatis diu recteque potæ, *Inteſtinorum* adyta ingrediantur, vulnera perſanent, ulceribus medeantur, fibras conſtringant, tunicas corroborent: hæ porro humorem vitioſum per renes efficaciſſime avertunt, itaque *Inteſtina* maximopere defendunt. Hiſce vero, ad mutandam humorum inclinationem, & deducendam in artus *Arthritidem*, non incommode adjiciantur, cum aſtringentibus, e *Ferro* præparato.

(a) Vide *Synopſin Diſcurſum Magiſtri* Vander Heyden, *Impreſſam* Londini, *Anno* 1653. *pag.* 53. & *quæ ſequuntur*.

(b) Vide *Celſum*, *Lib.* 3. *Cap.* xviii.

HISTORIA I.

Teneſmum & Dyſenteriam *inferens* Arthritis *omiſſo Externorum uſu*, *lethalis*.

QUum rure Anno MDCC. menſe Majo, forte agerem ad *Iſcanum* oſtium, me conſuluit ſeptuagenarius *Arthriticus*; qui ita ſæpe doluit articulis, & quidem vere tum nuper elapſo, ut in rem eſſe arbitremur. Sub initium Aprilis, neſcio qua de cauſa evidenti, (niſi hoc in numero ponenda, propter res domeſticas, quæ illum mire exercuere, animi perturbatio) derelictis artubus, ea, quæ intus ſunt, invaſit *Arthritis*. Fames, antea naturalis, ab eo tempore multum imminuta, fere nulla: animales ſpiritus humiles & depreſſi. Vidimus, at non ſine commiſeratione vidimus ægrum, in lecto jacentem, oculis concavis, & retractis, reſpiratione difficili, cibi omnis faſtidio, nauſea, ventriculi gravitate pene perpetua, Ἀργυπνία etiam afflictum.

Malis hiſce, circa eorum initia, vires & incrementum dedit. *Lac Amygdalinum*, peſſimum omnium eduliorum, & alia iſtiuſmodi frigida. Hæc ille interdiu, noctu, demiſit affatim; calida & cardiaca (ne videlicet dolorem moverent in articulis) cane pejus & angue, fugiens. Ab ipſo victu confirmatum eſt cibi faſtidium, cæterumque malorum agmen.

Puduit ſane miſertumque fuit ægroti, (hominis alias ſapientis, & civili prudentia præclari) in tanti re momenti, in ipſius vitæ re, tam egregie hallucinati. Calidorum enim egentiſſimus, frigida calidis præpoſuit.

Malum indies aggraveſcens adduxit *Teneſmum*, & dein *Dyſenteriam*: unde pejus omnia. Ut his occurrerem, primo *Theriac. Androm. & Diaſcord. ana* ℨß. *Julapii Cretacei hauſtu dedi*; *ex intervallis ſæpius repetii. Potui dabatur ordinario Decoctum album*. Hinc alvus ſuppreſſa, dejectiones ſolidæ, & bene coloratæ.

Haſce vero inducias, quando parum fidas eſſe ſuſpicarer; niſi etiam *Arthritis*, quæ τὰ Ἔντερα jam ipſis nutriculis aggravare viſa eſt, πρὸς τὰ Ἄρθρα extruderetur; cum in fine *Podagragoga* interna (nempe *ex Rad. Serp. Virg. Pul. Cantiano*, *Lapide Contrayerva*, *Conſ. Alk. Bolum*) præcepi, cum iſtiuſmodi aliis. Quorum beneficio malleoli, & ad genu uſque; carpi, & ad cubitum uſque dolor, quaque ratione proportioneque doluerunt artus, liberata ſunt *Inteſtina*. Erat autem adhuc pectus aggravatum; erat, tanquam a cingulo, ſtrictum abdomen.

Ne vero hiſce remediis, ſanguinem exagitantibus, in ægroto *Dyſenterico*, nimium inſiſterem; in *Arthritide* removenda, quantum operis maximum potueram, externis, *Arthritidem* educentibus, agere inſtitui. Quocirca, pellem vervecinam, jam tum extractam, artubus applicari, in præceptis dedi.

Ille his gravatus, omnium, quæ dolorem excitarent, oſor acerbiſſimus, eorum uſum non admiſit, non ſine indignatione reſpuit; ut vel perire mallet, quam dolere. Neque ſalutis, neque ipſius vitæ conſideratio, etiamſi ab amicis amantiſſime propoſita, ſtudioſe commendata, ut animum mutaret, vel hilum fecit. Retroceſſit denuo *Arthritis*; & æger, viribus infractis, morbo dicam, an pertinaciæ periit.

HISTORIA II.

Dyſenteria Arthritica *in* Abſceſſum *migrans*.

DOctrinæ hujus Δυσεντερίας in ſuperioribus traditæ, fidem conciliat agricola *Devonienſis*, antiquis moribus, & malo tantum habitu infelix. Fuit ille tener, gracilis, viſceribus imbecillis, *Arthritide* primo per multos annos idonea, tum ἀνωμάλως *Inteſtina* ſimili frequentia impetente, aggravatus. Poſt ἀνωμαλίας hujuſmodi complures, (quibus ſublevandis non incaſſum ei medicinam factitavi) per quas effectum eſt, ut ad *Inteſtina* citius & facilius diverteret *Arthritis*; tandem anno ſæculi noviſſimi poſtremo, exeunte vere, *Arthritide* omni jam diu vacans, novum in morem ægrotavit. Prægreſſa enim corporis plethora, vomitu, ſanguinis & *Dyſenteria* corripiebatur, adeo vehementi, ut brevi ſpatio libræ aliquot ſanguinis ore & alvo redderentur, & æger animam agere videretur.

His

His anguſtiis verſato, *Bolum aſtringentem* (ex *Conſ. Roſ.* v. ℈i. *Pul. G. Arab.* ℈ß. *Sang. Drac. Boli veræ ana gr.* v. *Syr. de Cymphyt. q. ſ.*) bis in die, cum *Julapii Cretacei Hauſtu ſumendum*, præcepi. Potui datum eſt *Decoctum Album*, & in cibum *Pedes Vitulini*. Ad ſanguinem vero quam citiſſime reprimendum & intra cancellos ſuos retinendum, *Laudani* aliquot liquidi guttæ, bis ter quaterve in die (modo poſtularet hæmorrhagia, & vires ægri paterentur) repetendæ. Id enim agendum arbitrabar, ut hæmorrhagiæ, quadam ex parte forſan neceſſariæ, & huic ægroto ſalutari, modum ponerem, naturæ rebus convenientem; nec quidem alienum egi; quandoquidem hac medendi via, ne lethalis iſta, ne injuria eſſet, proviſum eſt. Hiſce difficultatibus liberato (qua vulnus ſanaretur) *Tereb.* dedi *Vinetam*, forma pilulari, cum *Pul. Dialthæa*, bis in die ſumendam, &, quod ſuperbiberet, Julapium.

Quando vero poſthæc, propter reſtitutas ægri vires, ſanguinem inſtauratum, & *Arthritidem* interruptam, pulſu ille magno, cibi faſtidio, *Inteſtinorum* æſtu immodico, doloreque pungenti, cum aliis mali hujus reverſuri notis, urgeretur; brachio ſanguinem detraxi; orgaſmum ejus mitigavi; *Interaneis* proſpexi: utque pacem, quam eo natus ſum modo, confirmarem, *Aquas Bamtonenſes*, vivas & de fonte, per menſem biberet, imperavi. Paruit æger, adjecitque cuilibet aquarum ſelibræ, *Syr. Balſamici* ℥ß. & hora ſomni, *Balſami Gilead.* ʒß. ex ejuſdem *Syrupi* cochl. deglutiit. Recte bibendo, medicamenta recte ſumendo, recteque vitam inſtituendo, quantos ille progreſſus fecit, vel hinc conjicere liceret, quod fame & concoctione domum rediit laudabili, vultuque bene colorato. Vitæ res & ſalutis cætera, qualis ſano, & incolumi ſolebat eſſe; &, quam dudum, multo integrior.

Nondum annus effluxit, cum *Arthritide* pertinacius ſilente, nec in artubus unquam quicquam moliente, materia vero ejus (uti licet opinari) in ſanguine congeſto, eadem fere, atque nuper, *Inteſtinorum* accidentia, materiam eo loci denuo coire, manifeſte oſtenderunt: quæ quidem mala, methodo pene eadem, qua prius, erant ſublata. Verum, ut tutelam ægro certam & diutinam præſtarem, eum hoc admonui; ut de plenitudine ſolicitum ſe haberet tanquam morbi hujus genitrice certiſſima, altrice paratiſſima.

Quæ cum ita præciperentur, vel ægri incuria, vel morbi magnitudine, & ad renaſcendum propenſione factum eſt; ut aliquoties, nec opinato, recurreret *Dyſenteria*: Cujus acceſſiones cum jam quatuor aut quinque eſſent, eæque omnes, ex intervallo anni quaſi dimidii; (quo temporis ſpatio novam *Arthritidis* materiam pullulare credibile eſt,) *Dyſenteria* tandem in *Abſceſſum* migravit, ſuo loco tractandum.

Obſervatu facile eſt, primum, ab hoc affectu priſtinis in ventriculo & inteſtinis *Arthritidos Anomaliis* ſuccedenti, licere nobis opinari, earum locum illum tenere, & quaſi numerum explere: deinde quod cum omnes illæ *Anomaliæ* (qua in hac regione priſtinæ, qua novæ & *Dyſentericæ*) rectos & idoneos *Arthritidos* paroxyſmos ſubſequantur, horum paroxyſmorum illæ vicem gerant; nihilque aliud ſint, quam *Arthritis*, commiſſa *Inteſtinis*, & illac exulans: cujus quidem rei argumentum, idque noſtra ſententia firmum eſt; quod deſeruerit ægrum *Arthritis recta*, quo tempore, & qua portione occupavit eum *inverſa*, ſive *Anomala*; & quod *Arthritidi rectæ*, & *Anomala*, acceſſionum eſſent intervalla plane eadem; diſtantia par, quo nihil magis probare poteſt, affectus hoſce, (ſi tantummodo vultus eorum intueamur) varios & diverſos inter ſe, ab una eademque propagine derivari; eademque fieri materia, pari ſemper ratione nata, &, quantum in ſe eſt, pari modo ſemper operante; ſed, propter aliquod ſibi externum, & locos novos ingrediente, & diverſo in iis modo agente.

Huc quodammodo referri poteſt *Dyſenteria*, quæ ad *Arthritidem* ex *Lue Venerea* generatam pertinet; cujus olim protulimus (*a*) exemplum, ſi placet, adeundum.

(a) Vide *Diſſertationem* de Arthritide Symptomatica, *Cap.* vii. *Hiſt.* iv.

CAPUT VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum* Arthritico.

Art. I. Abſceſſus ſequitur *Inteſtinorum Arthriticus*; hic enim eſt naturæ ordo, quæ a *Dyſenteria* ad *Abſceſſum* migrare, ut ab *Hæmoptoe* ad *Phthiſin*, obſervatur. Alienum & viroſum, e ſanguinis ſinu expelli, partibus a corde remotis & debilibus immitti, tumoremque iis uſitato inferre, paſſim experientia confirmatum eſt: ad *Abſceſſum* vero conficiendum proclive, & ſuapte ſponte pronum eſſe virus *Arthriticum*, vel eo conſtat, quod in artubus is identidem cernatur; eorum articulos, poſt duras & iteratas acceſſiones, quibus materiæ multum illis illiditur, aggravans & extendens; ſic, ut veteres *Arthriticos*, (quos omnium frequentiſſime morbus hic affligit) hac de cauſa claudos, eorumque pedes manus laqueis obvolutos ſæpe tueamur.

II. Virus illud, *Inteſtinis* a ſanguine commiſſum, in eorum tunicis nidulatur; fibras earum corrodit, exedit; ſpiritus iis incluſos extimulat, in ſpaſmos adigit. Hinc calor interdum acris, pungens, lancinans, quem ut deliniat, & humoris acrimoniam diluat natura, non alio modo, quam in apoſtemate gingivarum ex dolore dentium, vel alio quovis apoſtemate, ex aliena & virulenta materia, ſeri copiam ſuffundit: Ex his humoribus hoc in loco depoſitis, conflatur & efficitur *Abſceſſus*, qui, ſerius citiuſve, (pro ejus compoſitione, & calore innato, vel adventitio) maturatus, extenſa primum, mox rupta, vel aperta, qua includitur, pellicula, *Pus* evomit. Quod utique, ſi natura copioſe ejicitur, vel arte eximitur, ceteraque curatio recte procedit, ægroto commodum; proſcripto malo cive, conciliatur incolumitas; purgato ſanguine, ſalubritas: ſi vero latice nimis exiguo pus exprimitur, ægroto, propter retentum malum civem, difficultas; propter reliquias intus ſervatas, affectarum partium durities, & nonnunquam in gangrænam degeneratio.

III. Cauſæ hujus tumoris manifeſto binæ ſunt; quarum altera *Inteſtinorum Imbecillitas*, ſive Ἀτονία, quæ ad *Inteſtina* ſanguinem invitat, eumque) prout leges volunt *Hydraulicæ*) facit inclinare. Hanc autem eſſe, ipſa morbi natura arguit; evincit id, quod hominibus vel ab incunabulis, vel malis moribus δυσπλάγχνοις, hic affectus ſæpiſſime contingat. Altera, *Sanguinis Depuratio*, ſive miaſmatis *Arthritici* (ſecundum normam, a natura in alienis rebus exturbandis, obſervari ſolitam) expulſio: utque binæ iſtæ cauſæ ſe habent, & majores aut minores ſunt; *Abſceſſus* inde orti accidentia, mores, conditiones ſint, neceſſe eſt.

IV. Magnus hic *Inteſtinorum Abſceſſus* eſſe ſolet, duarum, trium aliquando librarum materiæ capax; contra, quam qui vulgo ſunt extremitatum: hi etenim fere parvi. Notandum etiam, nullam totius trunci partem magis, quam alimentariam fiſtulam, infeſtare: ut hæc illi regio gratiſſima; hæc ſedes (*b*) principalis eſſe cenſeatur. Tertium, addi poteſt, (quod huic noſtro *Abſceſſui*, pro ceteris ſive artuum *Arthriticis*, ſive totius corporis *Abſceſſibus primigeniis*, primum & peculiare) eſſe cum creberrime, paucis poſt menſibus, recidivum. Hæc autem omnia cauſis modo dictis, alteri nempe vel utrique potentiori, ſunt attribuenda.

Quo enim celerius *Arthriticum* miaſma in ſanguine denuo condatur; quo frequentius natura conditum expellere, & e ſanguine conetur in exilium ejicere; quo exulanti, & expulſo ei recipiendo, propter imbecillitatem, proniora ſint *Inteſtina*; eo hi illorum *Abſceſſus* majores; eo frequentiores, &, qui repleantur aptiores ſint, neceſſe eſt.

V. Si in *Ano* fuerit *Abſceſſus*, eadem prope curatio, ac in *Abſceſſu Ani* primigenio. Si in *Oeſophago*, *Ventriculo*, vel *Inteſtinorum* aliquo; (quæ, extra ſenſum poſita, ortum, & incrementum, vix unquam manifeſtum eſſe ſinunt;) ante ruptam vomicam & pus evacuatum, ejus ſæpe nulla, ſive ægroto, ſive Medico, vel minima incidit ſuſpicio. *Abſceſſum* hiſce locis oriturum una, quantum video, prædicit *Vomitio Sanguinis*, ſive *Dyſenteria*; quæ appellatur *Arthritica*: qua prægreſſa, ejus prophylaxi magnopere ſtudendum: hæc enim adverſus *Vomitionem*, adverſus *Dyſenteriam*, adverſus *Abſceſſum*, erit utiliſſima. Rupta autem vomica, in lectum ſe det ægrotans, vel

(b) Vide *Celſi* Lib. v. Cap. 28. §. 11.

vel minimum quieti, quoad poterit, indulgeat. Si copioſe nimis, ſupra vel infra, pus emiſſum fuerit, *Hypnotico* moderanda evacuatio, minime ſiſtenda, *Laudano* madefiant tempora, nares, lingua, donec cohibeatur, & ad ἀσφάλειαν, ut ne videlicet eam excedat, redigatur, Puris autem diluendi, gradatim & partitis vicibus educendi, ulceriſque detergendi gratia, hujuſmodi *Apozematis*, quarta, quinta, vel ſexta quaque hora cyathus aſſumatur.

℞. *Hordei mundati* ℥ß. *Rad. Symphyt. maj.* ʒj. *Cacum. Betonicæ*, *Saniculæ ana* ʒij. *Coq. in Aq. font.* ℔jj. *ad* ℔j. *Colaturæ adde Mellis Roſarum* ℥ij. *vel* jjj. *ſ.* Apozema.

Julapium præſto ſit *Cardiacum*, aut *Vinum* aliquod generoſum; cujus, in languioribus ſummis, cochlearia aliquot hauriantur. Interea temporis (ut *Celſi* verbis utar) *Nihil facere oportet, quominus, quicquid eſt Puris, exeat.*

Cum vomitus, & diarrhœa, & puris evacuatio deſierint, ex uſu erit *Tereb.* a ℈ß. *ad* ℈j. *cum Ovi Vitelli pondere æquali temperatum*, vel *Balſ. Lucat.* ℈ß. *cum Myrrhæ pulv. q. ſ. in Pil. redact. bis in die, ex Apozematis hauſtu demitti*. Vitentur acida, vitentur acria, & quibus læſa pars exaſperetur, quibus noxa augeatur, omnia. Ipſorum *Cardiacorum* vitetur ea vis, quæ ſanguinem nimis exagitet, & e foribus jam apertis eum eliminet. *Eboris*, *C. C. Pedum Vitulinorum Gelatinis*: *Hordeaceis*, *Avenaceis*, *Pullinis*, *Ovinis*. *Vitulinis*, & ejuſmodi ſorbitionibus, veſcatur æger. Si alvus ſoluta nimis fuerit, potioni ſit *Decoctum album*: ſi dura nimis *Hydromel*.

Prophylaxis, ſive in *Ano*, ſive intus ſit *Abſceſus*, *Aquis Diureticis* optime perficitur; quibus adjici poteſt *Sal* & *Crocus Martis*, *Myrrha*, *Terra Japonica*, *cum Syr. Cydon. forma Pilulari*. His enim partes vulneratæ debilitatæque contrahuntur, & defenduntur; quodque maximi eſt momenti, materia vitioſa per renes emittitur; unde viſceribus major, etſi non ubique certa, erit tutela. Conducet item *Venæ ſectio*, præſertim in corporibus plethoricis, ſique nihil repugnaverit. Conducet *Ambulatio*, *Pedum Frictio*, & in aquam calidam immerſio: Purgatio fugienda.

VI. Unum huic Capiti, veluti coronida, ſubnectam. Veteres *Arthrici os* non tantummodo colica, aliiſque *Interaneorum* morbis, (ut ante dictum) verum etiam morbis *Ani Arthriticis* identidem affligi, nonnunquam miſere cruciari: maxime cum ætas exacta eſt, & vires jam imminutæ, ad miaſma in artus expellendum minime ſatisfaciant. Ea morbi mutatione, in *Ano* materia deponi *Arthritica*, in eam infundi videtur: cujus utique rei argumentum hoc eſt, quod quandiu *Ani Abſceſſu*, *Fiſtula*, vel ejuſmodi morbo aliquo gravi afficiantur homines hi *Arthritici*, tam illi diu raro articulis ægrotent, ubi vero ea tollantur *Ani* vitia, recurrat *Arthritis*, (quod iterum & ſæpius obſervavi) in extremis partibus *regularibus*.

VII. Hæc, & hujuſmodi alia, cum ab *Arthritide* fiant in viſceribus, ſexcenta mala, videre licet, quam apposite, quam belle ſit a (a) *Luciano*, ex *Eraſmi Schmidii* verſione, de ea dictum.

HISTORIA I.

Abſceſſus Inteſtinorum Arthriticus *auſpicato ſanatus*, *recurrendo Lethalis*.

ABſceſſum in viſceribus, *Arithritica* fieri poſſe materia, probat agricola, prædio nudiuſtertius ſuburbano agens. Fuit ille corpore pertenui, Δύσπλαγχνος, annos *Arthritide* permultos, primum *Regulari* tantum, mox etiam *Anomala*, τὰ Ἐντόσθεα premente, *Dyſenteriam* inferente cruciatus.

Dyſenterico ei medicinam, ex utriuſque noſtri ſententia, iterum ac ſæpius feci; ductoque prognoſtico a vulneratis multumque læſis & debilitatis *Inteſtinis*, uti etiam ex eo, quod illa jam frequentaret *Arthritis*; de *Abſceſſu* ægrotantem, de eo, tanquam impendente & pertimeſcendo, monui. Nec quidem aliter evenit; namque elapſo ab *Arthritidis* paroxyſmo brevi ſpatio, cum jam repletum eſſet corpus, & dolerent *Inteſtina*, (quæ duo acceſſiones itidem *Dyſentericas* ſolebant antecedere) materiam, rupto in *Inteſtinis Abſceſſu* purulentam ἄνω ϰ κάτω reddidit. *Vomitum* & *Diarrhœam*, ut ne violenta nimium urgeret, *Laudano* compeſcui; eorum ſævitiam mitigavi. Finita puris *Evacuatione*, *Bolum aſtringentem (ex Conſ. Roſ. rubr. Croco Martis, &c.) bis in die*, *Pil. Balſamicas*, *ex Balſ. Lucat. Pul. C. C. hora ſomni demittendas*, *cum Julapii Hauſtu dedi*. Potui, quod dilueret puris acrimoniam, ſimulque reprimeret diarrhœam, *Decoct. Album tenue* dabatur, cibus, e *Juſculis* & *Gelatinis*, erat *Analeptibus*, porro, *Prophylaxeos* ergo, decem poſt diebus, omni mane, Aqq. *Bathonienſium* ℔ii. paululum tepefactas, hauſit; ſingulis ſelibris adjiciendo *Vini Canarini* cochl. unum alterumve. Per *Elect. Lenienvis* doſin, uti opus fuit, aſſumptam, alvi prævenit tarditatem.

Caro, color, vires ab hac methodo augentur; ſic, ut hyeme ſequenti, menſes inde poſt quatuor vel quinque, pedibus iterum doleret, & omni periculo liber eſſe prima facie videretur. Contra vero, ob ipſa hæc indicia ſalutis, (ita vulgo æſtimantur) cenſenda erat hujuſce ægri ſalus in dubio verſari. Quandoquidem illa, tametſi quodam modo ſalutem, modo longe majori contrarium indicarent, & *Inteſtina* denuo gravari minarentur, de *Venæ ſectione*, ut de *Inteſtinis* mihi curæ ſat eſſet, deliberavi: vetuit corpus a natura tenerum: vetuit male conſtitutum: morbis mulctatum, atque adeo *Arthritidi* rectæ vix obeundæ par.

Anni circiter dimidium erat, cum recurrit acris ille & pungens *Inteſtinorum* dolor, novum materiæ coitum oſtendens. Subſequitur, paucis poſt diebus, puris tenuioris ſubalbidique, ad tres minimum libras, paucarum horarum ſpatio, per os; per annum excretio. Vires ægri ſtatim collabuntur, &, *Cardiacis* fruſtra, licet copioſe datis, oppreſſis oculis obductum eſt Θανάτοιο μέλαν νέφος.

Notatu dignum erat, *Arthritidem* ex quo *Inteſtina* primum eſt aggreſſa, nova illa ſede adeo delectari, ut intra triennium ſexies eam inviſeret; & toties vel *Dyſenteriam*, vel *Abſceſſum* eo loci faceret: *Viſceribus* ſcil. a natura imbecillibus, & morbi crebris inſultibus enervatis, depoſitum, immo infuſum erat, expulſioni jam tum idoneum, miaſma *Arthriticum*. Sed neque præteriti illud oportebit, quod, qua proportione *Viſceribus* inhæſerit, ea uſque *Arthritis* artubus pepercerit. Quinetiam obſervari poteſt, quod ab *Arthritidos* paroxyſmis regularibus, per acceſſiones *Dyſentericas* & *Abſceſſus* hoſce *Inteſtinorum*, magna ex parte defenderetur æger: quandoquidem hiſce crebro revertentibus, illi tum rariores, tum etiam mitiores invenirentur: ut, tum *Arthritidos*, tum *Dyſenteriæ*, tum etiam *Abſceſſus* cauſam continentem & conjunctam, eandem prorſus, nonnunquam artus, alias *Inteſtina*, ſed alio alioque modo infeſtantem, eſſe conſtet.

HISTORIA II.

Abſceſſus *Ani* Arthriticus *feliciter curatus*.

ANtiſtes nobilis, ingenio ſumme prædicando, niſi quod animi magnitudo ſuperaret ingenium, *Arthritide* nativa, (ea proſperarum cum adverſis ea rerum humanarum miſtura) quam & ipſe minime tenuavit, eſt affectus. Diu ille, ſemel bis in anno, doluit; ſed apte, ſed utiliter, tandem *Ventriculum*, *Inteſtina*, &, eorum extremitatem, *Anum*, a muneribus ſuis deſciſcere compertum eſt, & novo more affici: hanc humoris nimium recipere, *Hæmorrhoides* extrudere; illam cibum minus recte conficere; iſtum minus appetere. Hæc autem mala, ſive naturæ per ſe deficientis & debilitatæ, ſive *Arthritidos* inverſæ ſigna erant, (cum *Interanea* multum iis enervari confitendum eſt) rectæ

& ex-

(a) Σπλάγχνων δ' ἐπ' αὐτῆς διάπυρον ἀρέχει κακὸν
Δίναισι φλογμῶν σάρκα πυρπολούμενον,
Ὁποῖα κρητὴρ μεσὸς Αἰτναίυ πυρὸς,
Ἢ Σικελὸς αὐλὼν ἀλιπόρυ διασφάγος,
Ὅπυ δυσεξέλικα κυματούμενος,
Σήραγξι πετρὸν σκολιὸς εἰλεῖτε κλυδώς.

Viſceribuſque in ipſis ignitum diſcurrit Malum,
Verticibus Flammarum Carnem ignis more depaſcens;
Veluti crater plenus Ætnæi ignis,
Aut Siculus Canalis æquorei interſtitii,
Ubi confuſe fluctuans,
Ob fiſſuras petrarum, *obliquus volvitur æſtus*.

& externæ *Arthritidi* intus vocandæ, non parum contulere.

Hujus procatarſeos maleficio factum eſt, quod, ex errato in re diæretica commiſſo, materia, (quæ digitos etiam tum extendit, quæ in tumores idoneos elevavit,) *Arthritica*, intro invitata, *Ano* impacta, *Abſceſſum* in ea faceret. Primum, oſſis coccygos regionem, menſe Decembr. Anno 1692. invaſit: inde per dies aliquot dolor, & totam pene hebdomadam Ἀγρυπνία vena, Medici conſilio, pertuſa eſt. Nihilominus increvit tumor; dextram, ſiniſtram, partes circa *Anum* omnes comprehendens, & ad ſuppurationem tendens. Quo citius matureſcat, ei *Cataplaſma* admovetur. Horis poſt triginta ſex, cum jam moveretur intus contentum, & fluctuaret pus, phlebotomo per *Jenkinſonium* noſtrum eſt apertus: unde materiæ putridiſſimæ fœtiſſimæque quaſi libra effluxit; mundificantibus ab eo injectis detergitur ſinus, fomentis roboratur.

Curatio perfecta, & abſoluta eſſe viſa eſt, cum exeunte Majo, *Arthritis*, quæ tum temporis in artubus emicuit, ob ἀφορμὴν neſcio quam, ad *Ani* regionem, non ita pridem læſam, ſe proripuit, eamque magnopere corrupit. Pelle ovina, recens extracta, involvi pedes & abdomen ægrotantis, imperavi. Hinc ſuppuratio maturior, atque adeo celerrima, adjuvante *Ung. Baſilic.* &c. per penicillum admoto, ſecto tumoris apice, puris altera quaſi libra expreſſa eſt. Perjucundum erat notare, non tantum omnia, ſtatim ab emiſſo pure, ſymptomata concidere; ſed & appetitum, aliquandiu languentem, ex eo tempore vigere, latrare, & (quod eo amplius) ægrotantem comeſa concoquere.

Quicquid hujuſce mali reliquum erat, (hoc autem neque grave, neque longum,) id omne laboranti, non nimium morigero, deberi ſtatuendum eſt; id etiam brevi ſublatum. Nam ſartus tectus evaſit æger, neque, tametſi ſæpe poſthac *Arthritide*, hujuſmodi unquam *Abſceſſu*, de integro laboravit.

En igitur *Ani Abſceſſum*, in quem, tanquam in ſentinam, miſſa ſunt *Arthritica* purgamenta: cujus rei notitia vel eo manifeſta, quod ex *Abſceſſu* favetur artubus, neque iterum, dum nova in ſanguine coacervata fuit materia, tantiſper in eos ſævitum.

HISTORIA III.

De Ani Arthritica, *propter Aleoticum*, Inflammatione, *cum inſtante* Gangræna.

MAtrona nobilis, ſancta, venerabilis, ob cauſam alibi dicendam *Arthritica*, exeunte anno 1705. dolorem artuum, huc illuc vagum, & repentem habuit, articulos etiam aliquando, more ſolito, perſtringentem. Sub iſto rerum ſuarum ſtatu, & conditione, *Tincturæ Sacræ* doſin, hortante quodam e vicinia ſumpſit; heu! infauſto omine, & irato *Æſculapio*: *Hæmorrhoidum* enim dolore alias afflicta, tantam earum injuriam, tam grave malum ex eo pertulit, quam quod graviſſimum.

Magna vis humorum, qui in ſanguine jam evecti & exilio parati erant, ut hac vel illac levi ex cauſa verterentur, *Aloetico* viam oſtendente, ad *Anum* pulſa eſt, & eam diſtendi maximeque cruciari fecit.

Non ægræ profuit, quod e gallis, aliiſque reſtringentibus, aqua ferrata incoctis, ſtuparum ope, *Fotus* adhiberetur; contra, malum ex hoc acerbius, ægram inveni, cruciatus inter & tormenta, miſere oppreſſam. Per *Anum* humor nigerrimus, odore cadaveroſo effluxit, & de *Gangræna* impendente me admonuit. Paulo poſt, in *Ani* margine rumore rupto, tam jugiter emanavit humor, ut de ægræ vita pene conclamatum eſſet, parum aberat, quin opprimeretur. Libræ minimum binæ effluxerunt, quibus nihil fœtidius, nihil graveolentius. Non niſi *Cardiacis* copioſe crebrerrimeque datis, ægra ſuſtentari potuerat, iiſque mehercule vix quidem.

Siſtente demum flumine, ciſternam ejus immiſſo ſtylo exploravimus. Ab orificio, quod in dexteri podicis medio propter *Anum* erat, verſus os *Coccygeum*, duas circiter uncias ſinus intravit: altera vero parte, prope *Inteſtinum Rectum*, eique parallelus, circa quinque uncias. Tanta vero ejus latitudo, quanta humori contento reſponderet. Præterea, caro prope orificium ad drachmæ ſpatium livida, ſenſuque valde obtuſo, νέκρωσιν in propinquo eſſe manifeſtavit.

Ut autem ea prohibeatur, eodemque tempore ſiſtatur humor, nimium profuſus, per *Injectiones* aptas, aliaque topica, Chirurgis adhibita; proviſum eſt. *Turundæ* immiſſæ ſunt, paulatim breviores; & demum, menſis uſque ſpatium, ne nimis cito occludatur, tanquam fonticuli, os apertum eſt: poſtea feliciter recluſum. Ex morbo gravi, & prorſus ancipiti, convaluit ægra, & partum intra breve ſpatium geſſit.

Commonet exemplum, in corpore *Arthritico*, materia ad fugam prona ſaturato, quam dubia, autem, imo quam periculo plena, maxime per *Aloetica*, purgatio.

CAPUT VII.

De Melancholia Arthritica.

Art. I. POſt *Ventriculi* & *Inteſtinorum* affectus *Arthriticos*, qui appellari poſſunt idiopathici, (de quibus ſupra diſputavimus) ad eos jam deveniendum, qui locis ſæpe remotis & diſtantibus, ſemper autem aliis, κατὰ Συμπάθειαν, ineſſe deprehenduntur. Hi vero, tametſi plures, & quidem prima facie longe inter ſe diverſi reperiuntur, (uti *Melancholia*, *Syncope*, *Cephalalgia*, *Vertigo*, *reſpirandi difficultas*, aliique permulti,) quando hoc conveniunt, quod ex cauſa *primis Viis* contenta omnes exoriantur; eaque ſublata, auferantur; eorum curatio, maximam partem, ex prædictis elicienda eſt. Par autem unum, cæteris præluceus, (nimirum *Melancholia* & *Syncope*;) cum utrumque ita interdum ingraveſcat, ut ſymptoma evadat ἐπείγον, & morbi rationem ambiat; hoc, & ſequenti capite, ſpeciatim exponetur.

II. Nullos æque laceſſit hujuſmodi *Melancholia* (ut de ea primo loquar) ac qui molles, teneri, delicati, animi præditi puſillo, vel alia aliqua inclinatione naturali, *Melancholiæ* ſunt ab incunabilis addicti. Quandiu horum *Arthritis* paroxyſmos agit regulares, & natura, viſceribus parcendo, materiam in artus alienam exprimit, tam certe diu ægrotorum proſpere res ſuccedunt: & in paroxyſmorum vacationibus cor illis lætum: vultus hilaris: ſudum undique, & ſerenum eſt. Quoties autem hoc ſalutare opus, ſive prorſus interciſum, ſive remiſſe & oſcitanter actum eſt; maxime; quoties *Ventriculo*, & *Inteſtinis* committitur materia; primum, appetitus, & concoctio depravata eſt: hinc eo loci maſſa, brevi ſpatio putreſcens, & inepta, coacervatur: hinc flatus hypochondriachus, Βορβορυγμοὶ, præcordiorum diſtentio, & interdum dolor *Inteſtinorum* fere continuus; hinc illi, per conſenſum, cerebri & nervini generis affectus; illa Μικροψυχία, illa *Melancholia*. Turpis ſcil. illius maſſæ afflatu & contagione, deprimuntur ſpiritus, ſenſui jam motuique obeundo impares. Nihil iſthoc hominum genere triſtius, nihil infelicius. Neque ſomnum capeſſunt, neque cibum. Pœnitet, piget, pudet, ipſos vitæ ſuæ tædet. Quodque omnium graviſſimum eſt, quæ, in ſummis calamitatibus, perfugio; quæ ægrotantibus, ſolatio; quæ *Arthriticis*, certiſſimo eſſe ſolet præſidio; hoſce plane deficit ſpes.

Nullas unquam *Arthritidis Anomalias* hac noſtra diuturniores inveni; nec quidem multas temere frequentiores. Nono vel decimo circiter ætatis luſtro, ægrotantem aggreditur; & per reliquum vitæ (niſi medicinæ viribus depulſa fuerit) eum perraro deſerit; quin ex intervallis, iiſque crebro brevioribus, affligit. Eſt autem ad *Arthritidem*, in eodem corpore *Regularem*, (ſi ad eam comparetur) proportione, quæ dicitur *inverſa*: quandoquidem, quo minor, quo rarior, quo mitior hæc: eo major, eo conſtantior, eo vehementior illa; & e contrario.

III. Quod autem ita ſit diuturna, cauſam eſſe puto in præcedentibus enunciatam; *Dyſpepſiam* nempe, & *Ventriculi* imbecillitatem: quæ, ut uſitate materiam ad *Primas Vias* arthriticam invitare ſolet, crebramque facit (ut oſtenſum eſt) hujuſmodi *Anomaliam*, ita quidem uſitata major, (qualis his ægrotis eſt) tum invitat allicitque magis, tum etiam arctius complectitur, retinetque diuturnius.

Ne vero, cum *Arthritide Melancholica* idem hic affectus eſſe cenſeatur, advertere oportebit, illum eſſe *Melancholiam* puram, & exquiſitam, in *Arthritida*: hunc *Arthritidem* ſimiliter genuinam, in *Melancholiam* deſinentem, eamque propria materia facientem.

IV. Re-

IV. Requirit *Therapia*, ut morbo ægrum prementi, *Ventriculum & Inteſtina*, ἄνω (ſi opus fuerit) καὶ κάτω purgantibus, primum adverſemur. Iſta vero blandiora ſint, neceſſe eſt; e *Decocto* puta *Fol. Teæ*, vel *Poſſeto Carduato*, *Vomitorium*; ex *Rhabarbaro*, *Pil. Tart. Bontii*, *Stom. cum G.* vel iſtiuſmodi aliquo leniente, *Catharticum*. Statim a purgatione, eo nempe veſperi, omiſſo *Paregorico*, locum habeat *Cardiacum*; quod materiam viſceribus adhæreſcentem extra propellat: poſteaque, cum ad *Alterantia* deſcendens, ea quantitate propinentur, ſed doſibus idoneis, quæ ſi nihil repugnaverit, intentioni therapeuticæ (i. e. materiæ *Arthriticæ*, a τοῖς ἔσω educendæ, & in artus ablegandæ) ſatisfaciat.

Vult autem *Prophylaxis*, primum, ut *Aquis Diureticis*, recte diuque potis, e ſanguine virus evehatur *Arthriticum*. Deinde, ut *Arthritis*, vere & autumno, altero nempe vel utroque, ſi per ſe quieſcat, medicamentis ad eam finem datis, cieatur: regulares paroxyſmos, ſuoque numero perfectos (quoties opus erit) edere cogatur: & ut alias coctionis ſumma teneatur ratio; in victu minime peccetur. Quare *Eccoproticum* frequenter adhiberi, putres ſæpe extrudi reliquias oportebit; & in eum finem uſui erunt *Pilulæ*, quibuſdam in pretio habitæ, *Melancholicæ* ab *Exonienſibus* appellatæ.

℞. *Pil. Macri, Stom. cum G. ana ℥iß.*
Rudii ʒj.
Reſ. Jal. ʒß.
Ol. Cin. Chym. gutt. x.
Balſ. Per. q. ſ. f. Pil.

Doſis ʒß. primo mane, omni menſe; vel, eodem intervallo, ſumatur *Tart. laxantis, & Mannæ ana ℥ß. ad ℥j. Aqq. purgant.* ℥iij. *ſoluta*. Omni vero purgationi prophylacticæ ſuccedat, hora ſomni, *Paregoricum*. Prodeſt porro corporis exercitatio, præſertim equitatio. Quæ vero reliqua huic affectui medeantur, ex ſupra dictis hauriuntur.

HISTORIA I.

Melancholia *propter* Arthritidis *acceſſiones minus idoneas*.

TEmpus olim nobiſcum homo traduxit alienigena, ingenio prorſus ſingulari: affectu *Hypochondriaco* non parum mulctatus. Ægritudini importunæ permoleſtæque ut occurreret, *Baccho* ille, non nimium modo, verum etiam intempeſtive (pernoctando ſcilicet) indulſit: quo quidem more, *Arthritidos* pernicioſiſſimæ, ſenectutis triſtiſſimæ poſuit fundamenta.

Adoleſcentiam vix egreſſus, *Arthritide*, malo hæreditario ægrotavit, quod *Melancholiam* vel primum intulit, vel magnopere auxit. Quandiu paroxyſmos edere ſoleret *Arthritis*, iſta regulares, (ſatis ſcil. magnos & frequentes) nihil illo homine mutabilius, aut ſibi diſſimilius; utpote lætitia nunc elato, mœſtitia nunc depreſſo. Quoties enim paroxyſmus aliquis finierat, cantu, jocis, ſalibus effundendis, carminibus aut pangendis, aut recitandis occupato eo, nihil uſquam gentium feſtivius jucundiuſve: quamprimum autem *Baccho*, *Cerere*, & ignavia, nova in ſanguine cumularetur materia, & jam expulſioni parata eſſet, nihil illo triſtius, lugubriuſve.

Nondum annos compleverat quadraginta, cum *Arthritis* rarius & remiſſius agere occœpit; & pro illius remiſſione, ægrotanti evenit male: nam *Melancholia* ingraveſcere reperta eſt, & quidem eatenus, ut in eam demum mutaretur *Arthritis*; quibus autem modis, & qua metamorphoſeos ratione, (quippe ad explicandam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* naturam cum primis faciens) narratu digniſſimum.

Qua proportione paroxyſmi, ſive earum acrimoniam, ſive frequentiam ſpectemus, ceſſavere; ea ſemper, rata perpetuaque, crevit Ἀνορεξία, ea Δυσπεψία; ea, flatus immodici; ea, dolor & innumeræ *Ventriculi* querelæ; ea, *Melancholia*: ut materiam ad τὰ ἔξω *Arthriticam* minime propulſam, viſceribus infundi, res ſit evidentiſſima.

Chalybem ille, *Amara*, non unius generis *Cardiaca* initio commode; *Corticem*, cum *Vino*, omnium multo commodiſſimæ; poſtea vero fruſtra, ingeſſit. Validus a natura, & athleticus, morbo gravi & ærumnoſo, animum cum corpore peſſundanti impar, ætate adhuc conſtante ſuccubuit,

Victima nil miſerantis Orci.

HISTORIA II.

Arthritis Melancholico *ſaluti*.

HOmo *Damnonius* per omnem primam juventutem coctionis pravitate, ventriculi a paſtu diſtenſione, flatu, capitis gravitate identidem afflictus, de majori malo adveniente monebatur. Annis aliquot poſt, exorta *Arthritis*, nunc uni eidemque articulo inhærens, nunc per artus erratica; ſemper autem regularis, & cum *Morbo Hypochondriaco* (uti cum *Polluce Caſtor*) vices habens alternatas. Quæ iſtorum affectum Ἐπαλληλία, communem utriuſque materiam eſſe, nunc, quæ ſunt intus, afficientem: nunc, quæ extra, corrodentem, oſtendebat. Gravedo etiam per hoſce dies, humorem multum, & acrem, in vacationibus *Arthriticis* emittere, ſicque capitis gravitatem minuere ſolebat.

Sub finem anni 1702. paroxyſmi, qui lenes ſemper, & parvi reperiebantur, *Arthritici*, præter morem intermiſerunt; neque jam per annum integrum emicuit *Arthritis* ulla, ſive fixa, ſive contraria: quanto vero ægroti cum diſcrimine, vel ex eo diſci poteſt quod nauſea frequens; quod appetitus exinde proſtratus; quod coctio vitioſa, neque niſi liquidorum ulla; quod flatus ἄνω καὶ κάτω ſæpe emiſſi; quod, eis aliquantiſper retentis, auditus ad tempus aliquod omnino nullus; quod dolor lateris pungens; quod ſpirituum defectus miſerabilis; quod marcor, quaſi junctis undique copiis, ægrotum pene conficerent.

Conſiderata iſtius morbi natura, plane viſa eſt *Arthritis*, quæ diu recte egiſſet; jam vero, brumæ vigente frigore, ſanguinemque deprimente, intus in *Ventriculum*, &c. repelleretur, & dictam faceret *Melancholiam*.

Propoſita medicinæ via, ut languentes ſpiritus ſuſcitarem, ut inimicum ab inteſtinis dimoverem, & ad artus propellerem; eum aggredior. *Aquarum Ferratarum*, *quæ in propinquo erant*, *Tauntonenſium*, modice tepefactarum ſelibram, hora ſeptima matutina, hauriendam; omnique horæ quadrante, ad horas uſque duas repetendam; cuilibet vero ſelibræ *Sp. vol. olgtt.* x. vel xv. inſtillandas; nona ſequenti, *Infuſi Teæ*, *eadem Aqua comparati*, ℔ß. hora deinde poſt, *Infuſi amari alterantis Cochl.* v. quarta pom. *Bolum Abſynthiatum*; hora ſomni, *Cardiacum* ſequentem, cum Julapii, aut vini Xereſani hauſtu demittendum, imperavi.

℞. *Rad. Zedoar.* ʒij. *Gentian.* ℥ß. *Cacum. Agrim.* ʒij. *Coccinellæ* ℈j. *Cort. ext. Limon. Flor. Roriſmar. ana* ʒj. *Infunde in Vini Xereſani* ℔ii. *ad idoneam alterationem; tunc coletur* infuſum.

℞. *Pul. Rad. Ari C.* ʒß. *Conſ. Abſ. R.* ℈ß. *Syr. ZZ. ex Indiis q. ſ. f.* Bolus.

℞. *Pul. Gaſcon.* ʒß. *Spec. Diambræ* ℈. *Syr. Garyoph. q. ſ. f.* Bolus.

Carnibus εὐπέπτοις καὶ εὐχύμοις, pullina ſc. vitulina, agnina, & ejuſmodi aliis veſci; &, loco cereviſiæ, huic ægroto peſtiferæ, aquam dari bibere prædictam, cum cruſta panis incocta, *Xerano* demum addito, præſcripſi. Utrique *Bolo*, paucis poſt diebus, nempe quamprimum *Martem* ferre valuerat teneritudo *Inteſtinorum*, adjecta ſunt ejus *Nutriti* gr. v. primoque aqq. hauſtui, omni mane, *Tinct. Martis Feburianæ gtt.* xx.

Porro, ad caput per nares purgandum (quoniam hoc innuere viſa eſt *Gravedo*) *Pulverem* adhibui *Sternutatorium*, ſæpius in die uſurpandum.

℞. *Caulium Tabacci* ʒj. *Cacum Majoranæ*, *Roriſmar. Salviæ ana* ʒß. *Rad. Helleb. albi* ℈i. *Moſchi* gr. ii. *e Siccatis f. Pulvis* Ἔῤῥινος.

Iſta medicina, vix credibile eſt, quam celerrime reſtituta, & quanta ægroto ſanitas. Spiritus animales, ab aſſumpta aqua maxime, & quidem ſubito recreati: paulo poſt vigere cœpit, & deinde latrare, appetitus; partim medicamentis, partim victu, ſed aqua potiſſime, vegetior factus, oculos homo ſuſtulit, vultum explicavit. *Arthritide* recta, pedem alterum occupante, poſtmodum eſt tentatus. Maximi erat momenti dolor iſte regularis; utpote qui materiam, relictis viſceribus, πρὸς τὰ ἔξω arceri comprobavit. Medicina eadem, vel ſimili dies quadraginta uſque continuata, memet *Exoniæ* viſitavit; ex mœſtiſſimo,

ſtiſſimo, & triſtiſſimum in modum languente, in ſanum & vividum, in lætum & alacrem mutatus. Ego, ut morbi recurrentis metum adimerem, & in tuto rem omnem ponerem, ad dies adhuc viginti plures, medicinæ uſum protuli. Quinimo, contra *Melancholiam*, aliaque *Ventriculi* & *Inteſtinorum* mala, ut in poſterum ſe incolumem præſtet; de *Arthritide* curet, exhortor, ut ea rectum, & idoneum, ſemel minimum anno, paroxyſmum edat.

Hiſtoria narrat *Arthritidem*, intus ad *Ventriculum* & τὰ Ἐντόσθια miſſam, ægrotum mirifice lædere; *Melancholia* gravi afficere; demum medicina ad τὰ ἔξωθεν auſpicato pelli.

HISTORIA III.

Melancholiam, *& Hydropa* Arthriticum, *ſanat, arte comparata*, Arthritis *idonea*.

ALiud dicam *Melancholiæ* hujus *Arthriticæ* exemplum, nobile & inuſitatum. Vir Reverendus, antiquis moribus, per ætatem mediam, nunc *Arthritide*, nunc *Melancholia* premebatur: hujus ſc. acceſſionibus olim, ante annos viginti; illius nuper omiſſo tabacci uſu, ante ſexennium, ortis: hujus perpeſſu gravioribus; illius, tum minus moleſtis, tum etiam raris; at ſemper commodis, ſemper utilibus; ſiquidem *Melancholiam* illi ad tempus diutinum, ad annum quaſi dimidium, ſemper abegerunt.

Sub finem anni 1702. poſt appetitum aliquandiu læſum, *Melancholia* ille multum angebatur; Μικροψυχία & depreſſione ſpirituum importuniſſima, incredibili ſtipata. Lamenta, querimonias, ejulatus die noctuque effundentem, tanquam ægrotorum poſt hominum memoriam afflictiſſimum, audivi. Mehercule! ſe arbitro, nemo unquam mortalium, nec quiſquam gentium æque miſer. Paulo poſt emicuit, qui ſævitia longe *Melancholiam* excellere viſus erat, tumor pedum; deinde femorum, profundas digitorum foveas accipiens; iſque ſeroſus, hydropicus. Umbilici regione exudavit, tanquam e colo, liquor. His acceſſit difficultas ſpirandi, debilitas univerſa, & δυσκινησία, brevi tempore, fere paralytica; ſitis etiam inſatiabilis, urina pauca, & lixiva, potionis nec quadrante plus: Ut, de ægroto plane conclamatum eſſe, non immerito omnium fere ſermone percrebuerit opinio.

Quo affectui tam periculoſo medicinam facerem, idcirco primum ex uſu eſſe judicavi, ſeri vim minuere, hydragogis amandare; tum, quibus rebus poſſem, *Arthritidem* (quam horum omnium cauſam eſſe ſuſpicabar) evocare, & τοῖς ἔξωθεν infigere. Hac propoſita medendi lege, *Pil. Aloeticis* facta ſemel iterumque purgatione, meo jure ſic præſcriptum eſt.

♃. Rad. Gentian. ℥i. Infunde in Vini albi Luſitanici ℔ii. ad alterationem idoneam; Colaturæ adde Tinct. Aurant. ʒii. miſce. Doſis ℥iii. ſexta quaque hora, cum ſeq. Pil.

♃. Sal. Martis, Chal. Nutriti, ana gr. v. Rul. Serpent. Virg. ℈ß. Syr. Abſinth. ſiymp. q. ſ. f. Pil.

♃. Sp. Vol. Ol. ʒiii. Tinct. Stom. cum M. ʒi. miſce ſumat. gutt. xxxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die, ſæpiuſve, ſi languores urgebunt.*

Quantum ægrotanti ab hac methodo utilitatis, opinione majus eſt. Quando per evacuantia, ſeri, quod nimium erat, vix dimidium expelleretur; ita quidem factum eſt, ut natura, per cathartica, perque chalybem adjuta, tum in pedem *Materiam* extruderet *Arthriticam*; tum etiam ſerum per renes abundanter emitteret. Septem, octo dierum ſpatio uſurpandis hiſce *Pil.* dicato, pedis ſiniſtri doluit malleolus, & digiti majoris articulus major ejuſque orbis. Dolori paulo poſt ſucceſſit urinæ profluvium, tam juge, tamque copioſum, ut, diebus quinque vel ſex, pedum, & femorum tumor omnis hydropicus, etiamſi immanis, auferretur; & ſimul cum tumore, parique proportione, ſitis. Ex ſententia ſucceſſere omnia. Alacrem, vividum, cibi appetentem, animo plenum denuo conſpexi; vitam hodie quadriennio poſtquam ita fuit correptus, vivit; & quidem eam, quæ ſola vita eſt vocanda: ut vel uno hoc exemplo demonſtrari poſſit, quantum *Hydropa*, quantum *Melancholiam* faciat *Arthritis Anomala*, quantam etiam utrunque ſanet *Regularis*.

Hactenus de *Melancholia Arthritica*, ad ejuſdem originis, & naturæ Syncopem, accedo.

CAPUT VIII.

De Syncope Arthritica.

Art. I. ALius eſt affectus, ei, qui præceſſit, ſive cauſæ utriuſque continentis & proximæ, ſive κατὰ Συμπάθειαν ortus, habeatur ratio, congener & geminus; *Syncope* nimirum *Arthritica*, hunc in locum aptiſſime referenda.

Ante dictum eſt, *Arthritidem*, maxime in corporibus ſenecta, vel ebrioſitate læſis, & enervatis, *Ventriculum*, & *Inteſtina* minima quavis de cauſa petere. Quinetiam exploratum eſt, in eas partes ingreſſam *Arthritida*, non ſemper *Anorexiam*, *Nauſeam*, *Tormina*, *Diarrhœam*, & hujuſmodi morbos ἰδιοπαθικῶς inferre; ſed uti nonnunquam *Melancholiam*, (in ſuperiori capite tractatam) ita etiam interdum *Syncopem*.

II. Compertum, inquam, eſt, a potione nimis frigida, & tenui, vel δυσπέπτῳ aliquo, ore ſumpto, & *Ventriculum* aggravante, primum, univerſo corpori male eſſe; tunc paulatim os pallere, ſudore frigido deinde cuticulam madere; pulſum imbecillem, modo nimis tardum, nunc inæqualem, reddi; interdum minui tantum, alias intermittere; ſolvi denique ſpiritus animales; ſenſum, motumque deficere; vitæ omnes corruere facultates: interea vero temporis, *Arthritidem*, (ſiqua forte in articulis, antequam hæc inciperet tragœdia, comparuit) deſubito recedere. Ne multis, ægrum, niſi remedio quodam efficaciſſimo præſentiſſimoque, niſi Deo in vicinia mortis opem ferente, ſervatus fuerit, e vivis exturbari.

Hanc ego Συγκοπὴν, quatenus a miaſmate *Arthritico* commiſſa eſt, *Arthriticam*; quatenus vero per omne corpus ſe diffundens, a cauſa (in *Ventriculo*, & τοῖς Ἐντέροις ſita) longe poſita elucet, κατὰ Συμπάθειαν natam appello.

III. Huic ut occurratur, ancipiti prorſus, & acuto morbo, nihil æque valere judico, ac, cardiacorum permagna doſi potentium adhibita, indicationem vitalem tueri; ſpiritus animales ſiſtere, & inſtaurare; ut & alienum (ſi modo id fieri poſſit) ad τὰ ἔξωθεν arcere. Quo circa *Aquæ Hiſpanicæ* quantitatem amplam, in ægri rem, plus ſemel dedi bibere, proque re nata repetii. Ubi illa defuit, aliam, quæ ſequitur, (quando medicamenta in forma liquida citius adjuvant, & propterea ſolidis anteponenda ſunt) præſcripſi.

♃. Aq. Abſ. C. ℥xij.
Sp. Menthæ,
Tinct. Lavend. C. ana ℥ij.
Sacch. albiſſ. q. ſ. f. Julapium.

Doſis ℥ß. j. ad ii. ubi uſus veniat, adhibenda; &, ut per uſum videbitur, iteranda.

Cum doſi prima, vel ſecunda, ſi placet, demittatur *Bolus*, ſeu *Pulvis* ſequens.

♃. Theriac. Androm. ʒß.
Flor. Salis Armon. ℈ß.
Conſ. Anthus ℈j.
Syr. Cort. Citreor. q. ſ. f. Bolus, *vel*

♃. Pul. Serpent. Virg. ℈ß.
Spect. Diambra ℈j. *ad* ℈iß.
Micropip. gr. jjj. jjjj. v.
Ol. Cin. Chym. gutt. j. f. Pulvis.

Pauperrimis, & indigentibus (uti etiam aliis, ubi medicamenta non ad manus erunt aptiora) *Spiritus Vini* detur uſtulati quantitas ea, quæ propoſito reſpondeat: vel *Aquis Cardiacis* ſuperaddi poſſit, *Spiritus C.C. Succinatus*.

Cum hiſce *Frictiones* ſimul adhibendæ ſunt; & in *Vino*, vel *Spiritu Vini* calefacto, immerſæ *Stupæ*, ſcrobiculo cordis, & toti abdomini applicandæ, crebroque renovandæ ſunt.

His, vel hujuſmodi ſimilibus, utendum eo uſque, donec æger refectus, & (modo hoc effectum reddi potuerit,) in ſolido locatus fuerit: quod utique raro fit, priuſquam *Arthritis* in articulos ablegata, & iis ſit infixa.

Si a Δυσπέπτῳ aliquo temere comeſo *Syncope* proficiſcatur, & æger facile vomat, aut ad vovendum pronus ſit; quamprimum ita factum ſit, ad ſe ut paululum rediret, per *Decoctum Teæ*, vel *Cardui*, largiter exhauſtum, alienum ejiciatur. Verum, ſi ad incitas ita re-

dactus

dactus ſit æger, ut moræ locus relinquatur omnino nullus; quin, ad ſalutem ægroti quicquid peragi poſſit, uno id, neceſſe fuerit, eodemque tempore peragatur omne; hoc caſu, inquam, *Vini* quantitas ebibatur ea, & quidem ea celeritate, quæ tum viribus redintegrandis, tum vomitui movendo ſatis eſſe reperiatur.

At ſi revertantur, & importunæ fuerint hujuſmodi Συγκοπαὶ; ut iis initio ſtatim occurratur, præſto ſint oportet iſtiuſmodi *Cardiaca*, prout facto opus erit, ingerenda. Quanquam enim ſanis, integraque valetudine uſis, nullum unquam potionis genus hiſce *Cardiacis* (*Spiritibus* nempe, & *Aquis generoſis*) peſtilentius aut magis noxium, ſi in uſum communem trahantur, excogitatum fuit; tamen *Arthriticis* veteribus, præcipue vino deditis, hiſque *Lipothymiis* invadi ſolitis, nihil, quod ſciam, utilius, ſalutariuſve. Adeo, videlicet, quibus alii, certe permulti, rebus conficiuntur, & e vivis extruduntur, iiſdem ipſis alii ſervantur, & multos annos, eorum beneficio, vivunt valentque. Hoc autem, uti re ipſa conſtat, animoque a me ſincero, & in humanum genus benevolo dictum, boni velim conſulatur; nec in pejorem partem, & ſui peniciem a quoquam, tamquam ad malos mores licentia, rapiatur. Qui *Cardiacis* hac occaſione nimio plus indulſerit; qui erratum tam turpe, tam ſtultum erraverit, ipſe viderit.

HISTORIA I.

Syncope Arthritica, *foras abacta hoſte, curata.*

MOribus & ingenio præſtantiſſima fœminarum, eadem fere de cauſa, quam in ſequenti Hiſtoria repetam, ſe in vitæ periculum redegit. Diu enim *Arthritide*, culpa non ex ſua, laborans, paroxyſmo gravi, imo quidem omnium, quos unquam eſt perpeſſa, longe graviſſimo, vix ad exitum perducto: aquam illa fontanam, & frigidam potavit, eoque forte largius, quoniam antea non ſolum impune, verum magno ſuo commodo fuerat aquæ potrix. At in rebus humanis, utranque facit paginam opportunitas: multumque refert, in iis agendis, quæ ſint earum ſingulis accidentia.

Circa idem tempus (ut aliud eſſe ſolet ex alio malum, *ἐπὶ δ᾽ ἄλγεσιν ἄλγεα κεῖται*,) cibo quodam inepto, & difficili comeſo, mirum quantum ab eo in victu errato, & quam mox adductum eſt diſcrimen. *Ventriculo* primum ægrotavit, nauſea & faſtidio gravata: doluit deinde vehementer, tanquam ſpaſmis arctiſſime contrahentibus. Orta tunc erat hyſterica (talis eſſe videbatur) ſuffocatio. Erat vomitio, ſed inanis. Senſuum, & vitium erat diminutio. Dum iſta fiunt, *Arthritis* (quæ in extremis partibus paroxyſmum, aliquot jam per menſes, exercuerat) illico regreſſa eſt, ad ea, quæ intus ſunt, vocata.

Plumæ juxta comburuntur; ut nimirum ſpiritus animales, præpoſtere agentes, odore fœdo coerceant, inſtruantque, *Aqua* datur *Hiſpanica*, ſemel atque iterum, quanta nempe *Ventriculum* reficiat, & *Arthritidem* deorſum adigendo, neque artus pellendo, ægram reſtituat. Trium, aut eo amplius, horarum ſpatio, *Syncope* remiſit. Dolor in extremis partibus recruduit; ægra ſervata eſt.

HISTORIA II.

Ejuſmodi alia.

NAvis olim Præfectus, neque *Veneris*, neque *Bacchi* cultor parcus, & infrequens, propter iniquam eorum obſervantiam, *Arthritide* mulctatus eſt. Graviter, & diu ille doluerat, cum forte fortuna ſimul in eadem domo eſſemus, & de Navarcho noſtro, tanquam animam agente, ex improviſo clamaretur. Ægrum advolavi; quid hoc clamoris, inquiſivi; pulſum inveni languidum, imbecillem, rarum: qui ſolebat eſſe maximus, & duriſſimus. Os expalluit. Anhelitus ſublimis, & cum intervallo longiori tractus. Corporis ſuperficiem frigus ſudorque occupavit. Senſus, motus, vires univerſæ ſunt collapſæ, ipſiuſque propemodum œconomiæ ſubverſa ratio.

De mali cauſa interroganti declaratum eſt, ægrum, *Pedibus dolentem*, febricitantem, ſitientemque fontanam paulo ante aquam hauſiſſe frigidam, ad ejus quaſi ſelibram; itaque ſibi malum arceſſiviſſe.

Aquæ Ego *Cardiacæ*, maximeque generoſæ, doſin illico prælargam, cum *Sp. Vol. Oleoſ.* guttis aliquam multis, in os immiſi; &, poſt tempus aliquod, cum *Theriac. Androm. & Pul. Gaſcon. ana* ℨß. repetii, imo quidem *Hauſtum* tertia vice, ſpatio quodam interpoſito repetere, neceſſum habui. Ne plura, non niſi remediorum ſumme cardiacorum immenſa vi reſtitutus eſt æger.

In eo vero reſtituendo, duo notatu digna erant. Primum, neque ea *Cardiaca* febrim; ſed e diverſo æſtum modo benignum, ſudorem blandum, auſpicatum inferre: Cujus id in cauſa eſſe videbatur, quod ægro mari verſato, frigori aſſueto, *Cardiaca* minime nova eſſent, & quod illius ſanguis, *Arthritide* diuturna depreſſus, non cito incenderetur. Deinde, non multo poſt, quam in artubus calor redierat; quod *Dolor* redierit *articularis*, & cum eo incolumitas.

Habetis *Syncopem Arthriticam*; facultatum omnium perturbationem; animalis vitæ eclipſin; *Arthritide* revocata, & ad ea, quæ intus ſunt, allecta factam. Habetis eam, *Arthritide* foras abacta, ſublevatam.

HISTORIA III.

Arthritide *diu ignava & inerti generata*, Syncope *illius Paroxyſmo regulari ſublata.*

VIr melancholicus, ſolers, ingenioſus, patre natu *Arthritico*, ætate progrediens ipſe doluit *Arthritide*; ſed ea, quæ ſegnis, & ignava, paucos habuerit paroxyſmos; &, ex iis paucis idoneos & laudabiles certe pauciſſimos. Hujuſmodi anni prope viginti erant cum, ingraveſcente jam ætate, diu quieverat *Arthritis*, &, in iſta quiete quando fortuitu accidit (tanquam πρόφασις, ſive cauſa evidens) in potulentis erratum, æger ultra morem largiore vino menſes aliquot uſus, non ita diu poſt *Syncope* correptus eſt. Frigus occupavit artus; pallor faciem; ſpiritus animales perturbati, & depreſſi ſunt; pulſus in carpo humilis, ictuque omni tertio intermittens. Nihil fuit propius, quam ut periret. Stupebant aſtantes, unde, & qua ex cauſa, malum tam grave, tamque repentinum oriretur.

De *Arthritide* interrogavi, quam illa pridem παρεξωκυῖα eſſet; & quam perfecte. De inſultu ejus tum raro, tum miti certior factus, operam dedi, ut per *Arthritidem* (quoad ejus fieri poſſet) in artus exturbatam, malo præſenti occurreretur. Quocirca, præter *Hauſtus Cardiacos*, *Spirituſque C. C.* vim magnam iterum atque ſæpius datam, *Electuarii Arthritici* quaſi ℨj. ter quater in die ſumendam, imperavi: cumque horum, & *Pul. Gaſconici* ope, fauſto quidem omine, pes inciperet dolere; ut bene res feliciterque verteret, & inceptum promoveretur opus, *Alcohol. Martis* grana aliquot ex *Julapio* propinavi.

Nondum ejus ſcrupulum demiſit æger cum paucis horis ſpatii tantus in ſanguine factus eſt orgaſmus, quantus obſervatione digniſſimus. Pulſus illico celerior, elatior: æſtus univerſalis, ingens: venarum hæmorroidum apertio: ſanguinis eruptio, ſitis immodica; ſpirituum agitatio vehementiſſima; quæque ſpes & ratio ſanitatis erat, in pede ſiniſtro digiti & articuli maximi tumor, ruborque orgaſmum indicavit.

A quantitate *Martis*, utut valentiſſimi, tam exigua, tantas excitari turbas, equidem perrarum eſt. Caſſum aliquod, & viribus ſpoliatum *Martem*, eſſe noſtrum hoc illius præparatum, nemo prudens affirmabit; quando tam cardiaca, prius ſumpta, tam longe virtutibus exuperet, tamque potenter *Podagram* expellat.

Ut autem humor evocetur, vel minimum in articulo retineatur, *Veſicatorium* alio quoque loco impoſitum eſt; loco autem affecto *Emplaſtrum, ex Picis Burgund. & Emp. Cephalici paribus menſuris*. Pedi vero toti, ex *Cerato viridi* cothurnus, faſcia lanea conſtrictus.

Propediem humerum, uſque ſumptis ore *Cardiacis* invaſit *Arthritis*; ejus alliciendæ ergo, *Empl. e. G. Caranna*, cum veſtitu laneo, illi ſuperpoſitum eſt. Horum, qua intus, qua extra, adhibitorum uſus partim per *Podagram*, & Ὠμάγραν, partim per *Dia-*

phoreſin, alienum amandatum & exemptum eſt, ſpirituſque inſtaurati; &, quam vidi graviſſima, multoque omnium atrociſſima, *Syncope* levata eſt.

CAPUT IX.

De Calculo Renum Arthritico.

Art. I. Renum ille *Calculus*, qui concretio eſt *Arthritica*, cum eorum calculo vulgari, tam per omnia concordat; ut, de ea verba hoc loco facere, ſupervacuum opinarer; niſi in ejus *Therapia*, & προφυλάξει, ne dicam *Hiſtoria*, quædam occurrerent, quorum conſideratio ſpecialis ſit habenda.

De *Calculo* primum annotatu dignum eſt, raro cuiquam unquam morborum eum frequentius ſupervenire, quam *Arthritidi*, quod ut aliis in regionibus aliorum obſervatione palam factum, ita in *Damnonio* noſtra eſſe certo ſcio. Minime vero cogitandum eſt, *Arthritidi*, tametſi gravi vetuſtæque, calculum eſſe *Comitem individuum*; nec quidem *fere individuum*: quando *Arthritides* aliquas nunquam, aut certe raro, ille comitetur; (raro enim *Frigidam*, quæ dicitur, *Arthritida*; raro languentem, quæ tamen *Arthritidis*, late ſumptæ, partes utique permagnæ ſunt,) nec quidem ullas ſemper.

II. Qui a cunabulis ad affectuum horum alterum, maxime vero qui ad utrunque ſunt proclives; ipſa nonnunquam adoleſcentia *Calculo*, ne dicam citius, afficiuntur. Alias vero ita fere ſe res habet. Cum *Cereri*, & *Baccho* æger diu indulſit, tam mala vitæ ratione condi, & in ſanguine coacervari ſolet, aliena illi materia; quæ, naturæ moleſta, & inimica, partim per articulos, (unde *Morbus Articularis*) partim per *Renes*, una cum ſero, quod illi vehiculum eſſe videtur, amandata eſt. Ad ureterum autem initium adhæreſcens, in *Arenulas* eo loci primum coit, uti poſtmodum arenulæ in *Calculum*. Huic autem materiæ, in ſanguine cumulandæ, maxime conferre cenſeatur diæta, ſucco lapideſcente abundans, cumque ſanguini impertiens: confert etiam mala concoctio: vaſorum conferunt *Lacteorum* ora nimis aperta: ut & *Renum* a natura imbecillitas.

III. De *Calculi* humani, generatim accepti, productione, multa quidem, tum ex ejus analyſi chymica, tum etiam pondere *Specifico* proferuntur; quæ oſſibus magis, quam lapidibus, eum appropinquare annumerarique oportere, non parum arguunt. Hæc autem omnia non tam naturæ *Calculorum*, quam certis quibuſdam eorum accidentibus, præcipue craſſamentis, a ſanguine acceptis, quæ *Calculum* magna ex parte conſtant & efficiunt, debentur. *Calculi* vero ipſa γένεσις, ex particularum quarundam lapidearum, cum affine ſale, (calcarii nempe lapidis, cum ſale ſuo calcario; vel ocræ, cum ſale vetriolico) coitione fieri; iiſque ſanguinis craſſamenta, tanquam vinculis, connecti judicentur. Iſta vero quando non ſunt hujuſce inſtituti, & a clariſſimo *Liſtero* φυσικωτάτως & dilucide, ſunt tractata; ad eum lubens quidem lectorem remitto. (*a*)

IV. *Calculi* autem *Arthritici* partes: & compoſitionem, ſi attente inſpexerimus, eandem fere, quæ *Calculi* renum vulgaris, & *non Arthritici*, eſſe inveniemus. Hæc autem res ex duobus *Leevonhockii* pronunciatis, elucebit. *Calculum* cremavit ille, crematoque adjecit aquam fontanam, idem fecit cum calcearia, & tofacea *Arthriticorum* materia. In his lixiviis, beneficio microſcopii, apparuit ſalinarum copia particularum plane ſimilium, rigidarum nempe, concretioni aptarum, diſſolutioni reſiſtentium. Jam vero, (ut, quod dixi, inferam) ſi *Calculus*, ex corpore non *Arthritico* extractus, adeo cum tofo *Arthritico* conveniat; multo magis, qui eſt *Arthriticus*, cum utroque, cum *Calculo* præcipue, convenire judicetur. Hoc autem, utut primo aſpectu probabile, non tam argumentis, quam experimentis ſtatuendum, & definiendum.

V. *Calculi* jam facti, ſive *Arthriticus* fuerit, ſive non, ſymptomata prorſus eadem inveniuntur: at a vulgari *Arthriticus*, ea re potiſſime diſtinguendus; quod *Arthritidis* cum ſit Ἐπιγέννημα naturam ejus participet, materiam amplectatur, & comprehendat. Ideoque, utrum æger in Ποδαγρώντων numero fuerit habendus, & a paroxyſmo quandiu vacaverit, diligenter inquirendum, ut de *Calculi* natura conſtet.

(*a*) Vide *Diſſertationem Ejus Medicinalem, de Calculo Humano, & de Petrificatione.*

A *Colica* exquiſita differt, per ea, quæ *Calculum* exquiſitum ab illa differre faciant: A *Colica Arthritica*, quod nullam ſpirandi difficultatem, nullos in umbilici regione Στρόφους; ſed neque melancholiam adeo triſtem, & urgentem, aut materiæ crudæ, acidæ, bilioſæve vomitum adeo conſtantem habeat.

VI. Medendi etiam intentiones eædem, ac in *Calculo* vulgari; at, quod in hoc noſtro momenti eſt præcipui, per auxilia quædam propria, per methodum particularem exequendæ. Nullus enim hic, aut certe perrarus, *Acidorum* uſus; quinetiam, *Fotus*, *Linimenta*, *Cataplaſmata*, aliaque dorſo applicari ſolita, maxime ſi paroxyſmus ſimul *Arthriticus* erit, tanquam periculo plena, ſunt prætermittenda, fugienda.

At ejus dolori, ſi cum artuum dolore concurrat, & intolerabilis fuerit, deliniendo conducunt *Paregorica*; & quidem maxime, ſi nulla ſanguinis detractione (quæ in *Calculo* alias utiliter præmitti ſolet; at in hoc noſtro, ad ea, quæ intus ſunt, vocare poſſit *Arthritida*; vel, ut ne exulet, inhibere) præmiſſa, ægroto propinentur. Illa vero *Paregoricorum* doſis, ejuſque repetitio optima; quæ dolori ſublevando ſatisfaciens, cerebro interea non obfuerit, neque materiam ei vitioſam impegerit.

Si, nullo *Arthritidis* comitante paroxyſmo, *Calculus* erit; alia rerum facies, aliaque medendi via eſt. Hic enim, in plethoricis, & multo ſanguine diſtentis, ad prohibendam *Inflammationem*, ſecetur vena: *Enema*, ex *Decocti com. & Ol. Amygd. d. rec. ana* ℔ß. *cum Tereb. Ven. Ovi Vitello ſolut.* ℥j. *injiciatur*. Poſtero die, *Electuario leniente*, *Pul. Rhab. & Syr. Violac.* forma Boli *commiſtis*, vel, *Juſculo Avenaceo, cum Foliis Sennæ incoctis, & Manna ſuperaddito, purgante*, venter aperiatur, eoque veſpere *Paregoricum*, (quale ſunt *Pil. Matthæi* grana totidem, quod opii granum continebunt unum) locum merebitur. Quinimo, ſi a *Calculo* dolor urgebit, ne inteſtina ſpaſmis contrahantur, ad hoſce præveniendos, & illum compeſcendum, horas aliquot ante purgans, ſumatur *Paregoricum*; ipſumque purgans, ſi juſto lenius fuerit, ſuo tempore ſequatur *Enema*.

His, ad dilatandas urinæ vias, actis, ad *Calculum* exprimendum uſui erit *Balſamum Gileadenſe, Chilienſe*, vel *Peruanum*, ex *Syrupo Dialthææ*, vel *Balſamico* datum, & bis, ter, quaterve in die, repetitum.

Syrupus Balſamicus, quem vidi, elegantiſſimus, hoc modo præparatur.

♃. *Aq. Hordeat.*, (*tertiæ Decoctionis*) *colatæ, & per ſubſidentiam clarificatæ*, ℔iij. *Balſam. Tolutani* ℥j. *Infunde calida, ad* ℔i. *conſumptionem; deinde adde Sacchari Cryſtallini optimi* ℔ij. *leniter eoque ad conſiſtentiam* Syrupi *tenuioris, quem per linteum denſum, frigidum trajice, & uſui ſerva.*

Si forma *Boli* arridet, *Opob.* ℈ß. vel alius *Balſami* doſis, cum *Ovi Vitelli* ℈j. temperetur, & intervallis jam dictis aſſumatur.

Hiſce vehiculo eſſe poteſt *Alla* noſtrorum hominum muſtea, (*Grout Ale*) præſertim alba; quæ cum primis generoſa, tum etiam maxime *Diuretica*; vel, *Rad. Althææ, Glycyr. Eryng. Cond. Hordei, aliorumque his ſimilium* apozema; *Saccharo Cryſtallino*; vel *Syrupo Balſamico dulcatum*. Ad eundem finem utile *Foliorum Teæ Infuſum*, libere potum; vel, *ex Decocto præſcripto, & Amygd. d.* emulſum; vel id, quod ſequitur.

♃. *Amygd. d. corticibus purgatarum*, N. x. *inter contundendum, affunde Infuſi Teæ* ℔ij. *poſtea coletur* emulſum; *eique adde Aq. Roſac. vel Cin. hord. & Sacch. cryſt. q. ſ. Nonnullis Vinum album, vel Decoctum modo ſcriptum, cum Ol. Amygd. adjecto Sacchari cryſt. momento, propinamus.*

Extra, *Cuniculi Adipem*, dorſo ſuperillitum, adverſus dolorem mirifice valere, a ſene calculoſo, tanquam expertum, accepi.

Ad *Prophylaxin* optime conducunt *Aqq.* calidæ *Briſtolienſes*, quibus adjungantur *Opabalſamum*, & *Syrupus* e prædictis lubricans. Quibus nulla iſtiuſmodi *Aquarum* copia, illis uſui eſſet *Teæ Citreæ Infuſum* omni mane bibere. Novi *Calculoſum*, qui methodo frequenti renes ſubinde purgans, ad ſenectutem veterem & tutam eſt perductus. Ter, quaterve in anno *Terebinthinæ Venet.* quaſi ℥j. cum *Pul. Glycyr.* forma pil. ſumpſit; *Cereviſiæ*, vel *Poſſeti* libras aliquot ſuperbibens: confeſtim milliaria quatuor, vel quinque, equo ſuccuſſatore menſus eſt: unde ſæpe *Arenulas* excrevit, ſeque

ſi non

ſi non immunem, tamen incolumen ſervavit. *Cereviſia* omnium optima, quæ cum *Aqua pluviatili* comparata: illam volo, quæ, neque in nivem unquam, neque in glaciem mutata, ſincera ſit, & pura, nulla tecti calce, nullis ſalibus, aut particulis lapideis inquinata: ea aquarum omnium leviſſima; ea cum primis *Diuretica*. Medicamentis autem urinam moventibus præmitti, & nonnunquam interponi oportere ventrem & ductum alimentarem inanientia, lippis notum & tonſoribus.

Libet his adjicere, in *Dyſuria*, (quæ *Calculo* interdum accedit) quoties a ductuum urinoſorum ſpaſmis oriatur ea, nihil efficacius, conducibiliuſve, quam *Opiata* cum *Diureticis* juncta; quibus, utut urinæ alias ſiſtendæ illa conferant, ſimul & remittantur ſpaſmi, & urina cieatur.

At, a dorſi dolore, de *Renum Calculo*, ne quis temere ſtatuat, unum his ſubjungam. Olim vetulæ, hydrope interemptæ, *Anatome* interſui; quæ, cum per annos aliquot eo dolore gravaretur, *Calculoque* effici a familiaribus haberetur, illo tamen, ut ex cadavere aperto conſtitit, omnino caruit, *Reni* dextro ingens adnata erat *Hydatis*, ſive *veſicula*, ſero inſipido plena, doloris fortaſſe cauſa.

Atque hæc de *Calculo Renum Arthritico*.

HISTORIA I.

Calculo & Chiragræ *una occurrentibus, facta ſimul Medicina.*

QUarto ab urbe lapide, prope *Iſcæ* oſtium, ſexagenarius *Arthriticus*, ſimul & *Chiragra* & *Calculo* doluit: illam oſtenderunt tumor, rubor articulorum; aliaque *Arthritidis* indicia, ordine & concurſu *Pathognomonico* apparere viſa: hunc in dorſi regione lumbari dolor, ut & inteſtinorum quaſi colicus; quodque fideliſſimum hac in re ſymptoma, *Arenulæ* ſub id tempus excretæ.

Morbis adeo diverſis ægrotanti, ea dari par erat, quæ contra utrunque prodeſſent, quæ neutri faverent. Itaque therapiam, *Balſami Peruani* quantitate, bene magna & frequenti, cum vehiculo idoneo, tentavi, atque adeo perfeci. *Balſami* hujus guttæ plus minus x. ex *Syr. Balſam. coch.* j. bis, vel ſummum ter in die, ſunt adhibitæ. Hoc, qua *Cardiacum*, in extremas corporis partes *Arthritidem*, qua lubricans, & *Terebinthinum*, e *Renibus* arenulas per urinæ vias expelli fecit: ſicque una eademque fidelia, non infeliciter duo ſimul dealbati ſunt parietes.

HISTORIA II.

Adverſus Calculum Arthriticum *Prophylaxis*.

VIro præcellenti & eximio, qui diu *Arthritide* per vices doluit, aliquando etiam calculo, in ſe a patre derivato; cum adverſus utrunque malum *Prophylaxin* exigeret, conſului; ut exercitatione pertinaci, & crebra, ſabulum e *Renibus*, e ſanguine materiam alienam exturbaret, itaque ſaluti ſuæ proſpiciens, ſenectæ viam faceret incolumi.

Facta per *Lac Scammonii* purgatione, aquas hauſit vir illuſtriſſimus *Bathonienſes*, menſes binos, libere & recte equo aſſidue corpus exercens. His adjunxit *Balſami Peruani*, ſtomacho non ingrati, *Renibus* utiliſſimi, guttas aliquot, omni nocte, ex *Syr. Balſam. cochl.* j. cum ejuſdem aquæ hauſtu. *Renes* inde melius habuere, ſabulo purgati. Dorſi calor, qui ægrotantem multum afflixerat, evanuit. Hac, & hujuſmodi *Prophylaxi*, aquis ſcil. purgantibus & diureticis, ſtatis anni temporibus, iteratis, equitatione, ambulationeque fere continua, contra malorum par crudele, hodie vir inſignis ſe defendit, momenta vitæ propugnat.

Fatendum autem, quod hujuſmodi *Prophylaxis*, non niſi corpore perpurgato, & evacuationibus generalibus exonerato, in uſum trahenda ſit, ne videlicet in *Renes* ſanguinis impuritates effundantur. Quinimo notari fas eſt, quod ipſæ interdum *Aquæ Diureticæ*, ſuccum lapideſcentem habentes, non tam e *Renibus* arenam eluant, quam iis impertiant, & in iis concretam faciant. Atque hoc caſu, *Infuſum Teæ*, aqua pluviatili confectum, *Diureticis* illis *Aquis* anteponendum.

HISTORIA III.

Calculus Arthriticus, *Vertigo* Arthritica, & Arthritis *regularis ſe mutuo excipientes.*

QUoniam vero a nonnullis, de *Calculo Arthritico* dubium exiſtimetur, utrum ille concretio ſit *Arthritica*; an non potius ex ſanguinis retrimentis, emeritis, & inutilibus; per quietem, & vitam nimio plus inertem; in *Renibus* depoſitis, nata atque ficta: unum his ſubjiciam, quod (opinione noſtra) tollendo huicce dubio omnino ſatisfecerit.

Vir ſumma familiaritate mihi conjunctiſſimus, ex intervallis diu *Arthritide* recta conflictatus, enormem eam ætate ſuprema habuit. Loco rectæ, primum vertigine *Arthritica*, longa utique, ancipiti, & periculoſa (quippe, qua in humum ne irrueret, ſæpe quidem ſummum erat periculum) eſt correptus. Poſtea vero quamprimum iſte capitis affectus inclinavit, æger *Renibus* dolere cœpit, calculoſque varios, non ſine ingenti cruciatu, per urinam excrevit: nunquam autem *Calculo*, niſi *Vertigine*, & *Arthritide* regulari liber, ægrotavit.

Poſt menſes aliquot, *Pedibus* denuo laboravit; verum eo tempore, tum *Vertigine*, tum item *Calculo* immunis. Et quidem ita res erat, ut, tametſi horum affectuum alio, atque alio poſthac creberrime; tamen, eodem tempore non niſi uno ſemper, aggravaretur. His etiam adjiciendum, quod eumdem ordinem minime tenuerunt hi affectus; verum *Calculus* interdum, poſt *Arthritida* diu vacantem, (cum in ſanguine nova materia coacervata, novaque facta eſſet illius germinatio) ægrum per ſe invaſit; interdum *Arthritidis* paroxyſmum e veſtigio excepit, tanquam morbus ei geminus, a communi ſtirpe oriundus; vel potius, in alia corporis regione, ejus pars altera.

Magni vero hic momenti eſſe arbitror notare, quod ex quo *Arthritidi* ſe adjunxit interdum *Vertigo*; alias *Calculus*; pro iſtorum morborum malitia frequentiaque tenuata ſit *Arthritis*; & quidem ea proportione, ut ab illa demi, quicquid iſtis attribui, confirmetur.

Iſtorum autem morborum ortus, incrementum, ordo, viciſſitudo, & inter ſe relatio, nunquid aliud ſignificant, quam, quod ii omnes ſimili gaudeant cauſa continente; quæ nunc, in artubus *Arthritidem*; nunc in capite, *Vertiginem*; nunc, in renibus, *Calculum*; & quidem hoſce omnes, pro iſtius cauſæ renovatione, viribuſque, tum crebros, tum vehementes pariat, & producat.

CAPUT XI.

De Aſthmate Arthritico.

Art. I. TRactata imi ventris *Arthritide*, ad eam jam progredior *Anomalam*, quæ eſt *Thoracis*, quæque reſpirationis organa præſertim afficit. Ubi primum de *Aſthmate Arthritico*; tum de *Tuſſi Arthritica*, de *Phthiſi Arthritica*, deinde ſermonem faciam.

Aſthmata ſunt hujuſce tituli permulta, quæ a cauſis alibi locorum, nec in *Pectore* extantibus, oriunda, (nauſeæ, verbi gratia, colicæ, anginæ, vel hujuſmodi morbo alicui *Arthritico*,) κατ' συμπάθειαν, ἐπιγίνονται: & iſtorum, quibus ſuperveniant, morborum Capitibus, ſunt vel dicta, vel dicenda. Unum, hoc Capite, *Aſthma* dicam *Arthriticum*, nimirum ἰδιοπαθικόν.

II. Hoc affectu omnium creberrime laborant ii, quibus breve, vel aliis male compoſitum pectus, aeri reciprocando minime accommodatum, & quorum parietes *Aſthmate* & *Arthritide* fuerant, maxime vero ſi utroque, gravati. Hic enim, multo apparatu & molimine, producendo huic affectui, quaſi ſtudetur: cumque, nato & perfecto homini, reſpiratio uſus ſit perpetui, &c, ad vitæ opus ſuſtinendum, continui; mirandum non eſt, illius impeditionem, & difficultatem aliquam inſignem, ſæpe periculoſam, ſæpe lethalem eſſe.

III. *Aſthmati* huic inferendo (ut, de aere ſpiſſo, carbonum fumo, ventis, aliiſque tam hujus *Aſthmatis*, quam vulgaris & primigenii cauſis evidentibus, nihil dicam) huic, inquam, inferendo confert miaſma *Arthriticum*, pectori inflictum; illius utpote cauſa continens, & conjuncta: itaque ut, tametſi plures illud

cauſas evidentes & remotas, alio ſc. tempore & corpore aliam) unicam tamen habeat continentem, & proximam, videlicet *Arthriticam*.

IV. *Pectori* miaſma nunc opiata, perperam adhibita, infigunt; nunc quicquid aliu *Artritida* repellat, & pectus appelli faciat; nunc, urgente nulla vi externa ſive cauſa evidente, pectus anguſtum, gracile, gibboſum, breve, aliterve male formatum, ipſe per ſe *Arthritis* intrat, tanquam domicilium maxime conveniens. Interdum evacuatione aliqua ſolemni (qualis eſt fluxio ſanguinis, ulcus, vel etiam partus naturalis) ſuppreſſa, quæ miaſma ſenſim amandare ſolita eſt; in ſanguine cumulatum illud, neque, uti par eſt, in articulos expulſum, pectori committitur, *Arthriticæ*, utero ex more non gerentis, *Aſtmate* hunc in modum aggravatæ, exemplum memoratu dignum his ſubnectam.

V. De hujus *Aſthmatis* Ὕπαρξι, & de ejus natura plane *Arthritica*, ut palam fiat, advertendum eſt, *Aſthma* nunc e veſtigio ſequi *Arthritida* regularem interciſam; &, a τοῖς ἔξωθεν, ad ea, quæ intus ſunt, materiæ vitioſæ fieri μετάςασιν, aperte monſtrare: nunc, e contrario, *Aſthma* in *Arthritidem* mutari; antiquam ſedem, & avita regna, ſe denuo ingredi, materiam indicare: nunc, hos affectus ſe mutuo excipere, viceſque agere alternas: nunc ab *Aſthmate*, *Arthritidem* vinci, abſorberi; uti nonnunquam, ab *Arthritide*, *Aſthma*. Qui quidem iſtorum malorum ordo, reciprocatio, habitudo, & ratio inter ſe nihil magis ſignificat, quam quod, ex eadem materia, *Arthritidi* propria, nunc in artubus, nunc in pectore vires exercente, utrunque producatur; & *Aſthma* illud ſit revera *Arthriticum*. Quod quidem enunciatum eo magis probabile, quoniam *Arthritidem* ſua gaudere materia, peculiari & propria, quæ in alias aliquando regiones evagetur, omnino conſtat; *Aſthma* vero, non tam a propria ulla materia, quam a vitioſa aliqua communi, (ſive alia quavis inimica, & aliena) una cum mala corporis febricitatione, partiumve reſpirationi dictarum imbecillitate, cauſa hujus morbi privata, fieri.

VI. Quæ vero hujus proſapiæ *Aſthmata*, duum ſunt generum; alterum (uti de exquiſito *Aſthmate* pronunciatum eſſe ſolet) ſiccum; alterum humidum. In ſicco iſthoc *Aſthmate* anhelum videre licet *Aſthmate* anhelum videre licet *Arthriticum*, & tanquam animam agentem, ſpiritu difficili, reſpiratione brevi, pectore gravato, tuſſi vel nulla vel mediocri, ſputatione parca laborantem. Qui vini ſpiritibus dediti fuerunt *Arthritici*, eos ſicco hoc *Aſthmate* plus ſemel ægrotare novi.

Aſthmate, quod *Arthriticum* eſt, humido affecti, tuſſiendo ſputum plerunque craſſum, & viſcidum, idque nonnunquam vitreum exantlant; unde levari ſolet *Aſthma*, donec, nova in *Pulmonem* miſſa, ſeri vitioſi copia renovabitur: hoc autem, in teneris corporibus, tenui, laxoque ſanguine, & ad colliquendum apto, donatis, & quidem autumno maxime, locum habere mos eſt.

VII. Pituita craſſa involvitur; una cum eo, *Pulmoni* incutitur; tuſſique ejicitur miaſma *Arthriticum*: ſic, ut permultos interdum annos, inverſa *Arthritis* hac via fugam capeſſat; eaque ſputatione, (ſimili fere modo, atque paroxyſmo *Arthritidis* regulari) a periculis gravioribus defendatur æger. Et quidem *Arthritidum*, quotquot obſervantur, *Anomalarum*, nullæ videntur eſſe benigniores, aut minus timendæ, eo, quod nunc dico, humido *Aſthmate*, & diarrhœa *Arthritica*: eo videlicet, propter materiam *Pulmonibus* emiſſam; hac autem, *Ano*.

VIII. Ex diverſis hujus *Aſthmatis*, qua ſicci, qua humidi ſymptomatibus, opinari fas eſt; in priori, membranas, nervos, aut muſculos ſpiritui trahendo inſervientes affici, & iis materiam impingi; unde *Reſpirationis*, cum ſiccitate labor: in altero, miaſma, ſanguinis ſero implicatum irretitumque, una cum eo *Pulmonibus* committi, & iis inhærendo reſpirationem impedire; atque pro diverſitate ſymptomatum, diverſa morbi hujus *Subjecta* eſſe, non temere judicamus.

IX. Nonnunquam equidem *Arthritis* (quod ante traditum) ipſis a carceribus, ipſo ab initio devia; neque pede, neque manu ſalutata quidem; *Pulmonem* adit, occupat, laceſſit, tanquam *Aſthma* germanum; nec ab eo facile diſtinguitur; donec, ætatis progreſſu, aliquando foras erumpat, artus exerceat, recteque ſe gerat. Cujus quidem in artus translationis, hoc effectum eſſe ſolet, quod, quo rectius ſe gerat *Arthritis*; eo *Pulmoni*, & poſthac reliquo corpori univerſo, melius. Qua de cauſa licet exiſtimare, malum iſthuc nihil aliud eſſe, quam *Arthritida*; primum in pectore deviam, ipſoque principio *Anomalam*; poſtea ſuo loco regularem.

X. Hujus *Aſthmatis* Πρόγνωσις quam legitimi, veri, & genuini, longe alia videtur. *Legitimum enim, curatu difficillimum: Juvenes non ſine magno labore, Senes nunquam eo liberari dicuntur*. (*a*) Contra vero exploratum, hoc *Aſtmate* laborantes, facilius allevari, ſæpius liberari; & quidem interdum, (quod de vero *Aſthmate* rarius affirmari poteſt) ex toto.

Ut autem in re tam multiplici diſtinctius dicam, adjiciendum, *Aſthmate* iſthoc *humido* gravatos: ſputatione, quod dixi, ſervatos, ſæpe diu vixiſſe: *Arido* effectos maximo ſæpe in periculo verſari; brevi tempore, non raro ſtrangulari; ſed &, ope medica opportune adhibita, factaque humorum metaſtaſi, nonnunquam ſubito reſtitui: denique, nulla arte ſublevatos, eo ſe modo habere, & demum e vita cedere, tanquam *Aſthmate* legitimo oppreſſos.

XI. Curatio tollit impedimentum reſpirandi; vel e corpore illud evocando, vel in artus amandando. Materiam e corpore vitioſam evocat *Venæ ſectio*, & *Purgatio*; quarum illa plethoricis, & nimio ſanguine diſtentis; hæc gulæ deditis, ſatietate læſis utiliſſima: utraque vero talis ſit, oportet, ut ab *Arthritidis* πρὸς τὰ ἔξωθεν expulſio promoveatur. Hoc autem optime fit ſanguinis detractione mediocri; purgatione quæ per *Draſticum* aliquod, & ſanguinem exagitans, peracta. Detrahantur igitur, (quando res poſtulat, & vires ægri patiuntur) unciæ quaſi novem: *Enema* brevi poſt injiciatur: die proximo *Purgans* (ex *Aloe*, *Syrupo domeſtico*, *Pil. Cochiæ*; vel ejuſmodi aliquo) ſumatur, ſine paregorico veſpere ſequenti propinando.

Poſt evacuationes haſce generales, in *ſicco Aſthmate Arthritico*, magnatum virium & momenti ſunt *Sp. C. C.* aliique iſtius generis *Volatiles*, & *flores Salis Amoniaci*.

♃. *Pul. e Chel. C.C. Conſ. Tuſſilag. ana* ℈j. *Flor. Salis Armon.* ℈ß. *Syr. Balſam. q. ſ. f.* Bolus, *quinta, vel ſexta quaque hora, cum idoneo vehiculo demittendus*.

In *Humido*, *Veſicatorium* dorſo inter omoplatas applicatum, allevandis *Pulmonibus* ſummopere confert. Pituitam movent, eodemque tempore *Podagram* expellunt e *Sulfure* præparata; qualia ſunt *Tinctura*, *Balſamum*, & *Flores Sulfuris*: uti etiam, his affinia, & plane congenera, *Gummi Antiaſthmatica*, *Ammoniacum*, *Bdellium*, *Balſama Naturalia*, *Peruanum*, *Chilienſe*, *Capivi*, &c. Placet *Tinct. Sulf. gut. xx.* vel *Balſami* ſeq. gut. x. ad xv. ex *Syr. Balſam.* cochl. dare; & ſexta, nona, vel duodecima quaque hora, prout opus fuerit, repetere.

♃. *Tinct. G. Guajac. Balſ. Per. ana p. aq. miſce*.

In utroque vero, tam humido, quam ſicco *Aſthmate*, remediis hiſce, cum vehiculis idoneis, uti juvabit; uſque dum *Pulmoni* conciliabitur quies, & in ducendo ſpiritu facilitas.

Clyſteres, & *Purgantia*, quæ in vulgari *Aſthmate* non incommode plus vice ſimplici adhibeantur, in *Arthritico* hocce poſt primam vicem minime præſcribenda: ne videlicet humorum in artus eruptionem, quæ rebus quibuſcunque aliis longe præferri debeat, ſufflaminent.

Pulmoni phlegma quod impactum eſt, *Oleo Amygd. d. Ol. Lini*, *Syr. Balſamico*, *Cap. Ven.* & aliis ejuſmodi *Anacatharticis* movendum, excreandum.

In *Paroxyſmo*, ſiquidem urgebit ille, neque auxiliis ſupra dictis mitigabitur; maxime valet *Oxymel Scillit.* vel cochleatim, & per vices datum, ut eo ſpirandi ſpatium adaugeatur; vel ea doſi, qua vomitio cieatur, humorum inclinatio mutetur, & in articulos vertatur. Certe, per unam vomitionem, *Arthritidem* ex *Anomala Regularem* fieri, plus ſemel novimus. Nonnullis in *Paroxyſmo* profuit *Fumus Tabacci*, *Potio Coffee*. Valent ſuo loco *Frictiones*. Non magni æſtimantur *Unguenta*, vel *Linimenta*, *Aſthmaticis* vulgo commendata, in re præſenti parum valitura.

Prophylaxis in *Humido Aſthmate*, præmiſſa purgatione; inſtituitur per *Diuretica*; quæ ſerum apte & tempori amandent: per *Antiaſthmatica*; quæ *Pulmonem*, & ſpirandi organa tueantur: per *Fonticulos*, dorſo inter omoplatas apertos; vel *Epiſpaſtica*, maxime diuturna: perque ea, quæ *Arthritidis* primigeniæ *Prophylaxin* agant. *Siccum* autem *Marte* cum *Antiaſthmaticis*, *Gummi* puta *Ammoniaco*, &c. juncto; iis videlicet, quæ ſpiritus animales una cum pectore reſpiciant, fugandum. In utroque, uſus eſt immenſi *Aer* apricus, & pro-

(*a*) Vide *Riverium*, Cap. *de Aſthmate*.

& probe agitatus; uti etiam bona victus ratio: quam ut teneat ægrotans, fugiat neceſſe eſt, τὸ ποικίλον τῆς διαίτης, a Medicis non ſine cauſa paſſim improbatum, & cibo ſimplici veſcatur.

HISTORIA I.

Adoleſcens, ab Arthritide Aſthmaticus, *Empirici Narcotico peremptus.*

AD trium ſupra viginti annorum adoleſcentem, in regione urbis ſeptentrionali, vergente ſæculo ſuperiori, anxie & propere arceſſebar. Ut ætatem hominis adimpleret, a natura ille deſtinatus eſſe videbatur. Erat enim forti, & quadrato corpore, vultu colorato, uno miaſmate *Arthritico*, quod a patre acceperat, infectus. Sanguinem, ab ipſo vitæ exordio vitioſum, ipſe malis moribus non parum inquinavit. *Spiritus ardentes* avide potavit: malam victus rationem affectavit: coctionem, quaſi de induſtria, peſſum dedit.

Podagra, quæ paroxyſmum regularem plus ſemel ediderat, & dudum artus exercuerat, neſcio qua de cauſa relictis artubus, ad ea, quæ intus ſunt, tranſlata, reſpirationis organa invaſit: hinc *Pectus* aggravatum, ſpiritus difficilis, reſpiratio brevis & laborioſa.

Viſa eſt materia, vel e muſculis reſpirationi inſervientibus aliquem, vel eorum membranas occupaſſe; vel in nervorum *Paris vagi* fibras ſe inſinuaſſe. *Aſthmæ* enim ſiccum erat; nec quicquam *Sputum*, nec quicquam *Tuſſim* ſibi adſcivit.

Dum ita res erat, Empiricus e laniorum vico, ad vitam & ſalutem (proh Deum atque hominum fidem) inſtaurandam, eſt accitus. Ille, hiſtoriæ neque caput, neque finem ob oculos habens, περιεργίᾳ familiari & uſitata, multa factitavit; nihil egit: donec elapſo pene quatriduo, propter ἀγρυπνίαν (hanc argumenti ſpeciem obtendebat) paregoricum audax, & nequam, ſub noctem dedit. Hinc illæ lacrymæ: hinc ille properus ad Medicum nuncius.

Ægrum ego ἄσφυκτον inveni, moribundum, & jam per totam, quæ præceſſerat, noctem, animam agentem. Rem aſtantibus palam feci, & (honore habito) diſceſſi. Τοῖς ἱεροῖσι, τὰ ἱερά.

HISTORIA II.

Aſthma *ſiccum* Arthriticum, *Venæ ſectione & Cardiaco ſublatum.*

INgenio, ſcriptis, & eruditione vir præclarus, *Rad. Bohun*, hypochondriacus, aſthmaticus, cruditatibus acidis, dolore artuum *Arthritico*, ſæpe vago, interdum fixo, diu afflictatus; dolorem iſtum nuper acutum, ex improviſo abruptum, & intercíſum habuit. At brevis iſta mali intermiſſio. Ægrotantem; olim collegam meum, & eo tempore convictorem, viſitavi, lecto inveni proſtratum, jam per noctem anhelum; &, ea reſpirandi fuit difficultas, reciprocatione crebra quaſi animam agentem. Neque *Sputatio*, neque *Tuſſis* erat ulla. Pulſus in carpo fortis, & elatus.

Ex omni parte re perpenſa, materiam *Arthriticam* in *Pulmonum* adyta, in eorum membranas, nervos, aut iis movendis inſervientes muſculos, per Μετάπτωσιν ingredi, & eos occupare cenſui.

Pertuſa meo conſilio vena, miſſus eſt ſanguis; cui, poſt horas aliquot, innatavit, gelatinæ viſcidæ ſimilis, placenta. Deinde, ut e caſtris inique uſurpatis hoſtem exturbarem, *Spirit. Volat. Oleoſi* copiam, ex idoneo vehiculo, propinavi; & pro rei neceſſitate repetii. Auxiliis hiſce paucis, & paupertinis, ſed opportune adhibitis, ſine difficultate reſpiravit æger: *Pulmone* liberato, & relicto, in pedum & manum articulos (non novos illi locos) fugatus eſt hoſtis: confirmatus æger.

HISTORIA III.

Arthritidis *in* Paralyſin *&* Aſthma *Metamorphoſis.*

QUidam artis ſciens chirurgicæ, ſemel aut iterum in anno *Arthritide*, per luſtra quatuor recurrente, multum ægrotavit; ætate vero provectus, neque tam crebra, neque tam vehementi, per biennium minuta, & ſenſim mitigata eſt *Arthritis*; cum in ejus locum mala, multo graviora, ſimili modo & menſura, ſucceſſere: ſiniſtri nempe brachii, pediſque reſolutio, cum totius lateris imbecillitate: deinceps *Aſthma*, tam moleſtum, tamque importunum, ut non niſi recta cervice ſpiritus traheretur. Siccum autem erat *Aſthma*, paroxyſmos habens, ſed nullo *Typo* regulari ſignatos. Mari æger diu artem exercuerat; ubi *Spiritum Vini* nimium pytiſſando, tum *Arthritidi*, tum *Paralyſi*, tum etiam *Aſthmati* viam feciſſe, & fundamenta jeciſſe non immerito cenſeatur.

Ita laboranti *Venæ ſectio*, *Oxymel. ſcillit. Purgatio*, *Antiaſthmatica Podagrogis* juncta, cum aere aperto, nonnihil profuere. At cum illa morbi natura eſſet, quæ nervos, eoſque valde afficeret, quæ ſpiritus in iis contentos, (id eſt, intimum totius corporis humorem) mirifice debilitaret, eum ætas ſimul ingraveſceret, ægroque fere jam inutilis eſſet medicina; partim morbis, partim ætate conſumptum eum, ſine ullo in articulis dolore renovato, abſtulit ἄωρος θάνατος.

Eatenus vero rei noſtræ conducit Hiſtoria; ut ex ea diſci poteſt, maxime vero ex denſo morborum ordine, ſubitaque mutatione *Arthriticam* in nervos transferri materiam; &, tum *Paralyſeos*, tum *Aſthmatis*, cauſam fieri proximam, & continentem.

HISTORIA IV.

Arthritis, *in* Aſthma, *&* Hydropa, *deſinens.*

MUlier *Exonienſis*, brevi pectore, neque reſpirationi ſatis apto, diu *Arthritica*, nuper omni dolore libera, nec pro more utero gerens; propter haſce cauſas, annum circiter quadrageſimum, *Aſthmate* & *Tuſſi* corripiebatur; illa non parum, iſto multum excruciata.

Audita morbi hiſtoria, ſymptomatum ordinem & momentum meditanti mihi, luce clarius videbatur; illius materiæ, quæ per uterum, perque articulos ſoleret amandari; quod in corpore relictum, vel de integro cumulatum eſſet; in reſpirandi organa infundi, eorumque motum impedire. Qua quidem opinione ductus, ut aere puro, & aperto, frueretur ægra, (perpurgato prius corpore) rus illam miſi; ſed *Antiaſthmaticis*, & *Arthritidem* expellentibus munitam. Neglectis autem medicamentis nulla in articulis viſa eſt *Arthritis*; verum e contrario nova, tum in imo, tum medio ventre, coacervata eſt materia: unde tantus abdominis tumor, ſpirituſque tam gravis, ut non niſi cum ſono & anhelatione ſpiraret ægra, propemodum ſtrangulata.

Clyſteribus ex urina crebris ſubducta eſt alvus, tumor abdominis ſublatus: atque ſic amotis impedimentis, *Sp. C.C. Succin.* aliiſque *Podagrogis*, uno eodemque tempore, extruſa eſt in articulos *Arthritis*, & amplificatum reſpirandi ſpatium: atque adeo (quod attendendum) æqualiter.

Hinc aliqua curationis ſpes; at fallax, & inanis. Natura enim deficiente, neque operam conferente, fruſtra omnis medicina. In *Hydropa* incidit ægrotans, *Diarrhœa*, & narium *Hæmorrhagia*, ſymptomaticis, & ſæpe recidivis, comitatum: quibus demum oppreſſa mortem, omnium morborum finem, oppetiit.

HISTORIA V.

Aſthma, *cum Iliade malorum*, Arthritidos *defectu* regularis, *exortum.*

VIr Reverendus, quo cum magna pervetuſque mihi familiaritas, natura firmus, temperamento ſanguineo, vultuque colorato præditus, poſt juventutem non tam intemperantem, quam delicatam, & dapſilem, matura ætate corpulentus, & habitior factus eſt; annoque 1674. & deinceps, *Arthritide* per vices ægrotavit.

Poſtea ſolum, & cœlum, (quorum illud ſiccum, hoc perflatum erat) humido, & minus ſalubri mutans, ætateque procedens, *Arthritide* non, ut ante, fixa, verum per artus, ad inſtar *Rheumatiſmi*, vaga & erratica, laboravit. Sed neque diu morbus iſtud ἦθος retinuit: nam paucos poſt menſes, quam in corporis ambitu ille ſævierat, *Catarrhis* & *Tuſſi* corre-

correptus eſt æger: unde ſputum magna ex parte laborioſum; utpote craſſum, viſcidum, ab imo *Pectore* citatum. *Tuſſi* acceſſit *Aſthma*, grave profecto, importunum, & quod ægrotantem multos annos, autumno maxime & tempore hyemali, divexarit. Quamvis autem *Aſthma*, nec interdiu unquam, neque noctu penitus ceſſavit; ea tamen natura erat, ut eadem nychthemeri hora conſtanter redux, (tanquam ad horologii fidem) & quidem multos in menſes continuos, paroxyſmum ageret. Dum ita res erat, *Venæ ſectione*, *Vomitu*, *Purgatione*, *Decoctis Pectoralibus*, *Spiritibus*, *Gummis*, &c. *Antiaſthmaticis*, plus ſemel levatum *Aſthma*, minime vero ſublatum.

Alias *Hæmorrhoidum* tumore, magno utique, & diutino, torquebatur æger; eoque tempore illud præcipue notandum, quod neque ſpiritum difficulter traheret, neque *Articulis* doleret.

Alias *Vertigine* tenebatur, adeo vehementi, ut quæ ægrum neque ambulare pateretur, neque erectum ſtare: durante vero illa, cætera bene ſe habuit.

Menſe Junio, 1685. ex vino nimio plus poto, incidit in *Pleuritidem*, *Hæmoptoe* comitatam: auxilio, cum pleriſque aliis, ſed omnium multo maximo, fuit ſanguinis detractio, iterata, copioſa. *Pleuritidi* nondum penitus evictæ, ſubnata *Arthritis*, in extremis corporis partibus, regularis. Ea vero, neſcio qua de cauſa, ſive quieſcente, ſive repulſa; febricitavit denuo ægrotans, *Angina* affectus. *Anginæ* paulo poſt ſuborta eſt *Arthritis* (uti poſt *Pleuritida*) regularis.

Anno plus minus 1687. ſuadente neſcio quo, fortiſſima ſumens *Hydrotica*, (ut erat æger remediorum empiricorum amantiſſimus) ſanguinem, a natura calidum, adeo exagitavit, ut *Impetigo* ſtatim erumpens corporis ſuperficiem mire turparet. Tumore lato, & inæquali, facies inflammata eſt. In *Squamulas* ſubalbicantes, & furfur, abiit tumor; eoque exeunte, loci, tanquam a *Variolis*, rubor apparuit. Multum, & diu, graviſſimo hoc affectu laboravit æger. Alio enim loco reſtituto ſanatoque, alium, ſed a noviſſimo diſtantem occupavit; & quidem ita, ut maculas creſcentes, maturas, areſcentes ſimul ſemel aſpicere daretur. Facies autem maxime, & pene continuo fœdata eſt. Cui addendum, quod æſtus corporis univerſalis, pruritus, & ex eo ſpirituum inquietudo, ægrum, molli teneraque conſtitutione prædictum, ſupra quam dici poteſt, excruciavit. *Impetigo* ſanguinis miſſione, purgantibus cum calomel. ſæpius iteratis, & *Antimoniatis*, eſt curatus.

Verbo dicam; ex quo *Arthritis* idonea, & regularis, ægrum deſeruit; affectu hoc, vel illo, raro autem mitiori, & minus periculoſo, annis fere ſingulis, urgebatur; ſæpe tantum non opprimebatur.

Ex *Impetigine*, mutata rerum facies; namque, anno poſt uno, vel altero, redux *Arthritis* (tanquam ex poſtliminio) paroxyſmos ἐν τοῖς ἔξωθεν, aptos & ſatis crebros, agitavit. Nihil opportunius, nihil commodius eſſe potuit: nam *Arthritidis* denuo *regularis* ope, ſervatus æger, per extremum vitæ decennium multo magis, quam ſolebat eſſe immunis, non tam morbis, quam ætate fractus, e medio exceſſit.

Hic animadvertendum (quod quidem maximi, in re præſenti, grande pondus argumenti) ægrum, quo tempore ſive *Aſthma*, ſive *Tumor Hæmorrhoidum*, ſive *Vertigo*, ſive *Pleuritis*, ſive *Angina*, ſive *Impetigo* locum habuit, *Articulis* nunquam doluiſſe; nec quidem, in iſtorum morborum intervallis, ita crebro, aut tam graviter, atque ante *Aſthma*: unde veriſimile, hos affectus, aliqua ſaltem ex parte, per materiam *Arthriticam*, (in pulmone *Aſthma*, & ſingulos affectus in ſingulis eorum locis facientem) excitari. Cujus enunciati fides eo confirmatur, quod in *Arthritidem*, etſi minutam, & parvam, tum *Pleuritis*, tum etiam *Angina* ſemel; *Aſthma* vero ſæpius mutaretur. At, quod (teſtium mille inſtar) omnem argumenti metum adimat, hoc eſt; per *Arthritidem*, iterum recte, & debitis ex intervallis, edentem paroxyſmos, tum *Aſthmate*, tum *Impetigine*, ne dicam alios affectus omnes, ægrum liberari; difficillimiſque vitæ annis, ſupra quam ſpes, aut amicorum expectatio fuit, defendi.

Minime vero credendum, morbis hiſce procreandis unam ſufficere materiam omnibus *Arthriticam*; quin potius ſeroſa ſanguinis eluvie v. gr. in *Aſthmate*, eam involvi, irretiri, &, ſimul cum aliis ſanguinis retrimentis, per *Pulmones* exterminari. Quod vero de *Aſthmate* propoſitum, de *Impetigine*, cæteriſque affectibus jam dictis, aliqua parte affirmari poſſe, cogitandum eſt.

Hinc opinari par eſt, ægrotantem illum, bono corporis habitu a natura donatum, vitæque ratione non adeo prava, aut inepta uſum, in tot graviſſimos affectus, forſan non alia potius de cauſa, incidiſſe, quam quia *Arthriticum* miaſma, (quod αἰεὶ φιλόρμον ex more uſitato, & regulari minime, ſic, ut debuit, expulſum fuit) in ea, quæ intus ſunt, ferretur; ibique dictos, vel ex toto, vel ex parte, eaque nunc majori, nunc minori, faceret affectus.

Unde probabile, ſi, longo illo multorum annorum ſpatio, (diſceſſum inter reditumque rectæ, in artubus moleſtæ, & vehementis *Arthritidos*) quo tot tantiſque modis æger afflictatus erat; habita *Arthritidos* ratione, fuiſſet illa tractatus, &, in *Arthritide* reducenda, locata fuiſſet opera; medendi viam tutiorem, ægroque multo fuiſſe commodiorem.

HISTORIA VI.

Aſthmatis *Vultum induens* Arthritis.

Nonnunquam artus, ut ante dictum eſt, relinquit *Arthritis*, & ingreſſa *Reſpirationis Organa*, vel ea continenter urget, vel acceſſionibus adeo crebris, & moleſtis; ut, in illa corporis regione, non tam peregrinus, quam morbus indigena, & vernaculus eſſe videatur. Hujus rei exemplum hic ſubjiciam, mihi notiſſimum; virum medendi arte percelebrem, eamque hodie feliciter exercentem; fuit ille parentum altero, diu *Aſtmatico*; altero *Phthiſico* protreatus; brevem, & male formatum habens *Thoracem*, tanquam ad *Aſthma* factus, *Pectoris* affectibus ab ipſo ortu proclivis exiſtimari poteſt.

Poſt adoleſcentiam floridam, ſed & temperatam, ætate matura, laboravit *Arthritide*, crebro recurrente, ſatiſque apta. Anni aliquot hunc in modum agebantur, cum a *Catarrho* ſpirandi difficultas *Arthritidi* ſuccrevit, progreſſu temporis ingraveſcens. Huc non parum contulit aer, fumo carbonum ſalinis (e vicino mari) vaporibus, & officinarum, quæ in propinquo erant, graveolentia repletus. Flante euro, vel euro-aquilone, raro ille ſine difficultate ſpiravit; ut vel ea de cauſa, (vento nimirum eo exorto) ſæpe lecto ſe ejicere, & corpus erigere cogeretur. Eo durante vento, ſemper Δυσπνοϊκὸς; ceſſante eo, vel in alium mutato, tanquam incantamento, levatus eſt. Cœna interdum obfuit immodica, & in victu error fere omnis. Obfuit cutis, alias a frigore, alias ab aere nimis ſpiſſo, conſtipata, & impedita Διαπνοή. Quin etiam *Aſthma* nonnunquam intulit, ab equitatione, vel ambulatione, vel alia aliqua exercitatione nimia, fatigatio; uti etiam nonnunquam aeris, & planetarum ardor æſtivus: unde ſpiritus animales, ſive exhauſti, ſive debilitati, reciprocando pectoris vix ſufficerent. Sæpe a cruditatibus incepit *Aſthma*: namque inde flatus; inde abdominis diſtentio; inde thoracis coarctatio, in ſpiritu trahendo; inde labor, & difficultas.

Sanguis huic ægroto, *Inflammationi* contrahendæ admodum pronus erat: ſæpe in *Peripneumonias*, aliaſque *Febres*, (nunc *Sudoribus*, nunc *Diarrhœa*, nunc *Urinæ profluvio* ſignatas) evectus; ſemper autem pertenuis, quique minima de cauſa colliquereт; qui nunc per renes efflueret; *Pulmones* ſero qui nunc obrueret, & ſpiritum elideret. Illud autem ſerum, poſt aliquam in *Pulmone* moram, vitreo ſæpe colore exantlatum eſt.

Ingruente *Aſthmatis* inſultu, reliqua ejus ſymptomata antecedere ſolebat ventriculi inflatio, cum inteſtinorum vermiculatione, & dejectione poſtmodum inſequente: magna *Pectoris* erat conſtrictio; lateris præcipue dextri, ſubtus mamillam: ubi loci æger in omni *Aſthmate*, potiſſime torquebatur.

In paroxyſmo *Aſthmatis* (quoniam unum idemque raro diu profuit) medicamenta in uſum trahebantur varia. *Mixtura* nempe *Riveriana*, *Tabacoi Fumus Tubo hauſtus*, *Empl. Epiſpaſticum Dorſo inter Omoplatas admodum*. *Ol. Amygd. d. cum Diacod. Potio Teæ*, cum adjectis *Balſ. Sulph. Terebinthinati* guttis aliquot: at omnium maxime, certiſſimeque, *Inflationem* mirum in modum cicuravit, compeſcuit potio *Coffee*.

Ad *Prophylaxin*, & adverſus *Aſthma* ſui tutelam, æger, (auxilium ab exploratis ſumens) *Eccoprotico* identidem adhibito, tempori cruditates exterminavit; itaque malum anticipavit. Profuit *Decoctum Corticis*, eo namque ſanguini robur conciliatum. Profuit diætæ ratio accurata; cœna parca, vel nulla; loco cereviſiæ *Vinum Burdegalenſe*, aqua dilutum; profuere *Fonticuli*, dorſo aperti. Id autem, ut recte concoqueret, & frigus evitaret, ægro præcipue curæ erat.

At, quod rem noſtram maxime attingit, eamque non parum illuſtrat, ex quo tam gravi *Aſthmate*, omni men-

menſe, ne dicam hebdomade, recidivo laboravit æger (id eſt, per decennium ultimo lapſum, & quod excurrit) rarius, minus ille doluit articulis: &, quod in primis notandum, hujuſmodi dolor, quoties occurrit, e veſtigio *Aſthmatis* inſultum eſt ſecutus, eique connexus: ut, ab eadem cauſa communi, nempe *Arthritica*, non immerito fieri credatur uterque hic affectus; & quod *Aſthmati*, natura tam *Arthritico*, per *Arthritidis* paroxyſmum regularem, (modo vires aliæque ægri res annuerint) utiliter occurratur.

Huic quidem ægro perſuaſi, ut quo fieri poſſet artificio, præſertim *Marte*, & *Phænigmis*, a pectore longe arceretur, in extremas partes evocaretur *Arthritis*; ea nimirum opinione ductus, quo plus *Pedibus*, eo illum minus *Pulmone* laboraturum. Neque huic opinioni refragatus eſt æger; imo maxima ex parte conſenſit: iſtam autem medendi viam excluſit ægri conſtitutio tenera, *Phænigmorum*, aliorumque, quæ dolorem excitarent, uſum non admittens. Quæ ad hanc rem adhiberentur omnia, *Pectori* ne obeſſent, *Aſthma* ne inferrent, potius quam ut *Arthritida*, cavendum erat.

Ut autem Hiſtoriæ nobili finem imponam, habetis *Arthritidem*, dolore articulorum, tumore, certiſque omnibus numeris abſolutam, germanam, exquiſitam; habetis, inquam, eam caſtra mutantem; pectus invadentem; idque ſic afficientem, ut in *Aſthma*, morbum illius regionis proprium, & vernaculum, mutari exiſtimetur.

HISTORIA VII.

Ab Arthritide *repercuſſa*, Pectoris *externi* Oppreſſio, Spiritus *impeditus*.

VIr inſignis, illuſtri domo natus, poſt adoleſcentiam opiparam, & non nimis ſiccam, ſub ingreſſum juventutis *Arthritide* correptus eſt; eaque multos annos apta, & regulari laboravit. Pede doluit, cum, a frigore repercuſſa, *Arthritis* ſternon, & reſpirandi organa derepente invaſit. Pectus hinc gravatum: impeditus ſpiritus: nulla vero expuitio, nulla *Tuſſis* erat; ut in membranas muſculoſque, pectus ambientes, materiam impelli vitioſam, omnino judicemus.

Vomitu, quando illi proclivis erat, per *Decoctum Cardui* citato, tametſi non multum ejecit, dilatavit tamen ſpiritum, & caput dolore affectum allevavit. Viſum erat *Diaphoreſi* materiam evocare; quem in finem *Epithemate* (ex *Aq. Reginæ Hungariæ*, *Tinct. Lavendula, Spirit. Vol. Oleoſ.*) immerſa lintea, *Pectori* applicantur; ſtraguliſque ſimul pro rei neceſſitate adjectis, ſudor elicitur exoptatiſſimus, utiliſſimus. Verum materia nondum penitus educta, ſed interdum *Inguem*, nonnunquam *Oculos*, alias *Cervicem*, modo etiam *Genu* afficiente; ut magis regularem *Arthritida* facerem, & extremarum partium articulis infigerem, *Infuſi amari*, hauſtum, cum *Tinct. M. gutt.* xx. bis in die ſumendum, imperavi: nec quidem fruſtra: paucorum etenim dierum ſpatio pes doluit; expulſa eſt *Arthritis*; ea, quæ intus, ſunt liberata.

Alio tempore, cum a frigore pariter repelleretur *Arthritis*, ejuſque materia cum ſero abrepta *Gravedinem* faceret; uſu *Tincturæ Sulfuris*, (cujus beneficio materiæ inclinatio commodum mutata, & ad τὰ ἐκτὸς verſa erat) æger convaluit.

CAPUT XI.

De Catarrho, Tuſſi, & Peripneumonia Arthritica.

Art. I. QUamvis hi affectus, quoties abſoluti & legitimi reperiantur; propter diverſos eorum vultus, & pathognomonica diverſa, non immerito *Specie* diſtingui; proindeque non unius tituli eſſe judicentur: nihilominus has *Anomalias*, quando ab eadem cauſa, nempe *Arthritica*, idem *Subjectum*, nempe *Pulmonem*, afficiente producantur; propter hanc earum inter ſe convenientiam, & neceſſitudinem, una, non inepte hoc Capite, tractari fas eſt. Ut autem de illis clare, & perſpicue dicam; primum, earum communia, quæ omnibus, vel minimum pleriſque ſunt; tunc, quibus illarum; quæ propria ſint, ediſſeram.

II. Omnibus hoc commune eſt, illas tam cito nullos unquam invadere, nullos æque male habere, & mulctare, ac quos ſive gibboſos, ſive graciles, ſive *Pectore* nimis brevi, aut acuto, aliove quovis modo anguſto; nec ſatis apto, natura fabricavit, aut etiam conſtitutione nimis tenera donavit. Si qui etiam *Ictu*, *Caſu*, *Vociferatione*, vel *Exercitatione* aliqua vehementi injuriam *Pulmoni* intulerunt; vel a parentibus *Phthiſicis*, aut *Aſthmaticis* exorti, vel ipſi tales fuerunt. Hos, inquam, omnes *Arthritis* ſæpe larvato vultu aggreditur; cumque ejus ſuſpicio ne vel minima incidit; *Pulmonis* adytum intrando, membranas ejus corrodendo; tarde crebro, at certo, perimit. His enim corporibus, *Pulmo* læſus, & debilitatus, alienum facile recipit; difficulter rejicit, itaque tandem acri, & viroſo eo corrumpitur.

III. Hujuſmodi corpora vexantur his *Anomaliis*. Utrum vero *Arthritis*, vel quouſque ea, *priuſquam ſe Regularem oſtentavit, & in Artubus unquam emicuit*, *Pulmonem* afficiat; quoniam indicia non habemus manifeſta, & fide digna, explicari nequit. Suſpicari vero licet, naturam, in iis, qui parentibus nati *Arthriticis*, una cum ipſa vitæ lampade miaſma accepere; quoties illi, ætate prima & ineunte, *Achoribus*, *Catarrhis*, *Tuſſi*, aliiſque hujuſmodi malis ſupra modum urgeantur, (eos autem crebro ſic urgeri, & morbis his alienum aliquod exterminari conſtat) miaſma, a parentibus acceptum, in natorum ſanguine retentum, ibique copiis adventitiis quotidie auctum, hiſce morbis, aliqua ex parte ablegare. Hoc autem, utrum ita revera ſit, an ſecus; ex natorum, & parentum malis ſimul comparatis, optime (tametſi, propter rei obſcuritatem, non ſine aliqua dubitatione) colligendum. Quare in *medicis*, uti dixi, *Suſpicionibus* hoc habendum, eoque magis, quoniam, data poſitaque conjecturæ hujus veritate, medicinæ *Arthritidem* expellendæ reducendæque, ætate hac tenellula, omnium minime locus inveniatur.

IV. Ad eas tranſeo *Anomalias*, quæ diſquiſitioni noſtræ magis exponantur, & pateſcant. Poſtquam *Arthriticis* paroxyſmos aliquot idoneos, & regulares ſuſtulere, non raro accidit; maxime, ſi iidem corpora modo deſcripta habent, a paroxyſmo ſive interciſo, nimis leni, vel raro, materiam in *Pulmonem* transferri νοσερὰν. In *Paroxyſmo* interciſo, vel abrupto, ſæpe per *Emplaſtrum*, *Cataplaſmum*, *Frigus*, vel externum aliquod aliud iſtiuſmodi repellens, ad τὰ ἔξωθεν retro agitur materia, cujus utique repulſioni ſtatim ſuperveniunt pectoris gravitas, & farctura, ſpirandi anguſtia, aſperæ arteriæ titillatio, tuſſis, ſputum primo tenue, poſtea craſſius; quæ quidem accidentia, qua ſunt proportione, *Pulmones* affici, & in eos humidum impelli *Arthriticum*, aperte indicant. Hæc eſt *Arthritidos* in *Pulmonem* tranſlatio, omnium maxime evidens & certiſſima.

Eſt autem ubi, *Paroxyſmo* minime abſciſſo; verum, propter ejus ſive lenitatem, ſive raritatem, mala eadem oboriantur; & dubium magis reddant, ſintne ipſa *Arthritica*, an non? Hoc autem dubium, *Arthritide* brevi poſt in *Paroxyſmum regularem* erumpente, non raro eluitur: & ea, recte nunc demum agendo, ſe nuper minus rectam fuiſſe confitetur. Ita ex *Arthritide* regulari præcedente, comitata, vel inſequente, habes de iſtarum *Anomaliarum* natura prorſus *Arthriticæ*, quibus tuto poſſis acquieſcere.

V. Porro, in hoc concordant hæ *Anomaliæ*, (uti cum iis cæteræ fere omnes) quod ſæpiſſime ſeniores, interdum media ætate viros, at rariſſime juvenes, quantum obſervatione conſtet, adoriantur. Ut de meis loquar; ex hujuſmodi laborantium numero, quem vidi, non exiguo, unum tantummodo adoleſcentem inveni; alios omnes aut ætate grandi, aut ſaltem matura, ac conſtanti.

Hujus rei cauſa minime obſcura eſt; quia, licet *Arthritide* nativa, & a parentibus ducta, ægrotantes ipſa quidem adoleſcentia, nonnunquam pueritia, dolent; hoc in *Arthritide* acquiſita non temere cernendum. Ebrietate, gula, maliſque ea moribus acquiritur; atque ideo, ante medium vitæ, raro paroxyſmos inchoat regulares perraro Ἀνωμαλίας: in ſexu vero muliebri, raro ante partus, catamenia finita.

VI. Sputi ratio eſt habenda. Primo illud tenue, nec quidem multum eſſe ſolet; brevi poſt tempore copioſius; aliquando cum humorum tanto in *Pulmonum* flumine, quantum pectus aggravet, *Pulmonem* infarciat, vocem obtundat, ſpiritus impediat, quodque, ſi diuturnum eſſe contigerit, ægri corpus attenuet, infirmet; & demum opprimat. Qua vero proportione *Sputum* excreatur, eadem fere minuitur, in extremis partibus, *Arthritis*, ſic, ut quo plus *Sputi* ejiciat ægrotans, eo minus *Articulis* afficiatur. Etſi vero iſtiuſmodi *Sputatio* maxima ex parte ſalutaris (quoties nimirum non immo-

immodica, neque temere ſuppreſſa) eſſe reperiatur, in extrema tamen ſenectute, nimiam, & pernicioſam, interdum novi, ſic, ut ea multum æger enervaretur, & demum enecaretur. Hoc autem, ut opinor, rariſſime occurrit.

VII. Nihil hos affectus eſſe *Arthriticos*, evidentius ſignificat, quam unum illud, quod ſint omnes *Arthritidi inverſa* ratione, qua paroxyſmum vel regularem, vel interruptum excipiant, vel abſentem introducant, vel deficientem ſuppleant, & quidem ita, ut quo minor, rariorve ille, eo hi majores, ut ex imminuta *Arthritide* externa, pro affectuum horum acrimonia & importunitate, internos hos affectus *Arthritica* origine eſſe conſtet; &, a miaſmate *Arthritico* pulmonem ineunte, *Tuſſim*, vel *Catarrhum*, vel *Peripneumoniam* excitari.

VIII. De *Anomaliis* hiſce ſingulatim ſumptis, jam proxime dicendum; & quidem, primo de *Tuſſi* obſervandum, illam harum omnium eſſe frequentiſſimam, quæque paroxyſmum *Arthritidis* regularem uſitatiſſime inſequatur, raro autem comitetur, niſi ægroto valde *Arthritico pulmonem* admodum imbecillem habente; hujuſmodi ego *Arthriticos*, nimirum *Phthiſicos*, ægrotantes, uno eodemque tempore tuſſientes, & dolentes, aliquando inveni. *Tuſſis* hæc *Arthritica* nonnunquam in paroxyſmum *regularem*, (materia in artus translata) ſuapte ſponte deſinit; promptiſſime vero, ſi *Cathartico* non nimis leni, ſed ſanguinem miſcente, & turbante, fuerit adjuta.

De *Tuſſi* porro aliud notavi, ſilentio minime prætereundum: nempe, in nonnullis *Arthriticis* paroxyſmum eam omnem antecedere; ægrum, dies quatuor, vel quinque exagitare; inter acceſſionis ſymptomata prænuncia jure merito cenſeri; cumque ea ſputi multum ejiciatur; (aliquando permultum ejici exploratum habui) una cum eo miaſmatis partem aliquam *Arthritici*, per *Anacatharſin*, quod probabile videtur, expelli.

IX. Huic generis *Catarrhos*, uti ſemper *Aſtma* comitatur; ita interdum *Hæmoptoe*: Immenſa ſeri copia ſpiritus viæ occluduntur, unde *Aſthma*; & in eodem ſero demum exantlando, quia *Pulmo* (ſimul cum univerſa *Pectoris* compagine) concutitur, rapide convellitur, ipſumque ſerum, acre & mordax, vaſcula exedit; ab iſta agitatione, acrimonia, fit interdum *Hæmoptoe*. Quæ tametſi ægro terribilis, horroremque ei, forſan alias meticuloſo, incutiat; minime tamen pertimeſcenda, tanquam peſſimi prorſus ominis, modo *Pulmones*, a natura εὔτονοι, nulla evidenti cauſa læſi, & curatio matura, & apta fuerit inſtituta.

X. Hæ *Tuſſes* ſæpe, & interdum hi *Catarrhi* ex intervallo aliquo revertuntur, quando nimirum miaſma, (ut eſt ſemper naſcens) in ſanguine renovatum, ac cumulatum, *Pulmoni* infigatur. Acceſſionibus his in primis favet autumnus, qui, cum illud tempus ſit, in quo, ad τὸ παροξυνόμενον & miaſma emittendum, moveri ſoleat *Arthritis*, & in quo *Catarrhi*, & *Tuſſes* graſſentur exquiſitæ; quidni hiſce noſtris favere judicetur. Unum autem hiſce omnibus ineſſe, & quidem magnopere ad eas contribuere cenſeo, nempe *Pulmonum* a natura imbecillitatem, & ἀτονίαν: unde ii, *Arthritico* miaſmati, (quandocunque fuerit in ſanguine congeſtum, & expulſioni aptum) pectus adeunti, in ſe recipiendo, arcteque complectendo, perpetuo ſunt parati.

XI. *Tuſſientibus* his *Febricula* ſeu nulla, ſive lenis eſſe reperitur; ſin eos algere, aut cardiacis nimium indulgere contigerit, (unde *Febris* ſive accedatur, ſive augeatur) *Peripneumoniam* eſt quod timeas. Quacunque vero de cauſa initium capiat hic affectus, ſigna eum oſtendentia, quæ συνδρομὴν conſtituant παθογνωμονικὴν, plane ſunt eadem, ac in *Peripneumonia* vulgari, & abſoluta, & utrum affectus hic *Arthriticus* ſit, an vero minime (niſi forte dolor *Articularis* ſimul occurrat, extraque dubium rem ponat) ex ejus *Hiſtoria* tantummodo petendum eſt. Quoties autem *Arthriticus* eſſe apparebit, hujus rei in eo curando rationem aliquam haberi, oportebit.

XII. *Anomaliis* hiſce medendi indicatio generalis, eo, quod alienum eſt, citiſſime tutiſſimeque *Pulmonem* liberat: illud autem in diverſis his affectibus, modo non uno perficiendum. In iis omnibus *Venæ ſectio* prodeſt, ubi nihil adverſatur; in teneris, & debilibus, vix unquam adminiſtranda; in morbis, & ætate fractis, ne vix unquam. *Hæmoptoe*, & *Peripneumonia* laborantibus eſt aptiſſima; præcipue *Peripneumonia*, qui omiſſa *Venæ ſectione* raro curantur. Ubicunque vero inſtituta fuerit, caute & provide cavendus eſt; ut, *Arthritidi* poſtmodum in artus expellendæ fugandæque, natura ne reddatur impar.

Proximo loco de *Purgatione* cogitandum: ea etiam omnibus hiſce malis occurrit, & probabilis videtur, ubi vires ægri conſentiunt, maxime vero, ubi corpus caſſum, & plenum; aut inteſtina ſunt immunda, & nulla fuit *Venæ ſectio*. Illa vero *Purgantia* jure merito præferenda, quæ ſanguinem exagitando, & turbando, ad *Arthritida* movendam conferant: de quibus iterum, & ſæpius alibi.

Præmiſſis his, ad ea deſcendimus, quæ *Arthritidi*, hoſpitio novo, & inepto, (*Pulmone* ſcilicet) excitandæ, & foras ejiciendæ faciant. His adjungi, & cum iis ſimul componi juvat illa, quæ, *Pulmoni* dicata, ei, ſive per *Anacatharſin*, ſive alio quovis modo inſerviant. En horum exempla.

℞. *Alcohol. M. Balſam. Capivi ana* ℈ß. *Conſ. Fruct. Cynosbat.* ℈j. *Syr. Cap. Ven. q. ſ. f.* Bolus.

℞. *Flor. Sulf.* (*vel Benzoin.*) *Chal. prædicti ana* ℈ß. *G. Ammon. ſoluti q. ſ. f.* Pil.

In *Tuſſi*, vel *Catarrho Arthritico*, (modo nulla *Febris* ſuſpicio fuerit,) ſumatur *Bolus*, vel ex *Syr. Balſamici cochl.* j. *Pil.* bis in die, cum *Decocti Pectoralis* hauſtu: quem quidem *Syrupum*, vel ejuſmodi aliquem, alias ſæpius in die lambat: alias, forma liquida ſiquidem arridet, iiſdem temporibus propinetur *Hauſtus*.

℞. *Syr. Tuſſilag.* (*vel Cap. ven.*) ℥ß. *Tinct. Sulf. gutt.* ii. *quibus probe mixtis adde Pul. Olib. Chal. N. ana* ℈ß. *Aq. Hyſſop.* ℥iß. *f.* hauſtus.

Loco *Tinct. Sulf. Balſamum* ejus *Aniſatum*, vel *Terebinthinatum*; *Balſamum Capivi*, *Gileadenſe*, *Chilienſe*, vel *Peruanum* certis ſuis doſibus adhibeantur.

Quando malum inveteravit, ad prohibendam ſanguinis colliquationem *Decoctum Corticis* aliquoties præſcripſi, in ægroti emolumentum non mediocre.

Tuſſienti proſunt *Throch. Nigri Londinenſes*, *Eclegmata*, & ad ſputum educendum, *Tuſſim* mitigandam, quæcunque tuto faciant *Artheriaca*.

Cum remediis internis dies tres, vel quatuor impertiveris; unde roboretur ſanguinis, & ad τὸ παροξυνόμενον extimuletur; ſi nulla in articulis apparebit *Arthritis*, applicetur extra, parti creberrime dolenti, *Empl. Cephalicum*, per ſe, aut cum *picis Burgund.* quantitate æquali, vel *Ceratum viride*. Sin iſta, nimis imbecillia, materiam non movebunt, & ex eorum uſu nulla *Pulmoni* fiet utilitas; validioribus opus erit auxiliis, & majori mole pugnandum. Hoc caſu *Phænigmi*, *Veſicantia*, *Setacea* poſſunt uſurpari. Eo autem modo in eorum uſu, progredi juvabit; ut a mitioribus ſemper incipias, neque niſi illa fruſta fuerint, ad ſeveriora aſcendas: cumque ſeverioribus uti neceſſum erit, non niſi naturæ permiſſu, & ſic, ut ejus vires pati poſſunt, intentandum.

XIII. Hac methodo, in his affectibus, *Pulmoni*, ut opinor, optime proſpicitur; maxime, ſi tutelæ gratia, in dorſo *Fonticulos* aperiat, ſique aere ſicco, & ventis agitato utatur æger, ſique eo omnia dirigat, ut recta perſtet *Arthritis*, & ex intervallis debitis recurſet.

Hiſce vero prætermiſſis, aut otioſe, & negligenter actis, *Tuſſis* ingraveſcit, corpus non alitur, nullus in eorum, quæ decedunt, locum ſubeuntibus, ſuccedit *Macies*: pituita, quæ principio tenuis erat, jam craſſior fit, excreatuque difficilior, & interdum cruenta. Exulceratio fit *Pulmonum*, unde, tanquam exquiſita φθίσει, oppreſſus æger, e medio excedit.

XIV. In *Peripneumonia* vero *Arthritica*, rapidiori gyro verſatur res. Inter initia, morbo protinus occurrendum; alias ſane non facile vincendo. Sanguinem cito detrahi, *Enema* poſt horas aliquot immitti, *Purgationem* die poſtero inſtitui, oportebit. *Linctus ex Oleo Amygd. d.* vel *Olea Lini*, omni fere hora delingendus. Vitanda ſunt *Emulſa*, & *Decocta* nimis frigida; ſique apparebit in artuum aliquo *Arthritis*, vel, eam educi poſſe, ſpes erit; per eam educentia conſulendum eſt ægroto. Hoc enim perpetuo ratum eſſe arbitror, *Peripneumoniam*, ex *Arthritide* inverſa, & in febrim adaucta, natam, ejuſdem *Arthritidis* expulſione, & in artus amandatione, & in viam reductione (modo hoc effectum reddere licebit) commodiſſime poſſe removeri.

XV. Non ignoro Clariſſimum *Sydenhamum*, Medicum ἰσόθεον, de ſanandis his affectibus aliter ſcripſiſſe, nimirum, metaſtaſi materiæ vitioſæ facta in *Pulmonum* lobos, intentionem medendi non ad ipſam *Podagram*, eſſe dirigendam; verum, (hoc ſymptoma, *pari modo tractandum*, *quo* peripneumonia *abſoluta*; venæ ſectione *ſcilicet repetita*, *cum* Diæta, *&* remediis refrigerantibus, *ac incraſſantibus*; *Purgandum inſuper ægrum*, *inter* venæ ſectiones, *idque* potionibus lenientibus: *Sudorem autem obeſſet*, *materiam* pulmonibus *impactam indurando*; *unde generentur abſceſſuli*, *&* *tandem ægri*

mors

mors certiſſime ſubſequitur,) At per ego Ὑγίειαν, per *Æſculapium*, per ipſius *Sydenhami* manes, oro obſecroque; quænam *Morborum Venonoſorum* (cujuſmodi ſunt hi omnes) curatio probabilior, quam per ipſius *Veneni* e corpore, vel in artus, in partes a centro vitæ remotas, & minus nobiles, expulſionem? Annon natio Medicorum omnis, ipſeque alias *Sydenhamus* ἀνεπιτήδειον, quoties ingraveſcat, & in orgaſmum evehatur, exterminari, exturbari, ejicique jubet? Annon hoc ipſum naturæ opus, eique miniſterio, & auxilio, medicorum eſſe, prædicatum eſt. Hiſce vero, tanquam baſi & fundamento, poſitis, quæ (ſecundo loco) medicina hanc alieni expulſionem magis promovere poſſit? ea, videlicet, quæ *Venæ ſectiones repetitas*; *quæ Diætam*, & *Remedia refrigerantia*; quæque *Cathartica* blanda, & lenientia, (quæ quidem omnia, ſanguinem deprimendo, *Venenum* in eo retineri faciant) ſpretis interea, neglectiſque *Diaphoreticis*, *Arthritidem* expellentibus, comprehendat: An, e contrario, quæ ex remediis calidioribus, venenum, ad naturæ votum, & propoſitum, in artus tuto extrudentibus; quæque ex *Vena ſectione* & *Purgatione*, ad hoc opus accommodatis; quæque auxiliis, extra admotis, *Arthritidem* evocantibus, ſit compoſita? Si a *Febre*, medicamentis calidis ne inferatur, erit periculum; hoc ut devitetur, miſſione ſanguinis ſufficienti, & calidorum uſu non nimio cavendum eſt; ſed neque rei ullius, propter ejus, qui incidere poſſit, abuſum; ſperanda protinus utilitas; præſertim ubi magna, & humano generi ſalutaris. Altera vero ex parte *Veneno* retento, licet depreſſo; quam exulante, & amoto, tum commodi minus, tum periculi plus, oris certum eſt: itaque eſſe, non ſuadet opinio temere ſuſcepta, ſed cogit experientia, non ſubleſtæ fidei, verum iterata, firma, & (uti mihi videtur) rationi conſona.

HISTORIA I.

Tuſſis Arthritica.

DUm hæc in manibus ſunt, memet interea conſulit e propinquo quidam, humili loco natus, annos circa quinquaginta, pectus aggravatum, vocem impeditam, & *Tuſſim* habens media ætate moleſtiſſimam. Screatu ille multum ejecit, *Tuſſi* exantlavit; nonnihil elanguit; febricitavit. Erat, quod *Tuſſim*, qua magnam, qua diutinam, qua tempeſtati non minus congruentem, ingenio & natura eſſe ſingulari, ſubmovere videretur.

Quæ per anum materiam e ſanguine leniter educerent, ex uſu medico remedia præſcripſi: quibus ſumendis, poſtquam æger dies aliquot, tam utiliter, quam ſedulo, incubuerat; novum ecce malum, improviſum, inopinatum eſt exortum, *Genu* nimirum dextri *Dolor*. Cumque didicerim, *Pedibus* illum antea, more prorſus *Arthritico*, doluiſſe; per annum autem integrum, & quod excurrit, minime; dolorem hunc *Arthritidis*, ſeſe in *Paroxyſmum* efferentis, indicium eſſe exiſtimavi. Cum brevem eum, mediocrem, neque ſatis acutum obſervaverim, partim materiæ per anum, partim per *Pulmonem* ejici, *Tuſſimque* illam revera *Arthriticam* eſſe, judicavi.

HISTORIA II.

Tuſſi *Paroxyſmi* Arthriticis *Symptoma prænuncium*.

SEnex perhonorificus, morum ſuavitate, animique integritate clarus, cum de varia, & multiformi *Arthritidis* natura, ſermones una fecerimus; de ſua, qua triginta jam annis per vices ægrotaverat, ſciſcitanti mihi confirmavit, ſe febricula, per omnem fere juventutem, quotannis fuiſſe, deinde vero rheumatiſmo, affectum; cum hoc eventu minime reticendo, quod, ex quo hic primum apparuit, illa plane deſierit, neque ſemel unquam ægrotantem ex eo tempore invaſerit.

Rheumatiſmo ut mederetur, hortatu Medici, per totam *Angliam* tum temporis, celeberrimi, *Diaphoretica* ſumpſit; iiſque affatim aſſumptis, quæ per artus hic illic ſparſa erat materia, jam articulis affixa eſt, & vulgi quidem opinione æger Ποδαγρία. Eo more *Paroxyſmus* erat, ut *articulari* (digitorum maxime) *Dolore tumoreque*, noctis unius ſpatio, excitatis, ſe oſtendere; &, omni vere, & autumno, multos annos reverteretur. Quod vero memoria digniſſimum, *Paroxyſmum* omnem prævivit *Tuſſis* importuna, vehemens, moleſta, qua, dies quatuor, vel quinque, ægrotum exagitante, multum ille tuſſiendo ſemper ejecit, & una cum pituita (quod quidem veriſimile) miaſmatis *Arthritici* partem. Cetera vero, quantum ab ægroto accepi, *Arthritis* ſe recte geſſit.

HISTORIA III.

Sputatio Arthritica, in extrema ætate nimia.

TAbernatius quidem in vicino oppidulo, per ætatem mediam & conſtantem, *Arthritide* doluit recta, & idonea; grandior autem, inverſa & *Anomala*. Nunc *Ventriculum* ea, nunc *Pulmonem* eſt ingreſſa; illi Ἀνορεξίαν, Δυσπεψίαν, nauſeam inducens, huic, *Tuſſim*. Erat *Tuſſis* admodum moleſta; pituitæ tantum movens, quantum ægrotum ætate provectum debilitaret, alimento privaret, macilentum redderet: qua vero ratione gliſcebat in viſceribus *Arthritis*, in extremis partibus ea remiſit, & quidem e veſtigio; ſic, ut de materiæ, ad τὰ ἔνδον a τοῖς ἔξω, translatione, & de his affectibus, ab eodem cauſa communi oriundis, nihil omnino dubitandum. E *Cortice*, *Marte*, & *Sulfure* præparatis, varia præcipiebantur, una cum incraſſantibus, & ſanguinem roborantibus: eo videlicet, ut in artus expelleretur *Arthritis*, itaque defenderetur *Pulmo*, natura autem viribus deficiente, (πρῶτον μὲν πάντων δεῖ φύσιος) fruſtra erant omnia. Medicamenta, utut probabilia, ſexagenario, annis & triſtitia fracto, parum profuere. Sputatio nimia, virium imbecillitate, animi mœrore, propter res domeſticas depreſſum, & medicamenta vix ſentientem. Mors abſtulit, *ultima morborum Medicina*.

HISTORIA IV.

Anacatharſis Arthritica *Salutaris*.

INeunte ſæculo ſupra milleſimum ſeptingenteſimo, ad presbyterum *Exomenſem* arceſſor, qui, eo tempore quadragenarius, conſtitutione tenerrima, & jam annos ſeptem *Arthriticus* fuit. Paroxyſmo dudum graviſſimo affectus eſt, manus, pedes, genu alterum obſidente, eoque adhuc conſiſtente, mox apparuit *Catarrhus*, nares, os, pulmonem, more pene *ferino*, obruens. Hinc *pectoris* farctura, ſpiritus difficultas, *Tuſſis*, ſputum primo tenue, poſtea craſſum & copioſum, & imo pectore, magnoque cum molimine eductum. Quemadmodum illud σωιέδρλον (*Sputum* volo) increvit, ad eundem plane modum & rariorem, ſigna pure *Arthritica* (id eſt, *Dolor* & *Tumor Articularis*) ſunt minuta. Ut *Arthriticum* miaſma aliqua ex parte per *Anacatharſin* expelli, compertum habeatur.

Ad *Tuſſim* mitigandam, & *Sputum* ſimul movendum, *Syrupum Balſamicum* & de *Meconio*, ſæpius in die lambendos; & *Pil.* hora ſomni, ſed modica quantitate, *Styracinas* dedi: Quod humorum nimiam inliberet *Colliquationem*, & ab ea ſanguinem tueretur, *Decoctum Corticis*, iiſdem *Syrupis* dulcatum, imperavi: quæ cum fructu, & emolumento non mediocri adhibebantur.

Biennio poſt, ab una eademque cauſa evidenti, nempe frigore, & *Articulis*, & *Tuſſi* laboravit æger; eoque procul dubio magis, quoniam, cum autumnus eſſet, ille ſanguini depurgando non parum faveret, is erat dolor *Arthriticus*, quo nunquam huic *Arthritico* major, nunquam acerbior; ea vero *Tuſſis*, quæ, ſputatione multa, & pituita larga vi emiſſa, dolorem penitus abſcinderet, ejuſque cauſam, per *Anacatharſin*, amoliretur. Cujus rei veritas vel hinc eliciatur, quod doloris interruptio *Sputum* derepente ſequeretur, & pari paſſu comitaretur. Hujus *Sputi* movendi citandique gratia, *Opobalſamum*, ex *Syrupo Balſamico* ſæpius in die, non ſine fructu, datum eſt. Omnia denique ſic comparata ſunt, ut *Arthritidi*, per *Pulmones* fugam molienti, via pateſieret. Ex ſententia res ſucceſſit.

HISTORIA V.

Peripneumonia Arthritica.

MAtrona lectiſſima, ſanctiſſima, majores habens inter Aborigines *Damnonios*, ſtirpe tam nobili digniſſima, *Pectore* a natura brevi donata, nonnullis ejus affectibus, ea de cauſa proclivis eſſe viſa eſt. Quæ, ab ipſo vitæ initio, *Pulmonem* illius ingredi, *Tuſſimque* facere ſueta fuit pituita, craſſiorem jam, & ætate progredientem ægram, magis aggravavit. Hinc *Tuſſis* illi, per ætatem omnem mediam, permoleſta; hinc *Dyſpnœa* fere perpetua.

Vitæ annum circiter quinquageſimum, ceſſante *Tuſſi*, locum ejus ſupplevit *Dolor Artuum* erraticus. Tumuerunt digiti, doluerunt articuli, præſertim *Genua*, & *Carpi*; qui interdum tumore, ſed in omni paroxyſmo dolore ſunt affecti. Ruboris, ſplendoris interea nihil unquam eſt viſum.

Cum materia crebro *Subjectum* mutaverit, nunc quæ extra, nunc quæ intus ſunt, obſidens; frequenti obſervatione palam factum eſt, ea foras erumpente, & in *Artubus* ſubſiſtente, *Pulmones* eſſe tutos, *Reſpirationem* integram: contra, intus agente materia, immunes eſſe artus. *Tuſſienti* nihil magis profuit, quam *Trochiſci nigri Londinenſes*, & iſtiuſmodi pharmaca pituitam educentia. Potioni fuit pomaceum, cereviſia longe commodius. Nihil algore pejus, hoc enim ſpiritus brevi impeditus, ægra pene ſtrangulata.

Cum iter hinc in locum, carbonibus & fumo celebrem, facere decreverat; Plethoricæ, *Tuſſienti*, *Aſthmaticaque* ſuaſi, ut, priuſquam inciperet, ſanguinem detrahendo, ventrem inaniendo, *Sputum* movendo, materiam in artus vitioſam expellendo, itineri (quando hyems erat) inauſpicato, civitati *Tuſſientibus* infeſtæ, ſe quodammodo paratam redderet. Prætermiſſis autem hiſce, *Tuſſis* itinere adaucta eſt, fumo ſpiritus impeditus, ut, accedente ad hæc febre, (Medico longe nobiliſſimo fruſtra vocato) vita paucis poſt diebus cederet.

Per *Tuſſim* veterem & humidam, id, quod alienum erat, naturam exterminaſſe; ſicque articulis pepercisse, non improbabile eſt: per abruptum *Articularem* morbum, ejuſque materiam *Pulmonibus* impactam, fieri *Peripneumoniam*, interfici ægrotantem, manifeſtum eſt.

HISTORIA VI.

Catarrhus, Aſthma, Tuſſis Arthritica, *per Humorum in Artus* Αἰτίασιν, *& deinde Evacuationem, mitigata, ſublata.*

ABhinc annos tres vel quatuor, forte mihi obvenit hujuſce Tituli Hiſtoria, niſi fallor, obſervatu, memoratuque digna. Erat in ſuburbiis *Totoneſii*, de meliore nota, vir, olim athleticus, valentiſſimus, corpore quadrato, conſtitutione firma, ſenectutem eo tempore ingreſſurus; qui ſeptem annis algere, & levi quavis ex προφάσει tuſſire ſolitus, hunc in modum ſæpe graviter afflictus eſt. Frigore quod *Tuſſim* & algorem creberrime præcurrit, interdum etiam effectum eſt; ut per artus dolor incertus, & erraticus pervaderet; ut internodia, ſive articulorum intervalla, magnopere pungeret, ac ſi eſſet rheumaticus; ut aliquando *Articulos*, (præſertim *Humerum*, & *Coxendicem*) morderet: cum dolore tumor. Rubor etiam interdum *articularis* erat, ut de mali natura nulla reſtaret dubitatio.

Olim hic illi valetudinis ſtatus erat: nuper autem, interciſo, neſcio qua de cauſa, in extremis partibus dolore, tanto in *Pulmonem* impetu & copia, morbi infuſa eſt materia, quanto raro advertatur. Seri vi immenſa pectus aggravatum eſt; tuſſiit æger indeſinenter, & quidem enixe. Non niſi difficillime ſpiravit, neque niſi erecta cervice. Sæpe tuſſienti deliquit animus, neque ſpiritus, (cogitandi munus exercentes,) agitati jam & profligati, priſtinum ordinem cito recuperarunt. Sputum modo tenue, & ſalſum; modo ſanguine, ex tuſſis importunitate, 'interſperſum. Facies pallidior, corpus attenuatum.

A quo tam mire affectum eſt *Pectus*, id eſt, per menſes duos; vel tres noviſſimos, nullus in extremis partibus (qui tamen alias creber eſſe conſueverat) *Dolor*: nullæ querelæ. Quibus omnibus recte ponderatis; uti etiam quod a patre, poſt homines natos maxime *Arthritico*, gigneretur æger; ea fui ſententia, non alium eſſe morbum, quam *Arthritida* vetuſtam, membra olim ὀρθῶς nunc *Pulmonem* ἀνωμάλως excruciantem; neque facilius expeditiuſve poſſe illam removeri, quam ejus materiam, *Pulmonem* occupantem, in membra; ſedem illi propriam, quaqua poſſit arte, expellendo reducendoque.

Ita mecum arbitratus, poſt *Venæ ſectionem*, utrique malleolo *Phœnigmum* (*ex Fermenti veteris part. iv. Seminum Sinapios, Fimi Columbini, Raſ. Radiculæ, Cacum. Rutæ ana p.* i. *Aceti Vini albi q. ſ.*) calidiſſimum applicui, frigidum uſque renovavi, donec tumor utriuſque pedis eſt exortus. Tumori hic illic facto, vel quam proxime eum, admovi *Epiſpaſticum*. Hæc, ut *Arthritis* evocaretur, ut autem expelleretur, eodem tempore Ποδαγραγωγὰ præſcripſi.

℞. *Pul. Gaſcon.* ʒß. *Ther. Androm.* ℈i. *Balſ. Per. gutt.* v. *Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus, veſpere ſumendus cum Julapii Hauſtu. Interdiu vero, loco Theriac. Chal. N.* ℈ß. *cum prædictis, forma pilulari, ex Syr. Balſam. cochleari. Pro potu ordinario Decoctum Pectorale, ex Rad. Helenii Cond.* ℥ß. *Eryng. C.* ℥i. *Raſ. C. C. Eb. ana* ʒiij. *Balſam. Tolut.* ℥ij. *Sem. Coriand.* ʒij. *Aq. Hordeat.* ℔iij. *ad* ij. *incoctis. Ad Tuſſim mitigandam Eclegma datum eſt, (ex Syr. Balſam. de Mecon. ana* ℥iß. *Tinct. Aurant.* ʒij.) *ſæpius uſurpandum. De Tuſſi caveret, monui; ut ab ejus acrimonia ne Pulmo læderetur; ideoque Bechicis ſæpe uteretur.*

Hiſce poſitis, & jure meo præceptis, medendi viæ ægrotum commiſi; ea ſpe plenus, ſi *Pulmones* adhuc integri & ſani eſſent, ſique ad τὰ ἔξωθεν humor transferretur, ſervari poſſe reſtituique ægrotantem, ſi aliter res fuerit, occubiturum.

Dolori, ſiti, & languori, a *Phœnigmorum* uſu ortis, propriis remediis; *Paregorico* leni, *Decocto* ſitim extinguenti, & *Julapio Cardiaco* medetur.

Phœnigmorum ope tumor factus eſt utriuſque pedis, ad uſque ſuras, egregius, immenſus. *Veſicantibus* ſeri non parum elicitum eſt. Quod vero maxime auſpicatum, & ominis erat optatiſſimi; qua ſerum elicitum eſt, ea penitus proportione mitigata *Tuſſis*; ea reſtitutum eſt *Pectus*. Qua de cauſa *Veſicantium* ulceribus, cito nimium exſiccatis, (ut, quod ineſſet tumoribus ſeri, penitus educeretur) in utraque ſura *Setaceum* meo conſilio factum eſt. Hinc juge ſeri flumen: quicquid ab *Epiſpaſticis* defectum, hinc ſuppletum eſt.

His auxiliis, extra, intus, ſimul ſemelque adhibitis, factum eſt; ut a *Tuſſi*, ab *Aſthmate*, a pectoris gravitate, ceteroque ejus malo omni liberaretur æger: eorum autem loco ſubortus eſt *Humeri Dolor* plane *Arthriticus*; iſque, ſi conſideremus ſerum nuper evacuatum, ſatis acutus.

At quia longa morbi obſidione *Pulmones* enervatos, & debilitatos eſſe jam liqueret; propterea (tutelæ gratia) quando *Setacea* ſerum emittere jam finierant; utroque ſpinæ latere, inter omoplatas, aperiri *Fonticulum*, magno certe ægri cum emolumento, juſſi, & *Hydragogum* aliquoties adhiberi.

Hac ille medicina, morbo certe ancipiti, & periculoſo liberatus, habitum & colorem brevi tempore bonum obtinuit, omnino convaluit; neque ſubleſta fide teſtabatur, *Rheumatiſmum* illum veterem, quo per annos alioquin multos ſe gravari æger opinatus erat, *Arthritidem* revera eſſe erraticam; nec non illum *Pectoris* affectum, iſtius eſſe *Arthritidos* Ἀνωμαλίων. Sic opinari ſuadet Hiſtoria morbi; ſic curatio.

CAPUT XII.

De Phthiſi Arthritica.

Art. I. AFfectuum in pulmone *Arthriticorum* proximus, longeque periculoſiſſimus eſt φθόης: quæ, ut permulta habet cum abſoluta *Phthiſi* communia; (ita quidem propria, ſive cauſam ejus continentem, ſive medendi methodum intueamur) tam multa, momentique tam magni habet, ut eam præterire nefas æſtimetur. Hujus autem morbi hæc conditio eſſe ſolet.

II. *Arthriticus*, ex materia vitioſa, vel per cauſam aliquam externam in *Pulmonem* repercuſſa, vel per ejus imbecillitatem allecta, acceptaque; primum, pectoris gravitate, *Dyſpnœa*, & raucedine corripitur: deinde, ſputum excreatur; quod, initio tenue, paulatim craſſeſcit. Progreſſu temporis, caro flacceſcit, ſimili fere proportione, qua craſſum id ejicitur, & paulatim abſumitur; vires enervantur. Interea vero dum iſta fiunt, nullus in extremis partibus tumor, dolor nullus articularis; aut ſi ullus acciderit, parvus, & brevis ſpatii,

appa-

apparet. Creſcit autem faciei pallor, & corporis univerſi macies; & comitem, (propter vaſa, frequenti, & violenta *Tuſſi* exagitata, & diſrupta,) interdum nanciſcuntur *Hæmoptoen*. Demum, calor hecticus exoritur, cum pulſu celeri, cute arida, præſertim veſperi; quibus mane ſuccedunt ſudores ſymptomatici. Atque ita æger, tuſſe pertinaci, ſputatione multa, ſudore colliquante, *Diarrhœa* impatibili, nec quavis arte diu ſiſtenda, vel (ſi non ſit *Diarrhœa*) tumore pedum aggravatus: &, tanquam exquiſita *Phthiſi*, certe ei ſimillima, oppreſſus, cum morte, ærumnarum requie, vitam miſerrimam commutat.

III. Etſi vero ultimum hujus *Phthiſeos* ſtadium, ab exquiſitæ ultimo, (tanta earum inter ſe convenientia eſt) vix poteſt internoſci, aut ſignis diacriticis diſtingui: duo ſunt, in ejus ſtadiis prioribus, (incremento nempe, & ſtatu) quæ *Phthiſi exquiſitæ* raro conveniant, aut de ea dici mereantur.

Unum eſt, quod, aliter quam *Phthiſis exquiſita*, quæ adoleſcentum, aut juvenum morbus eſſe, neque alia, quam firmiſſima ætate, facile reperiatur, hæc noſtra *Phthiſis*, e contrario, adoleſcentes raro aggreditur; ſæpius autem conſtantes, & interdum (quod de *Exquiſita* nondum videre licuit) viros natu grandiores: mulieres autem maturius, propter naturæ privilegia, (partus ſc. & catamenia; quæ tum *Arthritida*, tum *Phthiſin* arcent) maturius ceſſare ſolita.

Alterum, quod *Calor Hecticus* (qui in *Phthiſeos* exquiſitæ ſtatu, & initio, gravis eſſe ſolet, reliquaque interdum ſymptomata præcurrit omnia) ſerius in *Phthiſi Arthritica*; nec quidem uſitate ante ſputum largiter excreatum, corpuſque eo debilitatum, oriatur. Cujus quidem φαινομένου ratio, partim ex jam dictis (hunc affectum non niſi annoſiores, id eſt, ſanguine frigidiori præditos, invadere) eliciendum partim ex eo, quod *Arthriticorum*, ſiquidem juniores fuerint, ſanguis, propter frequentes *Arthritidis* paroxyſmos, neque temere incendatur, nec quidem incenſus adeo exæſtuet: Et quidem *Phthiſis Arthritica* lenta eſſe ſolet, neque multa *Febre Hectica*, niſi ultimo vertente ſtadio, comitata.

IV. Prædicto fere modo res agitur, quoties in *Pulmonem*, a natura debilem, miaſma *Arthriticum*, gravi aliqua urgente cauſa externa, impellatur; aliave quavis ei infigatur; neque medicina ſatis efficaci, vel ſatis opportuna, removeatur.

Interdum autem ad *Pectus*, non adeo recta itur; verum, a τοῖς ἔξωθεν, ad τὰ ἔνδον, & retro, variæ ſunt itiones, & reditiones; eæque, non niſi annorum aliquot ſpatio, peractæ; donec denique, poſt *Tuſſes* varias, graves, & importunas, ſuccedit *Phthiſis*, abſolutæ ſimilis, *Arthritica*. At, ubi *Pulmonis* ἀτονία eſt, & medicina tempori fuit adhibita; materiæ vitioſæ partim in artus exturbatur, ſcreatu partim ejicitur; *Pulmones*, crebris inſultibus debilitati, ſanantur: æger & colorem, & robur priſtinum acquirit. Quibus autem modis hæc præſtari poſſint, ſtatim exponetur.

V. Ex ſupra dictis (ut opinor) liquet, nullo modo hujus morbi indolem, & ingenium, poſſe magis patefieri, quam per ejus Γενεαλογίαν. Quæ enim dixi, illi propria, quando neque ſemper, neque ſoli competant; atque adeo fidei non ſpectatiſſimæ perpetuæque, verum e diverſo dubiæ, ſint habenda, ut de morbi hujus ingenio conſtet, quæ illi cum *Arthritide* neceſſitudo; quæ conjunctio: quam illa prope *Paroxyſmum* excipiat; utrum e veſtigio, an e longinquo; utrum, & qua de cauſa, interciſum, an vero deficientem ſuppleat, & ejus vicem gerat, pro ejus declinatione, increſcens: Ne plura, utrum ejus ratio, *Arthritidi* rectæ ſit, & quatenus ſit, inverſa, ſedulo quærendum eſt.

VI. Curatio poſtulat ut levetur; ut hoſte infeſtiſſimo, quam citiſſime, liberetur *Pulmo*: id autem modis alio alioque tempore diverſis, & quam in *Arthritica Tuſſi* aliis, elaborandum eſt.

In principio morbi, uti *Tuſſis* urget, & tantum in propinquo φθίσις eſt; multum a *Phlebotome* & *Catharſi* rite factis, expectare licet. Hiſce poteſt fieri, ut e corpore exturbetur, vel minimum ut e *Pulmone* eruatur id, quod alienum. At quia non ſemper hoc effectum eſſe, nec evacuationibus illis commode confiditur; ita illæ fiant, oportet, ut *Paroxyſmi* regularis excitandi habeatur ratio; id eſt, intra modum: ne natura nimium debilitetur, & expellendæ *Arthritidi* impar reddatur.

Poſt ſanguinis detractionem, & alvi ductionem; alteram nempe, vel utranque; vel, ubi inutiles cenſebuntur, iis omiſſis, ad alia confugiendum, bechicis, & ποδαγραγωγοῖς utendum: His, ad materiæ in artus expulſionem; illis, ad expuitionem. Hos in fines *Linctus* (ex *Ol. Amygd. dul. rec.* vel *Ol. e Seminibus Lini*, & *Syrupo Balſamico*, vel *de Praſſio*, vel *de Rapo*, *aliove quovis Sputum movente*) componendus; & hora quaque altera, tertiave, ad cochleare unum adhibendus. Atque ubi nulla febris indicia repugnant; *Pilulæ ex Pul. Gaſcon. Chal. N. Succo Glycyr. Calſ. Peruan. ſexta, vel octava quaque hora*, adjectæ, iſto ex vehiculo ſumantur, & in potionem ordinariam *Apozema* detur *Pectorale*: vel, in forma liquida, cochleari *Eclegmatis* inſtillari poſſunt, octava, quaque hora, *Balſ. Peruan.* vel *Tinct. Sulf. gutt.* x. &, intervallo omni medio, *Chal. N.* gr. vi. *vel* viii.

Eo vero uſque calidis hiſce remediis utor, quoad ſiverit a febre periculum, & *Arthritidis* expulſio poſtulaverit. Et quidem eo lubentius hac via progredior, quoniam a calidis hiſce, præſertim in ſenioribus, & *Arthritide* crebro recurrente depreſſis, non magnum unquam oriri periculum obſervavi; &, ſi quod unquam extiterit, deſubito tolli poſſe, non vana ſpes eſt: at commodum e diverſo uberrimum eſt, adverſis hiſce longe uberius. Et, ne medicina hæc noſtra, tanquam nimis calida, & *Phthiſis* inepta, male accipiatur; ſancte profiteor, me ea proſpere, magnaque ægri cum utilitate, plus ſemel fuiſſe uſum: cujus ego rei ſtatim exempla proferam.

Si vero febris, ſeu per ſe, ſeu pharmacis excitata; quam ad rem præſentem opus fuerit, major exardeat, *Pulmonique* φλόγωσιν intendat: ei, per detracta iſthæc calida, per *Enemata*; per ſanguinis miſſionem; per *Corticem Peruanum*, tempori adhibitum, &, quandiu incurſat febricula, repetendum: perque alia, quæ *Peripneumoniam* tenuare ſolent, eſt cavendum. Neque enim *Arthritidem* ex *Pulmone*, niſi tuto, licet amoliri; neque vitæ, niſi per ei conducibilia proſpicere. Febre vero tenuata, medicina jam dicta (quoad commode fieri poteſt) ſimilis, in uſum denuo vocanda.

Quando remediis iſtiuſmodi internis, (*Arthritidem* expellentibus, una cum *Bechicis*) dies aliquot teruntur, nimirum duo, vel tres; citiuſve ſi, in articulo & τῶν ἄκρων aliquo dolor fuerit excitatus; articulo jam affecto, vel qui ſæpius efficitur, extra id, quod materiam educat, applicari par eſt; eo, quo, in Capite præcedenti, aliaſque paſſim, modo declaratum eſt. His autem eo magis inſiſto, quoniam ab antiquo commendari video, veterumque uſu confirmari. „ *In tabe, ubi vehementior noxa eſt, ac neque Febricula, neque Tuſſis* “ *quieſcit, tenuarique corpus apparet, validioribus opus* “ *eſſe auxiliis*, inquit, (a) *Celſus*: *& exulcerandum* “ *ferro candenti, ſic ne ſaneſcere ſinas Ulcera, niſi Tuſſis finita fuerit*. Quod quidem auxilium, etiamſi acre & ſeverum, tamen, ut in *Phthiſi* abſoluta commodum; ita in hac noſtra, propter venenum intus contentum, eliciendumque, commodiſſimum.

Unum hic monendum, ægrotantibus hiſce ponderis & momenti non exigui: *Opiata*, licet vulgo *Phthiſicis* utiliſſima, in hoc caſu ſuſpecta eſſe, neque copioſa tempore præſcribenda: ne videlicet miaſma *Arthriticum*, jam in *Pulmonem* inditum, eo loci infigant. Dentur itaque ſic, ut *Tuſſim* ſupra modum importunam inhibeant, & quietem ab ea tutam concilient. Quod autem *de Opiatis* dictum, id etiam de iis, quæ pituitam faciant craſſiorem, quæ *Pulmonem* obſtruant, eique impedimento ſint; ex parte aliqua dicendum.

Quoties hac, vel hujuſmodi via, in extremas corporis partes amovetur *Arthritis*, mirum quantum inde levetur *Pulmo*; nihil, ut opinor, ægrotantibus his commodius; quo enim magis *Articulum* illa mordet, eo minus *Pulmonem*. Vidi equidem *Tuſſim* hac arte primum fieri tolerabilem; ſputum minui; utrunque poſt auferri; vidi reſtitutam oculorum aciem, εὐσαρκίαν, εὐχροίαν, & a *Phthiſi* incolumitatem. Quæ quidem omnia, quo certiora fiant, opus erit, *Arthritidem* tam expellentia, quam evocantia (id eſt, tam interna, quam externa) continuare; donec omne id, quod naturæ alienum eſt, e *Pulmone* fuerit dimotum.

VII. Quoniam vero *Pulmonem*, pituita diu gravatum, enervari debilitarique neceſſum erit; ad ejus robur inſtaurandum, cum primis facient *Aquæ ferratæ* per urinam exeuntes, & *Aer*. Finito igitur *Arthritidos* paroxyſmo regulari, aliaſve æger reſtitutus, prophylaxeos ergo, bibat per menſem integrum iſtiuſmodi *Aquas*; Sin earum copia non detur, vel ex ægroti re civili non ſit, eas bibere, bibat omni mane *Fol. Teæ Infuſi* quaſi ſelibram, per menſes aliquot. *Cereviſia Herbis pectoralibus*, *Hederæ nempe terreſtris Linguæ* Cervi-

(a) Lib. III. Cap. XXII.

Cervinæ, *Capilli Veneris*, *Abietis*, *Cupreſſi cacuminibus*, *Bardanæ*, *Dauci Sylveſt. Seminibus*, *Juniperi Baccis*; *Milleped. ſiccatis medicata eſto, & potioni detur ordinariæ.*

Aeris gratia, commodiſſime *Topoſamum* ex *Iſca* itur; quoniam ille, maritimus, *Pulmoni* benigniſſimus ſit; & naturæ raro *Tuſſi* vexentur; rariſſime *Phthiſi* moriantur. Si ægri imbecillitas, aut loci ratio aere maritimo uti non patitur, equo vectari, & quidem ſæpius, juvabit. Aerem vero profuturum arbitror, tam quia ſpiritus animales recreat; quam quia *Pulmonem* ſubintrando, eum roborat confirmatque. Proſunt etiam *Frictiones*; modo vehementer, bis terve in die, perfricentur externæ partes. Proſunt *Fonticuli* in dorſo magni, aperti, juges. Placet *Sorbitio* ex *Chocholata*, adjecto, ſi lubet, *Ovi Vitello*. Cavendi vero, & quidem maximopere, *Catarrhi*; ne miaſma, denuo germinans, & in ſanguine renovatum, ii ad *Pulmonem* abripiant: quod quidem hiſce laborantibus, ſi frigoris ſint impatientes, (uti ſunt plerique omnes) non inuſitatum; præſertim eo temporis ſpatio, quo repetere ſolet paroxyſmus.

Hac de cauſa, præter jam dicta, quæ *Pulmonum* tueantur, *Pectoralia*; quæque in primo *Phthiſeos* ſtadio, cum fructu adhibeantur; iſtiuſmodi reliqua frequenti ſint in uſu, quæ contra hoſtem non jam victum, quam repulſum, & viribus redintegratis inſultus iteraturum, eos defendant. Quare, per anni dimidium hyemale, *Decoctum L. Saſſafræ, cum ejuſdem Cortice, Rad. Chinæ, & Sarſæ, bis in die ſumatur.*

VIII. Hæc de *Phthiſi*, a miaſmate *Arthritico*, per ſanguinem, cum *Pulmone* communicato. Siquis autem *Phthiſin Arthriticam*, a fermento e nervis ſuppeditato ortam, ejuſque indolem, & tractandæ modum intueri velit; clariſſimi adeat *Mortoni*, collegæ, dum viveret, amiciſſimi *Phthiſiologiam*, Lib. III. Cap. XI.

Ut autem pateat, antiquitati non latere, materiam *Arthriticam* in *Pulmonem* aliquando invehi, & morbum ei incutere quam graviſſimum, fluxionis *Arthriticæ* mentionem fecit (a) *Galenus*, primum per univerſum corpus oberrantis; tum a *Pulmonibus* ad ſe attractæ, donec æger fuerit ſuffocatus, idque ſe in multis exploratum habuiſſe.

HISTORIA I.

Phthiſis Arthritica *lethalis*.

INeunte anno ſuperioris ſæculi noviſſimo; fœmina *Cliſtenſis*, e multis una, fere quinquagenaria, me vocari voluit. *Tuſſis* illi fuit, eo tempore graviſſima; cum ſputo, interdum ſanguineo, ſemper autem, quoties ab imo pectore decurreret, craſſo, & purulento. Reſpiratio porro difficilis, vox tremula, & (ab imbecillitate) cum clangore quodam: pedum item tumor, pulſus debilis, & necticus; tabes univerſalis, virium proſtratio fuit; ut in ultimo *Phthiſeos* ſtadio ægra; *Febris* autem mitior, quam in *Phthiſi primigenia* affectis eo morbi tempore ſolet, eſſe videretur.

Difficillimi, & jam obfirmati hujus morbi originem, & cauſam antecedentem, inquirenti perſcrutantique mihi, ipſa narravit, matrem ſibi fuiſſe diu multumque *Podagra* cruciatam, eaque demum extinctam: ſibi autem ipſi, ante annum, & quod excurrit, tumere tarſum, & pedis convexum; atque adeo rubere, nitere, dolere: ſed, cum mature nimis tumor aut evaneſceret, aut repelleretur, quod *Tuſſis*, (qua, per multos ante annos, fuiſſet identidem afflicta) deſubito ingraveſcens, *Phthiſi* viam aperuerit; ut a materia *Arthritica*, pedem languide nimis afficiente, in *Pulmonem* irruente, longaque eum obſidione ſubvertente, *Phthiſin* hanc oriri; &, (auxiliis medicis, ſive neglectis, ſive inſcite uſurpatis) inveterare, res eſſet fide omnino digna, paucis poſt diebus, e vivis exceſſit ægra, *Phthiſi*, ſed *Arthritica*, quæ vero a primigenia *Phthiſi*, non facile diſtingui poterat, oppreſſa.

HISTORIA II.

Phthiſis Arthritica *Medicamentis calidioribus ſæpe levata*.

MErcator *Exonienſis*, gracilis, *Arthriticus* natura factus, ætate conſtanti leves habuit paroxyſmos; extrema vero, & decrepita, jam diu nullos. Bellum pax ſecuta eſt, omnium opinione alma, tranquilla, ſalutaris. Sed (ut eventus comprobavit) dubia, ſed fide Punica. Aliquando poſt (Septembri MDCCIII.) ſuborta eſt ſputatio, cum aliquo ſpiritus impedimento, cum *Pectore* gravato; ſed, ex craſſa mane pituita, aſſatim citata, exantlataque, ad tempus aliquot immuni. Languit appetitus; flaccuerunt artus; obtuſa fuit oculorum acies, & decolor vultus. *Tuſſis*, ſed *Arthritica* eſt; & *Phthiſis*, ultima ſenectute, tempore prorſus inuſitato, incipiens.

Ut contra hoſtem, atrocem & truculentam, ore larvato redeuntem, me paratum habeam, præmiſſo, ad inteſtina leniter inanienda, *Eccoprotico*, *Infuſi amari alterantis coch. v. Tinct. M. gutt. xv. bis in die. Tinct. vero Sulf. gutt. xii. ex Syr. de Succo Eryſim. coch. i. hora ſomni, cum Julapii Pectoralis hauſtu; demittenda meo jure præcipio: Spiritus item Vol. Oleoſi guttas ſubinde aliquot, cum veteris Malacani hauſtu.* Eo nempe hæc omnia, *Phthiſicis* raro præſcripta; ut medicamentis hiſce calidioribus, in artus, ſiqua fieri poſſit, hoſtis expellatur. A præſcriptorum uſu melius certe ſe habuit; tumuere pedes; levatus eſt *Pulmo*; tuſſis eliſa.

Menſe primo Decembri, neſcio qua de cauſa, detumuere pedes; *Catarrhus* ortus eſt propemodum *ferinus*, cum ſputo tenui copioſo. Ut humorum partim eliminaret, *Decoctum Sennæ* (*duplicatæ*) *Gereonis*; partim, ad τὰ ἔξωθεν, ut amandaret, *Bolum e Pul. Rad. Ari C. ℈i. &c. cum infuſi amari hauſtu*, horis duabus medicinalibus ſumendum dedi. Medicamenta ex voto profuerunt: pedibus iterum paulo poſt, ab eorum uſu, doluit æger.

At vere ſequenti, (qua anni tempeſtate inſultus iterare ſolita eſt,) cum jam plane ſiluit *Arthritis*, in illius locum tanquam ſublecta, *Tuſſis* recruduit, importuna, pertinax, cum ſputo tenui, raucedine, tracheæ titillatione fere perpetua, ſpirandique difficultate: Ad quæ *Pomacei*, ægro gratiſſimi, uſum pene quotidianum nonnihil conferre, veriſimile eſt. *Tuſſis* iſta negligenter habita (toto enim ſeſquianni ſpatio, nihil unquam medicamentorum, uti docuit, aſſumptum eſt) *Tuſſis*, inquam, inveteravit; caro abſumpta eſt, pulſus plane necticus. Menſe Julio MDCCI, iterum arceſſitus, ea, quæ ſequuntur, adhibui; bis ſcilicet in die, *Decocti Corticis Calybeati ℥iv. cum Syr. Balſamici ℥i. Aq. Cin. fort. ʒi. Hora vero ſomni Tinct. Sulf. gutt. x. e ſeq. Ecligmatis cochl. i. cum Jul. Pectoralis hauſtu.*

℞. Syr. de Mecon. Balſam. Aq. Hyſſopi ana p. aq. miſce: de quo inſuper Ecligmate, nocturno tempore, ſæpius ad deliniendam Tuſſim pitiſſet. Cerevíſia Cacuminibus Hed. terreſt. Rad. Chinæ, Sarſæ, Eryng. medicata erat. Inter Omoplatas, utroque Spinæ latere Fonticulus, ſex piſorum capax, aperiebatur.

Medicamentis hiſce dies xx. uſurpatis, micuit oculorum acies, vultus εὐχρόηκε, remiſit *Tuſſis*, largiter ex intervallis faciens pituitam. Hinc pectus liberum; hinc εὔπνοια. Pro hectico, calor mitis, blandus, benignus, plane naturalis, cum diaphoreſi, tam utili, quam jucunda. Verbo dicam, omni ex parte ſanior evaſit æger, & a *Phthiſi* viſus eſt incolumis. At eheu! ſenibus incerta res ſalutis: autumno proxime ſequenti, ſine cauſa evidenti ulla, in *Diarrhœam* incidit, gravem, & impatibilem, excrementis liquidis, & bilioſis ſignatam, quæ, alvus indurantibus ſuppreſſa, brevi recurrit; &, una cum tumore pedum hydropico, naturæ ſubverſionem oſtendens, ægrum, ætate grandem & imbecillum, media hyeme occidit.

HISTORIA III.

Phthiſis Arthritica *incipiens curata*.

MEmorabilis certe Hiſtoria Dominici *C.* ex Inſula *Iſcana*, adoleſcentis ſeptem ſupra viginti annorum patre *Arthritico* procreati, gracilis, teneri; frigus ſine injuria non facile tolerantis, & diu *Phthiſici*. Ante triennium *Arthritide* correptus ille, anno noviſſimo (tanta morbi fuit pertinacia, pedum, manuum alium aliumque digitum invadentis, & viciſſim

occu-

(a) Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν φαρμάκων, ὅσα εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος οἱ ποδαγρῶντες πίνουσι, τὴν μὲν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ ῥεύματος φορὰν κωλύει γίγνεσθε, οὐκ ἐξαναλίσκοντα δὲ τὴν περιττὴν ὑγρασίαν, ἄλλου τινὸς μείζονος νοσήματος γένεσιν ἐργάζεται: Πλανωμένου γὰρ ἐν τῷ σώματι τοῦ ῥεύματος ὁ πνεύμων ἀεὶ κινούμενος διὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκην, καὶ διὰ τὸ μανὸν τοῦ σώματος δέξασθαι τὸ ῥεῦμα ῥᾳδίως δυνάμενος, τὸ πᾶν αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων, οὕτω πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ ἱστορικῶς ἐπὶ πολλῶν ἐγὼ τῇ πείρᾳ κατέμαθον. De Theriaca, Lib. I. Cap. XV.

occupantis) vix binos menſes egit immunes. Paroxyſmi non ex illo fuerunt genere, quod inflammatione ; cæteroque iſtiuſmodi ſatellitio more ſuo ſtiparentur ; quin potius lenes, mites ; quique in longum idcirco tempus extraherentur. Quoties animus (is autem creber fuit) pedibus imminentem antevertere paroxyſmum, tibialia ne vel lectum ingreſſurus exuere conſuevit ; tam noctu, quam interdiu gerens; neque ſine ſucceſſu; hoc enim artificio, *Arthritidem*, paroxyſmum molientem, identidem protelavit.

Hujus ſæculi initio, mitius ſe habuit *Arthritis*, & diutius ſolito conticuit : *Pulmonem* interea obſedit pituita; quæ ſpirandi intulit difficultatem, anhelationem immodicam, pectoris gravitatem, *Tuſſim*, ſputum, tam mane craſſum, quam etiam copioſum. His acceſſit faciei pallor, univerſi corporis imbecillitas, languor, & in propinquo *Tabes*.

A materia *Arthritica* pectus aggravante, malorum hanc catervam induci, luce clarius fuit meridiana; neque enim tunc primum iſtius in *Pulmonem* metaſtaſin, etſi nunquam antea tam magnam, & tam moleſtam, eſt perpeſſus. Tutor autem *Artus*, & dolore liberatos, quoties *Pulmo* premeretur ; &, e contrario, *Pulmonem* liberum, quoties aggravarentur *Artus*, ſemper obſervavi. Calor autem veſpertinus, & ſudor ei uſitate ſuperveniens; qui, prædictis hiſce accidentibus, in *Phthiſi* affectis, præcipue hac anni tempeſtate, ſolent ſe adjungere ; certe in hoc noſtro ægrotante nondum emicuere.

Quibus omnibus ſerio penſitatis, in eo operam & ſtudium impendi ; ut primo pituitam, *Pulmoni* impactam, Ἀνακαθάρσει amolirer. Secundo *Arthritidem* deviam, & *Anomalam*, ad τὰ ἔξω ut reducerem, itaque tuerer *Pulmonem*. Ut indicationibus hiſce ſatisfacerem, hauſtum *ex Aq. Hyſſopi, Cardui ben. ana* ℥i. *Tinct. Croci* ℥i. *Alcohol. M.* ℈ß. *Syr. Balſ.* ℥ß. *omni mane ſumendum*, Pilulas, *e G. Amoniaci* ℈ß. *Mirrhæ pil. Alcohol. M. ana* gr. v. *Picis lip. q. ſ. hora quarta pom.* Alias *vero e Balſ. Lucat.* ℈ß. *Pul. Dialthææ q. ſ. hora ſomni, ex Syr. Balſ. coch.* i. *demittendas, cum julapii Pectoralis hauſtu, præſcripſi*. In potionem ordinariam, *Apozema e Rad. Chinæ, Sarſæ, L. Saſſaphræ ana* ℥i. *Cort. ejuſdem* ℥ß. *Uvarum paſſarum exacinat.* ℥i. *in Aq. font.* ℔iv. *ad dimidium coctis; colatura Saccharo cryſtallino dulcata. Ægrum porro ſæpius apricari,* ἀπέπτοις *veſci, parce cœnare juſſi, & Hydromel interdum bibere.*

Vix per unam, & alteram hebdomadam, præſcriptis uſus fuerat; cum, exantlato fere omni phlegmate, ſpiritus liberior evaſit ; *Tuſſis* minus importuna, imo rariſſima. Vires, & cum iis vultus εὔχροια rediit. Quicquid fuerat ſymptomatis, breve intra tempus obtuſum, & mitigatum eſt; paulo poſt ſubactum. Quinimo corporis æſtus univerſalis, ſed blandus, ſalutaris, benignus, quique naturæ vigorem, potius quam *Febrim* indicaret, eſt ſubortus. Poſthac intra triduum in pedum altero ſucceſſit dolor, tumor, rubor, *Arthritidos* regularis ſigna. Hinc pectus ſanum, a *Phthiſi* graviter urgente liberum; &, ſi διάθεσιν excipias a natura *Phthiſicam*, bono cum Deo, uſquequaque integrum. Imo quidem poſtea, per annos ſeptem, bona uſus fuit valetudine ; niſi quod *Arthritide* laboraverit, recte interdum recurrente & quidem (uti licet opinari) propter eam ita recurrentem, bona.

CAPUT XIII.

De Angina Arthritica.

Art. I. POſt febriculam, ad expellendum miaſma *Arthriticum*, a natura in ſanguine concitatam, quoties ea per *Fauces* illud expellere conetur, & eo loci, una cum vehiculo, id deponens, inflammationem afferat, ſpirandi deglutiendique vias obſtruentem, *Angina* fit *Arthritica*; morbus certe Ἦθος habens peculiare, & a Medicis parum adhuc conſideratus ; ab *Angina* pura, & exquiſita (ne dicam alios affectus, ei conſimiles, & congeneres) ſive *Therapiam* intueamur, ſive *Ætiologiam*, accurate diſtinguendus.

II. Ut autem initio, de morbi hujus ὑπάρξει verba faciam ; dari hujuſmodi *Anginam* omnino liquet. Primum, quod ex eodem æſtu febrili, ſimul cum articulorum dolore, tanquam illi gemina, ὁμογενὲς ea ſæpe deprehendatur, & quidem (ut frequenter accidit) interpoſito quodam intervallo poſt *Arthritidos* regularem paroxyſmum, quo utique intervallo novam in ſanguinem materiam cumulari certiſſimum eſt; uti, cumulatam expulſioni jam eſſe idoneam, eſt probabile.

Denique, quod hæc *Angina*, per ſe exorta, modo perfecta ſit, in abſceſſum deſinens, & copioſe pus ejiciens, paroxyſmi *Arthritici* vicem explere ; quod, ejus cauſam vacuare, quod, ab ejus incurſu *Podagrum*, ad tempus aliquod, immunem, & ſalvum præſtare; quod, vegetum eum, & lætum reddere ; (quæ ſunt *Arthritica* deceſſionis indicia) crebro advertatur.

Poſtremo, quod *Angina* hæc, per materiæ Νοσηρῆς in artus tranſlationem, alias fortuitam, alias arte procuratam, interciſa, ſæpe in *Arthritidem* mutetur *Regularem* ; ſæpe etiam ſuapte ſponte tranſeat ; eadem plane ratione, qua *Vertigo*, qua *Aſthma*, qua *Colica*, vel aliud quodvis Νόσημα Ποδαγρικὸν, & eodem ægri cum emolumento : ut de morbi hujus, proinde ac illorum Ὑπάρξει, nullus ſupereſſe poſſit dubitandi locus.

III. Eos creberrime invadit hæc *Angina*, quibus, ad eam a natura fractis, collum breve, craſſum, humidum, tono fibrarum laxo & imbecilli præditum ; itaque humoribus tum accipientis, tum retinentis aptum; viros præ fœminis (ſic enim ipſa *Arthritis*) ſæpius, ſed & utroque aggreditur : ex illis præcipue eos, qui media ſunt ætate ; ex hiſce vero eas, quæ catameniis dudum orbatæ; ex utriſque maxime bilioſos, ſanguine præfervido, vel tenui donatos : nec quenquam, uti mihi videtur, unquam; niſi materia prius *Arthritica* (cauſa videlicet procatarctica) copioſa, & evecta in ſanguine turgentem, jam jamque articulis doliturum. Interea vero temporis, a cauſis *Anginæ exquiſitæ* prævalidis, & urgentibus, in partes ſuas, levem & quieſcentem illam aliquando trahi, non eſt diffitendum; ita vero quæ ſe habet *Angina*, cum parum *Arthritica* ſit, & propriam medendi legem minime requirat, non eſt hujuſce tituli.

Cauſa hujus *Anginæ*, (externa & evidens) frequentiſſima eſt *Potatio* ; maxime pomacei, aut vini alicujus tenuis, liberior ; maxime vero omnium, ſi accedat algor.

IV. Ut ad *Diagnoſin* qualemcunque deſcendam, præcurrit febris; eaque ſæpe, quam in alia quavis *Arthritide* præmitti ſolet, vehementior : quæ, tametſi prorſus *Symptomatica*, febrium nonnunquam æquare videatur *Eſſentialem*, ardentem ; & eſt, pro ægroti temperamento, ætate, & pro cauſæ evidentis magnitudine, plus minus ardens. Paulo poſt exoritur *Faucium Dolor*, & *Tumor* λεγμονώδης, unde deglutiendi ſpirandique viæ ſemper arctatæ ; interdum autem adeo, ut tridui, vel quatridui ſpatio, nihil unquam victus poſſit demitti, neque ſpiritus niſi difficillime trahatur. Saliva interdum affatim emanat ; alvus adſtricta eſt. Sanguis a *Venæ ſectione* Gelatinam (uti in *Pleuritide*, & *Peripneumonia*) præ ſe fert, in excipulis ſupernatantem, puram, tenacem, ſebaceam ; & quidem, quam in *Arthritide* ſolet exquiſita, magis. Utrum vero *Arthritica* ſit *Angina*, necne ; id, ex *Arthritide*, vel *Angina* prægreſſa, vel ex ea ſimul ſemelque cum *Angina* locum habente, vel, eam e veſtigio inſequenti, id eſt, ex horum affectuum ratione inter ſe, omnino intelligendum eſt.

V. De *Angina* pura & genuina, paſſim apud Auctores obſervatum eſt, *Viſcidum* illud, quæ eſt illius cauſa conjuncta, modo in latus, modo in pulmonem tranſvehi; iiſque in locis pleuritidem, vel peripneumoniam facere, morbos ſcilicet non tam materiæ, quam locorum affectorum diverſitate diſtinguendos. Eadem de *Arthritica* narretur fabula: pari enim ritu *Anginæ Arthritidæ* materiam, ſive cauſa continens, ſæpe in pedem; nonnunquam in manum ; interdum in genu (ut taceam alias corporis partes quamplurimas) transfunditur ; & in illis *Podagram*, vel *Chiragram*, vel *Gonagram* affert; affectus, uti nonnullis viſum fuit, longe diverſos ; at revera ejuſdem indolis, & naturæ, locorumque ratione maxime diſcrepantes.

VI. Curatio vult, ut *Fauces* quam primum liberentur: & quidem methodo ei, quæ vulgaris eſt *Anginæ*, longiſſime diverſa. Nam, cum indicatio illa generalis, duobus perficitur ; quorum alterum humores evocat e corpore; alterum e parte affecta tantummodo revellit, & in artubus deponit; cumque prius illud, (quod *Venæ Sectione, Purgatione, Gargarizatione, Veſicatione*, & ejuſmodi aliis effectum eſt) utrique *Anginæ*, puræ videlicet cum *Arthritica* commune eſt ; poſterius vero (quod *Arthritidem* in viam reducentibus, & paroxyſmum ejus regularem facientibus abſolvitur) uni *Anginæ*: Nos ea duo conjungentes, medendi legem, quam iterum & ſæpius, nec infeliciter fuimus ſecuti, & aperiemus, & quaſi digito demonſtrabimus.

Quoties igitur ad *Anginoſum* aliquem acceſſor, exploratâ prius tumoris magnitudine, reliquiſque ejus, quæ maximi ſunt momenti, ſymptomatibus, in illius cauſas inquiro; &, ſi æger fuerit ex *Arthriticorum* numero, quamdiu ab *Arthritide* vacavit, interrogo. Eam autem ſi invenio frequenter olim paroxyſmos, ſtatiſque temporibus, regulares; eoſque magnos, & vehementes habuiſſe; nuper autem præter morem interrupiſſe; ex eo ſuſpicor, *Arthriticam* in ſanguine materiam, per hanc vacationem cumulatam adauctamque, in eo turbellas facere; jam nunc exulare; & in fauces, ob earum imbecillitatem & ἀτονίαν, immiſſam, inflammationem in iis excitare. Major autem erit hujuſce rei ſuſpicio, ſi nauſea, & faſtidium; ſi gravitas, & torpor; ſi dolores vagi (uti ſolent ante paroxyſmum regularem) ad tempus aliquod præceſſerant.

II. Hac igitur opinione ductus, primum ſanguinem (niſi nuper ille detractus fuit) detraho, & quidem copioſam. *Enema* paulo poſt immitti jubeo. Poſtridie *Venæ ſectionem*, purgatio, per *Rhei* puta, *Sennæ*, & *Agarici Infuſum*, *cum Syr. Roſ. Solut. q. ſ.* lene videlicet aliquod, inſtituenda; quando ſanguinem exagitantia, propter ejus orgaſmum, (qui hoc affectu jam ſatis rapidius eſſe ſolet) ne obfuerint, periculum eſt. De alvo ſolicitanda, ſi cathartico fuit inanita, per dies quatuor vel quinque poſtea nihil laboro; ne alienum ad τὰ ἔντερα, contra naturæ propoſitum, alliciatur. Cervici *Epiſpaſticum* poſt purgationem applicandum, idque prælargum; quod nempe colli dimidium obtegat; hinc autem, horis poſt viginti quatuor, ſuccedat *Emplaſt. Meliloti*, *Cantaridum Pulvere* aſperſum, ſæpe renovandum, ut flumen juge & diutinum ſit. Ab initio morbi uſus fere perpetui eſt *Gargariſma* incidens, aperiens.

℞. *Aq. Hordeatæ* ℔j. *Diamor.* ℥iij. *Sp. Sulf. rer. Camp. quantum Lingua ferre potuerit*, *fiat* Gargariſma, vel *Melli Roſaceo addatur Sp. ſalis, ſive Nitri, ad acorem ſummum & tolerabilem*: Indatur ori paululum, & cum ſaliva poſt aliquot tempus ejiciatur. Nihil vero pulvere ſequenti præſtantius efficaciuſve novi.

℞. *Cryſt. Min. Sacch. Chriſtall. ana p. æq. Miſce. Teneatur Ore* ℈i. *donec Saliva abundaverit: tunc expuatur, & horæ poſt quadrantem vel dimidium,* (*modo ſinat Vigilia*) *repetatur. Mirum, quantum hinc Salivæ.*

Proſunt herbarum *Artemiſiæ*, *Salviæ*, *Majoranæ*, *Roriſmarini*, *Sambuci*, *Chamæmol. Calamiothæ*, *Matricariæ* (quæ acri & volatili ſpiritu refertæ, diſcutiant) decoctarum halitus, obvelato capite, & hiante ore, in arteriam immiſſi. Die perendino, vel etiam citius, ſi neceſſe fuerit, de iteranda *Phlebotome* deliberandum. Iterari illam, & quidem interdum plus altera vice, poſtulabit deglutiendi ſpirandique, ſi fuerit, difficultas urgens, importuna, periculoſa, ſique venam iterum ſecari oportuerit. *Jugularis* eſto. In ſummo *Gutturis* dolore admoveatur extra *Cataplaſma*, ex *Rad. Althææ*, *Fol. Malvæ*, *Ficubus inciſis*, *Aqua Hordeata coctis*; *addita hujuſce Magmatis* ℥iii. *Cepar. coct.* ℥iß. *Sem. Lini* ℥ß. *Micæ panis* ℥i. *Ol. Lil. alb. q. ſ.* Gargarizetur autem os *Aqua Hordeata & Lacte Vaccino*, paribus menſuris, ad ipſas fauces, capite reſupino, intromiſſis. De graviſſimo ſymptomate, (*Spiritu* nempe *intercluſo*) ut verbum addam, quoties ita ingraveſcat, ut ægro pene ſuffocato ſtatim moriendum, niſi aliquis *Apollo* intervenerit; in hoc caſu *Laryngotome*, tutiſſimum præſentiſſimumque remedium, omnino facienda. Tuto certe illam, commodeque poſſe fieri, *Arteriæ penitus diviſæ* (cujus Hiſtoriam, admodum luculentam, videre licet, *Actorum Philoſoph.* N. 258.) curatio probat.

VIII. Dum hæc aguntur, & quidem eo modo omnia, ut ne materia in partes internas transferatur; (cujuſmodi Μετάβασις in *Angina Arthritica*, quam in vera & exquiſita, tum frequentior, tum incommodior) alia faciunt ad *Faucium* allevationem *Arthritida Regularem* inducendo: quapropter *Acida*, ſicut *Pomaceum*, *Vinum Album*, aut *Rhenanum*, vel alia quævis potio, dolorem acceſſens *Articularem*, poſt purgationem, & quidem interdum libere potanda. Articulo *Arthritidi* uſitatiſſimo, vel *Empl. ex Oxycroc. Cephalico & Pice Burg. ana p. æq.* Vel, ſi efficacioribus utendum, *Phœnigmus*, acris & ſtimulans admoveatur, &, prout uſus erit, iteretur. Huc confert, quæ olim veteribus familiaris, in aqua, quanta tolerari poteſt calidiſſima, *Pedum lotio*. Tumor excitatus, *Panno Vvallico*, aliove quovis raro & molli, vel *Linteo duplicato* veſtiatur. Ut ille tumor *Artuum* in conſpectum venit, plerunque ſubſidit *Faucium* iſte, recurrit dolor, aliaque jam denuo rectæ *Arthritidos* indicia: atque tum in tuto omnia, ἔξω γὰρ τρέπεται τὸ Νόσημα: quod *Hippocratis*, in ſimili caſu, argumentum eſt.

Si rumpatur vomica, *Gargariſma* componendum emolliens, & ſuppurans, (*e Decocto* puta *Hordei*, *Glycyrrhizæ*, *Ficubus*, *cum Syr. Cap. Ven.*) & demum modice aſtringens, *Juſculis Avenaceis*, *Hordeaceis*, *& ejuſmodi tenuibus* veſcatur æger; &, ut humorum effervescentia minuatur, utque collum verſus abſcindatur ῥοπὴ, lecto, tempore diurno, quantum poteſt, abſtineat; ſella erectus ſedeat; pedes deorſum verſum inclinet; & in lecto alias caput elevatum, habeat. Finita re paroxyſmi, leniente quodam alvus ſubducenda.

Exempla jam in apertum proferam, quæ lucem, uti ſpero, non mediocrem prædictis fœnerabuntur.

HISTORIA I.

Arthritis, Fauces & Artus ſimul ſemelque occupans.

HOmo *Iſcanus*, e regione Portæ Auſtralis, decimo ætatis luſtro, ex frigore, quod ante præceſſerat, *Angina* laboravit. Febris, pulſu celeri; æſtu carnis immodico ſignata fuit: *Fauces*, cum robore, tumuerunt: voce nihil diſtincte ſignificavit: ſpiritum difficillime traxit: cibi tranſitus præcludebatur. Non dubito fore pleroſque, qui ex his indiciis *Angina* iſtam ſimplicem, & veram eſſe judicaverint; quam vero recte, confeſtim apparebit. De dolore interrogavi, Statin ſalve? Numne alias corporis partes itidem occuparet? Quem cum genu, etiam & malleoli ſiniſtri, eo ipſo tempore, tametſi mitem & tolerabilem eſſe, cum eum *Articulos* invadere, & more prorſus *Arthritico* reverti, ſolitum acceperam; *Anginam* hanc non tam veram & exquiſitam, quam in *Arthriticarum* numero & claſſe ponendam æſtimavi; ideoque non iis opus eſſe auxiliis, (ſanguinis ſcilicet miſſione copioſa: *Clyſteribus* crebris, *Emulſis*, & iſtiuſmodi *Refrigerantibus*) quæ quidem omnia, in affectu abſoluto commoda, in hoc noſtro partim fruſtra, partim incommoda eſſent: ſed ab hac methodo deflectendum & id, quod ſtrangulat, aut evocandum, aut in artus transferendum eſſe. Quem in finem, colli dimidio poſteriori *Veſicatorium* ſuperpono: *Cryſtalli Mineralis* ℈ß. & *Sacchari* tantundem (remedium ad ſalivam hac in re movendam efficaciſſimum) ut ore teneatur, ut retentum ſolvatur, ut ſolutum expuatur, omni horæ quadrante adhibeo: hinc fluidum ſalivis, os, ptyaliſmus hinc immanis.

Ut alteram curationis partem aggrediar, & materiæ reliquum in articulos transferam, ita præcipio.

℞. *Pulv. e Chel. C. C.* ℈ß. *Conſ. Anthus* ℈j. *Serp. Virgin. pul. gr. v. Conſ. Alk. q. ſ. f.* Bolus, hora quaque octava ſumendus, cum *Julapii* hauſtu *Perlati*. Potui vero dabatur *Decoctum Sarſæ*, *Chinæ*, *Raſ. C. C. Eb. Sem. Coriandr.* genu & malleolo dolentibus, ut illuc materia invitaretur, *Empl. ex Oxycroc. & picis Burgund. ana p. æq.* admovi.

Horum uſu, temporis ſpatio perbrevi, biduo nempe; tantus artus artuum, tam acris erat dolor, ut neque *Bolo* diutius, neque *Emplaſtro* opus eſſet, hoc amplius pari etiam modo & proportione, *Fauces* deturgere, ſpiritus, cibique tranſitum aperiri, *Anginam* curari, certiſſimum erat. Ægroto gratulabar, quod redierat jam in viam, itaque vale dixi.

Paroxiſmo illo, quo quidem nihil unquam utilius, nihil opportunius evenit, jam finito; cum illius eo tempore recidivi, nullum omnino periculum extaret: ut alvus ſubduceretur *Catharticum*, at (ne materia de novo irritaretur) blandum, & leniens propinavi cum *Paregorico*, hora ſomni poſt purgationem aſſumendo.

Menſes inde poſt aliquot, ad *Prophylaxin* obeundam incumbens, *Aquas* omni mane *Diureticas*, quarta pomeridiana *Pil. ex Salis Martis gr. v. Pulv. Chamæpit. gr. xv. cum Syr. Abſ. ſ. q. ſ.* demittere, initio vero, & deinceps ſeptimo quoque die, per *Salem Polychreſtum*, & *Magna aquis purgantibus ſolutum*, ventrem movere, in præſcriptis habuit.

Hiſtoria profert *Arthritidem*, primum, febriculam ex algore generantem, tum *Fauces* graviter prementem, nec quidem artubus interea parcentem; deinde *Faucibus* (medicinæ beneficio) expulſam, & in articulos membrorum miſſam: Quæ quidem omnia, cum ejuſdem morbi irritatio & progreſſus ſint, de *Arthritide Anginam* mentiente, ſententiam noſtram magnopere corroborent.

HISTO-

HISTORIA II.

Anginæ Arthriticæ *ad* Abſceſſum *tendentis in* Arthritida *Regularem Metamorphoſin.*

HUc etiam facit agricolæ cujuſdam ſuburbani exemplum, qui, annorum plus minus viginti, *Arthritide* ſubinde revertenti diu afflictatus, initio veris, (neſcio qua de cauſa) *Faucium* inflammatione gravi corripiebatur, cum æſtu corporis univerſali, & pulſu magno. Dies ille complures nihil devoravit; voce nihil clare ſignificavit; ſpiritum ægre traxit. Sanguis, ingruente morbo, miſſus eſt; cui gelatina, poſt aliquod tempus, ſupernatavit denſa, craſſa. Saliva jugiter effluxit.

Ut *Fauces* quam citiſſime relevarem, (hoc enim medendi poſtulavit indicatio) ſanguinem, quoniam abundavit, iterum mitteret; &, ad ſputum augendum, *ſalis prunellæ ſaccharique cryſtallini* partes æquales ore ſæpius teneret, ſolutas poſtmodum expueret, ægroto imperavi. *Miſtura* porro data eſt, ex *Syrup. Balſam. & Aq. Cin. hord.* ad deliniendam humorum acrimoniam, & tuſſim mitigandam. *Chlyſma* emolliens quotidie injectum. Loco cereviſiæ, *Decoctum Hordei, Rad. Eryng. C. Glycyrrhiz. Cacum. Adianth. cum Syr. Viol.* brevi poſt tempore, peropportune recidit, quod genu alterum diu multumque doleret, tumeret: unde *Fauces* levabantur, facta in hunc articulum materiæ reliquæ translatione: qua quidem re, ut nihil utilius, nihil eſſe potuit ægroto deſiderabilius, quando per eam gutturi maxime caveretur, vitæ & ſaluti conſuleretur.

Hiſtoria confirmat *Anginæ Arthriticæ* doctrinam; ſimulque monſtrat, iis, quæ affluxum ad *Fauces* cohibeant, quæ gravatas eas exonerent, (*Revellentibus*, ſc. *Derivantibus*, & *Reſſolventibus*) *Abſceſſum* aliquando præverti, in faucibus, *Arthriticum*.

HISTORIA III.

Materia Arthritica *partim* Abſceſſu Anginoſo, *partim per Articulares Glandulas expreſſa.*

VIr ampliſſimus, nec uno nomine colendus, humida conſtitutione, collo craſſiori præditus, catarrho oris fere indeſinenti, per primam omnem pueritiam delibutus, circa juventutis initia, tum *Arthritide*, tum etiam *Angina*, morbo, uti videtur, hæreditario, verum non eodem tempore, ſolebat affici. Ætate progrediente, cum ex levi in poculis errato, poſt artuum dolorem vagum, urgeret *Angina*, ſpiritus animales impendio deprimeret, ſuffocationem minaretur; neque vulgarem medicinam, etſi multiplicem, ſentiret; ad eam allevandam arceſſitus, de *Arthritide* quæro, nunquando illa nuper idoneum ex more paroxyſmum egiſſet? quænam apud ægrotum illius ciendi ratio probabilior? Cumque ad hoc operis, prævalere ceteris quibuſcunque *Pomaceum* inaudiverim; illius ſubacidi, ſed generoſi lib. j. alteramque propinavi, eo nempe animo, ut *Arthritida*, quam diutius ſilentem ἀνωμάλως *Fauces* invadere ſubſenſi, in artus propellerem. Eventus ſuſpicionem comprobavit; paucis enim poſt horis, emicuit altero pede *Arthritis*. Laneo veſtiri, blande tractari, molliter haberi, ſecundum illius genium, admonui. Sub hoc tempus, aperto *Facium Abſceſſu*, pus emiſſum eſt: *Gargariſma* ſuppurans, & modice detergens, ſæpius adhibitum.

℞. *Decocti Hordei, cum Ficubus inciſis, & Vini Rubri Gallici ana* ℔ß. *Diamori* ℥ij. *f.* gargariſma.

Doluit interea, cum ardore tumuit ex animi ſententia articulus: poſt exitum paroxyſmi, *Aq. Purgantes*, quibus abluerentur reliquiæ morbi, diu potavit æger.

Anginam hanc *Arthriticam* eſſe conſtat. Primum, ex diutino *Arthritidos* ſilentio: tum, ex dolore prævio, antequam materia figeretur, erratico. Tertium, ex ſubita & facili *Regularis Arthritidos* emerſione: quibus ſimul conſideratis arguitur, præter iſtam *Anginæ* cauſam evidentem (in potulentis ſcil. erratum) fuiſſe etiam προηγουμένῳ, *Arthriticum* intus in ſanguine miaſma evectum, ebulliens, ambitioſum, quod, junctis cauſæ externæ copiis, naturam eo uſque laceſſiverit, donec illa vires recolligens, hoſtem in exilium, materiam alienam in *Fauces*, (ab origine debiliores) & demum, arte adjuta, in artus amandaverit.

Docet hiſtoria, in *Arthritide Anomala*, *Anginam* æmulante, ſpiritumque elidente, poſſe utiliter, artis ope ἀτελῶς, *Arthritida* ſuſcitari *Regularem*.

Sydenham Opera Medica.

His ſubjiciam, ægrotum hunc noſtrum, poſthac *Articulis* ſæpiſſime laborare, *Angina* vero non item: imo ratione prorſus *inverſa*; ſic, ut quo minus hac, eo magis illa: quæ quidem iſtorum affectuum, adeo inter ſe diſſimiles mutationes pondus aliquod habent, &, demum *Arthritida* ſe in viam dare, & magis rectam eſſe oſtendunt.

HISTORIA IV.

Arthritis *primum* Fauces, *deinde Articulos invadens.*

MUlier lectiſſima, dignitate domus, ſuaque celebris, nunquam ἐν γαςρὶ ἔχουσα, quanquam marito ſatis probabili diu nupta, cum annos quatuor ſupra quadraginta compleverat, & deficere catamenia jam menſes aliquammultos perſenſerat, obeſior, & craſſior evaſit. Eo corporis ſtatu ac conditione fuit, cum, vere anni MDCCV. ineunte, febricula & tumore faucium repentino corriperetur: quibus ut occurreret, ſuaſione amicorum, primum, ſanguinem detraxit; dehinc cervici *Epiſpaſticum* admovit: quorum beneficio quicquid humidi in *Faucibus* depoſitum fuerat, vel evocatum & elicitum, vel ſanguini redditum & repenſum eſt.

Poſt *Tumoris* abolitionem, perpaucæ agebantur horæ, cum genu alterum, tum malleolus, tum digiti in pede maximi globus, & vicinus ei articulus ordine doluere; tam recte, tamque ex more *Arthritidis* exquiſitæ, ut, utrum ipſa eſſet, an ſecus, nullus extaret dubitandi locus.

Horum autem malorum ordo, quem expoſuimus, *Anginæ* hujus naturam non parum explicat: nam, ut *Anginam* e veſtigio ſecuta eſt *Arthritis* omnibus numeris abſoluta; ſic, *Arthriticam* eſſe hanc *Anginam*, liquido & manifeſte probant. Et quidem, utrunque hunc affectum eidem febriculæ ſubnaſci, ab ea ſuſtentari, & in Fauces, & in artus, alienam e ſanguine materiam, per eandem febriculam expelli, minime ambigendum.

Ex hac hiſtoria, & hujus numeri aliis, veriſimile videtur, non tam extremæ, & decrepitæ ætatis, quam mediæ, & conſtantis affectum, eſſe hanc *Anginam*. Certe ea laborantes, qui ad hunc uſque diem mihi innotuere, adoleſcentes, aut juvenes, excepto tantum uno, fuere omnes.

HISTORIA V.

Anginæ Arthriticæ *auſpicato ſupervenit Arthritis Regularis.*

VIr nobilis, *HEN. COURTNAT*, Regia ſtirpe oriundus, & majoribus ſuis digniſſimus, ætate media, plus ſemel *Arthritide* doluerat; cum, ex intervallo aliquo ab ejus paroxyſmo, (nulla, quod ſciam, urgente cauſa evidenti) *Faucium* dolore, tumore φλεγμονώδει, ſpirandi glutiendique vias intercludente, tentabatur. Guſtus ſumme depravatus; ſaliva viſcida, ſitis permoleſta, æſtus univerſalis, vigilantia gravis, febris acuta erat. Ad therapiam vena illico pertuſa eſt, & poſtridie per *Pulv. VVarvvicenſem*, alvus ſubducta: *Veſicatorio*, cervice tota poſteriori ſerum elicitur: omni horæ dimidio, ſalivam movens, adhibetur id, quod ſequitur.

℞. *Cryſtall. Min.* ʒiii. *Salis Vol. Succini* ʒi. *Sacchari Cryſtal.* ʒß. *Miſce, & divide in partes æquales, N.* xxiv. teneatur ore particula, quoad diſſolvatur; deinde cum ſaliva expuatur.

Potui datum eſt *Decoctum* ſequens, calidiſſime pytiſſandum.

℞. *Rad. Gram. Can. Eryng. Cond. ana* ℥j. *Hordei mundat.* ℥ß. *Coccinell.* ℈i. *Coq. in Aq. Font.* ℔iii. *ad* ii. *Colaturæ adde Syr. e Corall. Spim.* ℥iv. *Tinct. Aurant.* ℥i. *f. Decoctum.* Bolus ex *Salis Saturni* gr. iii. *Nitri purificati* gr. v. *Conſ. Lujul.* ʒj. *Syr. Meliſſoph. q. ſ.* ter in die ſumendus, cum *Jul.* hauſtu, & ad alvum molliendam, omni veſpere *Enema* præſcriptum eſt.

Quibus ſedulo obſervatis, ſalivam mirum quantam, ac ſi *Mercurio* concitatam, ejecerit. *Faucibus* allevatis, ſpiravit, glutiit facilius. Reſtitit febris, quam in declinante *Angina* ſolet eſſe, pertinacior, & huic rei aliquid amplius ſubeſſe, neque omnia conſpici, comprobavit. Acceſſit *Podagra*, rem totam aperiens, *Anginam* eſſe puram putam *Arthriticam*, curationem poſtulare propriam oſtendens,

dens. *Bolo* igitur, & *Decocto* refrigerantibus, ne fraudi ſint ægroto, omiſſis, ad ea, quæ *Podagram* abſque nimio febris incremento promovere poſſint, deflecto.

℞. Salis Martis gr. iv. Pul. e Chel. C. C. ℈ſs. Conſ. Fruct. Cynosbat. ℈ii. Syr. Garyoph. q. ſ. bolus, bis in die ſumendus, cum *Julapii* hauſtu. Et quoniam ad invocandum augendumque morbi hujus paroxyſmum regularem, plurimum valere *Pomaceum*, in experimentis eſt, libram illius unam alteramque, nyctheireri ſpatio bibat, exhortor. Pedi affecto *Ceratum* viride admoveo. Doluit exinde pes, & quidem laudabiliter. Expulſa eſt ad ejus articulos *Arthritis*, & relictis *Faucibus* jam recte παροξυσμῶ. Aquas aliquanto poſt, finita paroxyſmi re, *Diureticas* hortatu noſtro hauſit, alias aliaſque; primum *Bamptonenſes*, anno ſequenti, *Bathonienſes*; utraſque commode.

In *Arthritidis* ſilentio, ſupra modum longo & ancipiti, *Angina* ſi acciderit; utrum *Arthritica* ſit, quam merito ſuſpectum habeas, oſtendit hiſtoria.

HISTORIA VI.

Angina & Abſceſſus Arthriticus, *cum* Arthritida *inſequenti, recta, & idonea.*

ANni ſunt complures, cum adoleſcentem viſitavi; ſanguineum, robuſtum, & bene coloratum; cui *Faucium* cum dolore *Inflammatio* fuit, ſpiritus & cibi vias obſtruens, (quam Græci Συνάγχην nominant) cum æſtu immodico, pulſu celeri. Numquid *Articulis* unquam doluerat? interrogo. Dolui, inquit, acerbiſſime, ter quaterve; iſtud vero quid ad rem? Ego quidem, maxime, repoſui, nec in curatione negligendum, ſanguinem quamprimum miſi, ſed, pro ægri ætate & temperamento, parce, & quam in *Angina* fieri ſolet exquiſita, parcius: ea vero copia, quæ ad demittendos cibos, & ſpiritum reciprocandum ſatisfaceret. Eo veſpere *Enema*. Poſtridie *Catharticum*.

℞. Rhei inciſi ʒi. Fol. Sennæ ʒii. Pulpæ Caſſiæ, & Tamarind. ana ʒiii. Coq. in Aq. font. ℥vi. ad iii. Colaturæ adde Salis Cathart. Elect. e Succo Roſ. ana ʒii. f. Potio, bene mane ebibenda. Sæpius deſurrexit cum levamine. *Gargariſmum* reſolventem (ex *Ficuum pinguium N. iv. Rad. Altææ raſ. ℥ſs. in Aq. Hordeat. ℔iſs. ad i. incoctis, Mel. Mororum ℥iii. Sp. Sulf. per Camp. qu. ſ. ad acorem temperata)* præſcripſi, eumque ſæpius adhibendum: in potum ordinarium, *Ptiſanam* propinavi; articulis olim dolentibus, ad *Arthritidem* in eos, ſiqua fieri poſſet, invitandam, *Empl. ex Cephalici, & Oxycroc. ana p. æq.* admovi. Paucis poſt diebus, aperto tumore, puris emiſſa eſt quaſi uncia. Lenito, non compoſito, ſanguinis orgaſmo, poſt breve tempus, articuli dolent, tument, rubent. *Arthritis* recte agit, & *Anginam Arthriticam* fuiſſe monſtrat. Finito paroxyſmo, ad *Prophylaxin*, purgatis prius per *Aquas* & *Salem Catharticum* interaneis, *Aquas Diureticas* omni mane hauſit; hora decima ſeq. *Trifolii fibrini Infuſum*; quarta pom. *Bolum*, cum *Sale Martis*, demiſit; *Hydragogo* ſeptima quaque die interpoſito, menſes binos perſtitit; methodumque in multos annos commodiſſime repetiit.

Eos, qui dolere ſolent *Arthritide*, *Angina* cum invadit; ſitne illa genuina, an *Arthritica*, recte ambigitur; & *Anginam* contra *Arthriticam*, optimis auſpiciis, conſilio ſaluberrimo, *Arthritis* invocatur *Regularis*.

HISTORIA VII.

De Arthritide *multos annos Erratica; tunc* Anginam *iterum & ſæpius ſimulante; poſtremo* Regulari Fixa.

ADdam denique hiſtoriam, tum *Anginæ* hujus noſtræ naturam, tum *Arthritidis* morem varium, & incertum, cum primis oſtendentem:

Pharmacopei *Exonienſis*, viginti annos *Arthritici*, uxor fere ſexagenaria, *Rheumatiſmo*, per quinque luſtra creberrime recurrente, cruciari viſa eſt: dolore quippe artuum, brachii potiſſimum ſiniſtri internodia laceſſente, rodenti, erratico, vexata: *Rheumatiſmi* hujus larvati originem *Pomaceo*, quæ illi potio fuit, acceptam retulit.

Sub finem ſæculi ſuperioris, circa vernale æquinoctium, *Anginæ* correpta fuit illa ſpecie, quam *Synanchen* appellant, adeo atroci, ut (ad illam minuendam, humoreſque alio detrahendos, etiamſi collo *Epiſpaſticum* admotum, alvus enemate ſoluta, vena ſemel iterumque pertuſa fuerat) toto quatridui ſpatio, ne hilum quidem victus ore demiſerit. Eodem tempore, & pari ferme proportione, caro exorſus eſt tumor, cum dolore, rubore, calore, nitore prorſus *Arthritico*. Dies minimum ſexaginta perduravit, in rugas demum contrahente ſe cuticula, & ſquamatim ultimo decidente; ſic, ut cujus generis, quaque eſſet familia, tumor omnino palam faceret. Et *Anginam*, & *Chiragram*, ab eadem viſcida, & acri gelatina, in ſanguine producta, fieri credibile eſt; quæ hic illic capillaris inhærens, oppilationes, tumores, dolorem, cæteraque morbi utriuſque faceret ſymptomata.

Adverſus *Anginam*, cum humores derivantibus, & repellentibus, initio morem gerere recuſaret, & maturationem affectaret tumor; *Gargariſmum e Decocto Ficuum, Hordei, cum Melle Mororum* (poſtea ad detergendum, *Mel* adjectum eſt *Mercuriale*) in præſcriptis dedi: externe vero *Theriacæ Ven. Empl.* gutturi applicandum. Quicquid intus purulenti fuit, tumore poſt quatriduum aperto, ſenſim expreſſum eſt.

Contra *Chiragram* imperavi, ut, admoto parti affectæ *Veſicatorio*, vel (quoniam illud abhorrere viſa eſt ægrota) panno molli & denſo, per cutim evocaretur quicquid humidi præter naturam articulis ineſſet. Carpi poſt paroxyſmum manſit imbecillitas, & ad motum impotentia; quæ tamen aliquanto poſt evanuit: animi vigor & alacritas major, cibi appetitus, uti ab *Arthritidis* paroxyſmo ſolet eſſe, avidior fuit; ſic, ut ex trium pene menſium adverſa valetudine, melior ægrota & ſanior evaſerit.

Ad tollendam utriuſque cauſam, & ſanguinem (cujus in cyatho facies ſebacea) corrigendum, primum, miſſo *Pomaceo*, & leni per *Salem Catharticum*, &c. facta *Purgatione Teraxaci Cochleariæque Succos* clarificatos, *Lac Aſininum*, *Stomachica* ſumeret, imperavi. Medicina vero omni (quod ejus odium fuit) neglecta, inſequenti autumno, vagos iterum dolores ægra perſenſit; qui tamen poſtea progreſſu temporis evanuerunt, in fixos ſenſim mutati.

Anginam poſtea ſæpiſſime recidivam habuit, vere vel autumno quotannis, in annos complures reducem, &, vel ei a latere conjunctam, vel a tergo famulantem *Arthritide*; nunc carpum, nunc digitum, nunc talum occupantem, κατὰ λόγον aggravantem, cum ſolita in deceſſionibus animi lætitia, ſpirituum alacritate, ventriculi latratu. Hoc vero cum diſcrimine, & quaſi privilegio, quod, ex quo figi occœperat *Arthritis*, eo lenius & pacatius ſe vaga geſſerit, eoque minus vagata fuerit, &, quæ diebus hiſce fuit hujuſmodi *Angina*, ferre blandior obſervata; *Venæ ſectioni*, *Veſicatoriis*, *cliſteribus*, *Gargariſmis* facilius cedens, & in *Arthritida Regularem* promptius, & quaſi ultro abitura.

Evincit hiſtoria, primum, *Arthritidem* multos annos πλανήτην, & *Rheumatiſmi* uſquequaque ſimilem, & in *Fixam* poſſe demum migrare: deinde, in erraticam retrogradi, iterumque deſigi. Tertium, *Arthritidem* in eodem corpore, ex eadem febre exoriri poſſe duplicem; in faucibus *Anomalam*; in artubus, *Regularem*. Quibus hoc adjiciendum, quod ægra, genere nata ſaluberrimo, cum nullum habuerit a parentibus miaſma, itemque diu veteri juncta fuerit *Arthritico*; hoc contagii ſuſpicionem alere cenſeatur, & *Arthritidis* a marito acceptæ.

Ita quidem *Anginæ Arthriticæ*, (morbi, niſi fallor, hactenus obſcuri) ſecundum illius ſymptomata, naturam, & morem, quantum in me eſt, explicui; curationem exaravi; & exemplis utranque illuſtravi.

CAPUT XIV.

De Dolore Capitis, & Vertigine Arthritica.

Art. I. AD *Caput* jam aſcendimus, & ab *Arthritide* factas in eo errationes. Iſtius autem morborum, uti vulgo deſcribuntur, numerus eſt adeo multus; *Ætiologia*, tam difficilis, limites, & fines (propter obſcuros illius partium, & (*a*) incognitos uſus) explicatione ſic egentes, ut nemini mirum videatur, morbos eos communiter receptos, hos a me prolatos non æquiparare. Paucas in apertum proferam *Arthritides* in capite *Anomalias*; ſed, quas explora-

(*a*) *Vide Clariſſ.* Stenonis, *de* Cerebri Anatome *Diſſertationem, impreſſam* Lug. Bat. *Anno* 1671.

ploratas habeo, quas certas, evidentes, & perſpectas, *Cephalalgiam* nempe, *Vertiginem*, *Apoplexiam*, *& Paralyſin Arthriticam*. De duabus primis in hoc capite, propter earum conjunctionem, ſicut evenire ſolet, frequentem, poſtea de reliquis, verba faciam.

II. Eos ſæpe invadit iſte *Dolor*, (nam de illo ſeparatim, & primo loco dicam) qui, cum multos annos *Arthritici* fuerunt, traducto jam vitæ medio, poculis & diætæ nimis amplæ, plus æquo indulgent; exercitationi vero interea, laborique (quæ eorum mala poſſint corrigere) vix ſatis: quique ea re *Plethorici* evadunt, & ſolito craſſiores: *Sanguinei* vero quæ ceteris quibuſcunque, tum graviter hoc affectu, tum crebro affliguntur.

Ex hiſce vero illos ſæpiſſime invadit, qui collo breviore natura fiunt; vel qui, in *Capite*, vaſa ſanguinem vehentia, ſupra modum magna, habent, vel, qui nimis imbecillia, ſanguinique in circuitu propellendo minus valentia: illos ſcilicet omnes, quibus ea corporis fabrica & compago, quæ humorum in *Caput* inclinationi, diutinæque in eo moræ, nimio plus faveat, opemque conferat. Ad hoc conferre non parum videntur, in *Cranio* foramina nimis anguſta, quibus (veluti ligaturis) coarctentur *Venæ Jugulares*, & ſanguis (ſic, ut in venæ ſectione) vaſa tumefaciat; itaque fibras extendendo nervinas, ſpirituſque in iis contentos perturbando, creet *Dolorem*.

Atqui illos maximopere hic infeſtat *Dolor*, quando jam ætate grandes, aucta humorum vi & plenitudine ſimul gravati, ſimul iis tolerandis impares, illi, malo vehementi pariter, atque intempeſtivo conflictentur.

III. Sic conſtituto, & ad morbum hunc excipiendum aptato corpore, cogitare licet Ἀνεπιτήδειον id, quæ eſt *Arthritidis* cauſa proxima & conjuncta; poſt aliquam a paroxyſmo quietem, iterum repullulans, ſe iterum movens, & attollens, itaque orgaſmum in ſanguine faciens, eo nonnunquam ipſo (pari ferme ritu, ac in variolarum initio ſolemne eſt) *Dolorem* excitare; *Membranas* ſcilicet nobiles, tam intra, quam extra calvariam, aut *Tunicas Vaſorum* membranaceas extendendo, *Spirituſque* animales, earum *Fibras* incolentes, irritando vexandoque. Nonnunquam evenire poteſt, ut, in his *Membranis*, acutiſſimo ſenſu præditis, depoſitum miaſma, virulentum & acre, pungat eas, arrodat, atque ea ratione faciat *Dolorem*.

Quocunque vero modo fiat *Dolor*, omnino palam eſt, eum miaſmatis, ſeſe in paroxyſmum errigentis, ſignum eſſe non raro primum, & prænuncium, ad dies aliquot durare; & tunc in paroxyſmum deſinere regularem. *Arthritide* vero delinquente, & acceſſiones ſive nullas, ſive languidas iterante, *Cephalalgia* ſæpe oritur gravis & diuturna, ægrum hebdomadas (ne dicam, menſes) aliquot excruciat; & demum niſi miaſma ad artus transferatur, vel a capite alias abducatur, *Apoplexiam* introducit.

IV. At de natura ejus *Arthritica* ut plane conſtet, non ſolum ex *Arthritidis* ſilentio defectuque oritur, (quod tamen unum magni hac in re momenti eſt, multumque valet) verum etiam pro miaſmatis *Arthritici* renovatione, incremento, & in paroxyſmum eruptione, renovatur, periodos eaſdem, quas *Arthritis* ipſa, ſervat, frequentiſſime in eam regularem, & genuinam migrat; & quidem raro finitur, niſi per regularem paroxyſmum, (quo quidem oriente ſtatim evaneſcit) vel per *Apoplexiam*; quibus ſimul ſumptis, morbum hunc miaſmate *Arthritico* in caput irrepente naſci, nihil, ut opinor, indicio poteſt eſſe luculentiori.

Dolor ille non ſemper magnus, ſæpe tolerabilis ſed dierum ſæpe multorum; interdum autem pene ad delirium uſque gravem obſervavi, patientia majorem omni.

V. Quanquam iſte *Dolor* inſultum aliquem *Arthriticum*, & quidem uſitate regularem, vel *Apoplexiam* antecedat; interdum accidit, ex regulari paroxyſmo, (repellentibus, vel animi pathemate, aliave aliqua cauſa interciſo, & abrupto,) eum excitari, mediaque naturæ opera, & molimine, primum apparere. Quod tamen eodem pertinet, quando utroque caſu miaſma, minime ſic, ut debuit, expulſum, *Capiti* inflictum eſt, in illud vires exercet, καὶ Ὀλύμπια δώματα ναίει.

VI. Nonnunquam ægrum hæc *Cephalalgia* per ſe laceſſit; identidem *Vertigine* comitata: hæc enim illi eſt tanquam ſoror gemina, & comes fere individua. Adhæc aliquando accedunt tinnitus aurium, ſpirandi gravitas, pulſus magnus, artuum dolores vagi, faciei color ſaturatior, aliqua iſtiuſmodi manifeſta ſanguinis Ὀργαζομένου indicia: quæ quidem omnia, ut ab *Arthritide* inerti, neque ſatis idonea proficiſcuntur: ita quamprimum illa artus occupaverit, & ad tempus aliquod recte ſe geſſerit, confeſtim ea, ſimul cum *Dolore* capitis, redeunt; neque aliam videre licet *Arthritida*, quam quæ ex omni parte regularis.

VII. *Vertiginis Arthriticæ*, ſicut omnis, *Subjectum* eſt ea *Cerebri medullaris* pars, quæ cogitandi officina eſt: in qua, dum ſpiritus animales ejus inſlant tubulos, & in iis ſeſe movent, uti placuerit *Animæ Rationali*, (cujus ſub præſidio, nutu, & imperio, totum iſthuc *Cogitationis* opus efficitur;) hi eorum motus; ſive pleno flumine, ſive tenui; ſive in tubulis pluribus, ſive paucioribus; ſive prorſum, ſive retrorſum; ſive magno cum impetu, ſive remiſſo; ſive inflectione, ſive evolutione; ſive demum alio quocunque modo, & figura ferantur illi, ipſæ videntur hominis, ſani & valentis, eſſe *Cogitationes*; & pro harum varietate talem in numerum variari, ut, quo ſingula *Cogitatio* formetur exprimaturque, ſuus ſingulæ ſpirituum rite ordinatorum, & huc illuc rite fluitantium, *Motus* reſpondeat.

Hoc ut clarius oſtendatur, quivis ſeipſum examinando facile perſpiciet, quanta ſibi in ſomno tranquillitas, quam alta quies, &, a ſenſu motuque omni voluntario (in ſomno, veluti in ipſa morte) vacatio. Contra, ſomnum excutienti palam eſt, primum omnium in cerebri meditullio derepente quoddam *micare*; eodemque ipſo temporis articulo, *Cogitandi* ſolitum munus, & penſum inſtaurari. Prima vero *Cogitatio*, vel pro re nata omnino nova eſt, & jam tum incipiens; vel (quod ad hujus rei explicationem non parum confert) quæ ſomno interrupta quarum prior modulationi, organis pneumaticis inchoatæ, quodammodo ſimilis videtur; poſterior interciſæ, & medio ſyſtemate fractæ; ſed aliquanto poſt elaboratæ, & ad finem perductæ. Atque iſtam in cerebro ſpirituum ἔκλαμψιν illico ſequitur (nonnunquam comitatur) motus ab ea propagatus, in corpore muſcularis, &, (b) *Galeno* jam olim obſervante, *Qui expergiſcuntur, e veſtigio pulſus magnos, vehementes, celeres, & cum quadam vibratione habent; qui mox mediocritatem aſſequuntur*.

Quis autem unquam, in ſomno ſpiritus extingui, & ad nihilum redigi putavit? Annon potius credendum eſt, durante ſomno in medullaris *Cerebri* tubulis eos ſtagnare, & (tanquam aerem, in tibiis organi ſilentis) quieſcere; *micanſque* iſtud, quod expergiſcentes primum ſentimus, horum eſſe *Spirituum* in iis (ad inſtar venti, in tibiis organi) *Motuum*; &, quod erat explicandum, *Cogitationes* humanas nihil aliud eſſe, quam Πνευματεργίαι, ſive *Spirituum animalium* certis quaſdam, in tubulis prædictis, *Fluctuationes*, ſecundum leges, & regulas, ab *Anima Rationali* poſitas, & datas.

VIII. Hiſce præmiſſis, altero jam loco dicendum eſt, in *Vertigine* ſpiritus animales cogitandi munere exequendo impediri; in rivulis a ſuis aliquot ordinandis, eorumque motibus regendis, interturbari; eumque in modum perverti, qui externa quæque *Objecta*, tanquam in gyro circumacta, repræſentet, itaque, ut ex eo fallatur *Imaginatio*, *Judicium* autem maneat integrum, & inconcuſſum. Perinde forſan, ac in modulamine faciendo, ſi una, vel altera organi tibia, rauca fuerit, & diſſonans, ex illius vitio, (tametſi reliquæ omnes claræ fuerint, & illæſæ,) ſtatim auribus peritis gravitas quanta maxima ſit, harmonia perimitur.

IX. Scio nonnullos, arte noſtra principes, hac de re aliter opinari; ſpirituſque animales, acie quaſi militari, & veterum itionum reditionumque tractibus relictis, in gyros agi, tradentes, per *Rotationem*, & ſpirituum Εἰλίγγου, *Vertiginis* modum & naturam explicare. Cum vero, quo in campo eorum acies inſtruantur; quo, eorum fiat Ἀταξία nulla unquam detexit Anatome: contra vero, *Cerebrum Medullare* totum, ex *Tubulis*, ſive *Ductibus*, in *Cerebri Cortice* incipientibus, una hoc loco colligatis; & in *Nervos* infra diviſis, & diſpertitis conſtare; ſicque ſpirituum gyris, & vorticibus, (aliter quam in *Tubulis*, qui quidem iis admittendis minime ſufficiant) ineptum eſſe, quando Clariſſimi *Malpigii* Anatome detexit oculatiſſima; longe ſatius videtur, per *Tubulos*, perque ſpirituum in iis motus, quales in rerum natura eſſe, pro certo habeamus; (etſi, quis ſpirituum motus cui conducat *Cogitationi*, prorſus ignoretur,) quam per ea, quæ nuſquam inveniantur, aut eſſe judiventur, morbi hujus explicationem aggredi.

Quini-

(b) Τῶν δ' ἐξ ὕπνου μεταπεπτωκότων, εἰς ἐγρήγορσιν παραχρῆμα μεγάλοι, καὶ σφοδροὶ, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοὶ, καὶ τινα κλόνον ἔχοντες, μετ' ὀλίγον δ' εἰς συμμετρίαν ἔρχονται. *De Cauſis Pulſuum, Libro tertio, Cap. x.*

Quinimo, dici poteſt, rerum extra ſitarum, totiuſque hemiſpherii viſibilis, per ea, quæ ſibi ſunt diſſimilia, veras intus in *Cerebro* poſſe fieri repræſentationes: (niſi velimus, objecti *Viridis*, v. g. concipiendi ergo, *Viride* quoddam in compendio; ſicque *Rubri* ergo, *Rubrum*, *Nigri* ergo, *Nigrum*, &c. in *Cerebro*, quo nihil unquam abſurdius, ſtatuere:) eoque poſito, rerum externarum falſas imaginationes, quales ſunt in *Vertigine*, per iis rebus diſſimilia poſſe fieri dicamus; adeoque, ad earum in gyro & circuitu moventium imaginationem, etiam falſam ſpirituum in cerebro motu ſimili nequaquam opus eſſe.

X. At qualeſcunque fuerint eorum motus (neque enim in his ϛοχασμοῖ diutius hærere lubet) certe perturbari poſſunt, vel per alienum & inimicum aliquod, in *Cortice Cerebri* a ſanguine depoſitum: hæc in penetralia, & ſacroſancta adyta, ſe inſinuans, *Spirituum* choro ſe immiſcens; ad eos adhæreſcens; eoſque inter ſe confundens: vel, per vaſa ſanguinem vehentia, in propinquo tumefacta, tubuloſque ſpiritus continentes coarctantia. Quæ poſterior ratio probabilior eſt, in *Vertigine* cranii depreſſionem excipiente; ubi anguſtiis *Spiritus* urgentur, nec, quo poſſint choreas exercere, theatro ſatis ſpatioſo gaudent. At in *Vertigine* variolas antecedente, vel ab ebrietate, & in hac noſtra *Arthritica* locum obtinere poteſt (uti videtur) utraque.

XI. Præterea *Vertigo* hæc, cum *Dolore Capitis Arthritico*, concordat ex amuſſi: ſimilia namque cum eo corpora, craſſa nempe, plethorica, maximeque ſenilia, invadit: ſimilem habet originem, ex miaſmate *Arthritico* repullulante, criſtas erigente, fugam e ſanguine conſciſcente: ſimiles habet periodos, & typos, *Arthriticis* paroxyſmis reſpondentes, eoſque in nonnullis ægrotantibus numero permultos: ſimiles habet comites, ſive ſigna Συνεδρεύοντα, dyſpneam, capitis gravitatem, aurium tinnitum, ſpirituum depreſſionem: ſimilem etiam exitum, cum paroxyſmo plerunque regulari terminetur; interdum *Apoplexiæ* cedat *Arthriticæ*.

Aliquando levis hic affectus, & *Arthritidis*, paroxyſmum molientis, ſignum inſuper primum, & prænuntium. Moleſtus ſæpe ſic, ut eo laborans, ne in humum cadat, baculo adniti; fere continuo cavere, neceſſum habeat. Quæ levior eſt, *Arthritide* regulari, ſerius aut citius erumpente, fere concluditur. At quando nulla venit in tempore *Arthritis*, *Vertigo* interdum aggraveſcit, & deinde paulo poſt in *Apoplexiam* migrat. In *Epilepſiam*, utpote morbum confinem & proximum, *Vertiginem* mutari exquiſitam, a Medicis paſſim obſervatum eſt; at in eam mutari *Vertiginem Arthriticam*, ex noſtra, vel aliena obſervatione, ne ſemel quidem novi, ut miaſma *Arthriticum Epilepſiæ* generandæ minime aptum exiſtimetur.

XII. Curatio partim fit per ea, quæ utriſque his affectibus ſunt communia; partim per iis propria. Inter communia, primum *Phlebotome* conſideranda eſt, quæ, ut humoribus e *Capite* derivandis, tam repentino, quam magno eſt auxilio, ſæpe commoda reperitur, &, ubi *Dolor Capitis*, aut *Vertigo* iſthæc urget, maxime vero ubi oculorum caligine, faciei rubore, arteriarum in temporibus pulſu, & ejuſmodi (quæ ſanguinis ad *Caput* inclinationem indicant, & *Apoplexiam* minantur) aliis comitatur, apprime neceſſaria eſt: Ea vero ratione copiaque (quod in malis ſimilibus alias ſæpe dixi) mittendus ſanguis, non qua vulgo in his affectibus abſolutis, & minime *Arthriticis* ſoleat; ſed qua, *Arthritidi* in artus abigendæ faveatur; nec, quam ad *Caput* allevandum opus fuerit, uberiori.

Pertuſa vena, & orgaſmo in ſanguine novo, miaſma expellente, facto, nonnunquam illico dolent articuli; ſin aliter fuerit, *Purgatio* inſtituenda eſt. Si qua ventriculi querela ſit, hoc tempore *Vomitio* moveatur, & quidem per *Decoctum Teæ*, vel *Poſſetum Carduatum* aptiſſime. Ea vel peracta, vel (tanquam inutili) prætermiſſa protinus ducenda alvus; dato, in eum finem, e *Pil. Ruffi*, vel *Cochiæ min.* vel e *Duobus*, una cum *Reſ. Jal.* granis aliquot, purgante, quod nimirum inteſtina non ſolum inaniat; verum etiam ſanguinem exagitet, turbet, & a miaſmate, foras illud expellendo, liberet. Opus iſtud duplex (humores alios per alvum evocandi, alios in venis agitandi) interdum mitioribus, in conſtitutione ſcil. tenera purgatuque facili, perficitur. Interdum *Aquæ*, ſive *Alfordenſes*, ſive *Fontana*, *Sale Cathartico* ſaturata, rem conficit. Eſt ubi *Purgatio*, ſive propter ejus lenitatem, ſive propter humorum colluviem, una vice non ſufficiat; atque pro re nata repetenda ſit; ita vero ut *Arthritidi* τοῖς ἔξωθεν affigendæ accommodetur.

Purgationem, uti par eſt, factam creberrime ſequitur extremitatum dolor; At ſi uſque ſe miaſma in ſanguine contineat, uſque deliteſcat, turbis in eo inteſtinis & ciendis, & augendis, quam exilio, pro naturæ juſſu, capeſſendo pronius; hoc caſu, ea, quæ ore ſumpta fortius *Podagram* expellant, quæque extra admota evellent, uſurpentur. Quæ vero, ore data, *Podagram* expellant, non niſi caute (præmiſſa nempe venæ ſectione, alvique ductione, & *Capite* multum iis ſublevato) adhibeantur; ne, quæ ſanguinis, & ſimul cum eo miaſmatis, in artus extrudendi cauſa præbeantur, contra in *Caput* utrunque pellant; itaque malum intendant, & mortem arceſſant. Et quidem, a *Chalybeatorum* potentiſſimorum, & *Arthritidem* maxime expellentium uſu, manum idcirco melius abſtinere poſſumus; quia *Cephalica*, mox dicenda, ſuoque tempore propinanda, iſtorum medicamentorum magna ex parte vices ſupplere judicentur.

Qua de cauſa, in *Dolore Capitis* (ut ad propria deſcendam) *Pul. e Chel. C. C.* vel *e Corall. r. e Chel. Simpl. Succini albi*; vel iſtius claſſis alii mitiores, *ſive per ſe, ſive cum Conſerva Anthus*, vel *Conſ. Flor. Betonicæ*, & *Syr. Stœchados*, vel *Syr. Pæon. Simp. ſub forma* Boli, aut *ex iis Pulveribus, una cum Pul. dictamni Cretici, Caſtorei, vel Sem. Pæon. & Extracto Gentianæ*, Pilulæ *componi poſſunt*. Quinetiam hiſce, ſive *Bolis*, ſive *Pilulis*, tuto interdum, & utiliter adjicere licebit. *Salis Martis* (vel etiam *Alcohol. M.* poſt evacuationes copioſas) gr. iii. vel iv. & compoſitionem, ſexta, vel octava quaque hora, repetere. Omni autem ejuſmodi doſi ſuperbibere oportebit *Julapii* (*ex Aqua* puta *Ceraſorum nigr. Flor. Tiliæ, Pæon. ſimp. & Comp. & Spiritu Lavend.*) *Hauſtum*: Mediis autem intervallis ex uſu erit *Tincturæ Succini*, vel (ubi febris, non immodica, ſiverit) *Sp. Vol. Oleoſ.* vel *Sp. C. C. cum Speciebus deſtillati, guttas aliquot, ex Cacuminum Salviæ tenuifol.* vel *Roriſmar.* vel *Teæ, infuſ. Hauſtu demittere*. Hæc enim remedia, præmiſſis univerſalibus adhibita, ſpiritus animales blande reficiunt, & *Arthritidi* in artus expellendæ quodammodo opitulantur. Neque *Coffeæ Sorbitio*, quando *Cephalalgiæ* ritu ſingulari medeatur, præcipue ſi *Cephalica* ei ſuperinjiciantur, ægrotis hiſce deneganda.

Simili fere modo in *Vertigine Arthritica*, poſt evacuationes jam dictas univerſales *pul. Sem. Rutæ, pæon. maris, Caſtorei, Rad. Valerian. Sylveſt. Cyperi, Cort. Vvinteran. Cort. ext. Aurant. Species Dianthus, Diamoſch. dul. per ſe poſſunt adhiberi*, vel *eorum aliquam cum Conſ. Flor. Pæon. & Syr. eorum*, vel *Syr. N. Myriſt. ex Indiis allato*, electuarii *forma*. Porro ex *pul. de Gutteta, & Ente Veneris, cum Extr. Calami Aromatici*, vel *Aſſæ fœtidæ ſolutione, formentur pilulæ*: vel, cum iiſdem pulveribus adjungi poteſt, in eadem forma *Sal Martis*, vel *Sal Succini*. Ex his compoſita ſumantur, hora quaque ſexta, vel octava, doſi videlicet adeo tum frequenti, tum etiam magna, quæ ſpiritus animales ordinet, recreetque; non quæ confundat, irritetve. Doſi vero cuilibet æger ſuperbibat *Julapii Cephalici* hauſtum: uti mediis etiam intervallis *Infuſi* præſcripti cyathum, cum *Tinct. Succini* guttis aliquot. Proſunt graveolentia naribus admota, *Sp. Salis Armon. cum Sale Tartari*, *Caſtoreum*, *Aſſa fœtida*, &c. proſunt etiam Εὐώδια: *Balſamum*, quod ab humaniſſimo ſene, D. D. *Vvatherouſe*, hac in urbe Medico, dum viveret, præcellentiſſimo, communicatum fuit, ad tempora & nares inungendas, his aliiſque *Capitis* affectibus quamplurimis, utile & jucundum erit.

♃. Ol. Roriſmar. Lavend. Majoran. Thymi, Origani, Hyſſopi Chym. ana ℈j. Cinnam. Aurant. Angelicæ, Rutæ ana ℥ß. Garyoph. ℈ß.

Ol. Nucis Moſchat. per expreſſ. ℥iv. Ambra griſ. ʒij. Moſchi ʒj. Balſ. Per. ʒv.

Ambra griſ. & Moſch. ponantur ſuper Lapidem marmoreum; humectentur Oleis; & ſimul triturentur Lapide molari, donec fiat Maſſa, inſtar Pomati inſpiſſata. Huic mixturæ adde Balſ. Per. Per horæ dimidium triturentur. Deinde adde Ol. N. M. per Expreſſionem, & per horam fiat Trituratio. In phiala ſervetur uſui balſamum εὐῶδες cephalicum.

Quanquam autem iſta *Caput* multum allevent, ſpirituſque labentes ſuſcitent, non iis ſolis adhibenda fides. Nuſquam major incolumitas, nulla perfectior curatio, quam per *Arthritidos* in artus expreſſionem. Quare, poſt diem unum, aut alterum, *Cephalicis* ore ſumptis impertitum, in utroque hoc affectu (par enim utriuſque ratio) *Externa*, quæ *Arthritidem* educant, adhibeantur articulo nempe ſæpiſſime dolenti applicetur *Empl. ex G. Carannæ part. ii. Ceræ flavæ p. j. Ol. Lumbric.* q. ſ. vel aliud aliquod Ἀντισπαστικόν. Hoc

autem

autem ſi nullarum erit virium, & *Capitis* affectus remanebit, maxime, ſi increſcet, tanquam in *Apoplexiam* abitura, ad *Sinapiſmos*, *Veſicantia*, *Veſtitum laneum*, & *Laqueos* hac in re idoneos, (quibus *Arthritis* ſummopere educatur) quaſi ad ſacram anchoram, confugiendum eſt.

Quam parum autem adjuvent in utroque hoc affectu; imo quam ſuſpitioſa, ne dicam periculoſa, ſint *Emulſa*, *Decocta refrigerantia*, *Narcotica*, *Oxyrrhodina*, *Epithemata*, *Capitis Aqua frigida Lotio*, & ejuſmodi alia, quæ ad compeſcendum ſanguinis orgaſmum alias cum fructu uſurpentur, facile apparebit; quando illa materiam alienam, protinus evocandam expellendamque, medicina prorſus adverſante, & repugnante, *Capiti* infigant. Neque ſatis, ut opinor, tutus ſanguinis per *Hæmorrhoides* ſuctus; quando eo, nimia fit humorum in anum derivatio, quæ vel *Inflammationi*, vel *Fiſtulæ* viam aperiat.

Ut autem materia vitioſa, tutelæ ergo, præſcindatur, alioque divertatur, operæ pretium erit, *Epiſpaſticum* brachio, vel cervici aliquando imponere: ineunte anno, (quod *Apoplexiæ* tempus eſſe ſolet) aliaſve, ſi urgebit *Capitis* affectus, ſanguinem detrahere: *Purgans*, omni menſe, repetere: alvo nunquam diu aſtricta eſſe: artus, at præcipue pedes calidiſſime veſtire. Quin & his hominibus incumbit *Errhinis*, & meditationibus, religioſe vero nimia potatione, abſtinere.

HISTORIA I.

Ab ignava Arthritide Vertigo, *Sanguinis miſſione & Alvi ductione, victa.*

Quidam annos quatuor ſupra quinquaginta natus, *Vertigine* affectus, dum in his lucubrandis occupor, e vicino oppidulo me appellit. Fuit ille jamdiu *Arthriticus*, paroxyſmos habens, ſive eorum frequentia, ſeu ſeveritas inſpecta ſit, idoneos. Autumno anni MDCCV. *Arthritis*, ignava jam & ſocors facta, non eo, quo ſolebat, ardore & vehementia ſe geſſit; paroxyſmum, uti moris erat, laudabilem non ullum edidit; verum, in mediocri & imbecilli edendo, languide enixa eſt. Loco paroxyſmi regularis, & acuti, *Vertigo* ægrum invaſit, multumque cruciavit. Quoties enim lecto ille jacuit dextro latere, ſtatim *Vertigine* prorſus intolerabili (quippe qua univerſa ſurſum deorſum rapidiſſime ferri viderentur) tanquam oppreſſus, & pene moribundus, poſituram corporis illico mutare neceſſum habuit. Porro ea fuit hominis fabricatio, quæ plenum, ſubpinguem, brevique collo donatum eum, morbis cephalicis pronum, & proclivem abunde redderet.

Sic conſtituto ſuaſi, ut quam citiſſime venam incideret; *Pilulis Purgantibus* (*e Rudii* ʒiß. *Reſ. Jal. gr. v. Calum.* ℈ß. *Balſam. Per. q. ſ.*) Ventrem inaniret; itemque altera vice, pauculis poſt diebus, niſi dolor *Articulorum* novus id vetaret. Eo vero redeunte, parti affectæ *Empl.* e *Cephalici*, & *Picis Burg.* æquis ponderibus, imponeretur. Detracto ſanguini, & parumper in cyatho quieſcenti, ſuperincrevit gelatina denſa, craſſa, cum ſuperficie flaveſcente.

Præceptis æger obtemperavit, & quidem magno ſuo, quod deinde accepi, commodo.

HISTORIA II.

Vertigo Arthritica, *Purgatione in* Podagram *mutata.*

Aurifaber *Exonienſis*, vir priſcis moribus, *Integer vitæ, ſceleriſque purus*, ætate progreſſus, & ex ea nimis deſidioſe acta, craſſior jam & habitior factus, de nimia plenitudine, & ad motum impotentia, de *Vertigine* gravi & urgente (quæ in negotiis obeundis magno illi jam impedimento fuit) me conſuluit. Cum *Arthritidem*, hujuſmodi deviam, & *Anomalam*, me plus ſemel obſervaſſe recoluerim. Num articulis unquam ægrotaverat? Interpoſui. Olim ſæpiſſime, reſpondit æger: hoſce vero per annos minime.

De morbi indole & natura certum me habens, ut eum a *Capite* deducerem, & in articulos, ſedem & domicilium ſuum abire facerem (quæ quidem indicatio rectiſſima eſſe videbatur) viam, atque in *Vertigine* abſoluta, calcari aliam oportere judicavi.

Quare ſanguinis detractione (quæ propoſitorum alterum tantum promovere ſolet, alterum autem interdum inhibere) prætermiſſa, *Catharſin*, quæ utriſque illis ſatisfaceret, inſtitui; purgante, pro Κοιλίας λυσία, ſatis forti ad eam rem electo. *Calomel.* gr. xv. *Scammon. pul.* ℈ß. *Pil. Stom. cum G.* ʒß. *cum Balſ. Per. q. ſ.* pilulari forma, mane demiſit: ſæpius hinc dejecit; hinc claudicavit; hinc convaluit.

HISTORIA III.

Vertiginem, *& in Capite* Dolorem *faciens* Arthritis, *idque uſitate, Venæ ſectione, & Purgatione toties in Articulos acta.*

Aromatarius hac in urbe, conſtitutione ſanguinea, plethoricus, ſexagenario major, anno MDCXCVI. *Vertigine* laboravit. Simul atque eum novi pedibus ſæpe doluiſſe, ſuſpectumque habui capitis hunc affectum eſſe *Arthriticum*; hac re conſiderata, primo, ſanguinem detraxi; deinde alvum ſemel iterumque movi: poſtremo, animales ſpiritus quæ reficerent, eorum Ἀταξίας inhiberent, ea ſuo ordine ſumenda; fonticulos etiam utroque latere ſpinæ inter omoplatas aperiendos, imperavi. Quæ autem inde fruges? *Pes* iterum jam tum doluit; defenſum eſt *Caput*; civis ſervatus.

Anno proxime ſequenti, circa vernum æquinoctium, idem pene caſus altera jam vice accidit. Intermittente enim, ultra quam ſoleret, *Arthritide*, rediit *Vertigo* cum *Dolore Capitis*: quæ quidem ambo venæ ſectione, purgatione, pharmaciſque jam dictis, in *Podagram*, (qua nihil capiti ſalutarius eſſe potuit) actutum mutabantur.

Æſtate anni MDCCII. æger iterum *Vertigine*, ſimul cum aurium tinnitu, ſpirandique difficultate mulctatus eſt: quæ quidem mala, plenitudine & *Arthritide* nimis inerti nata, poſt venæ ſectionem, & catharſin, articulari dolore finiere.

Obſervationibus hiſce toties iteratis, planum omnino factum eſt, *Arthritida* ſuppreſſam, & a paroxyſmo quieſcentem, *Caput* aliquando viſitare; quin etiam derelictum illud, præ cæteris in trunco locis quibuſcunque, tanquam alteram domum frequentare. Porro, cum in alieno iſthoc, utut charo, & amabili loco diverſetur, poſſe in ſedem primariam, in artus, & articulamenta revocari. Denique nonnunquam (in iis ſcilicet ægrotis, qui firmiores, & multo robore valentes ſunt) per venæſectionem, & purgationes, quibus ſibi reſtituatur, & ſuis viribus uti, ſuoque modo agere permiſſa ſit natura, ſine multo Ποδαγραγωγῶν apparatu, poſſe egeri.

HISTORIA IV.

Capitis Dolor & Vertigo Arthritica, *ſæpe revertentes, ſimili methodo curati.*

Medicamentarius *Exonienſis*, quo multos annos utor familiariſſime, *Arthritide* diu regulari affectus, ſub exitum ſæculi nuper elapſi mitius ſolito, rariuſque cœpit dolere. Malorum ex eo tempore ſtatim crudele par exortum eſt; *Vertigo* nempe, cum *Dolore Capitis* acuto, vel, ægrotum eo deficiente, cardialgia, cum ructu acido, & inflatione ventriculi.

Biennio poſt, cum *Arthritis* nimium ignava eſſet, nec, ut opus fuit, paroxyſmum ageret, Κεφαλαγία rediit, una cum vagis artuum doloribus; & quidem pedum incertis.

Quid autem annos dicam? Decies ego minimum, hunc hominem hac *Vertigine* laborantem vidi: decies cum mœſtiſſime querentem audivi. Quando enim *Arthritide* multum affligeretur, neque ea ſemper regulari; quali eo modo ſe plerunque geſſerit, hiſce paucis accipite. Præceſſit dolor, hic illic erraticus, per artus, per trunci ambitum propemodum omnem hunc excepit, ita vero, ut illius fere latus clauderet, torpor, & univerſi corporis gravitas, cum Ἀνορεξίᾳ, ſanguinis orgaſmo, & tumultu, venarumque diſtentione. His acceſſit alias articulorum, alias *Capitis Dolor*, & deinde *Vertigo*. Tum autem magna, tamque moleſta *Vertigo*, ut, qua in præceps ne ageretur, ſæpe haud immerito pertimeret. Ægroto autem forti, robuſtaque, & omnino firma conſtitutione prædito, ea fuit felicitas, ut, poſt dies quatuor

vel quinque, *Arthritis* ſæpe per ſe τὰ ἄκρα peteret, eodemque tempore *Caput* deſereret. Si quando gravius urgere, diutiuſque *Vertigo* perſtare contigerit, quod aliquoties accidiſſe novi; venæ ſectione & purgatione, (altera earum, vel utraque) in articulos ſemper exulavit. Cui & hoc adjiciendum, nunquam ægri, ſeu *Vertigine*, ſeu *Dolore* afflicti, *Caput* ex toto immune, & incolume prius reddi, quam in *Articulis* dolor oborеretur; eo vero jam oborto, liberari ſemper, &, tanquam auxilio præſentiſſimo & plane divino, iſthuc incolume reddi. Qua utique re, ad iſtarum *Anomaliarum* & explicandam *Ætiologiam*, & confirmandam *Therapiam* (ut ego quidem ſentio) nihil magis poteſt conducere.

Cauſam autem ne ſilentio præteream, quare ſanguis in hoc ægroto toties, & tanto impetu in *Caput* irrueret, vel impelleretur; ipſa *Facies* eam monſtravit: *Facies*, inquam, hominis pyropi ruberrima, venis ubique turgidis ſignata, ſanguine pleniſſima. Quæ cum ita ſe haberet, vaſa, in *Capite* ſanguinem vehentia, ſupra modum magna, & immenſo ejus flumine, quod utrique iſti *Anomaliæ* daret originem, diſtenta eſſe indicavit.

HISTORIA V.

Cephalalgia Arthritica, *Vena ſectione & Spiritu Volatili, in* Podagram *verſa.*

CUM vitam aliquot ante annis Academicam ſecutus ſit, quidam e proximo vicinus, oppidanus, ebrietati ſatis, ſocordiæque ſatis deditus, (quarum altera vim humorum magnam in corpore congerere; altera non eliminare ſolet) opem meam qualemcunque medicam imploravit. Erat illi, propter malam vitæ rationem, corpus craſſum, *Cacochymicum*, pingue, morbo non unius generis accipiendo paratum: ita vero conſtitutum forte fortuna invaſit *Arthritis*, & a malis gravioribus, tanquam poſſeſſione ſuum, defendit. Semel, bis in anno paroxyſmos, eoſque ſatis longos, & acutos celebravit; perque omne illud tempus abſtinere fecit ægrum. Demum, neſcio qua de cauſa, *Arthritis* intermiſit. *Cephalalgia* ſtatim orta fuit acris, & toleratu difficilis. Membranas *Capitis* majores contrahi, & in ſpaſmos obſtinate conſtringi, veriſimile eſt. Enim vero tantus ægri fuit cruciatus, quantus omnem modum excedere, quantus ſenſum communem obruere, & pene delirium inferre videretur.

Hæc ut primum novi, & ab *Arthritide* interrupta, devia, & in *Caput* inverſa, turbas has oriri intellexi; ſanguinem extemplo mitti, &, quia conſtanti vir ætate, firmoque corpore erat, non nimis parce detrahi præcepi, ſpiritum poſthæc e volatilibus, cum vehiculo conveniente, dedi. Quam quidem medendi viam ideo calcavi, primum, ut alienum e capite revellerem; denique, ad τὰ ἔξω amandarem, iiſque figerem. Neque a ſcopo aberravi; hac enim medicina factum eſt, ut dolerent, ut tumerent, utque ruberent iterum articuli; & quidem (ut illa facta eſt) ſtatim, maximaque ægri cum utilitate.

HISTORIA VI.

Miaſma Arthriticum *in* Caput *immiſſum, eique* Vertiginem *&* Dolorem *inferens, ea repulſum, & in artus mandatum*

TEnera conſtitutione mulier, frigida *Arthritide*, & languenti creberrime affecta, tumorem ejus pallidum, tanquam a flatu generatum, in utraque manu, & carpo, magnum oſtentavit. *Arthritide* ſic gravatæ profecto male evenit, animi *Pathemate*, propter res quaſdam adverſas, ſupra modum affligi. Eo enim effectum eſt, non ut ſpiritus ſolum perturbarentur, multumque deprimerentur; verum etiam ut tumores hi *Arthritici* prorſus ſubſiderent, evaneſcerent. *Vertigo* ſtatim hinc exorta eſt, una cum *Dolore Capitis & Colli*, cum ſomno non tantum injucundo, ſed inquieto, tumultuoſo, & frequenter interrupto. Quæ quidem mala, ſi ex omni parte *Hyſterica* dicantur, temere nimis & parum conſulte (quod utique rei exitu probatum) id diceretur. *Epiſpaſticum Nuchæ Cervicis* impoſitum eſt, & deinde utrique brachio; quibus ſeri multum evocatur. *Pilulæ* ſumuntur *Alcoticæ* (ex *Aloes Roſat.* ℈j. *Pil. e duobus* ℈ß. *Ol. Abſynth. gr. i. El. prop. q. ſ.*) quibus alvus inanita, ſanguis agitatus, *Spiritu C. C. ſuccinato*, bis in die cum *Julapii Cephalici* hauſtu, & *Pulvere Podagram* expellente (*Chalybis* nempe *Nutriti* ℈ß. *Pul. e Chel. C. C.* ℈i. *Maceris Pul. gr. iv.*) pariter bis die, cum *Vini Canarini* hauſtu, per dies circiter decem aſſumpto, factum eſt, ut denuo tumores, & quidem intra breve ſpatium, elevarentur; ut *Arthritis* procul a locis principibus arceretur; ut partibus a centro vitæ remotis infigeretur, & detineretur. Qua vero ratione gradibuſque ſunt hæc effecta, *Cerebri* incolumitas effecta, ipſius vitæ res ſervata eſt.

HISTORIA VII.

Caphalæa & Vertigio Arthritica, *Medicina pari, cum* Phœnigmis, *ſublata.*

VIR reverendus, ætate conſtanti, doluit *Arthritide*; nunc vaga, per hæc illa membrorum internodia; nunc articulis affixa, dolore, rubore, & tumore comitata. Primo ſupra decimum exeunte luſtro, *Cephalalgia & Vertigine* laboravit, tum gravibus, tum diutinis. Cum me, conſilii ergo, primum arceſſiverit, ex conſtitutione ſanguinea, vultuque florido judicavi, plenitudinis, & quidem ejus unius, has eſſe ſoboles; itaque ſola evacuatione poſſe eas auferri: quam tamen (excuſſa omni re, & inito cum ægrotante colloquio, penitus examinata) ſententiam mutare neceſſum habui, & alienam, & *Arthriticam* in *Caput* irrepere materiam, apud animum meum ſtatuere.

Hoc igitur propoſitum ante oculos ſtatuens, venam primum incidi, &, minore quantitate, quam in his affectibus abſolutis conveniret, detracto ſanguine, *Emeticum* præcepi; poſteaque *Purgans*. Quibus malum quando leniri, minime vero tolli perſenſeram, *Pilulas* (*ex duobus, & Ruffi*) draſticas adhibui, ut in ſanguine major orgaſmus cieretur, & alienum proſcriberetur. Poſtridie purgationis, ut humores excitati, foras evellerentur ſuiſque demum locis, nempe *Articulis*, insererentur; curæ mihi erat, utrique malleolo, quem *Arthritis* locum uſitatiſſime frequentavit, *Sinapiſmum* (ex *Fermento veteri*, *Raſ. Radiculæ*, *Sem. Sinapios*, *Cacuminibus Rutæ, & aceto Vini albi*) applicare.

Atque iſta methodo in *Cerebrum* inſinuantem, *Arthritida* revelli; proprio loco (nempe *Artubus*) mandavi; ſuos intra terminos, ſua ſpatia coercui; ægrum ſanavi.

HISTORIA VIII.

Vertiginis Arthriticæ, *cum Spirituum depreſſione gravi, Curatio.*

CIvis *Iſcanus*, *Arthritide* regulari, quotannis redeunte, per ſenectæ initium, eſt afflictus: ſexagenarius autem, vel eam circiter ætatem, paroxyſmos habuit tum paulatim minores, tum etiam rariores, demum nullos. At brevis iſta fuit ſerenitas, & ab adverſa valetudine vacatio; uti etiam dubia: malum *Arthritide* gravius ſucceſſit, longeque perículoſius; *Vertigo* nempe, cui deinceps comitem ſeſe dedit *Depreſſio* ſpirituum ſupramodum moleſta, continua.

Cum ita affectum inviſerim, pulſum magnum, & elatum obſervavi; ac ſi inſtaret *Apoplexia*. Quare venam illico pertundi, ſanguinemque ea quantitate detrahi, qua *Capiti* levamento eſſet, juſſi. Porro, quoniam iſti *Capitis* affectus non tam abſoluti, quam *Arthritici* (quod ex malorum ordine vel ipſi ægro, rei medicæ non ignaro, patuit) exiſtimari poſſent; quo *Arthritis* educeretur, *Phœnigmum*, ex ea evellentibus, acerrimum, & calidiſſimum, utrique malleolo, quæ *Arthritidis* in hoc ægroto fuere ſtativa, impoſui; frigidum, altera quaque hora, renovavi; tumoribus, eo factis, *Epiſpaſtica* admovi; unde ſeri acris, ſalſi, vitioſi, *Arthritici* multum eſt elicitum. Æger ex eo tempore convaleſcens, annos egit poſtea permultos, eoſque pro ætate ſatis beatos, & tandem morbo, uti accepi, nephritico occubuit.

HISTORIA IX.

Ex Arthritide Vertiginoſus, *Victu nimis tenui depreſſus, e vivis exceſſit.*

VIr mihi conjunctiſſimus diu bona valetudine uſus, ætate adulta dolere cœpit *Arthritide*; quæ, propter multas equitationes, & laude dignam in victu temperantiam, raro aliter ſe habuit, quam quæ maxime regularis, quæque maxime ſalutaris. *Paroxyſmum* enim, ſemel bis in anno, cumque malo ſymptomate nullo comitatum, tanquam ad præſcriptum Medici, aut votum ægrotantis egit.

Ita multos annos, ſi non omni doloris ſenſu carens.
(τίς δὲ, πλὴν Θεῶν,
Ἅπαντ' ἀπήμων τ̃ δὲ αἰῶνος χρόνον;)
beate tamen, & tuto, imo ipſam per *Arthritida* tuto vixit.

Huic, ingruente ſenio, acceſſit *Vertigo*, quæ, paulatim ingraveſcens, eo increvit uſque, ut ſæpe ne in humum æger concideret, periculum eſſet. Quapropter *Venæſectio*, *Emetica*, *Veſicantia*, *Purgantia*, aliaque multa, ſuo quæque loco, ſunt a viris arte noſtra præcellentibus, imperata, &, vel omnia, vel magna ex parte, ab ægro uſurpata. Cum vero iſta propoſito minime reſponderent, *Vertiginem* eam non tam exquiſitam & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* eſſe ſuſpicatus ſum.

Sexagenario jam major, *Arthritidem*, uti illi videbatur, nimis gravem, diutius non alere; ſed per diætam decrevit tenuare: proindeque, cereviſia potenti & generoſa (quam, per annos alioquin multos, interdum ad hilaritatem, at non incommode, potaverat) abjecta neglectaque, non niſi aquoſam, nullarum virium, & vilem adhibuit. Væ autem illis, qui *Arthritida*, diu ſatietati ſuetam, abſtinentia demum nimia tentant evincere. Male habita *Arthritis* intimas in corpore regiones, ejuſque viſcera nobiliſſima invadit, unde ægri res in peſſum abiit, & (ut ſæpe accidit) in dubio vita. Minus quidem articulis, ex eo tempore, doluit hic noſter *Arthriticus*; at inauſpicatos *minus*. Sanguis enim intempeſtive, & magna ægri cum injuria debilitatus, alieno amplius expellendo, ſic, ut olim, non erat. Faciem depreſſam, nec, ut ante coloratam, oculos concavos, vires enervatas notare familiares, & malum aliquod præ foribus ominari.

Cum vero eo res deducta eſſet, magni aliquid momenti accidit, dictuque non indigni. Recurrente enim *Podagra*, & inſultum denuo, qualem potuit, faciente, aqua frigida pedes media hyeme immerſit æger, itaque temere tumoris *Arthritici* materiam repercuſſit. Pectore, *Capite* ſubito gravatus primo tuſſiit, & cum impedimento ſpiritum traxit; mox ſenſus omnis, ipſa etiam mens defecit; &, tota undique aſtantium mirante turba, non tam exceſſit, quam ſurreptus eſt e medio.

CAPUT XV.

De Apoplexia Arthritica.

Art. I. DE vertigine, & dolore capitis *Arthritico* ſupra dictum eſt; ſpeciatim, hos affectus in *Apoplexiam* non raro migrare, eaque terminari: quod quidem malum, quando hodie graviſſimum, eoque gravius, quo minus ſuſpectum, intellectumque ſit; operæ pretium mihi videtur, paulo altius ejus rationem repetere, & totam Hiſtoriam, ut potero, deſcribere; qua, niſi me fallit animus, apparebit, hanc *Apoplexiam*, non minus quam reliquas hujuſce nominis *Anomalias* ἴδιος habere privatum, & propria indigere medendi methodo.

II. Docuit rerum medicarum uſus, *Arthriticos*, eos præcipue, qui conſtitutione ſanguinea, collo brevi, & toroſo donati, multos ægrotarunt annos, ſeniumque jam ingreſſi ſunt; maxime vero eos, qui *Cereri*, & *Baccho* indulgentes, ludoque campeſtri, & exercitatione corporis intermiſſa, fiunt plethorici, ſenſu motuque, nunc aliqua ex parte, nunc omni, ſubito privatos *Apoplexia* non raro corripi. Quæ ſi *Arthritidis* paroxyſmo regulari, ſive interciſo, ſive dilato, minimique, qua par eſt, ſævitia peracto, enaſcatur; hanc ego *Apoplexiam* non tam exquiſitam, & genuinam, quam notham, & *Arthriticam* appellabo. Ea certe eſt, de qua, ex communi, &, apud doctos & literatos hactenus recepta, *Apoplexiæ* Doctrina, ninime ferenda eſt ſententia; minime ordinanda medicina: verum multo aliter, ex eo, quod huic affectui proprium, de utriſque ſtatuendum eſt.

III. Ut autem proprium illud explicetur, animadvertendum eſt, in caſu jam deſcripto veri admodum ſimilem eſſe, Miaſma *Arthriticum* in corpore diu affecto, neque paroxyſmis utilibus, ſic, ut oporteret, expurgato, congeri & coacervari: mox ſanguinem, eo ſaturatum, fermenteſcere, turgere, & in orgaſmum evehi; natura ſc. in ſui defenſionem, & tutelam, alieni ſummis viribus expulſionem attentante, moliente. Jam vero ſi acciderit, vel propter *Cerebri* imbecillitatem & ἀτονίαν, vel propter aliud quodvis προκαταρκτικὸν, in *Cerebrum* vehementius ſanguinem arietare, & cum majori impetu partes ejus tenerrimas ferire; ex eo, primum *Cephalalgia*, & *Vertigo*, altera nempe, ſive ambæ ſuboriuntur; *Caput* aggravatum; facies plenior, & coloratior eſt; lingua ſæpe titubat; motio fit corporis incompoſita; greſſus inæquales: ſique malum ingraveſcit, & validiſſimo ægrum inſultu urget. Senſu ille, motuque interdum captus, cum oculorum, ac ſi in ipſa morte, vitreo colore, tanquam *Apoplexia*, perculſus eſt.

Hæc hujuſce morbi pars prior; cui ſi aliud adjiciatur, & ab ejus curatione ducatur argumentum, (nullam melius ſperari, nullam citius, nullam tutius perfectiuſque fieri, quam per alieni, morbum in *Capite* committentis, ad articulos expulſionem) profecto quidem, ad confirmandam morbi hujus naturam Ἀρθριτικὴν, nihil deeſſe video.

IV. E prædictis liquet, etiamſi nullam hujus morbi, quatenus *Arthritici*, diagnoſin, e ſimptomatum ſimul concurrentium globo, poterimus ullo, quod ſciam, modo elicere: (nam in *Apoplexia* hac *Arthritica*, atque exquiſita, motus & ſenſus ſimilis eſt defectus, ſtertor, rhonchus, eademque his utriſque ſignorum Συνδρομὴ) tamen, ſi ægri, diu jam *Arthriticis*; ſi paroxyſmi, dudum languidi, & inertis; ſi *Apoplexia*, languorum & eclipſin illam a tergo ſecutæ, habeatur ratio, horum, inquam, ex ſymptomatum origine, ipſo morbi initio facile erit ingenium, & morem ejus *Arthriticum* inveſtigando conſequi.

V. Poſito ergo hoc affectu, de ejus *Subjecto*, de cauſa continente, de remota, de prognoſi, aliiſque ejus expoſitioni neceſſariis, clare dicam, &, quoad potero, enucleate.

Subjectum Apoplexiæ frequentiſſimum, omnium, qui de illo verba fecerunt, acutiſſime, partem eſſe *Cerebri Corticeam*, affirmavit doctrina, ingenio, & humanitate vir clariſſimus, *Guilielmus Cole*, collega plurimum honorandus. „ Ea (ſic ille ſolidiſſime diſputat) morbi omnis ſedes, & *Subjectum* eſt habendum, quod materiam, eum committentem initio accipere, & in quo defigi illa judicetur: nullo autem in loco materia promptius, quam in *Cerebri Cortice* defixa, facit *Apoplexiam* (*a*). Huc eam apportant arteriæ nobiles, ingentes, in ramos diviſæ tum magnos, tum etiam amplum inter ſe commercium exercentes. Huc allata, & eo loci ſiſtens, vaſorum ſanguinem vehentium fines, (ſurculos ſc. arteriarum, & venarum origines) extendit dilatatque. Vaſorum iſtam extenſionem neceſſario, & quidem e veſtigio ſequitur: in *Corpore Calloſo*, reliquoque *medullari Cerebro*, tubulorum compreſſio, coarctatioque. Hinc ſpiritus in tubulis iſtis animales interpelluntur: in motu ordinando, eorum mandata; in ſenſu, recipiendo eorum impreſſiones; in cogitationibus elaborandis, eorum fluctuationes interturbantur, confunduntur. *Senſitiva*, cumque ea *Rationalis Anima* patitur eclipſin.

Quod vero multum in ea *Apoplexiæ* ſed confirmanda valet; ei datæ ſunt a natura venæ, prædictis arteriis, qua numero, qua magnitudine, qua denique commercio reſpondentes; quæ, quidquid alieni ſit advectum, (facta præcipue ſanguinis detractione, vel minimum Ἀντισπάσει: debita) reſorbent, aſportantque. Hoc modo partim, ut opinor, evenit, quod qui graviſſima laborarunt *Apoplexia*, ſæpe curentur, de integro nunquam in eam incidentes; *Cerebri* nempe *Corticæ*, ſic, ut par eſt, exonerato, & deinde priſtinam recuperante ἀτονίαν: Quod de *Corpore Calloſo* minime, ſi eum *Apoplexiæ* locum eſſe fingamus, expectandum; nam cum ei nulla ſint, quæ tam grande onus (*Apoplexiæ* nempe cauſam continentem) auferre poſſint, animam occupabit non eclipſis ſolum, ſed ipſa nox; *Catulli*

Nox perpetuo dormienda.

Minime vero negandum, miaſma *Arthriticum* ipſos aliquando tubulos intrare *Nervinos*; ſpirituum

(*a*) *Vide Auctoris Tentamen Phyſico medicum de* Apoplexia.

undulas miſcere; nubem animæ, & torporem injicere; & quidem ita ſemper (alias autem alia ratione) fieri conjicio, quoties hæc *Apoplexia* demigrat in *Paralyſin*; ubi nulla videtur alieni, niſi per tubulos prædictos, extrudendi via.

VI. De cauſa hujus *Apoplexiæ* conjuncta & proxima, notatu dignum eſt, illam creberrime vaſculorum eſſe in *Cerebri Cortice* dilatationem; quæ *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* ſtatim comprimi, ſpirituſque facit animales in iis obſtrui, & turbari. Iſta vero *Dilatatio* vel a ſanguinis in ea vaſcula irruentis, & in iis commorati, vitio, vel ab ejus quantitate provenit.

Vitium iſthuc, quatenus *Arthriticum* eſt, a miaſmamate *Arthritico*, ſanguinem commovente multumque exagitante ortum, procul dubio hac in re non parum operatur. Huic autem aliud vitium accedere ſolet, ſanguinis nimirum *Lentor*; qui, ut omnium pene *Arthriticorum*, maxime vero ætate grandiorum, ſanguini ineſſe; eique detracto, & in cyathis quieſcenti, innatare deprehenditur; ita hujuſmodi laborantium tum ineſſe ſanguini, tum etiam eorum *Cerebro* inhærere, vaſculaque (ſic, ut dixi) reſarciendo complere, & extendere jure merito cenſeatur.

Miaſma iſthuc *Arthriticum* per ſe, maxime vero τῷ γλίσχρῳ involutum, ſi *Corticì* impingatur, & in eo inſideat, ſanguinem eo loci ſiſtit; itaque dilationem modo dictam infert, & ſæpenumero cauſa hujus *Apoplexiæ* proxima, uti ſuſpicor, & conjuncta eſt.

Quoties autem miaſma, penetrato *Cortice*, *Tubulos* in *Cerebri Meditullio* ſubintrat; ſpiritus animales tunc cominus aggreditur; & proxime tunc facta in eos impreſſione, *Fluctuationes* eorum ordinarias ſubvertit permiſcere, donec morbus aut in *Paralyſin* exit, aut morte, linea rerum ultima, concluditur.

VII. Iſtam autem ſanguinis, ſeu vitioſi, ſeu nimii, in *Capite* moram, & manſionem, (ut de cauſis remotioribus nonnihil dicam) in primis *Cerebri* creat a cunabulis imbecillitas. Huc confert etiam, quicquid ſanguinem impetuoſius, & in *Cerebrum* copioſius impelli; quicquid etiam in eo diutius retineri faciat. Copioſius autem impellitur exercitatione corporis, & labore pertinaci.

Anni ferme ſunt viginti, cum celeb. *Matthæus Slade*, Medicus *Amſtelodamenſis*, *Londinum*, *Oxonio* proficiſcens, & in itinere collem (ambulandi gratia) pedibus aſcendens, vix ſuperato ejus faſtigio, quaſi de Cœlo tactus, *Apoplexia* proſtratus eſt; neque unquam ad ad ſe rediens, animam brevi poſt efflavit.

Infantuli, paucis ante diebus nati, ſubitoque, non ſine veneni ſuſpicione, mortem obeuntis, corpus olim aperui. Nulla erant veneni in ſtomacho veſtigia, at in *Capite*, arteriæ & venæ *Cerebrum* amplectentes, bis tanto majores, ſanguinem magna illa naſcendi lucta & niſu, in *Caput* infantuli nimio plus intrudi, &, tum *Apoplexiæ*, tum etiam mortis cauſam fuiſſe, veriſimile reddiderunt.

Diutius ſanguinem in *Capite* retineri faciunt, inter alia vincturæ colli nimis ſtrictæ. Non ita pridem, in vicinia noſtra, quidam madidus, & Baccho plenus, in lectum commiſſus, intra breve tempus obiit. Rigidus enim, ore livido, demortuus horis poſt paucis eſt inventus. Cum, de cauſa mortis adeo repentinæ inquireretur, præter ingeſtam liquidorum vim, collari linteo nimis arcto, & in poculis non exuto (tanquam fune in ſtrangulatis) ſanguinis reditum, maxime in corporis ſitu plano, & *Horizontali*, impediente, mihi probabilius inveniri, aut quidem excogitari potuit. Quæ a nobis *Apoplexiæ* puræ, & genuinæ προφάσεις afferuntur (nimirum, ob accidentia prædicta, ſanguinis in *Caput* invectio largior, & exportatio diminutior) poſſunt etiam *Arthriticis*, ob accidentia ſimilia interdum obvenire, &, in *Apoplexiis* eorum inducendis, locum obtinere.

Huc porro referendus *Opiatorum*, ut & *Errhinorum* abuſus, quibus *Arthritici* materiam in cruore alienam, magno ſuo cum periculo ſæpe *Capite* impegerunt.

His, quæ ritu peculiari humorem in *Caput* dirigunt, adjungantur ea, quibus (externis, & evidentibus cauſis) a τοῖς ἔξωθεν, humor repellitur, & intro agitur: quæ cum hinc *Anomaliæ*, ſimul cum cæteris omnibus *Arthriticis*, ſunt communes, alibi tum fuſius enumeratæ, non ſatis explicatæ ſunt.

VIII. De noſtra hac *Apoplexia*, ſi cum *Exquiſita* comparetur, obſervandum, quod uti vere hæc

-----cum Spiritus Orbis
Bacchatur-----,

eoque ineunte creberrime occurrit; & calori, ſe per ſanguinem humanum una cum Mundi reliquo, tum temporis fundenti, eumque agitanti, debet originem: ita quidem illa, nimirum *Arthritica*, pendet ex uno miaſmate *Arthritico*, præſertim augente & ebulliente; quocunque anni tempore hoc contingat. Ver autem, & Autumnus ſunt tempora, in quibus id *Arthriticum* maxime ὀργιᾷ, & in *Caput* ſæpiſſime irrumpit.

IX. De hujus *Apoplexiæ* προγνώσει jam ordine dicendum: tametſi plures ignorata morbi natura, & ob eam rem inſtituta medendi methodo non ſatis idonea, fato ceſſerunt; tamen (quod hujus modi laborantibus ſolatio ſit) omnino conſtat, permultos ea tentatos: artificioſe, ſic, ut decet, tractatos, ex ancipiti morbo hoc convaluiſſe, vitalem diu poſtea vitam egiſſe, &, quam ab *Apoplexia* vulgari, & exquiſita, longe meliorem. Cujus id in cauſa eſſe cenſeo, quod, debita humorum e *Capite* facta primum Ἀντισπάσει, &, deinde, reſtituto *Cerebri* tono, ſaniorem ii, tutioremque vitæ rationem ineant, libertate miſſa inutili, imo pernicioſa; quod, e gulæ deditis fiant temperantes, e temulentis, ſobrii; itaque omnibus ſedulo vitatis, quæ aut corpus plenitudine gravent, aut gravatum orbent paroxyſmis regularibus, ſenectutem habeant tolerabilem. Verum, ut omne id emolumenti, tum artis medicæ opus, tum obſervantiæ fructus eſt; quicunque fructum iſtum, minime calcata potiundi ejus via, ſperaverit, meſſem ille, nullo ſemente facto, (quod eſt unum ex abſurdiſſimis) videtur expectare.

X. Medendi indicatio poſtulat, ut quam citiſſime *Cerebrum* allevetur, ut mens, motuſque, & ſenſus inſtaurentur. Hoc autem optime faciendum *Evacuatione*, *Revulſione*, & alieni in altus amandatione. Primum omnium inquiratur, utrum calceamentis, aut tibialibus nimis arctis, aliove quovis externo, *Arthritis* τοῖς ἔξω repellatur, aut, in ea ne erumpat, inhibeatur. Porro, de ſanguinis in *Caput* flumine, nimis largo, & torrenti num intrudatur, num in eo diutius, quam ex œconomiæ legibua ſoleat debeatque, retineatur, eſt quærendum; & ex hiſce procatarcticis quæcunque fuerint inventa, ſunt initio removenda.

In hujuſmodi *Apoplexia* fere omni neceſſaria eſt *Venæ ſectio*: nihil ea certius, nihil citius opitulatur. Detrahantur igitur, quam primum fieri poteſt, (quam citiſſime conficies id, tam maxime proderit) unciæ xii. xiv. vel libra una ſemis pro ægri viribus & conſtitutione. Paulo poſt injiciatur *Enema* pungans, & acre; ſive ex *Urina Humana*, ſive ex *Decocto comuni*, cum *Sale vulgari*, vel *Aloe roſata*, aliove id genus alvum irritante. Sub id tempus adhibeatur *Purgans*, e potentiſſimis, & ſanguinem agitantibus; *Pulvis puta Vvarvvicenſis a ʒß. ad ℈ij. vel Reſ. Jal. a gr. vi. ad x. cum Extr. Rudii ℈j. ſive ʒß. Elix. Prop. q. f. ut fiant* pilulæ; *vel ex Decocti amari Purgantis ℥iij. & Syr. e Spina ab ℥j. ad iß.* potio. Si ſegnius erit demiſſum *Purgans*, neque trium, aut quatuor horarum ſpatio ventrem movebit, *Enema* repetatur. Toto iſthoc tempore, vel lecto, vel cathedra corpore, quoad poteſt, erecto ſedeat ægrotans; ne in *Caput* depreſſum, & nimis inclinatum, humor impetu, & copia majori ſuffundatur, malumque augeatur.

Purgatione facta, de *Venæ ſectione* iteranda, & quo in loco, brachio, an cervice, deliberandum eſt. *Cucurbitulæ*, hoc tempore, dorſo (inter omoplatas) admotæ, cum multiplici *Scarificatione*, uſus ſunt eximii.

Vacuefacto corpore, pretium erit articulo nuperrime dolenti *Emplaſtrum*, vel *e Pice Burgundica & Terebinthina Venet*, vel *Cephalicum cum Euphorbio*, aliudve quodvis potenter attrahens, imponere; totumque membrum, ut e *Capite* materia ducatur, & loco magis idoneo figatur, laneis involucris calidiſſime veſtire. In hujuſmodi caſu, pedes in aquæ fontanæ balneum, quam potuit tolerari, fervidum immittendo, ibique retinendo; ægrum, omni ſpe vitæ pene deſtitutum, & animam, ut apparebat, jam tum agentem, ἐν καιρῷ ſervatum, aliquando novi.

Cum hæc aguntur, ad τὰ ἔξω *Arthritis* evocari, *Cerebrum* magnopere levari ſolet: natura, prædictis auxiliis adjuta, in viam redit; & opus, inauſpicato cœptum, felicius & accuratius perficit. Sin aliter res ſit, neque per ea ſanetur æger, ut alieni fiat evacuatio, quæ nominatur *Topica*, collo poſteriori dimidio, ſincipiti, vel capiti raſo *Epiſpaſticum* applicetur, & dies quatuor vel quinque geratur. Brachiis etiam internis, aut ſuris (uti *Chiragra*, vel *Podagra* frequentior eſt) admoveri poſſunt iſtiuſmodi *Emplaſtra*. Si vero anguſtiis prematur æger, & graviter laboret, *Cervici*, vel *Capiti*, ubi *Sutura Sagittalis* cum *Lambdoidea* coit, vel ubi cum *Sutura Coronali* (prout *Capitis* pars poſterior, vel anterior magis afficitur) *Cucurbitula* imponatur. Si nihil horum in uſum trahetur, tondere minimum

nimium ad cutim oportebit; deinde *Caput* radere, & & ad relaxationem cutis perfricare; poſtremo, *Emplaſtrum e Cumino*, vel iſtiuſmodi aliud, quod Διαπνοὴν exaugeat, & humores eliciat, applicatum continuo geſtetur.

Malo uſque permanente, proderit materiam per nares, per os detrahere. Valent hanc in rem *Errhina*, quæ ſine ſternutatione ſerum educant. Sternutationem moventia jure merito vereamur, ne, vi ſua & niſu corporis laborioſiſſimo, humores in *Cerebrum* impellant, ægrumque obruant. Manducare juvat, quæ ſunt acerrima; eorumque beneficio ſalivam largiter educere.

℞. *Raſ. Raph. Ruſtic.*
Sem. Sinapios contuſ. ana ʒß.
Pul. Pyretri ʒj. *miſce, Melle excepta & Serico incluſa ori dentur, & Sputo identidem ejecto Dentibus conterantur.* Huc confert etiam *Electuarium Apophlegmaticum* infra deſcriptum.

Interea vero temporis, dum fiunt evacuationes, ea, quæ ſpiritus animales ſtimulent, & munus ſuum obire faciant, magni, & quidem frequentiſſimi uſus ſunt, quamobrem *Spiritus Volatiles oleoſi*, vel *Sp. C. C. Succinati, cum Jalapii Cephalici Hauſtu*, crebro & affatim, ſic, ut requirat uſus, ſunt adhibendi. Quinimo *Pulvis de Gutteta, cum Caſtoreo, & Oleo Succini*, *Aſſæ fœtidæ ſolutione in Pilulas* temperatus, bis vel ter in die demittatur, cum *Jalapii* prædicti hauſtu. Hæc quidem medicamenta eo potius eligantur, quoniam non ſolum animales ſpiritus inſtaurent, ſed & *Arthritidi* etiam expellendæ quodammodo inſerviant: verum præmiſſis evacuationibus, quæ appellantur *generales*, iis potiſſime utendum, ne, a medicamentis adeo *Cardiacis*, in corpore feriato & pleno, malum intendatur.

Si a prædictis ἐν τοῖς ἔξω nulla fiat *Arthritis*, ad auxilia externa, magis efficacia, progredi juvabit; ad *Phœnigmos* ſcil. aut ejuſmodi alia, quæ valentiſſime, quæque materiam evellant omnium certiſſime.

Quamprimum tumor, aut dolor ſignificabit *Arthritidem* ad τὰ ἄκρα appelli, ſtudio elaborandum eſt, ut eo loci retineatur, neque retro agatur: Hoc autem optime fit per *Epiſpaſticum*, & *Empl. Meliloti*, ordine applicata, quibus, per ulcuſcula diutine aperta, pernicioſus humor educatur. Atque huic propoſito non alienum erit, *Emplaſtro* lanea ſuperponere, laqueos iis involvere, pedemque interdiu, modo pes afficitur, deorſum verſum inclinare.

Omni hoc tempore commodiſſimæ ſunt *Fricationes* artuum præcipue, bis vel ter in die, vehementes: quæ quidem e *Cerebro*, ſed non e corpore, ſanguinem educant, & illius ῥοπὴν ad corporis extrema vertant.

Arthritide in extrema apparente, veluti præſente Numine, ſervatur æger. Nihil auſpicatius, nihil ei felicius obvenire poteſt. Morbi, a quo idoneo & recto ægri vita & incolumitas omnino pendet, a quo, (e contrario) inverſo, & Ἀνωμάλῳ, ejus periculum, quantum animo comprehendi poteſt, maximum eſt obortum; iſtius, inquam, morbi hoc modo ſublata eſt Ἀνωμαλία, iſque jam denuo factus ſalutaris.

Cum humorum plane mutatur inclinatio; quique nuper in caput irrepſere, foras jam in artus abeunt; ad eos expellendos, & promptius expediendos (nec quidem antea, ne ſurſum eleventur, & in partem iis affectam impellantur) lene quoddam Ποδαγραγωγὸν oportet dare: *Pulveris ſcil. Cantiani quaſi* ℈j. *ſexta, vel octava quaque hora*: cui, ſi viſum eſt, & tuto fieri poteſt, adjiciantur ſemel, aut in conſtitutione phlegmatica, bis in die, *Chalyb. Nutriti gr.* v. Quod tamen *Arthritidem* expellens, ſi quovis modo repellatur humor articularis, aut caput deſubito male habeat, protinus omittendum; & auxiliis externis humorem evocantibus, una cum iis, quæ ore data ſpiritus animales recreent, utendum eſt.

Diæta, per omnem hunc decurſum, & maxime ſit tenuibus: placet *Juſculum Pullinum*, *Advenaceum*, *Panatella, cum Uvis Corinthiacis, aut paſſis majoribus* placet *Chocolata*, & ejuſmodi *Sorbitiones*, molles ſcil. & faciles cibi, quibus ægri vires nutriantur, ſtomachus autem non gravetur, in cereviſiæ vicem, aut *Pomaceum*, aut *Vinum* aqua dilutum, aut *Salviæ*, aut *Teæ*, aut *Antophilli infuſum*. Nihil gula & ſatietate, præcipue veſpertina, pericluloſius. Alvo neque dura, neque lubrica ſit æger, illa caput aggravari facit, hæc ad τὰ Ἔντερα malum invitari.

XI. Ad *Prophylaxin* nihil conducibilius, quam in dorſo *Fonticulos* aperire; rus petere, acre aperto, & ventis probe agitato frui, vere & autumno alvum ſubducere, in robuſtioribus venam initio Octobris ſecare; &, quod utranque abſolvit paginam, maximeque attendendum eſt, *Arthritidos* recte παροξύνσεως curam diligenter adhibere.

Apoplexiam, in *Cerebri Cortice* locatam, curatio jam deſcripta plerunque tollit; & ea minime recidiva, ægri multos annos immunes agunt: ſi vero *Cerebri* medullium, ſive aliquam ejus partem, tubulos oppilando *Nervinos*, morbus occupat, aut de ubito ægrum interimit, aut in *Paralyſin* degenerat, Capite proximo tractandam.

XII. Hæc curatio & *Apoplexia*, quæ a *Cerebro* oppreſſo fit, accommodatur: ſi materia morbum committens, in *Ventriculo* & *Inteſtinis* ſita eſt, *Symptomaticæ* illius *Apoplexiæ* (cujus hiſtoriam mox ſubnectam) curatio, *Purgatione* tum ἄνω tum κάτω, & medicamentis ſpiritus animales excitantibus, & *Arthritidem* expellentibus, eſt tentanda.

HISTORIA I.

Vertigo Arthritica, *cum impendente* Apoplexia.

SUbacti vir ingenii, & in rebus gerendis ſubtiliſſimi, multos annos *Arthriticus*, (quo quidem tempore ſtatis ille periodis), &, ut oportebat, doluit hyemem anni MDCCI. nimia tranſegit indolentia. Ab hoc *Arthritidis* defectu, pro conſuetudine paroxyſmum minime repetentis, (tanquam omiſſa re quadam uſus egregii, & ad vitam in primis neceſſarii) ſtatim œconomiæ ratio turbata eſt: gravitate, & vertigine caput afflictum, facies ſupra modum colorata, &, tametſi hominis minime temulenti, perque ipſos hoſce dies ſobrii, nihilominus tanquam immoderato tumefacta potu. Lingua titubavit, & voces edidit non ſatis claras, notabili nempe cum impedimemto. Corporis totius motus incertus, incompoſitus fuit; neque geſtu regulari factus. Quæ quidem accidentia, cum eorum ordine ſimul conſiderata, &, uti par fuit, expenſa, materiam *Arthriticam*, intus ſervatam, ægroti *Caput* adoriri, & ex ea *Apoplexiam* in propinquo eſſe, manifeſte comprobarunt.

Huic autem affectui in iſthoc homine generando, præter jam dicta, viam hæc tria patefecerunt. Primo loco, corpus ad hunc affectum concipiendum a natura promptum, utpote collum habens perbreve, cujus opera factum eſt, ut in *Caput* ſanguis impetu cum majori ferretur. Deinde, craſſus hujus ægrotantis & generoſus ſanguis, qui facile ferveſceret, minimaque de cauſa incitaretur, & in orgaſmum eveheretur: poſtremo, ver *Apoplexiarum* tempeſtas.

His adjuta Σωματικῶς, malum graviſſimum, *Apoplexiæ* vicinum, intulit *Arthritis*: cui ut occurreretur, hanc medendi rationem inii. Primo, ſanguinem miſi, & quidem copioſe, ad libram uſque integram; hoc ferente ægri conſtitutione, morbo poſtulante. Tum, adhibito *e Pil. Rudii, & Pul. Scammonii Purgante, Draſtico*, (quod in hac re commodiſſimum eſſe oſtendit uſus,) alvum inanivi, ſanguinem exagitavi, *Arthritidem* expuli. Doluit denuo articulis æger, & quidem auſpicato doluit. Nam ex ea tam *Arthritidos* ad τὰ Ἄκρα reductione, quam ex humidi, quod nimium erat, e corpore evacuatione, malo graviſſimo impendente æger liberatus, & veſtitu, aliiſque rebus idoneis, quæ a capite procul tenerent *Arthritida*, curatus eſt.

Biennio poſt, eadem ille cauſa, (ſcilicet *Arthritidis* defectu,) eadem anni tempeſtate, (nempe vere) ſimili modo eſt affectus; capite diu, & impenſe aggravato, præcipue parte ejus anteriori ea, quæ oculis ſupereminet. Vena ſemel iterumque pertuſa, *Enemate*, & *Cathartico* fortiori dato, e *Capite* in manus & pedes exturbata eſt *Arthritis*. Multum hinc æger, at tuto doluit; ejulatus edidit, at inanes; neque, curato per eos *Capite*, miſericordiam moventes. Huic autem *Arthritidis* tranſlationi non parum contulit (nequid hac in re momenti prætermittam) *Empl. Cephalicum*, quod tendini, ad pedis pollicem pertinenti (quem in hoc ægroto locum *Arthritis* maxime frequentaverat) applicatum, eo tantopere morbi vim allexit, ut trium horarum ſpatio doloris æger impatiens, illud detrahere cogeretur. Tantæ efficacitatis in hoc affectu nonnunquam ſunt externe applicata!

HISTO-

HISTORIA II.

Arthritidi *repercuſſa ſuperveniens* Apoplexia.

C*Ereris & Bacchi* mancipium, vitam agens deſidioſam, ex eo craſſum, & ventricoſum evaſit, ipſoque ætatis flore *Podagroſum*. Annos natus fortaſſe quadraginta, ſaginatus iſte lurco doluit: dolenti vero accidit, quod hic loci memoratu digniſſimum, non minus inſolens, quam grave infortunium. Hallucis globum, & articulum majorem occupavit *Podagra*, calore, tumore, rubore comitata, cruciatibus eum affecit, ſed periculi expers. Ut ejus acrimoniam mitigaret æger fœminæ cuidam medicinam exercenti, (leniendis ægritudinibus procul dubio doctæ) ſe commiſit. Illa medicamentum e ſuis, ſcilicet, comparavit: utrum autem ex *Solano lethali Hyoſcyamo*, *Cicuta*, aliiſque id genus *Herbis*, quibus uti ſolent nonnullæ; An ex *Ovorum albumine*, *Sapone*, *& Spuma Cereviſiæ*, quod utique mihi renunciatum eſt, in medio relinquam. Conſtat autem, hora decima matutina remedium iſthoc, quicquid erat, loco afflicto ſuperponi: conſtat, dolorem magnum, acrem, urgentem, horæ unius ſpatio leniri; duabus horis penitus auferri: Conſtat, ægrum lecto ſurgere, cibum capeſſere ſatis modicum: Conſtat, hora ſecunda pomeridiana, ſomno eum gravari, connivere: poſt paulo obdormire: Conſtat, hora ſeptima veſpertina ſtertere, & tanquam in ſomno nimis profundo morboſoque, rhonchiſſare: Conſtat, tum primum ægri conditionem uxorem ejus ſuſpicari; nec deeſſe, qui de ea, tanquam ancipiti, & periculo pleniſſima, fide illam moneret. Monitionibus illis, utut amicis, & prudentibus, ſpretis neglectiſque, (ne videlicet *Epiſpaſtica*, *Scarificationes*, aliaque *Tormenta* medica ſubiret æger, in utramvis autem etiamſi dormiens, ſeu potius ſemimortuus) conſtat illum, mane proximo, horam circiter quartam, e vita exceſſiſſe.

Diſcant hinc *Arthritici*, quam dubii ſint eventus, ſeu potius quam fatalis, ea, quæ parti extra dolenti ſuperpoſita, cauſam morbi repercutiant: diſcant, eam repercuſſam, & in ſanguinem repulſam, poſſe *Cerebro* viſceri omnium nobiliſſimo, impingi: diſcant, impactam ferre poſſe *Apoplexiam*, poſſe mortem, diſcant, & caveant.

HISTORIA III.

Somnus ab Opiato *profundus, &c. ipſa propemodum mors.*

P*Ari* temeritate uſus eſt, ſed cum minori damno, quidam mihi notiſſimus, & jam inde ab adoleſcentia familiaris. Fuit ille *Arthritide* multos annos afflictus, & paroxyſmis ejus, tam gravibus, quam diuturnis, mirum in modum emaciatus, cum, menſe Martio, Anno MDCCIII. neſcio qua ex cauſa, *Μίασμα* (quod in hoc *Arthritico* abundans, ſanguinem infecerat univerſum) viſcera, imo ventre contenta, ſubintravit. Dolor inteſtinorum ex eo magnus, quem ut deleniret, *Opiati* quantitatem non immodicam aſſumpſit. Somnus hinc profundus: horis poſt ſex ſupra triginta, delirium. Mane proximo Σπασμοὶ, ipſa propemodum mors.

Detracto prius ſanguine, *Sp. C. C.* & *Tinct. Caſtorei*, cum idoneo vehiculo dedi; deinde *Bolum*, & *Pilulas*, alternis, ſexta quaque hora.

℞. *Fæcul. Bryoniæ*, *Pul. Caſtorei*, *Succin. albi*, *Aſſæ fœtid. ana* gr. v. *cum Syr. Artemiſ. f.* Pilulæ.

℞. *Pul. de Guttetæ* ʒß. *cum Syr. Pæon. q. ſ. f.* Bolus.

Pedibus totis *Empl. Cephalicum*, una cum *Picis Burgund.* ſubtriplo: Tibiæ, & brachio utrique, *Epiſpaſticum*; Cervici prælargum admovi. Erat etiam in præſcriptis id, quod ſequitur, ſalivam movens.

℞. *Raſ. Raph. Sylveſt. tenuiſſime* ℥j. *Ol. N. M. Chym. gutt.* v. *Mellis q. ſ. f.* Electuarium apophlegmaticum. *Teneatur ore quaſi* ʒß. *uſque dum manaverit Saliva, utrunque tunc ejiciatur, omni hora repetatur* doſis.

Hac quidem medicina ἐν καιρῷ adhibita, cum in ſummo quidem diſcrimine vita eſſet, cum fere actum & conclamatum eſſet, contra omnium opinionem æger reſtitutus eſt. Et quidem, malo & intempeſtivo *Narcoticorum* uſu, morbi vim in *Cerebrum*, & *Nervos* infigente, quanta paſſim incommoda ducantur, apud eos *Arthriticos*, quibus quies, utut dubia & periculoſa, vita charior eſt, teſtimonio nimis amplo, & frequenti patet.

HISTORIA IV.

Arthritis, ex Acidorum uſu gravior, in Apoplexiam *deſinens Symptomaticam.*

I*Scanus* Artifex, inde ab incunabulis *Arthritide*, una cum omnibus conſanguineis, imbutus, multis annis ea premebatur regulari, artus ſcil. afficiente, & poſt debita intervalla recurrente. Cum vero, de affectu valde moleſto prorſus evincendo, Medicos ſuæ ætatis celeberrimos conſultor adierat, & quidem (non ſine quodam artis nobiliſſimæ & divinæ contemptu) incaſſum. Sortis ſuæ impatiens, & abſolutæ curationis ſpe allectus, *Acidorum* uſui, *Servo* neſcio quo hortante *Medico* totus incubuit: quali vero cum eventu, & quo fructu, narratione digniſſimum eſt. *Pomaceum* ille regionis hujus (id eſt, omnium, ut videtur, acidiſſimum) elegit; quo, in vicem potionis ordinariæ, per biennium paulo plus aut minus, uſurpato, cibi appetentiam, antea tenuem, & languentem, omni fere illo tempore, acutam & latrantem habuit; uti etiam paroxyſmos tum rariores, tum etiam mitiores. De nova methodo cum ægrotante ſermones feci, qualemque exitum haberet, avidiſſime expectavi, ſpeciatim, utrum illa quies, *Arthritidis* eſſet diminutio, an paroxyſmi, in aliud tempus, prorogatio tantum, majori demum diſcrimine (quod ego plus ſemel obſervavi) concludenda.

Ab induciis ſævior *Arthritis*, hujus ſeculi initio, tum manus, tum ea, quæ intus ſunt, invaſit, Δυσορεξίαν, Δυσπεψίαν, ventriculi inflationem, ructus, ſpirituſque difficultatem introduxit. Menſe Junio ſequenti, poſt narium hæmorrhagiam, motu ſenſuque omni derepente captus, ſpiritum ex imo pectore laborioſe traxit, tanquam jam ſtatim moribundus; pulſus a natura magnus, ab affectu major erat.

Sanguinis, quam ocyſſime, libra detracta eſt; unde linguam æger, & oculos movit. *Vitrioli albi depurati* ʒj. cum *Decocto Cardui* data eſt, eaque plus ſemel iterata, ter quater evomuit. *Enema* poſthæc injectum, acre, & ſtimulans; unde largiter ejecit, Non nimis ea nocte dormivit. Mane ſudum, & ſerenum; uti etiam die poſtero. Caput immune, ructus autem perduravit ingratus, ſpiritus difficilis, ut & cibi faſtidium. *Arthritidem*, ἐκ τῶν Ἐντοδίων, ore datis, expellere, extra admotis, educere ſum conatus. Die, ab inſultu, tertio ſomnolentia continua, oculorum gravitas, & color vitreus, brachiorum motus interdum convulſivi, ægro male ominabantur. *Sp. C. C. Succinatum*, cum *Aq. Cardiacis* dedi, aliaque feci non pauca, ad avertendum, ſiqua fieri poſſet, inſultum; at inani opera: ægrum eo veſpere ſubripuit

Θεός τε μέγας, καὶ Μοῖρα κραταιή.

Tametſi primo aſpectu videatur, eum hujus ægroti caſum eſſe, qui, ex *Capite* principaliter, & Ἰδιοπαθικῶς affecto, apte poſſit explicari: (hoc enim, motus convulſivi, ſomnolentia, Ἀναισθησία, Ἀκινησία non parum arguere judicentur; & quidem in primo inſultu, nimio ſanguine caput aggravari, & ex parte lædi, ob beneficium a venæ ſectione non negaverim;) tamen, ſi Ἀνορεξίας, ſi flatus, ſi ructus, ſi *Arthritidos*, coctionis organa diutius obſidentis, habeatur ratio, veriſimile eſt, eam eſſe hanc *Arthritida*, quæ primario ventriculum, & inteſtina afficeret; *Caput* autem, & *Genus Nervinum*, non niſi ſecundario, & συμπτωματικῶς: & quod iſta *Capitis* accidentia, revera naturæ, jam peſſundatæ, oppreſſæ, & in ruinam vergentis, eſſent indicia.

Si vita, ſine *Dolore* jucundior videatur; videndum tamen, ne tutior non ſit. Bellum honeſtum, ſui defendendi, & publicæ ſalutis ergo ſuſceptum, paci infidæ, ignobili, periculoque plenæ, longe anteponendum eſt.

HISTORIA V.

Apoplexia *Arthritica feliciter curata.*

M*Ercator Exonienſis*, humanus, integer, & probus vir ita natura fabricatus, ut, ob colli brevitatem, & temperamentum corporis ſanguineum, ad contrahen-

trahendam aptus natus ſit *Apoplexiam*, per viginti plus minus annos, *Arthritide* vexatus eſt; claudus ea jamdudum factus, neque, niſi ſuſtinente illum aliquo, via progrediens. Cum eo ventum erat, & æger prope ſexagenarius, *Arthritidem* miteſcere, neque Παροξυσμοὺς ex more duros, & laudabiles, iterare ſenſerat, ſtatim huic ſereno horrida inſecuta eſt tempeſtas. Menſe enim Junio, Anni MDCCVII. ſubita *Caligine* correptus, motu ſenſuque tam interno, quam externo omni privatus, *Apoplexia* perculſus eſt, cum oculorum, tanquam in ipſa morte, gravitate. Pulſus, ſed & ille perturbatus; cum reſpiratione, ſed alta & gravata, unicum vitæ reſtitit argumentum.

Mali cauſa ſatis perſpecta, materiam *Arthriticam*, in *Caput* delatam, ex eo evocare nitor: quem in finem, e veſtigio ſanguinem, eumque copioſum mitto. Primum *Enemate*, dein *Cathartico* quam citiſſime ventrem emollio. *Epiſpaſticis* cervici, aliiſque locis compluribus applicatis, ſerum elicio. Itaque materiæ alienæ facta partim evacuatione, an protinus *Cerebrum*, ejuſque incolas, ſpiritus animales ſiſtam, & inſtaurem; eodemque tempore, quod alieni reliquum eſt, ad τὰ ἔξω amandem; huc ego reſpiciens, *Spiritu Volatili Oleoſo*, *Julapio Cephalico*, *Hauſtu* etiam *Arthritidem* expellente uſus ſum; & ad *Arthritidem* evocandam, *Emplaſtris ex Picis Burgund. & Empl. Oxycroc.* pari menſura miſtis, & extra plantis pedum impoſitis.

Cum dolere cœpit articulus (quo nihil lætius, nihil opportunius huic ægroto potuit obtingere) primum *Frictionibus*, tum *Unguento*, (*ex Ung. Nervino*, *Spiritu Tereb. & Sp. Vol. Oleoſ.*) articulum urgente, & irritante ungi; poſthæc calide veſtiri jubeo: unde doluit æger egregie, magnoque ſuo cum emolumento.

Atque iſta quidem medicina (Deo operam fortunante) mentem, & motum ægro reſtitui. Cum vero gravior, & diutior inſederit *Apoplexia*, ſicque *Caput* infirmaverit; quod quidem ex illius ſermone, vix ſatis conſtanti, aliiſque morbi veſtigiis, notatu facile erat; ut *Spiritibus* vigor, ut *Cerebro*, & *Syſtemati Nervino* robur redderetur: Villæ ſuburbanæ aerem ſiccum & apertum, ſpiritu ducere; & equo corpus ſæpe exercere, ægroto ſuaſi. Quibus ille mirifice recreatus, tam oculorum, quam ingenii priſtinum adeptus eſt acumen, & argutias; atque annos jam duodecim, *Arthritide* crebro recurrente, verum *Apoplexia* ne ſemel quidem egit.

HISTORIA VI.

Arthritica ut occurratur Apoplexiæ.

Matrona nobilis, illuſtri domo orta, verum *Arthritide* graviter afflicta, nunquam utero gerens circa nonum ætatis ſuæ luſtrum, febre intermittente, corripiebatur; ejuſque paroxyſmos, pro typi ratione revertentes, tres vel quatuor toleravit. Cum hi finierant, neque ulla medicina, qua materia, & cauſa eorum proxima eliminari poſſet, in uſum traheretur; ſtatim a febris abitu, novum aliquod, a propoſito noſtro non alienum, in extremis partibus exortum: utriuſque nempe malleoli dolor, & deinde tumor plane *Arthriticus*; ſed, propter frigidum ſanguinis temperamentum, nitore nullo, nec quidem multo rubore inſignitus. Perduravit dolor, quatuor vel quinque dies; eoque exeunte, manſit tumor, alteros adhuc complures. Hujus illa modi paroxyſmos, nempe *Arthriticos* ex intervallo anni quaſi integri, non paucos ſubierat; cum inopinato *Caput* affectum eſt, &, tanquam invadente *Apoplexia*, perculſum. Ita laboranti, una cum aliis e *Capite* materiam evocantibus, ſupra quam expectare merito liceret, profuere *Frictiones*, quæ ad pedes materiam invitarunt, & eorum articulis tumores excitarunt. Hinc *Capitis* tutela; hinc ejus malum *Arthritica* eſſe natura, ſignum ἀποδεικτικόν.

Meum erat dominæ, *Prophylaxin* ordinando, conſulere. Hæc duobus comprehenſa eſt. Primum, materiæ vitioſæ, a patre *Arthritico* acceptæ, nullo partu minutæ; verum menſibus obſtructis auctæ, (quæ tum febris intermittentis, tum morbi articularis cauſa eſſe videretur) quanta maxima fieri poſſit, tam *Expulſione*, quam, ne creſcat, & repullulet, inhibitione: deinde cavendo, ne in caput iterum eadem irrepat.

Ut primæ harum indicationi ſatisfacerem, purgatio omni menſe, loco τῶν Ἐμμηνίων imperata eſt; diebus autem otioſis, *Aquæ Spadanæ*, & *Stomachica*: Ut alteri occurreretur, quotieſcunque *Capitis* periculum immineret, & *Arthritis* id invaderet, ad eam educendam *Venaſectio*, dorſi *Scarificatio*, cum *Cucurbitulis*, colli poſterioris, vel totius capitis, *Veſicatio*, malleolo utrique *Phœnigmorum* applicatio, & deinde *Epiſpaſticorum* prope locos tumefactos. Hæc, inquam, una cum *Podagragogis* ore datis, ægræ ſunt commendata. Hoc autem loco id præcipue notandum, *Arthritidem* interdum ad *Caput*, ad pedes, æque fere inclinare, & in hos ab illo, levi *Frictionum* ope derivari.

CAPUT XVI.

De Paralyſi Arthritica.

Art. I. Venio ad *Paralyſin Arthriticam*. Cum miaſma *Capiti* appulſum, in ejus *Cortice*, ſpeciatim, vaſis illius ſanguinem vehentibus, non diu commoretur, verum in glandularum ductus, in *Nervinos* ſc. *Tubulos* impellatur; ex duobus hiſce, quæ ſequuntur, unum ſemper eveniat, neceſſe eſt.

Nunc in iis, quæ ſunt meditullii, *Tubulis* ſiſtendo, *Apoplexiam*, *Vertiginem*, *Oblivionem*, Ἀγρυπνίαν, *Somnolentiam*, aliumve aliquem *Cerebri* affectum creat; & quidem aliter, quam in præcedenti capite declaratum eſt, nimirum (ipſos ſpiritus in officinis ſuis cominus aggrediendo, eorumque confertim operas, & jam proxime diſturbando) ἰδιοπαθικῶς; itaque ægrotantem ſæpe opprimit. Quod quidem eo uſque crebrum exiſtimare licet, ut *Apoplexia* laborans *Arthritica*, quoties (*Phlebotome*, *Catharſi*, aliiſque auxiliis, ei tollendæ neceſſariis, incaſſum adhibitis) idem occumbit; *Apoplexia* hujuſmodi *Idiopathica*, potius quam ea, quæ in *Cerebri Cortice* locum habet, interim judicetur.

II. Sæpe vero miaſma ad eos *Tubulorum* locos propellitur, ubi *Spirituum* meatus obſtruendo & vias implendo, *Paralyſin* affert: eamque hujus, vel illius membri, ſicut *Nervus*, qui ad hoc, vel illud membrum pertinet, eſt affectus. Unde ſequitur, iſtius membri ſive *Motus*, ſive *Senſus* tantum, ſive uterque læſus & diminutus; interdum etiam abolitus.

III. In cauſa *Paralyſeos* exquiſitæ, proxima & continente, deſcribenda, Medicis inter ſe non convenit. Alii enim, duce *Eraſiſtrato*, (quod a *Galeno*, ipſis *Eraſiſtrati* verbis utente, traditum eſt,) a *Lenta*, *tractili*, *& excretu difficili Materia*, *Nervos oppilante*. Alii vero, a vim narcoticam, aut alias virulentam habente, ipſoſque ſpiritus confodiente, *Paralyſin* fieri contendunt.

Profecto, neutrum horum, opinione noſtra, penitus excludendum. Enim vero, ita poſſe accidere non improbabile eſt, ut ad committendum hunc affectum, ambo concurrant, & viribus ſociatis ſimul operentur. Nam, ut ſingulatim hæc attingam, uſu quotidiano patet, *Arthriticorum* ſanguini Γλίχροντι ineſſe; eique detracto, & in excipulis quieſcenti, poſt breve tempus, innatare: quod utique (ſive antiquorum *Pituita*, ſive non) ad *Nervos* obſtruendos omnino ſatisfaciat.

Et, quod altero loco dicendum, viroſum aliquod in *Nervos* ſe recipere; *Spiritus* in iis contentos afflatu, & contagio perimere, & vel per ſe, vel cum aliquo alio *Spiritus* inimico; *Paralyſin* inferre, exemplo mox addendo, (*Hiſtoria* ſexta) manifeſtum, ut opinor, & teſtatum fiet.

IV. Ut cauſas inveſtigem magis remotas, eæ ſunt; primum, in ſanguine *Diatheſis Arthritica*, ſeu virus iſtiuſmodi indomitum, ἑτερογυιὲς: in fugam, ubicunque poſſit, abiturum; in *Nervinum Genus* ingreſſurum. Quæ quidem *Diatheſis*, per ſe multarum virium, & in hoc affectu producendo valentiſſima, cauſam interdum adjuvantem habet, nempe *Plenitudinem*, quæ, apud populum ſatietati deditum, cum ea ſolet jungi, & in hoc negotio ξυνωνιτεᾶδς, certe in hac regione; eorum, qui ex *Arthritide* perperam agente, & minus *Regulari*, primum *Apoplexia*, dein *Paralyſi* corripiuntur; non pauci cauſam iſtorum malorum antecedentem in ſanguine duplicem agnoſcunt, videlicet *Arthriticum* miaſma, *Plenitudine* comitatum.

Deinde, *Cerebrum* a natura molle, aut morbo aliquo, aut ictu, aliave quavis evidenti cauſa, debilitatum, & *Nervi* ſupra modum teneri: quibus facile per ora plus æquo dehiſcentia, virus admittatur, & diu intra *Tubulos* retineatur.

His poſtremo loco, adjiciendum, quicquid externæ, ſive cauſæ evidentis, via tam patula materiam adeo paratam adigat. Hujus autem generis ſunt aer humidus; & palu-

(a) Αὕτη δὲ γλίχρος, ϗ ὀλιγμος, ϗ δυσέκκριτος. De atra bile, cap. 5.

& paluſtris, aliaque omnia, quæ in *Paralyſi Primigenia* locum inveniant: at in hac *Arthritica*, præcipuè memoratu digna ſunt vita ſedentaria & otioſa, mala victus ratio, frequens *Hypnoticorum* uſus, *Spiritus ardentes* immoderatè ſumpti, *Venus* immodica, frigus, &c. in corporibus calidis & bilioſis, medicamentorum abuſus calidorum; omniaque, quæ *Arthritidi*, ne articulis inſigatur, obſtent; aut iis affixam quæcunque repercutiant.

V. Ex hoc cauſarum apparatu, facile eſt conjicere, quem in modum fiat hæc *Paralyſis*, & (præcurrente modo *Capitis* gravitate, modo dolore, modo vigilia, modo ſomnolentia, modo vertigine, modo oblivione, modo triſtitia, modo mentis alienatione, modo etiam nullo præcedente *Capitis* affectu, ſed inteſtinorum colico; modo neque hoc quidem) quam expedite virus *Arthriticum* in *Nervos* intrudatur; quaque, eos adimplendo, aliaſve *Spiritus animales* afficiendo, cito *Paralyſin* hanc inducat.

Ægroti vero conditio, ſive morbi εἶδος pro ratione partis affectæ, aliud atque aliud eſſe reperitur. Si *Linguæ Nervus* παραλύεται, aut ſonum æger inconditum edit, aut verba (voce confuſa blaterans) dimidiata: ſi, qui *Paris vagi* ramus eſt, ad *Ventriculum* pertinens, (quod quidem *Arthritico*, plenitudine gravato, & ex ea *Procatarxi* primum *Apoplexia*, tum *Paralyſi* perculſo, contigiſſe novi) æger omni concoctione, & quidem appetitu captus, cibi faſtidio pertinaci laborat; donec, humorum penu vitalium indies decreſcente, neque novis acceſſionibus, uti par eſt, refecto, ſumma tametſi copia beatus, paulatim marcet, tabe conficitur. *Paralyſeos Arthriticæ* in corporibus *Bilioſis*, maxime vero *Colicæ Bilioſæ* ſupervenientis, alia ſolet eſſe ratio, & quidem prima: Hac qui laborant, famem habent imminutam, pene proſtratam; corpus attenuatum, cutim univerſam (at præſertim oculorum album) icterico colore tinctam, aridam, neque ex naturæ lege perſpirantem. Adeo nempe diverſa facies hujuſce morbi, pro loci ab eo occupati, & cauſæ conjunctæ diverſitate.

VI. *Paralyſis Arthritidi* ſecundaria, ſicut primigenia, multiplex invenitur. *Ratione Subjecti*, nunc unius lateris, nunc unius membri eſt; & quidem (uti meis obtigit) præcipue linguæ: *Ratione Materiæ*, ſive cauſæ continentis, interdum eam habet ſimplicem, & puram *Arthriticam*; aliquando Γλιχρότητι involutam, aliquando bile, vel alio aliquo commiſtam alieno: alias ſola, & per ſe occurrit, alias motibus convulſivis comitata: alia denique imperfecta eſt, qua non ſatis habiles redduntur artus, & in motibus obeundis ſæpe vacillant, at non ex toto reſolvuntur; alia vero perfecta, qua penduli fiunt, & immobiles; Hæc autem omnia, cum *Paralyſi Primigenia*, noſtræ huic *Arthriticæ* ſunt communia.

VII. *Periodicam* neque ego novi hanc *Paralyſin*, neque temere, propter materiem *Nervis* impactam, & cohærentem, (id eſt, continenter eos oppilantem) eſſe poſſe judico: qualem tamen aliam obſervavi, nimirum Ἀφωνίαν, ſtatis temporibus, permultos menſes, ad finem pene horologii, recurrentem, (& *Regiæ* olim *Societati* (a) renunciavi:) contra quam *Galenus*, qui *Paralyſin* nullos habere *Typos* aſſerit (b): niſi forſan (ut illuſtri *Pergameno* ſuus ſervetur honos) de *Paralyſi* omnium exquiſitiſſima, & *Primigenia*, ſermonem ille facere, noſtra vero, jam dicta, *Paralyſis Hyſterica* cenſeatur.

VIII. *Paralyſis Arthritica* morbus curatu perdifficilis, idque præcipue duas ob cauſas. Harum altera ſitus eſt iſtius morbi in corpore profundus, nimirum intra *Cerebrum*: ex quo fit, quod, adverſus eum quæcunque dentur, ore demittenda, remedia colum tam *Cerebri* quam *Inteſtinorum* penetrantia: non parum alterentur, nec in alienum, quod eſt morbi adeo remoti cauſa conjuncta, pulſu ſatis valido arietet, aliaſve, uti par eſt, afficiat. Altera vero difficultatis hujus cauſa eſt, quod in corporibus ſenio, vel *Arthritide* conflictatis, aliaſve fractis, & debilitatis; itaque medicinam minime ſic, ut par eſt, ſentientibus, locum hic affectus plerunque teneat.

Verum, ut ſingularia perſequar, ſi morbus hic *Apoplexiæ* ſuccedat, propter injuriam *Cerebro* inflictam, curatio longe difficilior; & ſi recurrit *Apoplexia*, tanta plerunque vis humorum, & tam ἀθρόως in *Cerebrum* impellitur, quanta id obruatur, & ægrotus, antea debilis, e medio feratur.

Sin e diverſo Μίασμα, ſine ulla (ſive per *Apoplexiam*, ſive alias) in *Cerebrum* gravi facta impreſſione, in *Nervorum* tubulos irrepat, & ſe paulatim inſinuet: ſique interea medicamenta, malo tam immani convenientia, ſint adhibita, reliquaque æger ad præſcriptum agat idoneum univerſa; hæc illius conditio minime deſperata. Habet Ἰατρική, quod (Deo adjuvante) hujuſmodi debilem, quod elumbem, quod emaciatum, quod decolorem, motu, viribus ἀχροία, ἀσαρκία, donet: & ægrotantem, ultra quam expectatio ſit, reſtituat. Quibus autem modis hæc curatio fiat, jam proxime declarandum.

IX. *Therapia* duplex eſt; vel quæ, in morbo auferendo, vel in eo, ut ne augeatur, neve renovetur, inhibendo, quæ ſummis viribus contendit. In prima ejus acceſſione (quæ quidem indicatio primo loco perſequenda) ne alieni vis ἀθρόως in *Nervos* impellatur, enitendum, quem in finem, ſi *Plenitudo* ſit cum pulſu forti, & nihil repugnet, e re futurum arbitror ſanguinem e brachio, aut vena jugulari, vel *Cucurbitulis*, & *Scarificatione* dorſo detrahere. Horis aliquot poſt *Venæ ſectionem* immittatur *Enema*. *Purgatio* uſus fere perpetui eſt, maxime vero ea, quæ ſanguinem exagitet, & *Arthritidi* in artus amoliendæ faciat. Porro conducit, quamprimum morbus ægrum invadat, articulo ἐν τοῖς ἄκροις ſæpiſſime dolenti, *Cataplaſma* Clariſ. *Beati Apoplecticum*, ſeu *de Raphano* Cl. *Fulleri* aliudve quodvis acre, φοινιγμὸν excitans, applicare, & *Arthritida*, quæ jam nunc e ſanguine fugam meditatur, ad τὰ ἔξω educere.

Facta humorum e capite *Antiſpaſi*, & mutata eorum inclinatione, (nec quidem maturius, ne in *Caput* ii, impetu cum majori, a medicamentis inferantur) ad eos extra pellendos, ægroto dentur e *Pulvere Gaſconico*, *Purpureo*, aliiſque mitioribus Ποδαγραγωγοῖς ſic, ut artis eſt, compoſita, bis, vel ter in die, cum *Julapii* hauſtu *Cardiaci*, *Cephalici*. Quamprimum tumor ἐν τοῖς ἔξω fuerit, admoveatur ei *Veſicans*, quod humorem, in eo contentum, foras eliciat, neque retro agi patiatur.

Huc etiam confert *Epiſpaſticum*, cervici, ſeu collo poſteriori dimidio; huc capitis ad cutim *Tonſura*, *raſura*, & *Emplaſtrum* ei, de *Cumini Seminibus*, aliudve quodvis attrahens, impoſitum; quod nempe, poſt *Evacuationes* generales, ſi aggravetur, *Caput* allevarit. Proſunt *Gargariſmi*, ſalivam jugiter elicientes, & *Dietæ* ratio tenuis.

Interea temporis, *Spiritus volatiles*, *Tinctura Caſtorei*, *Succini*, &c. cum *Julapii Cephalici hauſtu*, vel cum *Anthus*, ſive *Salviæ Infuſo*; quæque indicationem vitalem tueantur reliqua, ſive extra, ſive intus, ea, qua opus fuerit, doſi, modo, & frequentia, juvat adhiberi.

Quoties autem materia *Nervis* eſt impacta, & infixa, ad eam tenuandam, & vias *Spirituum* aperiendas; (quæ medendi indicatio altera eſt) iis *e Ligno Sancto*, *& Saſſaph*, *eorumque Corticibus Decoctis opus*, iis, *e Ferro præparatis*, *Frictionibus*, *Balneatione*, *Embroche*, *Veſtitu*, *Linimentis*, *Ceratis*, *Emplaſtris*, & id genus aliis, quæ in *Paralyſi Primigenia* cum fructu præſcribuntur. In *Paralyſi Arthritica*, viroſo afflatu facta, *Decoctum Corticis Chalybeatum* ægro multum profuiſſe novi.

Hic autem ſedulo videndum, corpus ægri frigidum an calidum; miaſma ſimplex, ſeu Γλιχρότητι involutum, an bile miſtum, ut in *Paralyſi Arthritica*, *Colicam Bilioſam* inſequente: cujus exemplum mox ſubjungam ſatis luculentum. *Calida* enim (ſi ad diutinum tempus, & copioſe propinentur) remedia inſomnes reddunt ægros, inquietos, & perpetuo quaſi febricitantes, ſpiritus eorum animales, indeſinenti tumultu & agitatione fatigati, perimuntur, nec a medicamentis hiſce, utut valentiſſimis, & maxime *Cardiacis*, vel minimum iis robur accedit, contra, turbarum & debilitatis multum. Hujuſmodi laborantes *Aqua* ſeu *Spadana Germanorum*, ſeu *Bathonienſi*, ſeu *Briſtolienſi*, (& procul dubio alia non pauca *Ferro* gaudente, perque renes exeunte) modo viva hauriatur, magnopere reficiuntur; reſtinguit enim illa ſpirituum ardorem, a bile factum, œſtrum eorum mulcendo componit, & adjectis, ſuo tempore, & modo, *Chalybeatis*, hujuſmodi affectorum curatio quam jucundiſſime, quam certiſſime perficitur.

X. In morbi hujus *Prophylaxi* nihil conducibilius, quam, ut *Arthritis* paroxyſmos habeat regulares, ſtudioſe niti. Hoc enim, ut opinor, ratæ, firmæ, indubitandæque fidei axioma, *Paralyticum* hunc *Arthriticum*, quo plus artubus ægrotaverit, eo minus *Capite* & *Genere Nervino* laboraturum. Quamprimum igitur cre-

ſcit,

(a) *Vide Acta Philoſophica Londinenſia, num.* 242.

(b) Ὀλίγα τῶν παθῶν οὐ τυχῶντε ὡς Ἀτροφία, Παράλυσις, κλ. *Libro de Typis, Cap.* 2.

ſcit, & in ſanguine ſe attollit miaſma *Arthriticum*; ſi nihil vetuerit, *Purgans*, & quidem, Δραστικὸν adhibeatur, poſteaque *Martis Alcohol. gr.* v. bis, vel ter in die ſumi præcipiantur. Quibus in ſubſidium, paucis poſt diebus, veniat externum aliquod, τοῖς Ἄρθροις admovendum, *Arthritidem* evellens, & in horum uſu perſeverandum, donec *Arthritis*, ſi commode fieri poteſt, eruatur, & in artubus ſiſtatur. Interea vero temporis, *Alvus* ne dura ſit, & humores ne in *Cerebrum* eleventur, eſt cavendum, &, ut janua nunquam non aperta ſit, qua natura, (quoties ei viſum fuerit) in exilium miaſma mittat, & foras extrudat, in brachio, vel dorſo potius, ut fonticuli fiant, utque juges ſint, curandum.

Hac quidem medicina, qua *Curationem*, qua *Prophylaxin* exhibente *Paralyſin Arthriticam* tum perfectam abſtuli, tum etiam (quantum ex uſu licet conjecturam facere) quo minus reverteretur, effeci: & morbo, olim graviſſimo, & ad recurrendum apto afflicti, ſenectutem, hac tutela (nimirum *Arthritidos* beneficio *regularis*) tum longam, tum incolumen ſunt adepti.

De *Paralyſi Arthritica* hæc dicta ſunto.

HISTORIA I.

Cephalalgia Arthritica, cum Paralyſi incipiente *curata.*

MUlier *Exonienſis*, adoloſcentia nondum exacta, citius nimirum, quam viri ſolent, *Arthritide* laboravit. Sex ſupra viginti annos habens, permultos ejus paroxyſmos ex intervallis erumpentes, dolore primum articulari, deinde tumore, nitore, rubore ſignatos, eſt perpeſſa: quibus vero modis, & gradibus, increvit tumor, iis uſque remiſit dolor, maxime affecti ſunt pedes, nonnunquam genu, ſub acceſſionem *Arthritidis* nuperam articulum dolentem *Linimento* quodam repellente lenivit. Hinc materia dolorem faciens ſanguini reddita, in *Caput* tranſlato, quod vel eo palam factum eſt, quoniam ægram *Cephalalgia*, (raro alias, vel nunquam ei moleſta) jam tunc invaſit atrociſſima. Artus etiam aggravatos, & vi ſatis habiles, nonnihil affici, atque adeo inſultu *Paralytico* tentari patuit.

Contra *Paralyſin* incipientem, & *Cephalalgiam* ex *Arthritida* repercuſſa confirmatam, ea præcepi, quæ ſequuntur.

♃. *Aloes roſat.* ℨß. *Scam. pul. gr. v. Ol. Abſ. ch. gutt. j. El. Propriet. q. ſ. f.* Pil. *mane demittendæ.* Harum ægra beneficio, ter quaterve, modo laudabili, dejecit. Peracta purgatione, *Bolum* hora ſomni (*ex Theriac. Androm.* ℈j. *Pul. Purpurei, & Gaſcon. ana* ℈ß. *Conf. Alk. q. ſ.*) & quarta alios quaque hora, *Pulveres*, in eo contentos, per ſe aſſumpſit, ex *Julapii Cardiaci Hauſtis*. Ter etiam in die, *Spiritus Vol. Oleoſ. guttæ* xv. cum poſſeti, *Floribus Roriſmarini* alterati, hauſtu. Ut autem hæc, quæ materiam in artus expellant, ita comparata ſunt alia, quæ, artubus ſuperpoſita, eam extrahant: *Emplaſtrum* nempe, *ex Saponis Veneti, Picis Burgund. Empl. Cephal. æquis ponderibus*, utrique genu, & malleolo applicandum: tibiæ vero utrique, & cervici *Epiſpaſticum*.

A dejectionibus *Caput* non mediocriter levatum; ab *Epiſpaſticis* multum. *Emplaſtra* attrahentia pruritus ſequebatur; uti etiam *Dolor* plane *Arthriticus*. Ægræ ſuccurſum eſt, tum magnum in modum, tum celeriter, tum etiam opportune, brevi, forſan, alias ſuccubituræ. Addam denique, facta hæc, & tranſacta omnia, tempeſtate nullo modo favente: frigidiſſima enim erat, & *Arthritidi* educendæ, (quod a me plus ſemel obſervatum) ineptiſſima.

Cum vero *Cephalalgia*, longo poſt tempore, recruduit, iterato *Cathartico*, & ambobus brachiis admoto *Epiſpaſtico*, curata eſt ægra.

HISTORIA II.

Hemiplegia Arthritica *ſimili modo curata.*

DUm in his conſcribendis ſum, obviam mihi venit hujuſce morbi hiſtoria, in eo confirmando, explicandoque, momenti non exigui. Civis *Exonienſis*, per omnem vitam ſobrius & temperatus, dolore primum brachiorum, crurum, & coxendicis, ad menſis ſpatium vago, eſt afflictus. Hunc ut tolleret, *Theriacam* ille *Venetam* aſſumpſit; cujus ope proturbatus humor, in pedis digitum miſſus eſt. Articuli enim maximi dolor, ardor, rubor erat, ſimulque globi, infra poſiti, tumor. Raro unquam *Arthritis* ulla manifeſtior.

Cum ita res eſſet, circumforaneus quidam Medicus, nunc oneribus bajulandis, nunc autem medicinæ, uti fors tulit, faciendæ operam dare ſolitus, ægro perſuaſit, ut ad dolorem mitigandum ex ſuis emplaſtrum, (nobile quoddam antidotum, a *Triphone* acceptum) dolenti articulo ſuperponeret. Quo temere facto, dolor intra breve tempus ſedatus eſt; tumor omnis ſubſidit, & repulſa, in eo contenta, materia *Caput* invaſit. Somnolentia primum, inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas oborta eſt; tum paulo poſt *Vertigo*; deinde *Apoplexia*, quæ vicos obambulantem ægrum humi proſtravit. In domum proxime adjacentem vectum, pulſu dubio & vacillanti, ſiniſtri lateris *Hemipelagia* laborantem, ſenſu motuque corporis univerſi prope orbatum reperi. Sanguinis ℥xij. quam citiſſime detractis, & *Enemate* in alvum miſſo, rejectoque, nonnihil levatus eſt. Ad excitandos ſpiritus animales, iis amicos, & ὁμορθεῖς, volatiles, ex *Julapio Cephalio* largiter, & ſæpiuſcule dedi. Vertici, & cervici *Epiſpaſtica*, plantis pedum *Emplaſtra* ex *Pice Burg. & Empl. Cephalico* admoveri; *Sp. Salis Armoniaci, cum Sale Tart. præparati* ſæpe ſubmitti naribus inſtitui: poſtridie *Pulvere Varvvicenſi* alvum moveri.

His ſimilibuſque auxiliis paucis poſt diebus verba diſtincte pronunciavit, mediocriter ambulavit, *Capiti* ſiniſtram erexit, debilem vero, & ſenſus adhuc obtuſi. Ut hæc ſecundæ valetudinis initia confirmarentur, utque ſpiritus animales recrearentur, & ad munera rite obeunda ſtimularentur, ea, quæ ſequuntur, adhibui.

♃. *Sem. Rutæ* gr. viij. *Salis Vol. Succini* gr. iv. *Conſ. Anthus* ℈ij. *Pul. Serp. Virg.* gr. viij. *Syr. Pœon. ſimp. q. ſ. f.* Bolus, *ter in die ſumendus, cum Julapii hauſtu.*

♃. *Aq. Pulegii, Rutæ ana* ℥j. *Bryoniæ C.* ʒiv. *Marg. pp.* ℈iʒ. *Sacch. albiſſ. q. ſ. f.* julapium.

♃. *Tinct. Caſtorei, Sp. Vol. Oleoſ. ana p. æq. ſumat gutt.* xxx. *cum idoneo quovis vehiculo, bis in die.*

♃. *Cacum. Salviæ tenuifol.* ℥vj. *Sem. Sinapios, Cochleariæ contuſ. ana* ℥ij. *Cort. ext. Aurant. Rad. Raphſ. Sylveſt. raſ. ana* ℥j. *f.* Sacculus, *quatuor Congiis Cereviſiæ in Potionem ordinariam, infundendus.*

Hac utique medicina, ſi vitæ rem ſpectemus, ad ſanitatem pervenit, ſartus & tectus, æger: cum vero ſiniſtri lateris quædam maneret imbecillitas, illius cauſa *Bathoniam*, meo hortatu, petens, *Thermas* ingreſſus eſt; unde artuum, qui defecerunt, vires & robur priſtinum pene redintegratum habuit, ex illoque tempore, ſubinde dolens articulis, annos ille permultos egit, *Apoplexia*, & omni capitis inſultu liber, non niſi ſenio demum confectus.

HISTORIA III.

Paralyſis Arthritica, *cum Spaſmo Cynico, lethalis.*

QUidam ad *Credenum* humili loco natus, media ætate permultos annos *Arthritide* laboravit; tentationes certis quibuſdam periodis, eaſque rectas, & benignas, iterante. Menſe Maio, Anno MDCCII. tum *Chiragra*, tum *Podagra*, poſteaque *Spaſmo* oris *Cynico* (nullo capitis affectu, nedum *Apoplexia* præcedente) correptus eſt. Verba edidit imperfecta, confuſa, dimidio *Linguæ* reſoluto. Pulſum inveni debilem, vires fractas, neque venæ ſectioni, neque purgationi conſentientes.

Capiti ad cutim tonſo, & deinde raſo, *Epiſpaſticum* applicui: malleolis, & manibus (locis ab *Arthritide* frequentari ſolitis) *Phœnigmos*. Tumoribus a *Phœnigmorum* applicatione factis, *Epiſpaſtica*. Interea temporis *Pul. e Chel. CC.* ℨß. *Chal. N.* ℈ß. *ter in die, cum Vini rubri Hiſpanici* ℥iv. Porro, ter in die, debito a *Bolis* intervallo, *Sp. Vol. Oleoſi, & Tinct. Caſtor. ana gutt.* xv. ad xx. *cum Julapii Cephalici Hauſtu. Sp. C. C.* cum *Calce viva*, naribus ſubinde in languoribus admovetur. *Cereviſia, Raſ. Radiculæ, Cacum. Cochlear. Sem. Bardanæ medicata eſt.*

Quod deraſo *Capiti* impoſitum fuit, bidui ſpatio parum evocavit. Cœtera profuerunt ægrotanti. Poſtquam enim *Arthritis* ad τὰ Ἄκρα fuit tranſlata (quod ſex aut ſeptem diebus factum) *Spaſmi* omnes ſublati ſunt, vox reſtituta.

Mini-

Minime vero perfecta hæc curatio; etſi enim ſputum, (*Paralyticis* fere omnibus familiare) jugiter effluxit; etſi auxiliorum uſu præſcriptorum, duos prope menſes *Arthritis* artubus inſedit; unde fames renovata, facies colorata, aliaque ſanitatis orta fuere indicia, (quæ *Arthritidi* denuo reductæ ipſe æger retulit accepta) *Linguam* tamen uſque reſolutam, memoriam inſuper labefactatam habuit.

Contra malum tam pertinax, & δύσλυτον, ad tres vices *Purgatione*, & diebus otioſis *Decocto* uſus eſt e *Lignis*, neque ſine fructu aliquo. Verum in *Nervos* tanta alieni vis irrepſerat, itaque eos corruperat, ut poſt varia medicamentorum genera incaſſum adhibita, (utpote, cauſam in corporis receſſu tam recondito locatam, quæ non dimoverent) ægrum.

Θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν.

HISTORIA IV.

Colica Arthritica in Paralyſin *degenerans* Arthriticam.

HActenus *Arthritidos* rectæ, in *Paralyſin* abeuntis, exempla protulimus, *inverſæ* jam & *Anomalæ*, eodem modo finientis, ecce tibi hiſtoria. Tenui corpore, bilioſa conſtitutione vir annorum ferme quinquaginta, quindecim vero annorum podager, ineunte anno MDCCII. pedibus & utroque genu doluit: ceſſante vero brevi tempore eo dolore, *Colica* tentatus eſt. Succeſſit brachiorum primo gravitas, & debilitas mox *Reſolutio*, ut e digitis nullum movere poſſet. Fames abolevit, cibi omnis faſtidium fuit, quod cum jam diuturnum eſſet, ex eo reliquiſque morbi ſatellitibus, corpus jam plane emaciatum, faciei color flavus, oculorum, quod album eſſe debuit, ictericum id omne factum eſt.

Arthritidem hanc ad τὰ Ἔντερα inverſam, & a viſceribus, una cum bile colicam dudum committente, in *Nervorum Tubulos* translatam eſſe judicavi.

Ut curationis, quod fieri poſſet, abſolutæ iniretur ratio; primum, *Decocto Cardui* ventriculum moveri; *Soluto* tum *Purgante* ventrem inaniri ſedulo inſtitui. Iis, quæ impedimento eſſent, expreſſis, *Aquam* dedi *ferratam* bibere tepefactam, omni mane, ad libram quaſi integram, neque niſi ſorbillando, & paulatim hauriendam, aliaſque, loco potionis ordinariæ, eandem, cum *Vini Luſitanici* ea quantitate, quæ ad ἀπεψίαν opus inveniretur.

Magno fuit huic ægrotanti auxilio, una cum prædictis *Aqua ferrata*: nauſeam enim ademit; famem (id eſt, vitæ ſpem) reddidit; aliiſque poſthæc adhibendis viam aperuit. *Chalybem* addidi *Nutritum*, quo in articulos pulſa eſt *Arthritis*, pedis tumor & dolor factus; quæ tamen, omiſſo *Chalybe* cito decreverunt.

Hac autem medicina (Ὑδροποσίᾳ nempe diu producta, continuataque, & *Chalybe* interdum adjecto) viſceribus robur, oculis vigor, faciei color reſtitutus eſt. Spirituum turbis & agitatione, quæ quidem magna & permoleſta fuit, compoſita, ſudum undique & ſerenum eſt. Ex elumbi, debili, & emaciato ægro, qua morbo, qua inedia prope jam enecto, res ſalutis adeo ſervata, & vires inſtauratæ ſunt, ut, tametſi quædam maneret artuum imbecillitas; negotia tamen obire, itinera equo longa & crebra facere valeret, vitamque alacrem, & vitalem tum ageret, tum etiam acturus eſſet.

Adeo enim ex medicina profecit, ut jam, annis poſt quatuor, multo rarius, multo illum mitius dolere, & paroxyſmis tuto carere, (manum vero ſiniſtram, ob tendines contractos, motu fere omni privatam eſſe) per literas nuper accepi.

HISTORIA V.

Arthritis primum, & deinde Paraysis, *a materia Colicæ bilioſa.*

FOemine olim memoratæ, primum colica bilioſa, deinde *Podagra* laborantis, hiſtoriam; quoniam eo tempore plenius de illa diſſerere nihil attinebat, interruptam, hic loci continuare libet, & ad finem perducere. Remittente (ſic, ut dixi) (a) *Arthritidis* paroxyſmo, caput illico tentatum eſt, & quidem impenſiſſime. Somnus enim inquietus, nec qui, uti par erat, ægrotantem reficeret. Huic adde *Capitis* gravitatem, & dolorem: quod vero præcipue notandum, quoties expergiſceretur, quod diceret ageretve, nihil in promptu habuit, oppreſſo nempe *Capite*, & *Mente* quaſi nube obducta. Periculum erat, ne confeſtim *Apoplexia* proſterneretur: detractione ſanguinis periculum iſthuc imminutum, nubes ſublata. Brevi poſt tempore *Paralyſis* ſecuta eſt, qua demum ægra Ὑδροποσίᾳ, & *Balneatione* diutina liberata fuit.

Quandiu hujus ægræ membra fuere reſoluta, & aquæ potationi illa incubuit, *Arthritide* tandiu immunis omni perſtitit: integra vero ad conſuetudinem rediens, & veteri diætæ ratione uſa, *Arthritide* jam nunc urgetur regulari; qua utique confirmatur, priſcos illos, ſive pedis, ſive malleoli dolorem & tumorem, fuiſse plane *Podagricos*.

Aliam novi inteſtinis pariter dolentem, & quidem ex eadem cauſa, poſtea vero *Paralyticam*, cui, cum integrum eſset, & intactum adhuc *Caput*, at bile ſanguis æſtuaret, ortus eſt in manibus dolor, & tumor plane *Arthriticus*; & indicio fuit, naturam hac inimicum porta conari expellere. Hi vero conatus, quantum adhuc obſervavi, languidi & pene fruſtra fuere omnes, & *Paralyſi* ceſserunt: quæ denique *Chalybeatis*, & remediis ſanguinem evehentibus, ut & genus *Nervinum* penetrantibus, una cum *Aquarum Bathonienſium* potatione, & in iis *Balneatione* crebra, penitus ſanata eſt.

Hiſce vero obſervatis omnino liquet, materiam colicæ bilioſam, cauſam ejus proximam & continentem nunc in *Articulos* extrudi, & ab iis in *Nervos* transferri; ſicque in nonnullis corporibus eandem eſse *Colicæ, Arthritidos, & Paralyſeos* ordine materiam.

HISTORIA VI.

Ob Arthritidem in Nervos inverſam, Ἀφωνία.

VIr bonus, cum primis honeſtus, diu meus ἐν τῷ φαρμακοποιεῖν familiaris, jam inde ab adoleſcentia *Arthritide*, ad tempus redeunti, laboravit. Vox a puſillo puero, ei denſa fuit, obſcura, nec quæ verba clare, vel articulare ſatis exprimeret; a *Nervorum*, uti videtur, imbecillitate nativa ducens originem. Ad hæc acceſſit, ob mortem filii (quem ille quam maxime amavit) dolor vix conſolabilis, ægritudo valde diſcrucians. Cum eo loci res eſset, & paroxyſmus jam declinaret, nondum autem ad exitum perduceretur, in apricum animi cauſa æger vectari voluit. In collem proximum & vicinum, at eminentem & apertum, bruma tunc temporis ſæviente, quando, etiam tum e lecto ſurgens, elatus fuerit, ibique plus nimio commoratus, mœſtum, & imbecilli lingua *Arthriticum* invaſit primum algor, deinde vertigo, tum brevis quædam mentis alienatio, actionibus abſurdis, inſolitis, & indecoris manifeſta; deinde lateris, poſtmodum reſoluti, imbecillitas, & obeundi motus impotentia; poſtremo, & paulatim linguæ *Paralyſis*, Ἀφωνία.

Non novum huic ægroto hujuſmodi malum; nam cum moris erat, exeunte omni paroxyſmo, quam citiſſime potuit, lectum abdicare, & foras illico pedem efferre, vel geſtari, raro id impune fecit: imo, quam citiſſime fecit, tam maxime pœnas dedit: tam citiſſime lingua ejus, tanquam ligamento, impedita, & (quod a familiaribus ſæpe obſervatum) aliena vox. *Non novum*, inquam hujuſmodi malum, nova mali fuit gravitas.

Ut morbo iſti medicinam facerem, quæ ſequuntur auxilia ſunt a me præſcripta.

℞. *Conſ. Abſ. Rom. Spec. Diambræ,*
Z. Z. in Indiis Cond. ana. ℈j.
Conf. Alk. q. ſ. f. Bolus.
℞. *Pulv. Serp. Virg. gr. xii.*
Caſtor:
Spec. Diatr. Piper. ana gr. iv.
Ol. e Sem. Carui Chym. gutt. ij.
Balſ. Per. q. ſ. f. Pilulæ.
℞. *Cort. Vvinterani,*
Rad. Zedoar. pul. ana ʒiij.
Sem. Aniſi Carui ana ʒj.
Cochlear. ℥j. *miſce, & infunde in Vini albi Luſitanici*

(a) *Vide Diſſertationem. De Arthritide Symptomatica; Cap. x. Hiſt. I.*

nici ℔ij. uſus tempore Cochlearia duo, vel tria colentur, cum Cereviſia commiſcenda. Cereviſiæ hauſtus hujuſmodi medicatus Bolo, & Pilulis quotidie ſuperbibatur. Ampulla, ad dimidium vacua, Vino ſimplici repleatur.

Porro infundantur in aqua fontana buliente *Sem. Cochlear. contuſa, Raſura Radiculæ; Infuſum Diambro* dulcetur, f. *Gargariſma* ſæpius in die adhibendum. *Frictiones* artuum ſint frequentes. Sumat etiam *Spiritus Vol. Oleoſ. gutt.* xxx. cum vehiculo idoneo, bis vel ter in die, cervici *Epiſpaſticum* admoveatur, poſt dies duodecim, vel duas hebdomadas repetatur.

Horum uſu medicamentorum (non quidem pepetuo, ſed longo, & cum intermiſſionibus ad tempus diutinum producto) factum eſt, ut verba, uno aliquo quamplurima præeunte, ipſe, eadem nullo negotio clare repeteret. Vegetior item, coloratior, & hilarior evadere: cibum capeſſere, devorare. *Arthritis* ſub id tempus manum occupavit; curationis ſpem adduxit, at (eheu!) brevem, & fallacem. Relicta manu, tam inclementer ægrum habuit, ut e veſtigio *Caput* dolore, ſtupore, aliiſque mali moris accidentibus affligens, eum pene confecerit. Hoc ob alvum, incuria domeſticorum, nimis duram (unde in *Caput* humores acti) evenit. Ex paroxyſmo tam infelici, & naturæ rebus tam male convenienti, nullum *Paralyſeos* levamen, nulla vocis reſtitutio. Contra, medicamento non uno, neque impotenti fruſtra adhibito, integrum jam triennium (ſi verbum unum, aut alterum, μονοσύλλαβον, excipiatur) mutus fuit, & quod annotatu digniſſimum, per eoſdem hoſce annos, etiamſi ſatis cibi ingerens, rarius & mitius ſolito doluit articulis.

Ut hiſtoriæ hujus ſummam brevi complectar, de hac *Paralyſi*, in homine *Arthritico*, & jam tum dolenti, frigus inſecuta, quid aliud cogitandum, quam, quod humores *Arthritici*, adhuc in ſanguine relicti, effœti & in fugam abituri, algore contracto, & anguſtato corpore, in *Nervos* impelleretur, & in eos ſe abdentes mala jam dicta committerent. Materia vero aliena, quæ e corpore expelli debuerat, in *Nervos*, natura forſan nimis apertos, & dehiſcentes, impulſa, tanta ex eo œconomiæ perturbatio, naturæque vires adeo fractæ, & debilitatæ ſint, ut, *inverſæ* in poſterum *Arthritidi* favens ea, regularem, uti olim, paroxyſmum minime moliatur.

HISTORIA VII.

Ex Morſu Canis, Arthritidis recta ſilentium, Stupiditas, Paralyſis, *Arthritide denuo facta Regulari, curata.*

RAra quidem, annis abhinc aliquot, & inaudita forſan *Arthritidos Anomalæ* mihi ſeſe obtulit hiſtoria, quæ, ut multa obſervatu digniſſima, ita doctrinæ huic noſtræ lucis non parum allatura continet; ideoque protinus adſcribenda eſt. Homo adhuc in vivis eſt *Iſcanus*, qui ſub exitum ſæculi noviſſimi, decimo ætatis ſuæ luſtro, pedibus ſubinde doluit. *Podagra* nimirum affectus germaniſſima, malleolum mordente, omnibus numeris abſoluta. Hunc in modum ea, per triennium bis terve ſingulis annis, acceſſerat; cum ex *Morſu Canis* (forſan rabioſi) *Podager* ægrotavit. Vulnera, cruribus inflicta, per menſis ſpatium, ichorem emiſere; ſanatis autem iis, ſuppreſſoque flumine, nova malorum ingruit caterva, atrox certe, & peſtifera. Primum enim late, per univerſum corpus, ſparſum eſt alienum aliquod, ſanguinis Ὀργασμὸν, corporis æſtum faciens immodicum. Deinde *Caput* tentatum eſt: ſedulum enim, & in agendis rebus antea verſatum, ægrum occupavit rerum prope omnium oblivio. Stupiditas adjuncta eſt, & in ſententia de negotiis ordinariis cum judicio ferenda, impotentia. Magna ſub hoc tempus erat membrorum undique omnium debilitas, & digitorum huc illuc ſerpens, tanquam ab acu pungente, dolor. Succeſſit *Tetanos*, aliaſque pedum torpor, & Δυσκινησία. Simili vero ratione, qua corpus, ipſa laboravit, ipſa ſubſidit anima. Levi quavis de cauſa ejulationes æger, & lamenta edidit; non raro lacrymas. Poſtremo loco manuum, pedum *Paralyſi* correptus, eorum neutrum, niſi laborioſe, movit. Quod vero maxime notandum, *Arthritis*, quæ (ut dixi) paroxyſmos, bis, ter quotannis iterare ſolita eſt, jam inde a *Canis Morſu*, per integrum biennium (quo, prædicto more, cruciatus eſt æger) ne ſemel quidem rediit. Ut hæc malorum ilias a miaſmate *Arthritico*, multum conturbato, perque corpus univerſum, in ipſos *Nervos* acto (& quidem *Canis Veneno* forſan impellente) proficiſci, non immerito credatur.

Docti utique Medici, & experientes, in hujus ægri curam incubuerunt. Quamprimum ea mihi demandata eſſet, (quando, præter ſymptomata jam dicta, ventriculum etiam lædi, Ἀνορεξία, multoque vomitu urgeri deprehenderim (primum alvum ſubduxi, tum *Decocti Cort. Chalybeati* ℥ij. ter in die ſumendas imperavi. *Decocti* hujus vere *Polychreſti* uſu, cum levi corporis exercitatione diu continuato; (nempe, cum intermiſſionibus quibuſdam, ad annos aliquot) mirum quantum ex eo commodi exortum: fames enim, oculi vigor, faciei color, ſpirituum animalium robure (*Arthritide* denuo ἐν τοῖς ἔξω revertente, & paroxyſmos, ſic, ut olim, edente regulares) tum animæ, tum corporis mala finiere cuncta. Ε'ντόδια, & valetudo, poſt annorum aliquot interruptionem, omni ex parte integra, & perfecta, feliciſſime reſtituta, paulatim, tanquam ex poſtliminio, redierunt.

Si *Arthritidos* iſthoc, ex *Morſu Canis*, ſilentium, ſi ſymptomata, per iſtius ſilentii triennium oriunda, (gravia profecto, & terribilia,) ſi, ex *Arthritidis* reductione, ſymptomatum iſtorum fugam animo rite perpendamus, nihil manifeſtius, quam quod a miaſmate *Arthritico*, devio, & in *Nervos* irrepente, fierent iſta *Spirituum animalium*, & *Nervorum* mala, & quod, ex eodem miaſmate in artus (uti par eſt) exulante, *Paralyſis* cum malorum iſta cohorte tolleretur.

HISTORIA VIII.

Convulſiones, *ex* Arthritide *inverſa univerſales, Arte medica ſublatæ.*

HIs, ob morbi diſcrepantiam, an affinitatem dicam? *Convulſionum* addam univerſalium, ex *Arthritide* intus in *Nervos* acta, hiſtoriam. Vixit, annos ante paucos, in *Iſcæ* noſtræ ſuburbiis, familia, proba quidem & honeſta, neque Veneri, neque Baccho dedita; quæ tamen *Arthritidi*, ſic, ut raro, quæquam unquam magis, eſt afflicta. Fratrum unus e medio *Apoplexia* ſubreptus eſt *Arthritica*; alter *Arthritide* τὰ Ε'ντόδια premente obiit: de quibus ſuis locis. Fratrum tertius, hic noſter, articulis olim doluit, tum crebro, tum vehementer. At cum hujuſmodi ceſſavere, aut minus crebræ, minuſque vehementes fuere *Arrthritidis* acceſſiones, *Convulſionibus* ille correptus eſt, obſervatu digniſſimis. Primum enim illæ partium externarum erant; deinde, mira ſpirituum in *Capite* Ἀταξία, poſtea vero eclipſi comitatæ. Cum ad ægrum arceſſerer, *Spaſmis* eum graviſſimis implicitum, ſenſibus orbatum inveni: cumque diuturnitate malum ingraveſceret, (dies enim aliquot jacuit ἀναίσθητος) tollendi ejus ergo, medicina, qua poſſem efficaciſſima, uſus ſum.

Præmiſſis alvum inanientibus, ut *Caput* allevarem, ad cutim tonſo, & raſo, ei *Epiſpaſticum* admovi. Quod quidem amplum, & diu adhæreſcens, optimo fuit ægrotanti auxilio; ſeri enim libras (quioque, vel ſex dierum ſpatio) minimum binas evocavit. Interea temporis, quæ ſpiritus ſuſtentarent animales, quæque eorum motus ordinarent, ore ſumenda dedi.

℞. *Pul. Caſtorei* ℈j. *G. Galbani, Sagapeni, Aſſæ fœtid. ana* ℈j. *Opopan. ſolut. q. ſ. f.* pilulæ. *Sumantur quatuor, ex Julapii Cephalici Hauſtu, quarta quaque hora. Spiritus Caſtorei, & Vol. Oleoſ. in eundem finem, ex eodem vehiculo, ſubinde ſunt adhibiti.*

Hac ego medicina, ſupra aſtantium expectationem, ægrum excitavi, morbo eum ancipiti, & peſtifero liberavi, &, ut idem ne recurreret incommodum, *Chalybe*, & *Cortice*, præſidiis hac in re certiſſimis, ægrum munivi.

CAPUT XVII.

De Doloribus in Corpore vagis, fixis; de Ophthalmia; de Eryſipelate, & Achoribus Arthriticis.

Art. I. VIdimus, quanta cum ſævitia partes corporis nobiliſſimas, & vitæ maxime neceſſarias agitet *Arthritis*: quam illa (tanquam malus civis, qui exulare reſpuens, rebus uſque novis ſtudeat, domos illuſtres ad factionem ſuam trahat) inteſtina pul-

pulmonem; cerebrum, viſcera ἐν τοῖς Κοιλίαις contenta fere omnia corrumpat. Nunc, in regionibus a Metropoli, & locis principibus, longe diſſitis & remotis, in provinciæ interioris ambitu, in partibus viſcera continentibus, quid eadem faciat, quoque ſe modo gerat, diligenter exquiramus.

Horum locorum *Anomalæ*, quæ a me notatæ, ſunt in iis *Vaga, Fixa Arthritis, Ophthalmia, Eryſipelas* & *Achores Arthritici*; de quibus omnibus hoc capite dicam, uti in ſequentibus: de *Epiphora*, & *Dolore Dentium Arthritico*.

II. *Arthriticis* iis, quibus ſanguis acri miaſmate diu multumque inquinatus, cum ad ἀκμὴν id elatum effloreſcit; familiares aliquando ſunt *Dolores*, qui nunc vagantur per regiones dorſi, & lumborum, per ſcapulas, ſternon, cervicem, & caput externum: earum nempe partium aliqua incipientes, eam ad tempus aliquod afficiunt, donec alio, quocunque vult natura, transferuntur. Quæ utique loci mutatio interdum crebra eſt, & in nonnullis hi *Dolores* (quod ab *Arthritico* non uno compertum accepi) per corpus ſerpunt externum, pene univerſum: *Arthritis* ſic in *Trunco* vaga, non ſemper intellecta, *Rheumatiſmi* nomine vulgo deliteſcit; quæ tamen, ſi utriuſque hujus morbi naturam penitus ſcrutemur, ab eo longe diſcrepat.

Nunc in eodem loco commorantur hi *Dolores*, eumque non parum mulctant. Novi hominem, cujus ſanguis quando plane computruit, & in *Arthriticam* degeneravit dyſcraſiam, huic, inter alias morbi hujus Ἀνωμαλίας, in regione lumborum, (ac ſi a renum calculo) *Dolor* immanis, & permoleſtus accidit; quem tamen a miaſmate *Arthritico*, membranas eo loci ſpinam inveſtientes ſtimulante, fieri probabile eſt. Vertebrarum haſce *Membranas*, etiamſi plurimum urgeri corrodique noverim; raro hoc fit, præterquam in iis, quibus, ſeu ætate, ſive morbis pene confectis, regularem *Arthritida* præſtare nequit natura. Novi *Arthritidis* calidæ materiam, *Oculi Tunicam adnatam* invadentem, *Ophthalmiam* inferre; quæ cum paulo poſt articulos inviſeret, iiſque paroxyſmum aptum, & laudabilem excitaret, eodemque tempore finem *Inflammationi* poneret, eam omnino *Arthriticam* eſſe manifeſtavit.

Novi *Arthritidam Palpebram* in vetulo quodam ſuperiorem, menſem & eo amplius, excrucientem, quæ cum *Omagram* habuit adjunctam, & *Podagram* & veſtigio ſequentem, ingenium & morem ſuum abunde declaravit.

Faciei porro *Eryſipelas* notavi, quod detractione ſanguinis i factaque inde materiæ in artus διαδοχῇ cum in *Dolorem* mutaretur iſthuc *Arthriticum*, naturam plane confeſſum eſt *Arthriticam*, ipſumque eſſe materiæ iſtius generis calidæ & evectæ, eo in loco ἐξάνθημα.

Nullius autem *Anomalæ* in externo corpore natura ſubtilior, quam quæ eſt *Arthritidos Achores* inducentis. (*a*) Jampridem tradidi, in nonnullis corporibus fere idem eſſe, utrum per articulos, an per *Aurium Ulcuſcula*, id, quod alienum, emitteretur: quod quidem obſervatione mihi non una confirmatum. Sunt enim *Arthritici*, quibus, in paroxyſmorum intervallis, (maxime ſi paroxyſmi tenues ſint, & nimium mites, aut forte interciſi) iſta per *Aures* evacuatio vicem obtinet *Arthritidis* ſumme regularis. Sunt etiam, in quibus, neglecta re articulari, perque artuum glandulas veneni expulſione penitus omiſſa, natura unius *Achoribus* contenta, per eos id exterminet.

III. Affectibus jam dictis, una cum aliis omnibus, quæ *Trunci* relinquuntur, *Anomalis*, hoc commune eſt, eas periculo, quam *Anomalæ* ſunt *internæ* reliquæ, multo magis expertes eſſe, & ad *Regularem Arthritida* propius accedere. Cujus rei ratio, tam ex locorum a natura ignobilitate, quam ex eo, quod auxiliis etiam externis ii tractari poſſint, elicienda eſt.

Quinetiam hoc addendum, a corporis ambitu, ad ejus meditullium, a τοῖς ἴσχυσι ad τὰ ἰσχόρθμα, *Arthritidem* non creberrime transferri: certe rarius, quam ipſam *Regularem*. Cujus eventi nullam aliam excogitare valeo rationem, quam quod *Artus*, a corpore longe in aerem projecti, ſæpe a frigore magis patiantur; &, quæ *Arthritida* repercutiant, cauſis magis pateant æternis; quibus hæ noſtræ *Anomalæ* non ſunt adeo obnoxiæ, & raro interciſæ viſcera ſubintrant, verum e contrario in artus multo frequentius erumpunt.

IV. Communis harum *Anomalarum* medicina vult, ut, graves eæ ſi contingant eſſe, initio detrahatur ſanguis; deinde purgans, (ſive *Aleoticum*, ſive aliud e δραςικωτέροις aliquod) quo materiæ vitioſæ partim ano poſſit expediri, partim ad artus amandari, detur.

Præter hæc communia, niſi malum ingraveſcit, nihil eſt, quod amplius ſuadeam medicinæ. Tuta enim neſt, & incolumis ægroti res, ſi non ex omni parte placida. Quin & ii homines *Arthritici* moleſtius ſæpe ferunt *Dolores* in articulis, etſi reſtituendæ ſanitatis ergo factos, quam, cui medeantur illi, malum. Mos igitur iis in hoc rerum ſtatu gerendus, &, donec malum per ſe inclinet, aut tempore vincatur, expectandum eſt.

At ſi urgebunt *Dolores* (quæ propria eorum medicina eſt) æger ſtragulis in lecto coopertus, aut *Spiritu C. C.* aut *Theriaca Androm.* cum *Pul. Gaſconic.* vel *Rubro Exonienſi*, vel ejuſmodi aliquo *Cardiaco*, una cum *Poſſeto Anthoſato*, ſive ſudore materiam foras ejiciat, ſive in artus amoliatur.

Quod de *Doloribus* hiſce, tam fixis, quam vagis, pronunciavimus, id etiam in *Eryſipelate* valebit, ut nempe per *Cardiaca*, *Podagram* expellentia, miaſma procul arceatur.

Si, poſt evacuationes jam dictas, intendatur *Ophthalmia*, ſive etiam minime levetur, erit, quo organum æque pene cum vita earum tueamur, remedio opus: quare *Collyrium* modice diſcutiens, & corroborans adhibeatur. Inſervit huic intentioni id, quod ſequitur.

℞. *Album Ovi agita, Aqua Roſac. dilue, adde Camphoræ gr. aliquot, f.* collyrium, cujus guttæ in *Oculum* paucæ omni mane inſtillentur, linteaque eo immerſa palpebræ bis terve in die ſuperponantur. Poteſt commode *Lapis Calaminaris*, ſive *Tutia* præparata *Collyrio* ſuperaddi.

Si Ἀχῶρες permoleſti ſint *Arthritici*, eandem fere recipiunt curationem, ac qui abſoluti; neque enim, eorum cauſa, in articulis dolorem excitari velim: tanta eorum incolumitas, tam magna utilitas. Quod de hac *Anomala* (quantum mihi videtur) una proponendum.

HISTORIA.

Achores, ab Arthritide in alio Corpore generati.

POſtremo ineunte ſæculo, non procul ab urbe, vir egit generoſus; qui, ob juventam non nimis ſobriam, ea vix finita, laboravit *Arthritide*. Ætate progrediente, ſimilem ea progreſſum habuit, & quotannis increvit: donec artuum motu ferme omni privatus, æger demum clinicus evaſit. Erat ille vir, ſi quis unquam, totus ex *Arthritide* factus, pari certe ratione atque dicitur.

Ὅλ☉ ἄνθρωπ☉ ἐκ γενετῆς νόσ☉,

Cum annos prope viginti maritus ſine prole eſſet, favente demum *Arthritide* filiam progenuit. Caſtiſſima, & venerabilis ejus uxor non tam *Lucinæ*, aut *Dianæ*, quam *Arthritidi* debuit, quod facta eſſet mater. Patris tam *Arthritici* filia, organis ſuæ labem & maculam non uno modo agnovit: Erat enim vultu pallido & languenti, conſtitutione tenerrima. Plures enixa filios, partus ei non parum profuerunt, & a miaſmate nativo, magnam illius partem evacuando, tuebantur. Ἀχῶρες autem, præcipue cum illa deſierat ἐν γαςρὶ ἔχειν, erant graviſſimi. *Aures* externæ, multum tumefactæ, per *Ulcuſcula* vires emiſere, mordax & acre, cujus acrimonia regio iſthæc omnis inſtammata eſt. *Virus* ſiccatum in ſquamas abire ſolitum eſt, in furfuraceas, ſubalbidas: quibus, ſive ſponte decidentibus, ſive refricando ſublatis, ichor denuo jugiter emanavit. Neque *Purgantia*, neque virtutum optimatum *Alterantia*, (a viris arte noſtra celeberrimis præſcripta) malum hoc vicere; modum ei forſan impoſuere.

Ut ſemel dicam, miaſma hoc indomitum & peſtiferum, matronæ illius filios hunc in diem aggravat; quorum plerique omnes (ſunt autem multi) *Aurium* exudationes, aut alias illius veneni notas, & indicia, veteri nempe contagio afflati, gerunt, & teſtimonio ſunt probabili, miaſma hoc virulentum, in alio corpore per *Arthritida* regularem, in alio per *Achores* a natura ejici;

(*a*) *Diſſertatione, de Arthritide Symptematica.* Cap. XI.

CAPUT XVIII.

De Epiphora & Dolore Dentium Arthritico.

Art. I. DE *Catarrhis* iis, qui *Arthritica* facti materia pulmones, aliaque reſpirationis organa invadunt, & tuſſim frequenter inferunt, alibi diſputavimus. Qui *Oris* ſunt, & *Oculorum*, eadem materia facti, atque eodem e numero reliqui; eos, hoc capite dicendos, jam nunc aggredimur.

De *Podagra Dentium* libellum olim in lucem miſit *Joh. Steph. Strobelbergerus*, Thermiater Cæſareus; ut vel propterea ſuper hac re ſermonem inſtituere ſuperſederem. At cum iſte liber, quicquid promittat ejus inſcriptio, non tam de *Dolore Dentium Arthritico*, (cujus neque therapiam propriam, nec quidem diagnoſin ullam in medium profert,) quam de affectu iſto, quatenus exquiſito agat; integrum mihi erit, hanc *Anomalam*, cum aliis ſuæ Tribus, una tractare.

II. Quod ut accurate faciam, in primis obſervandum eſt, humores illos acres *Arthriticos*, qui, per ambitum corporis erratici, dolores ciere ſolent antedictos, in *Glandulas Oculis* vicinas, & ſecernendis lacrymis dicatas, a natura nonnunquam infundi, & jugiter iſthinc emanantes *Epiphoram* creare: modo in gingivas, & eas, quæ dentes circumveſtiunt, membranas immitti, & Ὀδονταλγίαν facere. Qui utique affectus ſæpe diutini ſunt, & (humore ſalſo teneras, ſenſuſque acutiſſimi fibras urgente, ſpirituſque eas inhabitantes ſtimulante) nonnunquam etiam moleſti. Quoniam autem idem, ab *Arthritide* nunc a τοῖς ἔξω repercuſſa, & paroxyſmum interrumpente, oriantur; nunc in *Arthritida* regularem deſinant, utrunque vero ita tum oriri, tum deſinere conſtat,) idcirco etiam *Arthritici* cenſeantur; ipſamque eſſe *Arthritida*, ſede germana, & vix jam relictis, alieno in regno ἀνωμάλως ſævientem.

III. Si morbi illi tenues ſint, nec ægrotantes ſupra modum urgeant, curatio his *Arthriticis*, ac quæ exquiſitis, eadem ſit utiliſſima: ſi vero graviores periculum, vel moleſtiam inducant, hujuſmodi velim medicinam.

Primo, ſanguis mittendus, ſpeciatim, optimeque *Vena Jugulari*: tum venter reſolvendus, ſanguis turbandus, dato, quod ambobus his ſufficiat muneribus, mane poſtero, *Purgante*: deinde *Epiſpaſticum* cervici applicandum: ulcuſcula vero, ne areſcant, *Litu* illii nantur *Epiſpaſtico*, & tandiu quidem, quandiu malgravitas perduraverit. Poſtea, ſi *Arthritis* ad affectam uſque partem adhæreſcat, non niſi molimine quodam in artus removenda, ad rem facient auxilia, tamquæ, extra applicata, educant eam, evocentque, quam quæ ore ſumpta expellant. Atque hæc iſtorum medicina morborum eſt communis.

Propria requirit, ut in *Epiphora* vitatis, initio præcipue, reſtringentibus (ne ſero, acri, & venenoſo exeunti viam occludant, & fiſtulam inducant) *Collyriis* mollientibus ſeri nimia mitigetur acrimonia. Quem in finem *Lac* inſervit muliebre, recens, *Oculis* immiſſum; uti etiam, e *Mucilagine Sem. Pſylii, & Cydon. Aqua Roſ. extracta*, vel e *Trochiſc. albo Rhaſis & Aqua Plantaginis* collyrium.

Sin *Os Catarrhus* opprimat, & ægrotantem humorum copia, vel aſperitas offendat, prodeſt *Gargariſmis* eos tum diluere, tum elicere. Ad eliciendum, quam quod maxime, conducit *Raſp. Raph. Ruſticam*, ore retenta, & manducata, cujus ſolicitatione prægnantes ſe gingivæ poſſint exonerare.

Si *Dentem* forcipe evelli, poſtulaverit *Dolor*, eo, quod alveolum purget, (*Melle* puta *Mercuriali*, *cum Sale communi*, *Aqua fontana mixtis*, vel ejuſmodi alio) oportebit gargarizare: quo peracto, rurſus in alveolum intrudatur *Dens*, ob evulſionem utilior evaſurus.

Epiphora hujus exemplum in capite undecimo protulimus, *Odontagliæ* vero *Arthriticæ* in manibus eſt hiſtoria, quam illico adſcribam.

HISTORIA.

Dentium Dolor Arthriticus.

QUidam mihi familiariſſimus, & in rebus agendis conjunctiſſimus, bilioſum & ſiccum habens Corpus, *Catarrhis* jam inde a cunabulis immune; ubi ad ætatis medium acceſſit, ex pedibus laboravit. Plurima huic *Arthritico* acciderunt, quæ attente obſervata, reteque conſiderata, ad morbi hujus inconſtantis, dubii, verſatilis ingenium & morem explicandum, valeant egregie: Unum habeo in præſentia dicere, alias alia.

Cum ætas præcipitavit, (quæ non humanam modo ſanitatem, ſed & ipſos morbos afficit, eorumque interturbat, & abrumpit ordinem) eclipſes primo leviores, paulatim magnas, & graviores paſſa eſt *Arthritis*. Pro *Arthritide*, juncturas artuum more ſuo occupante, multumque cruciante, nunc *Vertigo*, nunc *Cephalalgia*, nunc *Dolores* per univerſum corpus externum erratici, nunc (quod ad rem noſtram attinet) *Dentium Dolor* acutiſſimus erat. Mirum ægro videbatur, & portenti ſimile, morbo ſe vexari tam parum convenienti, vetulum nempe, pumice aridiorem, *Catarrho* dentes infeſtante.

Inito hac de re colloquio, dubium & ſolicitum percunctor, quo ſe modo geſſerat per dies hoſce nuperos *Arthritis*; utrum paroxyſmos ſatis crebros, ſatis vehementes, ſic, ut olim, ediderat. Neque crebros, neque vehementes æger reponit, ſed in propinquo eſſe *Arthritidem*, ex *Cephalalgia*, ex *Doloribus* huc illuc vagis, ſe hariolari. Quibus ego; Quid ſi adventantis illis *Arthritidos* ſignis, addas etiam Ὀδονταλγίαν: quando hunc affectum, una cum cæteris modo dictis, eadem cauſa fieri veriſimile ſit, *Arthriticæ* ſcil. materia, naturæ jam moleſta, janua non optima in fugam pulſa.

Ut in pauca rem conferam, paulo poſt articulos invaſit dolor *Arthriticus* omnibus numeris abſolutus; eodemque tempore *Dentium* ille *Dolor*, ut & omnes alii remiſere. Hujuſmodi Ὀδονταλγίαν ille poſtea ſæpenumero perpeſſus eſt, ex *Arthritidos* aberrationibus, & deliquiis ſemper exortam; in *Arthritida regularem* & idoneam, ſemper exeuntem: ut de confirmanda indole morbi hujus *Arthritica*, plura, ut opinor, addere ſupervacaneum eſſet.

CAPUT XIX.

Corollaria continet, cum Epilogo.

Art. I. HÆ ſunt *Arthritidis* in *Trunco* corporis *Anomaliæ*, non dicam omnes, nec quidem ullas omnibus numeris abſolutas, (certe abſolutum, & perfectum hujuſmodi opus vix unius ſæculi, nedum hominis unius eſſet;) ſed inſigniores aliquas, & quæ in facienda medicina mihi paſſim obvenere, notatu digniores.

Ex iis, quales ſint, perſuaſum mihi habeo, quod apparebit, miaſma *Arthriticum*, præter artuum mala, omni ævo animadverſa, varios, multiformes, multumque diſcrepantes inter ſe affectus, ſi eorum facies, ſi phænomena ſpectemus, efficere; & quidem in hac noſtra regione (forſan etiam in aliis non minus) cerebro: varios ſcil. pro iſtarum partium, & locorum, in quibus ſunt, varietate; multiformes, pro diverſa eorum ſtructura; & pro eorum uſu, diſcrepantes.

Deinde, conſtat affectus, ſic a devio hoc miaſmate generatos, partium affectarum morbos proprios, & vernaculos, ad amuſſim omnes ſimulare; vultus eorum uſurpare; ſigna vel pathognomonica præ ſe ferre; neque a morbis indigenis, per ea, quæ concurrunt diagnoſtica, poſſe quovis modo diſtingui; ſed e contrario revera cum iis ſæpenumero confundi.

Deinde palam, uti ſpero, factum eſt, non hos affectus, alienos & *Arthriticos*, quoties ingraveſcant, & jam magni fiant, etiamſi propriis affectarum partium morbis ſimillimos, illorum medicinis, (quæ quidem magnis, & gravibus hiſce ſublevandis, nequaquam aptæ, vel partes ſunt,) tractari oportere; verum e diverſo privis, ſuoque ſingulorum mori, & ingenio accommodatis. Ἦθος autem ᾧ εἶδος uniuſcujuſque horum pro ejus *Subjecto* eſſe, & cum eo multiplicari: unde tot novæ *Arthritidis* formæ, fereque tot diverſæ earum curationes, quot inveniantur ejus *Anomaliæ*.

Deinde, diximus *Anomaliæ* ſingulam ſingulæ curationem non alio modo facilius abſolvi, nec quidem auſpicatius ſuſcipi, quam partem aggravatam, & nova hoſte obſeſſam allevando: illud autem optime effectum reddi, partim evacuationibus, tam univerſalibus, quam topicis; ſed iis, privata ratione, quæ nimirum malis hiſce maxime conducat, adhibitis, optime vero omnium per hoſtis expulſionem, & ab iis quæ intus ſunt inique occupata, πρὸς τὰ ἔξω, ad artus ablegationem. Quibus autem auxiliis, qua medendi methodo, in prædictis *Anomaliis* hoc præſtari poſſit, hujus ſcripti pagina fere omni oſtenſum eſt, & declaratum.

Hæc hujuſce *Diſſertationis* ſumma eſt.

II. Hiſce poſitis, manifeſte patet, quam ad hominum ſalutem magni ſit momenti, deviam hanc *Arthritida* ſectari, inveſtigare, quamque latebras ejus perſcrutari, larvas excutere, & in artus ſuos, & domum utcunque invitam & reluctantem, eam, quaqua tuto poſſit arte, reducere. Nam, cum *Arthritis Regularis* & *Anomala* plerunque ſint in ſimili ratione, de *Anomala*, tametſi per ſe obſcura, ſeque multum occultante; quantum illa graſſetur in vulgus, & quatenus ſæviat, ex *Arthritide Regulari* laborantibus, (nempe ex illius crebritate ſævitiaque, horum autem *ſex non naturalibus*) cuivis liceat conjicere. Qui recte calculum hac in re poſuerit, pro certo invenerit, quod, tametſi *Arthritide Regulari*, quam *Anomala*, plures ægrotent; tamen *Anomala*, quam *Regulari*, longe plures occumbant: immo quidem *Regularem* raro, niſi prius degenerantem in *Anomalam*, occidere, ita vero creberrime.

Prætermiſſis autem his, & harum *Anomaliarum* inveſtigatione, (quam in ſuorum commodum & tutelam, medentis ſemper erit pro re nata exercere) ſive neglecta, ſive perfunctorie, vel imperite facta, neceſſe eſt ægrotos, ſimulatis his affectibus, *Colica* nimirum, *Phthiſi*, *Aſthmate*, *Angina*, ne dicam aliis ejuſmodi *Arthriticis* (id eſt, *Arthritide* morbos illos referente) opprimi quamplurimos; quoque longius ſerpat, & magis gliſcat *Arthritis* idonea, ea proportione plures.

III. Neque noſtram hac de re doctrinam, ulla quidem ex parte, convellet, nedum eam evertet id, quod de *Arthritidis Symptomaticæ* ſpeciebus olim dixi, (ſi quis haſce *Anomalias*, partium affectarum morbos eſſe vernaculos, & exquiſitos, *Apoplexiam* v. g. veram, & genuinam, miaſmate fieri poſſe *Arthritico*; fruſtraque toties, & ſine neceſſitate multiplicatam a me *Arthritida* contenderit,) quandoquidem (ut de rerum nominibus, quæ earum naturas explicent, & tanquam icones, in conſpectu ponant, eligendis & præferendis, nihil dicam) horum affectuum, utcunque nominatorum, medicina, quæ a me potiſſime ſpectata eſt, Θεραπευτικῶ ſuo uſque, ſic opinor, ſtabit talo, recto nempe & inconcuſſo; *Arthritidis* in artus expulſione, quod a me propoſitum, omnino molienda.

Quibus addi poteſt veteres (*Paulum* volo, *Alexandrum*, *Actium*, *Galenum*, *Aretæum*) non ſolum, τῶν ἔξω, ſed etiam (ut in Præfatione dixi) τῶν ἔνδον *Arthritidem* exhibuiſſe; horumque me authoritate fuiſſe uſum, & veſtigia repreſſiſſe.

IV. Hæ, quas nunc protulimus, *Arthritidis Anomalias*, ſuo quæque genere graves ſunt, magnæ, & immodicæ κατ' ἐξοχὴν: Alias autem minoris ordinis, eaſque non paucas eſſe ſuſpicor, quæ nunquam eminentes, aut ad ſtatum hunc notabilem evectæ plerumque viſum fugiant & pro nullis habeantur. Enimvero uſu medico vel parum exercitatis, hoc latere nequit, *Arthritide*, (præcipue frigida, inerti, languida, maxime vero omnium ea ſuppreſſa, retuſaque,) ægrotantes, interdum *Humeri*, *Pectoris*, *Dorſi*, *Lumborum*, aliarumque in ambitu corporis partium *Dolore vago*, tanquam *Rheumatico*, ſæpe etiam capitis affectibus, more prorſus *Hyſterico*; alias aliis in corpore malis, quaſi *Scorbuticis* urgeri, ſæpiſſime vero *valetudine dubia*, & in tempore diutinum incerta, & neutra, eſſe. Qui quidem eorum ſtatus, ac conditiones, ſenſu remiſſiori, & leniori gradu morboſæ, natales ſuos *Arthritico* miaſmati, cæco, in corpus ſubrepenti; & eo loci clam agenti, ſe debere, ultro videntur agnoſcere: Quinetiam aliquando, multos poſt annos dubium hunc in modum actos; tandem, apparente paroxyſmo *Arthritidis* idoneo, de iſtorum origine & natura malorum *Arthritica*, omnis ſublata dubitatio eſt.

V. Quid! quod *Arthriticorum* gnatos quoties obtueor, & nunc *Achores*, nunc *Catarrhos*, nunc *acres* inteſtinorum *Humores*, (ut taceam alios affectus certe non paucos,) iis familiares animo complector; profecto quidem memet vis temperare poſſum, quin eorum ortus incuſem, & affectus hoſce nihil aliud eſſe mecum reputem, quam *Arthritidis* hæreditariæ quædam Ἀποσπασμάτια, ſeu ſcintillulas, a parentibus acceptas, in natorum corpora, ſimul cum ipſa vitæ lampade derivatas, & in iis, ſecundum eorum modum agentes.

Hæ vero cum ſint tantummodo conjecturæ, nec quidem ullis fide dignis probationibus ſuffultæ, de iis ſolum *Anomaliis* ſcripſi, quæ indiciis certis, & argumentis, ſi non ἀποδεικτικοῖς, tamen valde probabilibus, *Arthritidos* eſſe comprobentur; iiſque fui contentus maximam partem *Anomaliis*, quæ ex *Arthritidis* præapertæ, claræ, & manifeſtæ deliquiis oriri jure merito cenſeantur.

EPILOGUS.

HÆc ſunt, quæ dicere habui de *Arthritide Interna*, ſive in *Trunco* corporis *Anomala*, totius *Arthritido graphiæ* parte (noſtra quidem opinione) principali, & potiſſima, certe cultu & expoſitu omnium digniſſima: in quibus exponendis eo fui prolixior, quoniam magni ſalutis hominum intereſſe judicavi, & a Medicis aut nulla fuit harum rerum mentio, vel ſi ulla, ſemper utique breviſſima, & quaſi in tranſcurſu facta: verum de certa *Arthritidos Anomalæ Diagnoſi*; de illius *Reductione*, & ejus præſtandæ methodo, nemo unquam mortalium (quantum ſcio) quidquam eſt locutus. Uti vero apud *Aſtronomos* iſta *Solis* theoria, quæ ortus, ceteraque glorioſiſſimi illius Luminis phænomena deſcriberet, omnino manca judicaretur; niſi etiam *Eclipſes* ejus exhiberet; eo certe plenius, & accuratius exhibendas, quo illæ ſint in chronologicis rebus illuſtrandis, & temporum punctis ſtatuendis utiliores, quoque etiam explicatu difficiliores: Ita quidem *Arthritidis* hiſtoria, tametſi *Regularem* plane & dilucide tradat *Arthritida*, nequaquam abſoluta, atque adeo imperfecta credatur, ſi nullos habeat *Arthritidis Defectus*, ſi nullam *Internam*: cujus inſuper notitia, quo humano generi commodior, quoque fuerit ignotior, eo diſtinctius, eo fuſiori calamo tractanda.

Quin hæc a me diligenter obſervata, non ſine labore collecta, fideliter renunciata, & jam, animo erga humanum genus benevolo, in lucem miſſa, boni conſulite.

FINIS.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

EPI-

EPITOME

Diſſertationis Primæ de ARTHRITIDE SYMPTOMATICA.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide ſymptomatica, *generatim*.

M*Orborum Migrationes Succeſſioneſque ex* Hippocratis *Præcepto ſunt inſpiciendæ*. Art. I.
Arthritis *alia* primigenia; *alia* ſecundaria, *ſive* ſymptomatica. II.
Quæ vel materiam, vel in huiſce generis arthritida *Materiæ* Μετεωρισμὸν, *Morbo alicui Primario, & præcedenti, refert acceptum*. III.
Hujus Regionis ſymptomaticæ *recenſentur, ſuntque* arthritidos, *generatim ſumptæ, quaſi Pars dimidiata*. IV.
Symptomaticarum *Ratio Generalis in eo ſita eſt, quod cum Morbi ſunt a* primigenia *diſtantes, ei tamen gradatim appropinquant. Modum* appropinquandi *certiſſime commonſtrant: ſimul cum uſurpato* arthritidis primigeniæ *Vultu*, primarii *Exuviæ. Conditio Earum ſpecialis*. V.
Symptomaticarum *differentiæ, ſi Earum Externa, ſi Paroxyſmos ſpectemus: Partus Facilitas a* primarii *Indole, & in* arthritidem *propenſione*. VI.
Alia arthritis ſymptomatica *improprie dicta, quæ* rheumatiſmo *ſuperat, Alia magis propria*. VII.
Quæ generatione procreatur vel æquivoca ut ex chloroſi, *& ex* hydrope arthritis, *vel univoca, quæ eandem cum* primario *Materiam habet, quaque ob Criſin aliquam imperfectam exoritur: ut aliquæ omnes*. VIII.
Symptomatica *magis propria non niſi Chronicum vetuſtum ſequitur, & grandiores invadit; contra quam* minus propria. IX.
Symptomaticas *haſce* ſpecie *inter ſe differre, & diverſas poſcere Curationes, exiſtimandum eſt*. X.
Ex Morbi primarii & arthritidis primigeniæ *Therapia elicitur, in Medendis* ſymptomaticis *Indicatio*. XI.
In Paroxyſmo, ab arthritide; *in Vacatione, a* morbo primario. XII.
Prophylaxis ad menſes proferenda, ad Annos aliquando repetenda. XIII.
Ætiologia arthritica, *ob neglectam* ſymptomaticæ *&* primigeniæ arthritidos *Diſcrepantiam, hactenus imperfecta*. XIV.
Curatioque inidonea. XV.
Methodi Ratio. XVI.

CAPUT II.

De Arthritide *Rheumatiſmo* ſupervenienti, ſymptomatica falſo appellata.

T*RANSITIO*. Art. I.
Rheumatiſmo *ſoli Frigore procreato ſuccedit* arthritis: *Is autem, Sanguinis* lentore *gravi & repentino Capillaria infarciente, generatur*. II.
Qui fiat ea Γλισχρότης *exquiritur: Non a Chylo aceſcente: (Sanguis injecto Lacte non coagulatur.)* III.
Neque ſolum ab Acido. Serum ejus calefactum per Frigus ſubitum condenſatur: rheumaticorum *Urina minus ſalſa: ſerum, addito Syrupo Violaceo, vireſcit: Pellicula Sanguinis, per inſtillatam a Sublimati Solutionem, albeſcit. Lentorem vel a Calore Frigoreque vehementibus & continuis, vel a Sale Alcalico, vel ab utroque naſci concluditur*. IV.
Rheumatiſmo *male tractato ſubjicitur hæc* ſymptomatica, & arthritidem *Frigidam æmulatur*. V.
Illius Facies & Mos. VI.
A reliquis ſymptomaticis *ut diſtinguitur*. VII.
Adverſus rheumatiſmum *valere poſſe Vomitionem, ſed frequentem & caute præcipiendam*. VIII.
Ad hanc arthritida *requirit indicatio, ut tollatur iſte Lentor. Quem in finem Antiſcorbutica, Spiritus Volatiles, adhibeatur. Quid per Oleum Tereb. Quid per Camphoram agatur, periclitare*. IX.
Pryaliſmus proponitur, & Emplaſtra cum mercurio, ut Sydenham Opera Medica, *&, ad Articulos exonerandos, Suctus. Quid per Maturantia fiat, deliberandum*. X.

CAPUT III.

De Arthritide ex *Chloroſi*, & ex *Menſium Suppreſſione*.

A*RTHRITIS* a chloroſi *Symptomatica eſt rariſſima*. Art. I.
Eas tantum aggreditur, quæ ſtirpe ſunt arthritica *prognatæ*. II.
Cauſam habet Continentem, a chloroſeos *Continenti longe diverſam, & ad iſtum morbum ſe fortuito adjungit*. III.
Interdum vaga eſt, ſub rheumatiſmi *Nomine delitеſcens: Alias articulis affixa: utriuſque Diagnoſis*. IV.
Indicatio vult, ut per Muliebria Materiæ peccans expellatur: qua partu Naturali. V.
Qua Menſibus. Hiſce procurandis inſerviunt Martiata cum Emmenagogis juncta, Aquæ Martiatæ, cum Purgatione nonnunquam intercalanda. VI.
Arthritidis *ex Menſium Suppreſſione, Origo & Mos*. VII. VIII.
Medendi Lex, ut per Catharſin, ſed Modo peculiari celebrandam, Materia dimittatur. IX.
Fonticulus aperiatur. X.
In iſto Pari Symptomaticarum impugnando, quantum interſit. XI.
Hiſtoria arthritidis *Vagæ, Fixæ, Nodoſæ, Hæreditariæ*, ex chloroſi *natæ, per Emmenagoga fugatæ*.

CAPUT IV.

De Arthritide *Hydropi* ſuperveniente.

H*YDROPI* arthritis *etiamſi crebro ſupervenit, inter Naturæ* Δυσνόντα *tamen eſt cenſenda*. Art. I.
Ab Hepate, ſive viſcerum aliquo nobiliori, Labe indomita vitiato, quicunque fit hydropicus, *raro Is* Ποδαγρᾷ. *At ſi in Liquido omne vitium, ex eo ſæpe oritur* arthritis. II.
Maxime vero poſt amara & chalybeata, hydragogis *ſubmiſſa, vel (ubi conſiſtunt Vires) ſtatim poſt* hydragoga. III.
Spiritus Sero liberati, vel per Se, vel Medicamentis incitati, emergunt denique, Materiam e Sanguine pellunt alienam. IV.
Atque adeo Seminium, ſi quod intus latuerit, arthriticum. V.
Et quidem bono omine. VI.
Nullam poſtulat hæc arthritis *Therapiam niſi qua ſervetur, augeatur, ordinetur*. VII.
In hunc finem ſingularia *recenſentur*. VIII.
Ut ea componantur, & in Methodos redigantur. IX.
Ad hydropa *propellendum, Vere & Autumno Aqua ſubducenda, & quidem Draſtico potius quam Leniente: Æger nec plus, nec aliud bibat, quam Coctioni & Nutritioni quod ſufficiat*. X.
E Lecto mane quam primo exurgat, Veſperi mature cubet, bis in die Corpus ſub Jove exerceat. XI.
Hujus Methodi Utilitas. XII.
Hiſtoria *Prima, De* Arthritide hydropi *probe curato feliciter accedenti*.
Secunda, De arthritide aſciti, *ejuſque Remediis, auſpicato agnata*.
Tertia exhibet podagram, aſciti *per Maturæ Vires ſubortam*.
Quarta De hydrope *per Diureſin & Abſtinentiam victo, cum* arthritide *per* amara & chalybeata *famulante*.

CAPUT V.

De Arthritide Melancholica.

EX Univoci ortus ſymptomaticis, Principatum habet arthritis ea, quæ diutina ſuccedit melancholiæ. Art. I.

Hæc melancholia duobus pendet, 1. Spirituum Animalium a Natura Teneritudine, quæ Cauſis evidentibus ſæpe augetur, 2. Rebus Eos Afficientibus. II.

Natura id, quod melancholiam peperit, aliquando in Articulos trudit, itaque ſymptomaticam hanc arthritida progignit. III.

Clementer Ea ferre ſe gerit. IV.

Ideoque melancholia, brevi recurrente, excipitur. Ut arthritis ea dignoſcatur. V.

In arthritide Morbo hypochondriaco ſubnata, juvat id, quod primis Viis includitur alieni, per Alvum amoliri, Coctionemque inſtaurare. VI.

Præcipue vero aquis purgantibus, tartaro laxanti & manna a-jutis, quæ blande Alvum ſubducant. His ſuperaddi poſſunt aquæ diureticæ, vel infuſum Theæ, cum e ferro præparatis, vel etiam decoctum corticis ſimplex, aut chalybeatum. Prodeſt aliquando, loco Cereviſiæ, decoctum chinæ, ſarſæ &c. VII.

Hiſt. 1. De arthritide melancholiæ Diuturnæ ſuccreſcenti.

Hiſt. 2. De Morione melancholia hypochondriaca & arthritide interempto.

Hiſt. 3. De arthritide hypochondriaca Purgantibus præoccupata.

Hiſt. 4. De morbo hypochondriaco cum agnata arthritide, aquis aſtropentibus ſubacto.

Hiſt. 5. De gonagra miti hyſterica, chalybe concitata.

Hiſt. 6. De arthritide hyſterica.

Hiſt. 7. De arthritide melancholica cum Ventriculi &c. Affectione, per paroxyſmum regularem allevata.

CAPUT VI.

De Arthritide fixa *Scorbutica.*

MElancholicæ proxima eſt, arthritis ſcorbutica, ſed longo proxima intervallo. Art. I.

Scorbutus apud Damnonium paulo ante frequentiſſimus; ſed vicini Belgii ſcorbuto, hoc eſt, genuino diſſimilis. II.

Ejus Symptomata celebriora recenſentur. III.

Utrum ſcorbuti calidi ſit ubique ſui generis Materia ambigitur. IV.

Lepra jam pridem in Damnonio Endemia, cujus gratia Noſocomia paſſim quam plurima. V.

Partim Illa ſalis communis, partim etiam tabacci uſu cicurata, maxime vero pomacei, in ſcorbutum hunc Calidum degeneravit. VI.

Scorbutus hic Noſter arthritida fixam imitari geſtit. VII.

Scorbuti hujus cum arthritide convenientia. VIII.

Mites habet Paroxyſmos hæc ſymptomatica, ſed diuturnos. Præter cæteras, Morbi ſui primarii retinet Symptomata, ſcorbuti præcipue veteris & confirmati. IX.

Eſt ſemper calida. X.

In Paroxyſmo, materia Articulis impacta blande foras elicienda. In pravo repellentium uſu quid illi fiet XI.

Extra Paroxyſmum, vel pthyaliſmum, vel per catharſin Materiæ Evacuatio, tum per antiſchorbutica arthriticis maritata, Alteratio. Succi herbarum martiati in uſum commendantur, ut & Aqq. ferratæ diureticæ, & decoctum Theæ, pomaceum aliquibus prodeſſe poteſt, præſertim æſtate, & hyeme cereviſia rad. oxylap. &c. medicata. XII.

Nullus hic crepitus oſſium, at tumor pedum minime prætermittendus, ejus deſcriptio. XIII.

Et curatio. XIV.

Hiſtoria 1. Ab arthritide ſcorbutica Ulcus male tractatum, unde Viſus Abolitio, deinde Abſceſſus, demum Mors.

Hiſt. 2. Scorbuti Calidioris ſoboles arthritis.

Hiſt. 3. Morbus articularis, ſcorbuti Alumnus, cum VomituÍlioſo, Δυσπεψίᾳ & Volarum Ariditate.

Hiſt. 4. Scorbuto ſuborta, & Ejus Eruptionibus adjuncta, arthritis.

Hiſt. 5. Pedum tumor ſcorbuticus, arthriticus, cum pruritu ferino.

CAPUT VII.

De Arthritide *Lui Veneræ* ſuccedenti.

AB antiquo Venus immoderata, dudum autem, lue ad Eam ſe adjungente, arthritidem maxime creberrimeque introducit. Art. I.

Horum Morborum Convenientia, & inter ſe Conſenſus, unde ad hanc ab illa tam facilis Migratio. II.

Nemo a recenti lue Ποδαγρίᾳ Miaſma venereum evehi prius & maturari oportebit, quam Articulis impingi potuerit. Ideoque raro niſi Grandiores invadit hæc arthritis, ſcil. a lue derivata. III.

Sed nec a Veteri paturſa procreatur, ubi arthritidi moliendæ Natura impar reperitur. IV.

Paturſam arthritida parientem adjuvat Mos Empiricorum ille, quo in curanda gonorrhœa præpropere, & neglecta vel remiſſe facta purgatione; Puris excretio ſupprimitur. V.

Luis in arthritidem Mutatio, ex Ægroti Corpore ad Eam recipiendam idoneo, vel ſecus, pendet quam plurimum, arthritis iſta nunc in eodem Corpore cum lue generatur, nunc per Concubitum in diverſo. Uti a Nutricis lue in Alumnum derivetur Oculorum epiphora, &c. VI.

Quodnam hac arthritide Afflictorum Corpus. VII.

Morbi hujus Diagnoſis qualiſcunque. VIII.

Interciſis Ejus Paroxyſmis apoplexia, vel motus convulſivi plerunque fatales (ſi nulla fuerit Evacuatio) ſuperveniunt. IX.

In Paroxyſmo, dolor Hypnoticis, ſed caute adhibendis, ne illorum abuſu, Materia Morbi Nervis impingatur, mitigandus. X.

In Paroxyſmorum Intervallis, a lue venerea mutuo ſumenda Indicatio, antiſyphilicis Sanguis tuendus, e mercurio comparata adhibeatur, maxime vero per ea ſalivatio: quodnam illius inſtituendæ Tempus in primis opportunum: Placet etiam purgatio cum calomelane. Poſt uſum mercurii, liænorum decocta miſceantur. Valent aquæ diureticæ, diu recteque potæ: Valent etiam, ex antimonio, &c. Alterantia. XI.

Hiſt. 1. De arthritide impura, aquis diureticis ſubacta.

Hiſt. 2. De arthritide, luis Sobole, a Δυσπέπτοις irritata, Febrim excitante, Caput aggreſſa.

Hiſt. 3. Lui venereæ ſuccreſcens, Caput impetens arthritis.

Hiſt. 4. Arthritis lui ἐπιγιγνομένη, Victu, Digeſtivis, & Equitatione moderata, tandem Inteſtina invadens, Sanguinis ἄνω καὶ κάτω Miſſionem pariens.

Hiſt. 5. Arthritis lui venereæ ſuperveniens, Melancholiam, Caliginem, Vertiginem, Convulſionem univerſalem, & demum Mortem inducens.

CAPUT VIII.

De Arthritide *Aſthmatica.*

POdagra ſuccreſcit aſthmati creberrime pituitoſo; quo affectu laborantes, nono & decimo ætatis Luſtro, raro maturius, dolent articulis, maxime ſi præceſſerit Medicina. Art. I.

Quæ, ceu Cathartica, præcipue vero Δραστικώτερα, ceu ex alterantibus anti-aſthmatica, gignendæ arthritidi cum primis confert. II.

Arthritidis hujus materia minime recens æſtimanda. Quia nemo repente Ποδαγρίᾳ: Quin potius in corpore diu illam latuiſſe, pituitaque forſan involvi; & cum ea per ſputum κατ᾽ ἐπίκρασιν externi, credibile eſt. Æſtate hæc arthritis lætatur quod quidem ejus χαρακτηριστικόν. III.

Ita hæc arthritis, hyeme minime obdormiſcens, ab aſthmate ſuperatur; ſub ejus perſona deliteſcit: Æſtate vero, cum ad Ambitum Corporis Sanguis liberius effertur, proprie elucet. IV.

Ex iſta hujuſce materiæ frequenti expuitione, fieri videtur, quod arthritis hæc omnino blanda, minimeque dolore vehementi, multo minus Tofis, &c. eſt ſignata. Indicium ejus optimum in eo locatur, quod aſthmati uſitate & ex more ſubmittatur; cætera arthritidi primigeniæ perſimilis eſt. V.

Ex iſta ſucceſſione in ſymptomaticis habenda eſt, & pectoris, Spiritus, Tuſſis, Sputi conſiderationem comprehendit. VI.

Neque

Neque enim hunc in modum aſthmaticos, arthritidem negligere juvabit; quin ſimul atque fieri poteſt in articulis dolorem excitare, quo levetur pulmo. Hac de cauſa, Sanguinis miſſio, vel parca admodum, vel nulla, ne arthritidi protrudendæ natura impar reddatur, admittenda. VII.

Per Δραστικώτερα Catharſis inſtituenda, quibus ſanguis in orgaſmum excitetur. Catharſis etiam pulmonem exonerat, ſpiritumque liberat. Sed, quoties in ſimplici aſthmate Pituitoſo, non toties hoc in aſthmate repetenda, ne recta arthritis impediatur. VIII.

Ad depellendum aſthma, & concitandam arthritida, mane inf. am. Chalyb. exhibeatur: quarta pom. & nona veſpertina balſami alicujus, vel Tinct. Sulf. Doſis majuſcula. Diebus aliquot interpoſitis, extra loco ſæpiſſime dolenti attrahens admovendum; tumori, vel quam proxime illum, Epiſpaſticum. Quando artus per ſe invadit hæc arthritis, omnino promovenda eſt. Natura enim, aſthmati occurrit per arthritida. IX.

Si Bechicis opus uſque fuerit, iis, ſed lenioribus, veſpere utendum: Hinc mane ſeq. Sputum, nec ad meridiem obtundetur appetitus. Narcotica his aſthmaticis parum tuta. Ad invitandum ſomnum, ſi defuerit, adhibeatur ſectio, frictio, &c. X.

Minuitur aſthma, quæ proportione augetur arthritis.

Huic ſymptomaticæ adjungi ſolet pedum tumor ſeroſus; ambulatione, frictione ſæpe brevi tollendus. XI.

Ab hac arthritide reſtitutis equitatio commendanda; ut & victus idonea ratio, cum eccoproticis, & digeſtivis, ad aſthma & arthritida præcavendam, ſubinde repetendis. XII.

Sicco nonnunquam aſthmati ſubnectitur arthritis. Illius deſcriptio qualiſcunque profertur, & in hanc mutatio arguitur. XIII.

Ejus curatio breviter delineata. XIV.

Hiſt. De aſthmate pituitoſo, per arthritidem, exemplo notabili mitigato.

Hiſt. 2. De arthritide, aſthmati ex Plethora, feliciter adjuncta.

CAPUT IX.

De Arthritide Febri Succedanea.

FEBRI nonnunquam exquiſita, & perfecta, ſuccedit arthritis. Art. I.

Quæ quidem ſucceſſio, ſive ob aliquid ἑτερογενὲς in ſanguine contentum, ſive ob glandulas obſtructas oriatur febris, perfacile capiatur. II.

Ab eodem miaſmate (quod prius dixi) concito & debacchanti, febris; ab ipſo lenius moto, ſed exulante, arthritis acceſſiri ſolet. His addendum, quod virus arthriticum concitandæ febri valde appoſitum eſt. III.

Secundo, ſi febris a glandulis obſtructis ſit, illa obſtructio ſanguinis orgaſmum parere poteſt, ut & ille orgaſmus, (ſic ut Æſtus exercitatione quavis adſcitus) arthritidis Paroxyſmum. IV.

Hujus ſymptomaticæ Natales optime illuſtrat angina arthritica, quæ quidem manifeſto arthritis eſt anomala, cum febre magna & gravi præcedente. Morbo tamen acuto, rarius forſan quam diutino, ἐπιγίγνεται Arthritis. V.

Ratione paroxyſmorum, una eſt arthritis ex febre nata, eaque arthritidi primigeniæ perſimilis: ratione ortus, multiplex eſt, & longe a ſe diverſa, quod particulatim exponitur. VI.

Quæ febrim comitatur arthritis omnino provehenda eſt & promovenda, quæ præcipua, & unica hujus medendæ indicatio therapeutica. Verum in hujuſce ſymptomaticæ prophylaxi, febris illius, cujus ſymptomatica Fœtus & Germen eſt, habenda ratio. Si habitudini Πυρεκτικῇ ſuboleſcat arthritis, habitudinem iſtam efficiens materia exterminanda, corrigenda, prævertenda. Si febri Ἐρυσιπελατώδει ſubmittatur, durante inſultu, per cardiaca & diaphoretica utriuſque materia dimittenda eſt: in vacatione, cauſa antecedens aquis diureticis auferenda, lacte Aſinino, &c. permulcenda: Et ſic in aliis hujus generis ſymptomaticis. VII.

Hiſt. 1. Arthritis ſynocho ſecundaria.

Hiſt. 2. De Arthritide habitudini Πυρεκτικῇ ſubjuncta.

Hiſt. 3. De Arthritide cum febre Ἐρυσιπελατώδει vices exercente.

Hiſt. 4. Quartanam, cortice ſuppreſſam, arthritis ſequitur, cum Arenulis.

Hiſt. 5. De quartana in arthritidem mutata.

CAPUT X.

De Arthritide ex Colica.

COLICA in Chronicis hujus populi pervagatiſſimis eſt; ejus, quæ arthritidem præcurrit, Deſcriptio generalis. Art. I.

Eſt autem ea nonnunquam bilioſa; quæ breviter depingitur. II.

Ejus in arthritidem metamorphoſis: iſtiuſque commoditas, ſive caput, ſive inteſtina ſpectemus. III.

In hac arthritide materia foras ejicienda, idque remediis potiſſimum externis. Cardiaca interna (quæ hujus curationis proprietas eſſe videatur) admodum caute uſurpanda, ne in caput arietent. IV.

Alia vero colica eſt (arthritidis productrix) a Pomaceo immiti acidoque: Et eſt ejus proportione. Quo tempore noſtros homines invadat, confirmatæ illi, & inveteratæ ſupervenit arthritis, genuinæ perſimilis. V.

Natura iſtam mutationem per ſe nonnunquam molitur, ſæpe vero numero per purgationem draſticam & elateriam, nonnunquam etiam Cardiacis internis excitata. VI.

Habet hæc arthritis Dolorem acutiſſimum, in colicam ex facili revertitur, iterumque arthritidos Perſonam induit, iterumque deponit, raro Tofis &c. ſignata eſt. VII.

Alia podagram progignit colica, quæ ab dyſpepſiis oritur: Hujus deſcriptio. VIII.

Qui ſunt hujuſmodi Κακοστόμαχοι Ætatis fluxu aliquando arthritide laborant, quæ colicam tum exceptat tum ab ea ſæpe excipitur. IX.

Utrum hæc arthritis a colica derivetur, an potius arthritis ſit, dudum in inteſtinis Anomala, jam vero in Externis partibus recte ſe habens, etſi in dubiis ponatur in arte factitanda eodem fere recidit: Neque depelletur hæc arthritis, niſi colicam, cui ſubjicitur, intueamur. X.

In Paroxyſmo ferme eadem, ac in arthritide Exquiſita, medendi ratio: Prophylaxeos alia atque alia eſt, pro cauſa remotioris diverſitate. XI.

Hujus Tribus ſymptomaticarum Paroxyſmi omnium maxime per Eccoprotica, vel præcaventur, vel minuuntur. XII.

Hiſt. 1. Arthritis colicæ bilioſæ ſecundaria.

Hiſt. 2. Arthritis, colica ex Pomaceo ἐπιγιγνομένη.

Hiſt. 3. Colicæ ex Dyſpepſia diuturnæ, Gonagra ſuperveniens.

Hiſt. 4. Ex Colica Paralyticus, Arthriticus, Inunctione trucidatus.

De Arthritide Morbis quibuſdam Cuticularibus ſubjecta.

QUæ achoribus, hæmorrhoidibus, & ulceribus ſupereſt arthritis, hoc Capite tractatur. Art. I.

Morbi Ejus primarii alienum aliquid expellunt, adaucta eorum materia Turbas ciet in ſanguine, quas ſequitur Arthritis. Arthritico durante Paroxyſmo, conquieſcunt affectiones primariæ. II.

Hujus Symptomaticæ Diagnoſis: eſt ea primigeniæ Arthritidi conjunctiſſima: ideoque poſtremo hoc loco diſcutitur. III.

Morbus quicumque fuerit primarius omnino promovendus: Ulcus, per cathæretica, achores, per epiſpaſtica, vel leniter attrahentia, hæmorrhoides, per aloetica interne data, per hirudines externe adhibitas. IV.

Hiſt. 1. De Arthritide Aurium achoribus ſubjecta.

Hiſt. 2. De Arthritide ulceribus ſuboleſcenti, epiſpaſticis allevata.

Hiſt. 3. De Arthritide (cum febre intermittente) ex hæmorrhoidibus occluſis.

CAPUT XIII.

Corollaria & *Spicilegia* quædam habet, cum *Epilogo*.

E*X prædictis ſequitur*, *quod* ſymptomaticis *quæ genuinæ* Arrritidi *ſunt vicinæ*, (*id eſt*, colicæ, *&* morbis cuticularibus *ſubmiſſæ*) *maxime conſentiunt illæ*, *ſi tantum materiam earum intueamur*, *quæ ſunt* minus propriæ, choloroſi *nempe*, *&* hydropi ἐπιγιγνόμενα, *ideoque* magis propriis *poſtponi poterant*, *imo quidem debuerant*. Art. I.

Si quis materiam, *v. gr.* luis, *non* arthritida falſam, *verum* exquiſitam *parere*; *itaque* ſymptomaticas *haſce*, *& inter ſe*, *& cum* Arthritide *exquiſita congruere argumentetur*: *nihil iſthuc auctorem movebit*, *quando* ſymptomaticarum *a morbis* ſpecie *differentibus ſucceſſio*, *eas etiam*, (*quoniam morborum* primariorum *materiam*, *unde ducenda earum* ſpecificatio, *manifeſte retinent*) ſpecie *differre monſtrat*, *proprias poſtulare curationes*, *ut & propria vocabula*; *ſi quis autem eas* Arthritidis *vocabulo includi voluerit*, *quanta quæſo hæc* æquivocatio τȣ̃ (Arthritis) *ſingularem morbum exprimere ſoliti*, *jam vero quamplurimos*, *eoſque* ſpecie *diſcrepantes morbos exprimentis*. *Dato vero haſce* ſymptomaticas *convenire* (*quod tamen nec probatum*, *nec conceſſum*) *ad earum* curationes *tum explicandas*, *tum exigendas*, *ex uſu erit eas haberi differentes & diſcordantes*. Art. II.

Scorbuto, *aliove quovis e* Primariis *affectibus ſupradictis laborantem*, Primigenia *ſimul* Arthritide *poſſe laborare*, *non diffitetur Auctor*, *cui cum hiſce tantum morbis negotium*, *qui* Arthritidos *induunt perſonam*. Art. III.

Aliæ ſunt Imagines Arthriticæ *minus perfectæ*, *quæ ſæpe* ſcorbuti, *vel* rheumatiſmi *nomine appellantur*. Art. IV.

Glandulæ articulares *ſunt ex celeberrimis totius corporis excerniculis*. Art. V.

Epilogus.

Obſervationes Anatomicæ *&c. in* Actis Philoſophicis *Londinenſibus*, *ab Auctore divulgata*.

Numero 151.

INteſtinum canis *Cæcum* feliciter exectum.

Numero 162.

Inſtrumentum *Coctionis* primarium eſſe *Spiritum Alcali* generis *Volatilem*, & de *Glandula* in ventriculo Lucii Piſcis *Tubulata*.

Numero 166.

De ſiquorum in lacteas *Ingreſſu ſubito*, *coloreque* in iis *non ſemper Albo*. Contra *Vvalæum*, &c.

Numero 167.

Molis immenſæ *Glandula* cor bobulum, præter naturam, comprehendens.

Numero 240.

Primarius *Reſpirationis* uſus experimento illuſtratus. Pro D. *Thruſtano*.

Numero 240.

Pectoris *Hydrops* artificialis.

Numero 242.

Aphonia *Periodica*.

Numero 247.

Magni Regis *Arthuri* Cimeliarchum: in Reverendi Viri D. *Geo. Hickes* S.T.P. *Theſauro linguarum Vett. Septentrionalium Grammatico Critico*, brevi edendo, planius & accuratius deſcribendum.

Numero 258.

Bronchotoms promota.

Numero 266.

De *Polypo* raræ magnitudinis in carne reperto.

Numero 271.

Menſtrua viri cujuſdam *Hæmorrhagia*, temere ſuppreſſa.

Numero 275.

Venæ lacteæ (poſt Clariſſimum *Liſterum*) *Colorata*.

EPI-

EPITOME

Diſſertationis Secundæ de Arthritide Anomala, ſive Interna.

CAPUT PRIMUM.

De Arthritide Anomala *generatim*.

ARtus *ſedes* arthritidis regularis. ARTICULUS I. Truncus, *ſive quod reliquum eſt Corporis*, anomalæ; *II.* Arthritidem anomalarum, *quæ Regularem nullum præcurrentem habent Paroxyſmum, Diagnoſes admodum difficiles, III. Earum, quæ Regularem Paroxyſmum inſequuntur, Diagnoſes, variis Symptomatum ordinibus ſunt eliciendæ. De* anomalæ arthritidos Ὑπάρξει *minime conſtabit, niſi de* regulari arthritide *præcurrente prius conſtiterit. Eodem Puncto incipiunt hi Ordines, at diverſos habent exitus. Quo certior* arthritidos *Regularis* Ὕπαρξις, *illiuſque Materiæ quo certior, in ea, quæ intus ſunt, Translatio; eo certior* anomalæ *Notitia, IV.* Internæ partes *intelliguntur eſſe* trunci *omnes, V.* Arthritidem *inter* regularem & anomalam *quæ ſit Differentia, VI. Tam* ſymptomaticæ, *quam* primigeniæ arthritidos Ἀνωμαλίαι, *VII.* Trunci *Partes fere omnes, ſed alias aliis frequentius, invadunt, VIII. Unde tam Vaſtum earum Imperium, IX. Cauſæ earum enumerantur, X. Ut & differentiæ, XI. Medendi Indicatio generalis, ut* arthritide anomala *pars affecta citiſſime, tutiſſime levetur. Materia partim e Corpore evocando, partim in* artus *transferendo. Præmiſſis, quæ par eſt, Evacuationibus, Curatio reliqua per Materiæ in* artus *Translationem afficienda eſt: Quam ejus expellendæ viam Natura maxime affectat. Medicamenta huic Intentioni inſervientia ſunt vel* interna arthritidem *expellentia; maxime conducunt e* ferro *præparata, præcipue* Martis alcohol, *ſive* ferrum nutritum; *ejus conficiendi Modus; Formulæ* Ποδαγραγωγῶν: *Vel* Externa, *quæ Articulis dolere ſolitis poſt* internorum *uſum aliquem applicata, foras* arthritidem *invitent. Eorum recenſio. Ichore vitioſo exulante, æger ad tempus aliquod immunis eſt. Mitior hæc crudelitas, quam per miſericordiam methodus XII.*

CAPUT II.

De *Ventriculi* Affectibus Arthriticis.

NUllam *in* trunco *Partem magis infeſtat* arthritis, *quam* ventriculum & inteſtina, I. *Ut* ventriculum *ingrediatur ea, duo requiruntur; primum, in* ſanguine *Miaſma fugitivum*; *deinde* ventriculus, *ei recipiendo accommodatus*, II. *Quibus ille modis ſic accommodetur. Ex Cauſarum diverſitate magna*, oritur anomaliarum *diverſitas*, III. Arthritidis *in* ventriculo *agentis Deſcriptio*, IV. *Quibus ſignis innoteſcat natura ejus* arthritica, V. *Senes ea plurimum urgentur. Autumno ſæpe incipit*, VI. *Ejus cum* arthritide *Regulari Comparatio*, VII. Anomala *hic deſcribitur abſoluta*, VIII. *Ut ab Affectu diſtinguatur* hypochondriaco, IX. *Perinde eſt, Materia per circuitum*, an *recta* ventriculum *intret*; & *ſive* fixæ, *ſive* erraticæ *arthritidos ſit Materia. Qui denique huic malo prockiviores*, X. *Medendi Indicatio poſtulat* ventriculum *allevari Purgatione: & in Artus* arthritidos *amotione: Utriuſque Purgationis inſtituendæ ratio.* Vomitio, *ſi manet poſt catharſin, Laudano compeſcenda*; XI. *Quibus auxiliis amoveatur* arthritis, *quaque Arte tum expellatur, tum evocetur. Quæ hoc tempore Diæta*. Si ventriculum arthritis *repetat, quid faciendum. Hujus Methodi Utilitas, Prophylaxis*, XII.

Hiſtoria I. *In* ventriculum & inteſtina *irruens* arthritis, *foras expulſa.*
Hiſt. 2. Arthritis *idonea, Balneo Frigido in* ventriculum, & ea, *quæ intus ſunt repulſa.*
Hiſt. 3. Recta arthritis, & *in* ventriculo anomala, *ſe viciſſim excipientes, cum* anomalæ *Curatione.*
Hiſt. 4. Arthritis *ſemel iterumque in* ventriculo anomala, *toties expulſa.*

Hiſt. 5. Arthritis *iterum ac ſæpius in* viſceribus anomala, *toties in* artus *ablegata, cum* anomalæ *Prophylaxi.*
Hiſt. 6. *Ex Plenitudine* arthritis, *partim* recta, *partim in* ventriculo anomala, *Purgantibus & Podagragogis allevata.*
Hiſt. 7. Arthritidem, *ex Animi perturbatione*, anomalam, *in Viam ducunt* Ποδαγραγωγά.
Hiſt. 8. Arthritis vaga, *primo Partibus ex contuſione læſis; deinde* ventriculo *hærens, in Sanguinem reſorbetur; in Artus emittitur.*
Hiſt. 9. *Multum intereſſe, qua tempeſtate laboret æger hac* anomala; *ad eamque removendam, tam* externa, *quam* interna *nonnunquam in Corpore validiſſimo requiri.*
Hiſt. 10. *Cibi Faſtidium, & Aſthma, ex* arthritide ventriculum *infeſtante; ea expulſa, ſublata; ea denuo repulſa, recidiva.*
Hiſt. 11. *Ex* arthritide, cardialgia, *ut & alias* Ἀνορεξία, *per Catharticum, & humores in* artus *expellentia, feliciter curata.*

CAPUT III.

De Colica Arthritica.

MOrbus *hic gravis & frequens, una cum* inteſtinis *Ventriculum premit*, ART. I. *Ejus Deſcriptio*, II. *Natura* arthritica, III. *Diagnoſis*, IV. *Cauſæ remotiores externæ, quæ repellunt* arthritidem, V. *Internæ*, inteſtinorum *Imbecillitas*, &c. VI. *Ab aliis* colicæ *Speciebus, ut diſtinguatur*. VII. *Ejus Differentiæ*, VIII. *Prognoſis*, IX. *In curatione, de Phlebotome de Vomitu deliberandum; deinde Purgatio inſtituenda. Tum* podagram *expellentibus*, una cum anticolicis *utendum. Eorum Formulæ, & ſumendorum Methodus. Contra Spaſmos* inteſtinorum *pertinaces Fotus, Linimentum, Enema. Quæ Diætæ ratio optima. Vinum utiliſſimum*, X. *Prophylaxis*, XI. *Morbus*, hic Hippocrati *non incognitus*, XII.

Hiſtoria 1. Colica arthritica *male tractata, demum lethalis.*
Hiſt. 2. Arthritis *Vaga*, colicam *mentita, ad Regularem* arthritida *reducitur; cum ejus Prophylaxi.*
Hiſt. 3. Colica, *ex Quiete*, arthritica, *in* arthriticam regularem *verſa.*
Hiſt. 4. *Colica multarum Hebdomadum* Arthritica, *eadem methodo curata.*
Hiſt. 5. Colica Arthritica, *Purgatione, &* Ποδαγραγωγοῖς, *ſublata.*
Hiſt. 7. Colica, *una cum Dolore Capitis*, Arthritica *plus ſemel allevata.*
Hiſt. 7. Arthritis, Inteſtina *ſæpe atrociſſime invadens, toties exturbata.*
Hiſt. 8. Colica Arthritica, *cum* Paralyſi *ſuperveniente.*

CAPUT IV.

De *Diarrhœa* Arthritica.

MIaſma Arthriticum *nonnunquam* inteſtinis, *infuſum, ea ſtimulat, donec Ano exterminatur*, ART. I. Diarrhœa *iſta ut dignoſcatur eſſe* Arthritida, II. *Cauſam Continentem, & proximam, tantummodo unam habet; initium, & exitus varios. Quæ per ſe accidit, non raro Salutaris. Quæ Pharmacis excitatur, ſi modum non excedat, utilis; ſin nimis pertinax fuerit, dubia, vel lethalis*, III. *In priori, Naturæ relinquendum opus; niſi nimium excurrat* diarrhœa; *tunc enim Aſtringentibus, ac Cardiacis eget; Reliquæ vero morboſæ poſt tempus aliquod Lenientibus exprimendæ.* Diarrhœa *ſiſtenda; ſi a Purgantibus fiat: Si a Cruditatibus, Purgatione* (*altera, vel utraque*) *opus erit deinde Reſtringentibus. In* dyſenteriæ *periculo, Emulſum. Ad Prophylaxin* alcohol Martis, *cum aquis ferratis*, IV.

Hiſt. 1. Diarrhœa *crebra*, *& Salutaris*.
Hiſt. 2. Diarrhœa, *a Cathartico*, arthritica, *opportune ſuppreſſa*.
Hiſt. 3. Arthritis *vaga*, inteſtina *occupans*, *ſolo externorum uſu evocata*, *&* artubus *infixa*.
Hiſt. 4. *Cruditatibus orta* diarrhœa arthritica, *Medicinæ beneficio inhibita*.
Hiſt. 5. Diarrhœa arthritica *lethalis*.
Hiſt. 6. *Alia ejuſmodi*.

CAPUT V.

De Dyſenteria Arthritica.

TRanſitio, I. *Miaſma* arthriticum *aliquando* inteſtina *mordet*, *exeditque Vaſa eorum exilia*, *Sanguinem vehentia: Unde* dyſenteria, II. *Morbi hujus* Ἦθος, III. *Dependet is a Miaſmate prædicto in Sanguine renovato*, *idque conſtanti norma*, IV. *Inſultus ſæpe repetit*, *Paroxyſmis* arthriticis, *ſi ſpectemus intervalla*, *reſpondentes*. *Nunc in Ulcus*, *nunc in Abſceſſum degenerat*, V. *Curatio: Sanguine profluente conquieſcat Æger: Cardiaca non niſi caute adhibenda: Lingua Laudano ſuperillinatur*. *Potioni ſit Decoctum album*. Dyſenteria *hæc omnino Critica*. *Ad eam*, *ſi nimia fuerit*, *inhibendam Adſtringentia*. *Valet interdum Enema*. *Vitentur* acida. *Quæ conveniat Diæta*. *A dyſenteriæ exquiſita Curatione*, *quantum hæc differat*. *In Prophylaxi valent* aquæ ferro *alteratæ*.

Hiſt. 1. *Teneſmum*, *&* dyſenteriam *inferens* arthritis, *omiſſo Externorum uſu lethalis*.
Hiſt. 2. Dyſenteria arthritica *in Abſceſſum migrans*.

CAPUT VI.

De Abſceſſu *Inteſtinorum Arthritico*.

AD abſceſſum *inferendum Miaſma* arthriticum *cum primis aptum*, I. *Ejus formandi ratio*, II. *Cauſæ ejus binæ*, *quarum altera dictum Miaſma e Sanguine expulſum*; *altera* Inteſtinorum *Imbecillitas*. III. *Hic* abſceſſus *ſæpe magnus*, *in alimentari Fiſtula*, *creberrimus*, *ſæpe recidivus*, IV. *Si in* ano *fuerit*, *eadem fere Curatio*, *quæ in* abſceſſu ani *genuino*; *ſi in* fiſtulæ *ſuperiori parte*, *raro ante puris Evacuationem ſentitur*. Dyſenteriæ *aliquando* ἐπιγίνεται. *Quæ*, *rupta Vomica*, *conveniat Curatura*. *Evacuato Pure*, *Balſamica*, *Venæ ſectio interdum prodeſt*. *Aqua ferrata*, *cum e Ferro præparatis*, *& reſtringentibus*, *&c.* προφυλάττονται, V. *Veteres* arthritici *Vitiis* ani arthriticis *affliguntur*, VI. Arthritis *in Viſceribus*, *a* Luciano *bello deſcripta*, VII.
Hiſt. 1. Abſceſſu *Inteſtinorum* arthriticus *auſpicato ſanatus*, *recurrendo lethalis*.
Hiſt. 2. Abſceſſus *ani* arthriticus, *feliciter curatus*.
Hiſt. 3. *De Ani* arthritica, *propter Aleoticum*, inflammatione, *cum inſtante* gangræna.

CAPUT VII.

De *Melancholia* Arthritica.

TRanſitio, I. *Morbi hujus Mors*, II. *Dyſpepſia oritur*. *Ut ab* arthritide melancholica *diſtinguatur*, III. *Curatio Purgantibus*, *(ſed blandis) & Podagragogis peragenda: Quæ ratio Prophylaxeos*, IV.

Hiſt. 1. Melancholia, *propter* arthritidis *Paroxyſmos minus idoneos*.
Hiſt. 2. *Arthritis* melancholico *Saluti*.
Hiſt. 3. Melancholiam, *& Hydropa Arthriticum ſanat*, *arte comparata*, arthritis *idonea*.

CAPUT VIII.

De *Syncope* Arthritica.

TRanſitio, I. *Morbi ratio*, II. *Therapia requirit* Cardiaca, *admodum generoſa*; *Frictiones*, *interdum Vomitionem*, *eamque Vino movendam*, III.
Hiſt. I. Syncope *Arthritica*, *foras abacto Hoſte*, *curata*.
Hiſt. 2. *Alia Ejuſmodi*.
Hiſt. 3. *Arthritide diu ignava & inerti*, *generata* ſyncope, *illius Paroxyſmo regulari ſublata*.

CAPUT IX.

De *Calculo Renum* Arthritico.

RAro *cuiquam unquam Morborum frequentius ſupervenit* calculus, *quam Arthritidi: Eſtque vulgari* renum calculo, *Arthriticus perſimilis*, I. *Huic malo conferunt mala Concoctio*, *& Lacteorum Ora nimis dehiſcentia*, II. *Eſt hic* calculus, *Lapidis Calcarii cum Sale ſuo Calcario*, *vel Ochræ cum Sale Vitriolico*, *coitio*, III. *Ejuſdem plane Naturæ eſt cum* toſo arthritico, IV. *Ut a* colica, *tam Exquiſita*, *quam* arthritica *diſtinguatur*, V. *Si Paroxyſmus ſimul* arthriticus *erit*, *nullus hic* acidorum *fotuum*, *aut* cataplaſmatum *uſus: Proſunt interdum* paregorica. *Silente vero* arthritide, *ſi quis hoc* calculo *ægrotet*, *quæ Curatio*. Syrupi *Præparatio* balſamici. *In Dyſuria* calculo *ſuperveniente*, *juvant Opiata cum Diureticis juncta*. Dorſi dolor *judicium* calculi *æquivocum*.

Hiſt. I. Calculo *&* chiragra *una concurrentibus*, *facta ſimul Medicina*.
Hiſt. 2. *Adverſus* calculum *Arthriticum Prophylaxis*.
Hiſt. 3. Calculus *Arthriticus*, vertigo *Arthritica*, *&* arthritis *regularis ſe mutuo excipientes*.

CAPUT X.

De *Aſthmate* Arthritico.

UNum *hoc Capite tractatum* aſthma, *nimirum* Ἰδιοπαθικὸν, ART. I. *Quænam hoc Affectu Corpora maxime graventur*, II. *Cauſa Continens*, *Miaſma* arthriticum, III. *Cauſæ remotiores*, IV. Aſthmatis *hujus*, *&* arthritidis *ratio inter ſe*, *naturam illius* arthriticam *manifeſte probat*, V. *Eſt vel* ſiccum, *vel* humidum: *utriuſque Mos*, VI. *Virus* arthriticum *Pituita involutum*, *Sputatione ejicitur*; *& quidem commode*, VII. *In* aſthmate ſicco, *quodnam morbi* ſubjectum, VIII. Aſthma *interdum occurrit* arthriticum; *ſive prævio* arthritidis *Paroxyſmo*, IX. *Quæ in utroque* aſthmate, (*tam humido*, *quam arido*) Πρόγνωσις, X. *Curatio tollit Impedimentum reſpirandi*, *Venæ ſectione*, *Purgatione*, *Clyſteribus: Quæ* ſicco *propria*; *quæ* humido *Therapia*; *Quid in Paroxyſmo faciendum*; *quid in Prophylaxi*, XI.
Hiſt. 1. *Adoleſcens*, *ab Arthritide* aſthmaticus, *Empirici Narbotico peremptus*.
Hiſt. 2. Aſthma *ſiccum*, *Arthriticum*, *Venæ ſectione &* Cardiaco *ſublatum*.
Hiſt. 3. *Arthritidis in Paralyſin*, *&* aſthma *Metamorphoſis*.
Hiſt. 4. *Arthritis in* aſthma, *&* hydropa *deſinens*.
Hiſt. 5. Aſthma *cum Iliade Malorum*, *Arthritidos defectu Regularis*, *exortum*.
Hiſt. 6. Aſthmatis *Vultum induens Arthritis*.
Hiſt. 7. *Ab Arthritide repercuſſa* pectoris externi *Oppreſſio*, *Spiritus impeditus*.

CAPUT XI.

De Catarrho, Tuſſi, & Peripneumonia *Arthritica*.

HI *Affectus*, *quoniam ab eadem Cauſa eundem Locum aggravante fiunt*, *una hoc Capite tractantur*, I. *Quænam ii creberrime invadunt*, *quæque Corpora potiſſime laceſſunt*, II. Achores, *&* catarrhi *Puerorum*, *qui* arthriticis *orti ſunt Parentibus*, *haud immerito ſuſpecti*, III. Arthritidis *in* pulmonem Μετάβασις *omnium certiſſima*. *De minus certis quomodo judicandum*, IV. *Seniores ſæpe invadunt hæ* anomaliæ, *& qua de Cauſa*, V. *Sputi conſideratio*, VI. *Si Affectus* arthritidi *Regulari apponuntur*, VII. *Tuſſis eorum omnium frequentiſſima*, *aliquando Regularis Paroxyſmi* ſymptomata prænuncium, VIII. Tuſſim *interdum excipit* hœmoptoe, IX. *Tempus horum Affectuum Autumnus*; *multum ad eos confert* pulmonis *Imbecillitas*, X. *Ex Algore*, *vel Cardiacis* peripneumonia *nonnumquam accedit*, XI. *Medendi Indicatio communis eſt*, *ut* pulmo *quam citiſſime levetur: Ubi nihil adverſatur*, *prodeſt Venæ ſectio*; *maxime vero in* peripneumonia: *In pleriſque Purgatio*, *ſed peculiari modo facienda: Tum* Ποδαγραγωγά, *cum* anacatharticis *juncta*. *Horum Formulæ proferuntur*. *Ad prohibendam Sanguinis* colliquationem

tionem valet decoctum corticis. His ſuccedunt externa, Arthritidem evellentia; quibus ſeveris, non niſi urgente neceſſitate, utendum eſt, XII. Ad prophylaxin, aperiantur in Dorſo fonticuli. Aere aperto fruatur Æger; quibus, aliiſque hac in re, idoneis, aut prætermiſſis, aut perperam adhibitis; Æger φθίσει opprimitur, XIII. Peripneumoniæ quæ arthriticæ Curatio, XIV. Medicina iſthæc (alia, quam Clariſs. Sydenhami) defenditur, XV.

Hiſtoria 1. Tuſſis Arthritica.
Hiſt. 2. Tuſſis Paroxyſmi Arthritici ſymptoma prænuncium.
Hiſt. 3. Sputatio Arthritica, in extrema ætate nimia.
Hiſt. 4. Anacatharſis Arthritica Salutaris.
Hiſt. 5. Peripneumonia Arthritica.
Hiſt. 6. Catarrhus, aſthma, tuſſis Arthritica, per Humorum in artus Ἀντίσπασιν, & deinde Evacuationem mitigata, ſublata.

CAPUT XII.

De Phthiſi Arthritica.

TRanſitio, I. Morbi hujus Ἦθος, II. Ultimum ejus Stadium, cum Exquiſita phthiſeos ultimo concordat. Homines natu provectiores (aliter, quam exquiſita phthiſis) aggreditur: Febris ejus Hectica, plerumque lenta, III. Nunc ex arthritide repercuſſa, hæc phthiſis brevi tempore fit; alias non niſi ſpatio annorum aliquot, IV. Morbi natura patet ex ejus Γενεαλογία, V. Curatio poſtulat, ut pulmo allevetur. In principio valere poteſt phlebotome, & catharſis, Poſtea bechicis, & Ποδαγραγωγοῖς utendum; & quidem eouſque, quoad ſiverit a Febre periculum, & poſtulaverit arthritidis Expulſio. Si febris exardeat, quid fieri oporteat. Hiſce dies aliquot adhibitis, extra admoveantur arthritidem educentia. Opiata, & Incraſſantia merito ſuſpecta, VI. Prophylaxeos ergo, maxime valent aquæ ferratæ, & Aer, præcipue Maritimus. Proſunt Artuum Fricationes, Fonticuli, Sorbitio, Chocolata, Pectoralia, obſunt Catarrhi, VII. Galenus mentionem fecit hujuſmodi Ῥεύματος (ſcil. arthritici) in pulmonibus, Ægros ſæpe ſuffocantis, VIII.

Hiſtoria 1. Tuſſis Arthritica lethalis.
Hiſt. 2. Phthiſis Arthritica, Medicamentis Calidioribus ſæpe levata.
Hiſt. 3. Phthiſis Arthritica, incipiens, curata.

CAPUT XIII.

De Angina Arthritica.

FEbricula ad expellendum Miaſma arthriticum, in Sanguine excitata, nonnunquam parit anginam, I. Natura ejus arthritica, ut detegatur, II. Quæ illa Corpora, & quas ob προφάσεις invadat uſitatiſſime, III. Diagnoſis, IV. cum angina exquiſita, ejus convenientia, V. Curatio vult, ut Fauces, quamprimum alleventur, & quidem Methodo privata; Prodeſt interdum laringotome, VI. Uti nonnunquam acida; Externa, arthritidem educentia, VIII.

Hiſtoria 1. Arthritis fauces & artus ſimul ſemelque occupans.
Hiſt. 2. Anginæ Arthriticæ, ad Abſceſſum tendentis, in arthritida regularem Metamorphoſis.
Hiſt. 3. Materia arthritica partim abſceſſu anginoſo, partim per articulares glandulas expreſſa.
Hiſt. 4. Arthritis primum fauces, deinde articulos invadens.
Hiſt. 5. Anginæ arthriticæ auſpicato ſupervenit Arthritis regularis.
Hiſt. 6. Angina & abſceſſus Arthriticus cum arthritide inſequenti, recta idonea.
Hiſt. 7. De arthritide multos annos Erratica, tunc anginam iterum, & ſæpius ſimulante; poſtremo regulari, Fixa.

CAPUT XIV.

De Capitis Dolore, & Vertigine Arthritica.

OBſcuri ſunt in capite Partium uſus, I. Quos ſæpiſſime infeſtet dolor hic arthriticus, II. Ejus Mos; Signum eſt aliquando Paroxyſmi Regularis prænuncium: Ni tale fuerit, etſi in capite Materia remanſerit, apoplexiam introducit, III. Ut de ejus ὑπάρξει conſtet; dolor hic interdum lenis, interdum pene ad Delirium uſque gravis, IV. Paroxyſmum aliquando Perfectum, aliquando interciſum excipit, V. Vertiginis arthriticæ Comes fere individua, & tanquam Soror gemina eſt, VI. Vertiginis Arthriticæ ſubjectum eſt cogitandi Officina: cogitationis ratio probabilis: Videtur eſſe quadam Πνευματουργία, VII. In vertigine Spirituum fluctuationes interturbantur, VIII. Spirituum Ἴλιγγος a Cl. Vuilliſio propoſitus, in dubium vocatur. Rerum Externarum Imagines in Capite veræ, ut & in vertigine falſæ, per iis Rebus diſſimilia fieri poſſunt, IX. Perturbantur Spiritus, vel ab alieno, a Sanguine accepto, hæc in penetralia ſe inſinuante; vel Externo aliquo Tubulos coarctante, X. Vertigo hæc in pleriſque, cum dolore capitis Arthritico concordat: Aut in paroxyſmum regularem: aut in apoplexiam migrare ſolet. Miaſma arthriticum epilepſiæ generandæ parum idoneum, XI. Horum Affectuum Curatio communis; tum etiam ſinguli propria. Balſamum εὐῶδες cephalicum Doctoris Vuaterhouſe: Emulſa, Narcotica, Oxyrrhoidina, &c. quæ Materiam capiti infigat, omnino fugienda. Prophylaxis, XII.

Hiſtoria 1. Ab gnava Arthritide vertigo, Sanguinis miſſione & Alvi ductione victa.
Hiſt. 2. Vertigo Arthritica, Purgatione in podagram mutata.
Hiſt. 3. Vertiginem, & in capite dolorem faciens arthitis; idque uſitate, Venæ ſectione & purgatione toties in articulos acta.
Hiſt. 4. Capitis dolor, & vertigo Arthritica ſæpe revertentes, ſimili Methodo curati.
Hiſt. 5. Cephalalgia Arthritica, Phlebotome & Spiritu Volatili in podagram verſa.
Hiſt. 6. Miaſma Arthriticum in caput immiſſum, vertiginem & dolorem inferens, eo revulſum, & in artus amandatum.
Hiſt. 7. Cephalæa, & vertigo Arthritica, Medicina pari, cum Phœnigmis, ſublata.
Hiſt. 8. Vertiginis Arthriticæ cum Spirituum depreſſione gravi, Curatio.
Hiſt. 9. Ex Arthritide vertiginoſus, Victu nimis tenui depreſſus, interemptus.

CAPUT XV.

De Apoplexia Arthritica.

TRanſitio, I. Apoplexiæ hujus Mos, & Medicina propria, II. Morbi iſtius explicatio, III. Morbi ex Symptomatum Ordine inveſtigatio, IV. Subjectum Cerebri Cortex, V. Cauſa continens, Vaſculorum in cerebri cortice dilatatio; vel lentor Sanguinis; vel Miaſma tubulos ſubintrans, ſpirituſque cominus aggreſſum, VI. Cauſæ remotæ, VII. Ex uno Miaſmate pendet arthritico, VIII. Prognoſis, IX. Curatio propria. X. Prophylaxis, XI. Apoplexiæ, a Cauſa Arthritica, ſymptomaticæ Curatio, XII.

Hiſtoria 1. Vertigo Arthritica, cum impendente apoplexia.
Hiſt. 2. Arthritidi repercuſſæ ſuperveniens apoplexia.
Hiſt. 3. Somnus, ab Opiato profundus; ipſa propemodum Mors.
Hiſt. 4. Arthritis, ex acidorum uſu gravior, in apoplexiam deſinens ſymptomaticam.
Hiſt. 5. Apoplexia arthritica feliciter curata.
Hiſt. 6. Apoplexiæ ut occurratur arthriticæ.

CAPUT XVI.

De Paralyſi *Arthritica*.

M*iaſma nunc in* meditullii tubulis *ſiſtit; unde* apoplexia idiopathica, I. *Sæpe ad* tubulos nervinos *propellitur; unde* paralyſis arthritica, II. *Fieri poteſt, vel a Materia* viſcida, *vel a* virulenta, III. *Cauſæ ejus remotiores*, IV. *Morbi* εἶδος, *pro ratione Partis affectæ, varium*, V. *Ejus Differentiæ*, VI. Typos *habet aliquando* paralyſis hyſterica, VII. *Prognoſis*, VIII. *Therapia peculiaris*, IX. *Prophylaxis*, X.

Hiſt. 1. *Cephalalgia Arthritica*, *cum* paralyſi incipiente, *curata*.
Hiſt. 2. Hemiplegia *Arthritica ſimili modo curata*.
Hiſt. 3. Paralyſis *Arthritica*, *cum* ſpaſmo oris cynico, *lethalis*.
Hiſt. 4. *Colica Arthritica in* paralyſin *degenerans Arthriticam*.
Hiſt. 5. *A Materia* colicæ *Bilioſa*, *primum* arthritis *& deinde* paralyſis.
Hiſt. 6. *Ob* arthritidem, *in nervos inverſam*, Ἀφωνία.
Hiſt. 7. *Ex Morſu Canis*, *Arthritidis rectæ Silentium*, *Stupiditas*, paralyſis, *Arthritide denuo facta Regulari*, *curata*.
Hiſt. 8. Convulſiones, *ex Arthritide inverſa*, *univerſales arte Medica ſublatæ*.

CAPUT XVII.

Doloribus *in Corpore vagis*, *fixis*; *de* Ophthalmia; de Eryſipelate, & Achoribus *Arthriticis*.

T*Ranſitio*, I. *Horum quis Dolorum Mos*: *Rheumatiſmi nomine vulgo deliteſcunt* vagi. Fixi *nunc quaſi Nephritici*; *nunc Oculos*, *Faciem*, *Aures occupat Miaſma*, & *Ophthalmiam quandam*, *Eryſipelas*, *Achores inducit*. *Achores Arthritici vices aliquando tenent Arthritidos ſumme Regularis*, II. *Affectus hi*, *periculo magnam partem expertes*, *ad regularem arthritida propius accedunt*. *A Trunci Ambitu rarius*, *quam ab Artubus*, *ad ea*, *quæ intus ſunt*, *transfertur Arthritis*, III. *Harum Anomalarum Medicina communis*, *propria*. *Nullus ob Achores excitandus Articularis Dolor*: *quod de una hac anomala proponendum*, IV.
Hiſtoria. Achores, *ab Arthritide*, *in alio Corpore generati*.

CAPUT XVIII.

De Epiphora, & Dolore Dentium *Arthritico*.

D*E* dolore dentium exquiſito *ſcripſit* Strobelbergerus, I. *Ejus Arthritici Mos & Natura*, II. *Quæ iſtorum Affectuum Medicina communis*; *quæ eorum ſingulo propria*, III. Hiſtoria.
Dentium Dolor *Arthriticus*.

CAPUT XIX.

Corollaria *continet*, *cum* Epilogo.

D*iſſertationis ſumma*, I. *Hujuſmodi Medicinæ quæ neceſſitas*; arthritis *raro occidit* regularis, *raro niſi prius degenerans in* anomalam: *ita vero creberrime*, II. *Siquis haſce anomalias*, *Partium affectarum morbos eſſe Vernaculos affirmaverit*, *noſtram hac de re Doctrinam minime convellet*, III. *Aliæ ſunt* arthriticæ *minoris Ordinis* anomaliæ, *propter obſcuritatem prætermiſſæ*, IV. V. *Epilogus*.

FINIS.

MECHA-

MECHANICA MORBORUM, ET MEDICAMENTORUM,

AUCTORE

JOANNE-BAPTISTA MAZINO

BRIXIANO,

In Gymnaſio Patavino Medicinæ Practicæ Profeſſore.

QUIBUS ADJECTÆ SUNT ANTONII COELESTINI COCCHII *Epiſtolæ Phyſico-Medicæ, &* BARTHOLOMÆI BOSCHETTI *de Salivatione Mercuriali Diſſertatio Phyſico-Medico-Mechanica.*

Univerſum motus eſt, & aliud præter motum nihil; motus vero ſpecies duæ, & multitudine quidem utraque infinita: potentia autem altera in agendo, altera in patiendo verſatur, ex harum congreſſu, compulſuque mutuo effectus eveniunt numero infiniti. Plato in Thæteto vel de Scientia.

Quæ moventur, aut natura moveri omnia, aut vi, aut voluntate. Cicero de natura Deorum Lib. 2.

MARIÆ

MARIÆ VIRGINI DEIPARÆ

JOANNES BAPTISTA MAZINUS D. D. D.

DIu multumque mihi in votis fuit *MARIA VIRGO DEIPARA* Opuſculum aliquod, licet exigua, ſeu nulla verius arte politum tibi donare, ut ſi illud minus pretio, tui certe nominis ſplendore e tenebris vindicarem. At licet ad hoc præſidium comparandum, & ad hanc grati animi ſignificationem præſtandam voluntas ſtudioſa compelleret; dignitas tua, & amplitudo, & majeſtas terris, & Cœlo verenda retrahebat, quaſque dabat neceſſitas vires, timor adimebat; ſerviendum tamen neceſſitati putavi, tuique nominis aliqua ſaltem ex parte augendam gloriam, quo nihil utilius, nihil jucundius, nihilque ſuperis omnibus charius agi poteſt; His de cauſis Opus hoc meum de *Mechanica Morborum* deſumpta e Motu ſanguinis, tibi dedico, conſecroque, vel potius adfero, quod tuum eſt; cum revera, quodcunque ſit, tibi acceptum referam; tu enim Divina tua ope mihi ſcribenti ſemper adfuiſti, tu lucem ingenio, tu intelligendi vim menti addidiſti, omnibus illis difficultatibus ademptis, quæ ab hoc ſtudio me abducere potuiſſent. Tuo fretus patrocinio (non enim video, cur etiam tecum loquens, non ea commemorare beneficia poſſim, quæ a te accepi, cum præſertim memores, gratoſque homines eſſe velis, ſintque fortaſſe hæc quæ ſcripſi lecturi nonnulli, quorum animos ad Præceptorum meorum memoriam impenſe ſtudeo revocare) tuo inquam fretus patrocinio me ad Patavinam Academiam totius Italiæ nobiliſſimam contuli, ut a præſtantiſſimis Magiſtris ad Medicinam faciendam inſtituerer; Atque adeo tua mihi favit clementia, ut Celeberrimos illius Lycei repererim Magiſtros *Dominicum Gulielminum*, & *Antonium Valliſnerium*, modo *Cæſaris Archiatrum*, quorum quidem præſtantia Mathematicis, Philoſophicis, & Medicis, quæ ediderunt, operibus longe lateque perſpecta eſt. In Patriam deinde reverſus ad Clariſſimum Virum *Cyprianum Benaleam* Sanctiſſimæ Caſſinenſis Congregationis Monachum acceſſi, ab eodemque maximarum rerum ſcientia ornato Geometriæ principia aſſiduo labore didici, ſed tanto viro diu mihi frui non licuit, illum enim ſibi Patavinum Gymnaſium tanquam jure ſuo popoſcit, Legum Interpretem futurum: tanto hoc Præceptore, & tam ſubito deſtitutus, mœrens quærebam, quomodo incepta Geometriæ ſtudia utiliter proſequi poſſem, cum tu tandem *AUGUSTISSIMA COELORUM REGINA* intra illud, quod tuum eſt, tuoque a nomine nuncupatur Gratianum Collegium, Diſcipulo Magiſtrum, & Geometriæ Alumno dediſti Præceptorem Geometram *Julianum ſcilicet Bornatum* doctiſſimum, integerrimumque ex præclariſſima Societate Jeſu Presbyterum. Is ex Nobili Bornatorum familia natus omni prorſus literarum ſcientia fuit ornatus: nam & excellens Philoſophiæ & Theologiæ Magiſter, & bonus Poeta, in obſcuris vero & reconditis, & multiplicibus, ſubtilibuſque Mathematicis diſciplinis ita perfectus extitit, ut fere nunquam ei ſcientiæ ſtuduiſſe videretur, quin quod voluerit conſequutus ſit: Modeſtia præterea, animi demiſſio, vitæ probitas in illo fuerunt ſemper, tum a ſuis, tum a cunctis noſtræ Civitatis ordinibus, tum a me præſertim, qui familiariter

ter cum illo agebam, perſpecta, & cognita. Is per aliquot annos me Geometriæ præceptis imbuit, & diutius etiam imbuiſſet, niſi repentino, boniſque omnibus acerbiſſimo fato functus ſui deſiderium ægerrime ferendum reliquiſſet; quod ſi ingenium mihi fuiſſet tanto Præceptore dignum, & in id ſtudium incumbendi otium quotidianæ Medicæ vitæ rationes dediſſent, & tuis melius uſus fuiſſem *VIRGO* muneribus, magis Præceptorum gloriam amplificaviſſem. Pudet me quidem, *VIRGO SANCTISSIMA*, tot a te auctum beneficiis, negligenter adeo mihi conſuluiſſe, ut ingrati animi notam nulla ex parte valeam evitare. Cum igitur nullus alius reſtet tibi gratiæ referendæ modus, quam ea tibi reddere, quæ tua ſunt; opuſculum hoc excipe, quod pluribus nominibus tibi deberi intelligo, meque omnino felicem eſſe putabo, ſi & munus, & donantem non contemnas; hoc unum te etiam, atque etiam rogo, ut impoſterum ſtudia, animum, meque totum dirigas, ut tibi ſemper, & Cœlo vivam; in hoc enim uno vera invenitur felicitas; cumque me jam ex magna hujus maris jactatione beatam terram attingentem aſpicies, illud oro, obteſtorque, *MARIA VIRGO DEIPARA*, ut & tempeſtatum vim ſuperare, & prædonum impetus frangere per te poſſim.

BENEVOLIS MEDICINÆ TYRONIBUS.

Cum ſapientiſſimo hoc Sæculo mira legerim a Celeberrimis Viris elaborata, quæ Naturæ opera Geometrice & Mechanice agerent, cumque Medicam Praxin agens ſæpiſſime obſervaverim plurima morborum Phænomena a Sanguinis motu eruta, ſcienter explicari non poſſe, niſi Mechanicæ leges operam & manum traderent; propterea ſtudui melioribus, ut puto, conjecturis Mechanicas plurium morborum cauſas a ſanguinis motu venari: Præcipuum itaque hujus operis officium eſt, multorum morborum cauſas quærere tantummodo a motu ſanguinis, impoſterum daturus operam], ut reliquæ etiam morborum ſpecies a Mechanico ſolidorum motu quoad potero eruantur; Ibi tamen monendum eſt, me non ubique morborum cauſas Mechanicis legibus acturum, cum non ubique apte poſſint convenire; hæ ſiquidem non coacte vocandæ ſunt, ſed ſolum, quas naturalis ratio loci commode poſtulaverit; Quamobrem laborem hunc, quamvis laconio ſermone exaratum tres in partes, claritatis gratia dividendum putavi; in quarum prima, præcipuos Maſſæ Sanguineæ motus indicandos aggredior; in ſecunda Pulmonum morbos; in tertia Ægritudines extra regionem Pectoris a vitiato motu ſanguinis orituras raptim oſtendo: Hac Methodo ſperandum credidi, me, ſi non vera aſſequi poſſem, ſaltem in tam arduis Naturæ phænomenis probabiliora aſſecuturum: Interim Tyrones benevoli hæc quamvis plana, & Tyronibus accommodata, patienti animo excipite; quærenda enim Veritas eſt.

MECHA-

MECHANICES MORBORUM

PARS PRIMA,

DESUMPTA A MOTU SANGUINIS.

DISSERTATIO PRIMA.

VUlgare, ac tritum adagium eſt apud Philoſophos, quod *ignorato motu ignorari naturam neceſſe eſt:* propterea cum mechanicam morborum Theoriam, quantum poſſibile eſt, eruere a natura decreverim, conſultum fuit primo, hanc a ſanguinis motu venari: Etenim cum maſſa ſanguinis quorumcunque humorum origo ſit, ac baſis, ex qua actiones omnes emergunt, ſive ſanæ, ſive ægræ, procul dubio ex æqua, aut mala ratione motus maſſæ ſanguinis, quoſcunque pariter humores, aut æquo, aut iniquo motu moveri neceſſe eſt: junctis itaque motuum viribus, qua ratione natura aut pati, aut feliciter ſuſtineri debeat, juvat inquirere; quare ibi viſa eſt mihi congruere Platonis ſententia in Timæo, *Oportet mentis, & ſcientiæ amatorem principales ſapientis naturæ cauſas quærere, eas quæ neceſſario ab aliis quidem moventur, alia vero movent.* De univerſali itaque motu maſſæ ſanguinis per arterias, ac venas acturus, quantum rationalis conjectura docuerat, neceſſarium putavi ſedulo ſtudium agere, ut primo inteſtinus particularum, ſeu elementorum ſanguinis motus inquiratur; hoc enim cognito quid boni, quidve mali ferendum ſit, quoties, aut naturalis motus, aut præternaturalis extiterit, licebit facile invenire; intento juvabit ſanguinei fluidi analyſis; cum autem injuria tentaverint Philoſophi texturam ſanguinis vocare ad trutinam, adhuc per vaſa circulantis, oportuit celeberrimum Levvenhockium, ſanguinem mox a vena extractum curioſo microſcopio rimari. Sanguis itaque duas in partes ſeparari viſus eſt, quarum una *fluida* eſt, *concreta* altera. Pars concreta duplici videtur parte componi, quarum una albeſcens eſt, aut ſubflava, quæ ex fibris invicem complicatis retis in modum ſtringitur, & reticulare ſanguinis craſſamentum conſtituit; hoc ipſum obſervarunt celeberrimi viri Boileus, Bohnius, & Malpigius: ex fibris autem reticulariter poſitis efformantur areæ, ſeu interſtitia, per quæ ſerum ſanguinis, & globuli rubri decurrunt. Altera pars concreti ſanguinis rubicunda eſt, quæ tota ex minimis globulis determinato ordine commixtis componitur; hujuſmodi autem rubentes globuli ex aliis globulis coagmentantur invicem ſuperſtratis, qui docente Levvenhockio a propria figura plano-ovales appellantur; iſti natura ſua albiculantes ſunt, & diaphani; cæterum ſi plures invicem ſuperponantur, quorum numerus globulorum ſuperpoſitus ſenarius ſit, tunc purpureum colorem figurant; ſi vero plures ſupra ſenarium numerum accumulentur globuli plano ovales, tunc ruboris ſaturitas, & color ſubobſcurus exoritur; ex his planum eſt invenire, cur in aliquibus cancris, & nonnullis piſcibus ſanguis albeſcat; etenim cum in hiſce numerus globulorum plano-ovalium ſuperſtratus a ſenario numero multum deficiat, opus eſt, colorem non purpureum, ſed albicantem figurari.

2. Altera pars ſanguinis, quæ *fluida* eſt, ſerum appellatur, quod, & ipſum duas in partes dividitur: una quidem concreſcibilis eſt, & ſerum concreſcibile a Medicis appellatur, eo quia igni expoſitum poſt integram fere evaporationem relinquit gelatinoſam ſubſtantiam, quæ continuato calore in oſſeas, & conſimiles lamellas denſatur. Hujuſmodi autem ſeri concreſcibilis portio juxta nonnullos non diſtinguenda videtur a fibra reticulari craſſamenti ſanguinei ſuperexpoſiti; alia vero pars fluida eſt tenuiſſimæ aquæ ſimillima, quotieſcunque naturali jure ſe habeat, aliquando vero turbida eſt, aliquando flaveſcens, cum a naturali ſtatu receſſerit, aliquando autem lacteſcens, quoties chylo nondum ſubjugato miſceatur. Serum hoc ſanguinis, obſervante Malpigio, ſi ſupra vitrum exſiccetur, donat in ejus ſuperficie, & vitriolica, & aluminoſa, & tartarea, & nitroſa, & ſalſo-muriatica, aliorumque generum ſalia; præterea ex Boilei experimentis judicandum putat doctiſſimus Gulielminus partem ſeroſam, ſeu fluidam eſſe ad partem conſiſtentem ſanguinis in ratione tripla, ſeu ut 3. ad 1. Ulterius ab inſtituto deficerem, ſi negligenter omitterem, globulos rubros elaterio donatos eſſe, obſervante enim Levvenhockio, ſanguinis globuli tranſeuntes per quaslibet locorum anguſtias preſſionem patiuntur, ut figuram prorſus mutent, ovales enim fiunt, & cuicunque preſſioni ſe ſe eleganter accommodant, tandiu poſtea priſtinæ figuræ reſtituuntur, quoties ſeparatis anguſtiis ampliori in ſpatio devolvantur. Cum itaque animal aere, & chylo indigeat, ut vivat, & in aere, & chylo cujuſcunque generis corpora ſalina, ſulfurea, terrea, aquea &c. recondantur, jure optimo credendum eſt, maſſam ſanguinis ex aere, & chylo compoſitam, ab aere, & cibo cujuſcunque generis corpora mutuari; hæc autem ſuas habent moles, & figuras, & unicuique conceſſa eſt peculiaris ratio motus, & ſitus, juxta naturalem molis, figuræ, & gravitatis ſpecificæ exigentiam. *(a)*

3. Hæc omnia Philoſophis, & Medicis communia ſunt, & prout a Boilei experimentis confirmata tuto omnes exceperunt; Verum cum particulæ ſanguinis tribus præcipue motibus naturaliter affici mihi ſemper viſæ ſint, quibus animalis œconomia continuo, & mirum in modum volvitur, & ſuſtinetur; quorum primus *motus preſſionis eſt, ſeu impulſus*, ſecundus *ſeparationis*, tertius vero *aſſimilationis*: propterea præcipua horum motuum, tum naturalia, cum præternaturalia phænomena inquirere prius neceſſe eſt; itaque quod ad

Tres præcipui motus in maſſa ſanguinis.

(a) Vide Levvenhockium, & Gulielminum de natura & conſtitutione ſanguinis.

ad *preſſionis*, *ſeu impulſus motum* pertinet, quem in canalibus ſanguiferis alte ſuſtinet maſsa ſanguinis, tria conſpirant; *motus nempe cordis; arteriarum ſyſtoles ſeu conſtrictio: & vis elaſtica elaſticarum particularum* maſsæ ejuſdem. Itaque apertum eſt omnibus, cor a fibris varii generis undequaque circumſeptum quacunque ſyſtole urgere ſanguinem in arterias, qua alternatim recurrente impulſus ſanguinis antecedentem premit homologo impetu, dummodo omnia naturaliter ſe habeant; quare ſucceſſiva actione ſanguinis impellentis, & reactione ejuſdem impulſi componitur quædam ratio motus, quæ univerſa elementa ſanguinis quaquaverſus premens arterias conice euntes extrorſum aperit. Licet vero momentum cordis aſſequi poſse non ſolum arduum ſit, verum etiam pene impoſſibile, ut inferius (n. 15.) patebit; nihilominus certum eſt fore validiſſimum: etenim cor non ſolum ſanguinis quantitatem certa cum velocitate debet expellere, verum etiam ſeparare debet reſiſtentiam, quam ſanguis præcedens per omnes arterias fluens ſecuturo opponit; ulterius adeſt reſiſtentia attritas maſsularum ſanguinis cum internis parietibus, curvaturis, & anguloſis inclinationibus vaſorum, & reſiſtentia tenacitatis maſsæ ſanguinis, ex quibus omnibus neceſsario componitur ea ratio reactionis contra vim cordis, quæ niſi a validiſſima actione, aut validiſſimo momento cordis vincenda eſt. Impellitur itaque ſanguis a validiſſimo motu cordis, & impulſus ſanguis tot reſiſtentias inveniens elaſticas arterias neceſsario extrorſum urget, quoties vero arteriarum dilatatio eo devenerit, ut dilatari naturaliter arteriæ ultro non poſſint, coguntur lege elaſticorum corporum ea ratione contrahi, qua antea fuerant dilatatæ; poſt dilatationem itaque contrahuntur arteriæ, a qua contractione novam ſuſtinet preſſionem maſsa ſanguinis, urgenturque verſus axem canalis arterioſi contenta elementa maſsæ ejuſdem: ibi tamen animadvertendum eſt, quod ſicuti majores arteriæ cordi viciniores, tum ratione majoris impetus, quem a proximo corde excipiunt, cum ratione majoris quantitatis ſanguinis, quam cæteris paribus majores arteriarum ſectiones amplectuntur, quacunque ſyſtole majori momento dilatantur: ita viciſſim majori quoque momento proportionaliter contrahuntur; quare in hiſce majoribus præcipue arteriarum ſectionibus probabile putaverim, maſsam ſanguinis non ſolum ex glutinoſis, ac viſcidis, verum etiam ex tenuibus, mobilibuſque particulis permixtam a contractionis momento ſanguinis maſsulam verſus centrum canalium deferri quidem debuiſse, hac tamen ſervata lege, ut tenuiores particulæ facilius, ac citius, glutinoſæ vero, ac viſcidæ difficilius, ac tardius verſus axem deferantur. Verum in minoribus canalium ſectionibus, & præcipue in minimis arteriis a corde remotioribus, in quibus actiones, & reactiones facilius accedere poſsunt ad rationem æqualitatis, & elaſtica vibratio, ſeu conſtrictio adeo infirma eſt, ac tenuis, ut fere nulla videatur, aliter res agi videtur; etenim cum his impetus a corde exceptus multum imminutus ſit, & pauca adſit quantitas ſanguinis, glutinoſæ propterea, ac viſcidæ particulæ ob elaſticæ contractionis inertiam a vaſorum parietibus difficulter recedunt: quin imo his facillime adhærent: fluentibus interea feliciori motu ſubtilioribus particulis per lineam axis. Quamobrem facile eſt credere in majoribus præcipue arteriis cordi proximioribus elementa ſanguinis a majori vibratione earundem magis magiſque preſſionem, ac impulſum pati debuiſse. Ulterius impulſus, ſive impetus promoventur a momento particularum elaſticarum, contentarum in maſsa ſanguinis; etenim cum in hac præter globulos plano ovales adſint corpora aerea, & alterius fortaſse generis, quæ elaſticis viribus prædita ſint, cumque elaſtica corpora ad eam figuram ſe ſe reſtituant, a qua prius vi preſſionis receſserant; certe ſolidis duriſque particulis permixta tantum dilatari quamproxime debent, quantum a maſsularum durarum momento preſſionem exceperint; deinde cum dura, & ſolida corpora quocunque loco tangere, ac premere poſſint elaſtici corporis ſuperficiem, quaquaverſus quoque elaſtica corpora compreſsa urgebunt, impellentque ſolida, quapropter duræ, & elaſticæ particulæ invicem commixtæ prement, & prementur, urgebunt, & urgebuntur; ſicque tota maſsa ſanguinis a motu cordis; a contractione arteriarum, & ab elaſtica vibratione particularum ſanguinis quaquaverſus preſsa mutis impulſibus continuo erit in arteriis agitanda, ut quoque circulationis motu volvatur.

4. Hujuſmodi motus preſſionis valde neceſſarius eſt in arteriis, ut debita fiat corporum contentorum in maſſa ſanguinis reſolutio; enim vero cum ſanguis ſit fluidum viſcidum ex cohærentibus ſolidis, fluidiſque particulis in data (n. 2.) ratione compoſitum, certe filamenta ſanguinis, cum per minimas canalium ſectiones uſui naturæ trajici facile debeant, reducenda procul dubio prius erunt ſub dimenſionibus quodammodo infinite parvis: huic autem operi apprime conducit iſte preſſionis motus; etenim maſſulæ corporum, aut ſimilium, aut diſſimilium undequaque impulſæ a ſe invicem paulatim ſejungi conantur; rumpuntur enim continuo motu preſſionis nexus earundem inter ſe, & quæ primo compoſitæ fuerant, minus compoſitas paulatim fieri neceſſe eſt; verum cum maſſulæ quælibet magis magiſque minuantur, quam earundem ſuperficies, & maſſulæ cæteris paribus ſint ut pondera, colligi poteſt, hujuſmodi ſolida ſub minori mole reddita, & ſub minori pondere a ſero ſanguinis circumambiente ob majores maſſularum relictas ſuperficies facilius ſuſtineri; deinde motus preſſionis concreſcibilibus ſeri filamentis utiliſſimus eſt; motu enim preſſionis atteruntur, & ſcinduntur filamenta ſanguinis, minuſque reſiſtentia fiunt, ut, a cæteris particulis hinc inde agitatis facilius trajiciantur, unde ſerum fluidius redditum opportunæ mixtioni ſuſpenſorum corporum apte conducit; licet autem fluidiori in ſero ſuſpenſa invicem miſceantur, nihilominus hujuſmodi mixtio non prohibet, quin data loci opportunitate a ſe invicem ſeparari facilius poſſint, etenim ſolida, & viſcida corpora taliter reſoluta ſub minori mole, ac pondere, quaquaverſus prompta ad motum facile fiunt; quamobrem taliter diſpoſita corpora non ſolum ſeparationi exequendæ facilius accommodantur; verum etiam una cum ſero per anguſtiſſima, tum vaſculorum, cum glandularum foraminula permeare liberius, commodiuſque poſſunt; Porro talis reſolutionis opere elementa ſanguinis una cum ſero ad quandam æquilibrii rationem acquirendam diſpoſita fiunt. Verum cum tota naturalis æquilibrii proportio in proportionali numero, pondere, mole, ac motu corporum cum debita pariter ſeri quantitate, in qua libere innatare debent, experimentis ac rationibus niti videatur; ideo præſtat ibi primo animadvertere, quod ſi ſulfureæ, ſalinæ, aut alterius generis ſeu conſiſtens portio ſanguinis fuerit ad partem ſeroſam, ſeu fluidam in ratione 1. ad 3. ut Illuſtriſs. Boyleus, aliique celebres Philoſophi toties in naturali maſſa ſanguinis experti ſunt; tunc facile emerget unum naturalis æquilibrii attributum, nempe debitus corporum numerus; tali enim numero partium determinatarum ſuſtinetur non ſolum debita contiguitas corporum mobilium in maſſa ſanguinis, verum etiam ſpecificum, & naturale pondus eorundem, quo corpora quælibet debita ſeri quantitate velut in ſtatera æquilibrantur: moventur ſiquidem undequaque maſſulæ omnes, ſed tali lege, ac proportione contactus, mixtionis, ac ponderis cum aqueis particulis, ut aquea portio ad ſolidas, ſeu conſiſtentes particulas ſit ſemper in ratione tripla, aut quaſi tripla; ita ut remaneat quantitatis aquæ ad quantitates ſolidas, aut conſiſtentes hæc determinata ratio majoris inæqualitatis, quæ eſt inter 3. ad 1. Non ſolum autem neceſſaria eſt hujuſmodi ratio inter fluida, & ſolida, ſeu conſiſtentia corpora; verum etiam neceſſaria proportio eſſe debet inter ſolida corpora unius generis, & ſolida corpora alterius, videlicet inter ſalina, & ſulfurea, & alterius cujuſcunque generis inter ſe; quæ ratio licet determinari nullatenus poſſit, nihilominus certum eſt tantorum corporum proportionem inter ſe admitti debuiſſe, ut natura motus ſuos æquabiliter regat; ſic enim inter aggregatum horum corporum fieri quodammodo proportionis æquilibrium, quo in ſtatu naturali ſerum cum aliis corporibus, & hæc cum ſero, & inter ſemetipſa ſolida, & conſiſtentia corpora determinatam corporum, & momentorum numero, pondere, & menſura proportionem ſuſtineant. Cæterum ſi corpora ſulfurea, ſalina, & alterius generis tali numero excedant, ut ſupra ſerum expoſitam proportionem ſuperent, tunc hujuſmodi corpora ſerum undequaque tali amplexu nimis ſtringent, ut tandem quodammodo obruant: ſic maſſa ſanguinis excedenti partium numero denſior facta, & cum denſitates ſint ponderibus proportionales, gravior quoque reddita, a debito momentorum æquilibrio recedet; tali propterea vitio correptus ſanguis tardiori pede fluet, & conſequenter facile deponet corpora, obſtructiones in glandulis, & finitimis vaſorum oſculis inflammationes paratura. Ulterius cor alte laborat ſanguinem graviorem expulſurum, & muſculi inerti motu periſtaltico progredientes tractu temporis innumera mala

partu-

parturient; Ita etiam ſi hujuſmodi corpora non ſolum numero, verum etiam diſſimili mole, ac figura peccaverint, nec per excretorias glandulas, quantum par eſt, a maſſa ſanguinis ſeparentur, tunc cum iſta ad cætera corpora numero, mole, & figura naturaliter ſe habentia majorem rationem habeant, neceſſario ex tot diſſimilibus corporum momentis auferetur debita æquilibrii ratio, quæ juſtam ſanguinis temperiem, & debitum motum conſtituit, unde febriles motus procul dubio emergent, chronici, utplurimum, & intermittentes; Ita gravius fortaſſe vitium aliquando fuerit, ſi ſolida corpora ſalina præcipue numero minora fuerint, quam par eſt; tunc enim maſſa ſanguinis levior, mobiliorque facta, magiſque prompta ad motum, & ſupra modum exaltato ulterius ſulfure ruet in motus citiſſimos, nullaque lege mota continuas febres erit allatura.

5 Quamobrem neceſſaria ſupramodum eſt *Proportio motus corporum*; etenim corpora contenta in ſero ſanguineo tali ratione, ac lege moveri debent, ut cæteris paribus motus corporum in uno ſpatio vaſorum ſit proportionalis motui corporum in alio ſpatio eorumdem, & ſic ſucceſſive; quare quilibet motus corporum in uno ſpatio vaſorum ſimilem rationem habere debet ad quemlibet motum corporum in alio ſpatio, ut omnes motus corporum ſimul ſumpti in uno ſpatio vaſorum ſint homologi omnibus motibus corporum ſimul ſumptis in alio ſpatio eorundem; ſicque cum particulæ aquæ corporibus quibuſcunque circumpoſitæ ſint, hæ proportionali impetu impulſæ proportionalibus quoque momentis movebuntur, ut tota maſſa ſanguinis cæteris paribus homologo ſemper pede decurrat æquo naturæ beneficio. Ulterius ut habeatur proportionalis ratio motuum, neceſſe eſt corpora ſpecifice leviora, eo quantitate, ac numero gravioribus minora eſſe, quo leviora cæteris paribus velociora ſunt, magiſque ad motum diſpoſita; ſic enim data tali ratione reciproca quantitatis corporum cum eorundem velocitatibus ſingulorum corporum momenta, ac vires debita ratione æquabuntur, quibus momentis maſſa ſanguinis æquilibrata æquabiliter motus ſuos exercebit cum actionibus inter ſe æquabiliter proportionalibus; Verum ſi aliqua corpora quantitate, & motu majorem rationem habeant ad alia, manifeſtum eſt, quam facile momentorum rationes inter ſe diſſentire debeant, quamobrem maſſa ſanguinis multiplicibus momentorum legibus in æqualiter agitata febriliter moveri conabitur. Serum quoque non leve vitium affert, quotieſcunque aut deficiat, aut excedat; ſero enim deficiente, cætera corpora forti nimis contactu, ac amplexu inter ſe ſtringuntur, ut motus ſuos exercere libere quaquaverſus inepta ſint, adepto ex majori corporum contactu, majori pariter momento denſitatis, & gravitatis; ſi vero excedat, contenta corpora majoribus in ſpatiis natant, nec eam legem opportuni contactus inter ſe ſervare apta ſunt, quæ naturali fluido ſanguineo neceſſaria eſt; laxata propterea textura ſanguinis in excedenti ſeri copia ſalina corpora ſub minimis dimenſionibus reddita nimium exolvuntur, & ſulfurea in ſtatu inertiæ reddita inepte pigreſcunt innumeris naturæ periculis; langueſcunt enim fluida omnia, & ſolida quælibet enervantur: ſuper omnia lædunt naturalem proportionem motus ſanguinis ſulfureæ maſſulæ, quoties harum exceſſu momentum ſulfuris momento ſeri majus fuerit; tunc enim ſulfureæ maſſulæ ſero copulatæ compoſitum efficient majori ſuperficie circumſcriptum, quam ſerum ipſis corporibus æquiponderans, & conſequenter ex hydroſtaticis tale compoſitum levius fiet, quam par eſt, quare ſerum & ſulfur motibus facile præternaturalibus adeo movebuntur, ut communicata cæteris quoque corporibus agitatione, tota quanta, eſt maſſa ſanguinis violento motu volvatur: fovet ultro impetum vis elaſtica globulorum plano-ovalium, quæ licet determinari vere non poſſit, tamen magnam eſſe certum eſt; etenim ſi in hac re liceat philoſophari, cum calor præternaturalis in ſanguine fiat utplurimum a cauſis quibuſcunque externis particulas præcipue ſulfureas ſanguinis agitantibus, (*a*) cumque calor conſiſtat in concitatiore particularum motu, ſicque calor, ut impreſſiones particularum corporis calidi in quopiam objecto corpore calorem excipiente; impreſſiones vero ſint in ratione compoſita ex duplicata celeritatum, & ſimpla denſitatum particularum calidarum, proculdubio etiam calidæ ſanguinis particulæ concitatiori motu agitatæ ab externa cauſa probabiliter accedent ad talem rationem compoſitam ex duplicata velocitatum, & ſimpla denſitatum earundem; quamobrem calidæ præcipue ſulfurum maſſulæ tali ratione urgebunt objectas, & ſibi proximas globulorum plano-ovalium particulas: cum autem iſtæ elaterio ulterius præditæ ſint, vi cujus compreſſæ conatus ſuos exercent, ut ad majus ſpatium & ipſæ extendantur; idcirco clarum eſt, quantum extendi, & ad quanto majora volumina dilatari debeant plano-ovales particulæ, quoties a ſanguinis particulis alte agitatis, & præcipue a calidis ſulfurum maſſulis in expoſita ratione urgeantur.

6. Ex hiſce vitiis ardentes & acutæ febres ſupra modum ſine frigore, utplurimum ſoboleſcunt, tandiu duraturæ, quandiu ſulfureæ particulæ per loca excretoria ſeparatæ fuerint, aut tranſpirationis opere alio fuerint evolatæ, uſque dum remaneat ea tantummodo ſulfuris quantitas, quæ cæteris paribus juxta naturale æquilibrium primo fuerat proportionalis. Ex his animadvertere facile eſt, quod ſi principia, quæ primo vitioſe exaltantur, non ſint ſulfurea, ſed ſalina, aut alterius generis, quorum naturalis diſpoſitio ad motum minor ſit, quam velocitas particularum ſulfuris; tunc cum ſalina corpora cæteris paribus ſulfureis graviora ſint, figuris, quibus circumſcribuntur nitroſis præcipue, aut nitro analogis membranas cujuſcunque generis taliter irritando frigoris & rigoris affectiones primo afferent, ſic arteriarum & venarum membranæ irritatæ ſpaſmodicis contractionibus criſpantur, ut minoris ſectionis fiant; ſtringitur propterea maſſa ſanguinis, ut pulſus eo tempore veluti ſuffocari videantur, uſque dum paulatim exaltato ſulfure, & ſalia ad ſtatum fluoris, aut volatilitatis evecta una cum cæteris particulis immodice moveantur. Ulterius ſi lympha, aut aqua ſanguinis quantitate peccaverit, ut ratio ſeri ad alia ſolida & conſiſtentia corpora major ſit quam 3. ad 1. tunc depreſſo ſulfure & enervatis ſalibus ſanguinis æquilibrium tollitur ſine magno impetu tumultus, inde lenis calor, tenuis frequentia pulſuum ſine ſiti, utplurimum ſequi conſueſcunt, inde lymphaticæ febres exoriuntur. Ex his colligendum putaverim, quocunque loco, ac ſitu vaſorum, aut glandularum baſin, aut ſedem paroxyſmi febrilis locari poſſe; enimvero ſi quolibet loco vaſorum, aut glandularum per aliquos canales, ut per chyliferos, aut lymphaticos, aut ab aere per pulmones tranſmittantur corpora in vaſa ſanguifera, quæ ſanguini aſſociata mutent ſenſibiliter proportionem corporum inter ſe, aut debitam rationem motus eorundem; tunc neceſſario vitioſe moveri maſſam ſanguinis neceſſe eſt, ut tota maſſa ad majus volumen extenſa innumeris aſymmetris motibus febriliter agitetur. Ex his quæ dicta ſunt, aperte conſtare poteſt, hæc omnia facile convenire poſſe cum iis, quæ de motu agitationis in ſanguinea maſſa celeberrimi Viri, Guilielminus nempe de natura, & conſtitutione ſanguinis, & Michelottus de ſeparatione fluidorum in corpore animali ſapientiſſime docuerunt.

7. Ibi redeundo aliquantiſper ad motum preſſionis diſſimulare non poſſum, quæ diu ſuſpicatus ſum quærens motum ſanguinis in arteriis; ſtetit enim anceps animus, num maſſa ſanguinis a corde impulſa in arterias lineam quandam ſpiralem deſcriberet, quærendo ulterius, cujus generis futura eſſet hæc curva ſpiralis? ad hanc meditationem nonnulla movebant animum, & primo motus cordis ſeſe torquentis; cum enim cor præcipuo fibrarum ſpiralium momento ſanguinem urgeat, & motus impulſi ſanguinis dirigi facile debeat juxta directiones impreſſas fluido ab organo impellente, certe ex corde ſpiraliter revoluto ſanguinem quoque ſpiraliter movendum eſſe per arteriarum longitudinem ſuſpicatus fueram; deinde cum arteriæ ipſæ a tribus fibrarum ordinibus veſtiantur, quarum primus circularis eſt, rectus alter, qui circulares ſecat angulos rectos; tertius vero ſpiralis eſt, qui referente Diemerbrokio (cap. de arteriis) tum internam, tum externam tunicam obliquis fibris apte munit, qua in re Dominicus quoque Gulielminus (*b*) geometrico & mechanico artificio ductus ſpirales fibras amplexus eſt magnis operibus opportunas: itaque ſanguis ſpirali motu a corde ſuſcepto, videtur, eundem aut ſimilem motum per arteriarum longitudinem ſuſtinere: Enimvero relicto corde occurrunt fibræ ſpirales arteriarum, quæ ſpiralem motum a corde ſuſceptum ulterius conſervare aptæ ſunt; deinde cum ſanguis relicto corde variis motibus urgeatur eodem tempore in arteriis, quorum alter fit ab impetu cordis, quo per longitudinem arteriæ continuo impellitur, alter vero fit a motu.

(*a*) Per prop. 85. de motu inteſtino fluid. Hermanni Phorono.

(*b*) De natura & conſtitutione ſanguinis.

motu elaſtico arteriarum, quo ſanguis præcipue in majoribus arteriis a circumferentia verſus axem tranſverſim impellitur, & cum hiſce motibus accedat eodem tempore peculiaris alter motus, quem fibræ ſpirales earundem contento ſanguini alte donant; idcirco ex hiſce motibus eodem tempore ſanguini impreſſis emergere videtur motus mixtus ex hiſce compoſitus, qui cum nec totaliter rectus ſit, nec omnimode circularis, ſed utriuſque ſimul particeps; certe maſſa ſanguinis a ſpiralibus præcipue fibris ultro mota, taliter moveri debet, ut motum mixtum, ſpiralem nempe, deſcribere debeat, aut quaſi ſpiralem, juxta quem per arterias impoſterum videtur ire debuiſſe; Borellus quoque per vertiginoſos motus (*a*) torqueri particulas, ut recte miſceantur indicare viſus eſt; Verum cum in hac re deficiant experimenta, ac neceſſaria data, quæ meam ſuſpicionem tuto firmarent, reliqui meditationem, contentus hæc tantummodo innuiſſe, ut futuri geometræ, ac mechanici feliciori ingenio, hujuſmodi ſpirales curvas fortunata meditatione conentur ſedulo invenire.

Motus ſeparationis. 8. Præcipua preſſionis & impulſus, quæ maſſæ ſanguinis accidunt, beneficia, aut damna huc uſque expoſita ſunt; cum modo, quo ſanguis ab arteriis in varias viſcerum glandulas neceſſario tranet peculiares liquores ſeparaturus: cumque motus corporum continentium contenta corpora tali ratione urgere debeant, homologa, quodammodo motibus corporum continentium, ſuſpicatus ſum, ſanguineum laticem in glandulis peculiarem a ſpecifica glandularum ſtructura motum probabiliter mutuari, ut ſeparanda corpora apte ſecernantur, Licet vero hanc rem celeberrimus Michelottus doctiſſimo opere de fluidorum ſeparatione plena manu tractaverit; nihilominus ſtudii gratia non verebor exponere conjecturas, quæ de motu ſeparationis fluidorum per glandulas probabiles quoque mihi viſæ ſunt, præter ea, quæ ſumma virtute ac ſtudio a tot celeberrimis Viris Leibnitio, Joanne Bernollio, & Bernardo Connoro feliciſſime expoſita ſunt; Antequam autem ulterius proſequar, fateor me pluries ſtuduiſſe, ut naturalem glandularum ſtructuram a celeberrimorum Anatomicorum obſervationibus clare perciperem; verum cum horum obſervationes ancipiti pede ubique hæreant, alii enim vaſculares, alii veſiculares, arteriarum quidem evaneſcentium ramulis, venulis, nervis, & excretoriis canalibus, munitas conjectura potius, quam experimento docuere; quamobrem inter conjecturas Malpigii ſententiam eligendam putavi, quæ glandulas a folliculo membranoſo compoſitam, varioque modo contextam voluit; huic autem ſententiæ videtur quoque aſſentiri Doctiſſimus Morgagnus in epiſtola ad ſupra laudatum Michelottum conſcripta; inquit enim: *Movent enim me ut par eſt graviſſimi Anatomici Malpigii innumeræ obſervationes, movet iſta luculenta Clariſſimi Litrii confirmatio, qui glandulas ſine veſiculis non invenere; has igitur in glandulis reperire neceſſe eſt*. An autem membranoſi iſti folliculi elaborati ſint a dilatatione arteriæ evaneſcentis, aut a membranea quadam veſicula inter arterias evaneſcentes poſita & vaſcula excretoria? ibi anceps non inquiro, cum inſtituto meo utræque res faveant; enim vero (liceat in conjecturis conjectari,) ſi glandulæ iſtæ ſeparatrices elaboratæ ſint ab extenſionibus arteriarum ultimarum evaneſcentium, certe ſagax natura ubique provida talibus fibris munire debuerat, quæ evaneſcentes arterias tanto officio opportunas efficeret, a quarum viribus non preſſionis tantummodo motus fieret, arteriis ubique communis, verum etiam ſpecifica ratio motuum hiſce evaneſcentibus arteriis donaretur, quæ ſpecificæ ſeparationi liquidorum apte inſerviret; & ſane, ſi natura tot viſcera officio diverſa, diverſa quoque figura, ac ſtructura elaboravit, cur evaneſcentes quoque arterias non poterit variis fibrarum ordinibus ultro veſtire, quæ ſpecificis motibus peculiarium liquorum ſeparationi famularentur? Si vero glandulas membraneis veſiculis elaboratas velis, hæ certe a natura ſpecificis fibrarum ordinibus armandæ probabiliter fuerant, quæ peculiaribus quoque motibus peculiarium corporum ſeparationi operam opportune darent. Hiſce præſuppoſitis refert Michelottus, tam celebres viros Leibnitium nempe, Bernollium, & Connorum in eam iviſſe ſententiam, ut crederent fluidorum ſeparationes in quibuſcunque viſcerum glandulis non ea ratione fieri, ut pororum ſimilitudo ſit homologa figuris humorum, ſeu corporum ſeparandorum, ut uſque adhuc a pleriſque judicatum eſt; ſed ſummo conſilio arbitrantur, univerſas corporis noſtri glandulas a primo fœtus exordio peculiari liquore ſaturatas fuiſſe, quæ poſtmodum toto vitæ curſu coguntur ſecernere conſimiles ſuccos illis homogeneos, quibus prima jam formatione fuerint ſaturatæ. Hanc ſeparationis methodum nobiliſſimo, aptiſſimoque experimento confirmant; enim vero facta perfectiſſima miſtione aquæ & olei, ſi velis aquam ab oleo ſecernere, ſufficit chartam emporeticam aqua prius madefacere, cujus una portio poſtmodum immittatur vaſi; tunc enim aqua oleo mixta poros chartæ aqua madefactæ paulatim aſcendet, & per reliquam chartæ portionem extra vas pendulam erit exterius elapſura: Verum ſi oleum ab aqua ſeparare placuerit, chartam emporeticam oleo prius immerge, & per poros chartæ oleo humidos feliciſſime oleum ſeparabis.

9. Præter hæc, quavis aureo digna ſint voto, peculiarem liquorum ſeparationem in peculiaribus viſcerum glandulis alia quoque methodo fieri poſſe ſuſpicatus ſum: Itaque certum eſt quæcunque animalium viſcera, ut lien, hepar, renes &c. ſuas habere glandulas peculiari, & ſpecifica textura ac figura donatas; alia ſiquidem eſt figura & textura glandularum hepatis, alia lienis, alia glandularum renalium figura & modus; & ſic de cæteris. Ulterius hæc diverſa glandularum modificatio determinatur a diverſo ordine ac textura fibrarum muſcularium, nervorum, & membranarum; muſculares enim fibræ, nerveæ, & membranoſæ, quæ renales glandulas texunt, diverſam habent directionem & vario excurrunt ordine, ac fibræ nerveæ, muſculares, & membranoſæ, quæ hepaticas, & lienares glandulas conſtruunt: Hæc omnia obſervante Malpigio aptiſſime confirmantur (pag. mihi 225.) Animadvertit enim in hepate, quod *glanduloſi acini, quibus lobulus componitur, cum peculiarem circumſcriptionem habeant, neceſſario propria & ipſa figura, quæ ut plurimum hexagona eſt, vel plurium laterum:* Idem de liene (pag. 300.) oſtendit, quod *minimæ hæ glandulæ figuram habent ovalem*. De renibus vero (pag. 279.) clare aſſerit *In homine, aliiſque conſimilibus, levis undequaque ab omnibus licet deſcribatur ren, attamen aliquando in adultis, & ſæpe in fœtibus manifeſto ejuſdem compoſitio eluceſcit cum exiguis portionibus altis rimulis ſejunctis conglobetur, & in adulto etiam perpetua interius hujus diviſionis permanent indicia, diligenti etiam indagine aſperam, & ulterius ſemidiviſam obſervavi hujus ſuperficiem, quod tamen ut clarius pateat, animalium nuperrime natorum renes ſunt excutiendi; in his enim lobuli quidem multiplicium laterum emergunt rimulis circumſepti, quæ aucta, & provecta animalis ætate, licet fere obliterari videantur, eorum tamen veſtigia adhuc ſuperſunt, varioque diſtinguuntur colore; nam rubedinem, vel etiam immiſſi liquoris per arterias, vel venas colorem referunt, & etiam contenti lobuli, ſive renum exiguæ portiones, quæ carnis colorem remiſſiorem retinent, ab his circumambiuntur: hæ renum ſubdiviſiones non in ſola ſuperficie excitantur, ſed intime etiam penetrantes carnis aliqualem diſtinctionem efficiunt; in bobus enim, exaratis ſuperius brutis, & in ipſomet homine collectiones illæ inſignes conſpicuis foveis in aliquibus brutis circumſcriptæ tandem interius peculiarem figuram, & exactam diſtinctionem habent, videnturque referre plurium laterum Pyramidem, quæ præ cæteris patet in teſtudinum renibus, & interius in ipſomet homine, &c.* Deinde hæc diverſa fibrarum directio, diverſus ordo, & varius figuræ & texturæ modus neceſſario afferre debet glandulis diverſimode elaboratis peculiarem quoque glandularum motum ſingulis glandulis proportionalem; peculiari itaque, & ſpecifico motu moveri debet vi fibrarum ſpecifice glandulam componentium renalis glandula, peculiari quoque vibratione lienaris, & hepatica.

10. Hiſce præhabitis, eligamus ibi glandulas hepatis, ſimili enim ratiocinio de cæteris quoque viſcerum glandulis proportionaliter licebit philoſophari. Cum hujuſmodi glandulæ ſint bilioſarum particularum ſeparationi deſtinatæ, in has bilioſas particulas ferax ſanguis ab evaneſcentibus hepaticis arteriis effunditur; ibi tamen cogitur ſequi motum ſpecificum glandularum continentium; in hiſce enim hexagonis glandularum lacunis bilioſæ maſſulæ (numero certe & momento majores cæteris ibi commixtis) inter ſe homogeneæ, ejuſdemque ſuperficiei, & indolis urgentur a ſpecifico, & naturali motu glandularum hepaticarum, ut opportunæ ſeparationi accommodentur; verum cum methodus ſeparationis ab ordine, ac lege motuum maſſæ ſanguineæ glandulam ingredien-

(*a*) Alph. Borellus prop. 99. & Scholio Th. 2. de motu Animalium.

dientis habeatur; ideo nonnulla prænotanda ſunt, quæ motuum leges aperient futuræ ſeparationi exequendæ opportuna; Primo itaque ſciendum eſt, quantitatem motus ſanguinis exeuntis a corde una ſyſtole (natura bene ſe habente,) ſemper futuram eſſe proportionalem quantitati motus ejuſdem per foraminulum arteriolæ egredientis, & ingredientis glandulam eadem ſyſtole, ut tali ratione ſemper fiat glandulæ diaſtoles, cordis ſyſtoli proportionalis: Ut autem hæc obtineri poſſint, notandum eſt, quantitates motus aliquorum per quævis foramina erumpentium, quæ viribus impellentibus proportionales ſunt, eſſe in ratione compoſita ex rationibus duplicata velocitatum, ſimpla denſitatum, & ſimpla foraminum, e quibus erumpunt; (a) Itaque cum ſanguis ſit fluidus in ſtatu naturali ejuſdem denſitatis, ejuſdemque gravitatis ſpecificæ, cujus quantitas proportionaliter a momento cordis ſemper impellitur; ideo ſimili lege futura erit quantitas motus ſanguinis, quæ per unum foramen effluit quacunque ſyſtole in ratione compoſita ex ratione quadrati velocitatis ducti in ſanguinis denſitatem, ſeu quantitatem, & ducti in foramen, per quod dato tempore erumpit maſſa ſanguinis; quare ſi quantitas motus maſſæ ſanguinis erumpentis dato tempore e foramine trunci arteriæ vocetur q; foramen vero e quo erumpit vocetur o, quantitas vero, denſitas, ſeu maſſa ſanguinis vocetur m, velocitas vero vocetur u, erit $q = o + m + uu$? Modo certum eſt truncum arteriæ plurimos in ramulos eſſe diviſum: ſi igitur truncus arteriæ ſupponatur diviſus in 20. ramulos, quorum unus in glandulam erumpens ſit vigeſima pars trunci arteriæ majoris; procul dubio motu cordis naturaliter ſe habente, futura quoque erit quantitas motus ſanguinis exeuntis dato tempore e foraminulo rami arteriolæ in ratione compoſita ex duplicata velocitatis, ſimpla maſſæ, & ſimpla foraminis, e quo æquali tempore erumpit, quare erit $\frac{q}{20} = \frac{o + m + uu}{20}$; & cum cæteris paribus quadrata velocitatum ſint ſimilia inter ſe, futura erit quantitas motus maſſæ ſanguinis exeuntis e foramine trunci arteriæ una ſyſtole proportionalis quantitati motus maſſæ ſanguinis exeuntis e foraminulo rami arteriolæ eadem ſiſtole; quare facto analogiſmo, fiet hæc ratio $q.\frac{q}{20} :: o + m + uu.\, o + \frac{m}{20} + uu.$ Propterea colligendum, quod cum ſanguis ſyſtole cordis expulſus, ingrediens glandulam hanc proportionaliter dilatare debeat, ſyſtolem cordis, & glandularum diaſtolem eſſe inter ſe proportionales, quare glandulæ quælibet tanquam parvula corda haberi facile poterunt. Porro cum maſſa ſanguinis ingrediens glandulam hanc in data ratione aperiat, ideo glandula a vi, & momento ſanguinis in concava glandulæ ſuperficie determinatam percuſſionem excipiet; cum autem percuſſiones fluidorum ſint ut quantitates motus eorundem, (b) & quantitas motus ſanguinis e foraminulo arteriolæ egredientis, & glandulam ingredientis facta ſit $= \frac{q}{20}$ ſeu $= \frac{o + m + uu}{20}$ erit quoque vis percuſſionis facta a ſanguine ingrediente glandulam, eandemque dilatante, ut $\frac{q}{20} = o + \frac{m}{20} + uu.$ Verum cum dilatationi glandularum ſtatim ſuccedat reciproca conſtrictio, eo quia glandulæ quælibet utpote arteriis & venis, nerveis, membranoſis, & muſcularibus fibris contextæ oſcillatorio motu & quadam elaſtica actione, aut quaſi elaſtica tantum conſtringi debeant, quantum antea fuerant dilatatæ, erit vis, ſeu momentum conſtrictionis glandulæ proportionale vi, aut momento dilatationis; quare glandula in conſtrictione, ſeu ſyſtole urgebit quoque elementa ſanguinis ingreſſi glandulam ſecundum rationem compoſitam ex duplicata velocitatis, ſimpla maſſæ, & ſimpla foraminis, pariter diviſis per 20. Secundo opus eſt fluidum in glandulam delatum non celeri nimis motu agitari, ſed leni, placidoque motu moveri: etenim ut in fluidis ſimilia a diſſimilibus ſeparari poſſint, requiritur ea ratio temporis tanto operi opportuna: verum fluente nimio motu ſanguine, confuſisque omnibus aufertur ea ratio determinati temporis, quæ proculdubio neceſſaria eſt, ut debita methodo ſecernantur; ſic in quibuſcunque artis operibus, & in chymicis ſeparationibus debita corporum ſecretio non a celeri nimis motu fluidorum, ſed a lento, placidoque motu, ſtatutoque tempore plerunque perficitur; quare ſuppoſitis ſuperioribus cum quadrata decreſcant in ratione duplicata ſuarum radicum, conſtat quadratum velocitatis maſſæ ſanguinis e foraminulo rami arterioſi egredientis & ingredientis glandulam nempe $\frac{uu}{20}$ futurum eſſe neceſſario minimum reſpective ad quadratum velocitatis maſſæ ſanguinis e majori arteria egredientis, nempe reſpective ad uu; quare cum motus ſanguinis in glandulis futurus ſit minimus, & conſequenter lentus, lenis, ac placidus, facile erit ſimilia corpora diſponenda eſſe, ut determinato tempore a diſſimilibus ſeparentur. Tertio præſtat tanto operi ſeparationis, maſſam ſanguinis ingreſſam glandulam quacunque ſyſtole eſſe quoque reſpective minimam, nempe minimo glandulæ continentis ſpatio proportionalem: enim vero ſi quantitate præcipue excedat, glandula nimis extenditur & talis, ac tanta fieri poteſt contra glandulam reſiſtentia, ut glandulæ ſyſtoles non ea ratione fieri, ac perfici poſſit juxta rationem virium, & numeri vibrationum, qualem exigit tantorum corporum ſeparatio; Quamobrem ſuppoſitis quoque ſuperioribus, cum maſſa ſanguinis, quæ per ramum arteriolæ effluit in glandulam quacunque ſyſtole, ſit in ratione ſimpla cum minimo quadrato velocitatis; neceſſe eſt hanc quoque maſſam quantitate minimam futuram eſſe, videlicet minimo glandulæ continentis ſpatio proportionalem.

11. Hiſce præſuppoſitis, cum naturales ſyſtoles ſeu vibratio elaſtica glandulæ ſemper eadem ratione fieri debeat quacunque cordis ſyſtole juxta eundem gradum quadrati velocitatis; proculdubio tali quoque ratione urgebit, aut immediato, aut mediato contactu contenta elementa maſſæ ſanguinis; cum autem hujuſmodi elementa alia ſimilia, alia vero diſſimilia; ſimilia elementa (bilioſa nempe corpuſcula) utpote homologas habentia ſuperficies excipient ſingula percuſſiones, ſi non ſemper, ſaltem utplurimum ſupra plana homologa; cum autem corpora ſimilia, ejuſdemque generis eadem ſemper lege motus percuſſa, ſuperque eaſdem, aut ſimiles planorum ſuperficies ſemper impulſa moveri neceſſario debeant motibus, ſeu directionibus quoque, aut æqualibus, aut ſimilibus, & juxta exceptas percuſſiones proportionalibus; proculdubio hæc juxta eaſdem, aut ſimiles directiones itura erunt ſuſceptis impreſſionibus proportionales: Quamobrem hæc ſimilia corpora numero pauca, lente, ac placide mota, eademque lege homologa motuum, ac vibrationum ſemper mota, impulſa, ac quaſſata ſupra homologas planorum ſuperficies, ſeparatis paulatim aliorum corporum diſſimilium vinculis, reſiſtentiis, & occurſibus, cogentur moveri omnia, aut fere omnia juxta eandem directionem, ita ut verſus unam glandulæ partem ac ſitum convenire paulatim coacta ſint: cætera vero heterogenea corpora cum mole, figura, ac pondere diſſimilia ſint tali, ac ſpecifica vibratione, & fortaſſe tali, ac tanto vibrationum numero glandularum hepaticarum urgente improportionatas, ac diſſimiles diſſimilium corporum ſuperficies inæqualiter quoque percuſſa, inæqualiter movebuntur per directiones pariter inæquales, ac diſſimiles, quare hujuſmodi corpora diſſimilia neceſſario urgebuntur per diverſas ac diſſimiles vias, ac directiones per loca pariter diverſa glandulæ continentis; unde diſſimiles maſſulæ tali mechanica methodo motuum diſſimilium motæ a ſimilibus bilioſis maſſulis ſatis ſejunctæ ac ſeparatæ, nullatenus impedient, quin ſimilia & homogenea bilioſa corpora a cæteris ſeparata, qua data porta extra glandulas paulatim eliminentur; non diſſimili ratione in Chymicis determinatus caloris gradus, ſive ſpecifica ignis actio, aut determinatus ignis momentum a fluido heterogeneo unam ſubſtantiam ſeparat ab aliis tali gradui ac momento ignis proportionalem, cum poſtea cæteræ ſubſtantiæ ab alia vi, aut alio ignis, & caloris gradu ſuperſint proportionaliter ſeparandæ: Verum ibi fateor, quod licet ſpecifici motus fibrarum glandularium multum juvent, ut ſpecifici liquores ſeparentur; nihilominus ſi cum celeberrimo Leibnitio ultro placeat fibras has ſupponere probabiliter a primordio generationis ſpecificis liquoribus ſaturatas, certe felicior ſecutura erit ſpecifici liquoris, ſimilium nempe a diſſimilibus ſeparatio: tali itaque mechanica glandularum ſtructura, & tali ſpecifico motuum artificio una cum ſpecifica liquoris ſaturatione, cæteræ quæcunque glandulæ ſuos ſibi conſimiles ſuccos a diſſimilibus apte ſeparare poſſint, ut per excretorios poſtea ductus alibi dejiciantur juxta naturæ

(a) Per prop. 31. Hermanni & per demonſtrata a Michelotto de ſeparatione fluidorum.

(b) Per coroll. ſecund. prop. 42. Hermanni Phoron.

naturæ recte operantis determinationem: Itaque ex his mirum eſſet inſpicere ordinem ac methodum , qua hexagonæ glandularum hepaticarum areæ proportionali ſuarum fibrarum motu ſuccos ſeparandos homologe urgent : Cum enim latus ſeu fibra unius glandulæ hexagonæ ſit proportionalis lateri ſeu fibræ alterius glandulæ hexagonæ , & motus unius lateris ſit motui alterius lateris proportionalis , erit latus unius glandulæ ad latus alterius glandulæ , ut motus unius ad motum alterius ; quare ex geometricis erunt omnia latera unius glandulæ in ſtatu naturali ad omnia latera alterius glandulæ hexagonæ , ut totus motus unius glandulæ ad totum motum alterius , & permutando erunt omnia latera unius glandulæ ad totum motum hujus , ut omnia latera alterius glandulæ ad totum motum iſtius ; quare omnes motus glandularum ſimul ſumpti erunt omnibus lateribus ſimul ſumptis eorundem proportionales ; cum autem ex hiſce motibus homologis glandularum fiant impulſus homologi corporum contentorum , propterea etiam impulſus ſimul ſumpti utriuſque glandulæ contra contenta corpora erunt inter ſe pariter proportionales , & conſequenter homogenea corpora ſupra plana homologa excipiendo ſemper , aut fere ſemper impulſus ſimiles , aut æquales , proportionali quoque methodo , ac ordine a cæteris diſſimilibus excipientibus ſupra plana diſſimilia impulſus , ſeu percuſſiones quoque diſſimiles ſeparati coacta erunt , ut tandem aliquando per ſua excretoria vaſcula extra glandulas ejiciantur ; Cyſtici itaque canales in data ratione ſeparatos ſuccos excipient , & partim in cyſtim felleam , partim per chledochum ductum proportionaliter deponentur ; quod autem de duabus hepaticis glandulis dictum eſt , proportionaliter de omnibus dicendum erit , quare ſi glandulæ ab hac lege homologa motuum ſimilium recedant , facile erit arguere hujuſmodi glandulas ſuccis diverſæ indolis nimium ſaturatas eſſe : quoties enim ſpatium unius glandulæ repletum fuerit fluidis diverſæ indolis , aut quantitate peccantibus , neceſſario etiam horum momenta ac vires cogentur eſſe diverſæ ; cum enim fluida contenta diverſa momentorum ratione reſiſtant motibus glandularum continentium , certe cogentur quoque continentes glandulæ , non ſimili (ut in naturali opere ſeparationis fieri debet ,) ſed diſſimili motu moveri ; quamobrem fluida numero & genere heterogenea vitioſa methodo ac inæquali lege ac ordine irregulari ſeparabuntur : Ex his non uno vulnere natura lædetur ; enimvero tot ſucci diverſæ indolis , poſtea in duodenum effuſi ſeparationi corporum utilium ab inutilibus , præcipitationi & exaltationi , nec non depurationi chyli , quibus peculiariter bilioſæ particulæ deſtinantur , male inſervient ; verum ex tam impura bile ſordeſcet chylus , & plurium febrium baſis maſſam ſanguinis gravi tumultu evertet ; imo hujuſmodi bilis cum pancreatico ſucco copulata vitioſe mota horripilationes & febriles rigores larga manu educet.

12. Neque quis credat , glandularum anguſtiam impedimento eſſe , quo minus ſimilia corpora homologiis vibrationibus ſemper impulſa per unam , eamdemque directionem eant , unamque partem glandulæ occupent ; diſſimilia vero per alias directiones tendant , aliaſque partes teneant , eo quia quælibet glandula a natura tali methodo elaboranda fuerat , ut glandulare ſpatium eſſet proportionale quantitati fluidi excipiendi , vi cujus aptæ eſſent fluidorum maſſulæ libere ac quaquaverſus motus ſuos exercere feliciter : Deinde quælibet fluida credi facile debent corpora infinite parva , aut ſaltem apta nata acquirendi dimenſiones infinite parvas ; & cum glandulæ membranis elaboratæ ſint , quæ facile ad majores ſuperficies extendi poſſunt , propterea quilibet particularum motus in glandulis naturaliter ſe habentibus commode exequi poterit , ut homogenea ab heterogeneis corporibus ſatis apte ſeparari poſſint : Fateor quidem , maſſulas ſeparatas non omnes ejuſdem eſſe generis , ſed aliquibus quoque diſſimilibus particulis aliqualiter aſſociari ac commiſceri ; aliquando enim ſimiles aliquibus diſſimilibus adeo fortiter alligatæ ſunt , ut non tam cito ac facile a ſimilibus ſejungi omnino poſſint ; verum cum diſſimilia hujuſmodi corpora numero ac momento ſimilibus minora ſint , ideo nullum evenire poterit impedimentum , vi cujus corpora debitis motibus non ſeparentur , & ſeparata foras non ejiciantur , quotieſcunque tamen res cæteræ naturaliter ſe habuerint ; tunc enim ruet totum opus glandularum recte ſeparantium , ſi aut glandularum ſtructura vitium fecerit , aut naturalis earum motus inepte mutetur , aut diſſimilia corpora ſimilibus unita numero , ac momento majora fuerint , quam par eſt ; nam ex his lædentur naturales homogeneorum corporum directiones , & vitioſis motibus agitata corpora alte lædent , turbabuntque opportunam corporum ſeparationem : Sic immortalis ille Malpighius in morboſo hepate (pagin. mihi 217.) vigente cachexia glandulas in ampliorem ſuperficiem extenſas non hexagonas , ſed quæ veſiculas æmularentur , refert obſervaſſe ; ex hujuſmodi enim vitio colligendum facile eſt , heterogenea corpora numero majora homogeneis extitiſſe , unde metaſtaſi obſtructum viſcus facile eſt credere , ex nimis impura bile prima hydropis ſemina poſuiſſe : Non mirabor itaque amplius tot mala obſervaturus , quæ ab obſtructis viſceribus pullulant , etenim obſtruentia corpora naturalem glandularum figuram , & earum motum neceſſario invertunt ; quotieſcunque enim vitio ſanguinis extraneæ particulæ taliter uniantur , ut creſcant in ratione compoſita baſium & altitudinum , ita ut moles particularum majores fiant luminibus canalium ſecernentium , opus tunc eſt contentas particulas hexagona glandularum ſpatia in hepate dilatare , majores idcirco fient anguli & latera inæqualiter quoque elongata juxta inæquales , ac diſſimiles contentorum corporum ſuperficies cogent fibras omnes a naturali ordine ac ſtructura recedere , ſuccedit propterea motus & elaſtica vibratio a naturali diſſimilis , unde inepta fiet corporum directio & ſeparatio ; quin imo aliquando fiet nulla : Glandulæ ſiquidem tantis præternaturalibus corporibus aliquando adeo implentur , ut ſæpiſſime ſint coactæ motum tonicum pati ; immobiles idcirco contenta corpora nullatenus urgent , tumores ac ſcirrhos gravi viſcerum pondere parituræ ; ex his bilioſæ particulæ non apte per cyſticos canales ſeparatæ ; imo a venis ibi finitimis pluſquam deceat reaſſumptæ enormes aliquando icteritias facile afferent ; hæc & alia hujus farinæ mala inauſpicato contingent a vitiato motu ſeparationis.

13. A preſſionis motu reſoluta corpora in arteriis , & debitis motibus depurata , poſtmodum in glandulis juxta naturæ exigentiam mechanice utilia ab utilibus ſeparata , eam paritatem ac perfectionem ineunt , ut motu quodam aſſimilationis partibus nutriendis facillime adaptentur . Nutritio itaque , cum ſit præcipuum naturæ opus , quo animal ſuſtinetur & vivit : cumque a peculiari quodam motu habeatur , quo corpora per maſſam ſanguinis decurrentia , cum ſibi acquirant locum ſingulis partibus accommodatum ; propterea neceſſe eſt de hoc quoque motu , (quem aſſimilationis dicimus) verba facere , ut præcipua opera ad motum ſanguinis pertinentia evolvantur , quæ ad ſanitatem & ad morbum producendum , aut dignoſcendum pertinere videantur . Itaque de his acturus notum eſt , quod *Nutritio Animalium nil aliud eſſe videtur , quam motus particularum , ad eum locum delatarum , quo reparantur , ſeu reſtituuntur particulæ ſecundum longitudinem , latitudinem & profunditatem æquales , aut ſimiles illis , quæ motu tranſpirationis continuo deperduntur* . Morimur ſiquidem quotidie omnes , & rurſus continuo aere & cibo reviviſcimus ; certum enim eſt , quod aut læſione partium , aut violento motu , aut tranſpiratione continua corruunt , & effluunt e corpore animalium particulæ , quæ ſolida & fluida componebant ; provida ideo natura conſuluit animalia quælibet aere , & cibis continuo indigere , ut jacturas ſuas aſſidua reparatione redimerent ; cum autem in aere & cibis varii generis corpora diverſæ figuræ , molis , ponderis claudantur , & maſſa ſanguinis ex aere & cibis continuo reparetur , opus eſt maſſam quoque ſanguinis cujuſcunque generis corpora continere ; putaverim itaque , nutritionis materiam totam a maſſa ſanguinis eſſe accipiendam ; licet enim nonnulli ſuccum nerveum , nonnulli ſerum , aut alios fortaſſe humores ament pro nutritionis materia ; nihilominus cum ſerum & ſuccus nerveus , cæterique humores a maſſa ſanguinis ſeparentur , probabilius crediderim totam nutritionis materiam maſſæ ſanguineæ univerſaliter eſſe tribuendam ; Univerſaliter itaque nutrit maſſa ſanguinis , ſpecifice autem nutrit ſuccus nerveus , cæterique humores ſpecificam nutritionem ferunt , quotieſcunque in ſero , aut ſucco nerveo , cæteriſque humoribus extiterint particulæ nutriendis partibus aptæ , opportuneque homolagæ : Quamobrem ex his probabile eſt , non a ſolo ſpecifico humore totum nutritionis opus moliri , ſed a ſingulis quibuſcunque humoribus , quoties ſinguli habuerint homogeneas particulas ſpecificis & homogeneis partibus accom-

Motus Aſſimilationis.

accommodandas: hac ratione optime innoteſcit, cur tot partes natura indole, & ſubſtantia diverſæ, ſingulæ tamen juxta ſuum genus atque temperiem opportuno tempore, aptiſque ſuccis nutriantur & creſcant; Verum ex imperfecto motu preſſionis, reſolutionis & depurationis corporum inepta fit quoque nutritio animalium; etenim male reſoluta, commixta & male ſeparata, & depurata corpora ægre expolita fiunt, rudes idcirco, & crudæ particulæ ſalium, cum impuro nimiſque aſpero, aut crudo ſulfure miſtionis æquitatem vitiantes male nutriendis partibus ſeſe accommodant, & male aſperis ſuperficiebus aptatæ aut nutritionem minuunt, aut perdunt; Itaque cum tot, ac tanta corpora diverſæ gravitatis, molis ac figuræ in maſſa ſanguinis quaquaverſus debeant excurrere, ut facile, ac prompte nutritionem exerceant, manifeſta eſt ratio, cur natura conceſſerit ex Boilei obſervationibus maſſæ ſanguinis tantam ſeri copiam, quæ triplo contenta corpora ſimul ſumpta ſuperet; cum enim in ſero quæcunque corpora debeant libere innatare, facileque quaquaverſus moveri, ac fluere, opus fuerat maſſam ſanguinis tanto ſero dotandam eſſe.

14. Ibi itaque nutritionis rem acturo placeat mihi animadvertere, nutritionis opus non feſtinanter a natura exequi, ſed lento pede, ac determinato tempore particulas nutriendis partibus adaptari; opus eſt itaque in tam celebri opere fluida placido, leni, lentoque pede moveri; verum ſi fluidum celeri nimis, aut violento motu volvatur, tunc innatantes particulæ non eum ordinem, ac rationem ſitus, nec quærere poſſunt, nec obtinere, ſed confuſa, ac promiſcua methodo agitatæ varios ſitus excurrent, quamobrem cum particulæ nimis impulſæ non poſſint opportuno tempore nutriendis partibus commode ac facile adaptari, fas eſt a fluido nimis agitato nutritionem impediri; ſic experimur, in febribus ex fluidis celeri nimis motu revolutis omnes imminuta nutritione macreſcere. Ut ergo nutritionis opus naturali methodo exequi poſſit, duo præcipue neceſſaria ſunt; lentus nempe, lenis, placiduſque motus, & apta corporum ſeu ſuccorum puritas & congruentia; cum autem motus lenis ac placidus in minimis tantummodo canalibus cujuſcunque generis haberi facilius poſſit, in quibus minimo motu tantummodo moventur fluida, proculdubio colligi poteſt, præcipuum nutritionis opus in minimis canalibus eſſe exequendum: Pro minimis autem canalibus non ſolum intelligenda puto vaſa minima ſanguinem, cæteroſque humores deferentia, verum etiam carnium & membranarum fiſtulas, ſinus, oſſium foramina & quaſcunque alias partium vias, per quas fluidi qualiſcunque portio poſſit opportune penetrare; pleriſque enim Philoſophis & Anatomicis notum eſt, animalis machinam ex minimis, minutiſque canalibus eſſe elaboratam; quamobrem cum ſui generis fluida naturaliter ſe habentia debeant per tot canaliculos quaquaverſus effluere, credi poteſt, univerſam animalis machinam ſuis proportionaliter fluidis ſtatuto tempore nutritione fore reparandam; hujuſmodi enim canales aut minimi ſinus cum minima quoque vibratione elaſtica periſtaltice moveantur, fluida quoque contenta leniter ac placide urgent; ſicque in tam lento ac placido motu notabiliter non turbatur ordo ac ſitus corporum in ſero innatantium, unde facile ſufficiens corporum homologorum adaptatio, nutritio nempe compleatur. Quod vero ad ſecundum pertinet, cum quodlibet animal peculiari & ſpecifico humore donetur, quo juxta ſuam temperiem nutriatur & vivat, neceſſe erit, hujuſmodi ſucci indolem tali puritate & homogeneis ac ſibi proportionalibus fluidis eſſe donandam, ut ab heterogeneis & diſſimilibus opportune privetur; ſic tota viſcera humores depurantia natura providit, ut depurata fluida juxta peculiaris temperaturæ exigentiam ſingulis animalium operibus nutritioni præciſe inſervirent, ut enim unio optima fiat, debet adeſſe ſimilitudo & proportio & aliqualis æqualitas corporum figuratorum cum ſimilitudine & aliquali æqualitate partis, cui talia ſpecifica corpora aptanda ſunt; cum enim in ſimilium & æqualium, aut quaſi æqualium corporum unione centrum gravitatis coincidat plerunque cum centro magnitudinis; quotieſcunque hæc determinata corporum cum parte, aut loco nutriendo proportio fuerit, unio & adhæſio facile fient, & conſequenter opportuna & firma nutritio; verum ſi plana corporum diſſimilium, diſſimilibus planis aut loculis adhæreant, tunc cum centrum gravitatis corporum diſſimilium longe abſit, nec cohærere poſſit cum centro magnitudinis eorundem; tunc non debita adaptatio ſeu nutritio fiet, aut facta parum aut ægre erit duratura. Celeberrimus Verheyen nutritionem examinaturus ſimilitudini materiæ unicuique parti adaptandæ aſſentitur; inquit enim (a) *Generalis materia nutritionis & accretionis eſt maſſa ſanguinis ſecundum varias ſui partes, non vero tantum aliquis humor ſimplex & homogeneus; ſiquidem plurimæ corporis partes, ut ſunt os, nervus, membrana, caro &c. inter ſe conſideratæ plurimum differunt quoad ſubſtantiam, ſed unaquæque pars nutritur & accreſcit per materiam ſibi aliquatenus conformem*. Inferius vero addit: *non difficulter concipitur, in ipſa maſſa ſanguinea contineri multas admodum diſcrepantes particulas, quarum aliæ huic, aliæ iſti, aliæ aliis ſunt conformes, & proportionatæ*. Ulterius huic operi perfectæ unionis neceſſaria eſt quoque æquabilis aeris externi preſſio, qua particulæ omnes æquabiliter compreſſæ ſuo in loco, ſuaque naturali ſuperficie circumſcriptæ detineantur; deinde neceſſaria eſt naturalis ſulfuris exiſtentia: ramoſitate enim ſua plana planis, & plana locis nutriendis veluti a calce ferruminantur; Sic patet in Chymicis, ex tam determinata miſcela aquæ, ſalium, taliſque ſulfuris cum terreis particulis efformari compoſitum, calcis aut bituminis in modum, unioni partium aptiſſimum; quamobrem ex ſulfuris balſamici defectu in hecticis nutritio penitus corruit, eo quia in hac maſſa ſanguinis ſalia ſupra modum luxuriant muriatica & acria, quibus aſpera & angularis ineſt ſuperficies, quæ circa proprium axem rotando angulorum & planorum inæqualitate ac aſperitate partes erodunt ac rumpunt, quibus applicantur; impedita ulterius debita corporum adaptatione & earundem opportuna coordinatione: Inde plurima mala ex imperfecta aut vitiata nutritione contingent: Ibi denique placet animadvertere, quod ſi hujuſmodi particulæ motu aſſimilationis partibus adaptentur ea ratione quantitatis ac ponderis, ut nutriendis ſolummodo partibus apte ſufficiant, tunc ſolum nutritur animal; cæterum ſi præter exigentiam nutritionis ultro ſuccreſcant, & dato tempore animalia ad majorem molem ſecundum trinam dimenſionem longitudinis, latitudinis & profunditatis naturaliter extenſa ſint, oleoſis præcipue ac felicioribus ſuccis opportune pingueſcent. Et hæc ſatis de præcipuis naturæ moribus, quibus maſſa ſanguinis motu preſſionis ſeu impulſus agitur, ſeparat pura ab impuris, & nutrit animalia quælibet, a quibus præcipua animalis œconomiæ phænomena ſive bona, ſive mala erui facile poſſunt & potuerunt.

DISSERTATIO II.

De Motu Sanguinis per Pulmones cum Mechanicis Morborum cauſis.

HYdraulicas machinas obſervaturus alte ſemper miratus ſum, quonam opere aut ſurſum elevata fluida, aut quaquaverſus effuſa certis legibus ambulent; quibus æqua methodo diſtributa, & directioni canalium & artificum magiſterio obediant; aqua etenim cum naturali aeris ſuperincumbentis preſſione ad pedes 32. circiter elevari conſueſcat; machinæ tamen hydraulicæ beneficio naturales ultro ſuperat altitudines, ibique data lege, datoque tempore ac loco vagatur; plura itaque admiranda Hydraulicæ artes docuere, majora tamen natura amplexa eſt de mirandis naturæ operibus ultro ſolicita, quotieſcunque vi cordis prima moventur fluida, animalibus motum & velut animam donatura: cor itaque primum animæ corporeæ viſibile opus illud eſt, quod hydraulicæ machinæ ad inſtar urget ſanguinem ordinato impetu, ut per univerſas animalis latebras quaquaverſus ſurſum, deorſumque decurrat: oſtendit Anatome, cor, ventriculoſque ipſos conica figura donari; quem figuræ ordinem ex triplici fibrarum genere natura fabrefecit, quarum aliæ rectæ ſunt, circulares aliæ, ſpirales tertiæ; cum autem rectæ eo officio deſtinatæ ſint, ut cor, ventriculoſque ipſos aliquantulum contrahant: circulares vero fortiter ſtringant: ſpirales autem valide torqueant; credendum putaverim momentum virtutis motivæ cordis, ſimpliciter & ſecundum ſe conſideratum, nullo habito reſpectu ad niſum contenti ſanguinis, facile accedere poſſe ad rationem compoſitam ex triplici motu eodem tempore exercito & numero earundem; verum cum hoc

juſte

(a) Cap. de nutritione pag. 219. 220.

juſte aſſequi arduum ſit, propterea celeberrimus Joannes Alphonſus Borellus, quamvis magnus Geometra prop. 66. ſecundi Tom. de Motu animalium, momentum cordis inveſtigaturus analogico ratiocinio uſus eſt, & cum duobus muſculis, temporali nempe & meſſeterio mandibulas ſtringentibus comparavit; Quamobrem prop. 67. vim motivam fibrarum cordis per ſe comparatam majus pondus ſuſpendere poſſe, quam 3000. librarum, probabili ſatis conjectura docuerat; ex quibus ſingularia illa momenta inveſtigari poterunt, quæ utrique ventriculo ſigillatim pertinere videbuntur: Ab hoc tamen calculo multum diſſentit celeberrimus Jacobus Keillius, verum Doctiſſimus Micheolottus, ut infirmatæ Borelli ſententiæ, quantum poſſibile eſt, tutor eſſet, calculum ipſum a Keillio exaratum, a vero alienum eſſe apte oſtendit; inquit itaque (115. de ſepar. fluid. in corpore animali.) *Venio ad calculum, quo idem præſtantiſſimus Scriptor (Jacobum Keillium intelligit) Jo: Alphonſum Borellum, jam olim vim abſolutam cordis definire conatum, confutaturus ſancit, eandem iſtam vim æqualem eſſe octo unciarum pondo: Ne iſta quidem Keilliana ſupputatio, etiam ſi firmo niteretur fundamento, vim abſolutam cordis determinaret, hoc eſt, vis per ejuſcemodi calculum inventa non foret illa, qua totum cor contrahitur, ſed tantum ejus pars, quæ reſpondet orificio Aortæ, utpote quam vim æqualem ſtatuit laudatus Vir ponderi cylindri ſanguinei, cujus baſis æquatur orificio Aortæ, & altitudo dupla illius, ex qua cadere deberet grave, ut acquirat velocitatem ſanguinis ex corde in Aortam expulſi, ſi nullam reſiſtentiam ſuperandam haberet. Quamobrem ſi vim totam cordis computare vellemus, oporteret octo unciarum pondo toties ſumere, quoties interior cordis ſuperficies, ſeu potius ventriculi ſiniſtri ſuperat orificium Aortæ; ſuperet ſi vis decies, ita ut decem Aortæ orificia occupare ſpatium æquale ſuperficiei interiori ſiniſtri cordis ventriculi, dico ſecundum præclariſſimi Keillii principium ſupra memoratum, non octo, ſed octoginta unciarum pondo æquare vim cordis totalem ſeu abſolutam.* Quamobrem ex his mihi viſum eſt nil certi de momento ſeu vi totali cordis determinari poſſe, quippe præter ea a laudato Michelotto expoſita (pag. 114.) diverſa hominum ætas, temperies ſanguinis, qualitas ſexus, & ratio texturæ diverſa fibrarum cordis, & plurima alia abſolutam vim cordis facile mutare poſſunt; idcirco contentus doctiſſimorum virorum amica, & docta diſſidia admirari, ſequar conjecturas, quibus non totale momentum ſeu totalem vim cordis, ſed utriuſque ventriculi ſingularia momenta, aut vires inſtituto meo neceſſarias, ſi non geometrica, phyſica ſaltem conjectura rimari mihi ſatis eſt: Cum itaque juxta tres fibrarum rectarum, circularium & ſpiralium ſeries, tam dexter ventriculus, quam ſiniſter ſigillatim triplici, ſimul motu moveantur, ut contentum ſanguinem foras expellant; cumque ultro ex Clariſſimo Verbegen (pag. 120. Anat.) Anatomica autopſia conſtet, ſiniſtrum cordis ſinum fibris triplo multis ſupra dextrum & fortioribus armari; ita ut ſiniſter triplo craſſior ſit dextro, qui triplo majoribus fibris opportune munitur; cumque fibræ muſculares, nerveæ & tendinoſæ mechanica ſint inſtrumenta motus, quibus cordis ſinus continuo motu torquentur; cumque ulterius dextri ventriculi officium ſit, per ſolos pulmones ſanguinem ejaculari, ſiniſtri vero ſupra & infra per totum corpus; facile ex his conjectandum eſt, ex triplo majori, fortiorique numero fibrarum ſiniſtrum cordis ſinum inveſtiente, una cum motibus ipſis proportionalibus, vim motivam ſeu momentum ſiniſtri momento dextri multo majus eſſe.

16. Licet autem ventriculus dexter momento ſeu vi motiva debilior ſit, quam ſiniſter; nihilominus ratio & autopſia ſuadere videntur, æqualem quantitatem ſanguinis contineri in dextro, & a dextro expelli per arteriam pulmonarem in pulmones, ac contineatur in ſiniſtro, ut ab hoc expellatur per arteriam magnam in totum corpus; enim vero cum ventriculus ſiniſter ſanguinem recipiat a dextro, certe ſiniſter majorem quantitatem excipere non poteſt, quam dexter primo exceperat; neque minorem excipere poteſt ſiniſter, quam dexter amplexus ſit: quippe ſi totus ſanguis a dextro non ejucularetur per arteriam pulmonarem in ſiniſtrum, reſiduum in pulmonaribus vaſculis remaneret non inani ſtagnationis ac ſuffocationis periculo: Quamobrem opus eſt natura bene ſe habente, ſiniſtrum ventriculum æqualem aut quaſi æqualem excipere a dextro ſanguinis quantitatem, qualem dexter exceperat a vena cava, ut plura incommoda effugiantur; inde ſpatium conicum, aut quaſi conicum dextri ventriculi ſanguine repletum, aut replendum, ſpatio conico, aut quaſi conico ſiniſtri æquale, aut quaſi æquale jure merito credendum eſt; cum enim certo conſtet, baſin dextri ventriculi majorem eſſe baſi ſiniſtri, & altitudinem ſeu longitudinem hujus majorem eſſe altitudine ſeu longitudine alterius; procul dubio baſes ventriculorum facile erunt in ratione reciproca cum eorundem altitudinibus, & conſequenter data tali ratione reciproca quantitatum, ex geometricis, etiam ſpatia ventriculorum conica aut quaſi conica futura erunt æqualia, aut quaſi æqualem ſanguinis quantitatem ſuſceptura: Hujuſmodi autem ſpatia ventriculorum æqualia, aut quaſi æqualia, quamvis celeberrimus Borrellus (a) a tribus unciis ſanguinis repleri ſuſpicatus ſit; nihilominus ab unica tantummodo ſanguinis uncia repleri multo probabilius recentiores judicant Anatomici: ibi autem ſuppoſita ſanguinis uncia, cum aliquando neceſſe ſit inquirere proportiones gravitatis ſpecificæ non ſanguinis tantummodo, verum etiam ſeri ſanguinei & aquæ communis, iſtorumque voluminum proportiones, ut inter ſe juxta rerum exigentiam comparentur, ex quorum comparatione momenta ac vires horum ſtudiorum facilius innoteſcant, quantum poſſibile eſt, ut mechanicæ morborum cauſæ habeantur, propterea hujuſmodi fluidorum gravitates placuit experiri: Contigit itaque mihi ex ſano, ſed plethorico viro annorum 46. circiter gravi vertigine correpto neceſſitas emittendi ſanguinem larga manu, ut a timendo apoplexiæ periculo liberaretur: licet autem ſpecifica ſanguinis humani gravitas difficillime erui poſſit, nihilominus Boylei methodum ſecutus (pag. mihi 278. partis ſecundæ Hiſtoriæ humani ſanguinis) repetitis experimentis quæſito ponderi accedens pluries reperi.

Sanguinem humanum phiala incluſum ponderare grana 2853. 3. cum autem pondus phialæ fuerit granorum 967. quare ablato tali pondere ſimplex pondus ſanguinis granorum 1886.

Serum autem ſanguinis ſub eodem volumine, utpote eadem phiala ad amuſſim contentum, ponderabat grana 2770. ablato autem pondere phialæ ſimplex pondus ſeri erat granorum 1803.

Aqua denique noſtra communis eadem phiala incluſa ſub eodem volumine ponderabat grana 2716. a quibus detracto phialæ pondere ponderabat grana 1749.

Cum autem, ex corollario 3. prop. 2. Lib. 1. Phoronon. celeberrimi Viri ſemper laudandi Jacobi Hermani gravitates ſpecificæ corporum conſiſtat in proportione ponderum abſolutorum corporum eorundem ſub voluminibus æqualibus; cumque hujuſmodi ſingulorum fluidorum maſſæ idem phialæ ſpatium occupantes ſub eodem volumine habeantur, erit *gravitas ſpecifica ſanguinis ad gravitatem ſpecificam ſeri ſanguinei, ut pondus granorum 1886. ad pondus 1803.*

Et *gravitas ſpecifica ſanguinis ad gravitatem ſpecificum aquæ noſtræ Brixianæ erit granorum 1886. ad 1749.*

Pariterque *gravitas ſpecifica ſeri ſanguinei ad gravitatem ſpecificam ejuſdem aquæ Brixianæ erit granorum 1803. ad 1749.*

Ex hiſce colligendum quoque eſt, cum gravitates ſpecificæ corporum ſint denſitatibus eorundem proportionales, maſſam ſanguinis denſiorem eſſe maſſa ſeri ſub æquali volumine in ratione pariter 1886. ad 1803. ſimulque maſſam ſanguinis ſub æquali volumine cum aqua noſtra communi denſiorem eſſe eadem aqua communi in ratione 1886. ad 1749. pariterque maſſam ſeri ſanguinei ſub eodem volumine cum maſſa aquæ communis denſiorem eſſe eadem aqua in ratione 1803. ad 1749. fateor quidem, ut Illmus Boyleus quoque animadvertit, horum liquorum pondera ac denſitates juxta ætatis, ſexus, temperaturæ & loci differentias aliqualiter inter ſe differre; nihilominus hac data hypotheſi, qua aliqua proportio gravitatum in expoſitis liquoribus determinatur, facile juxta datas rationes accedere poſſumus ad alterius ſanguinis, alterius ſeri aut alterius aquæ communis gravitates ſpecificas & denſitates reperiendas, ut inde momenta ac vires aliorum fluidorum proportionaliter aſſequi poſſimus.

17. Hiſce præhabitis a ventriculo dextro expulſa ſanguinis uncia pulmonarem arteriam ingreditur, quæ pericardium egreſſa per utroſque pulmones diſſeminatur; ibi autem mirari eſt, quantum æſtimandus ſit pulmo, cujus ſolius gratia ex duobus cordis ſinubus unum,

(a) Coroll. prop. 68. ſecundi Tomi de motu Animalium.

unum, pro cæteris vero totius corporis partibus alterum tantummodo natura formavit; mirandum certe, cum ex hujus peculiari viſceris opere celebre illud conjugium celebretur, quo ſolida cum fluidis, & cum ſolidis fluidiſque, ſi non aerea, ſaltem luminoſa & ætherea in ſanguine copulantur: Ut autem motus ſanguinis per pulmones examinetur, ſuſpicari placeat (ut num. 3. dictum eſt) ſicut a ſiniſtro, ita pariter a dextro ventriculo fibrarum ope ſanguinem motu preſſionis impelli, eundemque preſſionis motum ſequi per univerſas pulmonares arterias, qui in venas pulmonares eadem lege traducatur: Exiens itaque ſanguis a dextro cordis ſinu pulmonarem arteriam ingreditur, & per hanc brevi quidem ſpatio horizontali quaſi pede procedit; ut autem ratio tranſitus ſanguinis per arteriam innoteſcat, juvat rimari talis arteriæ diametrum, quæ ex pluribus obſervationibus juxta lineam GH reperta eſt, methodo autem lineæ circini proportionum diviſa eſt linea GH in 14. partes æquales, ut ex his area quoque pulmonaris arteriæ innoteſcere facile poſſit: Sit itaque diameter GH (a) circuli quæſiti partium 14 = a; eritque quadratum diametri = aa partium 196. area ergo circuli quæſita (ſupponatur = x: cum ratio quadrati ad circulum ſit proxime ex Archimede *de dimenſione circuli* ut 14. ad 11. fiatque 14 = b. 11. vero = c. erit analogiſmus ut b. c : : a a. x; eritque per 16-6. Euclidis æquatio b x = a a c; & dividendo per b, fiet æquatio x = $\frac{aac}{b}$; cum autem quadratum a a ſit = 196; & c ſit = 11; erit productum aac = 2156; quod diviſum per b = 14, erit $\frac{aac}{b}$ = pariter 154. proxime, ſeu juxta methodum decimalium = 153. 860. pro valore quæſito quantitatis x, quæ plane oſtendit quantitatem areæ arteriæ pulmonaris e dextro ſinu mox egreſſæ, cujus diameter erat linea GH; itaque uncia ſanguinis a ventriculo expulſa, & per ſpatium repertæ ſectionis rarefacta urgebit æqualiter ſingula latera arteriæ; hæc autem omni parte æquabiliter dilatata reſtituet ſanguini in conſtrictione eandem quantitatem impetus; unde maſſa ſanguinis per hujuſmodi truncum pulmonaris arteriæ æquali aut quaſi æquali ſemper pede decurrenda erit: Cum autem truncus arteriæ in duos peculiares ac præcipuos ramos dividatur, quorum unus in dextrum, alter vero in ſiniſtrum pulmonem excurrat, vis impetus impreſſa ſanguini utrique pulmoni erit æquali ratione, aut quaſi æquali tribuenda. Ibi autem aliquantiſper ſtemus in anchoris obſervando motum ſanguinis per truncum arteriæ pulmonaris; enim vero ſæpe accidit prope baſin arteriæ, per longitudinem trunci excreſcentia polypoſæ carnis, aut eminentia tuberculi, quo caſu ſectio arteriæ imminuta tranſeunti ſanguini reſiſtentiam feret; Verum quia ibi reſiſtentia polypi objecta ſanguini non ſupponitur magna (mors enim brevi ſequeretur,) ſed ea tantummodo, quanta requiritur, ut polypoſa materies reſiſtentiam ferret ſanguini fluenti, ac ſi materies ipſa polypoſa in fluido ipſo ſanguineo ferretur; ideo cum reſiſtentiæ corporum contra fluidum ſint ut impreſſiones, ſeu ut percuſſiones fluidorum in objectum corpus, percuſſiones vero unius ejuſdemque fluidi ſint induplicata ratione celeritatum ejuſdem (b); ſuſpicari jure poteſt reſiſtentiam, quam affert talis polypoſa materies ſanguini fluenti unius, ejuſdemque texturæ & indolis, accedere quoque poſſe ad talem rationem duplicatam velocitatis ejuſdem ſanguinis: Quod ſi maſſa ſanguinis adeo impura, & heterogenea fuerit; ut portio ſanguinis, quæ una ſyſtole expellitur, diverſa ſit ab illa quoad denſitatem & velocitatem expulſa altera ſyſtole ventriculi cordis; tunc cum percuſſiones fluidorum diverſæ texturæ & indolis contra objecta & reſiſtentia corpora, ſint in ratione compoſita ex rationibus duplicata velocitatum & ſimpla denſitatum eorundem; etiam percuſſiones maſſæ ſanguineæ, denſitate & motu variæ, facile accedent ad talem rationem compoſitam ex duplicata velocitatum & ſimpla denſitatum; & conſequenter etiam reſiſtentiæ objectæ ſanguini a tali polypoſa materia variæ fient, accedendo diverſimode ad varias rationes compoſitas ex duplicata velocitatum & ſimpla denſitatum. Itaque cum hujuſmodi polypoſa materies talibus rationibus probabiliter opponatur ſanguini, communicata talibus rationibus reſiſtentia, impedimentum feret proximis aut ſuccedentibus quoque ſanguinis particulis, & conſequenter tota moles ſanguinis ibi lenteſcere coacta erit; quamvis autem lanteſcens ſanguis ultro progrediatur, nihilominus ex adepta tali lenteſcentia mole ſua intumeſcit, urgetque neceſſario magis latera canalis ex ea parte, quæ vacat impedimento; minus vero urgentur latera illa, utpote ſolidiora, quibus impedimenta alte adhærent, a quibus major fit momento ſanguinis reſiſtentia. Cum itaque latera arteriarum magis dilatentur ex una parte, quam ex altera, erunt quoque motus reſtitutionis eorundem pariter inæquales; quare ſanguinis non verſus lineam axis, ſed inclinata & tranſverſa directione motus irruet, ubi major inæqualitas dilatati canalis minorem fecerat fluenti ſanguini reſiſtentiam; Hæc arteriæ portio magis extenſa, cum a continuis ſanguinis vibrationibus arietetur, tandem aliquando objectam membranam lædere poterit timendo aneuriſmate. Ulterius ſæpe docet praxis aliunde etiam hujuſmodi morbum oriri potuiſſe; cum enim in unica ſanguinis uncia a dextro ventriculo expulſa, ratio momenti ſanguinis præternaturaliter moti talis aliquando ſit, ac tanta, ut naturæ legem ſuperet, tunc ſi canales inertem texturam aut fibrarum tenue robur ſortiti ſint, coacti erunt cedere valido niſu ſanguinis impellentis, & tandem aliquando cedente interiori tunica laxari ac rumpi; tale vitium in febribus evenire aliquando poteſt; etenim volumen ſanguinis a dextro cordis ſinu expulſum in ſtatu naturali, & volumen ejuſdem expulſum in ſtatu præternaturali haberi poſſunt, ut ſolida ſimilia, quæ inter ſe proportionem habent triplicatam laterum homologorum. Cum autem poroſitates ſeu interſtitia voluminibus interſperſa ſint lateribus ſolidorum homologis proportionalia: latera vero ſolidorum ſint in ratione ſubtriplicata eorundem, certe etiam pororum amplitudines, ſeu particularum ſibi invicem proximarum diſtantiæ, erunt inter ſe in ratione ſubtriplicata voluminum ſanguinis; Quamobrem cum in ſtatu naturali impreſſio voluminis unius unciæ ſanguinis contra objectas canalium membranas ſit facile viribus membranarum reſiſtentium proportionalis, proculdubio vi præternaturalis exaltationis dilatatis ultro particularum diſtantiis inter ſe, volumen talis unciæ ſanguinis augendoſeſe in ratione triplicata amplitudinum pororum ſeu diſtantiarum, quas habent particulæ ſanguinis proximæ inter ſe, impreſſionem efficiet contra canalium membranas altra vires ac momenta membranarum reſiſtentium; quare tandem aliquando tot violentis ac continuis percuſſionibus flagellatæ membranæ rumpi coactæ erunt. Ulterius hujuſmodi læſiones non parum augentur, ſi prior unda ſanguinis ſuccedenti reſiſtat pluſquam deceat, quo caſu cum ſuccedentis ſanguinis impreſſio non conſumatur tota contra priorem ſanguinis undam, juxta directionem longitudinis canalium, opus eſt majori ratione impetum ferri ad latera, quo major eſt reſiſtentia ſanguinis antecedentis; quare dilatatis ultro arteriæ lateribus fiet aneuriſmatis incrementum; præter hæc adeo aliquando vigent impedimenta, ut portio ſanguinis gravi regreſſu irruens in valvulam, ſuccedentem a dextro ſinu motum ſanguinis moleſte impediat gravi vitæ periculo; quin imo uncia ſanguinis traverſis præternaturalibus directionibus itura, quoties pervenerit, ubi truncus duos in ramos partitur, facile inæqualem ſanguinis quantitatem per unum pulmonem afferet, inæqualemque per alterum, ſummo reſpirationis incommodo, ob inæqualia pulmonum pondera & manifeſtam pulſuum inæqualitatem.

18. Præterlapſo itaque majori trunco fluit ſanguis per utrunque pulmonem juxta duorum ramorum directiones, cum autem unus pulmo alteri æqualis, aut quaſi æqualis naturaliter eſſe debeat, facile quantitas ſanguinis expulſa in dextrum pulmonem probabiliter futura erit cæteris paribus æqualis, aut quaſi æqualis quantitati ſanguinis expulſæ in ſiniſtrum, & conſequenter ſemiuncia ſanguinis per unum, & ſemiuncia per alterum ferenda erit; pariter ſi vis impetus dextri ventriculi eadem ſit, quæ ſemiunciam ſanguinis per unum, & ſemiunciam per alterum pulmonem æquali ſemper momento impellat, erit ſpatium decurſum a ſemiuncia ſanguinis per ramum arteriæ pulmonaris in uno pulmone æquale cæteris partibus ſpatio decurſo a ſemiuncia ſanguinis per ramum arteriæ pulmonaris in altero pulmone; quapropter ex immortalis Galilæi demonſtratis *de motu æquabili*, duæ ſemiunciæ ſanguinis eodem impetu cordis impulſæ decurrent cæteris paribus ſpatia quoque æqualia inter ſe; & conſequenter, cum quantitates motus aut impetus fluidorum habeant (b) rationem compoſitam ex duplicata velo-

(a) Figur. 1.

(a) Ex corollar. prop. 42. Phoron. Herman.

(b) Per prop. 31. Hermanni Phoron.

velocitatum, ſimpla denſitatum & ſimpla foraminum, e quibus erumpunt, certe cum duæ ſemiunciæ ſanguinis ſint æquales, & velocitates ipſis impreſſæ ab eodem momento dextri cordis ſinus ſint pariter inter ſe in ratione æqualitatis, foramina vero vaſorum unius pulmonis ſupponantur naturaliter æqualia, aut quaſi æqualia foraminibus vaſorum alterius pulmonis; etiam quantitates motus ſeu impetus unius ſemiunciæ ſanguinis æquales futuræ erunt quantitati motus alterius ſemiunciæ ſanguinis; quare etiam aſcenſus & deſcenſus ſanguinis tranſeuntis per foramina in uno æqualis probabiliter erit, cæteris paribus, aſcenſui & deſcenſui ſanguinis tranſeuntis per foramina æqualia in altero pulmone; & conſequenter peripheria unius pulmonis decurretur per arterias pulmonares, ac peripheria alterius pulmonis per arterias ſibi homologas; quapropter ab arteriis, in paritate circumſtantiarum, æqualis aut quaſi æqualis quantitas ſanguinis in venarum pulmonarium orificia effundetur, & ab iis in ſiniſtrum ventriculum, æquali aut quaſi æquali ratione deferenda erit. Verum ſi fluidi vitio (ut in pleuritide & peripneumonia ægre curatis cæteriſque generibus morborum pectoris ſæpe experimur) major quantitas ſanguinis per unum pulmonem, minor vero per alterum excurrat, tunc cæteris paribus quantitas motus in uno, major erit quantitate motus in altero; ſicque cum rationes compoſitæ ex duplicata velocitatum, ſimpla denſitatum & ſimpla foraminum, e quibus erumpunt, multum inter ſe differant, gravior pulmo & fluidis ponderoſior motum diaphragmatis ob coſtas ex ea parte minus elevatas quodammodo impediens, inſpiratio fiet imminuta, & alto lateris pondere laborioſa reſpiratio. Ulterius ſæpe oſtendit Anatome unum aliquando pulmonem coſtis plus juſto alligari, alterum vero non ita; quamobrem cum alligatus pulmo non poſſit ea libertate moveri, ac dilatari, qua alter ſolutus ac liber; manifeſtum eſt, in alligato pulmone impetum impreſſum ſanguini refrangi debuiſſe, & quantitatem ſanguinis non æquabili velocitate deferri; ſic majus neceſſario in organo pondus cum inæquali ac difficili reſpiratione & graviori decubitu, hominem lædet; pariter quotieſcunque pleuritis aut peripneumonia contingunt, pars pulmonis inflammata moram facit ſanguini tranſeunti; ſic tantum adeſt impedimentum ſanguini advenienti, quantum antecedens in ſanguine eſt in parte inflammata; ſic cum non perſeveret ea ratio æquilibrii inter motum ſanguinis antecedentis, & motum ſubſequentis, oportet ſanguinem ratione motus, quantitatis, momenti & temporis a ſtatu naturali & ratione æquabilitatis recedere; unde inæqualitates pulſuum, intermittentiæ & palpitationes ſæpiſſime evenient.

19. In hoc motu ſanguinis per ramos arteriæ pulmonaris, patet obſervante Diemerbrockio (pag. mihi 412.) hujuſmodi ramos, *per totam veſicularum ſubſtantiam inſtar artificioſiſſimi retis una cum vena pulmonari decurrere mutuis inter ſe anaſtomaſibus*. Hoc ipſum primo obſervaverat immortalis Malpighius; epiſtola enim ſecunda de pulmonibus aſſerit: *Tanta eſt horum vaſculorum divaricatio, dum hinc inde a vena & arteria prodeunt, ut non amplius vaſis ordo ſervetur, ſed rete conflatum ex duorum vaſorum productionibus appareat*. Quanam autem ratione hoc a natura factum ſit, licebit nobis conjectari impoſterum: Interim obſervandum eſt, pulmonarem ſubſtantiam jugulum verſus anguſtiorem eſſe, verſus vero coſtas ſpurias extenſiorem & ampliorem; verum cum tam anguſta portio, quam extenſa ſuis proportionaliter vaſibus donetur, colligi poteſt, vaſorum quoque ramificationes cæteris paribus pauciores eſſe verſus partem ſuperiorem, numero vero majores verſus inferiorem; & ſane cum thoracis portio verſus coſtas ſpurias majori circumſcribatur ſuperficie, portio vero thoracis verſus jugulum a minori ſuperficie dimetiatur; fas eſt quoque, contentum pulmonem verſus coſtas ſpurias majoris eſſe ſuperficiei, minoris vero jugulum verſus; cum autem pulmonum veſiculæ undequaque, tam ſurſum, quam deorſum effuſæ ſint, ſuſpicandum eſt, majorem amplitudinem pulmonaris ſubſtantiæ verſus partes inferiores oriri, & a quantitate majore veſicularum, & a majori ramificatione ac peripheria vaſorum; huic animadverſioni favet Archibaldus Pitcarnius, (*a*) aſſumit enim pectus tanquam ſphæroidem, cujus minor diameter ſit digitorum 15. major vero digitorum 20.; cum autem ſphærois a minori diametro aſcendendo verſus majorem axem ſemper proportionaliter decreſcat, colligendum putavi, capacitatem pectoris, (juxta ſuppoſita a celeberrimo Auctore) verſus jugulum, in quo deſinit major axis, eſſe anguſtiorem, verſus vero coſtas ſpurias, in quibus deſinit minor axis, eſſe ampliorem; quapropter jure haberi poteſt, amplitudinem pulmonum verſus coſtas ſpurias majorem eſſe illa, quæ verſus jugulum elevatur; major itaque vaſorum & veſicularum numerus ac peripheria inferiorem pulmonum partem, minor vero ſuperiorem ambit; hinc elevatio thoracis ſenſibilior in inferiori, in ſuperiori vero jugulum verſus debilior ac tenuior reperitur; Hinc gravi actione angitur animal, quoties in hepatitide pondus hepatis inflammati diaphragma & finitimas coſtarum appendices trahit inferius; coſtæ ſiquidem & diaphragma tenuiſſimo motu elevatæ, minuſque quam par eſt, ſpatium verant, quo pulmonares veſiculæ inferiores ad majores ſuperficies extendantur, ut neceſſaria libertate moveantur, opportunum aerem ſuſcepturæ; quapropter dimidiata reſpiratio & altus angor pectus opprimunt.

20. Fluit itaque ſanguis ſurſum & deorſum ex utraque pulmonum parte, & a majoribus ramis traducitur in minores, minimaſque ramificationes, uſque dum minimi arteriarum rami facta cum minimis venarum luminibus deoſculatione ſanguis ab arteriis faciliime in venas affluat; Huic autem motui ab arteriis in venas, nontantum auxilio eſt momentum cordis ſanguinem impellentis, verum etiam clarum eſt, quod dilatato thorace ſequatur ſtatim oblatio reſiſtentiæ, quam depreſſæ coſtæ & laxatum diaphragma contra ſuperficiem extimam pulmonum exercent; ideoque cum ad fauces præſto ſit aer, vel ſuo pondere, vel elaterio potens ingredi, quotieſcunque auferuntur reſiſtentiæ, ſequitur, aerem tota vi irruere in pulmones, eoſque quantum poteſt aperire: præterea conſtat ex Anatome, intra areas reticulares vaſorum, & circum vaſa ipſa ſanguifera adeſſe bronchiorum veſiculas, quæ ſphæricam quaſi ſuperficiem æmulantur aere inſpirato: cum enim pulmo debuerit eſſe viſcus aeri excipiendo deſtinatum, certe opus fuerat, naturam veſiculis quaſi ſphæricis uti debuiſſe, ut aerem majori quantitate exciperet; cum enim ſphæra ſit quibuſcunque figuris iſoperimetris capacior, etiam veſiculæ quaſi ſphæricæ proportionaliter multum aeris ſupra ceteras figuras ſibi iſoperimetras erunt ſuſcepturæ; ſic in phthiſi & hydrope pulmonum laxatis nimium ac flaccidis pulmonaribus veſiculis difficultas reſpirationis & gravis anhelitus fiunt, eo quia flacceſcentes nimium veſiculæ, a quaſi ſphærica figura, ad quaſi ſpheroidem tranſeunt; cum autem hæc ſphærois talis ſphæræ iſoperimetra minus capax ſit, ut inferius conſtabit, ideo nimium laxatæ veſiculæ quaſi ſphæricæ pulmonum, & quaſi ſphæroideam figuram adeptæ minus aeris excipient, quam par eſt, unde tot incommoda evenient vitio reſpirationis: Ulterius pulmo debuerat eſſe viſcus leve & facile mobile, quare quaſi ſphæricis veſiculis dotari debuerat; etenim cum ſphærica corpora in punctis ſe tangant, etiam veſiculæ quaſi ſphæricæ punctualem quodammodo contactum ſervaturæ erunt inter ſe; quare interſtitia & areas quamplurimas neceſſario relinquent, a quibus facile levitas major corporis exoriri poteſt, quæ certe non haberetur, ſi corpora illa veſicularia ſub alia figura in planis ſe tangerent, a quibus cum multo pauciores areæ & interſtitia relinquantur, certe in tam majori planorum adhæſione, & conſequenter in tam minori interſtitiorum numero gravitas & pondus viſceris ſupra modum augeretur; & ſane grave eſſet experiri moleſtiam reſpirationis, quoties nerveum illud ligamentum a Malpighio detectum (*b*) veſicularum parietibus alligatum convulſivo motu criſparetur; ſic enim veſiculæ relicta ſuperficie quaſi ſphærica non amplius in punctis, ſed quodammodo mutata figura in planis coguntur ſe tangere, factum inde, ut minus aeris excipiant & minora fiant interſtitia veſicularum, unde viſceris pondus gravius feret faſtidium reſpirationis.

21. Cum itaque pulmo & naturali, & ſæpe præternaturali motu moveatur, quo pulmonares veſiculæ figuram quaſi ſphæricam facile invertunt, ſphæroideam quaſi ſuperficiem quodammodo acquirentes, non ineptum erit utriuſque capacitates, quantum fieri poteſt, dimetiri, ut quantitas aeris in quaſi ſphærica, & quantitas ejuſdem in quaſi ſphæroidali veſicula proxime inno-

(*a*) Diſſertatione de cauſis, quibus fluit ſanguis per pulmones.

(*b*) Epiſtola prima de Pulmon. ad Borellum.

innoteſcant, ut pulmonarium morborum natura, quantum poſſibile eſt, aperiatur; placeat itaque ſupponere (a) Fig. 2. veſiculam quaſi ſphæricam ABCD (a) cujus diametrum AB ſit partium minimarum 6. certum eſt ex geometricis uſu decimalium, hujuſmodi ſphæram ABCD eſſe proxime partium minimarum cubicarum 1130976. modo ſupponatur, eandem quaſi ſphæricam veſiculam, aut convulſione, aut morboſa laxitate, taliter deprimi, aut contrahi, aut laxari, ut diameter AB partium minimarum 6, reducatur in diametrum FG. (b) partium minimarum 4. certum eſt ea ratione, qua partes oppoſitæ diametri AB in hujuſmodi ſphera ABCD invicem accedunt ſub minori diametro partium minimarum 4. reliquas partes oppoſitas C & D æquali ratione a ſe invicem recedere, quare diameter EH (b) fiet partium minimarum 8. ſic quaſi ſphærica ve- (b) Fig. 3. ſicula ABCD in quaſi ſphæroidem FEGH converſa erit ex geometricis proxime partium minimarum cubicarum 67.0208. cum autem contenta corpora ſint cæteris paribus in ratione corporum continentium, palam eſt in veſicula quaſi ſphærica contentas partes minimas cubicas aeris, eſſe proxime ad partes minimas cubicas aeris contentas in veſicula quaſi ſpæroidali ſphæræ quaſi iſoperimetra, in ratione numerorum decimalium 113. 0976 ad 67. 0208; quare talis ſphæroïs continens, minus continebit particularum aeris, quam hujuſmodi ſphæra defectu partium minimarum cubicarum 46. 0768. proxime; Quamobrem cum defectus & vitium unius veſiculæ quaſi ſphæricæ tranſeuntis in quaſi ſphæroidem, omnibus veſiculis pulmonum convenire aliquando poſſit, quis non videt quantum aeris detrahendum ſit, quoties univerſa pulmonum regio, aut convulſione contracta, aut preſſione depreſſa, aut flacciditate laxata, ut in hecticis, & hæmoptoicis, tam gravi defectu laboraverit? Quamobrem cum opportunis naturæ operibus ea quantitas aeris neceſſaria fuerit, quæ a quaſi ſphæricis veſiculis contineri debuerat, manifeſtum eſt; a ſola quantitate aeris in quaſi ſphæroideis veſiculis collecta naturam neceſſario pati, & gravi aſthmate facile deficere debuiſſe. Hiſce expoſitis, liceat tantillum ſuperſedere nonnulla prius expoſituro actionibus pulmonarium veſicularum neceſſaria; etenim quoniam pulmo viſcus eſt, quo aer inſpirando excipitur, & expirando expellitur, & cum ab aeris momento, tam ſanitas, quam morbus foveri facile poſſint, opportunum eſt ibi nonnulla de viribus elaſtici aeris in pulmones conjectari, ut juxta noſtrum inſtitutum morborum pulmonarium ſemina inquirantur. De elaſticitate ſeu viribus aeris & reſiſtentia, ſummi viri toto orbe celeberrimi, Iſaacus Nevvtonus, & Guilielmus Leibnitius mira docuerunt; poſtea vero Jacobus Hermannus immortali ſemper laude decorandus, aliique doctiſſimi Viri, inter quos ſummi nominis vir Joannes Polenus, cui multum debeo, majora de viribus aeris experti ſunt; Inde Michelottus toties laudatus tantorum virorum ſententias ſecutus refert (*pag.* 148. *de ſeparatione fluid. in corpore Animali;*) *aerem eſſe fluidum grave atque elaſticum, quod comprimi poteſt in ſpatia, quæ ponderibus comprimentibus proportione reſpondent: ideoque talis naturæ, ut ejus denſitates viribus comprimentibus, ſeu elaſticitatibus quamproxime proportionales exiſtant;* Addit autem *quamproxime*, eo quia ſummi & incomparabiles viri Jacobus Bernollius, *de gravitate aeris;* & Joannes pariter Bernollius, *de motu muſculorum pag. mihi* 23. analytice oſtendunt, *denſitates aeris eſſe quidem elaſticitatibus proportionales in aere tamen parum denſo; cæterum in aere multum denſo elaſticitates in majori ratione creſcere, quam denſitates*. Inſpirato itaque aere per tracheæ fiſtulas elevantur coſtæ, diaphragma deprimitur, & pectoris cavum neceſſario ampliatur; ſic quæcunque veſiculæ pulmonares amplexu aeris quaſi ſphærice turgeſcunt; portio itaque aeris, quæ inferiorem pulmonum partem occupat, cum neceſſario preſſionem aeris ſuperiores partes occupantis ſucceſſivo veſicularum dilatatarum continentium contactu quodammodo pati conetur, inferior aeris quantitas ſuperiori proculdubio aliquantulum denſior fiet; quamobrem cum denſitates ſint elaſticitatibus aeris quamproxime homologæ, cumque veſicularum inferiorum numerus multo major ſit numero ſuperiorum, (ut n. 19. innuimus) certe vis aeris inferiores veſiculas occupantis multo major erit vi illius, qui in ſuperioribus veſiculis jugulum verſus continetur; quare facile crederem, initium exſpirationis juvari non parum a vi aeris inferioris magis denſi ac compreſſi, & conſequenter magis elaſtici ſuperiores veſiculas urgentis; etenim hujuſmodi ratio aeris inferioris, cum ulterius, pulmonibus naturaliter ſe habentibus, preſſionem pati non poſſit a ſuperiori ſuperincumbente ac ſupranitente, nec ultro denſior fieri debeat, opus eſt, inferiorem magis compreſſum urgere debuiſſe ſuperiorem aerem, ea videlicet ratione, qua prius ſuperior inferiorem compreſſerat; cum autem ſuperior aer, prout minus denſus, & ratione pauciorum veſicularum quantitate minor ſit, minorem propterea feret reſiſtentiam actioni & viribus majoribus elaſticis aeris inferioris; idcirco inferior aer valide urgendo, magiſque dilatando contingentes veſiculas, & ab his communicato proximis tangentibus & ſuperioribus veſiculis ſucceſſivo contactu, ſuperior aer ab inferiori valido niſu per bronchiorum foramina verſus aſperam arteriam aperta foras expelli debebit, ut tandem aliquando inferior quoque aeris portio completa exſpiratione ſucceſſive eliminetur; ſic tali methodo aeris operantis, inſpiratio & expiratio reciproco & naturali motu exercentur; Verum ſi viribus aeris inferioris ſuperiorem valide urgentis opponatur materia quædam lymphatica, aut alterius generis e glandulis tracheæ decidens, quæ bronchiorum foramina obſtruat, tunc cum exitus aeris ſuperioris expellendi ab elaſtica vibratione inferioris ægre fieri poſſit, reſiſtentiam feret impulſui inferioris; quapropter oppoſitis viribus corporum contraoperantium grave aſthma fiet, aliquando hæmoptyſis, aliquando vero retardato motu ſanguinis pulmonum inflammatio.

22. In hac re quærens actionem & momentum exſpirationis, alte miratus ſum legens ex ſupputationibus Bernollianis a Clariſſimo Michelotto relatis, dilucideque explicatis, actionem & momentum fortiſſimæ exſpirationis, qua aer non ſolum ratione ſuæ elaſticitatis, verum etiam opere muſculorum thoracis & diaphragmatis per laryngem expellitur, tam magni momenti eſſe, ut colligat Celeberrimus Auctor; *Velocitatem aeris fortiſſimo ſpiritu per laryngem expulſi abſolvere poſſe eodem illo tempore unius minuti ſecundi pedes* 390. *id eſt* 400. *pedes, id quod ita intelligi velit, nimirum aerem ex ore impulſum, niſi ſtatim diſſiparetur, ſed uniformi cum velocitate, quam primo inſtanti habet, pergere poſſe ſingulis minutis ſecundis, vel ſingulis arteriæ pulſibus excurrere* 400. *pedes Pariſienſes*; quam ſententiam ulterius confirmat Epiſtola, quam magnus vir Joannes Bernollius Clariſſimo Auctori conſcripſerat; verum mirari deſii, ut animadverti Bernollium & Michelottum de fortiſſima, non autem de placida, lenique exſpiratione ſermonem habuiſſe; Ad ſuperiora itaque redeundo, certum eſt, actionem inſpirationis & expirationis magnum opus eſſe, ut natura fluidorum leges opportune regat; inſpirato enim aere pulmonares veſiculæ ſuperficiem quaſi ſphæricam obtinent; exſpirato vero aliqualiter connivent, & laxatis quodammodo fibrarum ordinibus a quaſi ſphærica, ad quaſi ſphæroidalem ſuperficiem leniter declinando deveniunt; hoc autem motu reciproco veſicularum, venæ & arteriæ veſiculis circumſcriptæ, in inſpiratione comprimuntur, in exſpiratione laxantur; ſanguis itaque contentus inſpirando magis ſtringitur & atteritur, attritus vero ſuccedente exſpiratione particulis, quibus componitur, opportune miſcetur; hæc autem attritio ſive reſolutio neceſſaria eſt, chylus enim mox ſanguini aſſociatus, nunquam debita agitatione, miſtioneque opportuna perfici poterit, niſi veſicularum pulmonarium oſcillatorio motu circumpoſita vaſa elaſtice urgeantur; Licet vero celeberrimus Alphonſus Borellus (a) impoſſibile, aut ſaltem difficillimum cenſeat, partes ſanguinis heterogeneas quantumvis attritas ac reſolutas in pulmonibus inter ſe commiſceri, anguſtiſſimorum canaliculorum culpa; nihilominus immortalis Malpighius totis viribus in opere poſthumo pag. mihi 14. Borelli ſententiam ſtudet evertere, attritionem corporum & debitam miſtionem in pulmonaribus vaſculis poſiturus; Quotieſcunque autem agitatio, attritio & opportuna mixtio corporum in canalibus pulmonum ſatis apte exequatur opere præcipue elaſticitatis aeris, veſiculas & conſequenter circumſepta vaſcula reciproco motu dilatantis; proculdubio ex Malpighio ſuſpicari ulterius poſſem, motum quoque ſanguinis per pulmonaria vaſa ad ſpiralem aut quaſi ſpiralem inclinandum eſſe, (ut num. quoque 7. indicatum eſt;) Inquit etiam immortalis Auctor eodem opere poſthumo loco citato: *His accedet ſanguinem in pulmonibus duplici motu agitari, a corde videlicet, & ab elatere aeris*, aut adderem ego, ab elatere veſicularum, ſi non placeat, aerem in pulmonaria vaſcula ſanguifera trajicere cum Malpighio; *primo*.

(a) Pag. 108. ſecundi Tom. de motu Animalium.

primo motu natura tentat motum rectum, in ſecundo fiunt ex laterali compreſſione motus contrarii a circumferentia ad centrum, unde motus rectus perturbatur, quare ex his neceſſario ſequitur mixtio, & attritio particularum ſanguinis; Cum autem ex duobus hiſce motibus eodem tempore exercitis, quorum unus rectus eſt, transverſalis alter, neceſſario componatur motus quidam ex utroque motu compoſitus, qui neceſſario ex mechanicis inclinatus eſt & obliquus, videlicet quaſi ſpiralis; conjectari licebit, motum ſanguinis per pulmonaria vaſa accedere poſſe ad motum quaſi ſpiralem, vi cujus quoque felicius reſolvuntur & atteruntur corpora, & attrita debite miſcentur; quidquid ſit tamen de hoc.

23. Conjectari liceat actionem inſpirationis & exſpirationis non fieri tantummodo a motu muſculorum intercoſtalium, actione diaphragmatis & opere elaſtico veſicularum pulmonarium; verum etiam adjuvari a motu periſtaltico vaſorum reticulariter poſitorum circa pulmonares bronchiorum veſiculas; Enimvero autopſia conſtat, fibras omnes, & multo magis vaſa quælibet ex fibris nerveis, muſcularibus & membranoſis elaborata periſtaltico motu dotati; hujuſmodi autem periſtaltici motus artificio fibræ omnes poſt ſtatum naturalis elongationis, intra ſeſe contrahuntur & reſipiſcunt; quæ actio arteriis quoque & venis naturaliter accidit: & ſane clariſſimus Lyſter (a) omnia prius edocuit, inquit enim: *Pulmonum vaſa propter æqualem connexionem cum bronchiis extendi & ampliari & ſimiliter abbreviari & conſtringi*. Deinde vaſorum pulmonarium abbreviatio aliunde fieri poteſt; vaſa enim pulmonaria modo ingrediente aere erecta ſunt & extenſa, poſtmodum egrediente aere inflexa & inclinata laxantur & decumbunt; Vaſa itaque arterioſa pulmonaria cum venoſis retis in modum efformata placeat primo obſervare juxta naturalem longitudinem, poſtmodum vero intra ſeſe contracta & abbreviata, ut exigit naturalis actio motus periſtaltici: Itaque ſupponatur arteria O
(a) Fig. 4. D C, (a) quæ venæ C M O retis in modum unita ſit in punctis connexionis O & C; ſintque ambo vaſcula juxta rationem naturalis altitudinis O D & C M; naturalis vero latitudinis D C & M O deſcribantque ſimul unita quadrangulum rectangulum O D C M. Poſtmodum opere motus periſtaltici reciproca actione vaſcula hæc contrahantur, & abbrevientur; ita ut rectangulum O D C M contrahatur in rectangulum E D C F minoris altitudinis; ut evidenter in motu lumbricorum hujuſmodi actiones facile obſervamus; certum eſt, veſiculas pulmonares contentas in ſpatio rectanguli O D C M majoris altitudinis eo tempore, quo ſpatium hoc contrahitur, in ſpatium rectanguli E D C F minoris altitudinis non parum conſtringi, & contractis quoque latitudinalibus vaſculis multum contrahi ac minui ſpatia rectangula, quare aer neceſſario per aperta bronchiorum foramina verſus aſperam arteriam educendus erit.

24. Supponatur modo alter caſus abbreviationis & contractionis, nempe arteriam O C D, & venam D
(b) Fig. 5. M O (b) retis in modum inter ſe unitas in punctis connexionis O & D, mutatiſque angulis deflecti & inclinari, ita ut eadem vaſcula deſcribant rectangulum rhomboideum F C D B priori O C D M iſoperimetrum, producaturque recta F B. in E; manifeſtum eſt ex geometricis rectangula F C D B & E D C A cum ſint ſub eadem baſi D C, & inter eaſdem parallellas
(c) per 35 1. Euclidis. D C, & E B F eſſe inter ſe æqualia; (c) ſed rectangulum E D C A minus eſt rectangulo O C D M, eo quia ſub æqualibus O M & D C latitudinibus rectangulum O C D M majoris eſt altitudinis, rectangulum vero E D C A minoris eſt altitudinis: ergo etiam rectangulum rhomboideum F C D B licet rectangulo O C D M iſoperimetrum, minus erit rectangulo O C D M; quare etiam in hoc caſu vaſa reticulariter poſita, quotieſcunque a poſitione recta ſpatii rectanguli O C D M devenerint ad poſitionem inclinatam, aut inflexam ſub ſpatio rectangulo F C D B, inſcriptas, contentaſque veſiculas pulmonares neceſſario compriment, aeremque contentum foras expellent; quamobrem ex his utroque modo facile licebit arguere vaſa arterioſa & venoſa pulmonum, figuram retis componentia, quotieſcunque extiterint in ſtatu naturalis elongationis dilatationi veſicularum contentarum, inſpirationi videlicet aperte conferre; in ſtatu vero contractionis aut inclinationis vaſorum contractioni veſicularum ſeu exſpirationi facile auxilio futura eſſe; Quoties itaque in vaſis pulmonaribus organico vaſorum vitio elaſtica actio, aut imminuta ſit, aut ablata; tunc deficiente opportuno impetu contra objectas bronchiorum veſiculas exſpirationem quoque infirmari neceſſarium eſt; quapropter cum ob imminutam exſpirationem tota aeris quantitas nondum fuerit e bronchiis egreſſa, ſuccedente poſtmodum inſpiratione, minor aeris quantitas pulmonares veſiculas ingredi poteſt; unde defectu corporum opportune elaſticorum minor motus agitationis, attritionis & mixtionis in particulis ſanguinis, & iners motus in organis pulmonaribus naturalem & neceſſariam reſpirationem enervant: Colligendum itaque, bronchia motu inſpirationis urgere vaſa ſanguifera, & reciproce vaſa compreſſa ſua vi elaſtica æqualem & proportionalem impetum in bronchiorum veſiculas reſtituere; ex his ulterius conjectari licebit, in extremitatibus & peripheria pulmonum ſedem legitimæ pleuritidis ponendam eſſe, eo quia, cum in peripheria pulmonum minora, aut minima ſint vaſcula, quorum momentum proportionaliter tenue eſt ac leve; ſi vitio inſpirati aeris, aut ſeri defluxi e lymphaticis vaſibus pulmonares veſiculæ ad majorem ſuperficiem dilatentur; tunc cum ſectiones minimarum arteriarum & venarum ea ratione ſtringantur, qua veſicularum ſectiones magis extenſæ fuerint; certe veſicularum dilatatio aliquando tam magna fieri poterit: ut minimæ illæ arteriæ ac venæ omnimode claudantur; idcirco impedito ſanguinis circulo in extremitate ac peripheria pulmonum, ibi fiet radix futuræ inflammationis, *legitimæ videlicet Pleuritidis* origo & baſis; Verum cum vaſa majora pulmonum ſectionibus majoribus donata quoque ſint, majorique momento diteſcant, a veſiculis circumpoſitis quantumvis ſupra legem dilatatis, aut a præternaturali momento aeris, aut a copia ſeri defluxi non adeo ſtringentur, unde horum vaſorum ſectiones non graviter impedient, quin ſanguis convenienti libertate poſſit effluere; cæterum ſi gravi fato in majoribus quoque canalibus maſſa ſanguinis aut vitio ſeri, aut organi incipiat lentiori pede incedere, tunc graviori reſpiratione & anguſtia gravior quoque morbus emerget, quem *Peripneumoniam* poterimus nuncupare. Itaque pluries ſuſpicatus ſum, veram pleuritidem a peripneumonia ratione loci tantummodo differre, eo quia in legitima pleuritide in minoribus præcipue, minimiſque pulmonarium canalium ſectionibus ſanguinis motus impediatur: in peripneumonia vero in majoribus quoque canalibus lenteſcat; ita tamen ut utriuſque morbi ſedes ſit ipſe pulmo; Ex his clarum eſt, quam facile tranſitus fieri poſſit a vera pleuritide ad peripneumoniam, eo quia quoties ſanguis lenteſcere, aut impediri incipiat in extremis vaſculorum finibus ſive peripheria pulmonum, opus eſt, ſanguinem ibi lenteſcentem advenienti novo ſanguini impedimentum eſſe allaturum, ſicque communicato canalibus quoque majoribus ipſo ſanguinis impedimento parari quoque poterit facilis via ad peripneumoniam elaborandam; quare licebit ſuſpicari, *Spuriam Pleuritidem* vere non in pulmone, ſed extra pulmonem, in muſculis videlicet reſpirationi inſervientibus, aut intra muſculos & pleuram ponendam eſſe, ut frequentes cadaverum ſectiones palam oſtendere viſæ ſunt.

25. An autem particulæ aeris per bronchia excurrentes ſanguinem ingrediantur, nondum adhuc a dimicantibus Anatomicis & Philoſophis determinatum eſt; certum tamen eſt, aereas particulas ſanguini adeſſe, ut evidenter impoſito ſanguine in machina Boyleana clare innoteſcit, ibique elaterium ſuum exercet; hæ fortaſſe cum fuerint chylo commixtæ, facile in ſanguinem traductæ fuerunt; Malpigius tamen licet ingreſſui aeris in pulmones aſſentiri videatur; nihilominus non aerem abſolute, ſed probabilius putat, *quid latitans in aere & aqua etiam ſumme mobile & activum ſeparari, quod fortaſſe luminis naturam ſapit; ex urina enim, quæ eſt portio ſanguinis luminoſum corpus coruſcans, famamque concipiens extrahitur, ut patet in Phoſphoro Nobiliſſimi Boylei. Oper. Poſth. pag.* 16. Sed hæc mira non ſunt; ante enim Malpigium non ab aere & aqua tantum luminis particulas educi creditum eſt; verum celeberrimus Pater Grimaldus Societatis Jeſu ſemper laudandus *prop.* 47. *n.* 1. *de Luce & Lumine*, in putrido ligno, noctiluca & vermibus mirandam vim ad producendum lumen eſſe docuit; inquit enim: *Gratis & immerito ſuſpicaretur aliquis, quod modicus ignis, aut lignum putridum & noctiluca, aliudve ſive animalculum, non habeat facultatem gignendi in ſe lumen, illudve ad multorum milliarium diſtantiam ejaculandi tanto impetu, ut citiſſime ac per lineas ſemper rectas procedat, tum*

(b) Diſſertatione de Humoribus pag. 20.

dire-

directe, tum reflexe, tum denique refracte. Clariſſimus quoque Valliſnerius tot meritis ubique celeberrimus, tum in Italia, cum in Indiis aliquas cicindelas mihi indicare dignatus, eſt (a) quæ multum luminis ejaculantur; quare tanti præceptoris teſtimonio fretus facile credidi, quæ tam celeberrimi viri antea docuerunt. Sed relictis his, licet intento noſtro opportunis, redeo ad Malpigium, qui in noctilucæ obſervationibus Angelicanæ ſocietati traditis, notat concavitatem binis ultimis inciſuris noctilucæ excitatam, ſucco quodam repleri, qui fons eſt luminis: *Malpigius in Oper. Poſth. pag.* 85. Quamobrem ex his non mirabor, ab aere etiam & aqua ſanguinis animati animalis, pulmonum opere, ſeparari quoque luminoſa corpuſcula & per pulmones in maſſam ſanguinis ejaculari, ibique hanc inteſtinis motibus agitari; etenim cum luminoſæ particulæ mobiliſſimæ ac tenuiſſimæ ſint, veſicularum pulmonarium foraminula ſubire facile poſſunt, & in tangentia venarum & arteriarum vaſcula eadem lege penetrationis introire; verum ingreſſæ citiſſimo motu objecta fluidorum corpora valide urgent, totumque ſanguinem inteſtina ac multiplici agitatione ſuccutiunt; ex his fortaſſe luminoſis corporibus ſanguinem ingreſſis, parum, aut minimum refractis alte rubeſcit in pulmonibus ſanguis, quam ruboris indolem nitro aereo fortaſſe minus recte clariſſimus Mayovius adſcripſerat; Scio quidem in chymicis ſalia volatilia, ſi cum ſulfureis ſpiritibus opportuna mixtione digerantur, tincturam quoque rubicundam induere, quæ præcipue in ſanguine pulmonari ex ſimilium corporum debita mixtione poteſt contingere; nihilominus cum hujuſmodi phænomena, quæ ad colores ſpectant, luminoſis corporibus præcipue debeantur; propterea in hac re pro particulis luminis ab aere ſeparatis per pulmones, & in ſanguinem ingreſſis Malpigii ſententiæ facile aſſentirer; Hinc ſuſpicandum eſt, in cœnoſo aere & impuro ſanguine minus lucis, minuſque particularum luminis adeſſe, quarum vi particulæ ſanguinis & lymphæ minus agitatæ coguntur imminuta agitatione, attritione & mixtione lenteſcere; Hinc inflammationes, hydrops pectoris, aut læſio reſpirationis paulatim accedunt; quidquid ſit tamen de ingreſſu aeris in pulmones, certum eſt, a vitiato, aut peſtilenti aere brevi tempore ſanguinem vitium trahere, innumeram timendorum morborum familiam allaturum, quin imo non tenuis malorum numerus ab aere quoque nimis elaſtico, aut nimis compreſſo ſortitur. Enim vero ſi forte contingat pulmonares veſiculas mulctatas eſſe materia quadam e glandulis tracheæ decidua, in bronchiis lenteſcente; ut in aſthmate humido; aut ſpaſmodice contractas eſſe in minores areas; ut in aſthmate ſicco: tunc debita quantitas aeris a dilatatione naturali thoracis impulſa in pulmones, cum non tota placide contineri, aut libere vagari poſſit intra pulmonares veſiculas, fas eſt, eam quantitatem aeris intropulſam denſiorem fieri, nimiſque compreſſam detineri in veſiculis: velut in ſtatu violento; ibi autem cum denſitates ſint elaſticitatibus quamproxime in ratione homologa, cumque vis elaſtica compreſſi aeris otioſa diu permanere non poſſit, validiori niſu, quam par eſt, urgebit & vim faciet contra vaſa circumjacentia, vi cujus canalium ſectiones imminutæ fient; unde libertate ſanguinis circulantis aut impedita, aut imminuta, factoque motu ſanguinis aſymmetro, laborioſa & gravis ſuccedet reſpiratio, & pericula inflammationis & ſuffocationis aliquando minabuntur.

26. Verum non iſtæ tantummodo ſunt aſthmatum & morborum pulmonarium cauſæ, faciliores fortaſſe & ſæviores occurrunt; ſiquidem ſi ſeri particulæ a lymphaticis, aut e tracheæ glandulis in pulmonares veſiculas decumbant, ibique adeo colligantur, ut ſpatia illa glandularum impleantur, ab aeris particulis occupanda: proculdubio enorme pondus in pulmonibus emerget. Ut autem hæc magis manifeſta fiant, neceſſarium putavimus pondera aeris & ſeri quamproxime indagare; cum autem pondus ſeri facilius haberi poſſit, ſi cum pondere aquæ communis comparari curaverimus, propterea ut intento noſtro probabilior & proximior ſuccedat eventus, nonnullas analogias præmittendas neceſſarium credimus inter ſerum & aquam communem diverſi generis & regionis, ut determinatum ſeri pondus colligere facilius poſſimus. Itaque notandum, eſt, celeberrimum Jacobum Hermannum *lib.* 2. *prop.* 171. *Phoron.* ex ſupputationibus magni Jacobi Bernollii facile demonſtrare, gravitatem aeris ad gravitatem aquæ fuiſſe in ratione 1. ad 800. Celeberrimus autem Taylor Anglus *pag. mihi* 104. *Methodo incrementorum directa & inverſa* expoſuit experimentum a clariſſimo Haukesbejo factum, oſtendens aeris denſitatem mediocrem ad denſitatem aquæ eſſe proxime, ut 1. ad 820. cum autem denſitates corporum ſint ponderibus eorundem proportionales; idcirco pondus quoque mediocre aeris ad pondus aquæ communis Anglicæ erit ut 1. ad 820. proxime. Ita Archibaldus Pitcarnius Scotus, *pag.* 189. *de fluxu menſtruo*, expertus eſt, gravitatem aeris ad gravitatem aquæ Scoticæ eſſe circiter ut 1. ad 1000. pariter nobiliſſima Academia Florentina *Experimento* 255. obſervavit, pondus aeris ad pondus aquæ communis fuiſſe in ratione 1. ad 1179. proxime. Ulterius acutiſſimus Pater Franciſcus Lana *in ſuo Prodromo pagina mihi* 53. experimentis accuratiſſime inſtitutis expertus eſt, pondus aeris noſtri Brixiani datum vas replentis eſſe ad pondus particularum aquæ Brixianæ idem vas replentis quamproxime ut 1. ad 640. Hiſce itaque præmiſſis placeat ſupponere, quod a Philoſophis ac Medicis pro vero habitum eſt; ſerum nempe ſanguinis præciſe & ſecundum ſe & naturali in ſtatu conſideratum, nil aliud eſſe, quam ipſamet aqua communis; ut prima quoque Diſſertatione numero 2. indicatum eſt. Omnes ſiquidem aqua communi veſcimur & nutrimur; quare ſerum ſanguinis ſecundum ſe erit aquæ communi quamproxime proportionale; quapropter colligi poteſt, aquam unius loci ſub eodem volumine eſſe quamproxime ad aquam alterius loci ſub eodem volumine: ut homologe eſt ſerum ſanguinis alicujus hominis in primo loco ſub eodem volumine ad ſerum alterius hominis in ſecundo loco quamproxime & ſub eodem volumine; & permutando erit aqua unius loci ad ſerum ſanguinis unius hominis in hoc loco & ſub eodem volumine, ut aqua communis alterius loci ad ſerum ſanguinis alterius hominis in hoc altero loco quamproxime; quare juxta noſtrum propoſitum erit pondus aquæ communis Brixianæ ſub eodem volumine ad pondus ſeri noſtri ſanguinis naturaliter ſe habentis, ut quamproxime eſt pondus aquæ communis Anglicæ ad pondus ſeri Anglici ſanguinis humani; ſed pondus aquæ noſtræ communis eſt ad ſerum ſanguinis noſtri (*per numerum* 16.) in ratione granorum 1749. ad 1803. proxime; ergo etiam homologe pondus aquæ Anglicæ granorum 820. erit ad pondus ſeri Anglici ſub eodem volumine, ut 820. ad 845. $\frac{555}{1749}$ proxime; quare fiet analogiſmus ut

1749.1803:820.845.$\frac{555}{1749}$ Veritas autem hujus analogiſmi innoteſcit quoque uſu logarithmorum; facta ſiquidem ſumma logarithmorum reſpondentium ſecundo & tertio numero proportionali & ab hac ſubtracto logarithmo primi numeri abſoluti emerget logarithmus 2. 9271197. quamproxime indicans, quartum numerum proportionalem quæſitum eſſe 845. $\frac{555}{1749}$; Sed pondus aeris per experimentum relatum a celeberrimo Taylor ad pondus aquæ Anglicæ eſt ut 1 ad 820; ergo etiam pondus aeris ad pondus ſeri ſub eodem volumine cum aqua Anglicana erit proxime ut 1 ad 845 $\frac{555}{1749}$

Pariter cum pondus aquæ noſtræ ad pondus ſeri noſtri ſub eodem volumine ſit granorum 1749 ad grana 1803 proxime erit pondus aquæ Scoticæ granorum 1000. ad pondus ſeri ſanguinei Scotici ſub eodem volumine, ut grana 1000 ad grana 1030. $\frac{702}{1749}$ proxime; ſed pondus aeris ad pondus aquæ Scoticæ eſt per Archibaldum Pitcarnium ut 1 ad 1000; quare erit quoque pondus aeris ad pondus ſeri ſanguinei Scotici, ut 1 ad 1030 $\frac{1530}{1749}$ proxime.

Ita rurſus cum pondus aquæ noſtræ ad pondus ſeri noſtri ſub eodem volumine ſit granorum 1749. ad grana 1803. pondus quoque aquæ Florentinæ granorum 1179 erit ad pondus ſeri ſanguinis Florentini ſub eodem volumine, ut grana 1179 ad grana 1215; $\frac{702}{1749}$ ſed pondus aeris Florentini (per experimentum 255 Academiæ Florentinæ) ad pondus aquæ Florentinæ eſt proxime ut 1 ad 1179 ergo etiam pondus aeris ad pondus ſeri ſanguinei Florentini erit proxime ut 1 ad 1215 $\frac{702}{1749}$.

Denique cum pondus aquæ noſtræ ad pondus ſeri ſub eodem volumine ſit proxime granorum 1749. ad grana 1803; pondus quoque granorum aquæ noſtræ

(a) Epiſtola die ſecunda Decembris Anno 1722.

noſtræ communis Brixianæ 640, erit ad pondus ſeri Brixiani ſub eodem volumine, ut 640 ad pondus granorum $659 \frac{1329}{1749}$ proxime, ſed pondus aeris ad pondus aquæ noſtræ communis eſt ex Patre Lana in ratione 1 ad 640 proxime; ergo etiam pondus aeris ad pondus ſeri noſtri ſanguinis ſub eodem volumine cum aqua noſtra communi erit proxime, ut 1 ad $659 \frac{1329}{1749}$; quare fiet ultimus analogiſmus ſit, ut 1749. 1803 : : 640 . $659 \frac{1329}{1749}$; hæc autem quarta proportionalis innoteſcet quoque uſu logarithmorum; etenim juxta horum regulas operando emerget logarithmus 2. 8 1 9 2 8 5 0 proxime indicans quartum numerum proportionalem quæſitum eſſe $659 \frac{1329}{1749}$.

Hiſce itaque repertis accedimus rationabiliter conjecturis; enim vero ſi una veſicula pulmonaris contineat naturaliter particulas aeris, cujus pondus ſe habeat ut unum; ſi poſtea hæc eadem veſicula aqueis particulis repleatur, neceſſario pondus aquearum particularum erit proxime in ratione 640. ad 1; cum autem ſerum ſanguinis gravior ſit aqua communi ſub eodem volumine in ratione probabiliter proxima granorum 1803 ad 1849, per regulas proportionum quoque manifeſtum jam eſt, gravitatem ſeri ſanguinei in eandem veſiculam defluxi e glandulis tracheæ, & in eadem veſicula contenti fore proxime in ratione $659 \frac{1329}{1749}$: Quamobrem palam eſt, quam facile pulmo vitiari poſſit, & in immenſum alte gravari, quotieſcunque non una tantum, ſed plures veſiculæ pulmonares loco aeris, cui expediendo deſtinantur, ſeri particulis repleantur; Hinc conſtat, quam grave onus ferre debeant pulmones, quoties ſeroſis humoribus ſaginantur; quamobrem fas eſt oriri neceſſario altam reſpirationem magnumque anhelitum fieri, & animal moleſtiſſima anxietate, ac ſtertore cruciari cum periculo ſuffocationis, aut ſaltem facillimæ diſpoſitionis ad pulmonum hydropem elaborandum; quæ omnia paſſim contingere poſſent, niſi natura continuata expiratione & aſſiduo excreatus opere a fluenti humorum farcina paulatim liberaretur.

DISSERTATIO III.

De motu ſanguinis per univerſum Corpus cum Mechanicis morborum cauſis.

PUlmonum morbis brevi ſtylo exaratis inſtituti noſtri ordo exigit, reliquorum morborum familiam quærere, horumque cauſas eadem mechanica, brevique methodo, quantum rationales conjecturæ ferunt, invenire; ſanguis itaque tum aſcendens, cum deſcendens impulſui cordis motum debet; & quoties natura languente cor non otium fecerit, conatur impulſus ſanguis ima & ſumma naturæ loca rimari; verum quia ſæpiſſime fluidum hoc expulſa innocentia vitium trahit, propterea & naturalis hujus fluidi motus gravi naturæ incommodo ſequitur ſanguinis culpam, & ambo funeſto morborum numero animal diruunt; quæ omnia ut quæram, ſuperius conjectura nos docuit numer. 15. : ; momentum ſiniſtri ventriculi multo majus eſſe momento dextri; cum enim a ventriculo ſiniſtro ſanguis per univerſam animalis machinam ſupra & infra eodem tempore projici debeat, certe ventriculus ſiniſter tantis momentorum gradibus donandus fuerat, utpote majoribus & robuſtioribus fibris munitus tanto oneri opportunis. Itaque a ventriculo ſiniſtro ejaculatus ſanguis arteriam magnam ingreditur, quæ obſervantibus Anatomicis ad quatuor circiter digitos indiviſa totum ſanguinem quantitate & impetu amplectitur. In hujuſmodi arteriæ magnæ principio animadvertit Clariſſimus Bellinus amplitudinem arteriæ, quæ cordi affigitur, minorem eſſe amplitudine maxima ſiniſtri ventriculi; ſanguis idcirco a ventriculo expulſus cum non totus intra capacitatem arteriæ cordi affixam per quatuor circiter digitos contineri poſſit, incipit urgere arteriæ latera, quæ extrorſum quaquaverſus dilatata inchoant motum pulſationis arteriarum; in hoc arteriæ magnæ principio hujuſmodi ſectionem circularem inquirendi neceſſitas poſtulat, quantitatem ſanguinis dato tempore tranſeuntis, quantum poſſibile eſt, inveſtigare. Itaque licet ſectiones arteriarum variæ ac diverſæ ſint juxta varias hominum moles, ætates ac figuras; nihilominus ex mediocri hominum altitudine pluries obſervata collegi, arteriam magnam prope baſin, & per quatuor ultra digitos, ut plurimum huic diametro A B accedere (a); Methodo (a) Fig. 6. & 7.
autem lineæ circini proportionum diviſa eſt linea diametri A B in 25. partes æquales; quare ex data diametro facile ex Geometricis reperire datum erit ſectionem circularem arteriæ ejuſdem; ſit enim diameter A B circuli quæſiti partium 25 — b, eritque quadratum diametri — b b partium 625; area itaque quæſita ſupponatur — y; Hiſce ſuppoſitis cum ratio quadrati ad circulum inſcriptum ſit proxime *ex Archimede*, ut 14 ad 11, fiatque 14 — c; 11 vero — c; erit ergo Analogiſmus ut c. e : : b b. y; quare ex Geometricis erit æquatio c y — b b e, & dividendo æquationem per c, erit y — $\frac{bbe}{e}$ cum autem quadratum b b ſit — 625 & c ſit — 11, erit productum b b c — 6875, quod diviſum per c — 14, erit $\frac{bbe}{c}$ — $491 \frac{1}{14}$, ſeu juxta methodum decimalium — 490. 625. pro valore quæſito quantitatis y; quare ſectio circularis A B E F, ſeu area quæſita arteriæ magnæ prope baſin, cujus diameter eſt A B diviſa in 25 partes, erit partium decimalium 490, 625. — y; Sic facto quadrato diametri M N (b) Arteriæ magnæ deſcendentis in ſexdecim partes diviſæ ſuperioribus æquales, erit hoc partium (b) Fig. 8.
256; unde reperietur area circularis M O N P arteriæ magnæ deſcendentis fore partium 200, 960 proxime: eadem methodo facto quadrato diametri Q R (c) arteriæ magnæ aſcendentis in 12 partes diviſæ (c) Fig. 9.
erit hoc partium 144, quare fiet area circularis Q S R V arteriæ magnæ aſcendentis partium 113, 040 proxime.

28. Ex his ſectionibus aſcendentis & deſcendentis arteriæ magnæ aperte conſtat, quanta futura ſit ſanguinis quantitas per ſingulas ſectiones tranſiens quacunque ſyſtole, cum enim a vi impetus ſiniſtri cordis ſinus impellatur utplurimum ſanguinis uncia, nempe grana ſanguinis 480 (*juxta Vecheri menſuras*) ut cordatiores judicant Anatomici; cumque ratio ſectionis circularis aſcendentis arteriæ ad ſectionem circularem deſcendentis, ſit ut 113. 040. ad 200. 960. juxta decimales, ſeu ut 12 ad $21 \frac{1}{3}$ proxime; proculdubio juxta hanc rationem diviſa quantitas ſanguinis granorum 480, ibunt naturali lege & remotis impedimentis, grana ſanguinis $174 \frac{18}{33}$ per ſectionem aſcendentis, & grana ſanguinis $305 \frac{15}{33}$ ibunt per ſectionem deſcendentis arteriæ magnæ. Reperta autem ſectione arteriæ magnæ juxta rationem datæ diametri, animadvertendum eſt, hujuſmodi ſectionis peripheriam non ſtatim conice ſtringi, ſed per quatuor digitos productam uſque ad diviſionem arteriæ nullam parere ſanguini tranſeunti reſiſtentiam; hoc autem ſummo conſilio a natura factum videtur, ne per primum illud arteriæ magnæ ſpatium facta ſanguini reſiſtentia, retropulſus ſanguis impedimento eſſet ſucceſſuro & motui libero ſiniſtræ auriculæ. Cæterum hoc vitium facile accideret, ſi aut callo, aut tuberculo, aut polypo veſtiretur arteriæ principium, inæquales & inordinatas pulſationes pariturum, gravi vitio ordinatæ circulationis.

29. Modo ſecuturi motum ſanguinis per aortam deſcendentem conjectamur, grana ſanguinis $305 \frac{15}{33}$ nempe drachmas quinque proxime, ſingula pulſatione inferius vibrari; ſanguis autem, utpote grave corpus inferius deſcendendo variis motibus agitatur in arteria; quamobrem acturus de morbis ſupra & infra cor, ibi univerſaliter permittendum eſt, experimentis notum eſſe, eodem & æquali tempore pulſum vibrari in dextro carpo manu inferius demiſſa, ac in ſiniſtro manu elevata; eodemque tempore vibrationem pulſus in utroque demiſſo carpo ſentiri, ac in arteriis temporum, & in arteria cæliaca; quare ex chirurgicis obſervationibus manifeſtum eſt, eo & æquali tempore, quo cordis ſyſtoles vibrat quantitatem ſanguinis, ambas cerebri menynges pulſationes ſuas edere cordis pulſationibus iſochronas; quare ex his Celeberrimus Bellinus *in ſuo tractatu de pulſibus pag. mihi 50.* animadvertit, impetum per omnes arterias ſanguini imprimi eo puncto temporis, quo cor conſtringitur: Præterea certum eſt, ut num. quoque xi. innuimus, ramos majores arteriarum dividi in minores, & mino-

res

res in minimos, & conſequenter ſanguinem a majoribus ramis fluere in minores, & a minoribus in minimas ramificationes; cum autem in vaſculis toties diviſis decreſcant ſemper vaſorum circumferentiæ, proportionaliter quoque augebuntur ſanguini reſiſtentiæ, & ſic majora fient decrementa velocitatum ſanguinis; idcirco ad ultimas minimarum arteriarum ramificationes delatus cum continuo & ſucceſſivo decremento velocitatum, tandem aliquando deveniet ad motum quaſi minimum: ſic flumina quantumvis velociſſima in plures, pluresque ramos diviſa acquirunt ſingulis canalium diviſionibus proportionalia ſemper decrementa velocitatum; inde experimur, ſanguinem e capillaribus, minimiſque canalibus carnium inciſarum tali lento pede, quantumvis continuo, effluere, ut guttatim exſtillet. Id vero præ aliis adverſus celeberrimum Jacobum Jurium Societatis Regiæ Londinenſis Secretarium demonſtravit accuratiſſime Michelottus (*a*): Cæterum hanc rem legi quoque firmatam a doctiſſimo Bernardino Zendrino in celebri tractatu *de China chinæ* referente, proportionem motus ſanguinis a corde expulſi per magnam arteriam ad motum ſanguinis in capillaribus vaſculis obſervatam fuiſſe a clariſſimo Jacobo Kiellio in ratione 1000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 000, 00 ad unitatem; quamvis hujuſmodi proportio præciſe definiri non poſſit, ut pluries animadvertit laudatus Michelottus *de Separatione fluidorum &c.*

30. Itaque arteria deſcendens plures ramos intercoſtales primo diſtribuit, qui per coſtarum muſculos effuſi morbos pariunt vitio reſpirationis; ſic ſanguis in arterioſis canalibus, aut ultro lenteſcens, aut aliquando ſtagnans, nec a venis facile exceptus, quantum par eſt, dolores laterum facile parat; ſic muſculi intercoſtales a fixato aut lenteſcente ſanguine obruti ægre elevant coſtas & deprimunt; ſic diaphragma particeps vitiati motus coſtarum parum & ipſe deprimitur & elevatur reſpiratione aut ablata, aut imminuta. Infra intercoſtales muſculos phrenica arteria per totum diaphragmatis ſpatium excurrit arterioſum ſanguinem diaphragmati donatura; proculdubio ſi ſanguis aut nimio motu, aut denſitate peccaverit, tunc diaphragmatis planum obruitur parta inflammatione; ſic ſi nimia ſanguinis copia, aut lenteſcens ſanguis diaphragma inundet, tunc muſcularia ſpatiola implentur, & circumferentia diaphragmatis contracta ad centrum accedere cogitur. Diaphragma autem coſtis alligatum coſtas itidem trahit ad centrum diaphragmatis, ibique arcte retinet; ſic coſtis non libere elevatis, nec expanſis pulmonibus, & aere minori quantitate in ipſos ingrediente fit inſpiratio imminuta, & expiratio nimium languida; præterquam quod diaphragmatis planum plus juſto ponderoſum, magiſque iners ad motum, nec aſcendenti chylo viam & manum affert, nec pulmonibus libertatem: aliquando convulſis, contractiſque nervis diaphragma excurrentibus ſtringuntur arteriarum ſectiones impedita fluenti ſanguinis libertate; muſculares itidem fibræ eadem lege convulſæ manent contractæ, & nullo motu periſtaltico ſerpentes ſanguinem in otio tenent, ne ulterius in venas feratur; ex his expoſita jam incommoda magis ſuccreſcunt, & concurſu nervorum cerebri quoque opera diruuntur.

31. Infra diaphragma excurrit arteria cœliaca, cujus dexter ramus tribuit ventriculo gaſtricam dextram & omento epiploicam, pancreati dat pancreaticam, duodeno duodenam, cyſticam felleæ veſicæ, & hepaticam hepati elargitur arteriam; ſiniſter vero ramus gaſtricam minorem parit, quæ per mediam ventriculi regionem effuſa partitur, & coronariam ſtomachicam ſuperiori ventriculi orificio donat, cingitque coronæ ad inſtar; & gaſtricam ſiniſtram, quæ deorſum ad ventriculi ſuperiora & ad pylorum transfertur; ſiniſter quoque cœliacæ ramus emittit gaſtro-epiploicam, quæ ſuperiore omento ſuffulta & omento, & ſiniſtro fundi ventriculi lateri ramos tradit; Ulterius quoſdam ramos pancreati, & lieni multos elargitur; ex tot autem arteriæ cœliacæ ramis ad tot viſcera decurrentibus, manifeſtum eſt, horum viſcerum labes & vitia facile invicem convenire; etenim ſi maſſa ſanguinis ſylveſtri ſale gravida vitium fecerit, ea portio, quæ per gaſtricas arterias & per gaſtro-epiploicam fluit, regionem ventriculi madefactura ſtomachi membranas punget acerrime; ſic acriter contractæ vomitum, aliquando ſingultum, aliquando ſtomachi dolores, languores, anxietates & lypirias febres ventriculo inflammato parturient; quin imo contractis ſtomachi fibris contrahuntur quoque arteriæ, & ſpatia arteriarum fient minora; ſanguis propterea ſuccedens cum reſiſtentias majores reperiat, incipit lenteſcere, cogitque venturum ſanguinem per alios vicinos, magiſque apertos canales majori quantitate inferius effluere; ſic cum arteriæ epiploica, & gaſtro-epiploica ramos quoque omento donent, fluet ſanguis per inferiores omenti ramos, pluſquam decet, ea videlicet ratione, ut tantum motus & quantitatis tribuatur vaſculis omenti, quantum motus & quantitatis a ventriculi arteriis detrahitur; ſicque vitio opportunæ & proportionalis diſtributionis maſſæ ſanguineæ, tumefactæ magis omenti arteriæ abdomen quodammodo elevant, ut in hypochondriacis ſæpiſſime experimur; ſenſibiles propterea fient arteriarum pulſationes in abdomine; eo quia cum ex anguſtia contractorum vaſorum ſtomachi neceſſe ſit ſanguinem majori copia per alios vicinos canales, qui canalibus ſtomachi correſpondent, viam quærere; ab augmento quantitatis ſanguinis augetur quoque ejuſdem velocitas; ſic cum a quantitate majori ſanguinis dilatentur magis arteriæ, & ab augmento velocitatis celerius diſtrahantur extrorſum arteriarum latera, opus eſt ab utraque cauſa arterias in hypochondriacis affectionibus ſenſibili magis motu pulſare; quare non ſemper in hypochondriacis accuſanda eſt nervorum convulſio, non ſemper flatuum contentorum impetus. Dexter autem cœliacæ ramus cum pancreati, duodeno, & veſicæ felleæ vaſa ferat, jungit quoque communione vaſorum & pancreatis & duodeni & veſicæ felleæ morbos & vitia; quoties enim ſanguis impurus fuerit, pancreatis glandulas depoſita fæce facile obſtruit, eademque lege arteriarum communicantium impeditis cyſtis felleæ veſiculis, aut non æque ſeparant aduſtum ſulfur, aut ſeparatum langueſcit iners ac vapidum, quod per choledochum ductum in duodenum delatum inepte in officio eſt chylo depurando; ſi forte a ſuccis præterfluentibus irritato duodeno convulſa criſpentur duodeni latera, arteriæ duodenum veſtientes anguſtiores fiunt, mutantur arteriarum directiones, & obliquitate facta tranſeunti ſanguini moram ferunt; cogitur idcirco ſuccedens ſanguis retardato motu alio declinare, & pancreaticam & cyſticam arteriam motu & copia inundare; pancreatica idcirco & cyſtica majorem ſanguinis quantitatem excipientes, quam par eſt, temporibus æqualibus, & majores pancreati ſales, & veſicæ felleæ aduſta & acria ſulfura largius donant, ambæ ſuum viſceribus incommodum paraturæ: Hujuſmodi incommoda ſibi parat ſuperius ventriculi orificium, quoties arteria coronaria convulſis nervorum fiſtulis, quæ per os ventriculi ſuperius repunt, ſuo in officio otietur, ne ſanguinem libero pede ducat.

32. Poſtmodum magno in officio effuſæ ſerpunt per meſenterium meſeraica arteria ſuperior, quæ omnia inteſtina tenuia, & meſeraica inferior, quæ craſſa undequaque circumligant; verum quia motum ſanguinis per hæc vaſa ſæpe ſæpius a contento flatuum impetu vitiari facile eſt, non erit fortaſſe ineptum hac data loci opportunitate circa flatuum vires conjecturas indicare, a quibus & inteſtina, & vaſa inteſtinalia pati ſæpe ſæpius contingit. Itaque cum flatuum materia nil aliud eſſe videatur, quam aggeries particularum aeris, quibus ſalinæ ſulfureæ & aqueæ ciborum ſolutorum particulæ aſſociatæ ſunt, rationabiliter ſuſpicari licet, ex natura aeris flatuum quoque indolem ac vires ſimili lege nos aſſequi poſſe; idcirco numerabo flatus inter fluida difformiter gravia, quorum viribus tria præcipue conſpirare viſa ſunt, *denſitas nempe particularum, earundem vis elaſtica, & calor agens*: Itaque cum denſitates aeris ſint elaſticitatibus quamproxime proportionales, flatuum quoque denſitates elaſticitatibus ſuis quamproxime proportionales habendæ erunt; quapropter cum flatuum particulæ aliquando denſiores ſint, aliquando rariores; quoties flatuum materies denſior fiet, tunc horum vis elaſtica major erit; minor vero, quoties flatuum materies minorem denſitatem exceperit, notum jam eſt, flatus in inteſtinis familiari & conſueto curſu ſurſum, deorſumque decurrere, ut libere aut ſupra, aut infra exire poſſint; neque inteſtinalis familia pati ſolet niſi violenta rectione horum itus, rediteſque impediantur; ſæpiſſime autem accidit, aut a contracto nimis ani ſphinctere, aut ab induratis in recto fæcibus, aut a coli valvula nimis tenſa una cum pyloro alte contracto flatus non ea libertate ferri poſſe, ut per ſuperiora, aut per inferiora egrediantur, quo caſu inteſtina pati acerrime opus eſt. Enimvero ſi quantitas flatuum claudatur infra coli valvulam intra inteſtinum rectum, induratæ vero fæces, aut ſpaſ-

(*a*) De ſeparatione fluidorum pag. 101, 102.

modica contractio ſphincteris ani, horum egreſſus impediant; tunc cum coli valvula introitum donet verſus rectum, regreſſum vero impediat, opus eſt, flatus contentos varios denſitatis gradus eſſe acquiſituros, juxta quos, cum horum vis elaſtica ſit quamproxime proportionalis, neceſſe eſt flatuum vires ea ratione contra objectos inteſtinorum parietes elaſtice arietare debuiſſe, quam gradus denſitatis poſtulaverint; cum autem iſti gradus denſitatis aliquando ſummi eſſe poſſint, ſumma quoque vis elaſtica flatuum futura erit damno ſummo inteſtinorum. Præter denſitatem urget vim elaſticam circumjacentium viſcerum calor, vi cujus flatuum particulæ rarefactæ majus ſpatium quærere coactæ ſunt; enimvero cum calor (a) ſit ut impreſſiones particularum corporis calidi in quopiam objecto corpore calorem excipiente, hujuſmodi autem impreſſiones ſint in ratione compoſita ex duplicata celeritatum particularum calidarum, & ſimpla denſitatum earundem; proculdubio colligi poteſt, quantum extendi & rarefieri proportionaliter debeant flatulentæ materiæ, quotieſcunque præter actionem naturalis elaſticitatis, gradibus denſitatis homologam, a calore viſcerum, aut alterius generis ultro urgentur; videlicet in ratione compoſita ex ratione elaſticitatis flatuum reſtrictorum & denſitatis corporis calidi ambientis, & quadrati velocitatis particularum ejuſdem; quare ſi flatuum reſtrictorum elaſticitas acquiſitæ denſitati homologæ ſupponatur = e; corporis vero calidi ambientis denſitas = d; velocitas vero particularum corporis calidi = u; erit caloris actio ſeu momentum a calore circumjacentium viſcerum, aut alterius generis excitatum contra flatus tali ratione reſtrictos, ut e † d † u u; Juxta quam rationem rarefieri flatulenta corpuſcula valde conantur, ingens magnumque ſpatium occupatura. Quæ hucuſque dicta ſunt de vi & momento flatuum contentorum, & reſtrictorum in recto inteſtino infra coli valvulam, ſimili ratione de flatibus contentis, & reſtrictis in reliquis ſuperioribus tenuibus inteſtinis, aut preſſione, aut convulſione ſpaſmodice contractis philoſophandum erit: ſæpiſſime etiam in inteſtinis ſeparantur a glandulis inteſtinalibus fluida quædam, aut aliunde effluunt hinc inde ſucci e choledocho ductu, aut pancreatico, qui cum particulis aeris intime commixtis tractu temporis in rugis, aut inteſtinorum cellulis denſiores fiunt, viſcidi, glutinoſi, aut auſteri; quapropter latentes aeris particulæ intus incluſæ, & violenter compreſſæ taliter agunt, ut ab extraneo viſcerum calore tandem aliquando diſſoluta horum ſuccorum viſcidorum compage, collectæ intus aeris particulæ elaterium ſuum alte exerceant; & ad majus & grande ſpatium rarefacta & ejaculata ſuccorum elementa, quibus miſcentur, violente in inteſtinorum membranas arietent, & ſalinis particulis, quibus uniuntur acerrime, altis lancinationibus urgeant: ſic ſummi nominis fama Leibnitius rationem explicuit, ut refert Michelottus *pag. 44. de ſeparat. fluid. cur aqua frigore in gelu converſa tormentum bellicum, in quo continetur, divellat, & impetuoſe diffringat, id enim ita fieri exiſtimavit, aquæ fluiditate per frigus ablata particulæ aeris compreſſi latentes inter aquæ partes uniuntur, grandioreſque evadunt, ideoque magis idoneæ fiunt ad agendum in latera tormenti bellici*. Inteſtina itaque tanto niſu impulſa & ſalibus acutis vulnerata ſpaſmos, tormina, & dolores parturiunt. Hinc ſæpe a flatibus ſingultus, colicæ affectiones, & inverſo inteſtinorum motu enormi cum vomitu volvulus aliquando ſuccedunt; fere ſemper ab alto flatuum elaterio extenſæ fiunt inteſtinorum membranæ, & abdomine elevato tota quanta eſt abdominis regio tympani in modum, & reſonat & intumeſcit. Deinde ſæpe contingere poteſt, flatulentas particulas majus ſpatium adepturas vaſorum lacteorum oſcula verſus cavitatem inteſtinorum jam aperta violentiſſimo motu ingredi, & per tenuiſſima hujuſmodi vaſcula elaſtico niſu excurrentes hæc gravi ruptura divellere, inde effuſo ſero incurabilis hydrops a flatu abſque ullo aut acris, aut copioſæ lymphæ vitio continget. Ulterius ex his impedito diaphragmatis motu angitur animal difficili reſpiratione. Verum majora aliquando damna parturiunt flatus, quoties contractis in ſpaſmos, aut nimium extenſis inteſtinorum membranis, vaſa meſeraica quæcunque per tenuia & craſſa inteſtina ubique vagantia arcte contrahuntur, fiuntque aut impeditæ, aut imminutæ ſectionis. Sanguis enim fluxurus motu ſuo impeditur, ne libre circumeat; ſtagnat idcirco intra contractos inteſtinorum parietes cum acri inteſtinorum inflammatione; præter hæc ſanguis ſtagnans, aut lenteſcens impedimento eſt ſanguini ſucceſſuro; ſic arteriæ meſeraicæ impedito, aut lenteſcente ſanguine turgidæ pulſant enormiter viam ſibi paraturæ, & aliquando cum meſenterii inflammatione interni abſceſſus erumpunt; ſic in affectionibus hypochondriacis alte graſſantibus cum gravi inteſtinorum borborygmo non levis timor eſt, quin hujuſmodi mala aliquando ſuccedant; deinde ob hujuſmodi ſolidorum ac fluidorum vitia periſtalticus inteſtinorum motus, aut lentus fit, aut nullus; nullæ propterea a glandulis inteſtinorum; nullæ, aut paucæ extra inteſtina promoventur fæces; & otiantibus inteſtinis ſucci hepatici & pancreatici naturæ damno langueſcunt.

33. Harum arteriarum meſeraicarum opere utiles particulæ ab inutilibus pedetentim ſeparantur a ſanguine mechanica glandularum inteſtinalium ſtructura, in quas arteriæ ipſæ deſinunt; ſeparationis autem artificio ſuccurrit præcipue periſtalticus inteſtinorum motus; unde poſtmodum fœculentæ particulæ in unam maſſam collectæ naturæ commodo foras ejiciuntur. Naturæ artificium obſervanti liceat conjectari, inteſtinorum figuram cylindricam eſſe, aut ad cylindricam accedere, & meſeraicas arterias, ita & ſocias venas eſſe cylindro inteſtinali circumſcriptas, & circum inteſtina ipſa deſcribere arcus aut circulorum ſegmenta. Quoties itaque in motu periſtaltico inteſtinales annuli verſus axem minoris ſectionis fiunt, arcus ſeu ſegmenta circumſcriptarum arteriarum ſibi invicem accedunt, & curvitas ſegmentorum neceſſario major fit & elevatur; e contra in eodem periſtaltico motu, quoties extenduntur inteſtinales annuli recedendo ab axe, proportionaliter recedunt a ſe invicem, etiam arcus, ſeu ſegmenta arteriarum, & curvitas eorundem minor fit, & homologa ratione deprimitur. In hoc autem motu arteriarum inteſtinalium tranſeuntium a majori curvitate ad minorem, elementa ſanguinis in fiſtulis arterioſis contenta, & per has continuo permeantia, continuo quoque motu ſuccutiuntur, & quaſſantur valide; rumpuntur propterea eorum nexus inter ſe, ſolutiſque particulis, aut ad ſolutionem magis, magiſque diſpoſitis facilius per glandularum inteſtinalium foraminula foras erumpere datum eſt, ut in inteſtinalem cavitatem liberius continuo delabantur. Separatæ fæces a vi & a momento periſtaltici motus promoventur ulterius verſus rectum inteſtinum, ut inde a corpore tanquam caput mortuum paulatim eliminentur; cæterum ſi ab angulorum ſalibus irritata inteſtina convulſa torqueantur, non ſolum inteſtinorum ſectio minuitur, verum etiam arteriæ, & venæ inteſtina veſtientes criſpantur. Ab hac autem vaſorum criſpatura affertur ſanguini fluenti reſiſtentia, fiuntque elementa ſanguinis magis unita ac denſa, propterea ad motum neceſſarium minus apta; motuque ulterius retardato fibrarum inteſtinalium inflammatio ſupervenit, periſtaltico motu inferiora verſus aut enervato, aut deperdito, fæces idcirco & contenta cibaria cum inferius ferri non poſſint, aut ægre ferri debeant, coguntur ſurſum aſcendere, & moleſto, frequentique vomitu volvulum parant; etenim cum inteſtina cylindri in modum elaborata ſint, quoties una pars inflammari incipit, pars hæc inflammata, aut omnino conſtringitur, aut ſaltem minoris fit ſectionis; quare cum cylindri inteſtinalis ſuperior portio, inflammationis expers, latior adhuc remaneat, inferior vero ob inflammationem ſtrictior & anguſtior reddita ſit; ſectio iſta inteſtinalis cylindrica ad quaſi conicam ſectionem accedet; deſcendentes itaque materiæ, quæ in ſpatio cylindrico prius continebantur, cum in ſpatio quaſi conico contineri non poſſint, retropulſæ coguntur aſcendere, ubi ſpatium majus ſectionis ſuperioris latius eſt, ut infelici motu ſuperiora verſus expellantur. Ibi autem agendo de motu periſtaltico inteſtinorum prætereundum non eſt, probabile judicari poſſe, ſeparationes fluidorum e glandulis inteſtinalibus fore facile in ratione compoſita ex rationibus denſitatum liquorum, & orificiorum, e quibus effluunt, & numero motuum ſeu (liceat dicere) oſcillationum fibrarum elaſticarum, a quibus naturaliter periſtalticus motus continuo exercetur. Quamobrem, ſi aut a catharticis medicamentis, aut a ſuccis, quorum angularis ineſt ſuperficies, inteſtina decurrentibus, fibræ inteſtinales continuo ſtimulo irritentur, ut motus periſtalticus inteſtinorum ultra debitum naturæ modum celerior fiat ac frequentior; tunc copioſæ neceſſario quantitates liquorum heterogeneorum a glandulis inteſtinalibus, æqualibus temporibus ſeparabuntur, in ratione nempe compoſita ex rationibus denſitatum liquorum, & orificiorum, e quibus effluunt, & numero motuum ſeu oſcillationum fibrarum elaſticarum. Quapropter ex

(a) Prop. 85. Herman. Phoron.

hiſce

hiſce rationibus quoque conſtare poteſt, cur ſeroſa ac fluida corpora facilius ac copioſius excernantur, quam ſolida & viſcida? unde tam facile ſeroſæ purgationes & diarrhœæ contingant? etenim cum ſeroſa ac fluida corpora minus denſa ſint, magiſque prompta ad motum, hæc minorem ferent reſiſtentiam motui elaſtico fibrarum, & conſequenter hæc, cæteris paribus, a tam frequenti fibrarum elaſticarum motu agitata per glandularum inteſtinalium oſcula erunt facilius ſeparanda; deinde cum ſæpe accidat, maſſam ſanguinis anguloſis alias particulis plus juſto repleri, hæ ſalium maſſulæ circa proprium axem rotantes, fibroſa non ſolum ſanguinis filamenta ſcindunt ac lacerant, verum etiam arteriarum & venarum extremitates inauſpicato erodunt; factum inde, ut filamenta ſanguinis lacerata ac divulſa ex inteſtinalibus oſculis ſupra modum egrediendo, moleſtas, graveſque dyſenterias aliquando vitæ occaſu parturiant; effrænes quoque motus ſuccorum, bilis & ſucci pancreatici facillime abraſo naturali inteſtinorum muco motum periſtalticum acutiſſime ſtimulantes heterogenea fluida ſanguini permixta ab evaneſcentium canalium oſculis gravi dolore evocant, ut inferius ano ſtimulata copioſis purgationibus ejiciantur.

34. Utrinque ad altus emulgentes arteriæ horizontali directione primo incedunt, deinde ſubſtantiam renum ingreſſæ, & ſuperiores & inferiores renum partes tranant muriaticos ichores a ſanguine glandularum renalium miniſterio ſeparaturæ; Vaſa ſiquidem in minimos minimoſque ramulos diviſa, & per ſubſtantiam renum undequaque effuſa, tribuunt probabiliter filamenta ſanguinis in renales glandulas juxta rationem compoſitam ex ratione luminum & ratione velocitatum (*a*); cum autem orificia ultima ſeu lumina ſint minima, eo quia vaſorum circumferentiæ ſemper decreſcunt in ratione diametrorum, & velocitates pariter minimæ ſint in tot diviſionibus arteriarum; ſingula vaſa deponent minimas quantitates ſanguinis quacunque pulſatione arteriarum in glandulas renales, videlicet filamenta ſanguinis guttatim effundent; cum autem talium glandularum opere ſanguineus latex ſalſos ſales præter cæteros abunde ſeparet, quorum figura cubum deſcribit, facile cubici hi ſale planis undequaque homologis invicem adaptantur, ſicque uniti una cum cæteris creſcunt enormiter, & alte in pelvim collecti arenulas, & calculos facile conſtruunt.

35. Inter præcipuas deſcendunt inferius arteriæ crurales externæ & internæ, utraque amplo foramine donatæ; Interna per femur diſtributa mutato nomine poplitea duas in partes æquales diviſa, & genu & tibiæ ad pedes uſque ſurculos ibique diſtribuit; Cum pes totius humanæ machinæ pondus ſuſtineat, neceſſe fuerat, hunc una cum tibia & fibula valide muſculorum cingulo armari: tantum opus & onus muſculorum egebat grandi vaſe, quod ſanguinem ferret validis muneribus parem. Ibi certe cum harum partium muſculi ſuper cæteros fortiores ſint, & per diverſas directiones prompti ad motum excurrentes ibi arterias continuo, fortique impetu magis exagitant; & ſane talis & continua arteriarum ſucceſſio neceſſaria ſupra modum fuerat; etenim cum ſanguis ad has partes delatus magis a corde diſtet, & velocitas hujus per inclinatos ſurculos arteriarum eo minor eſſe poſſit, quo reciproce major eſt diſtantia a corde: muſculorum validorum actio neceſſaria fuerat, ut dato majori impetu in inclinatas arterias, enervatam quodammodo ſanguinis velocitatem reſtitueret; cum enim muſculi arterias crurales veſtientes motibus ſuis continuo premant arterias; circulares arteriarum ſectiones aut fient minoris ſectionis, aut tranſibunt velut in ellipticas; ex his conjectari poteſt, ibi poſſe augeri velocitatem ſanguinis ratione quaſi reciproca ſectionum imminutarum; ſic tali methodo fluens ſanguis per remotiores quoque corporis partes facilius, citiuſque in venas transfertur ad cor denuo reverſurus. Experimur itaque quoties otio marceſcunt homines negligentia, ſive inertia muſculorum, infernas partes ſupra modum ſanguine lenteſcente intumeſcere; ſic fit œdematoſus tumor, & compreſſæ partes foveam ponunt; fateor quidem non tantum ab imminuta velocitate ſanguinis canalium, & muſculorum vitio œdema fieri; verum etiam ab impura ſanguinis conſtitutione, cujus vi ſulfureæ maſſulæ in ſtatu inertiæ cæteras ſanguinis peticulas inutili momento urgent. Sanguis itaque beneficio motus cruralium muſculorum eam velocitatem acquirens, quam tanta a corde diſtantia abſtulerat, urgetur in finitimas venarum fiſtulas; addito quoque momento gravitatis ſanguinis naturaliter deſcendentis.

36. Ut itaque transferatur ſanguis ab arteriis in venas, plura conſpirant; primo nempe quantitas impetus impreſſa ſanguini; hæc enim non tantum a momento cordis ſanguineo fluidi alte imprimitur; verum etiam a vi deſcenſus per vaſa arterioſa, & a motu periſtaltico arteriarum deſcendentium, & muſculorum continua vi agentium in ſubjectas arterias: hujuſmodi enim quantitas impetus conſervata urget ſanguinem, qua data porta, oſcula autem venarum, cum proxima ſint finibus arteriarum, & aperta remaneant opere fibrarum circularium, credi poteſt ſe habere, ut vaſa communicantia, ſanguinem continuo ſuſceptura; interponitur ſiquidem finibus arteriarum cum venarum luminibus nexus, & numerus fibrarum, carnium & membranarum non impedimento motus in venas, ſed auxilio; enimvero cum fibræ omnes intermediæ ſuo quoque motu periſtaltico donatæ ſint, ſanguinem ab arteriis jam effuſum in motu tenent, & poſtquam ſanguine repleta fuerint exilia illa carnium ſpatiola intermedia, facile eſt credere intermedias has carnium areolas; quotieſcunque extiterint fluido jam repletæ, ſupplere vices planorum horizontalium; quæ horixontalia plana, cum ex demonſtratis a magno Galilæo (*de motu*) nihil auferat impetus a ſanguine jam deſcenſo ab arteriis; immo multum adjuvant motum corporis tranſeuntis, ſeu deſcendentis ab uno vaſe communicante, ſeu uno plano in aliud planum, per quod cogitur aſcendere; & cum nulla adſint corpora recipientia præter proxima, & aperta venarum lumina, neceſſe eſt filamenta ſanguinis venarum oſcula introire, & ingreſſa aſcendere; ſic ſetvato æquilibrio ſanguinis deſcendentis cum aſcendente ſuſtinetur juſtus ordo, & æqua lex ſanguinis circulantis, & exeuntis a corde per arterias, & in cor æquabili velut motu per venas ad eandem altitudinem aſcendentis. Quotieſcunque itaque aut vitio fluidi, aut carnium interceptarum impedimento, ut in obeſis ſæpiſſime accidit, arterioſus ſanguis aut ægre, aut inepte venas ingrediatur; tunc effuſa ſanguinis portio carnes aut opprimit, aut inflat; inde eryſipelata, aut carnium extremarum œdematoſæ intumeſcentiæ ſuccreſcunt. Proſunt ſecundo aſcendenti ſanguini per venas valvulæ, quæ frequentes in inferioribus, rariores in ſuperioribus venas ſecant; hæc ſiquidem cum aſcenſuro ſanguini viam donent, deſcenſuro impediant, ſuſtinent onus ſanguinis elevati, ne momento ſuo inferius labatur; præterquam quod hujuſmodi valvulæ venis inſerviunt, ac ſi eſſent vincula, ſeu ſpecifici aggeres, hinc inde diſpoſiti, ne facile a momento ſanguinis laxæ venarum tunicæ frangerentur; quod ſi aliquando accidat, vel copia, vel impetu ſanguinis aſcendentis venarum tunicam, aut laxari nimis, aut rumpi, aut valvulam quamlibet vitium facere, aut flacceſcere; tunc laxatis venarum tunicis varicoſæ fiunt venæ impedimento ſanguinis aſcendentis, & gravi onere muſculorum. Tertio ſuccurrit aſcenſui ſanguinis unio, & contactus arteriarum cum tota longitudine venarum; dum enim arteriæ dilatantur diaſtolem ferentes, juxta rationem arteriæ dilatatæ, venæ portio, quæ arteriam dilatatam tangit, in ea ratione conſtringitur; quare ſectio venæ compreſſæ non amplius circularis erit, ſed deſcribet ſegmentum circuli; ſanguis idcirco, qui per circularem venæ ſectionem ducendus fuerat, cum per ſegmentum circuli iturus ſit, neceſſe eſt hunc alte urgeri, & impelli majori velocitate ſurſum, ubi data eſt latior & facilior via; etenim cum venæ deorſum ſemper magis magiſque ſtringantur, ſurſum vero magis magiſque dilatentur, & ultro impetus ſanguinis advenientis verſus ſuperiora detrudat ſanguinem, fas eſt fluidum in ſegmento circuli reſtrictum, ac compreſſum ſurſum eſſe velocius ad aſcendendum. Quarto huic aſcenſui ſanguinis manum affert venarum unio inter ſe, efformans majores alveos, ſeu in venarum aſcenſu componens majores truncos venarum; ſicut enim trunci arteriarum in plures, plureſque ramulos dividuntur deſcendendo, ita plures viceverſa, plureſque rami venarum cum ramulis arteriarum communicantes progreſſu ſuo aſcendendo uniuntur, & componunt majores alveos, ſeu truncos venarum, qui eo pauciores ſunt ramulis venarum minimarum, quo ſunt capaciores in ratione ſectionum; ſanguis propterea ab hujuſmodi minimis venis exceptus, in ramos majores earundem transfertur; verum cum rami majores ſint veluti majores alvei, quorum officium eſt communi amplexu excipere a minoribus varias, diverſaſque quantitates ſanguinis; proculdubio velocitas ſanguinis in ramis majoribus, & momentum ejuſdem majus erit, ac fuerat in minimis venis; quamobrem collecto ſanguine in trunco maximo venæ cavæ, cum proportionali aug-

(*a*) Per prop. 30. Hermanni Phoron.

mento

mento velocitatis dextro ventriculo tribuitur , proportionali ordine, ac homologa velocitate, qua prius expulſus fuerat e ſiniſtro ; ſic motum ſanguinis per venas naturali jure natura regit ; cæterum ſi impurus ſanguis ponderoſior fiat, aut nervorum injuria ſpaſmodicis motibus venæ criſpentur, aut tuberculis , aut polypis ſtringantur venarum ſectiones , ſtatim mutatur ordinata lex motuum, non ſervatur opportuna velocitas, nec debita quantitas æquali tempore cordi tribuitur; hinc ortæ palpitationes , inæqualitates pulſuum , & aliquando lipothymiæ animal miſerrime torquent ; præterquam quod cum venoſus ſanguis aut vitio ſui , aut organi reſiſtentiam afferat ſanguini ſubſequenti majorem, quam par eſt , momentum reſiſtentiæ paulatim arterioſo ſanguini ſecuturo communicatur; ſanguis propterea arterioſus cum fluere ægre debeat, nec reſiſtentiam venoſi ſanguinis ſuperare facile poſſit, arterias ad majores ſectiones nimio ſanguine turgidas violenter extendit, & quodammodo retropulſo ſanguine pulſant violenter hypochondria; & arteria cœliaca, ut in hypochondriacis & hyſtericis affectionibus accidit , alte quatit circumpoſita viſcera , moleſtiam ventriculo , & internas aliquando inflammationes paritura.

37. Quænam autem ſit methodus , aut ratio lineæ motus , quam deſcribit aſcenſus ſanguinis per venas , nondum a nonnullis , quod ſciam obſervata eſt ; juxta tamen naturæ leges veriſimile putaverim , ſanguinem per venas preſſionis ſeu impulſus motu valide quoque ſurſum urgeri, & filamenta ſanguinis aſcendendo deſcribere , utplurimum lineas ab axe venarum divergentes . Cum enim ſanguis ſit grave fluidum , & ratione propriæ gravitatis conetur deſcendere, vi autem & impetu cordis fortiter ſurſum impellatur , cumque major ſit vis illa & validior , quæ vi cordis ſurſum impellit, minor vero & debilior , quæ ſolo momento gravitatis ſanguinis deorſum ſanguinem urget , ſanguis ſurſum movendus erit juxta rationem exceſſus momenti cordis ſurſum urgentis; ſupra momentum ſanguinis deorſum prementis. Deinde cum doctiſſimus Verheyen (a) venarum tunicas æquali numero , eademque fere ſtructura eſſe, ac ſint tunicæ arteriarum , licet primæ ſecundis tenuiores ſint, oſtendat; cumque ex Diemerbrokio arteriarum fibræ nonnullæ tranſverſæ ſint & obliquæ, etiam venarum tunicæ a fibris quoque tranſverſis & obliquis veſtiendæ erunt , *ut lib. 7. de Venis* contra Lindanum aperte decrevit ; quare cum præter hunc fibrarum ordinem , manifeſtus quoque appareat ordo fibrarum circularium, proculdubio cum vaſa continentia mobilia, contentis corporibus motus ſuos imprimant , & contenta corpora ſequi etiam neceſſario debeant leges motuum impreſſas a canalibus continentibus ; idcirco ex hiſce motibus eodem tempore ſanguini impreſſis evenient quidam motus preſſionis , ſeu impulſus ex hiſce compoſitus , qui cum non totaliter rectus ſit, ſequetur, naturam movere filamenta ſanguinis lege motus ex hiſce compoſita , per lineas nempe inclinatas, aut quodammodo ab axe venarum divergentes ; & ſane cum venoſi canales a ſtrictis in latas ſectiones aſcendendo ſemper magis magiſque conice aperiantur , ſanguis aſcendens , dum a ſtricta ſectione in ampliorem devenit , neceſſario filamenta ſanguinis ſpatia illa conica , aut quaſi conica occupatura deflectere debebunt ab axe , & deſcribere lineas quodammodo inclinatas : cum enim pauca ſint filamenta ſanguinis, quæ per lineam axis, aut huic lineæ parallelam poſſint excurrere, in hujuſmodi ſpatio quaſi conico, certe fere omnia ſanguinis filamenta per aperta magis ſpatia ſurſum decurrendo per inclinatas directiones itura ſunt ; hujuſmodi autem ratio motus videtur præ cæteris motibus naturæ convenire ; cum enim aſcenſus corporum per rectas naturæ aſperum ſit ac grave , per inclinatas vero facilior ac levior : certe maſſa ſanguinis per venas ſurſum accendenda, per inclinatas, aut quaſi inclinatas lineas motus commodius movenda fuerat . Ex hujuſmodi autem inclinato motu particularum ſanguinis aſcendentis, particulæ maſſam ſanguinis componentes neceſſariam ſibi agitationem , ac opportunam mixtionem conſervant ac ſuſtinent, ut de motu per arterias ſupra expoſitum eſt.

38. Eodem autem tempore, quo ſiniſter cordis ſinus valido ictu impellit ſingulis pulſationibus grana ſanguinis $305 \frac{15}{33}$ per ſuppoſitam ſectionem deſcendentis arteriæ magnæ, eodem quoque tempore , ut æqua ſervetur ratio & ordo circulationis , projicit grana ſanguinis $174 \frac{18}{33}$ ut *num.* 28. notatum eſt, per ſuppoſitam ſectionem arteriæ aſcendentis ; talia propterea ac tanta aſcendunt grana ſanguinis , ſurſumque diſtributa cerebrum conſueto flumine irrigant . Aſcendens itaque arteria duos in ramos ſubclavios partitur, quidem adhuc thoracis regionem ſerpunt, intercoſtalem arteriam emittunt, quæ ex utraque parte coſtarum radicibus applicata tria, quatuorque coſtarum ſuperiorum interſtitia munit , vicinoſque muſculos irrepit ; ſic exiens a ſubclaviis mammaria coſtarum plagas & mammas occupat. Cum hujuſmodi arteriæ cordi multum ſint proximæ, impetum ſanguinis validiorem ferunt ; movetur itaque ſanguis per intercoſtales , & mammarias arterias celeri motu , & cum cæteris paribus quantitas filamentorum ſanguinis effundi debeat in ratione compoſita ex ratione orificiorum , & ratione velocitatis ejuſdem , proculdubio coſtæ & intercoſtales muſculi multum ſanguinis qualibet pulſatione cordis excipient facilius ; verum cum muſculi intercoſtales ſint corpora quædam ſupra cæteros muſculos tenuia , cumque velociori ſanguine ſint irrigata, opus erit effuſum ab arteriis ſanguinem per muſculorum interſtitia facile concreſcere, niſi venæ hunc præſto ſint excepturæ ; prompta itaque inflammatio muſculorum intercoſtalium, & facilis læſio thoracis. Ex hujuſmodi vitiis muſculares fibræ effuſo ſanguine ſaginatæ nimis dilatantur; unde adjacentibus coſtis aut imminuta , aut ablata libertate motus , coſtæ neque facile invicem accedunt, neque reciproco motu recedunt , quantum neceſſe eſt , quare thorax non elevatus, quantum exigit pulmonum libertas, pulmones ipſos vocat in anguſtias impedito ſpatio opportunæ dilationis; ex hac pulmonum anguſtia ſanguis per pulmonares fiſtulas ægre decurrit , & particulæ acris violenter elaterium ſuſtinentes , & altam reſpirationem & gravem anhelitum ferunt . Ulterius parta inflammatione in muſculis intercoſtalibus dolor lateris cruciet, & ſæpe ex pulmonum anguſtia ſanguis, quotieſcunque aptus fuerit ad lenteſcendum, aut pleuritidis aut peripneumoniæ ſupplicio animal jugulat.

39. E ſubclaviis ad caput per collum ſcandunt duæ arteriæ carotides ; quæ utrinque latera aſperæ arteriæ , ipſamque tracheam aliquibus ramis excurrunt : Ibi ſi contentus ſanguis muriaticis ſalibus nimis oneretur , tunc per hujuſmodi fibras effuſus aſperam arteriam vellicat, urgetque quodammodo in ſpaſmos , quorum vi ſemicircularis tracheæ ſectio , aut imminuta , aut in ſemiellipticam figuram aliqualiter converſa libertatem aeris , aut impedit , aut frangit. Refractus autem aer parta raucedine vocem lædit; præterea ex convulſivo motu fibrarum ſemicircularium tracheæ glandulis adjacentibus exprimitur ſalſus humor , aut lymphaticus, aut alterius generis, qui ad ſubjecta bronchia delatus, hæc anguloſis ſalibus circa proprium axem rotatis alte corrodit , & ſæpiſſime contumacem tuſſim, & aliquando in pulmonibus ulcus parta phthiſi producit: nec ibi eſt finis malorum ; etenim extrema carotis muſculos oſſis hyoidis , linguam & fauces munit ; ſic ob aluminoſa & vitriolica quædam ſalia lenteſcente ſanguine , has partes & replet , & comprimit ; lentus idcirco fit partium motus , & ad majorem ſuperficiem extenſæ partes ipſæ deglutioni male obediunt . In vitio ſanguinis incommoda magis timenda affert carotis interna , hæc ſiquidem donat ramos inſignes duræ matri , glandulæ pituitariæ , oculis & auri internæ ; reliquum vero carotidis duos in ramos dividitur , quorum minor duræ matri , major cerebro elargitur , & facto cum cervicavilibus arteriis conjugio rete mirabile , & plexum choroideum componunt ; quotieſcunque itaque ſanguis nimio motu peccaverit, violenta & celeri pulſatione menynges exagitat ; iſtæ autem cerebrum , quod tenero amplexu excipiunt, alte violenterque ſuccutiunt, damno non levi , aut hemicraniam , aut cephalæam , aut cephalalgiam allaturæ . Sed de morbis cerebri opportuno examine agendum erit, cum de motu ſolidorum diſputationem habebimus.

40. Interim ex duræ menyngis duplicatura plures componuntur ſinus , qui tamen (obſervante Verheyen pag. 156. de membranis cerebri) ſunt ejuſdem ſubſtantiæ & uſus cum venis ; imo ſinus iſti ſanguinem ab arteriis exceptum tandem aliquando in venas jugulares deponunt ; cum enim menynges oſcillatorio ſyſtolis & diaſtolis motu gaudeant , ſinus iſti juxta leges oſcillatorii motus movebuntur , tranſeuntes a ſectione majori , ad ſectionem minorem, ſanguinem præterfluentem, & lympham continuo impulſuri; ſuſpicandum ideo hujuſmodi ſinus non ejuſdem omnino uſus eſſe cum venis , ſed potius communem uſum cum arteriis ſuſtinere : verum non diſplicebit

nonnul-

(a) Cap. 4. de Arteriis, & venis.

nonnullis, credentibus tales ſinus eſſe venarum jugularium appendices, & cum venæ portæ oſcillantis uſu poſſe comparari; ſed flocci puto hæc inquirere. Certum eſt, menyngum laxitatem ex copia lymphæ, aut ariditatem, ut in ſenibus, iiſque, qui adultero crine caput nimium onerant, neceſſarium ſanguinis & lymphæ motum per ſinus menyngum aut minuere, aut impedire; unde apoplexias, aut paralyſes ſupervenire palam eſt. Jugulares itaque venæ, quarum una externa eſt, interna altera, aliquando una, aliquando duplici valvula armantur, quæ ſubclaviam verſus deſcendenti ſanguini viam parant, impediunt vero regreſſuro; Iſtæ ſuſceptum a ſinubus ſanguinem ſubclaviis venis continuo elargiuntur, & hæ trunco venæ cavæ tandem aliquando reſtituunt, ut in cor completo circulationis æquilibrio revertatur; Ibi autem mirandum eſt ſtudium naturæ; dum enim ſubclaviæ inferius diriguntur, non recta ſeu perpendiculari via deſcendunt, ſed quodammodo inflexæ plana inclinata deſcribunt; cum enim ſanguis præcipiti, & accelerato nimis motu ruere non debeat in cor, ſed paulatim, placidoque pede ferri debeat, ne cor nimia copia ac impetu obruatur, neceſſarium fuerat naturæ ſubclavias venas taliter dirigere, ut plana inclinata deſcriberet contentum ſanguinem lentiori ac placidiori motu in cor delaturæ. Hic alia ſupereſſent enodanda phænomena vaſorum ſanguinem deferentium; verum cum huc uſque exarata, præcipua ſint, a quibus colligi facile poſſunt mechanicæ leges pro enodandis reliquorum morborum cauſis; ideo hæc ſatis mechanicas naturæ leges a ſanguinis motu deſumptas in præcipuis morboſi corporis affectionibus patefacient. Impoſterum reliquam morborum familiam a *Mechanicis ſolidorum motibus* exaratam utiliori fortaſſe ſtudio, ac labore, ſi Deus dederit, exponemus.

MECHANICES MORBORUM

PARS SECUNDA,

DESUMPTA A MOTU SOLIDORUM.

BENEVOLIS MEDICINÆ TYRONIBUS.

EN Tyrones Benevoli *Secunda pars Mechanices Morborum deſumptæ a Motu Solidorum*. Hic horum actiones ac momenta medicæ praxis opere attentiſsime obſervata, tres in partes claritatis gratia dividenda eſſe cenſui; in quarum prima, *Diſtractionis*, & *Contractionis* momenta fibris omnibus tum ſimplicibus, cum compoſitis communia eſſe experimentis, & Mechanicis legibus ſatis oſtenſa ſunt. Ob id ſperaverim non tantum naturales oſcillationes fibrarum omnium colligere poſſe, verum etiam univerſales, & particulares ægrotantium ſenſuum affectiones me eſſe adepturum. In ſecunda, pro morboſis ſenſuum internorum affectionibus probabiliori meditatione ſollicitus ſum, agens obſcuriſsima immortalis animæ officia, quæ cum ſoli Deo O. M. nota ſint, hoc unum pro mercede Philoſophi eſt, tantarum actionum ſcientiam deſideraviſſe. Tertia denique morboſas affectiones ſenſuum externorum mechanice molita eſt. Neque miremini, me neque de ſucco nerveo, neque de ſpiritibus animalibus determinatum ſermonem habere, cum lex & ordo præſentis inſtituti ſit, morborum cauſas ac phænomena a mechanicis tantummodo ſolidorum motibus eruere voluiſſe; quibus ſi vultis actiones ac momenta ſucci nervei, ac ſpirituum ſuperaddere, non renuam; ſi nolitis, arbitror vos naturæ, & morborum phænomena ſatis apte ab expoſitis ſolidorum motibus eſſe aſſecuturos. Liberum itaque conſilium ſit, ſucco nerveo, aut ſpiritibus animalibus ultro uti velle, aut nolle. Interim me *Tertiam partem Mechanices Morborum deſumptam a Motu Febrium*, Deo juvante, daturum eſſe polliceor, ut ſic completa morborum omnium Mechanica Deum, & Naturam Mechanicis legibus agentes tum in ſanis, cum in ægris animalium operibus unice veneremur. *Valete*.

Ex latione, motuque, & alterna commixtione fiunt omnia, quæ eſſe dicimus &c. ſenſuum hæc omnia ſunt viſus, auditus, olfactus, guſtus, tactuſque frigidorum & calidorum; quos ſequuntur voluptates, dolores, cupiditates, atque timores, aliique affectus innumeri quidem ſine nomine, nominati quoque permultigenus, aut ſenſibile ſenſui cuilibet eſt cognatum. Omnigenis viſionibus colores, omnigenis auribus itidem voces, cæteriſque ſenſibus alia ſenſibilia cognata ſimiliter adſunt. Plato in Thaæteto, ſive de Scientia.

Quidquid aut ſit, aut fiat, naturalibus fieri, aut factum eſſe ponderibus & motibus. Cicero 1. de Finibus.

DISSERTATIO PRIMA.

De univerſalibus ſenſuum affectionibus.

SIcut a preſſione cordis fluidorum motus, ita ab actione cerebri motus ſolidorum habendos eſſe putans, tantorum motuum debendam cerebro gloriam jure ſenſui. Cum enim cerebrum prima ſit animæ ſedes, in qua ampliſſima officia, divina quaſi dignitate fiunt, quæ & ad ſenſum, & ad motum pertinere videntur; cumque ſenſus & motus nullatenus haberi poſſint, quin ſolida corpora ſpecificis motuum differentiis afficiantur, jure arbitrandum eſt, ſolidorum motus ab actionibus cerebri eſſe eruendos: cerebri dignitatem hiſce motibus comparatam univerſæ Græciæ Plato evulgatus eſt: Inquit enim in Timæo, *Eſt Caput membrum, reliquorumque membrorum princeps, cui totum corpus connexum Dii ſubeſſe, ac parere juſſerunt; excogitaverunt enim motuum omnium quoſcunque eſſe queant, compos id fore*. Quamobrem de generalibus ibi ſenſuum affectionibus acturi a ſpecificis ſolidorum motibus orituris, nonnulla claritatis gratia præmittenda cenſuimus, quæ res tam arduas clariori ratiocinio patefaciant.

2. Itaque manifeſtum eſt, a cerebro oriri nervos, & hos duplici conſtare ſubſtantia, quarum interior medullaris eſt, quæ a conditiore cerebri materia ortum habet; exterior membranacea, quæ a menyngibus proficiſcitur; hujuſmodi nervea corpora undequaque mirum in modum effuſa motum animalibus & ſenſum donant: nervea hæc ſolida vertebrarum foramina egreſſa, & per animalis machinam diſtributa in nodos, ac flexus gangliformes ſeſe frequenter agglomerant, inter quos præcipui ſunt plexus cardiaci, intercoſtales, meſenterici &c. in quibus plurimi nervorum ſurculi ſtricte in unum colliguntur, ut inde rurſus hinc inde diſtributi ſummis naturæ miniſteriis pareant. Ibi prætereundum non eſt, ea ratione, qua muſculi ſunt inſtrumenta motus, ita membranas nervos inveſtientes fore ſenſuum organa, cum enim muſculorum textura, ac figura varia ſit, ac diverſa juxta varias actiones ac multiplices motus exequendos, quibus deſtinantur; alii enim trapezii ſunt, alii rhomboidei, alii quadrati &c. Ita non diſſimili ratione arbitrandum eſt, membranas omnes non uno fibrarum ordine, ac una methodo conſtructas eſſe, in quibuſcunque partibus ſenſui deſtinatis, ſed varia ratione, directione, ac ordine elaborata fuiſſe cum diverſis angulorum inclinationibus juxta diverſas ſenſuum affectiones exequendas, quibus eas natura divino opere deſtinaverat.

3. Cum membranæ nerveis ſolidis circumſcriptæ ſint, cæteriſque fibris organicis arcte adhæreant, motus mem-

branarum nerveis ſolidis, cæteriſque fibris jure communi communicabuntur; verum cum motus communicentur juxta rationes ac vires corporum imprimentium, propterea motus ſolidorum nerveorum, aliarumque fibrarum erunt motibus membranarum circumſcriptarum proportionales.

4. Nervea ſolida cranium tamen egreſſa dotantur naturali *Motu Contractionis, & Diſtractionis*; quibus motibus conantur determinatum contractionis & diſtractionis gradum, ſive ſtatum ſuſtinere naturali temperiei, conſtitutioni, ac viribus animalis proportionalem, ac ſeſe ad eundem ſtatum naturalis longitudinis reſtituere, quotieſcunque ab oppoſita vi ſive interna, ſive externa, ſive mixta, ſeu motu oppoſito diſtractionis (ſine tamen divulſione) diſtracta, aut ad majorem longitudinem extenſa fuerint. Hujuſmodi motus contractionis, & diſtractionis idem acutiſſimo tractatu de villo contractili celeberrimus Bellinus expoſuit & demonſtravit; inquit enim; *contractionis naturalis nomine, aut ejus oppoſitæ diſtractionis hic intelligimus motum illum in compoſitis corporibus, quo fit, ut eadem compoſita ab aliqua facultate externa*, ſed adderem quoque interna, aut mixta, *trahente in majorem extenſionem perducta ſine divulſione, naturæ vi, ſive ſponte, ſive a ſeipſis ſuæ priori longitudini ſe reſtituant, ſi libertati permittantur: dico autem hac ſuper re, contractionem naturalem tam late patere, ut vix unum compoſitum noverim, in quo illa non vigeat, & pauciſſimas naturæ operationes pariter invenerim, ad cujus partes contractio naturalis non ſit vocanda*. Cum itaque Bellinus motum contractionis & diſtractionis compoſitis corporibus communem velit, hujuſmodi motus contractionis & diſtractionis non ſolidis tantummodo nerveis tribuendus erit, verum etiam quibuſcunque fibris organicis, quæ aut a nerveis filamentis oriuntur, aut quibus nervea inſeruntur corpora, aut cujuſcunque alterius generis. Ex his colligendum eſt, quamcunque fibram organicam conatum ac vim continuo exercere, ut ad naturalem longitudinem ſeſe reſtituat, quotieſcunque a vi aliqua ad majorem longitudinem diſtracta fuerit; verum cum hujuſmodi contractionis & diſtractionis motus, de vi elaſtica participes eſſe videantur; certe omnes, quamcunque fibram elaſtico quodam motu ac niſu donatam eſſe: a quo periſtaltici motus orituri ſunt, fateri debuerunt.

5. Ne autem ea deſint, quæ motus diſtractionis, & contractionis ideam ulterius confirmare poſſint, obſervationes & experimenta offert Bellinus, pollicitus ſe rem tam naturæ conſonam, ac neceſſariam fore determinaturum; Eligit itaque celeberrimus Auctor chordam muſicam, aut metallicam, aut compactam ex carnibus animalium, eamque per eandem rectam lineam, ac per longitudinem ipſius ad oppoſitas partes trahit, ut tendatur, ſine tamen divulſione chordæ; poſtquam inquit *ad certam quandam lingitudinem priori majorem ipſam extendiſti, ac tractione deſiſtas, digitoſque removeas, adeoque chordam ſuæ libertati permittas; chorda ex ſeipſa pariter coit in ſeipſam per eandem lineam, per quam traxeras, & fit brevior, ac brevior, quouſque redeat in eandem longitudinem, cujus erat ante tractionem, in quam poſtquam reſtituta eſt, ulterius non coit in ſeipſam, ſed ab omni motu ceſſans in ſua priori longitudine quieſcit. Illam longitudinem in quam venit chorda per tractionem ad oppoſitas partes appellant diſtractionem; & facultas, quæ diſtractionem producit, dicitur facultas diſtrahens; motus quo chorda in priorem ſuam longitudinem reſtituitur, eſt id, quod appellatur motus contractionis, vel contractio; & facultas, a qua provenit contractio, dicitur facultas contractionis*. Hæc Bellinus prop. 1. de villo contractili. Verum in hac re fateor me ultra obſtupuiſſe legens metalla ipſa, quantumvis duriſſima tali motu diſtractionis & contractionis donata fuiſſe; refert enim immortalis famæ vir Jacobus Hermannus n. 24. phoronomiæ, *ex obſervationibus Celeberrimi Caſſini conſtat, metalla frigori expoſita nonnihil contrahi, & vice verſa quoad volumen extendi in locis calidis, & ejuſmodi metallorum extenſiones, & contractiones; quibus non dubie duriſſima quæque alia corpora plus minus obnoxia ſunt, abſque interno partium motu fieri nequeunt*. Iſaacus quoque Nevvtonus ſummum Angliæ Lumen, (pag. 386. princip. math.) teſtatur & ipſe D. Picartum obſervaſſe, *quod virga ferrea, quæ tempore hyberno, ubi gelabant frigora, erat pedis unius longitudine, ad ignem calefacta evaſit pedis unius cum quarta parte lineæ: Deinde D. de la Hire obſervavit, quod virga ferrea, quæ tempore conſimili hyberno ſex erat pedum longitudinis, ubi ſoli æſtivo exponebatur, evaſit ſex pedum longitudinis cum duabus tertiis partibus lineæ*. Quid plura? Nonne Academia Florentina pluribus experimentis in cryſtallis & mineralibus ante hos celebertimos viros (pag. 186.) manifeſte experta eſt, metalla & cryſtallos calore diſtrahi & extendi, frigore vero contrahi? Quamobrem ſi hujuſmodi duriſſima corpora motu diſtractionis & contractionis donata ſunt, quid de mollibus, teneriſque animalium viventium ſolidis facillime mobilibus docendum erit? certe nullum fore putaverim, qui tam aperta ac manifeſta de motu diſtractionis ſeu extenſionis, & contractionis phænomena in quibuſcunque animalium viventium fibris, ac ſolidis, aut negare, aut de his audeat dubitare.

6. Cum univerſa corpora ſive ſolida communi motu diſtractionis & contractionis parere debeant, contrahendo ſermones noſtros ad ſpecificum motum diſtractionis & contractionis fibrarum animalium; quærere quis poſſet rationem, ac cauſam primo naturalem, deinde præternaturalem diſtractionis & contractionis fibrarum, de quibus ibi præcipue agendi munus noſtrum & officium eſt: quamvis autem hæc ratio, ac cauſa difficillime erui vere poſſit, nihilominus ne deſit actionibus naturæ ea ratio ac lex, quæ ad enodanda obſcura naturæ phœnomena probabiliori jure convenire videatur, putaverim præeuntibus celeberrimis Viris Joanne Alphonſo Borello & Joanne Bernollio a duabus præcipue cauſis rem tam obſcuram me fore aſſecuturum: Prima itaque cauſa eſt naturalis & peculiaris ſtructura ſolidorum & fibrarum quarumcunque; qualiſcunque tamen ſtructura hæc fuerit, cum verum ſtructuræ modum, ordinem, directionem ac figuram earundem determinare nemo uſque adhuc auſus ſit: In hac re non me latet, ſummum virum Alphonſum Borellum (*a*) muſculares fibras, ut catenas, ex obſervationibus muſculorum, habuiſſe compoſitas ex fibris perpendicularibus & tranſverſis, quæ inter ſe texturam reticularem efficere videantur; ex hiſce fibris tali ratione contextis efformantur areæ, ſeu machinulæ, quæ flaccidæ fiunt, & lateribus ſuis connivent, quando muſculus otiatur; extenduntur vero, cum operatur: hujuſmodi machinulæ, ſeu ſpatia fibrarum muſcularium ex Borello rhomboidalem figuram deſcribere viſa ſunt; verum cum ſupra laudatus Joannes Bernollius (de motu muſculorum n. 2. & 9. & ſeq.) ſpatia, ſeu machinulas fibrarum muſcularium non rhomboidales figuras, ſed ſphæroides vere deſcribere, analytice oſtendat, quæ juxta majorem aut minorem extenſionem muſculorum ſphæroides quoque deſcriptæ modo a majoribus, modo a minoribus angulorum inclinationibus metirentur, colligendum putavi, muſculares fibras donatas fuiſſe motu diſtractionis & contractionis præcipuo opere, ac labore talium machinularum ſphæroidalium, quam rem celeberrimus Michelottus utiliſſimis animadverſionibus acutiſſime expendit. Hiſce præmiſſis, ſi liceat ſuſpicionem meam adducere, opinor, me non adeo a ratione alienum eſſe, ſi putem, *Menyngum quoque lacertos* muſculis aut muſculotum officio comparandos, & *Nervos ipſos* ſimilibus fortaſſe areis, veſiculis. aut machinulis ſphæroidalibus, aut fortaſſe alterius generis eſſe munitos; & ſane ſi de nerveis ſolidis conjectari liceat, laudatus Borellus (*b*) nervum eſſe faſciculum ſeu capillamentum ex pluribus filis fibroſis compoſitum, atque involucro quodam membranoſo colligatum, arbitratus eſt, quæ nerveæ fibræ fiſtulas eſſe cavas, repletas ſubſtantia quadam ſpongioſa, poroſa ac madida ſimili poroſæ medullæ ſambuci virentis, ſucco quodam elaſtico irrigatas probabili ratiocinio ulterius ſuſpicandum putavit; itaque ſi lacerti menyngum analogice muſculis comparantur, ſi ſpongioſæ poroſitates nervorum ſuccum quendam elaſticum continent, eodemque irrigantur, cur non liceat opinari, hujuſmodi poros, areas & cellulas facto cum muſcularibus machinulis analogiſmo ſphæroidales eſſe, aut alterius ſimilis figuræ, quæ elaterio quodam donatæ modo extendi, modo contrahi potuiſſent? Natura ſiquidem una eſt, omnibuſque in operibus fere ſemper unitate operari conſuevit. Itaque menyngum lacertis, & nerveis ſolidis probabiliter expenſis, facile me transfero ad ea, quæ ad motum contractionis & diſtractionis *Membranarum & Tendinum* pertinere videntur. Membranæ itaque cum docente Verheyen veroſimiliter componantur ex fibris ſibi invicem intertextis, fere ſicut tela ex filis, quarum altitudo ſeu profunditas adeo minima eſt, ut areas ſpatia ſeu machinulas neceſſariæ altitudinis ſeu profunditatis non continere, aut comprehendere opportune poſſit, cumque membranæ præcipuo ſenſuum officio pareant, cui efficiendo non adeo operoſum ac laborioſum eſt, ut nervis, muſculiſque contingit, qui ſummis motuum laboribus deſtinantur: propterea male exiſtimarem, ſi motus membranarum contractionis, & diſtractionis a machinulis, ſeu veſiculis ela-

(*a*) Prop. 94. & ſequent. Primi Tom. & prop. 215. ſecundi Tom. de motu Animal.

(*b*) Prop. 23. Tom. 2. de motu Animalium.

lis elaſticis factos eſſe crederem; abſit itaque opinio hæc locuturo de membranis ſenſui præcipue, non motui deſtinatis. Naturalem ergo motum contractionis & diſtractionis membranarum primo factum putaverim a ſucceſſivo motu aſcillatorio menyngum, qui ſucceſſive membranis correſpondentibus communicatur; ſecundo a motu fibrillarum nervearum, quæ per membranas hinc inde excurrunt; tertio a continua mutatione angulorum, qui a fibris membranas componentibus efficiuntur; etenim cum membranæ componantur ex fibris ſibi invicem intertextis, jure texentes fibræ efficient angulos, aut naturaliter rectos, aut acutos, aut obtuſos; cum autem fibræ ſenſu & motu præditæ, motum & impulſum excipiant ab externis corporibus, aut ab interno motu corporum fibras componentium, futuræ erunt quælibet fibræ in proportionali mutatione angulorum, & figurarum inter ſe; fibræ itaque rectos angulos naturaliter deſcribentes, cum ratione advenientis motus modo deſcripturæ ſint angulos acutos, modo obtuſos, modo curvos, neceſſario quoque fibræ inæqualibus angulis oppoſitæ modo diſtrahentur, modo contrahentur; cumque ſemper remaneat vis illa ſeu conatus naturalis fibrarum, quo fibræ nonnaturaliter contractæ, aut diſtractæ ad naturalem ſtatum conantur ſeſe reſtituere; opinor membranarum fibras exceſſiva mutatione angulorum, inter ſe futuras eſſe in proportionali mutatione figurarum, & conſequenter fibras modo contrahi, modo extendi debere. Qualis modo futura erit probabilis cauſa, qua *Tendines*, licet denſiſſimi ſint, ſuo tamen naturali motu contractionis & diſtractionis dotari debuerunt; proculdubio tendinum motibus confert vis nervorum, qui per tendines intime ſerpunt; vis membranarum tendines circumſcribentium; & aliqualis mutatio angulorum, qui præcipue a fibris rectis & tranſverſis, aut obliquis tendines componentibus, ex ſecuturis motibus muſculorum continuo efficiuntur; Potiſſimum itaque motibus contractionis & diſtractionis obediunt tendines, vi & opere muſculorum, qui cum diverſis motibus ſolicitentur tendines quoque, quatenus appendices & caudæ muſculorum, ſucceſſivis diſtractionis & contractionis motibus erunt ſolicitandi. Præter cætera, quæ motum diſtractionis & contractionis in quibuſcunque corporibus promovere conſueſcunt, univerſale principium eſt motus inteſtinus particularum quælibet ſolida componentium.

7 Cum animalia quælibet non eodem ſemper in ſtatu virium & actionum perſeverent, ſed continua actionum, aut naturalium, aut præternaturalium viciſſitudine rotari debeant; & cum diverſæ vires & actiones a varia temperie fluidorum, ac varia ſolidorum ſtructura ac motu dimetiri poſſint, ideo motus ſeu momenta diſtractionis & contractionis fibrarum quarumcunque claritatis gratia duplici modo erunt conſideranda; Momentum itaque diſtractionis, & contractionis aliud eſt *æquipollens*, aliud eſt *præpollens: Vis, conatus ſeu momentum diſtractionis æquipollens, eſt naturalis potentia, vis ſeu conatus ſolidi diſtrahendi ſemetipſum ad naturalem longitudinem quotieſcunque ab oppoſita potentia, aut momento contractionis impeditum fuerit; aut ſuſtinendi ſtatum naturalis diſtractionis intra fines a natura determinatos. Momentum vero contractionis æquipollens ejuſdem ſolidi, eſt oppoſita potentia, vis ſeu conatus contrahendi ſemetipſum ad naturalem longitudinem, quotieſcumque a vi aliqua diſtractum fuerit, aut ſuſtinendi ſtatum naturalis contractionis ejuſdem ſolidi pariter intra fines a natura determinatos*. Itaque cum hujuſmodi momenta diſtractionis, & contractionis æquipollentia in perfectiſſimo naturæ ſtatu haberi tantummodo poſſint, ideo talia momenta quotieſcunque extiterint, ſemper futura erunt in ſtatu naturali: quare ibi directiones & motus fibrarum erunt juxta naturæ leges inter ſe, aut homologe, aut reciproce proportionales. In hoc ſtatu vis & robur naturæ perfectiſſime conſiſtens eſt; cum enim vires æquales & oppoſitæ in idem corpus, aut homologe, aut reciproce agentes & reagentes mutuum effectum tollant, aut tollere aptæ ſint, res omnes poſitæ in actione & reactione æquilibrata, debebunt neceſſario recte conſiſtere. Hiſce ergo momentis æquipollentibus ſolidorum feliciſſime uti poſſumus, ut acceſſus & receſſus momentorum a perfectiſſimo naturæ ſtatu quamproxime innoteſcant, naturales aut præternaturales actiones animalium felici methodo dimenſuri; In hoc quoque perfectiſſimo naturæ ſtatu ſupponenda jure ſunt elementa, & motus fluidorum in exactiſſima proportione inter ſe conſtituti; ſicut autem momentum æquipollens eſt ſemper in ſtatu naturali; ita momentum præpollens aliquam ob cauſam, ſive externam, ſive internam, ſive mixtam taliter augeri poteſt, ut fiat præter naturam; Itaque *momentum diſtractionis præpollens illud eſſe videtur, in quo talis ſit hujus momenti præpollentia, ut momentum æquipollens contractionis nullam, aut fere nullam rationem habeat cum momento præpollente diſtractionis; hoc autem ſemper fiet cum læſione operationum, & aliquando, cum divulſione ſolidorum*. E contra *momentum contractionis præpollens aliquam ob cauſam ſive externam, ſive internam, ſive mixtam æquipollens taliter ſuperat, ut fiat præter naturam; ita ut momentum diſtractionis æquipollens nullam, aut fere nullam rationem habeat cum momento præpollente contractionis, ibi fibrarum actiones læſas eſſe, nemo negaverit*.

8. Hiſce præmiſſis, ut generales ſenſuum affectiones conſequi poſſimus, primo incumbendum eſt, ut *in doloris* examine laboremus, Unus itaque omnium ſenſus eſt, ſolutionem continui præcipuam doloris cauſam fuiſſe, & tantum veterum opinio præjudicata potuit, ut etiam uſque adhuc veterum valeat auctoritas. Verum doctiſſimus Borellus *(a)* evulgatam hujuſmodi ſententiam penitus ſtuduit evertere, ſimulque ſpreta illa doloris cauſa, quæ in diſſolutione texturæ, & compoſitionis fibrarum nervearum præcipue firmata eſſe videtur, tandem aliquando a celeberrimo Auctore deliberatum eſt *(b)* immediatam doloris cauſam a vellicatione in nerveis membranis facta eſſe eruendam: Fateor me dubitanter quærere immediatam doloris cauſam, verum cum unicuique liceat eam ferre ſententiam, quæ ad enodanda naturæ phænomena probabilius conferre videatur, auſus ſum probabiliori ratiocinio ſuſpicari *immediatam doloris cauſam, & moleſtam ſenſuum affectionem orituram eſſe ab inæquali, inordinato & aſymmetro motu fibrarum membranearum ſolida nervea circumſcribentium, & conſequenter, etiam fibrarum nervearum, aliarumque, quibus arcte, & intime eædem membranæ alligantur, quæ proportionem, ac directionem acquirant notabiliter diſſimilem, ac diverſam a naturali proportione, ac directione motus earundem, mutatis naturalibus inclinationibus angulorum inter ſe, quos fibræ inter ſe contextæ neceſſario componunt*. Hinc juxta varios gradus motuum fibrarum membranearum ſolidis nerveis circumſcriptarum, & juxta varios gradus motuum fibrarum quarumcunque membranis intime alligatarum, qui magis, aut minus diſtent a debita proportione, ac directione naturalis earum motus, & juxta varias mutationes angulorum earundem, tanquam ab immediata & primitiva cauſa conſequuntur poſtea effectus: videlicet aliquando ſolutio continui, aliquando diſſolutio texturæ, & compoſitionis fibrarum, membranearum circumſcribentium, aliorumque filamentorum, quibus membranæ intime alligantur. Quamobrem qui doloris cauſam a ſolutione continui, aut a diſſolutione texturæ fibrarum ſtudent acquirere, minus recte rem agere videntur; cum non cauſam doloris, ſed effectum penitus offerant; minus quidem errare conſueſcunt, qui a vellicatione fibrarum nervearum, membranarumque, & aliarum, quibus membranæ intime alligantur, doloris & moleſtiæ cauſam eruendam putant. Verum cum nonnulla naturæ phœnomena præternaturalia, a corporibus vellicantibus excitata ſæpe quoque fiant abſque ulla doloris affectione, licet dolor aliquando etiam a vellicatione haberi poſſit, ideo non ſemper vellicatio pro immediata, & primitiva cauſa dolorificæ affectionis erit conſulto, & uno naturæ jure exiſtimanda, ſed pro mediata tantummodo, ut inferius conſtabit, cum de affectionibus convulſivis ſermo fuerit.

Immediata doloris cauſa.

9. Ne autem turbetur debitus morborum ordo, cum inter ſæviſſimos dolores ac ſenſuum moleſtias emineant dolores capitis, congruum puto de præcipuis capitis doloribus ſermonem habere: de *Cephalæa* nempe, *Cephalalgia*, & *Hemicrania*; cum autem cephalæa inveteratum, & continuum; cephalalgia recentem, & diuturnum, hemicrania vero modo unam, modo alteram capitis plagam torqueat, non difficile erit, ab univerſali doloris cauſa ſuper expoſita peculiares dolorum capitis cauſas aperire: Itaque ſciendum eſt, & partes omnes nervoſas; duas nempe menynges, nervorum tunicas, pericranium, perioſtium, muſculos & panniculum carnoſum eſſe præcipua ſubjecta, in quibus hujuſmodi dolores firmari conſueſcunt; itaque cum in corticali cerebri ſubſtantia denſiſſimi arteriarum, & venarum ramuli numerentur; ſi violento aut velociori, ſive ob craſſitiem lentiori pede iverit ſanguis, conciarum arteriarum, & venarum ſuperficies circulares, magis extenſæ fient; cum autem hujuſmodi ſuperficies augeantur ſemper

in ra-

(*a*) Prop. 205. ſecund. Tom. de Motu Animalium.
(*b*) Prop. 27. ſecund. Tom. de Motu Animalium.

in ratione duplicata ſuarum diametrorum, venæ & arteriæ ad tantas ſuperficies extenſæ, diſtractis organorum fibris, mutatiſque naturalibus directionibus fibrarum, una cum naturalibus angulis earundem inter ſe, urgebunt violenter non ſolum corticalem cerebri ſubſtantiam, verum etiam duas menynges contra calvariam; verum cum reſiſtentia calvariæ validiſſima ſit, coget venarum, & arteriarum ſuperficies, repercutere ſemetipſas contra corticalem ſubſtantiam in ratione compoſita ex ratione reſiſtentiæ calvariæ, & ex ratione dilatationis & diſtractionis venarum, & arteriarum ad majores ſuperficies: ſi itaque hujuſmodi vitia continua fuerint cephalæam; ſi interpolata cephalalgiam; ſi vero hanc aut aliam cerebri partem irritaverint, hemicraniam erunt paritura. Verum præter hæc alia fortaſſe methodo dolores capitis quærendi ſunt; etenim cum dum menynges contrahuntur, cor dilatetur, & cum hæ cerebrum circumſcribant, eo tempore, quo volumen ſanguinis in ſtatu naturali a corde expellitur una ſyſtole, menynges impulſæ elevabuntur, diaſtole vero cordis ſubſequente menynges motu veluti reciproco deprimentur. Cum vero motus iſte naturalis depreſſionis quodammodo fieri videatur non tantum a momento naturali gravitatis menyngum, verum etiam a motu ſeu conatu quodam lacertorum, (quos celeberrimus Pachionus in dura præcipue menynge obſervaverat,) quorum vi membranarum fibræ quodammodo in rugas ac plicas compoſitæ intra ſeſe recipiunt; motus autem naturalis elevationis fiat motu quodam diſtractionis, vi cujus fibræ a momento ſanguinis impulſæ diſtractionem pati coguntur; idcirco ſi accidat, aut nimio impulſu ſanguinis, aut nimia ſeri colluvie extenſas præternaturaliter fuiſſe lacertorum areas, aut glandulas, etiam motus depreſſionis, ſeu contractionis menyngum, & ſuccedentes motus elevationis ſeu diſtractionis earundem futuri erunt adaucto momento gravitatis diſſimiles & aſymmetri. Cum autem juxta tam diſſimiles & aſymmetros motus diſtractionis & contractionis menyngum, fibræ menyngum inordinatis directionibus & aſymmetris motibus diſtractæ componere debeant angulos a naturali inclinatione diſſimiles; ſic mutato naturali paralleliſmo fibrarum inter ſe natura pati conabitur, & capitis dolorem modo leviori, modo graviori moleſtia ſuſtinebit. Serum ulterius aut lentiori pede procedens per innumera vaſa lymphatica, aut aſperis corporibus munitum moleſte afferendo inordinatos, inæquales & aſymmetros motus organorum & fibrarum, externas aut internas capitis plagas alte feriet vulnere, aut continuo, aut interpolato, & variæ fient dolorum capitis differentiæ. Hæc, & quæcunque alia extranea, ut vermes, fungi & ſylveſtres ſucci, ſi in regione capitis tyrannidem ſuam primo exerceant, idiopathicos dolores; ſi vero extra regionem capitis, ut in ſtomacho, utero, cæteriſque viſceribus conſenſu gravi cerebrum torqueant, ſympaticos dolores moleſte parturient.

10. Modo a doloribus capitis ſentio, me eam in arenam vocatum eſſe, ut cum affectionibus convulſivis medicam controverſiam acturus ſim: cum autem n. 6. *naturalis cauſa diſtractionis & contractionis* ſatis explicata fuerit; hujus opportunitati loci convenire videbitur, ſi prius univerſalem præternaturalis momenti diſtractionis & contractionis ſolidorum rationem ac cauſam attulerim, antequam de convulſionibus peculiarem ſermonem habeam. Eligo itaque plexum nervum meſentericum, unum nempe ex tot nerveis plexibus, in quibus facile crederem potiſſimum firmandam eſſe ſedem ac baſin motuum ſolidorum nerveorum a plexibus exeuntium, tam naturalium, quam præternaturalium, (quidquid autem de plexu meſenterico locuturus ſum, proportionaliter de quocunque alio plexu, aut de quolibet alio nerveo ſolido intelligendum erit:) ſit ergo plexus nerveus meſentericus compoſitus ex unione, & aggregato plurium nerveorum ſolidorum in ſtatu naturali; apertum eſt, aut vitio ſucci nervei, aut ſeri ſupra modum fluentis interſtitia plexus nervei repleri taliter poſſe, ut naturalem fluidorum copiam anguloſis plus juſto ſalibus gravem, ultro ſuperent; ſic ſolidum tali fluido æquabiliter repletum dilatabitur ad majus ſpatium, ſeu volumen. Cum autem nerveum ſolidum in ſtatu naturali, & idem ſolidum in ſtatu præternaturali habeantur, ut duo ſolida ſimilia, & diſtantiæ fibrarum, ſeu interſtitia ſolidum componentia ſint lateribus ſolidorum homologiis proportionalia, ſolida autem ſimilia creſcant in ratione triplicata laterum homologorum; certe ſolidum nerveum in ſtatu naturali, & idem ſolidum in ſtatu præternaturali erunt inter ſe in ratione triplicata amplitudinum interſtitiorum, ſeu diſtantiarum, quas fibræ ſolida componentes ſervant inter ſe: Quare ſi fluida, ſeu maſſæ tanquam cunei præciſe, & ſecundum ſe conſideratæ in interſtitiis ſolidi nervei abſque motu elaſtico communicato ab aliis corporibus ſibi unitis æquabiliter contentæ in iiſdem interſtitiis pro ſtatu naturali fuerint, ut unum; poſtmodum vero a maſſa corpotum præternaturaliter effuſa, diſtantiæ ſeu interſtitia fibrarum ſolidum componentium dilatata, & extenſa fuerint ut 2. erit ſolidum nerveum in ſtatu naturali ad idem ſolidum nerveum in ſtatu præternaturalis extenſionis ut 1. ad 8. nempe proxime in ratione cubica interſtitiorum, ſeu diſtantiarum fibrarum inter ſe; quare ſolidum nerveum præternaturaliter extenſum erit octuplum ſolidi ejuſdem nervei naturaliter extenſi a corporibus, ſeu materia contenta, ut unum. Cum autem ſolida hujuſmodi decurtari jure debeant in ratione proxima ſecundum longitudinem, quotieſcunque dilatantur in aliqua ratione ſecundum latitudinem, licebit colligere ex præternaturali dilatatione plexus nervei, ramos nerveos a plexu hinc inde exeuntes decurtandos fore in ratione probabiliter proxima 1. ad 8. Ex his ultro res agenda eſt; cum enim fluida ſeu maſſæ æquabiliter contentæ tanquam cunei inter interſtitia plexus nervei elaſticis corporibus, & particulis quoque præternaturaliter effervеſcentibus unitæ ſint, quarum vires, ac momenta elaſtica ſumma eſſe experimur ad augendos impetus, percuſſiones, & conatus contra fibras plexus nervei præternaturaliter extenſi a materia præciſe conſiderata abſque motu elaſtico, communicato ab aliis corporibus ſibi unitis; quis non videt, quanta futura ſit vis, conatus, & momentum plexus nervei ad nerveos ramos ab ipſo exeuntes violenter trahendos verſus plexum præternaturaliter dilatatum, in ratione videlicet compoſita proxime ex cubo, ſeu triplicata ratione interſtitiorum, ſeu diſtantiarum fibrarum inter ſe, & ex motu elaſtico corporum effervеſcentium; a quo momento validiſſimæ reſiſtentiæ erunt enixe ſuperandæ? Quamobrem cum interſtitia fibrarum corporibus extraneis æquabiliter repleta, ſeu diſtantiæ fibrarum inter ſe ſint lateribus homologis ſolidi proportionales, erunt ſimul ſumptæ æquales, aut quaſi æquales homologæ radici ſolidi præternaturaliter extenſi; quare ſi talis radix fuerit — b; erit ſolidum nerveum præternaturaliter extenſum proxime in ratione cubica eorundem interſtitiorum, ſeu diſtantiarum fibrarum inter ſe ob materiam ibi ultro contentam, nempe erit proxime ut b. 3: quod ſi vis & conatus elaſticitatis corporum contentorum effervеſcentium, aut inflando, aut impellendo magis, magiſque fibras plexus nervei vocetur e; momentum autem plexus ejuſdem præternaturaliter extenſi vocetur m, erit m — b 3 † e. Hæc quæ dicta ſunt oſtendere videntur, quænam ſit ratio ac cauſa ſive externa, ſive interna, ſive mixta, quarum vi momentum naturale æquipollens plexus nervei, & ramorum nerveorum tranſire neceſſario debeat ad præternaturale momentum præpollens eorundem, cujus momenti opere plexus nerveus, & rami nervorum ab ipſo exeuntes apti fiunt non ſolum ſuperare momentum oppoſitum contractionis eorundem, verum etiam validiſſimas reſiſtentias muſculorum, tendinum, & oſſium, quibus omnibus nerveæ ramificationes arcte alligantur, aliorumque ponderum oppoſitorum, quod certe praxin medicam agentibus mirabile eſt. Agendo modo de *Motibus Convulſivis* cum ſanitas & naturalis ſolidorum motus non ſolum nitantur in proportione corporum fluida componentium, verum etiam in determinato ordine, directione naturali ſolidorum, & determinato motu eorundem, una cum naturali inclinatione angulorum, quos fibræ inter ſe contextæ naturaliter componunt, & cum æquali, aut reciproca actione & reactione momentorum diſtractionis earundem inter ſe: quotieſcunque hic naturalis motuum & actionum ordo, & lex præternaturali opere mutabuntur, tunc convulſivæ affectiones contingent. Cum itaque tot morbotum cauſæ, aut a præternaturali dilatatione, aut inflatione ſolidorum, aut motu oriri conſueſcant; ſi aut vitioſi ſucci nervei, aut a ſanguiferis, aut a lymphaticis canalibus evomantur præternaturales ſucci aſperis ſuperficiebus donati in aliquo ſpatio membranoſo, aut nervoſo, aut quocunque alio ſolido ſenſibili contenti; ibi certe tanquam cunei ingreſſi ſpatia ſolidorum violenter ſolicitabunt, extendent & inflabunt fibras ſolidum componentes; ſpatia autem plexus nervei (puta meſenterici jam ſuppoſiti) ab extraneis corporibus ultro repleta, impedient facilem tranſitum fluidorum naturaliter prætereuntium, inde facta mora corporum ingreſſorum hypoſtaſis major futura erit, quam par eſt. Cum autem ſylveſtres ſucci ſolidum ſupra naturæ leges ingreſſi dilatent præternaturaliter ſolidum illud proxime in ratione compoſita ex ratione

cubica, ſeu ex ratione triplicata interſtitiorum, diſtantiarumve, quas fibræ habent inter ſe in ſtatu extenſionis naturalis, & ex ratione corporum elaſticorum plexum nerveum influentium; proculdubio cum filamenta nervea a plexu exeuntia, & hinc inde effuſa tantum proxime trahi debeant verſus plexum præternaturaliter extenſum, quantum plexus nerveus a præternaturalibus ſuccis ultro extenſus fuerat; idcirco filamenta illa nervea a plexu exeuntia violenter trahentur verſus partem plexus in data ratione dilatati; cum autem filamenta illa nervea muſculis, tendinibus & oſſibus arcte ſint alligata, muſculi quoque, tendines & oſſa, quibus tendines alligantur, in data ratione trahenda præternaturaliter erunt; ſicque hac ratione præternaturales contractiones organorum & motus convulſivi ſolidorum exorientur; ex his ſi extenſio & dilatatio plexus nervei a corporibus ingreſſis ea ratione fiant, ut æquabiliter & omnibus in partibus æqualis, & unimoda fiat præternaturalis ſolicitatio, percuſſio & inflatio, cum æquali & unimoda dilatatione ſingulorum interſtitiorum, & diſtantiarum fibrarum plexus nervei præternaturaliter extenſi, etiam filamenta nervea a plexu exeuntia æqualibus viribus, æquali, & unimodo conatu, ac momento æquabiliter & unimode trahentur verſus partem plexus dilatati. Si itaque ſingulæ fibræ componentes ſolida nervea a plexu gangliformi exeuntia, & illæ quibus ſolidum unitur, naturales ſemper directiones, ac naturales paralleliſmos ſuſtineant inter ſe, eaſdemque ſervent naturales angulorum æqualitates ac ſimilitudines; tunc cum fibræ ſingulæ ſolida componentes attrahantur verſus plexum cum angulis, aut æqualibus aut ſimilibus, temporibus quoque æqualibus fibræ ipſæ tranſeundo ſingulis temporibus ordinata, unimoda & æquabili lege, ab una æqualitate, aut proportione, aut directione motuum fibrarum & angulorum ad aliam priori aut æqualem, aut proportionalem, non afferent ullos

Convulſio ſine dolore.

diſſenſus vel ullam aſymmetriam in totis motibus fibrarum ſolida componentium; & conſequenter cum ſingulis temporibus naturalis fibrarum paralleliſmus ſuſtineatur, attractio quidem convulſiva fiet ſolidorum verſus partem præternaturaliter extenſam, ſed ordinata, unimoda, æquabilis, & iſochrona; atque nulla videbitur contingere moleſta organorum affectio, aut dolorifica paſſio ſolidorum ſenſibilium: & ſane, ut habeatur ratio veritatis; ſi conatus, vis, momentum & quantitas motus unius fibræ in uno ſolido (idem intellige proportionaliter de quibuſcunque aliis partibus, quibus ſolidum idem unitur) una differentia temporis fuerit ad quantitatem motus; ſeu momentum ejuſdem, aut ulterius fibræ homogeneæ, & qualis magnitudinis æquali tempore, & in eodem ſolido, ut eſt momentum, & quantitas motus primæ fibræ altero tempore ad momentum, ſeu quantitatem motus ejuſdem, vel alterius fibræ homogeneæ ſecundo tempore, & ſic proportionaliter ſucceſſive erunt (per 12. 5.) ſingula momenta & quantitates motus unius, aut alterius fibræ homogeneæ iiſdem temporibus & in eodem ſolido, ut ſunt omnia momenta & conatus ſimul ſumpti primæ fibræ, ad omnia momenta & conatus ſimul ſumptos ſecundæ fibræ ejuſdem ſolidi, iiſdemque temporibus; ſed quando conatus & momenta unius, aut alterius fibræ homogeneæ ſolidum componentis ſunt æqualia, aut proportionalia momentis ejuſdem, aut alterius fibræ homogeneæ ſolidum componentes temporibus æqualibus, & ſic de cæteris &c. momentum quoque & quantitas motus totius ſolidi eſt ſemper ſingulis temporibus ſibimetipſi æqualis, aut proportionalis, quare cum natura in hoc ſtatu ſingulis temporibus juſtam proportionem, æquam directionem motuum fibrarum, & paralleliſmum naturalem earundem cum æqualitate angulorum æquabiliter, & unimode uſque adhuc ſuſtineat, certe actionibus & reactionibus proportionaliter ſe habentibus nullam in ſe moleſtiam ac dolorificam affectionem, (& ſi convulſio fuerit) pati poterit ac ſuſtinere. Et ſane, ut verum fatear, ſæpe miratus ſum medicam praxin agens, convulſivas affectiones abſque ullo dolore ægros agitaviſſe, plurimas enim hyſtericas, & hypochondriacas affectiones, & convulſivas, pluresque ſpaſmodicos ſubſultus aut motus, inter quos *Satyriaſin*, ſine ullo dolore partos obſervavi: Itaque ex his colligendum videtur, quotieſcunque plexus magnus meſentericus nonnullos ſurculos per meſenterium & inteſtina; nonnullos vero ad truncum aortæ deſcendentis; nonnullos ad ovaria fœminea emittat; & hic plexus æquabiliter, & unimode in omnibus ſuis partibus plexum componentibus ſolicitatus, percuſſus & extenſus fuerit a fluidis præternaturalibus plexum eundem æquabiliter & unimode inflantibus & dilatantibus; tunc momentum plexus nervei æquabiliter, ſed præternaturaliter dilatati trahet proxime in data æquabili ratione non ſolum ſurculos quoſcunque ab illo exeuntes, ſed & fibras quaſcunque ſurculos ipſos componentes verſus plexum nerveum præternaturaliter extenſum; cum autem momentum tale plexus nervei proxime æquetur ſingularibus momentis ſimul ſumptis tractionum fibrillarum nervearum ab ipſo exeuntium; propterea ſingularia momenta ſimul ſumpta (*a*) tractionum, quibus æquabiliter, ſed præternaturaliter trahuntur, non ſolam ſurculi nervei, ſed ſingulæ fibrillæ ſurculos nerveos componentes per meſenterium & inteſtina, per truncum aortæ & ovaria a plexu exeuntes verſus plexum nerveum, æqualia erunt momento totali plexus magni meſenterici præternaturaliter extenſi; cum porro momentum totale plexus nervei ſuppoſitum fuerit ſupra = b 3 † e; ſi momentum ſingulare ſurculorum & fibrarum nervearum ſurculos componentium per meſenterium & inteſtina effuſum ſupponatur = p; momentum vero ſurculorum nerveorum & fibrarum ſurculos componentium per aortam deſcendentem ſingulariter ſupponatur = r; momentum autem ſingulare ſurculorum nerveorum & fibrarum ſurculos componentium ad ovaria emiſſos ſupponatur = ſ., erunt proxime ſingularia momenta ſimul ſumpta p + r + ſ = b 3 † e & conſequenter momentum ſingulare p erit = $\frac{b3\dagger e}{1+\text{ſ}}$, & momentum ſingulare r erit = $\frac{b3\dagger e}{p+\text{ſ}}$ & momentum ſingulare ſ erit = $\frac{b3\dagger e}{p+r}$; cum autem ex æquabili, ſed præternaturali dilatatione plexus nervei magni meſenterici æquabili quoque ratione trahantur rami nervorum ab illo exeuntium, & ſingulæ fibræ ramos ipſos componentes verſus eundem plexum; in hoc ſtatu cum hujuſmodi tractiones ſint ſingulis temporibus ordinatæ, unimodæ & æquabiles inter ſe & iſochronæ, nullam doloris moleſtiam (& ſi convulſio fuerit,) erunt allaturæ. Unde praxi medica expertum eſt, hyſtericas mulieres, hominesque hypochondriacos aliquando abdomine tumefactos, & fœminas utero quodammodo attractas ſine ullo dolore extitiſſe, ſed muta tantummodo afflictione una cum aliqua pulſuum inæqualitate, & ſtomachi languore vexatas fuiſſe. Habita inde ratio eſt, cur inflatis, extenſis & ſolicitatis æquabiliter & unimode in ſingulis partibus nerveis ſurculis per ovaria & uterum emiſſis opere præternaturalium ſuccorum nerveos hos ſurculos undique, ſed æquabiliter dilatantium, aut ſolicitantium, fieri aliquando poſſit ratione nervorum & fibrillarum eorundem aſcendentium non gravis ſenſatio, (licet convulſiva) in abdomine, inteſtinis & ſtomacho cum pulſuum aliquali inæqualitate, ſed tantummodo affectio quædam ſine dolore, quam univerſalem corporis languorem appellare mulieres conſueſcunt.

11. Verum ſi a præternaturalibus fluidis plexus nervei, aut quælibet ſenſibilia organa ſolicitentur & dilatentur quidem in ſuper expoſita ratione compoſita; ſed non æquabiliter & unimode in omnibus ſuis partibus componentibus ſolicitentur & extendantur, ita ut pars una organi magis ſolicitetur & extendatur, quam altera, fibris inæqualiter ſolicitatis, aut extenſis; tunc momenta præternaturalia præpollentia corporum extendentium fibras tali inordinato motu, & diſſimili ratione, ac aſymmetra proportione inter ſe violenter agendo contra momenta naturalia, & æquipollentia fibrarum earundem, neceſſario fibras omnes nervoſas, membranoſas & muſculares, cæteraſque, quibus illæ alligantur, violenter & inæqualiter trahent verſus partem inæqualiter & aſymmetre dilatatam, & ſolicitatam a fluidis præternaturaliter ingreſſis, motibus aſymmetris fibrarum, & directionibus inæqualibus earundem; conſequenter permutabuntur naturales anguli, & naturales paralleliſmi fibrarum, & organorum inter ſe, mutatis quoque fibrarum naturalibus directionibus: Quamobrem in hoc præternaturali ſtatu facile crederem, affectiones convulſivas aſymmetris & diſſimilibus motibus fibrarum agentes, cum dolore ac ſpaſmo eſſe copulandas. Itaque ex his colligendum putavi, immediatam doloris cauſam non a præternaturali extenſione & ſolicitatione habendam eſſe, ut *ſolicitatio & extenſio* eſt; ſed quia a ſolicitatione tali, ac tali extenſione organorum ſenſibilium fit inæqualis, diſſimilis, inordinata, & aſymmetra diſtractio, attractio & motus fibrarum & filamentorum ſolida componentium, a quibus mutantur naturales anguli fibrarum inter ſe; mutatur directio naturalis earundem; turbatur naturalis paralleliſmus ſolidorum, & gravi motu invertitur; ſolida idcirco ſenſibilia aſym-

Convulſio cum dolore.

(*a*) Ex num. 13. phoron. Hermanni.

aſymmetre, & præternaturali ac diſſimili motu modo diſtracta affectionem convulſivam, ſed cum dolore miſerrime afferunt; quare jure putaverim, præternaturalem extenſionem, inflationem & ſolici ationem ſolidorum ſenſibilium mediatam tantummodo doloris cauſam eſſe futuram, ut ſimplex extenſio & ſolicitatio eſt; & ſane ut hæc omnia experimentis probanda ſint, confeſſus eſt mihi vir animo & ira potens, qui cum ab hoſte ſclopeti ictu in regione tamen minus principe femoris vulneratus eſſet, nullum pro ea temporis differentia dolorem ſenſiſſe a tanto ictu percutiente & ſolicitante; ita ut per aliquod tempus ſanum incolumemque ſe crederet; verum tractu temporis diſtractis notabiliter nonnullis fibrarum ordinibus, nonnullis vero contractis, & mutata fibrarum directione naturali parallelismo earundem cum inæqualitate, ac diſſimilitudine angulorum, quas fibræ inter ſe contextæ componunt, dolor, & quædam convulſionis ſpecies ſupervenerunt. Itaque dolor non fieri videtur ab irritatione, ſeu ſolicitatione, & violenta extenſione tanquam a cauſa immediata, ut irritatio ſeu ſolicitatio, & præternaturalis extenſio eſt organorum; ſed quia ab irritatione, ſolicitatione præternaturalis extenſio eſt organorum; ſed quia ab irritatione, ſolicitatione & præternaturali extenſione ſubſequitur poſtea effluxus fluidorum in partem læſam, quæ præternaturaliter dilatent eandem; hinc ſequuntur momenta diſtractionis in aliquibus, in aliis vero fibrillis momenta inæqualia contractionis diſſimilia & aſymmetra, cum inæquali & diſſimili & improportionata directione, ac motu earundem; mutato ulterius naturali paralleliſmo filamentorum componentium membranas, nerveos, muſculos, tendines &c. Deinde fateor, me in nobiliſſima Moniali frequenter obſervaſſe convulſivas affectiones; in qua ſi pollex pedis convulſus tantummodo eſſet, ſæviſſimoſque dolores ægra ſuſtinebat; e contra fere nullos quotieſcunque tota pedis regio æquabiliter & unimode convulſa traheretur. In hac re non ne chirurgicis experimentis manifeſtum eſt, vulnerato nervo, aut læſa membrana nervum inveſtiente, cujus aliqua tantummodo pars fibrarum læſa ſit, aut abſciſſa integra autem manente altera fibras nonnullas inæqualiter, inordinate & aſymmetre diſtractas, nonnullas vero contractas motibus aſymmetris, mutata fibrarum naturali directione, ordine ac paralleliſmo, cum mutatione angulorum a naturali inclinatione diſſimilium, ſpaſmos convulſivos ac dolores acerrimos attuliſſe: qui non niſi reſciſſo omnimode nervo (cujus reſciſſionis opere omnes fibræ componentes æquabiliter contrahuntur) tuto ægri ſolutis doloribus quieſcere conſueſcunt. Antequam autem de hac tabula manum avertamus, remanet animadvertendum, vim, conatum & momentum fibrarum diſtractionis & contractionis præpollens tantæ aliquando actionis eſſe ſupra momentum æquipollens diſtractionis earundem, ut fibræ tam violenter diſtractæ, aut contractæ, fibrarum & organorum læſionem aliquando attulerint, ut divulſionem earundem miſerrime ægri paſſi fuerint; Id ſemel animadverti in nobili Juvene annorum 20. qui cum ſatyriaſi & febri correptus eſſet ſine dolore, poſt ſex dies facta notabili ſolidorum divulſione, & ſecuta magna ſanguinis effuſione per alvum, enervato priapiſmo, ſed verſus regionem hepatis dolore ſuperveniente adacta ulterius febri poſt triduum obiit. Ibi autem præterire non licet nonnulla, quæ a chirurgicis obſervationibus deſumpta ſummopere & theoriæ & curationi convulſionum conferre videntur; obſervatum enim eſt ſæpiſſime vulnera capitis ex dextra transferre convulſionem in ſiniſtram partem, & e contra. Cum enim momenta contractionis & diſtractionis pericranii, menyngum & lacertorum dependentium per cerebri peripheriam in ſtatu naturali debeant eſſe ex utraque parte inter ſe æquipollentia; nempe in ratione veluti reciproca cum opportuno æquilibrio & reactionum menyngum & lacertorum, totiuſque pericranii (quod menyngum expanſio eſt;) quotieſcunque momenta diſtractionis & contractionis pericranii, menyngum, & lacertorum dictorum ex parte dextra, vel ob externam læſionem, vel ob internum aliquod vitium, aut infirmentur, aut omnino deficiant; ſtatim infirmatis lacertis ex parte dextra, lacerti antagoniſtæ ex parte ſiniſtra acquirent neceſſario ea momenta præpollentia contractionis, quæ majorem rationem habeant ad momentum oppoſitum enervatum contractionis ex parte dextra, & ſic convulſiones ex ſiniſtra ſequi debebunt.

Quod ſi momenta diſtractionis & contractionis omnino deficiant ex parte dextra, multo magis lacerti antagoniſtæ ex ſiniſtra parte neceſſario acquirent ea momenta præpollentia contractionis, quæ ſummam rationem habent ad deficientia momenta contractionis & diſtractionis in parte dextra; quare cum momenta contractionis ex parte dextra nullo modo re agere apta ſint, deficere ſupponentur, atque erunt —— o; & cum momentum contractionis in parte ſiniſtra adeo præpolleat, ut quodammodo viribus infinitis æquipollere videatur; ibi momentum præpollens erit multo majus, quam ſuppoſitum fuerat ſupra —— b 3 † c; & conſequenter ex parte ſiniſtra enormes attractiones & graviſſimæ convulſiones erunt orituræ. Quamobrem cum a tam validiſſimis convulſionibus & attractionibus in parte ſiniſtra menynges criſpatæ ſubſtantiam cerebri validiſſime ſtringant, & ob filamenta per ſuturas exeuntia, & per pericranium expanſa, & validiſſime attracta impellatur, urgeaturque ſubſtantia cerebri contra cranii ſoliditatem, propterea neceſſe eſt, ſubſtantiam cerebri, & vaſa quoque venoſa & arterioſa in parte ſiniſtra graviter lædi, frangi aliquando, aut lacerari; Hæc quidem ex chirurgicis obſervationibus aperta ſunt, quin imo ultro teſtatur celeberrimus Valliſnerius præceptor meus (*a*) a celeberrimo Valſalva accepiſſe, in hemiplexis etiam læſionem cerebri eſſe in parte oppoſita illi medietati corporis, cui gravi fato contigit ſenſus, & motus abolitio. Hic autem diſſimulare non placet, quæ facile quis objicere poſſet; ſi enim ſolida nervea, muſcularia &c. extendantur, & inflentur proxime in ratione compoſita ex cubo, ſeu triplicata ratione diſtantiarum fibrarum inter ſe, & ex ratione elaſticitatis corporum elaſticorum, aut efferveſcentium, extenſio & inflatio ſolidorum adeo alte excreſceret, ut exterius quoque animadverteretur, quod non ſine magno naturæ damno contingere potuiſſet. Optima quidem animadverſio, intelligat unuſquiſque, non ſemper omnes fibrillas ſolidum componentes adeo inflari & extendi, ut ſingulæ in data ratione dilatentur; ſed extenſionem & dilatationem aliquando uni, aliquando aliquibus tantummodo fibrillis ſolidum componentibus contingere potuiſſe, quibus ſingulariter extenſis, non quidem omnibus, licet dolorifica paſſio & convulſio ſuperveniret, nihilominus extenſio & inflatio non adeo immodice fieret, ut exteriora verſus magno naturæ damno foras quodammodo erumperet, & appareret; Cæterum ſi univerſæ ſolidi fibrillæ ſolidum componentes in data ratione dilatarentur, fateri quidem debuiſſem, extenſiones & dilatationes adeo ſupra legem futuras eſſe, ut ad exteriora quoque effuſæ eſſe viderentur, quod in magnis doloribus & convulſionibus aliquando viſum: Opinor tamen membranam carnoſam leniter cedendo opportune impedire, ne aliquando ingentes quoque nervorum muſculorum, &c. dilatationes exterius videantur; ſæpiſſime certe audivi, nobiliſſimam monialem convulſivis doloribus affectam, per exteriora capitis & per abdomen ſpaſmodice extenſum neſcio quam duritiem hinc inde perſenſiſſe, quæ duriſſimos quoſdam nodos æmulari videbatur.

12. Convulſivas affectiones cum dolore, & ſine dolore generali quodam ratiocinio uſque adhuc inveſtigavimus; modo cum plurimæ adſint convulſionum differentiæ perpendendæ, non arduum putaverim ex firmata univerſali convulſionum doctrina a ſingularibus convulſionum differentiis brevi me expedire. Itaque primo occurrit *Tetanos*; hæc enim eſt quædam convulſionis ſpecies, quæ totum corpus una aggreditur; in hac momentum diſtractionis, ſeu tractionis nervorum ſpinæ per poſteriores præcipue dorſi muſculos ac tendines decurrentium adeo violentum eſt & excedens, ſimulque momentum contractionis nervorum, quod præcipue per anteriores muſculos ſeu antagoniſtas ac tendines pectoris & abdominis, adeo pari oppoſito conatu operatur, ut utraque momenta fortiter & enixe in ratione violenta æqualitatis conentur ſtatum ſuum diſtractionis ex parte poſteriore, & contractionis ex parte anteriore valida ſuſtinere: In hoc ſtatu deeſt illa naturalis facilitas ac libertas tranſeundi facile, ac libere a ſtatu diſtractionis ad ſtatum contractionis, aut e contra; Quamobrem cum membranæ, nervi, muſculi ac tendines, quibus nervea & membranoſa filamenta alligantur tonico motu diſtractionis, & contractionis æquali conatu ac momento conſiſtant, rigidum videbitur ſtare animal, nec in utranque partem inclinare. Quamvis verum Tetanum nunquam viderim, hujuſmodi tamen morbi indolem obtigit mihi obſervare in muliere, quæ per diem apertis oculis adeo rigida omnino conſtitit, ut nullatenus flecti in utranque partem magnis licet viribus nitentibus potuerit; paulatim tamen remediorum uſu cœpit tantillum movere palpebras, & tractu temporis a tam violento morbo febre ſupervenirent liberata eſt. Frequentior cauſa hunc morbum miſerrime allatura, ſeri particulis velut cuneis per membranarum nervorum, & muſculorum & tendinum interſtitia, aut fortaſſe per glan-

Tetanos.

(*a*) Pag. 27. del cervello impietrito.

glandulas mucilaginoſas præternaturaliter effuſis videtur tribuenda. Cum enim in hujuſmodi ſolidis maſſæ fluidorum ſeu ſeroſa corpora undequaque diſtributa tanquam cunei horum ſolidorum interſtitiis, ac diſtantiis fibrarum undique inſerantur, violenter extendent ſolida membranoſa, nervea, muſcularia & tendinoſa proxime in ratione compoſita ex ratione cubica interſtitiorum, nempe in triplicata ratione diſtantiarum fibrarum inter ſe & ex ratione elaſticitatis corporum elaſticorum: Si itaque quantitates materiæ ſeu maſſæ ſeroſſæ in data ratione tam poſteriores dorſi membranas, nervos, muſculos ac tendines, aut glandulas mucilaginoſas circa muſculos ac tendines a celeberrimo viro Joanne Baptiſta Morgagno Anatomicorum facile principe indicatas, (b) quam anteriores pectoris & abdominis &c. præternaturaliter fluendo extendant, ita ut vis poſteriorum ſolidorum præternaturaliter extenſorum ſit æqualis, & æquilibrata viribus ſolidorum anteriorum, aut antagoniſtarum præternaturaliter extenſorum, horum vires oppoſitæ inter ſe æquipollebunt, ſicque momentum præternaturale diſtractionis ſolidorum ex parte poſteriori æquale erit, aut æquipollebit momento præternaturali contractionis eorundem antagoniſtarum in parte anteriori, unde præternaturaliter ſtare ac conſiſtere animal coactum erit. Emproſthotonos. Hac methodo in *Emproſthotono* maſſæ corporum elaſticæ, quotieſcunque ſupra legem fluendo per interſtitia anteriorum fluidorum, ſolida dilataverint in ratione compoſita proxime ex cubica ratione interſtitiorum, ſeu diſtantiarum inter ſe, & ex ratione elaſticitatis corporum elaſticorum, minus vero extenſionem fecerint in poſterioribus ſolidis antagoniſtis; tunc cum momentum præpollens diſtractionis membranarum, nervorum, muſculorum ac tendinum anteriores præcipue partes decurrentium adeo ſuperet momentum contractionis membranarum, nervorum, muſculorum antagoniſtarum & tendinum poſteriores partes occupantium, tunc animal in anteriora curvari conabitur. E contra
Opiſthotonos. in *Opiſthotono* cum maſſæ corporum elaſticæ cujuſcunque generis præternaturaliter fluendo per glandulas mucilaginoſas, & per interſtitia poſteriorum ſolidorum juxta expoſitam rationem compoſitam dilataverint, minus vero extenſionem fecerint in anterioribus ſolidis antagoniſtis; tunc cum momentum præpollens diſtractionis membranarum, nervorum, muſculorum ac tendinum præcipue in partibus poſterioribus colli, dorſi, &c. habeat rationem majoris inæqualitatis reſpective ad momentum contractionis membranarum, nervorum, muſculorum antagoniſtarum & tendinum in partibus anterioribus pectoris, abdominis &c. animal certe conabitur poſteriora verſus miſerrime inflecti. Ex his colligendum, quam inepte judicent nonnulli ſuccos tantummodo auſteros & coagulantes ſufficientes pro harum convulſionum cauſis exponendis, cum quælibet fluida cujuſcunque generis hujuſmodi morboſa phœnomena productura ſint, quotieſcunque ſolida membranoſa, nervoſa, muſculoſa ac tendinoſa cum mucilaginoſis horum glandulis in datis rationibus a quibuſcunque maſſis elaſticis & non elaſticis præternaturaliter extenſa fuerint. Plurimæ remanent convulſionum differentiæ, quæ cum dolore & ſine dolore facile occurrunt; ut *Spaſmus Cinicus*, *Strabiſmus* oculorum, *Triſmus* muſculorum mandibularium; *Riſus Sardonius* labiorum; quæ cum differant inter ſe tantummodo ratione loci; eadem lege momentorum præpollentium diſtractionis & contractionis poterunt facillime & univoce explicari. Ex his, quæ num. 6., & quæ huc uſque dicta ſunt de motu contractionis & diſtractionis ſolidorum, tam naturaliter, quam præternaturaliter agentium, data proportione, conſtare poteſt, momenta contractionis & diſtractionis ſolidorum eſſe poſſe radices oſcillationum tam naturalium, quam præternaturalium, quæ (juxta tamen naturam & rationem fibrarum) in ſolidis animalium jugiter eveniunt; idcirco ex his oſcilationum phænomena tam naturalia, quam præternaturalia ſatis opportuna proportione enodari poterunt.

13. Modo acturus de morbis, quos potiſſimum a præternaturalibus menyngum motibus oriri putaverim, me recte ſentire arbitror, ſi prius de cerebri & cerebelli motibus probabilia quædam dixerim; fere omnes una conſentiunt, cerebrum ex pluribus glandulis, cerebellum vero ex paucioribus eſſe compoſitum. Licet vero utrunque communi menyngum involucro veſtiatur; attamen non eadem eſt cerebri & cerebelli ratio ac ſtatus. Exterior enim cerebelli ſuperficies multis quidem gyris ac rugis inæqualis eſt, non tamen quantæ (b) in cerebro, ultro citroque obſervantur, ſerie quadam ordinata ab uno latere ad aliud deductæ. Non eadem pariter eſt directio & ordo lacertorum, qui cerebrum & cerebellum circumeunt; non eadem in utroque æqualis eſt fibrarum diſpoſitio ac modus. Cum itaque a natura tam diverſæ rerum, ac directionum ſeries non fruſtra, ſed divina quadam ratione ac conſilio factæ ſint, veroſimilius crediderim, hæc tam diverſa mole, rugis, diſpoſitione membranarum, & directione ac figura lacertorum elaborata fuiſſe, ut diverſis motuum differentiis fibræ cerebri & cerebelli parerent. Sicut enim (c) glandulæ diverſa fibrarum textura, directione & ordine muniri debuerunt, ut homologis motibus proportionalia fluida ſepararentur; ita non diſſimili methodo a natura probabiliter ſtatutum eſt, ut cum naturales a cerebello, & voluntarii a cerebro motus, & diſſimiles ſenſuum affectiones, actioneſque exequendæ continuo fuerint, diverſis quoque membranarum, & fibrarum cerebri & cerebelli ſpecificis motibus agerentur. Quamobrem cum menynges, (pia præcipue) cerebrum & cerebellum, fibraſque medullares, ſive primas nervorum radices arcte ac intime circumligent, jure ſentiendum eſt, ex determinatis ac ſpecificis menyngum motibus, fibras quoque cerebri & cerebelli eſſe æquali ratione ac motu ſolicitandas; & vice verſa. Cum enim fibræ medullares cerebri & cerebelli a ſenſuum, aut internorum, aut externorum affectionibus ſpecificis motibus ſolicitari ac moveri neceſſario debeant; iſtæ pariter inſcriptæ membranis, ſeu menyngibus, has tali determinata lege motus moturæ erunt, ut communicato quoque tali menyngum motu, ſanguinis fluenti per ſinus menyngum, ſanguis ipſe ea ratione motus afficiendus erit, qua fibræ cerebri & cerebelli, & membranæ inveſtientes prius affectæ fuerant. Hæc, quæ generaliter dicta ſunt, nos manuducere quodammodo videntur ad ea, quæ de morbis capitis, de *Epilepſia* potiſſimum dicenda ſunt. Cum enim in hac naturales motus ægre & laborioſe fieri, voluntarios vero otiari, muſculos convelli, ſenſus hebeſcere; & animæ potentias deficere quodammodo videantur; jure credendum, ex vitioſis extraneiſque menyngum motibus, alteratoque fluidorum motu fibras quoque cerebri & cerebelli moleſte & graviter affici. Epilepſia itaque alia eſt per eſſentiam, alia vero per conſenſum; prima quidem in cerebro ſedem firmat; ſecundam vero inferiorum viſcerum conſenſu fere omnes Medici voluerunt. Prima a quibuſcunque humoribus oritura eſt, ſed quibus talis ac determinatus ineſt motus ac præternaturalis ſuperficies (Medicis adhuc ignota) quæ incognitam menyngibus cerebri afferat ſolicitationem; hujuſmodi enim fluida hinc inde per cerebrum decurrendo, membranarum & lacertorum muſculis proportionalium ſpatiola, aut machinulas fortaſſe ſphæroidalibus analogas præternaturaliter inflant, & ignota momenti præternaturalis differentia ſolicitant. Membranis autem, fibriſque medullaribus tali humorum copia ac motu ſolicitatis momentum attractionis membranarum majus faciendum eſt; quod fibrillis cerebri, & nerveis ſolidis intra & extra cerebri regionem ſerpentibus gravi conſenſu communicatum convulſivos motus tribuit, epilepſiam allaturos. Hoc autem momentum attractionis filamentorum nerveorum & membranarum ſine dolore futurum erit, quotieſcunque ordinata ac ſimili & unimoda lege, ac æquabili motu factum fuerit, ſervata naturali fibrarum directione inter ſe, & naturali paralleliſmo earundem. E contra moleſta & dolorifica epilepſia erit futura, cum filamenta menyngum & nervorum inordinatis & diſſimilibus directionibus & aſymmetris motibus attracta fuerint, inverſo naturali fibrarum paralleliſmo. Ex hujuſmodi motibus convulſivis undequaque contractæ membranæ tam a glandulis, quam a vaſorum lymphaticorum oſculis ſeroſæ saburræ ſpumæ in modum violenter per os exprimuntur; ſed ultro ingraveſcunt ſymptomata, cum accidat labiorum, manuum, palpebrarum, totiuſque corporis tremor miſerrimus; qui ſæpe adeo ſolida violenter quatit, ut fracta penitus videantur. Ut autem tam gravis tremorum methodus explicari quodammodo poſſit, animadvertendum eſt, menynges connecti fibris medullaribus cerebri, & ſuperne leniter cranio opera aliquorum filamentorum, quæ per ſuturas trajecta in perioſtium expanduntur. Iſtæ pariter membranæ ob plicas ac rugas facile diſtrahuntur a viribus cum externis,

tum

(a) Animadverſione VII. Adverſ. Anat. 11.

(b) Ex Verheyen pag. 169. Anat.

(c) Ut num. 9. & ſeq. Primæ partis Mechanicæ morborum.

tum internis agentibus, & facile ab oppoſito fibrarum & lacertorum conatu naturaliter contrahuntur, ea quaſi ratione, qua in motibus muſculorum agunt & reagunt muſculi antagoniſtæ. Itaque momenta contractionis naturalis filamentorum per ſuturas exterius exeuntium, & eorum, quæ cranio hinc inde alligantur, cum nullatenus in otio ſint, vim ſuam & conatum naturalem exercere conantur contrahendo exterius membranas verſus cranium; ſed blando motu & æquabili. Quod ſi filamenta antagoniſtica præternaturaliter inflata & ſolicitata fuerint, opus impendent ſuum, ut aſymmetre retrahant membranas ipſas ad partes internas oppoſitas; & tunc temporis cum fibræ menyngum in curvam aliqualiter ſuperficiem naturaliter inflexæ ſint, deſcribent actionibus & reactionibus præternaturaliter reciproce oppoſitis, eundo nempe violenter & redeundo, veluti arcus præternaturaliter quoque reciprocos. Cum autem in tam anguſtis ac ſtrictiſſimis cerebri anfractibus itus & reditus præternaturales fibrarum membranearum ſint neceſſario frequentiſſimi, ob frequentiſſimas corporum præternaturalium ſolicitationes, pariterque ſint minimi: fibræ quoque ſolicitatæ & attractæ verſus ſpatia interna cerebri, & eodem reciproco, ſed oppoſito, conatu attractæ exterius verſus ſuturas & cranium, deſcribent veluti arcus præternaturaliter reciproce diſſimiles, & pariter neceſſario minimos ac frequentiſſimos. Cum autem minimi arcus deſcripti e reciprocis penduli oſcillationibus vel in circulo, vel in cycloide tremulos motus agant & afferant; rationabili analogia judicandum putaverim, convulſivos epilepticorum tremores a minimis fibrarum menyngum arcubus, deſcriptis a frequentiſſima & minima actione & reactione earundem eſſe orituros. Itaque cum menynges nervos undequaque circumſcribant, & iſti undequaque per univerſam muſculorum familiam effuſi ſint, eam rationem motuum tremulorum nervis & muſculis communicaturæ erunt membranæ, qualem ipſæ in cerebro ſuſceperunt. Ex hiſce ulterius vitiis lenteſcit certe ſanguis in ſinubus menyngum, ibique acervata fluidorum quorumcumque ſaburra non raro timendum, quin fractis canalibus fluida undequaque effuſa advehant apoplexiam; ſed de hac ſuo loco. Placet nonnullis, epilepſiæ cauſas a noviluniis & pleniluniis ſæpiſſime acceptas quærere; ob majorem enim aeris preſſionem, aut vim inflantem facile ſtatuere voluerunt, ſuccos & humores talis indolis ac figuræ, aut plus juſto ſeparari a glandulis menyngum, aut certo quodam præternaturali motu moleſte moveri. Verum cum epilepticos inſultus extra novilunia & plenilunia ſæpiſſime obſervata ſint, rectius conſilium cœpi de noviluniis, & pleniluniis tanquam de prima cauſa, (cum fatear partialiter poſſe conferre) eſſe dubitandum. Altera epilepſiæ ſpecies, quæ per conſenſum tam gravia affert ſymptomata ab inferiorum viſcerum, ut hepatis, lienis, ventriculi & meſenterii, potiſſimum vero ab uteri vitiis eruenda eſt; quotieſcunque enim tali vitioſa ratione ſolicitantur nervei illi plexus, aut quælibet nervea ſolida has partes decurrentia, utpote membranis induta a menyngibus derivata, ea aliquando diſtractionum, & contractionum vitia transferent in membranas circumſcribentes, ut fibrarum ſimilium conſenſu tandem aliquando menynges ipſæ ea præternaturali ratione ſolicitatæ vitioſe in cerebro oſcillent, qua ſupra expoſitum eſt, tot incommoda epileptica allaturæ; non itaque mirandum eſt epilepticos, aphonos, ſtupidos & immemores, ſenſuque & motu carentes ſemper fuiſſe obſervatos.

14. A tremoribus epilepticis facile tranſcundum eſt ad corporis & membrorum tremores. Medica autopſia non raro edocuit, hujuſmodi affectiones, vel in muſculis, vel in membranis ac nervis, vel in ſolidis ac fluidis elaſtica vi enervatis ſedem habuiſſe; opportunum itaque fuerit de ſingulis juxta opportunitatem brevi ſermonem agere. Quod ad muſculos attinet, jam evulgatum eſt a Borello machinulas rhomboidales, & Bernollio ſphæroidales oſcillatoria quadam viciſſitudine, modo contrahi motibus æquitemporaneis, quæ naturalibus muſculorum ordinatis actionibus parere debuiſſent; aliquando accidit a quacunque cauſa ſive externa, ſive interna, ſive mixta machinulas illas non ordinato & æquabili oſcillationis motu, ſed inordinato, & aſymmetro ſolicitandas fuiſſe. Nemo dubitaverit, fibras muſculares, quæ tot machinulas ſphæroidales inæqualiter, aſymmetre, & frequentiſſime oſcillantes undequaque circumſcribunt, has quoque fibras inæqualibus, aſymmetris & frequentibus oſcillationibus ſibi continuo communicatis movendas eſſe; velit itaque nolit animal, tremulis motibus agitandum erit ex inordinata, & inæquali muſculorum oſcillatione. Quod ad membranas & nervos ſpectat, repetantur quæ de tremoribus epilepticis ſatis clare oſtenſa ſunt; enimvero aut ſolicitatione, aut inflatione menyngum lacerti in curvam ſuperficiem inflexi, cum diſtrahi, & reciproca viciſſitudine contrahi neceſſario debeant, eundo, & redeundo, deſcribent in tam ſtrictiſſimis cerebri anfractibus arcus plus juſto minimos ac frequentiſſimos, qui cum ex penduli phænomenis tam in circulo, quam in cycloide obſervatis tremulos motus producant; certe ex tam membranarum minimo motu diſtractarum, & minimo motu contractarum reciproca ſolicitatione treli motus exorientur. Iſti autem nerveis ſolidis communicabuntur, cum membranæ a menyngibus derivatæ nervea ſolida circumſcribendo eas affectiones tremulas nerveis ſolidis afferant, quas ipſæ prius aut ſolicitatione, aut inflatione in cerebro præternaturaliter ſuſceperunt. Confert ulterius tremori elaſticorum fluidorum vis enervata, vi cujus naturalis ſolidorum tenſio flacceſcere conſueſcit; dum enim corpora elaſtica debito virium ac momentorum numero continuo oſcillant, ſolida circumſcribentia ea tenſione gaudent, qua ſolida ipſa tonico quodam ſtatu naturaliter extenſa aut inflata detinentur. Verum ſi elaſtica corpora debito numero deficiant, tot ſolida, cum nec continuo, nec æquabiliter opportunis viribus extenſa, & inflata, naturali ac debita ratione poſſint conſiſtere, hæc prout elaſticis fibris prædita frequenti viciſſitudine tranſibunt ab una parte minimæ dilatationis ad partem oppoſitam minimæ contractionis. Quare cum hujuſmodi reciprocatio motuum minorum oppoſitorum præternaturalium tremulos motus afferat, neceſſe erit, ut enervato ſolidorum & fluidorum elaſtico conatu ac momento, ſolida quoque nervea, & muſcularia in tremores itura ſint; & conſequenter labia, manus, palpebræ, & reliquæ corporis partes continua oſcillationum reciprocatione a tremoribus ſolicitentur. Ita quoque ſi elaſtica corpora inertibus aut extraneis corporibus unita fuerint, producentur membrorum actiones mixtæ ex conatu corporum agentium, & impedientium; cum enim cauſæ aliquem effectum adjuvent in ea ratione, qua ipſe augentur, aliæ vero impediant, aut minuant, erunt effectus ſemper directe ut cauſæ adjuvantes, reciproce vero ut cauſæ impedientes, aut minuentes. Quamobrem cum momenta ac vires corporum elaſticorum in nerveis, ac muſcularibus ſpatiolis naturaliter agere conentur, impediant vero, aut minuant elaſticas actiones corpora præternaturalia, quibus elaſtica commiſcentur actiones, muſculorum & membrorum ſeu motus eorundem erunt directe, ut vires adjuvantes corporum elaſticorum contentorum in nerveis, & muſcularibus ſpatiolis; reciproce vero, ut vires corporum præternaturalium impedientium, aut minuentium actiones, ac motus eorundem. Itaque vel cauſæ modo effectum adjuvent, vel modo ſimul impediant; utræque tamen & adjuvando & impediendo, niſum & conatum ſuum exercent; qui niſus ac conatus cum ſint præternaturales, nunquam eam inter ſe proportionem adipiſcentur, qualem natura exigit, ut inter ſe niſus ac conatus iſti æquilibrentur; oportet itaque hujuſmodi conatus ac momenta præternaturalia inæqualiter agendo, & inæqualiter reagendo taliter ſolicitare membra, ut tremulis & aſymmetris motibus & oſcillationibus agitentur. Si ergo momenta aliquarum membranarum, aliquorumque nervorum ac muſculorum, opere præternaturalis cauſæ, habeant rationem majoris inæqualitatis, reſpective ad oppoſita momenta muſculorum antagoniſtarum, aliorumque nervorum, membranarum, tendinum & oſſium; cum ex momentorum inæqualitate non poſſint æquilibratæ potentiæ æqua ratione conſiſtere, erunt facile ex frequentiſſima actione, & reactione corporum momentorum inæqualium tremulis motibus agitandæ; verum deficientibus hiſce muſculorum tendinum & oſſium momentis facile reparandum erit, ſi pondus aliquod proportionale tremulis manibus ſuſtinendum adderetur; hoc ſiquidem ponderis externi augmento actiones, & reactiones præternaturales corporum agentium & reagentium ad naturale æquilibrium reſtitutæ, feliciſſime, ablato tremore, conquieſcere debuerunt.

15. Et jam ad eam morbi ſpeciem deventum eſt ſupra cæteros morbos timendam, *Apoplexiam* videlicet, Apoplexia.
quarum una fortis eſt, quæ ſubito animal interficit; altera vero levior, quæ morbum & mortem protrahit. Ut autem de utraque opportunum ſermonem habeam, juvat repetere, quæ celeberrimi viri Joannes Fontanus & Antonius Pachionus de motu ſyſtolis, & diaſtolis menyngum aptiſſime docuerunt. Studio itaque naturæ bene ſe habentis decretum eſt, motum cordis

dis

dis eſſe motui talium membranarum proportionalem; cumque iſochronus eſſe debeat naturalis motus cordis & arteriarum, iſochronus quoque menyngum motus futurus erit. Magnis autem uſibus moveri menynges ſupra ſtatutum, potiſſimum vero uni inſervit homologo, nempe impulſui ſanguinis per univerſa cerebri vaſcula; præcipue vero per ſinus menyngum, ut ab his ſanguis per venas in cor proportionali quoque motu circumeat reſtitutus. Si itaque inauſpicato accidat, aut a glandulis menyngum a ſupra laudatis viris Fantono & Pachiono feliciter obſervatis, aut ex nimis effuſo ſero a canalibus lymphaticis, aut ex nimis violento ſanguinis impetu, aut ex quacunque alia præternaturali cauſa, naturalem menyngum texturam, rugas aut plicas vel in tota peripheria, vel aliqua in parte ejuſdem gravi fato præternaturaliter laxari, extendi aut rumpi, ita ut omnino deficiant, vel in univerſa menyngum peripheria, vel in aliquo ſpatio ejuſdem reciproca momenta diſtractionis & contractionis fibrarum, & vis diaſtolis & ſyſtolis earundem; tunc cum in hiſce ſolidis præternaturalis ſtatus inertiæ praviter fiat, ſanguis & quæcunque alia fluida elaſtica & non elaſtica enervato, aut deperdito motu variam apoplexiæ ſpeciem erunt allatura. Non eadem tamen futura erit morbi indoles: etenim ſi ſpatia menyngum aut laxata, aut inertia, aut fracta eas amplectantur ac veſtiant nervorum origines, aut ductus eorundem, qui per muſculos dextri aut ſiniſtri brachii, dextri aut ſiniſtri pedis excurrunt, ſenſum & motum hiſce partibus donaturi; tunc vel dextrum brachium, vel ſiniſtrum, ſive dextrum pedem, ſive ſiniſtrum infirmari, aut impediri neceſſe eſt. Cæterum ſi graviori fato, aut tota menyngum regio, aut ea menyngum portio, quæ cardiacos nervos ab origine, & toto pregreſſu inveſtit, aut laxetur, aut iners fiat, quodammodo frangatur, tunc ſtatim impedito ſanguinis circuitu, ceſſante motu cordis, forti apoplexia erit animal moriturum. Hinc ſæpe in apoplecticis laxatis potiſſimum cerebri & cerebelli menyngibus, quæ fibris medullaribus undequaque alligantur, fibrarum medullarium ſeries, ſeu progreſſiones ordinatæ earundem a proportionali ordine, directione ac ſitu naturali declinare coactæ erunt; fiet itaque motus fibrarum primo iners ac languidus, ſimulque fibris acquirentibus directiones, poſitiones ac ſitus a naturali ſtatu diſſimiles, ſeu inclinationes præternaturales, inverſa ratione naturalis proportionis earundem exorietur gravis phantaſmatum confuſio, & ex potentia memoriæ enervata oblivio. Sed de memoria, & de reliquis animæ affectionibus præternaturalibus ſecunda diſſertatione agendum erit. Interim cum apoplectico inſultu correptos, aphonos quoque ſæpiſſime viderim, non erit magni negotii opus rem ac cauſam aperire; laxata enim menyngis portio, quæ recurrentibus nervis reſpondet, iiſque per laryngis muſculos decurrunt, non eam rationem motus datura erit voci edendæ proportionalem. Verum non a laxitate menyngum & fibrarum cerebri oriri apoplexiam tantummodo judicandum eſt; verum etiam ab ariditate, aut convulſiva criſpatura earundem facillime orituram eſſe credimus; hominibus enim ultimo ſenio correptis adeo menynges areſcunt, ut moveri inepte debeant, & urgere ſanguinem opportuno impulſu non poſſint enervato momento diſtractionis: pari methodo augeri inertiam motus credendum, ſi convulſivæ affectiones prohibeant ea momenta diſtractionis, quæ a natura ſtatuta ſunt, ſanguis enim & fluida quælibet, cum non æquabili motu, nec ordinato, neque continuo urgeri poſſint, facillime tam in ſenibus, quam in convulſis motus cordis & vita ipſa auferenda eſt. Nonnulli *Apoplexiam per conſenſum* facile nominant; verum cum quælibet apoplexia ſemper opus ſuum funeſte in cerebri regione exerceat & compleat, ſupervacuum putaverim de apoplexia per conſenſum ulterius dicere.

16. Apoplexia ſuperveniente aut ſtatim moriendum, aut membrorum ſtupore, una cum abolito motu ſæpe paralytice vivendum eſt: grave tamen onus eſt, ſenſus & motus deperditi, aut enervati cauſam reddere; licet enim celebres Philoſophi ac Medici plurima de ſenſu & motu alte diſputaverint, curandum tamen, antequam de paralyſi loquamur, de ſenſu & motu quædam dicere, paralyſi neceſſaria aſſecuturis. Cum itaque ſimilitudine quæri debeant, quæ vere a natura rerum obtineri non poſſunt, crediderim primo, rationalem animam adeo intrinſece, arcte & intime uniri, applicari & compenetrari viventibus organis, ac ſenſoriis, ut minori penetratione lumen politiſſimo, purgatiſſimoque vitro ac cryſtallo applicetur, idemque cryſtallum penetret, quam anima ſenſoriis, organiſque compenetratur. Hæc organorum opera duas actiones divinitus exercet; quarum prima & eminens in cerebri fibrillarum motibus ſe ipſam eximie oſtentat, per imaginationem, diſcurſum & memoriam, de quibus ſuo loco; ſecunda vero humilior eſt, quæ membranis nerveis, muſculis, &c. indiget pro ſenſu & motu exequendis, quam hic brevi probabilique ratiocinio inquirendam curamus. Itaque pro ſenſus organo membranas undequaque conſtruxit, varias textura, ordine, directione, ac modificatione diſſimiles, variis ſenſuum differentiis proportionales; *pro motu* vero duabus indiget natura muſculorum ſpeciebus præter nervos, quarum altera naturalibus actionibus famulatur; hæcque continenter moveri debet opera fibrarum taliter modificatarum, & fluidorum continue impellentium; altera vero imperio animæ movenda eſt, ut voluntariis motibus pareat: utræque tamen, ut apte ſummis naturæ operibus faveant, æque, perfecte, ordinateque diſpoſitæ, & elaboratæ, puriſque fluidis irrigatæ eſſe debuerunt. Sicut itaque lumen alteratur & afficitur a quocunque latere, angulo, ſuperficie ac motu corporis illuminati; ita ſimiliter anima ſolidis intime unita ac compenetrata, juxta quoſcunque motus ſolidorum diverſas patitur affectiones ſolidorum affectionibus homologas; anima etenim divino quaſi lumine donata cum ſpecificas motuum differentias habitudine & uſu ſentiat ac cognoſcat; & cum univerſæ organorum affectiones a ſpecificis, determinatiſque motibus determinentur, non dubitandum, rationalem animam a ſpecificis motuum organorum differentiis, ſpecificas eorundem organorum affectiones taliter ſentire ac cognoſcere debuiſſe. Sentit itaque anima, quæ ſenſus ipſi ſentiunt; & qua ratione afficiantur ſenſus, ea animam ipſam affici neceſſe eſt; hinc ex tam intimo animæ cum organis vinculo reciproce judicandum, affectiones ejuſdem neceſſario ſenſibus ipſis communicari, ut quantum ipſa patiatur anima, tantum data proportione ſenſoriis naturaliter ſe habentibus affectione communicata, opera compenetrationis, ſenſoria pati teneantur. Cæterum ſi organa ſenſibilia, aut enervata fuerint, aut vitioſe modificata, impedita, aut læſa, ſenſus quoque aut enervati fient, aut torpidi, aut ægri, aut aboliti. Hinc anima ipſa ex enervatis, aut impeditis, aut abolitis organorum ſolicitationibus, aut languide, aut vitioſe, aut nulla penitus ratione ſentire poterit, ſenſuumque differentias opportune cognoſcere. Licet vero ſenſationes ubique fiant, & animam juxta leges ſpecifici motus organorum undequaque afficiant; nihilominus animæ judicium de motuum natura, ratione, ac ſenſibilium qualitate non niſi in cerebro, ut regia animæ ſede faciendum eſt; ibi ſiquidem communicatis organorum motibus, aut ſolicitationibus ſpecificis, ac determinatis *Piæ Menyngi* (quæ ſenſus communis organum ſuſpicari jure poteſt) & conſequenter fibris ipſis medullaribus, quæ a pia matre immediate veſtiuntur, anima habitu, uſuque exercita, adeo recolligit eas affectiones ac motus, qui ſenſoria ſua, animamque ipſam antea ſolicitaverant, ut juxta determinatas rationes motuum, qui ſenſibus proportionaliter communicantur, hos acutiſſime, virtute, uſu ac habitu acquiſitos cognoſcere ac judicare tenetur; ſed de animæ actionibus ſuo loco.

17. Hæc breviter de ſenſu dicta ſufficiant. Res paulo obſcurior mihi viſa eſt, de motu animalium diſputare; cogitanti tamen mihi ſæpenumero, & in hac re meditanti occurrunt potiſſimum duæ ſententiæ, quæ naturalis & voluntarii motus phænomenis probabiliter ſatisfacere videbuntur. Utranque hypothetice afferam; unuſquiſque autem eam amplecti poterit, quæ probabilior fuerit, & quam ad enodanda naturæ phænomena aptiorem fuiſſe judicaverit, eam imitatus Aſtronomorum methodum, qua nonnulli per circulos, nonnulli per ellipſim, nonnulli per alias curvarum rationes phænomenis & motibus planetarum apte ſatisfaciunt (ut de vorticibus cœleſtibus oſtendit celeberrimus vir Joannes Polenus omni laude meritiſſimus) eundem finem diviſa licet methodo adepturi. Itaque jus veritati quærendæ me facturum puto, ſi audeam ad modum hypotheſis utranque ſententiam probabili ratiocinio patefacere. Magnum apud omnes, qui recte & graviter judicant, pondus habet ſententia illa celeberrimorum virorum Borelli ac Bernollii, voluntarios motus muſculorum fieri imperio animæ, quæ per nervos ob ſubitaneam efferveſcentiam ſpirituum animalium, ſeu ſucci nervei e nerveis tubulis effuſi ſanguini & lymphæ commixti, cujus efferveſcentiæ impetu extenduntur machinulæ illæ rhomboidales muſculo-

Paralyſis.

ſculo-

ſculorum cum Borello, aut ſphæroidales cum Bernollio, contractionem muſculorum exercet: ut autem hujus hypotheſis idea facilius ac clarius doceatur, putabo rem fore neceſſariam, ſi Bernollii ipſamet verba methodo Borelliana elaborata aperuerim. Inquit itaque num. 4. Doctiſſimus Bernollius: *Iis itaque generaliter aſſentimur, & ſtatuimus cum Borello, nervos eſſe congeriem tubulorum ſubſtantia quadam ſpongioſa repletorum, quæ ſubſtantia ſemper turget, & plena eſt fluido ſumme volatili a cerebro ſuppeditato ejus naturæ, ut ſi cum ſanguine commiſceatur, ſubitaneam effervescentiam pariat. Et hoc fluidum illud ipſum eſt, quod vulgo ſpirituum animalium nomen habet: Si anima imperat aut vult, hoc fieri non poteſt, quin ex neceſſitate mirabilis unionis, quam Omnipotens Deus inter animam noſtram & corpus conſtituit, & quæ nos hactenus & uſque latebit, quin, inquam, fiat in cerebro localis quadam agitatio ſpirituum animalium, qui vellicando principium alicujus nervi concutiant per totam longitudinem ſpiritus intra contentos; non ſecus, ac fit in baculo, cujus extremitate una vel tantillum commota, altera pariter ob contiguitatem partium commovebitur; Sic itaque ab irritatione principii nervei gututula extrema fluidi ad nervos ſpectantis ex altero oſculo levi vibratione ejicitur, & hoc modo ex omnibus aliis nervulorum per muſculum diſperſorum oſculis ſimul ad nutum voluntatis totidem guttulæ evomuntur; quemadmodum autem ſpongia turgida guttulas pendulas effluere non ſinit, ſic etiamſi oſcula iſta extrema nervorum ſemper ſint patula, guttulæ tamen fluidi modo memorati ſponte, & ſine quadam concuſſione non excidunt, quia ſubſtantia ſpongioſa nervorum eis loco valvularum inſervit*. Sequenti vero num. 5. addit: *Quando igitur ab imperio voluntatis, vel a conſuetudine naturæ (quod fit in motibus involuntariis) eo, quo dixi modo innumeræ guttulæ per totam muſculi molem, quæ inſtar ſpongiæ ſemper ſanguine humectata eſt: ſimul ejiciuntur ex orificiis nervulorum, tunc eædem particulæ tenuiſſimæ ſpiculis ſuis ſubtiliſſimis impactæ in particulas ſanguineas tenuiores eaſdem diſtringuunt, & inſito aeri condenſato exitum præbent (ut docui in mea diſſertatione de effervescentia, & fermentatione) ebullitionem, & ſubſequentem muſculorum inflationem producit;* unde contractionem earundem ſubſequi neceſſe eſt. Videatur ulterius Borellus cap. 3. 2. tom. de motu animalium; de cauſis probabilibus vitalis contractionis muſculorum prop. 22. & ſequentibus, ex quibus manifeſto conſtabit tantæ hypotheſis ratio, ordo, & methodus, enodatis ultro difficultatibus illis, quæ hanc hypotheſin evertere potuiſſent.

18. Licet tantorum virorum doctrinæ & auctoritates eo pretio ſint apud nonnullos, ut fateantur, id ſemper ſummæ gloriæ ipſis fuiſſe, cum Borellianas, aut Bernollianas hypotheſes ſequi potuiſſent; attamen philoſophandi gratia ſperant ſe veniam fore conſecuturos, ſi aliquando alteri ſententiæ aſſentiri videantur. Hiſce itaque plurima non arrident; primo ſiquidem, licet probabilem putent ſucci nervei & ſpirituum animalium exiſtentiam, tamen non eo officio credunt comparatos, ut ſenſum & motum primarium tribuant: etenim non putant glandulas corticales cerebri tale, tantumque fluidum ſeparare poſſe, cum Malpigius capite de liene pag. 305. nervum natura ſua ſuccum ſero & parce vehere ingenue expertus ſit, nec fibras medullares, & nervea ſolida ſeparatum ſuccum tanto officio ſenſuum, & motuum undequaque vehere. Inde non facile credunt, voluntatis imperio fieri poſſe localem in cerebro agitationem ſpirituum, qui vellicando principia alicujus nervi concutiant per totam longitudinem ſpiritus intra contentos, ut guttula extrema fluidi ad nervos ſputantis ex altero oſculo levi vibratione tam ciro, tam prompte ejiciatur, & ut cum ſanguineo & lymphatico fluido mixta ſtatim fermenteſcens ſubitaneam diſtentionem machinularum, & contractionem muſculorum efficiat; ſi enim frequentiſſimo & continuo voluntatis imperio in continuis motibus muſculorum guttulæ ſemper ſucci nervei continuo tribuendæ eſſent, ut cum ſanguineo & lymphatico latice efferveſcerent; laborioſum quidem naturæ opus futurum eſſet, & ſummum onus glandularum cerebri tantum ſuccum ſuppeditare nerveis canaliculis, tantis continuiſque motibus parem. Arduum ulterius putant, credere tam citum, tam facilem greſſum, & regreſſum ſpirituum per nerveos canaliculos imperio animæ, & quomodo ſpirituum particulæ infinite parvæ & elaſticæ intra teneras nervorum fiſtulas, etiam adjuvante vinculo ſucci nervei, contineri poſſint. Hæc & plurima alia, quæ, ne tædio eſſent, relinquere voluerunt, adeo aliquorum Philoſophorum ingenia turbaverunt, ut de tanto ſpiritu & ſucci nervei uſu, & officio quod ad ſenſum & motum pertinet, dubitaverint, aſſerentes facilius eſſe, de adverſariorum ſuppoſitis dubitare, quam eorum ſuppoſitis acquieſcere. Licet autem ſpiritibus & ſucco nerveo officia ſenſus & motus primario non tribuant; nihilominus de ſucci nervei exiſtentia dubitare non auſi ſunt; exiſtimant enim, a ſanguineis & lymphaticis vaſculis undequaque nervea ſolida circumſcribentibus tribuendum eſſe nervis fluidum quoddam, quod peculiarem naturam, ac indolem nactum (ut in oſſium medulla accidit; ſine qua brevi oſſa areſcerent) *nervea ſolida nutrit, mollia tenet, & aliquod tenſionis momentum tribuit*; ut hæc ſolida taliter diſpoſita animæ organis ipſis compenetratæ & naturæ magnis in operibus prompte ac facile pro ſenſu & motu ab anima exequendis parerent. Quamobrem non ſucci nervei exiſtentia, ſed de officio ſenſus & motus juxta Borelli & Bernollii ſententias dubitare voluerunt.

19. Probabilius itaque conſilium putant, eam amplecti ſententiam, quam nuper celeberrimus Steno adumbraverat; nimirum per ſolam mutationem figuræ muſculorum contractiones & diſtractiones ſeu elongationes in motibus eorundem fieri potuiſſe. Id tamen animadvertendum voluerunt, non omnino eam ſequendam Stenonis ideam, qua docuerat, muſculos contrahi & elongari ſola mutatione figuræ ſimplicis muſculorum ſimplicium, qui unicum rhombum conſtituunt; ſed ſcienter judicaverunt, contractionem & diſtractionem ſeu elongationem muſculorum habendam quidem eſſe per mutationem figuræ muſculorum, ſed compoſitorum componentium plura ſpatiola ſeu machinulas, quarum non planarum, ſed ſolidarum figurarum muſcularium mutatione neceſſaria, ſine ſpirituum & ſucci nervei auxilio, modo contractiones, modo elongationes eorundem in motibus exequendis habendæ ſunt; ſola itaque mutatio figuræ non ſimplicis, ſed ſolidæ muſculorum compoſitorum id operis ſine ſpiritibus & ſucco nerveo præſtare felicius poteſt, quod minus apte ſpiritibus & ſucco nerveo tribuere plerique voluerunt. Cur enim in voluntariis motibus, (de quibus hic potiſſimum ſermonem habemus) hac de re dubitandum? Cur enim anima intime unita ac compenetrata ſenſoriis non poterit virtute ſua, ſuoque impetu, uſu potiſſimum ac conſuetudine acquiſito, (uſu enim & ipſa paulatim acquirit, aut fortaſſe repetit ſcientiam) cito ac facile juxta opportunitatem actionum, quas ipſa exigit, movere taliter organa, naturali tamen ſtatu ſe habentia, hos potius nervos, quam illos, a quibus hi vel illi muſculorum motus conſequi neceſſario debuerunt? Cur quæſo tam eminens anima, quæ in conſuetis muſculorum motibus machinarum ſphæroidalium oſcillatorio motu uti conſueſcit, non poterit in validiorum motuum neceſſitate uſu paulatim experta & edocta tali ratione ipſamet dirigere, diſponere & modificare fibras machinularum, ut aliquando non amplius ſphæroidalia, ſed octaedrica, & in ſummis, violentiſſimiſque motibus exequendis, intra tamen limites naturæ humanæ iſoedrica, aut etiam ſphærica ſpatia componat? quæ cum ex ſola mutatione figurarum ſolidarum, (ut ex iſoperimetris motum eſt) majores ac majores acquirant areas ac ſuperficies, jure optimo eam dilatationem, & contractionem citiſſime afferre muſculis ac ſolidis debuerunt neceſſariis motibus opportunam, quam fortaſſe temere elaſtico & fermentativo fluidorum motui fere omnes Philoſophi veterum auctoritate præjudicati tribuere voluerunt? Qui negaret, a tam eminente anima uſu ac habitu edocta hæc fieri cito ac facile non potuiſſe, certe tantum potentiæ animæ organis compenetratæ detrahendum vellet, quantum temere ſpiritibus aut elaſticis ſuccis non immediate unitis tribuendum voluit. Si enim anima, ut nonnulli credunt, imperio ſuo movet ſpiritus & ſuccos elaſticos a ſeipſa ſejunctos, cur multo magis non poterit movere ac modificare organa ſua juxta figuras illas, quas habitu & uſu perceperat iis, vel illis actionibus exequendis opportunas, cum immediate organis unita ſit ac compenetrata? Si natura ex ſola figurarum mutatione in naturalibus & artefactis tot actiones felicius ac citius naturales & præternaturales exequitur; cur multo magis anima organicis compenetrata cito ac facile tam neceſſaria motibus & actionibus ſuis exequendis hac methodo perſequi non poterit? cum anima tanto natura perfectior habeatur? Itaque ſi anima intime unita & compenetrata ſenſoriis organa ipſa immediate dirigere, modificare, componere ac movere virtute ſua, uſu & habitu acquiſita cito ac facile poteſt, quæ mediate tantum per ſpiritus, aut ſuccos elaſticos agere ac

move-

movere tardius debuiſſet, probabilius creditum a nonnullis eſt, animam in motibus voluntariis virtute ſua & uſu agere voluiſſe & debuiſſe, ut ſola mutatione figurarum & organorum ea beneficia contractionis & elongationis muſculorum facile ac cito ab ipſamet anima ſibi compararet, quæ tardius ac difficilius per ſpiritus, per ſuccos elaſticos fermenteſcentes fortaſſe minus apte obtinere potuiſſent. Arguunt tamen valide Borelli ſectatores, cum impedito aut ligato nervo ſenſus obſtupeſcere, & motum partium, ad quas nerveæ illæ ramificationes excurrunt, interire penitus experiantur. Si itaque vis, conſuetudo & potentia animæ habitu & uſu acquiſita ea eſſet, quæ figurarum ſolidarum mutatione dirigeret, modificaret, moveret, ac componeret varia configuratione machinulas illas ſphæroidales muſculorum juxta neceſſitatem occurrentem motuum exequendorum, certe, etſi nervi impediti, aut ligati eſſent, poſſet tamen taliter organa ſua movere, modificare ac dirigere, ut motus ſuos opportune exequi concederetur. Verum ſi tam celebris dubitatio jure optimo expendatur, non dubitandum, hanc facile fore exolvendam. Licet enim anima ſit intime unita ac compenetrata organis, ut apta fiat movere, modificare, dirigere & agere ſenſoria ipſa juxta ſuorum motuum exigentiam, intra tamen limites naturæ humanæ; nihilominus ſemper ipſamet prout organis compenetrata tenetur agere, ſuaſque actiones exercere dependenter ab organis. Si itaque organa naturalia, ſana & apta actionibus obeundis conſtiterint, ipſamet anima recte, opportune & naturali modo operabitur; cæterum ſi organa vitioſa fuerint, impedita, aut fracta, ut fruſtra eſſe videantur, cogetur anima ipſa ſuorum organorum vitia, impedimenta ac labes pati, & ſuſtinere, exequendo dependenter ab organis vitioſas actiones, aut impeditas, aut nullas. Ex his arbitratum eſt facilius ac clarius demonſtrari obſcuriſſima phœnomena; cur nempe ſenſus aliquando obſtupeſcant illæſo motu? & cur deperdito aliquando motu ſenſus adhuc ſuperſtites habeantur? Senſus enim fiunt ſpecificis motibus membranarum; motus vere voluntarii imperio, actione & uſu animæ organis compenetratæ dirigentis naturales machinulas ſphæroidales ſolidorum muſculorum juxta rationem figurarum exequendis motibus proportionalium. Difficilius ſiquidem & obſcurius ſemper fuit, greſſus & regreſſus ſpirituum per eoſdem nervos modo ad ſenſum, modo ad motum, modo ad utrunque eodem tempore per totam animalis machinam ſupponere voluiſſe, quin facile conſequatur actio & reactio corporum, & inde confuſa ſenſuum & motuum momenta, cum animæ & naturæ vitio & actionum aberratione. Hæc ſatis breviter dicta ſufficiant de motibus voluntariis organorum imperio animæ exequendis, cum de naturalibus organorum actionibus ac motibus in ſequenti diſſertatione dicendum ſit. Itaque quidquid ſit de his, quæ dicta ſunt de tam eminentibus animæ actionibus & de motibus voluntariis organorum, unuſquiſque eam ſibi eligat ſententiam, quæ animæ & naturæ actionibus enodandis probabilior futura fuerit, cum utraque opinio opportuna Philoſopho, probabilis Medico, licita Catholico videatur.

20. Redeuntes modo unde digreſſi ſumus, innoteſcent facilius cauſæ illæ quæ paralyſin erunt allaturæ. Hujuſmodi itaque morbus, qui aliquando deficientiam motus, & ſenſus, ſæpius vero imminutionem utrique afferre conſueſcit, fieri poteſt vitio membranarum nerveis ſolidis, cæteriſque organis circumſcriptarum; vel vitio fluidorum elaſticorum, aut præternaturalium intra ſpatiola muſcularia & fortaſſe etiam nervea contentorum, vel vitio utrorumque; quod ſi hujuſmodi vitioſæ affectiones totum fere corpus opprimant, *Paraplegiam*; ſi vero vel dextram, vel ſiniſtram partem una cum capitis medietate afficiant, *Hemiplegiam* communi vocabulo appellare Medici voluerunt. Quamobrem quod ad vitia membranarum ſpectat, cum menynges univerſam nervorum familiam undequaque inveſtiant, ſi menynges enervatæ fuerint ac languidæ, membranæ quoque conſentientes, quæ nervos inveſtiunt, neceſſario flacceſcent, & filamenta nervea ſolidum nerveum componentia non eam inter ſe unionem adipiſcentur naturali ſoliditati nerveæ proportionalem. Verum cum ex majori unione filamentorum nerveorum inter ſe maſſa nervea denſior fiat, hæc majorem rationem habebit ad nervorum volumen; e contra cum ex minori unione filamentorum nerveorum inter ſe maſſa nervea rarior futura ſit, hæc minorem rationem habebit ad idem nerveum volumen. Cum autem ex denſitate maſſarum fiant corpora conſiſtentia ac valida, ex raritate vero fiant cæteris paribus minus conſiſtentia ſive debilia, arbitrandum erit ex majori laxitate membranarum nerveis ſolidis circumſcriptarum nervea ſolida minus conſiſtentia, minuſque valida fieri, ex minori vero laxitate membranarum nervea ſolida magis conſiſtentia futura eſſe. Quapropter ſi ex una parte momenta membranarum, nervorum, muſculorum & tendinum habeant rationem minoris inæqualitatis reſpective ad momenta membranarum, nervorum, muſculorum & tendinum antagoniſtarum ex alia parte; cum vires & actiones ex illa parte nervorum, muſculorum, tendinum & oſſium, quibus tendines alligantur, aut deficere poſſint, aut ſaltem imminui, motus quoque membrorum in hac, aut omnino deficiet, aut ſi aliquis remaneat, ex tam inæquali, & irregulari actione, & reactione momentorum inæqualium tam ex una, quam ex alia parte, motus quoſdam infirmos & enervatos, aliquando quoque tremulos ſupervenire neceſſum eſt. Non ſolum autem a laxitate membranarum nervea ſolida inſcripta minus conſiſtentia fiunt, ac debilia cum motus imminutione, aut abolitione; verum etiam facillime impleri poſſunt materia quadam lymphatica, quæ membranas ac nervea ſolida non tantum ultro opprimat, verum etiam elaſtica corpora impediat, ne naturales conatus elaſticitatis exerceantur; quippe, cum ſolida nervea rariora reddita maſſam habeant, quæ minorem rationem habet ad ſuum volumen; volumen vero ſit ſpatium, quod corporis maſſam cum interſperſis poris occupat, certe tot pori acquiſiti a volumine ſolidorum nerveorum rariorum implendi facile erunt a fluido lymphatico undequaque effluente; ibi autem firmato ſero cum pondera corporum ſint quantitatibus materiæ, ſeu maſſis eorum proportionalia, nervorum pondera, ac momenta enervata augebuntur in ratione compoſita ex ratione corporum elaſticorum enervatorum, (quæ probabiliter etiam in nerveis ſolidis continentur,) & ratione quantitatis ſeri derivati in poros voluminum nerveorum. Quamobrem nervea ſolida ultra naturæ leges oneroſa facta inepta fient ad motum; deinde hujuſmodi ſolida tot ſeri particulis præternaturaliter repleta, cum minus expedita ad motum fiant, minuſque diſpoſita ad elaſticas vibrationes, ſive motus naturales oſcillationum obeundos, non ſolum motus muſculorum, verum etiam ſenſibilium affectiones, aut languide, aut nullatenus poterunt exercere; cum enim enervatæ membranæ, & filamenta nervea laxata, non eam ſolidorum tenſionem, vim ac conſiſtentiam afferant, quæ naturali conſtitutioni, ſeu naturali momento contractionis organorum ſenſibilium convenire videatur; jure corpora quælibet ſenſibilia, cum nullatenus, aut opportuna ratione motus ſenſoria afficere poſſint, ſenſationes non producent; aut ſi æqualiter ſint productura, ſenſoria obſtupeſcere videbuntur. Ex his aliæ conſequuntur paralyſis cauſæ; enimvero nervea ſolida laxata ob laxitatem membranarum inveſtientium non eam denſitatem tribuere poſſunt corporibus elaſticis intus contentis, quæ neceſſaria eſſe videatur, ut vires ſibi naturales exerceantur; enim vero cum denſitates corporum elaſticorum quamproxime elaſticitatibus ſuis proportionales fiant, a quibus vis & robur ſolidorum dimetiuntur, & ordinata corporum elaſticorum vi & conatu oſcillatorio, nervea quoque ſolida opportunam vim tenſivam, & robur ſuſtinere naturaliter apta erunt: hinc colligendum ex membranarum laxitate, nervei quoque ſolidi aliquando & ſenſus, aut omnino, aut aliqua ratione deficere debere. Præter hæc fluida elaſtica juxta nonnullos intra nervorum ſpatiola, potiſſimum vero intra ſpatiola ſphæroidalia muſculorum contenta, ſi aut quantitate naturali deficiant, aut extraneis corporibus unita opportuna momenta careant, non ea in nervis ac muſculis vi aut momento tenſionis donata erunt, quod & ad membra movenda & ad ſuſtinenda pondera pertinere videbatur. Quare aut nullus fieri poterit membrorum, organorumque motus, aut ſi aliquis ſuperſit, enervatus ac languidus futurus erit. Hæ ſunt præcipuæ paralyſis cauſæ, quæ aut motum impedire, aut ſenſum enervare aptæ ſunt. Cæterum ſi expoſitæ hujuſmodi cauſæ ſupra modum graviores extiterint, ita ut ſumma fuerit laxitas membranarum menyngum, & conſequenter earum, quæ opportuno conſenſu nervea ſolida circumſcribunt, aut nimius fuerit defectus corporum elaſticorum in nerveis fortaſſe, & muſcularibus ſpatiolis ſphæroidalibus, aut nimia & excedens ſeri copia, aliorumque fluidorum præternaturalium, quæ hæc vel ſolida graviter opprimat; tunc non paraliticæ affectiones organorum, ſed apoplecticæ denuo orientur.

Paraplegia. Hemiplegia.

21. Ab his, quæ dicta ſunt, facile datum erit pro-

ficiſci

ficiſci ad affectiones illas, quibus gravi ſopore, ac ſomno animalia gravari conſueſcunt. Harum affectionum præternaturalium licet variæ ſint ſpecies, attamen non cauſis, ſed gradu differunt; Lethargus *Lethargus* enim gravem, profundumque ſomnum cum oblivione, & læſione operationum animalium una cum lenta, ſed continua febri ſibi comparat; Coma *Coma* vero propenſionem ad ſomnum gravem affert & invincibilem; Carus *Carus* autem longum profundumque ſoporem oſtendere viſus eſt; verum comatis & cari eſſentia ac natura hoc exigit, ut febri careant, aut fortaſſe melius ægri febri carere videantur. Itaque licet aliquando laxitas præternaturalis menyngum pro ſomni præternaturalis cauſa haberi aliquando poſſit; nihilominus probabilius opinor, præternaturales laxitates fibrarum medullarium cerebri peculiari modo præternaturalem ſoporis indolem afferre; cum enim ſupra ex præternaturali laxitate menyngum, aut tota, aut fere tota nervorum familia, quæ a menyngibus producti undequaque veſtitur, aut paraplegiam, aut hemiplegiam afferre debeat, laudabilius cenſeo ſomni præternaturalis cauſam ac fontem, quæ cerebro præcipue inſidet, medullarium quoque fibrarum laxitati eſſe rationabilius tribuendam; ſæpiſſime enim effuſo, aut e glandulis menyngum, aut e lymphaticis ſero fibræ medullares copioſiori fluido madefactæ a naturali, licet tenui tenſione, declinant; Cum vero aut nullo modo, aut languide debitum ſibi tenſionis conatum ſuſtinere poſſint, otiantibus aut enervatis ſenſoriis aliquando gravem, aliquando graviſſimum ſoporem erunt allaturæ. Nerveum ſuccum ſi credimus, certum eſt aliquando hunc auſteris, aut viſcidis, aliquando opiatis, venenatiſque particulis adeo aſſociari poſſe, ut corpora præternaturalia vim tenſivam naturalem fibrarum magis impediant, quam adjuvent particulæ elaſticæ ſucci nervei; cum autem effectus ſemper ſint directe ut cauſæ adjuvantes; reciproce vero ut impedientes; enervato elaterio ſucci nervei a præternaturalibus parriculis fibræ medullares, aut ægre, aut nullo modo tendi debuerunt; ſenſoria itaque aut negligenter, aut nullatenus ſolicitata & deperdita, aut enervata oſcillatione ſopore gravi, aut graviori otiabuntur. In febribus autem gravi inedia, vel laſſitudine corporis elaſticis corporibus aut evolatis, aut exili momento agentibus non ea vis tenſionis in medullaribus fibris acquirenda erit, quæ ſenſoriis naturaliter & opportune exercendis neceſſaria videatur. Fibris itaque medullaribus enervatis, aut languidis ſenſoria varia ſoporis indole ingraveſcent. In lethargicis affectionibus inflammari menynges facile credendum: Ibi autem inflammatione parte ſanguis lenteſcit in ſinubus menyngum, & pondere earundem inflammatarum, & ſanguinis lenteſcentis, compreſſa nimis cerebri ſubſtantia profundiſſimum ſomnum cum oblivione, & læſione operationum animalium erit allatura.

Coma Vigil. 22. Remanet inter comatoſas affectiones *Coma Vigil*, qua ægrotantes conniventibus oculis dormire videntur, cum fortaſſe non tam gravi ſomno obruantur. Crediderim, eos ſurculos nervorum opticorum, qui ad muſculos deprimentes & attolentes palpebras opportune ſerpunt, morboſe laxatos quodammodo fuiſſe, ut attolli difficulter poſſint, quinimo debeant neceſſario deprimi; ſic enim depreſſis morboſe ſeu paralytice enervatis palpebris ægri dormire videbuntur; verum cum in reliquis fibrarum medullarium ordinibus aliqualis remaneat motus ſolicitationis, diſtractionis & contractionis, & aliqualis elaſticitas ſucci nervei, ea ratione media tenenda fuerat cerebri regio, ut inter ſomnum & vigiliam conſiſtere debuiſſet.

Vertigo 23. Supereſt *Vertigo*, quarum una idiophatica eſt, ſymptomatica altera. Prima cauſam ac ſedem a regione cerebri, ſecunda a ſtomachi, uteri, aliorumque viſcerum conſenſu cognovit; utraque tamen mala ominatur. Cum vertiginis phænomena a Phyſicis non ſatis apte enodari poſſint, ab Opticis quærenda ſunt; ea ſiquidem eſt rotationis explicandæ cauſa, ut niſi Optica præſto ſit, difficilis admodum & obſcura futura erit tanti operis divinatio. Ex celeberrimis Viris Hayr & Vvolſio *Retinam* pro primario viſionis organo judicandam opinamur; hæc enim tunica cum choroidi contigua ſit, & a filamentis nervi optici perfectiſſime elaborata; ibi quidem firmanda erit præcipua vertiginis cauſa; ut autem hæc manifeſta fiant, prænotandum eſt, radios (a) ab objecti puncto egreſſos per refractionem in humore cryſtallino factam in uno iterum puncto, ut viſio debita fiat, uniri debere. Hi autem radii cum ſecum afferant integram & perfectiſſimam imaginem puncti radiantis (ex eodem corollario) cum eo in loco, quo radii uniuntur, ibi immediate adeſſe naturaliter debeat Retina: hæc a radiorum punctis opportune tacta, & affecta ſpecifico quodam motu excipiet naturales objectorum imagines. Itaque ſi accidat aut timore, aut ira, aut quacunque animæ præternaturali affectione, aut corpore quodam extraneo ſolicitari taliter nervos opticos, ut præternaturali quodam contactu ac motu nervorum opticorum fibræ Retinæ, quæ ſuperficiem quodammodo circularem deſcribunt, in orbem aliqualiter torqueantur; opus erit radios, fibrillas Retinæ quodammodo circulariter euntes ſucceſſive ſolicitare. Cum autem radii hac ratione ſucceſſiva tangentes & ſolicitantes fibras Retinæ, quantumvis minimi ſint, externorum objectorum imagines ſecum afferant, ab aliis ſucceſſivis motibus radiorum & contactibus tranſeuntibus circulariter ab uno contactu fibræ, ad contactum alterius fibræ, circulariter ſucceſſive ſolicitanda erit Retina. Cum vero objectorum imagines ſint juxta rationem affectionum Retinæ, neceſſario objecta externa ſucceſſive in orbem mota, in orbem moveri videbuntur. Hac ratione membranæ opticorum a menyngibus derivatæ ſpiralibus fibris probabili menyngum analogiſmo munitæ, hæ a quacunque præternaturali cauſa ſolicitatæ ſpiraliter opticorum nervorum fibras moturæ erunt; cum autem nervorum opticorum filamenta deſinentia in Retinam, hanc mirabili artificio conſtruant, hæc quoque motu ſucceſſivo partium quodammodo ſpiræ in morem movenda erit, quamobrem cum puncta radiorum, quæ imagines objectorum externorum figurant, ſucceſſivis temporibus tangant, & afficiant motibus ſuis ſucceſſivas partes fibrillarum Retinæ, in ſpiras, aut in orbem motas; hæ neceſſario repræſentabunt objecta externa, ac ſi continuis motibus rotarentur. Hæ ſunt præcipuæ cauſæ, quæ vertiginis phænomena enodare videntur, & a quibus plurima viſus accidentia Opticorum methodo explicari facile poſſunt.

(a) Ex Coroll. 2. pag. 11. Optic. Vvolſii.

DISSERTATIO II.

De Morboſis Senſuum Internorum Affectionibus.

24. Nudi naſcimur privati vitiis, & virtutibus; anima ſolidis compenetrata paulatim labore & uſu acquirit virtutes & vitia. Primo itaque loquendo de motibus voluntariis, qui cerebro omnium fere Medicorum conſenſu adſcribuntur, ſicuti naturales cerebello; veriſimile eſt, tantas res acquiri motu fibrarum cerebri, quæ ab objectis cum internis, tum externis ſolicitatæ animam excitant: hujuſmodi fibrarum motus non obſcuri fuerunt Platoni, cum in Timæo docuerit: *Excogitaverunt enim Dii caput motuum omnium compos id fore*. Itaque ſi caput motuum omnium compos: ergo in capite radices & principia motuum eſſe debuerunt; quæ motuum radices cum fibris cerebri primo adſcribi debeant, eo quia iis anima pro perfectioribus ſuis actionibus primo compenetrata eſt; hoc unum innuere voluit Philoſophus, fibrillas cerebri prout motuum omnium radices, ac principia primo moveri debuiſſe, ut inde correſpondentibus organis neceſſarii motus undequaque communicarentur; hi itaque motus fibrarum cerebri animam ipſis compenetratam ſolicitantes, & excitantes *Phantaſmata* a Medicis appellari conſueverunt. Cum vero hi motus fibrarum cerebri juxta diverſas ſenſationes & affectiones animæ, quantumvis minimi fuerint, accipiant magis & minus, jure amplecti poterunt ſub idea generali quantitatis. Hæc itaque phantaſmata, ſeu hi motus fibrarum, cum quanti eſſe debeant, non tantum majores aut minores eſſe poterunt; verum etiam juxta varias animæ affectiones ac potentias peculiari numero circumſcribentur. Anima itaque excitatur, & ſolicitatur a motu modo majori, modo minori fibrarum & peculiari numero motuum eorundem. Hinc Pythagoras hoſce motus modo majores, modo minores animadvertens, & numerum eorundem pro eminentibus animæ operationibus exercendis ſæpiſſime confeſſus eſt, eum plus hominem eſſe, qui plus numerorum ſcientiam habuiſſet. Cum autem ſcientia numerorum, & quantitatum quarumcunque nitatur in compoſitione, diviſione, permutatione, & æquatione earundem &c. ideo docere ſimili ſermone voluit Pythagoras, animam in homine eminentius ſentire & operari, cum uſu & habitu facto melius, facilius ac perfectius componeret, divi-

divideret, permutaret quantitates, numeros motuum, differentias & rationes eorundem pro actionibus animæ rite exequendis. Ab hiſce ſenſibus non videtur diſſentire Divus Auguſtinus, qui ex ſacris ſcripturis locutus eſt; *Circuivi ego ut ſcirem, & conſiderarem, & quærerem ſapientiam, & numerum, lib. vi. Muſicæ.* Ut itaque hanc rem difficillimam ſoli Deo vere notam, & ab anima tantummodo dignoſcendam (cum hæc ſpoliata corpore a fortunata viſione Dei Optimi Maximi veram rerum omnium ſcientiam funditus ſibi comparatura ſit,) ſi non re, ſaltem ſimilitudine agitare facilius, ac clarius poſſim, puto rem fore neceſſariam, ſi prius conſiderata *ſede ſenſus communis in tota membrana Pia Mater dicta;* cum hæc nervos, cerebrum & cerebellum, fibraſque arctiſſime, immediate & undequaque inveſtiat, tranſeam pro voluntariis animæ operibus probabiliter enodandis ad examinandos motus fibrarum cerebri. Hoc itaque motus fibrarum duas in claſſes dividendos eſſe cenſeo; quorum alter eſt *Motus abſolutus;* alter vero *relativus*. Motus *abſolutus* eſt motus ille primo primus, quo fibræ cerebri a cauſis quibuſcunque, tum internis, tum externis primo excitantur ac ſolicitantur; Hinc anima primo excitata ac ſtimulata confuſe & abſtracte res ſentit, & concipit abſque ulla tamen affirmatione, aut negatione; & hanc primam actionem animæ *Imaginationem* appello. Motus autem *relativus* fibrarum cerebri eſt actio illa animæ fibris compenetratæ medullaribus; qua durante motu fibrarum per aliquod tempus anima prius excitata, ac ſolicitata a primis motibus fibrarum hoſce motus animadvertens, animadverſione uſu acquiſita comparat motus unius fibræ cum altero motu alterius, unam differentiam, aut rationem motus iſtius cum altera differentia, aut ratione motus illius, & ſic ſucceſſive; hinc anima fibris compenetrata cum motus ſpecificos, differentias, & rationes motuum acutiſſime ſentiat, comparando hos motus inter ſe, & horum differentias ac rationes, componit has rationes motuum, aut dividit, permutat, aut invertit, aut æquat; quibus actionibus anima uſu & habitu facto exercitata ab obſcuris ad clara, ab ignotis ad nota paulatim aſcendit; & hæc actio *Diſcurſus & Ratiocinatio* dicenda erit, vi cujus res primo conceptas anima percipiens & intelligens, de iis affirmat, aut negat, cum totali aſſenſus, aut diſſenſus libertate. Liberum inde eſt animæ velle, aut nolle, ut electione facta præmium, aut pœnam mereri potuiſſet. Hæc tam miranda actio animæ cum revera explicari nullo modo poſſit, attamen ſimilitudine quadam & analogia poterit quodammodo adumbrari. Quæram itaque ſimilitudines & analogias ab Analyſtis; hi enim, ut ab ignotis nota erunt, ignotas res cum notis comparant, rerumque differentias notas cum ignotis, & modo componendo, modo dividendo, modo invertendo & permutando &c. tandem aliquando ignota cum notis æquando ea clare percipiunt & intelligunt, quæ prius ignota penitus videbantur; non diſſimili itaque ratione, ſed multo perfectiori anima melior & eminentior Analyſta a motibus & proportionibus motuum fibrarum cerebri, & a differentiis eorundem ſolicitata, utpote iiſdem fibrillis compenetrata, hos acutiſſime ſentire cogitur; illoſque animadvertens componendo, dividendo, permutando, invertendo, comparando & æquando ea clare ſentire, percipere, intelligere tenetur, quæ prius ignoraverat. Hæc omnia indicare quoque videtur Divus Auguſtinus, qui Tomo primo cap. 33. de quantitate animæ, inquit: *Anima ea, quæ ſecundum naturam ſui corporis ſunt adſciſcit, atque appetit, rejicit, fugitque contraria, removet ſe ab his ſenſibus certo intervallo temporum, & eorum motus quaſi per quaſdam ferias reparans, imagines rerum, quas per eos hauſit ſecum catervatim, & multipliciter verſat.* Cæterum ſi hi motus fibrarum cerebri, aut continui fuerint & diuturni, aut per aliquam notabilem temporis differentiam perduraverint opera objectorum aut internorum, aut externorum continuo, vel per aliquod notabile tempus ſolicitantium; tunc anima cum diutius, & frequentius excitata, ac ſolicitata fuerit, detineatur uſu & habitu facto diu in actu exercito circa hæc objecta tales fibras moventia, anima in tali ſtatu perdurans exercere dicetur potentiam illam, quam *Memoriam* appellamus. Quod ſi tractu temporis deficientibus motibus & proportionibus motuum fibrarum cerebri, aut novis motibus accedentibus aliquando volente anima, aut opera etiam ejuſdem, aut alterius cauſæ homologe agentis, vel internæ, vel externæ, rurſus ſolicitentur fibræ cerebri ea differentia ſpecifica motuum & rationum, qua prius a prioribus objectis ſolicitatæ fuerant, iidemque ſpecifici motus, & eædem motuum ſpecificæ differentiæ, ac proportiones eorundem repetantur, tunc anima ab hiſce motibus rurſus excitata ac ſolicitata, & hoſce animadvertens, repetet & renovabit illa affectiones, quibus antea ſolicitabatur, quæ actio animæ *Reminiſcentia* appellanda erit. Remanet animadvertendum, has præcipuas animæ actiones imaginationis, diſcurſus & memoriæ ſuam habere latitudinem; ſingulæ enim ab initio languidiores ſunt, progreſſu vero activiores, ac validiores fiunt, ita ut a minori ad majorem vim progredi videantur. Num autem tot ac tantæ eminentes actiones ac motus cerebri ab homologis motibus ſpirituum animalium adjuventur? Affirmantibus non renuam.

25. Ut autem iſtæ actiones animæ ac potentiæ, & tam mirandi motus fibrarum cerebri facile ac feliciter exerceri poſſint, plura conſpirant 1. nempe *apta fibrarum cerebri directio & ordo;* qua in re opportunum puto animadvertere ea, quæ pluries in cerebro canum, ovium & aliquorum hominum attentiſſime obſervaſſe mihi viſa ſunt; occurrerunt enim variis in locis cerebri variæ fibrarum ſeries, quarum aliæ uno loco mihi viſæ ſunt ſeries fibrarum rectarum, in alio loco ſeries fibrarum obliquarum, in altero vero loco fibrarum curvarum ſeries. Putaverim itaque, pro actionibus animæ æqua ratione exercendis ſeries fibrarum rectarum ea ratione, lege ac ordine fuiſſe naturaliter diſpoſitas, ut aptiſſimum inter ſe ſervent parallelismum; ſic obliquas ea ratione directas naturaliter fore, ut juxta rationem naturalem ſerierum obliquarum debito gaudeant parallelismo; ſimilique methodo ſeries fibrarum curvarum ea gaudere debuiſſe directione, ut juxta rationem ac naturam ſerierum curvarum, ſingulæ inter ſe parallelæ dirigantur. Hac ratione ſingulæ ſeries fibrarum apta directione, regula & ordine locatæ ac diſpoſitæ, ordinatæ fient & regulares inter ſe, & concinne, naturaliterque compoſitæ. Tali ratione, ordine ac directione diſpoſitæ ſeries ſingulæ fibrarum edere debebunt ordinatos, regulares & homologos motus, & ſibi homologas motuum differentias; inde anima ipſis compenetrata ordinate & regulariter ſentiens motus, tremores & motuum differentias ac proportiones eorundem, clare, ordinate & æqua ratione concipiet res, intelliget, & recordabitur. *Secundo* neceſſaria eſt *opportuna tenuitas, & conveniens ſubtilitas fibrarum cerebri;* ea enim eſſe debet harum fibrarum tenuitas & ſubtilitas, ut facillime aptæ fiant ad motum ſuſcipiendum; cum enim promptæ ſint ad motum, facillime tremunt, motumque ſibi vicinis apte communicant, & hunc proxime fibræ tangentes facile excipiunt, ut animæ imperio & actionibus facillime obediant. *Tertio neceſſaria eſt apta & conveniens cohæſio, approximatio, & facilis contactus fibrarum inter ſe;* hiſce enim ſeſe opportune tangentibus, motus unius fibræ facile communicatur motui alterius, & ſic ſucceſſive; in qua apta & facili communicatione motuum fibrarum inter ſe, putaverim, potiſſimam actionem & rationem memoriæ eſſe ſtatuendam. Fibræ itaque cerebri neque nimis ſtrictæ eſſe debent, neque nimis laxæ inter ſe: ſi enim nimis ac violenter ſtrictæ fuerint, vel nimis laxæ & diſtantes, utroque modo cum non tam prompte, nec motum excipiant, nec exceptum cæteris communicare facile poſſint, vitium cerebri & potentiarum memoriæ potiſſimum parere poterunt. Hic autem diſſimulare non poſſum errorem illorum, qui putant, homines minori intellectu pollere, quo majori memoria donati ſunt; ſuſpicor enim, memoria præditos æquivalenti quoque imaginatione, & proportionali quoque intellectu præditos fuiſſe; cum enim potentia memoriæ exerceri excellenter non poſſit, niſi fibrillæ cerebri ordinatæ fuerint, opportune ſubtiles ac tenues, cum apto ac facili contactu earundem inter ſe; jure ſuſpicatus ſum eos, qui memoria feliciores ſunt, proportionali quoque imaginatione & intellectu donatos eſſe. Fateor quidem memoria feliciores minus laborare & exercere intellectum, non, quia minori intellectu polleant, ſed quia cum fortuna memoriæ multum ſuppleat laboribus & actionibus intellectus, propterea hunc minus exercent & excitant; hunc enim diutius exercere laboris & tædii eſt. Ex his ergo, quæ dicta ſunt, clare conſtat, cur puncta pedis extremitate ſtatim moleſta illa ſenſatio in cerebro concipiatur, & judicetur ab anima, num videlicet punctura illa gravis ſit, an levis &c.; etenim cum anima ſit ſenſoriis compenetrata, cumque indiviſibilis anima tota ſit in tota, & tota in qualibet parte, eo momento temporis, quo anima ſentit moleſtiam in pede, eadem ipſa in cerebro dignioribus organis tam grandi oſ-

di officio deſtinatis, & ad hoc ſpecifice elaboratis concipere, & judicare debet (dummodo organa cerebri tam ſummis operibus deſtinata naturaliter ſe habuerint) rationem doloris, levitatem, aut gravitatem ejuſdem &c. & cæteras ſenſationum anomalias. Hac lege compenetrationis animæ in ſuis ſenſoriis ſolvi poſſunt obſcura, & innumera ſenſationum & potentiarum animæ phænomena; cur videlicet tam facile, tam prompte ſenſationes in organis factæ concipiantur, & judicentur in cerebro? & cur tam facile, tam prompte, tam juſte ſenſoria ſolicitent potentias animæ? & viciſſim anima tam facile, tam prompte, tam juſte ſenſoria ipſa excitet ac ſolicitet, imperio ſuo obtemperatura? Hiſce itaque breviter adumbratis, arbitror non re, ſed potius rudi ſimilitudine expoſuiſſe, qua methodo tam eminens anima rationalis ſentiat, concipiat, intelligat & recordetur? cum ſciam multo perfectiore methodo ac lege animam immortalem & æternam fore operaturam. Non diſſimili tamen ratione, ſed multo imperfectiori puto bruta ipſa ſentire, & operari, non ut automata, ſed ut animalia quidem imperfectiora, quadam tamen potentia donata, animæ analoga, qua ſpecificis & determinatis motibus fibrarum cerebri ſuo modo ſentiant, ſuo modo concipiant, ſuo modo intelligant, ſuoque modo recordentur.

26. Non arduum modo fuerit juxta noſtrum inſtitutum morborum cerebri phænomena aſſequi; cum alteratis, aut inverſis, aut mutatis fibrarum ordinibus, directionibus, ſubtilitatibus, paralleliſmis & motibus earundem præternaturales animæ actiones fieri debeant. Ibi itaque delirium primo occurrit *perfectum unum*, *imperfectum alterum*. Delirium *perfectum* illud eſſe arbitrandum eſt, cum omnes fibrarum rectarum ſeries cerebri opera cauſarum modo internarum, modo externarum agentium, potiſſimum vero vitio ſanguinis, aut lymphæ irritantium inflexæ fiant & obliquæ; ſic cum omnes naturales fibrarum obliquarum ſeries, aut rectæ fiant, aut curvæ, ſimilique ratione cum omnes naturales fibrarum curvarum ſeries, aut rectæ quodammodo fiant, aut obliquæ; hoc enim ſtatu præternaturali fibrarum omnium mutatur earum naturalis paralleliſmus, neceſſarius earum motus; cum vero a motibus fibrarum cerebri determinentur ratione phantaſmatum, mehercle a præternaturalibus hiſce motibus præternaturalia evenire phantaſmata neceſſe eſt; anima autem fibris compenetrata cum concipere, intelligere ac memorari debeat, quæ ſentiuntur, a ſenſibus, videlicet, quæ tum ab æquis, cum a vitioſis fibrarum motibus excitantur, jure anima vitioſe undequaque ſolicitata errore concipiet, errore intelliget, errore recordabitur, confuſiſque omnibus æger graviſſime delirabit. Huic autem morbo præſtat quoque nimia obliquitas, nimia curvitas fibrarum cerebri, una cum directione mutata fibrarum rectarum; cum enim fibræ omnes medullares, quamvis minimo motu moveri videntur, tamen neceſſario moveri ſuo modo debeant, quotieſcunque nimis obliquæ fiant, nimis curvæ & præternaturaliter directæ, violenter conſiſtere, aut violenter moveri conabuntur opera materiæ alicujus aut externæ, aut internæ præternaturaliter, & violenter ſolicitantis; cum vero fibris taliter ſe habentibus naturale centrum gravitatis ſingularum mutari facile debeat una cum earum centro motus; propterea harum motiones cum componantur ex ratione fibrarum ſingularum, & momento maſſarum heterogenearum ſolicitantium, aut momento potentiæ excitantis, nullatenus iſochronæ, ordinatæ, & regulares eſſe poterunt, & naturalibus motibus proportionales, ſed præternaturaliter aſymmetræ; anima autem confuſe, ordinate & aſymmetre ſolicitata falſo concipiet, falſo ratiocinabitur, & falſo recordabitur. *Delirium imperfectum* illud eſſe arbitrandum, cum vel ſolæ fibræ rectæ, vel ſolæ obliquæ, vel ſolæ curvæ a naturali ordine, directione & paralleliſmo declinaverint, pariter cum nonnullæ ex rectis, aut nonnullæ ex obliquis, aut nonnullæ ex curvis vitium fecerint, cæteris naturali in ſtatu permanentibus; fibræ enim cum non omnes vitioſe & præternaturaliter moveantur, animam non omnino vitioſe & præternaturaliter ſolicitabunt; unde imperfecto & partiali, non totali errore concipiet, intelliget & recordabitur; quin imo cum effectus ſemper ſint directe, ut cauſæ adjuvantes, reciproce vero ut impedientes, quotieſcunque aliquæ fibræ naturaliter moveantur, nonnullæ vero præternaturaliter motus ſuos exerceant, animæ actiones erunt directe ut fibræ naturaliter motæ: & reciproce, ut motæ præternaturaliter; inde futurum erit delirium imperfectum, ſeu, ut Medici nuncupant, pſeudodelirium; quamobrem aliquando continget ægrum bene concipere, ſed male ratiocinari, aliquando recordari alicujus, cæteris oblitis, aliquando per aliquod tempus ratiocinari, ſed confuſim vera cum falſis permiſcendo &c. ut praxim medicam agentibus manifeſtum eſt.

27. Hæc omnia vitio fibrarum, ſed membranis cerebri nullatenus offenſis aut inflammatis, contingere probabiliter creditum eſt; verum ſi per menynges effuſo ſero, aut violentiſſimo motu ſanguinis per arterias menyngum, arteriæ plus deferant ſanguinis, quam venæ æqualibus temporibus referant, ut effuſo ſanguine menynges inflammentur gravi vitio *Senſus communis*; tunc *Phrenitis* oritura erit, quæ a delirio nullo modo differt, niſi menyngum vitio, & majoribus viribus & momentis cauſarum ſolicitantium. Cum itaque menynges inflammatæ cum fibris cerebri neceſſaria adhæſione communicentur; fibras has continuo, inæqualiter, inordinate & aſymmetre, violentiſſimo motu trahere ac ſtimulare conabuntur; hinc continua, inordinata & violenta fiet fibrarum ſolicitatio ac ſtimulus; etenim cum mutatio motus ſit ſemper proportionalis vi motivæ impreſſæ (per legem ſecundam Nevvtoni), cum cauſæ tum externæ, cum internæ ſolicitantes continuæ fuerint, violentæ ac inordinatæ, futura quoque erit mutatio motus fibrarum continua, violenta, inordinata & aſymmetra; hinc anima tam vitioſis motibus ſolicitata inepte comparando motum unius fibræ cum motu alterius, & differentiam & proportionem unius motus cum differentia & proportione alterius, falſo componet ac dividet motus, falſo permutabit & æquabit eoſdem, & ſic violentiſſimis motibus fibrarum agitata operabitur confuſa imaginatione, diſcurſu erroribus pleno, & memoria penitus perturbata. Hic autem morbus alter *Idiopathicus* eſt, *Sympathicus* alter. Idiopathicus ſedem habet in vitio menyngum. Sympathicus vero, qui ab inflammatione diaphragmatis, aliorumque fortaſſe viſcerum inferiorum ortum habet; uterque autem morbus, delirium nempe & phrenitis, febri unitur, qua deficiente cum cauſæ ſtimulantes plerunque deficere & ipſæ conſueſcant, deficiente inordinato & aſymmetro motu cauſarum ſtimulantium in menynges, & fibras medullares cerebri ſtatu ſuo naturali, ſuoque naturali paralleliſmo recuperato, imaginatio, ratiocinatio & memoria paulatim reſtituentur.

28. Verum ſine febri major aliquando ſupervenit morbus, qui homines ipſos reddit belluis pejores, & morbi contumacia inter omnia animalia miſerrimos. Hic morbus *Mania* dicitur, in qua ægri furore quodam inſaniunt; hic quoque morbus alter *Idiopathicus* eſt, *Sympathicus* alter. Idiopathicum ſedem hebere ſuſpicor in internis fibrillis medullaribus cerebri; ſympathicus vero ab inferiorum viſcerum conſenſu ab utero potiſſimum oriturus eſt. Plerique crediderunt, a violentiſſimo motu ſanguinis hanc effrænem morbi indolem eſſe orituram; verum cum nonnullos maniacos accurate tractaverim, pulſumque non effrænem & violentum, ſed juxta naturalem legem, aut leviter agitatum omnibus fere temporibus ſtupore ſummo obſervaverim, jure ſuſpicatus ſum, non ſemper ab impetu fluidorum, ſed potiſſimum a nimis agitato, & concitato motu internarum fibrarum medullarium maniam eſſe generatam: Enimvero ſi ſerum aſperis, inæqualibuſque ſuperficiebus circumſcriptum, aut corpora alterius generis per internas fibrarum medullarium latebras continuis, concitatis ac violentis motibus fluentia agitent, ac majori velocitate ſolicitent internas fibras medullares; hæ medullares fibræ cum a corporibus præternaturalibus diverſorum momentorum, diverſarumque ſuperficierum frequenter, ac violenter ſtimulatæ deſcribant motus frequentiſſime minimos, continuo violentas, & inæquales oſcillationes, naturales earum ſeries ac directiones violentas invertent, & alterato earum naturali paralleliſmo non tantum aſymmetre, ſed concitato & frequentiſſimo motu movebuntur. Ex hiſce aſymmetris & concitatis motibus fibrillarum interiora perturbata fiunt, violenta & concitata phantaſmata; unde animal facultatibus animæ perturbatis impetu & furore bacchabitur. In hoc furore & impetu vires nervorum & muſculorum ſupra modum augentur, ut ægri vix a pluribus domari aliquando poſſint. In hac re probabiliter putaverim, indiviſibilem animam tot internis, frequentibus & concitatis motibus fibrillarum ſolicitatam & agitatam, cum fibris quoque nerveis & muſcularibus, cæteriſque motuum organis compenetrata ſit (quoties neceſſitas & violenta ratio fuerit,) ipſa quoque frequenter, concitate

tate

tate & violenter univerſa motuum organa, fibrillis illis cerebri correſpondentia movere coacta eſt; inde vires ſummæ, & ſumma momenta organorum ſuccreſcere neceſſario debuerunt; ſicut enim ſano jam homine volente anima movere ſummo impetu manum, ac pedem, aut voluntaria organa, hæc ſummo impetu, aut manum movet, aut pedem; ita cum anima frequenter

Mania. & concitate ſolicitata ac ſtimulata fuerit a motibus concitatis fibrillarum, poterit ipſamet indiviſibilis anima correſpondentibus organis motuum compenetrata, frequenter ac concitate organa motuum taliter ſolicitare ac ſtimulare, ut momento virium adaucto validiſſimos motus exerceat; neque de hac violenta, ac concitata animæ actione dubitandum. Hic enim morbus, vel fiat ab irritatione internarum fibrillarum continua & concitata, unde anima ſimiliter ſolicitetur; vel fiat ab ipſomet violento continuo & concitato animæ ſolicitantis imperio (ut in amore inſano, cæteriſque paſſionibus ſæpiſſime accidit) quo anima violenter, continuo & concitate movente, ac ſolicitante fibrillas internas cerebri, tam gravia, tam violenta, tam furibunda viribus ſupra modum adauctis afferuntur ſymptomata; utroque modo vires ſupra modum intumeſcere neceſſe eſt; enimvero cum probabiliter fibrillæ cerebri ſimplices ſint, aut ſaltem nervis ſimpliciores, nec ſubdiviſæ ſint in plurimos, plurimoſque ramulos, ut ſunt ſinguli nervi per totum corpus effuſi fibrillis cerebri proportionales, & correſpondentes, qui undequaque ſinguli ſubdividuntur in plurimos, plurimoſque, ac pene ramulos innumeros; propterea ſi ab aliqua materia extranea, vel ab imperio animæ violenter ſolicitentur continuo & concitate aliquæ internæ fibrillæ medullares, hæ cum ſimpliciores ſint, impetum quidem violentum excipient; ſed cum vires, impetus & momenta talis motus ſint facta ex maſſa ſtimulante ducta in celeritates fibrillarum ſimplicium, & conſequenter cæteris paribus in ſua radice minima. Verum cum hæc fibræ cerebri ſui proportionaliter donentur nervis, qui ſint hiſce fibris correſpondentes, & hi nervi per univerſam fere animalis machinam effuſi innumeris ſurculis diſtribuantur, neceſſario ſinguli & tam innumeri ſurculi ſuo ſaltem celeritatis gradu erunt ſolicitandi, qui gradus celeritatis ſimul ſumpti in tam innumeris nervorum ramulis futuri erunt proculdubio pene infiniti; hi ergo tot celeritatis gradus communicati machinulis ſphæroidalibus muſculorum in ratione compoſita ex tanto numero & motu eorundem, jure merito vires, & momenta nervorum & muſculorum validiſſimi futuri erunt, quamvis radices motuum fibrillarum cerebri minimæ futuræ fuerint: Si ergo tot, ac tanta virium momenta eveniant ab aliquibus tantummodo & ſimplicioribus fibris in cerebro ſolicitantibus, quibus ſui proportionales nervi correſpondent; quid dicendum erit, ſi plurimæ fibrillæ cerebri concitate & violenter ſolicitentur ac ſtimulentur? quibus tot innumeri nervorum ſurculi proportionales ſunt & ſibi aptiſſime undequaque reſpondent? Utique vis & momentum pene incredibile maniaci erit futurum. Mirum ulterius eſt audire maniacos, qui raro ſe miſeros, ſed plerunque ſe magnos eſſe militum Tribunos, ſe Reges, ſe Cæſares, ſe quoque Deos eſſe gloriantur. Cenſeo, tantam rerum gloriam ab eminenti animæ eſſentia (animæ ipſi nota) eſſe genitam; anima enim altiſſimi ſui generis conſcia, & quaſi ſui juris reddita ea ratione movet in maniacis, ſolicitat fibrillas cerebri, qua in Tribunis militum, in Regibus, in Imperatoribus moveri ſimiliter potuiſſet: hæc autem morbi indoles præter cæteras maniæ ſpecies curatu difficillima eſt. Præter hæc maniaci frigidam aeris intemperiem ſine læſione facile ſuſtinent, non tantum quia perturbatis internis motibus naturalibus fibrillarum cerebri, nullatenus moleſtis ſenſuum externorum affectionibus, aut deſidioſe animadvertunt; verum quia cum momenta nervorum ac muſculorum motibus voluntariis inſervientium ſupra modum aucta ſint, motum ſanguinis quoque ſolicitant, ut impetu continuo ad externas uſque ſuperficies corporis deferatur; cum itaque ſanguis continuo ſolicitatus nullo modo piger, in externa carnium & cutis ſuperficie lenteſcat, jure vigente licet frigore ſine læſione maniacus ſuſtinetur.

29. Sicut autem maniacos a motu violento & concitato fibrillarum internarum cerebri probabiliter

Melancholia. factos eſſe credimus; ita melancholicos a lentiori & tardiori motu fibrillarum earundem fieri ſuſpicandum eſt; hinc timidos & mœſtos, cogitabundos, tacitos & ſolitarios eſſe vidimus; cum vero delirent ſine febri, jure credendum, medullares fibrillas cerebri, quantumvis lento motu donatas, pertubatas tamen & inordinatas habere fibrarum aut rectarum, aut obliquarum, aut curvarum ſeries; ita ut inter ſe naturali careant parallelismó: hæc morbi indoles tractu temporis facilius curatur, cum vitio ſanguinis, aut ſeri auſteri & lenteſcentis utplurimum habeatur, cujus opera etiam fibrillæ medullares quodammodo ſtare ac conſiſtere coguntur; cum autem fluida vitriolicis, aut aluminoſis corporibus ſupra modum repleta ſint, quæ violentum & celerem motum fluidorum aut minuunt, aut impediunt, propterea febrili motu in melancholicis fermenteſcere non tam facile conſueſcunt. Porro ſi pia mater & fibrillæ medullares cerebri ſolidiores fuerint, & craſſiores ſupra legem naturalis ſoliditatis & craſſitiei, aut vitio morbi, aut ætatis rigidiores factæ fuerint, ſine opportuno contactu earundem inter ſe; ſive cum ineptæ fiant ad motum facile ſuſcipiendum, & tarde, aut ægre moveri poſſint, neceſſe eſt, aut fibras inepte & languide ſolicitare animam, aut reciproce animam fibrillis craſſioribus, aut rigidis compenetratam languide & pigre (etiam ſi voluerint) has fibrillas excitare ac movere. Quamobrem negligentia, & inertia fibrarum medullarium negligens, & iners anima potentias imaginationis, diſcurſus & memoriæ tarde & negligenter exercens, immemores, & inſenſatos homines reddet ac ſtolidos.

30. Breviter expeditus ab iis, quæ ad motus voluntarios cerebri pertinere videntur, inſtituti noſtri lex & ordo eſt, de motibus naturalibus cerebelli brevi quoque oratione differt: Claritatis tamen gratia liceat mihi prius diſtinguere organa animalis in *Voluntaria*, *Naturalia*, & *Mixta*; *Voluntaria* ea dici poſſunt, quæ moventur quidem motu abſoluto, ſed primario apta nata ſunt moveri imperio animæ; hujus generis ſunt nervi & muſculi &c. liberis & voluntariis motibus inſervientes, qui cerebri fibris immediate correſpondent, de quibus ſupra innuimus; *Naturalia* vero, quæ apta nata ſunt abſque animæ imperio, & anima non advertente moveri impetu ſanguinis, aut alterius corporis impellentis; iſtius generis ſunt cor, ſtomachus, inteſtina, vaſa omnia ſanguifera & lymphatica &c.; *Mixta* denique ea credimus, quæ licet a motu fluidorum, aut aeris, aut alterius corporis impellentis non advertente anima neceſſario moveantur; attamen imperio animæ per aliquam ſaltem temporis differentiam eorum motus ſuſpendi, ac impediri aliquando poteſt; hujus indolis ſunt pulmones, diaphragma, ſphincteres ani & veſicæ, quorum motus licet primario naturales ſint, attamen cum imperio animæ ſuſpendi aliquando per aliquam temporis differentiam facile poſſint, de motu quoque voluntario participes judicari poterunt, unde mixta organa jure vocabuntur. Hiſce præmiſſis ſicuti fere omnes Anatomici & Medici cerebrum primario voluntariis motibus, ita cerebellum naturalibus primario dicatum voluerunt. Hinc celeberrimus Fracaſſatus in Epiſtola de cerebro ad immortalem Malpighium conſcripta hanc ſententiam amplexus, cerebellum a medulla oblongata non differre, experimentis præeuntibus (pag. 134.) acutiſſime obſervavit; quamobrem probabiliter judicandum eſt, opera eorum nervorum ſpinalis medullæ, qui cerebelli fibrillis unice & immediate correſpondet, naturales motus & actiones naturæ exerceri neceſſario animæ concurſu debere; cum enim anima compenetrata ſenſoriis teneatur concurrere conſervationi animalis; cum hujus conſervatio opportuno & ordinato fluidorum, & organorum naturalium motui debeatur, durante fluidorum curſu, & organis fruſtra non exiſtentibus neceſſitate concurſus operari animam in naturalibus organis, neceſſe eſt. Verum quia adſtant ulterius, & proſunt conſervationi animalium actiones mixtæ organorum, quæ & de voluntario, & de naturali motu participant, jure merito credendum eſt hæc organa & a cerebro & a cerebello nervea filamenta eſſe ſuſceptura, quæ fibrillis cerebri & cerebelli correſpondentia & proportionalia, mixtos motus & actiones exerceant. Licet itaque primaria actio cerebri ſit animæ libera, actio vero cerebelli ſit animæ neceſſaria; nihilominus ſæpiſſime vitia cerebri & cerebelli communicantibus fibris, & membranis mutuas manus præbent, mutatis nempe a cerebri vitiis naturali directione, ordine, ſubtilitate, apto contactu & cohæſione fibrarum cerebelli inter ſe; ſic cum læſione cerebri organa voluntaria nervorum cerebro reſponden-

tium,

tium, & muſculorum paralytica fuerint, praxi edocemur tractu temporis communicata ulterius paralyſi fibrillis cerebri, non ſolum organa mixta ſphincteris veſicæ inertia fieri, & negligenter urinæ motibus inſervire; verum etiam organa naturalia pylori, & inteſtinorum obſtupeſcere, ut enervato aut abolito periſtaltico motu a medicamentis licet irritantibus vix, aut deſidioſe ſolicitentur, & moveantur; ſic aliquando contigit obſervare, poſt contumax delirium non ſolum ægrum ſico aſthmate correptum eſſe; verum etiam poſt longas mentis aberrationes frequenti cordis palpitatione ægros miſerrime afflictos fuiſſe; non rarum enim eſt, vitia cerebri, quibus animæ actiones voluntariæ primo ledebantur, facta morbificæ cauſæ tranſpoſitione, naturalibus quoque organis nocuiſſe, ut enervatis naturalium organorum motibus & actionibus innumeræ morborum familiæ (injuria fere ſemper accuſato ſanguine) ſupervenerint. Neque dubitandum, has morboſas affectiones cerebelli vitiis eſſe adſcribendas, cum imaginatione, diſcurſu & memoria penitus reſtitutis, cerebro videlicet melius ſe habente, præternaturales tamen viſcerum affectiones, & organorum naturalium depravati, aut aboliti motus contumaci duratione conſiſtant; non diſpari ratione communicationis, cerebelli vitia in cerebrum tranſlata morboſas cerebri affectiones afferre conſueſcunt. Præter hæc ſuſpicatus probabiliter ſum, vaſa ſanguifera & lymphatica, quæ inter organa naturalia numerari facile poſſunt, quotieſcunque exceperint nervea filamenta cerebelli fibrillis correſpondentia, ſi aut convulſa fuerint, aut paralytica; iners quidem & negligens futurus erit elaſticus vaſorum motus, ut fluida lentiori motu circumeuntia in glandulis viſcerum lateſcere pejori naturæ damno conentur. Hæ breves de tam eminentibus animæ potentiis, & de tam obſcuris cerebri & cerebelli morbis meditationes, quantumvis potius philoſophicæ ſint, quam mechanicæ; nihilominus ſi cum naturæ & morborum cerebri & cerebelli phænomenis accuratiſſime comparentur, fortaſſe non levi probabilitate donatæ eſſe videbuntur. Fateor quidem, me plurima a mechanicis eruere potuiſſe; verum cum deficiant neceſſaria data, & ſuppoſitiones admodum lubricæ ſint in tam obſcuris animæ phænomenis, conſultius putavi, me potius meliora deſiderare, quam aut inutilia, aut abſurda proponere. Remanet advertendum, morborum capitis curationi non raro conferre aquas noſtras Hiermenſes, de quibus clariſſimus Franciſcus Roncallus erudítiſſimo opere locutus eſt.

DISSERTATIO III.

De Morboſis Senſuum externorum Affectionibus.

31. EA eſt animæ lex ſenſoriis compenetratæ, ut anima ſine his nec ſentire, nec imaginari, nec intelligere, neque recordari ullo modo poſſit: Senſoria idcirco ſentientis animæ operibus deſtinata variis perfectiſſimiſque fibrarum præcipue membranarum & nervearum ordinibus elaborata ſunt; alia ſiquidem eſt textura fibrarum auditus, alia viſus, alia odoratus, &c. compoſitio, ordo ac modus alius; Sicut autem varia eſt organorum textura; ita varia ſubtilitas, diverſa flexibilitas & elaſticitas earundem; fibras enim hujus generis elaſtico quodam niſu donatas eſſe ſatis ſuperque ab experimentis edocti ſumus. Cum itaque vires & momenta corporum externorum organa, minimaſque eorum fibrillas ſolicitant, videntur inflectere & incurvare organa ipſa, minimaſque fibrillas componentes, & curvam quandam ex elaſticarum genere lineam deſcribere utplurimum videntur; hæc curva prout ex minimarum fibrillarum flexibilitate elaborata adeo minima eſt, ut fere inſenſibilis ſit differentia inter arcum minimæ curvæ & tangentem ejuſdem. Cum ergo fibræ ab objectorum externorum viribus ſolicitatæ a rectis in curvas quaſdam lineas tranſire teneantur, nemo dubitaverit has fibrillas elaſtice incurvatas diſtrahendas eſſe: cum autem diſtractiones elaſticæ fibrillarum ſenſationibus quam proxime proportionales habeantur, juxta menſuras diſtractionum; ſenſationes modo majores, modo minores proportionaliter erunt dimetiendæ. Placeat ergo ſupponere cum doctiſſimo Riccato, (a) minimam ſenſationem futuram eſſe, cum fibra diſtracta tantum creverit ſupra ſuam naturalem longitudinem, quantum exigit centeſima pars ſuæ longitudinis; inde colligendum, majorem futuram eſſe ſenſationem, cum diſtractio fuerit una $\frac{10}{100}$ aut $\frac{15}{100}$ ſuæ longitudinis &c. e contra nullam, aut fere nullam futuram fuiſſe, cum fibræ diſtractio minor fuerit parte centeſima ſuæ longitudinis; hæc quidem attendenda ſunt, ut ſenſatio aut major, aut minor, aut nulla habeatur. Cæterum ultra res petenda eſt, cum in ſtatu naturali diſtractiones fibrarum, ſeu ſenſationes obtinere voluerimus; enimvero ſi minimæ curvæ fibroſæ diſtractiones ab externis objectorum momentis oblique impulſæ rationem naturalis æqualitatis, aut quaſi æqualitatis habuerint inter ſe, ſervata quodammodo ſimili ratione paralleliſmi earundem æqualibus temporibus, nec non æqualitate, aut ſimilitudine angulorum, quos fibræ inter ſe contextæ naturali diſpoſitione componunt; nunc minimæ curvæ diſtractiones fibrarum, & conſequenter earundem minimæ reciprocæ contractiones ſeu reſtitutiones erunt naturales; & ſenſationes naturali ordine, diſpoſitione, lege ac motu futuræ erunt æquo animæ ſentientis miniſterio. Verum ſi vitio objectorum modo perpendiculariter, modo oblique fibras impellentium, aut vitio fibrarum, ea ratione inflexæ fibræ diſtrahantur, ut una fibrilla magis diſtracta incurvetur, quam altera; hæc vero minus tertia &c. & ſic ſucceſſive in ratione omnimodæ inæqualitatis, temporibus quoque inæqualibus; utique mutato earundem naturali paralleliſmo, mutatiſque naturalibus angulis earundem, diſtractiones fibrarum fient aſymmetræ; unde ſenſationes inæquales, inordinatæ & præternaturales neceſſario exorientur; quinimo ſi violentiſſimo momento objectorum perpendiculariter aliquando impellentium, aut vitio fluidorum fibras irritantium violenter diſtrahantur fibræ, ut curvæ diſtractiones ipſarum habeant inæqualiter majorem, & præternaturalem rationem minores inæqualitatis reſpective ad naturalem fibræ longitudinem, nec facilis ad libera ſubſequi poſſit reciproca contractio ſeu reſtitutio earundem; mehercle tam violenter diſtractæ fibræ ſenſationes afferent inverſas, confuſas, vitioſas, & aliquando dolorificas. Hæc de generalibus ſenſuum externorum affectionibus intento noſtro neceſſaria ſatis præmiſſa eſſe arbitror.

32. De externis ſenſibus agendo; Etſi ſenſus omnes externos utiles ac neceſſarios plerique hominum judicaverint, præſtantior tamen, & utilior viſio habita eſt, non eo tantum mirabili opere, quo natura ſolo oculi uſu Creatoris operibus cœlo terraque præſtantiſſimis mirum in modum delectari poſſit. Verum quia ea ſunt oculorum beneficia, ut ſine his cæteri quoque externi ſenſus vileſcere, otiarique viderentur; ſtudioſe itaque curandum eſt, tam mirabilem potentiam aliorum quoque ſenſuum commodo, utilitati ac dignitati conſervare. Ad tam altum opus præſtat primo morborum cauſas quærere, quibus acquiſitis, viſio conſervari facilius, aut ægra commodius ſanari poſſit. Ut autem hæc ſuo ordine ac claritate digeri poſſint, nonnulla præmittenda eſſe debuerunt. Primo, ex opticis certum eſt, quodcunque corpus viſibile aut luminoſum eſſe, aut illuminatum, & a luminoſo proprium lumen, ab illuminato alienum undequaque citiſſime effundendum; ea autem eſt immenſa velocitas luminis, ut celeberrima Academia Florentina experimento 265. teſtata ſit, lucem per duo miliaria effuſam abſque ulla temporis differentia fuiſſe obſervatam; porro immortalis Nevvtonus deff. 2. de coloribus, tam citiſſime propagari lumen affirmavit ex obſervationibus temporum eclipſium Jovis Satellitum, ut lumen a Sole in terram ſeptem circiter minutorum ſpatio deferri animadvertit. Secundo, cum aer, aqua & vitrum ſint diverſæ gravitatis ſpecificæ, adeoque pariter diverſæ denſitatis (b) tranſiens radius ab uno medio in aliud diverſæ denſitatis refringendus erit; itaque cum radii a corpore luminoſo, aut illuminato tranſeant ab aere in humores oculorum, aqueum, cryſtallinum, & vitreum, jure merito refrangi debent; tanto autem opere refractionis radii ab eodem objecti aut luminoſi, aut illuminati puncto egreſſi per refractionem in aqueo, cryſtallino & vitreo factam in uno iterum puncto uniri neceſſario debent.

(a) Pag. 131. ſuppl. al Giornale Tom. 1. *Sydenham Opera Medica.*

(b) Ex num. 54. Optices Vvolfii.

bent. Tertio, in hoc unionis puncto ut viſio perfectiſſima habeatur, adeſſe debet Retina, quæ a celeberrimis viris, potiſſimum vero ab Hayr & Vvolfio pro primario viſionis organo determinata eſt; cum vero quilibet radius a puncto radiante objecti modificatus ſecum afferat integram imaginem puncti radiantis, eo unionis puncto, quo in perfectiſſima viſione adeſt Retina, in hac objectorum imagines depingi debuerunt. Quarto, licet radii quilibet refracti eo in puncto collecti viſionem perfectiſſimam non parum juvent, radios tamen directos, & pupillæ perpendiculares viſioni melius ac fortius prodeſſe demonſtratum eſt. Si itaque radii perpendiculares una cum refractis eo oculi loco uniantur, ut immediate non adſit Retina, utique unione facta radiorum aut infra, aut extra Retinam, viſio aut imperfecta, aut obſcura, aut nulla erit futura. Cum ergo Retina ſit præſtantius viſionis organum, arbitror rem fore neceſſariam, ſi de hac nonnulla dixerim, quæ perfectiſſimo viſionis operi convenire videantur. Cum hæc ſit nervi optici mira extenſio, cujus officium eſt a radiis perpendicularibus, & refractis objectorum in punto collectis excipere depictas imagines, jure determinatum eſt, hanc in tam anguſto animalis ſpatio tam immenſa ac vaſta colligere non potuiſſe, niſi ſummam filamentorum Retinæ tenuitatem ac ſubtilitatem miraremur. Geminianus Montanarius in Epiſtola quadam ad nobiliſſimum virum familiariter conſcripta hanc rem curioſe agitaverat, & calculis & experimentis accuratiſſime, ut credidit, inſtitutis invenit minimum ſenſibilem angulum, ſub quo partes objecti ſunt ſano oculo diſtinguibiles, ſubtendere proxime in Retina chordam ſeu ſubtenſam unius minuti; ſed ſubtenſa unius minuti continetur in radio ſui circuli vicibus 3437. ergo veriſimile putavit, ſpatium Retinæ figuratum ab objecto viſibili ſubtendente chordam unius minuti fore proxime $\frac{1}{3437}$ ſui radii: inde colligit, quod quotieſcunque minimus angulus a radiis refractis, & perpendicularibus elaboratus effecerit in Retina baſin ſeu chordam uno minuto minorem, objectorum partes nullo modo apte ac diſtincte videri poſſe. Simili fortaſſe methodo ac ratiocinio arbitror celeberrimum vivum Philippum de Hayr *(a)* aſſecutum fuiſſe, Retinæ filamentum eſſe proxime $\frac{1}{8000}$ unius unciæ Pariſienſis, quæ quantitas cum proxime ex calculis fiat æqualis octavæ parti latitudinis unius fili ſerici bombycis, collegit celeberrimus Auctor, latitudinem unius filamenti Retinæ fore proxime æqualem octavæ parti latitudinis fili ſerici bombycis. Denique doctiſſimus Joannes Ricettus in Epiſtola dioptrica ad nobiliſſimum virum fama, literis & genere celeberrimum Criſtinum Martinellum conſcripta *(b)* calculis & experimentis opportune inſtitutis in hac re probabiliora docuiſſe mihi viſus eſt, craſſitiem nempe capilli lucente Sole viſi ad diſtantiam unius pedis Veneti eam habere rationem ad craſſitiem imaginis ejuſdem capilli in fundo oculi depictæ ut 25. ad 1.; ſed diameter pupillæ ad diametrum capilli eſt in ratione 24. ad unum; ergo facta multiplicatione 25. † 24. conſtabit, diametrum pupillæ ad craſſitiem imaginis capilli in fundo oculi, ſeu in Retina depicti fore proxime ut 600. ad unum. Ex his luce meridiana colligendum erit, quantum imagines objectorum in filamentis Retinæ depictæ minimæ futuræ ſint, cum in ſubtiliſſimo Retinæ filamento tot, ac tanta objectorum depingi facile poſſint. Mira certe filamentorum Retinæ ſubtilitas. Non mirabor amplius, cum Optici demonſtraverint, ab oculo fere hemiſphærium videri poſſe, cum tanta hemiſphærii extenſio in tam minimo Retinæ ſpatio depingi, ac in oculo figurari poſſint. Hinc tam facile oculorum & Retinæ affectiones occurrunt, ut uno licet Retinæ filamento aut vitiato, aut impedito, aut læſo viſio quoque aut vitiata, aut impedita, aut læſa jure merito habeatur.

33. Nunc ſi ea, quæ res poſtulat; dixerimus, non ibi ſolicitus fuero de presbytæ & de myopis viſione diſſimili, cum hujuſmodi viſiones naturales cauſas nactæ ſint. In presbytis enim humor cryſtallinus cum non ſatis convexus ſit; ſitque majoris ſphæræ ſegmentum; & ſi nimis exigua fuerit diſtantia Retinæ ab humore cryſtallino, *(c)* in Retina quidem diſtincte delineari nequeunt objectorum vicinorum imagines, remotorum tantummodo imaginibus clare delineatis, ut vicina objecta confuſe, remota diſtincte videantur. In myope vero, ſi a natura elaborata fuerit Retina ab humore cryſtallino nimis remota, objectorum imagines collectæ fient, antequam ad Retinam opportune perveniant; cumque ultro humor cryſtallinus fuerit nimis convexus *(d)*, ſitque ſegmentum ſphæræ minoris, remota objecta confuſe, vicina diſtincte a myope videbuntur. Hiſce vitiis reparandis conſultum fuit in presbyta lente, aut ſpecillo convexo; in myope verò planiori, aut concavo, aut ſaltem minus convexa lente uti debere. Hiſce itaque relictis, primo ſolicitus fuero *de Maculis ſeu Muſcis volantibus*, quæ ægrotantibus eo tædio eſſe ſolent, ut moleſto errore continuo hallucinentur; nonnullæ itaque *permanentes* ſunt, cum contumaci loco, eaque ſemper ratione diſtant ab axe optico, eundem ſemper objecti locum ac ſitum occupaturæ, hæ utplurimum albo objecto firmatæ rotunda imagine delineari conſueſcunt. Nonnullæ vero *fluctuantes*, ſunt nigris quibuſdam filamentis diſtinctæ, ea ferme ratione, qua nodos ligneos abietis figurari experimur. Primæ in Retina locum & vitium habent; etenim cum membrana hæc ſanguineis vaſculis donata ſit, ſi forte accidat, aut motu violentiſſimo ſanguinis, aut vulnere &c. aliquam ſanguinis, aut lymphæ impuræ guttulam aliquod Retinæ ſpatium eſſe occupaturam, futurum certe erit ſpatium illud Retinæ excipiendis opportune imaginibus ineptum, ut objecta quælibet maculam quamdam rotundam, juxta rotundam ſanguinis, aut lymphæ impuræ effuſionem obſervari videantur; tandiu autem macula iſta erit duratura, quandiu effuſio ſanguinis, aut impuræ lymphæ perduraverit, evaneſcente poſtmodum macula, cum effuſio ſanguinis, aut lymphæ tractu temporis evanuerit; aliquando Retinæ filamentum, aut ſpatiolum, aut durius, rigidiuſque, ut in ſenibus redditur, aut materia quadam tenaci ac viſcida, aut callo quodam obruitur, aut paralyſi afficitur, ut ab unione radiorum hæc minima Retinæ portio neque moveri, neque opportune inflecti poſſit, idcirco neque pigni, neque delineari ullo modo poterit: hæc Retinæ portio privata motu & imagine, cum talia appareant objecta, qualia in oculo figurata repræſentantur, in objecto exteriori nigra quædam macula erit fere ſemper, aut diutiſſime apparitura, cum materia illa partem minimam Retinæ afficiens, neque evaneſcere, neque curari facile poſſit; aliquando tamen hujuſmodi muſcæ ac maculæ nigræ, etſi in Retina ſedem habeant, nutare aliqualiter viſæ ſunt, non quia in Retina ſitum mutant, verum quia aliquando Retina ipſa aliquali motu movetur, aut trahitur ad eundem poſtea locum reverſura. Sæpiſſime tamen cum muſcæ aut maculæ fluctuantes non eam ſemper ab axe optico diſtantiam habuerint, pedetentim hinc inde nutare videbuntur; quo caſu has in humore vitreo, ſed potiſſimum in aqueo ſedem poſuiſſe credendum eſt; cum enim aqueus humor non ea ſemper donatus fuerit puritate, ut granula quædam, aut filamenta impuri humoris aliquando exceperit, hæc aut radios impediendo, aut eoſdem aliunde refrangendo (cum hi non in puncto Retinæ, cum cæteris radiorum ordinibus uniri opportune poſſint) muſcas ſeu maculas illas in objecto parere videbuntur; Hæ autem facilius curari poterunt, ſi remediis humorem aqueum depurari opportune contigerit; non differenda itaque aquei humoris depuratio, cum adaucta paulatim humorum ſaburra timeri facile poſſet, ne impuræ humorum particulæ ſibi invicem adhærendo nebulam quandam texerent, ſuffuſionem ſeu cataractam impedito luminis ingreſſu parituræ. Nonnuili non ab aquei humoris impuritate, ac denſitate cataractam orituram crediderunt, ſed opinati ſunt, humorem cryſtallinum ex plurimis lamellis diaphanis elaboratum fuiſſe, quæ aliquando verſus aqueum humorem adeo denſiores fiunt, ut ſupra naturæ legem indureſcant, denſiores autem factæ, non tantum cryſtallinum humorem opacum reddunt luminis impedimento; verum cum denſitates ſint ponderibus proportionales, humorem hunc reddunt ponderoſiorem; adaucto autem cryſtallini pondere proceſſibus ciliariis violenter diſtractis lens cryſtallina aliqualiter a naturali loco diſtrahitur, aut deprimitur, & lentis focus non opportune Retinam afficiens viſionem aliquando, cataracta temere accuſata, aut impedit, aut turbat. Inter præternaturales oculorum affectiones eam ulterius arbitror, qua icte-

rici

(a) Memoires de Mathematique.

(b) Supplementi al Giornale Tom, ſecondo.

(c) Per prop. 100. & 101. Vvolfii Optices.

(d) Per prop. 102. & 103. Vvolfii.

rici afficiuntur, cum omnia objecta flava videantur, Immortalis Nevvtonus doctrinam colorum acturus per ſolam refractionem lumen in colores mutari (a) experimentis, & rationibus in aureo optices opere edocuerat. Cum vero radii, qui varios colores efficiunt ac afferunt, differant variis gradibus refrangibilitatis (b) arbitrandum eſt, ab aqueo humore bilioſis, flaviſque particulis permixto tranſeuntes radios peculiarem, ac ſpecificum refrangibilitatis gradum pati debere, ut hi juxta hunc gradum, flavum objectis colorem vitioſe communicent: hujuſmodi autem gradum refrangibilitatis radiorum flavorum in priſmate vitreo obſervari poſſe ſatis evulgatum eſt, ut nullatenus dubitandum ſit, ex tali determinato gradu refrangibilitatis radiorum a corporibus flavis aqueo humori, aut vitreo permixtis elaborato flavum objectorum colorem oriri poſſe. Sed inter morboſa viſionis phænomena objectorum duplicatio miranda ſæpiſſime eſt. In hac re non me latet, objecta viſibilia extra horopterem conſtituta geminata apparere (c); verum cum objecta etiam in horoptere conſtituta duplicari aliquando poſſint, licet ac opticis & dioptricis ea, quæ tanta res poſtulat, haberi facile poſſint, vehementer tamen ad hanc rem explicandam polyedræ lentis experimenta conferre videbuntur: cum enim lens polyedra ſit corpus ex ſuperficiebus planis in convexas ſuperficies diſpoſitis (d), ſi oculus ita conſtituatur ubi radii paralleli decuſſantur a ſingulis planis polyedris, radii paralleli ab eodem objecto procedentes in oculum propagari debuerunt; cum vero humor cryſtallinus, utpote lenticula convexa radios parallelos unire debeat, in totidem diverſis Retinæ punctis uniendi erunt radii, quot ſunt lentis polyedræ plana convexa, conſequenter oculus per lentem polyedram toties videre poterit objectum, quot ſunt facies, ſeu plana convexa lentem polyedram componentia. Experimentum hoc affabre oſtendere videtur, cur aliquando objecta duplicari videantur; cum enim ob ætatem areſcentibus membranis humores continentibus, aut vitio aquei, & vitrei humoris inæqualiter cryſtallinum humorem prementis, aut ejuſdem cryſtallini culpa aliqua minima lentis cryſtallinæ portio a naturali convexitate aliqualiter declinet, ut aliquod in data minima parte planum fiat; tunc radii ab hoc præternaturali minimo plano uniendi erunt in puncto aliquo Retinæ; & cum talis unio radiorum differre debeat, & aliqualiter diſtare ab eo puncto, in quo naturaliter colliguntur, & uniuntur radii illi, qui per axem cryſtallinæ lentis una cum iis, qui naturali ratione refracti in eodem puncto Retinæ colliguntur, non dubitandum, Retinam duplici loco, ac puncto movendam & afficiendam eſſe, quare objectorum imagines erunt geminandæ. Verum frequentiora viſionis incommoda ab uvea membrana, quæ pupillam conſtituit, conſequi experimur. Tritum enim opticis axioma eſt, creſcente lumine pupillam coarctari, ut ſuperfluum lumen expellatur; decreſcente dilatari, ut excipiatur neceſſarium. Cum autem quodlibet punctum viſibile radiat in pupillam per conum, cujus vertex in ipſo puncto radiante locatur, baſis vero pupilla ſit (e), cum præter naturæ legem dilatata fuerit pupilla, baſis coni luminoſi major futura erit, quæ cum plures radios excipiat, quam fieri debeat, a tanto radiorum numero, & conſequenter intenſione ac denſitate Retina violenter afficienda erit, & quodammodo vulneranda; ut autem hæc tam neceſſaria, tam violenta naturæ, inſtituto noſtro opportuna magis conſtent: Sit baſis pupillæ, aut baſis circularis cryſtallinæ lentis ſpatium circulare AMBN; radii vero perpendiculares tranſeuntes per axem ſint CGD; radii vero convergentes, & refracti ſint AED, BFD, qui concurrant cum perpendicularibus radiis in Retina in puncto D; Ducaturque alter circulus EGF parallelus circulo baſis cryſtallinæ AMBN; ex optico theoremate tertio Vvolfii, cum lumen propagetur per radios æqualium virium in medio non reſiſtente, intenſitas luminis creſcit in ratione duplicata diſtantiarum a puncto concurſus reciproce; num autem intenſitates luminis ſint cæteris paribus ut denſitates ejuſdem, erit denſitas luminis in C, ad denſitatem in G in ratione reciproca circulorum EFG, ad AMBN; & conſequenter in ratione duplicata

(a) Num. 183. Vvolfii.
(b) Num. 196.
(c) Per Theorem. 80. Vvolfii.
(d) Per deff. 23. Dioptrices.
(e) Per Theorem. 78. Vvolfii.

reciproce ipſius OF ad CB, ſed OF eſt parallela CB, ergo erit OF ad CB, ut OD ad CD, quare intenſitas, ſeu denſitas luminis in C ad denſitatem [Prop. 4. 6. Eucl.] in G erit quoque in ratione duplicata reciproce diſtantiæ OD ad diſtantiam CD a puncto D Retinæ; quare cum in OD fiat major denſitas radiorum, fiet quoque major intenſitas eorum concurrentium in D. Hinc Retina violenter affecta & vulnerata remanebit viſione aut læſa, aut impedita. Proceſſus quoque ciliares aut laxati, aut contracti humorem cryſtallinum, aut planiorem fortaſſe reddunt, aut magis convexum, ut nonnulli opinati ſunt; inde radiorum unio, aut a cryſtallino diſtantior in planiore, aut eidem proximior in magis convexa, erit futura. Viſio propterea aliquo tempore ob opportunum concurſum radiorum in Retina diſtincta & clara; alio tempore ob aliqualem tantummodo contractum eorundem in Retina exequendum imperfecta & obſcura; alio tempore ob nullum in Retina radiorum unitorum concurſum ac contactum deperdita viſio, aut nulla erit futura. Supereſſent reliquæ morborum oculi differentiæ, *Opthalmia* videlicet, *Hebetudo & Illacrimatio*, a quibus facile declinavimus; cum non ab organorum, ſed ab humorum vitio fieri conſueſcant. *Guttam quidem Serenam* cum a nervi optici & Retinæ paralyſi, aut callo, aut quocunque alio opticorum errore plerique Medicorum factam velint, ab iis, quæ de paralyſi ſupra diximus, cauſæ erunt opportune poſtulandæ. Pro appendice addo rem animadverſione digniſſimam, cæcos nempe utplurimum longævos eſſe; num autem longior vita a majori fibrarum cerebri otio comparetur, quod ab otiantibus nervis opticis facile aſſequimur, cum hi cæteris nervis grandiores ſint, & ſupra cæteros continuo operoſiores? num quia cæci minus libere vivere conſueſcant, reliquis ſenſoriis magis otiantibus? anceps non judico.

34. Oculorum morbis ſatis expenſis ad morbos auditus progredimur; ineptum autem eſſet, de his diſputationem agere, ni prius innoteſcat methodus, qua aer agitatus ſonum ferat; itaque celeberrimus Jacobus Hermannus (f) ſuſcepta ab immortali Nevvtono ſonorum doctrina hanc explicare aggreſſus eſt; docet enim ſonum fieri, cum ex vibratione ſeu tremulo motu corporis ſonori circumjectus aer elaſticus undequaque propellitur, propulſus autem denſatur nonnihil; particulæ autem aeris inter ſe denſatæ comprimuntur, compreſſæ vero, cum elaſticitates ſunt quamproxime denſitatibus proportionales, coguntur denuo relaxari, & in partes contrarias, ſeu unde venerant, regredi: *nam* addit Hermannus, *ita partium corporis tremuli contiguæ aeris partes propulſæ denſabuntur, regreſſu vero, atque adeo amota vi comprimente denſatus aer iterum ſeſe in omnes partes, quantum poteſt, elatere ſuo expandet; ita ut ita partium corporis tremuli aer condenſetur, & in reditu, atque iterum rareſcat; quod partes corporis tremuli in aere ipſis contiguo efficiunt, idem etiam præſtabunt aeris partes jam propulſæ in aere ipſis contiguo, & hic in ſibi proximo, atque ſic deinceps; ſed non eadem ubique harmonia, ita ut, ſi quædam aeris partes propulſæ ſint, propellantur & omnes reliquæ, atque progrediantur; ſed cum unæ propellantur, atque denſentur, aliæ redeant, atque poſteaquam denſatæ erant, iterum rareſcant & regrediantur, idque vicibus permutatis;* hac ratione ſonum fieri, & tali ratione ab aure humana audiri credendum eſt. Notat deinde Hermanus, *quod ejuſmodi motus partium aeris propulſarum atque iterum unde venerant regredientium, ſeu intervalla progreſſus atque regreſſus vocentur pulſus aeris, quæ intervalla ob æqualia temporis intervalla præterpropter æqualia exiſtent.* Porro naturæ & eſſentiæ auditus præſtat inquirere ſoni velocitatem, Hanc rem celeberrimi viri accuratiſſime dimenſi ſunt, & primo celeberrima Academia Florentina experimento 245. experta eſt, ſonum ſpatio quinque minutorum ſecundorum unius militaris Veneti ſpatium peragrare. Doctiſſimus Merſennus pag. 35. ſuæ Balyſticæ expertus eſt, ſomnum minutis quinque ſecundis confeciſſe pedes Gallicos 6900. inde ex proportionum regulis innoteſcet, ſpatio unius minuti ſecundi pedes Gallicos 1380. conficiendos fuiſſe. Celeberrimus Vviſtonus (g) experimentis edoctus expoſuit, ſpatio unius minuti ſecundi velocitatem ſoni fuiſſe pedum Anglicorum 1060. denique immortalis Nervvtonus

(a) con-

(f) Cap. 23. Phoron.
(g) Lectione 29. prop. 62. Coroll. 7. ſuarum Prælectionum.

(*a*) conſiderata craſſitie particularum aeris & vaporum diverſi generis denſitate, *conſtat* inquit *per experimenta, quod ſoni tempore minuti unius ſecundi eundo conficiunt pedes Londinenſes plus minus 1142. Pariſienſes vero* 1070., qui in pedes Venetos converſi efficiunt ſummam pedum 1144. $\frac{144}{1440}$ proxime. Modo ex determinata ſoni velocitate tempore unius minuti ſecundi mirum in modum colligit laudatus Vviſtonius (*b*) data ſonorum ubique locorum velocitate, ea videlicet, qua 1060. pedes Anglici, ſeu pedes Veneti 1209 $\frac{210}{1350}$ unius minuti ſpatio conficiuntur, datoque quocunque intervallo temporis, quo eadem ſoni velocitas datum ſpatium peragrat, corporis ſonori a noſtris auribus diſtantiam facile innoteſcere potuiſſe; ſi enim inter bombardæ ignem viſum, & ſonum auditum decem minuta ſecunda pertranſire obſervata fuerint, conſtabit bombardæ locum ab auditoribus ſpatio 10600 pedum Anglicorum, proxime diſtare debuiſſe, ut ex regulis proportionum conſtabit; eſt enim 1. 1060 : : 10. 10600. Ita ſi inter fulgur viſum, & tonitru auditum intercedant quinque minuta ſecunda patebit, nubes iſtas, unde fulmina eruperunt a ſpectatoribus proxime 5300. pedes Anglicos, ſeu pedes Venetos proxime 6045. $\frac{1250}{350}$ fuiſſe diſtantes. Cognita itaque ex immortali Nevvtono ſonorum velocitate progreditur celeberrimus Auctor calculorum opere intervalla pulſuum dimetiri; monitos itaque nos reddit. *D. Savverum inveniſſe factis a ſe experimentis, quod fiſtula aperta, cujus longitudo erat pedum Pariſienſium plus minus quinque, ſonum edit ejuſdem toni cum ſono chordæ, quæ tempore minuti unius ſecundi centies recurrit; ſunt igitur pulſus plus minus centum in ſpatio pedum Pariſienſium* 1070, ſeu pedum Venetorum 1144 $\frac{440}{1440}$ *quos ſonus tempore unius minuti ſecundi percurrit; adeoque pulſus unus occupat ſpatium pedum Pariſienſium* 10 $\frac{7}{10}$ ſeu pedum Venetorum 11 $\frac{638}{1440}$ *proxime, ideſt duplam circiter longitudinem fiſtulæ; unde veriſimile eſt, quod latitudines pulſuum in omnium apertarum fiſtularum ſonis æquantur duplis longitudinibus fiſtularum*. Mirabile poſtmodum eruitur ab iis, quæ dicta ſunt, & ab experimentis 241. & ſequentibus celeberrimæ Academiæ Florentinæ, & juxta demonſtrata a celeberrimo Taylor (*c*) ſonos, vel magnos, vel parvos ſemper æque veloces & æquabiles eſſe futuros. Hæc quantumvis extra inſtitutum noſtrum dicta videantur, attamen eo collimant, ut cognita prius ſonorum natura, velocitate & pulſuum proportione, & conſequenter tanti ſenſus dignitate, præſtantia ac neceſſitate, facilius ac commodius a nobis morboſa auditus incommoda inquirantur & cognoſcantur.

35. Ex ſoni doctrina ſuper expoſita generalis quidem ſoni idea innoteſcit, ſpecifica vero & peculiaris ſoni ratio, qua diverſi ſoni fieri diverſimode poſſint, adhuc ulteriora petere videtur: deſideratam peculiaris & ſpecifici ſoni efficiendi rationem experimentis opportune factis celeberrimus Franciſcus Lana (*d*) reperire acriter ſtuduit, prop. enim 6. libri 9. de tremore corporum, oſtendit, chordam tenſam (idem intellige proportionaliter de quocunque corpore ſonoro) & percuſſam vibrari & reſonare; hanc autem non vibrari & reſonare, per modum unius, ſed ejus plurimas, minimaſque particulas, ex quibus chorda componitur peculiares efficere, ut puto, curvas elaſticas ſeu diſtractiones, quæ poſtmodum tranſeundo a curvis in rectas efformant minutas, minimaſque vibrationes, ex quibus reſultat ſeu componitur talis ſoni differentia; etenim a pluribus experimentis colligit, quod dum chorda tenſa in ſingulis ſuis ſimplicibus undationibus removetur a ſuo ſitu recto, quoties tendit, aut ad dextram, aut ad ſiniſtram, toties quodammodo incurvata elongatur, & conſequenter novam tenſionem patitur; quoties vero iterum redit ad ſitum medium in linea recta, toties remittitur nova illa tenſio prius acquiſita: conſtat autem ex dictis a celeberrimo Auctore *de tenſione chordarum* per tenſionem partes chordæ comprimi, & ipſam cordam ſubtiliorem fieri, per reductionem rurſus dilatari, & priorem craſſitiem recuperare. Igitur præter motum ſimplicem undulatorium, hinc inde per motum unius, ſeu toti chordæ communem, qua chorda agitatur, eſt & alius motus conſtrictionis & dilatationis particularum, ſeu partium minimarum chordam componentium, qui operatur in ſingulis filaminibus, ex quibus chorda coagmentatur. Immo in partibus unius & ejuſdem filaminis. Cum enim hujuſmodi filamina & illorum particulæ non ſint ſingulæ ſingulis omnino ſimiles, nec ſimiles arcus deſcribant, ſed aliquæ magis, aliæ minus reſiſtant tenſioni, compreſſioni, conſtrictioni & dilatationi, diſſimiles quidem, cum poſt tenſionem ſe reducant, vibrationes efficient ſingulas ſuæ naturæ, ac ſuis viribus ac conatibus, ſeu arcubus proxime proportionales, quamobrem ex his peculiaribus minimarum partium ſimilium, & diſſimilium chordam componentium arcubus, ſeu diſtractionibus, & contractionibus componuntur minimæ vibrationes, ex quibus efformatur motus ille tremulus, peculiaris & ſpecificus, qui talem ac ſpecificam ſoni differentiam opportune parit. Simplex itaque & generalis ſoni idea undulationes totius corporis ſonori ea ratione poſtulare videtur, qua aer ſimili quoque methodo vibratus, modo ita denſetur, modo reditu rareſcat; ſpecifica vero & peculiaris ſoni ratio hoc ulterius poſtulat, ut particulæ minimæ corporis ſonori ſimiles & diſſimiles, quarum aliæ magis, aliæ vero minus ex diſſimilibus earum arcubus tenſioni, compreſſioni, conſtrictioni & dilatationi reſiſtunt, componant peculiares vibrationes ex motu partium minimarum ſimilium, & diſſimilium compoſitas; ex quibus fit quidam ſpecificus partium minimarum tremor, qui talem ac ſpecificam ſoni differentiam ſit producturus: inde cum tam variæ fieri poſſint minimarum partium, ſeu arcuum diſtractiones, & contractiones, & conſequenter tam variæ vibrationes, ſeu tremores aeri communicandæ, tot ſoni differentiæ ab auribus humanis erunt diverſimode percipiendæ. Ex his itaque quærendum eſt, a quanam cauſa ſonus *gravis & acutus* habeantur. In hac re non pigeat prius experimentorum meminiſci, vibrationes chordarum eſſe in ratione longitudinum earundem. Ita doctiſſimus Hayr expertus eſt chordam tenſam longitudinis pedum decem, ſi tempore unius minuti centum vibrationes abſolvat, hujus dimidiam eadem ratione tenſam eodem minuto ſecundo 200. vibrationes fuiſſe abſoluturam. Acutus itaque ſonus ille eſſe videtur, qui parvo tempore frequentiores vibrationes abſolvit, non ſolum juxta rationem totius organi; verum etiam juxta rationem minimorum arcuum fibrillarum, quæ dum impelluntur, frequentius vibrantur; exigui propterea & breviſſimi minimique arcus fibrillarum organi auditorii facto opportuno dum iis, quæ dicta ſunt, analogiſmo, dum parvo tempore frequentiſſimas diſtractiones & contractiones edunt, a quibus frequentiſſimæ emergunt vibrationes ac tremores, majorique conatu recedunt a ſitu ſuo naturali magis violentam tenſionem parientur, acutum ſonum edere debuerunt. E contra ſonum gravem datura erit auris humana cum majori tempore ac longiori pauciores fiant vibrationes organi & partium minimarum, ſeu arcuum earundem, ob tardiores diſtractiones, & contractiones elaſticas earum, minoremque tenſionem fibrillarum omnium.

36. Hiſce præmiſſis contrahendo ſermones noſtros ad aurem humanam juxta anatomicum aurium ordinem placeat ratiocinari; præter enim externum, & flexuoſum aurium apparatum occurrit *Meatus auditorius*; cavitas videlicet cylindrico ellyptica; hæc obliquo ſuo ductu glandulis undequaque donata eſt, a quibus cerumen continuo ſeparatur; cum vero e glandulis ea ratione ſeparatum fuerit, ut ceruminis corpus naturalem meatus auditorii obliquitatem mutaverit, undulationes aeris ultro reflexæ, & quodammodo a lege naturalium undulationum declinantes, auditum ſi non invertent, ſaltem poterunt imminuere. Clauditur autem internus hic meatus auditorius obliqua ſectione *a Membrana Tympani* annulo oſſeo affixa, cujus peripheria ellyptica eſt, & ex duplici membranacea expanſione duræ matris & cutis meatus auditorii coagmentata eſt; auditorii autem nervorum paris dura portio tympano impertitur; hoc autem tenditur & laxatur a nerveis filamentis, & muſculis, & ab oſſiculorum determinatis motibus, quorum primus *Malleus* eſt; ſecundus *incus*; tertius *Os orbiculare*, & *Stapes* quartus, qui immediate membranæ tympani ſuccedunt. Opera itaque muſculorum & talium oſſiculorum ea ratione ac lege tendi debet membrana, non ſolum quoad totum ſui ſpatium, verum etiam quoad ſingula ſui filamenta, ut æquabilis & homotona fiat undequaque membranæ tenſio; hac autem lege æquabilis tenſionis ſtatutum

(*a*) Scholio prop. 50. princ. Mathem.
(*b*) Coroll. 13. prop. 62.
(*c*) Prop. 12. methodo incremeorum directa, & inverſa.
(*d*) Vom. 2. Magiſt. Naturæ, & Artis.

tum a natura eſt, oſcillatione externi aeris, ſpecificos impetus membranæ tympani communicare, a quibus cum diſtractæ fuerint, & in minimas curvas inflexæ, poſtmodum vero ſuccedente motu contractionis ſpecificos tremores, ac vibrationes pariturae erunt, primam naturalis auditus elaborationem opportuno principio donaturæ. Quid autem de auditu timendum eſſet, ſi muſculi membranarum tympani, & oſſicula tendentes, aut nimio ſero madefacti, aut paralyſi affecti fuerint? quid timendum? ſi humida aeris temperies, ſi ſeri copia membranam laxaverint- Nemo ignorat, hiſce vitiis membranam, miſſa naturali tenſione æquabili, naturalique fibrarum paralleliſmo, non eas æquabiles diſtractiones, & contractiones, & conſequenter non eas vibrationes & oſcillationes, non eos tremores excipere poſſe, qui ſpecificis ſonorum differentiis exequendis opportuni eſſent; quid ergo? obtuſus mehercle fiet auditus, confuſus & hebes: pejus fortaſſe malum irruet, ſi convulſis hiſce muſculis membrana tympani ſupramodum criſpata ac tenſa conſtiterit: a vibrationibus enim, & oſcillationibus frequentiſſimis exaſperata membrana feret ſoni acutiem, rigiditatem, & aſperitatem ex quocunque levi aeris momento & piæ matris conſenſu dolorificam ſenſationem erit allatura. Redeunti ad naturalem auditum animadvertendum eſt, naturam, initio auditus, adeo de hoc recte exequendo fuiſſe ſollicitam, ut opera muſculorum & oſſiculorum internorum adeo diſponere, ac naturaliter tendere voluerit membranam tympani, ut non ſolum membrana tota, verum etiam ſingulæ minimæ componentes fibrillæ homotone & uniſone tendendæ ac diſponendæ ſimiliter eſſent: tanti porro operis perfectioni juvat ſuſpicari, fibras membranæ tympani adeo naturaliter ſingulas eſſe ſimiliter, homotone & uniſone tendendas ac diſponendas, ut ſi aeris externi oſcillationes totum membranæ ſpatium tangere, verberare ac inflectere aliquando non poſſint; auditui tamen exequendo ſatis opportune ſufficiet, ſi unum tantummodo membranæ tympani filamentum ab aere oſcillante verberaretur; ea ferme methodo, qua experimur, chordas in eodem inſtrumento uniſone tenſas, tremere tamen ac oſcillare omnes uniſonas debere, quantumvis una tantummodo ex uniſonis chorda tacta fuerit ac verberata.

37. Membranæ tympani ſua cavitas correſpondet; hæc ſphærica eſt. In tympani ſupernis partibus duæ occurrunt feneſtræ, quæ in tympani cavitatem ſeſe aperiunt; *Ovalis una*, *Rotunda altera*. *Ovalis feneſtra* illa eſt, quæ a baſi ſtapedis clauditur, eidem configuratione reſpondens, ſitum obtinet tympani membranæ parallelum; per hanc videtur aditus ad labyrinthi veſtibulum. *Feneſtra rotunda* incertam habet figuram, utplurimum tamen ad circularem tendit, videturque membranæ tympani verticalis; a parte autem inferiore tympani proficiſcitur *Tuba Euſtachiana* tranſiens ad latera interiorum naſi foraminum ſupra uvulæ baſin terminata. Utræque feneſtræ *Ovalis* & *Rotunda* tranſitum donant interiori auris cavitati, quæ cavitas in oſſe petroſo locata eſt, quæ *Labyrinthus* appellatur; hæc autem labyrinthi cavitas tres in partes dividitur; in *Veſtibulum* nempe, in *Canales ſemicirculares & Cochleam*. Veſtibulum eſt cavitas irregulari configuratione conſtructa, parietes undequaque oſtenſtens concavos. In hac cavitate veſtibuli plura aperiuntur orificia, nempe orificium feneſtræ ovalis, & quinque orificia canalium ſemicircularium, orificium cochleæ, & quinque orificia nervis aditum præbentia, atque ideo ab iſtis occluſa, ſecunda vero labyrinthi pars, nempe canales ſemicirculares, hi in ſemicirculi modum incurvantur, numero autem ſunt tres, quorum primus eſt canalis ſemicircularis major, ſecundus minor, tertius minimus; cochlea autem tertia labyrinthi pars eleganter limacem cochleam repræſentat ſub ſpecie coni elaborata. Hujus cavitatis ſuperficies non ex eadem ſubſtantia componitur, ac ſuperficies cavitatis canalium ſemicircularium, quæ nempe duriſſimum os eſt; ſed ex ſubſtantia ita friabili, ut in exſiccatis ſaltem auribus calcinatum os referat; canalis iſte ope ejuſdem ſepti in duos canales ita dividitur, ut canalis alter cum altero nullo pacto communicet: hoc ſeptum, quod ſeptum cochleæ dici poterit, duplici conſtat ſubſtantia, ſolidiori una, molliori altera. Duo canales, in quos cochleæ cavitatem ab expoſito ſepto partiri indicavimus, *Scalæ* nominantur, quarum una per feneſtram rotundam reſpicit tympanum, & tympani ſcala appellatur; altera vero cum veſtibulo communicat per orificium quaſi ellypticum ad latus feneſtræ ovalis ſitum inter hanc, & orificium proprium canalis majoris (hæc vero veſtibuli ſcala appellatur). Scala tympani ſuperiorem ſitum obtinuit; ſcala vero veſtibuli inferiorem &c. Ad actuandas autem & ditandas labyrinthi cavitates portio mollis auditorii nervorum paris deſcendit; in oſſe enim temporali, & petroſo excavatur nervorum auditorium canalis, quem non ſine ratione in duplicem partitur, nempe in communem & particularem. Quinque ulterius nervei ſurculi in veſtibulo per membranam dilatati peculiari inceſſu membranaceo progrediuntur. Eteſtim a membrana veſtibuli quædam aliæ membranæ procedunt, quarum ſingulæ diverſum canalium ſemicircularium orificium ingrediuntur; ubi vero membrana per unum canalis orificium ingreſſa, membranæ per alterum ejuſdem canalis orificium intranti percurrendo occurrit, unam continuatam membranam ambæ componunt; tales cum ſtrictioris tæniolæ ſive parvæ zonæ figuram habeant, ſintque motibus ſonoris excipiendis tanquam proprio ſenſorio deſtinatæ; hinc a celeberrimo Valſalva *Zonæ ſonoræ* nuncupantur; hæ ſunt numero tres nempe totidem ac canales, eandemque cum iſtis obtinent longitudinem &c. Alibi autem docet doctiſſimus Auctor, zonas has eſſe mollis auditorii nervi expanſiones &c. Obſervat ulterius, labyrinthum humore aqueo copioſe madefactum fuiſſe, & ab hoc patere aditum in palatum, ut aperto ore tribuendus ſit aer, imminuta aurium officia reparaturus. Hæc omnia a doctiſſimo Valſalva hinc inde colligenda, ac deſcribenda eſſe opportunum cenſui, ut accuratius ea innoteſcerent, quæ auris humanæ organo, ac officio intelligendo neceſſaria eſſe viderentur. Hiſce præmiſſis liceat arbitrari, externum aerem a ſono taliter motum undulationes ac tremores ſpecifice contrahere, quæ membranam tympani tali ratione obliqui impulſus urgeat, ut non ſolum membrana, verum etiam minimæ illius componentes fibrillæ inflecti, ac diſtrahi adeo teneantur, ut minimas curvas deſcribant; filamenta autem membranæ tympani taliter inflexa ac diſtracta, cum elaſtica ſint, conantur ſeſe opere elaſtico momenti contractionis ſeſe reciproce reſtituere; quæ diſtractiones & reciprocæ contractiones, cum ſpecificos fibrillarum motus ac tremores efficient, urgent, impelluntque ſimili impulſus lege tria illa oſſicula, quæ immediate membranam tympani ſubſequuntur; hæc autem oſſicula ſimiliter mota & impulſa motu quodam compoſito ex motu membranæ tympani & oſſiculorum, movent ac ſolicitant ſimiliter filamenta nervea nervi auditorii per membranam tympani decurrentia; pariterque filamenta membranoſa ejuſdem paris vagi labyrinthum inveſtientia, & conſequenter zonas ſonoras naturali lege uniſone tenſas, ex quarum ſpecifica ratione motus ac ſolicitatione auditus ſenſatio opportune perficitur. Prodeſt ulterius actioni auditus undulatio, oſcillatio & tremor aeris illius, qui probabiliter per foraminulum membranæ tympani ingreditur cavitatem ejuſdem, & ab hac per labyrinthum excurrit; hæc enim aeris portio ſpecifice mota a ratione motus compoſiti ex motu membranæ tympani & trium oſſiculorum, undulationes excipit illis motibus proportionales ac uniſonas; aer autem incluſus taliter motus, cum & ipſe urgeat, ac ſolicitationem adjuvet membranæ nervi auditorii, & zonarum, jure auditus operi auxiliaturus eſt. Itaque & ab his, quæ in organo auditus obſervata ſunt, & ab experimento chordarum uniſone tenſarum, quæ, etſi non pulſatæ, tamen iſochrone, & uniſone reſpondent illi chordæ uniſonæ, quæ ſola pulſata fuerat, probabilius credendum eſt membranam quoque elaſticam nervi auditorii una cum zonis ſonoris donatam eſſe fibris ordine, textura & tenſione ſimilibus, & homologis fibrillis membranæ tympani, non ſolum juxta rationem totius, verum etiam juxta rationem minimarum fibrillarum ſingulorum filamentorum componentium; ſic enim ſuppoſita ſimili & æquabili membranæ tympani compoſitione, textura & tenſione cum fibrillis membranæ nervi auditorii, & zonarum curvæ diſtractiones & contractiones membranæ nervi auditorii & zonarum, cum in ſtatu naturali ſimiles & æquales fuerint curvis diſtractionibus & contractionibus membranæ tympani, opera etiam adjuvante ſimilis motus aeris in labyrintho incluſi, naturalem auditus actionem ordinatam, conſonantem & harmonicam efficient. Quamobrem ut naturalis auditus actio exerceatur, jure credenda eſt neceſſaria proportio æqualitatis, aut quaſi æqualitatis, & ſimilitudinis inter undulationes & tremores aeris externi, & undulationem & tremorem interni aeris in labyrintho incluſi, & motum ſeu tremorem membranæ tympani, cum motu ſeu tremore membranæ nervi auditorii & zonarum; ita ut eſſe debeat mo-

tus ſeu tremor aeris externi, ad motum ſeu tremorem aeris interni, ut motus ſeu tremor membranæ tympani una cum oſſiculis ad motum ſeu tremorem membranæ nervi auditorii & zonarum; verum cum motus membranæ tympani & oſſiculorum determinetur a momento, & ſolicitatione ac tremore aeris externi; ideo motus membranæ tympani & oſſiculorum erit motui aeris externi proportionalis; pariterque cum motus ſeu tremor membranæ nervi auditorii & zonarum determinetur a motu aut tremore membranæ tympani, & trium oſſiculorum una cum aere in labyrintho incluſo, propterea licebit arguere permutando, quod motus ſeu tremor aeris externi ſit ad motum ſeu tremorem membranæ tympani & oſſiculorum, ut motus ſeu tremor aeris interni & incluſi ad motum ſeu tremorem membranæ nervi auditorii & zonarum; hæc quidem in ſtatu naturali probabiliter ſunt judicanda. Verum ſi minimæ fibrillæ membranæ elaſticæ nervi auditorii & zonarum, aut vitio ſui, aut menyngum, aut fluidorum per cæcos aurium canaliculos fluentium, aut vitio interni, aut externi aeris non fuerint ordine, textura & tenſione ſimiliter poſitæ; ita ut tales curvæ diſtractiones & reciprocæ contractiones ſeu tremores fibrillarum earundem non ea ratione ac proportione fuerint ſimiles & quales, aut quaſi æquales tenſionibus, tremoribus, aut curvis diſtenſionibus, & reciprocis contractionibus minimarum fibrillarum membranæ tympani, & trium oſſiculorum; cumque fibrillæ componentes non eum ſervent naturalem paralleliſmum inter ſe cum naturali poſitione angulorum earundem; tunc mehercle cum membrana tympani & tria oſſicula non debita proportione, motu ac poſitione membranæ nervi auditorii & zonarum reſpondeant; nec vibrationes ac tremores ſimiles & iſochronæ, aut fortaſſe nec in opportuna proportione harmonica fuerint inter ſe: ſonus & auditus confuſi, indiſtincti, & diſſonantes erunt futuri. Quamobrem cum membrana nervi auditorii & zonæ ſonoræ pia matre undequaque induantur, & hæc cum fibrillis cerebri, a qua veſtiuntur, eminentem communionem habeat, feret ſenſationem in anima ineptam, indiſtinctam & diſſonantem ut anima ipſa ſonos inepte & diſſonanter percipiat & judicet. Arteriæ carotides, & jugulares venæ, & lymphatica vaſcula aures undequaque irrigant; cum autem hi meatus ſanguine, aut ſero irrigati, & membranæ fluidis extraneis madefactæ fuerint, filamenta illa inæquali ſuccorum pondere ac mole repleta, erunt, ut aliquando convulſa fiant, mutatoque earum paralleliſmo longitudine & craſſitie inæqualia, & ab inæqualibus aeris, aut fluidorum heterogeneorum diſſimilibus conatibus inæqualiter tenſa ac diſtenſa conſiſtent; cum autem fibrarum curvæ diſtenſiones ſint proxime in ratione compoſita ex directa potentiarum tendentium, directa longitudinum & reciproca craſſitierum earumdem; nemo dubitaverit membranarum, aliarumque partium fibras mole, pondere, craſſitie ac longitudine, & conſequenter diſtenſione & contractione inæquales & aſymmetras eſſe futuras; non ergo ſeparandum eſt, harum curvas diſtractiones & contractiones reciprocas fore inter ſe iſochronas, ſimiles & homologas, ſed abſque ulla proportione harmonica diſſimiles, inordinatas & aſymmetras. En ergo confuſus, hebes & diſſonans auditus! en ex inæquali aeris motu, impetu aſymmetro, tremore & reflexione ſibilus & tinnitus! en gravis & moleſta ſenſatio!

38. Delectationi animalium præſtat potiſſimum odoratus; hic a membrana quadam narium cavernulas inveſtientes in officio eſt; hæc ex nervis primi paris olfactoriis per os cribroſum, & narium cavernulas opportune expanſis compoſita odoratus organum determinare videtur. Verum cum odores ſint ſubjecta odoratus, & odores a corporibus undequaque citiſſime effluant, natura rei poſtulare videtur, nos prius de horum corporum effluviis acturos eſſe. Itaque, qui Boylei experimenta e limine ſalutaverint, non ignorabunt, quælibet corpora compoſita cujuſcunque regni vegetabilis, animalis, & mineralis continua effluvia quaquaverſus emittere, quæ juxta vires ac momenta propriæ atmoſphæræ odoratus organum modo ſuaviter, modo moleſte ſolicitant. Ut autem commodius ac clarius hæc res agitata opportune eluceſcat, conſultum fuit a melioris notæ Philoſophis præſupponere, corpora quælibet reſpectu ſui ſuum totale centrum obtinere, quod tamen centrum partiale eſſe debuit reſpectu terræ. Unicuique itaque corpori, ut planetis omnibus evenit, ſuſa circumjacet atmoſphæra viribus ac momento corporis proportionalis, quæ ab effluviis quaquaverſus a corpore effuſis compoſita ſphæricam ſuperficiem deſcribere credita eſt; hujuſmodi effluvia per peculiarem atmoſphæram effuſa viribus ac momento differunt juxta rationes homologas denſitatum eorundem; verum cum denſitates effluviorum per varias ſuperficies circulares atmoſphæræ ſint reciproce, ut ſpatia, quæ ab ipſis effluviis occupantur in ſuperficiebus circularibus ejuſdem, ſpatia autem ab ipſis occupata ſint reciproce ex geometricis in ratione duplicata, ſeu ut reciproce quadrata diſtantiarum a centro corporis; utique vires, momenta ac denſitates effluviorum per ſuperficies circulares atmoſphæricas eorundem erunt reciproce in ratione duplicata, ſeu reciproce ut quadrata diſtantiarum a centro corporis. Quamobrem ex his manifeſtum videbitur, in diſtantia effluvii linearis ut 2. a centro corporis ad diſtantiam effluvii linearis ut 3. a centro ejuſdem, vires, momenta ac denſitates atmoſphæræ effluviorum futuras eſſe reciproce ut 9. ad 4. Itaque vis, momentum & denſitas effluviorum diſtantium ut 2. a centro corporis erit ut 9. & vis, momentum & denſitas effluviorum diſtantium ut 3. a centro ejuſdem futura erit ut 4. nempe ut reciproce quadratum diſtantiæ 2. ad quadratum diſtantiæ 3. Si itaque a quibuſcunque punctis diſtantiarum a centro corporis creſcentium in ratione arithmetica, quæ accipiantur ut aſymptoton, ducantur lineæ perpendiculares inter ſe parallelæ, ſed ea ratione geometrica decreſcentes, qua vires ac momenta effluviorum decreſcunt in ratione duplicata diſtantiarum a centro reciproce, ſeu in ratione reciproca quadrati diſtantiarum ab eodem centro; & ab extremitatibus linearum parallelarum ducta rum ducatur linea; hæc linea ducta erit logarithmica, ſeu curva hyperbolica aut ſaltem generis hyperbolici futura erit. Juxta has motuum proportiones a centro corporis, unde citiſſime exeunt, moveri & agere effluvia contra ſenſoria videbuntur; num vero, & qua ratione effluvia a corpore eminus delata, ad corpus unde effluxerant, tanquam ad ſuum totale centrum opportune (ut nonnulli Philoſophi putant) reſtitui poſſint! hoc quidem tam anceps, tam lubricum eſt, ut noſtrum præcurrat ingenium. Multi tamen opinati ſunt, effluvia corporis, cum eminus delata fuerint, quorum momenta, vires ac denſitates ea ratione notabiliter decreverint, qua ſupra proxime determinatum eſt, neceſſario occurrere & incidere in atmoſphæram aeream, ſeu ambientem aerem, cujus cum vis, momentum & denſitas multo major ſit vi, momento ac denſitate effluviorum corporis eminus delatorum, mehercle vis, momentum & denſitas aeris ambientis eo fortior & validior futura erit ad impellendum, quo atmoſphæra corporis debilior, iners, minuſque denſa facta fuerit ad reſiſtendum, quotieſcunque notabiliter a corpore diſtaverit. Itaque cum vis, denſitas & momentum aeris ambientis majus fuerit momento atmoſphæræ corporis, momentum aeris ambientis magis urgebit effluvia corporis verſus plagam, unde deceſſerant, propter effluviorum reſiſtentiam minorem aeris ambientis atmoſphæræ; cum ergo momentum aeris ambientis habeat rationem majoris inæqualitatis reſpective ad momentum atmoſphæræ corporis, & viciſſim momentum atmoſphæræ corporis, in notabili diſtantia ab eodem corpore habeat rationem minoris inæqualitatis reſpective ad momentum aeris ambientis, cogetur atmoſphæra corporis in notabili diſtantia ab eodem cedere vi & momento aeris ambientis. Quamobrem cum effluvia corporis impedita ultro progredi non poſſint, inclinatis directionibus vorticoſo, aut ſpirali quodam motu revertere fere omnia conabuntur, unde primo deceſſerant, ut iiſdem, ſimilibuſque corporis porulis reſtituta corpus quodlibet pro data lege Univerſi conſervarent; ſed non vacat hæc tam incerta, tam obſcure meditari. Certum quidem eſt, juxta vires, denſitates ac momenta effluviorum e corpore in datis rationibus proxime exeuntium fibras membraneas & nerveas odoratus variis rationibus eſſe ſolicitandas. Membrana itaque & fibræ nerveæ organi odoratus tali, determinataque textura elaboratæ, non ſolum ratione totius, verum etiam ratione minimarum partium membranam, fibraſque nerveas componentium ſolicitatæ determinatam quandam lineam curvam deſcribunt, vi cujus peculiaris & ſpecifica non tantum totius membranæ elaſticæ, totiuſque fibræ nerveæ, verum etiam quarumcunque minimarum fibrillarum elaſticarum talis curva diſtractio & talis reciproca contractio exerceri debet; ſuſpicari ergo ſi liceat, hanc quoque curvam diſtractionem logarithmicæ, aut hyperbolicæ, aut generis hyperbolici eſſe futuram. Cum enim (ut ſupra indicatum eſt) variæ diſtantiæ a centro corporis odorati accepta ut aſymptoton creſcentes in ratione ari-

ne arithmetica habeant vires, momenta ac denſitates effluviorum reciproce decreſcentes in ratione geometrica; nempe reciproce, ut quadrata diſtantiarum a centro corporis, quæ deſignantur a tranſverſis parallelis ductis a quibuſcunque punctis diſtantiarum a centro corporis odoriferi, & ab extremitatibus omnibus harum linearum intelligatur ducta quædam linea; hæc linea futura erit curva, quæ ad logarithmicam, aut ad hyperbolicam lineam pertinere videbitur; ſic probabiliter concipi ac fieri poteſt, membranam nervi olfactorii oblique tactam ac impulſam a viribus, momentis ac denſitatibus effluviorum geometrice decreſcentibus, juxta rationes reciprocas diſtantiarum a centro corporis odoriferi arithmetice creſcentium incurvari ac inflecti taliter debere, ut membrana ſeſe diſponat ad lineam quandam curvam logarithmicæ, aut hyperbolicæ, aut generi hyperbolico ſimilem deſcribendam; verum cum hujuſmodi curvæ adeo minimæ ſint, ut a tangentibus fere non differant, ſi a nobis videri potuiſſent, ſatis mihi eſt hæc probabiliter innuiſſe, ut tantummodo innoteſcat, a quantis minimis membranorum ac nerveorum filamentorum motuum differentiis tot eminentes animæ ſenſationes, (tam minimas motuum, ac figurarum differentias uſu ac habitu facto ſentientis & percipientis) continuo exerceantur. Membrana itaque nervea oblique impulſa ac denſitatibus geometrice decreſcentibus, determinatam curvam diſtractionem patitur; poſtmodum vero naturali niſu elaſtico contractionis reſtituitur. Cum autem tales motus elaſtici diſtractionis & contractionis componantur ex rationibus momentorum corporis odori impellentis, longitudine fibrillarum & reciproca craſſitierum earundem; hi motus cum tali determinata curva agentes, taliter ſolicitando piam matrem, qua fibræ nerveæ odoratus undequaque veſtiuntur, & ab hoc eminenti conſenſu communicata ſolicitatione correſpondentibus fibris cerebri ab eadem membrana circumſeptis ſpecificam rationem, actionem, ſenſationem videlicet organi odoratus componere probabiliter videbuntur, a quibus motuum differentiis anima excitata rationes odorum ſentire ac judicare

Vitia Odoratus. teneatur. Quotieſcunque autem filamenta membranoſa ac nervea organi odoratus, aut paralytica fuerint, aut convulſa, aut gravata ſuccis heterogeneis, tunc eum horum tenſiones præternaturales, aut nimium laxæ fuerint in paralyticis, aut nimium contractæ in convulſis, aut inæqualis magnitudinis, & craſſitiei; ut in gravedine ſeu oryza ob ſuccorum depoſitorum impuritates, mehercle vitio organi effluvia corporis odorati cum non ea lege ac momento motus ac percuſſionis, ut ſupra expoſuimus, proportionali, apte urgere poſſint ac ſolicitare odoratus organum; cumque fibræ organicæ præternaturales non eum naturalem paralleliſmum ſervent inter ſe, nec non naturalem angulorum æqualitatem, odoratus actio aut depravata fiet, aut imminuta, aut nulla; ſic aliquando etiam hæc vitia contingere conſueſcunt, cum aut glandularum obſtructione, aut cum os cribriforme fluente nimis muco læſione, aut obſtructione correptum fuerit, aut cum a materia quadam polypoſa narium cavitates fuerint impeditæ.

39. Senſui odoratus affinis eſt jucunda ſenſatio guſtus, qua ea, quæ aut cum cibis, aut potionibus in ſtomachum ingeruntur, aut amica, aut inimica, naturæ & ſtomacho ab anima judicantur. Senſationi autem guſtus potiſſimum inſervit lingua, cui quoque tota & palati & œſophagi peripheria auxilio eſt; num autem lingua ſit muſculus, ut putavit Vvarthonus, ibi non quæro, nec diſputo; certum tamen eſt, ſex muſculorum paria linguam quaquaverſus movere, ut multiplicibus linguæ motibus, innumeriſque vocum ordinibus opportune inſervirent. Philippus autem Verheyen cap. 17. ſuæ Anatomes nuper edocuit: *Superius linguæ planum in plurimas areolas eſſe diviſum a quibuſdam ſulcis ſeu foſſulis valde inæqualibus, & in diverſis ſubjectis admodum diverſis. In dictis areolis ſeu ſpatiis, quæ ſulcis iſtis circumſcribuntur, notare licet potiſſimum tres colliculorum ſpecies, quarum primam conſtituunt glandulæ, quæ in parte antica linguæ, ſemen ſinapis magnitudine vix ſuperant, & poſteriora verſus ſenſim augentur: in vivis pellucidæ ſunt, humoreque ſalivali refertæ, quem pro linguæ humectatione in ejus ſuperficiem deponunt; ſecundo glandulis copioſe interſperſa ſunt corpora quædam dura extremitatibus unguium avicularum non multum abſimilia, quæ in linguæ planum eminent, & modice incurvata verſus partem poſteriorem ſeſe inclinant; hæc corpora plerumque deſinunt in ſimplicem cuſpidem, nonnulla tamen reperiuntur bifida; tertio in ſuperiori linguæ plano etiam notantur corpora pene rotunda majoris ambitus, quam præcedentia, & non ita in cuſpidem elevata; cedunt quoque illis tam numero, quam duritie; videntur autem hæc corpora facere ad ſenſationem guſtus*. Sed ante Verheyen celeberrimi viri Malpighius & Fracaſſatus in Epiſtolis ad immortalem Alphonſum Borellum conſcriptis prius oſtenderant, linguam humanam ſuis papillulis, aut pyramidalibus, aut conicis eſſe elaboratam, quæ numeroſiores in vivente, ac ſpiritu turgidæ obſervantur, racemoſo invicem coalitu ſeſe prodentes, potiſſimum facto agmine verſus apicem linguæ, minus vero cum ad inferiorem linguæ partem declinaverint. Has autem papillulas nerveas eſſe appendices anatomica autopſia ſatis evincit; hæ nerveæ papillæ cum ciborum maſticatione, preſſione, & affrictu, adjuvante ſaliva e glandulis linguæ & palati undequaque naturaliter expreſſa diverſis motuum rationibus tangantur ac ſolicitentur, affectionem guſtus probabiliter excitant; guſtus itaque affectio a ratione tactus nullo modo diſſentire videtur. Hæc quamvis in genere veritati aſſentiri videantur, nihilominus apud pleroſque conſtat, ſpecificas guſtus affectiones ſeu determinatos ſapores a determinatis ſalium figuris papillas nerveas taliter ſolicitantibus habendos eſſe; variæ ſiquidem ſaporum ſpecies a variis ſalium configurationibus a pleriſque Philoſophis habitæ ſunt; ut autem hanc rem experimento potius, quam ratione acquireret celeberrimus Gaſſendus e Democriti cineribus atomorum doctrinam excitaverat. Itaque hæc philoſophatus eſt. (a) *Is non incongrue definiat, qui rotundas eſſe, congruaque mole atomos, quæ dulcem faciunt ſaporem; magna figura, quæ acerbum; multangula, minimeque orbiculari, quæ aſperum; acuta conica incurva non tenui, non rotunda, quæ acutum; orbiculata, tenui angulata, incurva, quæ acrem; angulata, diſtorta, crurumque æqualium, quæ ſalſum; rotunda, levi, diſtorta, pauca, quæ amarum; tenui, rotunda, parva, quæ pinguem &c.* Verum cum hujuſmodi experimenta & figurarum ſalinarum obſervationes non id certi referant, quo ſalina corpora tantummodo ſapores referre judicentur; cum hi etiam a ſulfure & varia miſcela ſalium, ſulfurum, aliorumque corporum haberi plerunque poſſint, propterea in tam ancipiti re contentus fuero generali ratiocinio ſuſpicari, ſapores promiſcue a ſalium, ſulfurum, aliorumque corporum ſuperficiebus papillas nerveas ſolicitantibus eſſe orituros. Ex hac generali idea, cur non liceat ſpecificos ſapores quærere a determinata ſalium, ſulfurum, aliorumque corporum commixtione? Fateor quidem uſque adhuc ignotum eſſe, qualis futura ſit horum corporum ſpecifica mixtio, ut ſpecifici ſapores vere habeantur; veriſimilitudini tamen accedit, *Dulcem ſaporem* a ratione æqualitatis inter miſcelam ſalis & bene concocti ſeu depurati ſulfuris, aut ab aliquali ſulfuris prædominio ſupra ſalis, aliorumque corporum momenta poſſe dimetiri; ſic *Amarum* fortaſſe fiet, cum nullum ſulfur; aut ſi ſulfur aduſtum & acre cum majori ratione ſalis, aliorumque corporum, quibus omnibus ineſt inæqualis & aſpera ſuperficies, mixtionem effecerit; *Inſipidum* vero, cum crudo ſale & ſulfure compoſitum fuerit corpus; aut ſi cum majori aquæ portione minima ſalis & ſulfuris quantitas miſcelam fecerit; *Acerbum verum aut Auſterum* a crudo ſulfure & ſale cujus octaedrica, aut parallepipeda rhomboidea fuerit ſuperficies, videtur eſſe elaborandum. Ex varia itaque mixtione corporum inter ſe varii, cæterique emergent ſapores, ea videlicet ratione homologa, qua ex diverſis linearum luminis denſitatibus, una cum variis refractionum gradibus varios colores oriri experimur; hæc enim corpora

invicem commixta, & ſalivari humore opportune Vitia guſtus.

diſſoluta papillas nerveas ſolicitando in ratione compoſita ex numero ſalium, ſulfurum, aliorumque corporum, momento eorundem, & ratione ſalivæ, qua univerſa hæc corpora penetrantur, & madefiunt, papillis taliter inflexis, aut incurvatis diverſas in lingua ſaporum rationes afferre conſueſcunt. Ab hiſce papillarum motibus communicata ſenſui communi ſeu piæ matri, quæ & linguæ papillas & fibras medullares cerebri conſentientibus fibris inveſtit, opportuna & ſpecifica fibrarum medullarium ſolicitatione varii ſapores animæ offeruntur ſentiendi, & judicandi.

40. Im-

(a) Fracaſſatus pag. 194. de lingua.

40. Impuro itaque ſanguine, ſi plurima corpora in glandulis linguæ deponantur, quæ excretoria harum oſcula obſtruat, mehercle ſaliva impedita areſcent linguæ filamenta, & nerveæ papillæ areſcentes non ea facilitate moveri, inflecti & incurvari poterunt, qua in naturalibus ſaporibus opportune deferendis fieri debuiſſet; ſaporibus itaque aut imminutis, aut obliteratis ægri de nauſea, cibi faſtidio, conſentiente etiam ſtomachi membrana, ut in febribus familiare eſt, moleſtiſſime conqueruntur: ſæpiſſime bilioſis particulis lympham, & ſanguinem plus juſto decurrentibus, ſi in hæc vaſcula & glandulas ſalivales hæ bilioſæ particulæ evomantur, ab acri, & aſpera bilioſorum corporum ſuperficie ſolicitatis moleſte nerveis papillis ſapor amarus ingraveſcit; ſæpe ab acri, & cauſtico ſale ſalivæ irritata & paulatim eroſa linguæ filamenta, fiſtulæ, ulcera & ſciſſuræ ſuperveniunt, & aliquando a venefica vitriolici corporis metaſtaſi cancri linguam horride lacerant. Notum jam eſt, ſaliva muriaticis ſalibus repleta ob papillarum nervearum peculiarem ſolicitationem, aut ariditatem earundem ſitire animalia graviter debere; probat autopſia, plurimas ſordes humorum per linguæ glandulas ſeparari; cum pluribus in morbis cruſtæ diverſæ indolis, ex varia humorum præternaturalium hypoſtaſi supervenire videantur. Mira quidem linguæ indoles, quæ non tantum conceptus animi voce & ſono exprimit; verum etiam bonas, & malas corporis affectiones affabre indicare apta eſt; unde Hippocrates in quibuſcunque morbis acquirendis, aut judicandis jure merito obſervandam eſſe docuerat.

41. Immortalis animæ dignitas hoc exigere ſupra modum viſa eſt, ut quatuor ſenſoriis in capitis regione prout digniori animæ ſede exercendis dotaretur; uno tantum ſenſu tactus ſuperſtite, qui tot animali communis undequaque exerceri poſſet. Immortalis Malpigius, qui hanc rem de externo tactus organo anatomice agitaverat, certiores nos fecerat, pyramidales papillas e nervoſo ac reticulari corpori progenitas per univerſam cutim effuſas, & e cuticula erumpentes tactus organum eſſe futuras. Hiſce autem pyramidalibus papillis adſtant undequaque per totam cutis ſuperficiem glandulæ miliares, a quibus lympha & ſudor erumpere conſueſcit, non tantum communi utilitati naturæ; verum etiam ne papillæ pyramidales vitio tactus areſcerent. Monendum autem, affectionem tactus aliquibus in partibus acutiorem eſſe, aliquibus vero obtuſiorem fuiſſe, determinata lege ſenſus a majori, aut minori numero papillarum pyramidalium e cuticula erumpentium, quarum opera corpora calida & frigida; ſolida & fluida; dura & mollia &c. dignoſci potuiſſent; ex vario ſiquidem objectorum momento varia exercetur papillarum curvitas, varia flexio, variuſque inclinationis gradus, quæ rationes motuum per membranas papillas inveſtientes communicatæ conſenſu fibrarum medullaribus cerebri fibrillis, motibus æqualibus, aut proportionalibus ſolicitant animam, ipſiſque compenetratam homologe urgent & excitant, quibus objecta ſolicitantia ſentire & judicare anima teneatur. Non diu itaque laborandum eſſe, cum vitia tactus habere voluerimus, offuſis enim in miliares cutis glandulas fluidis, aut acri, aut muriatico ſale & aduſto ſulfure repletis, moleſte irritantur extimæ cutis & cuticulæ fibrillæ. Hinc ex balſamici ſulfuris defectu graves prurітus, cutis aſperitates, turpes puſtulæ, & guttæ roſaceæ emergent. Ulterius ex vitriolici, aut aluminoſi ſalis additamento, & juxta majorem ſalis ſalſi, acris & acidi ubertatem lepræ, & variæ veneficæ ſerpigines ingraveſcent; ex his a ſtagnatis humoribus obſtructæ glandulæ miliares innumera cutis vitia generari videntur, inter quæ cutis nigredines & porrigines, ephelides & lentigines varii generis &c. Sed pejus omen eſſet, ſi paralyſi afficiantur nervea illa filamenta, quæ ad extimam cutis ſuperficiem delata papillas pyramidales mire texunt; enim vero nerveæ hæ papillæ communicata ſibi affectione paralytica cutim ſine ſenſu reddunt, aut ſaltem ſtupidum, obtuſum, & hebetem, quod majoris ſemper morbi omen eſſe plerunque experti ſumus.

42. Cum plurima cutis vitia a fluidis non ſatis opportune, aut nimium tranſpiratis oriri frequentiſſime poſſint, ibi data loci opportunitate breviter de tranſpiratione nonnulla dicere æquum erit. Per poros itaque cutis tranſpirare animalia quælibet ſatis ſuperque notum eſt, excernuntur enim per poros cutis continuo motu corpora cujuſcunque generis, quæ per innumeram glandularum internarum familiam ſeparari opportune non potuerunt. Tanto operi præſtat potiſſimum *Motus internus fluidorum*; ſecundo *aeris ambientis caliditas & rarefactio*; tertio *uberrima ſalium diſſolventium quantitas*, *a qua fluida animalium ſæpiſſime diſſolvuntur*. Hæc tria ſi opportuna ac debita ratione fiant, apte ac naturaliter tranſpirabit animal; cæterum iniqua tranſpiratio fiet, ſi hæc aut minus, aut magis operentur. Ad primum ergo quod attinet; *Motus internus fluidorum* a cauſis internis, ſed potiſſimum externis excitatus calorem afferens tranſpirationem ultro promovere conſueſcit. Cum enim calor ſit ut impreſſiones particularum corporis calidi in quopiam objecto corpore calorem excipiente, quotieſcunque ſulfureæ particulæ ad ſtatum volatilitatis evectæ fuerint, ſalinas quoque & fibroſa ſanguinis filamenta violentiſſime agitant; cum vero agitationes ſeu impreſſiones particularum ſulfurearum in cætera fluidorum corpora ſint proxime in ratione compoſita ex duplicata velocitatum, & ſimpla denſitatum particularum ſulfurearum, manifeſtum eſt quantum exaltato ſupra modum ſulfure univerſæ fluidorum particulæ agitari violentiſſime teneantur; ex violentiſſimo autem motu particularum omnium atteruntur corpora inter ſe, & fibroſa fluidorum filamenta ſcinduntur, & ſoliditas eorundem enervatur; ſic rupta, attenuata & enervata corpora & citiſſimo motu agitata miliares glandulas quantitate majori undequaque replent, ut momento motus continuata, & adaucta proportionaliter velocitate fluidorum, uberrima tranſpiratione per poros ſeu per excretoria glandularum miliarium vaſa, ut in febribus ſæpiſſime evenit inauſpicato egredi teneantur. Hac methodo plus juſto tranſpirat animal; a qua violenta & uberrima tranſpiratione aliquando boni effectus, ſæpiſſime mali enervata natura ſuperveniunt: Si hæc ab exceſſu tranſpirationis quid a defectu timendum erit. Mehercule ex deficiente tranſpirationis opera ob denſitates & vitriolicas, aut aluminoſas corporum configurationes, aut ob cutis conſtipationem icteritiæ flavæ, aliquando nigræ, podagræ & innumeræ cutis affectiones elaboratæ vitia cutis parturient. Secundo prodeſt vehementer tranſpirationi *Calor externus*, quo aer rareſcit, rarefactus enim non illud momentum preſſionis exercet ſupra extimam ſuperficiem animalis; unde cutis animalium minus preſſa ad majorem ſuperficie dilatata & extenſa ſinit quoque miliares glandulas magis dilatari & extendi; cum autem miliares glandulæ in eo ſtatu minoris dilatationis, quo aer minus rarefactus majori momento premit, ad eum ſtatum majoris dilatationis, quo aer magis rarefactus minori momento preſſionem efficit; ſint ut ſolida ſimilia; hæc autem creſcant in ratione triplicata ſuarum diametrorum; utique in glandulis dilatatis ab aere magis rarefacto id ſpatium futurum erit continendis fluidis aptiſſimum in proxime triplicata ratione ſuarum diametrorum; quamobrem ſi diameter glandulæ miliaris in ſtatu minoris dilatationis fuerit ut 1. diameter vero ejuſdem in ſtatu majoris dilatationis fuerit ut 2. erit quantitas fluidi contenti in glandula minus dilatata, ad quantitatem fluidi contenti in glandula magis dilatata proxime ut 1. ad 8. Octupla itaque quantitas fluidi continenda proxime erit in glandula miliari, cum aere magis rarefacto hæc futura fuerit in ſtatu majoris dilatationis. Præter hæc cum ſectiones excretoriæ pororum glandularum miliarium cutis dilatentur & extendantur, & ipſæ in ratione duplicata ſuarum diametrorum, erit ſectio pori, ſeu canalis excretorii glandulæ dilatatæ ut unum in aere minus rarefacto, ad ſectionem ejuſdem pori dilatati ut 2. in aere magis rarefacto ut 1. ad 4. quare quantitas fluidi lymphatici ut 8. contenta in glandula miliari in ſtatu majoris dilatationis tranſitura erit e ſectione ut 4. canalis excretorii, ſeu pori ejuſdem glandulæ. En itaque cæteris paribus ab aere vi caloris rarefacto, cujus opere proportionaliter rarefacta extenditur cutis ſuperficies, major fluidi quantitas in glandulis miliaribus, & major fluidi exitus per magis apertas ſectiones pororum ſeu canaliculorum glandularum earundem; videlicet, en neceſſitas majoris tranſpirationis; ſic æſtivo tempore & in hypocauſtis major ſudor & tranſpiratio; hinc ex nimia lymphæ exeuntis, & tranſpirantis copia debilitas & languor; hæc tamen ſi cum conferentia, & tolerantia animalium opportune fiant, ſecundæ res erunt; cæterum gravi naturæ fato futurum erit, ſi exceſſu tranſpirationis animalia deficere videantur; hæc quantumvis gravia ſint, graviora tamen aliquando contingent, ſi excedens externi aeris frigiditas,

aut

aut nimia cutis denſitas, tranſpirationis impeditæ vitium fecerint; etenim in adultis potiſſimum cutis denſior facta & aeris frigiditas, variolas, morbillos & peticulas facillime prohibent, ne liberiori tranſpirationis motu egrediantur; hinc ſtagnatis in cute humoribus fit prava particularum mixtio, quæ veneficos effectus afferens, ea trahit ſecum damna, quæ mortis periculo utplurimum exolvuntur. Tertio tranſpirationis vitia affert *uberrima ſalium quantitas*; etenim in pluribus morbis, ſed potiſſimum in hecticis fluidorum filamenta cum ſalinis plus juſto particulis aſſociata fuerint, deficiente balſamico ſulfure, ab his in motu fluidorum circa proprium axem continuo rotantibus, aſperis, inæqualibuſque ſuperficiebus, quibus undequaque circumſcribuntur, ægerrime lacerantur. Diſſoluta autem & rupta filamenta ſanguinis naturalis mixtionis vitio nullo aggere, nullo vinculo ſerum frænant ac muniunt, quin ſumma libertate, tenuitate ac motu fluens copioſius & velocius in miliares glandulas, ab iis uberrima tranſpiratione per cutim exeat, ſudores ægerrimos & moleſtiſſimos allaturum; hinc macies & tabes, languor & deliquia ſuperveniunt. Hæc & plurima alia tum a defectu, cum ab exceſſu tranſpirationis cutis vitio evenire poſſunt incommoda, quæ toti animali communicata, fluida ſolida ſummo naturæ damno evertere poterunt. Hæc breviter de morboſis ſolidorum motibus ſufficiant, Mechanici tamen morborum Operis complemento proderit, ſi denique Mechanicam morborum deſumptam a motu febrium, Deo juvante, ageremus.

MECHA-

MECHANICES MORBORUM

PARS TERTIA, DESUMPTA A MOTU FEBIUM.

BENEVOLIS MEDICINÆ TYRONIBUS.

PRaxis Medica, quam quotidie profiteor, & febrium phænomena attentiſſime obſervata expoſitam febrium Theoriam, Lectores Benevoli, me docuerunt; ut autem facilius innoteſcant, quæ hic dicturi ſumus, Tyrones primo monitos volui. Cum corpora elaſtica, & non elaſtica ſint numero, pondere, ſuperficie, motu, &c. ſeu momentis omnino diverſa, hæcque in actione & reactione pro minima, & æquabili mixtione obtinenda inter ſe eſſe debeant, ut naturale æquilibrium maſſæ ſanguineæ habeatur, & conſervetur, placuit pro hypotheſi arbitrari, ſummam momentorum corporum elaſticorum æqualem eſſe ſummæ momentorum corporum non elaſticorum; quia vero ſanguinis conſtitutio non ſinit eandem, ac præciſam ſervari diverſorum elementorum componentium quantitatem; propterea (quantum in re tam obſcura conjectari poteſt) jure arbitratum eſt, naturam ea lege hacque methodo partiri ſummas momentorum corporum elaſticorum, & non elaſticorum, ut ſi momentum alicujus corporis elaſtici ſit in aliqua ratione inæqualitatis ad momentum alterius corporis non elaſtici; ita reciproce tertium quoddam momentum corporis non elaſtici ſit in eadem ratione ſpecifica inæqualitatis ad quartum momentum corporis elaſtici alterius generis, & ſic ſucceſſive, &c. tali ſemper ſervato ordine, quo ſummæ momentorum corporum elaſticorum, & non elaſticorum ſint æquales inter ſe, quacunque proportione momenta ipſa ſint diſtributa in maſſa ſanguinis. Secundo, ut aliter explicetur hypotheſis, ſupponamus ex ſingulis maſſis elaſticis ſimul ſumptis fieri maſſam A, ex ſingulis vero maſſis non elaſticis ſimul ſumptis fieri maſſam B, quia ex hypotheſi ſumma momentorum corporum elaſticorum æqualis eſſe debet ſummæ momentorum corporum non elaſticorum, erit ut maſſa A ad maſſam B, ita reciproce celeritas maſſæ B ad celeritatem maſſæ A; ex qua proportione colligitur æqualitas præſuppoſita momentorum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe. Tyrones itaque vel primo conceptu intelligant momenta corporum, vel ſecundo; ſemper momenta corporum elaſticorum, & non elaſticorum erunt in ratione æqualitatis, aut quaſi æqualitatis, quorum neceſſario opere nexus, unio æquabilis, & minima mixtio elementorum omnium in naturali ſtatu haberi debuerunt. Hiſce prænotatis, hanc *Febrium Mechanicam* tres in partes dividendam eſſe cenſui; prima quidem *univerſales Febrium anomalias*; ſecunda *intermittentium Febrium cauſas, ſymptomata, legem & ordinem frigoris & caloris*; tertia vero *continuas Febres agit & quærit*. En itaque completa *Mechanices Morborum deſumptæ a Motu fluidorum, ſolidorum, & Febrium Theoria*; ſupereſt, ut conſilio potiſſimum celeberrimi profeſſoris Alexandri Maccope, ne praxis quoque medica mechanico ratiocinio fraudetur, quartam partem *Mechanices Remediorum* ſuperaddere curemus, quam totis viribus, Deo dante, exequi conabimur. *Valete.*

Cum quatuor illa ſint, ex quibus compoſitum eſt, corpus, terra, ignis, aqua, aer, horum naturalis exceſſus defectuſque, & ex proprio loco in alienum tranſlatio, per quam, quod ſibi conveniens eſt, non tenent, inteſtinam quandam ſeditionem, & morbos inferunt; quando enim præter naturam unumquodque fit, aut transfertur, caleſcunt utique, quæ non frigebant, arida madent, graveſcunt levia, & cætera omnia ſimiliter permutantur; ſolummodo vero idem aliquid ſibimet ſecundum idem, atque ſimiliter, & debita proportione ſervata accedens, vel decedens, permittet ſe idem ſibi ipſi ſoſpes, integrumque manere, quod autem aberrat, ſive accedendo, ſive decedendo mutationes varias, morbos, corruptiones infinitas inducit. Plato in Timæo.

DISSERTATIO PRIMA.

De Febribus in genere.

TAndiu vivimus, quandiu movemur; tunc morimur, cum fluida & ſolida deficiente motu deſinunt; tum ſani vivimus, cum fluidorum & ſolidorum motus ordinati ſunt, æquales & iſochroni; tum maxime ægrotamus, cum utrorumque motus inordinati ſunt, inæquales & aſymmetri; Hæc eſt idea ſanitatis & ægritudinis; hæc vitæ & mortis origo, ac principium eſt. Cum *n.* 3. *& ſeq. Partis primæ Mechanices Morborum*, motum preſſionis, ejuſque phænomena ſatis conſideravimus, a quo filamenta ſanguinis continuo atteruntur, minimaſque in particulas quodammodo infinite parvas dividuntur, ut intimior, facilior ac perfectior fiat earundem particularum mixtio; æquum eſt, ex perfecta, ordinata & æquabili mixtione earundem naturalem temperiem, ac ſtatum ſanguinis; ex imperfecta vero, inordinata & inæquabili earum mixtione præternaturalem intemperiem, febrilemque indolem maſſæ ſanguinis habendam eſſe: ex variis nimirum

mixtionum gradibus, ordinibus ac legibus emergere ex practicis phænomenis mihi viſæ ſunt univerſæ febrium anomaliæ. Omiſſa itaque communi febrium definitione, quam tot celeberrimi viri undequaque docuerunt aliter placuit definire, & definitione quidem, quæ mechanicæ legibus commodius ſatisfacere videatur.

Febris definitio. 2. *Febris ergo univerſaliter morbus, eſt motus aſymmeter mixtionis elementorum maſſæ ſanguinis cum inæquali aut diſſimili exceſſu, vel defectu proportionalis velocitatis fluidorum & ſolidorum.* Cum in corporibus quibuſcunque tum naturalibus, cum artificialibus ex determinata proportione mixtionum elementorum componentium diverſæ fiant ſuperficies, diverſæ figuræ, diverſi colores, diverſi motus, & diverſæ vires naturæ componentium proportionales; divini enim Platonis teſtimonio in Thaæteto enunciatum eſt *ex latione, motuque, & alterna commixtione fiunt omnia, quæ eſſe dicimus*; ita quidem æqua temperies & naturalis conſtitutio ſanguinis ab ordine, & determinata lege mixtionem corporum componentium unitate naturæ habenda erit. Verum quamvis manifeſta videatur lex determinatæ mixtionis in naturali maſſa ſanguinis, adhuc tamen quærenda eſſet ſpecifica proportio corporum miſcibilium, ut naturalis temperies & naturalis conſtitutio ſanguinis habeatur, & conſervetur. Enimvero cum elementa maſſam ſanguinis componentia ſint inter ſe diverſa mole, figura, ſuperficie, pondere, motu ac numero, certe horum momenta inæqualia actiones & reactiones ſemper ederent inæquales & aſymmetras cum directionibus eorundem inæqualibus & inordinatis, quæ non nexum & unionem ſanguinei compoſiti tantis naturæ actionibus neceſſarium conciliarent, & ſuſtinerent, ſed laxitatem, & diſſolutionem. Hinc pro æqua unitate compoſiti ex geometricis & mechanicis legibus ſtatuendum, corpora, quæ *elaſtica ſunt & actuoſa, motuque velociore prædita*, numero, mole ac pondere proportionaliter minora eſſe; corpora vero, quæ *inertia ſunt & non elaſtica, motuque tardiore donata*, mole, pondere ac numero proportionaliter eſſe majora. Ita ſane *facta ratione reciproca, aut quaſi reciproca momentorum* corporum componentium velociora & elaſtica cohibentur & frænantur ab inertibus, tardioribus & gravioribus; & viciſſim inertia, graviora & tardiora a velocioribus & elaſticis communicatione maſſarum & virium *reciproce, aut quaſi reciproce* adjuvantur. Id ſane juvabit unice, ut in æqualitate momentorum actiones & reactiones corporum ſint ordinatæ, æquabiles & unimodæ cum regulari lege, ac ordine directionum unitatem ac complexum ſanguinei compoſiti unitate naturæ ſuſtinentium & conſervantium; conſilio autem addidi, aut *quaſi reciproce*, cum fatear, momenta corporum miſcibilium non ſemper perfectiſſime in ratione reciproca futura eſſe inter ſe, ut omnino inter ſe æquipolleant; tunc enim geometrica & perfectiſſima ſanguinis temperies & conſtitutio haberetur; verum cum aliqualis exceſſus, aut defectus momenti alicujus corporis ſupra momenta aliorum non id vitii parere poſſit unitati compoſiti, ut compoſitum notabiliter evertat; ideo momenta corporum in ſtatu æqualitatis, aut æquipollentiæ conſideranda erunt inter ſe, quamvis ratio reciproca momentorum non tam rigoroſa habeatur; ob aliqualem itaque exceſſum, aut defectum momenti alicujus corporis ſupra rationem reciprocam reliquorum momentorum dici poteſt in aliquibus ſervata unitate compoſiti ſanguinei temperies ſeroſa, in aliquibus temperies ac conſtitutio &c. ſed de hac re ſatis. Certum eſt, hanc neceſſariam rationem reciprocam momentorum particularum ſanguinis pro neceſſaria, ac naturali unitate compoſiti haberi perfecte nullo modo poſſe, niſi prius perfectiſſime elementa inter ſe miſceantur; tantæ enim mixtionis opera fiunt intimi contractus, intimi occurſus, intimæ & æquabiles actiones, & reactiones eorundem, quorum magiſterio particulæ componentes ad dimenſiones inter ſe homologas paulatim redactæ momenta elementorum reddunt inter ſe reciproce, aut quaſi reciproce proportionalia. Cæterum ſi vitio perfectiſſimæ mixtionis hæc deficiant, contactus & occurſus corporum erunt inter ſe inordinati, inæquales & aſymmetri, actiones & reactiones inordinatæ, inæquales & ſymmetræ, & momenta elementorum componentium enervata naturali unitate compoſiti ſanguinei, inordinata fient, inæqualia & aſymmetra, quæ omnia evenire in febribus veriſimile eſt. Quamvis autem in febribus particulæ ſanguinis plerunque præter legem velociores eſſe ſoleant, attamen cum aliquando accidat etiam præter legem tardiores eſſe, conſultum fuit *exceſſum, aut defectum proportionalis velocitatis* accuratiſſime adnotare. Sanguis enim in febribus non ſemper peccat velocitate, ſed etiam tarditate; proinde cum velocitas & tarditas ſupra aut infra naturæ leges extiterint, ſemper febrile vitium conſequi neceſſe erit. Denique cum perfectiſſimæ mixtioni elementorum, & æqualitati momentorum maſſæ ſanguinis proſit neceſſario *æquabilis motus, & oſcillatio organorum*, idcirco cum inæqualis fuerit, inordinatus & aſymmeter motus ſolidorum, jure mixtiones corporum, actiones & reactiones, & momenta eorundem elementorum maſſæ ſanguinis inæqualia erunt, inordinata & aſymmetra febres factura. Ex his brevitatis & claritatis gratia prænotandum eſt, nos *intimam, minutiſſimam, perfectiſſimamque mixtionem elementorum maſſæ ſanguinis, quorum beneficio fiunt actiones & reactiones æquabiles corporum inter ſe, eorumque momenta exiſtentia in ratione reciproca debito æquilibrio, aut quaſi æquilibrio inter ſe æquipolleant, apta unitate compoſiti ſanguinei, æquilibrium mixtionis maſſæ ſanguineæ* impoſterum eſſe appellaturos.

3. Definitione febrium breviter expoſita, decurſu enim orationis ultro conſtabit; ordo exigit febres dividere, diviſione tamen ſimplici in *Intermittentes* & *Continuas*. De intermittentibus autem in ſecunda; de continuis in tertia diſſertatione agendum erit: interim ut generales febrium affectiones, & anomalias accuratiori examine inquiramus, juvat hic primo expendere *momenta & vires corporum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe*; ſecundo *proportiones eorundem reſpectu ſeri, in quo innatant*; tertio *proportiones ſeri, reliquorumque elementorum reſpective ad vaſa continentia, & nervos* vaſa circumſcribentes. Elementa itaque *actuoſa ſeu elaſtica* maſſam ſanguinis componentia jure dici poſſunt *particulæ ſulfureæ*, quas elaſticas pluribus in locis de principio ſulfureo oſtendit celeberrimus Gulielminus; *particulæ aereæ*, quas in ſanguine obſervaverat Boyleus; & *globuli plano ovales* Levvenhockio obſervante; & quæcunque alia elaſtica, ſi quæ ſint, minoris tamen momenti. Elementa vero *inertia ſeu non elaſtica* maſſam ſanguinis componentia numeramus *ſalia cujuſcunque generis*; particulas *aqueas, ſeu ſeroſas*, cum tam aqua, quam ſerum ejuſdem ſint indolis; cum vero aqua communis ab experimentis celeberrimæ Academiæ Florentiæ nullatenus elaſtica experta ſit, ob id ſeroſas ſanguinis particulas non elaſticas eſſe firmiter putandum eſt: *terreæ quoque damnatæ*, ſi quæ ſint in maſſa ſanguinis, inertia & non elaſtica elementa habendæ erunt. Cum ſuperius indicatum ſit, momenta corporum elaſticorum in naturali temperie maſſæ ſanguinis futura eſſe in ratione reciproca, aut quaſi reciproca cum momentis corporum non elaſticorum; cumque momenta corporum ſint ut rectangula compoſita ex maſſis horum ductis in ſuas velocitates, erunt maſſæ corporum elaſticorum ad maſſas corporum non elaſticorum ut reciproce ſunt velocitates horum ad velocitates illorum. Hæc quidem proportio unionem & nexum fluidorum ſuſtinet: hæc æquabilem ſolidorum oſcillationem promovet; præter cætera beneficia vires vivæ corporum elaſticorum, & ſolidorum oſcillationes id præſtant, ut minimi canales ab æqua elaſticitate fluidorum circulantium, & ab æquabili oſcillatione ſolidorum aperti conſiſtant: hinc ſanguis ab arteriis in venas, & cætera fluida ab uno canali in alium facile tranſeunt. Ob id in ſenibus facile ſolida impedita areſcunt & pigreſcunt, & fluida lenteſcunt, cum in his vires elaſticæ fluidorum inertes ſint, & ſolida ægre oſcillent. Itaque vel externi, vel interni, vel mixti agentis vitio corpora primo actuoſa & elaſtica non eam rationem habeant reciprocam cum corporibus inertibus; ſed elaſtica corpora habeant rationem majoris inæqualitatis reſpective ad corpora inertia ſeu non elaſtica. Cum corpora elaſtica in hoc ſtatu ſuos habeant gradus velocitatis numero eorundem proportionales, erunt quoque velocitates corporum elaſticorum in multo majori ratione majoris inæqualitatis reſpectu corporum non elaſticorum: cum vero momenta corporum elaſticorum, cæteris paribus multo majora ſupponantur momentis corporum non elaſticorum, hæc multo majorem impetum efficient in corpora inertia, quam ut opportuna ratione iſta illis poſſint reſiſtere; cum ergo nulla fieri poſſit æqua & opportuna actio & reactio corporum elaſticorum & non elaſticorum, nulla quidem fiet naturalis & æquabilis mixtio eorundem in ſero ſanguinis; deperdito autem mixtionis æquilibrio exceſſu corporum elaſticorum febres continuæ erunt orituræ. Quod ſi corpora elaſtica minorem rationem

habeant reſpectu corporum inertium, multo minor quoque in data ratione futura erit velocitas corporum elaſticorum, quid ergo? ex defectu velocitatis horum gravior eveniet inertia corporum non elaſticorum, major ſequetur contactus corporum inertium inter ſe, & gravius horum pondus ac momentum erit futurum. Verum cum ex majori contactu corporum inertium, horum ſuperficies augeantur in ratione duplicata, & horum moles ac pondera in ratione triplicata laterum homologorum; hæc inertia corpora & ſuperficie & mole tam adaucta impedient viam, tranſitumque liberum ſeroſis potiſſimum, elaſticiſque corporibus, ut ægre, aut imperfecte miſceri inter ſe poſſint: taliter affecta maſſa ſanguinis lentior jure fiet, denſior ac ponderoſior; quinimo adauctis hoc gravi onere ſalium momentis, falſa corpora angulis, quibus circumſcribuntur, membranas vaſorum, cæteraſque membranoſas ſuperficies, per quas undequaque excurrunt, ſolicitabunt, moleſtoque ſtimulo rigores, horripilationes, cæteraque frigoriferæ ſenſationis phænomena efficient, ut in febribus intermittentibus paſſim experimur, de quibus ſuo loco dicemus.

4. Non tantum neceſſaria eſt proportio reciproca momentorum corporum elaſticorum & non elaſticorum inter ſe; verum cum in naturali temperie maſſæ ſanguinis obſervante Boyleo ſerum ad partes conſiſtentes eſſe debeat in ratione tripla, aut quaſi tripla, videlicet ut 3. ad unum, hæc ſemper ratio majoris inæqualitatis partis fluidæ ad partes conſiſtentes reliquorum corporum admittenda erit, quæ eſt inter 3. ad 1. Si itaque ſolida, & conſiſtentia corpora excedant exceſſu $\frac{1}{2}$, tunc ratio ſeri ad conſiſtentia corpora erit 3. tu ad 1 † $\frac{1}{2}$; ſi vero deficiant defectu $\frac{1}{2}$ erit quoque ratio ſeri ad corpora conſiſtentia ut 3 ad $\frac{1}{2}$: Cum autem ratio ſeri ad elementa quælibet conſiſtentia ac ſolida eſſe naturaliter debeat, quam proxime ut 3. ad 1. certe tam in ſuppoſito exceſſu, quam in defectu mutabitur determinata & naturalis ratio majoris inæqualitatis, quæ eſt inter 3. ad 1. quod ſane grave vitium erit, ſi diu perduraverit. Vitio enim exceſſus corporum ſolidorum ſeu conſiſtentium in fluido ſanguineo majori numero permiſcentur ſolida corpora cum fluido, quam exigunt vires fluidi ſuſtinentis: Cum enim corpora innatantia in fluido ſuſtineantur ſuſpenſa opera ſuarum ſuperficierum; quæ augmento corporum ſimilium cum creſcant in ratione duplicata laterum homologorum, horum autem moles creſcant in ratione triplicata laterum eorundem, & hæ ſint ponderibus proportionales, manifeſtum eſt, ex majori contactu ſolidorum corporum inter ſe in fluido ſanguineo plus augeri moles & pondera, quam ſuperficies, a quibus ſuperficiebus tantummodo ſuſtineri commodius poſſunt; adauctis ergo molibus & ponderibus corporum ſolidorum ſupra eorundem ſuperficies non apte ac facile ſuſtineri, moveri ac trajici undequaque poſſunt in ſero ſanguineo, ut ſolida cum liquidis perfectiſſima ratione miſceantur. Si vero plus deficiant ſolida corpora, quam par eſt, hæc nimis ſejuncta inter ſe exceſſu fluidi interpoſiti directiones motuum acquirent naturalibus directionibus aſymmetras: & ſane cum maſſæ ſint ponderibus proportionales, erit maſſa ſeri cum quantitate corporum ſolidorum $\frac{1}{2}$ ſpecifice levior maſſa illa ſeri cum quantitate naturali corporum ſolidorum ut 1. hinc maſſa ſeri cum quantitate corporum ſolidorum $\frac{1}{2}$ rarior erit maſſa illa ſeri cum quantitate corporum ſolidorum ut unum; ideo maſſa ſeri continens corpora ſolida ut $1\frac{1}{2}$ cum ſit rarior altera, tranſibunt contenta ſolida per grandiores areas ſeu poroſitates ſeri ſanguinei abſque occurſu debitarum reſiſtentiarum; cum vero rarius, leviuſque ſerum non ea virium proportione reſiſtat momentis corporum elaſticorum, & non elaſticorum, quantumvis numero minorum, elaſtica quidem corpora & non elaſtica per vias ac directiones itura erunt non ſibi naturaliter homologas velocitatibus, nullatenus æquilibrio maſſæ ſanguinis proportionalibus. Pariformiter vitia mixtionis in ſanguine facile occurrunt ab exceſſu ſeri, aut defectu ejuſdem: cum ſerum naturaliter eſſe debeat in ratione tripla, aut quaſi tripla reſpective ad ſolida & conſiſtentia corpora; ſi ſerum excedat, aut deficiat, æquilibrium mixtionis everti neceſſe eſt; ſero enim adaucto, cum hoc ſit notabiliter gravius aqua communi, ut *num. 16. primæ Partis* dimenſi ſumus, non legem preſſiorem affert vaſis continentibus; hæc autem nimis undequaque diſtracta, ac violenter ad majorem ſuperficiem extenſa ab adaucto momento diſtractionis fibrarum impedient æquali tempore homologum momentum contractionis earundem; cum autem ex momento diſtractionis fibrarum canales inveſtientium, & ex homologo momento contractionis earum temporibus æqualibus adjuvetur magnopere neceſſarium opus æquabilis mixtionis ſolidorum corporum cum fluidis, ſero quidem nimis adaucto, & adauctis pariter ſeri viribus in reliqua corpora debitum mixtionis opus impediri neceſſe erit. Si autem deficiat ſerum infra leges naturalis quantitatis, fluido quidem imminuto, minor fiet velocitas ſanguinis, & ſolida corpora lentiori pede mota, majorique contractu adaucta, ut ſupra quoque demonſtravimus, lentiori pede movebuntur; ex fluido itaque imminuto, & ex corporum ſolidorum lenteſcentia iners quidem fiet, & imperfecta mixtio corporum inter ſe, ut male fluida cum ſolidis permixta æquilibrentur. Videantur quæ numeris 4. 5. 6. & 14. primæ Partis adumbravimus, ne jam dicta hic inepte repetantur.

5. Elementorum ſanguinis elaſticorum & non elaſticorum proportionibus ac momentis ſatis expenſis, modo neceſſarium eſt pro febrium phænomenis explicandis, rationes craſſamenti ſanguinei, ſive filamentorum ſeri concreſcibilis (filamenta enim ſeri concreſcibilis, & craſſamenti ſanguinei ſub eodem nomine uſurpamus) paucis ultro expendere: Itaque præſuppoſita filamenti ſeu craſſamenti ſanguinei exiſtentia, quam Boyleus & Levvenhockius ſatis ſuperque experimentis docuerunt, & confirmarunt, juvat inſtituto noſtro uſurpare, quæ celeberrimus & immortalis famæ Jabobus Hermannus (*a*) paucis edocuit; fluida nempe alia eſſe *Homogenea*, alia vero *Heterogenea*. *Fluida Homogenea ſeu uniformiter gravia ea dici poſſunt, quorum denſitas, craſſities & motus per univerſam maſſam uniformes ſunt, & pondera ipſorum abſoluta maſſis eorum proportionalia ſunt. Fluida vero Heterogenea, ſeu difformiter gravia* ea dici poterunt, *quorum denſitas, craſſities & motus per univerſam fluidi maſſam non uniformes ſunt, nec pondera fluidi maſſis proportionantur*. In ſtatu itaque naturali maſſa ſanguinis, quod ad denſitatem attinet, craſſitiem, pondus & motum talis eſſe debet, ut denſitas, craſſities & pondus corporum componentium, & filamentorum, neque nimis comprimantur inter ſe, neque filamenta adeo tenuia ſint, ut a neceſſaria preſſione, ac pondere deficiant; ſed talis mediæ denſitatis, ac talis mediæ craſſitiei, taliſque medii ponderis eſſe debent elementa, & filamenta craſſamenti ſanguinei, ut preſſionem efficiant momentis vaſorum continentium, & momentis corporum contentorum proportionalem; ita enim ſervata opportuna unione, ſervatoque debito nexu ac contactu corporum fluidorum inter ſe, reciproca eorundem mixtio ſeu mixtionis æquilibrium ſuſtinebitur. Deinde elementa & filamenta maſſæ ſanguinis, cæteris paribus, uniformiter denſa, uniformiter craſſa ac gravia per univerſam ſanguinis maſſam eſſe debuerunt, ne varia eorum pondera in diverſis vaſorum locis inæqualia vaſorum momenta afferant, non levi vitio æquilibrii mixtionum. Ulterius ſi filamenta retis in modum probabiliter elaborata judicentur, angulos neceſſario deſcribent modo majores, modo minores, dum a majoribus ſectionibus vaſorum tranſeunt in minores, & viciſſim dum a minoribus in majores reſtituuntur. Hæ quidem angulorum mutationes eſſe debent ſectionibus continentium vaſorum, & momentis corporum contentorum proportionales. E contra ut inferioribus, nec non in ſanguine arterioſo ac venoſo, ſicut & in ſucco nerveo & lymphatico præternaturalibus evenit, ſi maſſa ſanguinis quod ad denſitatem pertinet, pondus & craſſitiem elementorum & filamentorum fuerit heterogenea, inæqualis nempe, & diſſimilis texturæ; tunc ratione majoris, aut minoris inæqualitatis, inæquales fient preſſiones corporum elaſticorum & non elaſticorum, diverſæ & inæquales preſſiones in vaſis continentibus, & inæqualia fient pondera cæteris paribus in diverſis vaſorum ramificationibus; variæ proinde ac diſſimiles fient in areis reticularibus angulorum inclinationes, diſſimiles motus ac directiones eorundem; inæquales propterea ac diſſimiles corporum elaſticorum motus, ac mixtiones cum notabili ac continuo ſeparandorum corporum vitio exorientur.

6. Præſtat modo ulteriora proſequi expendendo rationes

(*a*) Pag. 127. Phoronom.

tiones ſeri, aliorumque corporum reſpective ad vaſa continentia, ad fibras cujuſcunque generis, muſculares, nerveas & membranoſas &c. quæ neceſſariæ proportiones cum a Medicis plerunque negligi ſoleant, non leves in Theoria, & Medica praxi errores afferunt. Ut vero hæc tam neceſſaria facilius ac clarius oſtendantur, nonnulla advertenda ſunt, eo quia a ſolidis præternaturaliter motis, aut ſe moventibus ſuſtineri poteſt ratio ſemper inæqualitatis inter momenta elementorum ſanguinis & vaſa continentia, aut inſervientia, uſque dum deperdita ratione reciproca elementorum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe, nec non ratione homologa fluidorum cum ſolidis, elementa ſanguinis imperfecte aut ægre miſceantur; a quibus conſequuntur febres, aut hæ longiori tempore duraturæ ſunt, cum pulſuum inæqualitate & frequenti cordis palpitatione. Duas itaque ab immortalis famæ viro Nevvtono naturæ leges inſtituto meo opportunas amplector, quarum una eſt: *Corpus omne perdurare in ſtatu ſuo quieſcendi, vel movendi uniformiter in directum, niſi quatenus a viribus impreſſis cogitur ſtatum ſuum mutare*. Altera vero eſt: *Mutationem motus ſemper eſſe proportionalem vi motivæ impreſſæ, ac fieri ſemper ſecundum rectam lineam, qua vis illa imprimitur*. Impellantur itaque a momento ſiniſtri ventriculi cordis grana ſanguinis $305.\frac{15}{33}$ quacunque ſyſtole per aortam deſcendentem (ut num. 28. primæ Partis indicavimus) hæc quidem ſanguinis maſſa expulſa ire debuiſſet per legem primam uniformiter in directum per lineas tangentes circularem arteriam, nempe (*in Figura* 1.) per tangentem A D motu quodam ſeu vi centrifuga, aut centrifugæ analoga; verum cum ſectiones majores arteriæ paulatim minores fiant, ſanguini per tangentem eunti in ſtatu naturali reſiſtentiam ferent in ratione perpendicularis B C ad perpendicularem D E &c. Cum autem vis centrifuga ſanguinis impulſi continuo per circulares peripherias vaſorum circumeat, & contra has continuo agat, nec vis deperdatur; hæc urgebit ſuperficiem canalis verſus quaſcunque tangentes ſeu verſus tangentem A D. Cum vero canales compoſiti ſint ex membranis, muſculis & nerveis filamentis elaſtica ſeu oſcillatoria vi donatis, cogentur poſt paſſam dilatationem ſeſe ad priorem ſtatum reſtituere. Itaque cum in ſtatu naturali momenta dilatationis vaſorum a vi ſanguinis impellentis æqualia eſſe debeant momenti reſtitutionis eorundem, futura erit vis dilatationis vaſorum & vis centrifuga ſanguinis impellentis æqualis reſtitutioni vaſorum, ſeu vi centripetæ ſanguinis reſtituti verſus axem canalium; proinde cum momenta dilatationis vaſorum & momenta conſtrictionis eorundem, vireſque fluidorum centrifugæ & centripetæ, quæ a Mechanicis *Centrales* appellantur, eſſe naturaliter debeant in ratione æqualitatis, aut quaſi æqualitatis, conſtabit veritas ſecundæ legis, mutationem nempe motus fluidorum & vaſorum verſus centrum, ſeu verſus axem reſtitutorum debere eſſe proportionalem vi motivæ antea impreſſæ a fluido canalem dilatante & canali dilatato. Porro cum motus maſſæ ſanguinis fiat vi cordis impellentis, & vi ſeu momento conſtrictionis arteriarum, quarum vires non ſunt oppoſitæ, ſed tantummodo diverſæ a motibus ſeu viribus maſſæ ſanguineæ, hujuſmodi *Vires conſpirantes determinatum ſemper & æqualem directionis angulum comprehendent* in ſtatu naturali, cum verſus axem canalium fluida impellantur. (*a*) Quamobrem ex motu cordis, vaſorum & fluidorum æquabili, ſeu ex viribus centralibus æqualibus cum æqualibus pariter angulis directionum virium conſpirantium, elementa ſanguinis per ſuperficies circulares vaſorum continuo euntia undequaque ſimilibus, & æqualibus impulſibus verſus axem ejecta, in hoc quidem axe æqualitates angulorum occurrent inter ſe, ſimilibuſque occurſibus ſimiliter fracta, & in partes infinite parvas quodammodo ſimiliter comminuta proportionali ſemper velocitate, motu ac tempore movebuntur, momentiſque minimarum particularum reciproce agentibus, hæ particulæ juxta opportunum mixtionis æquilibrium miſcebuntur.

7. Modo ut ab univerſalibus naturæ legibus ad ſingularia deſcendamus, apertum eſt, vaſa quælibet ſanguifera ad conicam ſuperficiem accedere membranis, muſculis, nerviſque undequaque munita, quorum fibræ aliæ rectæ ſunt, aliæ quodammodo ſpirales, & circulares alteræ. Horum organorum opere vaſa ex elaſticorum corporum genere eſſe conſtat, quorum vi in ſtatu naturali a momento diſtractionis & homologo momento contractionis æqualibus conatibus extenduntur, & æqualibus viribus contrahuntur ſanguinem æquabiliter expulſura: æquabilitatem momentorum oriri putamus a fibris rectis unimode agentibus, a velut ſpiralibus & circularibus fibris æquabili ratione decreſcentibus: cum enim ſingulæ fibræ rectæ mole, figura ac directione fuerint inter ſe æquales & parallelæ, cum effectus omnes ſint cauſis ſuis adæquatis proportionales, harum momenta diſtractionis, & contractionis elaſticis ſuis viribus homologa, erunt inter ſe oſcillationibus æqualibus æqualia. Similiter ſi hujuſmodi ſpirales & circulares fibræ conice decreſcentes fuerint mole, figura & directione ſimiliter poſitæ; cum arcus quilibet ſint facti ex angulis, aut ſimilibus, aut æqualibus ductis in radios ſimiles, aut æquales, harum fibrarum elaſticarum ſeu oſcillantium momenta diſtractionis, & contractionis in eadem ratione ſimilitudinis aut æqualitatis erunt futura; ſi ergo fibræ rectæ non unimoda lege operentur, ſed aliquæ tantummodo agant, reliquæ vero aut inertes ſint, aut læſæ, ineptæ quidem erunt actionibus naturalibus; cum vero motus vaſorum ſint directe ut cauſæ adjuvantes, reciproce vero ut impedientes, erunt momenta diſtractionis & contractionis vaſorum omnimode inæqualia; cumque anguli directionum particularum ſanguinis inæquales fiant ac diſſimiles ob vires conſpirantes diſſimiles, & inæquales, opus proinde mixtionis inæquale erit, inordinatum & aſymmetrum. Ita ſi ſpirales fibræ vaſorum non ea lege deſcribant ſpatia proportionalia circulis ab ipſis ſpirarum numeris denominatis (ex Archimede de Spiralibus,) ſed diſſimilia fuerint inter ſe inepte multum vaſa contrahentur, & inepte diſtrahentur; ita læſo mixtionis æquilibrio elementa ſanguinis vitioſe miſcebuntur. Verum ad pejora rueret æquilibrium mixtionis, ſi circulares fibræ fuerint mole, figura & directione diſſimiliter poſitæ, aut vitio naturæ, aut aſymmetro motu nervorum vaſa ambientium, aut muſculorum, aliorumque viſcerum inæqualiter prementium; cum enim arcus circulorum ſint facti ex angulis ductis in radios eorundem, quoties arcus fuerint diſſimiles inter ſe, futuri quoque erunt aut anguli, aut radii eorundem, aut anguli ſimul & radii inter ſe diſſimiles & inæquales; cum autem momentum contractionis vaſorum fiat ex motu peripheriæ vaſis verſus axem, cum inæquales anguli fuerint uniti inæqualibus ſemidiametris, momenta contractionis eorundem inæqualia & diſſimilia futura jure erunt; inæquales inde fient impulſus in maſſam ſanguinis cum inæqualibus directionum angulis, & elementa ejuſdem maſſæ inæquabiliter impulſa inæquali mixtione deficient. Ulterius naturalia momenta diſtractionis, & homologa momenta contractionis temporibus æqualibus fieri neceſſario debent; proinde ſi tempora quibus fiunt momenta diſtractionis vaſorum, fuerint æqualia temporibus, quibus fiunt momenta contractionis eorundem, cum tempus ſit æquale ſpatio diviſo per celeritatem, erunt ſpatia peripheriæ vaſorum decurſa in motu diſtractionis æqualia ſpatiis decurſis in motu contractionis; hinc cum ſpatia decurſa peripheriæ vaſorum in motibus contractionis & diſtractionis fuerint æqualia, & ſpatia ſint ex mechanicis proportionalia rectangulis ſub celeritatibus, & temporibus, ſpatia quidem æqualia temporibus quoque æqualibus decurrentibus velocitatibus æqualibus; quamobrem momenta contractionis peripheriæ vaſorum æqualia urgebunt ſanguinis maſſam verſus axem canalium velocitatibus quoque æqualibus eo ferme gradu velocitatis, quo eadem maſſa ſanguinis a corpore impulſa vaſa dilataverat: ex hiſce motibus peripheriæ vaſorum diſtractionis & contractionis æqualibus, quorum opera æquabiliter impellitur maſſa ſanguinis verſus axem canalium, elementa ſanguinis apte, opportune & æquabiliter miſceri conabuntur; hæc in ſtatu naturali evenient. Quod ſi momenta diſtractionis peripheriæ vaſorum, & homologa momenta contractionis inæqualibus fiant temporibus, cum tempus ſit æquale ſpatio per celeritatem diviſo, erunt jure merito ex inæqualibus temporibus ſpatia decurſa inæqualia, & celeritates pariter in motibus diſtractionis peripheriæ vaſorum, & in motibus contractionis peripheriæ vaſorum, & in motibus contractionis eorundem inæquales inter ſe: peripheriis itaque vaſorum inæqualiter diſtractis, & inæqualiter contractis, inæquales fient iſtorum oſcillationes, pulſus erunt inæquales, inordinati & aſymmetri, pariterque impulſus in elementa ſanguinis erunt inæquales, & miſcela elementorum ſanguinis inordinata erit, inæqualis & aſymmetra.

(*a*) Ex Vvolfio pag. 359.

8. Con-

8. Confert quoque naturali & æquabili mixtioni æqualitas texturæ internæ vaſorum per univerſam iſtorum longitudinem; etenim ſi interni parietes vaſorum fuerint unimode æquabiles, ſingulæ ſectiones circulares habebunt æquales ſimileſque ſemidiametros, qui ſinguli cum conveniant in puncto axis canalium, ibi æquabiliter urgebuntur homogenea elementa ſanguinis ab æquabili momento contractionis vaſorum per totam canalium longitudinem. Jam tandem in punctis axis excurrendo æqualibus temporibus æquabiliter impulſa elementa ſanguinis æquabiliter quoque miſceri poterunt. E contra eveniet, ſi nimirum interni parietes vaſorum alicubi fuerint aut callo, aut tuberculo, aut polypo aut ex convulſiva nervorum ambientium preſſione inæquales; proinde radii vaſorum inæquales erunt ac diſſimiles circumferentiis eorundem, & ſectiones decreſcendo in ratione duplicata diametrorum inæqualium, elementa ſanguinis contenta in naturali ſectione non erunt æqualia elementis ejuſdem contentis in eadem ſectione præternaturaliter poſita; quinimo cum radii vaſorum ſint ut peripheriæ eorundem, ex inæqualitate radiorum inæquales fient impulſus peripheriarum verſus axem cum inæqualibus angulis directionum; elementa ergo ſanguinis contenta in ſectionibus naturalibus diverſa ratione impulſus movebuntur, ac in ſectionibus eiſdem præternaturalibus cum diverſa mixtionum proportione, ſaltem per aliquam temporis differentiam. Verum dices, cum in aneuriſmate, varicibus, polypo, tuberculo &c. ſectiones & motus oſcillatorii vaſorum ſint inæquales in locis præternaturalibus, inordinati videlicet & aſymmetri; ergo ibi ſemper fient imperfectæ, aut ægræ mixtiones elementorum, conſequenter ſemper febres erunt futuræ. Verum placeat animadvertere, ut veræ & humorales febres fiant: imperfecta aut ægra mixtio elementorum ſanguinis oriri potiſſimum debet ab improportione præcipua elementorum ſanguinis, vitio denſitatis, craſſitiei, ponderis & motus elementorum elaſticorum & non elaſticorum cum everſa naturali ratione reciproca eorundem inter ſe: deinde hæc vitia fieri debent per univerſam maſſam non in unico tantum, vel ſingulari loco, ſed in omnibus eodemque fere tempore, ut ſupra adnotavimus, & inferius ſemper magis magiſque conſtabit. Verum in aneuriſmate, in polypo, varicibus &c. quantumvis in ſingularibus hiſce locis præternaturalibus fiant mixtiones imperfectæ & ægræ, tamen cum hæ contingant tantummodo in ſolis ubicationibus ac locis aneuriſmatis, polypi, aut tuberculi, non vero per univerſum vaſorum & maſſæ ſanguineæ ſpatium; proinde in maſſa ſanguinis tranſacto loco læſo rurſus naturales reſtituentur mixtiones elementorum, & reſtituta ratione reciproca elementorum ſanguini naturalis ejuſdem temperies redimetur. Fateor quidem, vitia organica ſolidorum non parum conferre ut febres vitio elementorum ſanguinis generatæ, diuturniores & contumaciores fiant; verum non id præſtare poſſunt ſola organorum vitia, ut febres veræ efficiantur (quamvis aliquando poſſit contingere) ſed tantummodo apparentes; quid ſimile plerunque evenit primo ingreſſu chyli in ſanguinem, quo tempore in ſanis quoque corporibus fit celeritas pulſus major, gravedo quædam capitis, calor, quidam levis virium languor &c. cum enim primo ingreſſu chyli in maſſam ſanguinis elementa heterogenea chyli non ſtatim apte cum elementis ſanguinis aſſociari, uniri ac miſceri in ratione reciproca elementorum opportune poſſint, oriuntur plerunque expoſita levia ſymptomata, quæ præternaturalem ſtatum ſimulare videntur; verum tractu temporis chyli elementis opportune aſſociatis, & commixtis, heterogeneiſque corporibus per excretoria vaſcula ſeparatis prima & naturalis ſanguinis velocitas, virium robur, & capitis quies &c. faciliter reſtituuntur; verum quia aliquando non tam facile reſtitui poſſunt, ideo redeundo ad vitia ſolidorum, cum frequentiſſime accidat in hypochondriacis, hyſtericis, convulſivis & paralyticis affectionibus filamenta nervea arteriis, & venis circumſcripta variis in locis inæqualiter arteriarum, venarumque directiones incurvare & inflectere; nulli certe praxim medicam agenti dubium eſt, ex hujuſmodi curvaturis, ex tot flexibus contrariis arteriarum & venarum, nervorum, vaſorumque lymphaticorum auferri, aut ſaltem turbari naturale æquilibrium mixtionis; hoc autem ablato, aut turbato, ſæpe ſæpius arbitratus ſum medicam praxim agens, non tantum vitio elementorum ſanguinis, verum etiam vitio organorum febres lentiſſimas fieri, haſque diutiſſime perdurare; quandoquidem cum fluidum per rectas canalium directiones CDEF (*Fig.* 2.) ire naturaliter debeat, cum fibræ nerveæ convulſæ arterias, venaſque & cætera vaſa adeo inflecterent, ut a rectis directionibus tranſire cogerentur in directiones inflexas GAIHBK (*Fig.* 3.) conſtat plura incommoda tranſeunti ſanguini evenire. Primo ſiquidem in punctis flexus contrarii A & B vaſis potiſſimum ſtringunt, ſectionem neceſſario efficient cæteris punctis minorem; cum vero maſſa ſanguinis compoſita ex corporibus elaſticis, & non elaſticis tranſiens per ſectionem minorem magis comprimatur ac denſior jure fiat, & denſitates corporum elaſticorum viribus comprimentibus ſeu elaſticitatibus eorum quamproxime proportionales ſint, elatere corporum elaſticorum magis compreſſorum in ſectione præternaturali flexus contrarii A B fortior ac validior fiet elatere corporum elaſticorum minus compreſſorum in ſectione naturali LM: Hinc elementa ſanguinis tranſeuntia per ſectionem A B valde urgebunt canalem in punctis A & B flexus contrarii; cum vero nervea fiſtula contracta & convulſa valide reſiſtat dilationi vaſorum eorundem, ibi certe ob momentum nerveæ fiſtulæ comprimentis vas, & momentum corporum elaſticorum ſanguinis impellentium orietur in ſectione A B, violenta actio & reactio ſolidi cum fluido; verum cum fluidi elementa violenter impulſa directiones motuum acquirant præternaturales, inordinata quidem & aſymmetra futura erit elementorum miſcela. Secundo ex flexibus contrariis arteriarum, venarumque cum corpora electica magis compreſſa fiant & denſiora in punctis flexus contrarii, hinc ob adauctas vires violentæ compreſſionis, horum momenta majora reddentur, quam par eſt; quid ergo? ibi quidem moles corporum elaſticorum & non elaſticorum non reciproca ratione proportionales eſſe poterunt velocitatibus eorundem, proinde turbabitur in maſſa ſanguinis mixtionis æquilibrium. Tertio, cum in ſtatu naturali motus corporum in uno ſpatio vaſorum eſſe debeat in ratione homologa cum motu corporum in alio ſpatio eorundem, & ſic ſucceſſive in ratione æqualitatis, aut quaſi æqualitatis, cumque in quibuſcunque punctis flexus contrarii moles corporum elaſticorum, & non elaſticornm fiant denſiores, & horum momenta fortiora, non hæc fieri poterunt homologa cum cæteris corporibus decurrentibus per alia vaſorum loca; turbabitur propterea homologa proportio motuum naturalium non levi damno æquilibrii mixtionis. Quarto, cum in punctis flexus contrarii ſectiones vaſorum fiant minores, cumque hic major fiat reſiſtentia ſanguini tranſeunti, hujus reſiſtentia advenienti ſanguini impedimento erit; moles itaque maſſæ ſanguinis magis magiſque retro intumeſcens urgebit vaſorum latera extrorſum ſupranaturales vaſorum ſectiones, mutatis naturalibus fibrarum angulis, mutatoque earundem naturali paralleliſmo. Cum vero contractiones naturales fibrarum elaſticarum ſint proportionales dilatationibus earum, cum dilatationes majores eveniant a mole majori maſſæ ſanguineæ, moles autem major momentum proportionalis contractionis impediat, major quidem futura erit dilatatio vaſorum, quam eorundem homologa conſtrictio; ſi ergo in naturali mixtione elementorum ſanguinis non ſolum eſſe debeat reciproca actio momentorum elaſticorum corporum & non elaſticorum inter ſe; verum etiam eſſe debeat homologa actio momenti diſtractionis & momenti contractionis vaſorum, oportebit opera nervorum convulſorum vaſa ſtringentium in punctis flexus contrarii mixtionis naturalis æquilibrium enervari, aut perdi. Hæc ſunt potiſſima organorum vitia, quæ naturalem mixtionis legem evertere apta ſunt, aut ſaltem gravi opere inſerviunt, ut elementa ſanguinis aſymmetro motu mixta difficilius ac tardius reſtituantur ad eum mixtionis naturalis gradum, quo momenta elementorum ſanguinis reciproca inter ſe mixtione æquilibrentur. Ex his ineptum videtur, tam facile accuſare ſanguinem lentore, viſciditate, denſitate correptum; cum ſæpiſſime hæc vitia ab inertia motus vaſorum continentium, reliquorumque ſolidorum motui ſanguinis inſervientium habeantur; ab hiſce quidem vitiis ſolidorum ſe moventium motibus aſymmetris, inordinatis, inæqualibus, aut inertibus ac lenteſcentibus aſymmetræ fient mixtiones elementorum ſanguinis; proinde ex lenta, denſiori & craſſiori reddita maſſa ſanguinis *Febres ortas Organicas* appellabimus, quæ niſi a reſtituto ſolidorum æquilibrio conſtanti ratione redimuntur, & quas in *Hypochondriacis*, *in Hyſtericis*, in *Paralyticis*, *cæteriſque nervorum & ſolidorum affectionibus ac vitiis* frequentiſſime experimur.

9. Ex his quæ uſque adhuc expoſita ſunt colligendum eſt, ſanitatem id petere, ut momenta elaſticorum cor-

corporum & non elaſticorum ſint compoſita ex ratione reciproca mixtionis eorundem inter ſe, & momenta diſtractionis & contractionis arteriarum, venarum, reliquorumque vaſorum & ſolidorum ſint inter ſe in ratione homologa, ut actionibus & reactionibus ſolidorum cum fluidis inter ſe proportionalibus æquabiles, iſochronæ & ordinatæ fiant mixtiones elementorum maſſam ſanguinis componentium. Fateor quidem, hunc perfectiſſimum fluidorum, & ſolidorum ſtatum, hanc perfectiſſimam elementorum mixtionem non tam facile ac prompte acquiri poſſe, ſed paulatim & pedetentim; chylo enim, ut ſupra etiam indicavimus, ingreſſo ſanguinem heterogeneis corporibus repleto, quorum momenta primo inæqualia ſunt & aſymmetra, hæc tamen paulatim multiplici circulationum numero prius agitanda ac movenda ſunt; per idem quoque tempus æquo & continuo motu ſeparationis glandularum, apta ac opportuna corporum heterogeneorum attritione, & ſeparatione per idonea loca rurſus depuranda ſunt; ita quidem reſtituta æqualitate momentorum, hacque rurſus æquilibrata æquabili & iſochrona mixtione neceſſarium mixtionis æquilibrium reſtituitur, & reſtitutum conſervatur.

DISSERTATIO II.

De Febribus Intermittentibus.

10 ENervato ac abolito mixtionis elementorum ſanguinis æquilibrio, vel accuſari facile poteſt præpollentia corporum elaſticorum, vel corporum non elaſticorum, *Salium* potiſſimum vis præpollens: ſi corpora inertia mole, numero & motu præpolleant, *Intermittentes* facile febres orituras putandum, de quibus in præſenti tractare aggredimur. Verum cum frigoris ſenſationes oriri primo ſoleant, quæ poſtquam deſiverint, ſtatutis temporibus redire conſueſcant, claritati rei agendæ conſultum eſt; primo *ratione ac cauſa frigoris*; ſecundo *cur ſtatutis temporibus redeant febriles acceſſus probabiliori ratiocinio inveſtigare*. Ad primum quod attinet, Verulamius *de Hiſtoria vitæ & mortis* experimentis edoctus eſt, *Nitrum eſſe tanquam Aroma frigidum; idque indicat ſenſus ipſe; inter ea quæ novimus unicum eſt & ſolum, quod ea praſtet*. Verum cum Academia Florentina non a nitro tantum, ſed potiſſimum a ſale armoniaco, a ſale muriatico fluida frigeſcere, in glaciem mutari pluries experta ſit; quinimmo ab ipſo ſpiritu vini multum fluida denſari in glaciem, ſi alia ſuperaddantur; jure credendum eſt a quibuſcunque ſalium particulis, aut corporibus quibuſcunque hiſce analogis præpollentibus frigoris affectionem habendam eſſe; & ſane cum ſalia quæcunque, aut his analoga corpora inertia & non elaſtica variis angulis rectis, aut acutis, aut obtuſis, aut ſuperficiebus hiſce analogis terminata ſint, quoties in maſſa ſanguinis momenta ſalium fluentium habuerint rationem majoris inæqualitatis reſpective ad elaſtica corpora, & non apte inter ſe commixta ſint, hæc in glandulas continuo deferentur, & ab hiſce ea vitioſe methodo ſeparabuntur (ut num. 11. primæ Partis innuimus.) Cum vero infinitus ſit glandularum in membranis, muſculis, carnibus tam externis, quam internis numerus, hic excedens ſalium ſeparatorum numerus, tot ac tanta partium filamenta, angulis, quibus circumſcribuntur circa proprios axes continuo rotantibus ſtimulabit, ea ratione motus, qua nitroſa potiſſimum, aut his analoga corpora ſolicitare ſenſoria, aut frigoris ſenſationem inducerent, docuerat Verulamius. Membranarum itaque, muſculorum ac carnium filamenta undequaque taliter ſolicitata ac ſtimulata frigoris affectionem afferent. Hic tamen anxius non quæro quinam ſit *rigor*? quinam *horror*? quænam *refrigeratio*? cum hæ frigoris differentiæ non re, ſed tantum gradu differant; has enim diſputantibus Medicis libenter relinquimus.

11. Id tamen ſi arbitramur, commodum eſt credere, phænomena frigoris non tantum a determinata corporum non elaſticorum, ſalium præcipue ſtimulantium, aut ſolicitantium actione generari, verum etiam adjuvari potiſſimum ab imminutis momentis diſtractionum & contractionum fibrarum omnium: etenim cum ſalſa corpora ſeu his analogæ ſuperficies, ac plana ſeu anguli ſolicitantes fibrarum poros undequaque occupent, aut repleant, filamenta membranarum, muſcularum & carnium &c. fient denſiora; cumque denſitates ſint ponderibus proportionales (*a*), eadem filamenta ſolidorum fient graviora, minus proinde expedita ad diſtractionis & contractionis motum exequendum; oſcillationes idcirco fibrarum fient lentæ, languidæ, aut nullæ. Ex his cum naturales fluidorum velocitates a fibris negligenter aut pigre oſcillantibus non opportune promoveri poſſint, hæc fluida lentiora facta non eum circulationum numerum, non eum mixtionis motum abſolvent neceſſario coloris gradui, æquiſque naturæ operibus ac temporibus deſtinatum; ob id cum lenteſcentium fluidorum conſuetudo, ac lex videatur, graviora corpora undequaque deponere, jure in glandulis viſcerum impuritates, in pulmonum glandulis fæculenta corpora deponentur, ut inde ex fibrarum ſeu ſolidorum oſcillantium interna, & ex lenteſcentia fluidorum, fæcumque hypoſtaſi obſtructiones, interni tumores, anſietates, difficiles anhelitus, ſuffocationes, pulſus duri ac lenti, contracti ſæpiſſime cum moleſta tuſſi durante frigoris paroxyſmo evenire conſueſcant. Hinc cum innumera eveniant in tota glandularum familia ſeparationis vitia, conſulendum putavi ſtudium operis celeberrimi Petri Antonii Michelotti *de ſeparatione fluidorum in corpore animalium*; hoc enim duce adepta æquæ ſeparationis methodo, vitioſæ glandularum ſeparationes clarius innoteſcent.

12. Quid plura? Expoſuimus num. 6. maſſam naturalem ſanguinis præter mediam craſſitiem, denſitatem ac pondus filamentorum hanc in arteriis a majori ſectione in minores tranſire, & a continuo momento diſtractionis & contractionis canalium continentium continuos impetus excipere, quorum opera reticulares areæ filamentorum conantur eſſe in continua mutatione angulorum, fient propterea reticulares anguli modo majores, cum arteria dilatatur, modo minores, cum arteria conſtringitur: ſimiliter corpora quæcunque elaſtica contenta in maſſa ſanguinis, nec non in lymphatico, nerveoque ſucco ſtringentur magis inter ſe & comprimentur, cum arteriæ a momento contractionis contrahuntur, & a majoribus ſectionibus in minores tranſeunt, e contra vero rareſient & dilatabuntur hæc, cum a minoribus ſectionibus in majores tranſeunt; & a momento diſtractionis dilatantur & extenduntur arteriæ. Itaque ſi momentum conſtrictionis arteriarum ita fuerit proportionale compreſſioni corporum elaſticorum, ut ita ſit contractio arteriarum ad compreſſionem corporum elaſticorum; ut momentum dilatationis arteriarum eſt ad dilatationem corporum elaſticorum, & permutando ita ſit momentum conſtrictionis arteriarum ad momentum dilatationis earundem, ut eſt contractio ſeu compreſſio corporum elaſticorum ad dilatationem ſeu rarefactionem eorundem; tunc cum filamenta maſſæ ſanguineæ ſint ſemper in proportionali aut ſimili mutatione angulorum, utique filamenta maſſæ ſanguinis eundem gradum, eandemque menſuram denſitatis, craſſitiei, ponderis ac motus naturali temperiei ſanguinis homologam ſuſtinebunt; hoc in ſtatu motus ſyſtolis & diaſtolis cordis & arteriarum erunt motibus maſſæ ſanguineæ æquabiliter proportionales; pulſus erunt æquabiles, ordinati & iſochroni ab elaſticis hiſce viribus corporum elaſticorum, proportionalibus elaſticis oſcillationibus canalium, minima horum oſcula aperta, & actuoſa conſervantur, & filamenta ſanguinis & reliqua corpora inertia prompte ac facile ab arteriis in venas regulari communicatione trajiciuntur. Cæterum ſi momentum contractionis arteriarum non fuerit proportionale, ac ſimile contractioni corporum elaſticorum, & viciſſim momentum dilatationis arteriarum non fuerit ſimile dilatationi corporum elaſticorum, & permutando momentum conſtrictionis arteriarum non ſit proportionale momento dilatationis eorundem: pariterque contractio, ſeu compreſſio corporum elaſticorum non ſit homologa dilatationi ſeu rarefactioni corporum elaſticorum eorundem; tunc cum effectus ſemper ſint ſuis cauſis adæquatis proportionales, arguendum erit, filamenta & reliqua corpora inertia ſeu non elaſtica, componentia temperiem ac conſtitutionem maſſæ ſanguinis inæqualibus ac diſſimilibus denſitatis, craſſitiei, ponderis & motus gradibus eſſe affecta, ut quacunque temporis differentia fieri ſemper debeant inæquales ac diſſimiles motus, & mutationes angulorum in areis reticularibus; quo in ſtatu filamenta ſanguinis, & reliqua corpora inertia, quod attinet ad denſitatem, craſſitiem, pondus ac motum efficient motus ſyſtolis, & diaſtolis cordis & arteriarum motibus maſſæ ſanguineæ

(*a*) Ex Vvolſio pag. 363. Mechan.

guineæ diſſimiles & improportionales ; diſſimiles pariter fient pulſuum diſtractiones & contractiones, quinimmo aliquando fient pulſus duri , contracti ac lenti . Ulterius ſi obſtructis potiſſimum meſenterii & omenti glandulis ſanguini per meſeraicas venas ab inteſtinis ad hepar aſcendenti (ut ſcienter animadvertit immortalis famæ Profeſſor Morgagnus pag. 3. Adverſ. Anat. 3.) non opportuna ac debita ratione ac numero miſceantur oleoſæ & balſamicæ particulæ , procul dubio hæ impedita bilis ſeparatione aut enervata in hepate, maſſam ſanguinis & lympham denſiorem , craſſioremque reddent ; a denſitatibus itaque & craſſitiebus elementorum ſeri & craſſamenti ſanguinei minima canalium oſcula, nec non glandulæ omenti & meſenterii obſtruentur, & impedita ab arteriis in venas circulatione obſtructiones, & reliquæ præternaturales hypoſtaſes enaſcentur . Ex his fibroſum ſanguinis craſſamentum , quod continuo ex chyli elementis ac filamentis enutritur , elaboratur & creſcit , ſi ex chyli denſioris conſortio denſius fiat , craſſius ac ponderoſius, areæ reticulares craſſamenti ſanguinei minora certe ſpatia circumſcribent, juxta rationem adauctam craſſitierum ac denſitatum filamentorum circumſcribentium, & rationem adauctam corporum inertium, quorum omnium momenta habent hic rationem majoris inæqualitatis reſpective ad momenta corporum elaſticorum per aliquam ſaltem temporis differentiam. Proinde elaſtica corpora contenta ſtringentur nimis ac comprimentur : immo cum ſerum & ſeri portio concreſcibilis circumſcribant undequaque elementa ſanguinis , hæc & a ſero & a ſeri parte concreſcibili ſtringentur & comprimentur magis magiſque elaſtica corpora ; itaque cum areæ reticulares in ſtatu naturalis dilatationis , & alia quælibet ſpatia , per quæ globuli plano-ovales , & alio corpora elaſtica obſervantibus Boyleo & Levvenhockio excurrunt , ad eadem ſpatia & areas in ſtatu præternaturalis conſtrictionis ſint, ut figuræ ſimiles inter ſe, hæ autem decreſcant in ratione duplicata ſuorum diametrorum ; utique ſi ſpatium areæ in ſtatu naturalis dilatationis fuerit ut 1. decreſcens ſpatium areæ ejuſdem in ſtatu præternaturalis conſtrictionis futurum erit $\frac{1}{4}$; Si ergo in ſpatio naturalis dilatationis areæ reticularis ut 1. contineantur 8. corpora elaſtica, in ſpatio ejuſdem areæ præternaturaliter conſtrictæ contineri tantum poterunt elaſtica corpora ut 2. & ſic proportionaliter ſucceſſive in totis areis reticularibus maſſæ ſanguinis . In ſtatu itaque præternaturalis conſtrictionis arearum omnium elaſtica corpora contenta ſtringentur , & comprimentur in ratione ut 6. Quis non videat, ex tam forti filamentorum maſſæ ſanguineæ , reliquorumque corporum inertium denſitate , craſſitie ac pondere , ex tam determinata arearum, aut aliorum componentium elementorum unione nimis ſtricta ac anguſta comprimenda ac ſtringenda eſſe valide elaſtica corpora , ut non eum naturalem motum ac velocitatem in tali ſtatu poſſint acquirere? Imminuto propterea elaſticorum corporum ſpatio, aliarumque particularum tangentium motu ac velocitate, tantum caloris detrahendum erit a maſſa ſanguinis, quantum motus & elaſticitatis a particulis elaſticis, & non elaſticis ſe tangentibus ſubtractum eſt ; quamobrem cum calor conſiſtat in concitatiore motu quarumcunque particularum elaſticarum , & non elaſticarum , imminuto quidem ſpatio , motu & elaſticitate naturali earundem , calorem quoque ſenſibiliter imminui neceſſarium eſt , hinc data proportione *affectio frigoris* ſuperveniet major , vel minor juxta majorem , aut minorem compreſſionem corporum elaſticorum vi majoris, aut minoris craſſitiei , denſitatis & ponderis corporum non elaſticorum , quorum inertia magis, vel minus imminuitur elaſticitas, motus, actio & reactio quarumcunque particularum elaſticarum , & non elaſticarum inter ſe.

13. Sed non diu elaſtica corpora in ſtatu violento compreſſionis præternaturalis detineri poſſunt, ſed tantummodo per temporis differentias , modo majores , modo minores juxta majorem , aut minorem craſſamenti ſanguinei , & ſeri compreſſibilis ambientis denſitatem, craſſitiem, pondus, & motus inertiam in particulis elaſticis & non elaſticis ; propterea frigoris ſenſationes non continuæ , ſed per tempus erunt duraturæ ; & ſanæ elaſticorum corporum maſſæ violenter in minora volumina compreſſæ conantur tandem aliquando ſeſe dilatare quaquaverſus ad majora volumina viribus comprimentibus reciproce proportionalia ; poſtquam ergo hæc violenter determinatum ſui ultimum compreſſionis gradum ſuſtinuerint, ſeſe validiſſime undequaque dilatare conabuntur ; corpora itaque elaſtica, cum particulas non elaſticas ipſis commixtas quaquaverſus tangant , undequaque impetus & impulſus efficient in tangentia quæcunque corpora non elaſtica . Cum vero hæc reſiſtant in ratione ſuarum ſoliditatum ; reſtituent elaſticis corporibus impetus ac impulſus motibus jam impreſſis proportionales ; ſic communicata viciſſim actione & reactione corporum elaſticorum cum corporibus non elaſticis , ſingula corpora movent & moventur, urgent & urgebuntur ; verum cum impetus corporum elaſticorum ſeſe dilatantium ad majora volumina objecta, & tangentia corpora non elaſtica ſint ratione compoſita ex numero corporum elaſticorum, & ſumma motuum dilatationum eorum , manifeſtum eſt, quam magna futura ſit actio & reactio, expanſio , rarefactio & dilatatio quaquaverſus elementorum cujuſcunque generis corporis elaſtici & non elaſtici maſſæ ſanguinis . Ut autem hæc accuratiori examine expendantur, placeat eligere ex corporibus elaſticis ſolas aeris particulas contentas in maſſa ſanguinis, ut experimenta Boylei docuerunt . Cum vis elaſtica aeris elevet aquam ad pedes 32. circiter, & ratio ponderis ſeu gravitatis ſpecificæ aquæ noſtræ communis (quam invenimus pag. 54. primæ Partis) ad pondus ſeu gravitatem ſpecificam ſanguinis ſit ut 1749. ad 1886. ſeu proxime ut 1. ad 1. $\frac{75}{137}$ innoteſcet, quantum elevanda fuerit maſſa ſanguinis vi elaſtica ejuſdem quantitatis aeris ; etenim cum vires elevent pondera diverſa ad altitudines ipſis ponderibus reciproce proportionales (*a*) vis elaſtica aeris elevans aquam ad pedes 32. circiter, elevatura erit maſſam ſanguinis , cæteris paribus ; ad pedes 31. $\frac{75}{139}$ proxime ; ſi enim fiat analogiſmus ut pondus, ſeu gravitas ſpecifica ſanguinis 2. $\frac{1}{137}$ ad pondus , ſeu gravitatem ſpecificam aquæ communis , ita fiant reciproce pedes 32 circiter ad quartum terminum proportionalem , utique conſtabit pro quarta proportionali pedes 31 $\frac{75}{139}$ maſſæ ſanguineæ fore reſpondentes , ut enim 1 $\frac{1}{137}$. 1. : : 32 . 31. $\frac{75}{137}$ proxime . Cum vero eadem ſit proportio pedis ad pedem, ac lineæ ad lineam , & particulæ lineæ ad particulam lineæ , vis elaſtica aeris proportionalis vi motivæ aeris contenti in ſanguine proportionaliter, cæteris paribus, elevare poterit ſanguinem ad particulas lineæ 31 $\frac{75}{139}$ in canalibus aſcendentibus , in quorum aſcenſu magna adeſt reſiſtentia ad motum; quod ſi canales fuerint deſcendentes, aut inclinati, aut horizontales, in quibus nulla eſt ad motum reſiſtentia , quinimmo facilitas & propenſio ad motum juxta rationes a mechanicis jam determinatas , quas non vacat hic repetere, apertum eſt, quantum vis proportionalis elaſtica aeris maſſam ſanguineam urgere poterit ac movere . Porro ſi a ſolo momento particularum aeris in ſanguine contenti tantum moveri ac urgeri poterit maſſa ſanguinis, quid ſentiendum erit , ſi viribus elaſticis aeris ultro addantur momenta ſulfurum , & elaſtica momenta globulorum plano ovalium &c. certe quam maxima futura erit maſſæ ſanguineæ rarefactio , extenſio & motus in ratione nempe compoſita ex momento cordis ſanguinem impellentis , momento elaſtico aeris, ſulfurum, & globulorum plano ovalium &c. quæ ratio compoſita momentorum cum calculis æqua ratione aſſequi non poſſit , proinde velocitas , quantitas motus, & momentum maſſæ ſanguinis in ſtatu præternaturali febrium prout ſummum erit indeterminabile. Ex hiſce momentis corporum elaſticorum ſalia, & reliqua ſolida corpora , fibroſum ſanguinis craſſamentum, & filamenta ſeri concreſcibilis ultro atteruntur; hæc autem in quantitates infinite parvas attrita , per ſerum liberiori motu decurrunt , ut ſæpiſsime per ſudores, & urinas erumpant. In hoc violento fluidorum impetu momentum diſtractionis arteriarum , glandularum , aliorumque ſolidorum adeo præpollens ſit , ut momentum contractionis eorundem paucam, ac minimam rationem habeat cum momento præpollente diſtractionis ; non mirandum ergo , cur in tam violentis fluidorum motibus , & tam diſtractis ſolidorum filamentis ſæpiſsime eveniant aneuriſmata in arteriis , varices in venis , & hydatides in lymphaticis canalibus , vomicæ aliquando , & ſinus præternaturales in glandulis, cæteriſque viſceribus, pulſus fiant nimis elaſtici,

(*a*) Ex Vvolſio Cod. 4. pag. 564. Mechan.

ſtici, nimis vibrati, inordinati & aſymmetri, ſeparationes fluidorum irregulares, heterogeneæ & vitioſæ, ſenſoria confuſa fiant & languida, totumque corpus præternaturali calore excandeſcat; tot autem vitia duratura ſunt, uſque dum tranſpiratis, aut per excretoria naturæ loca eliminatis heterogeneis corporibus fibroſum ſanguinis craſſamentum, & aliqua corpora inertia præternaturales denſitates, craſſities, pondera, moles, & motus amiſerint, & acquiſita naturali, ſive homogenea ſubtilitate, æquabili denſitate, debito pondere, motuque proportionali, maſſa ſanguinis ad naturalem mixtionem reciprocam elementorum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe, naturalemque temperiem reſtituatur: tali methodo ex mechanicis legibus arbitrandum eſt, *a frigoris affectione ad præternaturalem caloris ſtatum* maſſam ſanguinis erumpere in febribus, talique ordine fieri calorem præternaturalem in maſſa ſanguinis, talique lege fluida univerſa in febribus violenter inter ſe, & in ſolida erumpere.

24. Alterum phænomenon, quod expendendum occurrit in febribus intermittentibus eſt *ratio, cur febrilis acceſſio frigoris & caloris ſtatutis temporibus redeat*? Cum in febribus intermittentibus maſſa ſanguinis poſt acceſſionem frigoris & caloris ad naturalem ſtatum pene reſtituta videatur, erunt reciproca mixtio elementorum ſanguinis, denſitas, craſſities, pondus & motus ſeu momenta eorundem juxta iſochronas naturæ leges quaſi reſtituta; verum ut clare exponatur, quomodo determinatis temporibus redeant febriles inſultus frigoris & caloris, tria præmittenda eſſe arbitror. 1. Quamvis maſſa ſanguinis in febrium intermittentium remiſſione quoad denſitatem, craſſitiem, pondus, & motum, ſeu quoad momenta elementorum reciproca ratione mixtorum per aliquam temporis differentiam in canalibus quibuſcunque ſanguiferis uniformis ſeu homogenea eſſe videatur; attamen vitio chyli, ſuccorum hepatis, pancreatis, lienis, nec non glandularum omenti & meſenterii, nonnulla tamen ſeu filamenta corporum præternaturalium ſeu heterogeneorum in maſſa ſanguinis exiſtentium in hanc ingrediuntur, & circumeunt, quæ quantumvis numero, pondere, menſura ac momento multo minora ſint corporibus homogeneis adhuc dominantibus, nihilominus continuo chyli, aliorumque humorum heterogeneorum ingreſſu ſtatutis temporibus febrilem motum reſtituere apta ſunt. Quamobrem ſecundo loco advertendum eſt, quod quamvis maſſa ſanguinis per aliquod tempus cum reciproca mixtione elementorum componentium juxta denſitatem, craſſitiem ac motum &c. videatur eſſe in naturali proportione uniformis, &, cæteris paribus, æquabilis; attamen ſæpe, ac ſæpius portio maſſæ non omnino æquabilis, non omnino uniformis eſſe poteſt in ſpatiis minimis arteriarum & venarum in glandulas deſinentium ob aſymmetros motus ipſarum glandularum ſuccos heterogeneos, diverſorumque momentorum præternaturaliter ſeparantium. Cum autem (*num. 10. primæ partis*) oſtenſum ſit, in ſtatu naturali ſyſtolem & diaſtolem cordis cum ſyſtole, & diaſtole arteriarum, glandularumque deſinentium debere eſſe proportionales, cumque in tali febrium intermittentium remiſſione ſæpiſſime non conſervetur hæc totalis ratio æqualitatis, aut quaſi æqualitatis inter ſyſtolem & diaſtolem cordis cum ſyſtole & diaſtole arteriarum potiſſimum minimarum, & glandularum deſinentium, ſuccos diverſæ & præternaturalis indolis ſeparantium, non poterit diutius maſſa ſanguinis in continentibus vaſis in æquo mixtionis æquilibrio ſuſtineri: hinc alte occurrit conſiderandus motus aſymmeter glandularum ſeparantium, & vaſorum minimorum in glandulis evaneſcentium; quis enim praxin medicam agens in febribus intermittentibus impeditas, aut inertes glandulas pancreatis, hepatis, lienis, aut meſenterii & omenti non ſenſit, aut non cognovit, aut ſaltem jure optimo non ſuſpicatus eſt? 2. Certum eſt, in naturali motu maſſæ ſanguineæ ob iſochronas pulſationes cordis, arteriarum, & glandularum, quarum opera una hora ſæpe 3000. pulſationes; ex Cardano 4000. juxta Bartholinum 4400. ex calculis vero celeberrimi Lyſter cap. 2. de humoribus 4500. enumerantur; *determinatis temporibus neceſſario haberi determinatum circulationum numerum*; æquabilis ergo futura erit lex & ordo motus elementorum maſſæ ejuſdem, & homologa ſtatutis, determinatiſque temporibus eorundem in glandulis ſeparatio.

15. Hiſce præmiſſis cum ſucci quantumvis heterogenei primo ingreſſu in maſſam ſanguinis non ſemper eſſe poſſint numero, pondere ac menſura adeo denſi, adeo craſſi cum ponderibus & motibus, ſeu momentis notabiliter inæqualibus reſpective ad ordinatum adhuc motum totius maſſæ ſanguineæ homogeneæ ſupra cætera corpora heterogenea adhuc prædominantis, nondum alterari poterit notabiliter ordo ac lex, & reciproca naturalis mixtio elementorum ſanguinis; verum ſi paulatim, & creſcentibus, determinatiſque temporibus creverint ingreſſus corporum heterogeneorum in maſſam ſanguinis, ut poſt tantum numerum circulationum, qui determinatis temporibus fieri ſemper debuit numero, pondere ac menſura, momenta corporum heterogeneorum ſuperare incipiant corporum homogeneorum momenta, eo primo tempore in minimis vaſis evaneſcentibus in glandulas, magis magiſque aſymmetre motas, utpote minimorum diametrorum reſpective ad majores diametros canalium, tunc opere corporum denſiorum & craſſiorum heterogeneorum lenteſcere incipiet ſanguis, & cum ultro ſequatur & ſubſequatur determinatis circulationum numeris, creſcens numerus corporum heterogeneorum, ſectiones vaſorum primo minimorum cum decreſcant ſemper in ratione geometrica reſpective ad majores, primus fruſta ſolida minima vaſorum in glandulas aſymmetre motas evaneſcentium a quantitate filamentorum ſanguinis circulantium in ratione geometrica aut quaſi geometrica replebuntur, & repleta obſtruentur, & quodammodo ſæpiſſime ſolideſcent. Ut autem hæc clariora fiant, eligamus fruſtum conicum canalis minimi in glandulam evaneſcentis; ſit nempe fruſtum conicum C. D. c d arteriæ deſinentis in glandulam, cujus diameter internæ majoris peripheriæ CD ſit — 1; diameter vero internæ peripheriæ minoris c d ſit $\frac{1}{3}$; altitudo vero fruſti ſit — 6. (*Vide Fig. 4.*) Ut proxime habeamus quantitatem ſanguinis replentem, & contentum in fruſto hoc conico, quæ quantitas componat fruſtum hoc conicum, ex celeberrimi Ozanam Geometrica practica operando, conſtabit contentas partes in tali fruſto conico fore — $3\frac{23}{100}$ Quamobrem ſi partes iſtæ contentæ, & componentes fruſtum hoc conicum arteriæ ſupponantur eſſe ſcrupuli, hæ contentæ partes in fruſto conico arteriæ minimæ evaneſcentis proxime æquales erunt ſcrupulis 4. Advertendum proinde elementa ſanguinis heterogenea vitio chyli, aliorumque humorum, vel ingredi in maſſam ſanguinis quocunque circulationum numero *in ratione Arithmetica continua æquali*, vel *diſcrete inæquali*. Supponatur primo, elementa heterogenea ingredi in maſſam ſanguinis in ratione arithmetica æquali, videlicet prima hora ingrediantur in maſſam ſanguinis 10. grana corporum heterogeneorum; ſecunda hora 20. tertia hora 30. & ſic ſucceſſive in tali ratione arithmetica, hoc certe ſpatio horarum 24. ingredientur in maſſam ſanguinis grana 3000. ſeu ſcrupuli 150. nempe drachmæ 50. ſeu unciæ 6. $\frac{2}{8}$; Quamobrem ſi canalium, reliquorumque organorum robur, & vis elaſtica glandularum ſeparantium, actiones & reactiones liberæ fuerint & expeditæ, ſeparandiſque corporibus heterogeneis proportionales, utique ſeparatis corporibus heterogeneis ab homogeneis in ratione æqualitatis fluidorum maſſa adhuc ſana conſervabitur, & quamvis impura, primæ tamen puritati opportuno tempore reſtituetur. Cæterum ſi organorum vis elaſtica, & canalium robur infirmum fuerit, aut in ſtatu inertiæ, aut nimis tenſum, contractumque fuerit, & glandulæ ſeparatrices obſtructæ, aut ſaltem non habuerint momenta ſeparandis corporibus proportionalia, mehercle cum corporum heterogeneorum gravitates non ſint voluminibus ſuis proportionales, horum centra gravitatis non erunt eadem cum eorum centris magnitudinum, conſequenter mutabitur naturalis reciproca proportio momentorum corporum componentium maſſam ſanguineam. Porro cum impetus corporum heterogeneorum habeant rationem compoſitam ex ratione velocitatum & voluminum, & horum pondera, velocitates & volumina ſint inæqualia, inæqualiter movebuntur corpora heterogenea, & hæc inæqualiter movebunt & percutient ea, quibus undequaque occurrunt: ſic ultro inæqualiter urgebunt latera cordis, & vaſorum continentium, & ab horum niſu elaſtico inæquali inæqualiter urgebuntur. Præterea ab hiſce vitiis corporum heterogeneorum, vaſorum continentium, & glandularum inepte aut ægre ſeparantium corpora heterogenea aſymmetre mota, nec a glandulis opportune ſeparata in glandulis, & finitimis vaſorum fruſtis lentiora fient; quamobrem juxta ſuperiores calculos, gratia exempli, expoſitos (etenim juxta majorem aut minorem nume-

rum, & gradum denſitatis, craſſitiei, ponderis, & motus præternaturalis elementorum præternaturalium maſſæ ſanguinis, proportionaliter quoque impediuntur, & obſtruuntur citius aut tardius, magis aut minus majora aut minora fruſtra vaſorum evaneſcentium & glandularum;) Cum ſcrupuli 150. ſanguinis ingreſſi in maſſam ejuſdem ſpatio horarum 24. diviſi per ſcrupulos 4. jam contentos in fruſto conico canalis minimi in glandulam evaneſcentis, apti ſint obſtruere, & impedire proxime fruſta 37. canalium minimorum ſimilium, & æqualium canali ſuper expoſito; proculdubio ſi fruſta vaſorum fuerint numero 37. proxime, æquali ordine ac tempore impedita & obſtructa a ſcrupulis 150. corporum heterogeneorum, tunc ſi tantus vaſorum minimorum, & glandularum numerus fuerit naturæ gravis ac moleſtus, ex abolito, aut ſaltem ex imminuto motu augebuntur contactus inter ſe, proinde denſiora fient, craſſiora & graviora elementa heterogenea ſanguinis, & per numerum 12. frigoris affectio ſupervenire incipiet. Ulterius delatis ſemper continuo circulationum numero filamentis heterogeneis ad extrema vaſorum, & retardata in minimis canalium fruſtis & glandularum areolis naturali velocitate ſanguinis, filamenta ſeri & craſſamenti ſanguinei cum gradum denſitatis, craſſitiei & ponderis magis magiſque acquirant, qui gradus reſiſtentiam afferat advenienti ſanguini, & determinata temporis menſura preſſionem volentam efficiat contra contenta quæcunque corpora elaſtica & non elaſtica, proinde frigoris ſenſationes ſuſtineri & augeri videbuntur. Hæc autem preſſio corporum elaſticorum & non elaſticorum ultro augetur a vi & impetu ſanguinis continuo ſupervenientis, & in minimis canalibus filamenta heterogenea reſiſtentia percutientis; ex hiſce autem impulſibus magis denſantur, uniuntur & conſtringuntur corpora cujuſcunque generis, uſque dum, cum eum gradum denſitatis acquiſitum corpora elaſtica amplius pati ac ſuſtinere non poſſint (quod determinato ſemper tempore, ordine ac menſura accidit,) conentur tandem aliquando objectas reſiſtentias naturæ moleſtas undequaque evertere ac ſuperare; hinc dato tempore (per numerum 13.) quaquaverſus facto impetu, reſtitutoque (ut loquuntur) elaterio, maſſam ſanguinis urgent & violenlentet ſuccutiunt; & ſane cum corpora elaſtica & non elaſtica violenter & diverſimode determinatis temporibus compreſſa diverſorum ſint momentorum, urgebunt quidem, & tangentia quæcunque corpora urgebunt in ratione compoſita ex maſſis & velocitatibus ſeu momentis diſſimilibus & inæqualibus eorundem; corpora idcirco cujuſcunque generis ſine lege ac ordine, determinatis ſolum temporibus, mota cum præternaturali actione & reactione inter ſe, naturalem pro eo tempore mixtionem invertent, & juxta varias ac diſſimiles rationes momentorum corporum remiſſiori, aut intenſiori agitatione, calore ac æſtu hac data temporis menſura per numerum 13. movebuntur; hinc calor ſummus & febrilis incaleſcentia ægros miſertime occupant, ſtatutiſque temporibus redeunt, ex præternaturalis materiæ reſtitutione per numerum 14. talique ordine, ac ſucceſſiva mathodo denuo retardantur.

16. Itaque ſi tantus corporum heterogeneorum numerus, ſi tanta denſitas, ſi tanta craſſities, ac pondus eorundem in ratione arithmetica continua æquali creſcentium, gravi naturæ moleſtia cumulentur in ſanguine, lympha & ſucco nerveo, ut ſpatio horarum 24. ſemper retardentur velocitates ſanguinis in tot ac tantis vaſorum minimorum fruſtis, in tot ac tantis glandularum ſpatiis, ita ut etiam in majoribus fruſtis data ratione, ac tempore imminutæ reddantur velocitates maſſæ ſanguinis cum determinata preſſione corporum elaſticorum & non elaſticorum, cum inæquali omnibus in locis actione & reactione vaſorum, & fluidorum, ex quibus vitioſæ & ineptæ mixtiones ſuperveniunt;] tunc cum affectione frigoris per n. 12. ſubſequente poſtea calore per n. 13. *Quotidianæ febres homotonæ & regulares* oriuntur; Quod ſi heterogenea elementa vitio chyli, aliorumque corporum ingrediantur in maſſam ſanguinis in ratione arithmetica continua æquali quidem, ſed augeantur hæc dato tempore in tali ratione, ut prima hora ingrediantur, gratia exempli, 40. grana corporum heterogeneorum, ſecunda hora 80. tertia hora 120. ingreſſa ſint in maſſam ſanguinis, & ſic ſucceſſive gravi naturæ moleſtia, minimorumque vaſorum, ac glandularum impedimento, æquabiluſque temporibus cum retardatis proportionaliter fluidorum velocitatibus, iiſdem quoque temporibus, talique compreſſione corporum elaſticorum, cum præternaturalibus actionibus & reactionibus organorum, & fluidorum,

Febres quotidianæ.

& præternaturali mixtione eorumdem, tunc ſpatio horarum 12. (grana enim 3102. corporum heterogeneorum ingreſſa erunt in maſſam ſanguinis) *duplex quotidiana febris regularis & homotona* cum frigore per numerum 12. poſtmodum vero cum calore per numerum 13. exorietur. Ex his clarum eſt, vitio chyli, aliorumque humorum, ſi tantus corporum heterogeneorum numerus, ſi tanta craſſities, ſi tanta denſitas, tantumque pondus naturæ grave ac moleſtum cumulentur in ſanguine ratione arithmetica diſcreta inæquali creſcendo, cum velocitatibus ſanguinis ſine ordine, loco ac tempore retardatis in minimis vaſorum fruſtis, ac ſpatiis glandularum, & cum inæqualibus loco ac tempore compreſſionibus corporum elaſticorum, fiant actiones & reactiones præternaturales ſolidorum & fluidorum, cum præternaturali miſcella eorundem loco ac tempore inæquali; tunc cum aſymmetris, irregularibus, inordinatiſque frigoris acceſſionibus (per numerum 12.) poſtmodum vero cum calore (per numerum 13.) emergent *febres quotidianæ ſimplices, aut duplices &c. alteriuſque generis, ſed inæquales, inordinatæ & aſymmetræ*. Advertendum hic ob vitium lymphæ quantitate, denſitate, craſſitie, pondere ac motu aſymmetro peccantis ſupra æquas naturæ leges cum glandularum & minimorum vaſorum, omenti & meſenterii potiſſimum impedimento, *lymphaticas ac lentas febres contumaci duratione*, noctu potiſſimum ob graviorem atmoſphæram ingraveſcere cum aliquali per dorſum refrigeratione & inertia ad motum; cum enim lymphaticus humor craſſior, denſior & ponderoſior ſit redditus, lentiori quoque motu progreditur: imminuto autem motu augentur fluidi altitudines, & lymphatica vaſcula continentia ad majorem ſuperficiem extendi debuerunt; proinde & adaucto pondere, & adaucta ſuperficie impediuntur ſpatia, & naturales oſcillationes, ſeu motus diſtractionis & contractionis fibrarum muſcularium, carnium, nervorum & tendinum adjacentium, ut aliqualiter refrigerari & iners fieri admotum animal debeat.

Febres quotidianæ duplices.

Febres quotidianæ inæquales.

Febres lymphaticæ.

17. Quod ſi tantus numerus corporum heterogeneorum chyli & bilis potiſſimum pondere ac motu naturæ moleſtus transferatur in maſſam ſanguinis in ratione arithmetica continua æquali, pariterque præternaturales actiones & reactiones ſolidorum potiſſimum glandularum hepatis, omenti & meſenterii, & fluidorum, nec non præternaturalia momenta eodem, aut ſimili loco vaſorum minimorum producantur ſemper ſpatio horarum 48. & ſic ſucceſſive, & a principio unius acceſſionis ad principium alterius ſemper intercedat talis, determinatuſque numerus horarum 48. utique *legitimæ Febres Tertianæ, homotonæ, & regulares*, cum frigore per numerum 12. poſtmodum vero cum calore per numerum 13. violentiſſime irruerent. Ulterius ſi ea, quæ ſupra diximus, ingrediantur in maſſam ſanguinis in ratione arithmetica diſcreta inæquali, hæc numero, pondere ac motu ſeu momentis inæqualibus, agendo & reagendo, inæquali, varioque loco ac tempore retardando velocitates ſanguinis cum frigore per numerum 12. poſtea niſu ac conatu corporum elaſticorum cum calore per numerum 13. *Tertianas Febres aliquando ſimplices, aliquando duplices, alteriuſque generis, ſed inæquales, inordinatas, aſymmetras* præternaturali mixtionis motu producent. Hic & ibi plerunque primus paroxyſmus tertio, ſecundus quarto reſpondent; & ſic ſucceſſive alterna, ſeu permutata ratione paroxyſmi progredi conſueſcunt per numerum 14.

Febres tertianæ legitimæ.

Febres tertianæ illegitimæ.

18. Simili methodo, ordine ac lege, remiſſioribus tamen ſymptomatibus, ſi tantus corporum heterogeneorum numerus, ſi tanta craſſities, ſi tanta denſitas, tantumque pondus naturæ grave & moleſtum, (quod potiſſimum evenire putandum ex prægreſſa æſtivi temporis minima particularum ſulfurearum, balſamicarumque tranſpiratione) creſcant in ratione arithmetica continua æquali, tali ordine, loco ac tempore, ut ſpatio horarum 72. velocitates naturales fluidorum æqualibus locis ac temporibus æquabiliter retardatæ ſint in minimis vaſorum fruſtris ſpatiiſque glandularum, & cum æqualibus loco ac tempore compreſſionibus corporum elaſticorum fiant actiones & reactiones ſolidorum & fluidorum præternaturales, cum præternaturali mixtione eorundem; & ſic ſucceſſive a principio unius paroxyſmi ad principium alteriuſpatio ſemper horarum 72. progreſſio fiat, tunc cum frigore (per numerum 12.) deinde cum calore (per numerum 13.) *Febres quartanæ ſimplices & homotonæ* erunt producendæ. Verum ſi hæc ac tanta ingrediantur in maſſam ſanguinis in ratione arithmetica diſcre-

Febres quartanæ ſimplices.

diſcreta inæquali, & ſubſequantur actiones & reactiones præternaturales inæquali ordine, variis in locis, variiſque temporibus fiant paroxyſmi horis 72. reſpondentes, cum retardatis velocitatibus fluidorum in fruſtis minimis canalium & glandurarum &c. utique cum frigore (per numerum 12.) acceſſiones quartanarum orientur; deinde ob vires & conatus elaſticos corporum elaſticorum cum calore (per numerum 13.) febriles ſupervenient. Hinc quartanæ febres evenient aut ſimplices, aut duplices, alteriuſque generis, ſed inæquales, inordinatæ & aſymmetræ, talique ordine ac methodo per numerum 14. erunt redditurae.

Febres quartanæ compoſitæ.

19. Denique ſi hæc omnia accidant ſpatio horarum 12. aut 18. aut 24. &c. ita tamen, ut non amplius fiat paroxyſmorum alterna, aut ſucceſſiva progreſſio, nec ultro redeat ingreſſus corporum heterogeneorum in maſſam ſanguinis, cum totali & omnimoda libertate ſanguinis, & reſtitutionum & reactionum naturalium &c. tunc cum frigore (per numerum 13.) *Febres Ephemeræ* modo leviores, modo graviores juxta quantitates ac vires corporum heterogeneorum majori, aut minori momento incaleſcent, quæ aut ſudore, aut opportuna corporum heterogeneorum ſeparatione redimentur.

Febres Ephemeræ.

20. Simili ratione quaſcunque ex intermittentium genere febres fieri judicandum probabiliter eſt; verum cum hujuſmodi morborum genera pluribus ſymptomatibus gravari ſoleant, hinc raptim de his, quæ frequentius accidunt, nonnulla dicere conſultum putavi. Dum itaque corpora elaſtica maſſæ ſanguineæ antea violenter compreſſa in glandulis, minimiſque canalium fruſtis, ſuos conatus elaſticitatis compreſſionibus ſuis proportionales quaquaverſus exercent, agendo & reagendo contra quaſcunque componentes particulas præternaturali elementorum componentium mixtione, & contra ſolida quælibet nervea lymphatica, venoſa & arterioſa cum æſtu & calore ac motu violentiſſimo maſſæ ſanguineæ univerſa diruendo; jure in tam violentis, continuiſque particularum percuſſionibus ac motibus corpora quælibet maſſæ ſanguineæ atteri, & in minimas partes, ac fortaſſe infinite parvas dividi debebunt: cum enim in calore ac febrili æſtu agitationes ſeu impreſſiones particularum ſulfurearum, aliarumque elaſticarum in cætera fluidorum corpora ſint proxime in ratione compoſita velocitatum & ſimpla denſitatum particularum ſulfurearum, aliorumque corporum elaſticorum, conſtat, quantum corpora quælibet componentia violentiſſimis actionibus & reactionibus agitari, & in minima dividi debeant; etenim cum ſolida ſimilia ſanguinem componentia decreſcant ſemper in ratione triplicata laterum homologorum, horum ſuperficies in duplicata tantummodo; cumque ſolida ſimilia ejuſdem generis ſint ut pondera, non dubitandum, ex tam diminutis ſolidis pondere, ſoliditate & ſuperficie ad miliares & cutaneas glandulas deferri debere quantitate ac velocitate ſeu momento multo majori, quam par eſt; proinde hæc plus juſto tranſpirare uberrimis ſudoribus conabuntur (de qua re num. 42. ſecundæ partis ſatis actum eſt.) Hiſce autem tranſpiratis, velocitas fluidorum moderatur, & denſitates mediæ fluidorum antea præternaturalium reſtituuntur; redit inde opportuna mixtio, & ſolidorum cum fluidis æquilibrium: tempore autem tanti motus ac caloris, tantarumque actionum & reactionum præternaturalium maſſæ ſanguinis frequentiſſimæ ſuccedunt jactationes, inquietudines, difficileſque reſpirationes, ſed potiſſimum ægri acerrime *ſitiunt*; Id ſane evenit, cum nimirum portio non levis ſeri per ſudores tranſpirati fluere debuiſſet per ſpatia glandularum linguæ, œſophagi & palati hæc undequaque madefaciens; verum tantæ tranſpirationis incommodo tot fluidis privata ſpatia linguæ & palati & fibræ glandularum opportuno liquido fraudatæ areſcere conantur, aridæ vero factæ contrahuntur, quo ſtatu anguſtiora fiunt glandularum foramina, quinimo ablatis, aut imminutis momentis diſtractionum & contractionum glandularum, aliarumque fibrarum inſervientium aut non adjuvant fibræ motum fluidorum, ut neceſſariam fluidi portionem excipiant, aut exceptam non promovent, novam opportunæ partium irrigationi accommodam ſuſcepturæ. Ulterius a filamentis heterogeneis maſſæ ſanguinis ſæpiſſime obſtruuntur glandularum ſalivalium ſpatia, impeditoque, aut ſaltem imminuto ſeri fluxu determinata fibrarum & glandularum corrugatione *ſitim* afferunt.

21. Præter hæc a febrili ſanguinis motu dilatata inæqualiter vaſa quælibet, potiſſimum venæ & arteriæ menyngum, has inæqualibus percuſſionibus violenter extendunt, extenſæ inæquali diaſtole calvariam arietant *Dolorem Capitis* afferentes: Porro cum curvæ menyngum fibræ ex nimio ſanguinis motu violenter dilatatæ fiant ſegmenta majorum arcuum, momentum diſtractionis menyngum non erit æquale, aut proportionale momento conſtrictionis earundem, ſed præpollens, proinde ex aſymmetra fluidorum velocitate per vaſa menyngum naturales fibrarum anguli fient inæquales ac diſſimiles. Ob id mutabitur earum naturalis directio & paralleliſmus cum aſymmetra diſtractione & contractione earum, a quibus omnibus dolorem fieri, num. 8. Mechanicæ ſolidorum oſtenſum eſt; præterea cum a glandulis menyngum in præternaturali motu ac mixtione ſanguinis ſeparetur ſerum, peccans quantitate, ſuperficie ſalium contentorum ac motu eorum, ab his gravantur, percutiuntur & ſtimulantur menynges cum graviori capitis dolore; quinimo cum a continuis menyngum ſtimulis fibræ quoque medullares cerebri a menyngibus circumdatæ inæquales, continuaſque ſolicitationes ac ſtimulos moleſta communicatione excipiant, hæ medullares fibræ tantis tantiſque motibus ſolicitatæ ſenſoria actuoſa reddunt frequentiſſimis, minimiſque oſcillationibus, ut ægri continuo *Vigiles* eſſe teneantur.

22. Nec diſpar moleſtia occurrit ſtomacho, cum frequentiſſime ab aſymmetris menyngum motibus communicata per nervos membranis ſtomachi motuum aſymmetria ægri a frequenti vomitu ſuccutiuntur; prærerquam quod impura corpora, aſperatumque ſuperficierum a glandulis ſtomachi ſeparata, vel ex duodeno bilis ramenta ſurſum pulſa in ventriculum repetitis vellicationibus ſtomachi membranas ſolicitando, mox ſtimulando, & momenta contractionis augendo vomitum afferunt.

23. Quia vero in febrium potiſſimum intermittentium declinatione excernuntur urinarum copiæ aliquando cum levamine, ſi hæ fuerint ægri viribus & naturæ morbi proportionales; aliquando vero periculoſæ, ſi ſupra vires morbi & naturæ conſtiterint; hinc viſum eſt rei noſtræ opportunum, brevi *Urinarum ſeparationes* expendere. Certum eſt, in febrium augmento ac ſtatu, in quo ſanguinis velocitas major eſt, aliquando ſumma elementa heterogenea nimis confuſa eſſe, & glandularum actiones atque elaſticitates aſymmetris momentorum gradibus oſcillare, quo tempore nullatenus æqua ratione ſeparari poſſunt a glandulis viſcerum ſimilia corpora a diſſimilibus; æquæ nimirum ſeparationes corporum ſimilium a diſſimilibus cum ſtatutis temporibus & æqualibus, placidiſque motibus fluidorum & glandularum fieri naturaliter debeant, ut (pag. 29. primæ Partis indicatum eſt,) nulla quidem actio ſeparationis opportuna naturæ fieri poterit, niſi declinationis tempore, quo velocitas ſanguinis & oſcillatio ſolidorum naturali motuum momento accedunt. Verum quia aliquando accidit etiam declinationis tempore a renalibus glandulis tantam urinarum copiam ſeparari, quæ viribus gravis ac moleſta naturæ *Diabetem* afferat, proinde juvat hic de tam gravi ſymptomate brevi diſſerere. Ab adaucta velocitate ſanguinis in febribus, a concitata actione & reactione particularum maſſæ ſanguinis, hujus filamenta, & reliqua componentia attrita nimis fiunt, & in partes infinite parvas diviſa, ſerum cum non æqua & opportuna mixtione cum reliquis maſſæ ſanguineæ particulis reciproce miſceatur liberiori motu fluit; ſerum hoc copioſius delatum in renales glandulas impetu ſummo urget internos parietes glandularum; cum vero impetus ſit factus ex maſſa talis fluidi ducta in velocitatem, qua fluidum temporibus æquabilibus defertur, erit impetus tanti fluidi erumpentis per foramina arteriarum evaneſcentium in glandulas in ratione compoſita ex rationibus duplicata velocitatum, ſimpla denſitatum ſeu gravitatum ſpecificarum, & ſimpla foraminum (*a*), e quibus erumpunt in glandulas deſinentes. Quamobrem ſi cæteris paribus velocitas ſeri fluentis ab uno orificio vaſis deſinentis in renalem glandulam in ſtatu naturali fuerit u 2 —— 4 nempe in ratione duplicata radicis u —— 2; denſitas vero, ſeu gravitas ſpecifica ſeri fuerit —— d; foramen vero e quo erumpit ſerum in glandulam ſit —— o; erit quantitas motus ſeu impetus ſeri fluentis e glandula renali proxime ut u 2 † d † o. Ita ſi ſupponatur in ſtatu febrili radicem velocitatis maſſæ ſanguinis augeri tantum in ratione tripla, ita ut etiam radix velocitatis ſeri ſeparandi in glandula renali ſit u —— 6; denſitas vero —— d, ſeu gra-

(*a*) Per Prop. 31. pag. 214. Hermanni.

gravitas ſpecifica ſeri ſupponatur eadem in eodem ſanguine, idemque pariter ſit foramen, e quo erumpit æqualibus temporibus —— o, erit impetus ſeri fluentis in ſtatu febrili proxime ut u 2 —— 36 † d † o, tali ergo ratione fluens præternaturaliter ſerum ab orificiis ſingularibus vaſorum evaneſcentium in vaſa glandularum urgere debebit ſingulos internos parietes glandularum ſingularibus momentis —— 36. En ergo gravis & moleſta extenſio & dilatatio renalium glandularum. Cum vero quantitas, ſeu filamenta ſeri fluentis (*a*) æqualibus temporibus per orificia vaſorum in glandulas ſint in ratione compoſita proxime ex rationibus orificiorum vaſorum, & velocitatum ſeri fluentis, cumque impetus velocitatis naturalis ſuppoſitus fuerit —— 4 erunt cæteris paribus quantitates ſeri æqualibus temporibus delatæ momento velocitatis præternaturalis, ut 36 proxime in ratione noncupla ac fuerant in ſtatu naturali. Glandulæ itaque taliter extenſæ excipere proxime debebunt noncuplam quantitatem ſeri; verum cum hæ ſint ex elaſticis vaſorum fibris & ex elaſticis membranarum filamentis elaboratæ, eorumque opera conſtrictæ, ſi accidat ea ratione qua fuerant dilatatæ, urgebunt momento adaucto conſtrictionis per glandularum foramina noncuplam, aut quaſi noncuplam quantitatem ſeri iiſdem temporibus; En ergo excedens ſeri copia, & magna urinarum effuſio, quinimo adeo aliquando excedens eſt, ut ſæpiſſime miratus ſim, naturalem ſeri quantitatem & potiones ingeſtas longe fuiſſe ſuparatas.

24. Tam grave, mirandumque phænomenon aeri potiſſimum deberi arbitratus ſum, qui per pulmones, per ventriculum, per cibos, potiones continuo exceptus, & inde effuſus in maſſam ſanguinis tam gravia phænomena parit ac ſuſtinet: & ſane tantam aquarum copiam ab aere potiſſimum cumulari poſſe affabre decet experimentum a celeberrimo P. Lana expoſitum *cap.* 15. *ſui Prodromi*. Accipit enim vas vitreum excavatum, & in formam coni elaboratum, talique lege ſuſpendit, ut vertex coni vitrei pendulus, deorſum tendens ſuſtineatur: Hoc vas nive, aut glacie repleatur, & Soli, aut quocunque loco calido exponatur; aer continuo ambiens externam coni vitrei ſuperficiem continuo denſabitur, & paulatim in pendulo vertice coni undequaque collectus continuam aquam erit ſtillaturus, incluſa quidem nive, aut glacie parum, aut nihil imminuta: Hac methodo perennem fontem generari poſſe, hancque aquam ſanandis hecticis utiliſſimam celeberrimus Auctor teſtatus eſt: Ab hujuſmodi experimento neceſſe eſt colligere, particulas quoque aeris in ſanguinea maſſa undequaque exceptas, collectaſque aliquando uniri, ac denſari taliter poſſe, ut hæ continuam in aquam collectæ ſtillare coactæ ſint; tam mirandum opus fortaſſe futurum erit in ſanguine, cum filamenta fluidorum maſſam ſanguineam componentia enervato mixtionis naturalis vinculo laxa, attrita ac reſoluta nimis fuerint, ut opportuna ac neceſſaria vi intimam mixtionem aeris cum reliquis particulis ſuſtinere ac conſervare apte non poſſint; hæ nimirum aeris moles cum non intime unitæ, nec ad minima cum ſingulis, ac reliquis maſſæ ſanguineæ componentibus permixtæ eſſe poſſint, hæ neceſſario unitæ ſero ſupra cætera elementa naturaliter frigidiori, majori ac multiplici, quam par eſt, inter ſe contactu grandiores & activiores fiunt, ſimulque ſupra naturalem numerum agglomeratæ ac collectæ, proinde inter ſe nimis tangentes ſerum, cui miſcentur, numero, pondere ac motu urgent & augent, & per laxatas, extenſaſque renales glandulas uberrima urinarum ſeparatione excernuntur; cum vero ſemper continua aeris quantitas numero, pondere ac motu excipiatur in maſſa ſanguinis, hæc quoque continuo una cum ſero per renales glandulas fluxura erit. Non rarum ultro eſt a *longa Diarrhœa* torqueri ægros, ut excretiones longe ſuperent quantitatem ac pondus cibi & potus, quibus veſci ſolent. Hujuſmodi diarrhœæ non ſemper ab aſymmetria humorum, ſed potiſſimum ab aeris particulis non intime, non perfecte commixtis cum reliquis, ac ſingulis maſſæ ſanguineæ componentibus elementis generari ſolent; hæ nimirum aeris moles cum inter ſe uniri, colligi ac tangentes inter ſe fieri nimis poſſint ac denſari, momento ſuo elaſtico inteſtina undequaque ſolicitant ac ſtimulant, quæ ſtimulata frequentiſſimis diſtractionis & contractionis motibus oſcillando, copioſius ſerum ab inteſtinalibus glandulis exprimunt, ſicque unione facta cum ſeparatis corporibus numero, pondere ac motu longas diarrhœas ſuſtinent ac promovent. Hæc, quæ de aere & de momento ejuſdem expoſuimus non nova, neque improbabilia iis videbuntur, qui aeris momenta & actiones in fluidis, quibus miſcentur, mechanica ratione cognoverint, cum apertum ſit ſedulo cogitantibus, plurima morborum & actionum phænomena animali evenire ob incomprehenſibile elaſtici aeris miniſterium. Interim hoc unum addo, me Lectoribus tædio eſſe futurum, ſi univerſa febrium intermittentium genera, ſi ſingula horum ſymptomata expenderem, cum ab iis, quæ huc uſque dicta ſunt, omnia, quæ ſuperſunt, exſolvi & explicari facile poſſint.

(*a*) Per Prop. 30. Hermanni pag. 214.

DISSERTATIO III.

De Febribus Continuis.

SÆpiſſime intermittentes febres ablata, aut enervata denſitate, craſſitie ac momento filamentorum maſſæ ſanguinis, nec non corporum inertium, cum exceſſu momentorum corporum elaſticorum habentium rationem majoris inæqualitatis reſpective ad momenta corporum inertium, in *Continuas Febres* & aliquando in *Malignas* mutari facillime poterunt. Sæpe tamen primo inſultu febrium irruunt continuæ, & graviori aliquando culpa malignæ febres ægros enecant; Quotieſcunque aliquam ob cauſam, vel externam, vel internam, ſive mixtam quantitates & vires elaſticæ corporum elaſticorum numero ac motu ſeu momento reliquas particulas inertes, ſeu non elaſticas ſuperaverint, ut non ſolo niſu elaſtico inter ſe, ſed concepto impetu agant vi, aut momento cujuſcunque cauſæ externæ, aut internæ, aut mixtæ contra inertes particulas, & contra momenta diſtractionis & contractionis vaſorum, aliorumque ſolidorum conſpirantium, tunc febres continuæ ſine frigore erunt orituræ; cum enim hic filamenta ſanguinis & reliqua corpora inertia nullatenus ſint, quod attinet ad denſitatem, craſſitiem & motum reliquis particulis actuoſis ſeu elaſticis proportionalia, cumque inertia corpora habeant numero, pondere ac motu rationem minoris inæqualitatis reſpective ad momenta corporum elaſticorum; præternaturales etenim vires elaſticæ corporum elaſticorum nullo modo cohiberi poſſunt, frænari ac vinci per aliquam temporis differentiam a denſitate, craſſitie ac momento corporum inertium; proinde ſine frigore, ſed ſolo cum calore irruent febres continuæ: E ſane cum vires vivæ corporum elaſticorum in ſtatu naturali inertibus quoque corporibus momenta ſua continua actione & reactione elaſtici contactus communicent, & horum corporum elaſticorum vires vivæ ſint in ratione compoſita ex ratione ſimpla maſſarum, & ratione duplicata velocitatum (*b*), pariterque cum calor ſit ut impreſſiones particularum corporis calidi in corpore calorem excipiente; iſtæ autem impreſſiones ſint pariter (per prop. 85. Hermanni) in ratione compoſita ex duplicata velocitatum, & ſimpla denſitatum ſeu maſſarum: manifeſtum eſt ex harum rationum æqualitate, aut quaſi æqualitate, inter calorem, & vires vivas corporum elaſticorum, has quoque cum calore eſſe copulandas, caloremque naturaliter eſſe producturas. Verum cum vires vivæ elementorum ſanguinis in febribus ſint præternaturales, nempe cum gravi exceſſu velocitatum creſcentium in ratione duplicata earundem, futura erit aliquando velocitas ſanguinis adeo excedens, ut arteriarum orificia plus evomant temporibus æqualibus quantitatem ſanguinis, quam orificia venarum temporibus quoque æqualibus excipere apta ſint: proinde quantitates liquorum numero, pondere ac motu nimis effuſæ in carnium, membranarum, reliquorumque ſolidorum ſpatia, nec opportuno tempore ac proportionali motu a venis exceptæ momento ſuo auferent, aut ſaltem enervabunt momenta diſtractionis & contractionis fibrarum conſpirantium motui ſanguinis in finitima orificia venarum: retardato motu ſanguinis lenteſcent elementa ejuſdem, & paulatim ſtatuta inflammatione *Febres Inflammatorias* erunt productura. Porro hæc vitia ultro emergent, ſi conſideraverimus volumina ſanguinis in ſtatu naturali, eademque in ſtatu præternaturalis dilatationis: hæc enim duo volumina cum haberi poſſint ut ſolida ſimilia, quæ inter ſe proportionem habent triplicatam laterum homologorum, erunt poroſitates, ſeu interſtitia voluminibus interſperſa lateribus ſolidorum homologorum proportionalia, quæ latera cum ſint in ratione ſubtriplicata ſolidorum, erunt pororum amplitudines,

(*b*) Per Theorema 42. Vvolfii Mechan. pag. 594.

nes, ſeu particularum ſibi invicem proximarum diſtantiæ inter ſe in ratione ſubtriplicata, ſeu ut radices cubicæ voluminum ſanguinis. Si ergo in ſtatu naturalis dilatationis maſſæ ſanguinis pororum amplitudines fuerint ut unum, in ſtatu vero præternaturalis rarefactionis ejuſdem voluminis ſanguinis fuerint ut 3. erit volumen ſanguinis in ſtatu naturalis dilatationis ad volumen ejuſdem in ſtatu præternaturalis dilatationis ut 1. ad 27, ſeu ut cubus ad cubum; Idem ergo volumen ſanguinis, quod in ſtatu naturalis rarefactionis occupaverat ſpatium cubicum ut unum, in ſtatu præternaturalis dilatationis in febribus erit proxime in arteriis ac venis, cæteriſque carnium ſpatiis 27 ſpatia cubica occupaturum: cum itaque tot ac tanta volumina cubica præternaturalia ſanguinis nimia ſpatia repleant, nec tam prompte ac facile ab orificiis venarum communicantium excipi poſſint temporibus æqualibus, quibus volumina hæc tam copioſe, ac violenter ab arteriarum orificiis evomuntur, plurima quidem ſolida cubica ſanguinis inter ſpatia arteriarum evaneſcentium, & venarum incipientium remanere debebunt numero, pondere ac motu nutritioni partium inepta, nec motui per venas ſecuturo opportuna: plurima ergo ſolida cubica in tot ſpatiis otioſe lenteſcentia firmabunt inflammationis exordia, febres inflammatorias productura.

Febres inflammatoriæ.

26. Hæc vitioſa & lenteſcentia ſanguinis volumina per poros carnium, membranarum, aliorumque ſpatiorum effuſa, ſi per ſubſtantiam hepatis effluant *Hepatitidem*; ſi per lienem, per meſenterium, per capitis membranas irruant, harum partium eryſipelata & *Febres Eryſipelatoſas* graviter afferent; ſi vero per ſtomachi ſubſtantiam, *Lypirias* febres graviſſimo fato trahent. Inflammatoriis autem febribus, lypiriis potiſſimum, commune eſt, nervos, membranas, & cætera ſolida criſpare ac convellere; vitium enim hoc eſſe debuit ex ſucco nerveo impuro, ſalſiſque particulis nimis affecto, ex laxata mixtione naturali reciproca elementorum ſanguinis ſalſa corpora moleſte agere, & ſolidorum ſpatia, quibus aut firmiter, aut lento motu adhærent, vaſorumque circumferentias, quas undequaque gravi ſolicitatione tangunt, moleſte ſolicitare ac ſtimulare; criſpatis ergo, convulſiſque ſolidorum filamentis momentum contractionis ſolidorum præpollens fit, ſupra momentum diſtractionis eorundem; ex tanta momenti contractionis præpollentia ſolida coguntur tonico velut motu conſiſtere; ex his fluida quælibet per vaſa decurrentia, cum non ab æquabili motu homologo diſtractionis & contractionis vaſorum, aliarumque fibrarum conſpirantium non opportune adjuventur, lenteſcere, & tardo quantumvis continuo febrili motu moveri conabuntur: ibi potiſſimum in externa videlicet corporis ſuperficie, ubi vaſa minima ſunt, in quibus fluidorum motus naturaliter minor eſſe debet; cum vero in canalibus, quorum diametri ſunt majores & cordi proximiores, non ea acervari ac cumulari poſſint filamentorum denſitas & craſſities, quæ motum ſanguinis ea lege tardiorem reddant, ſenſationi frigoris interni producendæ proportionalem, cumque ulterius elaſtica corpora ſoluto jam mixtionis naturalis vinculo ob proximi cordis impetum motu continuo ſemper agant & reagant, hinc in lypiriis exteriora frigere, interiora uri experimur. Cavendum hic, ne a duritie & conſiſtentia pulſuum ſanis ſimilium decepti, ægros putemus minima aut nulla febri laborantes, cum febres non tantum a præternaturali velocitate pulſuum; verum etiam a præternaturali tarditate fieri poſſint; affectiones enim cardiacæ, ſingultus, vomitus, jactationes continuæ, ſuſpiria, anxietates, reſpirationes anguſtæ, & aliquando lachrymæ involuntariæ, moleſta membranarum & nervorum ſolicitatione ac conſenſu majora prædicunt mala, quam convulſi pulſus indicare videantur.

Febres malignæ.

27. Inflammatoriis febribus affines ſunt febres illæ, quæ a Medicis *Malignæ* appellari ſolent, ita ut hæ ab illis non natura, ſed gradu differre mihi viſæ ſint; communiter a *Diſſolutione* & *Coagulatione* generatas Medici putaverunt; ex Chymicis enim edocti ſunt, ſpiritum nitri & ſpiritum vitrioli, quorum ſinguli cum per ſe innocui ſint, ſi tamen invicem miſceantur, tertiam quandam ſubſtantiam, quam aquam ſtygiam dicunt, eminenter ac graviter diſſolutivam componere ultro experti ſunt; Ita ſulfureæ particulæ cum nitroſis, aut vitriolicis corporibus mixtæ tertium quoddam diſſolvens compoſitum arſenicale elaborant, quamvis ſejunctim ſine culpa operentur. E contra eminenter coagulant aluminoſa & vitriolica opere priſmatum octoedricorum, aut parallelipedorum romboideorum, ſi ſupra numerum, pondus ac motum ſanguineo fluido miſceantur. Cum itaque in maſſa ſanguinis corpora fluant diverſæ ſuperficiei, mollis, ponderis & figuræ; hæc cum per ſe actionibus naturæ proficere apta ſint, ſi tamen accidat, miſceri aliquando inter ſe & uniri particulis, quarum unio ac complexus tertiam quandam ſubſtantiam elaboret, quæ ſuperficies ac figura venefici corporis figuram ac ſuperficiem conſtruat, non dubitandum, a gravi horum magiſterio maſſam ſanguinis aut diſſolvi poſſe, aut coagulari. Cum enim horum momenta, ac vires ſint nimis inæqualiter, ac nimis diſſimiliter actuoſæ contra naturalia momenta, ac vires corporum reciproca ratione miſcibilium, efficient hæc præternaturalia corpora contactus & percuſſiones ſemper nimium inæquales, diſſimiles & aſymmetras, uſque dum diſſolutione facta, aut coagulatione, juxta naturas ac momenta corporum ſeu elementorum agentium (effectus enim ſemper ſuis cauſis adæquatis proportionales ſunt) maſſa ſanguinis maligna febri, aut diſſoluta corruat, aut coagulata. Hæ tamen febres, quantumvis a diſſolutione & coagulatione partiri ſoleant, nihilominus ſi harum phænomena & anomaliæ attentiſsime expendantur, pro potiſsima cauſa offerunt plerunque *diſſolutionem texturæ ſanguinis graviorem, quam in cæteris febrium generibus*, pro effectu vero *coagulationem*; enim vero præter ea, quæ de cauſis febrium inflammatoriarum mox a nobis relata ſunt, ſi aliquam ob cauſam ſive internam, ſive externam, ſive mixtam ſcindantur nimis, rumpantur, ac lacerentur filamenta maſſæ ſanguineæ, ut omnino corruat unio & nexus ille, quo componitur reciproca mixtio elementorum; quo nexu pariter elaboratur proportionalis ſtatus mixtionis ſeri cum cæteris quibuſcunque elementis elaſticis & non elaſticis; tunc *Febres malignæ ex diſſolutione* fieri arbitrandum eſt. Verum cum taliter diſſoluta textura ſanguinis corpora elaſtica & non elaſtica eſſe non poſsint inter ſe opportune tangentia ac mixta, corpora quidem elaſtica non ſatis, non apte movere poterunt ac urgere inertia corpora, ſeu non elaſtica; proinde corpora inertia nullo modo reagere opportune poterunt contra corpora elaſtica, ut exigit naturalis & æquabilis actio & reactio corporum inter ſe reciproce miſcibilium; ob id ex omnimoda inæqualitate corporum inter ſe incidentium quocunque tempore ſemper inæquales ac diſsimiles fient anguli incidentiæ cum angulis reflexionum eorundem; proinde cum corpora elaſtica nimis præpollentia corporibus non elaſticis miſceri nullo modo reciproca ratione poſsint, elaſtica corpora a non elaſticis præpollentia momentorum ſeparari continuo conabuntur: inertia inde corpora ab elaſticis paulatim ſejuncta nimis inter ſe unientur, hoc autem amplexu graviora reddita lenteſcent, majoremque elaſticis corporibus reſiſtentiam ferent, aut ex nimio inter ſe contactu corporum, fient minimi, aut nulli anguli incidentiæ & reflexionis; quapropter aut inæquales & diſsimiles ſemper evenient corporum impactorum & retropulſorum velocitates, aut pene nullæ; proinde diverſa & diſsimilia ſemper momenta, aut nulla contingere neceſſe erit: inertia ergo corpora, aut non opportune, aut lente mota, & omnimoda inæqualitate percuſſa, nec cum elaſticis apte mixta, retardare motum, ac lenteſcere coacta erunt. Id ſi eveniat in ſinubus menyngum, aut in præcipuis ſpatiis membranarum, carnium, aliarumque intercapedinum gravi naturæ damno erit futurum: En ergo a *Cauſa diſſolutionis*, ſequens *effectus coagulationis* in aliqua parte. Opera igitur diſſolutionis texturæ ſanguinis pulſus fiunt languidi & enerves, ex nervorum ſæpiſsime, vaſorumque paralyſi, vigiliæ, ſtillæ ſanguinis e naribus, diarrhœæ, dyſenteriæ; cum vero tam gravis ſanguinis diſſolutio id fecerit, ut hinc inde coagulationem ſanguinis produxerit, eo tempore fient quidem pulſus duri & convulſi, phrenitides, affectiones lethargicæ, linguæ aridæ & ſiccæ, aliquorum membrorum convulſiones &c. & in utraque morbi differentia peticulæ, urinæ confuſæ ac turbidæ in conſpectum ſe offerent. Fatemur tamen, aliquando ex paralyſi vaſorum, ex imminutis nimium viribus corporum elaſticorum cum adaucta ſupra modum inertia, denſitate, craſſitie ac pondere filamentorum, & corporum non elaſticorum malignas febres ex coagulatione, non tanquam ab effectu antecedentis diſſolutionis, ſed tanquam a primaria cauſa ob numerum particularum vitriolicarum, aut aluminoſarum, præter ea quæ modo diximus, dominantium, eſſe pariter orituras; denique advertendum, malignas febres cujuſcunque generis, aut debiliores, aut fortiores futuras eſſe juxta vires ac momenta cauſarum (aeris potiſsimum arſenica-

nicalibus particulis permixti) diverſimode agentium in maſſa ſanguinis.

28. Remanet hectica febris inter continuas deterior, licet mitior cæteris eſſe videatur. Hæc plerunque ab intermittentibus febribus, vel a continuis, vel a male curatis, vel nimium productis: pariterque ab obſtructionibus viſcerum, inertia, aut pravitate ſucci nervei cum naturali potiſſimum pulmonarium ſolidorum laxitate & tenuitate oriri ſolet; nimius enim ſudor in febribus continuis & intermittentibus, nimia urinarum copia, aut diarrhœa, aut dyſenteria &c. filamenta craſſamenti ſanguinei enervant, quibus laxatis & enervatis evolant & deperduntur elaſtica corpora ſulfurea præcipue, cum activiora & mobiliora ſint cæteris, ut oleoſæ urinarum guttulæ indicant: hiſce ergo corporibus balſamicis depauperata maſſa ſanguinis cogitur cum pulſu debili ac celeri inepte, lente & ægre miſceri, minutoque febrili motu agitari: porro ſalſa corpora numero, pondere ac momento activiora, nec ab oleoſis ſulfurum ſuperficiebus juxta reciprocæ mixtionis rationem opportune involuta, ac lenita, circa proprios axes continuo rotando anguloſis ſuperficiebus filamenti craſſamenti ſanguinei alte erodunt ac lacerant: Serum ulterius tot ſalibus ferax ab asperæ arteriæ glandulis, & a lymphaticis continuo fluens in pulmonaria ſpatia, hæc continue ſolicitando ac ſtimulando moleſtam tuſſim producit; quinimo ſæpe, ac ſæpius a numero, pondere ac momento ſeroſitatum ſalſarum continuo fluentium in pulmones, eroſa pulmonum filamenta cum reſpiratione difficili inſanabile ulcus afferunt; Seri quoque ſalſi copia, & attrita jam filamenta ſanguinis, utraque opportunæ mixtioni inepta, nec aptæ nutritioni accommoda immodicis ſudoribus exeunt, uſque dum deficientibus balſamico ſulfure, ac dulci ſero medullæ ipſæ oſſium, muſculi, carnes, & cutis ipſa vitæ reſolutione areſcant.

29. Cum in febribus moleſtiſſima ſitis ægros fere ſemper torquere ſoleat, hac data loci opportunitate non ſpernendum conſilium eſt, rationem & qualitatem potus expendere, ne ægri qualitate & quantitate decepti ingraveſcant: hoc ultro neceſſarium putavi, cum nonnulli celeberrimi viri copioſæ & frigidiſſimæ aquæ potum conſulere audacter voluerint, quibus celeberrimus Vallisnerius præceptor meus tanta ratione, doctrina & practicis experimentis obſtitit, ut nil melius, nil fortius dici poſſit; Cum tanto itaque præceptore pauca, ſed opportuna dicere animus eſt, ut copioſæ frigidiſſimæ potionis damna, nec non beneficia potus calidi innoteſcant. Primo itaque fluida frigidiſſima & copioſa vi *ponderis* alte premunt ſtomachi fundum; vi autem *frigoris* fibræ ſtomachi contrahuntur ac criſpantur, ut num. 6. Mechan. Solidor. ſatis oſtenſum eſt, & ultro ſtomachi ſpatium minori ſuperficie circumſcribi tenetur: cum vero ſubitaneæ preſſiones & contractiones fibrarum, ſeu momenta contractionum præpollentia auferant aut ſaltem imminuant momenta diſtractionum earundem, nulla quidem, aut iners fiet actio oſcillatoria filamentorum ſtomachi, quæ ultro communicata ſanguini per venas & arterias ſtomachicas motum hujus vel imminuet, aut tollet, & ſæpe, ac ſæpius ab imminuto, aut ablato motu parta inflammatione lypiria elaboratur. Secundo, a preſſione & frigore ingeſtarum potionum ſucci diſſolventes a glandulis ventriculi ſeparandi, parta glandularum inertia, quodammodo ſtagnant, immo impediunt, ne novi diſſolventes ſucci opportune ſeparati neceſſariam ciborum ſolutionem promoveant, quinimo periſtaltico motu ventriculi, aut imminuto, aut læſo non ultro promoventur ingeſta, ſed diutius retenta aceſcent, & corrumpentur dolore ſtomachi moleſtiſſimo. Tertio, in frigidiſſimis potionibus particulæ aeris contentæ, nec non in cibis & potionibus, & hæ in ventriculo contracto collectæ, durante frigoris momento, ab hoc compreſſæ fiunt, & contrahuntur in minora volumina; paulatim vero a calore viſcerum circumſcribentium coguntur expulſo frigore quamproxime rarefieri in ratione compoſita denſitatum aeris, denſitate corporum calidorum agentium, & ex duplicata ratione agitationis corporum eorundem; cum vero vires elaſticæ aeris quaquaverſus expandi debeant, manifeſtum eſt ex tam adauctis rarefactionum viribus, ſummo niſu ac momento membranoſos ventriculi parietes, jamjam contractos per quamcunque directionem arietandos ac percutiendos fuiſſe, ut dolores ac tormina, & convulſiones aliquando acerrimæ ſuperveniant: ab hiſce doloribus ac torminibus ultro augetur fibrarum contractio, impeditoque, aut imminuto per gaſtricas venas ac arterias ſanguinis circulo facillime ſupervenire lypiriam neceſſe eſt. Quarto, contractis ſtomachi fibrillis, & nimis refrigerata ventriculi ſuperficie, hepatis quoque ſuperficies partim contactu, partim conſenſu contrahitur & frigeſcit; ob id glandulæ hepaticæ lentiori motu agentes ſeparationi corporum ægre obediunt, & obſtructæ tumores, ſcirrhos, inflammationes facile generant; proinde praxi medica experti ſumus in febrili frigoris acceſſione, aquam quantumvis non frigidiſſimam incaute nimis epotam obſtructiones in viſceribus ſtomacho adjacentibus, aut conſentientibus facillime attuliſſe; ex ſimilibus enim potionibus contractis ventriculi membranis, & conſenſu fibrarum, membranarumque conſpirantium communicata contractione glandulis viſcerum adjacentium, hepatis videlicet, lienis, omenti & meſenterii &c., hæ pari lege contractæ, criſpatæque non ea momenta diſtractionis & contractionis naturalia exercere poſſunt opportuna æquis motibus, juſtiſque ſeparationibus fluidorum; quamobrem homogeneæ fluidorum particulæ cum heterogeneis commixtæ, ac confuſæ in glandulis viſcerum, aut lente ſeparabuntur, aut conſiſtent, ut graviſſimis tumoribus indureſcant.

30. Hiſce itaque vitiis fluidorum & ſolidorum reparandis celeberrimus Vallisnerius moderate calidorum aut tepeſcentium fluidorum uſum ſapienter conſuluit, quorum opera momenta diſtractionis & contractionis fibrarum omnium in ratione homologa agunt & reagunt, promoventur ſeparationes corporum, ſanguinis circulus ſuſtinetur, & univerſale ſtomachi magiſterium roboratur. Fatetur tamen immortalis famæ præceptor, aliquando frigidiſſimas potiones concedi poſſe, dummodo ætas, temperies & calidiſſima temporis & morbi conſtitutio permittant; ſed caute, opportunis temporibus morbi, & debita quantitate, ac pondere tam grave ſuſpectumque negotium agendum eſſe, utiliſſimo tractatu edocuit. Imposterum *Mechanices Remediorum* ſtudio ac labore exaratæ, Deo juvante, viam aperiemus.

Finis Mechanices Morborum.

MECHANICA MEDICAMENTORUM.

BENEVOLIS MEDICINÆ TYRONIBUS.

TAndem aliquando, Lectores benevoli, en quarta Pars Mechanices, quam *Mechanicam Medicamentorum* appello. Nollem hic vos arbitrari, me elaboraviſſe analyſim medicamentorum, aut collegiſſe ſcelectiores remediorum formulas, quas glorioſiores Clinici uſu, & praxi approbaverint; etenim in medica facultate æqua analyſis corporum deſiderari ſolum poteſt, non obtineri, quam tamen ſi in aliquibus lignis, herbis, & mineralibus intelligere velitis, ſuo loco exponentur, in reliquis uſque adhuc fruſtra ab igne, & ab arte laboratum eſt: Quo vero ad ſcelectiores formulas remediorum attinet, has ultro habebitis in celeberrimis pharmacopeis, quibus nunc Reſpublica medica locupletata eſt. Noſtrum ergo Mechanici laboris inſtitutum erit, quantum probabilior ratio poſtulat, explicare; quo Mechanico opere Medicamenta agant, & reagant contra fibras machinæ animalis, a quorum diverſis actionibus, & reactionibus conſequi debeant diverſæ oſcillationes organorum, & variæ ſeparationes humorum ipſis actionibus, & reactionibus Medicamentorum, & fibrarum proportionales beneficio, aut damno machinæ humanæ. Utinam in tam arduo Mechanices Medicamentorum argumento vota veſtra, & noſtra obtinere poſſemus, profecto id nobis gratiſſimum, ac jucundiſſimum laboris præmium eſſet futurum: Cæterum ſi deficeremus, enixe rogamus, & obſecramus, ut hiſce brevibus, & levibus præeuntibus doctrinis majora, & utiliora velitis addere, & edocere. Antequam legatis ea, quæ expoſita ſunt, placeat legere paginas correctionis; in hiſce enim habentur nonnulla præmittenda, obſervanda, & corrigenda. Valete.

DE MECHANICA MEDICAMENTORUM.

CUM de *Mechanica Medicamentorum* verba facere diu animus eſſet, dicendarum rerum gravitate perterritus, quali ab hac ſalebroſa provincia declinare decreveram: Verum in hac re cogitanti occurrit me exercitii, ac ſtudii gratia *Mechanicam Morborum* adumbraviſſe, quæ cum neceſſariam etiam remediorum mechanicam poſtularet, tandem aliquando ſtudii pariter, ac exercitii gratia coactus eſſe debueram hanc quoque *Medicamentorum Mechanicam* adumbrare.

Scio quidem medicamenta præeuntibus ratione, & experientia eligenda eſſe morborum indicationibus proportionalia; electa autem cum fuerint, & applicata ægrotantibus, arduum quidem eſſe intelligere, quomodo agant, & reagant in organa machinæ animalis: Quamvis autem negotium hoc plenum ambagibus eſſe videam, nihilominus juxta virium tenuitatem conabor de actionibus, & reactionibus, ſeu viribus medicamentorum diſputare, ſi non vera, ſaltem probabiliora aſſecuturus. Pro hoc itaque argumento claritas materiæ poſtulat, ut nonnullæ ſuppoſitiones præmittantur, quæ aut veræ, aut veriſimiles a Philoſophis, ac Medicis ratione, & experientia utentibus haberi ſolent.

SUPPOSITIO I.

OMnia principia fluidorum animalis potiſſimum in maſſa ſanguinis, quæ lato modo elementa etiam dici poſſunt, alia ſunt *actuoſa, & elaſtica*, alia vero ſunt *inertia, & non elaſtica;* inter actuoſa, & elaſtica numeramus particulas aereas, ſulphureas, & globulos plano-ovales; inter vero non elaſtica, & inertia numeramus aquam, ſalia cujuſcumque generis, & terras damnatas (ſi quæ fuerint,) ut in tertia parte Mechanices Morborum num. 3. indicavimus.

SUPPOSITIO II.

EX datis Anathomicis certi ſumus, fibras animalium eſſe partes primo ſimpliciſſimas inſtar fili tenuiſſimi; ex hiſce autem ſimpliciſſimis fibris efformari alias magis compoſitas, quarum aliæ ſunt carneæ, aliæ membranoſæ, aliæ tendinoſæ, aliæ nerveæ &c., quæ varia figura donatæ ſunt; aliæ enim ſunt rectæ, aliæ obliquæ, aliæ curvæ, aliæ ſpirales &c.

SUPPOSITIO III.

CUm fibræ compoſitæ ab effectis cognoſcantur elaboratæ, aut undequaque permixtæ ex canaliculis varii generis venoſis, arterioſis, lymphaticis, & nerveis; vel ex unione, & contactu fibrarum inter ſe tangentium elaborentur canales varii generis;

cumque ulterius conſtet varia eſſe fluida ſanguinea, lymphatica, & nervea; ideo ſupponimus hujuſmodi fibras eſſe repletas fluidis variæ indolis, a quibus fibræ irrigantur, nutriuntur, creſcunt, conſervantur, & moventur.

SUPPOSITIO IV.

Cum fibræ compoſitæ efformentur ex multiplici unione, contactu, & aggregato aliarum textura, mole, figura ſimilium, & diſſimilium, quæ tamen omnes una conveniunt in formatione unius compoſiti fibroſi; ideo tale compoſitum fibroſum conſiderabimus cum Philoſophis, Medicis, Anathomicis, ac Mechanicis, ut ſolidum cilindricum, aut quaſi cilindricum ſuis fluidis opportune repletum. Ita aſſumit celeberrimus Joannes Alphonſus Borellus prop. 71. ſecundi tomi *de motu animalium*, arterias & venas conſideratis exceſſu, & defectu earundem eſſe cilindricas. Hiſce præmiſſis dicendarum rerum gratia liceat ſequentes propoſitiones phyſico mechanicas addere, ut iſtarum beneficio dicenda probabiliori ratiocinio ſtatuantur.

PROPOSITIO I.

Si fibra percuſſa, aut impulſa a potentia diſtrahatur, & elongetur; diſtractio ſeu elongatio fibræ erit ut potentia percutiens, aut impellens.

Etenim diſtractio, ſeu elongatio fibræ eſt phyſice proportionalis numeris molecularum ductis in motum diſtractionis, ſeu elongationis ejuſdem: ſed fibra percuſſa, aut impulſa a potentia eſt phyſice æqualis, & proportionalis numero particularum ducto in ſummam motuum diſtractionis, ſeu elongationis fibræ ipſius, quæ a potentia ipſi imprimitur; ergo ſi fibra percuſſa, aut impulſa a potentia diſtrahatur, & elongetur; diſtractio, ſeu elongatio fibræ erit ut potentia percutiens, aut impellens.

Corollarium.

Cum in ſtatu naturali diſtractioni, ſeu elongationi fibræ factæ a potentia percutiente, aut impellente æqualis, & proportionalis eſſe debeat contractio, ſeu abbreviatio ſubſequens ejuſdem; ideo contractio, ſeu abbreviatio fibræ, & reſtitutio ad ſuum ſtatum naturalem poſt diſtractionem erit quoque ut potentia, quæ antea fibram diſtraxerat: natura enim cum velit perfectionem ſuarum actionum, & reactionum; ideo jure ſuo ſemper amat æquilibrium ſuorum motuum diſtractionis, & contractionis fibrarum earundem.

PROPOSITIO II.

Si fibræ fuerint craſſitie æquales, ſed longitudine inæquales, iſtæ autem percuſſæ a potentiis æqualibus diſtrahantur, ſeu elongentur, diſtractiones fibrarum erunt in ratione longitudinum, ſeu elongationum ipſarum.

Etenim diſtractiones, ſeu elongationes ſunt phyſice proportionales numeris particularum ductis in motus diſtentionum, ſeu elongationum earundem: ſed fibræ craſſitie æquales, ſed longitudine inæquales motæ, aut percuſſæ ab æqualibus potentiis impellentibus ſunt phyſice, ut numeri particularum fibras componentium ducti in ſummas motuum diſtentionum, ſeu elongationum inæqualium fibrarum ipſarum; ergo fibræ craſſitie æquales, ſed inæquales longitudine motæ, aut percuſſæ ab æqualibus potentiis erunt in ratione longitudinum, ſeu elongationum ipſarum.

Aliter. Fibræ craſſitie æquales, ſed inæquales longitudine ſunt ut cilindri (per Suppoſitionem quart.) æqualium baſium, inæqualium vero altitudinum, ſeu elongationum percuſſi a potentiis æqualibus: ſed cilindri æqualium baſium, longitudinum vero inæqualium ſunt (per 14. 12. Eucl.) ut altitudines, ſeu longitudines, & elongationes eorundem; ergo fibræ craſſitie æquales, ſed longitudine inæquales motæ, aut impulſæ a potentiis æqualibus, erunt in ratione longitudinum, ſeu elongationum ipſarum.

Corollarium.

Cum in ſtatu naturali, per corollarium primæ propoſitionis, diſtractioni, elongationi, ſeu longitudini fibrarum eſſe debeat adamuſſim æqualis, & proportionalis contractio, ſeu abbreviatio ipſarum; ideo ſi fibræ diſtractæ a potentiis æqualibus fuerint craſſitie æquales, ſed longitudine inæquales, contractiones, ſeu abbreviationes ipſarum poſt diſtractiones erunt in ratione longitudinum, ſeu elongationum fibrarum earundem.

PROPOSITIO III.

Si fibræ fuerint craſſitie inæquales, longitudine vero æquales, iſtæ autem diſtrahantur, & elongentur æqualiter a potentiis æqualibus, diſtractiones, ſeu elongationes erunt in ratione craſſitierum, ſeu baſium fibrarum, ſeu in duplicata ratione diametrorum craſſitierum, ſeu baſium earundem.

Fibræ enim craſſitie inæquales, longitudine vero æquales, ſi elongentur, & diſtrahantur æqualiter quoad longitudinem a potentiis æqualibus, ſunt ut ſolida cilindrica (per Suppoſitionem quartam) longitudine æqualia, craſſitiebus vero, ſeu baſibus inæqualia: ſed cilindri longitudine æquales, craſſitiebus vero, ſeu baſibus inæquales ſe habent ut baſes (per corollarium prop. XI. 12. Eucl. Tacquet;) ergo fibræ: quæ motæ, ac percuſſæ a potentiis æqualibus diſtrahantur, & elongentur æqualiter quoad longitudinem, erunt inter ſe ut craſſities, ſeu baſes ipſarum: ſed baſes cilindrorum ſunt circuli, & hi per ſecund. prop. 12. Euclidis, ſunt in ratione duplicata diametrorum; ergo baſes, ſeu craſſities fibrarum cilindricarum æqualiter diſtractarum, ſeu elongatarum a potentiis æqualibus, quæ fuerint longitudine æquales, craſſitiebus vero, ſeu baſibus inæquales habebunt diſtractiones, ſeu elongationes earum in ratione duplicata diametrorum craſſitierum, ſeu baſium earundem.

Corollarium.

Si fibræ craſſitie inæquales, æquales vero fuerint longitudine, diſtractæ autem, & elongatæ fuerint a potentiis æqualibus; contractiones ipſarum poſt diſtractiones erunt quoque in ſtatu naturali in ratione craſſitierum, ſeu baſium, ſeu in ratione duplicata diametrorum craſſitierum, ſeu baſium earundem.

PROPOSITIO IV.

Fibra diſtracta & elongata a potentia impellente, aut percutiente ad eandem fibram non diſtractam, eſt in ratione compoſita ex ratione directa potentiæ impellentis, aut percutientis, directa longitudinis fibræ diſtractæ ad eandem fibram non diſtractam, & reciproca ratione craſſitiei ejuſdem fibræ non diſtractæ ad fibram eandem diſtractam.

Sit enim fibra cilindrica KCM in ſtatu naturalis longitudinis, cujus craſſities, ſeu baſis ſit KCO, longitudo KM; hæc autem fibra a potentia A impellente impellatur, aut percutiatur, ita ut diſtracta elongetur, & efficiat fibram cilindricam VGN, cujus baſis, ſeu craſſities ſit VGS, longitudo VN, dico quod diſtractio, ſeu elongatio fibræ VGN facta a potentia A impellente ad eandem fibram KCM non diſtractam, eſt in ratione compoſita ex ratione directa potentiæ A impellentis, ſeu percutientis, directa longitudinis VN fibræ diſtractæ VGN ad longitudinem KM non diſtractæ, & ex ratione reciproca craſſitiei, ſeu baſis KCO fibræ non diſtractæ KCM, ad craſſitiem, ſeu baſim VGS fibræ VGN diſtractæ.

Etenim cum fibra cilindrica KCM in ſtatu naturalis longitudinis ſit ipſamet ex hypotheſi, quæ a potentia A impellente, aut percutiente elongatur, & diſtrahitur in fibram cilindricam VGN, erunt iſtæ duæ fibræ cilindricæ KCN, VGN ut duo cilindri æquales, ſed cilindri æquales (per 15. 12. Eucli.) reciprocant baſes, & altitudines; ergo ita erit longitudo MK cilindri KCM non diſtracti, ad longitudinem VN cilindri diſtracti VGN a potentia A, ut reciproce eſt baſis, ſeu craſſities VGS ejuſdem fibræ cilindricæ VGN diſtractæ ad baſim, ſeu craſſitiem KCO fibræ cilindricæ non diſtractæ KCM: ſed longitudo VN fibræ elongatæ, & diſtractæ VGN eſt ut potentia A impellens (per primam prop. hujus)

Cilindri autem KCM, & VGN æquales componuntur reciproce ex his, ex quibus per multiplicationem efficiuntur per expoſitam xv. prop. 12. Euclidis; ergo fibra cilindrica VGN diſtracta, & elongata a potentia A impellente, aut percutiente ad eandem fibram cilindricam KCM non diſtractam, ſed in naturali ſtatu conſtitutam eſt ratione compoſita ex ratione directa potentiæ A impellentis, aut percutientis, directa longitudinis VN fibræ diſtractæ VGN ad longitudinem

KM

KM fibræ non diſtractæ KCM, & reciproca ratione baſis, ſeu craſſitiei KCO fibræ non diſtractæ ad baſim, ſeu craſſitiem VGS fibræ diſtractæ, & elongatæ a potentia A. Q. E. D.

DISSERTATIO I.

De Motu elaſtico, ſeu oſcillatorio Fibrarum in genere.

CUm fibræ compoſitæ ſint elaboratæ ex multiplici unione, & aggregato fibrillarum, & vaſorum cujuſcunque generis, in quibus continentur, & fluunt fluida ſanguinea, lymphatica, & nervea, cumque hæc donata ſint particulis elaſticis, & non elaſticis, (per primam Suppoſit.), ergo neceſſario hæc fluida elatere prædita communicare debebunt motum elaſticum, aut quaſi elaſticum fibris ipſis circumſcribentibus fluida ipſa: Etenim ex mechanicis effectus ſunt cauſis ſuis adæquatis proportionales: ſed fluida contenta fluentia per fibras elaſticæ ſunt cauſæ, quæ agunt, & reagunt in fibris, & in fibras circumſcriptas, ſeu continentes; ergo effectus, ſeu impetus communicati fibris continentibus elaſtici, aut quaſi elaſtici erunt futuri. Cum autem motus elaſticus, aut quaſi elaſticus poſtulet jure ſuo motum compreſſionis, ſeu contractionis, cui viciſſim reſpondet proportionalis motus dilatationis, ſeu diſtractionis, per definitionem 48. Vvolfii *de motu corporum* ex percuſſione; ergo motus elaſticus fibrarum erit motui compreſſionis, ſeu contractionis, & viciſſim motu dilatationis, ſeu diſtractionis earundem proportionalis, ſeu ſub alio nomine æquipollens erit, & ſimilis motui oſcillatorio earundem, ut colligitur ex definitione 34. Vvolfii *de motu pendulorum*.

2. Tanto itaque operi elaſtico, aut quaſi elaſtico, ſive oſcillatorio, aut quaſi oſcillatorio fibrarum conſpirat ipſamet naturalis ſtructura, & organica conſtitutio ipſarum; fibræ enim compoſitæ elaborantur ex fibrillis, quarum aliæ ſunt circulares, aliæ rectæ, & inter ſe parallelæ, quæ circulares ſecant ad angulos rectos (per ſecundam Suppoſitionem;) nonnullæ aliæ obliquæ, quæ priores ad angulos obliquos interſecant, denique aliæ ſunt ſpirales, quæ fortitudinis gratia fibras omnes circumligant. Cum itaque fibræ univerſæ tam a motibus internis, quam ab externis objectorum, nec non a progreſſivis viventium animalium impelli, ac moveri, & diverſimode inflecti neceſſario debeant; ideo fibræ univerſæ juxta varias directiones, flexiones, & inflexiones, cum multiplices efficiant angulos, variaſque curvitates acquirant, futuræ erunt in continua mutatione angulorum, & curvitatum, acquirendo modo majores, modo minores, modo æquales angulorum, & curvitatum menſuras. Verum cum majoribus angulis fibræ oppoſitæ, quæ ſe habent, ut oppoſita latera angulorum magis diſtractæ, & elongatæ fiant, ideo cum ad ultimum terminum ſuæ naturalis diſtractionis pervenerint, conabuntur in ſtatu naturali conſtitutæ ad naturalem contractionis ſtatum, ſeu ad naturales ſuos angulos ſeſe reſtituere. Iſtæ autem diſtractiones, & proportionales contractiones fibrarum cum ſucceſſiva viciſſitudine angulorum modo majorum, modo minorum fieri debeant, profecto exercere debebunt ſucceſſivas actiones, & reactiones ſimiles, & æquales actionibus diſtractionum, & reactionibus contractionum fibrarum ſimili lege corporum elaſticorum, & oſcillantium methodo pendulorum.

3. Similiter ſi anguli fuerint minores, tunc fibræ eædem oppoſitæ, quæ ſe habent ut latera oppoſita angulorum, contractæ reddentur, & abbreviatæ; etenim fibræ univerſæ ſuis donantur poroſitatibus, ſpatiolis, ſive areis intermediis, quæ cum ſtringi, ac claudi poſſint; ideo opportunum contractioni locum dabunt, quotieſcunque fibræ minoribus angulis oppoſitæ contrahi teneantur. Cum autem momentum contractionis tale fuerit, ut clauſis porulis, ac ſpatiis fibrarum fibræ contractæ devenerint ad ultimum terminum ſuæ contractionis, tunc cum amplius contrahi non poſſint fibræ elaſticæ, coactæ erunt in ſtatu naturali conſtitutæ ad naturalem ſuæ diſtractionis ſtatum, ſeu ad majores angulos rurſus ſe ſe reſtituere; quæ contractiones fibrarum & proportionales diſtractiones ipſarum cum ſucceſſiva viciſſitudine motuum fieri debeant; ideo ſequi debebunt ſucceſſive reactiones contractionum proportionales actionibus diſtractionum fibrarum ſimili lege corporum elaſticorum, & oſcillantium methodo pendulorum.

4. Quod autem fibræ contractæ reſtrictis, & clauſis porulis, ac ſpatiis fibrarum cum pervenerint ad ultimum terminum ſuæ elaſticæ contractionis, coactæ ſint ad naturalem ſuæ elaſticæ diſtractionis ſtatum ſe ſe reſtituere; pariterque fibræ eædem diſtractæ cum pervenerint ad ultimum terminum ſuæ elaſticæ diſtractionis, coactæ ſint naturalem ſtatum ſuæ elaſticæ conſtrictionis repetere, conſtare videtur primo a natura ac lege corporum elaſticorum, quæ quanto compreſſionem patiuntur, tanto acquirunt dilatationis, & diſtractionis; deinde certum eſt quod fibra contracta ad ultimum terminum ſuæ elaſticæ contractionis, & eadem fibra cum diſtracta fuerit ad ultimum terminum ſuæ elaſticæ diſtractionis, ſe habent ut duo cilindri æquales: ſed cilindri æquales reciprocant baſes, & altitudines (per 15. 12. Euclidis); ergo fibra elaſtice contracta quanto erit minor longitudine, ſeu altitudine, eo mole, & craſſitie erit major; & eadem fibra cum elaſtice diſtracta fuerit, quanto fiet mole, & craſſitie minor, tanto fiet major longitudine; quare ita erit major moles fibræ contractæ ad minorem molem ejuſdem fibræ diſtractæ, ut reciproce eſt major longitudo hujus fibræ diſtractæ, ad minorem longitudinem ejuſdem fibræ contractæ, conſequenter patebit ex geometricis fibram elaſtice contractam oppoſitam angulis minoribus, ſed mole majori redditam, hanc mole & craſſitie adauctam elatere ſuo comprimere debere fibras ſibi proximas, tangentes, & e directo oppoſitas, & ab iiſdem proportionaliter urgeri, & elaſtice comprimi; quamobrem cum hæc fibra contracta perventa fuerit ad ultimum terminum ſuæ elaſticæ contractionis, & majorem molem, ac craſſitiem acquiſiverit, tunc hæc coacta erit ab ultimo termino ſuæ elaſticæ contractionis tranſire poſtmodum ad naturalem ſtatum ſuæ elaſticæ diſtractionis, non ſolum beneficio elateris ſui, verum etiam opere, & vi externa fibrarum adjacentium, tangentium, & e directo oppoſitarum adauctas moles, & craſſities fibrarum elaſtice comprimentium.

5. Similiter cum fibra hæc elongata, & oppoſita majoribus angulis elaſtice pervenerit ad ultimum terminum ſuæ naturalis longitudinis, tunc cum hæc elaſticum conatum, & impulſum fecerit in fibras ſibi proximas, tangentes, & oppoſitas baſibus cilindrorum, & ab iiſdem proportionaliter elaſtice urgeatur, & comprimatur, coacta erit non ſolum beneficio elateris ſui, verum etiam opere, & vi externa fibrarum tangentium, & oppoſitarum baſibus cilindrorum tranſire ab ultimo termino ſuæ elaſticæ diſtractionis ad naturalem ſtatum ſuæ elaſticæ contractionis.

6. Favet ulterius motui elaſtico, & oſcillatorio fibrarum animadverſio Borelli prop. 70. *de vi percuſſionis*, in qua demonſtratur, quod in fibris univerſis quanto in inflexionibus, & curvitatibus fibrarum ſuperficies convexæ augentur, & creſcunt, tanto ſuperficies in parte concava ſtringuntur, contrahuntur, & clauduntur; quamobrem cum fibræ internæ in parte concava redditæ fuerint adeo ſtrictæ, & anguſtæ, ut ad ultimum terminum ſuæ contractionis, & compreſſionis devenerint, cogentur & opere elateris, & fibrarum conſtrictarum ad naturalem ſtatum ſuæ elaſticæ diſtractionis ſeſe reſtituere; hinc hac ſucceſſiva viciſſitudine motuum conſtrictionis, & dilatationis ſuperficierum in parte convexa, & concava, eadem ſequi debebunt phænomena, quæ expoſuimus opere majorum, aut minorum angulorum.

7. Hæc ultro oſtenduntur ab elaſticis machinulis rhomboidalibus, cum celeberrimo Borello; aut ſphæroidalibus, cum immortalis famæ Bernovulio, quibus compoſitæ fibræ in flexionibus, & inflexionibus, in curvitatibus, & reliquis motibus animalium machinulæ iſtæ elaſticæ comprimantur, & elaſtico niſu proportionaliter debeant dilatari, profecto hæ elaſticum, & oſcillatorium fibrarum motum omnino patefacient.

8. Denique ſatis ſuperque hunc elaſticum, & oſcillatorium fibrarum motum ab experimentis ipſis edocuit Bellinus prop. 1. de villo contractili ſcribens, *per totum tempus quo animalia vivunt ſive in aquis, ſive in aere, ſive in ſolo degant, vi contractionis, & diſtractionis aguntur ipſorum muſculi, ipſorumque partes ſentientes*. Et ſane fateor me ſumma cum admiratione obſervaviſſe in bove, cui recenter abſciſſum fuerat collum, univerſas colli fibrillas continuo & ſucceſſivo motu contractionis, & diſtractionis oſcillaviſſe, ita ut hujuſmodi elaſticæ oſcillationes ſecundum diſtractionem, & ſucceſſivam contractionem per horam circiter manifeſtiſſime perduraverint.

9. Ab his ergo quæ hic dicta ſunt, & quæ ſecunda parte *Mechanices Morborum* a num. 4. uſque ad num. 8.

num. 8. enunciata fuerunt, colligere jure ac merito poſſumus modum elaſticum, ſeu oſcillatorium fibrarum eſſe radicem, ac cauſam motus periſtaltici inteſtinorum. Animadvertendum inde eſt, hunc motum oſcillatorium in aliquibus fibris eſſe majorem, ut in fibris inteſtinalibus, in aliquibus minorem; in aliquibus vero minimum juxta majores, aut minores, aut minimas angulorum, aut ſuperficierum menſuras, & impetum majorem, aut minorem fluidorum, & corporum impellentium. Quamobrem ſcitote ex naturæ legibus amantis æquabilitatem, & proportionem motuum tam in fluidis, quam in ſolidis, in ſtatu naturali ſingulas fibrarum oſcillationes aut majores, aut minores, aut minimas, ſemper juxta ſuam naturam, evenire iſochronas, & æquabiles; hinc ſi diaphana eſſemus corpora, profecto admirando, & jucundo ſpectaculo videremus fibras univerſas vario oſcillationum gradu abbreviari, & elongari magis, aut minus juxta majorem, aut minorem quantitatem fluidorum agentium, & reagentium, & juxta majorem, aut minorem vim, & ſolicitationem corporum internorum, aut externorum, aut utrorunque contra fibras; ſervata ſemper juxta ſuos gradus motuum æquabilitate.

10. Ultimo colligere poſſumus fibras cujuſcunque generis, quæ vel vaſa componunt, vel ſe habent ut vaſa æquabilibus, & iſochronis ſuis oſcillationibus ſemper promovere & impellere æqualia fluida, temporibus quoque æqualibus per has fibras tranſeuntia, ita ut in ſtatu naturali nulla fluidi tranſeuntis portio detineri debeat, præter illam minimam, quæ nutritioni inſervit, ſed tota tranſiens æqualiter, & iſochrone promoveatur ulterius temporibus æqualibus operibus naturæ famulatura.

DISSERTATIO II.

In quo conſiſtat Sanitas, & Ægritudo.

11 CUm natura ſit ſapientiſſima geometra omnia diſponens numero, pondere, mole, figura, motu, & tempore, neceſſarium erat ipſam quoque amare voluiſſe proportionem in quibuſcunque phyſicis operibus machinæ animalium ſecundum numerum, pondus, molem, figuram, motum, & tempus. Fateor hic me a rigore geometricæ proportionis præſcindere, eam tantummodo proportionem intelligens, quæ cum aliqua latitudine ſervet tamen unitatem compoſiti; cum ergo in proportione nitatur unitas, & ordo naturalis compoſitionis tam in fluidis, quam in ſolidis, cumque proportio æqualitatis, aut quaſi æqualitatis momentorum corporum componentium potiſſimum ſit illa, quæ primario inſerviat, & conferat majori, & perfectiori nexui, unitati, & ordini pro acquirendo æquilibrio, aut quaſi æquilibrio corporum inter ſe gratia valetudinis obtinendæ, & conſervandæ; ideo in præſenti operæ pretium erit, ut Phyſico licet, conſiderare quomodo obtineri poſſit hic neceſſarius nexus, hæc neceſſaria unitas, hic neceſſarius ordo, ſeu hoc æquilibrium, aut quaſi æquilibrium tam in fluidis, quam in ſolidis inter ſe, ut in machina animali opportuna ſanitas habeatur, & conſervetur. Cum itaque natura geometra totis viribus amet, ac velit ſuſtinere, ac conſervare animalia in perfecto ſanitatis ſtatu conſtituta, ideo æquilibrium, aut quaſi æquilibrium fluidorum primo firmare decrevit; Quamobrem non tædeat primo expendere fluidum ſanguineum, cum hoc ſit baſis, fons, & origo reliquorum fluidorum, a quibus omnibus univerſæ actiones vel ſanæ, vel ægræ cognoſcendæ potiſſimum ſunt, nec non ſolidorum omnium nutritiones, vires, motus, ac momenta.

12. Apertum eſt itaque ab experimentis fluidum ſanguineum compoſitum eſſe ex corporibus ſimilibus, & diſſimilibus numero, mole, pondere, & figura, & ex corporibus fibroſis retis in modum diſpoſitis; hoc ergo in limine liceat colligere admirandum naturæ artificium in naturali maſſæ ſanguineæ compoſitione. Cum natura indigeat in hoc fluido ſuſtinere, & conſervare quantum poſſibile eſt unionem, & nexum particularum componentium, multiplici artificio, ac opere uti voluit, ac debuit; quorum primum externum eſt, quod deſumitur a canalibus; ſecundum colligitur a fibroſa, & reticulari compage ejuſdem craſſamenti ſanguinei; tertium a geometrica mixtione, ac diſpoſitione particularum ſanguinis in ratione reciproca, aut quaſi reciproca ipſarum; quartum denique ab univerſali aeris circumambientis preſſione.

13. Ad primum quod attinet: canales arterioſi cum conicam figuram deſcribere videantur tranſeundo ſucceſſive a ſectione majori ad minorem, ſunt ipſi; qui ſanguineum fluidum excipiunt a corde; ſanguis itaque a corde impulſus momento quidem maximo, & ratione muſculi cordis impellentis, & ratione elaſtica particularum ſanguinis impulſi non unionem, & nexum, ſed diſſolutionem acquireret ſummo naturæ periculo, niſi arteriæ conica ſub figura elaboratæ unioni, & nexui ſanguinis primo ſuccurrerent; & ſane cum conicæ arteriæ a baſi ſucceſſive decreſcant quoad diametros, & peripherias in ratione arithmetica, ſectiones autem ſive areæ ipſis diametris reſpondentes ſucceſſive decreſcant in ratione quadrata ſuorum diametrorum, manifeſtum erit, quod ſi diameter baſis arteriæ fuerit ut 10, ſucceſſive autem decreſcentes diametri fuerint ut 9, ut 8, ut 7, ut 6, ut 5, ut 4, &c.; ſectiones iſtis diametris ſucceſſive decreſcentibus reſpondentes futuras eſſe ex geometricis in ratione quadrata decreſcenti videlicet ut 100, ut 81, ut 64, ut 49, ut 36, ut 25, ut 16, &c.; Ex tot autem ſectionum, ſive arearum decrementis unuſquiſque intelliget quantum moles ſanguinis coacta tranſire a ſectione majori ut 100. ad ſectiones ſucceſſive minores, & decreſcentes in ratione, ut indicavimus, quadrata diametrorum ipſis reſpondentium denſari, ac ſtringi debeat, & in unione, ac nexu detineri, ita ut maſſa ſanguinis ſucceſſive denſior, ſtrictior, & collectior reddenda ſit.

14. Neque obſtat tranſitus ſanguinis ab arteriis conice decreſcentibus in venas, quæ ſunt conica ſpatia ſucceſſive creſcentia in ratione ſimiliter quadrata ſuorum diametrorum: etenim ſanguis ab arteriis delatus in venas in expoſita ratione creſcentes defertur abſque notabili unionis, & naturalis nexus detrimento: omnia enim experimenta in hoc convenire videntur venoſum ſanguinem multas particulas actuoſas, volatiles, & elaſticas deperdere in multiplici circulatione, in nutritione partium, & tranſpiratione, propterea cæteris paribus venoſum ſanguinem multo minoris momenti eſſe ſanguine arterioſo; Hinc natura geometra utens proportione quantum poteſt, tantum majoris ſpatii tribuere debuerat ſanguini per venas effluxuro, quantum proxime amiſerat virium, & momentorum in circulatione, in nutritione, & tranſpiratione; jure itaque, ac merito natura conſuluit augere in venis tantum ſpatii, quantum reciproce, aut quaſi reciproce deperdiderat ſanguinis motus, & elateris, ut ſanguis in venis, & beneficio majoris ſpatii, & valvularum per venas effuſarum æquabili curſu, aut quaſi æquabili, ac in arteriis, eſſet circulaturus; Cum ergo æquabilitas motus ſanguinis in venis ſuſtineatur, & conſervetur, ac in arteriis, colligere juſto poſſumus unionem, & nexum maſſæ ſanguinis in venis pariter eſſe conſervandum, ac in arteriis pro univerſali unione & nexu fluidi ſanguinei in machina animali.

15. Verum ſi juxta Borellum conſiderare voluerimus tam arterias, quam venas, ut canales, qui, conſideratis exceſſu, & defectu inter ſe proportionalibus, apti ſunt conſtituere ordinem, ac legem motuum cilindricis canalibus proportionalem, juxta quartam Suppoſitionem; profecto cum in tali ſuppoſitione æquabilitas, & proportio motuum, & momentum compoſiti ſanguinei tam in arteriis, quam in venis ſuſtineri debeat, & conſervari, nullum certe vitium diſſolutionis, ſed proportionale quaquaverſus beneficium unitatis, nexus, & ordinis ſanguinei compoſiti tam in arteriis, quam in venis erit oriturum.

16. Deinde tantum cordi fuit naturæ ſuſtinere, ac conſervare expoſitam unionem, & nexum particularum ſanguinis inter ſe, ita ut texturam ſanguinis amaverit, munitam fibroſis, & reticularibus filamentis: ocularia enim ſanguinis experimenta ſatis ſuperque oſtendunt adeſſe hujuſmodi reticulares fibrillas, præter ea quæ attentiſſime obſervaverunt celeberrimi viri Boileus, Levenochius, & Malpigius; Iſti itaque fibrarum ordines effuſi per longitudinem, & latitudinem compoſiti ſanguinei, & parallelis poſitionibus diſpoſiti, reticulares figuras deſcribunt unionem, & nexum ſanguineis particulis donaturi: Cum vero fibroſum hoc ſanguinis craſſamentum varias ſubeat canalium preſſiones, varios impetus corporum elaſticorum, & non elaſticorum, & multiplices vaſorum inflexiones, & curvitates, per quas fluere debet, ideo fibroſæ reticulares areæ eſſe neceſſario debebunt in continua mutatione angulorum; Quamobrem ſi iſtæ areæ fuerint quadratæ ex mutatione angulorum oppoſitorum rombos deſcribent, ut inde in figuras quadratas reſtituantur; quod ſi areæ fuerint quadrilateræ ex mutationibus

pariter

pariter angulorum oppoſitorum evenient romboideæ in quadrilateras poſtmodum reſtituendæ,

17. Neque credendum eſt, has continuas angulorum mutationes in fibris craſſamenti ſanguinei parere poſſe diviſiones, & diſſolutiones corporum componentium, etenim potius unionem, & nexum alte donant; areæ enim reticulares poſitæ in continua mutatione angulorum ex legibus hyſoperimetris ſucceſſive majores, & minores fiunt; cum vero in tranſitu majoris areæ ad minorem ſequi debeant in particulis elaſticis, & non elaſticis modo magis, modo minus contentis majores contactus, preſſiones, & miſcellæ corporum contentorum inter ſe, ideo non leve beneficium ab hiſce mutationibus angulorum erit ſecutum; & ſane natura, cum recte operetur, tali proportione permiſcere debet particulas elaſticas, & non elaſticas inter ſe, ita ut evenire debeant momenta corporum maſſæ ſanguinis in ratione æqualitatis, aut quaſi æqualitatis: ſed hæc æqualitas, aut quaſi æqualitas momentorum corporum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe ſimilium, & diſſimilium neque haberi, neque concipi poſſunt, niſi elementa componentia ex geometricis tali ordine, ac proportione miſceantur, ita ut hæc proportio ſit reciproca, aut quaſi reciproca corporum inter ſe; ergo colligere poterimus, naturam geometram amantem unionem, & nexum elementorum ſanguinem componentium in motibus ſanguinei compoſiti tali proportione reciproca, aut quaſi reciproca miſcere voluiſſe ac debuiſſe elementa elaſtica, & non elaſtica maſſæ ſanguinis, ut ab hac reciproca mixtionis methodo momenta corporum elaſticorum, & non elaſticorum inter ſe evenirent æqualia, aut quaſi æqualia, æquiponderantia, aut quaſi æquiponderantia inter ſe,

18. Quod expoſuimus uſque adhuc de mixtione elementorum ſanguinis in ratione reciproca, aut quaſi reciproca; ſimile dicendum erit de elementis componentibus lympham fluentem per canales lymphaticos & de componentibus ſuccum nerveum fluentem per nervos, quæ duo fluida cum ſecernantur a fluido ſanguineo tanquam baſi fluidorum omnium machinæ animalis, ideo ſub iiſdem, aut ſimilibus legibus proportionum debent conſiderari, ut perfecta ſanitas habeatur, & conſervetur.

19. Denique tanto operi unionis, & nexus elementorum ſanguinis alte ſuccurrit univerſalis, & æquabilis preſſio atmoſpheræ, quæ univerſa non ſolum fluida, ſed etiam ſolida quaquaverſus, & æquabiliter circumſcribens, & comprimens determinatum preſſionis momentum producit, unde determinata unio, & nexus tam in fluidis, quam in ſolidis opportune conſequatur.

20. Deſcendamus modo ad ſolida organica; ſolida enim omnia cum in ſtatu naturali conſtituta conſpirare unice debeant ad unitatem, & nexum omnium componentium machinæ animalis ſuſtinendum, & conſervandum; idcirco vel mole, vel numero, vel momentis &c. ſuas vires exercere debent, quæ ſint æquipollentes, aut quaſi æquipollentes moli, numero, & momentis &c. aliarum partium, quæ ſint prioribus partibus ſimilibus reſpondentes: Cum itaque hæc fuerint, tunc ſolida inter ſe æquabilem, aut quaſi æquabilem proportionem momentorum habebunt inter ſe. Ulterius contractiones, & diſtractiones ſolidorum ipſorum fient æquabiles, & iſochronæ, propterea hujuſmodi ſolida tali proportione æquabili, aut quaſi æquabili conſtituta communicando impetus, & preſſiones canalibus cujuſcunque generis æquabiles, & iſochronas communicare, & conſervare debebunt æquabilem, & iſochronum motum fluidis quibuſcunque in machina animali; Viciſſim cum fluida cujuſcunque generis fuerint in naturali ſtatu, ac proportione æquabili, aut quaſi æquabili conſtituta, hæc proportionales impetus communicare, & ipſa debebunt ſolidis ipſis continenbus; idcirco cum juxta talem ordinem, ac proportionem ſequantur actiones, & reactiones tam fluidorum in ſolida, quam ſolidorum in liquida cujuſcunque generis; hinc in ſtatu naturali perfectiſſimæ ſanitati tam proportio reciproca, aut quaſi reciproca momentorum particularum ſanguinis, & fluidorum inter ſe, quam homologa ratio fluidorum, & ſolidorum pariter inter ſe, itemque ſolidorum unius generis, & ſolidorum alterius homologa proportio habendæ erunt pro actionum, & reactionum tam in fluidis, quam in ſolidis æquilibrio, aut quaſi æquilibrio acquirendo, & conſervando, ut ſanitas habeatur, & conſervetur. Similes proportionum leges tam in fluidis, quam in ſolidis putaverim intellexiſſe Hippocratem, cum libro de alimento docuerit, *conſonantiam, & diſſonantiam eſſe ſanitatis, & morbi ſigna.*

21. Quamobrem hiſce legibus ſtatuta ratio ſanitatis facile hæc alterabitur, aut perdetur, cum vel momenta elementorum ſanguinis, aliorumque fluidorum notabiliter declinaverit a proportione reciproca, aut quaſi reciproca ob vitium numeri, aut molis, aut ponderis, aut figuræ elementorum fluida componentium, aut ob vitium denſitatis, laxitatis, & aſperitatis ipſorum, vel cum homologa proportio inter fluida, & ſolida notabile vitium fecerit, tunc enim ægritudines, & morbi neceſſario ſequi debebunt; hoc enim in ſtatu elementa fluidi ſanguinei non perfecte inter ſe permiſcentur, non fiunt intimi contactus, non intimi occurſus particularum, neque intimæ, & æquabiles actiones, & reactiones earundem inter ſe; quamobrem in contactibus, & occurſibus corporum inordinatis, inæqualibus, & aſſymmetris actiones, & reactiones evenient inordinatæ, inæquales, & aſſymmetræ, everſaque unitate, ac deperdito nexu, & æquilibrio corporum omnia ad diviſionem, & diſſolutionem ſanguinei compoſiti inclinare videbuntur; ab hiſce autem conſequentur alterationes, & paulatim vitioſæ miſcellæ, ac vitioſi ſtatus in reliquis fluidis lymphaticis, & nervoſis, quæ a vitiato ſanguine continuo ſecernuntur.

22. Pariter ſi organica ſolida vel numero, vel mole, vel pondere, vel ſuperficie, vel ſitu, vel motu &c. peccaverint, tunc ſolida vel nimis laxa, vel nimis rigida, vel nimis denſa, vel vitioſe conformata organicas ægritudines erunt productura, quæ ut plurimum ob improportionem ſolidorum cum fluidis parere quoque potuerunt plurimos morbos fluidorum graviori animalium detrimento,

23. Ex hiſce omnibus primo neceſſe eſt colligere, quod cum in vero ſanitatis ſtatu momenta fluidorum debeant eſſe in æquilibrio, aut quaſi æquilibrio conſtituta, pariterque ſolida eſſe debeant inter ſe, & cum fluidis proportionalia; ideo corpus in vero ſanitatis ſtatu conſtitutum ſentire debebit ſe ſe in omnibus ſuis partibus æquabiliter læve, æquabiliter forte, æquabiliter conſtans, æquabiliter mobile.

24. Similiter cum in ſtatu ægritudinis momenta fluidorum agant, & reagant ſine æquilibrio, neque proportionalia ſint motibus ſolidorum, neque ſolida inter ſe aptam proportionem habeant; ergo animal in ſtatu ægritudinis ſentire debebit, aut pati vel in toto, vel in parte neſcio quid vel gravioris, vel præternaturaliter lævioris, vel laxioris, vel durioris, vel calidioris, vel frigidioris &c.

DISSERTATIO III.

De Actione Medicamentorum in genere.

25 Fluida, & ſolida eſſe compoſita ex particulis, ſeu elementis inertibus, & non elaſticis, & ex particulis actuoſis, & elaſticis ab experimentali Philoſophia manifeſtum eſt. Cum vero ſingula corpora agant in alia, quibus occurrunt, per contactum, idcirco iſtæ inertes, & non elaſticæ particulæ mole, pondere, ac ſuperficie agent in corpora, quibus contactu uniuntur. Particulæ vero actuoſæ, & elaſticæ præter molem, pondus, & ſuperficiem, motu etiam, & elatere ſuas vires, ac momenta exercebunt contra corpora illa, cum quibus contactum, vel mediatum, vel immediatum efficient. Ulterius cum corpora quælibet juxta experimenta Boilei de effluviis corporum dividi poſſint in partes infinite parvas, & diviſæ effundi debeant quaquaverſus facile, prompte, & expedite per univerſam fluidorum maſſam non ſolum ex ſe, verum etiam auxilio circulationis ſanguinis, ideo juxta hæc evenient nonnulla in præſenti a nobis conſideranda pro opportunitate eorum, quæ de actione medicamentorum erimus expoſituri.

26. Boileus itaque libro de effluviis expertus eſt, univerſa corpora ſua effluvia quaquaverſus emittere, ut ſingula circum ſemetipſa peculiarem atmoſphæram deſcribant, ſingulorum tamen corporum viribus proportionatam. Cum autem vires, ſeu momenta corporum effluentium eo majores, & validiores numero, ac momento habeantur, quo minus, ex Mechanicis, diſtant a centro corporis illius, a quo effluvia emanant, & viciſſim vires, ac momenta effluviorum ea minora ſint, quo magis effluvia diſtant a centro corporis illius, e quo effluvia illa procedunt; idcirco demonſtratum eſt a Mechanicis has vires, ſeu momenta effluviorum eſſe in ratione reciproca quadrati diſtantiarum a centro corporum illorum, a quibus effluvia illa

illa effluxerunt. Cum ergo vires ac momenta effluviorum tali proportione agent in corpora, quibus aut immediato, aut mediato contactu impetum ſecum communicant; ideo corpora mota, impulſa, aut percuſſa a momentis corporum effluentium excipient motus, impetus, ſeu percuſſiones in ratione reciproca quadrati diſtantiarum a centro corporum illorum; hinc menſuræ motuum, ſeu percuſſionum communicatarum corporibus, ſeu fibris excipientibus vires, ac momenta effluviorum jure ac merito deſumendæ erunt a ratione reciproca quadratorum diſtantiarum a centro corporum illorum, a quibus effluvia illa promanarunt.

37. Ab his conſtat corpora medicamentorum, a quibus emanant effluvia in punto contactus agere, & reagere contra fibras majori vi ac potentia; in puncto enim contactus eorum corporum, a quibus effluvia emanant, nulla adeſt diſtantia corporis, a quo effluvia exeunt a fibris tangentibus, ſed totalis præſentia contactus; hinc nulla effluvia deperduntur in illo contactus puncto, ſed tota agunt, & reagunt in fibras tangentes; propterea in puncto contactus corporis corpora, & effluvia agentia, & reagentia majori vi ac potentia agent, & reagent quam in quacunque alia poſitione, ac diſtantia: Et ſane in quacunque alia poſitione, ac diſtantia ſemper effluviorum vires imminuuntur, & decreſcunt in ratione reciproca quadrati diſtantiarum a corpore, a quo effluvia ipſa emanant. Ut hæc exemplo innoteſcant, ſit corpus medicamenti A, quod emittat effluvia per diſtantiam ut unum, in qua diſtantia ut unum habeatur contactus corporis emittentis effluvia cum fibris, pariter idem medicamentum A emittat effluvia ad alias fibras animalis per diſtantiam ut duo: manifeſtum eſt quod cum effluviorum vires decreſcant in ratione reciproca quadratorum diſtantiarum a centro corporis A emittentis effluvia, manifeſtum inquam eſt vires medicamenti A in puncto contactus cum fibris, ſeu in ſuppoſita diſtantia ut unum, relate ad vires medicamenti ejuſdem A in diſtantia ut duo, ſe habere, ſeu agere in ratione reciproca ut 4; in diſtantia vero ut 2 a fibris vires effluviorum medicamenti A agere in ratione reciproca ut unum. Similiter ſi corpus medicamenti A emittat effluvia per diſtantiam ut duo ad fibras, & idem corpus emittat effluvia per diſtantiam ut ter ad alias fibras, apertum erit vires medicamenti A in diſtantia ut duo ſe habere ut 9, relate ad vires medicamenti A in diſtantia ut ter; in diſtantia vero ut ter a fibris vires agentes effluviorum ejuſdem medicamenti A ſe habere, & agere in reciproca ratione ut quatuor proxime, cum in phyſicis præciſæ, & geometricæ proportiones ſervari non ſoleant ſuppoſita in omnibus æqualitate effluviorum.

28. Hiſce præmiſſis, ad ulteriora progrediamur. Iſtæ vires ſeu momenta corporum, aut effluviorum emiſſorum a corporibus, vel habentur ab opere *ſuperficierum corporum*, aut *ſuperficierum effluviorum* contra fluida, aut ſolida, cum quibus corpora, aut effluvia uniuntur, & facto contactu alligantur.

Vel habentur opere *figuræ corporum* emittentium effluvia, aut effluviorum emiſſorum, quam habent, aut quam acquirunt in miſcella cum reliquis corporibus aut fluidis, aut ſolidis.

Vel habentur opere *motus*, *& elateris* corporum emittentium effluvia, aut effluviorum emiſſorum, qui motus, & elateres communicantur aut fluidis, aut ſolidis, cum quibus unionem, contactum, aut alligationem acquirunt, ac ſuſtinent.

Denique habentur ab opere *ex hiſce omnibus compoſito*; de quibus ſigillatim hic erimus locuturi, in genere tamen, cum inferius ad ſingularia, & ſpecifica effecta deſcenderimus, de ſingularibus medicamentorum viribus neceſſaria expoſituri.

29. Primo itaque medicamentorum corpora agent vel in fluidis, vel in ſolidis, vel in utriuſque opere *ſuperficierum corporum*, aut *ſuperficierum effluviorum* contra fluida, aut ſolida, aut contra utraque, cum quibus corpora, aut effluvia uniuntur, & facto contactu alligantur; Ergo ſuperficies iſtæ, quæ ſunt quantitates extenſæ ex geometricis quoad longitudinem, & latitudinem vel erunt *ramoſæ*, aut *hamatæ*. Sint ergo ſuperficies corporum, aut effluviorum primo ramoſæ, aut hamatæ, tunc corpora, aut effluvia iſta communicata fluidis, vel ſolidis, vel utriſque apta erunt ramoſis, aut hamatis ſuis ſuperficiebus circumſcribere quaquaverſus, & quodammodo amplecti particulas tam fluidas, quam fibroſas ſanguinis, lymphæ, & ſucci nervei, pariterque circumſcribere, & amplecti ſolidas fibras organorum, cum quibus unionem, & contactum habent; quare circumſcriptis, & amplexis vel fluidis, vel ſolidis, vel utriſque, ſtatim acquirunt corpora inſcripta una cum circumſcriptis majores moles, & ſuperficies, cum autem ſuperficies corporum, ſi ſimiles fuerint, augeantur, & creſcant in ratione quadrata, ex geometricis, moles vero in ratione cubica ſuorum diametrorum, aut ſuorum laterum homologorum; ſi vero in ſuperficiebus corporum moles fuerint diſſimiles, augeantur, & creſcant in ratione compoſita ex rationibus baſium, & altitudinum corporum ipſorum, patebit quam facile, quam prompte, quam neceſſario augeri debeant denſitates corporum ipſorum inſcriptorum, & circumſcribentium; cum autem denſitates ex Mechanicis ſint ponderibus proportionales, conſtabit ulterius quantum augeri debeant, & gravitates corporum iſtorum: Hinc fluida, & ſolida, vel utraque tali methodo circumſcripta a ſuperficiebus ramoſis, aut hamatis corporum, aut effluviorum corporum ipſorum irretire, ac ligare debebunt magis, aut minus fluida, & ſolida, cum quibus uniuntur juxta majores, aut minores numeros ramorum, hamorum corporum, aut effluviorum, & juxta majores, aut minores denſitates, & ſuperficies ipſorum &c., aut ſaltem notabiliter fluidorum, & ſolidorum motum retardare, talia effecta multo probabiliter fiunt a corporibus opiatis, aut opio analogis, cum ſimilia corpora, aut iſtorum corporum effluvia ab effectis judicanda ſint ſuperficiei ramoſæ, aut hamatæ. Quamobrem medicamenta talis indolis, ac naturæ *aut opiata*, *aut adſtringentia*, *aut hiſce analoga* dicenda erunt.

30. Ita ſi ſuperficies corporum, aut effluviorum corporum ipſarum fuerint *texturæ*, *levis*, *mollis*, *& laxæ*, quæ tantummodo idoneæ ſint levibus mollibus, & laxis ſuis ſuperficiebus, aut lenire blando, & molli contactu aſperas fluidorum ſuperficies, aut emollire fluida, & ſolida nimis ſtricta, & denſa, aut penetrare poros corporum, & nimias anguſtias iſtorum dilatare, laxare, & aperire blande, & ſuaviter, aut impedire majores corporum adhæſiones inter ſe &c., tunc tales ſuperficies corporum, aut effluviorum emiſſorum leves, molles, & laxæ ſtatuent medicamenta, quæ *laxantia* appellantur; talis ergo indolis erunt oleum olivarum, amigdalarum dulcium, leves pinguedines, lac, mel, terebinthina, ſerum lactis, & aqua ipſa &c., aut his ſimilia, aut his analoga.

31. Verum ſi ſuperficies corporum, aut effluviorum emiſſorum fuerint inæquales, aſperæ, & angulares, tunc aptiſſimæ erunt inæquali, aſpero, & angulari contactu penetrando poros ſolidorum, & areas fluidorum, texturas, ac compages diruere, ſcindere, rumpere, & evertere: Quamobrem hujuſmodi corpora, & corporum iſtorum effluvia *diſſolventia* dicenda erunt majoris, aut minoris roboris, ac momenti juxta majores, aut minores inæqualitatum, aſperitatum, & angulorum numeros. Itaque primi generis, ſeu majoris momenti *diſſolventia corroſiva* dicentur, ut eſt aqua fortis, arſenicum, æs, flammula Jovis, gumma hederæ arboreæ, & alia hiſce ſimilia, & analoga. Diſſolventia ſecundi generis ſeu minoris momenti dicentur illa, quæ *Aperientia*, ſeu *Deobſtruentia* appellantur, qualia ſunt ea, quæ obſtructiones tollunt, urinas movent, ut fumaria, cicorea, abſinthium, marrubium, capparis, ariſtolochia, aſparagus &c. ammoniacum, pravera brava, agaricus, rhabarbarum, & his ſimilia, aut analoga.

32. Ut plurimum autem medicamenta agere ſolent, & reagere, ſuaſque vires exercere contra fluida, & ſolida *opere figurarum* corporum tangentium fibras, aut opere figurarum effluviorum a corporibus emiſſorum; effluvia enim corporum veræ ſunt ſeminales particulæ ipſorum, elaboratæ ex minimis dimenſionibus, ac figuris proportionalibus majoribus figuris corporum, a quibus effluvia ipſa emanarunt, ut ſatis ſuperque de primigeneis ſalium figuris demonſtraverat celeberrimus Gulielminus; effluvia itaque ipſa donata ſimilibus figuris, quibus majora corpora prædita ſunt, apta erunt penetrare fluida & ſolida, quæ penetranda eſſent ſub ſimilibus figuris a majoribus corporibus effluvia ipſa emittentibus. Neque de ſpecificis talium corporum, & talium effluviorum figuris licet dubitare; peculiares enim ſpecificaſque figuras obſervaverunt Philoſophi in quocunque regno animali, vegetabili, & minerali; ad animale ergo regnum quod ſpectat, Poileus in analyſi ſanguinis humani fatetur ſe vidiſſe multiplices ſalium figuras, cubicas nimirum, parallelepipedas, pyramidales, octaedricas, ſphæricas, & priſmaticas variæ indolis; eaſdem quoque detexerunt celeberrimi Viri Levenochius, Malpigius, & Bonius. In vegetabilibus

vero

vero adeo manifeſtæ ſunt eſſentiales componentium ſalium figuræ, ut de his dubitare abſonum ſit; ſufficiat legere (cum vitioſum ſit hic jam enunciata repetere) quæ a celeberrimo Carolo Fracaſſato diſſertatione *de organo linguæ* indicata fuerunt, quæ omnia ab experimentis immortalis Academiæ Florentinæ colligere opportunum cenſuit, ut literariam Rempublicam de vegetabilium ſalium figuris erudiret. In mineralibus denique ſpecificæ pariter conſtant, ac naturales eorum configurationes; ſic in granatis figuræ octaedricæ, in antimonio priſmaticæ, & ſphæricæ, in mercurio ſatis ſuperque detectæ ſunt; & nos in libello italice conſcripto *de ferri figuris* a ferreis mineris ad nos miſſis ab immortalis famæ Valliſnerio ſatis ut puto indicavimus particulas ferreas eſſe probabiliter pyramidales in baſi quadrata, aut quadrilatera, a quarum pyramidum lateribus exeunt a baſi uſque ad verticem plurimæ aliæ pyramides minimæ, ſimiles pyramidi majori, quæ tamen omnes hamatæ ſunt, uncinatæ, & aduncæ. Itaque cum effluvia corporum nil aliud ſint quam particulæ veluti ſeminales componentes majora corpora, colligendum jure erit etiam effluvia a corporibus emiſſa eas habere minimas figuras, figuris majorum corporum omnino ſimiles, & proportionales.

33. Figuræ itaque corporum emittentium effluvia, aut figuræ effluviorum emiſſorum, tangentium, impellentium, aut percutientium fibras animalium varios parient effectus juxta varias molium, ponderum, figurarum, & motuum rationes. Inter corpora, quæ agunt pondere, figura, & motu, eminet mercurius, qui ſphærica donatur figura; hæc autem in punctis tangit corpora quælibet, a quo punctuali contactu emergit neceſſitas continui motus mercurii, punctum enim nunquam poteſt eſſe firma baſis corporum; mercurius ergo in minimas quoque ſphærulas diviſus aptus redditur penetrare poros ſolidorum, & areas fluidorum quaquaverſus, cumque pondere ſuo reliquis corporibus, cæteris paribus, alte præpolleat, potenter premit ſolida, quibus unitur, hæc inflectit, & variis impulſibus urget, varias curvaturas parat, conſequenter ob ſphæricam figuram faciles penetrationes mercurii, & ob pondus ejuſdem multiplices fibrarum inclinationes, & fluidorum diſſolutiones eveniunt. Simili lege agere & reagere debent elementa reliquorum mineralium, quotieſcunque mole, pondere, figura, & motu fibris machinæ animalis applicata fuerint, penetrando fluida, & ſolida undequaque; enim vero nonnulla mole, pondere, figura angulari, & motu diſſolvunt, & frangunt corpora, quæ ab his fuerint penetrata; hinc mineralia nonnulla in numero *Medicamentorum deobſtruentium* poſita ſunt, ut ſunt illa, quæ ex ferro, chalibe, aut antimonio parantur &c. Hic ſtatim ſentio quærentes, & dubitantes; Quomodo enim ponitur hic ferrum in numero corporum deobſtruentium, cum antea oſtenderimus ferri figuras eſſe uncinatas pyramides, munitas ulterius minimis pyramidibus ſimiliter hamatis, & uncinatis? profecto hamatæ, & uncinatæ figuræ unioni, & firmitati corporum conducunt non diſſolutioni, ut num. 29. indicavimus. Aptiſſime dubitatis: Verum ſcitote hæc, & ſimilia corpora diverſo in ſtatu eſſe conſideranda, vel in ſtatu quietis, & fixitatis, vel in ſtatu motus, & agitationis. In primo ſtatu ferrum, chalibs &c. hamatis ſuis figuris firmant aptiſſime fluida, & ſolida, quæ naturalibus ſuis angulis fuerunt penetrata. In ſecundo ſtatu facta unione cum particulis ſulphureis penetrant facilius, & in motu, & agitatione conſtituta corpora rotando circa proprios axes in tali rotatione aperiunt, diſſolvunt, & ſcindunt fluida, & ſolida, quæ penetraverint acumine ſuorum angulorum.

34. Alia exiſtunt corpora, quæ pondere, mole, & figura non efformata ab angulis acutis, quorum anguli ſint minores gradibus 90, ſed ab angulis obtuſis, quorum anguli ſemper ſint majores gradibus 90, ſuas vires exercent occupando, & replendo, ſi non perfecte, ſaltem quaſi perfecte fluidorum, & ſolidorum ſpatia, quibus uniuntur, & adhærent; talis ordinis ſunt *aluminoſa corpora*, quæ figuras octaedricas, aut quaſi octaedricas ſuſtinent; talia ſunt *Vitriolica*, quæ figuram parallelepido-rhomboideam ſibi comparant: aut his ſimilia, & analoga. Ab hiſce ergo, aut ſimilibus corporibus occupatis ſpatiis fluidorum, & ſolidorum opere obtuſorum angulorum elementa fluidorum nimis ſtringuntur inter ſe imminuto, aut ablato ipſorum motu, & fibræ ſolidorum circumſcriptæ obtuſis corporibus, ſpatia illa replentibus in ſtatu veluti tonico detinentur, hinc neque moveri, neque oſcillare commode, ac facile poterunt; propterea tarditas motus in fluidis, & tarditas oſcillationum in ſolidis generabuntur, ex quibus oſtenditur qua ratione ſuum opus conſtrictionis exerceant medicamenta illa, quæ pariter *Adſtringentia* appellantur. Similis ergo figuræ cum alumine, aut vitriolo ab effectis eſſe poſſunt balauſtria, galla, lyſimachia, conſolida, burſa paſtoris, myrtus, malicoreum, mala cotonea, mala punica &c., quæ tamen aliquando magis, aliquando minus ſtringunt, ac ligant juxta majores, aut minores numeros particularum aluminoſis, aut vitriolicis figuris analogarum, aut juxta majores, aut minores numeros angulorum obtuſorum ſpatia fluidorum, & ſolidorum magis, aut minus replentium. Hic autem monendum eſt me phyſicas res agentem indicaviſſe corpora purgantia ſtimulantia, & aperientia agere, & reagere, ac ſi unicum planum haberent efformatum ab angulis acutis, eo quia corpora hæc cum ſint diviſa, ac ſubdiviſa in partes minimas, taliter figurantur, ac ſi quoad ſenſum unico plano donata eſſent, licet revera ſolidos angulos obtineant, quorum plani anguli per Prop. 21. 11. Eucl. quatuor rectis ſunt minores. Hic quoque conſiderata ſunt corpora *adſtringentia* eſſe compoſita ex figuris octaedricis, aut quaſi octaedricis, aliiſque non in rigore geometrico, ſed ſolum analogice, & quoad ſenſum, cum hæ figuræ ab effectis repleant ſpatia quælibet fluidorum, & ſolidorum non ſolum regularia, ſed ut plurimum irregularia, idcirco diximus has obtinere angulos ut plurimum irregulariter obtuſos.

35. Hic magnopere animadvertendum eſt figuras corporum effluvia emittentium, aut effluviorum emiſſorum jure ſuo ſupramodum conferre ad varias actiones, & reactiones exequendas tam in fluidis, quam in ſolidis; verum hæ actiones, & reactiones naturales, & proportionales ſpecificis corporum figuris ſæpe ac ſæpius mutantur, & invertuntur ab unione, & adhæſione aliorum corporum, quæ figuras corporum emittentium, aut effluviorum emiſſorum undequaque circumſcribunt; proinde cum in tali caſu corpora circumſcripta ſint illa, quæ primario agant, & reagant contactu, & quæ primario emittunt effluvia; ideo actiones, & reactiones contra fluida, & ſolida animalis non producuntur, & fiunt a figuris corporum inſcriptorum, aut ab effluviis ipſorum: ſed potiſſimum fiunt, & producuntur a figuris corporum circumſcribentium, aut a figuris effluviorum emiſſorum a corporibus circumſcribentibus, quæ actiones, & reactiones corporum cum plerunque eſſe ſoleant diverſæ, aut oppoſitæ illis, quæ fiunt a figuris internis corporum inſcriptorum, & effluviorum ipſorum; ideo oritur ratio, cur in medica praxi ſæpiſſime a medicamentis unius generis experiamur ſequi effectus diverſos, aut oppoſitos. Ob hanc cauſam præſtantiores Practici abhorrent ab elaborandis medicamentis magis compoſiti, ſed amant componere medicamenta, quantum poſſibile eſt ſimpliciora (ut leges naturæ poſtulant) cum ab his effecta medicamentorum ſimplicium evenire ſoleant, ac debeant morborum indicationibus magis proportionalia. Pro hoc argumento exponam exemplum, quo etiam in ſimilibus poſſemus ratiocinari: Certum eſt aqueas particulas eſſe mobiliſſimas opere ſuarum minimarum molium ſub figuris aut ſphæricis, aut ſphæroideis, aut hiſce analogis, a quibus aquæ particulæ cum figuris curvilineis ſemper in motu ſunt, & eſſe debent. Verum ſi tempore hyemis, ſpirantibus præcipue ventis aquilonaribus, qui priſmatibus nitroſis ſupramodum abundant, iſta nitroſa priſmata, quorum figura eſt cilindrico pyramidalis in baſi exagona, circumſcribant undequaque curvilineas aquarum figuras, tunc curvilineæ illæ figuræ aqueæ a nitroſis, aut nitro analogis particulis circumſcriptæ reddentur ſolidæ poligonæ, aut quaſi poligonæ: ſed figuræ ſolidæ poligonæ relate ad figuras curvilineas aqueas incluſas, & inſcriptas ex mechanicis ſupramodum tardiores ſunt ad motum, ita ut aliquando motum omnino deperdant; hinc aquæ particulæ curvilineæ quantumvis natura ſua mobiliſſimæ, nihilominus opere aliarum figurarum circumſcriptarum ſolidæ poligonæ, aut quaſi poligonæ redditæ coactæ erunt, aut motum imminuere, aut aliquando deperdere, ita ut fortiſſimam in glaciem denſari, firmari, & ſtagnare debuerint. Ex his, & ſimilibus, quæ dici poſſunt colligere poſſumus, quam facile etiam medicamenta ſimplicia, quæ opere ſuarum ſimplicium figurarum diuretica, aperientia, & deobſtruentia eſſe deberent, fieri ſæpe ac ſæpius poſſint, aut coagulantia, ſtyptica, & adſtringentia, quotieſcunque facta mixtione cum aliis corporibus in machina animali fortuito tales acquirant compoſitiones, ut ſolidas poligonas

nas cum angulis obtuſis, aut parallelepipedo-romboideas, aut octaedricas, aut priſmaticas elaborent configurationes alumini, aut vitriolo proportionales.

36. Deinde corpora, aut effluvia emiſſa a corporibus agere poſſunt, & reagere in ſolida, & fluida machinæ animalis opere *motus*, *& elateris*; Itaque quæ operantur motu, & elatere ſunt ea omnia, quæ a Medicis volatilia, & ſpirituoſa dicta ſunt, ut ſunt omnia ſulphurea, & omnia ſalino-ſulphurea, quæ ſi blando, & medio quodam motu, & elatere juxta naturæ leges agant, & reagant viribus fluidorum, & ſolidorum, & nutritioni earundem proportionalibus, jure ac merito aut alimenta, aut medicamenta *Cordialia* a Medicis poterunt appellari. Verum ſi hæc corpora, aut emiſſa effluvia ſub minima mole multo polleant elatere, ac motu, & iſtorum elater ultro augeatur, & creſcat, juxta ea, quæ demonſtrantur a Mechanicis de corporibus elaſticis, tunc elaſtica hæc, & ſpirituoſa corpora aut alimenta, aut medicamenta *exaltantia*, *& diaphoretica* dicenda erunt. Quotieſcunque itaque vel ſulphurea vel ſalino ſulphurea, vel utraque corpora alicui ſolido, aut fluido applicentur, ſi hæc numero, motu, & elatere medium ſtatum teneant, qui ſit fluidis, & ſolidis homogeneus, & proportionalis, tunc aptiſſima mixtio elementorum in fluidis, æqua ſeparatio puri ab impuro, & opportuna nutritio corporis facienda erunt; Similiter æquabiles, & iſochronæ ſolidorum omnium oſcillationes cum æquabilibus viribus, & æquilibrio inter fluida, & ſolida erunt ſecuturæ; & medicamenta, aut alimenta, quæ tales fluidorum, & ſolidorum actiones, & reactiones cum expoſitis proportionibus paraverint cordialia aut nutrientia, aut roborantia erunt appellanda. Verum ſi hæc principia ſulphurea, aut ſalino-ſulphurea, aut utraque numero, motu, & elatere a medio ſtatu aut deficiant, aut excedant, tunc in defectu *Refrigerantia*, *aut quaſi Refrigerantia* vel alimenta, vel medicamenta dici poterunt; e contra in exceſſu, aut alimenta, aut medicamenta *Calefacentia*, aut *quaſi Calefacientia* poterunt appellari.

37. Hic addendum eſt etiam cauſam caloris vel in ſtatu exceſſus, vel in ſtatu medio, vel in ſtatu defectus oriri a lege, & ratione affrictus, qui ſequitur in particulis elaſticis inter ſe, & in particulis elaſticis, & non elaſticis pariter inter ſe; & ſane a Geometris edocti ſumus moles corporum quorumcunque dividi, & ſubdividi in partes minores, & minores & in diviſione, & ſubdiviſione decreſcere ſemper moles in ratione cubica ſuorum diametrorum, ſuperficies vero eorundem tantummodo imminui in ratione quadrata: Quamobrem cum ex Geometris multo plus decreſcant moles corporum, quam eorundem ſuperficies, & cum a majoribus ſuperficiebus eveniant majores contactus, & conſequenter majores affrictus corporum inter ſe, ergo ab hiſce majoribus contactibus, & affrictubus inter ſe majores quoque calores, & incaleſcentiæ ſequi debuerunt, quanto moles corporum diviſæ, & ſubdiviſæ minores faciendæ erunt. Oſtendit enim magnus Galilæus pluribus in locis motum ex ſe non calorem producere, ſed hunc primario oriri a majori, & concitatiori affrictu corporum, quæ ad calorem tamen excipiendum, communicandumque inſtituta ſunt: ſed corpora volatilia, & ſpirituoſa numero, motu, & elatere præpollentia facta ſunt ſub minoribus molibus: minores autem moles majores cæteris paribus obtinent ſuperficies, & a majoribus ſuperficiebus majores conſequuntur affrictus; ergo corpora volatilia, & ſpirituoſa numero, motu, elatere, & ſuperficiebus præpollentia majores quoque calores, & majores incaleſcentias erunt productura. Verum ſi corpora volatilia, & ſpirituoſa fuerint numero, motu, & elatere in ſtatu medio conſtituta, tunc affrictus ſuperficierum corporum inter ſe mediam quandam proportionem motus obtinentes æquabilem caloris rationem oſtendent; e contra imminutum, & deficientem calorem, ſi elementa volatilia, & ſpirituoſa numero, motu, & elatere notabili defectu peccaverint; quamobrem variæ affectiones in fluidis, & ſolidis erunt ſecuturæ, ut antecedenti numero indicavimus.

38. Ab his quæ uſque adhuc enunciata ſunt colligere poſſumus facilius, promptius, & potentius ſanguinem incaleſcere, quam lympham, non ſolum quia maſſa ſanguinis multo pluribus abundat particulis elaſticis, quam lympha, non ſolum quia velociori motu impellitur ſanguis quam lympha per canales ſuos, verum etiam quia obſervante Galilæo (de Cometis) ea corpora tantummodo confricatione incaleſcunt, quæ ab affrictu ipſo continuo atteruntur, & in minores, minoreſque particulas reſolvuntur, ſic experitur Galilæus, levigatiſſimas vitreas particulas, aut perfectiſſime chalibeas nunquam confricatione incaleſcere, aut ſaltem lævisſime, eo quia neutræ in minimas minimaſque particulas atteruntur, comminuuntur, & reſolvuntur. Cum itaque lympha aqueis ut plurimum particulis indiviſibilibus, & ex leviſſima quantitate ſulphurum conſtet, pariterque cum ſalina corpuſcula, quibus lympha ſcatet, a lentiori lymphæ motu non poſſint facta confricatione in minores, minoreſque moles prompte, facile, & expedite atteri, & reſolvi, ſed tarde, ac lente; ideo experimur ab effectis naturæ, & febrium ſanguinem facilius, & vehementius, lympham vero difficilius, tardius, & remiſſius incaleſcere. Hinc ſummum beneficium tribuitur fluido ſanguineo a lympha ipſi permixta, eo quia a particulis aqueis indiviſibilibus, quæ in ſanguine triplæ ſunt, aut quaſi triplæ ſupra reliqua ſanguinem componentia, ut Boilei experimenta oſtendunt, imminuitur, frænatur, & moderatur excedens illa attritio, & diſſolutio reliquarum particularum maſſam ſanguinis componentium, vi cujus excedentis attritionis, & reſolutionis compoſitum maſſæ ſanguinis, unio, & nexus ejuſdem facillime diſſolvendum eſſet totali periculo machinæ animalis: Itaque non leviter peccant illi, qui in morborum curationibus phlebotomiæ nimis indulgent; extracto enim ſanguine plus aquæ tollitur, quam auferatur reliquorum elementorum numerus: propterea reliqua elementa opportuno ſero deſtituta magis, magiſque inter ſe atteruntur, & adaucto iſtorum affrictu in minores, minoreſque particulas reſolvuntur, adaucto impoſterum caloris incremento: Verum ſi in fluido ſanguineo extiterint gravia coagulationis argumenta, tunc liberalis phlebotomia non erit accuſanda, ſed imperanda, & ſecuto impoſterum majori, & majori affrictu corporum inter ſe, coagulatio ſanguinis aut imminuatur, aut diſſolvatur.

39. Denique frequentiſſima ſunt illa medicamenta, quæ ſuas vires, ac ſua momenta exercent agendo, & reagendo contra fluida, & ſolida machinæ animalis in ratione compoſita molium, ponderum, figurarum, motuum, & elaſticitatum corporum emittentium effluvia, aut effluviorum emiſſorum: Etenim univerſa corpora ex phyſicis experimentis, quæ agunt, & reagunt in fibras organicas, & fluida noſtri corporis, vel agent contactu, vel opere effluviorum emiſſorum a corporibus in ratione ſimul molium, ponderum, figurarum, motuum, & elaſticitatum eorundem; Quare ut aptæ actionum, & reactionum iſtorum corporum emittentium effluvia, aut effluviorum emiſſorum menſuræ habeantur, oportebit conſiderare, & expendere ſi non exacte, ſaltem proxime, actiones, & reactiones iſtorum in ratione compoſita molium, ponderum, figurarum, motuum, aut elaſticitatum iſtorum, de quibus ſpecifice acturi erimus, cum ſingularia medicamentorum ſingulorum opera erimus inferius conſideraturi.

40. Conſideravimus uſque adhuc in genere qua ratione medicamenta agere, & reagere poſſint contra fluida, & ſolida machinæ animalis; Modo cum pleraque medicamenta a ſuccis ſalivæ, eſophagi, ventriculi, & a ſuccis pancreaticis, & bilioſis in inteſtino duodeno, & a continua attritione inter ſe, & cum reliquis corporibus dividantur, & ſubdividantur in partes minimas, & minimas, & partes iſtæ minimæ deferantur minus circulationis beneficio brevi temporis ſpatio per totam fluidorum maſſam; idcirco remanet hic quoque conſiderandum in genere, quomodo partes iſtæ corporum, aut medicamentorum diviſæ, & ſubdiviſæ in partes veluti infinite parvas aptæ eſſe poſſint delatæ eminus per totam fluidorum maſſam tam varios, & tam diſſimiles effectus producere in maſſa humorum.

41. Quod autem primo corpora, aut medicamenta dividi poſſint in partes minimas, & minimas (ut antea diximus) conſtare videtur ab infinitis pene dicam experimentis, inter quæ eligam nonnulla. Expertus eſt celeberrimus Halleius in actis Philoſophicis num. 194. unum auri granum in 10000 viſibiles partes poſſe ſecari; celeberrimus P. Franciſcus Lana obſervatione 8. tractatu primo Magiſt. naturæ & artis notat ſe a Boileo accepiſſe, quod *unicum granum cupri in ſpiritu ſalis armoniaci diſſolutum potuit tantam aquæ copiam colore viridi inficere, ut illa aqua ſic colorata conſtaret partibus 256806, quarum ſingulæ ſua magnitudine æquarent molem ipſius grani cuprei*. Refert pariter obſervatione 8. unum granum ligni nephritici poſſe taliter dividi, & ſubdividi in partes minimas, & minimas, ita ut tinctura occuparet grana aquæ 57723. In obſervatione 4. ejuſdem libri narrat experimentum de unico grano thuris quantum ſpatii occupare potuerit in cubili illo, in quo experimentum effecerat, & reperit

in illo

in illo cubiculo exiguas particulas fumi illius thuris aſcendiſſe ad numerum 7500000000000000, ideſt ad ſeptingentos quinquaginta milliones millionum. Plurima habentur in Boileo de effluviis, plurima in actis Angliæ, ita ut inutile ſit de hac re dubitare: Ergo ultro conſtat corpora, aut medicamenta poſſe facile, & prompte opere tantorum ſuccorum ſalivæ, eſophagi, ventriculi, inteſtinorum, & glandularum machinæ animalis, & opere attritionis cum reliquis corporibus dividi, & ſubdividi in partes minimas, & minimas, ſicque eminus deferri per totam fluidorum maſſam, cum opera naturæ in animalibus multo ſint reliquis operibus præſtantiora, & validiora, maxime quia hiſce actionibus naturæ in animalibus magnopere ſuccurrit ingens beneficium circulationis ſanguinis, quo dividi, & ſubdividi ultro poſſint, & eminus deferri.

42. Et ſane beneficium circulationis ſanguinis omnino apertum eſt; ſi enim ſupponamus cum Bartolino pulſationes cordis ſingula hora adſcendere ad numerum 4400 proxime; & cor impellere ſingula pulſatione unicam ſanguinis unciam, pariterque totam ſanguinis maſſam multo probabiliter aſcendere ad libras 24 proxime, conſtabit ex regulis proportionum 24 libras ſanguinis circulationes ſuas exequi vicibus 17 proxime unius horæ ſpatio; dixi autem proxime, eo quia fateor ſanguinem fluentem per minimos partium extremarum canales non has leges circulationum ſubire tam facile, neque tam præciſe poſſe: ſed facta animadverſione in complexu motuum ſanguinis per majores canales juxta majorem ſanguinis quantitatem, conſtabit proxime juxta datas hypoteſes aſſumpta, ut probabiliores ſanguinei fluidi circulationes ad tantum numerum ſingula hora poſſe aſcendere: Si itaque ſingula hora compleri poſſunt circulationes ſanguinis vicibus 17 proxime, ultro manifeſtum eſſe poterit quam facile, quam prompte moles corporum, aut medicamentorum in tam continuis motibus, & motuum attritionibus diviſæ, & ſubdiviſæ in partes minores, & minores poſſint, immo debeant deferri per univerſam machinam animalis, & per univerſam maſſam fluidorum brevibus temporum differentiis; Si itaque corpora, aut medicamenta tantarum circulationum auxilio, & opere attritionum per motus dividi, & ſubdividi poſſint in partes minimas, & ſi brevi temporis ſpatio poſſint hæ beneficio circulationis univerſam maſſam humorum, & animalis machinam occupare, facile colligere poſſumus, cur etiam ex hoc capite ſequi debeant tam varia phænomena, tam varii effectus, tam variæ actiones, & reactiones in ſolidis, & fluidis animalium opere medicamentorum, de quibus ſigillatim inferius.

43. Hic actiones medicamentorum rectius expoſituri nullatenus præterire debemus ſummam eſſe relationem partium principum cum quibuſcumque partibus machinæ animalis, immo minimas, quaſcunque fibrillas cum reliquis omnibus majoris, minoris, minimique ordinis, ac uſus admirandum conſenſum obtinere; Sic experimur a leviſſimo ſucco aſpero, & acri irritante fibrillas uteri totam mulieris machinam violentiſſime convulſam reddi; immo a leviſſima muſcæ ſupra faciem, ſupra cilia, aut frontem ambulantis titillatione univerſas corporis partes moleſte ſentire, ſic a chirurgicis habemus leviſſima quantumvis vulnera aliquando univerſales tremores, & convulſiones attuliſſe, denique autopſia conſtat leviſſimum vulnus in remotiore partis pede ſtatutum ſtatim ægre ſe habere, majoremque ſaniem afferre, quotieſcumque æger aut cibo, aut potione aliquo exceſſu peccaverit. Præter hæc quamvis nulla adſit proportio inter actiones animæ ſejunctæ a corpore, & inter actiones, & paſſiones ſenſuum; nihilominus cum anima in viventibus fuerit compenetrata ſenſoriis, ſtatim manifeſtum erit, quantus conſenſus neceſſario futurus ſit inter animam, & ſenſorium, quam neceſſaria relatio inter animam, & univerſa organa corporis; ergo ſi tot ac tantæ habentur relationes inter animam immortalem, & æternam, & mortalia, ac caduca corporis organa, in animali vivente, profecto multo magis futurus erit altiſſimus conſenſus inter fibras, & fibras, inter organa, & organa, conſequenter etiam inter organa, & fluida organis neceſſario reſpondentia machinæ animalis: tam admirandæ, tam neceſſariæ organorum relationes inter ſe, & inter fluida omnia animalis debentur potiſſimum nerveis, membraneis, & muſcularibus fibris una cum ſucco nerveo, cum ab hiſce ſenſus, & motus primario juxta anathomica, & phyſica experimenta in animali cognoſcendi ſint.

DISSERTATIO IV.

De Medicamentis in particulari, & primo de purgantibus opere Solidorum.

44 CUM in ſecunda Diſſertatione expoſitum fuerit ſanitatem baſim habere in æquilibrio fluidorum, & ſolidorum, & in opportuna proportione utrorumque inter ſe; pariterque ægritudinem niti in everſo æquilibrio, & in everſa proportione fluidorum, & ſolidorum, ideo mederi animalia ægrotantia, docente Hippocrate libro de Arte, nil aliud erit quam *tollere de corpore animalium ægrotantium ea omnia, quæ æquilibria fluidorum, & ſolidorum notabiliter auferunt*. Hinc *Medicamenta* omnium medicorum conſenſu appellata ſunt *Inſtrumenta, quorum beneficio opportuno tempore, loco, ac ſtatu morbi exercitia auferre apta ſunt, ſupervacanea, aut addere ea quæ deficiunt, ut ſic reſtituto, aut conſervato æquilibrio fluidorum, & ſolidorum ſanitas vel deperdita reſtituatur, vel reſtituta conſervetur*. Quia vero medicamenta ſive hæc medicinæ inſtrumenta alia primario agunt in ſolida machinæ animalis, alia in liquida ſimul & ſolida; ideo in præſenti ſermo erit *de Medicamentis purgantibus opere ſolidorum* machinæ animalis.

45. Cum itaque ab effectis experiamur medicamenta purgantia, & alvum moventia ſolicitare, ac ſtimulare primo eſophagum, deinde ventriculum, ultimo inteſtina, & per conſenſum fibras quaſcumque ægrotantis, ut plurimum cum majori, aut minori preſſionis, & doloris affectione; hinc colligendum eſt omnia alvum moventia munita eſſe aſperis ſuperficiebus circumſcriptis a multiplicibus angulorum prominentiis, a quorum aſpero, & angulari contactu fibræ impulſæ, ſolicitatæ, ac ſtimulatæ recedunt a naturali ſua poſitione, ac directione acquirendo aliquas inflexiones, aut arcus; Ob hanc cauſam aliquantulum evertuntur naturales fibrarum inter ſe contextarum anguli, & aliquantulum mutantur naturales earundem fibrarum parallelismi. Verum cum aſperæ, & angulares corporum ſuperficies ſtatuant baſes ſuas in ſoliditate, mole, & pondere corporum agentium, ideo moles medicamentorum applicatæ fibris agere, & reagere debebunt ponderibus, & angularibus figuris. Ulterius cum medicamenta determinatis gravitatibus donata varios pariter excipere motus apta ſint ſuis gravitatibus proportionales, pariterque cum a diſſolventibus ſuccis eſophagi, ventriculi, inteſtini duodeni, reliquorumque inteſtinorum medicamenta atteri, & diſſolvi debeant in partes veluti infinite parvas, quæ aut motu, aut elatere ſolicitare, ac ſtimulare fibras aptiſſime poſſunt; ideo medicamenta attrita, & diſſoluta cum fuerint, ſuas vires ac momenta exercebunt contra fibras tangentes, & percuſſas in ratione compoſita molium, ponderum, figurarum, motuum, & elaſticitatum medicamentorum eorundem, quæ ratio compoſita virium, & momentorum non levis, ſed magni, aliquando ſummi momenti erit futura. Hinc facta ſolicitatione, ac impulſu quaquaverſus ob multiplicia momenta particularum, aut effluviorum earundem contra fibras conſequi debent in fibris ipſis frequentes, & multiplices contractiones fibrarum potentiis ſolicitantibus, aut impellentibus proportionales, per 1. Prop. hujus. Cum ergo multiplices fibræ diſtractæ devenerint ad ultimum quaſi gradum ſuæ diſtractionis, conentur ipſæmet ſeſe reſtituere ad naturalem ſuam contractionem, ut prima Diſſertatione oſtendimus. Ideo cum diſtractiones fibrarum & homologæ contractiones earum nil aliud ſint quam oſcillationes earundem, ut eadem Diſſertatione aperuimus, & hæ fieri debeant juxta vires, ac momenta particularum, aut effluviorum earum ſolicitantium, ac ſtimulantium fibras; propterea a facta ſolicitatione, ac impetu ſecuturæ erunt determinatæ oſcillationes fibrarum ſolicitationibus, ac impulſibus communicatis proportionales.

46. Cum ergo fibræ multipliciter ſolicitatæ, ac impulſæ multipliciter pariter edere debeant oſcillationes, iſtæ autem ſint radices ac primæ cauſæ motus periſtaltici fibrarum ventriculi, inteſtinorum, aliarumque partium; ideo motus periſtalticus fibrarum ventriculi, inteſtinorum, aliarumque partium frequentior, celerior, ac fortior erit, ſecuturus ad materierum excretiones celeriter, & copioſe promovendas. Ut autem vires ac momenta diſtractionum, & contractionum glandularum magis manifeſta reddantur, non tædeat conſiderare fibras membranæ villoſæ inteſtinorum, ſeu papillaris eſſe circumſcriptas a fibris membranæ ner-

veæ, & fibras nerveæ membranæ eſſe ſimiliter circumſcriptas a fibris membranæ muſcularis: Modo manifeſtum eſt, quod cum diſtractiones fibrarum membranæ villoſæ ad ultimum terminum ſuæ diſtractionis, & inflexionis devenerint, tunc cogentur ad ſuam naturalem contractionem ſe ſe reſtituere, conſequenter etiam reliquæ fibræ membraneæ nerveæ, & reliquæ fibræ membranæ muſcularis inter ſe communicantes ad ſuas naturales contractiones reddentur reſtitutæ. In tantis autem motibus contractionum fibrarum membranæ nerveæ, & membranæ muſcularis longitudine, & craſſitie diſſimilium, & inæqualium cum fibris membranæ villoſæ, conſtabit quot, & quanta momenta impulſuum communicanda ulterius ſint glandulis per nerveam, muſcularem, & per alias membranas diſtributis, nimirum in ratione compoſita ex ratione directa potentiæ antea impellentis directa longitudinum ſingularum fibrarum inæqualium, & reciproca ratione craſſitierum earundem, per 4. Prop. hujus. Facta autem tam valida, tam potenti compreſſione, & contractione glandularum omnium quaquaverſus ab opere tantarum membranarum inteſtinalium, profecto cum areæ, & capacitates illarum glandularum decreſcant ex geometricis in ratione quadrata ſuorum diametrorum, materiæ contentæ in glandulis membranarum inteſtinalium tanta vi expellentur ab imminutis areis contractis, compreſſis, & decreſcentibus in tali ratione quadrata diametrorum glandularum, quanta eſt vis contractionis communicata fibris arearum glandularum a ratione compoſita virium fibrarum membraneæ nerveæ, muſcularis, & villoſæ contractarum; Quamobrem cum copioſiſſimæ ſint glandulæ inteſtinales quaquaverſus copioſas pariter expellere debebunt materias per excretorios porulos in cavitatem inteſtinorum, & ſic ſucceſſive.

47. Expulſioni materierum partæ a proxima, & immediata ſolicitatione, ac ſtimulo villoſæ, ſeu papillaris membranæ, ſuccurrit ulterius altera remotior, & mediata actio contra fibras nerveæ, & muſcularis tunicæ inteſtinorum: purgantia enim corpora a calore viſcerum, a ſuccis diſſolventibus ventriculi, pancreatis, & hæpatis atteruntur, & diſſolvuntur in partes minimas, quæ poroſitates inteſtinorum penetrando effluviorum ad modum, tandem accedunt ad contactum nerveæ, & muſcularis membranæ, aliarumque membranarum inteſtinalium: Hic ergo ſuos contactus, impulſus, ac vires exercendo ſolicitant, & irritant fibras membranæ potiſſimum nerveæ, & muſcularis: Vel ergo effluvia hæc opportune ſolicitant, & irritant fibras, vel leviter. Si leviter, nullæ, aut quaſi nullæ ſecuturæ erunt e glandulis ſecretiones materierum, nullæque, aut quaſi nullæ purgationes; Si vero opportune ſolicitant, ac ſtimulant, tunc ſequi debebunt a potentiis effluviorum tangentium impetus, & impulſus, a quibus impulſibus fibræ primario diſtractæ fiunt, mox ſucceſſive, ut diximus, redduntur contractæ. Cum autem effluvia ſucceſſive exeuntia a corporibus purgantibus agant in fibras nerveas, & muſculares &c. in ratione reciproca quadratorum, diſtantiarum a centro corporis, a quo effluvia illa emanant; ideo ſi hæc pervenerint ad contactum fibrarum nervearum, poſtea ad contactum fibrarum muſcularium, & contra has fibras in tali ratione reciproca impetum, & niſum fecerint, neceſſario fibræ membranæ nerveæ majorem diſtentionem, fibræ vero membranæ muſcularis minorem diſtentionem, ſeu curvam quandam inflexionem minorem pati, ac ſuſtinere debebunt, ſed per 4. Prop. hujus, quælibet diſtractio fibræ facta a potentia impellente eſt proxime in ratione compoſita ex ratione directa potentiæ impellentis, directa longitudinum ſingularum fibrarum, & reciproca ratione craſſitierum, ſeu baſium earundem; ergo conſtabit quam varia futura ſint momenta diſtractionum ſingularum iſtarum fibrarum nervearum, & muſcularium: Cum autem poſt curvas diſtractiones fibrarum ſuperveniant, & ſuccedant ſimiles, & æquales contractiones, & reſtitutiones earundem, & ſic ſucceſſive ſimiliter, & æqualiter agere, & reagere debeant diſtractiones, & contractiones fibrarum; ergo patebit quot, & quanta ſucceſſiva momenta percuſſionum ferre, ac ſuſtinere debeant glandulæ adjacentes per totam nerveæ membranæ, aliarumque membranarum ſuperficiem diſtributæ a fibris membranæ nerveæ, & muſcularis aliarumque membranarum impellentibus, & percutientibus. Hinc conſequuntur ſimili ratione impulſuum, & contractionum glandularum inteſtinalium ſucceſſive excretiones materierum contentarum in glandulis ipſis, ut antea ſatis expoſuimus: Cum ergo excretiones materierum e glandulis inteſtinalibus, fiant ab immediato opere medicamentorum agentium, & reagentium in villos membranæ villoſæ, ſeu papiliaris, & a remotiori, ſeu mediata actione ipſorum corporum purgantium agentium, & reagentium per effluvia, ſeu per minimas particulas ipſorum contra fibras membranæ nerveæ, & muſcularis &c., patebit excretiones, & ſeparationes materierum e glandulis inteſtinalibus conſequi a ratione compoſita virium, & momentorum corporum ſtimulantium, aut ſolicitantium opportune villos opere immediato, & opere mediato per effluvia corporum eorundem contra fibras omnes inteſtinorum.

48. Hic placeat animadvertere nos pro excretionibus opportune exequendis e glandulis inteſtinalibus ſemper ſuppoſuiſſe ſolicitationem, ſeu ſtimulum contra villos membranæ villoſæ, vel contra fibras membranæ nerveæ, & muſcularis eſſe opportune validam; ita ut ſequatur diſtractio fibrarum membranearum, & deinde conſequatur contractio æqualis, & proportionalis earundem, ita ut ab actione, & reactione iſtorum organorum eveniat oſcillatio fibrarum, & glandularum cum ſolicito motu periſtaltico inteſtinorum. Cæterum ſi vires, ac momenta purgantium medicamentorum validiſſima, ac fortiſſima fuerint, ut ſuſtineant ſemper ſtatum tonicum, ſtatum convulſivæ contractionis in fibris membranæ papillaris, ita ut non ſequantur inde homologæ, & æquales diſtractiones, & contractiones reliquarum membranarum; Vel ſi effluvia medicamentorum tam fortia, tam valida ſint, ut violenter agant in fibras omnium membranarum, ut fibræ coactæ ſint ſuſtinere ſtatum tonicum diſtractionis, aut contractionis, tunc ſtatuto vel tonico ſtatu diſtractionis, vel convulſivæ contractionis in fibris inteſtinalibus parum, aut nihil oſcillantibus inertia fiet motus periſtaltici, aut ablatio ejuſdem, cum parvitate, ac nullitate excretionum e glandulis inteſtinorum; Experimur ideirco validiſſima, & fortiſſima medicamenta purgantia ſupra vires talium fibrarum inteſtinalium parere dolores inteſtinorum, & abdominis, non autem ſeparationes, aut excretiones materierum majori periculo ægrotantium. Summo itaque ſtudio fugienda ſunt medicamenta hæc purgantia, ut elaterium, gutta gummæ, ſcammonea, & magiſteria, &c. variæ indolis, ac altæ doſis, pariterque nonulla antimonialia, & mercurialia, potiſſimum ſi hæc exercere velimus in languidis, & inertibus fluidorum, & ſolidorum conſtitutionibus, in teneris, & ſenilibus ætatibus, aut in morbo fractis: Aliquando tamen permittenda ſunt, immo conſulenda quotieſcunque fuerit denſa admodum, & viſcida in ventriculo, & inteſtinis humorum tenacitas, ſi temperies ægrotantium fuerit valida, ac fortis, ſi ætas vireſcens, aut conſiſtens, ſi ſolida fibroſa inteſtinorum fuerint veluti paralytica reddita, & cum morbus ſolicitam purgationem poſtulaverit; tunc enim ſimilia purgantia eſſe poterunt fluidis denſioribus, & ſolidis proportionalia. Quamobrem praxis, & prudentia Medici ſemper vocanda eſt in judicium pro neceſſaria, opportuna, ac prudenti electione medicamentorum.

DISSERTATIO V.

De purgantibus opere Fluidorum, & Solidorum, & cur aliqua Medicamenta elective operari videantur.

49 SAtis, ut puto, oſtendimus purgantia medicamenta immediatis, & mediatis viribus agere, & reagere contra ſolida inteſtinorum, aut materierum excretiones ſequi debeant e glandulis inteſtinalibus: Modo ordo poſtulat, ut ultro conſideremus tales ſeparationes non ſolum haberi ab opere ſolidorum, verum etiam ſimul & ſemel ab opere medicamentorum agentium, & reagentium contra ſolida, & liquida animalium: Minimæ itaque purgantium medicamentorum particulæ, ſive effluvia per orificia vaſorum lacteorum chylum, lympham, ſanguinem, alioſque ſuccos ulterius ingrediuntur, aut ingredi conantur: Ingreſſa autem cum fuerint facto intimo contactu cum particulis fluidorum rotando circa proprios axes aſperis ſuis ſuperficiebus dividunt particulas fluida componentes, partes filamentoſas ſcindunt, & compagem craſſarum particularum, & unionem nimis arctam cum tenuibus, ac fluidis aut minuunt, aut laxant, aut tollunt, laxata compage, aut imminuta, aut ablata particularum

humo-

humoralium inter ſe majori, & celeriori motu circulationes ſuas ineunt una cum partitulis purgantium medicamentorum, & ad glandulas inteſtinales facilius, & promptius ſimul deferuntur: facta enim ſuppoſitione totam maſſam ſanguinis eſſe proxime æqualem libris 24. & cor ſingula ſyſtole expellere unicam ſanguinis unciam, pariterque pulſationes cordis juxta Bartolinum ſingula hora aſcendere proxime ad numerum 4400 facile oſtendimus num. 42. totam ſanguinis maſſam purgantibus particulis permixtam per cor 17 vicibus ſingula hora proxime eſſe circulandam, conſequenter totidem vicibus ſingula hora per inteſtina eſſe proxime deferendam. Si itaque tam facile, tam prompte tota, aut quaſi tota maſſa ſanguinis ad inteſtina deferatur, conſtabit cur a medicamentis purgantibus agentibus, & reagentibus contra fibras inteſtinales tot ac tantæ ſeparationes materierum evenire debeant; evacuatis enim prima vice glandulis inteſtinalibus facile a repetitis circulationibus denuo replentur, & denuo ſolicitantur, irritanturque glandulæ ipſæ a permixtis particulis medicamentorum, ſicque novam parant, & paratam ſolicitant excernendæ materiæ quantitatem.

50. Tanto autem parandæ, & excernendæ materiæ inſtituto juvat ulterius frequentia oſcillationum, quæ a purgantium particulis vaſibus continentibus communicatur: Vaſa enim continentia continuo ſolicitata a particulis medicamentorum, quæ fluidis permiſcentur, celeriori motu oſcillationum oſcillant; tranſeunt itaque frequenter a ſectionibus majoribus ad minores, & rurſus ſolicite ad majores ſectiones reſtituuntur, communicando frequentiores impetus fluidis contentis: cum autem fluida celeriori velocitate mota excerni debeant, ac ſeparari, ex mechanicis, ab orificiis vaſorum, aut glandularum in ratione compoſita quantitatum, & velocitatum fluidorum, (aut juxta nonnullos quadrati velocitatis ipſorum), & orificiorum vaſorum, ideo in frequentiori motu oſcillatorio vaſorum cum æqualibus temporibus majores promoveantur humorum quantitates, majoreſque pariter velocitates ipſorum, certe copioſiores humorum quantitates ab iiſdem, ſimilibuſque glandularum orificiis erunt excernendæ.

51. Quod ſi argumentum hoc ſedulo expendere velimus, patebit aliam præſtantiſſimam cauſam ſupra modum conferre ad feliciorem humorum ſeparationem: ut autem hanc cauſam clariori methodo exponamus, neceſſe eſt præmittere nonnulla deſumpta ab experimentali Philoſophia: Corpora videlicet aquea, ſive, ut Chimicis vocibus utar, menſtrua aquoſa apta eſſe non ſolum ad ſalium diſſolutionem, verum etiam ad diſſolvendas ſubſtantias reſinoſas, ut gummi Arabicum, Tragacanthum, Bdellium, Ammoniacum, & ſimilia; corpora vero ſulphurea ad penetrandas, diſſolvendaſque ſulphurea ad penetrandas, diſſolvendaſque ſulphureas pariter materias eſſe diſpoſita; ſic oleum terebinthinæ penetrat ſulphur commune, aperit, & ſolvit: ita corpora ſalino-ſulphurea opportuna eſſe ad omnia quoque ſalino-ſulphurea compoſita dividenda, & diſſolvenda, omnia denique corpora ſalina tantummodo valere ad ſalinas potiſſimum maſſas penetrandas, ac divellendas, ut univerſa Philoſophorum, & Chimicorum experimenta ultro confirmant; deinde apertum eſt ſingula viſcera machinæ animalis eo eſſe inſtituta, ut peculiares ſuccos ſecernant e glandulis viſcerum mole, figura, & motu diſſimilibus, ſed proportionalibus pro diverſi generis ſuccorum ſeparatione a maſſa ſanguinis, ut prima parte Mechanices Morborum num. 8. & ſequentibus ſatis expoſuimus, & ut univerſa naturæ phænomena ſatis ſuperque oſtendunt.

52. Hiſce præmiſſis, ingrediatur gratia exempli rhabarbarum ventriculi capacitatem, hoc quidem diſſolutum a ſalinis ventriculi cuneis, & a reliquis componentibus ſuccum bilioſum, & pancreaticum, & in minimas particulas redactum chylum, lympham, & ſanguinem penetrat: certe quaquaverſus in ſolida, & fluida agens ſeparationes quidem in genere potens eſt exercere; verum eo tempore quo opere circulationis hepaticas glandulas penetrat, hic potiſſimum ſtatuere experimur ſpecifica, & præſtantiora ſua momenta, ac validiores ſuas vires: conſtat enim ab effectis opere rhabarbari bilioſas potiſſimum particulas ſolicite, & copioſe eliminari ſupra reliquos ſuccos animalis: cum autem ex chimica analyſi bilis multo abundet ſale, & ſulphure, ergo cum ſalino ſulphurea compoſita facilius, & promptius diſſolutionem patiantur a corporibus pariter ſalino-ſulphureis, colligere jure poſſumus elementa rhabarbarum componentia potiſſimum eſſe ſalino-ſulphurea, & ab homogeneis ſuccis bilioſis facilem, ac majorem pati poſſe diſſolutionem. Cum itaque rhabarbari particulæ hepaticam ſubſtantiam fuerint ingreſſæ, hic potiſſimum facta mixtione iſtorum corporum homologorum inter ſe vires, ac momenta iſtorum majora reddenda erunt, & ultro augenda. Duplici quidem opere, & primo ſuccus bilioſus in hepate facile eſſe poteſt ad modum menſtrui diſſolventis rhabarbarum, bilis enim ſolvens, & rhabarbarum ſolvendum ſunt, ut diximus, ambo homologa, & homogenea corpora inter ſe, videlicet ſalino-ſulphurea; Hinc rhabarbarum a particulis bilioſis magis magiſque in hepaticis glandulis fractum, ac diſſolutum, & copioſiores ſucceſſive particulas emittens, aptum erit tali ſpecifico niſu, ac impetu ſolicitare fibras glandularum hepaticarum, itaut a talibus ſpecificis oſcillationibus fibrarum ſequi debeant majores, & copioſiores ſecretiones corporum bilioſorum, quæ ſint talibus fibrarum motibus, ſeu oſcillationibus proportionalia. Secunda methodus ſpecificæ actionis, & reactionis inter rhabarbarum, & ſuccum bilioſum talis quoque eſſe poterit: ſulphureæ enim bilis particulæ ſuo pollent elatere; ergo facta mixtione, & unione particularum elaſticarum bilis cum elaſticis particulis rhabarbari & facto ulterius nexu ſalium unius cum ſalibus alterius vires augeri debebunt proxime in ratione compoſita ex ratione numeri particularum elaſticarum, & ſalinarum compoſiti bilioſi, & particularum elaſticarum, & ſalinarum rhabarbari, & ratione motuum utrorumque; quare facta mixtione, & unione particularum bilis cum particulis rhabarbari, vires ac momenta hujus ſpecifici compoſiti in tali ratione compoſita augenda erunt. Quamobrem ab hiſce ſpecificis viribus, ac momentis facto frequentiori, ac potentiori ſtimulo contra glandulas hepaticas frequentiores pariter, & potentiores oſcillationes ſpecificæ glandularum hepaticarum erunt ſecuturæ ad ulteriorem bilis ab hepate ſeparationem, ut num. 10. primæ Partis Mechanices Morborum indicavimus: hiſce probabiliter legibus innixa fuit veterum Nedicorum opinio, quæ medicamenta elective purgantia decreverat; ab hac enim duplici methodo agendi, & reagendi medicamenta elective purgantia vires ſuas oſtendere videbantur.

53. Neque dicas a rhabarbari particulis excitari poſſe actionem ſeparationis in aliis quoque viſceribus, ut in pancreate, meſenterio, renibus, ac in hepate promota fuerat; eo quia quamvis aliqua excretio aliarum materierum in aliis viſceribus excitari poſſit ab opere particularum rhabarbari; nihilominus ſecretio aliarum particularum in cæteris viſceribus multo minor, ac levior futura erit ſecretione bilioſarum particularum facienda in hepate a ſpecifico opere rhabarbari; numeri enim particularum bilioſarum ſpecifico ſale, ac ſpecifico ſulphure prædictarum homogenearum ſali, & ſulphuri rhabarbari multo majores ſunt in hepate, quam in reliquis viſceribus, conſequenter corpora bilioſa agentia, & reagentia contra homologas rhabarbari particulas in ratione compoſita majoris numeri ſalis, & ſulphuris bilioſi, & ratione elateris ſulphuris ejuſdem majoribus quoque viribus, ac momentis in hepate erunt operatura: viciſſim cum a phænomenis medicis habeamus rhabarbarum facilius, & potentius agere, & reagere figura, motu, & elatere pro majori ſecretione bilis ab hepate, quam reliquorum humorum a reliquis quoque viſceribus; ergo colligere jure ac merito poſſumus ſpecificas actiones, & reactiones rhabarbari contra bilioſas particulas, & ſpecificas actiones, & reactiones particularum bilioſarum contra rhabarbarum ſe habere ut menſtrua inter ſe viciſſim proportionalia, ad mutuam inter ſe diſſolutionem exequendam. Ex mechanicis enim edocti ſumus effectus ſemper eſſe cauſis ſuis adæquate proportionales; hinc opere rhabarbari per omnia licet viſcera circulantis majores quidem quantitates bilioſæ materiæ, quam reliquorum humorum (quarum aliquid concedimus ſeparari poſſe) erunt majori numero in hepate ſecernendæ, ob majorem rhabarbari cum fibroſis particulis proportionem, & homogeneitatem.

54. Similiter ratiocinari poterimus, ſi conſiderare voluerimus actiones, & reactiones eorum purgantium, quæ a Medicis *Phlegmagoga* dicuntur, in quorum claſſe ſunt mechoacanna, jalappa, agaricum, turbit, hermodactilus, ireos, eſula, colocynthis, &c. Hæc primario ſerum ſolvunt, & promovent duplici pariter methodo, quarum prima reſpicit phlegmagoga, hæc medicamenta relate ad ſerum ſecernendum; ſecunda reſpicit ſerum ipſum relate ad expoſita medicamenta. Primo itaque medicamenta phlegmagoga apta ſunt aſperis ſuorum ſalium ſuperficiebus circa proprios axes rotantibus fibroſam ſanguinis, & ſeri concreſcibilis texturam penetrare, laxare, aut ſcindere, qua magis aperta ac diſſoluta fluidior ſeri portio copioſior fluenda erit, & facilius per inteſtinales glandulas ſecernenda;

deinde probabile eſt phlegmagoga elementa cum ad inteſtinales cellulas delata fuerint opere circulationis, hic juxta ſuorum angulorum, ac motuum differentias ſpecificis motibus ſolicitare fibras glandularum inteſtinalium, qua facta ſolicitatione, ſpecificæ, ac determinatæ in fibris eveniunt oſcillationes ſeri molibus, figuris, ac motibus proportionales; etenim, per primam propoſitionem hujus, motus fibrarum ſemper ſequi debent in ſtatu naturali juxta impreſſiones corporum impellentium: cum autem a ſpecificis oſcillationibus fibrarum glandularium ſecernenda ſint a ſanguine illa potiſſimum elementa, quæ ſpecificis oſcillationibus fibrarum mole, figura, & motu proportionalia ſint (ut prima Parte Mechanices Morborum numero 8. oſtendimus); ergo patebit a phlegmagogis ſpecifica actione, & reactione ſolicitantibus fibras glandularum inteſtinalium ſecuturas eſſe copioſiores ſeri a ſanguine ſeparationes determinatis illis glandularum inteſtinalium oſcillationibus proportionales; quare materiæ ſeroſæ copioſius ſeparatæ in cavitatibus inteſtinorum evomendæ erunt. Ulterius judicari probabiliter poteſt elementa corporis phlegmagogi facilius, & promptius adhærere, & uniri ſero, & corporibus ſeri, quam reliquis componentibus maſſam ſanguinis, ea videlicet ratione, qua experimur mercurium facilius, & promptius uniri auro, quam reliquis mineralibus, & ſolas auri particulas potentiſſime penetrare, ac ſcindere. Ita edocemur plantas, & plantarum radices enutriri ſingulas, & creſcere ex determinatis ſuccorum a terra extractorum corporibus ipſis adhærentibus, utpote ipſiſmet plantis proportionalibus, & homogeneis, rejecto ut plurimum aliorum corporum conſortio. Quamobrem elementa corporis phlegmagogi facilius alligata, & unita ſero, & ſeri particulis, factoque augmento molium, & virium inter ſe efficiunt faciliorem penetrationem glandularum, ut qua data porta exeant majori numero ſeroſitates cum pauco aliorum corporum conſortio; hinc a phlegmagogo corpore plus fluidi ſeri, plus ſeri concreſcibilis promoventur, & feruntur extorſum, quam reliqua elementa maſſam ſanguinis componentia promoveantur. Juxta tales fortaſſe naturæ leges veteres Medici phlegmagoga hæc medicamenta elective purgare ſerum, & aquas arbitrati ſunt.

55. Modo expendere debemus ſerum ipſum relate ad expoſita medicamenta. Serum enim ex Chimicis haberi poteſt ut aqueum menſtruum non ſolum ad penetranda, & diſſolvenda ea corpora ſalini generis, quæ ſeri particulis proportione reſpondent; verum etiam ad penetrandas, & diſſolvendas illas reſinoſas texturas, quæ mole, figura, & poroſitatibus aptæ ſunt excipere ſubtiles lymphæ ſphærulas, & volatiliores lymphatici ſalis particulas diſſolutioni ſpecificarum reſinarum inſtitutas: hinc ab hoc aqueo menſtruo ſpecificis ſalibus compoſito penetratur, & rumpitur non ſolum mechoacanna, jalappa, agaricum &c. verum etiam penetrantur, & divelluntur reſinoſæ quædam ſubſtantiæ, ut terebinthina, gummi arabicum, ammoniacum, ſagapenum, ſacrocolla, & his ſimilia, quibus penetratis, ac diſſolutis a ſalino hoc aqueo fluido elementa ſanguinis, aliorumque corporum quoad molem imminuuntur in ratione cubica, quo vero ad ſuperficies in ratione quadrata; quamobrem quoad molem multo leviora, & mobiliora redduntur, quo vero ad ſuperficies hæ remanent majores, quæ ſuſtinendo majores contactus cum particulis aqueis, neceſſario majorem adhæſionem, & unionem efficiendo cum aqueis particulis, ab hiſce aqueis ſphærulis, aut quaſi ſphærulis facilitatem motus excipiunt, ut glandulæ, aut renales, aut utræque a majori motu corporum tranſeuntium laxatæ, dilatatæ, & apertæ ſeroſis potiſſimum fluidis viam parent.

56. Hæc data opportunitate diſcendi de medicamentis, quæ elective operari videntur, nolo diſſimulare exponere probabilem rationem, propter quam experimur nonnulla vegetabilia, ut hellenium mures enecare, nucem vomicam canes occidere, reliquis animalibus illæſis; nonnulla vero ab animalibus deſumpta, ut cantharides veſicam humanam ſpecifice lædere, & urinas promovere, reliquis viſceribus ſine noxa remanentibus; denique nonnulla mineralia, ut mercurium, fauces irritare, & erodere, & ſalivationem ut plurimum promovere. Hæc phænomena clare oſtendunt variam eſſe texturam, & compoſitionem principiorum ſanguineas maſſas componentium juxta varias animalium ſpecies; quamobrem particulæ componentes hellenium permixtæ cum ſanguine murium facile elaborant moles, quæ in hiſce animalibus ſunt pondere, ſuperficie, figura, & motu quodammodo veneficæ; & ſolummodo fluidis per mures circulantibus inimicæ: Nox vomica permixta cum ſanguine canum, & felium componere facile poſſunt particulas, quæ ſe habent mole, pondere, ſuperficie, figura, motu; & elatere veneni ad modum pro ſolis canibus, & felibus enecandis; ſimiliter cantharides ſine noxa mixtionem inire poſſunt cum ſanguine humano; cum vero iſtæ aut in renibus, aut in veſica unionem fecerint cum tali determinato numero ſalis armonicalis urinam componentis, tunc tales moles componi poſſunt, quæ pondere, ſuperficie ac figura, ſtygiam veluti indolem acquirant, aptam renales glandulas, aut veſicam potentiſſime lacerare, urinarum mucos diſſolvere, & urinas validiſſime promovere. Sphærulæ pariter mercurii cum ex natura figurarum ſphæricarum ſemper in motu eſſe debeant, ideo ſine noxa cum fluidis poſſunt permiſceri, & circulare: cum autem mercurius experiatur ab effectis a ſaliva præſertim hominis jejuni aliquantulum detineri, ac firmari, propterea mercurius cum ad loca ſalivaria, aut ad loca ſalivæ analoga pervenerit, hic mora, & quiete acquiſita, & hac data occaſione quietis a ſalivæ ſalibus undequaque circumſcriptus, relicta figura ſphærica poligonam figuram acquirit, propter quam in hiſce locis majorem moram faciens, & firmitatem acquirens, majores vires, ac momenta exerceri pondere, & aſpera ſuperficie, quam a corporibus circumſcribentibus ſibi comparaverat, parta faucium, oris, aliarumque partium eroſione, & copioſa ſalivæ ſeparatione: Similia quoque phænomena in chimicis manifeſta eſſe videntur, ſulphureæ enim particulæ unitæ particulis nitroſis, aut vitriolicis tali numero ac mole inter ſe arſenicale compoſitum elaborant, quod veneni ad modum operatur contra fluida, & ſolida, quamvis, componentes particulæ ſejunctim ſumptæ omnino ſint innocuæ; ſimiliter ex miſcella ſpiritus nitri cum ſpiritu vitrioli tertia quædam ſubſtantia emergit, quam aquam ſtygiam appellamus validiſſime erodentem, quantumvis componentia ſejunctim accepta beneficia non lethalia eſſe experiantur. Ex his colligere poſſumus ſpecifica phænomena purgationum in animalibus, ut plurimum contingere, quotieſcunque determinata fluida cum determinatis, ac ſpecificis corporibus, ut fluidis alterius generis copulentur determinatis in locis machinæ animalis: hiſce enim in locis ſpecifica fieri poſſunt ex determinata mixtione, & unione corporum compoſita quædam, quæ ob nova pondera, novas ſuperficies, figuras, ac motus peculiares actiones, & reactiones exerceant, a quibus determinatæ ſeparationes humorum ſive bonæ, ſive malæ conſequi debeant, aut beneficio, aut detrimento animalium; quamobrem quæ diximus de rhabarbaro, ut plurimum expellente bilioſas materias, quæ de jalappa, mechoacanna, hermodactilis &c. ſeu de phlegmagogis expellentibus ut plurimum a glandulis inteſtinalibus ſeroſitates, ſimili lege, ratione, ac methodo de quibuſcunque aliis medicamentis dicendum erit ſpecificas actiones, & reactiones contra peculiaria fluida, & ſolida corporis exercentia, ſpecificas materierum ſeparationes promotura.

57. Quærendum denique eſt, cur poſt purgationes alvus ſtyptica ſoleat remanere; facile autem quæſito ſatisfacere poterimus, ſi conſiderabimus ab opere medicamentorum ſolicitantium, & ſtimulantium fibras, & glandulas inteſtinorum, has coactas eſſe frequentiſſime, & celerrime oſcillare, conſequenter motum periſtalticum inteſtinorum factum fuiſſe celerrimum, ac frequentiſſimum: quare cum a celeriori, & frequentiori motu ſequantur neceſſario majores effuſiones fluidorum non ſolum præternaturalium, verum etiam naturalium, & elaſticorum ſucci nervei, ideo hiſce majori numero effuſis, ac deperditis fibræ omnes, & glandulæ inteſtinales laxatæ, enervatæ, & in ſtatu inertiæ reddendæ erunt; quamobrem poſt purgationes glandulæ, & fibræ lenteſcendo in ſuis oſcillationibus tarde, ac lente ſeparationes, & excretiones materierum impoſterum erunt paraturæ, ita ut poſt purgationes alvus ſtyptica reddenda ſit. Accedit quod in purgatione major ſeri copia excernitur, quam neceſſitas poſtulat, hinc multo minor copia remanet poſt purgationes, fibræ, & glandulæ inteſtinorum magis exiccatæ, & aridæ redduntur, hinc minus aptæ fiunt ad opportunos, ac validos motus oſcillatorios, ſeu periſtalticos exercendos pro materierum ſeparatione, proinde alvus ſtyptica erit ſecutura.

DISSERTATIO VI.

De Medicamentis Vomitum excitantibus.

58 Corporis purgationes potiſſimum fiunt; aut per medicamenta alvum moventia, aut per medicamenta vomitum excitantia. Cum vero de purgantibus per alvuum in antecedentibus diſſertationibus actum fuerit, ideo ordo rei agendæ poſtulat, ut in præſenti de medicamentis vomitum excitantibus acturi ſimus. Hic autem de vomitoriis acturi, ſolummodo conſiderabimus illas cauſas vomitus, quæ a medicamentorum ſtimulo cognoſcendæ ſunt: negligimus itaque vomitum illum, qui a vertigine, a vulneribus, a motu inſueto corporis, ut inetheda, in navi &c. quæ cauſæ vomitus facile referri poſſunt ad illas cauſas, quas a medicamentorum irritatione partas eſſe inferius oſtendemus. Cum ergo actiones medicamentorum per vomitum nullo modo explicari juſto poſſint, niſi præmittamus ea, quæ ab Anatomicis neceſſaria eſſe judicantur, ideo juxta celeberrimum Heiſterum conſiderabimus: *Ventriculum ſub figura utriculi luſorii, quia quadruplici numero membranarum munitus eſt. Prima itaque iſtarum membranacea eſt, cujus fibræ tranſverſe procedunt. Secunda muſculoſa, in qua fibrarum ordo varius eſt, & quaſi inextricabilis; quædam enim quaſi circulares a parte ſuperiori ad inferiorem deſcendunt, aliæ in ſuperiori ventriculi parte inter utrunque orificium, aliæ a ſiniſtro latere ad dexterum oblique excurrunt, quædam orificia ambiunt. Tertia nervea rugas efficiens multis vaſis ſanguiferis, & parvis liquidum gaſtricum ſecernentibus inſtructa. Quarta villoſa, tenuis, poroſa præcedenti nerveæ arcte adhærens;* Per hanc tunicam etiam quandoque oſcula excretoria hiare glangularum ventriculi prope antrum pylori celeberrimus Morganius adnotavit. Adverſa. Anatom. 3. pag. 6. *Præterea adſunt arteriæ gaſtricæ ad venam portæ tendentes: ubi notanda ſunt vaſa brevia ad ramum ſplenicum abeuntia, & vena coronaria ventriculum ambiens. Nervi deinde circa ſiniſtrum orificium intrantes a pari vago admodum inſignes ſunt, hinc adeo ſenſibile redditur ſiniſtrum ventriculi orificium, denique vaſa lymphatica ad receptaculum chyli abeunt. Ventriculus duo obtinet orificia, ſiniſtrum unum cum gula continuum, multiſque rugis inſtructum, quod longe altius eſt dextero, dexterum vero, qui pylorus appellatur cum inteſtinis alligatur, quo in loco adeſt ſingularis valvula ventriculi orificium claudens, tandem adeſt fundus ventriculi, qui anteriora ſpectat.*

59. Prudentiſſimus itaque Clinicus vel naturæ, vel morbi neceſſitate imperet ægrotantibus aſſumere vomitoria, brevi tempore particulæ vomitorii vel pondere vel aſpera ſuperficie, vel motu, vel vi ex hiſce omnibus compoſita, unitæ etiam ſuccis facile ſalinis, qui a nervea membrana ventriculi continuo ſeparantur pro penetratione, & diſſolutione ciborum, elaborant potentiſſimas vires in ratione compoſita ponderum, ſuperficierum, & motuum corporum permixtorum inter ſe; quamobrem tali ratione agentia, & reagentia vomitoria primo ſtimulant membranam villoſam, quæ cum membranæ nerveæ arcte adhæreat, ſtatim nervea membrana conſenſu facto ſtimulatur. Cum vero ſtimulus vomitorii fiat a continuo contactu ejuſdem ſupra membranam villoſam; ideo & nervea membrana continuos ſtimulos excipiens, & ſuſtinens multo majores exercet contractiones, quam diſtractiones: hic animadvertendum eſt nerveam membranam emittere fibrillas nerveas quaquaverſus per ſpatia proximæ membranæ muſculoſæ pro neceſſario motu ejuſdem; quamobrem cum muſcularis membrana duplici fibrarum ordine donata ſit, quorum alter circularis eſt a parte ſuperiori ad inferiorem deſcendens, altera vero oblique ſive ſpiraliter varias directiones motus deſcribens; ideo ambo iſti fibrarum ordines primario ſtatuent convulſivas ventriculi anomalias.

60. Et primo cum membrana nervea continuos ſtimulos ſuſtinens a villoſa comunicatos coacta ſit multo majores pati contractionis gradus, quam moveri motibus diſtractionis; ideo & membrana ſubſequens muſcularis omnimodam relationem habens cum nervea criſpationem, & contractionem ferre debebit; hinc ſtatim circularium fibrarum ordo membranæ muſcularis ſtatum contractionis acquirens parat ſectionem minorem ventriculo, cum autem iſte tranſitus ventriculi a ſectione majori ad minorem fieri non poſſit ſine neceſſaria fundi elevatione verſus ſiniſtrum ventriculi orificium; ergo contenta omnia in ventriculo verſus gulam primo elevari coacta erunt. Etenim cum fibræ circulares verſus pylorum multo ſint minoris diametri, quam ſint fibræ circulares fundi ventriculi, idcirco cum circulares ſectiones ex geometricis decreſcant ſemper in ratione quadrata ſuorum diametrorum, profecto cum ſectio pylori, ſeu dexteri orificii ſub minori, aut minima diametro contenta ſtricta fuerit, ac clauſa, adhuc ſectio fundi ventriculi ſub multo majori diametro remanebit ſatis aperta, ac dilatata, quare dexterum ventriculi orificium arctiſſime conſtrictum, & clauſum impediet, ne contenta in ventriculo ob fundum elevatum, & proportionaliter conſtrictum per inteſtina tranſmittantur, quin immo materiæ contentæ verſus fundum, & ſiniſtrum ventriculi orificium expulſæ, & hiſce in locis ſuas irritationes ultro exercentes tandem aliquando fundum ventriculi fortiter, & convulſive contrahunt, & adaucta fundi anguſtia cogunt materias contentas violenter impelli ſurſum parto vomitu. Ulterius tanto operi conſtrictionis pylori, & fundi ventriculi conſpirat proportionalis contractio fibrarum pariter obliquarum, ſeu ſpiralium, a quarum viribus fortiſſime conſtrictionem circularium ſuſtineri, & conſervari neceſſe erit. Cum itaque totus ventriculi fundus ab aſſidua irritatione contractus, & criſpatus convulſive ſurſum elevetur, & pylorus, ſeu dexterum orificium fortiſſime conſtrictum, & omnino clauſum reddatur; ergo impedito motu materierum per inteſtina, opus erit contentas materias, & fortiter compreſſas a capacitate ventriculi jam decreſcente in ratione quadrata diametrorum fibrarum circularium per dexterum ventriculi orificium ſurſum violenter eſſe expellendas.

61. Verum ſentio in hac re arguentes, ſi a ſtimulo vomitorii irritantur continuo fibræ ventriculi, cujus irritationis opere ſtringitur, & contrahitur pylorus; ergo ab eadem cauſa irritante ſtringendum quoque erit orificium ſiniſtrum ipſi gulæ continuum: quapropter materiæ contentæ neque ſurſum per vomitum, neque deorſum per inteſtina erunt expellendæ. Optima quidem dubitatio; & ſane ſi ea proportione fibræ ſiniſtri orificii plurimis nervis ſtipatæ redderentur contractæ, ac reddantur ſtrictæ & clauſæ fibræ dexteri orificii, ſeu pylori, proculdubio materiæ contentæ læthali vitæ periculo neque ſurſum per vomitum, neque deorſum per inteſtina moveri potuiſſent: ſed violenter in ventriculo detentæ graviſſima ventriculi tormina, convulſiones, aliquando inflammationes cum lypiria febri producerent. Verum debemus animadvertere ſiniſtrum ventriculi orificium cum gula continuum multo altius eſſe dextero, ſive pyloro, quare contentæ materiæ pondere ſuo occupant primo fundum ventriculi, deinde facilius, & promptius pylorum, non ſolum quia hic eſt ſiniſtro humilior, verum etiam quia motus periſtalticus fibrarum ventriculi a gula ad pylorum ſucceſſive dirigitur; cum itaque a pondere materierum potiſſimum pylorus, & pars fundi verſus pylorum teneantur, ideo facta in hiſce locis majori denſitate, pondere, & aſperiori graviorique contactu corporum ingeſtorum, multo magis contentæ materiæ ſtimulabunt pylorum & partem fundi pylorum verſus, quam reliquas partes a pyloro remotiores; hinc in dextero orificio, & partibus huic proximis major contractio, majorque convulſio erunt ſecuturæ; effectus enim ſunt cauſis ſuis adæquatis proportionales, quare effectus contractionis, & convulſionis in partibus pylori majores, & validiores ac continui eſſe debebunt, in quibus cauſæ irritantes, ac ſtimulantes fuerint pondere, denſitate, & aſperiori contactu majores, validiores, & continuæ; quamobrem in ſpatiis pylori validiori excitato motu convulſionis moleſtæ iſtæ materies ſurſum, ſeu gulam verſus erunt impellendæ, verſus quam ſola major porta aperta remanet, ſeu minor reſiſtentia conceſſa eſt parto vomitu, ut etiam antecedenti numero indicavimus.

62. Talis elevationis neceſſitas gulam verſus materierum moleſtarum ventriculo ultro conſequitur a motu preſſionis ſurſum totius abdominis opere nervorum paris vagi, qui cum membrana nervea communionem habent; iſti enim effuſi per abdomen totum convulſiva contractione acquiſita ſurſum elevant viſcera abdominis, inteſtina, muſculos &c. quæ omnia ſimul impetu facto in ventriculum contentas materias ſurſum per gulam validiſſime ulterius urgent ad majorem vomitus generationem.

63. Præter hæc Mechanicæ leges ſupramodum favent tam neceſſariæ elevationi materierum gulam verſus, & per gulam ipſam. Cum enim pultacea materies ſit quid compoſitum ex corporibus ſolidis, & fluidis, elaſticis, & non elaſticis, & compreſſio maſſæ chylaceæ in minus volumen per preſſionem factam ab elevatione, & conſtrictione fundi ventriculi, & dexteri orifi-

cii: pariterque cum elaſticitates corporum elaſticorum ſint viribus comprimentibus quam proxime proportionales; ergo cum in elevato fundo ventriculi, & in ſpatio præcipue dexteri orificii fiat, cæteris paribus, major preſſio, & coarctatio chyloſæ materiæ, neceſſario elementa elaſtica ſulphurum aeris, & flatuum componentia hanc pultaceam ſubſtantiam majorem, ceteris paribus, elaterem acquirere debebunt pylorum verſus, & in parte fundi ventriculi pyloro proxima. Quamobrem cum elaſticæ particulæ pervenerint ad ultimum terminum ſuæ compreſſionis in hiſce partibus pylori, & pyloro proximis, cogentur talem violentum dilatationis niſum ſibi comparare, paſſis compreſſionibus proportionalem: cum vero nullum majus ſpatium occupandum remaneat, niſi verſus ſiniſtrum orificium, ſeu gulam verſus, verſus quam majus ſpatium apertum eſt, minorque occurrit reſiſtentia; ergo major dilatatio, & potentior rarefactio ejuſdem maſſæ chylaceæ vi caloris interni, & externi acquiſita facienda jure erit gulam verſus; principio autem gulæ occupato ultro augetur neceſſitas expediti motus materiæ aſcendendæ, aut aſcendentis per æſophagum. Etenim æſophagus eſt canalis membranoſus multo anguſtior ventriculo: quare ex mechanicis cum velocitates corporum fluentium ſint in ratione reciproca ſectionum canalium; ergo facta preſſione fluidi chylacei a compreſſione communicata ventriculo, motus materiæ chylaceæ in latiore ſpatio ventriculi ad motum ejuſdem materiæ chylaceæ jam occupantis minorem gulæ capacitatem, ac ſectionem, erit reciproce, aut quaſi reciproce ut major motus per minorem capacitatem gulæ, ad minorem motum per latius ſpatium ventriculi; propterea manifeſtum erit quanto majori motu, & quanta majori velocitate chylacea materies, quantumvis leviter mota in ventriculo coacta ſit majori velocitate moveri per æſophagum, quotieſcumque ob paſſam preſſionem in ventriculo, & verſus ſiniſtrum orificium impulſa, gulæ principium ingreſſa fuerit: motus itaque chylaceæ materiæ per æſophagum, ſeu vomitus expeditus, & promptus neceſſario erit futurus.

64. Modo arduum phenomenon explicandum remanet, quod medicam praxim agens aliquando vidi mirabundus. Aderat monialis, quæ piſces talis ſpeciei nullatenus in ventriculo detinere poterat, coacta erat poſt aliquod tempus cum vomitu ſolos piſces ſine reliquis ut plurimum cibariis emittere: cognovi Medicum qui carnem ſuillam quantumvis plurimis cibis permixtam, attamen hanc tantummodo evomebat: quamvis argumentum hoc ſalebroſum eſſe videatur, nihilominus probabilia cogitanti occurrit mihi conſiderare naturam præſtantiſſimam ſui ipſius conſervatricem ſeparare a glandulis nerveæ membranæ ventriculi ſuccos variæ indolis compoſitos ex particulis aqueis, ſulphureis, & ſalinis diverſæ molis, ponderis, & figuræ, quæ ſalium particulæ ſe habeant ut cunei multiplicium ſuperficierum, & angulorum, ut juxta multiplices ciborum diſſolvendorum differentias ſingularia, & ſpecifica veluti menſtrua penetrantia, & diſſolventia cibos haberentur: ſicut enim in Chimicis, ut n. 51. innuimus, ſingula corpora penetrantur, & diſſolvuntur a ſimilibus, & homogeneis, ſicuti aqua fortis argentum, raggia vero aurum, & acetum plumbum penetrant, ac ſolvunt; ita cum præcipua actio ventriculi ſit penetratio, & diſſolutio ciborum opere potiſſimum ſuccorum, qui a glandulis nerveæ membranæ ventriculi continuo ſecernuntur, facile erit judicare naturam artis magiſtram tam admirandum opus penetrationis, & diſſolutionis ciborum obtinere poſſe beneficio, & opere ſpecificæ differentiæ corporum agentium, & reagentium contra cibos in ventriculo contentos, ita ut ſimilia, & homogenea a ſimilibus, & homogeneis præcipue penetrentur, & ſcindantur; a diſſimilibus vero, & heterogeneis aut imperfectam, aut ægram, aut nullam penetrationem, & diſſolutionem acquirant: hinc juxta leges naturæ amantis proportiones corporum, figurarum, poroſitatum, & motuum eorundem inter ſe manifeſtum erit multiplicia corpora diſſolventia, quæ promiſcue ſeparantur a glandulis ventriculi quoad potentiam apta eſſe cibos penetrare, ac ſolvere, ſed imperfecte, & languide; quo vero ad actum, ſeu ad uſum ſpecificum, & determinatum penetrationis, & diſſolutionis eorum certum erit ſimilia & homogenea ſolum a ſimilibus pariter, & homogeneis quoad figuras, poros, & motus facilius, citius, & perfectius penetrari poſſe, ac diſſolvi, ut phyſica experimenta a legibus naturæ petita omnino declarant.

65. Deinde conſiderandum eſt; quod ut ſpecifica cibi differentia apte, & perfecte penetretur, & ſcindatur a ſpecifica actione, & reactione particularum, ſive cuneorum diſſolventium, debet cibus iſte aptus eſſe, ac diſpoſitus ad intime ſe permiſcendum cum reliquis ciborum particulis; a perfecta enim & intima miſcella iſtius cum reliquis cogitur excipere quaquaverſus percuſſiones particularum diſſolventium, ſeu cuneorum, quorum auxilio penetratur & frangitur hæc ſpecifica cibi differentia potiſſimum ab illis corporibus, aut cuneis ſalinis diſſolventibus ipſi cibo diſſolvendo ſimilibus, & proportionalibus. Hiſce præmiſſis, ſi aliqua cibi ſpecies extiterit in ventriculo, quæ non ſit apta ad perfectam, ac neceſſariam mixtionem ſibi comparandam cum reliquis ciborum particulis, & ulterius in ventriculo aut minora ſint, aut languida, aut nulla exiſtant corpora illa diſſolventia, homogenea, & proportionalia ſpecificæ illi ſpeciei cibi diſſolvendi; tunc illa cibi ſpecies non perfecte permixta cum reliquis, neque opportune poterit penetrari, frangi, ac diſſolvi; Quamobrem hæc cibi ſpecies imperfecte, aut nullo modo mixta cum reliquis, neque diſſoluta, & facta, cæteris gravior, ac ponderoſior remanere debebit, conſequenter ventriculo moleſtior; gravior autem & ponderoſior reddita cum fuerit, non poterit facile ac prompte moveri verſus pylorum, verſus quem tota materies chyloſa naturali motu jam diſſoluta, fluidior, & levior reddita paulatim movetur, & dirigitur, ſed tali motui verſus pylorum reſiſtentiam feret gravitate ac pondere. Cum vero talis cibi ſpecies pondere, ſuperficie, & præternaturali tarditate affecta, eveniat quoque ſupra modum moleſta nerveis, & muſcularibus fibris ventriculi, ideo facto eo potiſſimum in loco, cui materies illa aderet, ulterius ſtimulo, & excitata quadam affectione convulſiva ea lege contractionis promovebitur vomitus ſolius materiæ moleſtæ, & gravis, quam antea expoſuimus evenire opere medicamentorum irritantium. Tali ulterius actioni vomitus ſolius materiæ moleſtæ ac gravis conſpirat ipſamet actio, & paſſio animæ (quantum ex ſe eſt, & organa ipſi apte pareant); hæc enim intime compenetrata ſenſoriis ſuis cogitur moleſte ſentire, & graviter pati moleſtas, & graves ſuorum ſenſuum, & organorum affectiones: quare anima primario ſuas actiones exercens in cerebro & cerebello hic moleſte, & graviter ſolicitata cogitur violenter ſolicitare, & proportionaliter impellere potiſſimum eas ſpecificas fibrillas cerebri, & cerebelli, quæ relationem, & conſenſum habeat cum illis fibris ventriculi moleſte, & graviter affectis a corpore illo moleſto, & heterogeneo; quamobrem ultro promoventur, & augentur motus illi contractionis fibrarum nervearum, & muſcularium ventriculi, qui ſint ad ſpecificam illam materiam naturæ gravem, ac moleſtam, volente anima, per vomitum expellendam proportionales. Quod ſi una cum corpore illo extraneo aliquid etiam materiæ pultaceæ per vomitum emittatur; profecto vel erit hoc quantitate paucum, vel extraneo corpori arcte adhærens, vel quid ægræ diſſolutum, & reliquis particulis gravius aptum evertere ut antea æquilibrium mixtionis materiæ pultaceæ, ideoque expoſita methodo erit hoc quoque per vomitum expellendum. Hæc ſimili ratione eveniunt, qua experimur a ſæbi particula dolio immiſſa everſo æquilibrio mixtionis univerſas vini particulas excitari in violentiſſimos motus uſque dum tota ſæbi extranei expulſio ſecuta fuerit.

66. Quamvis vomitoria ſæpe ac ſæpius neceſſaria, & utilia eſſe videantur; nihilominus aliquando aut caute, aut nunquam erunt exercenda; ſi itaque ægrotantes non fuerint ad vomendum prompti, neque vomitionibus aſſueti, tunc vomitus vel caute tentandus erit, vel omittendus; verum ſi fuerit hæmoptiſis, aut ſcapularum, aut thoracis naturalis anguſtia, tunc a vomitoriis abſtineri oportet. In pariter ſi ætas tenera, ſi conſtitutio ventriculi languida, ſi inedia præcedens fuerint, & vires fuerint enervatæ, & fractæ, tunc penitus debemus a vomitoriis recedere; denique in Pletoricis caute vomitus promovendus erit, niſi prius opportuna ſanguinis miſſio fuerit inſtituta, facile enim ab impetu evomendi vaſa ſanguine turgida miſerrime rumperentur.

DISSERTATIO VII.

De Medicamentis Diureticis.

67 NEmo eſt qui non intelligat medicamenta diuretica illa eſſe, quæ ſerum a ſanguineo fluido continuo promovent ſecernendum ſpecifico motu fibrarum renalium, quod inde in ureteres exceptum per veſicam, & per urethram expellitur, quod fluidum expulſum

ſum *Urinoſum* a Medicis appellatur. Cum itaque renes ſint primaria organa talis ſeparationis fluidi ſeroſi, placebit conſiderare ex datis Anatomicis ſubſtantiam renum aliam eſſe exteriorem, ſeu corticalem, interiorem alteram. Exterior juxta Malpigium glanduloſa creditur, juxta Ruiſchium vaſculoſa habita eſt. Interior vero tubuloſa, nempe ex plurimorum tubulorum aggerie compoſita eſt: hæc deſinit aliquando in 10. aliquando in 12. papillas, quæ plurimis foraminulis perviæ hiant in pelvim: hæc autem pelvis eſt cavitas membranoſa, quæ inde extra renes collecta, & unita ureteres conſtruit, qui tandem obliquo ductu in veſica terminantur; ab arteriis itaque emulgentibus delatus ſanguis ad externam vel glanduloſam, vel vaſculoſam ſubſtantiam opere determinatarum oſcillationum organis renalibus proportionalium continua fit ſeparatio fluidi ſeroſi a maſſa ſanguinis, quod a tubulis internæ membranæ exceptum & in papillis ultro depuratum in pelvi excipitur, & paulatim per ureteres in veſicam tranſmittitur. In ſtatu naturalis compoſitionis renum facile eſt judicare glanduloſa, vel vaſculoſa illa organa renum eſſe ſimilia & æqualia inter ſe, ut apto ordine, & æquabili proportione æquales quantitates humorum determinatis temporibus ſecernerentur. Cum enim ſerum hoc a ſanguine ſeparandum leniter, tarde, & iſochronis legibus moveatur in glanduloſa, aut vaſculoſa renum ſubſtantia, pariterque capacitates glandularum ſimiles, & æquales in naturali renum conſtitutione haberi debeant; ideo ſimiles, & æquales quoque contentæ quantitates humorum exercendæ jure erunt ex mechanicis in ratione luminum, ſeu ſectionum corporum glandularium, vel vaſcularium; hinc fluida ſeroſa æquabiliter ſuſcepta ab interna tubulorum aggerie, æquabili quoque ordine, motu, & tempore tranſmittenda erunt in papillas, & ab his in palvim, a pelvi in ureteres, & ab ureteribus in veſicam, ut determinata quantitate, ſtatutoque tempore per uretram expellantur.

68. Hæc in ſtatu naturali: ſæpiſſime autem experimur primo a medicamentis aqueis, aut quorum baſis eſt aquea, ut ſunt aqua communis, ſerum lactis, & aquæ minerales &c. promoveri urinarum quantitates. Secundo a laxantibus, & emollientibus medicamentis eaſdem ſequi urinarum copias, ut ſunt oleum amigdalarum dulcium, terebinthina, & ſucci herbarum emollientium ut malvarum, betarum, parietariæ, violarum fragariæ, alteæ, &c. tertio a ſalinis medicamentis variæ indoli, quorum vis eſt aperire, ac ſolvere texturas fibroſas humorum, aut ſolicitare, aut ſtimulare organa renalia, ut ſunt nigella, allium, paſtinaca ſylveſtris, raphanus, ita ſal fabarum, tartari, ammoniaci &c. pariter plurimi ſunt ſucci eſſentiales herbarum, ut petroſellini, feniculi, aſparagi, dauci, dictami, rapæ, perſicariæ, acetoſæ, anagallidis, irionis, praveræ bravæ, &c. quarum decoctiones, nec non iſtarum pulveres urinas copioſe educunt, quibus addere poterimus millipedes, mel, & plurima alia hiſce ſimilia, quorum vis ſalina primario eſt, ſed aliquo principio ſulphureo permixta.

69. Medicamenta ergo diuretica quæ aquea ſunt, aut baſim habent aqueam, agere potiſſimum videntur quantitate, mole, pondere, figura: primo enim agunt quantitate, mole, ac pondere, quando etenim quantitates aquarum ingrediuntur vaſa animalium, tunc maſſæ humorum elevantur ad majorem altitudinem quaquaverſus ſupra, infra, & ad latera, & ſucceſſive per longitudinem canalis repletis canalibus; quamobrem juxta Borellum Prop. 71. ſecundi Tomi *de motu animalium*, conſiderando vaſa ut cilindros, haberi poſſunt vaſa in ſtatu naturalis poſitionis, & eadem vaſa in ſtatu majoris extenſionis ob aquas contentas, ut duo cilindri ſimiles: ſed per Propoſit. 12. 12. Eucl. cilindri ſimiles ſunt in ratione triplicata, ſeu cubica diametrorum, quæ ſunt in baſibus; ergo diameter baſis cilindri in ſtatu naturalis poſitionis fuerit ut 2. & poſt aquas aſſumptas extenſio diametri baſis facta fuerit ut 3. tunc primus cilindrus in ſtatu naturalis poſitionis & extenſionis ad ſecundum cilindrum in ſtatu majoris dilatationis factæ ab aquis contentis erit in ratione 8. ad 27. Cum tanto itaque augmento vaſorum ingreditur maſſa ſanguinis externam renum ſubſtantiam renales autem cellulæ vel glanduloſæ, vel vaſculoſæ dilatandæ, & ipſæ erunt in ratione majoris quantitatis aquarum effuſarum in cellulas ipſas; cum autem iſtæ ad ultimum terminum dilationis devenerint naturali ſuo niſu elaſtice contrahuntur, & contenta fluida per internam tubulorum aggeriem in papillas, & ab his in ureteres valide impellunt: hinc juxta frequentes aquarum ſucceſſivas tranſmiſſiones ad renes urinarum copiæ per veſicam, & ſucceſſive per uretram ejiciendæ erunt; tanto operi etiam conſpirat ſphærica, aut quaſi ſphærica aquearum particularum figura, quæ cum aptiſſima ſit facillime moveri quaquaverſus, & tangentibus corporibus motum tribuere; ideo aqueæ particulæ facillime movendæ erunt, & exterius promovendæ.

70. Hic nolo præterire graviſſime peccare illos, qui audacter aquas minerales enormi copia bibere amant, & ſe has enormiter bibiſſe gloriantur; primo enim a pondere aquarum dilatatur nimis ventriculus, & laxatur, ut nervea membrana ejuſdem enervata, & iners redditas leniſſime oſcillare coacta ſit, & ſuccos, ſeu cuneos diſſolventes tarde, ac parce ſecernat; propterea & ob ſolidorum ventriculi inertiam, & ob ſuccorum diſſolventium inopiam, & debilitatem iners impoſterum, & languida ciborum diſſolutio conſequitur: deinde excedens aquarum copia ad renes violenter effuſa mole, pondere, ao numero nimis aperit cellulas illas, quibus nimis apertis, nimis quoque laxetur naturalis textura eorum, & inepta impoſterum redditur ad ſpeficos fibrarum motus facile, prompte, & valide exequendos, ut in ſtatu naturali exigit æquabilis, & iſochrona distractio, & contractio renum eorundem; quamobrem nimis laxatis ſinubus, & naturalibus fibrarum angulis paulatim colliguntur in renibus corpora extranea mole, ſuperficie, & numero diſſimilia, & heterogenea, quæ aſperis ſuperficiebus ſtimulando, ardores urinarum, dyſſurias, & ſtrangurias, ut bis & ter vidi, aliquando etiam renum labes, calculos, aut ulcera parturiunt: Nolint ergo gaudere aquarum potatores ſe ad 180. aut ad 200. & amplius uncias aſcendiſſe, cum tantæ aquarum copiæ facillime non levia ferre poſſint pericula a nullis impoſterum vincenda remediis; profecto 80. aut 90. ad ſummum 100. unciæ Italis ſufficere videntur, ut aquæ ſine periculo, ſed utilitate bibantur: quod autem aquæ minerales, & his ſimiles tam facile, tam prompte tranſire, & expelli ſoleant per urinas, nolite admirari, cum oſtenſum ſit ſanguinis circulationem ſingula hora vicibus 17. proxime eſſe efficiendam; quibus motibus ſi addamus quantitatem aquarum, pondus, & ſalinas particulas, quibus minerales aquæ donatæ ſunt, & a quibus viæ renum magis magiſque aperiuntur, ultro conſtabit, quod facta ex hiſce omnibus ratione compoſita virium, & momentorum, conſtabit, inquam, quam neceſſario aquæ minerales, & hiſce ſimiles prompte a ſanguinea maſſa ſeparandæ ſint, & citiſſime excernendæ.

71. Sicut autem excedens laxitas organorum renalium plena eſt periculis, ita apta & conveniens laxitas eorundem ad urinas promovendas opportune conſpirat; huic operi favent ſucci, & potiones laxantes ut violarum, parietariæ, malvarum, alteæ, &c. talis ordinis ſunt terebinthinata, oleum amigdal. dulcium, oleum lini, & emulſiones laxantes, & ſimilia balneis non relictis; fibræ enim organorum renalium aliquando rigidiores fiunt, ut in ſenibus, in hyſtericis, in convulſivis, & hypocondriacis affectionibus facile evenit; firmiores aliquando redduntur magiſque conſiſtentes aut præternaturali fibrarum ſuarum conſtitutione, aut opere fluidorum viſcidorum, & tenacium organis adhærentium; fibræ enim renales ſæpe, ac ſæpius veſtiuntur, & mulctantur materia quadam denſa, viſcida, ac filamentoſa, quæ adhærendo, & circumſcribendo fibras, has reddunt mole, & ſoliditate majores; cum autem moles, & ſoliditates corporum, cæteris paribus, ſint ut pondera, profecto fibræ iſtæ mole, & ſoliditate adauctæ, graviores pariter reddendæ erunt, graviores autem redditæ reſiſtunt motui ſanguinis advenientis. impulſui ſucci nervei communicato renibus renalium nervorum auxilio, quare tunc ſpecifici motus renalium fibrarum minores, magiſque lenti, ac tardi faciendi erunt pro lenta pariter ac tarda, conſequenter minori fluidi ſeroſi ſeparatione; tali autem in ſtatu opportune ſuccurrunt mox expoſita laxantia, & oleoſa medicamenta, quæ leni, ac molli humectatione, ac penetratione emolliant rigidas illas fibras, & paulatim laxant mucoſam illam ſuperficiem fibris circumſcriptam, qua emollita paulatim decidunt, & collabeſcunt viſcida illa involucra fibris obvoluta, ſic fibræ aut flexiles redditæ, aut ſpoliatæ, ac denudatæ muco leviores, & mobiliores fiunt, & ad naturales ſuas oſcillationes exequendas expeditæ redduntur, quibus facile, ac prompte oſcillantibus major, & uberior ſeri copia ſecernitur, & promovetur ad majorem urinarum ubertatem; cum itaque hæc neceſſariæ urinarum ſeparationi ſufficiant, hiſce contentus eſſe debet Medicus, neque validiora medicamenta tentare debebit; cæterum ſi adhuc renes non obediant, ad majora progredi licebit; apetient

tient idcirco contumaces ſolidorum areas, & mucos, aut extraneas materias fibris, & glandulis renalibus adhærentes diſſolvent balnea tepida, & expoſita illa diuretica, quæ ſalinis ſpiculis donata ſunt, quatenus angulis ſuis penetrant, & aperiunt poroſitates renales, & viſcidas quaſcunque ſaburras divellunt, ac rumpunt; diuretica itaque altioris ordinis exercenda erunt deſumpta ab animalibus, vegetabilibus, & mineralibus. Inter remedia ab animalibus petita præſtant illa quæ parantur a cancris, a millepedibus, a formicis, a ſtercore palumbi, & cantharidibus &c. Inter vegetabilia eminet ſaxifragia, ſemina irionis, radix praveræbravæ, & ſalia quælibet a vegetabilibus collecta cum laude poterunt exerceri &c. Inter mineralia adeſt mercurius, nonnulla ab antimonio deſumpta, & ea quæ parantur ex tartaro nitro, calce, & ſale armoniaco urgente neceſſitate poſtulantur. In hac pariter claſſe numerati quoque poterunt ſpiritus ſalis dulcis, ſal urinæ, & nonnullæ aquæ minerales fortes, ac validis ſalibus potentes; ut Sancti Mauritii, ex valle Solis &c. hujuſmodi enim remedia non ſolum motu, & elatere vim faciunt in ſolida renum, & magis oſcillantia reddunt; verum etiam ſalinis ſuis ſuperficiebus fibroſum ſanguinis, & ſeri concreſcibilis craſſamentum ſcindunt, ac frangunt, magiſque renum poros aperiunt, hinc uberior ſeri contenti copia effluens valide, & potenter renum actiones, & reactiones exercet, ut ſerum per urinas copioſius educatur: & ſane cum ab hiſce omnibus agentibus, & reagentibus motu, & elatere augeatur ſeri velocitas, & a ſalina, & angulari eorum ſuperficie ſcindantur filamenta nimis fixa ſeri concreſcibilis, & magis extenſi fiant meatus ſolidorum renalium neceſſario fluida ſeroſa ſecernenda erunt in ratione compoſita ex numero corporum agentium, ex velocitate, & elatere ipſorum, & ex ratione orificiorum canalium, ſeu glandularum, quæ ratio compoſita virium cum potens ſit ad ſeroſitates promovendas opere renum, & veſicæ, idcirco copioſiſſimæ effuſiones urinarum erunt ſecuturæ.

72. Quamvis autem urgente neceſſitate valida diuretica neceſſaria eſſe videantur, nihilominus prudentiſſime, & ſemper vocato aliorum conſilio adhibenda ſunt; ſcrupuloſe enim animadvertere debemus a validioribus diureticis ſequi quidem poſſe uberrimas urinarum copias, ſed pejori periculo, non beneficio; ſæpe enim ac ſæpius tantæ humorum viſcidorum ſaburræ deferri poſſunt ad renes, ut facta primum copioſiſſima ſecretione tenuioris ſeri, craſſior inde, & concreſcibilior ſeri portio una cum reliquis particulis viſcidis, ac filamentoſis alterius generis adauctis enormiter molibus impediat renum acinos, & adeo obſtruat tubulos, & papillas urinarias, ut in renibus graviſſimæ firmentur urinarum ſuppreſſiones totali vitæ periculo. Quod ſi hæc non eveniant ſaltem ſanguinis effuſiones, & ſanguineæ urinæ cum grumis, aliquando etiam hemorroidum, aut narium hemoragiæ facile poterunt effuere; quamobrem in omnibus medicamentis potiſſimum diureticis habenda ſemper erit æqua, & attenta ratio, quantitatis, temporis, & ætatis, ita ut in omnibus ſit prudens uſus, ne amica remedia in hoſtilia venena permutentur.

73. Hic ſedulo notandum eſt, nos graviſſime incidere in renum morbos, quotieſcunque fluida ſanguinea, & lymphatica præpollenti auſteritate peccaverint; cum enim hæc vitia fuerint, tunc indoles fluidorum aut aluminoſa erit, aut vitriolica. In indole aluminoſa peccat numerus ſalium ſub figuris octaedricis, aut quaſi octaedricis; in indole vitriolica culpantur ſalinæ illæ particulæ, quarum figura eſt parallelepipeda-romboidea, aut ad has figuras inclinant. Hæc autem corpora cum naturali auſteritate polleant, organa primum, quibus applicantur, potentiſſime ligant, quotieſcunque præpollentia hæc corpora extiterint, & veluti materia tartarea circumſcribunt; facile eſt ergo judicare horum ſalium figuras occupare, & implere ſinus, & ſpatia fibrarum, quibus repletis, redduntur fibræ nimia firmitate, ac ſoliditate conſtantes, ita ut inflecti, incurvari, & oſcillare difficulter poſſint. In tali autem difficultate oſcillationum fibrarum firmatur corporum fluidorum unio, & nexus inter ſe; Verum hæc ultro augentur, & creſcunt vitio fluidorum ipſorum; fluida enim, & ipſa repleta ſalibus talis naturæ, ac indolis graviora fiunt, ac lentiora; in tali autem lenteſcentia, ac tarditate facto majori nexu augentur moles, & pondera partis arenulis, alculis, & lapidibus tam in ſubſtantia renum, quam in cavitate veſicæ ſeri urinoſi impedimento. Cum hæc vitia fuerint tam in fluidis, quam in ſolidis, tunc a radice morbi aqueæ potiones, oleoſa pharmaca, & blanda emollientia curationem inſtituunt, aquea enim diluendo, & laxando, & oleoſa molli ſua ſuperficie emolliendo, & infirmando conſtantem ſalium texturam, horumque angulos inveſtiendo ſtimulos ſalinos aut frangunt, aut ſaltem imminuunt, ſic arctæ ſalium uniones diſſolvuntur, & in minores minoreſque particulas dividuntur, & laxata tali methodo fluidorum, & ſolidorum compage fibrarum renalium oſcillationes, & ſecretiones ſeri faciliores, & promptiores conſequuntur majori urinarum fluentium facilitate; tanto beneficio conſpirant opportuna æquitatio, conveniens motus, balnea tepida aquarum, & balneum olei communis, & vina mollia, tenuia, & facilis tranſitus. Cæterum ſi morbus vel in renibus, vel in veſica calculis, arenulis, aut lapidibus ſtatutus ſuerit impoſſibilis, ut plurimum ſolet eſſe curationis, quamvis curari ſoleat ille, quia a lapide veſicæ partus eſt facta ſectione veſicæ ad lapidis contenti extractionem; verum tractu temporis ſimilia pericula redire conſueſcunt.

74. Denique pro hoc argumento non omittendum eſt non ſolum a vi morbi, ut in febribus ardentibus, in maraſmo, & in emaciatione, verum etiam a violentioribus diureticis ſequi aliquando urinas, quæ a Medicis oleoſæ dicuntur. Iſtæ autem raro oſtendunt in ſua ſuperficie oleoſas quaſdam guttulas ad inſtar olei ſuper aquam effuſi, ut nonnulli perperam arbitrati ſunt, ſed oſtendunt paulo poſt excretionem quandam veluti ſuperficiem telis aranearum ſimilem, quæ ſi diligenter tangatur, edocti erunt Medici a ſenſu tactus hanc urinæ ſuperficiem eſſe mollem, & oleoſam, oleoſæ ſubſtantiæ ad inſtar. Omnibus enim manifeſtum eſt urinam eſſe quid compoſitum ex oleoſis, & filamentoſis chyli, & ſanguinis particulis ſero ſanguinis, & lympha diſſolutis, & inter ſe commixtis, in quibus tamen excedens ſalium copia præpollet; quamobrem ſi facta fuerit ſanguinis diſſolutio, aut ſi violenta diureticorum potentia deferat ad renes majora elementa chyli; & ſanguinis nutritia, balſamica, & oleoſa, quam naturalis ſeri quantitas poſtulat, & pori renales magis dilatati fuerint, neceſſario a renibus ſeparari debebunt corpora nutrita ſanguinis, & chyli plurimis ſalinis retentis, conſequenter oleoſæ ſuperficies apparentes, & conſpicuæ fient in urinis graviſſimo ægrotantium periculo, & cum fatali ipſorum emaciatione.

DISSERTATIO VIII.

De Medicamentis Diaphoreticis.

75 CUM ſumma, & continua ſint beneficia, quæ ab opere tranſpirationis per univerſam cutis ſuperficiem eveniunt machinæ animalis; ideo *Diaphoretica Medicamenta*, quæ aut tranſpirationem promovent, aut augent, judicanda erunt tanquam præſtantiora naturæ ſubſidia: Tranſpirationis ergo operi tria conſpirant organa; *Cuticula*, quæ firmiter adhæret cuti interveniente corpore reticulari Malpigii infinitis foraminulis aperta pro exitu ſudoris, & materiæ tranſpirabilis. Secundo *Corpus reticulare*; quod pariter eſt eſt tenuiſſima membranula cuticulæ proxime adhærens innumeris quoque foraminibus reticuli ad inſtar perforata, per quæ foraminula exeunt papillæ cutaneæ, & ductus excretorii cutis, qui habentur, ut univerſalia cutis emunctoria. Tertio præſtantius organum tranſpirationis habenda eſt *Cutis*, quæ eſt valida membrana totum corpus inveſtiens, cujus ſtructura componitur ex fibris tendineis mirum in modum implexis, ex copioſiſſimis venis, arteriis, & nervis, a quibus papillæ pyramidales per rete Malpigii extenſæ prominent; infinitæ ulterius adſunt glandulæ milliares pro ſecretione materiæ tranſpirandæ, & per ſudores promovendæ, ita ut cutis univerſale naturæ emunctorium jure, ac merito æſtimandum ſit.

76. Modo diaphoretica medicamenta duplici in claſſe partiri poſſunt, alia enim interne per os aſſumuntur, alia vero externe exercentur. Illa quæ interne per os aſſumuntur, nonnulla ſolam habent baſim aqueam, nonnulla ſulphuream, ut plurimum vero ſalino-ſulphuream. Itaque diaphoretica habentia baſim aqueam ſtatuuntur ab aquis calidis, aquæ enim calidæ epotæ ſudorem promovent, tales ſunt decocta etiam milii, & lentis &c. Diaphoretica quæ baſim habent ſulphuream, colliguntur a ſpiritibus, ſeu aquis ardentibus &c. denique quæ obtinent baſim ſalino ſulphuream oſtenduntur in regno animali a cornu cervi, a viperis, a bufonibus, a lapide hiſtricis, aut infuſo, aut decocto in aquis cordialibus &c. in regno vegetabili ab angelica,

ſcor-

ſcordeo, centaurea, carduo ſancto, ſaponaria, contrajerva, & ab herbis illis, ac vegetabilibus, quorum ſapor amarus eſt; in regno minerali ab antimonio, a mercurio, a jovalibus, e bezoarticis, & ſulphuratis &c. Externa autem diaphoretica colliguntur ab aere calido, a motu corporis, a balneis, & fictionibus, a cucurbitulis &c.

77. Itaque, de his omnibus neceſſaria loquamur, primo occurrunt diaphoretica aqueam baſim habentia, ut aqua calida, decoctum millii, & lentis &c. Aquam calidam reddi opere particularum ignearum fatentur omnes; niſi enim igneæ particulæ aqueis permixtæ violentiſſime agitarent aqueas, profecto aqueæ particulæ nunquam poſſent incaleſcere. In tali autem incaleſcentia aquea iſta elementa adeo attenuantur, ut vaporum naturam acquirant ſumma levitate, ac raritate acquiſitis; cum autem igneis particulis aſſociata fuerint aquea elementa celerrime moveri debebunt in ratione compoſita ex numero particularum ignearum, & vaporoſarum, & motu utrarumque. Ulterius cum aqua igneis particulis in tali ratione alligata e ventriculo penetraverit lactea vaſa, & lympham, & ſanguinem poſtmodum occupaverint, hæc rurſus alligata particulis aereis, & ſulphureis lymphæ, & ſanguinis, alteram componit rationem priori multo validiorem, compoſitam nimirum ex numero particularum ignearum, ſulphurearum, aerearum, & aquearum ex motu ſingularum, & elatere ignearum, aerearum, & ſulphurearum, quæ ratio compoſita cum multo validioris momenti eſſe debeat, fateri poterimus quam neceſſario communicata univerſis fluidis maxima velocitate tranſpirationes, & ſudores conſequantur: Et ſane a tanto momento corporum motu, & elatere prædictorum fluida univerſa velociori motu ducta, & calore ulterius acquiſito attenuari, & rareſieri coacta ſunt; attenuata autem, & rareſacta minimas acquirunt moles, & ſpatia majora occupant in vaſis ipſis, majoribus quoque velocitatibus acquiſitis; hæc itaque attrita, & rareſacta tandem aliquando deferuntur ad externam cutis ſuperficiem, ſeu ad glandulas cutaneas, & ſic ſub tranſpirationis, vel ſudoris indole exterius tranſmittuntur.

78. Majori quidem momento motus ſanguinem, lympham, & ſuccum nerveum agitant ſpiritus ardentes cujuſcunque generis, quorum baſis ſulphurea; ſulphur enim ad ſtatum volatilitatis evectum ſummo pollet motu, & elatere. Animadvertendum autem eſt ſulphureas particulas in velociſſima motus, & elateris actione præpollentes ſupramodum agitatas, & attritas quoad gravitatem, & molem decreſcere, conſequenter ſemper magis magiſque leviores fieri, & cæteris paribus velociores, in tali ſtatu potentiſſimum conatum exercere debent contra objecta corpora non ſolum in ratione concepti motus, & elateris, verum etiam ratione ſuperficiei ſulphureæ; etenim ſuperficies corporum multo minus decreſcunt ex geometricis, quam ipſorum moles, & pondera: ſed reſiſtentiæ, quæ objectis corporibus opponuntur, fiunt in ratione ſuperficierum corporum objectorum; ergo cum ſulphureæ particulæ plus habeant ſuperficiei, quam molis, & ponderis, neceſſario cæteris paribus urgere, & impellere debebunt opere ſuarum majorum ſuperficierum majores quoque quantitates corporum: Quamobrem ſulphureæ particulæ agentes, & reagentes ſummo motu, & elatere, & majori magnitudine ſuarum ſuperficierum contra objecta corpora validiorem vim exercebunt contra objectas, & numeroſiores humorum particulas; ſicque cæteris paribus particulæ humorum numero majores a ſulphureis ſuperficiebus impulſæ, vel per ſudorem, vel per tranſpirationem effugient, cum juxta ordinem, ac legem circulationis ad cutaneas glandulas delatæ fuerint: Et quidem hæc minoribus temporum differentiis facienda erunt, eo quia ex mechanicis velocitates corporum ſunt in ratione inverſa, ſeu reciproca temporum; ergo quanto ardentiſſima ſulphura velociora fiunt, eo ſuas vires, ſuoſque conatus exercere debebunt minoribus ſemper temporum differentiis.

79. Ab his progrediendum erit ad illa diaphoretica medicamenta, quæ baſim habent ſalino-ſulphuream compoſitam videlicet ex ſale, & ſulphure, qualia ſuperius enunciavimus. Sicut autem quoad motum, & elaſticitatem elementa illa potiſſimum ſulphurea antea expoſita apta ſunt celerrime, & brevi tempore moveri, & cæteris paribus beneficio ſuarum majorum ſuperficierum numeroſiora objecta corpora impellere: ita elementa ſalino-ſulphurea potentiora ſunt ſulphureis quoad corporum penetrationem, minus vero quoad motum. Minori quidem momento motus, & elateris valent particulæ ſalino-ſulphureæ, quam poſſint ſulphureæ; quo vero ad penetranda, & divellenda in minimas particulas objecta corpora multo ſalino-ſulphureæ ſulphureis potentiores ſunt. Ut tanti phænomenon rationem exponamus, placeat animadvertere particulas potiſſimum ſulphureas ſummo, ut diximus, pollere motu, & elatere, hinc breviſſimo tempore multum ſpatii decurritur a ſulphure; cum vero ſulphur fuerit ſali aſſociatum, tunc cum corpora ſalina graviora ſint ſulphureis, ſuppoſita molium æqualitate; ergo corpora ſalino-ſulphurea, utpote graviora ſulphureis, futura quidem erunt ſulphureis multo tardiora, magiſque inertia motu, & elatere, cum ſulphurum elater, & motus a pondere ſalium non parum frænentur. Verum hæc quanto tardiora motu, & elatere inertia ſunt, eo ad penetrandum, & divellendum eveniunt aptiſsima. Etenim ex natura ſulphuris ſpecifice levioris ſale habemus impulſum, ſeu motum ſurſum per rectas lineas, aut quaſi rectas; ex lege autem ſalis ſpecifice gravioris ſulphure habemus impulſum, niſum, & motum deorſum per rectas pariter lineas, aut quaſi rectas; ergo in particula ſalino-ſulphurea cum adſit tendentia ſurſum opere ſulphuris ſpecifice levioris ſale, & ſimul tendentia deorſum opere ſalis ſpecifice gravioris ſulphure, profecto cum naturæ potentiæ deſtruantur, ſed utræque, quantum jure ſuo poſſunt, agant, & reagant, componetur momentum ex utroque momento compoſitum: ſed tale momentum motus compoſitum ex motu corporis levioris ſurſum, & ſimul corporis gravioris deorſum ex mechanicis legibus deſcribit motum medium inter rectum ſurſum, & rectum deorſum; hic autem motus medius neceſſario deſcribit lineam motus ex recta, & circulariter inclinata, quæ ſpiralis eſt, aut quaſi ſpiralis, ergo particula ſalino-ſulphurea jure ſuo cum moveri debeat, ac poſſit ſpirali motu, aut quaſi ſpirali in fluidis machinæ animalis, ſpiralem, aut quaſi ſpiralem lineam motus erit deſcriptura; Talis autem motus per lineam ſpiralem, aut quaſi ſpiralem affabre indicatur exemplo lineæ motus, quam fumus aſcendens deſcribit: Cum enim fumus ſit quid compoſitum ex particulis aereis, & igneis reſpective levibus & ex particulis terreis, aqueis, & ſalinis reſpective gravibus, cumque particulæ graves alicui impedimento ſint particulis levioribus, neceſſario cum moveri debeant, mediam certe viam lineæ motus tenere debent inter motum rectum ſurſum, & motum rectum, aut quaſi rectum deorſum: ſed hæc media via lineæ motus facile componit motum rectum, aut quaſi rectum, & ſimul circulariter inclinatum, qui ex Mechanicis ſpiralis eſt, aut quaſi ſpiralis; ergo neceſſario fumus compoſitus ex particulis levibus, & gravibus ſpirali motu, aut quaſi ſpirali ſurſum movendus erit, aliquando etiam ſpiraliter deorſum erit impellendus. Ab hoc experimento fumi, præterea, quæ prima parte *Mechanices Morborum* n. 7. dicta ſunt, arbitratus ſum fluida univerſa machinæ animalis, utpote compoſita ex elementis, ſeu particulis gravitate, mole, motu, & elatere ſimilibus, & diſsimilibus ſpirali motu, aut quaſi ſpirali multo probabiliter eſſe movenda.

80. Hujuſmodi autem ratio motus, mirum! quantum conſpiret ad faciliorem corporum, & fluidorum penetrationem; Ut enim facillima habeatur penetratio, debet corpus penetrans anteire per rectam lineam, aut quaſi rectam, & ſimul quaſi rotando rumpere impedimenta corporis, & ſuperficiei lineæ rectæ circumſcripta: ſed per motum ſpiralem corporum, qui ex geometricis compoſitus eſt ex recto, & circulari, corpus penetrans ante progreditur per rectam lineam, & ſimul rotando rumpit impedimenta lineæ recte circumſcripta; ergo facilior penetratio ſolidorum, & fluidorum a motu ſpirali, aut quaſi ſpirali terebræ ad modum ſuas vires exercentis habenda erit. Ulterius cum fluida componantur ex particulis diverſæ gravitatis, molis, motus, & elateris, ideo in perfectiſsima fluidorum compoſitione debent pariter perfectiſsime inter ſe permiſceri. Oſtendit enim celeberrimus Borellus prop. 99. & Scholio ſecundi Tomi *de motu animalium*, aptiſsimam, perfectiſsimamque mixtionem nullo modo a natura obtineri poſſe, niſi per motus vertiginoſos, ſeu ſpirales; ergo jure, ac merito judicare poſſumus corpora ſalino-ſulphurea ſpiralibus motibus, aut quaſi ſpiralibus rotata, ac neceſſario auxilio eſſe naturæ ad corporum, & fluidorum mixtionem, & ad eorundem penetrationem, & diviſionem perfectiſsime exequendas.

81. Cum itaque tali lege motus terebræ ad modum utiliſsimæ moveantur particulæ ſalino-ſulphureæ, profecto iſtæ ad diaphoreſim ſupra cæteras validiſsime pertinebunt. Cum enim fluida quælibet potiſsimum ſanguinea beneficio circulationis ad externam cutis ſuperficiem delata fuerint, hinc ſtatim occurrit reſiſtentia ſupe-

ſuperanda cutis denſæ, & craſſæ, hic tenacitas materiæ ſebo ſimilis a glandulis ſebaceis parata, hic reſiſtentia aliqualis cuticulæ, & potens externi aeris preſſio; quamobrem cum motus particularum ſalino-ſulphurearum terebræ ad modum euntium aptiſſimus ſit ad penetranda & ad vincenda impedimenta, ad diſſolvendas texturas humorum craſſas, lentas, ac viſcidas, & in minores moles beneficio terebrationis reducendas; idcirco conſtare poterit quanta utilitas ſecutura ſit a motu ſpirali fluidorum, & particularum ſalino-ſulphurearum ipſorum ad ſuperandas reſiſtentias ſolidorum objectorum, ad attenuendas materias, diſſolvendas, & in minimas moles reducendas, ut facilius, & promptius beneficio ſudoris, & tranſpirationis per cutis ſuperficiem, facillime educantur. Ob hanc cauſam multo probabiliter judicandum eſt, medicamenta diuretica ſudores, & tranſpirationes promovere aliquando poſſe, quotieſcunque in ventriculo, aut in inteſtinis diſſoluta unionem fecerint, cum æqualibus partibus ſulphurum, & ſalium, quorum auxilio ſpiralem lineam motus, aut quaſi ſpiralem, vel valide acquiſiverint, aut adauxerint. Cum enim ſimilia diuretica actiones ſuas exercuerint per ſpirales lineas motus valide, & potenter magis magiſque penetrabunt, & diſſolvent in minores, minoreſque moles objectas materias, quoties iſtæ paulatim ex ſulphurum conſortio ſtatum volatilitatis, aut quaſi volatilitatis acquiſiverint; propterea magis attenuatæ cum fuerint, cæteris leviores redditæ, opere circulationis ad cutim delatæ facile tranſpirare coactæ erunt.

82. Remanent auxilia tranſpirationis, & ſudoris conſideranda ab externis auxiliis, ut ab aere calido, a motu corporis, a balneis, a frictionibus, a cucurbitulis, a ſuffumigiis &c. Hæc enim omnia adaugent motum, & elaterem particularum fluida componentium; ab hoc enim motu, & elatere adauctis attenuantur particulæ ipſæ, & ad tranſpirationem exequendam diſponuntur. Hic animadvertendum eſt a frictionibus, & cucurbitulis agitatam cutis ſuperficiem incaleſcere, & calefactam rareſieri. Ex Mechanicis enim erudimur in ſpatiis calefactis dilatari ſectiones, & areas cutis; ubi autem ſectiones glandularum, & arearum, & areæ cutis dilatatæ fuerint, hic cæteris paribus majores effluunt humorum quantitates in ratione ſectionum, & arearum dilatatarum; quamobrem cum opere frictionum, & cucurbitularum major humorum quantitas fuerit ad cutim vocata, & hæc ex legibus motus, & externæ frictionis magis fuerint attenuata, & rarefacta, opus erit hanc vel per ſudorem, vel per tranſpirationem uberiori pariter quantitate eſſe eliminandam.

83. Cum in tranſpiratione ſubtilior, tenujor ut plurimum humorum portio evolet, & deperdatur, craſſior vero, & gravior ſudori, & tranſpirationi reſiſtat; ideo cavendum eſt, ne diaphoreticis abutamur, quotieſcunque aut inflammatio fuerit, aut timeri poſſit, aut cronici, ac longi morbi extiterint. Etenim magis aperta diaphoreſi, & deperditis balſamicis, & ſpirituoſis, volatilibuſque ſubſtantiis, remanentibus particulis craſſioribus, tartareis, viſcidioribus, & gravioribus, facile inflammationes aut augebuntur, aut denuo emergent, viſcerum obſtructiones fient, morborum, & febrium gravitates augebuntur. Hinc principio morborum, & febrium ſudores ut plurimum ſuſpecti ſunt, & ob detentorum humorum craſſitiem morborum longitudines ominantur, ſalutares enim ſudores niſi concocta materia evenire juſto ſolent, quæ ab initio morborum obtineri nuſquam poſſunt; Ulterius in uberrima tranſpiratione, & excedenti ſudore leviores, balſamicæ, & homogeneæ copiæ particularum elaſticarum & non elaſticarum deperduntur, quæ actionibus animalibus, & naturalibus exequendis inſervire debuiſſent; propterea poſt graves ſudores, & tranſpirationes ægrotantes admodum enervati, ac languidi redditi deficere quaſi videbuntur; pariter a diaphoreticis abſtinendum facile erit, aut caute diaphoretica exercenda erunt, cum natura ſudoribus, & tranſpirationibus non fuerit aſſueta; etenim ſi violento niſu diaphoreticorum urgeatur, ut plurimum caput periclitabitur, tranſlata ad meninges, & ad vaſa torcularis herophili majori ſanguinis pondere, ac numero graviſſimo capitis detrimento.

DISSERTATIO IX.

De Medicamentis Adſtringentibus.

84 Medicamenta adſtringentia aut imminuere, ac retardare, aut omnino auferre motum a fluidis, & oſcillationem a ſolidis ab experimentis medicis ultro certi ſumus; nonnulla enim magis aut minus adſtringunt, ut ſunt acida, auſtera, & acerba, alteriuſque indolis ramoſæ, & filamentoſæ mediocri quantitate accepta; nonnulla penitus ligant, ac firmant fluida, ac ſolida, cum acida, auſtera, & acerba, alteriuſque indolis ramoſæ, ac filamentoſæ excedenti quantitate peccaverint. Verum in hoc limine Diſſertationis ſtatim occurrit graviſſima difficultas pro explicanda actione corporum adſtringentium; habemus enim ab experimentis parvam molem coaguli magnam lactis quantitatem denſare, & coagulare; habemus ſpiritum nitri ſanguinem, & potiſſimum lympham ſupramodum figere, certi ſumus decoctum corticis granatorum, biſtortæ; & tormentillæ ſerum ſanguinis potiſſimum ligare, & irretire, pariterque opium ſtuida animalium alte firmare; quomodo autem hæc effecta fixitatis, & coagulationis ſequi poterunt in magna humorum copia a paucis, & tenuibus corporum iſtorum particulis per expoſita fluida effuſis, & permixtis? quamvis hæc phænomena explicatu ardua eſſe videantur; nihilominus experimenta Boilei de effluviis corporum nos edocent hæc neceſſario eſſe ſecutura. A Boileo enim eruditi ſumus, minimas moles corporum eſſe diviſibiles in partes quaſi infinite parvas (ut antea indicavimus), quæ effundi poſſunt cutiſſime per magnas fluidorum quantitates, & ſic facta mixtione tot, ac tantas fluidorum copias poſſe firmare, ac figere: & ſane nonne ex Boileo in hiſtoria *ſanguinis humani* manifeſtum eſt unam guttam ſpiritus humani ſanguinis occupare poſſe colore, & motu 2000. guttas aquæ, per quas gutta illa ſpiritus humani ſanguinis effuſa ſit? ergo non erit mirandum, nonnulla corpora effuſa per univerſa fluida machinæ animalis poſſe quoque facta mixtione facile, & breviter ipſamet fluida irretire.

85. Verum audio nonnullos rurſus quærentes, & dubitantes: Certi quidem ſumus (inquiunt) de Boilei experimentis, de ſubtilitate effluviorum, de corporum diviſibilitate in partes minimas, & de iſtorum tam prompta effuſione per fluida quaquaverſus, potiſſimum auxilio circulationis, ut num. 48. & alibi ſatis oſtendimus: verum adhuc obſcurum eſt, quomodo corpora diviſa, & ſubdiviſa in partes infinite parvas poſſint occupando celeriter tot, ac tanta ſpatia humorum, per quæ effuſa ſunt, humorum ipſorum particulas taliter denſare, ac figere, ut notabilem denſitatem, unionem, firmitatem, & conſiſtentiam acquirant: etenim dum corpora dividuntur, & ſubdividuntur in partes infinite parvas, ut tot ac tanta ſpatia humorum occupent, certe iſtæ particulæ minimæ erunt tenuiſſimæ, ac mobiliſſimæ: ſed partes tenuiſſimæ, ac mobiliſſimæ potius aptæ ſunt agitare, rarefacere, & diſſolvere humores, quibus miſcentur, quam eos denſare, ligare, & irretire; ergo videtur obſcurum intelligere, quomodo corpora diviſa, & ſubdiviſa in partes infinite parvas apta ſint magnas humorum copias, quibus permiſcentur, denſare, unire, & irretire.

86. Optime quidem ab iſtis quæritur, & dubitatur; verum ſciant primo ab experimentis nonnulla corpora quantumvis mole minima, & mobiliſſima effuſa quaquaverſus celeriter auxilio tenuitatis, & velocitatis ſuæ, & beneficio circulationis ſanguinis per magna ſpatia humorum, quibus permiſcentur, & contactum habent, poſſe humorum ipſorum particulas irretire, aut ſaltem retardare: Enim vero ab experimentis ipſis edocti ſumus ſp. vini, & ſp. urinæ humanæ (Boileo obſervante) inter ſe mixtos denſari, & conceſcere, ſummam firmitatem, ac conſiſtentiam acquirere inter ſe alba ſub imagine: & tamen ſpiritus iſti nonne tenuiſſimi, & velociſſimi ſunt? Imo quo magis rectificatiſſimi ſunt, eo promptius, & firmius coagulationem aſſumunt. Idem Boileus, & P. Lana tom. 2. lib. 4. Exper. 15. *Magiſterii naturæ, & artis*, experti ſunt oleum terebinthinæ chimice deſtillatum, quamvis maxime fluidum, omnino coagulari, & firmari abſque ulla alterius corporis admixtione, & tamen oleum hoc chimice deſtillatum ſupramodum attenuatur ſuis in partibus, maximeque fluidum redditur: Hetmullerus, & Joannes Freind ambo celeberrimi viri experti & ipſi ſunt ſp. nitri, & ſp. nitri bezoardicum ſanguinem, & potiſſimum lympham cito, &

io, & fortiter firmare, & coagulare: & tamen ſpiritus iſti tenuiſſimi ſunt, & mobiliſſimi; ergo ab his & a plurimis brevitatis gratia omiſſis colligere jure poſſumus corpora plurima quantumvis tenuiſſima, & mobiliſſima, effuſa quaquaverſus motu ſuo, & auxilio circulationis per maſſam humorum aptiſſima eſſe humores figere, coagulare, aut ſaltem retardare, quibus permiſcentur, & uniuntur: Quænam ergo erunt cauſæ aſſignandæ talis firmitatis, & conſiſtentiæ, ut tot experimenta oſtendunt?

87. Cauſæ itaque aſſignandæ, & ab hiſce experimentis multo probabiliter colligendæ deſumuntur partim ab iis, quæ de actione medicamentorum in genere indicavimus, & partim in præſenti dicendis; cauſæ ergo talis firmitatis, & conſiſtentiæ deſumuntur a determinatis corporum miſcibilium ſuperficiebus. Secundo a ſpecificis ſalium figuris. Tertio ab emiſſione, privatione, ſeu exhalatione partium, quæ vel motu ſuo, vel ratione ſuæ figuræ impediebant aliarum partium cohæſionem, & colligationem. Modo expendamus primam cauſam: Cum itaque corpora miſcibilia fuerint aut ſingula, aut alterutra cum ſuperficiebus ramoſis, hamatis, ſeu filamentoſis, tunc inter ſe mixta, & tangentia facto inter ſe flexu, & inflexu cum ſuperficiebus ſuis ramoſis, aut hamatis arctam inter ſe adhæſionem elaborare facile poſſunt, ac debent firmitate, & conſiſtentia corporum mixtorum conſtituta: quantumvis autem corpora miſcibilia fuerint diviſa, & ſubdiviſa in partes infinite parvas tenuiſſimas, & mobiliſſimas; nihilominus cum ex geometricis moles, & pondera corporum decreſcant in ratione cubica, ſuperficies vero ipſorum ſolum in ratione quadrata; ergo majores remanebunt ſuperficies corporum, quam pondera, & moles ipſorum: ſed corpora quælibet fiunt inter ſe tangentia primario opere ſuarum ſuperficierum; ergo ſi ſuperficies corporum fuerint ponderibus, & molibus ſuis majores, & ulterius ſuperficies, aut ſingulæ, aut alterutræ fuerint filamentoſæ, ramoſæ, aut hamatæ, profecto facto nexu inter ſe aut majori, aut minori, & in data ratione imminutis ponderibus corporum, etiam aut majores, aut minores firmitatis, conſiſtentiæ, & coagulationis gradus producentur neceſſario: tali aut ſimili methodo veriſimile eſt, opiata, & ſimilia medicamenta ſuas vires exercere in fluidis machinæ animalis opere ſuperficierum ramoſarum, craſſorumque ſulphurum, quibus abundant; tali methodo arbitratus ſum omnia lactea, gelatinoſa eboris, & cor. cervi, ita gummata, & reſinoſa quælibet, ita etiam fortia hordeacea, & avenacea extracta, terras pingues, ut ſigillatas, ſuccos plantaginis, papaveris, portulacæ, lactucæ, conſolidæ, amigdalarum, tormentillæ, biſtortæ, ſemina iſtorum &c. conſiſtentiam, & firmitatem aut majorem, aut minorem producere, non ſolum inter ſe, verum etiam cum fluidis fibroſis, ſeri, ſanguinis, & aliquando ſucci nervei, & cum ſolidis etiam, quibus amplexu, aut contactu facto uniuntur, & adhærent.

88. Secunda cauſa firmitatis, & conſiſtentiæ tam in fluidis, quam in ſolidis deſumitur a ſpecificis ſalium figuris fluidorum, & ſolidorum poroſitates adamuſſim, aut quaſi adamuſſim replentibus: etenim ſi ſalium figuræ aptæ ſint occupare ſpatia intermedia fluidorum ſanguinis ſeri, & ſucci nervei, ſi aptæ fiant complere ſpatia muſculorum, carnium, aliorumque ſolidorum machinæ animalis profecto, adaucto ſalium pondere in ſpatiis fluidorum, & ſolidorum, mobiles fluidorum particulæ, cum ad motum promovendum, conſervandum, & reliquis communicandum exigant opportuna ſpatia, quibus moveri poſſint; ſi hæc ſpatia fuerint a particulis ſalium occupata, neceſſe erit mobiles fluidorum particulas, & oſcillantes ſolidorum fibras in quiete conſtitutas reddi, & paulatim lenteſcere, aut aliquando penitus immorari: hinc lenteſcentibus, aut firmatis fluidis, & imminuta, aut ablata ſolidorum oſcillatione, fluidorum, & ſolidorum inertia, aut graviori fato firmitas, & coagulatio emergunt; talis ordinis ſecundum tamen magis, & minus agunt in fluidis, & ſolidis alumen, vitriolum, acacia, balauſtrum, labruſca, malum punicum, & granatum, ita meſpilla, plurima acida, auſtera, & acerba &c.

89. Huic loco conveniunt etiam corpora illa, quæ permixta cum fluido ſeroſo, aut ſanguineo, aut nerveo particulas ſanguinis arcto contactu facto circumſcribunt. Ita ſi circa particulas aqueas ſeri, aut ſanguinis circumſcribantur ſalina priſmata, aut alterius generis, quæ ex talibus circumſcriptionibus figuras ſolidas poligonas elaborant, ut in formatione nebulæ, ſeu potius pruinæ problemate 6. obſervaverat Galilæus; tunc cum figuræ ſolidæ poligonæ circumſcriptæ aqueis particulis, aut alterius generis multo tardiores fiant, & lentiores reddantur aqueis particulis inſcriptis; ut dialogo primo idem immortalis famæ Auctor demonſtraverat, certe retardabitur motus naturalis fluidorum, & ſolidorum, quibus corpora iſta poligona ſtellarum more compoſita applicabuntur: ex tali autem motuum imminutione effecta reſiſtentiarum, vel in fluidis, vel in ſolidis, vel in utriſque erunt ſecutura facta majori, aut minori fluidorum, & ſolidorum firmitate, & conſiſtentia; talis aut ſimilis ordinis eſſe poſſunt nonnulla vina acerba, & auſtera, ſucci immaturi, aquæ acidulæ, martiales, nonnullæ aquæ vitriolicæ, aut aluminoſæ, quæ permixtæ cum fluidis, & unitæ ſolidis noſtri corporis effecta firmitatum producunt.

90. Tertia denique cauſa conſiſtentiæ, & coagulationis fluidorum, & cauſa firmitatis, aut ſaltem inertiæ ſolidorum oritur ab emiſſione ſeu exhalatione earum partium, quæ vel motu ſuo, vel ratione ſuarum figurarum impediunt aliarum partium cohæſionem, & alligationem; Ita albumen, & ovi vitellum igni oppoſita, aut coctioni ſubacta evaporatis plurimis particulis aqueis albuminis, & vitelli fibroſæ partes alte concreſcunt, & adhærent inter ſe, ovo indurato; ſimiliter ſerum ſanguinis, & ſanguis ipſe extractus, ſi igni, & calori exponantur, evaporatis, ac deperditis particulis tenuioribus ſeri, ſulphuris, & ſalium, & remanentibus craſſioribus, fixis, & filamentoſis alte concreſcunt, & coagulationem acquirunt, ut in oleo terebinthinæ deſtillato, & ſimilibus indicavimus; Ita ſi ab opere ignis, aut caloris interni, aut externi balſamicæ, ac oleoſæ ſolidorum particulæ attenuatæ ſupramodum evaporent per tranſpirationem, aut deperdantur, aliunde tunc areſcent ſolida, & arida, & veluti exſiccata conſiſtent abſque ulla, aut ſaltem minima eorum oſcillatione; medicamenta autem quæ tali methodo privativa adſtringunt fluida, & ſolida, ſunt illa, quæ a Medicis *Exſiccantia* dicuntur. Hujuſmodi indolis dici poterunt omnia aromatica, omnia compoſita ex caſtoreo, omnia vina nimis ſulphurea, aquæ pariter ſulphureæ, balnea, & luta ſulphurea, & ea omnia quæ potenter calefaciunt, dummodo immoderate abutantur. Ab hiſce enim omnibus, & ſimilibus attenuantur aquoſæ, oleoſæ, & balſamicæ humorum particulæ, quibus attenuatis, & a compage, nexu, & contactu aliarum diſſolutis evaporant, & exhalant, remanentibus partibus fibroſis, & filamentoſis humorum, & partibus fibroſis, & filamentoſis ſolidorum ſine debita, naturali, ac neceſſaria humectatione, & madefactione partium fluidorum; propterea denſari, & concreſcere ſolida, & tandem veluti areſcere neceſſe erit, imminuto, aut deperdito motu fluidorum, imminuta, aut deperdita oſcillatione organorum. Ob hanc cauſam in febribus ardentibus, in magnis ſudoribus, in immoderatis hæmoragiis, diarrhæis, & dyſſenteriis deperditis particulis tenuibus, & balſamicis fluidorum, & ſolidorum ægrotantes, aut in inflammationes incident, aut in emaciationes, quæ ad phthiſim terminari conſueſcunt. Graviſſime itaque errant Medici illi, qui validioribus purgantibus aliiſque remediis calefacientibus, & exſiccantibus abutuntur, & frequentiſſimis phlebotomiis indulgent; ab utriſque enim fluida, & ſolida ſpoliantur neceſſaria ſeri, oleoſi, & balſamici ſulphuris quantitate; hinc lenteſcere humores, & minus oſcillare fibras neceſſe erit, adaucta tarditate, & aliquando parta humorum, & organorum conſiſtentia. Non mirandum ergo ſi poſt valida purgantia, & calefacientia, poſt repetitas incaute phlebotomias videamus ægros incidere in pleuritides, in febres inflammatorias, in malignas ex coagulatione, aliquando etiam in paralyſes, & polypos; etenim ab incauta medendi methodo fluida, & ſolida redduntur in ſtatu talis inertiæ, & ſiccitatis, ut utraque coacta ſint lenteſcere; & aliquando conſiſtere ſummo vitæ periculo; totis itaque viribus curandum erit, ut medicamenta tam externa, quam interna, tam caute exhibeantur, ut humores ſuperflui expellantur, conſerventur vero neceſſarii; tali enim proportione actionum, & reactionum debita, & naturalis firmitas fluidorum, & ſolidorum ſummo naturæ beneficio ſuſtinebitur. Ab his ergo quæ expoſita ſunt poſſemus colligere rationem, propter quam medicamenta diviſa in partes veluti infinire parvas, & effuſa quaquaverſus facile, & breviter per magnas humorum copias apta eſſe poſſint facile pariter, & breviter irretire, & firmare, aut ſaltem notabiliter retardare particulas fluidorum, & fibroſas texturas ſolidorum, quibus permiſcentur, uniuntur, & opportune adhærent pro explicandis actionibus *Adſtringentium* medicamentorum.

DIS-

DISSERTATIO X.

De Medicamentis Opiatis.

91. OPiata *Medicamenta* veteribus ipſis non ignota extiterunt. Hippocrates libr. 6. Epimiorum narrat Hegeſippo ſoporiferum fuiſſe imperatum. Galenus, & Arabes plurima de opiatis locuti ſunt, & opiata medicamenta data occaſione exercuerunt. A pleriſque judicatum eſt præeuntibus experimentis opiata fluida, & ſolida aliquando magis, aliquando minus irretire juxta majorem, aut minorem opiatorum præſtantiam, & quantitatem; hinc hujuſmodi medicamenta ſemper caute ab omnibus fuerunt imperata. Nonnulli alii arbitrati ſunt opium humores diſſolvere, ſudores excitare, & inflammabile eſſe judicaverunt; Ne autem in alienis diu verſare videar, dicam brevibus, opiata opere naturalis ſuæ conſtitutionis apta eſſe primario denſare, irretire, & firmare humores, conſequenter etiam ſolidorum oſcillationes, aut imminuere, aut impedire; ſecundario vero poſſe opiata humores diſſolvere, ſudores promovere, ſollicitare ſolida, calorem, & ſiccitatem inducere, cum vere opiata ſint corpora, quæ ſpecifico abundant ſulphure inflammabili.

92. Primo itaque expendamus in opiatis cauſas firmitatis, & fixitatis, a quibus opiatorum medicamentorum effecta poſſint probabiliter declarari. Indicavimus numero 29. ramoſas, filamentoſas, aut hamatas ſuperficies craſſorum ſulphurum poſſe valide, & prompte adhærere corporibus fluidorum, & ſolidorum, & remediis, filamentoſis, & hamatis ſuis ſuperficiebus facto nexu ligare, & irretire corpora, quibus uniuntur, & cum quibus opportunum contactum habent. Modo manifeſtum eſt, ab obſervationibus Nicolai Lemerii in *curſu chimico*, opium eſſe ſulphureum compoſitum reſinoſum, quod lacrymæ ad inſtar paulatim extillat ab inciſo corpore papaverum; cum ergo a ſolventibus cuneis ventriculi, ab actione, & reactione duorum ſuccorum pancreatici, & bilioſi fuerit ſulphurea, & reſinoſa moles opii diviſa in partes infinite parvas, & hæ brevi tempore effuſæ ſint quaqua verſus auxilio etiam ſanguineæ circulationis; tunc cum iſtæ minimæ particulæ nullatenus mutant naturam, indolem, ac ſuperficiem ipſimet opio debitam, ideo reſinoſis, filamentoſis, aut hamatis ſuis ſuperficiebus particulas fluidorum ſeri, ſanguinis, & ſucci nervei potiſſimum in cerebro, & cerebello, & fibroſa ipſorum filamenta nexu facto quaſi irretient, ac ligabunt ipſaſmet ſolidorum fibrillas enervata, aut quaſi abolita ipſorum oſcillatione; ob hanc cauſam imminuto opportune motu fluidorum, & ſolidorum ſomnus, & quies evenient, aſſymetriæ motuum ſolidorum diſtractorum conquieſcent, & quiete, ac naturali unione reſtitutis convulſivæ, ac dolorificæ affectiones ſedabuntur. Ulterius imminuto motu, minuitur quoque colliſio, & affrictus corporum mixtorum inter ſe frænato calore partium. Cæterum ſi fortiori opii opere ſolidorum, & fluidorum motus & affrictus præternaturaliter retardentur; tunc præternaturales ſomni fient, præternaturales emergent quoties, & præternaturalia frigora evenient, quæ ſæpe ac ſæpius plena particulis eſſe ſolent, cum ab his ſtagnationes inflammatoriæ, paralyſes, apoplexiæ, & alia hujus generis incommoda conſequi facile poſſint timendo vitæ periculo.

93. Similia pericula fixitatum ultro augentur, ſi ramoſæ, ac filamentoſæ opiatorum ſuperficies particulis ſalinis, quibus non ſolum jure ſuo donantur, verum etiam ſalinis fluidorum adhæreant, & has nexu facto circumligent: etenim unione inſtituta craſſorum ſulphurum cum ſalinis particulis elaborantur moles, & pondera corporum, quæ proxime augentur, & creſcunt in ratione cubica ſuorum diametrorum, ſi moles tamen iſtæ ſimiles fuerint inter ſe; verum ſi fuerint diſſimiles, augentur, & creſcunt proxime in ratione compoſita ex rationibus baſium, & altitudinum earundem; cum vero ab hiſce molibus, & ponderibus adauctis minima canalium præcipue cerebri, & cerebelli, carnium, & glandularum oſcula impedita reddantur, fluida, & ſolida graviora fiant, & graviter augeantur denſitates utrorunque, conſtabit quot, & quantæ reſiſtentiæ debeant fluidis, & ſolidis ſupervenire, a quibus aut magis, aut minus adauctis cognoſcendæ erunt majores, aut minores conſiſtentiæ, & firmitates in machina animali.

94. Hiſce probabiliter conſideratis, tranſeundum eſt ad ea, quæ ſecundario oſtendunt, cur intelligere poſſimus humorum diſſolutiones, ſudores, calores, ſiccitates, & vigilias opere opiatorum. Celeberrimus Volphangus Vvedelius libr. 1. cap. 12. pag. 45. de opio a praxi, & obſervatione teſtatus eſt, *Opium non operari, niſi ſerum ſit in ſanguine proportionatum*. In debito itaque ſero opiata ſomnum, & quietem, convulſionibus, & doloribus pacem ferunt; cum vero temperies hominum fuerit fervida, ac ſulphurea, aut ratione temperamenti bilioſi, aut ratione febrium, aut ſerum fuerit minus, quam neceſſitas poſtulat, & ſalinis bilioſiſque particulis nimis ferax, tunc reſinoſæ, ramoſæ opii, ſulphurumque craſſorum ejuſdem particulæ in tali temperie corporum cum opio permixtorum ſtatum quodammodo volatilitatis acquirunt; quidquid enim recipitur per modum recipientis recipitur: Et ſane ab experimentis chimicis edocti ſumus ſulphurea compoſita facilius, & promptius diſſoluta reddi a ſulphureis quoque corporibus ipſis permixtis. Ita ſulphur ſi bulliat in aqua, aut in tenuiſſimo vino, aliove liquore, nunquam liqueſcet niſi in oleo ipſo ebullierit; ſimiliter ſulphur ipſum in oleo terebinthinæ diſſolutionem facillime patitur, quam in reliquis liquoribus pœnitus reſpuit; cum ergo ſulphurea determinatis ſulphureis addita diviſionem & diſſolutionem alte patiantur, neque fixitatem, neque coagulationem acquirant, ideo aliquando poteſt contingere compoſita opiata reddi poſſe facile, ac prompte diviſa, & diſſoluta a ſpecificis aliorum ſulphurum particulis, quæ vel a temperie, vel ab aliis cauſis humorum locum, ac ſedem habent in machina animali ſero imminuto; propterea ſtatu volatilitatis, acquiſito, opiata illa non nexum, non firmitatem producent, ſed diviſionem, diſſolutionem, motumque communicant fluidis, & ſolidis, hinc calores, ſudores, & vigilias evenire neceſſe erit.

95. Probabile ulterius eſt, quod cum ſulphurea elementa elatere prædita ſint, hæc ſulphurea mixta ſulphureis, fortique nexu facto inter ſe neceſſario parere debent maximam preſſionem internis particulis ſulphureis elaſticis; cum vero ex Mechanicis elaſticitates corporum elaſticorum ſint compreſſionibus eorundem quamproxime proportionales, idcirco elaſtica illa elementa ſulphurea inter ſe perfectiſſime mixta, cum ad ultimum terminum compreſſionis devenerint, nec ulteriorem compreſſionem pati poſſint cogentur violentiſſime expandere ſemetipſa, & ad naturalem ſuæ dilatationis ſtatum ſe ſe reſtituere; hinc niſu facto, fractiſque paulatim reſiſtentiis quaquaverſus ſequitur diſſolutio, diviſio, & motus corporum internorum, & externorum, a quibus calores, ſudores, & vigilias conſequi neceſſe erit; hac methodo crediderim explicari multo probabiliter poſſe phænomena rarefactionum, motuum, ſudorum, vigiliarum, quæ aliquando contingere experimur ab uſu opiatorum. Ex his ergo colligere poterimus, quod ſi in fervida humorum temperie, in febribus ardentibus, aut in continuis voluerimus ab opiatis leviſſima etiam doſi acceptis neceſſariam, ac quæſitam quietem, ac ſomnum parere; utile conſilium erit madefacere prius corpora illa copioſis potionibus aquarum, aut emulſionum, deinde opiata exhibere; experiemur enim a leviſſimis etiam opiatis opportunum ſomnum ſine noxa eſſe ſecuturum. Opiata enim magnæ doſis ſemper ſunt plena periculis, quamobrem ſemper fugienda erunt.

96. Verum quidem eſt, quod poſt motus, ſudores, & vigilias partas ab hujuſmodi opere opiatorum dividentium, & diſſolventium fluidorum texturas, cum augmento oſcillationum ſolidorum, tandem aliquando ſupervenire ſolent novæ laxitates, novæ quietes, ac novi ſomni, ſed cum maxima virium inertia; etenim facta diviſione, & diſſolutione texturæ fluidorum, cum augmento oſcillationum in ſolidis, ſudores, & tranſpirationes augentur, quibus adauctis, plurima elaſtica, ſulphurea, & actuoſa corpora alio tranſpirant, & evolvant, plurima aquea, & lymphatica elementa vaporant, & exhalant; remanet ergo in fluidis, & ſolidis copia inertium particularum, quæ cum actionibus, & reactionibus valide, ac continuo exequendis ineptæ ſint, tarditatem, lenteſcentiam, ac inertiam donant fluidis, & ſolidis ipſis quiete, ac ſomno reſtitutis; ea videlicet ratione, qua nos a laboribus, ab exercitio, ab itineribus laxati, ac fracti facile in quietem, ac ſomnum incidimus. Similiter animadvertit Volphangus Vvedelius, infantes, ac pueros poſt diarrhæas, vel poſt ſeroſas purgationes a jalappa inſtitutas facillime in placidiſſimum ſomnum promoveri

veri *de opiatis pag.* 38. Verum fatebuntur Clinici quam gravi, ac longo virium diſpendio. Hæc ergo quæ de actione tam primaria, quam ſecundaria opiatorum expoſita ſunt, & accepta a phænomenis naturæ probabilia nobis viſa ſunt, quare hanc ſententiam utpote probabiliorem accipiendam putamus; aliam quidem opinionem libenter amplectemur, cum probabiliora, aut legerimus, aut audiverimus.

97. Interim nolo præterire poſt partam ab opiatis quietem, ac ſomnum, ut plurimum graviores redire morborum convulſivorum, & hyſtericorum &c. inſultus; etenim tempore quietis fluida, & ſolida ſunt in ſtatu inertiæ reddita, hinc fluidorum, & ſolidorum motus languidi, & imminuti fiunt, ſecretiones glandularum potiſſimum capitis, & renum paucæ, & mancæ, ſupramodum tranſpiratio imminuta eſt: hoc itaque tempore violentiæ quietis major, & major cumulatur aggeries impurarum, & acrium materierum in maſſa humorum; cum vero poſt plurimas, & plurimas circulationes ſanguinis, & miſcellas cum reliquis humoribus opiata medicamenta paulatim delata e corpore fuerint, aut per urinas, aut per ſeceſſum, aut per tranſpirationem, ita ut paulatim enervata fuerint quantitate, & viribus, tunc fluida, & ſolida incipient denuo ſuos motus, ac oſcillationes præternaturales reſtituere; quam ob cauſam congeſtas præternaturales materias majoribus motibus agitare, & aſperis ſuis ſuperficiebus majori impetu ſolicitare, & irritare ſenſibilia organa neceſſe erit, dolorum, & convulſionum inclemento; hæc in hypochondriacis, ac in hyſtericis manifeſta ſunt.

DISSERTATIO XI.

De Medicamentis Cordialibus.

98. VEteres Medicæ Praxis Scriptores de *Cordialium* elaboratione, & uſu ſemper ſolicitos animos habuerunt, rati a cordialibus medicamentis ſuſtineri potentias, & vires cordis, a quibus animalis machina conſervaretur, & viveret. Et ſane conſervandæ, ac ſuſtinendæ naturæ leges id poſtulant, ut totis viribus quærantur, & adhibeantur ea medicamenta, a quibus aut a nativitate, aut fortuita laſſitudine, aut a morbis fracta, aut enervata naturæ organa ſuſtineantur; cui officio potiſſimum cordis machinam inſervire arbitrati ſunt Clinici, cum cor primum vivens, & ultimum moriens altiſſime habeatur. Verum talis generis medicamenta, quæ *Cordialia* appellantur, ſi recte eorum compoſitio, actio, & uſus expendantur, ultro oſtendunt, non ſolum cordis, ſeu potentiæ vitalis beneficio futura eſſe, verum etiam operibus cerebri, & cerebelli promiſcue famulari, cum ab his potentiæ animales opere cerebri, & naturales opere cerebelli cum robore, ac motu perfectiſſime conſequantur.

99. Cum ergo dicendarum rerum magnitudo, & dignitas poſtulent, ut de cordialibus ſine confuſione agere velimus, ideo neceſſe eſt primo exponere mutuam adeſſe relationem inter potentias vitale, animales, & naturales, ut juſto intelligamus, medicamenta cordialia non ad cor tantum, ſed ad cerebrum, & ad cerebellum jure, ac merito pertinere: Quamvis celeberrimus Joannes Alphonſus Borellus prop. 67. ſecundi Tomi *de motu animalium*, vim motivam fibrarum cordis in ſtatu naturali probabiliter arbitretur æquipollere poſſe viribus librarum 3000. nihilominus varia hominum temperies, varia ratio temporum, ætatum, motuum, & ciborum aperte oſtendere poterunt momenta cordis varias ſubire leges, neque poſſe adamuſſim determinari. Cæterum quidem eſt hæc varia momomenta cordis in ſtatu naturali debere eſſe proportionalia momentis membranarum cerebri, & cerebelli; Ab Anatomicis enim edocti ſumus ſyſtoles, & dyaſtoles cordis homologe reſpondere ſyſtoli, & dyaſtoli meningum, & vice verſa; cum enim membranæ cerebri, & cerebelli, cerebrum, & cerebellum, & ſpinalem medullam circumſcribant, profecto hæ a motu cordis impulſum ſanguinem excipientes, erunt ſyſtoli, & dyaſtoli cordis proportionales; hinc etiam motus ſucci nervei ſecreti ab organis cerebri, cerebelli, & ſpinalis medullæ futurus erit impulſus ſanguini æquabilis, & proportionalis; quare actiones, & reactiones animales ſenſui, & motui voluntario inſtitutæ a cerebro dependentes, & actiones, & reactiones, ſeu oſcillationes naturales a cerebello, & a ſpinali medulla emanantes opere motus, & elateris ſucci nervei non ſolum aptam, & continuam relationem habere debebunt inter ſe; verum etiam cum actionibus, & reactionibus cordis, motibus cerebri, & cerebelli proportionalibus; quamobrem potentiæ vitales, animales, & naturales profecto veluti in æquilibrio actionum, & reactionum erunt inter ſe conſtituendæ in animalibus; cordialia itaque non uni, ſed omnibus potentiis data proportione reſpondent, atque ſuccurrunt; hæc quidem majoris dignitatis gratia cordialia appellata ſunt, cum veteres cor dignitate, ſtructura, & officio cæteris viſceribus præſtantius eſſe judicaverint.

100. In cordialium itaque claſſe conſiderari primo poſſunt ea, quæ volatiles, ſpirituoſas, & elaſticas particulas tribuunt ſanguini lymphæ, & ſucco nerveo, quarum auxilio motus cordi, cerebro, & cerebello apte tribuitur, augetur, & conſervatur. Secundo illa, quæ opportune nutriunt, & communicant fluidis oleoſas, & balſamicas moles, quarum beneficio ſequatur conveniens partibus nutriendis unio, adhæſio, ſeu, uno verbo, nutritio. Tertio, quæ ſimul & ſemel motum, & elaterem, & nutritionem donant machinæ animali.

101. Primi ordinis judicari poſſunt illa, quæ aromatica ſunt, ut cinnamomum, cariophilus, nux moſcata, radices Angelicæ, Imperatoriæ, zedonariæ, calami aromatici; talis ſpheræ ſunt etiam omnia ſpirituoſa, & volatilia, ut ſp. meliſſæ, roriſmarini, lavendulæ, ſp. ſuccini, cornu cervi, & alia hujus farinæ elementa ſpirituoſa, & elaſtica, quæ ab animalibus, vegetabilibus, & mineralibus colligi poſſunt: hic autem animadvertendum eſt hæc medicamenta ſpiritu volatili, & elatere repleta ſanguinem, lympham, & ſuccum nerveum quantitate, motu, & elatere nimis violenter agitare, & impellere; curaverunt idcirco Clinici medicamenta ex hiſce compoſita pluribus opportune corrigere, ac moderari permiſcendo potiſſimum frigida, & alchalica, aliquando ſub adſtringentia variæ indolis, ut frænato impetu corporum volatilium, & oleoſorum naturales medii motus, & elateres in ſanguine, lympha, & ſucco nerveo reſtituerentur, & conſervarentur; hinc elaboratæ fuerunt confectiones cordiales alchermes, & hyacinthina, aliquando in aliquibus permixta fuerunt opiata, & reſinoſa, ut obſervamus in diaſcordeo Fracaſtorei, in mitridato, theriaca, & orvietano &c. Verum utinam hæc tam compoſita cordialia fuiſſent ſimpliciora medium motum fluidis, & ſolidis excitantia, & conſervantia, fortaſſe feliciori opere naturæ actionibus inſervirent, natura ſiquidem cum ſumma ſit geometra, ſimplex eſt, plura reſpuit, cum pauca ſufficiant.

102. In ſecunda claſſe habenda ſunt illa, quæ lactea ſunt, ut lac aſininum, humanum, vaccinum, &c. ſucci pariter extracti ab amygdalis dulcibus, aut a cachao, aut a gelatinoſis, aut ab Hordeaceis, ab avenaceis, & a ſuccis pullorum, caponum, ranarum, teſtudinum, nec ova ipſa hac in tabula numerantur: *Nutrientia* enim omnia vim, & robur naturæ altiſſime tribuunt, augent enim fluida, & ſolida naturali mole ſuſtinent, a quibus vires, & facultates vitales, animales, & naturales feliciſſime exercentur, & exercitæ conſervantur.

103. Tertii ordinis ſunt illa fluida, quæ collliguntur a ſuccolata, a jure viperino, a ſuccis pineorum, piſtachiorum, ab avibus, a pardicibus &c. a vinis pariter creticis, antiquis, & balſamicis, & hiſce ſimilibus; hæc enim omnia unuſquiſque intelliget, quam facile, quam prompte, quam neceſſario motum, elaterem, & ſimul nutritionem ferant machinæ animalis.

104. Modo cum in hoc triplici ordine cordialium ſtatus medius quoad motum, elaterem, denſitatem, & nutritionem fluidorum, & ſolidorum naturæ proportionalis eſſe experiatur, & hac via media poſſit natura acquirere æquilibrium particularum humores componentium, & æquilibrium oſcillationum in ſolidis, ideo in morbis, in quibus aut peccat exceſſus, aut defectus velocitatis, elateris, denſitatis, & nutritionis tam in fluidis, quam in ſolidis, curandum enixe erit a Medico (quod tamen fateor difficillimum eſſe) ut cordialium beneficio hic ſtatus medius, quantum poſſibile eſt, acquiratur, & acquiſitus conſervetur cum unitate, & æquilibrio elementorum inter ſe tam fluida, quam ſolida componentium.

105. Hiſce autem indicationibus ut obtemperemus, ſedulo attendendum eſt, ut ea primum, eligantur cordialia, quæ aut exceſſum opportune imminuunt, cui operi cordialia temperata ſuccurrunt: aut defectum motus elateris, & nutritionis æqua proportione adaugeant,

geant, cui officio validiora cordialia, & nutrientia præſto erunt. Hic animadvertendum cordialia quælibet, & ſi temperata fuerint, apta eſſe violenter agitare humores, quotieſcunque fervida extiterit ægrotantium temperies, fuerint longæ febres, deliria, & æſtivæ ſummi caloris conſtitutiones, tunc enim medicamenta cordialia nimis agitantur, nimis attenuantur, magis volatilia, & elaſtica redduntur; hæc enim exhibita potiſſimum augmento, vel ſtatu morbi, & aſſociata particulis ſulphureis, & elaſticis maſſæ humorum adaugent impetum iſtorum in ratione compoſita ex numero particularium elaſticarum, motu, & elatere earundem; Hinc graviſſimas comparant in fluidis, & ſolidis motuum improportiones, morborum, & febrium inclemento: curandum itaque erit cordialia quælibet exhibere ægrotantibus, aut ante acceſſiones, aut in acceſſionum declinatione, eo enim tempore cordialia minus agitata, ac diſſoluta a vi, ac impetu particularum ſulphurearum minus volatilia, minuſque elaſtica fiunt, minori humorum agitatione; ſic facilius, & commodius morboſis particulis paulatim reſiſtunt, & naturæ ſuccurrunt. Cæterum citra has temporum differentias cordialia diſſolventes vires, facile poterunt exercere contra fluida, & ſolida gravi vitæ periculo, quo caſu non cordialia, ſed venena dicenda eſſent. Ulterius in quibuſcunque cordialibus primæ, ſecundæ, & tertiæ claſſis id unice curandum eſt, ut mediocris, ſed conveniens quantitas ſervetur in quibuſcunque ægrotantibus temperie potiſſimum fervidis, & continuis febribus correptis, ut facillius accedere poſſimus ad ſtatum illum medium, aut ipſum paulatim acquirere, a natura geometra poſtulatum. Denique remanet, ut inter cordialia eligam damnandum non uſum, ſed abuſum ſucculatæ Indæ, quæ quanto præſtantior, & utilior eſt cordi, cerebro, & cerebello præcipue in ſenibus, emaciatis, & febri carentibus, cum moderata quantitate, qualitate, ac debito tempore aſſumatur; ita paulatim pernicioſa eſſe poterit, quotieſcunque citra ſenectutem hac abutamur qualitate, quantitate, ac tempore. Quod de hac, ita de cordiali quolibet dicendum erit.

106. Videbitur nonnullis me ab argumento cordialium medicamentorum declinare, ſi in præſenti brevibus agere velim de aliquibus remediorum ſpeciebus, quæ ſpecifico velut opere agere videntur in machina animali: verum ab his quæ probabiliter dicturus ſum, plane intelligent, quod ſicuti cordialia ſpecifica ſunt medicamenta cordi, cerebro, & cerebello, ita nonnulla alia merentur haberi, ut *ſpacifica remedia*, quæ cordialium more ſpecificis aliquorum viſcerum differentiis opportune ſuccurrunt. Inter tot, ac tanta eligam tantummodo duo conſideranda, quod autem de his, ita proportionaliter de reliquis ſpecificis medicamentis dicendum erit. Eligo itaque *radicem hypecacuannæ* ſpecificam in dyſenteriis, & *Chinam-Chinæ* in intermittentibus potiſſimum febribus ſpecifice admirandam: Ut ergo debito ordine progrediar, iſtorum medicamentorum actiones, & reactiones expendam ab effectis, quæ obſervantur tam in fluidis, quam in ſolidis machinæ animalis. Primo itaque vocetur ad examen *Hypecacuanna*; hæc quidem ſolicitat ventriculum, & inteſtina vomitu promoto; ergo hæc aget in ſolida ventriculi, & inteſtinorum. Modo conſiderandum eſt in fluxu dyſenterico acres, aſperaſque ſuperficies humorum illas eſſe, quæ continuo, & immoderate ſecernuntur a glandulis inteſtinorum cum eroſione extremitatum vaſorum; cum vero in tali acrium materierum ſeparatione continuo irritentur fibræ inteſtinales augmento motus periſtaltici verſus inteſtinum rectum; hinc ſi hæc incommoda diu perduraverint, aliquid in inteſtinis vitium erit ſecuturum, videlicet a continua irritatione, & eroſione fibrarum tandem aliquando laxatur, aut etiam rumpitur naturalis textura fibrarum inteſtinalium, quare fibræ læſæ, & enervatæ coguntur poſtmodum majorem pati diſtractionem, quam contractionem; propterea in præternaturali irritatione inteſtinorum motus periſtalticus non æquabiliter, & iſochrones exercetur (ut oſtendunt expoſitæ propoſitiones) ſed aſymmetre, & inordinate imminuto momento contractionis, & adaucto momento diſtractionis fibrarum.

107. Hiſce præmiſſis, exhibeatur dyſenterico radix hypecacuannæ ad drachmam unam, aut ad drachmam unam cum dimidia, profecto veriſimile eſt a vi, & opere talis quantitatis, ac modi agentis contra fibras ventriculi, & inteſtinorum talem ſpecificum vomitum excitari, & oriri talem ſpecificam contractionem in vomitum excitato in fibris ventriculi, & inteſtinorum, quæ facile ſufficiens ſit ad reſtituendum imminutum ſtatum contractionis, & ad comparandum in fibris inteſtinalibus nimium laxatis talem motum contractionis, qui ſit omnino oppoſitus præternaturali laxitati, aut adauctæ diſtractioni fibrarum ipſarum: quare paulatim reſtituto eo contractionis gradu, & acquiſita paulatim fibrarum collectione, & unione inter ſe, paulatim quoque acquiritur robur, ſeu quidam tonus fibrarum naturali, aut quaſi naturali proportionalis; Quamobrem paulatim comparato motu periſtaltico inteſtinorum naturali, iſochrono, & æquabili remittitur dyſenteria, & paulatim ſanitas reſtituitur: In tali dyſenteriæ remiſſione ſequamur hunc ſpecificum vomitum naturæ amicum, ac ſalubrem. Cum in vomitu ab hypecacuanna producto fiat ſpecifica contractio fibrarum inteſtinalium verſus ventriculum, & ventriculi verſus gulam, certe in tali contractione fibræ contractæ intra ſe ſe reſcipiſcunt, concava inteſtinorum ſuperficie reſtricta, conſequenter oſcula vaſorum inteſtinalium jam aperta, vel ob eroſionem, vel ob laxitatem, ſtricta, ac clauſa reddenda erunt ſanguineo fluxu, aut impedito, aut imminuto. Deinde a tali ſpecifica fibrarum inteſtinalium contractione alterum ſupervenit in dyſentericis beneficium, videlicet ab opere vomitus contractis fibris ſectiones inteſtinorum imminuuntur in ratione quadrata diametrorum, ſeu peripheriarum inteſtinalium, idcirco glandulæ inteſtinales & ipſæ magis collectæ, & unitæ reddentur inter ſe, quo in ſtatu robur, & vim acquirunt, ut juxta leges naturæ oſcillationes ſuas exerceant; hinc naturali motu acquiſito aptiſſimæ paulatim redduntur glandulæ tranſmittere in venas deſinentes materias contentas, & venæ deſinentes & glandulas coactæ ſunt materias excipere, & per conſuetam circulationis viam alio tranſmittere, & liberare inteſtina a præternaturali excretione ſanitate paulatim reſtituta.

108. Hic ſentio arguentes, plurima ſunt medicamenta quæ vomitum pariunt, attamen dyſenterias non ſanant; cur ego vomitus ab hypecacuanna productus dyſenterias ſolum ſanare aptus eſt? Ratio ex dictis conſtare videtur; etenim veriſimile eſt talia vomitoria non apta eſſe talem ſpecificam vomitus differentiam, & talem gradum ſpecificæ contractionis excitare in inteſtinis, & ventriculo, quæ ſit omnino oppoſita ſpecifica illi præternaturali laxitati, & diſtractioni fibrarum inteſtinalium, ut antea ſatis expoſuimus: ſed multo majorem, ac violentiorem, aut multo diſſimilem; cum autem veriſimile ſit ſolum actionem hypecacuannæ aptam eſſe talem ſpecificum vomitum, ac talem ſpecificam contractionem fibrarum parere, quæ ſit a diametro oppoſita præternaturali laxitati, & diſtractioni earundem in dyſenteria; ideo radix hypecacuannæ tali vomitu excitato dyſenterias ſanare ſpecifice potens erit, quas reliqua vomitoria curare non poterunt.

109. Ulterius veriſimile eſt, alterum beneficium oriri ab opere hypecacuannæ; ſicut enim moles, ac quantitas ad drachmam unam, aut ad drachmam unam cum dimidia exhibita dyſenterico vomitum parat, & determinatum contractionis gradum oppoſitum præternaturali laxitati, & diſtractioni fibrarum inteſtinalium producit; ita veriſimile pariter erit aliquam molem, & quantitatem hypecacuannæ diviſam, & ſubdiviſam in partes minimas ingreſſam oſcula vaſorum lacteorum, & ab his delatam in maſſam ſanguinis poſſe non diſſolvere, ac frangere texturas, & nexum humorum, quibus applicantur particulæ illæ hypecacuannæ (ut graviſſime operantur aliorum vomitoriorum corpuſcula,) ſed tantummodo aptam eſſe debita mixtione, amplexu, & figuris huic officio proportionalibus unionem, & nexum parere humoribus, & hos, horumque fibroſas texturas opportune denſare, conſtringere, ac ſuſtinere ablata, aut imminuta dyſenteria, quæ beneficia a reliquis vomitoriis nullo modo haberi poſſunt, immo contrariæ actiones timendæ erunt dyſenteriæ augmento. Utinam in plurimis morbis, ut in maniacis, hypocondriacis, hyſtericis affectionibus, & febribus ipſis ars medica ita valeret, ut ſpecifico remediorum opere communicare poſſet in organis, ac fluidis taliter laxis, aut taliter enervatis, aut præternaturaliter inflexis, directis, ac motis illos ſpecificos motus, flexiones, directiones, ac ſtatus oppoſitos, aut quaſi oppoſitos tali præternaturali laxitati, inertiæ, aut præternaturali inflexioni, curvitati, directioni, ac motui ſolidorum, ac fluidorum, profecto reſtituto paulatim tam in ſolidis, quam in fluidis cerebri, cerebelli, uteri aliorumque viſcerum motuum æquilibrio, ſepararem maniacas, hypocondriacas, hyſteri-

cas

cas affectiones ; nec non febres facilius eſſe curandas.

110. Simili methodo ſpecifica actio chinæ chinæ poterit multo probabiliter explicari. Cum china-chinæ in febribus intermittentibus potiſſimum valeat, & radices febrium intermittentium in pravitate ſuccorum ventriculi, bilis, pancreatis in duodeno, & inteſtinorum cognoſcendæ primario ſint; idcirco colligendum erit chinæ-chinæ particulas taliter agere, & reagere contra præternaturales motus ſuccorum primarum viarum mixtione, unione, amplexu, figuris, & motibus ſuis, ita ut impediant, & auferant, aut ſaltem imminuant præternaturales, & aſymmetras pravorum humorum miſcellas, & motiones; ita ut ulterius chinæ-chinæ particulæ communicent illis ſuccis mixtiones, & motus præternaturalibus mixtionibus, ac motibus oppoſitos, ſed legibus naturæ proportionales, aut quaſi proportionales. Deinde elementa chinæ-chinæ, & effluvia ejuſdem communicata chylo, lymphæ, & ſanguini ſimiliter aptiſſima redduntur mixtione debita, unione, amplexu, figuris, ac opportunis motibus oppoſitis impedire, aut auferre, aut ſaltem imminuere præternaturales impurarum particularum a primis viis acceptarum miſcellas, ac motus, ſicque communicare maſſæ humorum novas mixtiones: novos motus mediis mixtionibus, aut mediis motibus homologos præternaturalibus mixtionibus, ac motibus, aut omnino diſſimiles, aut oppoſitos; propterea hac lege communicato etiam ſolidis æquabili medio, ac naturali motu oſcillatorio, acquiritur paulatim fluidorum, & ſolidorum æquilibrium pace, unione, ac quiete naturali humorum reſtituta, febribus expulſis, uſque dum tamen actio chinæ-chinæ, ſeu momentum ejuſdem in primis viis, & maſſa humorum perduraverit. Hæc quæ uſque adhuc expoſita ſunt ex legibus mechanicis manifeſta eſſe videntur; ex mechanicis enim edocti ſumus, quod ſi fuerint potentiæ agentes, & reagentes molibus, ponderibus, figuris, numero, & motibus, ſeu momentis, ac viribus inter ſe æqualiter oppoſitis, has in hoc ſtatu mutuas inter ſe actiones, & reactiones, ſeu mutuos inter ſe effectus tollere, & in æqualitate actionum, & reactionum oppoſitarum, neceſſario unionem, quietem, ac medium ſtatum corporum conſequi neceſſe erit. Si itaque momenta, & vires chinæ-chinæ agant, & reagant in primis viis, & in maſſa humorum contra momenta, ac vires pravorum ſuccorum ventriculi, bilis, pancreatis, inteſtinorum, & maſſæ humorum in ratione oppoſita æqualitatis; tunc facto æquilibrio inter actiones, & reactiones oppoſitas chinæ-chinæ cum reliquis viribus, ac momentis pravorum humorum mutui effectus oppoſiti auferentur, & in æqualitate actionum, & reactionum oppoſitarum potentiarum quies, & pax, ac ſtatus medius tam in primis viis, quam in humoribus erunt orituræ, victa febri: In hoc ſtatu ſemper febres intermittentes vincentur, aut vinci poterunt.

111. Multo autem magis ſuperabuntur præternaturalia febrium elementa, quotieſcunque vires, ac momenta chinæ-chinæ oppoſita viribus, ac momentis præternaturalibus pravorum humorum in febribus ſupramodum præpolleant; etenim omnino everſis, atque omnino mutatis motibus humorum præternaturalium inæqualibus, inordinatis, & aſymmetris a viribus, ac momentis, motibus, ac directionibus præpollentibus chinæ-chinæ, & in æquilibrio fortiter, ac valide reſtitutis, tunc rurſus victa febri ſanitas reſtitueretur; in hoc ſecundo ſtatu actionis præpollentis chinæ-chinæ febres intermittentes ſemper victæ remanebunt, nonnullæ etiam continuæ vinci poterunt, aut ſaltem moderari: cum autem hæc beneficia tam in primo, quam in ſecundo caſu habeantur ab opere, ac viribus chinæ-chinæ, cumque hæc beneficia obtineri non poſſint ſine reſtitutione æquilibrii mixtionis particularum maſſas humorum componentium, colligendum jure erit vires, ac momenta chinæ-chinæ agentis, & reagentis contra fluida tam externa in primis viis, quam interna in canalibus mirum in modum inſervire, ut obtineatur ſtatus medius, ſeu æquilibrium mixtionis humorum; deinde cum tale æquilibrium mixtionis humorum ſupramodum conſulat concoctioni ipſorum; ideo aptiſſime a celeberrimo Franciſco Torti in ſuo utiliſſimo Tractatu *de China-China* indicatur chinam-chinæ altiſſimo operi concoctionis humorum opem ferre.

112. Verum ſi vires, ac momenta particularum chinæ-chinæ minora fuerint præpollentibus viribus, ac momentis pravorum humorum, vel in febribus intermittentibus, vel in continuis, tunc a china-chinæ neque febres intermittentes, neque ullæ continuæ vincendæ erunt, ſed remanebunt tam in motibus fluidorum, quam in motibus ſolidorum ſtatus medii, aut æquilibri aſymmetriæ. Ab his ergo quæ uſque adhuc expoſita ſunt, veriſimile eſt potiſſimam actionem chinæ-chinæ pro febrium victoria cognoſcendum eſſe a ſpecificis viribus, ac momentis particularum chinæ-chinæ æquabiliter oppoſitis aſymmetris, & inordinatis motibus particularum humoralium aut externarum, aut internarum, aut utrarunque, quæ ratio motus particularum chinæ-chinæ ſpecifice oppoſita præternaturalibus motibus humorum apta eſt communicare, ac ſtatuere medium motum, & directionem iſochronam, ordinatam, & æquabilem in particulis humorum, & in ſolidis aſymmetre, & inordinate motis in febrium agitationibus, ut facto paulatim mixtionis æquilibrio in fluidis, fluida moveantur, & oſcillent ſolida juxta leges naturalis æquilibrii, victis febribus, & ſanitate reſtituta.

DISSERTATIO XII.

De Concoctione Humorum.

113. INter præſtantiſſima, & utiliſſima Medicæ Praxis opera primum locum obtinet *Humorum Concoctio*: Hæc tam neceſſaria naturæ actio illa eſt, qua naturalis fluidorum, & ſolidorum temperies apte ſuſtinetur, pura ab impuris ſecernuntur, & impura corpora per excretorias vias eliminantur, determinatis temporum differentiis, tam admirabili ſecretionum beneficio humores optimo in æquilibrio conſtituti id ferunt, ut ſanitas perfectiſſime conſervetur, & amiſſa, feliciſſime reſtituatur. Hoc autem æquilibrium humorum in concoctione ipſorum aperte docuit Hippocrates, cum de veteri medicina enunciaverit, *Concoctionem fieri a permixtione, & temperatura mutua humorum*. A qua mutua temperie, & permixtione humorum æquilibrium ipſorum ſtatui neceſſarium erit: tanto operi obtinendo tota Medicorum ſolicitudo fuit, moniti a naturæ legibus fruſtra in operibus artis eſſe elebraturos, cum methodum concoctionis ordinem, ac tempora, aut neglexerint, aut non obtinuerint. Scientia quidem concoctionis humorum longam praxim poſtulat, pro qua obtinenda nolit Medicus neque nimius eſſe in Philoſophicis & Chimicis, neque nimius in Mechanicis, & Botanicis, neque nimius in minimis Anatomicis, ſed in his contentus neceſſariis amet potiſſimum eſſe in practicis morborum obſervationibus, ut eruditiſſime, & utiliſſime oſtendit Celeberrimus Bartholomæus Lavagnolus, Profeſſor Patavinus, *de uſu Chimiæ*. Utinam mihi eſſet ingenium tam neceſſario argumento dignum, ſperarem me brevibus univerſa medicæ artis præcepta feliciter eſſe aſſecuturum: quamvis autem huic muneri me imparem eſſe fatear; nihilominus exercitii gratia ea tradam conſideranda, quæ magis neceſſaria eſſe judicaverim.

114. Ut itaque opportuno ordine progredi poſſim, notandum ſedulo eſt concoctionem humorum præſeferre *ipſorum præparationem*. Præparatio autem humorum nil aliud vere eſt, quam apta diſpoſitio eorum inter ſe mixtorum quoad molem, gravitatem, figuram, & motum, quoad tenuitatem, laxitatem, & denſitatem, ut dato tempore opportuna, & utilis ſubſequatur ſeparatio corporum a ſe invicem: Hæc autem humorum præparatio alia a natura fit, alia ab arte; præparatio humorum, quæ a natura perficitur, habetur ab æquabili oſcillatione fibrarum, & glandularum, ab ordinato humorum motu, ac circulo, a debita miſcella ſuccorum pancreatici, & bilioſi, alteriuſque indolis, & a convenienti ſomno; Quæ ab arte exequitur, comparatur ab exercitio, a quiete opportuna, a cibo, a potu temperiei, & ætati hominum proportionalibus; acquiritur a ſalubri aere; experimur enim in puro aere, in quo elater eſt mediæ denſitati proportionalis, ab actione ſuccorum ventriculi cibos facilius præparari, diſſolvi in ventriculo, promptius fieri chylificationem, & hanc felicius diſponi ad ſanguificationem obtinendam. Hinc ab Hippocrate de aere, aquis, & locis habemus magnopere obſervandas eſſe aeris, & temporum mutationes, ut opera naturæ vel perfecta, vel imperfecta eſſe intelligantur. Denique præparatio humorum cognoſcitur a recto uſu medicamentorum, videlicet decoctionum alterantium, quæ medicamenta vel habentur a bolis, vel

a pulveribus, vel a fluidis; Itaque juxta varias humorum præparandorum indoles exhibentur ſyrupi, & decoctiones ex variis herbarum differentiis compoſitæ, aut pulveres variæ ſpeciei incraſſantes in tenuitate fluidorum, incidentes, ac diſſolventes in denſitate, ac craſſitie, & ut medico utar vocabulo dulcificantes in aſpera, & acri humorum ſuperficie, aliquando calefacientes in frigida ipſorum temperie, aliquando refrigerantes in fervido humorum ſtatu, aliquando compeſcentes humorum impetum, ac elaterem, quotieſcunque ſolida, & fluida enormiter agitata motu, & elatere præpolleant. Neceſſitatem, & ideam medicamentorum præparantium ſignificare voluit Hippocrates ſectione 7. aph. 70, edocuit enim. *Corpora cum quis purgare voluerit, oportet fluida facere*; videlicet oportet prius apta ratione medicamentorum diſponere corpora ad purgationem, ut hæc facile, tuto, & utiliter purgata reddantur.

115. Difficultas quidem non levis oritur pro cognoſcendo, ac ſtatuendo tempore, quo præparatio humorum jam inſtituta eſt, ut præparatis humoribus æqua ratione proximam concoctionem expectare, ac ſtatutam intelligere poſſimus. Crediderim autem tempora completarum præparationum judicanda eſſe a mutationibus, quas paulatim acquirunt excreta a ſtatu morboſo ad ſalubrem; quamobrem excreta, quæ morboſe craſſiora fuerant, quo tempore incipiunt fieri tenuiora; quæ lentiora, quo tempore fluidiora eveniant; quæ prius aſpera extiterant, quo tempore ſenſui incipiant leniora, & benigniora reddi, tunc illa erunt facile tempora præparationis humorum, aut completæ, aut proximæ perfectæ præparationi obtinendæ; pariterque ſi videamus ſomnum, appetitum, & vires paulatim ad ſtatum naturalem inclinare, tunc conjectari quoque poterimus humores deſideratam ſubire præparationem; Cum vero expoſitæ excretorum mutationes a ſtatu morboſo ad ſalubrem non æqualibus, & ſimilibus fieri poſſint temporibus, ſed diſſimilibus, & inæqualibus juxta majorem, aut minorem præternaturalis materiæ copiam, denſitatem, & motum, juxta varias temperierum, temporum, & ætatum conſtitutiones; ideo ſemper a Medicis laborandum erit, ut has ſpecificas temporum differentias, ſi non veras, ſaltem vero proximas aſſequi poſſint; Quamobrem maxima egemus praxi, attenta obſervatione effectuum, ſignorum, & excretorum cum Hippocraticæ diſciplinæ ſtudio, ut apto medicamentorum uſu, ac tempore præparationibus naturæ ſuccurramus, & completas præparationes aptiſſime cognoſcamus. Pro hiſce autem obtinendis conſulendus erit Celeberrimus Proſper Alpinus, qui, duce Hippocrate, hanc materiam perfectiſſime complet.

116. Interim cum hiſce gradibus præparationum progredimur ad concoctionem materierum, ſeu ad illum ſtatum, quo materiæ vel morbificæ, vel heterogeneæ, mole, pondere, figura, & motu ab homogeneis diſſimiles diſpoſitæ redduntur, ut opportuna ratione per loca excretoria, & naturæ congrua ſeparentur, quarum beneficio morbi judicationem conſequi experimur. Quamvis autem, docente Proſpero Alpino, concoctionis ſigna a pluribus haberi poſſint, nihilominus præſtantiora, & certiora ex Hippocrate ab excrementis alvi, & urinæ colligenda erunt. Quotieſcunque itaque alvi excrementa, quæ prius præternaturalia fuerant aut quantitate, colore, odore, aut mole, figura, & tempore excretionis incipiant mutari taliter, ut acquirant quantitatem ingeſtis proportionalem, colorem ſubflavum, neque graviſſime, & moleſtiſſime oleant, & moles iſtorum ſint apte molles, opportuna figura cohærentes, & conſiſtentes, & conſueto tempore ſine dolore, & irritatione exeant; tunc poterimus judicare aut adeſſe, aut proxime futuram eſſe humorum concoctionem. Eligam inter Hippocratis experimanta tantummodo illa, quæ libro 4. Epidemiorum ſignificaverat in ægrotis illis, qui habitabant juxta ædes Medoſadæ: In hiſce ſtatuto tempore apparuerunt fæces quantitate ingeſtis proportionales, molles, cohærentes, quas, ut monet Martianus, viſcoſas Hippocrates appellat, & ſubflavas, ſimili quidem ratione flavedinis, quam obſervamus, cum albus narium mucus vigente ſtatu cruditatis mutatur in ſubflavum tempore concoctionis, poſtmodum addit Hippocrates morbi judicationem libro 1. de morbis eſſe ſecuturam.

117. Deinde concoctionis argumentum ab urina deſumendum erit; cum enim urina antea in ſtatu morboſo fuerit tenuis, aut confuſa, cum eneoremate diſparato, & divulſo, poſtea incipiat elaborare albam ſubſidentiam, levem, & æqualem, & acquiſiverint colorem ſubruſum cum nubecula ſubrubra, pyramidalem quaſi figuram oſtendens, tunc, docente Hippocrate, concoctio humorum habebitur, aut expectabitur: hæc ſatis ſuperque indicantur lib. 1. Epidemiorum ab hiſtoriis Herophontis, Cleantidis, & Melidæ; hæc oſtenduntur lib. 3. Epidemiorum in Cherione, Pericle, & Nicodemo? cum autem hæc felicia coctionis ſigna extiterint, & perduraverint, tunc fere ſemper abſque ullo medicamentorum auxilio morborum judicationes ſecuturæ erunt, parta expulſione impurarum materierum per ea loca, quæ fuerint providuæ naturæ faciliora, & commodiora, videlicet vel per ſudorem, vel per urinas, vel per ſeceſſum, vel per hemorrhoides, vel per narium hemoragias, vel per ſputum, vel per inſenſibilem tranſpirationem, quo tempore Medicus debet otiari, ut docuit Hippocrates aphor. 20. ſectio 1. *quæ judicantur, & judicata ſunt integre &c.* Verum ſi adhunc inertia naturæ, & morbificæ materiæ ratio, ac quantitas per ſpontaneas expulſiones judicationem morbi non fecerint, aut elaboraverint imperfectam, tunc Medicus debebit eſſe ſolicitus de opportuno medicamentorum uſu, ut inerti, aut oppreſſæ naturæ prudenter, ac provide opituletur, ſolicitando ea loca, quibus natura inclinaverit juxta aphoriſmum 21. Hippocratis ſectionis 1. *quæ educere oportet per loca conferentia, eo ducere convenit*. Propterea aliquando dejectoria per alvum, aliquando diaphoretica, aliquando ſpecifica deobſtruentia, vel diuretica, aut alia impellentia exercere oportebit. Animadvertendum ultro eſt in concoctione humorum obſervanda eſſe determinata tempora, quibus concoctiones haberi ſolent, videlicet conſiderandi ſunt dies critici, neglecta die ſexta, quam Hippocrates in Epidemiis, ut infidelem accuſavit; hiſce itaque diebus criticis ut plurimum concoctiones humorum ſeparare poterimus.

118. Cæterum ſi nulla ſigna concoctionis humorum, ſuperveniant, tunc Hippocrates lib. 1. de morbis popularibus ob cruditates, & confuſiones humorum minatur longitudinem morborum, aut recidivas, & aliquando mortem; Quamobrem a Medico tunc temporis res prudenter agendæ erunt apta ratione victus, opportuno exercitio, debito ſomno, ſalubri aere, & aptiſſimo medicamentorum uſu non irritando naturam, ſed ſuſtinendo.

119. Statuta præparatione, & concoctione humorum, monendum eſt, nonnulla medicamenta alte poſtulari a morbo, & cauſa morbi, verum penitus impediri a languida temperie ægrotantium, vel ab inertia organorum, vel ab ætate; Itaque, gratia exempli, chalybeata quæruntur quidem unice ab obſtructionibus viſcerum; verum ſi ægrotantes fuerint temperiei languidæ, inertis ventriculi, & ætas fuerit tenera, aut ſenilis, aut a præcedenti longitudine morbi nimis fracta, tunc ab hiſce recedere oportebit; fortis enim chalybeatorum actio, ac ſtimulus non obſtructiones auferet, ſed parta criſpatura quodammodo convulſiva in fibrilis viſcerum obſtructiones augebit, imminuta, aut impedita ſolidorum oſcillatione, imminuto, aut impedito motu, & elatere fluidorum; cur ergo in pueris, in ſenibus, aut morbo fractis chalybeata, aut boli medicamentorum gummoſi, duri, ac tenaces offeruntur? profecto hæc, & ſimilia inutilia erunt, cum ab inertia ventriculi, diſſolvi, ac frangi non poſſint; immo hoſtilia experiuntur, cum ventriculo pondus, & naturæ laborem augere videantur, propterea qualia excipiuntur per os, talia per ſeceſſum ſolent eliminari.

120. Deinde remanet ut doleam, medicinam uſque ad hæc tempora in remediorum inventione non multum profeciſſe, præter enim nonnullas remediorum ſpecies a chimicis, a mineralibus ut mercurio, ferro, & antimonio, china chinæ deſumptas, quibus veteres caruiſſe certi ſumus, profecto cogimur confiteri nos pro medicamentis parum, aut nihil acquiſiviſſe. Verum chinæ-chinæ medicamentum adeo egregium eſt, ac ſummum, ut plurimis certe æquipolleat; hoc enim prudenter, opportune, debita quantitate, ac tempore exhibitum, & repetitum febres fugat, morborum fere omnium ſocias, & quod magis pro argumento præſentis Diſſertationis æſtimandum eſt, præparationes, & coactiones humorum paulatim, & feliciter parat, ut Celeberrimus Franciſcus Torti ratione, & praxi tractatu *de China Chinæ* nervoſe ſtatuere conatus eſt, ut antea indicavimus.

121. Tandem video me in hac Mechanica Medicamentorum expendenda, & in hac concoctione humorum opportune comparanda, non parum defeciſſe, cum leges emittendi ſanguinem omnino neglexerim; fateor enim a ſanguinis emiſſione recte, aut

prave

prave inſtituta præparationes, & coactiones humorum aut feliciter haberi, aut miſerrime deſtrui. Verum intelligant Lectores benevoli, me ab hoc argumento data opera declinaviſſe, cum ſciam, phlebotomiam leges ſuas accipere a majori, aut minori plenitudine vaſorum, a majori aut minori denſitate, ac pondere humorum, a temperie, ab ætate, a viribus, a regionibus, aliquando a conſuetudine, & fere ſemper a morbis inflammatoriis, quæ omnia cum jure ſuo nullis Medicis obſcuro, poſtulent ſolam medicorum prudentiam quoad quantitatem, modum, & tempus extrahendi ſanguinem; ideo pro hoc argumento animadvertendum eſſe arbitror, ſanguinis emiſſionem vere, & neceſſario poſtulari cum maſſa ſanguinis peccaverit quantitate, denſitate, & craſſitie & motu partis a principiis intrinſecis componentibus ipſam maſſam ſanguinis. Cæterum ſi denſitas, & craſſities humorum partæ fuerint a principiis extrinſecis, ut tranſpiratione impedita, aut imminuta, a ſuccis ventriculi viſcidis, & auſteris, a viſcido, & auſtero chylo, a pancreaticis, & bilioſis ſuccis tenacibus, & impuris, a labore, ab aere &c. tunc raro, & ſemper caute ſanguinis miſſio vere poſtulabitur. Etenim vitia hæc a cauſis externis producta facile, & ſine periculo auferri poſſunt ab opportunis purgantibus, ab alterantibus, & depurantibus maſſam humorum, a dieta, ab exercitio, a frictionibus, a mutatione aeris &c. Etenim a phlebotomia hæc incommoda ſupramodum augentur, & creſcunt, ſpoliato ſanguine elementis ſeroſis, elaſticis, ſpirituoſis, & balſamicis, hinc oſcillationes ſolidorum, & glandularum in ſtatu inertiæ redditæ nullatenus inſervient ſecretioni, & depurationi humorum peccantium majori morborum inclemento; Quamobrem phlebotomiæ leges in concoctione humorum, & curatione morborum nonniſi Medicorum prudentiæ, virtuti, ac praxi remittendas eſſe putamus cum verbis, ac præceptis determinari nullo modo poſſint.

Finis Mechanices Medicamentorum.

ANTO-

ANTONII COELESTINI COCCHII EPISTOLÆ PHYSICO-MEDICÆ Ad Clariſſimos Viros LANCISIUM, ET MORGAGNUM.

BREVIS CASTRENSIUM FEBRIUM Hiſtoria, quæ Ferentini, Anagniæ, finitimiſque locis Anno MDCCIX. graſſatæ ſunt.

CAPUT PRIMUM.

Clariſſimo Ampliſſimoque Viro Jo. Mariæ Lanciſio Innocentii VI. olim, nunc Clementis XI. Archiatro & a ſecretori cubiculo Antonius Cocchius S. P.

IN magnis morbis ad te Lanciſi Clariſſime recurrimus tanquam ad Romanum Hippocratem & mundi parvi reparatorem. Crudelis apud nos viget epidemia caſtrenſium febrium ab acri & pene realgarina aeris diatheſi oriunda, ipſum quo vivimus, quod die noctequc trahimus, in publicam perniciem & calamitatem converſum eſt elementum. Scias itaque oportet, diligens naturæ ſcrutator, ut per conſilia tua nobis opportune ſuccurras, Ferentinum inter & Fruſinonem paluſtres & muſco virentes aquas jacere: ſunt vero ſulphureæ præſertim atque enormiter fœtidæ, quæ hoc potiſſimum anno circa æſtivum ſolſtitium erumpere cœperunt, & mox ſupra modum auctæ agros & ſegetes pene omnes inundarunt: minerales ſane particulæ, quæ hiſce aquis per abditos terræ ſinus evectæ atque indiſcuſſæ retinentur, perpendiculari ac fervido ſolis radio in atmoſphæram elatæ tanto quidem deterius ad morbos parantur & cladem, quanto pervicacius in deſidum aquarum foveis linum & cannabis macerantur. Addo *ſtagna loquacia* ſeu potius inquinamenta ranarum, bulſonum atque amphibiorum conſimilium, quæ nunc humi degunt, tunc aliis cum vermibus viles aquas inhabitant. Ex quibus omnibus, Syrio ardente peſtiferi vapores prodeunt & veluti alas acquirunt, qui ubi per aera diſcurrunt, non poſſunt non machinam noſtram hydraulico-pneumaticam perturbare, alte feriunt hominem reſpirantem: *plerunque enim*, ut Æſculapii ſucceſſor inquit, *hominis natura Univerſi poteſtatem non ſuperat*. Et quemadmodum gubernatores optimi vim tempeſtatis, ſic medici tunc morbi impetum ſuperare non poſſunt. *Divinum illud in morbis* ex cœlo, aere ſcilicet vitiato, Cous ſenex deducit, authoremque & dominum in cunctis, quæ corpori accidunt, aerem appellat. Vix oppida in montium verticibus ſita a labe ſecura ſunt; eorum nanque plebecula ſuſceptas in Ferentinenſi planitie febres convehit ad montana. Verum Fruſino, Ferentinum, & ſummorum Pontificum olim Sedes Anagnia temerati aeris damna maxime ſentiunt.

Virg. 11. Æn.

Lib. de dieb. judic.

lib. de flat.

II. Febres ſunt veræ malignæ, & epidemicæ, quippe in omnibus ſimiles, rigore, qui membra quatit, exacerbantur: nempe ſimplicis, aut duplicis tertianæ typum initio ut plurimum ſervant, pernicioſam indolem ſuis mox phænomenis detecturæ. Torva occurrit ægrorum facies, & quaſi vipereo veneno *ictereſcens*, ſcintillant oculi intuitu contumaces, & proprium laticem, quem lacrymas dicimus, invite fundunt: infelix porrectis artubus, & tota ſpina decubitus. Pulſus, qui eſt reciproca cordis echo, parvus, creber, & inæqualis, *Ulceroſa* laſſitudo, & ſitis, & ſonus aurium intra ſe ipſas, & capitis dolor ante delirium acerbitate contendunt: aures, quæ *filiæ carminis* ab Eccleſiaſte vocatæ ſunt, tinnitum, ſibilum, bombum, vel pluviam decidentem mentiuntur: internus enim carotidum ramus foramen oſſis petroſi juxta meatum auditorium ingreditur, mox oblique ephippium verſus ſub nervo optico aſcendit, & in rete mirabile, & plexum choroidem diſperditur; ſi propter febrilem æſtum ſolito audentius pulſet, membranas, & oſſicula dimovet, & in tremorem aliquem agit, quo hic, vel ille ſonus exprimitur, pro impulſuum ſcilicet, preſſionumque varietate. Lingua ad oris præfecturam nata, cum magna fides debetur in morbis, ob nullam, aut inſinceram ſalivæ ſeparationem arida, ſcabra, ſqualida evadit, ſaporemque perverſum renuntiat: dehiſcere, & caligare ſolet, ubi papillæ nerveæ a ſcoriis ſalino-acribus divulſæ, corroſæ, & eſchara, qualis a cauſtico inuritur, obductæ ſunt. Anorexis quoque ſe morbi comitem præbet. Peſſimum, & fere rabioſum vermium genus nunc tormina, & alvi profluvium, nunc periſtalticum motum invertens cardialgiam, & vomitum, & ſibi egreſſum molitur, imo dolorem pſeudopleuriticum, ſyncopen, vertiginem creat: mordicatis enim ventriculo, & inteſtinis, per nervos octavi paris utrobique deſinentes intercoſtales muſculi, cor, cerebrum, & nervi optici in afflictionem trahuntur. Incurſat anhelitus, faucibus hæret vox, & eſt pro voce ſuſpirium. Nec deſunt anxietatis plenæ vigiliæ, vigilantium ſomnia deliria, ſubſultus tendinum præcipue in carpis, venatrix manuum palpitatio, jactatus convulſivi, & tumultuariæ aſſurgendi colluctationes. Tandem fatiſcentibus viribus ſopor comatoſus obrepit, nam dura mater membranaceus ille muſculus, vitæ automatum facile princeps, & apud Eccleſiaſten *vitta aurea*, irritata, plusæquo contracta, & inflammatorie affecta ſupra duos renixus movetur cerebri, & cordis; in falcato tendine, & lacertoſis hemiſphæriis vectis momentum prævalet, hinc violenta, nec regularis ſucci nervei expreſſio: ſtrangulato demum in alveis ſuis refluo ſanguine ita cerebrum comprimit, ut liquidi animalis ſecretio, aut iter impediatur, & delirium in lethargum degeneret. Corruptum lixivium repræſentant urinæ, parotides interdum extuberant, & urinæ protinus defæcantur. Purpureæ maculæ, quæ poſtea vibicis inſtar liveſcunt, effulgent in cute; nam *malignus ichor* per miliares glandulas ſecretus nec tantæ molis eſt, ut in puſtulas tumeat, nec tantæ ſubtilitatis, ut perſpirare poſſit; vel quod *ipſe*

Harum febrium epidemicarum ſymptomata.

Sanctorius de ſtatic. medic. 1. aph. cv.

ſan-

Liſter in commentario ejuſdem aph.

ſanguis integer in ductus glandularum excretiores extruſus, corruptuſque ſit.

Harſ. febrium malignitas variis incolarum incommodis, atque interitu demonſtratur.

III. En triſtis apud nos graſſantium febrium aſpectus; hinc vero earum facinora expendam. Septimo, nono, undecimo ſolent occidere, raro decimum quartum attingunt, ut Ferentini præſertim obſervamus; cum illuc ſæpe ad Optimates curandum accerſar: & ſiquæ medicinæ obtemperant, nunquam abſolute judicantur, (ipſa enim cœli impuritas criticos naturæ motus diſtrahit perpetuo, ac turbat) ſed enervato ſanguinis robore, volatili, oleoſo, & balſamico ſulphure abſumpto in quartanam, cachexiam, immortaleſque viſcerum obſtructiones abſcedunt. *Majora enim omnia vitia* (loquitur Aretæus Cappadox) *ſoli Dii medicantur; nam aut in viſcere primario morbus deliteſcens totum in malum habitum convertit, aut omne corpus ingruente peſtilentia in malum ſuccum viſcera permutavit; quando ſibi utraque viciſſim ad perniciem ſuffragantur.* Vidimus plures ruſticos montium incolas, qui ob annonæ caritatem ad ſecandam maturam jam ſegetem in Ferentini agro morati fuerant: Hi vero, cum non aerem ſolum venenatum, ſed æſtiva ſiti adigente aquas etiam ſane ipſa ſiti nocentiores, veneni fontem bibiſſent; colore turpes ſe intus uri, ſimulque caput in partes quaſi diſſilire conqueſti ſunt; tanta erat gravitas, pondus, & dolor: circa quartum morbi diem ad penates ſuos revecti rei anguſtioris domeſticæ homines brevi a tam funeſto malo, & alii parotide præcedente jugulati ſunt; quo ſpectat illud in Coacis *quæ dolenter ad aurem aſſurgunt, peſtifera*; alii lethargo ſtertentes, alii dyſenterico ulcere occubuerunt; alii contra iiſdem fere ſymptomatibus confecti, cum opportunum per reditum tempeſtivæ medelæ locum dederint, priſtinæ valetudini ope noſtra ſunt reſtituti: & novimus, quantum contulerit montanus aer ob tenue, ac purgatiſſimum nitrum, vegetumque elaterem.

Denſign. & cauſ. diut. morb. l. 2. de aqua inter cutem c. 1.

Horat. Serm. l. 2. Sat. 6.

Ergo ubi me in montes, & in arcem ex urbe removi,
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus auſter,
Autumnuſque gravis, Libitinæ quæſtus acerbæ.

IV. Non eſt hic, ut te, vir ampliſſime, detineam inutili cauſarum, ſymptomatumque explicatione, cum te non fugiat, ſales ſumme volatiles, & alcalino acres ipſos acre ceu menſtruo dilutos, atque inſpiratione hauſtos, per pneumonicas veſiculas cribrari; ſaliva quoque ad ventriculum ablegatos una cum chylo ſanguinem petere; quo cum pervenerint primo duntaxat Carteſii elemento circumdati & febrilem motum excitant, & tragicas agunt metamorphoſes; fuſo enim ſanguine, & velut a ſui fœdere ſejuncta parte lymphatica, quæ eſt cruoris vehiculum, reticulata concreſcit, ut caſeoſa pars lactis injecto liquotes coaguli a ſero dividitur & condenſatur. Inſunt ſanguini fibrillæ elaſticæ, quæ ad perennem contractionem nituntur; ineſt latex, qui maſſam divulſam & fluidam reddit. *Tunc autem peſſima eſt* (bilem intelligit Plato) *quando puro ſanguini miſta & villorum ligaminumque fila ſuo ex ordine dimovet, quæ ideo in ſanguinem diducta & ſparſa ſunt, ut mediocrem tenuitatis & craſſitudinis habitum conſequantur, neque propter caliditatem cum ipſe ſit lubricus, raro ex corpore defluat, neque ſi craſſior ſit, ad motum fiat ineptior, atque ægre per venas fluat & refluat.* Sciſſis ab acuto fermento iis quaſi habenulis, fugitivum ſerum elabitur ſeu *decantatur*, & ſciſſæ fibrillæ mutuo amplexu & globuli rubicundi a Leevuenhœckio per dioptricum vitrum detecti mutua oppoſitione ſe ſe coercent & remorantur. Hinc ea ſanguinis conſtitutio, quam ſtricto laxam ſectæ methodicæ dux Aſclepiades & mutato nomine lento liquidam Bellinus appellavit.

In Timæo.

Curandi methodus exponitur.

V. Therapeuticen noſtram exponimus, ut quidquid eſt minus ſapienter a me proviſum, ſapientia corrigatur. Initio, ſi cogit vomitus aut vomendi proclivitas, unicas binas alibi temeti, in quo metallorum crocus ad uſque drachmam horas XII. infuſus extiterit (in quo ſcilicet per emporeticam papyrum trajecto ſulphura natent emetica ſubtiliora) præſcribo admonens, ut, quoties vomuerit æger, diluentem ptiſanam bibat; nam *ea, propter quæ vomit*, perinde ac in cholera diluentur. Fertilis in montes aeris labes ſalivæ impreſſa & ad ventriculum detruſa prius quam lacteas venas tota ſubeat & ob valvularum repagula irrevocabilis per viam omnium breviſſimam eliminanda eſt, quam innuit natura, & naturæ orator Hippocrates *purgare oportet æſtate ſuperius, hyeme vero inferius*. Sin minus, diarrhœa ſupervenit valde contumax & non raro in dyſenteriam faceſſens, quæ ſudorem impedit ſeu generalem & pene regiam ſanguinis deſpumationem. Unde nil mirum, ſi hæc eadem in *lateris dolore* impedit anacatharſim, & ideo ab Hippocrate damnata eſt (in metaſtaſi tamen pleuritica aut peripneumonica dextra præcipue & cacochyma poſt ſanguinis miſſionem *Scomphi* interitu non obſtante alvum audacter ciemus v. unciis olei lini recens expreſſi cum drachma ſpermatis cetis non rancidi in jure fervido permiſti: & qui Pythagorica tenacius colunt myſteria, die non impari id agunt ſexto, octavo, decimo, & duodecimo, ut pectus a lymphæ quaſi piceis craſſamentis extricetur, ut ſine ulla irritatione præcipitentur nova glutina, quæ facile poſſent in parte affecta ipſo cum ſanguine cumulari, ut tandem laxatis ſolidis non ſolum ſputa, ſed etiam ſudores promoveantur; viſcerum enim tenſio velut quibuſdam uncis inſtar retis piſcatorii, quod nominatur griphos, cutem circumplectitur, & coarctat) *ventrem autem compactum vomitus ſolvit, & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit, illum quidem humectans, hunc vero ſiccans*; præſentem diarrhœam vomitus ſiſtit; ergo vetat futuram: paregoricum ſub noctem exhibeo, ut inductum ab emetico tumulatum ſedet. Si progreſſi jam morbi curationem aggredi contingat, tum a purgando expedit vacare; nam ubi febrile fermentum cum maſſa humorali confuſum eſt, vi cathartica ſeparari non poteſt, & quæ potius eidem reſiſtunt, & ſana ſunt, diſſipantur. Militat pro re noſtra chirurgicum argumentum: *Obediunt* (Hippocrates) *luxationes, non tarde reponuntur, ſiquis antea quam inflammentur, reponat*: Nam ubi oſſis caput ex acetabulo excidit; ita nervos, & revehentia vaſa comprimit, ac diſtorquet, ut contenti humores reſtagnent, & ob moram aceſcant, & vellicantem naturam acquirant; hinc dolor, febris, & inflammatio: brachium retrorſum luxatum inferius memorat. *Si igitur ſtatim adfueris, externo cubiti gibbo cogere oportet, & ſponte incidit. Si vero febris prævenerit, non amplius reponere oportet: dolor enim in cogendo augeſcet. Ut autem in ſumma dicam, neque alium articulum febrienti reponere oportet.* Sic medicus, qui ægritudinem internarum chirurgus eſt, ingraveſcente febre fodicare non debet, quæ centrum vocitat, inteſtina. Græcus Magiſter initio acutorum, & non niſi materia turgente *dejectoriis* utebatur: Hoc namque refermentantium genus interdum crudam, & lateris aſſuetam materiam ſubdita quaſi face provocat, & febres vel exacerbat, vel duplicat. Nos certe ſequi volumus dictatorem: poſt ſecundum morbi diem vix præmiſſo enemate ad veſicantia, ad bezoartica, & diaphoretica, ad Peruvianum corticem convolamus.

Hipp. de loc. in hom.

IV. Aph. IV.

2. de diæta.

Lib. de fractur.

Mechanicæ veſicantium.

VI. Et veſicantia quidem inter generoſa Arabum præſidia recenſemus: ubi enim cantharidum, ac euphorbii ſales in rete cutaneum, excretoriis diſciſſis tubulis ſeſe inſinuant, ſolida vehementer, & longe, lateque criſpantur, quæ motu dein reflexo ad aream ſtimuli circumpellunt, & ideo in ampulloſam veſicam epidermis attollitur; liquida vero intra canales pelliceo-conicos veluti *cohobata*, & novis motibus exaltata tam parvo ſpatio capi cum nequeant, refluunt ad interiora, & ex unda in undam *cohobatis* liquidis, exaltatiſque id, quod concretum eſt, & quieſcens ſolvitur, quod vero iners, ac torpidum excitatur. Acriores cantharidum partes ſanguinem, & inde renes pervadere arguit dyſuria, quæ a ſpaſmodica totius fiſtulæ urinariæ contractione dependet; venenum veneno domamus. Aperto emiſſario, deleteria corpuſcula ſero commiſta, quæ ordinariis cribris conſentanea non ſunt, commodius, & citius emunguntur. In peſte Noviomagenſi Diemerbroek incolumes eos narrat, quibus cauteria, aut aliqua ulcera inſculpta erant. *Neque fontanellæ* (ſubdit Vvaldſchmidt) *laude ſua defraudandæ, quæ graſſantibus morbis malignis ab omnibus geſtari debent.*

Opera medic. copract. tom. 2. diſp. 32. de feb. malig.

Bezoartica, & diaphoretica ſeleſtiora.

VII. Ad alexipharmaca, & diaphoretica quod pertinet, ſæpe a nobis uſurpantur contrayervæ radix (quæ certius poteſt, quod poſſe videtur aut lapis bezoar, teſte Riverio, aut etiam lapis de Coa) viperæ jecur ſale rectificante ditiſſimum, cornu cervi philoſophice calcinatum, ſtibium diaphoreticum, nitrum ſtibiatum, bezoardicum minerale, ac joviale, electrum album, & camphora, ut exoticas, fermentativas, ipſiſque cruori penitus impermiſcibiles moleculas præcordiis potiſſimum, ac cerebro hærentes cicu-

rent, ſolvant, & ad extrema vaſorum urgeant, expellantque: oleum ſcorp. Matthioli, a quo pingues, & balſamico volatiles guttas emendicamus, & alia hujuſmodi gregi Helmontico infenſa: diaſcordium Fracaſtorii, quod eſt brevis theriacæ, ſeu nobile remediorum compendium, gelu epiceraſticum de cornu cervi juxta Barei normam peractum, quod in oris veſtibulo colliqueſcens tabe ſua ſitim temperat, & maligni fermenti aciem retundit, aqua prophylactica Deleboe Sylvii utpote acido-volatilis: emulſa demum ex amygdalis dulcibus, & melonum, cardui benedicti, papaveris albi ſeminibus cum aqua ſonchi, ut butyroſam lympham diſſipatam reſarciant. Decoctum

Georg. l. 2.

hordei *criſti ſucco, tardoque ſapore felicis mali* acuendum, vel crudus fons in aſſiduam, largamque potionem ſufficitur: *princeps ingenii & doctrinæ Plato* figuram aquæ icoſaedram tribuit in Timæo; *habens*

Marcus ad Q. Frat.

viginti (ſunt ejus verba) *aquilateres baſes naſcitur*, ideſt facies viginti, ut exponit fidiſſimus Platonis interpres Marſilius Ficinus: porro, cum aquæ corpuſcula ob angulos ſumme flexibiles contigua ſint, minimæ ſalium coagulantium pyramides inter ipſos deprehenſæ, redimere ſe nequeunt, & tanquam vortice rapiuntur: *malo cum Platone errare, quam cum cæteris recte ſentire*. Corporis peripheria iterum, atque iterum cucurbitulis ſtimulatur, in remiſſione tamen, & ante cibum: ubi ſicya linamento ardens imprimitur, niſu aeris, & pondere, quod circumpoſitæ partes totum ſuſtinent, cutis intra ſicyam aſſurgit, & in ſuperficiem majorem extenditur; fit enim ex plana curva; diſcluduntur, & ampliantur pori, & quicquid eſt perſpirabile, eliditur: conniventia vaſa, vel arcuatim per extenſionem compreſſa vix abſtractis cucurbitulis ſuæ ſe figuræ reſtituunt, adeoque a contactu materiæ, cui prius hærebant, recedunt, & quaſi ſpatium relinquunt affluenti ſanguini, unde facilius aſportatur. Novos etiam motus inſpirant frictiones, inunctis manibus vel Ætiana miſtura, vel oleo amygdalarum dulcium, & aqua Hungarica, ſeu ſpiritu Reginæ Hungaricæ: cutis enim revera eſt,

Tract. de partib.contin. c.4.

ut Gliſſonus Anglus aſſeruit, *univerſale quoddam ſpiraculum, ſive emunctorium corporis, per quod omnes ejus exhalationes commode effluant*: & ſuam cuique corpori adeſſe atmoſphæram, Boyliana experimenta confirmant. Ut autem felicius, & optatius emergat ſudor, præſertim cum anxie vigilat, & delirat æger, ad ipſa diaphoretica etiam opiatum adjungimus duce Vvedelio, tincturam ſcilicet Thomæ Sydenham,

lib. 4. Odiſſ.

quæ ceu pharmacum Helenæ *nepenthes* Homero dictum ſolicitudinum oblivia inducit: quippe hypnotica non modo ſomni tranquillitatem conciliant, ſed & ſalſum, & acidum, & acre blandis ramuſculis, figente ſulphure involvunt, atque hebetant; duræ matris etiam in ſubditis organis tenſionem relaxant, qua flacceſcente, ſudoris viæ liberius patent. Imitamur naturæ ritum: natura, quæ non eſt, niſi *ars ectypa Divinitatis*, ſeu *ars Dei in materia*, mortalibus ſomnum inſtituit ad perſpirationem explendam; expleta perſpiratione ſomni quoque neceſſitas expleta

IV.Aph. 18.

eſt. *Duplo magis dormiens perſpirat vigilante*, ut probatur e ſtatera Sanctorii: eſt enim vigiliæ proprium, omnes corporis muſculos conſtrictos, meatuſque adeo glandularum duplo, anguſtiores reddere. Sic diaphoretica cum hypnotico propinamus. ♃. *ſtib. diaph. ſcr.* I. *bezoart. jovial. ſcr. ſſ. hepat. viperin. præp.* gr. v. *ol. ſcorp. Math. gutt.* III. *confect. hyacinthin. alb. inod. diaſcord. Fracaſt. ana drach. ſſ. coge in bolos* v. *quos deglutiat hora ſomni, & ſuperpotet aq. card. benedict. unc.* VI. *& tot citr. unc.* I. *laudan. liquid. Sydenham gutt.* XII. *Hoc autem* (ſudore nimirum) *excreto, & ſanguis in naturalem ſtatum*

Hipp. 2. de diæta.

reſtituitur, & febris remittit, & laſſitudo ſedatur. Si cunctari patitur morbus poſt expulſam ſudore portionem fermenti, reliquum curæ eſt, ut Peruviani

Celſ. lib. 2. cap. 5.

corticis uſum auſpicemur: *Neque ulla alia ſpes in magnis eſt, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præſtet*.

Peruvianus cortex.

VIII. Dolatum lignum, quo trajicimus mare, *aerio ſeu quondam in Volture pinus immani ſteterit trunco, ſeu frondibus Alpes veſtierit*, quatuor, aut ſeptem digitos a morte nos arcet. Peruvianus vero cortex naturæ lapſæ ſubſidium, ſacra veluti anchora, naufragam, atque fluctuantem vitæ naviculam tuetur, & *fundat*: hic eſt contra periodicas, pernicioſaſque febres Alcides, qui alcali ſuo amaro, auſteroque obvios in ventriculo, & inteſtinis heterogeneos ſuccos a labe vindicat, & repentes feras interimit: vi periſtaltici motus in vaſcula Aſelliana traducitur, & quæ in chyli, & lymphæ reductivis adenibus glutinoſa ad tempus quieſcunt, futuræ febris ſemina incidit, abſorbet, eliminat: ecce quomodo novas invaſiones *febribugum catholicon* antevertit; immo ſanguinis con-

Phraſis, qua contentus eſt Morton.

textum, ut ejuſdem canales *in habituali hæmoptoe* adſtringit, & blanda aſtrictione corroborat, liquidis æque, ac laxis ſolidis tonum largitur, & ſulphureo acres, ſeditioſaſque particulas, quas captivas, & inermes fecit, per reiteratas ſanguinis circulationes in cutem, in renes, in inteſtina ſecum præcipitat: evidens tamen, quam promovet, evacuatio nec inſueta nec multa: igitur inſenſibilem, quæ præſtantiſſima eſt, redintegrat perſpirationem. *Curationum vero animæ*

Hippocrates Cratevæ.

ſunt temporum opportunitates: longe a paroxyſmo, inclinata ſcilicet febre, corticem exhibemus, & ſtatis horis repetimus; nam ſanguis puncto referveſcentiæ per elaſticas ſuas fibrillas majori orgaſmo diſtractas expanditur, turgeſcit, & in oſtiolo ductus thoracici ſubclaviæ ſiniſtræ inſerto valvulam premit, & quæ ingredi, & quæ aſcendere coguntur, repellit: thoracicus ductus febrili ſucco diſtentus, aortæ, quæ ſuper ipſum pulſat, obnititur, & ab ea validius repercuſſus in motum convulſivum vibratur, & præcordia, plexum nerveum meſentericum, ſtomachum, peritonæum lege conſenſus laceſſit; hinc horror, aut rigor univerſalis, lumbago, vomitus, angores, & alia ſymptomata, quæ in acceſſione cumulantur: tunc cortex Americæ, tunc cibus ipſe, aut ipſe etiam potus non aliud quidem, niſi turbas adjungeret. *Ubi id*

Celſ. lib. 3. cap. 11.

(frigus) *expectatur, omni potione prohibendus æger eſt: hæc enim paulo ante data multum malo adjicit*: ſic largior calidæ potus qui juxta Zecchium præſervat a calculo, dum tamen calculus, affinis ſepulcro materia in renum pelvi exiſtit, vetari debet; tunc enim aqua tranſire non poſſet, & pelvi magis diſtenta nephriticum dolorem acueret.

Hernici ægroti hiſtoria.

IX. Hernicus quidam viridis ætatis, ſalino terrei temperamenti, crapulæ ſimul, & Veneri indulgens, nec aeris pravitate, nec tot acerborum funerum exemplis deterritus Ferentinum conceſſit, ubi plures duxit dies, nocteſque: nondum erat reverſus, cum cæpit ægrotare: incidit enim in popularem febrem cum rigore, verminoſo vomitu, cephalalgia, & vigili oculorum conniventia. Secundo morbi die, qui apyretos videbatur, ne vires morbo accederent procraſtinatione remedii, anthelmonticum dejectorium juſſimus, quo bilioſæ tincturæ, inſecta non pauca ſurſum deorſum expulſa ſunt: deinde jura ſubtilia vitulina, vervecina, gallinacea, in quibus limatura cornu cervi nodata, radices graminis, ſcorzoneræ, & contrayervæ, folia ſonchi, oxalidis, & chamedryos leniter incocta eſſent, non parvis pateris propinabantur. Die tertio febris rigore præludens adeo exacerbata eſt, ut æger deliro comate, ſyncope, & luctuoſis ſuſpiriis (quæ ſanguinem per venam pulmonicam tardius progredi, & profundo, ac pleniori aeris cylindrio indigere ſignificant) æſtuaret: ego Philonis filiæ memor cœnam inhibui: *optimum vero medicamentum eſt opportune cibus*

Celſ. lib. 3. cap. 4.

datus: cervici, & infernis artubus veſicantia deſtinavi, & emulſa pro ſitis levamento. Quarto palliata intermiſſio: linguam aſperam, obſcuram, & pulſum, qui licet non admodum debilis, celerrimus tamen erat ex febris recrudeſcentia, tunc pene formicantem, atque inharmonicum reperi: lotium primo tenue, lateritio colore ſaturatum apparuit; nam tunc ceſſavit ea ſanguinis velocitas, quæ non ſinit in adenoſa renum ſuperficie niſi merum laticem ſeparari. Quinto ſub auroram tres uncias aquæ prophylacticæ Sylvii, & devexo jam die bolos, & hauſtum, qui ſequuntur, obtulimus. ♃. *nitr. ſtibiat., bez. Jov. ana ſcrup. ſſ. Cortic. Peruvian. ver. in ſubtil. pulv. redact. atque oleo ſcorp. Matth. irrorat. drach.* I. *diaſcord. Fracaſt. confect. hyacinthin. alb. inod. ana q. ſ. coge in bolos numero impares; item aq. card. bened. unc.* IV. *& flor. actes unc.* III. *tinctur. paregor. Syden. gutt.* XII. emerſit quidem ſudor, ſed fruſtra emerſit: novo enim paroxyſmo ea, quæ aderant, efferata ſunt, & quæ non aderant, ſupervenerunt, nempe ſanguinis e naribus ſtillæ, ſurditas, & citra faucium tumorem difficultas deglutiendi: cogitabam interea *gelu de cornu cervi chinatum*, quod bis, terve in die *cochleatim* aſſumeret. ♃. *ſcob. corn. cerv. drach.* v. *aq. font. q. ſ. eoque lento igne, vaſe clauſo ad libram unam; decoctum filtra; & prius, quam in gelu concreſcat, adde aq. prophylact. Sylv. unc.* III. *diaſcord. Fracaſt. ſtib. diaph. ana drach.* I. *Cortic. Peruvian. ver. in ſubtil. pulv. redact. atque oleo ſcorp. Matth. irrorat. unc.* I. Sed ne jus quidem deglutire poterat miſerandus

æger:

æger : cecidimus ſpe tam juſta *Corticem Arboris Vitæ* reperendi : cucurbitulæ iterum, atque, iterum affixæ ſunt, conciſa demum ſcalpello in homoplatis cute, ut ſanguis a capite derivaretur, & quidquid intra cranium hærebat, per ſyſtalticas a tot vulnuſculis excitatas canalium oſcillationes revocaretur ad curſum: tritœi fucum doloſa febris prope ſtatum depoſuit : undecimo convulſus interiit.

Deſcripti ægroti corollarium.

X. Sudor itaque per univerſam cutem ejectus prodeſſe nequivit : miramur acerrimum febrile fermentum nec deſpumatum eſſe, nec fractum, ſed inter ſuas ipſius ſcorias invaluiſſe. Porro cum ſanguis textura jam lacer per duram meningem reflueret, & ſpicula corroſiva e ſanguinis conſortio ſe paſſim proriperent, atque in tendineo muſculares fibras veluti immiſſi cunei meningeos ſinus convellerent, eorundem anguſtatis diametris pars ſanguinis craſſior & fere polypoſa reſedit, & auctus meningis elater quaſi arcus tenſus reſiliens oſcillatorio potius ſolidorum colliſu quam parca & minus celeri animalis liquidi irradiatione nervos omnes in motu tonico detinebat; hinc vigiliæ : debilior tamen erat quævis fibrarum undulatio in ſenſoriis & vix percepta; hinc ſtupor & alienatio mentis, ut multa ſimul æger apprehenderet; ſed incompoſita & cæco impetu in nervos motores linguæ appulſu fatua balbutiret, en coma vigil ſeu *monſtrum biceps phrenitidis & lethargi*. Jugulares venæ, quibus ſinus duræ meningis laterales continuati ſunt, una eademque contractione laborabant; hinc ſanguis quem exhaurire minime poterant, per arteriarum fines e naribus extortus eſt. Advenit ſurditas, membrana tympani aut zonis acuſticis ſideratis. Adempta ſine faucium & colli meteoriſmo deglutiendi libertas, vel quia muſculares œſophagi fibræ convulſæ ac inflexibiles erant, vel quia (ut ex Riolani obſervatione conjecimus) febrilia recrementa per carotidum ſurculos in thymum præſertim evecta glandulam illam parotidis inſtar diſtendere, anginaque occulta œſophagi pariter ac tracheæ tubum coarctare valuerunt : liquidi enim mora & ſtagnatio major quam alibi fit in glandulis, *ubi vaſculis*, ceu Morton refert, *non procedunt rectis lineis ut in muſculis, verum ſpiratim*. Tandem metaſtaſis intra cranium ſubſiſtens epileptico modo interfecit. Cucurbitulam autem occipiti alte inciſo admoveri juſſiſſem, ſi tum venæ occipitalis, quam nuper ſolertiſſimus Valſalva deſcripſit, exiſtentiam, originem, & ſuos truncos, & quo intra cranium tendunt, non ignoraſſem; nam per ea venarum occipitalium vulnuſcula ſanguis, quem in laterales meningis ſinus convecturæ ſunt, avertitur, & reliqui ſanguinis per eoſdem ſinus fluentis copia quidem minuitur & motus augetur : remedium porro non contemnendum cum *ferreus urget ſomnus*, ſed Aretæus olim de curatione apoplexiæ agens ſic monuit: *Cum morbus autem diu trahitur & caput in cauſa eſt, cucurbitula occipitio affigenda & ſanguis largiter hauriendus: plus enim quam venæ ſectio proficit & vires nequaquam labefactat*.

Duretus in Coac.

Anthrop. l. 3. c. 13.

Phthiſiol. l. 3. cap. 1.

Tract. de Aur. Hum. c. 2. n. 25.

Æneid. lib. 10.

Vermes hujus epidem. conſtitutionis concauſa.

XI. Unum ſupereſt, quod ſilentio celari non debet. Vermes epidemicæ hujus conſtitutionis animata potius concauſa, quam organicum ſymptomata eſſe videntur: lumbricorum ovula bombycum ovulis ferme analoga cum mille aliis morboſis corpuſculis aeri, cibo, potui commiſta ingeruntur : ſed quia tunc acidum volatile gaſtricum, & bilis alcali oleoſum lixivo-acre vel refracta ſunt vel plane deficiunt, ſuo ſolent putamine vermes excludi & animalcula intra animal repunt, veſcuntur, adoleſcunt & propagantur : *nec tutus ſpatio eſt elephas*. Horum regio ſunt inteſtina, chylumque noſtrum, qua abſumunt, qua corrumpunt & vitiant: hæc tanquam in concavo ergaſtulo glomerata febrili hominis æſtu ſuccorum acredine & minutis quæ devorant paludum inſectis in rabioſam feritatem adiguntur; *omnis autem feræ morſus habet quoddam virus*. Initio, cum febris præſertim intermittit, vel ſaltem remittit, certe in truces ſtomachi atque inteſtinorum indigenas dirigenda ſunt tela, quæ ipſos interimant ſimul & educant. An tunc mercurium dulcem, vel æthiopa mineralem, diagrydium ſulphuratum, & optimum rhabarbarum ſubtiliter trita oleoque ſcorpionum Matthioli irrorata & cum ſyrupo perſico aurique folio in pilulas coacta, & poſtea jus tenue recenti oleo lini adipatum exhibere fas ſit, authoritati tuæ decernendum relinquimus. Porro ſublimatum dulce vel æthiops mineralis, ut cinnabaris nativa, quam epilepſiæ magnetem Crato Archiater Cæſareus vocat, in ventriculo diſſolutionem non patitur : nec febrilis ignis mercurium in ſphærulas adeo penetrantes vindicat, ut cerebrum nervos etſi carthartico ligatus aggredi poſſit : quin Ballonio, Fernelio, Poterio, atque Etmullero febris antidotum in mercurio latitare ſuboluit: corpuſcula metallica, quæ a nexu ſuo & chymica temperie non deflectunt, eodem gravitatis momento, quo vermes ſuffocant, & periſtaltico motu accelerato ſimul cum vermibus dejiciuntur: quare mercurius dulcis ſolet eſſe remedium epidemicæ dyſenteriæ, quæ integros quandoque debellat exercitus, hæc ſcilicet a virulento vermium morſu originem capit, eſt ille vermium domitor : & plus quam radix Braſilienſis, quæ *Ipecacuanhæ* nominatur, ulcus inteſtinis inflictum abſtergit conſolidatque. Rhabarbarum præterea & oleum Matthioli in vermium necem conſpirantia vi amara & balſamica rugis & muco refertam, quæ villoſa vulgo dicitur, inteſtinorum tunicam roborant, & dyſenteriam arcent.

Pharſ. 9.

Celſ. lib. 5. c. 26.

Apud Fallopium ad Scutellarium.

Sdyenham Opera Medica.

XII. Non amplius te moror Vir Ampliſſime veritus ne tibi ſim tædio : cultus tamen erga te meus & devotio illud exigat, precor, ab oraculis tuis, ut mihi adverſus febres malignas verminoſas ab aere oriundas methodum aliquam peculiarem aperias tu, qui Principis valetudinem moderaris. Scio utique ex Græco Patre, quod *impoſſibile eſt, ſtatam, ac certam doctrinam in ipſa* (in Arte Medica) *fieri* : tua tamen, quam mittes, conſultrix epiſtola erit mihi inſtar pyxidis nauticæ in hac tempeſtate morborum. Nunc occaſum plejadum, nunc pluvias, glaciem, boream, & quidquid anno hyemante circumſtrepit, anhelamus: *Nam æſtivos morbos hyems ſuccedens ſolvit, & hyemales æſtas ſuccedens tranſmutat*. Aſperrimam hyemis naturam noxia paludum effluvia, quæ ſurgunt ætate, commendant : *Habet has vices* (Plinius junior) *conditio mortalium, ut adverſa ex ſecundis, ex adverſis ſecunda naſcantur*. Paludem Maro deſcripſit, dum cecinit.

De loci in hom.

3. Epidemior. ſect. 3. ægrot. XVI. In Paneg. Trajan.

Hic ſpecus horrendum, & ſævi ſpiracula Ditis
Monſtrantur, ruptoque ingens Acheronte vorago
Peſtiferas aperit fauces.

Eneid. l. 7.

Hydra Lernæa a Leone Baptiſta Alberto Architecto Florentino ſcribitur, nil aliud fuiſſe, quam aquam ſtagnantem, quam Hercules perruptis aggeribus partim alio derivavit, partim ſoli expoſuit deſiccandam. Patrocinio tuo fovere me perge, & vale, atque iterum vale Pontifici Clementiſſimo.

Vvedel. exercit. 3.

XIII. Kal. Septemb. 1709. apud inclytos Carceres Cœleſtini Papæ V.

ERUDITISSIMO VIRO ANTONIO COCCHIO de Medicina apud Hernicos optime merito Jo. Maria Lanciſius S. P.

PEtis a me, Studioſiſſime Cocchi, ut tibi reſcribam, ecquid de paluſtribus iſthic hærentibus aquis, deque inde ortis, frequentius hoc anno per æſtatem graſſantibus malignis, ut ajunt, febribus ſentiam. Quid rurſus agendum, ne libitina adeo immaniter tuos in ægros deſæviat, mihi videatur.

Agri Latini pars antiquitus etiam ob paluſtres aquas infamia laborabat.

II. Antiquiſſimam forte putavit aliquis querelam, quam apud me habes, & in qua vehementer doles, Ornatiſſime Vir, partem nempe Provinciæ, quam incolis, Ferentinum inter, & Anagniam paluſtribus aquis plus ſolito identidem inquinari. Etenim Strabo diligentiſſimus ille Romani agri deſcriptor, poſtquam lib. v. Geographiæ omne Latium a ſalubritate commendavit, loca excipit, quæ *paluſtria ſunt, atque morboſa, qualis*, inquit, *eſt ager inter Antium & Lavinium uſque ad Pometiam, & Setini agri quædam, & circa Terracinam, & Circejum*; quo ſane locorum circuitu iſthæc etiam finitima tellus comprehendi poſſe videtur.

Vel ſuapte natura paluſtris eſt regio vel incolarū negligentia quæ potiſſimū accuſanda eſt.

III. Sed non omnia, quæ dolemus, eodem jure queri poſſumus : vel enim regio iſta ob jugem aquarum ſcaturiginem, nullaque hominum induſtria vincendam telluris humilitatem olim etiam cænoſa fuit, & culpa in eos conferenda eſt, qui primi coluerunt; vel propter temporum injurias (ut arbitror) non corrivatis ſedulo aquis, in hujuſmodi ſtatum pervenit, & excuſanda minus eſt poſterorum, præſentiumque negligentia, quæ eoſdem latices torpere ſinit, qui apertis tum veteribus, tum novis ſcorbibus, & canalibus in amnes, ac mare tempeſtive derivari potuiſſent.

Inertiū aquarū cauſæ vel regionis

IV. Quid quod multi inducta paulatim exaggeratione, deſertis paluſtribus locis prudentiſſime ſuccurrerunt? Alterum excitandis lacunis, ac ſtagnis ſem-

[humilitas, vel pelagi, & fluminum altitudo.] per ſubſerviſſe compertum eſt, ſcilicet alicubi vel non inventa circumſtantis declivitas ſoli, per quam naſcens, aut influens aqua libere poſſit excurrere; vel importune occurrens major altitudo proximi fluminis, aut pelagi: unde pigrum fluentum repellitur, quod illorum admiſceri undis ad integrum paludis exhauſtum oportet.

[Quibus de cauſis abundantior hoc anno tã dulcis quam mineralis aqua fuerit.] V. Cæterum mirari deſines, mi Cocchi, cur iſthic hoc anno affluentior aqua tam dulcis, quam mineralis ſuis ex ſcatebris effluxerit, & vicinos campos innundaverit: etenim dum algidiſſima (*) hyems aqueos vapores e terra excitari prohibuit, recens, exterumque nitrum abunde nimis infuſum eſt, Ver autem pluvium ſubterraneas venas latice magis implevit; exinde ſub æſtatis initium utraque de cauſa potuit uberior lympha manare. Vidit phænomenon hoc ante menſem ipſa etiam Roma, timuitque, cum in valle juxta mœnia montis Cælii exigua cæteroqui ſcaturigo tantam aquæ copiam ocyſſime reddidit, ut brevi locum illum impleverit, & inſectorum, amphibiorumque multitudinem admiſerit, certo certius circumfuſæ etiam atmoſphæræ plurimum nocitura, niſi ſumma Clementis XI. providentia udam, ſinuoſamque vallem citiſſime aggeſta terra oppleri juſſiſſet.

[(*) Conſule hiſtoriam epidemiæ ortam ex conſtitutione algidiſſimæ hyemis anni 1719. a nobis deſcriptam, & in calce operis de Rom. Cœli qualitatib. adnexam.]

[Ex variorum, ac minutorũ corporum mixtione infectis aquis ſolis æſtu peſtiferi vapores attolluntur.] VI. Inertes vero latices ideo tanto putore humiliora circa Anagniam, & Ferentinum loca infecerunt, quia iiſdem ex enormi diverſorum qua vegetabilium, ſenſilium, & inſenſilium, qua etiam mineralium corporum miſtione inquinati, agitante ſolis æſtu, corruptivum fervorem cum innumerabilium vermium exortu ſubire coacti fuerunt: quam ſane fermentationem ſuis, quos defert, igneis ſalibus ipſe quoque per æſtatem ſæpe flans auſter adauxit, qui cum ſemper ex imis ad ſublimia enitatur, ex paluſtribus, verminoſiſque aquis lethifera effluvia & abripit, & attollit, facile etiam ad montana Oppida evecturus, niſi eadem effluvia in altum ſublata multum diſpertirentur, ac partim ipſo in volatu caderent, partim evaneſcerent. Unde fit, ut Patria tua, quæ ſitu eminet, innoxio cœlo fruatur.

[(a) Lib. 1. de re ruſtica cap. 12. p. 107. M. Varronis ſententia de paludũ vermibus, qui morbos gignũt.] VII. Qua vero ratione hujuſmodi labis ſemina, ſive animata, ſive inanimata caſtrenſes, ac peſtilentes febres gignant, & tu innuis, & nos latius in opere de noxiis paludum effluviis brevi edendo demonſtrabimus. Nunc autem ſatis fuerit M. Varronis (a) ſententiam, hujuſcemodi infortuniis pulchre accommodatam referre: *Advertendum*, inquit, *etiam, ſiqua erunt loca paluſtria, & propter eaſdem cauſas, & quod areſcunt, animalia quædam minuta, quæ non poſſunt oculi conſequi, & per aera intus in corpus per os, ac nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos*, quos deinceps Columella (b) *cæcos* appellavit: quoniam ſubdit, *eorum cauſas, nequidem medici* (nempe ſuæ ætatis) *perſpicere queunt*: non enim per ea tempora vermium ex ſeminio, ovuliſque propagatio tam clare patuit, ſicuti noſtro ævo, quo vulgi etiam ſermonibus trita eſt.

[(b) Lib. 1. de re ruſt. c. 5. pag. 22. Columella idem ſignificat.]

[Quo pacto vermes humanum corpus inficiant.] VIII. Nec deeſt probabilis conjectura, exoticum liquidum noſtris fluidis incongruum a vermibus, dum ſtomachum, atque inteſtina corrodunt, ſuas per tenues proboſcides veluti per totidem ſyphunculos in albas, rubraſque venas, immo in nervos etiam magno cum ægrotantium diſcrimine infundi. Accedit denique, quod per eadem ulcuſcula multis aliis ab aere derivatis particulis ſuapte natura nobis infenſis, latius (præter pneumonicum) iter aperitur in ſanguinem.

[Epidemia Romana in Urbe Leonina.] IX. Triſte ſane experimentum conſimilis epidemiæ Roma cœpit. Superioribus annis, cum ad duo circiter millia hominum in Leonina Civitate propter ſtagnantes, corruptaſque in foſſis Hadrianicæ Arcis aquas verminoſa, & peſtilenti febre trimeſtri ſpatio perierunt. Sed quemadmodum tunc temporis nobis accidit, ut funeſtis læta ſucceſſerint: nimirum ingruentibus prope autumnale æquinoctium pluviis, ventiſque in contrarium verſis, ita vobis, de ferveſcentibus poſthac æſtibus, arbitror eventurum, & in anteceſſum gratulor. [Æſtatis initio morbus curatus difficilis.] Cæterum cum furit ex paludibus morbus, initio præſertim æſtatis, vix ullis remediis aut arceri penitus poteſt, aut reprimi; ne ſi Æſculapius quidem ipſe, & Machaon propulſatores, & curatores adeſſent. Unde ingenua, magnoque viro digna confeſſione ſcriptum nobis reliquit Hippocrates (c) in æſtiva quadam conſtitutione, *nihil memorabile ſuis ægrotantibus profuiſſe*, ſcilicet *non ventris turbationem*, *non venæ ſectionem*, *neque quæcunque alia*, quæ ipſe tentavit, quem omnia cum ratione tentaſſe putandum eſt: habent enim effluvia iſta certum incrementi tempus, quod plerunque tota æſtate finitur, cujus decurſu affatim irrumpentia in hominum corpora, quæ magis propenſa ſunt (ſunt autem valetudinaria, aut quæ minus congrua vitæ ratione utuntur) duplici potiſſimum via (præter minus conſpicuas) reſpirationis nempe, ac cibi penetrant, pariterque in fluidas, atque in ſolidas humani corporis partes debacchantur; ſed cum pluere incipit, æſtuſque temperatur, tunc certe paluſtris humor, *imbribus dilutus*, ut docuit Columella (d) citius miteſcit, & flantibus ventis a ſeptentrione non ſolum lethiferæ ſubſident in paludibus exhalationes, ſed quæ jam in aerem ſublatæ fuerant, alio converti ſolent, ac diſſipari.

[(c) 6. Ep. ſect. 7.]

[(d) Loc. citat. pag. 21.]

[Qua ratione curatio inſtituenda.] X. Ad curationem porro graſſantis morbi, quod ſpectat, illam tu quidem ſua duxiſti via, partim infuſum venenum detrahendo, partim corrigendo, partim etiam volatilizando, ac diſſolvendo. Sed quoniam mala ſæpe ſæpius artis vim eludunt; propterea illud Hippocratis (e) ob oculos perpetuo a nobis habendum eſt, *ſi non proſis*, *ſaltem ne noceas*. Ac rite quidem divinus Senex (f) Medicum gubernatori navis comparavit: quemadmodum enim ille magnis in tempeſtatibus ita gubernaculum, & vela moderatur, ut ventorum impetus, ſecundos quidem excipiat, adverſos vero declinet, vel ne illidatur ſcopulis, vel mergatur undis: Sic profecto ſolers Medicus nunquam nimia cupidine celerioris curationis, multiplicandis cum temeritate, vel confuſione remediis, adduci debet: ſed ita diligenter naturæ motus obſervare, ut ſalubribus faveat, noxiis obſiſtat, ægrumque tranſlatione ſaltem in chronicum morbum (quod eſt hac in re, ut admodum frequens, ita ſummopere utile) ad ſalutis portum utcunque perducat. [Purgantia in hiſce febribus niſi ab initio, raro proſunt.] Exinde fit, ut hujuſmodi in febribus, raro purgantia, niſi ab initio, & quidem cum abſente diarrhæa, quotidie remiſerint, aut alternis diebus rigore, aut ſaltem frigore exacerbentur, juvare ſolent: tunc enim, quoniam non levis febrilis fermenti portio hypocondriorum glandulis, quæ in primas vias hiant, hærere ſolet, non ægre illinc blandis ſubito emeticis, aut dejectoriis evellitur, ut inde locus fiat uſui chinæ-chinæ guttulis olei Matthioli irroratæ, tamquam ſpecifico hujus peſtilentiæ alexipharmaco, [Specificum harum febriũ pulvis Chinæ cum oleo Matth.] quod experimento quoque utiliſſimum compertum eſt apud illos, qui continuis quanquam febribus, gelido tamen artuum frigore laborant. Sed hæc purgatio non niſi prima, aut ſecunda die laudatur; poſtea vero, quoniam ſæpe (excitata diarrhæa, vel dyſenteria) ad alvum confluit malignus humor, ab omnibus purgantibus pene cum ſuperſtitione abſtinendum eſt, ſoliſque diaphoreticis, & alexipharmacis utendum.

[(e) 1. Ep. ſect. 2.]

[(f) De ver. Medic. n. 17. medicus gubernatori navis ab Hip. comparatur.]

[Quibus in caſibus abſtinendum ſit catharticis.] XI. At vero ſi febris ſervaverit ideam continentis, ſtipeturque delirio, lethargo, & convulſionibus, nullumque urgeat extremorum frigus, quoniam ſignificat acre, malignumque fermentum majori ex parte intra ſanguifera vaſa furere, atque in præcordia, cerebrum, & nervos impingere, purgantibus exaſperari ſolet, etiamſi nauſea, ac vomitu æger vexetur; [Remedia præſcribuntur.] exigitque tantummodo blanda, crebraque enemata, ſtillatitias aquas, vel ſimplicia, quæ longa vocant jura acido volatilia, ex decoctione rad. ſcorzoneræ, pimpinellæ, gramin. contrayer. acetoſæ, ac foliis contuſis ſonchi; poſtulat pariter emulſiones ex ſemin. melon. cardui ſancti, & amygdalis, additis temperatis diaphoreticis, & cardiacis, modo ex ſtibio diaph. ſuccino, & camph. modo ex cornu cervi, ac lapide bezoar. vel guttulis ſpiritus ſal volat. ſal armon., modo ex confectione hyacinth. de Alcher, ac potiſſimum diaſcordio Fracaſtorii: quinimo cum primum coacti alicubi ſanguinis indicia apparuerint, auri etiam tinctura rite præparata, vel ſpiritus mannæ, quem vitæ appellant, ægris exhiberi poteſt. [Veſicantia proſicua, & quando.] Sed veſicantia præcipue non ſolum artubus, verum etiam cervici tempeſtive, atque utroque in caſu, modo abſit dyſenteria, admovenda erunt.

[Quibuſnam, & quando venæ ſectio utiliſſima fuerit.] XII. Hoc forte tibi mirum videbitur, quod quanquam in maligna iſta febri viperei dentis inſtar cenſeatur phlebotomi lanceola; nihilominus tamen ægrotantes plethorici, qui eadem febri cum dolore capitis, pulſuque magno, & æquali corripiuntur, ſecta vena frontis, vel jugulari, tunc maxime cum majore mentis motione, ſoporeque, immo parotide premerentur, quandoque levati fuerint: ſectiones enim iſtæ (modo extremorum frigus abſit, & vires conſtent) accenſentur illis, quas laudat Hippocrates (g) & *proximi ventris* appellat; evacuant nanque, & revocant in præcordia, ac ſubinde in vitalem circulum multas cruoris partes, quæ piceam, & quaſi non dixerim, polypeam conſiſtentiam nactæ, ſinubus duræ meningis,

[(b) 6. Ep. ſect. 6.]

gis, atque univerſæ propemodum cerebri ſuperficiei, perinde quaſi ſupremi, mortaleſque decubitus pertinaciter adhæſerant, atque illinc deturbari naturæ opera non ſolent, niſi magno, ac plerunque irrito parotidum conatu.

Alia remedia traduntur,

XIII. In eundem pariter ſcopum collimant non ſolum viſcera recens mactatorum animalium cranii ſuturis adbibita, utpote quæ proprio ſale oleoſo-volatili illas ſanguinis particulas diluunt, leniunt, ac ſubmovent, quæ ſummo capiti erant defixæ; verum etiam cucurbitulæ ſiccæ, atque adhuc ſemel ſcarificatæ, ſi opus fuerit, ac præ cæteris frictiones per totum morbi curſum, inunctis manibus oleo amyg. & Matth. cum camphora identidem repetitæ torpeſcentibus liquidis naturales motus inſpirant.

Remedia necandis vermibus ex china & acidis, cardiacis paranda.

XIV. Sed vereor, ne tu arguas, mea ex memoria diſceſſiſſe remedium maximopere neceſſarium pellendis, necandiſque vermibus, quod forte primas in hoc morbo tenere debuerat. Porro illius non ſum oblitus, ſed valde dubito, ne, dum pharmacum, (præterquam ex amaris vegetabilibus, china præſertim atque ex acidiuſculis cardiacis) quærimus, venenum inveniamus, quod ægros citius quam vermes perdat: mercurialia enim in tanta naturalis œconomiæ confuſione nervorumque potiſſimum oppreſſione quid quæſo alium, niſi mortifera in cerebrum inducta epigeneſi novas turbas facere poſſunt? Igitur in alexipharmacis, ipſo in tempore, denique in naturæ præſertim ſolertia, quæ docta eſt ſine magiſtro, ſpem omnem collocare oportet, ut filii Patris ſimus, qui nos admonuit, ut ſaltem non noceamus. Nanque medicina eſt quoddam experimentalis prudentiæ genus, quæ vix doceri ab ullo poteſt, tota fere ſedulo peritoque ab Artifice in arena ipſa invenienda ac tractanda eſt. Macte igitur animo, mi Cocchi: ſed dum aliorum valetudini incumbis, fac ut tuæ quam diligentiſſime ſervias. Romæ prid. Kal. Sept. MDCCIX.

NONNULLA DE TERRÆMOTU.

CAPUT II.

Illuſtriſſimo Domino Jo. Maria Lanciſio Sanctiſſimi Patris Clementis XI. Archiatro & intimo Cubiculario Antonius Cocchius S. P.

PLane deerat quid ad te ſcriberem, nec habebam a te quid expectarem Vir Ampliſſime. Sed terræ tremor copioſum & triſte attulit argumentum. Feſto die Seraphici Patris nempe IV. Nonas Octobris ſecunda noctis hora vehementius conſueto mota eſt terra, & parum abfuit quin nova Caſſia ſolo iterum æquaretur; cœlo interdiu ſereno ſignum a Plinio commemoratum tenuis linea nubis in longum porrectæ præceſſerat. Motus ille non fuit ſubſultus, ideſt deorſum ſurſum concuſſio, nec lateralis hinc inde vibratio, ſed unam tantum partem ſine vibratione propellens ruinam ſuperſtructis ædificiis minatus eſt, & pertinacior ſane feciſſet peſſimus omnium motus & demolitor, utpote per quem non reſtituitur centrum gravitatis ædificiorum ut immineat ſuæ baſi; horrenda tamen reliquit veſtigia, altas rimas, immaneſque parietum hiatus, & alia ruinarum initia: prægnantis arenæ fœtus, ſeu potius vegetabilia monſtra nullo caule, nulliſque radiculis firmata, nempe tubera inter gulæ delicias habita, non roſtrante ſue, ſola montium concuſſione detecta ſunt. Si epiſtola eſt quædam longinqui hominis repræſentatio, pallentem me, ſqualidumque trepidare jam vides. Sextum Hippocratis librum de morbis popularibus legebam, cum cæco velut mugitu oborto, crepitante domo parietem in me nutare animadverti, & ſaxa veterem libertatem, pene dixerim, affectare, ut me adhuc vivum abſconderent, tumularent, obtererent. Addidit fuga periculum periculoſo jam malo, ſcalas enim non pedibus, at ſtrato per lapſum trunco decurrimus. Viri, & puellæ extra domos, & ſe ipſas promiſcue vagabantur, & paſſim matres, quo ſe, & infantulos e cunis ereptos reciperent, ambigebant. Beatæ Ritæ Veſtales, & alia aliorum Ordinum vittata capita, ſicut reſcivimus, a male tutis clauſtris recedere cogitabant. Fugientes ſecuti ſunt ægri ægritudinis ſuæ obliti, cum malum impenderet atrocius, cui nec Principis providentia, nec Medicorum ſolertia, nec ipſa natura, quæ nobiſcum cohabitat, poteſt opitulari. Voces *ad Deum ſanctum, fortem, atque immortalem* emiſſæ, lacrymis, & ſuſpiriis interciſæ undique reſonabant. Non externæ gentes, non Aſia in nos ſævit, nunc magna pars noſtri metus eſt domus ipſa, quam colimus. Sic afficit timor, ut neque diurna negotia, neque nocturna ſilentia cum ſecuritate permittat: Gravior propterea ſomni vis ad lectum nos, tanquam ad patibulum trahit. Crebras terræ commotiones in hac Reipublicæ Sede (titulum duntaxat reliquit Roma,) & brevibus pagis ex conſenſu continentis cum ignivomo Italiæ monte Veſuvio accidere Patritii Caſſiani opinantur, quaſi inde minerales particulæ ſulphureæ, ac nitroſæ igneo vortice per ſubterraneos cuniculos deriventur. Travaginus Nobilis Venetus, ut ex Nicolao Cyrillo ſtrenuo Cartheſii ſectatore, & Medico ſolertiſſimo Neapoli accepimus, aſſerit, & veri non citra ſimilitudinem, nimirum quando terra deorſum ſurſum concutitur, ibi terræmotus fieri per eſſentiam, ibique magnam effluviorum copiam reperiri. Ego teſtari poſſum, quod in Caſſiano ſolo mitior eſt, & frequentior talis concuſſio. Porro aer intra ſpecus, & cavernas incluſus volatili efferoque veluti agmine occupatus, ac rarefactus, dum ejus ſpirulæ ſe ſe anguſtiis expedire nituntur, majorem hic, quam alibi renixum offendit, ſeriem videlicet, & ſolidiſſimam, imperviamque compagem montium, quorum alpina juga tangere cœlum videntur. Unde nec mirum, ſi elaſtico, prævalidoque impetu ſolum eluctatus ædes quatiat, proſternat, disjiciat; nam juxta egregiam Plinii analogiam, *nil aliud fere eſt in terra tremor, quam in nube fulmen, & tonitru*. Et quidem fulminis primordia eſſe nitrum, ſulphur, & ramenta terreſtria, oſtendit Cartheſius: cava nubes, qua exhalatio ſulphurea, & nitroſa includitur, inſtar bellici tormenti, exhalatio vero ut pyrius pulvis ſe gerit, quæ dum nubis clauſtra diſrumpit, aerem circumjectum valide commovens, fragorem edit non illico interiturum, nempe tonitru, & coruſcationem, ſeu fulgur explicat, eo quod materia primi elementi, quæ celeri, & largo confluxu nubem inferiorem pervadit, ex anguſto ſinu, & tortuoſis anfractibus vi refluere in liberiorem aerem cogitur: exploſum fulmen ſive recta, ſive oblique in terras ruit, impetu ſecum ferente lapidem pene metallicum ex accenſa miſtura concretum; telum nempe, quod non Cyclopum incude, ſed naturæ magiſterio tornatum eſt. Pari omnino mechanice accidit & terræ tremor, & ſubterranea fermentatio, vi cujus terra concutitur: ignis tam in atmoſphæra, quam intra terram eliditur ex violento partium motu, quem libera excitat primi elementi materia. Sic ubi fœnum pluviis humefactum, & ſole non bene ſiccatum reponitur, ſponte ſolet accendi, non ſulphure, oleo, nitro, quo abundent plurima herbarum cadavera: aqua anſam præbet accenſioni; nam ejus moleculæ tanquam parvi cunei fœni poros ita conſtringunt, ut expulſis globulis ſola, & effrænis remaneat materia primi elementi, quæ eo uſque perniciſſimum motum exercet, ut demum tumultus oculis pateat ſub forma ignis. Inſimulare non poſſum occulta ignis ſemina in fœno, quæ ob præſentiam aquæ interius ſimul confugiunt, & cumulantur, licet ad antiperiſtaſim, ſeu circumobſeſſionem contrarii recurrat antiquitas: pulvis enim pyrius, qui ex carbonibus, nitro, ac ſulphure confectus eſt, quamvis madefiat, accendi nequit. Non ſufficit itaque ſi cuneus in aſſeris rimam indatur, ad aſſeris diſciſſionem; requiritur malleus cuneum ipſum percutiens, impellenſque, ut ſcilicet aſſeris partes ex motu dividantur. Sed ut ad rem meam redeam, aer in terræ ſinu coacervatus, preſſuſque, ac tenſus quadam ſtagnatione concreſcit; ſi vero igneis ſalibus impetitur, tunc adeo tumet, & æſtuat, ut veteris loci veluti carceris impatiens quæ magis reſiſtunt, vehementius dimovens, & non raro etiam effringens, viam vi moliatur. Dicere ſuperſedeo, quæ redolent meteoriſtam, ne diſſertationem de terræ motu, quam fervidus, & dubiæ lanuginis adoleſcens exaravi, importune retexam: pagellis iſtis augurari poterat Cenſor, quæ libro ſuo olim cecinit Venuſinus.

Turcæ tunc temporis Corcyram obſidione infeſtabant.

Differta 7. Meteoror.

Contrectatus ubi manibus ſordeſcere Vulgi
Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut unctus mitteris Ilerdam.

Epiſt. lib. I.

Illud autem omittendum non eſt, quod nos alienæ valetudinis cuſtodes ac vindices quotidie periclitamur: tonat enim aſſidue terra, & quod habet præcipuum perdidit, ſtare. Huc venimus ut tibi Protector optime pa-

Sdyenham Opera Medica.

me pareremus, & paruiſſe tibi nonne eſt quoddam efficax orandi genus, ut nos *in occupationis exilium miſſos* plenum diſcrimine quamprimum liberes? Ignoſce quod curas doloremque animi tibi ſæpe narramus, nam ipſa narratione dividimus. Omnem ſpem in gremio poteſtatis tuæ ponimus, & tua ſummum apud Principem poteſtas non aliud deſiderat niſi velle. Me dilige ut te diligo. Vale. Idib. Octobr. 1717. Caſſiæ.

S. Gregorius cum ad Petri Sedem evectus fuit ita de ſe ipſo plorans ſcripſit l. 1. ep. 6.

Jo. Maria Lanciſius Antonio Cocchio ſuo S.

NE me putes, Cocchi ſuaviſſime, ideo tuis literis ab Idibus Octobris ad me ſcriptis nondum dediſſe reſponſum, quod vel te ex memoria depoſuerim, vel propter curarum vim, quibus plerunque gravor atque interpellor, cauſas reſponſioni nectere moraſque injicere velim: non enim unquam quoad vixero aut amicorum, tui præſertim ſimilium obliviſcar, aut ullis occupationibus impediar, quominus ſucceſſiva ſaltem tempora ad reſcribendum ſubripiam. Porro diuturna primum ad Caſtrum Gandulphium apud inclytum Abbatem Alexandrum, Albanum ruſticatio mea effecit, ut tuas niſi poſt ſecundam hebdomadam acceperim. Deinde quoniam in reditu ad Urbem inveni pluteum obrutum atque onuſtum ſexcentis ferme qua epiſtolis, qua diſſertationibus, quæ ab eo die, quo hinc diſceſſeram, fuerant aggeſtæ, non parum certe laborandum mihi fuit, ut ocyus ab ejuſmodi negotiis me diſſolverem. Nunc itaque ut potui, expeditus, totum me tibi trado.

Clem. XI. Nepos meritiſſimus hodie S. R. E. Cardinalis.

Moleſtiſſime fero, te iſthic mutante ſolo dies, noctesque cum timore, vitæque diſcrimine penitus vigiles tranſegiſſe. Quis enim hujuſmodi caſus, in quibus ſæpe propter ædium ruinam vivi homines ſepeliuntur, ſuiſque membris contuſis, ac laceris diu ſupervivunt, aut diſſimulare poſſit, aut non dolere?

Sed quanquam hoc inter dira, maximaque infortunia referendum eſt; ubi tamen autumno abeunte firmatam iſthic tellurem jam videris, quod contigiſſe ſperaverim, gratulandum tibi potius, quam indolendum arbitror, non tantum quod ſoſpes divino favente Numine evaſeris, ſed potiſſimum quia & oculis, & animo, quæ olim de terræmotu eleganter ſcripſiſti, luſtrare ſecundis curis, & quidem ſapientioribus, ut ſcite Eurypides; cauſaſque omnes, ac diſcrimina diligentius exquirere, rimarique poteris, quas nemo abſens, niſi fallacibus conjecturis aſſequi valet. Ut enim cum Plinio minime dubitandum reor, quin ipſo in terræmotu idem eveniat, ac inter nubium tonitrua fulmen erumpit *incluſo ſpiritu luctante, & ad libertatem exire nitente*: ita ſedulo animadvertendum, inveſtigandumque adhuc ſupereſſe cenſeo, quomodo in terræ cuniculis pyrius veluti pulvis cumuletur, & quare data occaſione incendatur, perque certa ſolum loca, eaque interdum montana illico erumpat, atque proſiliat. Loquor autem hic de vere motu terræ, non de ſolo tremore, qui ex conſenſu illius telluris, quæ urgetur, truditur, ac dehiſcit, fieri conſuevit. Accedit vero non leve gratulationis argumentum, quod omnia, quæ nobis adverſa contingunt, a chriſtianis præceptis ad noſtram vel animi, vel corporis utilitatem referenda eſſe doceamur, ſcilicet ut magis perfuncti periculis tales, hoc eſt probi, juſtique perſeveremus, quales in ipſis diſcriminibus ſumus, noſque futuros pollicemur. Cæterum curabo, atque enitar, ne de ſpe, quam jure in mea erga te exiſtimatione, ac benevolentia habens, unquam depellaris. Vale. Romæ Idib. Novembris 1718.

DE IMMANI HYSTERICO AFFECTU,

CAPUT III.

Illuſtriſſimo Domino Jo. Mariæ Lanciſio Clementis XI. Archiatro & intimo Cubiculario Antonius Cocchius S.

SAcra Veſtalis in Cœnobio B. Ritæ annor. xx. quadrati habitus & bilioſi, ut ajunt, temperamenti Idibus Maji poſt inſuetum quendam laborem correpta eſt repentina faucium anguſtia, crebro altoque ſuſpirio, & cordis & arteriarum palpitatione, cui quælibet pulſus differentia conjungitur: obmuteſcens ac pene exanimis humi procubuit. Attigit orthopnϾ gradum difficultas ſpirandi; perſiſtunt adhuc præcordiorum angor, ſuſpirium, abolitio vocis, ſicca tuſſis, capitis dolor & interdum vertigo: *& cor vibratur*, & vibratione cordis coſtæ videntur extrudi, cum reapſe cor in epileptico motu ſit, *& feriat pectus, eo quod ſupra ſuam baſim aſſurgens cuſpide ad coſtas pertingit*. Ægra circa ſeptum tranſverſum, quod eſt microcoſmi horizon, ſe faſcia muniri velle, ut ſatius ſpiritum ducere poſſit, fruſtra nititur exclamare: modo pallet, modo rubet, *corde* ſcilicet *aſtringente venas ac laxante*, quod intelligo etiam de arteriis, & addo Cappadocis verba: *Sanguis autem omnium eſt alimentum, omnium calor, omnium color*. Inter deglutiendum torpeſcit œſophagi circumpulſio, & non raro cibus medio in itinere interceptus cogitur eo redire unde diſceſſerat. Aſſumpto cibo tenduntur & murmurant hypochondria & coacervantur ſuſpiria; auctos tum nec regulares pulſus ſilemus. Prima hora ſomni ſomnum excutit & experrecta ſurgit pectore anhelo, palpitante corde, & quaſi injecto laqueo ſuffocari ſe putat, ut iis ſolet accidere, qui pectoris hydrope laborant: artus frigidi ſunt: ſanguinis per extremas arterias præpedita circulatione: pigra eſt alvi dejectio, urina parca & tenuis: catamenia jam pridem ſubſtiterant, & ſiquid effluat, fluor eſt albus: convulſis enim lacertis Malpigio noſtro deſcriptis, qui vaſorum oſcula in concavum uteri fundum hiantia ſpinctericum quaſi rete amplectuntur & ſtringunt, non cruor, ſed pars ejuſdem ſeroſa delabitur. Secta eſt vena cubiti, ſecta eſt & ſaphena. Quæ autem tenſis criſpatiſque ſolidis blandiuntur, quæ ſuccos hyſterico-acres retundunt & diluunt, quæ tandem lunare tributum exigunt, non prætermiſi. Sed nullum hactenus vel parvum levamen. Vereor ne ob ſpaſmata diuturna, quæ intra thoracem præſertim vigent, laxentur tandem *ſanguiferi tendines ſeu arterioſa ſuſpenſoria* quæ cordis prolapſui reniti debent. Tuam igitur, Lanciſi Clariſſime, opem imploramus: ſimulator enim hic morbus ſæpe ſæpius prodit in publicum vultu non ſuo. Reticere nolo quod Ludovicus Mercatus duorum Hiſpaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Archiater ſapientiſſimus innuit, *quibus ſi adhuc addideris ſexus differentiam, clarius procul dubio cernes tam eſſe difficile in fœminis curationem optime moliri, quam eſſe Medicum*.

Hipp. l. 2. de morb. Mulieb. Bellin. de mor. Pect.

Hipp. l. de off. nat. De cauſ. diuturn. morb. l. 2. c. 2.

Diſſert. ad Spon.

De Gynæciis l. 1. c. 8

Singulare interim gaudium, quod ex valetudine Clementiſſimi Principis a te iterum reſtituta percepimus, metum temperavit, quem crebrior atque immanior tonantis terræ concuſſio, & quem præcipue duplex heſterna una, mane ſero altera, intulit nobis, quique juſtiſſime extorres domo nos fecit. Omnes lymphatorum ritu excurrebant, cum ædes undique titubarent, tecta obſtreperent & humus diſcedere ſub pedibus videretur. Plorantes mulieres ad preces, ad vota converſæ ſunt. In plateis & agris tentoria paſſim offendimus, ſed quæ compoſuit tumultus & timor, illi ſimilia quod Lucanus deſcribit.

Rectorem dominumque ratis ſecura tenebat;
Haud procul inde domus non ullo robore fulta,
Sed ſterili junco cannaque intexta paluſtri
Et latus inverſa nudum munita phaſelo.

Phaſ. l. 4.

Porro, ut Jeremias loquitur, *cogitavit Dominus diſſipare murum &c. tetendit funiculum ſuum & non avertit manum ſuam a perditione*. Tum Caſſia, tum Nurſia ejuſdem calamitatis conſortes, quæ hoc nato recens ſæculo ceciderunt, jam nunc in novis ædificiis alte dehiſcunt: imo aliquot Oppida Nurſinæ ditioni ſubjecta, nempe Abbatia Sancti Eutitii, famoſa Lithotomorum Patria vulgo *le Preci*, Tuturanum, Saccoveſium, Villa Crucis, Caſtrum Vetus & alia, ſi non proſtrata ſunt, fere in ruinam propendent. Vale iv. Kal. Jul. ann. a Virginis Partu 1719. Caſſiæ in tentorio.

Thren. c. 2. n. 8.

LANCISIUS COCCHIO SUO S.

MIror profecto, amiciſſime Cocchi, te inter nutantis terræ metus artubus, ut arbitror, tremulis ſtylum tam firmiter ſtringere potuiſſe, ut morboſam iſtius Sanctimonialis hiſtoriam quam diligentiſſime ad nos ſcriberes. Ego enim in urbe eodem, quo

vos

vos die, ante XII. horam ex terræmotu tanto quidem terrore perculſus fui, ut niſi Sanctiſſimus Princeps ex gravi morbo nondum ſatis reconvaleſcens animum meum valide retinuiſſet, ab Aula ſtatim ad tentoria confugiſſem. Itaque cum repentina formido & tibi, & mihi communis fuerit, neutri certe dolendum erit, præſertim ubi cogitaverimus, nihil nobis, aut aliis ſolidi mali contigiſſe. Agamus itaque ſingulares Deo Opt. Max. gratias, & læti poſthac in Domino vivamus.

Ut vero ad caſum a te propoſitum deſcendam, non dubito quin duobus abhinc menſibus Sacra Veſtalis propriis jam deſtituta catameniis, per eum, quem narras, corporis laborem, uteri, ac proximorum ovariorum recrementa ad præcordia, atque ad cerebrum magnam partem repentino cum impetu traduxerit, locumque fecerit Hippocratis effato in lib. de Virg. morbis. *Sanguis non habens effluxum præ multitudine reſilit ad cor, & ad ſeptum tranſverſum*, addimus nos, ad cerebrum: *cum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo*; & quæ ſequuntur. Omnia itaque ſymptomata, quibus angitur iſthæc Virgo, ſuboriuntur partim ex acri ſanguine per ipſa præcordia circumvecto, ac muſculares vaſorum membranas, diaphragma, cor, & pulmones pungente, & fodicante, partim ex ſtygiis pene ichoribus, qui cum liquido animali fluunt per nervos ſplanchnicos, illoſque præſertim, qui ex ganglis a me nuper detectis ad interiora pectoris divaricantur. Nota hic obiter, ganglia eſſe olivares plexus in truncis nervorum, ut nodi in arundine, ſeu quædam eſſe veluti cerebella extra cranium locata, ipſo tamen cerebro robuſtiora, pia, craſſaque meninge involuta ad muſculos, qui libero motui magis reſiſtunt, ſuperandos conſtructa: en ratio, cur nervi, qui ad motus organa feruntur, partim cum, partim ſine gangliis occurrant. Stygii pene ichores liquido animali permiſti non poſſunt non villos nerveos, retiaque villoſa irritare, & in convulſionem adducere: quamobrem immanis hyſterica affectio naſcitur, & perennat; neque porro ſpes eſt, fore, ut remittat, & cedat, niſi tollatur cauſa, & ad cauſæ principium, nempe ad uteri vias tum convulſas laxandas, tum obſtructas aperiendas perveniatur. Quoniam vero effecta plerunque ante ipſam cauſam in morbis ſaltem moderanda ſunt; idcirco, cum certiſſimum ſit, viſcera omnia tam thoracis, quam abdominis convulſionibus tentari, ſummamque acredinem fluidis omnibus eſſe communicatam, omnium primum a laxantibus, ac retundentibus curatio inchoanda erit, ut tuto poſtmodum ad deobſtruentia, atque ad emmenagoga recurratur.

Diſſert. apud Morgagnum in Adverſariis Anatomicis.

Quod autem attinet ad emollientia, nihil eſt opportunius oleo amygdalarum dulcium recens ex decorticatis amygdalis ſine igne expreſſo, quod ad uncias duas, addita uncia una olei pariter recens ex melonum ſeminibus extracti, exhibetur in jure antelucanis horis per xv. vel xx. dies: propinaturque ante cœnam drachma una optimi ſpermatis ceti; atque interim ſingulis veſpertinis horis injiciendam putarem per alvum decoctionem omenti vervecini in jure paratam ad uncias tantummodo VIII. vel x. ut nimirum contractum tam colon, quam uterus molliatur. Abſtineat interea temporis ægra a vino, & abſtemia ſaltem in annum perſiſtat, caveatque ab omnibus acidis, acribus, frixis, caſeo, leguminibus, omnique ſapido alimento; ſumat jura ſubtilia ex hædinis, vitulinis, aut vervecinis adenis deprompta, ſaltem ad libras duas, hoc eſt poſt duas horas ab hauſto oleo amygdalino: oleum ſiquidem, ac jura contractas partes emolliunt ſimul, & exoticos ſales cicurant. Poſt hæc locus erit infuſioni drachmatum VI. cortic. myrobalanorum paratæ in libra una ſeri caprilli, vel juris ſubtilis: mire enim valet infuſum hoc ad extrahendas tincturas ſalium acrium auſterorum, ſeu convulſiones inducentium.

Ab hac deinceps leni purgatione tutiſſimo aliquot anthyſterica præſidia adhiberi poterunt, inter quæ præſtare ſemper mihi viſa eſt, præter chinam chin. & bezoarticum joviale, ſequens miſtura.

♃ *Aq. tot. Citr.*
Meliſſ.
Nuc. virid.
Ceraſ. nigr.
Et Theriacal. ana unc. I.

In his ignita camphora ſæpius extinguatur; additur vero vigoris gratia parum aquæ hyſtericæ Quercetani, & nonnihil laudani liquidi: exhibenda eſt cochleatim bis aut ter in die, ſed præcipue cum præfocativus paroxyſmus recurrit.

Cæterum ad menſium reditum promovendum affabre conducunt jura ex radicibus temperatis, parumque amaricantibus cum nodulo chalybis, nec non hemicupium aquæ dulcis, in qua radices altheæ, folia malvæ, violar., & parum artemiſiæ floreſque ſambuci, incocta fuerint. Quod ſi vero aut convulſiones minime cedant, aut catamenia adhuc ſubſiſtant, veſicantia femoribus admovenda & pediluvia, frictiones & cucurbitulæ ſæpius infernis partibus adhibenda erunt. Tu interim, mi Antoni, memineris moniti Hippocratici, in mulierum nempe curationibus *Numen ſemper eſſe implorandum*, & cum eædem fuerint virgines aut viduæ, procurandum, ut ſe Sanctorum meritis voveant: ita enim per ſummam confidentiam earum cot cum arterioſis tendinibus undique laxatur; quo fit, ut interdum etiam citra miraculum, Deo adjuvante, ocyſſime convaleſcant. Vale.

Romæ 3. Nonas Jul. 1719.

DE SEPULTO INTRA PECTUS ANEURYSMATE.

CAPUT IV.

Illuſtriſſimo ac Sapientiſſimo Viro Jo. Mariæ Lanciſio Clementis XI. Archiatro & intimo Cubiculario Antonius Cocchius S.

CAſſianus juvenis ad quintum ætatis luſtrum pertingens ſalino ſulphuræ conſtitutionis minuta & ſicca ſcabie infeſtabatur, quæ cum morderet acerrime & ungui operoſo importune imperaret, urticam hanc pertæſus æger adipato malagmate intra corporis pomœria repellere non dubitavit: menſe Auguſti anno 1717. in febrem incidit lentam ſterili cum tuſſi, dyſpnœa & macie; porro ea quæ comedebat, invito ventriculo ingerebantur, & non longe a paſtu creſcere febrilis motus ſine ullo artuum frigore deprehenſus eſt: pulſus celeres, duros, & contra quam fieri ſolent, magnos exploravimus, & veluti miniatis in ipſo vultus pallore genis manuum pedumque volæ æſtuabant: exul erat inſtaurator ſomnus, ipſum namque obtepentem tuſſis ut hoſtis ad excubias poſita undulatorio tremore nerveas cerebri fibras concutiens depellebat: in urina licet naturalis color exhiberetur, rotunda tamen ſeu oleoſa corpuſcula natare, & divulſam hypoſtaſim ſubſidere non ſemel aſpexi. Neſcio quæ dejectoria & poſtea non Haly Abbatis pulverem, ſed ſpecies aromaticoroſatas natu major collega præceperat; quinto Idus Septembris ad trutinam revocatæ ſunt curativæ indicationes. Prima, convulſivum & ſtrepens ſymptoma, quod tuſſis eſt, ac faucium ariditatem compeſcendi; & ideo eclegmata ex recenti oleo amygdalarum dulcium ſyrupo violaceo & paregorica Sydenhamii tinctura lambebat æger, & amico gelu de cornu cervi identidem ſe recreabat (venæ autem in cubiti flexura inciſio convulſis intra thoracem canalibus diametrum celerius reddere potuiſſet, imo & pulmonici infartus adminiſtram tuſſim levare teſte Junghenio.) Altera, tuendi & ſanguinis ligamina & pulmonum quoque compagem, ne in tenero & ampulloſo parenchymate eadem ulcuſcula ſuborirentur, quæ ſal acre pſoricum modico ſero dilutum in extima ſuperficie tubulorum cutaneorum fines excedens inſculpſerat, & ideo bolos iſtos deglutiit.

♃ *Sperm. Cet. non rancid.*
Antihect. Poter. a ſcrup. ſſ.
Cortic. Peruvian. ver. & in ſubtil. pulv. redact. ſcrup. 2.
Balſ. ſulph. aniſat. gutt. 3.
Syr. hed. terreſt. q. ſ.
Coge in bolos tres & inaura.

Tertia demum, rectificandi renutriendique; & ideo jus Septali viperina carne animatum adhibuit, ut nempe ſalino-acres particulæ ſale volatili pingui & balſamico ad peripheriam reducerentur vel tranſpirarent, ut effœta liquida exaltarentur, ac in ſolidis elaſtica virtus reſurgeret; pulmenta ex farre præſertim & rapis Curii quondam cupediis uſurpat, in potum vero aquam cum redolentium malorum fruſtulis & ſcandalo citrino decoctam ſubſtituit. Hac ſane me-

ne methodo ſtrigoſus homo & jam *lentis colorem referens* convaluiſſe propemodum videbatur. Hipp. 3. Epid. ſect. 3.

II. Sinat, vir ampliſſime, conniventia tua me breve ſcholium de morboſa epigeneſi ejuſque ſymptomatibus adjicere. Hectica fermentatio ſuccenſa eſt ob interceptionem in ſanguine rabidi ſalis, quod novas ſibi vias aperiebat; ſanguinis ipſius contextus lento ulcere diſſolvi & alcalino-acre fermentum in pulmones devolvi cœpit: diſtentis ac turgidis pulmonum veſiculis & adenoſa tracheæ tunica ſuctionis ritu compreſſa irritantis naturæ ſerum exprimi conſueverat; hinc tuſſis: cylindrus aeris cartilagineam ſeu dialecticam tubam ingreſſus cum minus ſpatii & non parum renixus in pulmonibus offenderet, ſanguinem per venam pulmonicam refluum ſatis premere non poterat, nec promovere, ut ad ſiniſtrum cordis alveum perveniret; hinc difficilis reſpiratio, ſeu dyſpnœa, imo & aſthma: anorexis aderat tum ob atonas ventriculi rugas, tum quia gaſtricus ſuccus non acidovolatilis, ſed acer, & iners e vitiato ſanguine manabat: ſitis, nam aſperæ cum ſaliva particulæ tale quiddam nerveis œſophagi, ac faucium villis inurere aptæ ſecernebantur: auctus non longe a paſtu febrilis motus, ſubtenſus, &
Aretæi verbac. de pleurit. crebrior pulſus, *malarum rubor hilaris*, extremorumque æſtuatio forſan acciderant, quia novus chylus adhuc rudis in ſubclavia ſiniſtra vena turbæ ſalium fundentium occurrens per denſiores ſuas moleculas aliquandiu renitebatur; fuſus tandem, nec ſanguini aſſimilatus in aeris, & urinæ fiſtularum aſſatim ruebat; ſubdit Bellinus ſimilitudinem: *Quemadmodum autem candentia ferramenta demerſa frigidis aquis eaſdem in fervorem concitant, vel aqua eadem frigida inſperſa prunis ardentibus fervorem pariter concipit; ſic chylus ab aſſumpto cibo genitus ſtatim ac in fervidum ſanguinem derivabitur, quaquaverſum agetur per minimas ſuas particulas* &c. hinc motus organa, quæ muſculos dicimus, butyroſo nectare defraudata ſunt, & aruerunt. Scabies, impetigo, & aliæ hujuſmodi
Lib. de affection. cruſtaceæ affectiones *ſunt* (ait Hippocrates) *turpitudo magis, quam morbi*, imo nos a morbis majoribus vindicant; ſi vero empirice repellantur, mutato ſitu, mutant & nomen, & morbi nomen acquirunt: id, quod male cautus Athenienſis propria calamitate confirmat
V. Epid. *transgreſſus autem ad Melum, ubi ſunt calidæ balneæ, a pruritu quidem, & cutis craſſitudine liberatus eſt, verum hydropicus factus occubuit*. Ad hiſtoriam, quam reliquimus, revertamur.

III. Dum febrilis ignis, qui ſimul ignave, & atrociter extinguere vitam ſolet, extinctus eſſe putaretur, ſiniſtrum latus micare non deſinit (cum Cice-
2. de nat. Deor. rone dicam) *quaſi quodam ignea motu*, & pulſus adeo eſt violentus, ut coſtas, & ſternum, admotamque manum arietet: ad externas uſque carotides pulſus jactationes conſpicuæ fiunt: cubare in faciem, mox deinde ſupinus poteſt æger, cum tamen cibum aſſumpſit, aut petit acclivia & pulſus intenditur, & reſpiratio. Facile eſt, conjectare aneuryſma prope aortæ arcum, aut extra recurrentium nervorum munimen. Sciſcitanti mihi de aneuryſmatis principio, & occaſione retulit, jam ſe ante ſcabiem hoc affectu laborare, vino non parum indulſiſſe, & in ludicra luctationum arena ſæpe ſæpius decertaſſe: & ſane tam vini potus, quam gymnaſtica exercitatio interni canalis diloricationem inducere valuerunt. Suavem vitis humorem & ſolidum alimentum, & timoris pharmacum vulgus appellat, ſed Plato noſter ad id potiſſimum conferre judicat, ut fœcundo calice naturæ, & habitus animorum in conviviis detegantur: *quippe cum* (Marſilius Ficinus in dialogum ſecundum de legibus, vel de legum latione) *ſacras Palladis arces, quæ ante omnia colendæ ſunt, impudentiſſime pulſet*. Sed liberiori uſu meri ſanguis in tartareo ſulphuream diatheſim vertitur, qui dum per canales pelliceo-conicos it, reditque, ſi unus, aut alter languidæ texturæ fuerit, illum partim orgaſmo, partim vi eroſiva
Juven. ſat. 2. labefactat, fere ut muros diſcutiunt *ſterilis mala robora ficus*: & Dolæus inter potatorum flagella hydropem quoque, feri videlicet ex tubulorum ſciſſura colluviem nunquam ſiccandam numeravit. Si vero luctam examinemus, conſtituentia nos ſtamina mille
1. de morb. modis agitat, flectit, contorquet; audire fas eſt Hippocratem: *Fiunt etiam convulſiones ex laboribus, ex caſibus, ex plaga, & ſiquis onus majus tollat, & ex curſibus, & lucta, & omnibus id genus*: tanta enim, Dii immortales (ſit modo loquendi venia) ad ſupplantandum adverſarium exigitur in muſculis tenſio, & criſpatura, & quanta inde vaſis diſtractio, & liquidis ſtrangulatio contingit: bella ſunt iſta *nullos habitura triumphos*. Poſt repulſam ſcabiem erodentes ſales creverunt in ſanguine, & ſanguifer truncus præaffectus ulteriorem ab iis labem contraxit. Phar. ſal. l. 2.

IV. Aneuryſmatis implicatio coegit, experientiſſime Lanciſi, ad te recurrere. Tu enim aureum *de Corde, & Aneuryſmatibus* tractatum præfatione in Metallothecam Vaticanam (ideſt a Michaele Mercato Gregorii XIII. & Clementis VIII. familiari, & Medico deſcriptam) innuiſti, & jam ſecundis curis aggrederis. Nova, & ſolida ex diuturna cadaverum ſectione comparata doctrina prodibit in lucem, quæ temporis tui, tuæque experientiæ filia, ſummum jus erit in Medicina: laudabit & hanc olim ventura poſteritas, & medicæ rei gloriam, quam per tot egregios labores quæſiſti, non fortunæ, non aulicæ dexteritati, ſed tuis meritis ſine odio, & gratia fatebitur adſcribendam.

V. Kal. Auguſti 1719. Caſſiæ.

Eruditiſſimo, Clariſſimoque Viro

ANTONIO COCCHIO

Lanciſius S. P.

QUanquam per hos dies nimio urgente æſtu, qui nullo etheſiarum flatu temperatur, omnis fere ad philoſophandum mihi facultas erepta eſt, atque a ſcribendo plane deterreor; nihilominus accepta abs te, Eruditiſſime Cocchi, accuratiſſima narratione ſymptomatum, quibus Caſſianus juvenis poſt depulſam aſthmaticam, hecticamque affectionem ex cohibita olim ſcabie ſubortam nunc divexatur, veluti admotis calcaribus excitor, atque ad reſpondendum commoveor. Ut autem paucis multa complectar, non dubito, quin acris ille humor, qui in cute primum, deinde in thorace miliarem, quaſi dixerim, labem induxerat, ac tuis quidem auxiliis utcunque cicuratus, a glandulari ſolum trachearum membrana ſenſim ſine ſenſu diſcuſſus, ac diſſipatus fuerat, adhuc non levi ex parte internam tendineam, adipoſamque tunicam ipſius aortæ, atque adeo ejuſdemmet cordis eadem miliari prurigine efficiat. Neque vero exiſtimes conjectura duntaxat me ad hoc aſſerendum perduci; nam plures habui hoc mali genere laborantes, qui ſubſiſtente paulatim intra cordis ſubſtantiam ſanguine, auctaque inde hujus viſceris mole, in ejuſdem prolapſum inciderunt, tandemque qua diſtractis, qua compreſſis, eroſis ac diſruptis ſanguiferis, lymphaticiſque in pectore vaſis deceſſerunt, in quorum mox cadaveribus comperi non ſolum cor ad bovili magnitudinem auctum, ac ſuper diaphragma decumbens, ſed arteriam quoque magnam forfice per longum apertam cum minuta, eaque manifeſta interioris tunicæ ſcabie (quod non ſine admiratione doctiſſimis Viris, qui mecum aderant, & quibus id mali genus prædixeram) oſtendi. De cætero tecum ſentio, Vir Clariſſime, præcipuam ſuperſtitis hujus ægrotationis cauſam a luctatione repetendam, in qua præterquam quod fere omnes thoracis atque abdominis muſculi maxime intenduntur, eaque ratione anhelitum valide, diuque cohibent, ſanguiniſque circuitum per cordis vaſa violenter intercipiunt; fortaſſe accidit, ut juvenis iſte non magis in arena, quam in œnopolio egregius athleta repente improviduſque, quod ſæpe contingit, ab adverſario in terram dejectus fuerit, lævumque dorſi latus vehementer contunderit, ac propterea arteria magna, imo & cor ipſum alicubi diſtractum, laxatumque ſit. Quo ſane factum eſſet, ut fibræ, ac vaſcula ex fibris pariter, viliſque contexta relicta fuerint adeo imbecillia, ut præterlabenti poſtea ſanguini, ejuſque potiſſimum craſſeſcentibus ichoribus moram facillime injecerint, locumque dederint celebri Hippocratis effato: *Siqua pars ante morbum laboraverit, in ea firmatur morbus*. Lib. de humorib.

Verum enim vero, quo luculentius ejuſmodi ægrotationis cauſam ex paleſtra retexiſſe videmur, eo certe minori cum boni exitus fiducia novam curationem poterimus inſtituere. Etenim in morbis, in quibus ſtructuræ vitium latet, nullum, vel ſi ab Æſculapio arceſſatur, pharmacum ſolet opitulari. Sed ne citra medelam relinquamus ægrotum, operæ pretium arbitror, novas indicationes ex ipſius mali viſceribus elicere: ſcilicet primo ſales, ut tu optime conjicis, tartareoſulphureos in univerſa liquidorum maſſa redundantes abluendi, temperandique. II. irritatam, convulſamque fibroſam cordis & aortæ texturam molliendi, lævigandique. III. impactos, interceptoſque in præcordiorum cuni-

cuniculis viſcidos humores ſolvendi, abſtergendi, diſſipandique. IV. demum laxas alicubi, ac pene diloricatas eaſdem partes firmandi, interdictis iis omnibus, quæ tum fluidam, tum ſolidam cauſam augere, deterioremque facere poſſunt. Tametſi vero longe facilius eſt in caſu noſtro ſcopos curationis meditari, quam explere; adhuc tamen ea tentanda ſunt, quæ ratione, atque experientia duce in conſimilibus affectionibus ad producendam ſaltem vitam comperta ſunt profuiſſe. Quod itaque ſpectat ad diluendos ſales per univerſum corpus exuberantes, opportuniſſimus eſſet decurſu ferventis adeo æſtatis tum internus, tum externus uſus aquæ Nucerianæ: valet enim mirum in modum ad liquidorum acredinem diluendam, ſimul etiam ad nativum extorum tonum a ſulphureis, ſaliniſque particulis labefactatum firmandum, roborandumque. Ad eundem quoque finem conſpirat *ſerum, & lac aſininum vitreis organis in B. M. deſtillatum cum ſuccis recentibus plantaginis, urticæ, hederæ terreſtris, & pomorum redolentium, additis cancris fluviatilibus contuſis*. Ad molliendas deinde convulſas cordis, aortæque fibras nihil eſt aptius oleo amygdalarum dulcium, & ſeminum melonum ſine igne recens expreſſo, quod cochleatim ante prandium, ac cœnam, cumque etiam jure matutino exhiberi poteſt. Ad id pariter ſummopere confert ſperma ceti non rancidum propinatum cum conſerva violarum.

Ut vero ſolvantur impactæ ſalinæ phlegmatis maſſulæ, quibus miliaria veluti tubercula in arteriarum tunicis elevantur, equidem præſentiſſimum remedium comperi in temperatis anni conſtitutionibus ſublimatum dulce leni admiſtum dejectorio, cujuſmodi eſſet.

℞. Sublimat. dulc. gr. VI.
Reſin. Jalap. gr. VII.
Ocul. Cancror. præp. g. XII.
Electuar. lenitiv. ſeſquidrach.
M. & miſtura oleo amygdalarum.

in mortario vitreo malaſſetur. Quod utique medicamentum ſemel, aut bis in menſe repetendum videretur: hoc enim pharmacum non modo fluidorum vitia corrigit, ſed eorundem craſſitiem hic illic vaſculorum fines obſidentem, obſtruentemque ſic incidit, attenuatque, ut ad refluendum reddat idoneam; ne quid dicamus de vi, quæ hydrargyro ineſt, vulnuſculorum abſterſiva, ac fere epulotica, quippe neminem latente.

Denique quaſſatam in minimis, ac forte diloricatam alicubi per luctationum niſus, caſuſque præcordiorum texturam pro virili parte reſtituunt balſamica, & vulneraria, hujuſmodi præ cæteris ſunt (noviſſimo tamen curationis loco ponenda) extractum florum hyperici, & ſambuci cum tantillo balſami Copaivæ.

Celſ. 6. 9. Sed omni longe melior in hoc morbi genere medicina paratur ex congrua, ſemperque parca victus ratione: cum enim vaſa per diætam ſervantur depleta, invicem non premuntur, neque oppilationes contrahunt. *Vinum ex toto circumcidendum eſt*; nam merum non tantum vaſorum fibras corrugat, & coarctat, ſed copiam quoque ſalinarum, ſulphureatum particularum intra corpus infundit, quibus fieri non poteſt, quin malum ex utraque cauſa ortum augeatur: vino autem ſufficerem infuſionem nunc foliorum meliſſæ, nunc decoctionem pomorum redolentium. Caveat propterea a violentis corporis, animique motibus, a quibus ſui morbi duxit initia. Etenim athletæ generoſam quandam in contentione ipſa vim exercent, & tanguntur gloria, cum publice decertant. Vale.

Romæ VIII. Idus Auguſti MDCCXIX.

Corpus humanum definiri poſſet *Epiſtola* (nempe ab Apoſtolo mutuatis verbis) *ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi*. ad Carinth. 2. cap. 3.

Nemo novit horologii impedimenta, niſi qui rotas, fuſos diſtinguere, & quomodo ab elatere, ſeu primo mobili motus concitentur, optime ſciat. Adeo oportet eum, qui medicinam facere vult, ſubjectum ſuum, ſeu corporis humani texturam rite rimari. Steph. Blancardus Anat. reformat. cap. 1.

DE VENÆ CAVÆ DILATATIONE.

CAPUT V.

Clariſſimo, Doctiſſimoque Viro Jo. Baptiſtæ Morgagno in Patavino Lycæo primario Anatomes Profeſſori & Præſidi Antonius Cocchius S. P.

QUum univerſus terrarum orbis tuo jam nomine plenus ſit, & famam ipſam ſuperent virtutes tuæ, me quædam tetigit ambitio, ut ad te ſcriberem Vir Clariſſime: tu enim in perſcrutandis arcanis humani corporis, quod eſt immortalis animi hoſpitium, omnes curas impleviſti. Adverſaria anatomica tua communi edita plauſu, quantum tibi ſit ingenium, quanta doctrinæ profunditas, ſatis oſtendunt: hæc mihi probaverat utique noſtrum dum viveret amiciſſimus Lanciſius, cujus nomen alte poſterorum animis inſidens & fama rerum immortalitati traditum arentibus oculis commemorare non poſſum. Illud etiam accedit, quod ſi tu mecum epiſtolare commercium iniveris, non ſolum dolorem, qui vivit adhuc, retundes, & recrudeſcens itidem vulnus ſuaviſſimis verbis tuis lenies, ſed etiam quidquid commodi ex familiari illius conſuetudine in me ipſum derivabam, abunde ſatis præſtabis: is eris, a quo artis oracula petere non verebor, & mihi Lanciſius in te reviviſcet; nam, ut de ſe ipſo inquit Cicero, *reperire ex magna turba neminem poſſumus, quo cum aut jocari libere aut ſuſpirare familiariter poſſimus*: quare ad te recurrimus, te ſolum expetimus, te imploramus, ut perſona licet abſens, conſilio tamen præſens me conſoleris & recrees. Venæ cavæ dilatatio, quam nuper mihi contigit obſervare, meam ad te ſcribendi ambitionem laceſſivit. Lib. I. Ep. ad Artic.

II. Venæ cavæ dilatationem expoſita uriliqua ex anatome deprompta, quæ nempe ad machinam hanc noſtram ſtatico-pneumatico-hydraulicam ſpectant, te humaniter indulgente præmittimus. Unam venæ tunicam & arteriæ duas tendineas veteres noſtri crediderunt. *Arteria dicitur vena pulſatilis, ab Avicenna vocatur vena audax*; quinque tunicis conſtat: prima exterior retis inſtar intexitur innumeris ſanguineis vaſculis nerveis fibris implicitis; unde vaſculoſa nuncupatur: ſecunda Ruyſchio inventa dicitur celluloſa, cum ſit cellularum congeries adipoſamque membranam imitetur; pinguem ſuccum ex arteriolis ſecretum hæ cellulæ aſſervant, quo arteriarum tunicæ perlinuntur, ut motui fiant aptiores: tertia, teſte Vulliſio, minimis glandulis albicantibus compingitur, quæ laticem ſeparant ad arteriarum fibras emolliendas, ne motu exareſcant: quarta, muſcularis eſt, ſiquidem fibras carneas induit, quarum tenſione vel remiſſione conſtringuntur vel laxantur arteriæ: quinta & ultima interior tunica muſculari ſubjecta nervoſa vocatur, utpote quæ nerveis fibris contexitur. Vena iiſdem tunicis conſtat atque arteria, ſed longe tenuioribus ac infirmioribus: præterquam quod inter carneum ordinem, qui extimam venæ tunicam conſtituit, & ordinem annularem vaſculoſa tunica celluloſaque interponuntur. Qualiſcunque ſit arteriæ & venæ fabrica, contractiles ſane potentiæ videntur eſſe fibræ annulares ſeu annuli carnoſi pace Clariſſimi Bellini, qui dicit *exemplo glomeris contineri quidquid eſt ſpirarum in arteriis, quidquid in venis, quidquid in œſophago & inteſtinis*; tu vero Morgagne doctiſſime, omiſſo tunicarum numero, id contra celeberrimum Regis Pruſſiæ Archiatrum affirmas, *denique in arteriis nullas alias carneas fibras niſi annulares obſervo*. Conus arteriæ a corde oriens ex lato in acutum deſinit; venæ conus ex acuto incipit, & in baſim ſemper majorem expanditur uſque ad cor, in cujus dextro ventriculo maximus diameter, & finis venarum eſt. Venæ, ut detexit Realdus Columbus, valvulis inſtructæ ſunt, ſecus arteriæ; diverſa canalium ſtructura in ſe continet providentis Dei myſteria, *qui diviſit mare rubrum in diviſiones*; nam liquidum ex lato in anguſtum currens duos ſubit motus, directum a corde, & reflexum ab anguſtis tubi lateribus, ita ut anguſtia loci motus celeritate compenſetur & pulſu; ex anguſto cono in latam baſim progrediens, directi motus multum amittit, motuque caret reflexo, & ob mechanicem inverſi coni, & quia longe diſtat ab embolo pulſante, tarde ac tacite movetur; ideo cicatricula, obducti vulneris veſtigium, citiſſime in vena firmatur; quæ tamen impetus inæqualitas ſive reflexus placiditas neceſſaria eſt, ut nutritiones, cribrationes alia-

Zacut. Luſitan. in Spicilegio Anatomico.

De motu cordis propoſ. XX.

Adverſ. anat. II. animad. 38.

Pſ. 135.

aliaque animati corporis munera peragantur: ſed ne ſanguis ad majora vaſa promotus retrocederet, aut ſubſequentem ſuo pondere moraretur, Æternus Artifex venas, interjectis valvulis, quæ ſanguinis aſcendentis cylindrum ſuſtinerent, præmunivit: id, quo non opus erat arteriis: in ipſa cava, cum ſcilicet dextrum cordis ventriculum ingreditur, tres valvulæ tendinoſis columnis adhærentes, quas tricuſpides vocant, erectæ ſunt ut ſanguinis impetum frangerent, & reverſuras undas aggeris inſtar reprimerent. Venæ arteriis duplo numeroſiores ſunt, quia lymphas & alios ſuccos e viſceribus reducere in cor debent, atque eandem ob cauſam ſunt ampliores. Num arteriæ ſingulæ ſingulis cum venis in mutuum occurſum uniantur, tanquam unum ubique continuum, etſi venæ non ſaliunt, adhuc ſub judice lis eſt: aſſertiva opinio, forſan ut accuratior ſuboluit Celſo: *Juncta enim eſt* (ait conſularis Vir) *vena arteriis, his nervi*: & Bellinus, *continuæ enim inter ſe ſunt venæ, & arteriæ: etſi non ſunt continuæ, ipſarum ſane oſcula ſemper patent*. Inſignis vena eſt porta, quæ ſanguinem a circulatione per plura viſcera abdominis refluum abſorbet, & in jecur officinam bilis arteriæ ritu conducit, ut a ramulis ſuis, qui ad cavæ ramulos hiant, amarum illud, & balſamicum duodeni fermentum per glandulas hepaticas ſeparetur: craſſiuſculis tunicis donata eſt, ſeu media indole arterias inter & venas. Vena pariter inſignis eſt azyga, ideſt ſine pari, quæ dextro duntaxat in latere (loquor de homine) ſolet inveniri, forſan ob ſpatii libertatem, cum ibi neque arteriam magnam, neque Pecqueti ductum natura locaverit: hæc eſt velut diverticulum cavæ, de hac princeps Anatomicorum Euſtachius opuſculum nobis reliquit, & de hac dudum ad te ſcripſit Lanciſius nonnulla phænomena, & præſertim pleuritica exponens. Venarum maxima ea eſt, quam Praxagoras nobilis Medicus *cavam* appellavit, ut Ruffus Epheſius refert: dividitur in truncum deſcendentem, qui a capite, aliiſque partibus ſuperioribus, & aſcendentem, qui ab inferioribus initium capit; amboque in dexterum cordis ſinum terminantur. Videmus igitur, quod non lapidei, non ænei ſunt canales noſtri, ſed tunicis, qui diſtrahi, criſpari, exedi, ac rumpi ſolent contexuntur. Felix, qui liquidi craſim, ac ſolidi robur conſtanti morum temperie tuetur, & in rebus non naturalibus *auream*, ut Flaccus cecinit, *quiſquis mediocritatem diligit*, nempe Hippocratici præcepti tenax, *labor, cibus, ſomnus, venus, omnia mediocria*. Id autem, quod dicitur aneuryſma, ſeu pulſans tumor in arteria, eſt hydatis in vaſe lymphatico, & varix, ſeu dilatatio in vena, cum aut valvulæ rumpuntur, aut tunicæ diloricantur; quacunque enim vi ſcindatur durior arteriæ tunica, ſanguis percuſſionis momento in mollem impingens eam magis, magiſque dilatat, & velut in ſacco coacervatus tumorem extollit, in quo manifeſta, imo ſæpe permoleſta pulſatio perſentitur: ſi vero tumor rumperetur, æger per immenſam hæmorrhagiam properaret ad mortem. Non ſecus de altero fiſtularum genere ſeu de cava, cum dilatata eſt, licet aſſerere, quamvis ſyſtoleſque ac diaſtoles reciprocatione non perſtrepat tumor.

L. 2. c. x. de morb. Pect. tit. Hæmopht.

Ad Lycin. Od. 10. 6. Epid. ſect. 6.

III. Dilatatio cavæ morbus eſt, qui vulgo facile imponit, occurrunt enim ſymptomata hydropis: hydropem pectoris primo, mox aſciten, & denique anaſarcam æmulatur: eſt tamen cavæ dilatatio, quæ ſi palpitent jugulares venæ, jam in dextræ cordis auriculæ aneuryſma tranſivit, ut monebat Lanciſius priuſquam decederet, nimium æqua morte interceptus: nomen ab aqueo humore tamquam a materia, ſive a ſymptomate mutuatur, ſed citra febrem. Solent contra hydropici febre lenta detineri, ut teſtatur divus Hippocrates: *Si hydrops in pulmone fiat, febris & tuſſis tenet, & acervatim reſpirat, & pedes tument; & ungues contrahuntur omnes, & patitur talia qualia is ſuppuratus fit*; ut teſtatur quoque Arabum maximus Avicenna, qui de hydropicis in genere inquit, *& accidunt eis plurimum febres tepidæ*: diatheſis enim mucido-viſcida, & fere *aquoſus languor* eſt cachexia, ſeu juxta Hippocratis definitionem *pituitæ albæ occupatio*, nempe mollis, pallidus, & eminenter phlegmaticus corporis habitus, nec ex uno vitio nec ex uno vitiato viſcere prodiens, at omnium in deterius converſio, hoc eſt ſtrictum in liquidis & laxum in ſolidis; *quoniam itaque*, explicat Bellinus, *hæret ad arteriolas quicquid eſt ſiccius, compactius ſeu robuſtius in ſanguine, abundat copia aqueorum humorum, qui ab eodem ſicco ſubſiſtente exprimuntur & per corpus diſtribuuntur, nihil igitur alimenti ducetur ad partes, quod ſit naturali ſimile & alendo aptum, ſed quicquid ad partes ducitur, erit aquoſum quid plane diffluens, & tantum non diffluere partes faciens; male igitur aletur, ſeu cachexia continget cum ſuis conjunctis omnibus: hinc fiet, ut partes ad maximam imbecillitatem redigantur & fluere quaquaverſum permittant humores aqueos, qui in cavitatibus majoribus vel inter cutem colligentur, & fiet hydrops*. Cum lympham inter & ſanguinem everſus eſt cohæſionis ordo, uterque humor tali motu agitatur, qualis eſt febris lenta: jugiter enim ſed mitius provocat cor ad movendum ſe, pellendumque inordinate liquida; ſerum interea lixivioſo corroſivum redundans vaſa diſtendit, ſcinditque, novas ſibi vias aperit, & hydropem machinatur. Poteſt autem canalium truncos extendere ac dilatare plethorica moles ſeu mera ſanguinis plenitudo & orgaſmus, ut innuit Stahl: *Cum enim hæc* (abundantia ſanguinis) *non ſolum liberrimum ſanguinis progreſſum ſpatii proportionati intuitu varie alterare poſſit, ſed etiam ipſi energiæ motus certiſſime plus negotii faceſſat cum pondere ipſo tum mole etiam ad capacitatem ſpatii comparata*: concludat diſſertiſſimus Celſus; *ergo ſi plenior aliquis & ſpecioſior & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet, quæ quia neque in eodem habitu ſubſiſtere, neque ultra progredi poſſunt, fere retro quaſi ruina quadam revolvuntur*: ſcio multis olim fluminibus impoſitos pontes, & a magnis Imperatoribus aquarum calcatam eſſe ſuperbiam: ſed hi omnes ſtatim in opere, aut brevi ab opere corruerunt; purpureum flumen, ſeu potius mare rubrum, quod intra nos circumvehitur, ubi arteriæ aut venæ parietes dilatavit, ſicut alvei ita & fræni cujuſvis evadit impatiens: ſanguinis miſſio, ſanguinis momentum, impetum, ſtimulum demit, & a ſtrangulatu canales redimit; nempe auxilium, quod parca victus ratione mendicatur, præſentaneum miſſione ſanguinis obtinetur; detracto enim ſanguine, vaſorum tunicæ concidunt, ſublato, pondere ceſſante preſſione muſculares fibræ expeditius contrahuntur: aer in miſſi ſanguinis locum ſuccedit, & vi elaſtica ſanguinis motum accelerat, & quicquid intra canales reſidet atque hæret torrente ſuo ſecum rapit; ſic in pleuritide materia, quæ pleuram & pulmonem occupat, inflammatoriæ febris ſeu acutæ fuſionis quoddam veluti præcipitatum & brevius totiuſque per venæ medicum vulnus, quam per aſperam arteriam, ſolo tuſſis molimine, educitur, idcirco miſſi ſanguinis ſuperficies tanquam in gelu concreta, & profundum utpote villis ſolutum & liberum nigricans, & ſolito fluidius deprehenditur. Venæ cavæ dilatatio Aretæi verbis adumbratur: *nam tota una eſt, atque continua: a nonnullis autem Medicis ea pars duntaxat, quæ ſecundum dorſum diſcurrit, ægrotare creditur; quoniam ejus, quæ cor intrat; notæ obſcuræ ſunt: intra pectus enim rei nulli adhærens, ſed in pectore ſublevata protenditur, donec tranſverſum ſeptum egreſſa cordi inſeritur: igitur ſiquod ingens malum hanc venam corripiat, pectore ambiente deliteſcit*: nec alienum videtur eſſe, quod ait Van Helmont: *Itaque imperium, & actio regiminis renum ſe extendit nedum in renes, ureteres, & vaſa urinaria: verum inſuper in cavitatem ventris inter peritonæum, & muſculos abdominis, itemque in venæ cavæ divaricationes ſe inferiores uſque & in pedes ac tibias*. Sed reſerata per cultrum cadavera in ipſo mortis ſilentio ſepultam ægritudinem docuerunt. Caveant qui *craſſos dies, lucemque paluſtrem* degunt, qui abdomini ſuo nati eſſe videntur & voluptatibus, quique athletico & caſtrenſi victu ſecundam valetudinem evertere contendunt: caveant, inquam, ne vitia cumulentur in ſanguine, ne *conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam &c.* utor allegoricis Eccleſiaſtæ verbis; nam *hydria* ſagaciſſimo interpreti Joanni Smith accipitur pro cava, ideſt venarum trunco maximo, *fons* pro dextero, & *ciſterna* pro ſiniſtro cordis alveo; *rota* vero aperte indicat ſanguinis circulationem, cujus principale inſtrumentum eſt arteria magna cum ſuis fiſtulis. Huc recidit quod improbat Seneca: *Cum fatigaverunt ſe vino & libidinibus, cum illos nox inter vina defecit, cum voluptates anguſto corpori ultra quam capiebat ingeſtæ ſuppurare cœperunt, tunc exclamant miſeri Virgilianum illum verſum.*

Namque ut ſupremam falſa inter gaudia noctem
Egerimus . . .

Huc etiam recidit quod narrat Tacitus: *Vitellius ventre & gula ſibi ipſi hoſtis, Otho luxu, ſævitia, audacia Reipublicæ exitioſior ducebatur*: ſi enim crapulæ antidotus, inſenſibilis tranſpiratio, quæ ſcilicet onuſtum

cor-

2. de morb. 14. 3. tract. c. 8.

Lib. de dicat.

De febrib. prop. 22.

Part. 1. Pathol. gen. ſect. IV. memb. Lib. 2. c. 2.

De Cauſ. & ſign. Acut. lib. 2.

Tit. ignotus hydrops.

Perſ. ſat.

Cap. 12.

Ep. I. IX.

Hiſt. l. 2.

corpus ad æquilibrium redigit, integra non ſit, tumet ſanguis, & inſolenter aſſurgit diametro major ſeu capacitate canalium: immo ſi acidum, acre, ponticum dominetur in liquidis vel propter hæmorrhoidum ac inuſti emiſſarii ſiccationem, vel tandem propter vehemens animi pathema, (quod eſt veluti cogitationis epilepſia, *roſtroque immanis vultur adunco* Æneid. 6.
immortale jecur tundens) humoralis maſſa incipit ſibi eſſe impedimento, quin libere feratur per præcordia, partim ſcilicet irritando fibras, partim replendo vaſa: quare ubi minor renixus occurrit, fiunt diſtenſiones, ſciſſuræ, varicoſitates tum in rubris, quæ ſanguinem, tum in albis venis, quæ lympham reducunt; id quod cavæ potius inferiori & auriculæ ventriculoque dexteris quam ſiniſtris ſolet accidere: cum enim ſanguis enervatus ſuoque volatili exutus refluat & redundet ſomni tempore, incidit primo in parietes dexterarum capacitatum, quæ utpote minoribus fibris contextæ minus validæ ſunt, quam ſiniſtræ, & magnæ arteriæ cordis.

IV. Fatendum omnino eſt, organicos morbos extirpari non poſſe, præſertim cum ceſſent ii decubitus, qui ab internis ægritudinibus vindicabant. Errat itaque ſiquis exiſtimet in tali caſu medendum eſſe: ipſa remedia onus, ſtimulus, & morbi evaderent additamentum; nam cum ſanguis trajici nequeat debita proportione a dextero ad ſiniſtrum ventriculum, ipſa remedia ſanguinis aggeſta calcando premendoque in atrium cordis, quod eſt cava & auricula dextra, impetum faciunt: & quia ubi adempta eſt libertas circuitus per præcordia, neceſſario ſectiones ſanguinis aſcendentis per venas inferiorum artuum & imi ventris eandem in aſcenſu curſuque difficultatem ſubeunt; ideo ſerum, quod eſt tota ſanguinis maſſa ſubtilius, facile per poros effugit & replet ſpatia carnium, & conſequenter cavitates abdominis & dextram præcipue pectoris cum apparente, ſed falſa ſymptomatum moderatione, ut advertit Hippocrates, *poſtea erumpit ad alvum, & ſtatim quidem ſanus eſſe ſibi videtur ac a morbo liberatus*. 2. De morb. tit. hydrops pulm.

V. Publica ſanguinis via, qua e cunctis viſceribus & muſculis ad cor reducitur, eſt vena cava: tument inferni artus, hydrope pulmonem obſidente; nam ſanguis ab arteria ad venam pulmonicam libere tranſire nequit, & cava ejuſque propagines præſertim inferiores exonerare ad cor & in orbem reſtituere non poſſunt totam illam liquidi menſuram, quæ ab aortæ ramis intra carnes projicitur, & ideo ſerum, & lympham ad motum minus aptam, qua pedes ac tibiæ inflantur, deponunt. *In hoc vas* (loquitur Diemerbroek
Anat. L. 2. c. 9. de cava) *ſicut omnia flumina in mare aquam, ita omnes corporis venæ ſanguinem effundunt*: unde nil mirum ſi ligata cava infra cor in cane alioquin ſano ſex horarum ſpatio ſuboritur pſeudohydrops quaſi aſciticus tumor; ut indefeſſus ſcrutator cordis Louvver memoriæ
Pag. 123. prodidit, *perforato itaque dextro latere thoracis infra ſeptimam & octavam coſtam paulo infra regionem cordis, & immiſſo digito venæ cavæ ſitus palpandus eſt, deinde pectoris latus illud ad venam quamproprere compellendum eſt, quo filum ei facilius obducatur; atque in iſto pectoris ſitu arcte ſtringendum eſt vinculum, dein pectore relaxato vulnus conſuendum eſt: peracto autem experimento canis mox oblanguet valde & intra paucas horas expirabit. In diſſecto autem abdomine magna ſeri quantitas innatare conſpicietur, non aliter quam ſi aſcite diu laboraſſet: quod ab impedito ſanguinis ab arteriis in venas circuitu ſecerni prius expertus fueram*. Præſtare poſſunt convulſio & orgaſmus quod efficit capiſtrum in cava; ſerum enim ſanguinis, ut aqua ex humidis contortis linteolis, per cæca vaſis foramina geſtit excedere: *Spaſma*, inquit Bellinus, *eſt ſolutio unitatis in partibus nervoſis vel villis muſculorum ſine vulnere*: ſi vena, vel arteria convulſione ſeu ſpaſmotica diſtenſione occupata ſit, jam habemus quomodo varix vel aneuryſma producitur: nec deeſt Coi
Lib. 1. de morb. Senis authoritas, *quod ſi convulſio in vena facta ſit, hæc quidem per exordia dolorem excitat & pulſat, progreſſu vero temporis ſanguinem ad carnem transmittit, qui in carne putreſcens in pus vertitur*.

VI. Subſiſtente demum ſanguine in ſupernis etiam ſectionibus manus tentantur œdemate, ac ægri quandoque ruptis intra cerebrum lymphaticis, & non raro ſanguiferis tubulis apoplectice moriuntur, tametſi repentina ſuffocatione interire debuiſſe putabantur. Me-
Lib. de Arte. dicinæ parens Hippocrates *eorum, qui a morbo victi ſunt, curationem non aggredi* admonuit; ſibi imputet quiſquis uti noluit medentum imperio, nec ſe dignum vita judicavit, ſi multa neglexit, quæ conſpirant ad vitam: medicam quærit opem nec invenit: diſcat imposterum artem, quam contempſit, quam irriſit, neceſſitatis & temporis filiam eſſe, ægro tamen miſerrimo, & *ſemel pereunti* nigrum theta præfigere ſine ullo auxilii, & ſpei fuco nec medicinæ decus eſt, nec Meſue in præf.
ſapit humanitatem.

VII. In tanto itaque ſalutis diſcrimine tria ſunt indicata, ſanguinis molem detrahere aut ſaltem ejus acumen hebetare & lenire; lymphæ recrementa per alvum & veſicam educere, ut ſua liquidis volatilitas reddatur, & inde ſenſim redeant ichrones ad naturales abſceſſus; denique affectum canalem defendere ac roborare. Res quidem faciles dictu, executu difficiles, & plane inutiles, cum ad ultima ventum eſt, ni author vitæ Deus remediis vigorem addat. Ut autem præfatas indicationes ipſe adimplerem, quinque uncias olei ex lini ſeminibus per recentem ſine igne torturam expreſſi cum jure vitulino tenui atque inſulſo epicratice propinavi; nam celebre hoc oleum ſulphure generoſo, ſale recondito, & balſamica uligine ſua lævigat, cicurat, reſolvit, & quæ reſoluta ſunt, per alvum ſecum ipſo præcipitat. Scilliticum oxymel & gummi ammoniacum ſtrenua urinam cientia, centipedas præparatas alcalico-nitroſa vi turgidas in pulverem tritas, tincturam & ſal volatile tartari & hujuſmodi alia ſeligi, quin & jura columbæ turratilis viperea carne ſarſ. & chin. ſuccis radicibus, herbis, floribus, ſeminibuſque traumaticis obſtructæ inſtituimus. Si adjunctus Celticus bubo retroceſſiſſet, ſublimatum dulce apprime conduceret; nam alcali ſeu rete illo metallico venereæ luis ſpicula franguntur. *Exerceto circa morbos duo* (eſt altera Græci Dictatoris parænesis) *ut juves aut non noceas. Ars ex tribus conſtat morbo, ægroto, & Medico artis miniſtro: ægroto cum* 1. Epid. ſect. 2
Medico adverſari morbo oportet, ſaltem diætæ obtemperando, quam Medicus & pro Medico imperat Plato: *Diligentia victus corrigendi & gubernandi* in Timæo.
ſunt morbi prout cuique datur otium; neque difficile infeſtumque malum pharmacis inſtigandum. Ludovicus Cornelius nobiliſſimus Venetus auſterum, egregium, & vita digno Principi imitandum diætæ reliquit exemplum. Ad rem quadrat apte quod inquit Seneca: *Vir magnus ac prudens animum deducit a cor-* Epiſt. 78.
pore, & multum cum meliore & divina parte verſatur, cum hac querula ac fragili quantum neceſſe eſt. Sed aurea prorſus ſunt verba, quæ Sexti Cæſaris Præceptor ſubdit: *Quid porro? nil agere te credis ſi temperans æger ſis? oſtendes morbum poſſe ſuperari vel certe ſuſtineri. Eſt mihi crede virtuti etiam in lectulo locus*.

VIII. Hæc licet pauca atque immatura de venæ cavæ dilatatione mittere ad te volui, Morgagne præſtantiſſime, ut tuum acquiram patrocinium. Humanitatis tuæ ſpecimen præbe, & me dilige, & vale ad artis noſtræ incrementum.

XIII. Kal. Jul. MDCCXX. Caſſiæ.

ERUDITISSIMO VIRO ANTONIO COCCHIO Medico experientiſſimo Jo. Baptiſta Morgagnus S. P. D.

UTinam is eſſem, Vir doctiſſime, quem tu pro ſingulari tua humanitate facile putas, ut triſte tibi ac bonis omnibus conſultiſſimi Lanciſii deſiderium meis poſſem reſponſis lenire. Haud equidem inficias iverim, me in quærendis per anatomen ut bonæ ita etiam adverſæ valetudinis cauſis non levem ab ineunte ætate operam poſuiſſe. Verum tamen hic noſter mediocris uſus neque eſt cum longa experientiſſimi Viri exercitatione comparandus, & ſi vel maxime eſſet, non ea tamen nobis incredibilis vis ingenii, non ea ſumma eruditio, non denique tot alia ſuppetunt, quæ ille ad habitas a ſe obſervationes in abditis retruſiſque rebus veſtigandis adjungebat. Quæ ſane omnia ſiqua alia, certe a te propoſita diſquiſitio poſtulat atque adeo flagitat. Cavæ namque venæ penitiſſime latent, & cum dilatantur, eæ facile affectiones vel anteceſſere vel (quod tu egregie obſervaſti) ſubſequuntur, ut minime omnibus proclive judicem, ipſam illarum dilatationem aut in ægrotantibus per propria ac peculiaria ſigna internoſcere, aut in denatis inter tot alia, quæ Anatomici oculos manuſque morantur, vitia animadvertere.

Quamobrem factum eſſe exiſtimo, ut quamvis morbus iſte rarus non ſit, perraræ tamen ejuſdem obſervationes legantur: quæ cum præterea non ea diligentia,

tia, qua opus eſſet, conſcriptæ ſint, vix nobis uſui eſſe poſſunt. Quo magis in tantis tenebris tuos, Vir eruditiſsime, præclaros conatus admiror atque commendo, authorque ſum, ut obſervando meditandoque rem tam diu obſcuram magis magiſque illuſtrare pergas. Fructum ſane capies iſtius operæ non contemnendum: cum enim homines plerique in gulam cæteraſque voluptates multo ſint brutis animantibus propenſiores, magniſque præterea curis animique affectibus obnoxii; quas videlicet ob cauſas ſanguifera vaſa tum multo, & erodente ſanguine opplent, tum eodem ſæpius remorante diſtendunt; neque tamen circum extremos venarum cavarum truncos tam validum circumvolutum habeant muſculum, quam bruta nonnulla, in quibus rubicundi inſigniſque ſphincteris inſtar eſſe obſervavi, nihil hercule facilius fieri videtur poſſe, quam ut trunci illi, ad quos quidem (ut recte animadverſum abs te eſt) effœtus crudiſque adhuc, & craſsioribus ſuccis onuſtus ſanguis appellit, in magnos haud raro varices dilatentur; quos ſi Medici perſanare nequeant, at eos ut dignoſcere ſaltem & diutius a ruptura per vulneraria medicamenta aptamque in primis victus rationem tueri poſsint, maximopere optandum eſt. Vides igitur, experientiſsime Cocchi, quantæ ſuſceptum a te laborem utilitatis fore cenſeam, quantoque propterea opere a te petam, ut quod egregie incœpiſti, præclare abſolvas. Mihi ſane quod me potiſſimum ſelegeris quicum tua iſta optima ſtudia communicares, gratiſsimum fuit. Idque ut intelligas, omni erga te officio omni tempore curabo. Vale & me quod facis ama. Datum Patavii poſtridie Kalend. Julias MDCCXX.

FINIS.

BAR-

BARTHOLOMÆI BOSCHETTI DISSERTATIO DE SALIVATIONE MERCURIALI

Phyſico-Medico-Mechanica.

AD LECTOREM.

VT ſolertiæ meæ, qualis ſit, innotuit, primos Medicinæ Parentes, tot tantoſque viros ad culmen artis evectos, indefeſſo contemplationis genio, & philoſophandi inſtituto, illam Medicinæ partem, quæ ad hominis morbos profligandos, vitamque tuendam maxime conducit, phlebotomiam nimirum, & purgationem, ut univerſaliora magis, ſedula diligentia, improboque labore adamuſsim illuſtraſſe, & enixe addictos in univerſali corporum purganti, ſicco pede ſalivationem tranſegiſſe, nihilque in hoc pulvere deſudaſſe, licet fortaſsis ſalivatio in purgantium cenſu repoſita magis univerſalis eluceat, jam quatuor circiter labuntur anni, quibus accuratis morborum obſervationibus in hac Sparta exornanda occupatus caſtra ſequor celtica lue denatorum, quorum gratia luci publicæ exponere ſuccinctum Salivationis ſpecimen ante oculos mihi conſtitui. At circa hujus operis editionem diu dubitabundus hæſi, itidemque prono ad curſum impetui frænum injeci, quia *qui bene latuit, juxta adagium, bene vixit*. Nunc tandem laxam dedi habenam, quamvis id felicitatis faſtigium me attigiſſe minime opiner, ut opuſculum meum ad palatum tuum delineaſſe crediderim, cum hoc noſtro felici ſæculo nobiliora extent ingenia, & uberiora nunc vivant, ut tot diſciplinarum inventa in rerum abſtruſo latentium reperta, antiquorum mentibus incognita, huc uſque in naturæ magnificentia latuiſſe, ut in poſterorum induſtriam, & gloriam cederent: quorum cœtus concordes, quid curioſi, quid novi natura parit, aliorum oculis adhuc non animadverſum, vario addiſcendi ſtudio incitati vitam per pericula non ſufferendo labori commiſere. Quid igitur divitiis alieno partis labore, & aliena induſtria repertis non fruimur? ſi nimia primi ævi ubertate defatigata natura noſtris univerſum tradidiſſet Parentibus, antiqua nova rerum acceſſione illuſtrata, nuperiſque experimentorum inventis ſuffulta non cernerentur. Quod ad meum dicendi, & philoſophandi genium ſpectat, nemo mihi vitio vertat, ſi non adamuſſim hic omnia conſcripſerim, cum ſemitam fere nullis calcatam veſtigiis, nulloque afflante lumine pergere cogar, ubi novam mihi ſterno viam; ſi igitur ab æquo deflectens ſemitam non agnoſcam, cui trito inſiſtere poſſim, conatus meos, quantum fas erit, in viam reducere defatigabor. Non ergo cum Seneca *ſequor priores, facio, ſed permitto mihi, & invenire aliquid, & mutare, & relinquere*. Quemadmodum enim extenſis ventorum flatibus velis ſublata temonis directione navis incerta via ſyrtes impingens, undiſque obruta dehiſcens caſu ſalutis aſylum offendit: ita mihi fortuito continget, ſi primis initiatus Medicinæ meandris, & ut homo in arte novus opellam hanc meam ad utilitatem ullam revocavero. Præclarum hoc opus auſus ſum tentare, non ut exercitatis facem præferrem, ſed ut magis expertos Medicæ artis Heroas ad perficiendum hoc opus exemplo meo ſtimularem, & ſi alios excitavero ad ſalivæ morbos venandos, qui labores meos fugerunt, bene jacta erit alea, & frugem carpſiſſe, metamque attigiſſe mihi videbitur. Cæterum feliciora ingenia intima quæque, & abſcondita ſcrutantia vident, ubi nobis non ultra progredi liceat. *Non enim*, inquit Cicero, *parum cognoſcere, ſed in parum cognito, ſtulte & diu perſeveraſſe, ſtultum eſt*. Tu interim, Amice Lector, hæc habe, quæ ſi placuerint, lege, ut noſter omnis non ſit irritus labor; in quo ſi erravi, humanum ſcias eſſe labi. Vale, & me amare perge.

DE SALIVATIONE.

CAPUT I.

ARTICULUS I.

De Saliva naturali.

QUemcunque opinor libenti animo laturum, ſi ego ad ſalivationis hiſtoriam graphice pertractandam poſthabitis tot eruditorum conatibus, & ſtudio accurate pro virili perpendam, quibus hæc viribus innitatur, quibuſve mediis illuſtretur, ut illa contrahatur induſtria, atque brevitate, ut non multum poſſe inutiliter impendere tempus, ſi ulteriori inquirendi labore ſolicito nova forte mihi contigerit comprehendere experimenta, quicquid in hac mea diſſertatione poterit in dubio latere, ad eruendum acceſſita. Ea enim eſt rerum natura, hominumque peritorum fertilis induſtria, & inquirendi libido, ut argumenti ad hiſtoriam ſpectantis notitia in dies plus illuſtretur. Itaque ut augeatur ipſa, & eluceat hiſtoria, (ſi forte unquam omnibus abſoluta numeris futura ſit) neceſſarium, aut perquam utile judicavi naturalis ſalivæ artificium, ejuſque morborum cauſas; qua fieri poterit diligentia mea, non inani, ut ſpero conatu, ad trutinam prius revocare.

Inconſultius facere ratus ſum, ſi proprietates, & ſalivæ uſus conſtituerem, antequam ejuſdem qualitates, & affectiones ſub examen vocarem, quod ultimo allatum, ut concipiam modo, ſatis ducor enumerandas eas eſſe maxime generales affectiones coalitionum, quæ ex diverſis materiæ particulis in cujuſcunque ſalivæ naturalia corpora abeunt. Atque ea propter operæ pretium fore exiſtimo affectionum cauſas inquirere, antequam ſaliva ad ejuſdem naturam ſolertius indagandam me alliciat.

Salivæ corpus itaque fluidum eſſe videtur eo in primis, quod conſiſtat ex particulis, quæ dum ſe invicem in exiguis componentium corpuſculorum ſuperficieculis lubricis, atque levibus tangunt, inter ſe invicem reptatum promovent: hinc inde agitatæ juxta ſuas ſuperficies adeo volvuntur, ut ſui motus momento ſe diffundentes, aquæ ad inſtar libere quaquaverſum ferantur. Et ſane non negandum orbicularem molecularum figuram ad corporum fluiditatem plurimum conferre; Interim vero cæteræ dantur qualitates ſalivæ, quæ diverſas particulas arguere videntur, varie admodum, & aliquando irregulariter figuratas, dummodo ingredientes partes in corpuſcula ſatis exilia dividantur, atque ad eam levitatem, & volubilitatem redigantur, ut ob molem ſuam fluidorum corporum particulis liber inter ſe ipſas motus non intercipiatur; proindeque ſint non tantum volubiles, ſed actu motæ, ut corpus fluidum reddatur, non quidem ſolo aggregato talium corpuſculorum, quæ ſphærica ſunt, aut alia regulari forma prædita, verum ſola duntaxat vehementi & varia particularum illud componentium agitatione. Quæ quoniam tactis corporibus adhæreſcunt, vel ſaltem partibus quibuſdam turgent, quæ molecularum congruitate, ad particularum, quos tangunt, corporum poros relata, firma adhæſione per ſuperficiem corporis labentes humilitatem impingunt, fluidus, & humectans liquor dici merentur. Si vero notionem humiditatis hactenus explicatam ſequamur, ſupererit adhuc unum quid, quod circa naturam fluiditatis nos inſtruit; id vero eſt diſcrimen, quod fluido corpori, & humectanti liquori intercedit, quæ cum in multis conveniunt, confundi perperam ſolent: cum omnis humectans liquor ſit fluidus, non tamen quodve corpus fluidum humectet. Aer enim, æther, & ipſa flamma corpora fluida vocantur, atque nitrum fuſionem paſſum verus liquor eſt, hæc tamen corpora ea, quæ tangunt non madefaciunt; ex hoc deduco ſalivam aqueis corpuſculis hac illac motis abundare, quibus exterior corporum ſuperficies guttulis ipſius liquidis irrorari tota conſpicitur. Si externi aeris contactu partes exiguorum ſalivæ corporum in novum motum cieantur, quo volubilia illa corpora reciprocam ipſorum adhæſionem impedientia, in rariorem ſeriem diſponantur, & in aliud adhæſionis genus, & partium complicationem ob quandam viſcoſitatem mutentur, ut in ſuarum ſuperficierum lateribus ſe invicem tangant, facile in tenues illas membranas, quas bullas appellamus, contexuntur, adeo ut per crebras evolutiones, quas aer inter eas invicem partes ciet, ſibi mutuo ita applicentur, ut ſuper ſuas invicem ſuperficies labantur, tandemque ob ſuperficierum congruitatem in arctiori partium contactu mox evaneſcant. Qua ratione numeroſæ declinanter ſuperficies ſalivæ in multitudine parvulorum in convexo ſphæricorum, adeo contrahuntur in convexo plana aquæ ſuperficie, ut ſuperficiales earundem particulæ nullis cavitatibus repletæ, aut ſulcis diviſæ plurimum lucis refrangant, ob quam radiorum lucis refractionem diaphanæ apparent, in quas viciſſim aere ſubtiliori, & radiis ſolis conjectis, pellucidum ſatis corpus deprehenditur. Verum quamvis minimæ hujuſce liquoris particulæ ſibi invicem commiſceantur: tamen aliorum corporum particulas facile admittunt, & cum duobus, vel pluribus junctæ non refugiant miſceri abſque fluidæ molis incremento, inter ipſas parvula inania intercedent, adeoque ſub magna mole parva materies ita coaleſcit, ut corpus leve conſtituat. Præter aqueas partes leniter juxta ſe invicem labentes adſunt moleculæ in ſaliva viſcidiuſculæ, quæ in illius ſubſtantia natantes coitum, & unionem quaſi moliuntur: unde ob irregularem agilium illius partium vagationem hac illac inceſſanter dilabentium, & ob craſſiuſculas ejuſdem moleculas aliarum celerem, & inteſtinum motum ægre ferentes, ſi non compacti lenti corporis ſaltem naturam æmulantur; & cum ſalium ramenta ſint in aqueis moleculis ad minima ſoluta, & intime commixta, inſipidi corporis ſuccus ſaliva deprehenditur.

Saliva igitur cum ſit corpus humido aqueum-tenue pellucidum, lento-fluidum, inſipidum diſtinguitur a pancreatis ſucco, qui humor tenuis aquæ fontanæ ad inſtar offenditur; cujus qualitates guſtu perceptibiles juxta experimenta, & obſervationes Liſteri, D. de Graaf, & Verheyenii ſalſo-acidæ plerunque attinguntur. Hinc differt pariter ſaliva a lympha, utpote humor ſaliva tenuior, cum ſit plane aquoſus. Unde a ſalivæ commercio maxime excluditur craſſum illud viſcidumque liquamen, quod a tonſillis, vel tuſſiendo, vel ſcreando exprimitur, quodque extra orbitam ſanguinis ſecretum in cavitatibus glandularum, palati, faucium, & narium abundantius accumulatur, ubi ab aeris perenni affluxu ſubtilioribus particulis, magiſque mobilibus dicti humoris abreptis, craſſior, magiſque tenax portio relinquitur. Hic viſcidus humor in narium cavernulis interius obductis membrana craſſa vaſculis ſanguiferis denſiſſime referta, pluribuſque obſita glandulis jugiter tranſudat; delatus ille per ramos arteriarum carotidum membranæ inſertos ad glandulas omnes, a quibus cum recenſita membrana ſuos proceſſus extendat ad os cribroſum, & cuneiforme, atque illorum cavitates undique cingat, poteſt per cavitatem ſpænoidis in fauces deſcendere, & a glandulis in nares copioſius emitti; cum membrana, quæ nares obducit, craſſior ſit, magiſque glanduloſa, adeoque abundantiori humoris ſeparationi magis apta. Hujus muci pars magis aquea confertim extillat a punctis lacrymalibus, quorum ductus aperto orificio ad os turbinoſum naſi exonerantur.

ARTICULUS II.

De cauſa materiali ſalivæ.

CUm igitur exiſtimem ſalivam eſſe chyli liquorem, ingenue fateor, quod dubito; at cum magis ſolicite opiner, ut majorem rationem reddam, cur modo non acquieſcam in aſſerentibus a ſero oriri ſalivam, nec in aliis docentibus a lympha; faciet illud fortaſſis ad hanc meam opinionem excuſandam, ſi in virorum diverſimode ſentientium congreſſu liber detur philoſophandi locus. Ut itaque libere loquar, quæ ſentio, videtur mihi ſalivam generari potius a chylo, quam a ſero, vel lympha ſucco chyloſo reſtaurata. Quod fortaſſe elucet ex animalium duorum, vel trium dierum media, quo temporis ſpatio nullus ſalivalis affluxus in glandulas confluit, in ſanguinem non irrepente chyloſo latice, non deficientibus interea in maſſa ſanguinis, imo ſeroſo aqueis plurimum auctis particulis. Quod ſi ſanguis fame extinctorum ſpontanea analyſi oculis ſubjiciatur, oſtendet quidem partem gelatinoſo nutritiam, & fibram ſanguinis in auras evolaſſe, & conſumptam; ſed aqueo-ſeroſa pars in ratione quantitatis craſſamento ſanguinis quaſi æqualis erit: quare multiplicata cauſa ſalivam fovente, in ductus glandularum confluat neceſſe eſſet ſalivalis humor, qui tamen in fame confectis, areſcentibus glandularum folliculicu-

liculis omnino evaneſcit. Quippe ſerum ſanguinis, & globuli ſunt veteres, atque ægre diſſipabiles humores, qui a principio vitæ ſanguinem conficientes uſque ad ultimum ſenium vix mutationem ſuſcipiunt, humorum itaque materia non ſunt attritæ ferri particulæ, & immutabilia fluida, ſed ſanguis chylo ſaturatus, qui ſimplici contactu ſanguini commixtus univerſas glandularum, & viſcerum lacunas alluens, ſenſim in vaſa excretoria impellitur, & peculiaribus ſuis officinis accommodatur. Sanctoriana ſtatica huic aſſertioni applicata, dum menſuram evacuationum exhibet, illam miris modis illuſtrat; inquit enim diligentiſſimus Sanctorius: *Non qualibet hora corpus eodem modo perſpirat, quia ab abſumpto cibo quinque horis circiter libram ex magna parte exhalare ſolet; a quinta ad duodecimam tres libras circiter: a duodecima ad decimam ſextam vix libram.* Unde maximum chyli diſpendium fit, cum totus chylus in ſanguine recipitur, minima a duodecima ad decimam ſextam, quia parum chyli remanet diſſipandum; at hyberno tempore quoniam hebetatur tranſpiratio, adeoque inſenſibilis diſſipatio chyli per poros cutis, augetur ſalivæ affluxus ad glandulas; igitur chylus eſt immediata cauſa ſalivæ. Nec dicatur cum Dimerbrokio, chylum virtute quadam peculiari ~~cor~~ ingreſſum ſubito, ac vehementer rarefieri, ut in eo inſtanti vertatur in ſanguinem, cum chylus eo diu cum ſanguine circumferatur, ita ut tandem ſub eadem chyli forma extra ſanguinis orbitam extrudatur. Chylus in ſanguine recenter cibato diligenter a Liſtero obſervatus, & ad multos dies cuſtoditus ſero licet ab ipſo pluries commixtus non potuit adhærere, nec ut ſerum concreſcere, ſed tanquam oleum ex aqua emerſit; *Sanguis, inquit, ex vena cujuſdam viri miſſus ad libram, ex toto albus inſtar lactis inventus eſt, ad hebdomadas integer manſit, nec fractus ut lac, nec in ſuperficie florem, aut membranam habuit, aut acredinem contraxit, tandem in ampulla vitrea diu ſervatus putredine reſolutus eſt.* Sic in anſere saginato animadvertit Steno ſuccum nutritium in orbe ſanguinis diu permanere chylum. *In anſere autem ad plures dies largo paſtu ſaginato ſuper ejus ſanguinem miſſum rubentem, & in fundo vitri concretum candidus chylus fluitabat abſque ullo aquoſi ſeri indicio.* Hæc auctor; unde chylus dum in orbe ſanguinis toties, & ad tot horas circumfertur, ſua integritate conſervatur, donec tandem in ſalivam confectus tranſmitti poſſit. Deinde cogites velim cum Liſtero, quanta ſit ſanguinis in ictero cum flavo colore affinitas, ideſt ſerum, a quo alluentes humores bile infecti conficiuntur, tamen ſaliva nullo virore luteſcens a naturali colore non deflectit; porro quæ ab aqueo-ſeroſa ſanguinis parte ad glandulas continuo ruentia, & rapide diſcurrentia facilius in uberes excretiones faceſcunt, cum flaveſcente ſero flaveſcunt.

Verum enim vero ejuſdem ſalivæ principia examinatus, neſcio an fas mihi ſit ſuſpicionibus meis indulgere, ut cum aliqua certitudine gradus, & ſtatus ſalium determinentur; quod ut dubiis fiat ſatis, cum multo majorem depoſcat experimentorum laborem, quam nunc mihi vacat, invitat me ad analyticam Chymicorum diligentiam per ignem ſalivæ principia eruentium, rimandam.

Hæc enim immiſſa retortæ vitreæ non ægre oſtendet leni igne commota aquei vaporis prædominium, qui in auras per retortam aſcendens, vel per alembicum expulſus, ab ignis calore diſſitus, in fine vaſis non coit, & inſipido aqueum liquorem preſſius unitus exhibet: Aucto exinde igniculorum gradu ſequitur liquor tenuis, & magis ſpirituoſus, qui eſt ſal volatile in fluorem ſpiritus evectum, & oleo volatili intime aſſociatum, quod inertem, & viſcidam maſſam in fundo vaſis relinquit; ex cujus calce, ac lixivio ſal fixum educitur, terreſtrioribus remanentibus particulis, caput mortuum nuncupatis; ut inde ſi qualia in mixto miſcibilia exiſtunt, educeret ignis, ſaliva partibus aqueis magis ſaturata ſulphureo-ſalinis, terreiſque particulis tantum coaleſceret, in qua aqueæ moleculæ ſuper alias prædominio potiuntur, & minima ſalium ramenta, oleoſa, & terreſtria corpuſcula æqualibus mutuo niſibus, licet quantitate, ac mole non æqualia, invicem irretiuntur.

Varii generis ſalium particulas continere ſalivam, acidas nimirum, ſalino-oleoſas, inſipidas deprehendet, qui maturitate conſilii, conſtanti probata experientia a veritatis ſcopo minime aberrat, dum inveſtigandam ſolertius ipſius naturam ſibi proponit cum clariſſimo Nuchio ab obſervationibus naturam petente in cap. ſialographiæ, poſt earundem levem inter ſe commotionem cum alkalinis, cum acidis, tum ſpirituoſis liquoribus ſalivalem laticem aſſociari percipiet.

Paulo vero examinata, atque perpenſa maxima illius diſſolvendi vi duriorem quoque corporum compagem coaleſcat oportet activioribus ſalium principiis, ſalinis nimirum, ſulphureis, urinoſis, volatilibus, aquoſo latice dilutis, quæ ſi Chymicis Paracelſo, Ludovico de Comitibus, Helmontio, Baſilio Valentino ſit præſtanda fides, comparantur liquori, alcha eſt, qui corpora in minima, ſeu prima entia reſolvit, & ex eo liquore de univerſali menſtruo participante, acidum, cui par in natura rerum difficile invenitur, ſolvens elicitur, quod licet inſipidum videatur, mire penetrans ita contactu ſuo ferrum corrodit, maſſam triticeam fermentat, tincturam Heliotropii rubeo colore tingit: ut obvium ſit concipere, ſalium quoque acidorum prædominium. Farina triticea cum aqua communi ſubacta in maſſam redigitur ponderoſam, inſtar luti viſcidam: ſaporis ingrati: *Sin ſaliva inter ſubingendum adhibeatur*, maſſa protinus efferveſcens mole intumeſcit. Salis enim, ac ſulphurum portiones in farinæ maſſa ſubſidentes ita viſcoſa humiditate obruuntur, ut ſe invicem non exagitent. Dum vero acidæ ſalivæ particulæ in ſalia, ac ſulphura impingunt, eadem in motum concitant: hinc aliæ ab aliorum motu exagitatæ longa ſubactione totam maſſam penſitantes, partes terreo viſcidas attenuant, & ſubtiliant, adeoqne tumultuantes farinaceæ moleculæ incaleſcentiæ, & fermentationis motum ſuſcipiunt.

At ſi compreſſis corporibus, & inertibus ſtimulum addit, ſumme mobilibus frænum imponit, eaque coercet, ut in hydrargiro longe patet. Quotieſcunque igitur ſalivæ ſpicula ſalina acina acidorum rigida, & acuta vi ſuæ gravitatis, & figuræ ſubeunt mercurii infinita interſtitia, exorta a ſolidis exilibus, & partibus ſphæricis in puncto contactus ſe invicem attingentibus, earundem poſitionem, & in contactu directionis niſum dimovent, atque cunei vim in ſphæroideas partes exercendo illas exacuant; fit ut peſſundata globorum figura, & poſitione contactuum, diverſæ reſultent oblongæ, & ramoſæ, ex quorum ad mutuos ſui, arctoſque amplexus diſpoſitorum unione motus ipſius hydrargyri obtunditur, & in corpus veluti fixum reſultat. Quod ſi permirum forte tibi videri poſſit, ſalivam cunei vim exercere in mercurii particulas, cogites velim ab earundem ramoſitate, & figura, moleculas ſibi mutuo irretiri poſſe, ut difficillime ſeſe extricare queant: quo a ratione minime alienus videbor, ſi hoc rite perpendens ſuſpicabor, ob ſalinas ſalivæ moleculas opportuna ſui interpoſitione mercurii partes in craſſiora longe corpuſcula redactas ſecundum latiores ſuarum ſuperficierum portiones ſeſe contingere, quæ tangentia corpuſcula varie huc, illuc, hac, illac voluta ad totalem diviſionem, aut divulſionem minus ſaltem, dum apta redduntur, poſt varios occurſus, & recurſus, ſuperficies ob latitudinem, & figurarum congruitatem ad cohæſionem mutuam uniuntur, quæ ubi ſemel hunc in modum cohæſerint, majoris contactus ſecundum ſuperficierum proportiones rationem habebunt; quorum coaleſcentium corpuſculorum partes, cum a gravitate aeris premantur, urgeanturque, nec a vi ætheris intus ut prius agitentur, mutuo ſibi adeo adhærent, ut licet ſpecificæ gravitatis proportionabiliter minores ſint, ex grandioribus quidem ob molis ſuæ craſſitudinem corpuſculis conſtant, quibus major ſuperficierum ſcabrities eas adeo adunat, ut totali diviſioni reſiſtant, donec intenſior ignis, aut vehementior agitatio hanc mutuam partium cohæſionem diſſolvat.

Quoniam ſaliva cum ſolutione mercurii ſublimati, & Jovis mixta ceruleum colorem ad album tendentem acquirit, ut idem proſus efficit aqua fortis, inducitur clariſſimus Balgivius, ut credat ſalivam continere in ſe ſal nitro ſalinum univerſali analogum, quo potenter ſublimati chryſtallos penetrando eoſdem fundit, ac exolvit: ſed hic non deſinit actio ſalium ſalivali liquori inhærentium; nam non minus diſſolvendo ſulphura inſtar alkalium, quam in modum aquæ ſalia eliquando illum dices cum Taury, Helmontio, & chymicis menſtruum univerſale, cum quibus ſi aliorum auctorum effata circa materialia principia ſalivæ in unum cudere fas ſit, ex omni genere ſalium conflatum, quod intra recluſos corporum meatus, omniumque alimentorum poros coercitum, valeat omnes reſiſtentias, & partium cohæſionem tollere, quæ aquoſo tantum menſtruo reluctarentur.

Statuto ſalino principio per ſtultorum æque, ac ſapientum magiſtram experientiam, tandem ſapere diſco

& ſe-

& ſerio iterum cum Dolæo, Sylvio, Delbene, & aliis in ſaliva multum aquæ, parum ſpiritus volatilis, & minimum ſalis lixivioſi cum olei, ſpirituſque acidi tantillo mixti, temperatique conſidero, a quibus non diſcrepantibus Balgivio, & Guglielmini nitro-tartareas moleculas in receſſu conſtitutas ulterius addo, ex quo licet plures ſalium particulæ in ſalivali fluido innatantes mixtura una coeant, ſalina tamen corpuſcula ita intra ſemet complures exiguas aquæ particulas intercipiunt, ut proportio ſalium ad aquam ſit minima, Hinc a varia utrinque corpuſculorum alliſione inter ſeſe mutuo molant, atteruntque, ut in tam exiguas comminutæ particulas, in tam tenuia latera, anguloſque adeo levi acumine donatos ab aqueis linguam humectantibus diſſolutæ, ita agitari poſſunt, ut licet pluribus ſalibus refertæ ob ſummam exilitatem in ipſos organi poros inſinuando ſeſe angulorum acuminibus, membranoſas partes juxta variam ſalinorum miſcibilium figuram, & molem varie, leniterque titillent, Hæc enim mixtura a ſalibus diverſi generis in aqueo-ſeroſis moleculis intime diſſolutis conflata nullum ſaporem habet, ut intra nexus corpuſculorum ſapidorum excepta diverſas ſaporum percipiendas ſenſationes guſtus organo exhibeat, quo medio ſapidorum demulcedine, ſuaviſque ſaporis ſubſtantia oblinitus, & aſperioribus ſalibus colliſus, mollis texturam, ingratique ſaporis impreſſionem comprehendit.

ARTICULUS III.

De cauſa efficiente ſalivæ.

IN tenebris latitabant lymphæ ductus ob ſubtilitatem aciem oculorum eludentes, quouſque benignioris auræ afflatu contigit ſummo Anatomicorum Bartholino, adeo tam lynceo, ac manu adeo agili orbi erudito illos patefacere; at primo intuitu ignorata corundem mechanica ſtructura ob tenuem ſubſtantiam aranearum telas æmulantem, ſancitum fuit, vehi lympham a corde, tanquam a centro per lymphaticos canales ad partium circumferentiam, cui errori quamplurimi innixi ſalivam emanare a rorifero quodam ſucco per lymphatica vaſa ad glandulas trajecto, commenti ſunt; ſed Bilſii dogmate de hoc motu lymphæ a Ruyſchio exploſo, ipſique valvulas pertinaciſſime neganti ad oculos demonſtrante, quæ ubique geminæ, & ſemilunares ſitu ſuo impediunt, ne lympha per eorum meatus ad glandulas excurrat, canuit hoc apud homines commentum. Anathomicorum diligentia per cultum adeo Anathomes culmen pertingit, ut inſudandum non ſit penſitandi viarum ambages ſalivalium ductuum, cum hæc vaſa cuicunque in Anathome initiato ſeſe manifeſte declarent. Fluit ſaliva a diverſis glandulis, tanquam totidem rivulis in oris cavum, quæ indiſcriminatim, & varie implantantur. Primi generis ſunt glandulæ buccarum, & labiorum, quorum ductus excretorii intervenientibus fibrillis a membrana buccas ſuccingente emanantibus arctius conglomerantur, quibus in ſuperficie tunicæ compreſſis humor ſalivalis in os exprimitur. Addit his Steno ſublinguales, ad utraque ligamenti latera linguæ ſitas, quorum excretorii canales ab exiguis radicibus enaſcentes haud iu truncum coaleſcunt, ſed tractu parallelo a lingua verſus gingivas tendentes ad digiti tranſverſi fere a dentibus diſtantiam oſtiis exiliſſimis in oris tunicam exonerantur; accuratior nihilominus Gaſp. Barthol. inveſtigatio oſtendit, vaſa hæc non a ſublingualibus, ſed ab aliis glandulis, illiſque adſitis germinare; a ſublingualibus vero ductus binos enaſci, qui in ductum communem coaleſcentes prope ductus Vvartoniani oſtium in os hiant. Hinc occurrunt palatinæ, quarum glanduloſa productio mediantibus exiliſſimis, & innumeris excretoriis ductibus palati tunicam perforat, & quaſi cribroſam reddit in poſtica parte palati occurrentibus. Accedunt tonſillæ in faucium extremitate ſitæ, quarum ſinus ex canaliculis minoribus coeuntes in os hiant, quibus annumerantur uvula, columella, & gurgulio. Quæ vero extra os, ſunt parotides conglomeratæ circa auricularum radicem implantatæ, quarum excretoria ex pluribus glandulis, & ramuſculis in unum coeuntia oblique deſcendunt, & oſculo ſatis amplo prope labrum inferius terminantur. Adjungitur glandula maxillaris interna ſita interius ſub maxilla inferiori, cujus ductus muſculos oſſis hyoidis ingreditur, & deſinit propedentes inciſores inferiores inter gingivas. His ſubnectitur ductus ſalivalis a Nuchyo divulgatus, qui ex glandulis in orbita oculi ex pluribus ſurculis in unum truncum coaleſcentibus emergit, & non procul a Stenonis ductus oſtio recte deſcendendo ſuper os maxillare in os dehiſcit; Infinitæ aliæ extant glandulæ in toto palato per compreſſionem conſpicuæ, quas hic recenſere operæ pretium non eſt.

Qua lege ſalivalis humor per recenſita vaſculorum excretoria in os eructetur, res eſt ſumma opinionum controverſia exagitata, ſed nondum fortaſſe juxta naturæ leges explicata. Ut res hæc ſecretionis dignitate ampliſſima, explicatuque difficillima a minus incerta hypotheſi ſibi ex neceſſario ordine ſuccedenti deducatur, animus eſt ſpectare oculis externam, internamque glandularum habitudinem, mihique conſtitui occaſionem ultro obvenientem arripere, ut illa ſaltem indicarem, quæ a peritis rerum Anathomicis intelliguntur, quæque earum exiſtimatores explicantes, in glandularum ſtructura penitus fidem meam extorquent. Ruyſchius in prodromo ſuo theſauri Anatomici ſexti opinatus eſt, cui conſentit Heiſterus cum Verheyenio, glandulam eſſe congeriem vaſculorum, arteriarum, venarum, & nervorum inter ſe certo ordine circonvolutorum, cum ductu excretorio conflatam, e quorum extremitatibus, lateribuſque alia minima vaſa ortum ducunt, quæ ita inter ſe implicantur, intexunturque, ut explicatis pluribus ramuſculis in glanduloſum corpus efformentur. Hæc vaſa tandem infinitis revolutionibus invicem coaleſcunt, quæ ſecretoria nuncupavit, quæque omnia una cum nervo peculiari membrana induuntur, ut ſecundum poſitionem dictorum vaſorum membrana ipſa accommodetur, ne vaſa dimoveantur a debito ſitu ad humoris ſecretionem neceſſario. Dicta vaſa ſecretoria in unum truncum coaleſcentia excretorium vas efformant. Diligentiſſimus enim Anathomicus docet illud eſſe mere vaſculoſum, quod glanduloſum ab Anathomicis nuncupatur, tali experimento innixus, videlicet particulam corticalem cerebri accepit, quam poſtea capillo ſuſpendit in aqua modice calida, digitis illam cerebri corticalem particulam ſurſum deorſumve dimovens, donec laxatis inter ſe vaſculis conſpicerentur filamentorum ad inſtar. Quapropter juxta Ruyſchium glanduloſum corpus nil aliud eſt, niſi vaſculorum congeries, quorum ramorum ſeries glandulæ fabricam indigitantium fuit clariſſimo Stenonio ante Ruyſchium indicata. Malpigius vero in ſua epiſtola ad ſocietatem Anglicanam de glandularum ſtructura diſſerens ſtatuit glandulas conglobatas veſiculares eſſe, annuens dictas glandulas cavitatem membranoſam manifeſte habere. Unde tam in humano corpore, quam in diverſis brutorum corporibus periculum faciens, glanduloſum corpus ſimplici membrana compingi teſtatur, intra cujus cavitatem ratis ad inſtar vaſa ſaaguinea vagantur, quæ cum non parva nervorum ramificatione glandularum ſtructuram efformante contorquentur, revolvunturque, a quibus vaſculorum convolutionibus glandulæ cavitatem efformantibus aliorum canalium ramuſculi hiant, ex quibus demum canaliculis apte in unicum ſpatium confluentibus deducit Malpigius, glandulam nil aliud eſſe, quam veſiculam quandam membranaceam, intra cujus cavitatem vaſa ſanguifera reticulari modo una cum nervis locantur. Veſicula hæc glandularis fibris carneis conſita eſt, quæ poſtea horizontaliter ipſam penetrant, tandemque cum ſanguiferis vaſis, nervorumve filamentis amiciuntur, ut ſurculi varie contexti in debita criſpatione, & neceſſario tono detineantur. Cavitatem in dictis glandulis veſicularibus præmiſſa prius harum partium maceratione ſe vidiſſe teſtatur ipſe Malpigius, & præcipue in glandulis præternaturaliter conſtitutis, quam plures vidit glutinoſo humore, & interdum tartarea materia refertam; ex hoc ſtatuit provenire diverſum glandularum colorem, ex diverſo humore in ipſis glanduloſis cavitatibus ſtagnante, quod confirmat ſe ſecus vidiſſe in ſanis corporibus, ac in cadaveribus præcipue hydrope correptis; inde diverſitatem coloris in glandulis minime arguere diverſam glandularum ſubſtantiam, ſed ex humoris diverſa natura in ipſis glandulis morantis potius oriri ratus eſt. Bellinus autem naturæ forſan exigente neceſſitate putavit, *formari glandulam poſſe, ſi a ſummo ramo arteriarum, vel etiam a quacunque parte ramorum aut trunci deducatur canaliculus non conicus, nec emittens ramos, ſed cylindricus vel advolutus in ſpiram, vel plicatus in plicas, tum etiam neque intortus, nec plicatus, ſed extenſus, per quam, ſive plicatus ſit, & intortus, ſive explicatus, & directus, ſit ejuſdem amplitudinis, & ſine ramis, at demum abeat in canalem ampliorem cum vena continuum. Inſuper influat per ejus longitudinem ſanguis de more, & ex univerſa interna ſuperficie canalis originem ducant canaliculi alii hiantes in cavitatem ejuſdem canalis, quales ab*

les ab interna ſuperficie inteſtinorum originem ducunt venæ lacteæ hiantes in cavitatem eorundem: & quemadmodum hæc per totam longitudinem inteſtinorum feruntur ad exteriora, & intra inteſtinum per meſenterium ducantur, quo uſque confluant omnes in unicum alveum lumbarem: Ita canaliculi illi hiantes in cavitaeem arteriæ intortæ extra membranas ejus feruntur per pelviculam aliquam aquæ, & ipſa, & canalem, ex quo derivantur, apte liget, & ſiſtat, & in communem aliquam cavitatem deducat. Hoc glandularum artificium per Bellinum totum conſiſtit in quodam textu arteriarum, qui circa ſingulas quaſque glandulas admirabili revolutione ſibi millies occurrenti invenitur, prodigioſo quodam modo implicatum, & veluti reticulatum opus conſtituens, quod innumeris filamentis in modum retis conſitum poſt infinitos fibrarum interſecationum occurſus in glandulas faceſſit.

Ego tandem opinarer cum Ruyſchio, & Bellino, glandulas eſſe vaſculorum complicationem, certo ordine diſpoſitorum, quarum reticulares contextus ſint plexus canalium ſanguinem vehentium, ſed ita coordinatorum, ut ſanguis poſt ſuperatis plexibus retiformis, antequam infinitis ramulis corpus glandulæ penetret, dividatur in tenuiſſimos canaliculos, a quibus protuberant oſcula ſecernentia in ipſius glandulæ cavo hiantia, qui poſtea inflectuntur, & demum curvatura ſuperata ſeſe contorquentes in venarum ramuſculos facti majores abeunt. Fateor enim circa glandularum ſtructuram, earumque excretoriorum ductum non adeo datum eſſe labores impendi, & ita obſcure petat cultro Anathomico via in diſſecandis glandulis, ut minime negotio adiges, ſi cultris utaris; unde ſciendi infortunio inter partes noſtri corporis glandulæ tantum cultri Anathomici dexteritatem eludere videntur. Interim vero minime perterrito illarum præparationem mihi licuit maceratione cum diligentiſſimo rei Anathomicæ Amico, quaſi ad finem uſque rem perducere: at nec ipſa certioribus factis alicujus tincturæ immiſſione per vaſa arterioſa obvium nobis fuit aliquid de earum ſtructura percipere. Repoſito autem pancreate in aqua per plures dies, illud maceravimus, poſtea deducta ipſius peculiari ſuccingenti membrana, iterum in novam aquam repoſuimus, quod tandem intra aquam agitavimus, & poſtea bacillo ligneo ſupra tabulam ipſum percuſſimus, donec intra aquam denuo agitatum perpulchre oculis exhibuerit tot filamenta varia contorta, quot obtutum effugere potuere. Simili ritu periculum fecimus de pancreate aſcelli, nimirum de glandula illa magna, quæ in meſenterii canini centro tantum reperitur. Hæc glandula elegantiori ſpectaculo ſuo innumera filamenta patefecit, non ſecus ac teſtium fibrillarum contorſiones, quapropter ſuſpicatus glandulas compingi ex vaſculorum congerie, a qua dicta filamenta ortum ducunt, inſtituta denuo glandularum Anathome ulterius indagando animus fuit, arteriæ progreſſum in corpore glanduloſo expiſcari, & per quantum datum fuit obſervare, arteria in plurimos ramulos ſcindebatur per totum glanduloſum corpus ſimul cum nervo, qui majori largitate ſe expandebat in infinitos ramulos, donec oculorum aciem prorſus eluderet. Vena pari inceſſu vagabatur ſicut & arteria, e cujus lateribus infiniti ſurculi exoriebantur, qui vario modo, & ordine invicem contorquebantur, donec amplius minime licuit obſervare, an dicta filamenta ſint vaſa diſtincta ab arteriis, & venis, an arteria ipſa denegaverit in tot illa filamenta, quæ jucunda admiratione ſpectabantur. Attamen ſuſpicor, facillime arteriam in filamenta degeneraſſe, ut penitus ab arteria ipſa in infinitos ramulos diviſa illa filamenta tubuloſa extenderetur, vel a lateribus vaſis arterioſi proficiſcerentur, a quibus filamentis tot efformantur arteriolæ tam exigui diametri, & ita tenues, ut inſpicientes oculos effugiant. Igitur a vaſis arterioſi filamenta illa, ſive arteriolæ enaſcuntur, a quibus variis circumvolutionibus corpus glanduloſum compingitur, nimirum arteria primo ſcinditur in plurimos ramuſculos cum nervo comite, & vena, inde ab arterioſis ramulis filamenta illa minima protuberant, quæ poſt varias revolutiones in alia vaſa minima degenerantia ſecretoria vaſa efformant, e quorum inde coalitu commune ſecretorium fulcitur. At minus eſt, quomodo filamenta locentur, quem ordinem ſervent in eorum circumvolutionibus, quo itinere nervus per dicta filamenta ex explicet; decuſſantur enim invicem in ſuis flexionibus, & nervus ſemper arteriam comitatur in ingreſſum glanduloſi corporis, & in primis arterioſis diviſionibus ingreditur, ultra quam partium exilitatem minime licet oculo intueri.

De hujus filamenti vaſculoſi contemplatione, ut certior fierem, in arterias miſeraicas per aliquot dies maceratas croceam tincturam injeci, & ſtatim illa, quæ filamenta nuncupavi, flavo calore tingit conſpiciebantur, quod fieri non potuiſſe videtur, ſi filamenta illa ob arteriæ meſeraicæ ramulos tinctura inflatos non flaveſcendo turgerent: ex qua eleganti meditatione fateri cogor filamenta illa ab arteriis enaſcentia totum quaſi glanduloſum corpus efformare. Hæc omnia fideliter obſervata Ruyſchianis experimentis maxime conveniunt. Quantum ad ea, quæ ſpectant ad obſervata Malpigii, timeo clariſſimum virum in lapſum humanitatis incidiſſe, ſcilicet intra veſiculam membranaceam vaſa retis ad inſtar locari quidem, annuentem; at id quod veſiculoſum nuncupavit Malpigius, membranam, vaſa, & filamenta intelligerem; cavitatem vero & interſtitia ab ipſo Malpigio obſervata, ſuſpicor ipſa glandularum inania præternaturaliter, ſeu morboſe fuiſſe conſtituta; ex quo cum Pitcarnio deduco, inter arteriam evaneſcentem, & naſcentem venam, nullo intercedere ſpatium, quod poſſit aut pro partium poris, aut pro glandula haberi, nec interjacet glandula media inter venam, arteriamque, orificiis, aut poris, figura diverſis inſtructa: ſed glandula illa ſecretionibus dicata, eſt pars eorum canalium qui nervum, venam, arteriamque efformat; idcirco ab arteriarum oſtiolis oſcula venarum protuberant cum arteriis continuata, quarum venarum ſurculi arteriæ flexu verſus cor replicatæ videntur.

Inveſtigatis inſtrumentis, in quibus elaboratur animalium ſecretio, excogitandum eſt naturæ artificium, quo illa utitur, ut ſecernibiles humores a ſanguinis conſortio extricentur. Steno ſalivæ a ſanguine ſecretionem explicaturus, fingit venarum contractionem glandulis inhærentium a nervis hac ratione datis, ut in conſtrictis venis ſanguinis motu moram trahente ſeroſior ejus pars in glandulas tranſcolaretur. At hanc mechanices diſciplinam non curans, aut contemnens doctiſſimus vir curioſam inveſtigationis ideam, nullæ tamen ni fallor demonſtrationi innixam penſitavit, cujus ingenioſiſſima opinio illis placuiſſe videtur, quibus exlicandi ratio juxta mechanicæ leges non arriſit. Si attendatur cum Borello venam arteriæ comitem eſſe duplo majorem ſecundum diametri dimenſionem, concipietur fieri oportere, ut a nervis non poſſint ita coarctari oſcula venarum, ut evadant arteriarum diametro minora: unde influat neceſſe eſt, dato impetus momento ſanguis per ora venarum non tanto obice reſtrictionis contranitente, ut retro urgeatur. Immo ſi arteria cum cómite vena ſit continuatus canalis, ut demonſtrant cum Pitcarnio ingenioſiſſimi Anathomici, fieri non poſſet, ut nervorum filamenta per venarum tunicam diſtributa continuatis fibrillis per arteriam non diſpergantur (ſi ſeptum aliquod inter finientem arteriam, & incipientem venam non intercedat, quod ſecet fibras arteriarum in longitudinem extenſas) quibus brevioribus factis, & in contractione detinentibus venam, ſimul arteria conſtringitur, quo vel nulla fit ſecretio, vel minime hac ratione major.

Alii, ut facilius ineant negotium, fermentum in glandulis intus hærens ſalivales humores elaborans ſomniarunt. Nomine fermenti hinc intelligitur motus inteſtinus particularum mixti, quæ propria vi motivæ in motum concitæ, vel alterius corporis advenientis impetu rotatæ ſeſe mire exagitant, ex quarum mutuæ turbinatione ſubtiles, & minus inertes ſeſe quaquaverſum explicant, quæque tamen a craſſioribus implicitæ uſque adeo detinentur, donec craſſiores partes a ſubtiliorum niſi plurimum ſubactæ, ſingulæque ad gradum exaltationis evectæ diſſolutionem, alterationem compleant. Hanc actionem fermentativam clariſſimi viri modicus difendunt in glandulis operantem, & ut facilius in tutam ſemitam incederent, cuicunque glandulæ peculiarem liquorem ingentium aſſignant, qui in animali primo naſcente in diverſas glandulas fertur, inſitaque vi ratione ſuæ conguentiæ jugiter in iiſdem glandulis permanens ſanguinis partes per has glandularum anguſtias delatas confeſtim immutat in ſuæ indolis fluidum, quam opinionem convellere oportet, atque aliam in re rationem, ſi theoricam ſecretionis per ſe nobilem, & philatris neceſſariam ab objectis conjecturis, fædaque hypotheſeos inconſtantia vindicare exoptamus. Actio fermentativa ſi in homine detur poteſt quidem motu illo inteſtino, remota particularum cohærentia, mutatiſque gradibus niſuum diverſum cohærendi modum producere in mixtis, partiumque heterogenearum unionem

diſſolvere, ita ut corporum minima componentia non niſi in ſimplici contactu ſe tangant; attamen hoc pacto fluidorum ſubactæ particulæ, ut deſerant contactum aliarum mollecularum, quæ ſecernendæ non ſunt, ut in unum coeant, (cum in fluidorum natura non ita facilis cogitanda ſit attractio, ac electrica vis) nova cauſa diverſa a ſucco formentativo requiritur, quæ eſſe non poteſt, niſi determinatus impetus ſanguinis, & gravitas ſpecifica fluidorum cum ſolidorum viribus, & conniſu proportionata, a quorum mutua vigoratione ab invicem rotatæ particulæ ſeparari poſſunt. Non exigui ſunt momenti, quæ Borellus de motu animalium contra hanc fermentativam ſecretionem adducit. Quoniam ſanguinis moles non coaleſcit ex indiviſibilibus, ſed moleculis quantis figura diverſis, oportet, ut ex inteſtino mixti motu & vertiginoſis motionibus agitatæ, atque contrariis rotationibus concuſſæ ebulliant, rareſcant moleculæ ipſius mixti, utque loco cedant advenientibus particulis, & motu contrario rotatæ accurrant ad replenda loca ab exeuntibus relicta, qui vertiginoſi motus ebullitionis, commotionis, & expanſionis in fluidis fieri nequeunt, niſi aliæ particulæ ſuper alias excurrant, quod certe natura, licet ſubtiliter agat, in minimis, & ſubtiliſſimis arteriolarum filamentis in circinos glanduloſos convolutis, fieri non poſſe videtur. Quare abſonum eſt ſub rapido, & celeri motu, quo ſanguinis maſſa per fiſtulas glanduloſas propellitur, ejuſdem moleculas ab inſito glandularum fermento ſubreptas ebullire, atque rareſcere.

Conceſſo hoc fermento urget Mechanicorum decus Bellini. Si unaquæque ſolutio fieret per peculiare fermentum ſuum, hoc ipſum fermentum vel repararetur ab aliquo liquido animali, vel non: ſi ab aliquo liquido, cum a ſe ipſo reparari non poteſt, indigeat oportet alio fermento, & hoc ipſum altero uſque in infinitum: ſi vero non reparatur ab aliquo fluido, erit igitur inſitum momento generationis in aura ſeminali contentum, quod cum per totum vitæ ſpatium abſumi non poteſt, erit per illud tempus ingenerabile, incorruptibile; ſed alteretur fermentum glandulis peculiare, uti in læſis ſecretionibus ſæpe videre eſt, cum a ſe ipſo in naturale fermentum reſtitui non poſſit, ab alio reparandum erit, & hoc ipſum ab alio reficiendum: Ecce infinitas fermentorum. Si vero per totum vitæ ſpatium alterari non poteſt, antequam moriatur animal, nunquam vitiabitur perluentium humorum ſecretio, quorum immutabilitatem obſervatio practica redarguit.

Verum qui hanc de fermentis hypotheſin amplexi ſunt, ultra quod in circulationem ſanguinis blaterant, cum ab inſito glandularum liquore ſanguis præterfluens aliam induat naturam, coguntur re ipſa profiteri, corpora fluida in contactum nitentia, ſibique cohærentia in alium abire compoſitum non poſſe, niſi mutetur partium ſe invicem involventium cohærendi modus, ut a primo contactu removeantur, vel in prima poſitione oblique vel perpendiculariter poſita per directiones ſuorum motuum non ſiſtantur, ex quibus demum fit, ut (niſu in contactum determinati gradus, & determinata poſitione particularum in lineis ſuarum directionum plurimum mutata) dicendum ſit, cohæſionem primam eorum corporum in aliam cohæſionem a prioris cohæſionis vi diverſam abiiſſe: Nam eorum directiones ſunt ab invicem variatæ, nec ipſa corpora perſiſtunt ad contactum in ipſum primo nitentia, non ſolum per lineas motus, eodem modo, ac primo ad invicem poſitas urgentia. Quoties igitur liquidum immutandum erit in aliud liquidum, fermentum, ut cohæſionis vis mutetur, debet directionum motus, & niſus in contactum imminuere, vel augere, nec poterunt partes cohærentes momentum ſuæ cohæſionis mutare, niſi præſto ſit corpus fermenti, quod intime ſeſe partibus in contactum nitentibus, & inter ſe cohærentibus immiſcendo, eaſdem a linea ſuæ directionis, a gradibus niſum in contactum urgentibus, atque a contactu primo dimoveat, ut in majorem, aut validiorem quocunque modo diverſam cohæſionem illas urgeat; quod cum requiratur admixtio fermenti in particulas fluidi, per illa vaſcula ſe rapientis, niſi determinetur a diverſis ſolidorum, & preſſionum momentis a circumpoſitis fibrillis in motum conſtitutis, fermentatæ moleculæ eodem directionis motu in glandulas ſiſti, itaut in ipſas particulas allidens mutuo cum impetu facultas non ſit major illarum momento non poterunt licet in fermenti naturam mutatæ in glandulis ſequeſtrari.

Quod ſi ſufficiant ſolidorum impulſus, & diverſæ circumpoſitarum fibrillarum preſſiones, ut cohæſiones particularum occurrentium mutentur, qui fit, ut tannes fermentum? ſufficere autem ad cohæſionem partium removendam ſuadet facultas illa, qua mutuo invicem cohærent miſcibilia, quæ licet contranitens cordis impulſui, ſolidorum oſcillis, fibrarum circumprimentium conniſu, cum tamen ſit minor illorum momento, non poterit in eadem poſitione, & contactu fluidi corpuſcula detinere.

Ut evidentius ratio mechanica pateat, qua cohæſionis mutationi, & contactus remotioni facultatem illam contranitentem viribus impellentibus, & attentibus reſiſtentem ab iiſdem ſuperari oſtenditur, inquirenda eſt cauſa illius reſiſtentiæ, quæ a corde ſuperatur, cujus vis motiva muſculi cordis juxta celeberrimi viri Borelli calculum, cum ſuperet ſuo momento reſiſtentiam totius ſanguinis arteriarum, & faſciarum earundem dilatationem impedientium, non ſolum major eſt vi ponderis 18000. librarum, ſed ejus abſoluta vis muſculum conſtringens, in quo a fibris cordis quaſi ad mutuum contactum devenientibus compreſſa fluida ad minima dividuntur, atteruntur que, ad totalem vim, qua ſanguis in arteriis expulſioni reſiſtit, eandem proportionem habet, quam unitas ad ſexaginta; cujus demonſtrationis calculus, licet non evidenti demonſtratione oſtendatur: tamen ſi menſurentur reſiſtentiarum aggregata, quæ ſanguis patitur, dum fluit per anguſtiſſima capillamenta gracileſcentium canalium, in quibus nulla fere pars contenti liquidi eſt, quæ non perveniat ad uſque contactum ſuperficie canalis, quæque per breviſſimum canalis vectem dimoventur cum majori reſiſtentia, quæ creſcit, tum quia liquidum fluens per anguſtiores canales plures contactus invenit, cum, ut conſtat ex Geometricis, ſuperficies minoris canalis major ſit, quam ſuperficies majoris pro ratione molium, tum quia ſanguis fertur per mille flexiones varias canalium, qui illic texuntur in rete, hinc in ſpiram circumvoluti incurvantur, mirifque modis implicantur, in quorum ſingulis flexionibus novam ſemper patitur reſiſtentiam, exerat cor oportet tot vires in ſingulis contractionibus ſuis, quot ſufficiunt ad ſuperandum inſignem reſiſtentiarum cumulum, quæ cum iiſdem arteriis contranitentibus ſanguini a vi cordis ſuperentur, dum ſanguis per exilitatem, & ramificationem vaſculorum ſupra omnes reſiſtentias a cordis contractione truditur, facilius me allicio, quanquam tædii, ac laboris impatiens, magis diligentia, atque aliorum induſtria, quam mea inſtructus, ad internam cordis fabricam perpendendam, quod perinde eſt, ac naturam, & vires cauſarum, quæ ventriculorum contractionem producunt, ad examen revocare: in quorum conſtrictionibus cum actio cordis tota conſiſtat, ſufficiat ventriculorum niſus conſiderare, qui, dum contrahuntur, ſanguinem eorum conſtrictione prementes, partem eorum motus ipſi communicant, ob quam impreſſionis, & motus communicationem ſanguis movetur, urgeturque in circulum. Impreſſionis igitur motus integris cordis viribus debetur, quæ ventriculorum viribus ſeparatim ſumptis debent eſſe æquales: ut ventriculi ſiniſtri vires, ni fallor, ut inquit M. Furin in Bibliotheca Anglica Gallico idiomate conſcripta, vim ponderis novem librarum æquant, illæ dexteri ſex; igitur integræ cordis vires minores non erunt vi ponderis 15. m. librarum; igitur ſanguis, licet non propellatur, & urgeatur a vi juxta Borellianum calculum determinata, movebitur tamen a vi 15. libras æquante, qua preſſionibus cordis ſubjicitur, & a vivido fibrarum ſuarum elatere ad partes propellitur.

At quoniam cordis vis, quæ determinata eſt, nequit impetum illum ſanguini imprimere, quo ipſe ſanguis ſuperare omnino poſſit tot implicatorum vaſculorum reſiſtentias, per quas canalium circumvolutiones perpetuo fluit, refluitque, niſi præſto eſſent aliæ facultates motrices, quæ novum ſupra fluidas particulas momentum exercerent. Proinde in cordis ſubſidium omnes fibræ ut parvi vectes ſyſtaltico motu, & preſſionibus liquida in gyrum pellunt; & ulterius urgent; ab hoc igitur tum ſolidorum tum fluidorum impulſu, & conniſu poterit cohæſionis vis immutari, aut niſus particularum in cohæſionem nitentium plane tolli, etſi non admittatur imaginarium, atque commentitium chymicorum fermentum.

Verum quam dubio, & infirmo fundamento innitatur quiſquis fermentis hiſce ſuffultus ſecretionis opificium enucleare ſatagit, concipitur a ſanguine in motum agi ulla fermentatione non poſſe. Quod autem

rem ſanguis a fermentatione non moveatur, ex eo evincitur, quod ſpiritus ardentes in diſtillatione non exhibet, acres quidem, & urinoſos, ſed oleoſos, atque ardentes omnino nullos. A ſolo itaque aëris elatere, & ſpirituum animalium irradiatione cor excitatum in circularem motum cum pulſum arteriarum ſanguinem exprimit: at non inteſtino motu ebullitionis, & efferveſcentiæ illum exagitat, ſi nomine ebullitionis non intelligimus motum illum, quo ſanguis ab axe ad latera, a parietibus alliſus ad axem vaſorum repellitur, ut ſusque deque in vertiginem agatur, quæ ſane ejus incaleſcentia, atque ebullitio, ſi intra vaſculorum ductus ob fermentationem excitaretur, ab inciſa vena protinus emicaret. Quod ſi ſulphur ineſſe aliquod ſanguini innuas, ut unum ejus fermentationis principium, cujus particulæ ſulphureæ indeſinenter in corde accenſæ totius vitæ noſtræ curriculo efferveſcentias removent, utque in tenuiſſimum ſpiritum diſſolutæ cum aliis liquoribus exaltentur, aliqua febrili inflammatione, ubi ſanguis ex toto accenditur, enormiter exaltatæ, immo ab iſta conflagratione in undequaque gliſcentem flammam adactæ, ſi per biduum pabulum nutritium huic flammæ deficeret, cum quod ſemel fermentavit, fermentationis motum non ineat amplius, deberent ſponte quieſcere, quod cum non contigat, dubietatem fermentorum prorſus demonſtrat, & eorundem utilitatem pulchre convellit.

Exploſa ut minus rationi conſona fermentorum hypotheſi in medium producta, nec illa vetus ſcholarum ſententia, qua glandulæ per facultatem attratricem ſecretiores a ſanguine promovent, vel per electricam vim humores ſparant, admitti poteſt per ſaniorem philoſophandi rationem; nam ſanguis a partibus non attrahitur, ſed vi cordis contractili, & vaſorum reſilitione compreſſus ad partes propellitur.

Pitcarnius vero, cui nec chymicorum fermentum, nec mechanicorum cribrum arriſit, ſed mechanica magis, & Geometriæ nuper recepta conformior explicandi ratio, ſecernendum liquorem a ſanguinis conſortio, hac arte contra cribratores directa determinatam in glandulis expoſcentes figuram expedire conatur; quæ fere tota in hoc ſita videtur, quod ſi fluidum vi impetus gravitatem ipſius fluidi ſuperans in cavitatem tubi adigatur elaſtici, & facile cedentis, orificium ipſius tubi in circulum abeat: cum impetus fluidi æquali vi per lineas longitudinis tubi, & ad latera ipſius perpendiculares expellat parietes ad æqualia undique a dato axis puncto intervalla, quæ æquale impetus momentum ſuſtinendo paria evadunt. *Si fluidum magna vi, hoc eſt fluidi gravitatem multum ſuperante in cavitatem tubi adigatur, manifeſta ratione evincitur, & multiplici experientia confirmatur, motui tubi in longitudinem conjungi ſemper impetum in tubi latera perpendicularem, qui ipſa ab axe motus undique nititur extrorſum propellere, idque vi æquali: quia nulla fingi poteſt ratio, quare major eſſe verſus unas partes, minor verſus alias niſi quæ a partium fluidi gravitate peteretur, quam nullius momenti aſſumpſimus præ magnitudine alterius vis fluidum impellentis; & ſi latera ſint flexilia, elaſtica, & facile cedentia, tum fieri non poteſt, quin effectus ſuos conſequatur impetus, expellatque latera ad æqualia undique a dato axis puncto inervalla, eaque tantæ longitudinis, ut diductorum laterum tenſio, & elaſticitas ſubſiſtendo impetus momentum, jam pares evaſerint; quo caſu quam primum induiſſet figuram tubus, & poſtmodum in aliam mutabitur, cujus ſectiones omnes ad axem perpendiculares neceſſario erunt circuli majoris vel minoris diametri, pro majori, vel minori fluidi impetu, laterumque majori, vel minore flexilitate in diverſis tubi locis. Tales vero flexiles tubi ſunt vaſa corporis animalis univerſa, per qua cordis machina fluida omnia propellit ea vi, quæ propulſorum gravitatem longe ſuperat.* Hæc Pitcarnius. Cum igitur ſphæra ſola ſit inter figuras ſolidas quæ datum orificium pertranſit quolibet ſitu ad illud delata, & ſolus circulus ſit inter figuras planas, qui admittit cujuſcunque figuræ corpus, dummodo diameter corporis non ſit major diametro circuli, deducit, fluida, quæ ſeparanda ſunt, nullam depoſcere figuram ſibi propriam, & conſtantem, cum glandulæ circulares ex ſe cuicunque figuræ ſecernendæ accommodentur, dummodo vires cordis impellentes ad occurſum ſuum orificii ad cohæſionem partium fluentium tollat. Expendamus modo ingenioſiſſimum quidem tanti viri ratiocinium. Quoniam impetus fluidi in aliqua cavitate contenti, ad hoc ut ab ipſa axe æquali vi undique nitatur extrorſum propellere tubi latera, exigit, ut motus fluidi, quo impellitur per longitudinem tubi, æquet impetum ad tubi latera perpendicularem, qui impetus ab axe ad parietes tubi perpendicularis æqualis eſſe non poterit motui tubi in longitudinem, quotieſcunque motui fluidi in longitudinem opponuntur, & hiant ductus aperti (quos Pitcarnius in demonſtratione non ſuppoſuit) qui fluido concepta vi in cavitatem tubi adacto egreſſum cedant, fit, ut dempta plenitudine, & totali inflatione ipſius tubi, impetus fluidi ad latera nitentis eludant; ex quo colligitur in glandulis nullum fieri a ſanguine impetum, ut diducantur latera earundem in circulum æquali motus rectæ vel obliquæ directionis momento. Cum fluidum in cavitatem glandularum propulſum tranſeat per diametrum orificii non majorem diametro canalis excretorii, non erit majoris molis, quam quod poterit per ductus illos eliminari. Verum licet corpus glandulæ, ejuſque orificium ex tunicis diſtractilibus, & facile cedentibus fibris coaleſcat, ut poſſit, ſi cæteris datis, in circulum abire: Nihilo tamen minus ſi ductus excretorii oſcula non conniveant, aut obliterentur, glandula non migrabit in ſphæram, cum preſſio liquidorum ad latera minor ſit quam eorundem niſus recta incedens, nec ſanguinis impetus infringatur ab hiantibus ductuum excretoriorum oris in glandularum corpore ſitis, ut illius imminuta rectæ directionis velocitate ad parietes augeatur impetus, non fiet, ut æquali niſu diductilia latera undequaque premantur a ſecernendo liquido, quod ſeſe prius ejaculare conatur linea recta ad perpendiculum per tuborum oſcula aperta, antequam ab axe angulos rectos momentum in glandulæ parietes æquales exerceat. Igitur ab impetu ſanguinis ipſius gravitatem ſuperante nulla in glandulis figura ſphærica evincitur. Ut autem in dubium non revocetur oſtenſio propoſitionis, ſufficit aciem intendere oſcula glandularum hiare, nec hiare ſolum poſtquam fluidum fecit impetum, ſed hiare ipſo momento temporis quo fluidum impellit. Hinc licet niſus villorum oſculi glanduloſi nullo contrapondio impeditus ſit continuus ad contractionem, & niſi extendatur a fluidis currentibus, aut in eo contentis, ob preſſionem cujuſcunque liquidi ad contactum ſuarum fibrarum carnearum excurrentium perpetuo ad contractionem tendat: tamen fluidorum motus omnino directus a perpetua ſolidorum oſcillatione, dum urgendo extendit fibras cavitas glanduloſæ, & in illas æquale momentum impulſionis exerit, quia æquales reſiſtentias non invenit, in fibras minus contranitentes, quæ ſunt illæ orificii glanduloſi, primo in eaſdem propagatur ejuſdem impetus, qui cum in illas propagari non poſſit niſi dilatetur diameter oſculi, fit ut ſimul, & ſemel ab eodem urgente fluido extendatur cavitas glandulæ, & excretorii ductus oſculum, antequam diductilia latera eodem niſu urgeantur, quæ cum premi non poſſint ab eodem impetu, primo aperietur excretorii ductus orificium; & licet non aperiatur ipſo momento temporis quo fluidum impellit, aperiatur ſaltem, antequam colligatur ille impetus in parietes, qui illos in circulum abire cogat. Partes minus reſiſtentes eſſe fibras orificii excretorii in cavitate glanduloſa, ex eo patet, quod non ſolum a minimis fluidi guttulis, cunei vices gerentibus, & ſeſe inſinuantibus inter ſpatia orificii nullo fibrarum nexu firmata, ab illarum preſſione ita urgentur, ut ſuſtinere illam percuſſionem non poſſint: ſed etiam quia oppoſita, & ſe invicem agentia latera orificii nullis faſciarum fibrillis, ut cæteræ cavitatis glanduloſæ fibræ, irretiuntur, quæ pluribus fibrarum ordinibus, & faſciculis compinguntur.

Urget tamen Pitcarnius, *ſi corpus recipiendum ſit orificio minus, & intra illud poſſit accommodari, adeo ut omnes ſectiones per plana orificio parallela ſint minores orificio dato, tum non hoc ſolum corpus, ſed infinita alia cujuſcunque figuræ orificium illud poterunt ſubire; & quamvis maximam corporis ſectionem ſimilem ponamus, & æqualem figuræ orificii dati, quia tamen diverſiſſima corpora eandem ſecta nanciſcuntur figuram, per idem orificium diverſiſſima poterunt tranſire corpora, ſive per idem vas ſecernens diverſiſſimæ derivari ſecretiones.* At nonne ſagaciſſimus Auctor excluſis quibuſcunque determinatis figuris ſphæram admittit? & tamen ſecretiones plures, & longe diverſas per idem orificium celebrari non ſinit. Sic inquit: *Per idem orificium circulare tranſit non tantum ſphæra, cujus ſectiones ſimiles ſunt æquales circulo orificii, ſed conus & cylindrus ſuper æquali baſi, & per idem orificium tranſibit, & pyramis, & priſma, & conus, quorum ſectiones maxime per plana orificio parallela ſunt triangula æqualia, & ſimilia triangulo datum*

orificium comprehendenti. Ex quo deduco cum annularis cylindrus ſolus ſit inter figuras, quæ admittit cujuſcunque figuræ corpus quomodocunque ſitum, modo corporis, maxima diameter non ſit major diametro annularis cylindri, multo plurimas, & longe maximas neceſſario fieri fatendum erit, quam ſi glandula determinatæ figuræ admitteretur, quod eſt contra artificium ſubtiliſſimi Pitcarnii. Unde licet conus, & cylindrus in æquali baſi per ſphæram poſſit tranſire, non tranſibit tamen fortaſſe, ſi ſimplici contactu in cæteras particulas non nitatur, & in minima diviſus ut ad ſecretionis opus requiſita velocitate polleat.

Quoniam minima ſolida diverſimode inter ſe complicata, & motu inteſtino agglomerata fluidum conſtituunt, hæc ipſa juxta molem, gravitatem, figuram & cohæſionis momentum vibrationem ſuſcipiunt. Si v. gr. ſupponamus in eodem fluido particulas corporeas non omnino diſſociatas, ſed concatenatas inter ſe, ſive propter varias figuras ſeſe mutuis amplexibus tenentes, ſive quia anguli unius corpuſculi inter cavitates alterius inſinuati non poſſunt libere vagari, ita ut concipi debeant veluti vectes, qui ab una parte impelluntur a premente, ex altera retardantur a reſiſtentia, quæ contrario niſu reſiſtit impulſui ipſius prementis, tunc quidem particulæ illæ in ſpatio fluido actione contraria adhæſionis retardatæ, prementis viribus impulſæ impetus a premente impreſſos ſucceſſive retardant; & hoc pendet ex lentore, quo colliguntur prædicta corpora atque reſiſtentibus viribus, quæ imminuendo vim ipſius prementis particulas a contactu non dimovent, & prædictas machinulas a ſecretione divertunt. Quia vero corpus ictum ſuſcipiens pro diverſa ſituatione ejus diverſimode impulſui illato reſiſtit, fit ut actio percuſſiva varietur pro diverſitate reſiſtentiæ a ſitus variatione procreatæ; & hæc eſt ſecunda cauſa, a qua impetus energia ipſius percutientis, & reſiſtentia corporis diverſificatur.

Si poſtea impetus graduum impreſſorum inæqualibus corporibus ab eodem corpore percutiente, & ejuſdem viribus menſurentur, erunt quidem eorum velocitates quodammodo proportionales magnitudinibus corporum impulſorum: ſed corpora illa inæqualia, quæ impelluntur ab æqualibus viribus motivis inæquali velocitate movebuntur, & velocitates illæ duorum corporum inæqualium eandem proportionem habebunt, quam unum corpus habet ad aliud in ratione gravitatis, & molis. Hinc evidens eſt, cum corpus fluidum varie contextum diverſiſque particulis combinatum transferatur a virtute communicata, & propagata a projiciente, dum modo per medium fluidi ab impulſu fertur, modo revolvitur horizontali vertigine circa ſuum centrum, modo particulæ centrifugæ excurrunt contra directionem motus ejuſdem fluidi non poſſe æqualiter impelli, ut æquales ſuſtineat impetus, ſed longe diverſas minimorum ſolidorum ſolutiones ſubire, ut in plurimis particulis ſit minima diviſum, alias ſimplici tangens contactu revolvatur; & hæc eſt prior ratio, quæ ope determinati motus ſecretionis leges obſervat; ſed ajunt canalis omnis ſuo liquido plenus cum contrahatur a facultate poſita ad contactum laterum omnium nitente intra contentum liquidum, exerceat ſua momenta in canales animalium villis circularibus in ſuperficie eorundem canalium diſpoſitis, contextos, qui villi circulares æque diſtantes canalium orificiis contrahuntur per illam ipſam aream circuli, ad cujus circumferentiam ponuntur, erunt non ſolum momentorum æqualium, ſed ſeries globorum liquida componentium, dum per canalia fluunt, cum æquo niſu villos canalium contractiles impellant, & in ejuſmodi circuli diametros æqualiter nitantur, canaliculi illi in conicos, aut cylindricos abibunt, quorum coni, aut cylindri in circinos vircomvoluti erunt glandulæ circularis diametri. At licet momenta facultatum contrahentium canales omnes in genere ſint æqualia, ſeu villi contractiles æque craſſi, & diſpoſiti per veram circumferentiam circulorum in fluidum æque nitantur, & liquida ſolum æque premant incredibile eſt, quantum hæc communiter admiſſa in prodigioſis glandularum productionibus a veritate diſtent. Artificium naturæ, quo illa utitur ad glandulas producendas ſubtiliori fortaſſe mechanica fulcitur.

In ſummis arteriis protractio cylindrica glandularum inflexa in ſpiram, & intexta in reticulare opus eſt filamentorum glomer, quæ flexionibus variis in quas hi iidem rami veniunt, per corpora glandularum implicantur in textus inexplicabiles, eorundemque ſpiræ ob inexplicabilem illam diverſitatem poſitionum innumerabilibus ramorum ramis ad uſque ultimas, qui univerſam arteriarum ramificationem texentem glandulas, conſtituunt, invicem decuſſantur, implicanturque in mille anfractus ita rotatæ arteriolæ, ut filum earundem, quod ſucceſſive glandulæ advolvitur, non veniat in eundem locum cum filo jam advoluto, ſed ipſum ſecet in decuſſim. In hac apta ſuperimpoſitione filamentorum, & ſpiris arteriolarum ad ſe invicem inde decuſſim poſitis, atque diverſimode ſe ſecantibus mirabili artificio villi contractiles advoluti ſuperficiei in mutuum contactum nitentes contrahuntur premendo in puncto contactus ſuperficiem canaliculi inferioris conici, aut cylindrici; Ex horum mutua canalium poſitione, & niſus directione fit, ut cum momentum, & preſſio ſuperimcumbentis vaſculi non ſit minus momento inferioris reſiſtentis, ſuperficies vaſculorum conica, aut cylindrica quaſi in planam decuſſata abire cogatur, adeoque fit ut eorundem villi contracti per plana, ut notum eſt ex Geometricis, tangentia planum immiſſarii glandularum non conſtituant verum circulare orificium, tam affabre contextum, ut tota glandula in arteriolarum ramis evadat in figuram exacte ſphæricam.

Recenſita aliorum ſententia, & ſphæricarum figurarum in glandulis neceſſitate, eaque in dubium revocata, nullas tamen æquabiles, & conſtantes inter pororum diverſitates, vaſorumque orientium in animalis contextu ajo eſſe figuras. Orificia glandularum non ſolum majoris, vel minoris diametri ratione inter ſe differre, ſed figuris diverſis ita efformari, & compingi, ut a diverſa fluidorum preſſione, a diverſo ſolidorum reniſu poſſint ita diſtrahi, ita comprimi, reſtringi, dilatari, convelli, ut ſi non omnes figuras æmulentur, ſaltem cuicumque figuræ accedant: quapropter fas ſit dicere in ſeparatione fluidorum aliquam proportionem filtri cum fluidis requiri, & vires cordis propellentes cum aliqua ad orificia glandularum preſſione, quæ ſuperent ad occurſum oſculorum cohæſionem partium fluentium, quod expeditur determinata ſanguinis velocitate, quibus omnibus mechanicorum diſſidia dirimuntur, ita ut nec cum Borello, & Poriſtis, nec cum Pitcarnio in integrum litigium habeatur.

Quoniam ſanguinem componunt minimæ ſolidorum moleculæ diverſimode inter ſe contextæ, certiſque miſcibilibus præditæ, ideoque nexu, ac gravitate diſtinctæ, ab eadem vi cordis impreſſa minima illa fludi componentia diverſum velocitatis gradum, ut ſuperius oſtendimus, ſuſcipiant oportet, quo fit ut a concepto impetu ex fibris contractilibus cordis, vaſorumque compreſſione ſanguinis moleculæ, mutatis poſitionum directionibus, vel arcto corporum contactu relicto per arteriarum conica, vel cylindrica canalicula fluant, & per ipſa ad glandulas ſalivales delatæ, dummodo diameter maxima particularum fluidi ſeparabilis non ſit major diametro orificii, in obvia glandularum oſcula ſeparabuntur. Exigunt tamen, ut ſint in minima diviſæ juxta Borellum, Pitcarnium, & nuper virum maxime doctum Michiellotum, quæ non renaci nexu, ſed ſimplici contactu uniantur, ita ut una quælibet earum poſſit agitari, fluere; circumvolvi, aliter motis lateralibus, alio enim modo ſalvari non poſſet facilitas illa, qua fluidi partes leviter cohærentes, & non determinato impetu alliſæ ſuperare poſſunt orificiorum reſiſtentias, & inter diductos poros ſeſe intrudere; quarum ſolutiores partes ab axe arteriarum per latera vaſorum diſcurrentes, & non ſeparandas partes ſimplici contactu tangentes, ſi arteriolis occurrerint glandularum latera nitendo oblique contranitentia, ipſarumque molecularum impetus non erit minor orificiorum viribus, nec major, ut tempus, licet indefinite parvum habeat (ad liquorem enim in aliqua glandula ſeparandum ſejunctionis tempus, licet indefinite parvum, requiritur) in orificia vaſorum impingent, & in hiantia oſcula intrudentur.

Quodcunque fluidum in arteriis præexiſtens a ſanguine ſeparandum ab ipſo fluido abſcedere non poterit in ductus glandularum ſecretorios, ſi ſanguinis fluentis velocitas ad ipſas glandulas talis, ac tanti momenti non erit, ut poſſit glutinamentis aſſociatas moleculas dividere, & partium implicatarum nexum laxare, atque imminuere. Mutuis niſibus igitur ſanguinis rotatis particulis, & vertiginoſis motionibus agitatis a variis preſſionis, & lationis momentis fiet, ut ſanguinis ſolutæ moleculæ modo a preſſione fluidorum ad latera vaſorum impingentes, modo a lateribus repulſæ per axem revolvantur: hinc a tergo ſupraveniente impetu propulſæ, eundem ſemper directionis niſum, & impetus gradus habere non poterunt. Ubi autem canaliculum arterioſum conicum, aut clyndricum Bellini

plica-

plicatum in plicas, vel in longitudinem extenſum, fluidum ſeparandum impinget, atque ſufficienter vaſorum orificia impellendo extendet, apertis oſculis applicabitur.

Quod autem quæcunque ſanguinis velocitas velociſſime currentis, aut pigre arterias transfluentis non ſit ſufficiens ad ſeparationem, non modo ſe dilatantibus, verum ſe contrahentibus vaſculis, ea ducor ratione, quod corpora diverſæ gravitatis vi æquali preſſionis impulſa ſæpiſſime velocitates, atque directiones inter ſe diverſas ſuſcipiunt, & conſervant. Sic obſervo, dum globulos plumbeos, vel grana frumenti diverſæ gravitatis, ac molis manu projicio, licet gravibus motus imprimatur æqualis quantum ad projicientis vires, in eis tamen velocitatem, & impetum pimum non conſervari, ſed alia recta incedunt, alia oblique vagantur, alia velocius moveri, alia tardius curſu rapi proſpiciuntur, ſervata tamen eorum velocitate reciproce proportionali magnitudinibus, & gravitati corporum impulſorum. Hinc ſicut impetus projicientis diffunditur in allata corpora, & communicatur projectis; ita eadem in diverſis gravitate, ac mole ſanguinis moleculis ratione imminuitur, vel augetur. Sanguis igitur cum non uniformis ſit, ſed conſtet ex particulis diverſimode figuratis, (corpus enim fluidum, ſimulque continuo fluens, licet in omni puncto diverſibile, componitur ex partillis terminatis, & quantis) & quanquam infinite parvis, & diviſis, tamen mole, figura, & partium cohæſione diverſis, ut dubitandum non ſit, plures fluidorum proprietates, ac naturas pendere a diverſo cohærendi modo, a ſtructura, configuratione, ac motu molecularum ſanguine componentium; ita ut particulæ aquam componentes hac ratione ſimiles inter ſe ſint, atque diverſæ ab eis, quæ oleum componunt; harum infinita miſcibilia partium parvitate maxima pollentia diverſo gradu velocitatis inſtructa, & diverſo niſu, & cauſis in projectis corporibus impellentibus æquali impetu inæqualiter operantibus glandulas alluunt, quorum velocitatis momenta debent commenſurari corpuſculis ſanguinis gravitate diverſis, & inæqualiter ictui cordis & ſolidorum oſcillis reſiſtentibus.

Sanguinis igitur moleculæ per axem arteriarum fluentes illas partes reſiſtentes non offendent, quibus allabentes vaſorum latera occurrunt. Arteriarum tunica quarta interior tenuiſſima fibrillis in longum protenſis villos annulares tunicæ præcedentis ad rectos angulos ſecantibus, contexitur; Hujus fibrillæ non poſſunt ita concatenari, ut internam ſuperficiem ſcabram, & parietes vaſorum inæqualiter lævigatos non conſtituant; adeoque ſanguis particulis collateralibus retentus non poterit excurere, & extricari, quin miris in modis per plana horizontalia, vel inclinata variis ictibus flectatur, indeque circumvolutus minimarum aſperitatum confricationibus ita impeditur, ut ictus illatus particulis ſanguinis in latera nitentibus a corde, & impellentium corporum impreſſa velocitas ratione contactus excurrentis projecti impetum retardantis debilitetur; quod evincitur non ſolum in liquidis fluentibus extra animalium canalia, ſed etiam in liquidis per ipſa animalium vaſcula fluentibus, quæ dum fluunt per canales in linea, quæ maxime diſtat a canalium ſuperficie, majori velocitate rapiuntur, quam ſi fluerent per lineam, quæ magis accedit ad eandem ſuperficiem, in qua plures adeſſe poſſunt cauſæ, per quas eadem liquida inæqualibus motibus agitantur in partibus ſuis. Ex hac inæquali agitatione fit, ut eædem partes ſanguinis nunquam ſemper ſiſtantur ad contractum, in aliam lineam abeuntes mutent poſitionem in centris ſuis, excitanturque proinde non ſolum in diverſam motus directionem, ſed deflectentes a laterum contractu majori momento agantur. Unde inæqualitas illa momentorum a poſitione ſeriei globorum liquida conſtituentium conſurgit, ex quo fit, ut eædem partes nunquam certo loco ſiſtantur ad certum ſemper contactum; ob quam motus inæqualitatem, poſitionem variam, & vim liquidum perductum ad immiſſarium, ſi ita diſpoſitum ſit, ut partes ejus anteriores in latera trudantur, nitetur quaquaverſum in ſuperficiem ejus internam, & in ipſum emiſſarium incidet oblique, & ſeparabitur.

Sint ulterius particulæ corporeæ aliæ cohærentes, aliæ ſeſe tangentes ut acervus arenæ, (ſi lubet mere fluidum cum fluidis, & humidis comparere) quæ diverſis reſiſtendi modis vim impulſivam projicientis a tergo urgentis imminuunt, eamque retardant. Reſiſtentia quæ primis refertur, pendet ex glutinoſis fibris, quibus implicantur prædicta corpora, atque vis diviſioni reſiſtens eſt illa, quæ retardationem infert velocitati ipſius projecti; poſteriores vero ſi ſint talis figuræ, ac levitatis, ut poſſit una earum inter alias excurrere, & contorqueri, tunc quidem propulſæ inſinuantur inter alia, & exercentes actionem cunei in alias particulas reſiſtentes inſinuantur, quæ non ſolum impetum projecti retardare non poſſunt ſed reſiſtentias particularum ſuperius expoſitarum continenter imminuunt. Fit igitur retardatio tardius, aut citius, prout plures reſiſtendi modi in ſanguine concurrunt, quæ reſiſtentia conſtat ex innumeris peculiaribus retardatiunculis una poſt alteram confectis, a quibus omnibus contraria reactione, ac repulſu, vis & energia, ictus, & impetus enervatur.

Ex hoc diu perpendens cum doctiſſimo viro Michielloto, quod ut fluidum ſeparatur, debet eſſe diviſum in partes, quæ non habeant rationem majoris inæqualitatis ad minimam oſculorum orificii diametrum, & quod hæ partium diviſiones ſe in puncto contactus tangentium oriantur ex mutua fluidorum colluſione, ſe invicem atterentium, & compreſſivo ſolidorum conatu, colligo, quod hæc partium ſolutio debet imminuta fluidorum attritione, & ſolidorum niſu, & cum hæc omnia debilitentur, vel augeantur debilitato, vel aucto motu, patet in debilitato motu, vel aucto imminui, vel augeri liquidorum ſecretiones: igitur non quæcunque velocitas ad quamcunque naturalem ſeparationem fluidorum, ſed determinata requiritur.

Corpora inſuper, quæ ſeparanda ſunt, non ſolum nitantur invicem in aliorum contactum, ſed ipſa ſe contangant cum niſu, ut repugnent remotioni ab eodem contactu; cum illa determinata poſitione contactus perſiſtent corpora in eadem cohæſionis vi, quorum corporum cohærentium directiones a mutua obliqua, vel in directum poſita, aut perpendiculari ſituatione non avertentur, quouſque illa corpora eodem niſi in contactum, eodemque directionis momento in eandem poſitionem nitentia, in eadem cohæſione perſiſtent. Mutatis igitur gradibus niſuum; & variatis poſitionibus directionum, atque corporibus a contactu cum niſu urgente remotis, non ſolum mutabitur directio niſuum, & gradus motuum, verum cohæſionis vis plurimum mutabitur, cujus ſimplex in contactu cohærendi modus neceſſarius eſt ad perficiendum artificium ſecretionis. Machina aut hujus operationis a mutuo niſu in contactum cohærentes fluidi moleculas removentis, & impedimenta illa arripientis ob quæ in canalibus a ſeparatione prohibentur, eſt impulſus liquidorum in ſolida, & ſolidorum niſus, & reniſus in fluida, ex quibus omnibus fit demum in textibus reticularium arteriarum ſanguinis ſolutio maxima, ob quam colligatæ particulæ ab eadem cohæſione ita divelluntur, ut ſanguis, ſuperatis plexibus retiformis, non ſolum conſervata ſolutione, quam ſubit intra cordis ventriculos, & pulmones per totam canalium longitudinem, vaſculorum ambagem, & contorſiones adusque plexus retiformes, verum eadem ſolutione in eiſdem plexibus plurimum aucta glandulas facile ingrediatur.

Cum autem mutua particularum cohæſionis vis, & unio a parietibus cordis alliſa, pulmonum preſſione concuſſa, & ſolidorum viribus, & oſcilli, diffractis vinculis in minutiſſimas moleculas dividatur, poterunt mutuis contactibus diverſæ particulæ uniri, & varia filtra pro diverſa indole, ac modificatione, quam ſitus, poſitura, ordo, & particularum combinatio permittit, ſeparari; unde cum cor ſemper eodem gradu niſus, & ſolida quæque non nitantur in fluida, cohæſio illarum partium ob diverſum impetus momentum excurrentibus miſcilibus impreſſum ab occurrentibus reſiſtentiis plurimum modificabitur, a quibus ſimul ſumptis immediate dependet ſanguinis ſolutio major, vel minor. Hinc ſi minuetur ſolidorum impetus, & vires, augebitur niſus partium in contactum, unde ſanguis non ſolum in eadem cohæſione perſiſtet, verum in majorem, & validiorem unionem promovebitur, & hoc ſubito fiet, ſi vis illa, qua cohærent partes, ſit momenti majoris, quam momentum ſolidorum atterentium. Poſita autem cohæſionis vi, & plurimum promota, cum ad ſeparationem requiratur ſimplex cohæſionis contactus, evidens eſt, vel nullam, vel tenuem admodum fieri ſecretionem. Ex hoc deducitur, ad quamcunque ſeparationem non ſufficere quamcumque ſanguinis velocitatem: quia poteſt dari ille gradus velocitatis in ſanguine, qui non ſolum ſufficiat ad particularum cohæſionem divellendam, verum talis gradus niſuum, qui eaſdem in contactus majores cogat, quo ſimul velocitatis gradu retardato validior ſanguinis cohærentia promovetur,

Cum igitur, ut oſtendit inſignis Bellini propoſit. 20. de motu cordis, facultates contrahentes moventur, canales figuram mutent ea ratione, quam ſecum fert proportio velocitatum, quibus eædem facultates intra canalem moventur, & proportio illa velocitatum pendet a momentis, quibus facultates inſtructæ ſunt, & cum momenta in canalibus pendeant a craſſitie villorum, a quibus facultates illæ conſtituuntur, facile intelligis, quo momento contractionis opus eſt ad hujuſmodi velocitatem acquirendam in hac, aut illa arteriarum parte, quo inde addiſces, qua craſſitie villorum opus fuerit, ut tale habeatur contractionis momentum, quod cum determinetur a diverſa villorum craſſitie, non ſolum inæqualis habebitur directio motus, tum ſolutio ſanguinis major, vel minor, ſed tum figura in glandulis plurimum mutabitur ea ratione, quam ſecum fert proportio velocitatum fluidorum, & poſitio ſolidorum, eorumdemque contorſio, & reſiſtentia. Quapropter ſanguis cum juxta majorem, vel minorem diviſionem ortam a conniſu ſolidorum & reactione fluidorum particulas conglutinatas diſſociante, & inertes atterente, majori, vel minori in glandulas impingat velocitate, ſit ut diverſo gradu velocitatis inſtructus per varia viſcerum filtra præterfluens congruis vaſorum ſeparantium orificiis fluidorum impetum recipientibus apponatur; hinc inde a preſſione particularum a tergo urgentium impulſus in diſperſis viſcerum glandulis ſubſtantias deponit; & quoniam ab impetu primo ſanguini a corde impreſſo, ejuſdem molecularum velocitas, atque ſolutio debilitatur non ſolum a proportionali arteriarum afferentium, & venarum deferentium reſiſtentia, verum occurſuum reſiſtentium varietate, nimirum ab arteriæ ſpira, & cono, a mole corporum fluentium, pondere, & elatere comprimentium impeditur, promoveturque; ideo per totas animalis lacunas, & viſcera ſagax natura diſpoſuit filtra, ut difluentium molecularum impetum, & diverſas fluidorum ſolutiones ſibi proportionales reciperent. Hinc quamcunque ſanguinis glandulas percurrentis velocitatem ad ſecretionem animalium ſufficere redarguunt partes ſecernendæ, quæ debent eſſe actu diviſæ in minima, ut ſe tangant ſimplici contactu: repugnat enim ſanguinis ſeparandas moleculas eſſe actu diviſas, & ſimplici ſe tangere contactu, niſi admittatur illa velocitas, qua conglutinatæ partes diſſocientur, quæ debet eſſe directe quodammodo proportionalis illarum cohæſioni.

Quis inquam eſt mentis tam præjudicatæ, quod quotidie non viduat ab accelerata, vel imminuta ſanguinis velocitate accelerari, vel imminui liquidorum ſeparationem? ſi quæcunque ſanguinis velocitas ad quamcunque humorum ſeparationem ſufficeret ſine ulla prorſus figuræ diverſitate, explicari non poſſe videtur, quomodo producatur icterus abſque filtri ſeparantis injuria, quem ſane vidit Sylvius cap. de Ictero a ſpiritu volatili, potuque generoſiori abſque ductus biliarii obſtructione productum. Bilis enim a ſpirituum copia in fluorem nimis evecta ob ſui motus accelerationem in acinis hepatis glanduloſis minime coercita, ad vaſcula majoris reſiſtentiæ, & ſui motus impulſui proportionali defertur, in quorum conis, & ſpiris retuſo impetu, & corporum elatere comprimentium imminuta motus acceleratione ad cutanea loculamenta inficienda ſibi viam ſternit.

Sic quando ſanguis præter rationem tardius currit, tardius quoque procedit evacuatio. In puerperis obſervante, Balgivio, ſuperveniente febre ardente lochiorum fluxus ſupprimitur, eodemque febris incendio lac evaneſcit in mammis, reditque remiſſo calore febris. Igitur cum Pitcarnio, & laudato Michielloto a Borello, & cribratoribus Mechanicis glandularum orificia datæ figuræ corpus tantum recipientia admittentibus diſſentior, quoniam omnis glandula ex tunicis contractilibus, & diſtractilibus, & facile cadentibus machinulis coaleſcit: quibus non ſufficientibus requiruntur mutati velocitatis gradus, acceleratæ, vel retardatæ percuſſionis impetus, qui a corde ſanguinis miſcilibus impreſſus, juxta molecularum ad motum reſiſtentiam, quæ a corporum cohæſione, vel gravitate dependet, augetur, vel imminuitur. Attamen quid curioſi, quid mirabilis natura parit in craſſis, tenuibuſque liquidis ſeparandis ſolicite inquirentes ingenioſiſſimi viri ultimam in hac re mechanicam eruere non poterunt. Nec mirum ſi in re tam ardua, tam difficili in dubium manebit, ut Lucretius, quod latet; Ultimæ enim rerum differentiæ ob datorum defectum ad Mechaniæ doctrinæ leges, methodoſque adduci nequeunt.

ARTICULUS IV.

De uſu ſalivæ.

Si nulli rei deſtinaretur ſalivalis latex ab arterioſo ſanguine per glandulas in os, & œxophagum eructatus, inanis foret naturæ luſus glandularum illa productio a tota cavitate palati erumpentium: quapropter cognitis ſalivæ ductibus, & opificio ſecretionis perpenſo, uſus ejuſdem in œconomia animali eruendus eſt. Qui enim glandularum ſecernendæ ſalivæ, maxillarium nempe, parotidum, tonſillarum, tyroidearum, buccarum, palatinarum, & œſophagæarum numerum, e quibus maxima ſalivæ copia continuo ſeparatur, ſerio perpenderit, atque ab eis in ventriculum indeſinenter exonerari ſerio conſiderans, plurimi momenti eſſe ſalivalem humorem a provida natura multis uſibus deſtinatum, animadvertet. Hic enim triturationem alimentorum in ore facilitat, eorundem deglutitionem promovet, ſapidam a cibis tincturam elicit, qua ſenſus guſtus determinatus, fauces, & œſophagum humectat, ſitim nimiam compeſcit, ad vocis prolationem aptiorem reddit linguam, ab ejuſdem cum alimentis in ventriculo admixtione inchoatur eorundem diſſolutio ad chyli elaborationem ordinata.

Salivale menſtruum quoſdam a veritate alienos in tantam ſui admirationem rapuit, ut ſolvens mineralibus inde ſibi promiſerint, & materiam univerſam, in ipſo tamen deliramento decepti, quæritarent; horum quamvis figmentis minime ſubſcribam, activitatem tamen illius laticis evincit elicitus ſapor ex alimentis momento tantillum in ore volutatis, cujus miſcella eorundem liquefactio, atque diſſolutio inchoatur. Dum cibus inciſoribus, & caninis diffringitur, in minutas partes ſubdividitur, qui molaribus commiſſus, & hinc inde motu linguæ jactatus, undequaque ab effluente ſaliva irrigatur. Mirari quis deſinat, ſeparationem ſalium tunc contingere, qui ab aqueis ſalivæ particulis eliquati vi ſuæ gravitatis, & penetrationis vim cunei exercentes in membranam nervorum apices obducentem, papillarumque copulas efformantem pluribus foraminulis perviam impingunt, & motu linguæ vario undique impulſi, aeriſque vi elaſtica perpendiculariter, & lateraliter, rotati in nerveas linguæ papillas adiguntur, quarum ſiphunculi linguæ implantati, & apice ſuo erecti anguſtiſſimis oſculis occurrunt ſalibus, qui in nervorum ſurculis intimius illapſi, aut per organum guſtatricis potentiæ confeſtim repentes cuſpidulis ſuis ita titillant, certumque motum directionibus ſuis nervis guſtatoriis imprimunt, ut modo conſtringendo, modo laxando, modo pungendo determinata undulatione afficiantur in nervis contenti ſpiritus, de quibus motibus anima compos ideam ſuavis, vel ingrati ſaporis efformat. Hic ſalivæ actio non deſinit, ſed ut per continuam dentium colliſionem, mutuamque attritionem chyli rudimenta evolvantur, opus erat menſtruo aqueo ſalino, quod per contractionem muſculorum temporalium, & maſſacterum potiſſimum in actu maſticationis, compreſſis glandulis, jugiter in os conflueret, quouſque ſalinis moleculis plurimo aere refertis, & gravitate nativis ſubeundo alimentorum vincula, eorundem nexus, cohærenteſque particulas vi ſui elateris exagitando, cum partium intra alimenti poros coercitarum excluſione commodius alimentum ipſum macerare, ac ſubigere poſſet.

Cibus ita permixtus, & attenuatus verſus fauces protuditur, & prius ore clauſo per conſtricta labia ope labiorum ſphincteris, de arctato oris cavo actione buccinatorum, & zygomaticorum, tumque ſimul motum cibi urgentibus baſiogloſſis, & ceratogloſſis una expreſſo ſucco lubrica linguæ, & palati, juvante ipſius figura, & ſuperficie, fertur cibus uſque ad linguæ radicem, ubi appulſus irritando convellit muſculos geniohyoideos, mylochyoideos, & ſtylohyoideos, a quorum vi attollitur radix linguæ, larynx, & os hyoides; harum elevatione impulſus cibus epiglotidem deprimit. Hinc relaxato œſophagi ſphinctere a muſculis geniogloſſis, & genihyoideis ope myloglosſorum, & ſtylogloſſorum truditur cibus in gulam apertam, contractiſque fibris tunicæ œſophagi muſcularibus oblique decurrentibus ad principium ventriculi uſque promovetur. Illapſo cibo in ventriculum a liquore ſalivæ ſimili docente Malpigio poſth. 28. ex alimentorum diſtenſione, & compreſſione tunicæ glanduloſæ ex pluribus ramuſculis elicito, motus inteſtinus maſſæ conciliatur, ut facilius liqueſcere, diſſolvi, ac ſubigi poſſit a fibris muſcularibus, aliarumque tunicarum

ven-

ventriculi atritione, & preſſione, quorum auxilio, & diaphragmatis cum muſculis abdominis inchoatæ ingeſtorum ſolutiones, ambientium viſcerum calore fovente intimius comminutæ quaſi in partes ultimæ compoſitionis reſolvuntur. Vel ſi Liſterum audiamus, ut ſaliva intra alimentorum inania coercita virtute ſeptica expeditius alimenta in chylum reſolvat, a cujus acri adurenti, & putreſcenti natura concoctu difficilia putreſcunt, & macerantur.

Sed non ſolum ſaliva variæ naturæ cibos ob ſalinam quam habet ſubſtantiam, vim cunei exerens, omnes penetrando digerit, incidit, ac ſolvit, verum perenni hoc fluore irrigatæ ventriculi tunicæ ejuſdem ſalibus in contractionis motum validiorem excitantur, qua ratione in debito tono cum plicarum criſpatione, ad facilius expediendam triturationem, detinentur. Perenni hoc ſalivali liquore humectantur fauces, interiora oris, & œſophagum, madore laxantur, irrigaturque lingua, ut aſſiduo motu vocum exſucca ne reddatur; alias rigida facta cum faucibus areſcentibus, motus flexibilitatis jacturam facientibus anilis trachææ, vocem edere difficilem, ac raucam; non irrigatis enim fiſtulæ pulmonaris ſalivali humore fibrillis, aer hinc illinc ab anulis non leviter concutitur, ſed in latera illorum impulſus fortiter repercutitur; quod non aliunde videtur fieri, niſi quod rigidæ fibræ aſperæ arteriæ, dum vi percuſſionis aeris aliquatenus e loco ſuo diſtractæ conantur ſeſe reſtituere, aeri rigidum tremorem imprimunt, adeoque raucus vocis reſonat ſonus.

Quanquam, ſi guſtui credendum, inſipidus humor videatur ſaliva, contrarium inculcat Galeni experimentum, ſcilicet ſcorpionem jejuni hominis ſputo bis, terve aſperſum protinus interire. *Saliva hominis inquit Aetius tract. primo ſerm. XI. reptilium venatorum generi maxime contraria eſt. Ego enim citra omnem incantationem ex ſolo jejuni ſputo ſcorpium pereuntem vidi. Omnibus hominibus ineſt venenum, feruntque illos ſalivam; ut ferventis aquæ contactum fugere, quod ſi in fauces penetraverit, etiam mori: idque maxime humani jejuni oris. Plinius* lib. 7. *& tamen omnibus contra ſerpentes ineſt venenum, feruntque ictus ſalivæ, ut ferventis aquæ fugere contactum:* At intelligenda eſt jejuni hominis ſaliva, quæ utpote acrioribus ſalibus referta, veluti aquæ ferventis contactus, ſerpentes fugat; inflictum quoque a ſerpente vulnus, ſi confeſtim ſaliva illiniveris, non lethaliter ſæviet, ſed cohibitum venenum, nec ulterius diffuſum ſponte evaneſcet: Hinc Lucanus lib. 9.

Nam primum tacta deſignat membra ſaliva,
Quæ cohibet virus, retinetque in vulnere peſtem.

Venatores ſerpentum, ut Aldrovandus de inſectis lib. 1. ſtatim ac illos cepere, ſaliva confricant, cujus contactu præeunte Marco Aurelio Severino de Vipera non tantum vileſcit violentia veneni, ſed ſi in os illorum diductum expuas, ſaliva in eorum ventrem delata tantæ feritatis illis eſt, ut ſenſim contabeſcant. Hac ratione nimirum partibus ſuis ſalinis confricatæ curantur lichenæ. Saliva hominis jejuni eſt medicamentoſa; etenim in ſaliva adeſt virtus abſterſiva in ulcuſculis, licet minori gradu, quam quæ fit in ſarcoticis. *Levis papula, ait C. Celſus, ſi quotidie jejuna ſaliva defricetur, ſaneſcit.* Saliva cancrum mammarum ob ſuas ſubtiles attenuantes moleculas diſcutere valet, ut docet Paulus Ammanus Med. Critic. & ratione alkali acido herpeti contrario reddit Schenckhius herpetem curari. Salivam robur afferre infantibus, inquit Matthiolus in 2. lib. Dioſcordis. Puſtulas Crato, ſcrophulas Hildanus ſalivam reſolvere promittunt; & ſi animus eſſet mihi referre, quæ apud Auctores perlegi, quos reor, aut deceptu faciles, in quorum re alii decipiuntur, aut denique vanæ gloriæ, atque oſtentationis nativa hominum indole affectantes, in multo grandiorem admirationem facili negotio rem tumefacere poſſem. Verum ſolicitus fui, non plures narrationes conſcribere, quas vel invicta mea ad credendum innata tarditate aſſenſum meum extorquere non ſenſi, quæ nondum exploratæ non videntur iis probabiliores, quam quæ irritæ jam deprehenſæ fuerunt. Quæque hujuſmodi ſalivæ experimenta, ſcrophulas, nodos gallicos, cancrum mammarum reſolventis, nuſquam reperire dentur, præterquam in quorundam auctorum vana jactantia, tumentibus libris, atque promiſſis, ut quiſque, ni fallor, experientiis deprehendet, quam parum eventus ſui conatus laboribus, & illorum aſſertionibus reſponderint.

DE SALIVA, ET SALIVATIONE

Præter naturam.

CAPUT II.

ARTICULUS I.

De Vitio ſalivæ in quantitate.

HActenus ſalivæ humanæ natura, ſecretione, & uſu, qua licuit perſpicuitate, inveſtigato: proximum nunc eſt, ut ejuſdem ſtatum morboſum ſolertius excutiamus.

Quando a naturali craſi, & molecularum nexu deflectit ſaliva, humani corporis harmoniam ſubripiens, alienis imbuta particulis, morboſiſque infecta miſcilibus, a naturali ſtatu recedit, majori, quam pars eſt, labe ſanguinem afficit, cujus varia conſtitutione fluidorum partibus varie labefactatis chronicorum, acutorumque affectuum luctuoſus ſæpe panditur numerus. Ut igitur horum morborum idea certior, atque clarior percipiatur, a re longius non erit, vitium in aucta quantitate brevius exponere, quod ad inveſtigandos exactius ipſius morbos plurimum conferre videtur.

Peccat ſaliva in quantitate, quotieſcunque ſubtracto ſanguini nutritio pabulo, perenni fluoris ad ſalivales glandulas appulſu, conſertim e ductibus effluens in ore undequaque exundat: cujus effluxus jugiter profluens nullo gravium ſymptomatum comitatu, nullaque saporum malitia conjunctus pthyaliſmus vocatur.

Si alimentum ſucci gaſtrici inertia, laxa tunicarum contractione, viſcerumque circumpreſſione ruditer in ventriculo elaboratur, non evolutis ſulphureo-balſamicis particulis in chylum aquoſum nimis faceſſit: qui in ſanguinem delatus, & per omnes cavos fibrarum tubulos cum ſanguine circumductus (cum ſeroſo-aquoſæ ejuſdem moleculæ a ſolidorum impulſu ad fibrillas appelli coactæ, ex defectu gelatinoſæ portionis nutritione indigis partibus non apponantur) neceſſe eſt, ut aqueis particulis turgidus ad ſuperiora trajectus in glandulas ſalivales transſcoletur. Quæ laticis ſeparatio, cum intra ipſas glandulas ſubſiſtere non poſſit, a preſſione particularum conſertim ſuccedentium, & jugiter ad glandulas confluentium, retroque urgentium in os indeſinenter derivetur.

Porro mirum eſt, ſi orificia, ac tubuli glandularum diametro gaudeant juxta ampliori, una cum tumore jugularibus venis incumbente in colli lateribus, reprimente ſanguinis refluxum, quantum ſecretionis penum adaugeant. Hæc pororum compages dilatata, ac tubulorum vitioſa amplitudo a laxa fibrillarum cohærentia exorta, ſalium niſu, & machinularum terebratione a proprio termino recedentium ita diſtenditur, ut dehiſcentibus glandularum oſculis a ſtimulo ſolidis inhærente irritativo, & ſalium cuneis tuborum villos vellicantibus perperam labaſcat. Harum minimi fibrarum faſciculi ad ampliora ſpatia redacti, ſi impetus ſanguinis augeatur, & a confluente humoris copia novi diſtenſis tubulis edantur impulſus, vel ſi ſalium ſpicula ſtimuli vires exerceant, ab invicem divelluntur, ut conatibus ſalinorum cuneorum diſciſſis fibrillis cum ſuo connisus momento non valeant ſuperare fluidorum impetum, ab impellentibus liquidi moleculis in nimia diſtractione coercentur tubuli, & ordinatarum partium mechaniſmus fatiſcet, atque exeſis vaſculis pene deſtruetur. Unde denegato in glandulas ſpirituum animalium effluxu, illæ ſymmetria, tonoque partium attritæ, nec naturali tenſione, debitoque elatere munitæ turgentibus particulis aqueo chyloſis ad glandulas appulſis minime valent contraniti, ſanguiniſque impulſui reſiſtere nequeunt, undequaque non irrumpat ſalivalis humor, & depluat. Hoc in flacceſcentibus glandularum fibris ab infartu, & preſſione nervorum cum largiori affluentis ſalivæ copia, atque in ægris in utroque latere paralyſi affectis, ſæpe videre eſt.

In ſcorbutica diatheſi maxime calidiori, quoniam ob ſalinas in fluorem evectas particulas, quicquid ineſt ſanguini, eſt acerrimum, tenue, atque urens, ſanguis non potis eſt novum chylum ſibi aſſimilare; ideoque quia colliquari cogit ac fundi quicquid in fluxum agitur, partes chyli gelatinoſæ in orbem ſanguinis circumductæ a ſalium cuneis nimium ſolvuntur, adeoque ſuo naturali lentore deſtitutæ libere vagantes per corpus ſangui-

ſanguinis continuo fluxu per glandulas ſalivales excernuntur. Præ nimia hac ſalium, & acredinum copia glandularum diametrum diſtendente, non tantum ſaburra veteris effœti, & inutilis chyli, verum etiam novi, & oleoſi major portio in ipſas glandulas continuo depluit. Irritatis enim villis nervorum, tenduntur capillares arteriolæ, unde fit major fluidorum appulſus, quæ dum in diſtractiles vaſorum tunicas impetus faciunt, ex earundem diſtractione reſtitutis villis vigoratur reniſus in contenta fluida, quo fit, ut aqueo ſeroſa portio per validiorem ſanguinis motum ad glandulas uberior delata, a ſolidorum preſſione, & fibrarum oſcillatione magis commota, in pervia glandularum oſtiola irrumpat, & abundatiorem ſalivæ excitet affluxum. Hic exprobranda eſt ſputatorum connata conſuetudo, qui ſolo expuendi libidine alliciti, ut vilius fæcibus cunctis excrementum continenter ſalivam effundunt; quo ſpuendi conatu, & perpetua muſculorum contractione irritatæ, & compreſſæ glandulæ ſolicitantur jugiter ad novam, & uberiorem urgentur excretionem.

Cauſæ externæ, quæ quantitatem ſalivæ adaugent, in ſex rebus non naturalibus deprehenduntur. Aer enim ut frigidus particulis nitro ſalinis ſegnius rotatis, nec ſatis evolutis plurimis refertus poros cutis premendo effluviorum corporis inſenſilem tranſpirationem inhibet. Ut humidus aqueis moleculis turgeſcens lenteſcentis ſanguinis ſolutionem, laxando fibras imminuit, ut inde aquoſa portione ſanguinis adaucta urinæ, & alvi excretio, & non raro largior ſalivæ effluxus promoveatur, ut Sanctorius animadvertit: *Aer externus per arterias in profundum corporis penetrans poteſt reddere corpus levius, & gravius: levius ſi tenuis, & calidus; gravius ſi craſſus, & humidus.* Cibi admodum aquoſi, ſomnus, & quies naturalia excedentes ſtadia, excretiones aliarum partium imminutæ humoralem maſſam inficientes, hiſce accedentibus animi mœrore, & timore diuturno coctionis opus labefactante, ut affectiones cum motu fluidorum momenti minoris conjunctæ, & conſtrictivæ vaſorum influxum, & liquidorum attenuationem hebetantes, ſalivæ materiem accumulare videntur.

Cum igitur in ſenſuum omnium ſilentio, & torpore cum membrorum illa concidentia, quæ ſomnus vocatur, neceſſe ſit in decubitu horizontalis ſitus, ut laxetur fluidorum compages, & remittatur tenſus ſolidorum tonus; nil mirum, ſi laxiori reddita ſanguinis cohæſione, ibidemque magis enervata fibrarum elaſticitate, licet ſanguis in perpetuo ſit motu, currat hinc inde, recurratque per membra vario ab inferioribus ad ſuperiora, & contra vim innatæ ſuæ gravitatis ad ſuperiora pelli cogatur, tamen per muſculos, viſcerum lacunas, viaſque partium obliquas, curvas, & flexuoſas tricas languidius trajicitur, & filtratur, quibus gravitatis ſuæ contrariis motibus debilior reddita ſanguinis compages minori vi ſolida impellit, cujus languida vibratione, & diminuta impulſione magis, ſemperque magis relaxatur partium ſolidarum robur; ex quo fit plus æquo progrediente ſomno, ut fluidum ad illam perveniat motus determinationem, quæ ad ſecretiones ſingulis in partibus peragendas idonea non eſt donec tandem non acquiſito a ſingulis ſanguinis moleculis proprio gravitatis centro, nec ad naturale æquilibrium perductis plurima congeratur humiditas, quam, neceſſarium ad retinendum ſolidis, & fluidis amiſſum ob laxatam compagem robur, reſtituendum ineptam, nimiam ſalivam inde ſuppeditantem paſſim experimur. Hinc ſolvitur nodus, cur melancholici ſputatores exiſtant. Quoniam melancholici in vanis cogitationibus defixi, atque inhærentes triſtitia cogitantes, eaque penſitando timentes, impediunt, ne ſpiritus impetus facientes in fibras cordis contractiles, in eaſdem motu conciti exerant elateris vigorationem, quæ uberiori ſpirituum affluxu deſtitutæ debiliori impetus niſu ſe contrahant, ex quibus langueſcente magis ſanguinis motu per vaſa, imminuitur ejuſdem attritio, atque hebetatur per glandulas tranſpiratio, debilitatur cordis, & vaſorum motus. Unde tenues, & ſulphureo inflammabiles ſanguinis particulæ craſſioribus implicantur, donec humorum illuvie quaſi obrutæ, & veluti carcere detentæ coerceantur. Ob hanc partium cruditatem in fluorem vitioſum evectus ſanguis fæculentias aqueas ad ſalivales ductus deponit.

Ob nimium hunc ſalivæ proventum balbutie plectuntur infantes, quorum fibrillarum tonus mollius, atque raræ texturæ ſalivæ copioſioris affluxu humectatus ſic labaſcit, ut cum nativa muſculorum linguæ, atque palati flacciditate cuicunque ſanguinis, & ſpirituum appulſui facile cedente, minus concinne, & ſeo perfecte enunciare addiſcant. Ab hoc vitio affecto Batto Regi, qui Cyrenas in Africa condidit, de ſua balbutie Oraculum Delphicum conſulenti, Pythia imperavit, ut in Lybia Regione calida vitam degeret; ſic Herodotus. Ad hunc cenſum refertur deficientia vocis in aphonis, quorum laryngis muſculi a nimio aquei humoris proventu ita enervantur, ut fibris carneis reſolutis flaccidi, & inertes fiant ad motum. His laxatis, ſonitu per fiſtulam pneumaticam a motu lateribus annulorum non alliſo, nec hinc inde varie repercuſſo, qua aeris verberatione, & inflexione vox efformatur, æger nullam valet vocem effari. Manifeſtum hujus rei eventum refert Tulpius libr. 1. obſerv. cap. 39.

Si vero hæc aquoſa ſalivalis menſtrui copia a glanduloſa ventriculi tunica jugiter exprimatur, ſua aquoſitate liquorem gaſtricum ita inficit, atque inertem reddit, ut chylificationis opus plurimum labefactetur, menſtruo particulis aqueis perperam referto alimentorum contextu reluctante. Inde ſenſim collectis cruditatibus vitioſis fibrillæ ſtomachi debilitantur, laxatur tonus earundem nimis, obruiturque ſanguis, in quo copia humorum aqueorum exundans parum alimenti ad attritos ſolidorum villos ducetur, quod ſit naturali ſimile, & alendo aptum: ſed quicquid ad partes adducetur, erit plane aquoſum, cogetque ſanguinis maſſam iter ſuum lente per totum corpus abſolvere, ut habito reſpectu ad modum, quo ſanguis propellitur, ad ſpatium, & velocitatem, qua percurrit, & vaſcula perluit, impoſſibile ſit, quin reſiſtentiam illam offendat, qua eodemque impetus momento occluſa vaſculorum lateralium, & villorum ora permeare poſſit, ita ut nec a ſyſtaltico fibrarum motu major tenuiores ſanguinis partes ad cavas lacunas poſſint urgeri ad vectes fibrarum inflandum.

Quoties igitur ſanguis per repetitos circuitus ruditer attenuatur, effœtus erit craſſioribus partibus, & aqueis, adeoque illo motu urgebitur, quo impetu non poterit ferri ad collapſos-ſacculos nutriendum, cum major ſit niſus in contactum nitentium minimarum tiliarum fibras, & caniculorum componentium, quam ſit irruentis ſanguinis impetus. Quare particulæ illæ aqueæ minori, vel majori cohæſionis vi unitæ eam molem, & directionis momentum habebunt, quo per poros carneæ ſubſtantiæ permeare non poterunt; unde cum reliquo ſanguine ulterius circulantes venas pervadent, & fucatæ nutritioni eo uſque inſervient, quouſque male aletur animal, & cachexia continget. Hinc fiet, ut ſolida ad tantam imbecillitatem redacta fluere quaquaverſum permittant humores aqueos, qui in cavitatibus majoribus, vel vaſculis cutis membranoſis collecti, vel ad partes robuſtiores appulſi lenteſcentes validam generant obſtructionem, ut in durum tumorem attollantur partes ad contactum venarum, ductuumque lymphaticorum poſitæ, a quo vaſa illa tenera coarctata, & compreſſa, cum liberum tranſitum præbere non poſſit lymphæ, vel chylo, indeque continuo appulſu novi liquoris ad partes vaſorum compreſſas tendentis, & præterfluentis tergum prementis ultra tonum naturalem diſtenſæ tandem rumpuntur, ob quam vaſorum exilium rupturam in habitum corporis ſerum effluit. Ab hac pituitoſorum humorum in ſtomacho accumulatione ibi nectente moram convelli poteſt ventriculi muſculus a majori ſpirituum copia per nervos fluente, ut enata fibrarum inferius ventriculi conſtrictione contenta per os ejiciantur, vel nauſea, ſi inanis, & ſolus erit vomendi ſtimulus, producetur. Quod ſi afficiantur rami nervorum ventriculi cordi communes, ut per ipſos fiat refluxus vividior, & copia ſpirituum naturali major, & frequentior ad cordis auriculas, ſpirituum energia eaſdem in perpetua contractione detinendo, ſuperans preſſionem ſanguinis affluentis per truncos venarum majorum eludet impetum ejuſdem ad ventriculos tendentis: unde a ſanguinis preſſione non reſeratis auriculis, ſed in contractione perſiſtentibus, intercepto ſanguinis, & cordis motu, ſuccedant oportet languores cordis, & animi deliquia.

Si vero chylus nutritius in ſanguinem continuo delatus alitioni partium ineptus, effœto ſucco inde maſſa ſanguinis veteri ſaturata per glandulas ſalivales copioſa ſucci nutritii jactura indeſinenter erumpat, per hanc ſucci euchymi ſubtractionem tota ſanguinis maſſa oleoſo balſamico pabulo privata aceſcit, & turbato ob indebitam nutritionem liquidorum curſu in varios ſiccitatis morbos delabitur: ob quod minimam muſculoſis partibus nutritionem præbens, cum partium ſolidarum colliquatione incaleſcens totius corporis atrophiam inducit, cui calor hecticus in toto habitu paulatim ſubrepens in omnibus partibus ſolidis accenditur. Hin calidum, & acre

acre ſanguinis ſerum per molle & glandulosſum pulmonum parenchyma continuo trajectum, eos tandem infartu aggreditur, inflammat, exulcerat; quo fit ut atrophia, quæ erat in habitu corporis, in tabem pulmonarem paulo ante fatales dies, terminetur.

Verum ſi chylus per ductus ſalivales jugiter excretus naturæ incaſſum in ſanguinis reparationem continuo ſuppeditetur, ne ab hoc perenni chyli effluxu depauperetur, & incaleſcat ſanguis, adeo ut inſigniter languentibus viribus a nimia ſubtractione ſucci nutritii in ſtatum lethalem, & inſanabilem redigatur, ad uſum diuturnum lacteæ dietæ æger relegandus eſt, quo ſanguis lenitur, & ſalia ſtimulantia demulcentur. Deide aeri aprico, & benigno commiſſus; liberali, ſed cauto ciborum euchymorum uſui reſarciatur, ut inde aquas minerales chalybeatas bibendi non impar fiat, quarum beneficio maſſa ſanguinis ſenſim emollita, etiam ſucci nutritii colliquatio ſenſim evincitur; atque inde non tantum a ſalivatione æger, verum etiam ſanguis a ſalina acri diatheſi vindicatur. Pthyaliſmo autem hiſce incaſſum advocatis incertis intervallis recrudeſcente, cum inſigni virium deperditione, æque, ac per glandulas ſalivalis ſeri colliquatione, rite continua ſalivæ deglutitio in ſymptromatum allevationem præſcribitur, qua non tantum ſalivationis progreſſus, verum chylus per ductus ſalivales excretus, naturæ in fluidorum reparationem pedetentim remittitur. Si ſaliva unicuique non cogitanti ſponte in os confluat, atque copioſius eo alliciatur ob ductus ſalivales patentiores, laxioreſque, quam par eſt, exiſtimo oris collutione, maxillarumque fomentatione ex ſubadſtringentibus, & blande aromaticis decocto poſſe curari, tum interne modo laudata ſubadſtringentia commode uſurpari, quorum ope paulatim arctantur, ac roborantur ampliores viæ, dummodo deſueſcant ægri a continua ſpuendi libidine in conſuetudinem perperam adſcita.

ARTICULUS II.

De Salivæ defectu.

Cognita quænam ex largiori ſalivæ affluxu expectari mala, poſſint: nunc juvat in ſalivæ inopia excutere noxas. Nam non minus ab exceſſu concidit hominis ſanitas, quam a deficiente ſalivæ penu labatur.

Vitium ſalivæ excretionem invertens plus minus impediens, vel penitus inhibens, nunc glandulis, & tubulis excretoriis inhæret, nec in ipſo ſalivali latice, motuque ſanguinis deprehenditur; ut ſi enumerare hic vellem ingentem morborum ſeriem, & maxime chronicorum, qui a ſanguine ſalivali humore non ſuffecto pendent, ſero dicendi finem facerem.

Nativa tubulorum ſalivalium anguſtia, humor viſcidus ſalino-fixus glandulas infarciens, ac porulos opplens, vaſculorum compreſſio oſcula occludens, minimarum arteriolarum criſpatura glandularum cava, & tubulorum ora coarctans, aut diameter earundem nimis connivens, ac tumore aliquo extus incumbente compreſſus viam ſalivæ præcludunt, quæ a conniventibus ſalivæ ductibus quoquo modo obſtructis, aut compreſſis, ne ſecernatur præpedita, licet cum ſanguine confertim profluat, tamen cum ipſo circumducta ad alia filtra circumvehitur, in quibus ſecretionum penſo adaucta, glandulis diverſis committitur. Quod ſi chylus jugiter in ſanguinem irrepens ſalivalibus non turgeat particulis, nulla prorſus materies glandulas trajectura per carotidum diviſiones cum ſanguine aſcendet; Igitur in toto deficiet ſaliva, ut ſæpe occurrit in ardenti febre correptis, in quibus ſitis extingui non poteſt, ac ſiccitas ſumma non ſolum ad fauces, ſed per univerſum corpus diffunditur: in quibus cum calor intenſior abſumat quicquid humidi ingeritur, & cum ſanguinem diluentes moleculæ aqueæ evaporentur, ſanguis privatur ea materia, quæ corporis partes humectat. Tamen ſi ulla inhæret ſanguini ſeroſa portio, a ſingulari ſolidorum ariditate ſtatim abſorbetur, quæ inter duas quaſque particulas introducta permittit fluere idem liquidum, quod alioquin ſubſiſteret, niſi ab aqueis ſanguinis moleculæ disjunctæ eſſent, quæ a concitato motu ad minima diverſæ, & a congredientibus aqueis particulis ad ſummum ſolutæ ob turbatam, & confuſam fluidi mixtionem diverſo cohæſionis modo combinati, diverſo a naturali impulſu, niſuque rotati, ſecretionum leges non obſervant; unde propulſæ a validiori, & celeriori cordis contractione, dum majus ſupra glandularum obicem, contranitentem exerunt momentum, non ſolum in reticularibus illis canalium textibus ſanguinem vehentium factam ſolutionem conſervantes, ſed a nodis glandularum, & vaſculorum lateribus in ulteriorem ſolutionem promotæ, citius ora venarum aſcendunt, quam oſcula ductuum offendant. Quod ſi ſatis liquidi non turbato motu exagitati in ſanguine hæreat, ſed generetur lentor in arteriolis materiem ſalivæ deferentibus ad glandulas oris, & faucium, tamen nullus dabitur affluxus humidi ad eaſdem partes, igitur ſiccitatis ſenſus, & ſitis. Si vero non aſſumetur ex toto liquidum, effluet e glandulis ſalivalibus ſaliva viſcidior, quæ in os derivata producet infantum in villis linguæ, & faucibus hærentem.

Inter cauſas externas occurrit aer particulis ſicorioribus, & calidioribus refertus, qui in ſanguinem indeſinenter impulſus craſſiora attenuando, & extus ut ambiens leviter comprimendo glandularum cutis folliculos a fluidorum appulſu facile expanſiles, videtur diaphoreſim augere. *Aer calidus, niſi* obſtent *cruda*, ait Sanctorius, *juvat quoque perſpirationem*, & aqueo ſeroſas particulas alio divertit. Aer enim ſuperincumbens cylingulis ſuis gravitat, ac premit partes ſanguinis, quæ dum leviter mediante aeris interni elaſticitate compreſſæ majorem ſemper, quem amiſerunt ſitum omni opere recuperare conantur, facta preſſionis aeris incumbentis æquipollentia preſſionis, ſive altitudini ſanguinis majori, vel minori, ſervata ſemper proportione ſpecificæ gravitatis liquidorum, dividuntur, ſubtilianturque. At moles liquida copioſa, & gravis aeris externa non poſſet cum interno ſe facile æquilibrare, niſi miſceretur cum mole liquida ſanguinis; corpora enim fluida, ut ſimul mixta in ratione ſuæ gravitatis æquilibrantur, Cum autem flantem borea, & cœlo ſereno aer gravior ſit, quam flante auſtro, & calida conſtitutione, ut barometro experimur, boreali enim tempore aer fit denſior, magiſque compactus, adeoque magis gravis; in auſtro vero, & calore magis rarior, inde minus gravis, adeoque preſſus gravitate ſua in ſanguinem nobis ne advertentibus quidem ingreditur, eundemque ſua elaſtica vi magis aucta, & gravitate ſua urget, propellit, atque facillime in ea loca, in quibus minorem invenit reſiſtentiam, & locum capaciorem ſeſe expandendi, impingit. Cum autem capaciſſimam cavitatem reperiat in cutanearum glandularum lacunis, ubi magnam vim elaſticam acquirens, eaſdem mirum in modum diſtendit, per quas ad majus ſpatium dilatatas fit inde, ut ad minima diviſis ſeri moleculis turmatim foras avolare nitentibus minus reſiſtant aereæ moleculæ. Rarefacto igitur aere, dilatatis glandulis, ab earundem ſyſtaltico motu promovetur tranſpirationis inſenſilitas, & eo magis ſi ſerum & aer erunt cum fluidorum cylindrulis æqualis magnitudinis, ſed inæqualis ponderis ad motum diſpoſiti. Ille enim cylinder primo movebitur, qui gravior erit altero; quoniam primum punctum corporis, quod movetur, eſt centrum gravitatis, ad quem centri gravitatis motum tota moti corporis moles tendit. Si igitur verum eſt centrum gravitatis duorum liquidorum æqualis molis, ſed ponderis diverſi in ea parte reſidere, quæ gravior eſt altera, neceſſario conſequitur, ut ob aerem externum, qui nec levior interno, nec gravior ſupponitur; æquali gravitate interno contranitens pari energia vim interni ſuſtinet, in calidiori temporis conſtitutione ſerum ab aere indiſſociabile primum, & jugiter avolat. Huc referri poſſunt hæmothagiæ, dyſenteriæ, ſudores ab exercitio nimio copioſi, vel colliquativi, largior urinæ effluxus, vigiliæ nimiæ humidum aſſumentes, vel aliorſum copioſe ducentes ſalivam imminuunt. Ita, indignatio, ut effectus cum motu majoris momenti conjuncti, aucta cordis contractione, & ſanguinis velocitate, cum ſaliva ſuum exigat ſejunctionis tempus, poterunt in glandulas derivationem, multoque facilius influxum ſalivalis liquoris prohibere.

Saliva igitur in ſanguine non exiſtens, vel ad glandulas non appellens in os effluere non poterit; unde in ore ſiccitas, & ſitis ad fauces, quæ ſi diutius protrahatur, exſiccabitur magis lingua, ad ſuperficiem maxime, cujus villi tunicam conſtituentes valide contrahentur; cum vero corpus linguæ non cedat, ſed contranitatur validius villorum contractioni, fiet ut iiſdem villi divellantur, hic illic lingua in fiſſuras diſſiliet; quibus ſi addatur faucium œſophagi, & muſculorum laryngis ſumma cum ſiccitate rigiditas, prohibita earundem contractione, quæ ad formationem vocis requiritur, raucedo, vel loquendi difficultas ſuccedet. Quod ſi ex toto deficiat in ſanguine ſalivalis humor, excitabitur tabes cum ſiccitate conjuncta, quam in exceſſu ſalivæ attulimus, de qua canit Lucretius:

Jam marcent venæ, nulloque humore rigatus
Aereos alterans anguſtat pulmo meatus.

Ab ali-

Ab alimento ope triturationis in pollinem in ore redacto ob denegatum ſalivalis laticis influxum inſitæ ſalium moleculæ non evolvuntur, ut a laxato ciborum nexu ſapida tinctura elici poſſit, cujus defectu non delatis particulis ſalino-ſapidis ad nerveas linguæ papillas ſenſus guſtus fere concidit. Quo in caſu, quoniam imminuta, vel deficiente ſaliva nullus liquor digeſtivus a glandulofa tunica expreſſus eructatur in cavitatem ventriculi, qui vires ſuas in ſtomacho convertendo, dum in ipſius tunicas, & filamenta nervorum impingit, eliquata ſalina aqueis ramenta in fibras validius infigat, ut vehementius ſtimulatis nervorum villis, internæ ventriculi plicæ inter ſe mutuo atterantur (in quibus ratio famis conſiſtit) appetitus imminuitur, vel aboleſcit. Ingeritur tamen alimentum, ne vires ſtatim labantur, a quo rudi componentium ſolutione elaborato dependet in ventriculo perperam inchoata concoctio, quæ neutiquam in inteſtinis abſolvitur; chylus enim ægre in ſtomacho confectus ob principia ciborum activa minus exaltata, atque diſſoluta inertibus corpuſculis coaleſcens ad inteſtina propellitur, ubi naturali earundem compreſſione, lenique vermiculatione promotus in ſanguinem irrepit, crudus, impurus, ſalſos exhalando vapores. Quapropter præcordiorum anxietatem, varioſque capitis, & ſtomachi morbos producit. Chylus itaque non abſoluto chylificationis artificio, nec in puriſſimum rorem mutatus, impuris abundans partibus, lactearum papillas impingit; hinc per lactea ad ſanguinem uſque delatus fluidorum compagem varie lædit, perpetuoque œconomiæ animati corporis tendit inſidias.

Cum igitur parcior, quam decet, generetur ſaliva: primo defectu materiæ, quoties iſta non reparatur: ſecundo canalium vitio, obſtructis nempe, compreſſiſque vaſculis, per quæ defertur ad glandulas: tertio glandularum vitio ad munus hoc abſolvendum ineptarum, triplex indicationum ſpecies inſurgit, quæ triplicibus morborum ſpeciebus correſpondet. Prima abſolvitur alimentis convenientibus, qualia videntur potiſſimum eſſe juſcula ex tenellorum animalium carnibus deprompta, tenuis potus, cereviſia puta diluta, lac, aqua lactis, limacum, caponum, gelatina, cornu cervi, eboris, ut inde aquarum uſu, & liquorum ſanguinem demulcentium ſub forma potus copioſa, atque continua eorum ingurgitatione ſanguinis ſiccitas temperetur, quibus exhauſta humorum in habitu corporis deliteſcentium minera ſuffecta, morbida ſanguinis craſis jam penitus vere everſa longo earum uſu paulatim reſtituitur.

Vaſculorum obſtructio, aut compreſſio curatur medicamentis attenuantibus incidentibus, quæ craſſos ſimulque lentos reſpicientia cohærentes invicem humorum particulas comminuunt, impactaſque divellunt. Hæc ſunt, quæ particulis volatilibus, ſalinis, acribus, aromaticis, oleoſiſque ſcatent, nec non quæ alkalinis abſorbentibus, fixis, & lixivioſis amaricantibus abundant, a quibus motus adauctus, & magis proprius reſiſtentiæ particularum quieſcentium imprimitur, itidemque cuneus ſolvendis fluidorum particulis intermiſcetur, qui motu, partis tenuitate, & figuræ aptitudine ad penetrandum non ſolum compactos humores diſgregat, verum ſanguini, ac lymphæ fluiditatem denuo conciliat.

Poſtquam innotuerit glandularum vitium non niſi labore improbo, iteratoque in dies comparatum, illi aptum inveniendi remedium plurimum augebitur notitia, cujus ope, roborantibus externe medicamentis, pleriſque aromaticis, ſalivares glandulæ ſuffragantur, a quibus ſi commodum non accipiat æger, melius ferret pinguia, & emollientia, quibus rigiditas ſolidorum ex nimia volatilitate humoris in glandularum poris, ac folliculi concluſi fibras nimium corrugante, vel ab acrimonia nervorum fibrillas irritante, adeoque oſcula conſtringente, unde affluxus liquorum inhibetur, paulatim lenitur, atque laxatur.

ARTICULUS III.

De aciditate ſalivæ.

SAl in aquea ſalivæ portione deliteſcens, quoties in libertatem vindicatum, ſalivæ ſpiritu fatiſcente, depreſſoque ſulphure, cæteris præpollens nimium in fluorem evehitur, ejus ſpicula angulata ſalina per aqueas moleculas conſperſa aliorum miſcibilium ſuperato jugo, cæteriſque particulis compede injecto, mutata directione ad occurſus cæterarum partium coalibilium in proportione remanentium, confertim in linguæ papillas impellunt, ubi in nervorum filamentis validius infixis ſalibus, ſenſorii fibrillas acriter titillant, eaſdem pungunt, atque convellunt.

Hujus naturæ moleculæ cuſpide tereti, & acuta, & dein corpore inſtar cunei majorem in molem aucto conſtantes, adeo ut quovis modo ſenſorii fibrillis applicatæ ipſas pungendo, & non nihil comprimendo conſtringant, hunc ſaporem eminenter oſtendunt. Hæc aqueis obvolutæ particulis ſanguinis effervescentiam, aut nimiam ejus diſſolutionem refrænant, & blando coagulo compeſcunt. Vel niſi mavis, dicas moleculas acidi eſſe tetraedras, & non cubas, quæ undequaque ſuis angulis munitæ, & ab omni parte æqualiter aculeis inſtructæ linguam facilius vellicent, & quaſi pungant. Quod ſi aliter figuratas eſſe contendamus nimirum vel læves, vel teretes, fieri poſſet, ut acidi particularum facies non anguloſæ incidant in fibrillas ſenſorii, & ſic has non diffringant, nullamque proinde vellicationem pariant, quod omnino eſt contra acidorum guſtus perceptionem.

Si cauſas mediatas rimemur hujuſce crudæ aciditatis, illæ videntur attingi, atque chylo inhærere in primis viis perperam elaborato ob fermentorum inertiam, aliarumque liquorum minorem in inteſtinis volatilitatem acquirenti; qua quidem depravata concoctione, chylus non redditur blandior, quatenus ventriculi humor viſciditate donatus in tunicas tremoris motus non inducit, & ſucci digeſtivi craſim ſubvertens, ſalem volatilem, & aquea alimentorum corpuſcula non exolvit; unde non laxatis ſalium calore meatibus, haud in particulas flexiles leves, atque rotundas, ſed ad aſperas, & inæquales accedens incoctus, & acidis, aculeatiſque particulis tumeſcit, ex quo non niſi incongruus, atque ſolium & acidorum enormium particulis refertus, maſſæ ſanguineæ, & languentibus ſolidis committitur, qui per impetum naturalem ſanguinis, licet pluribus millibus vicibus per pulmones, & per reliqua viſcera, ac partes corporis fluat, paulatim in glandularum lacunis accumulatur, ita ut eodem ſervato cohæſionis momento per minimas acidorum particulas continuo influat, quouſque ſenſum aciditatis excitans, & reliqua cum ipſo corripientem, fluidorum præcipuas craſes alterare valeat, atque ſenſim inficere, ut effœto ſucco jugiter reparatæ labem ſcorbuticam acceſſant. Hinc ſcorbuticorum ſaliva acida plerunque deprehenditur.

Quandoquidem enim in ſanguine depravato recrementa plura acida congeruntur, quam ut diaphoreſi, vel per urinam ſatis ſecerni poſſint, quæ ad oris emunctoria ſero irretita detruduntur. Quoniam liquida ſanguinis partes componentia, & quæ in cohæſionem mutuam nitentia per motum, quoties in acidas particulas abeunt, tranſeunt e ſtatu durioris in ſtatum liquidioris corporis, omnes illæ liquidi cruoris moleculæ, quibus componuntur, in libertatem, & facto impetu diffractis vinculis in motus majores veniunt, a quibus per reſiſtentiam cohæſionis cohibebantur, & producent illos effectus, quos debent ex vi ſuorum motuum, & figurarum, cujuſmodi ſunt pungere, quadam compreſſione ferire linguæ villos. Elementa igitur ſeri partes ſanguinis componentia non ab intrinſeco in ejuſmodi ſolutionem venientia, ſed repugnantia, a cauſa violenta, & morboſa in illam cohæſionis vim coguntur, atque detinentur, quæ ita urget partes ultro cohærentes, ut a prima cohæſione ſeſe expedire poſſint, atque totum mutare compoſitum per illam occaſionem, quæ cogit partes componentes ab illa cohæſione ceſſare, & ſolutas in novum adire compoſitum. Quid autem ſi quid e ſuave ſapidum, ingrate ſapidum, ex non acido fiat acidum? nonne dicetur compoſitum primum ultro immutatum, cum effectus, qui in prioris locum ſuccedunt, contrario modo ſe habeant? ſed hujuſmodi ſunt partes ſanguinis componentes, quæ ante illam ſolutionem ſunt quoddam compoſitum, quod poſt ſolutionem mutatur; igitur partes illæ in ſtatu fluidorum ſalium exaltatæ dicentur mutatæ.

Cum autem nullum compoſitum per vim inſitam deſtruatur, oportebit, ut vis, quæ ſalina concreta fundit, ſit his iiſdem liquidis externa, quæ a ſolidorum ictibus in ſalia urgentiori impetu nitentibus deducitur; quare facultatis illius momentum, quo concrementa ſalium a mutuo contactu recedunt, & in cuneos acutos coeunt, momento, quo ſalinæ partes diviſioni reſiſtunt, erit majus. Unde partes ſalia componentes ex vi hujus potentioris cauſæ ſe ſubducere a fuſione non poterunt, niſi tollatur momentum illius cauſæ agentis, & detinentis ad ſolutionem, aut addatur momentum reſiſtentiæ componentibus ſalia partibus, ut cogantur a majori cohæſionis vi non dimoveri. Ubi igitur ſalis moleculæ adhærentes invicem in medio

fluidi per motuum ambages attritæ, miris modis exagitatæ, commotæ, contrarioque niſu rotatæ in minima ſolvuntur, ad eam devenire poterunt angulorum acutiem, quæ ſuperet cohæſionis vim aliarum molecularum ſumme evectis corpuſculis reſiſtentem, & ſupra datas partium reſiſtentias vires ſuas exerentes, exinde ab aliarum commercio liberatæ, & præcipue a ſpiritu volatili diſſociatæ in ſalivam turmatim affluent, a quibus ingrate ſapiens, & aceſcens ſaliva emanabit.

Aeris vitio ſalivam acidam induci nullus crediderim inficiabitur; aer equidem pluvioſus laxato fibrarum tono poros, ac meatus cutis ſuo humido infarciens ſanguinis effluvia reprimere videtur: *Aer*, inquit Sanctorius, *cænoſior, & ponderoſior, convertit inviſibilem tranſpirationem in icorem, qui retentus, & deinde non reſolutus in cacheſiam faceſcere ſolet*. Ab eodem inſpirato ſalia, ac ſulphura redolente ſpiritus ſanguinis valde deprimitur, hinc ſalino-ſulphureis ejuſdem particulis ſanguinis craſis ſenſim mutata in mephitim acidam mutatur. Ad talem humorum diatheſim non parum conferunt cibi acidi, ſale conditi, acidum foventes occultum, auſteri concoctu difficiliores de acidis fixioribus, & ſuccis tenacioribus, ut piſces marini, paſtæ farinaceæ, participantes, vina auſtera, animique paſſiones.

In qualitate ſalivæ immutata loco naturalis ſaporis acida cum magna aliquando virium laxitudine, & inappetentia contingit, quibus paulatim accedentibus aliis ingruentis mali ſymptomatibus ſpe morbus tandem erumpit. Ab acida ſalivæ impreſſione in linguæ papillis primo depravatur guſtus: a particulis nimirum acidoaqueis nervorum papillæ e poris linguæ protuberantes obductæ, acidique innatantibus ſpiculis ſalinis laceſſitæ ita exagitantur, moventurque validis tremoribus papillarum nervi, ut aliis tremoribus oſcillare prohibeantur; unde ex incuneatis ſalibus in nervorum fungulis, non flexis nervis in aliis partibus, eadem undulatione afficietur guſtus organum. A ſalſamentis iſtis acidis effœto ſero dilutis molles, & ſpongioſas gingivarum carnes ſubeuntibus intumeſcunt fibrillarum earundem faſciculi, qui dein nutrimenti defectu marceſcentes a continuo materiæ erodentis affluxu exeduntur, a quorum putreſcentia, & humorum a ſalivalibus vaſis exundantium expiratione graveolentem oris fœtorem olfactamus.

Quia vero ad hoc, ut animal poſſit ope ſanguinis nutriri, non ſufficit, hunc ipſum ſanguinem eſſe quidem ex alimentis, ac certa earundem ratione compactum; ſed inſuper requiritur, ut ex ipſa derivari poſſit quicquid fluere debet per nutriendos animalis ductus, & quicquid ad ipſius reparationem exigitur. Hinc fit, ut quoties quantitas ſanguinis cæteroquin in quantitate nihil vitiati ob aciditatem immutabitur, ut per glanduloſam palati tunicam ſerpens, ejuſdemque ſubſtantiam depaſcens ad uſque illud aditum, atque intimum progrediatur, ut villi, in quos influit, validius, atque frequentius ab invicem divellantur; unde fibrarum eroſio, & ulcuſcula in oris cavo luxuriant. Quod ſi e glandulis non erumpat, ſed in canalibus ſuis ſubſiſtendo, eoſdemque proinde extrorſum extendendo glandularum folliculos obſtruat, vaſaque nimis infarciat ut motus ſanguinis per vaſa propulſi fiat tardior, continget tumor, qui ſanguine non fluente ad notas leges ſui circularis motus, canales faucium, & gutturis leviter comprimendo, aut ex toto allabantis liquidi influxum prohibendo, coget villos extendi, & a fluentibus humoribus laxare; unde motus reſpirationis, & deglutitionis leviter lædens ſpuriam producet anginam.

Hæc ſaburra acida cum viſcoſis in ventriculo collecta dum fibrillas ventriculi nerveas irritat, ſpirituum animalium influxum non ſolum uberiorem ad ſtomachi membranas promovet, verum ventriculi glandulas infarcit, & in moleculas digeſtivi liquoris ſeſe inſinuans, ita ventriculi fermentum afficit, ut a glandulis expreſſum, ſenſum non naturalem producat. In hoc igitur ſtatu non naturali ventriculi per acidi affluxum dabitur ciborum averſatio, cum detur intra ventriculum id, quod proinde una cum terreis, ac ſalinis partibus valet intenſius vexare, & ita fibras ventriculi vellicare, ut per illum humorem ſeſe in membranas intrudentem apepſia, vel anorexia ſuccedat. Ex hoc chylus minus fluidior, ac purior fæculentiis acidis, ac ponderoſioribus ad inteſtina protruſus, deluſa omnium ſuccorum activitate, lento inteſtinorum motu, fibrarumque conſtrictione ad oſculorum lacteorum papillas deſcendit: quorum orificiorum anguſtia cum ab illis corpuſculis, quæ ſunt majoris molis, quam quæ diſcludere, & ſuperare poſſint vaſorum reſiſtentiam, non deducatur; inde fiet ut a lacteorum capillamentis excluſus chyloſus ſuccus non poſſit minoris diametri chyliferorum oſcula ita facile ingredi, ſed cum cogatur impingere in profundiores colli cellulas, ab ejuſdem plicis excipietur, qui ſenſim coacervatus infectus evadit, & a maſſa ſuper affluente ita ſuperque turget, ut fibræ inteſtinorum ſenſiles perperam diſtendantur, & humore contento diſtractæ, atque incuneatis ſalibus ab invicem divulſæ, impetuque aculeorum laceſſitæ, corrugationibus valde moleſtis, & dolorificis torqueantur.

Ut acidior ſaliva emendetur, non tantum abſtinendum ab acidorum abuſu, ſed temperanda plantis plerunque odorem actu ferentibus cum ſuavitate, ac fragrantiam quandam ſpirituoſam, & aromaticam redolentibus, quæ omnes ſulphureis particulis, ſeu ſalino-oleoſis volatilibus abundant. Horum autem aromaticis particulis depreſſa ſulphurea corpuſcula in ſanguine excitantur, ſegniterque commota exagitantur: Hinc coordinatarum partium mechaniſmus, ac craſis ſanguinis quaſi fatiſcens reſtituitur; interim vero cruditas acida ventriculi corrigatur vegetabilibus ſale volatili oleoſo abundantibus, ejuſque fermentum acida quadam, ac terrea conſtitutione glutinoſa torpeſcens attenuetur, quibus elaſticitas fibrarum roboratur, atque iners excitatur digeſtio.

ARTICULUS IV.

De Salivæ ſalſedine.

NOn adeo acuminatis; qualia in ſalino-acidis apparent, ſpiculis, ſalſus ſalivæ contextus coaleſcit, ſed ſalſo terris involutis ſalium particulis emergit, cubis nimirum, quæ planorum inclinationibus, & lineis ad plana inſiſtentibus conſtantes, in angulos rectos coeunt, ſeroque ſalivali confertim innatantes laterum aciebus aculeatis ſenſorium quaſi incidendo non niſi ſalſo-ſapidum ſaporem imprimere valent.

Ob angulorum rectitudinem ſalium moleculæ aqueo latici conjugatæ minus efferam acutiem ſortiuntur, atque in linguæ papillas jugiter incidentes minime poterunt in nervorum propagines vim rigidæ cuſpidis exerere, ſed acidorum mole majores, lenique motu in protuberantes nervorum fungulos debiliores percuſſionis impetus exercent, adeoque minus a rectis ſalium ictibus patietur ſenſorium; ex quo fiet, ut nec ab enormi fibrarum irritatione a ſalium acutie inducta diſtrictus guſtationis nervus, nec particularum oleoſo-levium demulcedine oblinitus percipiendæ ſalſedini ſe ſe accommodet. Quapropter oportet, ut maſſa humoralis ſcatens ſeroſo-ſalinis, ſalſoque acribus particulis abundans plus minus ſalis ſero ſolutis per glanduloſas, ac pervias palati membranas indeſinenter trajiciatur, tandemque ſalſo-aqueas exuvias in oris cavo abjiciat.

Chylus ob terreo-ſalinam fixitatem liquidi digeſtivi perperam in ſtomacho conficitur, & intenſa bilioſi ſucci-acredine imbibitus galaxiam ingreditur, per quam moleculis acrioribus turgidus ſanguini commiſcetur, a quo reparatus ſanguis, & ſalſæ acrimoniæ depravato latice ſaturatus facile in cacochemiam ſcorbuticam, aut melancolicam faceſcit, in qua ſalſo-acres particulæ luxuriant, atque debacchantur. Igitur terreſtria ſalia in ſanguine ſoluta, vel cum chylo ſalſa acrimonia redolente in ſanguinem devecta ſalini ejuſdem ſaporis cauſa ſunt, quæ ſupra ſulphura prædominium potita cum inſipidis partibus aqueis ſeparantur, donec pinguibus involvantur, & terreis abſorbeantur, quibuſque dulcioribus, & glutinoſis irretita particulis, ramenta ſua ſalina demittunt.

Hinc cibi plurimis, atque copioſis particulis ſalſo ſeroſis ſcatentes, carnes ſalitæ, piſces fumo indurati, & ſale conditi, fervidæ qualitatum miſcibilium mutatæ coordinationes: ita promptius calidior aer, cujus calorificæ particulæ motu turbinationis agitatæ, dum in cohærentia ſanguinis corpuſcula impingunt, ſui impetus momenta imprimunt circulanti fluido, ut inteſtino motu ſalini corporis rotatæ moleculæ, aqueis particulis occurrentes ab hiſce eliquentur, fundanturque. Unde cohæſionis vi miſcibilium ſalinorum ſuperata reſiſtentia ex motu percuſſionis partium fluidi ſe invicem attenuantium, contingit ſalium fluiditas certa proportione, majorique in ſeroſo-aqueis coeuntium, qui in ſalivali latice acervatim collecti, ac ſui juris facti, ſalſum promovent aperte ſaporem.

Sic in febribus diuturnioribus a crebra, & nimia ſanguinis deſpumatione tota humoralis maſſa vapeſcens

ſcens colliquari permittit quicquid acre in ſanguine continetur, ut libere proinde fluat, ducanturque per ſanguinis ſalis particulæ, a ſe invicem diſcedere, atque mixtionis vinculum diſſolvere nitentes, quæ humido agglutinante exolutionem prohibente deſtitutæ in libertatem vindicantur, & inter quaſque fluidi particulas nitendo ſanguinem fundunt: qua ſalium eliquatione in intemperiem nimis ſalſam, & acrem vergit humoralis maſſa; unde ejuſdem partes ſalinæ diſſolutæ, & cum ſanguine fluentes per vaſa ad quaſcunque glandulas corporis derivabuntur, & per illas ſecernentur, in quibus naturaliter delabitur illa humoris compoſitio, in quam ſolutæ partes abierunt.

Inter plurimos morbos a ſalſo acrioris ſalivæ proventu ortum habentes præter guſtus depravationem, quam pluries tetigimus, occurrit animi deliquium, quod quidem ſuccedit, quotieſcunque a ſalſo-ſeroſis ſalivæ acrioribus redditis particulis orificium ventriculi valde ſenſibile multiplici nervorum propagine intertextum vehementiſſimis doloribus afficitur, qui per nervorum ſurculos acri humore obſeſſos, & in ſpaſmos concitatos ad cor propagantur, ex quibus contractis cardiaci nervi fibris in contractione detinetur auricularum muſculus, qui cum ſuperari non poſſit a preſſione ſanguinis affluentis, auricula diſcludi non patietur, & in contractione perſiſtet; quo fit ut æquabili ſpirituum, & ſanguinis affluxu interrupto motus, ac ſenſus facultas ſimul concidat, homine animo delinquente. Quando vero hujuſmodi liquor acrioribus conſtans moleculis villos ſtomachi tantum laceſſit, cum ad placidum contractionis motum ſolicitat, & tunc ſolus vomendi oboritur ſtimulus. Quod ſi validius nervi irritati, & enormi correpti criſpatione magis, magiſque urgeantur convelli, contenta ſurſum propellent, & ſuſcitabitur vomitus. Unde autem nerveæ fibrillæ ſpaſmodicæ contractionis eludunt impetum, alkalinæ particulæ e villoſa ventriculi tunica erumpentes undequaque in ſtomachi villos impingunt, qui ſalibus ſeſe in machinulas illas intrudentibus adhuc irritantur, ſtimulantur, & ſenſim corroduntur. Hinc ventriculi internæ plicæ valido impetu inſtructæ inter ſe mutuo niſu atteruntur, unde bulimia cum ſoda originem habet. At quia a continua partium colliſione, & mutuo earundem contractu divulſis fibris, perennique acrium humorum affluxu pedetentim aliquid ex ipſis partibus decidit, atque deraditur, villorum compages ſalibus macerata fatiſcit, utpote vi ſalium, & potentiæ motricis adaucto momento cunei, a quibus molliores ſubſtantiæ partes, quæ non tanta pollent ſoliditate, patiuntur divelli, ut ab invicem diſtractæ divulſionibus tandem repetitis diſſiliant. Cum hac ſolidorum abraſione inquinatur chylus ab acri menſtruo, & a ſalino acri fluidorum craſi eliquantur ſanguinis humores, qui ſucco acriori quoque reſtaurati, dum ad inteſtina uberiori confluxu propelluntur, ea acrius convellunt, & irritant, ut illi perperam laceſſiti in validiorem, frequentioremque expulſionis motum concitentur, unde ſuæ molis, ac figuræ momento humor ille, ſive ventriculi, ſive alium viſcerum ſuperabit vim conſtrictionis inteſtinorum, cum eorundem reſiſtentia ipſi ſuperanda, quæ dependet a flexione tortuoſa, & eorundem longitudine minor ſit irritantis ſtimuli, & vis illa, quæ a diaphragmate in inteſtinis ventriculo alligatis, & muſculis abdominis continuo viget, nitetur majori preſſione contra inteſtinorum reſiſtentiam, & tanto facilius, ſi erit tam acris, adeoque tanto impetu nitetur, ut memento ſuæ molis inteſtina diſtrahere poſſit, atque dilatare, quod cum fiat deorſum, alvi fluxus continget.

In curatione felici hujus ſalivæ in id nitendum maxime, ut ſalſa acrimonia in ſeroſa ſanguinis parte deliteſcens non exaſperetur catharticis validioribus: ſed incipiendo a blando, ac lanienti pharmaco tranſitus fiat ad attenuantia, deſinendi cauſa in ſpecificorum maxima copia liquidorum lenium facile meabilium antiſcorbuticorum, ſimulque lenem promovendo ſudorem. Hinc liquet cur ſerum lactis, lac ebutyratum, pthiſana diluens blande ſolvens, humectans huic morbo opem non raro egregiam præſtent. Hac ratione correctioni ſeri ſalivatis per ſaſſofraſſata, thymum, citratum, acidos ſuccos horæi maturos, rad. elenii, corticem citri, granatorum, limonum, aurantiorum, acetoſam, acetoſcellam, ſpecificis operam dantibus juvamen ſalſedini certo allaturos crediderim. Præter jam memorata ſalſæ ſalivæ ratione conducentia addenda inſuper, quæ ſalis humoribus prodeſſe docet experientia, ut pillulæ de cynogloſſa, gummi tragacanthum, thus maſculum: & ſæpius, ut ſenſim corrigantur peccantes tumores, & ſubinde producendos evertant.

ARTICULUS V.

De Salivæ amaritudine.

INtimus ſalivæ amaritiei mechaniſmus exoritur a certa proportione, certoque nexu ipſius miſcibilium, quorum ſalino acres, & urinoſo-volatiles moleculæ motu rationis, & permixtionis agitatæ, dum in oleoſo ſulphureas impingunt, ſui impetus velocitatem, & directionis niſum deperdunt, ut ſalium devolutæ moleculæ oleoſi corporis particulis occurrentes ab hiſce irretitæ refrangantur; unde hebetata ſalium angulorum acutie, & cuſpidibus eorundem inflexis modificantur ſalinæ ſubſtantiæ, quæ non nihil reſinoſis, aſperis, hamulatis aculeis, furcatiſque acuminibus guſtus nervos divellendo, & ſenſorium non alte, ſed ſuperficie tenus fodiendo, in ſalivali liquore ſolutæ in linguæ papillas ideam amaritudinis imprimunt.

Maſſa ſanguinea ſcoriis ſulphureo-oleoſarum partium inquinata, & aduſtis ſalium recrementis turgida fluidorum craſim ſenſim ſubvertens, cacochymiam bilioſam inducit, cujus ſalinæ acrimoniæ corpuſcula terreo-acidis particulis infricta, ita coctionis vim, & directionis momentum in fibris commutant, ut ad acinos hepatis glanduloſos non coercita, ſanguinis motu abripiantur in alibiles, & excrementitios ſuccos, qui a partibus ſalinis non fluentibus per ſuos canaliculos reparati turmatim in glandulas avolant, ubi aqueis commixtæ in ſaliva amarorem deponunt. Hinc regio morbo marceſcentes ſapore amaro ſæpe falluntur; acrius enim ab incuneatis in nervorum linguæ papillis ſalium inflexis, furcatiſque aculeis, etiamſi a mellitis demulcerentur nervei funguli, jucundique ſalium oblinientium delectatione afficerentur fibrillæ, diverſus tamen non perciperetur ſapor, ſed ſuavia papillas impellendo excitarent infixi ſalis impreſſionis impetus, quibus eodem in nervis remanente tremore ex amarulentis concepto, omne dulce linguam quoque blande demulcens equidem amareſceret.

Quod ſi hepatis laxata fibrarum criſpatione, reſeratis ductibus, & perviis glandularum ejuſdem folliculis adhuc occurrat ſalivæ amarities, opinari ducor, particulas ſulphureas, & ſalino fixas enormiter exaltatas in cruoris maſſa uberius, ac citius in bilem faceſſere, quam quæ per tubulos felis ſecerni, aut ab ipſis eliminari queat. Dum cor validius, atque frequentius contrahitur aucto ſolidorum niſu augetur ſanguinis impetus per vaſa naturali major, adeoque a celeriori liquidorum motu ad latera nitentium particularum cohærentia dimovetur, & niſuum directione commoti ſalini cunei intra nexus ſanguinis tenuiora coercita ſalia excluduntur, ex quibus imminuta vi reſiſtentiarum in ſanguinis cohæſione, particulæ ſalinæ ſulphureis conjunctæ intra ſe invicem exagitant, nituntur que, ut in partes minutas deciduæ ad ſummam mobilitatem evehantur, atque in poros, & meatus, per quos erumpere poſſit, ubique novos appellant. Igitur bilis a glanduloſis jecoris, ob adauctum ſui impetus momentum haud coercita, anguſtiis, a ſanguine cum ſero ubique decidet, cum quo ad glandulas oris delata erumpenti ſalivæ tincturam amaram imprimet. Hac de cauſa in febribus ratione caloris, & motus magis agitantis, fit, ut partes ſubtiliſſimæ, & ſumme mobiles vagentur libere per corpus ſanguinis, quæ non cohibitæ a partibus humidis ſuo fræno deſtituuntur, & niſum quemlibet vehementiorem exerentes, citiorem, acrioremque reddunt ſanguinem. Poſita autem hac fluidorum labe ſanguis nactus bilioſo acrem indolem, ubi recrementa ſalium, ac aduſtorum ſulphurum uberius expandens, ſerum ſaturabit ſenſim bilis ſapore, quæ in ventriculum repens ſurſum aſcendet per ſuperficiem œſophagi, vel cum ſero in glandulis cumulata in oris cavum decidet, inficietque amaro linguæ papillas.

Diutius detenta fluida in ſalium efferatione per tantum temporis ſpatium, quantum ſatis eſt, ut plurimum ſalis in ſanguine eliquetur, alia aeri æſtuanti, ac præfervido inde aſſociata a partibus aqueis ſejunguntur, a quibus, cum non temperetur eorum impetus, erit ſanguis univerſus in ſuas partes ſiccas, & ſalino fixas, atque mobiles maxime ſolutus, a quo cum exprimantur ſalia, & continuo ſolvantur, non poterit a canaliculorum ſuperficie non abripi, & in naturale liquidum redigi, ut evadat tam fluxilis, tam cohærens, ut pedetentim per vaſa circumfluens uberiori amaritudinis penu non elaboretur.

Dum particulæ ſalivæ amaricantes linguæ poros ſubeunt undequaque nervorum fungulos continuo la-

ceſſan-

ceſſentes, ita tenduntur irritatæ nervæ fibrillæ, ut quicquid particulatum e cibis latici ſalivali elicitur, ſuum nequeat genuinum pandere ſaporem, ſed potus, cibique omnes amarore ingrato inquinati creduntur, unde fatiſcens guſtus falſo deceptus amaro dulce exhorret. Hoc ſapore infecta ſaliva in ventriculum defluit, ubi in liquore gaſtrico exundans moleſtia afficit ventriculi tunicas, quarum fibrillæ ab acri, & erodente humore ſeſe intrudente in membranarum poros intenſius confoſſæ divelluntur. Igitur excitato ſenſu eroſionis, & punctionis dolor ſtomachi, & cardialgia.

Sit inſuper humor ita vitiatus, ut continuo fibras pungendo cogat ſpiritus, impetum, & niſum majorem in emiſſaria nervorum intra villos muſculi ventriculi conſtrictiones exerere, ut ab ipſis in perpetua contractione detentus conſtrictor muſculus convelli patiatur, quo ſtatim ſingultus enormis producetur. Si vero amarities viſciditati aſſocietur, & abſumetur humiditas quoſcunque villos humectans, producetur lentor ad arterias, glandularum ſalivalium obſtruens emiſſaria, a quo impedita ſaliva, ne libere fluat per ſuos canaliculos, proveniet neceſſario linguæ ſiccitas, cujus ſuperficies a fixo, & ſicco ſanguine hærente ad linguæ canalium extremitates, in lividum colorem abeunte, ſenſim infecta colore illo, altius in linguæ fibris repente in nigrum faceſſere poterit. At vero traducto bilis lentore, & viſcida ejuſdem amurca intra ventriculum, partes ejus acriores per œſophagi ſuperficiem repentes non ſolum palatum, ſed & linguam ſuo amarore, ſuiſque coloribus inficient. Verum per affluxum bilioſi ſucci in motum contractivum excitabitur ventriculus qui in valida corrugatione detentus a vellicante, etſi minoris quantitatis erodente liquido, cum non poſſit ſuperare propter adhæſionem mucidæ bilis ad membranas reſiſtentiam contractarum tunicarum, ſpaſmo dolorifico corripietur: ob quam affectionem intenſius vexato dabitur ciborum averſatio cum nauſea, quæ mutabitur in vomitum, ſi humor copioſior fuerit, & in totam cavitatem ventriculi uberius derivabitur.

Sedulo perpenſa natura bilis, ejuſdemque commixtione cum ſaliva, obſervandum maxime, ſi ſalivæ amarities ex amurcoſa bile, viſcida, inerti circa Jecur impacta, occluſis hepatis glandulis, ſenſimque affuſa ſanguini producatur. Tunc huic indicationi ſatisfaciunt aperitiva ſtimulantia, quæ figura, partium mobilitate vaſculorum fibrillis impacta vim eorundem contractilem augendo, ſuccos ſtagnantes dimovent. Inter hæc eminent ſalino volatilia oleoſa, & aromatica, uti plantæ omnes, quæ ſale alkalino, oleoſoque aromatico abundant: inde tartarea omnia, quibus accedunt alkalina ſalina lixivioſa, vel compoſita, vel naturalia, uti ſalia eſſentialia actium plantarum. Quod ſi amarities a bilis copia exoriatur, quæ ſimul acredine peccet, præſtantiſſima erunt, quæ bilem imminuunt, & acredinem temperant: ut decocta ex amaris hepaticis frigidioribus rad. gram. ruſchi aſparagi, cichoreæ, fragariæ, foliorum taraxaci, fumariæ, agrimoniæ ſem. alckeckengi, additis ſalibus eſſentialibus plantarum, acetoſæ, chichorei, agrimoniæ &c. exinde tollatur bilis copia a ramis ductibuſque hepaticis per emetica antimonialia. Si bilis potentius ad os elevetur ob ſui volatilitatem auctam, ob copioſiores ſpiritus volatiles ipſi admixtos, amaritiem ejuſdem corrigunt acida tartarea, ſpiritus minerales acidi dulcificati; inde alkalica terreo-fixa abſorbentia, ut e. c. ebur ſine igne, coralia rubra, margaritæ, oculi cancr. antimon. diaph. bezoart. mineral, bezoar martiale. In hoc cenſu reponuntur acida auſtera, ut pruna ſylveſtria, ſuccus berberum, granatorum, aquoſa quævis diluentia, emulſiones e ſeminibus frigidis, ſalina, ut eſt ſal gemmæ, marinus, nitroſus; quod inde totum perficitur alimentis potibuſque cito aceſcentibus, quorum ope ſal amareſcentis ſalivæ volatile magis reprimitur, & paulatim emendatur.

ARTICULUS VI.

De Salivæ Dulcedine.

Salivæ dulcedinem conſtituunt globuloſa corpuſcula molliter acuminata, ex oleoſis flexibilibus moleculis acido acribus ſalium particulis inter ſe mutuo agentibus, quæ a determinata partium coordinatione reſultantes, ac refracto ſalium niſu ſe invicem attemperantium exortæ, peculiari inter ſe combinatione in aqueis inſipidiſque corpuſculis diſſolvuntur; quorum ſalium aſperitates ſola particularum colliſione nulla edulcorantis cujuſpiam facta additione ad ſphæram accedentes fere omnem acrimoniam exuunt. Hæ enim ſalivari liquore commixtæ fibrillas linguæ impingentes molliter nervorum papillas titillando oleoſis ſalibus ſucculentam grati, ſuaviſque ſaporis ſubſtantiam organo guſtus exhibent. Non ſecus ac teſtante Boyle de Mechanica ſaporum ex inſipido corpore, ſummeque corroſivo ſubſtantia dulcis elicitur. Selectum enim minium ſi purificatæ aquæ forti, aut ſpiritu nitri affundatur, donec in ſe mutuo calore agentibus, requiſita metalli portio diſſoluta fuerit, menſtruum inſtar ſachari dulce ſuppeditabit.

Chylus itaque pluribus refertus particulis ſalino-acidiuſculis, oleoſis tamen quibuſdam, & mucilaginoſis involutus in ſanguinem ab aqueis diſſolvitur, jugiterterque irrepens ob partium ramoſarum intra viſcoſas unionem, ſubſtantiam congrue mollem, æquabilemque ſalis, ac ſulphuris guſtui exhibens linguam quodammodo oblinit, ejuſque partes blando tractu præterfluens leni titillatione afficit, lenique affrictu ſenſorium titillat, ut exinde reſolutis per ſenſoriis nervos in molles aculeos particulis antea implexis jucundus voluptatis ſenſus excitetur. Hæc euchymi ſucci ſubſtantia a motu cordis ita exagitatur, ut longiori inter partes ſanguinis attritu, & valido ad vaſorum latera per repetitos circuitus alliſu naturale ejuſdem gluten perperam eliquetur, a quo turpiter fuſo collabentes partes non inflantur. Succus iſte primum ſanguinis rudimentum in minutiores particulas diviſus relinquit flaccidorum villorum cava, in quorum ſacculis diutius detineri non poteſt. Hinc ratione minimæ molis, & tam paucas inter illius componentia cohæſiones oleoſæ chyli partes fluido eo confuſæ ad tantam ſolutionem rediguntur, ut eodem impetus momento non major reſiſtentia paretur a partibus chyli gelatinoſis, quam a particulis aquæ, non erunt majoris molis, nec minoris, aut majoris momenti, ut ad glandulas ſalivales ſimul urgeri non poſſint. Quoties igitur ſanguis aqueis chyli moleculis plurimum ſcatens, aut non poterit extendere vaſorum lateralium ſacculos, aut a diſtenſo ſacculo vi fibrarum compreſſus in venarum oſcula rapi, urgebitur quidem tanto impetu, ut poſſit ferri ad inflandos ſacculos: At cum major ſit circulantis ſanguinis impetus, quam niſus minimarum particularum componentium in cava fibrarum nitentium, particulæ illæ habebunt eam diametrum, quo ad villorum poros permeandum requiritur: ſed ulterius circulantes eo uſque dividentur, quouſque impedito in ſolidis partibus irroratu, cum ſanguine refluentes a ſalivali menſtruo poſſint abſorberi, ut ſuavioribus corpuſculis, ſeroque innatantibus turgidula ſaliva dulcedine nauſeoſa corripiatur. Quod ſi fluor lacteſcens ob particulas diverſæ gravitatis, ac potentiæ fluido univerſali confuſus, & vertiginoſo motu exagitatus, nullam ſui patiatur mutationem, ſed per univerſum corpus diffuſus oſtiola tubulorum ſalivæ inveniat plus juſto patentia (antequam particulas nutritias partibus cunctis attulerit, cunctaque viſcerum fermenta, atque utiles humores reparavit) per ipſa confertim effluet. Laxatis enim tubulorum fibrillis ob naturalem tenſionem, & villorum tonum collabentem, corruunt fibræ folliculorum ſalivalium circulares, quæ cum repellere non valeant impetum impingentis fluidi, & in pervios glandularum poros erumpenti chylo contraniti, aqueus humor cum volatilibus ſalibus, atque oleis tenuioribus cum paucis acidis, ac terreis implicatus in ſalivam mutabitur.

Inter cauſas externas hic occurrunt potus, cibique errores, qui cum plurimi præceſſerint, quales certo ſint, non eſt operæ pretium determinare. Aliquando febre tertiana laborantes dulcedine admodum faſtidioſa afficiuntur, a ſuccis primarum viarum depravatis exorta, quod Bortichius in ephemer. Nat. cur. in muliere poſt febrem quartanam tertiana correpta obſervavit.

A dulcibus ſalivæ particulis flexibilibus nerveas linguæ papillas blande titillantibus non ſolum leni ſpirituum animalium motu dulcedinis idea in anima excitatur, ut omnia ingeſta dulci ſapore prædita reddantur: ſed ab iiſdem acido acribus refractis, ac remiſſis ſalivæ corpuſculis jugiter in ventriculum deglutitis, atque a reliquarum particularum conjugio liberatis nervorum fibrillæ moleſtis vellicationibus afficiuntur, ut a ſtimulo irritativo contractionem ſui convulſivam patientibus nauſea corripiatur æger. Et cum intima ventriculi ſuperficies obducta ſit glandulis, in quibus ſecernitur humor ſalivæ ſimilis, qui ejus tunicis inhærens, dilabens, ſenſimque repens eaſdem quodammodo convellendo producet ſenſum ſummo cum faſtidio, quod propter paucitatem, & inertiam ſpirituum in angorem ſtomachi mutabitur.

Gaſtri-

Gaſtricæ hujuſce lymphæ molli, & flebili molecularum contextu combinatæ digeſtivas vires facile eludent alimentorum reſiſtentiæ, quorum cohærentes particulæ intra ciborum nexum coercitæ retuſo menſtruo reluctantur, & inertes ſolventis cuneos hebetant; unde non dimotis ipſius ſolubilis particulis, nec alimentorum compage inteſtino motu reſoluta, eorundem concoctio imminuitur, atque depravatur. Cum autem ciborum in ſtomacho incoacta diſſolutio ſit ad chyli elaborationem ordinata, clare patet, ſi alimenta non fuerint ſatis in ventriculo diſſoluta, ab iiſdem non poſſe elici particulas ſeroſo gelatinoſas, quæ in chyloſam ſubſtantiam mutentur. Quoniam vero ſupra ſulphura ſalibus prædominio potitis liquores prius dulces fiunt acidi, ut Piſo in Braſilia obſervavit, ſuccum, ex quo ſacharum concreſcit, a plantis elicitum intra breve tempus aceſcere, ne miraberis ſi in hac chyli morboſa dyſcraſia cum acido motuum turbinationis, atque ebullitionis dulcia, & ſacharina ineuntia doloroſas in lateribus cieant commotiones, appetitum compeſcant, ructus nidoroſos excitent, ac flatulentias.

Hanc dulcedinem ſalivæ nauſeoſam corrigent in primis acida, ſubinde amara. Quoniam ſive extrinſecus ab aere, ſive intrinſecus a motu certus caloris gradus certaque internarum partium ſalivalium conſtitutio exoritur, quæ varia ac imperceptibili tranſcurſione eadem mutuo ſibi allidens tenuior, mollior, minus, rigida, atque magis quam prius congrua fit corpuſculis ſalivalibus imprimitur ille motus, a quo non acriter, ſed blanda, lenique titillatione afficitur guſtus organum. Hoc ex eo conjicere licet, quod ſales vegetabilium ſalibus aſperiores aciem ſuam, atque ſaporis acrimoniam ſola particularum colliſione exuentes, in ſubſtantiam mitem guſtui gratam pene dixerim reducuntur. Quod autem ab acidis, & amaris elicita corpuſcula chylum congruentia, tenaciorem, quam prædicta dulcia corpora ſolent, linguæ ſaporem imprimant, mirum nemini videri poterit, qui advertere voluerit, quouſque ſola conſtitutionis, mutatione, mutuoque partium inter ſe conflictu dulcis corporis particulæ, ab amaris, & acidis corpuſculis penetrentur. Acuentur enim corpuſcula dulcia, & compoſitum ſalivare mutabunt. Hinc acido ſalſa, ut tartarea, vitriolata, elixir proprietatis ſaporem ingratum, & nauſeam dulcedinis emendant.

ARTICULUS VII.

De ſaliva præter naturam. Prout habet rationem remedii, ac motus critici in morbis.

NOn aliunde Medicorum impatientia tam aperte cæcutit, quam ab attenta motus critici lædentium, & juvantium ſpeculatione neglecta, aut ambiguitatum obſcuritate latitante, minimorum quoque exactiſſima perquiſitione non æquiſſima lance perpenſa. Quiſquis enim artem faciens abſque ſedula remediorum, & motus naturæ contemplatione peritus, eſt furibundus, atque cum enſe cæcus in hoſtem gladiator, qui in minutiis ceſpitans, veluti ſpretis inſolitæ flammæ ſcientillis, incaute ſuæ famæ proſpiciens, magnum, tam ad ægri ſalutis jacturam, quam nominis Medici ruinam ſæpe excitat incendium, quod miſerrime ſerpens medentibus inſcitiæ notam quotidie inurit. Hinc in hac longa remediorum cognitionis experientia ſuperbire ſenes, ingenio, & perſpicacia æmulari juvenes juxta meum in magnam admirationem ita rapit ingenium, ut tanta noſtri ſæculi felicitate in hac arte quandoque oculatum tyronem (qui variis mathematices præceptis, utpote ſtatices, hydroſtatices circa ſtructuram animati corporis recte philoſophans, humanum corpus in ſtructura æque, ac in effectibus a tali ſtructura pendentibus numero, pondere, & menſura rimatur) valere credam, quam magiſtrum non curantem, qui dum inſolita naturæ tentamina obſervat, indebitis remediis ſtatum, rectoſque naturæ motus perturbat. Hujus inquiſitionis ſeveritatem dum per ratiocinia attingere non poſſumus, a tali expulſione morborum allevationem, vel eorundem recrudeſcentiam religioſe obſervare debemus, ut ab illo motu non divertatur natura, aut removeatur, ut exinde præcepta ad exornandam praxim eruamus. Cæcutiente igitur in arduis morbis ratione, conatus naturæ utcunque fuerint detegendi, nulliſque inanium ſpeculationum fucis adulteratæ menti proponendi ut olim Aſclepiadorum more eleganter ſine coloribus pingentium, quicquid obſcurioris morborum cauſæ ineſt, percertam, conſtantemque morborum criſim felicius eruatur. Medentes itaque plus quam par eſt in theoriarum elucubrationibus luxuriantes indigeſtis cogitationibus ſapient, niſi diuturnæ inſolitæ criſeos contemplationi in exercenda praxi omnino ſe commiſerint. Morbi enim abſconditum quid ſunt, ſive ut Hippocrates, *divinum quid in morbis ineſt*, ſuaſque cauſas modis tam reconditis, & ab humana mente adeo remotis involvunt, ut difficile ſit quidquam in illis inveſtigare, niſi attenta, & nunquam intermiſſa circa morborum judicationem adhibeatur obſervatio, in qua ſi conſeneſceret Medicus prognoſticandi diſciplinam obſervando acquiſitam, apprime calleret. Quare ſummopere mihi arridet in morbos illos, qui per ſalivationem judicantur, detegendos, laborem impendere, ut inde poſt ſedulam accidentium contemplationem ad rationalem diſciplinam reducantur. Natura enim, quæ eſt omnium morborum vera medicatrix, pro ſanguinis deſpumatione, & effœti humoris evacuatione ſalivationem ſeligit, & uliginoſas exuvies ad has glandularum ſalivalium ſyrtes nonnunquam deponit. Ita febrem ardentem naturali pthyaliſmo profligatam exhibet Guer. Rolfinckius ord. med. lib. 3. Vertiginem ſalivatione ſponte ora ſolutam obſervavit Nicolaus de Blegni zod. Med. Gal. annot. I. Salivationem naturalem in phthyſi ſalutarem obſervavit D. Joannes Paulus Vulfflain Archiater Cæſareus, & Academiæ naturalis Curio, ephemer. diligentiſſimus in dec. 2. anno I. miſcel. nat. cur. obſervat. 122. & ſcabiem fædam in milite oborta ſalivatione nullo alio præſidio adſcito ſanatam cum D. Hieronymo Baruffaldo notavit Joſeph Lanzonus Sylvius Deleboe; *Contingit, ait, quidem aliquando licet rarius ſalivatio ſponte, quod in hiſce regionibus factum obſervavi, & quidem cum notabili ægrorum commodo, & liberatione a morbis chronicis a pituita ſemper pendentibus*. Sydenhammius in febre continua annorum 1667. ait: *Pthyaliſmus quandoque copioſus ſub finem accedebat, ſi nempe nulla inſignior præceſſerat evacuatio, atque ægro julapia refrigerantia imperata fuerant, quo quidem ſi nec evacuationibus, nec uſu medicamentorum calidorum fuerit interceptus, morbus ultra ſpem omnem fugam ſibi quærebat*. Nobis contigit ſæpe mulierem Hyſtericam ſpaſmodicis affectibus paſſim recrudeſcentibus forti ſuborta ſalivatione prompte relevatam, obſervaſſe.

Hic ſalivationis ſpontaneæ motus optime ceſſit in horum morborum curatione, ad quam quidem aptus natus præ cæteris mihi videtur, cum ægris noctu, diuque miſerrime per annos excruciatis levamen attulerit. Natura peculiari quadam lege morborum cauſas evellit, niſi Medicus intempeſtivo, ac ſtulto remediorum uſu criticos conatus turbaverit. Sic ſubdit laudatus Sydenhammius: *Jam vero, ut ſupra monuimus, febris hujus ſolutio ut etiam variolarum (quæ, ſoror ejus germana merito audiunt) per ſalivationem non raro fiebat, quæ quidem nunquam non ſalutaris fuit, ita ut eadem liberalius prodeunte tam maculas revera purpureas, quam febrem ipſam evaneſcere oculis viderim meis. Oborta iatque ſalivatione nulla omnino evacuatio convenit, neque quæ vena pertuſa, nec injecto quæ ſit enemate; cum ab utraque periculum ſit ne humor alio divertatur. At ſerum lactis, atque alia refrigerandi vi pollentia neceſſariam in ſalivatione elicienda operam navabunt, ut contra cardiaca, & quæcunque alia calefaciebant materiem impiſſando, ejuſdem eductioni officiebant.*

Nec mirum ſit ægros ab effectibus chronicis ſalivatione ſpontanea feliciter evadere, ſi diuturni morbi a ſero acri ſalſuginoſo, ſalſo acido, ſalſo muriatico, fixo volatili glutinoſo, in maſſa ſanguinis redundante plerunque excitantur. Sanguinis ſalibus turgeſcens ad ſalivæ glandulas dum copioſius impingit, a ſero ſenſim adventante, & a ſanguine perpetim urgente diſtenduntur. Cum enim novus ſeroſus latex ad dilatandos glandularum folliculos, in quos nititur, pervenerit, cum liquore in illis jam contento commixtus vim ſupra expanſarum fibrarum conniſus, facile exerit, adeoque nullo glandularum ſalivæorificio, earundemque fibrarum faſciculo cohibitus ſeſe in fluoris motum vindicat, cæterarumque fibrarum jugo excuſſo in os indeſinenter erumpit, & humores ſeroſi acres, nunc fluidiores, nunc tenaciores cum ægrotantium commodo ex ore fluunt, exciduntque.

ARTICULUS VIII.

De ſaliva ut ſignum.

NUllus fere morbus ægrotos inopinato perimet, ſi ſedula ſalivæ obſervatio, & attenta linguæ inſpectio, utpote, quæ lymphæ, ſanguiniſque ſtatum certius oſtendit, & morbos occultos, eorundemque difficilem ſolutionem denotat, medentes conſulat, quos per ſalivam diligenter ſingulorum morborum naturam expendentes, tantoque ſigno praxim locupletantes, nullus falſitatis, aut ignorantiæ accuſabit, niſi qui artem prognoſticandi deridens, hanc incertam medicinam pronunciet, quo fit ut impetu animi de hac diſſerens ingenio ſuo, & inutilibus commentationibus magis addictus, quam naturæ monitis innixus, Hippocraticæ ſectæ criſeos, & coctionis leges adamuſſim ſpeculanti, quæ tantopere viguit, ruinas adſtruat, & etiamnum calumniis proſcindat. Quamobrem ne medentes ignominia obruat, eventum morbi prænotionem Medicis maxime opportunam fore arbitror, ut ſi homo aliquo pernicioſo morbi turbine forte conjiciatur, a Medico naturæ vaticinio inſtructo procul proſpiciatur; & ut hujus artis nauticæ peritiſſimus ſcopulorum, & ſyrtum prævisor, ventorumque, cœliqueaſpectus obſervator futura cognoſcat, ne nova inopinato ingruente tempeſtate opus improviſo ruina quatiatur. Ut igitur ad praxim nos via ſtabili exornandam dirigamur, impavidique reddamur in præſagiendo morborum eventu, ne aliquis contra medentes cæcus imperitorum impetus fiat, per longos, & patientes experimentorum decurſus, & juxta veterum monumenta prognoſis inſtituatur, quibus ad exitium ægrum tendere, vel ad ſalutem prævidentes Medicorum exiſtimationi conſulere videbimur, nec de futuro damno inculpabimur; unde medicinæ parens Hippocrates lib. prænot. hæc habet: *Cum etiamſi divinum quidpiam nobis ineſt, hujus quoque prævidentiam perdiſcere. Sic enim optimo jure & admirabilem, & bonum ſe præſtabit Medicus: Quos enim ſuperſtites fore cognoverit, eos rectius quoque ſervabit, utpote ex multo tempore ſingula conſuete perpendens. Itaque morituros, victuroſque præſentiens, atque denuntians omnem prorſus calumniam vitabit.*

Idcirco ut morborum eventus ex ſaliva nobis innoteſcat, Hippocratica obſervata nobis experimentorum additamentis confirmata perquirere licet, quibus occaſionem præbet in obſervatis Hippocratis moriendi cupiditas, & inde dolorem capitis primo experientia conſulendi, quem levari a ſputo craſſo, & non olenti in Coac. prænot. docet, ubi ait Hippocrates: *Capitis dolorem ſolvunt ſputa craſſa, & non olentia.* Quoniam decubitus cujuſcunque humoris tenacioris, lenti, motus craſſi, frigidi ad membranas cerebri, ſive pericranium, tanti eſt niſus, ut membranæ, & nervorum fibrillæ ita comprimantur, urgeanturque, quouſque in hac poſitione ſiſti, abſque majori fibrarum divulſione non poſſint, neque compreſſi villi contrahi, niſi per copioſiorem ſpirituum influxum compreſſionem illam ſuperantium, nec ſpiritus per compreſſos nervorum tubulos fluere poſſunt, niſi violento, & majori niſu in motum rapiantur, quorum motiones a preſſionibus provenientes, augent tremorem in fibris momenti plus æquo majoris, a quo deſilientibus quaquaverſum villis majori cum impetu cerebrum concutientibus, derivatur dolor. Ab hac doloris vexatione liberatur æger, ſi humor ſummæ inertiæ in partibus minimæ preſſionis conſiſtens, vel villos cerebri comprimens, in ſanguinem trajiciatur, qui per ſanguinis circuitum tandem producitur ad ſalivæ glandulas ex venis in arterias, ac demum per has in glandulas derivatus. Igitur ſi copia humoris in ſalivales glandulas e cerebro trajecti ſit craſſa, & ſuis partibus maxime cohærens, diffluet a capite doloris materies, adeoque levabitur dolor. In quibus enim ſputum olet, cum id quod intus remanet putreſieri valet, fere ſphacellari, vel ſaltem corpus occulte infici portendat, ſuſpenſam ſemper attingit bonitatem, nec remittitur dolor. Pro hujus textus coronide inquit Hippocrates de morbis acutis: *Si e naribus effluxerit ſanguis, ſolvitur ægritudo, atque ſi ſudores ſupervenerint judicatorii cum urinis albis craſſiſque, & lenibus ſubſiſtentiis, & abſceſſus aliquis factus fuerit; verum ſi abſque his ſolvatur, revertetur ægritudo vel coxa, vel crux dolebit, expuetque craſſa, ſi ſanus eſt futurus.* Cum in morbo acuto humores nimia efferveſcentia commoti, torpidi, aut parum mobiles per vaſa nituntur, cave ne ſtulto, ac intempeſtivo purgantium, & diaphoreticorum uſu motus naturæ divertas, in quibus ſi quieſces, paulatim relaxato ſolidorum tono, orietur laxitas debita in humorum fluentium compage, quibus mutato inter fluidorum impulſum, & ſolidorum preſſionem inæquali æquilibrio, liquida hinc illinc, quo debent, excurrunt, celeritate fibris proportianata, circum quas dum pererrant, nituntur in arteriolas quaquaverſum. Unde ſi occurrant vaſculis capillaribus narium tenuiorum, vel a membranarum porulis colligantur, aut ad glandulas urinæ, ſudoris ita impingant, ut ſuſtinere impetum illum non poſſint, in forma ſanguinis, aut aliorum craſſamentorum ſecernuntur, indeque morbus perfecte tolli aut ſubigi poterit. Verum ſi abſque hiſce ſolvatur, quia videtur potius ſopita quam reſoluta cauſa morbifica, protinus *revertetur ægritudo, vel coxa, vel crus dolebit*, & tunc ſi evadat æger, & ſanus ſit futurus, *expuet craſſa*, cum juxta Hippocr. de morb. *ſignum concoctionis ſit craſſities in urinis, in egeſtionibus, in ſputo, & in pure.*

De ſputo autem hic maxime ſoliciti ſumus, quoniam humores mille modis, & gradibus virium inter ſe miſcentur, unde diverſitas accidentium in morbis a diverſa permixtione humorum exorta non ſemper idem indicat. Hujus ſalivæ proventus in mentis torpore occurrens cum a maxime flaccidis, & concidentibus glandularum villis cohibeatur, ita ut per membranarum mollitiem fluere poſſit quantum ſeri opus eſt ad generationem ſalivæ naturali quantitate majorem, fieri non poteſt, ut ſolidæ nervorum partes ad mollitiem naturali majorem redactæ in undas veniant ſenſibus excitandis neceſſarias; hinc lethargus, cujus ſigna deſcribit Hippocrates lib. 2. de morb. *Tuſſis oboritur, & ſalivam ſpuit multam, ac liquidam, & nugas garrit, & ubi nugari deſierit, dormit.* Ex lethargico autem ſalivam multam ſpuente tam aperte patet humorum frigidorum collectionem eſſe veri lethargi cauſam, ut nihil ſit opus in cauſarum examine ulterius immorari, eoque magis quod ſi quid eſſet explicatu difficile, facile ipſius neceſſitas ex Hippocrat. lib. 3. de morb. curam tradente explicatur, dum ait: *Ut plurimum ſpuat, & calefiat, & a vino abſtineat.* Cum autem partes flaccidæ, quæ particulis ſuis minus cohærent, quam in naturali ſtatu, cedant per minima, & vix reſtituantur propter mollitiem, quæ a craſſo lentore cerebri glandulas infarciente provenit, ſi forte contingat, ut moleculæ ſalivæ, quæ fibræ nimio ſaturatæ mollitiem acquirunt, cum ſanguine ita fluere incipiant, ut confertim ſeparentur in glandulas, dura, piaque mater elaterem prius relaxatum acquirens, remorantis fluidi reſiſtentiam ſuperat; qua ratione intenſis criſpatiſque fibris oſcillatio villorum cordis, meningum, preſſionibus æquilibrata ſanguinem æquali motu in gyrum propellit, unde ſalivæ fluxus lethargo ſuperveniens afferet ſpem ſalutis.

Ut vero ob ſalivæ copiam caput infarcientis evadit homo lethargicus, ita dum exiccatur, in ferox delirium rapitur, quod faſſus eſt Hippocr. in prædit. *Linguæ aſperæ, & reſiccatæ phreneticæ ſunt.* Quoniam in phrenitide ab humoribus ſolutis in calorem abeuntibus excitata ſanguis toto impetu jactus per univerſum corpus celerrime rapitur. Ex illa partium minimarum attritione exuberans calor, cum abſumat quicquid humidi inter duas quaſque ſanguinis particulas continetur, non affluere permittit illud liquidum ad glandulas, quod cæteroquin a partibus humidis non disjunctum continuo impelleret, adeoque deſtitutum ſuæ limphæ vehiculo urat oportet villos linguæ, cujus tiliæ aduſto ſanguine combuſtæ ſumme areſcunt. Per calorem autem reſiccatis linguæ papillis earum vili in ſuperficiem aſſurgentes penuria humidi invicem ſejuncti inſtar cunei digitos feriunt: Hinc areſcet lingua, ſi phrenitis orietur.

Capitis morbis ſuccedit faucium inflammatio, quæ in Hippocrat. lib. 2. de morb. habetur: *Febris, & dolor concipit, & fauces inflammantur, itemque maxillæ, & ſalivam deglutire non poteſt, ſpuit autem craſſam, ac multam, & difficulter loquitur.* Quoniam in angina humorum copia ad fauces ita ſubſiſtit in canalibus ſuis, ut minus vivide in fluxum acta, vel arteriolas diſtrahat, vel e canalibus in interſtitia derivata vaſa infarciat, in quæ depluit, adeo exundat in glandulis ad ſummum œſophagi poſitis, aut laryngi proximis, ut ad quem cum hient glandularum ductus in os ducentes, materia quælibet ſalivæ ad lacunas glanduloſas perducta, ibidemque preſſa per impetum ſanguinis ſuperfluentis exprimatur: & quia ratione preſſionis, & humorum copia muſculus ad baſim linguæ, craſſis, lentiſque humoribus obrutus plane pervertitur,

æquo

æquo flaccidior nervus erit; adeoque ita concidet, ut prohibeatur linguæ motus, unde *ſpuet craſſam, & difficulter loquitur*. *Sputa autem viſcoſa, craſſa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala ſunt*, inquit Hippocrat. in Coac. prænot. Si igitur obex inflammationis, quo impeditur, & retardatur motus ſanguinis per arterias, ſit tantus, ut per continuum ſanguinis affluxum a minimis canaliculis tenuior pars ſubſiſtentis liquidi exprimatur, vel in motum ducatur, remanebit ſiccitas, quæ coget villos, ut humoribus affluentibus non cedant, eoque magis lentor cum ſiccitate conjunctus fiet minus ad motum facilis, qui connitentibus fibris ſubſiſtere cogetur fruſtra nitens in fluxum agi; per continuam autem, & validam fibrarum oſcillationem toto impetu exprimetur craſſior, & viſcoſa ſaliva, quæ violenter educta, cum oſtendat fibram non laxari, humores non concoqui, mali ominis eſſe videbitur.

Quanti fecit Hippocrates, ut in angina ſaliva fluat, apparet in 2. de morb. ubi ait: *Si ſaliva ſupprimatur myrti ramulum complanatum ſumito, & tenera ipſius ſumma parte incurvata, & molli lana obvoluta in fauces immiſſa ſalivam expurgato*. Si materia ſalivalis ex ſuis canalibus in glandularum cavitates derivata adeo villos glanduloſos infarciat, ut humores retro urgentes ad fauces ſubſiſtere cogantur; adeo præ humorum copia tendentur villi, ut per continuam, & validam diſtenſionem jugiter in diſtractione perſiſtentes inepti expulſioni ejus materiæ reddantur; natura propter copiam ejus non valet ipſam totam ſecernere intra illud temporis ſpatium, quo ex fluido ſanguineo eandem recipit angina velocitate minori inſtructo, quæ ſi confertim proliciatur a myrti ramulis, ſtatim deplentur vaſa, quorum fibræ nimio fluido eas diſtendente depletæ, ita aſſidua motus exercitatione roborantur, criſpantur, ut per fortiſſimam illarum fibrarum conſtitutionem majori velocitate, ac impetu excurrat ſanguis, cujus ſubſiſtentes ad fauces moleculæ, vel ad contactum fibrarum circulantes, tardiorique gradu progredientes ad ſolidi leges recipiendas ulterius aptæ preſſionibus ſubjiciuntur, & a vivido fibrarum elatere, ac proinde potentiori reſiſtentia fluidi impellendi vi, hinc inde exprimuntur: ex quo Hippocratis conſilium ex voto ſuccedit. Deficiente autem ex toto ſaliva in angina ſumma pernicies eſt, de qua Hippocrat. lib. 3. de morb. vulgaribus ægror. 7. ait: *Illius anginoſæ, quæ apud Britonem ajebat primum a lingua cepit vox eſſe obſcura, lingua rubens deſiccata erat primo die, horrida incaluit, tertio rigor febris acutæ: tumor colli, & pectoris ex utraque parte, ſubruber durus, extremitates frigidæ, & lividæ, devorare non valebat dejectiones, & urinæ ſubſtiterunt, quarto cuncta exacerbata ſunt, quinto periit*. Hæc fœminæ apud Britonem agentis genuina faucium inflammatio fuit, & fortis, in qua a ſanguine nitente propter obſtructionem ad fauces erubuit lingua, quæ magis ſicco per vim caloris proxime ad fauces hærente lentore liquidiores ſalivæ partes abſumente deſiccabatur, in qua quoniam a ſiccitate fibrarum, aut per ſolam compreſſionem nervorum, tum obſtructionem vaſculorum, qui ad linguæ baſim ducuntur, poterat impediri, aut tolli motus ipſius linguæ; adeoque, *primum a lingua cepit vox eſſe obſcura*. Penuria igitur ſalivalis laticis deſiccata lingua, humor calidus, & valde acris cumulabatur intime intra collum, qui ad interiora æque, ac ad exteriora excreſcens ita comprimere potuit arterias carotides, & urgere canales faucium, ut intra ipſos ſubſiſtente ſanguine, & deorſum repercuſſo extuberaret *tumor pectoris* ex utraque parte *ſubruber durus*, qui pulmonum fiſtulam comprimens excurſum aeris ita prohibere potuit, ut reſpirationis via occluſa *ſpiritus ſublimis* educeretur. Unde defectu motus ſanguinis in refrigeratis extremitatibus, & quiete ejus liveſcentibus, cum quarto cuncta exacerbata fuiſſent, quinto periit.

In raucedine ſputa viſcoſa ſalſuginoſa mala ſubdit Hippocrat. in Coac. prænot. quoniam intima tunica aſperæ arteriæ conſertiſſima eſt glandulis, quæ ſubviſcidum quoddam, & mucilaginoſum perpetim affundentes, adeoque in cavitatem ejus derivantes jugiter fiſtulam pulmonariam lubricantes emolliunt: ſi igitur copia humoris e vaſculis ſanguinis in glandulas trajecti ſit tanta, ut tracheam, & glandulas omnes inundet, atque ſuis partibus maxime cohærens difficile diffluat, ut ipſas multo magis afficiat: debitum lymphæ proventus aſperam arcteriam humectantis non ſolum intercipietur, verum relaxabitur, vel conſtringetur tunica glanduloſa, & partes glanduloſæ circa ſuperiora aſperæ arteriæ ſitæ magis intumeſcent: Hinc fiet defluxio in vaſciculis pulmonum, unde raucedo, quam excipient ſputa viſcoſa a lympha magis compacta, & in glandulis ſtagnante, inde ſalſuginoſa ab acri humore, & ſolutis ſalibus exorta.

Cum autem glandulæ aſperæ arteriæ ſint maxime molles, & ab hujuſmodi humoribus vellicabiles, atque ſolubiles, facile irrepet tabes, ſi ſalium ſoluta compages cum lentore combinata in veſiculas pulmonares diffluens pro diverſo acrimoniæ gradu partes ſolidiores pulmonum corruperit, *unde ſputa viſcoſa, & ſalſuginoſa mala*. Si majora quæris, plurima pulcherrima vide Coac. prænot.

Quibus pleuriticis in principio lingua bilioſa fit, hi ſeptima die judicantur, quibus autem tertia, aut quarta die, circa nonam. Lingua bilioſa, & craſſa, quoniam materiam craſſiorem intra pulmonum arteriolas cumulatam e vaſculis diſſolvi, & ad concoctionem tendere ſignificat: ſi hujuſmodi linguæ color contingat circa initium morbi, quo ſcilicet tempore non niſi parva materiæ collectio facta eſſe poteſt, nec membrana pleura violentiorem diſtractionem paſſa eſt, ſeptima die morbum judicari indicabit. *Bulla vero ſublivida oriente in lingua in principio, quali eſt ferri tincti in oleum, difficilior ſolutio contingit, & judicatio ad decimam quartam diem pervenit, ſanguinem autem plerunque ſpuunt*. Cum autem color obſcurus, & nigro oleaginoſus arguat & lentorem humoris, & cruoris nimiam denſationem, & pravam quantitatem ejus, quæ difficile ſubeat pulmonum canalia, & difficile ab illorum tunicis divellatur, non ita facilius diſcutietur; unde pulmo preſſus a diſtracta pleura redditur minus aptus extenſioni, quo fit, ut vaſa ſanguinis pulmonum ita comprimantur, ut ex his exprimi ſanguis poſſit, vel a compreſſis vaſculis ita retineatur impetus ſanguinis, ut intra ipſos pulmones detineatur, quo ſiſtente, & novo ſemper ac ſemper impingente ſanguine ita divelluntur per minimas partes vaſcula, ut diſtractionis niſum ſuſtinere non valeant, unde ſanguinis ſputum plerunque contingit. Inde *peripneumonicis, quibus lingua tota alba, ac ſpera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ ſunt*. Linguæ membrana cum interiori pulmonum, quæ bifida eſt, continuata juxta pulmonum inflammationem exaſperatur, ac exſiccatur, quæ inde in ipſa ſicciori ſalivæ parte ob humidum craſſum inter papillas fere magis hærentem, ac ſpumeſcentem albeſcit, cum quod humidius eſt, ac tenuius abeat in auras. Hinc cum admiratione, & maxima cum voluptate hanc diſtinctionem notat Verna de pleuritide, in qua Hippocr. lib. 1. de morb. ſi contingat nimia ſalivæ copia, ut æger expuere nequeat, ſuppurationem formidat. *Pleuritici præ ſalivæ copia expuere nequeuntes ſuppurati fiunt, & partim pereunt, partim evadunt*. Humiditas enim nimia villos ad laxitatem diſponens parit concidentiam membranarum, & dilatationem glandularum, quæ ratione minimæ virtutis, qua villi ad mutuum contactum nituntur, & ab illo dilabuntur, a quocunque lentore facilius occluduntur; unde laxatis villis nimio humore irrigatis, & occluſis canalibus impetus ſanguinis minor redditur craſſitie, ac torpore ſuarum partium per additionem humoris, ad pulmones fluentis, qui cum ſubſiſtat ad partes minoris impetus, niſi poterit e vaſis diſſolvi, nec a vi pectoris ab imo pulmone ſibi viam aperire ad uſque ſuperficiem pulmonis, tranſibit in ſuppurationem, cujus humoris in cavitatem pectoris defluxus, ſi extendatur ſupra univerſam pulmonum ſuperficiem a ſingulis ejus folliculis exſudans poterit uſque ad fauces parvo cum impetu reddi, adeoque ægrum evadere. Quod ſi ſuppuratus humor ſtatim per ſputum non reddatur, producetur ulcus pulmonum, vel vomica, ſinus nempe magnus, qui putrefactus demum in lethalem lapſum terminabitur. Unde Hippocr. de morb. de peripneumonia ait: *Quod ſi ſaliva non probe purgetur, & ſpiritus fuerit frequens, prædicendum eſt nullam ſpem vitæ reliquam eſſe*. At vero de locis in homine, *cum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifeſtum fit, dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejuſdem partis, & febris adeſt, & lingua ſuperne pallida, ac viridis fit, & excreat impacta, hujus morbi periculum ſeptima, aut nona die inſtat*. Si igitur ſupprimatur inflammatio, & pars pulmonis affecta ſit ſub tunica, vel in uno pulmonum, adeoque undequaque a pectore prematur pulmo, ut a folliculo, vel a membraneis pus exſudare cogatur: Hoc cum ab impetu ſua gravitate minori non reddatur per aſperam arteriam in cavitatem pectoris colligetur, quod inde manifeſtabitur a dolore lateris mollitudinem occupante non

te non ſine febre, ac lingua viridi, ac pallida, quæ illo colore afficitur, quoniam ſumme viſcida ſaliva ita reſiſtit remotioni ab interioribus linguæ papillis, quibus allabitur, ut minime ab ejus tunicis divellatur; cui ſi obſtructione pororum aucta admiſceantur particulæ bilioſæ, color ille pallidus in viridem abibit, quod in ſeptima, aut nona periculum adeſſe denunciat.

Signa ex ſaliva hydropico ſalutem indicantia ſcribens Hippocrat. in prædit. ait: *Neque ſitim eſſe in hydrope oportet, nec linguam reſiccari*. Quia ex vaſis lacteis, vel lymphaticis alteris, aut ſimul utriſque diviſis, aut apertis ſerum a maſſa ejus diſſoluta nimis deciduum, vel chylus e propriis ductibus effuſus ventris imi viſcera plerunque in hydrope inundat, aut ſanguinis pars aquoſa ab oſculis nimis laxatis vaſorum exundans in viſcerum cavitates, aut membranarum lacunas extravaſatur, non poteſt humor ille ſeroſus ad totum corpus, & præcipue ad ſalivæ glandulas diſtribui, unde ſitis adeſt, & lingua areſcit. Sitim vero non eſſe, neque linguam reſiccari, cum denotet ſanguinis curſum non præpediri, nec ſeroſum humorem intus cavitates coerceri, bonum omen portendit.

Quibus febrientibus cibi faſtidia ſunt, & oris ventriculi morſus, & multum ſalivæ, iis vomitus fit in Coac. prænot. habetur. Quoniam etenim per ſtatum febrilem ſanguinis ratione partium terræ præcipue, ac ſalis, quæ licet multa ſaliva dilutæ, minus tamen, quam par eſt, temperatæ per humidi admixtionem ad minima non diſſolvuntur, nec in liquidum rediguntur, fit, ut non evadant tam fluxiles, ut refluere in ſanguinem poſſint, ſed exprimatur ſolum ab illis, quicquid eſt liquidius: adeoque cum a ſuperficie ventriculi divelli, & abripi non poſſint, liberius vellicabunt, & acrius urgebunt ipſius tunicas, a quarum ſtimulo vellicante nimis excitabitur ſenſus ſummo cum faſtidio, qui in ventriculi morſum terminabitur: ex hoc ſenſu doloris criſpatis fibris glandulæ omnes ventriculi in expreſſionem liquidorum nitentur, & villorum contractione expreſſum liquidum ſurſum urgebitur, ut magno cum impetu aſcendat ad œſophagi ſuperficiem, unde vomitus.

Quibus vero circa dentes in febribus quidam lentore naſcuntur, iis forte fiunt febres. Hippocr. Aphor. ſect. 4. cum lentor febrem producens eſt tam tenax, ut difficilius in fluxum agatur, pars ejus liquidior per ramulos non carentes preſſione diſtributa difficilius ita urgebitur, & ſolvetur, ut ab arteriis abripiatur ſolum portio ipſius minus viſcida, quæ in glandulis ſalivalibus derivata, cum ſit naturali ſaliva viſcidior, iiſdem partibus adhærebit: Unde cum liquidior pars a glandulis expreſſa non ſit naturali ſero irrigata, ſed magis viſcido lentore perfuſa, ita in cohæſionem venient partes ſanguinis, ut generetur lentor circa dentes cum febri forte corripiens. Contra vero morbus diuturnior, ac difficilior eſt, *ſi ſalivam tenuem, ac ſpumoſam primum ſpuit, lingua flava eſt, verum progreſſu temporis nigreſcit; ſi igitur in principio nigreſcat, citius morbus finitur, ſin poſterius, tardius, tandem vero etiam rumpitur lingua*. Hippocr. in VIII. de morb. febr. Cum igitur ſaliva componatur ex particulis chyli, atque liquidis aqueis ſanguineis, & illæ ex initio febris crudiſſimæ ſint, per febrilem motum, & preſſionem illam exprimetur mere aqueum, ſeu quod liquidiſſimum eſt, & ſumme tenue ſejungetur ad glandulas, cui ſi ſuccus viſcidior ex perenni febris fermentatione compactus in initio adeo conglobetur, ut ratione ſolius lentoris per oſtia canalium ſalivalium in os ſub ſpumæ forma deducatur, cum ſpuma ſit quid compoſitum ex aqueo viſcidiori, & aere, tum nimiam cruoris lenteſcentiam, tum ejus lymphæ invincibilem viſciditatem oſtendet, adeoque ſaliva tenuis diuturniorem, ejuſque ſpuma difficiliorem morbum denunciat.

Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in calore vero permanet, progreſſu autem temporis exaſperatur, & liveſcit, & rumpitur, lethalis eſt. Si vero valde nigreſcit in quarta decima die indicationem fore ſignificat. Periculoſiſſima autem eſt nigra, & cum virore pallida. Linguam circa bifidam ſui partem veluti ſaliva alba obduci, febris remiſſioris ſignum eſt: ſi quidem id quod ſuper indutum eſt fuerit craſſum, eadem die, ſi vero tenuius, poſtridie, ſi vero adhuc tenuis, tertia die. Hippocr. in Coac. prænot. Si in principio febris lentor febrem producens, non ſit ita fuſus, ut per ſalivam reddi poſſit, ſed motus ſanguinis ſit tam naturali ſimilis, ut detur illa velocitas, quæ neceſſaria eſt ad ſeparandas partes cum aqueis, naturalem ſimilem ſalivam conſtituentibus, in colore ſuo permanebit lingua, quæ ſi progreſſu temporis exaſperetur, liveſcat, & rumpatur, cum exaſperetur exſiccatis villis, & a ſubito ſtagnante lentore nigro oleaginoſo tingatur virore ærugineo, a cujus ſicciori parte inter papillas magis hærente ita lingua contrahitur, ut a proprio termino recedentibus papillis divellantur fibrillæ, atque diſſilient, peſſimæ conditionis febrem oſtendent, unde lethalis erit. *Si vero in decima quarta nigreſcat*, cum materiam craſſiorem e vaſis diſſolvi, & ad concoctionem tendere ſignificet, morbi judicationem indicabit, quæ facilius continget, ſi lingua circa bifidam ſui partem craſſa obducetur ſaliva; tunc enim per derivationem lentoris, & liquidi lentorem producentis ad ſalivæ glandulas remittetur febrile incendium, eoque magis, *ſi id quod ſuperindutum eſt, fuerit craſſum*.

Inde Hippocr. in Coac. prænot. ait: *Linguæ denigratæ in alvo liquida celerem mortem ſignificant*. Quia vero ut concoquatur materia morbi, requiritur ut fiat fluxilis; fit autem fluxilis facilius, ſi liquidiores a corpore non ſecernantur; igitur in denigrata lingua ſi dejiciatur per alvum quod eſt liquidius, incoctilis humor, & pars ipſius durior ſubſiſtet intra vaſcula, unde ſi adhuc ſtagnante lentore ſanguinis alvi profluvium ſuperveniat, malum. Longum hic eſſet inveſtigare ſolertius præternaturales ſalivæ particulas in ſanguine redundantes, ex quarum varia cum cæteris combinatione, & prava earundem conſtitutione chronicorum, acutorumque morborum idea certior deſumitur. Quanti fecit magni medicinæ Parentis Hippocratis verus ſectator Balgivius linguæ, & ſalivæ obſervationem ad dignoſcendos morbos, eorumdemque eventus præſagiendos, ex ejuſdem operibus ediſcitur, qui expertus eſt eos in febrem, vel gravem viſcerum, & præcipue naturalium morbum incidere, qui per plures dies loco naturalis ſaporis amarum, viſcidum, ſalſum, aut acidum præſertim circa horas matutinas percipiunt, quibus ſi accedat magna virium laxitudo cum inappetentia, aut alterius mali Ingruentis ſymptomatis comitatu morbus irrumpit. Cum enim ſaliva morboſis, atque peregrinis ſalibus infecta intime mixta in ventriculo vires ſuas explicet, fieri non poteſt, ut ventriculus præſervetur a labe, ut inde appetitu dejecto tonus ejus magis non relaxetur, atque a præternaturali ſalivæ cum ſanguine permixtione fluidorum compages non fatiſcat, quæ coagulationi prona magis torpedine membra vincit, fluentis ſanguinis curſum retardat, & ad morbos plurimos diſponit.

DE SALIVATIONE ARTIFICIALI.

CAPUT III.

ARTICULUS I.

De indicante, & prohibente generico.

JAm vero hiſce, conjectura mea ita favente, abſolutis, opportunum fore arbitror, ut ſalivam arte pellicitam deinceps conſiderem; cui ſane rei laboris, & obſervationis plurimum impendi par eſt; ſi vel ipſius vires ſpectes, vel utilitatem. Siquidem non deſunt homines ingenii acutie, & ſtudii commendatione florentes, qui cum ſalivationis ultro agnoſcant utilitatem, tamen in ea excitanda decepti, vel illam in crimen vocant, vel non amore proſequuntur. Horum cavillis, & dubia æſtimatione fit, ut plurimi veritatis incertitudine deterriti de ſalivatione artificiali non ſolum indigne, & turpiter ſentiant, ſed illam erroribus involvant, & ſilentio excutiant. Unde forte miraberis, & humaniter quæres, quid potiſſimum me impulerit, ut anxie ſolicitus ſub iis ſalivæ artificialis auſpiciis rem prælo committerem. Cum enim mecum ipſe perpenderem, ſerio me, ſeduloque monuerim abſque veritatis convitio ſubtrahere me Reipublicæ Medicæ non poſſe, quod pro re nata ſine mendacio ſuffragandæ in hominum animos ſalivationi peridoneum ſentio; rudibus illam a mendis vindicare, & ſeveriorem illorum cenſuram, manco quodam, mutiloque fundamento, neſcio quo caducitatis infortunio, innixam diluere cenſui, ſi utilitatem ſpectantibus viam probe oſtendero, ut noxium exuant mendacium, vel excellentiam ſpectavero, ut male ſentientium illa opinio eximatur. Quod ſi non alienis rixandi ſtudio parum arrideat, celebre apud

veteres ſcias dictum eſſe, *nec Jovem ipſum omnibus placere potuiſſe*. Et profecto tanto numero, & tam varii generis ſunt, qui licentia longe minus tolerabili ſalivæ artificiali fabellas callide conficiunt, atque in hanc impingunt verba æque ac facta male conſulentes, ita ut mihi non minus admirationis, quam doloris parerent, niſi intelligerem, quantopere humani generis hoſtis in hoc vertitur, ut bona ſalivationis, & ejuſdem ſcripta eviléſcant, quæ ſuo exiſtimata pretio contra illorum inſcitiam, & ad eorundem conſiliorum ſubverſionem maxime valent; nec non recordarer (quod eſt hominum proterva indoles) Ciceronis admonentis, *vitari non poſſe reprehenſionem niſi nihil ſcribendo*. Jam vero, ut conſilio meo congruenter faciam, quod hic palam profiteor, ne incohærenter dicta, denique levia, & exigui momenti videantur, in quibus nullum videtur apparere dubitationum veſtigium, citra eorum exiſtimationis injuriam, ſalivationi artificiali religioſe adhærere in pretio habeo, quæ licet a tot retro ſæculis non intellecta, aut contempta, in ægrorum tamen ſolatium, & gratiam a natura inventa uberius nunc artis conſilio augetur, & latius ita in eorundem emolumentum diffunditur, ut inter univerſales evacuationes enumeranda reputetur; quam conjecturam nemo, opinor, ratione deſtitutam judicabit, cui modo critica plurimorum morborum ſolutio, vel per naturalem ſalivæ expulſionem eorundem revelatio non latebit; & quidem felicium eventuum conſideratione eorum cavillis occurritur, qui ſalivationem calumniant, vitiis, ac flagitiis exprobrant, ex quorum clade, ac nequitia (face præferente natura) artem illam ſalivatoriam, quam uſque omnium ſcire intereſt, ſine vitæ periculo addiſcimus, atque experimur.

Hujus ſalivationis artificialis genericum indicans eſt depravata ſanguinis labes, & ſtatus aliorum liquidorum vitioſus, quo ipſa minus fluxilia, vel mobilia liquida redduntur. Hinc generalis indicantis naturam induit quicquid extranei in ſanguine ineſt lenti, aut glutinoſi, quod a ſialagogis poteſt ita fundi, & eliquari, ut ejuſdem fuſio in glandulas ſalivales impingens poſſit per hiantis eorundem orificia, & ductus eliminari. Quod indicans miror ſane plurimos negligentia contemptum reliquiſſe, cum in tota ſalivandi arte nulla ſit pars magis neceſſaria, & quæ Medicorum conſilia expoſcat, quam iſta, quæ ad intuendam morborum ſalivationem petentium ordinatam naturam, medentium praxim exornat, ſtatuitque in ſalivandi palæſtra artis terminos, aut fœcunditatem: Cujus ope indicata ſalivatio ad evellendas morborum radices unice par experitur: at a malorum prohibente coercita, & temerario conatu adhibita plurimos poſt ſævas ærumnarum perpeſſiones in orci fauces ægros miſerrime compellit.

Salivationis artificialis generale prohibens eſt humorum vitium, quod particulis ſanguinis inquietis, ſeu impetuoſe commotis peculiariter inhæret, ob quas mediante ſalivatione poteſt ita fundi, & laxari fluidorum compages, ut fibroſa pars penitus deſtruatur: vel ſi licet generico addere ſpecificum prohibens eſt ita preſſa, mutuoque cum cæteris miſcibilibus in aliquo viſcere amplexu unita, ut abſque canalium dilaceratione minime laxari poſſit; quibus ſi ſolidorum liquida vehentium in viſceribus naturalibus, aut ſpiritualibus deliteſcentium mollities, laxitas, flacciditas, aut ſoluta unitas accedat, omnibus circumſtantiis ſtipata totum vere prohibentis onus exhaurit.

ARTICULUS II.

De diverſitate remediorum ſalivalium, eorumque uſu, & utilitate.

UT ſialagoga mercurii natura penitus nobis innoteſcat, juvat hic exponere remediorum ſalivalium diverſitatem, quæ imminutum ſalivæ fluxum ad fauces promovent, & quicquid ibi hæret una diſcutiunt. Quando enim per glandulas palatinas in ſummitate palati diſperſas, vel per ſublinguales in radice, & lateribus linguæ hiantes una cum parotidibus juxta aures, ſalivalis ſuccus in oris cavum non infunditur, in ipſis tubulis moram nectit, ubi diu ſubſiſtens, & in partibus capiti vicinis ſenſim collectus infeſtus evadit, ibidemque coacervatus novas operandi vires acquirit; indeque vitiato molecularum nexu male olens, varie morboſos inducit affectus. Ne igitur fluoris ſalivalis motus retardetur, ut promptius iſte, & copioſius eliciatur, inventum fuit ſubſidii genus apophlegmatiſmi nomine inſignitum, quod pituitoſos humores in glandulis oris impactos, & tubulis inhærentes, fluxiles reddit, atque ad motum concitans in tantum emicuit, ut e peculiaribus evacuantibus veluti abreptus ad univerſalium claſſem elatus fuerit, quod eatenus concedi non poteſt, quatenus non totum corpus per ipſum ad has tubulorum ſyrtes ſuam deponit uliginem, ſed particularis glandularum ſalivalium morbus tantum tolli poſſe videtur. Ubi autem humores in tota ſanguinea maſſa, totoque adeo corpore impliciti æquali motu per vaſa rapiuntur, ſed ad oris glandulas appellentes circa faucium tubulos reſiſtant ſeroſi humores, tunc ut ad motum fiant aptiores, & fluxiles reddantur, apophlegmatiſmi inciduntur, attenuanturque, ut felicius proliciantur. Quod ſi quis mentis hallucinatione captus iſtos vitali noſtro calori committi, ad oſſa quaſi uſque penetrare, & inter fibrarum poros, & glandularum omnium ſpatioſa ſe inſinuandi efficaciam ſuam manifeſte admodum in morbis longe gravioribus contendat, in actu hærebit illi aqua. Horum enim agendi modus in glandularum laxitate vel vaſculorum irritatione conſiſtit. Quoniam igitur ſalia volatilia acria urinoſa ex objectis in ore elicita, in nervorum fibrillas citiſſime irrependo urgent villorum oſcilla per intervalla minima, fit ut per tremorem illum partes, quæ validiori flexione ſeſe tangunt, in aliarum contactum magis nitantur; adeoque ſi quid eſt mobile per niſum illum vividius urgebitur, atque etiam abripietur quicquid eſt ad contactum membranarum poſitum, & intra villos contentum. Quare villorum niſus naturalis ſi partes magis impactas dimovere non poſſit, cum aucta vi ſtimuli minorem inveniat in fluidis reſiſtentiam, in contenta liquida nitendo fiet ille vividior, & fluidorum motus ad partium contactus adhuc major; unde ratione aucti utriuſque impetus lenteſcens liquor facilius dimovetur. Quod ſi fibræ glandularum ita corrugentur, ut appulſui ſalivæ renitentes effluxui non cedant, optime, feliciterque laxantur emollientibus vegetabilibus. Hæc ſenſim ſuaviter fauces afficiunt, anodyna vi poros demulcent, & partium nervoſarum inſigniter leniunt: qua ratione blando tepore laxatis fibris, flexilibus, mollibuſque particulis membranoſarum partium tenſione oblinita, uberior ſalivæ affluxus per hiantia vaſculorum repagula confertim appellens jugiter a dilatatis poris extillat. Hinc latus eſt in praxi apophlegmatiſmorum campus ſub forma maſticatorii, electuarii, trochiſci, pillularum, & gargariſmi exhibendus. Juxta igitur pororum infartus, & glandularum morbos cietur ſaliva, quæ ſi ob fibrarum torporem, & languidam villorum oſcillationem in tubulis hæreat, commodius prolicitur a maſtice, cujus granula ut lacrymæ tranſudant ex lentiſco arbore ſauciata, grato odore palatum afficiendo, glandularum atoniam reſarciunt, & rotundis ſuis particulis ſuaviter titillando effluxum ſalivæ promovent. Attamen ſi ſeroſus humor ſit tanti lentoris, ut per conceptam nervorum undulationem, & illum villorum niſum in expreſſionem liquidorum nitentem a glandularum exiliſſimis oſtiis dimoveri non poſſit paulo acriori ſtimulo, ut decocto mellito ex betonica, lavendula, majorana, rore marino, ruta, cubebis, pulegio, & naſturtio irritentur fibræ, ut majori contractione correptæ rigidiores, ac breviores fiant; unde adhuc majori niſu impetus ſanguini ad partes oris in glandulas ſtagnanti communicabitur major, quo fiet, ut a villorum preſſione attenuato ſpiſſo, & lento, aucta velocitate fluidorum, & ſolidorum tremore ſalivalis ſeri valdopere augeatur affluxus.

Si ob vitium villorum minus ſenſibilium, vel adhuc craſſioris lentoris reſiſtentiam divelli renitentis prohibeatur ſaliva, commodius aptentur ſulphurea, reſinoſa, quæ particulis ſalinis volatilibus acrioribus magis explicita, ut tabaccum, nigella ſylveſtris, radix gentianæ, zinziberis, quibus referri poteſt radix nicotianæ, modo obſervetur, ne tantillum deglutita ſaliva, graves vomitus, & ſedes concitentur, valent intimius commovendo fibras, ſerum quietem meditantem evacuare, & expreſſionem liquidorum facilius promovere. Sic in linguæ paralyſi liquida e ſinapi theriaca, confectione anacardina, & aqua apoplectica optimi ſunt uſus. Dum enim nervorum linguæ papillæ acrioribus particulis ſtimulatæ vividius oſcillant, contentæ fluidi hærentis moleculæ ob tremoris ſolidorum motum fortiori agitatione commotæ ſenſim a vaſculorum anguſtiis abripiuntur. Ita nullo impedimento per linguæ ſubſtantiam repente fluido, & intra villos fluente libera permittetur muſculorum fibris contractio, unde reſolvetur paralyſis. Ad dentium dolorem a ſero ſtagnante radix pyrethri maſticata, tinctura Vvedelii odontalgica ad copioſiorem ſalivam eliciendam eſt exper-

per-

pertiſſima. In gingivis ſcorbuticis, tumentibus glandulis, hinc in frigidis capitis affectibus, apoplexia nimirum, lethargo a craſſo humore exortis, in quibus ſerum ſpiſſius evadit, cum ægri euphoria adhibentur maſticatoria. At ſi tenui acrimonia vel fluxilitate nimia peccet humor, vel deficiat ſerum, ut in hecticis, vel peſſimo ſucco affectis, tutius erit abſtinere. Hoc conſilio in aſthmate, in hemopthyſi, in facile vomentibus, faucibus inflammatis, & anginoſis affectibus, ratione irritantis ſtimuli, tanquam noxia fugienda conſulimus.

ARTICULUS III.

De Mercuriali Salivatione.

POſt medicinæ exortum aureo artis ſæculo, licet improbo experimentorum labore laxata ingenia, & ſubtilioribus phyloſophiæ ratiociniis ſuffulta ſublimiores de natura rerum cogitationes, medicaminum vires, & quamcumque morborum, cauſarumque contemplationem e penitiori phyſices receſſu ſeveriori indagine eruere conarentur: Horum tamen mira ſolertia fieri fugitivi in tenebris latitantis, & quaſi ſilentio involuti, dubiis tantum innixa fundamentis ignobiliores uſus nullis experimentis ornata elicere potuit.

Poſt caſum exemplo monſtrante viam invectus in artem mercurius, qui prius ut ſcepticus, ſummeque deleterius a veterum ſchola lethalibus infamatus erat exemplis, nunc tandem caput exerens in primis artis ſubſidiis reponitur. Cum dira lues celtici ſeminii non prius noſtro cognita cœlo mortalibus irrepſit, & primis illis temporibus ſubdole, ac clam ſumma hominum pernicie, ac clade ſævire cœpit, atque in humorum corpus debacchari, omnia medentium auxilia illuxit: qui medicorum cætus cum viderint homines inopinato, & non intellecto morbo peremptos, indefeſſo conamine melioris auxilii medelam inveſtigantes, ſaniori forte conſilio ineuntes ad validiora Arabum medicamina pro ſcabie devenerunt, quæ hydrargyrum recipiunt, inſuetoque deluſi morbo luem gallicam cum ſcabie perperam confundentes, illis medicaminibus, in ulceribus gallicis uti cœperunt, quæ cum ex voto ſucceſſerint, ex falſo verum ducentes caſu reperiere, quod conjectura fallax dictavit, & ratio invenire non potuit; unde mox pro gallica ſorde, & luis inquinamentis hydrargyri illinitione reperta, Carpenſis ille Chirurgus, ut teſtatur Fabritius Falopius de morb. gal. & Ramazzini, fere primus hanc medicinam callens, ſummo artis incremento a populari pellicitus aura, & novitatis aucupio ſibi viam ſternens ad medicinæ culmen, licet ſæpe cæſis hominum victimis litans, feliciori tamen ſæpius eventu plurimos obliniens tanto obtinuit plauſus, ut in magnalia artis adſcitus quinquaginta millia ducatorum aureorum lucraretur.

Harum obſervationum præſidio inſtructa mens hominum poſt repertas, atque accedentes in dies novas obſervationes ſibi mutuo facem præferentes, cœpit ſolertia mentis, hominum naturæ methodique pediſſequa, novos mercurii uſus explorare, & circa ipſius naturæ arcana diſputare; ex quo regente rationis lumine in uſus varios adſcitus mercurius, atque diverſæ indolis morborum ad curationem nunc invectus, ſummas diſſidias in medentium ſectis, & in quorundam ſcepticis Clinicorum ingeniis ſola innovandi libidine præjudicatis, excitavit, a quibus ſectarum litigiis maleſano hominum judicio fundatis, in germanæ artis ſubſidium advocatus mirum non eſt, ſi poſt abdicatum empiricum ſtudium, & ſubreptum theoriarum cultum, luxuriantibus tantum intricatis hypotheſeon erroribus, & conjecturis, & quaſi in arte coercitus ultimos medicinæ fines non attigerit.

Ut jam ad variam præparationum methodum mentem dirigamus, primo unctionem mercurialium cutis illiniendæ, quæ in lue venerea curanda præſcribi ſolent, ſelectiores quaſdam formulas referre neceſſarium exiſtimo: in quibus linimentis, licet plurima componentia ingrediantur, horum tamen baſis eſt mercurius cæteris quibuſve validior. Unguentum, quo Paræus lib. de lue ven. cap. x. feliciter uſus eſt, conficitur ex particulis ſublimati corroſivi, & ſulphuris in pollinem redactis, quibus affuſo argento vivo, ſimul cum axungia mox, & vitellis induratis, omnia diligenter permixta agitantur, donec minima commota optime ſe tangant. His exacte combinatis rurſus affunditur argenti vivi, axungiæ, & vitellorum portio, ut priori maſſæ incorporetur, cui additis tandem oleis therebinthinæ, & lauri, mox theriaca, & mithridato paratur mediocris conſiſtentiæ unguentum. Juxta mentem aliorum Chymicorum mercurius vivus extinguitur ſaliva hominis, vel oleo therebinthinæ, liliorum, vel lumbricorum, qui inde ab unguento de althæa Fernelii exceptus, oleoque ſuccini aſſociatus in unguentum coaleſcit. Sed melioris fortaſſe notæ compoſitio indicatur a Junckenio, & Sydenhamio, quæ ex crudo mercurio, & axungia porcina conficitur. Nec oleum aliquod, nec aliud quidpiam admiſcent, cum deterius fiat unguentum, ſi quod adjunctum laxet habenas, vel hoc frænum injiciat, nihilque efficacius, ſi nil prorſus agat. Fortaſſis additamenta ſcrupuloſe expenſa ſunt inanes temeræ ſuppetiæ, quæ hyrargyri viribus, ac proinde frangendis mercurii conatibus, aut in internas partes penetratione cohibenda impares nil opis conferunt, nec malignitatem ſtulte petitam mercurii corrigunt: ſed poros cutis occludendo mercurii efficaciam quoquo pacto infringunt, ut in oleoſæ ſubſtantiæ amplexu torpidus paulo hærens, dein oleorum conjugio liberatus impetuoſius in ſanguinem evectus celeri motu ruat, donec viſciditates in corpore hoſpitantes inciſæ, atque attenuatæ per ductus ſalivales ejiciantur. At ab eorum uſu, ut ab alea ſuſpicione plena, niſi morbus vehemens inunctionem extorqueat, conſultius eſt abſtinere, cum languidius, vel validius, quam par eſt, fluxum ſalivalium commoveat.

A mercurio non excitatus fluxus oris, quotieſcunque in linimento paratus uberius alluit ſpongioſas glandulas, & vaſculorum lacunas, vel quia nervi in memoratis partibus conſerti ſtupore afficiuntur, atque adeo diſtrahuntur, ut ſinguli villi laxo machinularum fœdere, & fibræ minori reſiſtentia inter ſeſe connexæ prementi niſu diſcludantur; quarum ope ubique humores miris modis agitati ulterius ſuperare debent aſperitatem parietum, reſiſtentiarum occurſus, & poſtrema fiſtularum, ductuumque emiſſaria. Nunc vero ſi vis dictarum machinularum diſtractarum minor fuerit vi ponderis eorundem liquidorum, quæ in reticulari fibrarum, glandularumque contextu continentur, cum in memoratarum partium diſtractione mercuriales particulæ, ob reſiſtentiam, quam ſibi ipſis faciunt, ad invicem non poſſint a languido ſolidorum niſu, & liquidorum a tergo urgentium preſſione in gyrum rotari, facile in interjectis loculis, & fibrarum laxitate ſtabulantur, & ſuſpendatur oportet eorum influxus oſcillorum conniſum violenter exhauriens. Machinulæ igitur fibrarum valde diſtractæ, & nimis laxatæ, etſi ſponte ſua denuo ſeſe reſtituere conantur ad naturalem terminum, ut videtur in arcu, & qualibet machina, quæ violenter diſtracta, ſummeque diſtenſa in priſtinum ſtatum reducitur, pondere nimio gravatæ non reſtituentur, ex quibus fieri non poteſt dyrargyri circuitus cum liquidis omnibus eo, quo fas eſſet, impetu; ideoque mercurius magis ad invicem preſſus in illis ſpongiolis moram nectit, nec ejuſdem ſtagnantes particulæ ſurſum impelli poſſunt, tum quia reſiſtit naturalis ejuſdem gravitas, tum quia laxitas fibrarum, & villorum omnium vis macerata labaſcit. Hinc præ nimio infartu, ac pondere circumfuſi humoris ſuperatur niſus, & villorum reſiſtentia, ac idcirco immodica humorum ſarcina inanitates ſpongiarum gravantur, ejuſque ligamenta exolvuntur, atque divelluntur.

Si vero uberior mercurialium corpuſculorum copia conſiſtentibus fibris, rigidiſque villis occurrat fluidi particulis, earundem implexu tanquam vinculis coercita paulo detinetur; at ſoluta fluidorum compage ſui juris facta intenſius exagitatur, & turmatim avolare nititur. Unde impetuoſius concitis fluidorum ſolutionibus, uberiori nimis ſalivæ eruptione ſputatio ciebitur; quo fiet, ut materiæ partibus gelatinoſis impactæ ſaburra perquam immenſa commota, tota confertim nimis verſus ductus ſalivales irruens circa gutturis partes cum ſuffocationis periculo aggeratur: adeoque ſeroſi laticis agitatæ moleculæ fugam molientes, & hinc inde ad glandulas oris jugiter confluentes, cum nullo fræno cohiberi poſſint, non raro contumaciſſimis cruciatibus ſpuentem ægrum miſerrime jugulant.

Mihi Venetiis narravit vir in mechanicis diſciplinis verſatiſſimus, & æque in exercenda praxi feliciſſimus, quod venerea lue ægrum tabeſcentem aggreſſus repetitis illinitionibus, cum nec quarta injunctione potuiſſet ſalivam promovere, imminenti remedii periculo conſultus, & futuræ cladis fortaſſe conſcius interdixit ægro mercurii inunctiones. At invocata alterius medentis ope inunctiones renovare conſulentis, in ſeptima inunctione ardenti febre correptus, ſummoque animi angore incaleſcens patiens deliravit. In hac morbi ſævitie poſterior Medicus ſuo errore deterritus curationis abdicavit imperium, neſciens quo facto, quave medela conſultæ calamitati occurrere poſſet;

prior tamen ut acrioris ingenii Medicus omne artis opus ruminavit. Catharticis irrito conatu adhibitis, aurum in ſubtiliſſimum pollinem redigi juſſit, ut hydrargyrum miro aurum amplectens amore per aliquod cribrum eveheretur: ſed minutiſſima auri ſcobs non lævitate ſanguini æqualis ſibi viam per alvum paravit. Unde quaſi lumine afflatus, ut ægri corium auri foliis tegeretur auctor fuit; protinus inde aurum argenteo hydrargyri colore palleſcere videbatur, ita ut mirum fuit, quanta mercurii copia auro allicita educeretur. Hinc laudabili hydrargyri quantitate educta ingenti ptyaliſmo parotides, ſalivales omnes intumuere glandulæ, per quas aqueis, & ſalino-fixis particulis ad fluorem, evectis jugiter erumpentibus, non minus inteſtino ſanguinis motu in furorem concito, quam a mercurii pondere enervato ſolidarum partium robore, patientem jam everſum in naufragio vitam inveniſſe merito diceres.

Sanguis igitur in gallica fluidorum dyſcraſia ob strictam, & denſam nimium texturam naturali cordis, & arteriæ parietum motu alliſus, debitoque fluore non gaudens ſuis partibus ita cohæret, ut licet aſſiduis villorum contractionibus, cruoriſque præterlabentis preſſione agitetur, in dies inteſtinus ejuſdem motus oblangueſcat, cæterarumque partium tonicus motus pedetentim reſolvatur oportet. At ſi graves jugiter diffluentes mercurii moleculæ, id eſt majori momento pollentes, in ſanguinis maſſam majori copia quaquaverſum cum impetu confertim ruant, ſolventur ſubito partes ſanguinis lentore implicatæ, & in libertatem vindicabuntur, excitabunturque motus ſpecies vivido tum liquidorum, tum ſolidorum momento reſpondentes, & ratione eorundem impetus velocitatis, & violentiæ fluet per canalia ſanguis maxime liber ſumma velocitate, atque valido impetu præditus, niſum quemlibet vehementer exerens. Poſito autem hujuſmodi ſanguine maxime ſoluto, ac celerrime rapto, partes ſubtiliores, & maxime mobiles, quæ non cohibentur niſi a fibra ſanguinis, ſuo fræno deſtituuntur, adeoque vagantur libere per corpus ſanguinis toto motu nitentes, ac proinde totum perturbato motu liquidum movebitur, unde febris ardens. Hinc per nervos magis confuſi vagantes ſpiritus, & extreme ſoluti maximoque impetu instructi derivabuntur in ſalciculorum nerveorum tubulos, qui undequaque irrumpentes, nullo certoque ordine moti delirium excitabunt conſtans, atque continuum. Cum vero in accelerato liquidorum motu, licet fluidum ſit ita diviſum in partes adeo minimas, ut diameter orificiorum glandularum ad diametrum fluidi ſeparandi habeat rationem majoris capacitatis, cum in glandulis ſeparandum ſuum exigat ſejunctionis tempus, & determinatam velocitatem requirat; perſpicuum eſt ſeparandas in fluorem evectas ab hydrargyro particulas, & cum ſanguine ad orificia glandularum ſalivam ſecernentium appulſas, in ipſamet vaſa non influere, nec ullum poſſe derivare liquidum, quouſque ſolidorum niſus, & velocitas ſanguinis aucta conſervetur eadem. Quare educto mercurio validiori momento ſanguinem rapido curſu per glandularum anguſtias impellente, copioſa ſputatio incœpit, ob ſanguinem minori velocitate in eaſdem glandulas impingentes. Igitur caute procedendum in ſalivatione inſtituenda mercuriali illitu. *Nec*, inquit Deleboe Sylvius, *ſufficit feliciter ſucceſſiſſe Medico ſalivationem in agris ſuis excitatam, quin videndum, ne unquam ſuccedat male, cum plus dedecoris accedat Medico ex uno eventu malo, quam honoris ex decem eventibus bonis*. Verum ſi poſt peractas illinitiones nulla ſymptomatum pernicie procedat ſalivatio, & felici eventu ſtadium exequatur; adhuc tamen ſi a moleculis hydrargyri per inunctionem inſtitutam intra ſanguinem cohibitis ſalibus virus intime non extirpetur, completa ſalivatione recrudeſcit morbus, atque ſuperſtes dein vitioſa ſanguinis labes, & humorum indoles in elementaribus ſanguinis particulis primitus conſtitutivis eradicata pullulat; a qua incerta liquidorum ſolutione ocius, quam par eſt, inſtituta, eventuum inconſtantia conſequitur, quæ artem contumeliæ redarguit.

Sedulo vero medentes unctionem ægris non tantum gravem, & moleſtam, ſed nonnunquam etiam lethalem fuiſſe animadvertentes, mercurialia ſuffumigia inveſtigarunt, quæ parantur cinnabari cum maſtice, thure, mirrha, vel ſuccino in pollinem redacto, quod prunis injectum ignem concipit, ſimulque cum ſulphure reſolutum totum in fumum denſum, gravemque evolare nitens per infundibulum vitreum ore excipitur, capite bene tecto, ne quid ejus pereat, aut abeat in auras. Vel hydrargyro in therebintina extincto, bolo vulgari, & carbonum pulvere maſſam conficiunt, quæ inde ſub umbra exſiccata candenti igni imponitur, ut fumoſa nubes in altum prorepens preſſius in tubo agglomerata, & dehiſcentia oris vaſcula verſus promota minimas quaſque corporis partes venerea lue affectas præreptet. Verum quantum efficax eſt mercurii fumus ad ſanioſam, putidamque ſalivam promovendam, tantum ex ejus uſu recidivam patiuntur hi, qui gummatibus, nodiſque plexi, & ſæviſſimis ex lue venerea doloribus cruciati certum mercurii fumum intus non admiſerint, quod partes omnes a ſeminio venereo infectas non valeat ſubigere. Hinc eſt, quod ab indeterminatis agentium viribus ab incerta quantitate mercurii in fumum reſoluti, & intus elapſi pendentibus, ſortitur eventuum inconſtantia, quæ licet repetitis tentaminibus, rationeque expiata, dubiam ſemper, infidamque methodum conſtituit.

Nec feliciori ſucceſſu cingula jam veteribus pro cura ſcabiei adhibita in gallica lue experiuntur. Mercurium ſaliva, & ſevo extinctum in ovi albumen includunt, illinuntque ſupra goſſypium, quod in cinguli modum conſuunt. Hinc cuditur famoſum illud ſapientiæ cingulum, ſeu mercuriale Rulandi, quod eſt pannus lineus unguento mercuriali illitus, qui ad lumborum regionem applicatur. Attamen ab hujuſmodi topicis ex magna rerum innumerarum congerie conflatis Medicus cautus ſit, ne confidenter nimis expectet bona, audacterque nimis utatur: ſi hæc mercurii per poros cutis in ſanguinem repentis genuina, ac certa nondum innotuit methodus. Unde forte remedio magis, quam morbo confecti libithinam non valent effugere. Excuſſis itaque dubiis, ac incertis hydrargyri, externo illitu, ſuffumigio, & cingulis, ad accuratiores mercurii præparationes abſolvendas, mihi volupe eſt mentem revocare. Modo vero ad ſalivationem ciendam plurimi utuntur turbith minerali, quod eſt mercurius ſpiculis acidis olei vitrioli farcitus. Mercurius vivus olei vitrioli combinatus ad minima diſſolvitur: poſt diſſolutionem igni lento committitur, & diſtillando educitur humiditas; inde in fine aucto ignis gradu ultima pars ſpirituum diſpeſcitur. Reſtitans maſſa dein in aquæ tepore ſufflata in pulverem flavum momento temporis evaneſcit, quæ leviter mellita paucis lotionibus valide vomitum, & ſedes concitat. Spiritus acidi præcipitati forma mercurium induentes excitando in fibris ſpeciem motus momenti majoris impetu acutorum ſalium vehementiori eas ita urgent, vel his ita occurrunt, ut ad ſtimuli locum partes nervorum in eo ſitu ad contactum poſitas, & in ipſos occurrentes, quaſi divellant ab invicem. Ab hac vi ſtimuli divulſæ membranæ, & univerſi corporis villi naturali contractione contractiles validius contrahuntur; adeoque per niſum partium majorem, & vividiorem fibrarum flexionem vividius urgebitur, quicquid eſt ad membranarum contactum, ſive intra ductus, e glandularum inania poſitum. Unde dimovebuntur magis contenta liquida, quam ſi nervorum fibrillæ leviter oſcillarent: per tremorem autem illum, & ſpaſmodicam tunicarum contractionem, ſi quid erit mobile, & expreſſile, a dehiſcentibus ventriculi glandulis inteſtinorum oſculis, papillis, ductibus, qua poterit, derivabitur. Retuſis vero ſpeculis, aqua communi pluries edulcoratis, & ſæpe abluendo hebetatis, mercurialis pulvis omni acredine, & ſalſedine ſpoliatur: Ita pungentibus ſalibus, & purgantibus exutus felicius ſanguini fermento gallico effœto commiſcetur, ut promptius cum fluidis effluens oris fluxum promoveat.

Verum genuinum minerale turbith a peritis chymiatris, non a mercurio vivo cum acidis educitur, ſed ex ſublimato præparatur. Mercurius ſublimatus diſſolvitur in aqua pluviana calida, ſolutio aliquoties filtratur, filtrato mercurio guttatim infundatur tantum olei ſalis tartari, quantum putetur requiri quoad in fundo ſubſiſtat pulvis rubeus, qui aqua communi edulcoratur uſque dum deſtituatur omni acredine; inde cohibetur cum aqua mellis optime rectificata ſex, vel ſeptem vicibus, quibus terminatis eximatur pulvis, qui in vini alkohol ſuffunditur, continuoque motu circumfertur, donec vini ſpiritus protinus aſſumatur.

Si vero mercurius cinnabari elicitus diſſolvatur ſpiritu nitri, cujus diſſolutioni aqua ſale marino confecto projiciatur, inde volatili ſpiritu ſuperaddito ſalis armoniaci in ſumme albicans præcipitatum mutabitur. Hoc ipſum aqua fontis abluitur, ut a ſcoriis ſalinis, & partibus terreſtrioribus vindicatum felicius ſalivam movere poſſit. Sal marinum, vel ejuſdem ſpiritus ex rigidiori-

dioribus moleculis, & craſſioribus corpuſculis conflatus in hanc diſſolutionem impingens ſui impetus percuſſione, & directionis momento nitri ſpicula diffringit mercurialibus particulis turgida. Unde mercurius a nitroſis ſalibus diſſociatus ſuo pondere ad vaſis fundum ſeſe compellit. Sic quoniam ſpiritus ſalis armoniaci volatilis ratione ſalis alkali eſt majoris motus, & momenti, ut poſſit liquoris particulas ſalis marini excutere, cujus moleculæ minoris agitationis, & impetus non appellunt, penum præcipitationis auget.

Alius paratur mercurius in ſpiritu nitri diſſolutus, qui lento igne difflata humiditate in candidam maſſam faceſcit, & ignis torturam patiens dum calcinatur, rubeſcit. Spiritus nitri, & mercurii corroſiva ramenta, dum calcinatione per ignem exagitantur, mutuis niſibus in ſe invicem agunt, eorumque reniſus aculeata ſalia retundens ſubtilioribus metheorizatis ſepticam materiæ coaleſcentis aciditatem demulcet, quæ licet calcinatione minus gravis, & cauſtica fiat, fungoſos tamen villos exedit, & ad ſalivationem excitandam periculo non caret. Hæc vero ſpiritu vini rectificatiſſimo pluries combuſta reſolutis ſalium aculeis ita oblinitur, ut omnibus votis ſalivationem compleat.

Galli ſaniori conſilio panaceam venerea lue confectis tutius exhibent. Hæc enim eſt ſublimatus dulcis ſalibus terreo-eroſivis ſpoliatus, & pluribus ſublimationibus lenitus, qui ſupra porphiritem contritus in alkohol redigitur. Hic pulvis in cucurbita vitri coercitus ſpiritu vini irroratur, dein eburis ſpatula paſſim agitatur, ut hinc poſt plurium dierum infuſionem in balneo maris projecto totus vini ſpiritus deſtillando eliciatur. Quo ſpiritu in vaporem ſublimato panacea in fundo vaſis reperitur. Vel ſublimatus dulcis diſſolvitur in ſpiritu vini, ejuſdem ſolutio filtratur, & ſpiritu vitrioli præcipitatur. Hic mercurius vaſis fundum dum petit, ut nix candeſcit: Inde aliquoties aqua calida dulcificatur, ut in ſacharinum abeat præcipitatum: tum demum huic ſuperfuſo ſpiritu vini deſtillatur ter deſtillationem reiterando. Repetitæ diu deſtillationes, ſublimationes ſalium ſpicula rigida ſublimati corroſivi reſcindunt, aut eorundem ſalium ramenta partim detrahunt, quibus ſi intime eroſivæ acredinis aculei non diffringantur, particulæ ſulphureæ ſpiritus vini intra poros ſublimati concluſæ furentia ſalia oblinient, partibuſque ramoſis ævigent. Ab hac panacea non multum differt illa Valentini, quæ æque tuta, ac jucunda in oris excitando fluxu ſancitur. Hæc panacea abſque glandularum exulceratione levi labiorum dolore, & minima generum inflatione ſalivæ curſum molitur, qua in molis, ac tenellæ conſtitutionis hominibus paſſim utimur. Cum vero virulenta ulcera, & ſordida, tophi, & ſanioſæ cruſtæ corpus defœdantes vehementibus ubique doloribus obſident; tunc virus illud liquidorum craſes prorſus evertens panaceæ blanditia ſæpe integre non pellitur, & ſuperſtes deinde depravata Sanguinis conſtitutio majori fluidorum ſolutione expugnatur.

Quamobrem mercurium dulcem in forma pillulari tanto hoſti unice parem commendo. Mercurius ab acido ſalinis aculeis penetratus in minimos, & infinitos ſcinditur globulos, quos undique acida ſpiritus nitri corpuſcula permeant, eorumque ramentis irretiunt. Hæc maſſa alba reſtitans, evaporata igne lento arenæ humiditate, æquali vitrioli calcinati, & ſalis decrepitati portioni commiſcetur, quæ mixtura in matratio repoſita igne exagitatur, donec in vaſis culmen repens ſecum trahat corroſivos ſpiritus, a quibus repreſſa volatilitate, & ab acidis cohibita diſſolutione in ſpiritus, concreſcit in chryſtallos. Hujus ſublimati particulæ, & motus parvulorum globulorum calore promotæ, impetuque rotatæ, quaſi minimis cultris fibras dilaniant, unde ſummum venenum audiunt. Acutorum ſalium in mercurio deliteſcentium & in parvo ſpatio coeuntium impetus cylindrulis ſuis ad pyramidem in fine baſis, & apicis accedentibus ad angulos rectos in fibris membraniſque occurrentibus eo urget momento, quod ad membranarum poros, & cohæſionem fibrarum ſuperandam requiritur. At mirum, dum acuta ſpicula ſublimati corroſivi in matratio circulantia, in pallas mercurii vivi validius rotantur, mutuis niſibus congredientia franguntur. Hinc per ſolam hydrargyri additionem repetita ignis actione in novis ſublimationibus retuſis ſalibus, eorumque cuſpis novo mercurio imbibita in ſphæram evadens, vel complanata omnes partes æqualiter impetit, adeoque ab eis æquali momento colliſa, & ad quem reddit repercuſſa ab ambientibus ſolidorum membranis abſque ſeptica facultate irrumpit in ſpatium liquore plenum; & ante ſui excluſionem diverſa mole, & gravitate, adeoque diverſa motus quantitate inſtructa in reſiſtentia corpora vires, impulſus, motus variæ directionis, & alliſionis exerendo intra ſanguinem viſcida ſolvendo labitur. Mercurium dulcem non inferioris frugis conficies ex mercurio ſublimato & mercurio vivo, ex quo fonte promanat Clariſſimi Riverii chalomelanos, quod ex mercurio, ſale, & vitriolo compoſitum duodecim ſublimationibus ad ſummum excellentiæ gradum evehitur, quibus mercurius vitæ additur eo modo, quo a Riverio deſcribitur. Recipiatur mercurius ſublimatus, & argentum vivum cinnabari elicitum, & miſceantur exactiſſime, donec mercurius vivus non amplius appareat, poſtea ſublimentur, & duodecies ſublimationes reiterentur. Hujus mercurii dulcis cum mercurio vitæ quadrupla, qui amiſerit totum intus latens venenum per exhalationem terri ac fœtidi fumi, ne vomitum cieat, quadrupla inquam major miſceatur, & fiet pulvis colore griſeus.

Hæc ſialagoga medicamina indicantur a ſpeciali humorum vitio, & peculiari ſanguinis dyſcraſia, quæ viſcidæ, craſſæ, glutinoſæ acrimoniæ volatili innititur, in qua craſi omnium quaſi liquidorum vitioſa ſalino-volatiles moleculæ fluorem acquirunt, & lymphaticæ ſanguinis craſſoque terreæ particulæ figuntur, ut inde ſalibus acrioribus imperium nactis, & parte ſanguinis viſcida ulteriori coalitu unita glutinoſum cum acrimonia conjunctum æmulentur. Hæc glutinoſæ acredinis ſordes per coitum impurum poros urinarii meatus, & proſtratarum glandulas coinquinat: inde ſubdole fluidis in gyrum rotatis impreſſa ſua aciditate eroſiva volatili maxime cavos glandularum folliculos poſt infartum exedit, membranarumque ſubſtantias cum vaſculorum eroſione, & puſtulis ulceroſis depaſcitur. Hæc intima magis proſerpens oſſium perioſtia cum dolore præcipue noctu lancinativo medios artus occupante, & flexurarum rigiditate convellit, divellitque, oſſaque carie, tophis confecta faſcinat. Igitur coinquinatæ omnes ſanguinis moleculæ, & ulterius preſſæ ab ejuſdem acidis coagulantibus fortiori amplexu cohibentur: cæteris interim mobilioribus & ſalino acrioribus fluidorum dilabentibus particulis ipſe ſanguis craſſus, atque mucilaginoſus evadit; quo magis mobile ſanguinis implicatur quoque ac torpore afficitur, ut ægre penſum circulationis expleat; inde a fibrarum tono ex indebito liquidorum appulſu non ſuffecto, & ſanguine ſalibus volatilibus, & partibus craſſioribus turgidulo non reparato, tum liquidorum, tum ſolidorum morbus paſſim contingit.

Liquidorum vero prohibentium conditio eſt ſalina materies magis attenuata, quæ involventibus acidis orbata fit acris, & cum oleoſis tenuioribus permixta volatilis fœtens evadit. Altera autem pars ſanguinis fixioribus ſalibus, & oleis ramoſioribus ſimul tenaciſſime combinata in denſam fæcem, & ſalino aduſtam muriaticam concretionem: illa ob acrimoniam alkalinam volatilem producit in ſanguine partium ſolutam cohærentiam, quæ diſſolutio actiones omnes ſolidorum, & liquidorum partium turbat, & deſtruit; hæc minimorum canalium coalitum facit, & in glandulis obſtructiones pertinaciter firmat.

Quoniam per actiores mentis conjectaras oculatiſſimo examine proſecutas, perque repetita tentamina ſolertiſſima Medicorum experientia ſuffulta a pluribus ſimulque latentibus melancholici humoris proprietatibus, ac viribus exortum morbum ſalivationem contemnere compertum fuit; ne experimentalis veritatis incremento litemur, fateamur oportet, ſanguinis particulas ſalium aduſtas nimis evectas, fluoremque patientes, ſumme activas mercurii vires eludere, terreſtrioribus ſulphuris corpuſculis aſſociatas. Cum ſtrictiori amplexu ſalium particulæ adunatæ ita pertinaciter cohærent, ut cuicunque ſolventi imperviæ reddantur, arctiſſimæ eorum meatuum complicationes, a nexu laxari, & in menſtrui amplexu rapi non queunt. Quocunque igitur vinculo ſe invicem aſſocientur ſalium concretiones, ut retuſo impetu mercurii, ejuſdemque particularum penetrationes a ſolidiori concreto repulſa difficillime divelli, & in minutiſſimas partes confringi reſiſtant, eorum ſolidæ concretionis compages prius laxata, nec recluſa auferri non poterit. Tantum intercedat oportet mercuriales moleculas inter, & aduſtas ſalium concretiones, varias quoad qualitates, & corpuſculorum nexus unam in maſſam coaleſcentes, diſcrimen, ut cum mutuis coalitionibus arcte adeo complectantur, ut parvula nulla intervalla, poroſve improportionatos relinquant a mer-

mercurialia corpuſcula in ſalina concreta offendentia facile excludant; quæ ſane maxime licet poris inſtructa diſcrepantibus, tamen naturæ agentis, in aggredientis prementes impetus nitentes, facile ſupra ſolventis niſum reſiſtentias exercent; Itaque intra melancholici humoris nexus tenuioribus mercurii corpuſculis non coercitis, concrementi partes eorum motu ab invicem non divelluntur.

Hinc carcinoma recudentes aduſtæ ſalium moleculæ, ſi volatilioribus ſanguinis partibus in auras reſolutis, copioſiorique aquearum particularum diſſipatione, reſolutis ſpiritibus exhauſta, nimis evectæ, fluoreque potitæ cum vitriolicis, acidiſque particulis, & terreo-ſulphureis craſſioribus combinantur, quæ ad ductus glandularum delatæ firmius in earum fibris inhærentes folliculo includuntur, dimoveri inquam non poſſunt ab earum complicatione, licet ab impetu mercurii percuſſæ, quarum tumor, ſi fortiori pthyaliſmo oppugnetur, ejuſdem ſubtiliores particulæ a gravitate impellentis ſæpius commotæ, ejuſque impetu alliſæ, dum mutuis niſibus agitantur, ſalium ramenta validius concitata momentum acquirunt, inde in comprimentes fibras cuſpidula infigunt, & villos glandularum ab invicem divellunt, quibus ſenſim diſciſſis, ac corroſis cancer ſub forma tumoris deliteſcens fatali clade inopinato prorumpit. Ex quo ſatis liquet, componentes cancri particulas, aut a mercurio non diffringi, aut ab eodem accendi; unde illud Naſonianum:

Curando fieri quædam pejora videmus
Ulcera, quæ melius non tetigiſſe, fuit.

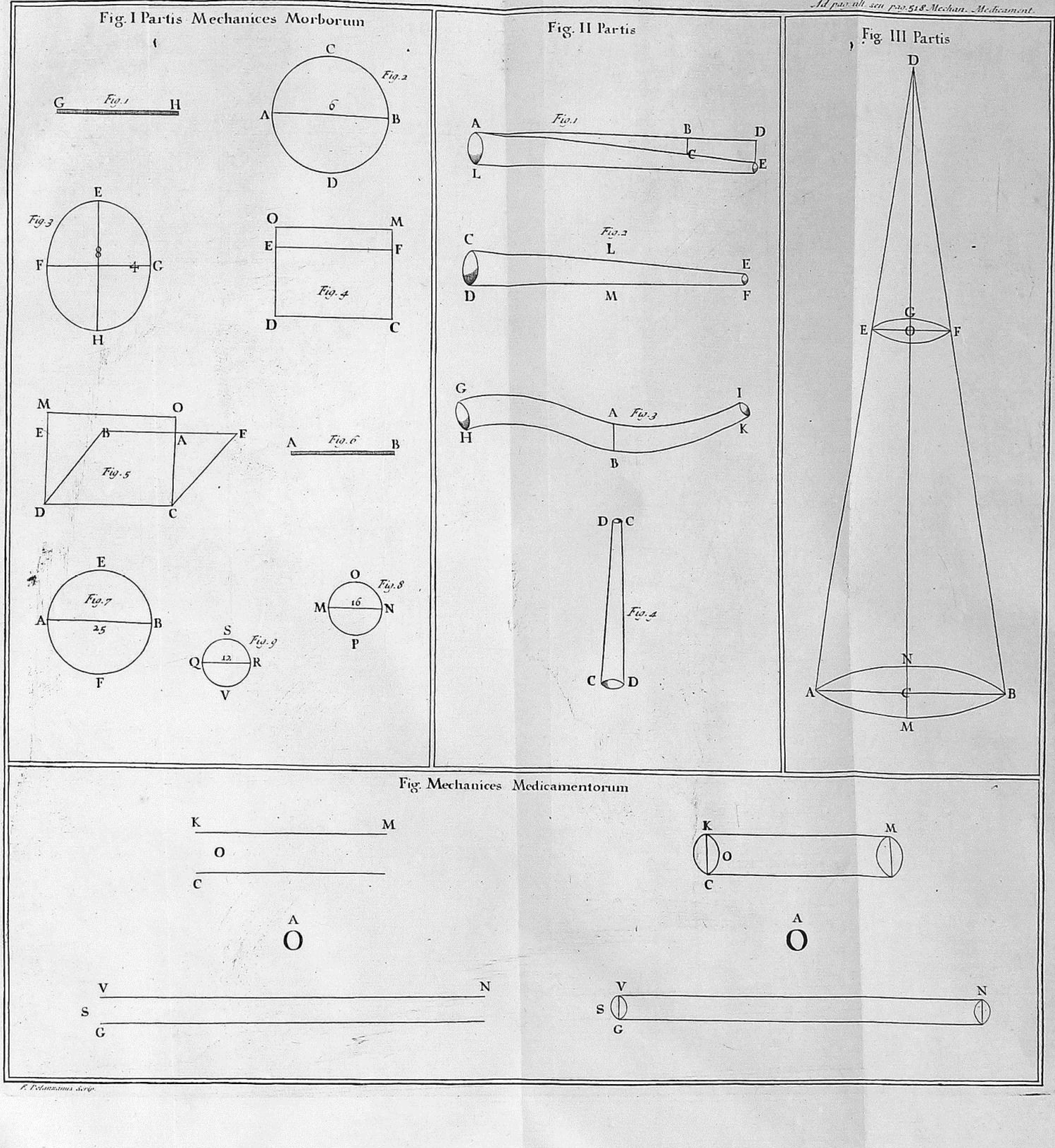
Feliciori licet eventu eruptiones omnes papillarum ſquammoſæ evaneſcant, dum in graviori impetigine, & lepra ſalivatio cietur: tamen nova eorum morborum ſeges pullulare incipiens brevi temporis ſpatio ſolitam feritatem attingit, ut obſervavit Villis in quatuor ægris impertigine laborantibus. Effectus hujuſce cauſa in eo conſiſtit, quod intimus partium ſanguinis mechaniſmus particulis non ſolum acido-ſalinis, tartareiſque diverſimodi ſtatus, ac indolis effœtus, ſed ſalino acri volatili alkalina materia turgidus a ſalivatione penitus ſubigi, ac prorſus reſolvi nequeat; adeoque ſuperſtes labes ſanguinis, & humorum acrium indoles primitus conſtitutiva poſt evaneſcentes papillarum corymbos, juxta materiæ ſupplementa in concretiones tartareas faceſcens in cute defigitur, ubi papillarum eruptionibus, quaſi totidem hujuſce morbi loculamentis incoactis, proceſſu temporis aucto morbificæ materiæ cumulo, ſuperficies cutis omnis incruſtatione ſquammoſa, ac plane ad lepræ confinia evecta obducetur.

Ut enim aduſtam ſalium concretionem inani molimine phtyaliſmo peſſundamus: ita eadem debiliores, vitioque plurimos laborantes pulmonum, vel hæmophthiſi confectos, infami errore necamus. Si enim naturalis pulmonis vaſculorum capacitas, ac fibris mollibus, ſummeque deductilibus coaleſcentium augeatur nimis, ut partes canalia conſtituentes ſic divellantur ab invicem, ut minimis oſcillationibus nitantur in fluentia liquida, colliquari fluores confertim per eorundem cava trajecti, cum intime non ſint ſoluti, ut per impetum a corde ſuſceptum ſupra omnes reſiſtentiarum vires excurrant, facile in diſtenſis vehementer fibris, in celluloſis veſiculis, & inanibus ſpatiis intercipientur, quibus novo ſemper, ac ſemper affluente humore per capillaria ramuſcula, veſiculæ ex illis prodeuntes, & racematim adhærentes mirum in modum ita intumeſcunt, ut humor ratione inertiæ non difflatus in parva tubercula excreſcat, quæ dein dum a pulmonum preſſione, motuque inceſſanti incaleſcunt, in ſuppurationem abeunt, & in tabem lethalem terminantur. Quod ſi ultra tonum dilatata vaſa a pondere mercurii in majorem extenſionem deducta, licet ex majori diſtenſione majorem nacta ſint ad comprimendum vim: tamen ab impetu ſanguinis majori in arteriarum parietes nitentis, & particulis mercurialibus eadem ad ulteriorem diſtenſionem cogentibus, tandem diſtractis plurimum arteriarum membranis eo diſtenſionis deveniunt, ut vim urgentis ad latera ſanguinis, ejuſdemque particularum momentum impetus ad vaſculorum contactum motarum ſuſtinere non poſſint; adeoque aucta potentia ſanguinis arterioſi extrorſum arteriarum minimarum membranas urgente, & earundem imminuta reſiſtentia ob maximam diſtractionem ſubito divellentur fibrillæ, reſtitutionis vim in nimia diſtractione non obſervantes. Horum autem potentia ad ſe reſtituendum cum in partium coalitione conſiſtat, hæc ex frequenti ſæpiuſque repetita diſtractione enervatur; adeoque reſtitutionis robore plurimum imminuto, muſcularis fibra arteriæ ſectione anguſtari nitens inofficioſa ſubſiſtit. Igitur opus eſt, ut arteria exiſtente diſtracta, novaque majoris momenti potentia fluidis applicata diffringatur, vel laxetur fibrarum componentium nexus, per quos ſanguis inopinato prorumpit, & ſanguinis ſputum plerunque fatale ſubſequitur, quod obſervavit Nicolaus Lemery in ſuo curſu chymico lethali experimento.

Aliquando in ſpongioſo, & molli plumonum parenchymate cretacei lapides ſæpius concreſcunt, qui ubi angulati ſunt pulmonum motu, & gravitate mercurii commoti teneram eorum ſubſtantiam lacerare ſolent; quo tuſſis vehemens, atque arida, dolorque thoracicus non raro cum ſanguinis profluvio ſatis inſigni, atque exinde ulcera cum ſignis phthiſeos pulmonaris naſcuntur. Verum iſti lapides ſint læves, neque qui pulmonum parenchyma terere, vel lacerare poſſint; at concidant canaliculorum partes facile dilabentes, ratione imbecillæ virtutis, qua ad mutuum contactum ſiſtuntur, quorum minimi villi, qui ſunt veluti totidem languidi vectes uniti, adeoque parvarum virium capaces, dum ad motum a fluenti corpore majori impetu inſtructo excitantur, iners illa efficitur vaſorum vis & fibrarum minor ad contractionem niſus, qua debili minimorum ſolidorum energia ſiſtitur ad partem fluidorum motus, indeque fit, ut mercuriales particulæ a reſiſtentiæ loco repulſæ, a repercutiente validiori impetus momento inſtruantur, atque vires percuſſionis in continentes villos exerceant; quorum teneræ, ac laxæ fibrillæ maxima diſtenſione coactæ a nova jugiter affluente materia infirmius nituntur in contenta fluida; & cum a languido niſu villorum, particulas fluidi viſcidiores, & mutui magis reſiſtentes premente, non fiat lentor liquidior, ut ſejungi, & ſeſe expedire poſſit, evadet ille ad motum difficilior, & ratione lentoris tenacius hærentis extremitatibus canalium augebitur pulmonum infartus, quo vaſa illa tenera coarctata, & compreſſa liberum tranſitum præbere non poſſunt circulantibus fluidis: indeque continuo appulſu novi liquoris ad partes pulmonum compreſſas tendentis, & præterfluentis ad latera urgentis, vaſa ultra tonum dilatata, & diſtenta tandem rumpuntur, quæ viam ad pulmonarem phthyſim ſternere ſolent. Unde quotieſcunque liquidorum lentor univerſalis, & vaſculorum infartus tollendus erit, ſed aderit pectoris dolor, tuſſis, aut tubercula deliteſcentia, imminuetur quidem fluidi craſſities, at cruda pulmonum tubercula parvo dolore latentia ſalivationis agitatione incaleſcunt, & inflammata ſuppurantur, quæ in habitu primo phthyſeos deliteſcentia in irreparabile exitium terminantur.

Nec feliciori eventuum certitudine in nervorum tremore ſalivatio expetitur. Cum autem ad motus requiratur contractio muſculorum maxime æquabilis, atque continua, ſi ſpiritus per nervos influat minori copia, quam par ſit ſuſtinendæ tenſioni fibrarum, nervorum tubuli dato temporis ſpatio a derivatis ſpiritibus ſolum inflati elevabuntur, & demittentur alterne, unde continget tremor; cujus tremoris ſpecies in villis impreſſa, ſi a comprimente aliquo, vel obſtruente, adeoque ſpirituum influxus intercipiente inferatur, ſalivatione plane tolli, atque averti poterit. At in ſenibus, & imbecillibus cum tremor a debilitate nervorum, & lucta ſpirituum proveniat, erit ille compoſitus ex repugnantia nervorum ad excipiendam preſſionem in fibris a ſpirituum expanſione, & niſu, quaſi laxatis per membranarum divulſionem diuturno tremore fatiſcentium, & inerti nervoſi liquidi elatere flexuoſos canaliculos, minimaſque tilias non replente, qui in labentibus villis obvius, & earundem diſtractione ſubortus, cum eorum tenuiſſima filamenta ad æqualem contraniſum inepta tonico motu non æquent mercurialium percuſſionum vibices, tremor idem non modo perſiſtet, verum major ſuccedet.

Ratione non longe diverſa male ſputatio cietur in eo, qui motibus convulſivis a lædente externo illatis obnoxius evadit. Ita quicunque cerebro debili, aut nimis rara, & laxa nervearum fibrarum textura præditi ex adunatione partium minimarum conniſu in cohæſione tam parvo ſuborta, ut levi motu ſolvi queat, morbis nervoſis tentantur, aut paralyſi ex magna villorum ſiccitate muſculorum flexione dirigentium prohibente, vel ab eorundem reſolutione motum coercente (quorum pars affecta protracto morbo contabeſcit) a mercurialibus obducantur. Gravia enim mercurii corpuſcula nimis mobilia fluendo per propriam nervorum ſubſtantiam, immo, ſuperatis innumeris diverticulis, & impedimentis, motus ſuos ubique perperam diverſis directionibus, ac velocitatibus, quibus

Fig. I Partis Mechanices Morborum
Fig. 1
Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. 5
Fig. 6
Fig. 7
Fig. 8
Fig. 9
Fig. II Partis
Fig. 1
Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. III Partis
Fig. Mechanices Medicamentorum

pollent, communicant ſingulis machinulis totius nervorum fabricæ, & poros impervios memoratæ particulæ commeantes hac illac inæqualiter nervos excutiunt; & quia eorum meatus, inanitates, & interjecta ſpatiola ſunt mollia, contracta, & diverſis fæculentiis referta, impediunt flexuoſis tricis, atque interſecationibus invicem inclinatis, ne mercuriales moleculæ curſum molientes æquali undique niſu ſpongiolas fibrarum penetrent, fit ut motu celeri & perturbato machinularum dimoveant nexum, indeque deflectantur quocunque, tanta cum virium inæqualitate, quanta videtur neceſſaria ad implicatam nervorum ſubſtantiam raro villorum fœdere copulatam diruendam, variiſque quaſſationibus villos contractiles, nervorum filamenta, & fibras membranarum aſſidua ſtimulorum vi laceſſendas ordinata; adeoque imminuta vi cohæſionis inter exiliſſima corpuſcula ita enervatur villorum, & filamentorum conniſus, ut humoribus tiliæ madeſcentes ad inſtar ſpongiæ tanquam cera emolliantur, & pondere mercurii maceratæ a proprio termino recedant.

Hinc cum mercurius vivus inſenſiſſimus ſit nervis, ideo qui pro ſalivatione unctionem paſſi, ſæpius laborant gravioribus nervorum affectibus, a reſidentibus (ut plurimi Chymicorum cum Lemery faſſi ſunt) hinc inde mercurii particulis, optime auro curantur, teſtante Etmullero, unde Zacutus Luſitanus unguentum mercuriale conficit ex auro, ut craſſiores mercurii particulæ per totum corpus diffuſæ poſt ſalivationem in fibrarum interſtitiis reſtitantes, promptius ſe inſinuent in aurum. Si intra nervorum ſpongioſam ſubſtantiam viſcidis implicatæ ſubſiderent craſſiores mercurii particulæ, nequaquam elicerentur ab auro. Verum quidem eſt, ſi aurum atteratur (ſi vero atteri poteſt) in partes adeo minimas, ut earum corpuſcula, habita ratione molis, & gravitatis energia, reddantur ſanguinis particulis levitate paria, & rapi cum fluidis apta, veneream luem tutius auro, quam mercurio ſanari. At licet aurum in minutiſſima ſui corpuſcula redactum ſit, adhuc continet moleculas, quæ a ſanguine evehi reſiſtunt, quæque nullo artificio hactenus cognito ad tantam attenuationem reduci poſſunt, ut in minimas atomos confectæ ſanguini hærere, motuque fluidorum rapi poſſent. Qua ratione licet mole æquales, ſanguine tamen graviores auri particulæ a liquidorum commercio ſecluſæ, nullas in mercuriali ſulphure vires exercere poterunt. Quibus vero mollem fibrarum texturam finxit natura, aut qui in mercurii fodinis continuo marceſcunt, nervorum labe non carent. Ob jugem ſolidorum colliquationem, & fibrillarum macerationem a mercurialibus corpuſculis intus ſuſceptis, contabeſcunt nervorum faſciculi, qui perperam a nimio mercurialium impulſu indeſinenter laceſſiti fatiſcunt; unde vaſorum tono ſubrepto, tollitur eorundem niſus in fluida, ex quorum retardato motu, & virium ſolidorum inertia complicatus morbus emergit.

Cum vero ſanguis præfervidus exiſtens a recta temperie deſciſcit, & ejus ſulphureæ particulæ prædominio potitæ ſibi ſalem aſciſcunt, quæ invicem alliſæ, proindeque in minimas ſolutæ moleculas, nimium in fluorem evehuntur, liquoris mixtione alterata intimeque fuſa ejuſdem naturali conſiſtentia inordinate ſolutus dyſcraſiam ſulphureo ſalinam, & ſalſo-muriaticam acri-alkalicam indolem induit, cujus ſulphuris, & ſalis concretiones perpetim huc illuc diſperſæ, exterius ſuffuſæ maculas, & ulcera, interius depoſitæ dyſenterias, & dolores pariunt. In hac ſanguinis ſoluta fibrarum cohærentia, in qua nimis tenue cogendum, & acre involvendum, doloſæ artis opus erit hunc morbum ſolventi ullo ſialogogo tentare.

ARTICULUS IV.

De Mercuriologia.

Quandoquidem multis retro ab hinc annis ab explorandis mercurii viribus, reluctanti licet animo totus abſtinuerim; animus tamen nunc meus in illius contemplatione ita rapit ingenium, ut mihi videatur non abſque aliqua animi voluptate, & me non injucundo munere verſari, ſi extricatis ſpecierum mercurialium præparationibus mercurialibus, quibus ambiguæ communium auctorum notiones nos involvunt, examinandas attentius mercurialium vires intentavero, dum eas ſimul colligere conor, quarum delectatione non immerito allicimur ad elevandas cogitationes, mentiſque aciem acuendam, quibus ſublime de tanta mercurii excellentia noſtræ utilitati comparata cum Chymicis gloriamur. Totus admirationis noſtræ ſcopus in eo vertitur, ut nobiliores ſummi illius entis mercurialis uſus depingamus, quod quo diutius contemplamur, eo magis ad ſui admirationem rapimur. Hanc autem occupationem, qui abjectam, minuſque utilem putaret, ipſo etiam in medicinæ cœlo felicitate careret. Licet autem meam ſub eadem tenuitatem ſincero ſenſu animadvertam, nova tamen in dies phænomenorum, & præparationum materia cognitionem ſuppeditat, ut nec ullatenus dubitem, quin exactioribus adhuc poſteritas experientiis, ignotas nobis tum vires, tum præparationes detectura ſit. Non eſt ergo cur metuamus, ne noſtra mercurii cognitio de novo antecedentium aut ſubſequentium defectu expiret, aut deficiat. Infinitus hic oceanus virium, proprietatum varietatem continet, de quibus longe difficilius cognitionem acquiſivero, quam eaſdem percurrens hauſero, aut enumeravero.

Ut autem rem ab ovo incipiam, contra Galenum rixas concito, qui lib. 9. ſimpl. medicam. ſibi minus conſtans, inſido, & maleſano artis convitio argentum vivum ex ſponte naſcentibus non eſſe, ſed ex his, quæ præparantur, velut ceruſſa, ærugo, lithargyrum contendit, fateturque ſe nullum hujuſce medicamenti feciſſe periculum, an interimat ſi devoretur, vel ubi foras fuerit admotum. Alii porro, Philoſophorum, & Alberti Magni lib. 4. min. cap. 70. ſententiam ſecuti, cum viderint argentum vivum quaſi omnibus aſſociari metallis, ipſiſque facilius contactu inhæreſcere, materiam ad omnem metallorum generationem commenti ſunt, quæ in utriculis repoſita, nulliſque fictilibus vaſis coercita, lignea vaſa obvia quæque perrumperet; quo fit, ut Dioſcoridem mirari ſubeat, qui ab hydrargyro vaſa cuncta exedi, ac metalla quibus inhæſerit deſtrui autumans, lethalem potum eſſe cum Plinio lib. 33. cap. 6. & 8. falſo deprehendit, quod internum cordis humorem, vitales ſanguinis ſpiritus ſubinde congelans, ſuo pondere interna tandem diffringat. Galenus vero quamvis teſtetur alibi nullum feciſſe experimentum contra Dioſcoridis ſententiam ait, mercurii calorem eo perduci, ut per eroſionem interimat. Conciliator ab his recedens in tract. de ven. cap. 6. dicit, quod argentum vivum ore ſumptum, inducit hominem ad epilepſiam, aut apoplexiam. Ad dolendum ſane, infrugiferis conjecturæ ceſpitibus, dubioque experimentorum ſucceſſu rem longe attigiſſe: quorum cœtus diſcordes, aut ſenio confecta mendacia renovare; aut commenta deliranti figmento excolere animus exhorret, quæ in artem invecta convitia fidenter convellit Agricola de re metallica: *Nuper autem* inquit *cum improba uxor marito aliquot vicibus argentum vivum dediſſet devorandum, id ſine ullo nocumento ejecit per alvum, quo* mercurius uxore humanior optatum ſcelus non complevit: Hinc cecinit Auſonius.

Toxica zelotypo dedit Uxor mœcha Marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.
Miſcuit Argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergo inter ſe ſe dum noxia pocula certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ.
Protinus ut vacuos alvi petiere receſſus,
Lubrica dejectis, qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum! prodeſt crudelior uxor;
Et cum fata volunt, bina venena juvant.

Samberolitanus in commento ad Avicennam vidit hydrargyrum abortus promovendi cauſa mulierem ad libram ſumpſiſſe ſine noxa; & hoc ipſum confirmatur a Fracaſtorio in lib. de ſimp. Braſavolus Medicus Ferrarienſis vir ſane illa ætate clariſſimus, in ſuo de ſtirpium examine, ſæpius dediſſe fatetur argentum vivum devorandum vi vermium ſemimortuis infantibus, a quo velut e faucibus orci protinus a morbo evadebant. Ita Gorritienſes obſtetrices, ubi gravidæ diu in partus labore, & cruciatibus inani conatu urgerentur, ſtatim argentum vivum ſcrupuli pondere nullis incommodis, immo partus dolorem, & difficultatem lenientes potandum exhibebant, teſtante Matthiolo lib. 4. in lib. 5. Dioſcoridis; ex quo nihil mirum, quod ſcripſerit Avicennas, *non deeſſe, qui bibant argentum vivum, & nullam inde ſentiant noxam, quod facile & corpore dummodo haurientes continuo huc illuc deambulent.*

De qualitatibus mercurii Fallopius diſputans, unam in ſuperficie, alteram in intimis partibus deprehendit, quæ calidæ ſuapte natura, atque ſiccæ, habent extrinſecus cum Ariſtotele partes aeris admixtas, a quibus impedita mercurii concretione in fluidum corpus ſervatur. Avicennas tamen frigidum, & humidum eſſe in ſecundo gradu exiſtimat, cui conſentit Averroes, ut re-

ut refert Pandectarius. Fernelius de abditis rerum cauſis frigidum, & humidum in quarto gradu, quod confirmat Matthiolus lib. 6. cap. 28. & ſolvit ambiguitates circa ejus temperamentum exortas, ubi cum Plinio hydrargyrum vomicam ignis æterni, & ſanguinem ſiſtere aſſerente, addit, argentum vivum interimere, ſi largius bibatur exceſſu ſumme frigido, & humido ex quodam ſeplaſiario convictus, qui ardentiſſima febre correptus, ſiti intolerabili vexatus, delirio oberrans in pharmacopolium deſcendit, ut, quod laxaret ſitientia, ſummeque areſcentia labra, inveniret, & caſu incidens in vas argenti vivi pro aquæ fortaſſis vice multum ex eo potavit; ſed paucis poſt horis congelatus migravit ad ſuperos; dein patefactis viſceribus in ventriculo innatabat argenti vivi libra, & circa cordis vaſa ſanguis concreſcebat.

Ex ſupra recenſitis ſatis innoteſcit, antiquiores Græci, qui horrore quodam perculſi illum nec extremis digitis tetigere, quam admodum tenuem de hydrargyro habuere notitiam: quorum veſtigia calcant multi ex rudioribus Medicaſtris ſolo nomine mercurii deterriti, qui, quorum virtus turpis eſt inſcitia, & inanis exiſtit ſuſpicio, malunt ægros certo mortis periculo relinquere, quam anceps experiri remedium, deſpicientes illud Celſi, *tutum eſſe quod eſt unicum*. Horum dubitationis ſtultitiam convellit Junkenii obſervatio. Mulier quædam utero gerens, puello ubera porrigens curriculo viginti menſium Gallico ſeminio inficitur. Hæc leviter inuncta mercurio, cum tenello infante, etſi non lenito, ſalivationem patiebatur, donec mater, & puellus a celtica lue feliciter evaſere. Inde poſt circiter labente menſe inculpatæ ſalutis infantem enixa eſt. Ex quo, ſilentio prætereo praxin eorum, qui nec mente, nec digitis mercurii vires adumbrantes, exhorrent, ne mercurius a calore vitali excitatus, quaſi a Chymicorum igne commotus in ſanguine ſublimetur, quo ſeptici, atque eroſivi ſalis indolem nanciſcente veluti a veneni furore ac claude, homo de medio tollatur. At in corpore fluido leni ſolidorum impetu promoto, qui calor, precor, gliſcit urens, ut mercurii partes ſublimet inſtar ſubtiliſſimi, ac eroſivi cunei acuatas?

Ut modo accedam unde digreſſus ſum, homogenei corpori mercurii explicatio tot hucuſque fuit involuta difficultatibus, ut niſi feracior in his reſolvendis poſterorum induſtria, quam majorum noſtrorum, & noſtra fuerit operoſa felicitas, illud penſum eſſe cenſeo, omnes non tantum unius Philoſophi conatus, ſed plurium ſæculorum tentamina extorquens; cum Chymicorum quoque examina, & ſedula Philoſophorum ſolertia propius intimam iſtius Prothei naturam ſolertiſſime inveſtigantium, ad hunc uſque diem plus admirationis, quam cognitionis, plus dubitationis, quam certe demonſtrationis palam fecerint. Revera naturam, & cauſas adæquatas mercurii perſpicue rimari, atque eruere, graviſſimum mihi videtur onus, cui ſolide abſolvendo parem quemcunque hominem fore ſemper ſuſpenſus hæreo. Ut autem hoc in negotio non longe rem, & felicius ſcopum attingam, utque hydrargyri proprietatum, ac virium maxime veritas clarius eluceat, veritatis auſpiciis in arenam deſcendendo, placet ſpargyricam ingredientium præmittere analyſim. At cum curioſitatem meam intra Chymicorum experimentorum cancellos non coerceam, ego adhuc juvenis non niſi anguſtam hactenus eorum ſupellectilem mihi paravi, quibus abſque Ariadnæ filo poſſim egredi, ut tam gravis, difficiliſque penſi rem aperire mihi liceat.

E ſubtiliſſimis autem effluviis æthereis, ac fluidiſſimis conflatur mercurius, quorum volatilibus moleculis, & ſpecificis particulis metallicis ſaturatus in fluorem evehitur, dum rotundæ materiæ primi elementi moleculæ in mercurio eminentes irretiri non poſſunt, in puncto contactus invicem colliſæ perenni motu exagitantur. Spiritus hic merculiaris æthereus in ſubterraneis antris, & debitis ſeminii matricibus coercitus, in metallicas minutias appellens ſui generis, his amico fœdere aſſociatur, quas in minima ramenta exſolvendo in fluoris motum concitat, ac fluxiles reddit; adeoque compoſitus emergit perennis fluor, qui mercurius vulgi nuncupatur, cum in ſuis etiam repertus mineris, licet metallorum mercurio non deſtitutus, recremento potius metallico conſtet, a quo ſi partes terreæ metallicæ, quæ ſunt ingenitæ, ac originariæ metalli labes, artificioſa enchyriſi ſeparari poſſent, quas per artem diſſociare omni, ſed inani conatu laborant Chymici, ſublimior haberetur ſpiritus ab omni metallorum conſortio vindicatus, qui jactaretur ab illis per ignem, Philoſophis mercurius de mercurio dictus; quippe qui metallorum mercurius nuſquam reperire detur niſi in Alchymiſtarum vana jactantia, inutili molimine, & falſis promiſſis, quod eorum quidam eo uſque progreſſi ſunt, ut ſtigma inuſſerint his omnibus, qui talem mercurium facere poſſe ſibi arrogant, vel credulorum his, qui eundem confiteri poſſe ſibi perſuadent. Huic opinioni famulatur alchymiſtarum coriphæus Geber, ubi inquit: *Continet argentum vivum in ſe ſpiritum internum viventem, & convertentem ignem, ſi de potentia in actum promovebitur*. Huic conſentit Helmontius, qui tract. progyna. §. 14. ſulphur externum, originariam metalli labem, ſeparare jubet a mercurio vivo, ut fiat mercurius de mercurio, qui deinde nullo igne poterit in formam terræ præcipitari ob maximam ſui ſimplicitatem; cum ſulphuris terram amiſerit, nulloque igne mutabilis erit. Ita Lullius ſulphur ineſſe hydrargyro opinatur ex eo, quod *nullum argentum vivum promptius convertatur in ſubſtantiam ſulphuris, quam illud, cui ſulphuris moleculæ ab origine ſunt profundiſſime diſſolutæ, atque per diſſolutionem intimius commixtæ: Nec ullum ſulphur promptius congelat argentum vivum, quam illud, in quo ſulphuris qualitates per diſſolutionem in mercurio cohibentur*; ex quibus concludit, argentum vivum non ſolum e ſpiritu volatili, ſed etiam e ſubtili ſulphure compingi, ut in corpus ſumme fluidum coaleſcat. Hoc metallorum ſulphur eſt internum ipſi mercurio, ideoque non magis ab omni corroſivo, quam ab ignis actione intactum remanet.

Mirum eſt, quantum ſe torquent præoccupata Hermeticorum ingenia, omnes ferme in eo deſudantes, ut mercurius puriſſimo æthere ſaturatus ab impuro carcere educatur, in quo latitans ſpiritus ille (ut Geber lib. 2. par. 1. cap. 4. Alchymiſ. Magiſter) felicius extrahi poſſit ad optatum finem; ſed ah quantum deplorandum dolendumque! poſt improbum enim, & inanem laborem doloſæ artis fundamento innixum, credulos decipiendi gratia, & a dolo fruges captandi, tandem ſcopo aberrant, ad quem collimant, atque orientem in occaſu quærentes cum veſte Dianam acquirunt. Externa quidem facie mutabilis eſt mercurius, ut varias induat larvas, & ludat corporum formas, & ſi eo redigatur, ut nonnihil ab acidis coercitus aliquot horas fortiorem ignis torturam patiatur: nihilominus vel ſponte denuo caput exerit, vel facili negotio in vivam formam per alkalia reſuſcitatur: Qua ratione in terræ poris in liquorem albicantem converſæ ita pertinaciſſime ſe invicem adhærent, ut licet minutiſſimi globuli per microſcopium adhuc in conſpectum veniant, tamen varie revoluti, atque ita intertexti, ut a nullo Chymicorum labore ad hunc uſque diem eorum nexus potuerit exolvi, a quibus curioſi Spagyriſtæ maximo errore falluntur. Jam ſatis ſuperque innoteſcit verſipellis præparationibus larvari mercurium in habitu ejus externo, dum a diverſis menſtruis mutatus modo in liquorem cum oleo vetrioli ſubflavum, modo cum ſulphure in volatilem cinnabarim transformatus: quippe qui ſalinis corporibus furſum raptus, ſalium formam, cum regulo antimonii, butyri, oleique ſubſtantiam induit; nihilominus addit Fridericus Hoffmannus, tantum abeſt, ut hæc involucra ſalina, aut ſulphurea, partes ſint mercurii conſtitutivæ ex illius ſubſtantia elicitæ, ut potius compoſita ſint corpora ex mercurio, & menſtruo ad ipſum larvandum adhibito, uti exinde ex reductione mercurii in priſtinum fluorem abunde elucet. Ideoque cum altioris ſit indaginis intimus mercurii nucleus, non attingitur, quo a mutuo amplexu deſciſcentes elementares moleculæ in ſalia, ac ſulphura faceſcant. Igitur licet variis modis tractetur, nullo modo eſt coercibilis, quin ubi optime fixatus putatur, inſalutato hoſpite fugam molitur. Ita Bartholus ſummus Aſtrologus mercurium ad tantam coegit fixitatem, ut neſciret quomodo in convenienti illum includeret vaſculo: ſed neſcio quo moratus, fortiſſimo addito igne, inopinato mercurium igne rapi conſpexit: tanti nempe laboris eſt genuina ejus fixatio, ut cum vitriolo, & alumine in corpus mediocriter fixum redigi poſſit.

Borrichius, cum lamella martis in mercurium vivum projecta intra vas coercitum, & brevi poſt tota in rubiginem converſa reperiatur corroſa, acidum metallicum occultum intimius hydrargyro aſſociari fortaſſis, ſi conjecturæ præſtanda fides, a recto non aberrat. Hoc ſi in debitis vaſculis contentum igni exponatur, miram aquæ inſipidæ copiam elargitur, intacto ſemper manente mercurii pondere, ut Raymundus Lullius docet, Boyles in chymiſta ſeptico, & Joannes Agricola in Poppium teſtantur; ſed aqua educta, cum remaneat mercurii pondus, de quo dubitare licet, (ſi ab aere non ſubminiſtretur) num ſit primorum miſcibi-

lium

lium conſtitutiva, adeo ut nuda ignis actione poſſibile ſit mercurii partes ita ſecundum novos, differentesque modos diſponi, ut modo hanc, modo illam habeant corporis formam, licet ignis impetu commotæ partes in alias ſubſtantias omnino diverſas coaleſcere non poſſint.

Alia metalla ingredi hydrargyri naturam cenſet Boyles in tract. de coloribus, ubi ſolutiones mercurii ab aqua forti peractas, non raro virides, obſervavit, qui color (ut inquit una Fridericus Hoffmannus de cinnabari nativo) ſine dubio dependet a particulis immixtis veneris. Sed accuratius paulo ſi lubet penſitato experimento, ſuſpicio non levis notæ innuitur. Cum ſpiritus aquæ fortis acidus aggrediatur globulos mercuriales, ſeque intime ipſis agglomeret, atque interponat (ſolutio autem nil aliud eſt, quam intima interpoſitio particularum ſolventis intra poros corporum ſolvendorum) particulæ veneris in ſpiritu vitrioli in aqua forti eminentes, in mercurii corpuſcula nituntur, & reactionem paſſæ exolvi poſſunt; unde ſolutio illa vitrioli veneris cum ſolutione mercurii commixta fas eſt dubitare, an ſolventi menſtruo, vel ſoluto corpori debeatur.

Deſcriptiones, quas nobis de iſtius corporis ingredientibus tradunt, adeo implexæ ſunt, ut etiam illi qui notiones chymicorum conati ſunt polire, atque illuſtrare, fateri teneantur, neſcire ſe quid velint. Igitur ſpiritus æthereus ſubtiliſſimus, & ſumme mobilis, cum metallicis particulis primogeneis conſtituit vulgi mercurium, cujus ſphæroidei globuli agilitate naturæ ſuæ propriæ, ſive metallicorum corpuſculorum ad hoc neceſſaria figurarum mutatione, & ſolidæ cohæſionis reſolutione, in puncto contactus ſeſe tangentes, his intexuntur poris, quibus agitari queant ab ætherea ſubſtantia, utque particulæ admodum minutæ, licet preſſæ ordinationi corpuſculorum coordinatæ, non quietis expertes, multifariis, & indeſinenter ſuis motionibus corpus metallicum in ſtatu fluiditatis ſervare queant. Nec fluida forma corporis mercurialis levitatem redarguit, cum idem conſtet particulis in minimo volumine tam ſolidis, & tam numeroſis, ut non obſtante inteſtina eorum motione, corpus, quod componunt, ſumme ponderoſum eſſe queat.

Licet aurum admittere recuſet ullum corpus ad ſe ullatenus intime, aut permanenter ipſi aſſociandum, ut illud ſatis firmiter ei agglutinatum poſſit intrinſece alterare: tamen mercurius vivus ita redditur idoneus ad aurum uſque adeo penetrandum, & cum eo ſeſe tam intime permiſcendum, ut hujuſce metalli particulæ, quæ tam arcte quandoque agglutinantur, ut, inquam, non ſine difficultate ab auro divellantur. Mercurius conſtat particulis ita apte figuratis, ut in auri commiſſuras ad ejuſdem ſolidarum partium tricas inveſtigandas ſeſe poſſit inſinuare, cujus corpuſcula nec majora ſunt, quam ut poros, aut corporis auri inania introire poſſint, nec minuta adeo, ut eadem facile lucis ad inſtar trajiciant, vel ut ob exilitatem nimiam partes, quas invadunt, ſolvere nequeant: ſed porulorum auri diametrum exacte adæquant. Quæ mercurii corpuſcula cum ſint agilia, aptaque ad motum, ut impetiti corporis albare queunt partes, ab ipſa athmoſphæræ preſſione impelli, intrudique poſſunt in poros auri non impletos ſubſtantia, quæ tantum reſiſtens, quantum communis aer, æquali niſu non nititur in urgentem mercurium, gravitate, ac preſſura ambienti prævalentem. Cum autem mercurius per accuratas auri commixtiones dividatur in particulas ſumme tenues, & per externam hanc commixtionem acquirat multo plus ſuperficiei, quam prius habuerat, undique fere tangit auri particulas, quæ in ſua ſuperficie mercurialem maſſam exhibere videntur. Agitatione deinde mercurii corpuſculum his in auri poris, ac commiſſuris a libere vagante materia ætherea promoveri poteſt auri motus, & incaleſcentia, ut Boyles experientiſſimus pluries obſervavit de producibi: chymi: principi: aut ex repetitis ictibus, variiſque innatantium ipſius mercurii corpuſculorum pulſibus; hinc intromiſſæ particulæ tot veluti cunei intro adacto, partes auri, inter quas inſinuant ſeſe, emolliunt, aurumque incaleſcens duritiem amittit.

Virtus anthelminthica ſumma viget in mercurio, qua vermes occidit, fugatque lumbricos. Cum implicita vermium ſubſtantia ſit molli, & diſtractili vaſorum fœdere copulata, tum diverſarum preſſionum, tum quaſſationum, accommodatur ad recipiendos illos humores, qui facile penetrant inanitates ſpongioſas, & vaſorum diverticula, atque glandularum, immo villorum omnium cava, quorum pervia, leviſque earundem machinularum textura exſugit non ſuſtinendi ponderis invadentes particulas, quæ minima mercurii ſegmenta mire ſolidis vermium partibus irretita, nova majorique motus vi dimota impetum acquirunt; idcirco dum ſeſe liberant a vinculis pororum, atque vermium anfractibus innumeris ictibus, ſimul percutiunt ſingulas villorum machinulas, eas diſtrahunt, reſiſtentias inertes diſſolvunt, ac propterea innumerebilibus percuſſionibus, ac impulſibus depellunt huc, & illuc non ſolum humores totam vermium fabricam, itemque eorundem nervorum tubulos accolentes, ut debite non reſpondeant viribus ſolidorum; verum flexuoſis tricis, atque interſecationibus invicem inclinata vaſcula divellunt, ut eorum fibrillæ non reſiſtant particulis nimis mobilibus, eorumque ſphærulis penetrantibus, confricantibus, & pene dixerim erodentibus ſolidorum ſubſtantiam, quæ tametſi aliquantum mercurialis liquidi impulſui reſiſtat; nihilominus corporis jugiter gravitantis irritationes, & diſtractiones cujuſcunque partis ita ſenſim intenduntur, ut omnes villorum tiliæ a ponderantibus cum fluidis vermium circumeuntibus particulis potius percuſſæ, quam luſtratæ diſſiliant ab invicem. Hinc plus juſto urgentia liquida, quæ tangunt, plus æquo diſtrahunt, eaque ita diſſolvunt a mutuo fœdere, ut reſiſtentiæ vaſculorum, & laxi eorum hiatus fluentibus, ac refluentibus undis exagitati prorſus confringantur; ex quo (ut obſervavit diligentiſſimus Rhedi) facile concipimus, cur lumbrici a præſentia mercurii primo moveantur, dein irrequieti ſeſe contorqueant, inde moriantur. Quotieſcunque mercurius ſui aliqua ſaltem tenuiori portione fluit, atque humoribus vermium intermiſcetur, tunc fluunt, & refluunt a mercurii preſſione, & validius urgente liquida plus æquo provocata: fluunt inquam, & per omne vaſorum genus circulum agentibus humoribus, ſpiritus fieri incipiunt nimis liberi, atque mobiles, adeoque acres, ut illorum minutiſſimæ particulæ pungentium ad inſtar, atque acutorum ſtimulorum penetrent fibras ad partium contactum poſitas. Ex hoc propterea exoriuntur tot contractiones, & diſtractiones, quot ſunt fluxus, & refluxus [illegible] undarum emergentium a nimis jactato nervorum ſucco, [illegible] immo quot ſunt contactus particularum impellentis fluidi, & [illegible] inciſiones, & diffuſiones agentium fluidorum in ſingulos villos, a quibus omnibus ſi indeſinenter mordeantur vaſculorum parietes, & tali incutientis ſtimuli vi, ut in fibrarum poris diſtenſis, & inanitatibus dilatatis congerantur, mobiles, atque elaſticæ graves mercurii moleculæ ſenſim diffundantur, vermes nunc convulſionibus variis, nunc tenſionibus univerſi corporis corripiuntur. Idcirco cum nulla ſit fluidorum molecula, quæ non concitetur, concutiatur, jactetur, ac veluti urgentis mercurii pondere prematur, proindeque cogatur ſumma celeritate moveri, penetrare, & magna concitatione irruere in omnem, etſi minimam, ſolidorum particulam, ita ut nulla ſit fibra, quæ vim non patiatur, ideoque inæqualiter contrahatur, laxetur, commutetque contactum, atque conniſum, motus violenti diſtractionis villorum ſummopere augentur; adeoque liquidis mercurio interſperſis memoratæ partes, quaſi maceratæ laxantur, immo maximis ſtimulorum cuneis concuſſæ, ſimulque partibus diverſæ, & urgentis figuræ niſu perterebrantur, ut propriam reſiſtentiam amittant; ex quo laceratis villis, & omnigenis filamentis confoſſis tota inſectorum fabrica invertitur, & prorſus diſſolvitur.

Partus difficultas, quæ naturæ leges non ſervat, mercurio nonnumquam ſuffragatur. Ut partus debito procedat termino (ultra infinita alia) requiritur, uteri fibræ mutuo flexæ, arcteque irretitæ, & per earundem protenſiones mire implicitæ, & membranarum villi modice extendantur, ut in conatum expulſivum nitentes poſſint moderate contrahi, & verſus inferiora fœtum validius impellere. Si vero liquidorum materies adaucta, & magis preſſa ob infartum contractilium villorum velocitatem ſuam amittat, uteri villi evadent machinæ rigidæ ad inſtar, non valentis ſe flectere, qui cum non poſſint ſe contrahere, minus æquo agent, & languidius urgebunt; quo fiet, ut in dies magis non ſolum multiplicata fluidorum aggerie imminuatur fibrarum energia: ſed veluti prælo conſtrictis humoribus uterum quaquaverſum gravitantibus, & in ejuſdem vaſculis hærentibus, pori, locula fibrarum obſtruantur magis, ac propterea uteri vaſa cuncta majori conatu invicem comprimantur, quam eorundem ferat reſiſtentia; adeo interjecti humoris quiete præpeditur conatus impulſivus, compreſſivus, ut fibræ non impellant tanta vi, quantam exigit energia fœtus reſiſtentis. Harum ex dictis hactenus cauſis, cum vaſa uteri lentis humoribus imbibita, proindeque dura, ac tenſa impediant ſpiritus, ne villoſis filamentis impartiantur neceſſarii conatus:

fibræ

fibræ ſua duritie inſtar funis a lentore liquidorum, & glutine tenſæ, cum ſupra vires proprias inveniant momentum reſiſtentiæ, vim compreſſivam expulſioni fœtus neceſſariam nequibunt moliri; ideoque cum mercurius tot partibus, tot machinis urgentibus refertus, totque munitus retuſis cuneis, quot ſunt minimæ ejuſdem elementares moleculæ, hanc uteri fabricam urgeat, percutiat, & ſatis diſſolvat inutilia, abradat, depellat humores infarcientes, diſtrahentes fibras, ac proinde vaſculorum infartum, energiam, ac actionem villorum deſtruentem reſolvat; ſingulæ fibræ, & membranæ tegentes fœtum in naturalem contactum, & ad partium cohæſionem accedunt; unde opportunum conatum cum elaſtica vi acquirentes validiori conniſu fœtum urgent, & validius impellunt.

Externe ſanat ſcabiem in glandulis cutaneis conſtanter reſidentem, quarum contextus rectiformis conſtruitur ex innumeris filamentis vaſculorum cujuſcunque generis mira arte invicem implicatis, per quorum vacuas ambages paralleli emergunt ductus excretorii, qui a Stenone obſervati ex glandulis ſubjacentibus oriuntur, Hinc papillæ quædam pyramidales a nervis prodeunt a celeberrimo Malpigio inventore detectæ, quæ a partibus lymphaticis ex ductibus illis exſudantibus perpetim irrigantur. Cum enim ſeroſus iſte latex a ſanguine elicitus ſalibus acido-ſalſis turgeat, ejuſdem particulæ viſcidiores non tantum utrinque acuatis, ſed etiam tenuioribus ſalium mucronibus immixtæ, glandularum lacunas, & cutis porulos, per quos fluere debent, & inſenſibiliter erumpere, leviter opplent. Fibræ autem nerveæ in glandulis cutis diſperſæ a ſalinis particulis ſubtiliori aere exagitatis commotæ, ac vellicatæ, moleſti pruritus ſenſationes inducunt, a quibus nervorum, & villorum irritationibus, craſſiores lymphæ partes, licet agitatæ, cum difficulter ſejungantur ab invicem, parvas in cuticula puſtulas excitant, quæ a ſero indeſinenter ad glandulas confluente in acumen elevatæ, inde a multis ſalium aciebus, quorum motui non valde reſiſtunt, perterebratæ, acido-ſalſos ſuccos confertim effundunt.

In curatione hujus pruriginoſi affectus, & hujus cutaneæ ſordis, eo innititur, ut acida acrimonia temperetur, & glutinoſa lympha incidatur, in quem finem mercurius extollitur, ſine quo difficillime abſolvitur curatio. Hic enim nullas patiens inducias, nullaque reſiſtentia coercitus, ad quamcunque corporis glanduloſi partem ſibi viam parat, & gravitatis viribus impedimenta dejicit, nunc jactat ſingula, quæ luſtrat, & percuſſiones ſingulis partibus incutit; nunc citius penetrat filamenta, cunctoſque villos, in quos irruit, arctamque ſeri cohæſionem, & ſalium mixtionem intervertit, quin immo in ſolidorum machinulas adeo momentum tremuli motus imprimit, ut ex illarum perenni oſcillationum vi, rurſus atterantur, atque agitentur, tam cutis glandularum inertes ſucci, quam illi qui per arterias, & venas fluunt, qui quidem ita jactantur, invicem confunduntur, atque alliduntur, ut poſt certum tempus reddantur tenuiſſimi; ideoque comminutæ ſeri, inde demum attritæ ſalium particulæ, quorum minima ſegmenta dividuntur, jam diviſæ abeunt in auras.

Verum ſi ſcabie affectis in glandularum papillis, & cavitatibus vermiculus inſideat, modo huc, modo illuc fortuito titillans, ut apprime docet exactiſſimo microſcopio armatus occulatiſſimus Redi, tu, qui hæc meditaris, revoca in mentem, quæ ſuperius attulimus de vermibus.

Obſervat Daniel Bartholi Societ. Jeſu de glacie, in hydrargyrum demerſa, aquæ in glaciem concretæ ramenta protinus aquæ fluorem ſuſcipere. Quoniam liquidorum fluiditas in corpuſculis diviſibilibus maxime conſiſtens, quæ partibus ſuarum ſuperficierum, dum ſe invicem tangunt, ſeparatim hinc inde agitata facile inter continuas eorum partes, & numeroſa interſtitia juxta ſuas invicem ſuperficies volvuntur, uſque adeo fluoris motum conſervat, donec irrequieto motu agitata in reſiſtens corpus incurrens debitum impetus momentum deperdat. Ita Renat. de Cart. Boyles, & Alphonſus Borellus cum quibus Gallilæus nel trattato de Galleggianti. Fit igitur, ut aquæ moleculæ in quiete conſtitutæ, ſpiritu æthereo mercurii, & ſubtiliſſimo, laxato glaciei vinculo intus commotæ, & hydrargyri gravitatis impetu in corpuſcula ſatis exilia diviſæ ad eam levitatem, & volubilitatem redigantur, ut libere ſeſe quaquaverſum ferentes in fluidum corpus reducantur.

Non longe diverſa ratione Iſaac Nevvtonus ſancivit, illud eſſe fluidum, cujus particulæ quacunque vi commotæ, parvoque molimine impulſæ moventur, ac facile inter ſe concutiuntur, licet fluidum immobile nulloque intus turbinari motu oculis ſubeat. Fluida, quorum partes debilioribus viribus eas diſſociare conantibus non reſiſtunt, inter ſe collica in particulas infinite parvas reſolvi queunt. Ex tenuiſſimo ergo partium contextu fluidorum oritur illa minima reſiſtentia, quam moleculæ in fluidis leviter commotæ diffringunt, & ſuperant. Et licet ad fluidorum conſtitutionem parvæ, ac exiles requirantur particulæ, non videtur abſolute verum, corpus illud eſſe fluidum, quod ex minimis moleculis coaleſcit; quippe componentium corpuſculorum parvitas ea poterit cohæſione firmari, ut eorum ramoſitate, curvitate, aſperitate, particulæ, licet ſub parvo volumine implicitæ, adeo ſibi mutuo irretiantur, ut ſeſe extricare difficillime queant; unde a leviſſimo pulſu corporis impingentis non propulſæ ſolidum corpus vel tenacius fluidum conſtituent.

Delibata mercurii proprietate, & minus tutis uſibus perpenſis, operæ pretium nunc eſt inveſtigare, quibus elementaribus principiis, ſalinis ne, aut ſulphureis, in quibus impreſſa eſt, lues exterminetur. Acida ſalia auræ celticæ, chymici intra poros mercurii (cum ſit alkali volatile) implicari contendunt nonnulli, quæ a colore, & fluidorum motu ad ſuperiora propulſa ſublimantur, ubi viarum irritatione apertis ſalivæ ductibus pituitoſa materies jugiter erumpit. Sed gratis omnino in mercurio alkali dicitur inexiſtere; neque enim huic corpori, cui quodam quaſi experientiæ teſtimonio ineſſe creditur aliter probatur exiſtere, quam ex hypotheſi, quod alkalicorum effectus ab aſſumptis Chymicorum principiis oriantur. Nec aſſertiones tam late patentes, tantique momenti admittendæ ſunt, niſi validis firmatæ rationibus, Immo dum aliam in medium proferre hypotheſim aggredior, meum eſſe cenſeo rationes adducere, quæ dubitanti cauſam vindicant, & prolatis aſſenſum prohibent, ne gratis confutationem exornem, multoque minus confidenter nimis ſententias convellere inſimuler. Hoc vero abſque convitio, dum id mihi arrogo, illam mihi indulgendam iri veniam, quam quiſque ſibi philoſophanti deberi penſitat, confido. Cum alkalinum ſubjectum ex frangibilibus, rigidiſque ſpiculis coaleſcens, annuentibus ipſis, coerceatur ab anguloſis acidorum ramantis, particulas mercuriales involventibus, eorumque motus retundentibus, acida ſalia venereæ luis ſupra mercurii corpus vires exercendo glutinoſi liquidi cohæſionem augerent; nam particulæ alkali ſinuoſis angulis intexuntur, adeoque particula acidi impingens in moleculam alkali locum invenit, a quo in earundem ſinum recepta alkalicorum vires diffringit. Si vero in gyrum rotata alkalica mercurialium corpuſcula acidorum aculeis cohæreſcerent, eorundem angulorum acumina juxta variam alkalicorum poroſitatem, & molem, additorumque corpuſculorum alliſionem in ſe invicem coeuntium, in tam obtuſa latera ſeſe mutuo molarent, anguloſque adeo retuſos, ut poſt variam utrinque luctam, mutuoſque amplexus iterum eo unirentur modo, ut eorum cunei certa rurſus coaleſcentia ſibi invicem conflati, parvula poſſint exhibere priſmata, quæ particulis pungentibus, & ſalinis ſenſim expedita, liquidum, cui innatant, omnino inſipidum, & ab acore erodente diſcrepantem ſuppeditarent. Ita Boyles de mechanica ſaporum obſervat; quod ſi liquori fixi nitri per deliquium facto, caute ſpiritus nitri guttatim affundatur, donec omnino alkali ſaturetur, paucis momentis poſt levem evaporationem chryſtalli obtinentur, non acris, nec alkalizati ſaporis. Ex mutua horum corporum reactione, & paſſione, alkalizatæ, acidæque particulæ in fluida coeunt, & poſt validam corpuſculorum alliſionem ſibi invicem conjunctæ, priſma ejus figuræ exhibent, cujus extrema nimis utpote obtuſa, inurere non poſſunt; ex quo corpus medium reſultat. Ita alkalicorum mercurii cum acidis unio, ſolidorum eroſioni non occurrens, at fluidorum conſiſtentiam, craſſitiemque promovens, remoto impetu, & in agendo ſecluſa gravitate, ſtimulo carebit tenaciores acidorum concretiones ſolvente.

Sed inquiunt, alkalia ſunt corpora poros habentia proportionatos ingreſſui anguloſarum particularum in liquido natantium; igitur ſi vis illa, qua liquidi partes mutuo ſeſe urgent, & æquali undequaque niſu manent libratæ, inveniant locum minus reſiſtentem in alkali poris, utpote aere ſubtiliſſimo repletis, in eoſdem fluidum impellet, adeoque acida cuſpis in ſpatia inania alkalicorum impingens, in his recondetur, & ab eorum præſentia liberatum fluidum priſtinam craſſim recuperabit. Verum quidem eſt ab irretitis ſalibus inter alkalia corpuſcula fluidum edulcurari, at acidi ſalis particulæ cum alkalibus combinatæ, & veluti carcere detentæ in poris alkalium majorem ex unione nactæ ponde-

roſam

roſam molem ; cum fluidis circumvehi non poſſent, quæque pondere majori a liquidorum commercio ſeclusæ diarrhœam potius, quam pthyaliſmum promoverent. Cum igitur ratio acidi & alkali conſiſtat in proportione pororum vacuorum ad ſpicula acidorum, ſane nulla apparet neceſſitas, quod mercurius ſit certi ſchematis, & magnitudinis, ut configuratas acidorum particulas abſorbeat; immo ita in minima dividitur, ut a nonnullorum angulorum terebra, & cuneis poſſit permeari: adeoque non mirandum, ſi particulas in majorem molem faſtigiatas, & turbinatas, nec ſuis poris commenſuratas, ex ipſius parvitate molis excludat. Attamen non imus inficias, quod plus, quam minimas non præſeferat interſperſas poroſitates, & particularum tales ad invicem contactus, qui a gliſcentibus inter partes, & partes fluidi erodentis globulis non poſſint repleri, prout variæ ad invicem aut cum aliis ſalinarum particularum ſuperficieculæ cohærent. Partium enim mercurialium nexus tam arctus exiſtit, vel ea eſt compages, ut aut ſi non deſint pori ſubtiliſſimis angulis permeabiles, ea tamen eſt parvitas mercurii, ut a glutinoſis particulis nullo modo penetrari poſſit; cum ex una parte non exiſtat in his gravitatis momentum, quod valeat partes viſcidas ab invicem diſſociare, & in minimos cuneos dividere, ut poros mercurii penetrare poſſint. Ab hoc ſolo virium defectu excluduntur ab ejus poris ſalinæ viſcido involutæ particulæ, licet preſſæ a totius fluidi ſuperincumbentis altitudine. Ex altera parte particulæ ſalis ex tenuitate molis, vel craſſitie poſſunt adeo parvi motus fieri, ut vi careant ſuperandi mercurii reſiſtentias, quas opponit motui illa qualiſcunque ſit adhæſio, quam habent in intrinſeco mercurii globuli ad invicem, tanto majorem in reſiſtendo effectum producturi, quanto minores erunt corporis mercurialis ſuperficies; ex quo mercurius non poteſt penetrari a viſcidis particulis, quia poris caret glutinoſum admittentibus. Minimi pori mercurii penetrationi per aqueo viſcidas moleculas faciendæ reſiſtendo, inſtantibus ſalibus, & urgentibus ſpiculis aditum non permittunt, quæ tunc eo tantam non habent, quantam exigerent ad eos pervadendos tenuitatem, & impetum. Si verum eſt, particulas mercurii unius figuræ eſſe, ſicut perſuadere videntur ſumma ejus ſimplicitas, & incapacitas corruptionis; ſi verum eſt, eas eſſe ſphæricas, vel aliqua ex figuris ad ſphæricam accedentibus circumſcribi, quemadmodum oſtendere videntur plures ejus proprietates, non poſſet eſſe in mercurio inanium ſpatiorum diverſitas, nec ea ad quamlibet figuram congruentia, quam expoſtulant plures Chymici. At pororum in mercurio quæcunque ſit exiſtentia, & quæcunque eorum amplitudo, an ſine gravitatis momento partes ſalium concretorum, quæ in ſanguine exiſtunt, ab invicem ſeparari, & ſcindi poterunt? hæc non niſi conjecturæ ſunt rem adumbrantes magis, quam probabiliori ratione explicantes; immo Philoſophorum ingenia earum facilitate allecta ab ulteriori licet utiliori diſtrahuntur examine.

Quocirca ad tollendam aciditatem a corpore aliquo fluido præſertim opus eſt, ut a particulis acidum ſuſtinentibus fundamenta aciditatis detrahantur, vel illæ a corpore ablegentur. Cum igitur fundamenta aciditatis in acutie angulorum conſiſtant, requiritur, ut acuti anguli emolliantur, ut in rectos vel obtuſos faceſcant, aut omnino tollantur in curvam ſuperficiem mutati. Angulorum autem ex acutis in obtuſos tranſitus fit per rupturam acutorum cuſpidum a validiorum agentium niſu diffringendarum; argumento admodum probabili, multam in mercurio requiri gravitatem, & impetum, qui ſalium evectorum ſpicula cohærentibus moleculis implicata poſſit infringere. Nec reponant poſſe retundi acutos acidorum ſalium angulos unione aliorum corpuſculorum. Duo enim anguli acuti verticem communem habentes, & ſecundum latera ſibi invicem cohærentes rectum, vel obtuſum angulum fere ſemper conſtituunt. Sic involvuntur acutæ cuſpides lentis, mucoſis, & pinguibus ſubſtantiis, ac veluti intra vaginam anguli acumen conditur. Hoc artificio ſalium ſpicula in ſapone mitigantur; ſed ſi hoc fiat, eſt tantum acidum edulcorare, non in minima reſolvere, non deſtruere, non partes conglutinatas diſcindere; adeoque ſi in particulas ſalinas cohærentibus nuptas non impingat aliquid, quod non ſit ei ſpecifice gravius, magis mobile, & in minima diviſibile, nulla ſpes erit, ut poſſit una ab altera ſeparari.

Nec magis arridet eorum ratio, qui explicantes actionem mercurii per vaſa ad fluida difficulter mobilia impellenda trajecti & ſalivam vehementer moventis, venas præcipue lymphæ ferendæ dicatas torpore quodam infeſtari ex quadam vi hydrargyri ſtupefactiva non dubitarunt. At ſi propter teneritudinem lymphæ ductuum ab hydrargyri inunctione ſtupore facile affectorum, ob intenſum hydrargyri frigus, amiſſo tono, & fibrarum vigore, debita lymphæ ſeparatio, redituſque in venas impeditus intra ſanguinea vaſa cohibetur, qua arterioſa canalia ſupra modum diſtenſa ad ſalivæ emiſſaria depleri cogantur; quæritur qui fiat ab exinanitis lymphaticis tophos diſcindi, oſſiumque cariem emendari. In lymphæ morboſo liquido totus fortaſſe latet fomes; ſed ſi quoque lateret, qua ratione hydrargyrus in mercurium dulcem confectus per minima ſanguini unitus, & impetuoſo motu per vaſa raptus vim ſuam indolemque denuo exercendo lymphæ ductibus torporem conciliabit?

Sane ut rem acu attingam, ne me aſſumptis pluribus, minuſque notis conjecturis, & præpoſtero hypotheſeon conatu philoſophari videar, quiſquis rem attentius contemplatus fuerit, corpuſcula mercurium conſtituentia irrequieto motu exagitata a fluidorum preſſione, & circuitu difflari poſſe per orbem, facile per ſanguinem in minima diſpergi advertet, quæ mercuriales in ſtatu fluoris particulæ non facile eveherentur per vaſa, ſi earundem componentium unio intricata, adhæſioque tenacior eſſet: hæc enim mutua ſuimet invicem implicatio, alterius ab altera ſeparationem prohiberet, ipſaque molecularum conjunctio eaſdem ponderoſiores efficeret, quam ut ſimul ſuſque deque attolli, & vertiginoſo liquidorum motu rapi poſſent. Liquidum merculiale cum ſit in minutiſſimas diviſum particulas, facile cum altero fluido, vel ſolido, quoad omnes partes in illius poros ſe inſinuando, in alterius penetrando, miſceri poterit: & poſtquam eſt mixtum, mercurii moleculæ cum ſint a continuo gravitationis motu concuſſæ, alterius liquidi ſolidioris obvia corpuſcula non difficulter diſcindere valent. Hinc ab invicem commixta & minima minimis conjuncta, neceſſe eſt, ut corpora agentia poſſint agere in particulas patientis, non quieſcant, ſed ſint inteſtino motu agitata, aut in rapidiſſimo curſu conſtituta inſtar cuneolorum, quotieſcunque in alterius corporis particulas illis congruentes, vel ad recipiendum gluten, caveas habentes, impingunt, haſque eaſdem divellunt impedimentis ſemotis, & fortiſſimis quibuſque obſtaculis dirutis; idcirco tamen in ſua maxima diviſibilitate eorundem gravitas nihil evaneſcit, interrumpiturque: ſed quodvis corpuſculum infinite diviſum, licet mole minus cæterarum fluidorum particularum, gravitate majus, a ſolidorum niſu cum ſanguinis circuitu promovetur, quod ubique celeritate ſanguinis majori inſtructum, a dato cordis impulſu plus momenti ſuſcipiens, majorem impetum in reſiſtentiarum accurſus exercere valet: Unde quantumcunque parvus ſit impetus ſanguinis fluentis cum ſemper reſiſtentia minor ſit momento impellentis mercurialis liquidi undecunque nitentis, agetur intra omnes villorum plures nihil reſiſtens influxui tentantis fluidi, cujus vis tumoribus, & fluidorum lentoribus occurrens innatæ gravitatis impetu, & in ſtagnantia liquida ad membranarum contactum poſita ſeſe agere nitens, quaſi cuneus cohærentes particulas dimovebit, quæ a ſubtiliſſimis mercurii ad nullam formam determinatis corpuſculis, hinc inde intus commotæ, & jugi eorundem circuitu in motum concitæ, inciduntur, attenuanturque, & quaſi data potentiori porta ruunt, quæ ſæpe per vehiculum ſalivæ evectæ in eorundem ductus ejiciuntur. Hinc reſoluto, & ſubacto fluidorum lentore, ſpiculis ſalium retuſis, vaſa, porique obſtipati a tartarea fæculentia ſtagnantibus ſordibus liberantur, atque experiuntur, adeoque fluores omnes totius corporis in ordinem, ac motum rediguntur, & ſic pene omnibus morbis, cum a viſciditate humorum, & obſtructione ductuum ortum ducunt, mercurialia medentur.

Tophi, & gummata non niſi remediis maximo impetu inſtructis evelli poſſunt, quorum validi momenti particulæ ſanguini intruſæ, diu in oſſium excreſcentias impellentes vires ſuas imprimendo per itus redituſque corporis impingentis, penetrantiſque gravitationem, obvia quæque diſcindere, ac renitentes tumores reſolvere valent; quæ combinatarum partium reſolutio neutiquam in nobis contingeret, ſi appellentia corpuſcula ſupra data obſtacula, & reſiſtentiarum aggregata excurrentia, terebræ, & cunei vires in occurrentes lentores non exercerent; quo fit, ut mercurii gravitas cæterorum mineralium major, non ſolum ubique celeritati ſanguinis æqualis, ſed validius momentum ſuſcipiens, impetumque majorem exerens ad loca maximæ reſiſtentiæ, ubi fluidorum motus quaſi evaneſcit, partium cohæſiones tollat, & immotas tophorum particulas dimoveat, quæ a repetito promoventis impulſu commotæ ſenſim abradun-

duntur, & intimius eliquatæ novæ ſanguinis circulationi committuntur. Igitur quoties ſalina ſpicula intra fibrarum contextus incuneata, vaſcula, & fibrarum tilias depaſcuntur, hæc corroſiva ſalia hebetantur duntaxat a maxime penetranti mercurii energia, quæ cum in omnes ægri partes ſeſe inſinuet, acido ſalinas moleculas occurrendo cicurat; quo interea vis partium elaſtica vigorem acquirens ad evictorum ſalium enormitatem una cum mercurii expulſione inſurgit, ac ut plurimum per putentiſſimum pthyaliſmum ad oris emunctoria celticum venenum demandat, qua expurgatione completa laceſſita quieſcit natura, & vires labefactatas reſumit.

ARTICULUS V.

De morbis per ſalivationem mercurialem curabilibus.

SI quis unquam eſt morbus, qui facili marte a mercuriali ſalivatione diſcutiatur, eſt venereum contagium, quod crudeliter in corpus humanum debacchari cœpit anno 1494, nimirum dum Carolus octavus Gallorum Rex cum Alphonſo Rege bellum gerebat, ingenti militum phalange, ſtrictiſſima Neapolim obſidione tenuit; Neapolitani magis fame, quam bello enormiter vexati, imbellem ac mollem fœminarum turbam ab urbe ejeeere. Galli milites, quos non pudebat cum turpiſſimis fœminis coire, Hiſpanorum verſutias ignorantes, earum pulchritudine, ac blanditiis allecti nativum libidinis œſtrum in fœminas fornicando ſociavere: Inde totus amoribus nequam vitiatus exercitus, inſuetoque deluſus dolo ultro horribilibus ſe cœpit pandere morbis. Hinc erudite Fracaſtorius:

Qui caſus rerum varii, quæ ſemina morbum
Inſuetum, nec longa ulli per ſæcula viſum
Attulerint: noſtra, qui tempeſtate per omnem
Europam, partemque Aſiæ, Libiæque per Urbes
Sæviit; Latium vero per triſtia bella
Gallorum irrupit, nomenque a Gente recepit.

At incertum eſt, cum incœpit inter homines graſſari, ſi prius obſidentes Galli hanc luem experirentur, antequam obſeſſi Neapolitani contraxerint; Neapolitani Gallos, Galli Neapolitanos inculpant, & Hiſpani utroſque Neapolitanos & Gallos viciſſim exprobrant, & unaquæque eorum natio reliquis hoc facinus vitio vertit. Sed fortaſſe melius ſe pandit ipſe morbus.

India me genuit, peperit me Gallia Mater,
Me alit Parthenopes, dic mihi quæ Patria?

Hæc venerea lues licet in veterum auctorum monumentis, & obſervationibus non ſe pandat; tamen cum ab Avicenna, & Galeno V. de comp. medicam. VI. de ſimpl. nu. XI. de ſimpl. facul. VI. de locis affectis cap. VI. deſcribantur tumores, ulcera, ac puſtularum ſpecies, quæ luis venereæ affectionibus adæquate reſpondent, credidere nonnulli, hanc veneream luem, dum Galli Neapolim obſidebant, antiquis morbis fermentale tantum addidiſſe virus; hinc in Celſo, ſycoſin, mariſcas hominem olim fœdaſſe legimus. *Fit vero ait utrunque in his partibus, quæ pilis* conteguntur; & apud Martialem lib. VII. Epigrammatum:

Ficoſa eſt uxor: ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficuſa eſt, & gener, atque ſocer.
Nec diſpenſator, nec villicus ulcere turpi:
Nec rigidus foſſor: ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter juveneſque, ſeneſque,
Res mira eſt: ficos non habet unus æger.

& Juvenalis ſatyra lib. 2.

Quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis? caſtigas turpia, cum ſis
Inter Socraticas notiſſima foſſa cinædas.
Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt ferocem animum, ſed podice leves,
Cæduntur tumidæ medico ridente mariſcæ.

adeoque antiqui torquebantur quidem ulceribus, puſtulis, lepra, ſcabie, tumoribus: ac veterum monumenta homines in ſcortis avide luxuriantes hac lue fœdatos tophorumque cruciatus perpaſſos fuiſſe non pandunt.

Ex prægreſſo igitur concubitu cum muliere venereo fœmineo conſpurcata, malignum virus, & halitus contagioſi a pollutis, & turpibus obſcœnis prodeuntes, in uretræ virilis poros ſe inſinuant, inde penetrata uretræ epidermide ad proſtatarum glandulas diffunduntur, ibique excitata inflammatione, ſucci intus contenti acrimonia, acida, ſalino corroſiva commoti, acidis, & cuſpidatis eorum particulis vehementius fibras pungunt, diſtendunt, & lancinant, quæ inde a nutrimento in ſaniem converſo magis exulcerantur: Unde in laceratis villis ulcus ſuccreſcit, a cujus ulceris impuritate ranioſus fluxus, & acre liquamen jugiter effluit, quod fœtida craſſitie in ſubtiliſſima epidermidis membrana feriendo ſalinis ſpiculis, ejuſdem fibrillas divellit, atque exulcerat. Non ſolum a glandulis proſtratarum exulceratis, aut uretræ exeſis poris extillat putida illa ſanies, ſed cadaverum ſectione retulit, reperta eſſe ulcera in orificio veſicæ, & vicinis partibus cum flueret gonorrhœa, Ballonius Epid. lib. 2. pag. 16.

Hoc acidum acre dilatatis poris, & apertis vaſculis a ſanguine abſorbetur, & mediante circulatione per minimas arteriolas ad glandulas inguinis devehitur, vel in lymphatica inguinis glanduloſa irrepit, in quibus acriori parte ſtimulante, & viſcidiori moram trahente, per vim ſtimuli augetur liquidorum curſus ad partem, novoque indeſinenter confluente humore, infarcitur corpus glanduloſæ tunicæ, ex quo in dies excreſcente dolore morboſa liquida ad inguina augente magis, malignus extuberat tumor, qui artis auxilio facile ad ſuppurationem diſponitur, & ferro diſcinditur, vel cauſtico aperitur. Ab hoc venereo veneno infectæ ſanguinis particulæ glandularum cavitatem accolentes, a naturali ſtatu ſenſim deſciſcunt: hinc in fluorem evectæ impetuoſo motu rapiuntur, quæ tamen dum ſe quaquaverſum explicare nituntur, craſſiores particulas glutine implicatas offendunt, a quibus mutuis niſibus invicem obvolvuntur: interim acrium ſalium, & ſubtiliorum niſus a terræ moleculis, & craſſioris ſulphuris plurimum remittitur, donec ſordes, ac virulentæ ſanies, vel ſuppreſſæ, vel non extinctæ, ſero per partes illas circulanti ſanguini communicentur, & clam in ſanguinem ſerpant; ejuſque ſalinæ moleculæ a fermento venereo exaltatæ, & in fluorem evectæ, cum viſcoſis combinantur, quæ in perioſtia, & pericrania impingentes, in eorundem porulis impliciter detinentur: Harum ſalina ſpicula intra fibrarum faſciculos incuneata, cum nec a ſolidorum niſu, nec a calore poſſint inſenſibiliter reſolvi, ſenſiles membranas laceſſunt, continentia vaſcula diſtrahunt, eorumdemque villos ita convellunt, ut dolores in cranio, & oſſium membranis ſæviſſimi paſſim ſentiantur, qui ad veſperam excruciant, & magis ingraveſcunt, dum a denſiori aere repreſſæ, & lecti calore agitatæ, ac motæ particulæ viſcido-acriores, nervorum machinulas, & membranas perperam lancinant. Hæ efferæ ſalium acrium, acidoque-ſalinæ moleculæ in latice ſanguinis hoſpitantes, in laxam, & ſpongioſam tonſillarum ſubſtantiam delatæ, ibique exaltatæ, earundem fibrarum plexus exedunt; adeoque hujus indolis inquinati ſucci, glandulas oris, palati, labiorum, & gingivarum, ultro citroque villos commeantes, hic ſolidorum machinulas jactant, illic ita concutiunt, ut permutatis liquidorum viribus, figura, atque mixtione, una villi, & fibræ membranarum, vaſorumque convellantur, & diſtrahantur; adeoque a proprio termino recedentes, inficiuntur ab illis anguloſis ſalium particulis, quæ interjiciuntur ad inſtar cuneolorum inter machinulas jam fluidas, & pene ſolutas; quæ licet in variis implicationibus, & reticulari contextu non permittant diſcludi ex toto, nec humores ex toto præterfluere patiantur: tamen a fluxu, & refluxu humorum erodentium in dies magis laxantur, & inquinantur, a quibus proinde depravatæ indolis ſuccis, quaſi ab inſinuatione totidem cuneorum tenuiſſimæ ſubſtantiæ ſeſe quaquaverſum volventium, atque fibrarum contexturam exſolventium, lacerantur vaſculorum villi, adeo ut ad inſtar ſtillicidii ubertim fluat, & erumpat ranioſus liquor, qui ſua partium ſcabritie, ac inæqualitate membranoſa, & glanduloſa locula magis exurere, & dilaniare poterit, ut in earundem epidermide, vel in membranis gliſcentia liquida, motus inertia diſtenſis vaſculis, eorum putrefactione, & ſalium aculeis laceratis, terebratiſque villis, depaſcantur glandularum fibras, eaſdemque partes ulceribus fœdent. Si inter oſſa, & perioſtii porulos hamoſæ particulæ, & rigidiores compactæ arctius cohæreſcant, membranarum fibrillæ enormiter diſtentæ ſenſim intumeſcunt, & inſtar ſpongiarum inflantur. Unde viſcidus liquor ſalſis rigidis, acidoque acribus maritatus in has partes firmius ſucceſſive impingens ſimul in coalitionem compingitur, & præ craſſitie per poros excerni, nec minuta venarum oſcula cum ſanguine reliquo ſubingredi potens, hæreat oportet in illis anguſtiis, ibique interceptis acidis, acribuſque particulis invicem implicantibus, in tophos atque nodos coaleſcit, qui inde acidis, atque corroſivis ſcatentes liquaminibus in oſſium cariem degenerant. Dum corroſiva ſpicula in tendinoſas oſſium fibrillas ſe inſinuant, oſſis ad intima penetrando, ejuſdem canaliculorum ſeriem & ordinem diffringunt, a quibus ſenſim alterata oſſium ſtructura,

& ſuccis eorundem alibilibus coinquinatis, in oſſibus caries ſuboritur.

Confirmata lue puſtulæ, & earum puſtularum cognatæ cutis affectiones phyctenes, impetigines erumpunt, modo orbiculares, vel acuminatæ, modo pruriginoſæ, ſquammoſæ, nil icoris effundentes, faciem, vel manus, crura, vel pedes, & nonnunquam univerſum corporis habitum obſidens. Viſcidæ enim, ac terreo ſalinæ, acres, auſteræ particulæ ad noſtri corporis partes appellentes, glandulas nimirum, a quibus deberent revehi per lymphatica in ſanguinem, fibras tubulorum cutis, per quos fluere debent, fermento gallico afficiunt, & glanduloſarum partium meandris conſtanter infixæ aculeis ſuis magis vel minus rigidis, acutiſve fibrillas cuticulæ, ejuſque tubulos diſcindendo, & erodendo pruriginoſa labe, & ulceroſa commaculant; ut inde obortæ puſtulæ in glanduloſis cutis tubulis, adeoque ſolidorum eroſiones pro majori vel minori acredinum gradu, pro multitudine diverſarum glandularum, & vaſculorum exeſorum ſanie, dolore, & cruſtoſis ſquammis inter ſe ſolum differant. Hujus fœcundæ meſſis ſemel tacta ſeminio venereo effloreſcens, ſuiſque ſucceſſivis germinationum periodis renaſcens, nunc ſciſſuris volas manum affligit, nunc rimis mammarum papillas occupat, quæ modo ſanioſis ſcatens humoribus ſpongioſam carnis ſubſtantiam depaſcendo ſerpit, modo in fœda ulcera excavatur, quæ cutem profunde penetrando, labiiſque caloſis, & prætumidis, ſanguinem ſanie confuſum ſi contrectentur, effundunt.

Quando particulæ acido-ſalinæ angulatis corpuſculis a lymphæ copia dilutæ, & aſſiduis ſolidorum oſcillis comminutæ, cutaneas glandulas leviter obſtruunt, ad corporis ſuperficiem ſpumeſcentes cuticulam levi pruritu exaſperant, erumpentibus interea bullis fere inconſpicuis. Salia pauco ſero diluta, cum a lympha debito viſcoſiori, fugatis in aera aquoſis, eorum vis infringatur, & illorum acumina obtundantur, ſquammoſam, ſeu cruſtoſam cutis elevationem inferunt. Sub cruſtis ſquammoſis effuſa lympha, cutis, & cuticulæ fibras, in quas impingent, punctione particularum acutarum, & effuſi ſeri acredine gravius pungit, ac lancinat, uſtioniſque ſenſum, ac pruriginis inducit. Cum autem ab aliis jugiter de novo confluentibus ſalinis particulis compellatur humor, cuticulæ porulis ſalina ramenta infiget, a quorum angulis minutim ſecatæ cutis fibrillæ in furfura abeunt, & veluti ſquammæ in ſuperficie exteriori exſiccatæ a cute diſſiliunt: Hinc ægri pruriginoſo ſenſu affecti indeſinenter cutem ſcalpentes ſanioſum icorem effundunt, qui erodentibus particulis effœtus per vicinam, ſanamque partem proſerpit, donec ulcuſculis cum foraminibus profundis univerſum corpus obſidentibus in putreſcentem morbum terminentur.

Verum quia venerea leas per ſe nullum morbi genus conſtituere videtur, qui cuicunque morborum ſpeciei adeo inſolubili nexu confunditur, atque permiſcetur, ut preſſius eorum naturam æmulari videatur, cum aliorum mille larvetur formis morborum, ne miremini ſi olim celtica labe inquinati in morbos incidit is, quorum radix non intellecta medentium opem eludit, atque deplorabili ærumna vos turpiter extorquet.

Mercurialis ſalivatio non coercetur in ſolo celtico, ſed mercurii virtus tam efficax in conſummatis, & obſtinatis morbis ſanandis comperta eſt, ut Medicos illo, tanquam modo curandi perverſo, uti recuſantes, in malorum omnium pertinacia ex acri glutinoſo ſuborta vulgaribus reluctante remediis hactenus non adhibuiſſe, cum Boyle valde admiter; In his enim ejuſdem virtutes æque, ac in morbis a contagio venereo ſuſceptis, efficaces eſſe non me effugit, quin efficaciores quam aliorum remediorum eſſe arbitror, ut plurimorum experientiis pulchre arridet.

Dum autem de operationibus mercurii ad alienos morbos inuſitatos relatis loqui decerno, hiſtoriam minime vulgarem a Boyle recenſitam non poſſum non referre. Vir quidam, ait, adhuc ſuperſtes, Præfectura Legionis Helveticæ in Gallia celeberrimus, aliquot annis caſtra in Belgio ſecutus, morbum quendam oculorum paſſus eſt, Medicorum juxta, ac Chyrurgorum opem omnium recuſantem, qui paucorum menſium ſpatio ſenſim elabente viſione, utriuſque oculi jacturam fecit; donec acceſſitus Empiricus, cui ſe curæ tormentis ſubjecit, ipſi ab utroque narium ad grani pondus atrahendum quendam pulverem mercurialem exhibuerit, a quo ſtatim vomitu, ſudore, urina, ſaliva, & lacrymis per duodecim horarum ſpatio exagitatus adeo commotus fuit, ut caput ejus plurimum intumuerit: tertio tamen, vel quarto labente die, gradatim viſum recuperare incipiens, poſt quadraginta dies, acutiore viſu quam omni vitæ anteactæ decurſu gaviſus eſt.

Sydenham Opera Medica.

In colica diuturna, ac pertinaci, cum remedia quævis nil juvant, mercurialia ſialagoga exhibeantur, quæ cum maximo ægrotantis levamine obſervavit Vuillis materiam morbificam in plexibus nerveis uberius aggeſtam, ſalivationem movendo huc illuc varie diſpellere, & tandem prorſus diſſipare. Licet ſanguinis particulæ per jugem ejus motum, & agitationem atterantur, ſubtilizentur, ac lævigentur, ſenſimque ita diſponantur, ut per poros cerebri transſcribrari, & per nervorum filamenta urgeri queant: Exiſtimo interim ab impetu ſanguinis fortius a tergo urgente poſſe abradi particulas diverſæ molis, quæ per nervorum canaliculos deciduæ in meſenterii, aliiſque abdominis plexibus inter ſe variis modis uniantur; nimirum quod ſuis ramoſitatibus invicem intricentur, vel quod cuſpis unius intret poros alterius, denique quod earum ſuperficies læves, & æquales ita arcte conjungantur, ut nihil ſit intermedium, adeoque hæ non admodum ſubtiles, nec facile diſſipabiles, cum per lymphæ ductus non diffluentur, ſenſim ſtagnent oportet, & coacerventur in partibus illis per villorum poros expirare neſciæ, quæ in nervorum tubulis penitius compactæ, ac fibrarum oſcillis compreſſæ, cum ſemper in motum expanſivum nitantur, licet minori impetu, ſubſiſtendo intra eorundem canaliculos, eoſdemque proinde extrorſum urgendo, fibras, nervorumque propagines inflant, ac diſtendunt, quarum diſtenſione divulſis villis inteſtinorum, & eorundem laceſſita compage violentam ſuſcipiente vibrationem, oritur colica affectio, cujus violentus impetus in diſtorſione fibrarum reſidens, laxari non poſſe videtur, donec congeſta materies a nervorum filamentis penitus diſcuſſa, aut ſubacta non fuerit; quæ ſi ab aliis medicamentis dimoveri non poſſit, a particulis mercurialibus ſeſe quaquaverſum nitentibus in minimas dividetur moleculas, & huc, illuc varie in motum acta diſſolvetur.

Hic exoriri poſſet ſuſpicio, cur a Medicis non ſine ratione mercurius credatur generis nervoſi inimicus, aliarumque in nervis cerebri perturbationum concitator, & fortaſſis ſciolus quiſpiam negabit in paralyſi detentis hiſce remediis eſſe utendum. Specioſa hæc quidem dubitatio prima fronte videtur; ſed tamen vanam eſſe reperio, ubi contraria hæſitationi experientia ad accuratiorem ſui inquiſitionem me invitat. Plures morbo Herculeo, & vertigine diuturna correptos ſalivatione per mercurium excitata in ind. med. pract. lib. 19. ſanatos refert Bonetti, & quoſdam paralyticos ab ipſa ſanari Vuiliſiano experientiæ effato edocemur. Attamen hoc remedii genus nolim, ut furioſa violentia extimeſcendum, cuiquam commendes, niſi ſedulo Chymicorum ſimul artificio elaboratum, ac Medicorum conſilio exhibitum, donec exactiorem ſui præparationem, & uſum nanciſcatur. Hoc vero ſecurius confecto in epileptico morbo inconſulto quiſpiam temere ne utatur, ut prius perſpecta cauſa firmo rationis talo hoc opus animoſe conflagret.

Cum epilepſia ſit totius corporis concuſſio, qua ſtatim & ipſi nervi convelluntur, cauſam hanc latere conjicerem, aut in ſolido nimis laxo, vel rigido, aut ſicco, aut in fluido nimia copia peccante, in ſero acri-glutinoſo, in craſſitie ſanguinis, aut ſpirituum, in quocunque viſcere lentore referto, aut in ſola acrimonia tum ſanguinis, tum ſpirituum tenuiorum, magiſque mobilium. Sint enim tubuli nervorum in cerebro conſtituti nimis laxi; igitur copia ſanguinis naturali major cujuſcunque liquidi nervei, quod intrudere ſe poſſit inter omnes fibrillas nerveorum faſciculos componentes, nitetur in nervos influere, adeoque, contranitentium villorum vis, cum non ſit in æquilibrio conſtituta cum fluidis, minimæ cuicunque facultati cedet: & cum a quocunque ſpirituum appulſu nervea fibra diſtrahatur, dilateturque, impleri poterit liquido, cujus particulæ nervorum funes ſenſim madefacientes, veluti totidem cuneoli ſeſe in nervorum dilatatos poros inſinuando, illos contrahunt; adeoque laxatis nervis, & copia liquidi naturali majori repletis fibris nervorum tonus, & villorum harmonia tota concutitur.

Sit inſuper ſiccitas in ſolidis minorem copiam humidi ita continentibus, ut humores quilibet producantur acriores, ſpiritus tum ſimiliter acriores; mobiliores impetus, & niſus majores in emiſſaria nervorum producentur, adeoque irritando, lancinando membranarum fibrillas, maximo cum impetu efferentur, & inordinate moti poros cerebri ita aperiunt, ut quaquaverſum per nervos diſſiliant: Unde nervorum faſciculi vehementer dilatati, hinc, atque illinc, intus violenter moti ſpiritus concuſſi, inopinato ſpaſmodica criſpatione corripiuntur, & animal ſibi deficiente ſpiritu in centro gravitatis molem corporis ſuſtentante, derepente corruet. In hiſce igitur cauſis a ſolido nimis laxo, & fluido magis

mobi-

mobili, & ſoluto, quoniam mercurius eſt majoris impetus, & ponderis, quam quod poſſit a languida fibrarum energia, & vi ſuſtineri, ſuſpicione ſalivatio non caret; qua ratione impetus, & gravitas cum videatur calcar addere liquido in furorem nimis concito, male mederis, ſi maleſana mercurii inunctione materiæ peccantis in ſero exiſtentis ſolutæ copiam violentius ad partes ſuperiores, ipſaque adeo cerebri penetralia propelles. Propter hanc inunctionem mercurialem in ſcabie inſtitutam exortum fuiſſe comitialem morbum, exemplo patris, & filii Trincavella confirmat.

Contra vero cum Hippocrate de morb. ſacr. & Gal. lib. 2. de ſympt. cauſ. cum vigeant in ſanguine humores lenti, viſcidi, acido-acres, qualis pituita pungitiva; ſpiritus igitur magis craſſi minoriſque impetus gignentur, qui propter craſſitiem partium, ex quibus componuntur, cum non ſe diffundant quaquaverſum cum niſu, non poterit univerſa eorum moles fluere per poros villorum, immo portio craſſior intra eorundem villorum ganglia ſubſiſtet, proindeque eoſdem magis extrorſum urgendo, impediet, ne ex toto reſtituantur nervi, ſed in aliquo gradu contractionis perſiſtant; per ſucceſſivum autem influxum, & effuſionem eorundem liquidorum intra nervos, cum reliquum craſſius intra majorem villorum anguſtiam ſemper ſubſiſtat, in majori contractionis gradu perſiſtent nervi, & repetito pluries ſpirituum influxu, cum reſtitutione magis, ac magis nervorum imminuta, fiet demum, cum non poſſit ganglia nervorum ſpiritus ſuperare, & per eorum extremitatem expirare, ut nihil ſpiritus ulterius influat: quo in caſu retro impulſus majorem ad latera niſum ad nervorum principium uſque exercet: Hinc ſucceſſivo ſpirituum repulſu, & eorundem jugiter appulſu, ad cerebri nervos, violentius ipſi concutiuntur, ejuſque ſubtiliſſima fila lymphæ ſpiritus vehentis mordacitate ſtimulata criſpantur; adeoque nullo, certoque ordine impulſis ſpiritibus, æger ſubito in terram prolabitur, violentis contorſionibus detentus. Modo quotieſcunque morbus caducus excitatur ab illis ſuccis, qui ad majorem partium cohæſionem fluentia liquida reddunt, aut ab infartu alicujus viſceris per conſenſum ortum ducit, mercurii viribus facile cedet, qui vi ſuæ gravitatis per impervios quoſque ſpirituum canales lenta materia obſeſſos ſibi viam ſternens ad minima reſolvit; & mucoſa fluida extra corpus propellit; unde bene ait Hippocr. de morb. ſacr. *Qui ſalivoſi fiunt, ac mucoſi, morbo ſacro fere non apprehenduntur.*

Hac ratione ſalivatio in paralyſi, quæ in ſanguine ſale, & ſulphure fixioribus magis referto cauſam habet, cum ſtabili nervorum, & firma fibrillarum cerebri ſtructura, opem non raro egregiam præſtat. Cum ad motum requiratur muſculorum contractio, cujus machina ex pluribus filamentis, carnearum fibrarum faſciculis, & tendinoſis fibris conflata per ſe iners eſt, & demortua, niſi adveniat facultas motiva, quæ eſt influxus ſanguinis per tubuloſas muſculorum fibras, eaſdem inflantis, & liquidi per nervos ſubito areſcentis intra ſinus villorum, & ſeſe quaquaverſum effundentis per tenſam fibrarum compagem, ut carneæ fibræ ab impetu particularum rareſcentium, veluti a totidem vectibus poſſint urgeri, quæ inquam imperium afferant, eaſque a torpore, & ſopore excitatas fibras ad motum impellant; igitur ſi neutrum vel alterutrum liquidorum non influat in ſinus, & intra villos fluere non permittatur, non poterit inflatio fieri tubulorum, quæ requiritur, ut villi concipiant impetum, & ſuam indolem, vimque motivam exercere valeant, ut funis denegatis aquæ globulis non inflatus; adeoque faſciculis nervorum ad emiſſaria infartis, vel obſtructis a ſanguine intra cava fibrarum latibula partium craſſitie, & terreſtreitate ſtagnante, licet recurrat ſpiritus, & ſanguis, per ductus non excident in ſinus fibrarum, ſed fruſtra ad canalium emiſſaria nitentur; unde contractio muſculorum, & motus tolletur. Itaque dum in paralyſi, in qua materia viſcida, ac quaſi lapidea in nervis, ac minimis vaſculis muſculorum ſolide viget, ſudorifica nullius efficaciæ ſunt ad excuneandum in nervis, & fibrarum lacunis impactos humores, felicius ſalivatio cietur, qua apprime concreta ſalia inciduntur, dum particulæ mercuriales in fixa liquidorum corpuſcula impinguunt ab invicem, ea diſſociando facile diſſipant; dein cerebro trajecto ductus nervorum ſubeundo, coacervata fluida in minima dividunt, & ſpirituum vias reſerant: hinc inde portiones ſubtiliores ſanguinis ſumme tenues, atque elaſticæ, parteſque tenujoris lymphæ ab alterna meningum conſtrictione in pervios nervorum tubulos propulſæ, in latera earundem validius nitentes, ordinatas ad muſcularem motum fibras inflant; adeoque extenſis fibris, & machinulis muſculorum ſpiritu irrigatis, non ſolum oſcillatione propagatur ſenſibilium impreſſio ab extremis nervorum filamentis concepta; ſed apertis arteriarum oſculis, & nervorum faſciculis in priſtinam libertatem reſtitutis, concinne remittitur ſenſus, atque motus.

Nunc quoniam mercuriales particulæ per tenuiſſima vaſcula, & ſpongioſas ſubſtantias trajectæ in eorundem ductibus lenteſcentes, inertes fluidi moleculas in motum concitare valent, eodem conatu, & feliciori eventu, ut optime addit Dolæus c. 7. de ſcirrh. tumores ſcirrhoſos diſpeſcent, & calculoſam viſcerum duritiem diſſolvent, cujus generatio ſubſequitur a ſuccorum in cellulis glanduloſis diverſæ indolis coagmentatione. Cum ſanguis acido-ſalinis terreiſque ſcatet particulis, teſtudineo motu partes corporis perluit, & ad anguſtos glandularum ductus per arterias delatus, craſſiores in ipſis vaſculis portiones relinquit, quæ venarum oſtiola ſubintrare nequeunt. A glandularum porro circumpreſſione, & motu, ſubtiliores ſanguinis in vaſis contentæ particulæ in motum adactæ, dum a graviorum connubio deſciſcentes ad ora venarum impingunt, craſſiora ſalia, & terreo-ſulphurea in parte remanent, quorum acido-terreæ particulæ a ſanguinis præterlabentis appulſu validius preſſæ, in alkalicorum poris, & ſulphurum ramis altius involvuntur, mutuoque niſu inter ſe ita combinantur, ut undequaque preſſis propius ad ſe invicem accedentibus exhauſtis tenujoribus aqueis, tumor exurgat. In hoc graviori caſu, licet mercurialia educere poſſint viſcoſitates ſale, acidoque effœtas per glandularum ſalivalium tubulos, raro tamen, niſi poſt defatigatum medentium opus, uſurpentur. Quoniam ſcirrhoſus tumor in partibus mollioribus genitus per ſucceſſivum fluidorum appulſum, laxas tubulorum, ac cellularum fibrillas inflando ita diſtendit, ut vehementius diſtractis glandularum villis, fortius ab invicem divulſæ non reſiliant in contenta fluida, fit, ut a vehementiori fundente, & impellente majori, novus diſtenſis fibris addatur impulſus, quæ ad ſuſceptum impetus momentum ſuſtinendum impares, uberiorem materiæ copiam ad laxos membranarum poros deferri patiuntur; unde concrementum quaſi lapideum in folliculis concluſum, a ſolidorum niſu nec ullo incutiente commotum, ab appellentibus ſuccis jugiter irrigatur; atque ex plurium fibrillarum faſciculis a fibroſo ſanguinis craſſamento mediante ſalivatione depromptis majus conficitur; adeoque in dies magis increſcens lapidum ritu in inſignem molem extuberat: proindeque in morbis, ſi ſumma adſit fibrarum mollities, quarum reſilitionis vires a quocunque percutientis impetu facile franguntur, licet jam dudum a mercurio averruncetur morbus, redit tamen, ejuſque radix in ipſa villorum flacciditate, & fibrarum laxitate parva vi extendenda regerminat, ut obſervavit Vvedelius podagricum ſalivatione liberatum, poſt tres annos in eundem morbum incidiſſe, ſed mitiorem.

Scorbuticam affectionem Septentrionis, & maris incolis frequentiſſimum morbum per ſalivationem fugari, fatentur Joannes Burgius in dec. 2. annot. 3. Joannes Acholutus in deciſ. 2. annot. 9. at duntaxat in illo ſcorbuto, in quo ſale evecto, & fluore potito mobiliores ſanguinis particulæ craſſioribus implicitæ detinentur, atque craſſam, & veluti acido-mucilaginoſam conſiſtentiam induentes, pigre in vaſis circulantur, a quibus ſanguinis maſſa compage magis reſtricta, & craſſiori donata, ſalibus quidem acutis, ſed glutine cohibitis, ſimulque incuneatis detenta, torrentis inſtar lutum ſecum rapientis, lento progreditur motu ad viſcera minimæ preſſionis, & ad vaſculorum anguſtias delata in ipſis fæculentias quaſi limoſas affigit. Tunc in hujuſmodi diatheſi ſcorbutica, in qua craſſum eſt attenuandum, ſtagnans mobile, & cohærens fluidum reddendum, ſalivare erit ſanum facere.

Hoc conſilio in amauroſi, ſine optici filamenti dilaceratione, & abſque eorundem antiquata obſtructione, feſtinanda eſt ſalivatio, ſi a craſſo humore in nervorum meatus illapſo, vel ab arteriolis retinæ compreſſis obſtructiſque denegetur tremor nervorum ad ſenſorium, vel a tumore in cerebro nervos opticos premente (ut doctiſſimus Platerus obſervavit) impediatur directio opticorum, & pupillarum planities, ut anguſtatis canalibus, vel in ipſis hærente glutine, adeoque ſpirituum via impedita aboleatur viſio. Ad hunc humorem ex opticis evellendum, & tenacius in capite impactum proliciendum felici ſucceſſu mercurialis ſalivatio procedet. Sic artificiali pthyaliſmo ſuffuſiones curatas teſtantur Riverius, Fonſeca, & Schenckius.

Ubicumque ſerum, vel lympha ſanguinis extra vaſa

decidua

decidua in cavitates aliquas exudando colligitur, vel ſanguinis curſu pigre fluente pars ejus aquoſa præter modum vaſa diſtendens tandem eadem emollit, ut partium vigore non reſtituto, & fibrarum elatere ſufflamminato extra venas, vel lymphatica erumpat, hydrops ſuccedit, quem vidit D. Andreas Ernius miſc. c. dec. 2. annot. 4. obſer. 36. a ſalivatione artificiali de medio ſublatum. Verum ne ſalivatio a ſcopo aberret, ad quem collimat, in hydrope thoracis a pulmonum labe congenito fugiendam conſulo. Pulmone hydatide, vel vomica aquoſa turpiter affecto, inter ejuſdem ſinus lympha accumulatur, vel rupta vomica in thorace recipitur, quæ quouſque in fiſtuloſis pulmonum veſiculis hæret, cognoſcitur a tuſſi ſicca, diſpnœa, dolore gravativo, quibus additur hoc unicum tanquam pathognomonicum a Riverio relatum, quo ſolo hydrops pectoris a cæteris difficultatis reſpirandi ſpeciebus diſtinguitur; quando nimirum ſpirandi difficultas primo quoque ſomni tempore invadit, ac per noctem magis urget, quæ adventante ſenſim die leneſcit. A practicorum vulgo hic morbus confunditur, licet graphice ab. Hip. delineatus ſit 2. de morb. *Febris, & tuſſis tenet, acervatim reſpirat, & pedes tument, contrahuntur, & patiuntur talia, qualia is, qui ſuppuratus eſt, ſed debilius, ac diuturnius; & ſi quid infundas, aut fotum aut ſuffitum adhibeas, pus non ſequitur, atque ex hoc ſane cognoveris, non pus, ſed aquam intus eſſe*; & paulo poſt ſubdit: *Et ſi multo tempore aure ad latera adhibita audire tentavit, ebullit intus, veluti acetum*; laceratis inde ſinubus, & verſiculis lympha fœtore olens diaphragma inundat, quæ in thoracis cavo collecta diſtinguitur a novo dolore, & pondere diaphragmatis fornicem premente, hinc a decubitu in latera cum ſtrepitu lymphæ motus advertes; huic ſupervenit hectica febricula, fames ſublata, rubor genarum, anheloſa, difficilis, & erecta reſpiratio, tuſſis perpetua ſicca cum metu ſuffocationis jacenti, quibus addit Gal. 5. de loc. affectis cap. 9. fluctuationum: *Nam ubi quis, inquit, affatim a decubitu transmittatur, idque maxime ſi ab uno latere in aliud ſe convertens defluere aliquid ſentiat, puris multitudinem ibi contineri, haud dubia conjectura eſt.*

A vaſorum lymphaticorum laceratione ſubortus hydrops, prout omne auxiliorum genus ſpernit, ſic a ſalivatione mercuriali exaſperatur. Juvenculam viginti quatuor annorum diſſecuit Theophilus Bonetti, quæ per ſexdecim annos aſcite detenta, indeque tandem mortua, in ipſa nullius viſceris vitium invenire potuit; crudeliter hæc enim in pueritia tractata, ictibus pedum ſæpiſſime cæſa, ob lymphaticorum diſruptionem occubuit, quæ per tot annos vitam produxerat miſcella, ob viſcerum labem non ſubſecutam. Affectus hic pro ut curatu, ſic etiam cognitu difficillimus eſt; nam licet exterior ventris ſubdurus tumor una plurimorum judicio evidentiſſime percipiatur, attamen quæ ſit cauſa tumorem producens, & quomodo in ventre progignatur, aut aliunde illic ad eniat plane neſcitur; idcirco hujus morbi naturam, & cauſam latere arbitror, quia cum prima ejus initia non advertantur, ſubito in immenſum excreſcens, ſtatu ejus peracto aliam ſibi conſciſcit naturam, & ſuam amittere videtur. Quapropter opinor, ubi ſanguifera vaſa, nempe illorum oſcula nimis laxa non exiſtunt, aut vaſa lactea, aut lymphatica non ſunt diſciſſa, innatum cordis vitium, & ſolidorum mala conformato hydropem foventium in ſuſpicionem non cadit (excreſcentiam enim ramoſam in utroque ventriculo cordis infixam, & per vaſa in pulmonem delatam in ſectione hydropici reperit *Gaſpar Bauhinus apud Ger. Horſtium* tom. 1. *Loverus* hiſtoriam de Pericardio in tract. de corde c. 2. fortiter cordi adhærente recenſet: poſt cordis palpitationem aſcitem irrepſiſſe obſervavit *Bonetti* lib. 2. de palpit. cordis, *cujus cadaveris cor relaxatis involucris circa ſeptum transverſum deſcendens os gerebat*; ſalivationem inquam, ſepoſitis recenſita organica vaſorum, & viſcerum labe, eſſe in hydrope fortaſſis unicum auxilium, quod valet cæteras hydropis cauſas diſpeſcere, antequam æger tenujori medentium genio indulgens in lethalem hydropem incidat, in quo fauciatis lacteis ductibus minima ſpes ſalutis affulget.

Nemini latere puto, omne hydropis genus produci primo ab omni cauſa, quæ valet ſeroſam ſanguinis partem ita coercere, ut redire nequeat in venas, aucta deinde vaſa diſtendit, & tumida reddit, in diſtenſis proinde vaſculis claſtico robore orbatis ſenſim reſtagnans, eadem ita obſtruere poteſt, ut in hiſce partibus liquor concreſcat, cujus humoris concretio comprimens, aut obſtruens, ora vaſorum obliterando, vel arctando icterum, vel cachexiam parit, donec tandem læſio viſcerum inde procedat, tumque hydrops priores effectus ſequatur. Omnes itaque ægros pertinacibus viſcerum obſtructionibus hydropem minantibus affectos mercurio curarem. Dom. Panarolus pentec. 4. obſer. 24. helluonem hydropicum ſecavit, cujus hepar in tantam molem excreverat, ut univerſam fere diaphragmatis cavitatem repleret, totus durus, & magnitudine monſtruoſus. Pet. Panujus obſer. 13. virum, qui hydrope obierat, ſecuit; huic lien adeo intumuerat, ac induratus erat, ut tres libras lance libratus penderet; jecur inde optime conſtitutum, & naturali temperie prædītum invenit. A renum calculo ureterem obſtruente hydropem notavit Hollerius ad c. 39. lib. 1. de morb. Ab iiſdem pinguedine undique obſitis obſervavit Albertus Kiperi. Meſenterium fere innumerabilibus ſtrumis per totum ventrem ſe offerentibus reperit Franciſcus Caille Genuenſis, ut fere ab illis obliteratum eſſet, hinc in hydropis cadavere, qua obiit, cauſam inquiſivit. A glandulis meſenterii obſtructis hydropem refert Chriſtianus Rudnicius in miſcell. curioſ. anno 1673. obſerv. 159. Olaus Borrichius in actis Medicis Barthol. cadaver diſſecuit, quod ex hydrope obierat, habens glandulis omentum ſcirrhoſis refertum. Hujus cenſus infinita extant exempla, quæ hydropem a viſcerum obſtructionibus oriri non ægre pandunt.

Ea enim eſt univerſi corporis, & vaſorum omnium harmonica conſtructio, ut humores per intervacuos loculos, & ſpongioſas inanitates circumfluentes per eorundem ductus æque, atque per poros undequaque elabantur: ex hoc inoffenſam mixtionem ſervantes per pervios fibrarum canaliculos trajecti omnes machinulas inſtaurant, & partium æquilibrium conſervant, tandemque quicquid ſupervacaneum eſt per innumera cribra ſeparatur; verum ſi obſtruantur ductus, illic comprimantur, alibi ſordibus alluantur, fibræ, villi contractiles, glandulæ, & diductilia vaſculorum filamenta debitam liquidorum quantitatem nec abſorbent, nec æquali niſu in fluida nituntur, nec contra ſecernibilia ſeparant; hinc ab obſtaculo obſtruente, vel circumpremente præpeditis facultatibus contractilibus, non ſolum retardatur influxus fluentis liquidi, ne per totam longitudinem, & canalium amplitudinem diffundatur: ſed cum non poſſit extrudi a contactu vaſorum quicquid eſt inutile, & ſtagnat, magis mobile per poros fibrarum exſudat, aut per glandularum vaſcula erumpit in membranarum lacunas, & paulatim viſcerum ſinus, atque cavitates laxat, & alluit. Cauſæ hujus collectionis aquarum eſt ſtagnantium fluidorum in glandulis inertia, vaſcula occludens, & membranas diſtrahens, quæ præpediens virium ac facultatum exercitationes, privat fibras contractionum, & diffractionum vi, ac proinde preſſionum ac circumpreſſionum momento, adeoque ſtagnantes liquidorum particulæ a machinulis villorum atque fibrarum valde diſtractis, ob violentam diſtractionem, atque tunicarum extenſionem ad priſtinam cohæſionem, & naturalem ſtatum non reſtitutis, in circulum impelli non poſſunt; ita affluentes, & undequaque impellentes fluidorum moleculæ, vires, & fibrarum reſiſtentias extenuant, ut impetum appellentis liquidi, & pondus ſtillantium guttularum ſuſtinere non valeant, ne poros fibrarum præterfluant, ac in cavitates aliquas decidant. Igitur ſalivatione artificiali moliri poterunt ſeparationes opportunæ, antequam ob villos contractiles nimio conatu dilaceratos in interjecta ſpatiola, inter oſcilla infracta vaſculorum, latentia inter filamenta, ſpongioſas, atque fibrarum moleculas extra ſuum locum ſitas derivent humores, qui ab hiantibus vaſculorum oſcillis, & fibrarum poris in proximiores lacunas indeſinenter erumpunt.

ARTICULUS VI.

De Phænomenis ſalivationem concomitantibus, & conſequentibus.

Mercurius per plures dies exhibitus, parvaque quantitate aſſumptus, quaquaverſum pergit, atque tam ſuæ gravitatis, quam impetus ratione, craſſos liquidorum pigre circulantium lentores incidit, ſolvit, ac fluidos reddit; quin paulatim, inde confertim, & magna copia per arterias ad glandulas ſalivales deducit, donec ſalivatio ſuccedat. Humores in glandularum cavitate exiſtentes, & in arteriolarum capillamentis ſumme diſtenſis a ſucceſſivo & indeſinenti liquidorum appulſu moram trahentes, pituitoſi, & glutinoſi, acreſque ſoluti, exitum ſibi parant per ſalivæ vias, quæ vitioſis humoribus enormiter inflantur, ac propterea incipiunt intumeſcere gingivæ, atque angi, dolore tonſillæ, in-

flammari maxillares, ardere fauces, dum magna copia ſe ferente ad ſalivales glandulas pituita, non tantum glandulæ ſuperiores, ſed & inferiores inde replentur, ac intumeſcunt; verum tota oris, & faucium tunica glandulosa eodem glutinoſo ſero tunc impletur, ac diſtenta levem, & nonnunquam periculoſam producit (ſi nimirum feſtinetur ſalivatio) in faucibus anguſtiam, quæ ſaliva viſcoſa ſubſiſtente in canalibus ſuis, ac proinde eoſdem extrorſum extendendo in tumorem attolluntur, a quo glandulæ vehementer diſtractæ dolore, atque ardore plectuntur; & cum fibrarum diſtractio fieri non poſſit abſque eo quod membranæ canalium, & quarumlibet aliarum partium in parte, quæ diſtenditur a proprio termino recedant, neque a ſua poſitione diſtrahi, quin ab invicem dividantur, poterit aliquando ſuccedere laceratio aliquot canaliculorum, & multo facilius, ſi acria, ac effera ſoluti lentoris ſalia fibrillis infigantur, & ipſa ſint tanti momenti, ac impetus, ut vaſculorum conniſum, & reſiſtentes glandularum villos ſuperare poſſint, ex qua canaliculorum laceratione contentus liquor jugiter effluet cruentus, ſincerus, mixtus, qui abſque illa laceratione poterit pedetentim in os derivari, ſi per ſtimulum contractiones, & fibrarum diſtractiones ſint tanti impetus, ut quæcunque continentur intra partem, quæ contrahitur, atque diſtrahitur, exprimere poſſint extra glandulas, & eo facilius, quo illæ fuerint vividiores, & cum ſenſu doloris conjunctæ.

Tumefactis gingivis, quæ ulterius firmant, & ſtabiliunt dentes in ſuis alveolis profundis, maxillis inſculptis impares fiunt (dum a ligamentis ſuccingentis membranæ diſtenſis trahuntur, pelluntur que) reſiſtentia diſtractarum fibrarum viribus, eaque ratione vacillantes, ac proinde minus firmi extra ordinem quaſi per novos alveolos prodeunt, ut excidere videantur, ſemperque quaſi tremore quatiantur; quo caſu ut plurimum extrorſum, introrſum, ac ſi nova foret dentium ſeries protruſi a mercurio, veluti ab haſta Achillis, quæ vulnerat, & ſanat, pedetentim firmantur, & ſuis foſſulis detumeſcentibus gingivis denuo recommittuntur.

Mire commoti, & ad fauces in primis propulſi humores glutinoſi, aliique eis admixti per univerſam ſanguinis maſſam, immo corpus univerſum diverſis in glandulis oris aggeruntur, & ſpumæ ad inſtar male olentis continuo ab ipſis extillant, adeoque fœtor anhelitus qui ſtagnantis lentoris eruptionem in procinctu eſſe manifeſtat, & ſalivationis ſtadium plerunque comitatur. Subſiſtente glutinoſa ſaliva intra arteriolas, & glandulas, easque proinde diſtrahente, particulæ ſuccorum quorundam acutiſſimæ cum ipſa conjunctæ, dum tranſitum nullo obice impeditum non reperiunt, in vicinas illas fibras vehementius agunt, & impetuoſius pelluntur, easque diſcindendo, non tantum dolores graves, & moleſtias immanes producunt, quin confertim, effluente humore acri, oris ulcera, & linguæ relinquunt.

Salivatio itaque cum fiat per humoris pituitoſi ubique, ac in primis in ſanguinis maſſa diſſolutionem, hinc ad ſalivæ glandulas deductionem, quoties paulatim, ac ſucceſſive a mercurio ſimilis materiæ pituitoſæ ſecretio contingit in glandulis pancreatis, & ventriculi, toties humoris pancreatici, & ſtomachici, & quidem viſcidioris, & acrioris ita contingit copioſior ſeparatio, ut ad tenue inteſtinum, ac ventriculum copioſius diductis humoribus, irritetur potentius eorundem utraque pars. Ab illa enim moleſta vellicatione exprimitur copia liquidi ſumme mobilis per nervos major in ventriculi muſculum, aut in fibras inteſtinorum, unde illius motus periſtaltici violenta inverſio, atque inde cum ſubita, ac valida ventriculi conſtrictione, ſi quæ ſint contentorum, per os ejiciuntur, atque proinde a confluentibus in inteſtina humoribus, ibique agitatis ad illorum expulſionem eadem convelluntur, & alvi fluxus ſatis gravis, & nonnunquam periculoſus conſequi ſolet.

Quoniam vero inflata lingua, in tumorem elevatis faucibus, canales cibi & potus ita comprimuntur, ut naturaliter non pateant, & libere moveri non poſſint, non ſolum prohibetur pharyngis motus, ſed fibræ muſculorum buccinatorum, zygomaticorum, elevatorum, depreſſorum labiorum cum cæteris muſculis cibum in œſophagum protrudentibus, humorum copia adeo contrahuntur, & vaſorum tiliæ infarciuntur, ut materia quælibet deglutienda ad palatum perducta per impetum a linguæ motu vitiato conceptum, & muſculorum vires in cavitatem œſophagi exprimatur difficilius. Prout igitur glandularum, & muſculorum tumor canalem comprimet, ex æquo vitiabitur deglutitio, & eo magis ſi pharyngis muſculi plus juſto lædentur; Hinc aliquando in artificiali hac per mercurium excitata ſalivatione, prout comitantur oris ulcera ſatis ampla, genas in primis & linguam depaſcentia, dum effluit ſaliva æris ac exedens, ubi eadem ſero ad curationem tendunt, cicatrices moleſtiſſimas relinquunt, quæ quoniam motrices fibras ad majores contactus eas criſpando redigunt, inde partes nimis arcte colligunt, ex quibus denuo non explicatis fibrillis, non raro linguæ motus manet impeditus, ex parte prohibetur deglutitio, genarum motus vitiatur, & propter fibrarum inflexillitatem conſtituitur pars veluti rigida, ut mihi ſemel in praxi videre contigit, quæ ob influxum ſanguinis, & liquidi per nervos impediti, a nulla vi, a nullo volente in motum agetur; unde illa pars paralytica fiet, & quamvis linguæ, labiorum, genarumque motus, gargariſmis, (ſi in tempore præveniantur hæc mala,) qui humores acres temperant, ulcera mundant, atque blande exſiccant, reſtitui poſſit; cavendum tamen, ne confertim, & diutius promoveatur ſalivatio, dum non tantum glandulæ ſucceſſive replentur, atque inde intumeſcunt; verum tunica glandulosa poſt peractam ſalivationem jugiter pituita impletur, & relaxatis fibris diſtenta moleſtum & nonnunquam periculoſum ptyaliſmum continuo fovet.

Poſt longum ſalivationis curſum tum ſanguis areſcit, tum copioſa excretione ſucci nutritii per glandulas ſalivales facta partes muſculæ debita nutritione privatæ in naturalem quaſi atrophiam incidunt, quæ tamen non ſuccedente excandeſcentia ſanguinis, & ſpirituum, adeoque calore hectico fixo non irrepente, & colliquante in partibus ſolidis, ulterius magis non marceſcentes a novi oleoſi chyli pabulo in ſanguinem continuo delato, in dies reparantur, atque inde tota nova maſſa ſanguinis ſucco jugiter ſaturata, magis apta alitioni partium redditur, & conſequenter maſſæ ſanguineæ emendatione atrophia totius corporis ſenſim evaneſcit, adeo ut inde novo euchymo, & oleoſo ſucco in priſtinam oleoſam, & nutritioni aptam naturam ſanguinis craſi reſtituta, melius in dies ſe habeat æger, quo vires carneſque continuo reſarciuntur, uſque dum ſanitate firma, & athletico corporis ſtatu fruatur.

ARTICULUS VII.

De Methodo Salivatoria.

NUnc præſtat Gallica ſorde marceſcentes, ut cum Celſo *ſternatur via Medicamento*, mercurialium ſuffragia, non ornatum cum ipſo Celſo edocere, ut ſciant ubi ſyrtes, & ſcopuli lateant, & quomodo ſint vela trahenda, quibuſve plagis advertenda prora, ne mentis lenocinio, ac blanditie laboris decepti, præcoci nimium experimentali impatientia amplectendæ ſalivationis deſudantes, artis conſtantiæ, & ſaluti officiant, & incremento. Utile quippe, ac pulchrum eſt experimentali, ac empiricæ rationali rei medicæ veritati inniti, ut celtici morbi curationem a rudi experientia vindicem, & in rationalem methodum diſcentibus æque ac docentibus pronam convertam; experimentorum laboribus mixtorum rationali analyſi operam navans, intimamque ab ipſis naturam extorquens, in hac re plura phænomena obſcuritate naturæ involuta, pluresque agentium facultates aperta luce mihi paravi, quibus ad ea, quæ in corpore humano ſalivando operantur, accommodatis, iiſque tanquam cauſis in agendo ad praxim demonſtrativam adhibitis, non exiguæ vires arti ſalivatoriæ acceſſere, quæ mentem artificis in experimentali inventione excitando, eam in obſervatorum examine, ac judicio exacuit, ut in percipiendis viribus, ac corporum legibus expendendis ſecurior facta, minus erroneam, ac commentitiam methodum conſtituat. Itaque per ipſam ad quoddam veri ſpecimen perducti, ſi neſcimus adhuc, quid ſint venereorum morborum radices, addiſcimus ſaltem (pluribus inacceſſum) quibus curantur; quo fit, ut diſruptis Theoriæ medicæ repagulis, ac veluti mei juris factus, per immenſum ſalivationis æquor diſcurram. Explanatis igitur difficultatibus, & exciſis ab arte alienis phyliatorum aberrationibus, erigitur animus, & me ad iatrica prælia revoco, ut certi ſciendi docendique in arte ſalivatoria omnium vaſtiſſima limites ſtatuantur.

Cum vero, ut propius ad rem accedam, venerea lues eouſque invaluerit, ut durior hujuſce morbi feritas extirpari non poſſit, niſi per ſalivationem mercurio excitatam, mihi onus incumbit, quæ in ea promovenda, tum etiam regenda obſervatio mihi dictavit, ediſſerere, cum enim eo res redigitur, ut non adſcitis temere ſuppetiis ſalivatio promovenda ſit, nulla ratione quidem aſſequi poſſum, qui fiat, ut ad frangendos luis conatus, æger adhuc viribus vegetus, ſanguinis miſſio-

miſſione rectius ſubjiciatur mercurio, cum teſtante experientia nulla ſanguinis evacuatione debilitati, proindeque pares mercurii conatibus, ſalivationis impetum nullo labore ſuſtineant.

Cum ſanguis non ſolum impellatur a corde, & niſu ſuccedenti ſanguinis, quem exercent particulæ quæque ad contactum poſitæ intra vaſa a tergo urgentes, ſed etiam ab arteriarum tunicis impingente ſanguine diſtractis & ſeſe poſt dilatationem reſtituentibus, fit, ut villi membranas arteriarum texentes nimio ſanguine diſtenti, indeque prohibiti, ne poſſint ſe plane contrahendo in ſanguinem niti, ſanguis fluat minori velocitate, quam quæ requiritur ad mutuam partium cohæſionem divellendam, & eo minus in divulſionem nitetur, quo in arteriæ diſtenſione minor vis attritionis dabitur; adeoque quoniam per ſanguinis miſſionem fit, ut ipſius particulæ in mutuum contactum minus nitentes a frequentiori, & celeriori arteriarum oſcillatione majori niſu agitentur, ſequitur, ut quicquid ſanguinis relinquitur in vaſis, validius in motum agatur, & ſi niſus major fuerit reſiſtentia a partibus cohibentibus, & coactis proveniente, intime dimovebitur liquidorum cohæſio a motu prohibens partes magis mobiles, & reliquis impellendis aptas; quoties igitur in celtico morbo dabitur ſanguis nimis coactus, & arteriarum tunicas ita diſtendens, ut partes ſanguinis ſuccedentes, dum in antecedentes impingunt per illam preſſionem non poſſint ſe invicem allidentes divelli (quæ major alliſio faceret, ut una particula fortius attrita majori vi divideretur ab alia) ille igitur coalitionis niſus per ſanguinis miſſionem minuendus erit, & arteriarum diſtractio removenda, ut partes divulſæ extricentur, & a ſolidorum inertia cohibitæ in majorem motum nitantur.

Si vero hic, cui mittitur ſanguis, ſit imbecillioris, & minime conſtantis roboris, ut videre ſæpe contingit in venerea lue confectis, e ſanguinis detractione concidat oportet virium robur; e ſanguinis enim quantitate minore in arteriis contenti minus extenduntur meningum fibrillæ, a quibus minori momento impelluntur per nerveos ſpiritus; unde minor quantitas ſpirituum in villos cordis derivata cum ejuſdem contractionem remittat, cor in ſanguinem nitens, ſuique motus impertiens iners preſſionis momentum, debiliorem niſum fluenti ſanguini imprimet. Hinc ſucceſſive ob rariorem, & ſolidorum debiliorem motum augentur liquidorum reſiſtentiæ, unde ſanguis recedens minori velocitate per vaſa, quam ante miſſionem, minori momento alliditur; & cum facultates fluidorum attritionem molientes ſint maxime infirmæ, earum momento non majori momento cohæſionis ſanguinis non poterunt particulas inter ſe cohærentes dimovere; idcirco lentor in ſanguine augebitur, qui major non fieret, ſi ſanguis emiſſus, enervata cordis contractione, reſiſtentias fluidis non adderet. Quoties igitur certus eſſe poteris, majorem quantitatem ſanguinis, quod perraro videre eſt, quam quæ fluere poteſt per canalia ſine vehementi diductilium laterum diſtenſione cum particularum preſſione in gyrum languidius rotari, ne dubites, ut motus, & reſiſtentiarum æquus exiſtimator ſanguinis miſſione ægro opportune occurrens, nocere poſſit; alia miſſo damnoſo hujuſmodi præjudicio, in omni ſalivatione feliciter excitanda præmittendum eſt catharticum aliquod, quod humores in ventriculo, ac inteſtinis collectos per alvum educat, ne imprudenter prius adhibitis medicamentis ſalivationem excitantibus, vomitus, aut ventris tormina exurgant: inde ptiſana humectante, & laxativa ægri lue tabeſcentes præmuniantur, quæ conficitur ſarſaparilla, radice bardanæ, graminis, ſemine ordei, paſſulis exacinatis, liquiritia, & aqua fontis, quæque pro modulo potus uberi copia, ſi fas ſit, per duodecim dies exhibeatur.

Quoniam celticus lentor a fluidis concreſcentibus inſpiſſatus, ſanguinem privat ea portione, quæ corporis partes humectando ad motum diſponit, lente rapitur per vaſa, nec poteſt intime ab ullo ſolvente recludi, donec humido omnium fluidorum vehiculo occurrens, laxato nexu cohæſionis, promptius non compleat circuitus; hinc aqueæ moleculæ intra poros viſcidi ſanguinis concluſæ ejuſdem contactum dimovent, reſiſtentias lentoris imminuunt, quibus pariter laxatur rigida ſolidorum tenſio, & elaſticitas, ut poſſit ab impulſu gravi mercurii diſtenſa alternatim reſtitui: rigidorum vaſculorum tonus valide contranitens mercurii momento, ejuſdem impetum eludit, at corpus illud, dum diuturne in tunicas arteriarum impingit, ſui motum villis impertiens, ſucceſſive tandem totum in ipſos transfert; impreſſo autem fibris impetus accelerati momento, ſolvitur virium contranitentium æquilibrium; unde cum arteriæ nec majori impulſu diſtrahantur, nec impellentis corporis ſuſtineat niſum, a ſe invicem diſſiliunt. Idcirco prius præparato ægro laxativis diluentibus, mercurio dulci in pillulas efformato cum gum. tragan. vel cum conſerva viol. paulatim, ac ſucceſſive ſalivationem promoveo, adeoque caute procedens lente moveo. Poſt quartam, vel quintam diem gingivæ intumeſcunt, & phtyaliſmus ſuboritur; cum æger expuere incipit, gradus ſalivationis ſumma diligentia expendo, an erumpenti ſalivæ frænum, vel calcar ſit injiciendum: ubi autem phtyaliſmus eouſque evectus fuerit, ut nycthemeri ſpatio quatuor libras expuat æger, nullum amplius ſtimulum addo, ut non intendatur ſalivatio; & cum hoc modo illa ſatis procedat, caveo ab omni mercurii uſurpatione ulteriori, ne a nimia quantitate delatis ad ſalivæ glandulas humoribus glutinoſis, æger in vitæ diſcrimen conjiciatur. Hoc modo protracta ſalivatio, ſi forte prius elangueat, antequam morbus penitus evaneſcat, novo ſubinde ſtimuletur mercurio, quouſque mephiti mercuriali, ſalivæ lentore, & ſputi ſalſitate glutinoſa omnimode ceſſante, æger in totum convaluerit.

Quandoquidem accidit, præſertim in corporibus fæcibus impuris refertis, ut ſimul ac mercurio ſanguis afficitur, tormina ventris, & dejectiones mucoſæ quaſi dyſentericæ eveniant, quibus non ſolum curatio morbi retardatur, perturbaturque, verum impeditur, ne ſalivatio ſuccedat; itaque in urgentibus hiſce malis cohibenda eſt diarrhæa, & ſedandus dolor opiatis, & paregoricis pharmacis, quouſque hæc ſymptomata penitus evaneſcant, atque ſalivatio ſatis procedat. Cæterum bene procedente ſalivæ purgatione, quoniam in diuturno ſalivationis ſtadio non tantum ſanguinis fibroſi, & ſeroſi colliquatio, verum etiam ſaburra veteris effœti, & novi chyli oleoſi copia per ſalivæ ductus libere indeſinenter excernitur, fit ut ob continuam ſanguinis depauperationem partes corporis ſolidæ debita nutritione privatæ prorſus marceſcant; idcirco ad præcavendam hanc vaſorum inanitionem, & carnis marcorem, maſſa ſanguinis novo jugiter aquearum ſucco tempore ſalivationis ſaturetur, quo raſura c. c. paſſulis, aniſo, & aqua fontis confecto ſolidorum colliquatio, & conſequenter atrophia totius corporis reparatur. Si in ſuſtinendo urgenti gingivarum, & linguæ dolore impar ſit æger, colluatur gargariſmate ex rad. alth. liquir. fol. mal. ſem. hord. decoctis in aqua fontis, addendo ſyrup. de hybiſc. Si vero cum gingivarum dolore in dies cum ſuffocationis periculo augeatur phtyaliſmus, opiatis, & anodynis liquoribus compeſcatur, vel alio divertatur catharticis; cæterum ægri regimen id tantum expoſcit, ut a vi frigoris ſe defendat, cibis euchymis, & moderate veſcatur.

A venerea lue liberati hujuſmodi ægri, ſi œconomiam illorum corporum everſam, & vires proſtratas reſarciendi minus idonei ſint, ſed ſanguine eorum aceſcente incaleſcant, ne in lethalem tabem incidant, ſiccoque maraſmo afficiantur, ad juſcula avenacea, gelatinas, & lactea, ſpiritus defatigatos, & vires deperditas reſtaurandas apta delegantur. Interim ægro convaleſcente poſt ſalivationem peractam, nec cathartica, nec ſudorifica alia in uſum revocanda veniunt. Attamen neſcio qua ratione quidam freti quicquid malignitatis a mercurio, ut vulgus ait, in corpore relinquitur, aut mercurii reliquias per catharſim, aut diaphoreſim expellere conantur. Hujuſmodi autem hallucinationes in practicis illorum præjudiciis fundatæ, ita in eorum animis infiguntur, ut pro Junone umbram captantes, delirantium inſomnia pro fundatis principiis concipiant. Serio vero cum Sidenham animadvertendum eſt, in quibuſdam reperiri idioſyncraſiam, quæ ita ſalivali purgationi reſiſtit, ut nullo modo excitari poſſit ſalivatio, quæ ad eradicandam mali radicem par ſit; igitur ab iſto evacuationis genere recalcitrante natura, ne loco perfectæ ſalivationis dolores ventriculi, ſudores frigidi, dejectio dyſenterica cum ventris torminibus inſurgant, cave, ne obſtinate ſalivationem importunius urgeas.

Cum igitur allata methodus, nec dies præparando corpus ante ſalivationem inutiliter conſumat, nec decoctis poſt ſalivationem ægros extorqueat, quiſque experimento diſcat in praxi verſatus, eandem longe faciliorem eſſe, magiſque tutam. Nec vos deterreat deglutitionis difficultas, oris labor, & dirigendæ ſalivationis requiſita ſolertia: Quid autem pulchrum in accurato naturæ, & artis experimentali labore pluribus inacceſſo, quod non idem arduum! Ad hanc itaque ſalivationis methodum per repetita experimentorum tentamina, perque nunquam intermiſſas hiſtoriarum notationes conſecutam, nuperiſque hiſtoriis excultam animos erigi-

erigite, quæ eventuum certitudine, & virium conſtantia, in laborum tædio rationalem diſciplinam conſtituit.

HISTORIA I.

GAllus homo originaria veneris labe fœdatus, ſenſimque febrili algore emarceſcens, univerſali quaſi macie conficitur; pedetentim in dies increſcens, tophus in ſeptima prope os pectoris, ubi os deſinens cartilaginem recipit, coſta protuberat. Venetiis veris tempore cum decocto exſiccanti, & ſudorifico hypocauſto committitur; ut poſt octavam circiter diem copioſis ſudoribus ſubtilioris ſeri depauperatus ſanguis, magis perenni febrili ſtadio incaleſcit, atque tophus febrili incendio magis urens doloribus ardet; Hinc calore ſanguinis inflammatæ tophi particulæ, motuque ejuſdem urgentiori commotæ, ita ad ſe invicem allidebantur, ut concretionis nexum diffringerent; ſic in ſuppurationem abeunte tumore ulcus ſatis ingens, graveque olens cum oſſis eroſione circumſitas fibrillas depaſcebatur. Verum benignioris auræ lumine afflatus ab hypocauſto receſſit, & ſucceſſive ſolventi blando liquore, ſed aqueo continuo rigatus, inde ſalivationis curſum feliciter exegit: Interim ſolo ſpiritu vini camphorato pro ulcere adhibito abſque ulla ſymptomatum ſævitie, & doloris recrudeſcentia perdomata febre, repurgato, & conſolidato ulcere, ultra expectationis ſpem triginta diebus evaſit.

HISTORIA II.

JUvenis bilioſo-melancholici temperamenti, gracilis habitus, anguſti pectoris celtica labe autumno, & hyeme graſſante affectus emarceſcit, & magis febre lenta, quandoque etiam quotidiano typo algens, atque incaleſcens, nocturnis doloribus ad artus fere omnes torquetur cum ſicca impetigine faciem, ac fere univerſam cutem fœdante. Æger ab enormi fluidorum vitio, & ſubſecuta ſolidorum labe vexatus, veris tempore ſalivationi committitur, quam poſt largum viſcidiſſimi phlegmatis effluxum circa ſummos labores trigeſimum circa diem remittentem, excepit (præceſſo dolore pectoris cum tuſſi) purulentum ſputum, phthyſis lethalis epyphænomeno a pulmonari infertu, aut tuberculo ante ſalivationem in pulmonibus latente, ſalivationis tempore ſuppurato, aut diſrupto; interea ad diluentia, balſamica, & lactea irrita medicamina delegatus, a nova tuberculorum inflammatione, & pulmonum exulceratione una cum colliquativa diarrhæa e vivis funeſte ſublatus eſt.

Hoc eventu videtur mercurialia ſalivatoria proficiſcenti tabi pulmonari calcar addere, & quæ extergendis, exſiccandiſque internis aliis, externiſque partium ulceribus præſtantiſſima paſſim experimur, in infartis pulmonibus crimine non carent. Clariſſimus Morton in phthyſi ſymptomatica a celtica lue haud veretur mercurialium uſum. *Ideoque*, inquit, *nil melius excogitari poteſt, quam ulcerum pulmonarium ſanationem, & craſi ſanguinis a fermento venereo everſæ reſtitutionem mercuriali aliqua ſalivatione tentare*. Hac fortaſſe adhibita in tertio ejuſdem ſtadio poſt tuberculorum ſuppurationem ad extergendum, & exſiccandum conſequens ulcus, non vero in eorundem cruditate, aut in pulmonibus prius obſtructis, & in phthyſim diſpoſitis; cum in hoc caſu videantur mercurialia ſponte irrepentem phthyſim promovere, adeoque ad inhibendam tuberculorum latentium inflammationem, & ſuppurationem inepta, licet fortaſſe ad eorundem exulcerationem abſtergendam, exſiccandumque conſequens ulcus apta.

HISTORIA III.

JUvenis quidam circa annum ætatis ſuæ vigeſimum octavum, laſcivus, & nequam poſt concubitum venereo veneno per contagium adeo inquinatus fuit, ut non obſtante plurium medicaminum anticelticorum ope a Medico inſtituta, aliiſque curationis methodis incaſſo molimine accerſitis, poſt uvulæ eroſionem, atque alia luis venereæ ſtigmata foris, & intus excreſcentia, in ſummam incideret deglutitionis difficultatem a tonſillis intumeſcentibus, atque inflammatis cum febre, & totius corporis emaciatione incipiente. Ob glandularum folliculos a contento fluido ſumme turgeſcentes maximam indebat formidinem mercurialium uſus, utpote ab intus commota materie fluidorum, & ad glandulas jugiter affluente tonſillarum inflationem promoventium; Verum ſalivatione promota, dum cæteræ ſalivæ glandulæ a confluente liquido diſtentæ intumeſcunt, ſimulque exulcerantur, ab ipſis tonſillis depluentibus ſanioris fluxus filamentis, ſenſim humorum infartus in ipſis gliſcens detumeſcebat, quouſque perenni fluxu viſcidi, atque eroſivi phlegmatis erumpente perfecte patiens, & ſine ulla recidivatione a tonſillarum tumore, ulceribus æque, ac reliquis luis cruciatibus penitus vindicaretur.

HISTORIA IV.

MUlier ante geſtationis tempus lue venerea affecta, dolore, febre, tophiſque in diem increſcentibus circumſepta, feliciter mercurialem, cum diræ luis feritatis remiſſione ſalivationem tranſegit: at poſt ſtadium ſalivationis tranſactum fœcundationem paſſa, uteroque gerens, in quarto menſe celtico veneno denuo inquinata, aut recrudeſcente (ut ſæpe recidivam patiuntur hi, qui vario lenocinii apparatu phthyaliſmum demulcent, aut ſalivationis tempus non explent) lenta febre, & macie denuo conficitur, in oſſe frontis novus extuberat, aperiturque tophus, ac recens ulcus ſupra uvulam palatum exedit; a quo exorta deglutitionis ingenti difficultate, tum ſolida, tum fluida materia per nares regurgitante, ſummus virium lapſus augeſcit. In hoc gravi morbi ſtatu alteri ſalivationi ſubjicitur ſialogogis pillulis, hiſque repetitis, aut intermiſſis juxta tardum, aut celerem phtyaliſmi impetum, nulloque interim uterino ſymptomate obvio, quod abortum prænunciaret, copioſo ſane effluxu mucoſi, ac uliginoſi phlegmatis ſalivatione peracta integre convaleſcens, filiam completo geſtationis tempore ſalubrem, abſque ſui ipſius recidivæ metu, obſtetricante mercurio peperit. Igitur quam ſit maleſanum commentum, & inanis timor eorum, qui in prægnantibus mercurialium uſum abhorrent, aperte evincitur, & clare elucet.

HISTORIA V.

VIr quadrageſimum annum natus admodum robuſtus, laxatis victus habenis, & cum ſcortis avidiſſime luxurians, nulla virulenta infectus gonorrhæa, celtico rheumatiſmo graviſſime afficitur, maxime noctu prædictis cruciatibus in capite, mediiſque tibiis, brachii dexteri contractione, alibique corporis citra ullum tumorem ſævientibus afflictus, ut nec cubili ſe continere potens, nec lecto affixus miſerrime traheret ſpiritum; in dies increſcenti dolori acceſſit febris, poſtquam perenni circuitu increbeſcentem gummoſus tumor diu deliteſcens in ſincipite dextero verſus oculum protuberans ſe manifeſtavit. Remedia minora fere innumera ſine ulla ſymptomatum allevatione adhibebantur: mercurialium uſu catharticorum primo melius habere viſus; exinde tandem deterior factus, eo tempore præ immani cruciatu ferro tumorem diſcindi paſſus eſt, ſed fruſtraneo conatu. Quapropter cum methodus quæpiam nihil opis contuliſſet, ſed recrudeſcente lue, ſalivationem, remedium cæteris quibuſque validius ultimum, experiri conſulitur. Statim corpore per catharſin, & phtiſanam humectantem rite præparato, ſalivationis ſtadium ſublimato dulci inchoavit, qui ad finem morbi anhelans per quinque dies 37. grana mercurii in dulcem confecti devoravit; a pharmaco quinta vice repetito ſputatio copioſa, & laudabilis incœpit, quæ ſine malo quovis ſymptomate per menſem proceſſit, & decreſcente ſalivationis viſciditate, ac pondere ad reſiduum ſpumeſcentis glutinis compeſcendum novo uſu mercurii per paucos dies ad 3. 5. interjecto curam confecit. Ante curſum hunc phtyaliſmi finitum, dolores omnes cum febre evanuere, indeque a gummate ulceroſo exſiccato, licet longo morbi decurſu defatigatus æger, intra quadraginta dierum ſpatium integre convaluit.

HISTORIA VI.

JUvenis eques vix celtico ſeminio tactus, jam primum lue inquinatur, & virulenta gonorrhæa torquetur, a qua, neſcio quo, & fortaſſis maleſana medela vindicatus, doloribus vagis incaleſcens accenſa febricula inhorruit, a qua ſtatim ingraveſcens morbus brevi ad feritatem perveniens, cum oſſium carie, & gummatibus cranii ad muſculos temporales protuberantibus, irrita tum una, tum alia quacunque methodo, per tres annos tyrannidem ſuam exercuit. Quare remedia diverſimoda cujuſcumque fere generis tentata cum potius exacerbationem intuliſſent, animatur æger ſalivationis curſum ſubire. Itaque ex conſilii votis mercuriali ſalivationi committitur, a qua tumefactis glandulis, & fluidorum impetu dehiſcentibus tubulis, craſ-

ſa ſa-

ſa ſaliva ab oſculis vaſorum apertis indeſinenter eﬄuxit; unde nullo amplius ſalivationis ſtimulo incuſſo, nulloque addito impulſu phtyaliſmus per menſem ciebatur. Octava tamen die ſalivalis ſaburra confertim nimis verſus ductus ſalivales irruens compeſcebatur ſyr. papav. & opiatis liquoribus. Hinc mitigatis gingivarum doloribus, & compede injecto uberiori ſalivæ eﬄuxui, lento morboſi liquidi curſu ſtadium ſalivationis peragitur, quod curriculo dierum triginta pertingens a repetito mercurii uſu trigeſimo quinto omnino deſiit. Hac æger cura conſumpſit centum grana mercurii, quibus tophus, febris, dolorque capitis ex toto ceſſavit.

HISTORIA VII.

Foemina quædam ſanioſo gonorrhææ fluxu miſerrime plexa, inde doloribus nocte recrudeſcentibus vehementer conqueritur. Verum quia parum primo in affecta parte doloris ſenſit, tanquam leve malum contempſit: ſubſequentibus inde diebus evaneſcente ſanioſo icore, tumor quidam in ſincipite interdum indolens fere ſuccrevit, qui nullo negotio a periti Chirurgi induſtria ſublatus, novos in vertice moliebatur tophos, extuberantes ſucceſſu temporis in palato plures puſtulæ in ulcera cachoctica, & putrida terminarunt. Hæc fœmina dum patrati ſceleris ſordes expiare cogitat, tuberculum exiguum in mamma dextera protuberat lente proſerpens, & vix piſi magnitudinem exæquans, quod inæquali pede, & mole concreſcens, venis in ambitu turgidum cum colore livido, & obſcuro, tactui inſuper renitens dura veluti cruſta obducitur, firmiterque ſubjectæ parti adhærens deterrimis, ac graviſſimis ſymptomatibus excruciat. Mulier de incolumitate ſolicita, licet plurimis morbis labefactata, curæ ſalivatoriæ ſe concredidit, quæ ſputationis curſu per menſis ſpatium repetito, indeque puſtulis, & tophis, fœtidiſque ulceribus ubique evaneſcentibus, tunc ad valetudinem ſe recuperare videbatur; verum gallica totius corporis defœdatione ex iſtius votis intime perdomata, recrudeſcit diu deliteſcens canceroſus tumor punctionibus quibuſdam, ac ſi acu fierent, ſe patefaciens. Porro ex hoc in dies actus tumor tot ærumnis reviviſcit, præque diro dolore ita ingraveſcit, ut de repente ad ultimum ſtadium perduceretur, in quo apertis, & corroſis folliculis, & glandularum fibrillis, putris ſanies, mox nigricans continuo emanavit, quibus diu obnoxia mulier tandem in lethalem lapſum incidit.

Hoc lethali morbi experimento per ſalivationem habito turpi inſcitia puniuntur, qui mercurialibus carcinoma diſcutere, ejuſdem coagulum reſolvere, atque ſalia corroſiva cicurare nituntur. Nucleus enim cancri, qui longos in annos naturæ, & medicamentis ſuavioribus inexcuſſus manet, incidentium, & reſolventium uſu commotus agitatur, inflammaturque: unde incaleſcentibus acrium ſalium coacervatis molecculis, non mirum, ſi in apertam cladem terminetur.

Finis totius Operis.

INDEX
Primæ Partis
MECHANICES MORBORUM.

A

AEris quantitas contenta in quaſi ſphærica, & in quaſi ſphæroidali veſicula inquiritur. pag. 408. & ſeq.
Aqua aſcendit ad pedes. 405
Arteriæ magnæ Diameter. 407
Area arteriæ magnæ. 412
Aneuriſma quomodo fieri poſſit. 407
Arteriæ, & venæ ad inſtar retis per pulmones excurrunt. 408
Arteriæ magnæ deſcendentis area. 412
 aſcendentis area. ibid.
Apoplexia a quanam cauſa. 417

B

Bronchiorum veſiculæ quaſi ſphæricam ſuperficiem deſcribunt. 408
 aliquando ſphæroideam. ibid.
Bernoullius Jacobus & Joannes laudati. 109

C

Calor in quo conſiſtat. 401
Cephalæa, Cephalalgia. 416
Cordis momentum determinari vere non poteſt. 405
Curva ſpiralis an deſcribatur a ſanguine per arterias. 401. & ſeq.

D

Diarrhoeæ & Dyſenteriæ cauſæ. 414

E

Æqualis quantitas ſanguinis continetur in dextro Ventriculo, ac in ſiniſtro. 406

F

Flatuum vires, a quibus dolores & morbi plurimi fiunt. 413. & ſeq.

G

Globuli plano-ovales elaſtici ſunt, & figuram mutant. 400.
Glandularum anguſtia non impedit aptam ſeparationem. 403. & ſeq.
Gravitas ſpecifica ſanguinis. 406
 ſeri ſanguinei. ibid.
 aquæ communis. ibid.
Gravitates aeris, & aquæ expenduntur. 411

H

Hepar quomodo ſeparet corpora. 402. & ſeq.
Hepatitis cur difficultatem afferat reſpirationis. 408
Hæmoptoici, & Hectici parum aeris excipiunt. 409
Hermanus laudatus. ibid.
Hemicrania. 416
Hydrops pulmonum. 408. & ſeq.
Hypochondriacæ affectiones. 413. & ſeq.

I

Inæqualitates, intermittentiæ pulſuum a quibus cauſis fiant. 407
Inſpiratio & exſpiratio quomodo fiant. 409. earum uſus. ibid.
 adjuvantur a motu periſtaltico vaſorum pulmonarium. ibid.
Inteſtina quomodo ſeparent inutiles particulas. 414. & ſeq.

K

Kiellius laudatus opponitur Borello. 406

L

Lana Franciſcus laudatus. 411
Leibnitius Guilielmus laudatus. 409
Luminoſæ particulæ per pulmones ſanguinem ingrediuntur. 411

M

Maſſa ſanguinis tribus motibus præcipue afficitur. 399
Motus preſſionis. ibid.
 ſeparationis. 402
 aſſimilationis. 404
Michelottus laudatus Borellum tutatur. 406. refert vires elaſticas aeris, &c. 409
Malpigius laudatus videtur tribuere motum ſpiralem ſanguini. ibid.

N

Nutritio quid ſit. 405
 fit paulatim. ibid.
Nevvtonus Iſaacus laudatus. 409

P

Paralyſis. 417
Pondus ſanguinis humani. 406
 ſeri humani. ibid.
 aquæ communis. ibid.
Polypoſæ materiæ qua ratione reſiſtant ſanguini. 407
Pectus conſideratur a Pitcarnio tanquam Sphærois. 408
Peripneumonia quomodo fiat. 410
Pleuritidis legitimæ origo, & baſis. ibid.
 ſpuriæ. ibid.
Polenus Joannes laudatus. 409
Pulmonis ſubſtantia jugulum verſus anguſtior eſt, verſus vero coſtas ſpurias extenſior. 408
Proportio motus fibrarum glandularium. 403. & ſeq.
Phthiſis cur afferat difficultatem reſpirationis. 408

R

Renum affectiones. 415
Reſolutio maſſularum ſanguinis a quibus motibus fiat. 400

S

Sanguinis analyſis. 399
Sanguis cur albeſcat in cancris aliquibus. ibid.
Sanguis e capillaribus lentiſſime effluit. 413
Sanguis quando ab arteriis in venas feratur. 415
 quam lineam deſcribat aſcendendo per venas. ibid.
Serum ad alia corpora eſt in ratione tripla. 399
Separationis methodus ex Leibnitio, Bernoullio & Conoro. 402
Singultus. 414
Stomachi dolores. 413

T

Timpanytes. 414

V

Valliſnerius laudatus. 411
Venæ ſubclaviæ non deſcendunt recte, ſed inclinate. 417
Ventriculus dexter cordis debilior eſt momento ſuo, quam ſiniſter. 406
Volvulus. 414
Viſcera quælibet Animalium ſuas habent glandulas ſpecifica figura & textura donatas. 402
Uncia ſanguinis probabilius expellitur ſingula ſyſtole. 406

Z

Zendrinus Bernardinus laudatus. 413

INDEX
Secundæ Partis
MECHANICES MORBORUM.

A

Apoplexia, pag. 425. & ſeq.
Anima organis compenetrata eſt. 426
apta eſt dirigere, extendere &c. machinulas Sphæroidales muſculorum. 427
Auditus ſenſatio &c. 437. & ſeq.
Vitia. ibid.

B

Bellinus laudatus. 419
Borellus Alphonſus laudatus. ibid.
Bornoullius laudatus. ibid.

C

Contractio, & diſtractio fibrarum naturalis & præternaturalis, &c. ibid.
Cephalæa, Cephalalgia quomodo fiant. 420. & ſeq.
Convulſio & Motus convulſivi quomodo fiant, &c. 421. & ſeq.
Cur ſine dolore. 422
Cur cum dolore, &c. ibid.
Capitis vulnera in parte dextra, cur afferant convulſionem in ſiniſtram partem, & e contra. 423
Coma & carus. pag. 429. Coma vigil. ibid.
Cæci cur longævi ſint. 435
Cataracta. 434

D

Dolor quomodo fiat. 420
Diſcurſus & Ratiocinatio. 430
Delirium. 431
Duplicatio objectorum. 435

E

Emproſthotonos. 424
Epilepſia cum dolore, & ſine dolore. ibid.

F

Fantonus Joannes laudatus. 426

G

Gutta ſerena. 435
Guſtus ſenſatio. 439
Vitia. ibid.

H

Hermannus Jacobus laudatus. 419
Hemicrania. 420. & ſeq.

I

Imaginatio. 430

L

Lethargus. 429
Lana Franciſcus laudatus. 436

M

Motus ſolidorum ab actione cerebri. 418
Motus contractionis & diſtractionis. 419
communis eſt omnibus fibris. 419. & ſeq.
quomodo fiat. ibid.
Michelottus Petrus Antonius laudatus. 406
Morgagnus Joannes Baptiſta laudatus. 424
Motus fibrarum cerebri, alter abſolutus, alter relativus. 430
Memoria quomodo fiat. ibid.
Mania. 431
Melancholia. 432
Maculæ ſeu muſcæ volantes. 434

N

Nevvtonus Iſaacus laudatus. 419

O

Opiſthotonos. 424
Oſcillationes ſolidorum eruuntur. ibid.
Ophthalmia. 435
Odoratus ſenſatio & vitia. 438. & ſeq.

P

Pachionus laudatus. 421
Paralyſis &c. 426. 428
Pia Menynx haberi poteſt pro ſenſus communis organo. 426
Polenus Joannes laudatus. ibid.
Phantaſmata quænam ſint. 429
Phrenitis. 431

R

Riſus Sardonius. 424
Reminiſcentia quomodo fiat. 430
Ronchallus Franciſcus laudatus. 433

S

Spaſmus Cynicus. 433
Stabiſmus. ibid.
Sonus quomodo fiat. 435. & ſeq.
Soni velocitas. ibid.
Sonorum diverſitas & ſeq. 436
Sapores quomodo fiant. 439

T

Tetanos. 423
Tremores unde, & ſeq. 425
Tactus vitia. 440
Tranſpiratio & vitia tranſpirationis & ſeq. ibid.

V

Valliſnerius Antonius laudatus. 423
Vertigo. 429
Valſalva laudatus. 438

INDEX

Tertiæ Partis

MECHANICES MORBORUM.

A

AEr poteſt eſſe cauſa Diabetis & Diarrhœæ, pag. 452.
Aquæ frigidiſſimæ potus damnatur. 454
Quando permitti poſſit. *ibid.*
Æquilibrium mixtionis maſſæ ſanguinis quid ſit. 443

C

Calor præternaturalis in Sanguine quomodo fiat, & ſeq. 448

D

Diviſio febrium in intermittentes & continuas. 443
Dolor capitis in febribus. 452
Diabetis cauſa. *ibid.*

E

Elementa actuoſa & elaſtica quænam ſint, & elementa inertia quænam. 443
Elementa inertia majoris inæqualitatis reſpectu corporum elaſticorum cohibere poſſunt elementa elaſtica minoris inæqualitatis per aliquam temporis differentiam. 443
Elementa elaſtica majoris inæqualitatis reſpectu corporum inertium minoris inæqualitatis nullo modo frænari poſſunt a corporibus inertibus, unde fit calor ſine frigore in febribus continuis. 452

F

Febrium definitio. 443
Febres fiunt a vitio mixtionis elementorum ſanguinis. *ibid.*
Fluida alia ſunt homogenea, alia heterogenea. 444
Frigoris cauſa in febribus. 448
Febriles acceſſiones cur ſtatutis temporibus redeant. 449
Febres Organicæ quænam ſint. 446
Quotidianæ regulares. 450
Quotidianæ duplices. *ibid.*
Lymphaticæ. *ibid.*
Tertianæ regulares. *ibid.*
ſpuriæ. *ibid.*
Quartanæ legitimæ. *ibid.*
ſpuriæ. *ibid.*
Ephemeræ. *ibid.*
Continuæ. 452
Inflammatoriæ. *ibid.*
Eryſipelatoſæ. 453
Lypiriæ. *ibid.*
Malignæ. *ibid.*
Hecticæ. 454

G

Gulielminus laudatus. 443

H

Hermanus Jacobus laudatus. *ibid.*
Hepatitis. 408

L

Lana Franciſcus laudatus. 452

M

Media denſitas, media craſſities, medium pondus debent eſſe in ſtatu naturali ſanguinis. 444
Michelottus Petrus Antonius laudatus. 447
Morganus Joanne Baptiſta laudatus. 448

N

Nevvtonus laudatus. 445

O

Oſcillatio fluidorum juvat, ut minimi canales aperti teneantur. 443

P

Potiones frigidæ cur damnentur in acceſſione frigoris. 454.

R

Ratio reciproca momentorum corporum elaſticorum & non elaſticorum ſanguinis: vel reciproca maſſarum & velocitatum corporum eorundem, ubi Lectorem monuimus, & 443. 445
Item ratio homologa fluidorum & ſolidorum. 446
Pariter ratio homologa momenti diſtractionis & contractionis vaſorum ſervandæ ſunt in ſtatu naturali ſanguinis, & naturali mixtione ejuſdem. 447

S

Sanguis in febribus non ſemper peccat velocitate, ſed tarditate. 443
Sanitas in quo conſiſtat. 458
Sitis in Febribus. 451
Sudores in febribus. *ibid.*

V

Vigiliæ in febribus. 451
Vomitus. *ibid.*
Vallisnerius laudatus. 454
Verulamius citatus. 447

VV

VVolfius citatus. 439

INDEX
MECHANICES MEDICAMENTORUM.

A

ATmoſphæræ preſſio inſervit unioni, nexui & æquilibrio efficiendo, & conſervando particularum maſſæ humorum. pag. 459
Affrictus corporum inter ſe ſunt cauſæ caloris. 462 *& ſequentib.*
Aquæ minerales bibendæ ſunt cum moderamine. 469.
Adſtringentia quænam ſint, variæ ſpecies aſſignantur, & quomodo agant, explicatur. 473
Cur parva quantitate exhibita apta ſint magnas quantitates humorum irretire. *ibid.* & ſeq.
Alpinus Proſper laudatus. 478
Animalium fluida habent ſalia figurata. 460. & ſeq.

C

Circulatio ſanguinis quot vicibus proxime compleatur ſingulo horæ ſpatio. 463
Cantarides cur veſicam lædant. 466
Cordialia non cordi tantum, ſed etiam Cerebro, & Cerebello ſuccurrunt. 475
Quænam ſint cordialia. *ibid.*
Quo tempore exhibenda ſint. *ibid.*
Cordialium abuſus damnatus. *ibid.*
China-China quomodo operetur in febribus ſuperandis. 477.
Juvat concoctioni humorum. 478
Concoctio humorum quid ſit, quomodo fiat. *ibidem*, & ſeq.
Concoctio a quibus indicatur. *ibid.* & ſeq.

D

Diſtractioni fibrarum eſt proportionalis contractio earundem in ſtatu naturali. 456
Diuretica varii ordinis quomodo operentur. 469
Diuretica valida ſemper caute adhibenda. 470
Diaphoretica quænam ſint, & quomodo operentur. *ib.* & ſeq.
Quomodo diaphoreſis excitetur ab externis. 472.
Caute tentanda. *ibid.*

E

Elementa actuoſa, & elaſtica quænam ſint; quænam inertia, & non elaſtica. 455
Ægritudo reddit animal vel in toto, vel in parte inæqualiter leve, inæqualiter grave, inæqualiter laxum, inæqualiter calidum, & inæqualiter frigidum. 459
Effluvia corporum habent minimas figuras ſimiles figuris corporum majorum, a quibus emanant. 460.

F

Fibræ primo ſimpliciſſimæ, deinde magis compoſitæ fiunt. 455
Sunt repletæ fluido, ex quo nutriuntur, conſervantur, & moventur. 456
Impellunt fluida æqualia temporibus æqualibus in ſtatu naturali. 458
Motu elaſtico donantur. *ibid.*
Fibroſum compoſitum conſideratur cilindricum, aut quaſi cilindricum. 456
Figuræ herbarum oſtenduntur a Fracaſſato in Operibus Malpigii. 460. & ſeq.
Fluida moventur motu ſpirali in canalibus. 471. & ſeq.

H

Hellenium cur mures occidat. 466
Hypecacuanna quomodo dyſenterias curet. 476

L

Lympha cur minus incaleſcat quam ſanguis. 462
Lavagnolus Bartholomæus laudatus Profeſſor Patavinus. 477.

M

Mixtio particularum ſanguinis facienda eſt in ratione reciproca, aut quaſi reciproca earum, ut unio nexus, & æquilibrium fiant inter ſe in ſtatu naturali. 459.
Medicamenta emittunt effluvia, & qua ratione agant in fibras opere ſuperficierum. 460
Agunt opere figurarum. *ibid.*
Agunt opere motus, & elateris. 462
Agunt in ratione compoſita molium, ponderum, figurarum, motuum, & elaſticitatum. *ibid.*
Medicamenta dividi poſſunt in partes minimas. *ibid.* & ſeq.
Medicamenta purgantia cur aliquando elective purgare videantur. 466
Mercurius cur palatum laceret, & ſalivam promoveat. 466.
Medicamenta ſpecifica ut Hypecacuanna, China-China quomodo agant. 476
Mineralia ſuas habent figuras. 460. & ſeq.
Mixtio humorum feliciter fit per lineas ſpirales. 471. 472.
Morganius Joannes Baptiſta Profeſſor Patavinus laudatus. 448

N

Nux vomica cur canes occidat. 466

O

Opiata cur ligant fluida, & ſolida. 474
Cur aliquando diſſolvant, & ſudores promoveant. *ibid.*
Ut ſine noxa operentur quid agendum. *ibid.*

P

Proportio reciproca momentorum particularum ſanguinis, aliorumque fluidorum inter ſe; homologa proportio fluidorum, & ſolidorum inter ſe; & inter ſolida unius generis, & ſolida alterius habendæ ſunt, ut habeatur unio nexus, & æquilibrium actionum, & reactionum in ſtatu perfectæ ſanitatis. 459.
Purgantia cum plurimas materias promoveant per inteſtina. 465
Penetratio corporum facile obtinetur per lineas ſpirales. 471. 472.
Præparatio humorum facienda. 517. & ſeq.

R

Ramoſæ ſuperficies corporum quomodo agant contra fluida, & ſolida, & quomodo adſtringant. 478.
Renum morbi quomodo fiant. 570

S

Sanitas in quo conſiſtat. 458
Sanguinis maſſa quomodo ſucceſſive denſior reddatur in canalibus arterioſis. *ibid.*
Sanguis in venis non amittit motum æquabilem. *ibidem.*
Suſtinet unitatem, & nexum tam in arteriis, quam in venis. *ibid.* & ſeq.
Sanitatis ſtatus reddit animal æquabiliter leve, æquabili-

biliter forte, æquabiliter conſtans, æquabiliter mobile. 459
Superficies medicamentorum leves, molles, & laxæ quid agant. 460
Aſperæ, & inæquales quid operentur. *ibid.*
Succulatæ abuſus damnatur. 476

T

Torti Franciſcus laudatus. 478

V

Vomitus quomodo fiat. 467. & ſeq.
Cur expedite, & prompte materiæ in vomitu per OEſophagum aſcendant. 468
Cur aliquando ſpecificæ materiæ evomantur reliquis retentis. *ibid.*
Vomitoria quibus exhibenda, & quibus prohibenda. 468.
Urinæ oleoſæ cur eveniant, & quomodo cognoſcantur. 470
Valliſnerius Antonius laudatus. 411

FINIS.

SUPPLEMENTUM
Operum Medicorum
THOMÆ SYDENHAM.

LECTOR.

CUM nihil antiquius nobis in animo ſit, quam bene de te, benigne Lector, deque eruditis Viris mereri, atque in unum hoc enitamur, ut non minùs in horum utilitatem, quàm commodum gemere noſtra præla non deſinant; hinc factum, ut nihil intermiſerimus unquam, quod noſtrum hoc ſtudium magis magiſque valeat uſquequaque teſtari. Poſtremam igitur noſtram editionem Operum doctiſſimi Viri THOMÆ SYDENHAM, Genevenſis altera ſubſecuta novos exhibuit hodiedum ineditos Tractatus Medicos, qui, quoniam Doctorum Virorum, deſiderari poſſent in hac noſtra, quam alioqui accuratiſſimam tibi donare curavimus. Quapropter bono animo illos ipſos Tractatus hìc in calce hujus Operis accipe inſertos, noſtros labores accipe, accipe noſtros conatus in hoc unum incumbentes, ut tuis & ſtudiis ſerviamus & commodis.

Tractatus in Genevenſi Editione 1736. tractatibus Medicis SYDENHAM *additi.*

Dn. D. Caroli Friderici Loevv, *de Febre Petechiali ann. 1683.* Poſonii graſſata, & cujus deſcriptionem in Adverſariis Paternis repererat, Epiſtola ad Clariſs. Dn. Franciſc. Frider. Poſſinger, Archiatrum Cæſareum.

Dn. D. Andreæ Loevv *Hiſtoria Epidemica Hungariæ, annorum* 1688. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. ab ejuſdem filio Dn. D. Carolo Frider. Loevv, Perilluſtri Lucæ Schroekio, Academ. Natur. Curioſ. Præſidi, &c. anno 1726. communicata.

Dn. D. Joſephi Lanzoni *Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis, ann. 1729.*

Dn. D. Caroli Frider. Loevv, *Hiſtoria Febris Catarrhalis, quæ ann. 1729. Menſe Novembri & Decembri, per Europam Epidemice graſſata eſt; cui accedit Conſtitutio Epidemica anni 1730.*

Dn. D. Caroli Richa *Conſtitutio Epidemica Taurinenſis annorum* 1720. 1721. 1722.

Dn. D. Caroli Friderici Loevv, de Febre Petechiali ann. 1683. Poſonii graſſata, & cujus deſcriptionem in Adverſariis Paternis repererat, Epiſtola ad Clariſſ. D. Franciſc. Frideric. Poſſinger Archiatrum Cæſareum.

VEniam dabit audaciæ meæ, qua *ardua negotia* turbare non ſum veritus, par *faſtigio Tuo humanitas:* tanto facilius, quo majori fide Tibi affirmare poſſum, non alia cauſa, quam *pietatis lege* impulſum me ad hoc ſcriptionis genus acceſſiſſe, ut extaret aliquando gratæ mentis documentum, pro illo inſigni *favore Tuo*, quo Tibi me dudum tam in *publicis*, quam *privatis conſiliis* reddidiſti obſtrictiſſimum. Non facile ſuccurrebat, qua ratione Tibi grati animi pietatem probarem: nihil ex propria ſupellectile, quamvis plurima ſeſe offerrent, ad dandam erga Te mei ſignificationem, dignum eſſe cenſui: urgebat interim, quia relaturum me gratiam affirmare non audeo, habendæ ſaltem, & quavis ratione declarandæ gratiæ officium. Malui proinde ex re, non tamen prorſus aliena, nempe beati parentis, *Virtutum Tuarum* veneratoris, laboribus, aliquid depromere, quod *Magnifico Tuo Nomini* ſacrum ſimul animi referendæ gratiæ cupidiſſimi publicum eſſet documentum. Suſcipe igitur ſerena fronte *hiſtoriam morbi pethechialis*, qui *anno* 1683. *Poſonii epidemice* graſſatus eſt, a *Parente* meo pie defuncto, ſollicite conſcriptam, *Illuſtrique Nomini Tuo* inſcriptam in lucem publicam emittendam. Si quantum per *occupationes Tuas graviſſimas* licuerit, hanc qualemcumque publico bono deſtinatam opellam perluſtrare volueris, invenies forte non plane contemnenda, & digna, quæ in publicum emittantur. Fiet autem hoc eo felicius, ſi, pace Tua, *Perilluſtri Nomine Tuo* ſeſe hoc opuſculum multis probaverit. Hujus ſumma, ut ſupra monui, eſt *expoſitio morbi petechialis*, qui *Poſonii epidemice* graſſatus eſt, ad fidem ſcripti, a beato parente relicti. Initium hujus hiſtoricæ expoſitionis ducitur ab anno 1683. quo per Dei gratiam ſoluta obſidione Viennenſi, *regno Hungariæ*, miſero fatalique *bello* miſerrime afflicto, ſigillatim *menſe Septembr. pax* reſtituta fuit. Tunc vero *copiis militaribus* hyberne dimiſſis, & *Poſonii* etiam per ſuburbia diſpoſitis, mali ſemina ſparſa ſunt. *Milites* enim, quod *gregatim* in contuberniis *arctius* collocati erant, omnia *ſqualore, tetra immunditie*, & fœdis odoribus compleverunt, ipſumque quaſi aerem inquinantes, *catervatim*, & veluti per manipulos in *febrem malignam petechialem* inciderunt. Morbus brevi invaleſcens, quam plurimos ex illis conſumens, in malum tandem *epidemium* degeneravit, & in *incolas* pleroſque, ſine *ætatis* diſcrimine, maxime vero in *juvenes*, maturæ & robuſtæ ætatis homines, non modo *plebejos*, verum etiam *nobiles* & divites, vehementer graſſari cœpit, ita, ut

ferme nullam domum intactam reliquerit. Incepit morbus hic epidemius *menſe Novembr. anni ſupra citati*, qui ſtatim *horrore* artus corripuit, interdum *intenſiore*, interdum *remiſſiore*, non nunquam *per intervalla recurrente*, quem preſſo pede excepit *calor* in principio levis, qui ægrum primis adhuc diebus vix a negotiis ſolitis detinuit, interiora tamen occupans ſenſim auctus eſt. Ob ſanguinis ergo rarefactionem majorem, & noxam viſceribus impreſſam multa ſtatim oriebantur *periculoſa ſymptomata, nauſea, anorexia, vomitus, cardialgia, ſitis*, non nunquam remittens, *dolor capitis, vigiliæ, laſſitudo ſpontanea*, quæ *ſymptomata* ad IV. *diem* ſenſim aucta perdurabant, tanta interea non nunquam lenitate, ut quamplurimi vim morbi laxatam crediderint, ejuſque *cauſam in errorem externum* commiſſum rejecerint. Verum progreſſu temporis morbus *malignitatem* ſuam prodidit, *intenſiſſimi caloris* ſui effluvia per totum corpus diffundens, horrendeque producens ſymptomata. In unico ſaltem homine *mitior vis morbi* obſervata fuit: in *blandiſſimo* per totum decurſum *calore* nulla *ſitis*, nullum oriebatur *delirium*, morbi de ſolo *capitis dolore*, & *proſtratis viribus* querela fuit. Cæterorum fere omnium, hoc morbo laborantium corpora quaſi incendio fumare, *inſolito calore* gravari ac corripi viſa ſunt. Hinc obſervabatur *laſſitudo & jactatio totius corporis, ſubita virium proſtratio*, in non nullis *vigiliæ diuturnæ*, quas ſtatim excepit *delirium*, non nunquam in *incremento*, non nunquam in *ſtatu morbi*, aliquando *mitius*, & per *unum* ſaltem *diem* durans, aliquando *ferocius*, non nunquam *muſſitando* proditum, non nunquam *nullum* fuit obſervatum, ut in *piſtoris* cujuſdam *uxore*, nunquam *delirio* correpta, & tamen *die* VIII. prægreſſis *convulſionibus* mortua. Sed præſtabat *delirium ante nonum* acceſſiſſe *diem*, quam *poſt nonum*; quoſcunque enim *poſt hunc* invaſit, omnes fere mortui ſunt. Horum *delirium* non nunquam degeneravit in *furorem*, quo agitati ſurrexerunt, & robuſtiſſimorum alioqui hominum actiones ediderunt. In *declinatione morbi* non nunquam *ſomnus* obrepſerat continuus, ita, ut ægroti & cibum & potum neglexerint. Sic & *mentis emotiones taciturnæ* in eo, qui alioqui facultate loquendi pollebat, ut plurimum erant *periculoſæ*, quale exemplum in *ſaponario* quodam habui. Porro *ſomnum* ægrotorum plerumque turbabat *inquies nocturna*: hinc *delirare* cœperunt, & abſurda loqui. *Tinnitus & ſuſurrus aurium* ut plurimum in *incremento* jam huic morbo accedebat, quibus ſeſe *auditus difficultas*, modo *ſalutaris*, modo *funeſta*, collatis nempe reliquis *ſymptomatibus* periculoſis, adjunxit, ut & *oculorum dolor & ardor*. Sæpiſſime illis *corruſcationes* variique coloris figuræ obſervabantur. *Vultus*, inprimis apud moribundos, *ferox* fuit. *Tremor manuum frequens*, ſed *labiorum continuus*, & ſemper *exitialis*, & *intra* XXIV. *horas imminentis mortis nuncius*, quod videre licuit in duobus *Viris illuſtribus*, ut aliorum exempla prætereamus. *Tremorem* autem ſtatim vel ſequebantur, vel præcedebant *convulſiones*, non tamen adeo *funeſtæ*, utut periculoſo ſatis indicio *floccos legere* cœperint decumbentes. Quorum aliqui *motibus* tandem *convulſivis* & ipſa *epilepſia* correpti, violentia morbi conſumpti ſunt, cujus exemplum præbuit quidam *juvenis* XXI. *annorum*, qui poſt *convulſiones* incidit in *motus convulſivos*, & ipſam *epilepſiam* IV. *horas* durantem. Curatæ tamen *epilepſiæ* huic morbo *die* XII. ſupervenientis, & *per integrum diem* obſervatæ exemplum habui in *juvene* quodam pannifice. Ad unum fere omnes *caput rotari*, ſeque *vertigine* laborare dixerunt. *Vertiginis* inſeparabilis comes erat *dolor capitis*, qui & in *artus & lumbos* non nunquam ſeſe diffudit, ut ingentes *nephritides, uterique affectus* adeſſe crediderint, quod in *virgine* quadam obſervavi, *cauſam* tamen ſemper a *miaſmate maligno* infeſtante ſanguinem, quod in majoribus venis & arteriis ad illas partes devolvebatur, deducendam eſſe duxi. *Guſtus* ſæpiſſime plane fuit *depravatus* ac perverſus in hoc morbo, ut ægroti non nunquam *aquam* pro *vino* biberint, *poma citrina* pro *uvis recentibus*, quod meo exemplo teſtari poſſum, comederint. *Aphonia* quoque, non ſemper tamen *lethalis*, obſervabatur, cujus per *integrum* ferme *diem* durantis, & tamen *curatæ* exemplum præbebat quidam *juvenis* viginti aliquot annorum. *Reſpiratio* ſæpenumero *difficilis* fuit, & *frequens*, *expiratio* vero non nunquam quaſi *flammea*, quæ ſemper *mala*, uti videre licuit in quodam *ſaponario*. *Pulſus* non nunquam, inprimis in *principio*, *ſanorum* fuit quam ſimillimus, non nunquam *celer, frequens, intermittens, debilis, inæqualis*, ut ſæpiſſime judicium de *ſignis* morbi *prognoſticis* fefellerit. Erat tamen quoddam genus *pulſuum*, quo præſente *mortem* certo præſagire potuimus, ſi nempe decumbentes ad contrectationem *pulſus* aut *manus* retraxerint *tremulas*, eaſque *introrſum* duxerint, vitæ quaſi ſuæ timentes, aut ſi *tremens, palpitans & caprizans* obſervatus fuerit *pulſus*. *Anxietates, lipothymiæ, ſyncope*, in hoc morbo maximum cordi faceſſivere negotium, ut non nunquam per *tres dies* iteratis vicibus continuaverint. *Tuſſis* non nunquam in *principio*, ut plurimum in *incremento* & *ſtatu*, aliquando *humida*, aliquando *ſicca*, ſeſe exerebat, quarum *poſterior* pejor, & ſemper *malignitatis* arguebat præſentiam. *Cardialgia* correpti, præ dolore ingenti, ſolum de *dolore & graviſſima mole pectoris* conqueſti ſunt, exiſtimantes, hoc ſublato, ſe priſtinam recuperaturos ſanitatem. Morbi *principium* ſemper erat cum *anorexia, nauſea*; interdum *vomitu*, qui ſi per *aliquot dies* duravit, nulliſque *medicamentis* mitigari potuit, neque *macularum* eruptione ſuperveniente ceſſavit, *funeſti* ſemper exitus erat ſignum: aliquando *die ſeptimo* aut *octavo* demum oboriebatur. *Sitis* in his ſymptomatibus cum morbo *incrementum* ſumebat; non nunquam tamen ferme *nulla*, præſente licet *ingenti* & totum corpus quaſi corripiente *calore*, obſervata fuit, quod *peſſimum* erat *ſignum*. *Singultu*, huic morbo ut plurimum *in ſtatu* ſuperveniente, plerique, quos ſub mea habui cura, ſunt *mortui*, quidam tamen etiam *ſervati*, ut adeo *ſingultus* non ſemper *ſignum* imminentis *mortis* in *febribus acutis* infallibile ſit; ut refert *Epiphan. Ferdinandus*. *Hæmorrhagia* quoque ſæpiſſime hunc morbum ſecuta, *periculoſa primis diebus*, & in ipſo *morbi ſtatu*, quod multis exemplis probare poſſemus, aliquando tamen *critica*, & ſibi relicta, *ſalutaris*; ſed imperitia *chirurgorum die ſeptimo ſuppreſſa*, funeſta. Sequiorem *ſexum* morbus iſte *duplo gravius* affligebat. Pleræque enim hoc tempore *menſes* erant expertæ, aliæ *primis* ſtatim *diebus*, aliæ *nono* demum *die*, qui ſemper exacerbabant *ſymptomata*, ut pauciſſimæ evaſerint; *benignior* vero fuit morbis vis in *menſium fluxu* deſtitutis. Sed nec *puerperæ*, & *gravidæ* ab hoc morbo fuere immunes, licet non omnibus *exitioſo*. Soror enim mea hac *febre epidemiali* correpta per Dei gratiam convaluit, & robuſtum ſuo tempore enixa eſt puerum. *Alvus* quamplurimis per *aliquot dies* fuit *obſtructa*, ut eam tandem *ſuppoſitorio* reſerare debuerimus. Nonnulli ægrotorum jam in principio *diarrhœam* perpeſſi ſunt, quæ ſi nullis *medicamentis*, ejuſmodi affectibus alioqui maxime accommodatis, cedere voluit, *res deſperata* fuit ſæpiſſime tamen & in *principio*, *incremento*, & *ſtatu*, remediis rite adhibitis, optimo cum ſucceſſu *ſedata* fuit, imo *diarrhœa critica*, *die* VII. cum ægri levamine, quæ ſequentibus diebus in ſua ſponte ceſſavit, oborta eſt. Et fateri quoque debemus, fluxum alvi *moderatum* ſæpiſſime non fuiſſe attendendum. Sic *vermes* tam in *principio*, quam *ſtatu* ἄνω & κάτω ſat longos rejectos in duabus perſonis, quæ tamen evaſere, vidi. *Sudores* ſæpenumero ſua ſponte apparebant, interdum *critici*, qui omnes boni, interdum vero *reſolutivi*, imminente inprimis morte, qui peſſimi; totum enim corpus tunc temporis in vaporem & madorem reſolvi videbatur. *Parotides* permultis oboriebantur ut plurimum *die* XIV. & *per* XIV. ferme *dies* durabant, nunquam tamen *lethales*. Adhibitis enim mox *ſudoriferis* per inſenſibilem tranſpirationem diſcuſſæ ſunt, ſine omni metu recidivæ. *Lingua* ſæpiſſime erat fiſſa, non nunquam *muco albicante indurato*, inprimis adulto, jam morbo, quaſi cruſta quadam obducta, ut etiam *potulentorum*, ob membranarum œſophagi fibrarum a calore ingenti exſiccatarum difficilem conſtrictionem, *laborioſa* fuerit *deglutitio*; aliquando *nigra*, quæ & *faucibus* peregrinum huncce ſuum impreſſit characterem, ut tandem *ſphacelo* correptæ & exeſæ fuerint, quale exemplum in *puero* VII. *annorum*, hoc *ſymptomate* affecto, & propterea metu dolorum *viginti* ferme *dies* neque *cibum*, neque *potum*, neque *medicamentum* aſſumente, habuimus. *Exanthemata* tandem aliis jam II. quod meo exemplo teſtari poſſum, aliis & ut plurimum IV. aliis VII. erupere *die*, in aliis non *una vice* exiere, ſed *tractu quorumdam dierum*; alii *ſecundam* quoque *eruptionem die* XIV. experti ſunt, cui aliquando ſuperveniebat *veſica* in *dorſo*, *nucis* magnitudinem æquans, & *aquam limpidam* continens, *funeſta*, quam in *Barone de Nobis* conſpeximus. Erant *maculæ*, quantum ad *colorem* attinet, *verſicolores, rubræ, purpureæ, fuſcæ* & quaſi *crocei* coloris, *albæ*, ut in *æthiopico* quodam, *nigræ, lividæ*, quæ duæ poſteriores *peſſimæ*, in primis in *dorſo*, *manibus*, *pectore*, *pedibus*, *naribus*, non nunquam & *facie*, quæ non ſemper *funeſtæ*, interdum *magnæ*, interdum *parvæ*, *pulicum morſibus* ſimiles, nullum tamen *punctum* in medio habentes, non nunquam *ſparſim*, nonnunquam *confertim milii ſolis* & *ſudaminum* inſtar, (*aſpredines miliaceæ dictæ*,)

dictæ,) quæ etiam *malæ*, per *ſeptem*, *octo*, *novem dies*, conſpiciendæ. Sed cum *morbus* hic tam *varius ac multiplex* fuerit, ut non tantum nullo *ætatis* diſcrimine ſævierit; verum etiam in omnes *ſporadicos morbos*, ſi qui ægrum vexabant, ſeſe transformaverit, ut aliquando *tuſſim*, ſæpiſſime *catarrhum*, aliquando *colicam*, *podagram*, *pleuritidem*, *febrem tertianam*, ſervando exactiſſime *periodicam exacerbationem*, tempore nempe *apyrexias* evaneſcentibus *maculis*, ingruente vero *paroxyſmo* redeuntibus, mentita fuerit, quis quæſo omnia *ſymptomata*, quibus hic morbus *auctus* & *exacerbatus* eſt, enarrare queat? Sufficiat ergo, hæc fideliter, prout in *praxi mea* obſervavi, annotaſſe. Morbus hic non nunquam *cito*, non nunquam *tardius* ſua decurrebat *tempora*, ut etiam XXIV. *dies*, licet rariſſime, *funeſtus* fuerit; *die* XII. ac XIII. ut plurimum *graviora* ac *vehementiora* erant *ſymptomata*, proindeque accuratius attendenda. Etſi vero in *Hungaria* frequenter eſt hic *morbus*, & *quotannis* obſervandus, graſſari tamen *vehementius* more ſolito hoc anno cepit, ut ferme in ſolum *contagium*, corpora *metu* atque *timore* debilitata facilius corripiens, rejicere *cauſam* auſi fuerimus. *Principium* quidem huic *morbo* debere *milites*, utpote qui *temperiem* hujus *regionis* nec obſervantes, nec ferentes, ſed *vino* nimium indulgentes in *morbos* inciderunt *malignos*, *gregatim* deinceps in *contubernia arctiora* conjecti non modo *commilitones*, verum etiam *inquilinos* contagione infecerunt, quæ latius ſpendo & eundo tantas acquiſivit vires, ut in *morbum epidemialem* degeneraverit, & plures e medio ſuſtulerit. *Anni tempeſtas* malum hoc inſigniter fovebat, nempe ut plurimum *humidior*, cum *pluviis* copioſis & fere continuis, *nebulis* fœtidiſſimis, creberrimis toto fere *Novembri*, & *Decembri*, quo tempore *petechiæ* in homines gravius debacchati ſunt. Etſi vero vehementia *frigoris* ſubſecuti mali hujus vim ſublatam aut minutam arbitrati ſumus, tantum tamen abfuit, ut ceſſaverit, ut potius ferme eandem noxam ac *vehementiam*, licet alter *menſis* præ altero fuerit *benignior*, exeruerit, in *menſem Junium* uſque eam protraxerit, plures non modo *familiarius* cum ægris verſantes, verum etiam *nullam plane conſuetudinem* cum *infectis* habentes, & homines, qui ægrotos viſitabant, fugientes, ſemperque domi quaſi fixi hærentes, corripuerit, ut in ejuſmodi homines ex ſola *imaginatione contagium* manarit, correptoſque ſuſtulerit. *Remedium* præcipuum ac præſentiſſimum fuit *Venæ ſectio*, a qua & *curam* ſemper *ordiri*, eamque *in primis diebus repetere* debuimus. Quam primum vero *maculæ* ſeſe in conſpectum dedere, quamvis plerique *auctorum*, & inter eos præcipuus NEUKRANZ *de purp.* id ſuadeant, penitus tamen *abſtinendum* erat ab hoc alioquin præſtantiſſimo remedio. *Purgantia*, quæ ad unum fere omnes admittunt ſcriptores, *Vomitoria*, etiam *in principio*, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus *Purgantia* exhibita ſunt, *brevi poſt exſpirarunt*; eorum vero *exanthemata* ſemper apparebant *latiora*. Ex iis, qui *Vomitoria* aſſumpſere, pauciſſimi, nempe ii ſolummodo, quorum *robur naturæ* adhuc erat inconcuſſum, evaſere, in quibus & *citius* morbus ſua decurrit tempora. *Expellentia*, *alexipharmaca*, *confortantia*, *cordialia*, *temperata*, v. gr. *ſpec. liberant. ſal. volat. C.C. fixat. unicor. mar. C.C. philoſ. præpar.* item *Emulſiones*, *mixtura* ex *mithridatio*, *confecti. alkerm.* & *aqua fumar.* inprimis tempore *continuarum vigiliarum* data, ac ſequenti *die* veſperi iterata, quæ ad *ſomnum* placidum ægrotos diſpoſuit, ac *deliria* mitigavit, *lap. bezoar. orient.* præcipue ubi *cordis anxietates* vehementer urgebant, qui miraculoſa fere ratione eas ſtatim ſuſtulit, omnes hic tulere punctum. *Symptomatibus* ex proprio fonte erat ſuccurrendum; e contrario *calida* omnia, quæ majorem excitarunt efferveſcentiam, vitanda. *Antimonium diaphoreticum* quoties fuit datum, fere ſemper excitavit *diarrhœam*; exhibitum vero *in febribus malignis ſine exanthematibus* rarius, facile tamen *terr. ſigillat.* vel *mithridat.* ſedata fuit. Fœminis, *affectibus hyſtericis* obnoxiis, *extract. caſtor.* præſentiſſimam tulit opem. *Veſicatoria* juſto tempore applicata, non modo in *aphonia* ſæpiſſime ægrotis ſermonem reddidere, verum etiam ferociam *deliriorum*, ac quaſi *phrenitides* debellarunt. *Opiatorum* uſum, utpote in his *regionibus* merito ſuſpectum, experiri nolui, *Topicis* quidem frequenter in perpetuis *vigiliis* & *capitis doloribus*, cum ſucceſſu admiſcui. Quod ſi jam ad ἀκμὴν pervenit *morbus*, *ſudoribus* probe elicitis, tandem *ſpec. de gemm. frigid.* de *hyacinth.* cum *nitro* ordinavi, quorum uſum, quo uſque *penitus remiſit calor*, continuavimus. *Confortantia*, *cordialia*, *balſama* in frequenti uſu habui. *Reſtaurantia juſcula* interdiu & noctu aliquoties ægris exhibenda ſuaſi, *vini* ac *cereviſiæ* uſu omnes abſtinere juſſi, *aquam coctam* ex *rad. ſcorzon. C.C.* & *raſ. ebor. ſem. fœnic.* &c. pro *potu ordinario* præſcripſi. *Mutationem linteorum* mundorum & *induſiorum* crebram, etſi permittat NEUKRANZ *de purp.* p. 351. ſemper tamen ego, ob rationes certas & experientia ſtabilitas, diſſuaſi. Victo jam penitus *morbo*, & *viribus* aliquantum jam redeuntibus, tandem ad *Purgantia* deſcendi, quibus reliqui *excrementitii humores*, ne *recidiva* ſubſequeretur, cum emolumento ægrotantium expellerentur. Hac ratione *quamplurimos* per Dei gratiam *priſtinæ ſanitati* reſtituimus. Hæc, VIR, LECTIONE & EXPERIENTIA CELEBERRIME, ſunt, quæ illis temporibus obſervavit, & bona fide de hoc morbi genere litteris conſignavit *beatus Parens*. Hujus *paternæ* induſtriæ monumenta plura poſſideo, *graviſſimo Tuo judicio*, una cum *meis rarioribus obſervationibus*, ſubjicienda, &, ſi Tibi ita viſum fuerit, *publico bono* non invidenda. Nihil proinde avidius expecto, quam, quod ſine Tua moleſtia fiat, Tuum de hoc inſtituto *conſilium*. Si Tibi placuiſſe intellexero, affirmo Tibi, me exiſtimaturum, mihi *gravitate judicii Tui*, & *conatus meos juvandi facilitate* id, quod maxime unquam cupierim, contigiſſe. Quod ſupereſt, Tibi CÆSAREÆ NOSTRÆ ACADEMIÆ ſpes fortunaſque commendo, nihil dubitans, quin de hoc meo ſtudio recte & benigne ſis exiſtimaturus. Dab. *Viennæ* die VII. Febr. A. S. R. cIↄ Iↄcccxxx.

Dn. D. Andreæ Loevv Hiſtoria Epidemica Hungariæ, ann. 1988. 1697. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. ab ejuſdem Filio Dn. D. Carolo Friderico Loevv, Perilluſtri Lucæ Schroeckio, Academiæ Nat. Curioſ. Præſidi, &c. ann. 1726. communicata.

ANni tempora, prout variant, ſuos habere morbos certos jam pridem *lib.* 3. *Aphor.* 21. recte annotaſſe *Hippocr.* præſente anno abunde confirmavit experientia. Scilicet *menſe Julii & Auguſti* cum cœlum quaſi flammaſſet caloribus, & pluviarum ferme toto illo tempore expers fuiſſet, quibus alias intemperies aëris ſicca temperanda & corrigenda, *Febres* ſolito magis in hac urbe graſſari ceperunt. Quarum principia cum horrore, vomitu, nauſea ægrum occuparunt, ſubſequentibus ſtatim caloribus, ſiti, dolore capitis, virium proſtratione ſumma, cardialgia, ut plurimum dies nocteſque durantibus, aſt biduo poſt, adhibitis ſudoriferis, in *intermittentes* ut plurimum febres, modo *tertianas*, modo *quotidianas*, imo *quartanas*, per intervalla ſecundum ſuum typum repetentes, terminantibus. Tantam autem hæ febres benignitatem in ſe fovebant, ut raro adminiſtratis legitimo modo remediis, h. e. *V. S. Anti febrilibus ex ⊖ card. ben. abſinth. centaur. min. lap. cancr. chinchin. arcan. dupl. flor. nitr.* aliiſque, ultra octiduum ſeſe extenderint, quin penitus remiſerint. Non ſenſerunt has febres tantum provectioris ætatis homines, verum etiam infantes lactentes & ablactati ſine ullo ætatis diſcrimine. In nonnullis deprehendebantur *continuæ*, dies nocteſque ægrotos affligentes, & *V. S. ſudoriferis ordinariis, nempe ſpec. de hyacinth. antim. diaph. ſpec. de gemm. frig. mixtura mea ordinaria &c. cum confortantibus* junctis, tractatæ, omnes terminum ſuum elapſo 15. dierum ſpatio benigniſſime abſolventes. Hiſce continuis annumeranda quoque fuit *Pemphinx*, vulgo *Neſſel Kranckheit* dicta, tunc temporis graſſata, quæ ægrotos, (qui quaſi urticæ urentis vim eſſent experti,) excruciavit pruritu, tumore permagno variæ magnitudinis in toto corpore, modo imperialis, modo floreni, modo groſſi, modo totius cubiti, ſuperficiem cutis occupante, eamque in veſicas non adeo rubras, ſed magis albas attollente, mox redeunte, aliiſque ſymptomatibus febres continuas malignas alias concomitantibus. Quæ febris licet aliis temporibus *benigniſſima* adhibito ſudorifero intra biduum remittere ſoleat; nunc tamen admodum *maligna* more continuarum ſua decurrit tempora, propinatis autem *medicamentis diaphoreticis*, *expellentibus temperatis &c.* DEO benedicente apud omnes feliciſſime XV. die ſuperata. Obſervavimus etiam, quod notatu dignum & perrarum, tunc temporis certam febrium ſpeciem, quæ fuit *complicata ex febre quotidiana continua & tertiana*, una die binas habens exacerbationes, altera unicam, quam *Hæmitritæum* appellare placuit. Fuit abſque horrore, cum continuo calore, ingenti præcordiorum compreſſione, ut de continuis conſtrictionibus pectoris conqueſti fuerint, ſiti inexplebili, intenſioribus

tamen hiſce tempore exacerbationis, cum vigiliis, deliriis, diarrhœis, in primis virium proſtratione ſumma, ut ſemper animi deliquia metuenda fuerint. Febris hæc admodum periculoſa continua ingentem reconditam habuit malignitatem; quapropter more aliarum febrium malignarum, v. gr. *V. S. ſudoriferis, expellentibus, confortantibus mixtis, ordinariis*, ratione tamen habita ſymptomatum urgentium, tractata feliciſſime intra XXI. dies fuit ſubacta atque ejecta ſuperſtite quidem adhuc aliquali pectoris compreſſione, *Laxativo* tamen medicamento ſub finem exhibito, penitus ſublata.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1697.

NON quivis annus quoſvis fovet morbos, multo minus una eademque ſymptomata. Prout anni variant tempora, aeriſque tempeſtates, ſic quoque morbi, qui nunc benigniores, nunc pejores, multorumque funerum non nunquam cauſæ exiſtunt. Hoc jam dudum obſervavit, ac *toto libro III. Aphoriſmorum* nobis demonſtravit maximus Græciæ Doctor, *Hippocrates*. Et quis non videt, diverſum aeris ſtatum humores modificare morbificos, eoſque diſponere, pro diverſitate locorum aliarumque circumſtantiarum, ad producenda ſymptomata, quandoque graviora, aliquando mitiora. Id videre licuit *anno* 1697. quo *hyemem rigidiſſimam* experti ſumus. Produxit intenſiſſimum illud frigus non ſolum *varios pectoris morbos, catarrhos, coryzæ, gravedines, tuſſeſque vehementiores*, & tranſpiratione impedita, lympham diſpoſuit in coagulum pronam; adventante *vere*, liquatiſque macrocoſmi humoribus, lympha hactenus torpida apud plurimos varias ſubiit mutationes; inde in quibuſdam *febres tertianæ* ſubortæ, in pleriſque *febres continuæ, pleuritides ſpuriæ, malignitatis expertes*, in plurimis, in primis *ſub finem Aprilis, Maii, Junii, Julii*, quo tempore magis efferationes bilioſæ ob exceſſivum calorem ambientem notabantur, *febres petechiales Epidemicæ*. Referam ex morbis, quos hoc anno perluſtravi, ſolum præcipuos. Inceperunt *petechiales* more ſolito cum rigore, caloribus p. n. ſiti, anxietate præcordiorum, quandoque vomitu, doloribus capitis, inſueto artuum languore, ſine cauſa manifeſta, cum inſigni extremorum laſſitudine, ut plurimum quarta, aliquando ſeptima demum die maculæ effloruerunt petechiales, in quibuſdam copioſiores majoreſque, in quibuſdam minores ac parciores. Deliria ſexto jam, ſeptimo, octavo morbi die ſupervenientia, boni fuere ominis. In illis enim decima quarta vehemens notabatur obſurdeſcentia, & decima quinta caloris, adeoque morbi ſolutio. Si ſerius, v. gr. 10. 11. 12. contigerunt deliria, atrociora ſymptomata, nec non malignitatem prænunciarunt ſummam, nulluſque expectandus fuit motus criticus, ſed paulatina ſolutio. Obſervavi hoc in quamplurimis in primis in Cive hujus loci primario, ex itinere ſexta morbi die reduce. Septima, adhibito uno vel altero *medicamento expellente, bezoardico*, vidi corpus petechiis copioſiſſimis rubris conſperſum, eodemque die notavi ſummam in ſomnum propenſionem, vix non diſpoſitionem lethargicam. Veſicatoria quippe aliquot applicata ægrum a ſomno abſtrahere non valuerunt, & excitatus licet quandoque comederit, medicamenta *expellentia, ſudorifera, epileptica, confortantia* ſedulo aſſumpſerit, ſubito nihilominus in ſomnum recidit, ſalva manente reſpiratione; acceſſerunt 10. die deliria: excitatus enim ex ſuo profundo ſomno, & interrogatus minus appoſite, minus ordinate reſpondit, deſubito in ſomnum relabens. Die undecima & ſequentibus ſupervenerunt motus convulſivi, diarrhœæ involuntarius urinæ fluxus, ſummatim, ſymptomata exitioſa. Decima quinta calores p. n. obſervavi longe remiſſiores, pulſum naturali ſimilem, ſomnum autem adhuc profundum. Si exſuſcitatus fuit patiens, neminem agnovit, torvis oculis vidit, ad interrogata muſſitando, minus intelligenter reſpondit, floccos frequenter legere continuavit. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum ex *Hipp. Coac.* nec non 2. *Aphoriſ.* 27. difficillimum ac periculi pleniſſimum pronunciavi. Decima ſeptima demum die, ſuborta obauditione, ad ſe rediit, ſtupidus quidem & oblivioſus, præteritorum immemor, vires tamen brevi reſumpſit. Vidi in alio ſubjecto, eundem morbum in optimis ſignis conſtitutum, duodecima, rarioribus tunc temporis exiſtentibus jam maculis petechialibus, produxiſſe *puſtulas miliares, parvas, albas, acuminatas*, innumeras, exceſſivam ſanguinis ebullitionem, nec non malignitatem latentem prodentes, & 15. die, prægreſſis vix momentaneis convulſionibus, funeſtas. Obſervavi, malum hoc fuiſſe *epidemium*, nullumque ætatis habuiſſe diſcrimen, juvenes vero pueroſque frequentius invaſiſſe, ac contagium in domo delituiſſe, aut ſubſtitiſſe, donec in reliquos fere omnes ſæviit. Qui valetudinis ſalutiſque ſuæ ſoliciti fuerunt, ac in tempore, ſpretis præpoſteris medicationibus, meam poſtularunt curam, ad unum omnes convaluerunt. Incepi, prævio unico *ſudorifero*, pro ætatis diverſitate prima & ſecunda jam die *a V. S. in brachio*, quam ſequenti die pro rei exigentia *in pede*, *ante exanthematum eruptionem*, repetii *Alexipharmaca*, (malignitatis enim hic ſumma eſt habenda ratio.) *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♁ *diaphor. C. C. philoſ. præpar. lap. bez. orient. mithridat. &c.* mutatis mutandis, ſingulo octihorio exhibui cum ſudoris imperio. Quamprimum mentem adverti vacillantem, imminentis delirii prodromum, *Veſicatoria*, nuchæ pedibuſque imponi juſſi, abdidique *pulveribus ſudoriferis confortantia*, nec non *epileptica, v. gr. pulv. epilept. March. unicorn. man. ſpecif. cephal. Mich. mag. ungul. alc. perl. &c.* Nimiis vigiliis ac deliriis ſummis *miſtura mea ex mithridatio cum conſ. alkerm. pulv. epilept. de gemm. frig. aut analept. &c. Syrup. papav. in aqu. ſolut.* ut plurimum veſperi, & quidem cum fructu obviam veni. *Alvi fluxum ſtypticis* quandoque ſingulo trihorio aut quatrihorio exhibitis compeſcui: obſtructionem *enematibus* ſuſtuli. Cum calores p. n. decreſcere inceperunt, quod ſæpiſſime ſub initium decimi quinti diei contigit, contentus fui ſolis *pulveribus præcipitantibus, v. gr. ſpec. de gemm. frig.* ♁ *analept. C. C. philoſ. fl. nitr.* quotidie ſemel aut bis in uſum vocatis. Vinum ac cereviſiam prohibui, conceſſique ſolum *aquam ex raſ. C. C. ebor. ſem. fœnicul. rad. ſcorzon. coctam*. Reliquis ſymptomatibus ex ſuis fontibus proſpexi. Sub initium quartæ ſeptimanæ, appetitu jam redeunte, ne in priorem morbum reciderent, dedi *Laxativum*. Et hac methodo, DEO ſint laudes, omnes petechiis etiam peſſime decumbentes, excepta unica perſona, ſervati ſunt. *Morbilli* menſe *Junio, Julio*, omnes fere pervaſerunt domos, & obſervavi illos *epidemialiter* graſſatos, primis quatuor diebus ut plurimum graviſſimos, apparente effloreſcentia, quæ elapſo quatriduo evanuit, leviſſimos. Quibus legitima adhibita fuere remedia, *expellentia* nempe, *ſudorifera, v. gr. pulv. alexit. lap. bez. C. C. philoſ. unicorn. mar.* omnes ſtando quaſi ac deambulando de tractati, etiamſi convaluerunt, elapſis aliquot ſeptimorbum evaſerunt. Qui in cura ſunt neglecti, aut mamanis, aut in *febrem* inciderunt *exanthematicam*, (quam *Roſſaliam* nominare ſolemus, & conſiſtit in maculis rubris, latiſſimis, in toto corpore denſiſſimis, eryſipelas quaſi univerſales referentibus, poſt quartum diem evaneſcentibus, & ſquammularum inſtar decidentibus, cum ægri alleviatione,) cum caloribus continuis, ſiti magna, aliquando deliriis, nemini exitioſam; aut reportarunt *tumorem flatulentum totius corporis*, permultis funeſtum. Notavi ſimul, quando unus aut duo in domo morbillos ſuperarunt, decimo demum quarto aut quinto alios ejuſdem domus in ægrotantium locum ſucceſſiſſe, adeoque morbilloſum contagium ſerpiens a 14. in 14. delituiſſe ac ſubſtitiſſe. *Menſe Junio, Julio*, frequens fuit *Icterus*, cum aliquali alteratione, appetitu dejecto, nauſea, ſiti, oris amaritudine, deturpato cutis, inprimis oculorum, colore, pruritu, urinis croceis, cereviſiæ brunaceæ ſimilibus, turbidis, excrementis quandoque flavis, copioſis, ſæpiſſime albis, cinericiis. Obſtructionem ductus choledochii reſeravi, bilemque in maſſam ſanguineam, ac in habitum corporis jam derivatam reduxi, ejuſque acrimoniam ſalino-ſulphuream exceſſivam correxi *aperientibus ſalibus ex pulv. hepat. Tart. Vitriolato, ſal. e cichor. acetoſell.* additis *granis aliquot diagrydii*. Inſtar omnium fuerunt *acidulæ Croaticæ*, quibus bilem ſufficienter dilui, atque feliciſſime ſpatio 2. aut 3. hebdomadarum ictericos reſtitui. Præter *hydropes, calculos, podagram, arthritides &c. tempore autumnali* more ſolito, *Quartana* prodiit *contumaciſſima*, quam, ſi *Venæ ſectione, purgatione*, diebus paroxyſmorum inſtituta, nec non *medicamentis Antifebrilibus chinatis* ter aut quater exhibitis infringere nequivi, reliqui intactam, optime gnarus, multitudine atque frequentia medicamentorum facile ad *Cachexiam ac hydropem* diſponi, adeoque magis deſtrui. *Naturæ* igitur opus hoc commiſi, atque expectavi *æquinoctium vernale*, quo tempore natura, uno vel altero medicamento adjuta, quandoque per ſe febrem hanc feliciſſime ſubigere ſolet.

Con-

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1699.

DE Japonibus ſcribit *Vvilhelmus ten Rhyne*, *Diſſert. de Arthrit. in ſuis notis*, *p. m. 92.* quod quidem *peſtem* ignorent, *variolas* tamen timeant, cum ipſis maxime ſint contagioſæ, atque ſæva & multiplici hominum ſtrage illorum terras depopulentur, ut major etiam mortalium pars his in Japonia aliquando ſuccumbat, quam peſte alibi, atque idcirco præ labis iſtius metu, parentes liberos, mariti uxores, & quæcunque dulcia ſunt vel ſanguinis vel thori pignora, relinquant. Unde Japones & Sinæ liberis dotati, ubi interrogantur, quot ſoboles alant? Fregerunt totidem, quot variolis jam laborarunt; reliquorum enim vitam in ancipiti locant, adeoque inter permanentes proles non numerant. Idem reſponſum fere a nobis hoc *anno nonageſimo nono* tuliſſent. Curioſi, ſi ex uno alterove quæſiviſſent, quot filios aut filias habeat? Tot nempe, quot jam *variolarum* virulentiam ſuperarunt. Etſi enim apud nos *Variolæ* non adeo aliquando obſervantur funeſtæ, hac tamen *hyeme auſtrali*, *tepidiori ac humidiori* plus minus exiſtente, illæ, peſtis inſtar, in infantes & adultiores furere cœperunt, eoſque pro diverſitate tempeſtatum, magiſve vel minus maligni ætheris, nec non humorum in corpore exiſtentium, varie affecerunt. Inceperunt modico cum horrore, quem excepit calor intenſus, pulſus fortis, oculi turbidi, ſitis intenſa, aliquando jactatio inquieta, ſternutatio frequens; non nunquam jam primo aut ſecundo ebullitionis die apparuit una vel altera puſtula in facie, dorſo, ut plurimum vero ſub finem tertii aut quarti diei eruperunt *variolæ*, primum rubræ, exiles, rotundæ, figura nempe, colore & magnitudine regulari, cum febris ſymptomatumque, etiamſi hactenus fuerint graviſſima, atque nervoſo generi periculoſiſſima, remiſſione, aut notabili diminutione. Hæ turgidæ maturuerunt brevi, juſtoque tempore exaruerunt jam incruſtatæ. In quibuſdam ſubjectis puſtulæ fuerunt admodum raræ, ſolito tamen majores, hinc inde ſparſæ, valde diſcretæ, ita quidem, ut iisdem affecti in lecto vix contineri potuerint, quin deambulare voluerint, ſi ipſis conceſſum fuiſſet, quæ variolæ mitiſſimæ ac benigniſſimæ fuerunt. *Diarrhœa* nec non *hæmorrhagia narium*, diebus ebullitionis ſuborta omnibus ſaluti fuit, detracta nempe nimium quantum ebullientis ac æſtuantis ſanguinis, nec non ſeminii varioloſi parte, quod reliquum fuit varioloſum fermentum facilius, in primis jam laxatis venarum ſpatiis, evolvi, digeri, expellique potuit, & in his *variolas* obſervavimus diſcretas, raras, *benigniſſimas*, ſaltim hinc inde ſparſas. Qualis enim ſtatus humorum ebullientium in corpore, in primis in centro, talis quoque ſe exſeruit & effloruit in extremis, habitu corporis: unde quo pejor materia ebulliens, eo periculoſiores & deteriores variolæ. Sic ſpiritus quandoque a miaſmate varioloſo irritatos magis, quam oppreſſos obſervavimus, qui magno ſæpe conamine quiſquilias ſuas ad cutem amandarunt, ſerumque virulentum repurgarunt felici eventu, tuberculis tam magnitudine, quam colore & figura regularibus enatis. Notavimus e contra ſpiritus a miaſmate hoc varioloſo diebus jam ebullitionis obrutos ac fere oppreſſos, ut amplius ſeſe ſufficienter expandere nequiverint, multo minus inquinamenta varioloſa excutere potuerint. Remanſit ergo miaſma virulentum in maſſa ſanguinea, quam ad coagulum diſpoſuit. Tingebatur quidem cuticula rubedine quaſi eryſipelacea, ac tumore afficiebatur, nulla tamen aut fere perpauca apparuere variolarum veſtigia, potius loco harum tertia jam die maculæ in facie, dorſo, natibus, pedibus, manibus, effloruerunt purpureæ, quæ exacte morſus pulicum aliquo modo obſoletos repræſentarunt, copioſæ, aut diebus ebullitionis, quarta nempe, antequam ulla adhuc comparuit puſtula, aut ante plenam & ſufficientem variolarum eruptionem, quæ ſemper manſerunt parvæ, ſeſſiles, depreſſæ, confluentes, duræ, ſeptima die lethales. Obſervabatur in his pulſus debilis, catarrhus ſuffocativus, ob nervos affectos, inſultus epileptici, ſubſultus tendinum, deliria, maculæ purpureæ, latiſſimæ, ac nigredinem ſpatio aliquot horarum tendentes, ante, aut poſt mortem largiſſimum ſanguinis per alvum profluvium. Certiſſima ſane ſummæ inflammationis in maſſa ſanguinea latentis, nec non inſtantis ſphaceli, adeoque indubiæ mortis indicia. Unam habui virginem octennem, in qua maculæ hæ purpureæ jam diſparuerunt, ut aliqualem reconvaleſcentiæ ſpem nobis fecerint; aſt tempore maturationis variolæ confluentes, inprimis in facie, manſerunt ſeſſiles, depreſſæ, duræ, cartilaginoſæ quaſi, cutis ipſa eryſipelate fuit affecta, & intenſa rubedine tincta, tumida, ſymptomata novis acceſſionibus febrilibus fuerunt exacerbata, quæ tandem xv. die funeſto terminarunt eventu. Unicum habui puerulum 7. annorum, ejuſmodi maculis purpureis una cum variolis correptum, qui hæmorrhagia narium copioſa quarta die ſuborta a periculoſiſſimo atque exitiali hoc malo liberatus fuit. Reliqui omnes his *petechiis purpureis* laborantes, etiamſi ex methodo medendi ordinaria & optima, *expellentibus* nempe, *ſudoriferis*, *alexipharmacis*, *bezoardicis*, *confortantibus*, *nervinis*, *antepilepticis*, *v. gr. ſpec. liberant. de hyacinth. pulv. pannon. lap. bez. orient. pulv. epilept. C.C. philoſ. unicorn. mar. diaſcord. Frac. mithrid. conf. alkerm. &c.* tractati fuerint, mortui ſunt. Sine dubio a veneno varioloſo peſtifero ſanguinis compages nimis fuit ſoluta & jam in fluorem converſa, in primis ſerum acre, virulentum redditum, atque diſpoſitum non ſolum viſceribus, ſed & partibus externis, mediante efflorescentia, necroſin induxit funeſtam. Neque *gravidæ*, licet alias naturæ conſilio a morbis epidemiis immuniores ſint, quam alii, ab hoc variolarum contagio fuere immunes, imo decubuerunt peſſime hæ ſemper ſexta aut ſeptima die *abortum* paſſæ ſunt cum *magna Uteri hæmorrhagia*. *Variolæ malignæ* utplurimum inceperunt cum *lumborum & abdominis doloribus*, qui ſi cum erupturientibus jam puſtularum notis remiſerunt, *boni*, ſin minus, *mali* fuerunt ominis; utplurimum enim in his variolæ aut non ſufficienter eruperunt, aut, ſi prodierunt, confluxerunt, & tempore maturationis depreſſæ manſerunt, ſæpe refugerunt & in fauces gulamque copioſæ incubuerunt, *catarrhumque lethalem*, inprimis circa morbi ſtatum, induxerunt. In permultis ſalivationem in eruptione, & poſt eruptionem obſervavimus copioſam, qualis a mercurio abſumpto oriri ſolet. *Diarrhœa* diebus maturationis oborta, *peſſima* fuit, natura enim jam debilitata, & in negotio maturationis impedita, deducendo alio rſum materiam varioloſam ſuccumbere debuit, variolis nempe non bene maturatis, quin potius collapſis, aut *catarrhus*, aut *convulſiones* ſupervenerunt funeſtæ. Reſpiratio anxia, interrupta, vel ſublimis, inprimis in morbi ſtatu ſemper fuit convulſiva, & indubitatum ſignum malignitatis, quæ nullis medicamentis expelli potuit, quin potius humores in ſuo motu impedivit, atque ſic lethalitatem intulit. Obſervavi in filiolo trium annorum, tempore eruptionis, die tertia & quarta morbi, ſummam extremorum, pedum nempe, manuum ad carpum uſque, naſi refrigerationem, ſine ullo ſudore, cum pulſu debili, calorem vero in reliquo corpore ſufficientem ac præternaturalem. Metui ſanguinis recurſum, caloris languorem, & necroſin imminentem, adeoque frigus hoc brevi fore morticinum, in primis materia varioloſa in centro retenta minuſque expulſa, exhibitis tandem *expellentibus* variis, *bezoardicis*, nec non *linteis calide applicatis*, ſpatio bidui rediit ad extrema calor, variolæque prodierunt copioſiſſimæ cum ſumma ſymptomatum alleviatione, & maturatis tandem variolis, vitæ conſervatione. *Menſe Aprili*, *Majo* notabantur *morbilli*, qui, ſi ex methodo tractati fuerunt, ſudorque ſucceſſit ex voto, in omnibus *benigni*, neque efflorescentia inflammatoria diutius manſit, quam per quatriduum; quo tempore una cum maculis ſquammarum ad inſtar deciduis, calor ceſſavit penitus. Obſervavi autem in quibuſdam morbilloſam hanc inflammationem effloruiſſe in dorſo & facie ad inſtar herpetis, cum puſtulis ſplendentibus, mox in rubedinem morbilloſam ordinariam variæ figuræ abeuntibus. Fuerunt exanthemata hæc morbilloſa mali moris, adeoque in cura probe attendenda, & *expellentibus*, *ſudoriferis*, *alexipharmacis* ſedulo tractanda. *Menſe Aprili*, *Majo*, *Junio* frequentes fuerunt *febres petechiales malignæ*, quæ invaſerunt cum horrore levi, nec manifeſta ſanguinis æſtuatione, ſed calore mitiori, quem aeris injuriis adſcripſerunt ægroti, neque crediderunt ſe ægrotare, donec calor, hactenus effectum ſuum occulens, ingraveſcere vireſque vacillare cœperint, ut jam ægroti decumbere coacti fuerint, magno cum damno ſuo tandiu contranitentes. Acceſſit anxietas præcordiorum, ſitis immanis, capitis dolor, vigiliæ, ſcabrities, deliria, aliaque ſymptomata. Qui ab initio *Venæ ſectiones* admiſerunt, medentumque opem implorarunt, atque dicto præſcriptove audientes fuerunt, evaſerunt omnes; qui vero neglexerunt curam, eamque demum die VI. aut VII. inchoare voluerunt, ii plerumque die XIII. XIV. XV. XVIII. XIX. mortui ſunt. Quicunque à *Purgantibus* credentes vitium hærere in Ventriculo, curam inceperunt, ad unum omnes deceſſerunt, & in illis maculæ obſervatæ ſunt longe majores

jores ac latiores. Qui ſudare ad varie aſſumpta *alexipharmaca, diaphoretica, expellentia* in incremento & progreſſu morbi non potuerunt, etiamſi bene ac perite, alias tractati fuerint, mortui præceſſerunt *ſudores ſpontanei*, copioſiſſimi, reſolutivi. *Subſultus tendinum* in tangendo pulſu in ſtatu morbi notatus ſemper *exitialis* fuit. *Convulſiones epilepticæ*, in primis diſtorſiones in ore & fronte variæ, *funeſtiſſimæ*. *Senſus hebetior*, ſi nempe ægroti ſe non laborare, ſed optime valere dixerunt, *manus tremulæ*, *reſpiratio difficilis ac frequens*, *difficillima citra faucium tumorem deglutitio*, *inevitabilem prænuntiarunt mortem*. *Maculæ quo tardiores in efflorescentia, eo pejores*, unde apud quos die demum ſeptima, aut nona, prodierunt, ut plurimum obſervabantur funeſtæ, ſecus, ſi jam quarta eruperunt. Eædem *ex rubro colore* tendentes in *lividum*, *nigrum*, extremam ſanguinis corruptionem indicarunt. Circa *Solſtitium, menſe Junio*, morbus hic fuit *peſſimus multiſque exitialis*. Cauſa hujus febris petechialis malignæ, cum calor ſæpe, in primis in initio, non adeo ſævus fuerit in prava & maligna indole quærenda fuit, quæ citra inſignem calorem vi ſua corrodente partes corporis fluidas & ſolidas corrupit, diſſolvit, deſtruxit, ac violentia ſæpe materiam expulit, modo *per alvum*, criſi imperfecta ac funeſta, modo *per inſenſibilem tranſpirationem*, ubi ægroti, in primis ſub finem, ſudoribus fere diffluxerunt, qui fuerunt reſolutivi, peſſimi. Sanguinem igitur ac ſerum in hoc morbo coagulari ac incraſſari, ſæpiſſime ex ſale corrodente maligno ſummam contrahere acrimoniam, ex ſymptomatibus abunde claret.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1700.

HOC anno inſueta fere fuit aeris intemperies. *Menſe Januario, Februario* temperatum frigus extitit; *menſe Martio*, nec non *Aprili* fere toto tempeſtas nivibus & gelu ſæviit, quo tempore graſſari cœperunt *febres continuæ exanthematicæ*, ſolis *confortantibus, blandiſſimis diaphoreticis remixtis*, tractandæ. Etenim, qui more ſolito aſſumpſerunt & continuarunt *ſudorifera, ex ſpec. de hyacinth. Liberant.* ♁ *diaph.* ⊖ *volat. C. C. mitrhidat.* illi omnes, viribus exinde exhauſtis, & convulſionibus ſubortis migrarunt ad ſuperos; qui vero in principio tractati ſunt *Venæ ſectione*, deinde *blandioribus diaphoreticis*, ut plurimum tamen *confortantibus & epilepticis, v. gr. pulv. epilept. M. ſpecif. cephal. pulv. analept. mag. gran. kerm. perlar. C. C. unicorn. mar.* convaluere omnes. Calores non adeo intenſi fuerunt, debilitates vero ſummæ cum vigiliis, ſudoribus ſpontaneis, pulſu celeri, frequenti, tremoribus, nec non motibus convulſivis. *Menſe Junio, Julio* plures pluvioſæ notabantur dies, quam ſerenæ; *menſis Auguſtus & medius September* fuere ſereniſſimi, calidiſſimi. *Reliquo medio Septembri & toto menſe Octobri* tanta pluviarum fuit frequentia, ut poſt hominum memoriam his menſibus viſæ non fuerint crebriores. Si enim de die non pluit, certe nocte pluit, imo poſt 14. dies pluvioſos vix duo ſereni apparuerunt, quos ſtatim pluviæ exceperunt continuæ. Per has igitur inſuetas anni conſtitutiones ſævierunt, *Tuſſes, rheumatiſmi, febres*, in primis *quartanæ*, quæ in vicinis noſtris locis fuerunt *epidemicæ, apoplexiæ ipſæ*; apud infantes frequentes fuerunt *variolæ erraticæ*. Senes experti ſunt *debilitates ſummas* inſtar *febrium continuarum*, ſed *benignarum, recurrentes*, quæ *ſolis confortantibus medicamentis* ceſſerunt.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1701.

ANnus ineuntis hujus ſæculi incepit eadem inconſtantia, qua ultimus annus ſæculum finivit. *Januario* quippe & *Februario* frigora uno vel altero die notabantur intenſa, tertio vel quarto valde remiſſa, unde ex inſuetis his anni mutationibus ortæ ſunt *defluxiones bilioſæ in brachiis, oſſe iſchii, pedibus*, ſumme dolorificæ, utrique ſexui infeſtæ. *Rheumatiſmi hi bilioſi ſudoriferis* neutiquam tractari debuerunt, utpote quorum uſu dolores ſemper exacerbati ſunt, meliori vero ſucceſſu *digeſtivis ex ſalibus, v. gr. pulv. hepat. rubr.* ⊖ *cichor. acetoſell.* ♀ *vitriolat. diagryd. ſulphurat.* quotidie adhibitis obtemperarunt, & intra XXIV. dies evanuerunt. *Martius* fuit valde benignus, *Aprilis* vero & *medius menſis Maii* ob frigora infantibus funeſtus, hi nempe valde infeſtabantur *Vomitibus, catarrho ſuffocativo, colicis convulſivis, epilepticis*. In *Junio* nil occurrebat notatu dignum, niſi quod mane hoc & præterito menſe rorem in foliis arborum, in primis prunorum, inſtar mellis, noſtrates vocant *Honigthau*, eumque fructiferum indicare annum credunt, copioſum obſervaverimus. *Julius* totus exæſtuavit, nil tamen mali, quod mirum, produxit, niſi *febres tertianas*, (quæ ſexto paroxyſmo abierunt,) & in ſenibus, adultis ac infantibus *puſtulas*, ſive *exanthemata miliaria*, quæ occuparunt totum corpus cum moleſtiſſimo pruritu. Cauſa ſine dubio quærenda in efferationibus bilioſis, in primis lympha ab externo calore valde intenſo evocata, ſed facile *refrigerationibus, v. gr. ſpec. de gemm. frig. fl. nitr. lap. cancr. &c. & balneis hordeaceis* repreſſa ac contemperata. Toto menſe *Auguſto* calores fuere intenſiſſimi, pluviæ pauciſſimæ, fere nullæ, noctes ſimul calidæ. Jam valde graſſari cœperunt *febres* cum frigore duarum, aliquando trium horarum, inſecutus eſt ſtatim calor ultra 40. horas durans cum capitis dolore, ſiti, virium proſtratione, linguæ ac faucium ariditate, vigiliis, quandoque deliriis, ut juraſſes *febrem* imminere *continuam*, ſed poſt adhibita *ſudorifera, Venæ ſectionem*, remiſit calor atque in *intermittentem febrem*, ita tamen, ut vix aliquot horæ inter paroxyſmum & apyrexiam interjectæ fuerint; & ſic una febris excepit alteram, afflixitque diu infirmos; rariſſime enim ante nonum paroxyſmum terminavit. Si *Venæ ſectione, diaphoreticis & præcipitantibus*, cum malignitate non caruerit, rite tractabatur, nulli fuit funeſta. Febres hæ maxime ſævierunt *menſe Septembri*, quem obſervavimus calidiſſimum, ſicciſſimum, ſine ullis pluviis. *Menſis Octobris* incepit cum pluviis, quæ per aliquot durarunt dies, inſequentibus mox caloribus inſuetis, ac vix poſt hominum memoriam notatis. Continuaverunt æſtuoſiſſimi dies per *Novembrem* fere totum, ita, ut nullus ſenum tantæ æſtatis & autumni calidi & conſtantis recordari potuerit, unde optimum & generoſiſſimum crevit vinum, quod tamen ſucceſſu temporis minus generoſum evaſit. *Morbi* fuere *pauci*, iique ut plurimum *ordinarii*. *Sub finem Decembris* exaſperatum fuit cœlum, & terra frigore obriguit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1702.

HAc hyeme permutata quaſi videbantur tempora. Frigora intenſa ſolum durarunt ad ſextum *Januarii* diem, ſeptimo ſupervenerunt pluviæ, ſubſequentibus diebus nebulæ, cœlum turbidum, mox ſerena, calida tempora. Toto *Februario*, exceptis vehementiſſimis ventis, eadem fuit cœli facies, nullum frigus, nullæ nives, ut plurimum ſiccitas, ſerenitas, ut crediſſes imminere æſtatem; nocturno quidem & matutino tempore quandoque aura obſervabatur frigidiuſcula, ſole tamen oriente ſtatim fuit temperata, uude jam *medio Februarii* habuimus flores violarum, nec non flores ceraſorum acidorum. *Morbi* his menſibus, præter *catarrhos frequentes*, vix notabantur alii. *Martius*, qui inſecutus eſt, fuit ſiccus, quandoque ventoſus, pluviæ, quæ oboriebantur, fuerunt temperatæ, fertiles. Hujus initium *phthiſicis, hecticis, hydropicis* valde fuit funeſtum. Circa *æquinoctium vernale* inceperunt copioſæ inter pueros graſſari *febres continuæ*, ut plurimum *malignæ, petechiales*. Invaſerunt illos leviſſimo rigore, laſſitudine ſpontanea, ſuccedente calore non adeo magno, ſubinde remittente, ſed tertio aut quarto die vehementius recurrente, quo ut plurimum in conſpectum venerunt exanthemata, deliria brevi poſt comparuerunt, in quibuſdam vehementia, & quidem cum vigiliis, in quibuſdam breviora, maculæ erant parvæ inſtar morſus pulicum. *Febres hæ epidemicæ diaphoreticis, præcipitantibus & confortantibus temperatis*, non *ſudoriferis fortioribus*, tractatæ, nulli fuerunt funeſtæ, ſed valde *contagioſæ*. In *adultioribus*, utpote viris, *maculas*, ut plurimum obſervavimus *latas*, ſucceſſerunt ſtatim deliria, convulſiones, epilepſiæ, & his fere omnibus decima tertia dies fuit exitialis. Duravit epidemica hæc lues in *Junium* uſque, quæ ſine dubio magnis ſiccitatibus cum Hippocr. 3. Aphor. 7. adſcribenda. *Aprilis* plerumque fuit ſerenus, calidus, ſubinde ventoſus, frigidus. Hunc excepit *Majus* frigore quidem moderato, ſæpe tamen, præſertim Borea interſpirante, rigidiuſculo: fuit variabilis, nunc calidus, nunc turbidus, pluvioſus, mox frigidus, ventoſus, unde vitis juſto tardius & inæqualiter gemmas ſuas protruſit. Frequentes hoc menſe fuerunt *arthritides vagæ*, quæ ſolo reiterato *Laxantium*, minus *ſudoriferorum*, uſu tractari voluerunt. *Julius* fuit valde temperatus, calidus, ut & *Auguſtus*, ſi exceperis imbres & tonitrua horrendo fragore & fulguribus, in primis noctu, *menſe Auguſto* frequentia, & grandinibus inſolitis, quæ aliquoties præſertim die 12.

13. 18. promontoria noſtra fere omnia, & quidem optima, valde deſtruxerunt remixta, Fructus omnes horæi valde fuere inſipidi, humidi, & ad putredinem proclives. Unde frequentes habuimus *febres*, primo intuitu *continuas mentientes*, adhibita tamen *Venæ ſectione* & *ſudoriferis*, tertio & quarto die in *intermittentes tertianas* degenerantes, tandem *præcipitantibus & laxativo* brevi conſopitas, *September* comparuit uno alterove die ſerenus & amœnus, tertius & quartus ſerenum diei cœlum noctu tempeſtuoſo tonitru & fulguribus terribilibus fœdarunt. Sequentes dies mox ſereni, mox turbidi, pluvioſi, aliquando frigidi, in primis noctu, & notavimus circa feſtum Matthæi bis pruinas, ſed plane innocuas. Hoc menſe habuimus *Diarrhœas*, *dyſenterias*, quibus adhibitis *rhabarbaro toſto cum myrobalanis*, & dein *adſtringentibus ex corall. fl. ferr. cum mithridat.* cito medebamur. *Octobris* quatuor dies initiales fuerunt ſereni, amœni, calidi, his quatriduum ſucceſſit frigidum, ventoſum, imbridum, nivoſum, autumni præludium, octava mane gelu & pruina nocentiſſima folia ac uvas nondum maturas in omnibus fere promontoriis decoxerunt, & millena damna fecerunt. Jam remittere cœpit frigus, & cœlum ad aliquot dies inclaruit. Circa *medium menſis* fere octo turbidi, nebuloſi, ſolis expertes, notabantur dies. Tandem circa 20. exortis ventis, nebuliſque diſcuſſis cœli facies mutari cœpit, æſtaſque in autumno conſtans comparuit. Fuit enim ab hoc tempore uſque ad ſextum *Novembrem* ſerenitas, cum frigida tamen aura matutina. Septima tota die pluit, octava nix cecidit ingens; ſucceſſit horridum gelu octiduum fere durans, quod & botros in copia adhuc in promontoriis exiſtentes vix non in lapides convertit. *Medio Novembris* amœnior aura comparuit, caloreque fortiori nives uvaſque glacie adſtrictas ſolvit. Hoc tempore frequentes fuerunt *febres*, quæ nullum ſervarunt typum, quin potius *febres malignas* mentitæ ſunt. Invaſerunt cum horrore caloribus primis diebus fere continuis, ſummo virium languore, capitis dolore, ſiti, oris amarore, ſiccitate linguæ. Adhibitis *Venæ ſectione & ſudoriferis blandis*, tertia vel quarta jam die terminarunt in *intermittentes*, quarum paroxyſmos *arcano duplicato*, *ſale Card. Ben. cort. chin. de chin.* ac tandem *levi laxativo* ſuppreſſimus. In his notatu dignum fuit, quod, etiamſi valde poſt febres comederunt, vires tamen per longum temporis ſpatium recuperare nequiverint. His menſibus copioſe graſſari cœperunt inter pueros & puellas *variolæ*, quæ obſervantur modo *benignæ*, modo *malignæ* confluentes, depreſſæ, adhibitis *blandis diaphoreticis*, ſanguinem contemperantibus, verbi gratia *pulv. alexit. C. C. philoſ. pulver. epilept. ſpec. de hyacinth. unicorn. mar.* aliquando, ſi exire noluerunt, addito *ſale volat. C. C.* nec non *lap. bezoar.*, nulli funeſtæ. Accuratam inſuper ſymptomatum rationem habere debuimus. Sic accidit, ut puerulus V. annorum ex variolis malignis convaleſcens *gingivis ſuperioribus* reportaverit *ulcuſcula*, quæ primo intuitu ab adſtantibus pro *aphthis*, *Mundfaule*, judicata & tractata ſunt, elapſo 24. horarum ſpatio corroſivitate ſua magnam jam maxillæ ſuperioris & inferioris occuparunt partem cum ſummo fœtore & nigredine, maximoque imminentis *ſphaceli* periculo. Adhibuimus frequentiores *injectiones ex decoct. rad. ariſtoloch. iridis flor. maſtiche*, *thure*, *mundificantia*, *balſamica*, *v. gr. elix. Propr. ſine acido*, *balſ. peruv.* quibus tandem corroſivitas, fœtor, nigredo receſſit, & puerulus priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Taceo *catarrhos*, *reumatiſmos menſe Novembris & Decembris* frequentes. Sine dubio morbi hi ut plurimum ex lympha a varia aeris anomalia, nec non erroribus diætæ, v. gr. fructibus horæis hoc anno valde putridis, viſcedinem & ſpiſſitatem diſpoſita, quæ in ſanguine coacervata eundem in tumultuarios motus concitavit, deducendi.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1703.

ANni hujus principium aura temperatiori, nivibus ſtipata illuxit, paulo poſt ſucceſſit frigus intenſum, quod brevi remiſit, & in pluvias abiit. *Februario* gelu ſæviit ingens, niveſque ceciderunt ſæpiſſime, mox tamen accedente aura calidiuſcula in liquorem ſolutæ. *Martius* comparuit caloribus amœniſſimus, ſicciſſimus, quandoque tamen interveniente Euro, rigidus. *Aprilis* ſimul præter morem ſiccus fuit. Habuimus his menſibus ventos vehementes, nives copioſas, quæ terram liquore balſamico ſufficienter irrigare potuerunt. *Majus & Junius* fuere æſtuoſiſſimi cum pauciſſimis pluviis; unde uvæ circa feſtum Viti jam fere defloruerunt omnes. Hoc ſemeſtri notavimus *febres continuas*, non adeo frequentes, nec malignas, ſine dubio, ob vinum nimis leve ac tartareum, quod præterito crevit anno, diureticum, minus ſanguinem accendens. *Variolas* habuimus in copia, modo *benignas*, plerumque *malignas*, ſeſſiles, depreſſas, quæ tamen ſi rite *bezoardicis temperatis*, *expellentibus*, *confortantibus*, *v. gr. pulv. alexit. ſep. de hyacinth. antimon. diaph. C. C. philoſ. præp. pulv. epilept. lap. bez. orient. unicorn. mar. mithridat. &c.* tractatæ ſunt, pauciſſimis, imo fere nullis funeſtæ. Et licet plurima tum temporis conſpicerentur puerilia funera, cauſa tamen mortis magis adſtantium incuriæ & negligentiæ, aut medicaſtrorum præpoſteræ ac perverſæ curæ & imperitiæ, quam malignitati adſcribenda. Notatu dignum fuit, me his temporibus inter alios habuiſſe Comitiſſam valde ſanguineam, corpulentam, jam fere quadragenariam, variolis correptam. Huic ſub prima morbi invaſione, quæ erat cum rigore, caloribus, cordis compreſſione, virium languore &c. curavi aperiri *medianam*, præſcripſi *bezoardicos expellentes pulveres* more ſolito, *pulv. alexit. C. C. philoſ. lap. bez. orient. unicorn. mar. &c.* & ecce præter omnium expectationem tertia & quarta die erupere per totum corpus *variolæ* copioſiſſimæ, ſexta acceſſit *immodicus menſium fluxus* ad inſtar puerperæ, retroceſſerunt illico variolæ, quæ abſque hoc fuere depreſſæ, ſeſſiles, confluentes, verbo, peſſimi moris. Mutavi medicamenta, dedi frequenter *ſpac. de hyacinth. corall. rubr. terr. ſigill. mithridat. mag. ſmaragd. pulv. epilept. M.* non omiſſis *confortantibus*. Fluxus hic immoderatus continuavit octiduum, nec *ſtypticis* ſiſti potuit: durante fluxu variolæ non creverunt, nec ad maturitatem tendere voluerunt, ſed confluxerunt, majoraque conciliarunt ſymptomata, etiamſi *expellentia*, *bezoardica antepileptica ſtypticis* ſemper conſideratiſſime miſcuerimus; octiduo elapſo fluxuque cohibito tandem parvulæ hæ variolæ, non faſtigatæ, maturitatem receperunt, ſymptomata remiſerunt, & Illuſtriſſima Comitiſſa a varioloſo hoc affectu, periculi pleno, præter omnium opinionem ac ſpem, liberata eſt. Variolæ hæ permultorum oculis valde fuerunt infeſtæ, & modo *inflammationem* reliquerunt pertinacem, modo *humorem depoſuerunt contumacem*, ac coagulationi vel condenſationi aptum. Priori feliciter medebamur *aquis ophthalmicis ex aqu. plantag. roſar. chelid. tut. præp. ſach. ſaturn.* poſteriori inflatione *pulveris ſubtiliſſim. ex ſach. canarienſ. antim. crud. lap. ſciſſil. præp. perl. præp.* & ſi opus fuit, *Veſicatoriis*. His menſibus varios atque diverſos notavimus *hæmoptoicos*, tam ſenes, quam juvenes; in quibuſdam enim ſanguis ἀθρόως ϗ βιαίως ad aliquot libras *ſine ulla prægreſſa tuſſi* excretus eſt, & in his fere nulla adfuit irritatio, ſed ſanguis floridus lubricavit ſibi ipſi viam, & unica irruptione extravaſatus per os affectavit exitum; in quibuſdam *quaſi extuſſiendo* ſanguis pedetentim rejectus eſt, in his ſine dubio vaſa pulmonum fuerunt eroſa, & ſalinæ particulæ maſſæ ſanguineæ inexiſtentes teneras pulmonum veſiculas ſtimularunt, inde irritatione facta tuſſis producta fuit cruenta. His feliciter ſubvenimus *Venæ ſectione & medicamentis adſtringentibus ex compoſ. ſperniol. Cr. lap. hæmatit. ocul. cancr. trochiſc. de ſpod. de carabe*, addito *laudano de tribus* in refracta doſi. 'Si ſanguis fuit ſedatus, ordinavi *pectoralia traumatica cum reſolventibus mixta*, *v. gr. elix. pectorale cum eſſ. traumatica*, nec non *decoct. pector. ex fl. & fruct. pector. uſitat.* item *gelatinam pectoral. ex raſur. C. C. ebor. cum herbis pectoral.* factam, it. *decocta ex herb. alchymill. ſcabioſ. pyrol. ſanicul. millefol. tuſſilag. pulmonar. heder. terreſt. rad. tormentil. ſem. aniſ. fœnic. rad. chin. &c.* Menſe *Junio* ex caloribus inſolitis, nec non ingurgitatione aquæ frequentiori adultiores æque ac juvenes reportarunt *febres tertianas* frequentes, ſed ſumptis *ſalibus abſint. centaur. min. card. ben. cort. peruv.* ac tandem *purgante* brevi curatas. *Julius* non tam amœnus & ſerenus fuit, quam pluvioſus, nocte dieque frigidus, ventis ſumme moleſtus, qui in primis a die quarto ad octavum valde ſævierunt, & frumento, quod violentia ſua excuſſerunt, quam maximum intulerunt damnum; circa 24. ad finem uſque calidiſſimi notabantur dies. *Auguſtus* incepit cum frigore pluviis, quæ hoc menſe fuerunt copioſæ, flante tamen auſtro ſuos alternavit dies, fuitque variabilis & inconſtans. *September* extitit ſereniſſimus, amœniſſimus cum inſolito aeris fervore, quandoque pluviis intemperiem ſolis contemperantibus atque terram irrigantibus. *Octobris* primi octo dies fuerunt pluvioſi, frigidi ſimul, hoc tamen non obſtante, tertia & ſexta die obſervavimus tonitrua & fulgura, elapſo octiduo ceſſarunt pluviæ, & ſubſolanus ſuperveniens

niens radiis ſolaribus non ſolum terram madidam ſiccavit, ſed & bortos a nimiis pluviis jam putrefactos valde exſiccavit, illoſque in pulveres fere redegit. Toto *Novembris*, nec non *Decembris* menſe cœli temperies notabatur placidiſſima, ut crediḍiſſes vernum adeſſe tempus. Circa natalitia intenſum frigus ingruit, terraque congelavit. Frequentes hoc ſemeſtre *bilioſas* notavimus *febres*, quæ cum rigore, mox caloribus, vomitibus, præcordiorum anguſtiis pueros æque ac adultos invaſerunt, primoque intuitu *continuas* mentitæ ſunt. Duravit calor ut plurimum 40. horas cum dolore capitis, ſiti vehementi, ariditate linguæ ac faucium, adhibitis vero *Venæ ſectione*, *diaphoreticis*, remiſit, & in *ordinariam tertianam* cum apyrexia degeneravit, atque *antifebrilibus ſalibus*, nec non *chinatis* rite tractata ſexto paroxyſmo ceſſavit. Memini, me plurimos habiſſe, qui octavum ſuſtinerunt paroxyſmum, & hi ex febre reportarunt *icterum*. Calor hic non adeo flavus, ſed ſaturatior & fuſcus fuit, ſine dubio a particulis acribus, bilioſis, ſulphureis, quæ copioſius in ſanguine collectæ tandem in habitum corporis ſeſe diffuderunt, cutemque deturpato imbuerunt colore. Alvus in his omnibus ſufficienter ſuo fungebatur officio, porum choledochum in duodeni & jejuni confinio non fuiſſe abſtructum. His feliciter, & quidem intra paucos dies medebamur *pulveribus ex ſale cichor. arcan. dupl.* aut *tart. Vitriolat. ſpir. ſalis coagulat. pulv. hepat.* additis non nunquam *aliquot granis diagryd. ſulphurati*. Veriſſimum itaque eſt *Dioclis* monitum, notante *Celſo*, prodeſſe nempe *icterum*, ſi poſt *febrem* oritur. His temporibus aliquos notavi *cachecticos*, nec non *hydropicos*, qui in *icterum flavum* inciderunt, quorum ſuperiora corporis marceſcebant, & mirum in modum flaveſcebant, tumentibus interim inferioribus & abdomine. Veſiculæ in horum pedibus obortæ ſtillabant liquorem ſumme croceum. Cauſa ſine dubio ſalibus lixivioſis ſulphur ſanguinis ita modificantibus adſcribenda. Cura ad tenaciſſimas obſtructiones tartareas, & dyſcraſiam viſcerum dirigi debuit, & profuerunt in ſpecie *martialia*, *pulvis cachecticus*, *Tinct. mart. aperit. Mynſ. ſpir. aperit. Penot. Purgantia* ſingulo octiduo ſemel exhiberis debuerunt, v. gr. *Recipe pulv. rhabarb.* ℈j. *gialap.* ℈ß. ⊖ *abſinth.* gr. vii. g. g. grij. *ol. mac.* gttj. *M.* Quod ſi venter a *laxantibus* obſervabatur detumeſcere, bis cum ſucceſſu ſingula hebdomada pro exigentia ſymptomatum & ratione virium propinari potuerunt; ſin tumor poſt purgantium uſum in eodem ſtatu manſit, aut infirmus naturæ ductu frequentes dejectiones ſine alleviatione habuit, abſtinendum fuit a purgantibus. *Diuretica* in his caſibus alias omnem abſolvere videntur paginam, hic tamen cum ſummo judicio & diſcrimine adhiberi debuerunt, & ſi unquam, certe hic, urinæ ſtatus probe conſiderandus fuit. *Urina cruda*, *alba*, *tenuis* teſtabatur de ſanguinis textura valde laxa, & hæc promedela requirebat *ſalia lixivioſa*, ut pote *ſal. ſtipit. fabar. ononid. junip. ebul. abſinth. tart. vitriolat. ſpiſ. ſal. coagul. &c.* *Urina rubra* docuit ſanguinis texturam eſſe valde ſtrictam, atque abundare ſalibus lixivioſis, unde præſcribi debuerunt *ſalia volatilia*, v. gr. *ſuccin.* ⊖ *volat. tartar. bufon. lumbric. terreſtr.* in primis *amara decoctum ex herbis*, *abſinth. mij. eupator. mar.* ā ℥ß. *bacc. junip. mj. rhapont. ver.* ℥ß. *m. pro infuſo &c.* *Scroto tumenti* maxime profuit *decoctum ex fol. rut. abſinth. menth. mil. cumin. cum vino* factum, & cum ſpongia calide applicatum. *Febres petechiales*, quæ obſervabantur, fuerunt valde *benignæ*. Alias, præter morbos ordinarios, *catarrhos* nempe; *tuſſes*, *raucedines &c.* nil memoratu dignum occurrit.

Conſtitutio Epidemica Semproniensis Anni 1704.

J*Anuarius* ineuntis hujus anni totus fuit valde frigidus, nivoſus; *Februarius* e diverſo præter morem temperatus, ut plurimum ſerenus, aliquando pluvioſus, aliquando ventoſus, quandoque nivoſus. *Martius* incepit cum intenſo frigore, ſolis tamen ſplendore atque ſerenitate temperato, quinta nix cecidit copioſa, quæ ſexta jam in liquorem abiit, ſeptima ſupervenit tempeſtas tumultuaria, valde nivoſa, octava dies fugatis nubibus purgatoque aere mira illuxit ſerenitate, quæ tempeſtas pulcherrima, ventis mitioribus remixta, ſicca, non ſolum ad *æquinoctium vernale* duravit, ſed & uno quaſi tenore in *Aprilem* uſque continuavit. Imo *Aprilis* ſua natura alias variabilis, hoc anno fuit amœniſſimus, ſerenus, ſiccus, abſque pluviis fere, cum caloribus ad finem uſque prope æſtivis: die 27. tonitrua & fulgura ingentia cum pluviis habuimus, ſol tamen nubila mox ſerenavit, unde arbores juſto citius folia & flores emiſerunt ſuos. Tertia *menſis Maii* dies incepit cum pluviis, quas ſecuta ſunt frigora, & quinta pruina matutina, quæ vineis noſtris maximum damnum intulit, alias totus menſis fuit ſerenus, calidus, ſiccus, ventoſus. Succeſſit *Junius* ſereniſſimus, ſicciſſimus, pluviarum expers, ventis tamen mixtus. His menſibus, inprimis ſuperioribus, Morbona æque ac Belona apud nos valde ſæviit. Hungari quippe a Noſtris deditionem civitatis ſolicitantes, ſed repulſam reportantes rabie velut accenſi hinc inde diſcurrerunt, nobiſque excidium minati ſunt. Civitatem d. 18. Februar. e longinquo obſidione cinxerunt, eam tamen ſupervenientibus adverſis cœli tempeſtatibus, nivibus nempe & ventis inſolitis, intra biduum ſolvere coacti ſunt, interim IX. ſeptimanis nos undique tenuerunt concluſos, ut nullus exire auſus fuerit. Milites Cæſarei frigoribus & militaribus laboribus, inprimis triſti eſuritione & aquæ potu valde hactenus debilitati, huc tandem in defenſionem civitatis diſpoſiti ad novi deſuetique cibi ac vini copiam, quæ miſeris noſtri large obtulerunt, gravati in periculoſos inciderunt *morbos*, *caſtrenſibus non abſimiles*. Conqueſti ſunt de *languore totius corporis*, *nanſea*, *ſtomachi gravedine*, *caloribus*, *ſiti*, *dolore capitis*, *vigiliis*, acceſſerunt *deliria*, aliquando *alvi fluxus*, non nunquam *petechiæ*. *Venæ ſectio* prima aut altera die inſtituta, nec non *ſudorifera ex ſpec. de hyacinth. C. C. philoſ. lap. cancer. antim. diaph. &c.* ſæpe in herba ſuppreſſerunt malum, unde ægti intra quatriduum convaluerunt. *Purgantia & Vomitoria*, etiam in principio adhibita, non conduxerunt, morbum potius exaſperarunt, & malignitatem latentem evocarunt, quam tandem *expellentia*, inprimis *mithridatium cum confect. alkerm.* & *confortantia* diu continuata ſuſtulerunt. Qui methodo ordinaria fuerunt tractati, evaſerunt omnes periculum; qui autem citius juſto noſocomiis valedixerunt, etiamſi fere nullos in diæta errores commiſerunt, ut plurimum in priorem morbum reciderunt. Inter hos unus *febre maligna* laborans ex delirio furibundus proſiliit e lecto, & per feneſtram ſecundæ contignationis ſat altæ in fluentum præcipitem ſeſe dedit, in aqua hinc inde diſcurrit, defatigatus tandem, & exanimis fere in lectum deportatus *alexipharmacis*, *ſudoriferis*, *confortantibus* convaluit. *Morbus* hic *epidemius* a victu profectus primo menſe militibus gregariis inhæſit, brevi poſt cives, qui curis, laboribus, frigoribus, excubiis diurnis & nocturnis inſuetis defatigati vino horno, generoſiſſimo, dulci, etiam nocturno tempore præter morem indulſerunt, invaſit, atque in *febres malignas petechiales* degeneravit. Sanguinis quippe una cum reliquis humoribus ex erratis vitioſam diatheſin nactus facillime malignitate concipere potuit. Inceperunt *menſe Februario* cum languore ſummo, calore moderato, qui in dies crevit, vigiliis, ſiti intenſa, aliiſque febrium comitibus ſymptomatibus. In his ſi exanthemata prodierunt die quarta, evacerunt omnes rite tractati periculum die XV. ſecus ſi maculæ in conſpectum venerunt die ſeptima: infirmi enim periculoſiſſime tunc temporis decubuerunt, & 21. demum die mortis periculo liberati ſunt. *Menſe Februario* valde *benignæ* fuerunt *petechiæ*, *Martio* pejores, *Aprili* peſſimæ. Obſervavi in quodam juvene ſat robuſto petechiis laborante, *puſtulas* XIV. morbi die exeuntes *pellucidas*, ceu *cryſtallinas*, partim *milii ſeminis*, partim *lentis*, imo multas *piſi* magnitudine hinc inde per totum corpus diſſeminatas, in dorſo vero numeroſiſſimas, *aqua plenas*, ſumme *malignas*; intendebatur enim febris cum anxietatibus, cordis compreſſionibus, convulſionibus; albeſcere tandem hæ veſiculæ & ſuppurare cœperunt, hinc exſiccatæ jam exaruerunt, & ſquamatim circa 21. diem deciderunt, quo tempore pauperculus morti jam vicinus, præter omnem ſpem feliciter enavigavit periculoſiſſimam hanc charybdim. In *fœminis* ſemper notavi *menſium fluxum*, aliquando *diarrhœam* ſimul, quæ omnibus fuit *funeſta*. *Deliria prægmatura* fuerunt *exitioſa*. Sic robuſtus quidam Vir 45. annorum, quinta morbi die incepit delirare, ſexta eſt mortuus; & fœmina triginta annorum ſimiliter robuſta tertia die delirans, quarta eſt mortua. Horum ſanguis prima & ſecunda morbi die *Venæ ſectione* extractus exhibuit in ſuperficie pituitam denſiſſimam inſtar cruſtæ vix ſeparabilem, & croco quaſi tinctam; brevi ante mortem bilis utrinque ſeſe diffudit in totum corporis habitum; ſingula mortis prænuntia. In *febribus* hiſce *malignis* frequens fuit *attritio* aut *excoriatio inatibus*, non ſolum a longiori decubitu, quin potius a ſanguine ſuo modo malignitate corrupto deducenda, qui qua data porta, ſarcinam ſuam deponendam & ex-

cer-

cernendam quæſivit. Latuit autem utplurimum *gangræna & ſphacelus*, caroque tandem adhibitis adhibendis, v. gr. *unguentum ægyptiac.* ad os uſque excidit cum ægrorum levamine. *Menſe Februario morbilli* epidemice graſſari cœperunt, qui tamen ex methodo tractati *benigni* fuerunt, *inſtante æquinoctio verno* indies magis invaluerunt, & invaſerunt infantes æque adultos, & puerperas, cum horrore, caloribus ſummis, ſtillicidio lachrymarum copioſo, mordaci, oculorum rubore ac tumore, cum tuſſi ferina, gravitate & compreſſione pectoris, maculæ effloruerunt ut plurimum ſecunda morbi die, aliquando quarta, quandoque ſeptima, & perſtiterunt quatuor aut quinque dies. Obſervavi hoc tempore *morbillorum tres ſpecies*, *maculas* nempe *latas*, *rubras*, ſine puſtulis, adeoque *non elevatas*, *neque ſuperficiem cutis ſuperantes*; altera ſpecies *cutim ſolum tranſparuit*, & hæ duæ ſpecies inadvertenter evanuerunt, quas vulgus retroceſſiſſe putabat; tertia prodiit cum *maculis parvis*, *rubris*, quæ in dies auctæ, & *ſupra cutis ſuperficiem modicum elevatæ* racematim coaluerunt, quarumque protuberantia, digito leviter admoto tactu percipi potuit; poſt quinque dies, morbo jam remittente, maculæ per totum corpus latiſſimæ & maxime rubentes evanuerunt, atque ſquamularum forma deciderunt, cute farina quaſi conſperſa relicta. *Morbilli* quo citius prodierunt, eo benigniores, quo tardius, eo pejores fuerunt. Inceſſit ſæpe hic morbus ſub vario ſtipatus ſatellitio. Sic *menſe Aprili* ad puerperam vocatus deprehendi *morbillos* copioſiſſimos, protuberantes, quibus interſperſæ fuerunt *maculæ petechiales*, deliravit valde, imo tubarum in vicinam inflatarum cantus & pulſati tympani ſonos, inter difficultates ſomni per phantaſiam oblatos articulata imitata fuit, frequenter riſit, convulſa & aphona tandem jacuit, neminem novit, 15. tamen morbi die, adhibitis *expellentibus alexipharmacis temperatis*, *cordialibus*, ad ſe rediit, atque debellatis ſymptomatibus graviſſimis convaluit. Eodem tempore gratioſam habui puellam 6. annorum, *variolis* veris laborantem, ſupervenerunt nona morbi die, variolis necdum in ſtatu conſtitutis, *morbilli* copioſi, graviſſime inde decubuit, ſed ex duplici hoc morbo feliciter emerſit. Veriſſimum igitur eſt Axioma medicum: Qualis humor efferveſcit in corpore, talis effloreſcit in cute. *Morbilli* hi, ſi perite *expellentibus v. gr. pulv. alexit. de hyacinth. lap. bez. orient. pulv. epilept. C. C. philoſ. antim. diaph. unicorn. mar.* cum *pectoralibus & confortantibus* mixtis, nec non ſervato ſimul idoneo diætæ caloriſque temperamento, tractati ſunt, omni vacarunt periculo, neminique fuerunt funeſti; neglecta autem, aut præpoſtera vel perverſa morbillorum cura, aut præmatura, ſuperatis jam morbillis, aeris mutatio, vel inordinata rerum non naturalium diæta, præcipitavit quam plurimos *in tuſſim ferinam*, *febrem continuam*, *reſpirationem difficilem*, *pectoris compreſſionem*, *catarrhum* ita dictum *ſuffocativum*, *lethalem*. Menſe *Majo* & *Junio* continuarunt adhuc *morbilli*, *febres continuæ*, *tertianæ intermittentes*, *variolæ*, quæ *ſporadice* hinc inde vagatæ ſunt, ſed fuerunt ſine malignitate, adeoque convenienter tractatæ facile curabiles. *Julius* fuit amœniſſimus, ſed cum ſummis caloribus, quarta coorta eſt graviſſima tempeſtas cum frequentiſſimis tonitrubus, flammarumque fulgoribus, nec non grandinibus inſolitis, quæ in civitate utplurimum magnitudine juglandis, imo ovi gallinacei, prægreſſo imbre, ceciderunt, ad vineas tamen ſparſim venerunt adeoque illis exiguum intulerunt damnum. Sub initium *Auguſti* remiſerunt calores, ſed ſexta audiebantur tonitrua terribilia, grandines cadebant inſolitæ, copioſiſſimæ, quæ in optimis noſtris promontoriis & vites & uvas prorſus deſtruxerunt. Jam ſucceſſerunt æſtuoſiſſima tempora, quæ vix ſuſtinere potuimus, neque ſpirarunt eteſiæ, nullæ fuerunt pluviæ, quæ fervorem ſolis contemperaſſent, imo eadem aeris conſtitutio erat in *Septembri*, *Octobri* nec non *Novembri*, ut crediſſes, autumnum in æſtatem fuiſſe converſum; habuimus quoque d. 25. *Septembris* veſperi tonitrua & fulgura ſufficientia, unde in reſiduis promontoriis, quæ a grandine intacta manſerunt, generoſum crevit vinum, imo generoſius creviſſet, ſi nobis ob metum tumultuantium Hungarorum ſerius vindemiare licuiſſet. Finitis enim jam vindemiis æſtuoſa & ſicca adhuc continuarunt tempora, ſine ullis fere pluviis. Sub finem *Novembris* & initium *Decembris* nives deciderunt paucæ, & moderata ſubſecuta ſunt frigora. Menſibus æſtivis, *Julio* nempe & *Auguſto*, exiſtente cœlo maxime æſtuoſo, *diarrhœæ* & *dyſenteriæ* ſatis fuerunt frequentes, & magis pueros adultiores, ſenes, minus infantes ſporadice affixerunt. Præceſſit diarrhœa cum ciborum faſtidio, languore totius corporis, ſiti, dejectionibus copioſiſſimis, ſeroſis, ut plurimum bilioſis, viſcoſis nec non pituitoſis, valde fœtidis, mox inſecuta eſt dyſenteria cum dejectionibus cruentis & purulentis, numeroſis ad 70. 80. intra diem & noctem, aliquando velut momentaneis, ut miſeri vix ſellam foricariam deſerere potuerint, & circa noctem cum majori exacerbatione, ut plurimum caloribus, quamvis non adeo urentibus, pulſu celeri, ſiti, inquietudine, acuto inteſtinorum & ani dolore, inani, licet frequenti, deſidendi cupiditate, præcordiorum anxietate, vigiliis; in progreſſu morbi blanda acceſſerunt deliria, non ſine malignitatis nota. Quandiu ſanguis cum materia bilioſa, mucoſa, purulenta & ſanioſa, aliquando cum ſtrigmentis & ramentis exivit, tandiu de vehementibus torminibus & doloribus conqueſti ſunt. *Dejectiones nigræ*, *fœtidæ* in morbi ſtatu, majoris corruptionis denotarunt gradum, indicio manifeſto, imminere jam *gangrænam* & brevi *ſphacelum*, unde in illis dyſenteria antea cruenta & torminoſa jam obſervabatur fere indolens, pulſus quaſi nullus, extrema frigidiſſima, ſudore copioſiſſimo reſolutivo frigido perfuſa. Refrigerationem hanc infirmi non percipiebant, quin potius de calore interno & ſiti conqueſti ſunt, imo manibus glaciei inſtar frigidiſſimis res aut loca frigida capeſſere deſiderarunt; & hi omnes, ſalvis tamen ſenſibus motuque membrorum illæſo, elapſis ut plurimum 48. horis, mortui ſunt. Cauſa hujus affectus adſcribenda fuit partim copioſis fructibus horæis, acido-aqueo acri fermentifico fœtis, partim caloribus frequentiſſimis, bile inde acriori lymphaque acidiori & quaſi corroſiva reddita. Succi nempe eminenter acres, mordaces nectendo in inteſtinis diutius, quam par eſt, moram, primo abſterſerunt inteſtinorum mucum, deinde illorum cruſtam villoſam, ſive velamentum bombycinum ſimul abraſerunt, & altius penetrando ipſas glandulas eroſerunt, atque ulcus, vel quaſi tale, inſtar veſicantium, induxerunt; inde membranis inteſtinorum ſenſim ſenſimque a ſale corroſivo eroſis vaſorumque oſculis reſeratis, non ſolum ſanguis frequenter ſtillavit, ſed & triſtiſſimus doloris ſenſus acceſſit, imo ſpaſmodica vellicatio, qua inteſtina ſpaſmo quodam irritata motu quaſi vermiculari dolorifice ſeſe torſerunt, unde non mirum, ſucceſſiſſe tandem *inflammationem*, *gangrænam* ipſam, nec non *lethalem ſphacelum*. Quo enim major acrimonia, eo major ſpaſmodica fibrarum nervearum irritatio, major fermentifica humorum fuſio, glandularum, ductuum & vaſorum inteſtinalium eliquatio, nec non cruoris ſimul cum plexibus glanduloſis ac reliquis inteſtinorum contentis excretio. Profuerunt ſub initium morbi, non obſtantibus torminibus & ſupervacaneis excretionibus, humores acres *diluentia*, & *leviter Evacuantia*, ut pote *aqua Laxativa cum aqua cinnam.* in primis *rhabarb. toſtum*, quod blande laxando ſimul ob partes terreas admixtas adſtringere, & leniter roborare ſolet, cum *myrobalanis & elæoſacch. cinnamomi* propinata, nec non *clyſteres abſterſivi ex ſpec. emoll. hord. vitello ovi*, *conſ. roſar. lacte*, aliquoties adhibiti. His præmiſſis, ſtatim deveniendum fuit ad *incraſſantia demulcentia*, *adſtringentia cum anodynis* mixta, unde ſingulis quatuor aut quinque horis exhibui pulverem ſequentem: ℞. *Corall. rub. præp.* ℈ß. *lap. hæmatit. terr. japon.* an. gr. viij. *theriac. cœl.* gr. iij. *laud. de trib.* gr. ß. *M.* mutatis tamen mutandis, addidi ſæpe *terr. ſigillat. fl. ferr. bol. armen. pulver. ſtypt. Cr. ſmaragd. præpar. cryſtall. mont. pulv. dyſenter. Crat. ex tragacanth. gumm. arab. & corall.* conſtantem, *nuc. moſch. &c.* in primis, ubi calores fuerunt ingentes, *compoſ. ſperniol. Cr. ſpec. de gemm. frig. unicorn. mar. ſpec. de hyacinth. &c.* imo moderanda fuerunt medicamenta ad ipſius excretionis, malignitatis, & virium modulum. Sæpe videbatur jam alvus adſtricta, morbuſque ſublatus, brevi tamen malum recruduit, & exivit iterum aliquando cum, aliquando ſine cruore materia mucoſa in minima quantitate cum ſummis torminibus alvum ad excretionem ſtimulans; adhibitis autem frequentioribus *clyſteriis ex decoct. hord. cum capit. vervecin.* nec non continuatis *pulveribus adſtringentibus*, ex toto ceſſavit. Tandem, ne propter deraſos plexus ilei glanduloſos fluxus alvi cœliaco non abſimilis remaneat, ordinavi ſummo cum effectu *balſamica*, *ſtomachica*, *balſ. peruv. opobalſ. Tinct. corall. elix. Vitriol. M. pulv. ſtomach. elect. diacinam. Reg. nuc. in Ind. condit.* Et ſic dyſenterici intra tres ſeptimanas ex integro reſtituti ſunt, quo uſque etiam a vino abſtinere debuerunt, contenti *aqua cocta ex rad. tormentill. raſ. C. C. obor. maſtich. &c.* Quos invaſit cum *vomitu*, hi peſſime decubuerant, & vix

ſer-

ſervati ſunt, optime autem ipſis profuit *balſamum peruvian.* nec non *opobalſamum cum corall. rubr.* exhibitum. *Adſtringentia*, ſine prævijs *blondis Laxantibus*, in initio & progreſſu morbi adhibita protraxerunt morbum, tormina exacerbarunt, & poſt ſe ut plurimum *febres arthritides*, *pedum tumores*, *lienterias* reliquerunt. *Opiata* hic fere omnem abſolverunt paginam, imo fateri debeo, me fere nullum dyſentericum ſine frequentiori exhibitione *laud. de trib.* commode reſtituere potuiſſe; exhiberi autem debuit, antequam dyſenteria fuit conſummata & plane ulceroſa, aut vaſa majuſcula exeſa, aut ſenſus doloris jam periit. *Menſe Auguſto* frequentes habuimus *rheumatiſmos ad brachia, ſcapulas, femora, lumbos, coxas* productos, ſine ulla rubedine, multo minus tumore, non tam articulis, quam muſculorum interſtitiis firmiſſime & diutiſſime inhærentes, cum motus impotentia, doloribus lancinantibus, profundis, fixis, qui noctu exacerbati ſomnum impediverunt: infirmi enim loco moveri nequiverunt, & quo ſtatu fere primo jacuerunt ac decubuerunt, in eodem manere debuerunt, & ſine cruciatu ac vehementi dolore vix moveri aut attingi potuerunt; adfuit ſimul tenſio & caloris acriuſculi ſenſatio cum pulſo frequenti. Vulgus hunc affectum nominare ſolet *delapſum catarrhorum a capite, es iſt ein Fluſs im Arm oder Fuſs gefallen.* Statuendum potius rheumatiſmum provenire a ſero aut lympha acriori, flatulenta, retrogrado motu impedito, in ſpecialem aliquam membranoſam, tendinoſam, nerveam & muſculoſam partem delabente, ibique ſtaſin patiente, & partes fibroſas, nerveas tendente, eaſque triſti ſenſu vellicante. *Arthritis Vaga* hoc anno frequens fuit. Invaſit homines prævio horrore inſtar febris, membranoſas ac muſculoſas articulorum partes dolore, rubore, tumore & movendi impotentia corripuit, vagabunda fuit & ambulatoria, modo hanc, modo illam invaſit partem, nulla tamen loco ultra 48. horas fixa manſit, remiſſionem ſæpe, relicto ſolum tumore, ſimulavit, at opinione citius, imo vehementius rediit, & priorem locum occupavit, imo memoratu digna in pleriſque fuit paroxyſmorum invaſio dolorumque motus, dum quo tempore humerum, carpum aut digitos dextræ manus, eodem tempore & genua ſiniſtri pedis; & quo tempore ſiniſtri brachii, eodem dextri pedis partes ſingulari alternatione & ſaltu dolorifico infeſtavit. Similiter hic peccavit ſerum, ſine lympha acido acris, ſed ſale volatili intimius fœta, quæ ad perioſteum, ſive ſenſibiliſſimas articulorum mobilium membranas detruſa, eas diſtendit, vellicavit, ibique ſicuti ſpina infixa ſæviit. Cura *arthritidis Vagæ* & *rheumatiſmi* una eademque fuit. *Venæ ſectio*, niſi adfuit magna febrilis alteratio, intenſior arteriarum pulſus, nec non præcordiorum compreſſio, nil profuit, vires potius abſtulit. *Purgationes*, utpote turbationes & colliquationes liquorum naturalium exaſperarunt magis malum; reiteratus autem *enematum*, in primis *laxantium*, uſus, v. gr. *Rec. pulv. hepat.* ℈ß. *ſal. cichor. acetoſell.* an. gr. v. *diagryd. ſulphurat.* gr. vj. *fecul. ari* gr. iv. *M.* aut *decoctum ex fol. ſen. S. S.* ℥jß. *rhabarb.* ℨj. *crem. tartar. in aqu. cichor. infuſ.* addita *manna & aqua cinnam.* ſummopere profuit, in primis ſi veſpertino tempore *pulvis confortans* ſequens exhibitus fuit: *Recip. pulv. analept.* ℈ß. *epilept.* gr. viij. *lap. cancr. præp.* gr. vij. *laud. de trib.* gr. ß. *M. opiatorum* enim vires hic ſumme deprædicandæ ſunt, morbi quidem cauſam non tollunt, ſomnum tamen conciliant & dolores mitigant: non autem neceſſum fuit ſingulis diebus *opiatis & laxantibus* uti, dirigi & moderari potius pro re nata morbique indole debuit cura. Ab uſu *ſudoriferorum* nunquam felicem vidi ſucceſſum. Poſt inunctionem *ſpirituoſorum*, v. gr. *ſpir. vin. camph. formic. ſal. armoniac. junip. lumbric. &c.* ſemper notavi dolores oſteocopos, adeoque abſtinendum fuit a *ſpirituoſis*, nec non *unguinoſis*, *emplaſticis*. Optime autem, in primis ſub finem morbi, profuerunt *Thermæ Badenſes*, aut *balnea acidularum*, imo in ipſo morbo *balnea ex aqua dulci cum hordeo* parata. Atque hac methodo tractati feliciſſime intra 20. aut ad ſummum, ſi copia peccavit materia, 40. dies reſtituti ſunt. *Febres* his temporibus habuimus frequentes, quæ utut prima die tragœdiam a pandiculatione, oſcitatione, languore, frigore, mox calore ſatis intenſo auſpicatæ ſunt, cum ſubſequente ſecunda die apyrexia, ſpeciem *intermittentis* ſimulante; ſupervenientes tamen paroxyſmi, qui fuerunt cum languore, pulſu magno, exacerbatione caloris aliorumque ſymptomatum, confirmarunt intermiſſionem iſtam fuiſſe doloſam, & latuiſſe ſub hoc cinere ignem *continuarum febrium*, nec non *malignitatem* ipſam. Ex poſt enim videbantur quandoque, in primis mane, remittere calores, nunquam autem intermiſerunt. Creſcente morbo, creverunt ſymptomata, imo convulſiones in ſtatu morbi notavi frequentes. *Deliria ſerotina*, v. gr. die 11. 12. ſupervenientia ſemper fuerunt *exitioſa*. Febres hæ more continuarum *Venæ ſectione* in principio *diaphoreticis*, *bezoardicis*, *confortantibus* tractari debuerunt. Ultimis tribus menſibus, præter *febres tertianas*, *quartanas*, *catarrhos*, vix alii notabiles occurrerunt morbi.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1705.

QUo clementior anno præterito fuit aeris conſtitutio, eo rigidior ſub ingreſſum anni 1705. comparuit cœli temperies. *Januarius* quippe incepit gelu congelare aquas, imo continuavit frigus toto hoc menſe ſine remiſſione, nives ceciderunt paucæ, & ſpirans Euronotus induxit ſiccitatem. Nec mitior fuit *Februarius*, quin frigore & gelu longe rigidior, ſine ullis nivibus. *Martius* illuxit gratioſa ſerenitate, & exoptato calore, ſed quinta nives ceciderunt magnæ, ſexta frigus, quod ad 12. uſque duravit diem; circa *æquinoctium vernale*, ſpirante aere meridionali, frequentiores habuimus pluvias, fructiferas, quas ſerena, calida mox inſecuta ſunt tempora, adeoque Martius ut plurimum ſiccus extitit. *Aprilis* varias ſuſtinuit ventorum mutationes, & frequentiores, vix non quotidianas, in primis circa finem, pluvias, oblectamenta vernalia inhibentes; imo & *Majus* fuit valde inamœnus, frigidus totus, excepto uno aut altro die, pluvioſus. Continuavit pluvioſa & frigida hæc aeris conſtitutio ultra *medium Junii*: unde non mirum, uvas circa feſtum Viti nec dum florere incepiſſe. Circa *ſolſtitium æſtivum* temperatior aura & calores deſiderati demum redierunt. Morbi, qui in hoc ſemeſtre inciderunt, erant varii. In *Januario & Februario* continuarunt *febres quartanæ*, quæ tamen, uno vel altero *Laxativo* adhibito, nec non *chinatis medicamentis cum arcano duplicato*, præter morem ut plurimum ſuperari potuerunt, neque ullam labem poſt ſe reliquerunt. Frequentes erant *rheumatiſmi in pedibus*, *manibus*, *ſcapulis*, *lumbis*, cum dolore acerbo, ſine inflammatione, ſine tumore, hi *diaphoretica* ſuſtinere non potuerunt, ſed ſolis *temprantioribus cholagogis*, v. gr. *infuſis ex manna*, *fol. ſenn. tartaro*, *cum aqu. cichor. &c. clyſteribus*, *præcipitantibus*, nec non *balneis hordeaceis*, & pro re nata, in ſumma dolorum exacerbatione, *grano dimidio laudani de tribus*, tractari voluerunt. *Catarrhus* habuimus copioſos, qui in *febres* degenerarunt *continuas*, non adeo funeſtas. Servati enim omnes ſunt, qui ſtatim ab initio adhibuerunt *Alexipharmaca*, eaque continuarunt. Menſe *Februario* jam inceperunt *febres petechiales*, quæ *pleuritides* ab initio mentitæ ſunt, inceperunt cum horrore levi, febre lenta, tuſſi ſicca, dolore in pectoris regione, ad ſcapulas, claviculas adſcendente, cum moleſtia ægri, ſi in partem ſanam decumbere voluit; aſſumptis autem *ſudoriferis* evanuerunt dolores, & quarta, imo in pleriſque ſeptima demum eruperunt maculæ. In aliis ſimularunt *febres intermittentes*. Sic in Virgine quadam XVI. annorum, ſanguineo-phlegmatica, tunc temporis ordinario menſium fluxu laborante, notavi tres paroxyſmos, more *febris quotidianæ intermittentis*, mane cum horripilatione, ſubſequo calore, circa veſperum intermittente, dolore capitis, gravativo, ſiti, laſſitudine &c. quotidie recurrentes, quarto *calores continuos*, prioribus longe intenſiores, nec non eruptionem macularum, ſeptima hæmorrhagiam narium ſat largam, decima deliria blanda, manuum tremores, linguæ ac faucium ariditatem moleſtam, 12. 13. novam copioſorum exanthematum, prioribus jam evaneſcentibus, eruptionem; & ecce 16. morbi die, non obſtante hæmorrhagia, quæ ex alleviatione morbi judicabatur critica, ſeptima oborta, obiit. Maximam *malignitatem* exanthematica hæc febris in receſſu geſſit menſe *Martio*, *Aprili*. Incepit cum horripilatione, calor in ſanguineo phlegmaticis, quorum ſanguis ſero viſcido abundat, mitis, ſed ſubdolus; in ſanguineis intenſior adfuit languor totius corporis, mox ſubita virium proſtratio, membris quaſi laſſitudine fractis, aut contuſis, ſitis non adeo magna, nauſea, vomitus, pulſus naturali fere ſimilis, unde magis de languore, quam calore, conqueſti ſunt; ſexta aut ſeptima æſtus invaluit, atque malignitatem ſequentibus diebus prodidit, ſupervenientibus gravioribus ſymptomatibus, utpote exanthematum eruptione, cardiaglia, pulſu celeri, frequenti, vigiliis, vehementiſſimis capitis doloribus, deliriis, motibus con-

con-

convulſivis, linguæ ariditate & fiſſuris &c. *Venæ ſectiones* prima aut altera die inſtitutæ, nec non repetitæ valde profuerunt, ſerotinæ omnes nocuerunt. *Laxativa*, etiam ſub initium morbi exhibita, rejicienda fuerunt, & memini in his *exanthemata longe latiora* prodiiſſe, quam in aliis, eoſque graviſſimis ſymptomatibus, *tremoribus* nempe *totius corporis*, *deliriis furioſis*, tandem *aphonia*, *convulſionibus epilepticis*, tentatos fuiſſe, omneſque ſatis occubuiſſe: *clyſteriis ex humectantibus & emollientibus* confectis, nec non *ſuppoſitoriis* alvum adſtrictam commodiſſime reſerare potuimus. Cura methodica maxime dirigi debuit ad vires, quæ conſervari, ad humorum fervorem, qui contemperari, ad malignitatem, quæ corrigi debuerunt. Præſtitimus hoc *blandis diaphoreticis*, *bezoardicis*, *cordialibus*, *v. gr. pulv. alexit. ſpec. de hyacinth. C. C. philoſ. pulv. analept. lap. bezoand. orient. antimonium diaphoretic. unicorn. mar. conf. alkerm. mag. perlar. orient. &c.* exhibito ſingulo octihorio pulvere uno, aut potiuncula. Sic corpus manſit perſpirabile, ſanguini ſua conſtitit ſyſtaſis & craſis, atque malignitas exuperata fuit. *A medicamentis ſpirituoſis*, *volatilibus*, *bezoardicis fortioribus*, *calidis*, quæ in hoc caſu magis obfuiſſe, jam a longo tempore in his calidis oris expertus ſum, ſtudio abſtinui. Vinum omnibus interdixi, *aquam ſolam ex rad. ſcorz. raſ. C. C. ebor. ſem. aniſ. &c.* concedens. Acutiſſimos capitis dolores *Veſicatoria* nuchæ appoſita ſuſtulerunt. Seviit vehementer hic morbus æque in adultos, atque gravidas. Sic binas habui, harum una, tertia morbi die, gemellos vivos, nondum maturos, octimeſtres, qui intra aliquot dies mortui ſunt, peperit; altera ſexta morbi die filium æque octimeſtrem, qui ſex diebus vixit, enixa eſt. Fortior hic ſine dubio ſanguinis motio & rarefactio, qua apertæ & laxatæ ſunt viæ, partus hos acceleravit, inde puerperæ valde debilitatæ, ſed ſolis *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis blandiſſimis*, aliiſque pro morbi & ſymptomatum exigentia remixtis, tractatæ, binæ die XV. evaſerunt ex morbo hoc graviſſimo. Legitima enim & matura medicamentorum applicatio omnibus ſalutaris fuit, ſecus, qui a principio neglexerunt remedia. Sic inter alios novi mercatorem, Sileſitam, eadem febre detentum, qui fere omnia reſpuit medicamenta, tandem delirio phrenetico correptus in lecto vix detineri potuit, die 12. demum prodierunt exanthemata, indubia mortis die 14. morbi ſubſecutæ indicia. In alio pauperculo *petechiali febre* extrema laborante notavi in dorſo, brachiis, pedibus, naribus quam plurima *ulcuſcula*, elevata, dura, cum intenſo dolore, inflammatione, ad inſtar furunculorum, ichore plena, ſed tubercula illa ulceroſa valde fuerunt maligna, naturam *anthracum* æmulantia; caro enim in circuitu inflammata, tandem ſphacelata & corroſa, ubique tota excidit, adhibitis tamen *expellentibus*, *Alexipharmacis & mundificantibus externis*, præter omnium ſpem ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt. Cæterum multiplici experientia edoctus ingenue fateor, etiamſi omnia ſigna fefellerunt, me tamen ſequentia in prognoſi nunquam decepiſſe: deprehendens nempe in tangendo pulſu *contractionem aut ſubſultum tendinum*, pro certo mortem prædicere potui. Sic ex *linguæ ariditate*, *fiſſuris*, *aſperitate*, *ſcabritie*, *ſiccitate*, quaſi lignum attingeres, *nigredine*, in primis, ſi retorrido calore cum vicinis faucibus aruit, aut *cruſta quadam nigra obducta*, quæ licet *ſæpius os fricando & colluendo deterſa*, *ſtatim tamen nova repullulavit*, infallibile ſummæ interiorum partium inflammationis & ſiderationis, nec non mortis augurium habuimus. Lingua enim etiam in minima inflammationis ſuſpicione ſtatim reſiccare incipit, & creſcente inflammatione creſcit pariter & ſiccitas linguæ. Hoc morbi ſtadium ſæpe ultra XV. morbi diem fuit protenſum, aliquando felici, aliquando funeſto eventu. Sic memini quoſdam 16. alios 18. imo 22. demum morbi die fuiſſe extinctos, alios jam integre reſtitutos ex leviſſima cauſa & errore diætæ *recidivam* reportaſſe, quæ tandem, inflammatis glandulis in pectore, in primis pulmonibus ſitis & exulceratis, in *hecticos* degeneravit *calores*, longo tamen *medicamentorum pectoralium* uſu ſuperabiles. Menſe *Majo febres petechiales* deſævierunt, & evaſerunt ex his omnes, qui ex methodo tractati ſunt. Eodem tempore *Icterus* frequens fuit, qui flavo ſuo colore deturpavit totum corporis habitum, ſpeciatim vero oculorum politum ebur, nec non tempora. Conqueſti ſunt de pruritu in cute, maxime dorſo, de caloribus tranſitoriis, laſſitudine ulceroſa, doloribus capitis, ſomniis turbulentis, intenſiſſima ſiti, inappetentia, oris amaritudine. Alvus plus ſolito adſtrictior, &, quæ exierunt excrementa, penitus albeſcentia, pauca, viſcida, urina craſſa, turbida, ſubnigra, in ſuperficie oleaginoſa, crocea fuerunt. Utique hic fuit obſtructio tubulorum biliferorum, a viſcida lympha hepatis & acinorum glanduloſorum, nec non ſaburra tartarea proveniens: inde bilis ab acido fixiori plus minus auſtero, torpidior & ſpiſſior reddita, in motu ſuo impedita, neque per deſtinatos canales, tum ad veſiculam, tum per ductum cyſticum in ductum choledochum ad inteſtina delapſa, potius reſtitans, in venæ cavæ propagines, tanquam fontes ſuos receſſiſſe, ibique ſerum cum ſanguine, & exinde productos humores, nutritioni & excretioni dicatos, citrino ſuo colore infeciſſe neceſſum fuit. *Martialia*, *rhabarbarina*, *aperientia* non ſolum ductus illos obſtructos feliciter reſerarunt, ſed & bilem peccantem, atque jam ad habitum corporis delatam eduxerunt per epicraſin, v. gr. *pulv. hepat. cachect. croc. mart. aperit. cum ſalibus*, *rhabarb. Alex. ſpir. ſal. acetoſell. abſinth. cichor. tartar. vitriolat. arcan. dupl. rad. curcum. &c.* additis pro re nata, & quidem optimo cum ſucceſſu, aliquando *granis aliquot diagrydii*. Menſe *Junio* continuarunt adhuc *febres continuæ*, ſed fuerunt valde *benignæ*. Jam inceperunt *tertianæ*, *quartanæ*, curatu tamen faciles. *Julius* incepit cum caloribus, ſubinde tamen nubibus exaſperatum cœlum, in primis die 19. & ſequentibus aliquot diebus, ſtante Borea, frigidam effudit pluviam. Cum Sirii ortu etiam exorti ſunt calores, qui cum inſolito & vix tolerabili aeris fervore uſque poſt ejus occaſum, imo toto menſe *Auguſto*, ſine ulla alternatione, continuarunt, excepto XIX. Auguſti, quo cum imbribus, tonitrubus & fulgure frandines per mediam horam deciderunt copioſiſſimi, quæ promontoria noſtra fere omnia deſtruxerunt. Totus *September* aut ventoſus, aut frigidus, aut pluvioſus fuit, adeo, ut vix quatuor dies ſereni toto menſe numerari potuiſſent. *October* extitit amœnus, calidus, ſiccus, & quamplurimum contulit ad maturitatem uvarum, quæ alioquin immaturæ manſiſſent. Hinc vinum nec quantitate, nec qualitate laudabile crevit. *Novembris* initium ventoſum, utcunque ſiccum fuit, progreſſus ad finem uſque pulcherrimus, ſerenus, calidus. Sub initium *Decembris* apparuerunt hyemis indicia, nubibus & nebulis aer turbidus, frigidus, mox inſecuta eſt amœna, ſerena ſine nivibus tempeſtas, ad finem menſis durans, nobis quidem grata, ſed ob hoſtium furorem valde infauſta, ferrea & ignea. Tumultuantes enim Hungari die 24. Decembris civitatem noſtram arctiori obſidione cinxerunt, eamque circa prandium ex monte Leonhardi globis ignitis continuo ex machinis bellicis majoribus exploſis invaſerunt, Primam ſtragem ſuſtinuerunt ſuburbia (non excluſis V. domibus in civitate interiori exiſtentibus,) quibus flammea hæc procella, aut diverſa incendia ſacram Chriſto naſcenti noctem in funeſtam cinerum diem verterunt. Die Nativitatis CHRISTI ignitis ſuis globis nova incendia facere, atque reſiduum in cineres redigere, ſed fruſtra, tentarunt; pilis autem ſuis majoribus igniariis, *Bomben*, ingens damnum ædificiis intulerunt, tandem biduo poſt, re infecta, diſceſſerunt. His temporibus, menſe nempe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Decembri*, adhuc continuarunt *febres continuæ*, *petechiales*, & notavi inter alia honeſtas duas fœminas, ſorores; quarum una menſe *Auguſto febre exanthematica* laborans, die X. morbi acquiſivit frequentem *diarrhœam* cum torminibus & doloribus inflammatoriis, vigiliis continuis, caloribus intenſiſſimis, die XII. extrema, ſudore reſolutivo perfuſa, etiamſi de æſtu graviſſimo, potius anxietatibus, conqueſta fuit, frixerunt, 13. mortua. Latuit hic ſine dubio *inteſtinorum ſphacelus*. Altera ſoror menſe *Septembri* eadem *febre petechiali* correpta, ſumpſit ſub initium morbi, nil mali, ſuſpicans, ante macularum eruptionem, neſcio cujus ſuaſu, *Laxativum*, die 10. incepit delirare, adhibitis tamen adhibendis, die 17. calores remiſerunt, & mens rediit, imo jam periculum evaſiſſe ab omnibus judicata fuit; die 19. morbi in *femore pedis ſiniſtri* ex inſperato prorupit *macula nigerrima cruſtacea*, *inſtar anthracis*, magnitudine duplicis groſſi, quæ igneo ſuo fervore latius ſeſe diffudit, carnem ſubditam exuſſit, atque die 21. pauperculam e medio viventium ſuſtulit. Menſe *Decembri* in alia fœmina 46. annorum obſervavi eaſdem *maculas petechiales* tertia jam die prodeuntes, valde *latas*, non obſtante *Venæ ſectione* ſecunda morbi die adminiſtrata, tertia incepit delirare, quarta obiit. In his caſibus utique peculiaris ſanguinis corruptio, & ſingularis malignitas ſupponi debuit. Menſe *Auguſto* ex flagran-

flagrantiſſimo ſole aeriſque ſiccitate ortæ ſunt *diarrhœa*, *dyſenteriæ* cum teneſmo, vomitibus, ſiti, doloribus abdominis; ut plurimum conjuncti fuerunt *calores*, inde methodo ordinaria tractari non potuerunt, quin potius *alexipharmacis*, *v. gr. terr. ſigillat. Japon. bol. arm. theriac. cœl. ſpec. de gemm. frig.* curam aggredi debuimus. Ubi nullus adfuit calor, ibi optime profuerunt *blande educantia*, in primis *rhabarb. toſtum cum myrobalan. citr.* aut *aqua laxativa* ipſa cum *aqua cinnamom.* ſub initium exhibita, aut *clyſteres abſtergentes ex hord. cap. vervec. lacte &c.* frequenter applicari. Materiam adhuc reſtitantem acrem, auſteram, acidam, utentem feliciter deinceps *abſorbentibus*, *adſtringentibus*, *ac incraſſantibus*, *v. gr. corall. rubr. alabaſtr. torr. jap. ſigillat. cryſtall. mont. &c.* correximus. Sic multum præſtitit *opobalſamum*, nec non *oleum nuciſtæ* interne exhibitum; non minorem utilitatem attulit *Cataplaſma* toti abdomini applicatum: *Recip. pulv. centinod. burſ. paſtor.* an. *mß. fol. roſar. rubr. balauſt. an.* ʒiij. *diacydoniat. cum ſpec.* ℥ß. *nuc. moſch. n.* ij. *maſtich.* ʒj. *caryoph.* ℈j. *F. Cataplaſma*, adde *ol. myrtin. cydon. maſtich.* an. ʒj. *M.* Hoc menſe *eryſipelata* frequentiſſima fuerunt, ſed uno vel altero *ſudorifero* exhibito extincta. Nec his menſibus conticuerunt *febres quotidianæ*, *tertianæ*, *quartanæ*, quæ circa finem menſis *Octobris* valde *contumaces* extiterunt, ſenibuſque funeſtæ. Præter alios affectus *rheumatiſmos* nempe, *catarrhos*, *podagricos dolores*, *odontalgias &c.* ſequentem notavi caſum. Honeſta matrona, annorum 45. multarum prolium mater, circa finem menſis *Novembris*, prægreſſis jam a longo tempore ſpaſmis digitorum manus ſiniſtræ, agonizantem puellam in vicinia viſitans, eamque morientem conſpiciens, valde perterrita concidit *epileptica*, deportata domum, & in lectum illata tandem ad ſe rediit præteritorum fere inſcia. Ad ipſam vocatus nil intentatum reliqui, aperui *venam in brachio dextro*, ordinavi clyſteres dedi *antileptica*, *v. g. pulv. epilept. ſpec. cephal. M. caſtoreum unicorn. mar. ungul. alc. cran. human. aqu. hirund. c. caſtor. epilept. L. &c.* affectum tamen curatius perpendens deprehendi ſpaſmum, vel potius pulſum & ſubſultum magnum in medio, annulari & auriculari digito ſiniſtræ manus, ubi frequenter & fere indeſinenter illorum extremitates ad volam manus retractæ ſunt; bihorio elapſo majorem perſenſit in prædictis digitis ſubſultum, mox paroxyſmum epilepticum; adeoque celer motus tendinum veluti ſubſultorius, inſtar pulſus ordinarii, indubitatum inſtantis paroxyſmi fuit præſagium. Senſit autem inſecutas exacerbationes omnes manifeſtam originem traxiſſe ex extremitatibus trium digitorum ſiniſtræ manus, indeque in momento, quaſi volando, auram quandam adſcendiſſe per brachium ad caput, affectoque cerebro, pars corporis ſiniſtri variis motibus valde agitata & concuſſa fuit, pes tremuit, oculos contorſit, ſpumeum quiddam circa os apparuit, reflexo capite verſus dorſum, adfuit ſimul omnium ſenſuum perturbatio. Dira hæc ſymptomata, ſi remiſerunt, durarunt autem quandoque uno horæ quadrante, quandoque brevius, ægra tandem ſopore quaſi oppreſſa jacuit, mox gravi ſuſpirio ad ſe rediit horum omnium inſcia, atque ſolum de gravitate capitis ac laſſitudine membrorum conqueſta eſt, ut plurimum, finito paroxyſmo, modicum ſanguinis ex nimio motu convulſivo in pulmonibus extravaſati, ore rejecit. Sæpe velut ab utero ſuffocata rubebat inſigniter, cum laſſitudine quadam ac ſenſim oborientis febriculæ rudimento. Non quidem continenter horrendo hoc ſymptomate, ſed interpolatis vicibus, modo ſerius, modo ocius aliquando quotidie, aliquando tota ſeptimana ſemel, commiſeratione digna exagitata fuit, prout venenata hæc materia vel citius, vel tardius, auram ſuam ſubtilem, vel ſpiritus ſuos volatiles emiſerit, qui in cerebrum delati irritando ſenſiles ac nerveas fibrillas celerem illam, inordinatam & involuntariam concuſſionem membrorum, cum conſpicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione illius potiſſimum corporis partis, ex qua malignus vapor ſpeciatim in cerebrum fuit mandatus concilarunt, miſeram noſtram, ſi extra lectum fuit, cadere fecerunt. Malum hoc necdum radicatum quo ex toto tolleretur, nihil non tentatum fuit, cum per *cathartica*, *v. g. pil. coch. de ſuccin. Cr. extr. caſtor. cum ſyr. de cichor. c. rhab. &c.* tum *per Veſicatorium*, ad eliciendam materiam peccantem, regioni carpi impoſitum. Carpum deinde arctiori vinculo circumligari curavimus. Interne quotidie mane ſumpſit *pulveres epilepticos ex pulv. epilept. M.* gr. viij. *mag. cran. hum.* gr. v. *ungul. alc. præp.* gr. vij. *unicorn. mar.* gr. iv. *pulv. caſtor.* gr. v. veſperi vero mixturæ ſequentis guttas 30. *Rec. Elix. uterin. Cr. eſſ. ſuccin. ſal. volat. oleoſ.* an. ʒj. *M.* his continuatis remiſerunt ſymptomata, non tamen ex toto ceſſarunt. Unde ſanguinem *cruciatim* ex brachio nempe dextro, & pede ſiniſtro ſimul & ſemel detrahi curavi, tandemque *miſtur. ſimpl. cum elix. uterin. Cr. & eſſ. anod.* exhibui, quorum beneficio malum hoc potiſſimum, una cum motu tendinum ſubſultorio in digitis intra menſes devictum fuit. Pro roboratione membrorum & nervoſarum partium, nec non avertendo recidivæ metu, ablegavi ipſam menſe *Majo* ſequentis anni ad *Thermas Badavino-Auſtriacas*, & quidem optimo ſucceſſu. Priſtinam enim recuperavit ſanitatem. Thermas autem quotannis viſitare debebit, quod licet deinceps non obſervaverit, nullum tamen ſimilis morbi indicium per multos annos amplius in conſpectum prodiit. Et hæc dicta ſunt de morbis, qui hoc anno apud nos obſervati ſunt.

Conſtitutio Epidemica Semproniensſis Anno 1706.

CRedidiſſes præteriti anni exitu & ferocientium hoſtium abitu, nos jam calamitatibus, moleſtiis, periculis vacuos, furoremque hoſtium erga nos in lenitatem eſſe converſum. Sed ecce illorum furor mox abiit in rabiem. Cogitantes enim de noſtro interitu & civitatis exitio, d. 2. *Januarii* ad priſtinam ſtationem redierunt majoribus machinis, mortariis pluribus & requiſitis bellicis probe instructi; 3. die Januar. ſummo mane, continuis tormentorum & pilarum jactibus tam ardenter ædificia pulſarunt, ut fulmina & fulgura de cœlo deſcendiſſe putaſſes, imo ſparſo miſſilium flammarum imbre nova incendia excitarunt, & quam plurima civium ædificia immani grandine quaſſata deſtruxerunt. Sed cum hoſtes vidiſſent, ſe continuo machinarum bellicarum boatu & fragore inconcuſſam civium fidem & conſtantiam neutiquam evertere poſſe, ſexto Januarii, ſummo mane, trino agmine & magno impetu mœnia invaſerunt, admotiſque quamplurimis ſcalis, nec non globulis quamplurimis manu injectis, mœnium faſtigia, quæ jam attigerunt, tranſcendiſſent, niſi noſtrorum Civium & inhabitatorum pectora pro muro fuiſſent, atque continuis ſcloporum exploſionibus, nec non clavis præferratis permultos de muro in ſubjectas foſſas præcipitaſſent, hoſteſque pedem, relictis centenis & ultra mortuis, in priſtinam ſuam ſtationem referre coegiſſent. Hoſtis itaque invictam civium conſtantiam jam expertus, adverſis tempeſtatibus cœli quotidie magis magiſque invaleſcentibus, die 10. Januarii obſidionem ſolvit, receſſit, ſed a longinquo nos cinxit. Cives interea inſuetas in excubiis ſub Jove frigido & humido per aliquot menſes conſtanter continuarunt ſuas ſtationes, atque intrepide defenderunt ſua mœnia. Alias hic *menſis* valde horridus fuit, frigore tamen quandoque remittente, placidior. Mollior aer ſub initium *Februarii* obſervabatur in progreſſu remiſſum aliquod frigus, ſub finem nives, ſubſequo frigore congelatæ. *Martii* ingreſſus rigidiſſimus ſubito cum ſereniori ac blandiori aere commutabatur, circa *æquinoctium* frequentes fuerunt pluviæ, mox nives, mox varii ventorum tumultus, adeoque *Martius* non ſiccus, ſed humidus extitit. *Aprilis* comparuit nivoſus, mox tamen ſerenior & amœnior factus calore ſuo veris delitias produxit, languentes animos excitavit, & ad finem uſque ſiccus ac calidus permanſit; die 30. ingens tempeſtas cum fulgoribus & tonitrubus oborta eſt, quam præceſſit magna papilionum cohors occidentem verſus volitans. *Majus* fere totus mane ſubfrigidus fuit, ſiccus, circa meridiem calidus, cum pauciſſimis pluviis. Toto *Junio* grata & exoptata habuimus tempora, calores intenſos, ſæpe venti, quandoque pluviæ nocturnæ contemperarunt amœniſſimæ, Medardi dies fuit ſereniſſimus, & die Sancti Viti uvas in omnibus promontoriis jam deſloruiſſe notavimus, inde noſtrates præcocem vindemiam augurari ſolent. Toto *Januario* morbi, præter *catarrhos*, hyemali tempore non infrequentes, nec non *quartanas*, noſtris deſideratas dederunt inducias. Sub initium *Februarii febres* notavimus *continuas*, malignitatis tamen expertes, *rheumatiſmos frequentes bilioſos*, *defluxiones ſeroſo-bilioſas in capite*, maxime *pone aures*, aliquando cum, aliquando ſine tumore, cum modica febrili alteratione; ſumme dolorificas, *ſuffumigiis ex olibano & cataplaſmatibus emollientibus* curatas. Continuarunt illæ in primis menſe *Martio*, & invaſerunt articulos

maxi-

maximo cum dolore, inflammatione, tumore, ſenibus, in primis podagricis, exitioſæ: in his rediit *podagra*, ſed ſine doloribus, quæ retrocedens materiam peccantem ad pectus tranſtulit, ibique *catarrhos lethales* excitavit. Sed miratu dignum fuit, quod præter hujus menſis indolem nullæ *febres continuæ*, exceptis paucis *catarrhalibus*, quæ ſenibus fuerunt funeſtæ, obortæ ſint, cum tamen fœminæ cum prolibus ſuis, ſuperioribus menſibus, maximum metum & terrorem ex turbis bellicis conceperint, & pro majori ſecuritate diu noctuque ſqualida cellaria inhabitare debuerint, cives autem & incolæ omnes in excubiis quam maximos exceſſus ſub Jove frigido & humido in vino commiſerint, adeoque humores ad morbos generandos, aut ſuſcipiendos diſpoſuerint, in primis, cum abſque hoc *Martius* ſit humorum genitor, motorque dolorum. Beneficium hoc adſcripſimus vino novo, quod præterito crevit anno, leviſſimo, claro, acido, tartaro crudo abundanti, diuretico: hoc potenter viſcidam bilem diluit, ſolvit eamque per alvum & urinam eduxit, adeoque ſanitati noſtræ valde proficuum fuit. Aliis annis vina hujus loci nova, ubi calore ſolis & cœli benignitate ad ſummam maturitatem pervenerunt, generoſa ac potentia tartaro ſubtili ſcatent, oleoſa ſunt, & nec dum defœcata, largius hauſta bilem a naturali ſua craſi dejiciunt, alcalicis ſuis particulis quam maxime ſanguinem accendunt, viſciditate autem ſua hujus circulum retardant, toti corpori torporem inducunt, caput gravant, conſtipant, imo particulis ſuis hamoſis ſalino volatiles maxime activas reprimunt, actiones animales ſimul lædunt, & varios morbos, in primis *febres continuas*, *malignas*, *petechiales* conciliare ſolent. Menſe *Aprili*, *Majo*, *Junio* repullularunt *febres continuæ*, *petechiales*, quandoque dum, quandoque ſine malignitate, methodo tamen ordinaria feliciter eradicatæ. Inter alia notavi gratioſam filiolam quinquennem, *febre continua* correptam, cum maximis abdominis doloribus, torminibus, vix non convulſivis, & imminentis *epilepſiæ* metu; loqui nil potuit, dolorem autem ejulatu expreſſit, continuarunt calores ſine ulla intermiſſione ad 12. diem. In horrendo illo ejulatu ob metum gravioris mali 11. & 12. morbi die dedi *laudan. de trib.* gr. ß. cum *pulv. epilept. M. caſtor. unicorn. mar.* △ *hirund. c. caſtor. &c.* laudabili cum ſucceſſu & ſubſecuta quiete. Durante morbo, & 6. ſeptimanis poſt morbum ne verbum eloqui potuit, licet omnia bene intellexerit, & linguam quaquaverſum movere ac volutare, bibere, comedere, deglutire potuerit. Topica præſcripſi varia, verbi gratia *unguentum ex conf. anacardin.* ℥ij. *alkerm.* ℥j. *extr. caſtor.* gr. viij. *ol. ſuccin. gutt.* iij. pro illinitione, & frictione faucium, linguæ & palati. Fomenta ex *infuſ. major. ſalv. chamomill. hyſſop.* collo, in primis laryngi frequenter applicuimus, donec interior laryngis rima a ſiccitate coarctata ac conſtricta, aliquantum iterum humectata officio ſuo fungi potuit, atque ſenſim & ſenſim, licet ſub initium difficulter, verba articulata expreſſit. Humores bilioſos ex abdomine ad muſculos laryngis, inque nervos vocales, metaſtaſi facta, delatos, præter calorem febrilem, interiorem laryngis rimam areſacientem, eoſdem affeciſſe, conjiciendum ex prægreſſis vehementiſſimis, vix non convulſivis, abdominis doloribus, in tempore conſopitis. Iiſdem temporibus obſervavi in filiolo ſexenni *calores continuos* ſine ulla intermiſſione, vix remiſſione, ad 30. diem & ultra, non obſtante legitima medicamentorum adminiſtratione, extenſos, adeoque non ſine malignitate, tandem tamen feliciter ſuperatos. His menſibus *rheumatiſmos & arthritides vagas* notavimus frequentes, methodo autem noſtra ſuperius tradita mox profligatas. Menſis *Julius* fuit æſtuoſiſſimus, noctes præter morem calidæ, ſine ullis fere pluviis: die 16. cœlum opacis & atris nubibus de ſubito exaſperatum, effudit imbrem largiſſimum cum tonitrubus, in vicina cum grandinibus inſolitis, maximo *Ruſtenſium vinearum* damno. Sub ingreſſum ſolis in leonem, niſi quandoque grati ſpiraſſent eteſiæ, calores vix fuiſſent tolerabiles; tandem ultima hujus, prægreſſis noctu crebris tonitrubus nec non fulguribus, gratioſa ac tepida ſuperveniens pulvia cum amœniſſimis & ſubfrigidis ventis ingentiſſimum autæ calorem contempravit, terram refocillavit, & omnia, recreavit. In *Auguſto* terra per totum menſis curſum fervido ſolis calore fovebatur, ſubinde tamen nocturno tempore tepidis pluviis animabatur, inde jam ſub initium hujus menſis maturas habuimus uvas. *Ægidii dies* mira & exoptata illuxit ſerenitate, & ſerenavit totum menſem exceptis 17. 18. diebus, qui fuerunt frigidi, ventoſi, pluvioſi. Per *Octobrem* totum eadem gratioſa ſerenitas, ſiccitas & æſtus amœnus duravit, cum nebulis matutinis, ſolis ſplendore diſcuſſis, exceptis 6. 7. & 8. diebus, qui ſparſerunt pluvias. Hinc vinum crevit generoſiſſimum. Secunda *Novembris* primam demum notavimus pruinam, & continuarunt amœniſſima, calida illa tempora, præter ætatis anni morem, toto menſe, niſi quod 14. 15. intervenerint pluviæ, & 24. nives ceciderint ingentes, ſequenti tamen die liquefactæ. Eadem cœli tempeſtas continua, ſerena nempe, calida, aliquando nebuloſa fuit uſque ad 17. diem *Decemb.* 18. vero, 19. pluvioſa, nec non nivoſa; die 20. ingruit gelu, quod poſt biduum remiſit, reliquis diebus pluviæ, nebulæ, venti ac calores alternarunt, quæ tempeſtas, prædominante calore circa Natalitia, *pyrorum flores & turiones ſambucinos* elicuit. Menſibus æſtivis omnis generis *febres*, quæ *continuas* mentitæ ſunt, nobiſque ab initio impoſuerunt. Invaſerunt hæ cum horripilatione vix ſenſibili, inſequente calore, ultra 30. horas durante, cum vehementi ſiti, capitis dolore, vigiliis, vomitibus, præcordiorum anguſtia, anxietatibus, virium proſtratione, linguæ ac faucium ſqualore, ita ut *febrem continuam* fore metuerim; adhibita tamen *Venæ ſectione* in brachio, & repetita in pede, exhibitoque uno vel altero *ſudorifero*, remiſit calor, & tertio aut quarto die ut plurimum in *intermittentem tertianam duplicem* terminavit; aſt inter apyrexiam & paroxyſmum breviſſimum fuit intervallum, imo, ſaltem aliquot interjectis horis, nova *febris*, ſine ullo frigore, acceſſio, & quaſi compoſita ex *tertiana & quotidiana*, altera autem *levior* typum *quotidianæ* referens. Ante paroxyſmum dedi *antifebrilia ex ſalibus*, *arcan. dupl. cort. chin. lap. cancr. &c.* in caloribus vero diuturnis, ob metum latentis malignitatis, nec non ingentem debilitatem, *blanda diaphoretica*, *utpote lap. bez. orient. pulv. ana. lapt. M. C. C. philoſoph. magiſt. perlar. conf. alkerm. &c.* aliquando, in primis ubi *capitis dolores* fuerunt intenſi, loco *antifebrilium* præſcripſi *ſpirit. ſudorif.* ℈j. *cum ſpirit. anod.* ℈ß. & quidem laudabili ſucceſſu: non enim tantum dolores remiſerunt, ſed & paroxyſmi febriles brevi ceſſarunt, & ut plurimum ſoluti ſunt ſpatio 15. aut 21. dierum. Febres *tertianæ* circa hæc tempora fuerunt frequente, ſed adeo mites, ut poſt quintum aut ſextum paroxyſmum, adhibito *Laxativo*, nec non *antifebrilibus ſalibus* receſſerint. Febribus *continuis* corripiebantur permulti, ſed ſine gravioribus ſymptomatibus, & abſolverunt jam die 15. ſuum curſum feliciter; hinc omnes ſervati, qui non incuria neglecti, ſed methodo ordinaria tractati fuerunt. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *diarrhœæ*, *dyſenteriæ* ex radiorum ſolatium, æſtu invaſerunt quamplurimos, ſine ætatis diſcrimine, cum maximis torminibus, teneſmo, dejectionibus copioſiſſimis, purulentis, cruentis. Principum curæ ſumpſimus a *rhabarb. toſt. myrobal. citrin.* aliquando ab *Aqua laxativa*, in primis ſi ventriculus cruditatibus labefactatus aut gravatus fuit, acrimoniam humorum temperavimus *abſorbentibus*, *v. gr. coralliis rubris*, *terr. ſigill. fl. ferr. cryſtall. mont. &c.* continuas dejectiones & dolores correximus *clyſteriis ex decoct. hord.* aut *oryz. capit. vervec. vitell.* ſæpe injectis, nec non *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *demulcentibus* ſæpius exhibitis, v. gr. *pulv. dyſent. Cr. nerr. catechu &c. mithridat. theriac. cœl. laudan. de trib.* imo fateri debeo, etiamſi ſingulis 5. aut 6. horis medicamenta *adſtringentia* exhibuerim, me tamen ſine *opiatis* nihil profeciſſe, adeoque *Laudanum de trib.* in acciſa (refracta) doſi aliis additum & ſæpe repetitum hic optimam tuliſſe opem. In quibuſdam obſervavi neque hæc quicquam profuiſſe, quin potius infirmos aliquando evomuiſſe bilioſa, indicio, ventriculum una cum primis viis, cruditatibus acribus, bilioſis, adeoque cauſa morbifica adhuc eſſe repletum, iis bis dedi *rad. Ipecacuanh.* & quidem pro doſi ℈ij. inde frequentiores habuerunt vomitus, pauciores dejectiones, quo facto, reliquum curæ *adſtringentibus*, *incraſſantibus*, *anodynis*, v. gr. ſequenti *pulvere* aliquoties exhibito, & ſingulis 6. horis repetito, ℞ *cryſtall. mont. corall. rubr. præp. terr. japon. ana* gr. viij. *theriac. cœl.* gr. iij. iv. *laudan. de trib.* gr. ß. *aliquando* gr. j. *M.* feliciter peractum fuit. Tres perſonas notavi, quæ, abſumptis jam roſcidis & balſamicis lymphæ particulis, ſpiculis autem acribus, adeoque doloribus, auctis tandem, ſupervenientibus dejectionibus atris, cadaveroſum odorem ſpirantibus, indolentibus, artuum refrigerationibus, mente ac ſenſu privatæ *gangræna & ſphacelo inteſtinorum* obierunt. In alia matrona 5. diebus ante mortem præceſſit *ſingultus*, omnem *caſtorinorum & opiatorum* efficaciam eludens, inflammationum & convulſionum internarum, nec non mortis imminentis prænuncius. Menſe *Octobri* in ſcenam prodierunt morbi vitio *renum & veſicæ* orti. Sic in Perillu-

illuſtri quodam Domino, ſeptuagenario, alias robuſto, notavi *Iſchuriam*, ſive totalem urinæ ſuppreſſionem, ex *calculo renum* tubulos obſtruente, natam. Adfuerunt maximi dolores circa lumbos, vomitus frequentes, anguſtiæ & anxietates præcordiorum, obſtinata alvi obſtructio, nullus veſicæ tumor, nullus in pube dolor, nulla perinæi gravitas, nulli calores, imo pulſus naturali fere ſimilis. Cathetere flexili ſæpe immiſſo ne gutta urinæ extrahi, aut *calculus* in veſica latens deprehendi potuit. Adhibuimus ſæpiſſime *clyſteres emollientes*, *balnea aquæ dulcis una cum herb. petroſel. malv. parietar. chamomill. melilot. verbaſc. ſtram. aven. &c.* unguenta pro inunctione lumborum, ex *unguent. roſac. ol. ſcorp. Matth. ſucc. citr. præp. &c.* Interne fere quotidie dedi *decoctum ex ſpec. dialth. Fern. & aperitiv. For. cum fol. ſenn. mechoacann.* quibus magnam feroſorum humorum, alias ad renes tendentium, copiam per alvum eduximus, ne guttam vero urinæ elicere potuimus. Potus ordinarius conſtabat ex *ſpec. dialth. Fern. & aperit. For. cum raſ. C. C. ſem. aniſ.* Ex *diureticis*, *lithontripticis*, *pellentibus*, ſumpſit *tinct. ſal. tartar. ſpir. ſalis dulc. balſ. ſulphuris terebinth. ſuccinat. ſal geniſt. ononid. fabar. ſpir. ſalis coagul. tartar. Vitriolat.* aliaque, imo pro exigentia ſymptomatum utpote vigiliarum, dolorum, etiam *laudan. de trib.* in refracta doſi, alvoque libera exiſtente; pro coroboratione virum *confortantia*. Sic tandem ſeptima morbi die robore naturæ moti ſunt *calculi* ex renibus in ureteres, cum vehementi, lancinante, pungente dolore; ex his brevi delapſi in veſicam urinariam: patente jam exitu parum urinæ, non quidem ſine dolore, emiſit, mox una cum tribus lapillis, magnitudine fabarum, urinam ſubcruentam, ſine dubio ex laceratis vaſculis a calculorum aſperitate, excrevit, & poſt ſubnigram, tandem, & quidem abunde, pallidam, copioſa materia viſcida, ſabuloſa refertam. Dolores ſtatim poſt excretionem urinæ evanuerunt omnes, remanente ſolum laſſitudine ulceroſa ſenſuumque torpore, donec vires ſuas deperditas recollegit, atque ex integro convaluit. In aliis eodem tempore obſervavi ſummum *urinæ andorem*, ubi quidem fere nullus urinæ fuit defectus, maximus tamen dolor, & in urethra ignea quaſi roſio. In aliis *Stranguriam* animadverti, ubi continuus fuit ad mingendum ſtimulus, nihil tamen, niſi una vel altera gutta effluxit. His omnibus feliciter medebamur *decocto aperit. For. dialth. Fern. cum. fol. ſenn. clyſteriis*, nec non *topicis*, *balneis*, aliiſque ſuperius allegatis. Inter morbos illius temporis etiam occurrit *Paſſio Iliaca*. Hac corripiebatur quidam Vir Juvenis, *hernia ſcrotali* jam ab aliquo tempore laborans, alvi nempe contumaciſſima obſtructione, vomitibus frequentiſſimis, doloribus circa umblicum ſummis, inſtituta autem repoſitione, nec non adhibitis crebrioribus *enematibus*, *aquis laxativis*, *cataplaſmatibus ex decoctis emollientibus*, alvus ſtimulata ſui officii memor copioſe excrementa reddidit, evanuerunt dolores, nec non Vomitus, imo jam periculum evaſiſſe ab omnibus judicatus fuit. Sed ecce, diebus aliquot elapſis, neſcio quo errore commiſſo, in eundem morbum recidens, accendenti febre, vomitibus ſtercoreis, obſtinata alvi conſtipatione, ſudore frigido in extremis, doloribus atrociſſimis, delirio, ſingultu, virium languore, & ultima die dejectionibus ſpontaneis, ſeptima recidivæ die, remediis prioribus nunc nihil proficientibus, extinctus eſt. Jam addam, quæ de *immodico hæmorrhoidum fluxu* notavi. Fuit Vir quinquagenarius, artis pharmaceuticæ peritiſſimus, ex familia, cujus indigenis maſculis hic affectus quaſi proprius, ortus. Is jam in ætate ſua juvenili fluxum hunc ſanguineum expertus eſt, qui ſi ſtatis & definitis temporibus, ſingulis nempe menſibus, moderate rediit, ſanitati quam maxime profuit; ſi vero ex voto non ſucceſſit, ſtatim toti corpori languorem induxit, inteſtinis tormina, gravitatem circa os ſacrum, calores febriles quaſi continuos, bilioſas capitis defluxiones, oculorum inflammationes &c. conciliavit. In ætate virili ſanguis non amplius moderate ad uncias, ſicuti ante, & menſtruatim, neſcio qua ſanguinis acrimonia aut viarum laxitate, non periodice, ſed ſingulis fere ſeptimanis, ad libras manavit cum notabili virium dejectione, faciei colore ad viriditatem inclinante, gravitate in coxis, in cruribus magna debilitate, ut vix incedere potuerit. Siſti cito hic fluxus non debuit; ſanguis enim ſtatim regurgitavit ad pectus, & *anxietates præcordiorum*, *reſpirationem difficilem*, *palpitationes cordis* induxit. Cum vero immodicus hic fluxus latentem hactenum *cacochymiam*, nec non acredinem & ſalſedinem ſanguinis inſignem prodiderit, imo aut *hydrops*, aut *phthiſis*, aut *apoplexia* exinde metuenda, & vires jam labantes medelam urſerint, ſuaſi omnino in brachio *Venæ ſectionem*, *roborantia & temperantia*, *acidula*, bilem acrem, lentam, roſivam corrigentia, & per epicraſin educentia, v. gr. *Tinct. roſar. corall. mart. aperit. c. ſucc. oxalid. M. Tinct. ſeri lact. caprin. cum tamarind. & rhabarb. fact. pulv. hepat. ſal. cichor. grana granatorum acidorum ſucculenta*, quæ maſticavit ejuſque ſuccum deglutivit, *pulv. cachect. Qu. lap. cancr. crud. ſmaragd. præp. corall. mag. perlar.* emulſiones *ex ſem. frig. cum decoct. hord. & julep. roſac. fact. nitrioſa* ipſa, *compoſ. Sperniol. Cr.* quibus ebullitionem in ſanguine nimiam compeſcuimus; fluxum vero immodicum *blandis adſtringentibus* cohibuimus, v. gr. *Tinct. mart. adſtring. lap. hæmatit. eſſ. travmat. ſir. de roſ. ſiccis, myrtill. trochiſc. de ſpond. carab. croc. mart. adſtring. dent. eq. mar. ſ. hippopotam. ſucco urticæ expreſſ. & depur. infuſa millefol. ſanguiſorbæ, vino rubro ex infuſcarn. cotoneorum*, aliiſque in primis topicis, v. gr. *unguento Comitiſſæ*, quo inungi debuerunt hæmorrhoides, & dorſum, aut aliis fomentis, linimentis & fotibus ex *ſucc. plantag. burſ. paſtor. verbaſc. ſangu. dracon. thur. terr. ſigill. rad. biſtort. totmentill. &c. it. vernice*, in qua intinctus fuit pannus lineus & *cum ol. reſat.* admotus *Polygonum*, utpote ſingulare & decantatum euporiſton, ſub axillis frequenter geſtavit. Obſervari autem diligenter debuit, ne alvus plus ſolito adſtricta fuerit. Hac igitur methodo ſymptomaticas excretiones temperavimus, atque Pharmacopæum noſtrum ad multos annos conſervavimus; donec tandem mœrore animi confectus, & viribus jam exhauſtus placidiſſime obiit. Menſe *Decembri* luctuoſa *epilepſiæ* notavi phænomena. Puer octennis noctu hora XII. in aream mictum exiens ſpectrum ibi perſpicit, horrore ac terrore plenus ſummo cum angore & clamore in hypocauſtum & lectum veluti furiatus rediit. Vix ſeſe ad quietem componens tentabatur horrore, ſudore frigido, affectibus convulſivis. Mane accerſitus deprehendi inordinatam ac involuntariam membrorum concuſſionem, modo ceſſantem, modo redeuntem. Affectus hic indies invaluit, & ſecutæ ſunt brevi graviſſimæ convulſiones nervoſi generis, genarum labrorumque terribiles ſpaſmi, adfuit continuus digitorum, velut aliquid comprehendentium, luſus, contumaciſſima alvi adſtrictio, nulla ſpuma circa os, oculi manſerunt aperti & irretorti, reſpiratio libera, oris autem diſtorſio enormi, largo riſu mox ſuperveniente; dentes valde coierunt, ut pro infundendis cibis liquidis & medicamentis, inſtrumento aperiri debuerint, articulata vox perit, & nil, niſi clamor remanſit, mentis operatio defecit, nec ſenſu nec memoria alicujus rei extitit, ſedere, ſtare, ambulare nequivit, & quando mater ipſum elevare voluit, mox inſtar globi ſeſe incurvavit, mox in alios incredibiles flexus inſtar arcus ſeſe præcipitavit; nec paroxyſmus inducias conceſſit, ſed duos menſes indeſinenter fere diu noctuque continuavit. Terrorem morbum hunc convulſivum produxiſſe, extra omne dubium eſt, licet non excluderem *vermes*, quorum aliquot ante & in morbo excrevit. In hoc tumultu morbique vehementia pro demulcendis partibus convulſis, vellicatis ac diſtortis, *antepileptica ſpecifica* ſæpiſſime exhibita, v. gr. *pulv. epilept. M. ſpec. cephal. Mich. mag. cran. hum. ungul. alc. præp. unicorn. mar. cinnab. nat. caſtor. aqua epilept. Lang. hirund. c. caſtor &c.* nullum præſtiterunt emolumentum. Vomitoria cum Laxantibus mixta, v. gr. Recipe: *Aquæ laxant.* ℥ij. *ſyr. Emet. A. S.* ʒß. *M.* pro una vice, quæ pro educendis humoribus bilioſis, cum acido confermentatis, fixis, binis vicibus exhibui, obſervavi hic feliciſſime profuiſſe. Jam optimo cum ſucceſſu reiteravi ſpecifica, v. gr. Recip. *Specif. cephal. M. gr. vij. pulv. epilept.* ℈ß. *caſtor. gr. vij. ungul. alc. præp. aut unicorn. mar. gr. v. M.* eaque quotidie bis aut in forma pulveris, aut potionis, additis aquis appropriatis & ſyrupis, præſcripſi, quibus aliquando granum ß. aut ad ſummum gr. j. *laudan. de tribus* addidi. *Enemata* multum profuerunt. Atque ſic poſt duorum menſium tædia expugnatus fuit morbus, ut jam puer ſui compos ſtare, ambulare, ſedere, cibum ac potum capeſſere, articulate loqui potuerit. Subſecuto menſe *Majo*, ne in poſterum recidivaret, miſi illum ad *Thermas Badavino-Auſtriacas*, ex quibus redux immunis jam ab hoc exercendo morbo vivit, & quod mirandum, ſine ulla mentis aut memoriæ labe. Hoc menſe duos notavi *Apoplecticos*. Unus octogenarius ex ordine ſenatorio, prævia vertigine, laſſitudine membrorum, de ſubito *apoplexia* correptus cum ſenſus ac motus abolitione, pulſu magno, in debilem tandem & frequentem mutato, omnibus incaſſum adhibitis, ſecunda morbi die placidiſſime obiit. Alter fuit Reverendiſſimus hujus loci Plebanus, 56. annorum, atque habitus corporis obeſioris.

Hic

Hic, dum nocte Natalitii Domini hora ſecunda matutina ſacris peragendis intentus, præ verecundia, juſto diutius retinuiſſet urinam, ab altari reverſus de tempore, vertigine, anxietatibus conqueſtus eſt, mox domum vectus & in lectum delatus ex regurgitatione ſeri urinoſi ad ſuperiora *Apoplexia* fortiſſima cum ſtertore, ſpuma ante os, tactus, ſpatio ſemiquadrantis, adeoque eadem hora, qua ſanus fuit, repente interriit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1707.

JAnus bifrons eadem ſerena fronte, qua veterem annum denis ſereniſſimis diebus clauſit, auſpicatus eſt novum totidem ſerenis, calidis, ſiccis diebus, unde ſtatim x. die ingruerunt frigora, mox ſubſecutæ ſunt nives copioſæ, quæ congelatæ ad feſtum Purificationis uſque jacuerunt durabiles. Secundus *Februarii* dies totus fuit turbidus, & regula ruſticorum hoc anno veriſſima: Sole nempe micante, die purificante, nix aut frigus erit majus, quam ante. Eo ipſo enim die remiſit frigus, nives liquatæ omnes, ingruerunt pluviæ, nebulæ, quæ ultra ſeptimanam inſtituerunt, denſiſſimæ, fœtidæ, corporibus noſtris valde infeſtæ; die 17. 18. rigidos habuimus ventos, boreos, qui ſiccarunt terram. Jam ad aliquot dies frigoris vis ſoluta ſed die 24. Feſto Matthæi intenſior facta in medium *Martii* continuavit; adeoque *Februarius* fere totus ſiccus fuit; Bacchanalia amœniſſima, ſerena, calida, dies Cinerum valde frigidus, ventoſus; medio *Martii* ceciderunt nives, mox ſecutæ ſunt pluviæ. Æquinoctiale tempus notabatur valde turbidum, pluvioſum, nivoſum, lutoſum, imo ad finem menſis uſque tumultuaria tempeſtas, mox ventis, mox nivibus, aut pluviis, moleſta, raro ſerena; adeoque *Martius* valde humidus atque ingratus. *Aprilis* incepit cum nivibus, pluviis, mox inſecuta ſunt frigora, quæ tempeſtas tumultuaria x. continuavit diebus imo totus menſis magis fuit frigidus, ventoſus, quam calidus. Ipſo quoque *Majo* cœlum, ſi paucos amœnos dies exceperis, ut plurimum atris inhorruit nubibus, & dies turbido aere frigidiſque ac frequentibus pluviis reddidit minus vernales, minus majales, rigidi præter morem extiterunt. Menſe *Junio* longe amœnior ac placidior aura comparuit. Medardi die valde ſerenus ſine ullis pluviis, & rediit nunc calor intenſiſſimus, imo, quod ex tot aeris viciſſitudinibus & cœli inclementia, ſuperioribus menſibus prægreſſa, nullus præſumpſiſſet, multo minus credidiſſet, jam ante diem Viti copioſe uvas in flore deprehendimus; die xvi. ſupervenerunt pluviæ gratioſiſſimæ, fructiferæ, mox æſtus increvit, & fere tribus ſeptimanis indeſinenter, nulla intercedente pluvia, continuavit, cujus ardore terra valde exiccata dehiſcere, homines autem ob largiores ſudorum effuſiones defatigari debuerunt. Febres *continuæ* modo cum, modo ſine exanthematibus, modo benignæ, modo malignæ, prouti apud nos quotannis obſervantur epidemicæ, ita & hoc ſemeſtri fuerunt frequentes, in quam plurimis malignitatis expertes, & methodo ordinaria, ſuperioribus annis jam tradita, tractatæ, plerumque die XV. in alio nono, in uno ſeptimo, prægreſſa eodem dies hœmorrhagia critica, ex voto ſolutæ. Alios invaſit cum maxima malignitate. Sic honeſta quædam fœmina, quadragenaria, ex eadem *febre* die morbi demum xi. incepit delirare, quod alias pro peſſimo & fatali ſigno habeo xv. receſſerunt calores, ſed quinque diebus & noctibus inſomnibus continuis tranſactis, valde deliria ab aſſumpto *pulvere epilept. M. mag. marg. perlar. pulver. analept. caſtor.* nec non grano uno *laudani de tribus*, ſomno quidem jucundiſſimo quievit, ſed expergefacta in graviſſimas incidit convulſiones, cum continuo tendinum inſultu variiſque labiorum ſpaſmis; tandem xviii. die, adhibitis frequentioribus *antipilepticis*, *confortantibus*, nec non *enematibus*, alleviata præter omnium ſpem convaluit. Et ſicuti ſerotina deliria latentem produnt malignitatem, ſi non exitium ipſum, ita præmatura funeſtum ſemper præſagiunt exitum. Obſervavi hoc iiſdem menſibus in filiolo ſex, in juvene xvii. in Viro L. annorum, qui omnes ex *febre maligna* tertia die inciderunt in continua deliria, ſexta convulſi mortui ſunt. Alia fœmina melancholica, & ſimul gravida, cujus maritus cum quatuor prolibus ſimul & ſemel menſe *Martio* in uno cubiculo, epidemiali hoc morbo decubuerunt, (qui tamen convaluerunt omnes,) eadem *febre maligna* detenta cum *uvulæ ac tonſillarum inflammatione* ſumma octava recentem enixa eſt puerum, inde valde debilitata nona delirare incepit, & ex caloribus, viribus exhauſtis, emaciato corpore, vigiliis continuis, credebatur certo certius peritura. Sed ea fuit fortitudine, ut *ſudoriferis*, *confortantibus*, *Epilepticis*, rite tractata calores illos intenſos ultra xxx. dies ſuſtinuerit, & periculum evaſerit, remanente aliquali mentis labe. Menſe *Januario* ſingularis contigit caſus. Puella xv. annorum ob leves errore commiſſos matris caſtigationem verita ſibi ipſi mortem conſciſcere voluit, ſumptiſque aliquot granis *mercurii ſublimati* incidit de ſubito continuos *vomitus*, *alvi fluxus* cum graviſſimis inteſtinorum torminibus, ſiti magna, linguæ ac faucium ariditate; ſed cauſa horum ſymptomatum mox patefacta, acceſſitus exhibui *theriacalia*, in primis *cryſtall. mont.* ʒß. *cum ol.*, *amygd. dulc. it. juſcula pinguia*, & loco potus ordinarii *lac bubulum* ſuaſi; his acidum venenoſum abſorptum, acrimonia obtuſa, & puella ab interitu vindicata fuit. Venena enim mineralia ſola corroſivitate agunt, ex qua, ſi non ſtatim ab initio idoneis medicamentis ſuccurratur, *necroſis*, & ex hac ſanguinis & ſeri deſtructio. Hoc videre licuit in fœmina mediæ ætatis, nutrice, cui ab alia *arſenicum citrinum* malitioſe in juſculo propinatum fuit intra paucas horas extincta. Hæc cardialgia lypothymiis, intenſiſſimis torminibus, vomitibus, alvi dejectionibus cum irritatione acerrima valde agitata; poſt mortem exhibuit ſtomachum & inteſtina partim *gangrænata*, partim *ſphacelata*, eroſa, ſanguinem nigerrimum. Eodem tempore vir quadragenario major, ſanguineus, diu noctuque per triduum ſomno profundo, *lethargo* vix abſimili, quaſi ſepultus jacuit, ſine ulla alteratione febrili, aut pulſus mutatione, quarta, *Potione Laxativa mannata* ſumpta, expergefactus, ſibi optime præſens, atque ad interrogata appoſite reſpondens, de *proſtratione virium*, & ſequenti die in brachio dextro de *tumore*, aliquali *rubore*, ſed *dolore* ſummo valde conqueſtus, ſexta obortis *caloribus* & ſupervenientibus *deliriis*, atque omnibus incaſſum adhibitis, *ſuffocatus* obiit. Hac hyeme *articulorum dolores* ſine inflammatione, ſine tumoribus, valde graſſati ſunt, ubi *laxativa*, *aperientia*, *præcipitantia*, *decoct.* nempe *aperitivum cum fol. ſenn. S. S. rhabarb. mann. tartar. lap. cancr. præp. ſal. acetoſell. cichor. diagryd. ſulphurat. pulver. hepat. flor. nitr. tartar. Vitriolat.* &c. ſæpius adhibita omne abſolverunt punctum, & intra quadrageſimam medicam morbi vehementiam infregerunt. In honeſta quadam fœmina iiſdem *doloribus* detenta, ſed *alvi fluxu* ſimul laborante, ſeptima die morbum notavi jam ſolutum. Præſtat igitur in his affectibus *alvum* habere magis *laxam*, quam adſtrictam. Menſe *Februario* in ablactatis & lactentibus copioſas obſervavi *febres catarrhales*, quæ invaſerunt tenellos cum tuſſi vehementi, caloribus continuis, ariditate faucium, facie floridiori & rubente, ſiti, ſternutationibus, reſpiratione frequentiori, in aliquibus inter reſpirandum cum ſtercore & ſonitu, utplurimum cum *dentitione*. Profuerunt hic *enemata* ſæpe adhibita, *expellentia temperatiora*, aciditatem lymphæ corrigentia cum *pectoralibus* mixta, v. gr. *pulv. alexit. epilept. ſpec. diair. antihect. Pot. lap. cancr. C. C. philoph. ſyr. pectorales*, inunctiones ex *ungu. pectoral. rubr. potab. cum ol. irin. aniſ. deſt.* &c. ratione ſimul habita virium. Atque hac methodo omnes ante nonum diem feliciter ad ſanitatem perducti ſunt; *convulſionibus* autem *epilepticis* ſimul tentati perierunt fere omnes. Vernale tempus *phthiſicis* & *hecticis* valde grave, quamplurimis funeſtum fuit. Sic inter alios officialis, necdum tricenarius, ex caſtris ſub finem *Nov.* præteriti anni redux, & jam ab aliquo tempore *hectica pulmonari* laborans de tuſſi vehemente, gravitate pectoris, copioſa materiæ purulentæ expuitione valde conqueſtus eſt. Affectum hunc curatius examinans ex rorida partium nutriendarum ſubſtantia jam fere conſumpta, ex calore non amplius latente, ſed jam manifeſto, ex pulſu frequentiori & celere, in primis poſt paſtum, ex urina oleaginoſa, an difficili reſpiratione ad motum quemvis atque aeris alterationes, ex frequentiori tuſſi quandoque ſicca, quandoque cum ſputo purulento, quam utplurimum, ſumptis cibis, ſecuta eſt vomitio, *ſecundum hecticæ febris gradum* jam imminere, atque humorem nutritium in gelatinoſam magis ſubſtantiam converſum quaſi deliquari; ſive pulpas carnium hinc inde in corpore manifeſte quaſi depaſci, quæ *ſpecies febris Maraſmodes* dicitur, judicare debui. Externe pariter & interne adhiberi curavi remedia, quæ alias huic affectui habentur appropriata, *expectorantia*, *abſterſiva*, *analeptica*, *refrigerantia*, *travmatica*, *obtundentia*, v. gr. *pulver. anonym. ſpec. diair. lac. ſulph. pulv. Haly. lap.*

cancr. ſpec. de gemm. frig. pulver. analept. antihect. Pot. ſpec. pro decoct. flor. & fruct. ſpec. pectoral. (quibus quandoque beneficio alvi non ſuccedente, addi *mannam elactam*) *Syr. de jujub. flor. papaver. locb. ſan. & expert. de pulmon. vulp. conſerv. roſar. bellid. tuſſilag.* emulſiones ex *ſeminibus cum decocto hordei, julepo roſaceo & nitro perlato* paratas, *gelatinas ex herbis pectoralibus &c. lac caprillum cum ſaccharo* mane potum, aliaque; externe *unguent. rubr. potab. pectoral. cum ol. irin.* nec non *emplaſtra pectoralia* uſitata & *cataplaſmata*. Cura hæc hyemalis videbatur ſuccedere ex voto, rediit appetitus, redierunt vires, remiſerunt calores, non niſi poſt paſtum revertentes. Aſt induciæ ſolum ad breve tempus fuerunt, nulla pax. Inſinuavit enim ſe malum, nobis id minus opinantibus, increverunt calores, ſæpe velut paroxyſmos febrium æmulantes, ſupervenerunt ſudores nocturni, vel matutini colliquativi, virium proſtrationes, reſpiratio anheloſa, indicio manifeſto, miaſmata pulmonum ulcerativa in maſſam ſanguineam copioſe delata ibique confermentata, ignem peregrinum internum non ſolum hactenus foviſſe, imo eroſione ad glottidem producta, vocem raucam conciliaſſe, verum etiam alimentarium ac roridum lymphæ nectar acrimonia ſua volatili, aut fermento ſuo putrido penitus inquinaſſe & deſtruxiſſe, ut jam corpus maraſmo incunabili conſumptum, pedes vero tumidi, & cutis vix oſſibus hærens, tanquam funeri ſuo propemodum ſuperfuerit, donec tandem lenta morte tabeſcens menſe *Majo* placidiſſime obiiſſet. *Hecticam ex ſcorbuto calido* natam obſervavi in juvene XVII. annorum. Is alias melancholicus, vitæ ſedentariæ amans, ſæpe ſenſit tumorem in ſiniſtro hypochondrio, aliquando febriles alterationes, brevi tranſeuntes, palpitationes cordis, frequentes phlegmatis moleſte ſalſi e tonſillis aliiſque oris glandulis rejecti, in primis matutino tempore, excreationes. Facies fuit lurida, pallens, ſubtumida, maculis copioſis, lividis, granulatis referta, quaſi pulvere pyrio afflata, indicio certiſſimo, liquores vitales a ſalibus acido-bilioſis, acribus, valde jam eſſe deturpatos, unde particulis ſulphureis rarefactis facillime *febris lenta, hectica*, ſeſe inſinuare potuit. Calor fuit primo occurſu mitis, paulo poſt acer & mordax, qui ſemper circa veſperum ſub ſchemate *febrilis paroxyſmi* rediit, ſed in inflammatorios calores terminavit; obſervabatur jam urina oleaginoſa, reſpiratio difficilis, ſitis magna, appetitus proſtratus, emaciatus corporis habitus, continua pulmonum oppreſſio, virium languor, decubitus in dextrum latus valde moleſtus, tuſſis cum ſputo purulento, ſpiſſo, fœtido, corpus ſudore tota nocte quaſi diffluxit cum pulſu frequenti & maraſmo, atque contabeſcens torpidus fuit, moroſus, profundis cogitationibus defixus vix ad interrogata reſpondit, neque claram, ſed non niſi ſubmiſſam & raucam vocem edere potuit, quod vitio pulmonum ſanie repletorum, qui aeris copiam, quo vox formatur, imminuunt, natum. Hoc tamen quo notandum quoties alvus fuit concitatior, & ad *diarrhœam* proclivior, toties alleviationem ſymptomatum ſenſit patiens. Acceſſit tandem facies Hippocratica, nares ſcilicet acutæ, oculi concavi, tempora collapſa, genæ exeſæ, malæ protuberantes, ſcapulæ, claviculæ, coſtæ prominentes, artus cum reliquis muſculoſis partibus excarnes, verbo: oſſa tegit macies, non juvat ora cibus, & fuit ſceleto ſimilis. Adhibuimus ex ſpecioſiſſimo medicaminum *thoracicorum & ſcorbuticorum* apparatu ſatis mature remedia, v. gr. *pulveres pectorales* ſuperius notatos, *cum pulver. hepat. rad. aeri, tartar. vitriolat. &c.* remixtos, linctus, gelatinas, emulſiones, electuaria, infuſa decocta ex *ſpec. prodecoct. pectoral. flor. & fruct.* nec non *herb. fumar. beccabung. trifol. fibrim. cichor. acetoſ. hepat. nob. flor. bellid.* aliiſque cum *ſero lactis*, aliquando cum *aqua* ad formam potus Theæ parata; imo menſe *Majo*, cum animadvertiſſem, hecticos calores aliquantum deferbuiſſe, *lac caprillum recens* cum modico *ſacchari*, a quo tamen ob acidum vel ſalſum ventriculi fermentum, anxietates præcordiorum, hypochondriorum tenſiones, adauctam inde febrim, mox abſtinere debuit. Nil vero magis profuit in *ſudoribus nocturnis*, quam *unguent. reſumptiv. in frigid. Gal. cum ſaccharo ſaturni* paratum. Aſt vehementia & diuturnitas morbi eluſit opem & operam omnem; donec tandem medicamentorum pertæſus, accedente extrema virium proſtratione, fati neceſſitatem longiori vita dignus, magno cum parentum luctu perſolviſſet. Eodem tempore Franciſcanus XXX. annorum laboravit *phthiſi vera*, ſivè conſumptione partium corporis muſculoſarum a colliquatione & pulmonum vitio orta, quæ fuit cum compreſſione pectoris, difficili reſpirio, ſed fere ſine febre; huic præmiſſis *pectoralibus* in primis *antihectico Pot.* aliquando cum *pilulis de cynogloſſa* remixtis, exhibitiſque ſubinde *laxantibus mannatis*, decoctis quoque aut juſculis ex *herbis pectoralibus, reſolventibus, expectorantibus &c. lactis caprilli* uſus optime ceſſit. Acrimonia enim humorum ſalina inde fuit temperata, ſerum dilutum, corpus humectatim, & ad nutritionem diſpoſitum. In aliquibus obſervavi *febrem hecticam ex Quartana*, ut plurimum autem ex *febribus continuis* male judicatis ſubortam. Harum enim fermentatio & calor p. n. continuatus lymphæ rorem abſumpſit, inde virium habituſque corporis concidentia; acredo vero, quæ alias, per vices acceſſit, & tumultus edidit fermentatione continuata, aucta & quaſi domeſtica facta *febrem hecticam Maraſmoden* in uno & altero induxit lethalem. In pueris & puellis III. IV. V. VI. annorum, notavi eodem tempore apud nos alias valde frequentem *Tabis ſpeciem*, quæ fuit cum *abdominis tenſione* & intumeſcentia, calore intrinſecus aucto, pulſu circa veſperum celeriore, inquietudine nocturna, carne flaccida, totius corporis extenuatione, etiam in iis, qui avidiſſime comenderunt, ita quidem, ut carne jam abſumpta, oſſa omnia prominuerint, ſola cute contecta. Faciei color fuit pallidus, ſubniger & lividus, nulla fere adfuit tuſſis, nullum ſputum, reſpiratio libera, indicio evidentiſſimo, hos ſine pulmonum corruptione, marcore confectos, cauſam autem fuiſſe quærendam in *meſenterii*, ductuum nempe lacteorum, *glandularum* obſtructione, nec non humorum corruptorum in abdomine abundantia; utut non negem, *lumbricos* tunc ſimul in inteſtinis naſci potuiſſe, qui quandoque in conſpectum venerunt. Unde non mirum, cum univerſi ſanguinis ſyſtema ſale acri-acido jam ſcaturierit, corpora debito alimento privata, in tantam incidiſſe maciem. Huic malo quamplurima oppoſuimus remedia, in primis *aperientia, martialia*, v. gr. *croc. mart. aperit. cum ſalibus, arcan. dupl. nitroſa pulv. hepat. ſal. C. B. tartar. vitriol. antihect. Pot. lap. cancr. rad. ari &c.* aliquando *anthelmintica, v.gr. aqua contra verm. cum ſyr. flor. perſic.* aliaque *Topica, unguent. contra verm. deoppilat. ol. cappar. tamariſc. colocynth. ſpirit. ſal. ammon. &c.* ſed irrito conatu, omnia, donec tandem lenta tabe conſumpti ſupremum diem clauſiſſent. *Octimeſtres* aliquot *partus* his menſibus habuimus, quos tamen omnes ſpatio V. VI. vel VII. dierum mortuos obſervavimus. *Jul.* incepit cum caloribus, quos tamen quandoque contemperarunt pluviæ lenioreſque venti, has die X. habuimus copioſas, quas ſequentibus XIV. diebus calores exceperunt intenſiſſimi, die XXI. XXII. XXIII. tonitrua horrenda cum fulguribus, quandoque cum, quandoque ſine imbribus; a die XXV. ad finem uſque variæ aeris viciſſitudines, mox diverſi ventorum tumultus, mox frigora, mox pluviæ, rariſſime ſolis ſplendor. Integer *Auguſt.* ſi ſex aut ſeptem dies amœnos per intervalla calidos, exceperis, pluviis, & ventis præter ætatis anni indolem, valde rigidus fuit. Pluviæ continuarunt ipſo *Ægidii die*, ſequenti autem, diſcuſſis jam nubibus nebuloſis, cœlum ſerenatum gratiora nobis promiſit tempora, & ſecuti ſunt XIV. fere dies calidi, ſereni, noctes tepidæ, vini culturæ exoptatæ. Medio *Septemb.* rurſus varias ſubiit mutationes tempeſtas, maximæ exortæ nebulæ, ſolis demum meridiani ſplendore diſſipatæ, ſed brevi in pluvias fere continuas, aut de die, aut de nocte, in primis *æquinoctiali die* abeuntes, quæ cœli inclementia ventoſa ac pluvioſa in *Octob.* uſque duravit, unde botri nec dum bene maturi aut digeſti juſto citius ob exceſſivum humidum computruerunt, & deciderunt copioſe in terram. Quinta *Octobris* ſpem fecit haud exiguam ſerenorum temporum, ſed octava valde pluit, a qua ad ultimam lunæ quadram, i. e. XVIII. grato ſolis ſplendore corpora noſtra incaluerunt, quo ipſo ingruerunt pluviæ, XIX. gelu XX. nives, quorum caſus die XXII. cum procelloſis aeris agitationibus ac frigore ingens fuit, earum tamen præceps ſolutio. Jam imminuerunt *vindemiæ*, & vinum, quod collectum fuit ante pluvias aut nives, in *Jul.* uſque, ſalibus heterogeneis a mucilagine terreſtri & ſulphurea quaſi ligatis, & in fermentationis negotio ſufficienti impeditis, permanſit turbidum, mucilaginoſum, ſed ſine fœtore; poſt pluvias autem contraxit fœtorem putridum, quem retinuit uſque ad depurationem, quæ tandem poſt annum ſubſecuta eſt cum grato colore & ſapore. Circa finem *Octobr.* autu-

mnalis

mnalis amœnitas nobis iterum affulſit, quæ toto fere *Novemb.* qui ſiccus extitit, continuavit. *Decemb.* varius & inconſtans fuit, mox frigidus, mox nebuloſus, mox pluvioſus, unde nives, quæ die S. Andreæ ceciderunt, brevi tabuerunt. Hoc ſemeſtri frequentes habuimus *febres Tertianas*, quæ ut plurimum ſine prævio horrore, potius cum corporis gravitate, præcordiorum anguſtia, vomitibus, ſiti, capitis dolore, vigiliis, in primis caloribus intenſis inceperunt, & primis IV. diebus magis *continuarum*, quam *intermittentium* gentium redoluerunt, donec tandem ad perfectam apyrexiam devenerunt. Initium curæ a *Venæ ſectione* ſumpſi, atque præſcripſi *præcipitantia*, *antifebrilia ex lap. cancr. ſal. abſinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl. antim. diaph.* tandem die intermiſſionis *Laxativum*; quibus feliciter ſexto, aut ad ſummum ſeptimo paroxyſmo ſublatæ fuerunt. Nec defuerunt *quotidianæ*, *quartanæ*, facili tamen negotio levatæ. Eodem tempore viguerunt *febres continuæ*, acutæ, quæ ſub initium videbantur benignæ, tertio tamen & quarto die latentem ſuam prodiderunt malignitatem; calores enim hactenus vix conſiderandi, jam intenſiores facti, immanes produxerunt cephalalgias, vehementiſſimas virium proſtrationes, deliria, vigilias, ſitim, linguam ſcabram, fiſſam, tendinum contractiones, motus convulſivos varios ac inordinatos, quos una cum tremore labiorum in chirurgi hujatis facie obſervavi frequentes, non tamen, quod mirandum, lethales. R. P. Franciſcanis lues hæc fuit popularis, eoſque fere omnes hic exiſtentes invaſit. Illi enim muſtum mendicatum & collectum emiſſi vini novo turbido ac muſto ſe obruerunt, ac corpus prava victus ratione ad *cacochymiam* diſpoſuerunt. Jam reduces cibis luridis eſurialibus, pro more & exigentia temporis, ſtomachum onerarunt, indeque has *febres continuas* ſibi conciliarunt. *Venæ ſectiones* ſub initium adminiſtratæ optime profuerunt, *diaphoretica expellentia*, v. g. *antim. diaph. mithrid. diaſcord. Franc. ſpec. de hyacinth. C. C.* cum *confortantibus & antepilepticis* mixtæ omne tulerunt punctum, morbumque hunc præcipitem, qui ex ſymptomatibus gravidiſſimis judicabatur pernicialis, ubique ſeptima die nulla interveniente notabili criſi, repreſſerunt, atque omnes, (fuerunt illorum undecim,) ex hoc morbo convaluerunt. Fœminas notavi aliquas ætatis provectioris, non gravidas, *fluxu menſium immodico* laborantes, qui ut plurimum, in primis in plethoricis, ad XIV. dies duravit, & intra octiduum rediit cum languore, laſſitudine totius corporis, facie pallida, quaſi exſangui, inappetentia, ſiti, caloribus, dolore capitis, lumborum, hypochondriorum inflationibus, lipothymiis. Cauſa immodici hujus fluxus eadem omnino, quæ menſium ordinate fluentium; & ſicuti in hoc ſanguis turgeſcens venulas, interiorem vaginæ ſuperficiem adeuntes divellit, ac per harum extremitates ruptas nomine menſtruorum nigricans lente promanat, donec ſubſideat aliquantum, ac imminuatur ejus turgeſcentia, de quo legi meretur *Bohnius œconom. animal. progymnaſ. 16. pag.* 254. ita in immodico fluxu eadem vaſorum vaginalium oſcula rupta, necdum occluſa, ſed magis hiantia continuo quaſi fundunt ſanguinem, modo grumoſum, modo ſeroſum, pro habitudine ſanguinis & ſeri hic aut in quantitate, aut qualitate, & motu peccantis atque exitum affectantis. Laxior enim & mollior vaginæ compages admittendis & emittendis ſanguinis menſtrui ordinarii æque, ac extraordinarii, copiis magis accommodatur, quam ſolidior ac durior uteri ſubſtantia. Cum vero affectus hic, ſi negligitur, ut plurimum *cachexiam hydropem*, *atrophiam* minari ſoleat, maturavi curam, atque in plethoricis quantitatem ſanguinis, indeque natam ferocientem turgeſcentiam deplevi *Venæ ſectione in brachio* feliciter inſtituta, excedentem ebullitionem & fermentationem ab humoribus billioſis, acribus, ſalinis volatilibus, ſanguini inductam *uterinis leniter incraſſantibus & adſtringentibus*, v. gr. *corall. rubr. lap. hæmat. trochiſc. de carab. de ſpod. pulv. Heurn. croc. mart. adſtring. terr. ſigill.* imo *terreis* omnis generis, *Tinct. antiphthiſ. Gr. corall. ſucc. urticæ &c.* in malo contumaciori & refractario cum his *adſtringentibus figentia*, *i. e. laudanum de tribus* acciſa doſi maritavi. In *hypochondriacis*, *ſcorbuticis*, ub ſanguinis impetus ex obſtructione viſcerum, in primis meſenterii, non ſpontaneus fuit, ſed, qua data porta, ruens coactus, ab *Adſtringentium* uſu *præcordiorum anxietates*, *capitis dolores*, aliaque ſymptomata hyſterica notavi. Hic omnino locum invenerunt *Laxantia*, ſed leniſſima, extra paroxyſmum propinata, v. gr. *decoct. fol. ſenn. tamarind.* & quod ſpecificum fuit, *rhabarb.* ipſum in ſubſtantia deglutitum. Profuerunt quoque, licet per accidens, cum *confortantibus* mixta, v. g. *Tinct. tartar. corall. compoſ. ſperniol. Cr.* aliaſque *martiali temperata*, acorem ſimul abſorbentia. Pro meliori tandem viſcerum & vaſorum firmitudine, nec non fibrarum ac pororum coarctatione, optimo cum ſucceſſu ablegavi illas ad thermas *Badavino-Auſtriacas*, ex quibus reduces ordinarium, & naturæ convenientem menſtruum fluxum expertæ ſunt. In Perilluſtri quadam matrona notavi *Tumorem exiguum in pudendis*, qui tamen non extra pudoris ſinum propendebat, ſed, menſibus non fluentibus, quotidie creſcebat & intumeſcebat valde, menſibus autem fluentibus, qui ſæpe intempeſtivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot ſeptimanas fluxu urgebant, detumeſcebat. Adnatus fuit *uteri orificio*, cujus ſubſtantiam cum vagina & pudendis abſque hoc ſpongioſa, rugoſa & glanduloſa eſt, in qua varii generis humores ſtagnare & ſubſiſtere poſſunt, inde tumoris incrementum & decrementum. Tentavimus *injectiones cum aqua calcis vivæ*, *decocta lignorum* aliaque, irrito tamen conatu; ſuaſi tandem *inciſionem*, quam reformidarunt *Chirurgi Viennenſes*, atque potius naturæ hoc opus committi, quam crudele & anceps ſectionis remedium experiri decreverunt. Ejuſmodi tumorem utero extrinſecus adnatum, tres libras ponderantem, in virgine XXIV. annorum feliciſſime ſecuit *Chirurgus Halberſtadienſis*, cujus mentionem facit *Frider. Hoffmannus in annotat. ſuper Poterii opera, cent. III. capit.* 47. *pag. m.* 332. & ipſe *Poterius eodem loco*, nec non *Blancardus in Collect. Medic. centur.* 3. *obſerv.* 51. *pag.* 421. Sarcoma autem totam uteri vaginam occupans foraſque propendens, atque interno ejus orificio adnatum obſervavit *Kerkringius Specileg. Anatom. Obſerv.* 53. *pag.* 114. ex uteri orificio interiori varias excreſcentias membranaceo-carnoſas propendentes *Ruyſchius*, *Centur. Obſervat. Anatom. chirurg.* 6. *pag.* 12. nec non *Bartholinus Centur.* 1. *hiſt.* 94. *pag.* 139. *Centur. II. hiſt.* 6. *pag.* 161. *Centur. II. hiſt.* 58. *pag.* 248. *Segerus in M. A. C. decen. I. ann.* 2. *pag.* 199. aliique. Laboravit ſimul *fluore albo*, effluxitque fere indeſinenter e pudendis materia purulenta, fœtida, ſed ſine dolore, indicio certiſſimo, ſerum ſeu lympham hic ſola peccare copia, deponique in glandulis per uterum illiuſque vaginam diſſeminatis, quæ nimium laxantur, ductus autem excretorii inde valde dilatantur, & ſphincteruli, quibus hi ductus claudi recludique ſolent, a peccantium humorum, qui in vaſis ſunt fluxiles, jam extra vaſa lateſcentes & ichoreſcentes, mucoſi, copia magis vel minus reſolvuntur. Pro depletione ſeri excrementitii & viſcoſi, cum ſit plethorica, ordinavi *Venæ ſectionem in brachio*, *fonticulos*, *laxantia ex manna*, *rhabarb. fol. ſenn. diuretica*, *terebinthinata* nempe & *ſuccinata*, *mag. lap. cancr. decoctum dauci*, *aperitivum Fort &c.* non omiſſis quandoque *martialibus & tartareis*. Serum corrigere, ejuſque qualitatem cum ſanguine contemperare, nec non uterum glandulaſque flaccidas roborare voluimus *infuſo ror. mar. cum vino*, *pulv. abſorbente Vvedel. pulv. ex ebor. unicorn. foſſil. oſſ. ſep. corall. oſteocoll. teſt. ovorum calcinatis*, *perlis*, *alum. plum. ſacchar. ſaturn. tinctur. corall. eſſent. lign.* in primis *elix. Propriet. rhabarbarino* mane ad 49. guttas, veſperi vero ſequenti pulvere: Recipe *magiſt. oſteocoll. carniol.* aa. ℈iſs. *corall. rubr. præpar. margar. præpar. maſtic. gumm. arab. oſſ. ſep. unicorn. foſſ. ebor.* aa. *gr. XV. ol. lig. ſaſſafr. gutti*. *M.* & dividatur in v. doſ. it. Recipe *rad. chin. ſarſæparill.* a. ℥j. *paſſul. min.* ℥iſs. *maſtich.* ʒij. *alum. plumoſ.* ʒj. *ſem. aniſ.* ʒj. *conciſ. D. ad nodul. Spec. Sackel zumVvaſſer. fieden*, pro potu ordinario: nec omiſimus *Topica*, inunctiones, ſuffitus ex *ſalvia*, *maſtiche*, *ſuccino*, *thure*, imo nil intentatum reliquimus, eradicare tamen penitus affectum hunc contumacem non potuimus. Cum autem ex longa praxi conſtet, *fluorem* hunc *album* quandoque, in primis valde obeſis, prout noſtra fuit, & jam a lunari tributo fere abſoluta, nec adeo enervata, in quibus humores turgent, ſi non eſt immodicus, proficuum eſſe, & pro *fonticulo* microcoſmi habendum, qui impedit, ne corpus in majorem excreſcat molem, abſtinendum jam a medicamentorum uſu, & curam ad *thermas majales* differendam duxi. *Hypochondriaci* variis, & gravibus ſymptomatibus his temporibus tentati ſunt; in quibuſdam *ventris inferioris viſcera*, in aliis *præcordia*, in aliis *cerebri confinia* maxime affici videbantur. Ex multis unicum ſaltem *hypochondriaci* enarrabo exemplum, in quo ſyndrome graviſſimorum ſymptomatum apparuit. Vir, ætatis mediæ, temperamenti cholerici, habitus corporis tenerioris, ipſo *æquinoctii autumnalis die* incidit in *ventriculi dolorem*, quem preſſo pede ſecuti ſunt æſtus vagi, atrociſſimi

capitis dolores, cordis palpitationes, anxietates præcordiales, dolor & conſtrictio in pectore, ſive gulæ ſtrangulatio, quæ *ſuffocationem* minabatur, præcordiis enim conſtrictis, non ſolum reſpiratio difficilis, & ad motum quemvis laborioſa fuit, ſed & non raro ſupervenerunt animi deliquia, ex quibus laboribus & anguſtiis ſudor erupit frigidus; in patribus extremis notabantur ſpaſmi & ſtupores cum formicationis ſenſu & tremore undulante, in ſomno pavores, terrificis inſomniis interturbati, continua inteſtinorum murmura, in ore ſapor bilioſus, alvus ut plurimum obſtructa. Obſervavi autem ex ſymptomatum horum confluxu ſuffocationes has hypochondriacas plerumque fuiſſe *ſpaſmos* & contractiones partium nervoſarum, ortaſque a ventoſa & humoroſa hypochondriorum ſentina. Sæpe ex mœſtitia nimia, atque diutius continuata, nec non exceſſiva lætitia, in has incidit ægritudines. In paroxyſmo, præmiſſis *clyſteribus*, eximie profuerunt, & omnibus palmam præripuerunt *caſtorina* cum *anodynis* mixta, v. gr. *pulv. caſtor. gr. viij. epilept. M.* ℈ß. *ſpecif. cephal. g. v. laudan. de trib. g. j. M.* it. *miſt. ſimpl. cum eſſ. caſtor. anodyna* maritata. Extra paroxyſmum in eam maxime incubuimus curam, ut humores viſcidos, acidos, obſtructionum authores, attenuaremus. Multi in hoc paſſu multa laudant, atque pro ſpecificis venditant. Nos in tanto medicamentorum apparatu in *martialibus & blandis laxativis*, v. gr. Rec. *Vitriol. mart. g. j. diagryd. ſulphurat. g. iij. pulv. hepat. g. vij. ol. carminat. M. gut. j.* M. pro j. vice, indubitatam ſemper medelam invenimus, imo hoc pulvere exhibito imminentem ſæpe paroxyſmum declinavimus, levi enim eguit purgante, quantum vel infans vj. ſeptimanarum vel minor adhuc ferre poſſet, ſed ſingulo menſe bis eundem *pulverem* in uſum vocare debuit, inde alvus octies ſoluta, & moleſtiſſimos affectus ſublatus fuit. Non minori voto ſucceſſerunt *acidulæ Roitſchenſes*, quarum uſu maximam alleviationem ſenſit. Jam addam, quæ in Viro eccleſiaſtica dignitate conſpicuo de *Anaudia* notavi. Is LIV. annorum, plethoricus, atque alias *hypochondriaco affectui* obnoxius, jam menſe *Julio balbutie linguæ* laborare cœpit; non enim tantum in concionibus, ſed etiam prælectionibus precum publicarum, quin & in communi converſatione quaſdam ſyllabas & voces inter pronunciandum abſorpſit, vel quaſi ſuppreſſit, ut vix intelligi potuerit, & ſumpſit hic affectus ſenſim atque ſenſim ſua incrementa, donec ſub finem *Septembris* mane derepente incidit in *Anaudiam*, ſive *impedimentum ſermonis*, ut articulate nec duo verba proferre quiverit, cum *ſtupore digitorum manus dextræ*, memoria factorum & geſtorum, imo reminiſcentia reflexiva læſa; neque enim ſcribendo mentem ſuam exprimere potuit. Linguam quaquaverſum movit, volutavit, exporrexit, ſæpiſſime comedit. Graviora metuens *Venæ ſectionem in brachio* ordinavi ſine mora, nec non medicamenta *nervina*, *cephalica*, v. gr. *ſpec. diamoſch. dulc. diambr. contr. apoplex. ſpec. ceph. M. extr. caſtor. ſal. volatil. ſuccin. C. C. ſpir. ſal. ammon.* cum *aqua lil. conv. eſſ. ambr. lign. aloes*, *ſal. volatile oleoſum*, aliaque. Linguam in primis frenulum, inungi juſſi linimento ex *conf. anacardina*, *alkerm. compl. ol. rut. lavend. cinnam. extr. caſtor.* His frequenter adhibitis adhuc eodem die ſeſe recollegit, atque intelligentibus loqui cœpit, redeunte ſimul memoria. Senſus motuſque linguæ uſus ſemper perſtitit integer, loquelam nunquam amiſit, quin potius ſermonem exteriorem per motum linguæ exprimere, ob aerem tamen minus ſufficienter inter fluctuantes gutturis ſinus impulſum & reflexum, non ſatis intelligibiliter proferre potuit; natum hoc utique vitio *laryngis*, nervorumque ſexti paris, qui ſunt vocales. Sermo enim impeditus fuit a reſolutis aut relaxatis nimium muſculorum anguſtæ laryngis rimæ conſtringendæ aut anguſtandæ dicatorum, ligamentis, quorum fibræ ſine dubio a ſero nimis copioſe, vel per arterias, vel per vaſa lymphatica ex toto corpore plethorico affluente, flaccidæ redditæ rimulam haud ſufficienter pro alliſione & extruſione violenta aeris anguſtare ac diſponere valuerunt. Acceſſit & aliud malum valde ſuſpectum, *faucium conſtrictio*, ſuffocationem:, ſive ſtrangulationem meniens. Hæc aliquoties, ſed derepente venit, ipſiuſque fauces quaſi laqueo conſtrinxit, liberamque reſpirationem inhibuit, brevi tamen remiſit. Putabant vitium hærere in *pulmonibus*, aut *abſceſſum* inibi latitare, ſed falſo; potius a particulis acidis & auſteris hypochondriacis, mediantibus nervis recurrentibus, muſculos faucium in ſpaſmos cogendo, viam idcirco aeri precludentibus, ne a muſculis reſpirationi inſervientibus præ anguſtia loci facta ex & impelli queat, deducendum. Cum vero viſiſſet, ſe quidem voces & verba, nondum tamen expedite, neque ſemper integro ſenſu & phraſi proferre poſſe, urſit ulteriorem curam, quam ob anni ætatem, *autumno præcipiti*, ipſi denegavi, eamque ad incrementa dierum differre volui. Moræ igitur pertæſus incidit in aliquem, qui perfectam mali curam etiam hoc tempore promiſit; deditque inter alia *Vomitorium*, ipſo ſolſtitio hyberno imminente, quo id aſſecutus eſt, ut quidem magnam humorum ſaburram, fictitium nempe, aut potius, *imaginarium pectoris apoſtema* Vomitu rejecerit, inde alleviationem ad biduum ſenſerit, paulo poſt tamen in majorem debilitatem, mentis vacillationem ac torporem, propenſionem in ſomnum, loquelam difficiliorem inciderit. Nec his acquieſcere voluit, ſed ordinavit *fumiſuctionem nicotianæ*, ipſi alias inſuetam, nervis infeſtam imo *nervinis morbis exitioſam*; experientia enim conſtat, *Apoplexiam* inter *nicotianæ* uſum ſæpe invaſiſſe, teſte *Deckero exercit. Pract. p. m.* 89. & *Riccardo Carr*, *epiſt. Med.* 2. *p.* 21. Inde valde oblivioſus factus, & ſub *initium Februarii* ſequentis anni graviſſima *apoplexia* tactus, ſubito interiit.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis Anni 1708.

CRediſiſſes hac *hyeme* denuo permutata fuiſſe tempora, atque adeſſe æſtatem etiam in frigidiſſimis alias menſibus. *Januarius* quippe nullum fovit gelu, nullas nives, fuit ut plurimum pluvioſus, nebuloſus, humidus, nubilus, calidus. *Februarius* quaſi totus calidus, amœnus, utplurimum ſerenus, quandoque pluvioſus, ventoſus, & circa finem cum modico frigore & nive, quæ tamen altera die evanuit, unde jam medio menſe obſervavimus diverſos flores. Huic ad *æquinoctium* fere uſque plane ſimilis *Martius*, amœnus nempe, calidus, qui in copia flores elicuit. Circa *æquinoctium* die XVIII. XIX. XX. ſuborti ſunt venti valde frigidi, rigidi, qui congelarunt terram, ſed ſub finem menſis aura iterum comparuit turbida, pluvioſa. *Aprilis* præter morem illuxit ſerenus, calidus, plane æſtivus, raro pluvioſus, ſiccior magis. *Majus* variabilis, ad medium uſque frigidus, pluvioſus, a medio ad finem calidus, amœnus; II. autem, III. & IV. fuerunt pruinæ, quæ hinc in vineis damna fecerunt. Totus *Junius* pluvioſus, *Medardus* quoque & *Joh. Baptiſta* effuderunt pluvias, imo nulla dies hujus menſis fuit ſine pluviis. Toto *Januario* præter *otalgiam* in Viro, *mictum cruentum* in filiolo quodam poſt partum, *pleuritidem cum diarrhœa*, nullos fere vidi morbos. *Variolis* tamen laborantes habui, quorum unus erat VI. annorum, qui eruptis prius tertia morbi die una cum *variolis petechiis purpureis*, quarta die antea correptus *hæmorrhagia narium* mortuus eſt. Menſe *Februario* obſervavi *Apoplexias fortiſſimas*, uti quoque *febres continuas* VII. die ſolutas. Hoc menſe fœmina quædam enixa eſt *fœtum mortuum*, *ſecundinæ* remanſerunt, altera die mortua. *Martio* filiolum quendam Ruſtenſem *clauſura ani* laborantem habui ſub cura, de quo *Sculteti Armamentarium* videri poteſt: ſuccurri etiam fœminæ *otalgia* laboranti *miſt. ſimpl.* mixta cum *eſſ. caſtor.* De *doloribus capitis*, *Vertigine*, *diarrhœis* cum maximis caloribus, *febribus tertianis continuis*, *variolis* tunc temporis graſſantibus nil adducam. *Aprili*, *Majo Junio* continuarunt *variolæ*, quas tamen modo in filiolo quodam prægreſſa eſt *epilepſia*, modo in puella die III. IV. V. ſecuta eſt *hæmorrhagia narium*, jam in alia die XII. *herpes miliaris*. Quædam *variolæ* confluebant, quibuſdam jungebatur ſub initium *diarrhœa*, quibuſdam *epilepſia*. *Febres continuæ catarrhales*, *diarrhœæ* quoque his temporibus in conſpectum prodibant. Menſe tamen *Junio Variolæ* epidemice graſſantes maxime erant malignæ. Sic eas obſervavi in aliis cum *maculis purpureis*, in alio cum *vibicibus*, in alio ſuborti ſunt XII. die *furunculi* inſtar *anthracum*, in aliis *tumores* & *parotides* inſtar *bubonum*, aliis *palatum*, *gingivæ*, fauces fuerunt *exeſæ*: alios conſumpſit *calor hecticus*, inflammatorius, & fuerunt hæ variolæ funeſtæ die X. XXIII. XXVII. Sic malum, ſive venenum varioloſum in Gratioſo parvulo Ebergeny fuit inſanabile, adeoque plus docta valuit arte. Incepit morbus cum *horrore*, quem ingentes exceperunt *calores*, quandoque *deliria*, *ſitis magna*, *pulſus celer*, *languores* totius corporis tertia die eruperunt *variolæ*, quarta *maculæ petechiales coloris purpurei*, guttarum inſtar copioſe per cutem diſperſæ, inde variolarum excretio retardata fuit quæ tandem omnes coierunt in *unam*, totamque faciem *cruſta*, ſanie fœtidiſſima referta, contexerunt. Undecima

die ſu-

die ſupervenit *diarrhœa*, brevi tamen conſopita, die XII. aliæ effloruerunt *veſicæ, aqua limpida flava*, quandoque *ſanguine remixto*, plenæ, quæ ordinarias contexerunt *variolas*, magnitudine *ovi columbini*, imo *ovi gallinacei*. *Sie haben auſgeſehen vvie die ordinairen Zangen-Blattern, ſo durch ein* Veſicatorium *aufgezogen vverden, oder als vvenn man ſich in heiſz-ſiedend Vvaſſer verbrennt hätte*, & ſteterunt per biduum: die XIV. notavimus in dorſo lateris dextri *tumorem*, qui nullo modo maturari potuit, ſed reſolutus tandem collum occupavit, omnemque maturationem reſpuit, imo ſeſe reſolvit: interea *calores* continuarunt intenſi, acceſſit *tuſſis* cum expuitione *materiæ purulentæ*, quandoque *ſanguinis*, *fœtor oris* fuit cadaveroſus: indicio certiſſimo, pulmones variolis refertos, valde eſſe inflammatos, exulceratos, utplurimum conſumptus, ſi non *ſphacelatos* XXIII. demum die pauperculus viribus jam exhauſtus obiit. Poſt mortem obſervata tota *facies & abdomen nigerrimum*, ex quo colligendum, non ſolum totam maſſam ſanguineam, verum etiam omnia viſcera corroſivo hoc veneno varioloſo fuiſſe infecta, tandem *ſphacelata*. *Julius* magis pluvioſus fuit, quam ſerenus. *Auguſti* initium æque pluvioſum, quinta inceperunt calores, qui toto menſe continuarunt. *Ægidiis dies* ſine pluviis, & per totum *Septembrem* mira aeris ſiccitas, calores præfervidi, intenſiſſimi, etiam nocturno tempore, qui durarunt uſque *æquinoctium*, mane ros cecidit, & ſupervenerunt nebulæ fruſtiferæ. Flavit ut plurimum hoc tempore auſter, bonum alias conſtantis tempeſtatis ſignum. *October* ultra medium ſereniſſimus, pulcherrimus, calidus, d. XIV. XV. noctes frigidæ, inde in aliquibus promontoriis botri congelati, ſuperveniente tamen ſolis ſplendore ſtatim regelati; d. XXVII. ante feſtum Simonis & Judæ ingentes ceciderunt nives, dies feſtivus, nempe XXVIII. valde ſerenus, ſed frigidus borealis, XXX. nec non XXXI. iterum ninxit, ſed tertia nix abſumpſit priores, ut jam ſine damno vindemias noſtras uberiores, præter expectationem, colligere potuerimus, neque nocuerunt nives, potius conſervarunt botros a frigore, vinum autem, quod crevit in abundantia, fuit generoſiſſimum, ſuaviſſimum, dulce. In *Novembri* aeris temperies longe benignior, & quidem calidior affulſit, *Decembri* aere mutato ceciderunt d. VII. VIII. X. nives copioſæ, profundæ, mox ſecuta frigora, & circa finem denuo nives. Menſe *Julio* continuarunt *Variolæ malignæ*, neminem tamen, qui X. annum exceſſit, hoc tempore invaſerunt. Accedebant ſemper cum *ſomno*, ita ut nocte dieque dormiverint III. aut IV. diebus. *Auguſto* nulli fere morbi viſebantur præter *diarrhœas & dyſenterias*. Circa finem ob continuas aeris ſiccitates, calores præfervidos, *Sirio* inſigniter urente, inceperunt *febres erraticæ*, quæ nullum typum ſervarunt, invaſerunt cum aliquali *frigore*, inſequente *calore*, aliquando ultra XX. aliquando ultra 40. horas durante, poſt apyrexiam aliquot ſaltim interjectis horis novus paroxyſmus acceſſit, cum *capitis dolore, ſiti, linguæ & faucium ſqualore virium debilitate*, ita ut *febrem continuam* fore judicaſſes; donec tandem tranſactis aliquot paroxyſmis in *tertianam ordinariam* degeneravit, quod utplurimum circa ſeptimum diem contigit. Adhibui *V. S. diaphoretica, præcipitantia*, quamprimum vero notavi *tertianas*, aut *tertianas duplices*, exhibui ſtatim *chinnata cum arcan. dupl.* optimo cum ſucceſſu. *Septembri* continuarunt *febres tertianæ*, ſexto paroxyſmo ſolutæ, ubi optime profuerunt *chinnata &c.* De his febribus erraticis vid. M. N. C. *Dec. III. ann. VI. p. m.* 177. *app. nec non H. M. V. p.* 300. Inter alia notavi, *animi effectus* quid poſſint. Officialis quidam incidit in ejuſmodi *febres*, præceſſit horror, ſecuti ſunt calores, qui in IV. durarunt diem continui cum anxietatibus præcordiorum, aut pectoris compreſſione, ut ſæpe in lecto erectus ſedere debuerit, cum capitis dolore, ſiti, deliriis &c. Adhibita *Venæ ſectione in brachio & pede* quinta die remiſit calor, qui tandem undecima intermiſit, ut jam extra periculum judicatus fuerit. Quid fit, accepto triſti & ingrato nuncio derepente incidit in *ſomnum profundum*, & quaſi in exſtaſin, ut exinde expergefieri non potuerit, tandem applicatis *clyſteriis*, nec non *Veſicatoriis* intra XV. horas ad ſe rediit, omnium rerum inſcius, vix loqui valens præ nimiis debilitatibus, aſt eodem die relabitur in priorem *ſomnum profundum* ſicque elapſis vix XII. horis, accedentibus *convulſionibus*, *ſine febre comatoſus* ſatis ceſſit. Pari ratione nobilis matrona, quinquagenaria, temperamenti ſeroſo-bilioſi habitus carnoſioris, in ſterili matrimonio ſemper exiſtens, tributum tamen lunare ſuum accurate, ſed largiſſime perſolvens, *hypochondriacis* nec non *hyſtericis paſſionibus* valde obnoxia, jam a longo tempore valetudinaria, incidit ſub finem *menſis Septembris* in *febrem continuæ ſubſimilem*, quæ rite tractata degeneravit in *tertianam exquiſitam* ſeptimo paroxyſmo judicatam. Reliquit autem poſt ſe *ſummam virium proſtrationem*, *annorexiam*, *capitis gravitatem*, *anxietates*, *cachexiam* ipſam. Urina, quam hactenus reddidit, fuit turbida, cum ſedimento copioſiſſimo, mucoſo, coloris roſei, non tamen fœtens. Materiam hanc hypochondriacam, quam natura, optima morborum medicatrix, per ductus urinarios excretam voluit, jam motam, promovimus *digeſtivis*, *aperientibus*, v. gr. *pulp. hepat. tartar. vitriolat. arcan. dupl. ſal. cich. lap. cancr. tinct. ſal. tartar.* tandem *decoct. aperit. For. cum fol. ſenn. & manna* acuto. Quinquies inde dejecit, relicta tamen aliquali, ſed torminoſa in inteſtinis *hypercatharſi* ad biduum; qua ſedata melius ſeſe habuit, atque *ordinarius menſium fluxus* inſtitit. Octiduo poſt, i. e. quarta *Februarii* obſervavi pulſum alteratum, juſto celeriorem, ſexta veſperi *affectum ſoporoſum*, propenſionem nempe gravem, & invincibilem in ſomnum, reipſa dormivit, & excitata oculos aperuit, ad interrogata paucis, ſed appoſite reſpondit, de nullis doloribus conqueſta, mox relapſa in ſomnum; ſi adſtantes devotas ac pias cantilenas canere inceperunt, ipſa ſimul expergefacta ſtatim cecinit, neque ante cantare deſtitit, quam inchoatam abſolvit ſtropham, adeoque ſemper ſibi fuit præſens, omnes cognovit, nunquam ſenſibus neque internis, neque externis, neque motu deſtituta, ſed valde debilitata, & ad actiones more ſolito obeundas languida, reſpiratio fuit integra. Calor febrilis notabatur p. n. lentus acris & mordax, qui veſpertino tamen & nocturno tempore intenſior, pulſus celer, mollis, facies pallida, ſubtumida, quaſi *leucophlegmatica*, oculi ultimis diebus quaſi turbidi, lachrymabundi. Oppoſui huic *Comati ſoporoſo* varia v. gr. *caſtorina cinnabarina jovialia, ſal. volatilia, ſuccin. C. C.* cum pulveribus *epilepticis & confortantibus* remixta, nec non *Veſicatorium* nuchæ applicatum, ſed ſine operatione, imo irrito ſucceſſu omnia, donec tandem ſomnus hic p. n. ſeptima die corpus fratri ſuo morti tradidit. Paulo poſt mortem e naribus copioſe ſtillavit *ichor ſeroſus*. Veriſſima igitur manet *obſervatio Vvedelii opiologiæ* inſerta, p. m. 46. qua fatetur, ſe nunquam vidiſſe *affectum ſoporoſum* vere talem, ubi non adfuiſſet *calor p. n.* ſimul quod & ipſe aliquoties jam in praxi obſervavi. Eodem menſe *Illuſtriſſima Comitiſſa* gratioſam enixa eſt filiam, quæ *lac ſugere ex papilla non potuit*, ſed id per nares ſumma cum moleſtia & anxietate reddere debuit. Examinatis faucibus, *columella & tonſillæ cum poſtica parte palati* abfuerunt, unde lac, quod deglutire non potuit, per nares reſultavit. Non diu ſuperſtes fuit, tertio enim a nativitate die, accedentibus *motibus convulſivis* fatis ceſſit. In cauſas inquiſituri, quare natura in formando corpore a recta formatione & ſcopo deflexit harumque partium deficientium oblita fuit, ſciant, *Illuſtriſſimam matrem libenter & quidem attente ac conſiderate ſæpe in diſtractos canum & felium rictus ludendo inſpexiſſe*, adeoque horum ſtructuram fortiter ſibi impreſſiſſe. Interim *Vvedelianum poriſma*, uvulam nempe ad deglutitionem eximie facere, manet veriſſimum. Parallela aliquo modo hiſce exempla, ſi cui volupe fuerit legere, adeat *Obſervationes Vvedelii recenſitas in M. A. N. C.* legat *Dec. II. Obſerv.* 5. *anno* 5. *M. A. N. C. p.* 12. nec non *Salmuth. obſerv. med. 6. cent. 3. pag.* 115. ubi ſimiles reperiuntur caſus. *Febres erraticæ* adhucdum *Octobri* continuarunt, calores autem non adeo fuere intenſi, interim obſervavi *hemitritæos*, ubi *febris una die bis venit*, *& altera ſemel*. Vice Colonellus quidam ex *febre colica bilioſa* cum *vomitu* correptus incidit in *deliria*, ex his in *convulſiones epilepticas*, qui tamen evaſit. Sic alius quidam Vir laboravit *febre continua* cum *maximis debilitatibus*, *capitis dolor*, corroſione & *torminibus ventris*, ſexta ſupervenit *fluxus alvi*, ſeptima *icterus*, qui occupavit totum habitum corporis, cum *dejectionibus albis*, *urina ſaturatiori*, *nigricante*, *oleaginoſa*, *proclivitate in ſomnum*, & ſolvit calores. At initio dedi *diaphoretica* cum *confortantibus* mixta, caloribus vero jam abactis *ſpec. diacurcum. cum pulv. rhabarb. tartar. vitriolat. ſal. cichor. trochiſc. de eupator. &c. Novembri* inceperunt graſſari *morbilli* ut plurimum *benigni*. *Tuſſes ferinæ* atque catarrhi frequentiſſimi. Menſe *Decembri* continuarunt adhuc *morbilli*, qui tamen ſub finem anni maximam induerunt *malignitatem*, fuerunt valde *parvi cum maximis catarrhis*, *fuerint &c.* Quidam correptus ex *febre maligna cum diarrhœa*, *vomi-*

tibus, *ſingultu continuo*, tandem adhibitis *V. S. ſtypticis*, *caſtorinis*, nec non *opiatis*, quæ pro doſi *ad gr.* iß præſcripſi, nona die convaluit præter omnium expectationem.

Conſtitutio Epidemica Sempronienſis anni 1709.

J*Anuarius* incepit cum frigore, quod a die V. ad XII. valde exaſperatum, imo poſt hominum memoriam acerbiſſimum fuit, remiſit tamen ad aliquot dies, d. XVIII. vero iterum intendebatur, verbo, nives ceciderunt ſupra nives, gelu ſupra gelu, & continuavit per totum menſem. Menſe *Februario* continuarunt frigora, imo III. & IV. ceciderunt nives copioſiſſimæ cum horrendo gelu & ventis, ut homo in plateis vix ire potuerit, quam tempeſtatem nemo unquam obſervavit, adeoque vera fuit ruſticorum obſervatio; Sole micante, die purificante, nix major erit, quam ante. Sol enim hoc die ſplendebat. Poſt *novilunium* remiſit gelu, ſed rediit die XVIII. XIX. ingens cum nivibus, quod continuavit: die XXV. & XXVI. longe majores ceciderunt nives cum omni tempeſtatum inſolitarum, frigorum & ventorum genere, quæ præcluſerunt ubique vias, arbores frigoribus obnoxias decuſſerunt cunctas. Duravit hoc in *Martium* uſque. Continuavit enim & hoc menſe gelu una cum nivibus, quæ copioſe ceciderunt, *ad æquinoctium* uſque, adeoque *hyems hujus anni fuit ſumma*, tempeſtas ſæviſſima, *nivis altitudo maxima*, cujus nulla hominum ante nos recordatur memoria. Jam miteſcente hyeme jucundiora & calidiora affulſerunt tempora. *Aprilis* enim fuit valde amœnus, ſerenus, calidus. *Majus* tamen erat frigidus, pluvioſus, XVII. die ninxit. *Junio* denuo calida, ſicca tempeſtas obſervabatur. Menſe *Januario* continuarunt adhuc *morbilli cum tuſſibus vehementiſſimis*, *catarrhi*; *febres continuæ* ſeptima die ſolutæ, quæ tamen leviſſima occaſione redierunt. Hoc menſe in *puella octenni* obſervavi *menſes ordinarios*. *Februario* graſſabantur *petechiæ*, *febres continuæ*, & matrona quædam mortua eſt *comate ſomnolento* ſeptima morbi die. *Martio* viſebantur *morbilli*, *herpes miliaris ex puerperio*. *Catarrhi* fuerunt frequentiſſimi, & apud infantes *cum febre continua*. *Febres continuæ*, *petechiales* adultos quoque invadebant, quæ poſteriores per totum *Aprilem* obſervabantur. Menſe *Majo* morbi præter *catarrhos*, *febres intermittentes* fere nulli. Virgo tamen quædam nobilis hoc menſe *ſphacelo ex colica biliosa* duarum dierum fuit mortua. Erat hæc ipſa virgo XXXII. annorum, atrabilaria, quæ d. IX. *Maii* derepente veſperi incidit in ſæviſſimos, & *acutiſſimos ventris dolores*, qui *dextra magis parte* cruciarunt, atque modo ſurſum, modo deorſum iverunt, in primis vero *regionem umbilici uſque ad ſcrobiculum cordis* occuparunt, tanta ſævitie, ut exiſtimaverit ſe veru ignito perfodi, urſerunt *vomitus*, *anxietates ſummæ*, adfuit *omnimoda excrementorum & flatuum retentio*; ordinavimus frequentes *enematum injectiones*, nec non *aquam laxativam*, quam prima vice rejecit, altera vero retinuit, irrito tamen conatu omnia. Secunda enim die fluxerunt *menſes coloris nigerrimi*, acceſſit paulo poſt *ſingultus*, mox *totalis fere* tum *pulſus* tum *caloris extinctio*, ſalvis ſenſibus motuque membrorum illæſo, quam refrigerationem non percepit, quin potius de intenſiſſimis caloribus internis, quaſi candenti ferro intus aduſta fuiſſet, conqueſta, manibus glaciei inſtar rigidiſſimis ſubinde loca petiit frigidiora, eademque die, i. e. ſecunda *Martii* veſperi mentis tamen compos, velociter, ſed feliciter humanis rebus erepta eſt. Succi hic inteſtinales, in primis bilioſi, acres inter plexus nerveos menſentericos, nec non fibras inteſtinales hærentes, atque in illarum anfractibus concluſi, acrimonia ſua tormina & cruciatus excitarunt terribiles, atque in fundum Ventriculi penetrantes Ventriculum ad vomitus & ſingultum ſtimularunt, arſenicalem autem naturam mox induentes inteſtina inſtar mineralis veneni aſſumpti corroſerunt, dilacerarunt, atque in ea more perforantis terebellæ, aut ſpinæ infixæ, ſe infixerunt, inflammationem conciliarunt, & ſtagnante in capillaribus ſanguine, acrimonia ſua corroſiva in momento fere inteſtina ſphæcelarunt, quaſi in ferventiſſimam aquam immerſa fuiſſent. Similes caſus vid. *Joh. Sophron. Kozack de ſale*, *c.* 6. *ſect.* 15. *pag.* 260. *Dominic. Panarolum Obſerv. Med.* 50. *Pentecoſt.* 4. *p. m.* 139. *Segerum obſerv.* 82. *dec. I. ann. III. M. A. N. C.* Menſe *Junio* morbos nullos obſervavi, exceptis *febribus tertianis*, nec non caſu infelici cujuſdem Domini, *febre continua* laborantis, quam die IX. exceperunt *terribiles convulſiones epilepticæ*, inde ſecuta *deliria &c.* *Calores* intermiſerunt, *deliria* vera remanſerunt. Sub initium quartæ ſeptimanæ obſervavi novos *calores ex ſcorbuto* ortos, cum *maculis ſcorbuticis purpureis*, *vigiliis continuis*, *deliriis*, nec non *copioſa ſanguinis per inferiora* partim grumoſi, partim floridi ad tres medias *ejectione*, inde ſumma virium proſtratio, & cum fine quintæ ſeptimanæ mors. *Julius* hujus anni fuit valde ventoſus, quandoque præter morem auſterus, frigidus, ſine pluviis fere. Totus *Auguſtus* erat valde calidus, exceptis ſub finem aliquot diebus, qui fuerunt ventoſi, frigidi. Frigus quoque obſervabatur per totum *Septembrem*, qui ut plurimum pluvioſus fuit. Ægidii die uſque ad prandium pluebat. In Feſto Matthæi circa veſperam habuimus ingentia fulgura, tonitrua, pluvias, ſed ſine grandinibus. Menſe *Julio*, *Auguſto*, *Septembri*, *Octobri inſolitæ* ſine ætatis diſcrimine ſævierunt *febres*, peculiarem enim habuerunt naturam, invaſerunt cum modico *horrore*, mox *caloribus continuis*, ut etiam peritiſſimi crediſſent, adeſſe *febres continuas malignas*, *vomitibus*, *alvi fluxu*, *ſiti*, *doloribus capitis*, *vigiliis*, v. demum die remittente calore degenerarunt in *intermittentes exquiſitas*, quæ pro ſubjectorum temperamentis, ſanguiniſque ac humorum conſtitutione modo contumaciores, modo benigniores fuerunt, Paroxyſmum imminentem ut plurimum comitabantur frequentes *dejectiones bilioſæ*, nec non *Vomitus* terribiles *choleræ* inſtar. Evomuerunt quippe modo fruſta *pituitæ* coagulatæ, viſcidæ, modo *bilem flavam*, modo *vermes ἄνω* & *κάτω* copioſos, diebus intercalaribus ceſſarunt vomitus, alvique fluxus. Verſipellis hæc *febris epidemica* quoſdam invaſit cum *exanthematibus urticæ puncturis* ſimilibus, quæ calore retrocedente receſſerunt, & calore redeunte redierunt. In duabus perſonis, una XVII. altera XXX. annorum, obſervavi his *febribus* ſuperveniſſe *apoplexias fortiſſimas lethales*. Raro ſervarunt ſtata ſua tempora, ſed quandoque X. XII. horas præponendo & anticipando virulentiam ſuam ad 30. aliquot, imo 40. horas exercuerunt, quandoque unus paroxyſmus excepit alterum, donec tandem peregrino materiæ miaſmate ſufficienter diſſipato, & extincto, ſeptimo, aut ad ſummum octavo paroxyſmo terminatæ ſunt, relictis poſt ſe *puſtulis & fiſſuris in lingua*, *inflammatione faucium*, *abſceſſibus*, ſemper autem *virium proſtratione* ſumma. *Venæ ſectio* etiam in principio adhibita nil profuit, quin potius *febrilis paroxyſmus* poſt ejus adminiſtrationem incrementum ſumpſit, ſanguis autem extractus floridiſſimus apparuit, & natura magis debilitata fuit. Conduxerunt *blanda diaphoretica*, quæ paroxyſmos in ordinem redegerunt, & poſt tertium paroxyſmum *laxantia* die a febre vacuo exhibita. Tandem devenimus ad *antifebrilia*, uti ſunt *ſalia amariuſcula*, quæ incidunt, ſerumque attenuant, v. gr. *ſal. abſinth. C. B. centaur. min. arcan. dupl.* nec non *alcalica fixa*, *pulveres* nempe *inſipidos ac terreos*, quales ſunt *lap. cancr. ſpecif. febril. Cr.* Omne autem fere punctum abſolvit decantatiſſimus *cort. peruv. cum ſalibus* mixtus, & *evacuato jam corpore*, i. e. ante acceſſum V. VI. & paroxyſmi propinatus, ſeptimum vel ad ſummum octavum paroxyſmum ſubegit, atque hac ratione *febrem* hanc jugulavit. Rimatus cauſas procatarcticas epidemialis hujus febris, aeris anomaliæ & intemperiei, nec non largiori potui propter calorem externum vix tolerandum eam adſcribendam duxi. *Auguſtus* enim, qui fuit calidiſſimus, poris nimium apertis corpora ſudore copioſo manare fecit, inde ſerum abſumptum, aut ſubtractis partibus tenuioribus bilioſæ particulæ auctæ, atque hoc modo acrimonia bilioſa, fermentifica, irritativa enata, quæ licet a largiori potu dilui, & ſerum refundi videretur: Ventriculi tamen inteſtinorum tonum labefactavit, & ad excernendum ἄνω ϗ κάτω plus juſto contenta citavit. Utut non negandum, *febres has epidemicas* ex miaſmate, aeris ſobole, ſimul aliquid participaſſe. Non fuerunt *contagioſæ*, imo ſi rite tractabantur, nulli funeſtæ, ex incuria tamen & negligentia, aut medicaſtrorum præpoſtera & perverſa cura ac imperitia accedente *cachexia & hydrope*, multis exitioſæ. Et hæc ratio eſt, quod in aliquibus locis Hungariæ ex defectu medicamentorum, aut perverſa, aut neglecta cura hæ febres *malignitatem peſtiferam* aſſumpſerint, in primis ſi ex miaſmate, aeris ſobole, aliquid participarunt. *Febres petechiales*, quæ tamen autumno præcipiti quotannis ſunt frequentiſſimæ, hoc anno vix obſervavi, & ſi vidi, fuerunt *benignæ*. *Diarrhœæ atque dyſenteriæ* eodem tempore frequentes quoque fuerunt. Infantes, quos corripiebant, ſi ſuperarunt *nonum diem*, evaſerunt.

Dn. D. Joſephi Lanzoni Conſtitutio Epidemica Ferrarienſis Anni 1729.

O Quam amara eſt, ac ſemper erit, apud Ferrarienſes memoria anni hujus 1729. cujus calamitatis initium fuit Lunaris curſus Septemb. anni elapſi 1728. Tunc enim auſtro ſpirante,

Poſt largos imbres pluviamque madentem

inceperunt aquæ pertinaciter adeo ſuper terræ faciem effuſæ, ut totam telluris ſuperficiem aquis pluvialibus contectam, ſemina futuræ meſſis reſpuentem, inſpicere fuerit coactus infelix noſter Agricola:

Hinc moderatrix Cynthia noctis

in quavis periodo aqua pluviali ſcatebat, & uſque ad Majales dies cœli claritas non effulſit, ſic corruptæ in imis vallibus aquæ fœtentes dabant nebulas, & in illis, non ex illis, pene infinita oriebantur inſecta, hinc erucæ, culices, muſcæ, & varia ranarum & bufonum genera totam terræ ſuperficiem infecere, quod forte corruptionis aquarum ac aeris ſignum evidens fuit; ſic apud *Plutarchum* legitur, artem medicam peſtilentem æſtatem ex aranearum frequentia prænunciare; Acceſſere æſtivæ Luces, cum derepente in Vinariis cellis totus Bromii liquor excanduit, qui erat ſolatium cordis, & in ipſo excitata præternaturali fermentatione, mutato colore, ſapore, ac motu, ejus omnis compages vitiata comparuit; unde recte caneret *Silius*

Et marcida vina largiuntur.

Hic ego exclamavi cum diſcipulis meis, o nos infelices, ex vini corruptione humorum diſcraſiam experimur; inter vinum & ſanguinem enim intercedit mutuo analogia; unde ex illius putreſcentia corruptio humorum noſtrorum erit timenda; & hic cœpere in hominibus *febres*, primo ſub *tertianæ* figura cum vomitibus, ac alvi fluxibus bilioſis, aliiſque pravis ſtipatæ ſymptomatibus; nullis cedebant remediis, a Venæ ſectione complicabantur. Et hic bilem continere nequeo; cum enim in meis publicis ac privatis Lectionibus, in meis ſcriptis, typis datis, docuerim venæ ſectionem Panaceam non eſſe, imo ſuadente *Celſo* anceps eſſe ac periculoſum præſidii tale genus, attamen, velut ſi eſſet aqua fluminis, ſanguis inutiliter, imo damnoſe, diſperditur, &, cum venæ ſectio ſit magnum remedium, non niſi urgente neceſſitate in morbis magnis, ac internis inflammationibus, apoplexiis uſurpari deberet; Aſt in tertiana ſuaſu Doctorum, & ſpeciatim *Joh. Fortis, Ramazzini, Rolarii &c.* Venæ ſectio uſurpata duplicat febrem, ut in praxi facienda meis oſtendi Tyronibus; ex miſſione enim ſanguinis fomes tertianæ febris, ſtabulans in primis viis, mutato loco in venas tranſit, unde ardens facta morbus evadit lethalis; & ut verum candide dicam, neſcio in quo libro Doctorum legerint hæc iſti noſtri Pſeudo Medici vel non ſtudentes, vel non legentes, aut non intelligentes, quod pejus eſt: Aſt redeamus in viam; ſi a cortice Peruviano ſiſtebantur iſtæ *febres*, poſt paucos dies in fortiores redibant, imo invaſo tota afficiebatur familia,

Cui latebat in corpore peſtis,

& brevi temporis intervallo repleta Noſocomia, & nulla pene domus a furore hujus febris exempta; omnia monaſteria ægrotabant, & nullus in urbe locus ab hac lue immunis evaſit: In multis cauſa mutato loco *febres* produxit ardentes, unde ad plures, ſive ad Alibanthas, migrarunt,

Quot labor & duræ rapuit inclementia Mortis.

Nec audax lues timuit Principis habitaculum, ſed ſacram illius ædem ingreſſa ejuſdem turbavit venas, & pene totam illius familiam ſolita febri affecit, atque multos aulicos enecavit,

Perque omnes ſævit Mors inopina vias.

Sanctimonialium Septa pene omnia frebricitabant, multæ eccleſiæ abſque ſacerdotibus erant; & ſine ſacrificio populus remanebat; præſertim ruri, ubi peſſima iſta lues totum expandit vexillum. Hic mihi notare liceat plebeios nonnullos, neglectis remediis, *ſolo uſu vini generoſi* convaluiſſe, & ego juſte fateri poſſum me, meoſque familiares, hac febre affectos fuiſſe, & nunquam vini potum reliquiſſe, & ego in hac febris conſtitutione recidivans ſolo uſu pul. Chinæchinæ, aut Caſcarillæ cum vino malvatico ad plures vices aſſumpto, convalui, cujus pulveris ac vini potioni ſucceſſit alvi fluxus, ac ſi aſſumpſiſſem Caſſiam, vel Mannam.

Acceſſit Autumnale æquinoctium, quo tempore putarunt multi hujus conſtitutionis finem videre; ſed incaſſum ſpes ivit, nam poſt æquinoctiales dies multi denuo ægrotarunt, aliique nondum *febrem* paſſi, Octobris hujus tyrannidem experti, in febriles inſultus incidere: Sic Mater miniſtrans filiis ægrotavit, ſic Mater miniſtrans filiis ægrotavit, ſic Dominus ſervis, ſic maritus conjugi, ſic familiares invicem ſibi efferveſcentias febriles communicabant, ita ut omnis pene familia ægrotaverit. In nonnullis variabat febris, & præſertim in *recidivis*, unde modo ſub forma *hemitritæi*, nunc *rheumaticæ febris*, nunc deliriæ &c. morbus redibat, aliquando abſque ullo remedio ceſſabat, nunc in quartanam tranſibat, modo in puſtulas, ac ſcabiem commutabatur: in aliquibus apparuerunt vermes, per vomitum & alvum excreti, modo vivi, nunc mortui, quod forte indicium erat ſummæ corruptionis humorum in primis viis ſtabulantium, urina in aliquibus turbida reddebatur, ac pene jumentorum lotio ſimilis, in aliis albeſcens, ſubviridis, rufa, ſabuloſa, ac fœtentiſſima; unde judicavi concoctiones non fieri in corpore, ſub potus corruptione; Liberi enim a *febre* priſtinum colorem non recuperabant, vires non redibant, nutritio impediebatur, & excrementa ſemper bilioſa, vel cruda, concoctionis ſigna non dabant. Bombyces in veris initio catervatim peribant, volucres fugere, piſces ſolummodo creſcebant. Nonnullis apertis corporibus hoc morbo denatis, in ventriculo ac omnibus inteſtinis inventa eſt magna Copia humoris viſcido-flavo-viridis, una cum aliquibus maculis lividis in ipſis inteſtinorum tunicis; veſica fellis erat in ſtatu præternaturali, nam liquor felleus pene gypſeus erat, mutato ſapore, ſicuti ſuccus pancreatis auſterus apparuit, cætera vero viſcera erant ſana, & ne minimum quidem a ſtatu naturali recedebant; in aliquibus nonnulli vermes in inteſtinis reperti ſunt, in aliis non.

Communes autem morbos a communibus cauſis progigni certum eſt, ut etiam fatetur Cl. *Ramazzinus* communes vero cauſæ ſunt potiſſimum aer, alimenta mali ſucci, & aquæ corruptæ, ita in noſtra urbe, & agris, hæc fuere morborum hujus conſtitutionis Cauſæ, & ſemina, ex his ergo omnibus, ſed promptius ab aere tanquam e communi fonte, e quo nemo non potare cogitur, morbos quoſdam derivari, qui multos eodem tempore afficiant, omnium pariter eſt conſenſus. Ad hanc porro noſtram *epidemiam* excitandam, in unum conveniſſe, & aerem vitiatum & prava alimenta ingeſta fas eſt arbitrari; primum quidem locum aeri a ſua temperie naturali non ſolum ſecundum anni tempora recedenti, ſed particulis humanæ naturæ incongruis ad ſatietatem pleno concedendum dixit Clariſſim. *Ramazzinus*; ſecundum autem locum pravis alimentis & aqueis vitiatis; Quamvis autem de miaſmate contagioſo aliqua poſſet eſſe ſuſpicio, namque in una domo uno infecto, ſtatim alii ejuſdem familiæ febricitabant; id tamen potius in communem diatheſim ad maturitatem eodem tempore evectam, non ſecus ac cum Autumno fructus omnes eodem tempore matureſcunt, referendum puto potius, quam in effluvium aliquod contagioſum, exiens e corpore primi ægrotantis; Hic autem non pigeat referre *remedia*, quæ, ut ſciam, fuere ægris appoſita, ut hæc febrilis prava conſtitutio evinceretur; Primo nonnulli medici in principio leniens pharmacum exhibebant, mox cucurbitulas ſcarificatas dorſo applicabant, inde pul. Chinæchinæ propinabant, & febris ſiſtebatur ſaltem per aliquot dies, ſi vero redibat, iterum China porrigebatur, ita ut aliquis fuerit qui plures libras talis pulveris ſumpſerit: Alii porro medici ſanguinis miſſionem celebrabant, & febres duplicabantur; multi aſſumpſere pulverem rad. contrajervæ, corticum aurantiorum, corticum medic. fraxini, decoctum amarum D. *Lemeri*, coriandrum pul. Theriacam *Andromachi*, rad. Carlinæ, alii experti ſunt Mithridatii uſum frequentem; Diaſcordion *Fracaſtorii*, Decoctum centaur. & verbenæ, vinum abſynthio correctum, Chinæ corticem actuabant alii addendo modo rhabarbarum, modo cremor. tartar. vel Sal catharticum Angliæ;

ad hoc, ut fuſi humores corrupti in primis viis facilius per alvum exirent; Ego vero, quod ad me quotieſcunque aſſumo in vino pulverem chinæ febrifugæ, ſtatim alvi fluxum patior, ac ſi caſſiam, vel mannam, ſuſciperem; Ol. noſtrum contra peſtem, vulgo *del Cartagna*, a multis adhibitum fuit, ſicut etiam vomitoria ipſa, & immenſus aquarum potus; verum ait *Ramazzinus*, quid opis expectandum in his febribus ab aquæ potu? imo ex ejus uſu ſanguis pigriore motu per vaſa efflueret, ac tandem cachexiæ & hydropes ſuccederent; uti accidit in Juvene a *Ramazzino* memorato; ego certe modico vino ſum uſus, nec unquam vidi aliquem pravum effectum ab eo: Infinita propemodum curavi corpora in hac conſtitutione, & juſte fateri poſſum, neminem affectum febri talis conſtitutionis, a me curatum, mortuum fuiſſe, præter duas fœminas, unam 65. annorum iliaca paſſione necatam, aliam ex ſuppreſſione menſium, inflammatione cerebri extinctam. Hæc currenti calamo ſcripta ſint in memoriam hujus conſtitutionis peſſimæ. (*Ferraria Altorufim m. Febr. Ann.* 1730. *miſſa.*)

Dn. D. Caroli Friderici Loevv. Hiſtoria Febris Catarrhalis, quæ anno 1729. *Menſ. Novembri & Decembri per Europam Epidemice graſſata eſt, cui acedit Conſtitutio Epidemica Anni* 1730.

QUanto, quamque indefeſſo labore Societas Imperialis L. C. Nat. Cur. cum in *rariorum* perſcrutatione, tum in *utilium* tam *phyſicalium*, quam *medicinalium* rerum detectione a primis incunabulis ad hæc uſque tempora, uſa ſit, Acta atque Volumina noſtra ſatis ſuperque teſtantur. Laudem merentur *Bauſchius*, *Fehrius*, *Volckamerus*, *Schreockius*, aliique tanto majorem, quo ſæpius a *Membris* Academicis eorum communicationem petierint, quæ *utilitate majori* ſe commendaverint. Atque hinc eſt, quod toties de *conſtitutione aeri* non modo, ſed & de *morbis epidemicis* accurationem deſcriptionem efflagitarint. Quod magis autem hac ratione inductus Parens pie defunctus, & de *mutationum aeris* genuina annotatione, & de *affectuum* independentium diligentiori obſervatione, & de *probatiſſimorum remediorum* conſignatione Societati per multos annos ſolicitum ſeſe præſtitit; hoc fidelius hæc ipſe ex Auctoris ſchedis poſthumis æque recenſita, ac in ordinem digeſta, ſub titulo *Hiſtoriæ Epidemicæ Hungariæ*, Act. Phyſ. Med. A. C. L. C. N. C. Volumini I. deinde a me ſunt annexa. Neque per plures annos a me conſcriptum, atque publico bono deſtinatum opuſculum de *epidemica Viennenſi conſtitutione* denegaturus, ſi ſeſe hæc qualiſcunque opella lectori probaverit. Hujus ſumma eſt expoſitio *febris catarrhalis*, quæ *Ann.* 1729. ſigillatim menſe *Septembr.* atque *Octobris*, Viennæ epidemice graſſata eſt, atque eo accuratiori delineatione opus habet, quod hujus mali ſemina non tantum per *Sueciam*, *Daniam*, *Hollandiam*, *Angliam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, *Helvetiam*, *Italiam*, *Auſtriam*, *Germaniæ partes reliquas*, *Hungariam*, *Poloniam*, totamque *Europam* eodem tempore ſparſa ſint; verum & in curatione *cautelæ* nonnullæ occurrerint, ut non adducam, morbum hunc eſſe *rariorem*, neque quotannis *obvium* neque ab ullo ſufficienter *deſcriptum*. Utut enim & *Schenckius* in Præfat. ad *Libr. obſ.* mentionem faciat *febris catarrhalis*, quæ *anno.* 1580. præter *Germaniam*, *Italiam* adeo afflarat, ut vel *Romæ* ſaltim ultra 9000. hominum illata ſtrages excreverit, & *Antonius Menjotius* in *Diſſert. Patholog.* p. 140. *tuſſim* ferinam, contagioſam, malignam, avorum memoria *populatim* ſævientem, & a *cucullo*, quo capita ſolebant operire, *coqueluthe* vulgo dictam recenſeat: & *Nicol. de Blegny* in *Zodiac. Med. Gallic.* ſive *Miſcel. Med. Phyſ. Gallic. Ann. I.* p. 184. paucula quædam de *catarrho* anno 1679. epidemico, tuſſi perpetua, vigiliis, oppreſſionibus, febre continua, dyſpnœa, pleuripneumonia ſtipato, multis lethali, atque remediis *ordinariis* non cedente, nobis reliquerit; ſuperficiaria tamen ſunt, neque animum curioſiorem exatiant. Adeat, cui volupe eſt *Thomam Sydenham*, Practicum quondam Londinenſem celeberrimum, ubi præter ea, quæ Doctiſſimus *Carolus Raygerus*, Pannoniæ decus illuſtre, atque *Paulus de Sorbait* nobis de *tuſſibus* tradere, quæ *anno* 1675. per *autumnum* longe lateque depopulatæ ſunt, plura adhuc inveniet. Quod enim *Car. Raygerus Ephem. Germ. Dec. I. Ann.* VI. & VII. p. 312. annotavit, dum per totum *Septembrem*, mediumque *Octobris* anni citati, ob *inſolitam* aeris temperaturam, æſtatem *pluvioſam*, inſequentem autumnum *inæqualem*, modo ſerenum, modo pluvioſum, inſolitos etiam catarrhos *Poſonii*, *Viennæ*, per totam *Auſtriam*, in *Sileſia*, in primis *Uratiſlaviæ*, imo per totam *Germaniam*, homines eodem tempore, eodemque prope modo cum *rigore* & *calore* invaſiſſe, nemini tamen exitioſos fuiſſe ſcribit, illud *Thom. Sydenham* in *Praxi Med. Experimentali* p. 275. & 304. ſeqq. non ſolum confirmat, dum ſub finem *Octobris* ob *tepidam*, atque ad inſtar æſtatis placidam tempeſtatem, derepente in *frigidam humidamque* mutatam, *tuſſes* numeroſiores graſſatas adducit, quam alio quovis, quod meminit, tempore, nemini fere parcentes, cujuſcunque is fuerit ſive *ætatis*, ſive *temperamenti*, integras vero familias ſimul pervadentes; ſed etiam evincit, febrem hanc *catarrhalem* fuiſſe *eandem* epidemicam, quæ *Julio* 1673. *ingreſſa* progrediebatur, cum & *hæc* antequam *catarrhi* ſe oſtenderent, & *illa*, quæ poſt catarrhos permanſit, æque, ac *catarrhalis*, ſemper cum *dolore* capitis, dorſi, atque artuum quoslibet aggreſſa ſit, atque V. S. aliiſque ſimilibus medicamentis tractari debuerit. Idem & nos *anno* 1729. experti ſumus, cum per totum anni decurſum uſque in ſequentem, *epidemica* quædam *febris* ſeſe exeruerit, quæ & ante *catarrhalis* acceſſum, & poſt ejus *declinationem* pro diverſa *mutatione aeris*, aliarumque circumſtantiarum, diverſos *affectus* quidem ſimulavit, ſemper autem cum ſumma *laſſitudine*, *dolore* capitis, dorſi, atque artuum *initium* ſumpſit, atque V. S. ſimilibuſque *remediis*, quibus *catarrhalis*, ſublata eſt. Licet ergo menſe *Jan. Febr.* & *Mart.* ann. 1729. non nulli *hepatitidem*, aliaſque febres *inflammatorias* incurrerint, in plurimis vero *catarrhales* malignæ petechizantes in conſpectum prodierint. *April. Maj.* & *Jun.* tam *benignæ* quam *malignæ* catarrhales, cum *variolis* malignitate non carentibus, continuaverint. *Jul. Auguſt.* & *Septembr.* non modo *catarrhales* malignæ, aliæque *continuæ*, atque ipſa *purpura alba* in puerperis; ſed & frequentiores atque pertinaciores *diarrhœæ* æque, ac *tertianæ duplicatæ* obſervatæ ſint. Menſe *Octobr.* multi *anginæ peripneumoniæ*, *pleuritidi*, aliiſque febribus *inflammatoriis* obnoxii fuerint: die 21. *Novembr.* tepidiorem excipiente humido frigida tempeſtate, præter *malignas*, ſæpius adducta *catarrhalis* oborta ſit per *Decembrem* inaudito modo ſæviens atque 4. *Jan.* 1730. nonniſi *nivibus*, atque vento *frigidiori* cedens: licet tandem *Jan. Febr.* & *Mart.* anni 1730. *anginæ*, *pleuritides*, *febres malignæ*, *petechiales* viſæ ſint; ſemper tamen *prior* illa *epidemica* ſub iiſdem latuit. Hoc certius, quod hæc *catarrhalis*, alias tum *abundantia* ſive *ſanguinis*, ſive *ſeri*, nonnunquam *viſcidioris*, nonnunquam *impurioris*, præditos hincque *ſanguineo-phlegmaticos* magis invadens, tum *ſenſibilioribus*, *relaxatis*, vel ob obeſiorem, ſpongioſioremque conſtitutionem *rarioribus* fibris, vaſis *minoribus majoribuſque* poris inſtructos afficiens, tum ratione *ætatis*, modo *infantibus* ob temperamentum *calido humidum*, *teneriorem* texturam, majoremque *ſenſibilitatem* ab aere externo familiaris, modo *adultis* ob naturam *ſicciorem*, firmiorem atque *compactiorem* ſtructuram hincque ob majorem *congeſtionem* verſus pectus tuſſi *ſicca* moleſta, modo *ſenioribus* ob humores *ſpiſſiores*, fibraſque de ſuo *tono* dejectas incommoda: tum ratione ſexus, *ſequiorem*, ob majorem *ſenſibiliorem* infeſtans: tum eos occupans, qui vel alias huic obnoxii, vel *læſionem* in pectore ſentiunt, vel *meticuloſi* exiſtunt, vel partes *capitis* atque *colli* glanduloſas ab aere *humido-frigidiori* non ſatis defendunt; quod inquam, hæc *febris* præterito *anno* tam *contagioſa* fuerit, ut fere *omnes* homines, ſine ullo *diſcrimine*, & eodem *tempore*, & eadem *ratione*, iiſdemque *circumſtantiis* & *ſymptomatibus*, more omnium epidemicorum morborum, tam per totam *Europam*, quam *Viennæ*, multo celerius, vehementiuſque petierit, quam ullo unquam tempore. Unde etiam eſt, quod in hac *Civitate* non 60000. hominum, quod novellæ tradidere, ſed longe *major numerus* hanc perpeſſus ſit. Neque enim eadem *cholerico*, neque aliis temperamentis pepercit, ſive deinde fuerint *plethorici*, ſive *minori* quantitate ſanguinis præditi. Neque in hominibus *viſcido* abundantibus ſolum erant ſpectabiles, ſed etiam in illis, qui ſanguinem *fluidiorem*, ſufficientique *ſero* dilutum obtinuere. Æque in *macilentos*, ac *obeſiores*, æque in robuſtos ac *debiliores*, & ſenſibiliores, æque in *infantes* ac *adultos*, non modo *juvenes*, verum etiam ſeniores, cujuſcunque *ſexus* fuerint, tam extra *conjugium*, quam in illo viventes, imo & in ipſas *gravidas*, ab epidemicis affectibus alias magis immunes, vehementer graſſari cœpit, ita ut neque *domi* hærentes, neque in iti-

in iti-

in *itinere* conſtitutos intactos reliquerit, ſive *diætam* accuratiorem obſervaverit, ſive minus. Etſi vero etiam *injuriis aeris* alias *adſuetos* ſæpius aggreſſa ſit, tantum tamen abeſt, ut hac vice *omnes*, in quibus ob majorem *ſenſibilitatem* alias continui, gravioreſque *catarrhi* vigebant, in eandem inciderint, ut *multi* potius immunes manſerint. *Perilluſtris* quidam *Dominus* mutato *climate* nulla febre *catarrhali*, licet alvi contumaciſſima *obſtructione* laboraverit, correptus fuerit, atque ex *gravidis*, quamvis in pleriſque *debilitates ſyncopticæ abortus*, aliaque periculoſa Symptomata ſupervenerint, quædam tamen reperta ſit, quæ ſanguine *viſcidiori* non obſtante, nihil de eadem perceperit. Gravius decumbebant, nullis *medicamentis* utentes, hocque magis, ſi corpore calefacto, atque ad *ſudorem* diſpoſito, aeri *humido-frigido* ſeſe expoſuerint, quod in duabus *Sereniſſimorum Principum* aulis conſpeximus. *Contagium* per totam *Europam* præſeferebat, ut & *activam*, & ad *corruptionem* pronam materiam præſupponat. Quamvis autem *Viennæ* non tanta *malignitate* comparuerit, quanta quidem in *agro Bononienſi*, inque quibuſdam locis *Angliæ*, cum ibi *petechiæ*, aliaque periculoſiora Symptomata inſimul acceſſerint, atque homines intra *paucos* dies inſtar peſtis e medio ſuſtulerint; nihilominus tamen & hic in altero præ altero major *malignitas* ſeſe prodebat, prouti nempe vel *ſimplicem* regularem febrem catarrhalem, vel *aliis* morbis gravioribus junctam expertus fuerit, cum hi *poſteriores* non ſolum *anxietates*, pathemata *ſyncoptica*, *vigilias* extraordinarias, aliaque vehementiora ſymptomata poſt ſe traxerint; ſed & iu cauſa fuerint, quod quibuſdam non IV. vel VII. ſed XIV. vel XXI. demum die febris hæc valedixerit. In *omnibus* malum hoc epidemium *initium* ſumpſit cum ſpontanea *laſſitudine*, *vigiliis*, *calore* majori, ſine ulla tamen *ſiti*, *pulſu* tardiori, debiliori, ſuppreſſo fere, aliiſque quæ *malignitati* tribui ſolent, Symptomatibus, quæ comitabatur *inappetentia* & *tuſſicula ſicca*, tam ob *continuitatem*, quam ob *vehementiam* moleſta. *Plerique* horum conqueſti modo de *pectoris*, modo de *capitis* congeſtione, interdum *graviore*, interdum *leviore*, quam preſſo pede excepit nonnunquam *reſpiratio difficilis*, nonnunquam *vertigo*, ut & *gravitas capitis*, & *delirium*, & *coryza*, & *ſternutatio*. Porro *quam plurimi* præter ſymptomata recenſita afficiebantur vel *dolore dorſi* ſatis atroci, vel *ſtupore*, & *dolore articulorum*, *artuumque* tenſivo, vel *horrore*, vel *diarrhœa*. In *quibuſdam* tamen & alia notatu digna phænomena complicabantur, quæ pro diverſitate *ſubjecti* fuere diverſa, ita ut alii non tam *horripilatione*, quam *horrore intenſiori*, atque per *aliquot horas* durante correpti ſint, alii *raucedine* laboraverint, alii ob pethoram, *calorem* majorem, *faciei inflationem*, *rheumatiſmum*, *obnubilationem* atque *obſcuritatem viſus* experti ſint, alios alia occupaverint. Non attingam *dorſi* atque *abdominis* dolorem in *gravidis*, neque mentionem injiciam *anxietatum*, quæ *meticuloſos* obruebant ſæpius, neque *vomitus* atque *dolores* lumborum in *calculoſis* obſervatos, neque pertinacem ſenſum *frigoris* in *hyſtericis* circa ſuturam ſagittalem annotatum adducam; hoc ſaltim addam, in iis, ubi graviores *morbi* prægreſſi ſunt, non tantum debilitates *ſyncopticas*; ſed & *periculoſiora* in conſpectum prodiiſſe pathemata, quod tum in aliis, tum in *Viro* quodam *Juvene*, nobiſque *amico* videre licuit. Is enim exiſtens *habitus* macilentoris, *temperamenti* ſanguineo melancholici, atque ad *hæmorrhoides cœcas* inclinans, licet ex *febre*, quæ poſt prægreſſam *iram*, *diætam* neglectam in itinere, *acidulas Selteranas*, neque decenti *modo* in uſum vocatas, non tantum febris *continuæ*, *malignæ*, atque ob calorem ſummum, ſudorem fere colliquativum, alvi pertinacem obſtructionem, vigilias continuas, deliria, debilitatem pulſus, ſpaſticas torſiones oris, floccorum lectionem, *periculoſiſſimæ* typum præſeferebat; ſed & die XV. *tertianam duplicatam* tranſit, ſequente deinceps triplici *tertianæ* ſimplicis *recidiva*, quarum *quælibet*, etſi *exceſſum* in *diæta* pro fundamento habuerit, *diverſiſſimis* tamen *remediis* tractanda erat, ut & *poſtrema* partim die *vacuo* initium ſumpſit, partim loco *anticipationis* in prioribus ſpectanda, *poſtpoſuit*, terminando deinde in febriculam *lentam* cum ſumma *debilitate*, continuo *ſudore*, fœtorem de ſe ſpirante; *purpura alba*, *tuſſicula ſicca*, *œdematibus*, aliiſque; licet, inquam, hic Vir optimus ex hac febre *periculoſiſſima* æque ac *intricatiſſima* reſtitutus fuerit, *vireſque* jam aliquantum redierint; eidem tamen *catarrhali* menſe *Decembris* expoſitus erat, hocque gravius, quod *deliriis* ferocioribus, *calore ſummo*, *vigiliis* ad diem vij. ſolutionis] uſque ſtipata fuerit. Progreſſu temporis, atque morbo in *ſtatu* ſuo conſtituto, & *Symptomata* ſenſim aucta ſunt. Pulſus, qui in *principio* fuit *debilis*, jam *fortior*, *celerior* reddebatur, ut de doloribus *pectoris* verſus *hypochondria* ſeſe extendentibus nil dicam. *Deliria* in quibuſdam continuabant, pleriſque *dolores* maximum faceſſivere negotium, ut neque tuſſire potuerint, ad unum omnes, qui præſente morbo auræ *frigidiori* temere ſeſe commiſere, ſudoremque neglexere, vel *gravius*, vel *diutius* decumbebant. Conſpexi id ipſum in *Illuſtriſſ.* atque *Excellentiſſ.* quodam ſene, plethorico, *binis* vicibus, cum poſt *primum* exitum, *catarrho* nondum penitus diſcuſſo, multa ſtatim orta ſint periculoſa Symptomata, *congeſtio* verſus *pectus*, *caput*, *ophthalmia*, *reſpiratio difficilis*, *anxietates*, *hæmoptyſis*, *plenitudo pectoris* e ſpumido quaſi ſono inter reſpirandum colligenda, *pulſus ſuppreſſus*, *inquies nocturna* ſomnum turbans, *laſſitudo* ſumma: & *altera* vice, etſi morbus ad *declinationem* pervenerit, ita, ut ſub blanda *diapnoe* blandior *ſomnus* & *reſpiratio* acceſſerint, tantæ tamen *alterationes*, *vigiliæ*, *debilitates* eundem de novo invaſerint, ut graviora metuenda fuiſſent, niſi V. S. *præſervandi* ſine inſtituta æque, ac continuis blandis excretionibus, tam *poros cutis*, quam per *vias urinarias*, atque *alvum* ſub ſpecie *diarrhœæ*, quam denique per *tuſſim* vim morbi a vij. ad XIV. diem laxatam vidiſſemus. Adducta confirmat mors pauperculi, *hydrocele* ſimul laborantis, quæ *intumeſcentiam* totius corporis, ob denegatam *diapnoen* in hypocauſto frigidiori excipiebat. Porro *infantes* ob deglutionem materiæ rejectæ *torminibus* affligebantur: hinc erat *inquies nocturna*. Sic & in *puella* dilatationem *peritonæi* circa inguen dextrum cum metu herniæ, ob tuſſim *vehementiorem* non modo obſervavi, verum etiam in *gravida*, præter *dolorem*, qui & in *dorſum*, & *abdomen* ſeſe diffudit, debilitates *ſyncopticas*, tonſillarum *inflammationem*, lactiſque e mammis *eruptionem* deprehendi. *Lipothymiæ* ut plurimum in *prædebilitatis* increbeſcebant, ut & *ſpaſticæ ſtricturæ* circa *nucham* in vetula quadam, quæ *appoplexia* ante aliquot annos tacta erat. Sed cum morbus hic tam *varius* fuerit, ſeſe transformaverit, ut aliquando febrem *continentem*, ſæpiſſime *continuam*, aliquando *intermittentem* mentitus fuerit, quis quæſo omnia *Symptomata*, quibus hic morbus exacerbatus eſt, enarrare queat? Sufficiat ergo, *horrorem* interdum *remiſſiorem*, interdum *intenſiorem*, & per aliquot horas in IV. perſonis continuantem, *altera vice* non acceſſiſſe, cujus per *octo horas* cum *calore* majori, *ſudore* copioſiori, *artuum dolore* immani, atque *hæmoptyſi*, durantis, & tamen *ſecunda* vice non annotati, exemplum præbebat *fœmina* quædam Juvenis, ut & *alius* febrem *catarrhalem* negligens, ex itinere *Taurunenſi* redux. Sicuti autem in hoc *horroris* comes erat *dolor pectoris acutus*, *reſpiratio difficilior*, *calor* intenſus, quæ partim ob *calidiorum* adhibitionem ob *loci* in morbo mutationem, *graviora* ſequebantur *Symptomata*, *ſtricturæ pectoris*, aliarumque partium pertinaciores, *deliria*, *urinæ ſuppreſſio*, *ſubſultus tendinum*, *vigiliæ*, *pulſus debilis*: ita & XI. die rejectio *materiæ* copioſioris & *rubicundæ*, & *fœtorem* de ſe ſpirantis ſub *tuſſi* fortiori in *eodem loco* junctum habuit *dolorem*, ut de *critica* atque ſalutari excretione per *poros cutis*, *vias urinarias*, *alvum* ſub forma *udoris* æque, ac *diarrhœa*, quæ a vij. uſque ad XIV. perdurabant diem, nil adducam. Febres *compoſitæ* plerumque ex duabus conſtabant *acutis continente* nempe atque *continua*. Atque harum *tres ſpecies* occurrebant. Vel enim *catarrhalis*, & *bilioſa*, ſicque duæ *continuæ*, vomitu *bilioſo* initium ſumentes, complicabantur, vel *catarrhalis* ſociam habuit *continentem*, hincque in aliis, *juvenibus* non modo, verum etiam *ſenioribus*, ut plurimum IV. vel VII. demum die *hæmorrhagia narium* ſalutari, in aliis *hæmoptyſi*, in aliis *vomitu cruento*, in aliis ſequioris ſexus *hæmorrhagia uteri*, in aliis quatuor tam adſuetis, quam non adſuetis perſonis *hæmorrhoidibus* conſpicua erat, imo *hæmorrhagia* critica per *alvum*, copioſiſſima, ſine ullo incommodo in Juvene XX. circiter annorum, die VII. cum ægri levamine oborta eſt, vel *catarrhali* jungebatur in plethoricis, ſanguine *viſcidiori* præditis, tum *continens*, tum *continua* alia *inflammatoria*. Hinc conquerebantur ſæpius de *phrenitide*, febribus *anginoſis*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, aliiſque. Pleuritidem *veram* animadverti in *gravida*, eaque juvene, plethorica, congeſtionibus pectoris dedita. Atque licet hæc, præter Symptomata *ordinaria* in febre *catarrhali* perſpecta & ſi-

& *ſitim intenſam*, *vomitus*, *dolores dorſi* atque *ſcapularum* experta ſit, & II. die morbi V. S. celebrata inſignem *horrorem* obſervaverit, & III. partim ultra duas horas infantis *motum* ſenſerit, partim dolor *latius*, verſuſque *anteriora* extenſus fuerit, & V. ob doloris *vehementiam* tuſſire vix potuerit, donec VI. VII. VIII. *anxietates*, *vigiliæ*, *deliria*, *diarrhœa* ſeſe exeruerint, & XI. etiam *melius* diſpoſita ſub blando *udore*, atque *urina* ſedimentum jam jam deponente, *abortum* perpeſſa fuerit; tamen per Dei gratiam priſtinæ *ſanitati* reſtituta eſt, poſtquam nempe multum *ſanguinis grumoſi* per uterum excretum, aliquid *membranoſi* a natura ejectum fuerit, atque tandem morbo *purpura rubra* ſupervenerit. Puer, quem enixa eſt, cum *ſeptimeſtris* fuerit, atque in pectore, dorſo, capite *inflammatio* adfuerit, diu non vixit, licet S. Baptiſmate adhuc tinctus ſit. Angina *contagioſa* cum *febre* intenſiori, majori *congeſtione* verſus caput, *coryza*, *gravitate auditus*, difficultate *reſpirationis*, *deglutionis*, *locutionis*, *vigiliis*, *alvi obſtructione* tum Illuſtriſſ. quendam dominum, tum & Eidem a ſervitiis exiſtentem *circumſtantiis* iiſdem eodem infeſtabat tempore. In utroque enim non modo morbus repetitis V. S. *reſolventibus* atque *diſcutientibus* temperatis, cum *interne*, tum *externe* adhibitis, *clyſteribus*, aliiſque facta die IV. *diſcuſſione* atque excretione *ſanguinis* grumoſi per *nares* imminuebantur; ſed & febris *catarrhalis*, morbo vix ad *declinationem* accedente, ſeſe prodebat, quæ tamen in priori *dolore auris* atque excretione *materiæ* cujuſdam ſolvebatur, licet *angina*, quæ ſublata videbatur ob præmaturam *aeris* mutationem recruduerit. In *declinatione* morbi materiæ *viſcoſæ* facilior per *tuſſim* ſuccedebat excretio, quam blandus *udor*, modo citius, modo tardius, comitabatur, ut & *urinæ turbatio*. Ut plurimum hæc *tenuiſſimam cutem*, vitro adhæreſcentem oſtendebat cum ſedimento *roſeo pallido*. Dolor æque in *pectore*, ac circa *hypochondria* remiſit, nonnunquam facta diſſipatione in *artus*, quod in *gravida* ſpectare mihi contigit, nonnunquam *auris* dolore ſequente, Joh. Nic. *Pechlinus obſ. med.* 45. L. II. p. 320. ſcribit, notum eſſe, quod vellicata *membrana* tympani, tremula vibratio cum *nervoſa* epiglottidis, ſiue concuſſis pulmonibus, ob conſenſum *tuſſis* producatur. Unde & ille *dolor* circa *aures* vel conſenſui *nervorum*, vel congeſtioni *humorum* tribuendus eſt. Hoc ceſſante pleriſque, qui *vigiliis* diuturnioribus torquebantur antea, *ſomnus* obrepſerat continuus. Etſi vero excretione materiæ peccantis per *ſudorem*, febris hujus vis ſublata aut minuta ſit, nullaque *exanthemata* ſeſe oſtenderint, comparebant tamen in iis, qui *ſudorem* neglexere. Hinc non modo poſt *inunctiones* crebiores puerpera & *rubra*, & ejuſdem filia *alba* tentabatur *purpura*; verum etiam facta præmatura *frigoris* admiſſione nonnulli ob materiam incraſſatam *parotidibus*, *bubonibus*, aliiſque tumoribus glanduloſis infeſtabatur. Adducta *ſymptomata* non niſi per *aliquot* dies perſtabant. Erant tamen & alia, quæ per *totum* morbi *decurſum* urgebant. Sic inter *omnes* extraordinaria *laſſituda* dominabatur. *Nonnullis* ægrotorum *fluxus hæmorrhoidalis*, aliis *udor* continuus, aliis *diarrhæa*, aliis *vigiliæ* perpetuæ obortæ ſunt, quas per *ſeptiduum* durantes deprehendi in *duabus* perſonis, altera *pleuritica*, altera vero ab aliquot annis ſuppreſſione *hæmorrhoidum* laborante, V. S. *ſolitam* prætermittente, alvi *obſtructioni*, animi *pathematibus*, affectui *oculi* obnoxia, atque *anno* 1729. menſe *Septembris* febre *catarrhali* correpta. Febre autem ſenſim evaneſcente *laſſitudo* in *omnibus* adhuc diu permanſit; imo aeri *frigidiori*, ſive nocturno, ſive alteri ſeſe exponentes, *tuſſi* diuturniori, *doloroſis ſtricturis* circa *ſcapulas*, aliiſque atrocioribus vexabantur ſymptomatibus. Veram atque genuinam *cauſam* quod attinet, præ aliis noſcenda eſt *proxima*, ſive *immediata*, qua detecta non modo *proximiores*, tam *naturales*, quam *non naturales*, aliæque pateſcent. Certum autem atque evictum eſt, *immediatam*, modo *pulmonum*, modo *faucium*, modo *vicinarum* partium *ſtaſin* conſtituiſſe. Hinc enim *motus* humorum *impeditior*, hinc ad eaſdem partes *affluxus* copioſior, hinc ipſa tandem *febris* ſecundaria, *catarrhalis*. Ex mediatis *proximioribus* humoroſa malum hoc inſigniter fovebat cum ob nimiam humorum *quantitatem*, ab aere *humido frigidiori*, tranſpirationem impedientem, inductam, tum ob *qualitatem* in aliis *ſpiſſiorem*, in aliis *rariorem*, ob eandem rationem enatam, tum denique ob *motum* humorum *progreſſivum*, & ratione *totius* maſſæ ſanguineæ, & ratione *pulmonum* vehementiorem. Quamvis vero alias *temperamentum*, *conſtitutio corporis*, *fibrarum*, *pororum*, *ætas*, *ſexus*, *vitæ genus*, *aliaque*, quæ partium *ſolidarum* & *fluidarum* diſpoſitionem *naturalem* oſtendunt, atque remotiores *naturales* audiunt, plurimum ad hunc morbum faciant, tantum tamen abeſt, ut hac vice aliquid contribuerint, ut potius *aer*, *cibus*, aliæque cauſæ *remotiores non naturales* attendendæ fuerint. *Aerem* ſi ſpectes, ubique *inſolita* vigebat conſtitutio, quæ tamen hinc inde vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *motu* diverſa fuit. Unde & *aer* corpora, dum eadem modo *ambit*, modo *intrat*, innumeris *modis* afficiens, non modo huic febri *catarrhali* per totam *Europam*; ſed & hinc inde *diverſis* Symptomatibus principium dedit. Sic circa *Bononiam*, vicinaſque provincias, in primis in *convallibus* depreſſioribus, incolæ hoc *gravioribus* pathematibus affligebantur, quo major *preſſio* ab aere *graviori* nebuloſo in pulmones ibidem exercebatur. Sicuti vero aer *figuræ* atque *proportioni* contentorum acceptum referre debet, quod jam hanc vel illam *qualitatem* obtineat: ita etiam *effluvia* tam *ordinaria*, quam *extraordinaria*, menſe *Novembris* atque *Decembris* anni ſupra citati in aere per totam Europam diſperſa, *qualitatem* illam *vitioſam* cum eadem communicarunt, a qua nominata *febris* proficiſcebatur. Hic loci enim menſe *Octobris* tempeſtas *placida* ac tepens obſervabatur, quam ſub initium *Novembris* excipiebat alia multum diverſa, *frigida* ſcilicet atque *humida*, *nebuloſa* ſubito ingruens, ut non attingam aeris *intemperiem*, modo *nebulis* fœtidiſſimis modo *cœlo* magis *ſereno*, conſpicuam, interdum *pluviis*, atque *frigore*, interdum *calore* ſeſe exerentem, præter ſolitum per totum *Nov.* & *Dec.* perſeveraſſe, uſque dum *ventus* ſeptentrionalis *nitroſis* atque *nivoſis* corpuſculis, quorum copiam huc ſecum deferebat, aeris labes noxias IV. die *Jan.* 1730. clueret. Neque *Viennæ* tantum *inconſtans* aeris conſtitutio erat ſpectabilis; ſed etiam iiſdem menſibus per *Hungariam*, *Poloniam*, *Saxoniam*, *Angliam*, *Hiſpaniam*, *Galliam*, *Italiam*, inundationem aliqualem ob *pluvias* copioſiores perpeſſam, *Daniam*, *Sveciam*, *Moſcoviam*, aliaſque regiones viſebatur. Cum ergo a copioſioribus *aqueis* particulis, & aer *humidiorem* æque, ac *frigidiorem* qualitatem per totam *Europam* ſub initium *Novembris* nactus ſit, atque ab eadem *relaxatis* fibris, poriſque *conſtrictis* tranſpiratio *impeditior*, hincque partium *bilioſarum*, aliarumque *inutilium* excretio imminuta, atque humorum ad *corruptionem* producta diſpoſitio, mirum non eſt, ingruente *placidiori* tempeſtate, humoribus ad vitioſam *reſolutionem* jamjam inclinantibus *orgaſmum* illatum, ſicque febri *catarrhali* malignæ, datam fuiſſe occaſionem. Evincitur id ipſum ex eo, quod hæc *febris* & ſub *initium* Novembris, præſente ubique *ſimili* conſtitutione aeris, in *Gallia*, *Anglia*, *Hiſpania*, *Italia*, *Auſtria*, *Hungaria*, *Polonia*, licet in *Suecia* prius, in *Helvetia* varo tardius, comparuerit, & ſub *finem* Decembris, atque circa principium *anni* 1730. vehementia *frigoris* ſubſecuti mali hujus vis ubique ſublata ſit. Licet enim recedente febre *catarrhali* per *Auſtriam*, aliaſque provincias *aliæ* febres ſpargi cœperint, nec tamen ita prorſus *epidemicæ*, nec iiſdem *Symptomatibus* amplius ſtipatæ fuere. Sicuti vero particulæ *aqueæ* atque *igneæ*, etſi ſemper in aere ſint præſentes, alias neque *aeri*, neque *homini* tam ſubitaneam alterationem inducunt: ita in earundem *abundantiam* menſe *Nov.* atque *Decembr.* præteriti anni perſpectam unice cauſam rejiciendam cenſeo. Huic conſtitutioni favebant & alia *impuriora*, atque *extraordinaria* effluvia, ſive a rebus *inanimatis*, ſive ab *animatis* in aerem deducta perpendamus. Quod ad primum momentum ſpectat, nil dicam de influentiis *ſiderum*: utut veritati conſonum, pro diverſo ſitu, atque conjunctione *ſolis* cum *planetis* diverſam materiam *ſubtilem* in terram deferri, hincque diverſas corporis *affectiones* proficiſci; paucis ſaltim addam, *anno* 1729. cum circa *Romam*, *Neapolim*, aliaque loca *Italiæ*, crebriores *terræ motus*, ob *Veſuvium* diutius occluſum ſenſiſſe incolas, qui 20. *Decembris* & per *Ducatum Mediolanenſem*, & per *Helvetiam* ſe oſtendebant, tum eoſdem 24. *Octobris* hora vj. *matutina* arcem *Fridericianam Hallenſem Norvvegorum* æque, ac in *Nericia* civitatem *crebro* hora viij. tanta vehementia occupaſſe, ut *caminos* decidentes viderint, tum denique *montem Islandicum*, *Schvvefelberg* dictum talem concepiſſe *flammam*, qua territorium ad diſtantiam ij. milliarium deſtructum, licet tandem *nivibus* copioſioribus extincta fuerint. Cumque hic ignis occultæ atque *ſubterraneæ* vi *Heclæ* adſcribendus ſit, neque illi *motus* Italiæ aliam, niſi ſimilem efficaciam *Veſuvii* pro cauſa agnoſcant, dubium non eſt, quin hac occaſione & *ſulphureæ*, & aliæ *vitioſæ* particulæ per *aerem* longe lateque diſſeminatæ ſint. Harum præſentiam probant

tem-

tempeſtates cum inauditis atque inſolitis *fulminibus* atque *tonitrubus* & menſe *Novemb.* atque *Decembr.* verſus *Neapolim*, in *Monte Peſſulano*, circa *Conſtantiam*, & circa *Hafniam*, *Uratiſlaviam* &c. *anno* 1730. Menſe *Jan.* ſicque *inconſueto* tempore annotatæ non modo, ſed & *phænomena* illa, quæ partim die 16. *Novembris* 1729. in *Hollandia*, *Coloniæ Agrippinæ*, *Francofurti*, *Hanoviæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Varſoviæ*, partim die 15. *Febr.* 1730. *Viennæ*, circa *Coloniam Allobrogum*, aliaque loca *Helvetiæ*, in *aere* conſpicere licuit. Accedit & hoc, quod civitatibus *populoſioribus* incumbens aer *fumeis*, aut aliuſmodi *heterogeneis* effluviis ſcateat. Unde in his & *gravior*, & *acrior* redditur, præſtans deinceps majorem *preſſionem* in pulmonibus, ut & *irritationem*. Atque hinc tam illud eſt quod *Viennenſes*, præſentibus die 4. *Dec. nebulis* oculum *vellicantibus*, frequentiori *ſcreatui*, crebrioribuſque *tuſſibus* expoſiti fuerint, quam quod *vehementiora* Symptomata in *majoribus* Civitatibus viventes ſint perpeſſi. *Uliginoſas* regiones ſi quis adeat, deprehendet aerem multo *humidiorem*. Hinc minor *motus* elevatarum *aquoſarum* particularum, hinc tandem major ad *corruptionem* diſpoſitio, cujus teſtes ſunt nebulæ *craſſiores fœtidiſſimæ*. In his ergo locis *gravius* ægrotabant decumbentes, hocque magis, ſi & aliæ cauſæ *occaſionales* ſociæ fuerint. Plurimum huc faciebant effluvia *animatorum*. Cum enim *ſemina* morborum *contagioſa* in ſubtiliſſimo, activiſſimo, corruptionique obnoxio *miaſmate* conſiſtant, atque hinc ab *animantibus* longe lateque *fermenteſcentes* particulæ in aerem deferantur, patet, non modo ab *ægrotis*, hac febre contagioſa laborantibus, in familiaribus cum illis verſantes effluvia vel per *pulmones*, vel per *poros cutis* derivata; verum etiam ob *luem* illam quæ in *Italia*, *Palatinatu*, *Auſtria*, *Pannonia*, *Valachia*, *Podolia*, *Vvollinia*, *Polonia*, inter *pecora* hinc inde ſerpebat, innumera *putredinoſa* miaſmata eodem anno in aerem fuiſſe diſperſa. Hæc deinde & alios *contagione* infecerunt. Etſi enim quidam ſtatuant, quod *contagium* nonniſi in *ſua ſpecie* radices agat, atque hinc defendant, *hominum* peſtem *bruta* non afficere, *equorum* luem non niſi in *equos*, *boum* in *boves*, & *ſuem* in *ſuillum genus* tantum ire, in alienum minus, vel inde tamen contrarium eluceſcit, quod & *Moſcoviæ*, teſtante id ipſum *Gothofr. in Chron.* peſte *anno* 1655. tantopere ſæviente, ut & *corpora* terræ nondum commiſſa in plateis a *canibus* devorata ſint, iidem *rabie* correpti, homines *vivos* dilacerarint; & interdum a *piſcibus mortuis* contagio ortum duxerit, & noſtro ævo *lues pecorum* tam in *Hungaria*, quam *Auſtria*, Menſe *Octobr.* & *Novemb.* 1729. ſe prodens febrem *catarrhalem*, initium ſumentem cum *turbatione capitis*, atque intra quatriduum vel *hæmorrhagia narium*, vel hæmorrhagia per *alvum*, vel etiam *vomitu ſtercoreo* terminantem, junctam habuerit, & eodem tempore in *apris* aliquid *purulenti*, innuentis *corruptionem*, inventum ſit. Neque eſt, cur dubitemus, per *cibos* contagium quoque in homines manaſſe, cum non modo certo conſtet, cujuſdam nebulonis audaciam eo proceſſiſſe, ut *pecora* lue hac *demortua* hominibus vendere non erubuerit; verum etiam probabile ſit, pecora fuiſſe conſumpta, in quibus *diſpoſitio morboſa* adfuerat. Producuntur tales morbi eo felicius, ſi ſive *ſolis* ſive *ignis ſubterranei* calore in aerem elevatæ *particulæ* decentem *motum* non obtineant. Concluſas enim *aqueas* mox ſequitur *corruptio*. Hinc & in multis locis prope littora *Africæ* occidua a *tranquillitatibus*, quam a *procellis* impendentibus magis terra marique timetur, & in inſula *Sancti Thomæ* ſtatim a ſolſtitio brumali menſes duos aut amplius *ventis ſilentibus* incolarum plerique languent, & *tranquillo* tempore *peſtis* vehementius in homines graſſatur, & circa *Bononiam* in convallibus, ob minorem *circulationem* aeris multi periere. Quemadmodum ergo *motus* aeris, qui *ventum* conſtituit, ſanitati magis conducit: ita & aerem effluviis *peſtilentibus* inquinatum emendat ſæpius *tonitru* & *fulgur*, unde in tempeſtate peſtilente in quibuſdam urbibus populoſis *machinæ murales* crebro diſploduntur, & pulſantur *campanæ*. Neque tamen hinc omnis ventus pro *ſalubri* habendus eſt, cum *meridianus* corruptioni faveat, atque ſolus *Septentrionalis*, a plagis *nivoſis* impetuoſe deſcendens, particulaſque *nitroſas* ſecum ferens, aerem *puriorem* reddat. Atque hæc eſt ratio, cur non modo in *Leſbo*, flante *Auſtro*, incolæ ægrotent, *Coo* tuſſire ferantur, ſuperveniente *Aquilone* protinus convaleſcant, ſed e vento *frigidiori* ſuborto febris *catarrhalis* vis minuta atque ſublata ſit. *Prognoſin* ratione *vitæ* & *mortis* quod attinet, tenendum eſt, febrem hanc quamquam *Viennæ* omnes cum ſumma *laſſitudine*, *vigiliis* continuis, *deliriis*, *diſſimulatione* ſymptomatum, aliiſque *ſignis malignitatis* ægreſſa ſit, atque *gravidæ* nonnunquam debilitatibus *ſyncopticis*, nonnunquam *abortui* expoſitæ fuerint, in aliis *hæmoptyſin*, *vomitum cruentum*, *phrenitidem*, *anginam*, *peripneumoniam*, *pleuritidem*, *hepatitidem*, aliaque *periculoſiora* Symptomata ſocia habuerit, qualia in *plethoricis*, defectu *viſceris* laborantibus, imprimis *humoribus* male conſtitutis, animadvertimus, neminem tamen e *medio* ſuſtuliſſe. In *Helvetia* ab eadem, quam modo deſcripſi, febre nemo enectus. At e contra *Lutetiæ Pariſiorum* multis *exitioſa* erat, utut in *Anglia*, *Hiſpania*, *Italia*, atque *Polonia* adhuc pluribus *funeſta* fuerit. Etenim *Leopoli* pauci ſervati; *Ferrariæ* atque *Ravennæ* tot tantique hominum obiere, ut magiſtratus *Bononienſis* incolis acceſſum denegare voluerit, imo *Londini* medio *Novemb.* intra *ſeptimanam* 908. atque deinde *majorem numerum*, quam quidem *anno* 1665. tempore *peſtis*, illata ſtrages excrevit. Si *prognoſin* ratione *modi* eventus attendamus, terminabatur partim *ſtaſeos* rheumaticæ *diſſipatione*, partim materiæ peccantis *excretione* ſalutari. Sic *ſomnus*, atque *reſpiratio* facilior ſub continua *diapnoe* æque, ac *turbatione urinæ*, in aliis jam poſt *primam exacerbationem*, in aliis, & plurimum IV. vel VII. in aliis quoque XIV. die accedebant; ut taceam de ejectione *copioſioris* materiæ per *tuſſim*, atque *rubicundæ* illius *fœtidæ*, quam in *pleuritico* gravius decumbente XI. cum levamine rejectam conſpeximus. Febris *continentis* interdum conjunctæ inſeparabilis comes erat *hæmorrhagia*, nonnunquam per *nares* nonnunquam per *vaſa hæmorrhoidalia*, aliquando IV. aliquando vij. die, nonnunquam *parcior*, nonnunquam *copioſior* fuit obſervata, ut in Juvene XX. annorum, nunquam *hæmorrhoides* experto, & tamen die vij. ultra menſuram *ſanguinis floridioris* cum *ſolutione* morbi dejiciente. Sic & *uteri hæmorrhagia* largior in *puerpera*, quæ XI. die *abortum* perpeſſa eſt, oborta *ſalutaris*, qualia exempla in *vaccis* quidam habuere. Staſeos rheumaticæ *diſſipationem* probat *dolor pectoris* verſus *hypochondria* deſcendens, qui & in *artus* & *aurem* nonnunquam ſeſe diffudit; ut & excretio lymphæ *cruentæ* ſecuta ſit. Diarrhœa neque *ſolvebatur*, neque *gravior* reddebatur morbus. Nonnulli ægrotorum modo *liberiori aeri* ſeſe exponentes maturius, modo *inunctiones* in uſum vocantes, *ſudorem* neglexere, quorum hi *ſymptomata acerbiora* non modo, verum etiam in *declinatione* morbi *purpuram* incurrebant, illi vero vel vehementiores *congeſtiones* verſus *caput*, *pectus*, *ophthalmiam*, *catarrhum ſuffocativum*, *hæmoptyſin* ſenſere, vel de *chronico* atque *pertinaciori* catarrho conqueſti, vel etiam *tumoribus glanduloſis* interdum circa *aures*, interdum circa *tonſillas*, interdum circa *inguen* infeſtabantur. Ex omnibus, quos ſub mea habui *cura*, habui autem quamplurimos, atque ultra ducentos, nonniſi *duo* ſunt mortui, quorum alter *itineri*, durante morbo eſſe commitens, alibi in *lethalem* morbum incidit; alter vero pauperculus, ob *ſudoris* neglectionem, aliaſque circumſtantias *hydrope* funeſto occupabatur. At *petechiis*, huic morbo in *agro Bononienſi*, *Britannia minori*, *Anglia* ſupervenientibus plerique ſunt enecti. *Anginæ* quoque *Lincoloniæ* comparuit, quod peſſimum atque *exitioſum* erat ſignum. Affectus hic, ratione *temporis* eventus, inſtar aliarum febrium *malignarum* cito ſua decurrebat tempora, ita, ut plurimum *Viennæ* vel IV. vel VII. die criſi *ſalutari* ſolutus ſit. Etſi vero in *Anglia* idem ſub *initium* annotatum ſit, graſſari tamen *vehementius* deinde & in his locis, & circa *Bononiam*, *Florentiæ*, *Mediolani*, & per totam *Podoliam* cœpit, ut intra *paucos* dies inſtar peſtis plurimos e medio ſuſtulerit. *Venæ ſectio* in *tuſſi* illa epidemica, quæ *anno* 1669. *æſtivo* tempore cum *pleuritide* in conſpectum prodiit, atque de qua *Thom. Bartholinus Ephem. Germ. D. I. A. I. p.* 130. agit, locum non habuit. E contrario in febre catarrhali, *anno* 1675. *Viennæ*, *Poſonii*, aliiſque in locis *populatim* ſæviente, multi auctorum, & inter eos præcipui *Car. Raygerus*, *Thom. Sydenham*, & *Paul. de Sorbait* l. c. *Venæ Sectionem* extollunt tanquam remedium præcipuum ac præſentiſſimum. In noſtra deprehendimus, Venæ ſectionem in *plethoricis*, *gravidis*, *adſuetis* ad *apoplexiam*, *catarrhum ſuffocativum* diſpoſitis, vel *angina*, *peripneumonia*, *pleuritide*, *hepatitide*, *hæmoptyſi*, *vomitu cruento*, atque febre *continente* laborantibus, ſub *initium* inſtitutam, non modo *laſſitudinem*, *cephalalgiam*, *vigilias*, *ſpaſticas ſtricturas*

in pe-

in pectore, *dorſo* aliiſque partibus ſuſtuliſſe; verum etiam omnia *Symptomata* reliqua minuiſſe. Sicuti igitur in his ſubjectis ventilatio ſanguinis & *utilis*, & *neceſſaria* erat: ita in iis, qui vel a prægreſſis *morbis* gravioribus *prædebilitati* fuere, vel me *non ſtatim* in conſilium vocarunt, vel *brevi antea* V. S. uſi ſunt, eandem *nunquam* celebravi. In *omnibus* porro eo in primis intentio dirigenda erat, *maligna* atque contagioſa illa materia, quam brevi temporis ſpatio intima *corruptio* ſæpius excipit, in tempore ex corpore *eliminaretur*. Cumque hæc ſub *halitus* forma corpus occupaverit, hinc eadem rurſus per *poros cutis* ſub continua, blanda, atque æquali *diapnoe* diſcutienda erat. Unde temperata *diapnoica*, *diaphoretica* fixa *antim. diaph.* aliaque, quæ abſque vehementiori commotione operationem ſuam edunt, *abſorbentia oſtracodermata*, quæ *acrimoniam* ſalino-ſulphuream, ſanguini *orgaſmum* inducentem, atque *ſudorem* impedientem, partim *abſorbendo* corrigunt, partim per *diureſin* educunt, omne hic tulere punctum. Eadem remedia cum celeberrimus *Car. Raygerus* in Pannonia, tum *Adamus a Lebenvaldi* in febre *catarrhali* epidemice dominante in *Stiria*, tum *Londinenſes* hac vice cum V. S. ſub *initium* cum ſucceſu adhibuere. In *plethoricis* quibus alexipharmaca calidiora, ſudorifera, *Spir. Sal. armon.* ſimiliaque propinata fuere, ſequebantur *congeſtiones majores* verſus ſuperiora, *deliria*, *fortiores*, *pectoris oppreſſiones*, *inquietudines*, *ſubſultus tendinum*, *ſuppreſſio urinæ*, quibus & *temperatiora* deinde medicamenta exhibenda erant. *Purgantia*, quæ nonnulli aſſumpſere, *vomitoria*, nullum hic invenere locum, imo omnes, quibus præſcripta ſunt, majores *ſtaſeos* materiæ acris *commotiones* incurrebant, eorum etiam una *hæmoptyſi* corripiebatur. Sufficientem opem omnibus tulit modo *pulviſculus* ex abſorbente, antim. diaph. arcan. dupl. addito interdum nitr. dep. concinatus, modo *potio* ex aquis diapnoicis, abſorbentibus, atque antimon. diaphor. conſtans, modo *emulſio* parata ex ſemine card. Ma. *Symptomatibus* ex proprio *ſpaſticis* ſuccurrebam, ita, ut *ſpaſticis ſtricturis* præſentibus *cinnabarina* addiderim, *alvi obſtrutioni humectantia* oppoſuerim, in *diarrhœa* non modo *arcan. dupl.* omiſerim; verum etiam regimen *diapnoicum* tanto magis injunxerim. *Adſtringentium*, *narcoticorum*, *opiatorum* uſum, quamvis multi Auctorum ea ſuadeant, experiri nolui, cum *Olaus Borrichius de ſomno & ſomniferis p. m.* 34. referat, quendam applicato *empl. opiato* ſolum in *raſo vertice*, ex *catarrho pituitoſo* in gravem *paralyſin* incidiſſe. *Nitroſo-cinnabarina*, *emulſiones*, *potiones analepticæ* conjunctis *bezoardicis*, tempore continuarum *vigiliarum* data, ad *ſomnum* placidum ægrotos diſpoſuere. Quod ſi affectus *anginoſi* ſupervenerunt, repetitis *Venæ ſectionibus* atque *clyſteribus*, tandem interne *digeſtiva* cum temperatioribus *diapnoicis* ordinavi, externe vero *Cataplaſmata diſcutientia*, *Gargariſmata*, atque *injectiones* commendavi quorum uſum, quouſque penitus remiſit morbus, continuavimus. At *expectorantibus* in tuſſi *ſicca* penitus abſtinui. Ex iis, qui in *publicum* prodire coacti ſunt, nulli *diapnoica* dedi, inſiſtens magis *præcipitantibus*, utut non niſi blandioribus *diapnoicis* & *materia noxia* in *declinatione* mali penitus proſcribenda fuerit, & *dolores* circa *ſcapulas* in quibuſdam remanentes auſcultaverint. *Diætam* quod ſpectat, neque *durante* morbo, neque eo *ſuperato*, auræ *frigidiori* committendum erat æger, hocque minus, ſi *diarrhœa* adfuerit. Victa etiam febre, omnis tamen *exceſſus* ratione *cibi* & *potus* vitandus erat. Juſcula, atque infuſa inſtar theæ ex *rad. ſcorz.* cum *hiſſop. veron.* atque *ſem. fœnic.* in frequenti uſu habui. Et animadverti, tam his obſervatis, quam accedente inſimul cum *corporis*, tum *animi* continentia tranquilla, omnes per Dei gratiam priſtinæ reſtitutos eſſe ſanitati.

Conſtitutio Epidemica Anni 1730.

Qualem ſub *exitu anni* 1729. conſtitutionem *aeris* generalem habuimus, talis per *triduum* etiam *primum* Anni 1730. *Viennæ* ſtetit, nempe ut plurimum *humidior*, *frigidior*, cum *nebulis* in *pluvias* abeuntibus. Atque licet vehementia *Aquilonis* cum *nivibus* 4. *Januar.* ſeſe exentis, vitioſam hanc atque *inconſtantem* aeris qualitatem ſublatam arbitrati ſumus, tantum tamen abfuit, ut ceſſaverit, ut potius eadem *inconſtantia* redierit, tempeſtatem *frigidam* die 10. *placidior* ac *pluvioſa* exceperit, huic non modo 16. *frigidior*, *nivibus* atque *ventis* tumultuaria, verum etiam 30. denuo alia multum *diverſa*, atque eadem die mane *calidiori*, a meridie *frigidiori* vento, modo *pluviis*, modo *nivibus* conſpicua, ſucceſſerit. Similis aeris *alternatio* ſpectabilis erat per totum *Februarium*. Sub *initium* enim aer *frigidior* cum *nivibus* ingruebat, in *progreſſu tepidior*, ut plurimum *nebulis*, vel matutinis, vel veſpertinis, quandoque & *pluviis* nocturnis ſeſe prodens, qualis ad *poſtremos* uſque *Februarii* dies perſeverabat, ut de *cœli ardentis* phænomeno, quod 15. die circa veſperam *Viennenſium* oculos ac mentem in ſe converterat, nil dicam. *Martii* ingreſſus *nivoſus* ſubito cum *pluvioſo* aere commutabatur, imo ob pluvias *copioſas* & frequentes, cum cœlum, ſi paucos *amœnos* dies exceperis, plerumque *obnubilum*, & obſitum tenebris erat, tum ad *finem* uſque menſis iſte *humido frigidus* permanſit. Similes *viciſſitudines* ratione *frigoris* eadem *hyeme* per totam *Europam* obſervare licuit. *Januarii* enim conſtitutionem ſi examines, & *Halæ Saxonum* erat *pluvioſa* die ij. qua hora viij. veſpertina ſeſe incolis in nubibus aliquantulum nebuloſis *halo* obtulit, & *Londini* xij. *placidior*, tamque *nebuloſa* comparuit, ut jam *quarta* pomeridiana fauces accendere coacti fuerint, & *Neapoli* xvii. aerem blandiorem *frigidior* æque, ac *tumultuoſior* ſecutus eſt, flamma *Veſuvii* etiam invaleſcente, & *Varſoviæ* xix. *frigus* intendebatur, *Hafniæ*, *Uratislaviæ*, *Soraviæque* ingens ſub *exitu* tempeſtas cum *fulguribus* & *tonitrubus*, *nivibus* ac *pluviis* oborta eſt. Sic *Februarius* tam *frigidior* atque *nivoſus* ſub *principium* non ſolum *Varſoviæ*, ſed & *Venetiis*, quam *depidior* magiſque *pluvioſus* poſtmodum in poſteriori loco, *Monte Peſſulano*, *Aleſia*, *S. Hippolyte*, aliiſque Civitatibus vicinis in conſpectum prodiit, ita, ut Conſtitutionem *Viennenſem* ubique fere repræſentaverit. Sed nec *lumen boreale* extraneos fugiebat, licet neque eadem *die*, neque iiſdem *circumſtantis* Europam omnem ſua lege compleverit. Alibi enim jam iv. quod *Moſcoviæ*, *Petripoli*, *Revaliæque* degentes teſtantur, alibi, & quidem *Varſoviæ*, *Uratislaviæ*, *Tiguri*, *Bernæ*, *Coloniæ Allobrogum*, *Romæ* atque *Florentiæ* xv. viſebatur, alibi aliæ quoque *circumſtantiæ* acceſſere. Non adducam, præter *phænomena* huic lumini *communia*, & in *Helvetia*, & *Petriburgi* binos *arcus* oculis occurriſſe, altero in *boreali*, altero in *auſtrali* plaga apparente: neque attingam, materiam *phoſphorenſcentem*, radiis ex *priori arcu* exurgentibus, atque variis *coruſcationibus* conſpicuam, tandem & in *alterum* fuiſſe compulſam, ibique *clariori* reluxiſſe luce, diſparentibus in *priori* ſucceſſive *columnis* rediantibus: neque mentionem injiciam *ſuſurri* illius, quem *Petripoli* radiis motu tremulo procurrentibus nonnulli perceperunt, multo minus *calorum* ſæpius jam annotatorum. Hoc ſaltim addam, idem non modo *Romæ* atque *Revaliæ* diutius duraſſe; verum etiam *Moſcoviæ* ſequenti nocte recurriſſe, utut minoris fuerit momenti. *Martius* ut plurimum *nivoſus pluvioſus* fuit. Hinc obſervabatur aura *humidior*, & *frigidior*, in non nullis locis *aquæ nivalis* major *confluxus*, qualem in circulo Suevico *Hornbergenſes* maximo ſuo damno experti ſunt. *Leopoli* tamen atque in *Svecia nives* copioſiores, circa *æquinoctium* vernale cadentes, acerbiſſimum excipiebat *frigus*, ut & *Holmiæ* lacus per totam hanc hyemem non concreſcentes tandem frigoribus concreſcentes tandem frigoribus conglaciarint. Eadem ergo perquam anomala atque *irregulari* craſi aeris per omnem *hyemem* ubique manente mirum non eſt, hanc & eoſdem peperiſſe *morbos* alibi, quos genuerat *Viennæ*. Hoc tum in aliis liquebat *febribus*, tum magis peculiariter in *catarrhalibus* menſis *Septemb.* & *Decemb.* 1729. Sicuti enim hæ *poſteriores*, quæ *anno* citato epidemice per *Europam* graſſatæ ſunt, ſenſibili aeris *qualitati* in acceptum referri debent, quod illis *menſibus* exortæ ſint; ita etiam qualitati *frigidiori*, quæ in *Januarium* incidebat, earum *imminutionem* unice adſcribendam eſſe cenſeo. Unde etiam eſt, quod *Viennæ* iv. *Januar.* vehementia *frigoris* derepente ſublatæ ſint, alibi vero ob frigus *tardius* ingruens *diutius* continuaverint. Hinc *Bononiæ*, in *Ducatu Mantuano*, *Ferrarienſi*, *Mutinenſi*, aliiſque *Longobardiæ* partibus, itemque in *Sabaudia*, *Delphinatu*, *Marſiliæ*, perdiu perſeverarunt. His recedentibus novæ *febres* invaleſcebant. Neque *numero* tantum erant ſpectabiles in *Agro Brixiano*, ſed etiam ob anceps illud *periculum*, in quod eos, quos in *Podalia*, *Britannia minori*, *Florentiæ* affecerant, conjicebant. *Viennæ* febris hæc *maligna* ſub *diver-*

diverſo ſchemate prodiit, ita, ut in aliis *ſimplicem* continuam, nonnunquam nullis *exanthematibus* ſtipatam, & tamen *diarrhœa*, *vigiliis*, *deliriis*, *motibus convulſivis*, aliiſque periculoſioribus ſymptomatibus ſeſe exerentem, non nunqum *petechialem* repræſentaverit, in aliis etiam *complicata*, atque modo cum *inflammatoria*, vel *angina* vera, graviori, vel *pleuritide* interdum *vera* cum ſputo cruento, interdum *ſpuria*, vel *hepatitide* periculoſiori, ob diarrhœam, vigilias, deliria, conjuncta fuerit, modo cum *intermittente* comparuerit. Nullis *exanthematibus* conſpicua, continua aliquando jam IV. quod in *teneriori* ætate annotare licuit, ut plurimum XIV. die in *adultis* diſparuit, ſemper tamen ſub blanda *diapnoe* atque *turbatione* urinæ ſolvebatur. In *petechiali* decens regimen *diapnoicum* præ aliis attendendum erat, quo non obſervato *Symptomata* exacerbabantur, ut pauciſſimi evaſerint, ſive deinde V. S. in uſum vocaverint, ſive minus, quorum *poſteriores* hoc proximiores morti fuere, ſi & in morbo *purgans* aliud aſſumpſerint. Sic *Domina* ſenecture confecta, atque alias interdum *calculo*, interdum *hæmorrhagiis narium* nimiis obnoxia, tam V. S. quam *diapnoe*, aliiſque neglectis, non modo *hæmorrhagias*, *diarrhœam*, *catarrhum ſuffocativum*, *deliria* continua incurrit, ſed & IX. die violentia morbi conſumpta eſt. Aliud exemplum præbuit quidam *Juvenis*, viginti aliquot annorum, qui, etſi ſtatim ſub *initium* V. S. inſtituta ſit, *probatiſſimaque* remedia exhibita fuerint, poſt frequentiorem tamen, alvo reſpondente, corporis *refrigerationem* incidit in *diarrhœam*, *vigilias*, *deliria* continua, *hæmorrhag. narium* ſymptomaticam & die viij. *purpur. alb.* ipſamque *aphon.* lethalem. Tandem unus, prætermiſſa *Venæ ſectione*, in eadem febre petechiali *purgans*, me nondum in conſilium vocato adhibuit, ubi res deſperata fuit. Sequebantur enim multa ſtatim periculoſa ſymptomata, *diarrhœa*, *animi abjectio*, *anxietates*, *vultus ferox*, *vigiliæ* continuæ, *deliria*, atque die XII. ipſa *mors*, utut vij. *hæmorrhag. nar.* oborta ſit, *ſudor* acceſſerit, *urina* ſedimentum depoſuerit, *diarrhœa* ceſſaverit, atque *veſicatoria* ſufficientem effectum ediderint. Fatendum etiam eſt, peculiarem *Januarii* indulem atque conſtitutionem, cum *quartanam* illam *duplicem* chronicam, *œdematibus*, *infarctuque lienis* occurrentem, atque *incidentibus*, *digeſtivis*, *blandioribus laxantibus*, febrifugoque *Nic. de Blegny*, ex malis aurantiis amaris cum vino albo parato cedentem, tum *tertianas* diuturniores, aliaſque multum fuiſſe, quod aliæ *intermittentes* hoc, & ſequenti *menſe* invadentes teſtatum faciunt. Aliquando enim his ſub *initium* jungebatur *continua*, remanente deinceps *ſimplice*, ſive *tertiana*, ſive *quotidiana* aliquando etiam ſub *finem* accedebat; ut in Juvene quodam, cui menſe *Februario* in *quotidiana* chronica ſupervenit *purpura*. Sicuti vero nominato menſe *Februar.* non ſolum febres *catarrhales Lutetiæ Pariſiorum*, *Verſaliæ*, *Gratianopoli*, *Marſiliæ*, *Camberii*, *Romæ*, *Liburni*, perque *Ducatum Mutinenſem* adhuc dum ſpargebantur; verum etiam *aliæ* funeſtæ, *Auguſtæ Taurinorum*, *Mediolani*, *Bononiæquæ* viſebantur, ut de *lue pecorum* circa *Laudenſem agrum* infeſtante nil tradam: ita *Viennæ* præter *congeſtiones* verſus partes ſuperiores, *rheumatiſmos*, modo *clavum hyſtericum*, cujus comes erat *febricula* ſtata hora rediens, modo *odontalgiam* contumaciorem poſt ſe trahentes, atque *apoplexias*, febres *continuæ malignæ* continuarunt. Harum aliæ fuerunt *exanthematicæ*, erumpentibus vel *petechiis*, vel *purpura* vel *morbillis*, aliæ *nullas* ad corporis peripheriam *ejectiones* proferebant, quarum tamen poſterioribus, ob ſummam *virium proſtrationem*, *vigilias*, *deliria*, *motus convulſivos* neque *hic* loci, neque *Ruſtini* in *Hungaria* multum fidei habendum erat. Etſi vero multi ægrotorum, quod ſupra monui, curam a *purgantibus* incipiant, & ex his in febre *petechiali* nullum unquam reſtitutum fuiſſe ſcribat Parens pie defunctus, in *Hiſtoria Epidemica Hungariæ*, idemque & ego in mea praxi notaverim, *fœmina* tamen quædam hoc *menſe* etiam ſervata. Hoc autem notatu dignior eſt hic caſus, quod eadem perſona febre *petechiali* detenta, & *laxans* ſub initium aſſumpſerit, & *exanthematibus* jam præſentibus V. S. celebrandam curaverit: Unde accerſitus tandem deprehendi *exanthematum* retroceſſionem. Affectus hinc indies invaluit, & ſecuta ſunt non ſolum brevi *deglutitio difficilis*, *anxietates*, *ſubſultus tendinum*, *pavores ſub ſomno*, *deliria*; ſed & XII. die tam *petechiæ nigræ*, quam *purpura alba*, quibus ſeſe *auditus difficultas*, atque *rigiditas totius corporis* adjunxere, ut & *ſoporoſa effectio*. Morbum igitur hunc in peſſimis ſignis conſtitutum, atque *lethalem* pronunciavi; Sed tantum abeſt, ut *exitioſus* decumbenti fuerit, ut potius adhibitis mature *Veſicatoriis*, blandamque *diapnoen* promoventibus, ſenſim atque ſenſim ſub *ſecunda* purpuræ *albæ* eruptione, *quarta* ſeptimana contingente Symptomata remiſerint, atque patiens ab hoc affectu *periculoſiſſimo*, præter omnium opinionem ac ſpem liberata ſit. Menſe *Martio* partim *catarrhales Florentiæ*, *Neapoli*, *Anticariæ*, partim *morbili Lutetia Pariſiorum*, partim aliæ *malignæ*, atque intra paucos dies *lethales Bialæ Polonorum* ſeſe ſiſtebant. Eodem tempore *Viennæ* ſeſe offerebant *congeſtiones*, tam in *junioribus*, quam in *media*, quam etiam in *conſiſtente* ætate, jam verſus *nares*, jam verſus *pulmones* magis tendentes. Non nunquam evacuatio *ſanguinis* per *nares*, nonnunquam excretio *ſeroſo mucidæ* materiæ vel in *coryza*, vel in *tuſſi humida* ſuccedebat, quandoque *nulla* fuit obſervata, humidioribus nempe congeſtis in *ſtagnationem* deductis. Unde varii denuo *affectus* pendebant. Inde enim non tantum *tumor* non nihil rubicundus, ſed nequaquam inflammatorius, *Cheilocace* dictus, de quo *Arnoldus Bootius obſ. med. de affectibus omiſſis* p. 30. C. X. pluribus egit, in *adulto* naſcebatur; verum etiam *inflammationes*, nunc in partibus *externis*, *tonſillis* atque *dentium perioſteo*, nunc in *internis*, ſive *anginam* veram cum febre, ſive *ſplenitidem* menſibus inſtantibus ſpectes, obortæ ſunt. Neque *malignæ* febres minuebantur, ſed in aliis ſub *ſimplicis*, in aliis ſub *compoſitæ* apparuere ſchemate, quarum *prior* aliquando *continentis*, plerumque vero indolem *continuæ* habuit. Atque hæc *poſterior* huic ob *cephalalgiam*, *dolorem pectoris* moleſta erat, illi gravior ob *catarrhum*, atque *debilitates ſyncopticas*, iſti periculoſior ob *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, *torſiones oris* XI. die apparentes, in omnibus ob *anxietates*, *abjectionem animi*, *ſummam virium proſtrationem* vehementior, hocque magis, ſi *purpura alba*, vel *petechiis* ſupervenientibus non rite tractata fuerit. Sic in robuſto quodam Juvene notavi febrem *petechialem*, ob *purgans* repetitis vicibus ſub *initium* morbi aſſumptum, inter paucos dies *funeſtam* æque, ac *latioribus liveſcentibuſque* exanthematibus ſtipatam. In *fœmina*, quæ in *purpura* doloribus *ſpaſtico-arthriticis* varia *unguenta* & *linimenta* oppoſuit, ob impedimentam hinc *tranſpirationem*, *menſes*, mox diſparentes, *Venæ Sectionemque* neglectam, quæ hic loci ut plurimum neceſſaria eſt, non modo *graviorem* ſtatum animadverti, ſed & *periculoſiorem* judicavi. Sed ecce, *temperatis diapnoicis* per aliquot dies uſurpatis, erumpente purpura *alba* copioſiſſima & *dolores*, aliaque ſymptomata mitigabantur, & *febris* hæc intra ſpatium XXI. dierum ſolvebatur, etſi *dolores arthriticos* diutius adhuc cenſerit, ſublatos ſucceſſive *antiſpaſticis*, *laxantibuſque* blandioribus. *Simplex* hæc *maligna* febris interdum *inflammatoriam*, interdum *continentem* junctam habuit ubi remedium præcipuum erat V. S. Hac vero prætermiſſa, quamvis optima etiam *medicamenta* propinata fuerint, irrita ſæpe fuere omnia. Id ipſum videre licuit in *virgine* quadam juvene. Licet enim in eadem ob *plethoram menſes* alias *parciores*, tanto magis V. S. in *continente* febre commendaverim, monito tamen hoc ſalutari non auſcultabat Parens. Unde mirum non eſt, quod *menſibus* ſub *initium* quidem accedentibus, mox tamen iterum ceſſantibus, *ſummam laſſitudinem*, *dolores ſpaſtico-arthriticos*, *cephalalgiam*, *vigilias* ſub *principium* jam præſentes, plura ſecuta ſint periculoſa ſymptomata, *dolor dorſi*, *major congeſtio verſus caput*, *acerbior dolor capitis*, *propenſio ad ſomnum profundiorem*, *auditus*, *difficultas hæmorrhagiæ largiores*, *ad debilitates ſyncopticas uſque*, *ſudor frigidus*, atque die viij. *motus convulſivi* ipſaque *mors*. *Aprilis*, ſicuti ſua natura alias *mutabilis* ita & hoc anno Viennæ *inconſtantiam* ſuam prodidit. Sub *initium* enim *ſerenus* comparuit, ſed *triduo* elapſo alia multum diverſa *tempeſtas* ingruebat, nunc *pluviis*, nunc *nivibus* ſeſe exerens. *Humidam* hanc æque *frigidam* in *progreſſu tepidior* ac *amœnior* excipiebat, imo & huic *poſtremis tribus* diebus denuo *horrida* magis, atque *tumultuoſa* ob *ventos*, *pluvias*, *nives* ſuccedebat. *Majus* ut plurimum, in primis ſub principium, *pluvioſus*, hincque *humido-frigidus* oboriebatur, quandoque tamen & *ſerenior placidior*, tam *prioribus* diebus, quam ſigillatim ſub *finem* obſervabatur, ut nec de *tonitrubus* & *fulminibus* crebrioribus die viij. atque XX. recurrentibus, nec de *grandine*, quæ X. cadebat, quicquam adducam. Toto *Junio* exoptata habuimus tempora, *calores*, ſæpe *pluviæ* nocturnæ amœniſſimæ interdum mitis atque leniſſimus

ven-

ventus contemperabant. *Vere* toto quanto conſtitutio aeris eadem fere manſit in aliis *Europæ* regionibus, atque hic locorum erat. *Aprilis* enim ſub introitum *Holmiæ*, remittente *frigore* blandior notabatur, deinceps *Uſtæ*, perque totam *Bohemiam* pluvioſus, *humido-frigidus* ſentiebatur, tandem *calidior* ſuccedens non modo glaciem *Petripoli* ſolvebat, verum etiam in *Polonia* perexigua & perminuta *flumina* reddebat. *Majus* & *Junius* albi quoque magis *pluvioſi* fuere cum ille tam ob *nives* junctas *pluviis Cracoviæ*, quam ob ingentes *tempeſtates* cum *fulguribus*, *tonitrubus*, horridis *grandinibus*, & *ventis* violentis *Coloniæ Agrippinæ*, *Heudenæ*, variis in locis *provinciæ Ultrajectinæ*, *Dromoriæ*, *Vvalvici*, *Bardevici*, in *Saveria*, *Epiſcopatu Monaſterienſi*, *Suſati*, *Borolini*, *Halæ Saxonum* exortas, *ſubfrigidus* atque inamœnus permanſerit, hic vero poſterior tam *turbulenta* tempeſtate ſeſe exhibuerit, ut modo *fulguribus* gravioribus *Polonis* atque *Berolinenſibus*, modo *grandinibus* in *Barcheria*, *Volhynia* degentibus modo *ventis* vehementioribus incolis *circuli Burgundici* damnum intulerit, modo ob frequentes copioſiſſimaſque *pluvias Molybergæ* intempeſtivus fuerit, *Camencciæ* atque circa *Halam Magdeburgicam* viventibus diſruptis *piſcinis* multum moleſtiæ aſperſerit, atque in *Valachia* jam *homines*, jam *pecora*, dum circumfluerent aquis, atque in harum abundantia viverent, e medio ſuſtulerit. Si *morbos* cum *vere* ſurgente increbeſcentes, atque ad *ſolſtitium* æſtivum uſque infeſtantes reputemus, ob ſimilem *aeris* conſtitutionem ubique vigentem eoſdem hic regnaſſe liquet, qui homines adorti ſunt alibi. Menſe *Aprilis*, *Majo*, *Junio* enim cum *intermittentes*, tertianæ in *Italia*, tum *continuæ*, vel nulla *exanthemata* emittentes, *malignitate* tamen non carentes, atque nunc *catarrhales* anginodes *Lutetiæ Pariſiorum*, inque *Ducatu Ferrarienſi*, nunc *alias* circa *Guardiſtallum* repræſentantes, vel *exanthematicæ*, tam ſub *vario Moſcoviæ*, *Holmiæ*, *Nemauſi*, *Cazallæ* ſeſe ſiſtentes, quam ſub *peſtis* ſchemate in *Podolia* apparentes, febres graſſabantur. In quibuſdam locis & *alii* viſebantur morbi. Sic lues *pecora* aggrediebatur in *Germania*, *dyſenteria* in caſtrorum metatione circa *Molybergam* milites afficiebat *Junio*, *apoplexia* atque *podagra* præter ſolitum eodem menſe homines *Moſcoviæ* invadebant, *Viennæ* menſibus *vernis* ſeſe offerebant *congeſtiones* verſus *pectus*, *caput* in hæmorrhoidariis, ſanguineque *ſpiſſiori* præditis, *rheumatiſmus capitis* ob menſes parciores, *lumbago rheumatica*, *cephalæa* cum febre, *ophtalmia*, *odoltagia*, affectus *ſpaſtico-arthritici*, arthritis *fixa* poſt iram, atque exceſſus rationem potus in hæmorrhoidario commiſſos, *malum iſchiadicum* refrigeratione prægreſſa, *chiragra* poſt animi excandeſcentiam, *podagra* menſibus poſt terrorem diſparentibus, febres *intermittentes*, *quotidianæ*, etiam *infantibus* familiares, *tertianæ*, in aliis *anticipantes*, in aliis *poſtponentes*, *quartanæ* ſi non ſolis ſalibus *digeſtivis*, atque viſcidum incidentibus, tamen pulveri Lentilii ex *cort. fraxin. rad. gentian. rubr.* atque *ſale ſinthii* concinnato cedentes. Præter has *continuæ* continuarunt, non ſolum *primariæ*, ſed & ex *ſecundariis*, inflammatoriis, *peripneumonia* atque *pleuripneumonia*. Poſteriori juncto ſputo *cruento*, atque graviori *febre* laborabat quidam *Juvenis*, prior vero reperiebatur cum *aphonia* in *ancilla*, utraque, V. S. atque *diapnoicis temperatis* ſublata. Frequentes erant *malignæ*, interdum *ſimplices*, interdum *compoſitæ* exiſtentes. Quandoque enim *continua* complicabatur cum *continente*, qualem *hæmorrhagiis*, atque *ſudore* intra *primum* ſeptenarium ſolutam videre licuit in Illuſtriſs. quadam filia XIII. annorum, quandoque & *intermittentem* habuit comitem, ita, ut aliquando ſub *tertianæ* ſchemate inceſſerit, aliquando etiam mitius tractata in *tertianam* ſive *ſimplicem*, ſive *duplicatam*, pulvere ex *fl. chamom. ſale abſinth.* atque *antim. diaph.* parato, brevi curatam, tranſierit. Nonnulli horum jam in *principio* hæmorrhagiam *narium*, vel *hæmophtyſin* perpeſſi ſunt; quædam tamen fœmina & ſub *paroxyſmo* intermittentis *vomitu cruento* correpta eſt, unde in iis quoque V. S. cum ſucceſſu ſub *initium* celebrabatur. Sæviit hæc *maligna* febris æque in *gravidas*, atque alias. Rariorem *Leytheponti* habui caſum. Etſi enim fœmina quædam juvenis, & ſub initium *purgans* aſſumpſerit, & die vij. V. S. in eadem inſtituta ſit, & nimias ob *vigilias* huic pharmacopœus *narcotica* exhibuerit, & poſt incongrua hæc artificia multa ſtatim enata ſint *periculoſa* ſymptomata, *vigiliæ continuæ*, *deliria* non interrupta, *lipothymiæ*, *tremor artuum*, *floccorum lectio*, aliaque; tantum tamen abfuit, ut obierit, ut potius *Veſicatoriis* nuchæ, pedibuſque applicatis denuo ad ſe redierit, vocatis deinde in uſum *confortantibus*, *analepticis*, *bezoardicis* temperatis *pueros geminos* enixa ſit, atque præter omnium ſpem ex morbo graviſſimo evaſerit. Neque *exanthematicæ* noſtris ullas dederunt inducias. *Catarrhalis*, licet in infante cum *inflammatione* tonſillarum, *deliriis*, IV. die, ſuperveniente *hæmorrhagia narium* largiori *ſudore*, urina *turbida* & inquinata, remiſerit, alterationes tamen *febriles* poſt ſe relinquens, non niſi *purpura alba* ſubpullulante penitus diſparuit. *Petechialis* ægrotis eo plus negotii faceſſebat, quo minus ſtudioſa, minuſque decens adhibita fuerit curatio. *Laxantia* etiam ſub *introitum* morbi noxæ erant, & memini fabrum aurarium, ob propinatum *purgans*, atque *refrigerationem* factam, *lypothymiis*, *vigiliis*, *deliriis* tentantum die vij. e medio eſſe ſublatum. Neglectam *petechialem*, hincque *confuſam* animadverti in *tribus* Juvenibus, quorum unus *prioribus* diebus in ſummam *virium* proſtrationem, *gravitatem pectoris*, *vigilias*, *deliria*, *diarrhœam*, die vj. in *ſubſultus tendinum*, *ſingultum*, vij. in *petechias nigras*, viij. in *ſoporem*, ſequente in *purpuram albam*, *motus convulſivos* incidens IX. die mortuus. Cæterorum alter non modo ſub *principium vertiginem*, *dolorem gravativum pectoris*, alterniſque diebus *exacerbationem* percipiens; ſed & in *progreſſu* febris *vigilias*, *deliria*, *manuum tremorem*, *floccorum lectionem*, *torſionem oris*, alvi *involuntariam* excretionem incurrens die XII. fato ſuccubuit; alter *bilioſus*, variis *exceſſibus* deditus, præviis *vigiliis*, *deliriis diarrhœa*, die vij. *ſopore*, *aphonia*, *urinæ ſuppreſſione*, IX. *artuum tremorem*, X. *urinæ involuntaria emiſſione*, *tremore labiorum*, *ſubſultu tendinum*, *aſpectu torvo*, XI. *floccorum lectione*, *torſione oris*, *alvi dejectione involuntaria*, *motibus convulſivis* periit, quamvis ubique nihil non tentatum ſit, imo tardius accerſitus iiſdem *ſanguinis* detractione in *ſtatu* amplius locum non habente, pro re nata *bezoardica temperata*, *confortantia*, *ſubadſtringentia*, *antiſpaſtica*, *veſicatoria*, aliaque longo uſu atque experientia probata *remedia* ſuaſerim. Eodem tempore multos occupabat *purpura*, quæ tamen prudenter tractata nulli funeſta fuit. Spargebantur præter febrem *ſcarlatinam in teneriori* ætate cum *vomitu*, *tuſſicula*, *cephalalgia*, *motibus ſpaſticis*, *convulſivis*, *deliriis* præmaturis occurentem, atque blandis *diapnoicis*, *antiſpaſmodicis*, *ſudoreque* die vij. victam, & aliæ dum ſpecies, *purpura* nempe *rubra*, atque *alba*. Atque hæc quidem etiam *infantes* febre *catarrhali* licet ſuperata vehementer affligebat, quendam vero ex *adultis* ob *refrigerationem* ſummo periculo exponebat. Cum enim proclivior ſit febris hæc materiam morbificam per *poros cutis* proſcribere, mirum non eſt, mutatione *lecti*, atque aeris *frigidioris* admiſſione facta die vj. in ſubjecto noſtro *plethorico*, *cacochymico*, ob *ſudoris* retroceſſionem, majores ſtatim *anxietates*, *inquietudines*, *vigilias*, *mentis alienationes* uſque ad XI. diem durantes, in conſpectum prodiiſſe. Gravius ſic decumbente ægro in conſilium quoque vocabatur Archiatrorum Cæſareorum Comes, Perill. atque Magnif. *D. de Longobardi*, cujus nomen, dum audio, veneror. Tametſi vero *Lectione* & *experientia* hic Vir Celeberrimus ſerio imperaverit, ut & *continentiam* tranquillam ſibi commendatam haberet, & medicamenta *diapnoica antiſpaſtica* a me præſcripta ſubinde repeteret, & aliis ſalutaribus *monitis* auſcultaret, impedire tamen non potuit, quin *adſtantes* ſuaſu aliorum medicorum, contra *obſtructionem* per *quatriduum* præſentem *clyſterem* applicandum curaſſent, niſi eadem die XII. *purpuram albam* copioſiſſime erumpentem detegiſſem, atque ſic Patientem ab orci faucibus liberaſſem, quem mox clyſtere jugulaſſent. *Julius* ultra dimidium *pluviis* conſpicuus erat, ita tamen, ut tempeſtas *pluvioſa* cum *ſereniori* per totum *menſis* decurſum alternavit. Unde *gratus* atque exoptatus obſervabatur, quamvis & die XIII. *violenta* tempeſtas non tantum *Viennæ* cum frequentiſſimis *tonitrubus*, flammarumque *fulgoribus*, ſed & in *vicinia* cum *grandinibus* inſolitis, maximo *vinearum* damno, oborta, & *poſtremis* diebus ob copioſiores pluvias *horridior* ſecuta ſit. Similes *viciſſitudines* ratione *caloris*, atque *ſiccitatis*, per totum *Auguſtum* ſentiebamus. *Calor* enim ſemper moderabatur *pluviis*, aliquando *citius*, aliquando *tardius*. Nonnunquam mane *optima* tempeſtas comparuit, *ſpurca* ſuccedente veſperi, nonnunquam *calorem* per *aliquot* dies durantem pluviarum *continuitas* excipiebat, imo & ſub *finem* æſtus *diuturnior* imbres *largiores* prægreſſus eſt. Atque ob *pluvias* tam ſub *initium* menſis *ſequentis* ingruentes, quam circa æquinoctium *autu-*

mnale

mnale continuantes tempeſtas *frigida* atque *humida* ad *poſtremos* uſque *Septembris* dies perſeverabat, *reliquis*, a *tertia* nempe ad XVII. *Serenis* atque *æqualibus* exiſtentibus. Anni *æſtatem*, cum ineuntem, tum adultam, tum præcipitem *pluvioſam* & alibi deprehendimus. Sive enim *tempeſtates* graviores, atque *numero* non modo ſpectabiles, verum etiam ob *fulmina* vehementiora, *tonitrua* horrenda, *grandines* immanes, in *Volhynia*, *Leopoli*, circa *Lovitium*, *Uſpſalæ*, in *Ducatu Bremenſi*, *Dreſdæ*, *Auguſtæ Vindelicorum*, *Francofurti*, *Londini*, *Suffolciæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, in Civitate *Remenſi*, *Picardia*, *Genuæ* attendamus, ſive *imbres* largiores, atque per copiam, & aquarum *pluvialium* affluentiam vel *animatorum*, vel *oppidorum*, *vicorum*, *vinearum*, *agrorum*, *pratorum*, aliarumque rerum *inanimatarum* jacturam factam in *inſula Cituorum minori*, *Cremeſiæ*, in *Auſtria* ſuperiori, *Bohemia*, *Palatinatu*, *Bruxellis*, *Hallæ Saxonum*, circa *Berolinum* conſideramus, luce meridiana clarius id ipſum eſt; utut *Holmiæ*, atque in *Moſcovia* major *calor* majorque *ſiccitas* cum *nebulis* fœtidiſſimis, quam ab XI. annis ſeſe exeruerit, ut & *piſces* inde in *Suecia* perierint. Hic tamen temperabatur calor *pluviis* adhuc dum *Julio* cadentibus, illinc frangebatur *Auguſto* accedente *frigore*, quod æquinoctio *autumnali* appropinquante & *Moſcoviæ*, & *Ottoniæ* majus incrementum ſumpſit. Denique & notatu perdignum, ea, quæ ruri a *grandinibus* intacta permanſerunt, a *cicadis* turmatim *Poloniam*, *Luſatiam* Superiorem & Inferiorem, atque *Marchiam Brandemburgicam* ingredientibus, intra ſpatium XXIV. horarum fere omnia fuiſſe conſumpta, irreparabili incolarum damno. His menſibus *æſtivis*, præter *apoplexias Hagæ Comitum* ingreſſas, *arthritidem Londini* infeſtantem, atque *podagram Romæ*, *Moſcoviæque* increbeſcentem, diverſæ *febres* adhuc dum ſpargebantur, ita ut ex continuis *inflammatoriæ*, quales ſunt *pleuritides* atque *peripneumoniæ*, *Gallos* invaſerit *malignæ* modo in *Salopia* Anglis intra quatriduum funeſtæ, modo in *Apulia* militibus Cæſareis lethales, modo *Cazallæ* degentibus periculum minantes graſſatæ ſint *catarrhales* in Ducatu *Mantuano* regaverint, *variolæ Romæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, inque *Campinia* viguerint, *dyſenteria* in *Italia* hominis adorta ſit, *peſtis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* ſævierit, imo denique & lues quædam *pecora* circa *Camentiam*, *Chotimiam*, inquie *Spirenſi Epiſcopatu* occupaverit. Eodem tempore *Viennæ* commotioni humorum ſupervenire ſolebant *hæmorrhagicæ* congeſtiones, quas pro diverſitate loci nunc *hæmorrhagia narium*, nunc *hæmoptyſis* comitabatur. Quin etiam anſa hinc arrepta in *menſium* retentione *viſus hebetudinem* habuerunt ſociam, cedentem non ſolum *antorgaſticis*, atque *antiſpaſmodicis*, verum etiam *fluxu menſtruo* redeunte penitus diſparentem. Sicuti vero *rheumatiſmos* hinc inde videri licuit; ita ſimilis *congeſtio* per totum latus *dextrum* ſeſe extendebat in *ſene* plethorico, & *podagrico* alias, & brevi ante morbum de *Stranguria* æque, atque *catarrho* conqueſto. In hujus facie periculoſa ſeſe ſiſtebant Symptomata, *inflati*, *ophthalmia*, *oris tortura*, partium adfectarum *actio* læſa, ut neque comedere, multo minus fiſtulare potuerit. Atque hic mihi ſuppetias præ cæteris ferebant *diapnoica*, *antiſpaſmodica*, *nervina* vel in *infuſo*, vel in *decocto* pro oris eluitione, vel *linimenti* forma præſcripta, quæ poſt V. S. reiteratam adductis *Symptomatibus* ſuperatis, imo *rheumatiſmo* circa claviculam ſubſequentem etiam diſcuſſo, ſucceſſive ægro ſanitatem reddebant, licet maturius aeri *frigidiori*, atque *humidiori* ſe exponens *podagram* tandem incurrerit. Sunt & alii adhuc *morbi*, qui ſubpullularunt. In ætate graviori *raucedo* ſeſe prodebat, *tuſſis* vehementior eandem affligebat, in primis *hypochondriaca*, quali Illuſtriſs. quædam *Domina* ſeptuagenaria, juncto dolore *hepatis*, laborabat. In ſubjecto ſanguineo-cholerico, atque podagro, *nephritidem calcidoſam*, cum doloribus acutiſſimis, *clyſteribus*, *digeſtivo-antiſpaſticis*, *ol. amygd. dulc. balneis* relaxantibus, *unguentis* emollientibus, quæ *calculi* ſeceſſum facilitabant, ſuſtuli. Affectibus *Spaſtico-arthriticis* ex propria fonte erat ſuccurrendum. Sic in *hemicrania* chronica, *malo iſchiadico*, *podagra antorgaſtica*, *digeſtiva*, *diapnoica*, *antiſpaſmodica* majorem opem fereban, quam ab ullo alio remedio expectari poteſt. In arthritide *fixa* cum *tumore* manus, hæc quidem non ſufficiebant; ſed pulvis ex *ſale cichor. fecul. ari. pulv. hepat. rubr.* atque *diagryd. Sulphurat.* paratus, laudatis *interpoſitus* fere punctum tulit, cujus hinc uſum, quo uſque penitus remiſit dolor, continuavimus. Occurrebant etiam in *adulta* virgine plethorica motus *convulſivi* contumaciores, durantes per *triduum*, artuſque adeo torquentes, ut in *luxationem* cubiti inciderit. In *cauſam* mali inquirens animadverti, eoſdem ſine *manifeſta* cauſa fuiſſe enatos, neque unquam, ſi *convulſiones* ob *terrorem* poſt *morſum* canis in Juventute perceptas excipias, ab eadem antea perpeſſos. Remedium præcipuum ac præſentiſſimum fuit pulviſculus ex *matr. perl. præp. antim. diaph. nitr. dep. lumbric. terr. præp.* atque *cinnab.* conſtans, quem aliis non juvantibus exhibui, eumque deinde, applicato quoque *clyſtere* repetii. Nec defuerunt febres *malignæ*, acutæ, interdum ſub *continentis*, interdum ſub ſchemate *continuæ* apparentes. Quam plurimæ fuere *exanthematicæ*. Sæpe complicabatur *purpura rubra*, in primis in *infantibus*, ſæpe *petechias* emittebat hæc febris. Atque *petechialis* denuo duabus perſonis, quod *purgans* aſſumpſerint, *a vino* non abſtinuerint, *diapnoen* neglexerint, *tremoribus* totius corporis, *vigiliis* perpetuis, *deliriis* furioſis ſeſe repræſentans, funeſta erat. Alios affecit ſine *exanthematibus*, quod tum *catarrhales*, tum *dyſentericæ* ſub finem *Septembris* invaleſcentes ſatis ſuperque probat. Quædam jam in *principio* dyſenteriæ *menſes*, expertæ ſunt, in quibus *pilulas Sthal.* ſubjunctis *ſpec. de hyacinth.* atque *corall. rubr. præp.* cum ſucceſſu adhibui. Taceo *quotidianam*, *tertianam duplicatam*, *iſchuriam* graviſſimam V. S. in pede decreſcentem, *diarrhœam* torminoſam poſt iram *nitroſis* atque *præcipitantibus* victam, alioſque *morbos* his menſibus ſeſe offerentes. *Octobris* initium *ſerenum*, utcunque *placidum* fuit, *progreſſus* ad *finem* uſque *nebulis*, *pluviis*, *nivibus*, *grandinibus* conſpicuus, *humido frigidus*. Totus *Novembr.* aut *nebuloſus*, aut *pluvioſus*, aut *ventoſus*, aut *nivoſus* erat, adeo, ut eodem menſe neque *quatuor* dies *tranquilli* & *ſereni* numerari potuerint, neque *frigida* atque *humida* tempeſtas unquam minuta ſit. Quamvis autem & *December pluvioſus* camparuerit, *tepens* tamen atque æſtatis ſimillima tempeſtas eidem jungebatur, quam vix per IV. dies ſtantem excipiebat alia multum *diverſa*. Sequebatur enim *ventoſa*, *nivoſa*, *rigidior*, quam ullo, quod memini tempore, *frigori* acriori die XX. atque XXI. obortis *pluviis* quidem remittente, ſed XXIII. majori vehementia cum *Aquilone* atque *nivibus* redeunte. Sicuti vero *priores* Octobris dies, tam ob cœlum *ſplendore* plenum in *Palatinatu*, quam ob *ſiccitatem* in Ducatu *Montano*, ac *Dreſdæ calidiores* quoque fuiſſe intelligimus: ita & *ſequentes* atque *poſtremos* jam *venti* rigidiores *Venetiis*, in *Hiſpania*, jam *pluviæ* non interruptæ circa *Scaphuſiam*, in *agro Bononienſi*, Ducatu *Guardiſtallenſi*, inſula *Juonis*, aliis provinciis *Hiſpaniæ*, *Camenecíæ*, jam *nives Holmiæ*, *Petripoli*, in Ducatu *Nuvogardiæ inferioris*, *Camenecíæque* humido-frigidiores reddebant. Atque hæc, *frigida* ſcilicet, atque *humida* tempeſtas, dum ob *ventos* circa *Portum oſtium*, *Dublinum* violentiores, tum ob *pluvias* in *Palatinatu*, *Coloniæ*, *Bruxellis*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Romæ*; *Genovæ*, *Calpe* copioſiores; tum ob *glaciem*, *niveſque* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, recurrente *placidiori* aere ſolutas per omnem *Novembrem* continuabat. Denique & *Decembr.* aura *temperatiori*, *pluviis* frequentioribus ſtipata, *Batavis*, *Gallis*, *Germanis*, *Polonis*, aliiſque illuxit, tantumque abeſt, ut talis permanſerit, ut potius *turbidus* ſucceſſerit. Teſtes ſunt non modo *venti* vehementiores *Romæ*, *Liburni*, *Venetiis*, *Neapoli*, in *Lacu Lemano*, *Maclopoli*, *Rupellæ*, *Hanoveræ*, *Coloniæ Agrippinæ*, in *Franconia*, *Hafniæ*, in mari *Balthico* ſeſe exerentes, verum etiam *nives* cum acerbiſſimo *gelu* in *Moſcovia*, *Polonia*, *Suecia*, *Holſatia*, *Saxonia*, *Gallia*, *Helvetia*, *Hiſpania*, *Baviera* invaleſcentes: Remiſit quidem *frigus* in *Bavaria*, *Polonia*, aliiſque regionibus per paucos dies, mox tamen rediit *intenſiſſimum*, cum omni tempeſtatum inſolitarum, *nivium* & *ventorum*, genere. *Autumno* nunc *arthritis Londini* increſcebat, nunc *podagra Romæ*, *Mediolani*, *Genovæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, in *Batavia*, *Berolini* affligebat. *Romæ* eodem tempore *pleuritides*, *peripneumoniæ*, *anginæ*, aliæque febres *inflammatoriæ* frequentes erant. *Malignæ* & in *Palatinatu* inferiori, & in agro *Lunenſi*, & *Genovæ*, & in inſula *Junonis* in homines ſæviebant. Non defendam eaſdem vel *claſſicula Hiſpanorum præſidiaria* mediante ex *America* in locum poſteriorem fuiſſe delatas, vel ex *fonte* quodam

impuriori ortum ſumſiſſe, hoc ſaltim addam, has modo *continentis* Schema, modo indolem *continuæ* exhibuiſſe, cutem aliquando *maculis*, aliquando *nullis* fuiſſe interſtinctam, ut de *duplicatis* in quibuſdam perſpectis nil adducam. *Variolæ Coloniæ Ubiorum*, *Londini*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Verſaliis*, circa *Autricum Carnutum*, in *Lunæ Villa*, in *Hiſpania* regnantes, ſi morbos reliquos non exuperabant, numero tamen æquabant. Neque *peſtis* in *Podolia*, *Volhynia*, *Moldavia* decreſcebat, neque lues *pecora* occupans remittebat; ſed latius ſerpendo & eundo tantas acquiſivit vires, ut eorum quantitatem maximam in *Bohemia*, circa *Poſonium*, *Zamnoſcii*, in *Lithuania*, *Marchia Brandemburgica*, verſus Ducatum *Magdeburgicum*, aliiſque in locis *Saxoniæ* e medio ſuſtulerit, cui malo in poſtremis regionibus multum favebant miaſmata putredinoſa a *cicadis* relicta. Cæterum præter *paralyſes*, *apoplexias Romæ Mediolani*, *Cernæ*, *Lutetiæ Pariſiorum*, *Hamburgi* ſeſe ſiſtentes, nil memoratu dignum mihi occurrit. Iiſdem menſibus Virgo quædam Viennenſis poſt V. S. ob menſes *parciores* in *pede* inſtitutam, *crocique eſſentiam* adhibitam, fluxum menſium *nimium* incurrit, quem *adſtringentibus* ab ordinario præſcriptis expugnare per vij. Septimanas, ſed fruſtra erat conata: hic ego ad repetitum *antorgaſticorum* uſum confugi, neque pœnitenda opera, quandiu enim iſta propinarentur, ſatis recte habuit, ſed cum his *moderaretur* tantum fluxus, non *tolleretur*, V. S. in *manu* ſuaſi; qua celebrata ſine *antorgaſticorum* præſidio omnino convaleſcebat. In aliis *rheumaticos* decubitus verſus *faciem*, in aliis *otalgiam*, in alia poſt *refrigerationem*, atque aliqualem *lochiorum* ſuppreſſionem *odontalgiam* vidimus; in alio *puero* ob neglectam *diapnoen* diu *purpuram* prepeſſo ſeſe offerebat *cheilocace*, ſive labroſulcium, cum exulceratione labii ſuperioris oris gravius, ac quaſi *hæreditarium*, alii *coryza*, *angina*, *tuſſibus* laborabant; in aliis affectus *ſpaſtico-arthritici*, *digeſtivo-diapnoico-antiſpaſticis* ſublati invaleſcebant. Innumeræ quoque hinc inde ſpargebantur febres, *inflammatoriæ*, *malignæ*, *catarrhales*, *exanthematicæ*, *intermittentes*, *tertianæ*, aliæ: ſed præ omnibus *purpura albæ*. Invadebat enim non tantum *infantes*, maturius in febre *ſcarlatinæ* menſe *Junio* aeri liberiori commiſſos, ſed & *adultos* Sequiorem *ſexum* duplo gravius afficiebat. Sic affectum *hyſterici*, *animi abjectio*, *ardor* atque *anxietas cordis*, *cephalalgia*, *vigiliæ*, *deliria* uſque ad XVI. diem continuantia in Juvene quadam Domina *purpuræ albæ* ſuperveniebant, quibus ſeſe excretio *critica* partim per *ſudorem* die vij. apparentem, partim per *hæmorrhagiam narium* largiorem XIV. obortam, ſequentibus XVI. etiam *menſibus*, adjunxit, ut & *exanthematum* eruptio XI. & XVIII. *ſecunda* vice cum levamine ſeſe prodens. Duæ ex *puerperis* hac febre laborantes meam implorarunt opem, quarum alteri *camphorata myrrhata*, ſimiliaque interne dederunt, alteri tincturas *ſpirituoſiores* præſcripſere Medici. Etſi vero *calidiora* utrique diſſuaſerim, atque ob vigilias & deliria, *temperatiora* laudaverim, tantum tamen abfuit, ut id ipſum in *priori* obſervatum fuerit, ut potius maſſam humorum *commoventia* repetierint, ſicque imperite tractata, nulla de *ſiti*, nullo de *dolore* conquerens, urinam etiam *naturali* fere exiſtente, die XI. ſublata ſit. Poſterior, quæ non modo *ſpongioſioris* atque *plethorici* habitus erat, verum etiam ante annum cum ſub *initium* geſtationis menſes *continuos*, tum *medio* tempore *fluorem album*, tum vij. menſe *abortum* experta eſt, hoc gravius decumbebat, quod & in *abortum* denuo abſque cauſa *manifeſta* inciderit, *duabus* ſimul *molis* ſecedentibus, & ob violentiorem *ſecundinarum* diutius remanentium extractionem debilitates *ſyncopticas* ſenſerit, & die viij. *ſudore* præſentem aerem *liberiorem* admiſerit & viij. *exanthematibus* jam prodeuntibus *enematis* injectio facta fuerit, & ob neglectam *diapnoen*, dum ſurgeret maturius, atque *purpura* ſub blando *udore* ſenſim evaneſcente, *rheumatiſmo* pedis ſumme dolorifico tentata ſit. Serio hinc imperavi, ut ſub continentia tranquilla regimen *diapnoicum* ſibi commendatum haberet. *Variolæ* copioſiores, *ordinariis* quidem *majores*, atque ſub initium *pellucidæ*; deinde tamen ad ambitum *inflammatæ*, juncta febre exquiſita, vigiliis, deliriis *ſuppuraſcentes* æque, ac die XIV. *exiccatæ*, decidenteſque cum ſolutione mali ſub blanda *diapnœa*, urinæque *turbatione* viſebantur in filia jam adultiori, cujus in fratre mitiorem vim morbi animadverti. Nil dicam de *pleuritide* in Juvene vij. die ſudori cedente. Neque vel de *cachexia* cum *nodis* atque *abſceſſu* mammæ in *puerpera* a *purgantibus* fortioribus, ſuaſu barbitonſoris aſſumptis aucta, *digeſtivo*, *diapnoico antiſpaſticis* autem a me ordinatis, ſub copioſiori *ſudore*, copioſiorique *urinæ* excretione ſucceſſive penitus diſparente, vel de aliis morbis *ſporadicis* quicquam adducam. Hoc ſaltim addam, *mortuorum* numerum, ſicuti *Londini* 26761. *Amſtelodami* 8911. *Brunſvici* 1233. *Licaoniæ* 400. *Berolini* 2691. *Vuittembergæ* 260. *Dreſdæ* 1740. attigerat, ita *Viennæ* ad 8493. ſeſe extendiſſe. Sufficiat hæc de conſtitutione *epidemica* hujus *anni* fideliter, prout & in alieno, & in mea praxi occurrebant, annotaſſe.

Dn. D. CAROLI RICHA,

Philoſ. & Med. Doct.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1720.

I. HUmanum Corpus variis paſſim advenientibus impreſſionibus excipiendis aptum, variis idem malis affici notum eſt, quæ quidem modo ab occulta aeris diatheſi ortum habent, modo intime profecta a variis fermentationum generibus, vel etiam putrefactionibus humorum, ut ajunt; ſeu rectius ab alterato fluidarum cum ſolidis partibus æquilibrio, ad cujus legem mechanicis præceptis illud idem comparatum eſt, ſubnaſcuntur. Hinc multiplex morborum cohors ab omni ævo terris incubuit, ſeu ab hac, vel illa peculiari corporum particularium anomalia, ſeu a cauſa magis generali producantur; Hoſce poſtremos proprie *Epidemicos* dicimus, vel indiſcriminatim, nulloque ſervato ordine homines invadant, vel continua quadam ſerie, ceu facto circulo ſe ſe invicem excipiant, ſtatiſque temporibus oriantur.

II. Si quibus autem in morbis *divinum* illud ab Hippocrate proditum elucet; id ſane in epidemicis cernere eſt, quorum cauſam rectiſſime venerandus idem ſenex in anni tempora rejicit, quæ prout conſtitutionem ſuam naturalem ſervaverint, vel ab ea receſſerint ſanum, vel ægrotum corpus efficiunt, variaſque ægritudines producunt. Nihil ſane quicquam animum univerſæ, qua patet, Medicinæ pomœria perluſtrantem tanta admiratione percellit, quam diſcolor illa, & plane ſui diſſimilis iſtiuſmodi morborum facies, tum qua varias ejuſdem anni tempeſtates, tum qua diſcrepantes diverſorum ab invicem annorum conſtitutiones referunt, ab iiſque dependent; ut vere *divinum* quid dixeris ineſſe iis, nec immerito *divino* laudis honore celebrandos, qui occultam illam, atque inexplicabilem aeris influentiam, unaque ſimul deſævientes morbos ſcite norunt expendere, ac prænunciare.

III. Atque id quidem rite aſſequi res eſt multi otii, ac ſumme ardua; Opus utique vere magnum, cui fortaſſe unius Medici ætas non ſuffecerit. Diu nanque, ut ut improbus, exantlandus labor eſt, antequam nos aliquid memoratu dignum in hocce fodiendo Iſthmo, inque tam multifaria horum morborum ſerie extricanda præſtitiſſe jure poſſimus gloriari. Neque is ego ſum, qui me in his, quæ jam trado, omnem abſolviſſe numerum credam: Novi enim *quo ex luto mihi finxerit præcordia Titan*; *Quamve ſit mihi curta ſepellex*. Satis erit ad laudem inchoaſſe telam quove pacto ſe res habuit nuper, quod ad hanc ſcilicet, in qua degimus, Urbem, ejuſdem agrum pertinet, enarrare.

IV. Quod ut ego felici calamo aſſequi pergam, ac dilucide, quantum fieri poteſt, quotannis proſequi, ac illuſtrare; conſentaneum duxi, quæ propria ac ſua ſit hujuſce Cœli natura, quidve in hoc, quem premimus, Agro laudandum, quid culpandum ſit, antequam ad alia progrediar, paucis exponere. Mea etenim immo Hippocratis ſententia, id ſcitu maxime eſt neceſſarium, nemoque Cinicorum alicubi eſſe poteſt, vel mediocri fama celebratus, quin ante omnia locorum, in quibus ſe velit exercere, cum poſitiones, ac ventos, tum aquas, & cæteras aeris, & alimentorum qualitates (quæ Urbium Cœlum conſtituere videntur) probe cognoverit.

V. Eaque quidem omnia ad commendationem Taurini

rini agri concurrunt. Enim vero Taurinorum Auguſta, ſi modo ejuſdem poſitionem ſpectemus, mirabili certe vel caſu, vel conſilio haud longe ab Alpium radicibus in amœna planitie excitata fuit ad lævam Eridani Fluviorum Regis, *nulli amnium*, ut Plinius ait, *claritate inferioris*. Hinc lætiſſimi Colles, qua Orientem adſpicit, trans Padum nitidiſſimo proſpectu conſurgunt oppoſitam imminentibus Alpium ad occaſum Solis faſtigiis faciem præbentes; Hinc effuſiſſimus ager, qua Boream, ac Meridiem ſpectat, protenditur, quem *Taurinates campos* vocat Anonymus in Panegyrico ad Conſtantinum; *Taurinos* ego potius dixerim elegantiore vocabulo, quo quidem uſus eſt Ptolomæus, Tacitus, Plinius, & alii quam plures. Sic etiam Taurini Populi dicti ſunt, qui antiqua Ligurum ſtirpe huc primi confluxere.

VI. Iſque eſt Urbis, tum Agri conſpectus, vere, ſi fas eſt ita loqui, *Eliſius*; Ecquis enim haud videt ex tot hiſce inter ſe non diverſis modo, ſed quaſi contrariis locis, Collibus nempe Alpiumque cervicibus haud longe ab Urbe impendentibus, ampliſſimaque interjecta planitie mixtam veluti quandam ex omnibus, ac libratam Atmoſphæram conſurgere; fluidumque aera, quem a Sole potiſſimum, Luna, ventiſque inæqualiter premitur, perenni motu agitatum, minimo illud negotio a finitimis Montibus in patentem planitiem, & vice verſa contendere, ſurſum illud prementibus, urgentibuſque partim domorum ignibus, partim æris campani pulſu, & diſcurrentium Civium miſcela.

VII. Sic vero præſertim comparata Urbis eſt, ut liberum habeat Solis tum ortum, tum occaſum; qua namque parte Orientem intuetur Solem, ita compoſiti ſunt interjecti Colles, ut ejus illa radiis nulla, vel exigua diei parte defraudetur; qua vero Occidentem adſpicit, diſſitæ Alpes, fere ſexto ab ipſa lapide, Occidui morientis Solis aſpectum nullimode inhibent; quinimmo radios quoquo modo reflectendo, ac declinando hilarem, lætiſſimumque veſpera incolis ferunt.

VIII. Inſuper præſtant modo dictæ Alpes, quod excelſis illis, quibus eminent, cervicibus, lenes, miteſque occidentales ventos, quos cæterum impetuoſos maxime, ac inſalubres potiſſimum Gallis occidentalibus novimus, lenes inquam, miteſque Subalpinis ferant, ea quidem ratione, quod ubertimam illam, ſi quid ego hic judico, vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano Atlantico vehunt, magna ex parte per vaſtiſſimum totius Galliæ occidentalis tractum dimiſerunt, tum ſi quid adhuc retinent, antequam alpes pervadant, deponunt, quo ſcilicet dein lenes ii, ac temperati Subalpinas haſce Regiones benigno afflatu recreent.

IX. Quod vero orientales ventos attinet, hoſce libere per univerſum Agrum Pedemontanum perflare ſinunt exarati Colles ad Orientalem Urbis plagam compoſiti: nec humiles nimis, nec elati; ita tamen diſpoſiti, ut nonniſi puriſſimum ætherem, leniterque retuſum, ac mitigatum ad nos prima luce appellere permittant, perque patentes campos diſcurrere.

X. Neque diffiteor haud adeo infenſum nobis fore Boream, atque illi oppoſitum Auſtrum, ſi quid opportune illis opponeretur, quod medium veluti libramentum eorundem vim frangeret, ac temperaret. Cum vero libere hi tum a Septentrionali nivibus obſita, tum a Meridionali vaporibus aquoſis divite plaga, nullo interjecto obice diſcurrant; furentes inde, ac debacchantes ſæviſſimo plerumque flamine Incolas verberant, vel eo maxime, quod aſſurgentes utrinque montes, apertum iis campum, ac quendam veluti alveum, quo mare ſæviant, præbent. Longe vero Meridionali inferior Boreas eſt, quod ille inquinamenta, quæ ſecum vehit, medio quaſi in itinere, antequam in obviam illi planitiem illabatur, interjacentibus maritimis Alpibus, quæ a meridie imminent, ac Nicienſem ditionem a Pedemontio diſterminant, dimittere cogatur aliquando. Boreas vero e Montibus glacie, nivibuſque tectis ſponte ruens ſubjectos campos pervadit, libereque furens non modo aerem valde condenſatum, & compreſſum adducit, ſed & minuta corpora nitroſa non parum infenſa ſecum advehit, erodendi, irritandique facultate prædita, quod aperte quidem ipſamet oſtendunt ædificia, quæ cum maxime inveteraſcunt, adverſa Septentrioni facie, non leves corroſionis notas præ ſe ferunt. Equidem, ut rem omnem in pauca contraham, ex hiſce omnibus ventis, quibus Taurinus Ager perflatur, neminem agnoſcimus Orientalibus ſalubriorem, neminem inſuper infenſiorem Borea, atque Auſtro, infenſoſque denique minus, ac forte etiam ſalubres, cum maxime moderate flaverint, Occidentales didicimus.

XI. Plures vero fluentes aquæ uberi gurgite hoſce campos alluunt, haud exigua incolarum felicitate; Hinc rivulos pene innumeros cernere eſt per univerſum agrum longe, lateque eximia, nec unquam ſatis laudata Colonorum induſtria diſſeminatos, qui rurſus dein una omnes in unum, alterumque amnem, majoremque alveum excurrunt. Hoſce inter amnes aquis, tum munere præclariores ſunt Padus, ac Duria; Ille e gremio Veſuli montis celſiſſimum in cacumen elati, finibus Ligurum Vagiennorum, viſendo fonte profluens, condenſque ſe ſe cuniculo, mox in Forobivienſium agro iterum exoriens, placidiſſimo motu, qua præſertim aprici colles eminent, juxta Urbis mœnia præterlabitur; ultroque dein pergens mutato itinere Orientem verſus excurrit, quo tandem aquis dives in Adriaticum mare tergeminis oſtiis ſe ſe exoneret. Hæc ex Alpibus Cottiis præcipiti tramite decurrens altero ſui alveo Pado adfunditur, altero in rivos diviſo per Urbis ſemitas ſalubriter devolvitur, immundiciarum faciem, impurum ſpiritum, & cauſas gravioris Cœli ſecum una removens, auferenſque.

XII. Sunt enim Alpes ita diſpoſitæ, ac comparatæ, ut ſi quo in loco, hic ſane admirabilem luſum excelſis earundem cervicibus præbeant, ubereſque effundant in ſubjectam planitiem aquarum latices ex intimo earumdem gremio proſilientium, perque tot amphractus, ac mœandros læto, gratoque murmure decurrentium. Hinc ſoli bonitas aliis longe telluribus, quæ clementiſſimo Cœlo gaudent, profecto non inferioris. Hinc frugum omnium, ac rerum proventus uberrimus, nullo non tempore, parvo etiam pretio copioſa tellure ſalutarem incolis, ac hoſpitibus victum largiter ſubminiſtrante. Hinc benigna aeris nativa indoles, quod caput eſt maximum, potiſſimum repetenda; Sicuti enim ſecundum Theophraſti (a) axioma, *talis eſt aqua, qualis eſt terra, per quam ipſa percolatur*. Ita quoque, me judice plurimum una ſimul conſpirant, atque invicem juvantur, lædunturque, aer, & aqua; nilque adeo magis, quem ſcilicet ceu immenſum quaſi ſpongiam minutiſſimorum corporum, quæ a terraqueo orbe, perenni tum externo molimine excitantur, concipimus, puritatem, bonitatemque, ac locorum proinde felicitatem, atque incolumitatem conducit, quam dulces, probatæque aquæ ſuos per alveos, & canales libere excurrentes.

XIII. Ecquis vero lymphas, tum quæ ex intimis Alpium amphractibus ſcaturiunt, tum quæ ſponte ubique in univerſo agro proſiliunt, tot inquam inſontes lymphas crimine, aut malitia culpaverit, quarum bonitatem certiſſimo argumento, præter ſpargiricam analyſin, longa diu experientia, probatuſque apud incolas uſus teſtatur? Quis limpidiſſimos ubique orientes fontes criminabitur, ad quorum quamplures, tanquam ad ſacras Thermas concurrere ægros novimus, eorumque auxilio diuturnis ipſo malis evadere? Quis puteales ipſas, quæ tum in Urbe, tum in finitimis Oppidis paſſim proſtant, aquas vitio redarguerit, quas, aut ſaltem pleraſque, longo uſu, optimas eſſe didicimus? Quod enim harum pleræque putidæ alicubi reperiantur, malum hoc acceptum referendum eſt non lympharum venulis, ſed modo corporibus facile putreſcentibus, quæ in puteos ipſos præcipitata ſunt, modo nimiæ quieti earundem putealium aquarum, modo tandem, quod frequenter accidit, Architectorum imperitiæ, qui puteos cavant juxta latrinas, aut cloacas, quarum ſepulta lues inſontes aquas contemnerat.

XIV. Scio quidem fluviales maxime, non omnino inſontes haberi, utpote quæ exoticis particulis, cum præſertim nives æſtivis menſibus liqueſcunt, inquinatæ ſunt. Atqui adventitia hæc labes hujuſmodi aquarum eſt, quam facili ego aliquando marte diluam peculiari quodam, quem mihi olim elaborandum conſtitui, tractatu, *de morbis endemiis, ſeu de Medicina domeſtica Subalpinorum*; In quo quidem tractatu tum nativas, tum adventitias hujuſce, in quo degimus Cœli qualitates fuſius, ac elaboratius exponam, tum, quæ præcipua res erit, naturalem Pedemontani agri hiſtoriam a nemine, quod ſciam, tentatam adhuc, atque ab amicis diu expetitam, accurato, quantum fieri poterit, ſtylo perſequar. Hæc interim ſatis erunt impræſentiarum, pro ea, quam modo aggredior, felicique omine proſequi in dies cogito, exornanda Provincia. Manus itaque ad Tabulam.

XV.

(a) *De cauſ. plant. lib. 6. cap. 3.*

XV. Utque ab ante acti anni 1719. exitu, Hippocratis more, incipiam. Fervidiſſimam, ac pulverulentam æſtatem ſicciſſimi veris, ac hyemis ſobolem, pluvioſus, ac lutulentus Autumnus excepit. Nulla ſcilicet viſa dies ab autumnali æquinoctio ad hyemale ſolſtitium uſque nubibus expers, ac læto Cœlo. Nec diu quidem ſe ſe prodere diſtulit morboſa proles ſub febrium larva nullo fere typo ſuborientium, quæve morbilloſarum, ac varioloſarum indolem præ ſe ferebant, deliteſcens. Et ſane morbilli, qui præcedentibus annis totam pene Pedemontanam Regionem, longe, lateque infeſtarunt, jam fatiſcentes dein, variolis locum ceſſere, quæ ineunte æſtate ſubortæ, autumno maxime debacchatæ ſunt, deploranda tenellæ præſertim ætatis clade. Curioſum ſane erat, quo hæ pacto ab uno ad alterum finitimum oppidum migrabant, ac ſe ſe invicem excipiebant, perpendere, eundem ſcilicet quo antea morbilli apparuerant, ordinem ſervantes, ac morem, ingeniumque. Alpina nanque loca ab hiſce primo, mox univerſus denique Pedemontanus ager funeſtatus eſt. Diceres ab Alpibus illas ad Subalpinas Urbes tranſiiſſe; unde demum facto velut agmine, ac impetu a finitimis regionibus ad magis diſſitas, a Subalpinis ad Inſubriam, ab Inſubria ad Mutinenſem agrum, ab hoc ad Romanum, totamque dein extremam uſque Italiam propagatæ ſunt. Quodque mirum magis eſt, ac conſiderandum maxime; quod lethale eſſe ſolet hiſce erumpentibus, nigroque propemodum lapillo ſignandum; id fere proficuum extitit, ac ſalutare; motus nempe per alvum ſpontaneus ab ipſo variolarum erumpentium exordio ad uſque ſupremum earundem ſtadium perdurans, cujus beneficio haud paucos memini, jam pene Orco proximos, ex inſperato ſervatos. In quo quidem id ego potiſſimum didici, variolas nempe, cum maxime ſymptomatice, ut ajunt, erumpunt, alio utique more curari, tum judicari, ac illas, quæ eſſentialiter ſe ſe produnt.

Variolarum Claſſi merito adnumerabantur putridæ febres, varioloſæ, inflammatoriæ, ut ſubinnuimus, & hujuſmodi aliæ, quæ æſtivis menſibus ſuboriri cœperant, ac tum forte cudebantur, ſubſequenti poſtmodum Autumno, ac Hyeme erupturæ. Hiſce ſe ſe addidere comites Pleuritides ſpuriæ, Ophtalmiæ, Anginæ, Dyſenteriæ, Stranguriæ, atque hiſce affinium morborum prolixa Cohors, quorum una ſimul atque eadem omnium origo eſt, unum, idemque incrementum.

XVI. Atqui deſiit tandem, accedente hiberno ſolſtitio, pluvioſa Autumni conſtitutio, lætioremque temporum indolem prænunciare viſus eſt novus oriens Annus (1720.) ſereno, mitique adeo Cœlo, ut medio fere Januario Veris exordia præludere jam tum cœperint, Occidentalibus ventis præmature ſpirantibus, quibus æquo pede identidem præter morem Auſtrales ſuccedebant. Quis ægrorum ſtatus in illa vere inſolenti conditione temporum fuerit? Quid inde ſubſequenti æquinoctio pertimeſcendum maxime, facile is conjicere poterit, qui quod Hippocrates ipſe in hujuſmodi (a) inordinatis temporum vicibus portendit, plane didicerit? Et ſane vix a pluvioſa ad ſicciſſimam rurſus vergere viſa eſt temporum conſtitutio; ut illico putridas febres in petechiales, ac male moratas illis affines, ac conſanguineas evadere adnotavimus, ſenſim evaneſcentibus variolis, nigramque facem exaratis petechialibus, ac mali moris febribus, quæ de die in diem invaleſcebant, tradentibus. In hac poſtrema variolarum ſcena adultos maxime correptos vidimus, ſecus ac cum primitus apparere illæ cœperant, primævos tunc flores tantum, tenelloſque infantes adortæ.

XVII. Quæ igitur ineunte Januario exoriri cœperant malignæ febres, eædem, appropinquante Vere, quam immaniſſime debacchabantur, ac velut rupto aggere torrens longe, lateque per univerſa quæque Subalpina Oppida crudeli more deſæviebant. Addiderant hiſce vim, atque robur ingens in illa ſiccitate temporum, in quam ex pluvioſo Autumno inauſpicato incidimus, hiſcentes ab Auſtralibus oris aſſidui flatus, infeſti quantum! Præluſerant hiſce quoque denſo agmine morbilli, ac ſuccedentes variolæ, quæ ſuperioribus annis, ac præcipue exacta nuper æſtate, maximam infantium cladem edidere. Facile hinc conjicere erat iis potiſſimum vexatos iri labente anno Subalpinos Incolas, ni quæ impendebant mala averterent Superi, miſeraſque terras defenderent. Auditum tunc quoque eſt Romæ hujuſmodi febres, tum anginas, ac pleuritides deſævire, quæ multa hominum millia utriuſque ſexus, & omnis ætatis, ac dignitatis interfecere. Quod ego quidem non abſque ingenti animi dolore meminiſſe videor, cum præclariſſimum, & amiciſſimum virum *Joannem Mariam Lanciſium*, Summi Pontificis nuper quoque dum hæc ego ſcriberem, in Cœlum elati Archiatrum, & Cubicularium intimum, de re medica, ac litteraria optime meritum, cui ego plurimum debeo, in luctuoſiſſima illa rerum ſcena e vivis ſublatum, & adhuc lugeam, & mecum una lugeat univerſa Litteratorum Reſpublica. Mylis quoque in Sicilia, haud abſimiles morbos jam tum ſuperiori Æſtate, Autumnoque extuliſſe caput, inque dies ingraveſcere magis, ingenti militum tum Hiſpanorum, cum Germanorum, ac Incolarum funere audivimus.

XVIII. Exaratis febribus ſpaſmodici pectoris affectus, ſub ipſum Æquinoctium, ac diu adhuc poſt ipſum conſociabantur, ſæviſſimoque inito fœdere, auctis veluti viribus, juniores maxime, ac robuſtiores auſi ſunt laceſſere, inque Libitinæ cenſum deducere. Hiſce quoque Comites aderant, ſubque iis merebantur Ignes ſacri, anginæ, arthritides, eryſipellata, & alia id genus mala, quæ quidem eo magis recrudeſcere, quo parcius ſæviebant exaratæ febres, ac ſpaſmodici pectoris affectus, fatiſcere rurſus, ac cedere, quo immaniter magis illi increbreſcebant, ac ita viciſſim reciprocantibus imperiis ludere pluries obſervavimus. Qui vero chronicis morbis, ac tabe potiſſimum, ne quidquid ad hiſtoricam morborum narrationem deſit, jam diu conflictabantur, hoſce initio Veris ex omni prorſus ſpe decidere, adque interitum properare celerius forte, quam par erat, adnotavimus; Quin inſuper multis de tabe in dubium venientibus, ipſa tunc eſt confirmata, atque haud ſcio ſi quis ex iis etiam modico tempore ſuperfuit.

XIX. Iſque fuit Auſtrinus hyemis ſtatus. Raro ſcilicet, aut nunquam *Boreæ penetrabile frigus* perſenſimus, quin inſuper nivali vellere defraudata terra, ea ſaltem quantitate, quæ noſtro huic Cœlo congrueret, metus aderat, ne parum inde frugifera futura meſſis evaderet. Solabatur tamen annorum antecedentium felix ubertas, ut venturis temporibus proviſa ſufficerent. Equidem exarati affectus, ſi modo Arthritides excipias, quæ quoque ſatis apte ad vernales morbos referri queunt, exarati inquam affectus Veris potius, quam Hyemis ingenium redolebant. Et revera non aliunde excitatas, ac pene dixerim expergefactas nova veluti prole ſoboleſcere crediderim præfatas affectiones, quibus tunc obruebamur, niſi ab Auſtrinis ſævientibus flatibus, atque hinc præter morem ſerena, ac Veris ſpeciem referente Hyeme, cui pluvioſus Autumnus poſt ingentem illam temporum ſiccitatem prægreſſus fuerat. Hinc enim præludente, præmaturo afflatu, vere, ut vegetantia quæque in agris, ita & humani corporis liquida inteſtino motu fermenteſcere cœperunt magis, ac agitari.

XX. Cum vero impar incœpto abſolvendo muneri, ac minus congrua foret liquidorum maſſa, tum ob alternantium ventorum indolem, qui plerumque humidi, mox ſicci iterum perflantes, modo in motum data liquida ciere magis, modo illa cohibere, ac minus apta ſuſcepto muneri reddere videbantur, leviorem modo, mox graviorem aera, ac condenſatum magis adducendo; tum ob particularum ſanguinis ſpirituoſiorem præconceptam, ante acta potiſſimum æſtate, ac vere, Phlogoſim, cujus veluti proludia extiterant deſævientes morbilli, atque iis affines variolæ, impendentium jam tum malignarum febrium præſagia, ac incrementa; tum denique ob pluvioſam Autumni habitudinem, morborum parentis, omnium Medicorum ore feraciſſimi; evidens eſt ad minimum adauctum momentum motus, quod reliquum erat balſamici, ut mea fert opinio, oleoſi, aquoſi, ac dulcis plus juſto, diſſipatum iri, tum multigenos dein intra prædiſpoſita civium corpora collectos Sales acres; erodentis, abſque Autumni pluviis in fluorem evectos, ac recens ab Auſtro ulterius fuſos, accedente noviſſima quacunque cauſa, tum maxime exoticorum quorundam miſcela principiorum, vincula quæque diſciſſuros obvia, hinc turbata ſolidarum partium reſiſtentia, univerſam humorum maſſam, forte minus, quam par erat, ſibi invicem hærentem, quam citiſſime fermentativarum particularum præſentia diſſolvi. Ea nanque eſt unius fluidi ad alterum æquilibrii ratio, ut unum veluti ab altero pendeat, eaque viciſſim inter ſe una ſimul conſpirent, ac ludant. Ubi vero quid inſenſum evenit, tamque pulchre inter ſe invicem comparatæ par-

(a) *Lib. de aere, locis, & aquis.*

partes non eam amplius obſervant æquilibrii legem, tunc univerſam penitus maſſam inteſtino, ac pene dixerim, civili bello perfractam, ni quam primum periclitanti, ubi forte defecerit, naturæ opem præbeat ars, obeundis functionibus imparem evadere, ac tandem collabi penitus neceſſe eſt.

XXI. Quod quidem conceſſum tum exoticis, tum indigenis fermentativis particulis iraſcendi imperium, ingeniumque, evidenter, ac præclare ſatis, tum quæ potiſſimum graſſabatur febris, tum quæ paſſim ſub illius exortu, ac incremento ſeſe prodiderant phœnomena, oſtendebant. Enim vero quotquot ægrotare cœperant, hoſce, pleroſque ſaltem, febris indeſinenter fere, nulla quidem conſpicua, & peculiari acceſſione ſæviſſime divexabat, quouſque ſcilicet maculis purpureis conſperſa, ac fœdata cutis emergeret, aut quidquid aliud præludens præſentaneum interitum prænunciaret; afficiebantur autem potiſſimum Menynges, aut Septum tranſverſum, aut Hepar, iiſque finitimæ partes. Multis primo inſultu rigor, ac horror ſupervenit, quemadmodum in febribus intermittentibus videre eſt; ſæpe etiam intermittentis typum mentiebatur, ſubque illius larva ad ſeptimum fere diem, non nunquam ad undecimum uſque nec ultra ludere viſa febris, mox in malignam evadebat, qualis ab ipſo initio revera aderat, eo quidem magis lethalis, ac pericoloſior, quo diutius latens, non juniores tantum, ſed ſenes, ac ſapientiores forte fefellit. Nec tamen ſeſe, ita prorſus abſcondi noverat illa unquam, quin aliquam ſubeſſe fraudem ſuſpicio, aut metus foret, quidve mali moris, ac re ipſa divinum vel intermiſſionis, vel vexationis die appareret; alii nanque de immani capitis dolore, alii de ingenti æſtu, ac totius corporis laſſitudine conquerebantur. Quidam ſiticuloſi aderant, ac diu vigiles. Haud paucos gravis adeo ſopor, ut vix excitari potuerint, occupaverat; atque horum neminem ſervatum memini.

XXII. Ubi denique conſpergi, ac fœdari maculis cutis, aut principes partes periclitari videbantur, tum miteſcere febris, frangi, conſternarique vires, ſqualleſcere viſa facies laborantis, ac pene jam deficientis naturæ præludia, quæ nullo amplius revocari poterat Cardiaco, aut Alexipharmaco, qualicunque. Hæ vero peticulæ, ut plurimum quarta die, & ſeptima erumpebant; primo quidem in dorſo, collo, & pectore conſpicuæ, mox ad extremos uſque pedum ungues ſeſe expandentes; Obſervatumque paucos evaſiſſe, quibus primis diebus illæ apparuerunt. Miles, cui tertio morbi die maculæ illæ ingenti agmine proruperant, ſexto celerrime periit. Puella decennis Olitoris filia vehementiſſima febri cum horrore, ac frigore correpta fuit; ſtatim per exordia ſitis multa aderat, & incontinens corporis jactatio. Poſtridie periculis pene lenticularibus tota viſa conſpergi cutis. Tertio parum ſynceri ſanguinis e naribus ſtillavit. Urinæ craſſæ, mox tenues, poſtremo nigræ. Dejectiones alvi bilioſæ, ſpumantes. Quarto deliravit. Quinto ſincerus iterum ſanguis e naribus effluxit. Sexto rigor febrilis rediit, multa, nigra, fœtida vomuit; ſub Solis occaſum mortua eſt.

Puellam alteram meminiſſe non ſine lacrymis lubet Uxoris meæ ſororem, hujuſmodi febri prehenſam, cum illi fluerent de more muliebria; eaque ad quartum uſque diem perdurarunt. Quinto nauſeabunda aderat, inſomnis, toto corpore dolens. Multa vomuit bilioſa, ac virulenta. Sexto ad meridiem, novus ſubortus eſt rigor extemplo; urinæ per initia tenues, poſtmodum craſſæ, rubræ, quæ in matula depoſitæ non ſubſidebant. Poſtridie ejuſ diei, quo ceſſarunt menſtrua, ingentes maculæ purpureæ in dorſo, pectore, & collo conſpiciebantur, quæ dein novo exorto rigore febris, penitus evanuerunt. Septimo verba cum delirio; ex alvo dejectiones bilioſæ, graveolentes; nox laborioſa, lentor dentium. Octavo remiſſa ſunt omnia. Nono maculæ illæ denſiore examine rediere: crebra ſpiratio, ad Veſperam multum deliravit. Decimo interciſa, & deficiens reſpiratio, aurum ſurditas; circa meridiem valde deliravit, confeſtimque rurſus ad mentem rediit. Ex quo alvo irritata nihil ſeceſſit. Paulo poſt oborto ſtertore celeriter expiravit. Ætas erat annorum fere ſeptendecim.

Nec, diverſo prorſus more, duo Chirurgiæ ſtudioſi, in Regio SS. Mauritii, & Lazari Noſocomio degentes, quorum alteri ingens macularum examen ſecundo die, alteri quarto, apparuerat, defuncti ſunt; Prior quidem decimo; alter vero decimo quarto: Neutri conturbata alvus; irritata eadem pauca demiſit tenuia, bilioſa, mordacia; uterque diebus paribus gravius habebat. Alterum memini haud abſimili fato demortuum, cui prodire modo, mox regredi viſæ peticulæ ſunt ad plures vices. Hæ autem ſtatim ab initio confeſtim eruperant. Robuſtus erat, ac ætate florens. Univerſa corporis laſſitudine, & fractione, ut ipſe ajebat, conquerebatur. Sitibundus valde; Secundum, tertium, ac quartum diem eodem more tranſegit. Quinto exaſperata ſunt omnia, pauca, bilioſa, tenuia ex alvo reddidit. Urinæ impenſe rubræ, oculi ſcintillantes, ac lucidi. Sexto evanuerunt maculæ; nihil ab alvo dejecit, deliravit. Septimo convulſiones. Octavo vox obſcure ſe prodebat, extrema, frigida, livida, ſtillæ ſanguinis e naſo. Nono ad intelligentiam rediit, pauca dejecit nigra, graveolentia. Undecimo convulſiones iterum viſæ, totaque maculis denuo fœdata cutis. Decimo tertio vox pene defecit, Veſpere obiit. Juriſconſultum juxta D. Pauli ædem decumbentem febris acuta continua cum dolore lateris corripuit. Sitibundus admodum aderat, & pervigil; urinas reddidit multas, turbulentas, albas, quæ nec depoſitæ ſubſidebant. Alvus commode habebat. Quinto die vehemens æſtuatio, & ſtomachi faſtidium adfuit. Potum continere minime valebat. Urinæ eædem, indiſtinctis, ac pene inconſpicuis maculis fœdata cutis. Sexto deliravit. Sub veſperam mitius ſe habuit, commota ſponte alvus, dormivit. Septimo multa ex alvo ſeceſſerunt ſponte, probæ indolis; urinæ copioſæ, concoctæ, in quibus multum ſubſidebat, profluxere; ſitis deſiit. Octavo motus ad alvum intermiſit; mens emota. Undecimo conturbata iterum alvo, febre liberatus, atque omnino judicatione abſolutus. Huic cum primum conturbari viſa fuit alvus, multus ex utraque nare ſanguis erupit.

XXIII. Profecto quotquot ab hac febri, fati ope, vel Medici, evaſere (haud paucos autem evaſiſſe memini,) hoſce utique omnes ſponte oborta ventris turbatio, eaque critice ad perfectam uſque judicationem recurrens, integre abſolvit. Sane neminem, quod ſancte profiteor, e vivis ſublatum vidi, quotquot is ſponte evenit ad alvum motus, cui copioſa plerumque ſanguinis e naribus, quandoque etiam ab hæmorrhoidalium venarum oſculis effuſio præludebat. Sudores, tum cæteræ quæque evacuationes, vel per urinam, vel per alias vias, per quas natura criſes ſuas moliri ſolet, vel ſuppreſſæ penitus, vel irritæ plerumque aderant, ac nihil decernentes; ſaltem vix quidquam ſperandum ab iis. Quodve mirere magis, ſub ipſam peticularum eruptionem, earumque per totum corporis habitum effuſionem, ſæpe oborto ad alvum motu, haud paucos, quos prolixum nimis foret referre, ex inſperato, velut ab Orco revocatos vidimus, ac reſtitutos; Quod jam tum antea deſævientibus ſuperiori æſtate, Autumnumque variolis obſervare contigit haud exiguo ægrorum numero, aſſidua ſponte oborta diarrhæa, mox ab ipſo variolarum exortu, aut incremento præter ſpem ſervato.

XXIV. Noxia ut plurimum venæ ſectio aderat, tum cætera quæque inſtituta remedia, ſi modo illa excipias, quæ collabentibus tuendis viribus, ne-ve ſanguinis compages penitus diſſiliret, inque pejus rueret, opportune occurrebant, cardiaca nempe grata aciditate præſtantia, aut acidis conſociata. Neque calidiora quæque quidquam quam præſtabant, niſi forſan hoc pacto *camino oleum*, ut fertur, addere; Fræno nanque magis, quam ſtimulo egebant humores jam ad orgaſmum proni, ac neſcii ſtare loco. Cunctando potius reſtituenda erat res, quam velis, & remis occurendo. Ad humorum impetum compeſcendum egregie etiam præſtitit Peruvianus Cortex opportune adhibitus. Ejus enim præſidio plures vel integre ſunt reſtituti, vel ſi forte nonnulli recidivas paſſi ſunt, paulo poſt convaluere. Cæterum æque ac V. S. minus proſpere ceſſere veſicantia, ut quæ ſanguini ad fluorem apto habenas potius mitterent, quam coercerent.

XXV. Quod ſi ante quartum diem materies turgeret, primæque viæ, ut ajunt, cruditatibus, ac inquinamentis ſcaterent, Emetico prudenter adminiſtrato, ut blanda purgatione tempeſtive inſtituta, neque non ſolum ullam unquam noxam exinde profectam memini, ſed felicius inde educta humorum ſaburra in ſtomacho contenta, exanthemata apparere, collapſas vires reſtitui, naturam denique ipſam ad perficiendum opus ſuum pro maſſæ ſanguineæ a pravo miaſmate expurgatione aptiorem conſurgere, validioremque effici, ac veluti ab interitu revocari, obſervavi.

XXVI. Equidem cum primum ſuboriri cœperant hæ mali moris febres; purgationes paſſim per exordia, ut mos eſt, a Medicis adhibebantur; ipſeque

ego ab hujuſmodi methodo minime abhorrebam, vel ob id maxime, quod ventriculum impuritatibus oneratum, in pleriſque noveram, minimeque cunctandum in iis caſibus eſſe ſapienter Medicos admoneat, *(a)* Hippocrates in aphoriſmis, Ubi vero prodire maculæ, totaque illis fœdari cutis videbatur, ſacro quodam metu percelli mihi animum, commoveri, perturbari ſenſeram, maximeque extimeſcere, ne forte retractis ad interna humoribus, omnia in pejus quam celerrime ruerent. Cum autem nihil inde noxæ proficiſci, quinimmo mitiora quæquæ evadere animadverterim, turbatoque leniter pleriſque ventre haud paucos hoc more ſervatos obſervaverim, ſecus ac illos, quibus, aut in principio neglectum fuerat, aut parum ſalutare creditum hujuſmodi auxilium, cunctis dein, modo tempeſtive, ac bono fato accerſitus fuerim, blandam purgationem, aut etiam robuſtioribus leve emeticum præſcripſi, læto perſæpe eventu; Cardiaci nanque remediis, quibus oppugnanda aderat febris, tum Peruviano Cortici, ſi forte hunc etiam in ſubſidium acciri opus erat, reſerabantur fores, licebatque iis ſanguineam maſſam minime deturpata facie ſubire.

XXVII. Atque ob hanc forte cauſam celebriores Practici ſuſpecta conclamant alexipharmaca per initia febrium malignarum, niſi exonerato ab impuritatibus ſtomacho, primiſque viis ab obſtructionibus expeditis. Neque is tamen ego ſum, qui indiſcriminatim purganda eſſe corpora ſtatim ab initio contendam. Fieri nanque poterit, ut id genus auxilii, quod modo haud paucos revocavit ad vitam, necem alio tempore ægris inferat; quod maxime obſervandum eſſe docebat memoratus Hippocrates lib. 1. de morb. n. 1. & 2. *quæ ſcilicet bono per fortuitum ſucceſſum Medici ægrotos curantes faciant*. Sæpe viſum eſt in febribus alvi profluvia noxia fore, mortemque inferre, quæ aliquando ſalutaria extitiſſe novimus. Idque eſt Epidemicorum hujuſmodi morborum ingenium, ut qua methodo currente anno ægrotos liberaveris, eadem ipſa anno jam vertente forſitan e medio tolles. Sponte oborta hæmorrhagia pleroſque ſervatos refert *(b)* Diemerbroech in Peſte Neomagenſi; Secus hanc olim lethalem experti ſunt Toloſates, ac Lugdunenſes. Ita ſcilicet ludunt morbi; Ingens proinde adhibenda cautela eſt, omnibuſque animi nervis contendendum Medico, quo tandem inveſtigato, ac perſpecto morbi genio ad eundem perdomandum recto pede, & intrepidus procedat.

XXVIII. Cæterum novum minime eſt per hujuſmodi febrium initia purgationes adhiberi; Id quoque olim proficuum experti ſunt Ballonius *lib.* 1. *Epid.* Septalius *caut. med. l.* 5. *num.* 47. Manardus Ferrarienſis 5. *Epiſt.* 3. *&* 13. *Epiſt.* 1. Victor Trincavellius, Gentilis Fulginas, & plerique alii; Morboſam Conſtitutionem huic noſtræ fere ſimilem deſcribit Galenus, in qua ii facile ſanati ſunt, quibus *(c) præexſiccatum*, ſic ille inquit, *præpurgatumque corpus fuerit; quippe quod*, ait ille, *evomuerint ex iis nonnulli, & omnibus venter profluxerit*; Atque hinc quidem didicimus ſæpe in primis viis latere hoſtem, qui niſi *protinus* (*d*) ejiciatur e ſede, evellaturque, *quod alienum a natura eſt*, fruſtra tentabit Medicus in fine propellere. Forte etiam Subalpinis ob lautiorem victum major iis neceſſitas adeſt purgandi corpora per acutarum initia ægritudinum, quæ omnes præ cæteris ortum potiſſimum habent a ſtomacho. Didicimus inſuper exanthemata, ac excretiones quaſcunque, quæ in principio, vel augmento accidunt, nullas fere eſſe criticas, ſed ſymptomaticas, cujuſmodi hæ fuerunt, nihil ſane decernentes, tum periclitantis naturæ præludia, tum plerumque turgentis, morbumque facientis materiæ hinc inde latæ, ac ſtare neſciæ, certiſſimum argumentum. Ubi autem in acutis materiam turgere, ac putridorum, aut malorum humorum copiam (ſi fas eſt ita dicere, & antiquiſſima verba uſurpare) ſubeſſe animadvertimus, eadem die purgandum eſſe Hippocrates jubet 4. Aphoriſm. 10. Turgentem vero materiam ſubeſſe, virulentam, vagam, ac certam ſedem non habentem ex variis, ac vehementibus, quæ ſuboriuntur, ſymptomatibus facile colligi, ac dignoſci poteſt; cum ſcilicet natura a multa, aut prava qualitate affecta, concitata materia, tentat inter initia eam expellere, excretionibus per alvum, per vomitum, per ſudores, per urinas, per cutis efflorescentias, &c. Num id turgere materiam docet? Num evacuanda eadem quam citiſſime, ac ſtatim ab initio? Ne forte, ut (*e*) laudatus Septalius ait, *ad princeps aliquod membrum repat*, aut ad terminum eum ducantur humores, de quo locutus eſt Galenus libro adverſus Julianum.

XXIX. Nec me quidem latet paradoxam forte nonnullis videri hanc locutionem, qui omni labore exanthemata, ubi ſemel apparuerint, per fortiora cardiaca magis promovere, aut retrocedentia eadem expellere iterum ac provocare, omnibus nervis contendunt, rati ſcilicet ita ſalvari debere patientem, quem virus alias jugularet, quem tamen hæc ipſa nimis operoſa methodus promptius enecat. Aſt vulgaris hæc opinio eſt longe ab Hippocratica Schola recedens. Diſtinguendæ nanque ſunt quæcunque contingant, excretiones in acutis, num ſcilicet ſalutari quadam eveniant criſi, num erroneo potius, ac deleterio naturæ conamine; utque ſinere illas, intercipere haſce, aut ſaltem minime deterreri æquum eſt. Sic idem ipſe Galenus in famoſa Hiſtoria Simonis, in quo lata exanthemata erant, minime veritus eſt purgationem aliquando commendare. *(f)*

XXX. Cum vero invaluerit malum, aut primæ criſeos periodus præterlapſa, ſatius aderat ab omni remediorum genere abſtinere; exaſperari nanque morbum, atque omnia celeriter magis in pejus ruere exinde vidimus, collapſis jam tum viribus, neque amplius vim remedii ſuſtinere apta laborante, ac pene jam deficiente natura: quod ſi minime amplius prodeſſe poſſe novimus, ne ſaltem remediis noceamus, conclamant omnes, quod & magno, & bono viro dignum inquit Celſus, ne quidquid præcipiamus, quod confirmatam artis auctoritatem malevolentiſſimorum hominum calumniæ ſubjicere queat. Neque autem adulto tantum morbo a remediis omnibus abſtinere ſatius fuit; quin id quoque ſalutare, ac proficuum maxime experti fuerimus, vel in ipſo hujuſmodi febrium exordio, quæ ſola plerumque purgatione, ut ſubinnuimus, tempeſtive inſtituta, felicius ceſſere, quam repetitis phlebotomiis, purgationibus, aut mille alexipharmacis, quæ pleno gutture, tanquam Deorum munera, receptariorum Chorus adeo celebrat, adhibitis. Equidem ut rerum experientia, ita & remediorum delectu Græcorum Medicinam Arabum ſcholis longe præſtantiorem nemo non videt; ii nanque a maſcula illa Græcorum medicina recedentes tantam adeo remediorum 'farraginem contulerunt, ut iis obrui potius quam diteſcere etiamnum videamur. Et vero ſi illud eſt, quod maxime cavendum Oratori, & prævidendum putat Antonius apud Marcum Tullium, quodque eum ſolicitare ſumme ſolet, non tam ut proſit cauſis elaborare ſolere, quam ut ne quid obſit: non quin enitendum ſit in utroque, ſed quod multo turpius eſt Oratori, nocuiſſe videri cauſæ, quam non profuiſſe: id profecto longe æquiſſimum in ſalutis cauſa, atque ubi præſertim de humano corio luditur, videri debet, in qua vel levis offenſio non ſine magno corporis diſpendio ſuſcipi poteſt.

XXXI. Atque his quidem artibus Sapienti Viro mihi amiciſſimo, juxta ſacram Divæ Virginis Conſolatricis ædem decumbenti, graviter hujuſce proſapiæ febri, exeunte Februario ægrotanti opem tuli. Is præſtanti corpore, atque animo, ac veluti ad Polycleti ſtatuam compoſitus, ſimplici tertiana paulo poſt æquinoctium autumnale ſuperioris anni ad aliquot dies laboraverat. Rediit illa hyeme, aut ſaltem illius indolem, ac genium primo intuitu referebat, quod horrore, ac frigore ſuas quaſque acceſſiones metiri conſueſceret; Atqui poſt ſeptimum diem ingraveſcens magis, atque ex ſimplici duplex continua evadens, quid revera infenſum, ac exitiale præludebat. Urinæ tenues aderant, conatus vomendi inanes, pulſus durus, intermittens, diffuſæ ubique maculæ, vixque conſpicuæ ad cutem, ſub Solis occaſum omnino deliteſcentes. Decimo quarto miteſcere viſa omnia; dejectiones ex alvo copioſæ, frequentes, ſpontaneæ, pulſus æquior, urinæ magis coloratæ. Decimo ſeptimo, ac decimo octavo recrudiut iterum febris, intermiſſo ad alvum motu Præcordiorum contentio ad umbilicum utrinque promiſſa: ipſe animo vacillans, vix bene ſui compos, pervigil, ſub veſperam delirans. Decimo nono minus lugubris ſcena; multa ex alvo proba demiſit ſponte; dor-

(a) 4. *Aphor.* 10.
(b) *Lib.* 1. *de Peſte.*
(c) 5. *Meth. Med. cap.* 12.
(d) 4. *de tuenda valet.* 4.

(e) *Sept. Animadverſ. Medic. lib.* 5. *num.* 47.
(f) 2. *de morbis vulgaribus* 6.

dormivit. Vigeſimo quarto ingraveſcere iterum viſa febris; Genarum rubor, lingua exareſcens, reſpiratio difficilis, pulſus intermittentior, urinæ ſubrubræ, turbulentæ, quæ nec depoſitæ ſubſederunt. Abdmen inflatum, ac ſumme tenſum. Irritata clyſtere alvus nihil dejecit. Vigeſimo ſeptimo multa rurſus ab alvo ſeceſſerunt una cum concreto ſanguine, fœculento, nigro; mitius ſe habuit. Vigeſimo octavo, vigeſimo nono, trigeſimo primo idem obortus ad alvum motus, aſſidue perſeveravit ad quadrageſimum uſque, cui tandem perfecta judicatio ſucceſſit. Mirum ſane, ut tantam adeo concreti, ac nigerrimi ſanguinis quantitatem dejecerit, quæ ſingulis fere diebus ubi dejicere primum ex alvo ſanguinem cœpit, ad geminas fere circiter libras accedebat. Hæc illa erat turgens materia, quæ cum nondum ad excretionem comparata foret, ubique errans, ac impetum faciens ſæva illa ſymptomata induxit, quæ in toto hujuſce morbi decurſu illuxerunt. Hæc illa inquam eſt, quæ præpurgato ſtatim ab initio corpore, magnam in partem imminuta fuit; unde remiſſa ſemel impetus continuitate, recreandis viribus ſpatium dedit, quæ & pluribus præliis redintegratæ, & plurium dierum decretoriorum opportunitatibus, ceu firmiſſimis ſtationibus collocatis, auctæ, alioqui animoſum hoſtem matura cunctatione frugerunt. Ecquid autem agendum Medico erat, præterquam vires tueri, tum ſtrenue congredientem naturam paſſim erigere, quo tandem novo velut delectu habito par illa foret, conſtitutis, ac velut deſtinatis ad conflictum diebus, quidquid infenſum ſibi erat ſuis e finibus amovere, expelere, eliminare. Ex quibus omnibus efficitur, in inveteraſcentibus morbis excitata ad judicationem natura, intermiſſum eſſe, & quodammodo interruptum, minime quidem continuum ſolutionum impetum; id quod luculentiſſimis verbis docet toties laudatus Galenus *cap. 5. lib. 2. de dieb. decret.* Cæterum haud paucis in hac febrili incurſione una cum ſponte oborto ad alvum motu multum ſanguinis ex hæmorrhoidalibus vaſis profluxiſſe, jam fere inclinatis rebus, ac pene conclamatis adverti, atque eorum neminem interiiſſe.

XXXII. Nunc de veſicantibus, quorum applicatio minus proſpera comperta eſt, pauca manent attingenda. Sane in febribus malignis, ac peſtilentibus, in quibus ſanguis ad coagulationem contendit, nihil iis præſtantius, nihil aptius itidem, aut proficuum magis. Aſt ubi humores ad fluorem proni ſunt, ubi acriores iidem, ac effrænes, ubi ſufflaminandus potius quam ſtimulandus cruor eſt, nihil iis noxium magis, nihil magis pernicioſum. Id olim quoque in Epidemica ſui temporis conſtitutione recte adnotaverat P. a Caſtro. Vir inſignis; ego mehercle multos abſque iis perfecte liberatos vidi.

XXXIII. Ex adverſo egregiam ægrotantibus opem tulit Corticis Peruviani uſus debito tempore, ac arte inſtitutus. Is enim humorum maſſam coercere, excitatumque in ſanguine orgaſmum, mea, ac doctiſſimorum Virorum, inter quos clariſſimus Ramazzinus dignus utique eſt recenſeri, mea inquam, ac aliorum, quos ego ſummopere veneror, ſententia ſiſtere, ac cohibere par eſt, quod unum maxime expetebatur in illa rerum caligine. Equidem quidque de hoc exotico antifebrili, tum de cæteris celebrioribus ſpecificis, quæ huc uſque in uſum medicum advecta ſunt, ſcripſerint magni nominis Viri, præſtat adhuc plura admirari magis, quam intelligere; ſaltem de iis nihil hactenus perſpicuum, quodque animum veritatis avidum expleat, allatum eſt. Si quid vero unquam lucis ſperandum, totum lubet ab eventu ediſcere. Ab hoc juvat famoſi hujus Apyretici, aut cujuſcunque ſpecifici naturam, ac vires expendere, metiri, decernere; Hoc dignum Philoſopho, hoc dignum Medico Viro inſtitutum; minime vero ratiunculas ad libidinem comparatas, & ipſius imaginationis ludibria effingere. Hinc culpari ab uno, laudari ab altero, modo probroſis titulis, modo magnificentiſſime vocari paſſim novimus celebre iſtud febrifugum. Neque enim tanta adeo opinionum inter ſe diſſenſio proficiſci aliunde poteſt, quam quod ſecus, ac revera attingi debent res, eædem plerumque expendantur, minus forte æqua ingenii ſtatice, aut mente præjudiciis occupatiſſima. Ego quidem hujuſce, quod adeo apud nos invaluit præſidii efficaciam utique veneror, ac ſi ſuperis placet, ad Aſtra feram. Aſt illud ceu Panaceam e Cœlo delapſam omnibus remediis præferre, atque in omnibus febribus indiſcriminatim exhibere, haud parum tutam rem eſſe judico, nec medentibus decoram; æque ac ſi quis Opium, quod mirabile, ac magnum eſt ſedativum, ſine ullo forte delectu in omnibus morbis, ubi compeſcere opus eſt, adhiberet. Nec vero ſemper ubi fræno humores egent, Cortice coercendos puto; ſæpe enim plus periculi timendum eſt a ſubito, & intempeſtivo ſufflamine, quam non erat antea. Quamobrem in Corticis exhibitione reſpiciendum eſt ad id quod intus molitur natura; humorum ſtatus expendendus, num ad fixitatem ſcilicet, num ad fluorem contendant. Quid cavendum denique, quid experiundum; vivida mentis acie examinandum. Eſt quid *divinum* in remediorum uſu, ut quid (*a*) *divinum* etiam in morbis ineſſe prodidit Divinus ſenex. Atque id quidem ab eorum majori, vel minori efficacia, aut ab ſecreto, ac pene inexplicabili eorum quorundam agendi modo minime petendum eſt, ſed ab eorum adminiſtrationis more, quod caput eſt maximum, & adminiſtrationis tempore; ad quæ duo potiſſimum capita cautiones Medicæ referendæ ſunt. Sapienti pauca.

XXXIV. Ego ſane quidquid boni ab hoc præſidio in hac febrili ſcena ægrotantibus acceſſiſſe comperi; id totum illius, qua pollet, efficaciæ, figendi humores, eoſque aut a ſe invicem diſſilientes, aut cohærentes minus cogendi una ſimul, cohibendique tribuendum puto. Hinc ſane aliquando minus ex aſſe voto reſpondiſſe Corticem auditum eſt in quibuſdam febribus, quod forte humores minime ad liquationem vergerent, ejuſque diatheſis eſſent ii, quæ ſtimulari potius egeret, quam coerceri. Quinquinam autem poteſtatem fluida quæque in noſtris corporibus figendi, cogendique habere pro re certa ſuppono. I. Quod motum ſanguinis, & ſpirituum compeſcat, & alvum ipſam denſiorem, obſtipatioremque reddat; compertum nanque eſt iis, qui ad plures dies hoc remedio uſi fuerint, ventrem adſtringi, ut clyſteribus indigeant. II. Stiptica fere guſtu, ac moderate ſubaſtringens deprehenditur, ut patet. III. Si quas illa febres fugaverit, haſce ſpiritu ſalis armoniaci, qui ſumme potens eſt humores coactos laceſſere, & ad motum ciere prompte revocamus. Atque ob hanc utique cauſam haud auſpicato ceſſiſſe nonnullis Peruvianum corticem olim ſcio, & funeſtos caſus memorati. Vratiſlavienſibus in conſtitutione quadam anni 1699. valde funeſtum illius uſum ferunt Acta Eruditorum anni 1701. (*b*) quod ſcilicet infarcta craſſis humoribus corpora, in frigida illa, & humida prægreſſa temporum habitudine, remedia expeterent, quæ ſegnius labentia fluida urgerent potius, quam figerent, aut ſaltem obortam febrim, quæ forte auſpicato contigerat, haud ita cito fugarent. Sæpe non modo utilis res febris eſt, ſed & hanc profuit accendere; Fortaſſe enim, ut Celſus ait, *curationi opportunior fiet, ut humidioribus agris ignis.*

Sive illis omne per ignem excoquitur vitium, atque exſudat, inutilis humor.

Secus res tamen evenit aliquando; Noſque id ipſum ſalutare experti nuper ſumus, ac vere proficuum, quod noxam olim forte, ac detrimentum attulit. Juvat hinc adnotare quantum profutura medentibus ſit, quantum artis decori, ægris vero ſaluti, ac emolumento futura exacta temporum cognitio. Sicuti enim apud Agricolas, *annus eſt, non terra, quæ fructificat*, ita & nos perſæpe videmus, ac fere acutangere fas eſt, non à particulari corporum diſpoſitione, ſed ab anni temporumve conſtitutionibus diverſos paſſim morbos exoriri, quos ſæpe prodeſt diverſo modo ſubigere.

XXXV. Cum vero ab eventu res nobis expendendæ ſint, præſtat nunc hujuſce corticis uſum, quem auſpicato nobis ceſſiſſe novimus, maxime commendare iis, quibus opus eſt, aut concitatum orgaſmum coercere, aut effrænem impetum ſiſtere, aut tendentes ad liquationem humores figere; quo ſaltem, aut remiſſa impetus continuitate, aut coercito orgaſmo, aut humoribus, ne a ſe invicem penitus deſilirent, interceptis, aut ſi qua forte excandeſceret nimis, mitigata febri, redintegrata, auctaque viribus natura vincere queat, ac ſuperare hoſtem. Neque exigua certe res eſt ſpecificum habere, (liceat mihi eo nomine exoticum iſtud febrifugum vocare) huic præſtando muneri aptum. Cæterum quidquid de hujus uſu in morbis aſſeri unquam poterit, aut excogitari, id lucis quidpiam utique, at parum certe, afferet, *Vincet enim ſemper latendi natura*, ut olim de Nili origine ajebat Lucanus.

XXXVI.

(*a*) 2. *Progn.*
(*b*) *pag.* 523. *menſis Novembris.*

XXXVI. Modo ſupereſt de ſanguinis miſſione pauca effari. Profecto nunquam non noxia in hujuſmodi febribus comperta hæc eſt; ab ea namque atteri magis, ac deficere vires, quod unum præ cæteris magis funeſtum, ac certiſſimum impendentis jacturæ præſagium obſervatum fuit, dejici animum, perfrigerari extrema; inque ſummum diſcrimen adduci ægros frequenti obſervatione adnotavimus. Quod mirari utique ſubeſt, tum maxime quod nullum aptius, nullum idem in hiſce Regionibus (quod ſancte teſtari poſſum) tutius expertum præſidium ſit, quam væne ſectio, ſive ob Cœli hujuſce nativas qualitates, ſive ob Subalpinorum temperamenta huic climati, ac Cœlo congrua. In hac autem Epidemica conſtitutione totum mutatum ab illo cruorem augurari licebat, & ad fluorem pronum magis, tum ob fervidiſſimam temporum præcedentium indolem, tum ob exlegem, Auſtrinam, conſuetumque morem minime obſervantem hyemem; ac proinde nil mirum improſpere ceſſiſſe venæ ſectionem, quinimmo ab illa cane pejus, & angue abſtinendum; etiamſi, ut aurea Hippocratis affert ſententia, qui in haud abſimili anni conſtitutione ſanguinis miſſionem (a) valde quoque improbat, *morbus magnus ſit, vigenſque ætate homo*, ne ſcilicet major fibrarum cruoris dimotio contingeret, a qua non niſi extrema quæque diſcrimina expectanda ſunt.

XXXVII. Ne vero id gratis, aut Dictatorie me pronunciaſſe quis credat, decet paulo altius hujuſce depravatæ ſanguinis diatheſis, ejuſque ad fluorem potius ad concretionem tendentiæ originem, ac cauſas inquirere, quæ & eadem hujuſmodi febrium, eiſque affinium affectionum, quæ per ea tempora deſæviebant, origo extitit, ac incrementum. Ac primo effingere lubet animo quidquid diſſolvere, aut coagulare par eſt, illud idem agens quoddam eſſe valde potens, quod prout vel ad acidum, vel ad acre magis accedit, coagulare, aut diſſolvere aptum eſt, poteſtatemque induit obvia quæque fluida, aut ad concretionem, aut ad colliquationem inducendi. Hæc duo inſuper diverſa principia perpetuo noſtris corporibus ineſſe fatemur, atqui ita ſimul æquilibrata, ac æqua invicem proportione inſtituta, ut quo uſque in mutua viciſſim actione permanent, nec ab externo quopiam agente alterutrum ad motum urgetur, nulla exinde incommoda corporibus inferant, quinimmo tutam, ac firmam ſervent cruoris maſſam, tum Veſtalis Ignis nativos lares, & focum. Ubi vero a principio quodam extrinſeco eorum alterum ſupra alterum efferri, ac dominatum acquirere contingit; tum obrutam penitus fluidorum maſſam cernere eſt, inſtitutas æquilibrii leges minime ſervari amplius, ad lentorem inde aut ad fluorem liquida vergere: prout acidum illud eſt, aut acre, quo prædominatur, & vim ſuam exerit, ſupra cætera principia elementaria evectum agens. Hinc patet quam diverſo telorum ictu, ac diverſis pene dixerim artibus occurrendum ſit, ubi ſcilicet aut unum, aut alterum horum præpollet ſanguinis diatheſin immutare aptum, ac diverſos proinde effectus inducere.

XXXVIII. Illud autem externum agens, quod intus latentem, ac veluti coercitum ignem laceſſere, ac excitare par eſt, ab iis, quæ nos ambiunt, aut nobis imminent rebus, petendum eſſe extra omnem controverſiæ aleam poſitum eſt; nec aliunde quidem profluere poſſe videbatur, quam ab aere nobis circumfluo, cui quandoque accedunt, atque ad excitandos populares morbos in unum conveniunt modo corruptæ, ac ſtagnantes aquæ, modo alimenta mali ſucci, & pleraque alia. Potiſſima vero, ut incolumitatis, ac ſalubritatis, ita morborum communis cauſa aer eſt, vel rarefactus nimis, vel condenſatus, tum particulis heterogeneis, extraneis, ac humanæ naturæ incongruis dives. Hæ nanque ſunt, quæ in rarefacto aere, magis, aut minus exaltatæ, inque vitæ hoſpitia exceptæ vitiatam in fluidis diatheſin inducere queunt, a qua diverſa morborum proles enaſcitur.

XXXIX. Neque autem de aere loquens, eum criminis reum eſſe contendo; At qui una cum illo miſcentur, extraneos, tum exoticos ſales, hoſce ego alterationum omnium, quæ ab aere profluunt, morborumque parentes agnoſco. Aer namque elementum incorruptibile eſt, ac reliqua elementa, tum aqua potiſſimum conſervandæ, ac tuendæ hominum incolumitati illo haud minus neceſſaria, ac opportuna. Si quam vero alterationem aer concipit aliquando, hanc utique ab extraneis corporibus, tum heterogeneis particulis, quæ una cum illo commiſcentur, excipit, iiſque inficitur, ſatis aptus idem eaſdem a ſe removere, atque protrudere, cum nullum obvium ſibi obicem offendit, quo minus illas a ſe expellere potens ſit. Ut ſtagnantium, ac putreſcentium lympharum in limpidum quempiam amnem irruptio fluminis aquas confundit, ac turbidas reddit, atqui hæ ad priſtinam iterum puritatem redeunt perenni aquarum gurgite uberi alveo aſſidue decurrentium; Sic aer quandoque ab exoticis ventorum afflatu elatis ſalibus inquinatus, novo irruente vento iiſdem liberatur, ac purus redit; neque enim etſi aliquando majori cum energia iidem agant, diu perdurare queunt, quin aut ſenſim fatiſcant, aut tandem integre abeant, ac diſſipentur.

XL. Quæ quidem ſatis ſuperque evincunt, cur infenſos nobis experiamur Boream, & Auſtrum, atque iis potiſſimum, quæ hiſce præter morem perflantibus, ſuboriuntur, ægritudinibus obnoxii ſint Subalpini Incolæ. Enim vero cum nitroſi, acidique exotici ſales a Boreali plaga, ſecus vero lixiviales, ac urinoſi ab Auſtralibus oris continuo profluant; atque hinc perflantes venti libere per univerſum Agrum Pedemontanum diſcurrant, nullo, ut innuimus, ſaltem exiguo, qua ſævit Auſter, interjecto obice, qui effrænem eorum motum, ac vim compeſcat; conjicere quiſquis poteſt, quam facili negotio irruentes venti extraneos hujuſmodi ſales ad nos vehant, iiſdemque corpora inficiantur, eo quidem magis, quo diutius perdurant ejuſmodi venti, aut alterius ſibi oppoſiti ſilentio, eos a ſe protrudere aer minime par eſt, ac removere. Si quis interim modum ſcire cupit, quo aer extraneis, atque humanæ naturæ infenſis particulis imbuitur, & quomodo is interdum per ventos huc, illucque transferatur; plene id habebit a Fr. de le Boe Sylvio.

XLI. Ut vero a nitroſis ſalibus, quos ſubacidos eſſe contendimus morbos omnes oriri novimus ab humorum fixitate, ac lentore progenitos, utpote quod fluida quæque cogi ab acidorum præſentia, atque impercipi conſpicuum eſt; ita ab lixivialibus, ac urinoſis particulis, ab Auſtro delatis eas potiſſimum affectiones, ac funeſtas paſſim ægritudines enaſci experimur, quæ ab humorum colliquatione, ac fluore dependent. Ut enim figendi acida, ſic diſſolvendi facultatem acria, ac lixivialia præbent. Sic nunquam hiſcere audentibus aquilonaribus ventis tum ſuperiori anno, tum labente hyeme, qui Auſtralium aſſidue perflantium ventorum vim frangerent, aut eorum ſaltem ſævitiem compeſcerent; Nil mirum, ut hi acria corpuſcula ſumme infenſa vehentes ſecum, ſæviſſimas illas febres induxerint, quæ ſe ſe novo oriente anno prodiderunt.

XLII. Hinc enim e ſalibus acribus præter morem elatis, ſtimulique vicem agentibus commoveri ſanguinis maſſa, turbari illa, accendi febris, mox ſæva quæque ſymptomata ludere viſa ſunt, naturalis humorum textura diſſolvi, ejus vincula diſcindi, diffluere ſeroſæ moleculæ, rutilæ, ac gelatinoſæ a ſe invicem ſecedere celerrimo, præcipitique tramite, ni quam primum, antequam totum illico ſanguinem pervadat, fermentum illud acre, irritans, hærens, evellatur, ejus vis, ac ſævities maxima infringatur, demulceantur ſpicula, imminens, aut jam ortus orgaſmus coerceatur, temperetur impetus, præbeaturque tantundem natura ſpatii, quo inire illa pugnam queat, animoſe congredi, materiam morbi ſubigere, ſolvere, movere, ſecernere, excernere, vere illa *morborum medicatrix*, utque Hippocrates ait, *docta ſine magiſtro*. (b)

XLIII. Quæ ſi quis omnia attente perſpiciet, conjiciet equidem, ac facili negotio concipiet, quæ fuerint horum malorum exordia: tum rationem, cur utilis extiterit acidorum uſus? cur temperantia, nimium horum impetum infringentia, modice figentia, ſtiptica opportune adhibita, utilia eadem, ac tuta? cur auſpicata minus, funeſta, nunquam non noxia venæ ſectio, ac veſicantia? cur turgente materia voto ex aſſe reſpondens purgatio, primis diebus, ab initio ſtatim inſtituta? cur excretiones per alvum, per vomitum, per macularum diffuſionem ad habitum corporis in principio morbi lethales? cur exeunte ad judicationem morbo motus ad alvum, aut hæmorrhagia ſuperveniens bonum? cur proſtratæ initio vires, languidiores eædem, ac pene emortuæ? quæ ratio ſymptomatum omnium, quæ ſeſe exordio, incremento, ac ſtatu febris prodidere? Inſuetus, ac minus frequens Subalpinis, ſecus ac Boreas, Auſter eſt; neque enim ſæviſſimo adeo flamine illum deſæviſſe unquam, ut hiſce temporibus

(a) *l. 4. de rat. victus t. 19.*

(b) *5. in 6. Epid.*

ribus diu compertum eſt; hinc forte ea, quæ profuiſſe olim didicimus, nocuiſſe nuper, ac funeſta deprehendimus. In univerſum vero Auſtrum maxime, atque illi affines ventos male paſſim audiri novimus; quinimmo, quod forte peculiari quarundam regionum temperamento tribuendum eſt, harum nonnullas is quam immaniſſime verberare ſolet.

XLIV. Cur autem nitroſæ ab Aquilone particulæ, lixiviales, ac ſumme acres ab Auſtro ferantur, nimis prolixa res foret attingere; Neque id ad inſtitutum noſtrum profecto attinet. Equidem nullum ventum per ſe ſingulari, & ſpecifica virtute, ac qualitate pollere, niſi quæ a loci, unde oritur, natura, nec non medii, per quod tranſit, indole derivanda ſit, pro re certa habeo. Ex quacumque enim parte nivibus obſita, ſive ad Auſtrum, ſive ad Septentrionem, Orientem, vel Occidentem poſita illa ſit, frigidos perflantes ventos experimur, ſecus ac illos, qui paludes, terraſque ſtagnantibus aquis perfuſas tranſeunt, aut qui per arenoſa deſerta, æſtu Solis aduſta loca perſpirant. Cum vero Boreas ex terris gelu conſtrictiſſimis, & a Sole remotis aſſiduo flamine ſpiret, & mare glaciale, ac altiſſimos montes perpetua glacie, nivibuſque obſitos pervadat; Tum ex adverſo Auſter ex percalidis, & arenoſis Africæ locis veniat, Zonamque torridam, nec non Mare Mediterraneum percurrat; Facile hinc adiſcere eſt, exoticas ab utroque, ac ſumme infenſas particulas ad nos advehi, nitroſas quidem ab Aquilone, volatiles, acrioreſque ab Auſtro. Norunt id plane, qui hiſce magis obnoxii ſunt, quam graves iis, ſævoſque morbos inferat tum frigoris Promocondus Aquilo, tum plumbeus Auſter. Quod enim juxta diverſas Epidemicorum morborum habitudines experimur, qui pro diverſa temporum conditione, diverſis telorum ictibus oppugnantur; præclarum id nobis documentum præbet, cur quæ Septentrioni magis ſubjecta loca ſunt, aut e contra, aut quæ Borealibus, ventis magis infeſtantur, vel Auſtralibus, peculiaribus illa morbis, ac unicuique regioni propriis divexantur magis; quæve e. g. proſunt Anglis, eadem forte Romanis noceant remedia, ni forte toto mutato Cœlo, nova ingruat morborum proles novo, ac diverſo more oppugnanda; adeo verum eſt illud Celſi (a) *differre pro natura locorum;* addam ego & temporum, *genera medicinæ, & aliud opus eſſe Romæ, aliud in Ægypto, aliud in Gallia;* aliud inſuper ſæviente Auſtro, aliud flante Borea, aliud Euro. Cur vero Auſtrina hujuſmodi conſtitutio diu adeo, ac præter conſuetudinem deſævierit, neque hiſcere unquam auſerint Aquilonares venti, qui eorundem ſævitiem infringerent, quæſita quidam mihi eſt ratio, num vero reperta fuerint, *mihi hæret aqua*, ut dici conſuevit.

XLV. Auſtrinos ergo flatus, ceu præcipuos in hac Tragœdia Auctores culpare licet, qui in maſſam ſanguineam tales invexerint diſpoſitiones, ut ad excitandam hanc malignam febrim ſatis virium habuerint, ſilentibus ut plurimum Borealibus ventis, qui nubila detergent, & aeris impuritates eo repellerent, unde deceſſerant, ad Auſtrales ſcilicet plagas, ex quibus omne malum ad nos profectum ſuſpicari fas eſt. Nihil magis ac pene momento temporis aeris ſtatum immutare poſſe, quam flantem Auſtrum, ut ex ponderoſo levior redatur, jamdudum novimus, docente Barometro. Quod denique præcipua hujuſmodi mali moris febrium ratio ab Auſtrinis flatibus petenda ſit, hinc conjectari licet, quod ea ſalubriter degerent loca, ac veluti in portu aliorum ſpectarent naufragium quæ obverſo multorum collium dorſo protecta ſævientes flatus eludebant, dum in hac Urbe, ac toto fere circumjecto agro exaratæ febres graſſarentur, ac deſævirent.

XLVI. Sed quæ jam innuimus enucleatius repetamus, & clarius. Auſtrina hyems, quæ pluvioſo Autumno ſucceſſerat, exaratis febribus occaſionem præbuit, exoticis, acribus, ac heterogeneis particulis una cum inſpirato aere cruore admixtis, quarum præſentia, & miſcela, ceu totidem ſævientibus ſtimulis acriores molleculæ extricatæ magis, ſuique juris factæ totam invertere humoralis maſſæ texturam, ejuſque vincula tandem diſcindere auſæ ſunt. Equidem liquida ad fluorem potius, quam ad concretionem prona fuiſſe præter alia multa, quæ talem adfuiſſe ſanguineæ maſſæ diſpoſitionem atteſtabantur, id ipſum conjectari fas erat a manifeſtis notis, quas eductus e ſecta vena ſanguis præferebat, ſemper enim roſeus, ac purpureus, nihilque glutinoſi præferens mihi, aliiſque Profeſſoribus apparuit, ac toto Cœlo diverſus ab eo, qui ſolet educi in quibuſdam morbis, ut Pleuritide, Peripneumonia, aliiſque affectibus interdum popularibus, in quibus manifeſta lentoris veſtigia cernere eſt. Quod ad exanthemata attinet, hæc etſi plauſibilis quidem ratiocinio Villiſius, aliique coagulationis potius, quam fuſionis humorum præludia eſſe contendant ob fixiores ſanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes; vero ſimiliter magis crediderim, a fibris illa ſanguinis diſſolutis, eque ſua ſtatione dimotis ob ſal acre illud, & volatile ſanguinem ad florem diſponens, ortum ducere, quo pacto ſimiliter effuſus ab arteriolarum oſculis cruor tenuiores ſui partes dimittit, quæ hinc inde diffugientes, ac profugæ ſui forte erroris moras in cute deſignant.

XLVII. Hæc per hyemem geſta. Veris initio Cœlum votis communibus reſpondit moderatis imbribus delapſis, quos novam lætamque faciem periclitantibus rebus allaturos augurari fas erat, ſi qui tota pene hyeme hiſcere nunquam auſerat, ſævus Aquilo, ſilentibus tandem per intervalla Auſtris, erumpere tunc minime viſus foret, inſuetumque frigus media inter primordia Veris inducere. Huic quandoque Occidentales Venti mitiore flatu adſpirantes ſuccedebant, recurrentibus mox Auſtris iterum, tanta adeo varietate rerum, ut ſæpe unius diei ſpatio, æſtatis, hyemis, veris, atque autumni vices contingerent, modo ſereno, pacatoque Cælo, modo turbido, nubilo, pluvioſo. Curioſum aderat Mercurii errores in Barometro adnotare, qui elatus modo, mox humilis, ceu neſcius ſtare loco, incertas temporum, aeriſque vices prodebat. Numquam adeo tam infida, ac ſibi invicem adverſa diu viſa aderant tempora, quæve tam longe ab inſtituto more deflecterent.

XLVIII. Nova hinc diræ indolis acutorum morborum proles ſporadice deſævientium caput extulit, ac præcipue ſpaſmodicarum ægritudinum, quibus gliſcentibus diuturniores ejuſmodi aliæ ſe ſe prodere auſæ ſunt. Inter cæteros vero quam immaniſſime cruciabatur Podagricorum cohors, tum qui Nephriticis, Scorbuticis, aliiſque id genus affectionibus obnoxii paſſim aderant. Nec hyſtericæ quidem mulieres immunes viſæ; hæ ſiquidem ſpaſmodicis cruciatibus dirum in modum, ac diu magis, quam unquam conſueverant, vexatæ ſunt. Apoplecticos quoque plures, quam unquam contigit, enumeravimus, conſpirantibus una ſimul hemicraniis, vertiginoſis affectibus, aliiſque hiſce affinibus, aut conſanguineis. Notatu dignum eſt, vix quempiam ab acuta ægritudine omnino evaſiſſe, quin in diuturniorem, ac inveteraſcentem morbum incideret. Veſtalem novi in Monaſterio *del Crocifiſſo* degentem acuta febri paulo poſt æquinoctium ægrotantem, quæ ſuperata tandem febri pertinaciſſimo capitis dolore divexari cœpit, quo & adhuc (dum hæc ego ſcribo) illa ſæviſſime plectitur. Ipſa ſuperiori ſolſtitio variolis correpta fuerat, quæ tunc temporis longe lateque ſæviebant.

XLIX. Hiſce vigentibus intercurrentibus morbis febrium malignarum ſævieties remitti quidem, atqui hæ iterum, velut auctæ viribus ſtatim fere recrudeſcere viſæ, ac magis, magiſque debacchari, quibus plures per ea tempora ſatis defuncti ſunt. Tum præcipue cum aut diuturnis illæ affectionibus ſuccedebant, aut gravioribus aliis ſtipatæ iraſcebantur, inito ſimul fœdere, quo truculentiores evaderent. Harum unum, atque alterum exemplum lubet recenſere. Pia mulier tertio febris inſultu, ſpaſmodico pectoris affectu correpta, quarto obiit. Sacerdos ſanioſis puſtulis toto corpore diu ſcatens, quæ ſtatis temporibus magis, aut minus deſæviebant, cum amico cuidam ſibi obvio occurreret, fallente pedum veſtigio, in terram incidit: mox obſcurari lumina, ſanguis ex utraque nare profluere, ipſe veluti oborto rigore contremiſcere viſus eſt. Poſtridie mitiora omnia evaſere. Nec ipſe lecto ſeſe affigi paſſus eſt, amicorum conſilia, ac preces eludens. Undecimo febris acuta ſupervenit caligantibus oculis, deficiente voce, vix mente compos. Latæ maculæ denſiſſimis examinibus totam cutim fœdabant; Urinæ rubræ, per initia tenues, nihil ſubſidentes. Decimo nono, ingenti oborto ſopore, expiravit. Secto cranio pia mater cum vaſis ſolito tumidioribus ſe nobis præbuit, tum ſiniſtri Hemiſpherii amphractus diloricati invicem, ac dimoti; Multum in utroque ventriculo ſerum: Sinus majores, choroidæus plexus, tum cætera quæque ſanguinea vaſa copioſo dilutoque ſanguine tumentia; Diffuſæ ad cutim maculæ latiores in cadavere apparebant. Dubium adeo, num a lapſu potius, num vero maligna oborta febri deceſſerit; an utroque, junctis una viribus, quo citius ægrum perimerent. Frequentiores iis temporibus ephemeras febres, quam intermittentes, obſervavi.

(a) *pag. 3. in Proœmio. Supplem. ad Sydenham.*

L. Lubet hinc conjicere magis, ut quæ toties dicta ſunt, iterum repetam, quæ fuerit Auſtri ſævientis indoles, quæve ſit Auſtrina vigente conſtitutione temporum, metuenda morborum proles? Quod ſi & ultro pergere quis velit, expiſcari fas quoque foret, & magnorum virorum more magnam rerum fiduciam habentium decernere, quid ex adverſa, ſi quæ contigerit forte, conſtitutione, annique habitudine prænunciandum? Profecto ſi rem paulo accuratius perpendamus, quilibet Annus ſemper aliquos affectus ſecum una infert, qui revera quid Epidemicum redolent, quos, etſi leves aliquando, ac tenuorris momenti, haud ita facile tamen curari cernimus, quin prius a vulgari methodo diſcedamus, eaque iis præſidia adhibeantur, quæ, expenſo ingruentium affectuum genio, profutura magis conjicimus. Lubet hinc etiam ediſcere morborum quorundam geneſin, qui ſporadice paſſim, nulloque non tempore, quo Epidemici ſæviunt, contingunt. Hoſce quidem felicius aliquando cedere novi, eadem methodo, ac iiſdem fere remediis, quorum olim eluſerant illi vim. Id mihi haud ita pridem adnotandum, cum forte fortuna quidpiam de epidemicorum affectuum indole, a quorum utique ſtudio, ac inquiſitione nullum confiteor ætatis meæ tempus abhorruiſſe, ab illo ſciſcirater, ac expendendum maxime Author adfuit, ac Præceptor idem, Ornatiſſimus vir, de Medica omni, tum litteraria remeritiſſimus Joannes Fantonus, Regii Subalpinorum Principis a cubiculo Medicus, ac Primarius in Taurinenſi Archigymnaſio Theoricæ Medicinæ Anteceſſor. Recte ſcilicet perpendenda eſt annorum conſtitutio, ut ex illa, tanquam ex fonte, genuinum cujuſque morbi genium repetere, tum æquam illi curationem adhibere valeamus.

LI. Equidem ephemeras modo dictas febres, tum ſpaſmodicos affectus, qui ea tempeſtate percrudeſcebant, ad Principem effectum reduci poſſe unaque omnes ab eodem amne ortum ducere ſatis dilucide innoteſcit. Atque id quidem recte norit, qui quotquot in ſanguine ex doctiſſimi Gulielmini calculo ſubeunt variæ, ac diverſæ combinationes, quas fere ſexcentas olim recenſuit Hippocrates, animo expenderit.

LII. Utque ab ephemeris febribus exordiar aliquando; Haſce quidem ab intermittentibus, nec genio tantum, ſed re, ac origine toto Cælo differre neminem latet, ſi quis utriuſque indolem, ac geneſin attente adnotaverit. Acidi mineram, quam nemo in ephemera febri culpaverit unquam, ſeu pituitam præter modum viſcidam, cui acidum fermentum magis, vel minus irretitum hæret, intermittenti febri præludere, vel ſtabulantem in ſtomacho, ut placet (a) Ettmullero, vel ductus laterales Pancreatis obſtruentem, ut (b) ſtatuit Sylvius, communis Medicorum ſententia eſt, Quæ quidem pituita, ſeu materies, in venas effuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta potis eſt, tot excitare turbas, & febrilem, (c) ut aiebat Cartheſius, *tempeſtatem ciere*. Quidquid ſcilicet ad acidam diſcraſiam humores diſponere par eſt, id intermittentibus febribus incunabula, ac focum præbet. Quod quam longe ab Ephemeræ genio, ac more diſcedat, conſpicuum eſt; Hæc nanque continuarum ſimpliciſſima, quam habet accenſionis febrilis cauſam, hanc minime extra vaſa hoſpitantem habet, aſt intime in univerſa liquidorum maſſa ludentem. Simplex, ac leviſſima molecularum ſanguinis commotio ephemeram febrim inducere apta eſt, quæ brevi compeſcitur. Nec ineptum omnino proinde foret coniicere, quas Auſter diu ſæviens attulerat acriores, volatilioreſque particulas, ſin minus univerſam humorum maſſam in robuſtioribus corporibus inficere, ſaltem turbare illam exoticorum ſalium miſſcelam potuiſſe, ob atque ephemeras febres inducere. Cur vero Peruvianus Cortex, quem ego ſuperius ſalutarem extitiſſe in iis febribus, quæ in hac exarata conſtitutione ſuboriebantur, adnotaveram, ob figendi illius, cogendique facultatem; cur idem ipſe cortex in intermittentibus, quarum quidem indolem ex prædominio acidæ mineræ deduximus, cujus vis eſt cogere quidquid, ac figere; cur inquam in intermittentibus idem proficuus experiatur, tutiſſimumque præſidium paſſim audiat, atque ajunt ſpecificum Antipyreticum magnis adeo laudibus decantatum? Res nimis operoſa foret decernere. Num ludere remedia, ut morbi, dixerim? Num me potius inanes conjecturas effingentem quis arguet?

LIII. Opus hic eſſet exotici hujus febrifugi naturam paulo fuſius, quam ſuperius attigimus, explicare; Forte, & magnificos titulos, magnaque illa elogia, quibus apud quamplures vocari illud etiamnum ſolet, excutere; quod tamen nec mei muneris eſſe ſcio; nec hujuſce utique Spartæ, quam exornandam ego, ac illuſtrandam ſuſcepi. De illius abuſu peculiarem, ac decies legi dignum tractatum edidit Celeberrimus Ramazzinus, minime veritus ſe quandoque, nec dum cum juvenis adhuc foret, ſed cum jam virili Toga incederet, illo familiariter uſum fateri, procedente vero ætate experientia edoctum a priori ſententia receſſiſſe; Ita ſcilicet ait Vir doctrina, tum animi candore dignus inter magnos Viros recenſeri. Forte alchali illud volatile, acerrimumque ab Auſtrinis flatibus delatis lixivialibus ſalibus, atque una cum aere inſpiratis, magis evectum, inque ſanguinea maſſa impetum faciens, quæ potiſſima fuit febrium, quæ in hacce conſtitutione deſævierunt, cauſa, alchali fixo Chinæ emendari, aut ſaltem cohiberi contigit. Nec forte etiam abs re erit ſuſpicari, quæ quoque Clariſſimi, atque amiciſſimi Viri A. M. Reina, Celebriorumque in hac Urbe Medicorum ſententia eſt, ex mixtione Chinæ Chinæ una cum acido prædominante in febribus intermittentibus, inque primis viis obvio, quid emergere febrilis fermenti (ſit verbo venia) craſin invertere aptum, ac excitatos motus compeſcere. Ex ſolutionis vitrioli permixtione cum ſolutione Chinæ Chinæ ſpeciem quandam atramenti idem laudatus Ramazzinus, & alii adotarunt.

LIV. Nunc cæteros affectus, ſaltem præcipuos, quorum tam diſcolor, & ingens ſylva ab una radice ſuccreverat, lubet expendere. Horum vero plerique ab ipſo ſolido male affecto proficiſcebantur. Adeo facile eſt, inducto ſemel in liquidis vitio, aut iis ab inſtituto more deflectentibus, ſolida quoque crimine culpari, quæ una cum illis invicem comparata ſunt; Juxta nanque id quod intime latet in ſanguine vitium, ſolida modo tendi, ac ſumme elaſtica fieri, modo laxa eadem, ac debilia prorſus, imminuta elaſticitate; obſervamus, utraque dein inveteraſcentium morborum, diuturniorumque incrementa ægritudinum. Equidem quos potiſſimum hac tempeſtate deſæviiſſe adverti ſpaſmodicos affectus, ab eodem illos genio, a quo acutæ febres prodierant, derivaſſe arbitror, ab illa ſcilicet acrimonia in fluidis inducta, cujus præſentia ſolida quæque diverſimode pungi, vellicari, ac irritari perſpicuum eſt. Quæ nanque deſævierant diuturnæ ægritudines, hæ utique fibram admodum tenſam, criſpatam, rigidam nimis, oſtendebant, plerumque effrænem.

LV. Mulierem novi hyſtericis affectibus jam dudum olim per intervalla obnoxiam, iiſdem ſeviſſime, toto anno divexatam, ac tandem fato defunctam. Stupendum equidem erat tot, ac tam diverſas impetum facientis ſolidi incurſiones, ac pene dixerim, exploſiones cernere, ceu Protei in morem ludentis. Sæpe viſa ſpaſmis tota convelli, præcordiis valde tumentibus, multa evomens bilioſa, mordacia. Deſinente Vere iidem ſpaſmodici affectus aſſiduo more iraſcebantur, mox in ſupremo quoque ventre, haud abſimilem ſcenam ab illa, quæ in abdomine jam pridem egerant, ludere cœperant, quæ tandem in certam quandam amentiæ ſpeciem degeneravit, cujus miratus ſæpenumero ſum nullam ab Authoribus mentionem factam fuiſſe unquam, cum tamen haud raro diuturniores hyſtericos affectus illi proluſiſſe adnotaverim. Sæpe in riſum, & lacrymas effuſiſſimas ridicule erumpebat. Aliquando ditiorem quam revera foret, modo alteram e nobilioribus Reginæ aſſeclis ſeſe jactabat; Frons, oculi, vultus amentem fæminam redolebant. Accedente Autumno, ſuique compos magis facta, ſæviore more hyſtericis inſultibus vexata fuit, qui ab infimo ventre ad Thoracem propagabantur, ut fere ſuffocationis periculum impenderet. Raro viſa febris, quæ nec typum, nec genium prodidit unquam. Sub initium hyemis adſtringi ſibi adeo fauces perſenſerat, ut vix quidquam deglutire par foret. Atque tunc temporis ad ipſam vocatus fui, ad illum diem uſque ab Agyrta quodam inconſiderate, inclementerque curatam; Cumque facium affectio jam pene deſierit, nedum tamen ſpaſmorum cauſa deerat penitus; quin immo hi ferocius recrudeſcentes quandoque, tympanitidis in morem abdomen ſtendebant. Qua de re in conſilium quoque advocato Clariſſimo, Doctiſſimoque Viro Jacobo Cicognino Auguſtæ Regis Matris Medico Primario, & Conſil., ejus ſententia, & authoritate celebriora quæque antiſpaſmodica expertus ſum, eaque omnia, quæ promptiora compeſcendis, coercendiſque inſultibus, tum quod magni momenti aderat, emendandæ acrimoniæ humorum aptiora credeban-

(a) *De febrib. c.* 17.
(b) *Tr.* 10.
(c) *P.* 1. *Ep.* 51. & 88.

deban-

debantur. Meliuſcule habuit; Atqui haud paucis patratis in victu erroribus, tum ob ſæva animi pathemata, hiſterici ſpaſmi priſtino iterum more ludere, ac frequentiores ſuboriri, tumere crura, venter, præcordia, ac denique atrocius ſævire omnia cœperant rurſus; Ipſaque tandem paulo poſt hyemale ſolſtitium defuncta eſt.

LVI. Nec longe ab eodem ſpaſmorum tramite abludebant, ab acrimonia illa ſcilicet Auſtrinis flatibus evecta, atque ad activiorem ſublimitatem elata, immanes, ſæviſſimique progeniti Podagrici, tum nephritici affectus, quorum ingens viſa ſoboles, ægrorumque cohors, quam acerbe ingemiſcentium ob ſævos, diroſque cruciatus, ac diuturnam, qua immaniter torquebantur, carnificinam, nullo pacto exorabilem. Valde affines inter ſe geminas haſce ægritudines arbitror; Utrique harum obnoxii valde ſunt Subalpini, quod nativis forte Cœli qualitatibus, aut generoſioris vini potationi, lautiorique victui referri poteſt. Utramque vere ſpaſmodicam, abſque ſumme criſpato ſolido profectam, facile erat conjicere, tum ab enormi cruciatu, quo vexabantur ægri, tum a cæteris, quibus utraque comitabatur, Phænomenis; Cernere nanque erat nullum in nodis artuum tumoris veſtigium, ut fieri ſolet, in quo tophacea materies plerumque reperituriis, qui Podagra laborant, aut quidpiam aliud conſimile, præter intenſum nonnullis dolentis partis ruborem, adurentemque calorem. Nulla quoque in pleriſque nephritide detentis, renibus, aut qua alia cunque parte calculi impacti ſuſpicio, aut ejuſdem futuri proludia in urinis; nihil fere perſentientibus ægris aliud, quam tenſionem violentam, acerbiſſimoſque dolores fixos plerumque, ac prementes, ac ſi fibræ quæque nerveæ ſpaſmis rigerent, aut preſſuram quandam, & coarctationem, ut ita loquar, experirentur; Utrique parum profuerant remedia quæque adhiberi ſolita; Quæ ſolidum affectum demulcere, acrimoniam in fluidis elatam compeſcere, lixivialia ſpicula, acerrimoſque ſales coercere magis apta erant, multis profuere; Diluentia, anodyna, emollientia tum interne, tum externe adhibita utramque paginam, ut ajunt, implebant. Longe tamen in univerſum miſerior nephriticis Podagricorum proſapia eſt. Hiſce nanque nec in hac modo conſtitutione, ſed fere ſemper, & olim adhuc minus efficacia, ac damnoſa ſæpe comperta ſunt univerſa, quæ paſſim deprædicantur, medicamenta tam externa, quam interna, quorum, ubertimam ſegetem videre eſt apud Lucianum: Elegans eſt ac mire jucunda, quæ apud illum Podagræ allocutio legitur ad illos, qui ſecreta quædam remedia ſe habere jactitant, quibus elidere ejus potentiam queant. Hujus aliquot verſus e Græco ſic ipſe ego verteram olim.

Quis invictam me dominam dolorum
Ignorat Podagram in terra mortalium!
Quam neque Thuris vapor placat.
Neque effuſus ſanguis aras ad incenſas,
Non templum divitiarum undique
ſuſpenſis ornatum donariis:
Quam neque Apollo Medicamentis expugnare valet,
Omnium Medicus in Cœlo Deorum;
Non filius Apollinis Doctiſſimus Æſculapius, &c.

Ea ſcilicet natura Podagræ, eſt ut omnibus æque plorare illa imperet, eam vero irritantibus occurrere ſoleat multo iracundior, diriorque.

LVII. Cæterum qui calculo ſive renum, ſeu veſicæ jam diu laborabant, hi ſævius omnes, atrociuſque divexabantur; Haud pauci ex iis mortui ſunt; Libet hic rariſſimum ingentis calculi veſicæ exemplum narrare, quod mihi fere tempore adnotare contigit. Sacerdos quidam Gallus Romam contendens, acerbiſſimis cruciatibus veſicæ, ſæviſſimaque ſtranguria correptus, in Noſocomium SS. Mauritii, & Lazari menſe Julio ſe contulit. Fatebatur olim hujuſmodi doloribus vexatum fuiſſe Lutetiæ Pariſiorum, cum adoleſcens adhuc foret, iiſdemque liberatum celebris Lithotomi ope, exiguo feliciter extracto calculo. Adultior factus iiſdem per intervalla recurrentibus affligebatur, nunquam tamen dire adeo crudeliterque. Septimo dein die mille inter conamina, ejulatuſque expiravit. Secto cadavere, inſignis in veſica repertus eſt calculus, perpolitus undique, & lævigatus, ponderis tredecim unciarum cum dimidia, durus adeo, ac revera Siliceus, ut vere quid lapideum quis diceret marmore reſiliens. Renis dextri ſubſtantia pene exeſa aderat, alter præter morem grandior, nigerrimus, ac fere putridus; Veſica craſſa valde, ac fere carnea; Uterque ureter ſolito amplior. In horum altero qua in veſicam deſinit, ſex, vel ſeptem exigui calculi occurrebant taliter invicem impacti, & cuneati, ut præcluſa omnino via urinæ, enormiter expanſus canalis, alterius veluti idea veſicæ rudiores deluderet, quaſi re ipſa, foret veſica duplex. Ac forte in hunc craſſum, atque ſupinum errorem Medicos Caſauboni incidiſſe puto, dum viri tanti veſicam urinariam nobis geminam obtrudunt. In ſiniſtro uretere nullos quidem calculos, at urinæ quantitatem ſumme olentis, ac fætidiſſimæ comperi.

LVIII. Exaratis ſpaſmodicis ægritudinibus merito quoque accenſebantur quotquot cæteræ per ea tempora deſæviebant magis, ut hemicraniæ, vertigines, acutorum illæ morborum reliquæ, aut diuturniorum affectionum præludia. Unum ſcilicet harum omnium Parentem Auſtrum contendimus; Una omnium ſcena; Unus idem ludendi genius, ac mos, etſi pro diverſa ſolidorum reſidentia, magiſque aut minus adaucta elaſticitate eorundem diſpares adeo, ac diſcolores affectus ſubluderent. Qui Spaſmorum doctrinam intime callet, vimque, & poteſtatem ſolidorum in corpore viventi ſedulo expendit unquam; Is Vates eſto. Revera quidem *id morborum genus*, ait Doctiſſimus Baglivius nulli in hac arena ſecundus, (*a*) *ob ſpaſmodica fibrarum oſcillatione pendet, totiuſque curationis ſcopus dirigi debet in ea primo tollenda, aut ſaltem compeſcenda, deinde fluvio peccanti incumbendum*. Diuturna olim hemicrania laborantem ſenem Paralyſi dein & artuum contractura correptum memini. Mulierem hyſtericam novi, cui quoties inſultus eminebat, ſæviſſima illi profundebat emicrania. Amicus meus diris nephriticis doloribus per intervalla vexatus, hoſce ſibi impendentes prævia vertigine, oculorum caligine, audituſque hebetudine didicit eo atrocius ſævientes, quo dirior Auſter perſpirat. Novit id unum Magnus Senex, ac quantum ſolido infenſi ſint Auſtrini flatus, compertum Poſteris tullit, *illo* (*a*) inquiens, *auditum hebetari, caliginem viſui offundi, gravari caput, tarditatem, & languorem induci*. Nec quis putet Hippocr. niſi experientia prius edoctum tam grande effatum, tam fidenter, abſolute pronunciaſſe; In libris enim Epidemior. Conſtitution. habet Auſtrinam huic noſtræ haud abſimilem, cui magna etiam antecedentium temporum ſiccitas præceſſerat, unde poſtea conſimiles affectus hyeme, ac vere apparuerint. Equidem ſicuti Aquilonaris tempeſtas ſpiritalibus organis infeſta eſt, ob ſeroſam colluviem, quam parum perſpirantia corpora abunde cumulant, ita Auſtrinam capiti, quod Spaſmis ſedem præbet, ac incrementum, maxime infenſam didicimus. (*c*) *Ut vero in Imperiis, ſic in corporibus graviſſimum eſſe morbum qui a capite diffunditur*, ajebat Plinius.

LIX. Nec vero rarum adeo, ac incongruum forte quis credat ſpaſmodicas ægritudines ex aeris vitio obſervari? Quam facile ab aereo hocce, in quo degimus, Oceano, aut rectius ab exoticis particulis una cum illo exceptis, humani corporis liquida quæque inficiantur, fuſe ſuperius attigimus. Hiſce autem inquinatis ſemel, ſtimulique vicem agentibus, quam facile una invicem conſpirantia ſolida afficiantur, irritentur, convellanturque diuturniore, aut graviore ſcena juxta individuorum diverſitatem ipſo quoque fluido hujuſce turbationis cauſa ſummopere magis affecto, conſpicuum eſt? Inſolitum morbum ſpaſmodicum convulſivum variis in locis Electoratus Saxonici, & Marchionatus Luſatiæ ſuperioris nuper Epidemice graſſatum legimus apud Gælichium (*d*). Alterum huic haud abſimilem affectum deſcribit Sennertus ſub nomine ſpaſmi maligni, & Epidemii cum febre, de quo An. 1596. Facultas Medica Academiæ Marpurgenſis conſulta conſilium Medicum impertita eſt a Gregorio Horſtio, in Operibus Medico. Practicis publicatum, & a Gregorio Leiſnero denuo excuſum. Simile quid etiam Pariſienſibus olim, dum nebuloſo exiſtente aere, qualis revera eſſe apud nos ſolet flante Auſtro, eveniſſe refert Eruditiſſimus Fantonus; (*e*). Id curioſorum ingenia dudum exercuit. Equidem pauci, ac forte vix ullus viſus eſt iis temporibus morbus, qui aliquid ſpaſmodici haud præ ſe ferret.

LX. Sed ab affectibus ſpaſmodicis divelli nequeo citra iſtoriam unam, ac alteram. Veſtalem vidi e Monaſterio Cœleſtinarum Sanctiſſimæ Virginis Annunciationis, Scorbuto, Proteo illo ſcilicet plurimorum ſymptomatum ſindrome diu olim, tum quam acerbiſſime hoc

anno

(a) *De fibra motrice ſpecimen pag. mihi* 231.
(b) 3. *Aph.* 5.
(c) *Lib.* 4. *Epiſtol.*
(d) *Exercit. ſub. ſeciv. Francof. T.* 2. *ſect.* 1.
(e) *Diſſertat. Anat.* 13. *de org. reſpir.* 317.

anno divexatam, quæ ſanato derepente cruris ulcere, quo tota fere hyeme laboraverat, miro quodam ſpaſmo muſculorum capitis, & colli correpta, ut os minime aperire potuerit, trium dierum ſpatio velociter obiit. Altera Hiſtoria haud ita recens eſt, ſed Pæonio ſtylo notanda, ab Adverſariis b. m. Venerandi Senis, Avique mei, Archiatrorum Comitis, haud exiguo bonorum, ac doctorum hominum mœrore non ita pridem defuncti, excerpta. ,, Vidi ego, ait, Mulierem ſtupen-
,, do convulſionis genere vexatam, in quo ſe ſe ne
,, per momentum quidem quietam continere poterat,
,, ſedens in lecto, & mentis omnino compos. Torque-
,, batur ſe ſe mire ægrota, & membra cum capite in
,, gyrum veluti contorquebat. Si quando aquam pete-
,, ret bibitura, neceſſe erat poculum ori prudenter ad-
,, movere, & ipſius motui circulari obſequi, poculum
,, elevando circumducere, donec ſitis eſſe ſedata. Cum
,, autem bibiſſet, fatebatur liquorem non recta deſcen-
,, dere, ſed in circulum circumagi, & veluti par gra-
,, dus, trochleæ, aut helicis in morem, deſcendere,
,, uſque dum in ventriculum delaberetur. Feliciter tamen, quod ab illo audiiſſe memini, evaſit.

LXI. Reliquum eſt de ſcorbuto, tum ſubitaneis necibus pauca dicere. Quod ad illum attinet, veteribus minime prætervisum utique; Licet haud ita Subalpinis familiaris ſit, ac gelidiori ſub climate viventibus, ubi dire ſævit, illo tamen immunes omnino haud eſſe Italos, cæteroſque Meridionales Incolas jam dudum novimus. Neque enim illum ſemper ab humorum ſtaſi ortum ducere, vel ipſi Septentrionales Incolæ norunt; Quandoque ſcilicet ab cruoſi laticis fluore initium habet, ſeviuſque miſeros torquet. Hinc forte tolerabilior audit apud Danos, Norvegos, Batavos, ac toto diviſos Orbe Britannos, quod ibidem magis ille ab humorum lentore pendeat, ſecus ac apud calidiores oras, Auſtrinis flatibus magis obnoxias ſalibus cruori affuſis diſſolvere potius, quam cogere aptis. Utque raro apud Septentrionales cacochymia, ſeu Scorbutus, (idem nanque eſſe puto cacochymiam veterum, ac modernorum Scorbutum, ſaltem æqualia habere fata) ut, inquam, raro apud Septentrionales Scorbutus occurrit ab colliquatione humorum, ita apud nos ab eorundem lentore ortus. Id ego olim tum rerum uſu, tum longa apud Anglos, ac Batavos mora didici, haud exiguo ægrorum meorum emolumento.

LXII. Atque hujus potiſſimum indolis, qui modo hoc anno ſeviit, Scorbutum fuiſſe, adverto, tum ob latices ad liquationem pronos, tum ob Auſtrinam totius Anni conſtitutionem eo ditiorem, quo acriores ſales ob defectum humidi in tam ingenti ſiccitate temporum elati magis aderant, ac ſui Juris. Profecto temperantia quæque, leniter refrigerantia, nitroſa, acida acrioribus cæteris fortioribus, abſtergentibus, colliquantibus, orgaſmum facile inducentibus, quorum tam magna ſeges, palmam præripuerunt. Ejus quippe genio, non nomini ſtudendum erat, quod ſi quo in morbo, in hoc præſertim accurate inveſtigandum, & diſtinguendum monet Clariſſimus Boerhaave. *(a)* Sedum vermiculare, cochlearia, trifolium fibrinum, ſempervivum minus acre, Zingiber, acerrima quæque apud Anglos commendata maxime ſcio; An hæc tuta æque, ac ejuſdem ſint efficaciæ apud illos, qui ſua calidiore climante vivunt, judicent docti? Mihi quidem methodum placidam, ſucceſſivam, continuam, quæ magis humores compeſcit, quam ſtimulat; Quæve *noſtris naſcuntur in horis*, indigenas, plantas minus acri ſale præditas, Septentrionalium methodo, ac exoticis celebrioribus præferendas compertum eſt *exemplo monſtrante viam*. Notiſſima eſt obſervatio de memorato ſedo vermiculari Actis N. C. inſerta, quod ſcilicet in expeditione Danica multi per illud in formam decocti exhibitum, a Paralyſi ſcorbutica reſtituti ſint, evacuato per vomitum muco admodum viſcido; An id hiſce in oris proficuum æque, profecto ambigo. Forte etiam nuſquam viſus eſt Scorbutus alteri ſimilis, aut quorum eadem eſſent Phænomena; Sæpe vidi huic hecticam febrim acceſſiſſe; Sæpe illum memini in Aſciten, mentiendo tympanitidem degeneraſſe; Utrique latæ maculæ rubræ ad cutim diffuſæ, aut icterus multiplex ſæpe proluſit.

LXIII. Exarata ſanguinis ad fluorem tendentia ſubitaneis forte etiam mortibus occaſionem dedit, quibus ab hyemali ſolſtitio ſuperioris anni ad æſtiuum uſque, decem circiter intra Urbis mœnia ex tempore ſublatos audivimus, tum viros, cum fœminas, pueroſque. Illi ſcilicet toties memorati exotici, acerrimique ſales ab pluvioſo Autumno, Auſtrinaque hyeme ulterius fuſi ac evecti, inque ſe ipſis magis exiſtentes, ut Hippocratis verbo utar, occurrente forte, aut prævio pravorum humorum apparatu paulatim collecto, aut peculiari alia quacunque diſpoſitione, promptiores aliquando, ac potentiores tum ad ſolida irritandum, ſcindendumque, tum ad fluida diſſolvendum redditi fuere, proindeque apti magis, præcipites adeo mortes inducere. Cæterum frequentiores hujuſmodi neces, cum maxime ſævit Auſter, ſatis quidem evincunt, earum pleraſque ab humorum fuſione ortum ducere; Quæ vero flante Borea perſæpe etiam contingunt, haſce ab humorum lentore potius, aut ab organico vitio pendere.

LXIV. Ver igitur egimus Auſtrinum inſolens. Sub initium Maii æſtuoſum præter mortem extitit Cœlum, Sole in Occaſu flammeo apparente, non ſecus, ac Julio, aut Auguſto menſe. Huic immoderato calori proluſerant,

Ætheris impulſi fremitus, Cœlique fragores.

Remitti mox cœpit æſtus, quodve ſupererat Veris ſatis beate tranſegimus. Pulchrum erat Mercurii luſus in Barometro, cum magna forte impenderet tempeſtas, cernere; Is nanque illico ad extremos fines momento temporis deſcendere, moxque iterum reſtituta ſerenitate ſurſum emergere videbatur. Cæterum cum Auſtrina extiterit totius fere Anni conſtitutio, nunquam viſus eſt in ſubliniora loca illa ſe recipère, haud auſus unquam ultra vigeſimam lineam evadere, quæ illius major excelſitas fuit. Præclare hinc, ac dilucide pleraque explicari queunt Phænomena, tum quæſita quare ad Auſtrinos flatus difficilis ſit reſpiratio, ut de quadam veluti ſuffocatione conquerantur omnes? Cur Urinatores quidam, hommeſque, pene dixerim, amphibii ad plures horas ſub aquis degant? Cur, quod haud præter rationem, etſi paradoxum videatur, ſcripſit Th. Cornelius, aer craſſis vaporibus refertus ad vitalia munera obeunda aptior ſit, quam aer tenuior? Cur in Phthyſi pulmonari, famoſæ, & magnæ Urbes magis commendentur, quam Villæ, aut Oppida, quæ aere claro, & perflato gaudent? Cur humidus, & minime perflatus aer nulli ſalubris? quæ ſane omnia a majori, aut minori preſſione aeris rarefacti, aut condenſati magis, perflati, rari purioris, aut humidioris pendent, ut palam faciunt experimenta in machina pneumatica circa animalia facta; neque ob aliam cauſam in editiſſimis montibus gravem duci anhelitum credendum eſt, niſi quod inibi minor ſit aeris preſſio, quam in imis Vallibus. Sed e diverticulo in viam.

LXV. Exacto Vere Æſtas ſucceſſit mox ab ingreſſu turbata ventis lætior dein, amæniorque, blande adſpirantibus Eteſiis. Sæpe auditum circunfremere Cœlum, ingentes reſonare tonitrus, magno miſceri murmure Æther, quin vel minimum plueret unquam, *Sole dies referentes ſiccos*. Poſt caniculares, varia aeris temperies, Zephyrique, & Auſtri alternatio; Illo autem circa Septembris initia prævalente, plurima pluvia, & horridiuſcula aura per aliquot dies infeſta. Æſtatis reliquum moderato ventorum flatu tranquille peractum, felicioribus auſpiciis arridente Æquinoctio.

LXVI. Fatiſcere enim ſenſim adulta æſtate exitiales febres, tum ſpaſmodicæ ægritudines obſervatæ ſunt, facemque tradere intermittentibus febribus, quæ Auguſto, & Septembri menſe illuceſcentes, ſubque ipſum dein Æquinoctium vulgares factæ magis, ſtativa caſtra ponere cœperant, palmamque illis eripere, aeris procul dubio ab æſtivo fervore in autumnale frigus degenerantis proludia. Scenam quoque ingredi viſæ continuæ quædam, aliæque ardentes paroxyſmis interpolatæ, catarrhales tuſſi, & aſthmate moleſtæ, quandoque, & angina, oculorum, ac tonſillarum inflammationibus, quæ dein in intermittentes migrabant. Media æſtate ob fructuum forte intemperantem ingluviem, & immoderatum aliorum illecebrarum gulæ uſum, Diarrhœæ, ac dyſenteriæ comparuerunt, quæ difficillime medicamentis compeſcebantur, Verminoſa quoque ſpectata proles ludere, ſævaque ſymptomata producere in adultis æque, ac in teneriori ætate conſtitutis; Horum nonnulli etiamſi nulla dyſenteria, aut Diarrhœa eſſent correpti, aſſidua deſidendi cupiditate cum torminibus quibuſdam conjuncta vexabantur; Poſt fruſtra adhibita enemata lenia, evacuantia, humorem acrem demulcentia, balnea; tandem cum ab Aſcaridibus malum foveri ſuſpicio foret, majori cum ſucceſſu authelmintica enematibus addita, perque os data fuerunt.

LXVII. Haud paucos etiam Colica dira corripuit; Nullum iis præſtantius auxilii genus, quam fotus ex lacte recenti, addita modica doſi Laudani liquidi. Mi-

rum

(a) Aph. de cognoſc. & curand. morbis n. 1253.

rum ſane ut concitatum dolorificum ſpaſmum, ſive is ab violenta abdominalium muſculorum contractione, quos ego Principem ludere in hiſce diuturnioribus affectibus ſcenam arbitror; ſive ut perperam viſum eſt, a convolutione inteſtinorum pendeat, unde decantatus ille oritur antiperiſtalticus motus; mirum inquam, ut illum præfatus illico fotus temporis momento compeſcat, contractaſque partes priſtino genio reſtituat, moremque ferat clyſteribus, aliiſque præſidiis opportune inſtitutis, convoluta, ſi quæ fuerint, inteſtina explicandi, aut verius in Thoracem illa ultro propulſa, forte in ſitum naturalem reducendo.

LXVIII. Ego quidem diu mecum animo expendens diros, acerrimoſque dolores, quos perſæpe advehit hujuſmodi affectus, quid altius ſubeſſe illi ſuſpicatus ſum aliquando; ſaltem non ſemper illum, aut ſæpius ſedem habere, ut vulgo ferunt, in Cœlo. Idem olim a Carolo Piſone, doctiſſimo ſui temporis Medico excogitatum ſcio, qui forte in hac eadem arena Villiſio prælusit, Uterque haud multum a vero aberravit; Quid enim utrique viſum eſt, in nervoſo ſyſtemate latens, quod nemo unquam expenderat. Sane quidpiam minime vulgare in hoc affectu proludere compertum; Nec opus quidem antiperiſtalticum motum, aut convoluta inteſtina effingere. Hujuſmodi figmentum nuper (*a*) in Regia ſcientiarum Academia Lutetiæ Pariſiorum a præclariſſimo Viro ſtrenue exploſum eſt. Equidem ut chylus tot inter molimina, tum aſcenſus, ac deſcenſus momenta elaboretur, perficiaturque, Ut idem celeriore tramite lactearum oſcula ſubeat; Ut alvinæ fæces, qua data porta, ruant, excernanturque, fibras inteſtinorum ita compoſitas adverto, ut oſcillantes illæ, ac circumprementes invicem perenni ludant more, exaratis muneribus comparatæ. Iſque ille eſt periſtalticus ſeu circumpreſſorius motus, rectius forte vermicularis, dictus Anatomicis; Qui vero, cum iiſdem abludentibus fibris, ingeſta ſurſum egeruntur, perque os ejici contenta quæque in ventriculo, ac inteſtinis cernimus, ut in Colicis affectionibus contingit paſſim, id oppoſito motu fieri contendunt, quem *Antiperiſtalticum* vocant, aut fibratum ſtructuram, ac leges minime norunt, aut feſtivis appellationibus oblectantur. Si quis Enterocelen expenderit unquam, hujuſque phænomena cum illis contulerit, quæ in Colica ſæpe ſubludunt, facile inveniet, quam affinis invicem affectus uterque ſit? Quo enim more prolapſa inteſtina, ni quamprimum docta manu reponantur, convolvulum ſæpe, ac mortem inferunt; ita & eadem in Thoracem a violento muſculorum abdominalium conatu adacta, perque ſeptum abrepta haud impari ludunt diſcrimine. Ecquis autem in hernia inteſtinorum, in qua ſæpe etiam Ægri fæces alvi evomunt, antiperiſtalticum motum effinxit unquam? Quod ſi atrociſſima quæque ſymptomata ab ſtrangulatione inteſtinorum ob muſculos abdominis valide meatum abſtringentes ſatis illa apte deduci queunt; Quidni & colici dolores ab eorundem inteſtinorum, quæ ultro in Thoracem adegit nitentium muſculorum ſpaſmus, ac vis, ſtrangulatione ob ſeptum tranſverſum meatum, per quod illa forte abrepta fuere, conſtringens, totam proinde tam ſævi, acerbique mali Theoriam, non a convolutione inteſtinorum, atqui ab violenta contractione muſculorum abdominis deducere fas erit, quorum niſu per ſeptum tranſverſum abripiantur inteſtina, inque Thoracem adigantur, propellanturque? Eſt altera Herniæ ſpecies, quam cruralem vocant, cæteris longe ſævior, ſæpe colicam mentiens aliquando, in qua inteſtinorum portio intime infixa reperitur, qua cruralia vaſa eminent. In hac & diris cruciatibus affligi miſeros, & fæces per ſuperiora ejici, conſtipatam alvum, tendique ventrem cernimus, immane quantum! Num inteſtinum etiam aliquod, ſive tenue illud fuerit, aut craſſum, dilatato forte diaphragmate, obque ingentem contranitentium muſculorum tenſionem infixum ibidem, adactumque, qua potiſſimum nervi intercoſtales emergunt, tum ab eodem diaphragmate pene dixerim, ſtrangulatum eadem inducere haud poterit Phœnomena, nullo præludenti antiperiſtaltico motu, ut in utraque allata herniæ ſpecie contingit? Colicæ cujuſdam memini apud veteres Medicinæ Principes ſermonem haberi, in qua nedum inteſtina tantum una cum Omento, at pancreas ipſum, Meſenterium, Lienem per ſeptum tranſverſum, ſciſſis retinaculis abripi ferunt; Chordapſum hanc vota Celus, alii *Volvulum*, aut *Miſerere*, cujus prolixam deſcriptionem, & expoſitionem egregie tradit Lindanus (*b*) Hinc inteſtinorum inflammatio eorundem ſphacælo præludens; hinc affinium viſcerum, ac diaphragmati præſertim labes in velocem gangrænam deſinens, lethifero proludente ſingultu. Cæterum colicos hujuſmodi dolores, ſive illorum phænomena, ſive ſedem conſiderem, æſtate populariter ingruentes, iis accenſendos crediderim, qui vere potiſſimum ſub diverſa ſpaſmodicorum ſpecie ludebant, ab eadem ſcilicet vulgari, communique cauſa nervoſo generi ſumme infenſa productos; cujuſmodi exempla videre eſt apud Æginetam, Zacutum, Cratonem, Ballonium, & alios quamplures.

LXIX. Nec abs re futurum arbitror quædam innuere de Maſſilienſium Peſte, quæ æſtatis initio magnam in illa Urbe ſtragem edere nuntiatum eſt. Illius incrementa hæc fuiſſe ferunt: Navis oneraria ab Orientalibus Oris profecta, ubi dira Peſtis ſæviebat, Maſſiliam appulerat infectis Mercibus dives, quarum contactum mox quidam extemplo e viventium numero ſublati ſunt; hinc ſemel orta labes ad miſeros Cives propagata. Brevi temporis ſpatio illuſtris, copioſa, & florentiſſima Urbs, ac circumjectus ager ingenti clade deletus pene, ac vaſtatus magnum finitimis æque, ac diſſitis gentibus metum injecerat, ne fœdo afflatu diu, ac longe manaret lues, adque affines ultro pervaderet. Quas ideo præcautiones hiſce in caſibus humana ſolertia adhibere ſolet, eas provido conſilio præoccupavit Invictiſſimus REX NOSTER, Italiæ totius incolumitati, cujus jam dudum ipſe Patronus, ac Vindex eſt, dum ſuorum bono conſuleret, proſpiciens. Ubi enim primum de peſtilenti lue, quæ Maſſilienſes infeſtabat, rumor Taurinum pervaſit, totum illico ingentem Alpium tractum, quæ Galliam ab Italia diſterminant, numeroſo milite cuſtodiri juſſit, ne cuiquam permitteretur ingreſſus, ullaque aura peſtifera per eos, quos oppoſuit Natura Montes, ab infeſtis locis per aliquam ſecretam viam haſce Regiones adiret, inficeretque. Nec ſatis cautum exiſtimans, non multo poſt cum externis, atque etiam finitimis Civitatibus commercia intercepit non tanti faciens commoda, & beneficia, quæ ex libero Mercaturæ commercio omnibus Civitatibus proveniunt, quanti publicam Subditorum ſalutem. Inſtitutæ quoque ſunt eodem tempore publicæ preces, ad iram Supremi Numinis placandam, magno ad celebriora Urbis Templa Civium confluxu, ut nunquam alias tantus in unum populi conventus fuerit obſervatus, tantaque erga Superos Reverentia, ac Pietas; IPSO AUGUSTISSIMO REGE una cum Piiſſima Regina, ac Regio Principe magna ſuis pietatis exempla ferente, vere optimo, adque omnium noſtrum felicitatem cœlitus demiſſo REGE.

LXX. In dies interim magis percrebeſcere auditum peſtiferam luem, adque Aquas Sextias dein totius Provinciæ Caput, Taraſconem, Arelatum, Telonem Martium, ac finitima quæque Oppida longe lateque diffuſam. Multi nullo proludente ſigno, e veſtigio interibant. Nonnulli ut ab fide dignis hominibus accepimus, intra paucos dies, prævio vomitu, deliquiis animi, proſtratione virium, ſæviſſimoque dolore capitis e vivis migrabant. Haud paucis carbunculi, exanthemata, maculæ, fædaque ulcera, apparuerunt, funeſta prorſus. Quoſdam ferunt, quibus Bubones rite prorupe-rant, ex inſperato ſervatos. Infanda nimis, luctuoſaque res eſt ſingula quæque recenſere; Nec profecto abſque lacrymis legi poteſt ſincera malorum Hiſtoria accurate fideliterque a Doctiſſimis Viris Galliarum Regis mandato Maſſiliam miſſis, ut Medicam opem Civibus ferrent, inter mortes, ac funera exarata. Hanc recens in Italicum vertit, ac criticis notis erudito calamo illuſtravit Clariſſimus Muratorius Sereniſſimi Ducis Mutinæ a conſiliis, ac Bibliotheca. Quædam enim viſa ſunt Sapientiſſimo Viro, quod ad Peſtis naturam, ac ingenium ſpectat, parum veroſimilia, ſaltem congrua minus, nec ſatis apta, quibus vera, ac genuina Peſtis Theoria inniti queat, ac Vir ſuperioribus annis elaboratiſſimum Tractatum, *Del Governo della Peſte*, cum dira Viennæ orta lues, tota Auſtria ſerperet. Eundem diverſis in locis nuper, Mediolani, Brixiæ, ac Taurini quam elegantiſſimis Typis editum nunc iterum Murinæ *apud Solianum* cupi audio a doctiſſimo Authore magnam in partem adauctum, & locupletatum.

LXXI. Hac autem ſerie fœda adeo lues ſeſe prodere viſa eſt. Princspio multis lingua, oſque viſcido, lentoque humore oppletum aderat. Nonnullis obſtipata alvus;

(a) *Vide Reg. Scient. Acad. Acta Anni* 1713. *p.* 470. *edit. Amſtelod.*

(b) *Exercit. IV.*

vus ; Haud pauci oborta Diarrhæa, aut effuſione ſanguinis celeriter defuncti ſunt. Vomitus, deliquia animi, ac ſævus capitis dolor in ſingulis fere præluſerant. Plures intra biduum, vel triduum alto ſopore, alii Phrenitide correpti e vita migrarunt. Sæpe obvia verminoſa ſoboles pernicioſis ſymptomatibus ſtipata ; Pleriſque nihil hujuſmodi proludebat. Cadaverum ſectionibus maxima intus viſa Phlogoſis, ac inteſtinorum ſphacæla. Dirius in pueros, ac fœminas ſævitum. Cæterum ab æſtivo ſolſtitio ad autumnale æquinoctium uſque, pluſquam quinquaginta hominum millia cujuſcunque ſexus, ac ætatis una in Maſſiliæ Urbe, ejuſque agro interiere.

LXXII. Hæc funeſtæ adeo luis indoles. Quæ vero præcipua illius cauſa extiterit, modeſte inquit ſe illam minime penetrare auſum Clariſs. Chicoineau, ex iis, qui Maſſiliam miſſi ſunt, Medicis alter, *(a)* ratus utique, ac ſcite conſcius nihil attingi poſſe veroſimile ; quodve huc uſque quod cujuſcunque Peſtis geneſin, ac naturam proditum eſt, hypotheticum eſſe, nilque prorſus ad ægrorum curationem conferre. Quamobrem ſedulo idem admonet ad res magis evidentes advertendum. Quæ ſcilicet fuerint peſtis initia, quæ illius incunabula, quidve *originis principium*, ut Hippocratis verbo utar, animo, atque oculis expendendum. Utinam ſane Vir Doctiſſimus moderate adeo de hujuſce Peſtis propagatione, tum præcautionibus adhiberi ſolitis effatus foret ? Ait enim Peſtilentiam ſeſe contactu minime diffundi, aſt vero miaſmatum, ſeu corpuſculorum ope ex infectis mercibus, Terræque abditis, aut e ſuperiori quopiam fonte exhalantium manare, quæ per æthera inane diſperſa dein, ac ſimul una cum potu, ac cibo ſuſcepta in ſanguine ludunt, eumque inficiunt, quo pronus ille magis, aut labem ſuſcipere aptus eſt, ſive ob congeſtorum humorum colluviem, ſive ob terrorem, aut metum animo injectum. Intrepide ideo ſeſe aſſerit ægris tuliſſe opem, nulla unquam contracta labe, omnia quæque remedia præſervationis, aut præcautionis jure celebrata hactenus noxia potius, quam proficua eſſe contendens.

LXXIII. Velim ego attentius ad tam fœdæ peſtis, quæ Maſſilienſes crudeli flamine etiamnum verberat, initia animum adhibuiſſet Vir Clariſſimus ; nec profecto crediderim inſontem adeo contactum infectarum rerum ab illo celebrari. Equidem peſtifera quæque lues, ut de febribus malignis olim erudite ajebat Præclariſſimus Sydenhamius, non omnium morbus eſt, nec longe illa pergere poteſt, niſi alias, ac ut ita loquar, pennas illi præbuerint homines. Novimus in recenti luctuoſa Boum clade quam utile fuerit rem in tuto ponere, cumque infectis ſtabulis commercia quæque intercipere. Idem quotquot de hominum Peſte ſcripſere, conſilium eſt ; Idem Sapientiſſimorum Magiſtratuum inſtitutum ; Idem acceptus ubique gentium uſus, ac mos. Neque aliud hactenus aptius ad hujuſmodi labem præcavendam documentum, aut præſidium ſcio, quam terra marique ad fines ; & loca ſuſpecta idoneos viros mittere, qui ſolitis cautionibus ad rem tanti momenti aſſiduo invigilent, nullique, ſive exterorum, ſive Subditorum ſine datis ſanitatis vadibus, aut prævia, ubi opus fuerit in deſignato quopiam loco, conſtitutis diebus, mora, ingreſſum concedant. Hiſce artibus unius fere ſæculi ſpatio magna Italiæ pars, tum præſertim An. 1656. cum dira lues Romæ, Neapoli, ac Genuæ quam immaniſſime deſæviret, ſervata eſt. Iiſdem nos tutos, ac Soſpites fore beneficentiſſimi REGIS cura, & ſtudio ſperamus, foreſque Peſti, atque omnem illi aditum ad haſce Regiones præcludere. Intrepidum quidem ſe ſe gerere ſumme laudo ; Nihil in Peſtibus pernicioſius unquam, quam injectus animis timor. Sola ſæpe metus, ac terroris imago abſque præſentia peſtis graves intulit ægritudines. Aſt cætera quæque præſidia, ceu noxia potius, contemnere, periculoſæ plena aleæ opinio eſt, abſurda prorſus, atque ipſa, prope dixerim, Peſte exitioſior ; Utque ait laudatus Muratorius *(b) Da cacciarſi via colle pertiche, anche ſenza eſaminarla, non eſſendo ſaviezza, &c. E tanto più poi,* (c) inquit Vir Doctiſs. *perchè non ſi ſa intendere, come mai venga ne pure in penſiero a perſone, che rifiettano alquanto ai paſſi d'una Peſte, ch'ella non ſi comunichi per Contatto, o Contagio.* Stet quidem ſuus invicto animo honos : Stet ſua illi gloria. Nec tamen æqua laudis pars auferenda eſt cautionibus cæteris ab Sapientibus Viris ſummopere commendatis, abque diuturno rerum uſu probatis.

LXXIV. Quod vero ad Peſtis natura attinet ; Minime reticenda eſt Doctorum quorundam virorum hujuſce ætatis ſententia, qui veneficam luem conſiſtere ajunt in verminoſa quadam putredine tot tantaſque edere ſtrages, ſeque vel proxime per contactum, vel remote per fomitem de infectis in ſana corpora propagari apta. Ingenioſum utique excogitatum, ac forte etiam admodum probabile, neque a recentioribus tantum vindicatum illud, excitatumque Ath. Kircherio, Fabro Chymiatro, Langio, Cogroſſio, Valliſnerio, Corte, † ac pluribus conjecturis aſſertum, ſed a priſcis etiam graviſſimis Authoribus diligenter ſcriptis commendatum ; Et quidem huic ipſe opinioni lubens, ut fieri debet, Sententiam meam adjungerem, ſi quæ omnia occurrunt Phœnomena dilucide explicari, quidve certi de hujuſmodi argumento decerni poſſet. Atqui ut docte advertit Eruditiſſimus, ac amiciſſimus Peſtaloſſius, *(d)* Celeberrimus apud Lugdunenſes Medicinæ Profeſſor, ſuos hujuſmodi hypotheſis, graveſque patitur Manes, nec dum adhuc extra omnem dubitationis aleam poſita eſt. Enim vero, qui fiat in Urbe quapiam, aut Agro, ubi longo temporum ſpatio nulla ſæviit lues, eaque proinde infecta, aut peculiarium vermiculorum examina haud amplius aerem occuparunt diu, qui fiat inquam, ut horum progenies a remotiſſima plaga advecta ſemel tam facile illico multiplicari ; Ut brevi dierum intervallo univerſam Atmoſphæram inficere, perque ora, nares, ac patentiores quaſque vias intus excepta, tam difficiles morbos efficere, ſeque ad affines agros, ac regiones propagari poſſit, anceps hæreo ; Equidem ut propriis nondum illa oculis, ita, & mente aſſequi haud poſſe unquam tot minuta animalia crediderim, queis progigni ſemel, ac longe lateque dein manare Peſtis queat, tanque ſæpe diverſo more proludere?

LXXV. Quod autem dicatur ab aliquibus in emiſſo ab affectis hominibus ſanguine, aut etiam microſcopio armatis oculis vermes inſpectos fuiſſe ? Id minime ſatis eſſe ad hujuſmodi hypotheſin tuendam, vel ex eo deduci poteſt, quod nedum in affectis Peſte, at vel in ipſis etiam ſanis hominibus continuo hiſce ſcateat cruor. Dein vero hi ſoboles potius, quam Parentes, aut Peſtilentiarum Authores eſſe videntur ; Neque enim illos adeo minutos repertos unquam memini, cujus revera exiguiſſimæ eſſe molis effingi debuerint, aut mente concipi. Cæterum ſi minuta hæc animalia in ſanguine, aut fluido quopiam, ceu in proprio elemento degunt ; Ut vivere illa diu, ac latere queunt extra propriam ſedem ? Ut ſeſe recens excitare dein, explicare illa, ac ſuopte ingenio e veſtigio multiplicari ? Crediderim potius (eoque fidenter magis id ego ajo, quod ſolidioribus rationibus hæc mea ſententia innitatur, & Magnorum Virorum nedum inter exteros, ſed & inter noſtrates, quorum conſuetudine, ac judiciis uti in hac Civitate ſoleo, ac præſertim Illuſtriſſimi, Ampliſſimique Viri I. A. Manzini Regis Medici Ord. & Conſ. Clariſſim. Jo. Fantoni, Cicognini, ac Parentis quoque mei Ven. quem ſilentio præterire nefas foret, Medicorum Regis Primarii, & Conſiliarii, ſuffragio comprobari illam noverim.) Crediderim inquam veroſimiliter magis peſtiferam quamlibet eo nomine dictam luem, tum quæ præſertim Maſſilienſes tam dire adeo, crudeliterque exagitat, ortam eſſe a peculiari quodam veneno, cujus inanime perpetuum ſeminarium in vaſtis illis Aſiæ Regionibus effingere lubet, inque Europam advectum aliquando. Nec forte incongruum erit quandoque veneficam hujuſmodi luem hiſce ab oris repetere, noſtro illam ſub Cœlo natam, adultamque concipere, quod medius fidius mirum neutiquam videri poterit reputanti, ut rem magis exemplis illuſtrem, tot paſſim morbos contagioſos intra nos ipſos ſæpe progenitos, unde poſtmodum obvia quæque corpora tererrimo afflatu inficiuntur. Neque vero novum eſt, ut olim de hydro-

(a) *Vide opuſculum inſcriptum:* Relation de la Peſte de Marſeille, &c.

(b) *Oſſervazioni intorno alla Relazione della Peſte di Marſiglia pag.* 24.

(c) *Ibidem.*

(†) *In id etiam ſtrenue incumbit Eruditiſs. P. Saguens tot editis operibus celeberrimus, elaboratumque opus brevi ſe daturum luci, in quo cauſam peſtis ab præfatis animalculis deducere nititur; ipſe doctiſs. Author nuper pollicitus eſt in litteris Cl. P. Romam Regium in Taurin. Archi-Gymnaſio experimentalis Philoſophiæ Anteceſſorem.*

(d) *Avis de precaution contre la Maladie contagieuſe de Marſeille pag.* 31.

hydrophobia Cælius (a) Aurelianus tradidit, *in animalium corporibus peculiare venenum innaſci, quod poſtmodum cætera contagione corrumpat*. Quæ ab exotico hujuſmodi veneno, aut fermento (nam quo alio uſurpato a Medicis nomine clarius nunc referam imaginem peſtiferi illius principii, unde lethalis hæc labes exoritur, nequaquam invenio) producitur Peſtis, dirius ſævit, quam quæ ab nativo alio quopiam, ſeu indigena oritur.

LXXVI. Poſſem utrumque venenum illud, tum adventitium, tum nativum cum Arſenico, & Sublimato comparare, nam in ſolidis partibus revera pares cum erodentibus venenis invehit effectus; Ab inſtituenda tamen hujuſmodi comparatione me lubens cohibeo, minime ignarus innumeras & eſſe, & excogitari poſſe veneficorum miaſmatum conjunctiones, unde variæ, difficileſque prodeunt nocendi artes. Neque id eſt hujuſce loci exponere, cum præſertim id eos tantum ignorare accidat, qui hoſpites in chymica, & Anatomica arte non ſine ingenti piaculo diverſantur. Cur autem, quaque actione fermentum illud, ſive adventitium, ſive nativum fuerit, ſeſe ſano in corpore inſinuare, excitatumque ſemel ſedem ibi figere, tum ſeſe in alios homines propagare momento temporis queat, pulveris Pyrii exemplo ſatis præclare explicatur. Atqui ſive animatum in ſanguine ſeminarium, vel inanime prorſus miaſma pro vera Peſtis cauſa ſtatuatur; Lugendum utrique eſt, tum olim, tum nuper apud Maſſilienſes nondum inventum fuiſſe verum, certumque præſidii genus, quo tam fœda, ſævaque lues curari queat.

LXXVII. Ad Subalpinos redeo; Utque rem omnem in pauca contraham: Pluvioſus Autumnus extitit: Hyems Auſtrina: Ver inſolens: Lætior Æſtas, temperata, amœna. Bombycum ſoboles exigua. Tritici, ac frugum ubertas copioſa ſatis. Puteales aquæ multo cæno refertæ. Inops Flora. Mellis parca perceptio. Vini proventus ingens, quem nemo ſperare auſerit unquam initio Veris. Adeo forte quæ tritico, ac frugibus haud læta omnino tempeſtas eſt, ipſa vineis, ac orientibus uvis, vitibuſque ſecunda magis eſt, ac felicior. Erucæ, & Bruchi hortos omnes medio Vere depopulati ſunt; Redierant hi Æſtatis initio, at lenis aura ab Orientalibus oris adſpirans cito in fugam illos convertit. Qui Hyeme, ac Vere proluſerant vulgares affectus, hoſce adulta Æſtate fatiſcere penitus, inque Scenam ſeſe prodere intermittentes febres adverteram. Sævire quoque deſierant Æſtate, ſaltem mitiore flamine perflare cœperant Auſtrini flatus. Numquam amœnioris Autumni lætiora initia extiterant, aut felicioribus auſpiciis prope viſa ſplendeſcere Libra. Iis ego ſequentem protinus telam exordiar, cœptumque ſemel opus pro viribus perſequar, non exiguo quidem labore, nec tenui fortaſſis laude; Si quem Numina ſinunt,

Auditque vocatus Apollo.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis Anni 1721.

I. INſtituto meo inhærens prægreſſam Conſtitutionem, qualiſcunque ea fuerit, in fine cujuſlibet anni deſcribendi, eo libentius id exequor, quod exacti nuper Conſtitutio anni ab ea, quam ſuperiori experti fuimus, toto pene cœlo diverſa uberem explicet contemplationum ſegetem, quo nihil in re Medica tractanda utilius inquam, tum rectæ medendi methodo, (quod Venerandi olim Senis, idemque Magni illius Angliæ Cancellarii votum fuit, conſiliumque,) appoſitum nil magis, aut accommodatum: Satque prolixam dicendi materiem ſuggerat, quod alterum quoque magnam profecto rebus lucem, ac perſpicuitatem afferre poterit aliquando. Deinde etiam animoſum me effecerant magis, majoreſque ad rem ſedulo, alacriterque gerendam, ac munus quod mihi perſolvendum quotannis conſtitui rite, diligenterque perficiendum, addiderant vires, ac velut impulerant Eruditi quotquot in Italia, tum extra Italiam degunt Clariſſimi Viri de re omni medica, ac litteraria optime meriti, ad quos prima hujuſce Telæ ſtamina, primaque ſtudiorum meorum incrementa pervenere.

II. Ut igitur, ubi ſuperiore anno deſiit Oratio mea, inde initium ducam, blandiores unquam, amœnioreſque Autumni dies haud illuxerant diu, hiſcentibus per intervalla ab Aquilonaribus Oris, tum ab iis, quæ a gelida Arcto ad Orientem declinant, lætioribus ventis, qui temperato inducto frigore ſalubriorem temporum conditionem induxere, ſilentibus omnino dirorum morborum, quos paſſi ſumus, Parentibus Auſtris. Plurima namque pluvia Septembris initio delapſa, mox ſubſequens horridiuſcula aura, quæ ſuperiore Autumno, perque hyemem dein, ac ante actam æſtatem ſe prodiderant, exitiales febres Variolarum, ac Morbillorum, quæ facem illis prætulerant, veſtigia inſequentes ac morem, heu infandum nimis, in fugam verterat; ortumque dederat intermittentibus febribus, quæ jam tum proludere cœperant, lætioremque, ſaltem funeſtam minus, Subalpinis futuram rerum ſcenam polliceri. Subiraſcebantur utique ac quandoque remigrare rurſus, pedemque referre, ac ſubludere videbantur nondum deletæ illæ penitus, atque harum aſſeclæ, comiteſque, immanes, immiteſque Colicæ, Nephritici, ac Podagrici affectus, tum Spaſmodicæ ægritudines cæteræ ſuperiore anno exaratæ. Earum tamen vis nec diu quidem, nec imperioſe adeo ſævire, nec præterquam ad paucos tantum, unum ſcilicet atque alterum extendi viſa; Quibus vel familiares jamdiu aderant illæ, vel recrudeſcentes potius reliquiæ, ac priorum morborum ſoboles; Ceu prope interitum, ac jam delinquens candelæ, aut ellychnii lumen per intervalla adhuc reviviſcens dein omnino deficit, extinguiturque. Forte etiam ob uberrimum vini proventum liberiore pede ſibimet unicuique indulgendi conceſſa facultas, lætiſſimis Autumni diebus, ortum exaratis recrudeſcentibus ægritudinibus dedit, ſæviendique adhuc imperium. Strenuus Miles, cum veſpere cibo, ac recentis meri potationi nimis intemperanter indulſerit, dimidia nocte diris ventris cruciatibus angi cœpit, una cum vomitionibus inanibus, ac irrito deſidendi conatu; Summo mane cum jam fere animam agere videretur, elato nimirum, ac tympani in morem protenſo ventre, fotu, balneo, anodynis, ac oleoſis pleriſque opportune adhibitis, feliciter evaſit. Minus læta res obtigit Prænobili alteri, ac Præclaro Viro, qui cum una cum amicis ruri degeret, recentioris vini potu, etſi modum, ac ſobrietatis limites minime exceſſerit, Colicis doloribus, quibus obnoxius olim fuerat, extemplo correptus, celeri fato occubuit. Aperto cadavere abdominis muſculos, tum obliquos præſertim, tranſverſoſque intenſos admodum reperimus, atque adeo prærigidos, intentoſque, ut perquam acuto cultro difficile adhuc foret illos abſcindere: Ventriculus, ac Duodenum inteſtinum vacuum penitus occurrit, ſecus Jejunum, ac illi affine Ileum, quod utrumque flatu tumens, ac valde tenſum ſe ſe intuentibus obtulit, adeo ut obliteratæ fere vix conſpicerentur amplius in horum altero valvulæ, quas numeroſas plerumque cernere in illo eſt *conniventes* dictas Anatomicis, rectius forte *rugas*, aut *juga*. Rugarum enim hæ potius inſtar ſe habent a pariete interno inteſtini efformatæ, ceu juga quædam præterlabenti liquido remoram modo, modo eidem per varios anfractus, ac orbes contendenti opem præbentia auxiliatricem. In externa porro Ilei facie ingens viſum diverticulum paulo infra illius exordium, duos tranſverſos digitos longum, ceu proceſſum alter vermiformis, eadem qua Ileum figura, latitudine, atque ſubſtantia, icumque ejuſdem inteſtini tubo, lato orificio, communicans. Sæpe ego hujuſmodi diverticula, ſeu proceſſus, ut illa vocat *Verhejenius*, in Ileo reperiſſe, olim memini in cadaveribus præcipue Virorum, quibus colicæ humorales, ut ajunt Practici, frequentes obtigerant. An id quidquam lucis allaturum magis in re medica; An & hinc potius ortus durat peculiaris affectus alter, de quo haud ita pridem meminerant (b) Viri Doctiſſimi in *Commentariis Regiæ Scientiarum Academiæ Pariſienſis*, cum nempe haud ipſe inteſtini tubus, ſed ea duntaxat diverticula intra herniæ ſacculum coercentur, exercitatioribus Medicis decernendum relinquo. Plura quoque de hiſce Ilei, tum Recti diverticulis, herniiſque, in quibus illa intercipiuntur, verba facit, ubi & ſuas itidem obſervationes addidit Clariſſimus, ac toto Orbe Celeberrimus *Morgagnius*, Anatomicorum hujuſce Ævi facile Princeps, cujus eruditioni, peritiæ, ac Doctrinæ levis nimis hæc eſt æqua laudis Præfatio. Optandum utique, quod *Bartholinus*, *Diemerbroechius*, *Verhejenius*, tum & *Riolanus* ipſe (d) audacior æquo criticus, rerum Anatomicarum, ac Medicorum ſcientia inſignis, qui laudatis viris facem tulit, idemque tria nonnunquam hujuſmodi diverticula, ſeu proceſſus adnotaſſe ait, morborum hiſto-

(a) *Lib. 3. acut. morbor. cap. 9.*

(b) *Vide Comment. Reg. Scient. Acad. Pariſ. ann.* 1700.

(c) *Adverſ. Anat. III. animadverſ. V. pag.* 8.

(d) *Antrop. lib. 2. cap.* 14.

hiſtoriam ſincere nobis, fideliterque exaraſſent illorum, quorum in cadaveribus id obſervaverant; Forte enim quidquam ex hoc dilucide, ac præclare magis nobis in hac re modo innoteſceret. Sed de his alias: Neque enim fas eſt in ipſo Orationis limine diutius extra orbitam divagari.

III. Prodigiorum vero, ut inſtitutam ſemel Anatomicam cadaveris ſectionem proſequar; Prodigiorum maximum, ac celeris necis cauſa penes Septum tranſverſum latens in conſpectum tandem ſeſe prodidit, quod dilatatum aderat, immane quantum! Ibi potiſſimum quo intercoſtalis nervus ad imi ventris viſcera abit. Per hunc nanque ingentem hiatum, qua data porta viam ſibi ultro in Thoracem fecere Colon, Pancreas, tum Epiploi magna pars, Plurimum in ſiniſtro Thoracis clauſtro effuſi ſanguinis a diſrupta Pancreatis vena conſpiciebatur, ac ſiniſter Pulmonis lobus totus pene ſub ſcaleno muſculo alte abſconditus, adactuſque. Quæ quidem omnia eo libentius a me adnotata ſunt, diligenterque exarata, quo vera Colici ſic dicti affectus Idea nobis eluceſcant magis, quæve tot ſæculorum ſpatio Arabum mentibus excogitata invaluit, diu Antiperiſtaltici motus doctrina, ceu fictitia, ac mechanicis legibus adverſa omnino, tandem aliquando obſoleſcat, aboleaturque, facem ferentibus laudatiſſimis, tum in Anglia, tum in Gallia viris, qui detegendo in dies vero unice, ac gnaviter jamdudum incumbunt. Ad vulgares febres, quæ ſub ipſum Æquinoctium, ac diu adhuc poſt ipſum toto Octobri, ac Novembri menſe exeuntis Anni 1720. caput extulerant, me confero.

IV. Hæ quidem utut intermittentium indolem, ac morem toto ſui decurſu quodammodo prætulerint, ingeniumque; Attamen quid inſolentis, quodve reipſa vulgare quidpiam, ac revera *Divinum* ineſſe iis ominabatur, præ ſe ferebant. Neque enim diuturniores adeo extitere, quas quiſque Medicorum jure merito ſuſpicabatur, quaſve futuras, vel ipſa quoque Anni temporis conditio ſuadere poterat. Dolor inſuper intenſus capitis, idemque aſſiduus febrilis paroxyſmi aſſecla, eique ſæpe proludens; Oculorum rubor; Pulſus parvi, humileſque; Ingens corporis jactatio, quid denique in ipſo ægrotantium vultu, ac urinis facile conſpicuum intuentibus, quid intime latens, aut ſperioris forte ludentis adhuc conſtitutionis reſiduum, aut illi quæ jam prope impendebat, antecurrens, quid inquam ab conſueto intermittentium febrium genio, ac more diverſum ſubludere ſignificabat. Jam tum ſcilicet crudebantur mox eruptura mala, aut prope orientia eadem anteire cœperant, ac eluceſcere. Atque hæc quidem potiſſima eſſe debet ſolertis, ac diligentis Medici cura, ingruentium nempe morborum excurſus ſedulo adnotare, vel minutiſſimas circumſtantias, ac occaſiones caſtigatiſſimo examine expendere, atque uno verbo *primam*, ut ajebat *Hippocrates*, *malorum originem* detegere; Unde futuros rerum eventus magna ſui laude prædicere queat, iiſque occurrere.

V. Nec equidem omen feſellit exitus. Prope nanque ingens illico, imminente ſolſtitio, Eryſipelatum numeroſa cohors, tum intra Urbis muros, tum longe, lateque per univerſum agrum, atque ad finitimas uſque regiones propagata eſt, ſilentibus tum temporis, aut ſaltem ferocitate depoſita parcius ſævientibus, præfatis intermittentibus ſic dictis febribus, diviſo velut inter alterutrum imperio, ac facultate ludendi. Raræ tunc, ac infenſæ minus ægritudines cæteræ quæ appetente hyeme ſolent potiſſimum in Subalpinam gentem ſe ſe immittere. Omne adeo imperium ſibi, poteſtatemque iraſcendi erogaverat præfata morborum progenies, infeſta initio multis, funeſta paucis.

VI. Ejus nanque aderant moris, atque indolis, ut ludere magis quam ſævire, laceſſere potius, quam vincere velle viderentur. Favebat ludentibus læta hyems Auſtris perflata frequentibus, at qui mox ſubſequenti Subſolano, aut altero quopiam e gelidioribus ventis terga dabant victoribus. Ludere ventos revera quiſpiam dixerit inter ſe invicem, ſe ſe viciſſim excipientibus Auſtralibus modo, modo Orientalibus, immitique Borea, atque ita reciprocantibus imperiis altero alterius iram coercente, ſævitiemque, Præ cæteris vero Orientales maxime a medio circiter Januario ad finem uſque Februarii leniſſime perflarunt, tranquillo, amœno, & ſedato prorſus Cœlo. Atque id quidem obſervare erat, quod cum primum hi ſpirare cœperant Septembri menſe, fugatis illico Auſtris, qui heu luctuoſe nimis ſævierant diu, exaratæ ſtatim febres intermittentes prodiere, quæ quidem rurſus hiſcentibus iterum Auſtralibus ventis imminui, aut ſaltem mitius ludere videbantur; Recrudeſcere hæ vero dein, cum ſilentibus illis prorſus, Orientales perflabant, aut gelidus Boreas, quorum utrique eadem ferme efficacia conceſſa eſt, quia eadem, ſimilique ratione condenſatum, ac frigidum aera ex vicinis montibus adferunt. Sæpe etiam memini medio Vere, aut impendente prope Æſtate in noſtris regionibus, iiſdem perflantibus, tum Orientalibus præcipue, frigus plerumque recrudeſcere magis; Quod evenire arbitror, cum nives in toto excelſo Alpium, quæ ad Boream imminent, tum abrupto Apennini tractu jacentes, altiori Sole facto liqueſcant, frigidaſque partes in noſtrum aerem vehunt. Quantum nanque frigus immittat Atmoſpheræ nix, vel glacies ſoluta præclaro experimento inde demonſtrari poteſt, quod ſpiritus vini rectificatus nivi adfuſus tantum gelu efficiat, ut liquor aqueus in propinquo mox in glaciem convertatur.

VII. Hoſce inter ventorum, ac morborum luſus cernere erat modo Eryſipelata, modo exaratas febres intra ſuum ſe ſe alveum condere, ac prope extingui; Nullus vero præfatis febribus, etſi ingruente hyeme in fugam verti viderentur prorſus, nullus inquam iis negaverit unquam omnium, qui labente anno erupturi erant, morborum principatum, ac veluti prædominium. Quiſquis nanque morborum circa æquinoctium autumnale maximopere furit, is totius anni conſtitutioni nomen impertit ſuum; quod a Doctiſſimis Viris jam diu adnotatum ſcio: atque ob id forte mos erat *Hippocrati* Conſtitutiones Epidemicas, quas ſermone eleganti adeo, atque ad rei naturam appoſito exaratas reliquit, ab Autumnali Æquinoctio inchoare, prope occidentibus Vergiliis. Nec inſolita quidem res eſt Epidemicorum Principem, qui ſub Æquinoctio Autumnali præ cæteris invaluit, initio hyemis mitius laceſſere aliquando, *cum ex adverſo*, ut recte advertit *Magni nominis Vir Sydenhamius*, (a) *Epidemici inferioris ordinis qui ſub eo merentur, tunc temporis præſertim ingraveſcant, & rerum potiantur, donec dictus anni Princeps eorum vires frangat, & deleat nomen*. Hujuſmodi aderat memorata Eryſipelata, quæ ludentibus vix orta hyeme Auſtris caput extulerant. Cœperant quidem illa primo paucos tantum invadere; mox vero ceu *rupto aggere torrens* in apertum magis erumpere, hoſque atque illos nullo diſcrimine aggredi, nec Civibus modo, ſed & univerſis pene Subalpinis gentibus infenſa, atque illis præſertim, quæ iis in locis degebant, quæ ab Auſtralibus ventis verberari magis conſueverant. Quod vel ipſa intra Urbis mœnia advertere erat. Ea nanque parte numeroſiore agmine ſævire illa viſa ſunt, quæ meridiem adſpicit, *nova Urbs* dicta ab Immortalis memoriæ Principe CAROLO EMMANUELE SECUNDO inchoata, aucta dein, perfectaque ab Piiſſima, atque ad Magnarum Principum, ac Reginarum exemplar nata MARIA JOANNA BAPTISTA, tum ab AUGUSTISSIMO REGE NOSTRO VICTORIO AMEDEO, præclara Domorum ſtructura, eleganti Viarum amplitudine, editiſque Templorum cervicibus nulli pulcherrimæ Urbium ſecunda. Ea ſcilicet ventorum indoles eſt, ut ſive leniter, mitique flamine ſpirent, ſive rupto ceu turbine, feraque miſcentes murmura præcipitentuant, quidquid in altum tollitur, ac inane per æthera fertur, ſecum una ferant per mille id ipſum vias, ac itinera mille necem hominibus adferre potens. Uter vero in univerſum exitialis magis Boreas ne aut ſævus ab alto ruens Aquilo, an circa terram ſerpens illi oppoſitus Auſter? an qui ab ortu incumbunt, aut qui *veſpere ab atro* conſurgunt, decernere nemo auſus adhuc, cum lethiferos quiſque effectus induxerit ſæpe; tum maxime cum vel diu nimis, vel minime ſervata temporum lege dire, crudeliterque deſæviunt? Ediſcere id quidem, ac prænoſcere par ille unice erit, qui locorum poſitiones, temperiemque Cœli uniuſcujuſque Urbium propriam recte expenderit, tum plures una invicem obſervationes, Aſtronomorum more, ac exemplo, inſtituerit diu, aut rite contulerit inſtitutas.

VIII. Utque Eryſipelatum morem, quo ea ſcilicet pacto eruperant, fuſius, ac propius exponam; Pleriſque illa abſque ullo proludente ſigno in hac, aut illa corporis parte inopinato apparebant. Aliis vehementiſſima febris prodituro Eryſipelati facem tulerat, eratque jam prope erumpere impendentis Eryſipelatis indicium certiſſimum, ipſa remiſſa extemplo febris, deficienſque. Ejuſmodi aderant febres, quas revera eryſipalatoſas dicere fas eſt, quæ ſuperioribus annis, cum latiſſime ſævientes variolæ cumulatiſſimam edidere ſtragem, hiſce

præire

(a) *Morb. acut. Sect. 1. cap. 2.*

præire conſueverant, ac prope jam eminentes prænunciare. Eruperant autem in vultu potiſſimum; Nonnullis humeri, aut crura obſidebantur. Statim vero ac detumeſcere videbatur facies, aut quælibet alia affecta pars; Conturbari hinc cœperat leniter alvus, atque hoc pacto intra pauciſſimos dies morbus integre abſolvebatur. Haud paucis hæmorrhagia primis periodis e naribus prorumpens felici ſidere reſtituit rem. Huic proludebant Hypochondria dura; tumida, doloroſa, aut intenſus capitis dolor, aut oculorum rubor, aut tinnitus aurium. Cæteræ quæque Criſes, quas ſæpe moliri Naturam novimus, iiſque morbo exitum dare, aut impares prorſus aderant, aut illas experiri malum. Totum quod erat artis opus, in eo innitebatur, ut ipſa Medicatrix Natura eo libenter contenderet, quo duci annuebat. Quod ſi oneri ferendo impar foret, haud deerant Medentibus Artes, quibus labentem erigerent, ac ſublevarent, quo læta dein criſis per eas, quas oſtenderat illa vias, ſuccederet.

IX. Et ſane haud paucos memini nullius Artis ope, ſola Medicatrice Natura ſanatos: Haud exigua ſaltem ſpes ſalutis erat, totum concredere opus Naturæ, aut ejus motibus per opportuna remedia obſequi. Equidem ut in morbis omnibus, ita in acutis potiſſimum, tum in Eryſipelate præſertim, ac morbo omni inflammatorio haud exigua Medico opus eſt doctrina, prudentia, & ſagaci cunctatione, imo religioſa naturæ motuum obſervatione, aliter pernicioſi naſcentur errores. Magna utique Sapientiæ pars eſt mentem a præjudiciis liberam ſervare, nec dirigentis Naturæ motus per intempeſtiva Medicamenta prævertere. Novit id unum Magnus *Hippocrates* Jatricæ facultatis Parens, atque ex illo celebri *Macrobii* elogio *fallere neſcius*, *& falli* qui diverſis paſſim in locis, tum præcipue in libro de *veteri Medicina*, qua ſumma incumbendum ſit prudentia, & circumſpectione in re Sacra tractanda, ſic ille vocat medendi Artem, præclare admonet Medicos, quorum pleroſque jam tum temporis idem in ſe admittere noverat, quod imperiti Navigantes: *Etenim, qui in tranquillitate*, ait, *navim gubernantes delinquunt, manifeſti non fiunt; At ſi ventus magnus, ac tempeſtas ipſos deprehenderit, tunc conſpicui fiunt palam omnibus hominibus, quod ignorantia, & erroris ſui culpa navim perdiderint*. Pervenuſtam, pulcherrimamque de hoc argumento Orationem olim in Patavino Lyceo habuit Clariſſimus *Ramazzinus*, quam una cum cæteris ejuſdem celeberrimi Viri operibus Genevenſes Typographi ſuperioribus annis edidere.

X. Atque hic loci mihi de Eryſipelate, tum in univerſum, tum in ſpecie, ejus ſcilicet quod tota in Urbe, atque Agro tunc temporis ſæviebat maxime, verba facienti, in mentem ſubit Conſilium Medicum, quod Latino Carmine nunquam ſatis laudatus Vir exaravit ad præclariſſimum noſtri ſæculi Poetam diro hujuſmodi in cruribus Eryſipelate laborantem. Quam pulchre, quam eleganter, quam docte Divini Senis Oracula elegiacis verſibus expreſſit, ac prope dixerim illuſtravit! Hos ego haud abs re futurum duxi Orationi meæ adnectere, ceu gemmam, aut monile quodpiam eximii fulgoris.

Ad Illuſtr. & Rev. Dom. Abbatem

MICHAELEM CAPELLARIUM

Poetam Celeberrimum Eryſipelate laborantem Conſilium Medicum.

„ Crura Tibi, ut ſcribis, dirum Eryſipelas adurit,
Vir bone, nec reperis qui levet arte malum.
„ Plurima promittunt Medici, nanque id Medicorum eſt,
Sed Tu ne fidas, nam dare verba ſolent.
„ A pingui, atque oleo, veluti cane (a) & angue caveto,
Unguina ſuccenſo dant alimenta foco.
„ Pinguia quin faciunt, partem (b) putrere peruſtam,
Naſceturque ulcus, quod cachoetes erit.
„ Nec minus herbarum ſuccos apponere tentes,
Crura nec ut mos eſt, lacte fovere velis.
„ Talia quippe nocent, coguntque recurrere morbum,
Qui ex imo ad ſummum proliciendus (c) erat.
„ Quid faciam ergo inquis? Tu ſuſtine, & abſtine, talis
Decubitus criſeos eſt, mihi crede, loco,
„ Interea in lecto recuba, & ſuffuſa rubore
Aere ab externo membra tuere precor.
„ Sic etenim poterit ſenſim expirare quod urit,
Hæc ſat nota Coi ſunt documenta Senis.
„ Tute ergo obſerva ac triſtes animo expue curas,
Sitque bene ut valeas unica cura Tibi.
„ Noli dum langues, Muſis, Phœboque videri
Tam charus, quin ſis charior ipſe Tibi.

Aureum itaque hoc maxime præceptum in mentem ſæpe revocandum, tum in Eryſipelate curando præſertim, quod idem amico Poetæ laboranti conſulebat Vir Doctiſſimus: *ſuſtine* nempe, *& abſtine*; Talis enim decubitus Naturæ victricis conamen eſt, ac criſeo loco, quam ſi alio avocare contendis, *putredo, ac ſuppuratio* expectanda illico, funeſta quantum!

XI. Totum ideo, ut quæ ſemel dicta ſunt, iterum repetam, concredendum aderat Naturæ opus, cum præſertim, quod moliebatur, conficiundo muneri par illa foret, nec adminiſtram Medici opem efflagitaret. Advocanda utique quandoque erat in auxilium Ars, quæ quidem copioſa celebrata ſemel, aut etiam repetita, ſi vires tulerint, Sanguinis miſſione e cubiti Vena, aut e Saphena, ubi opus adeſſet, hoc uno plerumque ſubſidio *utramque*, ut ajunt, *paginam* adimplebat, tum apparente nondum, aut prope jam eminente Eryſipelate, tum etiam ipſo jam adulto pene, nedum tamen remiſſa penitus febri, aut alio quopiam adhuc perſeverante, quod urgebat magis, fero, immitique Symptomate. Hæc una aderat potior ſolertis Medici cura; Quod reliquum erat fauſte id celeriterque abſolvebatur quiete, victu tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili, medicamentis diluentibus, & refrigerantibus ſimul, vel ſingulari dote acri ſpecifico oppoſita præditis.

XII. Hoſtile nanque aere illud Auſtrinis flatibus elatum, quod idem ſuperioribus annis dias pepererat ægritudines, id ipſum, ſi quid ego hic judico, nedum ſubactum penitus, diverſi tamen generis particulis, commixtum, quas gelidus Boreas ſuperiore Autumno præmature attulerat, cruoris rubri arterioſi, inque minimis canalibus ſtagnantis attritum efficere par erat, atque hinc *phlogoſes* inducere, vel in finibus arterioſis, vel in vaſis lymphaticis arterioſis, dilatatis oſculis, admiſſos globulos rubros per fines tranſmittere non potentibus. Quidquid enim erodendo, criſpando, adurendo vaſorum extrema ita arctat in Conicis, Cylindriciſve, ut diameter aperturæ fiat diametro Sphæræ Sanguinis minor; Quidquid cruorem aut lympham cogit ut coeat, aut eidem violentum motum præbet, quorum utrumque ab acriorum corporum præſentia explicari ſat apte poteſt; quemcunque id inflammatorium morbum, Ignem, ut ajebat, *Hippocrates*, aut *phlegmona*, qui omnes ob cauſæ, & effectuum ſimilitudinem ab Igne nomen habent, gignere ſatis eſt in minimis æque arteriis, ac Lymphæ ductibus. Ut enim in cruore rubra, ſic in lympha alia eſt forte pars craſſior reliquis.

XIII. Quoties vero inducta ſemel ſtagnatio liquidi in vaſis eſt, ſive acre illud ſpecificum, ſive aliud quodcunque, ſit quod lympham aut cruorem cogat, fineſque vaſorum urat, erodat, aut diſtrahat; Acti adhuc a ſuperſtite vita cruoris vis, eos ipſa effectus inducere par eſt, erupturi, aut prope jam erumpentis, aut erupti tandem Eryſipelatis, aut phlegmonis proludia, ac incrementa: Arteriæ nanque primo minutæ, vixque viſibiles obſtructæ jam a Sanguine diſtendente augentur; Hinc tumor ruber, ſive prima Eryſipelatis Scena. Vaſa mox lymphatica arterioſa antea, pellucida, & inviſibilia eadem patiuntur; Unde augmentum rubedinis; Diſtenta dein vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis, ac valde invicem compinguntur liquida, & ſolida; Hinc dolor punctorius, durities, renixuſque partis adulto jam prope Eryſipelate, adauctoque. Cætera hinc repetenda Phænomena, rubedo ſplendens, calor, æſtus, debilitas, moleſtia, febris, ab atrium partium liquidi inter ſe in ſolidum, tum ſolidi in illas, a rubro accumulato, ab irritatis fibris, a celerius per aperta viarum acto ſanguine, Mechanicis hæc eadem omnia legibus præclariora, atque illuſtriora.

XIV.

(a) *Hipp. de affect. n. 57.*
(b) *Hipp. 7. aph. 20.*
(c) *Id. 6. Aph. 25.*

XIV. Exorientis hæc adultique Eryſipelatis proludia. Poſteriorem illius Scenam exegerat Natura, quod inceperat illa opus, abſolvens. Id vero reſolvendo potiſſimum aſſequebantur, qui idem lætiſſimus ac tutior modus eſt, quo morbi inflammatorii exire ſolent. Obque id præcipue Artis Magiſtri, ac Principes Viri ab oleoſis ac pinguibus, tum topicis, quæcunque ea ſint, refrigerantibus, anodynis cavere jubent, ne aut pinguior factus humor, ac ſpiſſior, effuſus idem, tum glutinoſus magis ſuppurationi præbeat facem, qui alter modus eſt quo terminatur inflammatio; aut retropulſo forte, inque parte affecta hærente adhuc atroque facto magis, *gangræna*, aut *Scirrhus* oriatur, tertius illa, hic quartus ab euntium inflammationum finis. Hinc ubi ſæpe occulta manent Eryſipelata, atque intima illa obſident delubra, in acutas, aut lentas ægritudines deſinunt; Velocis eadem aut lentæ mortis cauſa, cum ſcilicet, aut in ſphacelum, ſive ut ait *Duretus* Subalpinorum Medicinæ decus eximium, *in Syſtrophen phlegmonicam* abeunt inflammatæ partes ut in lypiria febri, ſeu, ut illam vocat *Baglivius*, *Eryſipelate* alvi; aut coacta eadem forte in glanduloſo tuberculo iners materies in Scirrhum tandem degenerat, qui ut Sphacelo, gangrænæ, carcinomati idem, ſeu cancro a ſimilitudine ſic dicto, proludit inevitabili fato, ut in diuturnis obſtructionibus glandularum contingere ſæpe videmus, poſt aſſiduas febres neglectas, aut male curatas, atque earum præſertim glandularum, quæ liquorem facilius inſpiſſandum obtinent, vel ratione loci ſtagnare plus cogunt.

XV. Mihi equidem numeroſam adeo tunc dierum latiſſime oberrantium Eryſipelatum cohortem vix ingruente hyeme extemplo editam adultamque animo reputanti, haud inanis utique metus ſubiit, ne forte appetente Vere acriora facta ſpicula, ſævientibus maxime atque una invicem aſſiduo more inter ſe confligentibus Auſtralibus, ac Borealibus ventis, dirioribus malis ortum præberent, ac incunabula, quibus jam tum proludere illa videbantur. Metuendum ſcilicet ne hujuſmodi *Syſtrophes phlegmonicæ* intra pulmones tandem, ceu in Principe Theatro ſubluderent aliquando; Statim atque hyberno exacto frigore, ac novo concitato tumultu in liquidis aptior foret præfatis, exoticis particulis aditus, quo intra eademmet liquida ea, qua pollebant diu, crudelitate ſævirent; Notum jam tum ſcilicet erat perſpectumque mihi, quam mala cubaret in præcordiis labes. Nec vanum utique, atque inanem prorſus metum effecerat ventorum una ludentium indoles; Utriuſque enim flatus ſæpenumero Subalinis potiſſimum exitioſi extitere, tum maxime, cum ſe ſe viciſſim excipientes atque alterno ludentes flamine varias, ac diſcrepantes inter ſe invicem alterationes aeris gignunt. Cum vero aereo hocce fluido nobis circumfluo, tum liquida, cum ſolida æquilibrii perennitatem illius acceptam ferant, quo vita ipſa cœpit ſemel, ac ſervatur diu; Sitque inter duo hæc noſtri corporis componentia, liquida nempe, & ſolida ipſa aer veluti libræ *canon*, atque *examen*, cui utraque parent, ac obſequuntur. Conſpicua res eſt alterato libræ *canone* ſervatura eadem haud amplius eſſe inſtituti æquilibrii legem, ac proinde tot inter diſcrimina rerum jure merito ſuſpicari fas eſſe imminente propius vere nova oritura mala, quibus nigram facem jam tum præbuerant ludentia paſſim Eryſipelata, tum pronus heu nimius hoc anno ad *Staſin* cruor, tum quæ *Epidemici primi Ordinis*, ſeu anni Principis Morbi dignitatem ſibi comparaverant exortæ paulo ante Arcturum febres, quas etſi intermittentium pleraſque morem ſervaſſe meminerim, quid tamen *Sacrum* ac re ipſa ingens ineſſe iis, ſolertibus Viris jam tum viſum aderat, perſpectumque.

XVI. Sane ut ab Eryſipelatum narratione ad exaratas febres gradum faciam, exercitatioribus utique haud impoſuerant illæ, vel primo ſui initio, quippe eam, quam prætulerant primo adſpectu faciem, facile conjicere erat ſimulatam eſſe; ſubque ea larva, ac ſimulationis artificio magnum latere aliquid ſe ſe manifeſtius oſtenſurum aliquando. Enim vero cum nihil hujuſmodi unquam ſuperiore anno contigerit, cruere erat ſtatum liquidorum toto jam penitus Cœlo diſcrepare ab eo, quem ipſamet liquida dudum obtinuerat: Ad *Staſin* ſcilicet magis illa vergere, eaque proinde præcavenda mala, quæ a prono ad concretionem ſanguine ortum ducere novimus. Atque hanc quidem novam rerum Scenam induxerat nova anni Conſtitutio appetente Libra, ſtatim atque hiſcere cœperant a gelido Aquilone Septembri menſe flatus, qui diatheſin Aeris extemplo prope immutarunt.

XVII. Memini equidem me pluries tum temporis de iis quæ Subalpinis prope impendebant currentis decurſu anni, ægritudinibus, ſermonem habuiſſe cum celebrioribus Artis Magiſtris, quos eximiæ mihi laudi foret debita honoris præfatione ſingillatim recenſere, ſi prolixiorem me eſſe ſineret dicendarum rerum magna ſeges, ac dignitas. Edoctum fecerat anteacta ſuperioris anni Conſtitutio, quæ a ſanguinis fluore, quæ ex adverſo ab eodem ad fixitatem ac lentorem properante, quæ rurſus ab hac vel illa aeris craſi timenda magis, ac prævidenda ſunt. Ecquid autem perſpicuum magis, quam a tendente ad concretionem Sanguine ea quidem prænoſcere, ac prenunciare, quæ a minus veloci tramite progredientibus liquidis, hinc a conſueto eorundem more abludentibus ſolidis neceſſario ſubſequi, atque expectanda eſſe Mechanicæ nos leges docent, quibus tum liquida, tum ſolida inter ſe invicem eleganti ludunt ſpectaculo? Ut exacto anno prodierant mali ingenii febres, tum quæ ſub iis merebantur ſpaſmodicæ ægritudines cæteræ, illæ a ſanguinis fluore ortæ, hæ ab exoticarum particularum ſpiculis, quas una ſecum invexeant dire, ac diu ſævientes Auſtri; Nova modo rebus inducta facie a priori diverſa prorſus, nova quoque morborum proles caput extulit, quos anteire, ac ceu prima acies celeritate vincere viſæ fuerant recens enatæ Autumno febres. Tantum ſcilicet adhuc intra liquida res erat brevibus circumſcripta finibus, propagata nondum ad ſolidas partes labe. Et ſane ut parva ſæpe ſcintilla magnum excitavit incendium, novæ hinc, totque ortum duxerant ægritudines, quæ omnes quidem ab uno fonte progerminarunt, una omnes, ac eadem methodo profligandæ, etſi pro diverſa, quam indurant, larva inter ſe invicem differre quodammodo viderentur.

XVIII. Enim vero ſi præfatas febres attentius expenderit quiſpiam, ſi harum ortum, ac incunabula, morem, ingeniumque, otioſe ſingula, & conſiderate perpendimus, atque hæc omnia in animo vere cogitamus, nullam prorſus illas inter ac febres intermittentes, ita vulgo dicta, originis affinitatem comperimus. Sic quidem illas vocare lubet ab intervallo paroxyſmi interjecto, ut morem Practicis veteribus geram, quibus olim appellationes febrium, quibus dignoſcuntur, a qualibet ſanguinis alteratione, vel ſymptomate particulari deſumere ſatius viſum fuit, quæ diverſæ ſpeciei febribus pari jure poſſunt competere. Quidquam tamen ineſſe iis peculiare, arcanæ anni Conſtitutioni refrenum, nilque penitus cum intermittentibus vulgo dictis commune, aut hiſce proprium tum ipſa febris indoles, tum quæ ſub illa ludebant per hyemem Eryſipelata, ad quorum aſpectum ſeſe illa toties abſcondere viſa eſt, tum quæ deinceps proximo Vere, ac æſtate ſeſe prodiderant ægritudines aperte ſatis oſtenderant. Nec quidquam vetat *Eryſipelatoſas* nuncupare, aut ſi mavis dicere, *Igneas*, ab urente ſenſu caloris, inducta in liquidis ſtaſi; *Hemitritæos*, ſive *Semitertianas* dixere Veteres, de qua febre doctiſſimum vide *Duretum*, in Coac. & ſuum, quem ita bene commentatus eſt *Divinum Senem* 1. *Epid. com.* 3. *aph.* 5. Neque enim abs re erit haſce febres concipere, ceu accenſionem quandam eryſipelatoſam cruoris ad fixitatem vergentis, qui idem ſtatim ac perflantes Auſtri rarefactum magis aera effecere, ante acti lentoris veſtigia in hac, vel illa externa corporis parte depoſuit. Ubi vero denuo hiſcente Borea conſtrictus magis, condenſatus ac compreſſus aer evadebat, docente Barometro, eædem iterum redibant febres, intra ipſamet liquida rurſus ſeſe condente igne; Qui idem aut Phrenitides plerumque, aut funeſtas huc illuc *Syſtrophes* ludens pepererat.

XIX. Ac revera intervallum illud Paroxyſmi interjectum larva erat, ſeu ſimulationis integumentum, quo incautiores aliquando hujuſmodi febres fefellerant. Cernere erat in hoc apyrexiæ ſtatu, ſi modo ita dicere fas eſt, ægros, non ut mos eſt in cæteris febribus, pene omnino ſublevatos pleno inter duos quoque paroxyſmos intercedente intervallo, aſt potius vexatos pene dixerim magis, anxios, pervigiles, ſiticuloſos, ore, oculis, ac fronte turbatos; Pulſus aderat parvus, humilis; urina impenſe rubra; tenſivus capitis dolor, dirus, ac immitis prorſus, æque ac ſub ipſo febris ſtatu, ac incremento; Nullus quoque tum accenſionis initio vomendi conatus, aut ullum vel levioris nauſeæ veſtigium, quod hærentem in primis viis mali fomitem oſtenderet, quam citiſſime removendum; tum declinante paroxyſmo emergens ſudor, quo apparente ſolent intermittentes febres per vices deſinere. Summa nanque rerum, ac potiſſima morbi cauſa a Phlogiſtica liquidorum craſi, ac proinde turbato eorundem progreſſu repetenda erat. Quod quidem probe diſtinguere, tum probe noſcere opus aderat, ut inde curativæ indicationes rite diri-

dirigerentur; Aliter exulcerabatur magis res, ſtupente Medico, ac morbi malignitatem perperam accuſante. Neque etiam, ne quis me immemorem prorſus credat, ac rerum, quas ſub oculis habuimus nuper, oblitum, eadem aderat ſingulis æqua rigoris acceſſio. Quidam enim exiguo horroris veſtigio; Plerique valde ſenſibili rigore corripiebantur. Nonnullis primo tantum acceſſu, ac febris aditu, haud paucis ad ſingulas acceſſiones, ac vices idem rigor, ac horror ſupervenit. Horum plurimi toto apparentis Apyrexiæ decurſu moleſto quodam frigoris ſenſu detinebantur, pulſu vix elato, ceu exquiſita tertiana laborantibus aliquot ante acceſſionem febris horis contingere ſolet. Quidam etiam properante ad exitum morbo, una cum judicatione majori horrore obriguere. Sæpe id latentis diu vomicæ inopinato diſruptæ præludium extitit; Autumno quidem, ac per hyemem omnino pauci: Vere, ac æſtate longe plurimi, Vix quenquam novi abſque ſanguinis e naribus, aut ab hæmorrhoidalibus venis profluvio ſanatum. Utrique horum conturbata ſæpe alvus proluſit, aut quod inchoaverat opus, abſolvit. Quibus nihil hujuſmodi obtigit. Phrenitide per hyemem, ac Veris initia correpti ſunt, quorum neminem ſervatum vidi. Orto autem Vere pleriſque læta pulmonum ſuppuratione, dummodo in docti, ac ſolertis Medici manus inciderent, incolumes evaſere. Quæ quidem ſequentibus ægrorum recenſionibus illuſtriora efficere pergam.

Æger Primus.

SUtoris Uxorem, propter Regias Archigymnaſii Ædes degentem, quas ſuperioribus annis vix confecto bello, Magno ac Rege digno ſumptu e fundamentis erexit, atque hoc ipſo An. MDCCXX. XIII. Kal. Decembris feſtiſſima pompa, omnique lætitiæ apparatu, Muſis reſeravit INVICTISSIMUS REX, ignis, ut *Hippocratis* verbo utar, hoc eſt vehementiſſima febris cum rigore prehendit. Huic inter exordia intenſus capitis dolor contigit, lumborumque, ac præcordiorum dextrorum, quæ quidem mox fluentibus menſibus allevata ſunt. Sexto die rurſus ſuborto rigore exaſperata ſunt omnia. Somnia non aderant, extrema frigida, pulſus parvus, ſitibunda erat, aduſta alvus pauca demittebat. Septimo pulſus elatior, urinas reddidit impenſe rubras, levius habuit. Octavo rediit rigor, capitis lumborumque dolores intenſi magis, lingua ſicca, urens, fuliginoſa. Nono quievit. Undecimo ſub noctem conturbata eſt alvus, multaque prodiere cum bilioſo affluxu. Decimo quarto perturbata iterum alvo perfecta judicatione abſoluta fuit.

Æger Secundus.

MUlierem quandam gemellas laborioſe enixam, cum non admodum partus purgamenta proceſſiſſent, primum quidem febris corripuit horroris ſenſu haud exiguo; Mox capitis, & cervicis gravitas non ſine dolore tenuit. Poſtridie moleſte habuit, non dormivit. Tertio die reperiit una cum rigore febris, pulſu parvo, humili prorſus, abjecto, præcordiorum anxietate magna, ſiti multa, inordinate quidem, & inconſtanter perturbata, rurſuſque conſiſtente alvo. Septimo paulo elatior pulſus; ſub Veſperam febris rediit, exiguo præludente rigore. Octavo lochia repente fluere, atque uno, eodemque temporis momento latis puſtulis ſubrubris fœdari viſa cutis, quæ ad tertiam uſque vicem ſeſe oſtenderant, condebantque viciſſim. Capitis mox, ac cervicis dolor remiſerat. Quievit. Undecimo copioſe adhuc fluentibus lochiis integre convaluit.

Æger Tertius.

PRæſul digniſſimus, qui juxta Dianæ Templum, nunc Sacram *Confraternitatis Sancti Spiritus* ædem decumbebat, febri acuta correptus eſt cum rigore. Lingua reſiccata erat, ſiticuloſus, bile abundans, ſomnum non cœpit. Poſtridie vix horum veſtigium aderat. Tertio, quinto, ac ſeptimo per vices repetiit febris una cum intenſo dolore capitis, qui interjecto paroxyſmi intervallo augebatur magis, quin etiam vix elatus pulſus toto Apyrexiæ tempore percipiebatur. Nono in ſiniſtro femore ſplendens rubedo apparere viſa in Orbem veluti, ceu lata macula paulo ſupra femoris articulationem cum Tibia, quæ cito priorem deſerens locum in ſuperiori femoris parte ſeſe prodidit, mox in ejuſdem lateris Tibia haud longe a malleolo interno, Thaleri Imperialis magnitudinem haud multum ſuperas, *Eryſipelas volaticum* appellant. Decimo quarto copioſa e naribus hæmorrhagia ſuperveniens morbum feliciter abſolvit. Huic alvus ab initio continenter bilioſis liquidis multis diffluebat, aut ſi conſiſteret, fervida, & cruda dejiciebat. Urinæ per totum morbi decurſum rubræ admodum ſublime quid in medio ſuſpenſum habentes.

Æger Quartus.

NObiliſſima Mulier, quæ prope Collegium Patrum *Societatis Jeſu* habitabat, ut filiam enixa eſt, nec purgationes irent, eam tertio die acuta febris cum horrore corripuit. Octavo deliravit, ſtatimque ad intelligentiam rediit. Undecimo per intervalla ſoporis quadam ſpecie detinebatur. Sub noctem extrema paulum perfrixere, ſed mox recaluit: Mente nonnihil mota eſt media nocte. Duodecimo ſub tempus matutinum latenter obiit. Aperto cadavere plurimum grumoſi ſanguinis in cavo uteri repertum, tum vaſa quæque uteri ſanguinea diſtenta valde, ac fere varicoſa; Inteſtinorum externa facies atro ſuffuſa colore; Hepar prægrande admodum. Potiſſima vero mortis cauſa in dextra uteri tuba ſeſe prodidit, ubi diſrupti recens tumoris veſtigium aderat, ac inundantis adhuc materiæ albæ, fœdæ, teterrimæ. Plura mihi quoad morbi hiſtoriam, tum anatomicam cadaveris adminiſtrationem ſcire haud licuit a Medicis, qui tum curationi, tum ſectioni intererant. Sane ejuſdem, ac reliquæ, quæ tum temporis ſæviebant febres, indolis hanc fuiſſe, qua nobiliſſima Mulier fato ceſſit, fidem fecerat indubia *Archigenis* conjectura, tum quæ in cadavere obviam venerat puris copia, diſruptus Tubæ abſceſſus, vaſorumque per uteri ſubſtantiam repentium varicoſa tenſio, a lenteſcente cruore, unde phlogiſtica primum labes, mox ſuppuratio ortum tulit.

Æger Quintus.

ADoleſcens tum illuſtri ſtemmate, tum morum candore, ac probitate præclarus, qui prope Templum *B. V. Angelorum*, decumbebat cum ejuſmodi Eryſipelate, cujus ſupra memini *ægroto tertio* per Autumnum laboraſſet, quo crura modo, modo pubes, ac finitimæ Scroto partes infeſtabantur; Mox auriginoſus extemplo factus, acuta dein febri, extrema hyeme, quæ cum exiguo rigore primum, mox abſque ullo rigore per vices repetiit, correptus fuit; Pulſu vix elato, quidem per totum morbum permanſerat, magna capitis gravitate, ſiti ingenti, aduſta alvo. Quod poſtremum quidem in omnibus fere hujuſmodi febribus ægrotantibus adnotare erat. Reliqua, quæ ad morbi decurſum pertinebant, cum ea diſtincte unquam ſcire mihi conceſſum haud fuerit, reticere magis lubet, quam exarare. Sexto ingenti oborto ſtertore celerrime periit, enata forte, ut ego ſuſpicor, ac propagata ad pulmones labe, quæ tum per hyemem ſimulate incedens proximo mox Vere larvam abjecit.

Æger Sextus.

JUriſconſultum juxta *Theatinorum domum*, qua ad forum itur Olitorium, febris a cœna vehemens prehendit; Noctem laborioſam tranſegit. Poſtridie per totum pedem ad talum uſque tumor ſubruber, ac tenſus valde apparuit, cujus in centro atrum quid aderat, ac ſubnigrum. Inſania correptus eſt; Ex alvo mere bilioſa plurima proceſſere. Paulo poſt convulſionibus a capite ſubortis celeri fato interiit. Ingenii erat tetrici admodum, atroque vultu, abque hominum conſortio omnino alienus, ceu *Myſanthropos* alter.

Æger Septimus.

PAri quoque etſi veloci minus fato ſublatus eſt piiſſimus Sacerdos *Congregationis Oratorii Divi Philippi Nerii*, mihi amiciſſimus; Is cum initio hyemis diro cruris Eryſipelate laboraſſet, paulo poſt, medio ſcilicet Januario deſipere leviter cœpit, mox in furorem repente agi una cum febri acuta ſtatis vicibus repente. Urinæ aderant pallidæ, decolores, tenues, atro quodam in iis ſuſpenſo, quod in acutis plerumque morbis Phrenitidem præſagire ſolet; Oculi protuberantes, truceſque; Facies tetra, vultuoſa, horrenda aſpectu; Lingua, pulſus durus, reſpiratio rara, & magna, fæces albæ, collectio floccorum. Præceſſerant hiſce ſomni turbulenti, Stillicidium narium, oblivio ſubitanea, alvus ſuppreſſa diu, ac mœror ingens tum prope imminentis, tum præſentis mali præludium idem, ac comes. Rogatus ego una cum Parente meo,

ut ægrotanti opem præberem, ejus ſententia, & auctoritate nihil præſentaneum magis viſum fuit, quam ea citiſſime validiſſima remedia adhibere, quibus tolli poſſet inflammatio ad cerebri arterias orta; Miſſiones nempe ſanguinis repetitas, diluentia ex decoctis antiphlogiſticis, nitroſis affatim exhibita, pediluvia, Epiſpaſtica, Cucurbitas, clyſmata, & his ſimilia, quibus ex voto obtigit ferocitatem morbi compeſcere; apparente iterum ad crura Eryſipelate, cujus præſentia, ceu læto enitente ſidere exarata ſymptomata quæque mitius extemplo laceſſere, ac dein ſeſe ſubducere prorſus viſa ſunt. Hæc una nanque ſalutis ſpes erat materiam morbificam, ut cum Practicis loquar, in parte Principe dire ludentem, quam vincere prorſus haud poterat Ars, ad crura revocare, quo illa primum erroris ſui notam reliquerat. Atqui evaneſcens brevi recens ortum Eryſipelas, omnemque deinde eludens Artis opem ſævioris mali omen tulit. Facta nanque ad pectus indomiti humoris metaſtaſi, inque exili pulmonum membrana, ac tenellis vaſorum reticulis oborta phlogoſi, lethalis Peripneumonia impedito ſanguinis trajectu ſucceſſit, quæ nullum faciendæ amplius Medicinæ locum reliquit. Nil melius *bona criſi*; Nil pejus, & mortiferum magis, quam prava metaſtaſis, vel egreſſionis progreſſus ad peſſimam *Epigeneſin*. Mala enim orta malis graviſſima inferunt mala, quæ ſunt veluti ſoboles quædam tum *Phlegmones*, tum qualitatis malignæ, & partium oppreſſarum.

XX. Atque hæ ſunt ſelectiores Ægrorum hiſtoriæ ea, qua paſſim in adverſariis feſtinante calamo exaratæ fuerant, ſtyli perſpicuitate, ac brevitate, quod in hiſtorica narratione potiſſimum expetitur, conſcriptæ. Quæ quidem haud exiguam lucem afferent, tum iis quæ ſuperius attuleram, tum quæ adhuc dicenda manent plura, per Autumnum, ac hyemem geſta, perque totum dein currentis anni decurſum. Enim vero, ut de harum poſtrema tantum eloquar, quantum ab hac una lucis in morborum ſucceſſionibus dignoſcendis, præcavendiſque, quam ſibi illuſtrandam, exornandamque Spartam conſtituerat ſetiore Libitina dignus Illuſtris *Baglivius*; Quantum inquam lucis, claritatiſque eniteat nemo non videt. Equidem magna hæc eſt Sapientiæ laus morborum converſiones, non leves illas utique, & parvi momenti, quæ frequentiſſime occurrunt, & ſuccedendi progreſſum, ac normam conſtantem ſervant, at quæ vel ſolertioribus ſæpe negotium faceſſunt Viris, futuras noſſe, ac velut e ſpecula prævidere; Sæpe hinc novum orientem, aut recens ortum morbum vel ipſa inter exordia reprimere contigit auſpicato.

XXI. Timendas morborum ſucceſſiones ſcite non minus, quam docte admonuit ex *Galeno Ballonius*, ac diu olim, qui utrique præluxit, Magnus Artis Dictator *Hippocrates*; Timendas utique, atque eo magis conſiderandas, quod haſce inter converſiones, ac tranſmutationes morborum multa paſſim ſymptomata contingant, quæ bonis, & eruditis Medicis ob ſimilitudinem, & fallaciam perſæpe imponunt, & novi morbi tanquam rediviva ſoboles, ex aliis ſubinde conſequantur, atque repullulent. In univerſum vero calamitoſior eſt morbus, qui alteri ſuccedit per metaſtaſim materiæ morbificæ in Partem Principem fractis jam viribus. Nemo nanque dubitat, quod materia prioris morbi mitior ſit, quam ſecundi per metaſtaſim nati.

XXII. Nec difficile erat conjicere tot inter nova orta mala imparem, ac prope effœtam Naturam haud poſſe amplius diu ludentis impetum eludere, illius vim feritatemque compeſcere. Simile quid olim Panormi obtigiſſe memini Præclaro Equiti Triremium Præfecto, cui ad tertiam uſque vicem enormem Tragœdiam dirum luſerat in crure Eryſipelas, totidemque illud vicibus gravior alter morbus exceperat, quo tandem, num auxiliatricis Artis ope, an Naturæ potius victricis auxilio incertum adhuc, utriuſque ſaltem beneficio, conturbata ſponte alvus, tum copioſa contingens ab hæmorrhoidalibus venis ſanguinis evacuatio, deſperatam jam pene rem opportune reſtituit. Nihil autem hujuſmodi, quidquid molita fuerit Ars, Piiſſimo Viro contigit; Errabunda nanque materies vix erroris monumenta prodidit; Magnum profecto lentoris argumentum, quo ceu compede obſtricta liquida haud poterant amplius in libertatem adigi, ac certanti Naturæ obſequi. Neque enim Criſeos loco erat, aſt imparem potius Naturæ conatum oſtenderat recurrens ad crura Eryſipelas, quod lethali tandem Peripneumoniæ *lampada* præbuit; nil nanque paulum criticum unquam. Pro morbi vero magnitudine impar heu nimis aderat Eryſipelatis in crure veſtigium; Ita *Temeni Nepti* (*a*) apud Senem Magnum, in acuta, & magna febre metaſtaſi facta eſt ad digitum, & mortua eſt, *cum non ſufficeret ad ſuſpiciendum* exigua adeo pars quidquid expellere Natura tentaverat. Cœperat ipſa quidem, nec potis fuerat inchoatum motum abſolvere, infauſto prorſus judicio, exituque infelici: Ceu cum exhibitum olim venenum poſt multos annos, derepente exorto in parte aliqua externa dolore homines celeriter extinguit. Atque tunc ego quidem cum recurrere vidi Eryſipelas abſque ulla alia manifeſta criſi, dirioris mali omen adſtantibus haud ſine magna Artis laude prænunciavi (*b*) *Avicennæ* conſilio edoctus, cujus utique fraudis, & inemendabilis doli infinita prope exempla legere eſt apud *Hippocr.* & *Galenum*, alioſque Medicinæ Principes, atque Anteſignanos, (*c*)

XXIII. Dignaque ſane quæ attentius expendatur, hæc ipſa aderat tot invicem morborum converſio, atque ſucceſſio. Eryſipelati nanque, quod primum in re proluſerat, Phrenitis ſucceſſit, huic altera vice Eryſipelas, atque huic poſtremo Peripneumonia, qua tandem vita defunctus eſt æger. Totidem malorum ſucceſſionibus totidem quoque cernere erat ludentis una tempeſtatis mutationes obſequi. Cum primo enim Eryſipelas præluxerat, Auſtrina Conſtitutio vigebat, quæ ad plures dies prope appetente Solſtitio perduravit. Succeſſerat hinc gelidus mox ab Aquilone flatus, ac tum quidem in Phrenitidem factus eſt tranſitus. Dein vero repetentibus Auſtris, Eryſipelatis iterum in crure veſtigia graviori morbo prælusere; Novo nanque inducto repente frigore, Borealium ventorum afflatu, poſtremum Tragœdiæ actum abſolvit inopinato oborta lethalis ima intra præcordia *Syſtrophe*, qua tunc dierum plures celeriter e vita migrarunt, atque hos inter Senes potiſſimum, tum qui ſeroſa ad pectus colluvie conflictabantur diu. Tot ſcilicet malorum tranſmutationes a diverſa Aeris Diatheſi, quod *Divinum* illud eſt, ac revera Sacrum Mortalibus, proficiſcebantur, impendentium morborum proludia, ac incrementa.

XXIV. Prope nanque imminebat præviſa diu nova malorum Soboles, quorum præcipua Scena intra Thoracis delubra parabatur. Prodire quidem jam tum per hyemem cœperant exitiales pectoris ægritudines, at errantis potius in morem nedum auſerant adhuc ſeſe palam, apertoque Marte prodere. Nondum enim larvam abjecerant penitus exortæ Autumno febres; Quinimo attollere hæ magis caput properante Vere viſæ ſunt, novo recens, atque acerbiſſimo oborto frigore, quod luctuoſam rerum faciem ipſa inter Veris exordia reddiderat. Denſo hinc agmine viſæ foras erumpere Arthritides, Hemicraniæ, Anginæ, atque una cum toties exaratis febribus ultro, citroque ludere, quibus illæ ceu ingruente hyeme Eryſipelata, ac Epidemici inferioris ſubſellii famulabantur. Uno in Monialium Cœtu *Divæ Mariæ Magdalenæ* omnes fere Veſtales angina correptæ, extremos morituræ hyemis conatus dire pertulerant. Quidam quoque e Civibus, cum magis ingraveſceret frigus, repentina morte ſublati ſunt. Quoſdam etiam memini hoſce inter tumultus repente inſanientes, quibus nil tale unquam contigerat. Pleriſque ulcera per hyemem prodiere maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitiſque eorum, nonnullis etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri aderat. Haud paucis puſtulæ oriebantur, dein exulceratio, Prurigo modica, dolor ingens; Multis humor exibat, ſed non admodum, qui referre, vel pus, vel ſaniem videbatur. Dira æque iis quoque extitit hyems quos diuturniores ægritudines dudum vexaverant; Plerique horum nanque ad interitum juſto celerius forte properarunt, atque hi potiſſimum, qui Scorbuto, Phtyſi, aut Hydrope laborabant dudum. Hos inter Scorbuticis præcipue frequentiſſimæ obtigere hæmorrhagiæ læthales ex ipſa cute externa non apparente vulnere, quod, mirabile dictu, obſervatum fuit in Pictoris filio ſeptenni prope *Collegium Nobilium Patrum Jeſuitarum*, In Cauponis uxore ad *Forum Carolinum* jam quinquagenaria prope, tum in Quæſtoris famulo haud longe a Foro *Caſtri* dicto; Potiſſimum vero ex labiis gingivis, ore, naribus, utero hujuſmodi excretiones obtigerunt. Memorandum Mulieris exemplum adhuc ſubit læthale

(*a*) *Sect.* 1. *lib.* 2. *Epidem.*
(*b*) 2. 4. *tract.* 1. *cap.* 29.
(*c*) *l.* 4. *Epid. tract.* 81.
Id. l. 3. *Epid. tract.* 2.
Id. l. 1. *Prorrhetic. Sect.* 2. *com.* 17.
Petrus a Caſtro Sect. 4. §. 44. & *ſeq.*
Bagliv. Pract. Med. lib. 1. *pag.* 51.

thali hujuſmodi ex raninis venis hæmorrhagia brevi temporis intervallo peremptæ. Cœperat illa diu olim Scorbuto dire vexari innupta adhuc. Nupta dein ſævius per vices recurrere ſæpe malum conſueverat, quod quidem ingraveſcere magis, ac *vires acquirere eundo* oſtenderat difficilis magis, anheloſa, ad motus vel paucos fere deficiens reſpiratio; Dolores varii, ac vagi per omnes internas, externaſque corporis partes mira producentes tormina Colica, Hyſterica, Iliaca; Rubræ modo, modo flavæ, ac violaceæ maculæ in cute apparentes; Crurum tumor accedens, recedenſque; Oris fætor, Gingivæ tumentes, adque minimam preſſionem evomentes cruorem; Dentium vacillatio, ac nigredo; Quodque funeſtiſſimum aderat, varicoſi annuli ad raninas venas, quibus inopinato reſeratis lethalis oborta eſt hæmorrhagia, cui obſiſtere nulla Ars potuit unquam. Huic Soror aderat, quæ atrocibus æque conflictata malis haud abſimili prorſus fato biennio ante vitam cum morte commutaverat. Utrique harum cum tenella adhuc ætate forent dira ſcabies, ac improba ulcera futuri incrementa mali præluſerant, quibus ſicca dein ac lenis Elephantiaſis ſucceſſit.

XXV. Horum alteri, quos tum temporis repente è vivis ſublatos memini, latæ admodum maculæ, ut à Chirurgi ore didici, qui inſpiciendo cadaveri accitus fuit, ut quæ celeris adeo, citæque necis cauſa fuerit ad eos, ad quos id ſpectat, renunciaret; latæ inquam admodum maculæ in univerſo corporis ambitu conſpiciebantur; colore violaceo, ac fere ſubnigro, tum quæ præſertim præcordia, cruraque, ac totum vertebrarum tractum occupaverant. Magnæ id quidem inductæ in liquidis ſtagnationis monumentum. Id nanque eſt exiguas inter, quas *exanthemata* Græci vocant, ac latas maculas diſcrimen, quod illæ fuſionis, (*a*) ut ſuperiore anno adnotavimus; hæ coagulationis potius, ut ajunt, præludia ſint, quod idem mihi aſſidua per ſexdecim fere annos apud Subalpinos praxis edocuit. Illæ febribus continuis, mali moris, exitialibus morem gerunt, hæ diuturnioribus paſſim malis, ac Scorbuto potiſſimum facem præferre viſæ, tum perſæpe etiam repentinam mortem proſequi, aut illi proludere, ut in repente denatorum Cadaveribus cernere eſt aliquando. Illæ rurſus rubræ magis occurrunt ob tenuiores quas effuſus ab arteriarum oſculis cruor dimiſerat, profugas, ac diffugientes hinc inde partes; Hæ vero ſubnigræ, ac ſublividæ prorſus ob fixiores ſanguinis particulas venarum extremitatibus hærentes, ut ait *Villiſius*. Illæ ſanguinis Phænomena coire amplius haud potentis, hæ futuri, ac prope imminentis lentoris exordia. Haſce inter poſtremas, quæ ſublividæ ſunt, prolixioribus illæ malis, quæ nigræ vero ſubito, aut celeri fato præludere ſolent. Nuper deſideratus omnibus, dum hæc ſcribo, celeriter obiit Amicus meus, qui ad novum Urbis ambitum *apud portam Secuſinam* habitabat, cui perquam latis hujuſmodi maculis ſummo quodam mane, cum alias ſaniſſime degeret, interſtincta illico cutis apparuit. Veſpere cum ad cœnam lætus accederet, è vivis repente exceſſit. Nuper etiam diuturno confectus morbo ad plures abiit Piiſſimus Vir prope Templum *Divi Franciſci de Paula*, cui biennio ante ſublividæ maculæ Veris initio, mox fœdus Icterus nulla proludente febri inopinato obtigit, præduris diu, ac tenſis admodum Hypochondriis; Aperto Cadavere vel minimam bilis copiam in cyſtide, ac nigerrimam prorſus, atramenti ad inſtar obſervavi. Idem olim in mortuis derepente adnotavit *Fernellius*.

XXVI. Atque hoc quidem ſenſu ajebat *Duretus*, livores pejores eſſe quam nigredines, in Chronicis nempe affectibus, ubi illæ è malis veniunt per mala; ſucceſſione veluti, ac converſione unius morbi in alium metuenda quantum. Secus utique in acutis, in quibus *palindromes, ac gangrenæ* prope jam factæ indicio nigredines ſunt. Sive vero ſublividæ, ſive nigræ ſint ad cutim maculæ; Utriſque diuturna jecoris ægritudo aut vehementiſſimus dolor præludere conſuevit. Hinc ſublividis potiſſimum Icterus ſæpe, aut illæ Ictero fatali proluſere. In hac ego Icteri ſpecie à viſciditate, & ab amurcoſa bilis qualitate orta tartareis, veluti pro ſecreto, uti ſoleo, & aqua Nuceriana Sale admixto prunellæ, repetita per duas, vel tres vices purgatione alternis diebus ex Rhabarbaro, quod olim jure merito *Patrem Hepatis* ob ſpecificam ejuſdem ad pleroſque Hepatis effectus curandos virtutem dixere *Arabes*; Deinde ad Serum lactis veniendum cum marrubio bullitum, & ſingulo mane calide dandum; Quod ſi nimium fuerit amurcoſa bilis circa jecur impacta, aut magna ejuſdem viſcidæ, nigræque prorſus copia, addi poterit cum ſero in maceratione drachma una hellebori nigri præparati alternis diebus vel cochlear unum, aut alterum *Syrupi cachectici Fernelli* cum helleboro, qui ſyrupus magnarum eſt virium in Chronicis; Et demum omni bile hac methodo expurgata, (hic primus curationis ſcopus prudentis Medici eſſe debet) chalybeata, & roborantia uſurpanda, nunquam infelici ſucceſſu.

XXVII. Neque enim raræ omnes Icteri ſpecies tantum, quotquot recenſeantur à Practicis, tum hujuſmodi exarata modo, cui ſublividæ ſæpe maculæ anteire ſolent, ſed Chronici fere morbi omnes à male affecto Hepate ortum habent. *Tanta* ſcilicet *molis* adeſt hæc una haud immerito Princeps pars inter cæteras, quas præclaro quodam munere in œconomia animali fungi novimus; Ut contabeſcant hæ ſenſim neceſſe ſit illa laborante, ac pereant tandem, ni ab imminenti exitio quam citiſſime tueatur, Hyſtericis, Calculoſis, Colicis, Scorbuticis, Lienoſis, Aſciticis, Tympaniticis, ac innumeris id genus aliis nunquam obſervatum incolume hepar, quinimo ab hoc uno malorum fomes, ac origo ſæpe repetenda, obſtructo ſcilicet, inflammato, aut ſchirroſo, quæ tria duritatis nomine vocat *Hyppocrates*; (*b*) Quod autem horum aderit, ſtercoroſæ dejectiones oſtendent.

XXVIII. In hac perturbatione rerum, torque inter exaratas ægritudines diuturnas, quæ impendente Vere, aut ægros ad interitum celerius forte, quam par foret, ducere, aut exacerbari magis viſæ fuerant, obviam veniunt peculiares Virginum affectus, qui, ſi dire crudeliterque unquam, tum per hyemem maxime erga inſontes Puellas tyrannidem ſæviſſime exercuere, a copioſiore liquido iidem potius ſtagnante, ac preſſis nimium proinde vaſi orti, quam ab effœto eodem, pravo, ac vapido, ut etiamnum ferunt exercitatiſſimi Viri. Proderant hinc iis magis, quam celebriora quæque chalybeata uſurpari ſolita, iterata venæ ſectio in pede. Ipſa dein vaſa a plethora nimis debilitata adſtringentibus opportune roborando, ac confirmando. Quibus confeſtim ad Martialia properatum eſt, magna iis repente excitata Phlogoſis graviora intulit mala. Ars quippe erat iis conſuetam Artis opem haud adhibere, quod quidem ab Conſtitutione Anni ediſcere eſt, ejuſque Principis ingenio Morbi, cujus imaginem ſæpe etiam referunt diuturnæ quotquot eo tempore ſæviunt ægritudines cæteræ.

XXIX. Haud paucæ quoque Mulieres viſæ fluore albo per hyemem laborantes, tum ſubſequenti potiſſimum Vere, ac Æſtate; Atque illæ quidem præſertim, quæ hyſtericis olim inſultibus vexari conſueverant. Ars quoque iis erat non equidem effœto, pravoque cruori ſuæ reſtituendo indoli non fermento ulli uterino emendando, aut exaltatæ bili demulcendæ incumbere, aut erodentibus ſalibus coercendis, inutili remediorum apparatu. Aſt potius, ut ego arbitror, profectum ab univerſali cauſa malum, antequam radices ageret, aut adhæreſceret magis, elidere; Radicatum vero ſi quod foret, ac miſſis ſtirpibus firmatum proprio in ſolo, ac delubro reprimere. Utor ego frequentiſſime in hoc morbo, quo potiſſimum Noſtrates Mulieres laborare ſolent, ter quaterve purgato corpore (ſi hyſterica fuerit bis purgaſſe ſuffecerit) injectione alicujus liquoris appropriati.

XXX. Quod ad hujus fluoris ſcaturigines attinet, in obſcuro adhuc res latet. Nemo ſane, quod ſciam, acu illam tetigit hactenus. Crediderim ego haud aliunde petendas eſſe illas, quam ab iiſdemmet menſtruorum fontibus. Nec profecto ab veroſimili prorſus aliena hæc hypotheſis eſt. In quotquot enim, quæ hujuſmodi profluvio diu laborantes e vita migrarunt, nihil in utero compertum memini, præterquam ſeri aliquod in ejus fundo effuſi, quodve adhuc exigua copia premente digito ab hiantibus forte vaſorum orificiis guttatim proſiliebat, ceu in iis quoque intueri eſt, quæ inchoante fluxu menſtruo, aut pene jam peracto, defunctæ ſunt. Quamobrem ut ſatis eſt ea foramina, per quæ uteri ſinus cum hujus cavea communicare Clariſs. Viri obſervarunt, prope imminente menſtruo fluxu a vi erumpentis ſanguinis tantummodo diduci, quo ſanguis ſubinde effluat periodo nulli ignota, deſinens idem fluere, mox ac imminuta vi, tum quantitate liquidi, quæ unica eſt periodici ejuſdem fluxus potiſſima cauſa, ſeſe contrahentibus circumjectis fibris, exarata foramina occluduntur, aut ſaltem tantum patent adhuc, quantum ſatis eſt exiguo ſero jugiter tranſmittendo, quo uteri cavea humecta ſervetur. Ita laxatis forte fibris, aut iiſdem a nimio ſan-

(a) *Conſtit. Epid.* 1720. *pag.* 64. *Supplem. ad Sydenham.*

(b) *Coac.* 30.

ſanguinis affluentis impetu debilitatis ſeri fluxum contingere puto magis, aut minus diuturnum, quo major, aut minor eſt fibrarum laxitas, quove magis illæ aut minus ſeſe reſtituere queunt, inque proprios ſyſtalticos niſus conſurgere. Raro, ac vix raro quidem puellas, aut virgines hujuſmodi affectu correptas memini, ſæpe equidem nuptas, tum quas hyſterici inſultus frequentiſſime laceſſere conſuevere; Pleraſque etiam novi a difficili partu in hanc ægritudinem incidiſſe, nonnullas poſt aſſiduam uteri hæmorrhagiam; Neminem unquam quinquagenaria majorem, aut quibus menſes defecerint. Quam facile vero laxari vaſorum uteri fibræ, quam levi de cauſa foramina diducta ſemel haud occludi penitus dein, quam celeri tramite per tot implicatiſſimos uteri ſinus affluens liquidum, tum gravitate ſua, tum forte etiam copia, uteri vaſa diſtendere, villoſque divellere repetitis arietationibus, & gravitatibus queat, neminem latet! Obſcurior res eſt quænam illa ſint, quove more ſe habeant exarata foramina, per quæ ab erumpentis ſanguinis impetu diducta leviter, aut diducta ſemel, nondum penitus occluſa amplius, tum menſtrua evacuatione cruor, tum ſerum diuturno fluxu ſecedit. Num villi illa forte arteriarum uteri evaneſcentium ſeu venarum ejuſdem primo naſcentium, vel earum limites? Sed de his pro inſtituto ſatis. Ad Arthritides modo, Hemicranias, Anginas, quæ ruente ex alto Borea Veris initia præceſſerant, mea ſe ſe convertit Oratio; Ne quid per hyemem geſtum prætermittam. Neque enim tantum juvat delibare rem, ſed & amplius lubet excurrere, quove illa omine præluxerit, aut obtigerit, expendere.

XXXI. Una eademque aderat harum omnium ægritudinum curationis ratio, ſi modo ad Principem ludentem affectum mentis acies dirigebatur. Sive enim ad fauces, ſive ad artus, ſive ad involucra cerebri, ſive ad oculos, (Ophtalmiæ nanque plurimæ ſub id quoque tempus proluſerant,) præcipuam ageret Scenam Morbus; Unus idemque erat vincendus hoſtis, idem omnino curandi ſcopus in ſingulis, idem pariter, ſi ab hoc quiſpiam Medicorum tantiſper abluderet ſcopo, expectandum ægrotantibus fatum, *Oſtendit autem ſanatio*. Neque enim purgantia, neque anodyna, neque alia quæque hiſce olim conducentia auxiliorum genera, profuiſſe viſa, præter venæ ſectionem, quæ feliciter ſæpe reſtituit rem, tum ea una ſimul exhibita remedia, quæ aut præſenti Phlogiſtico affectui compeſcendo, aut impendenti liquidorum præcavendæ labi, ex qua hujus, vel alterius Partis Principis imminens aderat Sphacelus, *Natura monſtrante viam*, citius occurrerent. Princeps nanque ad Principis morbi vim reprimendam, coercendamque, cujus imaginem referebant exaratæ omnes ægritudines, Princeps inquam præſidii genus id erat, quod ſtagnationem, ac lentorem liquidi eluderet, hoc uno affecti crimine, nimia ſcilicet ſui copia, ac pondere, quo lenteſcere idem in vaſis opus erat, aut ſaltem ſi non omnino adhuc lenteſcere videretur, ad concretionem, ac fixitatem celeri gradu contenderat; Quodque idem ob prægreſſas Conſtitutiones annorum magna ex parte Auſtralium id amiſerat ſui, quod illud poterat perenni actum in Orbem more tueri, abſque prope impendenti exitio, ac jactura vindicare.

XXXII. Agebatur ſiquidem de ſanguine, qui mole ſua ſibi metipſi erat noxæ, ac detrimenti; Nullus hic proinde conctationi locus. Timendum enim, *ne dum Romæ conſuleretur, Saguntus expugnaretur*. Si qua in re periculum fecit mora, aut *Præceps* commonente *(a) Hyppocrate*, viſa *occaſio* fuit: In hac equidem illa eluxit maxime. Ipſeque ego quod ſancte aſſero nulli ex iis, qui per ea tempora ægrotaverant, aut Arthritide, aut alio quopiam ex prænarratis affectibus, tum aliis pleriſque diuturnioribus inauſpicato ceſſiſſe hujuſmodi præſidium memini, dummodo opportune adminiſtratum, *dum præſens aderat indicans*, ut Practici ajunt. Ejus nanque erant hujuſmodi omnes affectus indolis, ingeniique, ut liquido gravitate peccanti morem gererent, cui haud lætius unquam, ac feliciore ſidere occurrere Ars novit, quam venæ ſectione repetita, quouſque ita ad ſolidorum libellam ſeſe haberent fluida, ut reſtituta invicem præclara æquilibrii ac conſpirationis lege, ſarta, tectaque res foret, ſupremum heu ſubitura prope diſcrimen! Cur vero lentore peccans cruor meninges modo, modo fauces, oculoſque, ac artus laceſſat inermes, modo inſontes aliquando pulmones, quod ſæpiſſime obtigit, haud ita implicata res eſt, ut Dædali ingenio opus ſit ad id revelandum, demonſtrandumque? Excelſa profecto magis eadem, ac digna Philoſopho *originis principium* harum ægritudinum, quas præſens currentis anni Conſtitutio in Scenam tulit, tum earum genium, ac morem propius inquirere. Cur eædem Arthritides, quæ tam dire adeo crudeliterque ſuperiore anno ſub Principe ludente affectu militaverant diu, diverſum ab iis, quæ modo per hyemem potiſſimum extulerant ſigna, toto cœlo præſidium expeterent? Cur illæ ſpaſmodicis cruciatibus moleſtæ magis, hæ nihil hujuſmodi prætulerant? Cur raræ hoc anno hyſtericæ mulierum affectiones extiterant, quæ olim paucis pepercerant? Cur nullæ prorſus, aut vix paucæ ephemeræ viſæ febres, aut diariæ, ut vocant, quartanæ, ac hujuſmodi aliæ ægritudines cæteræ, quæ nullo non tempore proludere ſolent, tum ultro citroque ire nullius in ſervitutem redactæ?

XXXIII. Cæterum ab lentore ſanguinis, tot omnes etſi diſcrepantes invicem ægritudines prodiiſſe ipſe extractus è vena cruor colore, habituque aperte ſatis manifeſtabat. Quidpiam nanque inſtar pelliculæ, aut exilis membranæ in ejus ſuperficie conſpiciebatur, qua diſrupta, viſcoſus, ac nigerrimus ſanguis in fundo vaſis ſupererat. Sæpe altera, ac tertia vice opus extitit ſanguinem mittere, imperante morbo quantum demendum aderat cruoris, non equidem illius colore, aut habitu, ut adhuc plerique autumant *Celſi (a)* authoritate ſuffulti, qui ait, *cum ſanguis profluit, colorem habitumque ejus attendere opus eſt; nam ſi is craſſus, & niger eſt, vilioſus eſt, ideoque utiliter effunditur*: Quod quidem idem *Celſus* accepiſſe videtur ab *Hyppocrate*, dum dixit in Pleuritide ſanguinem eſſe mittendum, donec melior, aut ex nigro ruber appareat. Sane hujuſmodi ſententia, utut improbanda omnino non ſit, reticere tamen haud poſſum hinc ſæpe decipi Medicos; eamque nullo unquam in morbo curando ſatis eſſe conſtantem, aut ſufficientem metam, & periculo non vacantem ſuperfluæ evacuationis, aut ſuſpicione diminutæ; Perinde ac vetuſtiſſimam alteram *Galeni* ævo percelebrem ad animi uſque deliquium. Habent id quæ à Majoribus tradita nobis oracula ſunt cum cæteris rebus commune longa vetuſtate præclaris, ut illa frequentius in medium afferri ſoleant, quam recte intelligi, & convenienter uſurpari. Non enim quia purus, aut quia mutatio in meliorem non fit, ſemper continuanda eſt miſſio; Neque quia mittitur, ſupprimendus eſt; Sed donec aliqua utilitas appareat, aut confertim, aut per vices educendus eſt, maxime in acutis morbis, & ſuo initio, quo, (ſi particulares ſunt, ut Pleuritis, Phrenitis, Peripneumonia, Angina, & aliæ inflammationes internæ, quibus ſuppuratis neceſſario ut plurimum mors ſequitur, aut etiam non raro ſuppurationem præcedit) dempta in tempore morbi materia quæ in venis eſt, mature etiam ceſſet diſcrimen à morbo. Quod ſimiliter in ardentibus febribus, & ſynochis faciendum eſt. Detrahendus ſcilicet ſanguis non ſumpta meta à colore, & ſubſtantia ejus, ſed à morbi magnitudine, ſtatu, & Patientis viribus. *Leonard. Bottallus de curat. per ſang. miſſion. c.* 27. Nihil ſane Artem Medicam æque conjecturalem facit, quam medicamentorum quantitas, *quæ*, ut habet *Galenus (c) neque dici, neque ſcribi, neque definiri omnina poteſt*.

XXXIV. Detrahendus vero ſtatim aderat ſanguis, ac febrilis Scena exordiebatur, aut præfatæ particulares ægritudines proludebant; Ut deſiſtendum illico, ac conjicere erat parem fore Naturam obeundo certamini. Hæc meta, is ſcopus erat mittendi ſanguinis, *ſervare vires*. Equidem raro ullus graviſſimus morbus, ut Cynanche, Peripneumonia, Phrenitis, Febris ardens, cujus forte genium, prætulerant exortæ Autumno febres, ne quid de cæteris dicam, non citiſſime, & feliciſſime curantur, dummodo *opportune* convenienti remedio illius ſuccurratur. Atque hanc utique opportunitatem, ſeu *occaſionem*, aut tempus conveniens *albo ſignandum lapillo* iidemmet morborum motus indicabant, potiſſimum quidem per horum initia, ſæpe etiam ſub eorum decurſu, aut illis jam ad exitum properantibus. Nulla nanque expectanda unquam remiſſio febris, quæ ſi obtigerat aliquando, haud læti ominis erat; Nullus hic advocandus dierum numerus, aut exoranda Criſis. Ejuſmodi quidem aderant exaratæ ægritudines, quas ipſe olim *Galenus (d)* tradiderat, in quibus nihil tale quidquam attendendum eſſe ajebat, *imo quocumque die mittendi ſanguinis ſco-*

(a) 1. *Aph. ſect.* 1.

(b) *Lib.* 2. *cap.* 10.
(c) *Meth. Med.* 7.
(d) *Lib. de cur. rat. per ſang. miſſ.*

ſcopum in laborante inveneris, in eo auxilium illud adhibendum.

XXXV. At urget, ajunt hic loci quam plures, urget in hac parte, *Celſi* ſententia dicentis (*a*) *quod ſi vehemens febris adeſt, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, hominem jugulare eſt.* Fateor id ego quidem, nec quidquam Magni Viri laudi demptum velim unquam, quem ego tam præſtantem doctrina fuiſſe reor, ut paucos ei anteponendos Latium protuliſſe cenſeam: Atque is forte Magnorum Virorum inſtar multa maluit ſeris Nepotibus in obſcuro relinquere. De his proinde ſuſpicari fas eſt locutum eſſe febribus (*b*) *puriſſimum Scriptorem*, ac prope dixerim (*c*) *Medicorum Deum*, quæ certam obſervant intermiſſionem, aut ſaltem per vices impetum remittunt, etſi ſemper durent. *Intermittentes* illas dicimus, has *continuas remittentes*; Quamvis etiam tunc vel in ipſo impetu majore febris nocere unquam, ſed potius juvare venæ ſectionem compertum ſit.

XXXVI. Secus equidem cenſendum de iis, quas *Cauſos*, ſeu *Ardentes* vocant, ob frequentiam, diſcrimen, ſanandique laborem funeſtas ſæpe: Cujuſmodi aderant, que Autumno primum ſe ſe prodiderant, ac toto fere Anni decurſu ultro citroque oberrarunt. Et ſane aut *famulante Natura* brevi ſolvebantur copioſa narium hæmorrhagia, ut pleriſque eo tempore obtigit, aut eadem *Natura* Duce, opportune celebrata Phlebotomia quam citiſſime per initia, atque in ipſo earum impetu jugulabantur; Secus aut ultimam rebus jacturam celeri nece attulerant, aut in diuturnos affectus ditos admodum, ac graves quanquam minus calamitoſos abiere. Quibus poſtremis quidem nihil præſentaneum magis, aut opportunius unquam, quam ſanguinis detractio; Atque hæc quidem per hyemem, Autumnumque. Orto autem jam Vere in Peripneumonias deſiere lethales prorſus. Hæ nanque ut mox addam, aut velox inducto Sphacelo fatum, aut lentam ægritudinem facta ſuppuratione tulere; Cui imminenti exitio, antequam ſcilicet ſive Sphacelus, ſive abſceſſus prope eſſet, nil præſtantius unquam docuit Ars, quam ſanguinem demere lato vulnere, ac repetitis vicibus, dum vires ferant. De febribus loquor, quæ ab *ſtaſi cruoris* proficiſcuntur, cujuſmodi potiſſimum aderant, quæ exarata Conſtitutione viguerant, iis fere conſimiles, quas tum olim *impetuoſas* vocaverat memoratus *Galenus* (*d*), quaſve idem prolixa ſanguinis miſſione ſæpiſſime, ſubque ipſo earundem impetu, exortu, ac incremento jugulaſſe fatetur. Hoſce inter, queis copioſa narium hæmorrhagia morbum abſolvit, pueros præſertim hac ope ſervatos vidi. Adulti vero, aut provectiores ætate Viri, quibus id copioſe minus contigit, haud pauci in Arthritides, ac Hemicranias incidere graves admodum.

XXXVII. Nec citra operis pretium fore puto, ſi quod accidit mihi vidiſſe, hic enarravero, quod ad exaratos affectus, qui una cum ardentibus febribus longe lateque ſævierant, præſertim attinet, atque Arthritides potiſſimum, tum Hemicranias. Anginæ enim, quæ novo repente exorto frigore facem præbuerant cæteris, brevi conſtitutos ſibi fines perſolverant; Adque primos mitiore flamine adſpirantium ventorum flatus omnino deſierant. Utque ab Arthritide initium feram: Ejus hæ aderant moris ut Vertebrarum tractum, tum anteriorem Thoracis partem, ipſaſque adeo Coſtas, earumque interſtitia laceſſerent magis, quam Ilia, extremoſque Artus. Præcipuus namque hic ludebatur Tragœdiæ Actus, cum maxime haud convenienti tempore, aut vana remediorum farragine orientibus malis ſuccurrebatur. Plures fefellerat nempe conſuetus hujuſmodi ægritudinum mos; ſtupebantque admodum cum eludere illas cætera quæque uſurpari Practicis ſolita remedia videbant, ac contumaciores effici, delato mox ad univerſos Artus Malo, quod hanc primo, aut illam tantummodo partem occupaverat; quodque præcavere utique poterant præſtantis auxilii genere, quod ludentis morbi indoles initio ſuaſerat, ſuadebatque adhuc pari ſecuritate, ac fiducia.

XXXVIII. Hiſce artibus affini meo, cui dira Arthritis hos modo, ac illos artus crudeliter divexabat, opem attuli, ac incolumen illum citius forte, quam ipſe ſibi ſpem fecerat, reddidi. Huic ſub finem hyemis febris occurrit, quæ tertio die mitius laceſſere ſtatim cœpit: Atqui ferus univerſam Spinam, imaque occupans præcordia, mox ad omnes fere artus delatus dolor acerbiorem intulit ægritudinem, cui fruſtra lenientibus, purgantibus, diureticis uſque adhuc opitulabatur. Rogatus ego, malorumque origine, ac ſucceſſione ſedulo explorata, juſſi ſanguinem detrahi ad uncias decem; Diætam quod attinet, juſcula hordeacea, avenacea, panatellam, atque ejuſmodi alia de more præſcripſi, tum priſanam ex hordeo, ac rad. liquiritæ, acetoſæ in aqua fontana incoctis, pro potu, ac denique *Sydenhamii* conſilio, ut æger per aliquot horas ſingulis diebus lecto ſeſe abſtineret, præceperam, cum calor jugi decubitu, ut citatus Author ait, morbum ſæpe promoveat, intendatque. Die ſequenti ſanguinis tantundem detrahi juſſeram; mox tertio dein, ac ultimo, uno alterove die interjecto. Pleriſque memini quarto, ut plurimum, venæ ſectionem hujuſmodi affectu ægrotantibus nunquam infelici exitu adhibitam; Raro tamen obtigit ultra quartam vicem venam inciſiſſe, niſi vel tegimen juſto calidius præceſſerit, vel medicamina calidiora ægro præter neceſſitatem fuerint exhibita. Paregorica, ſive *anodyna* quæque valere omnino juſſi, ut ut ſæviret dolor. Noveram enim illorum uſu morbum magis figi, neque tam facile dein venæ ſectioni cedere, quæ ideo ob hæc ipſa medicamenta officioſe nimis exhibita ſæpius quam par erat opus, celebranda fuerat aliquandiu. Neque enim arbitror eam illa, quam titulo pollicentur, *analgeſiam* præſtare. Mirum equidem, ut his rite peractis, mox potione cathartica è lenitivis exhibita ægri dolores imminuti fuere, quo tandem reſarcita, quam fecerat ſanguinis detractio, jactura virium, Veris beneficio quod opportune occurrerat, omnino evanuerunt.

XXXIX. Arthriticos alios quamplures novi per ea tempora diris cruciatibus divexatos, quibus ortum, ac incrementum præbuit prægreſſa febris contrario modo, ac poſtulabat, tractata, hoc ipſo more feliciter ſanatos. Nec atrociter minus ſæviebant Hemicraniæ, quæ modo una cum febri, comite modo etiam abſque febri ſubludere videbantur. Harum magna pars copioſa effuſione ſanguinis, ſponte è naribus oborta ludere deſiit extemplo. Huic prope erupturæ, aut pleno erumpenti alveo prælusit ſæpe hærens diu, qua Sagittalis Sutura per capitis longitudinem recta pergens ſupra coronalem ad angulos æquales incidit, ferus dolor, profiliente ſanguine paulatim deſinens. Pluries hinc mihi animo ſubit, num eligenda forte in hoc affectu curando peculiaris vena tum origine, tum vicinitate præclara, quæ opus feliciter magis abſolveret; Occurrebant ejuſmodi plures ad Tempora potiſſimum, media in fronte, ſecus Aures, ad Naſum, ac *Jugulares* præſertim, quæ iis omnibus ortum præbent; Atque ab hiſce quidem tuto fuit auſpicia deſumere, ſive quod pleniore fluento, quod unum expectabatur magis, exitus concedebatur cruori, ſive quod ab Jugulari, tum externa, cum interna, citior aderat expectanda *Derivatio*, quam tum Revulſio, ab reliquis memoratis venis, quæ illius propagines ſunt. Evicit inquam præ cæteris Jugularium ſectio, ac magnum fuit periclitantibus ſubſidium. Viſus namque illico miteſcere capitis dolor, ac fere penitus deſinere; Nonnullis, quibus id præſidii experiri, horroris erat, etſi nihil omnino fuerit extimeſcendum, affixæ Temporibus hirudines haud imparem attulere opem, etſi modico velociter minus, ac in ipſo præſentis diſcriminis articulo opus aderat, quod unice ſperari poterat ab apertis Jugularibus. Conſultius erat huic ſanguinis miſſionem præmittere è Brachii vena, aut ſi urgeret opus, è longinquiore altera in Pede. Hacque methodo haud paucis quos atroces hujuſmodi Hemicraniæ dire vexaverant diu, pene extemplo ſubventum eſt.

XXXX. Cæterum ne ultra ſupraque quam ſit æquum in his moram faciam, meminiſſe lubet peculiaris cujuſdam mirum in modum ludentis Hemicraniæ hiſce artibus feliciter curatæ. Juriſconſultus, qui in ea Urbis parte habitabat, qua ſupremum Arcis Propugnaculum eminet ab *Emmanuele Philiberto* olim ad Regni tutelam, defenſionemque excitatæ, ac novis ſubinde munitionibus, cuniculis, aggeribus, operibuſque tum à Succeſſoribus Ducibus, tum ab Invictiſſimo Rege VICTORIO AMEDEO inſtructæ, quibus obſidentium Gallorum ſuperioribus annis impetum eluſit ac vim. Is inquam cum ſummo quodam mane ad forenſis Palæſtræ negotia obeunda è lecto ſurgeret, gravi admodum capitis dolore vexari cœpit in ſiniſtra parte ad Tempora uſque: Quem quidem haudquaquam magni fore momenti gratus ad plures dies æquo animo adverſam valetudinem invicte ſuſtulit. Quouſque tandem cum mihi quadam die forte fortuna haud longe à foro occurrerit, auxilii à me quidquam rogavit lubens omnem mihi referens mali hiſtoriam oppido raram. Narraverat enim ſe hora circiter octava matutina alternis diebus hujuſmodi dolore perquam acuto corripi qui

(a) *Lib.* I. *cap.* 10.
(b) *Voſſius de Vit. ſermon.* I. *cap.* 16.
(c) *Caſaub. ep.* 29.
(d) *Meth. Med. cap.* 4.
Supplem. ad Sydenham.

qui ad quartam uſque Pomeridianam perdurabant, quo tempore collecto animo, ac re omni compoſita ſeſe paulatim recipiebat, adque conſueta ſibi munera redibat, ceu nihil hujuſmodi obtigerit unquam. In ipſo autem aditu Paroxyſmi, ut ita loquar, magna Capitis gravitas proludebat futuri prænuncia doloris, exeunte vero paroxyſmo, quod præcipue etiam adnotandum ſubit, modico ſudore perfuſa. Tempora aderant, quo doloris Scena terminabatur. Addiderat ſibi ab Amico propoſitum Occipiti admovendum veſicatorium, tum ano Hirudines, quod utrumque præſidii genus experiri ait ſibi vetitum hactenus à gravi, quo premebatur, rerum onere; Se tamen jam modo negotiis omnibus valedicturum prorſus, nec amplius perpeti diutius poſſe Mali acerbitatem. Quamobrem omni cunctatione abjecta ſanguinem detrahi jubeo è Brachio, mox altera vice intermiſſionis die lato vulnere è Jugulari ſiniſtra, quibus ac balnei uſu, fotus, diluentium, quiete, ac æquiore victus ratione, brevi convaluit. Idem Piſtoris uxori contigit, juxta Sacram *Divi Dominici* Ædem, Bibliopolæ filio ſeptenni, propter *Turrim publicam* excelſo vertice præclaram. Mercatori ditiſſimo prope Templum *Divi Rochi*; Adoleſcenti Juris ſtudioſo in vico *Divi Thomæ*; ac pleriſque aliis quibus recenſendis haud immoror. Neque enim huic perſolvendo numeri tempus ſuppetit.

XXXXI. Sanguinis ex Jugularibus mittendi mos eſt ſatis antiquus, utcumque inter paucos obtinuerit, de quo ſi perbrevis hiſtoria præmiſſa ſit, haud illam puto legentibus fore injucunda omnino. Sunt, qui *Galenum* ſecuiſſe Jugulares tradunt; Ille tamen, ni fallor, non ſectionem ipſam imperare videtur, ſed ſi caſu aliquo ſecentur, curationis modum præſcribere. In *vivorum Anatome*, qui ſane perridiculus liber eſt, & ab Arabe quodam, ut videtur, confictus, atque adeo perperam *Galeno* adſcriptus, *Jugulares aperiri jubentur in principio Lepræ, & Anginæ, anguſtique anhelitus, in Aſthmate acuto, in raucedine vocis, in abſceſſu Pulmonis, in ſpirandi difficultate, & in Splenis, & laterum morbis*. Eadem prope memorat *Sorani Epheſti introductio*: Sed cum hoc itidem opuſculum plane commentitium ſit, cumque *Cælius Aurelianus*, qui ſe in omnibus fere *Soranum* ſequi profitetur, de hac re omnino ſileat; nihil hinc quod ejuſmodi Medicinæ antiquitatem probat colligendum eſt. Sufficiet itaque has venas ſecandi origine (*a*) ab *Alexandri Tralliani* temporibus repetere, qui Jugulares à ſe ſectas eſſe ſcribit, maximeque profuiſſe. Hanc ut quibuſdam familiarem ævo ſuo curationem refert (*b*) *Actuarius*, quam itaque in Catoche, & Phrenitide deprædicat. Eam in omnibus morbis capitis adhiberi jubent Arabes, neque in iis ſolum, ſed in Lepra, acutiſque Thoracis affectibus: Unde forte conſuetudo illa ad Ægyptios manavit, quem apud eos etiam tum, cum Alexandriæ eſſet, viguiſſe perhibet oculatus Teſtis *Alpinus*: Poſt Arabum tempora niſi in *Bertruccio*, & *Arnoldo Villanovano*, qui hoc ex iis ad verbum exprimunt, (uti fere ex Græcis Arabes) vix ulla eſt de hujuſmodi venæ ſectione mentio, donec anno circiter 1500. Anatomes ſtudium pene intermortuum revocavit *Jacobus Carpenſis*, modumque incidendi Jugulares fuſe deſcripſit. Quo quidem ſæculo à pluribus pleno ore laudatur hoc curandi genus; Sed longe abfuit, ut in conſuetudine venerit; Quippe *Botallus*, qui circa annum 1570. ſcripſit, diſerte dicit, ſe neque hoc unquam à Medico præſcriptum, neque Chirurgo tentatum vidiſſe, adeoque aut nunquam in uſu fuiſſe, aut eſſe tum penitus exoletum: & quanquam ipſe primus venæ ſectionis uſum in Galliam induxerit, venamque quamlibet in quocumque ferè morbo ſecuerit, fatetur quod in jugularibus id experiri minimè auſus ſit, *reformidans* (*c*) *ne propter illius magnitudinem, & magni trunci vicinitatem non ſatis cito, neque tuto ſanguis cohiberi poſſit*. Imo *Riolanus* Pater, qui recens à *Botalli* ætate fuit, de Apoplexia locutus in hæc verba prorumpit, *Jugulares auſi ſunt quidam ſecare pro extremo remedio*. Etiam *Fabricius Hildanus*, qui Ophtalmiis, Hemicraniis, cerebrique inflammationibus hanc à ſe Medicinam cum efficaciſſimo ſubſidio ſæpius adhibitam eſſe prædicat in Epiſtola, quam (*d*) ad Doringium 1614. exaravit, *perpaucos tamen Medicos, qui ſectionem harum venarum approbarunt, ſibi innotuiſſe* ſcribit, eamque *periculoſam* agnoſcit, *niſi expertus affuerit Chirurgus*. Quinimo in ſcriptis eodem anno editis *Julius Guaſtavinus* Profeſſor Piſanus, has venas non ſine periculo ſecari poſſe pronunciat. Ita pleroſque ab hoc auxilii genere deterritos fuiſſe conſtat, ſive quod Jugularium vulnera aliquando lethalia eſſe obſervaverint, perperamque ſibi perſuaſerint idem ex earum ſectione eventurum; *Sive* potius, quod ut ſæpe fit, facta hæc à manu imperita ſectio, parum feliciter ceſſerit, notamque infamiæ experimento inuſſerit. Hoc nimirum uſu frequenter venit, ut quod remedii genus ignorantia ſemel notaverit unius inſcitia, dignitati ſuæ vix reſtituere queat ſcientium univerſa conſenſio. Utcumque vero ea res ſe habuerit olim, nullum eſt in Hiſtoria Medica exemplum, ubi rite peracta ſectio aliquid attulerit mali; Imo ſæpiſſime uſus oſtendit morbis compluribus, atque iis præſertim, qui caput attingunt, nullo modo melius ſuccurri.

XXXXII. Quod quidem, cui ſcilicet fundamento innitatur facta in capitis, ac cerebri potiſſimum morbis Jugularium ſectio, tum hujuſmodi venarum, tum arteriarum, quarum ope ſanguis per cerebrum, ac caput ultro citroque commeat ſtructuram, ex diſtributione penitius ex Anatomicis delibanti cuique facili Marte eluceſcit. Enimvero Jugularis vena vel externa eſt, vel interna: Quarum hæc multo grandior uti eam poſt *Nicolaum Maſſam* (*e*) accuratiſſime deſcripſit *Fallopius* (*f*) licet in Brutis, à quibus harum venarum figuras apud *Veſallium* (*h*) expreſſas habemus, contrarium prorſus reperiatur. *Externa* ramuſculi extremi ab ore, à faucibus, à facie, ab oculorum tunicis, ab univerſa denique capitis cute atque muſculis naſcuntur. *Interna*, quæ multo altius deliteſcit, quanquam aliquando partibus jam memoratis ſurculos aliquos impertiat, ad imum cranii recta aſſurgit; inque *duræ matris* ſinus lateralis immergitur. Ita ut jugularis externæ propagines extremæ, arteriæ Carotidis externæ ramis inſerantur; Interna itidem Jugularis, ac Carotis interna vaſculis duræ matris, intervenientibus conjungantur, ac confluant. Sæpe etiam vidi utriuſque venæ ramos aliquot oppoſito tramite, externæ ſcilicet ad ima cranii, internæ ad maxillæ glandulas, ad fauces, atque externas quaſque partes deduci; Quod à nemine uſque adhuc, præterquam à prælaudato *Fallopio* viſum, compertumque ego quidem ſuperioribus annis coram Chirurgis Taurinenſibus in Theatro Anatomico, cum ibi jubente, ac annuente Rege Prælectiones Anatomicas, altera vice haberem, attentius hujuſmodi venarum diſtributionem inquirens apertiſſime oſtendi. Jam tum ſcilicet alte inſederat animo hujuſmodi auxilii genus ad praxim utiliter revocandum aliquando.

XXXXIII. Equidem Artis cum ſit Naturæ ductum ſequi; cumque ſanguinis è naribus eruptio (ne extra oleas digredi videar) uti maxime naturale, ita præſentiſſimum nuper viſum fuerit vitæ præſidium; Conſpicuum erat in hujuſmodi rerum anguſtiis nihil præſentaneum magis fore quam eaſdemmet venas, aut ex eodem derivatas alveo aperire. Quænam autem ſcalpello tam opportunæ aderant, quam ipſæ (unde cæteræ omnes per caput diſpoſitæ exoriuntur) *Jugulares*? Sive revellendi, ſive derivandi gratia incidi illas opus ſit. Utrumque enim horum aſſequi earundem ſectione fas eſt. Quod ſane etſi Paradoxum videri queat nonnullis, docte tamen, ac ſcite admodum recens perſolvit Vir doctiſſimus (*h*) *in aureis de Febribus commentariis ad lib.* 1. & 3. *Epidem. Hippocratis*. Eſt namque ubi derivationis loco, ut ubi Revulſionis cauſa haſce aliquando obtingit ſecare venas. Quæ quidem vocabula, licet ſatis antiqua ſint, tamen nemo unquam intelligere poterit, nec proinde ſecandi leges in alterutro genere recte ſtatuere, niſi acceſſerit accurata de vaſorum ſtructura, motuque ſanguinis cognitio. Hocque veriſſimum eſſe facile agnoſcet, qui Scriptorem qualemcunque ante oſtenſam ſanguinis circulationem, atque adeo *Harucii* ætate ſuperiorem perlegerit. Neque alia ratione Saphenæ ſectio modo Menſes deducit, modo eadem inconſultius facta eoſdem potenter ſupprimit: æque ac medicamenta diſcutientia, quæ tempeſtivius adhibita tumorem prorſus diſſipant, ſerius admota excitant, atque attollunt, & in Pus demum reſolvunt.

XXXXIV. Derivando equidem magis quam revellen-

(a) *Lib.* 4.
(b) *Lib.* 3. *cap.* 1.
(c) *Curat. per. V. S. cap.* 40.
(d) *Centur.* 4. 14.

(e) *Introd. Anat.* 63.
(f) *Obſerv. Anat.*
(g) *Lib.* 3. 7.
(h) *Jo. Freind, pag.* 23. *comment.* 2.

lendo præſtitam nuper ab hiſce opem novimus; Uſus nanque, & ratio oſtenderat, prius tundendam fuiſſe in brachio, aut in alia quapiam parte venam quamlibet, quam Jugulares; Sic enim humorum impetu, atque ardore jam elangueſcente enata ad extrema vaſorum obſtructio revellentibus labefactata leviore tandem negotio derivantibus funditus tolli poterat; Eadem plane ratione ac tumoribus cum inflammatione ſubortis occurri Practicis mos eſt, præmiſſis ſcilicet ex alia parte longinquiore revellentibus, antequam derivantia adhibeantur. Hinc in illuſtri illa hiſtoria quam de gravi Oculi dextri inflammatione ad hunc modum ſanata narrat memoratus *Hildanus*, primo die vena in brachio dextro ſecta dicitur, proximo exhibitum Catharticum, tertio demum Jugularis aperta. Eodem fundamento nititur conſuetudo illa, qua ingraveſcente Angina poſt revellentia feliciſſimo ſucceſſu Jugularem internam circa inferioris maxillæ angulum incidimus; Neque enim irriſione tam dignum eſt, quam *Cælio Aureliano* (a) videtur, quod de venis mammariis in eodem morbo ſecandi ſcribit *Hippocrates*; (b) Nam & iſtæ quemadmodum primus docuit *Fallopius* (c) originem aliquando a Jugularibus ducunt.

XXXXV. Sive autem Jugularis interna ſive externa ſit, ſive temporales, ſive aliæ quæpiam hiſce affines venæ perinde eſt. Uſus quidem edocuit citius, ſecuriuſque rem abſolvi apertis Jugularibus, in quas tanquam in communem alveum omnes illæ venulæ exonerantur. Tutius forte etiam, ac citius temporalium arteriarum ſectio idem perſolveret, propter eum, quo ſanguis effunditur, impetum, ſi modo pleno flumine exiliat. Atqui hæc ſectio, ut feliciter cedat, non nihil difficultatis habet; Etiam aliquando cum periculo fit; Quare vix auſerim eam in medium afferre, niſi hujus olim *Galenum* meminiſſe noverim, ejuſque abſolvendæ modum tradere. Secuiſſe olim arterias, idque ſatis frequenter Veteres conſuevere; conſuetudinemque eam ita apud Ægyptios invaluiſſe ſcribit *Alpinus*, ut has illi haud rarius, quam venas ſcinderent. Nuperrime memini Præclaram Veſtalem, cui diuturna Ophtalmia laboranti pleraque paſſim adhibita fuerant præſidia, nullo aut vix exiguo prorſus levamine, affixis tandem ac jubente *Temporibus* hirundinibus mira celeritate reſtitutam. Harum quippe altera cum ſe ſe ita arteriæ Temporum forte fortuna agglutinaverit, ut vix inde auferri poſſet, plurimum effudit cruoris magno impetu proſilientis, quive ægre admodum cohiberi, nec abſque magno labore potuit. Huic revellentia quæquæ, tum cætera Artis ſubſidia, quorum prolixam ſeriem ferunt Practici, diu ante uſurpata poſtremo huic præſidio adhibendo illuxere. Nec longe quidem ab hujuſmodi auxilii genere abludunt inſtitutæ aliquando in vetuſtis hujuſmodi affectibus ſcarificationes juxta ima, atque ad corundemmet oculorum latera, tum prope ſummitatem Naſi, qua ejuſdem vena ignoto pleriſque tramite pergit. Antiquiſſimum id erat præſidii genus, cujus ratio & modus unam habent univerſalem cauſam, nempe ut pars, cui infliguntur, exoneretur. Venulæ quippe plures vix conſpicuæ ſub univerſa cute feruntur, quæ hoc more ſectæ celerem aliquando opem præſtitere, quam vix ſperare erat ab alia quapiam majoris venæ ſectione; Sive quod illæ arteriarum finibus propiores ſint, ſive quod arteriolæ pariter, quibus ſumma inſtructa refertaque cutis eſt, una invicem ſcindantur, incidanturque; ſive quod ibidem, in exilibus nempe vaſorum meatibus, ac prope eorundem fines lenteſcere primo incipit cruor, diarum hinc ſæpe ægritudinum ortus, ac incunabula. Quoad adminiſtrandi modum, duplex is eſt apud *Oribaſium*; vel enim *Catà Phlighin* fit, ideſt verberatim, & punctim, vel *Catà Sirmon* h. e. pertractum, & cæſim, qui poſtremus modus magis in uſu *Italis* eſt. Atque hæc quidem ad Æquinoctiumſque geſta.

XXXXVI. Haud lætiora minus extiterant initia Veris. Orientales nanque, ac Boreales invicem diu ludentes venti ad aliquot dies adhuc dire perflarunt, ſilente tum temporis, ſuaque in clauſtra recepto Auſtro. Erupit is tandem leviter, perque totum deinde quod ſuperat Veris reliquum, ac Æſtatem mitiſſimo flamine perſpiravit, ruente viciſſim per intervalla Borea, cujus gelido afflatu ſæpe repente viſa recurrere media Æſtate hyems. Conſuetudo hinc nivali vellere defraudata tellus, inopes aquis fontes, infeſta præmaturæ rubiginis veſtigia, magna ubique ſiccitas, ac perturbatio rerum. Rupicapras ipſas, quæ ſilveſtris, & montana Fera eſt ſumma Alvium faſtigia perpetuo inhabitans ſpecie ac mole vulgaris Capræ, ſed paulo celſior cruribus, quam eſſe ſolet caprinum genus, per ſubjectam planitidem excurrere aſſertum propter inopiam lympharum. In animalis hujus ventriculo reperiuntur ſæpenumero globuli quidam adeo cardiaci, & alexicaci, ut lapides Bezoardicos virtutibus longe antecellant, ſi credimus *Veſchio*, qui peculiarem de iis ſcripſit tractatum titulo de *Ægagropilis*. Sæpe quidem Aprili menſe exigua viſa pluvia, at quæ vix Colonorum votis ſufficeret; Quo uſque tandem Majo uberius pluit, novaque, ac lætiora rebus affulſit ſpes. Kalendis Junii hora quarta circiter pomeridiana, nitido exiſtente Cœlo, Sol viſus exemplo coloris fere cuprei, quo uſque occiderit penitus; Sequenti die ater idem præluxit ad octavam uſque horam circiter; Mox fragores auditi protinus, ac horrendis tonitribus circumfremere, ceu diruptis nubibus Cœlum. Æſtas hinc temperata ſucceſſit, ac lætiſſima prorſus ſi procellis commota minus extitiſſet, aut furentium ventorum immodicis flatibus. Nunquam enim majoribus grumis grandinare perſpectum, frequenterque adeo ab omni parte Cœli emicare repente fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita. Sæpe etiam fulmina cecidiſſe viſa, hucque ac illuc ludendo prorumpere. Appetente Autumno Grues ingenti exercitu aera ad plures dies obumbrarunt. Ferri autem hæ videbantur magnis itineribus ab Oriente ad Occidentem, ſublime editeque admodum, ac cum ſilentio volantes, quod ſerenitatem præſagire ajunt, ſecus ac ſi obſtreperis vocibus frequentiores ſuſurros excitent. Pulchrum erat integras cohortes cernere modo in cornua diviſas, modo in unum collectas triangulum efficere circumeunte Duce, ceu exercitus præſide, ac Rectore. Viſa & Avis quædam Subalpinis ignota, ſubnigra roſtro, ſubrubra pectore, ſubflava alis, ſubviridis pede, mole Turturis inſtar, *Garrulus Bohemicus* dicta *Geſnero*, de quo mira ſcribunt, tam quoad internam viſcerum conſtitutionem, quam quoad ingenium; Rectius forte *Rubicella*, ſeu *Pyrrhula*, aut *Ampelides Aldrovandi*. Serius quam olim advenerant Hirundines, tum ſerius etiam deſceſſere. Inſecta quod attinet, horum numeroſam adeo extitiſſe progeniem haud meminimus, unquam, ac eorum præſertim, quæ *Coleoptera*, ſeu *vaginapennia* nuncupantur, quod alas ſuas velut in vagina recondant; Hæc inter novum quoddam ſpectatum animalculum albis nigriſque maculis tam pulchre variegatum, ut Veſtem Damaſcenam Phrygia acu intertextam jurares. Medio Vere, cum floreſcere primum cœpit frumentum ſecundarium, (Secale vocant Noſtrates,) ſummo illud mane exoriri perque aera vehi denſo examine viſum; Veſpere dein ſeſe ſuper ſpicea ſerta colligere, ac mori infeſto prorſus aculeo; Hæc nanque cernere ſequenti mane exuſta prorſus, ac fere abſumpta. Odore teterrimum aderat; Forte *Scarabæus minimus*, ſeu *Fullo Charletoni*, ſi molem, ac veſtem vario artificio fulgentem ſpectamus: *Ephemeri* vero ſpecies potius, ſi vitæ illius brevitatem reſpicimus. Erucarum ac Bruchorum magna ſoboles, velox interitas, ut & animalculi cujuſdam vitibus ſumme infenſi, Italis *Taliadizzo*, Græcis *Ips*, ab *Ipto*, i. e. *Blapto*, *Noceo*; Quia proprium ejus eſt in vitibus verſari eaſque erodere; Hinc vini proventus modicus, cui tamen tum aeris forte tum ventorum ſævities, ac inclementia haud parum tulit. Vox paucæ per Æſtatem obſtrepere auditæ Cicadæ. Subdulce mel, & ſubaquoſum. Fœni exigua perceptio; Serici haud ingens; Copioſior Tritici. Hocce in horreis collecto ſoboleſcere viſa inſecta quædam non alata illius ſummitates diro ſpiculo depaſcentia inſtar Teredinis. Toto deliquit anno Mercurius, nec unquam viſus ultra 20. lineam aſcendere, ceu conſtitutam ſibi metam, ultra quam peragere vetitum.

XXXXVII. Ad Morbos venio, qui reliquo hocce anni decurſu ſubluſerant. Hos inter Variolæ viſæ extemplo, adque primos Ventorum Meridionalium afflatus proludere, perque univerſum agrum errantis in morem hucillic divagari, haudexiguo perculſis timore Civibus, eam nempe, quam hæ ſuperioribus annis ediderant cladem, adhuc dum animo expendentibus. Vix auſerant illæ tamen Suburbia ipſa, nedum Urbem attingere. Citius etiam quam credebatur, ſe ſe ſubduxerant; Nec diræ adeo, atroceſque, cujuſmodi extiterant olim. Inſolentius quidem intra Urbis mœnia debacchabantur recens ortæ ægritudines, quæ ſane etſi diverſæ ab iis primo intuitu viderentur non nullis, quæ exacta hyeme, ac Autumno ſævierunt, haud abſimile tamen ingenium, iraſcendique morem præbue-

(a) *L.* 3. 4.
(b) *De Morbis* 3. 11.
(c) *Obſerv. Anat.*
Supplem. ad Sydenham.

præbuere; Quod rem attentius conſideranti facile erat decernere. Enim vero vix mitior arriſerat Veris Conſtitutio; Vix leniores perflaverant Venti, ut illico erumpere viſæ foras pleno velut agmine Pleuritides, rectius forte *Peripneumoniæ*, atque una ſimul ruere iis comites aſſiduæ febres, ardenteſque. Sæpe etiam caput attollere videbantur Eryſipelata, hoſque ac illos indiſcriminatim laceſſere, at ludentis inſtar potius: Aut enim præludere hæc exaratis affectibus, aut ſiis obſequi magis, quam ſibi quidquam addicere, perſpicuum erat. Luſus illa revera aderant, quibus morbifica huc illuc pergens materies, aut jam forte vitalia clauſtra obſidens, etiamnum incautiores fefellerat. Præcipue enim hoſce inter rerum fluctus metuendum erat de vitali Theatro, ubi dein ceu ablato Sipario poſtremus plerumque ludebatur Trœgediæ Actus. Id unum ſolerti prudentique Viro prævidendum erat, ac totis viribus enitendum maxime, ne *fracto aggere* ad pectus illaberetur errabunda materies, vel illabens illa, aut jam fortaſſe elapſa, quam citiſſime illinc revocaretur. Hæ Medico erant artes, queis vindicanda, ac ſervanda erat res.

XXXXVIII. Et ſane de iis tuendis potiſſimum partibus agebatur, a quibus prima vitæ ſtamina proficiſcuntur. Huc tota Belli moles incubuerat; Huc pugnæ locus, huc prælii campus, huc denique rerum ſumma gerebatur, heu funeſto plerumque exitu. Nunquam frequentiores obviæ vomicæ, ac dira pectoris mala. Quodve mirere magis, cernere erat haud paucis vomicam pene ex abruto ſeſe prodere nulla proludente febri, aut alio quopiam ſigno, quod ſæpe latens intra præcordia quidpiam prænunciare ſolet. Non nullis vis una, ac altera febris acceſſio præceſſit. Pleriſq; anxietas maxima, febris acuta, Tuſſis, ſæpe etiam dolor lateris punctorius, pulſus mollis, velox, ac inæqualis, præcalidus ſpiritus, ſeu ingens inſpirando fervor, ſputa per initia liquidiora, cruenta, fœtida, lingua urens, turbata alvus, ſanguinis ſtillæ e naribus extremorum frigus. Hæc prior mali Scena, cui niſi initio ſtatim occurrebatur, inevitabile erat inducto velociter Sphacelo fatum; Sæpe hinc congeſto in parte aliqua pectoris pure, Vomica tandem in apertum ſuo tempore prodibat felici plerumque omine. Quamplures hac via per ætatem læta ſuppuratione evaſerunt.

XXXXIX. Atque hinc luce meridiana clarius patet, quam falſo Pleuritidi nomine id mali genus tum temporis indigitaretur. Siquidem nec *Tuſſis*, nec *ſputorum exſcreatio* inter ſigna, quibus ſecernitur Pleuritis, recenſenda minime veniant, quæ potius ad alium morbum huicque in multis diſſimilem *Peripneumoniam* nimirum pertinent. Mirabar ego Celebriores Viros in hunc errorem incidiſſe, hancque pectoris ægritudinem, quæ nihil commune habebat cum Pleuritico affectu, Pleuritidem nullo diſcrimine appellitari. Hinc tot auditæ per Urbem ſævire Pleuritides, quæ æquiore jure Peripneumoniæ dici debuerant. Aderat & perennis altera, ac conſtans harum nota, quæ nullo modo Pleuritidi unquam competit: *Magnus* ſcilicet *in ſpirando æſtus*, ob turbatiorem ac magis feſtinatam reſpirationem, oppreſſis magno onere Pulmonibus. Scio inventa Practicis vocabula quædam, quibus id ipſum explicant; Aſt ſi fas eſt, quid ipſe ſentiam, aperte dicere, aſyla hæc potius ſunt ignorantiæ Medicorum, atque eorum quidem, qui, ut recte olim ajebat *Verulamius*, *fingunt ſimul, creduntque; Neque unquam nobiliores animos erexere*. Quantum vero conferat in re Medica præſertim rem unam ab alia ſecernere; Quantum inde Artis laudis, ægris emolumenti accedat, nemo non videt? Legitur apud *Dodonæum* hiſtoria Peripneumoniæ popularis, quæ tunc temporis, annis nempe 1557., & 1565. graſſata eſt, huic noſtræ haud abſimilis: Atque is quidem ad extremum narratiunculam ſuam ſic claudi, quod ſcilicet *morbum hunc non Pleuritidem, ſed Peripneumoniam fuiſſe mortuorum corporum diſſectiones coram oſtenderant*; & hoc utique innuere modeſte videtur Vir Doct. Medicorum ſui temporis errorem, qui forte eo tanquam de Pleuritico affectu judicium fecerant.

L. Nec difficile quidem erat conjicere, vel ab ipſo unice pulſus nihil hujuſmodi ægritudinem affine habere prorſus cum ea, quæ a Pleuræ inflammatione oritur etſi Tuſſis adfuerit, ac dolor lateris punctorius. Nunquam enim aut ſaltem compertam paucis memini pulſuum duritiem, quod quidem ultimum inter proprietatis notas malim reponere, quæ Pleuritidi conveniunt, quam cum *Galeno* Tuſſim. Cujus ſane ſententiam uti ſæpius data opera aſpernari, & reſpuere hominis eſſet valde arrogantis, ita in omnibus ſequi velle, ſuperſtitioſi eſt. Neque enim Authores in Medicina facienda, ſed rationis momenta quærenda ſunt. Confuſa hinc ac implicata, & a veteribus, & a recentioribus tradita huc uſque eſt utriuſque hujus morbi deſcriptio. Etenim ſi veterum ſcripta perlegimus, hi quidem eos inter ſe diſtingui ſcribunt, ſed eaſdem utique notas affigant; Idque facile animadvertere licet, quod quæ apud illos de Pleuritidis charactere habentur, ad Peripneumonia meliore jure referenda ſint. Recentiorum vero plerique vix ullum inter hos morbos diſcrimen ponunt, gradu tantum diſſimiles eſſe volunt. Nonnulli etiam Pleuritidem dari haud contendunt, quæ Peripneumoniam non habuerit conjunctam, ac viciſſim inflammari haud poſſe pulmones, inſonte Pleura; Quod tamen & ratio & hiſtoria Medica falſum oſtendunt. Multa nanque Pleuriticorum cadavera ſecta ſunt, in quibus Pleura corrupta integro Pulmone reperta eſt; Secus quidem ſi una cum inflammatione Pleuræ vitium quoque in Pulmonibus, ſive quod idem redit, Peripneumonia adfuerunt; cujus utique, ut quæ toties dicta ſunt, iterum repetam, cujus inquam propria, minime eminentia ſigna ſunt una cum acuta febri *Pulmonum gravitas*, *Tuſſis*, *ſputorum excreatio*, *atque ingens in ſpirando fervor; Illius vero*, Pleuritidis nempe, *anhelitus difficilis*, *pulſuum durities* (Quod caput eſt maximum,) *Febris*, *pungenſque ac vehemens lateris aſſiduus dolor*. Equidem nedum magna, ſed omnis, ut ita loquar, Medicis lux ab Arte Anatomica petenda eſt, qua morborum plurimorum, & proprias Sede eruere, & ſigna legitima ſecernere queant. Eam ob cauſam factum arbitror, ut *Celſus* elegantiſſimam illam humani corporis deſcriptionem curandi præceptis inſeruerit: Utque eadem veſtigia perſecutus breve quoddam de partium ſtructura commentariolum morborum Hiſtoriis præmiſerit *Aretæus*.

LI. Et ſane tota hinc, auſim dicere, pendet curandi Ars: Ut enim in Pleuritide liberior ſanguinis detractio ſola ſæpe abſque alio quopiam ſubſidio morbum abſolvit; & hæc quidem, at majori circumſpectione inſtituenda in inflammatione Pulmonum eſt, cui oleoſa omnia, quæve ad ſputa elicienda idonea habentur ſuum & quoque calculum ferunt; potiore, quam in Pleuritide vera. Exemplo ad *Anaxion*, cui haud veritus eſt *Hippocrates* magna ſui laude octavo die ſanguinem mittere, de remediis, quæ ſputa extruderent parum ſolicitus. Quanquam enim nomen morbi in hac memorabili Hiſtoria reticeatur, haud difficile tamen eſt illum pro germana Pleuritide agnoſcere. Eſt quid utique revera *Divinum* in Pe.ipneumonia, quod nunquam, ut raro in Pleuritide occurrit. Etenim intra parietes Pleuræ arteriolæ multæ a ramo intercoſtali deductæ effunduntur, quæ levi ſæpe de cauſa nimium diſtentæ obſtrui ſolent, inflammationemque pariunt; Aſt Peripneumoniam quod attinet, hujus ſæpe numero parens extitit, qui idem

gravas morbos mortalibus affert multimode.

LII. *Nec vana loquor*: Eadem nanque, quæ ſuperiore Autumno, ac exacta nuper hyeme eas induxit ægritudines, quas ſuperius retuli, ipſa eadem adhuc dum vigens cauſa hujuſmodi Peripneumonias Vere ortas, perque Æſtatem dein late ſævientes intulit, quæ pleriſque in Vomicas haud inauſpicato deſiere. Is nanque unicus aderat mali exitus, in quo nonnulla ſaltem poſita ſpes erat adhuc. Curioſum erat proceſſum omnem morbi in ſuppurationem abeuntis adnotare, cum ſcilicet inflammatoria materies ab ipſamet Natura reſolvi non potens, nec Arte emendari, blandior tamen, ſtagnans eadem, calens, pulſaque, coercentia latera extendendo, vel rodendo abſceſſum vomicamve formabat. Futurum id clariſſimo argumento declarabat ipſa morbi indolores ſatis quidem acris, nec tamen acerrimi, tum minime ſuperata adhuc fera ſymptomata, quodque potiſſimum aderat, ſputa liquidiora, nec criticis diebus evacuata per ordinem, qui ſanationem doceret. Fieri autem jam prope abſceſſum oſtendebant leves, vagæ, ſæpe repetentes, ſine manifeſta cauſa horripilationes, ſtillæ ſanguinis e naſo, genarum rubor, ſitis, pulſus debilis, ac mollis, febricula; Quibus, formato dein tumore, ſeu abſceſſu, Tuſſis una aderat comes pertinax, ſicca, ad paſtum, motumve aucta; reſpiratio difficilis, parva, anheloſa, ſtrepens; decubitus in affectum latus tolerabilis; ſudor nocturnus, maxime circa jugulum, & frontem; urina ſpumoſa; pallor, macies, debilitas ſumma. Proxime hinc impendebat tumoris diſruptio, cui aut imminenti prope, aut ſæpe etiam ſub ipſo diſruptionis puncto, ac temporis articulo, præludebant deliquia, turbatione alvi, ſtertor, hæmorrhagia narium, ſuppreſſa penitus ſputa, moxque uberiore eadem copia educta ſanie commixta, fœda, teterrima. Sæpe purulenta jam facta materies repente intra pulmonales venulas reſorpta, ac ſanguini permixta alio ferebatur, ceu Præclaro Juveni contigit decubenti ad

Por-

Portam Eridani, quem ortus inopinato ad ſiniſtram aurem abſceſſus extremo, quod prope aderat, eripuit fato. Quotquot in cava Thoracis, inque Mediaſtini dilatata vacua abiiſſe illam, aut ad hepar verti novimus, omnes periere.

LIII. Una ſcilicet ſpes ſalutis erat, ſi diſrupto abſceſſu ſputa bonis avibus eijciebantur, ſuaſque illa Phaſes, ac mutationes obibant *Practicis* notas. Haud paucos hac via ſervatos memini, quorum exempla aliquot hoc in loco præſcribere haud puto alienum.

Æger Primus.

COmes juxta Templum *Divi Franciſci de Paula*, temperamenti atro-ſanguinei, habitus ſtrigoſi, adque bilem generandam, ut ajebat *Hippocr.*, idoneus, medio Vere acuta febri corripitur cum dolore lateris punctorio, Tuſſi, *gravitate Pulmonum*, pulſu celeri, elato, valido. Idem ſuperiore hyeme diro in facie Eryſipelate laboraverat. Sæpe etiam olim Pleuritide vexari conſueverat, initio Veris. Poſtridie exacerbata ſunt omnia; ferus magis doloris ſenſus, intenſior febris, ſitis magna, pulſus duriuſculus. Quarto ſtillæ ſanguinis e naſo; turbata leviter alvus; Urinæ ſubrubræ, atque ſuſpenſum in iis quidpiam; Somnus nullus; Sputa liquida, pauca; Summa corporis per intervalla frigida. Hactenus ad quatuor vices ſecta in cubito vena. Quinto Clariſſimorum Virorum ſententia nova imperatur Sanguinis miſſio, ac dein lenis exhibita potio ex Manna. Veſpere calor vehementius excanduit; Parum adhuc Sanguinis e naſo profluxit, Spiratio magis difficilis, pulſus velocior. Iterum ex brachio miſſus eſt Sanguis ad uncias decem. Sexto lateris quidem dolor ceſſavit, ac fere ex toto evanuit, ac ſævior adfuit Tuſſis, magiſque corporis jactatio; Multa per alvum demiſit biliosa. Septimo moleſte magis habuit, nam & intendi magis febris, & infeſtare Tuſſis, & ſpiratio ingraveſcere viſa. Conclamata prope res erat gravi præludente ſtertore; Tum quidem novus repente obortus horror, commotaque ſponte alvus, ac pene ſub idem tempus copioſus ex utraque nare effuſus ſanguis ſpem fecit lætius quidpiam hoſce inter tumultus rerum eluceſcere. Exhibita ſunt e veſtigio cardiaca, oleoſa, ſputum moventia, inter quæ ego floribus Belzoin palmam defero; Paulo poſt multa cœpit, & concocta expuere. Allevatus eſt. Undecimo Sputa faciliore conatu eliciebantur; lenior febris; Turbata adhuc dum alvus ter, quaterque per diem concreta pauca demittebat probæ indolis. Sæpe etiam per vices a diſrupto abſceſſu Sanguis viſus e naribus proſilire ad aliquot uncias. Victu tenui utebatur, potu melleo, *hydromeli* vocant Græci, quod liquoris genus eſt ex puriſſima aqua, & melle temperatum. Decimo quarto remiſſa penitus omnia; In urinis alba multa ſubſidebant; Sine ſiti erat. Bene ſpirans. Trigeſimo quarto abſoluta prorſus ſuppuratio eſt feliciſſime. Sæpe per id temporis accendi iterum viſa febris, ac excandeſcere magis Tuſſis, at cito id, aut uberiore urinæ profluvio, aut commota alvo, aut ſputo liberius elicito omnino evaneſcebat. Forte id etiam exigui alterius formati tumoris, aut alterius exiguæ vomicæ exemplo diſruptæ præludium aderat. Vix paucis obtigit ſeptimo die læto omine prodiiſſe vomicam, perque totum morbi decurſum aſſiduo luſu Sanguinem e naribus profluxiſſe, ac una ſimul turbari repente alvum; quæ quidem omnia ampliſſimam præbent contemplationum ſegetem, quo nihil Arti majoris compendii extitit unquam, ac præſtantius idem.

Æger Secundus.

SAcerdos *Congregationis Oratorii Divi Phil. Nerii*, cui flaccidi diu pulmones, ac ſæpe morbis conflictati, tum prope imminens ſenectus, ex febri tertiana duplici appetente Æſtate decubuit. Comes huic aderant ſputa improba, pulmonum gravitas, pulſus intermittens, ac leves animi per intervalla defectiones. Opem illi initio tulerat Pater meus; Atqui cum ipſe paucis poſt diebus ab Urbe abeſſe coactus foret, gravioribus curis diſtractus; Ægri tutela mihi relicta eſt. Cumque omnia ſedulo, ac diligenter expenderim, erupturam prope diem vomicam ægrotanti, ac adſtantibus detuli. Die ſequenti cum ſummo mane ægrotantem inviſerem; diſrupti noctu abſceſſus notam prætulit ſputum ſanie permixtum, tetrum olens, copioſum. Ipſe media circiter nocte quid inſolens perſenſerat ſub imo pectore, ac pene animam agere viſus; Diu ante incerti doloris veſtigia in utroque Thoracis latere occurrerant, quibus una ſicca, ac fera admodum Tuſſis proluſerat. Selectioribus balſamicis, Traumaticis, Rhypticis in uſum adhibitis ricte peracta res eſt, ac omnis reſciſſa penitus mali origo.

Æger Tertius.

REverendiſſimus Abbas *Congregationis Reformatæ Divi Bernardi*, gravi olim Orthopnæa diu detentus ex aliquot dierum itinere, cum ſævius quam unquam perflaret Boreas, in febrim acutam incidit una cum magna ſpirandi difficultate, Tuſſi, dolore lateris punctorio, pulſu languido, ac inæquali. Mox intenſius adaucta febris; Spiratio ingraveſcens magis; Facies, oculique, emortui homini inſtar; Mens emota; Sputa liquidiora, viſcida modo, ac cruentis linteis interſtincta; Urinæ per initia tenues, nihil ſubſidentes, copioſæ. Brevi ad extremum redacta erat res. Decimo quarto ſubitæ defectiones animi, vacillans pulſus, frigida repente extrema, prope erupturæ Vomicæ præluſerant; Prodire mox viſa puris inſtar, graveolentia exiguo conatu, fœda. Septimo & vigeſimo obſtricta dudum alvus bilioſis multis perturbata eſt, nec pauco tempore talia multa perceſſere; In totum autem tum febris reliquerat, tum ſputorum excreatio lætiſſime deſiit. Cruenti quidpiam ab hæmorrhoidalibus venis ſub morbi decurſum effluxit. Secta bis initio in cubito vena, mox altera vice in pede; Hirudines quoque ano affixæ ſemel; Diſrupto tandem apoſtemate appropriatis remediis opitulatum.

Æger Quartus.

PIſtorem propter *Portam Urbis Victoriam*, an potius *Victorialem*? Per illam nanque INVICTISSIMUS REX, una cum EUGENIO PRINCIPE, ac cæteris fæderati Exercitus Ducibus Urbem memoranda illa die ingreſſus eſt, qua fractis, & profligatis Hoſtibus obſeſſam trium menſium obſidione Civitatem ſolvit, Italiæ libertatem aſſeruit, Europæ ſecuritatem reſtituit; Piſtorem inquam febris acuta prehendit cum dolore lateris punctorio ad dextrum uſque Hypochondrium, ac Regionem umbilicalem propagato. Magna abdominis tenſio, ac totius corporis laſſitudo; Facies mox ab initio ſubfuſca fere, pulſus humilis, mœrentes oculi, reſpiratio gravis, anheloſa, difficilis. Quarto mitior dolor, pulſus intermittens; commota alvus; Urinæ flagrantes; Sputa pauca, ſubflava, improba; Nox laborioſa. Septimo deliquens per intervalla e veſtigio pulſus, vacillans idem, vix elatus; Paucus ſudor circa caput prodiit; Nihil ab alvo dejecit. Nono ſudore per totum corpus diffuſo læta ſputorum excreatio obtigit, quæ ad vigeſimum uſque diem proba expurgatione perdurarunt. Huic ob virium jacturam, cujus certiſſimus index erat pulſus humilis prope, deficienſque, ſemel tantum parca doſi miſſus fuit ſanguis e brachio. Utramque tutius paginam implere Cardiaca, Balſamici, Traumatica. Magnam præſtitit opem in principio Morbi Theriaca cum vino exhibita, tum quandoque etiam una cum aqua Scabioſæ, ac Syrupo de Papavere erratico; Hoc enim more cocta magis ſputa liberiore via ex pulmone prodierant; Valentior itidem pulſus, ac validiores vires rediere. Veſicantia quoque bina admota humeris, fotus, moxque ab effracto apoſtemate Rhyptica, abluentia, conſolidantia feliciter uſurpata, inter quæ Terebinthinata quæque, ac balſamica cætera Principem locum obtinent.

Æger Quintus.

OLitoris Uxor juxta *Hortos Regios* decumbens fœda per hyemem ſcabie longo intervallo vexata, medio Vere febri acuta ex levi occaſione corripitur cum rigore, ac Dolore Capitis, anhelitu difficili, cui poſtridie ſeſe una comitem addidit Tuſſis, ſitis, ac dextro Pectoris latere per vices repetens. Tertio die febris rediit, mox dirior Tuſſis, abjectus omnino pulſus, ſputa atro colore prædita, pauca eadem, ac ſumme viſcida. Veſpere ſincerus ex dextra nare exigua copia ſanguis effluxit; Alvus autem ſtercora probe demiſit. Quarto rigor repetiit, ſopore aliquantulum detinebatur; Bilioſa, flava, multa vomitione rejecit, paulumque intermittens, virulenta; Pulſus debilior, ac inæqualis; Facies ab ipſo morbi exordio vultuoſa; Sputa liquida; Vires abjectæ prorſus. Refici hæ viſæ ſenſim, ac recreari, atque una ſimul erigi pulſus, ſputaque uberius ac probe elici, exhilarari vultus ab exhibita per vices Theriaca in aqua e toto Citro, aut Scabioſæ una cum modica doſi hircini ſanguinis. Gemina quoque admota Tibiis veſicantia. Un-

decimo febris reliquit penitus. Trigeſimo quarto exigua iterum proludente febri, ingenti oris ſalivatione correpta eſt, magna diu noctuque exundante ſeri copia, tenuis fœtidi, aceſcentis. Quod quidem poſtremum repurgato tempore, tum ſero lactis diſtillato ad aliquot dies præſcripto in totum deſiit. Huic Genitrix ſeptuagenario major, ac Soror aderat natu minor, occulto utraque cancro pectoris dudum vexata.

Æger Sextus.

ALteram ex abortivo fœtu circiter quintum menſem febris acuta corripuit cum exiguo horroris ſenſu, lumborum dolore, & gravitate capitis. Tertio inaugebantur magis dolores? Reſpiratio difficilis aderat, pulſum debilis, extremitates frigidæ, intus exæſtuans, jactabunda, urens. Quinto ſudor paucus circa caput, ac ſummum pectus dimanavit: Per vices viſa delirare, confeſtimque rurſus ad intelligentiam redire; Sputa ſublivida; Urinæ paucæ, tenues, nigreſcentes. Septimo ſub tempus matutinum e vivis migravit. Alvus huic per totum morbum recrementis multis, crudis, ac tenuibus fluxit.

Æger Septimus.

FAber Ferrarius Athletici habitus prope *Xenodochium Charitatis* ex febri aſſidua decubuit cum dolore lateri gravativo, Tuſſi, pulſu vix elato inæquali. Sputa per initia liquida, cruenta, pauca; Reſpiratio laborioſa; Oculi micantes; Facies atro colore ſuffuſa; Siticuloſus; Inſomnis. Tertio extrema livida fere, & frigida; Præcordiorum contenſio ſubmollis utrinque; Pulſus prope deficiens. Quarto mens perturbata fuit, aliquantulum iuſudavit. Multa per alvum dejecit improba. Quinto obiit. Aperto cadavere præduros pulmones Hepati ſubſtantia, ac colore conſimiles interſtincto, e quibus purulentus, atque humor prodibat graveolens. Plures inſuper intra cordis delubra exigui Polypi occurrerant, atque horum alter prolixus admodum in pulmonali arteria, perque illius ramificationes, ac majores truncos eleganter diſpoſitus. Mirum ſane, (quodque idem maxime lenteſcentis liquidi, tum ſolidi haud amplius in proprios ſyſtalticos niſus conſurgere potentis argumentum extitit;) Ut tam exiguo tempore tanta pulmonibus labes acceſſerit, tam cito hi ſuppurati, atque hinc intra horum ſinum, ac profundiores receſſus tanta congeri potuerit, fœda, ac purulenta materies! Hujuſmodi exempla præter multa, quæ a nobis afferri poſſent, ſexto videlicet, ſeptimo, non die denatorum, in quorum cadaveribus pulmones ſanie undique ſcatentes reperti ſunt, legere eſt apud *Bonetum Anat. Pract. l. 2. c. 4. Ballonium, Riolanum, Hollerium, Zacutum, &c.* Idem quoque in cadavere Illuſtris Viri Ludovici Gonzagæ ſexto morbi die defuncti obſervaſſe refert *Cardanus (a)*, cui nempe omnia vaſa *pulmonis ex triplici genere magis tamen aſperæ arteriæ rami erant pleni ſanie ſimili lacti, adeo ut nullus adeſſet prorſus ſanguis.* Pleriſque horum, qui celeri adeo fato ſublati ſunt, nigroris una ſimul veſtigia conſpiciebantur, imminentis illa, aut forte jam facti Sphaceli proludia. Conjicere autem erat prope adeſſe id a doloris carentia, aut minus exquiſito illius ſenſu, quod quidem utrumque Sapientes nunquam fefellit.

LIV. Neque id ſane arduum conceptu eſt, ut una ſimul ſuppurationis, ac Sphaceli indicia accurrerint. Nec illa iis prorſus habenda fides, qui, ut id ipſum concipi queat, minime edocti, hujuſmodi nigroris ſeu Sphaceli notas in pulmonibus obvias, cadaveris corruptelæ adſcribendas malunt. Cur nanque ejuſmodi nigroris veſtigia in omnibus paſſim haud reperiuntur? Cur in pulmonibus illa potius, quam in inteſtinis, quæ ob fæcum colluviem citius quam ulla alia pars corrumpi, ac in Sphacelum abire deberent? Cur denique in uno tantum, aut altero pulmonis lobo, reliqua illius parte inſonte penitus, ac integra? Equidem mali hinc potius culpanda ſævities, & ſuppurationem, & Sphacelum inducet celeriter apti, ut præclare idem explicat laudatus *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 165.* Inclytæ Reginæ Joannæ exemplum afferens, quæ ſexto die defuncta eſt, inque illius cadavere pulmones una ſimul multa ſanie plenos, ac Sphacelo obſitos deprehendit.

LV. Iſque aderat omnis ſævienti morbi proceſſus, quem quidem dum mihi adhuc ob oculos pono, ac mecum tacita cogitatione perpendo, præclare video; tum luce meridiana perſpicuum magis elucet quam opportunum fuerit labentem hæc inter diſcrimina Naturam erigere, tueri, vindicare; Quam ex adverſo *periculoſæ plenum opus aleæ* diverſam ab hoc tramite viam inſiſtere. Nullus hic enim ſudorificis locus, aut catharticis, cum maxime in præcipiti res erat; Quinimo ipſamet caute adhibenda remedia, quæ recreandis, confirmandiſque viribus dirigebantur. Quot quidem recenſere ego poſſem e medio ſublatos, quos hiſce artibus, atque adminiculis ſervari poſſe evidens erat ac plane conſpicuum; Si modo in doctum ac prudentem Medicum incidiſſent? Quot *Orco* dedit præceps unius hominis audacia, qui eo temeritatis evaſit, ut indiſcriminatim ſingulis decantatum quoddam ſudoriſicum in ejuſmodi pectoris ægritudinibus exhiberet, ceu Polychreſtum, ac Divinum prope auxilium? Oh quam perutile foret Reipublicæ hujuſmodi peſtiferam hominum ſobolem de umano Corio impune ludentium proſcribere! Oh quam miſeris ægrotantibus proficuum in lertis ac probi Viri manus devenire! Quantum vero expediat Medico, quæ exhibenda ſunt remedia, mature expendere, eaque pro morborum indole, atque ingenio Exploratoris inſtar ſecernere; Ipſe Peruvianus Cortex, ut de hoc uno loquar, oſtendit. Is nanque, qui ſuperiore anno voto feliciter reſpondit, *Cane* modo pejor, & *Angue*, fugiendus nedum in exaratis ſævientibus pectoris affectibus erat, ſed & in cæteris fere, tum potiſſimum in ipſis, quæ mox Autumno præluſerant, queve dein toto decurſus anni ſævierant paſſim, febribus; Evidenti quidem indico, ſtimulo magis, quam frœno opus eſſe, ſecus ac præterito anno, quo tota humoralis maſſa ad orgaſmum heu prona nimis, ac *neſcia ſtare loco*, coercenda erat potius, ac ceu injecto compede ſua intra fines, ac limites, ne diffugeret illa prorſus, compeſcenda, quod quidem mire utique præſtare potens eſt memoratus Cortex, ut Doct. Viri adnotarunt. Eadem ob cauſam pariter veſicantia, quæ ſuperiore Anno noxia valde extiterant, ac nefaſta prorſus, haud exiguam hoc labente anno ægrotantibus opem attulere; Ut & ſanguinis miſſio, quam prope dixerim Princeps potiſſimumque extitiſſe in hac Conſtitutione præſidium, ut ſuperius oſtendit. Equidem ut apud Geometras *curvum* norma ſæpe eſt ac regula facti; fas eſt exinde decernere, quibus in morbis proficua ſit, quibus econtra noxia venæ ſectio, tum veſicantia, ac cætera quæque conſueta Artis præſidia. Profecto ſi ab *Hippocratis* ævo ad hæc uſque tempora hiſce veſtigiis inſtitiſſent Medici, optatæ perfectionis apicem jam dudum attigiſſet Ars, quæ conjecturis & adhuc jure merito fœta illis videtur, qui haud ſciunt errores non Artis eſſe, ſed Artificum.

LVI. Omne ſcilicet, ut ad exaratas pectori ægritudines me conferam, intra Thoracis clauſtra intime latebat malum; Quod quidem, ſi Eryſipelatis morem incrementa, exitum, quibus id ipſum ſeſe perſpicuum præbet aliquando, ac recens præbuit, attentius expendimus, ac utrumque horum invicem comparamus, nihil omnino diverſum, ac diſcrepans reperimus; Quinimo fateri opus eſt ejuſmodi exaratas pectoris ægritudines nil aliud revera eſſe, quam *Eryſipelata Pulmonum*, quæ in gangrænam dein, aut ſuppurationem, aut in utramque tendebant. Febrim quod attinet, ejuſdem hæc ipſa erat indolis, ingeniique, ac illa, quam jam tum comitem ſibi adſciverant Eryſipelata ſuperiore Autumno orta. *Crymodem* vocabat *Aetius*, ut eam ab *Thyphode*, ac *Lypiria* ſecerneret, quæ obſeſſo Eryſipelate hepate, aut ventriculo oritur. Ut autem ad pectus potius, quam ad aliam quamlibet partem præcipiti gradu rueret morbifica materies, ibidemque phlegmonis modo, modo Syſtrophes, aut abſceſſo more ſubluderet, totque diras adeo ægritudines gigneret, haud abſtruſa res eſt intellectu. Quandoquidem huc, qui per univerſum corpus perenni lege fertur cruor, totus pleno alveo pertranſit: Huc mirriplicatis generis vaſorum textura præclaro invicem ordine ludentium conſpicitur; Huc denique aeris alterationes quotquot effingere, aut cogitare animo quiſpiam poteſt, veſtigia ſui reliquunt. Hinc ſolidis, ac liquidis propagata labes: hinc Phlegmona, hinc Syſtrophes, hinc enati ad pectus abſceſſus, quarum ægritudinum parentem cauſam lubet ab aere ipſo deducere.

LVII. Et ſane ut is *acrioribus moleculis* dives ſuperioribus annis, cum aſſidue adeo perflarent Auſtri, ad fluorem liquida coegit, ac dire admodum ſi quis unquam, adverſus ſolida ſe ſe præbuit, eadem criſpando, vellicando, erodendo, ut tot palam fecere ſpaſmodicæ affectiones, quæ tum temporis immaniter populaban-

ban-

(a) *De providentia ex anni Conſtit. pag. 1052.*

bantur: Ut idem *ſubacidis, ac nitroſis Salibus* onuſtus, quas Boreas vehit, eadem ſæpe liquida ad fixitatem deducit; nec ſolidis parcens ea à proprio ſui elatere cogit recedere, inque ſiſtalticas reflexiones abripi haud ſinit amplius; Num viciſſim ruentibus Auſtro, ac Borea, cujuſmodi hæc ipſa extitit labentis anni Conſtitutio, *neutrum* quidpiam corrumpere aptum, ac figere abs re foret excogitare *ſalinum principium*; quo *in aere ludens* haſce intulerit ægritudines, tum à fixitate, ac *ſtaſi* liquidorum, tum à putrefactiva eorundem, ac ſolidorum una invicem conſpirantium labe pendentes? Quod enim ludere in mores ſalia novimus? Quot illa formas induere? In quot ſe ſe larvas effingere? Quis omnes horum ſpecies recenſuit unquam, *quot nec Proteus quidem luſit, nec coloratus ſpectatur Camæleon*? Quis intimiora hujuſmodi Naturæ abdita penetravit? Ut acidum, auſterum, acre, & ſexcenta alia in Sanguine latent inconſpicua, ita in aere innumera ludunt, quæ homines *multimode* afficiunt, ac tot diverſa inferunt mala. Equidem in ejuſmodi rerum trepidatione, totque inter ventorum oppoſitos flatus æquum erat internoſcere inſolitum aliquid *per æthera inane ferri*, quo ſemel affecta liquida, ac ſolida fixitatem illa, hæc labem, utraque necroſin, ac gangrænam ſuſciperent.

LVIII. Ejuſmodi itaque exoticis ſalibus imbutus aer obvium quidquid, ac ſuſcipiendæ labi aptum magis inficit, ac lædit. Quæ quidem ſalia cum diverſæ adeſſent naturæ, diverſas quoque affectiones induxerant *Phlegmona* nempe, *Syſtrophes*, *Sphacelos*, *Apoſtemata*, prout figendo, & erodendo apta, aut horum alterum, aut utrumque ſæpe pepererant, Nunquam autem Sphacelo obſita ulla viſa pars, quin huic inducta in liquidis ſtaſis proluſerit, ortumque dederit, ac incrementum. Num vero exitiales ejuſmodi moleculæ ab ſpirantium adverſo invicem flamine ventorum concurſu, num ab alia quapiam forte cauſa repetendæ ſint, decernere nemo auſus unquam, ac revelare? An Terræ motibus quidquam tribuendum, jure dubitat (a) Clar. *Gagliardus* quod idem obſervationibus longa annorum, locorumque intercapedine diſſidentibus inſtitutis, ac collatis invicem comprobare nititur. Aſt & id ipſum gravibus adhuc laborat difficultatibus, quas quidem prævidit laudatus Author, haud tamen pro rei dignitate perſolvit.

LIX. Haſce inter lethiferas particulas liquidis, ac ſolidis æque infenſas, exitioſæ, ac pernicioſæ magis erant, quæ gangrænoſam labem inducendo pellebant magis. Hinc enim enato celeriter Sphacelo velox diſcrimen, ut ægroto *ſexto, ac ſeptimo* obtigit, aliiſque nonnullis, qui quarto plerumque, quinto, ac ſexto die defuncti ſunt. Noſſe erat hujuſmodi figentis veneni vim, (ſit verbo venia,) vel ab ipſo ore, vultu, oculiſque ægrotantium, perturbati inſtar hominis, attonitique, fero heu, trucique obtutu; Lingua iis urens, ingenſque in ſpirando fervor aderat, ac præcordiorum æſtus, ſitis Tantalea, dejectiones alvi nigreſcentes, extrema frigida, pulſus per totum morbi curſum vix elatus, ac pene delinquens idem deficienſque. Atque iis quidem magni ſubſidii extitit Theriaca recens una cum cardiacis aſſumpta, cujus beneficio haud pauci evaſere. Nec exiguam quoque opem attulere veſicantia initio admota, horum quippe auxilio ad loca remotiora protruſis lethiferis, exoticiſque ſalibus, ſeu, ut Practici ajunt, morbifica materie producta, atque ibidem exonerata, non omnes paſſim enecabantur, quam plurimi etiam ſuperſtites fiebant.

LX. Nec vero quis me forte putet inconſiderate adeo Theriacam in hujuſmodi Phlogiſticis, ac mali moris pectoris affectibus adhibuiſſe. Ecquid enim ex ingenti remediorum ſegete uſu præclarius, ubicumque internæ viſcerum corruptionis, ac Sphaceli metus eſt, quam Theriaca, quæ lethifera ſpicula eludat, putredinem arceat, cruorem ne affractis vinculis in fluorem totus abeat, coerceat, ac mobiliſſimas illius partes retineat? Num in Peſtibus, quarum Natura in tenuiſſima, celerrimaque putredine maxime verſari, vel ex eo clarum fit, quoniam nullus morbus illis æque eſt contagioſus, præſentiſſimum hæc ipſa auxilium eſt, cæteris longe præſtantius? Narrat (b) *Foreſtus pleroſque Hagæ comitum anno* 1580. cum ejuſmodi ægritudines dire ibi crudeliterque ſævirent, *ſe ipſos tum alios abſque Medici præſentia curaſſe aſſumpta Theriaca*. Quod tamen auxilii genus, utpote vulgare, ac comparatu facile haud ipſe omnino probare videtur; ait nanque idem, *præſtare magis ea omnia adhibere, quæ vera methodus curandi docet, quam uno calipodio, ut calcearii, aut uno medicamento omnes curare*. Nunquam enim forte noverat adhuc Vir eximius ſpecificorum uſum in Medicina, aut quod illius ævi mos erat, crediderat ipſe ſanari haud poſſe tuto ægritudines, niſi peregrina, ac pretioſa remedia compararentur, quæ *Lucis in ortu*.

Indus, Arabs, Syrus, diveſque Sabæus Vicino ſub ſole legit, quæ præbet Orontes, Eximia ignoto mittit quæ Nilus ab ortu, vanam ſcilicet ac futilem Medicinam eſſe, quæ remedia proponit, ut *Plinius* loquitur, parata vulgo, inventu facilia. Heu quam miſerabilis aderat illis temporibus Reipublicæ noſtræ facies, quotve nobiliſſimam Artem erroribus implicarunt ingenia Arabum?

LXI. Ubi vero inflammatoria materies in ſuppurationem abierat, perque illa ſputum expurgari cœperat, ſumma erat nitendum ope, ut rite id leniterque prodiret, tutaque dein, ac ſubita ulceroſi loci depuratio contingeret. Subit hic loci, atque in memoriam redit miræ in præclara Veſtali curationis exemplum, cui hujuſmodi abſceſſus in Pulmone diu latens erupit tandem, ipſaque una cum ſputo folliculum ipſum (mirabile dictu) quo purulenta materies includebatur, ejecit. Erat is cyſtidis inſtar efformatus inque ejus fundo purulentus humor conſpiciebatur ejuſdem coloris, ac ſubſtantiæ, cujuſmodi aderant ſputa, quæ jam diu ante prodierant. Veſiculam adfuiſſe crediderim in hunc morem protenſam ex iis, quibus totus undique Pulmo eleganti artificio componitur, in qua ceu in folliculo, aut cyſtide pus continebatur, atque earum quidem, quæ majoribus Tracheæ ramis proximiores ſunt, quo facilius aſſiduis tuſſiendi conatibus omni, quo adnectebatur, ſoluta compede aereos tubulos, quorum ad fines exiguæ ejuſmodi veſiculæ appenduntur, ſubire potuerit, perque os dein protrudi. Equidem folliculatas, ut ajunt Vomicas ſeu hujuſmodi Pulmonum abſceſſus, qui propriam ſibi Cyſtim comparant, nil aliud eſſe arbitror, niſi veſiculam quandam hoc pacto extenſam, purulenta in illam materie è finitimis vaſis ſecedente, atque ibidem collecta, quouſque tandem ob ſui copiam, aut nimiam acrimoniam effracto clauſtro in aſperam arteriam, aut in cava Thoracis effundatur, Anatomica Pulmonum adminiſtratio perſpicuiorem rem efficit: Quippe ſanguifera vaſa, quæ per totum Pulmonem innumeris propaginibus diſſeminantur, quæve admirabilem ibidem contextum explicant, ad univerſas veſiculas pergunt, juxta quas illa variis amplexibus, ac gyris una invicem ludunt, ac deſinunt. Ecquid autem conceptu obvium magis, quam tenellis deſinentibus arteriarum, aut venarum orientibus ramulis diſruptis, in veſicularum ſinus ſanguinem ſenſim effundi, ibidem colligi, ac dein in pus verum abire? Hinc enormes aliquando ejuſmodi Vomicæ, aut plures una ſimul eodem tempore, aut ſucceſſive erumpentes. Videmus in ſtatu præternaturali aneuriſmata paſſim, ac varices à dilatatis arteriis, aut venis efformari, ac diverſas paſſim glandulas laxiores evadere, intumeſcere, inque magnam molem conſurgere. Num æqua ratione veſiculares pulmonum cellulæ extendi magis, ampliores effici, ac dilatari haud poterunt, ſubque folliculi imagine minus in Anatomicis peritos eludere? Num & eadem forte hæmophthiſeos incrementa, ac incunabula, totque dirarum pectoris ægritudinum?

LXII. Altera Vomicæ ſpecies recenſetur, quam tamen vix ego Vomicam dixerim: Quando ſcilicet in pulmonibus foveam unicam, aut forte binas efformari quandoque contingit, eaſque circum circa parietes calloſos obtinere, ita ut materies ibi collecta in maſſam ſanguineam minime transferatur, ſed quotidie tota, copia licet ingenti, expectoretur; Hi ſatis ſani degunt, bene reſpirant, comedunt, & dormiunt incolumes, aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt. Hinc nonnulli dicuntur Phtyſin per 30. aut 40. annos habuiſſe. Vivit apud nos Mercatoris Uxor quinquaginta quinque annos prætergreſſa, plurium liberorum mater, è quibus unus ante biennium Phtyſicus obiit: Illa habitu phtyſico ab annis pluſquam viginti mere purulenta expuit, ſceleton referens, & quanquam à catharris in pulmones crebro decumbentibus, præter frequentes ex liene ægritudines, fato ſæpe fuerit proxima, noſtraque cura liberata, periculo tamen ſemper defungitur, ut in illam quadrare queat, quod eam mulierem, de qua *Hyppocrates*: *Quinquies mortua eſt*. Quendam olim ſecui tabe extinctum, cujus dum pulmones inſpicerem binas utrinque caver-

(a) *Relazione de' mali di petto dell' anno 1720. p. 33.*

(b) *Obſerv. 3. de febr. cum morbo Epid. graſſant. p. 152.*

cavernulas avellanæ capaces, non tamen exacte rotundas, aut æqualiter cavas reperi, ſed quaſi laceras, ac ſi à muſtela, vel à glire fruſtulatim portiuncula avulſa pulmones exeſi fuiſſent. In harum altera ulceris callo recens obducti veſtigia adhuc ſupererant. Sæpe is ſanguinem tuſſiendo expuerat, tum paucis ante obitum diebus magna copia ejecit atri, ſpumoſique.

LXIII. Utque rem in pauca contraham: Ut nullam abſque folliculo, ſeu cyſtide vomicam concipio; Ita harum quotquot occurrunt, ſedem, ac locum in veſiculatibus pulmonum cellulis ſtatuendum autumo. Hinc purulenti, ac puris diſcrimen; Quæ nanque ab effracto apoſtemate expuitur materies, verum illa ac genuinum pus eſt. Quæ vero purulenti inſtar ſe habet magis, hæc nullam prægreſſam, aut præſentem vomicam, aſt aut flaccidos natura pulmones, aut eoſdem nimio onere oppreſſos ſignificat. Quod ſane rite eſt ſecernendum, ne ſæpe quamlibet aliam pectoris ægritudinem pro vomica accipiamus. Utriuſque, purulenti videlicet ac puris diſtinctionem præclare aſſignat *Divinus Senex lib. de alim.*; Enim vero ut haud concipi unquam poteſt ullum fieri poſſe pus abſque ſuppuratione, quidquam ſane inter hoc, & purulentum intercedere opus eſt, quod nempe ad purulentum tantummodo ſufficiat ſanguinis vitium, ſecus ac in pure generando, cui & ſolida ſuum quoque calculum præbent. Adverſus *Hyppocratem* ſtare videtur *Galenus* ex ſanguine pus fieri ratus, quod in phlegemone in abſceſſum abeunte ſanguis extra vaſa effuſus in pus vertatur. Atqui haud advertit ipſe ſuppurationem haud fieri unquam poſſe abſque carnis eroſione, quod ſane indicat ſinus poſt puri evacuationem ſæpe relictus; Sanguis enim fuſus, & calefactus, ut antiquiſſima Verba uſurpem in hac parte, humidam, & calidam carnem, quam attingit, corrumpit, ex qua carne, ſi Natura robuſta fuerit, verum pus naſcitur, cui non raro admiſcetur aliquid puriformis ex ſanguine, & humoribus extra vaſa effuſis. Ego quidem totum, quod adeſt inter pus, ac purulentum diſcriminis ab ipſis humoribus petendum exiſtimo: Vel enim ſanguis eſt, vel lympha quæ in pus abit. Utrumque enim horum per proprios ſibi demandatos ductus ubéri gurgite excurrit. Utque ab illius vitio verum pus, ſic à lympha pituitam illam putrem, ſeu purulentum illud, quod à vero pure ſecernitur, generari puto; Ad utriuſque vero generationem ſolida æque concurrunt; Diſcindi hæc namque, erodi, aut quocumque alio modo lædi opus eſt, ut inde à receptaculis ſuis, per quæ vehitur, ſanguis, aut lympha ſecedat, inque pus abeat, aut purulentum. Atque hinc è folliculatis vomicis verum pus, ſecus vero ab iis, quod foveas duntaxat, aut cavernulas in pulmonibus obtinet, exire cernimus; Quod illæ à ſanguine per ima quotquot Delubra pulmonum diſcurrente, atque in veſiculas exundante enaſcantur. Hæ vero ut plurimum in extima pulmonum parte conſpiciuntur; Lymphatica nanque vaſa ſuperficiem tantum pulmonis attingunt, perque illam aſſiduo luſu feruntur.

LXIV. Cæterum quodcumque illud ſit diſcrimen, quod inter purulentum, ac verum pus intercedit; Idem illud facere videtur, quod & alterum. Utrumque enim ſæpe inevitabili fato proluſit. Rurſus in hoc etiam differunt, quod pus malum ſit ut ſignum, & ut cauſa; Ut ſignum, quoniam abſceſſum, & inflammationem ſyſtrophicam præceſſiſſe declarat; Unde conſumptio partis pulmonis ſequitur: Ut cauſa, quia niſi exeat, febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet, & contagio vicinam. Pituita vero putris, ſeu purulentum, malum eſt ut cauſa tantum, quoniam afficit Pulmonem ipſum mora, niſi exitum habeat. Sic in tuſſibus aliquando cum pituita excernitur, & ſputum album, & ſemiputre, atque ut ajebat *Hyppocrates*, ſimile puri. Quæ huic ſuccedit Phtyſis diuturnior, ac propagari aptior altera eſt, quæ à vomica provenit.

LXV. *Verum illuc, unde cœpi*; Ejuſmodi pectoris ægritudines prope comitabantur anhelationes, quas Græci Aſthmata vocant, Tuſſes, raucedines, capitis dolores, ventris tormina; atque è chronicorum claſſe Hydropes, æque pectoris potiſſimum, Tympanitides, Tabes, Arthritis, Scabies, poſtremaque hæc pueris præſertim, ac fœminis. Quædam etiam per æſtatem gliſcere viſæ febres mali ingenii, eoque illæ pejores, truculentioreſque, quo Canis inſtar rabidi hos, atque illos abſque latratu laceſſebant; Hiſce ſe ſe addiderant verminoſæ aliæ, haſque inter nonnullæ, quæ incerto plerumque circuitu, miti, placidoque vultu ludebant, quæve diriores, inclementioreſque evadebant, ſi qui illas conſueto more expugnare tentaverat. Obeſiores in univerſum, quibus

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſqui pede extat,

ſævius, crudeliterque magis vexati; Tum qui antiqua in Cruribus, aut Tibiis ulcera, aut peculiarem quampiam ægritudinem diu fovebant. His namque inopinato areſcente ulcere, aut vetere ſanato malo, pectus illico afficiebatur infauſto ſucceſſu. Hoc pacto ſublatum initio veris Romanum Pontificem CLEMENTEM XI. audivimus, delatis mox Eccleſiæ clavibus Generis nobilitate, ac moribus Spectatiſſimo Viro *Michaeli Angelo* Cardinali *de Comitibus*, qui nomen ſibi aſſumpſit INNOCENTII XIII. maximo totius Chriſtiani Orbis gaudio, ac plauſu.

LXVI. Invaleſcente Æſtate frequentiores adhuc, quam unquam vomicæ extitere, quæ quidem, etſi pari felicitate abſolverentur, non eadem tamen initia, ac incrementa obſervabant, ac quæ anteacto Vere proluſerant. Plurimis namque leviſſima de cauſa vomica erupit, nullo ſæpe prævio veſtigio doloris, aut horum quopiam, quæ ſive futurum, ſive jam factum abſceſſum, ſive prope impendentem illius diſruptionem prænunciare conſueverant. Sæpe hos inter fluctus ventorum Variolæ, ac Eryſipelata ſeſe prodere conabantur, vix tamen quidquam memoratu dignum edidere. Quidam etiam media Æſtate ſubito fato tum in Urbe, tum in Agro erepti ſunt. Deſinere tandem, ſaltem haud ita frequentiores occurrere appetente Autumno cœperant memoratæ vomicæ, ac tum rurſus quidem, direque magis foris prodiere exaratæ febres, quarum tamen vix ullam cernere erat abſque comite Pectoris labe, ſive hæc illis præcurreret; ſive in hanc illæ exierint ſæpe. Vix pauci per Æſtatem Dyſenteria laborarunt.

LXVII. Primis Auguſti diebus magna caloris vis extitit, mox triduum tonitruoſum, pluvioſum, ac quandoque grandinoſum ſucceſſit. Immotus per id temporis Mercurius conſtitit diu; Viſus hic ima repente petere, ac veluti in Perigæo degere, cum prope impenderent tonitrus, *Cœlique fragores*. Sæva hinc exarata alvi Tormina acceſſere, quæ etſi primo intuitu leniter laceſſere viderentur, in contumaciſſimas dein, periculoſas, ac pleriſque lethales ægritudines accedente Æquinoctio degenerarunt. Ingens quoque hic loci commemoranda ſubit Puerperarum clades, quarum plurimæ abortivos fœtus edidere. Forte id nedum liquido ad lentorem toties memoratum proclivi, quin, & ſolido quoque nimis debili, ac laxo maxime tribuendum; Utrumque ab arcana, ac inexplicabili aeris conſtitutione, unde & cæteri effectus prodierant, repetendum.

LXVIII. Equidem, ut verbo me expediam; Vereor nanque ne in magnam nimium molem excreſcat Pagina; Si quotquot hoc anno regnarunt, ac longe lateque ſæviere, malorum indolem, ingeniumque, atque originis principium attente perſpicimus, nedum video lentoris crimine redarguenda liquida, quin & forte maximam vitii partem ſolidis tribuam nimia laxitate peccantibus. Ecquid enim tot vomicæ, ut unam inſtar omnium ægritudinem in exemplum afferam, ecquid inquam tot hoc anno vomicæ, quot nunquam auditæ olim? niſi à ſolido in criſpaturas ſuas, ac proprios niſus deduci haud potente amplius, ac pene dixerim, deficiente? Anne forte quis adhuc, fruſtra declamante *Petronio* (a) in eo eſt, ut totum liquido opus, nihil iu œconomia animali ſolido velit adſcribere, ignoratione potius pertinaci, atque inani ſectæ amore, quam ratione aut conſilio? Juvenem nuper ſecui ex febri acuta vigeſimo morbi die defunctum, cui omnes Peripneumoniæ notæ aderant; Huic univerſa Pulmonis ſubſtantia in ſtrumas veluti compoſita conſpiciebatur, quibus apertis ingens puris copia proſiliebat. Quidam quoque diuturno affectu catharrali vexatus, qui mox in aſcitem degneravit, cum veſci amplius haud potuerit, inedia necatus periit; Aperto Cadavere ſumme flaccidos Pulmones, ac multa ſanie repletos, tum viſcera quæque imi ventris laxa admodum, ac ventriculum præſertim, comperi occluſo penitus Pyloro, ut nec Stylum quidem admitteret. Num id fluidis potius, an ſolidis adſcribendum? Num & ultro toti erimus in expendenda *liquidorum intemperie*, Principis illius intemperiei, quæ in ſolidis eſt, immemores prorſus, earum ignari rerum, *per quas vivimus*?

Con-

(a) *Satyr. pag.* 78.

Conſtitutio Epidemica Taurinenſis

Anni 1722.

ANni Hiſtoriam perſcribere aggredior à ſuperioribus duobus, qui hunc præceſſere, annis parum, ac vix, toto ſui decurſu, diſſimilis, ſive adſpirantium ventorum indolem ac morem ſpectamus, ſive ingruentium morborum ſobolem, ingeniumque. Venti nanque, ut ab iis ordiar, *qui*, ut veriſſime ait *Argolus*, *in animantibus ſalubritatem unice ingenerant*, *ſuſcitantque*? totius anni curriculo, aſſiduo, nec unquam interrupto flamine diu perſpirarunt ab Hyperboreis modo plagis, modo ab Auſtralibus oris erumpentes. Varia hinc, ac incerta omnino tempora; Præmatura modo hyems, immitiſque; lenis eadem modo, ac Veris potius imaginem referens, ac vicem: Prout nempe aut ruens ab alto Boreas, ſævuſque Aquilo, aut turbidus Auſter perflabat. Recurrere ſæpe viſa media hyeme æſtas; Floraque ubique in agris ludere, lætaque prodere initia veris. Lubet autem altius ab autumnali æquinoctio, ubi ſuperiore anno deſii, initium ducere, antequam ad hymem ac anni reliquum feſtinante calamo properet Oratio mea.

II. Autumnus itaque, quæ quidem anni tempeſtas Medico maxime diligenterque expendenda eſt, utpote quod ſub id ferme temporis nova plerumque ſoleat morborum cohors in ſcenam prodire, toto deinde anno longe lateque regnatura; Autumnus, inquam, ſtatim ab initio horridiuſculus ad plures dies præluxit, præcipiti ruente Borea. Atqui redire protinus, auctuſque velut viribus perſpirare iterum, ac ſævire magis viſus Octobri Auſter, quouſque dein validiore impetu erumpere denuo abeunte libra cœperunt ab Orientalibus primo, mox vero ab Aquilonaribus terris horrentes gelidique flatus obſcurato æthere, effuſiſque ſuper Alpium cacumina, perque ſubjectam Planitiem, finitimoſque agros, vix tertio ab Urbe lapide, ubertim nivibus præcocem heu, aſperamque hyemem portendentibus. Unius adeo menſis ſpatio urens modo æſtas, modo rigida hyems ſæviit, extremoſque utraque conatus edidit, pugnantibus invicem, ac velut de ſumma rerum, quis nempe horum prior terga daret victori, palmamque alteri victus cederet, certantibus inter ſe ventis. Vicit utique, vicit, diuque ludentium auſtralium iram, ſævitiemque tandem omnino fregit iis oppoſitus Aquilo; Novaque extemplo, etſi mitiore quidem imperio, morborum legio ſe ſe palma oſtendit, inque apertum prodiit, quorum veſtigia, ac pene dixerim, proludia noſſe erat appetente æquinoctio; cum primum ſcilicet horridiuſcula aura, ſilentibus ad aliquot dies, ſuaque in clauſtra illico receptis Auſtris, dire perflavit.

III. Cernere quidem erat recens ortas novæ indolis febres per id temporis ſubludere ab iis, quæ antecta æſtate, ac ſuperioribus annis ultro citroque debacchabantur, primo aſpectu omnino diſcrepantes, intermittentes videlicet, aut intermittentibus analogas, iiſque comites, ac pediſſequas veluti, ſtatim ac ruere Boreas cœpit, pleraſque paſſim ægritudines, Aſthmata, Lippitudines, Hemoptoes, Paralyſes, Dolores vagos abdominis, Pancreatis, Meſenterii, aliarumque per ima ventri latentium utriuſque generis glandularum Obſtructiones, contumaces quantum, ac conſueta hactenus Practicis Methodo invictas prorſus! Utque omnem morborum Iliadem, qui, ceu *à Trojano Equo* denſo agmine Milites, ab uno omnes fonte progerminarunt, brevi ſermone complectar; Dolores acerbiſſimos artuum, Nephritides, Apoplexias, quibus diuturnæ Hemicraniæ, aut ſuppreſſa conſueta quæpiam de more evacuatio præluſerat. Addere hiſce fas eſt lugendam, ac deplorandam adhuc *Puerperarum cladem*, earumque præſertim, quæ abortivos fœtus pepererant. Senes in univerſum, diuturniſque malis confecti poſtremum ſubiere fatum, quamve diu eluſerant mortis vim, hanc tandem obire, ac commune omnibus aleam experiri coacti ſunt. Phtyſici quoque omnes brevi tempore ſublati, ii ſcilicet, quibus aut hæreditaria labes pulmones obſederat dudum, aut adventitia eadem recens obtigerat poſt prægreſſam vomicam, aut aliud quidpiam in imo pectore latens, abditumque. Equidem invaleſcente hyeme, redeuntibus demum in ſcenam Auſtris, ſe ſe condere hæc viſa prope; Ac tum quidem Variolæ, morbilli, acutæque febres, quæ ſub intermittentium larva primo, aut altero acceſſu deliteſcebant, moxque dein in ſubcontinuas mali moris celeri pede migrabant, torrentis in modum hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Id tamen minime quidquam officit, quin totius anni imperium, poteſtatemque morborum exaratis intermittentibus febribus, aliiſque præfatis ægritudinibus, quæ ſub illis militare videbantur, dominatum inquam, præcipuamque iis ſedem tribuamus.

IV. Totius hinc decurſu anni præter modo dictas febres intermittentes, dolores potiſſimum abdominis, immanes iidem, ſævique admodum præ cæteris ſævire; quodve peculiare aderat, ac notatu dignum, videre erat ſtatis plerumque horis exiguo præludere rigore, aut nullo quandoque etiam prævio horroris veſtigio ejuſmodi dolores recurrere, ſtatiſque pariter horis evaneſcere. Nonnullos quidem ſine ulla intermiſſione iis vexatos memini, atqui ceu in febribus ſubcontinuis obſervare eſt, quædam aderant novæ exacerbationis indicia, ac certa veluti proludia novi, ac dolorifici, ut ita loquar, repetentis paroxyſmi. Sed de hiſce in præſentiarum ſatis. Præſtat modo, quam exorſus ſum, tamdem abſolvere, rectoque dein tramite, quo unuſquiſque memoratorum affectuum ſeſe prodiderit, vultum, quem ſervaverit, typum, quamve præ ſe tulerit, indolem ac genium explicare.

V. Medio circiter Octobris Orientalis aura uno altrove die læto flamine adſpiravit. Miteſcere hinc non nihil æſtus cœperat, quem reviviſcentes iterum Auſtrales flatus attulere, inſuetumque paulo poſt frigus erupit, gelido Aquilonis afflatu, cujus vim, feritatemque, nedum Incolis, Arboribuſque, ac plantis, ſed & ipſis etiam inſontibus aquis præmaturo gelu concretis, ceu ſub rigidiſſima hyeme, vix orto Autumno, infenſam adnotavimus. Quod quidem nulla hactenus hominum memoria Subalpinis unquam obtigerat. Obſcurum hinc ſæpe cœlum, varium idem, incertumque; mox ſerenum, atque præclarum, prout Orientales modo, modo Aquilonares venti perflabant. Sæpe etenim viſum, ac diutina experientia compertum, obſcurum nubilumque autumno cœlum reddi Orientalibus ventis ſpirantibus, ſerenum vero, nitidumque idem evadere inſtante Borea. Poſtremum Octobris diem impetuoſus is maxime, præcepſque ruens obſignavit.

VI. Felicioribus auſpiciis ſeſe prodidit ſubſequens Menſis. Lætior nanque ab Occaſu adſpirans Africus ſin minime ſævi Aquilonis iram omnino retudit, illi ſaltem morem impoſuit, vimque, ac ſævitiem ejus maximam, magnam in partem coercuit. Saluberrimos utique, lætiſſimoſque Subalpinis occidentales ventos jam dudum novimus; quod quidem ego adnotare operæ pretium duxi; cum primum morborum quotannis apud Subalpinos ſævientium hiſtoriam, quotannis & illam, quandiu vitam mihi, ac vires huic oneri ferendo pares dederit Deus, perſolvendam conficiendamque daturus; Auguſtæ Urbis, quæ totius Regni caput eſt, Regumque inclyta ſedes, agrique ejus, ac univerſi Subalpini tractus, qui ad Alpium radices inſidet, conſpectum ac poſitionem, tum cæteras aeris & alimentorum qualitates, quæ Urbium cœlum conſtituunt, deſcripſeram. Furere hinc denuo Boreas viſus ad aliquot dies, novo tum rigente gelu tellure, concretiſque ſuis in alveis indomito frigore aquis. Quod ſupererat menſis reliquum, tum Decembris initia Auſter iterum funeſtavit. Obſervatumque nunquam, ſive is, ſive alter quiſpiam ventorum perflaret, perſpirare illos cœpiſſe, quin obſcurari è veſtigio cœlum videretur, ac inopinato prope tempeſtas impenderat. Ad Solſtitium hæc uſque geſta.

VII. Exordia hyemis tum modicus effuſus imber, tum uberi dein copia delapſæ cœlo nives fœdarunt. Veris illa potius, quam hyemis primordia dixiſſes. Magna hinc temporum ſubſecuta tranquillitas, lætaque rerum conditio. Mite prorſus, placidumque cœlum, lenibus per intervalla obſecundantibus ventis ab occaſu modo, modo à meridionali plaga proficiſcentibus. Haud minus læto omine Januarius illuxit, qui & idem ad poſtremum uſque diem permanſit, hujuſce felicitatis, lætitiæ, ac ſerenitatis Authoribus unice Occidentalibus ſtatibus aſſiduo, lenique flamine è propinquis, atque excelſis Alpium faſtigiis perſpirantibus, quæ illorum, ſi quid infenſum iis manebat adhuc, coercebant. Mirum utique nos iis plerumque ventis ſerenitatem debere, cum ex adverſo impetuoſi hi maxime ac inſalubres Galliæ occidentalis regionibus ſint. Atqui ſi vaſtiſſimum illum tra-

ctum

ctum mare inter Atlanticum, ac Alpes, quæ nobis ad occaſum imminent, animo metimur, ſi ſuprema Alpium faſtigia, ac præcelſos harum vertices intuemur, ita quidem compoſitos comparatoſque, ut infenſum quidpiam, magnoque impetu ruens compeſcere queant, ac inhibere; mirum haud videbitur amplius, ut lenes ii ac temperati dein Subalpinas haſce regiones benigno afflatu pervadant. Uberrimam nanque vaporum aquoſorum copiam, quam hi ſecum ex Oceano adferunt, magna ex parte ſuo in itinere dimittunt, tum ſi quid adhuc retinent, antequam Alpes attingant, omnino deponunt. Norunt id quidem Allobroges, ac finitimi iis incolæ, qui trans Alpes degunt, quibus ſecus ac Subalpinis, nubilum ac pluvioſum aerem ejuſmodi venti adferre ſolent. Id ſcilicet beneficii Alpibus debemus acceptum, ſic una diſpoſitis, ac collocatis, ut non niſi placidos pacatoſque ventos ad nos appellere ab ea parte ſinant, perque patentes campos diſcurrere. Secunda Januarii die cum adveſperaſceret prope, primoribus nempe noctis tenebris, obſcurus quidam auditus cœli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſa, violentiſſimo è Boreali clauſtro ruente turbine meridiem verſus, contremiſcente veluti, ac commoto Solo: Citiſſime tamen id deſiit, nec ultra horæ quadrantem perduravit. Mane ſequenti ſerenum iterum, ac ſedatum cœlum, idemque totius fere menſis ſpatio præluxit.

VIII. Priores Februarii dies fœdi admodum mœſtique extitere, obducto nubibus ſole, denſoque velut ſipario, ac caligine obvelato; Lætiores hiſce ſucceſſerunt ad æquinoctium uſque, occidentalibus iterum per intervalla hiſcentibus ventis, qui itidem ad auſtrum modo, modo ad Boream accedentes pulcherrimam modo, modo lætam minus rerum ſcenam effecere. Ediſcere erat, ac veluti prænoſcere ejuſmodi ventorum aeriſque viciſſitudines inſpecto Barometro; quandiu enim perſpirabat ab occaſu lenis aura, videbatur in media veluti ſtatione Mercurius detineri, undeque tantum alterove gradu ab illa diſcedere, humilis ille, aut elatus, prout ad Auſtrum modo, aut ad Boream venti declinabant. Prope appetente Æquinoctio varium iterum, incertumque cœlum extitit furentibus Auſtris; Pluvioſum mox idem, nubilumque; quo uſque tandem nitidus ac lucens Sol in ipſo veris limine, è tenebris velut, quibus obvolutus aderat diu, emerſit lætus, beatiſſimoſque dies incolis tulit. Beatiſſimi utique, lætiſſimique dies, quos præclariores inter, aureoque ſignandos lapillo, jure merito recenſere fas eſt, quippe qui Regiæ Celſitudinis CAROLI EMMANUELIS Pedemontium Principis Auguſtam Sponſam ANNAM CHRISTINAM LUDOVICAM, e Regio atque Imperatorio Comitum Palatinorum Rheni Sanguine ortam nobis dedere, magno civium, ac ſubditorum omnium, exterorumque plauſu, lætitiaque. Inſonant etiam num auribus meis publicæ voces hilaritatis obſtrepentium paſſim bombardarum tonitru exaggeratæ. Verſatur ob oculos feſtorum ignium ſplendor. Occurrit animo triumphalis ingreſſus Majeſtas, ingens omnium ordinum alacritas, confertiſſima populi multitudo: dubium ut eſſet, an hæc una in Pedementio Civitas, an totum in hac Civitate Pedemontium contineretur. Proh Superi quam feſta, quam auguſta pompa gaudiorum! Nec exigua quidem laus eſt Medicos hoſce faſtos tam bene auſpicato, fortunatiſſimoque connubio, ceu præclara quadam, feliciſſimaque Epocha obſignare. Annuat Deus populorum votis, ac precibus, Patrique, Avo, Proaviſque ſimillima conceſſa Prole, omnigena hoc uno collata nobis, quod idem maximum eſt, præcipuumque, beneficia compleat, æternetque.

IX. Mitem adeo placidamque hyemem, ut è diverticulis in viam redeam, ſecus ac portendere videbantur autumni initia, tranſegimus, vix una aut altera vice ſpirante Borea, ſæpe quidem Occidentalibus ventis, quibus auſtrales etiam aliquando, reciprocantibus invicem Imperiis, obſequebantur. Die Martii vigeſima ſexta, cum Sol ad occaſum vergeret, horrendis tonitribus æther circumfremere auditum, abque omni cœli parte emicare viſa fulgura, nunc intermittente luce, nunc condita, effuſa mox torrentis inſtar pluvia grandine commixta. Sæviſſimus hinc, qui diu ſiluerat, furens Boreas, adque plures dies perdurans luctuoſiſſimam rerum faciem, media inter gaudia, ac jucundiſsimi veris præludia, quæ amœniora haud extitere diu, reddiderat. Languere enim omnia illico vidimus, prataque, agros, ac nemora ſidereo veluti afflatu uſtulata, quæ paulo ante virentia undique, lætiſque decorata floribus cernebantur. Luctuoſum utique ac deplorandum ſpectaculum omnium oculis erat canentia circumquaque arva intueri, glacialibus uſta pruinis, rigidoque horrida gelu.

X. Aprili menſe iidem aſsiduo, ac diro flamine perſpirarunt Boreales venti, obſcuro plerumque ac procelloſo aere, ſparſa quoque ſubinde pluvia nivibus mixta nimboſis, cum potiſsimum mitius rueret heu tot parens malorum Aquilo. Eadem Majo ac Junio ſcena ſi quoſdam tantum dies excipias verna ſerenitate, ac ſpirantibus quandoque eteſiis, quaſi æſtiva temperie, commendabiles. Sic veris ſpeciem hyems tota Auſtrina exhibuit, cui poſtmodum ver ſucceſsit hyemis naturam veluti mutatis vicibus referens. Eodem modo ſubſecuta æſtas eſt uſque ad caniculares dies, quo tempore ſatis curioſum fuit luſcinias audire pro cicadis arbuſta rumpentes.

XI. Nefaſtum ſane, & inſalubrem annum nemo non præviderat, tum ob apparentia in mororum foliis ſigna uredinis, quæ ſterilitatis Prodroma eſt, tum ob pertinaciſſimam ſiccitatem telluris, areſcentibus ob inopiam humidi plantis, oleribuſque. Illarum pleræque media fere æſtate honore frondium orbatæ, ceu appetente hyeme, videbantur. Etſi enim ver pluvioſum potius ſignare obtigerit, quam ſiccum; detrimenti id tamen magis agris fuit, quam utilitatis; Nocturno nanque gelu madens adhuc tellus gelido velut rore inſperſa mane conſpiciebatur. Intemperatum adeo, ac exlegem omnino annum experti ſumus, nulla ex illius partibus legitimam ac propriam temperiem ſervante, ſed una alterius ſubeunte vices, funeſto prorſus diſcrimine. Æſtatis reliquum nunc lenes, placidique anniverſarii venti, nunc ſpirans ex alto Boreas lætum modo, placidumque; perfrigidum modo, ac procelloſum, tonitribus intermixtis, cœlique fragoribus tulit.

XII. Antequam vero ad morborum hiſtoriam me conferam, lubet pauca delibare leviter, breviterque percurrere, quæ quidem explicandæ illuſtrandæque morborum indoli, comparandoque eorundem genio accommodata eſſe videntur. Sic enim recto velut tramite una properamus ad metam, quæve inferius dicenda manent, conſpicua eadem magis evadunt, ac præclariora.

XIII. Quæ altera emiſerat folia Morus, (ut à Principe arborum exordiar, quæ haud exiguas incolis opes præbet,) exuſta, ac veluti abſumpta cernere erat, rubigine illa ne, an flavedine potius anceps hæreo; Flavedinis enim veſtigia ubique aderant, ſeu rubiginis minus intenſæ, atque ad flavum colorem vergentis. Cæteræ fere arbores, tum frugiferæ, ut Armeniaca Malus, Ceraſus, Ficus, Nux, Olea, Pirus; tum ſteriles, ac infelices, ceu Cornus, Fagus, Oleaſter, Salix, Tilia, Pinus, Abies, ipſa dein virgulta, arbuſtaque, fruges, ac hortenſis univerſa familia haud obſcura Epidemicæ hujuſce (ſit venia verbo) rubiginis indicia præbuere; Uvarum quoque proventus, qui veris initio aureus ſperabatur, ob eandem cauſam nonniſi parciſsimus extitit.

XIV. Quoad *inſecta*, nunquam adeo exiguus ſpectatus horum numerus, tum eorum, quæ primo vere, tum quæ invaleſcente æſtate ludere quotannis cernimus, perque aera denſo agmine circumferri; *Noctilucas* præſertim, quæ veſpertinis horis quaſi tot Phoſphori æſtate potiſſimum erumpere ſolent, vix paucas omnino prælucere obſervatum. Nec dubium Borealibus id ventis tribuendum maxime, à quibus nitroſas particulas magna copia advehi compertum eſt. Et ſane quo in loco hujuſmodi inſecta advolant, hæc ipſa ſulphuris ibidem, quod aptiſſimum eorundem pabulum videtur, præſentiam comprobant, quod & inſuper fœtidi odores, quales ex ſulphure & ſale unitis percipiuntur, tum endemii iis in locis, aut per ea tempora morbi ultro confirmant, ac docent. Atque hinc quidem fit, quod in Ruſsiæ, & novæ Angliæ quibuſdam partibus, ubi tum hujuſmodi animalcula, tum Cantharides, Scarabæi, Locuſtæ, Formicæ, Scorpiones, ac Pediculi alati, tum alia pleraque hujuſce modi inſecta raro, aut nunquam viſuntur, eæ vix ægritudines ſæviant, quæ apud nos ſolent adulta perſæpe æſtate caput attollere, ac debacchari magis. Locuſtas inter nulla frequentior Subalpinis *Gryllo-Talpa*, horrendo viſu Inſecto quadruplo maximam ſuperante cantharidem, præcipue ætate ſi fuerit provectiori. *Gryllum* hanc appellari puto, quia eundem forte cum *Gryllo* ſtridorem nocte appetente facit; *Talpam* vero, quia terram continuo fodit. Eſt & altera ſpecies Locuſtæ, cujus præ cæteris magna viſa hoc anno ſoboles, *Italica*, ſeu *Mantis* dicta, vel quia ſuo adventu ver præſagit, ut *Anacreon* cecinit: vel famem prædicit, ut *Cælius* annotavit: vel quia anteriores pedes, veluti manus, ſupplices ſemper tenet, atque elatos, vatum more, qui eo geſtu orationes ad Deum fundere ſolebant. Tam Divina cenſetur beſtiola, inquit *Rondeletius*, ut puero interroganti de via, altero pede extenſo rectam monſtret, atque raro vel nunquam fallat. Pulcherrimæ aliæ locuſtarum ſpecies in Apulia, ac Sicilia reperiuntur, quarum altera Ita-

licæ

licæ magnitudine, & forma ſimilis, alium tamen ex naturæ locive dono colorem accepit: Habet enim cornicula ſaturate lutea, hyacinthinum ocellum, alas ex luteo fatiſcentes, corpus reliquum ametbiſtinum. Gracilis altera quinque uncias longa, cucullata, capite pyramidali, e cujus pene vertice duo cornicula latiuſcula unciam fere longa ſeſe erigunt, galerumque illum Turcicum biplumem, quali Janiſſarii utuntur, ſuperbientem repræſentat.

XV. Prolixa eſſet res ea omnia recenſere inſecta, quæ hiſce in oris ſoboleſcere quot annis ſolent, quorum quidem alia periiſſe brevi, alia vero ne in ſcenam quidem prodiiſſe hoc anno viſa; Hæc inter Erucæ potiſſimum enumerandæ occurrunt, quæ ceu nocendi artis oblitæ prorſus, ac veluti immemores, inertes paſſim per agros, ac fere emortuæ ludebant intactis frugibus. Exigua mole animalcula infeſto plurimum aculeo, *Erucæ* ſic dictæ, vel ab erodendo quod erodant olera, & pampinos: vel ab hærendo, ut *Apulejo* placet, quod pertinaciter adhæreſcant: vel a rugis quibus ſe ſe viciſſim corrugant, erugantque. Diſtinguuntur a *Mouffeto* in Eterogeneas, ſive affines a Papilionibus, & aureliis ſatas, Antogeneas ſua ex tribus profectas; Utriuſque innumeræ ſunt ſpecies, ut innumera extant herbarum genera, quibus veſcuntur; quælibet nanque herba peculiarem alit erucam ſui vaſtatricem.

XVI. Ab Erucis ad Bombyces, ac Apes progredior. Præclarum utraque inſecti genus, nec exigui incolis emolumenti. Aliquot illud hebdomadarum ſpatio albæ Mori frondea ſagina ſartum, idoneaque ad lanificium materia inſtructum edere deinceps deſinit, ramulumque ſibi objectum inſcendit, ubi ovata figura membranaceum effingat folliculum, circumque eum bombycia ſtamina ordiatur, factus *Bombilius*. Neque hic prodigiorum finis. Poſt exhauſtam lanificii materiam ejuſdem folliculi cavo ſe abdit, occluſa omni ad exitum via; pauloque poſt factus *Necydalus*, hoc eſt, cornutus, & alatus *Papilio*, niſi mature præfocatus fuerit, perfoſſa membrana, conſciſſoque ſtamine ſibi exitum molitur. Haud minus exquiſito artificio alterum *dulci diſtendit nectare celas*, *Apis* ſic dictum, vel quod ſe pedibus invicem alligent apes: vel quod ſine pedibus naſci primo videatur. Pro priori ratione facere illud videtur *Virgilii*, 4. Georgicon.

Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent.

Pro poſteriori militat illud ejuſdem,

Trunca pedum primo, mox & ſtridentia pennis
Miſcentur.

Deplorandum utique utriuſque fatum! E bombycibus enim vix pauci *nitidum de pectore filum*, pretioſaque ſtamina edidere. Haud modica etiam pars imperfectum opus reliquit. Apes vero cernere erat incertis huc illuc erroribus ludere, favos veluti ſuos deſpicere, & *frigida tecta relinquere*, ſeram increpitantes æſtatem, *Zephyroſque morantes*.

XVII. Haud minus aquaticis quoque, ac terreſtribus inſectis infeſtus annus fuit; (ſua etenim aquis animalcula adſunt, ut tereſtria Solo) ſive id ab eadem univerſali, ac prope inexplicabili aeris conſtitutione repetendum ſit, ſive potius ab aquarum inopia, amnibus, fluminibuſque, ipſoque etiam Pado Fluviorum Rege, exhauſto fere aquis, vixque ea ſuperſtite quantitate lympharum, quæ ferendis navibus ſufficeret. Magna hinc piſcium egeſtas quorum penuriam lacuſtres affatim compenſarunt, tum e vicino advecti littore. Fluviatiles inter frequentiores extant Subalpinis Trotta, Mullus, Timallus, Lucius, Anguilla, Muſtella vulgo *Botta*, ſeu quod utri ſimilis ſit, ſeu quod capite ranas referat ut *Cardanus* deduxit; Lampetra a lambendis petris ſic dicta: Nobiliſſimus ſemper tum a veteribus, tum a modernis habitus Piſcis, & Apiciis eſui mire expetitus. E lacuſtribus principem ſibi vindicat locum *Umbla Allobrogum*, quaſi umbra, ſeu quod haud exiguam cum umbra piſce fluviatili ſimilitudinem habeat, ſeu quod tergus præ multo livore opacum, & veluti umbroſum appareat: *Rondeletio* Salmo lacus lemani, quod corporis ſpecie, pinnarum numero, ſituque, & partibus internis Salmonem referat *Umble Chevaliere* communiter dicitur, forte ob magnitudinem, præſtantiam, & robur.

XVIII. Fabuloſa non minus quam ridicula de Anguillarum ortu, ac propagatione nobis tradidere tum veteres, cum recentiores. Incertum diu, ſaltem nec exploratum ſatis, ac viviparæ forent viperarum ad inſtar, an revera, ut cæteri piſces, oviparæ; quod poſtremum haud ita pridem feliciſſimo conatu detexit Doctiſſimus ac Præclariſſimus *Antonius Valliſnerius*. Comparatum id, ac proprium veluti eſt magnorum Virorum, cum verum retegere ſe haud poſſe norunt, fictitium aliquod in ſcenam promere ac fabuloſum. Sic Jovis haſce filias nonnulli olim credidere referente *Athenæo*, ut Deorum munera *fungos* alii, & *tubera* pronuntiarunt; Haud aliter quidem ac Magnates, aut Reges, quibus vel brevi terminata ævo, vel incerta origo eſt, conſecrare illam, adque Deos auctores, aut Heroum quempiam remotiſſimæ ætatis referre conſuevere. Abjecta ex adverſo quidam iis incunabula dedere, limoque ac cæno ortas putarunt; *Quid enim fœcundius illo?* Sed hæc, & his ſimilia, ut & ea quoque quæ hac in re ridicula prorſus appoſuit *Ariſtoteles*, ut ut antiquitatis laude præclara, haud in magno equidem ponam diſcrimine. Mirari id magis ſubit, ut eruditi alias, ac percelebres fama viri, vel nuperimis hiſce temporibus viviparas illas adhuc decernere auſerint, ſuaque Poſteris figmenta commendare. Quodve mireris maxime, exiguam nobis veſicam in abdominis cavo locatam, in qua ſæpe vermes latent, quamve in omnibus fere piſcibus, avibuſque, imo & in canibus aliquando, ac pleriſque brutis videre eſt vermiculis confertam, hanc inquam veſicam pro utero Anguillarum, vermeſque ibidem latentes pro anguillarum fœtibus impoſuere. Atque hæc libenter etiam concedam; Nec etenim refutandis hiſce fabulis tempus ſuppetit. Danda hæc viro venia, quod præjudiciis occupatas quorundam mentes, *Leeuvenoechio* Duce, ac anteceſſore, denſioribus potuit tenebris obſolvere, vel dum clarius, ac dilucide magis perſpici ab illis credebatur. Quod vero quidam aſſeruerint ſe in prægnantis anguillæ utero undecim anguillas exſecuiſſe ſingulas ſuis ſecundinis incluſas, ut *Charletonus* affirmat, ſive ut *Elſnerus* ait, in diverſis membranis involutas; id ego haud patiar unquam Poſteris impune tradi. Aut enim, quod ſibi affinxere animo, ceu viſum, ac perſpectum oculis nobis dederunt; aut ſi ejuſmodi revera anguillulas in abdominis cavo intueri eſt aliquando, vermiculos eas quidem fore crediderim, minime vero unquam veros fœtus anguillarum. Quod vel ipſe quidem *Ariſtoteles* adnotavit, nec tamen unquam in mentem ſubit Viro, ſi illius ævi caliginem, barbariemque maximam perpendimus, vere doctiſſimo, prædictos vermes pro anguillis agnoſcere, quinimo adverſus illos, qui hoſce veros ac genuinos eſſe anguillarum fœtus contendebant, acriter admodum inſurrexerat; in quo ſane haud exiguam promeruiſſe laudem videtur. Id ipſum quoque eleganter non minus, quam docte adverterat Præclariſſimus *Redi* Hetruriæ ſuæ ſidus fulgentiſſimum in aureo tractatu: *Delle oſſervationi intorno agli animali viventi, che ſi trovano negli animali viventi*.

XIX. Adverterat ſane præfatus Author, atque e viviparorum claſſe rejiciendas anguillas contendit. Earum tamen ovaria nemo ante prælaudatum *Valliſnerium* vidit unquam, aut revelavit. Manebat enim Sapientiſſimum Virum, ac naturæ arcanorum perſcrutatorem ſolertiſſimum, Philoſophos inter ac Medicos hujuſce ſæculi celeberrimum, ac jure merito Principem, honos ac laus, quæ ad hæc uſque tempora latuerant ovaria Anguillarum, in lucem vindicandi. Manebat inquam doctiſſimum Virum inventi gloria, eo præclarior illa, quo obſcuriora, ac cænoſiora, ut ita loquar, adſunt earundem anguillarum primordia, ac incrementa. Cernere eſt hæc ipſa ovaria ſecus Spinam porrecta adipoſis ubique ſtriis circumtexta, tenuiſſimaque membrana obvelata, qua detracta ovula occurrunt, ceu totidem exiguiſſimi, ac lucidiſſimi Uniones, ſuo ſingula annexa pediculo, per quem nutritii roris vectigal ſuppeditatur. Præclarius id, ac illuſtriore modo ſpectatur prægnanti anguilla. Quæ cum rariſſime occurrat, quod tum temporis, ut Cl. Vir obſervavit, ima petat aquarum; haud mirum hinc quod tot hactenus magnorum eluſerit ingenia virorum, obſcurumque id, abditumque magis obſcuritas ipſa originis fecerit. Laudato utique *Valliſnerio*, noſtro *Paulinus* præluxit, huic in eadem arena *Severinus*. Is genuinum anguillarum uterum primus vidit. Ille etſi ova haud inſpexerit unquam, ex iis tamen illas naſci, naturæ legibus edoctus, contendit: *Nos*, ſic ille ait, *ut omnia animalia ex ovis, ſeu ſeminis ſuis, ſic etiam anguillas ex iis naſci dicimus*, licet *Plinius*, *Ariſtoteles*, *Jo. Voſſius*, *Scottus*, cum aliis pluribus ova, ſemenque denegent, clamantes ullam nunquam captam eſſe, quæ aut ſemen genitale habuerit aut ova. Hactenus de Anguillis.

XX.

XX. Exacta vix hyeme advenerant Hirundines; citius quoque, quam olim conſueverant, eædem diſceſſere. Cæteræ fere aves, tum quæ ſtatis temporibus redire ſolent, tum quæ totius anni decurſu haſce inhabitant, oras, raræ admodum extitere. Rarior præ reliquis viſa Ficedula, exigua avis, ficubus, ac uvis victitans, ut pulchre his verſibus teſtatur *Martialis;*

Cum me ficus alat, & paſcar dulcibus uvis;
Cur potius nomen non dedit Uva mihi?

Idem pariter canoris fatum avibus, iiſque præſertim, quas vocant *inſectivoras*. Secus coturnicibus obtigit, turturibuſque, quarum ingens omnino copia conſpiciebatur, ut & reliquarum fere avium, quæ plantis veſcuntur; Has inter poſtremas, ſi colorem, pulchritudinem ac elegantiam ſpectamus, merito ſuperbit *Pavo*; Si Apiciis credimus, Principem ſibi comparat locum, ac dignitatem *Urogallus*, ſeu *Phaſidis ales*, ſumpto forte a Colchidis amne nomine, ad cujus oſtia illos frequentes convenire a Græcis proditum eſt; unde mox citatus *Martialis* in Xenis:

Argiva primum tum tranſportata carina,
Ante mihi notum nil niſi Phaſis erat.

Horum duas habemus ſpecies; quarum altera major vulgo dicitur, ac toto fere corpore nigricat; Minor altera nuncupatur, ac cinereis maximam partem plumis veſtitur. Majo menſe ſpectata huc illuc obvolare Avis, ignota prorſus incolis, mole Turturis majoris ad inſtar, fulgentibus plumis, ac prope ſubflavis. Viſa, & altera inviſa hactenus properante æſtate, roſtro contra omnium ovium morem ab utraque parte recurvo: colore juxta collum ſubviridi, reliquo corpore, ſubobſcuro, brevi pede, aliiſque, ac cauda exigua: *Loxiam* crediderim *Geſneri*, ſeu, ut alii vocant, *Curviroſtram*. Ignotas ejuſmodi aves unuſquiſque fere annus, ut morbos, producere ſolet, quæ ſtatim ac ſe ſe circumvolando produnt, citiſſime effugiunt, adque diſſitas longe oras emigrant.

XXI. Neve intactum quidquam prætercam, quod ad illuſtrandam, exornandamque morborum hiſtoriam quoquomodo facere videtur; numeroſa hic ſubit haud reticenda Leporum, ac Cuniculorum ſpectata hoc anno progenies, Glirium itidem, Alpinorumque Murium, Talparumque; Ne ſcilicet defuiſſe forte videretur in omnibus Natura; aut quod, idque ego putarim magis, toto exiſtente anno magna ſui parte impluvio, dehiſcente præ ingenti ſiccitate ſolo, ejuſmodi animalibus, quæ alias cuniculos ſibi fodere in agris, ubi lateant tum æſtate, tum hyeme, ſolent, haud ita facile fuerit cubilia ſibi condere; proindeque excurrere illis pro lubitu neceſſum extiterit, perque arva, *campoſque patentes* e propriis velut expulſa ſedibus ludere, ac oberrare. 5. Ventriculi janitor liena quadam tranſverſa veluti ligatus atque diſtinctus. 6. Larynx qualis in teſtudine terreſtri; Mutum enim animal. 8. Paniculus carnoſus totus, & mire commiſſus cuti. 9. Pro Optico nervo fibrilla, quæ ſecta guttam unam, atque alteram aquei humoris, ceu roris effudit; eaque inſuper, non e conſueto loco, quo exire ſolet Opticus nervus, ſed a perreptantibus per cerebri meatus vaſis, egrediebatur. Atque hæc quidem in *Talpa*. In *Marmota* vero, ſeu mure alpino ſequentia cernere eſt; Cæcum peramplum, interne aſperum, & reticulatum, in quo valvula inſignis introrſum externe; Hepar ſeptenis lobis diſtinctum; Teſtes aliquantulum ſuperiores; Splenem longum hirundinis majoris modo; Ureteres non recto ductu deſcendentes a renibus, ſed dorſo adhærentes, & exiguos. Verum de hiſce ſatis.

XXII. Neve diutius in iis, quam par eſt, recenſendis, immorer, utque omnia in unum recolligam, *velaque*, ut ajunt, *traham, & terris feſtinem advertere proram*; Lætiſſima, ut adnotavimus, exordia Autumni extitere; lætiſſimus hinc quoque futurus annus, ſi quem, *rupto ceu aggere torrens*, ruens immitis, ac ſævus Aquilo vix orto Autumno haud funeſtaſſet. Præmatura hyems, ac extemporanea prorſus; Mitior eadem, ac Veris temperiem redolens, cum magis ſævire deberat. Ver illi ſucceſſit imbriferum, perfrigidum, luctuoſum, quo dein furentibus præter morem, appetentem ſolſtitio æſtivo, nunc ab Auſtro, nunc ab Arcto ventis reliquum anni ad æquinoctium uſque, ingens, ac pertinaciſſima diu vigens ſiccitas memorando ac pene infauſto eventu perſolvit. Obſignare hinc licet, *nigroque cortice* adnotare annum præ nimia ſiccitate telluris, ventorumque ludentium indole exlegem penitus, præbente natura, quod exiguum nobis dedit, indignabunda veluti, ac tanquam dira noverca, quæ rerum olim ſedula Parens dici gaudebat. Quæ ſane haud arduum erit conjicere, ſi quæ allata hactenus ſunt, tum quæ adjiciam deinceps, ſcite diligenterque expendamus.

XXIII. Ad morbos me confero, quo vulgares appellare lubet, non equidem, quod in vulgus ſæviant, ac infimæ tantum ſortis, ac notæ homines laceſſant magis; Sed quia viciſſitudines temporum, ac diſcrepantes invicem annorum tempeſtates referant potius, ab iiſque procedant. Ac primo febres occurrunt, quæ omni depoſita ineunte Autumno larva, intermittentium revera typum, ac morem præ ſe ferebant. Luſerant nanque illæ diu ſuperiore anno ſub intermittentium perſonato vultu, quo tandem omni abjecto fucoſe ſeſe tales jam modo oſtenderant, quarum ingenium olim ſimulaverunt, Quinimo pleroſque horum, quibus acutæ ægritudines in chronicas ſenſim fatiſcente æſtate deſierant, orta repente Autumno febris e tertianarum genere brevi reſtituit. Lætam hinc augulari fas erat Taurinenſibus rerum ſcenam, ſi hanc extemporaneis flatibus erumpens Boreas, aut huic per intervalla ſuccedens, ac ſeviſſime ludens Auſter haud immutaſſent.

XXIV. Et quidem vix hos, ac illos indiſcriminatim benignis intermittentibus exaratis febribus correptos adnotaveram, vix novam rebus faciem illuceſcere adverteram; Ut mutatam hanc iterum extemplo vidi, ac veteres primo aſpectu reviviſcere morbos, qui recens elapſo anno longe lateque regnarunt. Atque id ſane probe expendendum Medico eſt, antequam quid ſtatuat decernatque ad curationem morborum conducens; Num ſcilicet reviviſcens morbus, aut eandem fere cum iis, qui ſuperiore tempeſtate luſerant, referens imaginem, iiſdem vinendus ſit artibus, eodem ac qui præceſſere, ſubigendus mare; Num vero quidam potius habendus reſpectus ſit ad id ægritudinum genus, quæ noviſſime in apertum prodierunt; quibuſve jure ac merito vulgarium totius anni morborum imperium debetur, ac dominatus. Sæpe ego in hac incertus arena extiti; ac tandem rationem habendam eſſe mecum ipſe decrevi ad novam, quæ in ſcenam emergit, morborum ſobolem, etſi hæc non omnino adhuc ſeſe revelaverit, ſuumque omni relicto ſimulationis artificio vultum haud explicaverit prorſus. Eo quidem conſilio, quod nempe nova orta tempeſtate, quam inter, ac ſuperiorem magnum ineſt diſcrimen, novus hinc quoque fluentibus per abditas corporis ſcaturigines, ac profundiſſimos receſſus liquidis, ſolidiſque una ludentibus, ac conſpirantibus invicem, novus inquam vigor acceſſerit *totus mutatus ab illo*. Ut proinde etſi redire quandoque, ac remeare gradum iidem videantur adoleſcente Autumno morbi qui exacta æſtate ſæviere, quid tamen latere intus æquum ſuſpicari ſit, quod doctiores ſæpiſſime fallit, ni ea omnia, quæ mutatis invicem tempeſtatibus emergunt, attente expendantur. Quod quidem, quantum interſit Medico noſſe, & obſervare, jam ſuo tempore agnovit, graviterque inculcavit *Hippocrates*: dum ita librum ſuum de acre, aquis, & locis auſpicatur. *Quicunque artem Medicam integre aſſequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat. Non enim ſimile quidquam in illis exiſtit, verum differunt invicem propter varias, quæ in illis fiunt, mutationes.*

XXV. Sane ſi recta mentis lance ingruentium Autumno ægritudinum indolem perpendimus, facile erit conjicere, quænam harum toto vertente anno regnatura ſit, ad quam ſcilicet cæteræ omnes, quæ ſubinde vagantur, ſeſe referunt, ac ſub illa quodammodo militare videntur, ceu ſtipendio conducti milites. Ejuſmodi aderant affectus ii omnes, qui tum per Autumnum, hyememque, tum vere, ac æſtate ſubluſerant, agmen ducentibus, ceu Epidemicis primi ordinis, quaſque ob id Epidemicarum hoc anno ægritudinum Principes merito ſalutare lubet, intermittentibus febribus jam explicatis, tum fuſe modo, diligenterque explicandis. Ut enim ad eas cæteræ omnes, ceu initio inter ſe invicem pacto referebantur, facemque hæ tulerant reliquis; Sic haſce primo deſcribere æquum eſt, ac ſub oculos ponere, quo præclarius deinde reliquarum ingenium eluceſcat.

XXVI. Vix itaque Libram æquis itineribus ſubierat Sol; ut illico tum qui per ante actam æſtatem ægrotaverant diu tum qui ægrotabant adhuc, inſerti̇ſque paſſim ac diuturnis morbis conflictabantur, quales ſuperiora tempora attulere, tum qui ægrotare tum cœperant primum, inque morbos incidere: hi omnes fere ejuſmodi indolis, ac familiæ febribus decubuere. Viſi nanque tum plures quidem inopinato e diuturnis malis, hujuſmodi oborta auſpicato febri, convaleſce-

leſcere, ceu cum Thaumantis, & Electræ filia pulcherrima Iris poſt diuturnos imbres, nimboſque perennes, præfulgere tandem nubes inter, atrumque cœlum videtur, futuræ ſerenitatis prænuncia

Mille trahens varios adverſo ſole colores.

XXVII. Sperare fas erat Iridis inſtar ejuſmodi febres poſt tot exaratas, quæ ſuperiore anno dire admodum, inſolenterque debacchabantur, ægritudines læto omine elucere tandem, pacemque, ac tranquillitatem rebus, ſedato malorum turbine, allaturas. Nec ſane vota omnino fellit exitus. Etſi enim ſeſe abſcondere quandoque viderentur, ac prope extingui; Haud difficile tamen erat, cernere luſum id eſſe, jocumque, quo ſæpe ſolent vulgares hujuſmodi affectus, quibus incunabula præbet Autumnus, ac potiſſimum horum Princeps, Medicorum artes eludere, ut docte advertit *Sydenhamius* Anglorum Hippocrates. Videbantur ſiquidem modo Aſthmatis larvam præ ſe ferre, modo Arthritida ſimulare vultu, nunc etiam ſæpiſſime quæ ſub ficta doloris Colici imagine dirum in modum ægrotantes divexare; Ut infinitas nocendi artes prætercam, quibus hos atque illos nullo diſcrimine aggrediebantur. Ars hinc erat Medico occultum hoſtem, inſidiaſque ſtruentem, vel ima inter delubra, ſanctioreſque lares appetere, oppugnare, ſubigere, iis quidem telis, quibus præfatæ febres ſubigi conſueverunt. Quos nanque ſimulata illa, ac doloroſa mali facies pleroſque fefellerat, ægrotantes hi ſuos aut inevitabili fato dederunt, aut graviora iis diſcrimina attulerunt, celerrimamque jacturam. Adeo ſæpe *Delirant Reges, plectuntur Achivi*.

XXVIII. Si qua tamen ſua larva ſubludere haſce febres frequentius advertimur, dirioremque in morem miſeros ægrotantes exercere, vagus ea quidam, ac incertus dolor abdominis aderat, ſævaque tormina, quæ ſtatis ſæpe etiam horis, ceu ludere periodicas febres videmus, recurrebant, eundem prope typum ſervantia, ingeniumque, ac eadem fere tempora, quibus præfatæ febres circumſcribuntur. Ac quidem meminiſſe obiter juvat exarata ventris tormina, quæ dire modo, crudeliterque ſæviebant, jam tum *Julio*, & *Auguſto* (*ann.* 1721.) menſe per æſtatem prodiiſſe in lucem, quibus, tonitruoſus cœli ſtatus, procelloſus idem, ac ſæpe etiam grandinoſus, ſubfrigiduſque ad plures dies proluſerat, qualem deinde appetente *libra*, ac toto paſſim Autumno experti ſumus. Cudebantur ſcilicet jam tum illa, quæ poſtmodum ſeſe oſtenderant, mala, cœperantque foras erumpere, ceu impatiens moræ hoſtis præceps ruit ad pugnam, aut nulla vi coercitus torrens oppoſitas extemplo moles, tum obvia quæque repagula diſiicit, atque diſturbat. Pagina mihi deficeret, ſi quotquot ejuſmodi ventris cruciatibus divexatos memini, recenſere velim, quos tamen facile erat, ac prodigii inſtar, ab imminenti exitio vindicare, ea adhibendo præſidia, quæ comitem, aut latentem febrim reſpicerent, Practicis uſitata. Hujuſmodi ventris dolores hujuſce indolis febribus ſuccedentes, aut iiſdem complicatos jam pridem adnotaverat Vir Doctiſſimus *Carolus Piſo* pro Coicis habitos, quorum cauſam aeris conſtitutioni *calidæ* impenſe, & *ſiccæ*, qualis revera hæc ipſa noſtra, Autumno præſertim, ac hyeme, toto proinde anno, ſi modo ver excipimus, extitit, idem adſcribit.

XXIX. Equidem ſi prægreſſam tot annorum ſiccitatem adhuc dum vigentem, conſtantemque hactenus, tum certantium invicem ventorum, qui tum ante acta æſtate, tum Autumno, ac toto deinceps anno aſpirarunt, vim feritatemque animo metimur; Coniicimus utique, ac dilucide nobis innoteſcit, quænam extiterit ejuſmodi febrium, ac ægritudinum, tum harum præſertim, quæ abdita imi ventris loca obſidebant, origo, ac incrementum, atque, ut rectius loquar, quodve ſedulo inquirendum, adnotandumque Medicis præcipit Magnus ſenex, *occaſionis initium*, a qua omnes hæ ægritudines profluxere; Ecquid enim ab inertibus liquidis, ſero utpote fere omni defraudatis, nec libere amplius in orbem agi potentibus, ſolidiſque hinc quoque pari modo labentibus expectandum erat, quam *internæ viſcerum Syſtrophes*, atque in iis potiſſimum locis, per quæ aut inertiora ſuæ indolis liquida excurrere ſolent, aut eadem magis ſeri præſtantiam efflagitant, quo facilius circulum ſuum, ac munus abſolvant? Genuina hæc, ac potiſſima febrium intermittentium, quæ toto hoc anno ultro citroque progrediebantur, cauſa, quæ & eadem quoque cæterorum morborum fuit, qui memoratis febribus præluxere, aut hæ illis lampada tradidere.

XXX. Et ſane uno omnes ore quotquot hactenus in hac arena inſudarunt, febrium periodicarum incunabula in Ventriculo, ac primis viis, Pancreate, Meſenterio, finitimiſque, ac per imos quoſque receſſus diſcurrentibus vaſis poſuerunt: Uno verbo mineram febrium intermittentium, ſedem, ac *Principem*, pene dixerim, *aram*, ut *Sylvio*, ut *Villiſio*, ut *Sacho*, ut univerſo fere Medicorum cœtui placitum eſt, ipſa eadem organa ſuppeditant, comparant, præbent, quæ conficiendo, ac diſtribuendo Chylo famulantur. Quandiu enim Ventriculus, Inteſtina, Hepar, Lien, Meſenterium, Pancreas conſtitutum ſibi quæque munus rite perſolvunt, ſive excoquendis illa, retinendiſque alimentis quo uſque; in maſſam chymaceam abeant, & qua data porta ſecedant, exprimanturque, dicata ſint; ſive perficiendo ulterius perque revolutos anfractus, ac *itinera mille* ferendo, devehendoque chylo; ſive quoſdam peculiares ſuccos elaborando inſerviant, quorum effectus varii, ut varia horum indoles eſt, ac ingenium; Quandiu hæc omnia inquam rite peraguntur in corpore, *ſarta tectaque* res eſt, ac incolumis. Ubi vero aut exarata organa idonea minus evadunt comparato ſibi abſolvendo muneri, aut emanantia, perennique alveo influentia in cavum Duodeni liquida, tum quæ ipſa intima ſuperficies inteſtinorum minutiſſimis undequaque glandulis obſita jugi fluore extillat, inertiora manet, ſpiſſiora eadem, aptaque minus ſeſe una cum præterlabente Chylo commiſcere, vias expedire, menſtrui adeo, ac vehiculi munere fungi, fibraſque motrices ſtimulare, acria ſalina obtundere, coagulata dividere, *fermenti*, ſit verbo venia, vicem gerere, cruda coctis aſſimilare; Quis quæſo erit aditus Chylo lacteatum oſcula ſubeunti: quis illius per *galaxiam* iter: quæ ejuſdem ad *receptaculum Pecqueti*; adque Thoracicum ductum, ac ſubclaviam tot inter oppoſitos aggeres, atque obvia paſſim molimina profectio, excurſus, meta? *Chyli* inquam, *Chyli*, ſi enormem illam temporum ſiccitatem expendimus a nativa ſui qualitate degeneris prorſus, ea nempe orbati portione ſeri, qua ſine nec miſcibilis ipſe cruori, nec ire, ac remeare vias par eſt, per quas excurrere debet, ac pergere.

XXXII. Effingat ſibi quiſque magnum ante oculos amnem, e quo innumerabiles rivuli exoriantur, qui in alios ſubinde exiguos amnes, mox in unum tandem una omnes, ac majorem alveum coeant, exonerenturque. Ut pulchrum, ut jucundum viſu eſt, puriſſimos modo, ac limpidiſſimos latices cernere ingenti flumine præterfluere, ſuborientes hinc rivos circumjectam planitiem amœno ſpectaculo irrigare, variiſque flexibus, nullo interpoſito obice, illabi, quo in unum deinde amnem una omnes evadant, ubique fontibus ſuis ſimiles. Fac cænoſum quidpiam leniter labentibus aquis commiſceatur, aut aliud quodpiam ſolidioris naturæ, puta, trabes, ligna, ſaxa, quod placide manantium lympharum alveum turbet; Ut illico aut exundare aquas in oppoſitam ripam, aut eaſdem ad diverſa amnium divortia ſiſtere veluti gradum, ac ſtagnare videbis, exſurgente lacu, ubi antea tellus erat, ac viride Solum. Idem prope obtingit Chylo, ubi craſſioribus moleculis refertus, deficiente utpote ſero, quod craſſa diluat, eumque ſanguini miſcibilem reddat, ineptus, ac impurus idem obvia ſubit oſtiola, ac degener omnino factus Thoracico ductui ſeſe inſinuat. Quot enim concipere eſt futuras tot inter vaſorum plexus, ac anguſta viarum præterlabentis liquidi ſtaſes; quot res tam prolixo itineri remoras, obiceſque.

XXXII. Hæc una quidem, ac præcipua febrium intermittentium cauſa; Una hæc, ac genuina crudelium adeo ventris cruciatuum, totque paſſim ægritudinum quarum ſub larva, ac ſimulato vulto ejuſmodi febres ludebant, incunabula, ac incrementa: Uno proinde iis omnibus eodem enſe, ac more ſubigendis, ac edomandis. Ut a probo, ingenuoque Chylo probus, ac ingenuus ſanguis efficitur; Sic ab improbo eodem improbus quoque cruor emergit, ineptus ſcilicet, cum perennando circulo, tum nutritioni partium, quæ ſumma ſane res eſt, ac reliqua inter œconomiæ animalis munera præclarum magis, & majoris momenti. *Tantæ* adeo *molis erat* tam ingentem inſtrumentorum apparatum effingere, quæ tanti poderis opus abſolverent! Non hic quippe advocandum ullum in ſcenam *acidum*, non *pituita* præter modum viſcida, non *fermentum* aliquod, aut *duumviratus* humorum, non *Archæus Helmontii* aut *Lemures* indignati *Dolæi*; Quæ quidem pituita, ſeu materies in venas effuſa, & partibus ſpirituoſis ſanguinis permixta potis ſit tot excitare turbas, ac febrilem tempeſtatem inducere? Hæc & ſimilia aberrantis ingenii ſomnia *Ettmullero*, *Sylvio*, *Villiſio*,

Supplem. ad Sydenham.

Dolæo, eorumque aſſeclis ſibi pro lubitu affingenda, ac excogitanda facile concedam, utpote qui ea tantum mihi retinenda dudum conſtitui, quæ in magno Naturæ libro ediſcere eſt; quæ rationi, & *experientiæ rerum magiſtræ* conſentanea video, minime vero ea, quæ vanæ hominum mentes ſomniarunt. Veram utique intermittentium febrium, multarumque hinc ægritudinum, quæ aut illis præludere, aut iis obſequi advertimus aliquando, cauſam, ac genuinum ſomitem in ventriculo, ac inteſtinis tenuibus colloco; tum cæteris, quæ iis prope adjacent, partibus magno Chylificationis negotio inſervientibus; Quin acidum, aut fermentum quodpiam mihi effingam ibidem hærens abditumque, decantatum adeo, inviſum hactenus. Tantum nimius ſectæ amor, condendorumque ſyſtematum inanis ambitio *potuit ſuadere malorum*!

XXXIII. Profecto ſi liquida expendimus in maxima illa ſiccitate temporum ſero orbata, æſtuantemque adhuc intra præcordia cruorem animo cogitamus; ſi memoria recolimus ante actas ſuperiorum annorum ægritudines a præfervido ſanguine ortas, ſi luctuoſam illam rerum faciem calidam impenſe, ac ſiccam nobis iterum ante oculos ponimus. Si alimenta denique, queis veſcebantur incolæ a terræ ſinu deprompta, olera, ac fruges, tum ipſas animalium carnes præ ariditate Soli exſuccas veluti, ac pene aridas in mentem revocamus: Liquido conſtat magnam jam tum impendere liquidis jacturam, majorem longe illam futuram ad primos inclementis Boreæ flatus, ſtatim ac obſtipata penetrabili Aquilonio frigore cute captiva intus fluida, adque *concretionem*, ac *ſtaſin* heu prona nimis, hyemis acerbitatem ſenſiſſent. Ni forte, quod ſecus evenit, adproperans Autumnus, madefacto lætis imbribus Solo, mitioreque reddita aeris temperie temperamentum quoddam periclitantibus rebus præbuiſſet; quominus occurrerent, quas timebamus, ſeri jam prope inertis, ac viſcidi congeſtiones in vaſis lymphaticis, venarumque extremitatibus; Nacta hinc libertatem liquida, ac ſoluta vinculis, cumque illis viciſſim conſentientia ſolida datas æquilibrii leges ad amuſſim obtinerent, ac obſervarent.

XXXIV. Secus tamen, ut dicebam, evenit prorſus; Autumnus nanque ſucceſſit, nunc ingenti inopinato æſtu, qualis ne ſuperiore quidem æſtate ſævierat, præfervidus maxime, nunc repentino extemporaneo frigore pergelidus admodum, quanto heu fluentium per corporis abdita, *cæcoſque meatus* diſpendio liquidorum! Quanto itidem ſolidorum una conſpirantium detrimento! Veſtros revocate animos Subalpini Medici ad præteriti nuper anni, tum præcedentium duorum annorum memoriam, quorum ego hiſtoriam ſin minus eleganter, ac docte, ſumma ſaltem fide, ac diligentia, quod in hiſtorica potiſſimum narratione expetitur, conſcripſi. Expendite cujuſnam indolis aderant tunc temporis liquida, quove eadem more ad Hyperboreas præmaturo flamine erumpentes auras ſeſe habitura forent: Conjiciet hinc nempe veſtrum quiſpiam, quæ aut tum cudebantur erupturæ brevi, aut ſævire jam tum cœperant per univerſum Subalpinorum tractum, ægritudines; Atque hinc etiam præſidia facile adinvenire erit, quæ proficua extitiſſe dein temporis eventu adnotavimus. *Sapientis eſt* afferre malis remedia; Futura prænoſcere, ac velut e ſpecula prævidere, *Divinum*.

XXXV. Æquum eſt modo ejuſmodi febrium expenſa intime, ac perluſtrata geneſi, earundem ulterius genium, ac typum delineare paucis, tum quibus uſi ſumus, auxiliorum genera ad illas profligandas, abigendaſque enarrare; Antequam ad cæterorum affectuum hiſtoriam progrediar, quorum ut idem cum exaratis febribus ortus, eadem quoque aderant, ſaltem vix diſcrepantia, phænomena, quibus manifeſtabantur. Statim hæ igitur, ac prima fere acceſſione, intermittentium morem, ac vultum præ ſe ferebant, ſi poſtremum tantummodo ſtadium excipias, quo eædem ſolent, qualibet vice, ingenti oborto ſudore, judicari. Nonnullis de tertio in tertium diem; Pleriſque ad ſingulos dies febris recurrebat, plena tamen inter duos quoſque paroxyſmos intercedente apyrexia. Quandoque etiam continuas æmulari videbantur ob longiores, & duplicatos paroxyſmos; Vix paucis per autumnum in acutas periculoſas deſiiſſe viſæ. Per hyemem vero, & reliquum anni multis, ac potiſſimum æſtate, Lingua omnibus fere alba; Urina turbida, & impenſe rubens; Dolor capitis ingens, atque aſſiduus cum inquietudine quadam totius corporis; Pulſus lenis ac obſequens, nec inchoante febri citatus nimis, nec properante ad ſtatum illa elatus magis; Vix exiguus ſub finem acceſſionis ſudor; Tormina quibuſdam abdominis ſæva admodum, dirioremque, ac ipſamet febris, tragœdiam ludentia, nec facile deſinentia eadem, quinimo exhibitis anodynis, pleoſis, purgantibus invicta magis, atque iracundiora. Nullus initio vomendi conatus, nullum vel leviſſimum nauſeæ veſtigium, nulla prorſus oris amarities, conſueta olim febrium proludia, earumque comites. Nonnunquam commutabantur invicem quotidiana intermittens, ac tertiana ſimplex ſic dicta, ſubludebantque viciſſim. Atque tum quidem cum hoc illæ pacto erraſſent dudum, in acutas demum Vere plerumque, ac æſtate degenerabant, celeri ægrorum fato, niſi in doctum, prudentemque Medicum bona ſorte patiens inciderit.

XXXVI. Sæpe hinc memini haſce, ut malignas, ſtatim, ac omnimodam continuitatem ſimulare videbantur, a pleriſque tractatas fuiſſe, cujus imaginariæ, & commentitiæ malignitatis de cauſa, innumera hi præſcribentes alexipharmaca, calida, volatilia, & mille id genus inter ſe pugnantia remedia, quod præcavere crediderant, periculum advocabant. *Quot* heu *ſimiola hæc malignitatis*, ut verbis utar Clariſſimi *Baglivii*, jugulavit, quos facile erat ab interitu vindicare inſpecta mali origine, ad quam, tanquam ad Polum ac Cœli verticem dirigi omnis debuerat Medentis cura! Naturæ ſcilicet oraculis, & *Magni ſenis* præceptis auſcultandum, quæ ſi attentius excolerent Medicorum filii, haud equidem eveniret unquam illos adeo turpiter hallucinari, naturæ morbi tribuendo tot gravia paſſim ſymptomata, quæ rectius ſoboles ſunt depravatæ methodi, tracto nimirum in conſortium necis, qui idem inſons etiamnum erat, ſanguine præpoſtero uſu remediorum.

XXXVII. Sane ſi earundem febrium tum maxime, cum intermittentes eſſe deſierant, inque acutas migrabant, indolem propius ſpectabamus, & morem; quidquam adhuc obſervare erat, quod etſi intime latens, occultumque prorſus, prioris morbi ingenium referebat, ut fere idem adhuc oculatioribus videretur alterius larva ludens, cujus ille perſonam induebat. Videre erat ſin minus in oculis, ore, ac vultu ægrotantium, in ipſo ſaltem febris circuitu quidpiam, quod præſentem adhuc veterem febrem ſignificabat, eodem illam confodiendam gladio, quo hactenus ſubigi ejuſmodi febres ſolent. Quodve mirere magis; nedum exaratæ febres, tum quæ typum intermittentium toto ſui decurſu obſervarunt, tum in acutas abiere, aut ejuſmodi ab initio extiterant aliqualem adhuc tamen præfatis intermittentibus morem gerentes, iiſque quodammodo obſequentes, hac methodo feliciſſime tractabantur; *Sed* & *ipſæ* quoque, in quibus nulla fere intermiſſionis veſtigia unquam præluxere, hoc eodem more citiſſime, ac tuto jugulabantur. Citiſſime quidem, quævis nanque hac in re mora, aut dilatio periculoſa, quæ pernicioſos ſæpe effectus protulit.

XXXVIII. Poſtremæ hujuſce indolis aderant, quæ *Januario*, ac *Februario* menſe prodierant, deletis tum pene, ſaltem deliteſcentibus hactenus memoratis febribus, quæ ante acto Autumno ſubluſerant. Hiſce primo tantum, aut ſecundo acceſſu leviſſimus horror præceſſerat. Sæpe etiam nullo, ac exiguo quidem præludente horrore iraſcebantur, atque ita decurrentes quaſdam tantummodo diebus imparibus exacerbationes ſuſtinebant, ut revera quid in iis tertianarum circuitum redolens ſuſpicari fas eſſet, etſi primo aſpectu nihil omnino hujuſmodi appareret. Nec difficile quidem erat harum originem explicare memoria recolenti, foret liquidorum per Autumnum conditio; quis una invicem oſcillantium ſolidorum ſtatus? Nil inde mirum, ſi quæ vigente frigore intermiſſionis tantum ſigna protulerant, ſilente mox Borea, ac præmaturo æſtu excandeſcentibus, intus cohibitis diu obque ingentem reſolutionem propriæ humiditatis, ut antiquiſſimo verbo utar in hac parte, exuſtis ſuccis, ac bile præſertim, quæ ſane in naturalis Oeconomiæ Theatro Principem vicem obtinet; eædem ipſæmet febres in acutas dein abierint, aut tales ſeſe ab initio oſtenderint, ceu fieri paſſim videmus media æſtate.

Arida cum ſitiens excoquit arva Leo.

Obſervare erat ſubcontinuas haſce febres, (ſic illas vocare lubet ob continuitatem paroxyſmorum) etſi nullo plerumque horroris præeunte veſtigio ſubluderent, quidquam tamen præ ſe ferre moleſtum ægris, quod quidem citiſſime evaneſcebat, ingenti ſuccedente æſtu, qui idem & ſeſe celerrime expandere videbatur, & intimiores quotquot receſſus, atque ipſa adeo præcordia momento temporis pervadere; ceu

pici,

pici, & reſinæ evenire novimus, dum ſucceduntur, quæ licet craſſam habeant compagem ocyſſime inflammantur.

XXXIX. Idem erat tum harum, tum quæ iis proluſerant, febrium ortus idemque apparatus, etſi pro varia aeris temperatione intermittentium modo indolem æmularentur; modo intermiſſione paulatim deperdita ad acutas tenderent; modo omni relicta intermiſſionis effigie ſubcontinuarum morem præ ſe ferrent. Utque brevi me expediam; Exarata ſuccorum craſſities, ut focum, ac incunabula intermittentibus febribus, quæ primo in ſcenam prodierant, præbuit, eadem cæteris incrementa dedit, cum primum remitti frigus hyeme cœpit, veriſque hæc potius, quam hyemis ſpeciem referre. Totum adeo quod metuendum erat maxime, a craſſitie, ac inertia ſuccorum, ac *bilis* potiſſimum, ut hanc unam pro cunctis afferam, *vitellinæ* ut ajunt, *praſſinæ*, *æruginoſiæ* pendebat, cujus haud obſcura veſtigia petere erat ab ipſis excretis jam tum quidem, cum coercita hæc adhuc ab ambientis frigore, nec iraſci potens, ac ſuopte ingenio excandeſcere, febres tantummodo intermittentes attulerat. Quantum vero ejuſmodi humorum excretio, ſive ſincera, ſive variegata ſit, Medicis faceſſat negotii, norunt Practici; Quotieſcunque enim apparuerit illa, dat ſemper anſam ſuſpicandi aliquam pravitatem ſubeſſe, quæ morbum reddit non contemptibilem, etſi alioqui mitem, quod & *Hippocrates* docuit.

XL. Mites utique aderat, quandiu intra intermittentium limites conſtitere, etſi minime contemptibiles memoratæ febres facili tum Marte ſuperandæ; Ubi vero ſævientibus inopinato Auſtris in ſubcontinuas eædem degenerabant, aut ab ipſo ſtatim ſui exortu toto penitus cœlo ab intermittentibus diſtare videbantur: Quibus hic quæſo artibus enitendum, quibus occurrendum præſidiis, vi quorum ægri ab imminenti exitio tuto poſſent evadere? Nullus hic induciis locus; Nulla hic *Fabio* ſpes; qua *cunctando* poſſit *reſtituere rem*. Talis ſiquidem adeſt ejuſmodi ſuccorum natura, & conditio, ut nullam ferant, advertente *Mercato* celeberrimo ſuorum temporum Viro, & duorum Hiſpaniæ Regum Philippi Secundi & Tertii Protomedico, in exhibendis auxiliis moram, *cum certum ſit nullum poſſe* beneficium, *gratiam, aut coctionem a natura recipere*, imo, ut inquit *Averroes* 3. *collect.* corrumpant *formam ſpecificam illius*. Magna cæterum remedia ex mente laudati Authoris, qui perniciofarum hujuſmodi febrium a craſſis, aduſtiſque ſuccis originem ducentium deſcriptionem æque, ac curationem diſtinctam pro viribus illius ſæculi incomparabili ſedulitate complexus eſt, hic nullum fere locum habent; Etenim ſi de purgatione ſit ſermo: caute *id facies*, inquit Vir doctiſſimus, *ſive enim purges, ſive ſecus, periculo res non caret; Quippe ſcimus vel leviſſimis pharmacis graviſſimas accerſiri dyſenterias, quod ſi has effugias, contubeſcet laborans*. Quod utrumque nos in diverſis paſſim ægrotantibus nuper adnotavimus, ac ſpeciatim in nobiliſſimo Fratrum pari ejuſmodi ingenii febribus eodem tempore laborantium juxta templum *Divæ Mariæ Conſolatricis Patrum Reformatorum Sancti Bernardi*, quorum alter natu major exhibito pharmaco purgante, quod idem horrendas paucis ab illius exhibitione horis ſecum cataſtrophes tulit, in habitualem febrem incidit nullo deinceps auxiliorum genere exorabilem; decennis alter gravi ac diuturno alvi fluxu conflictatus eſt, una cum magnis, ſæviſſimiſque ventris cruciatibus, a quibus tandem variis adhibitis remediis, ac præſertim acidularum potu *Javeni* haud procul ab Alpibus limpidiſſimo fonte emanantium, ſummæ in hujuſmodi dyſentericis, cæteriſque alvi affectibus ægrotantibus utilitatis, ad quod etiam ipſa mutatio ſoli haud parum tulit, incolumis evaſit. *In his febribus (*ab hippochondriis ortis, ac Meſenterio*) Barbari etiam, qui cæteroqui facile purgantibus utuntur, a purgationibus abſtinent*. Matth. Giorgi Ration. Med. pag. 141. Idem prælaudatus *Piſo*, *Ballonius*, *Duretus*, aliique plures adverterant. Si vero de Sanguinis miſſione loquamur, *ægrotantes hujuſmodi* ſubdit ſupra memoratus *Mercatus*, *tale præſidium non innoxie ferunt, & plerumque a ſanguinis miſſione continua evadit febris*. Ego quidem hanc adeo noxiam minime expertus ſum in iis præſertim febribus, quæ continuarum morem magis æmulabantur; quinimo larga doſi, plenoque fluento emiſſus ſæpe initio ſanguis auſpicatiſſime ceſſit, nec quempiam novi hoc remedii genere, opportune, cumque illud natura expoſceret, celebrato, ſublatum. Sæpe etenim parandus hac methodo erat aditus auxiliis cæteris, ac horum Principi, quod mox proferam, ſi qua anni conſtitutione, quoque in morbo expetitum magis, in hac ſane opportunum maxime, ejuſque indolis febribus accomodatum.

XLI. Equidem *uno Peruviano cortice* (Is ſcilicet erat præſtantius auxilii genus) tum quæ primo illuxerant, intermittentes febres, tum ab iis ortas, aut iis analogas cæteras, quæ caput paſſim extulerant, ſubigi penitus, nec reviviſcere amplius memini, congrua quidem doſi, tum debito more, adminiſtrato. Vere *aureus arbore ramus*, qui furente ſparſis quaquaverſum fluctibus torrente procellæ impetum ſiſteret, excandeſcentes ſuccos compeſceret, vimque morbi retunderet, ac cohiberet. Vere *Polycreſtum*, ac prope dixerim, *Divinum* remedium, cui utinam ſimile quidpiam ad alios morbos poſſideremus. Sed paucis demptis, ut ait Vir Clariſſimus, ac toto orbe celeberrimus *Franciſcus Torti*, Sereniſſimi Ducis Mutinæ Archiater meritiſſimus, quorum virtus certa eſt, & utilitas evidens, ars noſtra medicamentis ſuperfluis alioqui ditiſſima, bonis, certiſque, quæ innotuerint, caret, imo forſitan ob hoc ipſum eſt inops, quia inutilibus ſuperfluit.

XLII. Magnam ſane hiſce Paginis laudem, ac lucem Præclariſſimi Viri nomen impertit, cui & ego, quod peramanter me diligat, meaſque ab illo primitias ſtudiorum, quæ in lucem edidi, commendari plurimum ſciam, ac ſumma humanitate excipi; & omnis una mecum univerſa litteratorum Reſpublica multum debet. Atque eo quidem magis me illi obſtrictum profiteor, quod me minus olim docte ſentientem de hoc admirabili febrifugo, imo forſan & injurioſe nimis de illo locutum, utpote qui *in verba Magiſtri* omnino jurabam, benigniſſimis litteris, tum muneribus ignotum ac immeritum hominem proſequi dignatus eſt, atque omnibus benevolentiæ officiis complecti; Quo tandem, tum propriis obſervationibus edoctus ipſe, tum ingenti rationum pondere convictus, quibus laudatus Vir Corticis innocentiam adverſus quoſdam meticuloſos, vel præjudiciis imbutos, quibus, pauci ſint licet, ſuſpectus etiamnum redditur chinæ chinæ uſus, tuetur; errorem ipſe meum agnoverim, ac ultro fatear modo: Incertus, cujus in laudem potiore jure effundi debeam, corticis ne, an illius Patroni, ſtrenuique propugnatoris. Quædam ſcilicet laudis pars eſt, erraſſe aliquando, confiteri errorem, inque viam reduci magnorum virorum conſilio, ac doctrina.

XLIII. Ne vero quis me putet vana loqui, lubet methodum, qua cum ego, tum alii plures præſtantiſſimi hujuſce Civitatis Medici in hujuſmodi naturæ febribus curandis uſi ſumus, fuſius exponere, eamque nonnullis curationum hiſtoriis, ac practicis animadverſionibus illuſtrare. Utque ab iis ordiar, quæ ingruente hyeme pernicioſum characterem induerant, utpote quæ nedum ſecuritatem præſidii, ſed celeritatem expoſcere videbantur magis, quam cæteræ, quæ ſuperiore Autumno proluſerant: Conſultum iis erat, Corticem ab initio protinus exhibere; febrile hoc more fermentum, ut cum vulgo loquar, quodcunque illud ſit, vel exiguum prorſus, ac inconſpicuum, vix editum illud edomando ſtatim, ac ſubigendo penitus, ne elatum magis, evectumque nimis, ac furens ingentes deinde tumultus induceret, quibus compeſcendis nulla poſtmodum artis præſidia ſufficerent. *Quodcunque* ajo *fermentum illud ſit*, tum quove in angulo latens, occultumque. Non enim hic tot inanes conjecturas repetere ſubit, quas hac in re innumeras excogitatas ſcio, ac quotidie adhuc excogitari ab iis, qui artem ſuopte ingenio a vulgi ſtudiis abhorrentem incertis & plerumque falſis opinionibus fœdarunt. An *ſtagnans* aliquid, quod egeat moveri; Num *fixum* quidpiam, quod expetat exaltari; An quidquam *exaltatum*, quod exigat deprimi? Num quid intempeſtive *influens*, quod debeat inhiberi; An denique *obſtructum* quid, quod indicet reſerari? An *intra* ſanguinem rurſus conſtituendum illud ſit, vel *citra* ſanguinem, vel *ultra*? Nos hæc linquimus agitanda iis, qui lites amant, nubemque hinc ſæpe (Diſpereat hic quidem obtrectator ille, cui ea diſplicent, quæ politioris litteraturæ cultoribus arrident magis) *pro Junone amplectuntur*.

XLIV. Illuſit mihi aliquando, cum Icario auſu febrium intermittentium cauſas exquirerem, illuſit inquam mihi Phantaſma quoddam (ſic ego voco ludentis ingenii aereos incertoſque volatus medio ſæpe in itinere collabeſcentes) quod quidem, utcunque ſomnium fortaſſe videbitur nonnullis, referre haud piget hic loci. Num ſcilicet in toto potius *Meſenterii* ambitu, aut illius centro conſtituenda foret hujuſmodi minera febrium, ubi tanquam in emporio quodam, proprioque delu-

delubro deliteſcant, ſtatis ſubinde horis erupturæ, magnas ſecum una afferentes turbas, *catervamque malorum*? Si Carteſio Immortali Viro, ejuſque aſſeclis placuit incorporeum, ac immateriale principium nobis Divino munere conceſſum, vere *Divinæ auram particulæ*, nullis illud obſtrictum corporum legibus carceri mancipare ſuo, captivum ducere, inque vincula conjicere; Æquiore ne jure haud licebit principium materiale illud, febrium authorem, atque parentem, uno verbo, focum, ac materiam febrilem eo in loco conſtituere, ac collocare, per quem omnis generis vaſa diſcurrunt, perreptantque, milleque effingunt gyros, *itinera mille*, viarumque flexus innumeros? Num aptior hæc febribus ſcena, quam alia quæpiam hactenus excogitata? aptior utique illa cæteris, ac convenientior; ſive intra ſanguinem cum *Vvilliſio*, ſive extra illum cum *Sylvio*, ſive denique in nervoſo latice cum *Guil. Cole* earundem fodina contineatur? Huc venæ, huc arteriæ, huc lymphæ ductus, huc lactea, huc inſperſæ ubique glandulæ, huc nervei funiculi, aut ſi mavis dicere, nervorum rivuli eleganti ludunt ſpectaculo. Num quod de *Pancreate* ſuo commentus olim eſt *Sylvius*, idem nobis comparatum de *Meſenterio* effari, longe profecto faciliore, & clariore hic, quam ibi, tum ſymptomatum omnium, etiam infrequentiorum, tum ipſorum quoque circuitum explicandorum ratione! Haud exiguam ſane hiſce lucem, ſi quid ego hic judico, præbere videntur memorata illa ventris tormina, quæ toto fere anno una cum exaratis febribus, quandoque etiam nulla comite febri, quodve mirandum magis, periodicarum febrium inſtar recurrentia, longe lateque ſævierunt, cunctis invicta telorum ictibus, præterquam uno *cortice Peruviano*.

XLV. Videmus ab ulcere, & abſceſſu *glandularum Meſenterii* febres lentas & continuas fieri, quæ prius glandulis iiſdem tumentibus tantum, & obſtructis intermittentes extiterant. Videmus ſuborto in pede tuberculo, & tumefacta ſubinde glandula in inguine diariam febrim exoriri, quæ dubio procul periodica fieret, ſi periodice recurreret ejuſdem glandulæ tumor: Quidni igitur per analogiſmum quandam haud licitum erit cruere, aliqua ex glandulis meſentericis inſignioribus ita viſcido infarcta glutine, ut omnem, vel fere omnem chylo, & lymphæ illac fluentibus ultra ſe ciſternam verſus progreſſum inhibeat, totum vas illud lacteum, quod ab inteſtinis ad glandulam illam protrahitur, chylo ſtagnante intumeſcere, pariterque lymphaticum inferens integrum, quod in eandem inſeritur, ab exortu ſuo uſque ad eundem terminum, lympha ſic ſimiliter ſtagnante, utpote exitum non inveniente, repleri; Exoriri hinc febrim, ac ſtatas quaſque periodos, ceu ad regulam quandam, emetiri, prout nempe glutinoſæ hujuſmodi obſtrictionis alterna recluſio, atque occluſio contingit, cujus mechanica ratio non eſt hic loci. Quantum vero viſciditatis, glutinis quantum perreptans, cum ubique per abdita corporis, tum in hac potiſſimum parte lympha, atque hinc cætera quæque fluida humani corporis hac tempeſtate contraxerint, obvium eſt animadvertere recogitanti cuipiam, ac recolenti animo, tum ſuperiorum annorum, tum labentis indolem, ingeniumque. Quam facile hinc per diſſita locorum, viaſque varios in gyros convolutas contendens influens quicunque humor, ſi aliquo lentore peccet, iiſdem in locis obſtructionem producere poteſt, lentoremque, ac ſtagnationem mutuam cæteris per eoſdem tramites decurrentibus liquidis impertiri? Quot quæſo naſcentibus morbis hujuſmodi glandularum meſentericarum infarctus proluſit, aut eoſdem diu latentes, occultoſque, idem fovit, condiditque ſinu, quo uſque, ceu disjecto aggere, foras eruperint, eo vividiore conatu, quo diutius iidem delituere? Num præcipua hæc ipſa ſedes hyſtericorum inſultum, affectionum hypochondriacarum, Phthiſeos chyloſæ, cujus exemplum unum atque alterum obſervare mihi hoc ipſo anno contigit, Rachitidis, Scorbuti, Atrophiæ, ac ſexcentorum fere morborum; quorum fera Symptomata novimus, incunabula vero nos omnimode laterent adhuc, niſi hæc illuſtriora, ac præclariora in dies efficeret magiſter in morborum cauſis eruendis optimus cultor Anatomicus? Nec Indorum morbus a Jac. Bontio deſcriptus, hicque familiaris omnino reticendus, eos ad atrophiam deducens, in quibus poſt ſectionem aliquando totum meſenterium occurrit abſumptum. Referenda & huc quoque fortaſſis eſt *tabes Anglorum* a calidiorum, ac ſpirituoſorum nimio abuſu, quibus ſummopere rebus Natio illa tot diviſa orbe oblectatur, proficiſcens.

XLVI. Equidem, ſi harum febrium tum intermittentium, tum ſubcontinuarum minera, ut ajunt in primis viis, ceu pleriſque videbatur, extitiſſet, haud video cur repetitis illa catharticis haud obſequebatur, educta hinc purgante medicamento materia omni exotica, quæ febrim pepererat. Atque a purgantium uſu contumaces haſce magis evaſiſſe compertum, quandoque etiam ex intermittentibus in acutas periculoſas migraſſe, quas dein aut diuturnus alvi fluxus cruentus, aut diarrhœa ſæpe chyloſa una cum totius corporis emaciatione ſubſequebatur, proludentibus paſſim diris ventris cruciatibus; Qui iidem ſi diutius perſeverabant, *Phthiſin* brevi inducebant, de qua ſuperiore paragrapho verba fecimus, præfatæ diarrhœæ, aut alvi fluxus filiam, quo in limine conclamatum erat: ut nos in duobus ægris adnotavimus, quorum alter juxta *novas ædes Fratrum Carmelitarum*, alter prope *forum olitorium* decumbebat, qua fornix viæ antiquiſſimus ſpectabatur, cui *rubri coloris* nomen, nuper in triumphali Nuptiarum Regiorum Pedemontii Principum apparatu, ne inter nocturnos feſtivos ignes Aulæ proſpectum Fori, Foro proſpectum aulæ invideret, ut in præclaro monumento legitur Poſteritati commendato, a Providentiſſimis Patriæ curatoribus dirutus, ac ſolo æquatus. *Phthiſin* illam voco, quod ſi ægrotantium habitum, ac faciem inſpexeris, vix illos ab iis, qui vere *Phtyſici* exiſtunt, aut ne vix quidem diſtinguas: vera autem morbi cauſa, ac præcipua ſedes in *Meſenterio* potiſſimum deliteſcit, infarctis univerſis lentore glandulis, ac prope jam in ſtrumoſo ſtatu degentibus.

XLVII. Elucet hinc Sole meridiano præclarior ejuſmodi febrium tum præcipui illarum, quod idem ſæpe etiam iis abſentibus ſubludebat, ſymptomatis, dirorum nempe abdominis cruciatuum fomes primarius, ac prope dixerim, natalis locus. Harum olim meminerat *Ballonius* Vir doctiſſimus in morborum notis explicandis, eorumque origine, ac *occaſionis initio* revelando nulli ſecundus, quæ in diros ventris cruciatus *colicos dolores mentientes* plerumque deſinebant; Nec diffitetur idem procul a meſenterio quærendam haud eſſe illarum ſedem, ac fomitem. Sæpe adeo noſſe eſt prioris morbi indolem a ſymptomatis natura ac ingenio, quod aut illi præludit, aut una cum illo ſævire videmus diviſo velut inter utrumque imperio, ac poteſtate iraſcendi. Neque inficior ſæpe etiam ab aliorum quoque viſcerum, Jecoris v. g. Pancreatis, Lignis, glandularumque omnium per imum ventrem, ac univerſum tractum inteſtinorum denſo agmine deliteſcentium infarctu intermittentes febres ortum ducere, haud tamen inſonte unquam *Meſenterio*, in quo ſcilicet tanquam in ampliore Theatro ludere ſuopte Marte queunt ejuſmodi febres, ac quam hæ cumque velint larvam induere. Conſpicuum id magis fiet, ſi quem illi uſum, ac munus tribuit præclariſſimus, ac amiciſſimus *Morgagnius*, mente recolimus; videlicet, ut ſanguini per meſentericas venas ab inteſtinis ad hepar aſcendenti multas in tranſitu ex iis, quibus copioſe ornatur, adipoſis cellulis particulas oleoſas pro ſeparatione bilis admiſceat. Confirmant aſſertum cadaverum luſtrationes, in quibus plerumque bile atro flava turgida veſicula fellis occurerant, defectu nempe illius olei, quod in ſtatu naturali una cum ſanguine per meſentericas, quæ ſeſe in portam exonerant, venas hepati ſuppeditatus; Nonnullis totam lapillis refertam invenimus intus foriſque ita nigricantibus, potius ut carbones, quam calculi eſſe viderentur. Hoſce quidam ex iis, qui præſentes aderant, aderant autem quam plures rerum Medicarum, ac Anatomicarum ſtudioſi, obſervationis confirmandæ percupidi, num hi ſcilicet igni admoti flammam conciperent, adque extremum uſque alerent, lucernæ admoverant, ſed leves quidem crepitus edidere, flammam autem non ſervavere, quod peculiari vitio ejus, in qua concreverant, bilis accidiſſe arbitror. Nos equidem id ipſum olim aliquoties experti ſumus, ac pene totos comburi advertimus, quorum plures etiamnum in Muſæo inter rariora mea conſervo, qui & flammam alunt, & omnia ac olim obſervanda adhuc poſt multos annos præbent. Subit hic hiſtoria ſatis curioſa viri cujuſdam Religioſi, qui præcedentibus acerbiſſimis ventris cruciatibus quatuor demum exiguos ejuſmodi calculos per alvum dejecit, qua de re, cum varii varia proferrent, quidve eſſent, & unde eſſent, haud facile intelligerent, ego illos e choledocho ductu in duodenum delapſos, atque hinc per alvum favente motu periſtaltico exturbatos contendi, quod igni admotos comburi illos adnotaverim, teſte *Bidloo*, tum aquis immerſi iiſdem innatarent, docente

Fer-

Fernelio, ſecus ac iis, qui de veſica urinaria extrahuntur, cæteriſque, qui paſſim variis in locis generantur, lapillis contingit. An autem Jecur primo affectum fuerit, an Meſenterium, ipſa morbi indoles, ac ingenium manifeſtabit; Qui nanque morbus a Meſenterii vitio proficitur, raro Catharticis cedit, ſæpe etiam, ut adnotavimus, exacerbatur magis, tum tormina ſecum una adfert, ac cruciatus ventris immanes, inque atrophiam tandem, ni caveatur, degenerat; Qui vero a Jecore procedit, non niſi catharticis frequenter uſurpatis expugnatur, nullo fere, aut vix exiguo ventris cruciatu ſtipatur, inque colluviem plerumque ſeroſam, ſi diuturnior extiterit, deſinit. Sed tamen fortaſſe de hac re fuſius loqui continget aliquando. Nunc vero ad aliud caput tranſeat oratio, quæ perquam ſatis in hiſce immorata eſt.

XXXXVIII. Hos inter rerum fluctus præſtantius, ut retulimus ſupra, ſubſidii genus, ac ſacra, pene dixerim, anchora *cortex* erat, ſive intermittentis toto ſui decurſus typum febris retulerit, ſive in acutam migraverit illa, ſive eadem ſubcontinua ab ortu extiterit, ſæpeque hinc obſcura inter ſimulati velut circuitus veſtigia Medentes eluſerit; ſive denique nulla præſenti febri toties exarata alvi tormina tantummodo deſævierint. Nulla hic advocanda ſui generis materia, quæ catharticum ſuaderet, aut expectanda Medicorum ſcriptis celebrata adeo humorum coctio; ne forte, dum hiſce totus incumberet Medicus vota ferens *Naturæ*, evacuato purgantibus, quod adhuc reliquum aderat, ſero, aut datis inani cunctatione morbo induciis, altioribus actis radicibus malum ingraveſceret, ac, ut pleriſque obtigit, in lentam febrim, ac in maciem denique infauſto exitu tranſitum faceret; præcluſo nempe omni itinere chylo, aut ſi quis adhuc aditum ſibi per oppoſitos aggeres aperiret, viſcido eodem, lento, ac inerti prope ſanguini occurrente, nullo prorſus pacto miſceri apto cruori, inque nutritium rorem ſecedere. Duas ſcilicet ob cauſas extenuari ſenſim corpora videmus reſpectu ſucci nutritii, cum is nempe aut liquidus minus, quam par eſt, alendæ parti occurrit, aut exoticis moleculis refertus, quo fit, ut ineptus nutritioni, ſeu minime aſſimilabilis idem evadat; defraudatæ hinc æquo alimento partes emacientur ſenſim, ac contabeſcant. Etſi enim idem ipſe nutricius humor in *rorem*, *gluten*, ac *cambium*, ut veteres ajebant, faceſſat, opus ſit, totque adeo ſubeat *metamorphoſes*, antequam nutriendæ parti aſſimilietur: glutinoſus proinde evadat neceſſe ſit, ut firmiter magis adhæreſcat, ac ſolidi vim, ac robus obtineat; Si vero is minus jam natura fluxilis ad partem, cui comparatus eſt, accedat, conjicere eſt, non eum amplius acquiſiturum glutinoſitatis gradum, qui neceſſarius eſt ad hoc, ut parti ſimilis fiat.

XLIX. Quod ſi impar idem obvios ſuperare obices, perque infarctas lentore glandulas, obſtructaſque vias excurrere, regurgitare hinc, ac mutato itinere, revocare gradum coactus erit, perque eadem, quæ jam ſubierat, oſtiola, ſe ſe in inteſtinorum cavo recipere, & qua data porta una cum alvinis fæcibus exire, unde diarrhœa pleriſque chyloſa, mox phthyſis inevitabili fato ſucceſſit. Huc ſcilicet tandem caſura morbi alea, ni periclitantibus rebus opportune cortex ſubveniret. Ut latens venenoſior in herba anguis, ita & majus in mora periculum.

Ægrotus Primus.

EXimius Juriſconſultus initio Autumni corripiebatur tertiana ſimplici, cum pauco tamen rigore invadente; declinante febri conatus mox ventris acerbiſſimi ſubludebant, toto demum Apyrexiæ intervallo perſeverantes. Exhibito medicamento purgante tertianæ duplicis typum febris obtinuit, viſaque ventris tormina exaſperari magis, ac diriora eadem evadere. Fotus adhibiti ex lacte, clyſteres emollientes addita theriacha mitiora, & his ſimilia. Monebam ipſe, ut ſtatim cortex præſcriberetur, quo fine magnam impendere ægrotanti viro jacturam prævidebam. Difficilem tamen aſſenſum præbebat Medicorum alter, qui ægrotationi præerat; Cum vero omnia in pejus ruere cerneret, ſponte tandem, cum forte illum ſub veſperam inviſeret, corticem ſemel, atque iterum exhibuit modica doſi. Mane eadem, qua conſueverat, hora febris repetiit, lenior, tamen, tum mitius ſævire cœperant alvi tormina, quo dein corticis uſu æger perfecte convaluit.

Ægrotus Secundus.

JUdæus poſt febrem primo validam, mox lentiorem, atque diuturnam, inſuper diarrhœam contraxit, quæ poſtmodum in dyſenteriam migravit, eadem durante febricula. Demum dyſenteria rurſus in diarrhœam converſa, cœpit ſimul febris typum manifeſtum acquirere tertianæ duplicis intenſioris. Hæc autem febris in invaſione ſua ſoporem ſimul adſcivit admodum profundum, quo circa declinationem acceſſionis evaneſcente, ſtupidus, attonitus, & immemor ad plures horas æger remanebat. Quæ cum ego ſedulo animadvertiſſem, juſſi Medico curante annuente admoveri occipiti veſicatorium, ac mox corticem Peruvianum larga doſi exhiberi. Et ecce ſtatim imminuto paroxyſmo, oblationem validiuſculam corticis ſubſequente, alteroque prorſus inhibito, ſymptoma ipſum ſoporis ſimul evanuit, quare brevi a febre, a lethargo, & a diarrhœa liberatus eſt Æger.

Ægrotus Tertius.

SAcerdos jam proxime octogenarius febrem tertianam patiebatur adeo abſconditam, adeoque latentem, ut ea potius ex acerbiſſimo ventris cruciatu cum obſcura quadam extremorum frigiditate, quam ex ullo charactere magis proprio diſtingueretur. Diu ipſe incertus hæſi, an ſymptoma iſtud pro vero morbo haberem, eique occurrerem appropriatis remediis, nondum ſcilicet probe conſcius periodi tertianarii. Atqui ſuſpicans ſimul quicquam aliud latere ob inſignem pulſus inæqualitatem, inſuperque obſervans hujuſcemodi cruciatus nihil habere commune cum colicis ita dictis doloribus præter doloris ſenſum, facile deprehendi doloris originem aliam eſſe ab illa, quam mihi effinxeram. Qua de re ad corticem Peruvianum protinus confugiendum eſſe exiſtimavi, pro inhibendo dolorifico, ut ita loquar, prope imminente paroxyſmo, eo metuendo magis, quo debilis æger, ac ſenio velut confectus, par haud erat amplius mali ſævitiem ferre; Libentiſſime annuit, qui una mecum aderat Medicus, ac ſtatim propinato Cortice per ebullitionem in aqua Card. Bened. parato, brevi integram ægrotans valetudinem recuperavit. Huic quoddam ſurditatis, cum jam e morbo convaleſceret, veſtigium ſupervenit, quod idem una cum febri evanuit omnino.

Ægrotus Quartus.

PRimarii Regis Architecti famulus ejuſmodi ventris doloribus laborare cœpit, una cum febri ſubcontinua, diarrhœa, ſiti magna, urinis ſubrubris, ac velut igneis, pulſu celeri, æſtu, ac vigiliis intenſis. Contractum manu abdomen percipiebatur, quidve in profundo latens ægri relatu, quod ſedem ipſe mali vocabat, ac centrum doloris. Ad ſeptimum uſque ſubcontinuæ morem febris obtinuit, quæ nec repetitis ſanguinis miſſionibus cedens, nec diluentibus, fomentis, nec cortici ipſi poſtremo adminiſtrato, quinimo ad omnimodam continuitatem malignanter tendens delirium ſecum una attulerat, feroceſque artuum convulſiones, quarum haud obſcura quidem indicia in carpis obſervare erat poſt quartam acceſſionem, cum adhuc ſcilicet ſubcontinuæ genium febris ſervaret. Adſtricta poſt ſeptimam ſponte alvus, irritata eadem vix demiſit, variegata, ſincera, improba; Urinæ pallidæ, turbatæ, pulſus intermittens. Dimiſſo Cortice Veſicantia humeris, ac Tibiis admota, diluentia iterum adhibita, camphorata, alexipharmaca, fotus, ſectaque iterum vena. Quibus nihil proficientibus medios inter acerbiſſimos ventris cruciatus, membrorumque ſubſultus, lecti fimbrias diducens, & floccos vellicans, ſæpe etiam per vices ſingultus correptus, e vita deceſſit.

L. Pleroſque hujuſmodi caſus recenſere poſſem, quibus denegatus cortex, aut dimiſſus idem, cum adhuc largiore illum doſi exhibere opus erat, rem permiſit in deterius abire. Ut ut enim veſicantia, ac ſanguinis miſſio, quæ duo haud diffiteor tutiora extitiſſe hac conſtitutione poſt corticem præſidia, in iis potiſſimum febribus quæ acutarum indolem æmulabantur; viderentur recta adverſus morbi genium pugnare, ut & repetita diluentia, ac fotus, quorum eadem ferme ratio. Ea tamen nihil, aut vix parum quidem niſi una cortex adminiſtraretur, adverſus morbi cauſam profecerant, quæ id nanque præſidii efflagitabat, quo vegetior Chylus, vegetiore hinc quoque facto ſolido, impervia viarum facili marte pervadere, imoſque receſſus adire.

adire poſſet: uno verbo, properantia ad ſtaſin, ſeu ad concretionem liquida, deficientia hinc pariter ſolida, fluorem illa, hæc vim, ac robur amiſſum reciperent, ad ſtatas utraque æquilibrii leges redigerentur, vindicarentur ab infarctu glandulæ, expedirentur ab obſtructiobus viæ, præcaveretur ſuprema, quæ imminebat, jactura; quod unum ſperandum erat à *Cortice*. Equus indomitus, & effrænis, liceat mihi allatum hic loci a præclariſſimo, nec unquam ſatis laudato Viro exemplum, tum ipſamet illius verba uſurpare; Equus indomitus, inquit, quandoque eſt febris. Ab eo hominis vita trahitur, velut currus, quo fata ſinunt. Medicus moderator eſt, Aurigæ inſtar, lora tenens. Si vulgari utatur hic methodo in curatione febris, id aget tantum, vel ſtudebit agere, ut medium furens Equus teneat iter, ne in foveas hinc inde paratas obliquus feratur, Currumque, vel Hominem perdat; non vero impediet, quin curſum ſuum Equus expleat, uſque quo illi ſuppetunt vires, & furor, non ſine gravi metu, quod dum

Fertur equis Auriga, nec audit currus habenas.

Offendat ille tandem ad obicem aliquem, ad quem alliſa, male conſiſtens facile frangatur machina. Quod ſi china china utatur Medicus, id aget, ac ſi retracto magiſtra manu convenienter frœno, Equum vi ſiſtat, aut retrogradum faciat, & hoc pacto totius incerti curſus declinet pericula.

LI. Pleroſque utique caſus recenſere poſſem ægrotantium, quibus male ceſſit res, ſive ludens adhuc tertianario circuitu febris derepente in acutam tranſierit, ſive haud deleto morbi fomite in lentam abierit, diuturniore quidem, at æque infelici exitu, quod utrumque diſcrimen eludere erat exhibito opportune Cortice. Dixi *haud deleto morbi fomite;* Quotquot enim hoc more lenta ægritudine occubuerunt, ſecto Cadavere, Meſenterium compertum eſt ſumme putridum, pleriſque etiam pene totum abſumptum; nonnullis ſordido ulcere, aut exiguis adhuc abſceſſibus ſcatens, ceu totidem latentibus Vomicis, quæ procul dubio diuturnam febrim, ac mortem tandem attulerant. Horum unum, atque alterum exemplum lubet commemorare.

Ægrotus Quintus.

MErcator quidam in *Vico D. Thomæ* florenti adhuc ætate, alvis torminibus exeunte hyeme vexari cœperat: inque dies magis, magiſque dolor vim capiebat: tantumque aberat, ut hujuſcemodi doloris abditæ cauſæ comprehendi poſſent, ut nunquam ullis remediis tolli, aut ſaltem levari hoc malum potuerit. Comes aderat febris, quæ intermittentis diu vultum retulerat, atque tandem amplius circuitus legem obſervabat, modo etiam crudelior reviviſcere videbatur; Quo urgente magis adhuc, quam ut tolerari poſſet, dolore, extenuato prope, ac macie confecto corpore e vita diſceſſit. Cadavere ſecto ſana omnia reperta viſcera, præterquam Meſenterium, quo præciſo, materia multa nigra, fœtenſque profluxit, encauſto ſutorio ſimilis.

Ægrotus Sextus.

HOneſta Virgo hoſpitalis Puellarum domus, vulgo *dell' albergo*, in dolores Colicis ſimiles, ac pro talibus habitos ſuprema hyeme incidit, contra quos cum nullum remedii genus valeret, miſella, febri quotidie cum rigore inſigni repente doloribus jam dictis aſſociata, paucos poſt menſes maraſmo conſumpta eſt. Diſſecto ventre ingens copia puris, quo totum meſenterium refertum, ac quaſi turgidum erat, erupit. Hoc Natura per renes evacuare fruſtra tentaverat, urinis valde purulentis profluentibus: Cum renes interim integri, omnique labe carentes conſpicerentur, quos nonnulli ulceratos ſuſpicabantur, idque non immerito, cum puris mictus diuturnus, teſte *Galeno* 4. Aph. 75. renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificet. Verum doloris circa renum regionem abſentia ſuſpicioni huic non atteſtabatur.

LII. Cæterum nec in Meſenterio tantum, etſi præcipua ibi extiterit morbi ſcena, ſed & in finitimis huic quandoque partibus, hujuſcemodi infarctus occurrerant, quorum exempla recenſere haud vacat. Tentabat ſiquidem Natura per ejuſmodi abſceſſus in hac, aut illa parte erumpentes morbum ſolvere; At cum hi in abdito adeo loco, imoque delubro contingerent, ſequebatur hinc ab eorundem diſruptione totam una partem putreſcere, ac velut abſumi. Febris hinc intermittentis incunabula repetenda, nedum facto, aut tentato abſceſſu; Ejuſdem in acutam migrantis proludia, inchoato prope, ac confecto ipſo; lentæ itidem, ac una ſimul ſæviſſimorum alvi cruciatuum incrementa, diſrupto tandem, ac finitima quæque loca exundante. Primo in ſtadio facile erat propinato Cortice ulteriorem morbo progreſſum inhibere; Haud ita facile in altero, in exiguos foret abſceſſus, aut glanduloſa pars, in qua is deliteſcebat, haud ita diſſita ab inteſtinorum tramite, ut in eorundem cavo facili negotio poſſet exundans materies vaſorum famulatu exonerari. Difficile omnino, ac pene impoſſibile in tertio, ac ſupremo morbi ſtatu; ſive hujuſmodi concretiones in Meſenterio, ut plerumque obtigit, ſive in Pancreate, aut Hepate, ſive quod in *Ægroto Sexto* ſuſpicari fas erat, in renibus occurrerint. Renes hoc pacto exulceratos, ac fere abſumptos omnino mihi in Viri Cadavere diuturna ægritudine confecti haud ita pridem offenderat ſolertiſſimus, ac ingenioſiſſimus adoleſcens *Octavius Calaſtrus* in majori Urbis Noſocomio aſſiſtentis Medici munus diligentiſſime perſolvens.

LIII. Morbos abſceſſu ſolvi ſatis vulgare eſt, qui frequentiſſime quidem febribus, & variolis ſupervenit, maxime circa aures, atque inguina; non nunquam & toto corpore diffuſa excreſcunt tubercula, quæ in pus aliquando reſolventur. Idem ubique Naturæ laborantis conatus; etſi impar illa ſæpe haud queat, quod tentaverat opus, abſolvere, ſæpe etiam ob partis longinquitatem, per quam nempe partem, ſeu emunctorium haud ita facile eſt congeſtam materiam evacuari, foras protudi. De abſceſſibus Hepatis feliciter peractis innumera monumenta habemus apud Scriptores, quod quidem per Choledochum ductum, amplum ſatis, ac per mille illum rivulos collectam in jecore materiam in Duodeni cavum deferre aptum, ſi præſertim congruo in loco abſceſſus fiat, facile is erumpere queat, ac totus exonerari. Præclarum Hepatici hujuſmodi abſceſſus hoc pacto feliciſſime curati exemplum Parenti olim meo obtigit in Sereniſſimo Principe N. N. a Sabaudia, cum illius ægrotationi præeſſet. Ejuſmodi ego alterum in Pancreate in nobiliſſima Muliere hoc more ſanatum vidi, diuturnis, diriſque hyſtericis inſultibus divexata, cujus adhuc veſtigia, eadem decem ferme poſt menſes defuncta, cum filiam pepeiſſet, inſpexi, ac Medicis, qui una mecum curationi aderant, oſtendi. Noſſe erat abſceſſus ſedem, ac locum a doloris veſtigio, abque viſibili tumoris in eo ſitu, quo proprie Pancreas latet, præſentia, qui dein evacuato ſenſim per alvum pure imminuebatur.

LIV. At vero nullum adhuc curationis in Meſenterio abſceſſus, vix unum aut alterum latentis ejuſdem in renibus, aut veſica, perque urinæ meatus ſuppurati; cujuſmodi hiſtoria illa *Pithionis* ab *Hippocrate* in principio *tertii Epidemicorum* deſcripta. Mirum ſane, quantum in hujus explanatione hallucinentur interpretes, qui uno omnes ore, ac unanimi conſenſu morbi liberationem urinæ copioſius effuſæ tribuerunt; Neque enim ad urinæ quantitatem, ſed ad qualitatem potius, utpote quæ fuerit purulenta, referri ſanitas debet. Neque leve eſt, quod *Hippocrates* his in libris ſæpius obſervat, urinam quoties materia illa purulenta per veſicam abducta eſt, cum difficultate dolore reddi conſueſſe, ita ut ſtranguria laboraverit ægrotus. Proferam hic, quod mihi olim adnotare contigit curioſum ſatis, huic *Hippocratis* exemplo plane reſpondens: ita tamen, ut hoc interſit; quod utcunque factus abſceſſus ſuppurationem obierit, æger tamen ſanitati minime reſtitutus ſit. Atque eo lubentius id proferam, quod ſub hac plerumque imagines juniores non modo, ſed ſenes aliquando decipiantur, ac ſi calculus revera adeſſet, qui tamen nullus poſtmodum reperitur.

LV. Sacerdos e Capuccinorum familia, & ingenio peracri, & ſtudio flagranti, & doctrina eximia, & memoria ſingulari excellens, anno ætatis ſexageſimo ſexto, circa Veris initium valetudinem amiſit. Urgebant viſcerum dolor, flatus, & quaſi quædam convulſio: langueſcebat admodum ſtomachus. Poſt autem aliquanto deſidendi aderat, mingendique cupiditas, ſtranguria, dolor juxta inguen, & glandem permoleſtus, præcipue poſt extremam mictionem graviſſimus; In Perinæo ad veſicæ cervicem pondus; atque hæc omnia, & nova, & repentina. Urina primum difficilis atque interciſa; deinde magno cum impetu, & ſonitu quodam, quaſi ventus aliquis erumperet, excreta: In qua quidem, color inerat naturalis, nihil tamen ſubſedit. Dolor aut reſupinato, aut inclinato, aut etiam mingendum cum diſtenderetur veſica, levior. Atque hæ inter mingendum moleſtiæ ad vitæ uſque finem perdurabant. Acceſſit interdum ſitis. Hoc fere modo ad medium Majum traxit: quo tempore dolores ſtatim exacerbeſcere ſen-

re ſenſit, ſiquid paulo calidius hauſerat. Per biduum omnia rejecit vomitu; Cruciari ſibi inteſtina, & abdomen vehementius tendi querebatur. Dolor hinc inter mejendum acerrimus; febris cum ſiti ſatis acuta: quæ tamen, die tertio elapſo, aliquantulum remiſerunt. Arenulæ aliquot aſperæ, quæ magnitudine caput aciculæ æquabant ejectæ. Color urinæ ſaturatior: in qua ſubſedit plurimum muci glutinoſi, & ſubflavi, ſanguine hinc inde, aliquando etiam carunculis, ramentiſve reſperſi. Paucis exinde diebus recruduit dolor; Obortus hinc quoque rigor, totumque horrore corpus intremuit. Pulſus celer & depreſſus; Lingua arida; Urina ſanguine plurimum tincta; quam quidem non niſi in lecto cubans excernere potuit. Poſtremo tandem dolorum requies, ſeu potius ſenſus obtuſior. Caput quippe tentari cœpit. Febris, ſingulis diebus veſperi ingraveſcere ſueta, tandem fere prorſus elanguit. Spiritus paulo difficilior: Urina mordax planeque mali odoris: pus ea largitate profluens, ut urinæ copiam prope exceſſerit. Huic malorum moli paulatim acceſſit ſenſuum ſtupor. Ita in hoc piiſſimo Viro ille animi motus, quo nihil celerius, aut acutius eſſe poterat, veterno tandem obtorpuit. Quis autem non jure beatum illum dixerit, vel quod vitam doloris expers tandiu produxit, vel quod, cum diutius haud ſine dolore vivendum eſſet, vivere deſiit? Aperto cadavere urinæ iter accuratius perveſtigatum eſt. Nam ad ſectionem ita animo parati acceſſimus, quaſi calculum eſſemus inventuri. Sed neque in veſica, neque in renibus ipſis, ullum omnino ſabuli, nedum calculi apparuit veſtigium. Dum ulterius viſcera ſcrutamur, Colon ita pertinaciter veſicæ adhæreſcere animadverſum eſt, ut ne cultro quidem facili dividi poſſet. Quaque in parte adhæreſcebat: in conſpectum venit diametri quaſi ſeſquiuncialis ulcus rotundum, quod non modo Coli ipſius tunicas penitus abſumpſerat, ſed etiam veſicæ membranam extimam perederat. Hinc via per tunicam veſicæ mediam, ſive muſculoſam perforata eſt, quæ pennam anſerinam reciperet: Unde continuo pus ab ulcere intra veſicam defluxit, adituſque patuit, quo in urinæ ductum ab inteſtinis commigrarent flatus; de quibus quidem, dum viveret, ægrotum ſomniaſſe perperam credidimus.

LVI. Sed ut ad *Meſenterium* revertar, quod *ſcenam* conſtituo ſævientium hoc anno malorum, atque ut uno omnia claudam paragapho: Ars medentis erat, præſidium, quod cedebatur præſtantius, *cito adhibere*, antequam enatæ hic loci paſſim concretiones ſeroſæ phlogoſin inducendo febrim efficerent intenſiorem, aut erumpente abſceſſu febris inde habitualis emergeret. Sive autem in ſubſtantia ad inſtar electuarii, ſive levi ebullitione in aqua appropriata paratus, atque una cum balſamicis commixtus Cortex exhiberetur, perinde erat; Quanquam & hic maxime quædam ſit Medico cura, ac vere dixerim prævidentia, quæ definiri non poteſt, multo minus edoceri. Equidem cum præcedentium annorum, tum quæ hoc anno ſeviebant, ægritudines, mihi ante oculos pono, lympham ubique in motu peccantem video; Ut nihil inde mirum videri debeat, quod pulmones modo, lenteſcens hæc paſſim, ac ſiſtrophes ubique inducere apta, pectuſque, ut ſuperiore anno adnotavimus, modo imi ventris viſcera, ac *meſenterium* præcipue occuparit. Quotieſcunque vero, in hac ſiccitate temporum, tot emortuas huc illuc plantas circumſpicio, defectu humidi terræ centralis, quod iis pabulum præbet, dilucide mihi occurrit febrium, ac cæterorum affectuum, qui una erumpant, ratio; curve hi potius in *Meſenterio*, quod ager eſt, campuſque patens, inſignibus glandulis, rivuliſque majoribus refertus, per quem vitalis ſuccus identidem percurrit, ac remeat, cruori aliquando miſcendus, quam in alia quacumque parte tentoria caſtra poſuerint.

LVII. Exacta hyeme, eædem viſæ febres proludere, novo tamen ſymptomatis genere diſtinctæ, ut in *Ægroto* 2. attulimus; ſopore ſcilicet gravi, ac profundo, imbrifero tum, ac ſumme perfrigido exiſtente cœlo, nocturno etiam ſæpe gelu concretis ubique per circumjectam planitiem fluentibus aquis. Cernere novum hoc ſymptoma eaſdem, ac febris, phaſes obire, cum eadem ſcilicet creſcere, ſtatum attingere, ac demum illa declinante, declinare ſenſim, reſtitante, ut plurimum, aliqua in ſoporem propenſione, etiam tempore intermiſſionis, quæ affectum paulatim radicari, & ad Idiopathicum tendere præmonebat. Nonnullis quidem intermedia apyrexia nullum aderat ſoporis veſtigium, ejuſque loco cruciatus ventris prodierant, eo more recrudeſcentes, ac in intermittentibus autumnalibus, apyrexiæ tempore, iidem iraſci conſuevere, evaneſcentes hi dein, repente febri, quæ ſoporoſam affectionem ſecum una comitem afferebat. Sæpe coævus febri ſopor; interdum illi poſterior, diarrhœa paſſim, dyſenteria, aut memoratis alvi cruciatibus proludentibus. Enim vero etſi in capite agi videbatur Tragœdia, morbi tamen fomes, ac incunabula adhuc in imo ventre deliteſcebant. Atque hinc quidem, cum acceſſerat ſopor, ex intermittenti tum ſæpe in acutam degenerabat febris, eadem protinus & ipſa methodo profliganda, antequam *Palladis Templum*, ſacramque aram intime magis morbus pervaderet. Ominoſum erat, propinato Cortice febrim intenſiorem adhuc evadere; Ut victoriæ ſignum certiſſimum eandem denuo in intermittentem deſinere, quouſque tandem continuato corticis uſu omnino profligaretur. Pleriſque memini loco ſoporis cardialgiam in principio acceſſionis ſuperveniſſe, pauca ut plurimum, vel inani vomituritione. Lethale heu prorſus ſymptoma, atque eo funeſtum magis, cum febris intermittens adhuc perſtiterit, ac vim illa eluſerit præſidii, ſerius forte etiam, quam par foret, adminiſtrati. Quæ cum ego memoria recolo, ac verſicolorem hujuſce imaginem febris Vere potiſſimum, ac æſtate ludentis adverto, animo ſubit Proteiformis illa, cujus ingenium, ac morem accurato penicillo adumbravit *Mortonus*, vim una ſimul eximiam Peruviani Corticis pro tanto debellando hoſte ſumme commendans.

LVIII. Nunc ad intercurrentes affectus me confero, quibus curandis, ſanandiſque, etſi nihil prorſus cum vulgaribus morbis habere viderentur affinitatis, haud exiguam tamen lucem iidem præbuere. Adeo ſcilicet nedum, quæ ſub Epidemicarum Principe ludunt, ægritudines, haud impari, ac illam, methodo vincere tutum eſt, ſed & quæ ab ea toto penitus cœlo diſcrepare videntur, nullumque omnino cum illis fœdus habent, atque conſortium. Has inter recenſenda primo loco *Aſthmata* veniunt, quæ ſi olim unquam, hoc potiſſimum anno, ac tum quidem, cum ſæviret ab alto Boreas, frequentiſſime proluſerunt, atque ejus præſertim generis, indoliſque, quæ *convulſiva* vocat *Vvilliſius*, ſeu *ſicca*. Pleroſque horum memini ſolo Cortice Peruviano ſanatos, anodynis una commixto, quæ aliter per ſe ſola uſurpare, pernicioſa res erat. Profuit quamplurimis venæ ſectio, ac quidem *Jugularis*; cujus beneficio haud pauci inopinato evaſere. Miræ curationis exemplum hujuſce ingenii Aſthmatis enarrare juvat, quod lucem fortaſſe Practicis hac in re feret, quo citius tutiuſque idem, ſive recens illud extiterit, ſive diuturnum, compeſcatur, evellaturque radicitus. Sartoris cujuſdam *Galli (de la Rue)* Filius, decennis circiter, in *vico novo*, qui recta ab ædibus Regiis ad Portam, quæ vulgo *nova* dicitur, ducit, diuturno hujuſmodi Aſthmate flatulento, ut ajunt, ſeu periodico laborabat. Rogatus ego, ut opem illi præberem, haud libenter, quod ingenue fateor, curam ſuſcepi; Nihil enim ſperabam mihi ex ea laudis acceſſurum, aut ægro emolumenti. Tentaverant ſiquidem id ipſum plerique alii, ſed fruſtra. Invitus denique, ac precibus Parentum indulgens, jubeo venam in cubito mane ſequenti ſecari, altero die potionem ex Manna obtuli, nullo, vel exiguo fere levamine. Sæpe mihi in mentem venit Corticem exhibere, vel ex eo maxime, quod unum inter, ac alterum Paroxyſmum pleniſſima ſæpe intermiſſio ſuccederet. Quem tamen præſcribere diſtuli, mali diuturnitate perterritus, ne ſcilicet inſons alioqui remedium eventus ambiguitati, ac prope dixerim, ſorti ſubjiceretur. Oxymel itaque Aſthmaticum *Floyeri*, Viri Doctiſſimi, ac qui multum gloriæ in hac Provincia ſibi comparavit, aureo tractatu de Aſthmate, in quo nihil fere deſiderandum reliquit. Oxymel inquam Aſthmaticum *Floyeri* præſcripſi, mane, & veſperi ſumendum. Leniri hinc malum viſum, ſaltem paroxyſmos haud adeo frequenter occurrere, ac repetere antea conſueverunt. Properante hyeme ingraveſcere illud, ac iraſci magis iterum cœpit. Jubeo ſanguinem e Jugulari lato vulnere emitti, ipſeque locum ſectioni aptum Chirurgo deſignavi; Totum nanque recentibus ſcrophularum veſtigiis obſitum undequaque collum aderat, quibus vel ab incunabulis correptus æger fuerat. Eadem mox die, ac ſequenti bene ſe habuit Puer; Proxima huic nocte, cum Parentes ſomno placidiſſime tenerentur, ingenti exaudito ſtrepitu expergefacta Mater filium reperit humi proſtratum, ac pene animam efflantem. Me diris increpat, quod inauditam rem, ſic nanque vocabat illa recens factam in Jugulari ſectionem, in filiolo tentarim, Atqui vanas hujuſmodi Muliercularum querelas parvipendit vir Prudens, Parochum extemplo advocat, qui morienti Puero ſuprema munera adminiſtraret. Dum hæc agerentur, ſedati viſæ ſenſim convulſiones, altuſque ſopor ingruere, qui perennem rebus

ſecu-

ſecuritatem attulit ; Ex eo nanque tempore pacata ſunt omnia , nec ullum vel leve mali veſtigium ſuperfuit . Incolumis brevi poſt Puer una cum Parente , domi pares mihi pro munere grates lætiſſime egit.

LIX. Sæpe ego ejuſmodi aſthmata in pueris ab obeſitate nimia , ſeu intumeſcentia Thymi ortum ducere haud inani conjectura ſuſpicatus ſum; Sive ejuſdemmet Thymi ſitum , munus , ac habitudinem vivida mentis acie perpenderim , ſive enata inde ſymptomata quæque diligenter ad trutinam revocarim . Pondus addiderat conjecturæ meæ demortuorum Puerorum ſectio, quibus frequens id mali genus extiterat . Cum enim quædam olim mecum ipſe meditabundus cogitarem noxa prope , ad Thymi uſum hactenus ignotum prorſus , conducentia , inque lucem edenda aliquando; Quotquot hinc fœtus, tenellique infantes mihi occurrerant quopiam morbo denati , hoſce omnes curioſe perluſtrabam , ac Thymum potiſſimum , quem obeſum , ac inflatum magis , ac ætas poſtulaverat , in iis omnibus deprehendi , quibus quædam aderat ab ortu anhelitus anguſtia: Ad fœtus vero quod attinet , cum aer nondum bronchia repleverit, prægrandis utique Thymus in iis conſpicitur , qui demum in adultis ſenſim decreſcit , ut in Senibus fere idem vix inveniatur . Suſpicabar autem quod cum Thymus nutritium ſuccum , qui a ſanguine e magnis , ac proximis vaſis affluente , magna copia ibidem derivat in fœtu, non equidem , ut ſibi effinxit *Cl. Bellingerus* per excretorios ductus ad oris confinia juxta linguæ radicem deponat ; At , ut ego propria obſervatione edidici , rorem illum nutritium in ipſius œſophagi cavo, exiguis oſculis , breviore itinere conferat , unde in ventriculum, ac inteſtina delabitur, vaſaque lactea percurrit , quin fœtus ore aſſumere alimentum cogatur , quod improprium , ac minime conveniens vel ipſe olim *Hippocrates* cenſuit : Suſpicabar , inquam , quod idem Thymus edito jam in lucem fœtu , nimia oppletus ſucci quantitate , nec exonerare hanc potens in proximo infundibulo , obſtructis ab ampliato poſt nativitatem œſophago hiantibus in illum oſtiolis, eam tandiu in ſinu ſuo detineat, quandiu a proprioribus vaſis abſorbeatur; abſorpta dein eadem, cum maxime delituerit diu , aut forte hæreditaria labe acorem contraxerit , tot una excitet turbas, totque illa patens ſit ægritudinum , quas pueris ſæpe contingere videmus , difficili Marte ſanandas . Atque ob id ſane pleriſque uſitatum eſt fonticulum in occipite puerulis utiliter inurere, aut ſetaceum, derivationis gratia , cum maxime ea ætate pueri gravi ſoleant ſtertore premi , qui nullimode ab ullo pulmonum infarctu , at potius a nimia Thymi obeſitate proficiſcitur.

LX. Ab eodem , ac memorata Aſthmata , fonte ortum una, ac incrementa ſuſceperant Paralyſes, Apoplexiæ , Hemoptoes , improba Scabies , Podagra , Nephritis , Phthiſis , ac univerſi prope affectus , quos præſens conſtitutio anni in Scenam tulit, quibus & merito accenſendi occurrunt fluores albi Mulierum , tum pallidi Virginum colores, affectus Hyſterici , infandaque Puerperarum Clades; a liquidis ſcilicet ; aut æqua ſeri portione defraudatis, quo egent , ut ſibi comparata munera obire queant , ac conſtitutas ſibi leges ſervare . Qui hæc omnia ſerio mente revolverit præterita , aut tum quidem revolvit, expenditque diligenter , cum impenderent prope; Is vates eſto, ac *Magnus Apollo*. Hæc inter peculiares nonnullas hiſtorias ſeligam, quæ Medicinam facientibus haud inutiles omnino erunt , aut injucundæ legentibus. 1. Præclara Veſtalis Octobri menſe, cum intenſo præter morem æſtui rigida hyems e veſtigio ſucceſſit; Paralyſi dextri lateris una cum inſultibus hyſtericis perculſa , dirum in modum ludentibus , laborioſam vitam tota hyeme duxit ; Vere appropriatis remediis priſtinum valetudinis ſtatum integre recuperavit , quadam tantummodo ſuperſtite tarditate linguæ, per novilunium maxime. Autumno dein ſequenti eadem die , ac momento fere temporis , quo ſuperiore anno in Paralyſin incidit, pleuritico dolore correpta intra biduum deceſſit. 2. Veſtalis altera, cum , fluentibus menſtruis , in aquæ frigidæ balneo diu morata fuerat , internarum partium omnium paralyſi extemplo obruta & adhuc luget infelix amiſſum membrorum uſum ; Atque hinc ſane explicari poſſet phænomenon illud gravitatis , ſeu ſpaſmi , quo in aqua diutius morantes plerique corripi ſolent, ac ſe ſe velut a Spectro quodam ad fundum trahi exiſtimant . 3. Mercatoris filia , cui prægrandis diu in abdomine enatus tumor , qua cæcum inteſtinum ad dextri renis confinia deliteſcit , Colicos ſæpe dolores , ac ſævos admodum inducere conſuevit, in paralyſin ſubinde ejuſdem lateris deſinentes , quæ citiſſime ſolvebatur ; ab utroque jam modo affectu Thermarum beneficio immunis , atque incolumis degit , remanente antiqui tumoris in eadem parte veſtigio , qui malorum author extiterat . 4. Quidam ex hepatis , & veſicæ bilis obſtructione in tertianam notham , deinde in colicam paſſionem incidit ; paulo poſt paralyticus redditus , ſex fere menſes inermis vixit, ad extremum delirio, ac epilepſia correptus occubuit . Paralyſis a principio occupavit brachiorum ſuperiores partes, ſenſim ad extremitates manuum , ultimo ad crura deſcendit : Æger atrophia contabeſcebat , deque ventriculi ardore , ſiti , appetitus edendi proſtratione, alvi difficultate, & dolore Ilii ſiniſtri tenſivo , gravique (ſentire enim ſeſe ajebat in illo loco pondus aliquod grave , tanquam plumbi maſſam) conquerebatur . Aperto cadavere Jecur reperimus pro corporis ratione nimis magnum , obſtructioneque minime vacans ; Veſicam bilis craſſa , ac nigra bile turgidam; Ventriculum humore viridi plenum, atque extenſum ; Colon inteſtinum male , ac præter naturam conformatum. Siquidem ubi Cœcum ſitum eſt, & ubi Colon ventriculo annexum erat , valde laxum aderat , flatibuſque expanſum, reliquis in locis ad rectum uſque , anguſtum, fæcibus craſſis, duriſque in globulos concretis infarctum : Eodem modo conformatum vidi Colon in multis . Reliqua viſcera tam naturalia , quam ſpiritualia erant illæſa , ac integra . Ex cerebri ſubſtantia inter diſſecandum effluxit aqua tenuis , & colore ſubrubicundo , quod vaſorum ſanguineorum inciſioni adſcribendum eſt ; nam aqua , qua omnes ventriculi ſcatebant, fuit tum tenuiſſima, tum limpidiſſima , ac pura , nihil vero pituitæ in ventriculis cerebri vidi . Totum ſpatium, quod in Sacra fiſtula inter tenuem, & duram membranam eſt , ubi nervorum funiculi nervos conſtricturi a ſpinali medulla recedunt , ſimili aqua plenum extitit . Ex qua quidem hiſtoria , & ſymptomatibus , quæ præcurrerunt , conjicere fas eſt omnium malorum ſcaturiginem ab Hepatis novi reſolutionem ex mœrore, multa ſolicitudine, & inedia expertum : deinde ſumpto Catthartico , adeo læſum , ut totus ipſe immobilis fieret , & propemodum interiret , niſi in contrarium mutatus fuiſſet , & humectantibus omnibus , tum potionibus , tum cibis , & aliis hujuſmodi uſus fuiſſet , maxime vero balneis , unctionibus , mutatione aeris temperati , & omni hilaritate. Etenim triſtis erat, & ad iram proclivis. 6. Miles ætatis 30. annorum, exeunte Januario , derepente inter prandendum cum ſuis Commilitonibus , mortem ſubit . Conſuevit longo antea tempore de dolore preſſorio in radice frontis, & de perpetua narium, ac faucium ſiccitate conqueri. In aperto poſt obitum corpore obſervata ſunt ſequentia: Pulmones utrinque cohærentes cum Pleura expanſi , & turgidi ſanguine, dexter tamen lobus minus ſiniſtro, abſque ulla ſubſtantiæ labe ; Cor flaccidum , Hepar præmagnum . In capite autem propior hærebat hujus inopinati eventus cauſa ; Proceſſui nempe falciformi , ubi intra radicem frontis cum oſſe Ethmoides firmius connectitur ; accreverat conſpicua magna portio inſtar induratæ , ſcirrhoſæ , & conglomeratæ glandulæ , quæ fronti in iſto , quo hanc reſpicit , latere firmiter cohærebat , ut digito violenter ſeparari opus habuerit . Proxima Cerebri ſubſtantia erat ſiderata, putida, & eliquata; Reliqua illæſa . * Optandum ſane , ut exquiſitiorem hiſtoriam prægreſſi morbi, aut adverſæ ſaltem valetudinis hujus Viri habere potuiſſemus, aſt nemo aderat , qui talem ſubminiſtrare potuerit. Analogum huic caſum olim a Cl. *Terraneo* , nunc Beato , adnotatum memini in Viri cujuſdam capite ſubita morte interempti, in quo magna occurrerat fungoſo glandulosa, ac fibris diſtincta portio ,

ante-

---

* *Rariores ſunt hi caſus, ubi officina Mentis, & Rationis turbatur per talem prægrandem excreſcentiam . Placuit* Carolo Fracaſſato *in Diſſ. Epiſtol. ad* Alphonſum Borellum *tales excreſcentias, etiam hic locorum* Polypos medullares *appellare , quam appellationem etiam ſecutus eſt* Lanciſius *Tract. de mortibus ſubitaneis; ubi comparem ferme caſum recenſet lib.* 1. *cap.* 2. §. 6. *Quemadmodum enim* Polypi cordis *ſanguinis progreſſivum motum, & omne inde pendens vitæ intereſſe confundere , imo ſufflaminare ſolent : Ita* Cerebrini medullares *iſti* polypi, *quatenus liberum illud ventriculorum ſpatium , ac vacuum præternaturalem explent , confundunt motus in hoc vacuo exiſtentes, repræſentativos , reflexivos, collectivos , & diſcretivos , ut maxima inde anomalia redundet quoque in motus vitales. Ita* Lanciſius *paralyticæ, & aphoniæ mulieris repente mortuæ caput aperuit , & invenit ſub cerebello ad internum principium Spinalis medullæ,* Glandulam ſcirrhoſam, *de Mort. ſubit. l.* 1. *cap.* 11. §. 11.

anteriora verſus uſque ad os frontis, a dextris ad os temporum, a ſiniſtris vero ad duplicaturam Menyngis uſque protenſa, tres libræ quartas pendens. 7. Juriſconſulti Uxor, prope Collegium Clericorum Regularium Divi Pauli, diro, ac diuturno capiti dolore vexata, appetente ſolſtitio æſtivo, oborta febri acuta, e vivis inter copioſiſſimos capitis ſudores exceſſit. In hujus capite ingenti ſeri copia ſubflavi, viſcidique, utrumque ventriculum anteriorem refertum comperimus, ac glandulam juxta pituitariam diſrupti recens abſceſſus veſtigia, pure adhuc exundante teterrimo, fœtentique. Tota Cerebri ſubſtantia corrupta veluti videbatur, ac coloris ſubnigri; Nihil econtra in Cerebello a naturali alienum. Biduo ante obitum facies, atque oculi intumuere; Ipſa vero vaporibus ſæpe ſub ſomno, obliviofitate, lancinationibus per aures, plerumque etiam moleſta oculorum caligine, ſpaſmo cynico, ac involuntario ſalivæ effluxu per intervalla diu ante mortem corripiebatur. 8. Vidua quædam conquerebatur de Cephalalgia ſingulis auroris tanta cum atrocitate invadente, ut ſuturæ capitis quaſi dehiſcerent. Hactenus præſidiis illuſit omnibus. Mutato demum conſilio ſuaſi pediluvium; Unde factum eſt, ut aura frigidiſſima, ſic illa ajebat, cum horrore totius corporis a capite ad pedes deſcenderet, ægraque bis vel ter idem adminiſtrando, plane convaleſceret. 9. Illuſtris Mulier recens connubio juncta ex Menſium ſuppreſſione, faſtidio ciborum, nauſeis crebris, & vomitibus, ventris elevatione, aliiſque ſimilibus indiciis cum ſe gravidam crederet, plaudebat ſibi ob felicem hanc conditionem. Quarto circiter menſe dolores invadunt parturientium doloribus ſimiles, ac paulo poſt corpus edidit informe prorſus, duorum pugnorum circiter magnitudinem adæquans, ac veſiculis conflatum, quarum maximæ ovum columbinum mole, ac figura exacte emulabantur; minimæ vero vix piſi magnitudine ſuperabant. Aderant autem centum fere humore limpido, & feroſo repletæ, ac inter ſe invicem colligatæ, membranoſi cujuſdam involucri ope, ceu altero quodam peritonæo, involutæ.

LXI. Pleraſque alias recenſere ſubit, quæ aut abortivos fœtus, aut molares hujuſmodi conceptus edidere; Pleraſque etiam, quæ maturo edito feliciter partu, paucis poſt diebus, latenter occubuerunt. Cautum iis erat, appropriatis cardiacis laborantem naturam tueri, tum diluentia pleno exhibere, quibus tum ſanguinis fervor quodammodo compeſceretur, tum fluxilis idem magis redditus per conſuetas inde vias faciliori negotio educeretur, obſequentibus a repetito diluentium uſu factis fibris, quarum nimia ſæpe tenſio funeſtos pleriſque exitus tulit. Tota ſcilicet malorum illas ab una, ac eadem univerſali cauſa pendebat, ab ea nempe ſiccitate temporum, ut quæ toties dicta ſunt, iterum repetam, qua & fervidior intus cruor, & cætera quæque liquida, ad ſtaſin heu prona nimis; Criſpata hinc, ac tenſa præter modum ſolida, ſæpe una Matrem, ac Fœtum inopinato ſuſtulerunt. Huc quoque enumerandi hyſterici inſultus, huc cæteræ quotquot referendæ ægritudines, quæ hoc potiſſimum anno ſequiorem ſexum dirum in morem exercuere.

LXII. Dum hæc intra Urbis mœnia agebantur, haud diſſimiles paſſim affectus Colonos infeſtabant. Variolæ præſertim, ac morbilli tota hyeme inclementer ſævire, adultoſque hæ maxime adoriebantur, ac edita magis loca, quam pueros, ac humiliora oppida. Comites iis aderant crurum, ac pedum eryſipelata, ſæpe etiam internæ viſcerum Phlogoſes, Pleuræ, Pulmonum, Hepatis, Inteſtinorum, Menyngum, Oculorum, ac Faucium. Salaſſios, Canapicienſem Agrum, Vercellas, Lumellinam, Comitatum Alexandriæ, Univerſam pene Liguriam, ac Montiſferratenſem ditionem pertinax alvi fluxus occupavit. Idem Nicienſem tractum, Provinciam, ac ſuperatis Alpibus, Delphinatum, Sabaudiam, Lugdunum uſque obtinuit, perque æſtatem potiſſimum ſæviit. Febres hinc viſæ e Phlogiſticarum cenſu memoratos affectus comitari, ac ultro citroque ire, ſuopte marte, ac ingenio. E Chronicis morbi Hydropes in univerſum, ac Tympanitis maxime, Arthritides, Phtyſes, tetraque ulcera Pagos, ac rura fœdarunt. *Alladii*, quod præclarum oppidum eſt *Comitum Sanmartinorum*, Febres Januario vagatæ ſunt mali moris, quarum hiſtoriam a Cl. Viro exaratam hic ſubnectere æquum duxi, in ſpem veniens, incitamento id futurum ſubinde aliis, ut ſedulo hinc, diligenterque morborum, quotquot huc illuc per annum ſæviunt, ſeu popularium, ſive intercurrentium obſervationes deſcribant.

Illuſtriſſimo, Doctiſſimoque Viro

CAROLO RICHA,

Joannes Thomas Guidetus S. P.

QUod annales Morborum Vulgarium proceſſus eruditiſſimis animadverſionibus contextos, & graphico ſtylo feliciter exaratos, publico juri elargiris, Vir Ampliſſime, tibi plurimum debet Medicina noſtra Subalpina. Hæc enim in te ſuum videt reſtauratorem, quæ a Majoribus tuis Archiatris meritiſſimis decus habet, & gloriam. Ad perutilia iſthæc indigenæ praxeos monumenta locupletanda uno corde, unoque pede contendere deberent omnes Medicinam facientes in noſtra hac Pedemontana ditione, ſuas quiſque appendens obſervationum ſchedas, ut olim tabulas in Æſculapii templo appendi uſitatum. Hujus ego inſtituti, tuique conſilii optime conſcius ſilentio ulterius præteriti non patiar hiſtoriam ægritudinum nonnullarum Epidemicarum, quas ineunte Januario proxime elapſo datum eſt obſervare in Alladienſi oppido una cum præclariſſimis Viris D. D. *Bardeſono* Patre, ejuſque Filio doctiſſimo, illic in Patria glorioſe Medicinam profitentibus, ac in tota Salaſſiorum Provincia de re Medica optime meritis. Eſto itaque.

Cum Divini Verbi Præcones in præfato oppido prædicationi ſuæ optimum finem imploraturi ſacram inſtituiſſent liturgiam, ea fuit hominum accurentium turba, ut horum conventu inter Eccleſiæ Majoris anguſtias nedum exæſtuaverint corpora, ſeſe arcte foventia, ſed & ipſi exudarint parietes præ halituum emanantium affluentia. Complures viros, atque mulieres ſudore manantes frigidus aer excepit, hinc popularis morbus, haud multo dato intervallo, graſſari viſus eſt cum ægrotantium languore, febri, raucedine, nauſea, lingua viſcida, & amurcoſa, pulſu tenui, mentis hebetatione, vaniloquiis &c. Mox acceſſere delitia, ſurditates, aphoniæ, graveſque ſopores ad lethargum ducentes. Eructabant in aliquibus ſtillæ ſanguinis, ceu levis hæmorrhagia e naribus; in quampluribus petechiæ exiguæ brevi evaneſcentes, in omnibus borborygmi, & lumbricorum excretiones per ſuperiora, & inferiora cum fæcibus graveolentibus. Febriles exacerbationes, nocturnis horis catarrhalium more, abſque intermiſſione, clanculum repetebant. Nullus præcedebat rigor, nullus ſuccedebat æſtus ingens, exigua ſitis. Urinæ a naturalibus vix abludebant. Sanguis extractus in principio morbi coccineum ſervabat colorem, aptamque conſiſtentiam, nullo ægrotantium levamine. Sæpe diarrhæa ſuperveniens commodum tulit, ut & in aliquibus ſudores. Interea plerique quinto, vel ſeptimo morbi die non ſine magno populi terrore migrabant ad plures.

Harum ægritudinum indole, cauſis, ſymptomatibus, atque inde eventibus ſerio conſideratis, deduximus unanimes has eſſe in ſua origine febres de genere lymphaticarum cum vermibus, acutas tamen, & male moratas ex coagulatione lymphæ primum, exinde ſanguinis. Primariam coagulationem exhibebant raucedines, linguæ viſciditates, membrorum torpor, nocturnæ periodi, aphoniæ, alvus pigra, inteſtinorum murmura, & inde excreti lumbrici. Poſteriorem ſiderationem elucidabant, reliqua enarrata ſymptomata perniciem accuſantia. Totam denique complebat æthiologiam notitia morboſorum in lympha apparatuum a prægreſſis tempeſtatibus, quas tu nobis ſcite admodum diligenterque comparaſti, repetenda; Ob id maxime, quod æſtas anteacta, atque Autumnus mites fuerint, ac Borealibus ventis perflati, unde nulla, vel modica facta eſt ſudorum effuſio, alioqui noſtro ſub Cœlo conſentanea quot annis. Quod ſi iis addas pravam alimentorum conditionem, fructuum præcipue corruptelam, nec non aquarum putealium fæculentiam ab inclementia cœli contractas, erues profecto genuinam lymphatici lentoris, & cachochiliæ cauſam ſimul, ac geneſin lumbricorum.

Cur autem a violenta adeo procatharſi febres hujuſmodi, non vero pleuritides, peripneumon. anginæ, eryſipelata interna, aliæve hujus farinæ ægritudines emerſerint; ex hoc factum puto, quod ſcilicet hujus Brumæ Conſtitutio non ſatis rigida, catarrhales concretiones, ſtaſeſque in glandulari ſyſtemate, rivuliſque lymphaticis congregare apta nata ſit potius, quam ſyſtrophicas collectiones, ac phlogoſes in intimioribus viſcerum flexibus. Veruntamen ſufflaminata hoc pacto lymphæ lubricantis irrigatione, & intercepto illius ad ſanguinem commercio, reliquum eſt, ut & cætera torpeant fluida in ſuo

in ſuo circulari motu, unde ſecretionum, excretionumque ſuppreſſio, progenieſque malorum. Et ſiquidem levioribus alias de cauſis inter hybernas viciſſitudines viſa ſunt pectoris rheumata in acutas peripneumonias degenerare, ita nec mirum, ſi in datis præ diſpoſitionibus, & momentis, expoſitæ febres a catarrhali exordio in exitiales abierint. Ignotum haud eſt Medicis praxin excolentibus pernicioſas ſæpe emergere febres, velut inopinato, a lymphæ lentore pedetentim collecto, ut prope advertit Doctiſſimus *Baglivius lib.* 1. *de febribus malignis & meſentericis*, §. 1.

Porro ex centenis ægrotis, quos bidui ſpatio inviſimus, vix paucos evaſuros fore ſperandum erat, niſi opportunis extemplo adhibitis præſidiis fuiſſet opitulatum; Utque ſingulis indicationibus ſucceſſive ſatisfieret: Statuimus primum alvinas vias ſolemniter expiare, emeticis, clyſteribus, aut catharticis, ſervato ægrorum delectu. Secundo lymphæ fluorem promovere, ductuſque obſtructos reſerare diluentibus calide pitiſſatis, non omittendo anthelminthica cardiacis mixta, & veſicantia artubus applicita. Tertio viam ſudoribus ſternere, vel ſaltem adiapneuſtian delere frictionibus, & cucurbitulis, ut impoſterum exhibitis diaphoreticis cutanei pori obſequerentur magis. Phlebotomias raro, nec niſi in Plethoricis celebrandas duximus, potius de ſaphena, quam de ſuperioribus venis. Reliqua ſub finem morbi adhibenda problematice ſunt propoſita, juxta opportunitatem, & exigentiam.

Nec noſtra nos fefellit opinio, quandoquidem tali obſervato regimine vix unum, aut alterum ex præfato ægrotantium numero deinceps interiiſſe retulit per litteras ultimo datas laudatus Doctor, cognatione, & amore mihi devinctiſſimus, *Bardeſonus* Junior.

Accipe itaque, Vir Præclariſſime, breve hoc obſervantiæ meæ argumentum; Interea Spartam, quam ſuſcepiſti, exornare iterum, iterumque ne deſinas; Meque tibi multis de nominibus obſtrictum pergas amare, Non enim me præterit, quam multa jam tibi debeam ob munera, dulcemque conſuetudinem, quam me humaniter excipere toties dignatus fuiſti: Nec ulla unquam ætas conticeſcet, quæ a Majoribus tuis accepi, honores, ac beneficia. Taurini pridie Nonas Febr. 1722.

LXIII. Sed ut aliquid de Chirurgia dicamus, in qua Magnos olim, ac percelebres Viros, & nunc adhuc Pedemontium, obtinet; Neve quidquam intactum hac quoque in parte relinquatur, aut imperfectum; Pauca manent de *tumoribus* potiſſimum explicanda, qui auxiliatricem Chirurgi dexteram efflagitabant; Hos inter Atheromata præ cæteris, & Melicerides eminebant, quæ duo quidem tumorum genera vel in eo maxime conveniunt, quod in folliculo fluctuet humor. Deſcripſit ea omnium optime *Aetius*, atque e recentioribus *Severinus*: Atheroma tumor eſt figura oblongus, & ſublatus, qui ad compreſſionem digitorum ob humoris craſſitudinem tarde cedit, tardeque iis ablatis revertitur, a quo Meliceris differt, quod & rotundior ſit, & humoris eſſentia tenuior, & hinc ad digitorum compreſſionem celerius cedat, & celerius etiam revertatur. Non autem hæc ita diſcerni poſſe videntur, ut certo omnia affirmare liceat, quin potius, quid intus habeant, ut conjectura præſagiri poſſit, ſic ex toto cognoſci, niſi cum ejecta ſunt, non poſſe, *Celſus* monet, quod tamen non propter humorem, ſed alia quædam ſimul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concretos conſertoſque pilos reperiri: Oſſiculorum recens exemplum eſt legere in Ephemeridibus. Nec minus notabile, quod *Petrus Marchettus* in Meliceride ſe vidiſſe, ipſe teſtis eſt: in ejus nempe folliculo alium ejuſdem generis tumorem, ſed minorem delituiſſe, ſua & ipſum membrana incluſum. Ubi quis cum ranis Æſopi apud Phædrum exclamandum putaverit:

Quid futurum eſt, ſi crearit liberos?

Hujuſmodi tumores articulos præcipue occuparunt, ac inferiores potiſſimum, eo diriores, quo impliciti magis, ac tendinibus muſculorum, quorum ibi magna ſegetes, intricati. Nobiliſſimi Equitis jacturam univerſa Civitas deflet adhuc, qui, dum inter Chirurgos de ſecando crure lis ageretur, ob hærentem in rotula ejuſmodi tumorem, omnem curationem, ac artis præſidia renuentem, febri lenta in dies ingraveſcente, macie confectus obiit: alte ſepulta, adque tota liquidorum maſſam propagata labe.

LXIV. Multis etiam *Ganglia* hos, ac illos artus obſidebant: Duriſſimum tumorum genus, Nucis avellanæ magnitudinem haud ſuperans, doloris expers, manuum juncturas, & talos frequentius occupans, rarius cubitum, & caput. Quo pacto oriatur, non liquet: ex ſucco nutritio nervoſarum partium fieri, *Klopton Havers*, nuperus Scriptor conjectat. Videri poſſet lymphaticus humor, qui partes nervoſas alluit, neſcio quo ſpiritu Gorgonico afflatus, congelari, niſi ſenſim excreſceret; ex quo apparet per appoſitionem novi liquoris quotidie augeri, ubi ſenſim cœpit, & ſubtilioribus evaporatis, indurari. An vaſculum lymphaticum ſupra modum expanſum, ubi vel ictu, vel alia violentia illata urgetur humor, qui intus vehitur, non patet. Haud magni cæterum momenti tumor: hoc enim habet beneficium, quod rupta membrana evaneſcat. Ad hoc expedire *Helvetius* inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manus alliſione, ut oritur, ſic & tollitur. Sive autem ab externa oriatur, poteſt emolliri primum, deinde vi diſſipari externa, a Chirurgo compreſſus, quam elegantem rationem apud *Aetium* videre licet. In eo reſolvendo quod Hydrargyrum valeat, *Jo. Loſſius* mirabili eventu expertus eſt, ut libro de podagra perhibet, ubi emplaſtrum addit a *Zacuto Luſitano* ſibi communicatum, quod nodos podagricos quoque diſſolvat, de quibus, ſi quis ſit ſolicitus (conſtant autem ex quibus Ganglia, & quaſi raſæ cartilagini, ut cum *Celſo* loquar, ſimile quid obtinent) is vel ſolus optime ſatisfecerit. Vidi quendam, cui uno, ac altero horum diſſipato, unum, ac alterum e veſtigio alio loco oriebatur, quo dein improba progenies, meo conſilio, Mercurii ope omnino deleretur.

LXV. Ruricolæ, atque ex iis potiſſimum, qui ad Alpium radices degebant, ſtrumis in univerſum laborarunt. Mulieres præſertim, ac pueri, eo curatu difficilioribus, quo non in collo, ubi hæ prodibant, ſed altius forte in ipſo Meſenterio earum fomes latebat. Neque novum eſt tam alte ſtrumas exoriri, quod equidem poſt alios nuper *Cl. Bartolinus* nepos advertit, ex *Riolano* Sapiens, qui Scrophulas in corpore nunquam erumpere aſſerit, niſi Meſenterium ſtrumoſum fuerit: Hic vere ex *Guidone*, & *Ingraſſia* id poteſt didiciſſe, qui idem tradidere. Quodve obſtupeſcas; utque anni, ac morborum ingenium ediſcas una, adnotare erat, vix paucos *Bronchocele* hoc anno obſignatos, familiari cæterum Subalpinis morbo, ut Polonis Plica, Britannis tabes. Tumor eſt Thyroidis glandulæ, mollis, ac pendulus, nec moleſtus modo, & aſpectu fœdus, ſed etiam ſi magnus, ſuffocationis periculum adferens, Vidi ego muſculos ſternothyroidæos plane emaciatos, membranaceos. Curatio illius haud facilis, nec tuta ſemper. Ut enim Endemius hic Incolis morbus, ita cauſas illius removere, a quibus originem habet, difficile prorſus. Laudantur pleriſque tabellæ quædam ex alumine, ac ſpongia marina confectæ una cum radicibus pororum; aliis emplaſtrum de Galbano crocatum Mynſichti. Nonnullis cataplaſma ex foliis, & radice cucumeris aſinini cum ſtercore caprillo, quibus & interna jungi poſſunt, & quidem pulvis ex oſſibus Sæpiæ, Mandibulis Lucii piſcis, Lapidibus cancrorum, Pipere, Zingibere, Piretro, Teſtis ovorum, quorum alia exſiccando, alia diſſipando agere credi poſſunt. Potior ſane ſalutis ſpes, ac tum quidem, cum in ſcirrhum abiit, in ſectione conſiſtit, etſi metuendam hinc ſit quædam colli deformitas, nec exiguum negotium præbeant vaſa, quæ ex Carotidibus occurrunt: tum nervi etiam recurrentis viæ, ne accidat, quod narrat *Galenus* de imperito Chirurgo, qui cum eos una evelleret, mutum reddidit ægrum; Ob quod maxime hanc operationem omnium difficillimam puto. Multi *Scrophulas*, ac *Bronchocelen* idem eſſe putant; Alii, quos inter *Fabritius*, neſcio, quod attulit vitium aſperæ arteriæ peculiare quod eo nomine appellitat, ut Bronchocelen, exponat nemini Mortalium unquam viſam. *Celſus* inter cutem, & aſperam arteriam eam ponit. *Aetius* tumorem ſimpliciter hanc vocat in gutture enatum; Tumoris tamen genus, ac ſedem illius principem deſignare fas erat, quam nec ipſe *Severinus*, qui de omnis generis tumoribus diſertiſſime ſcripſit, attigerat; Unus, quem reperiam, *Schelhammerus* agnovit, recteque in Thyroidea glandula collocavit, viſam hanc utique, ſed non agnitam *Severino* oſtendens, adnotato ab eodem exemplo hominis cujuſdam, qui Bronchocelens prævaſtam multos annos cum angore paſſus, tandem ab ea ſtrangulatus oppetiit; Quo diſſecto grumos ingentes ſanguinis undique circumfuſos cum adnatis quibuſdam carunculi offendit. Equidem ſine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ præ ſanguinis copia diſtentæ, ac divulſæ in partes, aliis ſenſim & corruptis, & colliquatis in ſanguinem. Et hoc ipſum eſt, quod Doct. *Vvhartonus* dicit: *Si ſcrophulæ* (ſic nanque vocatis *Bronchocelen*, quod notandum eſt) *rubeſcant, colorem floridiorem eſſe, minuſque lividum*, quam *ſtrumarum*.

LXVI. In-

LXVI. Inter glandularum ægritudines refero, verrucas, ac nodos venereos, quibus, ſi acerbius unquam, hoc potiſſimum anno, fœdum in morem correpti ſunt improbæ Veneris milites, quoſve vix ipſe quidem magnæ famæ *Mercurius* ſolvere potis erat, aut decocta quæque lignorum. Vidi Militem univerſo corpore verrucoſum, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis. Ficoſos hoſce proprie vocat *Levinus Lemnius* in opere de *naturæ miraculis*: ſuphilios alii, aut putide gallicoſos appellant. Aderant hi utique ſagacis Naturæ teterrimum hujuſmodi, ac viroſum fomitem abigentis ac profligantis laudandi conatus, ſi quæ per vaſa corporis, cæcoſque meatus effluebat lympha, craſſior illa, ac glutinoſa, quam par foret, magis, illi haud obſtitiſſet, verrucas hinc, tubera, ac fungos univerſo corpore excitans, horrendum viſu ſpectaculum! Ea nanque mira eſt Naturæ providentia, ac ſummum ejuſdem, ut in omni fere, ita & in hoc præſertim morbo ſtudium, ut per quamprimum loca vitium venit, genitales, inquam & his attiguas partes, per has eaſdem vias, quaſi facto recurſu, pellat; Ubi vero altius iraſci malum incœpit, & *ſe funditus abdens corpora depaſcit miſere*; tota conetur adhuc infeſtum virus, ſeu exulcerantem intro putrilaginem, per has, ac illas partes, quas in emiſſaria torquet, expromere; Rem quidem, quam ſerio advetere debent hi, qui Syphiliorum hæc ſymptomata curant. Ita ſuis opificiis ſatagit Natura parens; ita in adverſis proſpicit; ita nullam viam intentatam relinquit, ut ægrotantes adjuvet.

LXVII. Locus eſſet hujuſmodi eruptiones, tum in morbi inchoantis ſive interminati ſtatu, tum in abſoluti jam, & late graſſati altero fuſius deſcribendi; ejuſque varios, quos paſſim inducit, characteres,

Qui caſus rerum varii, quæ ſemina morbum
Inſuetum, nec longa ulli per ſecula viſum
Attulerint,

Enarrandi una, ac explicandi; Si hæc omnia poſſent *brevi oratione* complecti. Satius igitur lepidiſſimi Poetæ *Fracaſtorii* ſit audire rapſodiam,

Ipſe ego Cænomanum memini, qua pinguia dives
Paſcua Sebina præterfluit Ollius unda:
Vidiſſe inſignem juvenem, quo clarior alter
Non fuit, Auſonia nec fortunatior omni.
Vix pubeſcentis florebat vere juventæ,
Divitiis, proaviſque potens, & corpore pulchro.
Cui ſtudia, aut pernicis equi compeſcere curſum,
Aut galeam induere, & pictis ſplendeſcere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare paleſtra;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illum omnes Olliquę Deæ, Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deæ, ruriſque puellæ:
Omnes optatos ſuſpiravere Hymenæos.
Forſan & ultores ſuperos neglecta vocavit
Nonne quidquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimium fidentem animis nec tanta timentem
Invaſit miſerum labes, qua ſævior uſquam
Nulla fuit; nulla unquam aliis ſpectabitur annis.
Paulatim ver id nitidum, flos ille juventæ
Diſperiit, vis illa animi: tum ſqualida tabes
Artus (horrendum) miſeros obduxit, & alte
Grandia turgebant fœdis abſceſſibus oſſa.
Ulcera (proh Divum pietatem) informia pulchros
Paſcebant oculos, & diæ lucis amorem,
Paſcebantque acri corroſas vulnere nares;
Quo tandem infelix fato poſt tempore parvo
Ætheris inviſas auras, lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt;
Illum omnes Olliquę Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt, nemorumque Deæ, ruriſque puellæ;
Sebinuſque alto gemitum lacus edidit amne,

Hi blandæ ſcilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum ſunt fructus; heu tragici tantum, & miſerabiles, quantum inter multiplices cruciatus amiſiſſe vitæ dulcedinem, & quantum ex humana ſpecie tranſmigraſſe in brutam.

LXVIII. Locus hic etiam eſſet pauca de altera tumorum ſpecie, qui ad Chirurgiam quoque ſpectant, proferendi, nempe de Aneuriſmatibus, occulti morbi genere, quo plures hoc anno miſere interemptos adnotavimus; Sed hæc & pleraque alia prætermittere intacta lubet, ne ingentem in molem pagina turgeſcat, alibi forte prolixius de hiſce acturis, novaque in dies meditantibus, quoad eorum originem, ac incrementa, revelanda aliquando. Exempla pariter, ac Schemata exhibebimus magnorum Aneuriſmatum, quæ nobis occurrerunt, aut ab Amicis communicata. Quæ quidem alio tempore reſervamus. Unum tantummodo, atque alterum ſupereſt commemorandum, quod nobis terminus hac vice, & extrema erit linea laboris. Primum eſt Caſtrationis hiſtoria in puero decenni, pro meliori vocis claritate, atque modulatione ab experientiſſimo Chirurgo *Andrea Verna* feliciſſime abſolutæ. Febris huic ſupervenit cum vomitu inani, abdominis inflatione, ac præcipue in regione tota hypogaſtrica. Alvus ad quartam uſque occluſa penitus; Urinæ etiam parca copia effundebantur. Poſt quartam reſerari ſponte alvus cœpit, tum urinæ pleno gurgite copioſius effluere, evaneſcente paulatim, ac omnino tandem deſinente febri, adeo ut undecimo die æger incolumis, adque omnia munera obeunda aptus videretur, uno relicto vulneris inflicti veſtigio, quod quidem, cicatrice obducta, breviſſimo tempore conſolidatum apparuit. Alterum eſt Mammæ, quam fœdus improbus Cancer occuparat diu, extirpatio a memorato *Andrea Verna* in Virgine quadam quadragenaria prope, feliciter peracta. Cœperat hæc de tumore in mamma dextra a viginti & ultro annis conqueri, cui cum varia paſſim Muliercularum, Agyrtaruumque conſilio Medicamenta adhibuiſſet, incrementa præbuit majora. Augeſcens is nanque ſenſim, ac totam pene mammam obſidens, veniſque in orbem nigro ſanguine turgentibus circumfuſus, in ulceroſam demum pravitatem degeneraverat, ultimum poſtulans in ſectione præſidium. Mirum ut generoſa Virgo invicto animo, nova velut Amazon, pertulit exciſionis acerbitatem. Conſolidato vulnere, ruri abiit, confirmandæ valetudinis gratia, ubi brevi poſt tempore acuta febri prehenſa deceſſit. Tertio denique ac poſtremo recenſendus ſubit diuturnus Oculorum affectus ſcarificationibus ad ima Palpebræ inferioris confinia inſtitutis curatus, authoritate, & conſilio Cl. Viri *Petri Rohaultii* Chirurgi, & Anteceſſoris Regni. Affectui iſti initia, ac facem præbuit exterioris Oculorum membranæ inflammatio, cui cum imperitus quidam topica diu admoviſſet, nedum ingraveſcere hinc malum cœpit, ſed & una ſimul intumeſcere Palpebras viſum, ac ſenſim in ſchirroſam velut duritiem inferioris potiſſimum deſinere, quæ repetitis ſcarificationibus, ac topicis appropriatis læto omine, ceſſit.

LXIX. Atque hæc ſunt, quæ brevi ſermone, accurata tamen Morborum temporumque indagatione exarata, pro tertia hacce Conſtitutione ſufficiunt. Haud diffiteor quidem multa iis deeſſe, ſaltem hæc ipſa politiore calamo delineari potuiſſe; Quod a me exigi omnino vetant, tum quibus obſtrictus, ac occupatus ſum praxeos negotia, tum exigua prorſus ingenii acies, ac *curta* admodum *ſupellex*. Juvat autem aliquid adhuc ſperare tum laudis, tum adjumenti: illius, quod primus Ego in Patria glaciem fregerim, omneſque in hoc animi nervos intenderim, ut ſi quo modo fieri poſſit, Morborum medela, poſt cineres meos, majori cum certitudine adminiſtretur: hujus vero, quod nullus dubitem futuros aliquando, ut nonnullos jam enumerare poſſem, quamplures, qui auxiliatricem mihi dexteram ferent; aut me defuncto fatis, tentatum a me opus feliciore Ævo perficient.

Finis Supplementi.